BIBLIOTECA UNIVERSITARIA ALESSANDRINA
R
K
10
ROMA

RK10

COLLECTANEA DOCTORVM TAM VETERVM, QVAM RECENTIORVM, IN IVS PONTIFICIVM VNIVERSVM.

TOMVS QVINTVS,

IN QVO

Continetur Decretum GRATIANI.

AVCTORE

AVGVSTINO BARBOSA I.V.D. LVSITANO,

PROTONOTARIO APOSTOLICO,

& S. Congregationis Indicis Conſultore.

Hac poſtrema editione itidem recognitus, à mendis, quibus antea ſcatebat expurgatus, & plus tertiâ parte vberior factus.

Acceſſit quadrigeminus INDEX: I. eiuſdem Decreti Canonum. II. Capitulorum, & legum incidenter diſcuſſarum: III Rerum & verborum: IV. Materiarum legalium, à Doctoribus ex profeſſo tractatarum, copioſiſſimus.

LVGDVNI,

Sumptibus PHILIPPI BORDE, LAVRENTII ARNAVD, & CLAVDII RIGAVD.

M. DC. LVI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

ELENCHVS
DECRETI
CANONVM,
Qui in hoc quinto Tomo continentur.

Prior numerus paginam, poſterior eiuſdem paginæ columnam ſignat.

A

A Iudicibus, 2 q 6. 206.1
A quonam Iudæo, de conſecr diſt 4. 424.2
à ſubdiacono, d.93. 179.1
ab exordio, d.35. 107.1
ab illo exige, 14.q.4. 252.1
Abbatem, 1.18.q.2. 292.2
Abbates, 18.q 2. 294.1
abſens. 3.q.9. 210.1
abſit, d 50. 127.2
abſit, 1 .q.3. 228.2
accedens, d.50. 127.2
accuſatores, 3.q.5. 209 2
Acolytus.d.23. 81.1
ad eius, d.5. 26.1
ad Epiſcopos, 17.q.4. 275.2
ad fidem, 23 q.5. 330.2
ad limina, 30 q. 1. 373.2
addidiſtis, 20 q. 1. 299.2
admoneant, 26 q.7. 347.2
admonere, 33 q 2. 396.2
agathoſa, 27.q.2. 355.2
alienationes, 12 q.2. 243.1
aliquando, 32.q.2. 382 2
aliquantos, d 51. 130.2
aliter, d. 31. 96.2
aliter, 30 q.4. 376.2
aliud quidem eſt, 11.q.1. 226.2
alius, 15.q.6. 259.2
altare, 1 q.3. 201.1
altaria ſi non fuerint lapidea, de conſecr d. 1.416 2. 416.2
an non diſtricta, 24 q 3. 339.2
an putatis, d.86. 174.1
Anaſtaſius, d.19. 68.2
animaduertendum, 22.q.2. 310.2
Annis ſingulis, d.18. 66.2
ante Baptiſmum, de conſecr.d.4. 425.1
ante omnia, d.35. 108 1
ante triennium, d.31. 95.1
antiquitas, 2.q.2. 204.2
Apoſtolicis, 16.q.1. 266.1
Apoſtolicos, 12.q.2. 241.1
Apoſtolus, d.81. 169.2
Apoſtolus, 32.q 7. 388.1
Apoſtolus, 33.q.4. 408.1
apud miſericordem, 32.q.1. 380 2
apud nos.32 q.5. 387.2
aquam, de conſecr.d.3. 423.1
Archidiaconus, d 85. 172.2
Arialdus, 8.q.3. 221.1
attendendum, 17.q.4. 276.1
audacter, 8.q 1. 220.2
audi, 11.q.3. 229.1
audiuimus, 24.q.1. 334 1
aurum Eccleſiæ, 12.q.2. 244.2

B

BAptizandis, 1 q.1. 191.1
Beata Maria, 27 q.1. 353.2
B.Paulus, 22.q.3. 322.1
Bene quidem, d.96. 182.1

C

CAnon, diſt.3. 16.1
Canones, d.15. 48.1
Canones, d.16. 57.2
cantantes, d.92. 177.2 med.
caſellas, 10.q.2. 224.1
catinenſis, d.61. 144 2
caue, 18.q 1. 366.2

Celebritatem,de conſecr.d.3. 423.1
certum,24 q.3. 339.1
certum eſt,de conſecr.d.1. 414.1
chriſtiana,32 q.5. 387.4
chriſtiano,d.34. 104.2
circumcelliones,23.q.5. 326.1
clericus maledicus,d.46. 123.2
clericus victus,d 91. 177.1
clerico percutiente,d.50. 129.1
clericus per creaturas,22.q.1. 305.1
clerici,d 81. 171.1
clerici,19.q.4. 294.2
clericus,d 71. 156.2
clericos,1.q.2. 197.2
cleros,d.21. 73.1
cœpit Hermenigildus,24.q 1. 338.1
comperimus,de conſecr d.2. 420.2
communis filius,d.23. 81.1
communiter,d.33. 102.2
concedimus,d.conſecr.d 1. 416 2
concilia,d.17. 62.1
confirmandum,d.50. 130.1
Conſtantinus,d.96. 184.1
Conſtantinopolitanæ,d 22. 77 2
conſtat,de conſecr.d.4. 424.1
conſtituimus,3.q.5. 209.2
conſtituit,17 q 4. 288.2
conſtituit,20.q 3. 302 1
conſtitutio Principum,d.2. 15.1
conſuetudo,d 1. 4.2
conſuetudo,16.q.6. 268.1
conſulendum,d 28. 92.1
contra idolorum,26 q.5. 344.0
contra ſtatuta,23.q.1. 341.1
conuenientibus,[illegible].q 7. 202.2
conuenior,23.q 8. 332.2
conuertimini,de pœnit.d.1. 397.2
conuiuia,d 44 121.2
corpora Sanctorum, de conſecr. diſtinct.1. 416 2
crucis,de conſecr d.3. 424 1
cui eſt illata,11 q 4. 250 2
cui portio, 2 q 1. 235.1
cuius rei,29 q 2. 371.1
cum ad verum,d.96 183.1
cùm apud Theſſalonicam,11.q.3. 2[illegible]1.2
cùm excommunicatio,11.q.3. 228 2
cùm Hadrianus,d.63. 150 2
cùm homo,23 q 5. 329 2
cum in lege 23 q 4. 325.2
cùm longè,d.63. 149 2
cùm multo 15 q 8. 260.1
cùm omne,de conſecr.d 2. 420.1
cùm per bellicam,34.q.1.& 2. 410 2
cùm ſimus,9 q.3. 222.2
cùm ſocietas,27.q 2. 355.1
cuncta per mundum,9.q 3. 223.1
curæ, 1.q.3. 229 1
Cyprianus,21 q.3. 304.1

D

DÆmonium,26.q.7. 348 2
Daibertum,1.q.7. 203.2
De benedicto,32.q.1. 380 1
de Catechumenis,de conſecr d.4. 424 1
de crimine,15.q 3. 259.1
de decimis,16.q 1. 263.2
de eo,30 q 1 373 1
de eulogiis,d.18. 65.1
de fabrica,de conſecr.d,1. 416 1
de his,d.12. 39.2
de his qui,31 q 1. 377.2
de his,33 q 2. 397.1
de his,35.q 2 & 3. 411.2
de iis,d 28. 90.1
de illo,d.32. 97 2
de inceſtis,35.q 2.& 3. 411 2
de Iudæis,d 45. 123.1
de libellis,d 20. 71.2
de Monachis,16 q 1. 260.2
de Monachis,18.q.2. 294.1
de occidendis 23.q 5. 32[illegible] 1
de Petro,d.47. 124.1
de præſentium,16 q 1. 262.1
de propinquis, [illegible]5.q 2.& 3. 411 1
de quibus,d 2[illegible]. 72 1
de quibuſdam,d.37. 11[illegible].1
de raptoribus,36.q 1.& 3. 412 2
de Syracuſanæ,d 28. 91.2
de viduis.27.q.1. 349.2
debet homo,23.q 4. 326 1
debent,11.q.3. 234.2
decernimus,d.18. 66.2
decernimus,d 28. 89 1
decernimus,16.q 7. 272 2
decimæ tributa,16.q.1. 265 2
decimas,16 q 1 264.1
decimas 1 16.q 7. 268.2
decimas 3.16.q.7. 269 2
decreta,27.q 2. 25[illegible] 2
decreuit,22.q 5. 322 1
deinde,d.26. 87.1
denique,d.4. 25.2
denique,d.21. 75.2
denique,14.q.5. 255.1
denique,d.4. 430 1
deuotis,20.q.1. 300.2
Deus omnipotens,2.q.1. 204 1
dum iſta,23 q 4. 32[illegible] 2
diaconiſſam,27.q.1. 350.1
Diaconus,d.23. 82.2
Diaconi,d 28. 90 1
diaconi ſunt,d 93. 179.1
dictum,de conſecr.d.5. 427 2
dictum eſt,29.q.2. 371 2
didici,1.q.7. 203 1
diffiniuit,17 q 4. 2[illegible]9 2
dilectiſſimis,12.q 1. 2[illegible] 1

Diſci

Diſciplina,d.45. 123.2
diſcipulos,de conſecr.d 5. 428 2
diſcordantes Clericos,d.89. 175.2
diſpar,23.q 8. 331.2
diuinis,25.q 1. 340.1
dixit Apoſtolus,24.q.3. 339.2
dixit Dominus,14.q.5. 255.2
dixit Dominus,32.q.1. 379.1
docendus,d.62. 144 2
Dominus noſter,23.q.2, 323.2
Domino ſancto.d.50. 128.1
donare,d.86. 173.2
duæ ſunt,19.q.2. 295.1
duo mala,d 13. 40.2
duo ſunt,d.96. 183.1

E

EA enim,10.q.2. 224.1
Ecce,d.99. 189.1
Ecce dico,22.q.5. 321.1
ecce ego,d.95. 182.1
eccleſia,1.q.4. 201.2
eccleſia,de conſecr.d.1, 414.2
eccleſiæ,d.97. 187.1
eccleſiæ,16 q.1. 263.2
eccleſiæ Principes,d 35. 107 2
eccleſiam 1.de conſecr.d.1. 416.2
eccleſiarum ſeruos,12.q.2. 244.2
eccleſiis,d.68. 153.2
eccleſiis,de conſecr.d 1. 415.2
eccleſias,13.q.1. 245.2
eccleſiaſtica,d.25. 81.1
eccleſiaſticorum,d.11. 38.2
ego Ludouicus,d 63. 151.1
ego ſolis,d 9. 35.1
electionem,d.79. 164.1
eleutherius,d.91. 176.2
engeltrudam,3.q.4. 208.2
eos qui,d.32. 99.1
eos quos,de conſecr.d.4, 426.1
epheſiis,d.43. 121.1
epiſcopus,d.35. 107.1
epiſcopus,d.18. 65.1
epiſcopus 2.d.18. 65.2
epiſcopus,d.23. 80.2
epiſcopus,d.41. 119.1
epiſcopus,d 47. 124.1
epiſcopus,d.72. 157.1
epiſcopus,d 74. 157.2
epiſcopus,d.77. 161.2
epiſcopus,14 q.1. 250.2
epiſcopus nullus,de conſecr.d.1. 420.1
epiſcopus qui filios,12.q.1. 242.2
epiſcopi,d.64. 151.1
epiſcopi,11.q.3. 228.1
epiſcopi,26.q.5. 344.2
epiſcopos,d.17. 63.2
erit autem lex,d.4. 19.2
Erubeſcant,d.32. 99.1
eſau,d.86. 173.2
eſt ordo,33.q.5. 410.1
& temporis,16.q.1. 264.1
Eunuchus,d.55. 137.1
ex pœnitentibus,d.50. 129.2
ex quo inſtituta,de conſecr.d.4. 423.2
exemplum,12.q.1. 239.2
exigunt,1.q.7. 203.2
exorciſta,d.23. 82.2
extraordinaria,35.q.2.& 3. 411.2

F

FActæ ſunt,d.4. 19.1
Fatendum,12.q.2. 249.2
Fidelior,d.50. 129.1
filiis vel nepotibus,16.q.7. 272.1
firmiſſimè,de conſecr.d.4, 423 2
flagita,32.q.7. 389.1
fœminæ,30.q.4. 377.1
fraternitas,12.q.2. 240.2
fraternitatis,d.14. 104.2
fraternitatem,d.54. 134.1
fruſtrà,d.8. 34.1
fucare pigmentis,de conſecr.d.5. 429.2
fuerunt,d.7. 32.2
fur autem,14.q.6. 257.2
futurum,12.q.1. 239.2

G

GEneralis,d.54. 153.2
Gloria Epiſcopi,12.q.2. 245.1
Gonſaldus,17.q 2. 273.1
Guiliſarius,23.q.4. 325.2

H

HAbeatur,d.18. 64.1
Habebat,12.q.1. 239.2
Habeo librum,d.16. 59.2
hac ratione,31.q.1. 378.1
Hadrianus,2 d.63. 147.1
Hadrianus,d 63. 432.2
hæc imago Dei,33.q 5. 410.1
hæreſis,24.q 3. 339.2
hæreticus,24.q 3. 339.2
hanc conſuetudinem,10.q.1. 224.1
hi ergo,27 q.1. 350.1
hi qui,32.q 7. 391.1
hi qui arbores,d.50. 129.2
hi qui Baptiſmum,1.q.1. 290.2
hinc etenim,d.49. 126.1
his igitur,d 23. 80 2
hoc nequaquam,7.q.1. 218.2
hoc quoque, de conſecratione, diſtinct.1. 419.1
homines,21.q 2. 312.1

Heneſtum, 22.q.5. 321.2
honorantur, 32.q.2. 283.2
humanæ aures, 22.q.5, 321.1

I

IAm nunc, 28.q.1. 362.1
Iam verò, 23 q 6. 310.2
Ibi adunati, 7.q.1. 219.1
Id conſtituimus, 17.q.4. 290.1
idololatria, 27 q 2 361.1
ieiunium, d.76. 159.1
ieiunium quarti, d.76. ibid.
ieiunia, de conſecr.d.3. 423.1
igitur genus diminutionis, 26.q.3. 4. 342 2
ignorantia, d.38. 110 2
illa, diſt.12. 39.2
ille qui, 22.q 5. 320.2
illiterales, d.36. 108.2
illos planetarios. 26.q 2. 342 2
illud, d.77. 159.2
illud, 8.q 2. 221.1
illud, 16.q 6. 268 2
illud, 13 q 2. 246.2
illud, 26 q 2. 342.1
illud, de conſecr.d.40. 424.1
il'ud quoque, d 71. 156.1
imitate, 6.q.1. 215.1
importuna, de pœnit.d.1. 399.1
in apibus, 7.q.1. 218.1
in altari, de conſecr.d.2. 422.1
in Baptiſmate, de conſecr.d.4. 425.2
in Canonibus, 16.q 1. 265.1
in canonicis, d.19. 68.1
in capite, d.50. 130.1
in criminalibus, 5.q.3. 213 2
in dolo, 22.q.2. 310.1
in Eccleſiaſtico, 13 q 2. 247.1
in his rebus, d.11. 38.2
in illis, d.80. 164.2
in iſtis, diſt.4. 22.2
in lectum, 34.q.1.& 2. 411.1
in legibus, 12 q.2. 240 2
in malis, 22 q.4. 216.2
in memoriam, d.19. 67 2
in neceſſitate, de conſecr.d.4. 424 1
in nomine Domini, d.23. 79.2
in nouo, d.21. 74.2
in primis, 2.q 1. 203.2
in ſingulis, d.77. 160.1
in Synodo, d.63. 149.1
in tantum, d 21. 76 1
in venditionibus, 17.q 4. 290.2
indicas, 3.q.9. 210 1
inebriauerunt, 15 q.1. 159.1
infames, 6.q 1. 215.1
inferior, d.21. 75.2
innocens, 22.q.4. 319.2
inolita, 11.q.1. 227.2
Inſtitutio, de conſecr.d.2. 422 1
inſtitutionis, 23.q.1. 341.2
inſtitutum, 27.q.2. 258.2
inter cætera, 22.q.4. 318.1
inter Catholicam, 1.q.1. 190.2
inter hæc, 33.q.2. 395.2
inter hæreſim, & ſchiſma, 24.q.3 339.2
interea, 10.q.3. 225.1
interdixit, d.32. 100.2
interfectores, 33.q.2. 395.2
interueniente, 22.q.7. 388.1
irreligioſum, d.87. 175.1
is qui, d.34. 104.1
is qui pœnitentiam, 26.q.1. 346.2
ita diligere, 30.q.20. 375.2
ita Dominus, d.19. 68.1
ita nos, 25.q.1. 341.2
Iudæi, 1.q.4. 201.1
Iudæi, 28.q 1. 362.2
Iudæorum, 28.q.1. 363 2
Iulianus, 11 q.3. 234.1
iurauit, 22.q.4. 306.1
ius ciuile, d.1. 12.1
ius generale, d.1. 3.2
ius gentium, d.1. 12 2 & 430.1
ius naturale, d.1. 5.2
ius Quiritum, d.1. 14.1
iuſtum, d.9. 34.2
iuuenculæ, 20.q 1. 299.2
iuxta Sanctorum, d.93. 278.2

L

LAici, d.33. 102 2
Laico, 2.q.7. 206.2
Latorem, 33.q.2. 397.1
lector, d.23. 83.1
lector, d.34. 106 2
lectores, d.32. 98.2
lex eſt, d.1. 4.1
lex diuinæ, 27.q.2. 355.2
legi, 16.q.1. 263.1
legem, d.53. 132.1
lege, d.10. 36.1
legimus, d.93. 179.2
legunt, d.37. 110.1
liberi, 32.q.4. 386.2
liberorum, 32.q.4. 386.1
licet ergo, 3.q.1. 220.2
ligna Eccleſiæ, de conſecr.d.1. 417.1
liquidò apparet, de conſecr.d.2. 422.1
Lugdunenſis, 9.q.2. 222.1
luminoſo, 18.q.2. 293 2
luxurioſa res vinum, d.35. 107 2

M

MAla, d.8. 33.2
Mancipia, d.54. 133.2

Mani

Manifeſtum,33.q.5. 409.2
manus,de conſecr.d.5. 427.1
Martium,d.33. 101.2
Maximianus,d.81. 169.2
Mennam,2.q 5. 204 2
Meritò,15.q 1. 258,1
Metropolitanum,2.q 7. 206.2
Miles,23.q.5. 329.2
militare,23.q.1, 323.2
miniſtri,d.81. 170.1
miniſtrum,d.23. 84.1
miror,17.q.4. 275.1
miſſarum,de conſecr.d.1. 415.1
miſſas, de cõſecr.d,1. 419.2
monachus,d.77. 162.1
monacho,20.q 4. 303.1
monacho,27.q.1. 352.1
monachi,16.q,1. 262.2
monaſteria,18.q 2. 294.2
monaſteriis,19.q.3. 295.2
mos antiquus,d.65. 151.2
mos eſt,diſt.1. 4 2
mouet,22 q 1. 307 2
Moyſes,diſt 7. 32 1
Moyſos,32.q.2. 383.1
mulier,d 23. 84.1
mulier,32 q.2. 384.2
mulier,33.q 5. 408.2
mulier quæ acceſſerit,15.q.1. 258.2
multi,d.40. 118 2
multos,d.34. 134 2

N

NE quis arbitretur,22.q 2. 313 1
Nec aliqua,27.q.1. 349.1
Nec illud,30.q.4. 377.2
nec illud,33.q.5. 410.2
nec mirum,26 q,5. 345.2
Nec ſolu,32.q.5. 387.1
neceſſe,d.29. 92.2
nemo,d.32. 99.2
nemo,9.q.3. 222 2
nemo,de conſecr.d 1. 414 2
nemo blandiatur,32.q.4. 385 1
nemo contemnat,11.q.3. 229.1
nemo qui rapit,14.q 5. 254 2
neminem,d.69. 155.1
neophytus,d.61. 143.2
neque viduas,27.q 1, 349.1
neque furioſis,32.q.7. 391 41
nerui,diſt.13. 56.2
Nicæna Synodus,d.31. 95.2
nihil,7.q.1. 218.1
nihil iniquius,32.q.6. 387.2
nimium,23 q 7. 331.1
nobiliſſimus,d.97. 187 1
nocte ſancta,de conſecr.d,1. 417.1
Noë,30.q.1. 372.2
Noli,diſt.9. 34.2
noli exiſtimare,23.q.1. 323.1
nolite timere,11.q.3. 234.1
nolo 12 q.1. 239.3
noluit itaque,33 q 5. 410.1
non autem,7.q.1. 217.1
non debet,d.65. 151.2
non debet,11 q.3. 231.1
non decet,diſt.12. 39.1
non eſt,diſt.6. 28 1
non eſt,22.q 1. 304 2
non eſt,d.6. 431.1
non eſt culpandus,32.q 1, 381 2
non eſt dubium,27.q 2. 355.1
non eſt noſtrum,23.q.5. 328.1
non eſt obſeruandum,22.q 4. 317.2
non imputantur,1.q.4. 401 1
non in inferendo,23.q.3. 324.1
non licet,diſt.10. 37.1
non licet,33 q.4. 407.2
non licet Abbati, de conſecrat. diſtinct.4. 425.2
non licet iudici,11 q.3. 232.1
non liceat,1.d.23. 84.2
non liceat,2 d.23. ibid.
non liceat,19.q.3. 298.2
non liceat Chriſtianis,26.q.5. 344.1
non liceat Papæ,12.q.2. 241.2
non mediocriter, de conſecrat. diſtinct.5. 428.1
non mœchaberis,32.q.6. 388 1
non obſeruatis,20 q 7. 348.1
non oportet,1.q 23. 84.1
non oportet,1 d.42 120.2
non oportet,2.d.42. ibid.
non oportet,28.q.1. 367.1
non oportet 2.33 q.4. 407.2
non oportet, 2 de conſecr.d.5. 429 1
non plures,de conſecr d.4. 425.1
non regenerabantur,de conſec. diſtinct. 4. 426.2
non ſatis,d 86. 174 2
non ſanè,14.q.5, 256 1
non ſolùm,23.q.5. 330 1
non ſolùm,27.q.22. 361.2
non ſolùm abnegat,11 q.3. 233.2
non ſtatim,26.q 2 342.1
non ſunt audiendi,21.q.3. 230.2
nos conſecrationem,9.q 1. 221.1
nos conſuetudinem,diſt 12. 39.1
nos nouimus,17.q 2. 273.1
nos qui præſumus,d.40. 112.1
nos Sanctorum,15.q.6. 259.2
noſſe,de conſecr.d.3. 425.1
noſtrates,40.q.4. 377.1
notificaſti,33.q 5. 408.1
Nouatianus,7.q 1. 216 2
nulla officia,d 54. 154.1
nulla præter,de conſecr.d.4. 426.2

Nullam,

Nullam,2.q.4. 205.2
nullam poteſtatem,18.q.2. 293.2
nullus,d.24. 84.2
nullus,d.31. 97.2
nullus,d.58. 140.2
nullus,d 63. 145.1
nullus,18.q.1. 364.2
nullus,31.q.1. 377.2
nullus Abbas,19 q.3. 295.1
nullus Clericorum,7.q 1. 276.1
nullus Epiſcopus,d.60. 142.2
nullus Epiſcopus,2.1.q.1. 192.1
nullus Epiſcopus, de conſecrat. diſtinct.1. 419.1
nullus expectat,de pœnit.d.7. 405.2
nullus in Epiſcopum,d.60. 143.1
nullus inuitus,d.61. 144.1
nullus omnino,16.q 7. 271.1
nullus Patriarcharum,d.99. 188.2
nullus pœnitentiam,d 55. 135.2
nullus Preſbyterorum,d 44. 122.1
nullus Primas,9.q.2. 221.2
nulli,d..9. 67.2
nulli,d 41. 121.1
nulli de ſeruili,d 54. 133.1
nulli dubium,12.q.5. 245.2
nulli liceat,12 q.1. 240.1
nullum,30 q.4. 377.1
nunc autem,d.21. 75.2
nunquam,de conſecr.d.5. 419.1
nuptiæ,32.q.1. 371.2
nuptiarum bonum,27.q 1. 352.2

O

Oblationes,d.90. 176.1
Occidit,23.q.8. 332.1
Offerebat,32.q.1. 388.2
omni,d.95. 181.1
omnis,d 3.. 18.1
omnis ætas,12 q.1. 235.1
omnis chriſtianus, de conſecrat. diſtinct.2. 410.1
omnis electio,d.63. 146.2
omnis homo,de conſecr.d 2. 421.1
omnis,qui recedit,24.q.1. 337.2
omni timore,13.q.7. 331.1
omnes,d.22. 76.2
omnes,d.38. 111.2
omnes,11.q.1. 226.2
omnes,30.q.1. 374.2
omnes,31.q 7. 388.2
omnes, de conſecr.d.5. 425.1
omnes baſilicæ,16.q.7. 270.2
omnes baſilicæ,de conſecr.d.1. 414.1
omnes decimæ,16 q 7. 269.1
omnes deinceps,28 q.1. 365.1
omnes Eccleſiæ,17.q.4. 274.2
omnes leges,d.1. 3.2
Omnes verò infames,6.q.1. 215.1
omnium,23.q.5. 330.2
omnibus,d.34. 103.2
omnibus,19.q.2. 370.1
omnino,d 31. 95.2
oportebat,79. 163 1
oportet,18.q.3. 369.1
ordinationes,d.75. 158.1
ordinationes,2.d.75. ibid.2
origo,32.q.4. 385.1
Oſius,d.56 138.2
oſtiarius,d.23. 83.1

P

PArſimoniam,d 41. 119.1
Paruuli,22.q.5. 321.2
Paſce,d.86. 174.2
pauper, 1.q.3. 233.2
per Baptiſmum,d.conſecr.d.4. 413.2
per ſingulas,16.q.3. 266.1
perlatum,29.q.2. 371.1
perlectis,d.25. 85.2
Petrus Diaconus,d.39. 111.2
peruenit,d.95. 180 1
peruenit,1.18.q.2. 294.2
peruenit ad nos,30.q.1. 372.1
piæ mentis,16.q.7. 271.2
pitacium,30.q 3. 376.1
placuit,diſt.18. 64.1
placuit,d.32. 100.1
placuit,d 18. 63.1
placuit,10.q 3. 214.2
placuit,16.q.1. 260.2
placuit,2.16.q.1. 261.1
placuit,2.16.q.3. 267.2
placuit,23 q.5. 329.2
placuit,de pœnit.d 6. 405.2
placuit,de conſecr.d.4. 416.1
plebiſcita,d.2. 15.1
plures baptiſmales,16 q.1. 264.2
pœnitentia,de pœnit.d 3. 401.1
porrò,d.66. 153.1
porrò,16.q.3. 267.2
poſtquam,16.q.1. 264.2
præcepit,32 q.5. 387.2
præceptis,d.12. 39.1
præcipiendum,13.q.2. 247.2
præcipimus,d.34. 105.2
præcipimus,d.93. 180.1
præcipimus,16 q.1. 264.2
præcipuè,11.q.3. 228.1
præſens,10.q.3. 301.2
Præſul,2 q.4. 205 1
præter hoc,d.32. 98 1
præterea,d.51. 131.1
precariæ,10.q.2. 214.2
Preſbyter,d.23. 81.1
Preſbyter,d.28. 90 2

Presbyter,d.32. 101.1
Presbyter,d.78. 161.2
Presbyrer,d.82. 171.2
Presbyterum,d.28. 91.2
Presbyteri,d.34. 106.2
Presbyteri,d 68. 153.1
Presbyterorum,d.56. 138.2
Presbyteris,d.27. 88.1
Presbyteros,d. o. 129.1
Prima adnotatio,d.16. 61.1
Prima autem,d. 6. 61.1
Primæ ſedis,d 99. 188.1.
Primatus,d.71. 157.1
Primatus,2.q.1. 203.2
Priuilegia,d 1. 17.1
Priuſquam,d 28. 89 2
Principium,de pœnit d.1. 401.1
Priuilegium,11 q 3. 231 1
Pro obeuntibus,13.q.1. 248 1
Prohibere,d 23. 83 2
Propter,d.18. 64 1
Prouinciæ,d 99. 187.2
Propoſito,32.q.5. 586.2
Propoſuiſti,d.82. 171.2
Pſalmiſta,d.23. 83.2
Pudor,32 q.2. 381.2
Puella,20 q.2. 301.1
Pueri,1.q 1. 192.1
Pueri,22 q.5. 321.2
Puta,3.q.9. 211.1

Q

QVa traditione,d.22. 78.2
Quacunque arte,22.q.5. 320.2
Qu...rageſima,d 4. 25.1.
quadrageſima, de conſecr.d.5. 428.1
quæ contra mores,d.8. 33.1
quæ de cauſa, 2.q 5. 205.1
quæ dignior, 25.q.1. 337.2
quæ ipſis.d.38. 110.2
quæ Lotharius,2.q.1. 204.1
quæ ſemel,19.q.3. 295.2
quæcunque,d 30. 94.1
quædam etiam leges,d.2. 15.2
quæritur,12.q.2. 315.2
quæſitum,13.q 2. 250.1
qualis,d.25. 86.2
quàm periculoſum,7.q.1. 219.6
quàm pio,1.q.2. 192.1
quam pœnitet,de pœnit.d.1. 400.1
quàm ſit neceſſarium,18.q 2. 293.1
quamuis,d 21. 75 2
quamuis, d.68. 154.1
quamuis,7 q.1. 217.2
quando,d.24. 85.1
quando autem,d.44. 122.2
quatuor modis,11 q.3. 233.2
queſta eſt nobis,13 q.2. 247.1
queſti ſunt,10 q.1. 263.2
qui aliorum,24.q.3. 339.2
qui ambulat,5.q 5. 214.1
qui bis,de conſecr d.4. 416.1
qui bona.17.q 1. 273.1
qui Chriſti,12.q.2. 240.1
qui compulſus,21.q.5. 320.1
qui contra,24.q.1. 337.2
qui diuinationes, 26 q.5. 344.1
qui dormierit, 27 q.2. 257.2
qui d rmierit, 32.q.7. 391.1.1
qui Eccleſiaſtis, d.36. 109.1
qui Epiſcopatum, 8 q.1. 220.2
qui Epiſcopus, d.23. 80.2
qui in maternis, de conſecr.d.4. 426.1
qui meritò, 11.q.3. 229.2
qui partem, d 55. 136.1
qui peccat, 23.q 4. 326.1
qui plures, 21.q.1. 303.2
qui præſulatus, 1.q 4. 201.1
qui recedunt, 26.q.6. 346.1
qui rectè, 11.q 3. 231.2
qui reſiſtit, 11 q.3. 254.2
qui ſe ſcit, 2.q 6 205 2
qui ſine, d.26. 87.2
qui verè, 16. q 1. 261.2
quia ingredientibus, 19.q.3. 296.1
quia Sacerdotes, 10.q.1. 223.2
quia ſancta, d 63. 150.2
quia ſunt, d.28. 91.1
quia tua,12 q.1. 235.2
quibus Epiſcopi, 11.q.3. 229.2
quicquid,32.q.2. 382.1
quicunque ſciens, 6.q.1. 215.2
quicunque,12,q.2. 244.2
quicunque,12 q.5. 245.1
quicunque.12.q.5 245.2
quicunque recognouerit,16.q.7. 269.1
quicunque vult, 7 q 4. 290.2
quicunque fidelium,16 q 7. 271.2
quicunque,26 q 5. 345.2
quid culpatur,13 q. 2. 323.2
quid in omnibus,32.q.7. 389.1
quidam,d 27. 87.2
quidam clerici,d 81. 171.1
quidam maligni,5.q 1. 213.2
quidam deſponſauit,27 q.2. 357.2
quieſcamus,d.42. 119.2
quis autem leges,d.54. 133.1
quiſquis,1.q.1. 190.1
quiſquis,11.q.3. 233.2
quiſquis inuentus,17.q.4. 276.1
quo iure,d.8. 33.1
quod à Patribus,d.75. 158.2
quod ait,q.14 47 2
quod autem,27.q 2. 257 2
quod autem,30 q.4. 376.2
quod autem,32 q.1. 38c 2
quod autem,33.q.1. 361 2

Quod Deo,33 q.5. 409.1
quod dicitis,d.16. 61.2
quod interrogaſti,d 27. 88.1
quod propoſuiſti,32.q.7. 390.1
quod quidam,1.q.1. 190.2
quod verum,32.q.2. 382.2
quodcunque,24.q.1. 334 2
quoniam,d.10. 37.2
quoniam,d 16. 59.2
quoniam,d.18. 64.2
quoniam,d.31. 96.2
quoniam,d.69. 154.2
quoniam,d.75. 158.1
quoniam,d.100. 189.2
quoniam,d.10 431.2
quoniam mos,d.65. 152.2
quoniam multos,11.q 3. 234.2
quoniam quicquid,16.q.1. 266.1
quorundam,d.33. 103.1
quotidie,de conſecr d.2. 421.1
quoties à populis,1.q.7. 203.1
quoties cordis,1.q 7. 203.1
quoties Epiſcopi,2.q.6. 206.1
quoties poſt audita,2.q.6. 206.1
quotieſcunque,43.q 4. 407.1
quotquot virginitatem,27.q.1. 351.1

R

RApinam,14 q.5. 254.2
Raptor,27.q.2. 358.1
Regenerante,de conſecr.d.4. 426.2
regula,d.5. 16.2
regum officium,23.q.5. 330.1
reintegranda,3.q.1 207.1
relatum,de conſecr.d.2. 420.2
remittuntur,23.q.5. 330.2
remittuntur, 23.q.5. 330.2
renouantes,d.22. 78.2
reperiuntur,de pœnit.d.5. 401.2
requiſiſti,33.q.1. 392.2
reſecandæ,24.q.3. 339.1
reſponſa prudentum,d 2. 15.2
reuertimini,16 q.1. 265.1
reum ad Eccleſiam,17.q.4. 275.2
rogamus, 24 q.1. 337.1
rogationes,de conſecr.d.3. 422.1
Romanus Pontifex, de conſecr.diſtinct.4. 424.1
rurſus,11.q.3. 230.1

S

SAbbatho,de conſecr.d.3. 422.2
Sacerdos,26.q.7. 347.1
Sacerdos,de pœnit.d.6. 404.1
ſacerdotes,d.49. 126.2
ſacramenta altaris,de conſecr.d.1. 418.1
ſacratas,d.23. 84.1
Sacrorum,12.q.2. 241.1
ſacroſancta,d.22. 77.1
ſæpe malorum,28.q.1. 364.1
ſalonitanæ,d.63. 149.2
ſaluator,1.q.3. 199.1
ſancta octo,d.16. 60.2
ſancta Romana,d.15. 53.1
ſanctorum,d.69. 155.1
ſanctam,de conſecr.d.4. 425.1
ſanè diſcimus,15 q.1. 258.2
ſanè quiſquis,15.q.3. 259.2
ſanè profertur,24.q.1. 338.2
ſatis peruerſum,d.56. 139.1
ſatyra,d.2. 15.2
ſcenicis,de conſecr.d.2. 422.1
ſchiſma,24.q 1. 338.1
ſciatis,33.q.4. 406.2
ſciendum,d.29. 92.2
ſciendum,26.q.3 & 4. 343.1
ſcire debet,d.76. 159.2
ſciſcitatis,7.q.1. 219.1
ſcitote,6 q.3. 216.1
ſcripſit,7 q.1. 216.2
ſcripſit nobis,27.q.2. 357.1
ſcriptum eſt,6.q.3. 216.1
ſecunda poſt naufragium, de pœnit.diſt.1. 400.1
ſenatuſconſultum,d.2. 15.1
ſententia,11.q.3. 227.2
ſeptuaginta,d.16. 61.2
ſeriatim,d.32. 100.1
ſerpens,de pœnit.d.1. 398.2
ſexaginta,d.16. 58.2
Sexto,d.35. 108.1
Sextum,d.16. 58.2
ſi ad ſcripturas,d 9. 35.2
ſi cauſa,33.q.4. 407.1
ſi conſuetudinem,d.8. 33.2
ſi ciuitatis,in 5.d.34. 105.1
ſi decreta,d.20. 71.1
ſi de rebus,23.q.7. 331.1
ſi dominus,11.q 3. 234.1
ſi Epiſcopus, d.18. 66.1
ſi Epiſcopus,d.50. 127.2
ſi Epiſcopus,3.q.2. 208 2
ſi Epiſcopus,11.q.3. 228.1
ſi Epiſcopum,16.q 6. 268.2
ſi Euangelica,d 55. 138.1
ſi expoſitus,d.87. 175.1
ſi fœnerauerit,14.q.3. 251.2
ſi gens Anglorum,d 56. 140 11
ſi recuperator,d.96. 183.2
ſi in adiutorium, d.10. 37.1
ſi in quolibet,20.q.2. 301.1
ſi infidelis,28.q.1. 362.1
ſi infidelis,28.q.2. 368.1
ſi inimicus,d 93. 177 fin.
ſi nupſerit,d.27. 88.1
ſi officia,d.39. 142.1

Si Papa,d.40. 113.1
ſi Paulus,32.q.5. 387.1
ſi per negligentiam,de conſecr.d.2. 421.2
ſi per ſortiarias,33.q 1. 395.2
ſi Petrus,8.q.1. 219.1
ſi qua Monacharum,27 q.1. 351.2
ſi qua mulier,19.q.3. 297.1
ſi quando,2.q.6. 206.2
ſi quatuor,23.q.8. 333.2
ſi qui filij,d 30. 93.1
ſi qui ſunt,d.81. 170.1
ſi qui verò,d.32. 97.1
ſi quid veri,d.37. 110.1
ſi quippe,27.q 2. 360.1
ſi quis,d.23. 83.2
ſi quis,d.33. 101.1
ſi quis,d.50. 128.1
ſi quis,d.57. 140.2
ſi quis,d 58. 141.2
ſi quis,d.78. 162.1
ſi quis,2.q.3. 204.2
ſi quis,6.q.1. 215.2
ſi quis,6.q 5. 216.1
ſi quis,30.q 1. 375.1
ſi quis à Medicis,d.55. 136.2
ſi quis abſcidit,d 55. 135.2
ſi quis acceperit,33.q.1. 393.1
ſi quis ariolos,26.q.5. 343.2
ſi quis carnem,d.30. 94.2
ſi quis Clericus,d.81. 169.2
ſi quis cum Clerico,11.q.1. 227.2
ſi quis coactus,22.q.5. 320.1
ſi quis contriſtans,d.90. 176.1
ſi qui contumax.17.q.4. 276 1
ſi quis cum duabus,33.q.2. 397.1
ſi quis cum duabus,34 q.1 & 2. 411.1
ſi quis cum nouerca,32 q 7. 391.1
ſi quis de alio,de conſecr d.4. 426.2
ſi quis deinceps,16.q 7. 271.1
ſi quis deſponſauerit,27 q.2. 355.1
ſi quis Diaconus,d.50. 128.2
ſi quis docuerit,d.28. 91.2
ſi quis eorum,d.32. 98 2
ſi quis Epiſcopus,1 q.3. 197.2
ſi quis gentilis,27 q.2. 360.2
ſi quis habuerit,28 q.2. 367.2
ſi quis in Clero,7 q.1. 218.1
ſi quis in infirmitate,d 55. 137.2
ſi quis in tantam.1 q 4. 202.1
ſi quis incognitus,17.q 2. 273.2
ſi quis ingenuus,29.q.2. 370.2
ſi quis inſaniens,15.q.1. 259.1
ſi quid inueniſti,14.q.5. 255.1
ſi quis iratus,1.q 3. 104.1
ſi quis Iudaicæ,28.q.1. 367.1
ſi quis Kalendas,26.q.7. 347.2
ſi quis laicus,16.q.1. 263.1
ſi quis laicus,22.q.5. 322.1
ſi quis liber,29 q.2. 370.1

Si non licet,23.q.5. 327.1
ſi quis neceſſitate,34.q.1.& 2. 411.1
ſi quis iratus,15.q.1. 259.1
ſi quis non recto,24.q.2. 338.2
ſi quis obiecerit,1.q.3. 198.2
ſi quis oblitus,14.q.4. 251.2
ſi quis Papa,d.79. 162.2
ſi quis pecunia,d.79. 163.2
ſi quis per ebrietatem,de conſec. d.2. 421 2
ſi quis poſitus,de pœnit.d.7. 405.1
ſi quis poſt Baptiſmum,d.51. 131.1
ſi quis Presbyter,2.q.5. 204.2
ſi quis Presbyter,11.q.3. 228.1
ſi quis pro ægritudine,d.55. 137.2
ſi quis rapuerit,27.q.1. 351.2
ſi quis ſacerdotum.11.q.1. 225.2
ſi quis ſacro,27 q.1. 350.1
ſi quis ſeruum,17.q.4. 290.1
ſi quis ſuadente,17.q 4. 279.1
ſi quis tanquam,d.30. 94.1
ſi quis viduam,1.d.34. 106.1
ſi quis viduam,2.d.34. ibid.
ſi quis viduam,d.50. 127.1
ſi qui viduam,32.q.7. 390.2
ſi quis virginem,36.q.2. 413.1
ſi quis virorum,d.30. 94.2
ſi qui votum,27.q.1. 353.1
ſi quis vſuram,14.q.4. 252.1
ſi quis vxorem,32.q.1. 379.2
ſi quod verius,33.q 2. 396.2
ſi res aliena,14. q.6. 357.2
ſi Romanum,d.19. 67.1
ſi ſacerdotes,16 q.3. 267.1
ſi ſacerdos,de pœnit.d.1. 399.2
ſi ſeruus abſente,d 54. 134.1
ſi ſeruus ſciente,d 54. 134.2
ſi teſtes,4.q.2.& 3. 211.2
ſi tributum,11.q.1. 226.1
ſi tu abſtines,27.q.2. 357.1
ſi vir & vxor,27.q 2. 356.2
ſi virgo,34 q 1.& 2. 411.1
ſi vxorem,32 q.1. 387.1
ſicut,d.15. 52.2
ſicut 2 d.47. 124.2
ſicut,d.47. 431.2
ſicut alterius vxor,7.q.1. 218.1
ſicut antiquitus,17 q.4. 374.2
ſicut Apoſtoli,11.q.3. 228.2
ſi membrorum,27.q.1. 348.2
ſicut crudelis,31.q.1. 378.2
ſicut Epiſcopum,1.q.2. 194.2
ſicut ſatius,32.q 4. 386.1
ſicut vir,7.q 1. 217.9
ſine exceptione,12.q.2. 243.2
ſingula,d.88. 175.2
ſint manifeſtæ,12.q.1. 239.2
ſolent plures,de conſecr d.1. 418.2
ſolicitatores,de pœnit.d.1. 397.2
ſolicitudo,d.52. 131.2

Sors,26.q.2. 342.1
ſortilegi,16.q.1. 341.2
Spiritus ſanctus,de conſecrat. diſtinct. 5. 427.1
ſtatuimus,d.4. 24.2
ſtatuimus,16 q.1. 264.2
ſtatutum,2.q 6. 206.1
ſtatutum,17.q.2. 258.1
ſtatutum,18.q.1. 291.1
ſubdiaconus,d.23. 81.2
ſubdiaconus,d.77. 161.1
ſufficit,de conſecr.d.1. 418.2
ſufficiat,17.q.1. 353.2
ſuggeſtum,7.q.1. 218.2
ſunt nonnulli,4.q.1. 192.1
ſunt qui dicunt,27.q.2. 355.2
ſunt qui opes, 17.q 4. 274.1
ſunt quidem,25 q 1. 340.1
ſuper prudentia,14.q.1. 250.2
ſuſpectos,3.q 5. 209.2

T

Talis,de pœnit.d 3. 402.1
Tamdiu,3.q 2. 208.2.1
Tamen,d.86. 174.2
tempus,13.q.2. 248.2
tempora,26 q.7. 346.2
tenere,d.51. 95 2
terrulas,12.q.2. 244.1
teſtamentum,d.6. 27.1.& 430.2
teſtes,3.q.9. 210.2
teſtimonium,11.q.1. 225.2
totum,1.q.3. 198.2
Tribus gradibus, de conſecrat. diſtinct.2. 421.2
tributum,23.q.8. 333.1
tunc valere,de conſecr.d.4. 425.1

V

Valentinianus,d 63. 146.2
Valentino,d.34. 106.2
Vbi iſta, d 74. 157.2
vbi non eſt,30.q 2. 375.2
vbicunque ſepeliamur,12.q.2. 2.249 2
vendentes,1.q.3. 200.2
vera,d.45. 123.2
verbum,de pœnit d.1. 398 2
veſtimenta,de conſecr.d.1. 417.1
vident,d.34. 106.2
viduas autem velare,27.q.1. 350.1
viduitatis,27.q.1. 352.2
vir cum propria,35.q.4. 407.2
virgines,20.q 4. 302.2
virginibus,27.q.1. 350.1
vltima voluntas,13.q 2. 246.1
vnaquæque,13.q.2. 246.1
vnde,8.q.1. 230.1
vndecunque,d.56. 138.2
vnio,10.q.3. 225.1
vnius vxoris,d.26. 86 2
vnum orarium,d.25, 86.1
vnuſquiſque,22.q.4. 317.1
volumus,d.81. 270.2
volumus,16.q.3. 267.2
vouentibus,d.27. 87.2
vrbes,d.80. 164.1
Vſus,d.11. 38.2
vt ieiuni,de conſecr.d.5. 247.2
vt lex,27 q.1. 352.2
vt veterum,d 9. 35.1
vtilem ſimulationem,22.q.2. 313.2
vtinam,d.76. 159.2
vxor,17.q.4. 289.1
vxor à viro,32.q.7. 389.1
vxor legitima,27.q.2. 960.2

RECENSIO

Capitulorum, legum, & paragraphorum, qui in hoc Quinto Tomo incidenter diſcuſſi, & quandoque extra locum poſiti.

Primus numerus paginam, ſecundus eiuſdem paginæ columnam denotat; tertius eſt marginalis.

EX DECRETALIBVS.

Cap. DILECTI § . *de iudic. decl.* 36.2.5
cap. Fundamenta, §. decet, de elect. in 6. declaratur. 115.1.20
c. Si aliquando, de ſent. excomm. declaratur. 178.1.5
c. Quanto, de conſuet. decl. 181.1.4
c. Aqua, de conſecrat. Eccleſiæ, vel Altaris. 181.1.5
c. Licet, in fin. de teſtibus, declaratur. 227.1.3.4
c. Tertio loco, de prob. decl. 250.2.3
c. Litteras, de præſumpt. declaratur. 251.1.5
cap. Sanctorum, de præſcript. declaratur. 266.2.4
cap. 1. de teſtam. falsò tribuitur Gregoriò IX. cùm deſumptum ſit ex Gregorio I. 296.1.1
cap. Etſi Chriſtus, de iureiur. ibi, quod amplius eſt, à malo eſt, *declaratur.* 304.2.3
c. Maiores. §. item quæritur, de Baptiſm. decl. 310.1.4
c. 2. De furtis, decl. 399.1.4

EX DECRETO.

c. 1. de arbitr. debet in foro, & inter laicos obſeruari.

EX CLEMENTINIS.

Clement. vlt. de ſentent. excomm. declaratur. 178.1.5

EX DECRETO.

c. Lex eſt, diſt. 1. declaratur. 4.1.3
c. Mulier 15. q. 1. decl. 6.1.3
cap. Ius naturale, diſtinct. 1. declaratur. 10.2.37
cap. Ius Quiritum, diſtinct. 1. declaratur. 11.1.39
cap. Non eſt. verſ. his itaque, diſtinct. 6. decl. 29.1.7
cap. Canentes, diſt. 16. decl. 58.1.3
cap. Sancta, verſ. in quibus, diſt. 15. declaratur. 58.1.4
cap. Regula, diſt. 17. decl. 63.1.7
cap. In nouo, diſt. 21. decl. 77.1.2
cap. Conſtitutiones, diſtinct. 96. declaratur. 77.1.4
cap. Renouantes, diſt. 22. decl. 79.1.8
cap. Syracuſanæ, diſtinct. 28. declaratur. 89.2.6
cap. Priuſquam, diſtinct. 28. declaratur. 89.2.5
cap. Catinenſis, diſtinct. 61. declaratur. 89.2.7
cap. Aliter, diſt. 31. decl. 97.1.3
cap. Seriatim, diſtinct. 32. declaratur. 100.2.3
cap. Valentinianus, diſt. 63. decl. 146.2.4

*cap.In illis,diſt.*80.*declaratur.* 564.2.3
*cap. Archidiaconus, diſt.*83. *declaratur.*172. 2.5
cap.Legimus,diſtinct 93.*declaratur.* 182.1.6
*cap.Olim,diſt.*95.*decl.* 182.1.6
*cap.Emendari,*1.*quæſt.*2.*declaratur.* 196.1.9
*cap. Preſbyter,*1. *quæſtione* 3. *declaratur.* 198. 1.4
cap. Si quis obiecerit ,1.*quæſt.*3. *declaratur.* 199.1.3
cap. Saluator, 1.*quæſt.*3. *declaratur, & præſtantur plures intellectus.* 199. 2.2.*& ſeqq.*
*cap.Iam ideoque,*1. *quæſt.*4. *declaratur.* 201. 2.2
*cap.Engeltrudam,*3.*quæſt.*4.*declaratur.*209. 1.4
*cap.Epiſcopi,*11.*q.*3.*decl.* 209.1.5
*cap.Si quis,*6.*quæſtione* 4. *declaratur.* 216. 2.2
*cap.*1.§.*ordinandus,verſ.quomodo etiam,diſt.* 42.*decl.* 217.2.13
*cap.Sicut,diſt.*47.*decl.* *ibid.*14
*cap. Si Petrus,*8.*quæſtione* 1. *declaratur.* 219. 2.4
*cap.Lugdunenſis,*9.*quæſt.*2.*declaratur.* 222. 1.3.
*cap.Engeltrudam,*11.*quæſt.*3.*declaratur.* 228. 2.*init.*
*cap.Non liceat Papæ,*12. *quæſt.*2.*declaratur.* 242.1.5
*cap. fin. verſic. Romanorum,*24. *quæſt.*2.*declaratur.* *ibid.*7
*cap.Tempus,*13. *quæſt.*2. *declaratur.* 249. 1.4
*cap.Ab illo exige vſuras,*14.*quæſt.*4.*declaratur.* 253.1.8
*cap.Volumus,*16.*quæſt.*4. *declaratur.* 267.2. 2,3,4,5
*cap.Monaſteriis,*19. *quæſt.*3. *declaratur.*296. 1.3
*cap.Quia ingredientibus,*19. *quæſt.*3. *declaratur.*
*cap.Clericum per creaturas,*22.*quæſt.*1.*declaratur.* 306.2.7
*cap.Si quis per capillum,*22. *quæſt.*1.*declaratur.* 307.1.8
*cap. Mouet,*22. *quæſtione* 1. *declaratur.*308.1 4.5
Tâ Minus malum eſt per deos falſos veraciter iurare, quàm per Deum verum fallaciter, *declarantur. ibidem* 2.10
*cap.Humanæ aures,*22.*quæſt.*4.*declarat.*314. 1.2
cap.Inter cætera, 22. *quæſt.*4. *declarat.*319.1. 8,9,10,11,12,13
cap.Si quis laicus, 22. *quæſt.*5. *declarat.*322. 2.4
*cap.Si quis Sacerdotem,*11.*quæſt.*1.*declaratur.* 323.1.5
*cap.Occidit.*23.*q.*8.*decl.* 332.2.3
*cap.Quodcunque,*24.*quæſt.*1. *declaratur.* 335. 2.6
*cap. Verbum,de pœnitent.diſtinct.*1.*declarat.* 337.1.16
*cap.Epiſcopi,*26.*q.*5.*decl.* 343.1.5
*cap.Diaconiſſam.*26.*q.*5.*decl.* 350.2.3
*cap.Non dubium , & cap. cùm ſocietas,*27. *q.*2.*declarantur.* 359.2.11
cap. Ad menſam , 11. *quæſt* 3. *intellectus.*365. 2.4
*cap.Si quis habuerit,*28. *quæſt.*2. *declaratur, & concordatur cum cap. Si infidelis , immediatè ſequenti.* 368.1.2
*c.Non omnis,*32.*q.*2. *concordatur c. Si quis, diſtinct.*33. *& c.ab omnibus,diſt.*34. 383. 1.1
*cap.Origo,*32.*q.*4 *decl.* 385.1.3
*cap.Requiſiſti,*33.*q.*1.*decl.* 391.2.2
*cap.*1.*in princip.de pœnitent.diſtinct.*6. *declaratur.* 399.1.2
*cap. Sanctum , de conſecr. diſt.*4. *declaratur.* 399.1.3
*cap.Si quis potius,& c.Si quis autem, de pœnit.diſt.*7 *declarantur.* 409.2.2
*cap.Idcirco,de pœnitent.diſtinct.*7.*declaratur. ibid.*3

EX CONC.ANTIOCHENO.

*Can.*20.*declaratur.* 48.2.5

EX DIGESTIS.

*l.In cauſa,*16.§.*idem Pomponius,de minorib. decl.* 18.1.3
*l.Item ſi pretio,*22.§.*vlt.locati,decl.* *ibid.*

l.Ius ſingulare,de legib.decl. 22.1.init.
l.Deprecatio,ad leg.Rhodiam de iactu,declar. 148.2.14
l.Theopompus 1.*de dote præleg.decl.* 210.22
*l.*2.*de cond.ob turp.cauſ.decl.* 256.1.3
l.Codicillis,aliàs l.Lucius 88. §. *matre,de legat.*2.*decl.* 389.2.5
*l.Si ſerua,*46. §.*vlt.de iure dot.decl.* 392.1.3

EX CODICE.

l.Bene à Zenone, de quadriennij præſcript. declaratur. 148.2.1
l. Diui, ad legem pecul.declaratur. 276.2 4.5
l.Tranſigere, de tranſactionibus, declaratur. 389.2.6

EX INSTITVTIONIBVS.

§.*Conſtat,de iur.natur.gent.&ciu.declaratur.* 4.1.4
§.*Sed & naturalia,de iur.natur. declaratur.* 340.26

COLLE

COLLECTANEA DOCTORVM,

Tam veterum, quàm recentiorum, qui ſuper ſelectiora Capitula, & Gloſſas Decreti Gratiani, eorúmque intellectum ex profeſſo, vel incidenter ſcripſerunt.

SVMMARIVM.

1 *Gratianus voluminis Decreti compilator natus fuit ex adulterio.*

2 *Gratianus vir religioſiſſimus in Monaſterio S. Felicis Bononien Ordinis S. Benedicti, in ſacris, & diuinis litteris eruditiſſimus.*

3 *Decreti volumen compilauit Gratianus Bononiæ tempore Eugenij III. ſub anno 1150.*

4 *Decreti volumen authenticũ nõ eſſe affirmãt aliqui.*

5 *Errores quot reperiantur in hoc Decreti volumine, oſtenditur.*

6 *Decreti volumine reperiuntur quatuor ſpecies auctoritatum.*

7 *Sanctorum Patrum teſtimonia in Decreti volumine inſerta ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſtatuti Canonici robur obtinent, dummodo in contrarium aliqua Pontificia diſpoſitio non appareat.*

8 *Gratiani compilatoris Decreti auctoritas à nullo hactenus Pontif. reperitur approbata, nec eſt authentica.*

9 *Palea quis fuerit, & de auctoritate ſuorum Capitulorum in hoc Decreti volumine inſertorum.*

10 *Leges ciuiles inſertæ in hoc Decreti volumine iuris Canonici vim non habent.*

In Prooemium Decreti Gratiani.

1 GRATIANVS voluminis Decreti compilator, quamuis natus ex adulterio, vt referunt Corraſ. *in paraph. Sacer. c. 2. n. 3.* Tiraq. *de nobilit. c. 15. n. 32.* Roias *de ſucceſſionib. c. 15. n. 18. cum ſeqq.* Paleoth. *de noth. & ſpuriis cap. 66. litt. G.* Hippol de Marſil. de Columna *de Eccleſiaſt. reddit. orig. p. 2. c. 18. n. 4.* Iacob. Benn *de priuileg. Iuriſc. p. 3. priuil. 64. n. 9* fuit S. Felicis Bononienſis Ordinis S.
2 Benedicti, vir quidem religioſiſſ. vt legitur in eius vita inſerta in hoc Decreti volumine, & referunt Alciat. *lib 4. parerg. c. 23. in princ.* Th. Canan. *in repet. proœm. huius voluminis n. 120. cum ſeqq.* & in ſacris, ac diuinis litteris eruditiſſimus, ex Petr. Magdal. *de numero teſtium in teſtamento requiſ. p. 2. c. 6. à n. 27.* Duaren. *in præf. ad. de ſacris Eccleſ. miniſt. verſ. vnum eſt à Gratiano*, Sarmien *de redditibus Eccleſiaſt. part. 3. c. 1. n 2. ad fin. & c. 4. n. 9.* & in referendis SS. Patrum auctoritatibus diligentiſſimus, ſecundùm Couarr. *de ſponſalib. part. 2 c. 6. § 11. n. 2. verſ. hactenus Ambroſius*, de quo multa ſcribunt Cardin. Bellarm. *de ſcriptor. eccleſiaſt. anno Domini 1100. tit. de Gratiano, fol. 184.* Genebr. *in chronolog. lib 4. anno Chriſti 1159. verſ. Gratianus*, Card. Baron *tom. 12 annal. anno Chriſti 1122. n. 1. & an 1151 n. 6.* Turr. *lib. 3. epiſt. c. 26.*

Compilauit vir iſte doctiſſimus hoc Decreti volumen tempore Eugenij III. ſub anno 1150. apud Bononiam in Monaſterio S Felicis, vt notant gloſſ. *in c. poſt appellationem. § forma 2 q. 6* Felin. *in c. 2. n. 43. in fine. de reſcript.* Ioan Calderin *in proœm. Decretal. n. 16. cum ſeqq.* Corraſ *in paraphraſi Sacerd p. 4 cap 5. n. 2.* Bapt. de S. Blaſio *in repet. Decreti num. 4* Thom. Canan. *in repet. proœm. Decreti n. 128* Marant *de ordine iud. c. p. 3. n 39.* Sebaſt. Medic. *de legibus, & ſtatut. p 1 q. 3. n. 4.* Viuald. *in candel. aureo in prologo num. 3.* Tritem. *lib. 3. de viris illuſtrib. S. Benedicti.* 3

Circa verò huius voluminis auctoritatem Doctores variè loquuntur, quidam enim authenticum non eſſe affirmant, cùm dictus Gratianus non habuerit poteſtatem legis condendæ, ac proinde eius dicta frequenter reprobantur, ſicut dicta alterius Doctoris, ita Butr. *in proœm. Decretal. § ſane num. 10. & 17.* Miles *in repert. verbo lex licèt ſit*, Rebuff. *in repet. l. quod iuſſit, in gloſſ. magna num. 10. ff de re iudic.* Greiſer *pro defenſione Bellarm. l. 2. de Roman. Pont. c. vlt. verſ. quintum dubium, p. mihi 816.* Andr. ab Exea *in rub. de conſtitut. n. 120.* Anch. *in c. 1. eod. tit. num. 56.* Alciat *lib. 4. parerg. cap. 23.* Petr. Magdalen *d. p. 2. c. 6 à n. 27.* & ideò pluſquam quadraginta errores eſſe in hoc volumine reperies apud Felin. *in c. 2. de reſcript. n. 43. poſt princ.* Cæpol *de cognitione librorum iuris Canon. num. 18. & ſeqq.* Tiraq. *de nobilit. cap. 31. num. 538.* Roias *de heret p. 1 num. 58* Petr. Magdalen *d. par. 2. cap. 6. n. 28. cum ſeqq.* Cæſ Contard. *in l. vnic. C. ſi de moment. poſſeſſ. in ſecunda ratione decidendi, n. 39.* Verùm volumen hoc Decreti reperiri approbatum atteſtatur Abb. *in cap. 2. de reſcript. num. 9. verſ ſed dico* vbi Felin. *num. 44.* ſubdens rationem, quia volumen Decreti communiter etiam à multis annis fuerit publicè lectum in ſchulis, vnde ipſius dicta tacitè approbata cenſentur. 4 5

Sed oportet aduertere in hoc volumine Decreti 6

reperiri præcipuè quatuor ſpecies auctoritatum, ad quas poſſunt illæ ſeptem reduci, quas tradit Sebaſt. Med. *in d. tract. de legibus, & ſtatut. p. 2. q. 3. n. 13.*

7 Prima eſt SS. Patrum, quorum teſtimonia quamuis ex ſe vim Canonum non habeant ad cauſarum deciſionem, at ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſic acceptantis, & publicè legi volumen hoc Decreti permittentis, quæ in eo inſerta ſunt Sanctorum dicta robur ſtatuti Canonici obtinent, dummodo in contrarium aliqua Pontificia diſpoſitio non appareat, vt docent Archid. *in c. de his il 2. ſtatim in princ. 50. diſt.* vbi Dominic. *n. 2. verſ. ſed quæro nunquid,* & Præpoſ. *poſt 5. q. verſ. redeundo ad text.* Turrec. *ibid. n. 5. verſ. de his*, dum quærunt nunquid ſtandum ſit deciſioni illius text. eo quòd non ſit Pontificis, nec Concilij generalis, ſed Rabani Archiepiſcopi ad Heribaldum, reſpondentq; ſtandum eſſe, quia opus hoc Decreti recipit Romana Eccleſia quoad Capitula in eo contenta, idem Archid. *in c. quis neſciat, ad fin. 9 diſt.* vbi Dominic. *verſ. quæro quid de volumine,* Abb. *in c. 2. n. 9. de reſcript.* vbi Felin. *n. 43. verſ. firmat,* & Rip *num. 8.* Turrec. *in proœm. Decreti art. 8. n. 25.* Thom. Canan. *in repet. eiuſdem proœm. num. 343. cum duobus ſeqq.* Marant. *de ordine iudic. part. 3. q. vnica, num. 36.* Anton. Cuch *inſtit. maior. lib. 1. tit. 1. num. 5.* Medin. *de ſacrorum hominum continentia lib. 2. c. 33. in fin.* Diunyſ. Paul. *de vera Patriarchal. ſedium erect. cap 4 num. 1.* Fr. Emman. *quæſt. Reg. tom. 1. q. 6. art. 2.* Sanchez *de matr. lib. 9. diſp. 12. n. 3.*

Ex quibus apparet neceſſariam habere obſeruantiam decreta Conciliorum generalium, ac ſummorum Pontificum à Gratiano in hoc libro relata, eo quòd ab habentibus poteſtatem ſunt condita, vt aduertunt Abb. *in c. 1. de reſcript. n. 9. verſ. & præſuppoſito,* & Felin. *ibid. n. 44 verſ. firmat etiam,* Sanch. *d. lib. 9 de matr. diſp. 12. num. 5. verſ. præterea,* vnicuique enim Canoni, qui in Decreto eſt, eadem fides danda eſt, quæ auctori eius datur, Rip. *in lib. 1. n. 69 ff. ſi certum petat.* Caiet. *2. 2. q. 88 art. 8. dub. vlt. §. ad primum dicitur,* vbi Aragon. *dub. 1. in ſolut. ad 2. in fine,* Sot. *de iuſtit. lib. 7. q. 3. art. 1. verſ. aut ergo ſunt.* Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 6. de voto, puncto 6. §. hinc ſequitur deceptum fuiſſe.* Et Gratiano referenti auctoritatem Concilij, ſeu Papæ credendum eſt, niſi oſtendatur exemplar in contrarium, ſecundùm Felin. *in d. c. 2. de reſcript. n. 47.* vbi Dec. *n. 15.* & Præpoſ. *in hoc proœm. n. 4.* Ratio eſſe poteſt, quia paſſim noſtri Pontifices hanc fidem tribuunt Gratiano, patet *in c. cùm Apoſtolica, de his quæ fiunt à Prælat. & in c. per tuas, de ſent. excom. & in Clem. 1. col. 4. verſ. nos eodem mandato,* ibi, *ſecundum formam in decretis denotatur.*

8 Secunda ſpecies eſt auctoritas ipſius Gratiani compilatoris huius voluminis, quæ à nullo hactenus Pontifice reperitur approbata, nec eſt authentica, vt tradunt Felin. *d. n. 43.* & Rip. *vbi ſuprà à n. 77.* Capra *in lib. commun. opinion. verbo Decretorum, pag. 493.* Coſta *in §. & quid ſi tantum p. 3. num. 196.* Caniſ. *in ſum. iuris Canon. lib. 1. tit. 1. in annot.* Soar. *de legib. lib. 4. cap. 5. num. 6.* Paul. Layman. *in Theologia morali tract. 4. de legib. cap. 3. §. 3. num. 12.* & alij citati *ſuprà num. 4.*

9 Tertia eſt cuiuſdam Paleæ, de quo nomine, & quiſnam fuerit, ſunt Doctorum variæ ſententiæ, multi ea capita, in quibus res inanes tenues ac leues modicæque vtilitatis continentur, hoc nomine appellari cenſuerunt, vnde in Chronicis relatum extat Alexandriam ad Tartum flumen conditam in gratiam Alexandri III. Summi Pont. Paleæ cognomen in contemptum à vicinis, qui Imperatorem Federicum I. ſequebantur, accepiſſe, vt referunt Platina & Illeſcas in Alexandro III. Sic cùm Corradus Imper. coronam Regni Italici, non Mediolani, ſecundùm veterum morem ſuſcepiſſet, ſed alibi, vulgo tunc ferebatur, Corona Paleæ fuiſſe redimitum, & ſic hanc ſententiam ſequitur Alciat. *lib. 12. parerg. c. 3. verſ. ego compertum habeo.* Sed Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. tit. de diſp. & allegat. prope finem* quem alij ſequuntur, putat quemdam Protopaleam (quem Iaſon *in rub. de action.* addit Cardinalem fuiſſe) collectioni Gratiani capita hæc adiunxiſſe. Nonnulli verò fuiſſe diſcipulum Gratiani, & ſua auctoritate inſeruiſſe aliqua capitula in hoc volumine, quæ authentica non ſunt, nec vllam faciunt fidem, ſicut teſtantur Corſet. *in repert. Abbatis, verbo liber Decretorum,* Baptiſt. de S Blaſio *in repet. rub. Decreti num. 42.* Sebaſt. Medic. *d. p. 2. q. 3. n. 13.* Petr. Magdalen. *d. p. 2. cap. 6. n. 42. cum ſeqq.* Anton. Auguſtin. *ad Decretal. in præfat. ad Gregor. XIII. pag. 3.* Cott. *in memorab. verbo iuriſperitis. §. deinde,* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q. 6. art. 2 verſ. nam Palea,* Card. Baron. *tom. 12. annal. Eccleſ. anno Chriſti. 1151. num. 6. in fine.* Verùm ex pluribus diligentiis ſuper hac re factis illud videtur poſſe colligi, has paleas eſſe additiones non eodem tempore factas ad primam collectionem Gratiani in margine primùm adſcriptas, ac nonnullas fortaſſe ab ipſomet Gratiano, vt ſit, inter componendum, aut legendum, quas deinde librariorum quidam omiſerint, quidam in contextu poſuerint, interdum cum aliquo diſcrimine, vt habetur inter ea, de quibus lectorem in principio huius voluminis viſum fuit admonere.

Quarta ſpecies eſt auctoritas Iuriſconſultorum, 10
& Imp. ſecularium, quoniam ſunt multæ leges ciuiles inſertæ in hoc volumine, quæ tamen vim iuris Canonici minime habere dicuntur, quia Gratian. qui eas inſeruit, non habuit talem poteſtatem; ita gl. *verbo tractatus, verſ. ſed quæris, in c. 1. de reb. Eccl. non alien. in 6.* Abb. *in d. cap. 2. de reſcript. n. 9. in fine.* vbi Felin. *n. 39.* idem Abb. *in c. ſuper eo, il 1. n. 4.* & ibi Felin. *n. 3. de teſtibus,* Capra *d. verbo Decretorum, verſ. quare nec leges, pag. 493. & pag. 505. verſ. leges per Gratianum,* Marant *vbi ſuprà n. 38.* Baptiſta de S. Blaſio *in repet. d. rub. Decreti n. 8.* Petr. Magdalen. *d. p. 2. c. 6. n. 22. cum ſeqq.* Burg. de Pace *in l. 1. Tauri n. 270.* Cæſar Contard. *in l. vinea, C. ſi de moment. poſſeſſ. in 2. ratione decidendi n. 30. cum ſeqq.* Gutier. *lib 1. Canon. c. 21. n. 32. cum ſeqq.* Sanch. *de matr. lib. 9. diſp. 12. n. 5. verſ. fatentur tamen ferè omnes,* Fr. Emman. *d. art. 2. verſ. quoad quartam.* Quod adeo verum eſt vt habeat locum, quamuis tales leges ciuiles ſint fauorabiles clericis, ſeu Eccleſiis, nihil enim ſuffragatur is fauor ad ſupplendum defectum poteſtatis in concedente, *c. Eccleſia S. Mariæ, de conſtit.* & *ibid.* Abb *n. 15.* Felin. *n. 40.* & Dec *n. 24.* Declara tamen, niſi prædictæ leges eſſent per aliquem Canonem approbatæ, eo namque ipſo ſuſcipiunt vim legis canonicæ, vt optimè aduertit d. gl. *verbo tractatus ſingularis,* ex Petuſ. *ibid. collect. 3.* Abb. *dicto num. 9. in fine,* & *ibi* addit. *lit. D.*

S V M M A R I V M.

1 *Humanum genus, aut natura, aut moribus regi quomodo dicatur.*

2 *Lex in quatuor membra diſtinguitur, videlicet in legem æternam, naturalem, diuinam, & humanam.*

3 *Lex*

3 *Lex aut eſt diuina, aut humana.*
4 *Ius naturale quomodo intelligatur eſſe illud, quod in lege, & Euangelio continetur.*

Distinctio I.

1 HVMANVM genus aut natura, aut moribus regi, ait Gratian. *in princ. huius diſt.* quam diuiſionem multi nituntur excuſare, intelligentes per mores legem humanam poſitiuam, in quem etiam ſenſum vniuerſum ius natura conſtare, aut lege, tradiderunt Plato, Ariſt. & Cic. quibus applaudit ex noſtris Conan. *comment. iuris Ciuilis lib. 1. c. 4 n. 4.*

2 Verùm hæc iuris diuiſio diminuta videtur, quia ad nullum ea prædictis membris reduci poteſt lex diuina poſitiua, quo etiam vitio laborat diuiſio Vlpiani (cui ſe morem gerere velle nequit Conanus) in ius naturale, gentium, & Ciuile, *in l. 1. §. huius ſtudij, in fin. ff de iuſtit. & iure*, conſonat Iuſtinian. *in §. vlt. Inſtit. eod.* Quare frequentiùs DD. quatuor membra diſtinguunt, ſcilicet legem æternam, naturalem, diuinam, & humanam, ita poſt D. Thom. Sot. Henriq. & alios, tenet Sayr. *in claui Regia lib. 3. c. 2. n. 2.* Sed adhuc non ſatisfacit, quia vel Doctores in hac diuiſione volunt comprehendere ſingula membra iuris, & tunc reſtat ius gentium, ius Canonicum, & pleraque alia, de quibus *infra in hac diſt.* vel ſolùm comprehendere intendunt capita, ad quæ aliæ ſpecies reducuntur, & nunc ſufficiebat pauciora membra diſtinguere, ad diuinam pertinet æterna, & naturalis. Omiſſis igitur aliis diuiſionibus, de quibus D. Thom. *1. p. tit. 17. c. 1. § 4.* Azor. *inſtit. moral p. 1. lib. 5. c. 1. q. 5.* placet diuiſio Iſidori *in c. omnes, proximè ſequenti*, quòd omnis lex aut eſt diuina, aut humana, ad hæc
3 enim duo membra reducuntur reliqua omnia, vt eo loci oſtendemus.

4 *Ius naturale eſt quod in lege, & Euangelio continetur.* Mirantur Doctores qua ratione dixerit *hic* Gratianus omnia, quæ in lege veteri, & Euangelio continentur, ad ius naturale pertinere, cùm in lege veteri multa ſint cæremonialia, & iudicialia non à natura, ſed à Deo ſpecialiter data populo Iſraëlitico, quæ ſubinde per aduentum Chriſti Domini expirarunt, iuxta *reg. cap. tranſlato, de conſtit.* cum ſimilibus, & in lege Euangelica ſint multa ſupernaturalia, quæ minimè ad legem naturæ ſpectant, ſunt qui arbitrentur Gratianum in præſenti non deſcribere ius naturale, ſed ius diuinum poſitiuum, ita gloſſ. *in præſenti, verbo naturali*; ſed meritò refelluntur per Turrec. *hic num.* 8. Alij contendunt omne ius diuinum eſſe naturale, ſed illorum ſententia omnino falſa eſt, vt bene probat Nauarr. *in princ. de pœnit. diſtinct. 5. num. 7.* Denique nonnulli veritati propiùs accedentes exiſtimant prædicta verba Gratiani legenda eſſe per parentheſim, quaſi velit Gratianus ius naturale eſſe quo quis iubetur aliis facere, quod ſibi vult fieri, & hoc ius, inquit, in lege & Euangelio continetur, ita Nauar. *citato loco, numero 9. in fine*, & ante illum dixerat Sot. *de iuſtit. lib. 1. quæſt. 4. ad 1.* Anton. de Fuertes *canon. lection. lib. 1. cap. 1* quæ interpretatio bene defendi poterat, niſi ipſe Grat. mētem ſuam aliter explicaſſet *in principio, diſtinct. 5. verſ. ſed cum ius naturale.* Ego igitur omiſſis his & aliis interpretationibus dicendum puto noluiſſe Gratianum, vt Doctores eius ſenſum non percipientes eadem tribuant, ſcilicet omnia, quæ in lege, & Euangelio continentur eſſe ius naturale, ſed è conuerſo omne ius naturale in lege, & Euangelio contineri, quatenus ibi Deus præcipit, vt vnuſquiſque alteri faciat, quod ſibi vult fieri, & ne faciat alteri, quod ſibi fieri non vult, his enim duobus, vt bonum faciamus, quod in poſteriori inſinua-

tur, continentur omnia præcepta legis naturalis, & conſequenter in lege, & Euangelio, quibus hoc præcipitur, totam legem naturalem contineri non abs re dicit Gratianus, & in hunc ſenſum hæc verba poſuiſſe ipſemet declarauit *in principio, verſ. ſed cum naturale 5. diſtinct. & in capite vltimo, verſ. his itaque 6. diſtinct.* atque ita poſt ſanctum Thomam *1. 2. q. 94. art. 4. ad 1.* interpretantur Sotus *de iuſtit. lib. 1. quæſt. 4. art. 4 ad 1.* Nauar. *in princip. de pœnit. diſtinct. 5. numero 9. pag. mihi 219.*

Lex, & Propheta. Cùm in ſacris Scripturis lex Moyſis ſoleat ſolùm lex vocari, vtpote lex Dei, ideo in præſenti verbum *lex* de lege Moyſis intelligitur, *Propheta* autem de Prophetis veteris Teſtamenti, qui largiùs hìc accipiuntur pro omnibus libris ſanctæ Scripturæ, & ſic proprius huius text. ſenſus eſt, videlicet, hæc eſt enim lex & Prophetæ, id eſt, hoc præceptum includit quicquid in lege Moyſis, & in omnibus libris ſanctæ Scripturæ habetur, ita Abulenſis *in cap. 7 ſuper Matth. quæſt. 24.* quem refert Illuſtriſſ. D. meus Rodericus à Cunha *hic.*

In gloſſ. *Vultis.* ibi, *id eſt, debetis velle.* Notatur ad hoc quòd quamuis actus in liberam voluntatem alterius ſit relictus, voluntas hæc non debet ad actum prohibitum, ſeu doloſum extendi, quia verbum *volo*, ad actum licitum & permiſſum, non autem ad actum irregulatum ex voluntate corrupta referendum eſt, vt per Mulin. *de primog. lib. 2. cap. 5 num. 16 cum ſeqq.*

Cap. Omnes leges. I. *Iſid.*

DIuinas leges natura, humanas moribus conſtare ait S. Iſidor. *lib. 5. etymolog. c. 2.* fuit ille Epiſcopus Hiſpalenſis, qui plura opera edidit, ſedere cœpit in Epiſcop. Sede anno Chriſti 596 & migrauit in cœlum anno 636. de quo multa ſcribunt Card. Bellarm. *de ſcriptoribus eccleſ. anno Domini 600. ad 700 tit de Iſidoro Hiſpalenſi, pag. 136.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 2. lit. I.*

Diuina.] De lege diuina, & quotuplex ſit, & quando cœperit obligare, vide latè Valent. *tom. 2. diſp. 6. q 6. puncto 1. &* 2. *& quæſt. 8. puncto 1. cum ſeqq.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 13. cap 13.*

Humana.] De multiplici ſpecie legis humanæ agunt Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5.* Ioan. de Salas, Franc. Suar. & Martinus Bonacin. *in ſpecial. tract. de legibus.*

Moribus conſtat.] Notatur ad hoc quòd conſuetudo eiuſdem eſt pœnæ, cuius eſt lex, quia eadem poteſtate nituntur lex humana, & conſuetudo, vt per Nauarr. *de ſpol. cleric. §. 14. num. 7.*

In gloſſ. *Diſcrepant. ibi, diuina lex permittit, humana prohibet.* Errat hæc gloſſ. dum exiſtimat diſcrepantiam, de qua in præſenti, ad leges diuinas & humanas eſſe referendam, quia Iſidorus loquitur de diſcrepantia legum humanarum inter ſe, leges enim diuinæ naturales apud omnes gentes ſunt eædem, nec leges humanæ poſſunt ab illis diſcrepare, vt per Mart. *de iuriſd. p. 1. cap. 38. num. 24.*

Cap. Ius generale II.

IVs vnde dicatur, & quas habeat ſignificationes, vide Conan. *comment. iuris Ciuilis lib. 1. cap. 2. num. 4.* Ioan. Salas *de legib. diſp. 1. ſect. 2. num. 7.* Molin. *de iuſtit. tr. 1. diſp. 2.*

In gloſſ. *Ius generale* ibi, *& tamen contra illam æquitatem inducta eſt vſucapio, ſiue præſcriptio.* Notatur

ad hoc qood præſcriptio introducta eſt de rigore iuris contra æquitatem naturalem, vt per Azo. *in ſum C. pro empter. col. 1.* Bald. *in l. ancillam, num. 11. C. de furt.* Angel. & Alex. *in l. poſſeſſio quoque, §. etſi poſſeſſio ff. de acquir. poſſeſſ.* Nat. *conſ. 620. num. 7.* Sed meliùs dicitur introducta naturali æquitate ſuggerente propter bonum publicum, vt ſit aliquando litium finis, & ne dominia vagentur in incerto, vt cenſuerunt Ioan. Andr. Anch. & Franch *in cap. poſſeſſor, de regulis iuris lib. 6.* ibi Cou. *p. 3 num. 1.* Mench *illuſtr. cap. 51.*

In ead. gloſſ. ibi, *& hoc ſolum pro ratione ſufficit.* Ergo dabilis eſt lex, cuius ratio ſit ſola voluntas legiſlatoris; ſed contrarium eſt verius, & colligitur apertè ex text. *in cap. erit autem lex 4. diſt.* amplectuntur B. Thom. *1. 2. quæſt. 90. art. 1. ad 3.* Caſtr. *de l. pœn. c. 1. pag. 4.*

SVMMARIVM.

1 *Scriptura an requiratur ad ſubſtantiam, & rationem legis, oſtenditur, & num. 2.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Declaratur §. conſtat, Inſtit. de iure naturali, gentium & ciuili.*
5 *P[illegible] iam non pertinet, nec eſt neceſſarium, vt ſit ſcriptum.*
6 *Scriptura neceſſaria eſt in priuilegiis quoad probationem.*

Cap Lex eſt. III.

1 L*Ex eſt conſtitutio ſcripta.*] Ergo ad ſubſtantiam, & rationem legis requiritur ſcriptura, vt colligunt Sebaſt. Medic. & plures ab eo citati, *in tract. de legibus p. 5. quæſt. 11.*

2 Verùm ſcripturam ad legis ſubſtantiam non requiri, ſed voce etiam aliove ſigno communicari denunciari poſſe, communis eſt Doctorum ſententia, & probatur ex *c. conſtitutionis 25. q. 1.* Ariſt *lib. 10. ethic. c. 9.* dum inquit, *ſcriptæ ne ſint leges, an non ſcriptæ, nihil referre videtur,* Valent. *diſp. 6. q. 1. punct. 2* Mich. Aninvon. *de vnitate ouilis, & paſtor. c. 28 n. 6. in fine,* Sclu. *de benef. pag. 3. quæſt. 12. num. 2. cum ſeqq.* Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 1. num. 10 verſ. vnde nec [illegible],* Burg de Pace *in l. 3. Tauri n. 378. in princ.* Menoch. *de arbit. caſu 420. num. 25 cum ſeqq.* Ioan. de Salas *de leg. diſp. 1 ſect 9. n. 64.* Soar. *in ſimili tract. lib. 1. cap 11. num. 9. & lib. 6. cap. 11. num. 4. & lib. 9. cap. 11. num. 9.* Bonacin. *in eodem tract. diſp. 1. quæſt. 1. puncto 4. num. 49.* Becan *p. 2. tract. 2. cap. 1. quæſt. 3 n. 2.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 13. num. 166.* Paul. Layman. *in Theologia morali tract 4. de legibus, cap. 2. num. 2.* Mol. *in emporio iuris pag. 1. tit. 1, quæſt. 8.*

3 Non obſtat text. *in præſenti,* dum ait legem eſſe conſtitutionem ſcriptam, quia hîc non aſſeritur niſi de ratione legis ſit ſcriptura, ſed quia lex vt plurimum. & regulariter loquendo, in ſcripturam redigitur, vt perpetua memoria inuiolata perſeueret, ita reſpondent Bonacin. *d. loc. puncto 4 num. 51. in fine,* & Paul. Layman. *loco citato.*

4 Nec obſtat *§. conſtat, Inſtit. de iure naturali gent. & ciuili,* dum ait hanc eſſe differentiam inter conſuetudinem, & legem, quod conſuetudo eſt ius non ſcriptum, lex verò eſt ius ſcriptum, ergo ſcriptura pertinere videtur ad ſubſtantiam, & eſſentiam legis, quia reſpondetur ideo hanc conſtitui differentiam inter conſuetudinem, & legem, quod conſuetudo conſtituitur vſu, & non ſcriptura, lex verò vt plurimum introducitur ſcripto, ſed non ſemper, ac proinde non licet inferre ſcripturam ad legis eſſentiam pertinere, ita Valer. Reginal. *d. lib. 13. num. 166.* Becan. *d. q. 3. n. 3.* Bonacin. *d. puncto 4. n. 51. verſ. conſtat.*

5 Vnde infertur ad eſſentiam, ſeu ſubſtantiam priuilegii non pertinere, nec eſſe neceſſarium, vt ſit ſcriptum, ſeu per bullam, aut per Breue conceſſum, ſed ſufficere verba, vt probat text. *in Clem. dudum. verſ. nos etenim, de ſepult. gloſſ. 1.* per text. *ibi in cap. inſtitutionis 2. q. 3. 2.* Panorm. *in cap. in noſtra, n. 11. de reſcript.* Nauar. *conſ. 1. num. 1. de priuileg.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. quæſt. 7. art. 5.* Bonacin. *d. puncto 4. num. 51.* D. Tamburin. *in ſuo nouiſſimo tract. de iure Abbatum tom. 1. diſp. 16. quæſt. 2.*

6 Non obſtat doctrina gloſſ. *verbo in ſcriptis, in cap. 1. de cenſibus lib. 6.* dum habet quòd in priuilegiis neceſſaria eſt ſcriptura, arg. text. *in c. contra morem 100. diſt.* ibi, *ſcriptis priuilegiis,* quia reſpondetur hoc eſſe intelligendum quoad probationem, vt cum communi reſoluunt Molin. *de primogen. lib. 2. c. 8. à n. 8.* Auendan. *l. 31. Tauri gloſſ. 2. à n. 14.*

Lex vnde dicatur vide Rebuff. *tom. 1. ad leges Galliæ in proœm. gloſſ. 1. ex n. 1.* Caſtr. *de lege pœnali lib. 1. cap. 1. & 2.* Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 1. c 8.* Modic. *in §. lex, Inſt. de iure natur dub. 1.* Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſ. 1. ex num. 6.* Decian. *in tract. crimin. lib. 2. cap. 5.* Valent. Decian. *tom. 2. lib. 7. puncto 1. cum ſeqq.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 13. c. 1. & 2.* Ioan. de Salas *de legib. diſp. 1. ſect. 1.* Soar. *in ſimili tr. lib. 1. c. 1. n. 9.*

Cap. Mos eſt IV.

MOs eſt longa conſuetudo, ſecundùm Iſidor. *lib. 5. etymolog. cap. 4.* & hanc eſſe vſitatiorem moris acceptionem apud Latinos dicit Ioan. de Salas *de legib. diſp 19. ſect. 1. num. 4.* Differunt autem mos & conſuetudo, ſecundum Varron. quia mos eſt in iudicio animi conſtitutus, quem ſequi debet conſuetudo, qui ſcilicet omnium iudicio firmo, & certo comprobatur, vſque adeo vt conſuetudinem inducat, id eſt, ab omnibus cùm res poſtulat, vſurpetur, & ita mos animi eſt, & voluntatis, conſuetudo autem actionis, ille præcedit, hæc ſequitur, & non tam breui tempore perficitur, quàm mos ipſe, vt per Conan. *comment. iuris ciuilis lib. 1. c. 10. n. 6. ad fin.* & de eadem differentia inter morem & conſuetudinem vide Roch. *de conſuet. ſect. 1. n. 23* Rebuff. *ad leges Galliæ tom. 3. in præfat. tit. de conſuet. n. 38.* Hoc etiam videtur differre inter morem & vſum, quòd vſus tam de frequentia actuum, quàm de ſingulis actibus dici poteſt, mos autem non dicitur propriè de vno actu, ſed de frequentia actuum ſimilium, vt per Soar. *de legibus, lib. 7. cap. 1. num. 3. ad fin.*

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex.*
2 *Conſuetudo ex vi & efficacia ſua poteſt legem abrogare.*
3 *Conſuetudo non valet contra ius naturale.*
4 *Lex vbi deficit recurrendum eſt ad conſuetudines, & leges Regni viciniores, & ſecundum eas iudicandum.*

Cap. Conſuetudo V.

COnſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutum, 1
quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex, ita definit Iſidorus quem refert Gratianus *in præſenti*, vide. Mich.

Mich. Gaſſ. tom. 1. commun. opinio lib. 1. tit. 17. num. 299. Cardoſ. in praxi iudicum, verbo Conſuetudo, n. 1. Paul. Layman. in Thèologia morali tract. 4. cap. 14. num. 1. Rebuff. ad leges Galliæ tom. 2. in præfat. tract. de conſuet. n. 1. & 43 Fr. Emman. quæſt. Regular. tom. 1. q. 69. art. 1. in princ. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 17. in princ. Valer. Reginald. in praxi fori pœnit. lib. 13. cap. 23. num. 241. Ioan. de Salas de legib. diſp. 19. ſect. 1. num. 4. & 6. Soar. in Simili tractat. lib. 7. cap. 1. num. 5. cum ſeqq. vbi latè defendit hanc Iſidori definitionem, licèt ab aliquibus impugnetur.

2 In gloſſ. cum deficit lex. vbi, conſuetudini ſtatur contra ius ſcriptum. Ratio eſt, quia conſuetudo ea vi, & efficacia ſua poteſt legem abrogare, vt per Greg. l. 1. tit. 2. p. 1. Rebuff. tom. 3. ad leges Galliæ tit. de conſuetud. in præfat. q. 5. n. 59. Spin. in ſpeculo teſtam. p. 14. rubrica n. 17. Cald. Pereira in l. ſi curatorem, verbo contractum, num. 24. C. de in integr. reſtit. minor. Soar. de legib. lib. 7. cap. 18. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 17. Sayr. in clavi Regia lib. 3. cap. 11. num. 2. Card. Tuſch. tom. 3. lit. C. concl 805. & 807.

3 Non tamen contra ius naturale conſuetudo valet, ſecundùm Duen. reg. 137. Mich. Graſſ. tom. 1. commun. opinion. lib. 1. tit. 17. num. 308. pag. 243. Brunor. à Sole. in locis commun. verbo conſuetudo num. 11. Cardoſ. in praxi iudicum, eodem verbo. num. 18. Azor. d. cap. 17. quæſt. 3. Sayr. d. cap. 11. num. 4. Farin. fragm. crimin. p. 1. lit. C. num. 714. vbi num. 716. quod nec valet contra ius divinum.

4 In eadem gloſſ. ibi, & ad conſuetudinem vicinarum provinciarum ſit recurrendum. Ita Boët. deciſ. 263. num. 3. Menoch. conſ. 312. num. 13. & conſ. 390. num. 22. & conſ. 395. n. 9 & 10. Cam. deciſ. 16. num. 6. & deciſ. 144. num. 10. Maſcard. concluſ. 1415. n. 12. Valaſc. conſ. 51. num. 48. & conſ. 70. num. 15. Sic eodem modo vbi lex deficit, recurrendum eſt ad leges Regni vicinioris, & ſecundùm eas iudicandum, vt tradunt Rebuff. ad lib. 114. in fine. ff. de verb. ſignif pag. mihi 455. Gutier. practic. lib. 3. q. 17. num. 215. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 5. §. 7. num. 119. Marc. Anton. Peleg. var. lib. 1. ſub rub. de officio iudicis ordinar. num. 7. Cabed. Luſit. deciſ. 211. in fine part. 1. Valaſc. in praxi partit. cap. 19. num. 11.

SVMMARIVM.

1 *Ius naturale eſt illud, quod natura omnia animantia docuit.*
2 *Homines feruntur, ſeu inclinantur à natura ipſa in duo genera actionum, quarum altera ſunt hominibus communes cum reliquis animantibus, alia vero ſunt ſolis hominibus propria.*
3 *Declaratur text. in cap. mulier 15. quæſt. 1.*
4 *Duplex iuris gentium caput apparet ex duplici iuris naturalis capite.*
5 *Matrimonium pertinet ad ius naturale ſecundi capitis.*
6 *Matrimonium ex ipſa Dei inſtitutione inter ipſos communes parentes Adamum, & Evam incœpit.*
7 *Vim vi repellere an ad ius naturale, vel gentium pertineat, oſtenditur.*
8 *Ius naturale hominibus proprium deſcribitur quòd ſit lex à natura hominum mentibus inſita.*
9 *Lex hominum mentibus naturaliter indita eſt illa conſcientia, quæ ab iniuria arcet improbos, & in ſolitudine malè vexat etiam tyrannos non iudiciis, ſed continuis mentis cruciatibus.*
10 *Præcepta naturalia in duplici vocantur differentia vel dicuntur prima principia, quæ ſunt propoſitiones quædam de ſe nota, & quibus aſſentimur, abſque aliquo rationis diſcurſu, vel ſunt concluſiones, quæ ex illis primis principiis deducuntur.*
11 *Legis naturalis attributum eſt primum: quòd vna, eadémque omnibus ſit mortalibus.*
12 *Cilices ex rapto olim vivebant.*
13 *Maſſagetæ, & Lacedæmonii communes olim habebant vxores.*
14 *Perſæ etiam filiarum ſuarum matrimonio vtebantur.*
15 *Lex naturalis eſt immutabilis quoad prima principia, quoad concluſiones verò, quæ ex illis proximè deducuntur, poteſt mutari aliquando in particulari propter aliquas ſpeciales cauſas impedientes obſervantiam præcepti.*
16 *Gladium deponens penes aliquem ſi fiat furioſus, & illum repetat, recta ratio exigit, ne reddatur in ipſius deponentis evidens periculum.*
17 *Dominiorum diviſio an ſit de iure naturali, vel ad ius gentium, aut humanum pertineat, oſtenditur, & num. 18.*
19 *Declaratur tex. in cap. quo iure, octava diſtinctione.*
20 *Servitus an fuerit contraria de iure gentium inducta, vel iuri naturali contraria, oſtenditur.*
21 *Maris, & fœmina coniunctio omnibus animantibus etiam brutis eſt iure naturali communis.*
22 *Matrimonium non eſt naturale quaſi ex propriis naturæ procedens, ſed naturale eſt, id eſt, ex inclinatione naturali proveniens.*
23 *Legitima portio, ſive ſucceſſio in bonis parentum iure naturæ debita eſt filiis, ſecundum vnam ſententiam.*
24 *Ex iure Canonico,*
25 *Ex iure civili,*
26 *Ex lege Divina,*
27 *Et ratione, iuncto n. 28.*
probatur.
29 *Succeſſiones filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas quòd ex iure Civili proveniat qui Doctores teneant, referuntur.*
30 *Succeſſio inteſtati iuris Civilis eſt.*
31 *Legitima filiorum lege, vel conſuetudine mutari poteſt, declara vt num. 40.*
32 *Iure naturali communis erat omnium poſſeſſio.*
33. *Legitima originaliter pertinet ad legem naturalem, quoad quotam, & quantitatem pertinet ad legem humanam, & delaratur num. 36.*
34 *Legitima in totum tolli non poteſt, licèt poſſit in parte minui.*
35 *Iuris naturalis duplex caput oſtenditur.*
37 *Declaratur text. in præſenti.*
38 *Alimentorum loco an ſucceſſerit legitima, oſtenditur.*
39 *Declaratur text. in cap. ius Quiritium, hac eadem diſtinctione.*
41 *Legitimorum, & illegitimorum differentia an lege ipſa naturali, & principio cognita fuerit, oſtenditur.*
42 *Dominiorum diſtinctio an cognita fuerit de iure naturali, oſtenditur.*

CAP. Ius naturale. VII.

IVs naturale definit Vlpian. in l. §. ius naturale. ff. de inſtit. & iure, quem ſequitur Iuſtinian. in princ. Inſtit. de iure natur. eſſe illud, quod natura omnia animantia docuit. Verùm huic definitioni obſtat reg. tex. in cap. mulier 15. q. 1. ibi, nec vllo modo legis capax eſt. & ideo Vlpianum & imp. irridet Laurent. Valla lib 4. elegant. c. 48. & reprobat Soar. de legib. lib. 1. c. 3. num. 8. Vnde Iſidor. hîc inquit commune eſſe omnium nationum quod vbique inſtinctu naturæ, non conſtitutione habetur, conſonat Iuſtin. §. ſed & naturalia. Inſtit. de iure natur. ibi, apud omnes gentes peræquè obſervantur. 1

nantur. Obſtat deinde quòd ius hoc, quod naturalis ratio apud omnes gentes conſtituit, vocari ius gentium, non verò naturale, docuit Caius Iureconſ. *in l. omnes, §. quod verò, ff. de iuſtit.* Quapropter non immeritò in hac difficultate explicanda noſtri atque Theologi multum inſudarunt, reprehendentes alij Iuriſconſulti & Imperatoris diffinitionem, quos improbat Conan. *comment. lib. 1. cap. 4. num. 7.* alij verò aſſerentes duplex ius naturale, aliud primæuum, aliud ſecundarium, quos meritò reprobat idem Conan. *eod. lib. 1. cap. 5. num. 3.* alij aliter, atque aliter, vt videbis apud D. Thom. qui meminit de prædictis Iuriſconſultorum auctoritatibus. 2. 2. *quæſt. 57. art. 3.* Sot. *de iuſtit. lib. 3. quæſt. 1. art. 3.* latè Sayr. *in claui Regia lib. 3. cap. 2. à num. 6.* & ex noſtris vltra Fortun & ſcribentes communiter *in d. §. ius naturale.* Cou. *in reg. peccatum, p. 2. §. 11. à num. 4.* Ferrand. *in iuris partes lib. 1. cap. 3.* Piuel. *in rub. C. de reſcind. vendit. p. 1. c. 2. num. 19.* & alij, de quibus Alphan. *collect. 821.* Viuald. *in candel. aureo, p. 4. cap. 4. à princ.*

2 Pro ſolutione autem aduertere oportet in duo genera actionum homines ferri, ſeu inclinari à natura ipſa, quædam enim ſunt hominibus communes cum reliquis animantibus, vt optimo exemplo oſtendit Iureconſ. in coniunctione maris. & fœminæ, & in filiorum educatione; aliæ verò ſunt ſolis hominibus propriæ, veluti erga Deum Religio, & vt parentibus, & patriæ pareamus, de quibus *in l. veluti, ff. de iuſtit. & iure.* Habito reſpectu ad hoc duplex actionum genus, duplex quoque naturale ius in homine diſtinguitur, illud enim, quod homines inclinat ad actiones ſibi cum brutis communes, generali nomine retento naturale, illud verò, quod inclinat ad actiones ſibi proprias, ius gentium appellatur, vt inquit Vlpian. *in d. l. 1. in fine*, iuncta *d. l. omnes populi, §. quod verò.* de priori egerunt Iureconſulti, & Imperatores tanquam naturales Philoſophi abſolutè illud accipientes: de poſteriori agunt ſancti Patres, & Theologi, quia doctrinam ſuam ſolis hominibus ad æternam beatitudinem prodeſſe voluerunt. Difficultas verò ex *dict. cap. mulier*, ſoluitur ſi dicas quòd licèt ius illud omnibus

3 animantibus conueniat, in modo tamen eſt maxima differentia. nam hominibus ratione præditis lumine naturali, & per rationis diſcurſum cognitum eſt, agunt enim propter finem, & cauſas rerum vident, bruta autem per ſolum inſtinctum, ſeu naturæ inclinationem mouentur, vt breuiter dicit Senec. *lib. 2. de ira cap. 16.* *Animalibus*, inquit, *pro ratione impetus, hominibus pro impetu ratio eſt*, quod latiùs exornauit Cicer. *lib. 5. Offic. in princ.* dum inquit, *principium generi animantium omni eſt à natura tributum*, &c & addit, *ſed inter hominem, & bellum hoc intereſt, quòd hæc tantum ſenſu mouetur, homo autem, qui rationis eſt particeps, cauſas rerum videt*, &c. Vnde ſicut omnia animalia poſuit Iureconſ. dicere potuiſſet, omnia creata, ſed de animalibus ſolùm loquutus eſt, quia in ipſis maior aliqua ſimilitudo cum hominibus reperitur, quàm in rebus inſenſibilibus, quæ liberiùs agunt, & non per appetitum ſenſitiuum, ſicut bruta, & ita propter hanc ſimilitudinem intelligetur Iureconſultum dicere bruta huius naturalis iuris peritia cenſeri, non propriè quidem vt homines, ſicut eleganter explicat Petr. Fab. *ſemeſtr. lib. 2. c. 5. in princ.* & ante eum docuit Fortun. *in d. ius natu-*

4 *rale, num. 7.* Ex hoc autem duplici iuris naturalis capite duplex quoque iuris gentium caput apparet, aliud, quod natura ipſa, ſeu naturalis ratio inter omnes homines conſtituit, & propriè naturale eſt? aliud verò, quod exigentibus neceſſitatibus omnes homines inter ſe conſtituerunt, de quo Iuſtin. *in §. ius autem gentium Inſtit. de iure natur.* & propriè humanum ius eſt, vt infrà dicetur.

Præterea ex illo diuerſo modo, quo ius naturale in hominibus, & in brutis reperitur, explicantur exempla à Iureconſ. adducta, & in primis primum illud 5
de maris, & fœminæ coniunctione, quam inquit à nobis matrimonium appellari, non ſine maxima difficultate procedit, licet enim appetitus ille coniunctionis in omnibus animantibus reperiatur, quod tamen ſit viuus ad vnam, & ad indiuiduam vitæ conſuetudinem, vt definitur *in princ. Inſtit. de patria poteſt.* ſolis hominibus propriũ eſt, quare ad ius illud naturale ſecundi capitis, quod gentium appellatur, matrimonium pertinere contendunt Conan. *d. lib. 1. cap. 6. num. 10.* Petr. Fab. *vbi proximè*, ſcribens matrimonij vſum poſt tempora Cecropis incœpiſſe, & deinde omnium gentium vſu fuiſſe approbatum, quod ex fabulis videtur petiiſſe, cùm potiùs ex ſacris Litteris
petendum eſſet *Geneſ. 2. & 3.* vbi cum ipſo humano 6
genere, ſcilicet inter ipſos communes parentes Adamum, & Euam ex Dei Optim. Max. inſtitutione matrimonium incœpiſſe conſtat, vt explicat text. *in cap. vnic. de voto lib. 6.* & Concil. Trid. *ſeſſ. 24. in princ.* Quare meritò ex prædictis differentia inter homines, & bruta defenditur, cùm enim coniunctionis appetitus in homine ſecundùm rectam rationem debeat regulari, meritò non ad quamcumque fœminam, ſed ad eam ſolam, quæ ſibi legitimè fuerit coniuncta, acceſſus licitus cenſeri debet; quia verò recta etiam ratio poſtulat vt homines non ſolùm filios procreent, ſed etiam eos ad diuinum cultum, æternam beatitudinem, & ad bonum totius communitatis inſtruant, quod non niſi multo tempore, & vtriuſque parentis opera, & mutuo amore fieri poterat, meritò etiam in eis indiuidua illa vitæ conſuetudo requiritur, de qua *in princ. Inſtit. de patria poteſt.* quod non ſolùm in homine, ſed etiam in reliquis animantibus reperitur, videmus enim quòd ſi ad obtinendum finem à natura præienſum, ſcilicet propagationem prolis, ſola mater ſufficiat ad vagum acceſſum ſolummodo inclinando, ſi autem mater non ſufficiat, ſed vtriuſque ſocietas neceſſaria ſit, vterque parens per illud tempus ſimul permanet, vt in auibus clariſſimè cernitur, & de elephantibus, delphinis, & turturibus ex Plinio notat Petrus Greg. *Syntagm. Iuris lib. 8. c. 6. num. 13. & 14.* Hac igitur explicatione rectè defenditur primum hoc Iureconſulti exemplum cum aliis, quos aduertit Cou. *de ſponſal. p. 2. cap. 1. in princ. num. 6.* & cum D. Thom. & communi Theologorum, quos latè refert Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 1. §. 2. iuncta lit. R.*

Ex illo etiam diuerſo modo iuris naturalis in bru- 7
tis, & hominibus intelligi poteſt difficile reſponſum Iureconſulti Florentini *in l. vt vim. ff. de iuſtit. & iure*, dum relatum ad immediatè præcedentia probat vim vi repellere ad ius gentium pertinere, quem multis defendere nititur Ribera *lib. 1. obſeruat. c. 1.* repugnante Vlpiano *in l. 1. §. cùm arietes ff. ſi quadrup. pauper.* vbi etiam brutis licitum eſſe violentiam ſibi illatam vi repellere, expreſsè docet, & latè explicat Balduin. *ad leges ruſtic. tit. 6. num. 7.* & probatur ex præcitatis Ciceronis verbis, & aliis elegantiſſimis eiuſdem *in orat. pro Milone*, & exemplis, quæ adducit Conan. *d. lib. 1. cap. 6. num. 7. & 9.* Quare Bart. à quo non diſcrepat Fortun. *num. 10.* ibi interpretatur duobus modis defenſionem poſſe conſiderari, vel ſimpliciter, & abſolutè, vel cum moderamine inculpatæ tutelæ, de quo *in l. ſcientiam. §. ſi quis eum aliter. ff. ad leg. Aquil. & in Clem. ſi furioſus, ad fin. de homicid.* priori modo fatentur eſſe iuris naturalis, quia eodem modo omnibus animantibus commune eſt, diuerſo tamen modo, nempe in hominibus ſecundùm rectam rationem, ideóque oportere moderamen illud in defenſione obſeruare,

in brutis verò per ſolum impetum, & ſine vlla moderationis ratione, vt poſt Cou. Sot. & Viuald. explicat Syat. *de lib. 3. cap. 2. num.* 8. expendentes text. *in l. 4. ff. ad l. Aquil. & in Clem. paſtoralis, de re iudic. ad fin.* quibus probatur defenſionem iuris naturalis eſſe, quæ tamen non concludunt ad propoſitum, vt benè aduertit Ribera *citato loco.* Ad auctoritatem verò Florentini *in d. l. 3.* reſpondetur cum Conan. *d. cap. 6 num.* 9. exemplum ibi poſitum non eſſe coniungendum cum immediatè præcedentibus, quaſi referatur ad ius gentium, ſed potiùs pertinere ad ius naturale, de quo etiam *in d. l. 1. §. vlt.* Iureconſultus loquutus erat, cùm enim de vtroque doctrinam poſuerit, voluit Trebonianus ex aliis Iureconſultis exempla vtriuſque adducere, vt vtriuſque vim, & differentiam magis explicaret.

8 Primo ergo illo capite iuris naturalis omiſſo, quod omnibus animantibus commune eſt, ius naturale hominibus proprium ex mente D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 91. *art.* 2. & Concil. Colonien *pag.* 237. D. Anton. & aliorum, quos refert Viuald *d. cap. 4. num.* 3. & Sayr. *d. cap.* 2. *num.* 6. deſcribitur quod ſit lex à natura ſingulorum mentibus indita, conſonat text. *hic*, ibi, *inſtinctu naturæ*, explicat Sot. *d. lib. 1. quæſt. 4. art.* 1. Per naturam autem non intelligas naturam creatam, ſed naturantem, ideſt, Deum, cum *gloſſ.* 1. *in l. intellectu in d. §. ius naturale*, vbi latè explicat Fortun. *à num.* 52. de qua naturali lege D. Thom. quem alij communiter ſequuntur, intelligunt vulgatem verſum Pſalm 4. *Quis oſtendet nobis bona; ſignatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*, quaſi Deus totius naturæ Auctor mentibus noſtris lumen impreſſerit, quo poſſimus bonum eligere, & malum reprobare, quamuis aliter verſum illum intelligant D. Auguſt. Hector Pintus *in Danielem cap.* 2 & alij, quos refert Viuald. *citato loco num.* 5. & 8. Ad hanc etiam naturalem legem pertinet illud Pauli ad Roman. 2. *Gentes, quæ legem* (ſcilicet *ſcriptam*)
9 *non habent, naturaliter quæ legis ſunt faciunt.* eiuſmodi enim legem non habentes ipſi ſibi ſunt lex, qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis. Hæc lex hominum mentibus indita illa conſcientia eſt, quæ ab iniuria arcet improbos, & in ſolitudine malè vexat etiam tyrannos non iudiciis, ſed continuis mentis cruciatibus, vt eleganter deſcribit, & ex Plutarcho confirmat Conan. *d. lib.* 1. *c.* 1. *à num.* 8. Oncala *opuſc. c. 9. cui tit. Conſcientia quem obliget.* Hæc denique eſt illa ſynderesis, quæ hominum animos inſtigat ad bonum faciendum, & malum vitandum, de qua D. Thom. 1. *p. quæſt.* 79. *art* 12. ad hoc etiam vnicum præceptum reliqua omnia legis naturalis reducuntur, docente eodem S. Thom. 1. 2 *q. 94. art.* 2. explicat Sot. *d. q. 4. art.* 1. quod manifeſtius fiet ſi aduertas ius hoc naturale nihil aliud eſſe quàm collectionem quandam plurium præceptorum naturalium, vt docet Iureconſ. *in l. 1. §. huius*
10 *ſtudij*, ibi, *collectum eſt enim, &c. ff. de iuſtitia.* Hæc autem in duplici notantur differentia, vel enim dicuntur prima principia, quæ ſunt propoſitiones quædam de ſe notæ, & quibus aſſentimur abſque aliquo rationis diſcurſu, vel ſunt concluſiones, quæ ex illis primis principiis deducuntur, & dicuntur ſecunda præcepta; quemadmodú enim in ſpeculatiuis primum principium per ſe notum, & indemonſtrabile eſt quod non eſt ſimul negare, & affirmare, quòd hoc ſit, & non ſit; ſic etiam in practicis principium quoddam primum, & per ſe notum eſt, ſcilicet, bonum eſt faciendum, quia quicquid homo appetit ſub ratione boni, vel veri, vel apparentis appetere certum eſt, ex quo communi principio ſtatim ſequitur; ergo Deus colendus, parentibus, & patriæ obediendum, ex illo verò malum eſt fugiendum. ſtatim ſequitur; Ergo nihil illicitum eſt admittendum, atque etiam ergo iniuria nulli inferenda, atque illud quod tibi non vis, alteri ne facias, de quo Gratian. *in princ. huius diſt.* & ſumpſit ex Tobia *cap. 4. & Matth.* 7. & conſequenter depoſitum eſt reddendum, adulterium non eſt faciendum, & ſimilia, quæ proſequitur Sayr. *d. loco num.* 10. Vnde iam conciliabis auctoritatem Iureconſ. *in d. §. huius ſtudy*, aſſerentis plura eſſe præcepta iuris naturalis, cum doctrina D. Thom. dum aſſerit vnicùm eſſe præceptum, id eſt, commune, & generale, quod reliqua omnia, de quibus Iureconſulti, ſub ſe comprehendit. Ex quibus intelliges text. difficilem *in princip. huius diſt.* dum Gratian. definit Ius naturale eſſe, quod in lege, & Euangelio continetur, prout eo in loco explicauimus.

Huius autem legis naturalis attributa duo ſunt præ- 11
cipua, primum quòd vna, eademque omnibus eſt mortalibus, vt Iſidor. docet in præſenti, ibi, *omnium nationum*, & Iureconſ. *in d. l. omnes. §. quod vero. ff. de iuſt. & iure*, ibi, *apud omnes gentes*, conſonat Iuſtin. *in d. §. ſed & naturalia*, & ex prædicta deſcriptione apertè deducitur, & reſoluit D. Thom. & Sot. *proximè citatis locis*, & alij de quibus Sayr. *d. cap. 2. num.* 10 optimè in hoc propoſito aduertentes diſtinguendum eſſe inter prima principia, & ſecunda principia, illa enim vbique eadem ſunt non ſolùm quoad rectitudinis veritatem; ſed etiam quoad cognitionem, nullos enim, ſi capax ſit rationis adeò ſtupidus eſt, qui non approbet omnia illa præcepta, bonum eſt faciendum, & ſimilia; hæc autem ſecunda, ſcilicet præcepta ab his, vel illis populis non cognoſcuntur, quia ſcilicet vitiorum nubibus excæcati luminis naturalis radios non perſpiciunt, vel ob prauam conſuetudinem non rectè applicant communia illa præcepta actionibus particulari-
bus, vt ſcribit Paul. *ad Roman.* 1. & cernitur in mul- 12
tis, quæ legi naturali manifeſtiſſimè ſunt contraria, & tamen à pleriſque gentibus, & populis tanquam licita admittuntur, & approbantur. Cilices enim ex rapto olim viuebant, non damnantes furtum, quod de aliis ſcribit Alex. ab Alexandro *dierum genialium lib.* 6.
cap. 10. Maſſagetæ, & Lacedæmonij communes habe- 13
bant vxores, quod de aliis oſtendit Petr. Fab. *d. lib.* 2. *c.* 1. & pleniùs Polyd. Virgil. *de inuentorib. rerum lib.* 1. *c.* 4. & de his meminit text. *in d. c. dilectiſſimis, verſ. denique* 12. *q.* 1. licèt ineptè gloſſ. *verbo coniuges*, quam ſequuntur Doctores communiter, & Viuald *d. p. 4. cap. 6. n.* 16. interpretentur non quoad carnis vſum, ſed alia obſequia; meliùs enim refertur ad mores Græcorum,
ideſt, Lacedæmoniorum, de quibus proximè. Perſæ etiã 14
filiarum ſuarum matrimonio vtebantur, vt latè proſequitur Cæl. Rhodigin. *lectionum antiq. lib.* 10. *c.* 18. & latiſſimè Tiraquel. *l. 7. connub. p. 7. gloſſ.* 1. *num.* 32. *cum ſeqq.* Alij denique alia deteriora legi naturæ eſſe contraria non intellexerunt, de quibus Paul. *ad Roman. c.* 1. & proſequitur Caſtro *de lege pœnali lib. 2. cap.* 14. *poſt princ.* Conan. *lib. 2. commentar. cap. 1. num.* 3. & poſt alios Sayr *d cap 2 num.* 11.

Secundum huius legis naturalis attributum eſt quòd 15
ſit immutabilis, vt docet Iuſtin. *in d. §. ſed & naturalia.* ibi, *firma atque immutabilia*, conſonat Gratian. *in princ. 5. diſt. & in cap. vlt. 6. diſt.* ibi, *manet immobile*, & de hac naturali lege intelliguntur aurea D. Auguſtini verba *lib. 2. Confeſſ. cap.* 4. hæc lex ſcripta eſt in cordibus hominum, quam nec vlla quidem delet iniquitas, explicat S. Thom. *d. q. 94. art.* 5. Sot. *d. q. 4. art.* 5. & faciunt elegantiſſima Cicer. verba *lib. 3. de Republ* quem ad idem propoſitum adducit Con *de ſponſal. p. 2. c.* 6. §. 9 *num.* 3. quæ concluſio quoád prima principia apud omnes indubitabilis eſt, nullo enim caſu deficere poſſunt, vel variari. Circa ſecunda verò præcepta, ſeu

concluſiones, quæ ex illis primis proximè deducentur, reſoluunt mutari non poſſe, cùm rectum ſit in communi quod lex naturalis præcipit, vt bene ſentit Cicer. *lib 3. de Republ.* poſſe tamen mutari in particulari propter aliquas ſpeciales cauſas impedientes obſeruantiam talium præceptorum, vel quia mutatis rebus, circa quas verſatur, deficit neceſſitas conſequentiarum per quas illa præcepta ex iure naturali deducuntur; ſicque magis ex parte rerum, quàm ex parte ipſius legis contingit mutatio, atque ita reſoluunt Diuus Thom. quem reliqui omnes ſequuntur *proximè citatis locis*, & ita explicatur Iureconſultus *in l. ius ciuile ff. de iuſtit. & iure*, ibi, *cùm aliquid addimus, vel detrahimus*.

16 Exempla autem accommodatiſſima ſunt ex *l. bona fides. ff. depoſiti*, vbi Iureconſ. aliquot adducit caſus, in quibus ratio illa naturalis, quæ poſtulat rei depoſitæ traditionem, deficere noſcitur, addunt Doctores aliud de eo, qui gladium depoſuit, & factus furioſus illum repetit, recta enim ratio exigit ne reddatur in ipſius deponentis euidens periculum.

17 Aliud exemplum eſt de dominiorum diuiſione, indéque conciliatur ardua difficultas, ne dicam antinomia, dum aliquando Iureconſulti, atque Pontifices diuiſionem hanc ad ius hoc naturale, quod naturalis ratio inter omnes gentes peræquè conſtituit, *l. 1. ff. de acquirendo rerum domin. §. ſingulorum, Inſtit. de rerum diuiſ.* textu *in præſenti*, ibi, *acquiſitio earum*, &c. referunt. Aliquando verò ad ius humanum, *c. quo iure 8. diſt.* Aliquando ad ius gentium, *l. ex hoc iure. ff. de iuſt. & iure*, & per conſequens earundem rerum diuiſio à iure naturali recedit, conſonant auctoritates, quibus rerum omnium communicatio ad ius naturale refertur, textu *in præſenti*, ibi, *communis rerum omnium poſſeſſio*, & docuit expreſſè Clemens I. *in cap. dilectiſſimis 12. quæſt.* 1. dum inquit communem omnium vſum, quæ in hoc mundo ſunt, omnibus eſſe debuiſſe; ſed per iniquitatem alium dixiſſe hoc meum. Verùm omiſſis variis interpretationibus, de quibus Fortun. *in d. §. ius naturale, num.* 19. Cou. *in reg. peccatum p. 2 §. 11. à num.* 1. & latè Pinel. *in rub. C. de reſcind vendit. p. 1. cap. 1. per tot.* facilè ex dictis omnia conciliabis cum D. Thom. 1. *p. q. 98. art.* 1. *ad* 3. quem ſequuntur proximè citati, & Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 20. quòd communis omnium poſſeſſio in ſtatu naturæ integræ communis omnibus eſſe debuit, ſed poſt eam corruptam ſtatus rerum poſtulauit, & condecens fuit inducere dominiorum diſtinctionem, quia iam eo ſtatu communio præſtaret occaſionem diſcordiæ, iuxta reg. textu. *in l. cùm pater. 79. § dulciſſimis. ff de legat* 2. aliáque ſequerentur incommoda, quæ diligenter proſequitur Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 1. *cap.* 14. *num.* 11. atque ita intelliges verba illa text. *in d. cap. dilectiſſimis*, ibi, *per iniquitatem*, quod ſcilicet iniquitas cauſam dedit diuiſioni, non verò quòd diuiſio naturali æquitati fuerit contraria, vt perperam *ibi* gloſſ. interpretatur, quam meritò improbat Sot. *d. lib.* 4 *q. 7. art. 2. ad* 2.

18 Nullatenus tamen dicere poſſumus hanc dominiorum diuiſionem ad ius purè humanum neceſſariò pertinere, quod ex proximè dictis, & auctoritate text. *in d. cap. quo iure*, videntur colligere D. Thom. 2. 2. *quæſt. 66. art. 2. ad* 1. Conrad. *de contract. tract.* 1. *concl. 3. & 4.* Mench. *illuſtr. cap. 54. num.* 2. Molin. *d. diſp.* 20. *concl.* 2. magis enim ex proximè dictis ſequitur poſt naturæ corruptionem naturalem rationem inter omnes gentes conſtituiſſe, vt dominia diſtinguerentur, ſubindéque talis conſtitutio ad ius gentium primæuum, quod naturale vocant Iureconſulti, & cum humano genere dicitur incœpiſſe, eſt referenda, vt expreſſè probat *d. l. 1. & d. §. ſingulorum*, atque ita ex mente D. Thom. 2. 2. *p. 57. ar. 3. ad* 3. explicat Caiet. *d. q. 66. art. 2. ad fin.* latè Fortun. *in d. §. ius naturale, num. 20. & 23.* Conan. *lib. 1. cap. 6. num. 5.* Pinel. *d. cap. 1. à n. 17.* Valaſc. *de iure emphyt. q. 3. n. 3.*

Nec obſtat text. *in d. cap. quo iure*, vel enim intelligitur ſecundùm doctrinam Pauli Caſtren. quam communiter receptam dicit Mench. *vbi proxime*, de rebus immobilibus, quarum acquiſitionem ius naturale nunquam agnouit, quod tamen latè improbat Fortun. *d. num.* 19. Vel ſecundò ex Conano appellaſſe Auguſtinum ius humanum ius illud gentium primæuum, quod licèt iuris naturalis pars ſit, humanum tamen appellatur, quia ſolis hominibus proprium eſt, & non tam natura ipſa, quàm hominum iudicio etiam per conſequentias à iure naturali deducitur, ſed repugnant verba text. ibi, *Iura autem humana, iura Imperatorum ſunt.* Quare ex mente Caietani dicendum eſt ſolum probare Auguſtinum modos acquirendi à iure Ciuili inductos, non tamen negare rerum diuiſionem ſecundùm naturalem rationem per proximas conſequentias inter omnes homines inductam eſſe, & conſequenter ad ius naturale ſecundi capitis pertinere, de quo *ſuprà*. 19

20 Denique illud exemplum eſt in materia æquè difficili, ſcilicet de ſeruitute, quam contrariam de iure gentium fuiſſe inductam, inquit Iureconſ. *in l. libertas. ff. de ſtatu homin.* & Iuſtinian. *in §. ſeruitus. Inſtitut. de iure perſonar.* Cùm enim iure naturali homines liberi naſcerentur, *l. manumiſſiones. ff. de iuſtit. Auth. quibus modis naturales effic. leg. §. liceat, collat.* 6. textu *in præſenti*, ibi, *omnium vna libertas*, iam ſequitur ſeruitutem iure naturali eſſe contrariam, vt infert Iuſtin. *in §. ius. Inſt. de iure natur.* & ſic conuincitur reſolutio eorum, qui diſtinguunt inter ius naturale, poſitiuum, ſeu præceptiuum, & negatiuum, ſeu per non repugnantiam, quale eſſe inquiunt libertatem, quam iuris naturalis eſſe ea ſolùm ratione volunt, quia ius naturale eam permittebat, & contrarium, ſcilicet ſeruitutem, non induxit, ita D. Thom. *d. 94. art. 5. ad* 3. Sequitur Sot. *de iuſtit. lib. 4. quæſt.* 3. *art. 1. ad* 1. Conan *lib. 1. cap. 6. à num.* 8. & non diſplicuit Couarr. *dicto §. 11. num. 3. verſ.* 2. Nau. Aragon. atque alij, quos refert Sayr. *lib. 9. capit. 6. num.* 9. Sed non plenè reſoluunt prædictas difficultates, præcipuè illam, quæ colligitur ex dictis iuribus apertè conſtituentibus ſeruitutem iuri naturali eſſe contrariam, quod non conuenit iuri naturali, niſi præceptiuo: omiſſa etiam alia interpretatio, forſan magis grata audientibus quàm vera, quam adducit Paleotb. *de nothis, & ſpurijs cap. 2. num.* 3. meliùs ex dictis reſoluitur difficultas conſiderato duplici naturæ ſtatu integro, ſcilicet ante peccatum primi parentis, quo attento condecens erat, & ratio naturalis poſtulabat, vt omnes liberi naſcerentur, ſicque prima naturæ intentio fuit omnes homines liberos producere, vel poſt naturam corruptam, quo conſiderato ſicut condecens fuit, & ſecundùm naturalem rationem, vt qui bello iuſtè occidi poterant, ſeruarentur potiùs, vnde ſerui ſunt dicti, *d. l. libertas, §. ſerui autem, Inſtit. de iure. perſon.* & per conſequens ſi ſola prima rerum conſtitutio ſpectetur rectè in dictis iuribus, ſeruitus iuri naturali contraria dicitur, poſitis verò iuſtis circumſtantiis, mutatóque primo illo naturæ ſtatu, rectè ipſa naturalis ratio inter omnes gentes admiſit ſeruitutem, indéque ſuo reſpectu ſeruitus dicitur naturalem habere rationem, comprobat totum diſcurſum D. Auguſtin. *de Ciuitate Dei lib. 19. cap.* 15. dum inquit, Nullus naturæ in qua priùs hominem Deus condidit, ſeruus eſt hominis, aut peccati. &

deinde

deinde, quia ſi contra eam legem non eſſet factum nihil eſſet pœnali ſeruitute coërcendam, ideoque Apoſtolus ſeruos monet ſubditos eſſe dominis ſuis, vt deducitur ex Paulo 1. *ad Timoth.6.* ex quibus inter Chriſtianos ſeruitutem licitam eſſe definiunt Concilia,& Pontifices *in cap. ſi quis ſeruum* 1. *&* 2. 17.*q.*4.& reſoluunt latè Fortun.*in d.l. manumiſſiones à n.*3 & poſt D.Th Sot.*lib.*4 *q.* 1. *art.*2. *ad arg.* Cou. *vbi proximè*,& Molin.*de iuſtitia,tr.*1.*diſp.*4. *concl.*3. *& tract.*2. *diſp.*32. *ad finem*, atque alij quos magis probat Sayr.*d.n.*9.

21 *Vt viri, & fœmina coniunctio.*] Notatur ad hoc quòd maris, & fœminæ coniunctio omnibus animantibus etiam brutis eſt iure naturali communis, vt per Cou.*de ſponſalibus,pag* 2.*cap.*1. *in princ.num.*6. Spin.*in ſpeculo teſtam. gloſſ.*14. *princ.num.*59. Matrimonium verò non eſt naturale quaſi ex proprijs

22 naturæ proueniens, ſicuti moueri ſurſum eſt naturale igni,quia libero contrahentium arbitrio celebratur eſt tamen naturale,id eſt,ex inclinatione naturali proueniens, quod quidem ſecundum aſſumptum, vt bene explicetur obſeruandum eſt duo intendere naturam cuiuſlibet, nempe ſeipſum conſeruare,& perficere,& quia hoc perpetuò fieri nequit, intendit ſecundò ſaltem per indiuiduorum multiplicationem conſeruari: hæc duplex naturæ intentio ex duplici appetitu oritur, quorum alter eſt ad cibum,quo vita conſeruatur, alter verò ad generationem per quam natura multiplicatur, quæ vt facilius fierent,addit natura delectationem,quæ condimentum operationum eſt, teſte philoſopho 10. *ethic.c.*4.cùm autem ſit natura perfecta,non tantum intendit generationem, ſed etiam prolem ipſam ad perfectionem vſque perducere,& ad perfectum hominis ſtatum, vt homo eſt, habent enim filij à parentibus eſſe, nutrimentum, & inſtructionem, 18. *ethic.c.*12. ad quod neceſſarium erat matrimonium, vt parentes illa conferant pueto. & quia matrimonium conducit ad hunc naturæ finem, dicitur homini naturale ita D. Thom.*in* 4.*diſt.*26. *q.*2. *art.*1. Sanch.*d.matrim.lib.*2.*diſp.*2.

23 *Liberorum ſucceſſio.*] Notatur ad hoc quòd filiis legitima portio, ſiue ſucceſſio in bonis parentum iure naturæ debita eſt, vt per Abb.*in c. Rainutius n.* 2 *a de teſtam.* Ant. Gom.*tom.*1.*var.c.*1. *n.*2, *cum ſeqq.* Cortaſ.*lib.*3.*miſcel.c.*16 *à n* 3.Roias *de ſucceſſ.c.*7.*in princ.* Molio *de primog.lib.*2.*cap.*1 *à num* 14.Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.*17. *à n.*19. Mich. Graſſ.*de ſucceſſ.* § 1 *in prin.* Azor.*inſtit.moral p.*2.*lib* 2.*c.*17.nouiſſimè Anton.de Fuertes *Canon.lect.lib.*1. *c.*2. quorum ſententia multipliciter probatur.

24 Primò ex iure Canonico *in c. Rainutius*, ibi,*portio iure naturæ debita,cap.Rainaldus*,ibi,*partem debitam iure naturæ,de teſtam.cap.*1.*eod.tit.lib* 6.

25 Secundò ex iure Ciuili,vt *in l.nam etſi parentibus*, ibi,*naturalem erga filios charitatem, ff. de inoffic. teſt*, *& in l.cum ratio ff.de bonis damnat.*dum inquit,cùm ratio naturalis quaſi lex quædam tacita parentum liberis hæreditatem adijciat, veluti ad debitam ſucceſſionem eos vocando,*auth hoc amplius*, ibi, *præter debitum naturale,de fideicom.* optim.text. *in auth de hæred.& falcid* §.1.ibi, *tanquam hoc ſecundum ipſam naturam eis debeatur*, nec dictio, *tanquam*, imperfectionem denotat, ſi ad alia prædicta iura aduertamus, in quibus hæc obligatio ſine ea imponitur, iuncta gloſſ.*verbo quaſi debitum, in c. Parochianos,de decim.* recepta ab omnibus, *ibi* & a Boët. *deciſ.*44. *in n.*29.Hippolyt *ſing.*256.

26 Tertiò ex lege diuina hoc ipſum oſtenditur,nam ante omnes ſcriptas leges legimus *Gen.*13.Abrahamum,& Loth bona patris defuncti inter ſe diuiſiſſe,& *Leuit.*25.*& Numer.*27.ſtatuitur de hæreditate ad poſteros transmittenda, vnde Paul. ad Galat.2.*ſi filius,ergo hæres.*

Quartò ratione probatur,nam filiis hanc ſucceſ- 27
ſionem deberi alimentorum loco,ne ſcilicet ſolatio & præſidio deſtituti fame pereant,probat text opt. *in auth.de trien.& ſemiſſe,in fine principij collat.*3. ibi, *non vult filiorum fame morientium, ſed viuere valentium vocari pater*,conſonat *l.quiſquis*,§ *ad filias*, ibi, *habeant mediocrem potius alimoniam, C.ad legem Iul. maieſt.* Conſtat autem iure naturali filiis legitimis deberi alimenta iuxta text.*in præſenti,l.*1.§ *ius naturale*,ibi,*hinc educatio ff de iuſtit.& iure.* ergo & ſucceſſio eodem iure naturali debita eſt.

Quintò.& vltimò hoc ipſum oſtenditur,quia ius 28
naturale eſt ratio quædam hominum mentibus inſita,qua abſque vlla ſcripta lege ducimur.& impellimur,iuxta illud Pſalmi 4. *Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine*,Genebrard.& omnes ferè Patres de hoc lumine naturali interpretantur. Ideoque Iureconſulti,& Imperatores dicunt ius naturale eſſe,quod apud omnes gentes peræque obſeruatur ſine vlla conſtitutione §.*ſed & naturalia, Inſtit. de iure natur.*conſonat Iſidorus *hic* Conſtat autem omnibus gentibus ab ipſa natura hoc inſitum eſſe, vt multa filiis ſuis parent, diligenterque ſeruent vt poſt mortem relinquant,ſicut probat text. *in l. pen. ff de bonis liber.*ibi,*ex voto parant*,id eſt,ardenti deſiderio,& hoc eſt parentum commune votum,de quo dicit Iureconſ.*in l.ſcripto,in fine.ff.vnde liberi.*

Verùm contrariam partem, quòd ſcilicet huius 29
ſucceſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas ex iure Ciuili proueniat,tuentur Dyn. *in reg.indultum,num.*22.*cum ſeqq lib.*6. Bart.*in leg. Titio centum*,§.*Titio genero n.*6. *ff. de condition & demonſtr.* & multi, quos in huius ſententiæ confirmationem adducit Mench.*de ſucceſſione,lib.*1 § 20 *num.*196. ex quibus,& Albert.Brun. communiter receptam profitetur Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis.* §. *idem reſcripſit, à num.*149.*ff.de liber agnoſc.*& alij hinc reſoluentes valere legem. quæ permittit parentibus, ne teneantur nec poſſint nomine legitimæ filiis ſuis quicquam relinquere, & multis late contendit Sermien. *lib.*1.*ſelect.cap.*14. *num.* 6. ex quibus hanc communem dicit Ceuall.*commun. contra commun.q.* 112.*in princ.* & refert alios idem atteſtantes, Craſſ. *d* §.*legitima q.*42.*num* 2.Spin.parum ſibi conſtans *in ſpeculo teſtam.gloſſ.* 19. *à n.*19. ſuadent plura, & non leuiora fundamenta.

Primò,quia ad legem duodecim tabularum id re- 30
fert text.*in l lege duodecim tabularum,C de legit.hær.*

Secundò,quia inteſtati ſucceſſio iuris Ciuilis eſt, *l.lege hoc venire* 130.*ff.de verb.ſignif.* §. *inteſtatorum*, *Inſtit.de hered.quæ ab inteſt* Conſtat autem hanc legitimam filiorum eſſe partem ſucceſſionis ab inteſtato,*l.Papinianus.*§ *ſi quis mortis.ff.de inoffic. teſtam*, *illud C.de collation.*

Tertiò,quia ſi legitima eſſet debita iure naturali, 31
non poſſet immutari lege,aut conſuetudine, ex reg. *l.eas ff de cap.diminut.d.*§.*ſed & naturalia,cap.vlt.de conſuetud.*Conſtat autem lege,vel conſuetudine, legitimam filiorum variè mutatam eſſe,iure enim antiquiſſimo omnia bona patris velut patrimonium filiorum adhuc viuente patre ad ipſos deferri,itaut non de nouo acquirere, ſed dominium continuare mortuo patre videantur, *d.l.cùm ratio, l.in ſuis ff de liber.& poſthum.* Deinde iure Digeſtorum, & Codicis quarta tantùm pars pro filiorum legitima conſtituta eſt,*d.l.Papinianus*, §.*quarta,l.cùm quæritur.C.*

eod.tit.de inoff.teſt. Deiode iure nouiſſimo aorhenticorum tertia pars fuit conſtitura cum diſtinctione de qua text. *in d.auth.de trien.& ſemiſſe,in princ.* Iure Regio Luſitanorum *in Ordin.lib.4. tit.* 82. per contrarium totom patris patrimonium legitima eſt filiorum, excepta tertia; in aliis verò narionibus neceſſitas relinquendi legitimam ſublata eſt, vt de ſtatutis Italiæ, & aliarum Prooinciarum teſtantur *ſuprà* citati. Denique varias cauſas propter qoas parentibus licet filios legitima priuare, enumerat tex. *in auth.vt cum,de appellat. cognoſc.§.aliud quoque capitulum,* notant noſtri *in c.licet,de voto.*

Quartò, quia ſi legitima hæc lege naturali deberetur, æquales eſſent in ſucceſſione parentum filij legitimi, & naturales, ac ſpurij. Probatur conſequentia, quia attenta lege naturali inter legitimos, vel naturales, & ſpurios nulla eſt differentia, *auth. quibus modis naturales effic.§ liceat,* & tamen in ſpuriis nullo modo, natoralibus verò loogè diuerſum conſtituit lex Ciuilis, vt conſtat ex *l.ſ.l.2.auth.licet & per tot.C.de natural.liber.*

32 Quintò, & vltimò facit, qnia iure naturali communis erat omnium poſſeſſio, vt probat text. *in præſenti, & in cap.dilectiſſimis* 12.q.1. Deinde verò iure gentium, ſeu ſimilium dominiorum diſtioctio inducta eſt, *c.quod iure* 8. *diſt.* ergo non poteſt hæc ſucceſſio originem ducere ex iure naturali, quo dominij diuiſio condita non erat, cùm hæc ſucceſſio dominij tranſlationem de vno in alterum oeceſſariò præſupponat.

33 His ita pen vtraque parte adductis difficilis redditur huius qoæſt. reſolutio, & ideo aliqoi ſupradictas pugnantes ſententias conciliare oituntor, aut enim, inquiuot, agitur de legitima originaliter, aut de quota, ſeu quantitate: ſi de legitima ipſa, & eius origine, ad legem oaturalem pertinet, ſi de quota, ſeu quantitate, pertioet ad legem humanam, ita omnes tenere, nemioe diſcrepante, *in l.in quartum ff.ad l.falcid.* poſt Picum, & Berengar. *ibi* teſtatur Craſſ. *d §.legitimar.quæſt.*42 Roias *de ſucceſſion.cap.7. n.7.*
34 & conſequenter referunt legitimam in totum tolli non poſſe, licet poſſit in parte minui, in quo poſteriori omnes conuenire ex Imola *in d.§.Titio genero,* & multis aliis teſtatur Craſſ.*d.q* 41. *num.*1. Cou *de ſponſal.part.*2.*c.*8.*§.*6.*n.*5.& multi, quos refert Spin. *d.gloſſ* 18 *n.*8.

Verùm adhuc hæc conciliatio difficultates propoſitas non reſoluit, aliquæ enim ex iis, quas ſecundo loco propoſuimus, videntur concludere quòd origo huius ſucceſſionis ad ius naturale, quo dominiorum diſtinctio cognita non erat, referri non poteſt, ſicut & aliæ videorur concludere non ſolùm quotam, verùm etiam legitimam ipſam, eiuſque originem ſimpliciter iuris Ciuilis eſſe, & ideo potuiſſe leges multis in caſibus eam non ſolùm minuere, ſed in totum tollere, in qua difficultate Coſtan.*ſelect. c.*15.*per tot.* omnes præcitatas opiniones improbat, concludens tandem *n.* 3. hanc ſucceſſionem originem traxiſſe à iure gentium, quotam verò, ſeu determinatiooem certæ partis à lege Ciuili fuiſſe ſtatutam.

35 Sed vt meliùs percipiatur hæc Coſtani diſtinctio, quæ ad verum propiùs accedit, & argumenta contraria, & inter ſe repugnantia concilientur, præmittendum eſt iuris naturalis duplex eſſe caput, alterum quod inclinat ad eas actiones, quæ cum brutis animantibus communes ſuot hominibus, de quo agit. *d.§.ius naturale,* ibi, *quod natura omnia animantia docuit;* obſeruata tamen inter homines, & bruta ea differentia, quòd hæc ſenſu mouentur, homo rationis eſt particeps; & per cauſas rei videt, & intelligit conſequentia, docente Tullio *offic.*1. & in hunc ſenſum intelliguntur exempla Iureconſulti, maris, & fœminæ coniunctio, liberorum procreatio, & educatio. Alterom caput iuris natoralis eſt, quod inclinat ad actiones ſolis hominibus proprias, vt eſt religio erga Deum, obſequium in parentes, & in patriam, ideoque ius gentium appellatur, quia ſolis gentibus, ſeu hominibus conuenit. Prius autem naturale dicitur generali nomine retento, quia illud natura omnibus animantibus, ſeu potius omnibus rebus creatis indixit: quam duplicem iuris naturalis diuiſionem hoc modo explicatam apertè tradit tex. *in eod.§.ius naturale,* dum in fine concludit ius gentium à naturali in eo ſolùm differre, quòd hoc omnibus animantibus, illud ſolis hominibus inter ſe commune ſit, ſed oon ideo minus hoc quoque poſterius oaturale eſt, probat text. *in leg.omnes. §. quod verò.ff de Inſtit.*ibi, *quòd verò naturalis ratio inter homines conſtituit, & inter omnes gentes, &c.* text.opt. *in §. ſingulorum, Inſtitut. de rerum diuiſ.* ibi, *Ius naturale, quod ſicut diximus, appellatur ius gentium.* Ex qua duplici iuris naturalis diſtinctione duplex etiam diſtinguendum eſt iuris gentium caput, alterum ſcilicet, quod propriè eſſe naturale diximus, & ius gentium ea ſolùm ratione dicitur, quod ſolis hominibus conuenit, ad differentiam alterius, quod omnibus animaotibus commune eſt. Alterum verò ius gentium eſt, quod non ipſa oaturalis ratio inter homines conſtituit, ſed gentes omnes neceſſitatibus ſibi conſtituerunt, vt explicat Iuſtinian. *in §.ius gentium,* ibi, *gentes humanæ iura quædam ſibi conſtituerunt, Inſtit. de iure natur.* iunctis exemplis, quæ adducit de bello, & de ſeruitutibus, cum ſimilibus quamuis enim hæc omnia fundamentum habeant in dictamine rationis naturalis, non tamen propriè, & immediatè deducuntur ex naturalibus principiis, ſed maiori indigent ratiocinio, quod alibi latè, Deo dante, faciemus.

Hac igitur doctrina præhabita ad noſtram quæſtionem reuertendo reſoluo veriſſimam eſſe concordiam inter duas opiniones priores contrarias ſuprà adductas, vt ſcilicet prior, quæ legitimam, ſeu ſucceſſionem filiorum in bonis parentum affirmat iuris oaturalis eſſe, procedat, & intelligatur quoad originem ipſius ſucceſſionis, iotelligendo deinde de iure oaturali poſterioris capitis, quod ſolis hominibus proprium eſt, & ius gentium a Iureconſultis dicitur, atque ita de iure gentium primi capitis Secunda verò opinio, quæ hanc legitimam, & filiorum ſucceſſionem ait iuris Ciuilis eſſe, intelligatur de legitima quoad quotam, ſeu quantitatem, quæ iuris Ciuilis eſſe libenter agnoſcimus. 36

Vnde iam facilè conciliantur fundamenta omnia vtriuſq; partis, quæ enim pro priori ſententia adduximus dum ſucceſſionem hanc ad ius naturale refert, nullam habent difficultatem ſi de hoc iure naturali ſecuodi capitis intelligantur, vt *in d.l.cùm ratio,* cum ſimilibus; ſic etiam bene procedit quod ex ipſa lege dioina ante omnes ſcriptas leges antiquos PP. feciſſe legimus. Circa auctoritatem Iſidori in hoc noſtro tex. aliquis remanet ſcrupulus ſi aduertas text. ponere ſucceſſionem filiorum inter exempla, quæ pertinent ad primum caput iuris naturalis, ſcilicet procreatio liberorum, & educatio, quod tamen erit abſurdum dicere de ſucceſſione, minimè enim brutis conoenit, & deinde cum noſtra pugnat reſolutione. Sed dupliciter reſpondetur, vel litteram vulgatem viriatam eſſe, vbi enim *ſucceſſio* legimus, *ſuſceptio,* id eſt, procreatio liberorum, legitur in ori- 37

gina

ginali apud Iſidor. vt gloſſ. *hic* ſentit, & neceſſariò retinendam contendit Mench. *d.* §. 20. *n.* 301. & maximè conuenit ſi aduertas Iſidorum fuiſſe ſequutum exempla Iuriſconſulti *in d.* § *ius naturale*, & loco illius particulæ, *procreatio*, repetiti repoſitam illam *ſucceſſio*, quare meliùs *ſuſceptio* legitur, ſicque in tribus Codicibus manuſcriptis Iſidori ſe legiſſe, & in aliquot Gratiani libris, teſtantur eruditiſſimi Patres, qui iuſſu Gregorij XIII. volumen Decreti emendarunt, in notis ad hunc text. quod etiam aduerterat Anton. Auguſt. *in tract. de emendatione Gratiani lib. 1. dial. 19.* Quòd ſi vulgarem litteram retinendam aliquis exiſtimauerit, reſponderi poterit non omnia exempla *hic* poſita ad primum caput iuris naturalis pertinere, vt patet in reſtitutione rei depoſitæ, & in acquiſitione eorum, quæ terra, mari, cœloque capiuntur, quam ad ſecundum caput iuris naturalis, quod gentium Iureconſulti dicunt, pertinere docet Iuſtinian. *in d.* § *ſingulorum*, & apertiùs *l.* 1 *ff. de acquir. rerum domin.*

38 Similiter parùm vrgent rationes, quas in eiuſdem primæ ſententiæ confirmationem adduximus, nam circa vltimam nulla eſt difficultas, imo illa eſt ratio, quæ apertiùs noſtræ reſolutionis veritatem demonſtrat, quia nititur communi illo parentum voto, quo omnia filiis ſuis parant. *d. l. pen. ff. de bonis libert.* ſeu theſaurizant, docente B. Paulo 2. *ad Corinth.* 12. refertur *in c. prædicator.* 16. *q.* 1. quod ſolis hominibus, minimè verò brutis conuenit. Alia ratio, quam de alimentis adduximus, in quorum locum ſucceſſit legitima, aliquid difficultatis habet, tum quia alimenta ad primum caput iuris naturalis pertinent, *d.* §. *ius naturale*, tum & fortiùs, quia ſi hæc ratio alimentorum ad legitimam neceſſariam inferret conſequentiam, ſequeretur legitimam eſſe neceſſariò relinquendam iuxta modum pro alimentis neceſſarium, & tamen compertum eſt longè minus legib. eſſe definitum, vt cõſtat ex *d. auth. de trien. & ſemiſſe*; ſequeretur etiã neceſſarium non eſſe filiis diuitibus legitimam relinquere, quemadmodum conſtat eis alimenta non deberi, ex *d. l. ſi quis à liberis.* §. *ſed ſi filius. ff. de liber. agnoſc.* quod tamen falſum eſt ex *d. auth. cum de appellat. cognoſcitur.* §. *aliud quoque capitulum.* Deinde ſuperſtite patre poſſet filius legitimam petere, ſicut poteſt eo viuo petere alimenta *d. l. ſi quis à liberis, in princ. ff. de liberis agnoſc.* quod tamen de legitima nemo dicet, eſt enim contra text. *in l.* 1. § *præmatura ff. de collat. bonor. l. pater filiũ. ff. de inoffic. teſt.* aliaq; ex hac ratione ſequerentur abſurda, quæ colligit Coſtan. *d. cap.* 15 *à n.* 24. quare rationem iſtam ad noſtrum propoſitum firmam non eſſe cum eodẽ Coſtano libenter fatemur.

39 Ad argumenta verò, quæ pro ſecunda opinione adduximus, eadem facilitate ex dictis reſoluuntur, nam primum, & ſecundum ex *l. lege duodecim tabularum, & l. lege hæc venire*, cum ſimilibus, *& in c. ius Quiritum, hac diſt.* 1 ſolùm euincunt hanc ſucceſſionem filiorum iuris Ciuilis eſſe quoad quotam, modum, & formam ſucceſſionis, minimè verò quoad originem, quam iuris gentium eſſe oſtendimus, imo in ſucceſſionibus è contra iure gentium ſeu naturali fuiſſe inductam ab inteſtato ſucceſſionem parentum in bonis filiorum, & tranſuerſalium iure ſe magis communiter receptum eſt, quia ratione ipſa naturali gentes cognouerunt æquum eſſe & iuſtum, vt morientium bona ad proximiores conſanguineos deferantur, ſi ipſi viuentes de iis non diſpoſuerunt, vt probat text. ſic intelligendus (à multis enim difficilis reputatus) *in l. vlt. ff. quorum bonor.* nam de conſanguineis agens ait quòd lex ipſa naturæ eos ſucceſſores facit, conſonat text. *in d. auth. de heredib. & falcid. in fine princ.* ibi, *ſecundum naturam*, &c. quamuis enim lex Ciuilis ſucceſſiones, ordinem, & modum legitimarum hæreditatum definiuerit, vt ſcilicet hæres repræſentet defunctum, in quo ſecundùm totum rigorem verificatur, quod ait text. *in d. c. ius Quiritum*, ibi, *legitimarum ſucceſſionum*, negari tamen non poteſt alias etiam gentes præter Romanum populum agnouiſſe hanc ſucceſſionem abinteſtato inter conſanguineos, vt proſequitur multos adducens, ex quibus magis communem teſtatur Craſſ. *d.* §. 1. *n.* 4. Coſtan. *d. lib.* 1 *ſelectar. c.* 6. *n.* 4. Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.* 2. *tit.* 14 *n.* 26. aduertendo illud inter ſucceſſionem filiorum, vel collateralium intereſſe, quòd licèt vtraque fundamentum habeat in ratione naturali, illa tamen, ſcilicet filiorum, proximè, & per immediatas conſequentias, de quibus ſuprà, à naturali ratione deducitur, hæc verò, ſcilicet tranſuerſalium, non immediata proximè, ſed maiori indiget ratiocinio.

Ad tertium de ſtatutis, ſeu legibus prouinciatum, quæ filios in totum à legitima excludunt, vel ea maxima ex parte minuunt, reſpondetur id poſſe Principem, ſeu legem humanam vbi ſubſit cauſa, ſeu circumſtantia, quæ concludat, eo caſu deficere rationem, quæ in communi ſuadet, & imponit hanc neceſſitatem parentibus, quamuis enim legitima ad ſecundum caput iuris naturalis pertinere noſcatur, vt ſuprà diximus, & lex, ſeu princeps directè, & propriè ea, quæ iuris naturalis ſunt, tollere, vel immutare non poſſit, poteſt tamen indirectè, & impropriè, ſcilicet quando occurrit cauſa, ſeu circumſtantia, quæ ceſſare faciat illius legis iuſtitiam, ſeu rectitudinem rationis propter quam illud, quod in communi rectum erat, & iuſtum, differt ab ea rectitudine in illo caſu particulari; vnde iam infertur vera ratio decidendi ad *d.* §. *aliud quoque capitulum*, vbi variæ commemurantur cauſæ ob quas lex permittit parentibus vt in totum filios exhæredes faciant, & legitima priuent; ſunt enim omnes illæ cauſæ ingratitudinis filiorum in parentes, quod in eos, per quos viuere acceperunt, manus intulerunt iniurioſas, vel ſimilia, tali poſita circumſtantia ipſa naturalis ratio, quæ docet vt filiis benemerentibus parentes omnia ex voto parent, poſtulat vt ingrato, & impio filio omnia pietatis denegentur officia. *l.* 1. *C. de ingratis liberis l. Titius ff. de obſeq.* 40

Circa quartum de illegitimis, quos legitimis pares eſſe diximus attento iure naturali, tamen à parentum ſucceſſione repelli, dupliciter reſpondetur. Primò verius eſſe lege ipſa naturali, & à principio creati generis humani legitimorum, & illegitimorum cognitam fuiſſe differentiam, quemadmodum & matrimonium à quo legitimi fiunt, eodem iure cognitum fuiſſe negari non poteſt, ex *d.* § *ius naturale.* Ad text. verò *in citato* §. *liceat*, reſpondetur, Iureconſultos, & Imperatores, qui perfectè fidei noſtræ myſteria non cognouerunt, illud fuiſſe opinatos contra apertiſſima ſacræ Paginæ teſtimonia, vt tradit Palcoth. *de nothis, & ſpur. c.* 2. Vel forſan reſponderi poteſt ſecundùm ſenſum Iureconſultorum, quòd licet ſtando in ſtatu naturæ integræ omnes filij legitimi naſcerentur, poſtquam tamen ad concupiſcentiam dicerſio legitimorum, & illegitimorum differẽtiam emicuit, iuſtiſſimis rationibus fuit etiam conſtituta differentia circa ſucceſſionem, ſed ad noſtrum propoſitum illa eſt præcipua quòd extra matrimonium, ex quo naſcuntur legitimi, reliqui filij patrem certum demonſtrare non poſſunt, *leg. vulgo concepit. ff. de ſtatu homin.* & quia mater certa eſt 41

l. quia

l. quia ſemper. ff. de in ius vocan. meritò ſpurios patri omnino inſucceſſibiles lex reddidit, matri verò non ita; quia autem naturales ex vnica concubina domi retenta naſcuntur, ſubindeq; de patre maior aliqua poteſt haberi certitudo, non omnino eos à paterna ſucceſſione lex reiicit, vt alibi latiùs probauimus.

41 Vltima ratio, quòd iure naturali cognita non fuerit dominiorum diſtinctio, quam ſucceſſio ſupponit, non pugnat cum noſtra reſolutione, originem enim huius ſucceſſionis iuri gentium tribuit, quo attento dominium, & acquiſitionem rerum cognitam fuiſſe dubium non eſt, ex *d. §. ſingulorum. d. l. 1.* cum ſimilibus. Deinde reſpondetur quòd licèt à principio res omnes communes fuerint, & gentes deinde rerum dominia diuiſerint, ita exigentibus neceſſitatibus, ſuppoſita ea diuiſione dictat naturalis ratio, vt parentes ex bonis, quæ habent, partem aliquam filijs relinquant, ex qua viuere, ſuiſque neceſſitatibus valeant prouidere, ſicut in multis alijs iuris naturalis Doctores ſolent obſeruare, exemplum illud eſt expeditum in materia ſimoniæ, in qua ſi lex Canonica, ſeu Pontifex aliquid facit ſpirituale, ſcilicet per annexionem, veluti ſi beneficium de nouo erigat, ratio ipſa dictat quòd ſi illud poſtquam ſpiritualibus annexum eſt pretio æſtimetur, illicitè fit, & ſimonia committitur legibus diuinis prohibita, vt ex communi ſententia reſoluit Soar. *de Relig. tom. 1. tr. 2. de ſimonia lib. 4. c. 24. n. 5.* inferens non poſſe Papam titulum beneficij vendere. Aliud exemplum eſt in vſucapione, qui modus eſt acquirendi dominium iure Ciuili inductus, *d. c. ius Quiritum, l. 1. & per tot. ff. de vſucap.* poſtquam tamen per eam dominium acquiſitum eſt, ratio naturalis docet ne à domino, qui ita acquiſiuit, ſine facto ſuo auferatur etiam à Principe, ea doctrina *gl. vlt. in l. vlt. C. ſi contra ius, vel vtil. publ.* cõmuniter recepta, vt latè comprobat Pinel *in rub. C. de reſcind. vendit. p. 1. c. 2. n. 4.* & poſt eum Salzed. *in addit. ad Bernard. reg. 209. ampl. 1.*

Et omnium vna libertas] Verùm autem aliqua ſit ſeruitus inducta iure naturali? vide Cou. *in reg. peccatum p. 2. §. 11. n. 5.* Nauar. *in cap. ita quorundam de Iud. notab. 11. gloſſ. pen. num. 1. cum ſeqq.*

Item depoſita] Notatur ad hoc quod eſt de iure naturali dominium rei depoſitæ reſtituendæ deponenti, vt per Sot. *de iuſtit. lib. 4. q. 3. art. 3.* & licèt Hottom. *in l. 1. n. 9. ff. de iuſtit. & iure,* reprehendat in hoc Iſidor. *in præſenti,* tamen illum bene defendit Pinel. *in rub. de reſcind. vend. p. 1. c. 1. n. 16. ad fin.*

Cap. Ius Ciuile. VIII.

De iure Ciuili, eius origine, cauſa, & diuiſione latè agunt Budæ. *ad Pandectas in annot. leg. ius Ciuile. ff. de inſtit. & iure, pag. 10. & 11.* Zaz. *de interp. iuris Ciuil. tit. 4.* Conan. *comment. iuris Ciuilis lib. 1. c. 13. n. 1.* Tiber. Decian. *tr. crimin. lib. 2. cap. 23. per tot.* Ferand. *lib. 1. explicat. c. 5.* Pichard. *in §. ſed ius quidem, ex n. 1. Inſtit. de iure natur.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. c. 1. verſ. ſecundo diuiditur,* Ioan. de Salas *de legibus diſp. 2. ſect. 7.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 13. cap. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Ius gentium alij primæuum, alij ſecundarium dixerunt, ſed reprobantur, num. 2.*

3 *Ius gentium aliud propriè naturale eſt, quod ſcilicet naturalis ratio abſque aliqua conſtitutione apud omnes gentes conſtituit.*

4 *Ius gentium aliud humanum dicitur, quod ſcilicet non naturalis ratio conſtituit inter homines, ſed homines ipſi & gentes neceſſitatibus exigentibus ſibi conſtituerunt.*

5 *Ius gentium, quod naturalis ratio conſtituit, ex primis principijs iuris naturalis proximè, & immediatè deducitur, alterum verò, quod humanum dicitur, non ita proximè, & immediatè deducitur, ſed longius à dictis principijs diſtat.*

6 *Ius gentium primæuum eſt immutabile, licèt in rebus ipſis, circa quas verſatur, aliquando mutatio contingat, aliud verò ſecundarium quamuis ex parte, in totum tamen mutari non poteſt.*

7 *Ius gentium ſecundarium ex iuſta cauſa aliquo caſu per Principem, vel conſuetudinem mutari poteſt.*

8 *Dominium quaſitum iure gentium an tolli poſſit à Principe? remiſſiuè.*

9 *Furari licet rem propriam cùm aliter conſequi non poteſt.*

10 *Seruus, vel captiuus fugiens à domino ſuo, cùm furtum ſui ipſius faciat, tenetur in conſcientia.*

11 *Capti in bello iuſto ex parte capientium, iniuſto verò ex parte aduerſariorum, quando ad ſuos fugere poſſint, oſtenditur.*

Cap. Ius gentium. IX.

Ius gentium quod dicatur variè Doctores tradiderunt, inter quos communis inoleuit ſententia, quòd duplex ſit, primæuum alterum, quod ſtatim cum ipſo humano genere incœpit, veluti obſeruatio fidei datæ erga Deum, Religio, & ſimilia, de quibus *in l. veluti. ff. de iuſtit.* & hoc ad ius naturale pertinere inquiunt: alterum verò ſecundarium, quod non cum ipſo humano genere incœpit, ſed deinde homines, & vniuerſæ gentes ſibi conſtituerunt, vt bella, ſeruitutes, & ſimilia, de quibus *in l. ex hoc iure. ff. de iuſtit.* & hoc reſoluunt propriè humanum eſſe, ita Bart. *in l. ſi id quod, n. 2. ff. de condict. indeb.* quem ſequuntur Iaſ. & alij communiter, teſte Pinel. *in rub. C. de reſcind. vendit. p. 1. c. 1. n. 11.* 1

Verùm ab hac communi reſolutione recedunt Conan. *lib. 1. commentar. cap. 5. num. 3. & 8.* & poſt Aretin. Fortun. & plures alij, quos refert Pinel. *de c. 1. n. 12.* & conſtanter Valaſc. *de iure emphyt. quæſt. 3. à num. 6.* Mouentur autem, quia inquiunt nullibi in iure noſtro reperiri hanc duplicis iuris gentium diſtinctionem. Deinde quia diſtinguere ius gentium per ætates, nihil aliud eſt quàm dicere, hoc eſt de iure Ciuili antiquo; hoc de nouiori, ex qua tamen diſtinctione neque duplex oritur iuris Ciuilis ſpecies. Adde fortiùs quòd ea illa differentia iuris gentium, quod cum ipſo humano genere incœpit, vel alterius, quod poſtea introductum eſt, non efficitur quòd minus vtrumque ad ius naturale pertineat, ſi recta ratio per proximas conſequentias ex primis legis naturalis præceptis deducta id iuſtum eſſe, & adæquatum humano generi dictauerit. Qua etiam ratione conuincitur aliorum explicatio, qui ius gentium vnum eſſe contendentes, duplex in eo caput diſtinguunt, alterúmque referunt ad ea, quæ in ſtatu naturæ integræ per dictamen rationis naturalis conſtituta ſunt, vt erga Deum Religio; alterũ verò ad ea, quæ attento naturæ corruptæ ſtatu eodem dictamine ſunt conſtituta, vt bellũ, ſeruitus, & ſimilia; parum enim hæc reſolutio à præcedẽti differt, eodémque laborat vitio, ſiue enim naturæ integræ, ſiue corruptæ ſtatũ conſideremus, quicquid naturalis ratio per neceſſarias, & proximas cõſequentias dictat, ad ius naturale pertinere ex dictis; & patet ex præcepto de reddenda 2

peuda re depoſita, ſi enim naturam Integram ſpectemus, nec dominiorum erat diſtinctio, neque conſequenter depoſitum, & tamen dominiorum facta diuiſione poſt naturam corruptam, iuris naturalis eſt depoſitum reddere, quia ea primis principiis per proximas conſequentias id concluditur, & probat text. *in cap. ius naturale*, ibi, *item depoſita rei*, *&c. ſup. hac diſt.*

3 Quare tenendum eſt ius gentium duplex eſſe, aliud, quod propriè naturale eſt, quod ſcilicet naturalis ratio abſque aliqua conſtitutione apud omnes gentes conſtituit, diciturque ius gentium ea ſolùm ratione, quòd ſolis gentibus proprium eſt, non verò reliquis animantibus commune, vt expreſſit Iureconſ. *in l. 1. in fine, cum ſeqq. ff. de iuſtit. & iure.* Aliud
4 verò proprie humanum eſt, quod ſcilicet non naturalis ratio conſtituit inter homines, ſed homines ipſi & gentes neceſſitatibus exigentibus ſibi conſtituerunt, de quo Iuſtin. *in §. ius autem gentium, Inſtit. de iure natur.* vbi ſic explicauit, & exempla accommodata propoſuit, ex quo deſumpſit Gratianus textum in præſenti, atque ita ex eodem §. ibi, *gentes humanæ iura quidem ſibi conſtituerunt*, iuncto §. *ius autem Ciuile, Inſtit. eod.* ibi, *naturalis ratio inter omnes gentes*
5 *conſtituit*, apertè colligitur duplex hoc ius gentium, ſcilicet quod naturalis ratio conſtituit, vel quod homines ipſi ſibi conſtituerunt, explicaturque magis ſi aduertas quòd licèt vtrumque ius gentium fundamentum, & radices habeat in dictamine legis naturalis, in eo tamen maxima eſt inter vtrumque differentia. nam prius ex primis principiis iuris naturalis proximè, & immediatè deducitur, itaut facili negotio, & ſine longiori diſcurſu concluſioni ex illis principiis deductæ aſſentiamur, vt ſunt omnia præcepta Decalogi; at verò poſterius non ita proxime, & immediate deducitur, ſed longiùs à dictis principiis diſtat & maiori indiget ratiocinio, vt ex naturæ principiis concluſio referatur, ſicut ſentit Sot. *de iuſtit. lib. 1. quæſt. 5. art. 3.* quem laudat Valaſc. *d. quæſt. 3. num. 2.* & ſequitur Sayr. *in claui Regia lib. 3. cap. 4. num. 7.* & explicauit melius quàm omnes Cou. *in reg. peccatum p. 2. §. 11. num. 4.*

6 Eáque poſita diſtinctione iam infertur, ius gentium primæuum, quod ex primis principiis per proximas, & neceſſarias conſequentias deducitur, eſſe immutabile, licèt in rebus ipſis, circa quas verſatur, aliquando mutatio contingat; aliud verò ſecundarium in totum etiam mutari non poſſe videtur certiſſimum, tum ex auctoritate text. *in §. ſed & naturalia, Inſtit. de iure natur.* in quo planè de vtroque iure gentium videtur egiſſe Iuſtinianus, propter aduerſatiuam, de qua *in verſ. fin.* ibi, *Ea verò, quæ ipſa ſibi quæque ciuitas conſtituit, ſæpè mutari ſolent*; oſtendit enim his verbis agere de omni iure in antecedenti verſ. quod non eſt proprium cuiuſque ciuitatis, ſed omnium gentium, ſiue per proximas, ſiue per remotas conſequentias deducatur à iure naturali. Et deinde ratione oſtenditur, quia cùm ius hoc ſuam vim habeat obligandi non ſolùm ex cuiuſque Principis, ſeu ciuitatis conſtitutione, ſed qui ex communi omnium nationum conſenſu, bonæ Reipublicæ adminiſtrationi adæquatum exiſtimatur, & ideò apud omnes peræquè obſeruatur, ideò vt in totum tollatur, omnium nationum conſenſus eſſet neceſſarius, vt aduertit Molin. *de iuſtitia tractat. 1. diſput. 5.* Si verò Princeps intra ſui imperij limites illud velit abrogare, poteſtate ſua abuti cenſendus erit, cùm nulla ad id poſſit iuſta cauſa ſubſiſtere, vt in totum ſubditos ſuos priuet vſu eorum, quæ naturali dictamine reliquæ omnes gentes approbaturur, veluti, ſi Rex, vel Imperator ſtatuat ne ſint emptiones, venditiones, locationes, permutationes, vel ſimiles contractus, manifeſtiſſima enim apparent incommoda, quæ inde ſequerentur, ex quibus licèt Molin. *proxime citato loco* aſſerat ſe non dubitare quòd non valeret mutatio hæc in totum ſi per Principem fieret, dubitandum tamen maximè cenſeo; quòd autem peccaret mortaliter, nemo dubitat.

Data verò iuſta cauſa huiuſmodi ius gentium caſu 7
aliquo per Principem, vel conſuetudinem mutari poſſe videtur etiam certiſſimum, ex auctoritate text. *in l. ius ciuile. ff. de iuſtit.* & patent manifeſtiſſima exempla, nam licèt dominia iure gentium, ſiue primæuo, ſiue ſecundario diſtincta ſint, iuſtiſſimis tamen rationibus in Eccleſia primitiua omnes Chriſtianã pietatem profitentes, & multo deinde tempore Clerici, & vſque adhuc Monachi vitam communem retinuerunt. *cap. dilectiſſimis 12. quæſt. 1.* Sic etiam licèt ſeruitus eodem iure gentium ſit introducta, iuſtiſſimè tamen admiſit conſuetudo ne Chriſtiani à Chriſtianis bello capti ſerui fiant capientium, vt reſoluit Bart. *in l. hoſtes, num. 16. in fine. ff. de captiuis*, receptus ex multis, de quibus Cou. *d. §. 11. num. 6.* Coſtan. *lib. 1. ſelectar. cap. 2. num. 20.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 33.* Valaſc. *conſ. 30. num. 3.* Ratio verò quare ius gentium hoc caſu inter Chriſtianos mutatum eſt, illa reddi ſolet, quia repugnat Chriſtianæ charitati, per quam omnes vnum corpus ſumus in Chriſto, vt ex Paul. 1. *ad Corinth. 12.* explicat text. *in cap. ad menſam 11. quæſt. 3.* quòd Chriſtiani bello capti, ſicut bruta animantia, ſerui fiant aliorum Chriſtianorum capientiũ, & conſequenter in iis non habere, locum fictionem, poſtliminij, vel legis Corneliæ, neque alia iura, quæ de veris captiuis loquuntur *toto tit. ff. de captiu. & poſt limin reuerſis*, notauit Bart. & reliqui omnes, qui eum ſe- 8
quuntur. An autem dominium quæſitum iure gentium tolli poſſit à Principe, diuerſa inſpectio, & alterius loci eſt, interim reſolue cum Pinel. *in d. p. 1. cap. 2.* ſtante iuſta cauſa id poſſe Principem, ea deficiente minimè, ſicut neque illud, quod iure Ciuili quæſitum eſt, vt alibi opportuniùs.

Quæ autem ſint iuris gentium, & de exemplis relatis ab Iſidor. in præſenti firmante illa omnia ad ius gentium pertinere, vide Cou. *in reg. peccatum part. 2. §. 11. à princ.* Nauar. *in cap. ita quorumdam, de Iuda. notab. 11. gloſſ. pen. num. 3.* Decian. *in tractat. crimin. lib. 2. cap. 10.* Vaſq. *1. 2. diſput. 157. cap. 3. & 4.* Molin. *de iuſtit. tract. 5. diſp. 9. num. 1.* Soar. *de legib. lib 2. cap. 18. per tot.* & latè de iure gentium agunt Zaz. *de iuris ciuilis interp. tit. 3.* Forcat. *dial. 30.* Pinel. *in rub. de reſcind. vend. p. 1. cap. 1. num. 3.* Roſci. *lib. 2. memorabil. cap. 8.* Soar. & Vaſq. *citatis locis*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 5. cap. 1. verſ. ſecundo diuiditur*, Solaz *de legib. diſp. 2 ſect. 3. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Sodium.* ibi, *niſi fortè alio modo non poſſet eum* 9
conſequi, &c. Notatur ad hoc quòd licet furari rem propriam, cùm aliter cõſequi non poteſt, vt per Cou. *lib. 1. var. c. 2. num. 15.* Reb. *in l. vnic. C. de ſent. quæ pro eo, notab. 9. num. 13.* Decian. *tract. crim. lib. 2 c. 13. num. 9.* Menoch. *remed. 1. recuper. num. 313. & remed. 9. num. 191.* Zerol. *in praxi Epiſcopi p. 1. verbo compenſatio.* Brunor. à Sole *in locis communib. l. verbo furtum. 1.* Cald. Perei. *de empt. & vendit. cap. 24. n. 63.*

In gloſſ. *Seruitutes.* ibi, *& ſecundùm hoc peccat taliter* 10
captus, &c. Notatur ad hoc quòd ſeruus, vel captiuus fugiens à domino ſuo, cùm furtum ſui ipſius faciat, tenetur in conſcientia, vt per Couar. *l. 1. var. cap. 2. num. 10. verſ. in ſecunda*, Azeued *ad tit. 1. num. 16. lib. 2. nouæ recopil pag. 126.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 2. cap. 34. quæſt. 3.* S. Antonin. *p. 3. tit. 3. c. 6. §. 4.* Nauar. *in man.*

cap. 17. *num.* 103. Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſput.* 37. quod limitant prædicti Doctores, niſi taliter captus ad ſuam patriam redeat, & ſequitur Vaſq. 1. 2. *diſput.* 174. *c.* 1. *num.* 8. Non eſt tamen improbabile quòd capti in bello etiam iuſto ex parte capientium, iniuſto autem ex parte aduerſariorum ad ſuos fugere poſſunt abſque peccato, modò ſcandalum, & ſpecialis permanendi pollicitatio abſit, ſecundùm Sot. *lib.* 4. *de inſtit. q.* 5. *art.* 2. *conc.* 3. Cou. *in reg. peccatum p.* 2. *§.* 11. *n.* 6. Vaſq. 1. 2. *tom.* 2. *c. diſp.* 174. *c.* 1. *num.* 8. Petr. Nau. *de teſt. cap.* 1. *num.* 200. Ioan. Malder. *in* 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. Paul. Laymann *in Theologia morali lib.* 2. *tract.* 3. *cap.* 12. *num.* 16. Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo peccatum, differ.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus verus ad hunc text. vbi præſtetur, oſtenditur.*

2 *Iudæi legibus Romanorum, & iure communi vtuntur, quia dicuntur & ipſi de populo Romano ſubditique ſunt illius Principis, & ciuitatis in qua morantur.*

3 *Iudæi ligantur ſtatutis, & conſuetudinibus illius ciuitatis in qua morantur.*

4 *Iudæi ſunt de populo ciuitatis, quamuis non ſint de populo Eccleſiæ.*

Cap. Ius Quiritum. XII.

1 Circa intellectum huius text. vide quæ dixi ad *cap. ius naturale, hac diſt. num.* 39. & reqert. Inquiſitor. *verbo ius Quiritum, pag.* 507.

2 In gloſſ. *Quod nulli.* ibi, *vt dicitur quòd Iudæi vtantur Romano iure,* &c. Notatur ad hoc quòd Iudæi ideò legibus Romanorum, & iure communi vtuntur, quia dicuntur & ipſi de populo Romano, ſubditique ſunt illius Principis, & ciuitatis in qua morantur, vt per Alex. *conſ.* 75. *num.* 6. *& ſeq. lib.* 5. *& conſ.* 99. *num.* 3. *lib.* 6. *& conſ.* 16. *num.* 13. *& ſeq. lib.* 7. Natt. *conſol.* 620. *num.* 18. Brun. *de ceſſione bonorum, q.* 36. *num.* 1. *in* 4. *quæſt. princ.* Roland. *conſ.* 35. *num.* 8. *& ſeq & num.* 18. *lib.* 2. Tiraq. *de primog quæſt.* 66. *num.* 19. Pariſ. *conſ.* 2. *num.* 9. *lib.* 4. Marquat. *de Iudæ part.* 2. *cap.* 1. *ſub num* 9. Menoch. *remed.* 9. *recup. num.* 391. Decian. *in tractat. crimin. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 5. *verſ. dicuntur enim Iudæi de populo Romano*, Surd. *deciſ.* 133. *num.* 1. Farin. *fragment. criminal. part.* 2. *lit. I. num.* 622. D. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. l.* 2. *cap.* 14. *num.* 3.

3 Amplia vt non ſolùm Iudæi ligentur iure communi, & legibus Romanorum, vt ſuprà dixi, ſed etiam ligentur ſtatutis, & conſuetudinibus illius ciuitatis, in qua morantur, & cuius, vt pariter dixi, ſubditi dicuntur, ſicuti docent Tiraq. *d. q.* 66. *num.* 4. *verſ. & præterea ſtatuta, & num.* 14. *&* 19. Roland. *conſ* 35. *num.* 8. *& ſeq. iuncto num.* 42 *cum ſeqq. lib.* 2. Menoch. *d. remed.* 9. *num.* 290. Marqua. *d. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 1. *in fine, & num.* 4. Bec. *conſ.* 84. *num.* 7. Laderch. *conſ.* 115. *num.* 3. *lib.* 1. Card. Tuſc. *lit. I. concluſ.* 371. *num.* 22. *& concl.* 373. *num.* 18. Farin. *d. lit. I. num.* 623.
4 Ricciul. *d. cap.* 14. *num.* 4. Sunt enim Hebræi de populo ciuitatis, quamuis non ſint de populo Eccleſiæ, Soc. *in conſ.* 70. *num.* 3. *lib.* 1. Natt. *conſ.* 62. *propè n.* 8. Bec. *d. conſ.* 84. *num.* 6. quos refert, & ſequitur Ricciul. *vbi proximè.*

SVMMARIVM.

1 *Ius Ciuile ſcriptum in quinque partes diuidit Papinianus, & in ſex Iuſtinianus.*

2 *Gubernationis omnis ratio, vel eſt monarchia, vel Ariſtocratia, vel Democratia, vel regimen ex prædictis commixtum.*

3 *Lex illa dicitur, quam populus Romanus Senatorio Magiſtratu interrogante ferebat.*

4 *Conſtitutiones Principum pertinent ad Monarchiam.*

5 *Principi quod placuit legis habet vigorem, quod intelligitur non de quacumque Principis voluntate, ſed tantùm de deliberata, & ſecundùm rectam rationem regulata.*

6 *Senatuſconſulta erant illa, quæ Senatus iubebat, & conſtituebat.*

7 *Reſponſa prudentum quæ fuerint, oſtenditur.*

8 *Plebiſcita pertinent ad Democratiam, quæ ſcilicet plebs plebeio Magiſtratu interrogante conſtituebat.*

Distinctio II.

Ius Ciuile ſcriptum in quinque partes diuidit Papinian. *in l. ius autem ff. de inſt.* ſcilicet in Leges, Plebiſcita, Senatuſconſulta, Conſtitutiones Principum, & Reſponſa prudentum, additque ius Prætorium, veluti ſpeciem à iure Ciuili diſtinctam, quia ſcilicet iuris Ciuilis adiuuandi, ſupplendi, vel corrigendi cauſa introductum eſt. Sed meliùs omnes has ſex ſpecies generali iuris Ciuilis appellatione contineri docuit Iuſtinian. *in §. conſtat, verſ. ſcriptum. Inſtit. de iure natur.* ſequitur Gratian. *in princ. huius diſtinct.* vbi, deinde ſingulas ſpecies vterque latiùs explicauit, & vltra ſcribentes eiſdem locis, latè Conan. *commens iuris Ciuilis lib.* 1. *cap.* 13. *cum ſeqq.* Anton. Auguſt. *de legib. cap.* 5. Viuald. *in candelab. aureo p.* 4. *cap.* 9. *num.* 1. Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 6. 1

Huius autem in ſex membra diuiſionis rationem 2
petendam eſſe explicant communiter Theologi ex diuerſo adminiſtrationis modo, vt per D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 95. *art.* 4. quem ſequuntur Sot. *de iuſtit. lib.* 1. *quæſt.* 5. *art.* 3 *ad* 2. Axor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 19. *quæſt.* 5. *verſ.* 3. inquiunt enim quòd quemadmodum omnis gubernationis ratio, vel eſt Monarchia, quando Ciuitas, aut Reſpublica ab vno gubernatur; vel Ariſtocratia, quæ eſt regimen Optimatum; vel Democratia, quæ eſt omnium, vel multorum, ſeu populi gubernatio; vel denique eſt regimen ex prædictis commixtum, veluti ex Principe, & Optimatibus. Sic etiam iuxta hos varios gubernandi modos variæ diſtinguuntur iuris ſpecies nam ad vltimum hoc regimen ex aliis commixtum lex pertinet, quæ ſpeciali nomine illa dicitur, quam Populus Romanus Sena-
torio Magiſtratu interrogante ferebat, de qua *in §.* 3
lex. Inſtit de iure natur. & meminit Gratian. *in princ. huius diſt.* explicat Conan. *d. lib.* 1. *cap.* 13. *per tot.* & ante eum Gellius *noctium Atticar. lib.* 10 *capit.* 20. Alex. ab Alexand. *dierum genial lib.* 6. *cap.* 23. vbi latè proſequitur Tiraq. explicantes quomodo in his terminis populus à plebe, quæ plebiſcitum conſtitue-
bat, diſtinguatur. Ad Monarchiam pertinent conſtitu- 4
tiones Principum, de quibus *in l.* 1. *ff. de conſtit. Princip. & in §. & ſed & quod Principi, Inſtit. de iure natur.*
quæ iura, dum inquiunt quod Principi placuit legis 5
habere vigorem, intelliguntur non de quacumque
Principis

P... volu... ſe tamen de deliberata, & ſecundum rectam rationem regulata, iuxta ea, quæ de legis attributis tradit Iſid. *in cap. erit autem lex, iuſ. 4. diſt.* vbi diximus; ex quo ... explicatur D. Th. *m. 1. 2. quæſt. ... art. ... ad 3.* Sot. *de iuſtit. lib. 1.*
6 *quæſt. 1. art. 1. col. pen.* & Ribeira *lib. 1. obſeruat. cap. 37.* Ad Ariſtocratiam ... ent Senatuſconſulta, quæ erant illa, quæ Senatus iubebat, & conſtituebat, §. *Senatuſconſultum ... de iure natur.* de quib. ſuo ordine, & ſolemnitate, & a quib ... tradit multa Conan *d. lib. 1. cap 13.* P... Greg ... *ſyntagm. iuris lib. 43.*
7 *cap. 25. à num. ... cum ſeqq.* Ad eadem etiam educuntur reſponſa prudentum, de quibus *in §. reſponſa prudentum, Inſtit. de iure natur.* Circa ... adnot. bis, quòd licèt Doctores nonnulli generaliter illum textum intelligant de ... ium Iureconſultorum, & alij aliter controuertant, vt per Conan *lib. 1. cap. 15 à num. 5.* Corr... *epiſt. quæſt. cap. 6.* Petr. Gregor. *lib. 18. cap 11. à numero ...* atè Cab... *d. diuerſorum iuris argumentorum, lib. ... cap. 1.* Verum eſt ſolum fuiſſe permiſſum certis quibuſdam Iureconſultis à Cæſare, vt contra ... quid poſſent ſtatuere, cæteris verò ſolummodo ſecundùm ius commune lic... reſpondere, docet Iureconſultus *in lib. 2. §. primus*, ... præcedenti ... *ff. de origine iuris*, & ita intelligitur tex. *in §. reſponſa*, ... *quibus permiſſum erat iura condere. Inſtit. de iure natur.* Ad
8 Democratiam pertinet plebiſcita, quæ ... et plebs plebeio M. giſt... rogante conſtituebat de qui... bus *in §. ... itum, Inſtit. de iure natur.* explicat Conan *d. ... à num.* Petr. Gre... *lib. 43. cap. 14. à princ.* ... dictis reſolutis per G... Alex. ad Alex. & T... *dictis locis.*

Cap. Plebiſcita. II.

Plebiſcita ea leges dicuntur, quas ſola plebs ſciuit, vnde plebiſcitum non lex vocatur illud quod ... ius vniuerſus, ... leges tan... conſtitue... vt per Conan. *comment. iuris Ciuilis lib. 1. cap. 13. num ... & Budæ. ad Pandectas in l. poſteriore. ff. de orig. iuris, pag. 1.* Vaſquez *1. 2. diſp. 15 ... cap. 5. n. 3.* Pichard. *in §. plebiſcitum, num. 1. & ... Inſtit. de iure natur.* Plebiſcita primum lege Horatia, & Valeria ... anno ab Vrbe condita 304. vim l... habere cœperunt, deinde lege Hortenſia lata anno 46... idem ... ius ſtatutum fuit, ſicut refert Tiber. Decian. *in tract. crimin. lib. 2. cap. 27. num. 5. & 6.*

Cap. Senatuſconſultum. III.

Populus Romanus ad regimen ciuitatis centum viros deputabat, qui Senatores appellabantur qui vbi aliqua lex noua facienda ... congregabantur, ad caſum propo... um & decretio per illos facta erat lex quæ ... Senatuſconſultum, vt per Corraſ. *in tractat. ... ius ad artem, lib. 1. cap. 12.* Modic. *in §. Senatu... um, Inſtit. de iure natur. dubit. 1. in princ.* Tiber. Deci... *tract. crimin. lib. 2. cap. 18 ex num. 1.* Vaſquez ... *diſ... 17. cap. 5. num. 36.* D. S... natuſcon... ultis ... de Sen... tri... mo, & indicto, ... de Conan. *comment. iuris Ciuil ... cap. 14. num. 1.*

Cap. Conſtitutio Principum. IV.

Conſtitutionem appellari quam Rex, vel Imper. conſtituebat ex Iſidor. ... Gratian. *in præſenti*, & notant Rebuff. *in proœm. legum Gal. ia. num. 4.* Ludou. Gomez *in c. ſtatutum n. 2. de reſcript. lib. 6.* quod Barboſ. Coll. ... *Tom. V.* cumque enim Princeps per epiſtolam conſtituit, vel cognoſcens decreuit, vel edicto præcepit legem eſſe conſtat ex tradit ... per Conan. *comment. iuris Ciuilis lib. 1. cap. 16. num. 1.* Gouean. *lib. 1. var. cap. 5. c.* Decian. *in tract. crimin. lib. 2. cap. 30. num. 1. 14. 16. 18. & 20.* Corraſ. *lib. ... miſcel. cap. 8.* Duaren. *lib. 2. diſput. cap. 19.* Pichard. *in §. ſed & quod Principi, num. 1. Inſtit. de iure naturali.* V... ez *de ... 15. cap. ... num. 38. cum ſeqq.* Ioan de Salas *de legib. diſp. 2. ſect. 8. num. 41. cum ſeqq.*

Cap. Reſponſa prudentum. V.

De reſponſis & auctoritate prudentum vide Iuſt... onan, *comment. iuris Ciuil. lib. 1. cap. 15. numero 5. cum ſeqq.* D... *in tract. crimin. lib. 2. cap. 31. num. 1. cum ſeqq.* Pi... *in §. reſponſa prudentum nu. 1. Inſtit. de iure natur.* ... quod ... reſponſa prudentum vim legis habebant ... litibuſque & contentionibus finem imponebant, ſed hoc de illis prudentum ſcriptis intelligitur, ... Principes probabant, nemini enim licebat de iure conſulentibus reſpondere, niſi quibus ipſe Princeps permiſiſſet. Plures autem fuerunt ij, quibus ius publice reſpondendi datum fuerat, quos ex profeſſo connumerat Pompon. *in l. 2. §. iuris Ciuilis ſcientiam ff. de orig. iuris*, proſequuntur Conan. *d. cap. 15 num. 14.* Decian. *d. cap. 31. num. 6. cum ſeqq.*

Cap. Quædam etiam leges. VI.

Iſidorus *lib. 5. etymologiarum cap. 14.* relatus in hoc textu, ait quod ſub Octauiano Cæſare ſuffecti Conſules Papius, & Poppæus legem tulerunt, quæ à nominibus eorum appellatur Papia Poppæa, continens patrum præmia pro ſuſcipiendis liberis; ſuper quo ex Dione *lib. 56.* aduertit Couar. *de ſponſal. lib. part. cap. 8. in initio, num. 4.* legem hanc latam fuiſſe ſub Auguſto a Marco Papio, & Quinto Poppæo ea parte anni Conſulibus, qui & vxorem ..., & liberis carebant, reſertque plures huius legis Papiæ capita, quotum vnum erat, vt ſi vir, & vxor filios non haberent, quos alter alteri relinquere, decima pars fiſco adiudicaretur, qua in parte dicta lex ſublata fuit per *l. fin. C. de infirm. pœn. celib.* Erat præterea in eadem lege Pa... ia ... ancitum ad puniendo... cælibes, vt qui à viceſimo quinto anno vxorem non haberent, nihil ex teſtamento lucrarentur, niſi ipſi teſtator i genere proximi forent, ... vero filios non habuiſſent medietatem reli... iorum ..., vt ... ibit Sozomen. *lib. 1. Hiſtor. Tripart cap 10.* dicens a Conſtantino has cælib... tus pœnas ſublatas fuiſſe, prout ... lum refert Cou... *ſup. num. 5.*

Suffecti conſules ... dic... ur qui ... al... is ſubſtit... ..., vt ... ſid ... t. Suet. & ... di Briſſon. *de verb. ſignif. lib. 17. verbo ſuffectus ... onſul.* Alciat. *lib. ... diſput. cap. 5.*

Papia & Poppæa.] De lege Pa... & Poppæa à Papio ... um to... ata, poſtea à Po... o Sa... o ſub A... ſto emendata, aucta, & ab eodem ... vide Conan. *lib. ... iuris Ciuilis c. 1. à num. 5.* Cou. *de ſponſal. p. 2. c. ... 8. num. 2. & 3.* Lipſi. *in comment. ad 3. annal.* Cornel. Taciti *pag. 136.*

Cap. Satyra. VII.

De hac lege Satyra meminit Lucilius Poëta dum ait,

Per Satyram ædilem factum qui legibus ſoluat,

quem refert Chriſtoph. Landin. *in præfat ſermon. ad Horat.* & Dionyſ. Lambin. *in Horat. lib. 1. Satyr. 1.*

meminit etiam Salluſt. *in Iugurtha*, prout refert Ioan. Britannic. *in præfat. ad Iuuen* & Ioan. Baptiſt. *in præfat. ad Perſium*, & de ea agit, textumque allegat & explicat Anton. Auguſt. *de legibus & ſenatuſconſ. pag. mihi* 185.

DISTINCTIO III.

SVMMARIVM.

1 *Canon Græcè Latinè regula nuncupatur.*
2 *Canon propriè dicitur id, quod ſtatuitur in vniuerſali Concilio.*
3 *Canon largo modo continet etiam alias Eccleſiaſticas conſtitutiones, quam Concilij generalis.*
4 *Quaternaria in Canone opportunè apparent.*

CAP. Canon. I.

1 CANON Græcè Latinè regula nuncupatur, vt definit Iſidor. *lib. 6. etymolog. c. 16.* quem infert Gratian. *in præſenti*. & ex eo colligunt Abb. *in cap. 1. num. 1. de conſtitut.* Decian. *in tractat. crim. lib. 2. cap. 18. num. 1.* Turrecr. *in proœm. Decreti num. 2.* Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 1. cap. 6.* Ioan. Salas *de legib. diſp. 1. ſect. 5. num. 17. poſt. med.* Dion. ſ. Paul. *de vera quatuor*
2 *Patriarchal. ſedium erect. cap. 12. num. 60.* Et quamuis propriè Canon dicatur id, quod ſtatuitur in vniuerſali Concilio, vt notat gloſſ. *verbo omnes. verſ. Canon dici-*
3 *tur, in princip. huius diſt.* tamen lato modo continet etiam alias Eccleſiaſticas conſtitutiones, quàm Concilij generalis, vt benè tradunt Doctores *in cap. 1. de conſtit.* & maximè Aton. Burg. *in repet. n. 1. & ſeq.* Hippol. Riminald. *num. 14. & ſeq.* Ferret. *num. 1.* quos refert Dionyſ. Paul. *dict. cap. 12. num. 66.*

4 In gloſſ. *Canon.* ibi, *habet autem Canon ſub ſe quatuor ſpecies.* Cum Canon propriè determinatio ſit Concilij generalis, vt *ſuprà* diximus, quaternaria etiam in eo opportunè apparet, tum quia receptus mos fuit in Eccleſia Dei, vt Euangelicus Codex quatuor Euangeliſtarum, *Matthæi, Marci, Lucæ, & Ioannis*, in medio conſeſſus generalis Concilij celebrandi in Regia [illegible] collocabantur, vt patet ex Chalcedonenſi Concil. *act. 1.* & [illegible] *in Annalibus Eccleſiaſt. tom.* [illegible] *ſub anno* [illegible] *pag. 273. verſ. quod duplici ratione, & tom.* [illegible] *451. pag. 141. verſ.* [illegible] *autem, &* [illegible] *ſed* [illegible] *quæ ſunt.* Tum quia in eo concurrunt [illegible] minum, ex Card. Reginaldo Pol[illegible] *in quæſt. 34.* & Prælati in quatuor [illegible] & res in eo ſtatuendæ per [illegible] approbantur, iuxta [illegible] *14. cap. 5. in princip. & in verſ.* [illegible] etiam, quia ad illud celebrandum qu[illegible] requiruntur, quas expendit Cardi[illegible] *tom. 1. controu. 4. lib.* [illegible] *cap. 17. verſ. reſpondeo* [illegible] Tum denique, quia Prælati ad illud voc[illegible] quatuor requiſita habere debent, ſapientiam, [illegible] ſanctitatem, experientiam, & zelum, vt tenet [illegible] ald, *in deciſionib. Cathol. fid. verb. Concilium, num. 48.*

SVMMARIVM.

1 *Ius Canonicum ſcientiarum omnium ſcientia dicitur.*
2 *Ius Canonicum dicitur quaſi regula, qua homines ab Eccleſiaſticis Prælatis ad rectè viuendum, & ſpiritualе bonum diriguntur.*
3 *Ius Canonicum componitur ex Decretis Pontificum, vel Conciliorum, vel Legatorum, Abbatum, & aliorum Prælatorum inferiorum, vel tantum ex dictis Sanctorum Patrum, vbi in contrarium nulla adeſt Canonica auctoritas.*
4 *Decreta Pontificum omnimodam habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum.*
5 *Papa quicquid vel cum Cardinalium conſilio, ſeu per ſe ſtatuit, lex eſt, firmamque habet autoritatem.*
6 *Iuris Canonici origo nedum a Papa, ſed à Chriſto Domino procedit.*
7 *Ius Canonicum plerumque ius diuinum appellatur.*
8 *Canones ſacri ſuggerente Spiritu ſancto conſcripti fuerunt.*

CAP. Regula. II.

REgula vnde dicatur tradit ex Iſidor. Gratianus *in præſenti* ex quo Turrec. *in proœm. Decreti n. 3.* colligit regulam ex eo dictam, vel quòd regat, vel quòd rectam viuendi normam præbeat, & ex hoc text. infert Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 66. art. 1. verſ. quarta regula eſt*, officiũ regulæ eſſe ordinare partes ad totum.

Ius Canonicum, quod ſcientiarum omnium ſcientiam dicit, Hoſt. *in Sum. in princ. num. 11.* & notat Viuald. *in candel. aur. part. 4 cap. 8. num. 10.* ſtrictè acceptum, prout à naturali, diuino gentium, & ciuili diſtinguitur, dicitur quaſi regula, qua homines ab Eccleſiaſticis Prælatis ad rectè viuendum & ſpirituale bonum diriguntur; vt docet Iſido. *in præſenti* & tenet Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. ſedium erect. capit. 12. num. 60.* Componitur autem vel ex Decretis Pontificum, vel Conciliorum. Concilia verò aut Vniuerſalia ſunt, aut Prouincialia, vt benè diſtinguit text. *in præſenti*, vel [illegible] Epiſcopalia, vel Synodalia, de quibus *in cap.* [illegible] *annis ſingulis 18. diſt. & in cap. quod ſuper his, de maiorit. & obed.* & in propoſito notat Viguer. *de inſtit. cap. 17. §. 1. verſ. 3.* Vel conſtat ex Decretis Legatorum, Abbatum, & aliorum Prælatorum inferiorum, de quibus *in cap. vlt. de offic. d*[illegible]*g.* Vel [illegible] dem conſtat ex dictis Sanctorum Patrum, de quibus *in cap. ſancta.* [illegible] *nunc, & in cap. de libellis 15. diſt.* quod [illegible] intelligendum eſt, vbi in contrarium nulla adeſt Canonica auctoritas, vt ſatis ſignificat *dict. cap. de libellis*, & diximus *ſuprà in proœm. num.* [illegible] quòd ſi in c[illegible] Romanò eſt a[illegible] nd[illegible] ita n[illegible] tur text. *in cap. ergo ſolis 9. diſt.* Primum illud membrum, ſcilicet Decreta Pontificum omnimodam habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum, quemadmodum enim illæ legis habent vim, ſiue Princeps edicto decreuerit, ſiue per epiſtolam ſtatuerit, vel etiam cognoſcens fuerit interlocutus, iuxta *l.* [illegible] *d. conſtit. Princip.* iuncta *l. vlt. C. de legib.* [illegible] Pontifex, vel cum Cardinalium con[illegible] ſe ſtatuit, lex eſt, firmamque habet [illegible] m, vt videmus in conſtitutionibus, & Bull[illegible] quas vocamus Decretales de qui[illegible] *cum ſeqq. 25. q. 1. & in c. 1. §. quibus*[illegible] per Viuald. *d. cap. 8. à num. 18.*

Quicquid [illegible] N[illegible] res, & alij deperditi homines [illegible] & [illegible] labe[illegible] quæ [illegible] Nicol. B[illegible] *de* [illegible] *I*[illegible]*utiens, num. 3* & Adri[illegible] a VI. *in Breui ad Fedéricum Saxoniæ Ducem adue*[illegible] *Lut*[illegible] *Satis, ac pluſquam ſatis* [illegible] *Concil. pag. 101.* cum hic Sa[illegible] ecreta, & Eccleſiaſticos Canones igne publicè concremare non dubitauit; alter

alter verò, Ferratienſis videlicet *in ſua practica ciuili,* (crimioaliter tamen) ſcribere auſus fuit, quòd iura Canonica ad placitum ſint, & ſine ratione condita? nihilominus tamen ipſius Canonici iuris origo oedum à Papa, ſed à Chriſto Domino procedit, vt poſt alios aduertit Franc. Conti. *in repet. rub. de conſtitut. num. 93.* in tantum iuri diuino inhæret, & in ratione naturali fundatur, ea Hippol. Rimin. *in repet. cap. 1. num. 46.*
7 *de conſtit.* quod plerumque ius diuinum appellatur, vt aduertit Ludou. Gom. *in rep. cap. vt animarum, n. 19. de conſtitus. lib. 6.* Melch. Cano ex Iuteconſultis id expli-
8 cans, *de locis Theolog. lib. 5. cap. 5. verſ. tertio verò.* Fuerunt enim ſacri Canones ſuggerẽte Spiritu ſancto conſcripti, *cap. igitur, cap. violatores, cap. ideò 25. quæſt. 2.* Thom. Ferrar. *caut. 19. num. 2. in fine*, Franc. Arias *in repet. cap. porrò, num. 63. de ſentent. excommun.*

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia ſunt leges priuatorum, quaſi priuatæ leges eo quod in priuato ferantur.*
2 *Priuilegium definitur, quod ſit lex priuata ſeu ius ſingulare contra ius commune indultum.*
3 *Ius ſingulare. de quo in l. ius ſingulare ff. de legibus an idem ſit quod priuilegium, oſtenditur.*
4 *Beneficium præter ius conceditur, & ideò diſtinguitur à priuilegio, quod contra ius commune datur.*
5 *Legis de ratione eſt, quòd in commmune feratur, non in ſingulos.*
6 *Lex omnis præceptum continet.*
7 *Priuilegio partes quando renunciare non poſſint.*

Cap. Priuilegia III.

1 PRiuilegia ſunt leges priuatorum, quaſi priuatæ leges. nam priuilegium inde dictum eſt quòd in priuato feratur, ita ait Iſidor. *lib. 5. etymol. cap. 18.* quem refert Gracian. *in cap. vlt. verſ. neque 25. q. 1.* ibi, *quaſi priuata legi.s*, &c. Briſſon. *de verborum iuris ſignificat. verbo priuilegium*, Gell. *noctium Atticarum lib. 10. cap. 20.* vbi ſic ſcribit, *Non ſunt generalia iuſſa, neque de vniuerſis ciuibus, ſed de ſingulis concepta, quocirca priuilegia potiùs vocari debent, quia veteres priua dixerunt, quæ nos ſingula dicimus.*

2 Priuilegium igitur ſtrictè & in ſpecie ſumptum communiter definitur quòd ſit lex priuata, ſeu ius ſingulare contra ius commune indultum, ita Hoſt. *in ſum. de priuil. §. 1.* Reip. *in rub. de priu. num. 19.* Abb. *in cap. alim. num. 7. & in cap. Abbate, num. 6. de verb. ſignif.* Seb. Medic. *tit. de legib. & ſtatut. p. 4. q. 33. & de definition. q. 17* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 7 art. 1.* Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 5. cap. 12. q. 1.* Petr. Gregor. *de iuris arte, cap. 7. num. 14.* Henric. Ganiſ. *in ſum iuris Canon. lib. 1. tit. 1. §. duplex genus placitorum*, Reuard. *tom. 1. ad leges. duodecim tabularum, cap. 2.* Gonzal. *ad regul 8. Cancel. gloſſ. 35. à num. 5.* Ioan. de Salas *de legib. diſp. 1. ſect. 7. num. 43. & ſect. 8. num. 44 poſt princ. & diſp. 17. ſect. 1. num. 2.* Soar. *in ſimili tract. l. 8. cap. 1. num. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœn. lib. 13. c. 22. num. 231.*

Ponitur, *Lex priuata, ſeu ius ſingulare*, loco gene-
3 ris, tum qoia vtrumque eandem habet ſignificandi vim, tum quia legis priuatæ, & iuris ſingularis appellatio latius patet quàm priuilegij; quamuis enim Doctores certent an ius ſingulare, de qoo *l. ius ſingulare, ff. de legibus*, idem ſit & priuilegium, affirmantibus pluribus ea *ſuprà* citatis, negantibus aliis, qui docent ius ſingulare non eſſe indulgentiam illam, quæ contra ius commune conceditur, ſed eam iuris partem, quam Iuriſprudentes auctoritate ſua conſtituerunt, de qua *in §. reſponſa prudentum, Inſtit. de iure natur.* vt explicat. Conan. *commentar. iuris Ciuilis lib. 1. cap. 5. num. 15.* & partim conſentit Cuiac. *lib. 15. obſeru. 8. & in l. ſi is, qui pro emptore, in princ. ff. de vſucap.* meliùs tamen ſentit Alexand. Turamini *in l. 1. num. 9. & 10. ff. de legibus*, dum diſtinguit, priuilegium à iure ſingulari tanquam genus a ſpecie. nam ius ſingulare ea vi nominis ſignificat quicquid ſpecialiter conceditur; ratione verò adiecti vel priuilegium erit in ſpecie, ſi contra ius commune concedatur, vt *in d. l. ius ſingulare*, ibi, *contra tenorem rationis*, id eſt, contra ius commune, vel aliud iuata qualitatem, quæ fuerit affecta. Benè igitur loco generis ponuntur illæ particulæ; differentiæ verò loco adiiciuntur alia verba, *contra ius commune* vt per eam à reſcripto ſtrictè ſumpto, quod ad iuris communis obſeruantiam emanat, ſecundùm ea, quæ adduximus *ad rub de reſcript. In 6.* & a beneficio, quod 4
præter ius conceditur, diſtinguatur, vt explicant Selu. *de benefic. p. quæſt. 1. num. 4.* Rebuff. *in praxi tit. quid ſit beneficium*, Azor. *inſtit. moral. pars. 1. lib. 5. cap. 22. q. 5.*

Non obſtat qoòd de ratione legis eſt, quòd in com- 5
mune feratur, non in ſingulos, *cap. erit autem lex 4. diſt.* vbi dixi, quòd priuilegio conuenire non videtur, vt oſtendit ipſius definitio, ibi, *priuata*; qoia reſpondetur quòd licèt priuilegia certæ perſonæ concedantur, ſemper tamen in commune bonum ordinantur, & in eo habent fundamentum, quod ſufficit ad perfectam legis rationem, vt latè explicaui *ad d. cap. erit autem lex.*

Nec etiam obſtat quòd omnis lex præceptum coo-
tinet, *l. 1. ff. de legib.* cuius eſt proprium neceſſita- 6
tem imponere, *cap. vlt. verſ. quod præcipitur 14. quæſt. 1.* qood etiam non conuenit priuilegio, cui
partes liberè non poſſunt renunciare, *l. penult. C. de* 7
pactis, reſpondetur enim inprimis nihil concludere reſpectu priuelegiorum, quæ fauorem publicum concernunt, & quibus partes nequeunt renunciare, iuxta *cap ſi diligenti, de foro compet.* deinde etiam in aliis, quæ priuatum fauorem reſpiciunt, neceſſitatem importare aliquo modo; licèt enim priuatis, quibus conceduntur priuilegia, præceptum impoſitum non ſit, vt illis neceſſariò vti debeant, reſpectu tamen aliorum, ſiue iudicum, ſiue priuatorum neceſſitas imponitur, quia ea obſeruare tenentur, & conſequenter præceptum, & veram legis rationem continent, ea adductis per Suar. *de legib. lib. 1. cap. 14. num. 8. & lib. 8. cap. 1. num. 3. & cap. 23. à princip. & omnino à num. 7.*

§. Officium.

Vt dare libellum repudij]Gratianus in præſenti præſupponere videtur quod repudia Iudæis fuerunt permiſſa non tanquam licita, ſed tanquam minus mala, quod etiam tradunt Alphonſ. de Caſtro *de lege pœnali cap. 11. in 3. princ. arg.* Sot. *in 4. diſt. 33. q. 2. art. 2. concluſ. 2.* Tiraq. *l. 9. connub. gloſſ. 1. num. 5. & de retractu in præfat. num. 59.* Nauar. *conſ. 3. in fine, de conuerſ. coniug. in nouis.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 8 l. 9. cap. 16. num. 1. & pars 3. lib. 22. cap. 3. num. 22.* Verùm qoamuis hæc opinio ſit probabilis, probabilior tamen eſt contraria, quam tuentur S. Antonin. *p. 3. tit. 14. cap. 10. §. 3.* Abulen. *in Matth. cap. 19. quæſt. 46. & q. 51.* Martin. Leſdem. *2. 4. q. 69. art. 7 dub. 1.* Verac. *in ſpeculo coniug. part. 1. art. 10. concluſ. 1. & 2.* Petr. Sot. *lect. 13. de matrim. diffic. 2.* Petr. de Leſma *de matrim.*

q.68.ar.1.in ſolut.ad 14 *obiect.* Henriq. *in ſum.lib.* 11. *de matrim. cap.* 10. §. 13.Soar.*de legib.lib.9.cap.4.n.* 9. *&* 10.Plures,quos refert & ſequitur Sanch.*de matrim. lib.10.diſp.*1.*num.*7.

S V M M A R I V M.

1 *Permiſſio inter præcipuas legis virtutes connumeratur.*

2 *Poteſtas legis humanæ ad permittenda minora mala vt impediantur maiora,quæ & vnde originem habuit, oſtenditur.*

3 *Declarantur text.in l.in cauſa* 16. §. *idem Pomponius,ff. de minor. & in l.item pretio.* 22. §. *vlt. ff. locati.*

4 *Meretrices permittuntur ad nefandam libidinem auertendam.*

5 *Permiſſa non approbantur.*

Cap. Omnis. IV.

Legis officium quadruplex eſſe ex Iſidor.tradit Gratian. *in præſenti*, permittere ſcilicet,vetare,punire, & præcipere, quam diuiſionem tradit etiam iureconſ. *in l.legis virtus.ff. de legib.* & explicant Ioan.de Salas *de legib.diſp.*3.*ſect.*3. Soar.*in ſimili tract.lib.* .*cap.*15.*num.*2.*&* 3.vbi *cap.*16.*num.*2.ſubdit omnes iſtos effectus non conuenire ſingulis legibus; & an dentur aliqui præter iſtos quatuor,vide eundem Salas *d. diſp.*
1 3.*ſect.*6.Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*13.*cap.*2.Soar.*d.lib.* .*cap.*17.

Permittit.) Inter præcipuas legis virtutes permiſſio connumeratur *in l.legis virtus,ff. de legib.* & probat text. *in præſenti* illi, *omnis autem lex aut permittit aliquid*, &c. *& in cap. duo mala, & in cap. nerui,*
2 *prope fin.* 13.*diſt.& in c. hac ratione,in fin.* 31.*q.*1.gloſſ. *hic,verbo permittit*,cum concordantiis per eam adductis, iunctis iis, quæ circa iuſtitiam, & poteſtatem legis humanæ ad permittenda minora mala,vt impediantur maiora,reſoluunt D. Thom. 2. 2.*q.*93.*art.* 3. *&* 1.2.*q.*10 *art.* 11. Suar. *de legib.lib.*3.*cap.*15. *&* 16. Sanch.*de matrim lib.* 2. *diſp.* 39.*ſub num.* 2. Azor. *inſtit. moral. lib.* 5.*q.*5.*cap.*5. & alij plures,cum quibus proſequitur Tiraq.*l.9.connub.num.*1.*& ſeqq.* Caſtr. *de lege pœnali lib.* 2. *cap.* 9. Cou.*de ſponſal. p.* 1. *c.* 4. *in princip.ſub num.*9. *& var. lib.*1.*cap.* 4. *à num.* 11. hanc legis humanæ poteſtatem deducentes ab ipſamet lege æterna, & à naturali, dum ſcilicet huiuſmodi leges licèt prohibeant omnia peccata, & per conſequens ea committentes ſemper obligentur in foro conſcientiæ, tamen non omnia puniunt, neque puniri iubent in foro externo, & in hoc ſæculo, ſed potiùs multa permittunt in hoc ſenſu, ne maiora bona impedirentur,vel mala maiora ſequerentur,id quod explicat cæteris meliùs, Suar. *d. cap.* 15. vbi *num.* 7. reſpondet ad locum Auguſtini *de libero arbitrio lib.* 1. *cap.* 5. *&* 6. dicentis legem æternam nullum peccatum permittere.

3 Quam quidem legis humanæ ſic permittentis deriuationem agnoſcens Iureconſultus Pomponius relatus ab Vlpiano *in l. in cauſa.* §. *idem Pomponius,ff. de minoribus*. & Iureconſ. Paul. *in l. item ſi pretio* 22. §. *vlt.ff. locati*, aiunt in pretio emptionis, & venditionis, videlicet intra non vltra dimidiam iuſti, ſecundùm *l.* 2. *C. de reſcind. vendit. & cap.pen.de empt.* naturaliter licere contrahentibus ſe circumſcribere, naturaliter,inquam,licere,id eſt, permitti a lege naturæ, id eſt,à ratione naturali ſemper dictante hanc permiſſionem, quoties illum contigerit expedire ad maiora mala vitanda, prout ſanè vitantur, videlicet lites, quarum nullus finis eſſet in Republ. ſi ex qualibet læſione in pretio contractus reuocarentur,& actio ciuilis daretur pro huiuſmodi circumſcriptione materiali solùm, & non formali, nec dante cauſam contractui, & inſuper ex illa nimia æqualitatis obſeruatione commercia ipſa turbarentur, prout illa duo iura, quoad prædictum quidem verbum *licere* explicant frequentiùs Doctores, non quidem de aliqua legis approbatione,quæ dehoneſtatem, & iniuſtitiam prædictæ læſionis, & reſtituendi obligationem tollat, ſed de permiſſione ſupradicta in foro externo, vt ex Bald. & Alberic. poſt antiquiores in eiſdem iuribus, & poſt alios Nauar. *in cap. qualitas,n.*41. *cum ſeqq. de pœnit. diſt.* 5. Couar. *lib.* 2. *var. cap.* 4. *à num.* 11. Tiraq. *l.9.connub.à num.*7.ſic explicantem verba text. alioquin difficilia, *in l. non omne* 186. *in princ. & in l.ſemper* 153.*ff. de regul. iuris, & in l. ſemper* 42. *in princ.ff.de ritu nupt.*Suar.*d.c.*15.*ſub n.*10. Azor.*d.lib.*5. *cap.* 11. *col.* 2. *verſ.ſunt etiam*,& poſt Fortun. & alios Puteol. *in l.* 2. *p.*1. *a num.* 35. *C. de reſcind. vend.* vbi *num.*36 bene reſpondet ad text. prima facie negantem hanc læſionis permiſſionem *in l. iure ſuccurſum* 6. *in fine* ibi, *quia bono, & æquo non conueniat, &c. ff. de iure dot.*

Sic etiam procedunt plures permiſſiones malo- 4
rum, quæ vt minora tolerantur paſſim in Republ. ad vitanda maiora, vt proſequuntur omnes Doctores *ſupra citati in princip.*quarum altera maximè cernitur in meretricibus ad nefandam libidinem auertendam, iuxta ea,quæ ex aliis congerunt Cou. *d. num.* 9. *col.* 2. Nau.*in man.cap.*17.*ſub n.*195. Mench. *illuſtr. cap.* 48. *ex num* 1. Ruias *de ſucceſſionibus cap.* 10. *ex num.* 27. Matienſ. *l.*6.*gloſſ* 1.*num* 11. *tit.*8. *lib.* 5. *noua recop.* & alij plures, de quibus Cened. *ad Decretal. collect.* 146. *num.* 2. latè exornantes deciſionem text. facientis mentionem huius permiſſionis, *in cap. inter opera, de ſponſalib.*

Permiſſio autem, de qua hic text. agit, non eſt per-
miſſio facti,quia talis non eſt effectus legis,ſed permiſ- 5
ſio iuris, quæ regulariter attribui ſolet malis actibus, & de illis maximè intelligitur,vt per Soar.*de legib.lib.* 1. *cap.*15.*ex num.*5.*vſque ad num.*12.*& cap.*16.*à num.* 4.Salas *in ſimili tract.diſput.*3 *ſect.*4.*num.*15.Vaſq. 1.2. *q.*92.*art.*2 *num.*9.

Aut vetat.) Vitia vetare eſt alius effectus legis,de quo vide Vaſquez *d.q.* 92. *art.* 2.*num.*9.*in fine*, Salas *d. diſp.*3.*ſect.*3.Soar.*d.cap.*15. *ex num.* 2. Azor.*inſtit. moral p.*1.*lib.*5.*c.*5.*q.*3.

Aut punit. Hic eſt alius effectus legis, cuius proprium punire,de quo vide Vaſq.*d.q* 92.*art.*2.*n.*10. Salas *d. diſput.* 3. *ſect.*4. *n.* 17. *& ſect.* 5. *num.*20.*in fine*, Azor.*S.cap.*5.*q.*4.*cum ſeqq.*.Soar. *d. cap.*15.*n.*13. *&* 14.

Præcipit.) Legis virtus eſſe præcipere cùm aliquando actus humani ſunt boni, & illos lex præcipit, defendit S. Thom. 1. 2. *q.*92. *art.* 2. ſequuntur Valent. *d. diſp.* 3.*ſect.* 3. *n.* 3.Soar.*d.cap.*15.*num.*2.*&* 3. Azor. *d.cap.* 9.5.

Diuina. Verbum hoc cum ſeqq. vſque ad finem non fuit in codicibus Iſidori,nec in aliquot exemplaribus Vaticanis Gratiani, & ideo legendum tantùm, *aut præcipit* vt ſit quædam additio ad numerationem Iſidori,nam lex humana etiam præcipit,vt obſeruant Vaſquez *d.art.*2.*n.*10.Soar.*d.cap.*15.*num.*2. Salas *d.ſect.*5.*num.*12.

In gloſſ. *Permittit.* ibi,*& quæ permittimus non approbamus.*Refert Farin.*part.*4.*conſil.*30.*num.*221.*in fine.*

Distin

Distinctio IV.

SVMMARIVM.

1 *Legit virtus eſt quod ſubditos non ſolùm metu pœnarum, verùm etiam præmiorum exhortatione bonos efficiat.*
2 *Ætas omnis hominum poſt peccatum primi parentis ad malum prona cœpit eſſe.*
3 *Poteſtas leges condendi immediatè à Chriſto Domino in lege Euangelica data fuit Petro, & reliquis Apoſtolis.*
4 *Præcepta à principio naſcentis Eccleſiæ ab ipſis Apoſtolis tradita ſunt.*

Cap. Factæ ſunt. I.

1 ILLA inter alias legis virtutes minima non eſt, quòd ſubditos non ſolùm
metu pœnarū, verùm etiām præmiorum exhurtatione bonos efficiat, vt
inſinuat Iſidor. *lib.6 etymolog.cap.* 20.
relatus in præſenti, dum ait factæ ſunt
leges, vt earum metu humana coërceatur audacia, &
multis comprobant Seb. Medic. *in cap. erit autem lex,
a num.4.in fin.hac diſt.* Perez *in procem.Ordin.q.*15. Rebuff. *in proœm. ad leges Galliæ gloſſ.* 1. *n.*9. & 14. Maſcard. *de probat.q.*2 *.num.*2. Fuſc. *de viſitat.lib.*1. *cap.*17.
num. 22. Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *cap.* 2. *num. vlt. &
cap.*3. *num.* 2. Turamin. *de legib.p.*2. *cap.*6. *à num.* 10.
Vaſq. 1. 2. *diſp.* 151. *num.* 3. & 19. Suar. *de legib.*
2 *lib.*1. *cap.*15. *num.*9. & *cap.*17. *num.*13. Nam poſt peccatum
primi parentis omnis hominum ætas ad malum
prona cœpit eſſe, vt inquit text. *in c.omnis ætas,* 12. *q.*1.
& naturæ lumen maxima ex parte obſcuratum eſt,
ac ſubinde lege opus fuit, quæ nos velut manu duceret
ad virtutis opera, atque etiam à vitiis diuerteret,
in quem ſenſum Dauid. *Pſalm.* 118. dixit, *Lucerna
pedibus meis verbum tuum,* explicat latiùs S. Thom. 1.
2. *quæſt.* 95. Viguer. *de inſti.cap.*1. Sot. *de inſtit.lib.*1.
*quæſt.*5. optim. Ioan. Pap. *in præfat. præcepti, non mœchaberis, poſt. prine.*
3 In lege verò Euangelica poteſtatem
hanc leges condendi immediatè à Chriſto Domino datam
Petro, & reliquis Apoſtolis ex pluribus argumentis
manifeſtum eſt, primò ex auctoritate ipſius Chriſti
Ioan. 21. *Paſce oues meas,* & Matth. 10. *Si Eccleſiam
non audierit, &c.* & Matth. 16. *Quæcumque ligaueris,*
& Ioan. 20. *Sicut me miſit Pater, & ego mitto
vos,* iuncta auctoritate Deuteron. 17. *facies quæcunque
dixerint,* & ibi, *qui ſuperbierit nolens obedire Sacerdotis
imperio,* &c. refertur *in cap. per venerabilem,
verſ.rationibus, qui filij ſint legit.* quibus omnibus poteſtatem
ferendarum legum, & imponendi iuſta præcepta,
& obligationem eiſdem obtemperandi contineri
latè comprobat Cardin. Bellarmin. *lib.*4. *de Romano
Pontif.cap.*16. Secundò confirmatur ex auctoritate
Regum *lib.*1. *cap.*13. de qua *in cap.*2. *de maioris &
4 obed.* & ex Apoſt. *ad Rom.c.*13. Tertiò ex antiquitate
præceptorum, quæ à principio naſcentis Eccleſiæ ab
ipſis Apoſtolis tradita ſunt vt conſtat ex Act. *cap.* 15.
ibi, *vt abſtineatis, &c.* & ex multis aliis, quæ latè proſequitur
Martin. de Ayala *de traditionib, p.* 3. *tit. de
antiquitate ſanctorum Canonum Apoſtolorum,* & Thom.
Boſſ. *de ſignis Eccleſiæ lib.* 18. *cap.* 15. & confirmat
Card. Baron. *in annalibus Eccleſiaſt. tom.* 1. *anno
Chriſti* 53. *cap.* 4. *cum ſeqq.* quæ Apoſtolorum, & ſequentium
ſucceſſorum præcepta firmiſſimè retinenda,
& obſeruanda comprobat Gregorius relatus *in c.
præceptis* 12. *diſt.* Damaſ. *in cap. violatores.* Vrbanus *in
c. ſunt quidam* 25. *q.* 1. rurſus Gregor. *in cap. inſtitut.* &
Nicolaus *in c. ſiquis dogmata,* cum multis *ibid.* 25. *q.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Legis conditiones, ſiue proprietates quæ ſint, remiſſiuè.*
2 *Lex debet eſſe honeſta.*
3 *Lex vt iuſta ſit, ſeruata æqualitate proportionis ſubditis ſecundum eorum vires, & facultates propoſita eſſe debet.*
4 *Lex dicitur iniuſta, quando ſubditis onus inæqualiter imponitur, vel quando repugnat legi, & præcepto diuino, item quando aduerſatur bono communi, & quando tranſcendit, & excedit poteſtatem legiſlatoris.*
5 *Lex debet eſſe poſſibilis ſecundum naturam.*
6 *Lex debet eſſe loco, temporique conueniens.*
7 *Lex non debet in priuatum commodum alicuius inſtitui, ſed in communem, ſiue Reipublicæ vtilitatem cedere.*
8 *Leges aliquando continent bonum commune primò & principaliter, aliquando ſecundariò.*
9 *Lex à priuilegio in quo differat, oſtenditur.*
10 *Lex debet eſſe clara.*
11 *Legibus in communi quæ conueniunt, omnéſque effectus, qui eis tribuuntur, priuilegiis etiam conuenire certum eſt.*
12 *Omnia, quæ prædicantur de genere, debent prædicari de ſingulis ſpeciebus.*
13 *Lege requiruntur quatuor cauſæ, efficiens ſcilicet, materialis, formalis, & finalis.*
14 *Condere qui poteſt, poteſt & ſoluere.*
15 *Lex extra territorium conſtituentis non obligat.*
16 *Priuilegium extra Epiſcopi concedentis diœceſim, vel Principis extra ſuam Prouinciam prodeſſe non poteſt.*
17 *Licentiam obtinens ab Inquiſitoribus Luſitaniæ ad legendos libros prohibitos, ea vti non poteſt in Hiſpania.*
18 *Priuilegium conceſſum ratione certi loci, vel certæ rei, extincta re extinguitur, nec prodeſt reſpectu alterius.*
19 *Priuilegij ad rationem perfectam conſtituendam ſcriptura neceſſaria non eſt.*
20 *Mens in lege verbis præfertur.*
21 *Intentio in priuilegiis eſt attendenda, & verbis præferenda.*
22 *Priuilegiorum pro interpretatione non ad alium, quàm ad concedentem eius recurrendum.*
23 *Priuilegium quomodo dicatur ordinari ad bonum commune, oſtenditur.*
24 *Legis de ratione eſt quod ſit ordinatio rationis.*
25 *Ius dicitur, quia ſemper iuſtum eſt, & æquum.*
26 *Declaratur text. in l. ius ſingulare. ff. de legibus.*

Cap. Erit autem lex. II.

LEgis conditiones, ſiue proprietates Iſidor. nobis tradit. *lib.*1. *etymol.cap.*21. relatus *in præſenti textu,* quem ſatis explicant S. Thom 1. 2. *q.*95. *art.*3. Caſtro *de lege pœnali. lib.*1. *cap.* 1. *col.*3. Sot. *de inſtit. lib.* 1. *quæſt.*5. *art.*3. Morl. *in emporio iuris in prolud num* 42. & 43. Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *c.* 2. Azor *inſtit. mor. part.*1 *lib.*5. *cap.*5 Nau. *in man.c* 23. *num.*48. Bonacin. *de legib. diſpu.* 1. *q.*1. *puncto* 4. Paul. Layman. *in Theologia morali tract.*4. *c.*1. *à num.*3. 1

2 *Heneſta.* Hæc conditio quòd lex debet eſſe honeſta, reſpicit materiam legis ſecundum dictum eiuſdem Iſidor. *lib.* 5. *etymolog.cap.* 3. relati *in cap.conſuetudo* 1.*diſt.* Lex erit quòd ratione conſtiterit, religioni conueniat, diſciplinæ congruat, de qua legis materia latè agunt Vaſq. 1.2. *diſp.*155. *cap.* 1.*num.*6.Salas *de legib.diſp.*1.*ſect.*9. *num.*57. Soar.*in ſimili tract.lib.*1. *c.* 9. *num.* 7. Bonacin. *d. q.* 1. *punct.* 6.Laymann. *dict. tract.* 4. *cap.* 4.

3 *Iuſta.* Hæc conditio reſpicit formam legis, quæ ſeruata æqualitate proportionis ſubditis ſecundùm eorum vires, & facultates propoſita eſſe debet, ſicuti docent S. Thom. 1.2. *quæſt.*96.*art.*4. Sylneſt.*in ſumm. verbo lex, quæſt.* 5. Carbo *de legib.* 6.*diſp.* 10.Bonacin. *de legib. diſput.* 1.*quæſt.* 1. *punct.* 1. *num.*4. *& punct.*4. *num.* 4. Suar. *in ſimili tract. lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 14.
4 Laymann *d. tract.* 4. *cap.* 1. *num.* E cootrario enim lex dicitur iniuſta, quando ſubditis onus inæqualiter imponitur, non ſeruata debita proportione, vt ſi pauper ſine rationabili cauſa æquali, aut maiori onere ſoluendi grauetur quàm diues, ſecundùm Sot. *de inſtit. lib.*1. *quæſt.* 6. *art.* 4. *concl.* 1. & 3. Caſtr. *de lege pœnali lib* 1. *cap.* 5. Moliu. *de inſtit. tract.*5. *de iuriſdict. diſp.* 73. *num.* 2.Suar.*de cap.* 9.*num.*16.Syar. *d.lib.* 3. *cap.*7.*n.*3.Bonacin.*d diſp.* 1.*quæſt.*1.*punct.*7. §. 3.vbi explicat, quibus modis dicatur lex iniuſta ad hoc, vt non obliget in conſcientia, & reſoluit legem dici iniuſtam, quando repugnat legi & præcepto diuino, item quando aduerſatur bono communi, item quando tranſcendit, & excedit facultatem, & poteſtatem legiſlatoris, item quando ſubditis imponitur onus improportionatum cauſæ, & denique quando fundatur in falſa præſumptione contra rei veritatem notam illi, contra quem fertur lex. & his modis ait legem iniuſtam non obligare in conſcientia, nec peccare, qui legem illis modis iniuſtam non obſeruat, præciſo ſcandalo, & perturbatione Reip.

5 *Poſſibilis ſecundùm naturam,* &c.] Hanc legis conditionem explicant Molin. *de inſtit.tom.* 6. *tractat.* 5. *diſput.* 6. *verſ. item quòd ſit poſſibilis*, Suar. *de legib. lib.* 1.*capit.* 9. *num.* 15 .*cum ſeqq.*Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo lex, num.* 3. breuiter Laymann *dict. tractat.*4.*cap.*1. *num.*. .*verſ.tertio.*Vaſq.1.2. *diſp.*155.*cap.* 1.*num.* 8. & 9. Salas *d. diſput.* 1.*ſect.*9. *num.*55.*& ſeq.* qui omnes tradunt legem debere eſſe non tantùm de re honeſta, nec tantum æqualiter ſubditis impuni, ſed etiam debere eſſe poſſibilem tum reſpectu naturæ, tum reſpectu conſuetudinis patriæ; nam ſi induceretur ieiunium in pane ſolo & aqua per totam Quadrageſimam, videretur impoſſibile ſecundùm naturam ſubditorum, addúntque ſecundùm patriæ mores & conſuetudinem impoſſibile aliquid iudicari, verb.gr. ſi lex iuberet, vt æquo honore tractatentur ruſtici, & nobiles.

6 *Loco, temporíque conueniens.*]. Inter legis virtutes, & conditiones illa poni ſolet, quòd loco temporíque ſit conueniens, licèt enim lex ſit de re ſecundùm ſe honeſta, æquali, & poſſibili, poteſt ratione loci, aut circunſtantiæ temporis, reddi impoſſibilis, & inhoneſta, de qua Caſtro *de lege pœnali, lib.*1.*cap.* 1. *pag.* 5. Conan. *comment. iuris Ciuilis lib.* 1.*cap.*9.*n.*3. Sayr.*in claui Regia lib.*1.*cap.*3.*num.*6. Vaſq. *d.cap.* 1. *num.*9.*in fine.* ex arte Medicorum adducentes ſimilitudinem, quos conſtat pro morborum qualitate diuerſa adhibere remedia.

7 *Nullo priuato commodo*, &c.] Hæc eſt alia legis conditio, vt ſcilicet non debeat in priuatum commodum alicuius conſtitui, ſed in communem, ſiue Reip. vtilitatem cedere, nam lex eſt commune præceptum, communis Reip. ſponſio, *l.* 1. *ff. de legibus* S. Thom. 1. 2. *quæſt.*90. *art.*2. Mench. *illuſtr. cap.* 31. *num.* 26. Sayr. *dict. lib.*3.*cap.* 1. *num.* 4.*& cap.*3.*n.* 1. Laymann *dict. tractat.* 4. *capit.* 1. *num.* 5. & de hac conditione vide S. Thom. *lib.*3. *de regimine Princip. cap.* 11. Rebuff. *in proœm. ad leges Galliæ tom.* 1. *art.*1. *gloſſ.* 1. *num,*16. Nauarr.*in comment. de ſiuib. num.*28. Manch.*de ſucceſſ.preg. in præfat.num.*70. & 78. Vaſq. *d. diſp.* 151. *cap.* 2. & 3. Salas *de legib.diſput.*1 *ſect.* 7. Soar. *in ſimili tract.lib.* 1. *cap.* 7. Id tamen diuerſimo- 8
dè contingit, aliquando namque leges continent bonum commune primò, & principaliter ita vt immediatè vtilitas ad Remp. pertineat, in conſequentiam verò, & ſecundariò ad priuatos, prout ſunt leges quæ ſtatui Reip. prouidentes vel lites exterminant, vel delicta puniunt, ſeu de rebus ſacris, aut de Sacerdotibus diſponunt, & omnes aliæ ſimiles, in quibus vtilitas executionis immediatè confertur in Rempubl. in conſequentiam verò in priuatos: aliquando verò continent bonum priuatum primò, & immediatè, ſecundariò verò vtilitas in Rempubl. dimanat, & ita reſpiciunt bonum commune mediante priuato, vt ſunt leges, quibus conſeruantur patrimonia ſingulorum, vel quibus conſulitur fragilitati minorum, vel mulierum imbecillitati, & ſimiles, ex quarum executione principaliter, & immediatè confertur vtilitas in eoſdem priuatos, qui bona ſua conſeruant, & mediantibus illis in Rempubl. manat vtilitas, cuius intereſt ſubditos eſſe locupletes, & ne quiſquam illorum ſua re malè vtatur, *Auth. vt iudices ſine quoquo ſuffragio, §. conſideranimus, collat* 9. § *fin. Inſtit.de yſ, qui ſunt ſui*, colligitur hæc diſtinctio ex *l.* 1. §. *huius ſtudy, ff. de inſtit, & iure,* & eam intendunt Barr. *in l. ſi quis pro eo.ff.de fideiuſſ & in l. ius publicum ff.de pactis*, Abb.*in cap.cùm contingat, num* 5. & 6. *ff de iureiur.* explicant Nau. *in cap.cùm miniſter, num* 28.*cum ſeqq.*23. *quæſt.*5. Couar.*in c. quamuis pactum,p.*2.§.1.*num.* 6.D.Barboſ. *in l.*1.*part.* 1.*a num.*64. *ff ſoluto matrimon.*Suar.*de legibus lib.*1.*cap.*26.*num.*2.

In eo differt à priuilegio, quòd eſt lex priuata, ſiue 9
perſonalis, vt optimè declarat Cicer. *lib.* 3. *de legib. Maiores noſtri in perſonas priuatas leges ferri noluerũt, id eſt enim priuilegium.* Quamuis priuilegium alicui perſonarum generi conceſſum conſideretur, ratione tamen aliorum, qui immunitatem perſonis priuilegiatis ſeruare tenentur, eatenus legis rationem habere cenſetur, vt adnotauit Suar. *de legibus lib.*1.*cap.* 14.*num.*8.

Manifeſta quoque.] Lex ergo debet eſſe clara, vt 10
paſſim iura proclamant *in l.leges ſacratiſſimas.C.de legibus l.lege Leonis* 10.vbi *gloſſ. pen.C.de pactis*, dicens quòd legi in claritate nihil eſt proprius, *& in l. tanta* 2. §. *hoc autem.C. de veteri iure enucl.* vbi ſub pœna falſi prohibetur, ne quis leges per ſignorum obſcuritates auſus ſit conſcribere, & *in auth. de teſtam. imperf.* vbi gloſſ. *verbo clara, collat.* 8. dum ait quòd lex ideò debet fieri cum magna deliberatione, vt clara ſit, *cap. iudicantem* 30. *quæſt.* .*cap. Abbate, de verbor. ſignific.* cum aliis citatis ab Emman de Valle *de incantat & enſalm .ſect* 1.*cap.*5.*num.*23. vbi addit quòd lex dubia ſibi ipſi parat inſidias, & *n* 24. ſubdit legem habentem multiplicem intellectum non poſſe allegari ad deciſionem cauſarum.

Omnia ſupradicta, quæ legibus in communi con- 11
ueniunt, & ad earum perfectam rationem requiruntur, omnéſque effectus, qui eis tribuuntur, priuilegiis etiam conueniunt, & cum ſua proportione applicantur; probatur, quia priuilegium definitur, quòd ſit lex priuata, &c. vt notaui *in collect. ad rub. de reſcript. lib.* 6. *num.* 3. & ſic legem genus
eſſe ad quod reducitur priuilegium, ſed principium 12
eſt

eſt [illegible] apud noſtros, & Philoſophos, quid omn[illegible] quæ prædicantur de genere, debent prædicari d[illegible] ſpeciebus, notant omneſ per text. *ibi in l. iure [illegible] §. [illegible] ſi fraudandi, in fin. ff. de pactis, & in l. ſi quid earum 45. §. inter emptum. ff. de legat.* 3. cum aliis, de quibus Fnetar[illegible]. *in topicis legalibus loco* 61. & ex Ariſtot. Agricola *de inuent. dialect. lib.* 1. *cap.* [illegible] Igitur merito hinc reſolutionem firmat
13 Suar. *de legibus lib.* [illegible] *in princip.* Quem[illegible] dum en[illegible] lege [illegible] cauſæ re[illegible] ſufficiens ſcilicet, a qua fi[illegible], [illegible] legitimè [illegible] auctoritas, [illegible] qua & hæc [illegible] ut vel temota actuum, [illegible] dirigitur, & [illegible] quos verſatur, vel pr[illegible] verba [illegible] ſumpta, formalis, [illegible] mens, [illegible] legis, & finalis propter quam data eſt, bonum commune, de quibus multa tempterunt Ennius *de princip. iurum lib.* 4. Weſemb. *in paratitla Digeſtor. tit. de legibus §.* [illegible] *cum ſeqq.* T[illegible] *ad eundem tit. cap.* 3. *cum ſeqq.* Suar. *de legibus lib.* 1. *cap.* 13. *cum præcedentibus*, Bonacin. *in ſimili tractatu diſput.* 1. *quæſt.* [illegible] *punct.* 5. *cum ſeqq.* Paul. Laymann. *in Theologia morali tract.* 4. *de legibus cap.* [illegible] ita etiam in priuilegiis has quatuor cauſas conſiderari port et.

Requiritur igitur pro cauſa efficiente priuilegij (vt
14 in lege) poteſtas aliqua proportionata, & hæc cenſetur omnis illa, quæ legem facere poteſt, ex reg. vulgari, quid is demum, quic ne dere poteſt, poteſt & ſoluere. *l.* 3. *ff. de re iudic. l. vltim. C. de legibus. cap. verbum, de pœnit. diſt.* 1. cum ſimilibus, de quibus Gar. Falcon. [illegible] 10. Aſc[illegible]n. Tamburin. *de iure Abbatum tom.* [illegible] *diſput.* 16. *quæſt.* 1. *num.* 4. Ego ipſe *de officio, & poteſtate E*[illegible] *p*[illegible] *alleg.* 51. *num.* 1. ideo omnem, & ſolum illum, qui legem condere valet, etiam priuilegium conced[illegible] poſſe, reſoluunt Azor. *d. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 22. *quæſt.* 3. S[illegible] *de legibus diſp.* 17. *ſect.* 3. *numero* 27. Suar. *in ſimili tract. lib.* 8. *cap.* 9. & 10. Bonacin. *eodem tract. diſp.* 1. *quæſt.* 5. *puncto* 2. *num.* 1. Paul Laymann. *dict. tract.* 4. *cap.* 23. *num.* 14. Aſcan. Tamburin. *d. quæſt.* 1. *num.* 1.

15 Vnde ſequitur quòd quemadmodum lex extra territorium conſtituentis non obligat, *cap.* 1. *de conſtit. lib.* 6. Cou. *in cap. alma mater p.* 1. §. 10. *num.* 3. Leſſi. *de iuſti. lib.* 4 *cap.* 2. *dub.* 8. Rebello *de oblig. inſtit. p.* 1. *lib.* 2. *quæſt.* 7. *ſect.* 3. Suar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *de feſtis. cap.* 14. & *de legib. lib* 3. *cap.* 32. S[illegible] *de matrim. lib.* 3. *diſput.* 78. Paul. Laym. *d. tract.* 4. *cap.* 11.
16 *num.* 1. ita nec priuilegium extra E[illegible] concedentis diœceſim, vel Principis extra [illegible] prodeſſe poteſt, vt poſt Azor. notat Sal[illegible] *d. diſp.* 1[illegible] *ſect.* 10. & Suar. *de legib. lib.* [illegible] *cap.* [illegible] vniuerſam reſoluit materiam, [illegible] opus, aut alius ſuperior in [illegible] concedit ad faciendum actum ſpeciali [illegible] ſolùm in ſua diœceſi, & tunc certum [illegible] priuilegium extra eam, quæ prohibit[illegible] territorium non extenditur, aut priuilegium [illegible] ceditor ad faciendum actum ſpeciali ſtatut[illegible] etiam [illegible] diœceſibus [illegible] ad eas [illegible]
17 priuilegium ex [illegible] regula præd[illegible]; & hinc eſt [illegible] li, qui ab Inquiſitoribus Luſitaniæ licentiam habent ad legendos libros prohibitos, ea vti non poſſunt in Hiſpania, vt poſt Nauar. *conſil.* 6. *de priuileg. in nouis*, probant Salas, & Suar. *locis proxime citatis*, quamuis ex eodem Nauar. contrarium reſoluat Az[illegible] *dict. lib.* [illegible] *cap.* 13. *quæſt.* [illegible] aut priuilegium conceditur ad gerendum actum iure communi prohibitum, & ſubdiſtinguitur, vel e[illegible] priuilegium remouet a perſona concedenti ſubiecta impedimentum iuris, velut ſi Legatus hominem ſuæ prouinciæ illegitimè na-

[illegible] teſtituat, & certum eſt vbicunque poſſe priuilegi[illegible], & ad Ordines prom[illegible], aut priuilegium [illegible] in totum non remouet, vt ex rigore [illegible] adhærendum regulæ prædictæ neg[illegible] iuæ, ſed ex æquitate, & vſu probabilis eſt diſtinctio per Suar. *vbi proximè num.* 14. *cum ſeqq.* dum ſubdiſtinguit, quòd vel conceditur priuilegium e[illegible] cauſa [illegible] reſpiciente, veluti vt in locis à [illegible] diſtantibus lacticinia, & carnes comedantur diebus prohibitis, & extra illum non prodeſt priuilegium; vel denique ex cauſa cohærente perſonæ, veluti propter infirmitatem, & vbique prodeſt, vt oſtendit S[illegible] *dicto num.* 14. compro[illegible] exemplo quotidiano de Religioſis, & [illegible] regul. vulgaris, *priuilegium perſonale perſonam ſequitur, lib.* 6. cum ſimilibus.

Ex cauſa etiam materiali, quæ remota, ſeu obiectiua dicitur, ſequitur priu[illegible] conce[illegible] ratione certi loci, vel [illegible] extingui, nec prodeſſe reſpectu alicuiu[illegible] *cum capella* [illegible] *de priuileg.* ſicut perſonale v[illegible] alteri non prodeſt, *cap. ſane* [illegible] *eodem ti.* [illegible] ex materi[illegible] autem p[illegible] ſima, quam verba eſſe diximus, ſequitur requiri, & ſufficere ad pri[illegible] ſubſtantiam ſignum aliquod ſenſibile, quod corporis, vt in homine, vicem ſubeat, & ex quo ad cognitionem cauſæ formalis, idest, mentis, deuenire poſſ[illegible] ſe[illegible] Suar. *de legibus lib.* [illegible] *cap.* 20. & [illegible] *lib.* 8. *cap.* 11. *à num.* 1. Sufficiunt ergo verba, nec [illegible] erit neceſſaria ad pe[illegible] priuilegij [illegible] conſtituendam, vt probat text. *in Clem. dudum, verſ. nos etenim*, ibi, *priuilegia, gratias, indulgentias verbo, ſeu ſcripto, &c. de ſepultur.* cum aliis *ſupra* adductis *in collect. ad cap. lex eſt*, 1. *di*[illegible]. 18
19

Ex cauſa verò formali, quam mentem, & ſenſum verborum diximus, ſequitur quòd quemadmodum in lege [illegible] verbis præfertur, *cap. intelligentia, de verborum ſignificat. l.* [illegible] *ire. §. aliud ff. de ex. uſat. tutor.* ita etiam in priuilegiis præcipuè eſt attendenda intentio, & verbis præferenda, *cap. quanto* 26. *poſt princip. de priuileg.* Denique ex eadem cauſa formali ſequitur, quòd quemadmodum oportet quid ſenſus legis clarus ſit, ſicut probat text. *in præſenti*, itaut ſi aliquod obſcurum irrepſerit, ad ipſum legiſlatorem, non ad alium ſit pro interpretatione recurrendum. *l. ſi legis, l. vlt. C. de legib.* cum aliis adductis à Paul. Layman. *di*[illegible] *tract.* 4. *de legibus capit.* 18. *de interpretatione legum*, ita etiam priuil giorum verba manifeſtum ſenſum debent continere, & pro eorum interpretatione non ad alium quàm e[illegible] dentem eſt recurrendum, *l. Neratius ff. de regul. iu*[illegible] *l. ex facto, ff. de vulgari, cap.* [illegible] *de iudi.* cum ſimilibus, de quibus Anton. [illegible] *lib.* [illegible] *comment* [illegible] *it. de regul. iuris, concl.* 3. *a num.* 7 Barg. de Pace *in proœm. legum. Tauri a num.* [illegible] *ſuam lib.* 7 *ap.* 29. § Gonzal *ad regul.* 8. *Canc*[illegible] *gl. off.* [illegible] *num.* [illegible] Aſc. Tamburin *de iure Abbatum tom.* 1. *diſput.* [illegible] *quæſt.* [illegible] apud quos videbis varias huius regulæ limitationes, & declarationes. 20
21
22

Ex cauſa denique finali, pro[illegible] id eſt, bonum [illegible] commune, pr[illegible] cedit qu[illegible] quemadmodum de fit in[illegible] ratione legis eſt qu[illegible] ad bonum commune, ita et[illegible] priuilegium, [illegible] illud certæ perſonæ conceditur, ac [illegible] priuata, ſeu ius ſingulare dicatur, vt in [illegible] qu[illegible] leui non conuenit, quæ in [illegible] non in ſingul[illegible] probat [illegible] *in præſ*[illegible] *communis præceptum, l. iura* 8. *ff. de legib.* [illegible] tamen in commune bonum ordinatur, & [illegible] damentum habere debet, quicquid dicant Sot. *de iuſtit. lib.* 1. 23

li[illegible].1.q.1.art.1.ad 1.& [illegible] *in ſumm.iuris Canon.lib.1. tit.2.§. duplex genus placitorum.*

24 Hinc etiam quemadmodum de ratione legis eſt, quòd ſit ordinatio rationis, ex D.Thom. 1.2. *quæſt.9. art.1.*& ius dicitur iuſtum, quia ſemper iuſtum eſt, &
25 æquum, *lib.1. in princip.l.penult.ff.de iuſtitia, & iure*; eodem modo ſi priuilegium lex eſt, ſeu ius prout definiri ſolet, iuſtum quoque eſſe, nec à iuſtitia, & rationis dictamine deuiare debet. Non obſtat text. *in l. ius ſingulare, ff. de legibus*, quia reſpondet eleganter *ibi* Tiraquell. *numero 11. cum ſequentib.* aduertens non dicere Iurecons. abſolutè eſſe priuilegia contra rationem, ſed contra tenorem rationis, quia duplex iuris ratio conſiderari poteſt, illa propter quam vniuerſaliter lex data eſt, hæc primo ſe offert aſpectui, & hæc illa eſt, de qua Iurecons. *in l. quod vero 23. ff. de legibus.* Altera verò, quæ in caſu particulari occurrit, quam ipſe vocat poſtremam, vt in exemplis vulgaribus, ut lege generali depoſitum eſt reddendum, & optima ratione ne fides [illegible], & tamen ſi in oc alia ratio in caſu particulari poteſt occurrere, ſi furioſus repetat enſem depoſitum, vt damno Reipubl. alios occidat, & in exemplo minorum, qui ætatis facilitate læſi ſunt, vt *in l. bona fides ff. depoſiti, & in l.1. ff. de minorib.* & benè explicat Petr. Gregor. *ad rubr. de reſcript. cap.1. num.4. & 5.* Sic igitur eodem modo inter legem, & priuilegium illud intereſt, quòd lex generali ratione immediatè bonum commune reſpicit, priuilegium verò ex ratione particulari remotè in illud dirigitur, vt explicat Vaſquez 1.2. *diſp.151.num.19.*

SVMMARIVM.

1 *Legis ad eſſentiam requiritur, vt promulgata, ſiue Communitati denuntiata ſit.*

2 *Promulgatio in priuilegiis neceſſaria non eſt, niſi dentur per viam legis, & num.* [illegible]

4 *Legis de conditione eſt, vt ſit vſu recepta, ſeu acceptata.*

5 *Legi vis, & ſubſtantia an à populi acceptatione dependeat,* [illegible] *& num.6.*

7 *Lex tunc* [illegible] *recepta, & acceptata dicitur, quando non vnus* [illegible] *duo eam recipiunt, ſed maior pars Communitatis eam recipit.*

8 *Lex* [illegible] *in dubio pro ipſa præſumi* [illegible] *qui illam in fauorem ſuæ cauſæ allegat* [illegible] *aduerſarium reyciat, qui legem* [illegible] *negat.*

9 *Lex ſi quandoque ſeruetur, & quandoque non, an cenſeatur vſu recepta, an vero abrogata, oſtenditur.*

10 *Lex, ſeu conſtitutio Principis vſu non recepta, ſubditos non ligat.*

11 *Lex* [illegible] *vſu recepta, vt non obliget, an requiratur vt Princeps ſciat legem non eſſe vſu receptam,* [illegible] *in non vſum, oſtenditur, & num.* [illegible]

14 *Lex promulgata, ſed à maiori populi parte prætextu rationa* [illegible] *ſpatio decem an*[illegible] *in non vſum* [illegible]*gata.*

15 *Lex* [illegible] *aboleatur via præſcriptionis requiritur* [illegible] *40. annorum.*

16 *Lex ſeu conſtitutio* [illegible] *vbi per contrariam conſuetudinem l*[illegible] *abrogata cenſetur, non requiritur Pri*[illegible]

17 *Præſcriptio* [illegible] *aduerſus legem ſuperioris non requiritur* [illegible]*entia, & tacitus conſenſus.*

18 *B*[illegible] *non requiritur ad præſcribendum aduerſus legem ſi Princeps ſciens toleret, ſecus ſi ignoret.*

CAP. In iſtis. III. *Auguſt.*

AVguſtin. *in lib. de vera Relig. cap.31.* quem refert Gratian. *in præſenti*, ait non eſſe de legibus iudicandum, ſed ſecundum ipſas decidendum, de quo agunt Nauarr. *in rub. de iudic.num.71.* Menoch. *de præſumpt.lib.2.præſ.1.* Henriq. *in ſumm.lib.13.cap.17. §.6.lit.F.* 1

Leges inſtituuntur, cùm promulgantur, &c. Ad legis eſſentiam requiri, vt promulgata, ſiue Communitati denunciata ſit, tradunt, & explicant S.Thom. 1.2. *quæſt. 90.art.4* Sot. *de iuſtit. lib.1. quæſt.1.art.4.* Menoch. *illuſt. cap.44.* Greg. de Valent. *tom.2.diſput.7.quæſt.5.punct.5.* Ioan. Garc. *reg.196.* Burſat. *conſ.207. n. 102. cum ſeqq. vol.1.* Caſtr. *lib.1.de lege pænali, cap.1.col.10. verſ. hoc tamen hac conditione,* Anton. Gabr. *commun.lib.6.tit.de legib.& conſtitut.concluſ.1.* Azeued. *l.1.num.7.cum ſeqq. tit.1.lib.2.noua recopil.* Mexia *in tract. taſſa panis, concluſ.7.num.9. & 10.* Sebaſt. Medic. *in tract. de legibus, & ſtatut.p.4.q.34.* Gab. Vaſq. *1.2.tom.2.diſput. 150.cap. 2.* citati à Cened. *ad Decretal. collect.2.num.3.* Zerol. *in praxi Epiſcop.part.1. verbo pragmatica, in princip.* Nicol. Garc. *de benef.part.5. cap.8.à num.14.* Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.200.num.10.& ſeqq.* Azor. *inſtit.moral.p.1.lib.5.cap.3.quæſt.1.* Farinac. *fragment.crimin.p.1.lit.C.num.643.cum ſeqq.& p.4.conſ.65. lit.A.* Suar. *de legib.lib.1. cap.11.& lib.3 cap.16.& 18.* Sayr. *in claui Regia lib.3.cap.5.per tot.& de cenſur.lib.1.cap. 7.num.3.* F. Emman. *quæſt.Regul.tom.1.quæſt.6.artic.4.* Molin. *de iuſtit. tract.5.diſput.70.num.1.* Salas. *de legib. diſput.12.ſect.1.* Bonacin. *in ſimili tract.diſput.1.quæſt.1. punct.4.num.6. cum ſeqq.* Paul Laymann. *in Theologia morali tractat.4 de legibus cap.2. de promulgatione legis.*

Cùm autem priuilegium ſit priuata lex, vt definiri ſolet à Doctoribus, quos citaui *in collect.ad rub. de reſcript. lib.6. num.3.* & de perfecta ratione legis eſt, quòd legitime ſit promulgata, ſecundùm *ſupra* citatos; igitur & in priuilegiis promulgatio neceſſaria eſt, vt probat text. *in l.pen. ad fin.* ibi, *ea die, quo promulgata eſt, C. de decurion. lib.10.* In contrarium tamen facit, quòd leges ideò promulgantur, quia in commune feruntur, & eis omnes homines viuere debent, *l. leges, C. de legib. cap.1. verſ. quod nec, de poſtul. Prælat.* quod non conuenit priuilegiis, quæ dantur in ſingulorum commodum, & ideò non ſimpliciter leges dicuntur, ſed cum adiectione *priuata*, vt per citatos per me *in collect.ad d.rub.* Confirmatur etiam vſu, nunquam enim vidimus, vel audiuimus priuilegia particularia publicè promulgari, ſed ſolùm iudicibus intimari, vt ea faciant obſeruari, qui à tergo ſolent ſcribere, vt obſeruetur ſicut in eo continetur, quibus rationibus in priuilegiis, quæ per ſe dantur, id eſt, non per viam legis, reſoluit Bart. *in dict. l. leges, num.2.* & noſtri communiter *in cap.2.de conſtitut.* Felin. *ibi num.7. verſ. tertia limitatio,* Fr. Emman. *quæſt.Regul.tom.1.q.7.art.6.* Azor, *dict. cap.3.q.vlt.* Salas *de legib. diſput.19.ſect.5.à num.31.& 34.* 2

Dixi, quæ [illegible] dantur, quia ſi dentur per viam legis, promulgationem requirunt, cùm ſequantur naturam ipſarum [illegible], iuxta reg. *acceſſorium, de regulis iuris. lib.6.* [illegible] vulgaribus, notat gloſſ. *verbo de cætero, ad med.* [illegible] *proœmio Clementinarum*, & ſequuntur omnes proximè citati, & in [illegible] terminis procedit *dict. l.pen.* in [illegible] ratione [illegible] in contrarium adductæ, & text. *in cap.* [illegible] *verſ. nec obſtaret, de conceſſ præb. lib.6.* faci[illegible] differentia inter leges generales & priuilegia, [illegible] conceſſiones ſpeciales, quòd in his eius, cui conceduntur, notitia ſufficiat, in legibus non 3

ita,

ita, ſed aliorum, cum quibus actus gerendus eſt, notitia requiratur.

4 *Firmantur cum moribus vtentium approbantur.*) Ergo de conditione legis eſt vt ſit vſu recepta, ſeu acceptata, de quo vide Sylueſt. *verbo lex, quæſt.* 6. Abb. *in cap. fin. num.* 13. *de conſuet.* Nauar. *in man. cap.* 23. *n.* 41. & *conſ.* 18. *num.* 1. *de ſtatu mon.* Natt. *conſ.* 618. *num.* 13. & 14. *vol.* 3. Emm. Sa *verbo lex, num.* 1. Menoch. *de arbitrar. caſu* 420. *num.* 10. & *conſ.* 75. *num.* 90. Couar. *lib.* 2. *variar. cap.* 16. *num.* 6. *verſ. quinto*, Perez *ad lib.* 5. *Ordinam tit.* 7. *pag.* 201. *col.* 2. Henriq. *in ſum. lib.* 7. *cap.* 20. §. 1. & *lib.* 13. *cap.* 17. §. 6. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 8. *num.* 25. Azeued. *l.* 1. *num.* 8. *tit.* 1. *lib.* 2. *noua recop.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *quæſt.* 6. *art.* 10. Flamin. Pariſ. *de reſignation. benefic. lib.* 11. *quæſt.* 9. *num.* 26. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo contractus cenſuales, verſ. ad* 1. Quarant. *in ſumm. Bullary, verbo alienatio, num.* 48. Valent. *diſput.* 7. *quæſt.* 5. *dub.* 2. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 4. *quæſt.* 1. Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 14. Bernard. Græuæ *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 60. *coron.* 2. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 202. *n.* 17. Ioan. de Salas *de legibus diſp.* 13. *ſect.* 1. & 5. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 13. *num.* 160. Bonacin. *dict. puncto* 4. *num.* 27. Paul. Laym. *in dict. tract.* 4. *cap.* 5.

5 Sed an vis, & ſubſtantia legis à populi acceptatione dependeat, ſolet à Doctoribus in dubium reuocari, quidam enim id affirmant ea ratione, qua leges ad populum ferri cenſentur, ea tacita conditione ſi ab ipſo acceptatæ fuerint, alioquin vim nullam obligandi habituræ, & ideò hanc partem ſuſtinent Maior, *in* 4. *diſt.* 14. *q.* 4. *contra* 2. *concluſ.* Armil. *in ſumm. verbo lex, num.* 11. Driedon. *lib.* 1. *de libert. Chriſtiana cap.* 9. *conſid.* 2. Nau. *in man. c.* 23. *num.* 41. & *conſ.* 1. *q.* 5. *de conſtit.* Fr. Emman. *d. q.* 6. Azor. *dict. cap.* 4. *quæſ.* 1. Duen. *reg.* 79. *n.* 5. Roland *de lucro dotis, quæſt.* 99.

6 Verùm oppoſita ſententia abſolutè, ac per ſe loquendo, verior eſt, quæ dictat leges Principis, vel Magiſtratus abſoluti, minimè dependere à populi acceptatione, & conſenſu, ſed mox vt legitimè promulgatæ ſunt, obligare populum ad acceptationem? ratio eſt, quia poſtquam populus omnem ſuam poteſtatem in vnum Regem, vel paucos Optimates abſolutè contulit, poſſunt hi, & niſi aliud ſignificent, cenſendi ſunt etiam velle iſtis ſuis legibus obligare ſubditos ad recipiendum, & parendum, cùm alioquin vltima, & ſuprema poteſtas gubernandi non penes Regem vel Optimates, ſed penes populum foret, ideòque non eſſet forma Reip. Monarchicæ, vel Ariſtocraticæ, ſed potiùs Democraticæ? quod verò attinet ad legem Pontificiam, eo multo minus à populi acceptatione pendet, quandoquidem Summus Pontifex ſupremam in Eccleſia poteſtatem non à populo per electionem, ſed immediatè à Chriſto accipit, ex vi primæ inſtitutionis, ac promiſſionis Sancto Petro factæ *Matth.* 16. & *Ioan.* 21. Quare hanc partē optimo iure tenent Caſtro *lib.* 1. *de lege pœnali, cap.* 1. Ioan. Medina *in C. de reſtitut. quæſt.* 16. *ad* 5. Barthol. Med. 1. 2. *q.* 7. *art.* 3. *ad fin.* Greg. de Valent. *tom.* 2. *diſp.* 2. *quæſt.* 5. *dub.* 4. Suar. *d. legibus lib.* 3. *cap.* 19. *num.* 4. quos refert, & ſequitur Layman. *vbi ſuprà n.* 1. firmans concluſionem, quòd licèt lex tam Pontificia, quàm Imperatoria ſubſtātiam ſuam, & intrinſecam vim ſubditos obligandi promulgatione acquirat, accidentaliter tamen perficitur, & confirmatur per populi acceptationem, & vſum, ſubdens *ibid.* hanc proculdubio fuiſſe mentem Gratiani *in præſenti.*

7 Dicitur autem lex vſu recepta, & acceptata, quando non vnus, vel duo eam recipiunt, ſed maior pars Communitatis eam recipit, faciendo quod lex præcipit, aut illam approbando verbo, vel ſcripto, aut illam non reiiciendo, ac improbando, & viceuerſa dicitur vſu non recepta, quando populus, vel maior pars illius proſequitur facere, quod facere conſueuerat ante legis promulgationem, ſiue ſciat legem promulgatam eſſe, ſiue ignoret, ita Nauarr. *conſil.* 1. *de conſtitut. quæſt.* 6. *num.* 31. Azor. *dict. cap.* 4. *quæſt.* 1. Valer. Reginald. *d. lib.* 13. *num.* 164. Salas *de legib. diſp.* 13. *ſect.* 1. *num.* 9. Suar. *in ſimili tractatu lib.* 3. *cap.* 19. *n.* 9. & *lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 9.

8 Porrò in dubio num lex recepta ſit, necne, pro ipſa præſumendum eſt, vt qui eam in fauorem ſuæ cauſæ allegat, intentionem fundatam habeat, onúſque probandi in aduerſarium reiiciat, qui legem receptam negat, ſicuti docent Dec. *conſ.* 649. *num.* 9. Curt. iun. *conſ.* 129. *num.* 12. Nau. *conſ.* 575. *num.* 33. *verſ. non obſtat, lib.* 3. Benintend. *deciſ.* 15. *num.* 9. Roland. *conſ.* 99. *num.* 39. *lib.* 2. Herculan. *de negatiua, n.* 26. *verſ. infertur* 28. Maſcar. *de probation.* 1332. *n.* 3. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.* 1. vbi intelligit quando lex fuit ſemel obſeruata, & vſu recepta, Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *quæſt.* 6. *art.* 11. Seraphin. *deciſ.* 153. *num.* 2. *deciſ.* 113. *num.* 3. Alderan. Maſcard. *de generali ſtatutorum interpretatione, concl.* 6. *à n.* 94. *cum ſeqq.* Card. Tuſc. *lit. L. concluſ.* 257. *num.* 2. & 4. Layman. *dict. tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 6.

9 Si autem lex quandoque ſeruetur, & quandoque non, an cenſeatur vſu recepta, an verò abrogata: vide Felin. *in d. cap.* 1. *numer.* 11. *verſ. quinta declaratio*, vbi concludere videtur in hoc attendendum eſſe quod ſeruat, vel non ſeruat maior pars, Rimin. ſen. *conſ.* 10. *num.* 19. *lib.* 1. Aretin. *conſ* 11. *num.* 5. qui dicere videntur, quòd ſi lex in parte ſeruetur, & in parte non, tunc non præſumitur vſu recepta, prout eus ſic dicentes refert: & ſequitur Card. Tuſch. *d. lit. L. concluſ.* 257. *num.* 13. Hippol. Remin. *conſ.* 149. *n.* 27. *lib.* 3. vbi dicit iſto caſu attendendum eſſe id, quod frequentiùs fuit ſeruatum, Alderan. Maſcard. *dict. concluſ.* 9. *num.* 90.

10 Lex igitur, ſeu conſtitutio Principis vſu non recepta ſubditos non ligat, vt hic text. probat *in fine*, vbi, *aliter agentes tranſgreſſionis reos non arguit*, & adnotarunt Archid. *num.* 1. *cum ſeqq.* Bellam. *in princ.* & *num.* 1. & Turrec. *num.* 2. & 3. *in præſenti*, gloſſ. & Doct. *in cap.* 1. *de treuga*, & *pace*, Alder. Maſcard. *d. concl.* 6. *num.* 77. *cum ſeqq.* vbi addit, quòd iurans ſeruare ſtatuta, non tenetur ſeruare ea, quæ vſu recepta non ſunt, & *num* 86. ſubdit quòd lex, ſeu conſtitutio tollitur non ſolùm quando nunquam fuit vſu recepta, ſed etiam quando vſu recepta contraria conſuetudine abrogata fuit.

11 Sed vt lex, quæ non eſt vſu recepta, non obliget, an requiratur vt Princeps ſciat legem non eſſe vſu receptam, & toleret ipſius non vſum; in qua quæſt. ſcientiam, & conſenſum Principis requiri tenent Præpoſit. *hic num.* 3. *poſt med. col.* 4. *verſ. vel quod*, & *verſ. tertia concluſio.* Doct. *in dict. cap.* 1. *de treuga*, & *pace*, & præcipuè Butr. *num.* 23. *in fine*, Imol. *col. pen. in fin. num.* 9. Felin. *poſt num.* 6. *in verbo lex noua*, & *num.* 13. Pute. *deciſ.* 1. *num.* 4. *verſ. ergo vt detur contrarius vſus lib.* 1. Benintend. *deciſ.* 15. *num.* 9. Syluest. *verbo lex q.* 6. Card. Tuſch. *lit. L. concluſ.* 257. *num.* 12. Couar. *var. lib.* 2. *cap.* 16. *ſub num.* 6. *verſ. quinto*, Capr. *concluſ.* 14. *num.* 6. & 8. Valer. Reginald. *dict. lib.* 13. *num.* 164.

Contrarium verò, immo ſufficere tacitum ipſius Principis conſenſum, qui conſiſtit in tacita illa conditione, ſi acceptetur, ſub qua Princeps legem condere videtur, ſuſtinent Azor. *d. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 4. *quæſt.* 2.

Ioan.

Ioan. de Salas. *de legib. diſp.* 13. *ſect.* 2. *num.* 13. Suar. *in ſimili tract. lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 10. & alij quos refert, & ſequitur Bonacin. *d. punct.* 4 *num.* 45.

Ego tamen diſtinguendum eſſe puto, vtrùm legiſ-
13 lator populi repugnantiam ſciat, & conniueat, an verò ignoret, an deníque ſciat, & ad legis obſeruationem per exequutores compellat. Primo caſu cenſetur legem reuocare tanquam ſubditis difficilem, & incommodam; in ſecundo verò legis obligatio durat, donec legitimæ præſcriptionis tempus decurratur; in tertio denique ſi legiſlator promulgatæ legis obſeruationem compellat, tranſgreſſoréſque puniat, tunc ſinguli eam obſeruare tenentur, ſi iuſta ſit, etiam ſi maior Communitatis pars reſiſtat; ita Nau. *conſil.* 1. *quæſt.* 5. *de conſtitut.* & Layman. *d. tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 3. *verſ. tertium.*

Legitimæ autem præſcriptionis tempus, quod re-
14 quiritur vt lex promulgata, ſed à maiori populi parte prætextu rationabilis cauſæ non recepta, per non vſum abrogata cenſeatur, eſt curſus, ſeu conſuetudo decem annorum nam cùm lex iam recepta, & vſu confirmata per contrariam conſuetudinem abrogari poſſit iuxta *cap. vlt. de conſuetud.* multò magis ab initio per non vſum ei derogari poterit: & ideò ita tenent Butr. *in d. cap.* 1. *num.* 23. *verſ. non obſtat*, Imol. *col. fin.* n. 9. *in fine, verſ. & ſic eodem modo* Capr. *concl.* 14. *n.* 10. *&* 17. Cephal. *conſ.* 96. *num.* 21. *lib.* 1. *& conſ.* 129. n. 9. *in* 10. *cod. lib.* 1. *& conſ.* 155. *num* 17. *lib.* 1. Benintend. *deciſ.* 13. *num.* 9. Duen. *reg.* 138. in §. *limit.* Cou. *d. cap.* 16. *ſub. num.* 6. *verſ. quinto*, Roland. *conſ.* 99. *num.* 9. *lib.* 2. Plot. *de in litem iurando n.* 321. *verſ. & lapſus decenny*. Hieron. Gabr. *conſ.* 84. *num.* 1. *lib.* 2. Decian. *reſp.* 32. *num.* 42. *lib.* 2. Alderan. Maſcard. *d. concl.* 6. *num.* 83. Azor. *d. lib.* 5. *cap.* 4. *quæſt.* 4. Soar. *de legib. lib.* 4. *c.* 16. *num.* 12. *& lib.* 7. *cap.* 18. *num.* 12. Layman. *d. tract.* 4. *cap.* 3. *num.* 4. Bonacin. *d. puncto* 4. *num.* 47.

15 Ad abolendam verò via præſcriptionis legem eccleſiaſticam ſpatium 40. annorum requiritur, *cap. vlt. de conſuetud. lib.* 6. Imol. *in d. cap.* 1. *col. fin. in fine*, vbi Felin. *n.* 13. *in* 7. *declar. verſ. conſiderabam tertio*. Capr. *d. concl.* 14. n. 12. *&* 17. Card. Tuſch. *d. lit. L. concl.* 257. *num.* 16. *&* 22. Soar. *d. lib.* 7. *cap.* 12. *num.* 12. Bonacin. *vbi ſupra*, Layman. *d. num* 4. Et quamuis aliqui hoc ipſum intelligant de lege vſu iam recepta, itaut in deſuetudinem tunc non abeat, nec per contrariam conſuetudinem abrogata cenſeatur niſi illa fuerit præſcripta per annos 40. quaſi ſufficiant decem anni ſi nunquam vſu recepta fuit, vt colligitur ex allegatis per Præpoſ. *hic col.* 3. *num.* 3. *&* 4. Imol. *in d. cap.* 1. *num.* 9. & *vbi* Abb. *ſub num.* 4. *verſ. ſi verò aliqui*, & Felin. *num.* 11. *in* 5. *declar. & n.* 13. *in* 7. *declar. verſ. quod autem dicitur*, Capr. *d. conſil.* 14. *num* 13. Hieron. Gabr. *d. conſ.* 84. *num.* 62. *lib.* 2. Soar. *d. lib.* 7. *cap.* 18. *num.* 12. *in princ. verſ. ſed hi loquuntur*, & alij non plures aſſerant hoc caſu, vbi ſcilicet lex nunquam vſu recepta fuit, nullam requiri præſcriptionem, nec temporis lapſum, ſed ſufficere aliquos actus contrarios, ex quorum numero ſunt Butr. *in d. cap.* 1. *num.* 23. *in fine*. vbi, Abb. *col.* 2. *num.* 4. *verſ. ego ſic diſtinguerem*, Aretin. *conſ.* 11. *num.* 5. *verſ. ſed oſtenditur*, Capr. *d. concluſ.* 14. *num.* 7. Cephal. *conſ.* 129. *num.* 10. *verſ. immo videtur ſufficere*, *lib.* 1. & alij citati à Bonacin. *d. num.* 47. Tamen hæc noſtra reſolutio vera eſt non ſolum vbi lex Eccleſiaſtica fuerit iam vſu recepta, ſed etiam quando adhoc non fuerit recepta, vt reſoluit Layman. *d. num.* 4. ſubdens quod etſi fortaſſè primi, quibus lex data fuit, præſertim Metropolitani, Epiſcopi, &c. peccauerint eam non recipiendo, & in vſum deducendo: horum tamen ſucceſſores ſi Pontificiam, v. g. conſtitutionem poſt longam temporis moram nunquam in diœceſi receptam, vel obſeruatam videant, per non vſum titulo præſcriptionis ſublatam credere poſſunt.

His autem caſibus, quibus lex, ſeu conſtitutio per
contrariam conſuetudinem legitimè præſcriptam abrogata cenſetur, non requiritur Principis ſcientia, difficile enim eſt eundem Principem ſcire omnes conſuetudines, quæ ſeruantur, ſecundùm gloſſ. *hic in verbo abrogata*, *in fine*, & *ibidem* Præpoſ. *num.* 1. *in princ. & num.* 3. *ad fin. verſ. ſi autem*. Imol. *in d. c.* 1. *col. pen. in fine num.* 9. *verſ ſed aduerte*, vbi etiam Felin. *num.* 13. *in* 7. *& vlt. declarat*. Plot. *de in litem iurando num.* 321. Put. *deciſ.* 1. *in fine lib.* 1. Alderan. Maſcard. *d. concl.* 6. *n.* 91. *& ſeq.* Soar. *lib.* 7. *de leg. cap.* 18. n. 11. *verſ. neque hic ſit diſtinctio*, *& num.* 14. 16

In gloſſ. *Abrogata*, vbi, *etiam ſine ſcientia Princi-* 17
pis, &c. Notatur ad hoc quòd ad præſcribendum aduersùs legem ſuperioris non requiritur eius ſcientia, & tacitus conſenſus, vt per S. Antonin. *p.* 1. *tit.* 16. §. 2. Ioan. Fab. *ad* § *ex non ſcripto*, *num.* 8. *Inſtit. de iure natur. gent. & ciuil.* Roch *de conſuetud. ſect.* 4. *num.* 24. Azor. *inſtit. moral p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 18 *quæſt.* 7. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 4. *num.* 12. *&* 14. Ioan. de Salas *de legib. diſput.* 19. *ſect.* 4. *num.* 37. Soar. in *ſimili tract. lib.* 7. *cap.* 13. *num.* 7. *& cap.* 18. *num.* 15. Paol. Layman *in Theologia morali tractat.* 4. *de legibus cap.* 24. *num.* 10. vbi
num. 11. reſoluit ad præſcribendum aduersùs legem bo- 18
nam fidem nòn requiri ſi Princeps ſciens toleret, ac proinde tacitè abrogationi conſentire cenſeatur. Si verò præſcribatur aduersùs legem Principe ignorante, tunc ad huiuſmodi præſcriptionem, ſicut ad omnem aliam bona fides requiritur, ſine qua impoſſibile eſt conſuetudinem præſcriptiuam inchoare, ſicuti reſolunt Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 17. *quæſt.* 6. Soar. *de defenſione fidei Cathol. lib.* 4. *cap.* 32. *num.* 20. Verum tamen licèt primi temere, & non ſine culpa legem Reipub. vtilem tranſgredientes præſcriptionem re ipſa inchoare non potuerint, horum tamen ſucceſſores videntes legem ab anteceſſoribus ſuis non obſeruatam, exiſtimare poſſunt, & in dubio præſumere illos habuiſſe iuſtam legis non ſeruandæ cauſam, & ita illorum veſtigiis inſiſtentes præſcriptionem inchoare, vel quaſi bona fide ab anteceſſoribus inchota fuiſſet, tandem perficere, ſicut optimè explicat Sot. *de iuſtit. lib.* 1. *q.* 7. *art.* 2. *ad* 2. quem refert, & ſequitur Layman. *loco proximè citato.*

SVMMARIVM.

1 *Clerici ſeptem hebdomadibus ante Paſcha à carne, & delitijs abſtinebant ex decreto Teleſphori, quod deinde contraria conſuetudine abrogatum fuit.*

2 *Quadragenarium ieiunium non iure diuino ſed Apoſtolica traditione, & iure Canonico celebratur.*

3 *Quadrageſima, & omnibus diebus, quibus ex inſtitutione Eccleſiæ ieiunare tenemur, ab eſu carnium eſt omnino abſtinendum.*

4 *Carnium appellatione veniunt illa, quæ ſunt animalium, quæ extra aquam diu naturaliter viuere queunt.*

Cap. Statuimus. IV. *Teleſphor.*

TEleſphorus Papa ad omnes Epiſcopos *epiſt.* 1. relatus in hoc text. ſtatuit clericos ſeptem hebdomadibus ante Paſcha à carne, & deliciis abſtinendos eſſe, referunt Albin. *de diuinis offic. cap. de Septuageſima*, & alij citati ab Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 16. *q.* 1. & ſubdit idem Azor. *eod. lib.* 7. *cap.* 12. *quæſt.* 1. *verſ.*

cum

cùm ergo, Teleſphorum non hoc præceptum tunc temporis cunctis in vniuerſum dediſſe, ſed clericis dumtaxat, qui ſunt (vt ipſe ait) in ſortem Domini vocati; quia ſicut diſcreta debet eſſe vita clericorum à laicorum conuerſatione, ita & in ieiunio debet eſſe diſcretio. Verùm hoc Teleſphori decretum contraria conſuetudine abrogatum fuit, vt aſſerit Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom.* 2. *quaſt.* 100. *art.* 2. & in Gallia Synodus Aurelianenſis IV. abrogauit, & expreſſè Sacerdotibus omnibus eſt decretum, vt ante Paſchæ ſolemnitatem non ſeptuageſima, ſexageſima, vel quinquageſima, ſed quadrageſima teneantur vt te-
2 ſtatur Azor *loco proximo citato*. Vnde colligitur Quadrageſimarum ieiunium non iure diuino, ſed Apoſtolica traditione, ſiue mandato, & iure Canonico, ac generali Eccleſiæ conſuetudine coli, & celebrari, ſicuti reſoluunt Medin. *in tract. de ieiunio quaſt.* 2. Martin. Ledeſm. *in* 4. *p.* 2. *quaſt.* 17. *art. dub.* 1. Nau. *in man. cap.* 21. *num.* 12. Henriq. *in ſum lib.* 4. *cap.* 13. §. 8. Azor *d. lib.* 7. *cap.* 12. *q.* 1. De ieiunio quinquageſimæ, circa quod & quænam fuerit eius origo, & inſtitutio, vide Alphonſ. Chacon *de varia ieiuniorum obſeruãtia, ſtatim in princ.* Cou. *lib.* 4. *var. cap.* 20. *n.* 6. *ad med.* Leſſi. *de iuſtit. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 25. *cum ſeqq.*

3 In Quadrageſima, & omnibus diebus, quibus ex inſtitutione Eccleſiæ ieiunare tenemur, ab eſu carnium eſſe omninò abſtinendum, ex Sanctis Patribus, & Conciliis comprobant Cou. *var. lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 15. Azor. *d. lib.* 7. *cap.* 10. *quaſt.* 6. vbi *in fine* cum
4 Maior. *in* 4. *diſt.* 15. *quaſt.* 3. ſubdit nomine carnium intelligi eas, quæ ſunt animalium, quæ extra aquam diu naturaliter viuere queunt. Rationem autem præſtat Iſidor. *de offic. lib.* 1. *cap.* 44. dum ait, Bonum eſt non manducare carnem, non quia carnes malæ ſunt, ideò prohibentur, ſed quia illarum epulæ luxuriam carnis gignunt, ſunt enim fomes, & nutrimentum omnium vitiorum.

In gloſſ. *Statuimus, vt ſeptem* 1. ibi, *ſed dic quòd iſtud cap. non tenet quia hodie quinquageſima non ſeruatur*, &c. Notatur ad hoc quòd neceſſitas ieiunandi poteſt tolli per contrariam conſuetudinem, vt per Syluest. *verbo ieiunium q.* 2. *num.* 7. Roſel. *eod. verbo num.* 8. Medin. *in C. de ieiunio, cap. de conſuetudine legem ieiunij diſſoluente*, Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 3. *verſ. primo quaritur.*

Cap. Quadrageſima. V.

Idem, & Ambroſ.

PRæpoſ. *in preſenti num.* 1. ex hoc text. colligit ſub ſtatuto habente quòd committens tale delictum in Quadrageſima tali pœna puniatur, non includi, qui in quatuor diebus, qui primam Dominicam præcedunt, illud committeret quia Quadrageſima non habet niſi ſex hebdomadas, dies namque primam Dominicam præcedentes non pertinere ad Quadrageſimam, ſed ſub quinquageſima collocari obſeruat ipſe, vnde Henriq, *in ſum. lib.* 7. *cap.* 13. §. 8. *in fine*, & Leſſi. *de iuſtit. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 63. per hunc text. aduertunt olim Quadrageſimale ieiunium pro laicis incepiſſe feria ſecunda poſt eam, quæ nunc dicitur prima Dominica Quadrageſimæ.

SVMMARIVM.

1 *Carnium vſu prohibito prohibetur vſus ouorum, lactis, & aliarum huiuſmodi, qua à carne originem trahunt.*

2 *Conſuetudo loci facit de licito licitum, excusàtque à pœnis temporalibus delinquentes.*

3 *Conſuetudo praua excuſat à pœna exteriori, non autem à peccato, & culpa.*

4 *Multitudini in delictis parcitur.*

Cap. Denique. IV.

DE auctoritate huius text. agens Viuald. *in candel. aureo p.* 3. *cap.* 15. *num.* 18. aduertit quod quamuis inter opera S. Bernardi non inueniatur epiſtola ex qua dicitur deſumptus, ſufficit tamen Eccleſiæ auctoritas, quæ iam Canonem iſtum approbauit, maximè poſt correctionem & emendationem à Gregorio XIII. factam.

Per autem, &c.) Vulgò colligitur prohibito vſu 1
carnium prohiberi vſum ouorum, lactis, & aliorum huiuſmodi, quæ à carne originem trahunt, vt per Cou. *var. lib.* 4. *cap.* 20 *num.* 14. Naua. *in man. cap.* 21. *num.* 11. Bonacoſ. *commun. crimen. p.* 1. *verbo ieiunans, fol.* 97. & *p.* 2. *verbo ieiunium, fol.* 35. Henriq. *in ſum. lib.* 7. *cap.* 13. § 8. Azor. *inſtit. moral part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 10. *quaſt.* 2. Ita è conuerſo data facultate alicui, vt in diebus quadragenariis oua comedat, poterit vti lacte, caſeo, & butyro, quia hæc omnia eiuſdem videntur eſſe rationis, cùm ex carne ducant originem, ita Medin. *in instruct. Confeſſ. lib.* 1. *cap.* 15. §. 10. Azor. *d. cap.* 10. *quaſt.* 4. vbi *quaſt.* 5. ſubdit illum, cui ex priuilegio licet oua comedere, poſſe ſimul cum ouis vti piſcibus ne faſtidiat. De cibis prohibitis, quibus ieiuni antes vti non debent, vide Gregor. Lop. *l.* 4. *gloſſ. pen. tit.* 23. *part.* 1. Cou. *lib.* 4. *var. cap.* 20. *num.* 15. Nauar. *in man. cap.* 21. *num.* 15. Henriq, *in ſum. lib.* 7. *cap.* 13. § 7. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 8. vbi ex *num.* 22. agit an caupo peccet ſi die ieiunij cœnam apponat, aut cibos vetitos.

Exhortando.) Notatur ad hoc quòd inobediens conſilio non obligatur, atque ita illud non obſeruando, non peccat. nam conſilium importat ſolùm exhortationem, quæ tantùm liberam voluntatem excitat, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 380. *n.* 3.

In gloſſ. *Dignitas*. ibi, *cùm illa ſolùm dicantur priuata perſona, qua non habent dignitatem*. Sequitur Tiraq. *de nobilit. cap.* 8. *num.* 3. & 10.

In gloſſ. *Conſuetudine*. ibi, *conſuetudo excuſat in delictis*, &c. Notatur ad hoc quòd conſuetudo loci facit de illicito licitum, excusàtque à pœnis temporalibus contrahentes, homicidas, falſarios, & quoſlibet alios delinquentes, vt per Marſil. *conſ.* 12. *num* 6. *vol.* 1. Roland. *conſ.* 75. *n.* 42. *cũ ſeqq. lib.* 1. & *conſ.* 58. *num.* 19. *lib.* 4. Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 83. *num.* 56. Gutier. *practic. lib.* 3. *quaſt.* 19. *num.* 22. Mexi. *in tract. taſſa panis concl.* 3. *num.* 25. Farin. *in praxi crim. p.* 1 *q.* 10. *num.* 41. Et ſic quòd praua conſuetudo excuſet 2
à pœna exteriori, licèt ea non excuſet à peccato, & cul- 3
pa, ex hac gloſſ. colligunt Roman. *ſing.* 19. & Cremenſ. *ſing.* 149. quos refert, & ſequitur Cou. *in cap. quamuis pactum p.* 1. § 7. *num.* 12. *verſ. quid, de conſuetudine, in princ.* Paul. Fuſc. *lit C. ſing.* 9. *verſ. ſed obſtat*, Flamin. Pariſ. *de reſign benefic. lib.* 5. *q.* 6. *n.* 121. Brun. à Sole *in loco comm. verbo conſuetudo* 16.

In gloſſ. *Venia*. ibi, *licèt non puniat eos propter mul-* 4
titudinem. Sequitur Tiraquel *de pœnis temper. cap.* 47. *num.* 14.

In ead. gloſſ. ibi, *non eſt dicendum*, &c. Notatur ad hoc quòd tolerantia Papæ, qui ſolùm permittit, & non approbat actum, non facit eum licitum, vt per Nauarr. *conſ.* 15. *num.* 11. *de empt. & vend. in nouis.*

SVMMARIVM.

1 *Iuris naturalis materia vbi tractetur, oſtenditur.*
2 *Fœtus in maſculo dicitur animatus poſt 40 dies, in fœmina verò poſt dies 80.*
3 *Fœtus an animatus, vel inanimatus in dubio præſumatur, oſtenditur.*

DISTINCTIO V.

1 REVERTITVR noſter Gratianus in hac *diſt.* 5. ad ius naturale, de quo *diſt.* 1. egerat, & nos latè tractauimus *ad cap. ius naturale, ead.* 1 *diſt.* ideò in præſenti nihil de eo à nobis dicendum eſt.

2 In gloſſ. *Quadraginta* ibi, *quia tot diebus mortuus eſt partus ante infuſionem animæ*, &c. Notatur ad hoc quòd in maſculo fœtus dicitur animatus poſt 40. dies, in fœmina autem poſt dies 80. vt per Nauar. *conſ.* 46. *num.* 2. *de homicid. in nouis*, Viuald. *in candel. aureo tractat. de irregul. tit. ex homicid. volunt. num.* 230. *& ſeq.* Cornel. de Cornel. *ad cap.* 12. *Leuit. num.* 5. Molin. *de inſtit. tractat.* 3. *diſput.* 17. *num.* 1. Farin. *in praxi crimin.* 143. Sayr. *de cenſuris lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 2. Auil. *eodem tract. part.* 7. *diſput.* 6. *ſect.* 4 *dub.* 1. *verſ. pro explicatione*
3 *conditionis.* Si autem non conſtiterit fœtum eſſe tot dierum, ac proinde neſciatur an animatus, vel inanimatus fuerit, in dubio quoad excluſionem pœnæ quando criminaliter agitur, fœtus præſumitur potius inanimatus, quàm animatus, ſecus ad effectum incurrendi irregularitatem, quam in dubio incurſam eſſe præſumendum eſt, quia in dubio tutior pars eligenda eſt, tutiúſque eſt putare fœtum fuiſſe animatum, quàm inanimatum, iuxta ea, quæ tradunt Sot. *in* 4. *diſtinct.* 25. *quæſt.* 1. *art. concluſ.* 4 Cou. *in Clem ſi furioſus part.* 1. *in princ. num.* 3. Nau. *in man. cap.* 27. *num.* 183. *&* 222. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 16. *num.* 9. *verſ. ſi verò dubium ſit, & d. lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 5. Auil. *d. part.* 7. *diſp.* 6. *ſect.* 4. *verſ. tertia concluſio.*

SVMMARIVM.

1 *Debitum petere de tempore, quo mater ſobolem lactat, nulla culpa eſt.*
2 *Conſuetudo praua in coniugibus eſt, vt filios ſuos, quos gignunt, matres nutrire negligant, eóſque ad nutriendum alijs mulieribus, tradant.*
3 *Matres ſi ex iuſta cauſa filios ſuos alijs nutriendos tradant, nullum peccatum contrahunt.*
4 *Debitum petere de tempore, quo re vera durat immunditia illa corporalis poſt partum, nulla eſt culpa.*
5 *Menſtrui tempore prohibetur commiſceri cum vxoribus ob prolis damnum.*
6 *Debitum tempore purgationis, vel menſtrui reddi non debet, niſi immineret periculum fornicationis.*
7 *Corrupta per vim non conſecratur inter Virgines,*

CAP. Ad eius. IV. *Greg.*

1 EX hoc text. *in princ.* (quem ex Gregorio ad Auguſtinum Cantuarienſem Epiſcopum deſumpſit Gratianus *in præſenti*, ſicut refert Tiraq. *de nobilitate cap.* 28 *num.* 84.) quidam colligunt eſſe peccatum mortale debitum petere de tempore, quo mater ſobolem lactat, ex illis verbis, *Ad eius verò concubitum vir accedere non debet, quouſque qui gignitur, ablactetur.* Ita Butr. *in rub. de ſponſalibus, num.* 14. & *ibi* Alex. de Neuo *num.* 21. *caſu.* 2. Tiraq. *l.* 15. *connub. num.* 13. Sed verius eſt nullam contrahi culpam, cùm ſolùm ſit conſilium eo tempore debitum non petere, prout tradunt Rich. *in* 4. *diſt.* 32. *art.* 4. *quæſt.* 1. Aſten *in ſum. p.* 2. *lib* 8. *tit.* 10. *art* 4. *q. vltim.* Roſel. *verbo debitum num.* 9 Turrec. hìc *num.* 1. quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.* 9. *diſput.* 22. *num.* 14.

Vt mulieres filios, quos gignunt, nutrire contemnant, 2
&c.) Prouidentia naturæ, inquit Macrob. *lib* 5. *Saturnal. cap.* 11. fecit cum ipſo partu alimoniæ copiam naſci, nam poſtquam ſanguis ille opifex in penetralibus ſuis omne corpus effinxit, atque alui ſuperna conſcendens in naturam lactis albeſcit, vt recens natis idem ſit altor, qui fuerat fabricator; vnde Gelli. *lib.* 12. *noctium Attic. cap.* 1. ait eſſe contra naturam imperfectum, atque dimidiatum matris genus peperiſſe, & ſtatim a ſeſe abieciſſe, non enim fœminis mammarum vbera, quaſi quoſdam næuulos venuſtiores, aut ornandi pectoris cauſa, ſed alendorum liberorum gratia natura dedit, & ideò ſumma cum ratione Gregorius *in præſenti* manifeſtè ait prauam irrepſiſſe in coniugibus conſuetudinem, vt filios ſuos, quos gignunt, matres nutrire negligant, eóſque ad nutriendum aliis mulieribus tradant; quod tamen ſi iuſta ex cauſa faciant matres, veluti ob naturam imbecillem, vel ob inopiam, ſeu propter indecentiam, nullum ea re peccatum contrahere teſtantur Cou. *de ſponſalib p.* 2. *cap.* 8. *§.* 6. *num* 13. Nau. *in man. cap.* 14. *num.* 17. *verſ decimoſexto*, Rebuff. *ad leg. Galliæ tom.* 3. *in præfat. tit. de conſuet. num.* 47. Tiraq. *de nobilit. cap.* 20. *num.* 81. *cum ſeqq* Surd. *de aliment. tit.* 8. *priuil.* 56. *num.* 25. Azor. *inſtit. moral p.* 1. *lib.* 2. *cap.* 4. *quæſt.* 3. vbi etiam ſubdit non eſſe facilè, & temerè, vt lethale peccatum damnandum ſi matresfamil. 3
ſine iuſta cauſa atque legitima filios ſuos alieno, non proprio lacte nutriant, præcipue ſi mulieribus bonæ vitæ ac morum tradantur, à quibus diligenter ali ſolent.

Niſi purgationis tempus prius tranſierit, viris ſuis 4
non debent admiſceri.) Ergo de tempore, quo re vera durat immunditia illa corporalis poſt partum, videtur eſſe mortale petere debitum, nec eſſe reddendum ceſſante fornicationis periculo, vt per Butr. *in rub. de ſponſalib. num.* 14. & Alex de Neuo *ibidem num.* 21. *caſu* 1. Sed nullam eſſe culpam tunc debitum exigere, cùm text. *in præſenti* loquatur de conſilio, meritò tenent Turrec. *hìc num.* 1. Henriq. *in ſum lib.* 11. *cap.* 15. §. 7. & plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.* 9. *diſput.* 22. *num.* 11.

In gloſſ. *Ablactetur.* ibi, *ideò autem prohibetur illis*
temporibus commiſceri cum eis, quia ex tali coitu naſ- 5
cuntur morboſi, & leproſi. Notatur ad hoc quòd tempore menſtrui prohibetur commiſceri cum vxoribus ob prolis damnum, quæ variis morbis affecta ſolet tunc concipi, vt latè probat plura in huius concubitus deteſtationem adducens Tiraq. *l.* 15. *connub. num.* 128. *cum ſeqq.* & tangit Sanch *d. lib.* 9. *diſp.* 21. *num.* 2. Vtrùm autem debitum eo tempore petere ſit peccatum mortale an veniale, vel an nullum incurratur, dicam *in collect. ad gloſſ. verbo concepimus, in cap. ſi cauſa* 33. *quæſt.* 4.

In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi mulier petat debitum à* 6
vero tempore menſtrui, vel tempore purgationis? dico quòd non reddet debitum ei, niſi timeretur fornicatio eius. Sequuntur Butr. Alex. de Neuo, Turr. & alij citati à Sanch. *d. lib.* 9. *diſp.* 21. *n.* 12. & in vxore quod minimè teneatur reddere debitum niſi coniux ſentiat exigenti periculum fornicationis imminere, firmant Viguer. *inſtit. c.* 16. §. 7. *verſ. decimo, & Henriq. d. lib.* 11. *c.* 15. §. 7.

In

In gloſſ. *Inuita* ibi, *corrupta per vim non conſecrabitur inter virgines.* Vide D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon. part. 1. num.* 106.

Notatur etiam ad hoc vt quòd quis inuitus patitur, nullum ei debet parare præiudicium, vt per Tiraquel. *de retract. lig. §. 1. gloſſ. 18. num.* 39.

DISTINCTIO VI.

SVMMARIVM.

1 *Pollutionis, vel illuſionis nocturnæ materia, & an & quando poſt illam valeat Sacerdos Miſſam celebrare, remiſſiuè.*

2 *Pollutio quoties ſequitur præter intentionem ex cauſa aliqua neceſſaria, vel conuenienti corpori, tunc nulla eſt culpa non deſiſtere à cauſa illa, quamuis in ea præuideatur pollutio inde ſubſequenda.*

3 *Pollutio præuiſa in gula veniali non obſtat ſumptioni Euchariſtiæ, & an obſtaret ſi gula eſſet mortalis, oſtenditur num. 4.*

CAP. Teſtamentum. I. *Greg.*

1 De multiplici genere nocturnæ pollutionis, vel illuſionis, & an, & quando poſt illam valeat Sacerdos Miſſam celebrare, quiſquis ſumere Corpus Chriſti poſſit, agit optimè S. Greg. *reſp. 11. ad Auguſtinum*, relatus *in hoc text.* de cuius materia tractant Palud. *in 4. diſt. 9. q. 3.* Caiet. *in ſum. verbo Communio ſacramentalis. verſ. quartum eſt reuerentia, & deuotio, & verbo pollutio*, Syluest *in ſumm. verbo Euchariſtia lib. num. 12. & verbo pollutio nocturna*, Victor. *de Sacram. tit. de Euchariſtia. num.* 81. Tabien. *verb. Communicare num. 38. cum ſeqq.* Abb. *in cap. ſignificatum n. 4. verſ. quid enim, de præbend.* Dec. *in cap. ad audientiam, num. 4. de reſcript.* Sot *in 4. diſt. 12. quæſt. 1. art. 7.* Paludan. *in 4. diſt. 9. q. 3.* Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib. 2. cap. 27. verſ. 15.* Ludou. Lopez *in inſtruct. conſcientiæ p. 1. cap. 1 col. 108. cum ſeqq.* Guilelm. Benedict. *in cap. Raynutius p. 3. verbo qui cum alia matrim num.* 114. Alphonſ. de Vetac. *in ſpec. coniug. p. 3. art. 17. concl. 1. & 2.* Sebaſt. Medic. *in ſum. peccat. p. 2. tit. 8. q. 3. & in ſumm. Decreti, de conſecrat. diſt. 2. art. 15.* Ioſeph. Angles *in floribus Theolog. in quæſt. de ſoluendo debitum, pag.* 346. Petr. Plac. *de delictis cap. 31. n. 7.* Cou. *in Clem. ſi furioſus p. 3. in initio num. 7* Nau. *in man. cap. 21. num. 51.* Medin. *p. 1. inſtr. de Confeſſores cap. 14. § 42. verſ. la primera, & cap. 16. §. 2. verſ. lo vndecimo*, Sim. Maiol. *de irregul. lib. 3. cap. 24. num. 3. verſ. tempus, & lib. 5. cap. 1. num. 8. cum ſeqq.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 5. num. 9. in fine, & ad l. 5. connub. num. 111. cum ſeq.* Paul. Fuſc. *lit. C. ſing.* 8. Stephan. de Gaëta *in repet. c. ad limina 30. q. 1. §. 6. nu.* 115. & 116. Anton. Cordub. *in quæſt. Theolog. lib. 1. q. 7.* Petr. à Nauarra *tom. 1. de reſtitut. lib. 2. cap. 1. num. 43. cum ſeqq.* Viuald. *in candel. aureo tit. de Sacram. Euchariſtia num.* 111. Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcientia p. 1. caſu* 8. Henriq. *in ſum. lib. 8. c. 51. §.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. c. 38. n.* 33. Valent. *tom. 4. diſp. 6. q. 8. puncto* 3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. n. 111. cum ſeqq.* Barthol. ab Angelis *de Sacram. dial. 4. §. 121.* Petr. de Ledeſm. *in ſum. p. 1. vbi de Euchariſtia c. 23. verſ. tertia concluſio*, Bonacin. *de Sacram. diſput. 4. q. 6. puncto 2. n. 3. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 3. c. 24.* Vaſq. *1. 2. diſp. 107. c. 1. & 2.*

2 *Et quidem cùm ex natura*, &c.] Notatur ad hoc quòd quoties pollutio ſequitur præter intentionem ex cauſa aliqua neceſſaria, vel conuenienti corpori, tunc nulla eſt culpa non deſiſtere à cauſa illa, quamuis in ea præuideatur pollutio inde ſubſequenda, quia ille patiens pollutionem potius patitur, quàm agat; ita docent S. Thom. *2. 2. q. 154. art. 5. in corpore*, Nau. *in man. cap. 16. num. 7.* Valent. *2. 2. diſput. 9. q. 3. puncto 3. §. cùm autem cauſa*, Petr. Nauar. *lib. 2. de reſtitut. cap. 3. dub. 2. de indirectè occidente nu. 131. in noua edit.* Iacob. de Graff. *d. p. 1. lib. 2. cap. 87. in fine*, Philiarch. *de officio Sacerd. tom. 1. p. 2. cap. 18. in fine.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 211. num. 1.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 9. diſput. 45. num. 4.* vbi *num.* 5. idem dicendum eſſe aſſerit, quamuis ea cauſa licita, in quam pollutio præuidetur, ſit illicita ratione circumſtantiæ extrinſecæ nihil ad pollutionem conferentis, & *num.* 6. hanc doctrinam temperat, niſi probabile conſenſus in pollutionis delectationem periculum ſubſit, tunc enim quantumuis cauſa licita ſit, eſt ab ea abſtinendum ſub culpa lethali.

Notatur etiam ad hoc quòd pollutio nocturna, quæ accidit ex ſuperfluitate vel infirmitate, non eſt timenda, nec impedit ſumptionem Euchariſtiæ, vt per Syluest. *in ſumm. verbo Euchariſtia 3. verſ. decimò quæritur, num. 1.* Nau. *in man. cap. 21. num. 51. verſ. minus autem*, Viual. *in candel. aureo p. 1. de Sacram. Euchar. num.* 110. Ludou. Beia *reſponſor. caſuum conſcienc. part. 1. caſu 8. ad fin.* Cordub. *quæſt. Theolog. lib. 1. q. 7.* Soar. *de Sacrament. diſputat. 68. art. 8. ſect. 2. verſ. dico igitur primò.* Vaſq. *tom. 3. de Euchar. diſput. 110. art. 7. num. 19. & 20.* Vnde ad expellendum ſemen corruptum, vel ad ſedandum pruritum licet refricare verenda cum periculo pollutionis, non tamen conſenſus in ea, vt poſt Sanch. Filliuc. Reginald. & Bonacin. quos refert & ſequitur, reſoluit Ioan. Sanci. *in ſuis diſput. ſelectis diſput. 21. num.* 29 & docet Villalob. *in ſumm. tom. 2. tract. 40. diffic. 16. num. 4. & 5.* vbi cum Sanch. *d. lib. 9. diſp. 17. num.* 19. ſubdit fas eſſe confricare verenda ad expellendum ſemen corruptum, licèt præter intentionem ſequatur veri ſeminis emiſſio, & licet fœmina id conatetur efficere, non ſolùm fricatione partium verendarum, ſed etiam cum intromiſſione digitorum vſque ad os vteri, & hanc opinionem tuetur etiam Bonacin. *de matrim. q. 4. puncto 10. n.* 12. Et ratio eſt, quia in his caſibus pollutio ſequitur præter intentionem operantis, refert Diana *reſol. moral. p. 2. tract. 2. miſcellan. reſol.* 56.

Cùm verò vltrà modum appetitus gula, &c.] Notatur ad hoc quòd pollutio præuiſa in gula veniali non obſtat ſumptioni Euchariſtiæ, ſicut obſtaret ſi gula eſſet mortalis, per S. Antonin. *p. 2. tit. 6. cap. 5. paulò poſt princip. verſ. & nota quòd quamuis*, Angel. *verbo pollutio in 2.* Syluest. *eod. verbo in fine, & verbo virginitas quæſt. 4.* Nau. *in man. cap. 16. num.* 8. & alios citatos à Sanch. *d. diſput. 45. num.* 17. Sed huiuſmodi pollutionem præuiſam in gulæ peccato etiam mortali, vt in ebrietate, vel nimia comeſtione mortali, non habere ſpecialem pollutionis malitiam mortalem, niſi ſit intenta, aut ſit probabile conſenſus periculum, colligitur ex Vaſq. *1. 2. quæſt. 74. artic. 8 diſput. 115. num. 9.* dum dicit eſſe peccatum mortale quoties applicatur cauſa, quæ ex ſe nullum alium habet effectum, & per ſe tendit ad pollutionem, vt tactus, ſecus ſi alium habeat effectum, vt crapula mortalis, & fauet Suar. *3. p. quæſt. 80. art. 7. paulo princ.* vbi tradit tunc ſolùm in cauſa pollutionis reperiri culpam mortalem ratione pollutionis præuiſæ quando actio, quæ fuit cauſa pollutionis, ex natura ſua eſt turpis, & ordinata ad actus venereos excitandos, & conſummandos, ſecus quando illa actio in ſuo genere habet alias malitiam mortalem non tamen vt eſt cauſa pollutionis, ſequitur Sanch. *d. diſp. 45. num.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Præcepta omnia Legis Veteris, vel ſunt moralia, vel iudicialia, vel cæremonialia.*

2 *Moralia præcepta Legis Veteris adhuc durant, & immutabilia ſunt, quia ſcilicet naturalia erant, & vti talia hodie obligant.*

3 *Iudicia, & cæremonialia præcepta per aduentum Chriſti Domini, & Legis Euangelicæ promulgationem omnino ceſſarunt.*

4 *Iudicialia præcepta mortua ſunt, quia non habent vim obligandi, non tamen mortifera, quia per legem humanam ſuſcitari non inconuenit.*

5 *Cæremonialia præcepta, quà talia, & mortua ſunt, quia non obligant, & mortifera, quoniam per legem humanam ſuſcitari non poſſunt.*

6 *Cæremonialia præcepta, quæ non figurabant ad aduentum Chriſti, ſed ad deuotionem pertinebant, licitè Lege Euangelica retinentur.*

7 *Declaratur text. in præſenti in verſ. his itaque.*

8 *Cæremonialia præcepta quo tempore cœperunt eſſe mortifera, oſtenditur.*

9 *Euangelij ſufficiens promulgatio quo anno facta cenſeatur, oſtenditur.*

10 *Lex vetus quomodo aliquando ceſſauerit cùm à Deo data ſit, qui immutabilis eſt, & eam vt æternam ſtabiliuit, oſtenditur.*

11 *Euangelium dicitur Græco nomine, quaſi bonum, optatum, ſeu fauſtum afferens nuncium.*

12 *Lex noua dicitur ſcripta non quòd in lapideis tabulis, vt vetus, vel atramento ſcripta ſit, ſed in cordibus hominum, & num. 13. reſpondetur aliquibus obiectionibus.*

14 *Euangelica lex ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, at verò lex vetus per Angelos ordinata eſt.*

15 *Lex vetus ad tempus duratura data eſt, Euangelica vero vſque ad finem mundi.*

16 *Lex vetus pro ſolo populo Iſraelitico data eſt, lex verò Euangelica non ſoli populo illi, ſed vniuerſo mundo, omnique creaturæ data eſt.*

17 *Infideles bello compelli non debent ſuſcipere Euangelium cùm non inuiti, ſed volentes Chriſtianam Fidem ſuſcipere teneantur.*

18 *Lex vetus ſenſibile, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat, lex vero Euangelica bona ſpiritualia.*

19 *Lex vetus onus graue, & importabile, lex noua ſuaue dicitur continere.*

CAP. Non eſt. vlt.

1 PRæceptorum omnium Legis Veteris imperfectam diuiſionem tradit Gratian. *in præſenti*, optima verò illa eſt, quæ etiam in tria membra fit, quòd ſcilicet vel ſint moralia, vel iudicialia, vel cæremonialia, ex auctoritate *Deuteron. cap. 6.* hæc ſunt præcepta cæremoniæ, atque iudicia, quæ mandauit Dominus, &c. explicant D. Thom. 1. 2. *quæſt. 99. art. 1. cum ſeqq.* Sot. *de iuſtit. lib. 2. quæſt. 2. art. 1.* Sayr. *in claui Regia lib 4. cap. 1. à num. 6.* latè Comel. de Cornel. *in fine comment. ad Pentateuchum*, Cou. *lib. 1. var. cap. 17. num. 1. poſt princ.* cuius diuiſionis conuenientiam aliqui explicant in eo conſiſtere, quoniam cùm humanę actiones inſtitui debeant, vel in ordine ad Deum, vel in ordine ad proximum, vel in ordine ad ſe ipſum, per cæremonialia inquiunt homines inſtitui ad cultum Deo exibendum, per iudicialia ad iuſtitiam, & æquabilitatem cum proximo, per moralia ad actiones proprias in ordine ad ſeipſum componendas; ſed non plenè ſatisfacit ſi aduertas per moralia quoque ad Deum, & proximum homines in multis ordinari, vt ex præceptis Decalogi apparet. Moràlia igitur ſunt naturales obligationes, quæ verſantur circa actus vitiorum, & virtutum, oſtendúntque quomodo malum fugiendum, & bonum ſit faciendum, quia verò vltra obligationes naturales in lege ponebantur alia præcepta poſitiua, & hæc vel ad cultum Religionis, vel ad ciuilem, & politicam gubernationem ſpectabant, priora cæremonialia, poſteriora iudicialia dicta ſunt, ſignificauitque Paul. hanc trimembrem diſtinctionem *ad Roman. 7.* his verbis, *mandatum ſanctum, iuſtum, & bonum*; ſanctum ad cæremonialia videtur retuliſſe, quia ſpecialiter circa Dei cultum verſabantur, quæ autem Deo ſpecialiter dicantur, ſancta dicuntur, *capit. 1. in fine, de ſucceſſ. ab inteſt.* iuſtum ad iudicialia, bonum, id eſt, honeſtum ad moralia, vt aduertit S. Thom. *d. quæſt. 99. artic. 4.* quem omnes ſequuntur. Quamuis autem in eadem Lege Veteri aliqua eſſent conſilia ſeu mandata, quæ non obligabant cum tanto rigore ſicut præcepta, veluti de votis emittendis, hæc tamen, & alia ſimilia ad aliquod ex prædictis tribus membris neceſſariò reducuntur. nam conſilium, & obligatio vouendi quamuis in materia cæremoniali ſit, in ſe tamen morale eſt, iuxta illud Pſalmi 25. *Vouete, & reddite*, de quo *in cap. magnæ, de voto*, atque ita diuiſionem illam in tria membra adæquatam eſſe D. Thom. *dict. articul. 4.* & alij communiter concludunt, vt conſtat ex præcitatis.

Inter hæc autem præcepta notabilis eſt differen- 2
tia, nam moralia adhuc durant, & immutabilia ſunt,
quia ſcilicet naturalia erant, & vti talia hodie obligant, non verò quatenus legalia, vt probat Gratian. *in
præſenti.* Iudicialia verò, & cæremonialia per aduen-
tum Chriſti Domini, & Legis Euangelicæ promul- 3
gationem omninò ceſſarunt, iuxta *cap. 1. de purificat. poſt. partum, cap. tranſlato, de conſtitut.* ex quibus notauit S. Thom. 1. 2. *quæſt. 103. art. 4. iuncta quæſt. 104. art. 3.* ex quo etiam notabilis inter iudicialia, & cæremonialia colligitur differentia, quamuis enim vtra-
que per aduentum Chriſti ſint euacuata, iudicialia ta- 4
men mortua ſunt, quia non habent vim obligandi, non tamen mortifera, quia per legem humanam ſuſcitari non inconuenit, vt in præcepto de decimis ſoluendis, quòd licèt quoad congruam ſuſtentationem iuris naturalis ſit, quoad quotam tamen, id eſt, decimam partem fructuum, tanquam eccleſiaſticum hodie obligat, quia lex Canonica legem illam veterem renouauit, vt notant omnes per text. *ibi in cap. Parochianos de decimis*, quos *ibi* ad ſaturitatem citauimus, & in multis aliis, de quibus *in toto tit. de iniur. & in cap. 1. de homicid.* & paſſim alibi.

Per contrarium verò cæremonialia quà talia, & mor- 5
tua ſunt, quia non obligant, & mortifera, quoniam per legem humanam ſuſcitari non poterunt, cùm enim quà cæremonialia principaliter, & per ſe inſtituta ſint ad figuranda Chriſti venturi myſteria, illorum obſeruatio poſt Chriſti aduentum præiudicat fidei veritati, quà profitemur Chriſtum veniſſe, & myſteria omnia, quorum illæ cæremoniæ erant figuræ, iam impleta eſſe, vnde meritò tales cæremonias obſeruantes, vt verè hæretici condemnantur, *in cap. 3. & in cap. contra Chriſtianos, de hæret. lib. 6.* proſequitur latiſſimè Albertin. *in rub. illius tit. q. 12. §. 4. n. 11. cum ſeqq.* Brun. *de cæremon. lib. 4. cap. 8.*

Dixi, *quà talia*, quia illa quæ non figurabant ad 6
aduentum Chriſti, ſed ad deuotionem pertinebant, licitè Lege Euangelica retinentur, vt ſunt templa,

vestes,

veſtes, altare, & ſimilia, quæ & rem, & nomen tenent, vſu tamen, ſignificatione, & intentione differunt poſt Chriſti aduentum, vt explicat D. Auguſt. *epiſt.*86. comprobat text. *in cap.* 1 *de conſecr. diſt.* 1. latè proſequitur Brun. *citato loco*, & Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſiæ lib.* 1. *capit.* 2. *cum ſeqq.* ſecus etiam in aliquibus præceptis iudicialibus, licèt detur aliqua ſignificatio in futurum, quia tamen id erat in conſequentiam, lege Canonica ſuſcitari non inconuenit, vt in præcepto de decimis explicat D. Thom. *dict. quæſt.* 87 *art.* 1.

Hinc etiam patet intellectus ad text. *in præſenti*,
7 *in verſ. his itaque*, dum docet præcepta cæremonialia, veluti de Agno, & ſimilia, licèt quoad ſuperficiem videantur mutata, tamen ſecundùm moralem intelligentiam, & myſticam interpretationem, mutabilitatem neſcire nonnulli explicant, ex doctrina S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 99. *artic.* 3. *ad.* 2. quòd præcepta cæremonialia aliqua ex parte ad legem naturalem pertinebant, ex alia verò ad cæremonias, vt exemplo de Sabbato ſanctificando, quòd enim Deus colatur præceptum naturale eſt, quòd verò Sabbatum ad diuinum cultum determinaretur cæremoniale eſt, & ad legem poſitiuam pertinet, vt notant omnes *in capit. licet, de feriis*, atque ita inquiunt ex ea parte, qua naturale eſt, adhuc durare, ceſſaſſe verò ex ea, qua cæremoniale erat. Sed alius videtur illorum verborum ſenſus ſi aduertas myſticam interpretationem idem eſſe, quod abſconditum, ſeu latentem, per quam aliud, ſeu plus intelligitur, quàm littera, & verba ſonant *cap.* 1. *in princ. verſ. ad exhibendum, de ſacra vnct.* ideò meliùs explicabis eum Bruno, & Albertino *dictis locis*, ſenſum Gratiani *in præſenti* eſſe quòd licèt cæremonialia præcepta ſecundùm corticem litteræ ceſſauerint, & iam non obligent, quoad moralem tamen ſenſum, & myſticam interpretationem, quæ ſub illo verborum cortice latebat, adhuc durant, & licitè ſeruari poſſunt, & debent, quod exemplis ſit manifeſtiſſimum. *Deuteron.* 22. dicitur, *non arabis in boue ſimul, & aſino, non indueris veſtimento, quod ex lana, linóque contextum eſt*, ſi ſolam verborum ſuperficiem conſideres, ceſſabit omninò præceptum, nec enim in boue, & aſino arare, nec ea lana, & lino veſtes contextas induere vetamur in lege Euangelica, ſecus ſi myſticam interpretationem attendas, ſecundùm quam in illis verbis præcipiebatur ne homines diſparis Religionis, vel profeſſionis inſimul ſociarentur, vt interpretatur *cap. in noua* 16. *quæſt.* 7. *& cap. cauſam* 27. *de elect.* iuncta *Clem.* 1. *eod. tit.* ex quibus conſtat ſecundum hunc ſenſum præcepta illa non ceſſaſſe, ſed adhuc durare, vel ſi ſenſus ad hos deriuetur; qui in Chriſtiana Religione miſcent Iudaicos ritus, & Circumciſionem cum Baptiſmo, vt ſentit Pieri. *hierogl. lib.* 4. *verſ. verſicoloris*, & damnatam eſſe hereſim inquit text. *in cap. maiores, in princ. verſ. abſit, de Baptiſmo.* Aliud exemplum de præcepto de non edendis carnibus porcinis, adducit Albert. *d. loco*, & rectè procedit ſi aduertas animal illud hominis laſciui, & luxurioſi hieroglyphicum Ægyptiis fuiſſe, & ſentit Horat. *in epiſt.* dum inquit, *Epicurei de grege porcorum*, explicat Pier. *lib.* 19. *§. luxurioſæ delitiæ.*

8 De tempore autem, quo cæremonialia præcepta cœperant eſſe mortifera, celebris eſt inter ſcribentes controuerſia. Diuus enim Hieronymus inquit ſtatim poſt Chriſti ſacratiſſimã Paſſionem, per quam omnia Legis veteris conſummata ſunt, quando *Ioan.* 19. dixit, *conſummatum eſt*, & Sacerdotium tranſlatum fuit, in cuius rei ſignum velum Templi ſciſſum fuiſſe interpretes adnotarunt, nec deinceps licitum fuit in cæremoniis Legis veteris ſpem ponere, iuxta illud Pauli, *ſi circumcidimini, Chriſtus nihil vobis prodeſt*, & refertur *in d. cap. maiores, in princ.* Verùm D. Auguſtinus, quem ſequitur S. Thom. 1. 2. *quæſt.* 103. *artic.* 4. & communis ſchola Theologorum, vt conſtat ex Sot. *de iuſtitia lib.* 2. *quæſt.* 5. *artic.* 4. Albertin. *dict. §.* 4. *à num.* 20. & multis, quos latiſſimè refert Henriq. *lib.* 1. *cap.* 2 *§.* 4. quibus adde Suar. *tom.* 3. *diſp.* 27. *ſect.* 4. reſoluunt Legem veterem mortuam ſtatim fuiſſe per mortem Chriſti, vt primæ ſententiæ fundamenta concludunt, non tamen mortiferam, niſi poſt ſufficientem Euangelij promulgationem, ad quam vſque inquiunt licitum fuiſſe, qui ex Iudæis conuertebantur, eam obſeruare. Pro qua ſententia ſolet expendi Conc. Trid. *ſeſſ.* 6. *cap.* 4. ibi, *poſt Euangelium promulgatum.* Sic Paulus poſt Chriſti Paſſionem circumcidit Timotheum *Act. cap.* 16. *& cap.* 21. purificauit ſe, atque e iã more Nazaræorum caput totondit, & Petrus ſe a Gentibus ſegregabat, licitè quidem, & à Pauli *ad Galat.* 2. reprehenſione liberum reddunt Patres, ex quibus explicat latè Card. Baron. *tom.* 1. *anno Chriſti* 51. *cap.* 23. *cum ſeqq* Conueniénſque maximè fuit tempus illud veluti per diſpenſationem indulgeri, tum vt ſufficiens notitia nouæ Legis per promulgationem haberetur, tum etiam vt lex vetus, & Synagoga religioſe, & cum honore aliquo ſepeliretur: quemadmodum enim defunctorum corpora propinquorum officiis ad ſepulturam ducuntur, nec continuò deterenda ſunt; ſic Lex vetus aliquo tempore poſt Chriſti aduentum vt mortuam ſeruari non inconuenit, ita ſcilicet vt ſpem in ea non ponerent quaſi ad ſalutem neceſſaria, vt poſt D. Thom. explicant omnes proximè citati, & optimè Brun. *dict. cap.* 8. *pag.* 3.

Quo autem anno ſufficiens Euangelij promulgatio facta cenſeatur, variæ etiam ſunt Patrum ſenten- 9
tiæ, alij enim id referunt ad diem Pentecoſtes, in quo *Actor.* 2. Apoſtoli Spiritu ſancto repleti ſunt, & ſummus ille præco Petrus in Regia Vrbe Hieruſalem ſummam doctrinæ Euangelicæ explicauit. Alij verò probabilius cenſent fuiſſe tempus excidij Hieruſalem facti a Tito, & Veſpaſiano anno XL. poſt Chriſti Paſſionem, quo tempore mortui erant omnes Apoſtoli, atque etiam vltimus Ioannes, qui per omnes Orbis Prouincias diuiſi in vniuerſa terra Euangelicam doctrinam prædicauerant, iuxta illud Pſalmi 18. *In omnem terram exiuit ſonus eorum*, &c. iuncta auctoritate Pauli ad Coloſ. 1. *Euangelium, quod audiſtis, prædicatum eſt in vniuerſa creatura*, atque ita multis adductis ex antiquioribus, & recentioribus concludit Henriquez *d. c.* 2. *§.* 7. quem vide.

Si verò quærat aliquis quomodo Lex vetus ali- 10
quando ceſſauerit cùm à Deo data ſit, qui immutabilis eſt, & eam vt æternam ſtabiliuit, Circumciſio enim Geneſ. 17. *Fœdus æternum*, & ritus Agni Paſchalis *Exodi* 12. ſempiternus dicitur; reſpondebitur cum D. Auguſtino, quem ſequitur S. Thom. *ad Hebræ.* 7 *lect.* 3. Brun. *d. capit.* 8 *pag.* 5. Albertin. *num.* 16. *dictis locis*, diuinam prouidentiam immobilem ſemper permanſiſſe, legem autem pro temporum diuerſitate mutationem recepiſſe, vt de legibus humanis, inquit Pont. *in cap. non debet, de conſang. & affinit.* ca tamen inter vtraſque adhibita differentia, quòd humanæ licèt à principio vt perpetuæ duraturæ ſtatuantur, mutatione tamen temporum, & rerum mutationem admittunt; hæc verò Lex diuina ſtatim à principio ad tempus data eſt, vt docet Paul. *ad Galat.* 3. lex poſita eſt donec veniret ad ſemen, ideſt, Chriſtus, de quo promiſſum dixerat, *ſemini tuo, qui eſt Chriſtus*, & conſonat auctoritas Lucæ cap. 16. *lex & Prophetæ vſque ad Ioannem*, & ex ipſa Lege veteri ſunt apertiſſima teſtimonia, in primis illud *Hierem. cap.* 31.

vbi promittitur fœdus nouum, dicendo autem nouum vetauit prius, vt explicat Paul. *ad Hebra.* 8. Deinde Leuit. 26. *vetera nouis ſuperuenientibus abycietis*, & tandem Malachiæ cap. 1. *non eſt mihi voluntas in vobis, dixit Dominus, & munus non ſuſcipiam de manu veſtra*, &c. quæ ſequuntur iuncta interpretatione Concilij Trid. *ſeſſ.* 22. *cap.* 1. vbi illam auctoritatem accommodat ad puriſſimum Euchariſtiæ Sacramentum, in quod cultus Legis veteris commutandus. Vlteriùs optima ſimilitudine confirmatur, quemadmodum enim paterfamilias pro diuerſitate temporum diuerſas gubernandi normas ſuis accommodat, ita non inconuenit quòd Deus populo ſuo olim leges tribuerit illi tempori conuenientes, & quibus Chriſtus venturus ſperabatur, diuerſas autem poſt ipſius Chriſti aduentum, & adimpleta omnia, quorum lex vmbra & figura erat, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 10. *hæc autem omnia in figura contingebant illis*; ſicut etiam Euangelij pædagogum legem vocat idem Paul. *ad Galat.* 3. quaſi hæc pro pueris, & infirmis, illud pro viris iam perfectis datum ſit. Ad auctoritates verò quibus probatur precepta illius legis data eſſe vt perpetuò duratura, dupliciter reſpondetur, primò perpetua cenſeri vel in ſe, vel in myſteriis, quæ repræſentabat, ſicut ritus agni Paſchalis durat in vero agno Chriſto per illum repræſentato, vt in ſimili de promiſſione bonorum temporalium agens explicat Nicolaus de Lyra *in Exod.* 15. Vel ſecundò reſpondetur illam particulam, *in æternum*, non ſemper ſignificare æternam permanentiam vſque ad finem ſeculi, ſed aliquando durationem longæuam, & indefinitam, vnde *Exod.* 15. additur, *in æternum & vltrà*; quare in æternum ea precepta non impropriè dicuntur conſtituta, quia per tempus à Deo prædeſtinatum ſunt conſtituta, intra quod nemo ea mutare poterat, atque ita interpretatur Abulenſ. *in Exod. cap.* 18.

11 Sublata igitur Lege veteri, Lex ſucceſſit Euangelica, quæ eſt ſecunda legis diuinæ ſcriptæ ſpecies, dicitúrque Euangelium Græco nomine, quaſi bonum, optatum, ſeu fauſtum afferens nuncium, quid enim eo nuncio lætius? quo annunciatur filium Dei procurandæ ſalutis noſtræ cauſa hominem factum, mortéque ſua peccata noſtra condonari, ſolui inimicitiam inter Deum & hominem, vt inquit Concil. Colonien. *in explicat. Decalogi* §. *lex noua*, explicat optime Maldonat. *in explicat. Euangely cap.* 1. in eandémque coincidunt plures aliæ acceptationes, & deſcriptiones, quas adducit Viuald. *in candel. aureo p.* 4. *cap* 7. *à num.* 2.

12 Dicitur autem ſcripta lex noua, non quòd in lapideis tabulis, vt vetus, vel atramento ſcripta ſit, ſed in cordibus hominum, vt docet Paul. 2. *ad Corinth. c.* 3. *& ad Hebræos, cap.* 7. adducens illud Hieremiæ 31. *Dabo legem meam in viſceribus eorũ*, explicat D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 106. *art.* 1. Sot. *lib.* 1. *quæſt.* 7. *art.* 1. Viuald. *in candel. aureo part.* 4. *cap.* 7. *num.* 11. multiplicem eius differentiæ adducentes rationem; inter quas præcipua illa eſt, quam adducit D. Thom. quòd ſcilicet vnaquæque res illud videtur eſſe, quod in ea eſt potiſſimum, quia verò illud in quod præcipuè Lex Euangelica conſiſtit, eſt gratia Spiritus ſancti, quæ datur per fidem Chriſti, ex dicta auctoritate Ioan. 1. *gratia facta per Ieſum Chriſtum*, vnde ipſius aduentus plenitudo temporis dicitur in Trident. *ſeſſ.* 6. *cap.* 1. *&* 2. vbi hanc vtriuſque Legis explicant differentiam, & Paul. *ad Romanos* 8. Euangelium Legem Spiritus appellauit, & nos Gratiæ legem antonomaſticè appellamus, quia vetus pœnas, noua autem veniam promittit, & miſericordiam pœnitentibus, explicat text. opt. *in cap. hæc autem cap. in lege* 23. *quæſt.* 4. cùm ergo gratia non ſcribatur exteriùs, ſed interiùs in anima infundatur, meritò Lex Euangelica non atramento, ſed in cordibus ſcripta dicitur.

Contra quam rationem nonnulli replicant quòd 13
licèt Lex Euangelica præcipuè gratiam promittat, eáque ſit in anima, gratia tamen ipſa non eſt lex, ſed effectus legis, lex verò circa agenda exteriùs dari oportuit, cùm detur hominibus, qui ſenſibus vtuntur, quod ſi exteriùs dari oportuit, ſcripto potius quàm verbo dari debuit, quia ſcripturæ permanent, & certiores ſunt quàm verba, pluſque veritas oculata fide, quàm per aures animis hominum infigitur, vt Iuſtinian. inquit *in* §. *vlt. Inſtit. de gradib.* vbi gloſſ. adducit illud Horatij, *Segnius irritant animos*, &c. iunctis multis, quæ eleganter adducit Ferrand. *ad iuris partes libr.* 2. *capit.* 86. Sed reſpondetur argumentum concludere oportuiſſe Legem Euangelicam ſenſibiliter, & exteriùs proponi, ſed non inde ſequitur neceſſarium fuiſſe vt ab ipſo Chriſto ſcriberetur, tum quia id, quod ſcribere oporteret, poterat ſufficienter fieri per ſuos miniſtros, Apoſtolos ſcilicet, tum quia per ſe, & abſolutè non erat neceſſarium, quia traditio Eccleſiæ cum interna, & ſpeciali gubernatione Spiritus ſancti ſufficiens erat ad conſeruandam memoriam huius legis Chriſti verbo prædicatæ, vt enim inquit Chryſoſt. *in prologo ſuper Matth.* vice librorum gratia Spiritus ſancti deberemus vti; ſed quia illam excuſſimus, literæ ſunt inuentæ, refert Sot. *dict. artic.* 1. vbi præterea explicat Legem Euangelicam non conſiſtere in externis verbis ſine Spiritus ſancti gratia, vt eleganter etiam inquit text. *in capit. Marcion.* 1. *quæſt.* 1. Sed in fide etiam & eius dictamine, quod ab ipſo Deo mentibus imprimitur, quia verò hæc fides viua eſſe debet per gratiam, quam efficaciter hæc lex confert, ex Conc. Trid. *vbi proximè* meritò dicitur lex cordibus indita. Vnde iam explicatur difficultas, quæ ſtatim hic ſuboritur, videtur enim ex dictis inferri nullam inter legem naturalem, & Euangelicam remanere differentiam, cùm vtraque mentibus hominum ſit indita, iuxta modò dicta, iunctis iis, quæ de lege naturali *ſupra* reſoluimus; ſed reſpondetur quòd licèt vtraque mentibus ſit indita, in eo tamen differunt, quia lex naturæ eſt notitia naturalis, quæ à natura ipſa animis noſtris indita eſt, & concreta gentibus etiam non incognita, iuxta præcitatam Pauli auctoritatem *ad Roman.* 2. gentes, quæ legem non habent, naturaliter faciunt, quæ ſunt legis, at verò Euangelica non eſt notitia naturaliter nobis indita, ſed myſterium à ſeculis abſconditum ſupernaturaliter nobis per Chriſtum reuelatum, iuxta illud Ioan. 1. *Deum nemo vidit vnquam: vnigenitus filius, qui eſt in ſinu patris, ipſe enarrauit nobis*, atque ita hanc differentiam notarunt D. Thom. & Sot. *ad 2. dictis locis*, & latiùs explicat Colonien. Concil. *vbi ſuprà, verſ. ex præcedentibus.*

Vnde iam ex dictis colliguntur plures differentiæ
inter Legem veterem, & Euangelicam, ſeu excellentię, quibus hæc illam antecellit, quas latè proſequuntur Albertin. *dict. quæſt.* 12. § *à num.* 24. Sot. *dict. lib.* 2. *quæſt.* 8. *art.* 2. *ad argumenta*, Viuald. *dict. cap.* 6. *à num.* 23. Prima eſt quòd Lex vetus ſcripta eſt in tabulis lapideis, Euangelica in cordibus hominum, ex modò dictis. Ex qua proximè ſecunda conſequitur differentia, nam Euangelica ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, Matth. cap. 5. *Aperiens os ſuum docebat eos*, quæ verba non pleonaſmum, ſed myſterium aliquod, & maximum continere norant Patres, & primum, quod ad noſtrum facit propoſitum, illud eſſe volunt B. Auguſtinus, & Gregorius quòd Chriſtus, qui antè Prophetarum os aperiebat. nunc

ſuum

ſuum aperiens docebat. *Beati pauperes*, &c. vt videtur explicaſſe D. Paul. *ad Hebr.* 1. dum inquit, *Olim Deus loquens in Patribus, in Prophetis, nouiſſimè diebus iſtis loquutus eſt nobis in filio*, quem ita explicat Sot. *d. lib.* 2. *q.* 1. *art.* 2. *concl.* 3. atque ita plura referens hoc non improbat Maldonat. *eod. cap.* 5. *verſ. ſecundo.* At verò Lex vetus per Angelos ordinata eſt, & Moyſis miniſterio promulgata, ex dicta auctoritate Pauli ad Galat. 3. *Lex data eſt per Angelos in manu mediatoris*, & Act. 7. *hic eſt qui fuit in ſolitudine cum Angelo, qui accepit verba vitæ dare nobis*, & inferiùs, *qui accepiſtis legem in diſpoſitione Angelorum*, quod ad illius legis imperfectionem pertinere docuit D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 98. *art.* 3. Cùm enim lex eſſet ſeruitutis, per miniſtros inferiores dari conueniens erat, quòd verè Deus immediatè in perſona ſua hominibus loqueretur, eiſque legem daret, perfectio erat, quæ Euangelicæ legi reſeruabatur.

15 Tertia differentia eſt, quòd Vetus ad tempus duratura data eſt, vt ſuprà oſtendimus, Euangelica verò vſque ad finem mundi: certum enim eſt nunquam abrogandam, vel in aliam legem, quæ hominibus viatoribus conueniat, commutandam. Vnde *Lucæ.* 1. Regnum Chriſti æternum dicitur, & *Matth. vlt.* promiſit Chriſtus *Ecce ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſæculi*, & *Pſalm.* 109. iuncta auctoritate Pauli *ad Hebræos* 7. Sacerdotium æternum. Connexio autem inter Legem, & Sacerdotium notiſſima eſt ex text. *in cap. tranſlato, de conſtit.* Sic etiam in forma Calicis ex antiquiſſima Eccleſiæ traditione dicitur, Noui, & æterni teſtamenti myſterium, explicat Innoc. III. *in cap. cùm Marthæ, in princ. de celebrat. Miſſar.* vbi *in verſ. cæterùm*, hanc inter Nouum, & Vetus Teſtamentum notat differentiam, quòd vetus fuit tranſitorium, nouum æternum eſt, & reſoluit D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 106. *art.* 4. Albertin. *d* §. 4. *num.* 35. *verſ.* 7. Sor. *d. lib.* 2. *quæſt.* 7. *art.* 4.

16 Quarta differentia eſt quòd Lex vetus pro ſolo populo Iſraelitico data eſt, vt ex ipſius verbis apertè colligitur, quæ ſemper ad populum illum diriguntur Deuteron. cap. 1. & Exod. 19. *Eritis mihi in populum peculiarem*, & Pſalm. 149. *non fecit taliter omni nationi*, Vnde Paul. *ad Roman.* 4. interrogat quæ vtilitas circumciſionis? & reſpondet multùm per omnem modum, quia credita ſunt illis eloquia Dei, & *cap.* 3. quorum adoptio, & legiſlatio. Ex quibus ita reſoluit D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 98. *art.* 4. & 5. Sot. *d. lib.* 2. *quæſt.* 1. *art.* 3. apud quos vide rationes quare huic populo ſpecialiter, non verò aliis lex illa data ſit. At verò Lex Euangelica non ſoli populo illi, ſed vniuerſo mundo, omnique creaturæ data eſt, vt conſtat ex verbis Chriſti Domini Lucæ 16. *Euntes in mundum vniuerſum prædicate Euangelium omni creaturæ*, id eſt, omnibus hominibus, vt videtur declaraſſe Matth. cap. vlt. in fine, *Docete omnes gentes*, vt eleganter ibi explicauit Maldonat. atque rationem quare Matth. 10. *Mittens Apoſtolos*, præcepit, *in viam gentium ne abieritis*, &c. Nunc verò eos dimittit in vniuerſam terram ibi vide, not. atque hanc vtriuſque Legis differentiam Sot. *d. quæſt.* 8. *art.* 1. *verſ.* 4.

17 * Vnde Albertin. poſt Ioan. Maior. *in d. rub. de hæret. quæſt.* 8. *num.* 4. *cum ſeqq.* & Caſtr. *de iuſta hæretic punit. lib.* 2. *cap.* 14. atque alij grauiſſimi Auctores colligebant iuſtam cauſam inferendi bellum infidelibus, qui fidem Chriſti nunquam ſuſceperunt, hanc eſſe, ſi Euangelium, Fidémque Chriſtianam ſuſcipere recuſant, quia cùm ex modò dictis ad id lege diuina teneantur, meritò inquiunt eam ſuſcipere etiam bello compelli poſſe, eámque ſufficientem fuiſſe cauſam vt Indis noui Orbis bellum iuſtè inferretur, atque vt Hiſpanis ſubiicerentur. Sed verius, & receptius eſt, ex eo quòd Euangelium ſuſcipere teneantur, non inferri quòd bello compelli debeant, cùm non inuiti, ſed volentes Chriſtianam Fidem ſuſcipere debeant, atque ita decidit Tolet. Concil. *in cap. de Iudæis* 45. *diſt. c. diſpar.* 23. *q.* 8. text. opt *in l. Chriſtianis C. de paganis*, ex quibus latè comprobant Victor. *in relect.* 5. *de Indis ſect.* 2. *à num.* 7. & *omninò num.* 15. Con. *in reg peccatum, part.* 2. §. 10. *per tot.* & deducitur ex doctrina D. Thom. 2. 2. *q.* 10. *art.* 8. & 9. ex quo notauit Henriquez *in ſum lib.* 2. *cap.* 4. §. 8 & latiſſimè proſequuntur Bannes *ead q.* 10. *art* 10 *dubit.* 3. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 105. *in fin.* & *diſput.* 106 *per totum.*

18 Quinta differentia ea eſt quòd Lex vetus ſenſibile, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat, iuxta illud Eſaiæ cap. 1. *Si volueritis, & audieritis me, bona terræ comedetis*; at verò Euangelica bona ſpiritualia, vt conſtat ex initio prædicationis ipſius Chriſti Matth. 4 *Pœnitentiam agite, appropinquauit enim Regnum Cælorum*, & Matth. 5. *Beati pauperes*, &c. vnde etiam Lex vetus dicitur externos tantummodo actus præcipere, non autem internos. Quare etiam Chriſtus Matth. 5. *Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquam Scribarum, & Phariſæorum, non intrabitis in Regnum Cælorum*, quibus verbis clariſſimè opponit virtutem, & excellentiam Legis Euangelicæ Legi Veteri, atque ita hanc etiam differentiam notarunt Sot. & Viuald. *dictis locis*; & *cap.* 7. *num.* 4. Sayr. *dict lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 4.

19 Sexta differentia eſt, quòd Lex vetus onus graue, & importabile, lex noua ſuaue dicitur continere, tum quia hæc ad opera, & præcepta inducit per charitatem, & amorem, illa pœnarum timore, vt proſequitur text. *in d. cap. hac autem* §. *in lege* 23. *q.* 4. indéque eleganter D. Auguſt. *in lib. contra Adimantum* dicit, breuis differentia Legis, & Euangelij eſt timor, & amor, tum etiam quia Legis veteris innumera erant præcepta, & nonnulla difficillima, ſexcenta enim in ea connumerari ex Rabbinis aduertit Albertin. *d. q.* 12. §. 4 *num.* 26. & ſexcenta & tredecim, quia tot ſunt oſſa in humano corpore, poſt Albertum Magnum, & alios notat Viuald. *d. cap.* 6. Lex verò Euangelica pauciora habet præcepta, moralia enim non obligant qua talia, ſed quia naturalia ſunt, iudicialia verò nulla poſuit Chriſtus, cæremonialia autem pauciſſima ſunt, pauciſque & manifeſtis Sacramentorum ritibus continentur, ſeptem ſcilicet, quæ omnia non omnibus ſunt neceſſaria. Quod verò maiorem aliquam habet difficultatem Confeſſio eſt auricularis, quæ tamen difficultas maximis aliis vtilitatibus compenſatur, propter quas, quod de virtute dicebat Plato, de Confeſſionis præcepto dici ſolet radices amaras eſſe, fructus verò ſuauiſſimos, atque ita hanc differentiam poſt D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 108. *art.* 4. proſequitur latè Albertin. *d.* §. 4. *à num.* 24. Sot. *d. q.* 8. *art.* 2. *per tot.* Viual *d. cap.* 7. *à num.* 12. Sayr. *d. num.* 4. *verſ denique.*

§. His itaque.

Manet immobile.) Notatur ad hoc quòd præcepta moralia veteris legis non expirarunt à paſſo Chriſto, quia ſunt naturalia, & permanebunt in perpetuum, vt per Greg. Lop. *l.* 32. *gloſſ.* 3. *verſ. vt dixi ſuperius, tit.* 9. *part.* 6. Roch. *in cap. vlt. de conſuetud. ſect.* 2. *num.* 1. Rebuff. *tom.* 3 *ad leges Galliæ, in præfat. tit. de conſuetud. n.* 45. Nauar. *de datis & promiſ* 9. *octaui noto, num.* 13. *poſt princip.*

Ex quo Cain, &c.) Gratianus *in præſenti* credit ius conſuetudinarium ab eo tempore exordium habuiſſe, ex quo Cain ciuitatem ædificaſſe legitur, &

ſic poſtquam homines conuenientes in vnum cœperunt ſimul habitare, ita Roch. *de conſuet. in præfat. num.* 2. Rebuff. *d. loco num.* 5. Nau. *in cap. nouit. de iudic. notab.* 3. *num.* 154.

Distinctio VII.

SVMMARIVM.

1 *Legum iuſta præcepta quis primus gentes docuit non bene conſtat.*
2 *Romulus legum initium poſuit, editis ſcilicet Legibus Curiatis, Numa verò multa addidit, quæ legibus Romuli deerant.*
3 *Leges de rebus Diuinis, & Sacris primus explicauit Moyſes.*
4 *Rempublicam magis expedit optimis legum præceptis, quàm optimo Principe gubernari.*
5 *Principem, ſeu aliquam ſuperiorem poteſtatem in vnaquaque Republ. eſſe oportet, cui reliqui parere debeant.*
6 *Principum poteſtas in ferendis legibus quare ad Legem diuinam referatur, oſtenditur.*

Cap. Moyſes. I. *Iſidor.*

1 QVis fuerit primus, qui iuſta legum præcepta Gentes docuit non ſatis conſtat; quidam enim ad Cererem id referunt, Ouid. *Metamorph.* 15. Virgil. 4. *Æneid.* explicat Pierius *hyerog. lib.* 22. Alij vero ad Cain, & Nembroth, vt ex *Geneſ. cap.* 1. colligit Iſidor. relatus *in cap. vlt. ad fin.* 6. *diſt.* Græcis autem Phoronæus primùm leges dediſſe, Solonem Athenienſibus, Lycurgum, Lacedæmoniis, docet idem Iſidor. relatus *in præſenti text.* & alios aliis, vt proſequuntur Alex. ab Alex. *dierum genialium lib.* 6. *c.* 10. & Caſſan. *in Catalogo gloriæ mundi part.* 10. *conſil.* 19. Inter Romanos verò Romulo id tribuit Pomponius *in l.* 2. *ff. de origine iuris, in princ.* licèt eius ſucceſſori Numæ Pompilio id tribuat Iſidor. *in præſenti*; ſed facilè com-
2 ponuntur, certum eſt enim legum initium Romulum poſuiſſe, editis ſcilicet legibus Curiatis, quarum meminit Iurec. in. *in dict. l.* 2. *in princ. ff de orig. iuris*, explicat Alex. ab Alex. *dict. lib.* 1. *cap.* 17. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 18. *cap.* 13. *num.* 2. Sed quia deinde Numa Vrbem nouam conditam vi, & armis, iure, legibúſque ac moribus de integro condere parat, vt inquit Liu. *lib.* 1. *decad.* 1. multáque addidit, quæ legibus Romuli deerant, vt ſcribit Alicarnaſ. *lib.* 1. Vrbemque ipſam ad meliorem reduxit formam, & cumulatiſſimè ſatisfecit optimæ Reipub. gubernationi, vt proſequitur Carol. Sigon. *de iure antiquo Romanorum lib.* 1. *cap.* 3. non immeritò Numam auctorem fuiſſe legum Populi Romani ait Iſidorus. Illud tamen certum eſt leges de rebus Diuinis, & Sacris primum explicaſſe
3 Moyſen, vt docet *hic* Iſidorus, & comprobat latè Polyd. Virgil. *de inuentorib. rerum lib.* 2. *cap.* 1. vbi oſtendit ipſum Moyſen fuiſſe multò ante Cererem, Solonem, Lycurgum, & alios, qui primi legum Auctores traduntur. Non dicas tamen Moyſen tuliſſe Hebræis legem, ſed quam Deus latam à ſe ipſi Moyſi tradidit, illam eis promulgaſſe, ſecundùm S. Thom. 1. 2. *q.* 98. *art.* 1. 2. & 3. Modie. *in* §. *lex eſt, Inſtit. de iure nat. dub.* 1. *n.* 7. Nauar. *in princip. de pœnit. diſt.* 5. *num.* 7. Vaſq. 1. 1. *diſp.* 180. *cap.* 3. Intellige Deum non per ſe immediatè, ſed per Angelos Moyſi legé dediſſe, & antiquis Patriarchis apparuiſſe, vt obſeruant Petr. Thyræ. *lib.* 1. *de ſpirituum apparitionibus*, *c.* 4. *lib.* 1. *de apparit. viſib. c.* 24. & *lib.* 2. *de apparit. vocali, cap.* 15. & *lib.* 3. *de apparit. imagin. cap.* 15. Molin. *part.* 1. *quæſt.* 51. *diſp.* 2. *verſ. quod attinet*, Martin. Delri. *diſquiſit. magic. lib.* 4. *c.* 1. *quæſt.* 1. Valent. *tom.* 1. *diſp.* 4. *quæſt.* 2. *puncto* 2. Ribeira *in cap.* 1. *epiſt. ad Hebræos à num.* 3. Pereira *in cap.* 31. *Geneſ. diſp.* 1. & *in cap.* 3. *Exodi diſp.* 6. Pined. *in cap.* 1. *Iob, verſ. ſextò, in fine*, Barradas *tom.* 1. *concord. lib.* 1. *c.* 15. Lorin. *in cap.* 7. *Act. num.* 30. Suar. *de Angelis lib* 6. *cap.* 20. §. 25. *cum ſeqq.* & *de legib. lib.* 9. *cap.* 1.

Antiqua fuit inter veteres Philoſophos diſceptatio, 4
vtrùm expediret magis Remp. optimis legum præceptis, an verò optimo Principe gubernari, in qua ſemper eorum præualuit ſententia, qui pro bonis legibus pugnabant, vt docuit Ariſtot. 3. *Polyt. cap.* 11. & 12. & *ethic.* 5. *cap.* 4. quem deinde alij conſtat ſecuti ſunt, vt conſtat ex Franc. Patritio *de Regno lib.* 1. *in princ.* Sot. *de iuſtit. lib.* 1. *quæſt.* 5. *art.* 2. *ad* 4. Caſtr. Valent. & alij, ex quibus communem comprobat Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *capit.* 3. *numer.* 3. apud quos videbis vniuſcuiúſque partis rationes. Quamuis autem alij in contrarias abierint ſententias, nunquam tamen 5
aliquis dubitauit expedire, immo oportere in vnaquaque Republica eſſe aliquam ſuperiorem poteſtatem, ſeu Principem, cui reliqui parere debeant, eleganter enim ſcribit Cicer. 3. *de legib.* quòd ſine Imperio, nec domus vlla, nec ciuitas, nec gens, nec hominum vniuerſum genus ſtare, nec rerum natura omnis, nec ipſe Mundus poteſt, ratióque colligitur ex Tacito *annalium* 1. dum inquit, vnum eſt Imperij corpus, vnius animo regendum videtur, exornat latè Lipſius *Politicor. lib.* 2. *capit.* 1. & 2. Virgil. Polydor. *dict. cap.* 1. exemplóque brutorum animantium comprobat S. Hieronymus *in cap. in apibus* 7. *quæſt.* 1. & ex Philoſophis Cou. *practicar. cap.* 1. *num.* 2. Sic quamuis à principio homines in ſyluis vitam degerent, nullam colentes Religionem, nullúmque humanitatis officium, poſtquam tamen lumine ipſo naturali ducti ad ciuilem ſocietatem congregati ciuitates condere cœperunt, ſtatim intellexerunt ſine legibus, & iudicibus, qui iuſtitiam ſingulis adminiſtrarent, non poſſe conſiſtere, vt optimè docuit Iuſtinian. *in* §. *ſingulorum, Inſtit. de rerum diuiſ.* conſonat Iſidor. *in cap. vlt.* §. *ius verò* 6. *diſt.* eleganter proſequitur Conan. *comment. iuris Ciuilis lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 4. & *cap.* 7. *à princip.* & Luſitanos noſter Oſorius *de nobilit. ciuil.* §. 2. comprobátque totum hunc diſcurſum Iureconſ. Pompon. *in d. l.* 2. *in princip. ff. de origine iuris*; quamuis enim narret initio Romanæ Ciuitatis populum ſine certa lege, & ſine certo iure omnia agere inſtituiſſe, ideſt, ſine certis ſcriptis legibus, ſtatim tunc ſubiungit, quòd omnia manu à Regis gubernabantur, hi enim ex more, ac rationis & æquitatis præſcripto, quod ſibi rectum videbatur, præcipiebant.

Ex quibus colligitur ratio, quare Principum poteſtas 6
in ferendis legibus, & obligatio ſubditorum obediendi eorum præceptis ad legem diuinam referatur, ex Paul. *ad Roman.* 13. refertur *in capit. qui reſiſtet.* 11. *quæſt.* 3. & rurſus leges diuinitus dicuntur per ora Principum promulgatæ *in capit. vlt.* 16. *quæſt.* 3. quia ſcilicet Deus ipſe mediante lumine naturali Principibus hanc poteſtatem conceſſit, Prouerb. 8. *Per me Reges regnant, & legum conditores iuſta decernunt*, explicat Auguſt. *in c. quo iure* 8. *diſt.* exornat Couar. *d. c.* 1. *n.* 6.

Decem viros.] Qui fuerint enumerat Maraut. *de ordine iudic. part.* 3. *num.* 20.

Cap. Fuerunt. II.

DE legibus XII. tabularum, de quibus hic text. loquitur, videndi ſunt Conan. *lib.* 3. *de iure Ciuili*

uili

vill,cap.11. n.2.verſ. quo tempore, Alex. ab Alex. *lib.6. dierum genial.cap.10. non longè poſt.princip.verſ.ex his*, Anton. Auguſt.*de legibus,& ſenatuſconſ.pag.mihi* 217. Decian. *tract.crimin. lib.2. cap.26.* Azor. *inſtit. moral. part 1.lib.6.cap.63.per tot.*

DISTINCTIO VIII.

SVMMARIVM.

1 *Verba*, meum,*&* ſuum,*ſpectant ad dominium.*
2 *Meum dicitur, quod ex re mea prouenit.*
3 *Imperatorum conſtitutiones ſuper rebus Eccleſiaſticis non valent,niſi confirmata ſint ab Eccleſia.*

CAP. Quo iure. I. *Auguſtin.*

NOnne *iure humano* ,&c.] Notatur ,ad hoc quòd iure.humano, ſeu Gentium rerum diuiſio fuit introducta,de quo tamen vide S. Thom. 2.2. *quaſt.66. art. 2. ad 1.* Scot. *in 4.diſtinct.15. quaſt. 2. articul.1.* Conan. *lib. 1. iuris Ciuilis cap.6. num.5.* Medina. *in C. de rebus reſtit. quaſt.1.concl.5.verſ.quibus non obſtantibus* , Salon.2.2. *quaſt.4.art.1.& 2.* Molin *de iuſtit.tract.2.diſp.*·o *concl. 1.& 2.*Nau.*in cap.nouit.de iudic.notab.*:*.num.22 ad fin.* Mart.*de iuriſd.lib.1. cap.1. num.12.* At verò communiter receptum eſt omnem rerum diuiſionem virtualiter quidem iure Gentium fuiſſe inductam , non tamen actualiter, cùm plures ſint diuiſiones , quæ licèt ad illam iuris gentium diuiſionem , velut partes ad totum reducantur ; per ſe tamen conſideratæ non ad ius gentium , ſed ad Ciuile potiùs ſpectant. Nec contrarium reſoluit text. *in præſenti*, dum omnem tribuit diuiſionem iuri Ciuili , ibi ,*tolle iura Imperatorum* , &c. quia D. Auguſtinus *hic* omnes iuris opiniones ad duas tantùm reduxit , nempe ius humanum , & diuinum, proinde ſicut ius naturale ad diuinum , ita meritò ius gentium(quod conſtat eſſe humanum) ad ius Imperatorum reducitur.

1 In gloſſ. *Meus eſt.* ibi, *hac verba* meum , *&* ſuum *ſpectant ad dominium.*Ita Nauar.*comment.2.de Regularib.num.1.*Menoch. *conſ.456.num. 6.* Cald. Pereira *de emption. & vendit.cap.10.num.2.* Ego ipſe *in tract. de dictionib.vſufreq.dict.198.num.7.*ſecundùm Lugdunen. impreſſ. Meum enim dicitur,quòd ex re mea prouenit,
2 Menoch.*conſ.106.num.182.& num.236 & num.239.& conſil.115.num.60.*

In gloſſ.*Leges.* ibi,*conſtitutiones Imperatorum ſuper*
3 *rebus Eccleſiaſticis non valuiſſent,niſi poſtea confirmata fuiſſent ab Eccleſia.* Vide Azor.*inſtit moral.p.2.lib.10. cap.7.quaſt. 9.* Surd.*conſ.301.num.7.*Suar. *de legib.lib.3. cap.34.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.cap.164.num. 12.& 13.*Cardin. Baron.*tom.7.annalium Eccleſia anno Chriſti 565.pag.486.*Mart. *de iuriſdict. p.4.cent.1.caſu 1.num.21.& caſu 19.& caſu 86.num.10.& cent.2.caſu 137.num.6.*Fr.Anton.de Souſa *in relect.de cenſur.Bulla Cœna diſput.76.cap.15 num.4.*

CAP. Quæ contra mores. II.

VIde dicta *in collectan.ad cap. illa inf.12. diſt.* Et notatur hic text. ad hoc quòd aduersùs naturale ius nulla conſuetudine agere licet, vt per Sylu. *in ſum. verbo conſuetudo* §.1.*num.2.ad med.*Greg.Lop.*l.3.gloſſ. 1.tit.2.part.1.*Petr.Rauen.*de conſuetud. ſect.3. num.51.* Nauar.*de redditib.Eccleſ.q.1.mon.24.n.1.*Soar.*de legib. lib.7.cap.6.num.4.*

Turpis eſt pars.] Ergo ſubditi partes ſuæ Reip.ſunt, vt per Nauar.*conſ.7. num.11.in fine, de iurepatron.* Simanch. *de Cathol.inſtit.cap.4.à princ.*

In gloſſ.*Aut peregrini.* ibi, *ſoli perpetuò habitantes, obligantur legibus ciuitatis,&c.* I a Ledeſm . .4.q.17. *art.3.fol.104.col.1* §.*tertio dico*, Angl *in floribus Theolog.1.p.q.4.de teinnio,ante dub.1. diffic.2.fol.380.* Azor. *inſtit.moral p.2. lib.*·*.cap. 16.q.9.* plures , quos refert Sanch. *de matrim.lib.3. diſput.* 18. *num.* 8. vbi tamen *num.* 9. credit ſufficere , vt aliquis teneatur legibus,& conſuetudinibus alicuius oppidi, vt maiori anni parte ibi ſit habitaturus & ſubdit Dominic. *hic verſ.cogitate tamen*,& Felin. *in cap. quod clericl, ſtatim in princ. de foro compet.* reprobare hanc gloſſam dum comparat ſcholares peregrinis ,quia inquiunt , quamuis minimè ſcholares acquirant domicilium in loco ſtudij defectu animi perpetuò habitandi , ſortiuntur tamen forum. Vnde videtur innuere aduenas non obligari legibus loci in quo morantur, vt notant Comitol.*reſponſ moral.quaſt.57.num.2.* Soar.*tom.1. de Relig. lib.2. cap.14. num.2.* ſed contrarium verius eſt , vt probant Nauar. *in man.cap.13.num 5. verſ.infertur tertio , & cap. 23.num.120.*Barr.*in l.cunctos populos n.14.cum ſeqq.C. de ſum. Trinit.*Decian.*tract.crim. lib.2. cap.35.num. 11. & 26.*Henriq.*in ſumm.lib.7.cap.13* §.8.Soar. *d.cap 14. num.9.& de legib.lib.*:*.cap.13.num.3. cum ſeqq.*Sanch. *d.diſput.18.num.4.& in præcepta Decalogi tom.1. lib.1. cap.12.ex num. 19.*

CAP. Mala. III. *Nicol.*

RAdicitus extirpandam eſſe pernicioſam conſuetudinem, docet Nicol. Pontifex *in hoc text.* & ex eo colligunt Petr.Rauen. *de conſuet.ſect.2. num.43.*Iacob. de Graffis *in aureis decis.p.2 lib.3.cap.19.n.48.* Rebuff. *tom.3. ad leges Gallia,in præfat. tit. de conſuetud. n 44.* Abb.*in cap.cùm venerabilis, num. 4. de conſuet. & in cap.cùm conſuetudinis , num. 3. in fine , & in cap. cum tanto,num.4. eod. tit.*Paul.Fuſc, *lit. C.ſing.9.* Tiraq. *de retract.lig. in præfat, n. 68. verſ. nam ſi hac conſuetudo.* Rebuff.*in proœmio ad leges Gallia.gloſſ.5.n.124.*Salzar *de vſu,& conſuetud.cap.3. in princip.* Petr. Magdalen. *de num.teſtium in teſtam part.1.cap.12. n.76.* Matienſ. *l.8.gloſſ.10. tit.11. lib.5. noua recopil* Menoch. *de præſumpt.lib.2. præſ.1. num.9.cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *diſceptat.forenſ.cap.88. num.19.*

CAP. Si conſuetudinem. V. *Greg.*

GRegorius relatus per Grat. *in præſenti* ait quamlibet conſuetudinem veritati eſſe poſtponendam, quia conſuetudinem ratio , & veritas ſemper excludit, de quo vide Roch. *de conſuet. ſect. 2. num.14.*Rebuff. *ad leges Gallia.tom.5. in præfat. tit. de conſuetud. num.44.*Iacob de Graffis *in aureis decis. part. 2. lib.3. cap.19.num.48.*

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo præſumitur iuſta,ac ſanctè,& magna cum ratione introducta.*
2 *Lex informans per conſuetudinem abrogari poteſt.*
3 *Conſuetudo attenditur in præcedentiis , in ſoluendis gabellis,in decimis,in locationibus, in emphyteuſi, & in teſtamentis.*
4 *Conſuetudo debet obtineri in contradictorio iudicio.*
5 *Conſuetudo requirit ſcientiam , & conſenſum Principis.*
6 *Conſuetudo requirit pro ſubſtantia totius , vel ſaltem maioris partis populi conſenſum.*

CAP.

Cap. Fruſtrà. VII. *Auguſtin.*

AVguſtinus *lib.4. de Baptiſmo, contra Donatiſtas capit. 5.* relatus in hoc text. ait conſuetudinem veritati fruſtra opponi, vt per Roch. *cap. vlt. de conſuetud. ſect.7. ex num.18. & ſect.1. num.14.* Petr. Rauen. *de conſuet. ſect.1. num.13.* Abb. *in cap. vlt. num 14. de conſuet.* vbi Anchar. *num.6. ad med. & num.7. verſ. ſed hic tertiò.*

1 Menoch. *de præſumpt. lib. 2. præſumpt.1. num.14.* ex hoc text. colligit conſuetudinem præſumi iuſtam, ac ſanctè, & magna cum ratione introductam.

2 In gloſſ. *Conſuetudinem.* ibi, *item ratione conſuetudinis poteſt Epiſcopus,* &c. Notatur ad hoc quòd lex informans, puta quæ formam, ſeu ſolemnitatem ſubſtantialem actibus præſcribit, vel certas perſonas ad contrahendum, eligendum, &c. incapaces reddit, per conſuetudinem abrogari poteſt, vt per Suar. *de legib. lib.7. cap. 19. num.14.* Salas *eodem tract. diſp.16 ſect.10.* Sanch. *de matrim. lib.7. diſp.4. n.15. cum ſeqq.* Coninck *in 3. part. tom.2. diſp.30. dub.1. concluſ.6.* Laymann. *in Theol. morali tract.4. c.24. num.13.*

3 In eadem gloſſ. ibi, *item in aliis caſibus,* &c. Plures reperiuntur in iure caſus vltra *hic* expreſſos, in quibus attenditur conſuetudo, veluti in præcedentiis, & prælationibus, Menoch. *conſ.126. num.3. & conſ.302. num. 43.* Ioan. Garc. *de nobil. gloſſ.48. §.3. num. 22.* Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap. 106. num.8.* Rot. *deciſ. 595 num.1.* apud Farin. *part.4. diuerſ.* In decimis Gutier. *practic. lib.1. q.19 num.3.* In ſoluendis gabellis Menoch. *conſ 9. num.7. & conſil.21. num.15.* In locationibus Surd. *deciſ.131. num.2.* In emphyteuſi Cald. Pereira *de poteſtate eligendi cap.6. n.3.* In teſtamentis, Menoch. *conſil. 302. num.43. cum ſequent.*

4 In eadem gloſſ. ibi, *item quod obtinuerit in iudicio.* Vide Maſcard. *de probat. concl 427. num.3.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.3. q.6. num.28.* Bernad. Græuæ. *in pract. Cameræ Imperial. lib.2. concl.31. num.17. cum ſeq.* Ceual. *commun. contra commun q.358.*

5 In eadem gloſſ. ibi, *item quòd ſit de ſcientia Principis inducta, non tamen de tolerantia.* Vide Duen. *reg.141.* Rebuff. *tom.1. ad leges Galliæ, in præf. tit. de conſuetud. num.36.* Va. *q.1.2. diſp.177. cap.2. num.19.* Salas *de legib. diſput.19. ſect.4. num.37. ad fin. & num.40.* Mich. Graff. *tom.2. commun. opin. lib.1. tit.17. n.308. pag.147.* Valaſc. *conſil.162. num.17.* Bernard. Græuæ. *dict. concluſ.31. à num.34.* Mench. *vſufreq. cap.1. num.3.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib.5. cap.1. q.5.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.1. q.6. art.12.* Ceuall. *comm. quæſt.357. num.3.* Cardoſ. *in praxi iudic. verbo conſuetudo, num 5.* Sanch. *de matrimon. lib.7. diſputat.4. num.12. & 14. & diſput. 17. num.7. & diſput. 2. num.20.* Soar. *de legib. lib.7. cap.13. num.7. & 11.*

6 In eadem gloſſ. ibi, *item maior pars populi conſueuerit illa conſuetudine vti.* Vide Mich. Graff. *d. tit.16. n.302.* Valaſc. *d. conſ.162. num.16.* Maſcard. *concl.423. num.3.* Ceuall. *d. quæſt.357. num 7.* Cardoſ. *d. num.5.* Rebell. *de oblig. iuſtit. p.2. lib.1 quæſt.5. num.17.* Soar. *de legib. lib.7. cap.9. num.12.*

Distinctio IX.

Svmmarivm.

1 *Principem legibus ſuis obtemperare iuſtum eſt.*
2 *Princeps ſaltem directiuè propria lege tenetur.*
3 *Princeps ſuis legibus quoad vim coactiuam, & pœnas in foro exteriori ſolutus eſt.*
4 *Principi quis dicere auderet, cur ita facis.*

Cap. Iuſtum. II. *Iſidor.*

SANCTVS Iſidorus *lib.3. ſententiarum, de ſummo bono, cap.52.* relatus *in hoc. text.* ait iuſtum eſſe Principem legibus obtemperare ſuis, concordant. *cap. ſi incompetenter 2. quæſt.7. l. ex imperfecto. ff. de legat. 3. l. digna vox C. de legib. §. vltim. Inſtit. quibus modis teſtam. infirm.* vnde Principem ſaltem directiuè propria lege teneri, reſoluunt Sot. *de iuſtitia lib.1. q.6. art. 7. concl.3.* S. Thom. *1.2. quæſt.96. art.5. ad 3.* Greg. Lop. *l.16. tit.1. p.1. gloſſ.1.* Cou. *in cap. alma mater p.1. §. 2. n. 3. & 4.* Nauar. *in cap. ſi quando, except.8 num.12. & 13. de reſcriptis.* Rebuff. *in proœm. ad leges Galliæ, gloſſ. 1. num 54.* Ioſeph. Ludou. Peruſ. *dec. 71. num.26.* Mexi. *in tract. taſſa panis concl.5. num.52.* Menoch. *de arbitr. quæſt.7. num.70. & conſil.331. num.64.* Brunor. à Sole *in locis communib. verbo Princeps 10.* Mench. *illuſtr. lib.1. cap.1. à num.19 & cap. 2. num.1. & cap. 26. num. 13.* Gondiſſ. Mendez de Cabed. *diuerſorum iuris argument. lib.3. cap.1. num.3.* Seraphio. *de priuileg. iuram. priuileg.146. num. 1. & 2.* Fachin. *controuer. lib. 1. cap. 2.* Surd. *de aliment. tit.1. q.1. à num.10.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.3. q.1. à num.16.* Bobadil. *in ſua Politica lib.2. cap. 10. num.51.* Sayr. *in claui Regia lib.3. cap.4. num.10.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.5. cap.11. q.1. ad fin.* Ioan. Pineda *tom.2. in Iob. cap.34. verſ.18. pag.637.* Suar. *de legibus lib.3. cap.35. à num.25.* Georg. de Cabed. *Luſit. deciſ.78. & 79. num. 1. p.3.* Mol. *in emporio iuris p. 1. tit.3. q.1. per tot.* Sanch. *de matrim. lib.8. diſp.17. num.32.* pariter reſoluentes Principem ſuis legibus, quoad vim 3 coactiuam, & pœnas in foro exteriori ſolutum eſſe: quis enim Principi dicere audeat, cur ita facis, Afflict. *deciſ.* 4 *265. num.62.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi p.5. conſid. 35. verſ. & vt ſemel,* Mench *d. cap. 1. num. 4.* Menoch. *conſ.103. num.38. & conſ. 181. num.24.* Pereg. *de iure fiſci lib.1. tract.3. num.4. & 64.* Farin. *in praxi crimin. p. 3. quæſt.97. num.25. & 26.*

Damnare iura, &c. Ergo Princeps facta pace cum hoſtibus non poſſe bona illis remittere, quæ ſubditi ſui tempore belli acquiſierunt abſque illorum ſubditorum conſenſu, vt per Gam. *Luſitan. deciſ.335. n.5.*

Cap. Noli. III. *Auguſtin.*

AVguſtinus *in prologo. lib. 3. de Trinitate* relatus à Gratiano *in præſenti textu,* oſtendere vult Sanctorum Patrum ſcripta non eſſe pro lege ſuſcipienda, ac neceſſariò admittenda. Sunt etenim multa, quæ ab ipſo Auguſtino traduntur, quorum contraria placuerunt Hieronymo, & alia, quæ etſi ad Religionem, & fidem pertineant, poſſunt in controuerſiam deduci, & examinari an ſint contraria veritati, quæ eo tempore latebat, poſtea verò in lucem prodierit Eccleſia Catholica definiente; vnde gloſſ. *in præſenti, verbo in iſtis,* temerè, ac falsò ſcripſit poſtea à Gelaſio *in cap. Sancta Romana 15. diſt.* ſcripta Auguſtini, & aliorum Sanctorum Patrum authentica cenſeri, ac pronunciari, vt vſque ad vltimum iota neceſſariò recipiantur, nam Gelaſij teſtimonium *in dict. cap. Sancta Romana,* quod ipſe præſtat tantùm Leonis Papæ epiſtolæ ad Flauianum, cæteris Sanctorum virorum ſcriptis itidem tribuere mera eſt hallucinatio, ac temeritas viri parum intelligentis, & ideò optimo iure huius gloſſæ interpretationem improbant, ac refellunt Alphonſ. de Caſtro *lib.1. de hæreſib. cap.7.* Cou. *var. lib.4. cap.16. num. 6. in verſ. Item epiſtolam, in fine.* niſi dicamus vnius, aut duorum Sanctorum auctoritatem in his, quæ ad ſacras litteras, & doctrinam fidei pertinent, probabile quidem

dem argumentum ſubminiſtrare poſſe, firmum verò non eſſe, in quo ſenſu poteſt intelligi Caſtr. *citato loco*, vt eleganter tradit Can. *de locis Theologicis lib. 7. cap. 3. concl. 2.* Quando verò eſt concors omnium ſanctorum Patrum, atque Doctorum Eccleſiæ ſententia, & ſenſus circa fidem, & ſacram Scripturam, tunc omnino tenenda eſt, quo pacto intelligunt dictam gloſſ. *in præſenti* Cordub. *in quaſt. Theolog. lib. 4. quaſt. 1. propoſ. 6. verſ. tertium ſignum*, Soar. *de Fide diſp. 5. ſect. 5. num. 15.*

Cap. Ego ſolis. V.

AVguſtinus ad Hieron *epiſt. 19.* relatus *in hoc text.* ſcribit in Scripturis Canonicis mendacia non admitti, quoniam aliter Deus, qui illatum omnium primus creditur auctor, ſuſpectus de mendacio haberetur, quod Chriſtianæ aures audire horrent, vide Caſtr. *de iuſta haret. punit. lib. 1. cap. 4 verſ. prima via*, Soar. *de Fide diſp. 5. ſect. 3. n. 7. &* 8. Franc. de Mendoça *tom. 1. in lib. 1. Regum annot. 2. proœm. ſect. 3.*

In gloſſ. *Probabiles.* ibi, *ratio æquiualet. Canoni.* De quo vide Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 7. q. 1. n. 12. verſ. ſextum.*

Cap. Vt veterum. VI.

EX hoc text. quatenus veterum librorum meminit, colligit Tiraq. *de iure primog. in præfat. num. 155.* quod in libris corrigendis præferuntur ſeniores.

In gloſſ. *Græci.* ibi, *quia inter iſtos tres Auguſt. Hieron. & Gregor.* &c. Notator ad hoc quòd Auguſtino magis credendum eſt in diſputationibus, Hieronymo in hiſtoriis & tranſlationibus, Gregorio in moralibus, vide Panorm. *in cap. ne innitaris n. 2. & 5. de conſtitut.* vbi Felin. *num. 8.* Azeued. *ad rub. tit. 1. num. 21. lib. 2. noua recop.* Auguſtinus tamen fatetur ſe multis in rebus Hieronymo eſſe minorem *epiſt. 97. ad Hieronym.* quia Hieronymus ætate erat grandior, Chriſtianus à puero, inſuper linguarum peritia excellebat, nullâque aliquando hæreſi fuerat deformatus, vel ſpuria ſobole auctus, vt obſeruat Card. Baron. *annal Eccleſ. tom. 4. anno Chriſti 382. num. 25. verſ. ex his autem.*

In ead. gloſſ. ibi, *& eſt hic argumentum quòd quantumcumque authenticum ſit aliquod inſtrumentum, ſi tamen de ipſo aliquid in dubium reuocatur, ſemper exhibendum ſit illud, à quo originem ducit.* Vide Perez. *l. 2. tit. 6. lib. 2. Ordin. pag. 257.* Azeued. *l. 16. num. 4. tit. 25. lib. 4. noua recop.*

Et ideò falſum præſumi inſtrumentum, ex quo originale non repetitur, tradiderunt Menoch. *remed. 4. adipiſc. num. 735. q. 86. & de arbitrar. caſu 187. num. 31.* Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap. 187. num. 11.*

SVMMARIVM.

1. *Inſtrumentum in parte falſum, reputatur falſum in totum.*
2. *Falſitas reperta in vno capitulo inſtrumenti, non tollit in totum fidem in aliis capitulis diuerſis, & ſeparatis.*
3. *Falſitas reperta, & commiſſa per Notarium vitiat inſtrumentum totum, quando illa reſpicit ſolemnia, ſeu ſubſtantialia inſtrumenti, non autem ſecus.*
4. *Falſitas vbi nullo modo reſpicit negotium, de quo agitur, non vitiat inſtrumentum in totum.*
5. *Falſitas quando conſiſtit circa rem, cuius veritas aliunde demonſtratur, vel in re tenui, & modica, vel in aliquo acceſſorio, non vitiat inſtrumentum in totum.*
6. *Inſtrumentis partes quando conſtat ex confeſſione partis eſſe veras, falſitas in vna non vitiat illud in totum.*

Cap. Si ad ſcripturas VII.

IN gloſſ. *Quid in eis arg. quòd ſi inſtrumenta, vel atteſtationes pro parte inueniuntur falſa, quòd in totum* 1
reprobantur. Vulgariter allegari ſolet hæc gloſſ. ad hoc, quòd inſtrumentum in parte falſum, reputatur falſum in totum, eiúſque fides pariter, & in totum proſternitur. Ita Doctores *in l. ſi ex falſis. C. de tranſact.* vbi Cyn. *num. 5.* Bart. *num. 2. verſ. aut inſtrumentum, & in ſecunda lect. verſ. ſi de vitio falſitatis*, Bald. *num. 14.* Alberic. *num. 4.* Angel. *num. 2.* Paul. de Caſtr. *num. 12. in princ.* Alex. *num. 10.* & Iaſ. *num. 9.* Canoniſtæ noſtri *in cap. fraternitatis, de hæreticis*, de Hoſt. *num. 6. in princip.* Ioan. Andr. *num. 1. verſ. decimus*, Felin. *n. 61.* & Mar. Socin. *num. 11. verſ. ſecundo caſu* Corn. *conſ. 16. num. 23. lib. 1.* Cephal. *conſil. 338. num. 56. lib. 3.* Bernard. *regul. 348. in princip.* Menoch. *de præſumption. lib. 5. præſumpt. 21.* Maſcard. *de probation. concl. 742.* Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 25. num. 3.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo inſtrumentum num. 25.*

Amplia, vt non ſolùm procedat, quoad capitula 2
connexa, & acceſſoria, vt expreſsè tenet gloſſ. *in præſenti*, & admittunt tanquam ſine dubio Maſcard. *d. concl. 742. num. 13.* & Menoch *d. præſumpt. 21. num. 15. 16. & 31.* ſed etiam in ſeparatis, & diuerſis, ſi credimus Anchar. *in dict. cap. fraternitatis, num. 2. col. 1. verſ. & hoc dicunt*, & *ibi* Butr. *num. 4.* Marian. Socin. *num. 11. verſ. ſecundo caſu & num. 12.* Bald. *conſ. 66. num. 4. verſic. aut ſuper pluribus, lib. 3.* Verùm contrarium, immò quòd falſitas reperta in vno capitulo inſtrumenti non tollat in totum fidem in aliis capitulis diuerſis, & ſeparatis, reſoluit hæc gloſſ. & maiori Doctorum calculo recipitur, vt videre eſt ex multis, quos referunt, & ſequuntur Gabr. *lib. 7. commun. concluſ. 3. num. 4. ampl. 2.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 36. cap. 5. num. 3.* Maſcard. *d. concl. 742. num. 5. & 11. cum ſeq.* Menoch. *d. præſumpt. 21. num. 41.*

Intellige principalem huius gloſſæ ſententiam 3
procedere, quando falſitas reſpicit ſolemnia ſeu ſubſtantialia inſtrumenti, vel, vt alij dicunt, quando reſpicit ea, in quibus eſt vis totius inſtrumenti, & de quibus Notarius de viſu facit fidem, prout eſt in loco, & tempore, rogitu, teſtibus, & ſimilia; in his enim falſitas reperta, & commiſſa per Notarium, etiam per verba narratiua, & enunciatiua, circa ſolemnia tamen, & ſubſtantialia, vitiat inſtrumentum in totum. ita Gabr. *dict. concluſ. 3. num. 3.* Bernard. *reg. 348. in 1. ampliat.* Maſcard. *dict. concluſ. 742. num. 1.* Menoch. *dict. præſumpt. 21. num. 6. & 27.* Fachin. *controuerſ. lib. 9. cap. 79. verſ. iſtu ergò.* Vnde ſecus erit dicendum, ſi falſitas non reſpiciat ſubſtantiam inſtru-
menti, vel eius circumſtantias ſubſtantiales, tunc enim 4
non vitiat totum inſtrumentum, purà ſi Notarius dicit contrahentem eſſe de vna terra, vel Parochia, de qua non ſit; item ſi dixit contrahentem eſſe filium, conſanguineum, vel affinem alicuius, & non ſit, idem ſi dixerit, actum in domo Titij, & domus non erat Titij, ſed alterius, & his ſimilia, ſecundum noſtros Canoniſtas *in dict. cap. fraternitatis*, vbi Innoc. *num. 1.* Hoſt. *num. 7.* Ioan. Andr. *num. 1. col. 1. verſ. ſi autem errauit*, Anchar. *num. 2.* Butr. *num. 4. verſ. ſecus ſi mentitus eſt.* Abb. *num. 4. verſ. ſed ſi falſitas*, Mar. Socin. *num. 14. verſ. ſecus ſi errauit*, & Card. Zabarel. *num. 1. col. 1. in 5. oppoſit. verſ. aliquãdo.* Idem etiam vbi falſitas

nullo

nullo modo reſpici negotium, de quo agitur, Maſcard.
*d.concluſ.*742.*num.* 8. *cum ſeqq.* Menoch. *d. præſumpt.*
21. *num.* 10.

Limita quando falſitas conſiſtit circa rem, cuius ve-
5 ritas aliunde demonſtratur, vt per Bernard. *reg.* 348.
fallent. 3. Gabr. *d.concl.*3.*num.*8.Maſcard.*d.concl.*742.
*num.*8.*&* 9.Menoch.*d.præſumpt.*21.*num.*11. Vel com-
miſſa eſt in re tenui,& modica, Gabr. *d. concl.* 3. *n.*11.
Maſcard.*d.concl.*742.*num.*21.Menoch *d præſumpt.* 21.
*num.*18.Vel reperitur in aliquo acceſſorio, velut pœna
vel fideiuſſore, Bernard *reg.* 348.*fallent.*2.Maſcard.*dict.*
*concl.*741.*num.*19.Menoch.*d.præſumpt.*21.*num.* 14.*&*
ſeq. Vel denique quando ex confeſſione partis conſtat
alias inſtrumenti partes eſſe veras. Gabr.*d.concl.*3.*num.*
5. *& in* 1.*limit.* Menoch.*dict.præſumpt.*21.*num.*7.*&* 8.
Maſcard.*d.concl.*742.*num.*16.

Distinctio X.

Svmmarivm.

1 *Leges ſeculares veluti inferiores ſacris Canonibus famulantur.*

2 *Legi, aut Principi ſeculari nulla competit poteſtas in materia ſpirituali, & inter perſonas Eccleſiaſticas.*

3 *Lex Canonica præualet ſeculari in materia peccati nutritiua.*

4 *Lex Ciuilis inter laicos in ſuo foro debet obſeruari ſi materia temporalis ſit, nec ſubſit ratio peccati.*

5 *Declaratur text. in cap. dilecti 6. de iudic.*

6 *Cap.* 1. *de arbitr. lib.* 6. *debet in foro ciuili, & inter laicos obſeruari.*

7 *Papa ſolus Epiſcopatus diuidit.*

8 *Papa etiam inuito Epiſcopo poteſt Epiſcopatum diuidere.*

Cap. Lege I. *Nicol.*

1 Nicolavs Papa ſcribens ad Epi-
ſcopos in Concilio apud Conuicinum
congregatos, *in præſenti text.* relatus,
elegantibus, & diſertis verbis probat
leges ſeculares velut inferiores ſacris
Canonibus ſamulari, quod eleganter comprobat Fe-
lin Pont. *in cap. certum eſt, hac eadem diſt.* vbi, *Regiam*
voluntatem Sacerdotes Chriſti ſtudeatis ſubdere, non
præferre, &c. quod & Imperatores ipſi profiteri non
erubeſcunt, vt refertur *in cap. Valentinianus* 63. *diſt.*
ibi, *talem itaque in Pontificali conſtituite ſede, cui &*
nos, qui gubernamus Imperium, ſyncerè noſtra capita
ſubmittamus, & deducitur ex iis, quæ circa vtriuſque
poteſtatis ſpiritualis ſcilicet, & temporalis, diſtin-
ctionem docent generaliter Pontifices *in cap. ſolitæ,*
de maiorit. & obed. text. opt. *in extrauag. vnam ſanctam*
verſ vterque, eodem tit. vbi poſt multa concludit, opor-
tet gladium eſſe ſub gladio, & temporalem auctori-
tatem ſubiici poteſtati, cum multis aliis, quæ addu-
cunt Viguer. *inſtitut. Theolog. cap.* 17. §. *x. verſ* 6. Vi-
uald. *in candel aureo p.*4. *cap.* 9. *num.* 1. Bobadil. *in ſua*
*Politica lib.*1 *cap.*8.*num.*13.*&* 39.Suar. *de legib. lib.* 4.
cap. 11. *à num.*6.*&* 9. Vnde infert Abb. *in cap. clerici,*
de iudic. ſcientiam Canonicam legali, & Doctorem iu-
ris Canonici Doctori legum eſſe præferendum, quod
poſt alios comprobat Dec. *in cap. ſuper ſpecula* 28. *num.*
3. *de priuileg.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part.* 10.
conſid. 17. & eleganti diſcurſu tradit Fortun. *de vltimo*
*fine iuris à num.*11. *&* 49. *cum ſeqq.* Benni. *de priuileg.*
*Doctorum in proœm. p.*3.*num.*21. Azeued. *ad l.*2.*num.*4.
*tit.*14.*lib.*6.*noua recop.*

Quod quidem notabiliter declarandum venit, vt
recte procedat in materia ſpirituali, & inter perſo- 2
nas Eccleſiaſticas. nam in his certum eſt legi, aut
Principi ſeculari nullam competere poteſtatem. iux-
ta reg. text. *in cap. Eccleſia, de conſtitut.* proinde in
eis non ſolùm legem Canonicam præualere, ſed om-
nino obſeruandam eſſe, veluti in materia decimarum,
cap. tuæ, §. 1. *de decim.* vbi dixi, & in materia iura-
menti *cap. vlt. de foro compet. in* 6. cum aliis, de qui-
bus Con. *in cap. quamuis pact.* 1.§.5.*num.*6. Gutier. *de*
iuram. confir. p. 3. *cap.*12. & Cened. *ad Sextum collect.*
12. quibus addo Corn. *de abſolut. iuram. prælud.* 3. *à*
*num.*10.Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.*66. Mart. *de*
*iuriſdict. p.*2.*cap.*9. in materia matrimoniali, *cap. tuam,*
de ordine cognit. cap. cauſam quæ, cap. lator, vbi dixi, *qui*
filij ſint legitim.

Procedit etiam facilè ſupradicta reſolutio in mate- 3
ria peccati nutritiua, in qua certum eſt legem Canoni-
cam præualere, neque Ciuili, quæ peccatum fouet,
ſtandum eſſe, vt generaliter decidit text. *in cap. vlt. de*
præſcript. accommodatum exemplum adducẽs de præ-
ſcriptione cum mala fide, explicant Marant. *de ordin.*
iudic. 3. *p. num.* 64. & citati a Garc. Falcon. *reg.*57. *à*
*num.*7.& in materia vſurarũ probat *cap.* 1. *&* 3. *& per*
tot. de vſur. text. opt. *in Clem.* 1. *eodem tit.* Cou. *lib.* 3.
var. cap. 3. *à princip.* Gutier. *canon. lib* 2. *cap.*18 *à n.* 7.
Aliud exemplum adducit Henric. Caniſ. *in tract. dif-*
ferentiarum vtriuſque iuris differ. 17. de materia text. *in*
c. vlt. de ſepult. & in cap. in litteris, de raptoribus, dum
ratione peccati, vt ab eo defuncti liberentur, coguntur
vbi hæredes damnum ex delicto proueniens reſtituere,
contra ea, quæ notantur *in l. vnic. C, ne ex delictis de-*
funct. Sic etiam licèt iure Ciuili conſtitutum ſit pro
regula, interdictum *vnde vi* non dari contra ſingula-
rem ſucceſſorem, *l. cum a te, ff. de vi, & vi arm.* ratio-
ne tamen peccati iure Canonico contra ſcienter ſucce-
dentem in vitio prouiſum eſt. *in cap. ſæpe, de reſtitut.*
ſpoliat. ex ea ratione, quòd ad periculum animæ non
multum interſit iniuſtè retinere, aut inuadere alienum
vt notat Caniſ. *vbi ſupra differ.* 15.

Extra hos verò caſus ſi materia temporalis ſit, nec 4
ratio peccati ſubſit, lex Ciuilis debet Canonicæ præ-
ualere, & in ſuo foro inter laicos obſeruari, iuxta reg.
text. *in cap. cùm ad verum* 96. *dist. & in cap. nouit.*
in princip. de iudic. explicat Ceuall. *commun. contrar.*
in præfat. num. 50. *cum ſequentib.* & ad propoſitum 5
exemplum adducit Caniſ. *d tract. differ.* 10. *ex cap.*
dilecti 6. *de iudic.* vbi multi putant probari attẽto iure
Canonico actionis nomen in libello exprimere neceſſe
non eſſe, cùm iure Ciuili ſine actione nullus valeat ex-
periri *l. ſi pupilli.* §. *vlt. ff. de negot. geſtis*; vnde vnam
hanc eſſe differentiam ex aliis iuris Canonici, & Ci-
uilis profitetur Butr. *in princip.* & Barbat. *num.* 25. *in*
d.c. dilecti, & velut communem tradit Dec. *in l. edita,*
*num.*2. *C. de edendo*, ſed minimè text. ille hoc probat,
ſed ſolùm quòd attento iure Canonico, non attendi-
tur quo nomine actio intentetur, quod etiam de iu-
re Ciuili verum eſſe profitentur Doctores commu-
ter *in dicta l. edita*, minimè verò admittit ſine actione
poſſe quempiam experiri, atque ita eam differentiam
contra Butr. improbant *ibi* Abb. Felin. & communiter
Doctores, Valaſc. *de iure emphyt. quæſt.* 10.*num.*6. Aze-
ued. *ad l.* 1. *num.* 6. *tit.* 2. *lib.* 4. *noua recopil.* Illud verò 6
exemplum faciliùs procedit, quod adducit Caniſ *dif-*
fer. 8. *ex cap.* 2. *de arbitr. lib.*6. dum ſtatuit, vt duo ex
tribus arbitris poſſint in cauſa procedere, tertio con-
tumaciter, vel voluntariè abſente; debet enim in fo-
ro ciuili, & inter laicos ſeruari contraria regula iuris
Ciuilis, de qua *in l. ſi in tres. ff. de arbitr.* vt benè nota-
uit gloſſ. *in d. cap.* 2. recepta communiter ſecundùm
Anton.

Anton. Gom. *l.* 38. *Tauri num.* 4. Rebuff. *ad leges Galliæ in proœm. gloſſ.* 1. *ad finem*, Mantu. *dialog.* 64. Simili modo diſcurrere poteris circa materiam text. *in cap. vt debitus, de appellat. & in cap. cùm tibi, de teſtam.* & circa duas quartas, de quibus *in cap. Raiuntius, & in c. Raiualdus, eodem tit.* & circa alias LIV. vtriuſque iuris differentias, quas commemorat Canil. *dict. tractat.* & circa XCVIII. quas ponit Galuan. *in ſimili tract. differentiarum legum, & Canonum, &* CC. quas adducit Baptiſta de S. Blaſio, & demum CCLXXVII. quas congeſſit Zoannet. *ſub repet. text. in c.* 2. *de accuſat.*

7 In gloſſ. *Diuiſis.* ibi, *Papa Epiſcopatum diuidit.* Ita Hoſt. *in cap. cùm contingat, num.* 11. *de foro compet.* vbi Butr. *num.* 11. *verſ. de conſuetudine.* Panorm. *num.* 18. & Bellam. *n.* 15. *verſ. tamen certum eſt*, Rot. *deciſ.* 324. *n.* 2. apud. Farin. *part.* 1 *recent.*

8 In gloſſ. *Diuiſiones.* ibi, *nec Papa inuito Epiſcopo*, &c. Notat ut ad hoc, quòd Papa inuito Epiſcopo non poteſt diuidere Epiſcopatum præterquam ex cauſa, vt per Abb. *in cap. vlt. ſub num.* 12. *verſ. & vide, de confirm. vtili, & inter ſuas quaſtiones q.* 1. *num.* 17. Felin. *in cap. qua in Eccleſiarum, num.* 42. *ad fin. de conſtit.* Nauar. *de ſpol. cleric.* §. 3. *num.* 2. Sed contrarium meritò reſoluit Melch. Pother. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 11. *num.* 32. *cum ſeqq.* vbi reprobat hanc gloſſam, & reſpondet fundamentis per ſequaces adductis, ac declarat doctrinam Abb. *d. q.* 1. *num* 12. *verſ. conſilium tamen Collegij*, exiſtimantis in noua conſtitutione Sedis Epiſcopalis, & diſmembratione, aſſignationéque diœceſeon requiri conſilium Collegij Cardinalium, vt procedat reſpectu neceſſitatis directiuæ, & intrinſecæ, non verò reſpectu neceſſitatis coactiuæ, & extrinſecæ, prout declarat etiam Card. Paleoth. *de ſacr. Conſiſt. conſult. part.* 1. *q.* 3. *in reſp. ad* 3. *argum.*

Cap. Non licet. II. *Symmach.*

SYmmachus Papa *in ſexta Synodo Romana tempore Theod. Regis*, relatus *in hoc text.* aſſerit imperatori, vel cuiquam non licere aliquid contra diuina mandata præſumere, nec quidquam, quod Euangelicis, Propheticis, aut Apoſtolicis regulis obuiet, agere; & ideo Pontificem & Imperatorem non poſſe diſpenſando vinculum legis diuinæ ſoluere, tenent S. Thom. 1. 2. *q.* 97. *art.* 4. *ad.* 3. Soar. *de legibus lib.* 10. *cap.* 6. *num.* 7. Vnde neminem obedire debere ſuo ſuperiori, ſiue Principi, ſiue domino, ſiue patri, aut marito in prohibitis à iure diuino, & à ſacris Scripturis, ex hoc text. colligunt Nau. *in rub. de iudic.* §. 13. *princ. num.* 5. *verſ. quibus duobus*, Iacob de Graff. *in aureis deciſion. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 25. *rub. de obedientia, n.* 7. Farinac. *in praxi crimin. p.* 3. *quaſt.* 97. *num.* 5. *&* 6. Amplia vt idem ſit in prohibitis à iure naturali, in quibus non eſſe obediendum Principi, & obedientem non excuſari per hunc text. ſcripſerunt Archid. *in cap. reſcripta num.* 2. *verſ. ſi iure naturali* 25. *quaſt.* 2. Bellam. *ibid. col.* 1. *num.* 2. *in princip.* Grammat. *conſ.* 32. *num.* 8. vbi ſecus reſoluit in prohibitis à iure poſitiuo, ſcripto, vel conſuetudinario.

Cap Si in adiutorium. VII. *Auguſt.*

GLoſſ. *verbo ciuem, in præſenti text.* ait Paulum ciuem Romanum ſe appellare, quia pater eius ſocietatem contraxerat cum Romanis, & in ſignum fuit data ei penula, quam additio marginalis deſcribit eſſe veſtem conſularem, qua induebantur conſules ingredientes Curiam, & de ea meminit ipſe Paul. 2. *ad Timoth. cap.* 4. *num.* 13. dum inquit *penulam, quam reliqui Troade*, & addunt *ibi* Anſelm. Lyra, Carthuſ. & Hugo Cardin. Lorin. *in cap.* 22. *num* 28. *Act. Apoſt.* Cardin. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 48. *num.* 7. & S. Ambroſ. relatus à Magalanio *citato loco* Pauli, penulam eſſe veſtem conſularem, quam Pauli pater à Romanis acceperat, ipſe verò Paulus à patre in argumentum nobilitatis, & ciuilitatis Romanæ.

Ex hac gloſſ. colligit etiam Boër. *deciſ.* 160. *num.* 22. *&* 23. quòd appellatione *ciuis* comprehenditur ciuis priuilegio factus, de quo vide quæ latè dixi *in tract. de appellat. verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.* 113. *num.* 5.

SVMMARIVM.

1. *Poteſtas duplex reperitur diſtincta, ſpiritualis ſcilicet à Chriſto Domino in Lege Gratiæ ſupernaturaliter data, & temporalis à Deo, naturaque ipſa naturaliter data in finem naturalem, & num.* 2. *vbi reſpondetur contrariis.*
3. *Imperium an à ſolo Deo habeatur, vel à Papa pendeat, oſtenditur, & num.* 4.
5. *Papa quandoque vtramque poteſtatem ſibi aſſumit.*

Cap. Quoniam VIII.

Nicol. I.

DVplex reperitur diſtincta poteſtas, ſpiritualis ſcilicet à Chriſto Domino in lege Gratiæ ſupernaturaliter data, qua homines ad finem ſupernaturalem, æternámque beatudinem dirigerentur; alia temporalis, à Deo, naturáque ipſa naturaliter data in finem naturalem, vt ſcilicet temporalis Reſpublica in pace, & tranquillitate gubernetur, floreat, & conſeruetur: quam diſtinctionem, & vtriuſque poteſtatis finem ſatis docet Cyprian. *in præſenti*, confirmat text. vulgaris *in cap. cùm ad verum* 96. *diſt. cap. ſolitæ, de maiorit. Extrau. vnam ſanctam, eodem tit. inter commun*, & text. opt. *in cap. nos ſi competenter.* §. *notandum* 2. *quaſt.* 7. Neque id ſolum atteſtantur Pontifices, verùm etiam ex ipſis Imperatoribus Iuſtinianus *in authent. quomodo oporteat Epiſcopos, collat.* 1. ibi. *Sacerdotium, & Imperium, illud Diuinis miniſtrans, hoc autem temporalibus præſidens.* Facit elegans Imper. Valentini auctoritas in electione Ambroſij, relata *in cap. Valentiniano* 93. *diſt.* ibi, *ego commiſeram corpora, tu autem animas.* Vnde Theodoret. *lib.* 5. *Hiſtor. cap.* 17. ſcribit Ambroſium dixiſſe Theodoſio Imperat. *Purpura Imperatores facit, non Sacerdotes.* Denique in Lege veteri adeſt teſtimonium *in* 2. *Paral. cap.* 19. vbi inquit Ioſaphat Rex, *Azarias Sacerdos, & Pontifex in omnibus, quæ ad Deum pertinent, præſidebit. porro Zabadias ſuper ea opera erit, quæ ad Regis officium pertinent*, & *cap.* 26. *in eodem Paralip.* 2. Quibus & aliis fundamentis ſpiritualem Clauium poteſtatem ſecularibus Principibus minimè competere docent Victor. *de poteſt. Eccleſ. relect.* 2. *ſect.* 4. *num.* 2. Nauar. *in cap. nouit. notab.* 3. *à num.* 23. *de iudic.* Cou. *prædic. cap.* 21. *num.* 2. *verſ. prima concluſio*, latè Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *contro.* 3. *lib.* 1. *cap.* 7. *per tot.* latè refutans contrarium errorem Henrici VIII. Angliæ Regis, qui Eccleſiæ Anglicanæ caput ſe conſtituit, eodemque modo cenſuit alios Principes ſuprema eſſe capita Eccleſiæ in ſuis Imperiis, atque Regnis.

Neque iam obſtat præcipuum, quod ille ſuam adſtruebat ſententiam, fundamentum ex Regum Legis veteris exemplo, dum legimus Moyſen, Ioſue, Dauid, Salomonem, atque alios, qui Duces, atque

Reges erant, negotiis Religionis ſe immiſcuiſſe; nam primò reſponderut Moyſen non ſolùm Regem, ſed etiam Sacerdotem fuiſſe, vt conſtat Pſalm. 98. *Moyſes, & Aaron in Sacerdotibus eius*, reliquos autem ſi quando ſacra munera obierunt, non tanquam Reges, ſed tanquam Prophetas, vel aliis rationibus ex poteſtate quadam extraordinaria geſſiſſe, comprobat Cardin. Bellarm. *dict. cap. 7. ad finem.* Neque tamen inde negandum eſt in illa lege ſacra miniſteria ſolis Sacerdotibus, non autem Regibus fuiſſe permiſſa, iuxta prædictas auctoritates 2. *Paralip.* 19. & 26. Adducitur prætetea auctoritas Pauli *ad Roman.* 13. dum inquit, *Omnis anima ſublimioribus poteſtatibus ſubdita ſit*, & ibi, *Dei miniſter*, refertur *in cap. omnis anima, de cenſibus*, vnde inquiunt, cuſtodiam, & conſeruationem Legis diuinæ Regibus, & Principibus eſſe commiſſam; ſed facilè reſpondetur fatendo Principem poteſtatem habere reſpectu ſpiritualium, ſed miniſterialem, quatenus ſcilicet opus eſt ad ſpiritualium defenſionem, & poteſtatis ſpiritualis obſequium, vt optimè explicat Pont. *in Extrauag. vnam ſanctam, verſ. in hac, de maiorit. inter communes*, confirmat Couar. *in reg. peccatum part.* 2. §. 9. *num.* 7. Mench. *illuſtr. cap.* 10. *cum ſeq.* & paſſim alij diſputantes, an Summus Pontifex temporalem habeat poteſtatem. Neque obſtat auctoritas Petr. 1. *c.* 2. ibi, *Regi tanquam præcellenti.* nam reſponde ur clericos Regi ſubditos eſſe, quatenus homines politici ſunt, & partes Reipublicæ ciuilis, iuxta ea, quæ notantur *in cap.* 1. *per text.* ibi. *de immun. Eccleſ.* & quæ Henriquez *in ſum. lib.* 10. *cap.* 15. §. 5.

In gloſſ. *Diſcreuit. & imperium à ſolo Deo habe-*
3 *tur*, &c. Sed non proximè, non enim Deus per ſe ipſum Imperatorem elegit, vel creauit, ſed voluit vt ab Eccleſia, ſiue Romano Pontifice, cui totius Eccleſiæ adminiſtrationem commiſit, eligeretur, & crearetur; vnde quia Pontifex id facit ratione muneris, & officij, quo fungitur; ideò ipſe eſt, qui proximè per ſe ipſum, vel per alium Imperatori iuriſdictionem, & poteſtatem tribuit, ipſe eſt, qui electum Imperatorem vngit, conſecrat, coronat, & patronum, ac protectorem Eccleſiæ facit, *cap. venerabilem, de elect. Clem.* 1. *d. iureiuran. Clem. paſtoralis, de re iudic.* propter quæ iura, & alia Romanorum Pontificum Decreta, Imperium a Romano Pontifice eſſe, & pendere, & Imperatorem ab eo ſuam iuriſdictionem, & poteſtatem habere, docent Auguſtin. Triumph. *de poteſtate Papæ q.* 39. *art.* 1. *&* 2. S. Anton. *part.* 3. *tit.* 22. *cap.* 5. §. 15. Abb. *in dict. cap. venerabilem, num.* 11. *& conſ.* 28. *part.* 1. Syluest. *in ſumm. verbo Papa, quæſt.* 10. Caſtald. *de Imper. quæſt.* 50. *à princip.* Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.* 1. *c.* 13. Mench. *illuſtr. lib.* 2. *cap.* 21. *num.* 23. Mart. *de iuriſdict. part.* 1. *cap.* 32. *à princip.* Azor. *inſtitut moral. part.* 2. *lib.* 10. *cap.* 2. *quæſt.* 1.

Quod quidem eo maximè procedit poſt tranſla-
4 tionem Imperij à Græcis in Germanos à Summo Pontifice factam, vt in effectu conſiderant Nauar. *in cap. nouit, de iudic. notab.* 3. *num.* 127. *cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 24. *& diſput.* 2. *col. penult. verſ. ad primum.* Cardin. Bellarmin. *controuerſ.* 3. *generali de Romano Pontifice, lib.* 5. *cap.* 8. *verſic. ſeptimum*, Suar. *de legibus lib.* 3. *cap.* 7. *ſub num.* 7. *iuncto num.* 12. *&* 13.

In eadem gloſſ. ibi, *licèt Papa quandoque vtram-*
5 *que poteſtatem ſibi aſſumat.* Vide Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *quæſt.* 62. *artic.* 7. & quæ latè dixi *in tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *tit.* 2. *cap.* 2. ferè per totum.

Distinctio XI.

Cap. Vſus. I. *Nicol.* I.

ISIDORVS *in ſynonymis lib.* 2. relatus per Gratianum *in præſenti*, ait prauum vſum ratione ſuperari & lege, vnde vulgò colligitur quòd vſus non excuſat in iis, quæ de ſui natura mala, & deteſtabilia ſunt, de quo vide Felin. *in c. ea qua num.* 1. *in fine, de ſimon.* Farin. *in praxi crimin. part.* 1. *quæſt.* 10. *num.* 26. In quo autem differat vſus à more, tradit Soar. *de legibus lib.* 7. *cap.* 1. *num.* 3. *ad fin.* quòd ſcilicet vſus tam de frequentia actuum, quam de ſingulis actibus dici; poteſt, mos autem non dicitur propriè de vno actu, ſed de frequentia actuum ſimilium.

Cap. Eccleſiaſticarum. V. *Baſil.*

BAſilius *in lib. de Spiritu ſancto cap.* 26. huius text. auctor, vt refert Nauar. *in Enchirid. de orat. cap.* 4. *num.* 6. meminit Apoſtolicæ traditionis, de qua plura congerit Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 10. *num.* 3. *ante fin.* & illius nomine intelligitur illa, quam Apoſtoli ex ore Chriſti acceperunt, vel quam illi tanquam inſtrumenta Spiritus ſancti, ſeu dictante Spiritu ſancto tradiderunt Eccleſiæ, non verò ea, quam hiſtoria tantùm continuat à tempore Apoſtolorum deductam, hæc enim non facit rem de fide, Soar. *de Fide diſp.* 5. *ſect.* 4. *num.* 5. 6. *&* 7.

Quibus par ritus, &c.) Notatur ad hoc quòd conſuetudo vniuerſalis perinde ligat ac lex vniuerſalis, & conſuetudo particularis, ac lex particularis, vt per Nauar. *in* 3. *p. ſum gloſſ de pœnit. diſt.* 4. *num.* 32. vbi hunc text. ad hoc optimum dicit.

Qua Orientem verſus nos orare, &c.) Nota hîc rationem quare debemus orare versùs Orientem, quam etiam præſtat Paul. Fuſc. *de Viſitat lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 7.

Cap. In his rebus. VII. *Auguſt.*

COnſuetudo parem vim habet cum lege, vt per Guid. Pap. *ſingul.* 83. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 86. immo ex vi, & efficacia ſua poteſt legem abrogare, Gregor. *l.* 1. *tit.* 2. *part.* 1. Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ in præfat. de conſuetud. quæſt.* 5. *num.* 59. Spin. *in ſpeculo teſtam p.* 14. *rub. num.* 17. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo contractum, num.* 24. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 17. Suar. *de legibus lib.* 7. *cap.* 18. Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 1. Vnde tranſgreſſores conſuetudinis debere puniri ſicut tranſgreſſores legis, vt per Abb. *in cap. cùm conſuetudinis, num.* 3. *de conſuetud.* Petr. Rauen. *de conſuetud. ſect.* 2. *num.* 43. Iſa. *in l. iubemus, num.* 3. *C. de iudic.*

Appellatione legis, an & quando veniat conſuetudo, vide quæ dixi *in tract. de appellatione verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo Lex.*

Distinctio XII.

Cap. Non decet. I. *Calixt.*

Eccleſiam Romanam tanquam magiſtram in omnibus eſſe ſequendam ex hoc text. colligunt Palat. *de Beneſic. in Curia vacant.* §. 2. Param. *de origine S. Inquiſit. lib. 3. quæſt. 2. in princip. numero* 63. Ratio eſt, quia in Romana Eccleſia remanſit integra Apoſtolorum ſucceſſio, & traditio, vt per Bellarm. *de verbo Dei non ſcripto, cap. 9. verſ. quinta regula eſt.*

Cap. Præceptis II. *Greg. IV.*

IN ſuperſcript. ibi, *Gregor. Papa IV.* Vide Cæſar. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 9. anno Chriſti* 839. *num.* 4. *pag. mihi* 608.

Collige ex text. neminem debere præceptis Apoſtolicis ſuperbè reſiſtere, vt per Palat. *de beneſic. in Curia vacant.* §. 3. Felician. *de cenſib. lib. 1. cap. 9. num. 1. verſ. quarto.*

In gloſſ. *Cauſatio Epiſcoporum.* ibi, *ſolus enim Papa poteſt condemnare Epiſcopum.* Vide quæ dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 3. alleg. 112. per tot.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſolus Papa reſtituit eum.* Ita Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloſſ. 41. num. 21.* Ego ipſe *d. p. 3. alleg. 50. num. 11.* ſecundùm Lugdon. impreſſ.

In eadem gloſſ. ibi, *ipſe ſolus agit de eorum renunciatione.* Ita Flamin. Pariſ. *de reſignat. beneſ. l. 7. q. 11. num. 17.* Ego ipſe *d. alleg. 50. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo immota permanet, quæ nihil fidei Cathol. contrarium vſurpare dignoſcitur.*

2 *Perſona ineligibilis poteſt conſuetudine fieri eligibilis.*

Cap. Nos conſuetudinem. VIII.

Gregorius.

1 GRegorius vniuerſis Epiſcopis Numidiæ *lib. 1. epiſt. 75.* relatus *in hoc text.* ait immotam permanere conſuetudinem, quæ contra Fidem Catholicam nihil vſurpare dignoſcitur, de quo vide nonnulla per Tiraq. *de nobilit. cap. 10. num. 1. & de iure primog. q. 40. num. 158.* Paul. Fuſc. *de Viſitat. lib. 1. cap. 18. num. 31.* Menoch. *de arbitr. cent. 1. caſu* 82.

2 In gloſſ. *De Primatibus.* ibi, *quòd perſona quæ aliàs eſt ineligibilis ratione conſuetudinis*, &c. Notatur ad hoc quòd perſona ineligibilis poteſt conſuetudine fieri eligibilis, vt per Soar. *de Legib. lib. 7. cap. 19. num. 14.*

SVMMARIVM.

1 *Peregrini ceſſante ſcandalo tenentur ſeruare leges, vel conſuetudines loci in quo per modum tranſitus reperiuntur, quando illa in ſuo domicilio non obligant.*

2 *Peregrini non tenentur legibus ſui territorij dum per alia loca peregrinantur.*

3 *Inteſtina die ſabbati veſci poſſunt illi, qui per Hiſpaniam iter faciunt, quamuis eo loci oriundi ſint, in quibus talia non veſcuntur.*

Cap. Illa. XI. *Auguſt.*

AVguſtinus ad Ianuarium *epiſt. 118. cap. 1.* rela- 1
tus *in hoc text. in verſ. Mater mea*, videtur probare peregrinos, ceſſante ſcandalo, teneri ſeruare leges, vel conſuetudines loci, in quo per modum tranſitus reperiuntur, quando illæ in ſuo domicilio non obligant, vnde gloſſ. *in præſenti, verbo ſocietatem;* inquit inde ſumi argumentum quemlibet teneri viuere ſecundùm conſuetudinem illorum, inter quos verſatur, ſubdítque hinc ortum habuiſſe verſus illos:

Si fueris Romæ, Romano viuito more,
Et ſi ſis alibi, viuito ſicut ibi.

& gloſſ. *verbo debent in l. 3. ff. de munerib. & honorib.* ponit verſum,

Terra ad quam pergis cape mores, quos ibi cernis.

Quare ita reſoluunt Abb. *in cap. conſilium, num. 18. de obſeruat. ieiun.* Philiar. *de officio Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 23. §. eſt tertiò notandum,* Nau. *in man. cap. 23. n. 120.* Cou. *l. 4. var. cap. 10. num. 8. verſ. ſunt & in dicto,* Mexi. *in tract. taſſa panis, concluſ. 5 nu.* 80. Henriq. *in ſumm. lib. 7. de Indulgent. c. 13. §. 8.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 122. n. 1. & ſuper Bullam Cruciatæ §. 1. n. 8. ad fin.* Suar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 2. de diebus feſtis, cap. 14. n. 2.* Gabr. Vaſq. *tom. 1. in 3. part. diſp. 184. cap. 3. num. 28.* Salas *de legib. diſput. 16. ſect. 4. concl. 4.* latè, & eleganter Baſil. Pon. *in tract. de ſacramento matrimon. lib. 5. ca. 7. §. 1. à princip.* vbi fundamenta huius ſententiæ refert, & contrariis benè reſpondet; & *à num. 13. cum multis ſeqq.* diſputat quid dicendum ſit de obſeruantia feſtorum, & ieiuniorum à tranſeuntibus, & *num. 14.* reſoluit in hæc verba: *Tenentur peregrini ad ea præcepta ſeruanda ſi tempore, quo moram faciunt in eo loco, occurrat tempus obligationis adimplendi præceptum, aliàs verò non. Vnde ſi occaſio fuerit comedendi, tenentur à carnibus abſtinere, ſi in eo oppido abſtinetur ab illis: idem eſt ſi cùm commorantur, inſtat occaſio audiendi Miſſam, quia videlicet dies feſtus eſt.* Ex quibus benè infertur peregri- 2
nos legibus ſui territorij, dum per alia loca peregrinantur, non teneri, ac proinde eos, qui per Hiſpa-
niam iter faciunt, quamuis ex eo loco oriundi ſint, in 3
quo non veſcuntur inteſtina die Sabbati poſſe illis veſci iuxta Hiſpaniæ conſuetudinem, item eos, qui ex iis locis ſunt, in quibus lacticinia non comeduntur diebus ieiuniorum ſecundùm ius commune, poſſe veſci illis in eis locis, in quibus etiam ſine priuilegio ex conſuetudine adhibentur in cibum, ſicuti benè reſoluunt Sanch. *de matrim. lib. 3. diſput. 18. num. 18. cum ſeqq.* Suar. *d. lib. 2. cap. 13. num. 2.* Leſſi. *de inſtit. lib. 4. cap. 2. dub.* 8. Baſil. Pont. *d. lib. 5. cap. 8. num. 1.* Faguodez *in ſeptem Eccleſiæ præcepta præc. 4. lib. 1. cap. 7. à num. 10.*

Quamuis hæc ſententia ſit probabiliſſima, probabilitate tamen non caret, quæ ait peregrinos, & forenſes non adſtring legibus, & conſuetudinibus loci, per quem tranſeunt, vel in quo per modum hoſpitij reperiuntur, ceſſante ſcandalo, & quando eæ non obligant in ſuo domicilio, & pariter probari videtur ex hoc text. *in verſ. Alia, quæ per loca terrarum,* & ſequitur Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 1. c. 13. q. 3.* & plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 3. diſput. 18. n. 6.* & nos quoque *in collect. ad c. 2. de obſeruat. ieiun.* ideò omnes ſunt probabiles, ſed prima probabilior.

Cap. De his. XIII.

Ex Concil. Tol. XI.

PRobat hic text. poſſe Metropolitanum punire deuiantes à conſuetudine Metropolitanæ Eccle-

ſit in diuinis Officiis, vt per Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo Archiepiſcopi auctoritas, auct. 22. pag. mihi* 80. quem refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.* 1. *tit.* 4. *de praeminentia Archiepiſcop. n.* 2. ſecundùm Lugdunen. impreſſ. Suam enim Metropolim tenetur ſequi Eccleſia ſuffraganea, *cap. Altaria il* 1. *de conſecrat. diſt.* 1. *cap. inſtitutus, de conſecrat. diſt.* 2. & in Eccleſiis inferioribus ſeruandum eſt, quod in maiori ſeruatur. Nauar. *conſ.* 5. *num.* 3. *de Regularib. in antiq. alias conſ.* 26. *num.* 3. *eodem tit. in nouis.* Hodie verò obſeruari debent Pij V. conſtitutiones ſuper recitatione Romani Breuiarij, vna incipit, *Quodà nobis poſtulas, ſub dat.* 6. *Idus Iuly* 1568. & alia quæ incipit, *Quod primum, ſub dat. Id Iuly* 1570.

2 In gloſſ. *Adſtringat.* ibi, *argum. Metropolitanum poſſe ſuſpendere, & excommunicare ſuum ſuffraganeum.* Ita Lancel. Conrad. *in templo omnium iudic. lib.* 2. *cap.* 4. *ſub num.* 18. Bottæ. *de Synodo part.* 1. *num.* 45. 46. *&* 47. Stephan. Quarant. *dict. verbo Archiſcopi auctoritas, num.* 8. *pag.* 52.

Distinctio XIII.

SVMMARIVM.

1 *Perplexus accidentaliter, & ſecundùm quid inter duo, quorum alterum neceſſariò eſt facturus, & vtrumque arbitratur eſſe peccatum, iuſtè poteſt, & tenetur eligere quod ſibi videbitur minus, vt maius euitet, & ratio redditur num.* 5.

2 *Suaſio ſtupri filiarum facta à Loth impiis Sodomitis, vt maius malum euitaret, ei vertitur ad culpam.*

3 *Lex humana ciuilis non poteſt eligere minus malum, vt maius euitet, ſed verius vt num.* 12.

4 *Peccatum nullum quantumuis minimum poteſt liberè aliquando eligi ſecundum rectam rationem.*

6 *Malum minus in comparatione maioris, quando dicatur habere rationem boni, & deſinere eſſe peccatum, oſtenditur.*

7 *Errans ſine copia Doctoris ex ignorantia inuincibili putans vtramque dubitationis partem æque peccatum eſſe, poteſt minus malum eligere.*

8 *Malum minus ex duobus eſt eligendum, non ſolum in malis pœnæ, ſed etiam in malis culpæ, intellige etiam vt num.* 21.

9 *Suadens, & inducens electionem minoris mali non peccat.*

10 *Conſulere, aut inducere an poſſit quis aliquem ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit ad auertendum maius malum à parte rei tale, oſtenditur, & num.* 11.

12 *Loth an peccauerit in filiarum proſtitutione minus malum continente, oſtenditur & num.* 13.

14 *Rubin an iuſtè ſuaſerit fratres volentes occidere Ioſeph, vt mitterent in ciſternam, & ibi finerent mori fame, oſtenditur.*

15 *Proximum occidere volenti iuſtè poſſumus ſuadere, quod prius ſpoliet eius domum, vel abigat pecora, vt interim illum alioquin non liberandum ſubducere valeamus.*

16 *Malum minus ſuadere poſſumus ad maius auertendum, quando ſuaſio minoris mali facta fuerit abſque præiudicio tertij, niſi ille moleſtè non ſuſciperet, vel alioquin obligatus fuerit ad illud ſuſcipiendum.*

17 *Electio, & ſuaſio minoris mali poteſt fieri vbi præiudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & in indiuiduo.*

18 *Mali minoris ſuaſio etiam damno tertij in particulari fieri poteſt, ſi tertius damnum moleſtè non ſuſciperet.*

19 *Suaſio minoris mali fieri poteſt etiam cum damno tertij in particulari, vbi tertius fuerit aliquid obligatus ad illud ſuſcipiendum.*

20 *Suaſio minoris mali fieri poteſt quando alter in actu iam paratus fuerit patrare maius malum, non verò quando ad id promptus fuerit ſolum in potentia.*

23 *Perplexus inter duo mala poteſt eligere quod ſibi videbitur minus, ſi habuerit conſcientiam inuincibilem vtriuſque mali exiſtimati.*

24 *Perplexus inter duo mala ſi minus iuſtè eligit, excuſatur à peccato in foro conſcientiæ, non verò à pœna per legem humanam impoſita ipſi operi, quod ille eligit in ratione minoris mali.*

25 *Homicidium eſt peccatum grauius periurio, contrarium verò num.* 27. *& componitur num.* 28.

26 *Vita humana ex bonis temporalibus ſummum eſt.*

29 *Peccata contra præcepta primæ tabulæ, ex genere ſuo, & ſecundùm ſpecificam malitiam grauiora ſunt, quàm ea, quæ aduerſus præcepta ſecundæ tabulæ admittuntur.*

30 *Peccatum contra aliquod præceptum ſecundæ tabulæ ratione circumſtantiarum in indiuiduo aliquando eſt grauius eo, quod offendit præceptum aliquod primæ tabulæ.*

31 *Voti, & diei feſti violatio inducit peccatum contra ſecundum, & tertium præceptum primæ tabulæ, & tamen peccata ex hoc prouenientia minora ſunt homicidio, & adulterio pertinentibus ad ſecundum, & tertium præceptum ſecundæ tabulæ.*

32 *Circumſtantia plures, & grauiores concurrunt in homicidio, quam in periurio.*

Cap. Duo mala. I. *Ex Concil. Tol. VIII.*

EX Concil. Tolet. VIII. *cap.* 2. quod refert Gratian. *in præſenti*, colligitur illa celebris concluſio, quòd accidentaliter, & ſecundùm quid perplexus inter duo, quorum alterum neceſſariò eſt facturus, & vtrumque arbitratur eſſe peccatum, iuſtè poteſt, & tenetur eligere quod ſibi videtur minus, vt maius euitet, in idem eſt text. *in cap. nerui, hac eadem diſt.* (vbi latè declaraui quid eſſet perplexitas ſecundùm quid, & quæ dicatur abſoluta,) *& in cap. ſi aliquid* 22. *quæſt.* 4. obſeruant Archid. Dominic. Præpoſ. Bellam. & Turrec. *in præſenti* D. Thom. 1. 2. *q.* 19. *artic.* 6. *ad* 3. vbi Mediu. *q.* 1. Cordub. *in ſuo quæſtion. lib.* 3. *q.* 4. *ad fin.* Valent. 1. 2. *quæſt.* 14. *puncto* 5. *ad* 2. Vaſq. *ad d. q.* 19. *diſp.* 60. *cap.* 2. *num.* 6. & ex omnium ſententia reſoluit Molin. *de iuſtit. diſp.* 335. *ſub num.* 10. Fr. Emman. Roderic. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 51. *num.* 6. Suar. *tom.* 4. *de pœnit. diſput.* 4. *ſect.* 10. *num.* 4. Couar. id obſeruans ad quorumdam iurium intellectum, *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 7. *§.* 2. *num.* 9. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſput.* 39. *ſub num.* 12. *verſ. ad quartum.* 1

Verùm contra prædictam concluſionem ex hoc text. deſumptam obſtat primò, quòd ſi huiuſmodi perplexus poſſet iuſtè eligere minus malum, vt maius euitet, poſſet vtique alius eandem electionem ei ſuadere, cùm in hac ſuaſione cooperetur in bono, prout quilibet poteſt iuſtè, & meritoriè cooperari; atqui hoc conſequens videtur eſſe falſum; ergo & illud ex quo ſequitur, Conſequentia legitima eſt. Minor probatur exemplo Loth, qui, vt legitur *Geneſ. cap.* 19. Sodomitis in hoſpites irruere conantibus ſuaſit electionem minoris mali, nempè ſtuprum filiarum, quas eiſdem impiis proſtituit, vt maius illud malum 2

malum vitaret, & tamen hæc ſuaſio ei vertitur ad culpam à D. Auguſtino *contra mendacium cap.* 9. & aliis, quos refert, & ſequitur *annotat. ad ſummam Toleti lib.* 5. *cap.* 37. *pag.* 2. poſt Caiet. agnoſcit Cou. *de ſponſal. p.* 1. *cap.* 4. *in princip. num.* 9. *propè fin.* & faciunt tradita per Leon. Leſſ. *de inſtit. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 20.

3 Secundò obſtat, quòd ſi hæc electio minoris mali licita eſſet huiuſmodi perplexo ſecundum quid, ſanè liceret etiam ipſimet legi humanæ ciuili eligere minus malum, vt maius euitet, ex reg. *l. vlt. in fine, C. de fideiuſſ.* atqui videtur id non licere legi ciuili, ex text. *in cap. vlt. de præſcript.* vbi per legem Canonicam abrogatur lex ciuilis vt iniuſta, & quæ ſine peccato obſeruari nequit: dum præſcriptionem in aliquibus caſibus cum mala fide, & ita cum peccato permittebat, cum tamen hanc permiſſionem feciſſe videatur ad vitãdum maius Reipub. malum, videlicet lites, & iurgia, & contentiones iudiciales, & extraiudiciales, & dominiorum incertitudinem, iuxta text. *in l.* 1. *ff. de vſucap. & in. l. vlt. ff. pro ſuo*, proſequitur poſt alios Cou. *in reg. poſſeſſor. p.* 1. *§. vnico, num* 5. Igitur, &c.

4 Tertiò obſtat quòd huiuſmodi perplexus, dum ſic eligit minus malum, tendere videtur abſolutè, & ſecundùm ſe, & naturaliter in obiectum in ſua æſtimatione prohibitum, & conſequenter videtur illud liberè velle, & amplecti, cùm a parte rei, & naturaliter poſſit illud nulle, vt alioquin conſiderant multi agentes de caſu, in quo ſic erroneè perplexus putaret vtramque contradictionis partem peccatum eſſe, nec cognoſceret, & diſtingueret vtra grauior eſſet, nec quam in eo dubio ſequi teneretur, & nihilominus alteram eligeret, quos refert Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 13. atqui nullum peccatum quantumuis minimum poteſt liberè aliquando eligi ſecundùm rectam rationem, vt conſtat ex text. *in cap. ſuper eo, de vſur. & in cap. quis arbitretur, iunctis ſeqq.* 22. *quæſt.* 5. cum ſimilibus adductis per gloſſas in eiſdem iuribus, vnde proceſſit illud, quòd præſtat millies mori, quàm Deum vel leuiſſimè offendere, vt in noſtris propriis terminis contendit Suar. *d. num.* 4.

5 His tamen non obſtantibus à ſupradicta concluſione recedendum non eſt, quam optimè probat text. *in præſenti, & dict. cap. nerui, & d. cap. ſi aliquid,* 22. *quæſt.* 4. Ratio eſt, quia ſic erroneè perplexus non poteſt dici, quòd abſolutè, & liberè vult obiectum minoris mali, prout malum eſt, nec quod fertur in malum, vt poſſibile vitatu moraliter, ſed potiùs coactè, & neceſſariò fertur in illud obiectum, prout ſcilicet neceſſarium eſt in ordine ad maiorem culpam vitandam excuſante erronea, & inculpabili ignorantia inuincibili dictante vtrumque opus cum ea minoris mali comparatione malum eſſe; nam licèt actio illa ſic eligendi vtrouis opere electo ſit in ſe, & abſolutè, & vt fertur, in illud minus malum exiſtimatum libera, & ita ſit libera naturaliter, vt aiunt, & in genere entis, vt conuincit tertium argumentum in contrarium adductum; tamen prædicta eligendi actio non eſt moraliter, & vt aiunt, in genere moris, libera in ordine, ſcilicet ad maiorem culpam vitandam, quia ſuppoſito quòd eam vitare aliter nequit, niſi per admiſſionem minoris mali, iam hoc non poteſt non admitti, nec poteſt moraliter vitari, ac proinde nec dicetur liberè amari, ac tandem nec in eo peccari, cùm conſtet ad inducendum peccatum neceſſariam eſſe vtramque libertatem, nempè illam, per quam feratur voluntas in obiectum malum, quod ſecundùm ſe ipſum naturaliter, & abſolutè loquendo ſit eligibile, & rurſus illam, per quam feratur in illud, vt poſſibile, vitatu moraliter, ideſt, in ea occaſione, in qua moraliter poſſibile ſit illud vitari, iuxta ea quæ de requiſitis neceſſariis, vt peccatum dicatur voluntarium, tradit poſt alios Tolet. *in ſumm. lib.* 3. *cap.* 1. *pag.* 2. *ex med.* & maximè *in verſ. alterum*, & antè tradiderat D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 15. *art.* 1. *in corpore.* Sicque in effectu, quando neceſſitas cogit alterum malum eligere, vt in terminis noſtræ concluſionis, & huius text. eligens minus malum nihil aliud formaliter facit quàm adimplere præceptum pluris faciendi præcepti de maiori malo vitando, vnde cùm hanc electionem minoris mali faciat ex præcepto, non poteſt in eadem cenſeri peccator, ex reg. *cap. quod quis, de regul. iuris libr.* 6. conſonat text. *in l. iuſtè poſſidet, ff. de acquir. poſſeſſ.* quæ ſanè ratio colligitur ex alioquin dictis per Adrianum IV. *in materia de reſtitutione, in quæſt. incipit, quia dictum eſt, verſ. mihi videtur planiùs,* & per Sanch. *dict. cap.* 11. *num.* 14. vbi alios generaliter refert, *iuncto cap.* 10. *ſub num.* 35. *col.* 2. *verſ. tandem,* & ſatis intendit Fr. Emman. *dict. num.* 6. dum eandem ſententiam probat ex eo, quòd Dominus nolit nos inducere in anguſtias perplexitatis, id eſt, ne hinc inde inter duo inuincibiliter exiſtimata mala coſtringamur, quando alterum ex illis neceſſariò admittendum poſſimus ita eligere, vt ſine culpa euadamus, videlicet eligendo minus malum, iuxta ſupradictam concluſionem quæ ſanè in hoc ſenſu, & ſecundùm huiuſmodi rationes veriſſima eſt, & recepta ab omnibus citatis in principio huius text.

In quem ſenſum, & ſecundùm eaſdem rationes accipienda ſunt verba, quibus hac in re vtitur Turrecr. 6
in præſenti ſub num. 1. dum inquit, quòd minus malum in comparatione maioris mali videtur habere quodammodo rationem boni, & deſinere eſſe peccatum, iuxta verba Auguſt. *in lib. contra Mendacium, cap.* 7. *&* 9. dicentis, quòd illa deſinunt eſſe peccata, quæ propter grauiora vitanda ſuſcipiuntur, in quo etiam ſenſu intelligenda ſunt verba Ariſt. *lib* 5. *ethic. cap.* 3. adducta per Cou. *ſub. dict. num.* 9. *poſt med.* dum inquit minus malum boni vicem habere, ſi maiori malo comparatur; rurſus & verba Leſſij *de inſtit. lib.* 2. *cap.* 23. *num.* 21. dum inquit quòd malum minus reſpectu maioris non cenſetur malum: item & text. *in cap. inquiſitioni* 44. *verſ. verum, de ſent. excom. & in cap. dominus, verſ. ſi verò, de ſecund. nupt. & in cap. iuuenis* 3. *verſ. quia igitur, de ſponſal.* vt ſcilicet in eorum iurium caſibus inuincibiliter de vtroque malo dubitãtes potuerunt ſine peccato minus malum à ſe ibidem electum pro vitando maiori eligere etiam ſtante huiuſmodi dubio, & illo non depoſito, vt benè intelligit Cou. *dict. num.* 9. Leſſ. *de inſtit. lib.* 4. *cap.* 3. *ſub num.* 34. *col.* 2. *ante med.* & alij plures antiqui, & moderni relati, & approbati per Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 41. *ſub num.* 45. Nec ad hanc electionem iuſtificandam in terminis eorumdem iurium opus eſſe, quòd illud dubium deponerent reſpectu partis electæ, contra Adrian. & alios benè obſeruant Nauar. *in cap. ſi quis autem, num.* 101. *de pœnit. diſp.* 7. Sanch. *d. diſput.* 41. *num.* 47. *cum ſeqq.* Couar. *d. §.* 2. *à num.* 7. *&* 8. noſtram hanc reſolutionem tenens *dict. num.* 9. vbi *num.* 11. ſecundùm eandem reſoluit alium caſum vtilem, & notandum ad intellectum text. *in cap. ſi quis ingenuus* 29. *quæſt.* 2.

Amplia primò prædictam concluſionem ex noſtro 7
text. deductam, & vt *ſuprà* explicatam, vt procedat etiam eo caſu, quo ex ignorantia inuincibili errans ſine copia Doctoris conſulendi putaret vtramque dubitationis partem æquè peccatum eſſe, nec poſſet intelligere, & diſtinguere vtra grauior eſſet, nec quam in ea contradictione poſſit, & teneatur amplecti, prout in exemplo de iuſtitia, qui aliquando putant

ſe non audiendo Miſſam in feſtis peccare pariter, ac deſerendo gregem, vt eam audiant, nec diſcernere intelligunt, quodnam ex his præceptis incompatibilibus anteponendum ſit, etenim adhuc in his terminis ſic dubitans, & anceps non peccat, ſi alterutram partem eligat, quæ ſibi magis placuerit, dummodo cautè hoc placitum ita dirigat, vt præ inordinata alterius partis affectione non decipiatur fingendo perplexitatem, vbi nulla fuerit, ita Fr. Emman. *dict. num.* 6. & Sanch. alios referens *dict. cap.* 11. *num.* 13.

8 Vnde patet notabilis intellectus ad regulam communiter collectam ex hoc text. quòd ſcilicet ex duobus malis minus eſt eligendum, vt procedat non ſolùm in malis pœnæ, prout in hoc malorum genere eam intelligit poſt alios Sanch. *de matrim. libr.* 2. *diſp.* 39. *ſub n.* 12. ſed procedat etiam in malis culpæ, ſi hæc proueniat non quidem ex parte operis intrinſecè, aut propter aliam vrgentem prohibitionem mali? ſed ex parte inuincibilis ignorantiæ, quæ malum etiam culpæ in opere de ſe bono repræſentet erranti poſito inter duo opera, vel inter duplicem vnius operis partem ſibi dubiam, & exiſtimat culpabilem, vt in effectu etiam intelligit Sanch. *ſub dict. num* 12.

9 Amplia ſecundò, vt procedat non ſolùm in ipſo ſic erroneè, & inuincibiliter dubitante, & minùs malum eligente, ſed etiam in ſuadente, & inducente illum ad huiuſmodi electionem; ſic enim apertè concluditur ex ratione cooperationis in bono, quæ inuoluitur in ipſa ſuaſione, & inductione, & in hoc nulla eſt difficultas.

10 Tota in eo ſolùm difficultas eſſe poteſt, an hæc ſecunda ampliatio locum habeat etiam in eo, qui ſuaſerit, conſuluerit, & induxerit alium ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit ad auertendum maius malum à parte rei tale, quod aliquis ex malitia ſua patrare decreuerat, veluti ſi ad vulnus inferendum, vel ad aliam mitiorem vindictam inducam illum, qui grauiorem de alio ſumere, nempè illum interficiendo, decreuit? In hac quæſtione ſunt aliqui Doctores, qui huiuſmodi inductionem, ſuaſionem, & conſilium reprobant, intelligentes id ſine peccato fieri non poſſe, cùm formaliter inuoluat, vt ipſi credunt, cooperationem in malo, quæ nunquam licita eſſe poteſt, iuxta illud, *agentes, & conſentientes*, &c. de quo *in cap.* 1. *de offic. deleg.* cum ſimilibus, nec poſſant fieri mala, vt eueniant bona, aut minora mala, iuxta illud Pauli *ad Roman.* 3. ſolùmque concedunt iidem Doctores poſſe alterum alteri ſic ad peccandum parato offerre materiam minoris mali, eámque ſimpliciter eidem proponere, intelligentes in hunc ſolum ſenſum excuſari Loth, nempe ſi dicamus eum dum obtulit filias abuſui impiorum, non induxiſſe illos, nec filias ad ſtuprum, ſed ſolùm ſimpliciter propoſuiſſe materiam minoris mali, ſicque procedere locum Petri Apoſtoli 2. *epiſt. cap.* 2. dum eundem Loth iuſtum vocat, dicens, *Loth virum iuſtum à nefandorum iniuria liberatum à Deo fuiſſe.* Hanc itaque diſtinctionem inter inductionem, & ſuaſionem minoris mali, & inter ſimplicem propoſitionem materiæ minoris mali facit Caiet. 2. 2. *q.* 78. *art.* 4. Cou. *d. n.* 9. *prope fin.* iuxta eandem diſtinctionem, intelligens excuſandum eſſe Iudam, de quo *Geneſ. cap.* 37. quaſi non induxerit, nec ſuaſerit, fratribus venditionem fratris Ioſeph, ſed ſolum eam propoſuerit eis, vt materiam minoris mali ad auertendum maius, nempè occiſionem ipſius fratris; deinde idem Cou. *citato loco* intelligit Ruben *illo c.* 37. vſum fuiſſe ſola ſimplici propoſitione prædicta, dum animo euitandi idem homicidium dixit eiſdem fratribus, Non occidamus eum, ſed proiiciamus in ciſternam veterem,

Contrariam verò ſententiam, immo licere non ſolùm prædictam ſimplicem obligationem, & propoſitionem materiæ minoris mali, ſed etiam formalem illam ſuaſionem ipſius ad maius auertendum, meritò tenent Innoc. *in cap. ſuper eo, col.* 2. *de vſuris*, Caiet. meliori conſilio ductus *in ſumm. verbo tyrannus, & tom.* 2. *opuſcul. tract.* 31. *cap.* 13. *in ſolut. dub.* 3. Adrian. & alij, quos refert, & ſequitur Nauar. *in man. cap.* 14. *ſub num.* 40. *& cap.* 17 *num.* 262. Syluest. *in ſumm. verbo vſura* 7. *num.* 1. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 335. *num.* 9. *cum ſeqq iuncto num.* 7. Leſſi. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 19. *cum ſeqq & lib.* 4. *cap.* 3. *à num.* 33. adducentes text. quem ſic intelligunt, *in cap. ſi quod verius, verſ. ſi enim* 33. *quaſt.* 2. *& in cap. nerui, verſ. hinc etiam, hac eadem diſt.* indéque reſoluentes deliberato homine occidere ſuaderi poſſe aliam mitiorem vindictam, videlicet vulnus non lethale: ruſus & volentem committere adulterium, vel furtum graue, induci poſſe ab alio, vt committat ſolùm ſimplicem fornicationem, aut furtum leuius, præterea & eum, qui non vult ſubuenire extremè indigenti, induci poſſe, vt illi ſubueniat, ſaltem dando ei mutuo ſub vſuris, quod minus malum eſt. Ratio eſt, quia ſi conſulens, ſuadens, aut inducens ad minus malum non tendit ad hoc, vt minus malum fiat abſolutè, prout in ſe eſt obiectum malum, & peccaminoſum, nec illud abſolutè approbat, & petit in hoc ſenſu; id enim eſſet illicitum pariter ac facere, cùm inuolueret formalem cooperationem in malo, in quibus terminis procedere poterunt prioris ſententiæ fundamenta, ſed ſolùm petit formaliter commutationem minoris mali pro maiori, & quòd illud huic præferatur, licèt id non ſemper exprimatur, & cùm ita rogatus decreuerit omninò alterum malum facere, & ita iam per ſe ductus ſit ad peccandum, dici non poteſt eo conſilio, & ſuaſione minoris mali denuò duci vt peccet, ſed vt culpam minuat per deſiſtentiam à maiori peccato, quæ abſque vlla cooperatione formaliter intenditur in ſuaſione minoris mali à ſuadente, alioquin hoc etiam de ſuaſuro, & impedituro ſi poſſet abſque maiori, vel pari incommodo. 11

Qua retenta ſententia non obſtant quæ pro prima 12 *ſupra* adduximus, nam ad illud de culpa, quæ imponitur Loth in illa filiarum proſtitutione minus malum continente, reſponderur dupliciter, primò negando peccaſſe Loth, & eum excuſando, quia videlicet non obtulit filias Sodomitis, vt earum concubitu tanquam min[illegible] malo maius, nempe ſodomiam recompenſaret, n[illegible] animum habuit vt filiæ proſtituerentur, ſed vt eorundem furentium impetum hyperbolica ſubmiſſione frænaret, declarans hoc modo quàm ſibi moleſta eſſet immanitas ſceleris, & iniuriæ, quam attentabant aduerſùs hoſpites à ſe receptos, qua ratione eundem Loth à peccato excuſant Caiet. *in comment. ad d. cap. Geneſ.* 19. ſequitur Molin. *dict. diſput.* 335. *num.* 2. non improbat poſt Pererium Tolet. *d. cap.* 37. *pag.* 2. *ante med.* firmat Leſſ. *d. cap.* 13. *num.* 10. ſicque iuxta hanc rationem procedere poterunt dicta per D. Ioann. Chryſoſt. *homil.* 43. *in Geneſ.* & per Ambroſ. *lib.* 1. *de Abraham cap.* 6. dum laudibus celebrant facinus Loth. Poteſt etiam excuſari idem Loth, iuxta eoſdem Doctores, ex quadam animi perturbatione, & ardenti cupiditate defendendi hoſpites ab illa iniuria temeraria, vt qui mente ſic turbata, & indeliberata proceſſit, à culpa illinc extenuata liberetur; quod tamen intelliges, vt ſcilicet liberetur in totum, vel in parte, prout hæc animi perturbatio, & paſſio in totum, vel in parte excluſerit voluntarium requiſitum ad peccatum iuxta tradita per D. Thom. 1. 2. *quaſt.* 77. *art.* 6. *cum ſeqq.* & per

eius

eius commentatores *ibidem*, & per Tolet. *in ſumm. lib. 2. cap. 1. pag. 2. verſ. alterum*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 4. cap. 9. quæſt. 4.*

13 Vel ſecundò reſponderi poteſt, & meliùs, fatendo quidem Loth peccaſſe, ſed contendendo huiuſmodi peccatum non proceſſiſſe ex eo quòd minus malum ſuaderi non poſſit ad vitandum maius (illud enim ſuadere ſine aliqua extrinſeca, & nociua circumſtantia peccatum non eſt, iuxta ſupradictam reſolutionem;) ſed proceſſiſſe in eo quòd in hac ſuaſione interuenit alia circumſtantia extrinſeca, nempè detrimentum tertij, ideſt, filiarum, quæ quidem circumſtantia interueniente peccat ſic ſuadens minus malum, etiam ad vitandum maius, vt bene ad limitandam prædictam noſtram, & communem reſolutionem aduertit Molin. *d. diſp.* 335. *num.* 9. & 12. Leſſi. *d. cap.* 13. *num.* 20. & *infrà* latiùs agemus.

14 Ad illud verò de Ruben reſpondetur iuſtam fuiſſe ſuaſionem, qua ille fratres volentes occidere Ioſephum induxit, vt mitterent in ciſternam veterem, & ibi ſinerent mori fame, *Geneſ. capit.* 37. & ita ſuaſit æquale peccatum, vt hac via, licèt fratres perſiſterent in ea praua intentione mortis per famem inferendæ, tamen ipſe Ruben hunc effectum impediret aliunde, videlicet ſubducendo clam à ciſterna eundem Ioſephum, vt conſtat ex verbis eiuſdem *cap.* 37. ibi, *hoc autem dicebat* (ſcilicet Ruben) *volens excipere eum* (ſcilicet Ioſephum) *de manibus eorum, vt redderet patri ſuo*, ita Leſſ. *d. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 14. ſubdens ſatis eſſe quòd ex parte ſuadentis detur hic animus commutandi, & præeligendi minoris mali, immò mali æqualis, veluti cuiuſdam illecebræ obiectæ, vt dum circa illam obduratus occupatur, poſſit maius malum impediri: qui intellectus aptior eſt illo, quem ad eundem locum præſtat Con. *de ſponſal. p. 1. cap.* 4. *in princ.* dum ſentit Ruben *ibid.* egiſſe de prædicta proiectione in ciſternam, tanquam de minori malo ad vitandum maius, ſcilicet occiſionem Ioſephi, fallitur enim Con. ex modò dictis, ſecundùm quæ conſtat eandem proiectionem *ibi* conſideratam fuiſſe vt referentem occiſionem eiuſdem Ioſephi, quamuis diuerſo medio, videlicet fame ab occiſoribus fratribus in ciſterna procurandam; arg. text. *in cap paſce.* 86. *diſt.* ſuaſit igitur Ruben non minus, ſed æquale malũ, prout iuſtè potuit, vt ita ab alio æquali malo fratrem alioquin non liberandum ſubduceret interim, & liberaret iuxta *ſuprà* reſoluta.

15 Ex quibus colligitur poſſe nos ſuadere volenti occidere proximum, quòd priùs ſpoliet eius domum, vel abigat pecora, vt interim illum alioquin non liberandum ſubducere valeamus; prout etiam poſſumus volenti prodere vrbem ſuadere vt priùs expilet eius ærarium, vt interim aliunde, videlicet conuocatis defenſoribus, proditio impediatur, qua etiam ratione captus à latronibus poteſt eis ſuadere vt inſequantur alium quendam, ſi ſuadens certò ſciat illum euaſurum ratione celeritatis, vel ob inſidias eo loco poſitas ad capiendos latrones, vt ipſemet captus poſſit interim fugere, ſicut benè obſeruat Leſſi. *vbi proximè.*

16 Intellige tamen & declara reſolutionem ſupradictam, quæ concedit etiam formalem ſuaſionem mali ad maius auertendum, vt procedat ſolùm quando ſuaſio minoris mali facta fuerit abſque præiudicio tertij, non verò procedere cum dicto præiudicio in particulari, niſi tertius ille moleſtè non ſuſcipiat, aut niſi fuerit alioquin obligatus ad illud ſuſcipiendum, vt reſoluit Molin. *dict. diſp.* 335. *num.* 9. Leſſ. *dict. cap.* 13. *num.* 20. & quidem meritò. nam ex diſpoſitione priuatorum non poteſt inferri tertio damnum, quod ipſe nolit, aut non teneatur alioquin ſuſtinere, ex reg. *l. id quod noſtrum* 11. iuncta reg. *l. factum* 198. *ff. de regul. iuris*, & *reg. non debet, eod. tit. in* 6. iuxta quam reſolutionem iam patet in quo peccauerit Loth dum filias ſuas impiis obiecit, vt maius malum hoſpitibus imminens vitaret, peccauit videlicet in eo, quia illas obiecit cum damno ſuæ pudicitiæ, cùm tamen ipſi de illis non cogitarent, non peccaturus alioquin ſi hoc illarum præiudicium non obſtaret, etiamſi eos ad illarum vſum induceret, ſi ita intenderet maius illud malum auertere, quod aliter auerti non poſſet, ita in ſpecie obſeruant Molin. *d. diſp.* 335. *num.* 12. & Leſſ. *d. cap.* 13. *num.* 20.

17 Dixi, *cum dicto præiudicio in particulari*, quia ſi præiudicium non fuerit illatum tertio in particulari, & indiuiduo, ſed in genere, tunc non reprobabitur electio illa, & ſuaſio minoris mali, immo fieri poterit, veluti ſi latroni firmiter quid ſtatuenti inferre damnum alterutri ex duobus, Titio, v. g. aut Mæuio, ſed adhuc ancipiti circa perſonam quam ex illis duobus in eo damno præferret, ego in genere abſque particulari deſignatione alterius, qui opulentior eſt, & cuius reſpectu damnum illud minus eſt, & abſque ſuaſione, quæ directè inclinet latronem in alterutrum, ſuadeam illum, non quidem rogando, vt huic potius quàm illi in indiuiduo noceat, ſed ſolùm proponendo, & conſulendo damnum, quod minus fuerit, etenim in his terminis non fit iniuria ei, cui minus damnum infertur à latrone. nam in huius mentem non reuocaui aliquid, quod ipſe etiamſi anceps non cogitaret, ſed ſolùm in genere docui minus malum in eo, & ſimilibus obdurationis euentibus potius eſſe fatendum quam maius indicando, quale ſit minus comparatione perſonarum, quas latro in eum furandi finem mente reuoluerat. ita in terminis reſoluit Leſſ. *d. cap.* 13. *num.* 21. contra Petr. Nauar. *de reſtit. lib.* 3. *cap.* 2. *num* 39.

18 Dixi, *niſi tertius damnum moleſtè non ſuſcipiat.* vt oſtendam quòd in his terminis poterit dicta ſuaſio minoris mali fieri etiam cum damno tertij in particulari, deſignando ſcilicet eius perſonam directè, & indiuiduè. nam ſuppoſito quòd ille, vt quia multum diues eſt, & coniunctus, v. g. pater, aut mater, aut aſcendens, vel deſcendens, aut alioquin amantiſſimus alteri, cui damnum alternatiuè paratur à latrone, non feret moleſtè illud ſibi potiùs inferri, iam cenſetur in eo damno conſentire, ac proinde nulla ei fit iniuria in ea ſuaſione, & indicatione, iuxta reg. *ſcienti, de regul. iuris lib.* 6. cum ſimilibus, & ita in terminis reſoluit Leſſ. *dict. cap.* 13. *ſub num.* 20. cuius tamen reſolutio cautè limitari debet vt procedat ſolùm in damno remiſſibili per illum tertium, & in quo ille poſſit conſentire, ſecus in damno irremiſſibili per eundem, vt concluditur à ceſſante illa ratione remiſſæ iniuriæ, iũcta reg. text. *in cap. cùm ceſſante, ad appellat* cuius reſolutionis exẽplum certũ poteſt in Loth. nã licèt veriſimile eſſet filias ab eo proſtitutas habuiſſe animi præparationem vt patris vota ſubmiſsè licèt iniuſtè, in ſe ipſis adimplerent; tamen quia dictum earũ præiudicium, nempe propria pudicitia, non poterat ab illis remitti abſque peccato, ideò Loth in hac minoris mali ſuaſione reprobatur à Doctoribus meliùs ſentientibus, quos *ſupra* citaui.

19 Dixi, *niſi fuerit alioquin obligatus ad illud damnum ſuſcipiendum*, vt oſtendam quod in his terminis ſuaſio minoris mali fieri poterit etiam cum damno tertij in particulari, quia ſuppoſita eius damni neceſſaria ſuſceptione, ad quam tertius ſupponitur obligatus, iam ei non infertur damnum iniuſtum, nec formale, ſed ſolummodo materiale, & iuſtum, & ita

ceſſat fundamentum contrariæ reſolutionis ſuprapoſitæ. Exemplum poni poteſt in eo, quem vt diuitem, & furanda, v. g. pecunia nullatenus egentem latroni deſignato nominatum, & in indiuiduo, vt ipſi potius damnum inferat, quàm alteri, ſi in hac hypotheſi ſupponatur quòd alter à quo illud auertere intendo, ſit illi totum damnum congruo tempore recompenſurus, itavt in eo non præiudicetur, hoc enim damnum ipſe à me deſignatus permittere tenetur ex lege charitatis, vt in ſpecie reſoluit Leſſ. *d. num. 20. in fine*, & efficaciter deducitur ex reg. *quod tibi non nocet, & alteri prodeſt, ſuſtinere teneris*, de qua *in l. 1. §. ydem aiunt ff. de aqua pluuia arcenda.*

20 Intellige etiam & declara ſupradictam reſolutionem, vt procedat ſolùm quando alter in actu iam paratus fuerit patrare maius malum, non verò quando ad id promptus fuerit ſolùm in potentia ex prauo aliquo habitu ad dictum malum tendente, tunc etenim non licet nobis eum inducere ad minus, v. g. ad fornicationem ſimplicem, præueniendo executionem ſui praui habitus, ad maius, v. g. ad peccatum contra naturam, vt benè aduertit Molin. *dict. diſput. 335. num. 9.* & quidem meritò. nam dum non adeſt illa promptitudo actualis, licèt adſit hæc potentialis, tamé non adeſt adhuc peccatum maius, quod auerti neceſſe ſit, ſed tantùm adeſt quidam habitus ad illud, qui de præſenti non indiget hoc auerſionis medio, cùm poſſit aliis remediis impediri, & cohiberi, videlicet ieiuniis, orationibus, eleemoſynis, & aliis operibus pœnitentialibus, quibus habitus praui ſolent auxilio diuino mediante coërceri.

21 Ex quibus omnibus inſurgit notabilis obſeruatio, & intellectus ad reg. *ex duobus malis minus eſt eligendum*, de qua in hoc text. cum concord. vt ſcilicet conſtituenda ſit differentia inter electionem hanc faciendam in alio, & inter faciendam in ſe ipſo, etenim in alio actualiter parato poſſumus etiam ſuadendo, non autem abſolutè approbando, eligere abſque iniuſto præiudicio tertij in particulari minus malum, ſiue exiſtimatum ſolummodo, ſiue etiam verum ad vitandum maius, quod aliter impediri non poſſit, iuxta ſupradicta, & in his terminis indiſtinctè procedit prædicta reg. At verò in ſe ipſo non ita, ſed diſtinguendo inter duo mala, & peccata per ſe talia, & inter ea, quæ per ſe talia non ſunt, ſed exiſtimantur inuincibiliter ab ignorante, etenim ex prioribus illis malis, nemini licet in ſe ipſo alterum etiam leuius eligere, quia non ſunt facienda mala aliqua vt maiora expediantur, vel etiam vt eueniant bona, iuxta illud Paul. *ad Roman. 3.* quod procedit, & intelligendum eſt vbi vel ad ſolicitanda bona, vel ad euitanda mala aliquis in ſe ipſo patraret aliquid de ſe malum, in his etenim terminis non ſunt aliquatenus eligenda, & facienda mala etiam venialia, & in hoc caſu non procedit reg. prædicta, procedit tamen in ſecundo & ſecundùm eam ex dictis poſterioribus malis exiſtimatis poterit quilibet etiam in ſe ipſo eligere minus ad vitandum maius; & ideò huiuſmodi diſtinctionem, & explicationem ad dictam reg. ex duobus malis ſentiunt Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 39. ſub num. 12. verſ. ad confirmationem*, & Leſſ. ſic intelligendus *d. cap. 3. ſub num. 34. col. 1.*

22 Amplia principalem huius text. concluſionem, vt procedat etiam in lege humana, itaut electio minoris mali ad vitandum maius licita ſit, iuxta ea, quæ latè dixi *ad cap. omnis 4. ſup. 3. diſt.*

23 Limita iam primò eandem concluſionem vt ſolùm procedat quando ita ſecundùm quid perplexus habuerit conſcientiam inuincibilem vtriuſque mali exiſtimati, cæterùm ſi ea fuerit vincibilis, qualis eſt illa quæ imprudenter iudicat, itavt minimè erraret, ſi adhiberetur debita diligentia, aut ſaltem conſuleret Doctorem, quem facilè adire poſſet, tunc ſanè ſic errans non excuſabitur eligendo malum minus, immo in vtroque euentu peccabit, quia ſcilicet tenebatur deponere conſcientiam vincibiliter erroneam tanquam culpabilem, ac proinde ſi eam cùm poſſet non depoſuerit, iam ipſemet ſe voluntariè ſubiicit huic perplexitati, & amat periculum vtriuſque peccati in ea putatiuè contenti; vnde nihil mirum ſi ita peccat in eodem periculo ſpiritualiter, iuxta illud Eccleſiaſt. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Exemplum huius limitationis poni poteſt in eo, qui ex conſcientia erronea vincibili putat aliquid eſſe ſub præcepto, quod tamen peccatum erat à parte rei, videlicet ſi putet ſub præcepto teneri quempiam furari, vt pauperi extremè non indigenti ſubueniat, is etenim ex prædicta ratione peccabit in vtroque euentu ſiue furetur, ſiue non furetur, furando quidem contra præceptum non furandi, à cuius tranſgreſſione excuſare nequit ignorantia illa vincibilis, & ita culpabilis, iuxta reg. *ignorantia*, & *ibi* notata, *de regul. iuris lib. 6.* iuncta reg. *Non ſunt facienda mala vt eueniant bona.* Rurſus, & non furando peccabit, quia agit contra dictamen erroneæ conſcientiæ, *cap. omnes §. ex his 28. quæſt. 1. cap. per tuas 35. verſ. nos igitur, de ſimon. cap. litteras. verſ. porro de reſtit. ſpoliat.* iunctis iis, quæ de peccato contra erroneam conſcientiam reſoluunt plures, cum quibus proſequitur Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 2. cap. 8. quæſt. 3. cum ſeqq.* Cordub. *in ſuo quæſt. lib. 3. q. 4.* Vaſq. *1. 2. q. 19. art. 6. diſput. 59. cap. 2. num. 6.* Syat. *in claui Regia lib. 1. cap. 4. ex num. 3.* Nau. *in man. prælud. 9. n. 9. & in cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt. 7. num. 81. cum ſeqq. & in cap. conſideret, de pœnit. diſt. 5. in princ. num. 54. cum ſeqq.* & alij quos refert & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 1. cap. 11. num. 2. cum ſeqq.* latè explicantes quid ſit conſcientia erronea, & qualiter contra eam peccetur, & quando confitendum de hoc peccato, & in terminis huius limitationis ſic reſoluit Nau. *d. cap ſi quis autem, ſub num. 85. & num. 95.* agens de eo qui habuerit conſcientiam erroneam vincibilem de implendo iuramento non parendi Prælato, ſuo, & reſoluens quòd hic ex eo quia non vult, cùm poſſit & teneatur eam vt vincibilem, & culpabilem deponere, peccabit in omni euentu, videlicet vel contra votum ſi non pareat, vel contra conſcientiam erroneam ſi paruerit, & in propria eiuſdem noſtræ limitationis hypotheſi ita reſoluit Sanch. *dict. c. 11. num. 11.* vſus bona ſimilitudine, de illa ſcilicet perplexitate, cui aliquis in Miſſa, v. g. ſe ſubiecerit, dum ex praua voluntatis intentione habuerit animum, & finem quærendæ vanæ gloriæ ex Miſſa in feſto audita, is etenim ſuppoſita huiuſmodi praua voluntate, quam poterat, & tenebatur deponere, ſi eam non depoſuerit, non poterit non in altera peccare. nam ſi Miſſam non audiat, peccat contra præceptum eam audiendi feſtis diebus, & ſimiliter ſi eam audierit, peccabit ratione praui illius finis vanæ gloriæ, niſi eum adeò pœniteat huius ignorantiæ culpabilis, vt ea quam hîc & nunc vincere non potuerit, reddatur inuincibilis, iuxta explicationem, quam tradit idem Sanch. *d. num. 12. in fine*, prædictam ſimilitudinem limitans.

Limita ſecundò eandem concluſionem, vt proceda 24
dat ſolùm quoad excuſandum peccato in foro conſcientiæ ſic perplexum ſecundùm quid, non verò à pœna per legem humanam impoſita ipſi operi, quod ille elegit in ratione etiam minoris mali. nam quoad hanc legem ipſe noxius eſt, cùm ea non curet de huiuſmodi perplexitate, nec de rationibus, quæ ſic perplexum

plexum excuſant in conſcientia quoad Deum interiora videntem, & quoad eius forum ſacramentale, ſed iudicet ſolùm de externis, iuxta text. *in cap. vnic. §. porrò, vt eccleſiaſt. benef. ſine demin. conf.* cum his quæ de defectu poteſtatis humanæ circa actus internos proſequitur ad varias, & vtiles quæſtiones, poſt alios Cou. *in reg. peccatum p. 2. in princ. à num.* 7. Planè ſi ad externa attendamus, idem perplexus quamuis interiùs culpam non habeat ſuppoſita ſua ignorantia, & perplexitate ſecundùm quid, vt ſupponimus inuincibili, tamen exteriùs reperitur nocens, & obnoxius iuſtæ illius legis punitioni, & conſequenter eam pati debet humiliter, nec poteſt conqueri quòd pœnam ſuſtineat ſine culpa, contra reg. text. *in cap. 2. de conſtitut.* quia quoad huiuſmodi legem humanam culpabilis cenſetur, & ita ſubeſt cauſa ſufficiens ad eam pœnam etiam ſine culpa ſuſtinendam, vt membrum Reip. in ordine ad conſeruationem totius corporis, cuius reſpectu ſtat adhuc etiam contra huiuſmodi perplexum communis iuſtitia eiuſdem legis, ac proinde eum ligare debet quoad dictam pœnam, quamuis ſi ad eiuſdem perplexi internam innocentiam attendamus, videatur in eo ceſſare culpa, & conſequenter ratio dictæ legis humanæ, vnde ſuccedunt tam reg. *ſine culpa in 2. part. de regul. iuris lib. 6.* quàm etiam ea, quæ de legis humanæ diſpoſitione, & obligatione non ceſſatura, quantumuis eius ratio negatiuè ceſſet in caſu particulari, reſoluunt communiter Doctores *in l. proſpexit*, per text. *ibi in verſ. quod quidem, ff. qui & à quibus*, poſt alios D. Barboſ. *in l. 1. p. 1. num. 86. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Suar. *de legib. lib. 6. cap. 5. num. 6. cum ſeqq.* Cui limitationi ſic nouiter obſeruatæ, & probatæ conſequens eſt electionem hanc minoris mali, etiam ad vitandum maius non excuſare à nullitate actus referentis illud malum minus ſi per legem fuerit non ſolùm prohibitus, ſed etiam nullus.

25 *Etenim dum peierare*, &c.] Dum text. hic ad probandum regulam de minori malo eligendo ad vitandum maius a perplexo ſecundùm quid, adducit exemplum de periurio potiùs eligendo in comparatione homicidij, ſatis probat homicidium eſſe peccatum grauius periurio; idque agnoſcunt Bellam. *in præſenti num.* 3. Angel. *in ſumm. verbo periurium, numer.* 8. Gabr. *in 3. diſtinct. 39. quæſt. 2. articul. 3. dubit.* 4. & alij *ibidem*, quos refert, & ſequitur Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 42. ſub num.* 75. tum quia homicidium nocumentum affert immediatè perſonale, & irreparabile, cùm tollat vitam humanam, quæ ex bonis tem-
26 poralibus ſummum eſt, iuxta reſoluta per Sot. *de ratione tegendi membr. 1. quæſt.* 3. & multis probat, & controuertit Nauar. *in cap. inter verba 11. quæſt. 3. concl. 4. num. 20. cum ſeqq.* & ſemel ablata ampliùs reſtitui non poteſt de lege ordinaria, iuxta illud Pſalmi 77. *Spiritus vadens, & non rediens*, conſonat text. *in lib. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.* ibi, *quòd iterum non redit arbitrium*, cum his, quæ ad eundem text. notat Benedict. Ægid. *part. 6. §. 3.* tum quia homicidium ſeruata proportione magis offendit virtutem humanæ iuſtitiæ commutatiuæ ſibi proximè, & formaliter oppoſitam, quàm periurium offendit Religionem, cui directè opponitur, quippè quòd homicidium, vtpote auferens iniuſtè vitam, & ita ſummum bonum temporale, & externum, iuxta *ſuprà* dicta, maius eſt cæteris peccatis contra iuſtitiam commutatiuam inferiora bona auferentibus; periurium verò non eſt maximum inter peccata contra Religionem, immo alia ſunt ipſo grauiora, videlicet odium Dei, hæreſis idololatria, & blaſphemia, vt benè aduertunt Præpoſ. *in præſenti col. 1. in fine*, & alij, quos refert, & ſequitur Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 11. cap. 12. quæſt.* 6. & ideo mirum non eſt, homicidium vocari immane flagitium *in capit. miror 50. diſt.* Tum denique, quia homicidium ordinariè, & moraliter loquendo excedit periurium in grauitate circumſtantiarum, nam primò denotat vtplurimum pertinaciorem infeſti animi deliberationem, quia ſcilicet difficiliùs committitur, vt obſeruat Leſſ. *ſub dict. num.* 75. deinde gignit maius ſcandalum, quia ſcilicet magis repugnat viſibili naturæ, & ſatis oſtendit grauitas pœnarum, quibus ſolet puniri, quæ tamen circumſtantiæ non reperiuntur vtplurimum in periurio, ac proinde non ſolet ita grauiter ac homicidium puniri, vt ſatis intendit *gloſſ. vlt. in præſenti*, prout ex ea colligit Dominic. *ibidem col. 1. in fin.* Præpoſ. *col. 2. etiam in fine*.

Contrarium tamen, immo quòd periurium ſit peccatum grauius homicidio, tenuerunt D. Thom. *quodlib. 1. articul.* 18. Syluest. *in ſumm. verbo periurium quæſt.* 2. Sot. *de iuſtit. libr. 8. quæſt. 2. art. 3. concluſ.* 4. Cou. *in cap. quamuis pactum p. 1. §. 7. num.* 1. Medin. *in ſumm. lib. 1. cap. 14. §. 5. fol.* 83. Azor. *d. quæſt.* 6. Menoch. qui nihil decidit, *de arbitrar. caſu 319. num.* 2. Suar. *de Religion. tom. 2. tract. 4. lib. 3. cap. 3. num.* 8. Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 3. cap. 4. num.* 37. latè hanc ſententiam defendentes plurimis argumentis, tum quia periurium excedit ex parte virtutis, cui opponitur, nempè religionis erga Deum, quæ nobilior & perfectior virtus eſt, quam iuſtitia humana, cui ſolùm, & non alteri virtuti proximè, & formaliter opponitur homicidium. Tum quia culpæ contra præcepta primæ tabulæ grauiores ſunt culpis contra præcepta ſecundæ tabulæ, quia priores tendunt immediatè, ac directè contra Deum, & contra virtutem Religionis, & cultum latriæ ipſi Domino debitam, poſteriores autem contra proximum, vt reſoluunt Archid. Præpoſ. Domin. & Turrec. *in præſenti*, Syluest. Azor. Leſſ. & Sanch. *dictis locis*; atqui periurium, vtpote immediatè offendens virtutem Religionis, iuxta proximè dicta, eſt contra præcepta primæ tabulæ, homicidium autem, vtpote immediatè, & directè offendens iuſtitiam commutatiuam, & bonum proximi per eam immediatè conſeruandum, pertinet ad peccata contra præcepta ſecundæ tabulæ; igitur periurium eſt peccatum grauius homicidio. Tum denique, quia vt aduertit Cou. *d. §. 7. ſub num.* 2. grauitas, & magna deordinatio periurij conuincitur ex ea ratione quòd cùm illud quantum ex ſe eſt, tollat certitudinem diuini teſtimonij in iuramento contenti, conſequenter tollit hoc velut primum principium confirmandi, & ſtabiliendi contractus humanos, ac tandem maxima ex parte euertit humana commercia, itavt ex iis omnibus mirum non ſit periurium vocari grande ſcelus, *in cap. prædicandum 22. quæſt.* 2.

His ita pro vtraque parte adductis, videtur in hac 28
homicidij, & periurij comparatione nihil certius, aut veriſimilius iudicari poſſe, quàm quòd hæc duo peccata adinuicem ſe excedunt penes diuerſos reſpectus, vt apertè obſeruat Suar. *dict. cap. 3. num.* 11. Ego tamen dicendum puto peccatum homicidij, licet ex genere ſuo, & ſecundùm ſuam ſpecificam malitiam, leuius ſit periurio ſecundùm ſuam conſiderato ex genere ſuo, tamen ſumptum in indiuiduo cum ſuis ordinariis circumſtantiis grauius eſſe periurio cum ſuis conſiderato.

Probatur, nam quamuis, cæteris paribus, pecca- 29
ta contra præcepta primæ tabulæ ex genere ſuo, & ſecundùm ſpecificam malitiam grauiora ſint, quàm ea, quæ aduerſùs præcepta ſecundæ tabulæ com-

mittun

mittuntur, vtpote quia priora immediatè, & directè
tendunt contra Deum, & contra virtutem Religio-
nis; poſteriora verò tendunt immediatè, & directè
30 contra proximum, & contra iuſtitiam commutati-
uam humanam, quæ inferior virtus eſt ipſa virtute
Religionis: tamen poteſt aliquando inter eadem met
peccata contingere vt peccatum contra aliquod præ-
ceptum ſecundæ tabulæ ratione circumſtantiarum in
indiuiduo ſit grauius, eo quòd offenderit præceptum
aliquod primæ tabulæ, vt aduertit Suarius *dict. cap.*
31 *4. num.* 10. *col.* 2. Exemplum proponi poteſt in vio-
latione voti, & diei feſti, quæ inducit peccatum con-
tra ſecundum, & tertium præceptum primæ tabulæ,
iuxta reſoluta per D. Thom. & alios communiter,
quos refert, & ſequitur Nauarr. *in man. cap.* 12. *num.*
14. *cum ſeqq.* Suar. *de Relig. tom.* 2. *tract.* 6. *lib.* 1. *cap.* 15.
maxime num. 5. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.*
4. *cap.* 11. *num.* 7. & tamen eadem peccata ratione præ-
dictæ circumſtantiarum inæqualitatis minora ſunt ho-
micidio, & adulterio pertinentibus ad ſecundum,
& tertium præceptum ſecundæ tabulæ, ob quam
etiam inæqualitatem circumſtantiarum facilè procedit
illa reſolutio, quam contra Medinam conſtituunt
Suar. *d. num.* 10. *col.* 2. & Sanch. *d. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 37.
in fine, periurium eſſe peccatum minus parricidio,
quamuis hoc ad ſecundam, illud verò ad primam ta-
bulam pertineat, quod idem dicendum eſt de eodem
periurio in comparatione peccati contra naturam, im-
mo & adulterij, quamuis hæc duo vltima peccata per-
tineant ad ſecundam tabulam, vt bene reſoluit Suar. *d.*
cap. 3. *ſub num.* 12.

32 Quòd autem in homicidio concurrant circum-
ſtantiæ plures, & grauiores, quàm in periurio, ex
eo oſtenditur, quia in homicidio offenditur Deus,
& ſpiritualis ſalus homicidæ, & maius bonum tem-
porale proximi occiſi, & maiori conatu, & affectu
magis infeſto, & deliberato, & cum maiori ſcan-
dalo committi ſolet, vt probat hic text. *in verſ. etenim*,
quæ tamen circumſtantiæ non ita ſe habent in per-
iurio, cùm in eo licèt offendatur Deus, & ſalus ſpi-
ritualis periuri, tamen vtplurimum non æquè gra-
uiter offenditur proximus, nec committitur tam dif-
ficulter, ſed facilè, nec tam infeſto conatu, & tam
directo affectu lædendi, ſed potiùs proficiendi in
temporalibus ſibi, vel alij, in cuius fauorem peie-
ratum fuit, iuxta tradita per Leſſ. *d. cap.* 42. *num.* 75.
in fine. Nec putes numerum, & grauitatem circum-
ſtantiarum periurij in comparatione homicidij au-
geri ex eo quòd periurium videatur habere coniun-
ctam blaſphemiam, ex Sanch. *d. lib.* 2. *cap.* 32. *num.* 7.
& 8. nam potius aduertere debes in periurio de ſe
non inuolui blaſphemiam, nam peierans non dicit
aliquid falſum de Deo, nec id ei tribuit, prout eſt de
ratione blaſphemiæ, ſecundùm Menoch. *de arbitr. ca-*
ſu 375. *num.* 3. *cum ſeqq.* quamuis enim Deum adhi-
beat in teſtem falſitatis, tamen id facit non quaſi exi-
ſtimet Deum poſſe teſtem eſſe falſitatis, nec quaſi
id ei tribuere velit, ſed tanquam qui ſperat fore vt
Deus ſuper re iurata non teſtificetur per aliquod
euidens ſignum, ex quo periurij falſitas innoteſcat,
vt docet D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 13. *art.* 3. *ad* 2. Sanch. *d. lib.*
2. *cap.* 31. *num.* 33.

SVMMARIVM.

1 *Perplexitas alia eſt abſoluta, alia ſecundùm quid.*
2 *Perplexitas abſoluta dari nequit.*
3 *Perplexitas ſecundùm quid prouenit ex erronea con-*
ſcientia ipſius operantis, & num. 4.
5 *Perplexitas ſecundùm quid dari poteſt.*
6 *Conſulens paratum occidere clericum adulterum in*
adulterio cum ſua ſorore deprehenſum, vt mutis-
let, non incurrit irregularitatem, nec excommu-
nicationem.

Cap. Nerui. II. *Greg.*

POſſibilem eſſe perplexitatem in peccatis, ex D. 1
Gregorio probat Gratian. *in præſenti*, pro cuius
tamen materiæ vera cognitione aduertendum duxi
perplexitatem dupliciter poſſe conſiderari, alia eſt ab-
ſoluta, alia verò ſecundùm quid. Prior conſidera-
tur ex parte operis, dum ſcilicet illud ſi multiplex oc-
curreret, & vtrumque ſub peccato perplexum obli-
garet ex aliqua legitima prohibitione vnum, & alte-
rum opus inficiante, induceret à parte rei quandam
ineuitabilitatem peccandi, & impoſſibilitatem ſer-
uandi vnam, & alteram prohibitionem, & quidem 2
hæc abſoluta perplexitas dari nequit, quia ſequere-
tur hominem peccare poſſe in eo, quod vitare non
poteſt, quod omninò falſum eſt, cùm ſine voluntate
peccatum actuale committi nequeat, iuxta ea, quæ
habentur *in ſumm. & in cap.* 1. *& in cap. non eſt* 15.
quæſt. 1. tum quia iam maneret impoſſibilis legis con-
ſtitutio, aut præceptum prohibens opus vtrumque,
contra text. *in cap. erit autem lex* 4. *diſt.* cum adductis
ibidem num. 5. Quare in effectu ſic reſoluunt *in præſen-*
ti Domin. *col.* 1. *in med.* Archid. *col.* 3. *in fine*, & Præpoſ.
in princip. D. Thom. 1. 2. *quæſt.* 19. *art.* 6. *ad* 3. & *ibi* Me-
din. *quæſt.* 1. Vaſq. *ibid. diſput.* 6. *cap.* 2. *num.* 6. Valent. 1. 2.
quæſt. 14. *puncto* 1. *ad* 1. Cordub. *in ſuis quæſt. lib.* 3. *q.* 4.
ad fin. Fr. Emman. *in ſumm. tom.* 2. *cap.* 51. *num.* 6. Azor.
inſtit. moral p. 1. *lib.* 2. *cap.* 8. *q.* 8. Suar. *de pœnis. tom.* 4.
diſput. 4. *ſect.* 10. *ſub num.* 4. Sanch. *in præcepta Decal.*
tom. 1. *lib.* 1. *cap.* 11. *ſub num.* 13.

Poſterior verò perplexitas, ſcilicet ſecundùm quid, 3
conſideratur non quidem ex parte operis occurren-
tis, ſed ex erronea conſcientia ipſius operantis, dum
ſcilicet ignorantur, & ſtatue credit ſe inter vtrumque
opus ita prohibitione teneri, vt quolibet patrato
nequeat euadere peccatum, vt in exemplis addu-
ctis per Doctores *ſuprà* citatos, maximè per Suar. &
Sanch. *vbi proxime*, veluti ſi quis dum exiſtimat pec-
catum eſſe mentiri pro vitando homicidio, ſimul
ex ignorantia putet ſe in his terminis ad mentien-
dum teneri, cùm tamen à parte rei non teneatur ad
illud, immo ad oppoſitum, iuxta text. *in cap. ſuper*
eo, de vſur. poſt alios Suar. & Sanch. *citatis locis*; vel
etiam in ruſticis contingere ſolet ſi alter eorum cre-
dat ſe peccatum committere ſi pro Miſſa in feſtis au-
dienda gregem deſerat, & ſimul ex ignorantia exi-
ſtimet in his terminis ſe illam non audiendo pecca-
re, cùm tamen à parte rei non peccet ſi abſque gre-
gis conſiderabili damno non poteſt eam audire, &
adimplere illius præceptum affirmatiuum, obligans
ſolùm pro loco & tempore, data ſcilicet opportu-
nitate, & commoditate, ſicuti reſoluunt Nau. *in man.*
cap. 21 *num.* 3. *cum ſeqq.* Tolet. *in ſum. lib.* 6. *cap.* 9. *col.* 3.
in med. Suar. *tom.* 3. *de Sacram. diſput.* 88 *ſect.* 6. *col.* 5. *in*
fin. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 7. *q.* 17. Sanch. *d.*
cap. 11. *num.* 13.

Rurſus de eadem perplexitate ſecundùm quid alia 4
exempla habentur in hoc text. in quo agitur de ma-
lis, & peccatis, non quidem per ſe talibus, ſed ſo-
lùm exiſtimatis, præ ignorantia ſic perplexi, vt con-
ſtabit legenti, & intuenti, regulas iuris ad eadem
exempla pertinentes, quas eſſet hic longum recen-
ſere, ſit ſatis eas legere apud Dominic. Anch. Præpoſ.
& Turrec. *hic*. Adeſt aliud exemplum *in cap. duæ malæ.*

ſup.

ſup. hac eadem diſt. vbi iurans proximum, v.g. interficere, exiſtimat ſe peccatum homicidij committere interficiendo illum, & ſimul ex ignorantia putat ſe peccare, & in periurium incidere ſi iuratam mortem proximi non compleat, cùm tamen à parte rei ille non incidat in illud in his terminis, quia ſcilicet ad eam non obligatur, ex tali iuramento, vt pote de materia iniuſta, nullo & peccaminoſo, iuxta reg. tex. *in cap. animaduertendum 22. q. 2. & in cap. etſi Chriſtus verſ. & iurabunt, de iureiur.* obſeruant Archid. Præp & Turrec. ac gloſſ. *verbo peierare in dict. cap. duo mala,* Cou. *in cap. quamuis pactum part. 1. §. 6. num.* Suar. *de Relig. tom. 2. tract. 4. lib. 3. c. 26.* Azor. *d. part. 1. lib. 11. cap. 5.* D. Barboſ. *in l. alia, §. eleganter n. 28. cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 3. c. 4. num. 26. cum ſeqq.*

Hæc quidem poſterior perplexitas ſecundùm quid
5 dari poteſt, quippe quòd non ponit à parte rei in opere, & in legis prohibitione impoſſibilitatem illam, & ineuitabilem peccandi, nec reliqua inconuenientia, quæ in perplexitate abſoluta conſiderantur, ſed ſolum procedit per accidens, & ſecundùm quid, ſuppoſito ſcilicet errore intellectus, & ignorantia ſic perplexi, & ita hæc perplexitas non ſolùm dari poteſt, ſed etiam de facto dari conſueuit, vt conſtat ex text, in præſenti, & reliquis exemplis *ſuprà* adductis, & in aliis pluribus, quæ poſſunt innoteſcere Confeſſorum experientia, & ſolent ſuggeri ex inſtigatione diaboli hominibus laqueum inde & vndique parantis, vt conſtat ex hoc text. *in princip.* Vt tandem quilibet noſtrorum cauere debeat ne in huiuſmodi perplexitatibus laqueum incidat, immo viribus omnibus pacem, & quietem conſcientiæ in Deo diſcretè procuret ab his dubitationibus, & indiſcretis ſcrupulis deſiſtendo iuxta normam ad ſedandos ſcrupulos inter alias traditam poſt alios per Nauar. *in man. cap. 27. num. 182. cum ſeqq.* & Fr. Emman. *d. tom. 1. ſum. cap. 52. à princ.* hanc itaque poſteriorem perplexitatem admittunt omnes Doctores proximè citati, & quidem meritò, cùm facilè contingere poſſit ſupradicta Diaboli inſtigatione, & multorum hominum timida complexione, & melancholia, ac apprehenſiua imaginatione, ex quibus ſolent indiſcreti ſcrupuli procedere, iuxta tradita per Nauar. & Fr. Emman. *vbi proximè*; quamuis de poſſibili, & frequenti contingentia huius poſterioris perplexitatis dubitet Suar. *de pœnit. tom. 4. diſp. 4. ſect. 10. num. 4.*

Conceſsit minima, &c.) Notatur ad hoc quòd il-
6 lum, qui eſt paratus occidere clericum adulterum in adulterio cum ſua ſorore deprehenſum, conſulere poſſum, vt non occidat, ſed potiùs mutilet abſque vllo irregularitatis, & excommunicationis incurſu, quia non pecco in hoc bono conſilio, cùm illud non influat moraliter, vt fiat mutilatio, ſed ne fiat homicidium, nec conſulo malum, ſed propono tantùm materiam minoris mali, vt eum à maiori malo retraham, quod eſt licitum; quare ita tenent Caiet. *tom. 1. opuſc. tract. 31 reſp. 13 dub. 3. & 2. 2. quæſt 95. art. 8 in 5 cauſa duelli, in fine,* Sot. *de iuſtit. lib. 6. quæſt. 1 art. 5.* Nauar. *in man. cap. 14. num. 40. verſ. decimotertio, & cap. 17. num. 263.* Suar. *de cenſur. tom. 5. diſput 45. ſect. 3. num. 1. in fin. verſ. vnum verò caſum, & num. 2. 3. & 4.* Sayr. *de cenſuris lib. 7. cap. 3. num. 13.* Auil. *in ſimili tract. p. 7. ſub. de homicid. directè voluntario diſp. 6. ſect. 2. dub. 3. verſ. vnde.*

In gloſſ. *Præcipitat.* Notatur ad hoc quòd ſi quis ſe præcipitat ex muro, præſumens euadere mortem, non peccat mortaliter, licèt moriatur, niſi murus eſſet altus, vt per Gregor. Lopez *l. 16. gloſſ. 4. tit. 18. part. 1.* vbi ad hoc dicit gloſſam notabilem.

DISTINCTIO XIV.

CAP. Quòd ait. I. *Auguſt.*

De materia huius text. & an peccauerit Loth offerendo filias impiis Sodomitis ad maius malum vitandum, dixi latè *ad cap. duo mala num. 12. & 13. ſup. diſt. 13.*

In gloſſ. *Hæc compenſatio.* ibi, *admittitur tamen compenſatio in criminibus.* Ita Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum, & vxorem §. 20. num. 4.* Sanch. *de matrimon. lib. 10. diſput. 8. num. 29.* Farin. *in praxi crim. part. 5. quæſt. 141. n. 39.* & latè *fragment. crimin. part. 1. lit. D. num. 110. cum multis ſeqq* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo delicta num. 34.* Hieronym. Baccaron *de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. different. 131. per totam.*

In ead. gloſſ. ibi, *non in foro pœnitentiali.* Ita Hieron Buccaron *d. differ. 131 num. 10.*

In gloſſ. *Periculoſiſsimè.* ibi, *nemo debet minus malum committere, vt alter euitet maius malum.* Ita Abb. *in cap. qui ſcandalizauerit num. 2. in fine, de regulis iuris, & in cap. debitores num. 3. ad fin. de iureiur.* Sot. *de iuſtit. lib. 5. q. 1. art. 5. verſ. item alteri,* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp 335. verſ. ad ſecundum.*

DISTINCTIO XV.

SVMMARIVM.

1 *Conciliorum diuiſio in quot ſpecies fiat, oſtenditur, & num. 2.*
3 *Concilia vniuerſalia in duo membra diſtinguuntur.*
4 *Concilia localia in varias ſpecies ſubdiuiduntur.*
5 *Declaratur Antiochenum Concil. can. 20.*
6 *Concilia generalia à ſolo Romano Pont. poſſunt congregari, localia verò inferiores Prælati, Prouincialia Metropolitanus, Epiſcopalia, ſeu Synodalia Epiſcopus congregare poſſunt.*
7 *Conciliorum generaliū auctoritas ad vniuerſum Orbem ſe extendit, Nationalia verò extra Regnum, Prouincialia extra Prouinciam, Epiſcopalia extra diœceſim non extenduntur.*
8 *Quæſtiones maiores ad vniuerſale Concilium deferri debent.*
9 *Concilia vniuerſalia à principio naſcentis Eccleſiæ pro grauiorib⁹ quæſtionibus cōgregari cōſueuerūt.*
10 *Conſtantinus primus conceſſit licentiam vt publicè, & liberè celebrarentur Concilia.*
11 *Fidei quæſtiones neque alia maiores cauſæ poſſunt deferri ad Concilia localia.*
12 *Concilia localia errare poſſunt.*
13 *Concilia generalia à Pontifice confirmata, vel præſentibus Legatis ipſius ſpecialem habentibus inſtructionem in decretis Fidei, vel morum, errare non poſſunt.*
14 *Concilia generalia in Spiritu ſancto dicuntur congregata.*
15 *Declaratur auctoritas Matt. cap. 18.* Vbicumque fuerint duo, &c.
16 *Ariminenſe Concilium non fuit ab aliquo ſummo Pont congregatum, ſeu confirmatum, ac proinde inter opera damnata recenſetur.*
17 *Conſtantiaopolitanū Concilium congregatū ſub Leone III Iſauro Imper. & eius filio, quia ſine Papæ auctoritate fuit congregatum, conciliabulum eſt.*

18 *Epheſi*

18 *Epheſinum Concil. II. quare inter reprobata annumeretur, oſtenditur.*

19 *Thurlani canones quam auctoritatem habeant, oſtenditur*

20 *Baſilienſe Concilium ſub Eugen. IV. infelicem habuit exitum, & illegitime fuit finitum.*

21 *Nicænum Conciliũ I. celebratũ fuit ſedente Syluestro Constantino imperante ab anno CCCXXVII.*

22 *Arriana hæreſis in Nicæno Concilio I. damnatur, & Arrius eycitur.*

23 *Nicæno Concilio I. 318. Epiſcopi interfuerunt.*

24 *Euangelij ſacroſanctus Codex in Concil. Nicæno I. ſede Regia in medio conſeſſus Epiſcopalis collocatus fuit.*

25 *Nicæni Concilij I. decreta in magna fuerunt æſtimatione.*

26 *Conſtantinopolitanum Conc. I. fuit celebratum anno Domini 381. auctoritate Damaſi Papæ, & fauente Theodoſio Imp. ſeniore, & conuenerunt in eo Epiſcopi 150.*

27 *Macedonij Epiſcopi Conſtantinop. hæreſis condemnata eſt in Concil. Conſtantinop. I.*

28 *Epheſinum I. Concilium auctoritate Cæleſtini Papæ petente, & fauente Theodoſio iuniore Imp. fuit congregatum anno Domini 431.*

29 *Neſtorij hæreſis damnata fuit in Concilio Epheſino I.*

30 *Chalcedonenſe I. Concilium auctoritate Leonis Papæ, inſtante Martiano Imper. congregatum fuit anno 450.*

CAP. Canones. I. *Iſid.*

1 CIRCA diuiſionem Conciliorum non ſatis conſtat inter ſcribentes, in duplicem enim ſpeciem partitur text. *in cap. Regula. §. porro 3. diſt.* in Generalia ſcilicet, & Prouincialia. Gloſſ. verò *in cap. conuenientibus, verbo vniuerſalis 1. q. 7.* ex text. *ibi* colligit diuiſionem Synodi, ſeu Concilij eſſe quòd aliud ſit vniuerſale, aliud locale, ſed reprobatur communiter, addunt enim Doctores tertiam ſpeciem, ſic diuidentes, quòd aliud ſit vniuerſale, ſeu generale, ideſt, omnium Prælaturum Orbis ſub Romano Pont. de quo Gratianus *infrà 16. & 17. diſt.* aliud Prouinciale, ideſt, Epiſcoporum alicuius Prouinciæ ſub ſuo Metropolitano, de quo idem Gratian. *per tot. 18. diſt.* aliud Epiſcopale, ideſt, clericorum vnius diœceſis ſub ſuo Epiſcopo, de quo agit text. *in cap. 2. & vlt. 18. diſt. & in cap. quod ſuper hi, de maior. & obed.* & illud ſecundùm communem loquendi vſum dicitur Synodus, vt *in cap. ſicut olim. in princip.* ibi, *prouincialia non omittant Concilia*, iuncto fine, ibi, *in Epiſcopalibus ſynodis, de accuſat.* atque ita hanc trimembrem diſtinctionem tradit gloſſ. *in ſum. 17. diſt.* recepta ex multis, de quibus Henric. Bottæ *in tract. de ſynodo p. 1. n. 4.* Turrec. *in ſum. lib. 3. cap. 3.* Dominic. Bannes *in 2. 2. quæſt. 1. art. 10. dubit. 3. in 1. p. commentarij.* Addunt alij quartum genus, ſcilicet Conuentuale, ſeu Monachale, quod propriè dicitur Capitulum, de quo *in cap. in ſingulis, & in cap. ea quæ, de ſtatu monachor.* Addunt alij quintum, ſcilicet Nationalia, in quibus ſcilicet conueniunt omnes Epiſcopi vnius nationis, ſeu Regni, præſidente Primate, vel Patriarcha. Vnde in hæc quatuor membra, ſcilicet Vniuerſalia, Nationolia, Prouincialia, & Epiſcopalia diuidunt omnia Concilia, Card. Bellarm: *de Concilijs lib. 1. c. 4. in princ.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium ſedium erect. c. 12. num. 67.*

2 Mihi verò magiſtralior videtur Hoſt. doctrina, qui *in ſum. tit. de conſtitut. num. 5.* tradit ſummam Conciliorum diuiſionem eſſe quam inſinuat text. *in d. cap. conuenientibus*, & expreſſit *ibid.* gloſſ. quòd ſcilicet alia ſint Vniuerſalia, ſeu Generalia, alia localia, ſeu particularia. Rurſus vniuerſalia in duo membra ſubdiſtinguuntur, in ea ſcilicet, quæ ex vniuerſo Orbe congregantur auctoritate Rom. Pont. & plenaria vocat 3
Auguſt. *in cap. illa 12. diſt.* & in ea, quæ licèt ex vna ſola prouincia congregentur, à Papa tamen ſunt approbata decernente ab omnibus eſſe obſeruanda, itaut ratione auctoritatis, & approbationis vniuerſale cenſeatur, vt explicat Alexandrin. *hic ad finem*, Iacobat. *de Concil. lib. 1. art. 2. §. quos autem*, iunctis multis, de quibus Pigh. *de eccleſiaſt. hierarch. lib. 6. cap. 2. verſ. medij verò.* Ruſus localia in varias alias ſpecies ſubdiuiduntur ſecundùm maiorem, vel minorem locorum ambitum, ſeu perſonarum numerum; vt ſi ex aliqua tota natione, vel Regno conuocentur, dicantur Nationalia, ſi ex vna Prouincia à Metropolitano 4
Prouincialia, ſi ab Epiſcopo in ſua diœceſi Epiſcopalia, ſeu Synodalia.

Non obſtat quod Antiochenum Concilium *in* 5
cap. 20. innuere videtur nulla eſſe Synodalia Epiſcoporum Concilia, in illis verbis, *Nullis ergo liceat apud ſe celebrare Concilia, præter eos, quibus Metropolitana videntur eſſe iura conceſſa*, vt habet prima editio dicti Concilij, cui reliquæ in ſenſu concordant *in tom. 1. Conc. pag. 648.* quibuſque adſtipulatur S. Martinus natione Græcus, & in Luſitania bracharen. Epiſcopus *in collectan. Græcarum Synodorum*, dum *in cap. 18.* ita habet, *Nulli autem Epiſcopo liceat propria apud ſemetipſum Concilia facere præter eos, quibus Metropoles ſunt credita, in tom. 2. Concil. pag. 834.* Quia reſpondetur dupliciter, & primò hanc potuiſſe eſſe vnam inter Latinos, & Græcos differentiam, ex multis, quæ notantur *in cap. aliter 31. diſt. & in cap. licet Græcos, de Baptiſmo, c. 1. de ſumma Trinit. in 6.* & referunt Hoſt. *in ſum. tit. de voto, num. 18.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part. 12. conſid. 21. verſ. quinta ratio* Direct. Inquiſitor. *part. 2. quæſt. 18.* vbi Pœnia *commento 43. verſ. cæterum.* Vel ſecundò reſpondetur ſupradicta verba exponenda eſſe quòd Epiſcopus cum aliis etiam Epiſcopis non poſſit abſque Metropolitano Prouinciale Concilium celebrare; poterit tamen cum Presbyteris ſuis diœceſanum facere, iuxta Toletanum Conc. IV. *can. 10.* de quo *in cap. quando Presbyteri*, ibi, *vel ad Concilium venerint, 38. diſt.* & ita exponit gloſſ. *verbo Concilia in cap. propter Eccleſiaſticas 1. & 2. 18. diſt.* Colliges hæc ex Dionyſ. Paulo *d. cap. 12. num. 69. cum ſeqq.*

Cuius ſummæ diuiſionis in illa duo membra euidens ratio, cuiúſque cognitio ad plures notabiléſque 6
effectus vtilis & neceſſaria eſt. In primis enim generalia a ſolo Rom. Pont. poſſunt congregari *cap. regula, capit. nec licuit, capit. multis 17. diſt.* text. opt. *in capit. ſignificaſti, de elect.* Localia verò inferiores Prælati poſſunt congregare, Prouincialia Metropolitanus, *cap. 1. cap. quoniam 18. diſt.* Epiſcopalia, ſeu Synodalia Epiſcopus, *d. cap. quod ſuper his, dict. cap. ſicut olim.*

Secunda hinc reſultat differentia quòd generalium 7
auctoritas ad vniuerſum Orbem ſe extendit, propter auctoritatem Rom. Pont. à quo ſunt approbata, & cui cuncta per mundũ ſubiecta ſunt, *in cap. cuncta per mũdum 9. q. 3.* cum ſimilibus, notat Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 5. cap. 3. n. 6.* At verò Nationalia extra Regnum, Prouincialia extra Prouinciã, Epiſcopalia extra diœceſim non extendũtur, ex reg. *l. vlt. ff. de iuriſdict. omnium iudic. cap. 2. in fine, de conſtitut. lib. 6.* & in hunc ſenſum propriè iſta Conc. dicuntur localia, quia extra certa loca non habent auctoritatem, Turrec. *in d. cap. 3. in fine*

& dili

& diligenter Caſtro *aduerſus hæreſes lib.* 1. *cap* 8. hinc notans in prouerbium abiiſſe quod articuli Pariſienſium non tranſeunt Alpes.

8 Tertia differentia eſt quòd ad vniuerſale Concilium deferri poſſunt maiores quæſtiones, veluti cauſæ Epiſcoporum depoſitionis, & quæſtiones reſpicientes articulos Fidei, & mores Eccleſiæ vniuerſa-
9 lis, immò pro his grauioribus quæſtionibus à principio naſcentis Eccleſiæ ſemper in vſu fuiſſe huiuſmodi Concilia congregari, conſtat ex auctoritate *Actor. Cap.* 15. & quæ commemorat B. Gregorius, & Gelaſ. *in cap. ſicut, & in cap. ſancta, inf. hac diſt.* proſequuntur Turrec. *d. lib.* 3 *cap.* 9. Iacobat. *lib.* 4 *art.* 2. Card. Bellarmin. *d. lib.* 1. *cap.* 9. & 10. immo ab ipſo Chriſto exordiũ habuiſſe morem hunc, oſtendit Card. Cæſ. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 58.
10 *cap.* 100. & conſequenter apparet in ſano ſenſu intelligendos eſſe eos, qui à Conſtantino Conciliorũ vſum, & auctoritatem exiſtimant incœpiſſe, vt docuit gloſſ. *verbo ſynodo, in cap. futuram* 12. *quæſt.* 1. concludit Pigh. *d. lib.* 6. *cap.* 1. Pro quibus facere videtur Iſidor. *in præſenti.* Sed ita interpretandus eſt quòd ſolùm doceat Conſtantinum conceſſiſſe licentiam vt publicè, & liberè celebrarentur Concilia, cum antea Romani Principes, quorum imperio regebatur Orbis, ita in Chriſtianum nomen ſæuirent, vt minimè liceret publicè congregare Concilia, ſicuti multis explicat
11 Polydor. Virgil. *de inuentorib rerum lib.* 8. *cap.* 5. Carranz. *contro.* 4. Iacobat. *lib.* 1. *art.* 5. Ad Concilia verò localia neque Fidei quæſtiones, neque aliæ maiores cauſæ poſſunt deferri, *cap. Concilia* ibi *non de maioribus negotiis*, 17. *diſt.* cum aliis, ex quibus communiter receptum teſtatur Bottæ. *de ſynodo p.* 3. *art.* 1. *n.* 25. Caſtro *d. lib.* 1. *cap.* 8. Sed in his agitur de correctione morum clericorum, & aliis ſimilibus, quæ minora ſunt, *cap. annis ſingulis* 18 *diſt.* conſonat Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. cap.* 5. *fine.*

12 Tandem illa notabilior eſt differentia, quia Concilia localia infallibilem veritatem non habent, immò errare poſſe reſoluunt conſtantiſſimè ſcribentes communiter, vt probat text. *in d. cap. Concilia* 17. *diſt.* ibi *quia præſentiam Papæ non habent, valetudinem perdiderunt.* Et deinde ratione confirmatur; quia, vt ſtatim dicendum eſt, generalibus Conciliis duplici ea ratione infallibilem auctoritatem tribuunt Doctores, vel quia vniuerſalem Eccleſiam repræſentant, vel quia Summi Pont. auctoritate ſunt approbata, quæ planè rationes euidenter ceſſant in Conciliis localibus, vnde infallibilem auctoritatem non habere fatentur Doctores omnes, vt proſequuntur Can. *lib.* 5. *cap.* 4. *concl.* 4. Caſtr. *dict. lib.* 1. *cap.* 8. & *lib.* 4. *verbo Concilium, in princ.* Card Bellarm. *de Concil lib.* 2. *cap.* 10. Bannes 2. 1. *quæſt.* 1. *art.* 10. *dubit.* 3. *in fin*, & confirmat, quia plura Concilia Prouincialia erraſſe conſtat. In primis Carthaginenſe ſub B. Cypriano de rebaptizandis hæreticis, & Concil. apud Aquiſgranum relatum *in cap. placuit* 36. *quæſt.* 2. dum decernebat inualidum eſſe matrimonium inter raptam, & raptorem, quamuis poſtea libere conſentiant contra deciſionem Pont. *in cap. vlt de raptorib.* & Conc. Trid. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrim cap.* 6. & quæ late reſoluunt Cou. *de ſponſal. p.* 2. *cap.* 3. §. 9. *à princip.* & relati à Cened. *ad Decretal. collect.* 92. *num.* 1. & Elibertinum dum decreuit imagines in Eccleſiis pingendas non eſſe, vt refertur *tom.* 1. *Concil. cap.* 36. *pag.* 184. quod eſt contra Catholicam veritatem, de qua in Concil. Trid. *ſeſſ.* 25. *in decret. de inuocat. & venerat. Sanctor.* licet multi Canonem illum excuſare nitantur, varias adducentes interpretationes, quas videbis apud Cardin. Baron. *tom.* 1. *anno Chriſti* 57. *c.* 96. *& ſeqq.* & Duraot. *de ritib. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 5. *n.* 11. Bellarm. 1. *contro.* 7. *lib.* 2. *cap.* 9. *verſ. ad.* 2.

At verò generalia Concilia à Pontifice confirmata, vel præſentibus Legatis ipſius ſpecialem habentibus inſtructionem in decretis Fidei, vel morum errare non poſſe veriſſima concluſio eſt & ab omnibus Catholicis recepta, & conſtat ex *cap. ſicut, & cap ſancta, inf. hac diſt.* Vnde decreta in huiuſmodi generalibus Conciliis in dubium, vel controuerſiam vocari non poſſe, probat Iſid. *in præſenti* §. *hæc autem*, ibi, *omni maneant ſtabilita vigore* conſonat Gelaſ. *in cap. maiores*, 24. *quæſt.* 1. *& in cap.* 1. & Damaſus *in cap violatores* 25. *quæſt.* 1. conſonat Martianus Imper. *in l. nemo C. de ſum. Trinit.* ex quibus atque aliis ita reſoluunt Abb. *quæſt. num.* 13. latiſſimè Turrec. *lib.* 3. *cap.* 58. *cum ſeqq.* Albertin. *de aſſertion. Cathol. quæſt.* 30. *num.* 18. Caſtr. *d. lib.* 1. *cap.* 2. *ad fin. & verbo Concilium à prin.* Can. *lib.* 5. *à princ.* & omnino *cap.* 4. *concl.* 3. Cardin. Bellarmin. *de Concil. lib.* 2. *cap.* 11. Bannes *vbi ſuprà dub.* 3. *concl.* 3. ex quibus meritò Leo X. damnauit inter alios articulos Lutheri *art.* 29. quo ipſe aiebat viam nobis eſſe factam liberè contradicendi geſtis Conciliorum, & iudicandi eorum Decreta, vt habetur *tom.* 3. *Concil. pag.* 716. Deinde rationibus oſtenditur, quia conſtat Sedis Apoſtolicæ, & Romani Pontificis iudicium in decretis Fidei, & morum certum eſſe, & infallibile, ſed modò agimus de Conciliis à Summo Pontifice ſpecialiter confirmatis, vel geſtis ab ipſius Legatis cum ſpeciali inſtructione ſuper eo articulo, quem Concilium definiuit; ergo neceſſariò fateri oportet talia Concilia errare non poſſe in decretis Fidei, & morum. Confirmatur ſecundò, quia pro- 13
pter infallibilem Spiritus ſancti aſſiſtentiam, quam hæc Concilia habere dicuntur, in Spiritu ſancto dicuntur legitimè congregata, vt paſſim legitur in Conc. Trident. *ſeſſ.* 3. & 4. & in principio omnium ſequentium, & Decreta Conciliorum ſententiæ dicuntur eiuſdem Spiritus ſancti, vt habetur *Actor. cap.* 15. ibi *viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis.* Confirmatur tertiò, quia certum eſt, & indubitatum vniuerſalem Eccleſiam errare non poſſe in Fidei, & morum decretis; porrò vniuerſale Concilium legitimè congregatum Summi Pontificis auctoritate, vel eo præſente, ſeu per ipſius Legatos cum ſpeciali inſtructione vniuerſalem Eccleſiam repræſentare, *dict. cap. ſicut, in fine*, ibi *vniuerſali ſunt conſtituta conſenſu, inf. hac diſtinct.* & clariùs probat Bulla Martini V. *in fine Concilij Conſtantien.* & refertur *tom.* 2. *Concil. pag.* 1162. ibi, *Sacrum Concilium, & vniuerſalem Eccleſiam.* Tandem confirmatur viua ratione, ſi enim hæretici Papæ iudicium atque etiam vniuerſalis Concilij recuſent, nullum ſanè iudicem inuenient, qui dubia in quæſtionibus Fidei, & morum exorientia poſſit dirimere; quòd ſi, vt ſolent, ad ſacram Scripturam prouocent, facilè occurrit ſacras Scripturas elingues, & mutos iudices eſſe, & ſæpè de earum ſenſu verſari quæſtionem, quam ipſæ dirimere non poſſunt, ac ſubinde ad aliquem viuentem recurrendum eſt, non autem occurrit, ſiquidem Papæ iudicium recuſant, modus alius opportunior, quàm totius Concilij iudicium, in quo vniuerſalis Eccleſia repræſentatur, ex quibus inter omnes Concilium Pontificis auctoritate congregatum, & ſpecialiter confirmatum in decretis Fidei, & morum errare non poſſe; deinde pro certo traditur errare poſſe Concilium, quod ſine Summi Pontificis auctoritate congregatum eſt, ex *d. cap. Concilia* 17. *diſt.* cum ſimilibus, vel etiam quando eſt congregatum ipſius auctoritate, ſi contra inſtructionem ab eo datam aliquid ibi decidatur. 14

Non obſtat auctoritas Chriſti Domini Matth. 18. *vbi* 15

vbicumque fuerint duo, vel tres, &c. quæ eodem modo, quo concludit infallibilitatem in Decretis vniuerſalis Concilij, concludere etiam videtur in Decretis Conciliorum Prouincialium, quia reſpondetur primò cum Cano *lib.5.cap vlt.ad* 4. auctoritatem infallibilem Conciliorum non inniti ea auctoritate, ſed potiùs in confirmatione Summi Pontificis, ad quem finaliter pertinet determinare quæ ſunt Fidei, ſed quia Innocentius Papa *in d.cap.de quibus*, atque alij Pontifices ſæpè eam auctoritatem adducunt ad Conciliorum auctoritatem firmandam. Vel ſecundò reſponderi poteſt eam auctoritatem duplicem habere ſenſum, primus eſt quòd vbi duo, vel tres in nomine Chriſti, id eſt, pio, & bono animo ad tractandas res Fidei, & Religionis, ibi habent ipſum Chriſtum adiutorem, non vt infallibiliter veritatem decernant, ſed vt ſi fortè errauerint, non deficiat qui eos erudiat, vt contingit in Concil. Carthaginenſi ſub S.Cypriano, qui à Cornelio Papa eruditus, ſtatim mutauit ſententiam. Secundus ſenſus eſt, quòd vbi ſunt duo, vel tres congregati in nomine Chriſti, id eſt, iuſſu, & auctoritate Summi Pontificis ipſius Chriſti Vicarij, ibi eſt Chriſtus, qui eos non permittit errare, colligitur vterque ſenſus ex Cano *d. loco*, Cardin. Bellarmin. *de Concil.lib.1.cap.12. verſ. porrò, & lib.2.cap.1. verſ.& ne quis*, Bañes *d.art* 10. *dub.4. concl.1.* & conſequenter minimè ex illa auctoritate conuincitur parem eſſe debere auctoritatem Conciliorum generalium, accedente Summi Pontificis confirmatione, & Prouincialium ſine ea.

16 Ad errores verò, qui aliquibus Conciliis generalibus obijciuntur, facilè reſpondetur, & in primis quod attinet ad Ariminenſe, quod conſenſiſſe cum Arrio teſtatur Ruffin. *lib.1. Eccleſiaſt. hiſtor. cap.* 21. ineptum ex eo ſumitur argumentum; conſtat enim Concilium illud neque ab aliquo Summo Pontifice confirmatum, neque etiam alicuius Pontificis auctoritate congregatum fuiſſe, ſed potiùs reclamante Liberio Papa ab hæreticis Guizacio, & Valente cum Imperatore Conſtantio, vt proſequitur Caſſiodor. *in hiſtor. Eccleſiaſt. Tripartita lib.5.capit.19. cum ſeqq.* & ex *Pontificali Damaſi Papa*, refertur *tom.1. Concil. inter acta Libery Papa pag. 69. verſa*, vnde inter opera damnata meritò Ariminenſe Concilium recenſet Gelaſ. Papa *in cap ſancta, §.quibus 15. diſt.* notauit Can. *dict. cap.vlt. verſ. ad* 5. Cardin. Bellarmin. *dict. lib.s. cap.6. verſ.3.*

17 Similiter Concilium illud Conſtantinopolitanum congregatum ſub Leone III. Hiſauro Imperatore, & eius filio Conſtantino I. ſine Papæ auctoritate congregatum eſt, immo eodem repugnante, atque ideò licèt maxima Sacerdotum, & Epiſcoporum turba ibi coacta fuerit (legitur enim conueniſſe in eodem 338. Epiſcopus) quia tamen Summi Pontificis defuit auctoritas, non Concilium fuit, ſed Conciliabulum, ex reg. text. *in capit. regula, & in cap. Concilia 17. diſt.* cum ſimilibus, & conſequenter nil mirum ſi in grauem illum inciderit errorem de ſacris Imaginibus adolendis; ideóque idem Concilium ſub Conſtantino optimo iure congregatum eſt a ſeptima generali Synodo, quæ alias ſecunda Nicæna dicitur, auctoritate Papæ Adriani I. ſub Imperatore Conſtantino V. & eius matre, vt refertur *tom.2. Concil.in Synodo II. Nicana, aliàs VII. generali act.6. pag.551.* Vnde Can. & Bellarm. *proximè citatis locis* colligunt rationem quare Conſtantinopolitanum Concilium, quod ſexta Synodus dicitur, cùm ſolùm in eo interfuerint 550. Epiſcopi, tanquam vnum ex quatuor Euangel. receptum ſit, *in cap. ſicut. inf. hac diſt.* non ita verò huc, de quo agimus, cùm in eo interfuerint 338. Epiſcopi, eam ſcilicet eſſe quòd illud Summi Pontificis auctoritate congregatum, & confirmatum fuerit, hoc verò non ita.

Quod attinet ad Concilium Epheſinum II. quod 18
Dioſcuri erroribus conſenſiſſe refert Leo *epiſt.* 21. relata *tom.1. Concil.pag.* 649. reſpondetur, quòd licèt Concilium illud à principio legitimè fuerit congregatum auctoritate Leonis I. & Legatis ſuis ſufficienter inſtructis interellentibus, nihilominus Dioſcorus per vim, & potentiam ſibi vni auctoritatem omnem ita vſurpauit, vt non permiſerit ſingulos Epiſcopos, atque etiam Romani Pontificis Legatos liberè ſuam proferre ſententiam, & iuxta Summi Pontificis inſtructionem procedere, & decernere, quæ decerni debuerunt, vt pleniſſimè conſtat ex actis in Concil. Chalcedonenſi *act.* 1. refertur *tom. 1. Cancil. pagina* 745. *cum ſeqq.* acta ideò meritò ab eodem Leone I. in eo Concilio reprobata ſunt, vt conſtat ex *epiſt.* 32. eiuſdem Leonis ad Clerum, & plebem Conſtantinop. *& epiſt.* 23. *ad Theodoſium Auguſtum, cum duabus ſequentibus*, quæ referuntur *d.tom.1.pag* 649.

De Trullanis Canonibus, eorúmque auctoritate 19
multa tradunt recentiores, vt per Carranz. *in ſumm. fol.*265. Can.*d. cap. vlt. verſ. ad* 6. Cardin. Bellarm. *dict.lib.1.cap.7.verſ.tertio. & lib.2. cap.8. verſ.*13. latè Bañes *dict. art.10.dub.5.* cum quibus aduertendum eſt quòd licèt Canones illi frequenter tribuantur ſextæ Synodo generali tam à Gratian. *in cap. placuit, & in cap.quoniam, 16. diſt. & in cap.quoniam 31. diſt.* quàm etiam à Papa Innocentio III. *in cap. a multis, de atate, & qualit.* verè tamen in ſexta Synodo editi non ſunt neque ab aliquo Summo Pontifice confirmati, ideóque in magnis tomis Conciliorum non reperiuntur illi 102. Canones licet integros referat Caranz. *in ſum. pag.*262. Occaſio autem cur ſextæ Synodo tribuantur, explicatur à proximè citatis; quare licèt Innoc. III. *in d. cap. a multis*, & alij Pontifices afferant vnum, vel alterum Canonem ex illis, qui ſanam continent doctrinam, & illum, quem referunt, videantur fortaſſis approbare, non tamen inde ſequitur reliquos omnes approbaſſe, vt in ſimili de dictis Salomonis inquit Abb. *in cap. afferte, de praſump.* Vide *infrà* quæ dixi ad *cap.ſexta Synodus 16. diſtinct.*

Tandem ad Concilium Baſilienſe ſub Eugenio IV. 20
congregatum definiens Concilium eſſe ſuprà Papam, reſpondetur Concilium illud legitimè quidem à principio fuiſſe inchoatum, ſcilicet à Martino V. & ab Eugenio congregatum; ſed tamen infelicem habuiſſe exitum, & illegitimè fuiſſe finitum. Patres enim Concilij ab Eugenio recedentes Antipapam Amadæum Ducem Sabaudiæ Felicem V. dictum elegerunt, qui poſtea ceſſit Nicolao V. vt conſtat ex actis Concilij Baſilienſis *tom.3. Conc.* ac ſubinde acta in eo Concilio antequam aliquo Pontifice fuerint confirmata, non habent infallibilem veritatem; conſtat verò Bullam Nicolai V. quæ refertur *dict. tom.3. pag.*135. ſolùm approbaſſe acta Concilij, quoad beneficiorum prouiſiones, & cenſuras, minimè verò Decreta circa Fidem, vel mores, vt latè comprobat reſpondens omnibus obiectionibus Baſilienſium in contrarium, Turrecr. *in ſum.lib.2.cap.*100. notat Carranz. *fol.*370. Card. Bellarmin. *d.lib.1.cap.7. in fin.* Gutier. *canon.lib.1.c.1.n.*15. & alij, de quibus Henriquez *lib.13. cap. 5. §. 3. lit. K.* & in particulari Decretum illud de auctoritate Concilij ſupra Papam improbauit ipſe Eugenius IV. vt latè refertur *ſeſſ.34. eiuſdem Concily*, Leo X *in Concil. Lateran ſeſſ.* 11. *pag.*696. aduertit Card. Bellarmin. *d.lib.2.cap.19. in fine.* Quod verò circa eamdem Concilij auctoritatem ſupra Papam adducitur ex Conſtantien. Conc *ſeſſ.*4. explicabitur

cum

... Farrec. *d. lib. 2. cap. 99.* Bellarmin. *d. lib. 2. ad fin.* & ... proximè citan. Quare neque ex Baſilienſi Conſilio, neque ex vllo alio deduci poteſt argumentum, quod concludat citaſſe aliquatenus generalia Concilia a Romano Pontifice confirmata; in omnibus enim quæ ab auctori ... obijciuntur, Summi Pontificis confirmationem defuiſſe manifeſtum eſt ex dictis, nonnulla alia, quæ minoriora ... prosequere cum ſuprà citati.

21 *Harum prima Nicena Synodus*, &c.) Primum Concilium generale eſt ... Nicænum, quod celebratum fuit ab ao. CCCXXVII. vſque ad annum CCCXX. qui fuit annus XV. Syluestri Papæ, & XX. Conſtantini Imperatoris, ipſemet Conſtantino curante, petente, & fauente, vt ait Azor. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 5. cap. 16. quæſt. 1. verſ. primum*, & probabile eſt quod Cardin. Baron. *circa annum. 321. num. 6.* annotatum reliquit, Conſtantinum ſcilicet cum Sylueſtro egiſſe de Synodo agenda, & de ea re inter eos conueniſſe, potiſſimùm ad reprimendos Arrianos; de quorum inſolentia Alexander Alexandrinus Epiſcopus iam tum Pontifici, tum Imperatori Romano conqueſtus erat. Cauſa côuocandi hoc Concilium primaria fuit, vt de Christi Domini diuinitate blaſphema Arrij ſententia in iudicium Eccleſiæ vocata diſceteretur, quid de ea fideles ſentire deberent, definitiuo iudicio decerneretur. Arrius enim cum Theologiæ Profeſſor eſſet in ſchola Alexandrinæ apud Ægyptios, eius hæreſi, & errore mirabiliter Eccleſiæ concordia diuiſa eſt; eius enim error ita placuit Orienti, vt doctiſſimi Epiſcopi, & vniuerſa ferè Orientalis Eccleſia, plurimi etiam in Occidente cum ab ple... fint. Fuit nempè huius impietatis tam incredibilis ſucceſſus, vt omnes ferè Romani Imperij Eccleſias hæc lues peruaſerit, magna nimirum facilitate, ac plauſu id cunctis ſequentibus, quod Imperatoribus, quod Epiſcopis ferè omnibus probari videretur.

22 Verùm damnata Arriana hæreſi in hoc Niceno Concilio proſcriptus, & electus fuit à Conſtantino Arrius, ſed eo Imperatore mortuo Presbyter quidam apud Conſtantium ſumma familiaritate coniunctus ſuo ſuaſu effecit, vt reuocatus Arrius ſuo officio fungeretur. Sopitum vtcumque incendium antea iterum exardeſcere cœpit vehementiùs, adeò vt Cæſar Conſtantius etiam hunc errorem Arrij amplecteretur. Cæterùm Alexander Alexandrinus Epiſcopus, qui inter cæteros Orthodoxos Patres ſeſe huic errori infracta animi conſtantia opponebat, obtinuit ſtatutum diem à Conſtantio, quo ipſemet & Arrius inter ſe publicè conſerrent de Scripturis, totam noctem in oratione conſumpſit Alexander, & adueniente conſtituta diſputationis hora, cum in auditotium pergeret Arrius cœpit ... cundum ventris dolore laborare, & exonerandæ alui cauſa cloacam ingreſſus eſt, vbi præter omnium opinionem fatalitet illicò periit, vnà etiam cum excrementis viſcera diuino miraculo effudit. Ita referunt Socrat. *lib. 1. cap. 25.* Ruffin. *lib. 1. capit. 13.* Sozomen. *libr. 2. capit. 29. & 30.* Nicephorus *lib.* ... *capit. 51.* Couar. *var. lib. 4. cap. 15. verſ. in qua Arrius.* Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 33... num. 45. cum ſeqq.*

23 Conuenerunt ad hoc Concilium trecentum decem & octo Epiſcopi, vt referunt Athanaſ. qui etiam interfuit *in epiſt. ad Iouin. Imperat.* Theodoret. *lib. 1. cap.* . Socrat. *lib. 1. cap. 9.* Ruffin. *lib. 10. hiſtor. cap. 2.* Cou. *lib. 4. var. cap. 15. verſ. Trecentorum*, Azor. *d. p. 2. lib.* ... *cap.* ... *in princip.* Card. ... Baron. *tom. 3. annal. Eccleſ. anno Chriſti 325. num. 18.* Card. Bellarm. *tom. 1.* *controu. 4. lib. 1. de Concil. cap. verſ. de numero* Qui numerus auctore S. Ambroſio *in praefat. librorum de Fide*, ſacer eſt, & myſticè figuratus 318. militibus ... quibus Abraham de quinque Regibus victoriam reportauit.

In hoc Concilio non minus quàm Epheſino, & Chalcedonenſi ſacroſanctum Euangelij Codicem, qui Deis Iudicis perſonam repræſentaret, Sede Regia in medio conſeſſus Epiſcopalis, vt eum omnium vultus intuerentur, collocatum fuiſſe non eſt dubium, vt refert Cardinalis Baronius *anno Chriſti 325. numer. 60.* 24

Huius autem Concilij auctoritas, (cuius decreta in Concilio Romano II. confirmauit Sylueſter Papa) in tanta veneratione fuit ſemper apud Patres, vt eius decreta, *cæleſtia mandata*, alij appellauerint, Auguſt. *lib. 1. de Baptiſmo cap. 18.* Alij, *Verbum Dei*, alij, *diuinum & ſanctiſſimum oraculum Spiritus ſancti*, vtpote cuius Canones per Spiritum ſanctum ordinati fuerint, Athanaſ. *in epiſt. ad Epiſcopos Africanos*, Leo *epiſt. 53. ad Anatolium.* Cyrill. *lib. 1. de Trinit.* Hoc ſicut & tria ſequentia Œcumenica ſacroſancta Concilia, & non minus quàm quatuor Euangelia venerari affirmat S. Gregor. *lib. 1. epiſt. 24.* qui huic Concilio contradicit non eſſe Catholicum, ideo excommunicatum ſcribit Leo *epiſt. 77. & 78.* 25

Secunda Synodus, &c.) Secundum Concilium fuit Conſtantinopolitanum anno Domini 381. celebratum, conuenerunt in eo 150 Patres auctoritate Damaſi Papæ, & fauente Theodoſio Imperatore ſex ..., ita ex antiquis Scriptoribus colligunt Cou. *libr. 4. var. capit. 15. verſ. ſanctam Synodum*, Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 16. verſ. ſecundum.* Poſſeuin. *in appar. ſacro tom. 1. lit. C. pag. 350.* Cardinal. Bellarmin. *tom. 1. controu. 4. lib. 1. de Concil. cap. 5. verſ. eſt aduertendum*, Cardinal. Baron. *tom. 4. annal. Eccleſiaſt. anno Chriſti 383. n. 24. cum ſeqq.* Condemnata eſt in eo hæreſis Macedonij Epiſcopi Conſtantinopolitani, qui tempore Conſtantij Imperatoris, & Liberij Papæ Fidem Catholicam, & Orthodoxos euertere conatus hæreſi nefandiſſima Spiritum ſanctum impetiuit, aſſeuerans Spiritum ſanctum eſſe minorem Patre, & Filio, & non eſſe eiuſdem ſubſtantiæ cum Patre, ſed eſſe veram creaturam, ad quam & alias hæreſes Eunomianorum, & Arrianorum condemnandas Nicænum Fidei Orthodoxæ ſymbolum omnes ſine cunctatione receperunt. Sed cùm in eo patcius de diuinitate Spiritus ſancti actum eſſet, eo quòd nulla tunc hæreſis ei aduerſaria emerſiſſet, placuit huic ſanctæ Synodo de Spiritus ſancti diuinitate (vt olim de Filio in Niceno Concilio factum fuerat) aliqua addere, quibus aduersùs omnes hæreticos eiuſdem Spiritus ſancti, vna eadémque cum Patre, & Filio diuina ſubſtantia prædicaretur, idémque Dominus diceretur, & ideo ad Symbolum Nicænum addita ſunt, quæ ſequuntur, *Et Spiritum ſanctum Dominum, & viuificantem ex Patre procedentem, cum Patre, & Filio ſimul adorandum, & conglorificandum, qui loquutus eſt per Prophetas.* Fuit autem hæc Synodus Œcumenica, Damaſus enim Pontifex eam in iis, quæ ſunt Fidei, approbarorus, nominat illam Œcumenicam, quia in id, quod Occidens, ac demum vniuerſa Eccleſia cum Romano Pontifice de Spiritus ſancti diuinitate ſentiendum eſſe docebant, paribus votis Orientales ediderunt. Non obſtat quòd D. Gregor. *libr. 6. epiſt. 195.* de hac Synodo ſcribit Eccleſiam Romanam eius Canones, vel geſta non habere, nec accipere; reprobatione tem vero ... hæreſis Macedonianæ, & aliarum probare, & admittere, quia reſpondet Cou. *loco proxime citato*, ad Grego 26 27

Gregorium ſcripſiſſe propter Primatum, qui datus fuit in hac Synodo Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, prauè etenim à quibuſdam canon ille de hoc Primatu intelligebatur, nos eius verum intellectum explicauimus *ad cap. Conſtantinop. Decreta 22. diſt.*

28 *Tertia Synodus Epheſina, &c.)* Tertium Concilium fuit Epheſinum I. auctoritate Cœleſtini Papæ, petente, & fauente Theodoſio iuniore Imperatore congregatum anno Domini 431. Ad hanc Synodum conuenerunt Epiſcopi pluſquam ducenti ex Oriente, 29 & nomine Pontificis Romani, Cyrillus Epiſcopus Alexandrinus præfuit. In illa damnata eſt hæreſis Neſtorij, is enim Conſtantinopolitanam Sedem adeptus duxerat ſecum ex Antiochia Anaſtaſium Presbyterum fidiſſimum comitem, quo admodum familiariter vtebatur; hic Presbyter cùm aliquando verba faceret ad populum, in tantum ſcelus erupit, vt beatam Mariam *Theotocon*, hoc eſt, Deiparam vocandam eſſe impudentiſſime negauerit, propterea quòd ab homine Deus naſci non poſſet. Excitauit impia vox magnos populi tumultus, ac turbas. Neſtorius autem ſuum Presbyterum tantæ ſeditionis auctorem, diro alioquin anathemate, & vltimo dignum ſupplicio, aduocat. concione magnifice collaudauit, vtque ſacrilegia ſacrilegiis affirmaret ſublato Deiparæ nomine, Chriſtum Dominum in duas diſtraxit hypoſtaſes, ac perſonas, in eoque aſſeruit, ſicut naturas duas, ita & filios duos, & Chriſtos duos, vnum quidem Deum ex Patre Deo, hominem alterum ex Matre, quam idcircò non *Theotocon*, ſed *Chriſtotocon* appellabat. Vide Cou. *lib. 4. var. cap. 15. verſ. Sanctam Synodum Epheſinam*, Azor. *in inſtit. moral. p. 2. lib. 5. c. 16. verſ. tertiam*, Poſſeuin. *in apparat. ſacro tom. 1. lit. E. pag. 457.* Iacobat. *de Concil. lib. 1. tit. 7. verſ. 3.* Card. Bellarmin *tom. 1. lib. 1. de Concil. c. 5. verſ. tertia Synodus*, Card. Baron. *tom. 5. annal. Eccleſ. anno Chriſti 431. num. 7. & 8.*

30 *Quarta Synodus Chalcedonenſis, &c.)* Quartum Concilium fuit Chalcedonenſe I. auctoritate Leonis Papæ inſtante, & vrgente Martiano Imperat. congregatum anno 450. & 451. quod ad Summus Pontifex Legatos miſit Paſchaſium ſcilicet, & Lucentium Epiſcopos, Bonifacium, & Baſilium Presbyteros, conſtat hoc, quia ipſi in omnibus actionibus primi nominantur, primi ſedent, primi loquuntur, primi ſubſcribunt, vt conſtat ex act. 3. eiuſdem Concilij. Conuenerunt in hoc Concilio DCXXX. Epiſcopi, ex quibus erant Patriarchæ, Dioſcorus Alexandrinus, qui tamen non ... us eſt, Maximus Antiochenus, Anatolius Conſtantinopolitanus, & Iuuenalis Hieroſolymitanus, qui omnes ad Leonem I. legationem miſerunt eum recognoſcentem in Paſtorem vniuerſalem totius Eccleſiæ. In hoc Concilio damnata hæreſis Eutychetis Archimandritæ, quæ vnam tantum in Chriſto naturam aſſerebat, poſt Incarnationem, humanam in ſe iſte, eámque paſſam, atque mortuam eſſe, &c. Decernitur in hoc eodem Concilio, vt Hieroſolymitana Eccleſia Patriarchalem honorem habeat, vnde ex eo tempore Epiſcopus Hieroſolymitanus Patriarchæ nomen obtinuit poſt Conſtantinopolitanum, Alexandrinum, & Antiochenum, antea enim Cæſarienſi ſubiiciebatur, qui Syriæ Metropolitanus erat. Vide Cou. *libr. 4. var. cap. 15 verſ Sanctam Synodum Chalcedonenſem*, Azor. *d. 1. part. 2. lib. 5. cap. 1 . verſ. Quartum.* Iacobat. *de Concil. lib. 1. art. 7. fol 5. verſ. Chalcedonenſe.* Cardin. Bellarmin. *tom. 1. lib. 1. de Concil. cap. verſ. quarto* Cardin. Baron. *tom. 6. annal. Eccleſ. anno Chriſti 451. ex num. 22. vſque ad num. 1 2*

Eutychem.) Damnatus fuit Eutyches Archimandrita, ſeu Abbas Conſtantinopolitanus, qui aſſerebat poſt Verbi diuini Incarnationem, & carnis ac diuinitatis vnionem ſtatim carnem conuerſam fuiſſe in Deitatem, atque inde cogebatur multa contra Catholicam Fidem nefanda, & abſurda confiteri, de quibus vide Alphonſ. de Caſtro *in lib. de hæreſib. verbo Chriſtus, hær. 4.* Cou. *var. lib. 4. cap. 15. num. 4. verſ in hac*, Card. Bellarm. *lib. 1. de Concil. cap. 5. verſ 4.* Cardin. Baron. *tom. 6. annal. Eccleſiaſt. anno Chriſti 449. num. 82. cum ſeqq.* vbi *num.* 68. refert ſententiam præſcriptam à Leone Pont. in Eutychetem, & *anno* 454. *num.* 16. de ius exilio agit.

Eius defenſorem Dioſcorum.] Cum Eutyche tanquam eius defenſor fuit etiam damnatus Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus, qui licèt homo eſſet facinoroſiſſimus, ſanctiſſimus tamen videri voluit, fuit tandem Gragam ciuitatem in Paphlagonia iuſſus proficiſci, ibidem namque relegatus eſt, & infelix diem clauſit extremum, vt tradit Card. Baron. *dict. tom. 6. anno Chriſti 451. num. 160.*

Neſtorium.) In Synodo Epheſina fuit damnatus Neſtorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus, qui eam incidit hæreſim vt aſſeueraret Chriſtum purum hominem ex S. Maria Virgine Natum fuiſſe, vt aliam perſonam carnis, aliam faceret Deitatis, de quo vide Cou. *d. cap. 15. num. 3. verſ. in qua.* Card. Baron. *annalium Eccleſia tom. 5. anno Chriſti 431 num. 59.* vbi ponit verba in Neſtorium prolatæ ſententiæ, & *a n. 6. vſque ad finem illius anni* enumerat quæ ipſe Neſtorius poſt ſententiam machinatus fuerit, & *anno 435 a num. 1.* ponit quæ poſtus fuerit in exilio, & *anno 435. à num. 9.* narrat miſerandum Neſtorij interitum.

Cap. Sicut. II. *Greg.*

QVintum Concilium quatuor præcedenti capite enumeratis addit B. Gregorius *libr. 1. Regeſti epiſt. 24.* relatus *in hoc text.* quod eſt Concilium Conſtantinopolitanum II. quod communiter dicitur quinta Synodus generalis, congregatum fuit apud Conſtantinopolim Vigilio Sum. Pont. & Iuſtiniano ſeniore Imper. anno 12. poſt conſulatum Baſilij, vt initio eiuſdem Synodi legimus, qui eſt annus Dominicæ Incarnationis 553. contra Petrum Antiochenum Epiſcopum, Anthimum Patriarcham Conſtantinopolitanum, Seuerum, Theodorum, & Zoaram Epiſcopos hæreticos Origeniſtas. In eo conuenerunt Epiſcopi C. L X V. è quibus erant Patriarchæ, Eutychius Conſtantinopolitanus, Apollinaris Alexandrinus, Domnus Anthiochenus, & Euſtochus Hieroſolymitanus, qui tamen non per ſe, ſed per Legatos interfuit. Damnauit ipſum Concilium Theodorum, eo quòd dixerit alium eſſe Dei Verbum, alium Chriſtum, paſſionibus animæ, & carnis concupiſcentiis vexatum, & à malis infeſtatum, atque à malis ſeparantem ſe paulatim. Condemnauit itidem impia ſcripta Theodoreti, quæ contra duodecim S. Cyrilli capitula conſcripſit. Item epiſtolam Ibæ Epiſcopi Edeſſeni ad Marium Perſam, in qua Neſtorium, & Theodorum Mopſueſtenum, & eorum impia dogmata defendit, damnátque duodecim S. Cyrilli capitula, & ipſum Cyrillum hæreticum appellat, vide Zonaram *in vita Iuſtiniani*, Nicephor. *libr. 17. cap. 2.* Liberat. *in Breuiario capit. 23. & 24.* cautè ... Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap. 8. verſ. quintum.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Opuſcula Sanctorum Patrum, quæ in Eccleſia Catholica recipiuntur, recenſetur.*

2 *Cyprianus,*
3 *Athanaſius,*
4 *Gregorius Nazianzenus,*
5 *Baſilius,*
6 *Ioannes Chryſoſtomus,*
7 *Theophilus,*
8 *Cyrillus Alexandrinus,*
9 *Hilarius Pictauienſis,*
10 *Ambroſius,*
11 *Auguſtinus,*
12 *Hieronymus,*
13 *Proſperus,*

quo tempore floruerint, & quæ clarè geſſerint, oſtenditur.

14 *Leonis epiſtola ad Flauianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum celebratur contra Eutychetis perfidiam, & errorem.*

15 *Decretales epiſtolæ ſunt omnium veneratione recipiendæ.*

16 *Hieronymus Pauli, & Hilarij vitas ſcripſit.*

17 *Hiſtoria de Conſtantini donatione vbi approbetur, oſtenditur.*

18 *Inuentionis Crucis Dominicæ hiſtoria.*

19 *Scripta de inuentione capitis S. Ioannis Baptiſtæ, quæ fuerint, & quis eorum auctor extiterit, remiſſiuè.*

20 *Ruffinus Aquileienſis Eccleſiæ Presbyter claruit ætate Hieronymi Græcæ & Latinæ linguæ erudítiſſimus.*

22 *Origenis quæ opuſcula in Eccleſia Catholica recipiãtur*

23 *Horoſius Presbyter Hiſpanus vir eloquens, & eruditione inſignis.*

24 *Sedulius Presbyter Scotus opus in fine iuxta ſeriem Euangelij carmine ſcripſit.*

25 *Iuuencus Presbyter Hiſpanus quatuor Euangelia Hexametris verſibus penitus ad verbum transferens ſcripſit.*

26 *Ariminenſis Synodus Arrianorum Conciliabulũ fuit.*

CAP. Sancta Romana. III. *Gelaſ.*

1 DE Opuſculis Sanctorum Patrum, quæ in Eccleſia Catholica recipiuntur, agit Gelaſ. in Concilio habito Romæ cum LXX. Epiſcopis, relatus à Gratiano in præſenti, & illum eleganter explicant Simanch. *de Catholicis inſtit. c.* 9. Can. *de locis Theolog. lib.* 2. *cap.* 5. Bellarm. *tom.* 1. *lib.* 1. *de verbo Dei c.* 4. *cum ſeqq.* Iacob. Gretſer. *in defenſ. Bellarm. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 4. latè. Couar. *lib.* 4. *var. cap.* 16. *per totum*, ex quo aliqua ad explicationem præſentis text. breuiter deſumam in hunc, qui ſequitur, modum.

2 *Opuſcula B. Cypriani, &c.*) Cyprianus, vt refert D. Hieronymus *de ſcriptoribus Eccleſiaſt.* natione Afer primùm glorioſè Rethoricam docuit, exinde ſuadente Presbytero Cæcilio, à quo & cognomentum ſortitus eſt, Chriſtianus factus, ac paulò pòſt in Presbyterum electus, Epiſcopus Carthaginenſis conſtituitur, ac demum præclariſſimis ſcriptis operibus paſſus eſt ſub Valeriano, & Galieno Principibus, octaua perſecutione, eadem die, qua Romæ Cornelius Papa; non tamen eodem anno. Verùm cum multis Africæ, Numidiæ, & Mauritaniæ Epiſcopis Cyprianus in illum incidit errorem, vt exiſtimaret ſemel ab hæreticis baptizatos iterum baptizandos fore, at ſimplex fuit apud Cyprianum error, non ex ambitione, malitiave, ſed odio in hæreticos feruentiſſimo ipſe vir ſanctiſſimus Concilio apud Africam hac de re celebrato, quod inter eius opera extat, definiuit hæreticos cùm ad communionem redierint, fore rebaptizandos, quia, vt aſſerebat, inter hæreticos non poteſt conferri Baptiſma, paratus ſanè propriam mutare ſententiam, quam & ipſi Africani Epiſcopi mutuauerunt à Cornelio, Lucio, & Stephano Summis Pontificibus edocti. Vnde Cyprianus, & alij, qui eidem acceſſerunt, propter hunc errorem non ſunt hæretici iudicandi, quippe qui pertinaci animo illum non defenderint, ita D. Augu. *lib.* 5. *de Baptiſmo, cap.* 17. *&* 18. relatus *in cap. quomodo, de conſecr. diſt.* 4. *& lib.* 2. *contra Donatiſtas, cap.* 5. fatetur Cyprianum in mortis articulo errorem depoſuiſſe, refert Cou. *d. cap.* 16. *num.* 2. Vide Poſſeuin. *in apparatu, verbo Cyprianus, pag.* 362. *tom.* 1. Cardin. Baron. *tom.* 2. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 250. *vſque ad* 261. Cardin. Bellarm. *de Eccleſ. ſcriptor. anno Domini* 250. *pag.* 48.

Item Opuſcula Beati Athanaſij, &c.) Athanaſius Alexandrinus per ludum nondum ephebus a pueris Epiſcopus creatus, poſtea Alexandri Epiſcopi Alexandrini in Epiſcopatu ſucceſſor, magnus, fortiſſimúſque hæreſum expugnator, Arrianos ab Eccleſiis abegit, Orthodoxos ſubſtituit, eaque ex cauſa ab eiſdem Arrianis grauiter apud Conſtantinum Magnum, deinde apud Conſtantium, & Conſtantem accuſatus multis calumniis afficitur, quas & multa ſæpiſſimè pericula diuinitus fugiens, obiit tandem poſtquam Epiſcopatum 46. annis obtinuerat, ſub Cæſaribus Valentiano, & Valente, anno Domini 372. ita Socrate, Theodoreto, Sozomeno, Nicephoro, Hieronymo, & Caſſiodoro, refert Couar. *dict. lib.* 4. *cap.* 16. *num.* 2. Vide Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 340. *pag.* 58. Poſſeuin. *in apparatu ſacro.* 1. *verbo Athanaſius, pag.* 137. *cum ſeqq.* 3

Item Opuſcula Beati Gregorij Nazianzeni Epiſcopi.) Gregorius Nazianzi Cappadociæ paruæ vrbis natus, primùm Saſimorum Epiſcopus, deinde patri in Nazianzi Epiſcopatu ſucceſſor ob inſignem virtutem, præclaramque in Theologia eruditionem Conſtantinopolitanus Epiſcopus conſtitutus eandem ſedem depoſuit publicæ pacis gratia, & Nazianzum reuerſus eadem Eccleſia alteri commiſſa more aſcetam in quodam agro vitam egit, obiit ſub Theodoſio Magno anno Domini 392. ſeu 393. vt ex D. Hieron. qui fuit eius diſcipulus, tradit Couar. *d. cap.* 16. *num.* 3. Vide Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 370. *pag.* 73. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 1. *verbo, Gregorius Nazianzenus, pag* 574. 4

Item Opuſcula Beati Baſilij, &c.) Baſilius Cæſareæ, Cappadociæ, quæ prius Mazaca vocabatur, Epiſcopus, egregios, varióſque libros eloquentia, ſanctitate multáque eruditione inſignes elaborauit, fuit magna familiaritate coniunctus Gregorio Nazianzeno, fratrem habuit præter alios Gregorium Nyſſenum vrbis Nyſſenæ Epiſcopum, doctrina, moribus, & ſanctitate ſpectatiſſimum, obiit Baſilius ſub Gratiano Cæſare, vt ex Socr. & Nicephor. tradit Cou. *dict. cap.* 16 *ſub. num.* 3. Vide Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 370. *pag.* 73. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 1. *verbo, Baſilius Magnus, cap.* 2. *&* 4. *pag.* 184. 5

Item Opuſcula Beati Ioannis, &c.) & Ioannes patria Antiochenus ob ſapientiſſimam eloquentiam, & eloquentiſſimam ſapientiam ab ore aureo cognomento Chryſoſtomus dictus, concionator infeſſus, Chriſtique præco infatigabilis, criminum cenſor acerrimus, Theologorum omnium eloquentiſſimus ſub Siricio Papa mortuo Neſtorio in eius locum clerici, & populi conſenſu Epiſcopus Conſtantino- 6

politanus eligitur, Cæſaribus Arcadio, & Honorio, tandem ob linguæ libertatem, quia in omnes integerrimo zelo vtebatur, ab ipſomet Principe Arcadio Auguſtæ Eudoxiæ priuata indignatione in exilium mittitur, ducitúrque, & in diuerſa aſperiſſima loca deportari iubetur, & demum in itinere, propè Romam ſumptis Eccleſiæ Sacramentis expirauit die 14. Nouembris anno Domini 409. vt ex Socr. Sozom. Suid. & Trithem. tradit Cou. *d. cap. 16. ſub num. 3.* Vide Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 398. pag. 92.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 1. lit. I. pag. 145. cum ſeqq.*

7 *Item Opuſcula Theophili,* &c.] Quamquam Theophilus hic fuerit Diui Chryſoſtomi obtrectator, tamen pio in Chriſtianam Religionem animo à Principe impetrauit, vt templa Muhiæ, & Serapidis in Ægypto euerterentur, & Crucem hieroglyphicam Serapidis templi ſaxis inciſam ad Religionem noſtram accommodauit, obiit Alexandriæ lethargico morbo, die 15. Octobris anno quinto Theodoſij iunioris, & ſic anno Domini ferè 430. ita ex aliis Cou. *dict. cap. 36. num. 4. in princip.* Cardin. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 390. pag. 91.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 3. lit. T. pag. 289.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 5. anno Christi 397. cum ſeqq. & anno 412. num. 11. & 41.*

8 *Item Opuſcula Beati Cyrilli,* &c.] Cyrillus mortuo patruo Theophilo, de quo ſuprà proximè, Alexandrinus Epiſcopus eligitur, vir inſignis eruditionis, quíque pro Chriſtiana Religione aduersùs Neſtorium egregiè pugnauerit, eius extant præclara opera, claruit ſub Theodoſio iuniore, obiit anno Domini ferè 462. Ita Cou. *d. cap. 16. ſub num. 4.* Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 430. pag. 112.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 1. lit. C. pag. 370.* vbi ſpecialiter de omnibus operibus Cyrilli.

9 *Item Opuſcula Beati Hilary,* &c.] Hilarius Pictauij vrbis Galliæ Aquitaniæ Epiſcopus, tempore quo Martinus Turonenſis Eccleſiæ Præſul erat, de Fide ad perſuadendum valde appoſitos libros ſcripſit, primúmque in exilium miſſus, tandem ab eo reuocatus Italos, & Gallos, quæ vel expetenda, vel fugienda dogmata eſſent, erudiens multis editis libris, Arrianam opinionem diſertiſsimè refellit. Obiit Pictauij ſub Valentiniano, & Valente anno eius Imperij 5. & à natiuitate Domini [illegible]. Vide Socr. *lib. 3. cap. 10.* Sozomen. *lib. 5. cap. 1[illegible].* Niceph. *lib. [illegible] cap. 16. & lib. 10. cap. 18.* Cou. *d. cap. 1[illegible]. ſub num. [illegible].* Card. Bellarm. *de Scriptorib. Eccleſ. anno Domini 355. pag. 67.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. [illegible] lit. H pag. 39.*

10 *Item Opuſcula Beati Ambroſij,* &c.] Ambroſius cum Mediolani ſub Valentiniano præfecturam gereret, & mortuo Auxentio Epiſcopo diſſidium populi in Epiſcopo eligendo ſedaſſet, ex laico in Epiſcopum eius verbis eligitur, eámque dignitatem primus reiiciens, libentiſſimè tamen Baptiſmo ſuſcepto Chriſtianus efficitur, iuſſúque Principis Epiſcopalem ſedem accepit, qua quidem accepta Epiſcopi officio egregiè fungitur, & multa aduersùs hæreticos preclara edidit opera, ſcripſitque & alia Chriſtianæ Religioni admodum vtilia. Obiit propè annum Domini 400. Socr. *lib. 4. cap. 30.* Theodoret. *lib. 4. cap. 6.* Niceph. *lib. 11. cap. 33. & lib. 12. cap. 41.* Sozomen *lib. 4. cap. 24.* Caſſiod. *in tripart. lib. 7. cap. 8. & lib. [illegible] cap. [illegible]* Card. Bellarm. *de ſcript. Eccleſ. anno Domini 374. pag. [illegible].* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 1. lit. A. pag. [illegible]. cum ſeqq.*

11 *Item Opuſcula Beati Auguſtini,* &c.] D. Auguſtinus Eccleſiæ Doctor celebratiſſimus, in quem opulentus ille ſpiritus iuſtas, ab benignas dotes ſuas omnes vbertimè effudit, ex Prouincia Africana Tagaſtæ parentibus honeſtis, & Chriſtianis progenitus, Diui Ambroſij diſcipulus, multa in Chriſtianæ Religionis patrocinium edidit opera, in quibus veram Theologiam, mores integerrimos, abſolutámque pietatem docet, eius vitam Poſſidonius ſcripſit, qui latè tradit, qua ratione fuerit Hipponenſis Epiſcopus conſtitutus, cuius muneris officio ſanctiſſimè functus, obiit anno Domini 430. ætatis 76. Epiſcopatus 40. Ita Cou. *dict. cap. 16. num. 5.* Card. Bellarm. *de ſcriptor. Eccleſ. anno Domini 400. pag. 97.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 1. verbo Auguſtinus cap. 6. & 7. pag. 160*

Item Opuſcula P. Hieronymi, &c.] D. Hierony- 12
mus patre Euſebio natus, oppido Stridonis, quod Dalmatiæ, Pannoniæque olim confinium fuit ſub Imperatore Conſtantino, anno Domini 371. Hebrææ, Grææ, ac Latinæ linguæ peritiſſimus, ſub Gregorio Nazianzeno ſacras litteras edoctus, multos ſcripſit libros adeò celebres, vt maximam illi famam, & auctoritatem poſt vitæ integritatem pepererint. Obiit anno Domini 422. Vide Couar. *dict. cap. 16. ſub. num. 5.* Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 490. pag. 83.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 2. verbo Hieronymus.* Et quòd fuerit Cardinalis tradunt Ioſephus à Seguen. *in vita eiuſdem lib. 3. cap. 6.* Illeſcas *in Chronico Pontificali p. 1. lib. 4. cap. 10. pag. mihi 193.* Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 382 pag. mihi 341.*

Item Opuſcula Beati Proſperi, &c.] Hic eſt Pro- 13
ſper ille Aquitanus, qui poſt Euſebium, & Hieronymum chronicon ſcripſit, claruit ſub Leone Primo Pontifice Maximo, cuius ſcriba fuiſſe creditur, à quo Regij Lepidi Epiſcopus eſt inſtitutus, vbi tum doctrina, tum ſanctitate floruit, ſcripſit multa ligata, & ſoluta oratione, claruit propè annum 460. ita Couar. *dict. cap. 16. num. 15. in fine* Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 4[illegible]. pag. 121.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 3. lit. P. pag. 106.*

Item Epiſtolam Beati Leonis, &c.] Leo Papa anno 14
eius Pontificatus nono, à natiuitate Domini 451. ſcripſit epiſtolam omnibus numeris abſolutam, maximiſque dignam laudibus ad Flauianum Epiſcopum Conſtatinopolitanum contra Eutychetis perfidiam, & errorem, in qua multis rationibus, & auctoritatibus ſacræ Scripturæ Eutychetis Abbatis hæreſim Catholicæ Sanctæ Sedis Apoſtol. decreto, & illa in rebus Fidei definiendis ſacroſancta, & irrefragabili maieſtate, ac certitudine infallibili euertit, & damnat. Qua ratione mirum non erit, ſi à Gelaſio hæc Leonis Papæ epiſtola, quæ definitiones Sedis Apoſtolicæ de rebus Fidei continet, ſic laudetur, vt pronuncietur anathema, qui non eam in omnibus omninò receperit, vel de ea ad vnum iota diſputauerit. Vide quę dixi *ad cap. noli 9. diſtinct.* & tradit Couar. *var. lib. 4. cap. 16. num. 6. in princip.* Vide Card. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſ. anno Domini 440. pag. 119.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom. 2. lit. L. pag. 338.* qui referunt elenchum eius operum, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom 6. anno Chriſti 449. num. 38. cum ſeqq.* vbi refert integram epiſtolam B. Leonis, & viſionem S. Eulogij de hac ipſamet epiſtola.

Item Decretales Epiſtolas, &c.] Inter Sanctorum 15
Patrum ſcripta hoc in loco connomerat Gelaſius Decretales epiſtolas, quas admonet omni cum veneratione recipiendas eſſe; eas etenim ſcripſere Beatiſſimi Papæ pro diuiſorum Patrum conſolatione eodem auctore Gelaſio, cuius & Innocentij I. teſtimonio vtitor Nicolaus Papa *in cap. ſi Romanorum 19. diſt.* Ita Couar. *d. cap. 16. ſub num. 6.*

Item

16 *Item vitas Patrum,* &c.) D. Hieron. *in lib. de ſcriptoribus Eccleſ.* aſſerit ſe ſcripſiſſe vitas Pauli, Hilarionis, & Captiui Monachorum, quæ inter eius opera *tom.* 1. vulgò circumferuntur. Ita Cou. *d. cap.* 16. *ſub. n.* 7. Card. Baron. *tom.* 3. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 358. *num.* 24. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 1. *verbo Antonius Ægyptius, pag.* 355.

17 *Item actus B. Syluestri,* &c.) Hoc in loco Gelaſius laudat, & probat actus B. Syluestri, ideſt, hiſtoriam de rebus geſtis à Beato Syluestro, tametſi aſſeueret eorum auctorem eſſe incertum, de quibus vide Cardin. Cæſ. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 315. *num.* 10. *cum ſeqq.* vbi *num.* 14. refert verba huius verſ. & *anno Chriſti* 324. *num.* 97. *cum ſeqq.* agit de dracone in ſpecu Romæ morante lethali halitu homines necante, cuius ora poſtea clauſit Syluester. quantum attinet ad donationem Conſtantini egi latè *in meo tractat. de officio, & poteſt. Epiſc. part.* 1. *tit.* 3. *cap.* 2. *num.* 77.

18 *Item ſcripta de Inuentione S. Crucis.*] Hiſtoriam de Inuentione Crucis Dominicæ, à Gelaſio nec refellitur, nec omninò recipitur inter Hagiographa, admonet tamen Summus Eccleſiæ Pontifex, vt eam cum iudicio, & piè legamus. Sed aduertendum eſt cum Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 16. *quæſt.* 2. profectò Gelaſium non eſſe loquutum in vniuerſum de ſcriptis Crucis inuentæ, ſed de quibuſdam, quæ eo tempore vulgò legebantur, & non erant ſatis certæ, & probatæ fidei; non ergo loquitur de hiſtoria Dominicæ Crucis inuentæ, quam referunt Ambroſ. *in oratione de obitu Theodoſij*, Paulin. *epiſt.* 11. *ad Seueram Sulpit. lib.* 2. *hiſtoria*, Socrat. *lib.* 1. *cap.* 13. Ruffin. *lib.* 10. *cap.* 18. Caſſiodor. *in tripartita lib.* 2. *cap.* 18. Nicephor. *lib.* 13. *cap.* 19. Couar. *d. cap.* 1(. *num.*).

19 *Et alia ſcripta de inuentione capitis B. Ioannis,* &c.) Quæ autem fuerint ſcripta hæc de inuentione capitis Beati Ioannis Baptiſtæ, & quis eorum auctor extiterit, latè tradit Cou. *d. cap.* 16 *ſub n.* 9. Cardin. Baron. *tom.* 4. *anno Chriſti* 391. *à num.* 8. *vſque ad* 14.

20 *Item Ruffinus,* &c.) Ruffinus Aquileienſis Eccleſiæ Presbyter non minimam apud veteres laudem eſt conſequutus, tum in diuinis Scripturis interpretandis, tum in Græcæ, & Latinæ linguæ eruditione non equidem vulgari, claruit ætate Hieronymi, cum quo graues exercuit ſimultates. nam Hieronymus in Ruffino aliqua notauit, quæ deduci poſſunt ex iis libris, qui aduersùs Ruffinum ab eodem Hieronymo editi ſunt, & in ſecundo tomo habentur, quæ autem Ruffinus aduersùs Hieronymum ſcripſerit, habentur typis excuſa in quarta parte operum Hieronymi, refert Cou. *d. cap.* 16. *num.* 10. *in princip.* Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 390. *pag.* 92. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 5. *anno Chriſti* 410. *num.* 60. & 61. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 3. *verbo Ruffinus*, vbi errores Ruffini cutiusè congerit.

21 *Et non ſolùm de Ruffino,* &c.] Hæc quæ Gelaſius ſcribit de Hieronymi cenſurà, obſeruanda in alios Eccleſiaſticos Auctores, ita, ni fallor, ſunt accipienda, vt ſi quid Hieronymus notauerit, illud ſit cautè legendum, & maximo cum iudicio ne qua ex parte offendat catholicas de Fide aſſertiones, non tamen ſtatim hæreticum erit cenſendum, niſi id Eccleſia definierit, aut iam fuerit definitum, vel ſit adeò diuinis Scripturis contrarium, vt manifeſtus ſit in rebus Fidei error, ita obſeruat Cou. *loco proximè cit.*

22 *Item & Origenis nonnulla Opuſcula.*) Quia Origenes à Conciliis generalibus, & Romanis Pontificibus tanquam hæreticus damnatus fuerat, præcipuè in Concilio Conſtantinopolitano II. circa annum Domini 553. Ideò olim apud Patres magna fuit controuerſia, an eius libri legi poſſent; quare Gelaſius *in præſenti* Origenis illa Opuſcula, quæ vir Beatiſſimus Hieronymus non repudiat, legenda ſuſcepit; reliqua autem omnia eum ſuo auctore dicit eſſe renuenda; talia autem opuſcula, quorum lectio permittitur, ſunt quæ paſſim vſu recepta circumferuntur. Vide Cou. *lib.* 4. *var. cap.* 16. *ſub num.* 10. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 8. *cap.* 16. *q.* 16. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 2. *in verbo Origenes pag.* 518. *cum ſeqq.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 2. *anno Chriſti* 256. *num.* 18. vbi plura de Origene, & *tom.* 4. *anno Chriſti* 388. *num.* 104. & *anno* 399. *num.* 9. & *anno* 402. *num.* 16. qui verba huius text. refert, & *tom.* 2. *anno Chriſti* 220. *num.* 9. vbi de Origenis excellentia in omnibus ſcientiis, & *anno* 229. *num.* 1. & *anno* 232. vbi de laboribus Origenis contra hæreticos, & *anno* 280. *num.* 1. vbi de Origene quando ſe ipſum caſtrauit.

Chronicon Euſebij Cæſarienſis.] Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus fuit, qui & Pamphili dictus eſt, quòd cum eo familiariter vixerit quique Conſtantino Magno & Conſtantino Imper. vixit, plura edidit, illius errores plures congerit Cardin. Baron. *tom.* 3. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 324. mortuus eſt anno Chriſti 396. tempore Damaſi Papæ ex eodem Baron. *tom.* 4. *anno* 396. *num.* 41. de quo vide Cardin. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſ. anno Domini* 326. *pag.* 56. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 1. *verbo Euſebius Cæſarienſis.*

Item Oroſium, &c.] Fuit Oroſius Presbyter Hiſpani generis vir eloquens, & eruditione inſignis, 23 ſcripſit aduersùs querulos Chriſtiani nominis, qui aſſerebant Romanum Imperium ex eo defeciſſe, quòd Chriſti Fidem, & Religionem Romani, eiúſque ſubditis ſuſcepiſſent, idémque opus in ſeptem volumina diſtinxit. Vide Cou *dict. cap.* 16. *num.* 11. Card. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno* 425. *pag.* 112. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 3. *in verbo, Paulus Oroſius, pag.* 26. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 5. *anno Chriſti* 414. *num.* 10. & 11. Bernard. de Brito *in monarch. Luſit. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 27.

Item venerabilis viri Sedulij, &c.] Sedulius Presbyter 24 Scotus natione fuit, qui opus inſigne iuxta ſeriem Euangelij carmine ſcripſit, quod vulgò legitur, floruit ſub Theodoſio ſeniore, anno fermè Domini 430. Vide Cou. *dict. num.* 11. Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno* 430. *pag.* 112. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 3. *verbo Sedulius, pag.* 201.

Item Iuuenci, &c.] Iuuencus Presbyter fuit Hiſpanus nobili genere natus, qui quatuor Euangelia 25 Hexametris verſibus penè ad verbum transferens ſcripſit, nonnullaque alia de Sacramentis, floruit ſub Conſtantino Magno, & eius filiis propè annum Domini 330. Vide Petr. Crinit. *de Poëtis Latinis lib.* 5. Gregor. Gyrald. *dialog.* 5. Cou. *dict. num.* 11. *in fin.* Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 330. *pag.* 57. Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 337. *num.* 48. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 2. *verbo, Iuuencus, pag.* 319.

In primis Ariminenſem Synodum, &c.] De hac Synodo Ariminenſi, quæ Arrianorum Conciliabulum 26 fuit, vide Socrat. *lib.* 2. *cap.* 36. & 38. *cum ſeqq.* Theodoret. *lib.* 2. *cap.* 18. Sozom. *lib.* 4 *cap.* 17. 18. & *ſeqq.* Ruffin. *in Eccleſiaſt. hiſtor. lib.* 10. *cap.* 21. Caſſiodor. *lib.* 5. *tripart. cap.* 22. & 34. Niceph. *lib.* 9. *cap.* 39. & *ſeq.* Couar. *var. lib.* 4. *cap.* 17. *ſub num.* 2. Menoch. *de arbitr. caſu* 458. *num.* 44. Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de Romano Pont. cap.* 8. *verſ. at Concilium,* & *lib.* 1. *de Concil. pag.* 6. *verſ. tertium generale.* Cardin. Baron. *tom.* 3. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 359. *num.* 3. *cum ſeqq.* & *tom.* 4. *anno* 365. *num.* 13. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 1. *verbo Ariminenſe, pag.* 126.

27 *Item, itinerarij, &c.*) De hoc vide Cou. *dict. lib.* 4. *cap.* 17. *ſub num.* 2. vbi numeris ſequentibus agit de aliis libris apocryphis, qui ſequuntur. Poſſeuin. *in verbo, Clemens* 1. *verſ. cæterum Clemens.*

Actus nomine Andreæ.) Andreæ Apoſtoli acta Nexocharidas, & Leonidas Philoſophi ſunt ementiti, Innocent. *in epiſt. ad Exuperium*, & Gelaſius Papa *in præſenti* reprobauit. Vnde Cou. *d. cap.* 17. *num.* 3. Card. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 34. *num.* 235. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Andreas Apoſtolus, pag.* 81.

Actus nomine Philippi Apoſt.) Euangelium Philippi Apoſt. nomine confictum fuit à Gnoſticis hæreticis, de quo Cou. *d. num.* 3. Cardin. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 34. *num.* 235. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Philippus Apoſt. pag.* 76.

Actus nomine Thomæ Apoſt.) Euangelium Thomæ Apoſtoli nomine confictum fuit ab hæreticis, & liber alter, qui inſcribebatur. *Actus Thomæ.* inter damnatas ſcripturas habetur. Vide Cou. *dict. num.* 3. Cardin. Baron. *d. tom.* 1. *anno Chriſti* 34. *num.* 235. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 3. *verbo Thomas Apoſtolus, pag.* 295.

Euangelium nomine Thaddæi.) Euangelium nomine Thaddæi Apoſt. confictum reprobatur *in præſenti*, de quo agunt Card. Baron. *dict. tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 48. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo, Thaddæus, pag.* 268.

Euangelium nomine Barnabæ.) Ab hæreticis Barnabæ inſcribitur falsò Euangelium, de quo vide Card. Baron. *tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 48. *& anno* 51. *n.* 51. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Barnabas Cyprius, pag.* 181.

Euangelium nomine Bartholomæi.) Hæretici nomine Barthol. Apoſtoli Euangelicam confinxerunt hiſtoriam, quam æquè cum cæteris Gelaſius reiicit *in præſenti*, de quo vide Card. Baron. *tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 48. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Bartholomæus, pag.* 182.

Euangelia quæ falſificauit Lucianus.) Cou. *d. c.* 17. *num.* 3. *poſt med.* ait hunc Lucianum fuiſſe ex ſorore nepotem Eunomij hæretici, & Epiſcopum Conſtantinopolitanum, qui ſub Arcadio, & Honorio in Epiſcopatu Eudoxio ſucceſſit, fuitque hæreticus. De alio Luciano agit Card. Baron. *tom.* 2. *anno Chriſti* 171. *num.* 7. & de alio *tom.* 3. *anno Chriſti* 33. *num.* 101.

Euangelia, quæ falſificauit Hircius.) Immo *Yſicius* legitur apud Burchard. *in ſuo decreto lib.* 3. *cap.* 221. & *Heſychius*, ſiue *Eſitius* apud Gelaſium *tom.* 1. *Concil. pag.* 993. quis autem fuerit iſte homo impius mihi non conſtat.

Liber de infantia Saluatoris.) Miracula quę circumferuntur & referuntur in hoc libro de infantia Saluatoris, tãquam apocrypha reiiciuntur. Vide Soar. *de vita Chriſti diſp.* 17. *ſect.* 3. *ante fin. verſ. quinto & vltimo*, Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verbo Ieſus Chriſtus, pag.* 94. Card. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſiaſt. anno Chriſti* 1. *num.* 40. *ad fin. & anno Chriſti* 12. *num.* 6. *& anno* 44. *num.* 48. vbi ait hunc librum editum fuiſſe Matthęi nomine, qui à Valentinianis hæreticis putabatur fuiſſe conſcriptus.

Liber de natiuitate Saluatoris.) Hic liber tanquam apocryphus à Gelaſio *in præſenti.* reprobatur, vide Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verbo Ieſus Chriſtus, pag.* 94. De vera Saluatoris natiuitate abſque dolore Mari[illegible] & ſ[illegible]didus puerperij, vide Card. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 1. *num.* 2. *cum ſeqq.* Soar. *de vita Chriſti diſput.* 23. *ſect.* 1. *cum ſeqq.* nouiſſimè Bonacin. *de ſacroſ. Chriſti Incarnat. diſput.* 3. *quæſt.* 1. *puncto* 1. *cum ſeqq.*

Et de Sancta Maria.) Gnoſtici portentoſum librum de ſtirpe Mariæ olim confinxerunt, vide Poſſeuin *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verbo Maria. verſ. librum autem, pag.* 392. Card. Baron. *in apparatu ad tom.* 1. *annal. num.* 35. *&* 39.

Item Liber, qui appellatur Paſtoris.) Vide de hoc libro Cou. *d. cap.* 17. *num* 1. *ante fin.* Medina *de recta fide in Deum lib.* 6. *cap.* 17. Card. Bellarm. *de verbo Dei lib.* 1. *cap.* 10. *verſ. nec minus.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Paſtoris, pag.* 9. vbi ſubdit quòd vtilis à Patribus antiquis fuit iudicatus hic liber.

Libri omnes, quos fecit Lentitius.) Immo *Leucius* legitur apud Card. Baron. *tom.* 1. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 44. *num.* 43. vbi refert verba huius text.

Liber, qui appellatur fundamentum.) Vide Couar. *d. cap.* 17. *ſub num.* 3. Gregor. Lopez Madeira *in diſcurſu Montis ſancti Granatenſis c.* 38. *verſ. el ſegundo punto, pag.* 154. vbi refert noſtris temporibus in Monte Granatenſi repertum fuiſſe librum, qui inſcribitur, *Fundamentum Fidei*, & eum late defendit, quamuis nonnulli per hunc text. intenderint illum reprobare.

Liber qui appellatur, de filiabus Adæ) Auguſtinus contra Fauſtum teſtatur Manichæos auctores huius libri fuiſſe, vt teſtantur Cou. *d. cap.* 17. *num.* 4. *in princip.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 1. *verbo Adam, pag.* 24.

Liber qui appellatur Nepotis) Nepos, qui viuebat ſub Galieno Impe. anno 270. fuit olim quidam apud Ægyptios Epiſcopus, à quo dicti Nepotiani hæretici, qui librum eiuſdem Nepotis proferentes, eius auctoritate oſtendere, ac probare nitebantur Regnum Chriſti in terris defuturum. Vide Cou. *dict. cap.* 17. *num.* 4. *ad fin.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 2. *verbo Nepos, pag.* 466. qui ſubdit fuiſſe Nepotem virum planè bonum, & eruditum, ſed Chiliaſtarum errore deceptum.

Liber Prouerbiorum, &c.) Hic liber falsò aſcribitur Sixto Papæ II. & Martyri, de quo vide S. Hieron. *in Hierem. cap.* 22. Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 2. *anno Chriſti* 142. *num.* 5. Card. Bellarmin. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Chriſti* 254. *pag.* 48.

Reuelatio quæ appellatur Pauli.) Pauli nomine reuelationes aliquæ ſunt editæ, quę fabulas continebãt, hæreticorum, de quo vide Cou. *dict. cap.* 17. *num.* 4. *in fine*, teſtantem apud Paleſtinos ſemel quotannis in Eccleſiis in die Paſceues legi has reuelationes fuiſſe ſolitam, Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 3. *verbo Paulus, verſ. qua tamen, pag.* 21. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 47.

Reuelatio quæ appellatur Thomæ.) de illa vide Cou. *d. cap.* 17. *num.* 4. *in fine*, Cardin. Baron. *annal. Eccl. tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 58.

Reuelatio, quæ appellatur Stephani.) Hęc reuelatio nomine Stephani Prothomartyris fuit ab hæreticis conficta, & de ea meminerunt Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 3. *verbo Stephani, pag.* 252. Cardin. Baron. *tom.* 1. *annal. anno Chriſti* 44. *num.* 48. *in fine*, vbi ſubdit Valentinianos & Sabellianos hæreticos hanc reuelationem edidiſſe.

Liber qui appellatur tranſitus B. Mariæ.) Liber ille de tranſitu, hoc eſt, de Aſſumptione S. Mariæ Virginis cùm multa haberet fatua & delira, reprobatur vt apocryphus ab Auguſt. *ſerm.* 35. *de Sanctis*, & à Beda *in retractationibus*, exponens illud Actor. 8. *num.* 1. *Omnes diſperſi erant per regiones Iudææ & Samariæ.*

Liber qui appellatur nomine Ogiæ Gigantis.) Erat hic liber inſcriptus Og Regis Baſan, cuius Moyſes meminit *Numer.* 32. *num.* 33. *& Deuteron. cap.* 1. *n.* 5. de quo Cou. *cap.* 17. *num.* 5. *ad fin.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 2. *verbo Og, pag.* 511.

Liber

Li[illegible] qui appellatur Teſtamentum Iacob.) De quo vide [illegible] *d. num.* 5. *in fine*, Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* [illegible] *Iaco*[illegible]*i. pag.* [illegible].

Li[illegible] qui appellatur, Pœnitentia O[illegible]igeni[illegible].) De hoc libr[illegible] *.hor.* 4. [illegible] Bar[illegible]n. *tom.* 2. *annal. Ec*[illegible] *Chri*[illegible] 2[illegible] *num.* [illegible] *cum ſeqq.*

L[illegible] *qui appellatur, P*[illegible] *S. Cypriani.*) Vide d[illegible] Cou[illegible] Baron. *tom.* 2. *annal. Eccleſ. anno Chri*[illegible] 261. *num.* 46. Poſ[illegible]n. *in appa*[illegible] *ſacro tom.* 1. *verbo Cypria*[illegible] [illegible] *pag.* [illegible].

Liber qui appellatur, Pœnitentia Iamnis, & Mambre.) Moſi reſtiterunt Iamnes, & Mambres, quemadmodum impij ae proteruit[illegible] [illegible]erunt veritati, ex Paul. 2. *ad Timoth. cap.* 3. *num.* 8. meminit huius li[illegible] Origen. *tractat.* 35. *in Matth.* Ambroſ. 1. *ad Corinth.* 15. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 2. *verbo Iamnes. pag.* 89.

Qui appellatur, Sortes Apoſtolorum) Huius libri meminerunt Buchard. *lib.* [illegible] *p.* [illegible]. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* [illegible] *verb. Apoſtolorum pag.* [illegible]24. Cardin. Baron. *tom.* [illegible] *anno C*[illegible]*iſti* 44. *num.* 4[illegible].

Liber Pl[illegible]ſologus.) Hic liber ſic dictus eo quòd de rerum na[illegible] [illegible]ractaret, ab hæreticis conſcriptus fuit, & S. Ambroſij nomine præſignatus, Cou[illegible] *d.* [illegible] 17. *num. in* [illegible] *P*[illegible], *in apparatu ſacro. tom*[illegible] *Epiphanius, ve*[illegible] *ipſis autem, pag.* 444. [illegible] quòd hic [illegible] non eſt Phyſiologus ille p[illegible]us, quem G[illegible] Sanct[illegible] Epiphanius edidit, iſte autem Latine creditur comp[illegible]us.

Opuſcula Tertulliani.) Tertullianus fuit Presbyter ciuitatis Carthaginenſis in Africa patre Centurione Proconſulari, cius opuſcula ide[illegible] apocrypha cenſentur, quia i[illegible] auctor nouæ propheticæ meminerit, & in libro d[illegible] monogamia vim fecerit verbis Apoſtolicis, & in Montani hæreſim ſecund[illegible]s nuptias deteſtantis prolapſus fuerit, viuebat ſub Pontificibus Victorino & Zepherino, Imperatoribus Seuero, & Antonino, *anno Chri*[illegible]*i* 300. *cum ſeqq.* vide Cou. *d. cap.* 17. *num.* 8. Card. Baron. *tom.* 2. *annal. Ecc*[illegible]*ſ. anno Chriſti* 201. *à num.* 5. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Tertullianus pag.* 266. Az[illegible] *inſtit. moral part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 15. *quæ*[illegible] 16. *verſ. de Tertulliano.*

[illegible] *opuſcula Fauſti Manichæi*) Vide Poſſeu. *in* [illegible] *ſacro, to.* 1. *verbo Fauſtus Manichæus pag.* 481.

Opuſcula alterius Clem. Alex. apocrypha.) Cur autem Gelaſius Papa opuſcula Clementis Alexandrini viri alias eruditiſſimi, & inſtitutionum Chriſtianæ Religionis magiſtri apocryphorum nota voluit eſſe inuſta, oſtendit Card. Baron. *tom.* 2. *annal. Eccleſ. anno Chriſ*[illegible] 16[illegible] *ex nu.* 26. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Clemens. pag.* 324.

Opuſcula Caſſiani Presbyt[illegible] *Galliarum.*) Gelaſius Papa *in præſenti* op[illegible]ra huius vi[illegible]ca potiſſimum ratione iudicauit apocrypha quòd collatione tertiadecima, aliiſque locis de gratia & libero hominis arbitrio more Pelagianorum loquutus fuerat; de q[illegible] [illegible]e S. Antonin. *part.* 2. *hiſtor. tit.* 10. *cap.* 10. §. 2. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verbo Ioannes Caſſianus, pag.* 131. Card. Baron. *tom.* 5. *anno Chriſti* 404. *num.* 78. *& anno* 430. *num.* 90. *cum ſeqq.* Card. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini* 440. *pag.* 118.

Victorini Pictauienſis.) Fuit Victorinus Epiſcopus Pictauienſis martyrio coronatus in perſecutione Diocletiani, inter ſcriptores Eccleſiaſticos habitus, de quo vide Cou. *cap.* 17. *num.* 10. *in fine*, Card. Bellarm. *de ſcriptor. Eccleſ. anno Domini* 270. *pag.* 55. Poſſeuin. *in apparatu ſacro. tom.* 3. *verbo Vi*[illegible]*orinus pag.* 346. Cur autem Gelaſius in præſenti recenſeat opuſcula Victorini inter apocrypha, non eſt mihi cognitum, duplex tamen poteſt eſſe ratio, tum quod (vt de ipſo Victorino teſtatur Hieronym. *epiſt.* 35.) in explanatione Scripturarum ſecutus ſit Origenem, tum etiam quòd Millenariorum eſt ſectatus ſententiam.

Opuſcula Fauſti Rhegienſis.) Plures errores Fauſti in Gallia apud Rhegium Epiſcopi notati ſunt a Cæſario Arelatenſi Epiſcopo, qui Pelagianum illum detexit, de quo vide Card. Bellarm. *de ſcriptor. Eccleſ. anno Domini* 480. *pag.* 123. Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 6. *anno Chriſti* 472. *num.* 18. *& anno* 520. *num.* 11. 13. *&* 14. *& anno* 490. *num.* 15. 19. *&* 32. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 1. *verbo Fauſtus Rhegienſis, pag.* 480.

Opuſcula Frumentij.) Prædicauit Euangelium Indis ſigna & prodigia mirandum in modum Dei fauore operando, vt tradunt Sozomen. *lib.* 2. *hiſtor. Eccleſ. cap.* 23. Socrates *lib.* 1. *cap.* 15. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 356. *num.* 18. *&* 24. Sed aſtutia Satanæ interdum Sanctorum vera ſcripta corrupit, interdũ falſa edidit, propter quæ eius opuſcula inter apocrypha a Gelaſio connumerantur, vt notat Card. Baron. *tom.* 2. *annal. anno Chriſti* 290. *n.* 34.

Epiſtola Ieſu ad Abagarum.) Extat hæc epiſtola in ciuitate Ædeſſa vltra Euphratem, quam Euſebius Syria lingua tranſtulit in Græcam, *hiſtor. lib.* 1. *cap.* 13. & illam Latino idiomate tranſcribit Cardin. Baron. *annal Eccleſ. tom.* 1. *anno Chriſti* 31. *num.* 58.

Paſſio Georgij apocrypha.) Hic Georgius fuit Arrianus Epiſcopus, inuaſor Sedis Alexandriæ, & mag[illegible] Athanaſij eiuſdem Sedis Epiſcopi pugnaciſſimus perſecutor, qui ob ſua ſcelera Alexandriæ occiſus fuit, relatuſque à ſuis inter Martyres, de quo vide Card. Bar. *in Martyrolog. Roman.* 23. *Aprilis, & tom.* 2. *annal. anno Chriſti* 290. *num.* 35.

Contradictio Salomonis.) Hic liber, intitulatus, Contradictio Salomonis, à Gelaſio reprobatur. *in præſenti*, eo quòd plenus eſſet diabolicarum impoſturarum, de quo vide Sixtum Senenſem *lib.* 2. *Biblioth. in verbo Salomon* Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. verbo Salomon, pag.* 6. Poſſeuin. *in apparatu ſacro tom.* 3. *verbo Salomon, pag.* 188 *verſ. fertur.*

In gloſſ. *Cyrici.* ibi, *alias Quirici.* Reprobatur à Card. Bellarm. *de verbo Dei lib.* 1. *c.* 20. *verſ. quod autem.*

DISTINCTIO XVI.

SVMMARIVM.

1 *Canones Apoſtolorum, an & quot ſint Canonici, vel apocryphi cenſendi, oſtenditur, & num.* 2.

3 *Declaratur text. in* [illegible]*nti.*

4 *Declaratur text. in ſancta, verſ. in quib.* 15. *diſt.*

CAP. Canones. I. *Iſid.*

APOSTOLORVM Canones, (qui referuntur *in fine huius voluminis Decreti*, & habentur originaliter ſecundum varias verſiones ex Græco, *tom.* 1. *Conciliorum in princip.*) inter apocrypha deputatos Iſidor. ſcribit, prout eum refert Gratian. *in præſenti*, & confirmatur, quia minimè [illegible]nſtat quo loco Apoſtoli conuenerunt ad hos Canones edend[illegible]s [illegible] deinde quia eorum numerus incertus traditur; alij enim tantùm L. recipiunt, alij L X. alij LXXXV. *cap. Clementis, cap. ſexaginta, cap. placuit, infrà hac diſt.* 1

Verùm pro horum Canonum auctoritate pugnant Summi Pontifices, Concilia, & Patres antiquiſſimi, vt ex Anacleto, Alexandro, Eleutherio, Sixto. Concilio Nicæno, Innoc. I. & pluribus aliis altè comprobat Turrian. pro canonibus Apoſtol. *lib.* 1. *cap.* 22. *cum ſeqq.* videndus per integrum librum, ſed inter 2

omnes

omnes ſextæ Synodi ſatis erat auctoritas. nam Canones apud Trullum *can.* 2. receperunt LXXXV. Canones Apoſtolorum. vt habentur *in cap. placuit, & in c. quoniam, hac* 16. *diſt.* Quantam verò auctoritatem habeat Trullana Synodus conſtat ex *ſexta*, *hac eadem* 16. *diſt.* ex quibus, & multis aliis ſaltem LXXXIV. Canones, qui habentur in fine huius voluminis tam antiqui, quam correcti iuſſu Gregorij XIII. auctoritatem legis habere multis late contra Magdeburgenſes oſtendit Turrian. *d. lib.* 1. *à princip. & per tot.* Martin. de Ayala *de traditionib. Eccleſiaſt. p.* 3. *pag.* 131. Viguer. *inſtit. cap.* 17. §. 1. *verſ.* 3. Couar. *lib.* 4. *var. c.* 17. *num.* 6. late Viuald. *in candel. aureo p.* 4. *cap.* 8. *num.* 16. *cum ſeqq.* Ex quorum mente reſoluendum eſt quòd vel quæritur an huiuſmodi Canones inter ſacros diuinæ Scripturæ, qui Canonici ſtrictè ſolent appellari, ſint connumerandi, vel an authentici ſint, & vim habeant humanæ legis Pontificiæ? in hoc poſteriori ſenſu authenticos eſſe, & ab Eccleſia receptos, dicendum eſt ex *d. cap. placuit, & cap. quoniam*, vt per proxime citatos; in priori autem ſenſu Canonicos eſſe negandum eſt, vt patet ex Decreto Concilij Trident. *ſeſſ.* 4. *in decreto de Canonicis ſcript.* vbi omnes enumerans de his Canonibus nullam facit mentionem, quare meritò ſic diſtinguunt Melch. Can. *de locis Theologicis lib.* 5. *c.* 5. *pag.* 321. Cardin. Baron. *annalium Eccleſ. tom.* 2. *anno Chriſti* 102. & confirmatur ex iis, quæ circa intellectū text. *in cap. in ſcripturis,* 19. *diſt.* tradunt Can. *dict. loco quaſt.* 3. Caſtr. *aduerſus hæreſes lib.* 1. *cap.* 2. Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *de Concil. lib.* 2. *cap.* 12.

3 Non obſtat text. *in præſenti* quia reſpondetur, quòd licèt ille inueniatur in præfatione Iſidori ad collectionem Conciliorū, quæ ex Bibliotheca Eccleſiæ Toletanæ deſcripta Romam Miſſa eſt; tamen in illa, quæ vulgatæ Iſidori collectioni proponitur, contrarium potius videtur dici, vt *hic* adnotarunt Patres, qui emendationi huius voluminis interfuerunt.

4 Nec etiam obſtat Gelaſij Papæ auctoritas *in cap. ſancta, verſ. quibus,* ibi, *liber Canonum Apoſtolorum apocryphus,* 15. *diſt.* quia id propter aliquos vel corruptos, vel additos ab hæreticis feciſſe videtur, ſecundum Cardin. Bellarm. *de verbo Dei c.* 20. *verſ. quoad priorem,* Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Apoſtolorum acta, pag.* 115. vel melius reſpondetur agere non de his Canonibus Apoſtolorum, ſed de libro Canonum Apoſtolorum, qui diuerſus erat iſtis Canonibus, qui non [illegible]o, ſed vna charta continebantur, confictuſque à Priſcillianiſtis, qui [illegible] alia ſub Apoſtolorum nomine [illegible] ed[illegible]erunt, [illegible] noſtro propoſito bene aduertit Tur[illegible] *d. lib.* [illegible] *cap.* 13. licèt tanquam nouum ſibi aſſumat Viual. *d[illegible] cap.* 8. *num.* 25. Quòd verò dicamus à Papa Clemente I. editi, ſiue ab Apoſtolis traditi s[illegible] ræcè [illegible] ſcripſerit, ſiue ex alia lingua in Latinam verterit, ex hoc minimè eorum Canonum auctoritas minuitur, vel eorumdem antiquitati derogatur, vt benè conſiderat Turrian. *d. lib.* 1. *cap.* 1. *in princip.* De loco [illegible] nihil refert, ſiue cum eodem Turrian. *cap.* 2 [illegible] *fine,* Hieroſolymis, ſiue cum Azala *dicto loco* Anti[illegible] editos dicamus, vide apud eoſdem, & Cardin Baron. *tom.* 2. *annal. Eccleſia, anno Chriſti* 102. *nu.* 11. he reponit integram ſententiam Iſidori Denique [illegible]opter eorum auctoritatem cæteris Conciliis præ[illegible]tinus Canones, qui dicuntur Apoſtolorum (licèt à quibuſdam apocryphi dicantur) quoniam pl[illegible]os recipiunt, & ſancti Patres eorum ſententias ſynodali auctoritate roborauere, & inter Canonicas po[illegible]uere conſtitutiones.

In gloſ. *Atque inter apocrypha,* ibi, *idest, ſine certo auctore,* &c. Exiſtimat gloſſ. *in præſenti* libros aliàs Canonicos per ipſam relatos, apocryphos dici, quia auctores ignorantur, licèt de vetuſtate non dubitetur & in hoc eam ſequuntur Couar. *lib.* 4. *var cap.* [illegible] *n.* 1. Albert. *de agnoſcend. q.* 22. *nu.* 51. Sed meritò Cardin. Bellarm. *de verbo Dei lib.* 1. *cap.* 20. *in princip.* quem ſequitur Gretſer. *in defenſione* [illegible] *in eo tom.* 1. *l*[illegible] *cap.* 20. *poſt. verſ. quando igitur*, illam reprobant, dicentes non eſſe probabile apocryphos vocari eos libros, quorum auctor ignoratur, quia tunc multi libri ſacri eſſent apocryphi, vt liber Iudicum, Ruth. Iob, primus Machabæorum, & permulti alij, quorum auctores ignorantur, quod tamen abhorret ab vſu loquendi Eccleſiæ.

Cap. Sexaginta. II. *Zepherin.*

Zepherinus Papa, de quo plura Poſſeuin *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Zepherinus, pag.* 308. & Cardin. Baron. *tom.* 2. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 204. *& ſeqq. in præſenti text.* Canones Apoſtol. ſexaginta eſſe demonſtrat, tradique obſeruandos, licèt ſeptuaginta ex eiuſdem Zephirini epiſtola tradat Card. Bellarm. *de verbo Dei, cap.* 20. *verſ. quoad priorem.* Sed quicquid ſit, quinquaginta tantum Canones, eoſdemque à Dionyſ[illegible] Latinum tranſlatos, nouit antiquitas, qui in [illegible]tione quadraginta nouem numero continent[illegible] timus habeatur ille, in quo agitur de trina in ba[illegible] mate merſione: & quidem qui his ſuperſunt vſque ad numerum octogeſimum quintū, quos habet Canon ille qui dicitur ſexta Synodus poſtea emanarunt. Ita Card. Baron. *tom.* 2. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 102. *numer.* 12. Iacob. Gretſer. *in defenſ. Bellarmin. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *verſ. de Gratiano, & verſ. de Martiali pag.* 14. Non obſtat *cap. placuit. inf. hac diſt.* dum dicit LXXXV. capitula Canonum Apoſtolorum eſſe ſeruanda, quia reſpondetur cum Cardin. Bellarmin. *dicto loco*, non eſſe hos Canones ſanctæ Synodi, vt dicit Gratianus, ſed cuiuſdam alterius Concilij poſtea celebrati, quod Summus Pont. Sergius, qui tunc ſedebat, non ſolùm non approbauit, ſed etiam reprobauit.

SVMMARIVM.

1 *Canones ſextæ Synodi non Adrianus, ſed Tharaſius Conſtantinopolitanus Patriarcha recipit, & approbat.*

2 *Concilium Quinisextum, in quo Canones Trullani continentur, celebratum fuit anno* 692.

3 *Sexta Synodus, quæ ſub Agathone, & tempore Conſtantini IV. celebrata fuit, nullos Canones edidit, ſed poſt quinque annos ab ea diſſoluta conuenerunt aliqui Epiſcopi Græci, qui Canones plures ſub nomine ſextæ Synodi illegitimè ediderunt.*

4 *Trullani Canones non ſunt Canonici, & authentici, nec ſextæ Synodi.*

5 *Gratianus falſo citat Trullanos Canones tanquam Canonicos, & Eccleſiaſticos, & à ſexta Synodo conſtitutos.*

Cap. Sextam. V. *Adrian.*

Falsò Gratianus verba huius text. tanquam Adriani Papæ refert, cùm conſtet non Adrianum Papam, ſed Tharaſium Patriarcham Conſtantinopolitanum Canones ſextæ Synodi recipere, & approbare, & Ita Adrianus refert ea verba ex epiſtola a Tharaſio ad ſe miſſa, quod adnotat additio quædam in nouo Decreto Gregoriano in hoc text. poſita, de qua meminit Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 28. *num.* 7. *in fine.* Extat enim epiſtola Adriani ad Tharaſium, ex qua

qua fragmentum malè citatur à Gratiano, non enim vt ponit dixerat Adrianus, *Sextam Synodum ſanctam recipie, cum omnibus Canonibus ſuis*, ſed vt habet germana Anaſtaſij verſio ſecundùm ea quæ propoſita fuerant à Tharaſio. *Quare eaſdem ſanctas ſex Synodos recipio cum omnibus regulis, quæ iure ac diuinitus ab ipſis ſunt promulgatæ ita* Card. Bellarm. *de Concil. lib. 2. c. 8. verſ. decimotertio, cum ſeqq.* Cardin. Baron. *tom. 2. annal. Eccleſ. anno Chriſti* 102. *num.* 13. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Apoſtoli, verſ. qui verò, pag.* 123. Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 16. verſ. tertiò obiicies.*

2 Sed vt de Canonibus illis ſextæ Synodi, (quos
Trullanos appellamus) aliquid dicamus, ſciendum eſt
anno 691. celebratum fuiſſe Concilium Quiniſex-
tum, in quo continentur Canones illi Trullani; ſex-
3 tam verò Synodum, quæ ſub Agathone, & tempo-
re Conſtantini IV. fuit, nullos Canones edidiſſe, ſed
poſt annos quinque ab ea Synodo diſſoluta iterum
conueniſſe neſcio quot Epiſcopos Græcos, auctore
Iuſtiniano iuniore Imperatore, ac multos Canones
edidiſſe ſub nomine ſextæ Synodi. Cardin. Bellarm.
lib. 1. de cleric. cap. 19. verſ. ad tertium, & lib. 1. de Concil.
c. 7. verſ. tertium eſt. Id quod manifeſtè colligitur tum
ex principio horum ipſorum Canonum, tum ex con-
feſſione Tharaſij Epiſcopi Conſtantinopolitani *in*
octaua Synodo act. 4. quos eoſdem Canones Beda *in*
lib. de ſex ætatibus in Iuſtiniana iuniore, erraticam
Synodum appellat, & à Sergio Papa, qui tunc ſede-
bat, reprobatos fuiſſe ſcribit, quod etiam aſſerit Paul.
Diacon. *lib.* 8. *de rebus Romanis c.* 9. & innuunt Franc.
Torrienſ. *in tractat. de poteſtate Papæ, lib.* 3. *pag.* 109.
Cardin. Baron. *tom.* 6. *annalium Eccleſiæ, pag.* 157. *in*
verſ. conſidera lector, & in verſ. at certè, Dionyſ. Paul.
de vera quatuor Patriarch. ſedium erect. cap. 6. num. 9.
quamuis aliqui Canones poſtea probati fuiſſent à Pa-
pa, aut aliis legitimis Conciliis, qualis eſt canon 82. de
pingendis imaginibus, receptus ab Adriano Papa, & à
ſeptima Synodo *act. 1. &* 4. Cardin. Bellarm. *d. c. 7. verſ.*
hos ergo, Vaſq. *de ordine diſput.* 247. *cap.* 5. *num.* 55.
& 58. Bouer. *aduerſus hæreticos, tom. 2. exam. 4. centur.*
18. *verſ. poſt hoc Concil.*

4 Et ideò Trullanos Canones non eſſe Canonicos, & authenticos, nec ſextæ Synodi, tradūt Simanch. *de Catholic. inſtitut. tit. 40. n.* 38. Can. *de locis Theolog. lib.* 5. *cap. vlt. in reſp. ad 6. arg.* Sot. *in 4. diſt. 38. quæſt. 1. art. 2. col. 4. verſ. quocirca, & lib. 7. de inſtit. q. 6. art. 2. col.* 10. *verſ. hæc ergo.* Torrenſ. *lib. vnic. de Canonibus ſexto Synodi,* Sutius. *tom.* 3. *Concil. in ſexta Synodo*, Bañes 2. 2. *quæſt. 1. art. 10. dub. 5. fol.* 159. Valent. *part. 4. diſp. 9. q. 5. punct. 5. §. 2. verſ. reſpondeo Canones illos, & diſp. 10. q. 5. punct. 3. in impedimento diſparitatis cultus, §. cum infideli autem,* Card. Bellarm. *in ſuis controuer. lib. 1. de Concil. cap. 7. verſ. hos ergo & lib. 1. de Pontifice cap. 18. & lib. 1. de Clericis cap. 21. col. 3. verſ. ad tertium.* Probatur quia Anaſtaſius Apoſtolicę Sedis Bibliothecarius *in procemio ad octauam Synodum*, ad quam iuſſu Adriani II. miſſus eſt, teſtatur illos Canones non eſſe in Eccleſia Romana receptos vt habetur *in cap.* 263. *diſt.* Idem dici Vmbert. Syluæ candidæ Epiſcopus Leon. IX. *in libello contra epiſtolam Michaelis Patriarchæ Conſtantinopolitani.* Idem Theophanes Græcus Hiſtoricus, Theodorus Balſam. *in interpret. eorumdem canonum,* Matth. Monachus Græcus *in Hiſtoria Conciliorum, & virorum illuſtrium.*

De ſextæ Synodi appendice, & eiuſdem Synodi dicta erratica, & damnata à Romanis Pont. vide Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 8. anno Chriſti* 691. *per tot.* & quomodo huius Synodi acta corruperit Theodorus Patriacha Conſtantinopolitanus, vide eundem Baron. *d. tom. 8. anno* 681. *ex num.* 19. *vſque ad num.* 25.

Trullani Canones ideo dicuntur, quia hæc ſexta Synodus coacta fuit Conſtantinopoli in Secretario ſacri Palatij, quod cognominatum eſt Trullus; Trullus autem, ſiue Trulla fœmineo genere præter inſtrumentum cæmentarium ſignificat etiam quod Itali dicunt *capula*, fuit autem locus Synodi Palatij Secretarius, quod eiuſmodi Trullo, ſiue Trulla faſtigiatum, teſtudine ſurſum erecta ſui rotunditate conficiens hemiſphærium ab ipſo ædificij genere nominatum eſt.

Vnde iam colligitur quàm falsò Gratianos prædi- 5
ctos Canones citet tanquam Canonicos, & Eccleſiaſticos, & a ſexta Synodo conſtitutos, *in cap. placuit, hac eadem diſt. & in cap. quoniam, diſt. 31. & in cap. ſi quis, diſt. 32. & in cap. vlt. 93. diſt. & in cap. Iacobus de conſecrat. diſt. 1. & in cap. dicimus de conſecrat. diſt. 1. & in c. ſi quis Epiſcopus 35. quæſt.* 1. Potuit ille quidem horum Canonum auctoritate vti, ſed non tanquam Canonica. Ad text. verò *in cap. è multis de ætate, & qualit.* reſpondetur prout dixi *in collect. ad cap. Canones, num. 19. diſtinct.* 25.

Cap. Habeo librum. VI.

Petr. Epiſc. Nicom.

I*Vſtiniano filio.*] Ergo filius Imperatoris poteſt immediatè eligi in Imperatorem poſt mortem patris, vt per Gregor. Lop. *l. 2. gloſſ. vel tit. 1. part.* 1.

Monothelitas.] Hæretici ſunt, ita dicti ab vna tantùm voluntate, quam Chriſto tribuebant, vt ex verbo Græco μόνος, quod eſt vnum & θέλημα, quod eſt voluntas, comprobat Alphonſ. a Caſtro *aduerſus hæreſes, verbo Chriſtus, verſ. ſexta eſt hæres.*

Cap. Quoniam. VII.

Patres in VI. Synod.

A*Ncyranam.*] Hæc Synodus fuit coacta anno Domini 314. à Vitali Epiſcopo Antiocheno Ancyræ, quæ ciuitas opportuno in loco erat ſita, ad quam faciliùs conuenire poſſent tanquam ad centrum minoris Aſiæ Epiſcopi Cappadoces, Pontici, Armeni, Cilices, & Syri · interfuerunt viginti duo inſignes Epiſcopi. Extant 24. Canones ipſius, iidémque è Græco conuerſi triplici editione, de eo vide Card. Cæſ. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti.* 314. *num.* 75. *cum ſeqq.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo, Ancyranum, pag.* 81. Coriolan. *compend. de Concil. Prouincialib ſtatim in princ.* Martin. Delri. *diſquiſ. cleric. lib. 5. sect. 11. pag. mihi* 411.

Neocæſarienſem.] Eodem anno Domini 314. ſed pòſt celebrata eſt Synodus Neocæſarienſis, in qua Patres 17. ſtatuerunt Canones 14. quorum auctor maximè fuit Vitalis Epiſcopus Salonitanus, & illos vide apud Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. cap.* 19. Baron. *annal. tom. 3. anno Chriſti* 314. *numer.* 90. *&* 91. & tangit aliqua Coriolan. *in ſuo Breuiario chronolog anno Domini* 314. *pag. 67. & breuiter in compendio de Conciliis prouinc. verſ. eodem anno.* Neocæſarienſis Eccleſia in Ponto florentiſſima vſque ad Baſilij tempora, cuius patria erat: quomodo autem hæc ciuitas ſubuerſa fuerit terræmotu, excepta Eccleſia ac Epiſcopo, cæteriſque qui ibidem reperti ſunt, narrat Baron. *anno* 343. *num.* 18. *&* 19.

Gangrenſem.] Gangrenſe Concilium Gangris oppido Paphlagoniæ, ſiue regione Pelaſgiorum, non ita multo poſt Nicænam Synodum celebratum eſt ſub Syluestro I. vide Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verbo Gangrenſe Concilium, pag.* 525. Fuit congregatum

contra

contra Euſtschium Epiſcopum Sebaſtine ſem, qui aliquos errores in Atmenia docuerat, affirmabar inter alia nullum in coniugali poſitum gradu poſſe ſpem habere apud Deum, & ideo in eo latus fuit canon, de quo *in cap. ſi quis diſcernis* 28. *diſt.* contra eos qui nolebant Miſſam Sacerdotis coniugati audire, vt tradit Vaſq. *de Ordine diſput.* 247. *cap.* 5. *num.* 50. *&* 51. Circa verò annum, quo fuit coactum, non benè conſtat; nam Onuph. *in chronico*, ait fuiſſe anno 361. quod etiam aſſerit Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 5. *cap.* 19. *verſ. tertia.* Sed Franciſc. Gratian. *in compendio iuris Canon. part.* 1. *diſt.* 3. *num.* 56. firmat fuiſſe celebratum circa annum Domini 324.

Antiochenam] Aduersùs ſchiſma Donatiani fuit coacta ab Orientalibus Antiochena Synodus anno Domini 355. ad quam è Cappadocia, Aſia, Syria, & Ægypto fuerunt vocati Epiſcopi. Fuerunt deinde Antiochenæ duæ, prior anno Domini 265. poſterior anno 272. contra Paulum Samoſatenum celebratæ, vide Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 2. *anno Chriſti* 265. *num.* 10. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Antiochena, pag.* 37.

Laodicenſem] Laodicenſis Synodus apud Laodicæam Pacatianæ ex diuerſis regionibus Aſiæ coacta fuit, non autem apud Laodicæam Syriæ, vt nonnulli putarunt, in ea Patres 32. ſtatuerunt Canones 59. quorum auctor Theodoſius Epiſcopus extitit anno Domini 364. teſte Onuphrio *in chronico*, quem ſequitur Azor. *d. c.* 19. *verſ. ſexta,* Franc. Gratian. *d. diſt.* 3. *num.* 60. *poſt princip.* vbi ſubdit fuiſſe congregatam in fine Liberij Papæ, ſeu in initio Damaſi. Sed verius eſt celebratam fuiſſe non ſolùm ante Theodoretum, verùm etiam ante Baſilium, quin & ante Concilium Nicænum, vt grauibus rationibus comprobat Card. Baron. *in append. ad tom.* 4. *annal. ad fin.* vide Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 2. *verbo Laodicenſis pag.* 327.

Conſtantinopolitanam.] De ea dixi *in collect. ad cap. Canones num.* 26. *ſup. diſt.* 15.

Epheſinam I.] De ea dixi *in collect. ad d. cap. Canones, ex num.* 28.

Chalcedonenſem.] De ea dixi *in collect. ad d. cap. Canones, ex num.* 30.

Sardicenſem.] Tempore Iulij I. & Conſtantij Imper. anno 351. fuit generalis; & ſemper in Eccleſia recepta Sardicenſis Synodus, in qua fuerunt pluſquam 300. Epiſcopi Catholici ex 36. Prouinciis totius Orbis Chriſtiani, vltra quos octoginta Orientales adfuerunt, qui omnes 80. aduersùs Athanaſium Arrianæ hæreſi fauerunt, ac ſobſcripſerunt, ſed alij Epiſcopi Occidentales Fidem Catholicam confirmarunt, vnde S. Auguſt. *lib.* 3. *contra Creſconium cap.* 34. dum inquit, *Diſce quod neſcis, Sardicenſe Concilium Arrianorum fuit,* eſt intelligendus de Epiſcopis Orientalibus ſeptuaginta qui Fidem Catholicam, & Athanaſium damnarunt. Vnde Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 347. *per tot.* Cardin. Bellarm. *lib.* 1. *de Concil. cap.* 7. *in princip.* vbi hoc Concilium Sardicenſe appellat partim confirmatum, partim reprobatum, Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Sardicenſe, pag.* 196.

Carthaginenſem.] Hæc Synodus fuit celebrata tempore Pontificis Iulij anno Chriſti 348. occaſione legationis à Conſtante Imper. in Africam miſſæ per Paulum & Machatium clariſſimos viros ad vniendos diuiſos ſchiſmate Donatiſtas, Eccleſiæ Catholicæ. Vide Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 348. *num.* 16. vbi *num.* 42. aduertit ab aliquibus dici primam Synodum, non ex eo quòd nulla alia hanc ipſam præceſſerit, ſed ideo quòd aliæ perierunt, & aliarum quæ extarunt, hæc antiquiſſima probetur.

Opuſcula Theophili.] Vide *ad cap. ſancta n.* 7. *diſt.* 15.

Dionyſij Alexandrini Epiſcopi.] Dionyſius Alexandrinæ vrbis Epiſcopus, & Origenis valde inſignis auditor fuit, de quo multa Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Dionyſius Alexandrinus.*

Petri Alexandrini, &c.] Petrus Alexandrinus in Ægypto Archiepiſcopus à Maximo Imper. ob Catholicæ Fidei defenſionem capite plexus fuit Martyrio coronatus, ſcripſit acta quędam, quæ ab Anaſtaſio S.R.E. Bibliothecario accuratiùs Latinè è Græco reddita fuerunt. Vide Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo, Petrus Alexandrinus.*

Gregory Thaumaturgi.] Gregorius Neocæſareæ Ponti Epiſcopus ſanctitate, doctrinâque illuſtris, ſignis verò ac miraculis multo illuſtrior, quorum multitudine atque præſtantia Thaumaturgus appellatus eſt. Plura ſcripſit, quibus Dei Eccleſiam illuſtrauit, cuius opera prodierunt Græcè & Latinè interprete & ſcholiaſte D. Geraldo Voſſis anno 1604. De eodem Gregorio vide Cardin. Baron. *in not. ad Martyrol. die* 27. *Nouembris, & annalium Eccleſiæ, tom.* 2. *anno Chriſti* 233.

Athanaſij Epiſcopi.] De eo dixi *in collect. ad cap. ſancta, num.* 3. *diſt.* 15.

Baſily.] Dixi de eo *in collect. ad d. cap. ſancta n.* 5.

Gregory Nyſſeni.] Fuit Gregorius Nyſſen. Epiſcopus Magni Baſilij frater, dignus vt inter præcipuos Catholicæ Fidei propugnatores ſanctione etiam Imperiali laudaretur; ſcripſit plura opera, quæ notis Frontonis Ducæi Societat. Ieſu illuſtrata Pariſiis anno 1605. impreſſa fuerunt. De eo vide Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 4. *anno Chriſti* 369. *num.* 64. *cum ſeqq. & anno* 370. *num.* 17. *cum ſeqq. & anno* 378. *n.* 44. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Gregorius Nyſſenus pag.* 584. *cum ſeqq.*

Gregory Theologi.] De eo dixi *in collect. ad cap. ſancta num.* 4. *ſuprà diſt.* 15.

Amphilochy Iconienſis.] Amphilochius Iconij Epiſcopus floruit anno 390. Baſilio, Gregorio Nazianzeno, Gregorio Nyſſeno, Hieronymo cognitus, multa ſcripſit ſatis eruditè, de quo agunt Hieron. *epiſt.* 34. *ad Magnum.* Cardin. Baron. *tom.* 4. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 381. *num.* 74. *& anno* 385. *num.* 30. *anno* 383. *num.* 36. *& anno* 394. *num.* 19. Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Amphilochius, pag.* 77.

Timothei Alexandrini.] Timotheus Alexandrinus fuit Epiſcopus, viuebat anno 385. tempore Valentis & Theodoſij, de illo plura ſcribunt Ruffin. *Eccleſ. hiſtor. lib.* 4. *cap.* 17. *& lib.* 2. *cap.* 21. Socrat. *lib.* 5. *cap.* 8. *&* 12. Sozom. *lib.* 6. *c.* 29. *& lib.* 7. *cap.* 7. *&* 9. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 4. *anno Chriſti* 380. *num.* 16. *& anno* 385. *num.* 30. Poſſeuin *in apparatu ſacro, tom.* 3. *verbo Timotheus Alexandrinus, pag.* 319.

Gennadius Conſtantinop.] De Gennadio Epiſcopo, ſiue Patriarcha Conſtantinopolitano, vide Nicephor. *Eccleſ. hiſtor. lib.* 15. *cap.* 22. *&* 23. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 6. *anno Chriſti* 458. *num.* 32. *& anno* 459. *num.* 3. 10. *&* 15. *& anno* 471. *num.* 1. vbi de eius morte, Poſſeuin. *in apparatu ſacro, tom.* 1. *verbo Gennadius Epiſcopus, pag.* 534.

Cyrilli Alexandrini,] Vide poſita *ad cap. ſancta n.* 8. *diſtinct.* 15.

Cypriani Carthag.] Vide dicta *ad cap. ſancta num.* 1. *diſtinct.* 15.

Cap. Sancta octo. VIII. *Et Diurno.*

AGitur in præſenti text. de ſexta Synodo Conſtantinopolitana, quæ Agathone Pont. Max. & Conſtantino IV. Imper. celebrata fuit, ſed nullos

Canones

Canones prorſus edidit, at quinquennio pòſt conuenerunt iterum aliqui iuniores Epiſcopi, auctore Iuſtiniano iuniore, & plures nomine ſextæ Synodi falsò ediderunt. Vide Franc. Turrian. *in lib. de ſexta Synodo*, Melch. Can. *de locis communib. cap. fin. in ſolut. ſexti argumenti*, Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. c. 16. ver. ſextum Concilium*, Poſſeu. *in apparatu ſacro, tom. 1. verbo Conſtantinopolitana ſexta, pag. 553. & verbo Franciſcus Turrianus, pag. 509.* De aliis Synodis hîc enumeratis egimus *in collect. ad cap. Canones, diſt. 15.*

Cap. Primam autem. X.

De Synodis quorum in hoc text. fit mentio, egi *in collect. ad cap. Canones, & ad cap. ſexta, diſt. 15.* De omnibus hæreticis hîc numeratis vide Couar. *var. lib. 4. cap. 15.* Cardin. Bellarm. *lib. 1. de Concil. cap. 5.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſiæ, tom. 1. anno Chriſti 325. ex n. 1. & tom. 4. anno 381. à n. 17. & tom. 5. anno 430. à n. 5. & anno 451. & tom. 6. anno 553.*

Agathone Papa) Tertij ſcilicet, vt per Azor. *inſtit. moral. p. 2. li. 5. cap. 16. verſ. ſextum Concil. in princ.*

Cap. Prima adnotatio. XI.

De Synodis Ancyrana, Neocæſarienſi, Gangrenſi, Antiochena, & Laodicenſi, de quibus fit mentio in hoc text. dixi *in collect. ad cap. quoniam ſup. hac diſtinct.*

Quarta Sardinenſis.) Generalis ferè fuit hæc Synodus, quia ex pluribus Prouinciis Epiſcopi conuenerunt, ex Occidente 300. ex Oriente 70. vt referunt Socrates *lib. 2. cap. 15.* Sozomen. *lib. 3. c. 11.* In ea præſentibus Legatis à Iulio I Pont. miſſis Patres ſtatuerunt Canones 21. anno Domini 347. Vide Franc. Gratian. *in compend. iuris Canon. p. 1. diſt. 3. n. 57.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 5. cap. 19. verſ. quarta*, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 349. num. 3. cum ſeqq.*

Octaua Africana.) Celebrata fuit anno Domini 397 ſub Theodoſio minore, in qua Patres 229 recitarunt & firmauerunt Canones 105. qui per diuerſa Cocilia Africanæ Prouinciæ tempore Aurelij Carthaginenſis Epiſcopi leguntur eſſe conſcripti.

Nona Arelatenſis.) Coacta fuit anno Domini 314. ſub Syluestro Papa, in qua Patres 200. ſtatuerunt Canones 23. & nomine Syluestri præſederunt Claudius & Vitus Presbyteri, Eugenius, & Cyriacus Diaconi; adſuit etiam Conſtantinus vt omnia abſque tumultu agerentur, cùm videret Donatiſtas ad turbas ciendas admodum promptos, vide Coriolan. *in compend. de Concilij, Prouincialibus verſ. anno 313.* Card. Baron. *annalium Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 314.* Syluestri Papæ I. & Conſtantini IX. refertur hæc Synodus *tom. 1. Concil. pag. mihi 368.*

Decima item Arelatenſis.) Coacta fuit tempore Syluestri Papæ I. & refertur *tom. 1. Concil. pag. 375.* de illa meminerunt Franc. Gratian. *in compendio iuris Canon. part. 1. diſt. 3. verſ. decima iterum*, & Azor. *inſtit. moral. part. 2. l. 5. c. 19. verſ. decima*, qui etiam meminerunt alterius Synodi vndecimæ Arelatenſis.

Duodecima item Arelatenſis.) De hac Synodo agit Cardin. Baron. *tom. 6. annal. Eccleſ. anno Chriſti 453. verſ. quòd verò ad præſentem*, & refertur *tom. 1. Concil. pag. 726.*

Decima quarta Arauſicenſis.] De hac Synodo & ſequentibus vide Franc. Gratian. *in compendio iuris Canon. part. 1. diſt. 3. verſ. decimaquarta*, Azor. *part. 2. inſtit. moral. lib. 5. cap. 19. verſ. vndecima*, Coriolan. *in compendio de Concil. Prouincialib.*

Cap. Septuaginta. XII. *Athanaſ.*

Athanaſius Alexandrinus Epiſcopus ſcribens Marco Papæ *in præſenti*, poſtulat ab eo Nicæni Concilij capitula, cùm enim Ægyptij dira Arrianorum perſecutione vexati inter alia diſpendium paſſi eſſent Nicænorum Canonum, qui vnà cum omnibus alijs libris ab eiſdem incenſi fuerunt, Athanaſius igitur eorum exemplaria à Romana Eccleſia datis ad Marcum Papam litteris, poſtulat impertiri, de quo vide Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 336. n. 36. cum ſeqq. & n. 58. & 59.* Cardin. Bellarm. *de ſcriptorib. Eccleſ. anno Domini 1100. in de Gratiano, verſ. primò.*

Cap. Quod dicitis. XIV. *Steph.*

Sardicenſe Concilium.) Fuit celebratum anno Domini 347. in Sardica ciuitate, quæ confinis eſt Illyrij, Myſiæ, & Thraciæ, nobilis tunc ciuitas diſtincta à Sardibus, nunc a Turçis, qui eam occuparunt, *Triaditze* vocata; interfuerunt 300. fere Epiſcopi Orientales, & Occidentales. Vide Franc. Padill. *in epitome Concil. pag. 8. & 114* Cardin. Bellarm. *lib. 1. de Concilijs cap. 7. in princ.* Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 3. anno Chriſti 347. num. 1. cum ſeqq.*

Distinctio XVII.

Gratianus tota hac diſtinctione Sanctorum Patrum teſtimoniis demonſtrare intendit Concilia generalia ſine Rom. Pont. auctoritate congregari non poſſe. explicant Corr. *in memorabilib. verbo Concilium*, Hieron Roman. *de Republica Chriſtiana lib. 5. cap. 1. & 2.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 4. cap. 13. q. 2.* Dec. *conſ. 151. incip. Diuino implorato præſidio. n. 12. cum ſeqq.* Caiet. *in opuſcula de auctoritate Papæ, & Concil. cap. 15. & 16.* Padill. *in epitom. Concil. poſt princ in rub. ad quem ſpectet celebrare Concil. & lib. 1. de Concil. cap. 12. verſ. quarto probatur*, vbi affirmat Concilia generalia ſolùm à Romano Pontifice congregari poſſe, & ad id inducit *cap. 1. huius diſtinct.* Lancellot. Conrad. *in templo omnium iudic. lib. 2. c. 1. §. 4. verbo Concilium ſolus Papa congregat*, Burſat. *conſ. 190. n. 2. & 3.* Læl. Iordan. *de Epiſcopor. cauſis c. 3. n. 41. & 32. & c. 4. n. 8.* Cardin. Tuſch. *tom. 2. lit. C. concl. 549. n. 1. & 2. & concl. 555. n. 1. & 6.* Soar. *de Fide diſp. 11. ſect. 3. ex num. 4.* Vnde non eſſe ratum Concilium quod auctoritate Pontificis fultum non fuerit, per text. *in cap. regula 2. huius diſt.* tenent Læl. Iordan. *d. cap. 3. n. 43. & 47.* Franc. Gratian. *in compendio iuris Canon. diſt. 6. num. 228. verſ. nec vllum*, Cardin. Bellarm. *lib. 1. Concil. cap. 12. verſ. clariſſimo*, Ioan. Salas. *de legib. diſp. 8. ſect. 15. in princ.* Soar. *d. ſect. 3. per tot.* nec illud quod ſine ſedis Apoſt. auctoritate fuerit celebratum, vt per text. *in c. multis, huius diſt.* tradunt Dec. & Burſat. *citatis locis*, Iordan. *d. cap. 4. num. 8.* Gregor. Lopez *l. 50. gloſſ. 9. poſt. med. tit. 5. p. 1.* Franciſc. Gratian. *d. numer. 228. verſ. etſi in qualibet*, Cardin. Bellarm. *d. cap. 12. verſ. ſeptimò probatur*, Cardin. Tuſch. *tom. 2. lit. C. concl. 552. n. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Concilium generale legitimè congregatum auctoritate Pontificis ante eiuſdem confirmationem errare poteſt.*

2 *Concilia omnia antiquiſſimo Eccleſiæ vſu, ſemper à Summis Pontificibus confirmationem petierunt.*

3 *Concilium congregatum auctoritate Papæ, & præſentibus eius Legatis de facto aliquando errauit.*

4 *Concilium generale perfectam Eccleſiam vniuerſalem repræſentat, quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent inſtructionem, non ita quando Legati perfectè inſtructi non ſunt.*

5 *Decreta Conciliorum generalium an & quando ante Summi Pontificis confirmationem executioni mandari poſſint, oſtenditur.*

6 *Concilium auctoritate Papæ vbi eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum.*

7 *Declaratur cap. regula, hac eadem diſt.*

Cap. Concilia. VI. *Symmach.*

1 SYmmachus Papa, quem refert Gratianus *in præſenti* dum ait Concilia Prouincialia, ſine Romani Pontificis præſentia valetudinem perdere, à fortiori probare videtur generale Concilium etiam legitimè congregatum auctoritate Pontificis ante eiuſdem confirmationem errare poſſe, vt reſoluunt Turrecr. *in ſum. lib. 2. cap.* 58. *concl.* 2. latè Can. *de locis Theolog. lib.* 5. *c.* 4. *concl.* 1. *& c.* 5. *per totum*, Cardin. Bellarm. *de Concil. lib.* 2. *cap.* 11. Bañes 2. 2. *q.* 1. *art.* 10. *dub.* 6. *limit.* 4. & multiplici ratione confirmatur, quia non poteſt habere infallibilem veritatem illud decretum, in quo deficit iudicium, & ſententia illius, ad quem pertinet finaliter determinare ea, quæ ſunt Fidei, hunc autem eſſe ſolum Romanum Pontificem nemo negabit, & conſtat ex dictis ad *cap. ſi Papa*, 40. *diſt.* & per conſequens cùm in his terminis adhuc ſuam ſententiam non declarauerit, poſſitque contrarium ſentire, quam Patres Concilij, & ipſius Legati decreuerunt, dici non poteſt ante ipſius Papæ approbationem, hæc decreta firmam, & infallibilem habere auctoritatem, & veritatem, vt ſatis probat Iulius Papa *in capit. nolite* 11 *diſt.* ibi, *totum corpus Eccleſiæ in hac obſeruatione concordet, quæ inde auctoritatem habet, vbi Dominus Eccleſiæ poſuit principatum*,
2 Confirmatur ſecundò, quia conſtat antiquiſſimo Eccleſiæ vſu omnia Concilia ſemper à Romano Pontifice confirmationem petiuiſſe, vt videre eſt ex Concilio Nicæno, & multis aliis, quæ latè proſequitur Turrec. *lib.* 3. *cap.* 34. & ex vltimo Decreto Concilij Tridentini, vbi Patres Concilij decreuerunt petendam eſſe à Papa confirmationem Concilij, quam dedit Pius IV. vt conſtat ex ipſius Bulla *in fine eiuſdem Concilij*, ex quo ita notauit multum commendans Nauar. *conſ.* 1. *num.* 4. *de conſtitut.* Con-
3 firmatur tandem, quia Concilium congregatum auctoritate Papæ, & præſentibus eius Legatis, de facto aliquando erraſſe conſtat, vel quia Legati fecerunt contra Papæ inſtructionem, vt de Rodoaldo, & Zacharia conſtat ex *epiſt. Nicolai I. in Concil. Conſtantinopolit.* vel quia ab eo ſufficienter non erant inſtructi, vt in Concil. Conſtantien. in quo Iulianus Eugenij IV. Legatus conſenſit Decretis *ſeſſ.* 2. 3. *&* 18. de auctoritate Concilij ſupra Papam, quam doctrinam hæreticam, vel ſaltem erroneam eſſe iam hodie manifeſtum eſt per Leonem X. *in Concil. Lateranen. ſeſſ.* 11. *tom.* 3. *Concil. pag.* 696.

4 Quamuis contrariam ſententiam tueantur multi, vt per Victor. *de poteſtate Papæ & Concilij*, *n.* 2. Sot. *in* 4. *diſt.* 20. *quæſt.* 1. *art.* 4. *ad* 2. Pro quibus non facit, quia Concilium ſic legitimè congregatum vniuerſalem Eccleſiam repræſentat, *cap. ſicut in fine*, ibi *vniuerſali ſunt conſtituta conſenſu*, 15. *diſt.* & probat Bulla Martini V. *in fine Concilij Conſtantien.* refertur *tom.* 2. *Concil. pag.* 1161. ibi, *ſacrum Concilium, & vniuerſalem Eccleſiam*, quia varijs modis reſpondent Doctores; nam Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia lib.* 6. *c.* 4. id abſolutè negat. Cano autem *dict. cap.* 5. *pag. mihi* 315. & alij, quos ſequitur Bannes *dicto loco concluſ.* 1. *&* 2. diſtinguendo fatentur eo modo, quo Eccleſia errare non poteſt, non poſſe etiam errare Concilium, id eſt, quòd quemadmodum tota Eccleſia; ſcilicet omnes ſimul fideles errare non poſſunt, ita non poteſt errare vniuerſale Concilium, & omnes ſimul Patres in eo congregati; & per contrarium quemadmodum non eſt inconueniens, quòd aliquando erret maior pars Eccleſiæ, ita non inconuenit, quòd maior pars Concilij cum Legatis Papæ errare poſſit, cùm verò in geſtis Concilij, quod maior pars facit præualeat, ex reg. *cap.* 1. *de his quæ fiunt à maiori parte cap.* & ab omnibus fieri dicatur, ex reg. *l. quod maior*, *ff. ad municip. l. aliud*, §. *refert. ff. de regul. iuris*, iam fit non rectè inferri ex eo quòd Concilium generale vniuerſalem Eccleſiam repræſentat, maiorem partem Concilij errare non poſſe; ſed meliùs reſponderi poteſt cum Card. Bellarm. *d. c.* 11. *verſ. intellige*, vide apud eum. Dico igitur per Concilium generale perfectam Eccleſiam vniuerſalem repræſentari quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent inſtructionem, non ita quando Legati perfectè inſtructi non ſunt, ſed tanquam internuncij adſunt, qui ad Pontificem referre debent dubia circa quæſtiones exorientia, itaut illius debeant expectare ſententiam, eo enim caſu licèt Patres Concilij repræſentent reliquum Eccleſiæ corpus, Legati tamen perfectè non repræſentant caput, id eſt, Summum Pontificem, cui principaliter à Chriſto data eſt poteſtas definiendi maiores Fidei quæſtiones, & ad quem finaliter pertinet determinare quæ ſunt Fidei ac ſubinde ſuccedit reg. text. *in cap. cùm te* 18. *de offic. deleg.*

Nec etiam obſtat, quòd Decreta huiuſmodi Conciliorum ante Summi Pontificis confirmationem executioni mandantur, *cap. placuit*, ibi, *amodo confirmata, & rata ſunt*, 16. *diſtinct.* & dicitur anathema contrarium tenentibus, vt apparet in omnibus Canonibus Concilij Tridentini, quia reſpondemus præmiſſa eadem diſtinctione, vel enim Legati, qui præſunt nomine Romani Pontificis, plene inſtructi ſunt, vt in omnibus ferè Concilijs fieri ſolet, de particularibus omnibus, quibus agendum eſt, vel non ita veniunt inſtructi, vt notant omnes in Concilio Tridentino, in quo propter diuerſitatem, & multitudinem materiarum, quæ in eo agendæ, & decidendæ proponebantur, poſſibile non erat ſufficientem dari Legatis inſtructionem, In primo caſu ſtatim & ante aliam Papæ confirmationem poſſunt Decreta mandari executioni; & ita procedit text. *in dict. cap. placuit*, cum ſimilibus. In ſecundo verò cùm Legati in his plenè inſtructi non ſint, ideò Papæ confirmationem eſſe neceſſariam reſoluimus, niſi forſaſſe in Conciliis legitimè congregatis definiantur articuli, aliis Conciliis, & Summorum Pontificum Decretis iam antea deciſis, in quibus executione opus eſt, non verò noua deciſione, qua ratione legitimè proceſſit Concilium Conſtantien. contra Hieronymum de Praga eum comburendo, vt refertur in actis eiuſdem Concilij *ſeſſ.* 21. *tom.* 2. *Concil. pag.* 1121. quia ſequebatur doctrinam Ioannis VVicleſ per Concilium Conſtantien. & Martinum V. antea expreſsè damnatam, licèt conſultius fore hoc etiam caſu expectare Summi Pontificis confirmationem, ſcribat Bannes *dict. dub.* 4. *ad* 2.

6 Nec item obſtat, quia vbi Concilium auctoritate Papæ eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum, vt paſſim legitur in Concil. Trid. *ſeſſ.* 2. 3. *&* 4. *& in principio omnium ſequentium*, & Decreta Concilio rum ſententiæ dicuntur eiuſdem Spiritus ſancti, vt habetur. *Act. cap.* 15. ibi, *viſum eſt Spiritui ſancto, & nobis*, quia reſpondetur cum Cano *d. pag.* 314. non ſequi ex eo quòd huiuſmodi Concilia in Spiritu ſancto ſiut congregata, quod omnia ibi definita ante finale iudicium Summi Pontificis, ſunt iudicia Spiritus ſancti, & ineffabilem contineri veritatem; ſtat enim quòd in Spiritu ſancto legitimè inchoëntur, Spiritue tamen eiuſdem ſententiæ non ſit, niſi poſtquam omni ex parte deliberatum ſit, & omninò perfectum, accedente Romani Pontificis approbatione, ſic *dicto cap.* 15. *Actorum* rectè dicitur, *viſum eſt Spiritui ſancto & nobis*, quia Petri, & aliorum Apoſtolorum, & conſequenter Summi Pontificis erat iudicium.

7 Nec denique obſtat *cap. regula, hac ead. diſt.* nam facilis eſt ſolutio, quia minimè ſequitur ex eo quòd Concilia ſine Papæ auctoritate congregata rata non ſint, ſi ibi non adſint ipſius Legati, quòd illis interuenientibus ſtatim abſque alia Pontificis approbatione firmam, & infallibilem habeant auctoritatem, vt benè aduertit Can. *vbi proximè*, & patet ſi aduertas tria in propoſito inter ſe diuerſa poſſe conſiderari, primum eſt quando Concilium ſine Papæ auctoritate congregatur, quo caſu nullam omninò habet auctoritatem, ſed potius damnabile eſt conciliabulum, vt inquit text. *in cap. multis, hac diſt.* cum ſimilibus; ſecundum eſt, ſi cum ea auctoritate ſit congregatum ante Papæ confirmationem, quo caſu maximam quidem habet auctoritatem, ex reg. *dict. cap. illa*, adeò vt contra dicentes huiuſmodi Conciliorum decretis, tanquam ſuſpectos de hæreſi habendos eſſe concludat Ban. *d. dub.* 4. *concl.* 3. & probatur ex reg. *cap. ad abolendam, de hæret.* ſed tamen auctoritas infallibilis non eſt, iuxta noſtram reſolutionem. Tertium eſt quando Papæ auctoritate congregatum, & confirmatum eſt, quo caſu infallibilem eſſe auctoritatem ex dictis conſtat, & per conſequens ex *dict. cap. regula*, ſolùm ſequitur ratum eſſe Concilium congregatum auctoritate Pontificis, quod fatentur ad effectum, vt aliquam habeat auctoritatem, quod libenter concedimus.

Sedis prærogatiuam.) Notatur ad hoc quòd hi qui maiorem prærogatiuam habent in ſubſcribendo, ſedendo, incedendo, & loquendo, debent eſſe digniores ratione temporis, promotionis ad officium, aut dignitatis adeptionem, vt per Gam. *Luſit. deciſ.* 1. *num.* 1. Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 20. *numer.* 122. *cum ſeqq.*

In gloſſ. *Iuſſione.* ibi, *habet ergo Romana Eccleſia auctoritatem à Concilijs.* In hoc falſum dicit hæc gloſſ. cùm Romanus Pont. immediatè poteſtatem accipiat à Chriſto, à quo Eccleſiaſtica poteſtas Petro & ſucceſſoribus data eſt, vt per Auguſt. Triumph. *de poteſt. Pontif. quæſt.* 1. *art.* 1. Capiſtran. *de auctor. Papæ & Concil. p.* 1. 2. *principalis, à princ.* Turrec. *in ſumm. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 38. *cum ſeqq.* Cardin. Bellarm. *lib.* 2. *de Romano Pont. cap.* 13. *cum ſeqq. & cap.* 17.

Non obſtat text. *in præſenti*, qui videtur probare gloſſæ opinionem, quia reſpondet Turrec. *dict. lib.* 2. *cap.* 41. *ad* 2. Romanum Pont. à Conciliis accepiſſe poteſtatem ſecundariò, id eſt, declaratiuè, & executiuè, obediendo ſcilicet diuinæ ordinationi, ſedem illam honorando vt caput & matrem omnium Eccleſiarum, quod eſt facilius & aptius verbis huius text. quàm reſpondere cum Bellarm. *dict. cap.* 17. *verſ. quare ad primum*, negando Concil. Chalcedonenſe, ex quo fuit deſumptus text. *in præſenti*, ea in parte legitimè factum.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus ſecundùm ordinationis ſuæ tempus ſiue ad conſedendum in Concilio, ſiue ad ſubſcribendum in eo, loca attendit.*
2 *Doctor creatus examine rigoroſo præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus.*
3 *Receptus à maiori ſemper præfertur.*
4 *Doctor creatus à Papa, vel principe præcedit alios in quibuſcumque Collegijs graduatos.*
5 *Dignitas antiquitati præfertur.*

Cap Epiſcopos. VII. *Greg. I.*

GRegorius I. *lib.* 7. *reg. epiſt.* 122. Syagio Epiſcopo Auguſtudunenſi, relatus *in præſenti*, decreuit 1
Epiſcopos ſecundùm ordinationis ſuæ tempus, ſiue ad conſidendum in Concilio, ſiue ad ſubſcribendum, vel in qualibet re ſua attendere loca, vnde Doctores communiter deſumere ſolent, quòd ad hoc vt Epiſcopi in Conciliis ſubſcribant, & ſedeant, non gradus Prouinciæ, nec diœceſis conſideratur, ſed antiquitas conſecrationis, ita vt antiquior conſecratione, licèt diœceſi recenſior ſit, priùs ſubſcribat, & ſedeat, ita Caſſan. *in catal. gloriæ mundi part.* 3. *conſider.* 23. Tiraq. *de nobil. cap.* 20. *num.* 52. Boër. *de auctor. Concil. à numer.* 62. Nau. *conſ.* 5. *n.* 8. *verſ. quod autem, & conſ.* 10. *num.* 1. *de maior. & obed.* Iacobat. *de Concil. lib.* 1. *art.* 12. Selu. *de beneſic. p.* 1. *q.* 1. *num.* 31. Card. Baron. *tom.* 6. *anno Chriſti* 451. *&* 465. Tiraq. *de nobilit. cap.* 20. *num.* 52. Zerol. *in praxi Epiſc. part.* 1. *verbo Concilium* §. 4. Stephan. Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo Concilium Prouinciale, num.* 9. Iacob. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ cap.* 2. *num.* 5. *in fin.* Franc. Leo *in theſaur. fori Eccleſiaſt. part.* 1. *cap.* 9. *num.* 4.

Intellige niſi ſecundò ordinatus ſit potioris dignitatis, vt Patriarcha, vel Primas reſpectu Archiepiſcopi, & Archiepiſcopus inter Epiſcopos, vide Felin. *in rub. de maior. n.* 2. Seraphin. *deciſ.* 1213. Mar. *voto* 101. *num.* 8. Maſtril. *Sicil. deciſ.* 130. *num.* 13.

In gloſſ. vnica ibi, *quoniam ille gradus cæteros antecedit, quem labor prolixior, & ſtipendia longiora fecerunt anteire.* 2
Vnde Doctor creatus examine rigoroſo præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus, vt per Menoch. *conſ.* 126. *num.* 18. Sebaſt. Næui. *ad l.* 1. *C. de decretis ab ordine facien. num.* 2. *& in l. adminiſtrantes* 42. *num.* 3 *ff. de excuſat. tutor.*

In eadem gloſſ. ibi, *niſi aliquis receperit dignitatem*
à Principe. Notatur ad hoc quòd ſemper præfertur, 3
qui à maiori receptus eſt, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.* 6. *num.* 8. & ideò Doctor creatus à Papa, ſeu à
Principe præcedit alios in quibuſcumque Collegiis 4
graduatos, ſecundum Rebuff. *in tract. nominat. q.* 11. *num.* 19. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 186. *n.* 75. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell.* §. 3. *proœm. num.* 115.

In ead. gloſſ. ibi, *& niſi ſint loco Metropolitani*, &c.
Notatur ad hoc quòd in omnibus caſibus, in quibus 5
reperimus ſeniores cæteris præferri, ſemper intelligitur, niſi auctoritate, aut dignitate minores excellant, vt ſcilicet dignitas antiquitati præferatur, ita Tiraquell. *in præfat. de primogen. num.* 151.

Distinctio XVIII.

Cap. Placuit. I. *Ex Cabilon. Concil.*

ARchiepiſcopum in Concilio Prouinciali omnibus Epiſcopis præeſſe per hunc text. tradunt Bonifac. de Vitalin. *in Clem.* 1. *num.* 45. *de ſent. excom.* Tiraquel. *in præfat. primogen. n.* 115. Pute. *deciſ.* 505. *num.* 5. *in fin. aliàs deciſ.* 104. *in correctis lib.* 3. Menoch. *de arbitrar. caſu* 458. *n.* 17. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo Concilium* §. 4. Stephan. Quarant. *in ſumm. Bullary, verbo Concilium prouinciale, num.* 19. *verſ. vigeſimotertiò.*

Cap. Habeatur III. *Ex Nicæno Conc.*

COncilium Prouinciale celebrari debere temporibus, quibus abſtinentiæ, ſeu contemplationi eſt vacandum, vt in Quadrageſima, & in diebus quibus inſiſtendum eſt celebrationi feſtiuitatum, ita ex Niceno Concil. *cap.* 5. probat Gratian, *in præſenti*, prout referunt Bott. *de Synodo part.* 1. *n.* 56. Stephan. Quarant. *in ſumm. Bullary verbo Concilium Prouinciale, num.* 4. vbi *nu.* 8. ſubdit quòd in congregationibus Conciliorum debet haberi ratio, vt hi qui vocati ſunt, non fatigentur propter diſcrimina itinerum, & etiam debet haberi ratio temporis, vt non hyeme fiant, cum in iſtis temporibus periculoſa ſit itineratio.

SVMMARIVM.

1. *Vocatus ad Concilium ſi negligat venire, non ſtatim puniendus eſt.*
2. *Concilium Prouinciale cognoſcit de omnibus cauſis Eccleſiaſticis totius Prouinciæ.*
3. *Concilium Prouinciale adire poſſunt omnes, qui ſe læſos eſſe exiſtimant, pro iuſtitia conſequenda.*
4. *Delicta cognoſcit, ac examinat non ſolùm ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum Concilium Prouinciale.*
5. *Cauſa Epiſcoporum depoſitionem, & quæſtiones articulos Fidei, & mores Eccleſiæ vniuerſalis reſpicientes ad Prouinciale Concilium deferri non poſſunt.*
6. *Concilium Prouinciale non poteſt formare proceſſum in cauſis criminalibus grauioribus contra Epiſcopum ad effectum tranſmittendi illum ad Summum Pontificem.*
7. *Cauſæ minores Epiſcoporum criminales in Concilio Prouinciali terminari poſſunt, etiam ibi non exiſtentibus duodecim Epiſcopis.*
8. *Concilium Prouinciale conuocare ſpectat ad Metropolitanum.*

Cap. Propter. IV. *Ex Antioch. Conc.*

1 EX verbis huius text. ibi, *& ſynodicam expectare ſententiam*, colligunt communiter, Doctores, vt ſi vocatus ad Concilium negligat venire, non ſtatim puniendus eſt tanquam contumax, ſed priùs debet admoneri, & requiri, & tandem citari ad videndum ſe declarari, ita Cardin. Iacob. *de Concil. lib.* 1. *art.* 5. *in princ. fol.* 114. *col.* 1. Campeg. *eod. tract. c.* 13. Stephan. Quarant. *in ſumma Bullary verbo Concilium Prouinciale n.* 7. Zerol. *in praxi Epiſcop. par.* 1. *verbo Concilium* §. 1.

Græcos hyperberetai.) Menſis Octobris ita vocatur apud Macedones, éſtque vltimus apud illos, vt per Alciat. *lib.* 1. *pereg. cap.* 48. qui huius text. meminit.

Quibus de omnibus cauſis, &c.) Notatur ad hoc 2
quòd Concilium Prouinciale cognoſcit de omnibus
cauſis Eccleſiaſticis totius Prouinciæ, amplia vt ne-
dum per appellationem, ſed etiam per ſimplicem
querelam, Car. Iacob. *in tract. de Concil. lib.* 5. *art.* 11.
fol. 298. Lancell. Conrad. *in templo omnium iudic. l.* 2. 3
cap. 3. *num.* 20. & ita omnes qui ſe læſos eſſe exiſti-
mant pro iuſtitia conſequenda ad Concilium Pro-
uinciale venire poſſunt, vt per Card. Alexand. *hic in*
1. *notab.* Stephan. Quarant. *in ſumma Bullarij verbo*
Concilim Prouinciale ſub n. 3. *verſ. quinimò quæro*, &
ipſum Concilium cognoſcit, ac examinat delicta
non ſolùm ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum 4
ſuorum, *cap. graue, cap. ſicut olim, de accuſat.* Franc. *in*
cap. fin. de cenſib. lib. 6. Lancell. Conrad. *d. lib.* 2. *cap.* 6.
numero 2. Majores verò quæſtiones, veluti Epiſcopo- 5
rum depoſitionem, & quæſtiones, articulos Fidei, &
mores Eccleſiæ vniuerſalis reſpicientes, ad Prouin-
ciale Concilium deferri non poſſunt, Bottæ. *de Syno-*
do p. 3. *art.* 1. *n.* 25. Caſtr. *aduerſùs hæreſes lib.* 1. *c.* 8.
quod quidem nec etiam formare poteſt proceſſum in 6
cauſis criminalibus grauioribus contra Epiſcopum
ad effectum tranſmittendi illum ad Summum Pont.
vt refert deciſum Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep.*
Neapol. dec. 145. *n.* 5. *par.* 4. quem refero ego ipſe
de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 3 *alleg.* 112. *n.* 2 *in fine,*
ſecundùm Lugdunen. impreſſ. Minores verò cauſæ Epi-
ſcoporum criminales in Concilio Prouinciali termi- 7
nari poſſunt, vt diſponit Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de*
reformat. cap. 5. *in fine, verſ. minores*, tradunt Hen-
riquez *in ſum. lib.* 13. *c.* 55. §. 2. Hieron. Venero, &
Leyua *in examine Epiſcoporum lib.* 4. *cap.* 18. *num.* 2. &
declaratum fuiſſe à ſacra Congreg. refert Azmendar.
in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 1 *tit.* 18. *l.* 7. *de*
Epiſcopis numer. 80. vbi ſubdit poſſe in Prouinciali
Concilio huiuſmodi cauſas criminales minores tra-
ctari etiam non exiſtentibus duodecim Epiſcopis, quia
prædicta Concilia ex minori numero Epiſcoporum
plerumque conſtar.

Sine Metropolitanorum, &c.) Notatur ad hoc quòd 8
ad Metropolitanum ſpectat Concilium Prouinciale
conuocare, ſimilis text. *in cap. ſi Epiſcopus, & in cap.*
ſi quis Epiſcoporum, & in cap. quoniam, hac ead. diſt.
Quarant. *dict. verbo Concilium Prouinciale, n.* 2. vbi
ſubdit quòd Sede Metropolitana vacante Epiſcopi
Prouinciæ ſe congregare poſſunt ad illud celebran-
dum, & citat Petr. de Monte *in monarchia Concil.*
cap. 2. *n.* 9. Vgon, ſiue Synodum Vgoni, *de Concil.*
in præhud. q. 5. *& in* 3. *part. fol.* 134. Bottæ. *de Synodo*
Epiſcopi part. 1. *num.* 43.

SVMMARIVM.

1. *Concilia Prouincialia olim bis ſingulis annis cogi debebant, nunc quolibet ſaltem triennio.*
2. *Epiſcopi in Concilio Prouinciali ſe exercere debent in meditatione Euangeliorum, & Canonicorum præceptorum.*
3. *Prælati tempore Concilij Prouincialis non debent intendere conuiuiis, nec ludis.*
4. *Archiepiſcopus non debet petere aliquid à Prælatis venientibus ad Concilium Prouinciale.*

Cap. Quoniam. VII. *Ex ſeptima Synod.*

B*Is anno*, &c.] Olim Concilia prouincialia bis 1
ſingulis annis cogi debebant, qua in re Concil.
Trident.

Tridenti. *ſeſſ.24.de reformat.c.2.* ſic ait: *Quare Metropolitani per ſe ipſos, ſeu illis legitime impeditis Coepiſcopus antiquior intra annum ad minus à fine præſentis Concilij, & deinde quolibet ſaltem triennio poſt octauam Paſchæ Reſurrectionis Domini noſtri Ieſu Chriſti, ſeu alio commodiori tempore pro more Prouinciæ non prætermittat Synodum in Prouincia ſua cogere*; ita referunt Azor. *inſtitut.moral.p.2.lib.3.c.47.q.6.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part.1. verbo Concilium §.2.*

2 *Cum autem* &c.] Nota ut ad hoc quòd Epiſcopi in Concilio Prouinciali ſe exercere debent in meditatione Euangeliorum, & Canonicorum præceptorum, ac in ſolicitudine ipſorum cuſtodiendorum, vt per Card. Alexandrin. *in præſenti*, qui hinc infert, quòd illis temporibus non debent Prælati intendere conuiuiis,
3 nec ludis, vel aliis actibus ſecularibus, ſed de corrigendis exceſſibus, & moribus reformandis, præſertim in clero, diligentem habeant cum Dei timore tractatum, refert Stephan. Quarant. *in ſumm. Bullarij, verbo Concil. Prouinciale num.14.verſ.37.*

4 *Porro non habeat*,] Notatur ad hoc quòd Archiepiſcopus non debet petere aliquid à Prælatis venientibus ad Concilium, alias tenetur in quadruplum, vt per Stephan. Quarant. *d. verbo Concil. Prouinciale n.8. verſ vigeſimoquarto*, vbi ſubdit textum in præſenti loqui quando Archiepiſcopus expetierit, ac proinde eius pœnam non incurrere Archiepiſcopum, cui non petenti aliquis de ſuffraganeis Epiſcopis aliquid daret de hic contentis.

Cap. De Eulogiis. VIII. *Leo VI.*

INtegram epiſtolam Leonis, ex qua iſte text. deſumptus fuit, refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ.tom.10. anno Chriſti* 855.*n.15.* Et quid ſit Eulogia, vide *gloſſ.1. in præſenti*, Aletand. Scot. *verbo Eulogium, in fine*, Cæl. Rhodigin. *lectionum antiq.cap.25.*

In gloſſ. *Minus.* ibi, *Arg. quòd magiſtri non petant collectam à ſcholaribus, vt libentius veniant ad ſcholas.* Immo poſſunt Magiſtri exigere collectam à diſcipulis ſi pro docendi laborioſo munere publicum & ſufficiens ſalarium non percipiant, vide Barthol. Carthag. *in ſua expoſit.lib.5.tit.5. obſeru.3.gloſſ.* & per me dicta *in cap. quia nonnullis, de Magiſtr.*

Cap. Epiſcopus. j. IX.

Ex Concil. Carthag. IV.

NOn quælibet neceſſitas excuſat Epiſcopum, vt non teneatur venire ad Concilium, ſed requiritur grauis neceſſitas, & non tenetur mittere nuncium ad recipienda ſtatuta edita in Concilio Prouinciali, ita ex hoc text. colligit Stephan. Quarant. *in ſum Bullarij, verbo Concilium Prouinciale, num.6.verſ. decimoquarto quæro.* Quæ autem ſint illa, quæ excuſant ne vocatus teneatur venire ad Concilium, vide Campeg. *de Concil.c.11.* & Bottæ. *de Synodo p.2. ſub n.59.poſt. gloſſ.verbo neceſſitatibus in cap. peruenit, hac eadem diſt.* & quòd impedimentum excuſat etiam ab obligatione accedendi ad Concilium Prouinciale, notat Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.11.q.13. numer.17.*

Cap. Placuit. X. *Ex Conc. Carthag. V.*

NEque ætati.] Notatur ad hoc quòd ſenectutis grauitas, & pondus eſt circa onera ſufficiens excuſatio, vt per Aleiat. *de præſumpt. reg.1. præſ.45. numer.1.* & ſeniores à longis itineribus excuſantur.

Titaquel. *de iure primog. in præfat.num.211.* qui huius text. meminerunt.

Competenter.] Si enim non competenter, & extra terminum aſſignatum, veniret puniendus, vt per Duen. *reg. 271. verſ. amplia decimò*

In gloſſ. *Communione.* ibi, *ſed dic quod iſte non eſt excommunicatus*, &c. Notatur ad hoc quòd vnica eſt excommunicatio minor, quæ priuat paſſiua Sacramentorum communione, illa verò priuatio communionis quorumdam fidelium, non eſt cenſura, ſed quædam ſeparatio, & priuatio pœnalis, ita declarat & ſequitur hanc gloſſ. Soar. *tom.5. de cenſur.diſputat.24. ſect.15.num.5.*

In gloſſ. *Rationem*, ibi, *per vnum teſtem.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopus non veniens ad Synodum poteſt probare impedimentum per vnum teſtem, vt per Iacobat *de Concil.lib.2.art.4. verſ.rurſus quia dictum, pag. 103.*

Cap. Epiſcopus. ij. XI.

Ex Concil. Turon.

ABbatem ad Synodum ire non debet cogere Epiſcopus, niſi aliqua rationabilis cauſa exiſtat, prout ait Palea in hoc text. Sed gloſſ. *hìc* occurrit, dicens hoc intelligi poſſe de Abbatibus Ciſterciensibus, cùm alij Abbates debeant venire ad Concilium; & ſic illos, qui habuerint populum, & territorium proprium, iuriſdictionémque Epiſcopalem exercuerint intra ambitum ipſius Prouinciæ ad Concilium Prouinciale vocati debere, ſicut Epiſcopos Comprouinciales, dicit Proſper ad Auguſtin. *in addit. ad Quarant. in ſumma Bullarij, verbo Concilium Prouinciale, poſt q.3.* ſubdens cum Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij cap. 51. §.2 fol. 208.* huiuſmodi Abbates tanquam locorum Ordinarios in Concilio Prouinciali habere vocem deciſiuam, & ampliat quòd teneantur ad Concilium Prouinciale accedere, etiamſi ab eorum ſententiis immediatè ad Sedem Apoſtol. & non ad Archiepiſcopum appellent, vide Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiepiſcop. Neapol. deciſ.151. num.4 part.4.*

SVMMARIVM.

1 *Metropolitanus per litteras Comprouinciales Epiſcopos ad Concilium inuitare debet, qui ita ceu per edictum generaliter vocati ire tenentur.*

2 *Epiſcopus vocatus ad Concilium Prouinciale ſi moriatur, & eo mortuo fuerit prouiſum de alio antè inchoatum Concilium ex illa citatione non arctatur ſucceſſor.*

3 *Epiſcopus nondum conſecratus ſi ſit electus, & confirmatus, ac poſſeſſionem Epiſcopatus adeptus, poteſt intereſſe Concilio, ac proinde de neceſſitate ad illud eſt vocandus.*

4 *Epiſcopalem iuriſdictionem habentes vltra Epiſcopos vocandi ſunt ad Concilium Prouinciale.*

5 *Epiſcopi, qui nulli Archiepiſcopo ſubiiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum eligere ſemel debent, in cuius Synodo Prouinciali interſint.*

6 *Electione ſemel facta ab exempto de Metropolitano, in cuius Synodo Prouinciali intereſſe poſſit, ad illam accedere tenetur eiúſque electio ligat ſucceſſores.*

7 *Capitulum Cathedralis Sedis vacantis debet de neceſſitate ad Concilium Prouinciale vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato*

8 *Presbyteri, & Diaconi Legati Epiſcoporum, legitimè impeditorum veniunt ad Concilium Prouinciale, & in eo definiendi auctoritatem habent.*

9 *Epiſcopus, qui impedimento canonico ceſſante, non venit ad Concilium, debet priuari communione aliorum Epiſcoporum vſque ad futurum Concilium.*

10 *Epiſcopus priuatus communione aliorum Epiſcoporum, à quibus cenſeatur prohibitus, oſtenditur.*

11 *Vocatus ad Concilium à Metropolitano ſi eodem tempore vocetur à Rege, ad quem potius accedere debeat, remiſſiuè.*

Cap. Si Epiſcopus. XIII.

Ex Concil. Agathenſi.

1 Metropolitanus per literas comprouinciales Epiſcopos ad Concilium inuitet, qui ita, ſeu per edictum generaliter vocati ire tenentur, vt per Card. Iacob. *in tract. de Concil. lib. 2. art. 4. quaſt. 5. fol.* 102. Stephan. Quarant. *in ſumm. Bullarij, verbo Concilium Prouinciale, n. 3. in princ.* Azot. *inſtit. moral. p. 2. lib 3. cap. 47. q. 2. verſ. porrò.* Si verò Epiſcopus vocatus
2 moritur, & eo mortuo fuerit prouiſum de alio ante inchoatum Concilium, ex illa citatione non arctaretur ſucceſſor, Cardin. Iacobat. *d. art. 4. quaſt.* . Stephan. Quarant. *d. verbo Concilium Prouinciale num. 4. verſic. ſeptimò quaro.*

3 Epiſcopus nondum conſecratus ſi ſit electus, & confirmatus, ac poſſeſſionem Epiſcopatus adeptus, poteſt intereſſe Concilio, ac proinde de neceſſitate ad illud eſt vocandus, vt reſoluit Proſp. de Auguſtin. *in addit. ad Quarant. dict. verbo Concilium Prouinciale poſt quaſt. 6.*

4 Præter Epiſcopos ad Concilium Prouinciale vocandi ſunt quicumque iuriſdictionem Epiſcopalem habentes, vt per Azot. *d. cap. 47. quaſt. 2. verſ. nihilominus,* Proſp. de Auguſtino *loco proximè citato,* cuiuſmodi ſunt multi Abbates, de quibus ſuprà egi ad *cap. Epiſcopus in 1. hac ead. diſt.*

5 Epiſcopi etiam, qui nulli Archiepiſcopo ſubiiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum eligere ſemel debent, in cuius Synodo Prouinciali intereſſe cum aliis teneantur, quæque ibi ordinata fuerint, obſeruare, & obſeruari facere teneantur, in reliquis omnibus eorum exemptione, & priuilegiis ſaluis, & integris manentibus, vt diſponit Conc. Trident. *ſeſſ. 24.*
6 *de reform. cap* 2. qua facta ſemel electione ſemper in futurum talis Epiſcopus exemptus ad Synodum Prouincialem accedere tenetur, cuiúſque electio ligat ſucceſſores, ſicut reſoluunt Quarant. *d. verbo Concilium Prouinciale, num. 2 quaſt. 1 in fine, verſ. an autem,* Gallet. *in margarita caſuum conſcientia, verbo Epiſcopus, pag. 100. col. 2.*

7 Capitulum Cathedralis Sede vacante tempore celebrationis Concilij Prouincialis debet ad illud de neceſſitate vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato dandi vocem deciſiuam, vt tenet Proſp. de Auguſtino *in addit. ad Quarant d verbo Concilium Prouinciale poſt q. 4.* vbi ſubdit Capitula Collegiatarum quaſi Epiſcopalem iuriſdictionem habentia ad Concilium Prouinciale eſſe vocanda.

8 Item ad Concilium Prouinciale veniunt,] & in eo definiendi ius, & poteſtatem habent Presbyteri, & Diaconi Legati Epiſcoporum qui legitimè impediti in Concilio intereſſe non poſſunt, hi enim cùm Epiſcoporum locum teneant, & eorum vice fungantur auctoritatem habent definiendi in Concilio. Inſuper auctoritate Roman. Pont. præter Epiſcopos, Presbyteri, & Diaconi in Concilio Prouinciali intereſſe, & definiendi ius habere poſſunt, vnde in Synodis ſub Symmacho Papa ex vniuerſis Italiæ Epiſcopis conuocatis interfuerunt Presbyteri, & Diaconi, & ſubſcripſerunt, ita Azot. *inſtit. moral. p. 2. lib. 4. cap. 47. q. 2. verſ. nihilomin.*

A charitate fratrum, &c.] Notatur ad hoc quòd 9
Epiſcopus, qui impedimento Canonico ceſſante non venit ad Concilium, debet priuari communione aliorum Epiſcoporum vſque ad futurum Concilium ſi fuerit contumax, vt per Stephan. Quarant. *de verbo Concilium Prouinciale, n. 7. verſ. decimooctauò quaro,*
vbi ſubdit quòd non erit talis Epiſcopus prohibitus 10
celebrare diuina Officia, & recipere Sacramenta eccleſiaſtica, & communicare cum cæteris Epiſcopis, & aliis, ſed tantùm erit ſuſpenſus à communibus negotiis cum aliis Epiſcopis, nec poterit intereſſe ſcrutinio Epiſcoporum, nec conſecrationi eorum, & aliis communiter pertractandis cum Metropolitano, & Epiſcopis, & poſt Iacobat. addit idem Quaranta quòd etiam poterit excommunicari excludendo a communione fidelium, prout Archiepiſcopo magis expedire videbitur, quod ſanè intelligi debere ait vt ſi primò vocatus non venit, procedat prædicta pœna, ſi iterum & tertiò monitus non accedat, poterit excommunicari.

In gloſſ. *Preceptione* ibi, *tamen hic defertur Regia* 11
dignitati. Vtrùm autem vocatus ad Concilium à Metropolitano ſi eodem tempore vocetur à Rege ad quem potiùs accedere debeat? Vide Campeg *de Concil. cap. 11.* Iacobat. *in ſimili tract. lib. 1. art. . fol. 117.* Conrad. *in templo omnium iudicum l. 1. cap. 2. §. 3. num. 6.* Bertachin. *de Epiſcopo lib. 4. p. 1. q. 14.*

Cap. Annis ſingulis. XVI.

Ex Concil. Bylon.

Diœceſanam Synodum quotannis celebrari iubet Concil. Tridentin. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 2. verſ. Synodi quoque.* Vbi verò neceſſitas poſtularet, ſæpiùs in anno celebrari poſſe reſoluit Vgolin. *de poteſt. Epiſcopi cap 48. num 3.* quem refero ego ipſe *in ſimili tract. part. 3 alleg. 93. in fine.*

Necnon Abbatibus.] An, & quando Abbates ad diœceſam Synodum accedere teneantur, vide Aſcan. Tamburin. *in tract. de iure Abbatum tom. 1 q. 24. quaſt. 4.* Aduerte cum Felin. *in cap. quod ſuper his, in princ. de maior. & obed.* quòd licet Abbates non teneantur venire ad Concilium Prouinciale, tamen expedit eis vt veniant propter ſtatuta, quæ ibi fiunt quandoque in eorum præiudicium, quòd ſi præſentes eſſent, potuiſſent impedire ne fierent. Vide Curiam Piſan. *lib. 2. cap. 13. num. 2.* vbi Azeued. *lit. C.* Zerol. tamen *in praxi Epiſcop. verbo Concilium,* abſolutè docet Abbates in tota prouincia commorantes prouinciali Concilio intereſſe debere.

Cap. Decernimus. XVII.

Ex Concil. Tolet. XVI.

Difficilis reputatur hic text. dum probat excommunicationem proferri poſſe ad certum, & determinatum tempus, in illis verbis ibi, *ſententia excommunicationis duorum menſium curriculo perſiſtat*, & quamuis gloſſ. *in præſenti* communiter recepta, & Henriquez *in ſum lib. 1. cap. 8. §. 3. lit. C. & lit. L.* exiſtiment textum loqui de ſuſpenſione, quod nullo modo dicendum eſt cùm aliud ſit ſuſpenſio, aliud excommunicatio,

municatio, *cap. querenti, de verbor. ſignificat*. Attamen meliùs dicere textum loqui de excommunicatione minori, quæ poteſt ferri ad certum tempus, ſecundùm Syluest. *verbo excommunicatio 4. num. 2. in fine*, S. Anton. *in tract. de excommunicat. cap. 76. num.* 11. Nec obſtat quòd hic fiat ſimpliciter mentio excommunicationis, cuius appellatione venit maior, *cap. pen. de ſentent. excomm.* quia reſpondetur textum non procedere vbi ex materia ſubiecta, vel contraria mente diſponentis conſtat, iuxta reg. *l. non aliter, in princip. ff. de legat.* 3.

Distinctio XIX.

SVMMARIVM.

1 *Epiſtola Pontificis aliquod dubium interpretantis cenſenda eſt decretalis.*

2 *Principis epiſtola ad iuris declarationem promanans conſtituit legem generalem.*

3 *Verbo generali omnia debent comprehendi.*

4 *Verba generalia intelligenda ſunt ſecundum ea quæ præcedunt.*

5 *Verba generalia reſtringuntur ad habilia, & non includunt caſus inſolitos.*

6 *Verba generalia reſtringuntur ne abſurdi, aut iniqui quicquam ſequatur.*

7 *Inſtrumentum publicum faciens mentionem de alio inſtrumento, non facit fidem niſi exhibeatur.*

Cap. Si Romanorum I. *Nicol.*

1 NICOLAVS Papa ſcribens Archiepiſcopis, & Epiſcopis per Gallias conſtitutis, relatus in hoc text. ait Epiſtolam Pontificis aliquod dubium interpretantis cen-
2 ſendam eſſe Decretalem, vt per Burg. de Pace *in proœm. legum Tauri, num.* 350. vbi ſubdit reſponſionem, vel epiſtolam Principis ad iuris declarationem promanantem conſtituere legem generalem, refert Sanch. *de matrim. lib. 2. diſp. 31. num. 6. verſ. ſed hæc ſolutio*, & quòd epiſtolę Decretales dicantur illæ, quibus Romani Pont. ad diuerſorum conſultationes reſpondere ſolebant, & quid ſeruandum, vitandùmque eſſet, dicebant, tradit Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 2. anno Chriſti* 142. *num.* 9. Et de epiſtolis Decretabilibus vide Caſtr. *aduersùs hæreſes lib. 1. cap. 1. poſt med. verſ. poſt Conciliorum*, Cou. *lib. 4. var. cap. 16. verſ. ſic iſti*, Poſſeuin. *in apparatu ſacro, verbo Decretales epiſtolæ, pag.* 123.

3 In gloſſ. *Dicendo.* ibi, *verbo generali omnia debent comprehendi*, &c. Ita Card. Tuſc. *pract. concl. tom. 8. lit. V. concluſ.* 121. Verba tamen generalia intelligen-
4 da ſunt ſecundùm ea quæ præcedunt *l. non eſt meum. ff. de legib. l. hæres meus. §. 1. ff. de legat.* 1. Menoch. *conſil. 496. num.* 54. Surd. *conſ. 431. num.* 12. & ideò reſtringuntur ſecundùm ſubiectam materiam. *l. 3. §. ſi quis hæredi. ff. de ſtatulib.* Rot. *deciſ. 542. num.* 4. apud
5 Farinac. *part. 1. recent.* & reſtringuntur ad habilia. *l. vt gradatim, in princ. ff. de mun. & honor. l. 1. in princip. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Menoch. *remed. 4. adipiſc. num. 755. & remed. 1. recup. num.* 38. Surd *deciſ. 187. num.* 12. Franc Molin. *de ritu nuptiar. lib. 3. q. 85. n.* 61. & non includunt caſus inſolitos, de quibus non eſt ve-
6 riſimiliter cogitatum. Flores de Mena *var. quæſt. 24. n.* 3. item reſtringuntur ne abſurdi, aut iniqui quicquam ſequatur, ex Mario Antonin. *var. reſol. lib. 2. reſol. 40. num.* 11. & 18.

In gloſſ. *Deſunt.* ibi, *licèt non poſſint exhiberi*, &c. Vide Boër. *deciſ. 247. num.* 3. vbi quòd inſtrumentum publicum faciens mentionem de alio inſtrumento, non facit fidem niſi illud exhibeatur, Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ. 41. num.* 3. Maſcard. *de probation. concluſ. 923. n.* 9.

Cap. In memoriam. III.

Ex Capitulis Caroli Imp.

HVius text. formalia verba refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 9. anno Chriſti* 801. *n.* 10. vbi *num.* 11. maximè extolli Caroli Magni erga Sedem Apoſtol. reuerentiam, & animi ſubmiſſionem erga Romanum Pontificem.

In gloſſ. *Falſum.* Quibus modis litteræ dicantur falſæ, & ex quibus tales præſumantur, vide poſita *in cap. ex litteris, & in cap. inter dilectos, de fide inſtrum.* vbi latè dixi.

In ead. gloſſ. ibi falſarius deponitur. De pœn falſificantis litteras Papæ, vide quæ dixi *in collect. ad cap. ad falſariorum, de crimine falſi.*

SVMMARIVM.

1 *Papam non habere poteſtatem condendi canones ſi quis crediderit non ſolum dicitur ſchiſmaticus, ſed etiam hæreticus.*

2 *Statutis Romanæ Eccleſiæ non obediens ex fragilitate humana licèt grauiter peccet, non tamen eſt hæreticus.*

3 *Delictum ratione dignitatis perſonæ delinquentis an augeatur, remiſſiue.*

Cap. Nulli. V. *Greg. IV.*

HVius text. integram originem refert Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 9. anno Chriſti* 839. *num.* 6. & aduertit optimè Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 22 ſect. 1. n.* 1. cenſuram in hoc text. contentam non eſſe ipſo iure latam, ſed ferendam, neque eſſe propter hæreſim, ſed propter inobedientiam Eccleſiæ, neque denique eſſe reſeruatam Papæ, ſed communem, quamuis Nauar. *in man. cap. 27. num. 117. verſ. octauò*, contrarium doceat.

Ex illo vulgò colligi ſolet quòd credens Papam non 1
habere poteſtatem condendi canones, non ſolùm dicitur ſchiſmaticus, ſed etiam hæreticus, & vt hæreticus puniri debet, vt per Albertin. *in rub. de hæretic. lib. 6. quæſt. 13. n.* 56. Bonifac. de Vitalinis *in Clem. ad noſtram, num. 45. de hæretic.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 71. num. 2. verſ. hi tamen, & cap. 73. num.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu 346. num.* 25. Farina. *de hæreſi q. 184. § 1. num.* 46.

In gloſſ. *Proſtratus.* ibi, *hic videtur quòd omnis, qui* 2
non obedit ſtatutis Romanæ Eccleſiæ ſit hæreticus, Limita vbi ex fragilitate humana Romanæ Eccleſiæ præceptis non obedierit, licèt grauiter peccet, vt per Decian. *d. lib. cap. 73. num. 1. ad fin. verſ. ſin autem nolet obediens ex nimia carnis concupiſcentia*, Menoch. *dict. caſu* 346. *num.* 27. Farin. *d. quæſt. 183. num.* 10.

In gloſſ. *Maiores.* ibi, *quanto aliquis delinquens eſt* 3
maior, tantò magis eſt puniendus. Delictum ratione dignitatis perſonæ delinquentis an augeatur, itaut plus puniatur pœna ſpirituali, aut temporali in dignitate conſtitutus ſi delinquat, quàm ignobilis? Vide Tiraquel. *de nobilit. cap. 20. n.* 117. Co. *lib. 2 var. cap. 9. num. 3. verſ. tertiò* Iacob. Simanch. *de Cathol. inſtitut. cap. 46. num. 67. cum ſeqq.* Lancellot. Conrad. *in tem-*

plo omnium indic. lib.2.c. 1. § 2. n.12. fol. 144. Clar. *lib.5.§.fin.q.60.n.24.* Guilelm. Benedict. *in cap.Raynutius,de teſtam. verbo, cuidam Petro tradiderunt, n.69. verſ. quamuis omnibus*, Ioan. Roias *ſing.* 158. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 16. princip. n.73. cum ſeqq.* Mexia *in tract.taſſa panis,concl.6.n.21,cum ſeqq.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 31. à num. 9.*

Cap. In Canonicis. VI. *Auguſt.*

GRatiano *hic* ex Auguſt. *lib.3. de doctrina Chriſtiana cap. 8.* colligere videtur Decretales epiſtolas eſſe Scripturis diuinis adnumerandas, & in earum ordinem referendas, quem defendere nititur Cou. *lib. 4. variar.c.16. verſ. item Decretales epiſtola*, & ſubtiliter Card.Bellarm. *l.2. de Concil.cap.1.verſ dico ſecundò*; ſed malè Auguſtini auctoritatem intelligit, corrupt é que citat; nam Auguſtini mens fuit de libris canonicis regulam nobis tradere, vt illi libri pro canonicis habeantur, qui à pluribus Catholicis Eccleſiis recipiuntur, inter quas Eccleſias Auguſtinus credit eas eſſe computandas, quæ Apoſtolicas ſedes habuerunt, id eſt, quas Apoſtoli velut earum Epiſcopi rexerunt, item illas eſſe præcipuè Catholicas Eccleſias, cenſet Auguſtinus, quæ epiſtolas ab Apoſtolis accipere meruerunt, vt Romana, Corinthia, Theſſalonicenſis, Colloſſenſis, Epheſina, Hieroſolymitana, Antiochena, & Alexandrina, quas omnes Apoſtoli aut verbis docuerunt, aut ſcripto, qua ratione fit maximum abſurdum eſſe quod Gratianus ex D. Auguſtino voluit deducere, cùm ex eo neceſſariò ſequeretur diuinis Scripturis eſſe adnumerandas epiſtulas, quas Romani Pontifices ab Eccleſiis inferioribus receperunt, quod nemo vnquam nec dixit, neque probauit; atque ideò hunc Gratiani errorem meritò notant, & improbant Alphonſ. à Caſtro *lib.1. de hæreſib.c 2.col.10.verſ.quòd ſi fortè*, Nau. *in cap. nouit, notab.3.n.44. de iudic.* Penia *in direct. Inquiſ.p.1. commento 19. lit. F.* Poſſeuin. *in apparatu ſacro, verbo Gratianus, verſ. præterea, pag.560.* Cou. *variar. lib.4. cap.16.n.6. verſ. præter hæc*, Azor. *inſtit.moral.p.1.lib.5. cap.12.q.3.verſ. obiicies quod dicit Auguſt.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi immediate à Summo Pont. accipiunt iuriſdictionem.*

2 *Poteſtas omnis, quæ ad politicam Eccleſiæ gubernationem ſpectat in Summo Pont. veluti in fonte repoſita eſt, & ab eo immediatè ad alios deriuatur.*

Cap. Ita Dominus. VII. *Leo.*

1 VT *ab ipſo quaſi quodam capite, &c.*] Collige ex his verbis Epiſcopos immediatè à Summo Pont. accipere iuriſdictionem, vt per Sot. *in 4. diſt. 20. q.1. art.2.concl.4.* Angl. *in quæſt.de Clauibus, art. 1. diffic.2.* Card.Bellarm. *tom.1. de Romano Pont l.4.c.24.& ſeqq.* Bannes *2.2.quæſt.1.art.10. dub. 5. à princip.* & omninò *concl. 5.* & plures, quos refero *de officio & pot. Epiſcopi,part.1. tit.1. cap.1. à num.18.* & *ibi* citatis addo Soar. *de defenſione Fidei lib.3.de Primatu Summi Pont. c.13.n.14.& lib.4 de immun.Eccleſ.cap.5.num.11.& 12.* Quamuis Epiſcopos accipere iuriſdictionem immediatè à Chriſto exiſtimauerint Victor. *relect. 2. ſect.2. q.2.n.16.* Caſtro *de iuſta hæret. punit. lib.2. cap. 24.& aduerſus hæreſes, verbo Epiſcopus*, Fr.Emman. *quæſt. Regular. tom.1.q.22.art.10.*

2 Omnis enim poteſtas, quæ ad politicam Eccleſiæ gubernationem ſpectat, in Summo Pont. ſeu in fonte repoſita eſt, & ab eo immediatè ad alios deriuatur, ac veluti per riuulos quoſdam, & canales transfunditur, permanat, & ab ipſo capite in membra tranſmittitur, ita Franc. Varg. *in tractat. de iuriſdict. Epiſcoporum, & Pontificis Max. auctoritate axiom.2.* Azeued. *l.1. n.97. tit. 5. lib. 8. nouæ recopil.* Salz g. *in cap. decernimus, de iudic. in princip. num.7. cum. ſeqq.* quos refert, & ſequitur Gonzal. *ad reg.8. Cancel. §.2. proœm.à num.14.* Et ſic poteſtas Epiſcoporum qui ſunt ſucceſſores Apoſtolorum à Petro, & à ſucceſſoribus Romanis Pont. eſt deriuata, ita quòd ſucceſſor Petri eſt immediatè Vicarius Chriſti, & à Chriſto accepit poteſtatem, ſed ſucceſſores Apoſtolorum nec ſuſceperunt poteſtatem ab ipſis Apoſtolis, nec à Chriſto immediatè, ſed immediatè à Romano Pont. & ita hunc text. intelligunt. Caiet. *de auctor. Papæ cap.1 cum ſeqq.* Victor. *de clauibus num.5.* Greg.Lopez *l.4. gloſſ.3. tit. 5.part. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Anaſtaſius II. minimè conſenſit Achacij erroribus, nec illum à Felice III. & vt hæreticum meritò damnatum vnquam reuocauit.*

2 *Papa nullus fuit qui in Fide etiam vt priuatus errarit.*

3 *Petrus illo tempore, quo Chriſtum negauit, nondum erat Pontifex.*

4 *Petrus negando Chriſtum Fidei confeſſionem amiſit, non autem ipſam Fidem.*

5 *Petrus quare à Paulo reprehenditur quòd Gentes cogebat iudaizare, remiſſiuè.*

6 *Marcellini & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria an veritate fulciatur? remiſſiuè.*

7 *Liberius non conſenſit Conſtantio hæretico.*

8 *Liberius an tædio exilij aliquando victus fuerit, & hæreſis particeps? oſtenditur.*

9 *Felix II. verus fuit Pontifex, & ſanctus.*

10 *Honorius I. Sergij hæreſi non conſenſit.*

11 *Ioannes XXIII. liberatur ab impoſitura hæreſis.*

12 *Formoſi Pont. cum Stephano VI. & Sergio III. magna diſſenſio, & inimicitia.*

13 *Pontifices prauas animi paſſiones ſequentes aliquando in hoc, aliquando in illud peccatum incidere poſſunt.*

14 *Platina tentans aliquando à Paulo II. ad futurum Concilium appellare, in compedes, tetrúmque carcerem coniectus fuit.*

15 *Antonius Roſellus, & Abbas Panormitanus ob aliquas captas occaſiones in Pontificium honorem aliquando irruere non erubuerunt.*

16 *Synodus an maior Papa.*

17 *Papa poſſitne Concilio ſe ſubmittere.*

Cap. Anaſtaſius. IX.

FAlsò Gratianus *hic & in cap. dictum 1. q. 1.* Anaſtaſio II. ſanctiſſimo Pontifici grauiſſimum imponit crimen, quòd ſcilicet Achacium hæreticum à Felice III. meritò damnatum reuocare voluerit Photino, qui eidem Achacio communicauerat. Conſtat 1
enim in primis Achacium viuente Felice III. obiiſſe, vt ex Niceph. & aliis probant ſtatim referendi Felicíque ſucceſſiſſe Gelaſium, Gelaſio verò poſt annos ſex Anaſtaſium, vt colligitur ex *tom.1. Concil.pag.958. cum ſeqq.* & conſequenter ineptum eſt dicere voluiſſe Anaſtaſium reuocare Achacium iam mortuum. Deinde ex *epiſt.1.* eiuſdem Anaſtaſij, quæ integrè refertur

d.tom. 1.

d. tom. 1. pag. 997. ad Anaſtaſium Imper. conſtat mini-
mé Achacij erroribus conſenſiſſe Anaſtaſium Pont.
immò multis rationibus Imperatori cum defendenti
oſtendiſſe iuſtiſſimè damnatum ob graues, & intole-
rabiles exceſſus, ex quibus multum aduersùs Gratia-
num excandeſcit Albert. Pigh. *l. 4. de Eccleſiaſt. hie-
rarch. cap.* 8. & ex profeſſo Cou. *lib. 4. var. cap. 13. per
tot.* & multis adductis Cened. *ad Decretum collect.* 16.
num. 1. quibus addo Card. Bellarm. *tom. 1. de Romano
Pont. lib. 4. c. 10. verſ.* 19. Melch. Can. *de locis Theol.
lib. 6. c. 1. verſ. nonò,* Mol. *in empor. iuris, tit. de leg. q. 3.
n.* 4. Soat. *de legibus lib. 4. cap. 3. num.* 15. Quamuis
Platina, Volaterran. Turrecrem. & vulgò alij Gra-
tianum ſequentes in eundem de Anaſtaſio errorem
inciderint, adhuc enim ſi contentioſè quis aſſerere
velit Anaſtaſium propenſiorem fuiſſe in reſtituendo
Achacij nomine, ſed morte præuentum id præſtare
minimè valuiſſe, in hoc erit quòd magis admiremur
Dei prouidentiam erga Romanam Eccleſiam cùm ti-
tubantem Apoſt. Sedis præſidem ex humanis ante
ſubduxerit, quam quod meditaretur, impleret. ita
Card. Baron. *annal. Eccl. tom. 6. anno Christi 497. in fine.*

Quod quidem non ſolùm in Anaſtaſio abſque du-
2 bio procedit, ſed etiam veriſſimum eſſe conſtat, &
optimis rationibus comprobatiſſimum ab hæreſis er-
rore liberari Pontifices omnes, quos tanquam priua-
tos in hæreſim incidiſſe, & hæreticos fuiſſe non vul-
gares aſſeruerunt Auctores, quos confutauimus *in
collect. ad cap. ſi Papa* 40. *diſt.* cùm nullus ſit Ponti-
fex, qui in Fide etiam vt priuatus erraſſet, quod faci-
liùs apparebit ſi ſingulos, quibus hæreſia imponitur,
breuiter percurramus.

Primò igitur occurrit primus ipſe Pontifex Beatus
3 Petrus, pro cuius Fide Christum oraſſe probatur
Lucæ 22. *Ego oraui pro te vt non deficiat fides tua,*
& tamen Christum negauit, *Matth.* 26. a Paulo repre-
henditur *ad Galat. c.* 2. eo quòd Gentes cogebat iu-
daizare. Sed primum nihil conuincit, conſtat enim
illo tempore, quo Petrus Christum negauit, non-
dum fuiſſe Pontificem; nam quamuis Christus Cla-
ues Petro promiſerit Matth. 16. *Tibi dabo claues,* eas ta-
men non tradidit niſi poſt ſanctiſſimam Reſurrectio-
nem, cùm *Ioann. vlt.* dixit, *Paſce oues meas*; ac per
conſequens etiamſi argumentum illud concluderet
B. Petrum in Fide erraſſe, minimè tamen concludit
fuiſſe errorem Pontificis. Deinde reſpondetur Petrum
4 negando Christum, Fidei quidem confeſſionem ami-
ſiſſe, non autem ipſam Fidem, vt ex Chryſoſt. Theoph.
& Proſp. explicat Card. Bellarm. *d. lib. 4. cap. 3. verſ.
de primo,* & aliter Turrect. *in ſum. lib. 2. c. 112. ad 1.*

Quod illud verò de Pauli reprehenſione variis
5 modis reſpondent Patres tam *ibi*, quam paſſim alibi,
& noſter Gratian. *in cap. ſextes, verſ. item Paulus 2. q. 7.*
multúmque ac diu de illius loci interpretatione inter
Hieronymum, & Auguſtinum concertatum eſt, vt ex
eorum epiſtolis apparet, ſcilicet 86. Hieronymi, octaua
verò Auguſtini *cum ſeqq.* & præcipuè 19. & latè pro-
ſequitur Cardin. Baron. *annalium Eccleſ. tom. 1. anno
Christi 51. cap. 23. cum ſeqq.* Sot. *lib. 2. de inſtit. q. 5
art. 4. ad membrum 1. arg.* Albertin *in rub. de hæretic.
lib. 6. n.* 23. Pigh. *de Eccleſiaſt. hierarchia lib. 3. c. 11.
verſ. ad* 2. Fr. Hector Pint. *in Danielem cap.* 1. Vaſq.
1. 2. *diſp. 132. cap. 3. num.* 27. Cardin. Bellarm. *tom. 1. de
Romano Pont. lib. 1. c. 28. verſ. poſtremam, & lib. 4. c. 8.
poſt. princip.* Soat. *de legib. lib. 9. c. 20. ex n.* 19. Franc.
de Mendoça *tom. 2. in l. 1. Regum cap. 3. verſ. decimo-
octauo, annot. 6. ſect. 3. n. 9. &* 10. vbi in commen-
dationem Petri, atque eius humilitatis, quæ in hac
ferenda reprehenſione illuxit, multa adducit ex S. Cy-
prian. *in epiſt. ad Quirinum, de hæret. bapt.* & Gregor.
Magno *lib. 28. cap. 6. alias 12. & homil. 18. in Ezechiel.*
Illud tamen aduertere oportet quòd licet Auguſtinus
locis allegatis, admittat in Petro aliquod peccatum re-
prehenſione dignum, illúmque ſequantur S. Thom.
1. 2. *q. 103. art. 4. ad* 1. Bonauent. *in 4. diſt. 3 art. 2. q. 2.* &
ibi Scot. *q. 4. §. quantum ergo,* Durand. etiam *in 4. diſt. 1.
q. 9. n. 7. &* 8. Palud. *q. 6. art. 5. concl.* 4. Gabr. *q. 4. art. 3.
dub.* 3. Nullus tamen dicit peccatum illud fuiſſe mor-
tale, immo multi affirmant fuiſſe tantùm veniale,
quia re vera vſus cæremoniarum non erat tunc om-
nino prohibitus, ſed quia incautè, aut intempeſtiuè
vſus fuerit Petrus cæremoniis legis. Ego tamen exi-
ſtimo nullius peccati neque venialis apud Deum ip-
ſum Petrum reum fuiſſe, non mortalis, cùm iam Pe-
trus eſſet in gratia confirmatus, non venialis, quia neq;
ex intentione operantis, nec ex obiecto talis colligitur,
fuit tamen ipſe Petrus rectè admonitus & reprehenſus
à Paulo, quia fecit aliquid quod non expediebat, quam-
uis liceret, neque enim hæc duo inter ſe repugnant,
iuxta eundem Paul. 1. ad Corinth. capite 6. *om-
nia mihi licent, ſed non omnia expediunt*, & in hoc
tantùm defecit, iudicando ſcilicet magis expedire
quod minus expediebat, quamuis ſemper ageret quod
licebat, atque ob hunc defectum tam exiguum fuit à
Paulo reprehenſus; & colliges hæc omnia ex latè
traditis per Vaſq. 1. 2. *diſp. 182. cap. 7. num. 56. cum
ſeqq.* vbi refert ita publicè docuiſſe in collegio Com-
plutenſi de anno 1582.

Secundò de Marcellini, & thurificationis, quam fe- 6
cit idolis, hiſtoria, an veritate fulciatur, dixi *in collect.
ad cap. nunc autem 21. diſt.*

Tertiò de Liberio quòd conſenſit Constantio hæ- 7
retico ex Pontificali Damaſi Papæ, refertur *tom. 1.
Conciliorum p.* 346. & colligi videtur ex alijs locis in-
frà citandis, vnde illi hęreſis ab aliquibus imponitur,
in quo licèt verſari difficultatem negandum non ſit,
non tamen multum concludit, nihil enim certum
traditur de huius Pontificis errore, immo certum
eſt vſque ad tempus exilij, ad quod miſſus eſt ab Im-
peratore Constantino, acerrimum fuiſſe Christianæ
Fidei propugnatorem. Certiſſimum etiam eſt à redi-
tu ab exilio vſque ad vltimum vitæ periodum con-
ſtantiſſimè in Fidei confeſſione perſeueraſſe. Illud 8
tantùm in controuerſia eſt, vtrùm tædio exilij ali-
quando victus fuerit, & hæreſis particeps, quod non-
nulli aſſerunt ex quibuſdam verbis S. Hieronymi *in
chronico*, vt per Platin. Volaterran & alios, quos etiam
ſequitur Cardin. Baron. *anno Christi* 357. Sed negant
alij, vt ex elegantiſſimis Theodoreti verbis compro-
bat Pigh. *lib. 4. cap.* 8. Socr. Sozom. & Niceph. *locis
citatis* a Cardin. Bellarm. *d. l. 4. cap.* 9. cum quibus ad-
uertendum eſt quòd etiamſi concedatur id, quod ex
verbis Hieronymi colligunt prædicti, quod tamen
in aliquibus emendatis chronicis non reperitur, non
tamen inde concluditur Liberium hæreticum fuiſ-
ſe, quòd enim tædio exilij victus, & metu tyranni
coactus polluerit ſe hæreticorum communione, non
ſufficit ad hæreſim conſtituendam, ſolùm enim euin-
cit à Fidei confeſſione defeciſſe, non verò defeciſſe à
Fide, vel aliquid contra eam credidiſſe, ac ſubinde
hæreticum fuiſſe non concluditur, vt tradit Carranza
in actis Liberij pag. 70. Deinde quia, vt aduertit Card.
Baron. *citato loco*, licèt Liberius à crimine excuſari
non poſſit, quatenus ſubſcripſit iniuſtè condemna-
tioni Athanaſij, & dum cum hæreticis communica-
uit, in nullam tamen hæreſim incidit, vel aliud geſ-
ſit propter quod dici poſſit hæreticus. Si verò ali-
quis replicet oportere quod fateamur fuiſſe Libe-
rium hæreticum, ne alias ex catalogo Pontificum reii-
ciatur Felix II. qui non aliter verus Pontifex eſſe po-
tuit

tuit niſi Liberius fuerit hæreticus, & ob eam cauſam
à Pontificatu depoſitus, vt omnes aduertunt in pro-
poſito; fuiſſe autem Felicem II. verum Pontificem
9 probatur, tum quia à Beda, B. Gregorio, & aliis an-
tiquiſſimis Patribus 4. *Kalend. Auguſti*, id eſt, 29. *Iuly*,
ponitur memoria, & integrum officium Felicis II.
Papæ, & Martyris; tum etiam ex illa fide digniſſi-
ma hiſtoria, cùm enim hîc Romæ anno 1582. ambi-
geretur deberétne hic Felix in Martyrologio collo-
cari, caſu inuenta eſt arca marmorea in Baſilica SS.
Coſmi & Damiani, cum hac inſcriptione characteri-
bus antiquiſſimis inciſa, *Hic iacet corpus S. Felicis
Papæ, & Mart. qui Conſtantium hæreticum damnauit*,
inciditque hæc inuentio 5. *Kalend. Auguſti*, id eſt, 28.
Iuly, atque ita pridie eius diei, quo eiuſdem Felicis
feſtum ſolebat celebrari, quod non immeritò diuini-
tus contigiſſe creditum eſt, vt ſcribit Card. Bellarm.
d. cap. 9. & Card. Barun. *citatis locis*. Reſpondetur enim
quòd licèt verum Pontificem Felicem fuiſſe admit-
tamus, quod tamen non ſatis conſtat, nec D. Hieron.
in chronico, nec D. Auguſtin. *epiſt.* 165. eum ponunt
in catalogo Pontificum, vnde Pontificem fuiſſe con-
ſtanter negat Pigh. *d. loco*, adhuc argumentum nihil
conuincit ſi aduertas quòd licèt Liberius nunquam
verè fuerit hæreticus ex dictis, quia tamen cum hæ-
reticis communicauerat, & Athanaſij damnationi
ſubſcripſerat, non immeritò Romanus Clerus, qui
corda interiùs ſcrutari non poteſt, ex *reg. cap. erubeſ-
cant 32. diſt.* iudicans ſecundùm facta exteriora Li-
berium à Pontificatu depoſuit, & ex illo tempore cœ-
pit Felix verus eſſe Pontifex quouſque vel ſponte
ceſſit ſecundùm Theodoretum, & Sanctum Antoni-
num, vel eo mortuo idem Liberius ab Arrianis re-
cedens Romanum Clerum iterum ſibi conciliauit,
Catholicum ſe præſtans Pontificem; vt enim refert
Socrat. *lib. 4. cap.* 11. poſtquam ab exilio rediit, noluit
ad Eccleſiam recipere Macedonianos niſi aperte hæ-
reſim deteſtarentur. Quod verò de hæreſi iſtius Fe-
licis II. nonnulli aſſerunt, impudens eſt hæreticorum
mendacium, conſtat enim ſemper Catholicæ Reli-
gionis Fide, & confeſſione conſtantiſſimè permanſiſ-
ſe, & tanquam ſtrenuum Chriſti militem pro ea glo-
rioſo martyrio ab hæreticis fuiſſe coronatum, eodemq;
loco, quo Theodoretus inquit quòd Felix II. cum hæ-
reticis coniungi non verebatur, clariſſimè profitetur
ipſum Fidem Nicææ expoſitam incorruptam ſemper
ſeruaſſe.

Quartò de Honorio I. quòd Sergij hæreſi con-
10 ſenſit, habetur in VI. Synodo *act.* 13. *in tom. 2. Concil.
pag.* 368. *&* 373. & ex VII. & VIII. Synodo, Aga-
thone, Leone II. & aliis Romanis Pontificibus, &
Patribus receptam eſſe ſententiam videbis apud Car-
din. Bellarm. *d. lib 4. cap.* 11. Sed reſpondetur cum eo-
dem Pighio, atque Hoſio, & aliis recentioribus mi-
nimè Honorium fuiſſe hæreticum, non enim nega-
uit duas operationes in Chriſto, ſicut neque duas
naturas, Dei ſcilicet, & hominis in vna Chriſti perſo-
na, ſed ſolùm prohibuit nomina duarum volunta-
tum, & geminarum operationum, quia tunc erant
inaudita, & prudenti quidem conſilio, ne ſi duas ope-
rationes diceret, videretur cum Neſtorio duas perſo-
nas ponere, prohibuit etiam ne vnius operationis
nomen vſurparetur ne cum Eutychianis videretur
vnam naturam aſſerere, vt *in 1. epiſt. & 2.* apertis ver-
bis loquitur idem Honorius, ſicut refertur *tom. 2. Con-
cil. pag.* 308. in VI. Synodo ſub Agathone, *act.* 12. Ad
prædictam verò auctoritatem Synodi dictis locis vel
reſpondetur falsò ab hæreticis corruptam, & vitia-
tam eſſe, quod multis conatur oſtendere Cardin.
Bellarm. *vbi proximè*, vel Patres Concilij ſequentes
probabilem opinionem, & communem eorum, qui
dicunt Pontificem, vt priuatum errare poſſe, exiſti-
maſſe quoque ex falſis ductos probationibus erraſſe
Honorium I. cùm tamen in rei veritate non erraue-
rit. vt meliùs & manifeſtiùs eius ſenſum explicantes
declararunt Summi Pontifices Ioannes IV. Martinus
I. Agatho, & Nicolaus I. & vniuerſale Romanum
Concilium ſub eodem Martino, vt legitur *d. tom 2.
Concil. ex pag.* 234. in quo argumento videbis ſem-
per Card. Bell. qui pleniſſimè illud abſoluit, ſatisfa-
ciens argumento, quod ſtarim ex hac ſecunda ſolu-
tione inſurgit, quòd ſcilicet ſaltem conuincitur intel-
lexiſſe Concilium Papam vt priuatum errare poſſe,
reſpondetur Concilium id non decidere, ſed ſuppo-
nere opinionem communem, quæ hoc aſſerit, & ſatis
probabilem eſſe non negamus.

Quintò Ioanni XXIII. hæreſis imponitur quòd 11
dixerit vitam æternam non eſſe, & animas hominum
ad inſtar brutorum ſimul cum corpore mori & extin-
gui, ſed hæc impoſtura duobus modis refellitur, pri-
mò Ioannem XXIII. non fuiſſe certum, & indubi-
tatum Pontificem, immo eo tempore tres fuiſſe ſimul
Pontifices, neque facilè conſtare potuiſſe, qui eſſet
verus Pontifex, vt conſtat ex longiſſima hiſtoria, quæ
legitur in actis Concilij Conſtantien. *tom. 2. Concil.*
& propterea iuſtiſſimè à Pontificia dignitate depoſitus
ſunt, & concordi Patrum conſenſu electus fuit Marti-
nus V. qui diuturnum ſchiſma feliciter ſedauit, &
Chriſtianam Rempublicam prudenter deinceps in
pace, & tranquillitate gubernauit. Secundò reſpon-
detur quòd licèt ex d. Concil. Conſtantien. *pag.* 1060.
probetur illum errorem obiectū fuiſſe Ioanni XXIII.
minimè tamen conſtat illum fuiſſe probatum, quinimò
in principio accuſationis annotantur articuli, qui pro-
bati ſunt, is verò qui penultimus eſt, inter eos po-
nitur, qui obiecti ſunt, non tamen probati, ſed
ſolo vulgi rumore illud de Ioanne dicebatur; cùm
enim viderent homines illum perditiſſimis mori-
bus viuere, exiſtimare cœperunt eum non credere
vitam futuram, quam autem inefficax ſit hoc argu-
mentum experientia ipſa demonſtrat? paſſim enim
cernimus multos, qui rectiſſimè credunt, & per-
ditiſſimè viuunt, facit illud Matth. 23. *Quæ dicunt
facite, quæ faciunt facere nolite.*

Multa alia prætereo, quæ Summis Pontificibus im- 12
pij obijciunt nouatores, quia vel ad præſens pro-
poſitum non pertinent, vel apertiſſima ſunt menda-
cia; nec ad hoc ſpectat hiſtoria illa, ſeu magis diſ-
ſenſio, & inimicitiæ Formoſi Pontificis cum Ste-
phano VI. & Sergio III. ipſius ſucceſſoribus, qui
Formoſi corpus ob antiquum odium è ſepulchro
eruere, contumelijs afficere, & in Tiberim proij-
cere iuſſerunt, quia huiuſmodi contentiones, etſi
damnabiles eſſe non negemus, hæreticos tamen non
faciunt Pontifices, qui prauas animi paſſiones ſe- 13
quentes aliquando in hoc, aliquando in illud pecca-
tum incidere poſſe, poſt Turrecrem. *d lib. 2. cap.* 112.
verſ. ad. 9. comprobat Cardin. Bellarm. *d. lib. 4. c.* 12.
verſ. 23. Circa plures errores falsò Summis Pontifi-
cibus impoſitos etiam in publicis Fidei, & morum
decretis, dicam commodiùs ad *d. cap. ſi Papa 40. diſt.*
vbi vide, & interim benignum Lectorem monendum
eſſe volo vt circa hæc cautè legat Platinam, quippè 14
quòd aliqua in eo indignationis ſuſpicio in Pontifi-
cium honorem poſſet timeri, ex eo quòd tentans
aliquando à Paulo II. ad futurum Concilium appel-
lare, in compedes, teterrimúmque carcerem coniectus fue-
rit, vt ex ipſo Platina refert Marc. Anton. Cuch. *in in-
ſtitut. maiorib. lib. 2. tit. 3. de Concilio num* 48. Sicut
etiam ſimilibus captis occaſionibus alij odia ſua in 15
Papam

Papam diſſeminaruut, vt de Antonio Roſello aduertuut Ioann. Neuizan. *in ſylua nupt. lib. 1. num. 152.* & Lambertin. *de iurepatronat. lib. 2. p. 1. q. 6. art. 13. n. 6.* & de Abbate Panormitano referunt Læl. Iordan. *in tract. de Romana Sedis origine, cap. 8. num. 2.* & Paul. Gryſald. *in deciſionibus Catholica Fidei, verbo Petrus n. 2. in reſp. 1. & 39. contra Lutherum*, & de Petro Ferrarienſe poſt Petrum Rebuff. obſeruauit Dionyſ. Paul. Lopvs *in floſculo de clericorum excellent. part. 1. num. 58. verſ. Petrus etiam.*

16 In gloſſ. *Concilio.* ibi, *Synodus maior eſt Papa.* Huius opinionis fuit Abb. *in cap. ſignificaſti, num. 3. de elect.* vbi Dec. *n. 7.* Abulen. *in cap. 18. Matth. q. 108.* Roman. *in tribus conſil. vltimus.* Verùm contraria opinio veriſſima & amplectenda eſt, eámque expreſsè contra hanc gloſſ. tenent S. Anton. *p. 3. tit. 22. c. 10. §. 4. ſum. hiſtor.* Caiet. *in tract. de comparat. Papa & Concil. c. 7.* Turrec. *in ſum. l. 2. c. 93. & 104.* Pelag. *de planctu Eccl. lib. 1. art. 6.* Iacobat. *d. Concil. 10. q. 7. fol. 660. cum multis ſeqq.* Card. Bellarm *lib. 1. de Concil, auctorit. cap. 14. in fine, & c. 17.* Card. Tuſch. *practic.*
17 *concl. tom. 1. lit. C. concl. 552.* Vtrùm autem Papa cùm ſit ſupra Concilium poſſit ſe Concilio ſubmittere? Vide Turrec. *d. lib. 2. c. 104.* Card. Bellarm. *d. lib. 2. c. 14. verſ. ſecundo opinio, & c. 18. & 19. in princ.* Soar. *de Fide diſt. 10. ſect. 6. n. 9.* Card. Tuſc. *de concl. 552. n. 4.*

Distinctio XX.

SVMMARIVM.

1 *Decretales epiſtolæ an Canonibus Conciliorum ſint exæquandæ.*

2 *Gratianus reprobatur.*

3 *Index, maximè Eccleſiaſticus, ſit peritus.*

1 GRATIANVS in principio huius Diſtinctionis ſcribit Decretales epiſtolas Canonibus Conciliorum pari iure exæquandas, quod veluti manifeſtum errorem improbat Alphonſ. à Caſtro *lib. 1. de hæreſibus capite 2.* negans epiſtolas Decretalen, etiamſi recipiendæ ſint, & ab omnibus Catholicis probandæ, Conciliorum vniuerſalium Canonibus exæquandas fore. Verùm optimo iure Cou. *var. lib. 4. cap. 16. n. 6. verſ. item Decretales*, exiſtimat opinionem Gratiani veram eſſe dubio procul in cauſarum, & litium definitionibus, in quibus diiudicandis, ac diſcernendis non minor eſt Papæ poteſtas, quàm Conciliorum vniuerſalium, ſubditque quòd ſi de rebus Fidei tractemus, & Papa per epiſtolam Decretalem maturò concilio, & præuia deliberatione aliquid reſponderit eo animo, vt ea reſponſio ſit Apoſtolicæ Sedis de Fide definitio, conſtanter aſſerendum eſt hoc reſponſum eſſe recipiendum omninò, ac tenendum vti certum de Fide.

2 *Vnde nonnullorum Pontificum*, &c.] Gratianus communiter reprobatur *in præſenti*, dum videtur tenere quòd in explanando verum Scripturæ ſenſum præferuntur Doctores ſacri iudicio Romani Pontificis, nam ad illum tanquam Eccleſiæ caput pertinet definire veros Scripturæ ſenſus, cuius iudicium omnes fideles aſtringit. *cap per venerabilem, qui filij ſunt leg.* Concil. Trident. *ſeſſ. 4. in decr. de edit. & vſu librorum, verſ. præterea*, Albert. Pigh. *de Eccleſ. hierarch. lib. 1. c. 4. in princ. & lib. 4. c. 2.* Can. *de locis Theolog. lib. 5. cap. 2. lib. 12. cap. 7. concl. 1.* Bañes *2. 2. q. 1. art. 10. dub. 6. concl. 5. cum ſeqq.* Card. Bell. *controuerſ. Cathol. controuerſ. 1. l. 3. c. 3. cum ſeqq. & controuerſ. 3. lib. 4. de Romano Pontif. cap. 1. per tot.* Et iudicium Eccleſiæ in vera Fidei doctrina omnibus Sanctis Patribus exponentibus Scripturam præponi tradit Henriquez *in ſum. l. 1. c. 1. §. 3.* Soar. *de defenſione Fidei, lib. 1. c. 11. num. 2.* Poteſt tamen Gratianus ex mente Turrec. & aliorum *in præſenti*, intelligi vt loquatur de Pontifice vt priuato Doctore Scripturam explanante, quia tunc non habet omnino adſtringens iudicium, ſecundùm Card. Bellarmin. *d. controuerſ. 1. lib. 3. cap. 10. verſ. 16. & verſ. reſpondeo*, Præpoſ. & Archid. & alij *hic* agentes de operibus Gregorij Papæ, quæ tanquam Doctor compoſuit, & de commentarijs Innocentij IV. illi enim non ſunt præferendi aliorum Patrum ſcriptis, niſi quatenus fortiori ratione iuuentur, vt innuit Gratian. ibi, *quo quiſque magis ratione nititur, eo maior eſt auctoritas eius.*

In gloſſ. *Dedit.* ibi, *ſed qualiter ſcientia dicitur eſſe*
clauis, &c. Vide Sot. *in 4. diſt. 20. q. 1. art. 1. concl. 2.* 3
Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. l. 1. c. 13. n. 9.* Soar. *de Pænit. diſput. 16. ſect. 4.*

In gloſſ. *Scientia.* ibi, *quod nullus poteſt eſſe iudex, maximè Eccleſiaſticus, niſi ſit peritus*, &c. Vide Bobad. *in ſua polit. lib. 1. cap. 6. num. 16.*

SVMMARIVM.

1 *Canones Pontificij, ac Conciliorum generalium habent vim ad cauſarum deciſionem.*

2 *Sanctorum dicta ad cauſarum deciſionem magni ſunt facienda vbi deficiunt Canones Pontificij, ac Conciliorum generalium.*

3 *Leges ciuiles deficiente Canonum auctoritate ſi reperiantur contraria Sanctorum Patrum dictis, vtrum potius ſtandum ſit legibus, an Sanctorum Patrum ſententiis, oſtenditur.*

4 *Græci, & Orientales clerici more Græcorum viuentes, an teneantur Canonicis Latinorum conſtitutionibus, remiſſiuè.*

Cap. De libellis. I. *Leo IV.*

LEo IV. ſcribens Epiſcopis Britanniæ, explicans quæ vim Canonum habeant ad cauſarum deciſionem, retulit Canones Pontificios, ac Conciliorum
generalium; iiſque nil ſtatuentibus dixit, Sanctorum 2
dicta magnanimiter eſſe retinenda, quæ cùm vim non habeant ad cauſarum deciſionem, ideò non numerauit inter Canones, quibus cauſa decidenda eſt, ſed inter ea, quæ dirigunt, & magnifacienda ſunt, ita Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 15. n. 6.* Vnde nimis largè Greg. Lop. *l. 6. gloſſ. 2. tit. 1. par. 1.* & Azor. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 5. c. 19. in princ.* colligunt ex hoc text. quòd dicta Sanctorum habentur pro lege in deciſionibus cauſarum, & totam integram ex qua text. *in præſenti* fuit deſumptus, refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 10. anno Chriſti 855. num. 17.*

Si autem deficiente Canonum auctoritate repe-
tiantur leges ciuiles contrariæ Sanctorum dictis, 3
veluti Hieronymi, Auguſtini, & ſimilium, vtrùm potiùs ſtandum ſit legibus, an verò Sanctorum Patrum ſententiis, ſolet ab aliquibus in dubium reuocari, & ad vtramque partem latè diſputauit Lucas de Pena *in l. medicos col. 2. C. de profeſ. & medic. lib. 10.* cuius verba ad literam transfert Caſſan. *in catalogo gloria mundi par. 10. conſid. 23.* laudat Perez *ad leges Ordinan. in proœm. q. 11.* Burg. de Pace *ad l. 1. Tauri n. 710. ad finem.* Azeued. *ad tit. 1. princip. à n. 20. lib. 2. noua recop.* videtur reſoluendum ſub diſtinctione, aut enim agitur de materia ſpirituali, & ad Fidem ſpectante

ac,

ac de interpretatione ſacræ Scripturæ, & tunc Sanctorum Patrum dicta legibus ciuilibus ſunt præferenda, vt probat text. *in præſenti*; aut agitur de materia abſolutè temporali, veluti de teſtamentis, hæreditatibus, & ſimilibus, & tunc potiùs legibus ciuilibus ſtandum eſt, quia leges ciuiles à Summis Pont. approbantur in huiuſmodi materiis, & dicuntur per ora Principum diuinitus promulgatæ *in cap. vlt. 16. q. 3.* quam tamen approbationem non habent dicta Sanctorum Patrum, *cap. noli cap. ego ſolis 9. diſt.* comprobat Can. *de locis Theolog lib. 7. cap. 3. cum ſeqq.* Albert. *de aſſertion. Cathol. q. 15. à num. 7. & 13.*

In gloſſ. *Conuincitur.* ibi, *ſed nónne Orientalis Eccleſia recipit Canones*, &c. Vide Auguſtin. Beroi. *ad cap. Canonum ſtatuta n. 197. de conſtit.* vbi concludit Græcos, & Orientales clericos more Græcorum viuentes teneri Canonicis Latinorum conſtitutionibus, Azor.
4 *inſtit. moral. part. 1. lib. 5. cap. 12. quæſt. 7.*

In gloſſ. *Illorum.* ibi, *quod verum eſt, niſi Auguſtinus innitur auctoritate noui, vel veteris Teſtamenti*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi S. Auguſtinus, vel Hieronymus dicat aliquid & innitatur auctoritate noui, vel veteris Teſtamenti, illi eſt magis credendum quam Papæ, vt per Abb. *in cap. ne innitaris n. 3. de conſtitut. & in cap. certificari num. 3. de ſepultur. & in cap. qualiter il 2. num. 3. de accuſat.* Afflict. *in prælud. de feudis num. 102.* Roman. *ſing. 228.* Tiraq. *de iure primog q. 60. num. 5.* Greg. Lop. *l. 6. gloſſ. 1. tit. 1. part. 1.* Vide tamen quæ dixi *in collect. ad princip huius diſt.*

Cap. Si decreta. II. *Nicol.* I.

DEſumitur hic text. ex epiſtola Nicolai I. ſcripta Photio Romanorum Pontificum implacabili hoſti, laico & eunucho, in Sedem Conſtantinopolitanam intruſo, & conſecrato, vt refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom 10. anno Chriſti 858. num. 49.* vbi *num. 51.* oſtendit quis ille fuerit, & *anno. 859. n. 68. & anno 861. n. 3. & 10.* plura cumulat de eius doloſis artibus, & *anno 886. num. 28. & 31.* de eius obitu agit, integram verò, ex qua hic text. deſumptus fuit, ponit *anno. 862. num. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Iudicium plurimorum firmius.*
2 *A ſenſu communi non eſt recedendum ſine lege, vel ratione efficaci.*

Cap. De quibus. III. *Innocent.*

S*Cripta Græca*] Immo Canonica, vt legit Henriq. *in ſum.* vbi de vero ſacrificio Miſſæ. *c. 31. §. 4. lit. E.*

Facilius namque inuenitur quod à pluribus, &c.] Notator ad hoc quòd firmius eſt iudicium plurimorum, vt per Syluest. *verbo conſuetudo §. 1. num. 2. ad med. & §. 19. num. 3.* Iaſ. *in §. quadam, num. 67. in princ. Inſtit. de action.* Alciat. *de præſumpt. reg. præſ. 51. num. 51.* Vnde Nauar. *de reddit. Eccleſ. monit. 48. num. 2.* ex hoc text. colligit quòd à communi ſenſu non eſt recedendum ſine lege, vel efficaci ratione.

Distinctio XXI.

SVMMARIVM.

1 *Flamines, & Archiflamines qui, remiſſiuè.*
1 *Gratianus defenditur.*

GRATIANVS *in principio huius Diſtinctionis* ait ad imitationem Gentilium, eorúmque Flaminum, Archiflaminum, & Protoflaminum, Diuum Petrum ordinaſſe Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus, de quo dixi ad *cap. in illis, inf. 80. diſt.* Qui autem fuerint iſti Flamines, & Archiflamines, tradunt Alex. ab Alex. *dierum genialium cap. 12. & ibi* Tiraquel. *in addit.* Hieronym. Roman. *libro 3. de Republ. Gentilica cap. 7. pag. mihi 74.* Stracch. *de mercat. part. 2. num. 77.* Illeſc. *in chronica Pontific. lib. 1. cap. 16.* 1

Subdiaconos & Acolytos procedente tempore Eccleſia ſibi conſtituit.] Videtur Gratian. *in præſenti* falſom docere, quia omnes Ordines Chriſtus inſtituit, Concil. Trident. *ſeſſ. 23. cap. 2.* Henriq. *in ſum. lib. 10. de Ordine cap. 3. a princ.* Ægid. de Konink *diſput. 20. de ſacram. Ordin. dub. 5. & 6.* Vaſq. *in 3. part. diſp. 236.* Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib. 30. tract. 1. cap. 1.* Verùm Gratianus docet verum ſi intelligatur non de inſtitutione Ordinis Subdiaconatos, quam nouerat à Chriſto factam, neque de vſu illius officij, quem apud Patres legit, ab Apoſtolorum tempore cœpiſſe, ſed de illius Ordinis diſtinctis perſonis, vt optime intellexit Turrecrem. *in præſenti.* nam in initio naſcentis Eccleſiæ non erant hi ordines in perſonis diſtinctis, ſed propter penuriam miniſtrorum omnes Ordines ſingulis quibuſcumque perſonis conferebantur, quæ omnium officium gerebant, itaot non poſſet vnus vocari Subdiaconus, alius Pſalmiſta, alius Exorciſta, ita S. Thom. *in addit. quæſt. 37. art. 2. ad 1.* 2

SVMMARIVM.

1 *B. Iſidorus magnus etymologiarum magiſter dicitur.*
2 *Sortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus eſt omnino reprobatus.*
3 *Sortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus tunc licitus cenſebitur quando ſors mittatur inter perſonas, quas dignas eſſe conſtat.*
4 *Cleros ſors Latinè vel hæreditas dicitur.*
5 *Epiſcopalis Ordo vnus tantum eſt.*
6 *Archiepiſcopus, & Metropolitanus an idem ſint, oſtenditur.*
7 *Dictio, videlicet declaratoria eſt euſdemmet rei.*
9 *Patriarcha Græca lingua ſummus Patrum interpretatur.*
10 *Patriarchales Sedes veræ, & præcipuæ quatuor ſunt, & num. 12. & 13. contrarijs reſpondetur.*
11 *Patriarcharum in iure vbi fit mentio, veniunt tantum quatuor principales.*
12 *Sanctorum Patrum auctoritas in hoc volumine Decreti allegari poſſunt ad deciſionem cauſarum vbi Pontificia diſpoſitio contraria non apparet.*
14 *Archiepiſcopus dicitur Princeps Epiſcoporum.*
15 *Metropolitanus dicitur à Matrice ciuitate.*
16 *Epiſcopi vox Græca, Latinè Speculatores dicuntur.*
17 *Epiſcopus cur aliquando nuncupetur Pontifex Max. oſtenditur.*
18 *Antiſtes Sacerdos dictus eſt quòd antè ſtat.*
19 *Presbyter Græcè, Latinè ſenior dicitur.*
20 *Diaconi Græcè Latinè miniſtri dicuntur.*
21 *Hypodiacones Græcè, quos nos Subdiacones dicimus.*
22 *Pſalmiſta à Pſalmis canendis vocatur.*
23 *Lectores a legendo dicuntur.*
24 *Acolyti Græcè, Latinè ceroferarij.*
25 *Exorciſta Græcè, Latinè adiurantes.*
26 *Oſtiarius idem & ianitor.*

Cap.

Cap. Cleros. I. *Iſid.*

1 MAgnus ille etymologiarum magiſter B. Iſidorus
lib.7.etym. cap. 12. vnde nomina Eccleſiaſtico-
rum graduum ſumantur, eleganter exponit, prout
illum refert in præſenti Gratianus, de qua etiam ma-
teria non pauca diximus in noſtro *tract. de officio, &*
poteſtate Epiſcopi diuerſis in locis, prout ex infrà di-
cendis apparebit, & Ordines Eccleſiaſtici in text. po-
ſiti referuntur à Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 1.
anno Chriſti 44.*num.*78. *cum ſeqq.*
2 *Quia Matthias ſorte electus eſt.*] Quamuis ſortis
vſus in Eccleſiaſticis electionibus ſit omninò repro-
batus, ſicuti docent Troil. Malueſ. *de ſortib.p.* 3.*num.*7.
Sayr. *in claui Regia lib.* 4. *cap.*5.*num.*20. Martin. Delr.
*diſq. magic.lib.*4.*c.*4. *num.*1. Leſſ. *de iuſtit.lib.* 2.*cap.*43.
*à nu.*58. Suar. *tom.*1.*de Relig. tractat.de ſuperſtit. lib.* 2.
*cap.*12. *à num.*5. Sanch. *in præcepta Decal. tom.* 1.*lib.*2.
3 *cap.* 38. *à num.* 58. tunc tamen licitus cenſebitur ſi
ſors mittatur inter perſonas, quas dignas eſſe conſtat,
vt factum fuit ab Apoſtolis in electione Matthiæ, de
qua meminit hic text. non enim promiſcuè inter om-
nes Diſcipulos miſerunt ſortem, ſed inter Matthiam,
& Barnabam, quos digniſſimos inter omnes iudica-
runt, vt cognoſcerent, cuiúſnam electio Deo eſſet
acceptior, atque ita benè explicant Caiet. 1.2 *q.*95.*art.*
8.*dub.*1. Nauar. *in man.cap.*11.*num.*38.*ad fin.* Azor. *in-*
*ſtit.moral.p.*1.*lib.*9.*cap.*21.*verſ.at verò*, Suar. *d. cap.* 12.
*num.*6.*&* 25. Sanch. *d.cap.*38.*num.*67.
4 *Sors Latinè, vel hæreditas dicitur*, &c.] Cleros vn-
de dicatur, exponit Iſid. *in præſenti*, quem ſequuntur
Prate. *in lexic. iuris, verbo Cleros*, Ioan. Altenſtaig *in*
ſuo lexic. Theologico, verbo Clericus, Didac. Ximen. *in*
lexic. Eccleſiaſt. verbo Cleros. Barthol. Cartag. *in ex-*
*poſit. iuris Canon. lib.*1.*tit.* 22. *verſ. ſecunda obſeruatio*,
Alciat. *lib.*5. *parerg. cap.*21. Tiraq. *de iure primog.q.*17.
*opin.*1.*num.*8. Petr. Greg *ſyntagm. iuris lib.*16.*cap.*1.*n.*5.
Catech. Roman. *de ſacram. Ordinis cap.*1.*num.*13. Car-
doſ. *in praxi iudicum, verbo Clericus num.* 1.
5 *Ordo Epiſcoporum quadripartitus*, &c.] Intellige
de gradu Epiſcopali, non autem de Ordine, quia
Epiſcopalis Ordo vnus tantùm eſt, vt conſtat ex Ana-
cleto Papa *epiſt.*3. *cap.* 3.*verſ. Epiſcoporum verò.* & ex-
plicant Turrecr. *hic num.*14. Iacob. Simanch. *in paruo*
libello de dignitate Epiſcoporum cap. 4. & tetigit Marc.
Anton. Cuch. *in inſtit.maiorib. lib.*2.*tit.*6.*in princip. &*
*tit.*7.*etiam antè num.*1.
6 *Archiepiſcopos Metropolitanos*, &c.] Supponit igi-
tur Iſidor. Archiepiſcopum à Metropolitano differ-
re, dum gradus quatuor conſtituit Epiſcopalis Or-
dinis, quòd primus ſit in Patriarchis, ſecundus in
Archiepiſcopis, tertius in Metropolitanis, & quartus
in Epiſcopis. Verùm Metropolitanum, & Archiepi-
ſcopum pro eodem ſumi ſatis innuit Ordo Romanus
tit. qualiter Epiſcopus in Romana Eccleſia ordinetur, &
expreſsè obſeruant Bart. *in l. vnic. n.* 2.*C.de Metropoli*
Beryto lib 11. Ludou. Gomez *in repet. cap.* 1.*num.* 20.
*de conſtit. lib.*6. Franc. de Pauin. *in tract. de officio, &*
*poteſt. Capituli Sede vacante, prælud.*6. *num.*14. Raban.
Maur. *de inſtitut. cleric. lib.*1.*cap.* 5. *de Ordine tripartito*
Epiſcoporum, Rebuff. *in concord. rub. de collation. in* §. 1.
in princip. in gloſſ. verbo Metropolitana, Petr. Gregor.
ſyntagm. iuris part. 2.*lib.*15. *cap.*11.*num.*2. Ergo ipſe *de*
*officio, & poteſt. Epiſcopi p.*1.*tit.*1. *cap.*6.*num.* 12. Azor.
*inſtit. moral. part.*2.*lib.*3.*cap.*33.*quæſ.* 4. ita etiam Ioan.
Paul. Lancel. *in inſtit. Canon. lib.*1. *tit.de Epiſcopis, in*
princip. & in ſcholio in verbo tripartitus, omiſſa Iſidori
ſententia, Epiſcopalem Ordinem in tres tantùm gra-
dus diuiſit, & hæc ſententia benè probatur *in cap. re-*
ferente, de præbend. ibi, *ad Metropolitanum videlicet Re-*

menſem Archiepiſcopum, natura ſi quidem illius dictio-
nis *videlicet*, declaratoria eſt eiuſdem et rei, & perſonæ,
ex text. *in l. videlicet. ff. de pactis, & in cap. tranſmiſſa,* 7
de eo qui cognouit conſang. cum aliis per me adductis *in*
tract. de dictionib. vſufreq. dict. 423. *num.* 1. *ſecundùm*
Lugdunen. impreſſ. 8
Non obſtat quòd Iuſtinianus contrarium ſentire vi-
detur *in auth. de priuileg. Archiep.* Iuſtin. *in princip.* ibi,
non ſolùm Metropolitanus, ſed etiam Archiepiſcopus
ſiat, quia præferenda eſt in hoc iuris Canonici deciſio,
ex not. *in cap. de noui operis nunciat.* 9
Patriarcha Græca lingua Summus Patrum interpreta-
tur.] Ita Dec. *in cap. vlt. num.* 2. *de confirm. vtili* Greg.
*l.*9.*gloſſ.*1.*tit.*5.*part.*1. Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1.*c.*2.*à*
num. 9. Læl. Zech. *de Republ. Eccleſiaſt. tit de ſtatu Re-*
uerendiſſ. Patriarcharum, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris*
*lib.*15.*cap.*10. Gonzal. *ad reg.*8. *Cancel. gloſſ.* 1.*num.*13.
Ioan. Paul. Lancellot. *in inſtitut. Canon. lib.* 1. *tit. de*
Epiſcopis in §. *appellantur*, Henriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.*
29.§.1 Paul. Griſald. *in deciſionibus Catholicæ Fidei, in*
verbo Patriarcha in princip. Dionyſ. Paul. *de vera qua-*
*tuor Patriarchalium Sedium erect. cap.*2.*num* 43. Galga-
ner. *de iure publico lib.*3.*tit.*17.*num.*1.
Sicut Romanus, Antiochenus, & Alexandrinus.] 10
Ex hoc loco colligitur Romanam, Antiochenam, &
Alexandrinam tantummodo Eccleſias Patriarchales
appellatas, & habitas fuiſſe Apoſtoli Petri Sedes,
idem deſumitur ex *epiſt.*3. *Anacleti, in cap. ſacroſan-*
cta 22. *diſt.* Sed his non obſtantibus aſſerendum eſt
nunc poſt Romanam Eccleſiam quatuor eſſe præci-
puas, & veras Patriarchales Sedes, Conſtantinopo-
litanam ſcilicet, Alexandrinam, Antiochenam, &
Hieroſolymitanam, & hæc eſt communis omnium
antiquorum, & recentiorum ſententia, quam tenent
Hoſt. *in ſum. de auctoritate, & vſu pallij n.*4. Guilelm.
*in ſpeculo iuris lib.*1.*part.*1. *tit. de diſpenſat. in* §.8. *incip.*
*ſunt quoque, num.*1.*&* 2. Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib.*2.
art. 11. *&* 17. Zabarel. *in clem. in pleriſque, de elect.*
*quæſt.*8 *num.*9. Ioan. Monach. *in c. fundamenta, num* 6.
& *ibi* Archid. *num.* 8. *de elect. in* 6. Beroi. *in cap.*1.*n.*2.
de iudic. S. Antonin. *in ſum. part.* 3. *tit.* 20. *c.*4.*in princ.*
Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part.*4. *conſid.* 9. Betta-
chin. *de Epiſcopo in prælud. num.* 1. Ludouic. Gom. *in*
*cap. cùm in multis num.*92.*de reſcript. lib.*6. Paul. Orian.
in repet. l. 1.*n.*23.*ff. de officio eius, cui mandata eſt iuriſd.*
Gaſpar Valaſc. *in repet. l. imperium num.*100.*ff. de iuriſd.*
omn. iudic. Rebuff. *in concord. rub. de collationib. in* §. *ſi*
quis verò, verbo Patriarchalis, Ioan. Paul. Lancel. *in in-*
*ſtitut. Canon. lib.*1.*tit de Epiſcop. in* §. *Patriarcha*, Cuch.
*in inſtitut. maiorib. lib.*2.*tit.*7.*num.* 2. Marc. Mantua *in*
tract. de Concilio num. 79. Hieronym. Gig. *in tract. de*
*reſidentia Epiſcop cap. vlt. num.*8. Ioan. Selu. *de benefic.*
*part.*1.*quæſt.*2. *num.* 40. Guilelm. Redoan. *in tract. de*
ſimonia mentali part. 1. *cap.* 16.*num.* 2. Marc. Anton.
Marſil. *in tract. de Eccleſiaſt. redditib. p.*1.*cap.* 11.*n.*16.
Raimund. Ruff. contra Molinæum pro Pontif. Max.
*ſub num.*14.*pag.*75. Andr. Gammar. *in repet. Extrauag.*
Iulij III. de ſimoniaca Papæ electione n. 171.*& in tract.*
*de auctoritate Legati de Latere lib.*2 *tit. de variis Ordi-*
*nariorum nominib. num.*13. *&* 14. Lancellot. Conrad.
*in templo omnium iudic. lib.*2.*cap.*2.§.3.*num.*1.*& cap.*3.
*num.*4. Sebaſtian. Medic. *in tract. de legib. & ſtatut. p.* 1.
quæſt. 12. *num.* 1. Rodulph. Cupers *de ſacroſancta Ec-*
cleſia ad cap. oportebat 79. *diſt. in* §. *ad quem ſenſum n.* 16.
& in §. *patet num.*1. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic.*
lib. 2.*quæſt.*1.*num.*41. Anaſtaſ. Germ. *de ſacrorum im-*
*munit. lib.*3. *cap.* 1. *num.*1. Filliuc. *de benefic. tract.* 41.
*cap.*2.*n* 35. Quorum ſententia probatur expreſſis iu-
ribus, & in primis ex *c. antiqua, de priuileg. & ex c. gra-*
ne nimis, de præbend. & ex Extrauag. ſancta Romana,

de elect. inter communes, & in cap. renouantes, & in cap. diffinimus 21. diſt. & quampluribus aliis, vbi expreſsè
11 habetur Patriarchales Sedes quatuor tantùm eſſe, & ideò vbi in iure de Patriarchis fit mentio, veniunt tantùm quatuor hi principales, & non alij, vt dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat, verbo Patriarcha.*

12 Ad contraria verò reſtat vt reſpondeamus, & primò ad auctoritatem Iſidori *in præſenti*, dico quòd quamuis Sanctorum Patrum auctoritas in hoc volumine Decreti allegata potens ſit tanquam authentica ad deciſionem cauſæ allegari, hoc tamen intelligitur vbi Pontificia diſpoſitio cõtraria non apparet, vt reſoluunt plures ex Doctoribus per me citatis *in proœm. huius voluminis verſ. prima*; at cùm aduersùs B. Iſidori dictum aperta ſint iura, ideò contra illa, & receptam quãplurium Doctorum, quos *ſupra* citauimus, ſententiam, hæc B. Iſidori vti particularis Doctoris opinio, nihil concludere poteſt.

13 Nec etiam obſtat auctoritas Nicolai I. *ad conſulta Bulgarorum reſp. 92.* vbi apertè docet præcipuas Sedes Patriarchales veraciter illas tres tantùm eſſe, Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, quia reſpondetur Nicolaum *ibi* loquutum fuiſſe ſecundùm priora tempora, in quibus Eccleſia ſacroſancta, & Romani Pont. adhuc verè non aſſeoſerat electioni, & conſtitutioni Eccleſiarum Conſtantinopolitanæ, & Hieroſolymitanæ in veras Sedes Patriarchales, intelligendo ſecundùm ea, quæ dixi *ad cap. Conſtantinopolitana 22. diſtinct.*

14 *Archiepiſcopus Princeps Epiſcoporum.*] Ita Homobon de bonis *de humana vita ſtatib. part. 1. c. 6. verſ. hi dicuntur*, Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 33. q. 1. in princ.* Galganet. *de iure publico lib. 3. tit. 18. num. 1.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcop. part. 1. tit. 1. cap. 6. num. 10. & tit. 4. num. 1.* vbi *per totum illum tit. 4.* latè egi de præſtantia Archiepiſcopali.

15 *Metropolitanus à menſura ciuitatem*) Immo dicere debebat à Matrice ciuitate, vt aduertunt Couar. *practic. cap. 9. num. 2.* Fortun. *dialogo 6. num. 4.* Alciat. *lib. 2. diſpunct. c. 13. ad fin.* Gambar. *de officio Legati de Latere lib. 1. tit. de varijs Ordinariorum nomi. n. 34. & ſequent.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap. 1. num. 23.* Ego ipſe *d. cap. 6. n. 12. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*

16 *Epiſcopi autem Græcè, Latinè ſpeculatores.*] Hanc Epiſcopi etymologiam referunt, & ſequuntur Durand. *in ration. Diuinorum lib. 2. c. 11. à n. 1.* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij lib. 1. c. 4.* Greg. Lop. *l. 1. gloſſ. 1. tit. 5. part. 1.* Troc. *de vero cleric. lib. 1. cap. 13. num. 7.* Ioan. Altenſtaig. *in ſuo lex. verbo Epiſcopus.* Hieron. Gig. *in tract. de reſidentia Epiſcoporum cap. 1. à num. 1.* Anaſtaſius Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 8.* Azor. *inſtitut. moral part. 2. lib. 3. cap. 27. quaſt. 1.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 42. num. 18.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p. 1. tit. 1. cap. 2. à num. a* Mendoç. *lib. 1. Regum cap. 7 ſect. 2.* Fuit autem Epiſcopi nomen in Eccleſia antiquiſſimum, S. Auguſt. *de ciuitate Dei lib. 18. cap. 19.* Vaſq. *de Ordine diſp. 236. cap. 1. num. 112. & cap. 9. num. 101. verſ porrò*, Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 58. n. 8. & 9.*

17 *Ipſe & Pontifex Max. nuncupatur.*) Hoc eſt, maximus Sacerdos, ipſe namque efficit Sacerdotes, atque Leuitas, ipſe officia, & Eccleſiaſticos Ordines diſtribuit & diſponit, Durand. *d. cap. 11. num. 4.* Ego ipſe *d. cap. 2. num. 4.*

18 *Antiſtes Sacerdos dictus eſt quòd anteſtat*, Ita Durand. *d. cap. 11. num. 5.* Ego ipſe *d. cap. 2. num. 6.*

19 *Presbyter Græcè, Latinè ſenior.* Ita Troc. *de vero & perfect. clerico lib. 1. c. 11.* Vaſq. *de Ordine diſp. 236. cap. 9. num. 96. cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 2. lib. 16. cap. 8.* Galganet. *de iure publico lib. 3. tit. 23. num. 1.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 14. num. 7.*

Græcè Diaconi, Latinè miniſtri.] Referunt Durand. 20
in rationali diuinorum Offic. lib. 2. c. 9. Galganet. *d. lib. 3. tit. 25. num. 1.* Ego ipſe *d. alleg. 14. num. 6.* Mich. de Medina *lib. 1. de continent. cap. 13. & 25.*

Hypodiacones Græcè, quos nos Subdiacones dicimus.] 21
Referunt Durand. *d. lib. 2. c. 8.* Galganet. *d. lib. 3. tit. 26. num. 1.* Ego ipſe *d. alleg. 14. num. 3.*

Pſalmiſta à Pſalmis canendis vocari.) Referunt. Galganet. *d. lib. 3. tit. 30. num. 1.* Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 11.* 22
num. 8.

Lectores à legendo.] Ita Durand. *in ration. diuinorum* 23
lib. 2. cap. 5. Galganet. *d. lib. 3. tit. 20. num. 1.* Ego ipſe *d. part. 2. allegat. 11 num. 10.*

Acolyti Græcè, Latinè ceroferarij.) Ita Durand. *d. l. 2.* 24
cap. 7. Galganet. *d. lib. 3. tit. 27. num. 1.* Vaſq. *de Ordine diſp. 236. num. 27.* Ego ipſe *d. p. 1. alleg. 11. num. 12.*

Exorciſta ex Græco in Latinum adiurantes.) In Du- 25
rand. *d. lib. 2. cap. 6.* Galganet. *d. lib. 3. tit. 28.* Ego ipſe *d. allegat. 11. num. 11.*

Oſtiarij idem & ianitores.) Ita Durand. *d. lib. 2. c. 4.* 26
Galganet. *d. lib. 3. tit. 35.* Ego ipſe *d. p. 2. alleg. 11. n. 9.*

SVMMARIVM.

1 *Apoſtoli parem cum Petro acceperunt poteſtatem Eccleſiaſticam in totum Orbem, & in omnes ad quos Petrus habebat.*

2 *Petrus ſuper reliquos Apoſtolos Primatum, & principatum habuit, aliorùmque poteſtas Petri auctoritati ſubordinata fuit.*

3 *Epiſcopi in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt.*

4 *Epiſcopus parem poteſtatem habere cum Papa non eſt dicendum.*

5 *Apoſtolis Chriſtus quædam conceſſit tanquam pertinentia ad communes, & maximas Eccleſiæ commoditates, in quibus ſucceſſerunt Apoſtoli, alia verò conceſſa ſunt eiſdem tanquam priuilegia perſonalia, & in ijs minimè.*

6 *Primatus fuit à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus.*

Cap. In nouo. II. *Anaclet.*

Licèt omnes Apoſtoli parem cum Petro acceperint poteſtatem Eccleſiaſticam in totum Orbem, 1
& in omnes ad quos Petrus habebat, iuxta Matth. vlt. *Data eſt mihi omnis*, &c. iuncto ibi, *euntes ergo docete omnes gentes*, & Marci vlt. *Euntes in vniuerſum mundum*, immediatè à Chriſto Domino, vt comprobant Caiet *de auctorit. Papæ & Concil. cap. 3.* Sot. *in 4. diſt. 20. quaſt. 1. art. 3.* Victor. *relect. 1. ſect. 2. q. 1. num. 9.* Card. Bellarm. *de Romano Pont. lib. 4. cap. 23.* refragantibus aliis, vt ſunt Turrec. *lib. 2. cap. 54.* & Iacobat. *de Concil. lib. 10. art. 7.* minimè tamen inde negandum eſt Petrum ſuper reliquos Apoſtolos Primatum, & prin- 2
cipatum habuiſſe, aliorúmque poteſtatem Petri auctoritati ſubordinatam fuiſſe, vt multis explicat Victor. *d. q. 2. à num. 10.* Abb. *in cap. quàm grauis num. 3 de crim. falſi. & in cap. ex litteris num. 4. de exceſſ. Præ*
& confirmatur ex hoc text. ibi, *ipſúmque Principem eorum eſſe voluerunt*, vt aduertit Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap. 11. num. 34.* cum adductis per me *ad cap. ſacroſancta 22. diſt.* vbi ſimili verba explicaui, coronat text. *in cap. loquitur, cum ſeqq. 24. quaſt. 1.*

Quamuis

3 Quamuis autem Epiſcopos in Apoſtolorum locum ſucceſſiſſe probet text. *in præſenti, & in cap. quorum vices 68. diſt.* & Apoſtoli parem cum Petro habuerint poteſtatem ex dictis, non tamen indeque dicen-
4 dum eſt Epiſcopos parem habere poteſtatem cum Papa, ſicut inconſideratè protulit Stephan. à Gaëta *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1. in princ. num. 6.* prout illum refert Dionyſ. Paul. *dict. cap. 17. num.* 34. aduertere namque oportet tam Petrò, quàm reliquis Apoſtolis à Chriſto Domino quædam fuiſſe conceſſa tanquam pertinentia ad communes, & maximas Eccleſiæ commoditates, quæ ſanè poteſtas ordinaria cenſetur; alia verò conceſſa ſunt eiſdem tanquam priuilegia perſonalia, vt eſt illud Ioan. 14. *Ego orabo Patrem, & alium Paraclitum dabit vobis*; atque etiam illud Marci vlt. *Euntes in vniuerſum mundum*, ex qua auctoritate conſtat Apoſtolos non ordinariam in ſuis & particularibus Eccleſiis, ſed generalem in vniuerſalem Orbem, parémque cum Petro, atque ita extraordinariam poteſtatem accepiſſe; manet igitur inter hæc illa differentia; nam in priori poteſtate, ordinaria ſcilicet, quam Apoſtoli in ſingulas Prouincias ſibi demandatas acceperunt, ſucceſſerunt Epiſcopi, iuxta *dict. cap. quorum vices*, cum ſimilibus; in poſteriori verò poteſtate extraordinaria in vniuerſum Orbem cùm perſonale fuerit priuilegium, minimè; vt eleganter reſoluit Cano *de locis Theolog. lib. 6. cap. vlt. ad fin. verſ. præterea illud,* atque ita quamuis negemus Epiſcopos ſucceſſiſſe Apoſtolis in illa extraordinaria poteſtate ex modò dictis, negandum tamen non eſt in ſuis diœceſibus habere Epiſcopos pleniſſimam poteſtatem, vt omnia poſſint, exceptis nonnullis Pontifici reſeruatis, quæ poteſt Pontifex in vniuerſum Orbem, & probatur arg. text. *in cap. ad honorem, de auctorit. & vſu pallij*, & conſtat ex modò dictis, & ex his quæ Sot. *de iuſtit. lib. 10. quæſt. 1. art. 3. concl.* 1. & copioſè relati ab Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 32. §. 2. lit. B.* vide *in collect. ad c. ſacroſancta 22. diſt. num. 2.*

A Petro ſacerdotalis cœpit Ordo.] Intellige non de Ordine minorum Sacerdotum, ideſt, Presbyterorum, cùm Apoſtoli ſimul omnes in vltima Cœna fuerint ordinati Sacerdotes, ſed de Ordine maiorum Sacerdotum, ideſt, Epiſcoporum, qui à Petro dicitur incœpiſſe, nam ſolus Petrus à Chriſto fuit Epiſcopus ordinatus, cæteri autem Apoſtoli à Petro Epiſcopalem conſecrationem acceperunt, vt probant Turrecr. *in ſum. Eccleſ. lib. 2. c.* 32. Henriq. *in ſum.* vbi *de ſacram. Ordin. lib. 10. cap. 4. §. 2. cum ſeqq.* Card. Bellarm. *lib. 1. de Romano Pont. cap. 23.* vbi *in verſ. quid eſt ergo*, refert verba huius text. quicquid dicat Sot. *in 4. diſt. 24. q. 2. art. 1. concl. 2. verſ. vnum tamen.*

Voluerunt.] Intellige non de voluntate antecedente, ſeu eligente, ſed de voluntate conſequente, & acceptante, vt per Soar. *de legib. lib. 4. cap. 3. n. 9. ad fin.*

Quorum typum gerunt Presbyteri.] Intellige Presbyteros non propriè ſuccedere Diſcipulis LXXII. ſed ſolùm per ſimilitudinem, nam Diſcipuli illi non fuerunt Presbyteri, neque vllum Ordinem, aut iuriſdictionem à Chriſto ſuſceperunt, vt probat Card. Bellarm. *lib. 4. de Rom. Pont. cap. 25. verſ. denique.*

In gloſſ. *Pari*, ibi. *omnis Epiſcopus ſit par Apoſtolico quantum ad Ordinem, & rationem conſecrationis*, &c. Vult hæc gloſſ. Apoſtolos fuiſſe pares Petro eo tantùm modo quo Epiſcopi ſunt pares Pontifici, ſcilicet in ordine, & conſecratione, ſequitur Turrecr. *in ſum. de Eccleſ. lib. 1. cap. 74.* Verùm Soar. *de legib. lib. 4. cap. 3. num. 9. ante fin.* eum reprobat, quia de Apoſtolis conſtat fuiſſe etiam pares Petro in dignitate Apoſtolica, & conſequenter in vniuerſalitate iuriſdictionis in vniuerſum Orbem.

Barboſ. Collect. Tom. V.

In gloſſ. *Tu es Petrus.* Notatur ad hoc quòd Primatus à Domino anteque paſſionem ſuam Petro promiſſus, 6
Tibi dabo claues Regni Cælorum, poſt Reſurrectionem datus fuit cùm dixit, *Paſce oues meas*, vt per Nau. *de Indul. & Iubilæo, notab. 23. num.* 10. Mich. Aninyon. *de vnitate ouilis, & paſtoris, cap. 20. n. 7. &* 8. Blaſ. Nauar. *de ſacro Eccleſiæ principatu lib. 1. cap. 9. in verſ. poteſtas ſpiritualis*, quos refert, & ſequitur Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. c. 17. n. 29.*

Cap. Quamuis. III. *Gelaſ.*

Gelaſius Vrbis Romæ Epiſcopus omnibus Orthodoxis ſcribens relatus in hoc text. ait Primatum Romanæ Eccleſiæ non aliquam Synodum, ſed Chriſtum inſtituiſſe, quod ex eo colligunt Gregor. Lop. *l. 2. gloſſ. 2. tit. 5. part.* 1. Nau. *de Indulg. notab. 23. num.* 10. Guillelm. Roſæ *de Rege heretico excommunicando c. 8. num. 4.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 30. verſ. ſecundè obiicies, & lib. 4. cap. 11. §. deinde Pelagius*, Soar. *de legib. lib. 4. cap. 3. num. 10.*

Cap. Inferior. IV. *Nicol.*

Hic text. allegari ſolet ad hoc quòd Prælati inferiores non poſſunt diſpenſare in legibus ſuperiorum, & in pœnis earum, vt per Gregor. Lop. *lib. 5. gloſſ. al que huuieſſe deſcommulgado, tit. 5. part. 1. & lib. 7. gloſſ. 6. & 7. tit. 9. ead. part.* Cou. *de ſponſalib. p. 2. cap. 6. num.* 15. Duen. *reg.* 248. Anchar. *in cap. vlt. de conſuet. num. 5. verſ. octauo*, Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 22. art.* 8. Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 5. ſect. 4. num. 7. & diſp. 7. ſect. 4. num. 1. & diſp. 29. ſect. 1. n. 21. & de legibus lib. 6. c. 14. n. 4. & in defenſ. Fidei lib. 4. c. 8. n.* 15. Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 7. n.* 6. & vide poſita *in collect. ad c. cùm inferior, de maior. & obed.*

Cap. Denique. VI.

Minor à maiore benedicitur.] Vide S. Thom. *ſuper epiſtol. ad Hebræos*, Syluest. *verbo benedictio n. 1. poſt princip.* Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib. 4. cap. 39. num. 5. &* 6. Mendoç. *lib. 1. Regum cap. 2. num. 10. in expoſit. littera*, vbi explicat.

Quia Regnum Dei non poſſidebunt.] Notatur ad hoc quòd maledici Regnum Dei non poſſidebunt, vt per Greg. Lop. *l. 9. gloſſ. 5. tit. 7. part.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Marcellini, & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria, an ſit vera oſtenditur.*
2 *Marcellini hiſtoria licèt veritas eſſet indubitata, non tamen inde concluditur eum fuiſſe hæreticum.*
3 *Fidem negans metu tormentorum, licèt peccatum grauiſſimum committat, non tamen dicitur hæreticus, cùm non fecerit pertinaciter.*

Cap. Nunc autem. VII.

Veritatem hiſtoriæ Marcellini, & thurificationis, 1
quam fecit idolis, prout habetur *in hoc text.* comprobant Albertin. *in tract. de agnoſcend. aſſertionib. q. 30. num.* 6. Albert. Pigh. *lib. 4. de Eccleſiaſt. hierarch. cap.* 8. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 1. n.* 6. illam tamen negat Auguſtinus *de vnico Baptiſmo c.* 6. & nihil habere veriſimilitudinis, & auctoritatis præter eam, quam refert antiquitas, ſcribit latè Card. Baron. *annalium Eccleſiæ anno Chriſti* 303.

2 Et quamois huios hiſtoriæ veritas eſſet indubi-
tata, non tamen inde concluditur Marcellinum fuiſ-
ſe hæreticum, per ea, quæ latè dixi ad *cap. Anaſta-
ſius 19. diſt & ad cap. ſi Papa 40. diſtinct.* nam ſi bene
aduertatur, nihil aliud narrat hiſtoria illa præterquam
quòd ſæuiente maxima illa Diocletiani perſecutio-
ne, qua (diuturnior, vel immanior in Eccleſia nul-
la fuit, vt poſt Platinam eleganter deſcribit Card.
Baron. *anno Chriſti 392.*) cum minis inſtarent carni-
fices, vt thura Diis Pontifex adoleret, metu mor-
tis perterritus thurificauit, quo facto licèt pecca-
tum grauiſſimum admiſerit, ideóque ipſe ſua ſen-
tentia ſe è Pontificatu depoſuerit, vt habetur *in tom. 1.
Concil. pag. 187.* cùm potius omnia mala pati debue-
rit, quàm malo conſentire, ex reg. *cap ſacris de iis, quæ
vi, cum ſimilibus*; hæreticus tamen non fuit, cùm
3 non fecerit pertinaciter, in quo formalis ratio hæ-
reſis conſiſtit, vt in propriis terminis docent Albert.
in rub. de heret. lib. 6. quæſt. 13. à num. 67. Nau. *in man.
cap 11, num. 24. & in cap. humana aures 12. q. 5. in q. 3.
num.* 16. teſtantur communem Iud. Clar. *§. hæreſis n.* 3.
Tiber. Decian. *in tract. crimin. tom. 1 lib. 5. c* 18. *verſ.* 18.
Cardin. Bellarm *lib. 4. de Romano Pont. cap. 8. verſ. de-
cimus eſt Marcellinus,* Soar. *de Fide diſput.* 10. *ſect.* 6.
num. 11. *&* 14.

Confeſſus eſt.] Ergo errans in Fide, & redire volens ad Eccleſiam Catholicam tenetur agnoſcere, & confiteri in ſpecie, & in indiuiduo hæreſes, de quibus conuictus exiſtit, vt per Boër. *deciſ. 343. num. 1.*

In gloſſ. *Diocletiani.* ibi, *Nota ſimul duos fuiſſe Imperatores*, &c. De hoc an verum ſit, vel poſſit eſſe, vide Tiraq. *de iure primog. quæſt. 17. in 4. opin. num. 20. cum ſeqq.* latè Fulu. Pacian, *de probationib. lib. 2. cap. 35. num. 56. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Marcellinus.* ibi. *ſi quis enim præcipiat quòd corpus ſuum non ſepeliatur, hoc præceptum non eſt implendum*, &c. Ita Boër. *deciſ. 23. n. 6 & deciſ. 187. num.* 5. Roder. Xuar. *alleg. 1. num. 4. &* 12.

In ead. gloſſ. ibi, *quare iſti Epiſcopi non depoſuerunt Papam cùm eſſet confeſſus de hæreſi? dicit Hug. quia paratus erat corrigi.* Sequitur & laudat Caiet. *tract. 1. de auctor. Papæ cap.* 18. Soar. *de Fide diſp. 10. ſect. 6. n.* 11.

Cap. In tantum. IX. *Nicol.*

NIcolaus Papa *in epiſt. ad Imperatorem Michaëlem ſcripta anno Domini* 865. quam refert Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 10. anno Chriſti 865. num. 75. cum ſeqq.* & cuius particula ponitur *in præſenti text.* agit de Dioſcoro Antiſtite Alexandrino, qui auſus eſt in S. Leonem Romanum Pont. excommunicationis ſententiam iaculari. Fuit Dioſcorus creatus Epiſcopus Alexandrinus anno Domini 444. cuius hypocriſis diu latuit, homo turpiter facinoroſus, vt tradit Cardin. Baron. *to. 6. d. anno 444. n. 10. &* 33. vſurpare niſus eſt Antiochenæ Eccleſiæ iura. Tandem poſt longa ſcelera S. Leonem impiiſſimè excommunicauit, vt per eundem Baron. *anno Chriſti 449. num. 168. & ſeq.* & refert ſententiam in Dioſcorum latam, & promulgatam in Concilio Chalcedonenſi *anno 451. num. 68. &* 87. vbi *n.* 160. eius infeliciſſimam mortem narrat.

Distinctio XXII.

SVMMARIVM.

1 *Papa ordinauit, & inſtituit in primordio Orientalis Eccleſiæ dignitates, & alia beneficia Eccleſiaſtica.*

2 *Beneficia Eccleſiaſtica ſunt de iure Canonico, non Diuino inſtituta.*

3 *Papa iuris poſitiui conſtitutiones ad libitum tollere poteſt.*

4 *Papa in beneficialibus tanquam dominus beneficiorum poteſt quidquid voluerit immutare, extinguere, & priuare.*

5 *Theſauri omnes dignitatum Eccleſiaſticarum reconditi ſunt in Summo Pont.*

6 *Simonia in beneficiis ſolùm eſt de iure poſitiuo prohibita.*

7 *Primatus Romanæ Eccleſiæ eſt ſuper omnes alias.*

Cap. Omnes. I. *Nicol.*

PApam ordinaſſe, & inſtituiſſe in pri- 1
mordio Orientalis Eccleſiæ dignitates,
& alia Eccleſiaſtica beneficia, ait Ni-
colaus Papa I. relatus in hoc text. prout
referunt Ioan. de Selua *de benefic. p. 2. quæſt. 22. num.* 3.
Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 28. quæſt.* 3. Gon-
zal. *ad regul. 8. Cancel. §. 1. procem. num.* 2. ita Ec-
cleſiaſtica beneficia eſſe iure Canonico, non Diui- 2
no inſtituta reſoluunt Marſil. *de redditibus p. 1.
cap. 8. à princip.* Selu. *d. part. 1. q. 4. n.* 12. Moſcon. *de ma-
ieſtate militantis Eccleſiæ lib. 1. p 3. c. 1 pag.* 418. Azor.
inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 1. quæſt. 1. late Lotter. *de re* 3
benefic. lib. 1. q. 4. Vnde cùm Papa iuris poſitiui con-
ſtitutiones ad libitum tollere poſſit, ſecundùm Al-
bertin. *de agnoſc. aſſert. quæſt. 23. à num.* 30. Borgas *de
irregul. tit. de homicid. à num.* 3. Dionyſ. Paul. *de vera
quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap. 3. num.* 54. Ideò
nil mirum ſi poſſit in beneficialibus tanquam domi- 4
nus beneficiorum, quicquid voluerit, immutare,
extinguere, & priuare, iuxta ea, quæ dixi *in collect.
ad cap. 2. in princip. de præbend. lib.* 6. quia in Romano 5
Pontifice omnes theſauri dignitatum Eccleſiaſticarum
reconditi ſunt, vt obſeruant Mandoſ. *in reg. 6. Cancell.
quæſt. 3. num.* 2. Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch.
Sedium erect. cap. 10. num.* 79. Hinc etiam ſimoniam 6
in beneficiis ſolùm eſſe de iure poſitiuo prohibitam
aduertunt plures, quos refert, & ſequitur Nicol.
Garc. *de benefic. part. 1. cap. 1. à num.* 8. & eſt commu-
nis Canoniſtarum.

De Primatu Romanæ Eccleſiæ ſuper omnes alias, 7
de quo agit text. *in præſenti*, immorandum non eſt,
quia licèt fremant hæretici, inter Catholicos certiſ-
ſima eſt, & indubitata concluſio, plurimis anti-
quorum Canonum, & generalium Conciliorum de-
cretis confirmata, prout pleniſſimè comprobant Cor-
dub. *in quæſtion. lib. 4. quæſt. 1. art.* 2. Mandoza *quæſt. 4.
ſcholaſt. §.* 4. Turrecr. *de poteſtate Eccleſiæ lib. 2. cap.* 36.
Albertin. Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia lib. 3. cap.* 12.
Can. *de locis Theolog. lib. 1. cap.* 4. Card. Bellarm. *tom. 1.
de Romano Pontifice cap. 12. cum ſeqq.* Bannes *in 2. 2.
D. Thomæ quæſt. 1. art. 12. concl.* 5. Card. Toſch. *tom.* 7.
lit. R. concl. 363. Marr. *de iuriſdict. part. 1. cap. 13. num.
19 cum ſeq.* Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 2.
à num.* 19.

SVMMARIVM.

1 *Papa immediatè à Chriſto poteſtatem ſuam accipit.*

2 *Declaratur text. in cap. in nouo 21. diſt.*

3 *Cardinales ſunt cauſa vt Pontifex, quem eligunt, poteſtatem habeat, ſed ipſa à Chriſto immediatè dimanat.*

4 *Declaratur text. in cap. conſtitutiones, il 2. 96. diſtinct.*

Cap.

Cap. Sacroſancta. II. *Anaclet.*

1 PRobat hic tex. Romanum Pontificem immediatè à Chriſto poteſtatem ſuam accipere, conſonant *cap. 1. hac eadem diſtinct. cap. loquitur 24. quæſt. 1.* & pluribus fundamentis comprobat Capiſtran. *de auctorit. Papæ, & Concilij 1. part. 2. princ. à princip.* ſicuti etiam Romanam Eccleſiam Primatum accepiſſe non ab Apoſtolis, ſed ab ipſo Domino, per hunc text. tradunt Couar. *in reg. peccatum part. 2. §. 9. num. 5. verſ. quartò ratione*, Can. *de locis Theolog. lib. 6. cap. 1. verſ. decimo*, Burſat. *conſ. 109. n. 2. cum ſeqq.* & eſt veriſſima ſententia, adeò vt valde temerarium eſſet, & ſcandaloſum, multarúmque hæreſum fundamentum contrarium aſſerere, vt ſcribit Bannes *2. 2. quæſt. 1. art. 10.*
2 *dub. 2. verſ. præterea*. Non obſtat *cap. in nouo 21. diſt.* ibi, *ipſum, quem Principem ſuum eſſe voluerunt*, vbi videtur probare Petrum ab Apoſtolis immediatè poteſtatem accepiſſe, quia reſpondetur verbum illud, *voluerunt*, intelligendum eſſe de voluntate conſequente, idest, acceptante & approbante diſpoſitionem Chriſti Domini, non verò de voluntate antecedente, ſeu cauſante, vt benè, & latè explicant Soar. *de legibus lib. 4. cap. 3. num. 9. ad fin.* Turrecr. *de poteſt. Eccleſ. lib. 2. cap. 40.* vbi *cap. 41.* aduertit Romanum Pontificem à Conciliis accepiſſe poteſtatem ſecundariò, idest, declaratiuè, & executiuè, obediendo ſcilicet diuinæ ordinationi, ſedem illam honorando, vt caput, & matrem omnium Eccleſiarum. Nec etiam obſtat, quòd Pontifices à Cardinalibus eliguntur, iuxta *cap. licet, de elect. c. vbi periculum, eodem tit. lib. 6. Clem. ne Romani, eod. tit.* ac proinde ab illis poteſtatem accipere videntur, quia reſpondetur Cardinales perſonam Pontificis eligere, eámque determinare poteſtatem, quam
3 à Chriſto conferri fatemur, ac proinde Cardinales cauſam eſſe, vt talis Pontifex electus poteſtatem habeat, ſed tamen ipſam à Chriſto immediatè dimanate, vt latè explicat Turrecr. *dict. lib. 2. cap. 42.* & faciunt in ſimili quæ notantur *in l. vnum ex familia, §. ſed*
4 *ſi de Falcidia, ff. de legat. 2.* Nec denique obſtat *cap. Conſtantinus il 2. 96. diſt.* ibi, *deinde diadema, videlicet coronam capitis noſtri, ſimúlque phrygium, &c.* quia reſpondet Auguſtin. Triumph. *quæſt. 38. art. 3.* id feciſſe Imperatorem tanquam miniſtrum obſequentem, non vt auctoritatem præſtantem, iuuant verba eiuſdem *cap. Conſtantinus*, ibi, *tenentes frænum, &c.*

Et Apoſtolica Eccleſia.] Sicut Eccleſia Romana appellatur Apoſtolica, ita Summus Pontifex Epiſcopus Apoſtol. nuncupatur, vt per Gregor. Lop. *l. 3. gloſſ. 3. tit. 5. part. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Conſtantinopolitanæ ciuitatis Epiſcopum habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum.*

2 *Patriarchatus diuiſos fuiſſe in primo Conſtantinopolitano Concilio, qui teneant, referuntur.*

3 *Canon, ex quo deſumptus eſt textus in præſenti, fuit ſuppoſitus, adulterinus, ac falſus, ac proinde nullius auctoritatis exiſtit.*

4 *Conſtantinopolitanæ primæ Synodi tempore tres tantùm erant Patriarchales Eccleſiæ, quas B. Petrus fundauerat.*

5 *Romana Eccleſia Patriarchalis à principio fuit, quia ad eam iubente Domino ex Antiochia Cathedram ſuam tranſtulit Petrus.*

6 *Alexandrina Eccleſia ideò Patriarchalis inſtituta fuit, quia B. Petri nomine à Marco Euangeliſta eius diſcipulo conſecrata eſt.*

7 *Antiochia fuit prima B. Petri ſedes, ibidémque primùm Chriſtianorum nomen accepit initium.*

8 *Alexandrina Eccleſia, quare præcedat Antiochenam, oſtenditur.*

9 *Imperatoria Sedes ad Byzantium tranſlata, illud nomine ſuo, pluribúſque priuilegiis Conſtantinus exornauit, & non ſolùm Conſtantinopolim, ſed etiã nouam Romam appellari voluit.*

10 *Conſtantinopolitanus Epiſcopus priuilegium Patriarchatus conceſſit Innoc. III. in generali Concilio Lateranen.*

Cap. Conſtantinopolitanæ. III.

Ex Synodo Conſtantinopol.

COnſtantinopolitanæ ciuitatis Epiſcopum habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum, propterea quòd ſit noua Roma. Hæc ſunt formalia 1
text. verba, deſumpta ex *prima Synodo Conſtantinopolit. can. 5.* quæ nondum inſtitutionem dictæ Sedis Patriarchalis, ſed etiam primũ inter Patriarchales locum innuunt, ac declarant, & ideò hinc colligunt Socrates *in hiſtoria Eccleſiaſt. lib. 5. cap. 8. in fine*, Niceph. Calixtus *in ead. lib. 12. cap. 13.* inſtitutos, diui- 2
ſóſque fuiſſe Patriarchatus in primo Conſtantinopolitano Concilio, quod quidam videntur etiam ſentire, qui de Conſtantinopolitano Patriarchatu agentes aſſeruerunt illum fuiſſe in primo Conſtantinopolitano Concilio inſtitutum, vt ſunt Raymund. Ruffus in Molinæum pro Pontifice Maximo *ſub num. 8. pag. 62. in verſ. præterea cur, & ſub num. 19. pag 161. in verſ. cum quatuor*, Mich. Aninyon *de vnitate Ouilis, & Paſtoris cap. 18. num. 9.* Læl. Zech. *in tractat. de Sacrament. vbi de Sacrament. Ordinis cap. 1. verſ. octaua propoſitio, in fine.*

Verum licèt Cardin. Baron. *in annalibus Eccleſiaſt.* 3
tom. 4. ſub anno Chriſti 382. pag. 447. in verſ. ſed hic aduerte, & verſ. ſed feliciùs, ex Sozomeno explicauerit mentem dicti Conſtantinopolitani Concilij fuiſſe diſcernere Catholicos Antiſtites ab hæreticis, non verò Patriarchatus diuidere, atque inſtituere, tamen probatiſſimorum auctorum teſtimonio, ac fide obſeruatum fuit prædictum Canonem, ex quo deſumptus eſt text. *in præſenti*, ſuppoſitum fuiſſe, adulterinum, ac falſum, & tunc clanculùm editum abſque Romanæ Sedis, ſeu Legatorum eius approbatione, ideóque nullius eſſe momenti, fidei, & auctoritatis, vt ſatis patet ex *epiſtolis* Leonis I. Papæ 51. 52. & 53. quas allegat ſcholium ad ſupradictum Canonem *in 1. tomo Conciliorum pag. 734.* repetúntque doctiſſimi Decreti huiuſmodi emendatores *in ſcholio ad hunc text.* quos conſtat alios fuiſſe ab iis, qui ſcholia in tomos Conciliorum fecerunt, vt probat ſchol. *ad cap. argumentis 26. q. 5.* Quòd autem prædictus Canon ſuppoſitus fuerit, innuunt etiam qui aduertunt eodem vitio laborare Canonem 28. *ſeſſ. 16. Chalcedonenſis Concilij, & Canonem 36. ſextæ Synodi*, quibus idem, quod in hoc Conſtantinopolitano diſpoſitum videtur; hos enim Canones priuatis quorumdam Antiſtitum, aliorúmque inſolentium hominum præſumptionibus, abſque tamen aſſenſu Romanæ Sedis editas fuiſſe, teſtantur Franc. Torrent. *in tract. de poteſtate Papæ lib. 3. pag. 1 9. in verſ. ſequitur iam, & in tract. de actis veris ſextæ Synodi fol. 64. in verſ. ſequitur 36. Canon*, & Albert. Pigh quem allegat Melch. Cano *de locis Theolog. lib. 5. cap. fin. in verſ. nunc ſextum argumentum, & lib. 6. cap. 8. in reſp. ad vndecimum, verſ. huic loco*, Cardin. Baron. *in annalib. Eccleſiaſt. tom. 6. pag. 157. in verſ. conſidera lector, cum verſ. ſeq.*

4 Nam verum eſt à principio, & tempore dictæ primæ Synodi Conſtantinopolitanæ, tres tantùm Eccleſias Patriarchales fuiſſe, quas Beatus Petrus fundauerat, ſcilicet Romanam, Alexandrinam, & Antiochenam, quarum meminit text. *in c. cleros, verſ. Patriarcha 21. diſt.* Romanam, quia ad eam iubente Domino
5 ex Antiochia Cathedram ſuam tranſtulit Petrus, vt refertur *in cap. per venerabilem, verſ. ſanè, qui filij ſint leg.* & quia Petri, & Pauli glorioſo martyrio coronata eſt,
6 *cap. fundamentu, de elect. lib. 6.* Alexandrinam, quia B. Petri nomine à Marco Euangeliſta eius diſcipulo conſecrata eſt; Antiochenam, quia prima fuit Beati Petri
7 Sedes, & ideò eius nomine eam celebrat Eccleſia, ibidémque primùm Chriſtianorum nomen accepit initium, quæ omnia ex Anacleto ponit Gratian. *in c. ſacroſanctu. verſ. prima ergo ſedes, hac diſt.* & deducitur ex antiquiſſimo Nicæno Concilio *Can. 6.* refertur *in cap. mos antiquus 65. diſt.*

8 Ratio autem quare illo tempore Alexandrina Eccleſia præcedebat Antiochenam, cùm hæc erecta fuerit à Petro ante illam, quę eius nomine à Marco fuit inſtituta, ea eſt, quia præfectura Alexandrina, quæ Auguſtalis dicebatur ab Auguſto ſuo nomine inſignita magnificentia præ cæteris ab eodem fuit nobilitata, & ſex Ægypti Prouinciis, & vniuerſo eius Imperio ius dicebat, vt conſtat ex text. *in l. 1. ff. de officio Præfecti Auguſtalis*, quem diligenter exornat Card. Baron. *in martyrolog. die 20. Octobr. in B. Archenio*, meritò ſuperior erat præfecturæ Syriæ, ad quam Antiochia pertinebat, & conſequenter eadem conſideratione primus etiam honor poſt Romanam Eccleſiam eius Patriarchis à Summis Pontificibus datus eſt, vt explicat idem Card. Baron. *dict. tom. 1. pag. 310.* neque ſatis concludit alia ratio, quam *ibi* affert *anno Chriſti 46. pag. 407.* quæ etiam placuit Card. Bellarm. *tom. 1. de Romano Pōtifice, lib. 1. c. 24.* quòd Alexandrina primum obtinet locum poſt Romanam, quia eam Marcus Petri nomine erexit; non enim ideò ſequitur, quòd debuit præcedere Antiochenam, cui Petrus ipſe primò, & principaliter præfuit.

Poſtea ſuccedentibus temporibus hoc immutatum
9 fuit, & Regia, ſeu Imperatoria Sedes ad Bizantium tranſlata, quod nomine ſuo, pluribúſque priuilegiis Conſtantinus exornauit, & non ſolùm Conſtantinopolim, ſed etiam nouam Romam eſſe, & appellari voluit ideóque primum locum poſt Romanam ipſi Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ datum fuiſſe in dicto ſuppoſitu can. Conſtantinopolitani Concilij 1. dici cœpit, quod deinde in ſexta Synodo fuiſſe confirmatum colligi videtur ex *cap. renouantes, hac eadem diſt.* & ab eodem Iuſtiniano *in authent. de Eccleſiaſticis tit. in prin. verſ. ideòque ſancimus.* Et quamuis vſu Romanæ Eccleſiæ multo pòſt tempore hoc receptum non eſſet, nihilominus Epiſcopi Conſtantinopolitani Imperatorum freti potentia aſſertum illud priuilegium ſibi vſurpare contendebant, immò ſuperiores eſſe Romano Pontifice, vt ex Paulo Diacono, Platina, & aliis comprobat Raymund. Ruffus pro Pontifice *pag. 50. cum ſeqq.* & ſentit Card. Bellarm. *dict. lib. 2. de Romano Pontifice cap. 18. in fine ſecundi argumenti.* Denique pro bono pacis Innoc. III. in generali Concilio Lateranen. de quo *in cap. anti-*
10 *qua 23. de priuileg.* conceſſit idem priuilegium Conſtantinopolitanis Epiſcopis, vt aduertunt Patres, qui iuſſu Gregorij XIII. emendationi decreti præfuerunt, *in notis ad text. in præſenti*, qui etiam rectè aduertunt *in dict. capit. renouantes*, legendum eſſe, *ſimilia priuilegia, quæ ſuperior Roma habet, accipiat, nec non in Eccleſiaſticis rebus magnificetur vt illa*, quamuis in antiquis Codicibus legeretur *inferior Roma*, & non tamen *in Eccleſiaſticis rebus*, vt etiam antè benè aduerterat Anton. Auguſtin. *ad Decretum lib. 1. dialog. 9.*

Cap. Qua traditione. V. *Gelaſ. I.*

Gelaſius Papa I. *hic* ſcribens ad Fauſtum legationis Magiſtrum, de quo Card. Baron. *tom. 6. annal. anno Chriſti 493. n. 6. & 10.* agit de facto Acharcij, qui Alexandrinum & Antiochenum Patriarchas excommunicauit, de quo vide Baron. *d. tom. 6. anno Chriſti 493. à n. 10. vſque ad 21. & anno 482. num. 22. & anno 488. num. 37. & 38. & anno 471. num. 2.* vbi ait quòd fuit Epiſcopus Conſtantinopolitanus creatus anno Domini 471.

SVMMARIVM.

1 *Papa eſt ſuperior aliorum Patriarcharum.*
2 *Patriarchæ ad Summum Pontificem ſic ſe habent ſicut radij ad Solem, fluuij ad fontem, & rami ad radicem.*
3 *Dignitas omnis, ac poteſtas, quam habent omnes Patriarchæ ſimul habet ipſe ſolus dominus Papa.*
4 *Canon de octuaginta Nicæni Conc. ex Arabico habitus refertur.*
5 *Papa non habet ſolùm prælationem ratione loci aliorum Patriarcharum, verùm etiam veram maioritatem, ſupremámque poteſtatem.*
6 *Hæreticum eſt aſſerere Papam non eſſe Prælatum, ac ſuperiorem cæterorum Patriarcharum.*
7 *Canones, qui Trullani dicuntur, nulla Pontificis auctoritate probati fuerunt.*
8 *Declaratur text. in præſenti.*
9 *Pœna ex cauſa etiam abſque culpa diuino, & humano iudicio infligitur.*

Cap. Renouantes. VI.

Ex VI. Synodo.

EX hoc text. colligi videtur Conſtantinopolitanam Eccleſiam parem habere dignitatem cum 1
Eccleſia Romana, quod tamen ita crudè ſumptum prorſus eſt à veritate alienum; nam (quicquid dixerit impius ille Carolus Molinæus, dum ſcripſit Romanum Pontificem non eſſe ſuperiorem aliorum Patriarcharum, prout eum deteſtando refert Pius Raymundus Ruffus contra illum pro Pontifice Maximo, *ſub num. 8. pag. 19. in verſ. Primum*) ſicut radij ad Solem, fluuij ad fontem, & rami ad radicem, ſic ſe
habent Patriarchæ ad Summum Pontificem, quod 2
ex Beato Cypriano habetur *in c. loquitur 24. quæſt. 1.* & tangit Nauar. *de ſpolijs clericor. §. 2. num. 1. verſ. Papa ſuper mundi.* Quinimmò allegando S. Bernardum pulchrè dicebat Bald. *in l. reſcripta, num. 7. C. de precib.*
Imper. offer. quòd omnis dignitas, ac poteſtas, quam 3
habent omnes Patriarchæ ſimul, habet ipſe ſolùm Dominus Papa, quem refert, & ſequitur Caſſan. *in*
catalog. gloriæ mundi part. 4. conſid. 6. in fine. Vnde inter 4
octuaginta Canones Nicæni Concilij ex Arabico habitis *in can. 39.* ita habetur, *Conſideret Patriarcha, quæ Archiepiſcopi, & Epiſcopi eius in Prouinciis ſuis faciunt, & ſi quid reperiat, ſecus quàm oporteat, factum mutet, & diſponat, vt ſibi videbitur, ſiquidem ipſe eſt pater omnium, & illi filij eius, ſicque præeſt Patriarcha iis omnibus, qui ſub poteſtate eius ſunt, ſicut ille, qui tenet Sedem Romæ caput eſt, & Princeps omnium Patriarcharum, quandoquidem ipſe eſt primus ſicut Petrus,*

cui

cui data eſt poteſtas in omnes Principes Chriſtianos, & omnes populos eorum, vt qui ſit Vicarius Chriſti Domini noſtri ſuper cunctos populos, & vniuerſam Eccleſiam Chriſtianam, & qui cōtradixerit à Synodo excommunicetur. Hactenus Concil. & refert Alphonſ. Piſanus *lib. 3. in Nicænum Concilium.* habetúrque *tom. 1. Concil. pag. 554. & iterum pag. 584. cum ſcholio Franciſci Turriani.*

5 Super quo illud aduertere oportet quòd Romanus
Pontifex non ſic eſt habendus primus in ordine alio-
rum quatuor Patriarcharum, ſicut eſt Conſtanti-
nopolitanus reſpectu Alexandrini, & Alexandrinus
reſpectu Antiocheni, & Antiochenus reſpectu Hie-
roſolymitani, quia in illo non eſt ſola prælatio
ratione loci aliorum Patriarcharum, verùm etiam
eſt vera maioritas, ſupremaque poteſtas; vt contra
hæreticos aduertunt Franc. Turrian. *in ſchol. ad d.
can. 39. Nicæni Concilij*, Læl. Zech. *in tract. de Romano
Pontifice in hæreſi 3. in reſponſo ad* 17. Card. Bellarm.
*in controuerſ. Cathol. tom. 1. controuerſ. 3. lib. 2. cap.
8. verſ. argumentum tertium, & verſ. ſeqq.* in tan-
tum quòd hæreticum ſit aſſerere Papam non eſſe
6 Prælatum, ac ſuperiorem cæterorum Patriarcharum,
vt in terminis poſt S. Thom. contra errores Græco-
rum aduertit Paul. Gryſald. *in deciſionibus Catholicæ
Fidei, verbo Papa, num. 4. & 10. & verbo Patriar-
cha.*
7 Ad text. verò *in præſenti* multipliciter reſponderi
poteſt, & in primis auctoritatem illorum Canonum,
qui Trullani, aliàs ſextæ Synodi appellantur, proba-
tam, & certam non eſſe, neque legitima alicuius
Romani Pontificis fuiſſe auctoritate approbatam, vt
8 latè probauimus *ad cap. ſextam 16. diſt.* Sed meliùs
reſponderi in terminis huius text. vt ex ipſius verbis
conſtat, ſimilia priuilegia dari Epiſcopo Conſtantino-
politano poſt Romanum Pontificem, ad effectum vt
ad ipſum detur appellatio, & habeat alia iura Pa-
triarchalis Eccleſiæ, quæ commentat text. *in cap. an-
tiqua 23. in verſ. ſeruata, de priuileg.* & deducitur ex
cap. conqueſtus 9. quæſt. 3. ita tamen vt Romana Eccle-
ſia ſemper ſuperior maneat, vt ſatis conſtat ex verbis,
quæ refert Caranz. *in ſumma Conciliorum fol.* 269. ibi,
*æqualia priuilegia cum antiqua Roma vrbene obtineat,
& in Eccleſiaſticis negotijs, vt illa emineat ſecundus
poſt illam exiſtens*, atque ita ex iis, multiſque aliis re-
ctè concludit Card. Bellarm. *lib. 1. de Concil. cap.* 24.
nullo vnquam tempore ab vllo Romano Pontifice da-
tum fuiſſe Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ priuilegium
æqualitatis cum Romana, neque etiam primum lo-
cum poſt hanc obtinuiſſe, niſi poſtquam Romani
Pontifices ratum habuerunt, quod confirmat aucto-
ritate Nicephor. *lib. 17. cap. 9.* dum narrat Ioannem
Papam cùm Conſtantinopolim veniſſet rogatum à
Iuſtiniano, vt Epiphanio Patriarchæ Conſtantino-
politano aſſideret, non antea voluiſſe, quàm ſibi pro
prærogatiua Sedis Apoſtol. thronus ſuper Epipha-
nium collocatus fuiſſet.
9 In gloſſ. *Priuſquam.* ibi, *Sic ergo aliqua Eccleſia
priuatur iure ſuo, abſque culpa ſua, &c.* Notatur ad hoc,
quòd ex cauſa etiam abſque culpa diuino, & hu-
mano iudicio pœna infertur, vt per Couar. *lib. 2.
var. cap. 8. num. 1.* & alios citatos *in gloſſ. extrauag. vnic.
de pœn. Ioann. XXII.* & an & quando vnus ſine
culpa pro alio puniatur, vide Gammat. *deciſ.* 45. Cou.
var. lib. 2. cap. 8. num. 1. verſ. ſit prima, Anton. Gom. *tom.
2. var. cap. 2. num.* 51. Perez *l. 2. tit. 23. lib. 2. Ordin. pag.*
433. & dixi latè *in collect. ad reg. 19. & 22. de regul.
iuris lib. 6.*

Distinctio XXIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa electione vbi latè dictum ſit oſtenditur.*
2 *Tempore huius text. totum ius eligendi Pontificem Cardinalibus conceſſum erat, habita tamen & populi & Imperatoris aliqua ratione.*
3 *Alexander II. electus, & conſecratus fuit, nulla accedente Imperatoris auctoritate.*
4 *Gregorius VII. conſecrationem non admiſit, priuſquam miſſis ad Henricum Legatis illius quoque voluntatem exploratam habuit.*
5 *Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper forma, & ratione obſeruanda in electione ſui ſucceſſoris.*
6 *Cardinales olim tempore huius text. non omnes eligebant Summum Pontificem, ſed triplex ex eis conſtituebatur cœtus.*
7 *Electio tota Pontificis poſt diſpoſitionem huius text. redacta fuit ad ſolum Cardinalium Collegium.*
8 *Sedes Apoſt. ſi vacauerit tempore, quo generale Concilium legitimè fuerit congregatum, non ad ipſum Concilium, ſed ad ſolos Cardinales, eorúmque Collegium pertinet electio Papæ.*
9 *Papa vbi deponitur a Concilio, tunc ab eo deponente fit electio.*
10 *Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligendus eſt, ſi reperiatur idoneus.*
11 *Confirmatio non eſt neceſſaria electione Summi Pontificis.*
12 *Electio in quo loco fieri debeat, remiſſiuè.*

Cap. In nomine Domini. I. *Nicol. II.*

Nicolavs Papa II. *in Concilio Latera-
nenſi*, relatus à Gratiano *in præſenti*, decre- 1
tum fecit de electione Summi Pontificis, de
qua materia latè diximus *in collect. ad cap. licet, de
elect. in Decretalibus, & ad cap. vbi periculum, eodem
tit. lib. 6.* illud quoad præſentem text. aduertere opor-
tet quòd hic Nicol. II. ſtatuit vt Summi Pontificis 2
electio præcipuè à Cardinalibus perageretur, deinde
reliquus Clerus, ac populus ad eam comprobandam
accederet, ſaluo tamen, inquit, honore, & reueren-
tia Henrici, ac proinde iampridem illo tempore totū
eligendi ius Cardinalibus conceſſum erat; habita ta-
men & populi, & Imperatoris aliqua ratione, licèt
eodem Nicolao defuncto, electum, & conſecratum 3
fuiſſe Alexandrum II. nulla accedente eiuſdem Hen-
rici auctoritate notum ſit, cuius electionis quamuis
ille indignatus, & conuocato conuentu Baſileæ, Cu-
dolum Parmenſem Epiſcopum renunciaſſet Pontifi-
cem, attamen pacatus deinde animo poſt Alexandri
obitum electus fuit Gregorius VII. qui tamen conſe-
crationem non admiſit priuſquam miſſis ad Henricum 4
Legatis, illius quoque voluntatem exploratam habuit.
Ita referunt Campan *in diuerſ. iuris Canon. rub. 7. cap.
6. num.* 55. Iul. Lauor. *var. lucub. tom. 1. tit. 4. cap. 5.
num.* 10.

Decernent de electione, &c.] Ergo Papa poteſt face- 5
re conſtitutionem ſuper forma, & ratione obſeruanda
in electione ſui ſucceſſoris, vt per Flamin. Pariſ. *de re-
ſignat. benefic. lib. 2. quæſt. 2. num.* 13. Iul. Lauor. *dict.
tom. 1. tit. 4. cap. 3. num.* 13. Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib.
5. quæſt. 2.*

In primis Cardinales Epiſcopi, &c.] Olim non 6
omnes Cardinales in vim huius decreti Nicolai II.
tunc temporis eligebant, ſed triplex ex eis conſti-

tuebatur cœtus, primò namque eligebant Epiſcopi Cardinales, ſecundò Presbyteri Cardinales, tertiò Diaconi Cardinales, & enumerabantur voces Cardinaliũ non ſingulariter, ſed tantum illa tria corpora, ſicut referunt Alban. *de Card. q.* 11. Gambar. *in Bull. Iuly II. num.* 195. Iul. Lauor. *dict. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 5. *num.* 9, vbi ſubit hodie paria eſſe omnia vota, & enumerari per capita, non per corpora.

7 *Sicque reliquus Clerus, & populus*, &c.] Licèt olim tempore huius text. electio Romani Pontificis fieri non poſſet à ſolis Cardinalibus, ſed adhibere oporteret totius Cleri, & populi conſenſum, vt habetur in hoc text. poſtea tota Pontificis electio ad ſolum Collegium Cardinalium redacta eſt, *cap. licet* 6. *de election. cap. vbi periculum, eodem tit. in* 6. *Clemen. ne Romani, eodem tit.* Cardin. Turrec. *de poteſt. Eccleſ. lib.* 2. *c.* 43. Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *de Cleric. lib.* 1. *cap.* 9. *cum ſequentib.* Paleoth. *de conſultat. Sacri Palaty part.* 3. *quæſt.* 4. *verſ. & eo magis*, latè Burſat. *tom.* 2. *conſ.* 116. *num.* 6. *&* 7. *& à princ. & conſ.* 108. *à princ.* & omninò

8 *à n.* 18. notabiliter amplians poſt Card. Iacobat. Selnam, & alios etiam ad caſum, in quo Apoſtolica Sedes vacat tempore, quo generale Concilium legitimè fuerit congregatum, adhuc enim non ad ipſum Concilium, ſed ad ſolos Cardinales, eorúmque Collegium pertinere electionem ibi comprobat, & facto ſeruatum fuiſſe in electione Leonis X. tempore vlti-

9 mi Lateranenſis Concilij atteſtatur. At verò vbi Papa deponitur à Concilio, tunc ab eo deponente fit electio, & non ſpectat ad Collegium Cardinalium, & hoc ſibi placere ait Alb. *in dict. cap. licet, in vlt. vocab. verſ. ſed aduertere*, & proſequitur Barbat. *in d. Clem. ne Romani, in §. ſanè*, & Apertè *in conſ.* 82. *ſub numer.* 10. *verſ. & vlterius ad prædicta, vol.* 4. nec ab hoc recedere abſolutè videtur Marian. ſen. *in cap. ad petitionem, num.* 7. *de accuſat.*

10 *Eligatur autem de ipſius Eccleſiæ gremio.*) Ergo Romanus Pontifex ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligendus eſt, ſi reperiatur idoneus, de quo tamen vide Sot. *lib.* 4. *de iuſtit. q.* 6. *art.* 2. *ad* 5. Auguſtin. Triumph. *de electione Papæ quæſt.* 5. *art.* 6. Mandoſ. *ad regul.* 13. *Cancellar. q.* 8. *num.* 23. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap.* 5. *q.* 6. Iul. Lauor. *d. tit.* 4. *cap.* 12. *num.* 7. *cum ſeqq.* Vide latè ad *cap. oporteat, num.* 1. *diſt.* 79.

11 *Inthronizari non valeat.*) Ergo poſt electioné Summi Pontificis non eſt neceſſaria inthronizatio, ſeu confirmatio, quia ſtatim ac electus fuit, verus eſt Papa, & ius habet adminiſtrandi, vt gloſſ. *in præſenti, verbo diſpenſandi* & cum ea concordant *hic* Bellam. *ſub n.* 7. 11. *&* 12. Turrec. *ſub num.* 16. *&* 17. Gemin. *num.* 10. *&* 11. Card. Alexandrin. *prope n.* 65. & notant Lancell. Conrad. *in templo omnium iudicum lib.* 2. *cap.* 1. *de Pontif. Maxim.* §. 1. *q.* 1. *in* 11. *ſpeciali*, Campan. *dict. rub.* 7. *cap.* 6. *num.* 57. Iul. Lauor. *dict. tit.* 4. *cap.* 12. *n.* 19. Ratio eſt, quia confirmatio electionis per ſuperiorem fieri debet, Papa autem nullum in terris habet ſuperiorem, Ioan. in Pariſ. *de renunciatione beneficiorum, lib.* 7. *quæſt.* 2. *num.* 1. *&* 2.

12 In gloſſ. *Fieri in Vrbe*. ibi, *& ſi alibi fit electio quàm in loco ad hoc determinato, electio eſt nulla.* Hæc gloſſa in hoc ſuo dicto reprobatur, quia locus Pontificiæ electionis, licèt adſit in Palatio Apoſtolico, in quo Conclaue fieri ſolet, & cellulas parari, non eſt de ſubſtantia, ſiquidem alibi facta electio non inualidatur, ita tenent *in præſenti* Archid. *num.* 17. Bellam. *num.* 11. Gemin. *num.* 16. Turrec. *circa num.* 18. & Card. Alex. *col.* 6. *prope fin. ſuper gloſſ. verbo in Vrbe*, & hoc etiam tuentur *in d. cap. vbi periculum, de elect. in* 6. Archid. *col.* 2. *in princip.* Ioan. Andr. *ſub num.* 4. Butr. *n.* 12. Gem. *in* § *hoc ſacroſancte n.* 5. quos refert & ſequitur Campeg. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 7. *cap.* 6. *num.* 55. & iuxta hanc opinionem audiui dicere dum vacabat Sedes per obitum Gregorij XV. de menſe Iulij 1623. quòd Illuſtr. DD. Cardinales vt pernicioſum aërem Vaticani tempore illo æſtiuo vitarent, inclinabant Conclaue fieri in monaſterio S. Mariæ ſupra Mineruam, ſed hoc non fuit effectu mancipatum, quia vidi illos intrare Conclaue factum in Palatio Vaticani, quod fortè in cauſa fuit, vt plus Cardinales, & plurimi conclauiſtæ illo anno morbo correpti morerentur. Quid autem faciendum ſi Romanus Pontifex extra Romanam Vrbem decedat, decidit text. *in d. cap. vbi periculum* §. *porrò, & in Clem. ne Romani* §. *ſanè, eod. tit. de elect.* & Clemens VII. *in ſua conſtit. incip. Cùm chariſſimus, ſub Dat. Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ* 1528. *Pridie Nonas Octobris, Pontificatus ſui anno VI.*

Cap. Qui Epiſcopus. II.

QVomodo autem ſit examinandus, qui in Epiſcopum eligitur, & quibus qualitatibus, & virtutibus prædirus eſſe debeat, latè dixi *in meo tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 6. *& tit.* 2. *per totum.* & de hac etiam materia agunt Bertachin. *de Epiſcopo lib.* 2. *part.* 1. *ex num.* 1. *cum multis ſeqq.* Bernardin. Roſignol. *de diſciplina Chriſtiana perfectionis lib.* 5. *cap.* 23. *eſſi Epiſcopi*, Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib.* 2. *cap.* 6. *ex num.* 1. Guilelm. Roſæ. *de Rege excommunicando cap.* 6. Ioan. Mariana *lib.* 3. *de Rege cap.* 1. *ad fin. & cap.* 2. Sottomaior *in commentar. epiſt.* 1. *ad Timoth. c.* 3.

In gloſſ. *Per conditionem*. ibi, *æquè ad bonum & malum*, &c. Quomodo autem mala opera ſolùm in liberum hominis arbitrium, bona verò, & ſupernaturalia in Dei gratiam refundantur, vide latè Soar. *de gratia lib.* 1. *cap.* 21. *num.* 1. *& cap.* 8. *num.* 4. *& cap.* 26.

In gloſſ. *Non per conditionem*. ibi, *per id quotidie meretur.* Contra hanc gloſſ. tenendum eſt Beatos iam non eſſe in ſtatu merendi, cum Soar. 3. *part. de Gratia, lib.* 12. *cap.* 15. *&* 34.

Cap. His igitur. III. *Iſid.*

ISidorus *de Eccleſiaſticis officys lib.* 2. *cap.* 2. relatus *in hoc text.* agit qualis eſſe debeat clericorum conuerſatio, de quo vide Greg. Lop. *l.* 17. *gloſſ.* 1. *cum ſeqq. tit.* 5. *part.* 1. Repert. Inquiſit. *verbo clericus, verſ. item de vita clericorum*, vbi verba text. refert.

Amorem pecuniæ.) Inordinatum ſcilicet, vt intelligit S. Thom. 2. 2. *q.* 118. *art.* 1. An & quando amare pecunias ſit peccatum mort. vide Ioan. Royard. *in homil. ad illud* Lucæ 19. *Zachæus princeps publicanorum, & ipſe diues*, Pined. *lib.* 7. *de rebus Salomonis c.* 13.

In gloſſ. *Pro beneficys*. ibi, *In omnibus ſacramentis committi ſimoniam, niſi in matrimonio.* Immo dicendum matrimonium quatenus Sacramentum vendi non poſſe, vt per Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *de ſimon. cap.* 10. *num.* 8.

Cap. Epiſcopus. VII. *Concil. Carthag.*

QVo pacto fiat Epiſcopi conſecratio, decernit text. *in præſenti*, & nos latè diximus *in tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5. & *ibi citatis adde* Azor. *inſtit. moralium part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 30. *q.* 3. Andr. Piſcara *in praxi cærem. lib.* 1. *ſect.* 10. *cap.* 4. Vaſq. *de Ordine diſp.* 243. *cap.* 5.

In gloſſ. *Codicem*. ibi, *nullus ſolus*, &c. Notatur ad hoc quòd nullus Epiſcopus per ſe ſolum conſecrat electum

electum, ſed omnes tres ſimul; ſed verius eſt vnum Epiſcopum totam conſecrationem efficere, alios verò adiutores eſſe, vt per Sylueſt. *verbo conſecratio* 1. *q.* 1. Azor. *d. cap.* 30. *q.* 3.

In ead. gloſſ. ibi, *non autem credo quòd liber ſit de ſubſtantia conſecrationis.* Notatur ad hoc, quòd ad ſubſtantiam conſecrationis non pertinet, vt Epiſcopi teneant Euangelij Codicem ſuper caput Epiſcopi, qui conſecratur, vt per Azor. *dicta quaſt.* 3. *verſ. deinde quatuor*, quamuis Sylueſt. *verbo conſecratio num.* 1. oppoſitum docere videatur.

Cap. Presbyter. VIII.

De materia & forma conſecrationis Presbyteri, vide S. Thom. *in* 4. *diſt.* 24. Henriq. *in ſum lib.* 10. *cap.* 6. Cardin. Bellarmin. *lib.* 1. *de ſacramento Ordinis cap.* 9. qui aiunt materiam in illo qui ſacerdotio initiatur integram ex pręcepto eſſe traditionem Calicis cum vino, & patenæ cum Hoſtia, dicitur tamen promotus accipere characterem, quamuis Calix vino careat, vt per Henriquez *d. lib.* 10. *cap.* 6. §. 1. ſed meliùs contrarium ſuſtinent Ledeſma *in ſum. tom.* 1. *ſub tit. de Sacram. Ordin. cap.* 3. *verſ. la tercera dificuldad*, Campan. *in diuerſ. iuris Can. rub.* 2. *n.* 17. Villalob. *in ſumm. tratado* 11. *diffic.* 4. *n.* 1. In Pontificali Romano quinque munera Presbytero aſſignantur, videlicet, offerre, benedicere, præeſſe, prædicare, & baptizare, quæ ſigillatim explicat Vaſq. *de ſacramento Ordinis diſput.* 236. *cap.* 10. *num.* 106. *cum ſeqq.* vbi *n.* 110. agit an hæc munera attento iure diuino Presbyteris conueniant. Presbyteri vnde dicantur, vide poſita *in collect. ad cap. cleros num.* 19. *diſt.* 21.

Cap. Eccleſiaſtica. IX.

Ex Conc. Brach. III.

In Concilio Bracharenſi III. *cap.* 3. legitur, vt omnis Sacerdos, cùm ordinatur, oratio, vtroque humero ambiatur, vnde colligitur Sacerdotes debere vti orariis propter differentiam ſacerdotalis dignitatis, ſecundùm Stephan. Gratian. *diſceptationum forenſium cap.* 298. *num.* 54. *cum ſequentibus*; & ideò orarium ita dicitur, quia ferè in ſingulis orationibus Presbyter eo vtitur frequentius, quam aliis ornamentis, vt per Turrecrem. *hîc num.* 3. *&* 4. Alia de orario dixi *ad cap. monacho* 27. *q.* 1. vide *ibi*. Et ideo colligitur ex hoc text. Sacerdotem non debere ſumere Euchariſtiam ſine ſtola, quando Miſſæ ſacrificium non facit, aliàs peccatum mortale contrahit, vt per Henriq. *in ſum. lib.* 8. *cap.* 44. §. 3. *lit. N.* Nald. *in ſum. verbo Miſſa n.* 16. *& verbo Sacerdos n.* 6. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico part.* 1. *tract.* 4. *cap.* 14. *qu.* 106. Sed contrarium tenent Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 28. *quaſt.* 12. Pirbigian. *in* 4. *tom.* 1. *diſt.* 13. *quaſt.* 1. *art.* 5. *in fine*, Gauant. *in comment. ad rub. Miſſal. tom.* 1. *p.* 4. *tit.* 8. *n.* 7. Diana *reſol. moral. p.* 2. *tract. de celebr. Miſſar. reſol.* 29. putant enim huiuſmodi decretum eſſe vſu abrogatum.

In gloſ. *Ceruicem.* ibi, *ſi Sacerdos legit Euangelium, nunquid vtetur ſtola ſecundùm quod Diaconus*, &c. Notatur ad hoc quòd quando quis eſt ſimul Doctor, & miles, ſi actus, quos exercet, ſint militares, debet vti veſtibus militaribus: ſi autē ſint doctorales, doctoralibus vti debet, ſemota tamē conſuetudine, vt per Rom. *ſing.* 361.

Cap. Communis filius. X. *Greg.*

Gregorius ſcribens Aregio Epiſcopo Francorum *libr.* 7. *epiſt.* 111. ait ne Epiſcopis, aut Diaconis permittatur abſque Apoſt. licentia Dalmaticis vti; ratio erat, quia Dalmatica erat inſigne Diaconorum Romanæ Eccleſiæ, & interdum pro magno priuilegio concedi ſolitum alicuius nobilis Eccleſiæ Diaconis, vide Durand. *in ration. diuinior officior. lib.* 3. *c.* 11. *num.* 8. Stephan. Durand. *de ritib. Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 24. *cum ſeqq.* & *ibi* diſputat, quis fuerit primus Pontifex qui vſum Dalmaticarum inſtituerit, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 8. *anno Chriſti* 598. *verſ. hoc regulariter, & anno* 604. *verſ. Dalmaticam quidem.* Dalmatica dicta eſt à Dalmatis Græciæ prouincia, in qua primùm texta fuit. Iſidor. *lib.* 19. *etymolog. cap.* 22. Raban. *de inſtit. cleric. lib.* 7. *c.* 20. Cæli. *lect. antiq. lib.* 16. *cap.* 10.

Cap. Diaconus. XI.

Qualiter ordinetur Diaconus refert Gratianus *in preſenti*, deſumens ex Concilio Carthaginen. IV. *cap.* 4. & tradunt Viuald. *in candel. aureo part.* 1. *tit. de Sacram. Ordin. num.* 28. Henriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.* 8. §. 1. *&* 2. *& cap.* 13. §. 2. *&* 3. Ægid. de Conink *de Sacram. Ordin. diſput.* 10. *dub.* 7. *num.* 68. Iſidor. Moſcon. *de maieſt. milit. Eccleſ. p.* 1. *lib.* 1. *c.* 1. *de Ordine pag.* 382. *cum ſeqq.* ſed & quales, & in qua ætate ſint ordinandi, legitur in Concilio Tridentino *ſeſſ.* 23. *de reform. c.* 12. *&* 13. & latè dixi *de officio, & poteſtate Epiſcop. part* 2. *alleg.* 16. Diaconi officium eſt publicè legere Euangelium in Eccleſia, & miniſtrare in Sacrificiis, verbum gentibus prædicare, & Sacerdotibus in ſacris Eccleſiæ actibus deſeruire, ad quos actus omnes alij, qui attribuuntur huic Ordini, redduntur, ideò illi aſſignatur liber Euangelij, & ſtola in modum iugi, altera tantummodò eius humero iniecta. Colliges hæc ex Crepet. *in ſum. Eccleſiaſt. diſcipl. verbo Diaconus*, Vaſquez *tom.* 3. *in* 3. *part. diſput.* 236. *cap.* 4. *cum ſequentibus.* Iacob. de Graff *in aureis deciſionibus part.* 2. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 7. Rodulph. Cupers *in repet. cap. oportebat* 79. *diſt. in rubr. Diaconatus inſtitutum, artic.* 1. *num.* 38. Petr. Greg. *ſyntagm. iur. part.* 2. *lib.* 16. *cap.* 7. Vaſq. *de Sacram. Ordin. diſp.* 236. *cap.* 7. *&* 8. Mich. de Medina *lib.* 1. *de continent. cap.* 28. *cum ſeqq.* Læl. Zech. *de Sacram. tit. de Sacram. Ordin. cap.* 1. *pag.* 668. *ante fin. col.* 1. Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſ. lib.* 2. *c.* 23. *num.* 3. Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prelud. n.* 290. Homobon. de Bonis *de humana viſa ſtatibus p.* 1. *c.* 19. *in princ.* Molfeſ. *in ſumma Theologia moralis tract.* 2. *cap.* 9. Galganet. *de iure publico lib.* 3. *tit.* 25. De officio Diaconi in Miſſa ſolemni, & proceſſionibus, & dum miniſtrat Epiſcopo cùm ſolemniter celebrat, latè agit Andr. Piſcara Caſtaldus *in praxi caremon. lib.* 1. *ſect.* 7. *cap.* 5. 6. *&* 7. Vnde autem dicantur Diaconi, vide poſita ad *cap. cleros num.* 20. *diſt.* 21.

SVMMARIVM.

1 *Subdiaconus cùm ordinatur patenam de manu Epiſcopi accipit vacuam, & calicem vacuum.*

2 *Calix vacuus cum patena Subdiacono in eius ordinatione porrigitur, cuius traditione perficitur ordinatio.*

3 *Calix licèt conſecratus non ſit, Subdiacono valide in eius ordinatione porrigitur.*

Cap. Subdiaconus. XV.

Ex Concil. Carthagin.

Svbdiaconus cùm ordinatur, quia manus impoſi- 1
tionem non accipit, patenam de manu Epiſcopi
accipit

accipit vacuam, & Calicem vacuum: de manu verò Archidiaconi accipit vrceolum cum aqua, manile, & manutergium; hactenus Concil. Carthagin. IV. *cap.5.* quod refert Gratian. *in præſenti.* Vnde pro ma-
2 teria porrigi Subdiacono in eius ordinatione Calicem vacuum cum patena, cuius traditione perficitur ordinatio, tradunt Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part.2.lib.1. cap.9. num.6.* Rodulph. Cupers *in repet.cap.oportebat 79.diſt.in §.Subdiaconatus Ordo art.1.* Vaſq. *tom.3. in 3. part. diſput. 236. cap. 3.* Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis tract.2. cap.8. num. 14. & 15.* Paul. Comitol. *reſp.moral.lib.1. quæſt.52.* Galganet. *de iure publico lib.3.tit.26.num.1.* Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. in prælud. 288. & ſeqq.* vbi addit onus eſſe pertinens ad hunc Ordinem ad Sacrificium deferre vinum, & aquam in vrceolis, Diaconis adminiſtrare, & manile, & manutergium tenere, & pro lauandis ante Altare manibus, Sacerdotibus aquam præbere.

3 *Et Calicem vacuum.*] Licèt conſecratus non ſit, vt poſt Sot. Martin. Ledeſm. & Emman. Sa reſoluit Henriq. *in ſum.lib.10.cap.5. in commento lit.F.& cap. 8.§.3.* Contra Syluestr. *verbo ordinatio 2.§.4.verſ.3.* Fornar. *de Ordine cap.1.§.6.ad fin.* Molfeſ. *d.cap.8 num.23.* Homobon. de Bonis *de humana vita ſtatib.p. 1 cap.19.verſ. Subdiaconi.* Ratio eſt, quia nullo iure conſtat neceſſariam eſſe Calicis conſecrationem ad eſſentiam Sacramenti, tum quia ſicut validè confici poteſt Sacramentum in Calice non conſecrato, ita validè conferri poteſt character Ordinis per traditionem Calicis non conſecrati; attentè tamen inuigilandum eſt ab Epiſcopo ne Calice non conſecrato vtatur, cùm non ſine maxima cauſa conſtitutum ſit, vt Calices conſecrentur, & non niſi à perſonis ſacris tractentur, *cap. in ſancta de conſecrat. diſt. 1.*

In Pontificali Romano hæc munera Subdiacono aſſignantur, aquam ad miniſterium Altaris præparare, Diacono miniſtrare, pallas Altaris, & Corporalia abluere, Calicem & patenam in vſum Sacrificij eidem offerre, oblationes populi ſuſcipere, & ſupra Altare ponere, licèt tria tantùm officia Subdiacono aſſignent Raban. *lib. 1. de inſtitut. cleric. cap. 8.* Alcuin. *lib. de diuinis officiis cap. 35.* Eatenus verò dicitur Subdiaconus diuinis Sacramentis inſeruire, quatenus ſacra vaſa, lintea, panem, & vinum ad venerabile Euchariſtiæ Sacramentum præparat, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib.30. tract.1 num.13.* Ægid. de Coninck *diſput.20. dub.3.* Bouer. *de Republ. Eccleſiaſt. part.2. lib.2. cap. 10. verſ. ex his planè, pag. 376.* Vaſq. *diſput. 136. cap. 2. cum ſeqq.*

Manus impoſitionem, &c.] Notatur ad hoc quòd Subdiaconus non accipit impoſitionem manus, vt per Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 8. §. 2. lit. K.*

De manu Epiſcopi.] ergo de eſſentia Sacramenti requiritur quòd ordinatus tangat inſtrumentum ſibi porrectum ab Epiſcopo, vt per Syluestr. *in ſum. verbo Ordo 2. quæſt. 5. verſ. tertio,* Nau. *in man. cap. 22. num. 17.* Sot. *in 4. diſt. 24 quæſt. 1. art. 3. verſ. vnum autem,* Viuald. *in candel. aureo p. 1.* vbi *de Sacram. Ordinis n. 21.*

Cap. Acolytus. XVI.

ACOlytus cùm ordinatur, ab Epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat, ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo, vt ſciat ſe ad accendenda Eccleſiæ luminaria mancipari, accipiat & vrceolum vacuum ad ſuggerendum vinum in Euchariſtiam Sanguinis Christi. Hactenus Concil. Carthaginen. IV. *cap. 6.* quod refert Gratianus *hic.* Vnde colligitur materiam huius Sacramenti eſſe cereum extinctum ſimul cum vrceolis vacuis, ſicuti tradunt S. Thom. *in 4. diſt. 24. q. 2. art. 3. verſ. Acolytorum Ordo,* Viuald. *in candel. aureo part. 1.* vbi *de Sacram. Ordinis num. 15.* Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 9. §. 1.* Vaſq. *tomo 3. in 3. part. diſputat. 236. num. 29. & 30. & diſput. 237. ſub num. 32. verſ. cæterùm,* Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis tract. 2. cap. 7. num. 10.* Filliuc. *tract. 9. num. 19 & 51.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p. 2. alleg. 11. num. 8.* Galganet. *de iure publico, lib. 3. tit. 27. num. 2.*

Huius autem munus eſt candelabra, luminaria, & vrceolos ad aram deponere, & portare, ac neceſſaria pro Euchariſtiæ miniſterio Subdiaconis præparare. Vide S. Thom. *d. art. 3. ad 6.* Greg. Lop. *lib. 11. in princ. tit. 6. part. 1.* Troc. *de vero & perfecto clerico, lib. 1. cap. 19. num. 10. in princ.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p. 2. lib. 16. cap. 6.* Stephant. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib. 2. cap. 23. num. 8.* Card. Bellarm. *de Clericis cap. 12. verſ. quartus Ordo,* Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus p. 2. lib. 1. cap. 9. num. 6.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 2. cap. 2. num. 8. & lib. 3. cap. 3. num. 56.* Rodulph. Cupers *in repetit. c. oportebat. 79. diſtinct. in tit. de Acolytis,* plures refert Carolus de Graſſis *de effectibus clericalibus, in prælud num. 287.* nouiſſimè Andr. Piſcara Caſtald. *in praxi cæremon. lib. 1. ſect. 4. cap. 1 cum ſeqq.* Acolytorum etymologiam habes *ad cap. cleros num. 24. diſtinct. 21.*

SVMMARIVM.

1 *Exorciſta cùm ordinatur accipit de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi.*
2 *Liber exorciſmorum in ordinatione Exorciſtæ traditur pro materia; & pro forma, verba ab Epiſcopo proferenda.*
3 *Exorciſtæ officium quod ſit, oſtenditur.*
4 *Exorciſtis cauendum eſt ne cum dæmone iocentur.*

Cap. Exorciſta. XVII.

EXorciſta cùm ordinatur accipiat de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſint exorciſmi, di- 1
cente ſibi Epiſcopo, *Accipe, & commenda memoriæ, & habeto poteſtatem imponendi manus ſuper energumenum, ſiue baptizatum, ſiue catechumenum.* Deſumitur ex Concil. Carthaginen. IV. *cap. 7.* Vnde colligitur 2
in Ordinatione Exorciſtæ pro materia tradi librum Exorciſmorum, & pro forma verba illa Epiſcopi ſuprà relata, vt aduertunt S. Thom. *in 4. diſt. 24. quæſt. 2. art. 2. & 3.* Viuald. *in candel. aureo p. 1.* vbi *de Sacram. Ordinis num. 12. & 13.* Card. Bellarm. *de cleric. lib. 1. cap. 13. verſ. tertius Ordo,* Henriq. *in ſumm. lib. 10. cap. 9. §. 2.* Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis tractat. 2. cap. 6.* Filliuc. *tract. 9. num. 10. & 15.* Ego ipſe *de officio, &* 3
poteſtate Epiſcopi part. 2. allegat. 11. num. 11. Ad illum enim pertinet exorciſmos memoria retinere, ac manus ſuper energumenos, & à malis dæmonibus obſeſſos exorcizando imponere, eóſque adiuuare adiutando illos per Dominum, vt exeat ab eis Satanas, quod myſterium pluries fuit operatus Dominus, vt legitur in Euangelio, quòd multos dæmones expulit, & præcipuè à perſona Mariæ Magdalenæ, à qua fugauit ſeptem. Vide ad hoc Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immun. lib. 3. cap. 3. num. 38.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſionibus part. 2. lib. 1. cap. 9. num. 6.* Rodulph. Cupers *in repet. c. oportebat diſt. 79. ſub tit. de exorciſtis art. 1.* quos refert Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud. num. 286.* quibus addo Henriq. *d. §. 1.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 16. cap. 5.* Card. Baron.

annal.

annal, Eccleſ.tom. 1.*anno Chriſti* 59.*nam.*7.Vaſquez *de Ordine diſp.* 235.*n.*23. *verſ. tertius, & n.*24.

Exorciſtis cauendum eſt ne cum dæmone iocentur, & curioſa, nugaciáve miſceant colloquia, vt aduertit Martin. Delr. *diſquiſit.magic.lib.* 6.*cap.* 2.*ſect.* 3.*de remedijs ſupernaturalibus diuinis,ſeu Eccleſiaſticis, verſ.quartum eſt exorciſmus.*

In gloſſ.*Super energumenum.* ibi, *energumeni dicuntur lunatici,& obſeſſi a demone.*&c. Vide Durand. *in ration.diuin. lib.*2.*cap.*6.*verſ.qui autem*, Pelag.*de planctu Eccleſia lib.* 1. *cap.*48. §. *de irregularitatibus homicidij col.*11 *pag.*28.Petr.Gregor.*d.cap.*6.*num.*1.vbi ait energumenos dici a verbu Græco quod ſignificat detineri atque impediri, quaſi energumeni ſint à dæmone impediti,ſubditque aliqoando lunaticos dici euergumenos, velut in eos agat luna.

Cap. Lector. XVIII.

LEctor cùm ordinatur faciet de illo Epiſcopus verbum ad plebem, indicans eius fidem, ac vitam, atque ingenium, poſt hæc ſpectante plebe tradat ei Codicem, de quo lecturus eſt,dicens ad eum, *Accipe, & eſto relator verbi Dei habiturus,ſi fideliter, & vtiliter impleueris officium,partem cum eis, qui verbum Dei miniſtrauerint.*Deſumitur ex Concil.Carthaginen. IV. *cap.* 8. Ex quo colligitur in ordinatione Lectoris pro materia porrigi ei librum lectionum de prophetis, formam autem eſſe verba illa Epiſcopi ſuprà relata, vt per Troc. *de vero & perfecto clerico cap.*19. *num.*6. & 7. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ.part.*2.*lib.*1.*cap.* 9.*num.*6.*poſt pr*... & *num.*18. *in fine.* Card.Bellarm. *de clericis lib.* 1. *cap.* 13. *verſ. ſecundus Ordo*, Henriquez *in ſum. lib.*10.*cap.*9.§.1.Molfeſ.*in ſumm.Theologia moral. tract.*2. *cap.*5.Vaſq.*tom.*3.*in* 3. *part. diſput.* 236.*cap.*2.*num.*19.*cum ſeqq.* Golganet. *de iure publico lib.*3 *tit.*26.*num.*1.Fillius. *tract.* 9.*num.* 21. & 51. Ego ipſe *de officio,& poteſt. Epiſcop. part.* 2. *allegat.*11. *numero* 10.

Eius autem officium eſt lectiones legere, ac veteris Teſtamenti, & ſacrarum hiſtoriarum libros rectè, & verè populo pronunciare, quod, etiam exercuit Dominus noſter Ieſus Chriſtus in medio ſeniorum librum Eſaiç aperiens, & legens. Vide Anaſtaſ. Germ. *de ſacrorum immun. lib.* 3.*c.*3.*n.*63. Roduph. Cupers *in repet.c.oportebat* 79. *diſt. in tit. de Ordine Lectoris art.*1. quos refert Carol. de Graſſis *de effectibus clerical.in prælud.n.*285. Gregor.Lop.*l.*11.*in priac. tit.* 6.*part.* 1. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part.* 16.*c.* 4. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *cap.*2.*n.*16.*cum ſeqq.*

Cap. Oſtiarius. XIX.

OStiarius cùm ordinatur, poſtquam ab Archidiacono inſtructus fuerit qualiter in Domo Dei debeat conuerſari,ad ſuggeſtionem Archidiaconi tradat ei Epiſcopus claues Eccleſiæ de Altario,dicens,*Sic age quaſi redditurus Deo rationem pro ijs rebus, quæ his clauibus recluduntur.* Deſumitur ex Concil. Carthaginen. IV. *cap.* 6. vnde colligitur materiam huius Sacramenti eſſe claues, quę cùm Oſtiarius ordinatur,ei porriguntur, & formam eſſe verba illa prolata per Epiſcopum in traditione clauium, vt per Durand. *in ration.diuin.lib.*1.*c.*4.*n.*4.Iacob.de Graff.*in aur.deciſio, part.*1.*lib.*1.*cap.*9.*num.*6. *in princip.* & *num.*16. Card. Bellarm.*lib.*1. *de clericis cap.* 13.*verſ.primus*, Henriq. *in ſumm. lib.* 10.*cap.*9.§.2.Molfeſ. *in ſumm.Theologia moralis tractat.*2.*cap.*4.Filiuc.*tractat.*9. *numer.* 22. & 51. plurçs refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.*2. *alleg.*11.*num.*9.

Eius autem officium eſt ſacras ædes tueri, aperire, & recludere, & omnia quæ ſunt intus & extrà cuſtodire,fideles recipere, & infideles, ac excommunicatos expellere,quo quidem officio functus fuit Dominus noſter Ieſus Chriſtus in propria perſona quando eiecit ementes,& vendentes de Templo item quando dixit, *Attollite portas principes veſtras,& eleuamini portæ æternales.* Vide Henriquez *d.*§. 2. *lit. L.* Vaſq *de Ordine dip.* 236.*cap.*2.*num.* 17.& 18.Anaſtaſ.Germon. *de ſacrorum immun. lib.* 3. *cap.*3.*num.*64. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ.part.*2.*lib.* 1.*cap.*6.*num.*6.Rodulph. Cupers *in repet.cap.oportebat* 79. *diſt. in tit. de Ordine Oſtiarij*, plures refert Carol.de Graſſis *de effectib.clerical.in prælud.à num.* 283.

Cap. Pſalmiſta. XX.

PSalmiſta, ideſt, Cantor poteſt abſque licentia Epiſcopi ſola iuſſione Presbyteri officium ſuſcipere cantandi, dicente ſibi Presbytero, *Vide vt quod ore cantes, corde credas, & quod ore credis, operibus comprobes.* Deſumitur ex Concil.Carthaginen.IV *cap.*10. & confertur Pſalmiſtatus,ſeu prima Tonſura in abſciſſione capillorum S.Thom. *in* 4.*diſt.*24.*q.*2 *art.*1. *verſ. vlterius*, Henriq.*in ſumm.lib.* 10. *cap.*9.§.3.& 4. Vnde cùm nihil dicatur de materia, & forma eſſentiali Pſalmiſtæ,colligi videtur illũ eas minimè habere,ac proinde ſine prolatione aliquorum verborum validam eſſe tonſurationem tenent illi, qui affirmant eam non eſſe Ordinem, & præcipuè Nauar. *conſ* 4. *de Sacrament. non iteran. in nouis*, Fornar.*in tract. de Ordine cap.*7. Molfeſ. *in ſumm. Theologia moral.tract.* 2. *cap.*3.*num.* 20. Vaſq. *de Ordine diſp.* 236. *cap.num.* 3. Cuius tamen contrarium reſoluunt Doctores per me citati *in collect. ad proœm.Sexti num.*12.*de officio,& poteſt.Epiſcopi part.*2.*alleg.*2.*num.*16.

Officium autem Pſalmiſtæ eſt canere in choro, atque benedictiones dicere, ſed hoc miniſterium non pertinet per ſe ad Ordinem aliquem, cùm hoc munus cantandi diuinum Officium, licèt ad totam plebem fidelium non pertineat, nihilominùs non eſt ita proprium clericorum, vt illi ſoli ad illud aſſumantur, Card. Baron. *annal. Eccleſiaſt. tom.* 1. *anno Chriſti* 44. *num.* 80. Soar. *de Relig. tom.*2. *lib* 4.*de horis Canon.cap.*9.*num.* 14.*cum ſeqq.* Vaſq *de Ordine diſp.*236. *cap.*1. *num.*5.

Cap. Prohibete. XXI. *Anicet. II.*

ANacletus Papa relatos in hoc text. prohibuit Clericis ſub anathemate comá nutrire, vt referunt Illeſcas *in Chronico Pontificali part.*1.*lib.*1.*cap.*7. & 14. Menoch. *de arbitr. caſu* 392.*num.*25.Carol. de Graſſis *de effectib. clericalibus effectu* 37. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.* 2. *alleg.*9.*n.*10. Bellet *diſquiſit. clerical. part.*1.*tit de diſciplina clericali* §.17. *num.*11. *cum ſequentibus*, Duaren. *lib.*1. *de ſacris Eccleſ. miniſt. cap.*4. *verſ. Specialiter*, Pelag. *de planctu Eccleſ. lib.*2. *cap.* 14. *verſ. ad euidentiam.*

In modum ſphera. Præcipit Pontifex vt cleri ſuper caput in modum ſphęræ radant, vt per Fuſc. *de Viſitat. lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 13. *in fine*, Menoch. *de arbitr. caſu* 392. *num.* 16. *cum ſeqq.*vbi aduertit legendum eſſe *ſphæra*, non autem *ſpera*, vt erat in vulgatis Codicibus.

Cap. Si quis. XXIII. *Greg. II.*

GRegorius II. de quo Card.Baron. *annal. Eccleſ. tom.*9.*anno Chriſti* 714.*cum ſeq.*in Cócilio Romæ habito

habito in Baſilica S. Petri *cap.17.* de quo idem Baron. *anno Chriſti* 721. *ex num.1.* vbi *num.* 4. refert verba huius text. ſtatuit non poſſe clericum comam nutrire, de qua materia latè dixi *in collect. ad cap.* 4. *de vita, & honeſt. cleric.*

In gloſſ. *Sit anathema.* ibi, *& Innoc. dicit quòd admoneri debet priuſquam ſuſpendatur.* Ergo non eſt ipſo iure excommunicatus, ſed ſi admonitus ceſſare noluerit, tunc venit excommunicandus, vt per Sot. *in* 4. *diſt.24.q.2.art.1.col.5.* Soar. *tom.5. de cenſur. diſput.18. sect.3. num.19.*

Cap. Sacratas. XXV. *Soter.*

SOter Papa omnibus Epiſcopis Italiæ *epiſtola* 1. relatus in hoc textu, veſtimenta Altaris, ac vaſa ſacrata mulieres tangere, & incenſum circa Altaria deferre prohibuit, & refert etiam Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.9. quaſt.6. & lib.10. cap.29. quaſt.* 2. Greg. Lop. *l.1. gloſſ.10. tit.21. part.* 1. Troc. *de vero, & perfecto clerico lib.2. cap.3. num.* 2. Henriq. *in ſum. lib.9. cap.* 28. §. 3. *& in comm. lit. S*, Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.2. anno Chriſti* 179. *num.51.* vbi obſeruat rationem huius deciſionis fuiſſe, quia ex Montani hæretici ſecta poterant fœminæ in ſacris miniſteriis ſe immiſcere, Et quòd nulla fœmina præſumere debeat ad Altare accedere, & Presbytero miniſtrare, dixi *in collect. ad cap. inhibendum de vita, & honeſtate clericorum.*

Et hinc colligunt aliqui fœminas incapaces eſſe Ordinis clericalis, vt per Ledeſm. *in 2.4. quaſt.1. art.1.* Iacob. de Graff. *in deciſionibus aureis part.1. lib.1. cap.1. num.56.* Henriq. *in ſumma de ſacramento Ordinis lib.1. cap.16. §.1.* Suar. *de cenſur. diſp.51. sect.2. in princip.* Bellet. *diſquiſit. clerical. part.1. tit. de diſcip. clerical. §.8. num.5.*

Pallas.] Vide Soar. *de Sacram. diſp.18. sect.8. art.3. verſ. quartò addendum eſt.*

Cap. Non oportet. j. XXVI.

Ex Concil. Laod.

COncilium Laodicenſe ſub Damaſo Papa *cap.21.* ſtatuit ſacrarium Subdiaconis ingredi non licere, quod multis ſanctorum Patrum, & Conciliorum auctoritatibus ornat Soar. *de Sacram. diſput.80. art.8. sect.3. verſ. dices ſecundò, & verſ. tertiam exemplum ſit.*

Cap. Miniſtrum. XXVII.

ORarium hîc accipitur pro ſtola ſecundùm Azor. *inſtit. moral. part.1. lib.10. cap.28. quaſt.10.* & vide alia, quæ de orario cumulaui ad *cap. Eccleſiaſtica, hac eadem diſt. & ad c. Monacho* 27. *q.1.* Et an & quando ornamenta Altaris, & vaſa ſacra poſſint tangi à laicis, ſeu fœminis, vide Syluеſt. *in ſum verbo Miſſa 1.q.2.§.2.* Sot. *in 4. diſt.13. quaſt.2. art.3. verſ. ſed crimen hoc,* Henriquez *in ſum. lib.9. cap.28.* Soar. *tom.1. de Sacrament. diſput.81. sect.8. verſ. tertium exemplum, & ſeqq.*

Cap. Mulier. XXIX.

Ex Concil. Carthag.

EX hoc text. colligunt aliqui laicos non poſſe prædicare, de quo vide quæ dixi *in collectan. ad cap. cum ex iniuncto 12. num.3. & 4. de haret.* & *ibi* citatis adde Valer. Reginald. *lib.18. num.121.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part.1. tit. de diſciplina cleric. §.1. num.7.* Ex commiſſione tamen Parochi illos poſſe prædicare, tenēt Dec. *in cap.1. num.19. de iudic.* Nau. *conſ.7. num.3. de officio deleg. in nouis*; non enim eſt actus annexus alicui Ordini, & ideo prædicantem in mortali non peccare mortaliter, reſoluunt Valent. *in 3. part. quaſt.64. diſp.3. q.5. puncto* 3. Soar. *de Sacram. diſp.72. sect.4.* Vaſq. *de Sacram. diſp.138. cap.5. num.39.* Sanch. *de matrim. lib.2. diſp.6. num.5.* Ægid. de Conink *de Sacram. in genere quaſt.64. art.9. dub.1. num.39.* quamuis contrarium teneat Caiet. *2.2. quaſt.187. art.2. & in 3. part. quaſt.64. 6.*

Cap. Non liceat. j. XXXI.

Ex Concil. Brac.

SAcra Altaris vaſa, quæ cuilibet ex Lectoribus, aliiſque portare non licet, vt ait text. *in præſenti*, intelliguntur Calix, & Patena, quia hæc ſola ita dicuntur, ſic interpretatur Turrecr. *hic num. vnico*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſion. p.2. lib.2. cap.14. num.8.* Sanc. *in præcepta Decalogi tom.1. lib.2. cap.43. num.26.* vbi ſubdit nullam eſſe culpam ſi laicus reuerenter Sanctorum reliquias portet, ac contingat.

Cap. Non liceat. ij. XXXII.

Ex Concil. Martini.

N*Iſi Subdiacono.*] Ergo Subdiacono licet tangere vaſa Sacra, de quo vide Soar. *tom.1. de Sacram. diſp.81. sect.8. art.3. verſ. alia autem forma, & verſ. tertium exemplum ſit.*

Clerici comam non nutriant.] Vide Doctores citatos *in collect. ad cap.4. de vita, & honeſt. cleric.*

Patentibus auribus.] Notatur ad hoc, quòd clerici debent portare capillos ita tonſos vt aures pateant, ſicut notat ex hoc text. Greg. Lop. *l.39. gloſſ.7. tit.5. part.1.*

Distinctio XXIV.

Cap. Nullus. I. *Syluеſt.*

PRobat hic text. non licere Acolytis, nec Subdiaconis tangere vaſa ſacra, de quo vide Cardin. Bellarm. *de ſacram. Ordinis lib.1. cap.7. verſ. olim tamen,* Soar. *de Sacram. diſput.81. sect.8. art.3. verſ. tertiam exemplum, ad fin.*

Gloſſ. vnica in hoc text. celebris eſt, dum probat notoriè habiles examinandos non eſſe, prout eam referunt, & ad hoc notant Felin. *in cap. vltim. num.28. de præſumpt.* Dec. *in cap. conſtitutus 46. num.3. notab.4. de appellat.* Henriq. *in ſum. lib.10. cap.18. lit. A* Cauall. *commun. contra commun. q.302. num.14.* Duen. *reg.299. verſ. vndecimò fallit,* Lambertin. *de patronat. lib.2. part.1. q. fin. art.3. n.1.* Mandoſ. *in reg.24. de malè promotis quaſt.3. num.4. cum ſeqq.* Mench. *illuſtr. cap.103. num.19.* Gonzal. *ad reg.8. Cancel. gloſſ.4. num.86.* Vnde licèt ordinatus nullo præmiſſo examine, nullâque præhabita inquiſitione deponendus ſit, iuxta text. *in cap. ſi qui ſine examinatione* 81. *diſt.* tamen ſi eſſet cognitus, & dignus, nec peccaret, nec deponeretur, ſi abſque præcedenti examinatione fuerit Ordinibus inſignitus, ſicut docent Syluеſt. *in ſum. verbo Ordo 2. in 2.* Maiol. *de irregul. lib.4. cap.9. n.6.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.3. num.6.*

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur agentes de intellectu, & materia Concil. Trid. ſeſſ. 23. de reform. cap. 5. quod innouat textum in præſenti.*

2 *Formulæ denunciandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, remiſſiuè.*

3 *Epiſcopus debet à latere ſuo eligere Sacerdotes, & alios prudentes viros, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem inueſtigent.*

4 *Genus ordinandorum inueſtigandum eſt, an ſcilicet ex Catholicis parentibus, vel proditione damnatis, aut matre ſerua nati ſint.*

5 *Originem à Iudæis trahentes non ſunt ab ordinatione excludendi.*

7 *Epiſcoporum munus eſt in ſcrutinio faciendo circa perſonam promouendam præ cæteris in titulum ordinandi inquirere.*

CAP. Quando. V.

Ex Concil. Nanneten.

1 MEmorabilis eſt hic text. circa examen & ſcrutinium ordinandorum faciendum, quem innouat eius veſtigiis inhærendo, Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. cap. 5. & 7.* licèt in aliquibus conuenire non videantur, quia hîc text. decernit, quòd quando Epiſcopus diſponit ordinationes facere, omnes volentes accedere ad ſacrum miniſterium debent conuenire feria quarta præcedenti ad examinationem coram Epiſcopo, qui viros prudentes, diuinæque legis gnaros, & exercitatos in Eccleſiaſticis ſanctionibus eliget, vt illa inueſtigent, quæ inferiùs memorabo. At Concil. Trid. *d. cap. 5.* requirit, vt per menſem antea adeant Epiſcopum, qui Parocho, aut alteri, cui magis expedire videbitur, committat, vt nominibus, ac deſiderio eorum, qui volent promoueri publicè in Eccleſia propoſitis, de requiſitis diligenter inquirat, & teſtimoniales litteras ipſam inquiſitionem factam continentes ad ipſum Epiſcopum quamprimum tranſmittat, de cuius Cõciliaris decreti materia agunt Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 17. §. 2.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. part. 1. tract. 2. cap. 3. q. 26.* Vgolin. *de officio, & poteſtate Epiſcopi cap. 26. §. 18.* Ego ipſe *in ſimili tractat. part. 2. alleg. 10.*

2 Formulas autem denunciandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, & litterarum teſtimonialium Parochi emanantium vigore facultatis euulgandi nomina ordinandi, poſui *in meo formulario Epiſcopali form. 3. & 4.* & poſt. *form. 2.* inſtructionem feci ad inquirendum per Parochos ſuper vita, & moribus ordinandorum. Deputati autem ad examinandos eos, qui ad Ordines, ſiue minores, ſiue maiores promoueri petunt, antequam ad examen articulorum veniant, quomodo, & de quibus inquirere debent ab eo, qui ad examen acceſſit, inſtructionem feci *in dicto formul. Epiſc. poſt. form. 10.*

3 Deinde diſponit hic text. vt Epiſcopus à latere ſuo eligere debeat Sacerdotes, & alios prudentes viros gnaros diuinæ legis, & exercitatos in Eccleſiaſtis ſanctionibus, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, inſtitutionem, locum vbi educati ſunt. & benè litterati, ſi inſtructi in lege Domini diligenter inueſtigent: per eadem ferè verba diſponit Concil. Trident. *dict. ſeſſ. 23. de reformat. cap. 7.*

Genus namque primo loco relatum requiſitum declaratur, an ex Catholicis parentibus, vel proditione damnatis, aut matre ſerua nati ſint, 4 iuxta expoſitionem Majoli *de irregul. lib. 4. cap. 2.* Henriquez *in ſum. l. 10. c. 17. §. 2. in comment lit. G.* Auil. *de cenſur. part. diſput. 4. dub. 4.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom 1. lib. 2. cap. 28. n. 15.* vbi multis citatis Doctoribus ait Concil. Trid. *d. cap. 7.* in illis verbis, *Ordinandorum genus*, voluiſſe, vt Epiſcopi inquirant an promouendus ſit ex filiis, aut nepotibus hæreticorum, fautorum, defenſorum, receptatorum, quos ius à ſuſcipendis Ordinibus excludit vſque ad ſecundum gradum via maſculina, & vſque ad primum via fœminina, vel an ſit filius ancillæ, & ſic ſeruus, Cened. *ad Decretal. collect. 77. num. 2.* vbi dicit, quòd verbum, *genus*, in hac materia propriè idem ſignificat, quod legitimus, vel liber, non autem refertur ad deſcendentes ex genere Hebræorum, refero ego ipſe *d. alleg. 10. num. 5.*

Ideò non eſſe illos ab ordinatione excludendos 5 (niſi aliud Canonicum obeſſet impedimentum) qui à Iudæis originem trahunt, vel quorum maiores etſi hæretici fuerint, emendatos tamen eſſe conſtat, & reincorporatos Eccleſiæ vnitati; & pro culpa huiuſmodi ad mandatum Eccleſiæ pœnitentiam recepiſſe, quam vel perfecerunt, vel perfectioni eius inſiſtunt, aut paratos fuiſſe ad recipiendum eandem, reſoluit Sanch. *dict. cap. 28. à n. 10. & à Sacra Congreg.* deciſum fuiſſe refert Armendar. *in addit. ad recopilat. legum Nauarræ lib. 1. tit. 21. l. vnica num. 6.*

In gloſſ. *Inſtitutionem.* ibi, *ideſt, titulum.* Ita Cam- 6 pan. *in diuerſorio iuris Canonic. rub. 8. c. 1. n. 3.* vbi ſubdit munus Epiſcoporum eſſe in ſcrutinio faciendo circa perſonam promouendam præ cæteris in titu- 7 lum ordinandi inquirere, refero ego ipſe *dict. alleg. 10. num. 13.*

In gloſſ. *Patriam*, ibi, *non propter natiuitatem, vel* 8 *patriam carius, vel vilius emitur mancipium.* Notatur ad hoc quòd propter natiuitatem, vel patriam præſumitur quis bonus, vel malus, vt per Simanch. *de Cathol. inſtit. c. 50. n. 8. & 9.* & dicit Tiraq. *l. 7. connub. gloſſ. 1. n. 17.* per hunc text. quòd patria ordinandorum eſt inueſtiganda, vt ſciatur quibus ipſi ſunt imbuti moribus. Faciunt plura quæ circa hanc materiam cumulant Coſm. Magallan. *epiſt. 1. ad Titum c. 1. n. 12. ſect. 10. annot. 3. n. 3.* Mendoç. *tom. 1. in lib. 1. Regum. cap. 1. n. 1. annot. 4. ſect 4. ex num. 21.*

DISTINCTIO XXV.

CAP. Perlectis. I.

QVæ autem ſpectent ad miniſteria vniuſcuiuſque Ordinis, dixi *ſup. diſt. 23.* 1 ideò *hic* repetere non oportet.

Archidiaconus enim, &c.] De officio Archidiaconi agunt Lancel Contad. *in* 2 *templo omnium iudicum, lib. 2. c. 8.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. & 2. verbo Archidiaconus,* Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtiana lib. 3. c. 10.* Galgan. *de iure publico, lib. 3. tit. 21.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. cap. 14.*

Archipresbyter verò, &c.) De officio Archipresbyteri latè tractant Lancel. Contad. *d. lib. 2. c. 11.* Gregor. 3 Lop. *l. 8. gloſſ. 1. tit. 6. part. 1* Hieron. Roman. *d. lib. 3. c. 10. §. ſuccede. fol. mihi 202. verſo,* Petrus Greg. *ſyntagm. iuris lib. 15. cap. 21.* Azor. *d. part. 2. lib. 3. c. 25.* Galganet. *dict lib. 3. tit. 21.*

4 *Ad Primicerium pertinent*, &c.) De ſpectantibus ad officium Primicerij agunt Caſſan. *in catalogo gloria mundi part. 4. conſid.* 41. *fol.* 97. Grammat. *decis.* 64. *num.* 6. *cum ſeqq.* Azor. *dict. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 16. Galganet. *dict. lib.* 3. *tit.* 31. Cardin. Tuſch. *pract. concl. lit. P. concl.* 650. Greg. Lop. *l.* 6. *gloſſ.* 1. *tit.* 6. *part.* 1. Læl. Zech. *de Republ. Eccleſ. cap.* 6. *num.* 1.

In gloſſ. *Prædicare.* ibi, *ideſt, legere.* Recipitur per Nao. *conſ.* 2. *de temporib Ordin. in antiq.*

Io gloſſ. *Et iurgia*, ibi, *hic videtur quòd Archidiaconi habeant ordinariam iuriſdictionem*, &c. De quo vide Greg. Lop. *l.* 4 *gloſſ. vlt. ad med. tit.* 6. *part.* 1. Abb. *in cap. dudum num.* 35. *de elect.* Felio. *in rub. de offic. deleg. n.* 4. *verſ. in crimin.* Corraſ. *lib.* 3. *miſcel. cap.* 29. *n.* 22. Cou. *lib.* 3. *var. cap.* 20. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum eſt nullum adeò veniale, quòd non fiat criminale, dum placet, declaratur.*
2 *Anima in Purgatorio igne cruciantur ad tempus.*
3 *Leuitas materia excuſat à mortali.*
4 *Pauperibus dare cibos delitioſos peccatum veniale eſt.*
5 *Ieiunij horam debitam, qui ſine cauſa præuenit, qualiter peccet, oſtenditur.*

Cap. Vnum orarium. III.

Ex Concil. Tolet.

1 DE Oratio vide quæ dixi ad *cap. Monacho* 27. *q.* 1. Refert Gratianus auctoritatem Auguſtini ita dicentis, *Nullum peccatum eſt adeò veniale, quòd non fiat criminale, dum placet*, quæ dupliciter intelligi poteſt, primo de ſolo veniali ob deliberationis defectum, fit enim mortale dum plena deliberatione placet; vel ſecundò de omni veniali, quando ex legis contemptu placet: ita Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 4. *c.* 9. *quæſ.* 13. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 5. *in fine.* An autem & quando veniale peccatum in mortiferum vertatur? Vide Cou. *in cap. alma p.* 1. §. 7. *n.* 7. Nauar. *in man. cap.* 23. *de vana gloria n.* 17. Gregor. Lop. *l.* 23. *gloſſ* 2. *poſt med tit.* 4. *part.* 1. Anton. Gom. *tom.* 3. *cap.* 3. *num.* 3. *poſt princ.* Viuald. *in candel. aureo p.* 3. *cap.* 22. Lorca *de peccatis diſp.* 59.

Igne tranſitorio.] Notatur ad hoc quòd in Purgato-
2 rio animæ ad tempus igne crucientur, non tamen per Angelos bonos, aut malos, vt per Henriq. *in fine ſummæ*, vbi de fine hominis *cap.* 25. §. 3. *lit. I.* Card. Bellarm. *lib.* 2. *de Purgat. cap.* 13.

Quæ autem ſint minuta peccata.) Notatur ad hoc
3 quòd leuitas materiæ excuſat à mortali, vt per Cou. *lib.* 1. *var. cap.* 1. *num.* 1.

Si pauperibus eſurientibus, &c.) Notatur ad hoc quòd
4 pauperibus dare cibos delitioſos peccatum veniale eſt, vt, per Tiraq. *de nobilit. cap.* 10. *n.* 146. Corduba de Lara *in l ſi quis à liberis* §. *ſed ſi filius, num.* 48. *ff. de liber. agnoſcend.* Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſta lib.* 3. *art.* 2. *cap.* 1. *pagina mihi* 130. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 2. *n.* 42. Pacian. *de probat. lib.* 2. *c.* 26. *n.* 121.

In gloſſ. *Criminale.* ibi, *ideſt, enias aſſiduitas*, &c. Notatur ad hoc quòd aſſiduitas in criminibus magis punitur cùm propter conſuetudinem delinquendi augeatur pœna, vt per Dec. *in cap. cùm non ab homine, num.* 7. *de iudic.* Hipol. *ſingul.* 338.

In gloſſ. *Plus accepit.* ibi, *caſu, non ex contemptu, & non ad ingurgitationem, aliàs eſſet mortale peccatũ.* Volt igitur gloſſ. quòd omni caſu qui in cibo, aut potu plus accipit quàm neceſſe ſit, peccat mortaliter, de quo vide Cou. *lib.* 4. *var. cap.* 20. *num* 11. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 21. *num.* 52. & 53. vbi ſeptem caſus aſſignat in quibus circa cibum grauiter peccari poteſt.

In gloſſ. *Ieiunantibus.* ibi, *ſed nónne comedere ante horam*, &c. Notatur ad hoc quòd lethaliter peccat 5
ille, qui ſine cauſa legitima notabiliter horam ieiunij debitam præuenit, tametſi abſque contemptu id faciat, vt per Caiet. 2. 2. *q.* 147. *art.* 7. Syluest. *in ſum. verbo ieiunium quæſt.* 4. *verſ. tertium*, Couar. *lib.* 4. *var. cap.* 20. *num.* 14. *ad fin.* Nau. *in man. cap.* 21. *n.* 17. Azor. *inſtit. moral part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 11. *q.* 4. vbi aduertit poſſe quem, præſertim Superioris auctoritate, ante horam conſuetam comedere cauſa legendi ad menſam, docendi, iter faciendi, vel ob aduentum hoſpitum, aut alia iuſta de cauſa: & ſubdit idem Azor. notabiliter anteuertere horam ieiunij debitam, itaut lethale peccatum admittat, eum, qui per vnam horam integram anteuertit; qui verò per ſemihoram, fortaſſis leuiter tantùm peccat. Vide Leſſi. *de iuſtit. lib.* 4. *cap.* 2. *num.* 13.

Cap. Qualis. IV. *Greg.*

AGitur in hoc text. de peccatis, quæ poſt hanc vi- 1
tam purgantur, de quo vide Abb. *in cap. ſignificauit num.* 2. & *in cap. Deus num.* 6. *de pœnit.* Henriq. *in ſum. lib.* 4. *cap.* 15. §. 9. & *ibi* gloſſ. *lit. R.* Ochogau. *de Sacram. tit. de ſacram. Pœnit. q.* 21. *num.* 2. Item agitur de Purgatorio, de quo vide Dom. Sot. *in* 4. *diſt.* 19. *quæſt.* 3. Petr. Sot. *de inſtit. Sacerd lect* 1. & 2. *de Purgat.* Caſtr. *aduerſus hæreſes verbo Purgatorium*, Theodor. Peltan. *in tract. de Purgat.* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontif. ſub tit. de Purgator. pag.* 199. Cordub. *lib.* 1 *quæſt.* 9. *de Indulgent.* Card. Bellarm. *in ſuis controu. Cathol.* vbi de Purgator. Greg. de Valent. *tom.* 4. *diſput.* 11. *de locis, ſeu receptaculis animarum poſt mortem quæſt.* 1. *puncto* 1. Gallet. *in margar. caſuum conſcientiæ, verbo Purgatorium*, Soar. *tom.* 4. *de Pœnit. diſput.* 45 *ſect* 1. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *quæſt.* 44. *art.* 1. Ægid. de Conink *de Sacrament. & cenſur. tom.* 1. *diſput.* 11. Fernandez *in examine Theologia moralis p.* 3. *cap.* 8. *de Purgat.* Homobon. de bonis *de examine Eccleſ. tract.* 3. *q.* 61. *cum ſeqq.* Iul. Lauor. *de Iubilæo, & Indulgent. part.* 2. *cap.* 29.

Quia ſi quis in Spiritum ſanctum blaſphemiam dixerit, &c.] Vide poſita ad *cap. ſi Sacerdos, de pœnit. diſt.* 1.

Distinctio XXVI.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonia ante Baptiſmum inita non efficere contrahentem bigamum, & irregularem, qui teneant, referuntur, ſed contrarium verius num.* 3.
2 *Homo nouus per batiſmum quis ſit.*
4 *Bigamia impedimentum ad Ordines ſuſcipiendos non inducit Eccleſia in alicuius delicti pœnam.*
5 *Iudæus effectus Chriſtianus minimè puniri poteſt de delictis ante Baptiſmum commiſſis.*

Cap. Vnius vxoris. I. *Hieron.*

DIVVS Hieronymus ſcribens ad Oceanum *epiſt.* 8. relatus in hoc textu, ex- 1
preſsè ſentit matrimonia ante Baptiſmum inita non efficere contrahentem bigamum, & irregularem, idem tenuit *in epiſtolam* D. Pauli 1. *de Timoth.* 3. & refertur *in cap.* 1.

cap. 1. 28. *quaſt.* 3. *& in epiſt. ad Tit. cap.* 1. eiuſdem opinionis fuerunt Gloſſ. ordinaria, & Lyra 1. *ad Timoth.* 1. Maior *in* 4. *diſt.* 27. *queſt.* 6. *dub. vlt.* Almain. *in* 4. *diſt.* 26. *q.* 1. Ductus eſt autem D. Hieronymus,
2 quòd ea matrimonia iam baptizato non imputentur, quaſi nouus homo per Baptiſmum effectus ſit, ſicut nec ſtupra, & adulteria ante Baptiſmum patrata ei imputantur.

3 In contrariam verò ſententiam iuit D. Auguſtinus *in epiſt. ad Titum, & de bono coniugali, cap.* 18. refertur *in cap. Acutius, hac ead. diſt. & in cap. vlt.* 28. *queſt.* 3. & S. Ambroſ. *lib.* 1. *de offic. cap. vlt.* & refertur *in cap. vna, hac eadem diſt.* & iam eſt definitum ab Innocent. I. *in epiſt.* 2. *c.* 5. *& epiſt.* 22. *c.* 2. & refertur *in cap. deinde, hac eadem diſt. & in cap. ſiquis viduam* il 1. 34. *diſt.* & referunt, ac ſequuntur D. Thom. *in* 4. *diſt.* 27 *q.* 1. *art.* 4. *& in ſupplem. ad* 3. *part. quaſt.* 66. *art.* 4. Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 1. *§.* 2. *n.* . Beller. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric. §.* 5 *n.* 148. *& §.* 6. *n.* 17. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *cap.* 28. *num.* 7. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *c.* 3. *n.* 26. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 83. *n.* 9. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 11. *cap.* . *n.* 3. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtentium, lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 21. Card. Bellarm. *de clericis cap.* 24. *verſ. contra verò,* Guſald. *in deciſion. fidei, verbo bigamia, deciſ.* 3. vbi concludit aſſertionem tenentem contrarium, & bigamiam ſcilicet auferri per Baptiſmum, temerariam eſſe quicquid diſtinguat Henriq. *in ſum. lib.* 14. *de Irregul. cap.* 17. *§.* 2.

4 Ratio autem manifeſta eſt, quia Eccleſia non induxit impedimentum hoc ad Ordines ſuſcipiendos in alicuius delicti pœnam, vt ea per Baptiſmum vnà cum delicto remittatur; ſed quia id matrimonium non eſt aptum ad ſignificandam conionctionem Chriſti cum Eccleſia; qui defectus æquè inuenitur in matrimonio, ante Baptiſmum, ac poſt illum inito, ſicut ante Baptiſmum corrupta non conſecratur poſt illum inſtar Virginum. Vide Abb. *in cap. gaudemus num.* 16. *de diuort.* Sylueſt. *verbo irregularitas, num. vlt.* Cou. *d. num.* 5. Henriq. *in ſum. lib.* 14. *de imped. irregular. cap.* 9. *§.* 3.

5 *Nec ſtupra, vel alia,* &c.] Notatur ad hoc quòd Iudæus effectus Chriſtianus minimè puniri poteſt de delectis ante Babtiſmum commiſſis, vt per Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *quaſt.* 68. *num.* 145. vide tamen Doctores, quos citaui *ad cap. gaudemus, de diuort. n.* 23. & adde Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib.* 4. *tit.* 68. *n.* 17. *& in tract. de Neophytis c.* 9. *n.* 26. vbi poſt Marquar. *de Iuda. part.* 3. *cap.* 5. *n.* 1. & alios concludit ſecundùm receptiorem opinionem teneri Neophytum ex delicto patrato ante Baptiſmum.

Cap. Deinde. III. *Innoc.*

1 De materia huius text. vide quæ dixi *ſuprà ad cap.* 1. *hac ead. diſt. num.* 1. *&* 2. & collige bigamum eſſe qui ante Baptiſinom habuerit vnam vxorem, & poſt Baptiſmom alteram, de quo Villad. eg. *de irregular. cap.* 16. *in princip.* vbi hunc text. vocat optimum.

2 *Meminerint hoc à Iudei interrogatum,* &c.] Notatur ad hoc quòd debet reſponſio interrogationi accommodari, vt per Soar. *tom.* 2. *de Relig. lib.* 2. *de Iuram. cap.* 13. *n.* 4.

3 In gloſſ. *Inter peccata.* ibi, *ſed dico infamiam,* &c. Notatur ad hoc quòd infamia, & irregularitas omnis tollitur per Baptiſmum, vt per Sylueſt. *in ſumm. verbo Baptiſmus* 6. *q.* 2. Beller. *diſquiſit. clerical. part.* 11. *tit. de diſcipl. cleric. §.* 5. *n.* 147. *& §.* 10. *n.* 59. Sayr. *de cenſur. l.* 6. *c.* 3. *n.* 27. *& cap.* 15. *n.* 10. *& lib.* 7. *c.* 8. *n.* 5. Maiol. *de irregul. l.* 5. *cap.* 51. *antè num* 11. *verſ. propter diſpenſationes.* plures quod refert, & ſequitur Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 18. De effectibus Baptiſmi, & quas maculas auferat, vide Soar. *tom.* 1. *de Sacram. q.* 69. *art.* 4. *diſp.* 26. *ſect.* 1. Ægid. de Conink. *de Sacram. & cenſur. q.* 69. *art.* 1. *cum ſeqq.* Vaſq. *tom.* 2. *in* 3. *p. diſp.* 156. *cap.* 1. 2. *&* 3. Carthag. *lib.* 3. *tit.* 42. *obſeru.* 4. qui quatuor aſſignant præcipuos Baptiſmi effectus. Primus eſt animam abluere ab omni peccato: ſecundus eſt gratiæ infuſio, & virtutum theologalium, Fidei, Spei, Charitatis: tertius liberare ab omni pœnæ reatu peccatis debito: quartus aperire ianuam Regni Cœlorum.

Cap. Qui ſine. V. & vlt. *Ambroſ.*

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd bigamus non poteſt ad Ordines promoueri, concordant alia iura *ſup. hac eadem diſt. c.* 1. *& c. maritum,* 33. *diſt. cap. cognoſcamus,* 34. *diſt. cap. quicumque* 2. *cap. non confidat,* 50. *diſt. cap.* 1. *& c.* 55. *diſt. c. ſi quis,* 77. *diſt.* Cou. *in Clem. ſi furioſus p.* 1. *§.* 1. Nau. *in man. cap.* 27 *n.* 195. Henriq. *in ſum. l.* 12. *c.* 6. *§.* 9. Beller. *diſquiſ. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric. §.* 6. *a princ.*

Distinctio XXVII.

Cap. Quidam. II. *Auguſt.*

Avgvstinvs *in libro de bono viduitatis ad Iulianam viduam cap.* 10. prout 1 eum refert Gratianus *in præſenti,* ait nubentes poſt votum non eſſe adinuicem ſeparandos, quod omninò de voto ſimplici intelligendum eſt, vt notant Patres *in fine huius cap.* & ita probat votum ſimplex minimè dirimere matrimonium initum, vt reſoluit Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 11. *n.* 4. Vnde quamrumcumque votum fiat publicè, & cum magna ſolemnitate, non irritabit matrimonium poſtea contractum, quia ad illud irritandum requiritur quòd publicè fiat, & ſit ſolemne per ſuſceptionem ſacrorum Ordinum, vel per profeſſionem factam in Religione approbata, ita S. Thom. 2. 2. *q.* 88. *art.* 7. *ad* 3. Nau. *in man. cap.* 12. *n.* 31. *verſ. decimotertio,* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part.* 2. *n.* 99. Suar. *de Religione tom.* 3. *l.* 9 *c.* 3. *n.* 14. De voto autem ſolemni quòd impediat matrimonium contrahendum, & dirimat contractum, dixi latè *in collect. ad cap. vnic. de voto, lib.* 6.

Cap. Vouentibus. IV. *Hieron.*

Gloſſ. *verbo etiam velle, in præſenti,* tenere videtur 1 poſſe Eccleſiam punire voluntatem, cui ſimilis verbo ipſe iure *in Clem.* 1. *de hæret.* quam gloſſatorum ſententiam tenent Adrian. *quolib.* 8. *verſ huius deciſio,* Pigh. *de Eccleſ. hierarch. l.* 6. *c.* 16. Medina *in C. de Pœnit. tract. de orat. queſt. de poteſt. Eccleſ. reſpectu actuum cordis,* Cordub. *l.* 4. *q. Theologicar. q.* 13. & alij quos retuli *in collect. ad d. Clem.* 1. *num.* 36. Sed contraria ſententia verior & receptior eſt, & expreſſè tuentur Caſtr. *l.* 2. *de iuſta hæret. punit. cap.* 18. Nauar. *in man. c.* 23. *n.* 103. *ad fin. & ad cap. fin. de ſimon. num.* 20. *verſ. nec obſtat,* Simanch. *de Cathol. inſtitut. cap.* 41. *n.* 2. Curiel. *canon. lib.* 1. *cap.* 13. *num* 4. *&* 5. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 4. *ſect.* 1. Vaſq. 1. 2.

diſp. 160. *cap.* 4.*n.*19. plures quos plena manu refero, & ſequor *in collect. ad d. Clem.* 1.*n.*37.

Cap. Si nupſerit. V.

Hieronymus contra Iouinianum *lib.* 1. relatus *in hoc text.* ait Virginem nubendo non peccare, nubere quidem velle malum non eſt, ſed potius bonum, atque remedium ſingulare concupiſcentiæ malæ, & infirmitatis humanæ, bene Sotomaior *in epiſtol. ad Timoth. cap.*5. *num.*10.*&* 14. ſuper illa verba, *nubere volunt*, vbi ſubdit per hunc text. quem allegat, poſſe ex accidenti matrimonium fieri malum atque culpabile, nempe ſi quis poſt votum continentiæ nubere velit, & nuptias affectet, de quo etiam Cardin. Bellarm. *de ſacram. matrimon. tom.* 2. *lib.* 1. *cap.* 21. *verſ. ſit igitur prima propoſitio.* Intellige tamen quòd licèt mulier habens votum caſtitatis non poſſit nubere abſque peccato, iuxta hunc text. attamen vir, qui eam deſponſauit, libere illa vti poterit, non ſolùm reddendo, ſed etiam exigendo, vt bene reſoluunt Syluest. *in ſum verbo matrimonium* 7. *quæſt.* 5. *verſ. ſexto, in fine*, Sanch. *de matrim. lib.*9. *diſp.* 33. *num.* 2. Suar. *tom.* 2. *de Relig. lib.*4. *de obligat. voti, cap.*16. *num.*12.

Cap. Quod interrogaſti. VI. *Nicol.*

Nicolaus Papa ad Aluinum Vienen. Eccleſiæ Archiepiſcopum, relatus *in hoc text.* ſcribit quòd mulier, quæ ſanctimonialem ſe eſſe finxerat, nubere non valet, vt per Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & uxor* §.47. *num.*4. Couar. *in cap.*2.*num.*1.*de teſtam.* Profeſſio enim monialis poteſt induci per impoſitionem ſacri velaminis factam à ſe ipſa, itaut impediatur reditus ad ſeculum, Caiet. *in opuſc. tom.* 1. *tract.* 31. *q.* 7. & dixi *in collect. ad cap. vidua, & ad cap. conſulti. de Regularib.*

Per hypocryſim.] Illa enim eſt vitium quo quis factis vitæ integritatem & ſanctimoniam fingit, ac ſimulat, cupiens, & ſtudens bonus haberi, & prædicari, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 4. *cap.* 13. *verſ. hypocriſis*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 17. *num.* 183. Leſſi. *de iuſt. lib.* 3. *cap.* 47. *dub.* 6. *verſ. eſt autem*, vbi ſubdit hypocriſim per ſe & ex genere ſuo eſſe peccatum veniale, aliquando tamen poſſe eſſe peccatum mortale ratione finis, quem intendit ipſe hypocrita.

Cap. Presbyteris. VIII. *Calixt. II.*

Calixtus Papa II. relatus *in hoc text.* ſtatuit vt in ſacris Ordinibus conſtituti non ducant vxores, & ſi duxerint, ſeparentur, de quo vide latè Tiraquell *l.* 15. *connub. num.* 118. Bernard. *in pract. c.* 80. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *q.* 138. *n.* 89. *cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib.*7. *diſp.* 28. *cum ſeqq.* Et eundem Calixtum, qui ſedit ab anno 214. vſque ad 220. fuiſſe auctorem conſtitutionis continentiam ſacro Ordini annectentis, exiſtimant Sot. *lib.* 7. *de iuſtitia, & iure q.*6. *art.*2. *verſ. probatur*, & latè Vaſq. *de Ordine diſp.* 249. *cap.* 4. *num.*39. *&* 37. Sed contrarium, immo ab ipſo naſcentis Eccleſiæ primordio omnibus Diaconis ac ſacerdotibus fuiſſe prohibitum cōtrahere matrimonium, tenent Ægid. de Conink *de ſacram. Ordinis diſput.* 20. *dub.* 11. & Gampan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.*7. *cap.*3. *n.*11.

Iuxta ſacrorum Canonum definitiones.] Ergo ſolo iure Eccleſiaſtico annexa eſt continentia Ordinibus ſacris, vt per Cou. *de ſponſalib. part.*2. *cap.*6. §.3. *n.*2. Cuch. *lib.* 5. *inſtit. maior tit.* 12. *num.* 219. D. Barboſ. *in rubr. ff. ſoluto matrimon. part.* 2. *n.* 89. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.*12. *q.* 1. & plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib.* 7. *diſp.* 27. *n.* 5. quibus addo Beller. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §.15. *n.*15. *n.*61. Homobon. de bonis *de humana vit. caſtatib. part.* 1. *cap.* 19. *propè fin. verſ. quoad ſecundum*, & alios citatos per me *de officio, & poteſtate Epiſcop. part.* 2. *allegat.* 15. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Caſtitas olim apud Latinos aſſumptis ad Ordines ſacros, & coniugatis, & non coniugatis iniuncta fuit.*

2 *Continentia in non coniugatis ad ſacros Ordines aſcendere cupientibus cœpit iniungi, & ita ſacro Ordini eſſe annexa ex inſtitutione Siricij Papæ anno* 338.

3 *Continentiam promouendi ad ſacros Ordines cogebantur antiquitus expreſsè polliceri.*

4 *Ordinandorum nullus ex conſtitutione Martini Papæ tenentur continentiam expreſſis promittere verbis, ſed tacitè.*

5 *Continentia annexa eſt Ordinibus ſacris ſolo iure Eccleſiaſtico.*

6 *Obligatio, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſeruandam, non conſurgit immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis.*

Distinctio XXVIII.

IN hac Diſtinctione latè agitur de 1
continentiæ voto ſacris Ordinibus annexo, ſed vt omnia iura de eo loquentia facilè intelligi poſſint, aduertere oportet olim ab initio naſcentis Eccleſiæ aſſumptis ad Ordines ſacros, & coniugatis, & non coniugatis, vtriuſque autem apud Latinos iniunctam caſtitatem, perpetuóque obſeruatam fuiſſe, vt de coniugatis conſtat ex *Clem. Romano epiſt.* 2. *col.*2. & alijs citatis per Baſil. Ponc. *de impediment. matrim. cap.*3. § 2. illis verò, qui non coniugati ad ſacros Ordines aſcendere cupiebant, cœpit continentia 2
iniungi, & ita ſacro Ordini eſſe annexa, ex inſtitutione Siricij *anno* 338. *in cap plurimos* 82. *diſt.* vt aſſerunt gloſſ. *verbo qui Sacramentis, in cap. præterito* 84. *diſt. &* Clitou. *lib. de continent. cap.*4. eamque poſtea confirmauit Innocent. I. *anno* 408. vt videtur deduci ex *cap. propoſuiſti* 82. *diſt.* quod deinde ad miniſtros extendiſſe Gregorium colligitur ex *cap. nullum, hac ead. diſt.* & ex *cap. ante triennium* 31. *diſt.*

Hanc continentiam promouendi cogebantur anti- 3
quitùs expreſsè polliceri, *cap. nullum, cap. præterea, quando, hac ead. diſt.* illi tamen qui ad Diaconatus, & Presbyteratus Ordinem aſcendere cupiebant, *cap. propoſuiſti, & cap. plurimos* 82. *diſtinct.* & confirmauit poſtea Leo I. extenditque ad Subdiaconatum, *cap. omnium Sacerdotum* 32. *diſt.* cuius lex non obligauit illicò, quia vſu recepta non fuerat, *cap. in iſtis* 4. *diſt.* ideò Gregorius Magnus cœlibatum annexum Ordini ſacro etiam Subdiaconatui mandauit eſſe coniunctum, *d. cap. ante triennium* 31. *diſt.* & poſtmodum
Vrbanus II. *in cap. erubeſcant, ead. diſt.* Poſtremò au- 4
tem ex conſtitutione Martini Papæ nemo ordinandorum tenetur hanc continentiam expreſſis promittere verbis, ſed tacitè, vt ſilentium ordinati pro conſenſu reputetur. *cap. Diaconus,* 17. *diſt. cap. Diaconi,*

hac

hac ead. diſt. Sicut enim in Religioſi inſtituti ſuſceptione erat profeſſio tacita per longinqui temporis geſtationem habitus,& etiam expreſſa, ita mihi videtur probabile, quod docuit Gregor. de Valentia 2. 2. *diſput.9. generali quaſt. 5. puncto 3.* fuiſſe tacitam, & expreſſam profeſſionem continentiæ in Ordinibus ſuſcipiendis,ipſámque Ordinis Eccleſiaſtici ſuſceptionem iuxta Eccleſiæ leges fuiſſe tacitam profeſſionem, & emiſſionem voti continentiæ, illóſque ita obligari,& ab Eccleſia compelli, ac ſi expreſsè votum emiſiſſent caſtitatis, non ſecus ac ij, qui longo tempore habitum religioſum geſtauerunt.

5 Ex quibus iam primò colliges ſolo iure Eccleſiaſtico annexam eſſe continentiam Ordinibus ſacris, vt tradunt Doctores per me citati *ad cap. Presbyteris, 27. diſt.*

6 Secundò colliges obligationem illam, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſeruandam, non coorſurgere immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis, quod Eccleſia ſuo præcepto annexuit Ordinibus ſacris, cogitque eos,qui Ordinem ſacrum aſſumunt, vt votum caſtitatis emittant, non expreſsè,ſed facto ipſo, & tacitè, quamuis enim non voce voueant, at facto & opere profitentur caſtitatem per ſacrorum Ordinum ſuſceptionem; quamuis enim Eccleſia neminem poſſit abſolutè cogere ad continentiam,quòd ſit res meri conſilij,*cap. integritas 32.q.2.*poteſt tamen in Ordine ſacro,quem confert, apponere conditiones, & leges iuſtas illi ſtatui conuenientes, qualis eſt vt ad illum promotus caſtitatem voueat; & ideò ita meritò tenent Anton. Cuch. *lib.5.inſtit.maior.tit.12.n.219.*Gutier.*canon.lib.2.cap.7. n.2.*Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.12. princ. n.2. verſ. votum autem ſolemne,*Azor. *inſtitut. moral. part.1.lib.13. cap.13. quaſt.6. & cap.14. quaſt.10.* D. Barboſ. *in rubr. ff.ſoluto matrimon. part.2. num. 100. & 101.* & plures alij, quos plena manu refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib.7. diſput.27. num. 10.*

Cap. Decernimus. II. *Innoc. II.*

DE Clerico in Sacris conſtituto, quòd ſi vxorem duxerit, aut concubinam habuerit, Eccleſiaſtico beneficio,& officio careat, per hunc text. tenent Abb. *in cap. 2. qui clerici vel vou.* Bernard. *in practic. cap. 80.num.2.* Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.13.cap. 12. quaſt.3.* & quòd efficiatur irregularis, adeò vt nec in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, nec ad maiores Ordines ſuſcipiendos admitti poſſint, reſoluunt Couar. *de ſponſalib.part.2.cap.6.§.3.num.1.* Nau. *in man. cap. 27. num.195.* Decian.*in tract.crimin.lib.6 c.22 num.9.verſ. item clericus,* Viuald.*in candel. aureo part.1.tit.de matrim.n.230.* Marienſ. *in rub.tit.1.gloſſ.1.n.247.lib.5.noua recop.* Ceuall.*commun.contra communes q.558.num. vnico,*Sayr.*de cenſur.lib.6. c.4.num. 22.* Sanch. *de matrim.lib.7.diſp.85.num.5.in fine,* Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.31. num.120.*Bonacin. *de matrim.q.3. puncto 9.num.8.* Bellet. *diſquiſit.clerical. p.1. tit. de diſcipl. cleric.§.5.num.72.*Farinac. *in praxi criminal.part. 5.quaſt.138.num.98.*

Debeant eſſe.] Ergo tenentur clerici in ſacris conſtituti in ſtatu clericali perſeuerare, neque poſſunt ſine apoſtaſia illum deſerere, vt per Soar.*in defenſ.Fidei aduerſus Anglicanæ ſectæ errores,lib.4.c.27.n.6.*

SVMMARIVM.

1 *Filios habens non poteſt in Epiſcopum promoueri, ſed contrarium verius, vt num.2.*

3 *D. Petrus vxorem habuit, & ex ea filiam Petronillam.*
4 *Clemens IV. tempore promotionis ſuæ duas habebat filias.*
5 *Declaratur text. in præſenti.*
6 *Declaratur text. in c. de Syracuſana, hac diſt.*
7 *Declaratur text. in cap. Catinenſis, 61. diſt.*

Cap. Priuſquam. IV. *Greg.*

HIc text. ſolet allegari ad hoc quòd filios habens 1
non poteſt in Epiſcopum promoueri, & gloſſ.
hic verbo paruulam, ſubdit quòd hodie iure communi
nullus talis promouendus eſt in Epiſcopum, ſimilis
text. *in cap. de Syracuſana, hac eod. diſt.* ibi,*per quam*
principalis conſtitutio habentem filios, & vxorem ad
Epiſcopatus Ordinem promoueri prohibet, &c. quæ
principalis conſtitutio eſt *auth. de ſanctiſſim. Epiſcop.*
in princ. collat. 9. In idem eſt text. *in cap. Catinenſis,*
*61.diſt.*ibi *qui nec vxorem habent,nec filios, nec crimen*
aliquod Canonibus inimicum, &c. cùm non debeant in
Epiſcopos eligi,qui longam corporis ſui continentiam
non habeant. Sotomaior *in epiſt.1.ad Timoth.c.1.n.9.*
verbo pudicum. Facit quia etſi nulla detetur prohibitio, in recto tamen gubernandi regimine ſatis inordinatum videtur illos ad Epiſcopatum eligere, qui
propter nimiam in filios affectionem vt plurimum,
& cupiditate, & auaritia miſerè detinentur, hi ſunt
clerici,& Epiſcopi erga filios, & nepotes, *gloſſ. vlt. in*
c. peruenit 1.q.3. Vnde probabile reſultat periculum
quòd bona per vxorem, filios, nepotes, & cæteros temerè diſſipabuntur, vt ſatis inſinuat *d.c.de Syracuſana,*
& ideò prædictum huius text. notabile tenent Innoc.
in cap.1.de teſtam. & *ibi* Abb. *num.1.* & hanc partem
eſſe magis conſonam iuri affirmat Nau.*de ſpoliis cleric.*
§.19.num.1.

Verùm quòd filios habens poſſit in Epiſcopum pro- 2
moueri, probat text. *in cap. ſint manifeſta.verſ.forsaſ-*
ſis 12.q.1. vbi gloſſ. *verbo aut filios, & in cap. Epiſcopus*
*qui filios 12.quaſt.1.*D.Paul.1. *ad Timoth.3.* ibi, *Epiſco-*
pum vnius vxoris virum, & ibi, *filios habentem,* re-
fertur *in c.1. in princ.26.diſt.* idque pleriſque conſtat 3
exemplis, patet in D. Petro, qui vxorem habuit, & ex
ea filiam Petronillam,Clemens IV. tempore promo-
tionis duas habebat filias ex vxore legitima, vt videre 4
eſt penes Platinam *in eius vita,* apud quem in vita
Alexandri III. idem reperies, & cum hac ſententia
tranſire Doctores communiter poſt Hoſt.fatetur Abb.
d num.2. affirmat communem, & receptam Nauar.
*loco citato,*vbi teſtatur ſe plures vidiſſe Epiſcopos, &
alios Prælatos filios habentes promotos fuiſſe a ſede
Apoſt.nulla facta de filiis mentione,neque aliqua ſuper
eo habita diſpenſatione.

Qua recenta opinione non obſtant quæ pro prima
ſupra adduximus, in primis enim ad text. *in præſenti,* 5
facilè reſpondetur non agere de habente vxorem, ſed
de habente filiam, qui retro antè à longo tempore
incontinens fuit, quod longè diuerſum eſt à caſtita-
te coniugali. Ad *d. cap. de Syracuſana,* reſpondetur 6
textum illum quoad intentum nihil de nouo ſtatuiſ-
ſe, ſed retuliſſe ſe ad Imperialem conſtitutionem, de
qua in *d. auth. in princ.* quæ in primis interdicere non
potuit electionem ad Epiſcopatum, iuxta reg. *cap. Ec-*
cleſia S. Maria 10. de conſtit. cap. vlt.de rebus Eccleſia
*non alien.*cum aliis; deinde ſi rectè aduertas, Iuſtinia-
nus *ibi* abſolutè non probauit talium promotionem,
ſed ſolummodo quando promouendus vxorem ha-
buit legibus interdictam, aut alio defectu laboran-
tem,non verò ſi vnicam, & primam, vt patet *ibid. in*
verſ.ſed etſi prius. Denique ad text. *in cap. Catinenſis,* 7

reſpondetur cum *gloſſ. pen. ibidem*, textum procedere propter præſumptionem, quæ eſt contra habentem filios quòd bona Eccleſiæ diſſipabit, & vt ceſſet labor faciendi inuentarium, de quo *in d. cap. de Syracuſana*, & tandem quia datis paribus terminis ab benè eſſe meliùs erit illum eligere, qui nullis occupationibus detinetur, & multò magis paratus eſt ad munus iniunctum exequendum, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. 7. *Solicitus es quæ ſunt mundi*, &c.

In gloſſ. *Ab altera parte.* ibi, *quia nòmine partis medietas deſignatur.* Vide quæ latè dixi *in tract. de appellatione verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.* 186. *num.* 8.

Cap. De iis. V. *Ex Conc. Tolet. II.*

COncil. Tolet. II. *cap.* 1. habitum anno 5. Amalarici Regis circa tempora Ioannis Papæ II. ſtatuit quòd ad Subdiaconatum acceſſuri continentiam profiteantur, & refertur *in hoc text.* ex illóque notant Bernard. *in pract. cap.* 80. *n.* 2. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 27. *n.* 3. *&* 10.

Circa ætatem ordinandorum in maioribus adeſt decretum Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 12. & latè dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.* 2 *alleg.* 16.

A primis infantia annis.] Ideſt, poſt primos infantiæ annos, vt exponit Menoch. *de arbitr. caſu* 57. *n.* 11. propoſitio enim *à* idem quod *poſt* ſignificat *in præſenti*, vt multis oſtendit Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo, & poſtea, n.* 21. *C. de renoc. donat.*

Quibus autem voluntas propria, &c.] Notatur ad hoc quòd Eccleſiæ integrum non eſt iis, qui hactenus ad Ordines minores prouecti ſunt, continentiæ legem indicere, vt per Azor. *inſtitut. moral. p.* 1. *lib.* 13. *cap.* 13. *quæſt.* 4. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 31. *num.* 4. Vaſq. *de Ordine diſp.* 249. *cap.* 4. *n.* 39.

In gloſſ. *Infamia.* ibi, *ideſt, pueritia, quia infantia non durat, niſi vſque ad ſeptennium.* Vide Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 57. *n.* 11.

SVMMARIVM.

1. *Acyranum Concilium, licèt Prouinciale fuerit, approbatum tamen & receptum eſt.*
2. *Continentiam an vellent profiteri olim apud Græcos in ordinatione dabatur optio, quam ſi ſemel profiterentur, non ampliùs licebat impunè vel inire coniugia, vel contractis vti.*
3. *Græcis nunquam licuiſſe poſt ſacrum Ordinem nuptias contrahere, exiſtimarunt nonnulli.*
4. *Alij aliter dixerunt.*

Cap. Diaconi. VIII. *Ex Ancyr. Synod.*

1 DEſumitur hic text. ex Concil. Ancyrano *can.* 10. inter Græcos celebrato poſt tempora Marcelli Papæ circa annum Domini ferè 308. de quo Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *an Chriſti* 314. *poſt med.* quòd etſi Prouinciale fuerit, approbatum tamen, & receptum eſt frequentibus Græcorum Synodis, vt conſtat ex *cap. quoniam ſancta. & ex cap. prima adnotatio* 16. *diſt.* & probatur à Leone IV. *in cap. de libellis* 20. *diſt.* vbi ſic habetur. *Quibus autem in omnibus Eccleſiaſticis vtimur iudiciis, ſunt Canones Apoſtolorum, Nicænorum, Ancyranorum, Neocæſarienſium*, &c.

Ex hoc text. conſtat olim omnibus abſolutè apud Græcos in ordinatione datam optionem an vellent profiteri continentiam, quam ſi ſemel profiterentur, non ampliùs licebat imponè vel inire coniugia, vel contractis vti, ſi tamen nollent continentiam profiteri, licebat vxores ducere, & ſi coniugati erant, vti matrimoniis antea contractis, ita Theologi veteres ferè omnes Scholaſtici, vt per Richard. *in* 4 *diſt.* 37. *art.* 1. *q.* 1. *in ſolut.* 2. Scot. *q. vnica*; Palud. *ibidem q.* 1. *concl.* 4. Thom. de Argent. *q. vnica art.* 1. *in ſolut. ad* 4. *contra* 2. *concl.* Sot. *eadem diſt. q.* 1. *art.* 1. *& de iuſtit. lib.* 7. *quæſt.* 6. *art.* 2. *pag.* 2. Card. Bellarm. *lib.* 1. *de cleric. cap.* 19. *col.* 3. *verſ. probatur ſecundò.* Caietan. *in opuſc. tom.* 1. *tract.* 27. Petr. Sot. *de inſtitut. Sacerdot. lect.* 5. *&* 6. Quintanad. *lib.* 1. *rerum Eccleſiaſticarum cap.* 6. *num.* 9. qui meritò huoc dicit eſſe communem ſenſum.

Scio non defuiſſe alios opinantes Græcis nunquam licuiſſe poſt ſacrum ordinem ſuſceptum nuptias contrahere, Valent. *tom.* 4. *diſp.* 9. *quæſt.* . *puncto* 5. Petr. Bollo *in ſua œconom. Canon. claſſi* 1. *cap.* 1. §. 5. Vaſq. *in* 3. *part. diſput.* 249. *c.* 3. Ægid. Conink *de Sacram. diſput.* 20. *de Ordine dub.* 12. Suar. *de relig. tom.* 3. *lib.* 9. *cap.* 14. & reſpondent text. *in præſenti* intelligendum eſſe eo caſu procedere, ſi proteſtati fuerint ſe velle vxores habere, hoc eſt, velle ſe vti vxoribus ante Ordinem ductis, intelligentes prætetea verba illa, *ſi poſtea ad nuptias venerint*, ideſt, ſi nuptiis antea contractis vti voluerint, ſic tacito eorum nomine referunt Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *cap.* 14. §. 5. *lit.* D. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 12. *quæſt.* 4. & Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 28. *num.* 7. *verſ. ad quintum.* Qui intellectus violentus apparet, & nonnulla ſupplet, & ex verbis Canonis manifeſtè refellitur, nam verba illa, *ad nuptias venerint*, non eſt vti vxoribus antea ductis, ſed tunc de nouo eas ducere, vt aduertit Vaſq. *de ſacram. Ordinis diſp.* 246. *cap.* 2. *num.* 16. 3

Denique Archid. Turrecrem. & Gemin. *in præſenti* exponunt id, quod dicitur *in hoc cap. ſi poſtea ad nuptias venerint*, hoc eſt, ſi poſtea matrimonium contraxerint facto ipſo, non iure, tunc ſeparentur ab vxoribus, quas duxerunt facto, non iure, eo quòd matrimonium non valeat, & ſeparati ab vxoribus in miniſterio permaneant, hoc eſt, non deiiciantur à Clero, Balſamon *in comment. ſuper Concilium Ancyranum*, quem ſequitur Mich. de Medina *lib.* 2. *de continentia cap.* 14. *ſub fin.* ait hunc Concilij canonem eſſe abrogatum in Concil. VI. generali *can.* 6. *Trullano.* vbi definitur Subdiaconis, & Diaconis nullo modo licere ad nuptias tranſire, quòd ſi tranſierint, eſſe ab vxoribus ſeperandos, & hac præſtita reſponſione nunquam licuiſſe Clericis etiam Græcis poſt ſacros Ordines nuptias contrahere concludunt Azor. & Sanch. *citatis locis.* Vel meliùs forſan reſponderi poterit Concilium de quo *in præſenti*, non habuiſſe ratum coniugium a Diaconis contractum, nec liberam facultatem eis conceſſiſſe illud contrahendi, & in matrimonio ſic contracto vxore vtendi, ſed tantùm ſtatuere, vt ordinatus, qui ſi ex licentia Epiſcopi contraheret, de gradu ſuo & Ordine non amoueretur, ſed poſt huiuſmodi nuptias in eo permaneret, ita tamen vt vxore ſua minime vteretur, quia in text. ſolùm dicitur Diaconos de gradu ſuo remouendos non eſſe, ita Turrian. *lib.* 2. *de dogmaticis characteribus* §. *ad hac obiicient.* Bouer. *de Repnbl. Eccleſiaſt. p.* 2. *l.* 2. *cap.* 10. § *à Subdiaconatu, pag.* 377. Aliter poteſt reſponderi cum Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 3. *anno Chriſti* 314. *num.* 88. ſed prima ſententia forſan communior eſt, & receptior. 4

Cap. Presbyter. IX. *Ex Conc. Neocæſ.*

NEocæſarienſe Concilium *cap.* 1. ſub Sylueſtro I. celebratum ſecundùm Card. Baron. *annal. tom.* 3.

anno

anno Chriſti 314.*poſt med.pag.*128.vbi *in verſ. Presbyter*,refert verba huius text.ſtatuit quòd Presbyter ducens vxorem deponatur ab Ordine.Hodie verò ſi conſtituti in Sacris matrimonium contrahant, excommunicationem incurrunt, *Clem.eos, de conſang.* & deinde ſuſpecti ſunt de fide, ac in eos poſſunt Inquiſitores animaduertere, Palar. *in repet. cap. per veſtras, de donat.inter virum* §.18.*num.*26.*verſ.ex quo*, Penia *in direct.Inquiſ.p.*2.*comment.*74.*verſ.atque*.Patam.*de origine Inquiſ.lib.*3.*q*,10.*num.*75.*&* 98. Carol. de Graſſ. *de effect.lib.cleric.effectu* 5.*num.*4.Fariu.*de hæreſi quæſt.*183. *num.*72. *cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Vxor, cuius licentia, vel diſſimulatione vir ad Ordines ſacros promotus eſt, ita tenetur ad caſtitatem, vt viro defuncto nequeat validum matrimonium inire.*

2 *Ampliа ad vxorem, quæ nec expreſſè conſenſit, nec diſſenſit, ſed conſcia promotionis viri ad Ordines, diſſimulauit.*

3 *Vxor,quæ conſcia promotionis viri,ac potens commodè reclamare, nec conſenſum, nec diſſenſum præſtitit, ſed diſſimulando tacuit,poteſt virum repetere.*

Cap. Quia ſunt. X. *Greg.*

1 CAſus in terminis huius text. fuit de vxore, quæ conſcia promotionis viri ad Ordines, mortuo viro iam facto Diacono ad alias nuptias tranſiit, & ſic ait Gregor. *lib.*2.*epiſt.*59. relatus *in præſenti. Si in coniugio Diaconi mulierem, de qua agitur, fuiſſe conſtiterit ij,qui malè ſociati ſunt,diſiungantur.* vbi gloſſ. *verbo fuiſſe*, ſubiicit, ſupple & ipſum ordinatum vxore ſciente: vnde colligitur vxorem, cuius licentia, vel diſſimulatione, vir ad Ordines ſacros promotus eſt, ita teneri ad caſtitatem, vt viro defuncto nequeat validum matrimonium inire. Colligitur etiam ex *cap. ſi ſe, & ex cap. ſi qua vidua, hac eadem diſt.* reſoluunt Ochogau.*de ſacram.matrimon.quæſt.*53.*num.* 8. Azor. *inſtitut.moral.part.*1.*lib.*13.*cap.*14. *quæſt.* 11. Sanch.*de matrim.lib.*7.*diſput.*40.*num.*2.vbi *num.*3. ſubdit legitimam rationem, cur hoc matrimonium irritum ſit, non eſſe quòd votum ſimplex vxoris efficiatur ſolemne per actionum communicationem, ſed quia Eccleſiaſtica conſtitutio ob reuerentiam Ordinis aſſumpti à viro ex licentiam vxoris vouentis caſtitatem,reddidit eam ad ſubſequens matrimonium inhabilem.

2 In gloſſ. *Fuiſſet.* ibi,*ſed ſciuit, & tacuit, &c.* Hæc gloſſ. extendit ſuprapoſitam reſolutionem ad vxorem, quæ nec expreſſè conſenſit, nec diſſenſit, ſed conſcia promotionis viri ad Ordines diſſimulauit, eo quòd tunc cenſeatur vouere continentiam, vt per Hoſt. Archid.Domin.Turrecr.& alios,quos refert Sanch.*d.diſp.* 40.*num.*5. vbi tamen ſubdit ſe id non credere, ſed exiſtimare vxorem diſſimulantem id minimè pati detrimentum. Idem *eodem lib.*7.*diſput.*38. *num.*15. contra plures citatos à ſe *num.*14. reſoluit vxorem, quæ con-
3 ſcia promotionis viri, ac potens commodè reclamare, nec conſenſum,nec diſſenſum præſtitit, ſed diſſimulando tacuit,poſſe virum repetere,quia ex ea diſſimulatione nullum vxori præiudicium generatur, ſed ius ſuum virum repetendi illæſum manet, quia ad rem tam arduam iura non contenta ſunt vxoris diſſimulatione, quæ varias interpretationes patitur, nec ſigoum apertum licentiæ eſt, vt expreſſè definitur *in cap. conſuluit, de conuerſ.coniug.*

Cap. De Syracuſanæ. XIII. *Pelag.*

VIde quæ circa materiam, & intellectum huius text. dixi ad *cap. priuſquam, num.*6. *ſuprà hac eadem diſtinct.* & adde quod aduertit Bouer. *de Republ. Eccleſ.part.*2. *lib.*2. *cap.*10.§.*ſextum dictum, pag.*387. quòd Pelagius *in præſenti* dùm clericum coniugatum Epiſcopum conſecrari permittit, non ei coniugis vſum indulget.

Habita rerum deſcriptione ſubſtantiam. &c.] Notatur ad hoc, quòd Epiſcopus tempore, quo Epiſcopatum conſequitur, tenetur facere inuentarium illarum rerum, quas ipſe ex patrimonio, vel alio titulo comparauit, vt per Couar. *ad cap.*1.*de teſtamen. num.*9.*verſ.tamen Epiſcopus.* Cened. *ad Decretal. collect.*145. *num.*2. aduertens quòd ſi Prælatus hoc non fecerit, præſumitur contra eumdem nihil habuiſſe, & quòd omnia intuitu Eccleſiæ acquiſierit, vt in ſimili de hærede non conficiente inuentarium probat *authent. de hæred. & falcid.* §. *ſancimus, collat.* 1. *verſ patet.*

Cap. Si quis docuerit. XIV.

Ex Canone Apoſt.

DVm in Canon.Apoſtolorum *can.*6. aliàs 5.ſtatuitur vt Presbyter cauſa religionis non contemnat propriam vxorem, prout refertur *in hoc text.*colligi ex eo videtur tempore Apoſtolorum coniugatis ad ſacrum Ordinem cooptandis vſum anterioris matrimonij permiſſum eſſe, vt per Clicthouæ. *de continentia Sacerd. cap.*4.*cum ſeqq.*& ſentit Henriq. *in ſum.*vbi *de Ordine, cap.*14.§.7. *verſ. eodem ſtatuto.*Contrariam tamen opinionem, nempe quod circa Apoſtolorum tempora cunctis fuerit Sacerdotibus vxorius vſus interdictus, probat auctoritas Apoſtol. ad Titum *cap.* 1. *num.* 9. *Oportet Epiſcopum eſſe continentem*; cùm enim Apoſtoli Spiritu ſancto edocti neceſſariam eſſe Eccleſiæ continentiam proſpicerent,fatendum eſt illos docuiſſe nonniſi continentes miniſtros eſſe ſuſcipiendos;quare ita tenet Sot. *lib.*7. *de Iuſtit. quæſt.* 6. *art.* 2. *concl.* 3. Cou.*de ſponſal.part.*2.*cap.*6.§.3. *num.*1. Cardin.Bellarmin. *de clericis lib.* 1. *cap.* 18. *&* 19. Non obſtat hic text. ſolùm enim prohibet ne Sacerdotes ſic vxores contemnant, vt eis, liberiſque, & familiæ non prouideant,ſed debent adhuc eas alere,& alimenta præſtare at verò circa contemptum communi thoro ex amborum conſenſu abſtineat,aduertunt Sot. *d.concl.*3. *verſ. ſed eſt præterea*, Card. Bellarm.*d. lib.*1. *de clericis cap.* 21.*col.*2.*verſ. ad primum.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus diſpenſare non poteſt cum Clerico in Sacris conſtituto viduam ducente quoad officium, ſecus in beneficio.*

2 *Ordinatus ſacris Ordinibus etiamſi ignorauerit votum Ordinis annexum, tenetur omnino continere,nec poteſt validè matrimonium inire.*

Cap. Presbyterum. XVI.

Ex VI. Synodo in Trullo.

PRobat hic text. non poſſe Epiſcopum diſpenſare cum Clerico in Sacris conſtituto viduam du- 1
cente quoad officium, ſecus in beneficio, ſicuti tradunt Ioan. Andr. *in cap.vlt. in fin. de bigam.* vbi Butr.

in fine, Card. *oppoſit.* 2. Abb. & Bellem. *in fine*, quos refert Sanch. *de matrimon.lib.*7. *diſp.*86. *num.* 21.cum Clerico enim ex matrimonio contracto bigamiam incurrente ſolus Papa poteſt diſpenſare, vt per Auil. *de cenſur.p.*7.*diſp.*8,*dub.*4. Ægid de Conink *diſput.*18. *dub.*14.*num.*110.

Non legalibus nuptiis.] Non intelligas de ſecundis nuptiis,ſed de quibuſcumque à Presbyteris contractis, omnes enim ſunt prohibitæ,ita Soar.*tom.*5.*de cenſuris diſp.*49.*ſect.*2.*num.*8.

In gloſſ. *Habere.* ibi, *beneficium tenebit.* Ergo ſuſpenſus non priuatur beneficio, de quo vide Soar.*tom.* 5.*de cenſur.diſp.*26.*ſect.*3.*num.*2.*cum ſeqq.*

2 In gloſſ. *Ignorantia* ibi. *Arg.quòd licet aliquis ignoret ſe debere,continere qui ordinatur, tamen ex eo, quòd recipit Ordinem, tenetur continere.* Nota quòd ordinatus,ſacris Ordinibus etiamſi ignorauerit votum Ordini annexum, tenetur omninò continere, nec poteſt validè matrimonium inire, eo quòd potuerit Eccleſia iuſtiſſimam de cælibatu Clericorum legem indicere, atque ea ligare quoſcumque in poſterum promouendos, ſiue ſciuerint, ſiue ignorauerint prædictam legem, vt pluribus citatis tradit Sanch. *d. lib.* 7. *diſput.* 27.*num.*11.

In gloſſ. *Priuatus eſt.* ibi, *ſi Sacerdos eſt excommunicatus, vel ſuſpenſus, non debet priuatim dicere Horas Canonicas*, &c. Ita Cou.*in cap. alma mater,part.*1.§.3. *num.*8.Nauar.*in man. cap.*7. *num.* 17. Soar.*tom* 5. *de cenſur.diſputat.*12.*ſect.*2.*num.*14. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.*37.*dub.*9.

SVMMARIVM.

1 *Nicolaus I. conſultus à Bulgaris, quid reſponderit refertur.*

2 *Græcis licuit vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerant.*

3 *Bulgari quare reprehenſibiles, ac improbi vocantur, qui cum eſſent Presbyteri habebant vxores, oſtenditur.*

CAP. Conſulendum. VII. & vlt.

Nicolaus I.

1 Nicolaus I. conſultus à Bulgaris, qui ſemper retinuerunt, & retinent Græcorum morem, num eorum Presbyteri habentes vxores ſuſtentandi eſſent? reſpondet *cap.*70.vt habetur *in hoc textu*, his verbis. *Licèt ipſi valdè ſint reprehenſibiles, vos tamen Deum conuenit imitari, qui ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos, & malos*, ex quibus poſſet aliquis exiſtimare Sacerdotes Græcus vtentes matrimonio ante Ordines inito, peccare,ſed in eo manere permitti ob eorum duritiem, tanquam minùs malum inſtar permiſſionis lupanarium, vt ſentiunt quidam quos tacito nomine refert Azor. *inſtitut.moral. part.*1. *lib.*13.*cap.*12. *quæſt.* 1. De hac conſultatione Bulgarorum ad Nicolaum I.agit latè Card.Baron.*annal.Eccleſ. tom.*10. *anno Chriſti* 866.*in princ.*& verba huius text. referuntur *tom.* 3. *Concilior.* ſub reſcripto Nicolai I. *pag.mihi* 517.

2 Verùm dicendum eſt Græcis licuiſſe vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerunt, eóſque minime peccare, vt clarè colligitur ex *cap. aliter*, 31.*diſtinct.* vbi Stephanus Pontifex Græcorum morem refert, nec reprehendit, & ſimiliter Innocent. III. *in cap. quæſitum, de pœnitent. & remiſſ.* clarè ſupponit eum vſum eſſe licitum, ibi *quæſitum eſt vtrùm Sacerdotibus Græcis,quibus legitimo matrimonio licet vti*, & Concilium Lateranenſe ſub Innocentio III. *in cap. vt Clericorum, de vita, & honeſtate Clericorum, in fine*,id clarè dicit, ibi, *qui autem ſecundùm regionis ſuæ morem non abdicarunt copulam coniugalem ſi lapſi fuerint, grauiùs puniantur,cùm legitimo matrimonio vti poſſint*, vbi *gloſſ.fin.* id dici ait propter Græcos, qui in Sacris conſtituti vtuntur matrimonio antea contracto: quare hanc partem ſuſtinent Azor. *d.quæſt.*1. Ludou. Lopez *in inſtructor.Conſcientia.part.* 2. *vbi de matrimon. cap.* 49.*col.*1.*verſ. ad verbum*,& poſt D. Antoninum, Syueſt.Sot.& alius, tenent Sanch. *de matrim, lib.* 7. *diſp.* 28. *num.* 6.

Reſtat nunc vt exponamus quare Bulgari vocantur reprehenſibiles, ac mali, & improbi, ſi receptam vſu conſuetudinem à magna Synodo probatam ſequebantur, & quare reprehenſioni Græci ſubiaceant, qui cùm eſſent Presbyteri,habebant vxores, quòd vt clarè intelligatur ſciendum eſt procedente tempore eò inſaniæ Græcos perueniſſe, quo ſe ſe magis Latinis opponerent,vt omnes, qui ordinabantur, ad nuptias cogerent,nec vllum,niſi coniugatum, ordinarent, quod olim reprehendit in Vigilantio Hieronymus his verbis, *Si tamen Epiſcopi nominandi ſunt, qui non ordinant Diaconos,niſi prius vxores duxerint, nulli cælibi credentes pudicitiam, immo oſtendentes quam ſanctè ipſi viuant,qui malè de omnibus ſuſpicantur*, in hanc etiam inſaniam prorupere Græci primùm, quantum ſuſpicari poſſunt, poſt ſextam Synodum, cùm in Trullo conuenientes ſine capite legitimo, odio in Latinos concitati illum decimumtertium Canonem ediderunt, vbi nec antea coniugatos priuant vſu coniugum, nec antea coniugatos volunt reiici ab Ordinibus ſuſcipiendis,& in eorum ſuſceptione continentiæ profeſſionem prohibent. Hanc eamdem Græcorum inſaniam nobis apertè oſtendit Humberti diſputatio, aduersùs Nicetam Pectoratum tempore Leonis VIII. quæ habetur apud Cardinalem Baronium *tom.*11. *in fine*, inquit enim, *ante omnia autem comprobamus te mentitum ipſi veritati in eo quòd dixiſti noſtros prius ordinari, deinde vxores ſortiri.* 3

DISTINCTIO XXIX.

CAP. Sciendum. I. *Iſid.*

EX hoc text. colligitur quatuor conſiderationibus poſſe Canones inter ſe pugnantes ad concordiam reduci, nempe ratione cauſæ, perſonæ, loci, & temporum, vt per Cou. *in cap. alma mater,part.*2. *in initio num.*1.& vide quæ dixi *in collect.ad proœmium Decretal.*

Non indagantur.] Notatur ad hoc quòd confeſſio in iudicio ex abrupto, & abſque deliberatione facta poteſt quandocumque reuocari, etiam non docto de errore,vt per Decian *reſp.*8. *num.* 106.

CAP. Neceſſe. III. *Hieron.*

IVxta diuerſitates locorum,&c.] Notatur ad hoc quòd non omnibus Communitatibus, & Rebuſpublicis eædem leges conueniunt,vel vtiles ſunt,vt per Ariſtot. *lib.*5.*ethicor.cap.*7. Couar *in cap. alma mater, in initio num.* 3.

Imperiti medici.] Peritia medici quomodo cognoſcatur tradit Petr. Rebuff.*in concord.rub.de collation.§. præterea, in verbo medicina,pag.*366. hæc autem dari non poteſt in medico nouo, quia illum peſtem in

partia

patria dicit Alberič. *in l. prouidendum, in princip. C. de poſtulando*, & ideo Scotos medicos iuuenes in Angliã mittere, vt ibi ſe exerceant in grauem inimicorum perniciem, referunt Rebuff. *ad leges Galliæ tom. 3. tit. de mat. poſſeſ. gloſſ. vnic. num.* 13. & Iacob. Benni. *de priuileg. Iureconſ. p. 3. priuil. 55. num.* 4. Medicum imperitum, ex cuius ignorantia mortuus eſt ægrotus, extraordinariè debere puniri, reſoluit Ripà *de peſte cap. 7. num.* 7. nam medicus errans maiori pœna punitur, quàm iudex etiam errans, vt tradit Burg. de Paz *l. 1. Tauri num.* 26. Si tamen infirmus dolo ipſius Medici deceſſit, tunc pœna mortis punitur, vt aduertit Menoch. *de arbitr. caſu* 581. *num.* 3. & quam reſtitutionem facere teneatur, vide apud Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 10. *num.* 98. vbi citat Medin. *in C. de rebus reſtituen. quæſt.* 9.

Distinctio XXX.

VIDE Cardin. Cæſ. Baron. *tom. 3. annal. Eccleſiæ anno Chriſti* 361. *num.* 57. *verſ. ſed & quod*, vbi reprehẽdit Gratianum dum *in principio huius diſtinctionis*, firmat cauſam Concilij Gangrenſis fuiſſe hæreſim Manichæorum.

SVMMARIVM.

1 *Parentes neceſſitate oppreſſos qui deſeruerint occaſione diuini cultus, anathematizantur in Concilio Gangrenſi.*

2 *Filius peccabit mortaliter ſi Religionem ingrediatur parentibus in graui neceſſitate conſtitutis.*

3 *Filius etiamſi votum Religionis habeat, adhuc tenetur parentes neceſſitate oppreſſos non deſerere, vt illam ingrediatur, donec ceſſet eorum neceſſitas.*

4 *Filius ingrediendo Religionem poteſt deſerere parentes neceſſitate oppreſſos, ſi ſpem probabilem non habet ſubueniendi eorum neceſſitatibus, vel ſi pater, aut mater habet alios filios, vel alium modum.*

6 *Filius, quem ipſimet parentes ad peccandum prouocant, vel in ſeculo morari nequit abſque proximo lethaliter peccandi periculo, poteſt Religionem ingredi, relictis parentibus neceſſitate oppreſſis.*

6 *Filij tenentur honorare parentes.*

7 *Filij habentes parentes Iudæos, vel aliter infideles in neceſſitate conſtitutos, non poſſunt eos deſerere cauſa adeundi Religionem.*

8 *Patri infideli, & malo potius ſubueniendum eſt, quàm alicui fideli ſancto.*

9 *Pater hæreticus egens præferendus eſt extraneo Catholico in eleemoſyna à filio eroganda.*

Cap. Si qui filij. I. *Ex Conc. Gangrenſ.*

1 ANathematizantur in Concilio Gangrenſi hîc relato, filij deſerentes parentes neceſſitate oppreſſos occaſione diuini cultus, vt refert Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 4. cap. 20. num.* 3. Vnde non licere filio, immò illum peccare mortaliter, ſi Religionem ingrediatur, parentibus in graui neceſſitate conſtitutis, quibus non poteſt prouideri niſi ipſe maneat in ſæculo, reſoluunt D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 101. *art. 4. ad* 4. D. Antoninus 3. *part. tit. 16. cap. 2. in princ.* Nauar. *commento 3. de Regularibus num.* 48. *& in man. cap. 14. numer.* Silueſt. *in ſumm. verbo Religio. 2. q.* 4. Angl. *in floribus Theologicis in quæſt. de voto, pag. 94. cum ſeqq.* Sebaſt. Medic. *in ſum. peccatorum p. 1. tit. 3. quæſt. 16. verſ. quinto*, Pedraça *in ſum. in 4. præcepto Decalogi fol. 36. verſ. Aqui ſe offrece, & in 7. præcepto fol. 96. verſ. la ſexta*, Cordub. *de caſibus conſcient. q.* 151. Ludou. Lop. *in inſtruct. conſcient. part. 1. cap. 54. verſ. peccâtque filius* Sayr. *in claui Regia lib. 7. cap. 6. num.* 1. Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 2. cap. 3. q. 5. & lib. 12. cap. 1. quæſt.* 8. Leſſi. *de Iuſtitia lib. 2. cap. 41. dub. 3. n.* 34. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 3. quæſt. 13. art. 5. verſ. tertiò dico*, Iacob. de Graff. *lib. 3. conſ. 5. de voto num.* 8. Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 19. num.* 12. Fr. Lodou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. quæſt. 17. artic. 8. concluſ.* 1. Suar. *tom. 3. de Relig. lib. 5. cap. 5. num.* 11. Bonacin. *in præcepta Decalogi diſput. 6. quæſt. vnica puncto 5. num.* 4. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſ. lib. 5. quæſt.* 143. *cum ſeqq.* vbi *quæſt.* 145. reſoluit quòd ſi de facto filius parentibus in graui neceſſitate conſtitutis Religionem ingrediatur, & profiteatur, talis profeſſio eſt valida, & *quæſt.* 148. oſtendit quando neceſſitas dicatur grauis, citati à Cened. *ad Decretum collect.* 20. *num. 3. in med.*

Amplia vt procedat etiamſi filius votum Religio- 3
nis habeat, quia adhuc tenetur præfatos parentes non deſerere, donec ceſſet eorum neceſſitas, vt tenent Sanch. *dicto cap. 20. num.* 8. & Suarez *dict. cap. 58. num.* 16. Et procedit quamuis in actu parentes in præfata neceſſitate non ſint, ſed probabilibus coniecturis tractu temporis in eam abſque filij auxilio eos caſuros eſſe creditur, quia neceſſitas, quæ probaliter futura cenſetur, neceſſitati præſenti æquiparatur, Ita Sanchez *dict. cap. 20. num.* 5. Suarez *dict. cap. 5. numer. 3. in fin.* Bonacin. *de legibus diſp. 6. quæſt. vnica puncto 3. numer. 4. verſ. amplia*, quicquid dicat Fr. Emman. *in ſumma part 2. cap. 6. numer.* 4. Quæ quidem obligatio locum ſibi vendicat, ne dum in graui parentum neceſſitate, vt dictum eſt, ſed etiam cæterorum aſcendentium, ſecundum Sanch. *d. cap. 20. numer.* 28. contra Suar. *dict. cap. 5. num.* 8.

Limita tamen vt non procedat in filio, qui ſpem 4
probabilem non habet ſubueniendi neceſſitati parentum manendo in ſeculo, Sayr. *in claui Regia lib. 7. cap. 6. num.* 5. Sanch. *dict. cap. 20. num.* 3. Suar. *d. cap. 5. num.* 4. Vel quando pater, aut mater habet alios filios, vel alium modum, quo ſuæ neceſſitati proſpicere poſſit, Suar. *d. cap. 6. num.* 6. Sanch. *d. cap. 20. n.* 3. Suar. *d. cap. 5. num.* 5.

Vel quoque in filio, quem ipſimet parentes ad 5
peccandum prouocant, Miranda *in manuali Prælatorum tom. 1. quæſt. 17. art. 8. concluſ.* 2. Sanch. *d. cap. 20. num.* 12. Vel denique in filio, qui in ſæculo morari nequit abſque proximo lethaliter peccandi periculo, Sayr. *dict. cap. 6. num.* 7. Sanch. *d. cap. 20. num.* 11. Suar. *d. cap. 5. num.* 32.

Debitum honorem.) Ergo filij tenentur honorare 6
parentes, vt per Nau. *in man. cap. 14. num. 3. verſ. quinto*, Simanch. *de patre hæret. num. 54. cum ſeqq.* Mench, *lib. 1. illuſtr. cap. 37. num.* 5 Lancel. Conrad. *in templo omnium iudicum, lib. 2. cap. 5. §. 3. de ſolicitud, & officio Epiſcopi, n.* 70. Lara *in l. ſi quis à liberis §. verùm. n.* 83. *verſ. hanc ſententiam ff. de liber. agnoſc.* Ioan. Garc. *de expenſis cap. 3. num* 26.

Maximè fideles.) Notatur ad hoc quòd filij ha-
bentes parentes Iudæos, vel aliter infideles in neceſ- 7
ſitate conſtitutos, non poſſunt eos deſerere cauſa adeundi Religionem, & eſt ratio, quia tenetur filius tales parentes alere, eiſque ſuccurrere, vt colligitur ex gloſſ. *hic verbo infideles*, & probat Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 18. à num.* 3. Immo Gloſſ. *verbo domeſticos, in cap. non ſatis* 86. *diſt.* & in hoc textu Panorm. *in cap. ſi quis Epiſcopus notab. 1. de hæretic.* Barbat. *conſil.* 63.

conſil.63.col. 2. poſt medium vol. 2. & alij, quos refert,

8 & ſequitur Surd. *dict. tit. 1. quæſt. 96. num. 1.* luce optimo docent potius ſubueniendum eſſe patri infideli, & malo, quàm alicui fideli ſancto, & in eadem neceſſitate conſtituto, niſi huiuſmodi alimentorum præſtatione parentes fierent deteriores, & ita demum quòd filius conuerſus ad fidem teneatur alere parentes infideles etiam *hi* concurſu extranei fidelis, poſt Marquard. *de Iuda, part. 3. c. 4. n. 7.* & alios, reſoluit Ricciulus *in tractat. de Neophyt. cap. 9. num. 14.*

9 In gloſſ. *Fideles.* ibi, *ſed pone, quòd habes patrem hæreticum*, &c. Notatur ad hoc quòd pater hæreticus egens præferendus eſt extraneo Catholico in eleemoſyna à filio eroganda, vt per Caſtr. *de iuſta hæreticorum punit. lib. 2. cap. 7.* Surd. *de aliment. tit. 5. q. 18. num. 3. & quæſt. 19. à num. 3.* plures per Sanch. *in præcepta Decalogi tomo 1. lib. 2. cap. 24. num. 7.* Sed verius eſt non teneri, niſi pater extremè indigeat, ita Lara *in l. ſi quis à liberis. §. etſi impubes, n. 10 ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de aliment. tit. 7. quæſt. 14. à num. 29.* Sanchez *dict. cap. 24. n. 7.* Farinac. *de hæreſi quæſt. 182. num. 14.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſed dicas, quod patrem, qualiſcumque ſit, debemus proponere extraneo etiam ſancto*, &c. Vide Perez *ad tit. 9. lib. 8. Ordin. pag. 222.* & citatus *ſuprà num. 8.*

Cap. Quæcumque. II.

CONcilium Gangrenſe *cap. 17.* de quo latè Card. Baron. *annal. Eccleſ. anno Chriſti 361. num. 54. verſ. at longè, cum ſeqq.* celatum à Gratiano *in præſenti*, ſtatuit non debere mulieres comam ſibi datam a Deo ad velamen & memoriam ſubiectionis amputare, & præſcindere, vt per Syluest. *in ſum. verbo fœmina num. 3.* Tiraq. *l. 1. connub. gloſſ. 1. part. 1. num. 11. ad med.* Et quòd coma in mulieribus ſit pulchritudinis ſignum & ornatus; ex ſacris & prophanis auctoribus tradunt Montu. *lib. 8. obſeru. 76.* Pined. *in Iob tom. 1. cap... verſ. 30. num. 13.* Villalpand. *in epit. delict. in defenſ. cap. 6. num. 18. cum ſeqq.* Intellige tamen text. de laicis mulieribus, non autem de Religioſis fœminis, quæ Deo, & Eccleſiæ dicatæ ſunt, gloſſ. *in Clem. 1. de ſtatu Regul.* cuius rei rationem aſſignat S. Thom. *ſuper epiſt. ad Corinth. cap. 15.* quia Virgines intrantes Religionem aſſumunt pœnitentiæ lamentum, mulieres verò tempore luctus comam deponunt, vt poſt Senec. tradit Villalpand. *d. cap. 9. num. 19. & 20.*

Cap. Si quis tanquam. VII.

1 *SI quis, tanquam hoc continentiæ conuenire iudicans die Dominico ieiunauerit, in eiuſdem diei contemptum, anathema ſit.*] Vnde colligitur ieiunantem die Dominico peccare mortaliter, quia tale ieiunium eſt contra Eccleſiæ vniuerſalis conſuetudinem, cùm dies Dominici lætitiæ deputentur, non luctui, & pœnitentiæ; ita Rebuff. *tom. 3. ad leges Galliæ, tit. de conſuet. in præfat. num. 73.* Card. Bellarm. *tom. 3. controu. 3. gener. lib. 2. cap. 23.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. cap. 27. verſ. ſeptimò.* Iacob. de Graff. *conſ. 13. num. 4. de voto*, Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 4. cap. 12. num. 137.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 37. num. 11.* intelligendo iuxta ea, quæ dicam *num. ſeq.*

2 In gloſſ. *Contemptum.* ibi, *quia ſi non facit in contemptum illius diei, etiam omni die bonum eſt ei ſi ieiunet.* Sequitur Iacob. de Graff. *d. conſ. 13. num. 8.* Vnde ieiunium in die Dominico non eſt ſemper prohibitum, ſed ſolùm ſi quis in illis, vel ex ſuperſtitione ieiunet, vt Montaniſtæ faciebant, vel ex errore, vt Manichæi, & Priſcilianiſtæ, vel ex contemptu Eccleſiæ, vt Euſtathiani, & Ariani? vel denique cum ſcandalo aliorum, vt ſi quis vnum diem ieiunaturus, eligat diem Dominicum, ita Cardin. Bellarm. *d. c. 13.* Azor. *d. cap. 27. quæſt. 9.* Valer. Reginald. *d. cap. 12. num. 178.* Vnde & multi Eremitæ diebus Dominicis ieiunabant, vt ex vitis Patrum conſtat, & tradunt Sanch. *d. cap. 37. num. 12.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 4. cap. 2. num. 168.* Filliuc. *tract. 27. cap. 5. num. 103.*

Cap. Si quis carnem. XIII.

SI quis carnem manducantem ex fide cum Religione præter ſanguinem, & idolo immolatum & ſuffocatum crediderit condemnandum tanquam ſpem non habentem, qui eam manducat, anathema ſit.] Hæc ſunt formalia verba huius text. deſumpta ex *canon. 2. Apoſtolorum*, & quamuis multi ſcripſerint Apoſtolos hoc in loco ſolùm præcepiſſe, vt fideles abſtineant ob homicidio, quod per ſanguinem intelligunt, verbáque illa, *& ſuffocatum*, non tradita ab Apoſtolis, ſed poſtmodum ſuperaddita fuiſſe, vel per illa violentiam, ſeu rapinam prohiberi, longè verius eſt, & receptius nouum præceptum hîc tradi de abſtinendo ab eſu carnis, & ſuffocati, vt interpretantur Chryſoſtom. Tertullian. & reliqui omnes primæ Eccleſiæ Patres, explicat D. Thomas 1. 2. *quæſt. 103. art. 4.* proſequuntur latè Cardin. Bellarmin. *tom. 1. de Romano Pontifice lib. 4. c. 16. verſ. quintus locus.* Cardin. Baron. *in annalibus Eccleſiaſticis tom. 1. anno Chriſti 51. cap. 11. cum ſequentib.* vbi in confirmationem adducit nouellam conſtitut. 58. Leonis Imperatoris, pluréſque alias auctoritatas, quod ſanè præceptum nonnullis conſuetudine abrogatum ſcripſerunt, vt per Nauar. *in princip. de Pœnit. diſt. 5. part. 3. gloſſ. num. 2.* Verior tamen ſententia eſt præceptum illud ab Apoſtolis traditum fuiſſe ad tempus, donec ſcilicet vnio Gentilium, & Iudæorum, qui cibos illos abhorrebant, coaleſceret, ſed iam huius ſuperſtitionis nulla inter fideles prohibitio ſupereſt, vt optimè docet D. Thomas *citato loco*, ſequitur Sot. *lib. 2. de iuſtit. quæſt. 5. art. 4. in fine.* proſequitur Card. Baron. *vbi proximè, n. 54. cum ſeqq.* Vaſq. *1. 2. diſp. 182. cap. 10. n. 77. cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tract. 5. diſp. 62. circa fin. verſ. obijces.* 1

2 *Idolo immolatum.*] Debet igitur abſtinere à ſanguine, & à carne idolo immolata, vt per Victor *id relect. de vſu ciborum, num. 3.* Gerſon. *in tract. de abſtinent.* Ioan. Maior. *in 4. diſt. 38. q. 24. concl. 5.* Vaſq. *diſp. 161. cap. 1. & 5.* vbi *num. 29. cum ſeqq.* reſoluit quòd homo conſtrictus extrema neceſſitate poteſt non ſolùm veſci carnibus immolatis, ſed etiam recumbere in idolio ad comedendum, hoc eſt, in menſa idolo conſecrata, ita tamen vt aliis explicet ſuam neceſſitatem propter ſcandalum.

Cap. Si quis dereliquerit. XIV.

NEceſſaria non præbuerit.] Ergo pater neceſſaria filiis præbere tenetur, vt per Anton. Gom. *tom. 1. var. cap. 11. numer. 39.* Cened. *practic. & canon. quæſt. lib. 1. quæſt. 17. num. 2. & 14.* Vnde per hunc text. tenet Nauar. *in man. cap. 14. num. 27. in princip.* peccare patrem, qui notabiliter negligit exhibere illa, quæ ad filij neceſſitatem ſpiritualem, aut corporalem pertinent, niſi habeat excuſationem paupertatis, vel alterius rationabilis cauſæ. 1

Cap. Si quis virorum. XV.

ANathematizantur *in præſenti text.* illi, qui pretioſas veſtes deferentes tanquam ex eo iuſtitiam habitum, 1

habituri, alios reprehendunt, qui vilioribus ornantur veſtibus, vide Tiraquell. *l. 3. connub. gloſſ. 1. p. 3. n. 52. in fine.* vbi refert huius textus verba.

2 *Birris,*] Cęli. *lib. 16. cap. 16. cap. 29.* exiſtimat birrum; eſſe quoddam veſtimenti genus, Rader. meliùs *in Martial. lib. 6. epigr. 6. pag.* 438. aſſerit birrum eſſe ſimile cucullo, ſiue bardocucullo. Omnes tamen eo pro tegmine capitis vtuntur. Alciat. *lib. 3. parerg. cap. 52. poſt princip. & lib. 8. cap. 10. ad med.* Lancell. *in templo omnium iudicum. lib. 1. c. 4. n. 1.*

3 In gloſſ. *Veſte.* ibi, *ſufficit ergo quòd quis veſte vtatur ſecundum conſuetudinem regionis*, &c. Notatur ad hoc quòd non dicitur clericus indecoris veſtibus indutus, qui iuxta regionis conſuetudinem veſtitus incedit, vt per Alex. *conſil. 156. num. 11. vol. 6.* Abb. *in c. pen. num. 18. de vita, & honeſt. cleric.* Cou. *practic. c. 31. n. 7. verſ. 4.* Thom. Vaſq. *alleg. iuris tom 1 alleg. 11. num. 1. & alleg. 56. n. 13.* vbi probat poſſe clericos ex conſuetudine vti pretioſis veſtibus. Nam in vſu veſtimentorum excuſat, mos regionis, vt multis exemplis latè comprobat, Tiraq. *l. 3. connub gloſſ. 1. p. 3. n. 66.*

Distinctio XXXI.

Cap. Ante triennium. I. *Greg.*

1 Gregorius ſcribens Petro Subdiacono Siciliæ *lib. 1. epiſt. 41.* relatus in huc text. innuit quatenus Pelagius eius prædeceſſor decreto in Siciliam miſſo abſtulerat conſuetudinem illic vigentem, ſecundùm quam poterant Subdiaconi coniugati ſuis vxoribus licitè frui, quo quidem decreto Subdiaconis vxoratis indicebatur, vt vnum ex duobus, eligerẽt, videlicet aut à ſuis vxoribus abſtinerent, aut certè nulla ratione miniſtrare præſumerent, vt reliqui Eccleſiaſtici in tota Eccleſia cęlibes viuebant Verùm quamuis Gregorius hoc Pelagij decretum ſuſtulerit, non tamen Subdiaconis vſum coniugum permiſit, ſed quid in futurum obſeruandum eſſet ſanciuit *in verſ. vnde videtur.* Cardin. Bellarm. *de cleric. lib. 1. cap. 22. verſ. præterea,* Bouer. *de Republ. Eccleſiaſt. part. 2. lib. 2. cap. 10. verſ. venio ad Subdiaconos, pag. 375.*

2 *Vt nullum Subdiaconum facere, &c.*] Dum Gregorius *in præſenti* decernit vt nullus Subdiaconus ordinetur niſi priùs caſtitatem promittat videtur probare non teneri Subdiaconos iure diuino, ſed tantum Eccleſiaſtico continentiam cum propriis vxoribus ſeruare, benè ponderat Vaſq. *de ſacram. Ordinis diſp. 247. c. 6. num. 72. cum ſeqq.* contra Franc. Turrian. *lib. de ſexta, ſeptima, & octaua Synodo generali in expoſit. Canonis 3. ſexta Synodi* exiſtimantem clericos ſacris Ordinibus poſt matrimonium initiatos diuino præcepto continentiæ ita teneri vt coniugibus matrimonio vti non poſſint ſine peccato. Quod autem Subdiaconis continentiam ſeruare oporteat, per text. *in præſenti, & in cap. multorum, & in cap. Subdiaconis 32. diſt.* notant Victor. *de ſacram. matrimon. num. 308.* Neuizan. *in ſylua nupt. lib. 1. ex n. 134.* Rojas *de hæret. part. 1. ex n. 550. de* Mozz. *de contract tit. de matrimon. §. qui poſſint contrahere matrimonium, vel non, num. 19.* Et à quo tempore fuerit præcepta continentia Sudiaconis, dixi *in collect. ad cap. ſi quis eorum, n. 2. diſt. 32.*

3 *Præterita mala.*] Gregorius Pont. per mala præterita *in præſenti* intelligit ſeparationes Subdiaconorum ab vxoribus, & vxorum à Subdiaconis maritis; vocat autem mala has ſeparationes, non quia caſtitas ob quam fierent, ſecundùm ſe mala ſit, ſed quia iniuria vtrique coniugi irrogatur, eo quòd ſine propoſito caſtitatis matrimonium contrahentes ius habebant ad vſum matrimonij, quo ſi priuarentur ſine conſenſu proprio, damnum & malum paterentur contra iuſtitiam. Hæc ergo mala & damna vocat Gregorius præterita, non quia iam illata eſſent, ſed quia circa contractum præteritum matrimonij eſſent, ſi violenter inferrentur, ita Vaſq. *d. diſp. 247. n. 75.*

Futura mala.] intelligi incommoda quæ ex coniu- 4
iugio & vſu illius in ſacris miniſteriis conſequuntur, exiſtimat Mich. de Medina *lib. 2. de continent. cap. 25. ad fin.* Sed meliùs Vaſq. *d. diſput. 247. n. 76. & 77.* ait intelligi peccata, & damna ſpiritualia, quæ ſequerentur ſi Subdiaconi iſti à thoro coniugali ſepararentur.

Cap. Tenere. IV. *Innoc. I.*

Innocentius I. ſcribens Victricio Rothom. Epiſco- 1
po *epiſt. 2. cap. 9.* relatus *in hoc text.* ait Sacerdotes, & Leuitas cũ vxoribus ſuis miſceri non debere, quod obſeruant Tiraquell. *l. 15. connub. gloſſ. 1. num. 118.* Creſpet. *in ſum. Cathol. Fidei, verbo cælibatus, concluſ. 4. pag. 263.* Et vide dicta *in collect. ad cap. quoniam, inf. hac diſt.*

Cap. Omnino. XI. *Leo IX.*

Humbertus *in reſponſ. ad libellum Nicetæ Presby-* 1
teri, & Monachi aduerſùs Latinos editum, vt refert Bouer. *de Rep. Eccl. part. 2. lib. 2. cap. 01. verſ. hinc tamen, pag. 384.* relatus, *in præſenti text.* ait Epiſcopum, vel Presbyterum non debere vxorem propriam à cura ſua abiicere, vt per Sot. *in 4. diſt. 38. q. 1. art. 1. verſ. pluribus,* Card. Bellarm. *lib. 1. de cleric. cap. 21. verſ. ad primum*, debere tamen illam habere vt ſororem, & eius curam gerere, abſque ſuſpicione tamen carnalis commercij, aduertunt Bellarm. *citato loco,* & Vaſquez *de Ordine diſput. 249. verſ. neque eo tempore.*

In gloſſ. *Vt de mercede.* ibi, *arg. quòd ſi quis habet* 2
vxorem, & filios, de bonis Eccleſiæ ipſos poteſt paſcere ſi non habet propria. Ita Cord. de Lara *in l. ſi quis à liberis §. idem reſcripſit n. 25. ff. de liberis agnoſc.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. cap. 40. q. 5.*

Svmmarivm.

1 *Paphnutij hiſtoria, qui diſſuaſit Concilio ne legem ſtatueret, qua Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos iuberet ab vxoribus antea ductis abſtinere, vera eſt.*

2 *Græcis licuit vxoribus vti quas ante ordinationem duxerant.*

3 *Contrariis reſpondetur, & num. 4.*

Cap. Nicæna Synodus. XII.

In hoc text. Gratianus ex alijs refert hiſtoriam 1
Paphnutij, qui diſſuaſit Concilio ne legem ſtatueret, qua Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos iuberet ab vxoribus antea ductis abſtinere, obtinuiſſéque Paphnutij ſententiam. Hanc veram eſſe hiſtoriam referunt Socr. *lib. 1. c. 18.* Sozom. *lib. 1. c. 21.* Caſſiod. *in hiſtor. tripart. lib. 1. cap. 14.* Niceph. *lib. 8. cap. 19.* & extat in Concilio Nicæno, quod in lucem edidit Alphonſ. Piſan. *lib. 3. eiuſdem Concilij,*

circa

circa finem, & lib. 2.c.vlt. Vaſquez *de ſacram. Ordinis diſp.47. cap. 4.n.25. cum ſeqq.* quamuis hanc eſſe conſictam fabellam aſſerant Sot. *lib.7.de Iuſtit.q.6. art. 2.* Can. *de locis Theolog. lib.5. cap.vlt.ad* 6. quos refert Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.13.c.13.q.1.verſ. inter Catholicos*, Turrian. *ad canon. 3. Concilij Nicæni* & Cardin. Baron. *annalium Eccleſ.tom.1. anno Chriſti* 58. *à n.*20.& latiùs *tom. 3.anno* 325.*§.habes lector*, Bouer. *de Repub. Eccleſ.part.2.lib.2. c. 10.verſ. labile quoque, & verſ. ſecunda ſeries*, Seuer. Binius *in collect. Concil. general.tom.1.in notis ad Conc.Nicænum canon.3.* Ægid. de Conink, vbi *de ſacram. Ordinis diſput.*20 *dub.* 12 *num.* 122. Non enim reiici poteſt ea hiſtoria, quòd conſilium Paphnutij aut ratione caruerit, aut recens fuerit, non quidem abſque ratione fuit; id namque conſuluit Paphnutius, tum propter nuptiarum honorem, quas paulò antea inſectatus Euſtachius etiam in Presbyteris, qui Laici vxorem duxerant, vt conſtat ex Concilio Gangrenſi *in præfat.ad Epiſcopos Armeniæ*, & *can.*4. qui contra hunc errorem ſcriptus eſt; tum etiam, vt conſuleret multorum Clericorum coniugatorum fragilitati, non enim omnes poſſent lege contineri. Idem etiam conſuluiſſe Dionyſium Corinthiorum Epiſcopum refert Euſeb. *lib. 4. cap.* 23. & Nicephor. *lib. 4.c.8.* non fuiſſe autem nouum Paphnutij concilium conſtat ex Socrate *lib.5 cap.*22.& Niceph. *lib.*12.*cap.*34.

2 Et qua Paphnutij hiſtoria colligitur licuiſſe apud Græcos vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerant, quod quidem optimè probat Innoc. III. *in cap. olim, de cleric.coniug.* ibi, *in ſuperioribus Ordinibus vtuntur matrimonio iam contracto*, & idem Innoc. III. *in Concil. Lateranen. ſub ipſo cap.* 14. grauiùs puniendos Clericos incontinentes ex Græcis aſſeruit, rationémque reddit, quia non abdicarunt copulam coniugalem, ſecundùm regionis ſuæ morem, cum legitimo matrimonio vti poſſent, & Clem. III. *in cap. quæſitum, de pænit. & remiſſ.* ibi, *Sacerdotibus Græcis, quibus legitimo matrimonio licet vti*, & reſoluunt Richard. *in 4. diſt* 37.*art. 1.q.1. in 2.ſolut.* & *ibid.* Scot. *quæſt. vnica*, Palud. *quæſt. 1. concl.* 4. Thom. de Argent. *q. vnic. art. 1. in ſolut. ad 4.contra 2. concl.* Petr. Sot. *de inſtitut. Sacerdot. lect.* 5. & 6. Quintanaduen. *lib. 1. rerum Eccleſiaſticarum cap.6. n. 9.* Sot. *l. 7. de inſtit. q.6.art.1.poſt 5.concl.verſ. haud ergo, & in 4. diſt.* 38. *q.1.concl. 4. verſ. dubium*, Cou. *de ſponſalib.p. 2.c.6. §. 3. n. 1.* Henriq. *in ſumm. lib. 30. c. 14. §. 8. lit. X.* D. Barboſ. *in rub.ff ſoluto matrim.p. 2. num.*91. Card. Bellarmin. *lib. 1.de cleric. cap.*21.*verſ. dico ſecundò, in fine*, Vaſq. *de Ordine diſp.* 337. *cap.5.n.58. verſ. nullus*, Bouer. *de Republ. Eccleſ.part. 2. l. 2.c.10. verſ. neque placet, & verſ. id quidem non negamus*, Filiuc. *moral. quæſt.tom. 1. tract.11.c. 3. n. 65. & 69.* Sanch. *de matrim.lib.7.diſp.28.ex num.* 3. quorum aliqui obſeruant paternam Romanorum Pont. pietatem ac benignitatem id illis propter ſuam ipſorum duritiem permiſſiuè contuliſſe, quod prioribus Conciliis ac perpetuo Eccleſiæ vſu interdictum fuerat.

3 Non obſtant iura aliqua, quæ videntur indiſtinctè aſſerere Clericis apud Græcos in Sacris conſtitutis licuiſſe matrimonio copulari, nulla facta diſtinctione, an ante, vel poſt ordinationem coniugati eſſent, quia reſpondetur prout dixi ad *cap. aliter, hac ead. diſt.*

4 Nec etiam obſtat quòd Presbyteri Græci vxores habentes reprehenduntur à Nicolao I. *ad conſulta Bulgarorum cap.* 70. quia reſpondebis iuxta ea quæ dixi *ad cap. conſulendum*, 28. *diſt.*

Cap. Quoniam. XIII.

Ex VI. Synodo.

Canonem 13. ſextæ Synodi, ex quo deſumptus fuit text. *in præſenti*, falſum dici, & apocryphum, docent Sot. *de inſtit.lib.7.quæſt.6.art.2.concl.5.* Card. Bellarm. *lib.1. Concil. cap. 7. verſ. tertium eſt, & lib. 2. de Rom. Pont. cap. 18.verſ. cæterùm*, Henriquez *in ſum. lib. 10.cap.14.§.8. lit. Z.* & colligitur ex iis, quæ tradunt Vaſq. *de Ordine q. 247.c.5.n. 53.cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp.28. num.7.verſ. ad vltimum*, & ex latè adductis per me *in collect. ad cap. ſententiam, diſt.* 16. licèt hunc text. negare ſe non audere aſſerat Cou. *de ſponſal.p.2.cap. 6.§.3.n. 1. ad fin.* Decidit enim quòd quamuis permittatur clericis Orientalibus vxores habere, non tamen eis licet hebdomada, qua ſeruiunt Eccleſiæ, vxoribus commiſceri, ita S. Thom. *in 4. diſt. 23. art. 1. ad 1.* Greg. Lop. per text. *ibi in l. 40 gloſſ.5. tit.5.part.1.* Cou. *d. §. 3. n. 2. verſ. ſed & dicimus*, Sanch. *de matrim. lib. 9. diſput. 13.num.* 10.*in princ.* nam Græci minimè quotidie ſingulis Sacris operantur, ſed Dominicis dumtaxat, & feſtiuis diebus, & ideo cum non eſſent frequentes in miniſterio Altaris & diuinis Officiis, quia extra quadragenij ieiunij tempus vnum tantùm Miſſæ ſacrificium pro vniuerſo populo faciunt, & offerunt, ſatis viſum fuit Patribus Trullanis ſi illi tempore vicis ſuæ continentiam ſeruarent, vt aduertit Vaſq. *d. diſp.* 147. *cap. 5.n.* 58. *in fine.* Contra vero cùm Epiſcopi apud Græcos frequentius miniſterio Altaris aſſiſterent, quàm cæteri, eadem ratione ipſis perpetuam continentiam cum propriis vxoribus etiam Trullani Patres indixerunt, nec eis licebat ſimul cum vxoribus cohabitare, nec vt cum ſororibus, quod ex eadem ſexta Synodo *can.* 111. referunt Couar. *d. §. 3. num. 2.col.* 2. Henriq. *d. §. 8. verſ. olim.* Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 58. num.* 20. Vaſq. *d. diſp* 147. *cap. 5. n. 55. in princ. & diſput. 248.cap. 2. verſ. hic autem*, Azo. *inſtit. moral. tom. 1. lib. 23. cap.13. in princ.* vbi ſubdit quòd tenebantur eis extra domum conſtitutis alimenta neceſſaria præſtare.

SVMMARIVM.

1 *Græcis Diaconis licuiſſe olim matrimonium inire, ex hoc textu ſumpſit Sotus.*

2 *Matrimonium inire nunquam licuit ſacro Ordine præditis in Eccleſia ſiue Latina, ſiue Græca.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Aliter. XIV. & vlt.

1 Stephanus Papa in prima actione Synodi ab ipſo in Baſilica Lateranenſi congregatæ, prout refertur *in hoc textu*, ait quòd aliter ſe Orientalium traditio habet Eccleſiarum, aliter huius Sanctæ Romanæ Eccleſiæ; nam earum Sacerdotes, Diaconi, & Subdiaconi matrimonio copulantur; ex quibus verbis Caiet. *in Opuſc.tom.1. tract.27. de diſpenſ. matrimonij in Eccleſia Occidentali, quæſt. vnic. paulò ante princ.* colligit olim Græcis Diaconis licuiſſe matrimonium inire, & idem ex hoc textu deſumit Sot. *in 4.diſt.38. q. 1.art. 1. col. penult. verſ. colligito, & lib.7.de iuſtit. q.1. art.2.concl.2.* Decian. *tract.crimin.lib.6.c.21. num. 5. & cap.22.num.2.*

2 Sed verius eſt nunquam licuiſſe in Eccleſia, ſiue Latina, ſiue Græca ſacro Ordine prædictis matrimonium inire, nam *in cap. ſi quis eorum* 32 *diſt.* & in ſexta

Synodo

Synodo generali ſic dicitur de Eccleſia Græca, *Si quis eorum, qui ad Clerum accedunt, voluerit nuptiali iure mulieri copulari, hoc ante ordinationem Subdiaconatus faciat*, & reſoluunt Albert. Trot. *de vero & perfecto clerico lib. 2. cap. 10. num. 4.* Azeued. *l. 1. n. 49. tit. 19. lib. 8. nouæ recop.* Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 3. n. 2. verſ. vtcumque ſit*, D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrim. part. 2. n. 90. in fine*, Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 1. anno Chriſti 58. & tom. 3. n. 325. §. habes lector.* Dionyſ. Paul. *in floſculo cleric. p. 1. ex n. 90.* Vaſq. *de ordine diſp. 247. cap. 2 in princ.* Bnuer. *de republ. Eccleſ. part. 2. lib. 1. cap. 10. verſ. neque, & verſ. in Oriente.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 12. q. 3. & 5.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 28. num. 3.* & fatentur Doctores, qui tradunt licuiſſe apud Græcos vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerant, citati *ſuprà* ad *cap. Nicæna Synodus, hac eadem diſt. num. 2.*

3 Non obſtat text. *in præſenti*, quia licèt tribuatur Stephano, non tamen conſtat quis ille fuerit, cùm multi Pontifices Stephani nomine appellati eſſent, & apud nullius epiſtolam hic Canon inueniatur, vt aduertit Card. Bellarm. *lib. 1. de cleric. cap. 21. verſ. ad quintum*; vnde Petr. Creſpet. *in ſum. Cathol. Fidei, verbo Cælibatus col. 2.* exiſtimauit ſine aliqua probabilitate eſſe huius text. auctorem Stephanum I. ſed meliùs eſſe conditum à Stephano III. aſſerit Vaſq. *de Ordine diſput. 147. cap. 6. n. 77. verſ. ſecundum.* Verùm relicta auctoris incertitudine qua fundari quis poſſet ad eius auctoritatem diluendam, reſponderi poteſt verba illa, *matrimonio copulentur*, non eſſe intelligenda quaſi in Sacris cõſtitutis vt apud Græcos liceret nubere, ſed vt idem ſit ac matrimonio iam antea contracto licèt vti, qua phraſi in ea ſignificatione vtitur. Sexta Synodus *cap. 3.* & Innocent. III. *in cap. gaudemus, de diuort.* ibi, *fideles homines matrimonialiter copulari liberè poſſunt*, ideſt, matrimonio iam contracto vti, vt conſtat ex contextu, ita exponit gloſſ. *in præſenti, verbo copulantur*, quam ſequuntur Richard. *in 4. diſt. 37. art. 4. quæſt. 1. ſolut. ad 2.* & *ibidem* Sot. *quæſt. vnica*, Scot. *de iuſtit. lib. 7. quæſt. 6. art. 2. concl. 2.* Couar. *ſponſalib. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 1.* Henriquez *lib. 10. cap. 14. §. 7. litt. N.* Cardin. Bellarm. *lib. 2. de clericis cap. 21. §. dico ſecundò*, Azor. *dict. cap. 12. verſ. ad illud.* Quintanad. *lib. 1. rerum Eccleſiaſticarum cap. 6. n. 9.* Sanch. *dict. diſput. 28. num. 7. verſ. ad tertium.*

Distinctio XXXII.

Cap. Si qui verò. III. *Greg.*

1 Ex hoc text. vulgò colligitur Ordines minores nullum prorſus impedimentum matrimonio præſtare, ac proinde liberum eſſe conſtitutis in minoribus Ordinibus omni tempore attento iure matrimonium contrahere, vt per Cou. *de ſponſalibus part. 2. cap. 6. §. 3. n. 3. in fine*, Henriquez *in ſum. lib. 10. de Sacram. Ordin. cap. 2. §. 2. lit. L. & lib. 2. de matrim. cap. 5. §. 9. lit. O.* Azor. *inſtit. moral. parte 1. lib. 13. cap. vlt. q. 14.* Vaſq. *de Ordine diſput. 249. c. 4. n. 39.* Filliuc. *moral. quæſt. tom. 1. tract. 10. p. 2. cap. 4. n. 129.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 31. n. 3.* Nec obſtat *Canon 27. Apoſtolorum*, ibi, *qui ad Clerum prouecti ſunt, præcipimus, vt ſi voluerint, vxorem accipiant, ſed Lectores, & Cantores tantummodo*, quia reſpondetur cum Cardin. Bellarm. *in ſuis controuerſ. lib. 1. de cleric. cap. 19. col. 5. verſ. probatur, tertiò*, & Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 13. cap. 13. quæſ. 4. in fine.* dictionem illam taxatiuam non excludere duos alios Ordines minores, ſed includere, quia in illis eſt eadem prorſus ratio, atque ea eſt dictionis taxatiuæ natura, vt ita excludat extranea, & diſſimilia, vt includat omnes caſus ſimiles eamdem rationem habentes, vt tradunt Cened. *poſt canon. & practic. quæſt. ſingul. 21. num. 2.* Menoch. *conſ. 432. n. 36. & conſ. 1122. n. 24.* & plures alij, quos refero ego ipſe *in tractatu de dictionib. vſuſreq. dict. 401. numer. 8. ſecundum Lugdunen. impreſſ.*

Cap. De illo. V. *Nicol.*

Nicolaus Papa Odoni Viennenſi Archiepiſcopo ſcribens ait, non licere Subdiacono vxorem ducere, vt per Creſper. *in ſum. Cathol. Fidei verbo Cælibatus, pag. 165.* Peccat enim qui ordine aliquo ſacro initiatus contrahit, & non valet matrimonium, quia illi eſt annexum votum ſolemne caſtitatis, quod impedit matrimonium, & dirimit, Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 3. n. 1. in princ.* Azeued. *l. 1. n. 21. tit. 19. lib. 8. noua recop.* Sanch. *de matrim. l. 7. diſp. 28. num. 2.* Vide quæ dixi *in collect. ad cap. ſi quis eorum, inf. hac diſt.* 1

In gloſſ. *Damus.* ibi, *ſed nunquid Papa dare poteſt Subdiacono licentiam contrahendi? Videtur quod ſic*, Ita Filliuc. *moral. quæſt. tom. 1. tract. 10. cap. 4. n. 120.* Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 8. num. 1. cum ſeqq.* vbi *num. 4.* ſubdit, quòd ſi abſque legitima cauſa Pontifex diſpenſaret vt ſacris initiati vxores ducant, peccaret vtique, ſed matrimonium valeret. 2

SVMMARIVM.

1 *Miſſam nullus audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere.*

2 *Concubinarios, ſeu fornicarios Clericos etiam in Sacris notorios hodie vitare non tenemur, niſi per iudicem fuerint publicati, & denunciati.*

3 *Extrauag. Ad euitanda, eſt vſu recepta cum ſola exceptione de notorio Clerici percuſſore, non verò cum exceptione de notorio excommunicato.*

Cap. Nullus. V. *Nicol. II.*

Nicolaus Papa II. omnibus Epiſcopis, prout refertur à Gratiano *in præſenti*, ſtatuit, vt nullus Miſſam audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere, aut ſubintroductam mulierem; idem præcipit Alexander II. *in ſequenti textu*, ad quorum materiam, & intellectum vide Nauar. *in cap. 1. §. labores, de pœnit. diſt. 6. n. 10.* Lambertin. *de iure patron. 1. part. 2. lib. in 20. art. 9. quæſtion. princ. à num. 1.* Stephan. de Gaëta *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 6. à num. 138.* Cou. *in cap. alma mater, p. 1. §. 2. n. 10.* Sebaſt. Medices *in ſum. Decret. diſt. 32. art. 2.* Læl. Zech. *de caſibus reſeruat. caſu 1. num. 19 verſ. ſecundo Clericus*, Ferdinand. Paez *in repet. cap. Miſſat. de conſecrat. diſt. 1. n. 198. cum ſequentibus*, Barthol. Humida *l. 43. gloſſ. 2. à princ. tit. . part. 1.* Gutier. *lib. 1. canon. cap. 1. n. 44. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 7. c. 7. quæſ. 16. & part. 2. lib. 6. cap. 7. quæſ. 5.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib. 1. quæſt. 57. n. 8. cum ſeqq. & lib. 6. q. 41. à n. 8.* Farinac. *in praxi crimin. part. 5. q. 138. n. 59.* 1

Licèt olim tanto iure huius text. iuncto *cap. quæſitum vlt. de cohabit. cleric.* teneremur vitare Cle- 2

ricos concubinarios, ſeu fornicarios notorios per ſen-
tentiam, aut confeſſionem in iudicio factam, aut per
operis euidentiam, ſeu notorietatem facti, hodie ta-
men per *Extrauag. Ad euitanda ſcandala*, Martini V.
quæ poſtea in Concilio Baſilienſi renouata eſt *ſeſſ.* 20.
decimo Kalendas Februar. 1435. ſecluſa conſuetudine
non tenemur eos etiam in Sacris vitare, niſi per iudi-
cem fuerint publicati, & denunciati, vt tradunt Fr.
Emman. *in ſumm. tom.* 1. *cap.* 82. *ſub n.* 6. Henriq.
in ſum. lib. 13. *cap.* 5. §. 3. Petr. de Ledeſma *in ſumma
part.* 1. *tit. de Euchariſtia ſacramento cap.* 27. *circa
finem*, Spin. *in ſpeculo teſtamen. gloſſ.* 3. *princ. n.* 43.
Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 7. *n.* 85. Azeued. *l.* 1. *n.* 65.
tit. 15. *lib.* 8. *noua recopil.* Azor. *d. lib.* 7. *cap.* 7. *quaſ.* 16.
Sayr. *de cenſur. lib.* 2. *cap.* 12. *n.* 20. Suar. *tom.* 5. *diſp.* 31.
ſect. 4. *n.* 16. & latiùs *tom* 3. *de Sacram. diſp.* 18. *ſect.*
1. *& diſp.* 88. *ſect. vlt. verſ. vltimum caput excuſa-
tionis*, Comitol. *d. lib.* 1. *quaſt.* 57. *num.* 13. Bonacin. *de
Sacrament. diſp.* 4. *q. vlt. puncto* 12. *n.* 1. *verſ. vtrum.*
Nicol. Garc. *de benefic. part.* 7. *cap.* 14. *à n.* 36. vbi
cum Nauar. Valent. Henriq. Vega. Toler. Vuila, &
alijs reſoluit dictam Extrauag. *Ad euitanda*, non eſſe
3 vſu receptam cum receptione de notorio excommu-
nicato iuxta litteram Concilij Baſilienſis, ſed cum
ſola exceptione de notorio Clerici percuſſore. Aducr-
tit Comitol. *d. lib.* 1. *quaſt.* 57. *n.* 34. quòd etiam poſt
dictam Extrauag. Martini nulla ſuadente neceſſitate
publicos inducere concubinarios ad Sacramenta mini-
ſtranda, aut ad Miſſam celebrandam nemo ſine morti-
fera culpa poteſt, cùm ſit contra ius naturale quem-
piam inducere ad peccandum.

SVMMARIVM.

1 *Clerici concubinarij, ſeu fornicarij notorij ſuſpenſi ſunt à Diuinis.*

2 *Baptiſmi Sacramentum ſatius eſt ab heretico ſumere, quam in æternum perire.*

3 *Papa poteſt mero Laico delegare cauſas ſpirituales ac certis caſibus ei concedere iura ſpiritualia.*

4 *Papa non poteſt delegare mero laico omnes cauſas ſpirituales, nec cauſas Ordinibus annexas.*

Cap. Præter hoc. VI. *Alex. II.*

1 OMninò contradicimus, vt Miſſas non cantent.
Ergo Clerici concubinarij, ſeu fornicarij notorij
ſuſpenſi ſunt a Diuinis, de quo tamen vide quæ dixi
ad *cap. vlt. num.* 4. *de cohabit. Cleric.* & *ibi* citatis addo
Beller. *diſquiſit. Cleric. part.* 1. *tit. de diſciplina Cle-
ric.* §. 5. *num* 4.

2 *Neque partes ab Eccleſia ſuſcipiat.*] Vide Rebuff.
tom. 1. *ad leges Galliæ, tract. de ſentent. prouiſ. n.* 110.
pag. 147.

3 *Sanctius eſt ab heretico Baptiſmi ſacramentum ſume-
re, &c*] Vide Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 1. *n.* 55. Ludou.
Beia *reſponſ. caſuum conſcientiæ p.* 4 *caſu* 6.

Verùm ſit vtendum ordinationibus, &c.) Notatur
ad hæc quòd licèt ſacramentum Ordinis ab excommu-
nicato collatum imprimat characterem, tamen ſic
ordinatus non habet Ordinis executionem, donec
ſubſequatur diſpenſatio, ſiue ignorans, ſiue ſciens
Ordines ſuſceperit, vt per Cou. *in c. alma, p.* 1. §. 6. *n.* 6.
Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 62. *&* 63.

1 In gloſſ. *Duci*, ibi, *tamen Dominus Papa*, &c. No-
tatur ad hæc quòd Papa poteſt mero laico delegare
cauſas ſpirituales, ac certis caſibus ei concedere iu-
ra ſpiritualia, hoc eſt, vt poſſit excommunicare,
beneficia conferre, ab excommunicationis vinculo
abſoluere, & ſimilia, vt per Bero. *in quaſt. famil. q.* 7.
Petr. Lauſin. *in tract. de priuileg. Doctorum part.* 2. §. 18.
Cou. *in cap. alma mater, part.* 1. §. 11. *num.* 5. Nauar. *in
man. cap.* 27. *n.* 6. *& conſ.* 1. *de ſentent. excommun. in
nouis, & in princ. de Pœnit. diſt.* 7. *n.* 83. Henriq. *in ſum.
lib.* 13. *de Excom. cap.* 24. *in prin. lit. B.* Carol. de Graſſ.
de effectibus Clerical. effect. 1. *num.* 30. vbi cum Anaſt.
Germon. *de ſacrorum immun. lib.* 3. *cap.* 15. *n.* 12. id
limitat quando delegatio eſſet generalis de omnibus
cauſis ſpiritualibus, quod etiam limitatur vt non poſſit 5
Papa merè laico delegare cauſas Ordinibus annexas,
veluti quòd Miſſam dicat, vel à peccatis abſoluat, vel
Ordines conferat, de quo gloſſ. *verbo concedimus
in cap. peruenit* 95. *diſtinct.* Cou. *lib.* 2. *var. cap.* 10.
num. 4. Morl. *in empor. iuris p.* 1. *tit.* 2. *de iuriſdict. quaſt.*
22. *num.* 9.

In gloſſ. *Sed agentibus*. Agit hæc gloſſ. quę Sacra-
menta à præciſis nominatim, & hæreticis ſumi poſ-
ſunt in extrema neceſſitate, de quo vide Nau. *in man.
c.* 22. *n.* 4. *& cap.* 26. *n.* 6. Soar. *de Sacram. tom.* 1. *diſp.*
18. *ſect.* 1. *& diſp.* 72. *ſect.* 4. Sayr. *de ſacrament. lib.* 1.
cap. 8. *q.* 2. *art.* 1. 2. *&* 3. Iacob. de Graff. *in aureis de-
ciſ. p.* 1 *lib.* 1. *cap.* 26. *n.* 2. vbi dicit hanc gloſſam com-
muniter receptam.

Cap. Si quis eorum. VII.

Ex VI. Synodo.

GRatianus ex ſexta Synodo *cap.* 6. refert quòd 1
vxorem ducere volens, ante Ordinem Subdia-
conatus hoc facere debet, vt per Soar. *in* 4. *diſt.* 38.
q. 1. *art.* 2. *concl.* 4. *verſ. plurib.* Syluest. *in ſum. verbo
matrimon.* 8. §. 12. *dicto* 6. Cou. *de ſponſalib. part.* 2.
cap. 6. §. 3. *n.* 1. *in princ.* Salzed. ad Bernard. *cap.* 80.
lit. A. Azeued. *l.* 1. *n.* 50. *cum ſeqq. tit.* 19. *lib.* 8. *noua
recopil.* Petr. Creſpet. *in ſum. Cathol. Fidei, verbo Cali-
batus. pag.* 165. Vaſq. *de Ordine diſp.* 249. *cap.* 4. *n.* 32.
ad varias quæſtiones hunc text. inducentes. Vide poſi-
ta ad *cap. ante triennium* 1. *hac diſt. n.* 1. *&* 2. Et quòd
Ordines minores nullum prorſus impedimentum ma-
trimonio præſtent, vide poſita ad *cap. ſi qui verò, n.* 1.
hac eadem diſt.

In gloſſ. vnic. ibi, *nec etiam tempore Apoſtolorum li- 2
citum fuit contrahere in Subdiaconatu* Contra hanc
gloſſ. meritò tenent communiter Doctores, reſoluen-
tes multo tempore Subdiaconis fuiſſe permiſſum ma-
trimonium poſtquam prohibitum fuerat Diaconis, &
Presbyteris, ita Abb. *in cap. à multis, notab.* 1. *de ætate
& qual.* Turrec. *in cap. nullus* 1. *diſt.* 28. *& in princ.
diſt.* 51. Card. Bellarm. *de monach. lib.* 2. *cap.* 34. *ad
fin.* Henriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.* 2. §. 2. *lit. L. & cap.* 14.
§. 7. Vaſq. *de Ordine diſp.* 237. *cap.* 2. *ex num.* 12. *&
diſp* 238. *c.* 1. *n.* 7. *cum ſeqq. & diſp.* 240. *c.* 3. quorum
aliqui tenent à tempore Sylueſtri in Concilio Roma-
no fuiſſe præceptam continentiam Subdiaconis alij
verò à tempore Gregorij I. per *cap. miramur, de ſeruis
non ordinand.* dum Innoc. Papa inquit à Gregorio Sub-
diaconatus Ordinem cœpiſſe dici ſacrum, in primitiua
enim Eccleſia ſacer non fuit, *cap. nullus* 60. *diſt. cap.
à multis, de ætate & qual.*

Cap. Lectores. VIII.

Ex Concil. Carth. III.

COncilium Carthaginenſe III. *cap.* 19. de quo 1
Card. Baron. *annal. Eccl. tom.* 5. *anno Chriſti* 397.
poſt med. verſ. eiſdem huius anni conſulibus, ſtatuit te-
neri, lectores aut vxorem ducere, aut continentiam
profiteri,

profiteri, cuius verba refert Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 13. cap. 13. quaeſ. 4. in fin.* quod non videtur congruere cum iis, quæ dixi ad *cap. ſi qui verò n. 1. ſup. hac diſt.* vbi ex illo text. notaui liberum eſſe conſtitutis in minoribus Ordioibus omni tempore matrimonium contrahere, difficultatem ſoluere nititur Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu cap. 12.* & Henriq. *in ſum. lib. 10. cap. 2. §. 2. lit. L.* vbi dicit textum *in præſenti* conſtituiſſe vt lectores non contraherent ſine licentia Epiſcopi, ſed eſſe iam abrogatum, Sed meliùs Turrec. *hic*, verbum illud, *cogantur*, de quo in text. interpretatur, hoc eſt, moneantur, quæ interpretatio magis placet ne aliàs dicamus cogendum aliquem ab Eccleſia, vel ad matrimonium, vel ad votum continentiæ, quare huiuſmodi coactio de monitione & ſuaſione neceſſariò videtur intelligenda. Verùm littera huius tex. vitioſa eſt, ſi enim ad antiquos Codices aduertas, & illam, prout illic eſt, reponas, nullam patitur text. difficultatem; nam illi ſic habent, *vt lectores vſque ad annos pubertatis legant, deinceps autem niſi vxores cuſtodita pudicitia, duxerint, aut continentiam profeſeſſi fuerint, legere non ſinantur.* Habentur hæc verba *in collect. Concil.* apud Laurent. Surd. *tom. 1. pag. mihi 505.* & notant Vaſquez *de Ordine diſp. 246. cap. 4. n. 30.* Seuerin. Bini. *in nouiſſ. collect. Conciliorum tom. 1. part. 1 p. 575.*

SVMMARIVM.

1 *Vxor clerici in minoribus conſtituti fruitur priuilegio fori vt maritus, etiamſi habitauerit ſeorſum à viro, qui vouit continentiam ſolemniter.*

2 *Vxor, mortua & extincta perſona clerici eius viri, non fruitur priuilegio fori.*

3 *Concubina clerici ſortitur forum ipſius clerici quoad delicta commiſſa cum clerico.*

Cap. Eos, qui. X. *Vrban. II.*

M*Ancipem ſeruituti.*] Ergo Papa poteſt ſtatuere vt laicus committens aliquod crimen fiat ſeruus, ita gloſſ. *verbo priuatione, in cap. ita quorundam, de Iuda.* vbi Nauar. *notab. 11. gloſſ. 5. & gloſſ. pen. n. 15.* ſubdens hinc probari aliquam ſeruitutem inductam eſſe iure Pontificio.

In gloſſ. *Eos qui.* ibi, *intelligo quando quaſi matrimonialiter ducunt vxores, & eo caſu filij rediguntur in ſeruitutem.* Notatur ad hoc quòd filij clericorum ſi de facto contrahant, ſtatim cùm naſcuntur efficì ſeruos, & mancipia Eccleſiæ, cuius pater eſt ſacerdos, vt per Abb. *in cap. ſi quiſquam num. 5. de cohabit. cleric.* Roman. *ſing. 526. incip. Dic quòd filij*, Rojas *de ſucceſſionibus cap. 27. ex n. 18.* Cou. *de ſponſal. part. 2. cap. 8. §. 5. num. 19.* Nau. *in d. cap. ita quorumdam, notab. 11. in gloſſ. pen. num. 16.* Perez *l. 2. tit. 3. lib. 5. Ordin. pag. 151.* Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 21. n. 38.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 3. dub. 4. n. 14.* Sayr. *in claui Regia lib. 9. cap. 1. num. 14.*

1 In ead. gloſſ. ibi, *legitima vxor ſortitur forum ex perſona viri*, &c. Notatur ad hoc quòd vxor clerici eſt de foro Eccleſiæ, & fruitur priuilegio fori ſicut maritus, ſiue ille ſit clericus in minoribus coniugatus, iuxta *cap. vnic. de cleric. coniug. lib. 6.* ſiue de licentia vxoris ſacros Ordines percipiat, iuxta *cap. coniugatus, de conuerſ. coniug.* ſiue Religionem profiteatur, iuxta *cap. 1. eod. tit.* Ita Abb. *in cap. 2. nu. 7. de foro compet.* & *ibi* Imol. *n. 3.* & Felin. etiam *num. 3.* Aretin. *num. 10.* Monach. *in cap. vnico n. 3. de cleric. coniug. lib. 6.* & *ibi* Dominic. *§. fin. num. 7. in fine*, Tiraquel. *poſt leges conunb. gloſſ. 2. n. 54.* Auiles *ad capita Prætor. in Proœm. gloſſ. 1. n. 28.* Anton. Cuch. *lib. 3. inſtit. maior. tit. 9. n. 10.* Perez *l. 1. verſ. vxor etiam clerici, tit. 3. lib. 1. Ordin. pag. 57.* Decian. *in tractat. crimin. lib. 4. c. 9. n. 53.* & ſequitur Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib. effectu 1. num. 155. cum ſeqq.* vbi *n. 181.* ampliat procedere in vxore habitante ſeorſum à viro, qui vouit 2 continentiam ſolemniter, & *num. 158.* limitat mortua, & extincta perſona ipſius clerici.

In ead. gloſſ. ibi, *ſed illa, quæ non eſt legitima*, &c. 3 Notatur ad hoc quòd concubina clerici ſortitur forum ipſius clerici quoad delicta commiſſa cum clerico, vt per Octau. Vulpel. *in tractat. de libert. Eccleſ. part. 3. n. 27.* Decian. *lib. 6. c. 21. n. 37. & 38* Carol. de Graſſ. *d. effectu 1. n. 181.* Marr. *de iuriſdict. p. 4. caſu 44. nu. 7. cum ſeqq.* Palat. *in repet. cap. per veſtras in rub. §. 39. n. 7. in princ.*

Cap. Erubeſcant. XI.

SEcretorum autem eſt cognitor Deus. Vnde Eccle- 1 ſia de occultis non iudicat e ipſa fatetur *in cap. vt noſtrum, vt Eccleſ. benefic. & in cap. tua nos, in fine, de ſimon. & in cap. à nobis il 2. de ſentent. excommun. & in cap. tua, de ſponſal. & in cap. 1. de clandeſt. deſponſ.* & pluribus aliis iuribus, quæ refert Ricciul *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent. lib. 4. c. 10. n. 10.* Et hinc infert Nauar. *in rub. de iudic. notab. 13. num. 53.* contra iudices, qui per torturam, vel iuramentum non probatis coràm ipſis priùs iodiciis in id ſufficientibus, interrogant, & compellunt partes ad reſpondendum ſuper criminibus occultis.

Ab omni graduum dignitate, &c.] Notatur ad hoc quòd clericus in Sacris matrimonium contrahens 2 priuatur officio ſi quòd habet, vt per Simaoch. *de Cathol. inſtit. cap. 40. n. 13.* Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 5 num. 5.* vbi ſubdit quòd talis clericus poſt peractam pœnitentiam poterit reſtitui ad Officij executionem.

SVMMARIVM.

1 *Bigamus dicitur, qui ducit illam quam credebat virginem, & tempore conſummationis matrimonij ab alio corruptam inuenit.*

2 *Matrimonium contrahens cum ea, quam prius fornicariè violauerat, & corruperat, efficitur bigamus, proinde irregularitatem incurrit, ſed contrarium verius, vt num. 3.*

Cap. Nemo. XII.

IN gloſſ. vnica, ibi. *quid ſi credit ſe contrahere cum* 1 *virgine, & eſt corrupta*, &c. Notatur ad hoc quòd bigamus dicitur, qui duxit illam, quam credebat virginem, & tempore conſummationis matrimonij ab alio corruptam inuenit, vt per addit. ad Cappell. Tholoſ. *ſuper quaeſt. 255.* Cou. *in Clem. ſi furioſus, p. 1. §. 2. n. 2. verſ. tertiò*, Anton Gom. *tom. 3. var. cap. 10. n. 4.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris part. 2. lib. 16. cap. 19. n. 8.* Maiol. *de irregul. lib. 1. cap. 33. num. 4.* Humald. *l. 5. gloſſ. 33. n. 2. tit. 5. part. 1.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 84. ſub num. 15. verſ. & alio*, Sayr. *de cenſur. lib. ʹ. cap. 4. n. 11. & in claui Regia lib. 2. cap. 9. numer. 28.* Beller. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina clericali §. 6. num. 14.*

In ead. g'oſſ. *Quid ſi primò corrupi virginem, &* 2 *poſtea illam deſponſaui*, &c. Notatur ad hoc quòd contrahens matrimonium cum ea, quam prius fornica-

cariè violauerat, & corruperat, efficitur bigamus, ac proinde irregularis, vt per Hoſt. *in ſum. tit. de bigamis poſt arborem bigamiæ quæſt. 6. & cap. 2. n. 2. verbo virginem, de cleric. coniug.* vbi Ioan. Andr. Imol. & Anchar. omnes *num. vlt.*

Verùm hæc gloſſ. in hoc eſt communiter reprobata
3 per Doctores aſſerentes hunc non eſſe bigamum, nec irregularem, quia nec ille, aut illa diuiſerant ſuas carnes in plures, tum quia matrimonium illud retrotrahitur purgans præcedens vitium, *c. tanta, qui filij ſint leg.* quare ſic reſoluunt, Capell. Tholoſ. *quæſt.* 219. & 154. S. Thom. *in addit. ad 3. part. q. 66. art. 3. ad 2.* Sot. *in 4. diſt. 27. q. 3. art. 1. concl. 4. in fine.* Cou. *in Clem. ſi furioſus p. 1. §. 1. n. 2. in fine,* Anton. Gom. *tom. 3. var. cap. 10. n. 4.* Borgaſ. *de irregul p. 5. tit. de bigamis num.* 47. Nau. *in man. cap. 27. num. 195. verſ. 2.* Maiol. *de irregul. lib. 1. cap. 33. n. 5.* Henriq. *in ſum. lib. 12. cap. 6. §. 10.* Valent. *part. 4. diſp. 7. q. 19 puncto 3. in 1. ſpecie irregul. col. 1.* Cenall. *commun. contra commun. q. 556. n. vnico,* Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 8. n. 8.* Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 4. num. 17.* Bellet. *d. §. 6. num. 28.* plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 84. num. 14.*

Cap. Placuit. XIII.

Ex Concil. Carthag. V.

COncil. Carthaginenſe V. *cap. 3.* de quo Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 5. ann. Chriſti 398. poſt princ. verſ. quod inſuper,* relatum *in hoc text.* decreuit Epiſcopos, Presbyteros, & Diaconos debere ab vxoribus abſtinere, de quo vide Greg. Lop *1. l. gloſſ. 1. tit. 2. part. 4.* Creſpet. *in ſum. Cathol. fidei, verbo Calibatus, pag. 163.* Cardin. Bellarm. *tom. 1. lib. 1. de clericis cap. 19. verſ. Eccleſia Hiſpanica,* Bouer. *de Republ. Eccleſ. part. 2. lib. 2. cap. 10. verſ. ex his planè, pag. 376. & verſ. cæterum pag. 378.* Vaſq. *de Ordine diſp. 447. cap. 5. n. 60. verſ. putarunt.*

2 *Secundum vniuſcuiuſque Eccleſiæ conſuetudinem.*] Notatur ad hoc quòd conſuetudo quamuis minimè ſit approbata per Summum Pontif.; poteſt tamen introducere impedimentum impediens matrimonium contrahendum, maximè ſi adſit ſcandalum, quod ex matrimonio inito pullularet, vt per gloſſ. *verbo conſuetudo, in cap. ſuper eo, de cognat. ſpirit.* gloſſ. *verbo non obſtante, in cap. quod ſuper, de conſang. & affinitat.* vbi Abb. *num. 4.* & Alex. de Neuo *num. 7. & 8.* Turrec. *in præſenti, num. 10.* Couar. *de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 10. n. 18.* Villalob. *in ærario commun. opinion. verbo conſuetudo n. 260.* Perez *l. 5. gloſſ. 1. col. 2. tit. 3. lib. 1 Ordin.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 4. n. 11.*

SVMMARIVM.

1 *Ordinibus minoribus initiatos ſi abſque iuſta cauſa retrocedant ducentes non virginem, ac binas nuptias contrahentes peccare mortaliter, tenuit Caietanus, ſed contrarium verius, vt num. 2.*
2 *Declaratur text. in præſenti.*
3 *Vxor, quæ voto caſtitatis emiſſo licentiam conceſſit viro Ordinis ſacri aſſumendi, redditur inhabilis matrimonio ineundo poſt viri obitum.*

Cap. Seriatim. XIV. *Leo IX.*

1 PEr hunc text. tenet Caietan. *2. 2. q. 12. art. 1. dub. 2.* culpam eſſe mortalem ſi initiati prima Tonſura, aut minoribus Ordinibus abſque iuſta cauſa retrocedant, ducentes non virginem, aut binas nuptias contrahentes ac proinde reddentes ſe inhabiles propter bigamiæ irregularitatem ad exequenda horum Ordinum miniſteria, & id propter prohibitionem quam fecit illis verbis hic text. ibi, *non autem viduam, aut repudiatam.* Sed tantùm eſſe culpam venialem docere non virginem, aut bis contrahere nuptias, qui in minoribus Ordinibus ſunt conſtituti, tenent Tabien, *verbo apoſtaſia quæſt. 10. num. 13.* Bannes *2. 2. q. 12. art. 1. verſ. ſit tamen tertia concluſio,* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 31. n. 11.* Vaſquez *de Ordine diſput. 249. c. 4. n. 39.* Filliuc. *quæſt. moral. tom. 1. part. 2. tract. 10. cap. 4. num. 130.*

Verùm quando ex iuxta cauſa retrocedit huiuſmodi 2
clericus, etiamſi viduam ducat, nulla eſt culpa; quia vtitur iure ſuo, nec recedit à ſtatu perfecto, ſed à ſtatu, qui initium eſt, & via ad perfectum Ordinis ſtatum, ita Aragon. *2. 2. q. 11. art. 1. dub. 1.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 2. cap. 7. n. 1.* Tolet. *in ſum. lib. 4. cap. 18. n. 4.* Valent. *2. 2. diſp. 1. quæſt. 12. puncto 1.* Bonacin. *de matrim. q. 3. puncto 9. n. 2. & 4.* Ægid. de Conink. *diſp. 23. dub. 3. n. 56.* Rebell. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 4 q. 8. n. 27.* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 13. cap. 14. quæſ. 14.* Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 6. §. 3. n. 3. in fine,* abſolute ait nulla diſtinctione præmiſſa nullam eſſe culpam initiatum minoribus Ordinibus retrocedere tranſeundo ad matrimonium, & Petr. de Ledeſma *in ſum. part. de Sacrament.* vbi *de Sacram. Ordinis, cap. 7. poſt 3. concluſ. verſ. de la primera corona, circa med.* Nec obſtat text. *in præſenti,* quia
non abſolutè interdicit matrimonium huius cum vi- 3
dua, ſed ſi velit mortua vxore ad clericatum redire, ad maioréſque Ordines aſcendere, vt interpretantur Archid. *hîc num. 1.* Turrec. *art. 2. num. 2.* S. Bonauent. *in 4. diſt. 37. in init. in expoſitione literæ.*

Nec cuiquam nubere in vita, &c. Notatur ad hoc
quòd vxor, quæ voto caſtitatis emiſſo licentiam con- 4
ceſſit voto Ordinem ſacrum aſſumendi, redditur inhabilis matrimonio ineundo poſt viri obitum, vt per Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 13. cap. 14. q. 11.* Filliuc. *quæſt. moral. tom. 1. tract. 10. cap. 4. n. 132. cum ſeqq. & à n. 145.* Baſil. Ponc. *de imped. matrim. cap. 19. §. 1. verſ. ſimili.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 40. n. 2.* vbi *n. 3.* rationem præſtat huius inhabilitatis inducendæ. Secus autem erit ſi maritus repugnante, vel ignara vxore fuerit ad ſacros Ordines promotus, quia tunc vxor habet ius repetendi virum, illúmque reuocare ad matrimonium, & vir vxori reſtiturus debitum coniugale reddere iure ipſo compellitur, nequit tamen petere debitum, quia promiſit non exigere, quod in eius poteſtate erat, *cap. quidam, de conuerſ. coniug.* Azor. *d. cap. 14. q. 12.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 38. num. 12.* Filliuc. *d. cap. 4. n. 183.* vbi *n. 147.* idem dicendum aſſerit, ſi licentia vxoris fuiſſet extorta per metum grauem, vel vim, aut dolum. Illud demum aduertendum duxi quòd licèt Sanch. *d. lib. 7. diſput. 31. num. 7.* putauerit hunc textum emanaſſe à Leone IX. contra epiſtolam Nicetæ Abbatis, vt habet illius ſuperſcriptio, tamen verius eſt quod tradit Vaſquez *de ordine diſput. 246. cap. 4. num. 39.* videlicet emanaſſe ab Humberto Legato Leonis IX. in reſp. contra Nicetam.

Cap. Interdixit. XVI.

Ex Concil. Niceno.

QVatenus in hoc text. decernitur quòd clerici non
debent habere in domo mulieres ſuſpectas, vide 1
ad ornatum poſita ad *cap... de cohabit. cleric.*

Subintro

2 *Sub introductam mulierem.*] Quæ dicatur ſubintroducta mulier, de qua pluries ſit mentio in hoc decreto, non erit abs re inueſtigare, ſed quia hoc non pertinet ad noſtrum inſtitutum, ideo remitto Lectorem ad Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 8. §. 4. *n.* 5. Vaſquez *de Ordine diſp.* 247. *cap.* 4. *n.* 42. *cum ſeqq.* Latiſſimè Anaſtaſ. Germon. *animaduerſ. iuris lib* 2. *cap.* 25. *per tot.* vbi tandem concludit his verbis, *Introductitia ergo mulier meo iudicio erit, quæ libidinis cauſa intus retinetur, hoc eſt, quæ non in luce, & oculis ciuium, ſed intus in domo habetur.* & paulo infrà, *Et ex his inferitur fornicarias mulieres dici ſolitum introduci, vxores verè in domum deduci cum feſtiuitate, & pompa.*

Cap. Presbyter. XVIII. *Greg.*

1 Presbyteram.] Non ſic dicitur ex eo quòd habeat officium Sacerdotis, nec ab vllo Ordine, quem ſuſcepiſſet, nec a miniſterio, ad quod eſſet deſtinata, ſed à viris, quorum vxores erant, vt obſeruant Mich. Medin. *lib.* 4. *de contin. contron.* 6. *cap.* 7. Vaſq. *de Ordine diſp.* 245. *cap.* 3. *num.* 49. Ochagauia *de Sacrament. tractat. de Ordine q.* 8. *n.* 6. Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 24. *nu.* 26 Aliquando verò Presbytera ob ætatem vidua ſenior dicitur, vt *in cap. ſeq.* & tradunt Albert. Troc. *de vero & perfecto clerico lib.* 2. *c.* 3. *n.* 7. Card. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 1. *anno Chriſti* 34. *n.* 289. Iul. Lauor. *d. cap.* 14. *n.* 27.

Distinctio XXXIII.

Summarium.

1 *Concubina in hoc text. non dicitur ea cum qua vagus, ac ſolutus ſit concubitus, ſed vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, cum qua matrimonialis coniunctio fiebat.*

2 *Bigamus cenſetur qui duobus ſolemnibus matrimonijs copulatus fuerit, vel alterum ſolemne, alterum cum concubina, idest, minus ſolemniter contraxerit.*

3 *Reprobatur Ferdinandus de Mendoça hunc text. de concubina turpi intelligens.*

4 *Reijcitur interpretatio Couar. quam ad hunc text. præſtat.*

Cap. Si quis I.

1 Ex auctoritate Canonum Apoſtolorum *capit.* 17. Gratian. *in præſenti* ait quòd qui poſt acceptum Baptiſma ſecundis nuptiis fuerit copulatus, vel concubinam habuerit, non poteſt fieri Epiſcopus, non Presbyter, non Diaconus, nec prorſus de eorum numero, qui Altari deſeruiunt, cuius canonis verba, *concubinam habuerit*, non ſunt intelligenda de ea, cum qua vagus, ac ſolutus eſſet concubitus, ſed de vxore matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua tamen vera matrimonialis coniunctio erat, vt explicauit Gratian. *in cap. omnibus* 34. *diſt.* vbi Do-
2 ctores citaui. Decernunt enim Apoſtoli, vt qui duobus ſolemnibus matrimoniis copulatus fuiſſet, vel alterum ſolemne, alterum cum concubina contraxiſſet, hoc eſt, non ſolemni coniuge, bigamus cenſeretur, eo quòd re vera duo matrimonia conſummauerat. Quamuis enim certum eſſet apud Eccleſiæ Patres non licere habere concubinam retenta vxore, attamen quia ſciebant duplex eſſe, & receptum eo tempore vxorum genus, ne quis exiſtimaret tantùm bigamum cenſeri, qui duas ſolemni ritu duxerat vxores, non verò qui vnam ſolemniter, aliam ſine ſolemnitate, declarant verè eſſe bigamum, & à ſacris Ordinibus arcendum tam eum, qui duo ſolemnia matrimonia conſummauerat, quàm etiam minus ſolemnia, & cum concubinis contracta, hoc eſt, cum inferioris ordinis coniugibus.

Quamuis Ferdinandus de Mendoça *lib.* 2. *de confirmat. Concil. Illiber. cap.* 8. affirmet in hoc Canone 3
Apoſtol. concubinam turpe nomen eſſe, quod quidem ex eo colligit, quia ſi concubina vxor eſſet, nequaquam Apoſtoli id conſtituiſſent, cum clerici minorum ſaltem Ordinum, de quibus etiam agit Canon ille, vxores habere non prohiberentur; ſed à vero ſenſu penitus aberrat, nam Canon Apoſtolicus non prohibet ne coniugatus ordinetur, vt falsò deducit, ſed ne bis coniugatus aſſumatur ad Clerum; ſiue vtrumque coniugium ſolemne fuerit, ſiue vnum ſolemne, alterum ſine ſolemnitate cum concubina inferioris claſſis vxore ob bigamiam contractam; bigami autem ab omni prorſus Ordine excludebantur; quamuis enim aliquando toleratum vt bigamus etiam ad Subdiaconatum aſcenderet, vt conſtat ex Concil. Arelatenſi II. *cap.* 26. & Tolet. I. *cap.* 3. attamen à minoribus Ordinibus bigamus olim etiam excluſus planiſſimum alióque oſtendendum loco.

Ex quo reiicitur interpretatio, quam adhibet Cou. 4
in clem. ſi furioſus part. 1. §. 2. *n.* 3. qui cùm meretricium concubitum in iſto Canone Apoſtol. intellexiſſet, affirmauit, olim eo effici aliquem irregularem, iam tamen ſublatum vſu, id enim abſque fundamento aſſeritur. Reiicienda etiam venit interpretatio Suar. *tom.* 5. *de cenſur. diſputat.* 46. *ſect.* 2. *num.* 1. qui cùm idem, ac Couarruuias concubinæ nomine intellexiſſet, addit reiici ab Altari, qui concubinam habuerit propter infamiam, infamis enim ad ſacros Ordines non eſt admittendus, *cap. infamis.* 6. *quæſt.* 1. cum aliis. Filliuc. *moral. quæſt. tract.* 19. *cap.* 8. *ex num.* 213. Thom. Valaſc. *alleg. iuris tom.* 1. *alleg.* 41. *n.* 8. Sed neque is ſenſus quadrat Apoſtolico Canoni, in quo de bigamiæ irregularitate agi planum eſt, ex ſupradictis iunctis iis, quæ in ſequenti text. dicemus.

Summarium.

1 *Maritus duarum poſt Baptiſmum matronarum in clericum ordinandus non eſt.*

2 *Matronæ nomen quid ſignificet, oſtenditur.*

3 *Concubinæ nomine in hoc text. non venit ea cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus.*

7 *Pœnitentes publicè prohibentur ordinari.*

8 *Pœnitentia publica peracta, dummodo non ſit ſolemnis, poteſt quis ordinari.*

9 *Epiſcopus propter neceſſitatem vel vtilitatem Eccleſiæ poteſt cum ſolemniter pœnitentibus ad ſuſcipiendos minores Ordines diſpenſare.*

Cap. Oſtiarius. II. *Greg.*

Gennadius, cuius eſt text. iſte, vt notant Decreti Gregoriani correctores, ait maritum duarum poſt Baptiſmum matronarum clericum non ordinandum, neque eum, qui vnam quidem, ſed 1
concubinam, non matronam habeat, quo loco 2
matronæ nomen non in eo ſenſu vſurpatur, quo Gellius accipit *lib.* 16. *noctium Atticarum cap.* 6. *in fine*, vbi matrisfam. nomen à matrona diſtinguit, matronam appellans, quæ in matrimonium cum viro con-

uenit, & matremfam. quæ eſſet in mariti manu, mancipióque, aut in cuius manu, mancipióque maritus eſſet. Sed matronæ nomen *hîc* accipitur pro ſpectatæ, probitatis, & ingenuitatis fœmina, in quo ſenſu non ſemel accipitur in iure Ciuili, vt Briſſon. docet *de verborum ſignif. verbo Matrena.*

3 Concubinæ autem nomine in hoc text. non venit ea cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus, ſed vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua tamen vera matrimonialis coniunctio erat, ſicut interpretatur Gratian. *in cap. omnibus 34. diſt.* vbi plures citaui Doctores.

4 *Qui ſemetipſum truncauerit.*] Notatur ad hoc quòd ille, qui propria voluntate aliquo ſui corporis membrum amiſit, irregularitatem incurrit, de quo vide poſita ad *cap. 1. de corpore vit.*

5 *Qui vſuras accepiſſe conuincitur.*] Notatur ad hoc quòd conuictus de vſura eſt inhabilis ad ſacrorum Ordinum ſuſceptionem, vt per Perez *in proœm. tit. 2. col. 26. verſ. hinc venit, lib. 8. Ordin. pag. 26.* Illi enim ſunt infames, vt tenent plures Doctores per me citati *de officio & poteſt. Epiſcopi part. 2. alleg. 43. num. 3.*

6 *Aut in ſcena luſiſſe dignoſcitur.*] Notatur ad hoc quòd repræſentantes comœdias, tragœdias, aut ſatyras, non poſſunt ad ſacros Ordines promoueri, quia ipſo iure ſunt infames. Alphonſ. de Mendoça *in quodlib. q. 9. n. 12.* Sayr. *de cenſur. lib. 7. cap. 10. n. 8. in fine*, Bellet. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſciplina clericali. §. 10. n. 17. cum ſeqq.* vbi intelligit. Ergo ipſe *d. alleg. 43. num. 10.*

7 *Nec illum, qui publica pœnitentia*, &c. Notatur ad
boc quòd pœnitentes, ideſt, qui publicam pœnitentiam pro graui, & publico delicto agunt, ordinari
prohibentur, ſimilis text. *in cap. ex pœnitentibus*, *&*
in cap. illud, hac ead. diſtinct. Maiol. *de irregul. lib. 3.*
cap. 2. ſub nu. 4. Ergo ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi*
part. 2. alleg. 10. num. 42. & alleg. 43. n. 7. ſecundum
8 *Lugdunen. impreſſ.* vbi reſoluo quòd peracta publica
pœnitentia, dummodo non ſit ſolemnis, poteſt quis
9 ordinari, at propter neceſſitatem, vel vtilitatem Eccleſiæ licere Epiſcopo cum ſolemniter pœnitentibus ad
ſuſcipiendos minores Ordines diſpenſare, reſoluunt
Bernard. Diaz *in pract. cap. 23. n. 3.* Maiol. *d. cap. 3.*
ſub. n. 6. verſ. hac que, Campan. *in diuerſ. iuris Canon,*
rub. 11. cap. 21. num. 7. Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2.*
diſput. 16. de ſuſpenſ. cap. 1. verſ. quartus caſus, quos
refero ergo ipſe *de alleg. 43. num. 8.*

10 *In furiam aliquando*, &c.] Notatur ad hoc quòd non debet ordinari, qui aliquando in furiam inſaniuit, vt per Nau. *in manu. cap. 25. n. 72. & cap. 27. n. 203.* Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 13. n. 1.* Perpetuò enim manet irregularis qui ſemel in furiam incidit, licèt poſtea ſanitatem recuperet, vt per Viuald. *in candel. aureo, tit. de irregul. n. 181.* Sayr. *d. lib. 6. cap. 6. n. 14.* Valenz. *conſ. 25. n. 5.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 51. ſectione 1. numero 4.* vbi intelligit de furore, qui procedit ex propria organorum læſione, non autem ſi ex vehementi febre quis deliret, vel furioſus fiat, quia nullam inde contrahit irregularitatem, de quo etiam Viuad. *vbi ſup. num. 181.*

Diaboli vexatus.] Vide poſita ad *cap. communiter n. 1. hac ead. diſt.*

In gloſſ. *Concubina.* ibi, *Arg. quòd ſi quis habuit virginem concubinam, licèt poſtea ſumat eam in vxorem, quòd non poteſt promoueri.* Reprobatur per Doctores, quos citaui *in cap. nemo, in fine, 32. diſt.*

SVMMARIVM.

1 *Dæmoniaci perpetuò ab Ordinum ſuſceptione excluduntur, & promoti ſuſceptos Ordines adminiſtrare non poſſunt.*

2 *Morbo caduco laborantes ſunt irregulares cùm impediantur promoueri ad Ordines, & promoti ſuſpenduntur.*

3 *Morbo caduco laborans eſt inhabilis ad beneficia obtinenda, & collatio illi facta eſt ipſo iure nulla.*

Cap. Communiter. III. *Pius.*

D*E his, qui aut in terram arrepti à dæmonibus*, &c.] 1
Notatur ad hoc quòd dæmoniaci arreptici, & energumeni perpetuò ad Ordinum ſuſceptione excluduntur, & promoti ſuſceptos Ordines adminiſtrare nó poſſunt, vt per Maiol. *de irregul. lib. 2. c. 17. col. 2.* Pelag. *de planctu Eccleſ. lib. 1. cap. 48. verſ. dæmoniaca vexatio, pag. 98.* Nau. *in man. cap. 27. n. 203. verſ. 14.* Tolet. *in ſum. lib. 1. cap. 25.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de irregul. n. 184.* Soar. *de cenſur. diſp. 51. ſect. 1. n. 7.* Flamin. Pariſ. *de reſignation. benefic. lib. 5. quæſt. 6. n. 94.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 11. cap. 17. num. 188.* Filliuc. *tract. 19. n. 181. verſ. ſeptimum*, Henriſq. *lib. 14. c. 8. §. 8.* Raguſ. *de Miſſa. q. 17. n. 1.* Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 9. n. 14.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitijs, diſp. 7. dub. 11. ſub num. 4.* cum aliis per me citatis *de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 2. alleg. 42. n. 51. cum ſeqq.* Amplia, etiamſi ſemel hoc genus vexationis quis paſſus fuerit, vt per Viuald. *n. 181.* Soar. *n. 7.* Sayr. *n. 14. citatis locis*, Valenzuel. *conſ. 25. n. 2. cum ſeqq.*

Quouſque vnius anni ſpatio, &c.] Ergo dæmoniaci & ſimiles non aliter ſunt admittendi in ſuſceptis Ordinibus miniſtrare, niſi poſtquam annus lapſus ſit, in quo abreptio aliqua non videatur, quod tamen prudenti arbitrio Epiſcopi relinquitur, qui tenebitur ſuum conſenſum præbere, cùm potius ſit iuſta declaratio, quàm gratioſa diſpenſatio, vt per Viuald. *vbi ſup. num. 183.* Suar. *d. diſput. 51. ſect. 1. num. 5. & 7. verſ. quoad vſum*, Sayr. *dict. lib. 6. cap. 9. num. 14. verſ. quòd ſi dicas.*

Notatur etiam ad hoc hic text. quòd morbo caduco laborans eſt irregularis, cùm impediatur promoue- 2
ri ad Ordines & promotus ſuſpendatur, vt per Maiol.
de irregul. lib. 2. cap. 16. n. 4. Verall. *deciſ. 236. in*
princ. part. 1. Flamin. Pariſ. *d. q. 6. num. 106.* Vgolin.
de irregul. cap. 54. §. 1. Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſ.*
lib. 1. c. 48. lit. F. Nau. *in man. cap. 27. n. 203.* Franc.
Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 2. cap. 8. n. 32.* Henriquez *in ſumm. lib. 14. cap. 8. §. 8.* vbi declarat huius
morbi ſpecies, Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia q. 16.* Filliuc. *tract. 19. n. 181. verſ. ſextum.* Ergo ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 2. alleg. 42. n. 48.* Fr. Barthol. de Vecchis *d. n. 4. in princip.* Rot. *in Salamantina dimidia portionis 23. Ianuary 1609.* coram Card.
Marquemontio, impreſſa per Farin. *deciſ. 236. n. 2.*
part. 2. recent. vbi etiam quòd iſte eſt inhabilis ad be- 3
neficia obtinenda, & collatio illi facta eſt ipſo iure nulla, & *n. 3.* declarat, id non procedere in beneficio in
quo aliquis Ordo ſacer non requiritur.

Cap. Laici. VI. *Innoc. I.*

INnocentius I. *epiſt. 4. ad Nucerinum n. 4.* relatus
in hoc text. prohibet, ne qui habentes vxores, ac 1
illis defunctis poſtea concubinam habuerint, admittantur

tantur ad Clerum, ſunt enim illi bigami ob ſecundum coniugium cum concubina contractum, licèt enim cõcubina propriè illa dicatur cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus, vt multis probare contendit Perdinand. de Mendoça *de confirmat. Concilij Illiber, cap.* 8. ſæpè tamen accipitur pro vxore matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua vera matrimonialis coniunctio erat, & in hoc ſenſu vſurpatur concubina in hoc text. iuxta ea, quæ Gratianus ſcribit *in cap. omnibus 34. diſt.* cum *ibi* per me adductis; nec verò quemquam moueat quòd concubinam, aut pellicem coniunxerit hic text. tum quia dici poteſt illa diſiunctiuè accipi, ac potiùs indicare aliud eſſe pellicem, aliud concubinam, ac proinde concubinæ nomine etiam coniugalem copulam intelligendam; tum quia pellicis olim, vt inquit Feſtus, non omninò proboſum nomen. *Antiqui,* inquit, *propriè pellicem nominabant, qua vxorem habenti nubebat.* Quare olim erat idem quod concubina, ideſt, ordinis inferioris vxor, quæ etiam vxoris loco, ſine nuptiis tamen legitimis, & ſolemnibus, habebatur, vt inquit Paul. *in l. Manſurius, ff. de verbor. ſignific.* vbi Alciat. *num. 3. & 4.* ponit diſcrimen inter pellicem, concubinam, pallacam, amicam, & meretricem. Vide Tiraquel. *ad leges connub. gloſſ. 8. num.* 244. Anton. Auguſtin. *lib. 1. emendat. Gratiani dial.* 15. *pag.* 151. Sotomaior *in cap. 6. Cantic. num. 7. pag.* 10, 6.

Distinctio XXXIV.

Cap. Quorumdam. I.

Nicolaus.

1 Venatorem *nunquam legimus ſanctum.*] Quia venatores miſerandam in animalibus exercendo carnificinam, multum inde ſanguinariæ crudelitatis aſſumunt, & mentem induunt ab omni pietate alienam. Pined. *in Iob. cap. 16. verſ. 10. num. 3. & 7.* Ferdinand. Salazar *Prouerb. cap. 12. verſ. 27. num.* 123. vbi fraudulentos homines venatori dicit perſimillimos, ipſámque artem venatoriam multis fraudibus, ac dolis eſſe coniunctam, & Martin. Delr. *in adag. ſac. adag. 13. per tot.* firmat quòd facet textus venationis nomine omnem tyrannidem, crudelitatémque deſignat. Non obſtat quod obiicit gloſſ. *verbo Venatorem, in præſenti text.* de ſancto Euſtachio, quia bene ſoluit, dicens quòd deſeruiens venationi non eſt ſanctus, ſed qui ſemel fuit venator, poteſt poſtea effici ſanctus peracta iam pœnitentia, ſequitur Abb. *in cap. 1. verſ. & pro illa, de clerico ven.* declarant Abulen. *in Matth. cap. 6. q. 43. verſ. ſi autem obiiciatur.* Franc. March. *Delphin, deciſ.* 519. *ex num. 7. p.* 1. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 39. cap. 10. num.* 13. Thom. Valaſc. *alleg.* 31. & alij plures per me citati *in collect. ad d. cap. 1. de clerico ven.*

2 In gloſſ. *Excommunicatus abſcedat.* ibi, *vt non interſit cum eis in negotiis communibus.* Intelligit gloſſa *verba text. excommunicatus abſcedat*, non de propria communicatione, ſed de ſola quadam ſeparatione in negotiis, & aliis miniſteriis, v. g. vt non vocetur ad conſecrandum aliquem Epiſcopum, vel ad alia negotia tractanda, ſequuntur Greg. Lop. *l. 5. gloſſ. vltim. tit. 9 part. 1.* Menoch. *de arbitr. caſu* 418. *num. 12. in fine,* Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 24. ſect. 1. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Venationes, & ſyluatica fatigationes cum canibus, & falconibus clericis prohibita ſunt.*

2 *Concubina nomine ſæpè ſignificatur vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua vera matrimonialis coniunctio erat.*

Cap. Omnibus. III.

De venationibus, & ſyluaticis fatigationibus cum canibus, & falconibus clericis prohibitis, dixi *in collect. ad cap. omnibus 2. de clerico venat.* vbi plures citaui Doctores, & multipliciter declaraui. 1

Concubina autem hic ea intelligitur, &c.] Concubinæ nomine ſæpè poſt Chriſtum non tantùm ſignificatur illa, cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus, ſed etiam vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua tamen vera matrimonialis coniunctio erat, non quidem vigente prioris coniugis copula, aut prima vxore alia ſuperſtite, ſed tantùm, quæ minùs ſolemniter ducta eſſet, ita Archid. & Turrecr. *in cap. is qui, & in cap. Chriſtiano, hac ead. diſt.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 10. cap. 1. num.* 16. Turrian. *pro Canonibus Apoſtolor. lib. 1. cap.* 12. Anaſtaſ. Germon, *animaduerſ. iuris lib. 1. cap.* 11. Cardin. Bellarm. *lib. 2. de Conciliis cap. 8. verſ.* 11. Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſiæ cap.* 41. Farin. *in praxi crimin. part. 5. quæſt.* 138. *num.* 5. Et ſic Agar verè fuiſſe Abrahæ vxorem, licèt minùs principalem, docent ex SS. Patribus S. Auguſt. *in lib. de bono coniugali cap. 9. 13. 15. vſque ad 20. & lib. 1. q. ſuper Geneſ. quæſt. 90. & lib. 16. de ciuitate Dei cap. 25. & 34.* S. Ambroſ. *de Abraham lib. 1. cap.* 4. S. Hieron. ad Ageruntiam *de monog. tom. 1. pag. 119. & lib. 1. contra Iouinian pag.* 509. Tertullian. *lib. de exhortat. ad caſtitatem pag. 650. & lib. de monogam. pag.* 665. Anton. Auguſtin. *lib. 1. de emendat. Gratiani, dial. 15. pag.* 151. & 155. Cardin. Bellarm. *lib. 1. de matrimon. cap. 11. & lib. 2. de Concil. cap.* 8. Ludou. de Sotomaior *in Cantica cap. 6. num. 7.* ibi, *ſexaginta ſunt reginæ, & octoginta concubinæ,* &c. quamuis Ferdin. de Mendoça *de confirmat. Concilij Illiber cap.* 8. aſſerat concubinę nomen, ſi Rempublicam Hebræorum excipias, ſemper in turpem partem acceptum, & infame habitum, nec vxorum vnquam nomine comprehendi. Non obſtat text. *in cap. non omnis 32. q. 2.* quia reſpondetur prout *ibi* circa illius textus intellectum latè dixi.

SVMMARIVM.

1 *Vxorem non habenti quomodo fiat licitùm vnicam habere concubinam.*

2 *Communio quare deneganda non ſit illi, qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam, oſtenditur.*

3 *Concubina in hoc text. dicitur, quæ ducebatur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, & ita ceſſantibus iuris ſolemnitatibus, & legalibus inſtrumentis, ſed tamen coniugali affectu.*

4 *Sacra Pagina eas fœminas, quas Sancti Patres præter proprias vxores carnaliter cognouerunt, eaſque in contubernio, veluti vxorum ancillas retinebant, promiſcuè appellabant vxores, vel concubinas, veras tamen vxores nunquam concubinas, nominauit.*

5 *Concubinæ olim ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuij per ſeptem dies.*

6 *Filiis concubinarum olim loco vxoris habitarum, non debebatur hæreditas, non æqualis honor, non ſacerdotium, non primogenitura, munera tantùm recipiebant, mutua ſe charitate complectebantur, & ſe ſe iuuabant.*

7 *Ferdinandus de Mendoça reprobatur hunc text. interpretans de vago concubitu, & n. 8. & 9.*

Cap. Is, qui. IV.

1 IN aliquibus antiquis Canonibus non habenti vxorem licitum ſit vnicam habere concubinam, vt expreſsè ait text. *in cap. Chriſtiano, inf. hac ead. diſtinct.* & ideò ſtatuit Concil. Tolet. I. *cap.* 17. quod refert Gratian. *in præſenti*, à Communione repellendum non
2 eſſe qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam; qualis autem debeat eſſe hæc concubina inueſtigare oportet; illa igitur talis dicitur in hoc pro-
3 poſito, quæ ducebatur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, & ita ceſſantibus iuris ſolemnitatibus, & legalibus inſtrumentis, ſed tamen coniugali affectu, vt interpretatur Gratian. *in cap. omnibus, hac ead. diſt.* vbi plures citaui Doctores, & colligitur ex notatis per Doctores *in l. Maſurius ff. de verb. ſignific.* & ſequuntur communiter Gregor. Lop. *in proœm. tit.* 14. *gloſſ.* 3. *p.* 4. Perez *l.* 4. *tit.* 7. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 202. *ad fin.* Couar. *de ſponſalib. p.* 1. *cap.* 4. *in initio num.* 9. Menoch. *de arbitr. caſu* 418. *n.* 20. Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 35. Sayr. *in claui Reg. lib.* 8. *cap.* 2. *num.* 5. Anaſtaſ. Germon. *animaduerſ. iuris lib.* 1. *cap.* 11. Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ lib* 1. *art.* 1. *cap.* 8. §. 35. *pag.* 145. Fr. Ludou. de Sotomaior *ſuper Cantica cap.* 6. *num.* 7. *pag. mihi* 1094.

4 Sacra autem Pagina eas fœminas, quas ſancti Patres, præter proprias vxores carnaliter cognouerunt, eáſque in contubernio veluti vxorum ancillas retinebant, promiſcuè appellat vxores, vel concubinas, veras tamen vxores nunquam concubinas nominauit, vt exponit D. Auguſtin. *lib.* 1. *quæſt. ſuper Geneſ. cap.* 90. *& lib.* 16. *de Ciuitate Dei cap.* 34. ſcribens Cethuram veram Abrahæ vxorem peculiari myſterio dici concubinam. Inter vtraſque ea eſt differentia, quia
5 concubinæ ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuij per ſeptem dies, de quo Lyra intelligit illud Geneſ. cap. 29. *Imple hebdomadam dierum huius copulæ*, iuncta auctoritate Iudicum cap. 14. *Vxor Sampſon ſeptem diebus conuiuij flebat*, vt poſt Magiſtr. ex Aloyſ. Lippom. *in Geneſ. cap.* 22. explicant Henriq. *in ſumm. lib.* 12. *cap.* 6. §. 2. *lit.* S. Gutier. *d. cap.* 7 *num.* 32. Cou. *d. num.* 9. vbi ex Lippom.
6 *citato loco* ſubdit concubinas olim eſſe non illegitimas, & fornicarias, ſed vxores minimè principales, quarum filiis non debebatur hæreditas, nec æqualis honor, non ſacerdotium, non primogenitura, ſed munera tantùm recipiebant, mutua ſe charitate complectebantur & ſe ſe iuuabant.

7 Verùm Ferdinandus de Mendoça *lib.* 2. *de confirm. Concil. Illiber. c.* 8. qui textum *in præſenti* de vago concubitu contra communem Doctorum omnium ſenſum interpretatur, inquit eo permitti vt concubinarius à Communione ſacri Corporis non repellatur, etiamſi communicare auderet, idque permiſſum ob temporum iniquitatem, & peccantium multitudinem; qua ratione Alexander III. *in append. part.* 50. *cap.* 51. clericis concubinariis depoſitionis pœnam mitigauit; & quod magis ad rem, Auguſtin. *ſerm.* 2. *Domin.* 22 *poſt Pentecoſt.* qui eſt de caſtitate coniugali idem Africanos Epiſcopos permiſiſſe ob eandem cauſam, diſertiſſimè docet. Quod ergo Afris permiſſum, eodem tempore permiſſum apud Hiſpanos, vxorumque enim effrænatam libidinem ſcripſit Saluian. Maſilienſis Epiſcopus *lib.* 7. *de prouidentia Dei.*

His tamen non obſtantibus a prima interpretatione 8
non eſt recedendum, nam licèt hæc Ferdinandi de Mendoça & acutè, & eruditè excogitata videatur, ea tamen ratione refellitur, quia quamuis, vt Auguſtinus inquit, peccantium multitudo cogeret, vt in ſacra diſtribuenda Communione Epiſcopi tolerarent etiam concubinarios ad illam accedentes, attamen vniuerſali, ac publica lege ab Hiſpanis Patribus ſtatutum, ne à Chriſti corpore percipiendo repellerentur etiam publici, & noti populo concubinarij, indignum eſt tantorum Patrum egregia ſanctitate; laxarentur enim ea lege habenæ laſciuiæ, & quod publica lege non ſolùm tolerari, ſed etiam præcipi vidiſſent, vires libido ſumeret, quare non minueretur peccatum, ſed augeretur. Refellitur etiam, quia ex Concil. Illiberitano *cap.* 3. *&* 7. & Ilerdenſi *cap.* 4. conſtat ſcortationem, & fornicariam coniunctionem fuiſſe paulò ante hunc Toletanum Concilium in Hiſpania ſeueriſſimè punitam, & in Nicæna Synodo *cap.* 61. *&* 68. (cuius meminit text. *in præſenti*) tam clericorum, quàm laicorum fornicationem interdici.

Denique refellitur hic vltimus Mendoçæ intelle- 9
ctus, & interpretatio ad hunc text. ſi eius verba attentè, & conſideratè legantur; nam cùm eum, qui concubinam habuerit ſimul cum vxore, à Communione repellat, quo pacto publicum concubinarium, licet ſolutus lege ille ſit, ad Communionem admitteret? adde eandem iubere eſſe rationem, & æquè ad Communionem admittendum vxoratum, & qui concubinam habuerit tantùm, aut vnius mulieris, ſiue vxoris, ſiue concubinæ ſit coniunctione contentus, vt ei placuerit. At ſi eadem ratio eſt aut vxorem, aut concubinam habenti, coniunctio cum concubina matrimonialis erat. Expendo etiam verbum illud, *vt ei placuerit*; ſi enim concubina permitteretur tantùm in hoc text. vt minus malum, & non approbaretur, aliquod ſane verbum eſſet, quod illud vt minus malum indicaret permitti tantùm; at verbo illo, *vt ei placuerit*, optio datur eligendi vel vxorem, vel concubinam; ergo licita coniunctio vtraque erat, aliàs quo pacto inter licitam, & illicitam copulam illi optio datetur eligendi nullo interim verbo addito, quo turpis ea coniunctio cum concubina declararetur, ſicut eo loco, quem ex Auguſtino citat Ferdinandus de Mendoça, ſunt quamplurima.

Cap. Chriſtiano. V.

VIde dicta ad *cap. is qui, ſup. hac eadem diſtinct.* Et quatenus *hic* agitur circa pluralitatem vxorum, vide poſita ad *c. gaudemus, de diuort.* & adde Franc. de Mendoça *tom.* 1. *in lib.* 1. *Regum c.* 1. *n.* 2. *annot.* 5. *ſect.* 2.

Cap. Fraternitatis. VII. *Pelag.*

FVturæ incontinentiæ ſuſpicionem, &c.] Notatur ad 1
hoc quòd ætas ſenilis futuræ incontinentiæ ſuſpicionem auferat, vt per Tiraq. *l.* 6. *connub. gloſſ.* 1. *part.* 6. *num.* 9. Alciat. *de præſumpt. reg.* 2. *præſ.* 1. *num.* 8. Menoch. *de arbitr. caſu* 89. *num.* 53. Et ſeniores virtutibus præſumuntur excellere, idem Tiraquel. *in præfat. primogen. n.* 153. & præferuntur iunioribus. Menoch. *conſ.* 116. *n.* 22. *&* 26. Guilelm. Benedict. *in c. Raynutius, verbo in extremis n.* 6. *de teſtam.* Nam plus valet vmbra ſenis, quàm enſis iuuenis, vt ex Bald. refert Aniles *ad capita Prætorum in proœm. num.* 18. *pag.* 17 Pined. *in vita D. Ioannis Baptiſtæ lib.* 2. *art.* 1. *cap.* 6. §. 139. *pag. mihi* 98.

SVM

SVMMARIVM.

1 *Bigamus dicitur ille, qui virginem duxit, & poſt adulterium ab ea vxore commiſſum eandem etiam ignoranter carnaliter cognouit.*

2 *Irregularitas vt incurratur à viro carnaliter cognoſcente vxorem adulteram, an requiratur vt vxoris adulterium ſit euidenter probatum, oſtenditur.*

3 *Maritus cognoſcens vxorem adulteram etiam Eccleſia præcipiente, vel tempore, quo lis pendet, incurrit irregularitatem.*

Cap. Si cuius. VIII.

1 EX hoc text. colligunt communiter Doctores non debere illum Sacerdotem fieri, cuius vxorem conſtat adulterium commiſiſſe, vt per Greg. Lop. *l.* 35. *gl.* 6. *tit.* 5. *part.* 1. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 48. *ſect.* 3. *nu.* 14. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 18. Vnde bigamum dici illum, qui virginem duxit, & poſt adulterium ab ea vxore commiſſum, eandem carnaliter cognouit, reſoluunt Sot. *in* 4. *diſt.* 27. *quaſt.* 3. *art.* 1. *col. pen. concluſ.* 5. Capell. Tholoſ. *q.* 220. *in fine* Albert. Trot. *de vero & perfecto clerico lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 3. Alphonſ. de Caſtr. *libr.* 2. *de lege pœnali cap.* 14. *corol.* 2. quod infert ex 1. *concluſ.* Villadieg. *de irregul. cap.* 13. *num.* 1. Borgaſ. *in ſimili tract. part.* 5 *tit. de bigamia. n.* 46. Maiol *eod. tract. lib.* 1. *cap.* 33. *num.* 6. Cou. *in Clem. ſi furioſus part* 1. §. 2. *num.* 4. *verſ. quartò*, Petro de Soto *lect.* 18. *de matrimon. part.* 4. *verſ. hac igitur*, Philiarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 7. Henriq. *in ſum. lib.* 12. *de matrim cap.* 6. §. 10. Marienſ. *in rub. tit.* . *gloſſ.* 1. *num.* 102. *lib.* 5. *nouæ recopil.* Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 25. *num.* 15. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 84. *num.* 15. Sayr. *de cenſuris lib.* 6. *cap.* 4. *num.* 19. Salzed. de Bernard. *in practic. cap.* 16. *littera F.* Bellerr. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplina clerical.* §. 6. *n.* 39. id ipſum aſſerentes, etiamſi vir ignoranter vxorem adulteram cognouerit, cùm hæc irregularitas contrahatur, ex quacumque adulterij ignorantia cognoſcatur vxor, quia hic non agitur de vitio promouendi ad Ordines, ad quod deſideratur ſcientia, ſed de ſignificationis defectu, quem poteſt pati ignorans, & expreſſè Cou. *d.* §. 2. *num.* 3. Nau. *in man. cap.* 28. *n.* 195. *verſ. ſecundò dico*, Tolet. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 226. *nu.* 6. Henriq. *d.* §. 10. Sanch. *d. num.* 14. *verſ. & ideo*, Soar. *d. ſect.* 3. *n.* 15. quamuis cōtra eos teneant Rebuff. *de pacif. poſſeſſ. num.* 194. Sa *verbo irregularitas, vbi de bigamia, num.* 3. Petr. Ledeſm. *de matrimon. q.* 66. *art.* 3. *col. pen.* Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p.* 2. *lib.* 16. *cap.* 10. *num.* 8.

2 Et quamuis Bernard. Diaz *in pract. cap.* 16. *in fine*, intelligat tunc irregularem eſſe virum cognoſcentem vxorem adulteram, quando poteſt probari adulterium, quia in hoc text. petitur ad inducendam huiuſmodi irregularitatem vt vxoris adulterium ſit euidēter probatum, tamen meliùs aduertit Alphonſ. de Caſtro *citato loco* hanc facti euidentiam ad hoc ſolum peti in præſenti, vt ſi vir tentaret ſacros Ordines recipere, iuſtè poſſet repelli in foro externo, non autem vt vir ipſe ſit irregularis; vnde optimè Nau. *in man. cap.* 16. *n.* 27. ait quoad forum conſcientiæ nihil referre, poſſit vir probare adulterium, necne.

3 In gloſſ. *Admitti.* Notant ad hoc quòd maritus cognoſcens vxorem adulteram etiam Eccleſia præcipiente, vel tempore quo lis pendet incurrit irregularitatem, Cou. & Nau. *vbi ſuprà* Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.* 5. *q.* 3. *n.* 189. Salzed. ad Bernard. *d. cap.* 16. *in fine.* Henriquez *d. cap.* 6. §. 6. Gutier. *canon. lib.* 1. *c.* 25. *num.* 15. Cened. *ad decretal. collect.* 106. *num. vlt.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 158. *n.* 4. *concluſ.* 3. Soar. *de cenſur. diſput.* 48. *ſect.* 3. *num.* 17. Sayr. *in claui Regia lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 19. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp.* 84. *num.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Bigamus excluditur à clericatu.*

2 *Bigamus prohibetur Eccleſiaſtica conſequi beneficia.*

3 *Beneficij collatio facta bigamo eſt inualida.*

4 *Pœnitentes an & quando ordinari poſſunt, remiſſiuè.*

5 *Corpore vitiati, & litteras ignorantes ordinari non poſſunt.*

6 *Curiales ordinari prohibentur.*

7 *Curiæ oblati quandiu in eius officijs eidem ſunt obligati, ordinari prohibentur.*

Cap. Præcipimus. X. *Greg.*

GRegorius vrbis Romæ Præſul Squilatino Epiſcopo *lib.* 2. *epiſtol.* 25. relatus *in hoc text.* ſcribit promouendum non eſſe bigamum, pœnitentem, corpore vitiatum, literas ignorantem, & Curiæ, vel conditioni obnoxium. De bigamo vide quæ dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 10. *num.* 43. *ſecundum Lugdanen. impreſſ.* & *allegat.* 49. late diſputaui, an & quando Epiſcopus cum bigamis diſpenſare poſſit. Quòd autem bigamus excludatur à clericatu tradunt Bernard. Diaz. *in prax. cap.* 16. Beller. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina cleric.* §. 6. *num.* 1. Ego ipſe *d. alleg.* 49. *num.* 16. ac proinde prohibetur Eccleſiaſtica conſequi beneficia, Rebuff. *in tract. de pacifi- cis poſſeſſ. num.* 192. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 9. Auil. *in ſimili tract. part.* 7. *diſput.* 8. *dub.* 1. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 7. *cap.* 6. *num.* 1. & 2. itaut collatio beneficij facta bigamo inualida ſit, ſecundùm Nauarr. *conſ.* 3. *num.* 1. *de bigam.* Flamin. *de reſignat. lib.* 5. *quaſt.* 3. *num.* 192. quamuis accederet Epiſcopi conſenſus ex Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *q.* 11. 1 2 3

4 De pœnitente dixi ad *cap. maritam* 33. *diſt. num.* 4. *cum ſeqq.*

5 De corpore vitiatis, & de ignorantibus litteras dixi *infrà ad cap. illiteratos* 36. *diſt.*

6 De Curialibus, ideſt, iis, qui propter aliquod officium Curiæ ſunt addicti, quòd ordinari prohibeantur, probant etiam text. *in cap.* 1. & 2. & *per tot.* 51. *diſt. cap. vnic.* 53. *diſt. cap. ſi quis* 77. *diſtinct. cap. infames* 6. *quaſt.* 1. S. Anton. *p.* 3. *tit.* 29. *cap.* 6. Syluest. *verbo Ordo* 4. *q.* 2. *verſ. nec ſeptimo*, Tabien. *eod. verbo* 4. Maiol. *de irregul. lib.* 2. *cap.* 5. Tolet. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 60. *num.* 2. Henriq. etiam *in ſum. lib.* 14. *cap.* 5. §. 5. & *in gloſſ. lit. L.* Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 14. *num.* 9. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 3. *tract.* 2. *num.* 64. cum aliis adductis per Beller. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 11. *num.* 6. vbi hoc intelligendum eſſe exiſtimat de iis Curialibus, qui exercuerunt ſæua, vel turpia, ſiue vilia, vt ſunt nuncij, lictores, & id genus ſimilia, ſeu qui fuerunt officiales in cauſa ſanguinis, &c. quia nec poterant tales ad armatam militiam aſſumi. *l. omnes. C. qui militare poſſunt, lib.* 12. optimè Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſputat.* 47. *ſect.* 4. *num.* 1. qui concludit, Curiales, qui irregularitatem incurrunt, eſſe omnes, qui in quacumque ſeculari Curia miniſtri ſunt in cauſis ſanguinis, qui quocumque ad illas cooperentur, vt tabelliones, ſollicitatores, procuratores, & inferiores miniſtri, qui vel denuntiant, vel ſcribunt ſententiam, vel aliquod ſimile munus exhibent, quos omnes dicit eſſe irregulares dum talibus detinentur, alios verò ex iis etiam poſtquam talia munera dimiſerunt,

nimirum

nimirum eos, qui dum eis occupabantur, irregularitatem ex lenitatis defectu contraxerunt, aut infames facti ſunt; vide Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 16. ex num.* 1. vbi *num.* 12. numerat ſatellites, lectores, miniſtrum iuſtitiæ publicæ, qui vindictam exercet mutilando, ſtrangulando, in fruſta ſ‹ec›ando, &c. item deferentes inſtrumenta ſanguinis, eáque ad id aptantes, & applicantes, curſores quoque ad eandem cauſam ſanguinis deputatos, & præcones, quos omnes irregulares dicit. Qui ergo oblati ſunt Curiæ alicuius publicæ poteſtatis, ſiue ſint milites, ſiue Aduocati; aut Iudices, vel aliud officium gerentes, ſiue honeſtum, ſiue inhoneſtum vel indecens, præſertim verò in cauſa ſanguinis, non ſunt ad Ordines promouendi, quamdiu in huiuſmodi perdurãt officiis, aut ſunt in iis Curiæ obligati, nec à Curia abſoluunt, *cap. Oſius* 61. *diſt.* qui nec eo caſu poterunt ordinari ſi inde irregularitatem aliquam, vel infamiam traxerint, niſi cum eis fuerit diſpenſatum, ſed & adeò debent à cura eſſe ſoluti, vt reperi omninò non poſſint, *cap.* 1. *&* 3. 31. *diſt.* Ego ipſe *d. part.* 2. *alleg.* 19. *num.* 46. *ſecundum Lugdunen. impreſſionem.*

Cap. Si quis viduam. j. XIII.

Innocent.

De materia huius textus dixi ad *cap.* 1. 26. *diſtinct.*

SVMMARIVM.

1 *Ancillam ducens irregularis ſit.*
2 *Ancillam ſuam in vxorem ducens iure communi attento minimè facit liberam.*

Cap. Si quis viduam. ij. VX.

Ex Canonib. Apoſt.

1 *Aut Ancillam.*] Notatur hic text. iuncta gloſſ. ad hoc quòd ancillam ducens irregularis eſt, vt per Maiol. *de irregular. lib.* 3. *cap.* 1. *num.* 3. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 158. *num.* 3. Nau. *in man. cap.* 27. *n.* 196. Henriq. *in ſum. lib.* 14 *de irregularit. cap.* 3. §. 4. *in fine* Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 19. *num.* 12. Intellige, etiamſi illa mulier ſit virgo, propter vilem conditionem perſonæ, cui ſimilis efficitur; qui cum illa contrahit, & ideo cenſetur indignus Ordinibus, qui contrahit cum ancilla, mima, vel ſcenica, ſaltatrice, ioculatrice, abrepta, vel meretrice, vt gloſſ. ſentit *in præſenti, prope fin.* Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſputat.* 48. *ſect.* 3. *in fine*, & Sayr. *in ſimili tractat. lib.* 7. *cap.* 10. *num.* 8.

2 In gloſſ. *Ancillam.* ibi, *Eo ipſo quòd aliquis ducit ancillam ſuam in vxorem, ipſa libera efficitur.* Verùm cùm nullus detur text. eam libertam decernens, iure optimo ab opinione huius gloſſ. recedunt communiter Doctores, tenentes iure communi attento eam ancillam minimè effici liberam, vt per Cou. *de ſponſalib. p.* 2. *cap.* 3. §. 7. *num.* 1. *verſ. tertiò*, Emman. Sa *in aphoriſm. verbo matrimonium, ibi de impedim. dirimentibus num.* 2. *verſ. ſi dominus*, Viuald. *in candelabro aureo tit. de Sacrament. p.* 1. *de matrimon. num.* 125. Henriquez *in ſum. lib.* 11. *de matrimon. cap.* 10. §. 4. *in commento lit.* Z. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 39. *verſ. ſextus eſt*, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 20. *num.* 11.

Cap. Vidua XVI. *Hieron.*

Meretrix, quæ multorum libidini patet.] Quæ autem dicatur meretrix, dixi latè *in collect. ad cap. inter oper n.* 6. *cum ſeqq. de ſponſalib. & in meo tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.* 150. 1
In gloſſ. *Quæ multorum.* ibi, *quæ admiſerit plures quàm* 23. *millia hominum.* Refert & ſequi videtur Card. Tuſch. *practic. concluſ. lit. M concl.* 211. *num.* 4. ſed hoc videtur gratis dictum, & ideo hæc eadem gloſſa moderando ſuam primam opinionem ad fin. appella: meretricem, quæ admiſit ſexaginta viros, referunt Præpoſ. *in cap. inter opera num.* 1. *verſ. item, de ſponſalib.* Azeued. *l.* 2. *num.* 114. *tit.* 13. *lib.* 8. *nouæ recop.* Verùm Iureconſultus *in l. palàm quæſtum, poſt princ. ff. de ritu nupt.* videtur appellare meretricem, quæ duos pretio admiſit; quare Abb. quem ſequitur Præp. *d. n.* 1. pro concordia nota quòd amore plures admittens non eſt meretrix, niſi admittat vſque ad numerum prædictum huius gloſſ. quæ verò pretio duos admiſit, meretrix eſt, videlicet ſi ſe palam proſtituerit, vt obſeruant Azeued. *d. num.* 114. *ad fin.* Pichard. *ad* §. *iuris præcepta num.* 22. *Inſtit. de iuſtit. & iure.* 2

Cap. Lector. XVII. *Martin.*

In bigamia quis poſſit diſpenſare, latè egi *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *allegat.* 49. Aduerte auctorem huius text. eſſe Martinum Papam, vt bene dicit Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 86. *num.* 11. *in princ.* non verò Martinum Epiſcopum Bracharen. vulgò Dumien. vt exiſtimauit Soar. *de cenſur. diſputat.* 49. *ſect.* 6. *num.* 5. 1

Gloſſ. *verbo fiat, in hoc text.* tota eſt in oſtendendo integrum eſſe Summo Pont. in bigamiæ veræ irregularitate diſpenſare, quia ſolo iure Pontificio inducta eſt, & ſic refert Lucium diſpenſaſſe cum Epiſcopo Panormitano, qui bigamus erat. ita omnes *in cap.* 2. *de bigam.* vbi Hoſt. *num.* 4. Innoc. *num.* 2. Ioan. Andr. *à num.* 9. Butr. etiam *num.* 9. Abb. *num.* 6. Cardin. *quæſt.* 2. Anch. *num.* 4. Bellarm. *num.* 1. Couar. *in Clem. ſi furioſus p.* 1. §. 2. *num.* 4. Nau. *in man. cap.* 27. *n.* 197. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 86. *num.* 6. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *q.* 7. 2

Cap. Presbyteri. XIX.

Ex Concil. Agath.

In Concilio Agathenenſi *cap.* 39. de quo *in hoc text.* legitur non debere Presbyteros intereſſe conuiuiis, choreis, & ſaltationibus, ne propter motus obſcœnos oculi eorum contaminentur, vt per Gregor. Lop. per tex. *ibi in l.* 57. *gloſſ.* 1. *tit.* 5. *part.* 1. *& l.* 34. *gloſſ.* 7. *tit.* 6. *part.* 1. Tiraquel. *de nobilit. cap.* 34. *num.* 25. Nau. *in cap. inter verba, concluſ.* 2. *num.* 6. *poſt princ.* Valer. Regi‹nald›. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *n.* 8. *&* 19. 1

Turpium ſpectaculorum.] Quales ſunt comœdiæ, de quibus egi *in collect. ad cap... de vita & honeſt. cleric.* vel agitationes taurorum, de qui plura adduxi *in collectan.*

Cap. Valentino. XX. & vlt. *Pelag.*

Notatur hic text. ad hoc quòd bigamus non dicitur ille, qui contraxit cum virgine, quæ nondum ab eo cognita eſt mortua, & poſtea contrahit cum alia virgine, quia nec ipſe carnem ſuam diuiſit in plures, vt per Capell. Tholoſ. *q.* 253. *in fine*, Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 4. *n.* 2. *&* 3. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. 1

part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 6. num. 25. Sic etiam ſi quis ducat vxorem corruptam, moriatur tamen illa ante carnis copulam, ſi poſtea ducat virginem, & illam cognoſcat, non manet bigamus, aut irregularis, Sayr. *d. lib. 6. cap. 4. num.* 16. Oportet enim ad irregularitatem inducendam vt ipſa vidua ſit cognita à primo marito, ſicut reſoluit Sebaſt. Medic. *in ſum. part. 2. tit. 9. quæſt.* 28.

DISTINCTIO XXXV.

CAP. Epiſcopus. I. *Ex Canonib. Apoſt.*

1 DE clerico aleatore dixi *in collect. ad cap. clerici* 15. *num.* 3. *cum ſeqq. & à num.* 15. *de vita, & honeſt. cleric.*

2 Et de clerico ebrietati deſeruiente, dixi *in collect. ad cap. à crapula* 14. *eod. tit.*

3 *Similiter etiam laicus.*) Ex his verbis colligitur laicum luſorem ratione huius criminis ſubiici iudicio Epiſcopi, cuius tamen contrarium tenent Salzed. ad Bernard. *in practic. 70. lit. C. verſ. hoc de clericis*, & Far *in praxi crimin. quæſt.* 100. *num. 79. in fine*, & ideo textum *in præſenti* conſuetudine eſſe derogatum, dicit C. iet. 2. 2. *quæſt.* 168. *art. 3. in fine*, Azeued. *l. 4. n. 2. tit. 2. lib. 4. noua recop. & l. 2. num.* 53. *tit. 7. lib. 8. etiam noua recopil.* vbi limitat, niſi forte Eccleſiaſticus procederet contra ludentes in Eccleſia, vel extra, dum ſacra officia in die feſto celebrantur.

4 In gloſſ. *Alea.* ibi, *ſed nunquid poteſt repeti id, quod in alea perditur*, &c. De hoc dubio vide Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 53. ex num.* 1. Farin. *d. q.* 109. *num.* 17. Molin. *de iuſtit. tract. 4. diſp.* 514. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 10. num.* 383. *& ſeq.* Rebell. *de oblig. inſtit. lib 12. q. 2. num.* 5.

5 In gloſſ. *Deſeruiens.* ibi, *id eſt, valde ſeruiens.* Notatur ad hoc quòd vt clericus dicatur publicus aleator, & pœnas aleatorum incurrat, non ſatis eſt ſi bis, aut ter ludat, ſed requiritur vt ſæpe id efficiat, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 399 *num.* 19. Farinac. *d. q.* 109. *num.* 102. Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp.* 512. *verſ. quod verò, in fine.*

CAP. Ab exordio. II. *Hieron.*

1 ALlegari ſolet hic text. ad hoc quòd via eſt admittenda per quam ad ius commune redditur, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. differentiæ inter priuilegium num.* 6. Couar. *var. lib. 3. cap. 6. num.* 4. Gutier. *conſ. 1. num.* 37. Tiraq. *de primog. quæſt. 24. num.* 6. Palat. *in repet. cap. per veſtras* §. 8. *num. 5. & ſeqq.* Et fauorabilis eſt diſpoſitio, qua reuertimur ad ius commune. Fr. Anton. de Souſa *in relect. de conſur. in Bulla Cœnæ Domini cap. 26. diſput. 83. num.* 6. & facilis eſt reditus ad ius commune, ex Monet. *de optione Can. cap. 8. num.* 39.

CAP. Luxurioſa res vinum. III.

1 GRatianus multis Sanctorum Patrum adductis auctoritatibus tam in præſenti text. quàm in ſequentibus, oſtendit quot malorum origo ſit vinum immoderatè ſumptum, quæ colligunt, & latè explicant Menoch. *de arbitr. caſu 404. à princip.* Farinac. *fragment. crimin. part. 1. lit. C. num.* 253. Aldrete *de Religioſa diſcipl. tuenda lib. 1. cap. 15. num. 39. cum ſeqq.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 1. tit. 2. gloſſ. 10. num.* 5. Vinum enim ad luxuriam incitat, vt ex hoc text. colligit Gutier. *canon. lib. 2. cap. 4. num.* 17. Et vbi eſt ebrietas, ibi libido dominatur, & furor, vt per text. *in c. venter, inf. hac diſt.* notant Gregor. Lop. *l. 36. gloſſ. 6. tit. 5. p.* 1. Ludou. Sotomaior *in epiſt. 1. ad Timoth. cap. 3. verbo, non vinolentum, in princip.* Et demum quantum, & quàm inſanabile ſit ebrietatis malum, oſtendit Didac. de Baëza *in commentar. moralib. tom. 1. lib. 10. cap. 11. §. 9. per tot.* Vnde Philo Iudæ. *lib. de plant. Noë, & lib. de temulentia*, vini abuſum damnat, & Clem. Alexand. *lib. 2. Pædag. cap.* 2. multa contra ebrietatem ſcribit allatis Salomonis, & Poëtarum teſtimoniis, Iſidor. Peluſiota *lib. 1. epiſt.* 203. commemoratis Noe, Loth, & Herodis ebrietatibus, ſubdit omnia veſana crimina à vino promanare. Rectè igitur vini abſtinentiam Hiſpani, & præcipuè noſtri Luſitani, præſertim dum pueri, & adoleſcentes ſunt, ac mulieres omnes, ſaltem donec viro copulentur, excolunt, & quòd ab antiquo etiam tempore Hiſpani abſtemij fuerint, refert ex Philarco Athenæus *lib.* 2. in hæc verba, *Hiſpanos quamuis hominum ditiſſimos aquam bibere, ſolos cibum capere ob parſimoniam, indui tamen ſumptuoſa veſte*, &c. Quę autem bona corpori, & animo præſtet vinum moderatè ſumptum, dixi *d. gloſſ. 10. num.* 4. Et ideo Apoſtolus Timotheo *cap. 5. num.* 23. qui ſe longa abſtinentia iam fregerat, & ſtomachum aquæ perceptione corruperat, modico vino vti debere præcipit, ſi tamen defuerit debilitas, à vino eſt abſtinendum, ne vini perceptio, quæ infirmum ſuſtentat, ſanum corpus incendat, S. Thom. 2. 2. *quæſt. 149. art.* 3. Proſper *lib. 2. de vita contēpl. c.* 22. Gut. *can. lib. 2. c. 4. à n. 32. & 37.*

SVMMARIVM.

1 *Temperantia clericis cur accuratè colenda ſit ex multis caſibus oſtenditur.*

2 *Sobrietas ſpecialiter indicenda eſt Epiſcopis, & aliis Eccleſiæ miniſtris.*

3 *Clericis ignominioſum eſt effluere epulis inter quas difficulter poteſt ſeruari pudicitia.*

4 *S. Auguſtinus in patria ſua petitus ad conuiuium nunquam ire voluit.*

5 *Sacerdos debet eſſe contentus moderatis epulis.*

CAP. Eccleſiæ Principes. IV.

VNa ſententia multas cauſas affert Beatus Hieronymus relatus *in hoc text.* cur accuratè colenda ſit clericis temperantia, primò quòd iis deliciis priuandi, ſecundò quòd perpetuis ſuppliciis excruciandi, tertiò quòd probrum illorum, & dedecus ſit, vt intemperantes non modò temperantem, ſed & egenum, & famelicum Chriſtum prædicent, quartò quòd in indigentium Apoſtolorum locum ſucceſſerint; ſed & aliam *ibi* ſubminiſtrat cauſam cur Eccleſiaſticos eſſe in cibo, potúque moderatos oporteat, nimirum quod fallantur illi, qui inter epulas, atque laſciuias ſe pudicitiam ſeruare poſſe arbitrantur, & rectè eos decipi affirmat, refert Gisbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſt. vita, morib. & offic. libr. 3. capit.* 35. 1

Rectè igitur inter Epiſcoporum ornamenta collocatur pulcherrima illa parciratis virtus, quia, vt ait S. Thom. 2. 2. *q. 289. art.* 4. Epiſcopis, & aliis Eccleſiæ miniſtris, qui mente deuota debent ſpiritualibus officiis inſiſtere, & Regibus, qui per ſapientiam debent populum ſubditum gubernare, ſpecialiter ſobrietas indicenda eſt, nam ignominioſum eſt clericis effluere epulis, inter quas difficulter poteſt ſeruari 2 3

ſeruari pudicitia, vt ex Hieronym. refert Gratianus
in præſenti, ex pluribus Sanctorum Patrum ſententiis
comprobo ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi*
part. 1.tit.2.gloſſ.5.à princ. vnde Proſper.*lib.2.de vita*
contempl. cap.17. de abſtinent. ita dicit, *Quicquid ſine*
quo poteſt vini percipitur, non ſuſtentandæ naturæ, ſed lu-
xuriæ cauſa ſumitur. Hinc etiam Poſſid. *in vita S. Au-*
4 *guſt.* atteſtatur eum in patria ſua petitum ad conui-
uium nunquam ire voluiſſe, ne per frequentiam in
patriæ conuiuiis conſtitutus temperantiæ amittere-
5 tur modus. Oportet igitur moderatis epulis con-
tentum eſſe Sacerdotem, vt nos admonet Eutych.
Papa *cap. fin. Concilij Carthaginen. cap.15.* vt aliorum
incontinentiam, & immoderationem, valeat argue-
re, dicente S. Clemente *in Apoſt. conſtit. lib.8.cap.30.*
Cùm ſitis Presbyteri, & Diaconi Chriſti, ſobrij eſ-
ſe debetis, & priuatim, & cum alijs, vt poſſitis in-
temperantes coërcere. Liberator enim noſter Sacer-
dos ſecundùm Ordinem Melchiſedech idcircò con-
uiuia adiit, vt verbo, & exemplo alios temperantiam
doceret, non vt ſe ipſum paſceret, qui modeſtiam
victus præſcriberet, & ipſe continuis quadraginta
diebus nihil guſtauit. Verùm abſtinentiam inſtar ci-
tharæ temperandam docet Greg. *lib. 30. moral. cap.31.*
Penſandum, inquit, eſt quòd chorda in cithara ſi
minus tenditur, non ſonat, ſi amplius, raucum ſonat;
ſic virtus abſtinentiæ aut omninò nulla eſt, ſi tan-
tum quiſque corpus non edomat, quantum valet, aut
valdè inordinata eſt, ſi corpus atterit pluſquam valet.
Vide plura per me adducta *d. gloſſ. 5.*

Eccleſiæ Principes.] Ergo Prælati Eccleſiarum Principes vocátur, vt per *gloſſ. in præſenti*, ad quod faciunt quæ tradit Card. Bellarm. *de officio Princip. lib.1.cap.5.*

Cap. Sexto VIII. *Ambroſ.*

1 S*Exto die beſtiæ ſunt creatæ.*] Ita Soar. *de opere ſex dierum lib.2. cap. 10.* vbi *cap.7. ex num.9.* oſtendit ad quid Deus creauit ſerpentes, & herbas venenoſas, cùm nihil proficiant, & hominibus noceant, de quo etiam Abulen. *ſuper Geneſ. cap.1. quæſt. 30.*

2 *Non eſſet hodie ſeruitus ſi ebrietas non fuiſſet.*] Ergo hinc fuit ſeruitus inducta, vide Pined. *in monarchia Eccleſiaſt. l.1.c.18.§.. ad finem.* Sed hoc non obſtante tenendum eſt veram & propriam ſeruitutem ſolo iure gentium fuiſſe inſtitutam; cùm ſola hæc ſeruitutis ipſum libertatis ſtatum prorſus euertat: *l. libertas, verſ. ſeruitus. ff. de inſtit. l.1. §. de ÿs qui ſunt ſui*, ibi, *tota poteſtas in ſeruos eſt iure gentium.* Non obſtat text. *in præſenti*, quia reſpondetur S. Ambroſium, de quo *hic* ſolùm aſſerere ſeruitutem à Noë fuiſſe pronun-tiatam, quaſi velit non alia de cauſa poſtmodum pro-ceſſu temporis fuiſſe inductam, quàm vt Propheticæ maledictioni erga Chanaam ſatisfactum foret, idque ſignificant verba text. proximè relata, & ſic non negat S. Ambroſ. ſeruitutem iure gentium bellorum iniuria fuiſſe inſtitutam, vt deducit optimè S. Auguſt. *lib.19. de ciuitate Dei cap. 15.* Fuit igitur ſeruitus conſequuta ex ebrietate occaſionaliter in quantum Chã maledictionem ſeruitutis in ſua poſteritate ſuſcepit, vt exponit S. Thom. 2.2. *quæſt.150. art.5. ad 3.* & ſic ceſſat labor, gloſſ. *verbo ſeruitutes, in cap. ius gentium, diſt.1.* ac Soti *l.4. de iuſt. q.2. art.2. in fine*, affirmantis ſe verba S. Ambroſij non intelligere.

Cap. Ante omnia IX. & vlt.
Ex Concil. Agath.

1 V*T triginta diebus à Communione abſtineat clericus, quem ebrium fuiſſe conſtiterit, ſtatuit* Concil. Agathen. *cap. 41.* relatum *in hoc text.* ſicuti referunt Menoch. *de arbitrar. caſu 404 num.3. 5. & 6.* Farinac. *fragment. criminal. part.1. lit. C. num. 243.* vbi *num. 250.* obſeruat textum *in præſenti* derogatum eſſe per *cap. à crapula, de vita, & honeſt. cleric.* vbi ſtatuitur clericum à crapula & ebrietate non abſtinentem, qui à ſuperiore commonitus non ſatisfecerit, ab officio, & beneficio eſſe ſuſpendendum, cuius auctoritate ita docent Ttot. *de vero & perfecto clerico lib. 2. cap.59.* Gutier. *canon lib. 2.cap. 4. num.63.* & alij per me citati *in collect. ad eundem text.* cuius *gloſſ. vlt.* relinquit ſuperioris arbitrio, an & quando debeat delinquentem ſuſpendare ab officio, vel beneficio, ſequuntur Salzed. ad Bernard. *cap.77. num.4.* Menoch. *dict. caſu 404 num. 4.* Gutier. *d. cap.4. num.63.* Soar. *de cenſur. diſp. 2. ſect. 2. num.12.*

Distinctio XXXVI.

IN hac Diſtinctione, vt ex eius principio conſtat, agit Gratianus, qualiter oporteat prudentem Epiſcopum eſſe non ſolùm literatum peritia, verùm etiam ſecularium negotiorum diſpoſitione, de quo vide quæ latè dixi *in tract. de officio, & poteſtate Epiſcopi part.1. tit.1. gloſſ. 6. & 17. per tot.* Eſt enim prudentia virtus propria eius, qui cęteris præeſt, teſte Ariſtot. *lib.3. polit. cap.3.* quanta verò prudentia ſit opus, iudicis arbitrio relinquitur. Andr. Sicul. *conſ.34. Prælati, num.59. vol.2.* Nauar. *in cap. ſi quando. de reſcript. except. 11. num.5.* Menoch. *de arbitr. caſu 426. num.12.* 1

SVMMARIVM.

1 *Clericatus ad Ordinem nullus debet aſſumere illiteratos, aut aliqua parte corporis vitiatos.*
2 *Illiterati penitus non poſſunt fieri clerici.*
3 *Illiterati penitus ſunt irregulares.*
4 *Litteratura in clericis requiritur de iure diuino.*
5 *Illiteratus penitus dicitur, qui prima Grammaticæ rudimenta non didicit.*
6 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ordinando ſi aliquod principium Grammaticæ habuerit, aut modicum quid ſciat, & oſtendat ſpem addiſcendi in futurum.*
7 *Corpore vitiati, ſeu diminuti ad clericatus Ordinem promoueri non poſſunt.*

Cap. Illiteratos I. *Gelaſ.*

G*Elaſius Papa in epiſt. ad Epiſcopos per Lucaniam* 1
cap. 18. & 19. relatus *in hoc text.* ſcripſit vt nullus illiteratos, aut aliqua parte corporis vitiatos, ſeu diminutos præſumeret ad clericatus Ordinem promouere.

Quoad illiteratos *gloſſ.1. in præſenti*, ſubdit, ſcilicet 2
penitus; vnde recepta deducitur concluſio, quòd penitus illiterati non poſſunt fieri clerici, quam tradunt Bernard. Diaz. *in practic. cap.18.* Lambertin. *de iure patron. part.1. lib.2. art. 24. quæſt.9. num. 9.* Nauar. *in cap. ſi quando except. 11. num.45. & 50. de reſcript.* Menoch. *de arbitr. caſu 425.* Fului. Pacian. *de probat. lib. 2. cap. 34. num.79.* Gutier. *canon. lib.1. cap.26. num. 37.* Henriquez *in ſum. lib.14. cap. 8. §.11.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib.4 quæſt.4. num.2. & quæſt.11. num.17. cum ſeqq. & lib.5. quæſt.3. num. 70. cum ſeqq.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib.3. cap.28 q.9.* Gonzal. *ad reg. 8.* Cancell.

Cancell. *gloſſ.* 4. *n.* 41. *cum ſeqq.* Ego ipſe *de officio,*
3 *& poteſt. Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 46. *n.* 5. Tales enim
irregulares ſunt,cùm inter irregularitates connumere-
tur hæc ex defectu litteraturæ,Rebuff. *de pacif. poſſeſſ.*
n. 226. Viuald. *in candel. aureæ part.* 2. *tit.* *de irregul.*
§. 1. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 7. *cap.* 7. *num.* 19.
Gonxal. *d. gloſſ.* 4. *n.* 41. Flamin. *d. quæſt.* 3. *n.* 89. Auil.
de cenſuris part. 7. *diſput.* 4. *dub.* 1. quæ eſt omninò
indiſpenſabilis, Maiol. *de irregul. lib.* 1. *c.* 31. Flamin.
4 *d. q.* 4. *n.* 6. nam litteratura in clericis requiritur de iure
diuino, Viuald, *d. tit de irregul. n.* 79. Flamin. *d. q.* 4.
n. 7. Axor. *d. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 6. *q.* 4. Carol. de
Graſſis *de effect. lib. clerical. in prælud. n.* 64. Bellet. *diſ-
quiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 4. *n.* 2.

5 Dicitur autem penitus illiteratus, qui prima Grammaticæ rudimenta noo didicit,ſicut Tradont Præpoſ. *in cap.* 1. *n.* 2. *poſt med.* 39. *diſt.* Maiol. *d. cap.* 32. Rot. *deciſ.* 16. *n.* 3. *part.* 2. *diuerſ.* Flamin. *d. quæſt.* 4. *n.* 2. *cum ſeqq. & dict. lib.* 5. *quæſt.* 3. *num.* 70. *cum ſeqq.* Campao. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 5. *cap.* 5. *n.* 2. Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 4. *n.* 4.

6 Verùm ſi ordinandus aliquod principium Grammaticæ habuerit, aut modicum quid ſciat, & oſtendat ſpem addiſcendi in futurum,poteſt Epiſcopus cum eo diſpenſare, quia minor ſcientia ſufficit quando adeſt ſpes addiſceodi in futurum, ita Henriquex *in ſum lib.* 14. *cap.* 8. §. 11. *propè fin.* Salxed. *ad Bernard. in pract. cap.* 21. *lit. D. in nouiſſ. impreſſ.* Gonxal. *d. gloſſ.* 4. *num.* 80. *cum ſeqq.* remiſſiuè Mat. Alter. *de cenſur. tom.* 2. *diſputat.* 16. *de ſuſpenſ. cap.* 1. *verſ. ſecundò, in fine.*

Quoad corpore vitiatos, ſeu diminutos,quòd non
7 poſſint ad clericatus Ordinem promoueri, vltra text. *in
præſenti* probant *cap.* 1. 49. *diſt. cap. non confidat*, 50. *diſt. cap.* 1. *cap. pœnitentes. cap. præcepta.* 55. *diſt. cap. infames* 6. *quæſt.* 1. tradunt Albert Trot. *de vero, & perfecto clerico lib.* 1. *cap.* 16. Lambert *de iure patron. part.* 1. *lib.* 2. *quæſt.* 7. *art.* 12. *n.* 1. Cou. *in Clem. ſi furioſus p.* 1. *in initio n.* 5. Thom. Acti. *de ludo ſcaccorum quæſt.* 5. *princ. n.* 23. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr.* 11. *cap.* 17. *n.* 1. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 4. *quæſ.* 13. Bellet *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 7. *n.* 1. *pag.* 86. Nicol. Garc *de benefic. p.* 7. *cap.* 12. *num.* 4. latè ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *allegat.* 42. *à princip.* vbi latè qui dicantur corpore vitiati ad hoc vt ad Ordines promoueri non poſſunt.

De illis qui ſe ipſos abſcindunt, vidæ quæ dixi *ad cap. ſi quis abſcidit, & ad cap. ſi quis pro ægritudine* 55. *diſtinct.*

SVMMARIVM.

1 *Sacrarum litterarum oportet Epiſcopum habere peritiam.*

2 *Examen fidei qualiter faciendum à promouendo in Epiſcopum, oſtenditur.*

3 *Epiſcopus qua doctrina, & quo ſcientiarum genere præditus eſſe debeat, remiſſiuè.*

Cap. Qui Eccleſiaſticis. II.

Zozimus.

1 GRatianus multis ſacræ Paginæ adductis auctoritatibus totus eſt in oſtendendo quòd ſacrarum Litterarum oportet Epiſcopum habere peritiam, id etiam docet Gregor. *in laudibus Athanaſii* dum inquit, *abſurdum eſt, & ſalutis Doctorem, & An-*

tiſtitem ſalutis principia ignorare. Vnde ad examen fi- 2
dei, quod tanquam ſundamentum, & baſis totius ædificij eſt, in Epiſcopum conſecrandus ſe ſe confert, ſitque per Conſecratorem inquiſitio, an doctrinam veteris, & noui Teſtamenti, cuius magiſter & interpres eſſe debet, rectè norit? & non prudentiam ſuam, quantum illius capax eſt natura, diuinæ Scripturæ ſenſibus accommodare velit? Hæc dum ſanctè profeſſus fuerit, proponitur illi vniuerſæ fidei ſumma, eorum præſertim capitum, quibus vniuerſa Religio Chriſtiana continetur, ſummæ ſcilicet, ac diuiniſſimæ Trinitatis confeſſio, Incatoarionis, ſalutiſque noſtræ encomia, ſpes vitæ, & Reſurrectionis futuræ, Sanctorum communio, ac vnius ſanctæ Catholicæ, & Apoſtolicæ Eccleſiæ auctoritas. Interrogatur num ea, quæ ex diuinis Scripturis legit, & intelligit, plebem, qui ordinendus eſt, & verbis, & exemplis docere velit? Num traditiones Orthodoxorum Pattum, ac Decretales ſanctæ, & Apoſtolicæ Sedis conſtitutiones veoeranter ſuſcipere, docere, ac ſeruare? Num Beato Petro Apoſtolo, cui à Deo data eſt poteſtas ligandi, atque ſoluendi, eiúſque Vicario Domioo noſtro, ſuiſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus fidem, ſubiectiooem, & obedientiam ſecundùm Canonicam auctoritatem per omnia exhibere? Num mores ab omni malo temperare, & quantum poterit, Domino adiuuante, ad omne bonum commutare, caſtitatem, & ſobrietatem cum Dei auxilio cuſtodire, & docere, diuinis ſemper negotijs mancipari, & à terrenis negotijs, vel lucris turpibus alienus eſſe? Num humilitatem, & patientiam in ſe ipſo cuſtodire, & alios ſimiliter docere velit? Hæc omnia ſancta, & bona fide ſeruaturum ſe, quantum humana fert conditio, promittere debet conſecraudus.
Qua verò doctrina, & quo ſcientiarum genere prædi- 3
tus eſſe debeat Epiſcopus, dixi *de officio, & poteſt. Epiſc. part.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 10.

DISTINCTIO XXXVII.

GRATIANVS in hac Diſtictione totus eſt 1
in oſtendendo, quanta vtilitas nobis proueniat ex ſacræ Scripturæ, & diuinorum Scriptorum lectione, & è conuerſo quàm damnoſa ſit librorum Gentilium, hæreticorum, & ſimilium lectio, quod Scripturarum ſtudium. D. Hieron. *tota epiſtol.* 103. hortatur Paulinum, & *epiſt.* 4. *ad Ruſtic cap.* 5. ſic ait, *Ama ſcientiam Scripturarum, & carnis vitia non amabis*, & *epiſt.* 10. *ad Fur. c.* 4. *De Scripturis*, inquit, *ſanctis habeto fixum verſuum numerum, iſtud penſum Domino tuo redde. Nec antè membra quieti concedas, quàm calathum pectoris tui, hoc ſubtegmine impleueris. Poſt Scripturas ſacras Doctorum hominum tractatus lege, eorum dumtaxat, quorum fides nota eſt.* Et *epiſt.* 2. *ad Nepot. c.* 8. *Diuinas Scripturas ſæpiùs lege, immò nunquam de manibus tuis ſacra deponatur lectio, &c.* S. Auguſt. *ſerm.* 112. *de temp. Qui vult cum Deo ſemper eſſe, frequenter debet orare, & legere, nam cùm oramus, ipſi cum Deo loquimur, cùm verò legimus, Deus nobiſcum loquitur.* Vide Giſbert. Schenichau. *de Eccleſiaſticor. vita, morib. & offic. lib.* 1. *c.* 125. De incommodis ex lectione hæreticorum, prophanorúmque librorum prouenientibus, vide Caſtr. *de iuſta hæret. punit. lib.* 2. *cap.* 15. *& lib.* 3. *cap.* 8. Nonnunquam verò prodeſt malos libros legere vt errores refutentur eorum, & fraudes detegantur, ita per text. *in cap.* 1. *inf. hoc cap. diſtinct.* tradunt Albertin. *de agnoſcend. aſſert. quæſt.* 28. *n.* 4. Peuia *in direct. Inquiſ.*

part.2.comm.68.lit. B. Prophani autem legi non poſſunt quando ex eorum lectione quis prouocatur ad laſciuiam, Syluest. *in ſum. verbo Doctor q. 8. in fine.*

Cap. Legant. V. *Hieron.*

1 EX hoc textu colligit Surd. *de aliment. tit. 7. queſt. 14. n. 35.* quòd pater qui non curauit filium in aliqua arte erudiri, non alitur à filio.

2 *Heli Sacerdos ipſe Sanctus fuit.*] Quamuis Heli ſummus Sacerdos aliàs bonus exiſteret, quia tamen exceſſus ſubditorum efficaciter non correxit, diuinam vindictam excepit dum filiis ſuis in bello peremptis, idem de ſella corruens fractis ceruicibus expirauit, vt dicitur *in cap. licet Heli 31. de ſimon.* Perez *l. 3. tit. 4. lib. 8. Ordin. pag. mihi 130. in princ.*

3 *Supinus cecidit, & mortuus eſt.*] Ac proinde propter peccata æterno ſupplicio damnatum fuiſſe indicant S. Gregor *lib. 2. cap. 3. & Paſtor. part. 2. cap. 6.* Auguſtin. *lib. 17. de ciuitate Dei cap. 4.* Franc. Mendoça *tom. 2. in lib. Regum c. 4. num. 18. annot. 13. ſect. 3.*

4 In gloſſ. *Strenam.* ibi, *ſtrena eſt primum donum quod datur in principio Kalendarum, & datur pro augurio.* Similis *gloſſ. 1. in l. laudabile. C. de aduoc. diuerſ. iudic.* Vide Sueton. *in Caligulam cap. 42.* Radet. *in proœm. lib. 13. Martialis.*

Cap. De quibuſdam, XII.

Ex Synodo Eugenij.

1 COllige ex text. Magiſtros & Doctores debere ab Epiſcopo congruis locis conſtitui, de quo vide Gregor. Lop *l. 7. gloſſ. 2. prope med. tit. 6. part. 1.* Syluest. *in ſum. verbo Doctor. quæſt. 9.* Nau. *in man. cap. 21. num. 107.* Sebaſt. Medic. *in ſumm. peccatorum part. 2. cap. 2. q. 74.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 10. cap. 13.* Et per nouam diſpoſitionem Concilij Trid. *ſeſſ. 5. de reform. cap. 1.* in ſingulis Eccleſiis Metropolitanis, vel Cathedralibus, & collegiatis inſignibus præbenda Theologialis pro S. Scripturæ lectione habenda, conſtitui, & deputari iubetur; & in monaſteriis quoque monachorum, & in Conuentibus aliorum Regularium, in quibus ſtudia commodè vigere poſſunt, ſimiliter ſtatuitur lectionem S. Scripturæ habendam, vnde poſſe Epiſcopum vti à Sede Apoſt. delegatum Regulares ſuæ diœceſis compellere vt lectionem S. Scripturæ in monaſteriis ſuis habeant, reſoluunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccl p. 2. cap. 2. num. 59.* Piaſec. *in praxi Epiſcop. part. 2. cap. 3. num. 41. verſ. item.* Campan. *in diuerſor. iuris Canon. rub 12. cap. 13. num. 5.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 3. allegat. 56. num. 16.*

In gloſſ. *Vt magiſter,* ibi, *quare non poſſet magiſter vendere doctrinam ſuam,* &c. Vide Rebuff. *de priuileg. ſcholar. priuileg. 66.* Suar. *de Relig. lib. 4. de ſimon. cap. 18. num. 7.*

Cap. Si quid veri. XIII. *Auguſt.*

2 S*Ibylla.*] Lingua Græca dicitur omnis fœmina vates, quod nomen ex officio, non ex proprietate eſt vocabuli. Decem autem Sibyllas à Doctoribus fuiſſe traduntur, quas fatidico plenas ſpiritu conſtat multa labentibus annis futura prædixiſſe, necnon Saluatoris Chriſti natiuitatem, & mortem diuinaſſe, & ex Boſſio *de ſignis Eccleſ. lib. 20. cap. 6.* refert Seraphin. de Freitas *in ſuo lib. de iuſte Imper. Aſiat. cap. 8. num. 6.* noſtrorum Luſitanorum in Indiam nauigationem Sibyllas vaticinatas fuiſſe. De illis vide S. Auguſt. *lib. 18. de ciuitate Dei c. 23.* vbi Leonard. Coquæ. *in addit.* Iſidor. *lib. 8. etymolog. cap. 8.* Lactant. *lib. 1. diuinarum inſtit. cap. 6.* Diodor. Sicul. *lib. 5. rerum antiq. cap. 6 ad fin.* latè Vincent. *in ſpeculo hiſtor. lib. 2. cap. 100. cum ſequent.*

Distinctio XXXVIII.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia eſt mater omnium errorum.*
2 *Scientia eſt mater virtutum.*
3 *Litterati ratione ſcientia, qua ſunt decorati, præſumuntur abſtinere à vitiis.*
4 *Sapientia ab ignorantia tantum differt, quantum lux à tenebris.*
5 *Clericorum officium eſt docere, & paſcere populum, & ab errore eum reuocare.*

Cap. Ignorantia. I.

Ex Concil. Tolet. IV.

IN Concil. Tolet. IV. *cap. 24.* (quod re- 1
fert Gratian. *hic*, legitur quantum Eccle-
ſiaſticorum ignorantia Deo diſplicet, &
ab eis euitanda eſt, cum ſit mater cuncto-
rum errorum, referunt Lambertin. *de iure patron. lib. 2.*
part. 1. q. 9. art. 24. num. 4. Viui. *in deciſ. 455. num. 3.* &
alij citati per Carol. de Graſſ. *de effectib. cleric. in præ-*
lud. num. 63. & multis S. Paginæ, & Sanctorum Pa-
trum auctoritatib. comprobat Gisbert. Scheuichao.
de Eccleſiaſt. vita, moribus, & offic. lib. 2. cap. 67. Nam 2
quemadmodum ſcientia eſt mater virtutum, *cap. præ-*
ſentium 1. quæſt. 5. Menoch. *de præſump. lib. 6. præſ. 91.* 3
num. 20. quia litterati ratione ſcientiæ, qua ſunt de-
corati, præſumuntur abſtinere à vitiis *cap. cum à iu-*
uentute. §. quis præterea, de præſumpt. Ego ipſe *de officio,*
& poteſtate Epiſcopi p. 3. allegat. 46. num. 3. ita igno-
rantia eſt mater omnium errorum, maximè in Cleri-
cis, vt probat text. *in præſenti*, cum aliis citatis per
me *dict. alleg. 46. num. 4.* Vnde elaborare debent Sa-
cerdotes vt ignorantiam à ſe quaſi quandam peſtem
abiiciant. Mandoſ. *reg. 20. de idiom. in princ. num. 3.*
& 12. & tantum differt ſapientia ab ignorantia, quan- 4
tum lux à tenebris, nam ſapientis oculi ſunt in capite
eius, ſtultùs verò in tenebris ambulat. *Eccleſ. cap. 2.*
Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplin. Clerical.*
§. 4. num. 15. Et prædictorum ratio eſt, quia Clerico- 5
rum officium eſt docere, & paſcere populum vti gre-
gem ſibi commiſſum, & ab errore eum reuocare, vt
habetur in hoc tex. & eo deſumunt Anaſtaſ. Germon.
de ſacror. immunit. lib. 2. cap. 3. num. 5. Carol. de Graſſis
de effectibus clerical. in prælud. num. 65. qui proinde te-
neotur ea omnia ſcire, & docere, quæ fuerint neceſ-
ſaria ad ſalutem populi, vt per text. *in cap. ſi in laicis,*
inf. hac ead. diſt. tenent Syluest. *in ſumm. verbo cleri-*
cus 2. à princip. Menoch. *de arbitr. caſu 415. ex num. 47.*

Cap. Quæ ipſis. V.

Ex dictis Auguſtini.

GRatianus *hîc* ex Auguſtini dictis ait Sacerdoti
neceſſarium eſſe ſcientiam libri Sacramento- 1
rum, Lectionarij, Antiphonarij, Homiliarum per
circulum anni Dominicis diebus, & ſingulis feſtis
aptarum, prout eum referunt Abb. *in c. cum in cunctis*
num. 4.

n.4. vbi Hoſt. *num.* 10. *de elect.* Beller. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſciplina cleric. part.* 1. §. 4. *n.* 22. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 6. *c.* 6. *quaeſt.* 2. *verſ.* 2. *verſ. ad minores.* Menoch *de arbitr. caſu* 425. *num.* 49. Carol. de Graſſ. *de effect. cleric. in praelud. à num.* 76. Non enim poterit Sacerdos alios ad rectam viam deducere, ſi ipſe ignorans extiterit, atque ea debet eſſe ſcientia, quæ ſufficiat ad regendum beneficium obtentum, vt per Fuſc. *lib.* 2. *de viſitat. lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 2. Gregor. Lop. *l.* 2. *gloſſ.* 1. *tit.* 16. *part.* 1. Perez *lib.* 5. *gloſſ.* 1. *tit.* 5. *lib.* 2. *Ord.* Attenta verò noua diſpoſitione Concil. Tridentini *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 14. nullus ad Presbyteratus Ordinem eſt aſſumendus, niſi qui ad populum docendum ea, quæ ſcire omnibus neceſſarium eſt ad ſalutem, ac miniſtrandi Sacramenta diligenti examine præcedenti comprobetur, Beller. *vbi ſupra*, & Campan. *in diuerſor. iuris Can. rubr.* 5. *cap.* 2. *num.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus debet habere ſcientiam veteris, & noui Teſtamenti, & iuris Canonici.*

2 *Epiſcopus attento iure Concilij Trident. debet antea in Vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel iure Canonico promotus eſſe, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus renuntiatus.*

3 *Clemens VIII. quid ſtatuerit circa Epiſcoporum examen, oſtenditur.*

Cap. Omnes. VI. *Ex VII. Synodo.*

1 QVæ oportet ſcire eum, qui Epiſcopus eſt ordinandus, declarat text. *in praeſenti*, dum aſſerit illum debere ſcientiam habere noui, & veteris Teſtamenti, vt per ſacram Scripturam, ſuos docere, & alios confutare poſſit, concordant text. *in cap. Epiſcopus* 22. *diſt. cap. qui Epiſcopus* 23. *diſt. c. qui Eccleſiaſticis, & cap fin.* 36. *diſt.* Item & ſcientiam iuris Canonici, & Ciuilis Epiſcopus habere debet, cùm ius dicere, & iudicare teneatur, vt probat text. *in praeſenti*, tradunt Abb. *in c. cùm in cunctis, in princ. n.* 4. & Hoſt. *n.* 9. *de elect.* Beller. *diſquiſit. clerical. p.* 1. *tit. de diſciplin. clerical.* §. 4. *num.* 33.

2 Poſtea verò per Concil. Trident. *ſeſſ.* 22. *de reform. cap.* 2. *& ſeſſ.* 24. *etiam de reform. cap.* 1. eam in Epiſcopo ſancitur requiri ſcientiam, qua muneris ſibi iniungendi neceſſitati ſatisfacere poſſit; ſic igitur qui antea in vniuerſitate ſtudiorum Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in ſacra Theologia, vel iure Canonico meritò ſit promotus, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus ad alios docendos oſtendatur, & ſi Regularis fuerit à Superioribus ſuæ Religionis ſimilem fidem habeat, tali cenſebitur munere dignus; quod etiam ſanciuit Gregorius XIV. *in ſua conſtitutione incip. Onus Apoſtolicæ ſeruitutis, ſub Datum Romæ Idibus May* 1591. Vide Menoch. *de arb. caſu* 425. *num.* 35. Henriq. *in ſumma lib.* 10. *cap.* 16. §. 2. *in commente lit. B. & cap.* 33. §. 2. *& lib.* 14. *cap.* 9. §. 1. *verſ. gradus*, Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 28. *quaeſt.* 9. *& lib.* 6. *cap.* 6. *q.* 1. Leſſi. *de iuſtitia lib.* 2. *cap.* 34. *dub.* 24. Gonzal. *ad regul.* 8. *Cancel. gloſſ.* 4. *n.* 67. Beller. *d. cap.* 4. *à num.* 33. *verſ. hodie*, Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 3. *cap.* 4. *num.* 4. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. part.* 1. *tractat.* 1. *cap.* 9. *quaeſt.* 52. *&* 53. quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 3. *num.* 24.

Sed cùm priuilegium Doctoratus non faciat Doctorem, ſed requiratur doctrina, nouiſſimè Clemens VIII. ſtatuit, vt non ſolùm habentes priuilegium, ſed docti viri ad Cathedrales aſſumantur, quoad Epiſcopatus in Italia ſumendi in Vrbe coram ipſo, & Sacra Congregatione Illuſtriſſimorum Cardinaliũ, aliorúmque grauium, & peritorum Prælatorum, & virorum. In Gallia verò, & Hiſpania coram S.R.E. Cardinalibus Legatis ibi exiſtentibus, & Legatis deficientibus coram Sanctæ Sedis Apoſtolicæ Nunciis, Patriarchis, Primatibus, Archiepiſcopis, & Epiſcopis de ſpeciali Papæ mandato, aſſiſtentibus aliis Prælatis, ac peritis viris, vt huiuſmodi negotij grauitas requirit, ſe examini ſubiiciant, qui approbat, & non aliàs ad Eccleſiæ regimina admittantur, referunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.* 1. *cap.* 4. *num.* 10. *&* 11. Campan. *d. cap.* 4. *num.* 4.

Diuini Apoſtoli librum. Ex hoc loco colligit Torreblanc. *in tract. de Magia cap.* 1. *de prophetia num.* 7. 4
& 8. hoc nomen diuinus, & diuinatio in ſacris litteris vſurpari pro ipſa inſpiratione, & diuina prophetia, habetur *in cap. nos* 1. *quaeſt.* 1. *& in cap. praedicator* 16. *quaeſt.* 1. Aliquando etiam nomen illud accipitur pro ſcientia à Deo hominibus infuſa, ac ſi homines diuini aliquid ab ipſo Deo haurient diuinitatis, de quo Prouerb. c. 16. *Diuinatio in labijs Regis*, & Franc. Pic. *lib.* 1. *praenotionum*. Dicitur igitur diuinus Apoſtolus, cui multa à Deo ſunt reuelata, & qui diuino Spiritu multa futura præuidebat.

Distinctio XXXIX.

SVMMARIVM.

1 *Simplex penitus, & omnino ſecularium negotiorum imperitus non eſt in Epiſcopum ordinandus.*

2 *Regiminis œconomici ex aptitudine, & dexteritate ſumitur iudicium de aptitudine ad regimen politicum, & Eccleſiaſticum.*

3 *Epiſcopus duo extrema cauere debet ne exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut ſolis interioribus occupatus, quæ foris debet proximis non impendat.*

Cap. Petrus Diaconus. Vnic.

Gregorius.

GRegorius Clero, & nobilibus Neapolitanis *lib.* 8. *epiſtol.* 40. relatus *in hoc text.* ſcribit penitus ſimplicem, & omninò ſecularium negotiorum imperitum non eſſe in Epiſcopum ordinandum, quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 6. *num.* 7. Menoch. *de arbitr. caſu* 427. quia eligendus ad beneficium non ſolùm debet habere ſcientiam, ſed etiam experientiam factorum, Imol. *in cap. grave n.* 4. *de praebend.* Menoch. *de arbitr. caſu* 424. *num.* 1. *cum ſeqq.* 1

Ex aptitudine, & dexteritate regiminis œconomici ſumitur iudicium de aptitudine ad regimen politicum, & Eccleſiaſticum, qui enim benè domum ſuam moderatur, ſignum eſt quòd idem benè reget Eccleſiam. Vnde Hieron. *ad Occeanum. Vult*, inquit, *Apoſtolus Epiſcopum domum ſuam benè regere, non vt opes augeat, non vt regias paret epulas, non vt calatas patinas ſtruat, non vt phaſides aues lentis pauonibus coquat, quæ ad oſſa perueniant, & ſuperficiem carnis non diſſoluant artifici temperamento, ſed vt quod populo prae-* 2

cepturus eſt, priùs à domeſticis exigat. Quare benè ait Theodor. *qui parua neſcit adminiſtrare, quomodo poterit ei credi cura præſtantiorum, ac diuinorum.* Et Ambr. *Manifeſtum eſt, quia tunc poteſt idoneus Rector futurus probari, ſi priùs domũ ſuam rectè gubernauerit, qui enim in minimis fidelis eſt, & in magnis fidelis erit* Paulus enim 1. *ad Timoth.* 3. omninò neceſſariò à maiori negando concludit, nam qui familiam non poteſt rectè adminiſtrare, is Eccleſiaſticæ præfecturæ, quæ multò eſt tum difficilior, tum laborioſior, par eſſe non poteſt. Sic namque Chryſoſtom. *Eccleſia,* inquit, *eſt velut domus quædam, ac ſicut in domo vxor eſt & filij, ac ſerui, omniũmque cura, & regimen incumbit viro, ita ferme & in Eccleſia videas, eſt autem longè facilius domum, quàm Eccleſiam regere.* Qui igitur rem, vt dixi, familiarem diſpenſare congruè neſcit, is quo pacto Eccleſiæ præeſſe conuenienter poſſe putandus eſt.

3 Verùm duo extrema, vt admonet Greg. cauere debet Paſtor, ne aut exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut ſolis interioribus occupatus, quæ foris debet, proximis non impendat, quod multis Sanctorum Patrum auctoritatibus comprobaui *dict. tractatu de officio Epiſcopi p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 16. *à num.* 1.

Simplex eſt.] Ita ſimplicitas diſcretioni aduerſatur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 193. *num.* 8.

Distinctio XL.

Cap. Nos qui præſumus. III. *Greg.*

1 ELEGANTER Gratianus ex B. Gregorio nobis oſtendit quòd Sacerdotes non ex locorum, vel generis dignitate, ſed morum nobilitate innoteſcere debent, refert Bellet. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de diſciplin. cleric.* § 1. *num.* 4. *in fine,* nam vera nobilitas non ex ſanguine, & carne, ſed ex virtute animi accipit formam, & claritatem, quia, vt inquit Hieron. ad Celant. *Summa nobilitas eſt clarum eſſe virtute* & Oſor. noſter *de nobilit. ciuili. Omnis generis ſplendor & familiæ claritas à fonte virtutis ortum habet.* cum aliis per me adductis *de offic. & poteſt. Epiſcopi part.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 17. *n.* 13. *cum ſeqq.* & per Bellet. *d.* §. 16. *num.* 5. *cum ſeqq.*

2 *Morum nobilitate.*] Ergo virtus nobilitatem confert, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap.* 4. *in princip.* immo nobilitati anteponitur, *cap. illud, diſt.* 40. Tiraquell. *de nobil. c.* 12. *num.* 3. *& cap.* 7. *num.* 9.

3 *Vrbium claritate.*] Igitur patriæ claritas ſuos municipes nobilitat, vt per Tiraquell. *de nobilit. cap.* 12. *n.* 3. *cum ſeqq.* Vnde Luc. de Penna *in l. mulieres col.* 3. *verſ.* 8. *C. de dignitat. lib.* 12. dicit, ciuem ex vrbe ſplendida oriundum eſſe nobilem, allegat *l. non tantum.* § *clientibus,* ibi *propter inclytam nobilitatem ciuitatis. ff. de excuſat. tutor.* Et propter patriam præſumitur quis bonus, vel malus, Simanch. *de catholicis inſtit. cap.* 50. *num.* 8. *&* 9. & ideo ordinandorum patria inueſtigatur vt ſciatur quibus ipſi ſint imbuti moribus, Tiraquell. *l.* 7. *connub. gloſſ.* 1. *num.* 17. nam vidimus apud aliquas nationes plura laudabilia ſtudia adeſſe, quæ in aliis deſiderantur. Coſm. Magal. *epiſt.* 1. *ad Titum cap.* 1. *num.* 12. *ſect.* 10. *annot.* 3. *num.* 3.

SVMMARIVM.

1 *Canon iſte non eſt alicuius Pontificis, vel Concilij generalis, neque alicuius ex prima claſſis Eccleſiaſticis Scriptoribus.*
2 *Papa conſideratur vel tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor, vel tanquam priuata perſona.*
3 *Papa conſideratus tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor in definiendis ijs, quæ ſunt Fidei, habet infallibilem auctoritatem.*
4 *Declaratur auctoritas Chriſti Domini Luc.* 22. Ego oraui pro te, &c.
5 *Fidei quæſtiones ad ſolum iudicium P. pæ pertinent.*
6 *Primatus, & Papatus annexus eſt Romanæ Eccleſiæ.*
7 *Primatus à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus fuit.*
8 *Petri pes in lotione poſitus ſupra manus Domini Primatus ſoliditatem, ac perpetuitatem ſignificauit.*
9 *Pes hieroglyphicè ſoliditatem innuit.*
10 *Romana Eccleſia cunctorum fidelium mater eſt, & magiſtra.*
11 *Hæreticorum impudens mendacium, qui Petrum Romam veniſſe, vel ibi Cathedram conſtituiſſe negant, conuincitur.*
12 *Papæ infallibile eſſe iudicium de Fide eſt, itaut contraria doctrina hæreſis ſit.*
13 *Papam errare poſſe in ijs, quæ ſine Concilio vniuerſali decernit, eſt temerarium dicere.*
14 *Priuilegium confirmandi fratres in Fide per Chriſtum Petro ſoli non autem vniuerſæ Eccleſiæ, nec omnibus Apoſtolis ſimul conceſſum fuit.*
15 *Papa ſi eius ſolam perſonam conſideremus, homo eſt, & humanis infirmitatibus ſubiectus, ſicut alij homines.*
16 *Papa licet vt homo errare poſſit, non poterit tamen ſic ponamus diuinam prouidentiam, & Chriſti promiſſionem.*
17 *Papa quare peccare poſſit, & in alia vitia incidere, non ita errare in Decretis, quæ tanquam Pontifex edit, oſtenditur.*
18 *Papa in decidendis cauſis fidei, aliiſque arduis petit conſilium Cardinalium*
19 *Papa errare non poteſt in deciſionibus quæſtionum Fidei ſi ſolus ipſe definiat, debet tamen non contemnere media humana, & ordinaria ad illum finem aſſequendum.*
20 *Declaratur text. in cap. fundamenta, §. decet, de elect. lib.* 6.
21 *Papa etiam in quæſtionibus fidei ac reliquis arduis non tenetur Cardinalium conſilium exigere de neceſſitate.*
22 *Clauſula,* de Fratrum noſtrorum conſilio, *decentiæ magis eſt, quàm neceſſitatis.*
23 *Papa in decretis morum, quæ ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectant errare minimè poteſt.*
24 *Papa, in ijs, quæ vt Summus Paſtor decernit, & neceſſaria ſunt ad ſpecialem ſuarum ouium ſalutem, infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ex Chriſti Domini promiſſione iuuatur, & gubernatur.*
25 *Papa in decretis, quæ non totius Eccleſiæ ſtatum, ſed certas perſonas, vel certam Eccleſiam reſpiciunt, an errare poſſit, oſtenditur, & num.* 27.
26 *Papa errare poteſt circa quæſtiones facti, quæ ex probationibus dependent.*
28 *Papa errare non poteſt in alicuius Sancti canonizatione, & num.* 29.
30 *Canonizatio Sanctorum quamuis aliquo modo pendeat ex probationibus, eſt tamen quaſi profeſſio, & proteſtatio Fidei.*
31 *Declaratur Auguſtini auctoritas. Multorum corpora honorantur in terris, quæ torquentur in gehenna.*
32 *Papa an errare poſſit in approbandis, vel confirmandis Religionibus, oſtenditur, & num.* 33.

34 *Papa*

34 *Papa aliquando tanquam priuati, & particulares Doctores reſponderunt.*

35 *Papa quatenus perſona priuata an in fide errare, atque ita hæreticus eſſe poſſit, oſtenditur, & num. 40. cum ſeqq.*

36 *Papa vt homo eſt naturaliter erroribus, & ignorantia, aliiſque humanis infirmitatibus eſt ſubiectus.*

37 *Papa errare poteſt vt priuata perſona, quando ſcilicet doctrinam aliquam tradit, quam non vult vt vniuerſale decretum apud omnes cenſeri; ſed tanquam particularis Doctor docet, & ſcribit.*

38 *Innocentius IV. interrogatus, an vellet, quæ in iure Pontificio ſcripſit, pro lege teneri, reſpondit id ſe minimè velle, quia ea non vt Pontifex, ſed vt Doctor priuatus ſcripſerat.*

39 *Papa ſi detur caſus, in quo hæreticus eſſe poſſit, ſtatim per ſe deſinit eſſe Papa, & vti talis poteſt ab Eccleſia declarari, & verus Pontifex eligi.*

Cap. Si Papa. VI.

Ex dictis Bonifacij Martyris.

CLariſſimè ſupponit hic text. Summum Pontifi-
1 cem hæreticum eſſe poſſe in illis verbis, ibi; *niſi deprehendatur à fide deuius*, quod quantum ſit a veritate alienum, apparebit ex infra dicendis, & ideò Pigh. *de Eccleſiaſt. hierarchia lib. 4. cap. 8. in fine*, dicit hunc Canonem non eſſe text. alicuius Pontificis, vel generalis Concilij, neque alicuius ex primæ claſſis Eccleſiaſticis Seriprorlbus, cuius nos premat auctoritas, ſed cuidam Bonifacio Martyri vix noto illud tribui à Gratiano, incertúmque eſſe, verène, an falsò tribuatur, & cùm in tam ardua quæſtione maius aliquod requiratur teſtimonium, quàm vnius Bonifacij Martyris citati à Gratiano, ideò de ea impræſentiarum latè tractare, & pro eruenda veritate diſputare ope-
2 ræpretium duxi. Ad cuius maiorem dilucidationem ſciendum eſt Summum Pontificem, vel conſiderari poſſe tanquam ſupremum iudicem, & vniuerſalem Eccleſiæ Paſtorem, vel tanquam priuatam per-
3 ſonam: ſi primo modo conſideretur, certum eſt in definiendis his, quæ ſunt fidei, habere infallibilem auctoritatem, itaut in publico fidei iudicio minimè errare poſſit.

4 Probatur primò auctoritate Chriſti Domini *Lucæ 22.* vbi ad Petrum inquit, *Ego oraui pro te, vt non deficiat fides tua*, quem locum licèt aliqui intelligant de tota Eccleſia, quaſi Dominus orauerit pro Petro, quatenus totius Eccleſiæ figuram gerebat, conuincitur tamen hæc interpretatio primò ex *Clem. 1. in fine* ibi, *perſona B. Petri, de re iudic.* deinde quia non conuenit verbis Chriſti, ibi, *& tu conuerſus confirma fratres tuos*, non poteſt enim conſiderari conuerſio reſpectu ipſius Eccleſiæ, cùm nunquam in totum defecerit à fide. Deinde, quia reſpectu Eccleſiæ nulli ſunt fratres, ſed potiùs omnes filij. Deinde repugnant particulæ illæ, *te, & tuos*, atque alia verba præcedentia, vbi Simon bis repetitur & apertius quia dixerat Dominus, *Satan expetiuit, vt cribraret vos*, mox mutata loquendi ratione inquit, *Ego autem oraui pro te, &c.* quæ omnia ſatis oſtendunt aliquid ſpeciale pro ipſo Petro Chriſtum Dominum impetraſſe: neque etiam dici poteſt auctoritatem illam perſonaliter ad Petrum pertinere, non verò ad eius ſucceſſores Romanos Pontifices; contrarium enim meritò declarauit Innoc. III. *in cap. maiores, in princ. de Baptiſmo.* ad Petri Sedem referendas, atque alij ſex antiquiores Pontifices, & Patres, quos refert Card. Bellarm. *de Romano Pontifice lib. 4. cap. 3.*

Probatur ſecundò ex auctoritate eiuſdem Chriſti Matth. 16. *Tu es Petrus*, &c. quam auctoritatem de Petro, omnibúſque eius ſucceſſoribus explicat Leo Pont. *in cap. ita Dominus 19. diſt.*

Probatur tertiò ex auctoritate eiuſdem Chriſti Ioan. 21. *Paſce oues meas*, quo loco omnis poteſtas neceſſaria ad rectam Eccleſiæ gubernationem ſignificauit modò per officium Paſtoris, quod ex maxima parte conſiſtit in pabulo veræ doctrinæ ſpiritualis exhibendo, modò per aliam metaphoram ligandi, & ſoluendi, ſeu Clauium, tollendo ſcilicet impedimenta, quæ clauderent ingreſſum Regni Cœlorum; & conſtat inprimis neceſſariam eſſe poteſtatem reſoluendi dubias fidei quæſtiones, ad tollendam ex parte intellectus ignorantiam, ſicuti neceſſarium eſt ex parte voluntatis ſalubribus præceptis ad tollendas prauas voluntatis affectiones, cùm hoc duplex ſit impedimentum, quod ingreſſum Regni poteſt, & ſolet impedire. Ergo rationes, quibus conuincitur poteſtatem Petro datam non perſonalem fuiſſe, ſed in omnibus Succeſſoribus duraturam, concludunt & infallibile iudicium, quod Chriſtus Petro promiſit, ad eius Succeſſores pertinere.

Quod quartò confirmatur ex *Deuteron.* 17. vbi difficile, & ambiguum iudicium iubet Dominus deferri ad Sacerdotes Leuitici generis, & Iudicem, qui fuerit illo tempore, & addit, *qui indicabunt tibi Iudices veritatem*, & quæ *ibi* ſequuntur, quibus Summi Pontificis poteſtatem depingi explicat Innocent. III. *in cap. per venerabilem, verſ. rationibus, qui filij ſint legitimi*, iunctis multis traditis a Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia lib. 4. cap. 3.* Can. *de locis Theolog. lib. 6. cap. 3. propoſit. 3.*

Tandem confirmatur, quia huiuſmodi fidei quæſtio- 5
nes ad ſolum iudicium Papæ pertinent, *cap. omnes 22. diſtinctione, cap. quoties 24. quæſtione* 1. ex quibus, atque aliis hanc reſolutionem probauit expreſsè Diuus Hieronymus *in capite hæc eſt fides 24. quæſtione prima*, vbi ad Damaſum Papam inquit, aut parum fortè aliquid poſitum eſt, emendari cupimus à te, qui Petri Sedem, & fidem tenes, & conſtantiſſimè recipiunt Catholici omnes, vt poſt antiquiores Patres tradunt, D. Thom. 2. 2. *q. 1. art. 10. & q. 11. art. 2. ad 3.* Caiet. *in apologia de poteſtate Papæ part. 2. c. 13. cum ſeq.* Turrec. *l. 2. c. 19.* Bigh. & Cano *dictis locis*, Carranz. *in ſum. Concil. controu. 3.* Albertin. *de aſſert. Cathol. q. 30. à n. 19.* Card. Bellarm *l. 4. de Romano Pont. c. 3. verſ. de cætero*, Soar. *de fide diſp. 5. ſect. 8. à n. 9.* Vnde Bañes *2. 2. q. 1. art. 10. concl. 3. & 4. dub. 2.* meritò concludit ita tenendum eſſe tanquam Apoſtolicam traditionem, & iam ita eſſe definitum à Leone X. in Bulla condemnationis Lutheri *art.* 18. in quo aiebat quòd etſi Papa & maior pars Eccleſiæ aliquid ſentiret, non eſſe peccatum, neque hæreſim, oppoſitum tenere, quem errorem cum aliis ipſius Lutheri meritò damnauit Leo X. vt conſtat ex *tom. 2. Concil. pag. 706.*

Quòd verò hic ſupremus Paſtor & iudex, cuius in 6
fidei quæſtionibus infallibile iudicium eſſe oſtendimus, ſolus ſit Romanus Pontif. probatur omnibus rationibus, & auctoritatibus, quibus Romanæ Eccleſiæ Primatum, & Papatum annexum eſſe Doctores omnes ſolent demonſtrare, quod ex ipſa lege diuina, & Chriſti inſtitutione procedere apertè videtur deduci ex Pelagio Papa *in cap. quamuis 21. diſt.* ibi, *ſancta Romana Eccleſia Catholica, & Apoſtolica nullis Synodicis conſtitutis prælata eſt, ſed Euangelica voce Domini, &c.* conſonat Nicol. *in cap. omnes*, & Anaclet. *in*
c. ſacroſancta 22. diſt Pro quo pondero quòd cùm Pri- 7
matus à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, dicendo, *Tibi dabo claues Regni Cœlorum*, &

poſt Reſurrectionem datus cùm dixit, Paſce oues
meas, vt habetur in Euangelio Ioan. cap. 21. gloſſ. ver-
bo Petrus, in cap. in nouo 21. diſt. Mich. Aniuyon de vni-
tate Ouilis & Paſtoris cap. 20. num. 7. & ſeq. Blaſ. Nau.
de ſacro Eccleſiæ Principatu lib. 1. cap. 9. verſ. poteſtas. in
ſacra tamen illa lotione pedum Petri fuit ei deſigna-
8 tus, illius enim per ſupra manus Domini poſitus fuit,
vt ſoliditatem, ac perpetuitatem huius Primatus ſi-
9 gnificaret, cùm ex Ægyptiorum doctrina, & hiero-
glyphico conſtet quòd pes ſic apparens ſoliditatem
innuat, vt Pierius Valerian. annotauit in hieroglyphi-
10 cis lib. 35. tit. de pedibus, in verſ. fundamentum. Vnde ex
diſpoſitione diuina dicitur Romana Eccleſia cuncto-
rum fidelium mater, & magiſtra in cap. 2. ad fin. de
ſumm. Trinit. conſonat. cap. 1. in princip. ibi, diſponente
Domino, de homicid. lib. 6. & confirmatur ex celebra-
tiſſima Petri hiſtoria, cuius meminit Marcell. Pont.
in cap. rogamus 24. q. 1. ibi poſtea iubente Domino Ro-
mam tranſlata eſt, & poſtea Innocent III. in cap. per
venerabilem, ante fin. verſ. ſanè. ibi, dum enim Petrus
Vrbem fugiens, &c. & veram eſſe conſtat ex antiquiſſi-
mis, & fide digniſſimis auctoribus, ſcilicet Abdia, Ege-
ſippo, DD. Ambroſio, & Antonino, quos refert Can.
diſt. lib. 6. cap. 8. ad 10. & plures alij citati ab Alphon-
11 ſo de Mendoça in quodlibet quæſt. 4. ſcholaſt. §. 4. verſ.
ſecundò arguitur. Vnde etiam conuincitur impudens
mendacium hæreticorum huius tempeſtatis, qui Pe-
trum Romam veniſſe, vel ibi Cathedram conſtituiſſe
negant, quos tum ex dictis, tum ex multis aliis con-
uincit Pigh. lib. 3. cap. 13. Turrian. aduerſus Magde-
burgenſes lib. 2. cap. 16. Card. Baron. annalium Ec-
cleſiæ tom. 1. anno Chriſti 44. cap. 22. cum ſeqq. latiſ-
ſimè Cardin. Bellarm. d. tom. 1. contro. 3. lib. 2. per to-
tum. Vnde etiam ſic argumentantur Bannes, & Men-
doça dictis locis. Quoties alicuius ſyllogiſmi altera pars
præmiſſa eſt de fide, aut iure diuino, altera verò per
ſe, & moraliter euidens, concluſio inde deducta ad
fidem, vel ius diuinum pertinet, ſed in propoſito de
iure diuino eſſe conſtat quòd Petri ſucceſſor ha-
beat poteſtatem, quam ipſi Petro Chriſtus Domi-
nus communicauit, euidens etiam eſt conſtantiſſi-
mo omnium hiſtoricarum teſtimonio ex proximè di-
ctis Romanum Pont. eſſe ipſius B. Petri ſucceſſorem;
ergo de iure diuino ſolum Romanum Pont. eſſe
ſummum illum Paſtorem, qui Petro ſucceſſit, rectè
inferunt; quibus & aliis rationibus ita docent fre-
quentiſſimè Doctores tam antiqui, quàm recentiores,
vt conſtat ex Turrec. lib. 2. part. 36. Pigh. libr. 3. capit.
12. Can. lib. 6. capit. 4. Carranz. d. contro. 3. Cardin.
Bellarm. dict. lib. 2. de Romano Pontifice cap. 12. cum
ſeqq. & plures, quos latè refert Cened. ad Decre-
tum collect. 11. numer. 4. & 5. Neque obſtabit text.
difficilis in cap. prima ſedes, & in cap. ecce 99. diſtinct.
variè enim intelligitur à Doctoribus, vt videre eſt
apud Mendoz. diſtinct. quæſt. 4. §. 3. verſ. veruntamen,
& eiſdem locis demonſtrabo, & per conſequens ſi
Petri eiúſque ſucceſſorum in quæſtionibus fidei infal-
12 libile eſt iudicium, & Rom. Pont. verus eſt Petri
ſucceſſor, vt proximè demonſtrauimus, rectè ſequitur
de fide eſſe Romani Pont. qui nunc eſt, & erit in fu-
turum, infallibile eſſe iudicium, & contrariam doctri-
nam hæreſim eſſe quam vti talem meritò damnauit
Sixtus IV. primò per Synodum Complutenſem, quam
reperies apud Carranz. in ſumma Concil. pag. 388. de-
inde per ſe inter alios errores Petri Oxomienſis Sal-
manticenſis Primatij ſacræ Theologiæ, vt teſtatur eiuſ-
dem Academiæ, & facultatis Primarius Bannes dict.
art 10. dub. 2. concl. 5. & explicat latiùs in poſterioribus
commentariis dub. 4. concl. 3.
13 Quibus omnibus fit conſequens falſam eſſe eo-
rum ſententiam, qui docent in his, quæ ſine Con-
cilio vniuerſali decernit Papam errare poſſe, quod
hæretici omnes contendunt, & ex Catholicis tenue-
runt Gerſon, Almain. & Adrian in d. q. de confirmat. ad
fin. & alij, quos refert Can. d. lib. 6. cap. 1. ad fin. hoc
ipſum tribuentes Gratiano in cap. ita dominus, verſ.
hoc autem 29. diſt. eiuſdem etiam ſententiæ videtur
fuiſſe Abb. Panorm. in cap. ſignificaſti num. 3. de elect.
& quæſt. 1. numer. 22. Anton. de Roſell. de Concil.
quæſt. 14. numer. 13. & 17. à quibus non multum
diſcrepat Caſtro dict. lib. 1. cap. 8. dum diſputat
Papam in quæſtionibus fidei, quas decidit ſolus, er-
rare poſſe, non tamen Sedem Apoſt. ideſt, Papam
cum Cardinalium collegio. Conuincitur enim ex om-
nibus prædictis, ex quibus conſtat ſoli Petro, non au- 14
tem vniuerſæ Eccleſiæ, neque omnibus Apoſtolis ſi-
mul conceſſum priuilegium illud confirmandi fratres
in fide; pro ipſo Petro ſingulariter orauit Chriſtus Do-
minus ne eius fides deficeret, Petrus petra eſt, & fun-
damentum ſuper quo Eccleſia fundatur, quæ omnia
concludunt certitudinem, & infallibilitatem illam
in ipſo Petro, Romaniſque Pontificibus eius ſucceſ-
ſoribus, non verò in Concilio vniuerſali, nec in Car-
dinalibus, & conſiliariis poſitam eſſe, atque ita me-
ritò doctrinas prædictas reprehendunt Cano dict. c. 8.
Cardin. Bellarmin. d. lib. 4. cap. 2. & 7. optimè Bannes
d. dubit. 2. concl. 3.
Non obſtat ratio, quam adducunt Anton. de Ro- 15
ſellis, atque alij præcitati, quòd ſcilicet Summus
Pontifex homo eſt, & humanis infirmitatibus ſub-
iectus, ſicut alij homines, docente Paulo ad
Hebr. cap. 7. dum inquit, Omnis Pontifex ex homi-
nibus aſſumptus, &c. & qui condolere poſſit his,
qui ignorant, & errant, quoniam & ipſe circumda-
tus eſt infirmitate, vnde ſe errare poſſe Pontifex
ipſe fatetur in cap. à nobis 28. de ſentent. excommun.
quemadmodum in alia vitia auaritiæ, vel ſimilia
poteſt incidere, vt apud omnes eſt indubitatum,
facilè enim reſpondetur quòd ſi ſolam perſonam
Papæ per ſe conſideremus, vt homo eſt, facilè er-
rare poteſt, non ita ſi ponamus diuinam prouiden- 16
tiam, & Chriſti promiſſionem, ſecundum quam
Eccleſia, & eius ſupremus Princeps Spiritus ſancti
aſſiſtentia ita dirigitur, vt in decretis ſtatum totius
Eccleſiæ reſpicientibus errare minimè poſſit, vt no-
tauit bene Turrec. lib. 2. cap. 112. num. 2. Vnde etiam 17
euidens apparet differentiæ ratio, quare Papa pecca-
re poſſit, & in alia vitia incidere, non ita errare in de-
cretis, quæ tanquam Pontifex edit, quia ſcilicet pro
hoc orauit Chriſtus, non ita pro illis, vt vltra præ-
citatos optimè aduertit Albertin. de aſſertion. Catholic.
quæſt. 9. à num. 12. Cardin. Bellarm. dict. lib. 4. cap. 7.
verſ. vltima ratio. Nec etiam obſtat ſi replices ex text. 18
in d. c. per venerabilem, verſ. ſunt autem, iuncto cap.
fundamenta, §. decet, de elect. lib. 6. quibus probatur in
decidendis cauſis fidei, aliiſque arduis debere Papam
petere conſilium Cardinalium, vt vſus obſeruat, paſ-
ſim enim vidimus in reſcriptis de cauſis grauioribus
apponi clauſulam de S. R. E. Cardinalium conſilio, &
probat text. in cap. Apoſtolica, de re iudic. lib. 6. Clem. ne
Romani, Clem. in pleriſque, de electione proſequuntur
noſtri in rub. de conſtitut. vbi Dec. num. 10. Rip. num. 14.
& Bero. num. 42. latè Cardin. Paleoth. (cuius ſcripta
ferunt ſecum laudem ſuam, teſte Card. Baron. annal.
Eccleſ. tom. 6. anno Chriſti 506. pag. mihi 574. in verſ.
quod autem) de conſultationibus Sacri Conſiſtor. part. 1.
q. 3. art. 2. cum ſeqq. refert multos Menoch. illuſtr. quæſt.
cap. 23. & eſſe communem ex aliis aſſerit Ceuall. com-
mun. contra communes q. 645. à num. 1. Quinimo pro
cauſis fidei neceſſariò teneri Pontificem conuocare
generale

generale Concilium, tenuit gloſſ. *verbo Concilio, in cap. Anaſtaſius* 19. *diſtinct.* quod ex eo probari videtur, quia à principio naſcentis Eccleſiæ ita vſus obſeruat vt quæſtiones fidei in generalibus Conciliis definiantur, vt conſtat de Concilio Apoſtolorum *Actor. cap.* 15. & ex quatuor illis antiquiſſimis, quæ ſicut quatuor Euangelia veneratur Eccleſia, de quibus B. Gregorius *in cap. ſicut*, & Gelaſius *in cap ſancta* 15. *diſt.* & aliis, vt ex ſequentibus facilè apparebit, quod tamen fruſtra fieret ſi abſque Concilio generali, vel Cardinalium conſilio poſſit Papa quæſtiones fidei decidere. Ad hoc enim argumentum facilè eum Card. Bellarm. *vbi proximè* reſpondetur minimè con-
19 cludere erraturum Papam in deciſione huiuſmodi quæſtionum ſi ſolus ipſe definiat, ſed ſolùm conuincere debere ipſum facere, quod in ſe eſt, vt veram quæſtionis deciſionem, & rei de qua agitur cognitionem aſſequatur, non contemnendo media humana, & ordinaria ad illum finem aſſequendum, quæ ſanè ea eſſe noſcuntur, vt cum perſonis doctrina, & rerum experientia pollentibus maturam habeat deliberationem, quales eſſe ſolent Cardinales ad exequutionem ſacerdotalis officij coadiutores deputati. Quòd ſi maior vrgeat difficultas, vtiliſſimum ſemper fuit, & vſitatiſſimum quòd omnes conueniant Epiſcupi, tum vt maturè deliberent, tum vt ex relatione conſuetudinis, quæ in vniuſcuiuſque Eccleſia viget, appareat quæ ſit vniuerſalis Eccleſiæ, atque ita conſentaneum quidem eſt quòd Pontifex Cardinalium conſilium in arduis exigat, vel etiam Concilium conuocet, non tamen ita eſt neceſſarium vt ſine eo deficiat aſſiſtentia illa infallibilis diuini Spiritus, quam Petro Eccleſiæ capiti Christus promiſit. Quare meritò Pontifex *in dicto* §. *decet*, loqui ut per
20 verba honeſtatis, ſcilicet *decet*, non verò neceſſitatis ac ſubinde optimo iure veriorem eſſe, & receptio-
21 rem ſententiam quòd Pontifex etiam in quæſtionibus fidei, atque reliquis arduis non teneatur Cardinalium conſilium exigere de neceſſitate, teſtantur Beroius *num.* 60. *dicto loco*, & infinitos adducunt communem aſſerentes Mench. *dict. cap.* 23. Card. Iacobat. *de Concil. lib* 7. *art.* 5. Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part.* 3. *conſid.* 47. Marc. Anton. Cuch. *de inſtit. maiorib. lib.* 2. *tit.* 2. *de Summo Pontifice num.* 57. Gabriel. Paleoth. *de ſacri Conſiſtorij conſulation. p.* 1. *q.* 3. *per tot.* Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. c.* 20. *n.* 18. Maſcard. *de probation. concluſ.* 262. *num.* 56. latè Ceuall. *dicta q.* 641. *num.* 3. Gloſſam verò *in dicto cap. Anaſtaſius* meritò reprehendunt Doctores communiter, vt per Abb. *dicta quæſt.* 1. *num.* 13. Albertin. *dicta quæſt.* 9. *à n.* 16. Iacobat. *lib.* 4. *art.* 2. §. *reperio.* Clauſula verò illa, *de Fratrum noſtrorum conſilio*, do-
22 centiæ magis eſſe, quam neceſſitatis, iam antea aduertit Albert. *in rub. num.* 3. *C. de legibus* & pleriſque ex proximè citatis.

23 Secundò fit conſequens Pontificem in decretis morum, quæ ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectant, errare minimè poſſe. Probatur, nam licèt (vt *ſuprà* diximus) Summus Pontifex, qua homo eſt, & intra limites humanarum virium, ſit ignorantiæ, aliiſque humanis infirmitatibus ſubiectus, in his tamen quæ vt Summus Paſtor decernit, & neceſſaria ſunt ad ſpi-
24 ritualem ſuarum ouium ſalutem, infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ex Christi Domini promiſſione iuuari, & gubernari certiſſimum eſt, iuxta auctoritatem Ioan. 14. & 16. *Spiritus veritatis docebit vos omnem veritatem*, quòd ſanè in his decretis, quæ ad mores totius Eccleſiæ pertinent, omninò neceſſarium eſt, aliàs enim ſi in his Pontifex erraret, talis error totius Eccleſiæ error eſſet, ſubindéque in maximum totius Eccleſiæ damnum redundaret; cùm enim omnes fideles teneantur Summi Pontificis decreta, quæ ad mores pertinent, ſequi, & venerari, *cap.* 1. *de conſtitut.* vbi omnes, & ab illis recedere crimen eſſet grauiſſimum, iuxta reg. *cap. non decet* 12. *diſt. cap. cùm non liceat, de præſcrip.* iuncta prædicta auctoritate *Deuteron.* 17. & alia Christi Domini Matth. 23. *Super Cathedram Moyſi ſederunt Scribæ, & Phariſæi; omnia ergo quæ dixerint vobis, ſeruate, & facite*, meritò ſequitur oportere Summi Pontificis auctoritatem in huiuſmodi decretis infallibilem eſſe, atque ita inter omnes receptum eſt, vt conſtat ex multis quæ latè Can. *d. lib.* 5. *cap.* 5. Menoch. *de arbitrar. caſu* 458. *num.* 31. Cardin. Bellarm. *lib.* 4. *cap.* 5. Dominic. Bannes *dub.* 6. *dictis locis.*

Vtrùm verò in decretis, quæ non totius Eccleſiæ 25
ſtatum, ſed certas perſonas, vel certam Eccleſiam reſpiciunt, Papa errare poſſit, inter prædictos controuertitur. Partem affirmatiuam ſecurè tuetur Can. *d. cap.* 5. *concluſ.* 3. cuius rei ait eſſe rationem, quia huiuſmodi decreta reſpectu particularis Eccleſiæ, vel
certæ perſonæ, non nituntur certis principiis, ſed pro- 26
bationibus, quæ incertæ ſunt, ac ſubinde non immeritò falli poteſt Pontifex, vt in iudiciis, & ſententiis particularibus manifeſtum eſt, & in excommunicatione probat text. *in c. à nobis* 28. *de ſentent. excommun.* iuncta ratione, quam reddit text. *in c.* 1. *de conſtit. lib.* 6. ibi, *cum ſint facti, & in facto conſiſtant, poſſet probabiliter ignorare*, iunctis reſolutis per Albertin. *de aſſertion. Cathol. q.* 30. *n.* 22. Card. Bellarm. *d. lib.* 4. *cap.* 2. *verſ. his notatis.*

Contrariam tamen ſententiam meliùs tuetur Bañes 27
dub. 6. *concluſ.* 4. ſic diſtinguens. Vel enim agimus de iudicio rerum geſtarum, ſeu forenſi, quando ſcilicet Pontifex ſententialiter inter duas Eccleſias aliquam quæſtionem definit, veluti ſi decidat controuerſiam illam, & antiquam quæſtionem de Primatu Hiſpaniæ inter Toletanam, & Bracharenſem Eccleſias, de qua latè egimus *de officio & poteſtate Epiſcopi part.* 1 *tit.* 3. *cap.* 8. & tunc verum eſt errare poſſe, quia tale iudicium nititur probationibus, quæ incerta ſunt, vt *ſuprà* diximus, & procedit argumentum factum à Cano. Vel agimus de decretis Pontificis circa mores alicuius Prouinciæ, vel Eccleſiæ, condendo ſcilicet legem, & præſcribendo præcepta, quibus ſubditi regantur, & viuant, & hoc caſu nulla poteſt aſſignari congrua differentiæ ratio inter decreta pro Eccleſia vniuerſali, vel particulari, immò in omnibus Pontifex ſe gerit tanquam ſupremus Paſtor, & legiſlator, vtroque etiam caſu decreta illa ad ſubditorum ſalutem, quibus præſcribuntur, neceſſaria ſunt, cùm ſecundùm illorum formam viuere debeant, eorúmque ſalus ſpiritualis periclitetur, ſi vel illis non obtemperent, vel obtemperando faciant id, quod legi diuinæ, aut naturali repugnat, vel aliàs illicitum eſt.

Ex illa verò generali regula ſuprà poſita quòd Sum-
mus Pontifex falli, & errare poſſit circa quæſtiones 28
facti, quæ ex probationibus dependent, putarunt nonnulli illum aliquando errare poſſe in alicuius Sancti canonizatione, cùm enim hoc pendeat ex probationibus miraculorum, & ex multis aliis, quæ in facto conſiſtunt, quæ latè recenſet Maſcard. *de probat. concluſ.* 161. *à princip.* non eſt mirum ſi aliquando in eo decipiatur Eccleſia, vt voluit gloſſ. *verbo Sedis, verſ. item inter alios*, ibi, *licet accidere poſſit, in cap.* 1. *de reliq. & vener. Sanctor. lib.* 6. & alij adducentes auctoritatem S. Auguſtini, *multorum corpora honorantur in terris, quæ torquentur in gehenna.*

Verùm huiuſmodi ſententiam temerariam eſſe, & 29

ſcandaloſam, & hæreſim ſapere tradunt recentiores
contra Wiclephum, Lutherum, & alios hæreticos
irridentes poteſtatem Eccleſiæ, in Sanctis canonizan-
dis. Ratio autem colligitur ex Diu. Thom. *quod-*
30 *lib.9. art.vlt.* Quamuis enim huiuſmodi canonizatio
aliquo modo pendeat ex promotionibus, eſt tamen
quædam quaſi profeſſio, & proteſtatio fidei, qua San-
ctorum gloriam credimus, ac ſubinde ad vniuerſalem
totius Chriſtianæ Religionis ſtatum pertinet,& con-
ſequenter tradendum eſt, diuinum illum ſpiritum,
quem Chriſtus Dominus Eccleſiæ promiſit *Ioan.* 4.
& 16. eidem Eccleſiæ non defuturum in re grauiſ-
ſima, & quæ in ipſius Eccleſiæ, diuinique honoris
vilipendium redundaret ſi viderent dæmones Eccle-
ſiam Catholicam pro Sanctis venerari eos, quos ipſi
torquent in inferno. Quare poſt D. Thom. hanc eſſe
veram,& communem ſententiam quòd Eccleſia in ca-
nonizatione Sanctorum errare non poſſit, ex D. Ant
tonin. comprobant Viguer. *de inſtitut. cap.* 10. §. 3.
verſ. 11. Couar. *lib.*1. *var.cap.*10.*n.*13. Can. *vbi pro-
ximè*, Auguſt. de Anchona *de poteſt. Eccleſiæ quæſt.*14.
*art.*3. Caiet. *de Indulg.cap.*8. *verſ.ad id verò*, Driedon.
*de dogmatib.cap.*1.*fol. mihi* 207. Iacob. Caſtellan. *de
canonizat. Sanctorum quæſt.*9. *art.*3. vbi D. Contelor.
Turrecr. *in defenſ.reuelationum Sanctæ Brigidæ cap.vlt.*
Aragon. 2. 2. *quæſt.*1. *art.*10. *tit. de Summo Pontifice
col pen. in concluſ.* 2. Maſcard. *d. concluſ.*261. *num.*56.
Viuald. *in candel. aureo part.*3.*cap.*17. *à num.*15. Card.
Bellarm. *tom.*1. *contrlandu.*7.*lib.*1.*cap.*9. Maluet. *in tract.
de canonizat.Sanctorum dub.*3.*num.*47. Angelus Rocha
in ſimili tract. cap. 39. *&* 40. Ioan. Baptiſta Signius *in
tract. de reliq. & veneratione Sanctorum cap.* 4. Domi-
nic. Anfoſſ. *de ſacrarum reliquiarum cultu* §.24.*num.*5.
Valent.2.2. *quæſt.* 1. *artic.*10. Azor. *inſtit. moral. p.* 2.
*lib.*5.*cap.*6.*quæſt.*5. Card.Baron.*tom.*1. *annalium Eccle-
ſiæ anno Chriſti* 55.*cap.*15. *pag.*488. Carbo *in ſumma
ſummarum tom.*3.*lib.*1.*cap.*17. Aloyſ. Turrian. *in* 2.2.
*diſp.*16.*de poteſtate Pontificis in ordine ad fidei doctri-
nam.dub.*4. varijs modis reſpondentes ad auctoritatem
31 Auguſtini *ſuprà* citatam, vel quòd veneramur corpo-
ra,quæ putamus eſſe eorum,qui ab Eccleſia canoniza-
ti ſunt, cùm tamen ſint, alicuius perditi hominis, non
quòd Eccleſia in canonizatione fallatur, ſed quia cor-
pora mutata ſunt ob rerum viciſſitudinem. Vel etiam
quod non agat Auguſtinus de veneratione, & cultu
ab Eccleſia præſtito per canonizationem, ſed quia
apud Gentiles, vel barbaras nationes in honore, &
pretio ſunt, quorum tamen corpora torquentur in
inferno. Et confirmatur quia ſi iniuriam facit Martyri,
qui orat pro Martyre, *c. cùm Martha* §.*vlt. de celebrat.
Miſſar.* multò maiorem iniuriam Sanctis irrogat, qui
aliquem è Sanctorum catalogo reijcit, & non multum
diſtat ab illorum hæreſi,qui Sanctos colendos eſſe ne-
gant contra antiquiſſima Eccleſiæ decreta, de quibus
in cap. rogationes, de conſecr. diſt. 3. & in multis alijs,
quæ commemorat text. *in cap.* 1. *de reliq. & vener.
Sanctor. lib.*6. quæ confirmat Concil.Trid. *ſeſſ.* 25. *in
decreto de inuocat.& vener.Sanct.*& quæ latè compro-
bant Contad. Bruh. *de ceremon.lib.*3.*cap.*1.*&* 6. Card.
Bellarm. *de contrau.* 7. *à princ.* Azor. *inſtitut. moral.
part.*1. *lib.*9.*cap.*10. *quæſt.*5. *cum ſeqq.* & penè relati
à Cened. *ad Decretal.collect.*52.

32 Ex prædicta generali regula dicendum etiam vide-
batur Eccleſiam errare poſſe in approbandis, vel con-
firmandis Religionibus, cùm enim huiuſmodi appro-
batio fiat præcedentibus probationibus circa virtu-
tes, & merita inſtitutoris, & profitentium, ſequi vi-
detur in eo decipi poſſe, quòd planè fateri videtur
Gregor. X. *in cap.*1. *in princ.de relig. domib. lib.* 6. vbi
referens Concilij Lateranen. decretum *in cap. vlt.eod.
tit. in Decretalib.* dum probat ex nimia Religionum
diuerſitate grauem in Eccleſia confuſionem induci,
addit quòd importuna petentium inhiatio illarum
multiplicationem extorſit; ex quibus ita concludit
Cano *d.lib.*1.*cap.*5. *ad fin.* adducens in confirmatio-
nem, quia videmus Religionem ab vno Pont. ab alijs
deinde damnari tanquam impiam, & errorum nutriti-
uam, vt de ordine Fraticellorum conſtat, fuit enim
à Papa Celeſtino V. approbatus, & deinde à Ioanne
XXII. damnatus,qui declarauit approbationem illam
infirmam, & inualidam fuiſſe *in Extrauag.* 1. *de relig.
domibus Ioann. XXII.*

Contraria tamen ſententia verior, & receptior eſt, 33
vt poſt. Bannes *dub.*8. *concl.*3.*&* 4. teſtatur Fr.Emman.
*quæſt.Regul. tom.*1. *quæſt.*1. *art.*4. *ad med.* Et vt argu-
menta in contrarium adducta diluantur, aduertere
oportet,quòd vel quærimus an Eccleſia falli poſſit in
approbando plures Religiones, quam expediebat, &
fatemur in eo aliquem errorem dari poſſe ex falſis in-
formationibus, ex quibus, v. g. conſtitit populum
ſufficientem eſſe vt maiorem alere poſſit Religioſo-
rum numerum quàm poteſt in rei veritate, vel quan-
do tot ſunt Religioſorum Ordines, vt ex nimia diuer-
ſitate aliqua oriatur confuſio in hac, vel illa ciuitate,
quod tamen ſatis Summo Pontif. expreſſum non eſt,&
hoc ſolùm concludunt rationes, quas adducit text. *in
d.cap.*1.& Can. *d. loco.* Aut rurſus quæſtio eſt,an er-
rare poſſit Eccleſia in confirmanda Religione in ijs,
quæ pertinent ad veritatem doctrinæ, & inſtituti, aut
legum & conſtitutionum, quibus Religioſi eam pro-
fitentes, viuere debent, & reſoluendum eſt minimè
in hoc errare poſſe Pontificem, ſeu Eccleſiam, tradem-
do ſcilicet leges ſacræ Scripturæ, legibus diuinis, aut
bono ſpirituali animarum contrarias, cùm enim ex
dictis certum ſit Eccleſiam, ſeu Summum Pontifi-
cem errare non poſſe in decretis Fidei, vel morum,
ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectantium, & in appro-
batione alicuius Religionis decernat ſtatum illum
bonum eſſe, & conuenientem ad ſpiritualem ſalutem,
& charitatis perfectionem, iam ſequitur valdè perni-
cioſum fore Chriſti fidelibus hunc Eccleſiæ errorem,
vt ſcilicet Religio, quam tanquam vtilem bono ſpiri-
tuali approbauit, & ſequendam propoſuit, ſit bono
ſpirituali contraria, vel nociua. Quod verò adducit
Cano de ordine Fraticellorum, & alijs, quos ſemel ab
aliquo Pontifice approbatus deinde alij iuſtè damna-
runt, reſpondetur iuſtè hoc fieri, non tamen ex ea ra-
tione quòd à principio Eccleſia,vel Pontifex in confir-
mando errauerit, ſed quia poſtea inſtitutor, eiúſque
alumni, ſeu ſequaces non ſeruant ſtatum Religionis,
vt debuerunt, ſecundùm formam & modum ſub quo
à Pontifice fuit confirmatus.

Sed iam circa eundem Pontificem ſecundo modo, 34
hoc eſt, quatenus perſonam priuatam, conſideratum,
(aliquando enim Pontifices Romanos tanquam pri-
uatos, & particulares Doctores reſpondere aiunt Pe- 35
nia *in direct. Inquiſit.part.*2. *ad quæſt.*17. *comment.* 42.
verſ.rurſus, Paul. Gryſald. *in deciſion.* (*Catholica fidei,
verbo Baptiſmus nam* 44. *verſ. dico tertiò*,) ſciendum
eſt receptam eſſe Doctorum, præſertim antiquorum
ſententiam, quòd in fide errare, atque ita hæreticum
eſſe poſſit,per text. *in præſenti*, in illis verbis, ibi, *niſi
deprehendatur à fide deuius*, & vltra Ordinarios *hic*, te-
net *gloſſ.* ſic intelligenda *in cap. à recta* 24. *quæſt.* 1.
refert multos ex noſtris Rojas *de hæret. ſing.* 146. qui-
bus adde Turrecrem. *lib.*2. *cap.* 112. *num.*2. Albertin.
*d.quæſt.*9.*num.*12. *& quæſt.* 30. *num.*10. *&* 24. Cardin.
Iacobat. *de Concil.lib.*3.*art.*1. Cou. *lib.*1. *var. cap.* 10.
*n.*12. Decian. *tract.crimin.lib.*5. *cap.*52. *num.* 1. Card.
Tuſch. *tom.*2. *concluſ.*522. *num.*26. ex Theologis verò
certum

certum hoc eſſe inquit Caietan. *de auctorit. Papæ cap.*
9. & in apologia part.2. cap.13. Sot. *in 4. diſt. 22. q. 2.*
art. 2. ad med. Caſtr. *de iuſta hæret. punit. lib. 2. c. 23.*
Cordub. *in quæſt. Theolog. lib. 4. q. 3. poſt princ. verſ.*
reſpondeo ad primum, & quæſt. 5. verſ. hanc opinionem.
conſtanter Can. *lib. 6. cap. 8. ad 11. verſ. huic loco,*
Turrian. *de fide, Diſput. 16. dub. 1.* vbi communiorem
opinionem dicit, & hanc eſſe omnium & Romanorum
Pontificum, & Scholaſticorum ſententiam ait, &
multis tuetur Bannes d. *art. 10. dub. x. concluſ. 1.* mul-
tóſque eiuſdem ſententiæ aſſertores refert Cened. *ad*
36 *Decretum collect. 44. num. 1.* Quod præterea ea ratione
confirmatur, quia Papa vt homo eſt naturaliter erro-
ris, & ignorantiæ aliíſque humanis infirmitatibus eſt
ſubiectus, vt ſatis probat prædicta auctoritas Pauli
ad Hebr. 7. neque à Deo, niſi quatenus Paſtor ſupre-
37 mus, & Eccleſiæ caput in publicis morum, & fidei
decretis præſeruatus eſt, vt conſtat ex dictis, & con-
ſequenter à ceſſante ratione non videtur inconue-
niens fateri, poſſe errare vt priuatam perſonam, quan-
do ſcilicet doctrinam aliquam tradit, quam non vult,
vt vniuerſale decretum apud omnes cenſeri, obli-
gando omnes fideles ad id recipiendum, aut cre-
dendum, ſed tanquam particularis Doctor docet, aut
ſcribit, vt fecerunt Innocentius III. & IV. Adria-
nus VI. atque alij, etſi enim in eorum ſcriptis ali-
quis error reperiretur, non ideò Papam, qua Papam,
aut Sedem Apoſtolicam erraſſe dicendum eſt, vt be-
nè explicat Caſtro *lib. 1. de iuſta hæret. punit. cap. 6.* vbi
38 refert elegans Innocentij IV. reſponſum, qui ro-
gatus an vellet, quæ in iure Pontificio ſcripſit, pro
lege teneri, reſpondit id ſe minimè velle, quia ea non
vt Pontifex, ſed vt Doctor priuatus ſcripſerat. Con-
firmatur denique ex euentu, quia plures Romanos
Pontifices, vt priuatas perſonas erraſſe contendunt
ſuprà citati ex hiſtoriis, & de Honorio I. dubitandum
non eſſe inquiunt Caſtro, Bannes, & plerique ex præ-
citatis, quia in ſexta Synodo de hæreſi damnatum eſ-
ſe conſtat, & negari non poteſt, niſi abrogando illius
generalis Concilij auctoritatem, ac Leonis III. Pon-
tificis, qui eandem ſextam Synodum confirmauit, &
Honorium hæreticum vocauit, vt legitur *tom. 1. Conc.*
39 *pag. 413.* hinc reſpondentes, & præcipuè Roſell. *de au-*
ctoritate Imperat. part. 3. princip. 4. n. 5. Turrecrem.
lib. 4. cap. 18. Iacobat. *lib. 3. art. 1. & lib. 9. in princip.*
Caſtro *d. lib. 2. c. x3. verſ. an Papa, vel quiuis alius,* Drie-
don. *de libertate Chriſt. c. 14.* Aragon. *2. 2. q. 1. art. 10.*
in tract. de Eccleſ. pag. 104 Decian. *d. lib. 5. cap. 52. n. 3.*
Bañes *dub. 2. concl. x.* Hieron de la Rua *in controuerſ.*
Theolog. controuerſ. 3. ſcholaſt. pag. 105. cum ſeqq. Perez
l. 3. verſ. quæritur 13. tit. 4. lib. 8 Ordinam. Mich. de
Aniñon. *de vnitate Ouilis, & Paſtor. c. 15. n. 14.* Card.
Bellarmin. *lib. x. cap. 30. de Romano Pontifice,* & alij
plures citati à Cened. *d. collect. 44. num. 2.* an Papa hæ-
reticus ſtatim deſinat eſſe Papa, cum quibus verior,
& receptior ſententia eſt ſtatim deſinere eſſe Papam,
cùm primùm per legitimam Eccleſiæ iuriſdictionem
ſententia declaratoria criminis in eum profertur, de
quo latè Soar. *in tractat. de fide diſput. 10. ſect. 6. n. 6.*
Et vide Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 7* vbi con-
cludit Pontificem in hæreſim lapſum eſſe quidem iu-
re diuino priuatum Pontificatu, ſed Eccleſiæ ſenten-
tia poteſt iudicari & declarari eum ob crimen hære-
ſis Pontificia dignitate cecidiſſe, pro qua ſua ſenten-
tia citat Auguſt. Ancon. Iacobat. Alphonſ. de Caſtro,
& alios. Et quot teſtes ſufficiant vt probetur Sum-
mum Pont. eſſe hæreticum, tradit Spin. *in ſpeculo te-*
ſtam. gloſſ. 12. rub. num. 3. An quando Pontifici oppo-
nitur quòd ſit hæreticus, & ille negat, poſſit admitti
probatio opponentis? vide Caſtald. *de poteſt. Papæ,*
num. 44. Iacob. *de Concil. lib. 8. art. 1. pag. 514.* latè De-
cian. *in tractat. crimin. lib. 5. cap. 52. num. 10.* Si Papa
poſt mortem de hæreſi accuſetur, quis ſit Iudex com-
petens? vide Dominic. *in cap. in fidei fauorem num 5.*
de hæret. lib. 6. & *ibi* Anchar. *n. 2.* Decian. *d. lib 5. cap.*
52. num. 17. Card. Bellarm. *de Romano Pont. lib. 2.*
cap. 30. prope fin. Azor. *inſtit. moral. p. x lib. 4. cap. 7.*
verſ. quæres cuius auctoritate, vbi cum Archid. Ioann.
Andr. & aliis reſoluit Papam iam defunctum, ſi con-
ſtiterit eum mortuum eſſe hæreticum, condemnari
debere auctoritate ſucceſſuris, non veri Concilij.

Verùm contrariam ſententiam, videlicet Summum
Pont. etiam quatenus priuatam perſonam non poſſe 40
in fide errare, nec hæreticum eſſe, multis rationibus
conſtanter tuetur Pighius *de Eccleſiaſt. hierarch lib. 4.*
cap. 8. quem non citatum ſequitur Cardin. Bellarm.
d. lib. 4. c. 6. & in eandem partem magis inclinat Car-
ranz. *in princip. ſummæ Conciliorum controu. 4. verſ. ex*
omnibus prædictis, qu[illegible] deinde poſt long[illegible] diſpu-
tationem ſuccur[illegible] *ſuprà* facto de Ho-
norio I. concludat non au[illegible] hoc affirmare, & in
hanc partem magis inclinat S[illegible] *de fide d[illegible] ſect. 6.*
num. 11. dummodo [illegible] magis pium [illegible] probabilius vi-
deri poſſe quidem Papam vt priuatam perſonam er-
rare ex ignorantia, non tamen ex contumacia, refert
Sanctarel. *de hæreſi cap. 31. in initio num. 5.* Præcipuæ
autem rationes, quibus mouentur, tres ſunt. Prima ex
promiſſione illa Chriſti Domini ad Petrum Lucæ xx.
Orani pro te, &c. quam non perſonaliter ad Petrum,
ſed ad omnes ſucceſſores in eius Cathedra pertinere
oſtendimus, & quia conſtat Petrum ſic à Deo fuiſſe
confirmatum, vt eius fides etiam perſonalis minimè
poſſet deficere, vt denotant illæ particulæ, *pro te,* &
tua quas *ſuprà* expendimus. Secunda ratio ex eo de-
ducitur, quia cùm Pontifex regula ſit, quam omnes
fideles ſequi, & præ oculis ſemper habere debent,
oportet ſingulari aliquo muniri priuilegio, quo ab er-
rore in iis, quæ ſunt fidei, non ſolùm Sedes ipſa, ſed
& illius perſona præſeruetur, alias enim ſi & ipſum
Pontificem errare poſſe admittamus, nihil aliud ſpe-
rari poteſt, niſi quòd cæcus ipſe nos cæcos ſimul in
foueam trahat, vt in veteri prouerbio eſt, de quo *in*
c. pen. in fine, de ætate, & qualit. cum vulgaribus. Quòd
ſi dicas à diuina prouidentia gubernari quando Pon-
tifex docet, vel leges condit, quas à ſubditis vult ob-
ſeruari, non ita quando vt priuatus credit, aut ſcribit,
replicatur quòd etſi negandum non ſit poſſe Deum
ex hæretico corde veram fidei confeſſionem extor-
quere, vt patet in Confeſſione Caiphas *Ioan. 11.* &
in aſina Balaam *Numer. 22.* refertur *in cap. ſicut. x. q. 7.*
hoc tamen violentum eſt, & non ita facile, vt expe-
diebat ad optimam, & perfectam Eccleſiæ guberna-
tionem, & alienum à more diuinæ prouidentiæ, quæ
omnia diſponit ſuauiter, vt habetur *Sapient. c. 6.* Tertia
ratio eſt, quia hæc Romanæ Eccleſiæ præ omnibus
aliis ſingularis prædicatur excellentia, quòd omnes
aliæ non ſolùm hæreticos, verùm etiam hæreſiarchas
habuerunt Epiſcopos, Antiochena videlicet Paulum
Samozatenum, Alexandrina Dioſcorum, Conſtanti-
nopolitana Neſtorium, & Macedonium, & ſic de re-
liquis, vt proſequitur Mendoç. *d. quæſt. 4. §. 4. arg.* Ro-
mana verò nunquam, ab erroribus enim, qui aliqui-
bus Romanis Pontificibus imponuntur, facilè vindi-
catur ab eodem Pighio, & Cardin. Bellarm. *citatis lo-*
cis.

His tamen rationibus non eſſet difficile reſponde- 41
re, nam ad primam dici poteſt in Petro duplex pri-
uilegium poſſe conſiderari, alterum perſonale, quod
ad ipſius Petri excellentiam ſpectabat, ſcilicet quòd
eius fides perſonalis non deficeret, alterum quòd ad
officium

officium Summi Pont. pertinebat, vt ſcilicet in doctrina, & decretis fidei vt Prælatus non erraret, in hoc poſteriori ſucceſſerunt Summi Pontif. ſicut etiam in officio, & poteſtate conſtat ſucceſſiſſe, non ita in priori, iuxta *reg. priuilegium, de regul. iuris lib. 6.* optimè Can. *d. lib. 6. ad fin.* Bañes *vbi proxime verſ. nunc verò*, At ſecundam reſpondetur Summum Pont. eſſe regulam ſecundùm quam omnes credere debent non in ijs, quæ ipſe tanquam priuatus ſcribit, aut docet, ſed in illis, qui decernit tanquam Summus Pontif. quare in iis tantùm ſequitur oportere infallibile eſſe ipſius iudicium, non verò in prioribus, quæ docet, tanquam priuatus, vnde de vno caſu ad alterum non benè infertur conſequentia, vt explicat Turrecr. *dict. lib. 2. cap. 112. verſ. ad 6.* Ad confirmationem verò de facilitate boni regiminis, quæ in hoc caſu videtur deſiderari ſi Pontificis perſona labatur in hæreſim, & aliter doceat vt Pontifex, quàm ipſe vt priuatus credit; reſpondetur ſuppoſita diuina prouiſione, & infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ipſum Deum optimum Max. ſumma cum facilitate, & ſuauitate omnia gubernare, & mentem Summi Pontif. atque omnia media neceſſaria ad hunc finem ſuauiter diſponere, ne in doctrina, & decretis fidei, & morum, quæ omnibus fidelibus tenenda, & credenda proponit, errare poſſit, iuxta illud Pſalmi 22. *Dominus regit me, & nihil me deerit*, iuncto illo Sapient. 8. *Attingit ergo à fine vſque ad finem fortiter, & diſponit omnia ſuauiter.* Ad tertiam reſpondetur illam Romanæ Eccleſiæ excellentiam in eo conſiſtere quòd in aliis Eccleſiis ſederunt Prælati publicè docentes, & profitentes hæreſim, itaut error non ſolùm perſonalis fuerit, ſed ipſorum Prælatorum quà talium, quod tamen de Romana Eccleſia nunquam dici poteſt, vt oſtendimus, & in hunc ſenſum illa ratione vtitur Mendoç. *d. loco*, atque Cardin. Bellarm. *d. lib. 4. cap. 5. ad fin.* Vnde etiamſi verum eſſet quòd aliquis Romanus Pont. in hæreſim lapſus eſſet vt priuatus, non inde ſequeretur aliqua ex parte minui, vel offendi ſingularem illam Romanæ Eccleſiæ excellentiam.

42 Quare ex his omnibus videtur concludendum primam communem ſententiam firmam conſiſtere, contrariam verò ſecundùm ſtrictam diſputationem non ſatis defendi, eſſet nihilominus valde probabile, piéque credi poſſet (vt Bellarm. inquit *d. cap. 6.*) Summum Pontif. in hæreſim non poſſe incidere, neque etiam vt priuatam perſonam aliqoid firmiter credere, quod fidei, & Religioni Chriſtianæ repugnet: cùm enim negari non poſſit hoc magis extollere Romani Pont. dignitatem, & in maiorem cedere Romanæ Eccleſiæ ſplendorem, benè etiam ſequitur maiorem eſſe pietatem credere Chriſtum Dominum, qui mirificis donis Eccleſiam exornauit, & perfectiſſimam eſſe voluit, daturum hoc quoque, quo Eccleſia ipſa ſpecioſior redditur, vt in aliis materiis noſtri, & Theologi argumentari ſolent. Quòd verò de facto nec vt Pontifex, nec vt priuatus aliquando in hæreſim incideret, apparet ex iis, quæ dixi ad *cap. Anaſtaſius 19. diſtinct.*

In gloſſ. *A nemine.* ibi, *Papa à nemine poteſt iudicari.* Ita Dec. *in cap. ſignificaſti num. 9. de elect.* Felin. *in cap. nihil num. 4. verſ. vigeſimo, de præſcript.* Card. Bellarm. *de Romano Pont. cap. 26. in princ. & lib. 2. de Concil. auctorit. cap. 17.*

43 In gloſſ. *A fide deuius.* ibi, *ſed quare non poteſt accuſari de alio crimine*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi Papa committat crimen notorium, & ſcandalizatur Eccleſia per factum eius, poteſt ille accuſari de tali crimine, vt per Abb. *in cap. ſignificaſti num. 4. de elect.* vbi dicit hanc gloſſ. ſingularem, Barbat. *in Clem. ne Romani num. 86. eod. tit.* vbi aſſerit gloſſam communiter approbari, ſequitur Dec. *in dict. cap. ſignificaſti num. 21. verſ. vlt.* affirmans quòd totus mundus illam ſequitur, & quòd practicata fuit in Concil. Conſtantienſi.

Contrariam tamen opinionem tenent omnes ferè Theologi, & Canoniſtæ, quos refert, & ſequitur Turrec. *in præſenti*, Cordub. *in quæſt. Theolog. lib. 4. q. 5. opin. 3. & §. hanc opinionem expreſsè*, Card. Tuſch. *tom. 2. concluſ. 552. ex n. 30.* latè Soar. *de fide diſp. 15. ſect. 6. n. 14. cum ſeqq.* & ipſe *diſp. 20. ſect. 6. nu. 17.* optimè aduertit quòd ſi liceret caſus aliquos ſingere in quibus eſſet Papa deponendus, vt propter nimiam ſenectutem, aut captiuitatem, daretur occaſio ſchiſmatum, & ſæpè nimia iniuria verus Pontifex in dubium vocaretur, & *ibi num. 18. ad fin.* reſoluit quòd ſi Papa ob perpetuam amentiam depoſitus, deinde ad ſe redeat tamen depoſitus manet, quia negotium hoc non debet, ex futuro contingenti dependere.

In ead. gloſſ. ibi, *ideo quia etſi occulta eſſet hæreſis, de illa poſſet accuſari*, &c. Notatur ad hoc quòd Papa de 44
hæreſi occulta accuſari poteſt, vt per Decian. *tractat. crimin. lib. 5. cap. 52. n. 9.* Soar. *de fide diſputat. 10. ſect. 6. numer. 11. ad fin.* vbi de Pontifice occulto hæretico.

In ead. gloſſ. ibi, *item nunquid denunciari poteſt crimen Papæ*, &c. Ergo ſi Papa eſt hæreticus, poteſt ei fieri monitio, quòd ſi te non audierit, dic Eccleſiæ, *Matth. 18. num. 17.* Decian. *d. cap. 52. num. 12.* Soar. *d. diſp. 10. ſect. 6. num. 11. poſt princ.*

In ead. gloſſ. ibi, *item nunquid Papa poſſit ſtatuere* 45
quòd non poſſit accuſari de hæreſi, &c. Notatur ad hoc quòd non poteſt Papa legem condere quòd ipſe non poſſit de hæreſi accuſari, vel aliis quiſpiam Pontifex, vt per Decian. *d. cap. 52. num. 11.* Card. Tuſch. *d. tom. 2. concluſ. 522. num. 27.* qui hanc gloſſam dicunt communiter approbatam.

In ead. gloſſ. ibi, *ſed pro quo peccato poteſt Imperator deponi*, &c. Vtrùm autem in eo caſu quo Papa deponit Imperatorem, ſeu Regem, poſſit id facere ſine auctoritate Concilij? Vide Præpoſ. *num. fin. in præſenti*, Decian. *d. lib. 5. cap. 51. num. 8.*

Cap. Multi. XII. & vlt.

Chryſoſtomus.

Non locus ſanctificat hominem, ſed homo locum.] Vide Tiraquell. *de nobilit. cap. 7. n. 9.* Valenz. *conſ. 1. num. 1. cum ſeqq.*

Omnis ſanctus eſt Sacerdos.) Intellige cum Sot. *in 4. diſt. 25. q. 1. art. 4. §. vnum autem.*

Distinctio XLI.

Summarium.

1. *Clerici debent honeſtam parſimoniam ſeruare.*
2. *Clerici honeſtis veſtibus, & non fulgidis, ac pompoſis vti debent.*
3. *Humilitas non habet locum vbi adeſt pompa.*
4. *Veſtibus ſericis clerici vti non debent.*
5. *Clericus ſicut vti non debet veſtibus nimis fulgidis, & pompoſis, ita nec etiam nimis vilibus, aut ſordidis.*

Cap

Cap. Parſimoniam. V.

Ex Concil. Gangren.

1 GRATIANVS ex Concilio Gangrenſi *cap. vltim.* tradit quomodo clerici debeant eſſe parci, & honeſtam parſimoniam ſeruare, prout referunt Gondiſal. Villadieg. *in tract. de Legat. quaſt.7.num. 20. in 13. tom. tract. Doctor. part. 2.* Carol. de Graſſis *de effect. clericalib. in prælud. num.* 154. & de temperantia à clericis ſeruanda plura ſcripſit Gisbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſt. vita, moribus, & offic. lib.3. cap. 35. cum ſeqq.* aliqua tradit Tiraquel. *lib. 3. connub. gloſſ. 1. num. 52. & 54.*

Debent pariter clerici honeſtis veſtibus vti, & non
2 fulgidis, pretioſis, ac pompoſis, quia, vt inquit S. Baſilius *homil.24.* quæ eſt de legendis libris Gentilium. *Comarum, aut veſtium extra neceſſitatem curam gerere, vel infelicium eſt. vt ait* Diogenes, *vel iniuſtorum.* Et S. Hieronym. *epiſtol.1. ad Nepot. cap 11. Veſtes pullas æquè deuita vt candidas, ornatus, & ſordida pari modo fugienda ſunt, quia alterum delicias, alterum gloriam redolet,* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.2. lib.3. cap.1.*
num.6. in fine, qui ait vbi pompa, ibi humilitas non ha-
3 bet locum. Menoch. *conſ.912. num.25.* qui dicit quòd
clerici non debent vti veſtibus ſericis, Fulu. Pacian. *in*
4 *tractat. cui incumbat onus probandi negatiuam, libr. 2. cap.34. numer.38.* vbi dicit quòd in veſtitu clericorum eſt diligenter attendendum quid locis, quid temporibus & quid perſonis conueniat.

Verùm quia omne extremum eſt vitioſum, ideò ſi-
5 cut non debet clericus vti veſtibus nimis fulgidis, & pompoſis, ita nec etiam nimis vilibus, aut ſordidis, aut ſenio exterminatis, & laceratis propter humilitatem, quia ex hoc dignitas clericalis vileſceret, Abb. *in cap. vlt. clerici num. 11. de vita & honeſt. cleric.* Fulu. Pacian. *d. cap. 34. num. 34. & 35.* Tiraq. *l.3. connub. gloſſ.1. part 3 ex num.51.* Palat. *in repet. rub. de donation. inter virum §.11. n.10.* & habetur *in princ. huius diſt.* Mediocritas igitur in omnibus rebus placet, quæ ſecundùm S. Ambroſ. *lib. 1. de offic. cap. 19.* in eo poſita eſt, vt veſtitus non ſit affectatus, ſed naturalis, & ſimplex, neglectus magis, quam exquiſitus, vt honeſtati, vel neceſſitati nihil deſit, nihil accedat nitori.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habere debet.*
2 *Supellex Epiſcopi nihil aureum, aut argenteum, vel ſericum continere debet.*
3 *S. Auguſtinus quomodo menſa vtebatur frugali, & parca, oſtenditur.*

Cap. Epiſcopus. VII.

Ex Conc. Carth. IV.

1 ELeganter Gratianus ex Conc. Carthaginenſi IV. *cap. 5.* admonet vt Epiſcopus vilem ſuppellectilem, & menſam, ac victum pauperem habeat, quod decretum innouauit Concil. Trident. *ſeſſ.25. de reformat. cap.1.* in hæc verba, *Quapropter exemplo Patrum noſtrorum in Concilio Carthaginenſi non ſolùm iubet vt Epiſcopi modeſta ſupellectili, & menſa, & frugali victu contenti ſint, verùm etiam in reliquo vitæ genere, ac tota eius domo caueant ne quid appareat quod a ſancto hoc inſtituto ſit alienum, quódque non ſimplicitatem, Dei zelum, ac vanitatum contemptum præſeferat.* Vide Nauar. *de reddit. Eccleſ. quæſt.1. mon.21. num.1.*

Qualis autem debeat eſſe vilis hæc Epiſcopi ſupel- 2
lex, eſt à nobis inquirendum, & illam talem eſſe exiſtimo, quæ nihil aureum, aut argenteum continet, nihil in ea auro, vel argento ornatum exiſtit, vel ſericum, aut ſerico contextum, vbi abeſt colorum varietas, aulæa, vel tapetia, nil acu eſt depictum, vel variè contextum, nec ſtudioſè elaboratum, cum aliis per me adductis *de offic. & poteſt. Epiſc. p.1. tit.2. gloſſ.7. num.*
9. quod optimè de S. Auguſtini ornatu, frugalitate, & 3
parſimonia *in eius vita.* Poſſidonius depingit in hunc modum. *Menſa vſus eſt frugali, & parca, quæ quidem inter olera, & legumina etiam carnes aliquando propter hoſpites, vel quoſque infirmiores continebat. Cochlearibus tantùm argenteis vtens, cætera vaſa, quibus menſa eius cibi inferebantur, vel teſtea, vel lignea, vel marmorea erant non neceſſitatis inopia, ſed propoſito voluntatis. Denique morti iam proximus teſtamentum nullum fecit, quia vnde faceret pauper Chriſti non habuit.* Vide quæ adduxi *d. tit.2. gloſſ. 5. num.12.*

Distinctio XLII.

SVMMARIVM.

1 *Emolumenta ex eleemoſyna quot acquirimus, oſtenditur.*
2 *Abrahamum, & eius nepotem Loth multis opibus cumulauit Deus, cùm ipſi in egenos eſſent beniguiſſimi.*
3 *Tiberium Cæſarem eo quòd fuit in pauperes liberaliſſimus duplici theſauro cumulauit Deus.*
4 *S. Paulinus cùm mandaſſet vnum, qui ſupererat panem, vt pauperi daretur, naues annona, & vino onuſtæ ad eum aliunde delatæ ſunt.*
5 *S. Gregorius Magnus peregrinos quotidie ad menſam adhibebat.*
6 *S. Martinus Turonenſis Epiſcopus adhuc Catechumenus opem ferebat miſeris egenis, alebat, & nudos veſtiebat.*
7 *Eleemoſyna quam vim, & effectum habeat, remiſſiuè.*
8 *Eleemoſyna an omnibus pauperibus bonis, & malis ſit elargienda indifferenter, oſtenditur.*
9 *Irregularem in foro conſcientia ſe reputare debet ille qui dubitat ſe lethaliter vulneraſſe.*

Cap. Quieſcamus. II. *Chryſoſt.*

IOANNES Chryſoſtomus *in epiſt. ad Hebræos hom.11. ad c.6.* relatus *in hoc text.* elegantibus, & diſertis verbis nobis oſtendit quantum fructum, quantaque emolumẽta ex eleemoſyna acquirimus, ea enim Deo, quod ipſe dedit, reddimus. Quid donamus in egenis Deo? dona ipſius. *Tua,* ait Dauid. *1. Paralip. cap.29. ſunt omnia, & quæ de manu tua accipimus, dedimus tibi.* S. Auguſt. *lib.1. Confeſſ. c.4. Deus,* inquit, *meus nunquam inops, & gaudes lucris, nunquam auarus, & vſuras exigis, ſupererogatur tibi vt debeas, & quis habet quicquam non tuum?* Qui idem Auguſt. *ſerm. 15. de verbis Domini. Dicit tibi Chriſtus: Da mihi ex eo, quod tibi dedi de meo quæro, da, & redde. Habuiſti me largitorem, fac me debitorem, habeam te fœneratorem Temporalia mihi das, & æterna tibi reſtituã, te ipſum mihi reddã, quando te mihi reddidero.* Rectè S. Leo *ſer. 10. de Quadrag. Securus, & hilaris ſit eleemo-*

ſyna

ſyna diſtribuitur, quia tunc maximum lucrum habebit, quando ſibi minimum reſeruauit.

2 Multis ſanè opibus Abrahamum, & eius nepotem
Loth cumulauit Deus, cùm ipſi in egenos eſſent be-
nigniſſimi, *Geneſ.*18. & 19. Similiter Tobiam *cap.* 1.
& 12. Tiberium Cæſarem, vt auctor eſt S. Gregorius
3 Turonen. *lib.*5. *hiſt. Francor. cap.*19. in pauperes libe-
raliſſimum duplici, eóque ingenti theſauro, cumula-
uit, altero in palatio, altero in Narſetis domo reperto.
Idem B. Gregor. Turon. *lib. de gloria Confeſſ. cap.*107.
narrat quòd cùm S. Paulinus vinum, qui ſupererat,
4 panem, mandaſſet vt pauperi daretur, naues annona,
& vino onuſtæ ad eum aliunde delatæ ſunt. Scio ple-
roſque Sacerdotes quò plus contulerunt plus abun-
daſſe, ait S. Ambroſ. *lib.*1. *offic. cap.*16. Accedit & illud
quòd ait Cic. *lib.* 1. *de finib. Liberalitate qui vtuntur
beneuolentiam ſibi conciliant.* Plura alia ad hoc propo-
ſitum adduco *in meo tractat. de offic. & poteſt. Epiſcopi
tit.*2. *gloſſ* 9. *de hoſpitalitate.*

5 Habent enim in hoc genere Eccleſiaſtici præſtantiſſimos, & ſanctiſſimos ſui Ordinis, quos æmulentur, viros, in egenos beneficentiſſimos, & largiſſimos. S. Gregorius Magnus peregrinos quotidie ad menſam adhibebat, in quibus & Angelum, & Angelorum Dominum peregrini facie accepit. Pauperes, & vrbanos, & externos, quorum numerum deſcriptum habebat, benigniſſimè ſuſtentabat: ita Ioan. Diacon. *in S. Gregory. vita lib.*1. *cap.*10. *& lib.*2. *cap.*22. *&* 23.

6 S. Martinus Turonenſis Epiſcopus, adhuc Baptiſmi candidatus, & ſub Iuliano militans, continenter aſſiſtebat laborantibus, opem ferebat miſeris, egentes alebat, nudos veſtiebat, nihil ſibi ex militiæ ſtipendiis, præter quotidianum victum reſeruans. Ambiam chlamydem ſuam, cùm aliud ad manum non eſſet, omnibus in materiæ opera expoſitis, cum paupere partitus, ea Chriſtum inſecuta nocte veſtitum conſpexit, dicentémque ad circumſtantes Angelos inaudiuit, Martinus adhuc Catechumenus hac me veſte contexit; ita Seuer. Sulp. *in eius vita hiſtor c.* 1. *&* 2.

7 De vi, & effectibus eleemoſynæ multa ſcribunt Didac. Perez de Meſa *in lib. de los marauilloſos effectos de la limoſna*, Benedict. Perer. *in Daniel. lib.*5. *cap.* 4. ſuper illa verba, *Peccata tua eleemoſynis redime pag.* 173. *cum ſeqq.* Caſſan. *in catalog. gloria mundi parte* 11. *conſid.* 46. Paul. Fuſch. *de viſit. lib.* 1. *cap.*30. *num.* 31. *& liber.* 2. *cap.* 13. *à princ. & lit. E. ſing.* 11. Bannes. 2. 2. *quæſt.* 82. *art.* 2. *verſ. de laudibus eleemoſyna.* Illud eſt notatu dignum quod ex Bannes & Aragon. adducit Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 4. *num.* 327. viros ſcilicet miſericordes etiam in peccato exiſtentes, ſi non ex malitia, ſed ex humana fragilitate peccare ſoleant, ante mortem accipere à Deo veram pœnitentiam, ſicque euadere damnationem æternam. Per eleemoſynam enim diſponitur peccator ad gratiam conſequendam, vt doctè probat Ioann. Sanctius *diſp.*22. *num.*33. ex illo loco Eccleſiaſt. 29. num. 15. *Conclude eleemoſynam in ſinu pauperis, & hac pro te exorabit ab omni malo.*

8 In gloſſ. *Poſtulas.* ibi, *ergo indiſtinctè omnibus eſt danda eleemoſyna,* &c. Notatur ad hoc quòd eleemoſyna omnibus pauperibus eſt elargienda indifferenter, ſcilicet bonis, & malis, nec illos in eleemoſyna præferendos eſſe, quos magis ex charitate debemus diligere, quamplurimi affirmarunt; quod planè hoc pacto intelligendum eſſe cenſeo: aut enim eleemoſyna adeò copioſa eſt, quæ vniuerſis ſufficiat, & tunc omnibus ſubuenire æquum erit, aut tanta eſt multitudo egentium, vt ſuperet eleemoſynæ quantitatem, & tunc ordo charitatis in diſtributione erit ſeruandus, ita vt illos in eleemoſyna conferenda præferamus, quos magis ex charitate debemus diligere. Ita Ioan. Medin. *in C. de eleemoſyna. in cap. de his, quibus eſt danda eleemoſyna, & quo ordine fol.* 157. *col.* 4. *verſ. inde oritur*, Barthol. Humad. *in lib.*4. *tit.*20. *part.*2. *in gloſſ.*6. *num.*1.

In gloſſ. *Sed quoniam.* ibi, *& eſt arg. ad quæſtionem.* 9
cùm dubitatur qui ex duobus occiderit hominem, &c.
Notatur ad hoc quòd ex homicidio commiſſo in rixa
à multis, ſi quis dubitet ſe lethaliter vulneraſſe, in tali
dubio tutius eſt in foro conſcientiæ ſe irregularem reputare, vt per Marian. Socin. *in cap. ad audientiam, num.*46. *de homicid.* Nicol. Prou. *de irreg. reg.*28. Gregor. Sayr. *de cenſur. lib.*7. *cap.* 4. *num.*13. *verſ. quando autem dubium eſt*, Auil. *in ſimili tractat. part.*7. *diſp.*6. *ſect.*3. *dub.*3. *verſ. ſed quid quando plures*, Farinac. *fragment. crimin. p.*2. *lit. I. num.*450. Soar. *de cenſur diſput.*45. *ſect.*3. *num.*8. Molin. *de inſtit. tom.*4. *tract.*3. *diſputat.*13. In foro autem exteriori quando in rixa à pluribus commiſſa reperitur quis vnico tantùm vulnere interfectus, & ignoratur quis ex rixantibus illud intulerit, tunc propter hanc incertitudinem omnes abſoluuntur à pœna ordinaria homicidij, & condemnantur aliqua pœna extraordinaria arbitrio iudicis, ita Anan. *in capit. ſignificaſti il* 2. *numer.* 24. *verſ. occurrit, de homicid. & ibi* Bellam. *numer.* 9. Felin. etiam *num.* 9, Hippol. *conſ.*24. *numer.*4. *&* 9. *& conſ.* 36. *numer.* 45. plures refert Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *quæſt.* 96. *num.*1. vbi citat hanc gloſſ.

Extra verò caſum quo conſtat de facto in dubio ſi-
ue ſit iuris, ſiue ſit facti, facta diligenti inquiſitione, 10
& manente dubio nemo cenſendus eſt irregularis, vt per Sà *in aphoriſm. verbo irregularitas aphor.*3. *in* 1. *edit.* Soar. *de cenſur. diſp.*40. *ſect.*6. *num.*10. Ægid. de Conink *de ſacram. & cenſur. diſp.*8. *de irregular. dub.*2. *num.* 16. *in fine*, Sanch. *in præcepta Decalogi tom.*1. *lib.*1. *cap.*10. *num.*37. *cum ſeqq.*

Cap. Non oportet. *j.* III.

Ex Concil. Laudicenſ.

VIde Cardin. Cæſ. Baron. *in addit ad Martyrolog.* 1
Romanum die 24. *Decembris pagina mihi* 492. vbi tradit vnde deſumptus fuerit hic text. & eius litteram corrigit.

Agapem.] Vide Alciat. *lib. prætermiſſorum* 1. *in dict.* 2
Agapes, Couar. *in cap. vlt. num.*2. *de teſtament.* vbi ait quòd conuiuia Chriſtianorum, quæ pauperibus exhibentur, Agapen appellantur, quaſi dilectio, eo nempe quòd dilectionis, & charitatis cauſa fiant, qua dictione in hunc ſenſum vtuntur Tertul. *in apologet. capit.* 39. S. Hieronym. *tom.* 1. *epiſtol. ad Euſtoch. de cuſtodia virginitatis.*

Cap. Non oportet. *ij.* IV.

IN *Baſilicis.*] De Baſilicis Martyrum fit mentio in 1
Conc. Gangrenſi *can.*20. & in Conc. Cabil. *can vlt.* Vide Soar. *tom.*1. *de ſacram. diſput.*81. *ſect.*1. *verſ. dico ergo ſecundò, in fine*, Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib.*1. *cap.*7. *& cap.*26. *num.*8.

Manducare, vel accubitus ſternere, &c.] Nam 2
contra reuerentiam debitam loco ſacro eſt, quòd ibi fiant conuiuia, & ibi hoſpitentur, aliqui dormiant, & faciant alias actiones humanas, quæ locum ſacrum minus decent, vide Soar. *tom.*1. *de ſacrament. diſput.*81. *ſect.*8. *art.*3. *verſ. ſecundò ex hoc principio, ad med.* & quòd de præcepto non prohibeantur in hoc text. conuiuia in Eccleſia, ſed quòd tantùm contineat illud,

illud, quod ad decentiam locus ex natura rei poſtulat, vide apud eundem Soar. *tom.1.de Relig.lib.3.de reuerent debita loco ſacro cap.6.num.7.* Et de pernoctationibus, & vigilis, quæ olim in Eccleſiis fiebant, agunt Fr. Hieron. Roman.*de Republ.Chriſti lib.5.c.13.* Card. Baron.*in addit.ad martyrolog.die 5.Ian.pag.13.* Cened. *ad Sextum collect.11.num.4.*

Cap. Nulli. V. *Ex Conc. Carthag. III.*

1 COncil. Carthag. III. *cap. 5.* quod refert Gratianus *in præſenti*, ſtatuit quòd clerici niſi neceſſitate coacti in Eccleſia non conuiuenrut, & circa illud notat Soar. *tom.1.de Relig.lib.3.cap.6. de reuenerentia debita loco ſacro num.7.* contra Nauar.quem citat, quòd in hoc etiam reſpectu clericorum nulla eſt culpa ſpecialis contra ius poſitiuum, ſed ſolùm contra rationem naturalem, quæ in hoc caſu dictat ad reuerentiam loci ſacri pertinere quòd id non fiat.

2 *Neceſſitate illic reficiantur.*] Notat Soar. *dicto cap. 6. num.7.* quòd confeſſio, quam text. facit, poteſt extendi ad omnem caſum vbi prudentia dictauerit eſſe aliquam neceſſitatem. Vnde Nauar.*de oration.cap. 5. num. 3.* reſoluit quòd ob multam pluuiam, aut Solis æſtum, aut quando alius locus opportunus non inuenitur, poſſunt fieri conuiuia in Eccleſia abſque peccato.

Distinctio XLII.

1 GRatianvs in hac Diſtinctione quampluribus Sanctorum Patrum auctoritatibus adductis, oſtendit pudicum debere eſſe Sacerdotem, vt & moribus, & verbis pudorem indeſinenter exhibeat;nam D. Paul. Apoſtol. perpetuus caſtimoniæ cultor, & laudator eximius ſuum amantiſſimum hortatur Timotheum, vt ſi pudicus, *1. ad Timoth. 3.* vbi Anſelm. interpretatur pudicum, ideſt, verecundum, qui nihil admittat, quod caſtitati vllo modo repugnet. *Doctiſſimi viri*, inquit Hieron. *lib. 1. contra Iouin. cap.30. vox eſt pudicitiam in primis eſſe retinendam, qua amiſſa omnis virtus ruit.* Cæli. *liber. 4. antiq.lection. cap. 27.* Pudicitia enim eſt quædam virtus animæ ad caſtitatem ſpecialiter pertinens, Præpoſ. & Turrec. *hic*, S. Thom. *2. 2. quæſt. 151.* è contra vero impudicitia eſt inordinatio, quæ in tactis & oſculis Impuris ſita eſt, Leſſ. *de Iuſtit. lib.4.cap.3.dub.6.n.45. verſ. inordinatio.* Læditur enim pudicitia per oſcula, tactus, & amplexus, ac ſigna venerea, Illuſtriſſ. D. meus Roder. à Cunha *in tract. de Confeſſ.ſolicitat. quæſt. 11.num.16.* Plura ad hoc propoſitum diligenter cumulaui *in tract. de officio, & poteſt. Epiſc.part.1. tit. 2.gloſſ.8.*

Cap. Epheſis. IV. *Greg.*

1 EX auctoritate Pauli *Act. 20.* relata in hoc text. iuncta alia Ambroſij, quæ refertur *in cap. error inf. 81. diſt.* vulgò colligitur Doctorem publicum, ſiue Concionatorem teneri publicè veritatem docere, licèt fructus alicuius priuati non ſperetur, ſed ſcandalum, quia doctrina ea ad bonum publicum ordinatur, quare propter priuatum malum non eſt intermittenda. Ita Sot. *in 4. diſt. 18. quæſt. 2. art.4. ad 2.* Can. *in relect. de Pœnit.part.5.fol.101.verſ. teſtimonia verò*, Martin.de Ledeſm.*2.quarti quæſt.8.art. 4. dub. 8.*

Barthol. de Ledeſma *de Pœnit. dub. 13.* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.1. diſput.38. num. 19.* aduertentes quòd ſi timeretur puſillorum in tota Republica ſcandalum, in aliud tempus differendam eſſe eam doctrinam.

Quia cùm increpare delinquentes noluerit,&c.] Quæ negligentia in Prælato eſt reatus & delictum, vt dicit Abb. *in c.ea quæ,num.1.de offic. Archid.* & quod negligentia & diſſimulatio in Prælato ſit peccatum mort. tradunt Felin. *in cap.1.num.6. de offic. deleg. & in cap. 1. num. 2.de treuga & pace*, Alex.*conſ.75.num.2.vol.3.* vnde bene Ioan.Sanctius *in ſuis ſelectis,& practicis diſputat diſp.6.num.9.* obſeruat Prælatum,qui per correctionem non obuiat ſubditorum delictis, peccare non ſolùm contra miſericordiam, ſed etiam contra iuſtitiam, propter eáque Prælati circumſtantiam eſſe in Confeſſione aperiendam. 2

Distinctio XLIV.

GRatianvs in hac Diſtinctione totus eſt in oſtendendo, nulli Clericorum licere tabernas intrare, aut comeſſationibus, & ebrietatibus vacare, & ad hoc pluresaffert Sanctorum Patrum auctoritates, nonnullas ego diligenter cumulaui *in meo tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi part.1.tit.2 gloſſ.5.à princ.* & de Clericis à crapula, & ebrietate non ſe abſtinentibus, hiſtrionibus, ioculatoribus, & tabernas intrantibus, egi latè *in collect. ad cap. a crapula, & ſeq.de vita, & honeſt. Clericorum, in Decretal.* & de tenentibus tabernam *ad cap. vnic. num. vlt. eod.tit.in 6.* 1

Svmmarivm.

1 *Clericus conuiuia vitare debet.*
2 *S. Auguſtinus in patria ſua ad conuiuia nunquam ire voluit.*
3 *Conuiuijs honeſtis, & quæ fiunt gratia charitatis, & dilectionis, ſeu in anniuerſarijs defunctorum poſſunt Clerici intereſſe.*

Cap. Conuiuia. IV. *Greg.*

CLericum conuiuia vitare debere vltra Gregorij auctoritatem, de qua *in præſenti*, probat Hieron. *epiſt. 2. ad Nepot. de vita cleric.c. 23. Conuiuia*, inquit, *tibi vitanda ſunt ſecularium, & maximè eorum, qui honoribus tument*, & *c. 17. Conſolatores nos Chriſtiani potius in mœroribus ſuis, quàm conuiuas in proſperis nouerint. Facilè contemnitur Clericus, qui ſæpè vocatus ad prandium non recuſat.* Idem omninò ſuadet S. Ambroſ. *lib. 1. offic.cap.20. Habet ſane ſuos ſcopulos, ait, verecundia, non quos ipſa inuehit, ſed quos ſæpè incurrit, ſi in intemperantium incidamus conſortia, qui ſub ſpecie iucunditatis venenum infundunt bonis, hi ſi aſſidui ſint, & maximè in conuiuio, ludo, ac ioco, eneruant, grauitatem illam virilem. Caueamus itaque nedum animum relaxare volumus, ſoluamus omnem harmoniam, quaſi concentum quemdam bonorum operum. Vſus enim citò inflectit naturam, vnde quod prudenter facitis, conuenire Eccleſiaſticis, & maximè miniſtrorum officijs arbitror, declinare extraneorum conuiuia, vel vt ipſi hoſpitales ſitis peregrinantibus. vel vt ea cautione nullus ſit opprobrij locus. Conuiuia quippe extraneorum occupationes habent, tum etiam epulandi produnt cupiditatem. Surrepunt etiam fabulæ frequẽter de* 1

ſeculo, ac voluptatibus, claudere aures non potes, prohibere putatur ſuperbia: ſurrepunt etiam præter voluntatem pocula, Melius eſt domui tuæ ſemel excuſes neceſſitati ſatisfaciendo, quam aliena frequenter; & vt ipſe ſobrius ſurgas, tamen ex aliena inſolentia condemnari non
2 *debet præſentia tua.* Et S. Auguſtinus commendabat, & obſeruabat B. Ambroſij inſtitutum, teſte Poſſid. *in D. Auguſtini vita*, vt in patria ſua petitus ad conuiuium non iret, ne per frequentiam in patriæ conuiuiis conſtitutæ temperantiæ amitteretur modus. Vnde Bettachi. *in tract. de Epiſcopo p. 1. lib. . § de vita Epiſcopi n. 10. & eadem part. 1. lib. 2. tit. de cauſa mater. Epiſcop. num. 74.* per text. *in cap. multis ſap. hac diſt.* tenet quòd Epiſcopus non debet inuigilare conuiuiis, quinimo nec conſentire quòd in illis interueniant fabulæ otioſæ, nec cantilenæ, decantationes, nec plauſus, nec riſus ficti nec iaculatores. & *num. 9.* ſubdit quòd ſi hæc fiant, debet à menſa recedere.

3 Conuiuiis tamen honeſtis, & quæ fiunt gratia charitatis, & dilectionis, poſſunt clerici intereſſe *cap. conuiuia, cap. quando il 1. & 2. hac ead. diſt.* Couar. *in cap. fin. num. 1. de teſt.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part. tit. de diſciplina cleric. §. 22. num. 24.* Item & iis, quæ fiunt in anniuerſariis defunctorum, ſiue in ſolemnitatibus Sanctorum, *cap. nullus, hac eadem diſt. cap. nullus, de conſecr. diſt. 5.* Bellet. *vbi ſuprà num. 28* vbi admonet quòd in huiuſmodi conuiuiis nulla abſentium vita mordeti permittatur, nullus ex irriſione reprehendi, nec in eis inanes ſecularium negotiorum fabulæ, plauſus, riſus inconditi audiendi, ſeu referendi, aut cantandi, nec turpia ioca, vel vrſo, vel tornatricibus ante ſe fieri huiuſmodi clerici patiantur, neque laruas ante ſe fieri conſentiant, & citat tex. *in præſenti, cap. nullus, & cap. pro reuerentia, hac eadem diſt.*

Cap. Nullus Presbyterorum. VII.

Ex Concil. Nannetenſi.

1 D*iem trigeſimam*] Celebratur iſte trigeſimus dies ad ſignificandum quòd ſicut 30. diebus menſis perficitur, qui denotat curſum noſtræ vitæ præſentis, vt faciliè cognoſcitur ex curſu lunæ, qui 30. diebus perficitur; ita mediante Miſſæ ſacrificio, opera mortuorum, pro quibus ſacrificium offertur, & oratur, ſint plena, & perfecta in conſpectu Dei, vnde ex S. Gregor. *in expoſit moral. Iob lib 8.* Amal. Fortun. *lib. 3. de Eccleſ offic. cap. 44.* menſium nomine dierum collectio, & ſumma ſignatur. Per diem vnaquæque actio exprimi poteſt, per menſem autem actionum finis innuitur, optimè Iul. Lauor. *var. lucubrat tom. 1 tit. 2. cap. 15. num. 86. cum ſeqq.*

2 *Aut ſeptimam, vel tertium.*) Vide Durant. *in rat. Diuin. lib. 7. cap. 35. num. & 6.* Alcuin. *de diuinis offic. cap. fin* de tertio, ſeptimo, & trigeſimo die, Stephan. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib. 2. cap. 43 num. 5.* Iul. Lauor. *d. cap. 5. ex num 71.*

3 *Inebriare vllatenus præſumat.*) Nota quòd in exequiis mortuorum non prohibentur conuiuia, quæ intuitu pietatis fiunt, niſi honeſta, & laſciua, & in quibus clerici inebriari poſſunt. Vide Couar. *in cap. vlt. num. 2. de teſtam.* Ioan. Garc. *de expenſ cap. 8. num. 12.* quem citat Cened. *ad Decretum collect. 46. n. 5.* vbi agit de conuiuiis funerum.

4 *Non laruas dæmonum.*) Quæ ſint, explicat Ramierez *ad Martialem lib. 2. epigr. 59.* Et cùm ſit Clericis prohibitum laruas ante ſe fieri conſentire, quia hoc eſt diabolicum, vt ait text. *in præſenti*, & ex eo colligit Bellett. *diſquiſit. cleric. part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 22. num. 6.* multò magis laruis ſe tegere, vt reſoluunt Doctores per me citati *in collectan. ad cap. cùm decorem num. 3. de vita, & honeſtate Clericorum, in Decretal.*

Cap. Quando autem. VIII.

QVòd conuiuium benedictione, ſiue precatione inchoari debeat, & gratiarum actione terminari, oſtenditur *in præſenti*, & à S. Ioanne Chryſoſtomo didicimus, qui *homil. 79. ad Antioch* ita ait. 1
Opus eſt nos, & menſam petentes, & deſiſtentes Deo gratias agere. Menſa ab oratione ſumens initium, & in orationem deſinens nunquam deficiet, ſed fonte largiùs omnia nobis efferet bona. S. Hieronym. *epiſt. 22. ad Euſtochium cap. 15. Nec cibi ſumantur niſi oratione præmiſſa, nec recedatur à menſa, niſi referatur Creatori gratia,* refert Gilbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſti orum vita moribus, & offic. lib 3. cap 30. in princ.* Bellet. *diſquiſit cleric. p. 1. tit. de diſcipl. clerical. §. 22. §. num. 2* vbi *n. 27.* ſubdit quòd in omni clericali conuiuio lectio diuina cum Scripturarum miſceri debet per *cap. pro reuerentia, hac ead. diſt* Vide Fuſ. *de viſitat. lib. 1. cap. 25. num. 51.* & dicit Tortec. *ibi*, illum text. habere locum non ſolùm vbi eſt collegium Regulare, ſed etiam quodcumque aliud clericorum, & adducit Nauar. *de orat. cap. 17. num. 42.* quòd Sacerdotes non benedicentes menſam peccant tantùm venialiter, quamuis Præpoſ. *num. 2. in cap. non liceat, hac diſtinct.* exiſtimauerit peccare mort.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopum non oportet ita eſſe iraſcibilem, & perturbari ſenſus, vt percutiat cum debeat eſſe patiens.*
2 *Clericum ſummoperè dedecent, vt eas violenter manus alicui iniiciat, quæ Deo ſolemni ritu conſecratæ ſunt.*
3 *Epiſcopus tenetur ex debito officij delicta, & errores ſubditorum corrigere.*
4 *Clementia, & benignitate potius quàm ſeueritate vtendum eſt in delictis puniendis.*

Distinctio XLV.

GRATIANVS tota hac Diſtinctione multis Sanctorum Patrum auctoritatibus oſtendit non oportere Epiſcopum ita eſſe iraſcibilem, & perturbari ſenſus, vt percutiat cùm debeat eſſe 1
patiens. Clericum enim ſumopere dedecet, vt eas violenter manus alicui iniiciat, quæ Deo 2
ſolemni ritu conſecratæ ſunt, quæ extenſæ pro omnibus Numini ſupplicant, quæ in eius honorem tremenda Corporis, & Sanguinis Chriſti myſteria peragunt. *Percuſſorem Epiſcopum,* ait S. Hieron. *epiſt. 83. ad Oceanum cap 4. ille condemnat, qui dorſum ſuum poſuit ad flagella, & maledictus non remaledixit,* ex quo mutuatus eſt Gratianus *in principio huius diſtinct.* Et octauus Canon Apoſtolorum hunc in modum habet. *Epiſcopum, aut Presbyterum, aut Diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniqua agentes, & per huiuſmodi volentem timeri, deiici ab officio ſuo præcipimus, quia nunquam nos docuit hoc Dominus, ſed è contrario ipſe cum percuteretur, non repercutiebat, cùm malediceretur, non remaledicebat, cùm pateretur, non comminabatur.*

Verùm cùm omne regimen, omniſque adminiſtratio auctoritate, & amore contineatur, 3

Oderunt

Oderunt (enim) *peccare mali formidine pœna,*
Oderunt peccare boni virtutis amore.

tenetur Epiſcopus ex debito officij delicta, & errores corrigere, & caſtigare ſubditorum, debet tamen ſolerter intueri, vt admonet Gregor. *in Paſtor. cap.* 6. *part.* 2. ne dum immoderatiùs cuſtoditur virtus humilitatis, ſoluantur iura regiminis, & dum Prælatus quiſque plus ſe, quàm decet, deiicit, ſubditorum vitam ſtringere ſub vinculo diſciplinæ non poſſit, vtendum, vt plurimum in delictis puniendis clementia, & beni-
4 gnitate potius quàm ſeueritate. *cap. licet plerumque, c. licèt nonnunquam, cap. qui ſyncera, hac ead. diſt.* cum aliis adductis per Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *quaſt.* 17. *num.* 4. & per me *de offic. & poteſtate Epiſcopi p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 12. *à num.* 17.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi inuiti ad fidem compellendi non ſunt.*
2 *Iudæus baptizatus per vim cauſatiuam, vel conditionalem recipit characterem ſecus ſi vis eſſet præciſa.*
3 *Iudæus ſi ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, poterit compelli.*
4 *Iudæi ſi illatam vim in Baptiſmo per longum temporis ſpatium patiantur, non contradicendo, ſed approbando per actus poſitiuos, recipiunt characterem.*

Cap. De Iudæis. V.

Ex Concil. Tolet. IV.

1 IN Concil. Tolet. IV. *cap.* 56. prout refertur in hoc text. ſtatutum eſt Iudæos inuitos ad fidem compellendos non eſſe, quod aliis iuribus citatis tradunt Sot. *in* 4. *diſt.* 5 *q. vnic. art.* 10. Natt. *conſ.* 434. *num.* 1. Bald. Nouell. *de dote part.* 11. *num.* 47. Pariſ. *conſ.* 2. *num.* 17. *cum ſeq lib.* 4. Marquar. *de Iudæis part.* 3. *cap.* 2. *num.* 5. Decian. *in tract. crimin. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 1. Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 29. *num.* 4. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quaſt.* 55. *ad fin.* Farin. *fragm. crimin. p.* 2. *lit. I. num.* 732. Soar. *de fide diſp.* 18. *ſect.* 4. & 5. Antun. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2. *cap.* 31. *per tot.*

2 Limita primò, vt non procedat ſi vis fuerit cauſatiua, vel conditionalis, quia tunc recipit Iudæus baptizatus characterem, cùm talis voluntas ſit, *cap. meritò* 15. *quaſt.* 1. Quando autem vis eſſet præciſa, vt quia ligatis manibus, & reclamans mergeretur, tunc procedit huius textus concluſio, nec characterem recipiet. gloſſ. *verbo abſoluti in cap. contra Chriſtianos, de hæret. lib.* 6. Ita Pariſ. *conſil.* 2. *num.* 17. *& ſeq. lib.* 4. Marquat. *dict. cap.* 2. *num.* 5. *verſ. & prædicta procedunt, & num.* 7. & 8. vbi etiam benè declarat quando vis dicatur præciſa, & quando cauſatiua, vel conditionalis, Decian. *dict. lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 1. vbi vim cauſatiuam exemplificat quando qui minatur Hebræo aliquod malum, niſi ſe baptizauerit. Vide Abb. *in cap. maiores. § item quæritur, num.* 3. *de Baptiſmo,* Azeued. *l.* 5. *cum ſeqq. tit.* 2. *lib.* 8. *nona recopil.*

3 Secundò limita, ſi Iudæus ſua ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, vt per Marquat. *de Iudæis part.* 3. *cap.* 3. *num.* 1. Anton. Ricciul. *d. cap.* 31. *num.* 26.

4 Tertiò limita, ſi Iudæi illatam vim in Baptiſmo patientes per longum temporis ſpatium non contradicendo approbauerunt, etiam per actus poſitiuos gerentes ſe pro Chriſtianis, tunc enim non obſtante præcedente vi illata characterem recipiunt, vt per Pariſ. *dict. conſil.* 2. Marquat. *dict. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 5. *ante med. verſ. & prædicta procedunt, & num.* 9. Farinac. *dict. lit. I. num.* 634.

Cap. Diſciplina. IX.

Gregorius.

GRegorius *in hoc text.* eleganter dicit diſciplinam non eſſe ſeruandam ſine miſericordia, neque miſericordiam ſine diſciplina, ac proinde miſcendam eſſe lenitatem cum ſeueritate, referunt Tiraquel. *l.* 9. *connub gloſſ.* 1. *num.* 234. Nauarr. *in cap inter verba, concluſ.* 6. *num.* 131. Decian. *reſponſ.* 72. *num.* 38. *vol.* 3. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 12. *num.* 17. 1

Ite, & redite.] Præpoſ. *hic* tenet quòd conceſſa licentia eundi, conceditur etiam redeundi, vide Dec. *conſ.* 51. *num.* 3. Abb. *in cap. Ego N. num.* 5. *ad fin.* & *ibi* addit. *de iureiur, & in cap. innouamus, de trenga, & pace,* vbi reſoluit quòd data ſecuritate pro eundo ad locum non tutum, videtur data pro redeundo. 2

In gloſſ. *Obtinuit*, ibi, *puniti enim ſunt pro illo peccato in Romana*, &c. Videtur hæc gloſſ. innuere captiuitatem Romanam propter peccatum vituli fuiſſe, ſed in hoc falſum dicit, quia captiuitas Romana fuit tempore Veſpaſiani, & Titi à natiuitate Domini anno 73. & ab eius paſſione 40. circiter, & fuit in pœnam quòd ipſi Iudæi eius aduentum, non cognouerunt, vt probatur *Luc. cap.* 19. *num.* 41. Vbi Saluator videns ciuitatem fleuit ſuper illam, & ſubdens dixit, *Venient dies in te, & circumdabunt te inimici tui vallo, & coanguſtabunt te vndique, & ad terram proſternent te, & filios, qui in te ſunt*; deinde addit cauſam, *eo quòd non cognoueris tempus viſitationis tuæ,* ſcilicet Chriſtum tibi prædicantem. Vide Turrec. *hic,* & Molin. *de iuſtit. tom.* 6. *tract.* 5. *diſp.* 54. *per tot.* 3

Cap. Vera. XV.

SIngularis eſt gloſſ. *verbo falſa in præſenti text.* ad probandum quòd falſa iuſtitia non eſt iuſtitia, falſus iudex non eſt iudex, falſum teſtamentum non eſt teſtamentum, falſus denarius non eſt denarius, & in hoc illam valde elegantem dicit Alex. *conſ.* 104. *incip. Statutum loquens, col.* 2. *verſ. pro hoc lib.* 1. & ſingularem appellat Barbat. *conſ.* 43. *incip. Præclarè ſcribitur n.* 16. *lib.* 1. & allegant Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum & vxor §.* 70. *num.* 31. Tiraquel. *de retractu lig. §.* 1. *gloſſ.* 20. *num.* 11. 1

Distinctio XLVI.

Cap. Clericus maledicus. V.

Ex Concil. Carthag. IV.

DE pœna Clerici maledici vide Bernard. Diaz. *in practic. cap.* 69. *in noua impreſſ.* Menoch. *de arbitr. caſu* 437. & quæ dixi ad *titulum de maledicis in Decretalibus*, benè Franciſc. Zypæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſtici enarrat lib.* 5. *tit. de maledicis*, vbi *num.* 8. *fin.* colligit ex hoc text. clericum maledicum eſſe degradandum. 1

DISTINCTIO XLVII.

CAP. Epiſcopus. I. cum ſeqq.

1 A Clericatv reiiciuntur, qui vſuras fecerint, *cap. maritum 33. diſtinct. cap. ſeditionarios 46. diſt. cap. quoniam, cap. de Petro, hac ead. diſt.* Nam mens potentiæ auida, nec abſtinere nouit à vetitis, nec gaudere conceſſis, nec pietati adhibere conſenſum, *cap. virum 47. diſt.* & ſi iam Clericus factus vſuras egerit eſt deponendus, text. *in præſenti, dict. c. quoniam, d. cap. de Petro, cap. ſi quis Clericorum, hac eadem diſt. cap. quoniam 14. quæſt. 4. cap. 1. de vſuris.* Ita colliges ex Bernard. Diaz. *in practic. cap. 91. ſecundum nouiſſ. impreſſ.* Couar. *variar. lib. 3. cap. 3. num. 2. & 3.* Bellet. *diſquiſit. cleric part. 1. tit. de diſcipl. cleric. §. 10. num. 35.* Ratio eſt, quia huiuſmodi vſurarij dicuntur infames *l. improbum fœnus C. ex quibus cauſ. infam. c. 2. § porrò 3. quæſt. 7.* Gemin. *de vſur. commento 4. in præfat. num. 3.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 8. à num. 20.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr. 11. cap. 30. à princ.* cum aliis per me citatis *de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 3. allegat. 43. num. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Doctor in collatione beneficij, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, ex quo notus promoueri poteſt abſque examine.*

2 *Parochialium in collatione examen præcisè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quod notoriè quis dignus ſit.*

CAP. De Petro. IV.

Gregorius.

1 IN gloſſ. *Ignota.* ibi, *per hoc patet, quòd qui eſt notus, non examinatur,* &c. Notatur ad hoc quòd Doctor in collatione beneficij, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, ex quo notus promoueri poteſt abſque examine, vt per Dec. *in cap. conſtitutus il 2. num. 7.* & Abb. *num. 4. de appellat.* & Coſm. *in pragm. ſanct. tit. de collat. §. item vt de cætero, in gloſſ. verbo præcipitata, poſt princ.* Auil. *ad cap. 4. Prætorum in gloſſ. que les diere, num. 4. & in gloſſ. prematica num. 9.* Petr. Leſsau. *in tractat. de Doctoribus part. 4. quæſt. 18.* Henriquez *in ſumm. lib. 10. cap. 19. in princip.* Emman. Sa *in aphoriſm. verbo examen,* Concil. Trid. *ſeſſ. 7. de reform. cap. 13. in fine.*

2 Limitabis tamen in collatione Parochialium, in hac enim examen præcisè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quòd prouiſus notoriè dignus ſit, cùm à Concil. Tridentin. *ſeſſ. 24. de reformat. cap. 18.* & per Bullam Pij V. *incip. in conferendis,* pro forma requiratur, vt habetur in aliquibus declarationibus ad illud decretum, vbi inter alias ſic legitur: *Doctor, ſeu Licentiatus in Theologia, ſeu iure Canonico non excuſatur ab examine quando petit prouideri in aliqua Eccleſia Parochiali,* de qua teſtantur plures per me citati *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 3. allegat. 60. numero 86.* vbi *num. ſequenti* admonuimus cauendum eſſe à Nicolao Garcia abſque bono fundamento contrarium docente.

SVMMARIVM.

1 *Pauperibus, & indigentibus in conſcientia ſuccurrere tenentur de ſuperfluis habentes plura, quæ ſuperſunt ſtatui, quem profitentur.*

2 *Diuites tempore magnæ neceſſitatis non poſſunt iure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſynam eiſdem erogandum, niſi per officium iudicis, aut per viam denunciationis Euangelicæ.*

3 *Pauperi exiſtenti in extrema neceſſitate non tenemur officio iudicis, vel per viam Euangelicæ denunciationis ſubuenire dando, ſed ſufficit, vel commodando, vel mutuando.*

4 *Eleemoſynæ præceptum an adimpleatur in foro conſcientiæ ſi quis potens mutuetur, vel commodet id, quod quis extremè eget, oſtenditur, & num. 5.*

6 *Reſtituere vbi quis tenetur in foro conſcientiæ ſi non reſtituat, licèt ad id non teneatur in foro iudiciali, poteſt Eccleſia adiri, vt per denunciationem Euangelicam compellat.*

7 *Obligatus naturaliter poteſt denunciari in foro conſcientiæ.*

8 *Neceſſitate extrema conſtitutus poteſt licitè, & abſque peccato rem alienam accipere, quæ ſubleuet ſuam egeſtatem.*

CAP. Sicut ij. VIII. *Ambroſ.*

EX hoc text. vulgò colligitur habentes, quæ ſuperſunt ſtatui, teneri in conſcientia ſub pœna peccati mortalis impendere dicta ſuperflua in pauperes, & indigentes, ſicuti docent Caiet. *2. 2. quæſt. 18. artic. 4. ad fin. & in ſum. verbo eleemoſyna cap. 3.* Conrad. *de contract. lib. q. 19. concl. 5. & 6.* Nauar. *in man. cap. 23. num. 73. & cap. 24. num. 5.* Aragon. *2. 2. quæſt. 32. art. 3. pag. 738.* Villadieg. *1. part. in vita Iudith. cap. 2. pag. 298.* Couar. *var. lib. 3. cap. 14. num. 5.* Medin. *in C. de pœnit. tract. 5. de eleemoſyna,* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. c. 119. concl. 2.* Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcientiæ part. 2. caſu 1.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 4. quæſt. 32. num. 3* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 12. cap. 7. quæſt. 4.* vbi aliquos refert contrarium tenentes, & declarat quid hac de re ſenſerit S. Thomas, latè Ioann. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo eleemoſyna differ. 1. num. 1. verſ. Circa hos.* 1

In gloſſ. *Eſurientium.* ibi, *nunquid ergo pauperes,* &c. Notatur ad hoc quòd diuites tempore charitatis, & magnæ neceſſitatis non poſſunt iure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſynam eiſdem erogandum, benè tamen cogi poterunt per officium iudicis, vel coram Epiſcopo, ſeu eius Vicario generali per viam denunciationis Euangelicæ; at in foro conſcientiæ ad id abſque dubio ſemper tenentur. Ita Syluest. *in ſumm. verbo eleemoſyna num. 9.* Sot. *de inſtit. lib. 6. quæſt. 3. art. 4. verſic. ad quæſtionem tribus,* Mexia *in tractat. taſſæ panis concluſ. 1. num. 5.* Tiraquell. *de nobilit. cap. 19 num. 46. & de pœnis temper. cauſ. 44. n. 10.* Palat. *in repet. rubr. de donat inter virum, & vxor. §. 65. num. 43.* Cordub. *lib. 1. quæſt. Theolog. quæſt. 27. in rat. 13. pro tertia opin. §. tum quartò,* Couar. *lib. 3. var. cap. 14. num. 5.* Nauar. *in man. cap. 23. num. 73.* Hippol. Marſil. *de Columna de Eccleſ. redit. orig part. 3. cap. 13. num. 56.* Albert. Trot. *de vero, & perfecto Clerico lib. 2. cap. 51. num. 14.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis §. & ſi impubes n. 37. cum ſeqq. ff. de liber. agnoſc.* Ioan. Valer. *d. verbo eleemoſyna, differ. 2.* Rebell. *de oblig. iuſtitiæ p. 2. lib. 9 quæſt. 2 ſect. 1. num. 5.* 2

Quamuis exiſtenti in extrema neceſſitate, per 3

officium

officium iudicis imploratum, vel per viam denoneiationis Euangeli cæ ſubuenire teneamur, & ad id compellamur ſi poſſumus, iuxta ſupradicta, non tamen tenemur ſubuenire dando, ſed ſufficit vel commodando, vel mutuando, nec eſt proditum ius, per quod quis in foro iudiciali ad dandum dicto extremè indigendi cogi poſſit, cùm debitum charitatis non ſpectet ad dictum forum, iuxta tradita per Nauar. *in man. cap. 17. num. 70.* Cordub. *dict. quaſt. 27. in rat. 13. pro tertia opinione, §. tum quartò*, Ioan. Valer. *vbi ſuprà verbo debitum differ. 1. & verbo Peccatum differ. 21.* vbi ait quòd ſufficit qoomodocumque ſubuenire neceſſitati proximi, non tamen eſt oecelſarium vt fiat hoc, vel illo modo.

4 At in foro conſcientiæ putant aliqui non ſatisfacere coram Deo, nec implere eleemoſynæ præceptum, ſi quis potens mutuetur, vel commodet id, quod quis extreme eget, ſed debere abſolutè illud dare, itaut nunquam teneatur egens illud reſtituere, vel ſoluere, licèt ad pinguiorem fortunam deuenerit. Ita Syluest. *verbo furtum quaſt. 5. dicto 3* Sot. *de inſtit. lib. 4. q. 6.* Martin. Ledeſm *in 4. part. 2. quaſt. 15. art. 3.* Cordub. *lib. 1. ſuarum quaſt. q 26.* Bannes 1. 2. *quaſt. 32. art. 6. dub. 3.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. cap. 181. concluſ. 4.* Azot. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 12. cap. 9. quaſ. 1.*

Contrarium tamen verius eſt, quia neceſſitas indi-
5 gentis ſatis idoneè interim ſubleuatur, ſi diues mutuum dederit, quia mutuum dare etiam eſt miſericordiæ opus, tum quia extrema neceſſitas non facit, vt dominium rerum ſit commune, ſed vſus; quare hanc partem tenent Couar. *in reg. peccatum p. 2. §. 1. num. 4.* Nauar. *in man. cap. 17. n. 61.* Ioan. Valer. *dict. verbo Peccatum differ. 12.* vbi reſpondet contrariis.

In eadem gloſſ. ibi, *ſed denunciare poſſunt*, &c. No-
6 tatur ad hoc quòd vbicumque quis tenetur aliquid reſtituere, aut facere in foro conſcientiæ, ſi non reſtituat, aut faciat, licèt ad id non teneatur in foro iudiciali, nec compelli in eo poſſit, poteſt Eccleſia adiri, vt per denunciationem Euangelicam compellat, ſecundùm Abb. *in cap. quia plerique, n. 17. ante ſecundum caſum, de immunit. Eccleſ.* quæ denunciatio debet præſupponere peccatum, idem Abb. *conſil. 60. n. 4. vol. 2.* & vbi quis conueniri poteſt in foro Eccleſiaſtico per viam dictæ denunciationis, multò magis poterit excludi exceptione malæ fidei in foro ciuili, vt reſoluit Petr. de Anch. *conſ. 5. incip. Pro parte*, quia exceptiones deſcendentes ex æquitate Canonica debet ſæcularis iudex admittere, *cap. licet, de iureiur. lib. 6. cap. 2. d. except. eod. lib.* quod commendat Felin. *in cap. fin. n. 3. in fin. de praſcript.*

Collige etiam poſſe quem denunciari in foro Ec-
7 cleſiaſtico quotieſcumque manet obligatus naturaliter vt per Abb. qui hanc gloſſam citat, *in cap. 1. num. 8. ad fin. de clerico agrot.* Quod intelligere oportet in obligatione naturali, quæ legis naturæ vinculis innititur, quę vel parit actionem, & exceptionem per ius Canonicum, vel qui habet per ius Ciuile retentionem, & exceptionem. Secus de illa, quę inſurgit ex honeſtate, & debito morali, quæ vel impedit tantùm receptionem, iuxta notata per Fortun. Garc. *in l. 1. §. ius naturale illat. 10. ff. de iuſtitia, & iure*, & per Couar. *in cap. cum eſſet, n. 9. verſ. tertium quoad primum, de teſtam.*

In gloſſ. *Commune.* ibi, *quòd cibaria tempore neceſſi-*
8 *tatis ſunt omnibus communicanda*, &c. Ergo conſtitutus in extrema neceſſitate poteſt licitè, & abſque peccato rem alienam accipere, qua ſubleuet ſuam egeſtatem, vt per S. Thom. 2. 2. *quaſt. 66. art. 7.* Couar. *in regul. peccatum part. 2. §. 1. n. 3.* Azor. *inſtitut. moralium part. 2. lib. 12. cap. 8. quaſ. 8.* Et ita poteſt accipere eleemoſynam propria auctoritate, etiam apertè ab inuito, Nauarr. *dict. cap. 17. num. 62.* Petr. à Nauarr. *de reſtit. tom. 1. lib. 2. cap. 3. n. 125.* Quin etiam quando quis patitur grauem neceſſitatem, benè poterit occultè eleemoſynam accipere ab eo, qui illam dare recuſat, ex Sylueſt. *in ſumma verbo furtum quaſ. 5.* dicit probabilem Couar. *dict. num. 3.* quamuis ipſe contrarium teneat, cuius tamen fundamentis ſatisfacit Petrus à Nauarra, quem refert, & ſequitur Fr. Emman. *in ſumma tom. 1. cap. 144. alias 147. concluſ. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Neophyti in Epiſcopos ordinari non debent.*
2 *Neophytos aliquando Summi Pontifices ad Epiſcopatus promouerunt.*
3 *Alexandrum de Franciſcis in Hebraiſmo natum, & alitum ad Epiſcopatum Foroliuienſem aſſumpſit Clemens VIII.*
4 *Neophytus ad Epiſcopatum ne promoueatur, pronunciauit Apoſtolus tanquam Eccleſiæ Doctor, non vti præcipiens nomine Chriſti.*
5 *Papa eo ipſo quòd promouet Neophytum ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare.*
6 *Neophytus is dicitur, qui à reprobata Religione conuerſus de recenti Chriſtiana militia nomen dedit.*
7 *Neophyti nuncupari non debent ij, qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt conuerſi.*

DISTINCTIO XLVIII.

GRATIANVS in hac Diſtinctione probare intendit Neophytos in Epiſcopos ordinari non debere, quod & ego multis adductis auctoritatibus oſtendi, & declaraui *in meo tract. de officio, & poteſtate Epiſc. part. 1. tit. 1. gloſſ. 17. à princ.* 1

Verùm quando qualitas vitæ Neophyti oſtendit illum eſſe talem, qualem deret eſſe bonum Sacerdotem, ceſſat ratio prohibitionis, & conſequenter ceſſat prohibitio propter rationem inducta; & ideo Summi Pontifices huiuſmodi Neophytos aliquando ad Epiſcopatus promouerunt, prout vidimus ætate noſtra Alexandrum de Franciſcis vulgò Hebraeum nuncupatum a Clemente VIII. ad Epiſcopatum Foroliuienſem aſſumptum, qui quamuis eſſet in Hebraiſmo natus, & alitus, ad Fidem tamen conuerſus, non ſolùm Chriſtianam pietatem ſinceris fuit amplexatus affectibus, ſed ſanctiſſimam Dominicanam familiam ingreſſus, ibi euaſit homo charitatis inſignis, & Prædicator egregius, quod ſufficere viſum fuit, vt illi Epiſcopale munus committeretur. 2 3

Cùm enim prohibitio hæc, quòd Neophytus ad Epiſcopatum non promoueatur, procedat ſolùm ab Apoſtolo 1. *ad Timotheum* 3. & non ſit ex præcepto Chriſti, ſed ſecundùm legem communem, quia ipſe hoc pronunciauit tanquam Eccleſiæ Doctor, non vti præcipiens nomine Chriſti, vt per Turrecr. *in ſumma huius diſtinctionis n. 4. verſ. ad ſecundam patet*, Azor. *inſtitutionum moral. part. 2. lib. 4. cap. 6. quaſ. 11. verſ. verius tamen.* 4

Ideò eo ipſo, quòd Papa promouet Neophytum ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare, quia illius irregularitas non eſt ſimilis aliis, quæ requirunt diſpenſationem, ſed remittitur arbitrio 5

Superioris, qni propterea illum promouendo videtur declaraſſe eum eſſe in fide ſolidatum, ac proinde impedimentum in eo ceſſaſſe, iuxta tradita per Couar. *id Clemen. ſi furioſus, part. 1. §. 2. n. 7. verſ. ſecunda concluſio*, Hoied. *de incompatib. benefic. part. 1. cap. 24. n. 2.* Vide quæ dixi ad *cap. Neophytus 92. diſt.*

6 Neophytum dicimus enm, qui à reprobata Religiune conuerſus de recenti Chriſtianæ militiæ nomen dedit, *cap. quoniam, cap. ſicut 2. & vlt. hac eadem diſt.* Anton. Ricciul. *in tractatu de Neophytis cap. 1. n. 1.*
7 Vnde ij, qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt conuerſi, Neophyti nuncupari non debent, quamuis Iniurioſè hoc nomine appellantur ab aliquibus, quos grauibus verbis arguunt Turrectem. *in ſumma huius diſtinct. numer. 2. verſ. ex qua deſcriptione*, Nauar. *in man. cap. 27. ſub num. 105. verſ. dixi recentior conuerſus*, quos refero ego ipſe *dict. tractatu de officio, & poteſtate Epiſcopi p. 1. tit. 2. gloſſ. 17. num. 4.*

Distinctio XLIX.

SVMMARIVM.

1 *Sacrificium Deo offerentes à quibus vitijs debeant eſſe immunes remiſſiuè.*
2 *Cæcus non poteſt fieri Clericus.*
3 *Claudus non poteſt ad Ordines promoueri, ſi eum oporteat cum baculo ad Altare accedere.*
4 *Naſi paruitas, magnitudo, vel tortuoſitas impedit quemuis ad Ordines promoueri, ſi deformitatem pariat.*
5 *Gibboſi ab Ordinibus tanquam corpore vitiati repellendi ſunt.*
6 *Lippitudo continua, quæ horrorem inſpicientibus affert, impedit ad Ordines promoueri.*
7 *Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem irregulares ſunt.*

Cap. Hinc etenim. I. *Greg.*

1 EX Paſtorali Gregorij *cap. 11.* Gratianus *hic* oſtendit à quibus vitijs debeant eſſe immunes, qui ſacrificium Deo offerunt, de qua materia egi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. alleg. 42. per tot.* ex quo loco aliqua deſumam pro maiori huius tex. ornamento.

2 *Si cæcus fuerit.*) Ergo cæcus non poteſt fieri Clericus, vt per Henriq. *in ſumma lib. 14. cap. 8. §. 2. lit. L.* Bellet. *diſquiſit. clerical part. 1. tit. de diſciplina cleric. §. 7. n. 22.* Campan. *in diuerſor. iuris Canon. rub. 11. c. 17. n. 51.* Filliuc. *tractat. 19. n. 167.* Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia quæſt. 7.* In ſuſceptis tamen Ordinibus miniſtrare poteſt, eáque ad vſum illorum ſpectantia exequi, in quibus vſu non eſt opus, veluti prædicare, & Confeſſiones audire, ac pariter beneficium retinere, illi tamen dato coadiutore, ſi perſonale ſeruitium requirat, ſecundùm Maiol. *de irregul. lib. 1. cap. 20. n. 2. verſ. cæcum verò*, Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 5. q. 6. n. 37.*

3 *Si claudus.*) Is enim non poteſt ad Ordines promoueri, ſi eum oporteat cum baculo ad Altare accedere, iuxta gloſſ. *verbo cum baculo, in cap. nullus Epiſcopus, de conſecrat. diſt. 1.* vel ſi ligneo incedat, Abb. *in cap. 2. num. 3. de cleric. ægrot.* Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 5. quæſt. 6. num. 46.* Molin. *de iuſtit. tom. 4. tractat. 3. diſp. 70. n. 9.* Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 12. num. 22.* Bonacin. *in ſimili tractat. diſputat. 7. quæſt. 2. puncto 2. n. 5.* Bellet. *dict. §. 7. num. 23.* Filliuc. *dicto tract. 19. n. 173.* Campan. *d. cap. 17. n. 127.*

Si paruo, vel grandi, torto naſo.] illo autem caſu paruitas, magnitudo, vel tortuoſitas naſi impedit quemuis ad Ordines promoueri, ſi deformitatem pariat, vt obſeruat Selua *de benefic. part. 3. q. 5. verſ. item ille, poſt n. 44.* idque arbitrio Epiſcopi derimendum cenſent Viuald. *in candelabro aureo part. 2. tit. de irregularit. n. 491.* Campan. *dict. cap. 17. à num. 82. cum ſeqq.* 4

Si gibbus.) Gibboſos ab Ordinibus repellendos tanquam corpore vitiatos tenent Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 5. q. 6. n. 55.* Sayrus *de cenſuris lib. 6. cap. 8. n. 4.* Bellet. *dict. tit. de diſciplina cleric. §. 7. num. 25.* præcipuè ſi nimia in eis ſit deformitas, in quo arbitrabitur Epiſcopus, Henriq. *d. lib. 14. cap. 8. §. 2. lit. O.* Vgolin. *de irregular. cap. 50. num. 6.* Molin. *dict. tractat. 3. diſp. 70. n. 8.* Bonacin. *d. puncto 2. n. 9.* Raguſ. *de Miſſa in Eccleſia q. 11.* Campan. *d. cap. 17. n. 103.* 5

Si lippus.] Hic Clericus fieri non poteſt, modò longa, & diuturna, atque continua ſit lippitudo, & horrorem inſpicientibus afferat abſque ſubtili inſpectione, ita Henriquez *dict. lib. 14. cap. 8. §. 2. in princ.* Campan. *dict. cap. 17. n. 74.* vbi *n. 74.* agit. de habente in oculo albuginem. 6

Si ingem ſcabiem.) Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem irregulares fieri reſoluunt Molin. *dict. diſput. 70 num. 11.* Campan. *dict. cap. 17. num. 163.* Bonacin. *d. punct. 2. n. 19.* quos refero ego ipſe *d. allegat. 41. num. 44.* vbi, *numeris ſeqq.* de aliis infirmitatum generibus retrahentium ab Ordinibus ſuſcipiendis. 7

SVMMARIVM.

1 *In ſacro faciendo idem eſt valor boni, quàm mali Sacerdotis.*
2 *Indignum eſt dare Deo, quod dedignatur homo.*

Cap. Sacerdotes. II. & vlt.

Hieronymus.

P*Anem pollutum offerunt.*] Nota quòd in Sacro faciendo idem eſt valor boni quàm mali Sacerdotis, 1
vterque enim validum Sacramentum efficit. Præpoſ. *in cap. ſi fuerit 1. quæſt. 1. n. 2. & in cap. inter catholicam num. 1. ead. cauſa & quæſt.* Petr. Ledeſma *in ſum. part. 1. vbi de ſacramento Euchariſtiæ cap. 10. concluſ. 9. pag. 72.*

Indignum eſt enim dare Deo, quòd dedignatur homo.) 2
Hoc elegans Diui Hieronymi dictum refert Rebuff. *in praxi tit. de diſpenſat. cum corp. vit. n. 1.* & eius argumento Menoch. *de arbit. caſu 226. n. 6.* inuehit aduerſùs parentes, qui filias deformes Religionibus conſecrant, de quo etiam Tiraq. *l. 2. connub. n. 59.* Plaça *de delictis cap. 15. n. 3.*

Distinctio L.

SVMMARIVM.

1 *Crimen omne capitale Epiſcopi, Presbyteri, aut Diaconi iuris rigore diſpoſitionem meretur.*
2 *Teſtimonium falſum qui dixerit, punitur depoſitione, & detruditur in monaſterium ad pœnitentiam peragendam.*

Cap

Cap. Si Epiſcopus. VII.

Ex Concil. Agathen.

1 EX Concil. Agathenſi *cap.* 50. quod refertur. *in hoc text.* colligitur omne crimen capitale Epiſcopi, Presbyteri, aut Diaconi iuris rigore depoſitionem mereri, vt Goffred. *in ſum. de cohabit. cleric. & mulier.* notat Azor. *inſt. mor. p.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quaſ.* 12. *verſ. teſte igitur.*

2 *Aut falſum teſtimonium, &c.*) Notatur ad hoc quòd Clericus, qui falſum dixerit teſtimonium, punitur depoſitione, & detruſione in Monaſterium, vbi tanti ſceleris pœnitentiam agat, ita Bernard. Diaz *in pract. canon. cap.* 96. *in princip.* vbi Salzed. *lit. A. ſecundùm nouiſſ. impreſſ.* Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *q.* 119. *num.* 46. & Menoch. *de arbitr. caſu* 306. *num.* 22. Et de pœna clerici falſificantis litteras Pontificis, aut alterius Principis, vel Epiſcopi vide Perez *l.* 22. *gloſſ.* 1. *tit.* 19. *lib.* 8. *Ordin.* Aceued. *l.* 3. *num.* 14. *tit.* 17. *lib.* 8. *noua recop.*

SVMMARIVM.

1 *Bigamia irregularitas incurritur etiam à Iudæo, vel alio infideli.*
2 *Conſulens illicitè homicidium irregularis eſt.*
3 *Irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit non neceſſariam.*
4 *Baptiſmus tollit omnem irregularitatem, ſiue ex licito, ſiue ex illicito homicidio, aut mutilatione prouenientem.*

Cap. Si quis viduam. VIII.

Ex Concil. Martini.

1 CIrca irregularitatem prouenientem ex bigamia, quòd incurratur etiam à Iudæo, vel alio infideli, vide Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 83. *n.* 9. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. l.* 2. *c.* 7. *n.* 21. Bellet. *diſq. cleric. p.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 5. *num.* 148. & nos latè diximus ad *cap. vnius vxoris* 1. 26. *diſtinct.*

2 *Aut conſilio.*] Notatur ad hoc quòd conſulens illicitè homicidium irregularis eſt, vt per Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 2. *in initio num.* 1. *cum ſequentibus*, Nauar. *in man. cap.* 27. *num.* 223. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 48. §. 1. Tiot. *de vero ac perfecto clerico libr.* 2. *cap.* 20. *à num.* 4. Gom. *tom.* 3. *variar. cap.* 3. *numer.* 43. Suarez *de cenſur. diſp.* 44. *ſect.* 3. *num.* 10. Sayr. *in ſimili tractat. lib.* 7. *cap.* 3. *à princip.* Farinac. *fragment. crim. part.* 2. *lit. I. num.* 547. *cum multis ſequentibus*, vbi multis modis ampliat, & limitat, Bellet. *dict.* §. 5. *num.* 8. *cum ſequentibus.*

3 *Aut defenſione.*] Intellige euitabili, vt ait gloſſ. *in præſenti*, tunc enim in his terminis ſolùm irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit non neceſſariam, vt obſeruat Suarez *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 46. *ſect.* 1. *num.* 7. Sayr. *in ſimili tractat. lib.* 6. *cap.* 17. *num.* 7. Auil. *eodem tractatu p.* 7. *diſp.* 5. *ſect.* 3. *dubit.* 2. Farinac. *dict. lit. I. num.* 485. *& in praxi crimin. quæſt.* 125. *num* 418.

4 *Poſt Baptiſmum.*) Ergo per Baptiſmum tollitur omnis irregularitas ſiue ex licito, ſiue illicito homicidio, aut mutilatione proueniens, quia iura, quæ occidentibus, ſiue mutilantibus irregularitatem imponunt, loquuntur de iis, qui occidunt, vel mutilant poſt Baptiſmum, vt gloſſ. dicit *in præſenti*, tum quia per Baptiſmum homo efficitur noua creatura, *cap. ferrum, hac eadem diſtinctione*, tum denique, quia irregularitas oritur ſolùm ex illo horrore occiſionis, qui horror tollitur per Baptiſmum, quare ita tenent Couar. *in Clem. ſi furioſus part.* 1. § 2. *num.* 5. Farinac. *in man. cap.* 27. *num.* 219. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 51. *ante n.* 11. *verſ. propter diſpenſationis*, Toletus *in inſtruct. Sacerdot. lib.* 1. *c.* 88. *num.* 2. Suar. *de cenſur. diſput.* 40. *ſect.* 1. *num.* 2. *& diſput.* 44. *ſect.* 3. *num.* 2. Sayr. *in ſimili tractatu lib.* 6. *cap.* 2. *n.* 8. *& cap.* 3. *n.* 27. *& c.* 15 *num.* 10. *& cap.* 16. *num.* 2. *& lib.* 7. *cap.* 1. *n.* 5. Auil. *in eodem tractatu part.* 7. *diſput.* 5. *ſect.* 1 *in princ.* §. *& primò.* Bellet. *dict.* §. 5. *num.* 147. Anton. Ricciul. *d. l.* 2. *c.* 7. *num.* 18. Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 98. *num.* 151. *& fragm. crimin. part.* 2. *lit. I. num.* 416. Vnde quamcumque irregularitatem baptizatus incurreret ob crimen proprium, vel ex infamia ob crimen ſequuta, item omnem ex defectu lenitatis nullo modo incurrit non baptizatus, quamuis idem crimen committat, & infamiam patiatur, & reliqua præſtet vnde irregularitatem ex defectu lenitatis pateretur baptizatus, ita Syluest. *verbo baptiſmus* 6. *quæſt.* 2. Tabien. *ead. verbo* 8. §. 9. Maiol. *de irregul. lib.* 5. *cap.* 51. *num.* 12. Henric. *in ſumm. lib.* 14. *cap.* 18. §. 2. *&* 3. Suar. *d. diſput.* 40. *ſect.* 1. *numer.* 2. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *cap.* 13. *num.* 2. quorum aliqui reſoluunt Baptiſmum non auferre aliquas irregularitates vt bigamiæ, defectus natalium, & quæ in ipſo Baptiſmo contrahuntur, ſiue ex iteratione, ſiue ex ſuſceptione in infirmitate.

SVMMARIVM.

1 *Degradatus Clericus ſemper retinet characterem.*
2 *Degradatus ſi ex aliqua iuſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem, non debet de nouo Sacris inſigniri.*
3 *Degradatum clericum percutiens an incidat* in can. ſi quis ſuadente 17. quæſt. 4. *remiſſiuè.*

Cap. Accedens. X. *Greg.*

CElebris eſt gloſſ. *verbo Presbytero, in præſenti* 1
dum primo loco concluſionem firmat, quòd Clericus degradatus ſemper retinet characterem, ſequuntur Couar. *lib.* 1. *variar. cap.* 10. *num.* 8. *in princip.* Nauar. *comment.* 2. *de Regular. num.* 36. Viuald. *in candel. aureo tit. de ſacramento Euchariſtiæ num.* 58. Decian. *in tractat. crimin. part.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 78. *in fine*, Mar. Alter. *de cenſur. tom.* 2. *diſp.* 1. *cap.* 2. *verſ. ſecundo*, Sayr. *de Sacramentis in genere l.* 2. *cap.* 6. *art.* 5. *verſ. ad quintum.* Cened. *pract. & canon. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 30. *n.* 85. Carol. de Graſſ. *de effectibus cleric. effectu* 1. *num.* 819. *in fine*, vbi *num.* 834. *in fine*, poſt. Mart. *de iuriſd. p.* 4. *caſu* 132. *a num.* 3. ſubdit quòd ſi degradatus ex aliqua 2
iuſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem, non debet de nouo Sacris inſigniri, refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 3. *alleg.* 110. *num.* 6.

Deinde firmat aliam concluſionem, quòd ille, qui 3
percutit ipſum Clericum degradatum, non incidit in canonem, quod explicabis ſecundùm ea, quæ dixi ad *cap. ſi quis ſuadente* 17. *q.* 4. *verſ. ſecundò infertur.*

Cap. Abſit. XXVI.

Ex epiſt. Cleric Rom.

ET *neruos.*) Olim corruptiſſimè legebatur, *& niſi* 1
vos, Sed tamen hunc locum feliciter ſic reſtituit

Margarita Thomæ Morj filia, vt refert Pamel. *in ann. ad epiſt. 31. S. Cypriani n. 15.* vbi allegauit hunc text.

In gloſſ. ſuperſcriptionis, *Cypriano.* ibi, *in chronicis non inuenitur quòd aliquis Papa dictus fuerit Cyprianus, tamen quòd fuit Papa, habes inf. ead. de eo tantùm, ſed fortè hic, & ibi eſt mendoſa littera.* Gloſſa in his verbis quatenus dicit non inueniri in chronicis quòd aliquis Papa dictus ſit Cyprianus, verum aſſerit, ſed immeritò carpit Gratianum, qui fideliter tranſcripſit hunc text. ex *lib. 2. epiſt. 7.* S. Cypriani Epiſcopi Carthaginenſis, quæ ſic habet inſcriptio, *Cypriano Papa Presbyteri & Diaconi Romæ conſiſtentes ſalutem,* obſeruauit Pamel. *in annot. ad Cyprian. tom. 1. epiſt. 31.* Nec nomen *Papa* priſcis temporibus accommodatum fuiſſe conſtat aliis Epiſcopis quàm Romanis, tum ex hac epiſtola, & aliis S. Cypriani, tum ex epiſtolis SS. Ambroſij, Hieronymi, & Auguſtini, nam *Papa* eſt nomen Græcum, quod patrem ſignificat, vt obſeruauit idem Pamel. *in annot. ad epiſt. 3. num. 3.* & plura adducunt Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 25. cap. 2. num. 13.* Renat. Coppin. *de ſacra politia lib. 3. tit. 1. num. 14.*

Cap. Sis qui XXVII. *Cyprian.*

1 HVius text. mentionem facit, laudátque Gratianum Pamel. *in annot. ad lib. 5. Cypriani de lapſis tom. 2. num. 69.*

2 In gloſſ. *Videri, vlt.* ibi, *arg. quòd non ſtatim tenetur quis credere etiam bono viro,* &c. Dicit ad hoc memorabilem Nauar. *in rub. de iudic. num. 52. verſ. ſuboritur,* iuuat doctrina S. Thomæ 2. 2. *quæſt. 70. art. n. ad 2.* dum ait de quolibet præſumendum eſſe bonum, dummodo non vergat in periculum alterius, quia tunc adhibenda eſt cautela vt non de facili vnicuique credatur, & Tiraquel. *de retract. lig. §. 36. gloſſ. 2. n. 9.* per hunc text. ait non eſſe de facili alicui credendum quando agitur de præiudicio tertij, & de pœnis ſemper *cauſa 15. num. 51.* affirmat non eſſe credendum Medico dicenti aliquem ex vulnere obiiſſe, etiamſi ſit bonus vir, ſi agatur de magno alterius præiudicio.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus diſpenſare tenetur ſub peccato, quoties ſubeſt iuſta cauſa.*

2 *Diſpenſare vbi ius non præcipit, ſed Ordinarij conſcientiæ relinquit an expediat, non poteſt ad diſpenſandum cogi iure actionis, ſed officio iudicis.*

3 *Infamia poteſt auferri per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto, ad quod ſua facultas extenditur.*

Cap. Domino ſancto. XXVIII.

Iſidorus.

ANtiquior.] Ergo quando leges inter ſe pugnant debet iudicari ſecundùm antiquiorem, de quo vide Tiraq. *de iure primog. in præfat. num. 105.* Maſcard. *de probat. concl. 1195. num. 4.*

Gratianus in fine huius text. ait quòd ſi vera detur pœnitentia in criminibus, propter quæ irregularitas incurritur, pœnitens priſtinæ dignitatis gradum recipit, & ad nouam poteſt aſcendere. Sed contra illum efficaciter vrget quòd irregularitas cùm ſit pœna exterior, non tollitur ſine diſpenſatione, etiam data interiori pœnitentia, vt per Nau. *in man. cap. 20. num. 73. & 76.* Henriq. *de irregul. cap. 5. §. 1. lit. G.* & in ſpecie illum reprobat Turrec. *in cap. 5 ſup. hac diſt.* ſed poterit defendi dicendo Gratianum minimè dixiſſe irregularitatem tolli per pœnitentiam, ſed quòd poſt pœnitentiam poteſt quis ad ſuum gradum recipi, hoc eſt, per diſpenſationem tunc temporis faciliorem, & id ſignificant verba, *recipere poſſint.*

In gloſſ. *Neceſſe.* ibi, *& ſic patet, quòd Epiſcopus peccat,* &c. Notatur ad hoc quòd tenetur Prælatus diſpen- 1
ſare quoties ſubeſt iuſta cauſa, aliàs peccare, ſequuntur *hic* Turrecrem. *num. 9.* Butr. *in cap. at ſi Clerici §. de adulterijs n. 12. in fine, de iudic.* & *ibi* Card. *num. 2.* & Alex. de Neuo *n. 29.* Rebuff. *in repet. cap. pòpulaſtis, notab. 3. num. 12. de Clerico excommun. min.* probabilem dicit Sanchez *de matrimon. lib. 3. diſp. 10. num. 2. & 21.* reſoluit quòd eo caſu, quòd ius non præcipit, ſed 2
conſcientiæ Ordinarij relinquit an expediat diſpenſare, tunc etiamſi talis adſit cauſa, vt teneatur diſpenſare, non poteſt ad diſpenſandum cogi iure actionis, ſed poteſt cum Superiore agi officium iudicis implorando, vt fiat diſpenſatio.

In gloſſ. *Atque ignominiam.* ibi, *& ſic patet quod poteſt,* &c. Notatur ad hoc quòd infamia poteſt auferri 3
per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto, ad quod ſua facultas extenditur, vt per Henriquez *in ſumma lib. 14. cap. 6. §. 3. in fine,* Vgolin. *de Irregularit. cap. 60. §. 5. num. 3.* Auil. *de cenſur. part. 7. diſp. 4. dub. 6.* Bonacin. *in ſimili tractatu diſput. 7. quæſt. 5. puncto 1. n. 6. verſi tertio,* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. alleg. 43. num. 31.* vbi per totam illam *alleg. 43.* egi latè, an & quando Epiſcopi cum infamibus diſpenſare poſſint.

Cap. Si quis Diaconus. XXIX.

GLoſſ. *verbo, & inimicos, in hoc text.* probat ex 1
inobedientia præſumi inimicitiam, ſequuntur Maſcard. *de probat. concl. 898. n. 43.* Decian. *in tract. crimin. lib. 3. cap. 25. num. 80.* Farinac. *in praxi crimin. p. 1. quæſt. 49. num 78.*

In gloſſ. *Deprehenſi.* ibi, *videtur ergo quòd ſola de-* 2
prehenſio ſufficit, &c. Vtrùm autem & quando ſufficiat quòd quis deprehendatur in ipſo crimine vt abſque alia conuictione condemnari, & puniri valeat, vide *gloſſ.* 1. Butr. *num. 4.* Abb. *num. 19.* Dec. *num. 11.* & alios *in cap. cùm non ab homine, de iudic.* Boſſ. *in pract. tit. de denunciat. num. 10.* Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum, & vxor. §. 21. notab. 3. num. 12. & 17.* Clar. *in pract. §. vlt. q. 8.* ex quorum dictis colligitur quòd vbi delinquens à paucis deprehenditur in crimine, vel in actu proximo, dicitur crimen manifeſtum probabile, quia per illos probari poteſt: ſi verò in crimine, vel in actu proximo deprehendatur à populo, vel multitudine, vel à pluribus rem notoriam efficientibus, nunc ex tali deprehenſione, vel potiùs ab actu percipiendo ſenſu corporeo inſurgit notorium, itaut ex eo poſſit reus condemnari, & puniri, licèt aliter conuictus non ſit.

SVMMARIVM.

1 *Irregulares ſunt, qui ob timorem faciunt actum aliquem externum fidei repugnantem, cùm tamen interiùs fidem retineant.*

2 *Peccatum mortale incurrit, qui diſſimulat ſe ore Catholicum, licèt corde confiteatur eſſe talem, quamuis metu etiam iuſto id faciat.*

3 *Chriſtiano nuſquam licitum eſt Catholicam fidem negare, immo tenetur ad confitendum ſe talem quoties id exigit honor Dei.*

Cap.

Cap. Presbyteros. XXXII.

Ex Concil. Ancyrano.

1 QVi ob timorem faciunt actum aliquem externum fidei repugnantem, cùm tamen interiùs fidem retineant, ſunt irregulares, non ea irregularitate, quam contrahunt hæretici, & apoſtatæ a fide, cùm propriè tales non ſint, ſed aliam propriam illius criminis, ita per hunc text. tenent Maiol. *de irregul. lib. . cap. 33. n. 1.* Suar. *tom. 5. diſp. 43. ſect. 2. num. 1.* Sanctarel. *de hæreſi cap. 25. n. 4.*

2 Ex hoc text. colligitur peccare mortaliter eum, qui diſſimulat ſe ore Catholicum, licèt corde confiteatur eſſe talem, etiamſi metu etiam iuſto id faciat, vt per Nauar. *in cap. humanæ aures q. 3. n. 16.* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 8. cap. 27. in princip.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exi-*
3 *ſtent. lib. 1. cap. 4. n. 10. & 11.* nuſquam enim licitum eſt Chriſtiano Catholicam fidem negare, immo tenetur ad confitendum ſe talem quoties id exigit honor Dei, & confirmatio fidei proximi, & neceſſitas tollendi ſcandalum aliorum, qui crederent eum non eſſe Catholicum, niſi confiteretur ſe talem, iuxta illud Apoſt. ad Rom. cap. 10. *Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem fit confeſſio ad ſalutem.* Vide Bañ. *2. 2. q. 3. art. 2. dub. 1. concl. 2.* vbi Aragon. *concl. 2. dub. 1.* Petr. Ledeſm. *in ſum. tom 2. tract. 1. cap. 4. concl. 4* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. libr. 2. cap. 4. n. 7. cum ſequent.* Soar. *de fide diſput. 14. ſect. 1. & 3.*

Cap. Clerico jaciente. XXXVIII.

Vrbanus. II.

1 COllige ex text. quòd lapidem proiiciens & caſu puerum interficiens non debet irregularis cenſeri, niſi hoc minus diligenter fecerit, vt bene intelligit gloſſ. *in præſenti*, de quo vide Caſtr. *lib 2. de lege pœn. c. 14.* Syluest. *in ſumm. verbo homicidium 2. q. 5.* Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 45. ſect. 5. n. 4. ad fin.* Maiol. *de irregular. lib. 5. cap. 48. §. 3. n. 4. cum ſeqq.* Sayr. *de cenſur. lib. 7. cap. 6. n. 5. & n. 29. & 30.* Farinac. *in praxi crimin. q. 126. n. 17. cum ſeqq.*

Cap. Fidelior. XLIV. *Ambroſ.*

1 CElebris eſt gloſſ. *verbo gratium, in præſenti textu,* dum expreſsè tenet, quòd potiùs eſt eligendus, qui peccauit, & pœnituit, quàm qui ſemper fuit bonus, de quo videas quæ tradunt Abb. *in cap. dudum il 2. n. 24. iuxta fin. de elect. & in cap. at ſi Clerici. §. de adulterijs n. 21. in fine, de iudic.* vbi Decius *num. 174.* Roman. *ſing. 132. incip. Sunt electi,* Felinus *in cap. eam te, n. 12. verſ. limita tertiò, de reſcript. & conſ. 3. n. 4. cum ſequentibus,* Rip. *in cap. eam te, n. 39. de reſcript.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 51. num. 22.* Menoch. *de ſucceſſ. creat. lib. 1. §. 10. n. 600.* Selua *de benefic. part. 3. q. 1. n. 14. & q. 7. n. 8.* Roch. *de iure patron. verbo oneroſum n. 6. verſ. quid autem,* Lambert. *in ſimili tractatu lib. 2. 3. part. 5. quæſt. princip. in 14. artic. in fol. 195.* Paul. Granut. *theor. 23. n. 20. cum ſeqq.* Cordub. *in quæſt. Theol. lib. 1. q. 54. verſ. ſed pro complemento huius materiæ, pag. 446.* Perez *l. 49. tit. 19 lib. 8. Ordin. pag. 308. col. 1.* Segura Daualos *in direct. iudicum Eccleſiaſticorum part. 1. cap. 8. ex n. 7. verſ. poſtremò.*

SVMMARIVM.

1 *Irregularitatem incurrit incidens arborem propè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis homicidium ſequutum fuit, niſi acclamauerit, vt tranſeuntes præcaueant.*
2 *Irregularitas non incurritur ex homicidio ſequuto ex eo quòd quis rei licitæ operam dabat, ſi is omnem adhibuit diligentiam, ne homicidium ſequatur, aliàs ſecus.*
3 *Clericus etiam non ſuam arborem incidens, ſed alienam cum peccato, ſi ex inciſione aliquis occiſus fuerit ipſo acclamante, vt gentes præcauerent, irregularitatem non incurrit.*

Cap. Hi, qui arbores. XLIX.

Nicolaus.

EX hoc text iunctis duobus immediatè ſequenti- 1
bus, vulgò colligitur incidentem arborem propè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis homicidium ſequutum fuit, irregularitatem incurrere, niſi acclamauerit vt tranſeuntes præcaueant, ita Nau. *in man. cap. 27. n. 237. verſ. vigeſimoſecundò,* Maiol. *de irregul. lib. 5. cap. 48. §. 3. n. 10.* Sayr. *de cenſur. lib. 7. cap. 6. n. 27.* Farinac. *fragment. crimin. lit. I. n. 543.*
Ratio eſt, quia irregularitas non incurritur ex homi- 2
cidio ſequuto ex eo, quòd quis rei licitæ operam dabat, ſi is omnem adhibuit diligentiam, nec homicidium ſequatur, aliàs ſecus, *cap. lator, cap. dilectus filius, cap ex litteris, cum multis ibid. de homicidio,* iate Sayr. *dict. lib. 7. cap. 5. n. 8.* Auil. *de cenſur. part. 7. diſp. 6. ſect. 1.* Nicol. Garc. *de benef. part. 7. c. 11. n. 53.*
Er quamuis Syluest. *verbo homicidium 1. §. 8.* Ta- 3
bien. *verbo irregularitas 3. §. 89. verſ. ſed quid ſi incidebat arborem alienam,* Maiol. *dict. §. n. 10.* teneant, quòd ſi Clericus non ſuam arborem incidebat, ſed alienam cum peccato, veluti animo furandi ligna, & ex arbore cæſo caſu aliquis occiſus fuerit, tunc etiam quòd incidens acclamauerit, vt gentes præcauerent, quòd irregularis efficiatur, quia dabat operam rei illicitæ; tamen contrarium verius eſt, qui hac illicita opera non erat de ſe periculoſa ad mortem, & ideò ſic meritò tenuerunt Sor. *de iuſtit. lib. 5. q. 1. art. 9. poſt med.* Nauar. *in man. cap. 27. n. 237. verſ. vigeſimo ſexto,* Sayr. *d. lib. 7. cap. 6. n. 22.* vbi dicit contrariam Syluest. & Maioli ſententiam omni probabilitate carere, refert Farin. *d. lit. I. n. 555.*

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentes ſolemniter ordinari non poſſunt.*
2 *Irregularitatem operatur publica pœnitentia pro crimine tantùm inflicta.*
3 *Pœnitentia ſolemni etiam peracta prohibetur quis ordinari, ſecus poſt publicam pœnitentiam.*
4 *Ordinandus interrogatus tenetur pandere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem Ordinis.*

Cap. Ex pœnitentibus. LV.

Ex Conc. Carth. IV.

PRobat hic text. ſolemniter pœnitentes ordinari 1
non poſſe. conſonat *cap. quicumque, cap. ſi ille, cap. non conſiderat. cap. canones, cap. confirmandum, & cap. illud, hac eadem diſt. cap. fin. 51. diſt. cap. nullus, c. pœnitentes 55. diſt.* tradunt Syluest. *in ſumma verbo Ordo 4. verſ. nec quintò,* Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplin. clericali §. 13.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr. 11. cap. 21. num. 1.* Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſput. 16. de ſuſpenſ. cap. 1. verſ. quartus caſus.* Ego ipſe

de

de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. alleg. 23. n. 6. cum ſeqq.

2 Publicam quoque pœnitentiam operari irregularitatem deſumitur ex *cap illud & ex cap. placuit, hac eadem diſtinctione*, quod locum habet in pœnitentia publica pro crimine tantùm inflicta, prout colligi fortaſſe poteſt ex *eodem cap. placuit*, & apertis verbis notat Archid. *in capite, hac eadem diſt.* & fuit dictum *in vna Gadicen. Canonicatus 20. Iunij 1587. coram Comitulo*, prout refert Campan. *d. cap. 21. num. 2.*

3 Eſt etiam inter ſolemnem, & publicam pœnitentiam diſtinctio quædam, quòd qui ſolemnem fecerint, etiam illa peracta prohibentur ordinari, ſecundùm Maiol. *de irregularit. lib. 3. cap. 2. ſub. 4. verſ. quæ omnia, per cap. ſi quis poſt remiſſionem, iuncta gloſſ. 1. hac eadem diſt.* Si verò publica peracta, non vetantur poſt illam promoueri, idem Maiol. *dict. lib. .. cap. 3. poſt n. 2. verſ. & licet*, & corroboratur diſpoſitione *cap. ſi ille, hac eadem diſt.* quod, vt *ibi* notat Archid. de publica pœnitentia verba facit, vt refert Campan. *dict. cap. 11. n. . in fine.*

4 *Deponatur, quia ſe ordinationis tempore non prodidit.*] Ergo ordinandus interrogatus tenetur pãdere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem Ordinis, vt per Turrecremam *hic art. 1. num. 1.* Maiol. *de irregular. lib. 4. cap. 0. in princip. & num. 4. & lib. 5. cap. 33. n. . in princip.* Henriquez *in ſumma lib. 10. cap. 18. §. 2.* Sanchez *de matrimon lib. 3. diſp. 14 n. 1. verſic ſecundo.*

5 In gloſſ. *Non prodidit.* ibi, *quia licet confeſſus fuerit, tamen non punitur, quia ad hoc non agebatur.* Notatur ad hoc quòd clerico prõmouendo nocet confeſſio ad hoc tantùm, vt non promoueatur, non tamen vt puniatur, cùm ad hoc principaliter non agatur, vt per Felin *in cap 1. n. 11. de except.* Crot. *de teſtib. n. 250.* Abb. *in cap. at ſi clerici, in princ. n. 6. de iudic.* Tiraq. *in tract. res inter alios num. 24.*

Cap. In capite. LXIV. *Auguſt.*

1 IN ſolemni pœnitentia quæ ſit firmanda, tradunt Hieron. Roman. *de Republ. Chriſtian lib. 5. c. 11.* Azor *inſtitut. moral. part. lib. 7. cap. 32. quæſt. 6.* Alciat. *lib. 9. parerg. cap. 22.* athimans pœnitentiam publicam iam hodie expleuiſſe, Sot. *in 4. diſt. 29. q. 2. art. 5. col. 2.* Maiol. *de irregular. lib. 3. cap. 2. & 3.* Viuald. *in candel. aureo, tit. de ſacram. pœnit. n. 10. cum ſeqq.* Henriq *in ſum. lib 2. de Pœnit. ſacram. cap. 10. §. 7.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 11. cap. 21. n. 8.*

2 *Sacco induti.*] Nota quòd in multis videmus certum habitum aſſignari etiam in remiſſionem peccatorum, vt per Paul. Fuſc. *de viſitat. lib. 2. cap. 15. n. 26.* vbi ſubdit primos illos eremitas tunicas certas pro afflictione corporum ſuorum geſtaſſe.

Cap. Confirmandum. LXV.

Ex Concil. Carthag.

1 COllige ex text. ſolemnem pœnitentiam ſolis prophanis concedi, ſacris verò viris prohiberi, vt per S. Thom. *in addit. ad 3. part q. 28. art art. 3. ad 1*, Alciat. *lib. 9. parerg. cap. 22. in princ* Couar. *lib. 2. var. cap. 10. num. 3.* Salzed ad Bernard. *in practic. cap. 23. lit. B.* Soar *tom. 5. de cenſur. diſp. 42. ſect. 2. num. 3.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 7. cap. 10. num. 19.*

2 *Rebaptizati.*] Notatur ad hoc quòd rebaptizati minime admittuntur ad ſacros Ordines, latè Bernard. *in practic. cap. 15. verbo rebaptizati num. 1. & 2.* & *ibi* Salzed. *lit. B.* Cou. *in Clem. ſi furioſus part. 1. in initio n. 8.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 42. ſect. 1. à princip.* vſq; *n. 7.* agit verùm hæc irregularitas incurratur quando quis neceſſitate compulſus rebaptizatur, veluti per vim, aut metum.

Distinctio LI.

Summarium.

1 *Ordinator Epiſcopus dum Curiales, & hoc text. contentos initiatur, pœnam inferendam à iudice tantùm incurrit.*

Cap. Aliquantos. I. *Innoc.*

ALIQVANTOS.] Sic legit Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 16. num. 1* licèt addat textus aliquos habere, *aliquando*; verùm Fr. Barthol. Carranza *in ſum. Concil. ſub Innocent. I. pagin. 110.* dicit legendum, *quantos.*

Forenſi exercitatione verſati ſunt.] Hi ſunt Agentes, Aduocati, Procuratores, Solicitatores, & Promotores fiſcales, item qui iudicant de cauſa, proceſſum faciunt, aut ſummant ad faciliorem iudicis inſtructionem, qui in fauorem fiſci dicit dubia, contrarietatem, nullitatem & ſimilia in cauſa ſanguinis, ſequuta morte, vel mutilatione, quos omnes eſſe irregulares reſoluunt Abb. *in cap ſententiam ſanguinis n. 2. ne clerici vel mon.* Sylueſt. *in ſumm. verbo homicidium 3. q. 2. verſ. primus*, Nauar. *in man. cap. 17. n. 212.* Viladieg. *in tract. de irregul. cap. 6.* Sot. *de iuſtit. lib. 3. q. 1. art. 4.* Viuald. *in candel. aureo tit. de irregul. §. 3. n. 150.* Henriq. *in ſum. lib. 14. de irregul. cap. 12 §. 8. & 10.* Aul. *de cenſur. part. 7. ſect. 2. diſp. 5. dub. 1.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 6. cap. 16. n. 10.* Soar. *eodem tractat. diſput. 47. ſect. 4. num. 1.* vbi dicit hunc text. optimum, *& ſect. 4. num. 6.* vbi verba huius text. bene explicat.

Qui voluptates, &c.] Gloſſ. *in præſenti, verbo voluptates*, explicat, id eſt, ludibria quibus voluptatibus exercitabantur homines, vt facere ſolent hiſtriones, actores comœdiarum, mimi, & ſimiles hominum fæces. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit lib. 30. tract. 2. cap. 25. n. 197.*

Deponatur.) Notatur ad hoc quòd Ordinator Epiſcopus dum Curiales, hoc text. contentos initiatur, pœnam inferendam à iudice tantùm incurrit, licet tales verè ſint irregulares, nec ad Ordines admittendi, vt per Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 45. ſect. 4. num. 1.* 1

Summarium.

1 *Promittens perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi, poterit promiſſione non impleta ingredi religionem, etiamſi medio iuramento ſe obligaſſet.*

2 *Promittens iureiurando perſonam ſuam alicui cauſa ſcribendi, aut quid ſimile faciendi vna cum obligatione ſuſtinia, ratione iniuria, vel damni dati, ſeu debiti facti, non poteſt ingredi religionem non adimpleta promiſſione.*

3 *Obligatus ad aliquid agendum poſt religionis ingreſſum non tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum, licet non ſit cum religione incomparabilis.*

Cap. Præterea III. *Innoc.*

1 MEmorabilis eſt gloſſ. *verbo functionibus, in præſenti*, dum probat quòd ſi quis promiſerit perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi, poterit vtique promiſſione non impleta ingredi religionem, etiamſi medio iuramento ſe obligaſſet, ſequuntur Abb. *in cap. vnic. num.* 8. *de oblig. ad ratioc.* Syluest. *in ſum. verbo Religio* 2. *quæſt.* 4. *in fine, & quæſt.* 5. Angel. *verbo Religioſus n.* 9. *&* 10. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 5. *quæſt.* 4. *& lib.* 12. *cap.* 1. *quæſt.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 19. *num.* 31. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 18. *num.* 378. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 2. *dub.* 14. *à num.* 1. eam potiſſimum afferentes rationem quia in omni promiſſione ſubintelligitur conditio, ſeu exceptio melioris frugis,

2 Limita vt non procedat in eo, qui vltra promiſſionem iureiurando firmam habet aliam iuſtitiæ obligationem, ratione vel iniuriæ, vel damni illati, ſeu debiti facti, vt ſi quis ſtipendium anticipatum pro munere, ad quod exercendum ſe obligauit, recepiſſet: vt per Azor. *d. lib.* 11. *cap.* 5. *quæſt.* 4. Sanch. *d. cap.* 19. *num.* 32. Suar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 7. *num.* 33. Fr. Barthol de Vecchis *d. dub.* 14. *num.* 4. vbi *num.* 8. cum Sanch. *vbi ſuprà num.* 34. ſubdit quòd ſi ingreſſus religionem non impleta promiſſione, & exiit ab ea tempore probationis, tenetur adimplere, quod promiſerat.

3 In ead. gloſſ. ibi, *vel dic quòd in monaſterio exiſtens poteſt exequi tale officium, dum tamen non negligat diuinum obſequium.*] Notatur ad hoc quòd obligatus ad aliquid agendum poſt Religionis ingreſſum tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum, dum tamen non ſit cum religione incompatibilis, ita Nauar. *in commento* 2. *de Regular. num.* 42. Bonacio. *de reſtitut. diſput.* 1. *quæſt. vlt. puncto* 2. §. 1. *num.* 6. Sed contrarium verius eſt, quia ſi præfatæ obligationi ſubintelligitur conditio, niſi ſtatus Religionis eligatur, poſita electione omninò ceſſat obligatio, ſicut in promiſſione eadem conditio expreſſa foret, qua ratione hanc partem tenent Sanchez 1. *cap.* 19. *num.* 39. Fr. Bartholom. de Vecchis *d. dub.* 14. *num.* 6.

Cap. Si quis poſt Baptiſmum. IV.

Ex Concil. Tolet. I.

1 SI quis.] Comprehendere tam laicos, quàm clericos reſoluit Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 47. *ſect.* 5. *num.* 6. contra Maiol. *de irregul. lib.* 2. *cap.* 7. exiſtimantem hunc. text. debere intelligi non de quocumque militante; ſed de duce, vel belli præfecto.

2 *Poſt acceptum Baptiſmum*, &c.] Vide poſita *in collect. ad cap. viduam num.* 4. *diſt.* 50.

3 *Ad necandum fideles.*] Hæc verba in originali deeſſe aduertit Soar. *de cenſur. diſput.* 47. *ſect.* 5. *num.* 6. & probat ex *tom.* 1. *Concil.* & ex collect. Garſiæ de Loayſa In Concil. Tolet. I. *cap.* 8. ſed Carranza ea apponit *in eadem collect. pag. mihi* 101.

4 *Etiamſi grauia.*] Notatur ad hoc quòd in iuſto bello pugnantes, ſi manu propria occidant, & deforment, fiunt irregulares, licet in ipſo alia peccata non committant, vel etiamſi in ipſo bello grauiter non delinquant, quia iuſtum eſt, ita Soar. *d. diſput.* 47. *ſect.* 5. *num.* 6. vbi ait hunc eſſe proprium ſenſum huius text. quamuis Garſia de Loayſa *vbi ſupra* loco verbi *grauia*, legat grauiora.

5 *Diaconi non accipiat dignitatem.*] Immo etiam Subdiaconi & minorum Ordinum, vt ingenioſè interpretatur Soar. *d. ſect. num.* 7.

Distinctio LII.

Summarium.

1 *Suſpenſionem ab executione ſuſceptorum Ordinum incurrit ille, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit.*

2 *Diſpenſatio à ſuſpenſione incurſa ab illo, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit, obtineri poteſt, dummodo cautè ſuppleatur, quod incautè fuit omiſſum.*

3 *Epiſcopus ex legitima cauſa poteſt diſpenſare cum promotis, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter per ſaltum, ſi non miniſtrauerint.*

4 *Diſpenſatione Apoſt. indiget, qui ſaltuatim Ordinibus inſignitus miniſtrauerit.*

5 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto per ſaltum etiã poſtquam miniſtrauerit, ſi delictum occultum ſit.*

Cap. Solicitudo, vnic.

Alexander II.

ALexander II. ſcribens Grimaldo Conſtantinienſi Epiſcopo decidit illum, 1 qui Subdiaconatus Ordine poſtpoſito negligentia potius quàm ſuperbia Diaconus, & Presbyter eſt ordinatus, ab officio ſacerdotali abſtineri debere, donec proximo quatuor temporum ieiunio Subdiaconatus miniſterium ipſe Epiſcopus ſibi ritè imponat, & ſic deinceps ad maiora officia eum redire concedat. Ex qua deciſione primo loco emanat concluſio quòd ille, qui per ſaltum, & & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit, incurrit ſuſpenſionem ab executione ſusceptorum, ſicuti docent Nauar. *in man. cap.* 27. *n.* 242. Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *de excomm. cap.* 35. *propè finem lit.* P. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 17. *n.* 7. *cum ſeqq.* Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſp.* 31. *ſect.* 1. *à num.* 44. Auila *eod. tractat. part.* 7. *diſp.* 9. *dub.* 2. Bonacin. *in ſimili tractat. diſput.* 7. *quæſt.* 3. *puncto* 4. *n.* 5. Mar. Alter. *eod. tract. tom* 2. *diſp.* 10. *cap.* 5. *verſ. verum tota difficultas, & verſ. reſpondeo*, Molfeſ. *in ſumm. Theologia moralis tractat.* 2. *cap.* 18. *num.* 15. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 10. *cap. vnico, n.* 4.

Intellige vt per ſaltum promotus ſit ſuſpenſus tantùm ab ordine ſic malè ſuſcepto, non tamen ab Ordine ritè ſuſcepto, in quo extra periculum irregularitatis poterit miniſtrare, vt per Gregor. Lop. *lib.* 63. *tit.* 5. *part.* 1. Sylueſt. *in ſum. verbo irregularitas q.* 11. Henriq. *lib.* 14. *de irregul. cap.* 6. §. 3. *& in commento lit.* H. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 31. *ſect.* 1. *num.* 42. *ad med.* Auila *in ſimili tract. part.* 7. *diſp.* 9. *ſect.* 1. *dub.* 2. *verſ. ſecunda concluſio, ad fin.* quamuis Maiol. *de irregul. lib.* 4. *cap.* 12. & Nauarr. *d. num.* 242. exiſtiment talem ſuſpenſum eſſe ab Ordine tam ritè, quam malè ſuſcepto.

Quæ quidem ſuſpenſio ab adminiſtratione Ordinis ſic ſuſcepti incurritur ipſo iure, vt per S. Antonin. *part.* 3. *tit.* 16. *cap.* 3. *col.* 3. *ad med.* Sylueſt. *verbo irregularitas quæſt.* 11. Sot. *in* 4. *diſt.* 25. *quæſt.* 1. *art.* 4. Nauarr. *in man. cap.* 27 *num.* 242. *verſ. ſexto*, Sebaſt. Medic. *part.* 2. *tit.* 9. *quæſt.* 35. *verſ. ſeptimo.* Viuald. *in candel. aureo tit. de ſuſpenſ. num.* 48. Maiol. *de irregular. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 1. Philiarch. *de officio Sacerd. lib.* 4. *cap.* 12. *num.* 5. Tolet. *in ſumm. lib.* 1. *cap.* 50. *n.* 17. Valent. *tom.* 4. *diſp.* 7.

diſput.7.q.19.puncto 3.§.5, Henriquez *lib.14.cap.6.§.3.* Zerol. *in praxi Epiſcop.part.1. verbo dimiſſoriæ §. 3. &* 4. Soar. *tom.5. de cenſur.diſput.31.ſect.1. dub.2.concl.* 2. Sayr. *in ſimili tract.lib.7.cap.10.n.39.*

2 Ab hac ſuſpenſione diſpenſatio obtineri poteſt, dummodo cautè ſupplicatur, quod incautè fuit omiſſum, ex D. Thom. *in ſuppl.ad 3.part.quæſt.35. art.5.* & Campan. *d. cap. vnic. num.7.* vbi ampliat, etiamſi prima Tonſura fuiſſet omiſſa, intellige temporibus ad Ordinem deſtinatis, vt per Henriq. *d.lib.14.cap.6.*
3 *§.3.* Sayr. *d.cap.10. num.40.* Quis autem illam concedere valeat, huius loci eſt inueſtigare, & omiſſa iuris communis deciſione hac de re habemus nouam Concilij Trid. diſpoſitionem *ſeſſ. 23. de reform. cap. 14. in fine*, vbi ſic ſtatuitur. *Cùm promotis per ſaltum ſi non miniſtrauerint, Epiſcopus ex legitima cauſa poſſit diſpenſare*, quod intelligit Mari. Alter. *d.cap.5.verſ.hoc in loco*, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter fuerint ita promoti, quia Concilium non diſtinguit de ordinato ſcienter, & ex ſuperbia, vel ignoranter, ſed ſimpliciter loquitur; vnde à contrario ſenſu colligitur prohiberi id facere cum eo, qui miniſtrauit, nulla præhabita diſtinctione ſcientiæ,
4 vel ignorantiæ, cùm hic, qui ſaltuatim Ordinibus inſignitus miniſtrauerit, Apoſtolica indigeat diſpenſatione, ſicut benè reſoluunt Maiol. *de irregul.lib.4.cap.12. num.2.* Salzed. ad Bernard. *in practic.cap.24.lit. D.* Sayr. *de cenſur.lib.4.cap.14.num.26.* Mar. Alter. *d.c.5.verſ.hoc in loco, & in verſ. reſpondeo*, Filliuc. *tract.17.c.5 n. 92.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ.Curia Archiep. Neapol.deciſ.150. num. 5. p.4.* Homobon. de bonis *de examine Eccleſ. p.2.tract.12.c.3.quæſt.15. reſol.5.*

5 Si tamen delictum ſit occultum, poterit Epiſcopus diſpenſare cum promoto per ſaltum etiam poſtquam miniſtrauerit, vigore Concil. Trid. *ſeſſ.14.de reform.c.6.* & tradunt Henriq. *in ſumm.lib.14.c.6.§.5. in fine*, Vgolin. *de cenſur. cap.39.num.3.* Suar. *tom.5.diſp. 42.ſect.3.num.5.* Sayr. *de cenſur. lib.7. cap.10. num.37.* Auil. *in ſimili tract. part.7. diſput.9. ſect. 1. dub.2. verſ. ſequitur ſecundò*, Maiol. *de irregular. lib.4. cap.12.n.2.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 2. verbo irregularitas dub. 3.* Bonacin. *d. punct. 4. num. 5. in fine.* Campan. *dict. cap. vnic. num.6.* Et de hac materia vide quæ latè dixi *de officio, & poteſt. Epiſc. part. 2. alleg.47. per tot.*

Distinctio LIII.

SVMMARIVM.

1. *Obligati ad ratiocinia non ſunt ordinandi niſi poſt redditas rationes.*
2. *Ratiocinijs publicis, ſeu priuatis obnoxij à Religionis ingreſſu excluduntur.*
3. *Religionem ingredi non prohibetur ille, qui ſecundum prudentis viri præſumptionem ſine lite, aut magno grauamine, vel diſtractione poteſt rationes reddere.*
4. *Nouitium tempore probationis habitum ſuæ Religionis induere eſt de ſubſtantia nouitiatus.*
5. *Nouitium induere habitum nouitiorum ab habitu profeſſorum diſtinctum non eſt de ſubſtantia anni probationis.*

Cap. Legem, vnic. *Greg.*

1 DE obligatis ad ratiocinia non ordinandis niſi poſt redditas rationes, dixi latè & multipliciter declaraui *in collect.ad cap.1. de obligat. ad ratiocin. in decretalib. & de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 2. alleg. 10. num.47. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*

An verò huiuſmodi ratiocinijs reddendis obnoxij in 2
religionem admitti queant, magis pertinet ad deciſionem huius text. inueſtigare, ad cuius intellectum aduertendum eſt quòd licet ea antea à Religionis ingreſſu excluderetur ille, qui publicis ratiocinijs reddendis, non autem, qui priuatis erat obnoxius, vt tenent D. Antonin. *3. part. tit.16.cap.2. §.3.* Sylueſt. *in ſumm. verbo Religio 2.quæſt.6.* Armil. *eod.verbo n. 5.* & Tabien. *num. 11.* nihilominus tamen vigore conſtitutionis Sixti V. incip. *Cùm de omnibus, ſub Dat. Kalend. Decembris* 1586. obligari & publicis, & priuatis ratiocinijs reddendis ab ingreſſu Religionis prohibentur, vt colligitur ex verbis eiuſdem conſtit. ibi, *Auctoritate Apoſt. perpetuò ſtatuimus vt huiuſmodi ingenti ære alieno ſupra vires facultatum ſuarum grauati, vel reddendis ratiociniis obnoxij nullatenus recipiantur*, quæ conſtitutio cùm abſolutè, & abſque vlla diſtinctione inter publica, & priuata ratiocinia loquatur, de omnibus generaliter eſt intelligenda, arg. *l. de pretio. ff. de publ. in rem act.* quare ita reſoluunt Fr. Emman. *quæſt. Regul.tom.3.quæſt 10.art.11.* Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat. tom.1. q.17. art. 6.* Salzed. ad Bernard. *in pract.cap.20. in fin.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom.1.lib. 4.cap.19.n.29.* Suar. *tom.3. de Relig.lib.5. cap.7.n.20.* Ego ipſe *in collect. ad d.cap.1.de obligat.ad ratiocin.n.8.*

Limita tamen vt non procedant ſupradicta in eo, 3
qui ſecundùm prudentis viri præſumptionem ſine lite, aut magno grauamine, vel diſtractione poteſt rationes reddere, quia huiuſmodi ratiocinia religionis ingreſſum non impediunt, vt colligitur ex prædictæ conſtit. verbis, ibi, *vel reddendis ratiociniis ita obnoxios, vt ex huiuſmodi cauſa lis, vel moleſtia eis iam illata, vel timendum ſit ne inferatur*: & ideò ita tenent Bernard. Diaz. *in practic. cap.10.* Nald. *verbo Religioſus num.2.* Sanch. & Suar. *citatis locis.*

Debent in ſuo habitu, &c.] Et his verbis, & aliis 4
iuribus adductis *in collect. ad cap. multos 54. diſt.* ſuaderi videtur ſatis eſſe nouitium in habitu ſeculari probari, ſed ex contraria conſuetudine vniuſcuiuſque religionis text. *in præſenti*, cum ſimilibus abolitus eſt, & tam omninò tenendum de ſubſtantia nouitiatus eſſe nouitium tempore probationis habitum ſuæ Religionis induere, quia inter auſteritates, & difficultates, quas experiri debet nouitius, vna eſt delatio habitus ſuæ Religionis, tum quia hoc videtur expreſsè decidi à Concil. Trident. *ſeſſ.25. de Regular. cap.15.* & ideò ita tenent gloſſ. *hic verbo in ſuo*, & Præpoſ. *num.7.* Ioan. Andr. *in cap. ſuper eo, ad fin. & ibi* Butr. *de Regularib.* Angel. *in ſumm. verbo nouitius, n.16.* Tabien. *eod. verbo n.11.* Syluest. *verbo Religio 5. quæſt.5.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.5. quæſt.15. art.9.* Azor. *inſtitut. moral. part.1. lib.13. cap.2. quæſt. 9.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.18. c.26. num. 384.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.1. quæſt.22. art.6.* Sanch. *in præcepta decalogi tom.2. lib.5. cap.4. num.29.* Bartholom. à S. Fau-
ſto *in Theſaur. Religioſorum lib.5.quæſt.177.* aduertit ta- 5
men Suar. *de Relig. tom.3. lib.5. cap.14. num.10.* non eſſe de ſubſtantia anni probationis nouitium induere habitum nouitiorum ab habitu profeſſorum diſtinctum, Fr. Barthol. de Vechis *in praxi ſeruanda in admittendis ad religionis ſtatum nouitiis diſp.11.dub.7.*

Limita tamen ſupradicta, niſi talis eſſet Religio, quæ habitum proprium non haberet, vt non habet Societas Ieſu, vnde nunquam eius Religioſi, ſiue ij, quos vocant Scholaſticos, poſt biennium nouitiatus, ſiue alij profeſſi, vel coadiutores formati poſſunt incidere in excommunicationem, *c.2. ne clerici, vel mon.* ob habitus dimiſſionem, ita Sanch. *in præcepta Decalogi tom.2.lib.6. cap.8. num.70.*

Distinctio. LIV.

1 Gratianus multis Sanctorum Patrum [illegible] ibus hac di-[illegible] oſtendit ſeruos ordinandos non [illegible] a proprijs dominis libertatem legitimam conſequatur, circa quam concluſionem intelligendam, amplianda m, & reſtringendam, vide [illegible] ibi Salzed. *in practic. canon. cap. 19. in noui impreſ*, Albert. Tror. *de vero, & perfecto clerico lib. 2.* [illegible] *4. & 3.* Tot. *in 4. diſt. 25. quaſt. 1. an 3. ver* [illegible] *concluſio*, Lxl. de Zanchis *de priuileg. Eccleſiaſt. priuil.* [illegible]*4.* Maiol. *de irregul. lib.* [illegible] *cap. 35. num. 3. cum ſeqq.* [illegible]lician. *de cenſur. tit. de irregul. cap.* [illegible] *verſ. ſerui*, Paul. Lancelott. *lib. 1. inſtitut. iuris Canon. tit. 25. in* [illegible] *ratione, & in § ſi tamen* Vg[illegible] *de irregul cap.* [illegible] Suar. *de cenſur. tom. 5. diſp. 51.* [illegible]*4* Say[illegible] *eod. tra*[illegible] *lib.* [illegible] *ap. 1*[illegible] Auil. *in ſimili tractat. part.* [illegible] *d* [illegible] *ut.* [illegible] *dub fin.* Valer. Reginal. *in praxi fori* [illegible] *num. 6* [illegible] *um ſeqq.* Campan. *in diuerſ. iuri Canon.* [illegible] *cap. 8.* Bel[illegible] *diſquiſit. clerical p. 1. tit. de di*[illegible]*in*[illegible]*cali* § 14. Et vide quæ dixi *in collect. ad cap.* [illegible] *quen* [illegible] *d* [illegible] *uis non ordinan. in Decret*[illegible].

Cap. Nulli de ſeruili. II.

Ex Concil. Triburien.

1 Niſi *prius a proprijs dominis.*) Notatur ad hoc quod libertas donata ſeruo à domino debet ipſius promotionem & ordinationem antecedere, vt per Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 51. ſect. 3. num. 4.*

2 *Eius conditionis.*) Intellige gloſſ. *verbo acciderit, in præſenti* de ordinato in minoribus, qui domino ſuo ſeruire etiam in actibus temporalibus cogendus eſt, ac ſi nunquam Ordines ſuſcepiſſet, ita Syluest. *verbo ſeruitus quaſt.* [illegible] Nauar. *in man. cap. 27. num. 203. vers.* [illegible] *16.* [illegible] *ib 14 cap. 8.* [illegible]*7.* Sayr. *de cenſur lib. 6. cap. 14. num. 2.* Sic etiam quando ſeruus per dolum, & cal[illegible] tem ſuo domino ignorante ad ſacerdotium promouetur, a [illegible] ſacerdotio deponitur, & domino redditur, vt per Tror. *de vero & perfecto clerico liber. 2. cap. 4. num. 3.* Anton. Gom. *in tract. de ſacram. preſtandis vltimo ſupplicio damnatis q. 5 num. 9.* Sayr. *de cenſur. lib. 6 cap. 14.*

3 In gloſſ. *Cecciderit.* ibi, *ad hoc dico quod iſte in omnib.* [illegible] *priuilegio clericali*, &c. Intellige quoad [illegible] minus, quoad cæteras verò perſonas priuilegijs clericalibus, vide Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 51. ſect. 3. num 13.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon ru*[illegible]*. 11. cap. 8. num. 6.* Excipitur tamen ab aliquibus priuilegi[illegible] *can. ſi quis ſuadente 17. quaſt. 4.* cuius ex[illegible]mm[illegible]cationem incurrere etiam dominum ſi ſeruum per[illegible], tenent Sum. Angelic. *verbo ſeruitus num. 5.* S[illegible] *5. cap. 14. num. 5.* Campan. *d. num. 6. in* [illegible] *c.* ſed melius alij contrarium ſentiunt, vt per Soar. *de cenſur. diſput. 22. ſect. 1. num. 48.* Molin. *de inſtit. tract. 3. diſput. 59. n. 2. cum ſeqq.*

Cap. Quis autem leges. XI.

Gelaſius.

1 Originarios *ſuos.*) Originarij ſunt nati ex adſcriptitijs liberi pariter ac ipſi adſcriptitij ſunt, ſed computantur ſimul cum adſcriptitijs inter bona immobilia & ſunt partes fundi, vt habetur *in l. iubemus nulli 14. C. de ſacroſ. Eccleſ.* iuncta gloſſ. *verbo mancipiu*, vide Conan. *commentar. iuris Ciuilis lib. 2. cap. 10. num. 3.* Menoch. *remed. 3. retin. a num. 116.* Cou. *in cap. quamuis pactum part.* [illegible] *§. 1. n. de pactis,* Valaſc. *de iure emphyt. quaſt. 33. n. 15.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 3. c. 21. quaſt. 4.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 51. ſect. 3. num. 15.* vbi ſubdit huiuſmodi ſeruitutem tam circa originarios, quàm ſcriptitios ſeruos iam in vſu non eſſe.

Diaconos Ordinatos.) Notatur ad hoc quòd ſerui facti Diaconi contradicentibus dominis, & neſcientibus Epiſcopo ordinante, ac præſentantibus ad Ordines, ipſis dominis in ſeruos vt antea reſtituuntur, quod intellige, niſi Vicarium offerant, vt *in cap. ex antiquit ſup. hac diſt.* ita Soar. *d. ſect. 3. ad med.* Tolet. *in ſum. lib. 1. cap.* [illegible]*9 num 4.* Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. quaſt. 17. art. 2. concl. 3.* 2

Cap. Generalis. XII.

Probat hic text. ſeruum, cùm non ſit ſui iuris, nec poſſit de ſe diſponere, in religionem admitti non poſſe, niſi de licentia domini ſui, vt per S. Antonin. *part. 3. tit. 16. cap.* [illegible] *§. 4.* Syluest. *in ſum. verbo Religio 2. quaſt. 3.* Azor. *inſtit. moral part. 1. lib. 12. c. 1. quaſt. 3.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Relig ſtatum nonitys di p. 2. dub. 2. num. 2.* 1

In gloſſ. *Et originarios* 1. ibi, *nec videtur eſſe differentia*, &c. Notatur ad hoc quòd non datur differentia inter ſeruos, & originarios, de quo vide Aldobrandin. *in §. ſeruitus n. 2* [illegible] *I*[illegible]*ſtis de iure perſon.* Valaſc. *de iure emphyt. quaſt. 37. num. 6.*

Cap. Mancipia. XIII. *Greg.*

Gregorius ſcribens Libertino Præfecto Siciliæ *lib. 2. epiſt. 36.* ſeu *cap. 37* relatus *in hoc text.* ait mancipia Chriſtiana à Iudæis comparata ad libertatem perduci, & hoc licèt iuſto bello capiantur, ne ad aliquod malum contra legem Chriſti exerceantur, ita Conar. *in reg. peccatum p. 2. §. 11. num.* [illegible] Salon. *in tract. de domin. quaſt.* [illegible] *art. 1. poſt.* [illegible] *concl.* Sy[illegible] *in cl. tui Regia lib. 9. cap. 6. n. 12.* qui indifferenter loquuntur, ſiue Iudæi ſint Principibus Chriſtianis ſubiecti, ſiue non contra Syluest. *in ſum. verbo furtum quaſt. 6.* Sot. *de iuſtit. lib. 4. q. 2. art. 2. poſt.* [illegible] *concl.* Molin. *de iuſtit. tract. 1. diſp. 33. & diſp.* [illegible]*7. verſ ab hac concl.* qui aiunt Chriſtianos fieri captiuos Iudæorum, & infidelium, ſi capiantur bello iuſto, & capientes non ſint ſubditi imperio Chriſti nomini, quod etiam probabile iudicat Sayr. *d. cap. 6. num. 12. prope fin.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 5. dub. 4. num. 12.* nam regulariter Iudæos ſeruos Chriſtianos habere non poſſe tenent Feller. *in conſtitut. Regni tit.* [illegible] *e Iudæis num. 8.* Surd. *de aliment. tit.* [illegible] *q. 18. num. 6.* A[illegible]on. Ricci[illegible]. *de iure perſonar. extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. cap. 28. num. 1.* vbi *n. 3.* per *cap. ſi quilibet, hac eadem diſt.* extendit vt procedat, ſiue ſeruus fuerit olim Chriſtianus, ſiue fuerit de recenti, aut nunc baptizatus, & *num. 4.* per *cap. vlt. etiam hac eadem diſtinct.* pariter extendit, vt procedat non ſolùm in baptizato, ſed etiam in eo, qui ſolùm voluntatem ſuam declarauerit ſe velle baptizari. Vide quæ dixi ad *cap. 1. de Iudæis, in Decretalib.* 1

Chriſtiana.) Secus ſi huiuſmodi ſerui fuerint deſertores fidei & apoſtatæ, cùm talibus non prodeſt priuilegium huius text. vt per Bannes *2. 2. tom. 1. q. 40. art. 1. dub. 12. & tom 2. tract. de domin. q. 1.* Salon. *tract. de dominio q. 3. art. 1. poſt 4. concl.* Valent. *tom. 3. diſp. 3. quaſt. 16. puncto 3.* Sayr. *d. cap. 6. num. 10. ad fin.* 2

3 Virùm autem Chriſtana mancipia eorum qui in tribunali S. Inquiſitionis de crimine hæreſis, aut apoſtaſiæ à fide damnatur, libera maneant? vide Alphonſ. à Caſtro *de iuſta hæret. punit. c. 7.* Simanch. *de Cathol. inſtit. t. 61. à num. 8.* Penia *in direct. Inquiſ. part. 3. quæſt. 119. commento* 168. latè Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 40. per tot.* vbi tam de iure Ciuili, quam Canonico affirmatiuam partem multis fundamentis tuetur, adde Sanch. *in precepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 24. ex n. 9.* Soar. *de fide diſp. 22. ſect. 5. n. 6.*

Cap. Nulla officia. XIV.

Ex Concil: Tolet. III.

PRobat hic text. Iudæos, ſeu infideles eſſe prorſus cuiuſcumque iuriſdictionis, & poteſtatis incapaces inter Chriſtianos, conſonat *c. conſtituit* 17. *q. 4. c. 1. c. cum nimis, c. pen. de Iuda. l. fin. C. eod. tit.* cum aliis congeſtis per Bart. *in rub. ff. de iuſtit. & iure num. 1.* vbi Iaſ. *num. 2. & 8.* Crot. *in rub. ff. de noui oper. nunciat. num. 9. & ſeq.* Barbat. *conſ. 63. col. 2. lib. 4.* Anch. *conſ. 27. num. 2.* Alex. *conſ. 7 ante num. 2. l. 5.* Brun. *in tract. de ſtantibus maſcul. art. 6. ſub. num. 60. verſ. & quod Iudæi,* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 39. verſ. quintus eſt, ad fin.* latè multis ampliationibus materiam proſequitur Anton. Riccinl. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent. lib. 2. cap. 22. à princ.*

Cap. Fraternitatem. XV.

1 DE materia huius text. dixi *in collect. ad cap. 1. de Iuda. in Decretalib.* & *ibi* citatis addo Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 3[illegible]. verſ. quartus eſt*, qui de hoc text. meminit.

2 In gloſſ. *Dicitur*, Notatur ad hoc quòd vt dicatur iuris, & de iure pr[illegible] non deſideratur iure exprimi ne admittat[illegible] in contrarium, ſed ſatis eſt ita ſua præſumptione [illegible], vt ex ea [illegible] quid ſtatuat, ita ſimiliter [illegible] *in cap. [illegible], in fine, hac ead. diſtinct. & verſ. [illegible] ad fin. in [illegible] poſſidetis. C. de probat.* [illegible] num 12. & Sa[illegible] *num. 16. in initio,* Bald. *in cap. [illegible] ſequentes, in princip. num. 7. verſ. item [illegible] non conteſt.* Abb. *in cap. quanto, n. 2. de præſumpt.* & *ibi* Felin. *n. 3.* Socin. *reg. 314. num. 2. in fine,* Alciat. *de præſumpt. in prælud. 2. p. num. 3.* Couar. *de [illegible] lib. part. 1. cap. 4. §. 1. num.* Maſcard. *de probat. co[illegible] 218. n. 4.* Menoch. *de præſumpt. lib. 1. præſumpt. 3. num. 22.*

Cap. Si ſeruus abſente XIX.

Ex Conc. Aurel. I.

1 S*Ie, Diaconus, aut Presbyter fuerit.*) Si autem ordinati fuerint in minoribus in omni caſu in quo contra domini voluntatem ordinantur, erunt vt ſerui, nec ad eos reſtituendos in duplo tenebuntur Epiſcopus ſcienter ordinans aut ſcienter præſentantes ad ordinationem, vt per Henriq. *in ſum. lib. 14. de irregul. cap. 8. §. 7. & in commento lit. D.* Tolet. *in ſum. lib. 1. cap. 59. num. 4.* Sayr. *de cenſur. lib. 3. c. 14. num. 5.* Auil. *de cenſur. part. 2. diſ. 3. dub. vlt.* quicquid inuoluat Soar. *in ſimili tract. d[illegible]ut. 1. ſect. 3. num. 11. ad med.*

2 *Duplici ſatisfactione compenſet.*) Notatur ad hoc quòd Epiſcopus ordinans in Diaconum, ſeu Presbyterum ſeruum alienum ſciente, tenetur pretium eius domino in duplo reſtituere, ſeruo libero manente. Henriq. & Auil. *citatis locis,* Tolet. *d. cap. 59. num. 1.* Valer. Regin. ld. *in praxi fori pœnit. lib. 30. tract. 7. n. 63.* Soar. *d. ſect. 3 num. 13.* vbi *num. 1[illegible]* ſoluit huiuſmodi duplam recompenſationem ſtatim d[illegible] non e[illegible] expectata ſententia iudicis.

Cap. Si ſeruus ſciente. XX.

1 DE materia huius text. vide quæ dixi ad *cap. ſi quis incognitus 17. quæſt. 2.*

2 *Intra ſpatium vnius anni.*] Computandi [illegible] à ſcientia domini, non ab ordinatione ſerui, vt per gloſſ. *verbo vnius. in præſenti,* S. Ant[illegible] in [illegible] *p. tit. 20. cap. 6.* Sayr. *de cenſur. lib. 6. cap. 54. num. 5.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 11. cap.* [illegible] *num. 12.* Ludou. Miranda *in man. Prelat. tom. 1. q. 17. art. 2. concluſ. 4. in fine,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. 30. tract. 2. num. 63.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 4. num. 4[illegible].*

3 In gloſſ. *Sed non à curiali* Notatur ad hoc quòd Epiſcopalis dignitas a patria poteſtate l[illegible] erat, per iura ab ea citata tradunt Pinel. *in l. 1. num. 41. C. de bonis mater.* Bernard. *reg. 235.* Couar. *in cap. [illegible] nos, num. [illegible] de teſtament.* Garc. Falcon. *reg. 1[illegible].* Cutr. *in memorabil. verbo Epiſcopalis dignitas,* Viui. *tom. [illegible] commun[illegible] in. lib. 8. tit. 29. de patria poteſt. num. 4. pag. mihi [illegible].* Alcan. *de patria poteſt. cap. fin. numer. 49* Menoch. *remed. 15. recup. 321.* Gu[illegible] *in repet. §. ſui num. 10. & 11. [illegible] ſtit. de hæred. qualit.* Valdeſ. *ad Xuar. par. 2 pa[illegible].* Az[illegible] *inſtitut moral. part. 2. lib. 4. cap. [illegible] 2. quæſt.* Molin. *de iu[illegible]is. tractat. 2. diſput. 229. v[illegible] [illegible]xto* R[illegible]bel. *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 1. q. [illegible] num. 6. verſ. octauo* Th[illegible]. Vald. *allegationum iuris tom. [illegible] alleg [illegible] numer [illegible].* Mart. *de iuriſd. p. 4. cent. 1. caſu 27. num. 4.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 2. alleg. 1. num. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Nouitij olim non ſtatim ad habitum Religionis admittebantur, ſed geſtare ſolebant ſeculare veſtem toto probationis tempore.*

2 *Probationis tempus in Religionibus initio naſcentis Eccleſiæ non erat definitum, ſed apud quaſdam longius, apud alias breuius.*

3 *Habitus Regularis à nouitio deferendus eſt hodie de eſſentia, atque ſubſtantia anni probationis.*

4 *Habitum Regularem ſuſcipiens debet attenta diſpoſitione Concilij Trid. per annum in probatione ſtare, alias profeſſio antea facta ſit nulla.*

Cap: Multos. XXIII.

1 OLim nouitij non ſtatim ad habitum Religionis admittebantur, ſed geſtare ſolebant ſecularem veſtem toto probationis tempore, vt conſtat manifeſte in illis verbis ibi, *probabitur prius in laicali habitu conſtitutus, & ex text. in cap legem 53. diſtinct.* ibi, *& iuxta normam regularem in ſuo habitu per triennium probari, & ex cap. 3. 1[illegible]. q. 2. ante triennium monachi habitus non præſtetur,* & multò poſt adhuc apud aliquos Ordines in vſu fuiſſe liquet, ex *cap. conſtitutionem, de Regularib. lib.* [illegible] ibi, *etiam in ſeculari habitu non mutato* [illegible]uæ tamen vſu contrario aboleri cœperunt, quia de ſubſtantia nouitiatus ex conſuetudine cuiuſlibet religionis eſſe vidimus nouitium tempore probationis habitum ſuæ religionis induere, vt admonuimus ad *d. cap. legem* Sic etiam ex ſupradict. iuribus colligitur multis annis ab initio naſcentis Eccleſiæ in

2 Religionibus probationis tempus non fuiſſe definitum, ſed apud quoſdam longius, apud alios breuius, regula enim Pachomij, quam ab Angelo acceptam

ex

ex Palladio,& aliis refert Nicephor. *lib.9.cap.14.* præſcribebat triennium probationis,idem conſtat ex Iuſtiniano *in auth. de Monachis collat. 1. nouel. 5.* idque vſu receptum videtur colligi ex Gregor.I.*lib.7. indict. 1. epiſtol.11.* vt habetur *in d. legem*;eſt etiam vbi idem Gregor. exigat biennium *lib.8. epiſt. 23.* relatus *in cap. monaſteriis 19.quæſt.3.* Redactum poſtea fuiſſe probationis tempus ad annum, conſtat ex Alex. II. *in cap. Gonſaldus 17.q.2.& in cap.ad Apoſtolicam,de Regularib.* Sed neque id perpetuum deinde fuit, & apud omnes Religiones receptum,quia ad profeſſionem multos admiſſos ante expletum annum probatur ex Alex. III. *in appendice Concilij Lateranen. part 27. cap. 5.* vbi dimidius annus,vel integer ad profeſſionem requiritur, & ex *d.cap. ad Apoſtolicam*, vbi etiam ante expletum annum ad profeſſionem admittitur nouitius, dummodò tam ille, quàm Religio, in quorum fauorem introductum eſt tempus probationis, iuri ſuo velint renunciare,ac probationis annum diminuere. Denique lege ſtatutum eſt quoad Mendicantes, Prædicatores,& Minores *in cap. conſtitutionem, de Regul. lib. 6.* vt ante completum annum probationis nullus ad profeſſionem admittatur & extenſum deinde fuit ad alios *in cap.is qui,& in cap. non ſolum,& in cap.beneficium,eod. tit.de Regularib. in 6.*

3 Denique Concilium Trident. *ſeſſ. 25. de Regularib. cap.15.* nouè ſtatuit vt in quacumque Religione tam virorum,quàm mulierum profeſſio non fiat ante decimumſextum annum expletum,nec qui minori tempore quàm per annum poſt ſuſceptum habitum in probatione ſteterit,ad profeſſionem admittatur,profeſſio autem antea facta ſit nulla, nullámque inducat obligationem ad alicuius regulæ, vel obligationis, vel Ordinis obſeruationem, aut ad alios quoſcumque effectus. Vnde iam conſtat habitum Regularem à nouitio deferendum eſſe de eſſentia,atque ſubſtantia anni probationis, vt reſoluunt Doctores per me citati *in collect. ad cap. legem, vnic. 53. diſtinct.* Item eundem habi-
4 tum Regularem ſuſcipientem debere per annum in probatione ſtare, itaut profeſſio antea facta ſit nulla, ſicuti reſoluunt Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. quæſt.2. art.7.& tom.3. quæſt. 13. artic. 1. cum ſeqq.*
1 Azor. *inſtit. moral.part.1. lib. 12. cap. 2. quæſt. 6. cum ſeqq.* Valer.Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.18. num. 185.cum ſeq.* Armendar. *ad recopilat. legum Nauarræ lib.1.tit.18.l.7. de Religion.num.4. cum ſeqq.* Campan. *in diuerſ. Iuris Canon.rub.12.cap.3.à princip.*Fr. Ludou. Miranda *in man.Prælat.tom.1.quæſt.21. art.1. cum ſeqq.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom.2.lib.5. cap 4.num.8. cum ſeqq.* Barthol. à S.Fauſto *in theſauro Religioſor. lib.5.q.160. cum ſeqq.* Bonacin. *de clauſura, & pœnis eam violantibus impoſitis q.2. puncto 11. diffic.1.§.2.* Fr.Barthol.de Vecchis *in praxi ſeruanda in admitten-*
2 *dis ad Religionis ſtatum nouitiis diſput.11. dub. 2.* Ego ipſe *de officio,& poteſt. Epiſcopi part.3. alleg.101.n.16. cum ſeqq.* vbi multis citatis Doctoribus hanc materiam plenè tractaui,& ideò in præſenti repetere non oportet. Quomodo autem annus probationis in Religione complendus ſi fuerit biſſextilis,dixi ad *cap. nullus pœnitentem.55. diſt.*

Distinctio LV.

Svmmarivm.

1 *Dies duo pro vno cedunt in menſe biſſextili in fauorabilibus, ſecus in odioſis.*
2 *Suſpenſus per menſem ſi incipiat menſis Februarij biſſextilis,poteſt celebrare vltima Februarij die.*
3 *Dies biſſextus computatur vbi ſit mentio dierum, & non menſium.*
4 *Annus probationis in Religione quomodo complendus ſi fuerit biſſextilis oſtenditur.*

Cap. Nullus pœnitentem. II.

Ex Concil. Arelat III.

ANno *integro.*] De hac ſuſpenſione per annum à celebratione agunt Syluest. *in ſum. verbo ſuſpenſio n.6.* Cou. *in Clem. ſi furioſus part. 1. initio. num. 10.* Viuald. *in candel. aureo tit. de ſuſpenſ. num. 54. & ſeqq.* Henriq. *in ſumm.lib.13. de excom. cap. 38. §.3. caſu 3.* Sayr. *de cenſur. lib.4.cap.12.num.20.* Soar. *in ſimil. tractat. diſput. 31. ſect. 5. num 6.* vbi videtur ſentire hanc ſuſpenſionem non eſſe ipſo iure ferendam.

Gloſſ. *verbo anno,in præſenti*, notabilis eſt dum primò firmans illos duos dies anni biſſextilis compu- 1
tari pro vno,poſtea innuens ſuſpenſum per annum ſufficere abſtinere CCCLXV. diebus,videtur probare illam diſtinctionem,vt in fauorabilibus in menſe biſſextili duo dies pro vno cedant, ſecus in odioſis,ac proinde ſuſpenſum per menſem ſi incipiat menſis Februarij 2
biſſextilis poſſe celebrare vltima Februarij die,vt pluribus citatis Doctoribus reſoluit Sanch. *de matrimon. lib.1. diſp.24. num.18.* ſubdens hoc eſſe intelligendum quando computantur anni, vel menſes,nam ſi compu- 3
tantur dies, vt ſi dicatur, *ſit ſuſpenſus quadraginta diebus*, tunc enim computabitur dies biſſextus,quia eſt verus dies, & ſic erunt illi duo dies: & deinde ſimiliter intelligit quando ſuſpenſio eſſet abſolutè per menſem, ſecus quando eſſet per menſem Februarij, quia tunc cùm dies accreſcens ratione biſſexti, ſit verè Februarij, non liceret vltima die Februarij celebrare.

Vnde quia in profeſſione Nouitius ſe obligat, & obligatio ſignificat odium, ideò ſi nouitius compleat 4
probationis annum die 24. Februarij anno biſſextili, non dicitur expletus hic annus, niſi ſecunda die, quæ etiam appellatur 24. ideſt 25 die, ac proinde emittere non poteſt profeſſionem niſi eadem die 25. in puncto diei 24. Februarij præcedentis anni in quo ſuſcepit habitum,ita tenent Fr.Emman.*tom.3.quæſt.15. art.4.& 5.*Molin. *de iuſtit.tractat.2. diſp. 173. verſ. atque vt à minori ætate*, Sanch. *d.diſp.24. num.22.verſ.ſimiliter credo* Leſſ. *de iuſtit.lib.2. cap.41.num.59.verſ. hinc ſequitur*, Fr. Ludou.Miranda *in man. Prælat.tom.1. diſput.22.art.3.* Fr.Barthol de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis diſput.11. dub.4.num.5.* Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.1. tit. de comitiis cap.6.num.15.*Ego ipſe *de officio.& poteſt Epiſcopi p.3. alleg.101. poſt num. 22.ſecundum Lugdunen. impreſſ.* vbi refero nouiſſimè Sacram Concilij Congregationem in vna Pataruina de menſe Iunij 1627. cenſuiſſe non valere profeſſionem reſpectu anni biſſextilis cuiuſdam, qui ingreſſus eſt Religionem 27.Martij, & die 26. eiuſdem menſis ſequentis anni currente anno biſſextili emiſit profeſſionem.

Cap. Si quis abſcidit. IV.

Ex Canonib. Apoſt.

IRregularitatem incurri ab eo, qui ſeipſum mutilat, ſeu abſcindit ex indignatione, ea ratione, quia 1
nemo membrorum ſuorum dominus eſt, per hunc text. tradunt Nauarr. *in man. cap.27. num. 219. verſ.*

ſeipſum. Viuald. in candel. aureo tit. de irregul. num. 201. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 48. in princip. num. 5. verſ. nam etſi quis, & cap. 50. num. 1. Suar. de cenſur. tom. 5. diſput. 44. ſect. 2. n. 10. Sayr. in ſimili tract. lib. 7. cap. 1. num. 7. Auila eod. tract. part. 7. diſp. 3. dub. 1. verſ ſed petis, Farin. in praxi crimin. part. 5. quaſt. 128. num. 31. Bellet. diſquiſit. cleric. part. 2. tit. de diſcipl. cleric. §. 7. num. 9. Leſſi. de iuſtit. lib. 2. cap. 9. dub. 14. Molin. eod. tractat de iuſtit. tractat. 3. diſp. 8. num. 2. ad fin. Item eandem irregularitatem incurtere, ac proinde clericos fieri non poſſe eos, qui ſe caſtrauerunt, ſeu permiſerunt ſponte ſe caſtrari, reſoluit idem Belles. d. §. 7. num. 11. Amplia procedere etiamſi hoc fecerint vt caſtè viuant, pro vt dicam ad cap. ſi quis pro ægritudine, inf. hac ead. diſtinct.

2 In gloſſ. Clericus. ibi, ſed quid dicet de Origene, & Refert hæc gloſſa Origenem ſe Eunuchum feciſſe vt liberiùs fœminis intra domos Euangelium prædicaret ſine periculo incontinentiæ, atque hoc minime obſtante Sacerdotem creatum eſſe Cæſareæ, vt narrat Euſeb. in hiſtor. Eccl. lib. 6. cap. 6. Vtrùm autem propter hanc ſui euirationem peccauerit mortaliter, vide Leſſi. de iuſtit. lib. 2. cap. 9. dub. 14. n. 98. in fine, Sayr. in claui Regia lib. 7. cap. 9. num. 2., ad med.

3 In ead. gloſſ. ibi, item Marcus. Refert hæc gloſſa ſanctum Marcum ſibi ex humilitate pollicem præcidiſſe ne fieret ſacerdos, ſed oportet aduertere non eſſe hunc Marcum illum, qui Euangelium ſcripſit, ſed alium quendam Marcum anachoretam, qui niſi id fecerit ex diuina inſpiratione, aut probabili ignorantia excuſetur proculdubio in eo laudandus non eſt. Vide Leſſi. d. lib. 2. cap. 9. dub. 14. n. 99. ad med.

SVMMARIVM.

1 Irregularis eſt ille, qui ſibi ipſi digiti partem volens abſciderit.

2 Digiti partem alteri abſcindens non incurrit irregularitatem.

3 Irregularitas an contrahatur ex mutilatione digitorum, quibus à Sacerdote Euchariſtia contrectatur, oſtenditur, & num. 8.

4 Irregularitas an incurratur ab eo, qui aliquem percutit, & vulnerat ſine mutilatione, & abſciſſione membri, ſi percuſſus ita deformis remaneat, vt quia irregularis ad Ordines promoueri nequeat, oſtenditur, & num. 5.

Cap. Qui partem. VI. *Innoc.*

1 IRregularem eſſe illum, qui ſibi ipſi digiti partem volens abſciderit, per hunc text. tenent Suar. de cenſur. tom. 5. diſp. 44. ſect. 2. num. 10. Auil. eod. tract. p. 7. diſput. 3. ſub. dub. 1. vbi intelligit, quamuis talis abſciſſio notabilem deformitatem non inducat, nec celebrationem impediat.

2 Intellige tamen id procedere in præſcindente ſibi ex indignatione partem digiti, non autem in abſcindente alteri, quia iſte talis non eſt irregularis, cùm irregularitas non incurratur ex mutilatione, ſeu abſciſſione membri, quod licèt ad corporis ornatum, & decorem, integritatem, & perfectionem ſpectet, non habet tamen propriam, & per ſe diſtinctam operationem ab aliis, ſed coniunctam, & acceſſoriam cum aliqua participatione, prout eſt digitus pedis, vel manus, & ideò ſic reſoluunt. Nauar. in man. cap. 27. num. 206. verſ. ſecundò dico, Couar. in Clem. ſi furioſus part. 3. in initio num. 8. Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 59. num. 2. Iacob. de Graff. in aureis deciſ. part. 1. lib. 2. cap. 62. num. 4. Sayr. de cenſur. lib. 6. cap. 15. à num. 13. Auil eodem tract. part. 7. diſp. 5. ſect. 1. dub. 1.

Vtrùm autem ex mutilatione digitorum, quibus à Sacerdote Euchariſtia contractatur, prout eſt pollex, 3
aut index, vel medius, contrahatur irregularitas, quæſtio eſt dubia: in qua vna eſt opinio affirmatiua, quam ſequuti ſunt Syluest. verbo homicidium 3. quaſt. 3. verſ. quartum, Maiol. de irregul. lib. 5. cap. 50. num. 2. Card. 4
Toler. in inſtruct. Sacerd. lib. 1. cap. 27. notab. 3. Ratio eſt, quia irregularitas incurritur etiam ab eo, qui aliquem percutit, & vulnerat ſine mutilatione, & abſciſſione membri, dummodò percuſſus, & vulneratus ex vulnere, & percuſſione ita deformis remaneat, vt quia irregularis ad Ordines promoueri nequeat, percutiendo enim facere alterum inhabilem perinde eſt ac ſi membrum illi abſcinderet, ſicut reſoluunt Bonif. de Vitalin. in Clem. 1. de homicid. col. 6. Maiol. d. cap. 50. num. 4. & 9. in fine, & lib. 1. cap. 2. num. 10. verſ. decimanona, Viual. in candelab. aureo tit. de irregul. n. 35. nec diſſentire videtur Auila d. p. 7. rub. de irregul. ex defectu corporis diſput. 3. dub. 1. verſ. ex dictis ſequitur.

Altera fuit opinio præcedenti contraria, quòd ſcilicet nec ex abſciſſione prædictorum digitorum irregularitas contrahatur, quam tenet Sayr. de cenſur. lib. 6. c. 15. n. 16. motus ex ratione etiam præcedenti contraria videlicet quòd non ſit irregularis percutiens, ſeu vulnerans aliquem, niſi membrum mutilet, aut abſcindat, etiam quòd ex illa percuſſione, ſeu vulnere percuſſus, ſeu vulneratus remaneat deformis, & ceteris inhabilis ad Ordines, vt ex Nauar. dict. cap. 27. num. 107. firmat eodem cap. 15. num. 7. verſ. alij tamen, & num. 16. verſ. nec hoc mirum eſſe debet, & tranſire videtur Soar. de cenſur. diſput. 44. ſect. 2. poſt num. 10. & 12. quare vtraque opinio probabilis eſt, ſed prima probabilior. 5

SVMMARIVM.

1 Clericus fieri poteſt, qui non ſponte, ſed caſu fuerit ſectus, vel caſtratus, & ſi iam ſit in ſuſceptis Ordinibus, miniſtrare poterit.

2 Caſtratus ob ægritudinem de conſilio medicorum ſine vlla diſpenſatione ad Ordines ſacros ab Epiſcopo ſuo promoueri poteſt.

3 Caſtratus ſua culpa, ob morbum ſcilicet Gallicum, non poteſt fieri clericus.

4 Clericus fieri non poteſt ille, cui fuerint abſciſſa virilia adultero a marito vlciſcente iniuriam, quia ipſum inuenit cum ſua vxore coire.

5 Medicus incurrit irregularitatem, ſi eius imperitia, aut negligentia ſequatur homicidium, aut mutilatio.

6 Medicus ab irregularitate erit immunis ſi in nulla fuerit culpa ſubſequuta mortis, omnémque ne ægrotus moriatur diligentiam adhibuerit.

Cap. Si quis à medicis. VII.

Ex Niceno Concil.

PRobat hic text. quòd vbi quis non ſponte, ſed caſu fuerit ſectus, vel caſtratus, nempe propter infir- 1
mitatem, aut languorem, aut in cunabulis, ſeu à barbaris, aut per inſidias hominum, ſiue dominorum, poteſt fieri clericus, & ſi iam ſit in ſuſceptis Ordinibus, miniſtrare poterit, conſonant cap. Eunuchus, cap. ſi quis pro ægritudine, cap. ſi quis in infirmitate, cap. lator, cap. præterea, hac eadem diſt. tradunt Henriq. in ſumm. lib. 14.

*lib.*14.*cap.*8.§.1.Nicol.Grac. *de benefic. part.*7.*cap.* 1 *à n.*7.Sayr.*In claui Regia lib.*7.*cap.*9.*n.*34.*& ſeqq.*Bellet. *diſquiſit. clericał. part.* 1.*tit. de diſciplin. cleric.* §. 7. *n.* 16. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.*11.*cap.* 17.*ſub num.* 124 Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2.*alleg.*42 *n.* 14. Et in hoc caſu non eſt opus ei,cui virilia abſciſſa ſunt,ſecum in puluerem redacta,aut ſicca, portare, gloſſ. 1. *in dicto cap. eunuchus*, Abb. *in cap. ex parte num.* 6. *de corpore vitiat.* Bellet. *dict.* §. 7 *num.* 17. plures citati ad Cened. *ad Decretales collect.* 69. *n.* 2. quibus addo Viuald. *in candel. aureo tit. de irregular. num.* 172. Tolet. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 63. *n.* 4 *ad fin.* Vgolin. *de irregul. cap.*49.*n.*5.

2 Quod adeò verum eſt vt hic ſi ob ægritudinem de conſilio medicorum caſtratus ſine vlla diſpenſatione ad Ordines ſacros ab Epiſcopo ſuo promoueri poſſit, ſecundùm Nauar. *conſ.* 2. *ſub tit. de corpore vitiatis. in nouis*, Sayr. *ſub eodem titulo deciſ.* 3. quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2.*alleg.*42. *n.*16.*in fin.*

3 Limita tamen, niſi id ſua culpa acciderit, veluti ſi cognouit carnaliter mulierem habétem morbum Gallicum,& ex huiuſmodi contagio amiſit membrum genitale, attento quòd ex hoc id ſolet ſuccedere, niſi ignoranter eam cognouiſſet, quàm ſanam putabat, vt per Fr. Emmanuel *in ſua ſumma tom.* 1. *cap.* 158. *n.* 7.

4 Idem ſi fuerint abſciſſa virilia adultero à marito vleiſcente iniuriam. quia ipſum inuenit cum ſua vxore coire, ſicut tradunt Villadieg. *de irregul. tit. de corpore vitiatis. col.* 2. Vgolin. *eodem tract. cap.* 51. *num.* 3. Couar. *in Clement. ſi furioſus part.* 1. *in initio num* 6. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 51. *ſect.* 2. *n.* 8. Sayr. *eodem tract. lib.* 7. *cap.* 7. *n.* 12. & 13. Molin. *de iuſtit. tract.*3. *diſp.*70. *n.* 18. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.*11. *cap.*17.*n.* 11.

5 In gloſſ. *A medicis*, ibi, *Tamen imperitia eius culpa annumeratur.* Notatur ad hoc quòd irregularitatem incurrit medicus ſi eius imperitia, aut negligentia ſequatur homicidium,aut mutilatio,vt per Maiol.*de irregul. lib.* 2. *cap.* 12. *tit. de medicorum irregul. num.* 1. Soar. *de cenſur. tom.* 5. *diſput.* 47. *ſect.* 7. *n.* 1. *& ſeq.* Sayr. *in ſimili tract.lib.*7.*c.*4. *n.*5. *verſ. medicus etiam*, vbi *num.* 6. agit in ſpecie de medico dante infirmo

6 medicinas non proprias. Sic è contrario medicus ab irregularitate erit immunis ſi in nulla fuerit culpa ſubſequutæ mortis, omnémque ne ægrotus moriatur diligentiam adhibuerit, ita Maiol. *vbi ſuprà num.* 6. Couar. *in Clem. ſi furioſus part.* 2. §. 9. *n.* 2. Auil. *de cenſur. part.*7. *diſp.* 6. *ſect.* 1. *dub.* 10. *concl.* 1. Sayr. *dicto lib.* 7. *cap.* 6. *n.* 8. vbi propterea dicit tria præcipua eſſe neceſſaria ad hoc vt medicus non teneatur de morte infirmi,primum vt ſit peritus in illa arte,& profeſſione, ſecundum vt adhibeat omnem diligentiam iuxta artis præcepta, tertium vt admoneat infirmum, vt præcaueat ab ijs, quæ ſibi nocumento futura ſunt.

Cap. Eunuchus. VIII.

Ex Canon. Apoſt. 21.

1 V*El ſi in perſecutione*, &c.] Quid ſi quis euirationem iuſſam à tyranno, vel quamcumque aliam mutilationem, quæ non ſit partis neceſſariæ ad Ordines, aut notabilem deformitatem inducat, ſibi ipſi inferat ad conſeruandam vitam, & fugiendum maius malum, an incurrat irregularitatem,peccatúmque committat, ſolet à Doctoribus in dubium reuocari? affirmatiuè reſpondent Sot. *de iuſtit. lib.* 5. *quæſt.* 2. *art.*1 *concl.*3. Salon. & Arag.2. 2. *quæſt.*65. *art.*1. Sayr. *in claui Regia lib.* 7. *cap.* 9. *n.* 37. *ad fin.* Verùm contrariam opinionem tenent Petr. Nauar. *de reſtit.lib.*2. *c.* 3. *n.*98. & 99. Sà *in aphoriſm. verbo homicidium, in fine*, Tolet. *in ſuma. lib.* 5.*cap.* 9. *n.*4. latè Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 4. *n.* 101. ſubdens etiam ex propria voluntate,abſque tamen iuſſione tyranni ſine peccato fieri poſſe quando prudenter crederetur illum hoc facto ad miſericordiam commouendum.

In gloſſ. *Si in perſecutione*, ibi, *non eſt ergo neceſſe*,&c. Notatur ad hoc quòd non eſt opus ei, cui virilia per inſidias hominum,vel in perſecutione amputata ſunt,vel Eunuchus natus eſt,illa ſecum in puluerem redacta,aut ſicca portare ſi fiat clericus, vt dicunt vulgares, referunt, & ſequuntur Abb. *in cap. ex parte num.* 6. *de corpore vitiatis*, Villadieg. *de irregularitate cap.*11. *n.* 3.*pag.* 159. Felician. *de cenſur. tit. de irregular cap.* 6. *pag.* 423. Alber. Troc. *de vero, & perfecto clerico lib.* 2.*cap.* 16. *n.* 8. Nauar. *in man. cap.* 27. *n.* 200. Rebuff. *in praxi benefic. tit. de diſpenſat. cum corpore vitiatis n.* 15. Petr. Plac. *de delict. cap.* 25.*n.* 5. Viuald. *in candel. aureo tit. de irregul. ex corpore vitiatis. n.* 181. Bellet. *diſquiſitionum clericalium p.* 1.*tit. de diſcipl. clericali* §.7. *n.*17. Auil. *de cenſur.p.*7.*diſp.*3. *dub.*1.*verſ.ſequitur tertiò.* 2

Cap. Si quis pro ægritudine. IX.

Ex Martino.

PRobat hic text. quòd ij, qui ſe caſtrauerunt, ſeu permiſerunt ſpontè ſe caſtrari, vt caſtè viuerent, non poſſunt eſſe clerici,ſicuti per hunc textum,& alia ſimilia iura reſoluunt Nicol. Garc. *de benefic.p.*7.*cap.* 12. *à n.*7. Bellet. *diſquiſitionum clericalium. p.* 1. *tit. de diſciplina clericali* §. 7. *n.* 12. Molfeſ. *in ſumma Theologiæ moralis tractat.* 2. *cap.* 16. *n.* 16. Raguc. *de Miſſa in Eccleſia q.*12.*n.*2.Ego ipſe *de officio,& poteſtate Epiſcopi part.*1.*allegat.*42.*n.*13. 1

Non enim per abſciſſionem corporis à Deo plaſmati exiſtimare debent poſſe à ſe carnales concupiſcẽtias amputare,ſed per diſciplinã Religionis,vel abſtinentiæ,vnde illud *Matth.* 19. quatenus Dominus noſter dicit eſſe Eunuchos, qui ſe caſtrauerunt propter regnum Dei, eſt intelligendum de Eunuchis ſpiritualiter,ideſt,de iis,qui ſe abſtinent perpetuò à concubitu fœminarum, prout interpretantur D. Auguſt. & alij, quos congerunt Couar. *in Clem. ſi furioſus part.* 1. *in initio num.* 6. *verſ. quintò*, Bellet. *d.* §. 7. *n.* 13. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 11. *cap.* 17. *n.*12. vbi etiam ſecundùm Chryſoſt.quem refert Sot. *de iuſtit. lib.*5. *quæſt.* 2.*art.* 1. *in fine*, dicit intelligi poſſe de illis, qui non per membrorum abſciſſionem, ſed per malarum cogitationum interemptionem ſe caſtrauerunt. Vnde eum repugnare neſcii,qui non ad ieiunia, flagellationes,humi cubationes, frequentiam Confeſſionis, & auguſtiſſimæ Euchariſtiæ, ſed ad amputanda virilia confugit,cùm certum ſit Eunuchos libidine magis incendi, vt bene probant Petr. Greg. *ſyntagm. iuris p.* 2. *lib.* , *cap.*2. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.*7.*num.*12. 2

Cap. Si quis in infirmitate. X.

Ex Concil. Illerden.

M*Edicorum inciſione claudus.*] An & quando claudus poſſit primò promoueri, aut ad cæteros Ordines aſcendere, vel in ſuſceptis miniſtrare, vide Maiol *de irregul.lib.*1.*cap.* 18. *n.* 2. Tolet. *in ſum. l.* 1. *cap.*62. *n.* 1. Henriq. *lib.* 14. *c.* 8. §. 1. Nauar. *in man.* 1

cap. 27.*n.* 102. Suar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 51.*ſect.* 2. *n.* 11. & 13. Sayr. *in ſimili tract. lib.*6. *cap.*8. *num.* 22. Auil. *eo. tract. part.* 7. *diſp.* 8. *dub.* 1. *verſ. ſed circa*, ex quorum dictis colligunt eum qui ita ſit claudus vt cruribus, vel pedibus careat, eſſe irregularem tam ne primò promoueatur, quàm ne poſt promotionem ad altos, vel ad Altare aſcendat; addunt verò exigente iuſta cauſa diſpenſari poſſe cum claudo, qui poteſt ſtare ad Altare ſi habeat claudicationem ante Ordines, & & nec baculo, nec pede ligneo indigeat, niſi magna fuerit deformitas, ſi claudicatio extra culpam claudicantis contigit.

2 Nota quòd ligneo pede incedens ad Ordines promoueri non poteſt, ſecundùm Flamin. Pariſ. *de reſignat. lib.* 5. *quæſt.* 6. *n.* 46. Molin. *de iuſtit. tract.* 3. *diſp.* 70. *n* 9. Sayr. *d. lib.* 6. *cap.* 2. *n.* 22. Boacin. *de cenſur. diſp.* 7. *quæſt.* 2. *puncto* 2. *num.* 15. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 11.*cap.* 17. *n.* 127. Beller. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. cleric.* §. 7. *num.*23. quos refero *de officio, & poteſt. Epiſc. part.* 2. *allegat.* 61.*n.*40. & aduerſum Maiol. *d. cap.* 18. *n.* 3. ac Auila *d. diſp.* 3. *dub.* 2. *verſ. vnde ſit prima concl.* quòd poteſt Epiſcopus diſpenſare cum Religioſo, vt celebret cum pede ligneo, & quòd poterit etiam ſuperior diſpenſare cum Religioſo Sacerdote facto claudo poſt ſacerdotium, itaut celebrare poſſit cum pede ligneo. De bis, qui habent pedes diſtortos, vel pedum digitos amiſſos, vide Trot. *de vera, & perfecta cleric. lib.* 2. *c.* 16. *num.* 9. Rebuff. *in praxi benef. p.* 3. *tit. de diſpenſat. cum corpore vit. n.* 6. Molin. *num.* 3. Sayr. *num.* 23. Auil. *diſput.* 3. *dub.* 1. *verſ. ſequitur tertiò, citatis locis.*

Cap. Si Euangelica. XIII. & vlt.

Gelaſius.

1 Gelaſius relatus in præſenti ſcribit Ruffino Epiſcopo non eſſe præſtanda iura ſacerdotij, cui oculus erutus eſt, & ideò iſtum talem non poſſe fieri clericum etiam primæ Tonſuræ, tradunt Seraphin. *deciſ.* 625.*n.* 1. *cum duobus ſeqq.* Nauar. *in man. cap.*27. *num.* 199. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 11.*cap.*17. *n.* 70. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2.
2 *alleg.*42.*num.*29.

In gloſſ. *Inuitus.* ibi. *arg. eſt ad quæſt. quòd ſi ſponſa eſt oppreſſa à ſponſo, non poſſet intrare Religionem*, &c. De hoc vide Greg. Lop. *l.*4.*gloſſ. fin. tit.* 1.*p.*4. Syluest. *verbo diuortium quæſt.* 5.*num.*8. Perez *l.*1.*verſ. circa præmiſſa tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.*12. Couar. *de ſponſalib. d. p.*2.*c.*7.§.4. *num.*10. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. cap.* 8. §. D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matrimon. par.* 2. *num.*106. Valaſc. *conſ.*19.*num.*5.*tom.*1. Sanch. *de matr. lib.*2.*diſput.*37.*num.*5.*cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Presbyterorum filij ad ſacra Officia non ſunt admittendi.*

2 *Filij legitimi Presbyterorum an poſſint ſuccedere patri in beneficio, quod ipſe poſſedit nulla perſona mediante, remiſſiue.*

3 *Monaſterij ingreſſus tollit irregularitatem conſurgentem ex defectu natalium quoad Ordines tantum.*

4 *Epiſcopus cum illegitimis an & quando ad Ordines, & beneficia diſpenſare poſſit, remiſſiuè.*

Distinctio LVI.

Gratianvs in hac Diſtinctione agit de Presbyterorum filiis ad ſacra Officia non admittendis, de qua materia, & latè de illegitimorum inhabilitate, ſeu irregularitate ad Ordines, & beneficia tractaui plures Doctores *ad rub. de filijs presbyter. in Decretal. & in collect. ad textus illius tit.* reperies multa, quæ hîc deſiderari poterant. 1

In gloſſ. *Presbyterorum.* ibi, *de legitimis filijs non eſt dubium quin licitè promoueantur*, &c. Et an iſti tales poſſint ſuccedere patri in beneficio quod ipſe poſſedit nulla perſona mediante? vide per me reſoluta *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 3. *alleg.* 65. *num.* 16. *& in collectan. ad cap. ad extirpandas* 11. *de filijs Presbyt. n.*1. 2

In ead. gloſſ ibi, *quia ingreſſus monaſterij tollit irregularitatem.* De hoc latè dixi *in collect. ad cap.* 1. *de filijs Presbyt. in Decretal.* Intellige de ſola irregularitate conſurgente ex defectu natalium quoad Ordines ſuſcipiendos tantùm non ſic de aliis irregularitatibus, vt per Couar. *in Clem. ſi furioſus part.* 1. §. 2. *num.* 6. Nauar. *in commenta* 2. *de Regular. num.* 60. Henriquez *in ſum. lib.*14. *de irregular. cap.*7. *cum.*2. Azor. *inſtitut. moral. part.*1. *lib.* 12. *c.*5. *quæſ.* 12. *& part.*2. *lib.*6. *c.*4. *quæſ.*10. Auil. *de cenſur. part.*7.*diſp.*10.*dub.* 3. Suar. *eodem tract. diſp.* 41. *ſect.* 1. *n.* 3. Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 80. *num.* 4. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.*41.*dub.*8.*num.*73. 3

In ead. gloſſ. ibi, *Et dico Epiſcopum poſſe diſpenſare circa tales*, &c. An & quando Epiſcopus cum illegitimis ad Ordines, & beneficia poſſit diſpenſare, dixi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *allegat.* 45. *per totam, & in collectan. ad cap.* 1. *de filijs Presbyter. lib.*6. 4

Cap. Presbyterorum. I. *Vrban.*

Ex hoc text. colligitur illegitimum per ingreſſum in Religionem (cum effectu ſcilicet) aptum fieri ad Ordines, de quo latè dixi *in collect. ad cap.*1.*de filijs Presbyter. in Decretalib.* & *ibi* citatis addo Fratrem Bartholom. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitijs diſp.* 5.*dub.* 6. 1

In gloſſ. *Filios.* ibi, *Sed nunquid hoc ad nepotes extenditur*, &c. Vide quæ dixi *in collect. ad cap. ad extirpandas.* 11.*n.* 4. *de filijs Presbyt. in Decretalib.* 2

Cap. Oſius, II. *Damaſus.*

Nomina plurimorum Pontificum Cardinalium, Epiſcoporum, & clariſſimorum virorum, qui fuerunt ſpurij, referunt Tiraquel. *de nobilit. c.* 15. *n.* 31. *cum ſeq.* Ioan. Rojas *de ſucceſſion. cap.* 15. *ex num.* 31. Card. Paleoth. *de nothis, & ſpur c.* 66. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.* 8. §. 3. *n.* 8. *cum ſeqq.* vbi ait illegitimos aliquando ſolere acutioris eſſe ingenij, & perſpicaciores legitimis, & exemplificat in Salomone, Romulo, Alxandro Magno, Hercule, Iephthe, Iabel, Tubalchain, Batolo, & Iaſone, refert Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitijs diſp.* 5 *dub.*4.*n.*7. 1

Cap. Vndecumque. III. *Auguſt.*

Eleganter Auguſtinus *lib. de bono coniug. cap.*16. relatus in hoc text. nobis oſtendit non genus hominum, ſed perſonas eſſe perpendendas, cunctis enim vnam atque eandem nobilitatem donauit Deus cùm 1

dignatus

dignatus eſt omnium patet vocari, vt ait Chryſoſtom. *homil.20.in Matth.* qui etiam ſuper illud Matth.4. *Patrem habemus Abraham, Quid,* inquit, *Timotheo nocuiſſe creditur quòd fuit ex patre gentili, aut quid nocuit Abrahæ, quod patrem habuit Tharam incœrum Deorum cultorem? nònne ſeparatus à genere ſuo poſitus eſt in caput filiam, vt non iam diceretur filius peccatorum, ſed pater Sanctorum, nec potnernnt eius gloriam ſordidare paterni errores. Non ergo,* concludit Auguſtin *ſuper Matth. contemni debet filius probus ex infirmo patre natus. nam ſplendidum lumen de fumo, lilium candens de ſentibus, rubens roſa de ſpinis exoritur.* Vide alia plura, quæ in huius rei argumentum cumulari *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.1.tit.2 gloſ.17 num.12.cum ſeqq.*

2 In gloſſ. *Sic mali filij.* ibi, *Sed verum eſt quòd non nocet delictum patris,* &c. Notatur ad hoc quòd eccleſiaſticis pœnis vnus pro alio puniri non poteſt, vt per Menoch. *conſ.99. num.* 8. De validitate autem legum, vel ſtatutorum imponentium pœnas temporales filiis ob parentum delicta, vide Doctores, quos citaui *in collect. ad Extrauag. vnic. num.* 2. *&* 3. *de pœnis Ioan. XXII.*

SVMMARIVM.

1 *Filij eorum, qui committunt crimen læſæ maieſtatis humanæ contra Principes ſeculares non priuantur beneficijs obtentis ante parentum delictum.*

2 *Filij committentium crimen læſæ maieſtatis humanæ in Principes temporales redduntur inhabiles ad beneficia in poſterum conſequenda, ſi tempore delicti paterni nondum erant clerici.*

3 *Pœna patris committentis crimen læſæ maieſtatis humanæ non imponuntur filio clerico.*

4 *Delictum quotieſcumq; eſt graue poteſt quis beneficio priuari ſi exprimatur à iure.*

5 *Condemnatio nulla quamuis ſit ad perpetuos carceres, non ſe extendit ad priuationem beneficij niſi exprimatur.*

CAP Satis peruerſum. VII. *Greg.*

1 A*B officio, quo fungitur,* &c.] Intellige de officio, ſiue Ordine obtento poſt delictum patris, nam ſi ante delicti paterni ſententiam ordinatus ſit, non incurret filius propter illud ſuſpenſionem & priuationem talis Ordinis, vt per Maiol. *de irregular. lib. 5. cap. 46. n. 6.* Soar. *de cenſur. diſp. 43. ſect. 3. n. 2. in fine,* Sanch. *in præcepta Decalogi tom.1 lib.2. cap. 28. num.* 10. ſicut nec incurret priuationem beneficiorum obtentorum ante declarationem criminis paterni, quod in filiis etiam punitur, nam ſuperueniens crimen non facit inhabilem ad beneficium iam obtentum, vt per Simanch. *de Cathol. inſtitut. tit. 29. num. 2. & in enchirid tit. 69. n. 9.* Clar. *§ hæreſis num.* 16. Otalor, *de nobil. part. 4 princ. cap. 9. num. 9.* Couar. *lib. 2. variar. cap. 8. num.* 1. Perez *l. 1. tit. 7. lib. 8. Ordin.* Penia *in direct. Inquiſit part. 3. comm. 163. verſ. ego verò,* Hoied. *de incomp. benef p. 1. cap. pen. num.* 100. Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 4*[illegible]*. num. 6. limit. 7.* Menoch. *conſ. 805. num. 33. & conſ.* 808. *num. 36.* Azeued. *l. 1. num. 206. tit. 3. lib. 8. noua recop.* Petr. de Ledeſma *in ſum. part. 2. tract. 1. cap. 6. poſt. 17. concl. diffic. 2.* Param. *de origine S. Inquiſ. l. 3. quæſt. 9. num. 203. cum ſeqq.* Soar. *de cenſur. diſput. 43. ſect. 3. num. 2. in fin.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. c. 28. n. 28.* quicquid dicat Nicol. Garc. *de benefic. part. 11. cap. 10. num. 77.*

In gloſ. *Satis peruerſum, vnic.* ibi, *ſed illud ideo perdit,* &c. Notatur ad hoc quòd filius, qui beneficium adeptus eſt ob patris pecuniam, licèt ipſe filius id omnino ignoret, beneficium perdit, quia furtiuum eſt, vt per Ludou. Gom. *in reg. de triennali quæſt. 12. verſ. & iſta,* Caſſad. *deciſ. 3. num. 3. de ſequeſt. poſſeſſ* Vega *in ſum. part. 2. cap. 101. caſu* 33. Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 35. n. 142.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de ſimon. cap. 38. num.* 35. Nicol. Garc. *de benef. part. 8. c. 1. n. 6.* quamuis contrarium teneant Couar. *in reg. peccatum part. 2. §. 8. num. 8.* Corraſ. *part. 4. c. 1. n. 3.* Nauar. *in man. cap. 25. n. 113. & conſ. 37. n. 3. & conſ. 95. & 96. de ſimon.*

In ead. gloſſ. ibi, *ſed quid ſi pater commiſit crimen læſæ maieſtatis,* &c. Hæc gloſſ. dum indiſtinctè reſoluit filium non eſſe priuandum beneficiis ſi pater commiſit crimen læſæ majeſtatis humanæ, iam videtur probare hoc eſſe intelligendum tam de beneficiis obtentis, quàm obtinendis, ita tenent Roland. *conſ. 1. n. 15. vol. 4.* Hippol. *in rub. de fideiuſſ. num.* 120. Centul. *in addit. ad Farin. deciſ. 62. p. 1. lit B. ampl. 1.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1 lib 2 cap. 28. n. 18.*

Verùm ex ratione quam præſtat gloſſ. ibi, *quia cùm clericus eſt a iuriſdictione Principis exemptus,* videtur colligi filios eorum, qui committunt crimen læſæ maieſtatis humanæ contra Principes ſeculares non priuari beneficiis obtentis ante parentum delictum, quia hoc modo iam tempore delicti commiſſi erant actu clerici, cùm beneficia non conferantur, niſi clericis, ac proinde infamia, de qua *in l. quiſquis §. filij C. ad leg. Iul. Maieſt.* eos vtpote à iuriſdictione Principis ſecularis exemptos comprehendere non poteſt. quare ita tenent Gig. *in tract. de crimine læſæ maieſt. lib. 3. tit. 1. de pœnis quas incurrunt filij q.* 9. Couar. *var. l. 2. c. 8. num. 4. ad fin.* Perez *tit. 7. lib. 8. Ordin. pag.* 197. Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 116. n.* 117. Sanctarel. *de hæreſi cap. 14. dub. 2. n. 5.* vbi *num. 6.* poſt Decian. *in tractat. crimin. lib. 7. cap. 41. n. 11.* ſubdit filios committentium crimen læſæ maieſtatis humanæ Principes temporales 2 reddi inhabiles ad beneficia in poſterum conſequenda, ſi tempore delicti paterni nondum erant clerici, quia talis vt ſubditus incurreret infamiam comminatam *in d. l. quiſquis §. filij verò,* ac proinde eo ipſo ſic factus infamis conſequitur ex iure Canonico vt fiat irregularis, iuxta *cap. infames. 6. quæſt. 1.* & regulariter infames ſecundùm leges, ſunt infames ſecundum Canones, ex *cap. omnes verò 7. quæſt. 1.* & docent Maiol. *de irregul. lib. 3. cap. 1. n. 3.* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 6. c. 7. q. 3.* Suar. *tom. 5. de cenſur. diſp. 48. ſect. 1. n. 4. & 5.* Auila *in ſimili tract. part. 7. diſput. 4. dub. 5. concl. 1.*

Vnde colligitur, quòd pœnæ patris committentis 3 crimen læſæ maieſtatis humanæ non imponuntur filio clerico, ſecundum Roland. *conſ. 16. num. 15. lib. 4.* Baiard. *ad Clar. §. læſa maieſtas num. 19.* latè Carol. de Graſſis *de effect. clerical. effect. 45. per tot* Hinc etiam procedit vt ſi filij ad Ordines promoti ſunt ante parentis delictum, non priuantur vſu Ordinum, ſecundùm Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. cap. 28. num. 10. & 18.*

Et quamuis aliqui ex hac gloſſ. deſumere tentauerint quòd quotieſcumque delictum eſt graue, poteſt 4 quis beneficio priuari (ad quod, meo iudicio, ineptè adducitur) ex quorum numero ſunt Selu. *de benef. part. 3. quæſt. 2. num. 2. cum ſeqq.* & Rebuff. *in praxi tit. de modis amittendi beneficia num. 61.* Intelligendum tamen eſt ſi exprimatur à iure, aliàs non ſecundùm Doctores, quos refert, & ſequitur Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſ. 14. n. 139.* quia nulla condemnatio, quamuis ſit ad perpetuum carcerem, ſe extendit ad priuationem beneficij, 5 niſi exprimatur, Mandoſ. *de monit. q. 16. num. 1.* Gonzal. *vbi ſupra num. 137.*

6 In ead. gloſſ. ibi, *hoc tamen ſciat quòd multoties quis punitur ſine culpa, non tamen ſine cauſa.* Adducunt Doctores ad paruulos occiſos in expugnatione vrbis hoſtilis, in bello iuſto, quos quidem interficere licere ſecundariò, & indirectè reſoluunt Victor. *in relect. de iure belli n.* 37. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 3. *q.* 16. *puncto* 3. Sayr. *in claui Regia lib.* 7. *cap.* 12. *n.* 14. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 3. *cap.* 7. *q.* 7. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *c.* 9. *dub.* 7. *n.* 37.

SVMMARIVM.

1 *Incontinens præſumitur ille, qui patrem incontinentem habuit.*
2 *Filij ſolent eſſe imitatores paternæ incontinentiæ.*
3 *Filius eſt argumentum ambulans ſuper terram de incontinentia patris.*
4 *Filius vnde dicatur oſtenditur.*

Cap. Si gens Angelorum. X.

1 DE *tali commiſtione*, &c.] Notatur ad hoc quòd incontinens præſumitur ille, qui patrem incontinentem habuit, vt per Menoch. *de præſumpt. lib* 6. *præſ.* 58. *n.* 6. nam adulterinæ plantæ non dabunt radices altas, nec ſtabilem ſedem ponent, de quo Alciat. *lib.* 10. *parerg. cap.* 8. Palat. *in repet. cap. per veſtras, de donat. inter virum & vxorem not.* 3. §. 10. *num.* 3.
2 Paleoth. *de notis & ſpur. cap.* 55. *num.* 1. Menoch. *de arbitrar. caſu* 464. *num.* 17. Solent enim filij imitatores eſſe paternæ incontinentiæ, iuxta vulgatum illud.

Et patris ignoti abeunt cum ſemine mores,

& deinde.

Sæpè ſolet ſimilis filius eſſe patri,

referút gloſſ. *verbo defectu, in cap. fin. de filijs presbyter. lib.* 6. Bellet. *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de diſcipl. Cleric.* §. 1. *n.* 9. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 11. *cap.* 13. *ſub num.* 62. *verſ. tertia*, iuncti his quæ elegantèr congerit Cæli. Rhodig. *lection. Antiq. lib* 3. *cap.* 28. ſuccurritque illud Horatij.

Fortes creantur fortibus, & bonis,
Eſt in iuuencis, eſt in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant Aquilæ columbam.

3 Et filius eſt argumentum ambulans ſuper terram de incontinentia patris, *cap. priuſquam in fine* 28. *diſt. cap. propoſuiſti, circa princip. & ibi gloſſ. verbo filij* 82. *diſt.* Vnde aliqui ſecundùm Petr. Gregor. *ſyntagm. lib.* 10.
4 *c.* 3. *n.* 4. dicunt filium pro effigie, & ſimilitudine interpretari, quia plerumque filij non ſolùm corporis, ſed etiam animi, ideſt, moris parentum referunt ſimilitudinem, vt Cicero ſæpiùs teſtatur, & optimè *lib.* 6. *epiſtol. imago animi, & corporis filius*, licèt frequentius, & fortè melius filium ἀπὸ τῦ φίλυ, ideſt, ab amore, quòd omnium conſtantiſſimus amor ſit parentum in filios, Doctores deriuari tradant, ſecundùm gloſſ. *verbo appellantur in* §. *vlt. Inſtitut. qui tutores dare poſſunt.* Tiraquell. *in l. ſi vnquam, in præfat. num.* 11. *verſ. ne quid. C. de reuocand. donat.* Conan. *comment. iuris Ciuilis lib.* 10. *cap.* 1. *num.* 2. Rojas *in epitom. ſucceſſ. cap.* 2. *n.* 5.

Nec in bello fortes.] Notatur ad hoc quòd vacantes libidini ſunt alijs in bello deteriores, vt per Tiraquell. *l.* 15. *connub. gloſſ.* 1. *num.* 15. Palat. *dict.* §. 10. *num.* 2.

Distinctio LVII.

Cap. Si quis, vnic.

Ex Neocæſarienſi Concil.

CONCILIVM Neocæſarienſe *c.* 11. quod refert. Gratian. *in præſenti*, ſtatuit vt non ordinetur Presbyter, qui in ægritudine conſtitutus baptizatur, niſi fortè poſtea ipſius ſtudium, & fides probabilis fuerit, ita Roman. *ſing.* 421. incip. *An factus Chriſtianus*, Anton. Ricciul. *poſt tract. de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. tit. de Neophit. c.* 3. *n.* 2. 6. & 7. Viuald. *in candel. aureo, tit. de irregular. n.* 45. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *cap.* 8. *n.* 30. Tolet. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 8. *n.* 30. quæ quidem irregularitas non eſt propter culpam, vt exiſtimat Suar. *de cenſ. diſp.* 42. *ſect.* 1. *num.* 5. quamuis ea fortè daretur, vt ſupponit Henriq. *in ſum. vbi de irregular. cap.* 4. *num.* 7. ſed propter minorem Eccleſiæ ſatisfactionem ex tali conuerſione, vt optimè notat Illuſtriſſ. D. meus *in præſenti n.* 1
2. Vnde vulgò colligitur nouiter conuerſos etiamſi non ſint ante rationis vſum baptizati, ſed poſt, poſſe iam ſatis morib. in Chriſtiana diſciplina inſtructos ad ſacros Ordines, & beneficia promoueri cum iudicio Epiſcopi, vt per Couar. *in Clem. ſi furioſus part.* 1. §. 2. *n.* 4. *concl.* 3. Auil. *de cenſur. part.* 7. *diſp.* 4. *dub.* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 28. *n.* 11.

Niſi fortè poſtea ipſius ſtudium, & fides, &c.] Aduertit Suar. *d. ſect.* 1. *n.* 6. etiam requiri diſpenſationem, quamuis iſte purget ſuſpicionem per fidei, & religionis manifeſtationem, & neceſſitas miniſtrorum vrgeat, ſubditque contra Maiol. ab Epiſcopo huiuſmodi diſpenſationem præſtari poſſe, adueniente aliqua ex conditionibus requiſitis, ſcilicet purgatione ſuſpicionis, aut raritate miniſtrorum, cùm hic text. vtatur terminis disiunctiuis. 2

Distinctio LVIII.

SVMMARIVM.

1 *Monachus non ordinatur clericus niſi voluntate Abbatis Epiſcopo fuerit oblatus.*
2 *Regulares ordinandi ſunt ab Ordinario loci in quo ſitum eſt monaſterium, quòd inhabitant, accedentibus tamen litteris dimiſſorijs ſuorum Regularium ſuperiorum.*
3 *Decretum Sacræ Congregationis Concilij refertur.*
4 *Nouitius à ſuo Prælato habere debeat facultatem, & literas dimiſſorias quatenus legitimè ordinetur, oſtenditur.*
5 *Nouitius non indiget licentia Superioris Religionis vt ad Ordines ſe promoueat.*
6 *Nouitius ſi ad Ordines accederet abſque ſui Superioris Religionis aſſenſu, ſufficiens iudicium præberet ſe velle Religionem deſerere.*
7 *Patres Societatis Ieſu habent priuilegium mittendi ſuos ſubditos ad quoſcumque Epiſcopos cauſa ſuſcipiendi Ordines.*

Cap. Nullus. I. *Greg.*

GREGORIVS ſcribens Mariniano Epiſcopo Rauennati *lib.* 7. *epiſt.* 18. relatus a Gratiano *in præſenti*, tradit vt Monachus non ordinetur clericus niſi voluntate Abbatis Epiſcopo fuerit oblatus. 1

2 oblatus. Vnde attentis etiam particularibus Decretis hac de re factis Regulares ordinandos eſſe ab Ordinario loci, in quo ſitum eſt monaſterium, quod inhabitant, accedentibus tamen litteris dimiſſoriis ſuorum Regularium Superiorem, traduut Maiol. *irregularis. lib. 4. c. 20. num. 1.* Nauar. *conſ. 22. in antiq. alias 36. in nouis de tempor. ordinat.* Sayr. *in florib. deciſ. ſub eodem tit. deciſ. 24.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 12. cap. 13. a num. 33.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. quæſt. 39. art. 2.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 1. cap. 4. num. 36.* Home bon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico tract. 2. c. 1. q. 2. in fine*, Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiepiſcop. Neapolis in dec. 118. num. 3. part. 4.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. alleg. 4. num. 60.*

3 Et Clemens VIII. in ordinandis Regularibus mandauit expreſsè omnibus, & ſingulis quorumcumque Regularium Superioribus, vt de cætero obſeruent, & obſeruari faciant ea, quæ in Decreto Sacræ Congregationis Concilij continentur, cuius tenor eſt talis. *Congregatio Concilij cenſuit Superiores Regulares poſſe ſuo ſubdito item Regulari qui præditus qualitatibus requiſitis Ordines ſuſcipere voluerit, litteras dimiſſorias concedere, ad Epiſcopum tamen Diœceſanum nempè illius monaſterij, in cuius familia ab ijs, ad quos pertinet, is Regularis poſitus fuerit, etſi Diœceſanus adfuerit, vel non eſſet habiturus ordinationes, ad quemcumque aliũ Epiſcopum, dum tamen ab eo Epiſcopo, qui Ordines contulerit, examinetur quoad doctrinam, & dum ipſi Regulares non diſtulerint de induſtria conceſſionem dimiſſoriarum in id tẽpus, quo Epiſcopus Diœceſanus vel abfuturus, vel nullas habiturus ordinationes eſſet. Verùm cum a Superiorib. Regularibus Epiſcopo Diœceſano abſente vel Ordinationes non habente, litteræ dimiſſoriæ dabuntur, in eis vtiq. huiuſmodi cauſam abſentiæ Diœceſani Epiſcopi, vel Ordinationum ab eo non habendarum exprimendã eſſe, quod qui nõ fecerint, officij & dignitatis ſeu adminiſtrationis, ac vocis actiuæ, & paſſiuæ, & priuationis ac alias arbitrio eiuſdem S. D. N. Papæ reſeruatas pœnas incurrent. In quorum fidem, &c.* Referunt Capp cem. *in addit. ad compend. verbos Ordine ſacri.* Piaſec *in praxi Epiſcop. p. 1. cap. 1. num. 14.* Vgolin. *de poteſt Epiſc. cap. 26. §. 20. num. 8.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 12. cap. 13. num. 37.* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 28. art. 2.* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis tract. 2. cap. 2. num. 23.*

4 Vtrum autem nouitius ordinari cupiens indigeat licentia Superioris Religionis in qua probationem facit, poterit ab aliquibus in dubium reuocari, cuius dubij deciſio pendet ab alterius reſolutione, ſcilicet à quo Prælato dependeat, ſeu habere debeat nouitius facultatem, & litteras dimiſſorias quatenus legitimè ordinetur, & in primis hoc ſpectare ad Epiſcopum, in cuius diœceſi eſt nouitius, tenent Cuch. *l. 3. inſtit. maior. tit. 1. de Regul. n. 94.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon rub. 6. c. 1. n. 3.* Sanc. *in præcepta Decalogi t. 2. l. 6. c. 10. n. 21.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neap. deciſ. 118. n. 6. part. 4.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcop. part. 2. alleg. 4. n. 62. & 63.* Alij verò non incongruè ſuſtinent id pertinere ad Epiſcopum, in cuius diœceſi domicilium habebat, quando ingreſſus eſt Religionem, vt ſunt Henriq. *in ſum. lib. 10. de ſacram. Ordinis c. 23. §. 3. in commento lit. F.* & Suar. *tom. 2. de Relig. lib. 6. cap. 12. num. 9. & tom. 3. etiam de Relig. lib. 5. cap. 16. n. 17.* ex quibus apparet vtramque opinionem eſſe probabilem.

5 Vnde infertur reſolutio quæſtionis propoſitæ, vt ſcilicet nouitius non indigeat licentia Superioris Religionis, quia cùm idem Superior tempore probationis iuriſdictionem non habeat quaſi Epiſcopalem abſolutam in nouitio, ſed magis limitatam ad finem tantùm probationis, ſpectat ad Epiſcopum conferre litteras dimiſſorias iuxta reſoluta. At ſi ad Ordines ac- 6 cederet abſque ſui Superioris Religionis aſſenſu, ſufficiens iudicium præberet ſe velle Religionem deſerere, aut forſan ſufficientem præſtaret cauſam expellendi eum à Religione, quia talis actio eſſet grauis deordinatio contra diſciplinam Regularem, nec careret culpa graui, ſed non mortali.

Si vero Religio gauderet priuilegio mittendi ſuos 7 ſubditos ad quoſcumque Epiſcopos, cauſa ſuſcipiendi Ordines (vt ſunt Patres Societatis Ieſu, ſicut atteſtatur Piaſec. *in praxi Epiſc. part. 1. cap. 1. num. 10. verſ. 4. extende*, quem refero ego ipſe *d. alleg. 4. num. 60.*) eſt probabile integrum eſſe Superiori Religionis conferre nouitio hanc licentiam, litteraſque dimiſſorias, vt à quoque Epiſcopo Ordines ſuſciperet, ſicut tradunt Suar. & Sanch. *citatis locis.*

Cap. Si quis. II. & vlt.

Ex Concil. Carthag. V.

Ex Carthaginenſi Concilio V. *cap. 13.* Gratianus 1 *in præſenti*, tradit Epiſcopum promouentem Regularem abſque dimiſſoriis ſui Superioris Regularis incurrere pœnam, vt à reliquorum communione ſeiunctus ſuæ tantummodo plebis communione ſit contentus, cuius text. verba illa *vt priuatus ſit a communione cæterorum*, intelligenda ſunt, ideſt, Epiſcoporum, ſicut interpretantur Syluest. *in ſum. verbo ſuſpenſio poſt n. 6.* Henriq. *in ſum. lib. 3. c. 38. § 1.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. p. 2. allegat. 8. n. 17.* Poſt verbum *conſtituere* antea ſequebatur, *ſine licentia Abbatis, & Monachorum*, quæ verba ſunt expuncta, quia abſunt à Concilio Carthaginen. & Africano, & pleriſque vetuſtis Gratiani codicibus, & ad intellectum prædictorum verborum, quæ modò deſiderantur, notat Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 27. n. 66.* tunc ſolùm indigere Regularem aſſumptum ad beneficium Eccleſiaſticum ſeculare præter licentiam Abbatis, licentia etiam Conuentus, quando beneficium ad abbatem cum Conuentu pertinet.

Suæ tantummodo plebis communione, &c.] Suar. *tom.* 2 *5. de cenſur. diſp. 31. ſect. 5. n. 5. in fine*, exiſtimat hanc pœnam eſſe excommunicationem, ſed talem, quæ iam non ſit in vſu; Henriq. verò *in ſum. lib. 13. c. 38. §. 1. & in comm. lit. K.* Viuald. *in cand. aureo tit. de ſuſpenſ. n. 79.* & Sayr. *de cenſur. lib. 4. cap. 6. n. 24.* rectiùs aiunt hanc pœnam pertinere ad quandam ſuſpenſionem.

In gloſſ. *Maiorem*, ibi, *quòd Epiſcopus poſſit eſſe non* 3 *eſt dubium.* Notatur ad hoc quòd monachus abſque dubio ad Epiſcopatum aſſumi poteſt, vt per Selu. *de benefic. part. 3. q. 70.* Greg. Lop. *l. 13. tit. 5. p. 5.* Gunzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 7. n. 48.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 10. num. 30.*

In ead. gloſſ. ibi, *item quòd Canonicus ſecularis poſſit* 4 *eſſe*, &c. Verius tamen eſt Regularem nec Canonicatus, nec alicuius beneficij ſimplicis ſecularis eſſe capacem, vt poſt infinitos propemodum à ſe relatos probat Sanc. *d. lib. 7. cap. 29. n. 5.* vbi ſubdit, nec in hoc Epiſcopum poſſe diſpenſare.

Distinctio. LIX.

Svmmarivm.

1 *Principes ſeculares directè, vel indirectè ad ſpiritualia ſubditos ſuos legitimare non poſſunt.*

2 *Lex*

2 *Lex humana ciuilis inter legitimos, & illegitimos induxit differentiam.*

3 *Canonis Pontificum legibus inductum eſt impedimentum, quo ab Ordinibus, & beneficiis, & aliis ſpiritualibus repelluntur illegitimi.*

4 *Princeps non poteſt efficere quòd is, qui extra matrimonium, vel ex matrimonio non legitimo ortus eſt, ex matrimonio legitimo ortus ſit, ſed ſolum efficit, vt habetur acſi à principio ex legitimo matrimonio naſceretur.*

5 *Fictio ſolùm poteſt operari effectus poteſtati, ex qua procedit, adæquatos.*

6 *Legitimatis à ſeculari Principe minimè admittuntur ad Eccleſiaſticam emphyteuſim.*

Cap. Si officia. II. *Zozimenus.*

1 RARVM *eſt quod magnum eſt.*] Ergo raritas omnes res commendat, frequentia, & numeros eas vilea facit, vt per Gregor. Lop. *l.* 18. *gloſſ.* 4. *tit.* 13. *part.* 2. Tiraquel. *de nobilit.* c. 37. *num.* 22. Franc. de Mendoça *tom.* 2. *Regum cap.* 3. *num.* 1. ſuper verba, & ſermo Domini erat precioſus in diebus illis.

In gloſſ. *Quis*, ibi, *& eſt arg. ad quæſt. illam*, &c. Hæc gloſſ. tenet legitimatum à Principe non eſſe apud Eccleſiam legitimatum, quia Principes ſeculares directè, vel indirectè ad ſpiritualia ſubditus ſuos legitimare non poſſe reſoluunt *gloſſ.* 1. *in cap.* 1. 10. *diſtinct.* *gloſſ. vlt. in cap.* 1. 101. *diſt.* Perez *l.* 1. *verſ. regula* 3. *tit.* 2. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 94. Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 45. *cap.* 7. *num.* 11. Suar. *de cenſur. tom.* 5. *diſput.* 50. *ſect.* 5. *num.* 8. Sayr. *eodem tract. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 5. Sanch. *de matrim. lib.* 8. *diſp.* 7. *num.* 11. quia ita colligitur ex diſtinctione illa duplicis poteſtatis ſpiritualis ad ſpiritualia, & temporalis ad temporalia, de qua *in c. cùm ad verum* 96. *diſt.* tum quia Principes ſeculares directè diſponere de ſpiritualibus non poſſunt, cùm temporalia ſpiritualibus ſint ſubordinata, atque ita temporalis poteſtas ſubſit ſpirituali, non è contra, quæ ratio etiam efficit ne poſſit in conſequentiam, & indirectè ſecularis Princeps ad ſpiritualia legitimare, licèt Papa in conſequentia in, & indirectè poſſit ad temporalia, tam ex ſubordinatione, quam temporalia habent ad ſpiritualia quam ex communi doctrina, de qua latè egit, *de officio, & poteſtate Epiſc. p.* 1. *tit.* 3. *cap.* 2. *n.* 103. *cum ſeqq.*

2 Non obſtat quòd Anton. de Roſel. *in tract. de legitimat. tit de legitimationis effectu*, & Roland. *conſ.* 61. *n* 50. *vol.* 1. & alij, quos refert, & ſequitur Pereg. *de fideicom. art.* 13. *n.* 36. contrarium ſcripſere, ex eo quia effectus illegitimationis non aliunde prouenit, quàm ex lege humana ciuili, quæ inter legitimos, & illegitimos inducit differentiam, quam Princeps legitimatione ſua, & effectus ab ea productos poteſt tollere antiquæ naturæ, in qua naſci debuerunt, reſtituendo, iuxta text. *in auth. quibus modis naturales efficiantur ſui*, §. *illud, verſ. ſicut enim.* per quam reſtitutionem redduntur legitimi, acſi à principio ex iuſtis natalibus orti eſſent, *l.* 1. §. *vlt ff. de natal. reſtit.* explicat eleganter Conan. *comment. iuris Ciuilis lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 14. Ioan. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 21. *num.* 71. Non obſtat, inquam, hoc fundamentum, quo ſuam ſententiam adſtruit Peregrin. nam in primis Doctores, quos ipſe refert, ſolùm nituntur explicare modum, quo fit legitimatio à ſeculari Principe reſtitutione natalium, non tamen aſſerunt talem reſtitutionem eos efficere legitimos ad ſpiritualia, immò Alex. quem ipſe Pereg. refert, contrarium expreſſè aſſerit *in l. ſed ſi hac* §. *patronum num.* 6. *ff. de in ius vocando*; fundamentum autem falſum ſupponit, quòd ſcilicet impedimentum illegitimorum, quoad Ordines, & beneficia ex lege vniuerſali proueniat; quamuis enim certum ſit à lege Ciuili inductam eſſe differentiam legitimorum, & illegitimorum, quia à principio omnes legitimi naſcebantur, illud eſt indubitatum, quòd impedimentum quo 3
ab Ordinibus, beneficiis, & aliis ſpiritualibus repelluntur illegitimi, totum eſt Canonicum legibus Pontificiis inductum, nec ab Imperatoribus, vel Principibus ſecularibus facultatem eam datam eſſe, vt de illis quidquàm diſponant habilitando, vel inhabilitando, vt omnes notant *in tit. de filijs Presbyt.* & in materia irregularitatis, Nauar. *in manu. cap.* 27. *num.* 191. Couar. *in Clem. ſi furioſus* 1. *part. in princip.* multi de quibus Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 2. *numer.* 6 Quare quemadmodum impedimentum hoc ad ſolam Eccleſiam pertinet, ita & auferre ad eandem ſolùm pertinere debet, ex *reg. l.* 3. *ff. de re iud. l. vlt. C. de leg. cum ſimilibus.* Si quis verò replicet argumentum ſolum concludere non poſſe ſeculares directè habilitare ad ſpiritualia, non verò quòd non poſſit natalibus reſtituere, & reponere legitimatum in eo ſtatu, quo naſcuntur nati ex legitimo matrimonio, quod directè cadit in ſuam poteſtatem ciuilem licèt in conſequentiam veniant, quòd facti legitimi maneant habiles ad ſpiritualia;
reſpondetur hanc reſtitutionem natalium non efficere 4
iſtum legitimum, nec enim poſſet efficere Princeps, quòd is, qui extra matrimonium, vel ex matrimonio non legitimo ortus eſt, ex matrimonio legitimo ortus ſit, ſed ſolùm efficit, vt habeatur proinde acſi à principio ex legitimo matrimonio naſceretur *d. l. vlt ff. de natalib. reſtit.* ibi, *perinde habetur*, quæ verba fictionem
denotant, fictio autem ſolùm poteſt operari effectus 5
poteſtati ciuili, ex qua procedit, adæquatos, iuxta vulgarem reg. quòd limitata cauſa limitatos producit effectus, *l. in agris, ff. de aquir. rerum domin.* cum aliis, de quibus Tiraq. *ceſſante cauſa par.* 1. *à num.* 147. & de fictione agens, ne ſequatur abſurdum, quod poteſt Princeps pingendo inducere, quod verè diſponendo non poteſt, contra reg. vulgarem in materia fictionum, de qua poſt Bart. *in l. filio, ff. de liber. & poſthum.* Alex. & omnes *in l. eius, ff. ſi certum petatur*, notat Philip. *de fictionib. part.* 6. *cap.* 2.

Ex quibus fit conſequens legitimatos à ſeculari Prin- 6
cipe minimè admitti ad Eccleſiaſticam emphyteuſim, ſed legitimationem Pontificiam eſſe neceſſariam, vt ex Iaſ. Dec. & aliis communem teſtatur Gam. *Luſit. dec.* 72. *n.* 6. *verſ. nec ille*, & poſt alios Cald. Pereira *de nom. emph.* 1. *q.* 21. *à n.* 49. Valaſc. *conſ.* 134. *n.* 8. Quam tamen doctrinam notabiliter limitat idem Gam. *decis.* 307. *n.* 3. *cum ſeqq.* poſt Afflict. *decis.* 306. quòd ſolùm procedat in emphyteuſi, quæ ad Eccleſiam reditura eſt, non ita in ea, quæ ad extraneos peruenire debet.

Distinctio LX.

Cap. Nullus Epiſcopus. I.

Ex Concil. Vrbani.

GRATIANVS ex Concilio Vrbani 1
Papæ Aluerniæ celebrato, colligit non licere Epiſcopo in Eccleſia ſua aliquem Archidiaconum facere, niſi ſit Diaconus, nec Archipresbyterum, aut Decanum, niſi Presbyteri ſint. Verùm hodie quicquid Doctores controuertant ſuper intellectu huius text. habemus hac de re ſpecialem deciſionem

Concilij,

Conc. ilij Triden. ſeſſ. 24. *de reformat. cap.* 12. in hæc verba, *Neminem etiam deinceps ad dignitatem, Canonicatum, aut portionem recipiant, niſi qui eo Ordine ſacro aut ſit initiatus, quem illa dignitas, præbenda, aut portio requirit, aut in tali ætate, vt infra tempus a iure, & ab hac ſancta Synodo ſtatutum initiari valeat. In omnibus vero Eccleſiis Cathedralibus omnes Canonicatus, ac portiones habeant annexum Ordinem Presbyterij, Diaconatus, vel Subdiaconatus.* Hactenus Concil. Qua quidem Concilij diſpoſitione attenta Epiſcopus cogere non poteſt, vt omnes Canonici efficiantur Sacerdotes, ſed ſufficit ſi dimidia pars Canonicorum Presbyteri ſint inter quos debent eſſe præcipue Archidiaconus, cæteri verò Diaconi, aut Subdiaconi, ſic ut deciſum refert Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſol.* 238 *n.* 2. Et ſic obtinens Canonicatum in Cathedrali Eccleſia etiam ante ſacram Ordinum diſtributionem, in ea ſaltem ætate oportet eſſe conſtitutus, vt inter annum ad Subdiaconatum poſſit promoueri, ita ſacra Congregatione deciſum referunt Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarre lib.* 1. *tit.* 2. *lib. de ætate num.* 6. & 7. Aloyſ. Ricc. *in d. praxi reſol.* 239. Ego ipſe *de officio & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *alleg.* 60. *n.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus nullus eſt eligendus, niſi in ſacris Ordinibus religioſè viuens fuerit inuentus.*

2 *Cathedralis ad Eccleſias aſſumendus in ſacro Ordine antea ſaltem ex menſium ſpatio debet eſſe conſtitutus, ex Concil. Trident. at vero attenta conſtitut. Gregor. XIV. oportet omnibus ſacris Ordinibus initiatum eſſe.*

3 *Epiſcopalis Ordinis collatio valida erit, etiamſi ſacerdotium non præceſſerit.*

4 *Subdiaconatus primis propagata poſt Apoſtolos Eccleſiæ temporibus non fuit inter ſacros Ordines computatus.*

CAP. Nullus in Epiſcopum. IV.

1 NVllum in Epiſcopum eligendum, niſi in ſacris Ordinibus religioſè viuens fuerit inuentus, probat text. *in præſenti*, quã de re Concil. Triden. ſeſſ. 7. *de reformat. cap.* 2. ita diſponit, *Quicumque poſthac ad Eccleſias Cathedrales erit aſſumendus, is non ſolum natalibus, ætate, moribus, & vita, ac aliis, quæ à ſacris Canonibus requiruntur, plene ſit præditus, verùm etiam in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio ſit conſtitutus.* Referunt Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtici p.* 1. *c.* 3. *num.* 9. Campan. *in diuerſor. iuris Canon. rub.* 7. *cap.* 6. *num.* 45. Verùm licet attenta hac Concilij Tridentini diſpoſitione ſufficeret promouendum ad Epiſcopatum
2 in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio conſtitutum fuiſſe, hodie tamen oportet omnibus ſacris Ordinibus initiatum eſſe, ſecundùm conſtitutionem Gregorij XIV. quæ plurali numero vtitur, incip. *Onus Apoſtolicæ, ſub Dat. Romæ* 15. *May* 1590. per quam ita obſeruat Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr.* 11. *cap.* 7. *num.* 8. quem refero ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſc. part.* 2. *alleg.* 1. *n.* 37.
3 Si verò ſacerdotium non præceſſerit, valida tamen erit Epiſcopalis Ordinis collatio, etenim præpoſteratio in collatione ordinum non vitiat, licet executionem impediat, ita poſt Ioan. Andr. Anch. & alios, tenent Rendina *in prompt. recept. ſent. rub.* 18. *n.* 6. Fornar. *de ſacram. Ordinis cap.* 6. *num.* 5. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 10. *cap. vnic. n.* 4. Quamuis contrarium, immò Epiſcopalem Ordinem non ſuſcipere, qui ſacerdotio caret, teneant gloſſ. *in fin. cap. vnic. de Cleric. per ſalt. promoto*, D. Thom. *in* 4. *ſent. diſt.* 24. Borgaſ. *de irreg. p.* 5. *rub. de clerico per ſaltum promoto n.* 3. Maiol. *in ſimili tract. lib.* 4. *cap.* 12. *n.* 3. Henriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.* 7. *§.* 1. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* *cap.* 10 *quæſt.* 9.

Sacros autem Ordines, &c.] Notatur ad hoc quod 4
Subdiaconatus primis propagatæ poſt Apoſtolos Eccleſiæ temporibus non fuit inter ſacros Ordines computatus, vt per Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 13. *cap.* 13. *quæſt.* 2. *in princ.* Reſtaur. *de Imper. quæſt.* 29. *num.* 3. Paſqualig. *de viſitat p.* 2. *q.* 6. *num.* 24. Card. Bellarm. *de ſacram. Ordinis lib.* 1. *cap.* 7. *verſ. ſunt autem*, Vaſq. *de ſacram. Ordinis diſput.* 248. *cap.* 3. A quo autem tempore cœperit inter Ordines ſacros computari, vide Campan. *in diuerſ. iuris Canon rub.* 2. *n.* 10.

DISTINCTIO LXI.

GRATIANVS in hac Diſtinctione multis 1
Sanctorum Patrum auctoritatibus oſtendit laicos non eſſe in Epiſcopos eligendos, ſed per ſingulos Ordines priùs eſſe probandos, de quo vide quæ dixi *de officio & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *n.* 45. *ſecundum Lugdunen. impreſſ.* Et quod hodie nullus in Epiſcopum eſt promouendus, niſi antea ſex menſium ſpatio in ſacris Ordinibus ſit conſtitutus, dixi *in collect. ad cap. nullus in Epiſcopum ſup.* 60. *diſtinct.*

SVMMARIVM.

1 *Neophytus de recenti conuerſus prohibetur ordinari, ne fortè contingat eum ex ſuperbia euehi.*

2 *Neophytus poteſt minoribus, & ſacris etiam Ordinibus initiari, ſi tranſactum ſit biennium à ſua conuerſione.*

3 *Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Neophyto bene inſtructo, & confirmato in fide, vt promoueatur.*

4 *Neophyti ſi humiles inueniantur, bene poſſunt ordinari.*

CAP. Neophytus. IX. *Ambroſ.*

AMbroſius *epiſt.* 82. *ad Vercellenſes*, relatus *in hoc* 1 *text.* ait quòd Neophytus de recenti conuerſus prohibetur ordinari, ne fortè contingat eum ex ſuperbia euehi, vt per Turrecrem. *in cap.* 2. *num.* 1. 48. *diſt.* Rip. *in cap. eam te, num* 31. *verſ. tertiò reſpondet, de reſcript.* & ibi Dec. *n.* 32 Lambertin. *de iurepatron. t. part.* 2. *lib. quæſt.* 7. *art.* 14. *num.* 7. Cofiar. *in Clem. ſi furioſus part.* 1. *§.* 2. *num.* 7. *verſ. ſecunda concluſ.* Hoied. *de incompat. benef part.* 1. *cap.* 24. *num.* 3. Maiol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 31. Marquard. *de Iuda. part.* 2. *cap.* 3. *ſub n.* 8. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 2. *quæſt.* 2. Campan. *in diuerſ. iur. Canon. rub.* 11. *cap.* 7. *num.* 1. vbi num. 5. ſubdit in Neophyto volente ſe ordinare, tam ad ſacros 2
Ordines, quàm ad minores requiri tranſactum biennium à ſua conuerſione, Henriquez *in ſumm. lib.* 14. *de irregular. cap.* 4. *§.* 7. vbi ait cùm Neophyto benè in- 3
ſtructo, & confirmato in fide poſſe Epiſcopum diſpenſare.

Quando igitur qualitas vitæ Neophyti oſtendit 4
illum eſſe talem, qualem decet eſſe bonum Sacerdotem, ceſſat ratio prohibitionis, & conſequenter prohibitio propter rationem inducta, quòd D. Ambroſ.
in

in hoc text. oſtendit, dum ait, quòd ſi humiles inueniantur Neophyti, benè poſſunt ordinari, ita Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij, c. 10. paulo poſt princ. pag. 51.* quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi. part. 1. tit. 1. gloſſ. 1 . num.* .

In gloſſ. *Cauſa.* Vide Tiraq. *in tract. ceſſante cauſa p. 1. 55. & limit. 1. ex num. 1.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus nullus inuitis detur ſubditis de aliena Eccleſia.*

2 *Beneficiorum in prouiſionibus ſemper eſt anteponendus illo, qui eſt de gremio Eccleſiæ.*

3 *Dignus de gremio Eccleſiæ ad illius beneficia poſthabito digniore extraneo eligi poteſt.*

4 *Parochialium in concurſu dignus de gremio Eccleſiæ poſtponitur digniori extraneo.*

5 *Eccleſiæ fauor verſatur ne emeritis, & antiquis, noui, rudéſve, aut extranei præponantur.*

6 *Beneficia potius conferri debent Clericis naturalibus, incolis, & indigenis, quam forenſibus peregrinis, & extraneis.*

7 *Regna Portugaliæ, Caſtellæ, Nauarræ, Aragoniæ, & Franciæ ex Sedis Apoſt. priuilegio habent, vt beneficia in eis ſita nulli niſi oriundis conferantur.*

CAP. Nullus inuitus. XIII.

Cæleſtinus.

1 CÆleſtinus Papa *ad Epiſcopos Galliæ epiſt. 2. cap. 4.* relatus *in hoc textu*, admonet, vt nullus inuitis detur Epiſcopus ſubditis de aliena Eccleſia, ex quo ita tradunt Couar. *practic. cap. 35. num. 5.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 6. cap. 4. quæſt. 25. verſ. & certa.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 1. tit. 1. cap. 3. n. 8.*
2 *in princ. ſecundum Lugdunen impreſſ.* Ille enim, qui eſt de gremio Eccleſiæ, ſemper anteponendus eſt in prouiſionibus beneficiorum eiuſdem Eccleſiæ, Cuch. *inſtit. maior lib. 4. tit. 1. num. 127.* Viuian. *in praxi iuriſpatron. lib. 6. cap. 11. num. 5. ſecundùm nouiſſ. impreſſ.* Rot. *deciſ. 413. num. 1. part. 1. diuerſ. & in Calaguritana beneficij de Arnedo 22. Ianuar. 1622 coram R. P. D. Merlino,* Louher *de re benefic. lib. 2. quæſt. 15. n. 12.* & poteſt eligi
3 poſthabito digniore extraneo, vt per Zech. *de benefic. cap. 12. num. 76.* Piaſec. *in praxi Epiſcop. part. 2. cap. 5. num. 12.* Vgol *de offic. Epiſcopi cap. 50. §. 8. num. 4.* quos refero ego ipſe *in ſimili tract. p. 3. alleg. 60. num. 102 in*
4 *fine, ſecundum Lugdunen impreſſ.* quod in concurſu Parochialium agnoſcunt Fuſc. *de viſitat. lib. 2. cap. 3. n. 13. & 14. & cap. 21. num. 25.* Mandoſ. *conſ. 55. num. 4.* Mattril. *Sicil. deciſ. 2. num. 147.* Mar. Anton. *var. reſol. lib. 1. reſol. 104. num. 2.* Viuian. *d. cap. 11. num. 5.* ego ipſe *loco proxime citato.*

5 Verſatur equidem fauor Eccleſiæ ne emeritis, & antiquis noui, rudeſve, aut extranei præponantur, vt dicit text. *in cap. iatnimus, & in cap. nec emeritis, hac eadem diſt.* refert Potter. *dict. quæſt. 25. num. 14.* immò etiam iuri communi conſonans eſt, quòd potiùs con-
6 ferantur beneficia Clericis naturalibus, incolis, & indigenis loci vbi beneficia conſiſtunt ſecundum cuiuſque erudi tionem, mores, & doctrinam, quam forenſib. peregrinis, & extraneis, vt probatur *in l. in Eccleſiis 11. C. de Epiſc. & cler. in hoc text. & cleric. in d. c. nec emeritis*, & obſeruant plures Doctores, quos citaui *in collect. ad c. bona 4. num. 7. de elect. in decretalibus* quibus addo Nicol. Garc. *de benef. part. 7. cap. 9. num. 5. & Viuian. d. cap. 11. num. 2.* vbi rationes aſſignat *n. 4.*

Sed etiam de rigore quilibet Clericus cuiuſcumque nationis ſit, ſiue ciuis, ſiue externus, poteſt ad beneficium præſentari, dummodò ſit idoneus, & habeat qualitates requiſitas, ad not. *in cap. venerabilis,* vbi gloſſ. Abb. & alij, *de præbend.* ideò vt beneficia iuxta ſupradicta inter indigenas ſubditos diſtribuantur, nonnulla Regna ex Sedis Apoſtolicæ priuilegiis obtinuerunt, vt beneficia in eis ſita, nulli niſi oriundo, ſeu naturali conferantur, vt de Regnis Portugaliæ, Caſtellæ, Nauarræ, Aragoniæ, & Franciæ memini *in collectan. ad dict. cap. bona num. 8. cum ſequentibus.* 7

CAP. Catinenſis. XVII. *Pelagius.*

DE intellectu, & materia huius text. dixi ad *cap. prius, num ſup. 28. diſt.*

DISTINCTIO XLII.

CAP. Docendus. II. *Cæleſtinus.*

CÆLESTINVS Papa *ad Epiſcop. Apuliæ, & Calabriæ, epiſt. 3. cap.* . relatus *in hoc text.* ſcribit quòd docendus eſt populus, non ſequendus, refert Iul. Lauor. *variar lucubrat. tom. 1. tit. 4. cap. 4. num 39.* vulgi enim opinio plerumque eſt mendax. *l. ſi priuatus, ff. qui. & à quibus, l. Barbarius ff. de officio Prætor.* ac proinde vanæ voce populi non ſunt audiendæ. *cap. vnuſquiſque 22. quæſt. 4.* Præpoſ. *in cap. Canones, diſt. 15. num. . ad med.* Imol. *in cap. graue num. 20. de præbend.* & iudex debet magis adhærere legibus, quàm clamori populi, *l. decurionum 12. C. de pœnis*, nam, vt paſſim inquit Cicero, præcipuè *pro Mur. pro Roſc. pro Planc. & de legibus*, Nihil eſt incertius vulgo, nihil ſtultius quam ſentire opinionem vulgi aliquem eſſe beatum, vulgus ex veritate pauca, ex opinione multa æſtimat, non eſt conſilium in vulgo, non ratio, non diſcrimen, non diligentia, & vulgi opinionibus rapimur in errores. Antiſthenes dicebat ſe ſtudere, vt ſemper ageret id, quod contra populi iudicium eſſet, quaſi norma ſit benè diſſentiendi à populo diſſentire; & Chiliaſt. Peſſimum mihi nominas auctorem rei benè gerendæ vulgum. Præmio namque, prece, pretio, ſpe, gratia, leuitate, & acclamationibus facilè ad electionem faciendam poteſt populus moueri, & corrumpi, *cap. ſi ergo 8. quæſt. 1. cap. Oſius*, vbi gloſſ. *verbo populi, de elect.* cum aliis adductis per Iul. Lauor. *d. cap. 4. n. 38.* nulli enim Chriſtianorum eſt incognitum iudicium populi erga Dominum Ieſum, qui primum illum excepit vt Regem, & acclamationibus benedicebat, *Benedictus qui venit in nomine Domini*, Matth. cap. 21. Luc. cap. 19. & paucis poſt diebus clamauit, *Tolle, tolle, crucifige eum*, & electione ſua prætulit illi homicidam latronem Barrabam, *Matth. cap. 21. Marc. c. 15. 21. Luc. cap. 23.*

DISTINCTIO LXIII.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcoporum electiones olim Apoſtolis vita ſanctis totius Cleri, & populi auctoritate fiebant.*

2 *Epiſcopum, vt Clericus eligeret, populus deinde conſenſiſſet, ſtatutum reperitur.*

3 Principum

3 *Principum ſecularium auctoritate electio, & nominatio Epiſcoporum olim fiebat.*

4 *Principibus ſecularibus conceſſum extitit, vt electio à Clericis facta valida non ſit, niſi eorum accederet conſus.*

5 *Poteſtas laicis conceſſa eligendi Epiſcopos, vel eorum electioni conſenſum præſtandi abrogata omnino fuit.*

6 *Electio Epiſcoporum penes omnes Clericos, & Religioſos diœceſis remanſit poſt abrogatam laicis poteſtatem circa eam faciendam.*

7 *Clerici à Religioſis in electionibus Epiſcoporum fuerunt ſeparati, & conſtitutum fuit, vt Religioſi ſuorum Abbatum, & ſuperiorum, Canonici verò ſuorum Epiſcoporum faciant electionem, & declaratur num. 8.*

9 *Epiſcopos eligendi poteſtas in Capitulis, & Canonicis durauit vſque ad tempora Bonifacij VIII. & Clem. V.*

10 *Papa prouidet hodie omnes Epiſcopales Eccleſias, niſi vbi Principes ex eiuſdem Papæ conceſſione, poteſtatem nominandi Epiſcopos in ſuis Regnis, & dominijs habent.*

11 *Electionis Canonica per Capitula facienda de Epiſcopis vetus conſuetudo viget tantùm in Germania.*

Cap. Nullus. I. cum ſeq. *Hadrian.*

1 EX tota hac Diſtinctione, & alijs iuribus infrà referendis colligitur ſecundùm varia tempora, varios modos in electionibus Epiſcoporum ab ipſo Summo Pontifice præſcriptos, & iuxta varias pro tempore occurrentes circumſtantias variis perſonis ius eligendi Epiſcopos ab eodem Pontifice conceſſum, ſiue permiſſum fuiſſe; & in primis omiſſo primo illo tempore, in quo Apoſtoli ex poteſtate accepta ab ipſo Chriſto Domino Epiſcopos elegerunt, eiſque vita functis, duo tempora præcipua, ad quæ alia reducuntur, ſunt diſtinguenda, prius eſt, in quo totius Cleri, & populi auctoritate electiones Epiſcoporum fiebant, alterum in quo huiuſmodi poteſtas Laicis abrogata, omninò adempta ſolis Clericis fuit reſeruata. De priori conſtat ex auctoritate antiquiſſimorum Pontificum, videlicet Stephani I. *in cap. noſce*, ibi, *conuocato Clero, & populo*, Cæleſtini I. *in cap. Clerici*, Leonis I. *in cap. vota, cum ſequentibus, hac eadem diſtinct.* & eſt optimum Concilij Toletani decretum *in c. vlt. §. ſed nec*, 51. *diſt.* qui mos, & conſuetudo ex D. Pauli iuuatur, auctoritate 1. *ad Timoth.* 3. dum in ordinatione Epiſcoporum requirit, vt habeant bonum teſtimonium etiam ab iis, qui foris ſunt, atque etiam ratione, vt ſcilicet omnibus dicendi in eligendum eſſet facultas, & liceret cuique vitia palàm, vel virtutes eligendi proferre, vt innuere videtur D. Hieron. relatus *in cap. licet* 8. *q.* 1. ibi, *& populi præſentia*, iuncto ibi, *ne qua poſtmodum retractatio cuiquam, ne quis ſcrupulus reſideret*, & Gratianus *in cap. cùm lege, in fine*, ibi, *tunc enim in Eccleſia Dei ritè præficietur Antiſtes, cùm populus pariter in eum acclamauerit, quem Clerus communi voto eligit*, explicant bene Petr. Greg. *ad Decretal. tract. de elect. cap.* 5. *n.* 10. *&* 16. Burſat. *conſ.* 126. *a n.* 8. *tom.* 2. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 17. *quæſ.* 3. rectè aduertentes non pariformiter, ſed diuerſimodè hanc electionem Clero, & populo datam eſſe, aliquando enim Clero, & populo pariter datur electio, itaut tam hi, quàm illi Epiſcopum nominarent, deſignarent, & eligerent, *cap. Epiſcopos*, ibi. *poſt electionem Clerici, & populi, cap. lectis*, ibi, *Clerum, & plebem eiuſdem Eccleſiæ elegiſſe, hac eadem diſt. cap. factus*, ibi, *de plebis, quæ tunc affuit ſuffragio* 7. *q.* 1. Deinde verò
in melius hoc more reformato conſtitutum eſt vt Cle- 2
rus eligat, populus verò conſentiat, vt optima ratione docuit Stephanus Papa *in d. c. noſce*, ibi, *Sacerdotum quippè electio eſt, & fidelis populi conſenſus adhibendus, quia docendus eſt populus, non ſequendus*, text. optimus *in d. cap. vota*.

Similem varietatem reperies circa auctoritatem 3
Principum ſecularium in electionibus Epiſcoporum, nam aliquando vel ipſi auctoritate propria eorum electionem, & nominationem faciebant, vt de Conſtantio Conſtantini magni filio, & aliis ante Valentinianum ex Socrate, Euſebio, Nicephoro, & Theodoreto explicat Petr. Gregor. *d. cap.* 5. *num.* 5. aliquando verò ipſa Romana Eccleſia aliquibus fecit poteſtatem eligendi, & nominandi Epiſcopos, atque etiam Romanum Pontificem, vt de Hadriano Pontifice conſtat, qui Carolo magno remunerationis ergò ob inſignia beneficia in ipſam Apoſtolicam Sedem, quæ referuntur *in cap. Hadriano il* 2. *hac diſt. & in cap. hinc eſt* 16. *q.* 1. hoc priuilegium eidem indulſit. Sic etiam Hiſpaniarum Regibus *in d. cap. cùm longè*, id conceſſum reperitur. Aliquando verò Prin-
cipibus conceſſum eſt, vt electio a clericis facta va- 4
lida non, niſi Principis accedat conſenſus, *c. quia igitur, hac eadem diſt.* ibi, *totius Concilij vnito conſenſu, & Sereniſſimi Principis voluntate*, conſonat *dict. cap. nobis, d. cap. lectis, cap. Abbatem* 18. *q.* 2. text. opt. *in cap. quòd ſicut*, 28. *in princip.* ibi, *debet Principi præſentari*, &c. *de elect. cap. cùm terra* 14. ibi, *auribus Patriarchæ, vel Principis exprimendas, eod. tit.*

De poſteriore autem tempore, quo huiuſmodi po- 5
teſtas laicis omnino noſcitur abrogata, conſtat quoad vtramque partem populi, & ſecularium Principum, quoad populum ex *cap. non eſt permittendum, hac eadem diſtinct.* & ex antiquiſſimo Sardicenſi Concilio ſub Iulio I. circa annum ſalutis Dominicæ CCCXL. refertur *in c. Oſius* 2. *de elect.* vbi eam reddit rationem, ne ad clamorem populi fiat electio, quia manifeſtum eſt potuiſſe plures eorum, qui ſyncerum fidem non haberet, pretio, & mercede corrumpi, iunctis iis, quæ latè proſequuntur Petr. Greg. *d. c.* 5. *n.* 8. & ex Platone, & aliis Philoſophis Marc. Mantua *ſing.* 194. Ex eadem etiam ratione iam apparet iuſtiſſimè ſacris Canonibus reuocatum eſſe priuilegium illud Principibus ſecularibus conceſſum eligendi Epiſcopos, aut ne valeat electio ſine eorum conſenſu, quia ſcilicet per impreſſionem, & metum facta cenſetur text. *in præſenti cap.* 2. *cap. ſi quis per ordinationem, hac ead. diſt.* Duplici præterea ex capite iuſtiſſimè priuilegium hoc Principibus ſecularibus ademptum eſſe notat idem Petr. Gregor. *d. cap.* 5. *à n.* 16. vel quia iidem Principes ſponte ſua ei renunciarunt, vt de Valentiniano probat text. *in cap. Valentinianus, hac ead. diſt.* vel quia conceſſa ſibi poteſtate abutentes pro arbitrij temeritate indignos promouere, dignos vexare, & eijcere cœperunt, eòque facto priuilegium amittere meruerunt, iuxta reg. text. *in c. priuilegium* 11 *q.* 3. *c. ſuorum* 11. *verſ. verum, de priuileg.* cum ibi notatis.

Abrogata ſic laicis prædicta poteſtate eligendi Epi- 6
ſcopos, primò ea penes omnes Clericos, & Religioſos diœceſis remanſit, vt auctoritate text. *in cap. obeuntibus, hac eadem diſt.* ſcribunt Petr. Greg. *d. tract. de electione, cap.* 6. *n.* 1. *&* 2. Burſat. *d. conſ.* 126. *n.* 16. *ad fin.* Dein-
de verò Clerici à Religioſis ſunt ſeparati, vt iidem 7
Doctores reſoluunt, & conſtitutum fuit vt Religioſi ſuorum Abbatum, Priorum, ſeu Præpoſitorum, Canonici verò ſuorum Epiſcoporum faciant electionem, *cap. cùm terra, & per tot. tit. de elect.*

Quam quidem doctrinam veriſſimam eſſe agno- 8

ſco, ſed temporum ſeriem ab eiſdem auctoribus ediſcere cupiebam, animaduerto enim hanc conſtitutionem, vt ſoli Canonici Cathedralium ſuos eligant Epiſcopos a Fulgentio, & Gratiano *in cap. ſacrorum, hac eadem diſtinct.* tribui; Nicæno Concilio II. quod aliàs ſeptima Synodus ſolet appellari, & celebratum conſtat circa annum Chriſtianæ ſalutis DCCLXXX. auctorem verò text. *in dict. cap. obeuntibus* apparet eſſe Innocentium II. *in Romano Concil.* circa annum MCXXXI. & conſequenter antiquior videtur conſtitutio, quæ ſolis Clericis Cathedralium facultatem eligendi Epiſcopum concedit, recentior verò illa, quæ omnibus Clericis diœceſis eam tribuit, ac ſubinde illam per hanc reuocari videbatur, ex reg. text. *in l. non eſt nouum, & in l. ſed & poſteriores ff. legib.* Sed facilè reſpondetur, quòd verba illa, quæ referunt *in d. cap. ſacrorum, verſ. ex conſtitutionibus, vſque ad fin.* non ſunt alicuius Pontificis, aut Concilij, ſed Gratiani, quæ ſubinde nullam habent iuris auctoritatem, aut neceſſitatem ex iis, quæ dixi ad procem. huius voluminis Decreti, quamuis ſemel, atque ſæpiùs diligenter perlegerim, nihil ad hoc propoſitum potui reperire tum in magnis Conciliorum tomis, in quorum *tom. 1. pag.* 287. *cum ſeqq.* Gangrenſe, *& in 2. pag.* 461. ad longum Nicænum reperiuntur, & omnia vtriuſque decreta, quàm etiam *in ſumma eorundem Concil.* apud Carranc. *ex pag. & ex pag.* 47. 288. *cum ſeqq.* Ex text. verò *in d. cap. 1. de elect.* nullum firmum argumentum quoad temporum computationem poteſt deduci, minimè enim conſtat quinam Pontifex illius fuerit Auctor, vulgò Lucio Papæ tribuitur, ſed ab aliis Pio, vel Gregorio, vel Alexandro, vt conſtat ex Anton. Auguſt. *in notis ad collect. 1. Decretal. ſub eod. tit.* vbi ſimiliter teſtatur in libris Conciliorum, verba illa non inueniſſe.

9 Durauit huiuſmodi poteſtas elegendi Epiſcopos in
Capitulis, & Canonicis vſque ad tempora Bonifacij VIII. & Clementis V. vt conſtat ex *titulis de election. in Sexto, & Clementinis.* Poſtea verò cùm magnæ orirentur diſcordiæ in huiuſmodi electionibus faciendis, vt aduertit Lancelot. *in inſtitut. Canon. tit. qui eligere, eligive poſſint, in princip.* cœpit Benedictus XI. ſibi reſeruare Eccleſias Patriarchales, Archiepiſcopales, & Epiſcopales *in extrauag. ad regimen, de prabend.* inter communes, addita clauſula ibi, *nunc apud Sedem vacantes, vel in futurum vacaturas*, quod deinde per ſequétes Summos Pontifices factũ fuit ſimpliciter, & ge-
10 neraliter quoad omnes Eccleſias Epiſcopales, tam apud Sedem Apoſtolicam, quàm extra Curiam vacantes *in reg. 3. Cancellaria*, & ita hodie Summus Pontifex prouidit omnes Epiſcopales Eccleſias, niſi quòd Reges Hiſpaniæ, Galliæ, Luſitaniæ, & Poloniæ ex eiuſdem Pont. conceſſione poteſtatem nominandi Epiſcopos in ſuis Regnis habent, & in Germania tantùm ve-
11 tus conſuetudo Canonicæ electionis per Capitula faciendæ obſeruatur, vt refert Azor. *inſtit. mor. p. 2. lib. 6. cap. 14. q. 1. in fin.* & me citato Lauor. *var. lucub. tom. 1. tit. 4. c. 15. n. 23.*

SVMMARIVM.

1 *Imperator an in Subdiaconatus Ordine conſtitutus ſit, oſtenditur, & num. 2.*
2 *Imperator laicus eſt.*
3 *Imperator, & alij Principes licèt inungi, & conſecrari dicantur, non tamen propriè, & ſtrictè conſecratio eſt.*
4 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Valentinianus. III.

Ex hiſtoria tripartita.

EX hoc text. Alexandrin. *hîc num. 3.* & alij *infra* referendi, aiunt vulgò deduci Imperatorem in Subdiaconatus Ordine conſtitutum eſſe; tum quia conſecratur, *cap. venerabilem 24. verſ. verum,* ibi, *inungimus, conſecramus, & coronamus, de elect.* tum quia ſacratiſſimus, & ſacra maieſtas ſolet appellari, tum denique quia ita vſus, & conſuetudo Eccleſiæ videtur obſeruare, ſecundùm quam ſi Imperator in Curia Romana reperitur, Miſſæ Papali inſeruit, maximè in feſto Natiuitatis, in quo ad matutinum cantat ſeptimam lectionem ſub Euangel. *Exiit edictum a Cæſare, &c.* idque obſeruaſſe Federicum III. Imper. præſente Papa Paulo II. anno 1468. teſtantur Auctores grauiſſimi, de quibus *infrà*.

His tamen non obſtantibus tenendum eſt Impera-
torem laicum eſſe, illámque vulgò opinionem meritò 2
reprobari, cum *gloſſ. vlt. in præſenti*, vbi Alex. & reliqui omnes ſequuntur, teſte Caſtald. *de Imperat. q. 29. a princ.* vbi latè, ex eo quia Subdiaconatus ſacer Ordo eſt dirimens matrimonium, *cap. erubeſcant 32. diſt. cap. à multis, de ætate, & qual.* notatur *in c. vnic. de voto lib. 6.* & tamen Imperator licitè, & validè contra-
hit, vt vſus docet: deinde quia licèt Imperator, ſicut 3
& alij Principes inungi, & conſecrari dicantur, *d. cap. venerabilem*, non tamen propriè, & ſtrictè conſecratio eſt, ſed longè diuerſa ab Epiſcoporum, & Sacerdotum conſecratione, vt ſatis colligitur ex diſcurſu text. *in cap. vnic. §. vnic. de ſacra vnct.* nec in alio ſacro Ordine conſtitutus dici poteſt, hic enim non aliter quàm cum certo ritu, certiſque adhibitis cæremoniis confertur, & neceſſariò oportet vt initiandus inſtrumenta accipiat de manu Epiſcopi, Subdiaconus ſcilicet vacuum Calicem cum patena, *cap. Subdiaconus 23. diſt.* D. Thom. *ad 3. part. q. 31. art. 1. ad 2.* Viuald. *in candel. aureo part. 1. vbi de Sacramento Ordinis num. 5.* quæ tamen ſolemnia Imperatoris electione, vel coronatione minimè obſeruari ſatis conſtat ex iis, quæ Caſtald. *de Imperat. quæſt. 29.* Hieronym. Bald. *tractat. de coronat. Imper. per tot.* maximè *pag. 61. & ſeqq.* dum poſt alios latè probat antequam vngatur, vel coronetur, plenam Imperij per ſolam electionem conſequi adminiſtrationem, atque ita iam colligitur actum illum offerendi Calicem Papæ celebranti, atque etiam recitandi epiſtolam non exerceri ab Imperatore ratione alicuius Ordinis Eccleſiaſtici, quam non habet ex modò dictis, ſed ex poteſtate quadam extraordinaria.

Ad text. verò *in præſenti, ibi, vt meum Ordinem decet,* 4
reſpondetur eſſe intelligendum non de aliquo ſacro Ordine, ſed potiùs de officio Imperiali, quaſi promittat Imperator adiutorem Eccleſiæ ſemper ſe futurum, prout munus ſuum, & Officij debitum videtur poſtulare, quod præcipuum eſſe conſtat vt Eccleſiæ patronus ſit, & Aduocatus text. *in cap. Princeps 23. q. 5.*

Cap. Omnis Electio. VII.

Ex ſeptima Synodo.

VIde Cardin. Cæſarem Baronium *annalium Eccleſiæ tom. 9. ann. Chriſti 787. n. 48. pag. mihi* 290. vbi integrum originale refert, & ait dignum eſſe quòd Regum omnium domus foribus inſcribatur.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Carolus Magnus laudanda, & principe Chriſtiano digna in Eccleſia fecit ſeruitia.*

2 *Carolo Magno conceſſit Hadrianus I. poteſtatem eligendi Pontificem, Sedémque Apoſtolicam ordinandi, & inueſtituram Epiſcopis concedendi.*

3 *Bulla conceſſionis Hadriani I. facta Carolo Magno eligendi Pontificem aſſeruatur Pariſiis inter præcipuos Regni theſauros.*

4 *Otho I. Theutonicorum Rex obtinuit à Leone Papa VIII. poteſtatem eligendi Pontif.*

5 *Text. in præſenti, & in cap. ex Synodo, hac eadem diſt. fictitium, & commentitium eſſe, qui referant, oſtenditur.*

6 *Carolus Magnus non acceptauit, ſed potiùs repudiauit conceſſionem ſibi factam ab Hadriano I. de eligendo Pontifice, ſecundùm aliquos, ſed probabilius eſt quòd renunciauerunt ſequentes Imperatores, vt num. 7.*

8 *Hiſpaniæ Regna auxilio diuino, & virtute propria, non autem Imperatoris ſe in libertatem vendicarunt à manibus, & tyrannide Maurorum, ac proinde à Romano Imperio exempta ſunt.*

9 *Superior quando non poteſt defendere ciuitatem, vel non eſt in apparatu id faciendi, poteſt talis ciuitas alteri ſe ſubdere, vt eam defendat.*

10 *Imperator dominus Mundi dicitur, ſed nec de iure, aut de facto dominium totius Orbis habuit, vt num. 11.*

12 *Imperatores antiqui exceptis iis Prouinciis, quæ ipſis legitimo aliquo titulo ſubiiciebantur, reſpectu aliarum potius erant tyranni, quàm legitimi ſucceſſores.*

13 *Declaratur l. deprecatio ff. ad l. Rhodiam de iactu, & l. benè à Zenone C. de quadriennij præſcr. & num. 14.*

Cap. Hadrianus. ij. XXII.

Ex hiſtoria Eccleſiaſtica.

1 HAdrianus Papa I. ob accepta à Carolo Magno
laudanda quidem & Principe Chriſtiano digna
in Eccleſia facta ſeruitia, de quibus agunt Reginon. *in
chronic. lib. 2. in Carolo Magno*. Paul. Æmil. Anan. Maſonius,
Ganguinus, & alij *in eo*, Sigon. *lib. 3. de Regno
Italiæ anno 786. & 799.* Cardin. Bellarmin. *in tract. de
2 tranſlat. Imperij lib. 1. cap. 4. & ſeqq.* tam beneficus remunerator
extitit, vt congregata Synodo CLIII. Epiſcoporum,
Abbatum, & Religioſorum, poteſtatem
eligendi Summum Pontificem, Sedémque Apoſtol.
ordinandi, & inueſtituram Epiſcopis concedendi eidem
Carolo dederit, vt refertur in hoc text. & tangunt
Bozi. *de ſignis Eccleſiæ lib. 19. ſigno 8. cap. 4. & de
ſtatu Italiæ lib. 3. cap. vltim.* Einard. *in vita Caroli Magni*.
Iacob. Valdeſ. *de dignitate Regum Regnorúmque
3 Hiſpaniæ cap. 20. num. 16.* Iul. Lauor. *var. lucubr. tom. 1.
tit. 4. cap. 4. num. 23. & 24.* cuius conceſſionis Bullam
Pariſiis inter præcipuos Regni theſauros aſſeruatam
fuiſſe tradit gloſſ. *in pragmat. ſancti tit. de annatis in
verbo Regalia*, & Guilelm. Benedict. *in cap. Raynutius,
verbo & vxorem n. 267. de teſtament. in antiq. impreſſ.
aliàs verbo, & vxorem 1. num. 61. in noua impreſſione.*
Similémq; conceſſionem à Leone Papa VIII. Otho I.
4 Theutonicorum Rex obtinuit, vt patet *in c. in Synodo,
ſup. hac eadem diſt.*

5 Hos text. fictitios, & commentitios eſſe, ac primum
Ipſorum auctorem fuiſſe Sigibertum Mona-

chum, à quo Gratianus hoc mutauit, referunt Azor.
inſtit. moral. part 2. lib. 4. cap. 2. quæſt. 3. Card. Baron. *in
annalib. Eccleſiaſt. circa annum Domini 526. & 555. &
præſertim 774. à num. 10. & 964. à n. 22.* Iacob. Greſſer.
in apologia Baronij c. 1 & 2. Soar. *de defenſione fidei Cathol.
contra Anglicanæ ſectæ errores lib. 3. cap 29. num. 7.*
& non diſſentit Card. Bellarm. *de Summo Pontifice lib.
2. cap. 19. & de clericis cap. 9.*

Alij verò dicunt Carolum Magnum non acceptaſſe, 6
ſed potiùs repudiaſſe prædictam conceſſionem, aliàs
enim Stephanus Papa, qui poſt Leonem ſucceſſit, ab
ipſo electus fuiſſet, ſicut argumentatur Alban. *de Card.
q. 11.* ac proinde Imperatores nunquam vſos fuiſſe illis
conceſſionibus tradunt Raymund. Ruffus *pro Pont.
Max. ſub num 39. & 40. pag. 479.* & commendat Nauar.
in rub. de indic. num. 69.

Nonnulli denique (quod mihi probabilius vide- 7
tur) ſentiunt Imperatores prædictis Apoſtolicis conceſſionibus
renunciaſſe, vt de Ludouico, ipſius Caroli
filio, referunt Volater. *in Geographia lib. 3. cap. de Pipini,
& Carolorum geſtis, circa med.* S. Antonin. *in hiſt.
part. 2. tit. 16. cap. 1. §. 2.* Gondiſal. Villadieg. *de origine,
& poteſt. Cardin. q. 5. num. 18.* Alban. *citato loco*, Azor.
d. part. 2. lib. 4. cap. 2. quæſt. 2. & 3. & habetur *in cap. Ego
Ludouicus, hac ead. diſt. & in cap. conſtitutio, & in c. tibi
Domino, & in cap. ſacrorum, §. ex conſtitutionib. hac eadem
diſt.* vbi de renunciatione præfati Othonis conſtat,
vel quia dum eis abuteretur, iuſtè fuerunt per Summos
Pontifices reuocatæ, vt ſentit Petr. Gregor. *ſyntagm.
iuris lib. 15. cap. 3. n. 10.* Vel quia vtraque, ſcilicet renunciatio,
& reuocatio concurrit, ex Quintil. Mandoſ.
in reg. 13. Cancel. q. 8. num. 13.

In gloſſ. *Per ſingulas.* De pluribus Regibus, & 8
Ducibus à Romano Imperio exemptis memini ego ipſe
*in collect. ad cap. per venerabilem à num. 23. vſque
ad n. 25. qui filij ſint legit.* vbi *n. 24.* agitur de Regibus
Hiſpaniæ, de quibus loquitur gloſſ. *in præſenti*, manifeſtum
enim eſt ferè prædicta Hiſpaniæ Regna auxilio
diuino, & virtute propria, non autem Imperatoris ſe
in libertatem vendicaſſe à manibus, & tyrannide Maurorum,
vt tangit hæc gloſſ. *in fine*, & conſtat ex Hiſpanis
Chroniſtis, & ex Oldrad. *conſ. 69. ſub num. 8. & 9.*
Couar. *in reg. peccatum part. 2. §. 9. num. 9.* Nauar. *in cap.
nouit. notab. 3. n. 116. cum ſeqq. de indic.* Mench. *illuſtr.
lib. 1. cap. 22. num. 11.* Bobadil. *in ſua politica lib. 2. cap.
18. num. 223.* Azeued. *in l. 3. tit. 5. lib. 3. noua recopil. &
in l. 1. num. 5. tit. 17. lib. 9.* Parlad. *lib. 2. rerum quotid.
cap. 21. num. 3.* Mart. *de iuriſd. part. 1. cap. 16. n. 60.*
Ceuall. *commun. contra commun. tom. 4. quæſ. 1. num. 360.
& 389.* Cabed. *Luſit. deciſ. 7. num. 4. & deciſ. 211. ſub
num. 3. part 1. & deciſ. 8. num. 3. part. 2.* Soar. *de legib.
lib. 3. cap. 7. num. 9.* & in ſpecie de Regno Portugaliæ
idem teſtantur Ferret. *de iuſto, & iniuſto bello num. 24.*
Nauarr. *in d. cap. nouit. notab. 3. num. 165.* Cabed. *d. dec. 7.
num. 4. & d. deciſ. 8. num. 3.* Ceuall. *vbi ſup. num. 391.*
Soar. *d. lib. 3. cap. 8. num. 3. in fine.* Quia tunc cùm Im- 9
perator non eſſet in apparatu præſtandi auxilium,
ſuccedit illud ſingulariſſimum dictum Baldi *in cap. 1.
col. 2. lect. 2. de indic.* quem ſequitur Almayn. *de poteſt.
Papæ cap 15.* Nauar. *d. notab. 3. num. 115.* dum ita inquit
*Si non eſt ſpes, quòd ſuperior defendat ciuitatem, vel non
eſt in apparatu id faciendi, poteſt ſe ciuitas ſubdere alteri,
& etiam pro conſequutione accipere vnum Regem, cui ſe
ſubdat, & hoc conceditur iure naturali.* Vnde iam ſequitur
prædicta Regna Hiſpaniæ iuſtè potuiſſe ſe eximere
à ſubiectione Imperatoris, dato etiam quòd
antea eum recognoſcerent, & ſe in totum ſubiicere,
prout ſubiecerunt aliis, qui ſibi eſſent Reges ſupremi,
& tanquam tales ſuæ ipſorum Regnorum conſeruationi,
& defenſioni incumberent, vnde me-

ritò prædictam exemptionem in eiſdem Regibus Hiſpaniæ agnoſcunt omnes Doctores proximè citati, *& in collect. ad dictum cap. per venerabilem, num. 24.*

10 In ead. gloſſ. ibi, *fateamur ergo Imperatorem eſſe dominum Mundi.* Aliqui intelligunt quoad illa intermedia tempora, quibus Romani floruerunt cùm vniuerſum penè Orbem armis peragrare viſi ſunt, adeò vt Romanorum Imperator Antoninus ſeipſum Mundi dominum appellare videatur *in l. deprecatio ff. ad leg. Rhod. de iactu*, habetur etiam *in l. bene à Zenone, C. de quadrien. præſcript. cum ſimilib.* quare Imperatorem licèt non de facto, tamen de iure Mundi dominum eſſe contendit Bartol. *in l. hoſtes ff. de captiu. & in extrauag. ad reprimendam, verbo totius Orbis*, Bald. *in §. vlt. col. pen. de probibita feudi alien. per Feder. & in l. 1. C. de ſumm. Trinit.* Gregor. Lopez *in l. 1. tit. 1. part. 2.* & innumeri penè Scriptores, vt per Couar. *dict. §. 9. ſub n. 7. verſ. his tandem*, & per Menoch. *illuſtr. lib. 1. cap. 20. num 1 cum ſequentibus*, & per Caſſan. *in catalogo gloriæ Mundi part .conſid. 28.* & per Sot. *de iuſtit. lib. 4. q. 4. art. 2.* & per Nauar. *d. notab. 3. à num. 155.* & per Soar. *d. cap. 4. num. 1.* ſequitur poſt multos Azeued. *in d. lib. 1. num. 20 cum ſeqq.* Matt. *de iuriſdiction. part. 1. cap. 10. à num. 1.*

11 Verùm his non obſtantibus dicendum puto etiam quoad prædicta intermedia tempora Imperatorem ſecularem nuſquam dominium totius Orbis habuiſſe de iure, nec de facto, etenim quod attinet ad ius, competeret enim vel de iure naturali, vel de iure diuino poſitiuo, vel de iure humano, aut ex aliis titulis ab altero prædictorum iurium approbatis, atqui neutro ex prædictis iuribus vniuerſalis illa poteſtas ſuper totum Orbem conceſſa eſt Imperatori, immò magis veroſimiliter denegata; igitur, &c. conſequentia legitima eſt, maior autem vt manifeſta recipitur poſt alios à Vict. *ſuper c. vlt. Matth. n. 25 & à med.* Nauar. *d. notab. 3. num. 153.* & à Couar. Molin. & Soar. *citatis locis*, tandem & minor patet ex dictis per eoſdem, cum quibus ſatis erit eius probationem percurrere, ne in re clara, & ab illis luculenter, & dilucide tractata immoremur.

12 Quod verò attinet ad factum oſtenditur, tum quia antiqui Imperatores, exceptis iis Prouinciis, quæ ipſis legitimo aliquo titulo ſubiiciebantur, de quibus Menoch. *d. cap. 11. n. 4. cum ſeqq.* Soar. *d. cap. 7. num. 12. & 13. & cap. 8. à num. 2.* reſpectu aliarum potius erant tyranni, quàm legitimi ſuperiores, quia eas ferè omnes per violentiam occuparunt, pauciſſimis earum ſponte, maliſque violenter tacentibus, immò & pluribus, quod fieri potuit, pro modo oblatæ occaſionis expreſsè repugnantibus, & priſtinam libertatem vendicantibus, vt inquit S. Auguſt. *lib. 18. de ciuit. Dei c. 2.* quem poſt Durand. ſequitur Nauarr. *d. notab. 3. n. 152.* proſequitur latè Bernard. de Britto *in ſua Monarchia Luſitana tom. 1. à princ.* tum etiam, quia prædicti Imperatores nec etiam ita violenter vniuerſum Orbem peragrarunt, vt ex Proſp. *l. 2. de vocat. gentium. cap. 16.* obſeruat Soar. *d. cap. 7. ſub num. 4.* & Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 30. col. 1. verſic. hoc autem*; & quidem meritò, nam innumeræ nationes, & Prouinciæ ſemper extiterunt, quæ ipſis incognitæ fuerunt, vt colligitur *ex l. mercatores C. de commerc. & ex l. 1. C. de offic. præfecti Prætor. Africæ, & ex l. poſtliminium ff. de captiu.* obſeruant Alciat. *in l. 1. col. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ.* Couar. *d. §. 9 ſub num. 5. col. 1. in fin.* & videre eſt in Luſitanicis, & Hiſpanicis conquiſitionibus, vt in hanc rem conſiderat Mench. *d. cap. 20. ſub num. 2.* itaut meritò dixerit Nauarr. *d. notab. 3. num. 156.* nec dimidiatum Orbem Romanorum Imperio paruiſſe.

13 Non obſtat text. *in d. l. deprecatio, & in d. l. bene à Zenone cum ſimilib.* quia omiſſo intellectu Nauar. *dict. notab. 3. num. 157.* quem nemine citato amplectitur Soar. *d. cap. 7. ſub. num. 6.* reſpondetur cum Menoch. *d. c. 20. num. 19.* Imperatorem *in d. l. deprecatio*, non intendiſſe agere directè de dominio, quod haberet ſuper Orbem terrarum, aliter enim ineptè ab eodem dominio exciperet maria, quæ excipit *ibidem*, cùm per aduerſatiuam, *autem*, (quæ ſecundùm ſuam naturam, dum aliud ex mente diſponentis non colligitur, implicat diuerſitatem caſuum, iuxta gloſſ. *verbo autem in l. hoc amplius §. de his, ff. de damno infecto.* Bart. *in l. tranſigere n. 6. de tranſact.* cùm aliis per me adductis *in tractat. de dictionibus vſufrequent. diſt. 47. num. 1. ſecundùm Lugdunen. impreſſ.*) inquit, *ego quidem mundi dominus, lex autem maris*, non, inquam maria exciperet, & ſoli legi ſubiecta eſſe diceret, nam ſciebat appellatione Mundi, de quo egerat, contineri & ipſa maria ſimul cum cæteris rebus, quæ ſub cœlo ſunt, vnde potiùs ſe ipſum pronunciaret dominum pariter maris, & terræ, & cæterorum. Rurſus ſciebat idem Imperator quòd etiam de iure ei, qui alicuius Prouinciæ ſupremus dominus eſt, ſubiiciuntur etiam maria coadiacentia, iuxta gloſſ. *verbo territorio, in cap. vbi periculum, §. porrò, de elect. lib. 6.* vbi citaui Doctores, quibus addo Tell. Fernand. *in lib. 3. Tauri n. 5.* & Valaſc. *conſ 182. ſub num. 15.* Denique ſi Imperat. *in d. l. deprecatio*, intenderet directè agere de dominio totius Orbis, & illud ſibi adrogare, non conſtitueret differentiam inter ſeipſum, & legem ſuam, aut prædeceſſorum etiam conſuetudinariam, vt talem ab eius ſaltem generali approbatione, voluntate, & poteſtate pendentem, iuxta notata per Burg. de Paz *in lib. 1. Tauri n. 233.* & Sahag. *in cap. vlt. num. 55. de conſuetud.* nam ſciebat idem Imper. quoad poteſtatem dominandi non differre legem huiuſmodi dum durat, ab ipſo legiſlatore, quaſi in eo, aut in ea eſſet poteſtas maior, aut diſtincta, ſed potiùs parem eſſe, & vnam in vtroque, licèt alioquin ſecundùm diuerſos reſpectus poſſit modò in illo, modò in ſua, aut prædeceſſorum lege conſiderari quædam ſuperioritas ſecundùm quid, in illo quidem, quia eam ex iuſta cauſa reuocare poteſt, iuxta reg. text. *in cap. non debet, de conſang. & cap. propoſuit. de conceſſ. præben.* in illa autem, quia ea durante tenetur legiſlator ſuas, & alienas actiones, ſecundùm eam proportionabiliter dirigere, iuxta regul. text. *in l. digna vox. C. de legib.* cum adductis *ſuprà ad cap. iuſtum. 9. diſt.*

Quare tota Imperatoris mens *in d l. deprecatio*, fuit 14
vt reſtitutio rerum in naufragio maris amiſſarum, de qua *ibi* quæſtio erat, fieret adeò præcisè, & plenariè iuxta aliquos ex terminis conſuetudinariæ legis Rhodiæ de iactu, vt vellet illam potiùs quàm ſemetipſum conſuli ſuper huiuſmodi reſtitutione, & quoad hunc effectum illam potius vt maris dominam, quàm ſemetipſum quodammodo recognoſcit, niſi in iis, in quibus leges propriè ſcriptæ eidem conſuetudinariæ legi aduerſarentur, vt *ibidem* text. inquit, prout ſanè aduerſabantur pro ea parte, qua ex iniqua mercatorum conſuetudine in Rhodos inſulam confluentium deferebat accipienti omnia naufragio amiſſa, & *ibi* delata, iuxta tradita per Sahag. *in d. cap. vltim. num. 11. cum ſeqq.* eandem conſuetudinem vt iniquam meritò redarguentem, per text. *in l. vltim. ff. de incend. & in l. 1. C. de naufrag. lib 11. cum ſimilibus*, hanc igitur mentem, vt Imper. aperiret *in d. l. deprecatio* alloquitur conſulentem hac vna breui, ſed efficaci reſponſione, *Ego quidem Mundi dominus, lex autem maris, lege id Rhodia, quæ de rebus nauticis præſcripta eſt, iudicetur*, quaſi diceret hanc reſtitutionem ita fac plenè, & præcisè ſecundùm terminos iuſtos legis Rhodiæ, abſque alio

viuæ

viuæ vocis noſtræ oraculo, ac ſi illa lex ſola maris, & eorum, quæ in mari contingunt, ego autem ſolum eorum, quæ in terris Imperij ſiunt, domini eſſemus. Cum ergo is ſolus, & non alius ſit Imperatoris ſenſus, iam conſtat illa verba, *ego quidem Mundi dominus*, prolata fuiſſe non principaliter, ſed enunciatiuè vt bene aduertit Mench. *ſubd. num.* 29. & in alium finem, neque hunc, quem in prædictum ſenſum, aperuimus, vnde conſequitur ab illis non poſſe argumentum ſumi.

Cap. In Synodo. XXIII. *Leo.*

1 Vide quæ *ſuprà* dixi *ad cap. Adrianus il* 2. *hac*
eadem diſt. Et adde ſpecialiter de hoc text. agentes Card. Bellarm *de ſcriptoribus Eccleſiaſt. verbo Gratianus. verſ. ſecundo, pag.* 185. Gretſer. *in defenſ. eiuſdem Bellarm. tom.* 2. *liber.* 2. *de Romano Pont. cap.* 29. *verſ. ſextum argumentum*, Card. Baron. *annalium Eccleſ. tom.* 9. *anno Chriſti* 774. *num.* 13. *verſ. at non alterius*, qui Gratianum reprehendit, & impoſtorem vocat cùm Leonis Pontificis nomine VIII. textum hunc referat, & vide eundem *num.* 15. *verſ. verum quod dicitur & tom.* 10. *anno Chriſti* 964. *num.* 21. & 22. refert integra verba huius text. dicens hanc conſtitutionem etſi verè fieri contigit, nullius eſſe roboris, cùm à Leone pſeudopontifice, & ſic non à legitimo Papa ſit promulgata, & ex *num.* 23. *cum ſeqq.* plura adducit circa text. confutationem.

In gloſſ. *Apoſtolicam*. Quicquid hæc gloſſ. dicere
2 videatur Romanum Pontificem poſſe ſe Imperatori ſubiicere, tamen conſtans eſt omnium ferè tam iuris Pontificij, quàm ſacræ Theologiæ profeſſorum ſententia Papam ſe alterius iuriſdictioni ſubdere iure non poſſe, vt latè comprobant Ioan. Andr. & Abb. *in cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtitut.* Archid. *in cap. ſi quis ſuperbus* 7. *quæſt.* 11. Turrecrem. *in lib.* 2. *ſum. cap.* 108. & alij, quos refert, & ſequitur Azor. *inſtitutionum moralium part.* 2. *l.* 4. *cap.* 7. *quæſt.* 6. vbi contrariis reſpondet. Et probatur, quia nec Imperator eam habet poteſtatem, nec etiam Summus Pont. ſupra omnes alios, nedum ſupra ſeipſum, quia nemo dat, quod non habet. Deinde, quia exemptio Papæ eſt priuilegium non intuitu perſonæ, ſed in honorem Chriſti datum, cui non poteſt Papa renunciare, ſicut nemo poteſt renunciare priuilegio in fauorem communitatis conceſſo. Deinde facit, quia Pontifex non poteſt humanæ poteſtati quoad vim coërciuam ſe ſubmittere, vt latè Cardin. Bellarm. *de Concil. lib.* 2. *cap.* 18. Soar. *de defenſ. fidei lib.* 4. *c.* 7. *num.* 3. Denique, quia omnis iuriſdictio Eccleſiaſtica pendet, & manat à Summo Pontif. ipſe verò non accepit poteſtatem coërcitiuam ſupra ſeipſum, quia nullus niſi volens poteſt ſe punire, non tamen cogi; ergo neque alteri poteſt eam poteſtatem communicare, vnde colliges non poſſe per cenſuras compelli, ita Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 5. *ſect.* 1. *num.* 17. Sayr. *in ſimili tract. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 22.

SVMMARIVM.

1 *Iudicis licentia iuſtam excuſationem præſtat.*
2 *Iudicis iuſſus, & auctoritas in illicitis excuſat à dolo.*
3 *Iudicis iuſſus liberat ſoluentem ab omni obligatione.*
4 *Verba*, ſub excommunicationis ſententia, *an importent latam ſententiam, emiſſiuè.*
5 *Epiſcopus, cuius ſubditus ab alieno Epiſcopo fuit ad Ordines promotus ratam habere poteſt talem promotionem.*

Cap. Salonitanæ. XXIV.

Gregorius.

Relinquere non poſſum.] Ergo Papa non poteſt il- 1
latam Eccleſiæ iniuriam remittere, vt per Boër. *deciſ.* 120. *num.* 5.

In gloſſ. *Iuſſiſſent.* ibi, *arg. quòd auctoritas maioris excuſat*, &c. Notatur ad hoc quòd licentia iudicis iuſtam excuſationem præſtat, vt per Bald. *in ſua diſp. accuſatus de vi turbatiua col. antepen. verſ. quartò quæritur, & conſil* 58. *verbo præterea vbi quis vol.* 5. Octau
Glorit. *reſp.* 1. *part.* 3. *num.* 174. & iudicis iuſſus, & au- 2
ctoritas in illicitis excuſat à dolo, Tiraquel. *de pœnis temp. cauſ.* 34. *num.* 4. *cum ſeqq.* Decian. *in tract. crimin.*
lib. 9 *cap.* 37. *n.* 4. & iuſſus iudicis liberat ſoluentem ab 3
omni obligatione. Rot. *deciſ.* 345. *apud Farin. part.* 1. *recent.* vbi latè declaratur.

In gloſſ. *Sub excommunicationis.* Vide Tiraquel. *in* 4
l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat. verbo reuertatur n. 235. Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *c.* 8. *n.* 19. Perez *l.* 1. *verſ. quæri ſolet tit.* 5. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 176. *col.* 1.

In gloſſ. *Ac ſi me.* ibi, *arg. quòd ratihabitio ſequens*
facit aliquid legitimum, quod ab initio factum fuit ille- 5
gitimè. Ex hac gloſſ. colligunt aliqui poſſe Epiſcopum, cuius ſubditus ab alieno Epiſcopo fuit ad Ordines promotus, ratam habere eam promotionem, itaut valeat ad legitimum vſum, & exequutionem Ordinis ſuſcepti, vt per Prob. *ad monach. in cap.* 1. *de tempor. Ordin. lib.* 6. Nau. *conſil.* 11. *verſ. ad quartum, & conſ.* 39. *ſub tit. de temporibus Ordin. in nouis.* Vgolin. *de officio Epiſcopi c.* 26. §. 23. *num.* 1. Ego ipſe *in ſimili tractatu part.* 2. *alleg.* 8. *num.* 10. quamuis contrariū teneant Patrſ. *conſil.* 136. *Stante defectu lib.* 4 Rebuff. *in praxi tit. forma dimiſſor. num.* 12. & 13. Azor. *inſtitut moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 48. *quæſ.* 4. *verſ. dubia quæſt.* vbi reſpondet non obſtare text. *in præſenti*, quia *hic* Gregor. non confirmat ordinationem ab alieno Epiſcopo factam, ſed tantùm remittit iniuriam illatam miſſione falcis in ſuam meſſem, quod mihi non probatur.

Cap. Cùm longè. XXV.

Ex Concil. Tolet. XII.

Atque Gallicia.] Legendum eſt *Gallia Gothica*, vt 1
obſeruat Garibai *in compend. hiſtor. lib.* 8. *cap.* 43. Valdeſ. *de dignitate Regum Regnorúmque Hiſpaniæ c.* 3. *num.* 29.

Quoſcumque Regalis poteſtas elegerit.] Olim apud 2
Hiſpanos conſuetudo obtinuit, vt Canonicorum collegium, cui munus eligendi Epiſcoporum iure incumbit, ſtatim mortuo Paſtore Regi eius obitum nunciaret, ab eóque peteret licentiam, & facultatem eligendi Epiſcoporum, qua per Regem conceſſa ipſi Canonici eligebant Prælatum, quem ante miſſionem in poſſeſſionem Regi exhibebant, vt ab ipſo bonorum adminiſtrationem obtineret, ſicut inſinuare videtur text. *in præſenti*. Poſtea propter difficultates, quæ naſcebantur ex relatione Regiæ poteſtati facienda ſub Agathone, aut Leone Rom. Pont. anno I. Heruigij Gothorum Regis, qui Hiſpanias obtinebat anno à natiuitate Domini 685. auctore Roderico Archiepiſcopo Tolet. *lib.* 3. *cap.* 12. qui ex Æra Cæſaris annum computauit, Toleti celebratum eſt Conc. Tolet. XII. quo decretum fuit, quòd ad Epiſcopalem dignitatem promouendos eligeret, ipſe verò Toletanus Antiſtes præuia morum examinatione inſtitueret, vt refertur in hoc textu, quod deinde non ſolùm priuilegiis Summorum Pontificum confirmatum exiuit, ſed etiam

generali iuris communis conceſſione munitum, qua conſtruentibus, aut dotantibus Eccleſia conceditur poteſtas præſentandi ad eas, conſtar namque Hiſpaniarum Reges Cathedrales Eccleſias ferè omne erexiſſe, conſtruxiſſe, & ampliſſimis, reditibus exornaſſe, prout referunt Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſia lib.* 20. *ſigno* 87. *cap.* 6. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpania cap.* 21. & aliter à primordiis rem narrat Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib.* 2. *cap.* 18. *cum ſeqq.* & de Eccleſiis Cathedralibus noſtræ Luſitaniæ dicit Cabed. *de patron. Regia Corona cap.* 37. *per tot.* quare ineptum eſt dicere Reges Hiſpaniæ à Carolo Magno ius hoc accepiſſe, vt bene oſtendit Anton. de Fuertes *d. l.* 1. *c.* 10. Vide tamen Lanc. Conrad. *in templo omnium iudicum lib.* 1. *cap.* 2. *§.* 3. *num.* 15. *fol.* 103. *& lib.* 2. *cap.* 1. *§.* 4. *verbo dignitates, & Ordines num.* 9. *cum ſeqq fol.* 132. Couar. *in reg. poſſeſſor. p.* 2. *§.* 10. *num* 5. *cum ſeqq.* Greg. Lop. *l.* 18. *verbo antigua coſtumbre tit.* 5. *part.* 1. Perez *l* 3. *gloſſ.* 1. *tit.* 3. *& l.* 2. *tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 143. Palat. Rub. *in præfat. de donat. inter virum, & vxor. num.* 24. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *princip. num.* 13. Humad *l.* 18. *gloſſ.* 1. *tit.* 5. *part.* 1. *pag.* 49. Azeued. *l* 1 *à princ. tit.* 6. *lib.* 1. *noua recopil.* Camil. Borrel. *de præſtantia Regis Catholici cap.* 50. *ferè per tot. metipſum de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 3. *à num.* 29.

3 Illud adnotare oportet non rectè cenſuiſſe Ioannem Igneum *in l. neceſſarios §. non alias num.* 133. *ad Senatuſconſ. Syllan.* & alios quoſque Gallicos ſcriptores, qui affirmare auſi ſunt nihil eſſe cur glorientur Hiſpani propter hunc text. eo quòd ius iſtud nominandi, vel eligendi Epiſcopos non ex Concilio Toletano *in hoc text.* relato, ſed ex conceſſione Carolo Magno facta, qui Hiſpanias debellauit, conſequuti ſunt, cuius quidem conceſſionis mentio, & relatio poſita eſt *in cap. Adrianus il* 2. 63. *diſt.* eámque iuridicè, & hiſtoricè præ cæteris explicant, & expendunt Boër. Epiſcopo *heroic. quæſt. de iure ſacro lib.* 1. *ſub tit. de Regalib. & vniuerſo iure Principum in benefic. Eccleſ. ex n.* 144. & Petr. Greg *de elect. cap.* 5. *ex num.* 8. Cæterùm Ioan. Igneus, & Ioan. Ferrald. quàm fœdè lapſi fuerint hac in re (vt ait Couar. *in reg. poſſeſſor. part.* 2. *§.* 10. *num.* 5.) ſatis apparet, primò ex eo, quia Concil. Tolet. vnde deſumptus eſt hic text. Caroli Magni natiuitatem ferè LX. annis, & eius imperium, vel principatum pluſquam L X X X. præceſſit, quemadmodum ex ratione temporum quam Ganguinus Gallicus ſcriptor poſuit & ex Vaſæo collegit Couar. *d. loco num.* 6. Secundò ex eo, quia Carolus Magnus nuſquam Hiſpanias debellauit, vel iiſdem potitus eſt, quin potiùs cùm id tentauit re infecta & capite, vt aiunt, fracto victus, & inglorius recedere compulſus fuit Rolando & aliis pleriſque Franciæ Paribus in memorabili Roncevallis conflictu ad Pirenæi fauces deſideratis, & interfectis, vt noſtri hiſtorici, & nonnulli ex Gallicis teſtati ſunt; ob idque longè minus habent cur glorientur Carolus, & Galli ex Hiſpaniarum expeditione, quàm Hiſpani, ex diſpoſitione huius text. qui ex ſuppoſitione procedit, & ius nominandi, vel præſentandi Regibus Hiſpaniæ longè ante Caroli Magni tempora competiiſſe expreſsè conuincit.

4 Hinc etiam ſummè notandum cenſeo omnino cauendum eſſe à Franciſco Duareno ſcriptore Gallico viro vtcumque docto, ſed parum pio, atque de poteſtate & iuriſdictione eccleſiaſtica peſſimè merito, is enim auctor *in tract. de ſacris Eccleſ. miniſt. lib.* 3. *c.* 11. audacter nimis cenſuit ex hoc text. apertiſſimè probari atque concludi creationem Epiſcoporum Regij iuris eſſe, & ad omnes Reges ex iure communi liberè pertinere, & vlteriùs addidit Adriani Pontificis conceſſionem, de qua *in d. cap. Adrianus il* 2. *hac ead. diſt.* non fuiſſe priuilegium aliquod ex mera Pontificia gratia, & liberalitate profectum, ſed hominis vltrò bonam fidem agnoſcentis confeſſionem, quaſi ſcilicet nihil Adrianus Carolo dediſſet, ſed id totum, quo ad creandos Epiſcopos pertinet, eidem Carolo, iure ſuo competiiſſet, vt refert Boër. Epiſcopo *vbi ſuprà num.* 145. Sed Duaren. *hic*, vt in pleriſque aliis longè fœdius quam Igneus & Ferraldus lapſus eſt, quia communis Canoniſtarum opinio tenet textum *in præſenti* non de creatione Epiſcoporum, vel eorumdem plena & abſoluta electione, vt Duaren. ipſe perperam cenſuit, ſed ipſe nominatione, præſentatione, conſenſu, vel conuenientia intelligi debere.

Cap. Quia ſancta. XXVIII.

Stephanus.

GRatianus ex decreto Stephani Papæ tenet *in præ-*
ſenti electionem Romani Pontificis debere fieri 1
præſentibus Legatis Imperatoris, ſed de veritate huius decreti, & quòd non ſit Stephani, multum dubitat Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 9. *anno Chriſti* 816. *num.* 101. *per tot.* præſertim cùm Ludouicus Imp. anno ſequenti in conſtitutione à ſe edita de donatione facta Romanæ Eccleſiæ, declarat liberam eſſe velle electionem & coronationem Romani Pont. nec ad aliud teneri, qui creatus eſt Pontifex, niſi vbi eſt conſecrandus Legationem mittere ad ipſum Imper. vt ponderat ipſe Baron. *citato loco.*

SVMMARIVM.

1 *Inimicitia ſignum eſt quando is, qui ſalutare conſueuerat, non ampliùs ſalutat.*

2 *Recuſari poteſt iudex, qui differt partem ſalutare prout antea ſolebat.*

3 *Iniuriam remittere videtur offenſus in foro exteriori, qui familiariter conuerſatur cum iniuriante.*

Cap. Cùm Hadrianus. XXIX.

Gregorius.

CElebris eſt gloſſ. *verbo, & ad ſalutandum in præ-* 1
ſenti, dum tradit ſignum eſſe inimicitiæ quando is, qui ſalutare conſeuerat, non ampliùs ſalutat, ſequuntur Gig. *de crimine læſæ maieſt. tit. quomodo & per quos q.* 2. *num.* 34. Hippol. *in l.* 1. *§. præterea n.* 8. *ff. de quæſt.* Petr. Nauar. *de reſtit. lib.* 2. *cap.* 1. *n.* 102. *pag.* 337. Menoch. *de præſumpt. l.* 5. *præſumpt.* 43. *num.* 10. Maſcard. *de probat. concluſ.* 898. *num.* 33. *& concluſ.* 1156. *num.* 14. *cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 49. *num.* 54. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 184. *n.* 26.

Vnde recuſari poſſe iudicem, qui differt partem
ſalutare, prout antea ſolebat, reſoluunt Maſtril. *Sici-* 2
liæ deciſ. 151. *num* 49. *part.* 2. Stephan. Gratian. *d. c.* 284. *num.* 26. *& ſeq. & cap.* 538. *num.* 57. Carraſ. *in explicat. ad aliquas leges nona recop. cap.* 9. *num.* 316. Parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib.* 3. *tit.* 21. *in initio num.* 23.

Hinc è contra infertur videri offenſum iniuriam remittere in foro exteriori, familiariter conuerſatur cum iniuriante, vel eum ſalutat, ita addit. ad Abb. *in proœm. Decretal. ſub num.* 6. & *ibi* Felin. *propè fin.* D. Antonin. *p.* 1. *cap.* 2. *§.* 3. Syluest. *in ſum. verbo iniuria q.* 8. Pedraza *præcepto* 7. *§.* 10. Cordub. *quæſt.* 58. *pag.* 160. quos ſequitur Io. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, verbo remiſſio iniuria differ.* 4. vbi dupliciter limitat,

primò

primò quando ante conuerſationem, vel ſalutationem offenſus propoſuit in iudicio actionem iniuriarum, vel prædicta ſigna exhibet tempore neceſſitatis, aut talia, quæ inimicis exhibere tenetur; ſecundò niſi proteſtatus fuerit id facere ad ſatisfaciendum Deo, non tamen animo remittendi iniuriam quoad forum exterius.

Cap. Ergo Ludouicus. XXX.

Ludouicus Imp.

1 INtegram huius text. refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 9. anno Chriſti* 817. *num.* 9. *&* 10. & de eius materia & intellectu agit *ibidem num.* 14. *in fine. & n.* 15. *& anno* 816. *in fine*, aliqua tradit Boër. *deciſ.* 31. *&* 39. *num.* 1. Palat. *de beneſic. in Curia vacant.* §. 9. *col.* 1.

2 *Vicario tuo.*] Ergo Papa dicitur Vicarius Petri, ſed contrarium verius eſt, prout reſoluit Cardin. Bellarmin. *lib.* 1. *de Romano Pont. cap.* 17. *verſ. prima opinio*, vbi hunc text. refert, & eius argumento reſpondet.

3 In gloſſ. *Seu*. de dictione, *ſeu*, quod aliquando ſit copulatiua, & augmentatiua, reſoluunt Doctores, quos plena manu citaui *in tract. de diction. vſufreq. diſt.* 363. *n.* 6.

4 In gloſſ. *Et territorij.* ibi, *& ſic eſt arg. quòd nomine ciuitatis non comprehenduntur eius territoria.* Vide quæ dixi *in tractatu de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo ciuitas.*

Distinctio LXIV.

Cap. Epiſcopi. I. cum ſeqq.

CVIVSLIBET Epiſcopi conſecrationem à tribus Epiſcopis faciendam eſſe probat text. *in præſenti*, & tradunt Henriquez *in ſumma lib.* 10. *c.* 24. §. 1. Selu. *de beneſic. part.* 3. *q.* 38. *n.* 5. Vincent. Filliuc. *tom.* 1. *tract.* 9. *de ſacram. Ordin. cap.* 5. *n.* 106. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.* 48. *num.* 13. Marc. Anton. Genuen. *in pract. Archiep. Neapol. c.* 70. *n.* 26. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 1. *num.* 45. qui & ratione, & exemplo requiruntur. Ratione, ne tantum beneficium videatur furtiuè præſtitum, vt pro illo pariter preces ad Deum effundant. Et exemplo, quia & Iacobus frater Domini à Petro, Iacobo, & Ioanne Apoſtolis ordinatus fuit, *cap. porrò* 66. *diſt.* ita Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib.* 3. *cap.* 11. *n.* 7. *&* 9. Anton. Auguſt. *in epit. iuris Pontificij veteris lib.* 4. *tit.* 17. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 5. *num* 5. Azor. *inſtitut. moral. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 30. *quæſ.* 3. *verſ. quæret item quiſpiam*, vbi ſubdit, quòd auctoritate Summi Pontificis, ſiue generalis Concilij, ſeu Eccleſiæ concedi poteſt, & inſtitui, vt vnus Epiſcopus iuſtis de cauſis Epiſcopum conſecret, eo quòd non Chriſtus Dominus, ſed Apoſtoli conſtituerunt, vt Epiſcopus à tribus Epiſcopis conſecraretur; at Apoſtolorum decretum, quando iuris Diuini non eſt, poteſt Eccleſia mutare, cùm iuſta ſubeſt cauſa, vti in multis quoque decretis Apoſtolorum id Eccleſiam feciſſe conſtat.

***

Distinctio LXV.

Cap. Non debet. II. cum ſeqq.

Ex Concil. Martini.

EX Concilio Martini Papæ Gratianus *in hoc textu* refert quòd Epiſcopus non eſt ordinandus ſine concilio, & præſentia Metropolitani, & Comprouincialium etiam Epiſcoporum, qui ſaltem ſi adeſſe non poſſent, propriis litteris conſenſum ſuum exprimere debent, vt referunt Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 30. *quæſ.* 2. *in princip.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.* 1. *quæſt.* 48. *n.* 13. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *n.* 5. 1

SVMMARIVM.

1 *Verba text. referuntur.*
2 *Patriarcha Hieroſolymitanus aliquando venit appellatione Romani.*
3 *Nicæni Concilij primi tempore non erat Patriarcha Conſtantinopolitanus, nec Conſtantinopolis ciuitas ædificata.*
4 *Vrbs*, quandoquidem, & Epiſcopo Romano parilis mos eſt, *ſuppoſita fuiſſe ab hæreticis tenent aliqui.*
5 *Verba*, æqualis mos, *importare ſimilitudinem poteſtatis quoad iura ſupra Eccleſias ſibi ſubiectas dixerunt nonnulli.*
6 *Conſtantinopolitana Eccleſia fuit appellata mater Chriſtianorum Orthodoxæ Religionis.*
7 *Text. in præſenti non decidere, ſed narrare morem, qui vigebat, exiſtimarunt alij.*
8 *Emendatur litera text. in præſenti.*

Cap. Mos antiquus. VI.

Ex Concil. Nicæno.

MOs antiquus perduret in Ægypto, vel Libya, & Pentapoli, vt Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem; quandoquidem, & Epiſcopo Romano parilis mos eſt.*] Hæc ſunt formalia huius text. verba deſumpta ex Nicæno Concil. I. *can.* 6. *aliàs* 8. ex quibus in tacitam conſequentiam inferri videtur Romanum Pontificem poteſtatem in Alexandrinum Patriarcham non habere, cùm par in parem non habeat imperium, ex vulgatis iuribus per me adductis *in tract. de Axiomat. iuris vſufreq. verbo Par.* 1

Horum enim verborum difficultatem neſciens gloſſ. *hîc in verbo parilis*, dicebat illa non de Romano Pont. ſed de Conſtantinopolitano Patriarcha eſſe intelligenda, quia aliquando ipſe venit appellatione Romani, *cap. ſane profertur, in* §. *Romanorum* 24. *quæſt.* 2. vbi gloſſ. *in verbo Romanorum*, exponit idest, *Conſtantinopolitanorum.* Pro cuius expoſitione facit text. *in l.* 1. §. *ſed etſi quæ. C. de veteri iure enucl.* ibi, *Romam autem intelligendum eſt non ſolùm veterem, ſed etiam Regiam noſtram*, vt ſi ſenſus Concilij, Alexandrinum Patriarcham, parem eſſe cum Conſtantinopolitano, non autem cum Romano; & hunc meliorem, ac planiorem dictorum verborum intellectum eſſe profeſſus eſt Hugo antiquus Doctor, vt refert gloſella marginalis *in præſenti.* Verumtamen licèt hæc expoſitio in eo placere poſſet quòd in eſſentia Patriarchali, 2

3 parem faciat Conſtantinopolitanum cum Alexandrino, tamen Nicænum illud Concilium non poteſt de Conſtantinopolitano Patriarcha intelligi, cùm eo tempore nec Conſtantinopolis ciuitas eſſet ædificata, vt ex Beato Hieronymo *in chronico* conſtat.

Franciſcus igitur Torrenſis *in tract. de poteſt. Papæ*
4 *lib. 3. p. 112. in verſ. videamus ergo*, dicebat quòd illa verba, *quandoquidem & Epiſcopo Romano parilis mos eſt*, adiecta ac ſuppoſita fuerunt ab hæreticis clanculum, ac dolosè, & quòd ideò nullo modo ex Nicæno Concil. Alexandrini Patriarchæ parilitas cum Romano Pontif. comprobari poterat. Iuuat autem hanc Franciſci Torrenſis ſpeculationem Barthol. Carrenza *in ſumma Concil. in ſcholio ad d. canonem ſextum Nicæni Concilij*, dicens quòd facta per ipſum Romæ diligenti, ac laborioſa inueſtigatione circa dicta verba Concilij reperit vetuſtiſſimum Codicem Latinum Marcelli Cardinalis S. Crucis, vbi loco dictorum verborum ita legebatur, videlicet, *Quoniam quidem Metropolitano Epiſcopo hoc idem moris eſt.*

5 Alij verò reſpondent quòd æqualis mos in præſenti importat ſimilitudinem poteſtatis quoad iura ſupra Eccleſias ſibi ſubiectas, ad effectum ſcilicet vt ad ipſum detur appellatio, & habeat alia iura Patriarchalis Eccleſiæ, quæ commemorat. text. *in cap. antiqua 23. verſ. ſeruata, de priuileg.* & deducitur ex *cap. conqueſtus 9. q. 3.* vt poſt Ruffum pro Pontifice *pag. 44. cum ſeqq.* explicant Burſat. *conſil. 109. n. 1. 4. cum ſeqq. vol. 1.* Mart. *de Iuriſdict. part. 1. cap. 16. à n. 4.*
6 licèt enim Conſtantinopolitana Eccleſia mater Chriſtianorum Orthodoxæ Religionis ſit appellata *in l. decernimus. C. de ſacroſ. Eccleſ.* & omnium aliarum caput *in l. Conſtantinopolitana Eccleſia C. eod. tit.* hoc tamen intelligendum eſt ratione Eccleſiarum Orientis, ſicut optimè aduertit Cardin. Baron. *in annalibus Eccleſiaſt. tom. 7. ſub anno Chriſti 534. in verſ. dum ergo, pag. 203.* vt in omnibus ſalua ſit Romanæ Eccleſiæ auctoritas, iuxta Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de reformat. cap. 21.* cum aliis cumulatis à Franc. Gratiano *in compendio iuris Canon. part. 1. diſtinct. 6. de Sede Apoſtol.*

7 Nonnulli etiam aiunt text. *in præſenti* non decidere quòd perduret mos Alexandrinæ Eccleſiæ, vt parem habeat poteſtatem cum Romana, ſed, narrare morem, qui vigebat, expendentes in aliquibus Codicibus Gratiani legi *perdurat*, non *perduret*, imperatiuè, vt in vulgaribus legitur, & ſic *perdurat* emendatum eſt in nouiſſimis iuſſu Gregorij XIII. impreſſis.

8 Denique Ramundus Ruffus vir maiore noſtro doctus, ac diligens, *vbi ſuprà ſub num. 8. pag. 66. in verſ. ſed videamus*, expreſsè confitetur quòd licèt in Græcis Codicibus Nicæni Concilij non legantur verba illa, vt *in principio text.* recitata ſunt, habentur tamen in hunc modum, videlicet, *Quandoquidem Romanus Pont. hoc conſueuit*, & in hoc ſenſu concordant doctiſſimi Decreti eiuſmodi emendatores, ſuper hunc text. *in ſcholio verbo parilis*, dicentes in Græco Codice ita legi, videlicet, *Quoniam & Romæ Pontifici hoc vſitatum eſt*, vnde optimè inferunt quòd ex verbis Nicæni Concilij nulla colligi poteſt æqualitas Alexandrini Patriarchæ cum Romano Pontif. In cuius rei confirmationem adducunt verba Nicolai Papæ I. *in epiſt. ad Michaelem Imper.* omninò videnda. Addit autem & Ramundus Ruffus *vbi proximè*, ſatis aptam ſimilitudinem, dicens: Nam ſicut Rex quamuis comedat, viuat, ac moriatur ſicut cæteri homines, nihilominus eorum ſuperior eſt; ſic etiam licèt Alexandrinus, & alij Patriarchæ aliqua habeant cum Romano Pont. communia, non tamen in ſuprema poteſtate, ac Primatu; non enim ſequitur, minor in ſua prouincia morem maioris ſeruat; ergo illi par eſt & æqualis; immo quia de iure morem, ac ſtylum alterius ſeruare tenetur (cùm non deceat à capite membra diſcedere, *cap. cùm non deceat, de præſcript.*) ex eo ipſo colligitur quòd ſuperiorē recognoſcat, arg. *cap. inſtitutio Miſſarum, de conſecrat. diſt. 2.* & aduertit etiam in terminis Anaſtaſius Germ. *ſacrorum ſimmunit. lib. 3. cap. 5. n. 60. & ſequent.*

SVMMARIVM.

1 *Hieroſolymitanus Epiſcopus tempore Nicæni Concil. verò Patriarcha non erat, ſed ſubditus Metropolitano.*
2 *Hieroſolymitanus Patriarchatus quando inſtitutus fuit, oſtenditur.*
3 *Hieroſolyma fuit varijs pro tempore nominibus appellata.*

CAP. Quoniam mos. VII.

TEmpore Nicæni Concilij Hieroſolimytanus 1
Antiſtes vere Patriarcha non erat, ſed ſubditus Metropolitano, vt patet ex *Can. 7.* eiuſdem Concilij relato in hoc textu, & expreſſius in *Can. 10.* eiuſdem Concilij ex illis octuaginta Canonibus ex Arabico Codice habitis diligentia Franciſci Turriani, in illis verbis. *Quia eſt conſuetudo honorandi Epiſcopum Eliæ nomine Patriarcha, cùm eſt dignus honore propter ſanctitatem loci, & probitatem eius, præſit ei Prouincia, & loci ei vicinis, reddátque Archiepiſcopo eius debitum honorem*, refert Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erectione cap. 6. n. 16.*

Creſcente deinde in ipſam Hieroſolymitanam Ec- 2
cleſiam Chriſti fidelium deuotione factum fuit vt Vigilij Papæ, & Imperatoris Iuſtiniani tempore de Antiocheno Patriarchatu; itémque de Alexandrino tantùm fuerit Hieroſolymitanę Eccleſię conceſſum atque largitum, tótque eidem decreti, & aſſinati ſuffraganei Antiſtites, vt verum Patriarchalis titulum, honorem, ac poteſtatem conſequi mereretur, ſicut ex Guillielmo Tyro *de bello ſacro lib. 14. cap.* tat obſeruauit Cardin. Baron. *annal Eccleſia tom. 7. anno Chriſti 553.* Vigilij Papę *anno 14.* & Iuſtiniani *anno 27. pag. 441. verſ. acta illa*, his verbis, *Tempore prædicti Principis* (Iuſtiniani videlicet) *congregata eſt Synodus generalis apud Conſtantinopolim tempore D. Vigilij Papæ, Eutichij Conſtantinopolitani, & Euſtochij Hieroſolymitani Patriarcharum ſuper tribus capitulis*, &c. In qua Synodo poſt alias populo Dei neceſſarias inſtitutiones, quas pro tempore promulgandas decreuerat. Sanctorum Patrum, qui ad eam conuenerant, auctoritas, prædictam Deo amabilem Hieroſolymitanam honorare Eccleſiam, & eius Epiſcopo locum inter Patriarchas dare communi ſanxit voluntate, reuerentiam exhibens ſanctæ reſurrectioni. Et quoniam prędicta Dei cultrix ciuitas, quaſi in limine Alexandrini, & Antiocheni Patriarcharum erat, nec haberet vnde illi Vrbi ordinaret ſuffraganeos, niſi vtrique Patriarchæ aliquid detraheret, viſum eſt expedire ab vtroque aliquid detrahere, vt eidem iuxta formam aliorum Patriarcharum ordinaret ſubiectos. Subtraxerunt ergo Antiocheno Cęſarienſem, & Scythopolitanum Metropolitanus; Alexandrino verò Robenſem, & Brythenſem item Metropolitanos, & quoniam iterum eundem Patriarcham oportebat habere præter ſupradictos Metropolitanos, familiares ſuffraganeos,

ganeos, quos Græci Syncellos vocant, ſubtraxerunt prędictis Metropoliianis quoſdam Epiſcopos,& quoſdam de nouo erexerunt vſque ad vigintiquinque. Hactenus Card. Baron.

3 In gloſſ. *Vt Elia*, Hieroſolyma quòd fuerit variis tempore nominibus appellara, Salem videlicer, Salomonia, Elia, & ſimilibus, referuot Euſeb. *Eccleſiaſtica hiſt. lib.4.cap.6.* Ioan. Ludou. Viuald. *in opere Regali in tract. de magnificentia Salomonis notab.6.§.vt ex dictis*, Abraham.Ortel.*in theſauro Geographico,verbo Hieroſolyma*, Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarch Sed.erect.c.9.num.* 3. Ego ipſe *de officio, & poteſt.Epiſcopi part.1.tit.3.cap. 6.num.1.*

Distinctio LXVI.

Cap. Porrò. II.

1 Anacletus *epiſt. 2. ad Epiſcopos Italia*, prout refertur *in hoc text.* ſcribens dicit ad rationem conſecrationis Epiſcopi pertinere vt fiat à tribus Epiſcopis, vt per Henriq. *in ſumm. lib. 10 cap.7. §. 3.* Azor. *inſtitut. moral. part.2.lib. 3. cap.30.verſ.quaret item*, Optimè Vaſq. *de Ordine diſput.* 243.*cap.6.* Paul. Comitol.*reſponſ.moral.l.1 q.48 num.13.*Marc.Anton. Genuenſ. *in praxi Curia Archiep.Neapol cap.70.n.26.* metipſum *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.1.allegat.1.num.45.*

2 Vtrùm autem,ad hanc ordinationem ita tres requirantur, vt ſi fiat à paucioribus, nulla omnino ſit ordinatio, vide S.Anton.*in ſum.part.3.tit.14.cap. 16. §.9.* Syluest.*verbo conſecratio 1.in princ.*Armil.*eod.verbo n. 2.* Vaſq. *d.cap. 6.num.59. cum ſeqq.*Gregor.Lopez *lib. 28.gloſſ 2.tit.5.part.1.*

3 In gloſ. *Ordinatus*.ibi,*ergo Apoſtoli fuerũt Epiſcopi.* Item tenent Anton.de Roſel. *de poteſtat. Imper.& Papa n.22*, Ludou. *in addit. ad tract.de poteſt. Papa num.* 10. Caiet. *de auctorit. Papa num.22.*

4 In ead.gloſſ.ibi, *Apoſtoli erant ſimplices Sacerdotes.* Notatur ad hoc quòd Apoſtoli viuente Chriſto non fuerunt niſi ſimplices Sacerdotes, vt per Sclu.*de benefic. part.1. quaſt. 4. num.17.& 31.*

Distinctio LXVIII.

Cap Presbyteri. II. *Greg. III.*

Vulgo colligitur ex gloſſ. *verbo conſecrentur, in hoc text.* clericatum nonquam præſumi, vt per Menoch. *ac praſumpt. lib.6.praſ. 76.* Maſcard. *de probat. concl.302. num. 13.& concluſ.963.num.1.* Fulu.Pacian. *eod.tractat.lib.2.cap.74.num. 9.* Azeued. *l. 10.num. 3. tit. 1.,lib. 4. noua recopil.* Farin. *in praxi crimin. part. 1.quaſt. 8. num. 38.* D.Baboſ. *in l.Titia n.27. & 31.ff. ſoluto matrim.* Flores de Mena *var.quaſt.23. num.57. cum ſeqq.* Carol.de Graſſis *de effect.lib. clerical. in pralud. num. 184.* nam probatur ex litteris patentibus Ordinarij, Maſcard. *concl.*305. Menoch. *d. praſ. 76. num.2.* Flamin. *de reſignat.benefic. lib.10.quaſt.3. n.30.* Couar. *practic. c.33.num. 5.* Farin.*d.quaſt. 8. num. 40.* Surd.*conſ 396.num.13.*Maſtril.*Sicilia deciſ.113.num.2.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.61.num.23.*Camill.Borrell. *in ſumma deciſ.tit.7. num.18.*Nicol.Garc. *de beneſic.part.7.cap. 1.num.139.* Rot. *deciſ.101. num. 11 & deciſ. 321.num.5. & deciſ.715. num.3.*apud Farin.*p.1. recent. & deciſ. 17. num.1. & deciſ.312.num.1.& deciſ. 401.num.4.& deciſ.523.num.1.& deciſ605.num.2. & deciſ.669. num.1.part.2.recent.* Caualer. *deciſ.483. num.2.& deciſ.502.n.2.& deciſ.572num 4 & dec.608. num.1.*vbi quòd etiam probatur ex litteris patentibus ordinatis, dummodò ſint in publica forma,ſecundùm Manric. *deciſ. 360.num. 2.* Probatur etiam per teſtes deponentes vidiſſe clericum celebrantem, ead. Rot. *deciſ. 629 num.3.part.1. recent. & deciſ. 252. num.6. part.2.recent.*Caualer.*deciſ.559. num.2.*Item per teſtes deponentes de publica voce, & fama, ead. Rot.*deciſ. 613.num.4.part.1.recent.& deciſ.116.num.3.p.2.recent.* & de communi reputatione,ead.Rot.*deciſ. 99.num.4. & deciſ.736.num.4.d.part.2.*Flamin.*de reſignat. lib. 4. q.2.num.70.*Nicol.Garc.*d.cap.1.num.140.* Matt. *d.cap. 31.num.6. & 7.*

2 In gloſſ. Et *conſecrentur*. ibi,*ſimiliter in dubio praſumitur potius non baptizatus quam baptizatus.*Ita Ainon. *cant. 25.* Dec. *conſ.184.a num. 4.* Alciat. *de praſumpt. reg.2. praſ.4. num. 1.* Caſſan. *conſ.1.num.23. in 5.quaſt.*Couar.*var.l.2.cap.20.num. 10.verſ.quinto.*

Summarium.

1 *Eccleſia ſemel conſecrata non eſt iterum conſecranda.*
2 *Parietes Eccleſia ſi igne decruſtentur intus, & exterius,erit iterum Eccleſia conſecranda.*
3 *Sanguinis effuſione polluitur Eccleſia.*
4 *Debitum reddere in Eccleſia petenti nullo modo tenetur alter coniux.*
5 *Acceſſus coniugalis in Eccleſia extra caſum neceſſitatis eſt lethalis.*
6 *Eccleſia polluitur per coitum coniugalem in ea habitum.*

Cap. Eccleſiis. III.

Ex Concil. Nicæno.

1 Eccleſiam ſemel conſecratam non eſſe iterum conſecrandam, ex Nicæno Concilio refert Gratian.*in praſenti*,arguens de ſacramento Baptiſmi ſemel ſuſcepto ad conſecrationem Eccleſiæ factam, vt in neutro caſu conſecrationis reiteratio fieri debeat,ita Durand. *in ration. Diuin.lib.1. cap.6.num 31.& 36.*Henriq. *in ſum. lib.9.2. q § 1.*Soar.*tom.3.q.83. & tom.5.diſp. 81. ſect. 5.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.1 alleg 27.num.12.*

2 *Niſi aut ab igne exuſta.*) Notatur ad hoc quòd ſi parietes Eccleſiæ igne decruſtentur intus & exteriùs, erit iterum Eccleſia conſecranda, vt per Piaſec.*in praxi Epiſc.part.1.cap.5. num. 24. verſ.ſecundò*,Miranda *in man. Pralat.tom.2.quaſt.39.art.4.concl.1.*quos refero ego ipſe *d.alleg.27.num.18.*

4 *Aut ſanguinis effuſione.*) Vide quæ dixi *in collect.ad can. vnic.num.2. de conſecrat. Eccleſia lib.6.*

5 In gloſſ.*Semine*.ibi,*Nam dicit G.quòd etiam in Eccleſia vir vxori tenetur debitum reddere ſed malè.*Notatur ad hoc quòd nullo modo tenetur alter coniux petenti reddere debitum in Eccleſia, vt per Nauar. *in man.cap.16.num.25.*Stephan.deGaëta *in rep.cap.ad limina 30.q.1.§.4. num.179.* & alios,quos refert,& ſequitur Sanch.*de matrimon. lib. 9. diſp. 15. num. 8. in fine*, nam coniugatis acceſſus in Eccleſia extra caſum neceſſitatis eſt lethalis, ſecundùm Couar. *de ſponſal. part. 2.c.7.§. 2. num. 3.* Seph. de Gaëta *d.§.4.n.178.* Perez *l.1.verſ.quari poteſt vtrum copulatis.1.lib.5.Ordin.* Marien. *in rub. tit.1.gloſſ.2.n.99.lib.5.noua recop.* Viuald.

Viuald.*in candelab.aureo p.1 num.272.*Iacob.de Graff.
6 *in aureis decis. part. 1. lib. 2. cap. 83. num.* 10. Et ideò
per coitum coniugalem in Eccleſia ipſam pollui tradunt Doctores per me citati *in collect. ad dict. cap. vnic.num.*13.

SVMMARIVM.

1 *Chorepiſcopi ab aliquibus numerantur inter Epiſcopales gradus, eo quod Subdiaconatum, & minores dines conferebant, intelligitur de illis, qui Epiſcopalem conſecrationem accipiebant, vt num.*3.
2 *Chorepiſcopi à χώρα dicitur, quod Grecè pagum, ſeu villam ſignificat, quaſi in pagis, & villis loco Epiſcoporum ad Epiſcopalia munia obeunda conſtituti ſint.*
4 *Obycitur contra concluſionem text.*
5 *Gradus duos, Epiſcoporum ſcilicet, & Presbyterorum Chriſtus Dominus ſolum inſtituit.*
6 *Choreſpiſcopi ex Eccleſia inſtitutione nihil aliud fuerunt quàm Presbyteri.*
7 *Ordo Chorepiſcoporum damnatus eſt ab Eccleſia.*
8 *Chorepiſcopi iidem olim fuerunt, qui Parochi hodie dicuntur.*

Cap. Quamuis. IV. *Leo.*

1 INter Epiſcopales gradus ab aliquibus enumerantur
Chorepiſcopi eò quòd Sobdiaconarum, & minores
Ordines conferebant, aliáque exercebant munia ſolis
Epiſcopis propria, per text. *in præſenti*, & per Concil.
Antiochen.*can.*10.relatom *tom.*1.*Concil.pag mihi.*122.
2 vbi etiam legitur Choreſpiſcopos manuum impoſitionem Epiſcoporum percepiſſe, & vt Epiſcopos conſecrari ſolitos, ſcribúntque ſic doctos à χώρα quod Græcè pagum, ſeu villam, aut locum ſignificat, quaſi in pagis, & in villis, & loco Epiſcoporum, atque eorum Vicarij ſint conſtituti ad Epiſcopalia munia obeunda, quales dicunt hodie eſſe noſtros Epiſcopos titulares, ita Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris liber.* 15. *cap.*1.
3 *à num.* 46. ſed non de omnibus hoc verum eſſe, ſed de aliquibus, qui conſecrationem Epiſcopalem accipiebant, verum agnoſcit Card. Bellarm. *tom.*1.*controu.*5.*de clericis lib.*1. *cap.* 17.

4 Verùm obſtat, quia ſi Epiſcopi ſunt, cur non Diaconatum, & reliqua Epiſcopalia munia exercere poſſunt, quæ vel in locis ſibi deputatis, vel ſaltem conſentiente Epiſcopo Diœceſano exequuntur, quod tamen prohibet text. *in præſenti.* Deinde ſi Epiſcopi ſunt, quomodo in pagis, & villis conſtituuntur, contra regulam text. *in cap. 1. de priuileg.* & ſimilibus, quibus probatur ſolùm maioribus ciuitatibus Epiſcopos eſſe præficiendos. Obſtat tandem *cap. Chorepiſcopi*, immediatè ſequens, vbi Damaſus Papa Chorepiſcoporum inſtitutionem improbat vt prauam, & ſacris Canonibus, & Scripturæ contrariam, quia in illis nullum habent fundamentum, ſed potiùs conſtat ſolos duos gradus maiorum, & minorum, Sacerdotum Chriſtum Dominum inſtituiſſe.

5 Quare cum Synodo Neocæſarienſi dicendum eſt
Chriſtum Dominum ſolos duos gradus, Epiſcoporum ſcilicet, & Presbyterorum inſtituiſſe, ſed Chorepiſcopi non ſunt Epiſcopi, vt ipſa nominis etymologia ſonat, qui loco ſunt Epiſcoporum, igitur vt Presbyteri ſint, oportet quòd ſi deſpiciunt, eſſe Presbyteros, nihil ſunt, nam tertius Ordo nec ſacris Litteris,
6 nec Pontificiis Canonibus repetitur; & ideò concludendum eſt Chorepiſcopos ex Eccleſiæ inſtitutione nihil aliud fuiſſe quàm Presbyteros, quibus credebentur res præcipuè temporales, & cura pauperum, & eleemoſynarum, & aliqua miniſteria Epiſcopalia, veluti vt conferrent minores Ordines, inter quos erat Subdiaconatus illis primis temporibus, *cap. erubeſcant,* 32. *diſt. cap. miramur, de ſeruis non ordin.* & ſic poſtea eorum ambitione creſcente gerebant ſe pro Epiſcopis, ſuoque officio non contenti audebant maiores Ordines, & omnia Epiſcopalia munia exercere, & ali-
quando conſecrationem, quæ Epiſcoporum eſt pro- 7
pria, extorquebant, & ideò meritò eorum Ordo ab Eccleſia damnatus eſt *in dict. cap. Chorepiſcopi,* & poſt antiquiores explicant Conrad.Brun. *de ceremon.lib.*1. *cap.* 4. Cattonza *in ſumma Concil.Damaſi epiſt.*4.*pag. mihi* 77. Petr. Boll.*in œconomia Canonica claſſe* 4.*cap.* 2.§.4.& latè poſt multos, quos refert Henriq.*in ſumm.*
*lib.*10. *cap.*13.§. 2. & iuxta hanc reſolutionem Chor- 8
eſpiſcopos eoſdem eſſe, quos Parochos dicimus, ſcribit Ioan. Fileſac. *in erudito libello, quem Parœcia inſcripſit cap.*1.*pag.*28.dicens *Coëpiſcopos* legendum eſſe. Cardin. Bellarm. *tom.*1.*lib.*1.*de cleric.cap.*17. Filliuc. *tom.*2.*tract.*9. *de ſacram. Ordinis cap.*5. *num.* 103. & 104. Ex quibus facilè ſoluuntur, quæ in contrarium adducebamus de iſtorum conſectarione. Ad illud verò quòd Subdiaconatum, & minores Ordines conferebant, reſpondetur parum concludere, quia iſta à non Epiſcopis quandoque conferri probat text. *in capit.* 1. *de ordinatis ab Epiſcopo. qui Epiſcopatui renunciauit*, immò & aliquando maiores ex commiſſione Romani Pontiſ. ſicut & Chriſma conficere, *cap. peruenit* 9. *diſt.*

Distinctio. LXIX.

SVMMARIVM.

1 *Abbates attento iure communi poterant minores Ordines conferre ſibi ſubditis non ſolùm monachis, ſed etiam laicis in quos ordinariam Eccleſiaſticam habebant iuriſdictionem.*
2 *Abbates hodie ſecundum Concilij Tridentini diſpoſitionem, cuiquam, qui Regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel minores Ordines conferre non poſſunt.*
3 *Abbates an hodie poſſint Tonſuram, & minores Ordines conferre aliis Regularibus, vel ſecularibus qui dimiſſorias ſuorum ſuperiorum habuerint, remiſſiuè.*
4 *Abbatis benedictio ad Epiſcopum ſpectat.*

Cap. Quoniam. I.

Ex ſeptima Synodo.

LICET attento iure communi huius
text. & *cap. Abbates* 3. *de priuileg. lib.*6. 1
Abbates minores Ordines poſſent conferre ſibi ſubditis non ſolùm Monachis ſed etiam laicis in quos ordinariam Eccleſiaſticam habebant iuriſdictionem, vt obſeruant Couar. *var. lib.*1.*cap.*10.*num.*10. Slueſt, *in ſum.verbo Ordo* 3. *num.*2. Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.*1. *cap.* 15. *n.*93. Rodulph. Cupers *in rep. cap. oportebat* 79. *diſt. in §. Tonſura n.*6. Aloyſ.Ricc. *in collect. deciſ.part.* 4. *collect.*955. Azor. *inſtitut.moral. part.*2.*lib.* 3.*cap.* 48. *quæſt.* 2. Flores de Mena *var.lib.*2.*quæſt.* 24.*num.* 14. Fr. Ludouic. Miranda *in man. Prælat.tom.*1. *quæſt.*38. *art.*6.*concl.*1. Hodie tamen ex noua diſpoſitione Con-
cilij Trident.*ſeſſ.*13.*de reformat.c.*10. non licet Abba- 2
tibus, & aliis quibuſcumque quantumuis exemptis in
poſterum

poſterum intra fines alicuius diœceſis exiſtentibus, etiamſi nullius diœceſis, vel exempta eſſe dicantur, cuiquam, qui regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel Minores Ordines conferre, vt reſerunt Fr. Ludou. Miranda *d. art. 9. concl. 2.* Azor. *d. q. 5.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg. 3. num. 11.* & tangit Portel. *in dub. Regul. verbo Abbas 2.*

3 Vtrùm autem huiuſmodi Abbates poſſint Tonſuram, & Minores Ordines conferre aliis Regularibus, qui dimiſſorias ſpeciales ſuorum Superiorum, & ſpecialem licentiam Epiſcopi loci habuerint, ac proinde aliis ſecularibus ſuorum Superiorum dimiſſorias afferentibus, dixi *in collect. ad d. cap. Abbates, de priuileg. lib. 6.* vbi etiam an huiuſmodi Abbates, poſſint nouitios ſui Monaſterij ad Ordines minores promouere.

4 *Facta uoſcatur ab Epiſcopo.*] Ergo Abbatis benedictio ad Epiſcopum ſpectat, vt per Sbroz. *de Vicario Epiſcopi lib. 2. q. 8. num. 1.* Azor. *inſtitut. moral. p. 2. lib. 12. c. 10. quaſt. 6.* Vgolin. *de officio Epiſcopi cap. 31. §. 1. n. 1.* metipſum *in ſimili tract. part. 2. alleg. 27. n. 51.* vbi plures citaui Doctores, quibus addo nouiſſimè Aſcan. Tambur. *in tract. de iure Abbatum cæterorúmque Prælatorum, tam Regularium, quam Secularium Epiſcopis inferiorum tom. 1. diſp. 11. quaſt. 9.*

Distinctio LXX.

SVMMARIVM.

1 *Chalcedonenſe Concilium, & Vrbanus voluerunt irritas, & inanes eſſe ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promouentur.*

2 *Ordinans aliquem ſine titulo, & eius ſucceſſores tenentur ſic Ordinato prouidere donec ipſe Eccleſiaſticum ſit aſſequutus beneficium.*

3 *Concil. Tridentin. an duorum Canonum de quibus in præſenti, & textus in c. cùm ſecundum, de præbend. an verò alicuius ex illis pœnas innouet, oſtenditur, & num. 4. & 5.*

6 *Conſtitutio Sixti V. contra malè ordinantes, & ordinatos redacta fuit per Clementem VIII. ad terminos ſacrorum, Canonum, & Conſtitutionis Pij. II.*

Cap. { Neminem. I. *Ex Conc. Chalced.*
Sanctorum. II. *Ex Conc. Vrban. II.*

1 CHALCEDONENSE Concil. *can. 6.* relatum *in hoc cap. 1.* & aliud Vrbani habitum Placentiæ, de quo *in cap. 2.* voluerunt irritas, & inanes eſſe (ſcilicet quoad executionem) ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promouentur.
2 Pontifices verò ſucceſſores benigniùs agere cupientes tandiu per Ordinatores, & ſucceſſores eorum prouideri ordinatis conſtituerunt, donec ipſi Eccleſiaſtica ſint aſſequuti beneficia, vt decreuit Innoc. III. *& in cap. cùm ſecundum, de præbend.* cui ſucceſſit poſtea Conciliaris in hac re diſpoſitio *ſeſſ. 21. de reform. cap. 2.* certam non exprimens pœnam, ſed antiquorum Canonum ſimpliciter innouans, ex cuius verbis non immeritò dubitatur à Doctoribus an Concilium Trident. *citato loco* innouet pœnas horum duorum Canonum, de quibus *in præſenti*, an verò *dicti c. cùm ſecundum*, an demum omnium prædictorum Canonum; Tres hac in re inuenio opiniones, quarum ſingulas referam, vt ex illis quæ ſequenda ſit faciliùs colligi poſſit.

Prima tenet omnium relatorum Canonum pœnas innouare Concil. Trident. *diſtinct. cap. 2.* tum, quia vtitur plurali numero, inquiens, pœnas innouando, quod in vna quam vnuſquiſque ex illis textibus infligit, verificari nequit, iuxta reg. *cap. pluralis locutio 40. de regul. iuris lib. 1.* cum ibi adductis per me tum etiam, quia pœna *d. cap. cùm ſecundum*, tantùm promouentem afficit, promotique reſpicit fauorem, ideò iuſtè credendum eſt illam quoque pœnam innouaſſe quæ taliter ordinatum caſtigat, quámque conſtituerunt hi textus; quare ita ſuſtinent Nauar. *conſil. 14. num. 4. in vtraque edit. & conſ. 46. nu. 1. & 3.* quod erat *in antiq. conſ. 47. ſub tit. de tempor. Ordin.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub eodem tit. deciſ. 14. & 50.* Soar. *de cenſur. diſput. 31. ſect. 1. poſt. num. 35.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 8. cap. 6. num. 1.* qui præhabita diſtinctione hanc opinionem tenet, vt ſcilicet Concil. *d. loco* innouet pœnam horum Canonum, de quibus *in præſenti diſt.* quotieſcumque ordinatus tantùm in culpa fuit decipiendo Ordinatorem, & illi mentiendo ſe habere titulum ſufficientem, cui Ordinator iuſtè credens, aut credere debens, ipſum promouit, ne tunc Ordinator citra culpam mulctetur, compellendúſque ſit prouidere illi de victu, pœnam verò ſtatutam *in d. cap. cùm ſecundum*, innouare ait cùm ipſe Ordinator fuit in culpa eo quòd, ſciens illum non habere titulum, ordinauit, nec malitiosè Ordinatus paſſus eſt promouere, idem tradit Vgolin. *de officio Epiſcopi cap. 26. §. 8. num. 5.* & hæc in puncto iuris verior eſt ſententia.

4 Secunda opinio tenet Conc. *dicto loco* innouare pœnam ſuſpenſionis, de qua *in his duobus Canon.* eamque amplectuntur Maiol. *de irregula. lib. 4. cap. 15. in princip.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 2. cap. 15. num. 1.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 18. princ. num. 75.* Zerol. *in praxi Epiſcopali p. 1. verbo dimiſſoria §. 4 & part. 2. eod. verbo §. 6. & verbo irregularitas § 2.* Sanch. *de matrim. lib. 6. diſp. 38. in fine*, Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 6. quaſt. 38.* Bonacin. *de Sacram. diſput. 8 quaſt. vnica, puncto 5. num. 24.*

5 Tertia, cui tanquam receptiori magis adhæreo, tuetur per Concil. Trident. *d. loco* ſolùm eſſe innouatam pœnam *dict. cap. cùm ſecundum*, & ſic Ordinatum ſine titulo non eſſe ſuſpenſum, neque aliquam pœnam incurrere, ſed Epiſcopum cogendum eſſe illi prouidere defendunt Viuald. *in candel. aureo part. 2. tit. de ſuſpenſ. num. 28. aliàs num. 35. in noua edit.* Henriquez *in ſum. lib. 13. cap. 37. § 2.* Gutier. *pract. lib. 2. quaſt. 65. num. 11. verſ. nec opinio*, Auila *de cenſur. part. 3. diſput. 5. dub. 4. & 5.* & ſic deciſum fuiſſe à Sacra Concilij Congregatione atteſtantur Emman. Sà *verbo ſuſpenſio num 19.* Fornar. *de Ordine, cap. 8. num. 8.* addit. ad Nauar. *conſ. 2. quaſt. 16. de conſtitut.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 2. quaſt. 16. num. 18.* Sayr. *de cenſur. lib. 4. cap. 14. num. 16.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 5. §. 10. num. 22.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 2. c. 5. n. 27.* Armend. *in addit. ad recopil. legum. Nauarræ lib. 2. tit. 8. l. 1. de patrimon. cleric. num. 19.* Sanctarel. *var. reſolut. quaſt. 49. num. 15.*

6 Non obſtat conſtitutio Sixti V. incip. *Sanctum, & ſalutare, ſub Dat. Nonis Ianuar.* 1588. quatenus Ordinatorem ſine patrimonio à collatione quorumcumque Ordinum, atque etiam ipſius Tonſuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium eo ipſo ſuſpenſum, atque ab ingreſſu Eccleſiæ interdictum declarat, & promotum ab executione, miniſterio, & exercitio Ordinum ſuſceptorum, & ab omni ſpe, & facultate aſcendendi ad alios Superiores

perpetuò

perpetuò ſuſpenſum pronuntiat, quia hæc conſtitutio cùm nimis rigida multis viſa fuiſſet, &, ſcrupulos varios tum promouentibus, quàm eis, qui promoti fuerant, ingeneraſſet, illam poſtea Clem. VIII. noua quadam conſtit. incip. *Romanum Pontificem, ſub Dat. Pridie Kalend. Martij* 1595. Motu proprio, & ex certa ſcientia de Apoſtolicę poteſtatis plenitudine ſua perpetuò valitura conſtitutione ad terminos ſacrorum Canonum, & conſtitutionis Pij Papæ II. quæ incip. *Cùm ex ſacrorum*, & ad diſpoſitionem decretorum Sacri Concilij Trident. reſtrinxit, & reduxit, nec non cenſuras, & pœnas in eadem Sixti V. conſtitut. contra quoſcumque (præterquam contra ſimoniacè ordinantes, & ordinatos inflicta, quas voluit in ſuo robore permanere) moderatur, & aboleuit. Alia ſpectantia ad materiam horum Canonum latè egi *in collect. ad Concil. Trident. citato cap. 2. & de officio, & poteſt Epiſcopi part. 2. alleg. 19. & 20.*

Distinctio LXXI.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo nulli licet clericum alterius ciuitatis ordinare ſine conſenſu Epiſcopi ipſius.*
2 *Epiſcopus proprius poteſt ratam habere ordinationem ſui ſubditi factam ab alieno ſine ſua licentia, & ſic ordinatus habebit executionem.*
3 *Concil. Trid. ſeſſ. 23. de reform. cap. 8. refertur.*
4 *Ordinatus ſine litteris dimiſſoriis ſui Ordinarij à ſuſceptorum Ordinum executione eſt ſuſpenſus.*
5 *Inhabilis eſt ad beneficia conſequenda ordinatus ſine litteris dimiſſoriis ſui Ordinarij.*
6 *Epiſcopus ordinans alterius ſubditos ſine licentia, & litteris dimiſſoriis quam pœnam incurrat remiſſiuè.*

Cap. Illud quoque. I.

Ex Concil. Sardicenſi.

1 IN Sardicenſi Concil. *cap. 18. & 19.* quod refert Gratian. *in præſenti*, prohibetur ve nulli Epiſcopo liceat clericum alterius ciuitatis ordinare ſine conſenſu Epiſcopi ipſius, alias non ſit rata ordinatio eius, ideſt, 2 quoad executionem, quod gloſſ *verbo ordinatio, vt in præſenti*, intelligit niſi poſtea ratum habeat ſuus Epiſcopus, nam illo ratificante ſic ordinatum executionem habere reſoluunt Nauar. *conſ. 11. verſ. ad quartum, & conſ. 39. ſub. tit. de temporib. ordinat. in nouis*, Vgolin. *de officio Epiſcopi cap. 26. §. 23. num. 1.* Ego ipſe *in ſimili tract. p. 2. allegat. 8. num. 10.* quicquid poſt Pariſ. & Rebuff. contrarium firmet Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 3. cap. 48. queſt. 4. verſ. dubia quæſtionis.*

3 Qua in re Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reform. cap. 8.* ſic ſtatuit, *Vnuſquiſque autem à proprio Epiſcopo ordinetur, quod ſi quis ab alio promoueri petat, nullatenus id ei, etiam cuiuſuis generalis, aut ſpecialis reſcripti, vel priuilegij prætextu, etiam ſtatutis temporibus permittatur, niſi eius probitas, ac mores Ordinarij ſui teſtimonio commendentur. Si ſecus fiat, ordinans a collatione Ordinum per annum, & ordinatus a ſuſceptorum Ordinum executione quandiu proprio Ordinario videbitur expedire, ſit* 4 *ſuſpenſus.* Ex quo Concilij loco ſic ordinatum a ſuſceptorum Ordinum executione eſſe ſuſpenſum Salzed. ad Bernard. *in practic. cap. 26. lit. E.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 26. num. 24.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 4. queſt. 1. num. 89.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 2. verbo dimiſſoria*, Franc. Leo. *in theſauro fori Eccleſ. p. 3. cap. 8. num. 5.* Cened. *practic. lib. 1. quæſt. 38. à num. 4.* Ægid. de Conink *de Sacram. tom. 2. diſp. 15. dub. 5. num. 35.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. tractat. 2. num. 69.* Bonacin. *de cenſur. diſput. 3. quæſt. 6. puncto 5. n. 27.* Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 17. à num. 9.* ac proinde 5 fieri inhabilem ad beneficia conſequenda, tradunt Rebuff. *conſ. 1. incip. Ordinatus, & in praxi rub. de litteris dimiſſor. n. 22. & de pacificis poſſeſſ. num. 127.* Petr. Gregor. *de benefic. cap. 36. num. 12.* Flamin. *lib. 4. q. 2. num. 58.* Campan. *in diuerſorio iuris Canon. rub. 9. cap. 2. n. 1.* Carol. de Graſſ. *de effectib. clerical. effectu 1. n. 636. & effectu 15. num. 28.* Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 8. num. 13.* vbi *num. 10. in fine*, poſt Maiol. Nauar. & Bonacin. obſeruaui ſufficere ratihabitionem proprij Epiſcopi ad hoc vt fiat capax, & poſſit beneficium retinere. Vnde collationem beneficij poſt Trident. factam ſuſcipienti etiam primam Tonſuram ab alieno Epiſcopo ſine proprij facultate, antequam illam ratam habeat, ordinationem eſſe nullam, vt per Caputaq. *deciſ. 126. par. 1.* Rebuff. *conſ. 1.* Hieron. Gabr. *conſ. 181. & 189. lib. 2.* Flamin. *de reſign. lib. 4 quæſt. 2. à num. 58. & 82.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 1. cap. 5. num. 151.* quare opus erit vt is, qui ab alieno ordinatus eſt Epiſcopo, ſine proprij facultate, narret in impetratione beneficij ſe taliter fuiſſe ordinatum, aliter erit impetratio ſubreptitia, & nulla, Rebuff. *in tract. nomin. quæſt. 14. num. 42.* Camill. Bottel. *conſil. 15. num. 22.* De pœna 6 autem, quam incurrit Epiſcopus ordinans alterius ſubditos ſine licentia, & litteris dimiſſoriis, vide *d. allegat. 8. à princip. & in collect. ad cap. eos, & ad cap. fin. de tempor. ordinat lib 6.*

Non ſit rata ordinatio.] Intellige cum gloſſ. *hic verbo ordinatio.* 7 niſi poſtea ratum habet ſuus Epiſcopus, vt per Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 31. ſect. 1. ex n. 15.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 32. tractat. 2. cap. 24 ſect 3. num. 69. verſ. ſunt autem*, quamuis Sayr. *de cenſur. lib. 4 cap. 9. num. 10.* aſſerat ſe non audere poſt Trident. hanc ratihabitionem admittere.

Cap. Clericos. IV.

Ex Conc. Chalcedon.

TAmdiu excommunicatos, &c.] Hæc verba continere excommunicationem latæ ſententiæ aſſerunt Tolet. *in ſum. lib. 1. cap. 5. num. 5.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 18. ſect. 4. num. 3.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 1. c. 11. n. 10.* Auil. *eod. tract. part. 2. c. 2. diſp. vnic. dub. 2.* 1

Quamdiu ipſe clericus reuertatur.] Excommunicatio lata, ad certum tempus, vel ſub conditione, veluti *quamdiu non ſatisfecerit*, tranſacto termino, vel impleta conditione an tollatur ſine alia abſolutione vide Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 4. cap. 25. num. 24.* Vgolin. *de cenſur. tab. 4. §. 3. num. 2.* Nauar. *in man. cap. 27. num. 165.* Tolet. *in ſum. lib. 1. cap. 46. n. 1.* Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 19. ſect. 3. num. 5.* Sayr. *in ſimili tract. lib. 4. cap. 17. num. 3.* Auil. *eod. tract. part. 2. c. 7. diſp. 2. dub. 6. verſ. concluſio.* 2

SVMMARIVM.

1 *Clericus extraneus ſine commendatitiis litteris ſui Epiſcopi ſuſcipi non debet.*
2 *Epiſcopo nulli licet alieno Presbytero facultatem concedere celebrandi in ſua diœceſi niſi de promotione conſtet, vel commendatitias litteras à proprio Ordinario portet.*

3 *Clericus peregrinus ſi litteras commendatitias non habuerit, poteſt admitti ad celebrandum ſi fidem fecerit de ſua ordinatione.*

4 *Clericus peregrinus non faciens fidem de ſua ordinatione poteſt ſecluſo ſcandalo celebrare.*

5 *Epiſcopus extraneus an poſſit ordinare laicum de alterius Epiſcopatu, oſtenditur.*

Cap. Primatus. VI. cum ſeqq.

Ex Concil. Carthag. I.

1 IN Concilio Carthaginenſi I. *cap.* 5. relato *in hoc texe. & ſeqq.* ſancitum eſt ne extraneus clericus ſine commendatitiis litteris ſui Epiſcopi ſuſcipiatur, vel miniſtret, idem ferè diſponit Conc. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 16. *verſ. nullus*, dum iubet ne vllus clericus peregrinus ſine commendatitiis ſui Ordinarij litteris ab vllo Epiſcopo ad Diuina celebranda, & Sacramenta adminiſtranda admittatur, latè Campan. *in diuerſor. iuris Canon rub.* 9. *cap.* 6. *a princip.* Ego ipſe *de offic & poteſt. Epiſc. part.* 2. *allegat.* 21. *à princip.*

2 Nulli enim Epiſcopo licet alieno Presbytero facultatem concedere celebrandi in ſua diœceſi niſi de promotione conſtet, vel commendatitias litteras à proprio Ordinario portet, *cap. extraneo, cum duobus ſeqq. hac ead. diſt.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 2. *quæſt.* 121. *art.* 1. Marc. Anton. Genuenſ. *in praxi Archiep. Neapol. cap.* 40. *num.* 1. Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *cap.* 34. §. 6. *in fine*, Soar. *de Relig. tract. de voto lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 9.

3 Et quamuis Mandoſ. *ad reg.* 24. *Cancel. quæſt.* 5. inſinuet huiuſmodi commendatitias litteras eſſe de forma, tamē ſi Presbyter peregrinus commendatitias litteras non habuerit, poteſt admitti ad celebrandum ſi fidem fecerit de ſua ordinatione Nauar. *conſ.* 1. *num.* 1. *in fine, de celebr. Miſſar.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiep. Neapol. deciſ.* 150 *part.* 1. & etiam ea non facta

4 nullo iure eſt ſuſpenſus, immo poteſt ſecluſo ſcandalo celebrare, Nauar. *in man. cap.* 27. *num.* 153. *& conſ.* 1. *ſub tit. de celebr. Miſſar. quod eſt in nouis conſ vult. de clericis pereg.* Henriq. *d.* §. 6. *in commento lit* Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 29. *num.* 41. *verſ. tantopere.* Ego ipſe *dicta alleg.* 21. *num.* 3.

5 In gloſſ. *Obtineat.* ibi, *Sed nunquid extraneus Epiſcopus poteſt Ordinare laicum de alterius Epiſcopatu cum laicus poſſit transferre domicilium quò voluerit? dico quod ſic, ſed domicilio non tranſlato non poteſt eum ordinare*, Vide Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo dimiſſoria, pag. mihi* 106.

Distinctio LXXII.

Cap. Epiſcopus. I. *Leo.*

1 DImissorias litteras ab Epiſcopo preſtandas non eſſe Sacerdoti ſibi ſubiecto, vel alij clerico, niſi ipſo petente, ex Leone Papa tradit Gratianus *in præſenti*, illas verò ipſe Epiſcopus denegare non debet Sacerdotibus, & clericis, qui non habent beneficia in titulum reſidentiam requirentia, ſicut deciſum à Sacra Congr. refert Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarra lib.* 1. *tit.* 18. *l.* 7. *de Epiſcopis n.* 63. *&* 56. pariter deciſum atteſtatur huiuſmodi dimiſſorias litteras eſſe obtinendas ab eo, qui petentis clerici Ordinarius fuerit, refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. part.* 2. *alleg.* 22. *num.* 4. *&* 5.

Distinctio LXXIII.

GRatianus in hac diſtinct. ponit qualiter commendatitia, vel dimiſſoria epiſtola facienda ſit, cuius ergo formulas poſui *in meo formulario Epiſcopali form.* 32. *cum ſeqq. impreſſo Lugduni poſt meum tract. de officio, & poteſt Epiſcopi.* 1

De litteris formatis, quarum meminit Gratianus *in principio huius diſt.* vide Alciat. *lib.* 11 *parerg. cap.* 3. *verſ. in Concil.* Cardin. Baron. *annalium Eccleſ. tom.* 2. *anno Chriſti* 142. *verſ. qua autem*, vbi ait ex antiquo Eccleſiæ more dici litteras quaſdam, quibus Epiſcopus clericum à proprio ſubiectionis iure demittebat, vt alteri ſubiiceretur Epiſcopo, tradit gloſſ. *verbo inter Epiſcopus, in cap. Eccleſiis diſt.* 68. quam ſequuntur *ibi* Turrec. & alij. Sic dicuntur Latinè, vt refert Henriq. *in ſumm. lib. de Ordine cap.* 23. §. 2. *lit. I.* ex eo, quia ſub certa quadam Græcarum litterarum forma dantur ex præcepto Concilij Nicæni, de quo *in cap.* 1. *infr. eod.* 2

Distinctio LXXIV.

Cap. Epiſcopus. I.

Ex Concil. Aurel. III.

EPiscopus fit ipſo iure per annum a celebratione Miſſæ ſuſpenſus ſi inuito homini conferat Tonſuram, ita Angel. *verbo ſuſpenſio num.* 4. *& verbo Ordo* 1. *num.* 34. Syluest. *eodem verbo ſuſpenſio* §. 6. *verſ. tertiò ſuſpenditur.* Henriquez *in ſum. lib.* 13. *cap.* 38. §. 3. *verſ primò.* Bonacin. *de cenſur. diſp.* 3. *q.* 6. *puncto* 5. *num.* 13. Mar. Alter. *eodem tract. tom.* 2. *diſp.* 16. *de ſuſpenſ. cap.* 1. *verſ. quintus caſus*, Soar. *in ſimili tract. diſput.* 31. *ſect.* 5. *num* 6. Sayr. etiam *eod. tract. lib.* 4. *c.* 6. *num.* 23. Viuald. *in candel. aureo tit. de ſuſpenſ num.* 52. Molfeſ. *in ſumma Theologia moral. tract.* 2. *cap.* 17. *n.* 10. Filliuc. *tract.* 17. *num.* 140. Iul. Lauor. *de Indulgent. p.* 2. *cap.* 24. *num.* 28. plures refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 3. *allegat.* 111. *num.* 3. *ſecundum Lugdunen. impreſſ.* 1

SVMMARIVM.

1 *Inuitus aliquis non eſt ad Epiſcopatum pertrahendus.*

2 *Ordinatus conditionali adductus coactione recipit characterem, ſecus ſi abſoluta coactione compulſus fuerit; vt num.* 3.

4 *Ordinatus, vi metúve qui in conſtantem virum caderet, eſto ſuſcipiat Ordinem, continentiæ voto non tenetur.*

Cap. Vbi Iſta. VII.

EX Simplicij Papæ *epiſtola* 2. Epiſcopo Rauennati ſcripta, & per Gratianum *hic* relata colligitur non eſſe aliquem inuitum ad Epiſcopatum pertrahendum, legimus enim multos olim in Eccleſia Dei viros Epiſcopatus reieciſſe, & inuitè acceptaſſe de quibus memini *in meo tract. de officio. & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 1. *num.* 14. *cum ſeqq.* quod hac tempeſtate meminiſſe non oportet, exclamare, 1

O Petrarcha.

Pettarcha *de remedio vtriuſque fortunæ lib. 1. dialogo 170. O vertigo moru peſſima, ad quod olim conſueuerās, & deberent cogi homines, inde nunc retrahi non poſſunt.*

2 In gloſſ. *Honorem.* ibi, *hic patet quòd licèt quis coactus ordinetur*, &c.] Notatur ad hoc quòd promotus conditionali adductus coactione, ſcilicet qui vt mortem vitaret, aut ne aliam ſibi comminatam pœnam patiatur, Ordines ſibi conferri permiſit, vtique recipit characterem, vt per Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib. 1. q. 45. poſt num. 1.* metipſum *de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 2. alleg. 2. num. 6.*

3 In eadem gloſſ. ibi, *Sed ſi abſoluta.* &c. Notatur ad hoc quòd abſoluta coactione compulſus ſi ad Ordines promoueatur, nempè quando vi tenetur, & ordinatur, is vtique Ordinem minimè recipit, eiuſque animæ talis ordinatio non relinquit indelebile ſignum, vt per Ang. l. *verbo coactio num. 1.* Syluest. *verbo Ordo 4. num. 1. verſ. ſecunda*, metipſum *d. allegat. 2. num. 5.*

4 In ead. gloſſ. ibi, *Sed nunquid ille, qui conditionali coactione ordinatus eſt, teneatur continere*, &c. Notatur ad hoc quòd ordinatus vi metúve, qui in constantem virum caderet, eſto ſuſcipiat Ordinem, continentiæ voto non tenetur, vt per Nauar. *conſ. 1. n. 8. & conſ. 2. n. 2. & conſ. 3. num. 8. de his quæ vi, in nouis*, Petr. de Ledeſma *in ſum. part. 1. tract. de ſacram. Ord. cap. 6. diffic. 3. dict. 2.* Henriq. *in ſum. lib. 10. c. 14. §. 3. & lib. 12. cap. 5. §. 9. in commento lit. Q.* Sayr. *in claui Reg. lib. 6. c. 4. ſub num. 20.* Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. c. 13. num 3.* Ægid de Conink. *tom. 1. diſp. 20. dub. 14. à num. 143.* Sanch. *de matrim. lib 7. diſp. 29. num. 5.* Bonac. *in ſimili tractat. q. 3. puncto 9. num. 14.* Quamuis contrarium teneantur Syl. eſt. *verbo Ordo 4. num. 1. & 2.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. q. 55. art. 4.* Rebello *de obligat. iuſtit. p. 2. lib. 3. q. 12. n. 9.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 1. q. 55. à num. 3.*

DISTINCTIO LXXV.

CAP. Ordinationes. I. *Anacletus.*

1 ANACLETVS Papa ſcribens ad Epiſcopos Italiæ *epiſtol. 2.* relatus *in hoc text.* oſtendit ordinationes Epiſcoporum quo modo & qua hora fieri debeant, de quo latè egi *in tract. de officio Epiſcopi part. 1. tit. 1. cap. 5. de conſecrat. Epiſcopi*, & *ibi* citatis addo Andr. Piſcar. Caſtald. *in praxi cæremoniarum lib. 1. ſect. 10. capit. 4. de conſecrat. electi Epiſcopi.* Ludouic. Sotom. *in epiſt. 1. ad Timoth. cap. 4. pag 636.*

2 *Dominica die.*) Notatur ad hoc quòd Epiſcopi conſecratio regulariter die Dominica fieri debet, vt per Henriq. *in ſumm lib. 6. cap. 25. §. 1. in commento lit. D.* metipſum *de officio, & poteſt. Epiſc. part. 2. alleg. 1. n. 42.* Andr. Piſcar. Caſtald. *d. lib. 1. ſect. 10. cap. 3. num. 1.* vbi ſubdit quòd die feſtiuo fieri poteſt ſi Summus Pont. diſpenſauerit, ſemper tamen præuio ieiunio. Azor. *inſtit. moral. part. 2. l. 3. cap. 2. poſt princip. verſ. poſtremo*, vbi reſoluit non ſpectare ad ſubſtantiam conſecrationis Epiſcopi vt illa fiat die Dominica, & re diuina facta.

CAP. Quoniam. II. *Ex Concil. Chalced.*

1 CHalcedonenſi Concilio *cap. 25.* legitur vltra tres menſes non eſſe differendam Epiſcoporum ordinationem, prout refert Gratian. *in præſenti.* Qua de re Concil. Trident. *ſeſſ. 23. de reformat. c. 2.* ſic ſtatuit. *Eccleſiis Cathedralibus, ſeu Superioribus quocumque nomine, ac titulo perfecti, etiamſi S. R. E. Cardinales ſint, ſi munus conſecrationis intra tres menſes non ſuſceperint, ad fructuũ perceptorum reſtitutionem teneantur; ſi intra totidem menſes poſtea id facere neglexerint, Eccleſiis ipſo iure ſint priuati.* De quorum iurium materia latè Zerol. *in praxi Epiſcopali part. 1. verbo conſecratio Prælatorum*, Piaſec. *in ſimili praxi in proœm. de elect. n. 6. pag. 19.* Salzed. ad Bern. *in pract. c. 26. lit. A. verſ. Epiſcoporum.* Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib. 32. tract. 2. n. 58.* Rendin. *in prompt. recept. ſentent. tit. 38. n. 13.* Campau. *in diuerſor. iuris Canon. rub. 6. cap. 6. num. 9.* Vgolin. *de officio Epiſcopi cap. 2. in princ. à n. 2.* Galgan. *de iure publico lib. 3. tit. 108.* Vaſq. *in opuſcul. de beneſic. part. 3. §. 1. num. 27.* Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis tract. 6. cap. 7. num. 47.* Filliuc. *tract. 41. de beneſic. cap. 5. num. 23. verſ & quidem primo.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. allegat. 1. num. 39.* vbi aduerto huiuſmodi trimeſtre tempus exordiri à die confirmationis, iuxta gloſſ. *verbo tempore, in cap. cùm in cunctis §. cum verò, de elect.* & reſpondeo text. *in præſenti*, dùm præcipit ne conſecratio vltra tres menſes poſt electionem protrahatur, intelligendum de electione confirmata, aut de electione Papæ, cuius prouiſio electionis, & confirmationis locum habet, ad not per Abb *in d. cap. cùm in cunctis §. cùm vero num. 3. & in cap eam te, num. 2. de reſcript. & in cap. noſti num. 4. de elect.* Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 1394. num. 3. & deciſ. 1395. etiam num. 3.*

CAP. Quod à Patribus. IV.

Leo Epiſcop.

DE materia huius text. vide quæ dixi *ad cap. vlt. infra hac ead. diſt* & Nauar. *de horis Canon cap. 3. num. 42.* Soar. *tom. 3. de ſacram. diſput. 80. ſect. 4. verſ. ſed quæres*, vbi obſeruat, iam non licere, etiamſi ordinationes ſint faciendæ, vel officium Sabbati ſancti ſit dicendum, veſpertina hora illud inchoare, præſertim quia Pij V. Motus proprius vetuit omnes nocturnas, vel matutinas Miſſas etiam in Sabbato ſancto. 1

In gloſſ. *Sabbati.* ibi, *Sed nunquid Dominico die in manè poteſt quis ordinari in Sacerdotem, & eadem die hora tertia in Epiſcopum? H. dicit quòd ſic*, &c. Contra hanc gloſſ. meritò reſoluunt hanc quæſt. negatiuè Innoc. *in cap. literas, de tempor. ordinat.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub. 6. cap. 4. num. 5.* Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc. part. 2. alleg. num. 46.* 2

CAP. Ordinationes. VII. & vlt.

Gelaſius.

GElaſius ad Epiſcopos per Lucaniam *Epiſt. 1. cap. 13.* relatus *in hoc text* ſic ſcribit. *Ordinationes Presbyterorum, & Diaconorum, niſi certis temporibus, & diebus exerceri non debent, id eſt, quarti menſis ieiunio, & ſeptimi, & decimi ſed etiam quadrageſimalis initij, ac mediana hebdomada. & Sabbato circa veſperas ipſas ordinationes nouerint celebrandas.* Quibus verbis probatur Ordines ſacros extra tempora iure definita non eſſe concedendos, tempora verò eſſe quatuor anni ieiunia, & hebdomadam quartam Quadrageſimæ, quæ præcedit Dominicam in paſſione, & Sabbatum ante Reſurrectionis diem, ſicuti reſpondit Alexander III. *in cap. de eo, de temporib. ordinat.* Appellat autem Gelaſius ieiunium quarti menſis, quod 1

obſeruatur

obſeruatur póſt Pentecoſten, & ab aliis dicitur menſis Iunij ieiunium, quemadmodum & ſub initio Quadrageſimæ complexus eſt ieiunium menſis Martij. Statutis his temporibus Ordinationes ſacrorum Ordinum celebrare iubet Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 8. *in princip.* tradunt Henriquez *in ſum. lib.* 10. *cap.* 11. *in princip.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſtic part.* 1. *cap.* 4. *num.* 20 Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi cap.* 26. §. 25. *num.* 1. *verſ. tertio*, Bonacin. *de Sacrament. diſputat.* 8. *quaſt. vnica puncto* 6. *num.* 1. *verſ.* 1. Alloyſ. Riccius *in deciſ. Curia Archiep. Neap. deciſ.* 63 *part.* 4. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 1. *alleg.* 17 *num.* 1. Quod adeò verum eſt, vt nec conſuetudine contrarium induci poſſit text. *in cap* 2. *de tempor. ordinat.* vbi plures citaui Doctores. Excipitur tamen vbi ſpecialiter Summus Pontifex licentiam concederet, quia tunc extra quatuor tempora ſacri Ordines conferri poterunt, ſicuti reſoluunt Maiol *de irregul. lib.* 5. *cap.* 14. *numer.* 6. Rebuff. *in praxi beneſic. part.* 1. *tit. de cleric. ad ſacros Ordines malè promotis gloſſ.* 1. *num.* 12. Quarant. *in ſumma Bullary verbo Ordo, verſ. deuenio ad ſecundum*, Molfeſ *in ſum. Theologia moral. tract.* 2. *c.* 1. *n.* 53. & 55. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico p.* 1. *tract.* 2 *c.* 1. *q.* 2. Quas autem pœnas incurrat ille, qui extra prædicta tempora Sacris ſe initiari fecit, oſtendo ego ipſe *d. alſegat.* 17. *num.* 9. *cum ſeqq.*

Distinctio. LXXVI.

Cap. Ieiunium. I. cum ſeqq.

Calixtus.

1 CIRCA tempora, quibus ieiunia olim in Eccleſia colebantur, magnam reperio varietatem, vt colligitur ex multis can. ſub hac diſtinct. collocatis, & aliis adductis per Couar. *var. lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 9. olim enim ter in anno ieiunium agebatur, quod deinde, vt quater fieret ſtatuit Calixtus Papa *in epiſt.* 1. *Decretali ad Benedictum Epiſcopum tom.* 1. *Concil.* relatus *in hoc text.* & tandem magnæ ieiunij quatuor temporum diuerſitati finem impoſuit Vrbanus II. *in Concil. Placentia coacto*, cuius decretum habetur *in cap. ſtatuimus. hac ead. diſtinct.* vbi decidit vt ieiunia quatuor temporum hoc ordine celebrentur, primum in initio Quadrageſimæ, ſecundum in hebdomada Pentecoſtes, tertium verò in Septembri, quartum in Decembri more ſolito fiat. Vide Cou. *d. cap.* 10. *numer.* 9. & Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 14. *quaſt.* 2. Alphonſ. Ciacon. *in tractat. de varia ieiuniorum obſeruantia, cap.* 2.

Cap. Ieiunium quarti. VI.

1 A Die Dominicæ Reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes, non induci obſeruanda ieiunia refert Gratian. *in præſenti*, & per eum tradunt Tira q. *de retract. lig.* §. 1. *gloſſ.* 11. *num.* 38. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 15. *verſ. ſecundo quaritur quo pacto*, & *cap.* 16. *quaſt.* 8. Ciacon. *de varia ieiuny obſeruat. cap.* 1. *ad med. pag.* 18. & *cap* 6. *in princip. pag.* 19. Iſidor. tamē *inc. poſt. Paſcha infr. hac diſt.* ait non inhiberi ita ieiunium illis quinquaginta diebus inter Paſcha, & Pentecoſtes vt non poſſit in eiſdem quilibet (exceptis Dominicis) ieiunare, nam hoc cuilibet licere exemplis propoſitis rectè aſſeruerat, & proſequitur Ciacon. *d. tract. cap.* 6. *verſ. Iſidorus, pag.* 18.

Cap. Scire debet. VIII.

Ambroſius.

GRatianus *in fine huius text.* ſignificat in peruigilio Pentecoſtes nullum ieiunium iure communi eſſe ſancitum, quod & præſenſit S. Thom. 2. 2. *q.* 147. *art.* 5. *ad.* 5. cum apertè docet nullum ieiunium eſſe ab Eccleſia inſtitutum in toto Paſchali tempore. Verùm licet iure communi attento verum ſit in peruiligio Pentecoſtes non eſſe ieiunium indictum, generali tamen Eccleſiæ Latinæ conſuetudine, quæ legis, & præcepti vim habet, eo die debere ieiunium ſeruari tradunt gloſſ. ſic intelligenda *verbo neceſſario, in præſenti*, Caiet. 2. 2. *quaſt* 147. *art.* 5. Syluest. *in ſumm. verbo ieiunium num.* . Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *cap.* 13. *quaſt.* 2. Nauar. *conſ* 1 *de obſeru. ieiun in nonis*, & ſubdit quòd Eccleſiæ conſuetudo generalis ita habet in omnibus Regnis in quibus ipſe moratus fuerat, tam Galliæ, & Luſitaniæ, quam Caſtellæ, Nauarræ, & Romæ, vbi tunc morabatur gratias agens Deo, qui illum ieiuniorum amatorem fecerat. 1

Neque ad exorandum Deum genibus ſuccedamus.] Ex hoc text. dicit Nauar. *de orat. cap.* 4. *num.* 7. & *ſeq.* magnam contentionem exortam fuiſſe inter nonnullos cùm Salmanticę perlegeret, an liceret geniculari ad verba, & *homo factus eſt*. tempore Reſurrectionis, ſiue inter Paſcha & Penſtecoſten; nonnulli enim dicebant non licere, permoti verbis huius text. cui ſimilis *in cap. quoniam, de ferys*, & *in cap. vlt. diſt.* 30. Contrarium tamen tenet ipſe Nauar. *d. cap.* 4. *num.* 11. vt videre eſt apud illum. 2

Cap. Vtinam. XI. *Heiron.*

HIeronymus ad Lucinium *epiſt.* 28. relatus *in hoc text.* ſcribit non eſſe peccatum ieiunare in 50. diebus poſt Paſcha Reſurrectionis, & in diebus Dominicis, de quo vide Azor. *inſt. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 15. *quaſt.* 1. Sanchez *in præcepta Decalogi tom* 1. *lib.* 2. *cap.* 37. *n.* 12. Petr. Gregor *ſyntagm. iuris part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 18. *n.* 10. Couar. *var. lib.* 4. *cap.* 20. *num.* 10. *poſt princip.* Ciacon. *de varia ieiun. obſeruat. cap.* 5. *pag.* 18. *ad med.* 1

Distinctio LXXVII.

Cap. Illud. I. *Caius.*

CAIVS Papa Felici Epiſcopo *epiſt. vnica in fine*, relatus *in hoc text.* ſcribit vt quiſquis velit Ordines ſuſcipere, à minoribus incipiat, ex quibus debeat gradatim aſcendere ad Presbyteratum; vt ſi meretur, poſſit deinde Epiſcopus conſecrari, refert Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 10. *cap. vnic. num.* 1. Et de his qui per ſaltum ſe promouerî faciunt quas pœnas incurrant, & à quo diſpenſari valeant, dixi *ad cap. vnic.* 52. *diſt.* 1

SVMMARIVM.

1 *Ordines minores per temporum interſtitia conferendi ſunt, niſi aliud Epiſcopo expedire magis videbitur.*
2 *Interuallum quod interuenire debeat de vno minori Ordine ad alium, oſtenditur.*
3 *Conſuetudo vbi permittere minores Ordines, & primam Tonſuram vnica die conferri, ſeruanda eſt.*

4 *Ordinibus minoribus initiati non niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus ad ſacros Ordines promoueri debent.*

5 *Ordines minores cum Subdiaconatu ſimul conferre poterit Epiſcopus vbi vigeret conſuetudo.*

6 *Subdiaconatus Ordine inſigniti ſi per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittuntur.*

7 *Annus interſtitiorum non eſt mathematicè computandus, ſed eccleſiaſticè, & iuxta ritum Eccleſiæ.*

8 *Epiſcopus, cui ſpectat in interſtitijs diſpenſare, eſt Diœceſanus ordinandi, non vero Ordinator.*

9 *Presbyteratus ad Ordinem aſſumendi in Diaconatu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, & neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur) adminiſtrare debent.*

10 *Vtilitas Eccleſiæ, ac neceſſitas ſimul interuenire debent iudicio Epiſcopi probanda, vt cùm aſſumendo ad Presbyteratus Ordinem ille valeat in interſtitijs diſpenſare.*

11 *Epiſcopus aliquem ſcienter intra interſtitiorum annum ad quamlibet ex ſacris Ordinibus tacitè aſſumens in illis cum eo diſpenſare videtur, ſecus ſi ignoranter.*

Cap. In ſingulis. II.

Zozimus.

1 ZOzimus Epiſcopus Vrbis Romæ ad Iſychium
epiſt. 1. cap. relatus *in hoc text.* oſtendit quæ in-
terualla temporis in ſingulis gradibus ſeruanda ſint.
Sed quia hac in re antiquata huius text. deciſione ex-
tat noua Conciliaris diſpoſitio in Trident. *ſeſſ. 23. de*
reform. 11. 13. & 14. ideo de illa à nobis hoc in loco
agendum eſt, & in primis illo *cap. 11.* quoad Ordines
minores ſtatuitur vt per temporum interſtitia, niſi ali-
ud Epiſcopo expedire magis videretur, conferantur, ac
ſubinde ordinandi de gradu in gradum aſcendant, vt
obſeruant Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælator.*
tom. 1. quæſt. 3?. art 5. concluſ. 1. Mari Antonio. *vari.*
reſolut. lib. 1. reſolut. vlt. caſu 26. Homobon. de Bonis
de examine Eccleſiaſt part. 1. tract. 2. quæſt. 14. Inter
2 vnum, & alterum minorem Ordinem interuallum
de vno ex temporibus generalium Ordinationum ad
aliud interuenire deberet, ſecundùm Maiol. *de irregul.*
lib. 3. cap. 24. num. ?. Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi c. 26.*
§. 27. num. 4. vel 1 Item de vno die feſto ad alium pro-
ximum cum ſingulis diebus feſtis conferri poſſint,
ſicut tenent Sorb. *in compend. Mendicant. verbo Ordo*
verſ. ? *ſic bene*, Campan. *in diuerſ. iuris Canonic. rub. 6.*
cap. 1. num. 13. Niſi conſuetudo adeſſet, quæ permit-
3 teret minores Ordines, & primam Tonſuram vnica
die conferri, quæ ſeruanda erit, ad not. per Syluest.
in ſumma verbo Ordo 2. *num.*, 7. *verſ. tertiam*, Rebuff.
ſuper reg. 23. Cancel. verſ. item cupiens. Henriq. *in ſum.*
lib. 10. *cap.* 11. §. 4. Campan. *dict. rub. 6. cap. 2. num.* 20.
Armend. *in addit. ad recop. legum Nauarra lib. 1. tit.* 18.
l. 7. num. 57. In omni tamen caſu ſi quis vno eodemque
die omnes Ordines minores, vel primam Tonſuram
cum minoribus receperit, nullam incurret irregulari-
tatem ſecundùm Valent. *tom. 4. diſput. 7. q. 19. punct.* 3.
Auil. *de cenſur. part.* ?. *diſput. 9. ſect. 1. dub.* 4. Sayr. *eod.*
tract. lib. 7. cap. 10. num. 22. Bonacin. *in ſimili tract. diſp.*
7. quæſt. 3. punct. 5. num. 35.
4 Eodem *cap.* 12. Concil. Trident. ſtatuitur, vt mi-
noribus Ordinibus initiati, nonniſi poſt annum à ſuſ-
ceptione poſtremi gradus ad ſacros Ordines promo-
ueantur, niſi neceſſitas, aut Eccleſiæ vtilitas iudi-
cio Epiſcopi aliud expoſcat, quo loci Concil. arbi-
trio Epiſcopi remittit facultatem abbreuiandi inter-
ſtitia, non autem promouendi, vel diſpenſandi, vt
quis promoueatur vna die ad vltimum minorum,
cum primo Sacrum, vt aduertunt Maiol. *de irregul.*
lib. 4. cap. 11. poſt. num. & lib. 3. cap. 24. poſt. num. 13.
Menoch. *de arbitr. caſu* 364. *num.* 6. Salzed. ad Bernard.
in pract. cap. 25. verſ. vna, eademque die, ſecundum no-
uiſſim. impreſſ. Et quamuis hi Doctores, videlicet Ma-
iol. *d. cap. 11. num.* 11. Menoch. *num.* 8. & Salzed. *cita-*
tis locis, exiſtimauerint quoad hoc ſublatam eſſe om-
nem contrariam conſuetudinem, tamen verius eſt, & 5
receptius poſſe Epiſcopum, vbi vigeret conſuetu-
tudo ante Tridentinum Concilium legitimè obtenta,
vt minores Ordines cum Subdiaconatu ſimul con-
ferri valeat, eos licitè ſimul conferre, ſicut meritò re-
ſoluunt Rebuff. *in praxi beneſic. tit. de Clericis malè*
promotis gloſſ. 1. num. 18. Sorb *in compend. priuilegio-*
rum Mendicant. verbo, Ordines ſacri, verſ. & licet,
Nauar. *in man. cap. 25. num.* 71. *verſ. octauo*, Viuald. *in*
candelabro aureo tit. de ſacram. Ordinis num. 36. Gutier.
canon. lib. 1 cap. 26. num. 31. & 32. Henriquez *in ſumma*
lib. 1?. *cap. 11. §. 4.* Soar. *tom 5. diſp. 31. ſect. 1. num.* 41.
Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. quæſt. 23. art* 4 Fr. Lu-
douic. Mirand *dict. quæſt.* ?8. *art* 8. *concl.* 2. Thom. Va-
laſc. *alleg. iuris tom. 1. alleg. 4. num* 2. Valer. Reginald.
in praxi fori pœnit. lib. 32. tract. 2. num. 70. *verſ. ad hanc*,
Homobon de Bonis *de humana vita ſtat. part. 1. cap.*
20. verſ. ſecundò.
Promoti ad ſacrum Subdiaconatus Ordinem, ſi 6
per annum ſaltem in eo non ſint verſati, ad altio-
rem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcende-
re non permittantur, verba ſunt Concilij Trid. *ſeſſ.* 23.
de reformat. cap. 13. & ex eo colligunt Carol. de Graſ-
ſis *de effect. lib. clerical. in prælud. n. 326. cum ſeq.* Fr. Lu-
dou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 38. art. 9. concluſ.*
3. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſtico tractat.*
2. cap. 2. quæſt. 14. & 15. Molfeſ. *in ſumma moralis Theo-*
logiæ tractat. 2. cap. 1. num. 55. Vgolin. *de officio Epiſcopi*
cap. 26. §. 27. Ego ipſe *in ſimili tractatu part. 2. alleg.* 18.
à princip.
Non eſt annus iſte mathematicè computandus, ſed 7
eccleſiaſticè, & iuxta ritum Eccleſiæ, videlicet ab
vna Quadrageſima ad aliam, à Pentecoſte ad Pente-
coſtem, quamuis inter primam, & ſecundam Pen-
tecoſtes feſtiuitatem nondum ſint elapſi duodecim
menſes, ſicut deciſiuè referunt Hieron. Sorbo *in com-*
pend. priuil. Mendicant. verbo Ordines ſacri, verſ. circa
id, Quarant. *in ſum. Bullarij verbo Ordo, in fine*, Zerol.
in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Ordo §. 4. circa med. Vgolin.
dict. §. 27. num. 6. Fornar. *de Ordine cap. 3. n.* 4. Campan.
in diuerſ iuris Canon. rub. 6. cap. 3. num. 12. Aloyſ. Ricc.
in praxi rerum fori Eccleſiaſt. poſt reſol. 276. in notab. de
materia ſacram. Ordinis verſ. quoad, Bonacin. *de ſa-*
cram. diſput. 8. quæſt. vnica punct. 5. num. 33. Ego ipſe
dict. allegat. num. 18. *num.* 2.
Epiſcopus verò, cui ſpectat in interſtitiis diſpen- 8
ſare, eſt Diœceſanus ordinandi, non verò Ordina-
tor, qui cum litteris dimiſſoriis ſui dioc. alienos ordi-
nat, niſi hoc in eiſdem litteris expreſſe concedatur, vt
tenent Mart. *de iuriſdict. p. 2. c. 9. num.* 4. Piaſec. *in praxi*
Epiſc. part. 1. cap. 1. num. 11. pag. 29. Carol. de Graſſis *in*
dict. prælud. num. 339. Fr. Ludou. Miranda *d. tom. 1. q.* 38.
art. 7. conc. 2. Ego ipſe *dict. alleg.* 18. *num.* 9. vbi *num.* 10.
multis citatis Doctoribus reſoluo hanc interſtitiorum
diſpenſationem pertinere ad Epiſcopum Diœceſanum
etiam reſpectu Regularium, cum quibus diſpenſare
poteſt ex cauſa ſibi per atteſtationem ſuorum ſuperio-
rum manifeſta.
Ad Presbyteratus Ordinem aſſumendi in Diaco- 9
uatu

natu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, & neceſſitatem aliud Epiſcopo videtur) adminiſtrare debent, vt ſtatui Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 14. *in princip.* ex qua Conciliari diſpoſi-
10 tione vtilitatem Eccleſiæ, ac neceſſitatem ſimul interueniri debere, ac probari iudicio Epiſcopi, colliguot F. Emman. *quaſt. Regular. tom.* 3. *quaſt.* 24. *art.* 6. Vgoliu. *de officio Epiſcopi part.* 1. *c.* 26. §. 17. *num.* 3. Bonacin. *de Sacram. diſput.* 8. *quaſt. vnica puncto* 6. *num.* 3. F. Ludou. Miranda *d. quaſt.* 38. *art.* 8. *concl.* 4. vbi declarat quid intelligatur vtilitatis, & neceſſitatis nomine ad diſpenſandum in his interſtitiis. Non requiritur tamen cauſa neceſſitatis, & vtilitatis ordinaria, aut publica, quia Concil. *dict. cap.* 14. remittere videtur hoc negotium arbitrio, & prudentiæ Epiſcoporum poſita vtilitate Eccleſiæ, & neceſſitate, quam Epiſcopus iuxta circumſtantiam loci, & temporis, aut iuxta conditionem perſonæ ſufficientem iudicauerit, vt aduertuut Sorb. *in compend. priuilig. Mendicam. verbo Ordines ſacri, ad finem*, Menoch. *de arbitr. caſu* 427. *num.* 30. Fr. Emman. *d. quaſt.* 24. *art.* 7. Bonacin. *loco proximè citato.*

Epiſcopus aſſumens aliquem ſcienter intra huiuſ-
11 modi interſtitiorum annum ad quemlibet ex ſacris Ordinibus, tacitè in illis cum eo diſpenſare videtur, ſecus ſi ignoranter, vt per Maiol. *de irregul. lib.* 3. *c.* 24. *num.* 14. Salzed *ad Bernard. in pract. cap.* 25. *verſ. opportuno*, Menoch. *de arbitr. caſu* 563. *num.* 10. Carol. de Graff. *de effectib. clerical. in pral. num.* 3-2. Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis tractat.* 2. *cap.* 1. *num.* 22. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. part.* 1. *tractat.* 2. *c.* 2. *q.* 15. *meipſum d. alleg.* 18. *num.* 8. Si verò non ſeruatis interſtitiis ſubditum ordinauerit abſque legitima cauſa, nullam pœnam incurrit, ſecundùm Nau. *conſ.* 4. *n.* 1. *de temporib. ordinat. in nouis*, Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſt. reſol.* 483. *num.* 7. *in* 2. *edit.* quos refero ego ipſe *d. alleg.* 18. *num.* 11. nec ordinatus aliquam contrahet cenſuram, vel irregularitatem, vt per Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo Ordo* §. 8. *& part.* 2. *eodem verbo* §. 5. Piaſec. *in ſimili praxi part.* 1. *cap.* 1. *num.* 50 *verſ. nullam*, Sayr. *in floribus deciſ. ſis. de temporibus ordin. deciſ.* 56. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 1. *n.* 43. Bonacin. *de Sacram. diſp.* 8. *q. vnica puncto.* 5. *num.* 35. *& de cenſur. diſput.* 3. *q.* 6. *puncto* 5. *n.* 7. Campan. *d. rub.* 6. *cap.* 3. *num.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Ordinari nullus debet ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum. ad Diaconatus ante vigeſimumtertium, ad Presbyteratum ante vigeſimumquintum ætatis ſua annum.*

2 *Regulares in minori ætate quam a Concilio Tridentino ſtatuta eſt, virtute quorumcumque priuilegiorum ordinari non poſſunt.*

3 *Ordinati ante legitimam ætatem quas pœnas incurrant, remiſſiue.*

Cap. Subdiaconus. IV.

Ex ſexta Synodo.

1 EX ſexta Synodo *cap.* 15. prout refertur *in hoc text.* Subdiaconus non minor viginti annorum ordinari debet, & in Concil. Carthaginenſi III. *cap.* 4. relato *in cap. placuit*, immediate ſequenti, ſtatuitur vt ante viginti quinque ætatis annos Diaconi non ordinentur. Verùm concilium Trident. *ſeſſ.* 23. *de reformat. cap.* 12. circa ætatem ad Ordines maiores requiſitam ſic ſtatuit. *Nullus in poſterum ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum, ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad Presbyteratus ante vigeſimumquintum ætatis ſua annum promoueatur.* Ex quo ita deſumunt Henriq. *in ſum. lib.* 10. *cap.* 19. § 2. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 26. *num.* 8. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 1. *cap.* 4. *num* 31. Petr. de Ledeſma *in ſumm. part.* 1. *de Sacram. vbi de ſacram. Ordinis cap.* 7. *à princ.* Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo Ordo* §. 1. Piaſec. *in ſimili praxi p.* 1. *cap.* 1. *ſub rub. de requiſitis ætat. n.* 23. *pag.* 14. Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom.* 3. *quaſt.* 23. *art.* 6. Ægid. de Conink *de Sacram. tom.* 2. *diſp.* 20. *num.* 102. Vgolin. *de offic. Epiſcopi c.* 26. §. 6. *num.* 4. *&* 5. Monet. *de diſtribut. quotid. part.* 2. *quaſt.* 19. *num.* 12. Bonacin. *de Sacram. diſp.* 8. *quaſt. vnic. puncto* 5. *num.* 12. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tractat.* 3. *num.* 166. Nicol. Garc. *de beneficie. part.* 7 *cap.* 4 *num.* 21. Zipæ. *in analytica poſtremi iuris Eccleſiaſt. enarrat. ſub tit. de elect. n.* 11. Fr. Ludou. Miranda *in man. Pralat. tom.* 1. *q.* 39. *art.* 4. Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. in pralud. num.* 289. *&* 295. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 7. *cap.* 3. Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarra lib.* 1. *tit.* 1. *l.* 1. *de ætate in declarat.* 4. Galgan. *de iure publico lib.* 3. *tit.* 24. 25. *&* 26. Homobon. de Bonis *de examine Eccleſiaſt. part.* 1. *tract.* 1. *cap.* 10. *quaſ.* 60. *verſ. ad maiores.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *allegat.* 16. *à princip.* vbi *num.* 2. aduerto diem biſſexti in ea legitima Ordinis ætate computandum non eſſe.

Regulares quoque in minori ætate virtute quo-
rumcumque priuilegiorum ordinari non poſſunt, vt 2
decidit Concil. Trident. *d. ſ.* 12. & tradunt Fr. Emman. *d. q.* 23. *art.* 6. *&* 8. *& in addit. ad ſumm. tom.* 4. *cap.* 77. *concl.* 1. Vgolin. *de officio Epiſcopi cap.* 20. §. 1. *num.* 1. Sayr. *de cenſur. lib.* 6. *cap.* 12. *num.* 14. *&* 15. Fr. Ludou. Miranda *d. quaſt.* 39. *art.* 1. vbi aſſerit ſe neſcire de aliqua conceſſione; quæ id concedat Regularibus poſt Concil. Tridentin. Portel. *in dubijs Regularibus verbo Ordines ſacri num.* 1.

Quas autem pœnas incurrant promoti ante legiti- 3
mam ætatem, dixi *in collect. ad cap. vel non eſt compos, de tempor. ordinat.*

Cap. Epiſcopus. VI.

Ex Concil. Agathenſi.

COncil. Agathenſe *cap.* 16. *&* 17. Vnde deſumitur text. *in præſenti*, ſtatuit vt ſi coniugatus iuuenis voluerit ordinari, requirenda eſt vxoris voluntas, & ſequeſtrato cubiculo, & Religione promiſſa, ordinetur, ex quo loco probatur deſiderari ingreſſum vxoris iuuenis in Religionem, vt vir licitè poſſit ad Ordines promoueri, vt per Greg. Lop. *l.* 38. *in fine verbo mui vieja, tit.* 6. *part.* 1. *& l.* 2. *verbo en orden, tit.* 10. *p.* 4. Conat. *de ſponſal. part.* 1. *cap.* 6. §. 3. *num.* 3. Nauar. *in man. cap.* 22. *num.* 52. Anton. Cuch. *inſtit. maior. lib.* 5. *tit.* 12. *num.* 223. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 13. *c.* 13. *quaſ.* 2. *& cap.* 14. *quaſ.* 11. 11. Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum lib.* 5. *quaſt.* 177. plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 39. *num.* 6. vbi ſubdit gloſſ. *in præſenti, verbo Religione*, & Turrecrem. *hic num. vnic.* malè exponere nomine Religionis promiſſæ intelligi caſtitatem, quia videtur ea expoſitio ad libitum, prætetea quia ſi vxor iuuenis profeſſi compellitur ingredi Religionem, à fortiori vxor promouendi ad Ordines, quippè quòd faciliùs poteſt Clericus ſecularis vxorem inuiſere, & conſeruato priſtino amore ea familiariter vtetur: vnde patentiſſimo periculo incontinentiæ exponentur, & tantum

aberit vt moraliter loquendo, ipſe vir Clericus factus vxorem inuiſens eius incontinentiam corrigat, vt potior occaſio incontinentiæ ſit ipſemet eius curam gerens; quare vir ad Ordines promotus ex vxoris licentia manentis in ſeculo cum voto caſtitatis, non poſſe ſimul habitare cum vxore, videtur probare hic text. in illis verbis, ibi, *ſequeſtrato manſionis cubiculo*, ex quo Barthol. à Sancto Fauſto *dict. lib. 5. q.* 118. obſeruat hoc procedere, ſi illi coniuges ſunt de incontinentia ſuſpecti; ſecus ſi ſuſpecti non ſint, quia tunc ſatis eſſet cubiculum ſequeſtrare.

Cap. Monachus. IX. *Gelaſ.*

1 D*Efenſor effectus.*] De defenſorum muneribus, quibus probatis, clericis ſuperiores Ordines aſpirare licebat, vide Cardin. Baron. *annal. Eccleſiaſt. tom. 1. anno Chriſti* 44. *num.* 89. vbi allegat hunc text.

2 In gloſſ. *Deuotio.* ibi, *& ita compenſatur probitas cum tempore*, &c. Notatur, ad hoc quòd iuniores docti præferendi ſunt ſenioribus indoctis, & ætas per virtutem ſuppletur; vt per Caſſan. *in conſuet. Burgund. in proœm. gloſ. verb. ordine, n. 4. & 5. fol.* 19. Tiraq. *de primog. in præfat. n.* 175. 186. & 210. Paul. Fuſc. *de viſit. lib. 1. c. 17. n.* 8.

3 In gloſſ. *Quorum.* ibi, *argum. poteſt. colligi*, &c. Notatur ad hoc quòd teſtimonium Clericorum præualet teſtimonio laicorum, de quo vide Dec. *in cap. ex literis num. 24. de probat.* Perez *l. 1. tit. 3. lib. 1. Ordin. pag.* 61. Menoch. *de arbitr. caſu* 98. *num.* 5. *& conſ.* 45. *num.* 26. *& conſil.* 92. *num.* 89. Rebuff. *de reprobat. teſtium n.* 123. Farin. *in praxi crimin. quæſt. 65. n.* 177. Maſcard. *de probat. concl.* 308. Anton. Gabr. *commun. tit. de teſtib. concl. 4 n. 41. &* 61. Buccaron. *de differen. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ. 64. num.* 3.

Distinctio LXXVIII.

Cap. Siquis. I.

1 ANte annos triginta Presbyterum non eſſe ordinandum decidit text. *in præſenti*, vt aduertit Gutier. *canon. lib. 1. cap.* 26. *num.* 1. Sed iure nouiori ſufficit attingere 25. annorum ætatem, prout eſt text. *in cap. cùm in cunctis §. inferiora, de elect. Clem. fin. de ætate & qual.* Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 12. obſeruat Nauar. *in man. cap.* 25. *num.* 69. cum infinitis propemodum per me citatis *de officio & poteſtate Epiſcopi part. 2. alleg. 16. num.* 1. qui omnes conſtanter tenent ad Presbyteratum ſatis eſſe incœpiſſe 25. annum per vnum diem.

Cap. Presbyter. IV.

Ex Concil. Neocæſar.

1 GRatianus non ſolùm *in hoc text.* quod ex Concilio Neocæſarienſi *c.* 11. deſumpſit, ſed & aliis præcedentibus, & ſubſequentibus oſtendit ante triginta annorum ætatem Presbyterum non eſſe ordinandum, ſed hodie quid circa hoc ſeruandum ſit attenta noua Concilij Trident. diſpoſitione dixi ad *cap. Subdiaconus 77. diſt.*

2 In gloſſ. *Ante triginta.* ibi, *dico quòd ei, qui agit*, &c. Notatur ad hoc quòd qui dicit Clericum non habere legitimam ætatem, hoc probare debet, ſiue agat, ſiue excipiat allegando, vt per Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſt.* 50. *num.* 15. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum num.* 41. *ad fin. C. de in integr. reſtitut. minor.* Iacob. de Graff. *tom. 2. conſil. lib. 1. conſil.* 11. *n.* 14. & quòd ipſius minoribus incumbat onus probandi eſſe in minori ætate læſos, poſt Natt. *conſ.* 514. *num.* 12. *lib.* 2. Gozadin. *conſil.* 22. *num.* 13. & alios reſoluit Flamin Pariſ. *de reſignat. benefic. l. 3. quæſt. 7. n.* 34. Farinac. *fragm. crimin. part. 1. verbo ætas num.* 81.

Distinctio LXXIX.

Cap Si quis Papa. I.

Nicolaus II.

SYMMACHVS Papa in Synodo Romana 1. *cap. 1. &* 5. relatus *ad hoc text.* ſtatuit, vt Papa ſuperſtite eo incõſulto de electione futuri Pontificis nemo audiat loqui, referunt Hieronymus Alban. *de Cardin. quæſtione 3. inter tract. Doctor. tom 13. p. 2. fol.* 116. Manfred. *eodem tract. deciſ.* 294. Azeued. *l. 1. n. 102. tit. 18. 8. nouæ recopil.* Azor. *inſtitut. moral. p. 2. l. 4 c. 2. q.* 15. Iul. Laoor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 4. c. 3. n.* 59. Et hac de re extat conſtitut. Pauli IV. incip. *Cum ſecundum, ſub Datum* 16. *Decembris* 1558. quæ habetur *in Bullario tom. 1. pag.* 735. edita contra eos, qui viuente Romano Pontifice, & eodem inſcio, de alio Pontifice agunt eligendo, vbi *in verſ. necnon*, ſic legitur, *Omnes, & ſinguli tam Clerici quàm vtriuſque ſexus laici, qui per ſe vel alios nobis viuentibus, & inconſultis, vel ſcripto, aut nuncijs cum aliquo de futuro Pontifice hactenus tractarunt, & tentarunt, ſeu impoſterum Romano Pontifice viuente, & inconſulto tractabunt, & tentabunt, etiamſi, vt præfertur, qualificati, & dignitate, & honore, & auctoritate, & excellentia prædictis & prædictis exiſtant, ſint ipſo iure, & facto, abſque alia deſuper ferenda ſententia excommunicati excommunicatione maiori, & maledictione æterna damnati & excommunicatione, & maledictione huiuſmodi per aliũ, quàm per nos, & Romanum Pontificem pro tempore exiſtentem, præterquàm in mortis articulo abſolui non poſſint, incurrerintque, & incurrant reſpectiuè crimen ſimoniacè hæreſeos, & læſæ maieſtatis in primo capite, ac priuationem omnis etiam Epiſcopalis, Archiepiſcopalis, & Patriarchalis, ac cuiuſuis alterius maioris, vel minoris dignitatis, ac Cardinalatus honoris, necnon Ducalis, Regalis, Reginalis, & Imperialis auctoritatis, & excellentiæ, ac omnium, & ſingularum Eccleſiarum, Cathedralium quoque ac priuatorum, aliorúmque beneficiorum, & officiorum Eccleſiaſticorum, cum cura, & ſine cura ſecularium, ac quorumuis Ordinum Regularium per eorum quemlibet obtentorum, nec non quorumuis fructuum, redditum, & prouentuum Eccleſiaſticorum, ac penſionum annuarum ſuper ſimilibus fructibus, redditibus, & prouentibus reſeruatorum, & aſſignatorum, ac Regnorum, dominiorum, feudorum, & bonorum ſpiritualium, & temporalium, necnon iuriſpatronatus, & iuriſdictionum quarumcumque, careantque voce actiua, & paſſiua, ac effecti ſint, & efficiantur reſpectiuè perpetuo inhabiles, & incapaces omnium dignitatum, & honorum, bonorum, iurium, & legitimorum actuum, perpetuáque, infamia vbique gentium ſint notati, & notentur reſpectiuè, nec infamia huiuſmodi ab eis aboleri, neque ipſi vllo vnquam tempore ad vocem, dignitates, honores, bona, iura, & actus huiuſmodi, niſi ex ſpeciali verbo, & mandato noſtro, ſeu Romani Pontificis pro tempore exiſtentis, noſtra, ſeu illius manu propria ſubſcripto, ac ſpecifica, & indiuidua reatus, & culpa ſua qualitate expreſſa reſtitui poſſint.* Hactenus Paulus IV. 1

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligi debet, extra Collegium verò electus, cùm in Romana Curia non inueniatur idoneus valebit electio.*

2 *Gregorius X. ex Archidiacono, Eugen. III. ex Abbate ſimplici, & Caleſtinus V. cùm nec in ſacris adhuc eſſet, fuerunt in Pontifices electi.*

3 *Roma nulla fœmina ſedit.*

Cap. Oportebat. III.

Ex Concil. Stephan. III.

1 EX Concilio Stephani Papæ III habito in Baſilica Conſtantiniana *act.* 3. refert Gratian. *in præſenti*, quod in Apoſtolatus culmen vnus de Cardinalibus Presbyteris, aut Diaconis conſecrari debet, & *in cap. nullus* immediatè ſequenti ex eodem Concilio refert, vt nullus vnquam laicorum, neque ex alio Ordine præſumat, niſi per diſtinctos gradus aſcendens, Diaconus, aut Presbyter Cardinalis factus fuerit, ad ſacri Pontificatus honorem promoueri. Ex quibus iuribus colligi videtur Romanum Pontificem ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligi debere, Burſat. *conſ.* 126. *num.* 6. *vol.* 2. Verùm quia nouiori iure, de quo *in cap. licet, de elect.* ſtatutum eſt vt nulla exceptio opponi poſſit contra eum, qui fuerit à duabus partibus Cardinalium electus præter hæreſim, aut aliam exceptionem, quæ in iure Diuino conſiſteret, ideò ſi electus ſit aliquis extra Collegium Cardinalium cùm in Romana Eccleſia non inueniatur idoneus, valebit electio, & ſic non Cardinalem electum verum eſſe Pontificem reſoluunt Auguſtin. Triumph. *de elect. Papa quæſt.* 3. *art.* 6. Mandoſ. *regul.* 13. *Cancell. q.* 8 *num.* 23. Sot. *de iuſtit. lib.* 3. *q.* 6. *art.* 2. *ad* 5. Gambar. *de poteſt. Legati lib.* 7. *ex num.* 151. Pelag. *de planctu Eccleſ. lib.* 2. *c.* 19. *col.* 5. *verſ. hinc eſt.* Carol. Sigon. *de Regno Italiæ lib.* 9. *anno* 1859. Illeſc. *in hiſtor. Pontif. p.* 1. *lib.* 5. *cap.* 11. Soar. *de fide diſput.* 10. *ſect.* 4. *n.* 19. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 4. *cap. quæſt.* 6. Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 12. *num.* 7. *cum ſeq.* & plures citati à Cened. *ad Decretum collect.* 18. *num.* 1. Confirmauit experientia,

2 quia, vt referunt hiſtoriæ, multi ſanctiſſimi viri fuerunt Summi Pontifices, & tamen nunquam legitur eos fuiſſe Cardinales, vt de Gregorio X. qui ex Archidiacono fuit electus in Pontificem *Kalendis Septembr. anno Domini* 1271. ſicut referunt Roſiniac. *de re Pontif. lib.* 2. *cap.* 30. Illeſcas *in vita dicti Pontificis part.* 1. *hiſtoria Pontificalis lib.* 5. *c.* 40. Iul. Lauor. *dict. cap.* 12. *num* 8. *in fine*, vbi ſubdit Eugenium III. ex Abbate ſimplici, & Cæleſtinum V. cùm nec in Sacris adhuc eſſet, in Pontifices fuiſſe electos; & de Eugenio III. tradit Plato *de bono ſtatus Religioſi lib.* 2. *cap.* 28. *ad med.*

3 De illo autem, quod à multis falsò, vt creditur, circumfertur, Gilbertam ſcilicet Anglicam fœminam (quæ librum de Negromantia fecerat) ſub nomine Ioannis fuiſſe electam Romæ in Summum Pontificem, & ſediſſe in Petri Cathedra vltra duos annos, vide poſt Platin. Sabell. & alios hiſtoriographos, Lancel Conrad. *in templo omnium Iudicum lib.* 2. *cap.* 1. §. 2. *quæſt.* 4. *n.* 18. Tiraquel. *l.* 11. *connub. in lit. G. verſ. Gilberta.* Ro, as *ſing.* 179. *verſ. prout fuit*, Petrus Meſſia *in ſilua variæ lect. lib.* 1. *part.* 1. *cap.* 9. Maiol. *de irregul. lib.* 1. *cap.* 28. *n.* 14. *cum ſeqq. & lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 4. Tarcagnota *in hiſtoria vniuerſali totius Mundi part.* 2. *l* 9. *pag.* 374. Hieron. Roman. *lib.* 2. *de Republica Chriſtiana c.* 4. *verſ. quiero yo. pag.* 123. Illeſc *dict. part.* 1 *lib.* 4. *c.* 35. Camil. Borrel. *in reg. Aragon.* §. 2. *in gloſſ.* 4. *num.* 22. *verſ. vt non interim cadat nobis*, Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *contron.* 3. *cap* 24. latè Georg. Scherer *in lib quem inſcripſit, An ſit verum quod fœmina Romæ Pontifex fuerit.* & Florimund. Remund. Conſiliarius Regius Burdegalenſis *in ſimili tract.* Franc. Long. à Coriolano *in ſuo Breuiario Chronologico, pag.* 255. Iul. Lauor. *d tit.* 4. *cap.* 15. *num.* 15. Non enim veriſimile eſt quòd Græcis auderet Romanus Pontifex Leo IX. exprobrare quòd mulier in Patriarchali Sede Conſtantinopolitana collocaretur, vt patet *in eius epiſtola ad Michaelem, & Acridanum Conſtantinopolitanos Antiſtites cap.* 23. ſi verè Romæ ſimile contigiſſet. Præterea nec veriſimile eſt quòd Chriſtus qui Mariæ Virgini matri ſuæ ſanctiſſimæ Pontificatum, vel claues Eccleſiæ non commiſit, vt patet ex *cap. nona, de pœnit. & remiſſ.* voluiſſet poſtea illum, vel illas per negromanticam illam fœminam gubernari, vt notat Læl. Zech. *de Romano Pontifice hæreſi* 4. *in reſponſ. ad vltimum, verſ. ad id de Ioanne Papa.* Denique notabili quodam ſigno oſtendere voluit Dominus Romanam Sedem nunquam per fœminam gubernandam fuiſſe, ex eo videlicet quòd in perſonam Romani Pontificis Ioannis I. apud Corinthum contigit. Cùm enim Conſtantinopolim proficiſceretur, vt à Iuſtino Imperatore contra Theodoricum Regem Italiam deuaſtantem auxilium peteret, peruentum Corinthum quidam vir nobilis manſuetum equum, quo illius vxor vtebatur. itineris, cauſa prædicto Pontifici commodauit, remiſſus poſtea equus ita ferox euaſit, vt fremitu, & totius corporis agitatione ſemper deinceps dominam ſuam expulerit, quaſi indignaretur mulierem recipere, ex quo ſediſſet in eo Ieſu Chriſti Vicarius, vt refert Romanum Breuiarium *ad diem* 27 *Maij in ſolemnitate prædicti S. Ioannis Papæ*, & ex B. Gregorio *in moralibus* refert Cardin. Baron. *in annalibus Eccleſiaſt. tom.* 7. *ſub anno Chriſti* 525. *in princip. in verſ. Gothorum tempore.*

Cap. Si quis pecunia. IX.

Nicolaus II.

GLoſſ. *verbo non Apoſtolicus, in præſenti textu*, innuit crimen ſimoniæ in Summum Pontificem cadere poſſe, de quo vide S. Thom. 2. 2. *q.* 100. *art.* 1. *ad* 7. Reduan *de ſimon. part.* 1. *cap.* 20. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *q.* 16. *puncto* 6. *ad fin.* Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 4. *cap.* 52. *n.* 5. & 7. *ad fin.* Azor. *inſtitut. moral. part.* 3. *lib.* 12. *cap.* 25. *à princ.* Molfeſ *tract.* 6. *cap.* 15. *n.* 31. *cum ſeqq.* Filliuc. *tract.* 45. *cap.* 12. *quæſt.* 1. *ad fin. num.* 2. Bonacin *var. tract. tit. de ſimonia q.* 5. *prop.* 1. & magis ad materiam gloſſ. Iul. Lauor. *var. lucubr tom.* 1. *tit.* 4. *de elect. cap* 6. *num.* 37. 1

In eadem gloſſ. ibi, *ſed quid ſi dum vxor*, &c. Notatur ad hoc quòd ſi vir abſque licentia vxoris ad ſummum eueheretur Pontificatum, poteſt ab ipſa reuocari, et ei tenetur debitum reddere, cum enim hoc ſit ius iuſtitiæ, priùs non potuit lædi per Pontificatum, quamuis bona fide aſſumptum, eo quòd vxor mortua crederetur; ita Abb. *in cap. conſtitutus num vlt. de conuerſ. coniug. & in cap. vxoratus, num.* 1. *eod tit.* Trot. *de vero clerico lib.* 2. *cap.* 8. *num* 3. Perez *l.* 1. *gloſſ.* 3. *verſ. in tantum tit.* 1. *lib.* 5. *Ordin. pag.* 23. Sylueſt. *in ſum. verbo matrimonium* 8. *quæſt.* 11. *dicto* 3. Maiol. *de irregul. lib.* 1. *c.* 34. *num.* 3. Sanch. *de matr. l.* 7. *diſp.* 38. *n.* 12 Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. l.* 3. *q.* 18. *n.* 135. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral p.* 1. *lib.* 3. *cap.* 14. *quæſt.* 13. *in fine.* 2

3 In ead. gloſſ. ibi, *elegeris in Papam*, &c. Ergo laicus poteſt eligi in Romanum Pontif. vt per Dec. *in cap. licet de vitanda n.9. de elect.* Lauor. *dict. tit.4. cap.12. num.10.* nam licèt Summus Pontificatus ſit beneficium Eccleſiaſticum, *cap.1. de maledicis*, cum *ibi* citatis per me, non tamen inconuenit dari laico intra congruum tempus promouendo, ſed tunc habebit tantùm quæ ſunt iuriſdictionis, non ea, quæ ſunt Ordinis, Anton. de Roſel. *de poteſt. Imper. & Papa, tit. de forma eligendi Papam n.48.*

Cap. Electionem. XI. & vlt.

Anacletus

1 EX *epiſtol. 2. cap. 2.* Anacleti Papæ ad Epiſcopos Italiæ, quæ habetur *tom.1. Concil. epiſt 2. pag. mihi* 509. vnde deſumptus eſt hic text. colligitur eius litteram viti ſam eſſe, deberenim ita legi, *Electionem vero Summorum Sacerdotum* (non autem *electionem*, vt *hic* legitur) *ſibi Dominus reſeruauit, licèt electionem eorum bonis Sacerdotibus, & ſpiritualibus populis conceſſiſſet*; ita ex Petr. Gregor. *ad Decretal cap.5. num. 5.* obſeruaui *de officio & poteſtate Epiſcopi part.1. tit.1. cap.1. num.4. in princ.* & me citato notauit Iul Lauor. *var. lucubr. tom.1. tit.4. de elect. cap.1. n.62.*

2 *Sibi Dominus reſeruauit.*] Quamuis in creatione Summi Pontif. electores perſonam deſignent, ſolus tamen Chriſtus immediate confert dignitatem, & poteſtatem, nam Papa Vicarius eſt Chriſti, ita Caiet. *opuſc.1. de auctor. Papa cap.23. & in part.2. apolog c.22.* Torres *de fide diſput.15. dub.3.* Soar. *eod. tract. diſp. 10. ſect. 4. num.3.*

Distinctio LXXX.

SVMMARIVM.

1 *Ciuitates fuerunt ante legem Euangelicam, & Chriſti Domini aduentum.*

2 *Ciuitas vt conſtruatur non eſt opus aliqua Principis licentia, cùm hec de iure Gentium vnicuique populo competat.*

3 *Vrbes ante aduentum Chriſti Domini erant, non ita Epiſcopi.*

Cap. Vrbes. I. *Lucius.*

1 SED *etiam multis ante aduentum Chriſti*, &c.] Ante legem Euangelicam, & Chriſti Domini aduentum Ciuitates fuiſſe, dilucidè profitetur Lucius Papa *in preſenti textu*, ac proinde cum ipſo iure gentium incepiſſe probat text. *in l. hoc iure, ff. de iuſtitia, & iure*, ibi, *adificia collata*, ideſt, ſimul iuncta. Gentes enim lumine naturali, & vſu edoctæ primùm ſinguli ſibi domos conſtruxerunt, creſcentéque filiorum, & nepotum numero domos alias addiderunt, cùm verò eos capere non poſſent, pagos, ſeu oppida conſtituerunt, & cùm ſenſim deinde cernerent maximæ vtilitatis eſſe humanam ſocietatem, vt plurimi faciliùs quam ſinguli victui neceſſaria pararent communicando inuicem opera ſua in alterutrum, maiores ciuitates conſtruxerunt, vt in Politicis ſcribit Ariſtot. Cicero *in offic.* & latè Patritius *de Regno lib.1. cap.3.* Polydor. Virgil. *de inuentor. rerum lib.3. cap. 9.* & multi ex Poëtis, & Philoſophis, quos refert Nan. *in Polyanthea, verbo ciuitas.*

Vnde communiter infert Bart. *in l. vlt. C. de colleg. illic. & in l.2. ff. de verborum ſignific.* Abb. *in dicto cap.1. num.1. de priuileg.* ad ciuitatem conſtruendam opus non eſſe aliqua Principis licentia, cùm hæc de iure gentium vnicuique populo competat, & notant Rebuff. *in concord. tit. de collationib. §. ſtatuemus il 2. verſ. in ciuitatibus*, ac alij, quos refert Duen. *reg. 32.* iunctis iis, quæ ad expoſitionem huius articuli diſputaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.1. tit.1. cap.7. n.56. cum ſequentibus.* 2

In ipſis verò Ordinibus, &c.] Verum facit textus differentiam inter vrbium, & Epiſcoporum inſtitutionem, ſeu originem, quòd ante aduentum Chriſti Domini vrbes erant, non ita Epiſcopi quos in illis poſuerunt Apoſtoli, & eorum ſucceſſores, ſi illud quod de Apoſtolis dicit, minimè referamus ad ipſius Epiſcopalis dignitatis inſtitutionem, hæc enim ab ipſo Chriſto facta eſt, vide Duen. *reg.72. verſ. limita ſecundò.* Henriq. *in ſum. lib.10. cap.7. §.2. lit. M.* Card. Bellarm. *tom.1. contrau.5. de cleric. lib.1. c.14.* Soar. *tom.4. de pœnit. diſp.15. ſect. à num.4* & probaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.1. tit.1. cap.1. num.9.* & alibi ſæpè, ſed ad diuiſionem plebium, ſeu diœceſum, quæ aliquando Parochiæ ſolent appellari, vt latè comprobat ex antiquis Canonibus Ioan. Filzac. *in erudito libello, quem Parœcia inſcripſit cap.1. pag.5. & per tot.* 3

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus D. Petrus ordinauit ad imitationem Gentilium, eorúmque Flaminum, & Archiflaminum ſecundum aliquos ſed magis pium eſt dicere ad cœleſtis hierarchia ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe, vt num.2.*

3 *Declaratur text. in preſenti.*

4 *Ciuitas an detur ſine Epiſcopo, oſtenditur, & n.5. & 6.*

Cap. In illis II. *Clemens.*

AD imitationem Gentilium, eorúmque Flaminum, & Archiflaminum Diuum Petrum ordinaſſe Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus, ait Clemens Papa *ad Iacobum epiſt. 1.* relatus *in hoc textu*, ex quo ita colligunt Boët. *de auctoritate magni Conſilij n. 54. ad fin.* Petr. Greg. *ſyntagmat. iuris lib.15. c.11. n.1.* & Henriq. *in ſum. lib.10. cap. 30. in princ.* Flamines autem, & Archiflamines huiuſmodi, qui fuerint, à quibus, & ad quid inſtituti, tradunt Alex. ab Alex. *dierum genial lib.6. c.12* & Polydor. Virgil. *de inuentor. rerum l.4. c.24.* Sebaſt. Cæſ *in relect. de Eccleſ. hierarch. diſp.5. §.1. n.5. & q.2. proœm §.2. n.4.* 1

Verùm Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus ad cœleſtis hierarchiæ ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe magis pium, & Chriſtianæ Religioni conſentaneum eſt, vt dicemus, quemadmodum enim in triumphante Eccleſia ſunt Angeli, Throni, Principatus, ita congruentiſſimo ordine in militante Miniſtrorum Eccleſiaſticorum officia diſtinguntur per Epiſcopos, Archiepiſcopos, Primates, & cæteros gradus, de quibus *in cap. cleros 21. diſtinct.* comprobant Roſæ *in tract. de præeminentia Archiep. dignitatis in præfat. à princip.* Pigh. *de Eccleſiaſtic. hierarchia lib.3. c.1.* 2

Ad auctoritatem verò Clementis, de qua *in hoc text.* reſpondebitur, ſi dicamus D. Petrum ad abolendam Idolorum memoriam ordinaſſe, vt in illis locis, in quibus impiè eorum Flamines ſacra faciebant, eiſdem nominibus, diuerſo tamen, ſanctóque Sacerdotio, veri, & ſancti Sacerdotes conſtituerentur: 3

ſicut

ſicut Romæ deiecto Summo idololatriæ Pontificatu, ſubrogatum eſt caput totius terreſtris ſanctitatis, Summus ſcilicet Chriſtianæ Religionis Pontifex, vt eleganter ait D. Ambroſ. relatus *in cap. Beati 2. quæſt. 7.* & Leo Papa *in ſermone 1. de natali Petri*, & dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 1. tit. 1. cap. 7. num. 3. cum ſeqq.*

4 *In ſingulis verò reliquis ciuitatibus*, &c.] Ergo nulla datur ciuitas ſine Epiſcopo; conſonat *c. 1. de offic. Ordinar.* ibi, *ſingularum vrbium*, ex quibus in terris Chriſtianorum ſolas illas dici ciuitates, quæ habent Epiſcopum, ait Bald. *in l. ex hoc iure, num. 15. ff. de iuſtit.* & de iure Canonico verum eſſe profitetur Alciat. *in d. cap. 1. n. 1. verſ. aut loquimur, de offic. Ordin.* & de vſu Italiæ teſtatur Bart. *in l. vlt. n. 3. verſ. nam in vſu, ff. de colleg. illic. & in extrauag. qui ſint rebelles, verbo Lombardia*, Rebuff. *in concord. tit. de collation. §. volumus, verbo in ciuitatibus*, Iaſ. *in l. ſi heredes, §. viris n. 4. cum ſeqq. ff. de legat. 1.* Hieron. de Monte *de finibus regund. c. 5.* Cabalin. *in Ægidiana conſtit. lib. 4. c. 87. in gloſſ. B. num. 2.* Camil. Borrel. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum rub. in lit. F. la 2.* Card. Tuſch. *pract. concl. tom. 1. lit. G. concl. 180. n. 5.*

Contrarium verò, immò ad ſubſtantiam, & eſſe
5 ciuitatis non requiri quòd habeat Epiſcopum, poſt Abb. poſt longam diſputationem concludit Dec. *n. 8. & à princip. in dict. cap. 1. de priuileg* & alij ſequentes Bart. *in d. verbo Lombardia num. 5.* Et primò probatur ex eodem *cap. 1.* dum decidit: in ciuitatibus Epiſcopos ponendos eſſe, quia ſupponit iam antea fuiſſe ciuitates ſine eis. Secundò & fortiùs *in cap. Epiſcopi 80. diſt.* dum prohibet ne in caſtellis, & modicis ciuitatibus Epiſcopi conſtituantur, ſic ne aperte probat dari modicas ciuitates, quæ Epiſcopum non habent. Tertiò oſtenditur ita ſi ad eſſe, & ſubſtantiam ciuitatis requireretur Epiſcopus, iam ſequeretur quod ſi ob delictum, vel ob aliam cauſam ciuitas priuaretur Epiſcopo, deſineret eſſe ciuitas, iuxta generalem reg. text. *in l. Iulianus §. ſi rem ff. ad exhibend.* cum ſimilibus; & tamen Epiſcopo priuata adhuc ciuitas remanet, vt in caſu notabili ciuitatis quæ proprium occidit Epiſcopum, probat text. *in cap ita nos 21. q. 1.* & de alijs ciuitatibus, quæ ob alias cauſas carent Epiſcopo, quem olim habuerunt, domeſtica docent exempla.

Verùm hæ contrariæ ſententiæ optimè componun-
6 tur ſi dicas priorem procedere de iure Canonico, ſecundam verò de iure gentium, quo attento Vrbes ſine Epiſcopo fuiſſe, quos deinde in lege Euangelica ordinatos eſſe conſtat, vt probat text. *in cap. Vrbes 80 diſt.* vbi dixi, procedit quoque de iure Ciuili, vt oſtendi *d. tract. de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 1. tit. 1. cap. 7. n. 18. ſecundum Lugdun. impreſſ.*

Quibus non obſtat text. *in præſenti*, triplicitet enim
7 reſpondet Dec. *à n. 13. in d. cap. 1. de priuil.* Duo intellectus ſunt principaliores: primus quòd ad rationem boni regiminis pertineat, quòd ciuitas habeat Epiſcopum, idque ſolùm concludere re vera; alter verò quòd ſenſus eorum ſit negatiuus, quòd Epiſcopi non ponuntur in illis, ſed in ſolis ciuitatibus, atque ita quòd ſine ciuitate Epiſcopus eſſe non poteſt, vnde quando nouus erigitur Epiſcopatus, villa vel oppidum, in quo erigendus eſt, prius ciuitatis honore decoratur, vt optime probat text. *in Extrauag. Saluator, verſ. volentes, de præbend. inter communes*, & poſt Bart. *d. loco*, notat Petr. Gregor. *de re benefic. cap. 17. n. 2.* non tamen è conuerſo ſequitur, quòd ciuitas non poſſit eſſe ſine Epiſcopo, immo contrarium concludunt prædicta fundamenta, aut tandem de conſuetudine quærimus, & fatemur ex teſtimonio Bart. & aliorum, quos *ſuprà* retulimus, ciuitates dici omnes & ſolas illas, quæ habent Epiſcopum, vel habuerunt, & ſic intelliguntur, qui docent manifeſtum ſignum demonſtrationis quod ſit ciuitas, eſſe quòd habeat Epiſcopum, ſecundùm Peroſ. relatum à Dec. *num. 27. in d. cap. 1. de priuileg.*

Hac de re optimè, vt ſolet, & erudite ſcribit dominus meus Ludouicus Centoflorenius IC. in ſua iuris allegatione pro Illuſtri Communitate Ciuitatis nouæ in Piceno, tenoris vt ſequitur, videlicet.

LVDOVICI CENTOFLORENII IC.

Pro Illuſtri Communitate Ciuitatis nouæ.

In Sacra Rituum Congregatione.

POſita conſtitutione Innocentij III. in Concilio Lugdunenſi edita, ac relata *in cap. ſtatutum, de reſcript. in 6.* qua cauetur, vt cauſæ ad forum Eccleſiaſticum pertinentes à Sede Apoſt. vel eius Legatis in partibus delegandæ, non audiantur alibi, quàm in ciuitatibus, vel locis inſignibus.

Quæritur pro parte Communitatis Ciuitatis nouæ in Piceno, an dictæ cauſæ poſſint audiri in eodem loco non modò tanquam in loco ex ſententia S. Congregationis inſigni, ſed etiam tanquam in ciuitate, quamuis Sedem Epiſcopalem non habeat.

Videtur reſpondendum affirmatiuè, quia Ciuitas noua eſt vere ciuitas, vt probatur ex infraſcriptis, videlicet à ſtructura, à nomine, à ciuibus, à iuriſdictione, à priuilegiis, ab æſtimatione, ab auctoritate, & ab antiquis Sedis Epiſcopalis documentis. Et

Primò arguitur à ſtructura loci, quam Doctores ex ſe conſideratam non ciuitatem, quam incolæ, ac ciues conſtituunt, ſed vrbem vocant ex eo, quòd ſulco in orbem circumacto fieri ſolebat: qui quidem locus, cuius planta his noſtris adiuncta exhibetur, poſitus eſt in Prouincia Piceni, non longè à Mare diſſitus, in territorio, quod Pamphilius de Piceni nobilitate, ac laudibus vocat feliciſſimum inter flumina Aſulæ, ac Cluentis, de quo Virgil. 5. *Æneid.* in nouis Codic.

——— ——— *genus vnde Cluenti.*

Idémque Pamphilius lib. 2.

Clens pedibus tritus rapit furibundus arenas:
Flumen ab Argiuo nomina Clente tenens.
Nuper in hoc fluuio lignum lapideſcere viſum
Altera pars baculus, pars erat ima lapis.

Antiquitus *Nouana* nuncupabatur, vt infrà probabimus, & vt paret ex circuitu mœniorum, ac veſtigiis potiatum, eius præſertim, quam hactenus vocant *il Portone*, a duobus lateribus 50. & vltrà paſſus latior erat, & ab aliis duplo maiori ambitu, domibus vndique referto, claudebatur; ſed ob plures Gothorum incurſus, Totila Rege anno 545. & Narſete Eunucho anno 553. vniuerſam ferè Prouinciam depopulantibus, vt teſtatur Tarcagn. *part. 1. hiſtor. Mund. lib. 7. fol. 254. & 267.* vnà cum inſigni Arce ibi exiſtenti magna ex parte diruta fuit; vnde d. Pamphil. *lib. 3. pag. 14.* ait,

Vita Nouana iacet, verſa Cluana ſolo.

Attamen inter multa veluti cadauera, quæ adhuc extant antiquæ vrbis, reuixit, & vocata eſt Ciuitas Nouana, ſeu Ciuitas noua, quaſi de nouo ædificata: murorum ambitu terminatur, prout regulariter terminantur ciuitates, gloſſ. *in verbo ciuitatibus d. c. ſtatutum & c. ſi ciuitas, de ſent. excommun. in 6.* & præter publica, ac priuata non vulgaria ædificia, a quibus non obſcurum recipit ornamentum, habet Eccleſiam

Collegiatam

Collegiatam ex ſententia eiuſdem Sacræ Congregationis inſignem, & 34. alias Eccleſias fabrica, & ornata, ſacráque ſupellectili pro dignitate conſpicuas, quatuor Regularium, vnum Sanctimonialium Monaſteria, & continet familias, ſeu focularia 820. habitatores verò quatuor mille, vt patet ex publico Inſtrumento hac de re exhibito. Leander Albertus in deſcriptione Piceni reg. 3. vocat eum nobilem. Paulus Merul. *in ſua Coſmogr. part. 2. lib. 4.* nobiliſſimum, & Cardinalis Borgia Calixti Papæ Tertij nepos tunc eius Prouinciæ Legatus, proindéque eius loci ſub ſua Legatione exiſtentis qualitates optimè callens, in priuilegio illi Apoſtolica auctoritate conceſſo, teſtatur eſſe eximia laude in ſitu digniſſimum: S. Rituum Congregatio, re maturè diſcuſſa, atque eius qualitatibus conſideratis, cenſuit eſſe ad omnes iuris effectus inſignem: & re ipſa plures Italiæ ciuitates, & magnitudine, & pulchritudine excedit, vt meritò de eo Annibal Carus dixerit.

Pico non vide mai nido si bello.

Secundò arguitur a nomine: Plato enim *in Cratilo*, quem de recta nominum ratione ſcripſit, nomina ab antiquis non temerè impoſita, & magnam in his animaduerti obſeruationem affirmat: & cum à Cicerone nomen dicatur, quod vnicuique tribuitur, vt ſuo proprio vocabulo appelletur, impropriè Ciuitas noua vocaretur ciuitas, ſi verè talis non eſſet; nomen enim debet eſſe conueniens, & conſonans loco, *Can. ſi quis diſt. 36. Can. oratorium diſt. 42. & gloſſ in cap. cùm ſecundùm, de præben.* Quippe quòd debet eius qualitatem, ac differentiam diſtinguere, ac declarare, gloſſ. *non intelligantur in cap. Sedes Apoſtol. de reſcript. & in Can. olim, diſt. 95.* Ex quo confirmatur, quòd hic locus vocetur Ciuitas noua, quaſi noua ſit ciuitas, & de nouo ædificata, ſeu reſtituta ad veteris Nouanæ differentiam: vt dicitur de Neapoli, cuius nomen apud Græcos idem ſignificat, ac noua ciuitas, quòd vel ideo fuit illi impoſitum, quia cùm ea ciuitas a Cumanis fuiſſet euerſa, ingruente acerbiſſima peſte, atque ita iubente Apollinis oraculo a Chalcedonenſibus fuit reſtituta, & ad differentiam veteris vrbis appellata Neapolis, quaſi noua ciuitas.

Nec mirum ſi hoc antiquiorum Italiæ Scriptores non referant de Nouena, ſeu Ciuitate noua, vt tamen innuit Pamphil. *pag. 4. lib. 1.* ibi,

Paſſibus hinc totidem volitabis ad oſtia Clentis,
Vrbis vbi aſpicies mœnia facta noua.

Quia, vt rectè aduertit Tarcagn. *lib. 10. fol. 389.* Itali tunc temporis erant maximè otio dediti, & omnis ferè in eis ſcientia erat extincta: & a tranſlatione Sacri Romani Imperij a Conſtantino Magno anno Domini 350. habita, cùm idem Conſtantinus ex Italia in Thraciam, ac Conſtantinopolim ſecum viros omnes armis, ac litteris præſtantes tranſtuliſſet, Italia per multa vſque ad Caroli Magni in eandem Italiam aduentum ſæcula, qui fuit anno 801. aſſiduis Barbarorum incurſionibus fuit obnoxia, vt clarè colligitur ex Cardinalis Baronij annalibus, in quibus dicto annorum curriculo, nulla ferè fit mentio rerum Italiæ, niſi Summorum Pontificum, & rerum ad Eccleſiam pertinentium. Neque enim nouum eſt, ciuitates in earum reædificatione nomen mutare, quia paſſim hoc legitur, atque ita Sipontina ciuitas à Manfredo Federici II. filio ſalubriori loco reædificata, à Conditoris nomine Manfredonia fuit appellata, & Luceria à Federico II. diruta, & à Saracenis reſtituta Nuceria Saracenorum dicitur, Tarcagn. *in hiſtor. Mund. part. 2. lib. 14.* & vt dicitur in Hiſtoria Aquilæ in Aprutio, hæc vrbs ex ruinis Furconij antiquiſſimi oppidi à Longobardis ædificata, Aquila fuit nuncupata.

Tertiò, arguitur à ciuibus, à quibus ciuitas dicitur quaſi ciuium vnitas, vt teſtatur Cicero, & notat gloſſ. *in cap. ſi ciuitas, de ſentent. excom. in 6.* Et quidem non latet copia ciuium hoc loco exiſtentium, ex quibus non pauci, quorum nomina ſedulò prætermittimus, conſanguinitatem cum multis ex nobilioribus Prouinciæ familiis inierunt. Habétque ex eius ſtatutis 48. ciues ex generali Concilio eligendos, ex quibus quatuor Priores nuncupati ſingulis menſibus extrahuntur, qui eam gubernant, ac regunt, vt legitur *in cap. 8. eorundem ſtatutorum*, & 20. Regulatores, qui ex Decreto a Bonifacio VIII. confirmato conſtituunt Concilium, vt vocant, Credentiæ. Et quia ij verè ciuiles ſunt, vt docet Quintil. *in præfatione primi libri*, qui regere conſiliis vrbes, fundare legibus, emendare iudiciis poſſunt, atque vt ait Petr. de ignobili patria, *ſola virtus locum nobilitat*, non erit ſilentio prætereundum. Ciuitatem nouam vltra antiquam eius Academiam nuncupatam, *de gli Informi* cuius & multorum illius Academicorum inſignia refert Io. Ferrus, I. V. D. habere 23. inde originarios, ac viuos, vt ex fide publica, qui præferendi etiam ſunt ciuibus, qui nobilitatem non à ſe, ſed a parentibus acceperunt, vt latè probat Tiraquel. *de nobilit. c. 5. num. 3.* & Caſſan. *in catal. glor. Mund. 12. conſider. p. 8.* Et concludit Academicus ex hoc, quia

La palma infrà le ſtelle al Sol ſi deue
Perche da luce altrui non la riceue.

Neque hæc qualitas illi de nouo accidit, vt colligitur ex inſcriptione litterarum Gregorij IV. ibi, *Dilectis filiis, & nobilibus viris Poteſtati, & Communitati Ciuitatis nouæ.* Item ex litteris Venetorum Ducis, ibi, *Nobili & ſapienti viro Poteſtati, & prudentibus viris, Conſilio, & Communitati Ciuitatis nouæ amicis ſuis.* & infra *Amicitiam igitur veſtram attentè requirimus, & rogamus, quatenus vobis placeat*, necnon ex teſtimonio dicti Cardinalis Prouinciæ Legati, aſſerentis Ciuitatem nouam eximia laude non modò in ſitu, ſed etiam in hominum præſtantium numero digniſſimam eſſe: ac tandem ex litteris erectionis inſignis eius Collegiatæ, in quibus aſſeritur, eum locum notabili Doctorum, & copioſo Chriſti fidelium numero refertum eſſe. Inter quos Commendatarius Annibal Carus litteris, ac Beatus Iacobus Minorum de Obſeruantia ſanctitate celeberrimi floruerunt, vt eſt notiſſimum, ac refertur in antiqua eiuſdem Religionis Hiſtor. *fol. 250.* De quo quidem Beato gloriari præcipuè poſſumus, nam vt inſignis Poeta ait,

Più che ſcettri de Regi
Di Chriſtiana virtù le palme ammira,
Splendor di rai più chiari
Nella Terra, o nel Ciel non ſi deſira:
Qual ſia potenza equale
Quant' e Nume immortale
Regnar beato in adorati Altari?

Quartò à iuriſdictione; tres enim ſpecies ciuitatum conſtituit Bart. *in Extrauag. qui ſint rebelles, verſ. Prouincia verò.* Minores, quæ habent Magiſtratum cum ſimplici iuriſdictione: maiores, quæ habent Magiſtratum cum iuriſdictione: & mixto Imperio: maximas, quæ habent merum, & mixtum Imperium, & hæc qualitas non obſcurè probatur ex facultate iam conceſſa Communitati Ciuitatis nouæ regendi ſe in communi ad inſtar Reipublicæ, vt conſtat ex indulto Vrbani Sexti, atque ex eius ſtatutis à Nicolao V. Calixto III. & Iulio II. confirmatis, *lib. 1. cap. 8.* ibi, Cùm per officium DD. Priorum, & Concilij tam generalis, quàm particularis vniuerſa noſtra Reſpublica regatur, & *cap. 9.* Decet Dominos Priores intentos eſſe, vt Iuſtitia miniſtretur, & cætera facere, quæ

ad

ad vtilitatem Reipublicæ tendunt, & *cap.* 10. Debent qui Reipublicæ præſunt priuatas curas poſtergare, ne proprium commodum vtilitati publicæ iacturam inferat, & alibi paſſim. Item ex facultate illi conceſſa à Calixto III. condendi ſtatuta; vt dicitur etiam in Proœmio eius ſtatutorum. quæ fecit, ſeu reformauit anno 1487. quia ſine iuriſdictione id facere non potuiſſet, *cap. cùm conſuetudine, de conſuetud.* gloſſ. & Doctores *in l. 1. ff. de iuriſdiction. omn. iudic.*

Ad hæc ex facultate deputandi iudices pro primis, & ſecundis inſtantiis in omnibus cauſis tam ciuilibus, quàm criminalibus, & mixtis, exceptis cauſis hæreſis, & læſæ maieſtatis, quæ fuit illi conceſſa à Federico II. Imperatore, & Manfredo Rege Hieruſalem, & Siciliæ, ac deinde ab Innocentio IV. Clemente IV. Greg. X. Nicolao V. Vrbano VI. & Paulo III. vt dicitur etiam in eius ſtatutis, ſub *rub. 4 lib. 1. de electi poteſtat. & eius offic. & in lib. 6. de offic. & iuriſdiction. iudic. appell.*

Inſuper ex facultate imponendi, & exigendi pœnas, ac mulctas, de qua *tot. lib. 3. eorumdem ſtatutorum de crimin.* quæ ſunt iura regalia, ad text. *in c. vnic. quæ ſint Regalia*, & *ibi* Andr. Bald. & alij, ac regulariter non competunt, niſi ciuitatibus, quæ per Rempublicam gubernantur, Bart. *in l. 1. §. de qua re ff. de poſtul.* aut habent merum, & mixtum Imperium, *l. 1. § fin. ff. de iudic.*

Et quia habuit ſub ſe Caſtrum ſub titulo S. Maronis, vbi ad præſens ſupereſt Eccleſia eiuſdem Sancti. Quod quidem Caſtrum anno 1292. Sede Nicolai IV. vacante, à Malleano Gentile Firmano Tiranno exercitu 12. millium, & vltrà militum omnia illac denaſtante, fuit dirutum, vnde ipſimet Firmani condemnati fuerunt in pœnam 24. millium librarum argenti, vt conſtat ex proceſſu in noſtræ Communitatis Archiuio exiſtentis.

Quintò à priuilegiis, quia ſi Princeps concedat Terræ, vel oppido priuilegia, quæ non niſi ciuitatibus concedi ſolent, Terra, vel oppidum efficitur ciuitas, vt ait Bart. *in dict. Extrauag. qui ſint rebelles, verſ. ſed quid dicas*, & Innoc. *in cap. cùm ab Eccleſia, in verbo Item hoc ipſo, quòd Princeps*, & *ibidem* Ioan. de Anania *de offic. ordin.* Et quidem Ciuitas noua habet in proprio Archiuio plura Priuilegia, & præcipuè Gregor. IV. Ioan. XXII. Gregor. VIII. & IX. Innocen. IV. Gregor. X. Nicol. IV. Vrbani IX. Bonif. IX. Eugenij IV. Nicolai V. Calixti III. Pij II. Innoc. VIII. Leon. X. Clementis VII. Pauli III. & aliorum, videlicet regendi ſe in communi ad inſtar Reipublicæ, immediatæ protectionis Sedis Apoſtolicæ condendi, ac reformandi ſtatuta, deputandi iudices, ac alios Officiales, cognoſcendi cauſas tam ciuiles, quàm criminales etiam in ſecundis inſtantiis. Imponendi, & exigendi mulctas, Saluiconductus pro Mercatoribus accedentibus ad eius Portum, Iuriſdictionis, litoris à flumine Cluentis vſque ad flumen Aſulæ. Emendi vendendi, & extrahendi victualia, & bladas abſque alicuius licentia. Immunitatis à gabellis pro importantibus, & exportantibus merces. Faciendi nundinas per quatriduum poſt quintam Iunij. Manutenendi milites in eodem Portu. Exemptionis ab onere hoſpitandi milites, & eligendi milites, ſi quando neceſſe ſit inde illos deſumere, pro grauioribus Sedis Apoſtolicæ neceſſitatibus. Quæ priuilegia, vt per ſe patet, nonniſi ciuitatibus, nec tamen omnibus concedi conſueuerunt.

Non obſtat, quòd aliqua ex his priuilegiis abierint in deſuetudinem, quia ſatis eſt ea habuiſſe, cùm priuilegia, licèt plurimum conferant ad eſſe ciuitatis non tamen ſint de illius eſſentia, vt patet in priuilegio Sedis Epiſcop. quod eſt omnium maximum ad hunc finem, quandoquidem ciuitas priuata Epiſcopo, adhuc ciuitas remanet, vt in caſu notabili ciuitatis, quæ proprium occidit Epiſcopum, probat text. *in c. ita nos 25. q. 2.* & gloſſ *in Extrauag. 1. Ioan. 22. in verbo ciuitates*, expreſsè ait, Sedem Epiſcopalem non eſſe de ſubſtantia ciuitatis.

Sextò, ab æſtimatione, in qua habita ſemper fuit à Sede Apoſtolica, Innoc. enim *in cap. cùm ab Eccleſia, extra de offic. ordin.* ait, Si Summus Pontifex, vel Imperator ſcribat vni loco tanquam ciuitati, eo ipſo locus efficitur ciuitas, cùm ſola Principis voluntas ſufficiat, vt ciuitas dicatur, & conſtituatur, *Clem ſi Summ. Pontifex, de ſentent. excom.* Bartol. *in l. vlt. n. 5. ff. de colleg. illic.* & quòd Summi Pontifices æſtimauerint, & ſcripſerint Ciuitati nouæ, vti ciuitati, probatur ex hoc, quod ſcripſerunt ei paſſim litteras in forma Breuis, quas, vt eſt notiſſimum, nonniſi ciuitatibus ſcribere conſueuerunt. Ita fecit Alexander IV. cùm anno 1249. noſtræ Communitati commiſit, vt Rectori ipſius Prouinciæ contra Firmanos, vti Sanctæ Romanæ Eccleſiæ rebelles, aſſiſteret.

Et anno 1288. Clemens itidem IV. per huiuſmodi litteras in forma Breuis hortatus eſt eiuſdem ciuitatis homines, vt relicta ſequela Manfredi Siciliæ Regis, ad debitam Sanctæ Sedis obedientiam redirent.

Bonifacius etiam VIII. cùm anno 1389 Comes Catranæ Patauinus Picenum ingreſſus, eam Prouinciam magno exercitu deuaſtaret, per ſimiles litteras mandauit Cõmunitati, & hominibus Ciuitatis nouæ, vt aſſiſterent Don Andreæ Tomacello Sanctitatis ſuæ fratri contra eumdem Comitem delegato.

Idem obſeruauit Iulius III. cùm anno 1551. exercitu Cæſareæ Maieſtatis illac tranſeunte, prohibuit, ne quis Communitati, aut hominibus Ciuitatis nouæ vllum in bonis, aut perſonis damnum, aut moleſtiam inferret.

Et tandem cùm placuit Sedi Apoſtolicæ ibi Gubernatorem contra Communitatis priuilegia deputare, non aliter id fecit, quàm per litteras in forma Breuis, quemadmodum fieri ſolet cum Ciuitatibus, vt appareret ex litteris Apoſtolicis, quibus Leo X. deputauit in eius Gubernatorem Doctorem Iulianum Argentatum de Fabriano. Et præſertim quia Iulius III. deputauit in eius Gubernatorem ad beneplacitum Don Iulianum Cæſarinum, cuius familiæ poſtmodum præter alia eiuſdem Iulij III. ac Pij IV. Indulta, Sixtus V. ob multa præſtantium virorum merita (ſunt verba Pontificis) qui tum armis, tum Eccleſiaſticis dignitatibus inſignes, magno Sedi Apoſtolicæ, dum viuerent, commodo fuerunt, & ornamento, titulum ibi nobilis Ducatus conceſſit, habita, vt aſſerit, ratione quòd idem locus incolarum frequentia, & opibus erat admodum inſignis.

Septimò ab auctoritate Scriptorum, quippè quia, vt ait Bald. *in l. ex hoc iure in 6. col. ff. de iuſtit. & iure.* Ciuitas eſt, quæ veterum auctoritate ciuitas nuncupatur: & integrum eſt iudicium, quod plurimorum ſententiis confirmatur, *Can extra conſcientiam diſt 64. & cap. prudentiam. de offic. deleg.*

Et quidem Plin. *in 3. lib. ſua hiſtoria naturalis regul.* 5. dicit Ciuitatem nouam antiquitus vocatam fuiſſe Nouanam, eamque refert inter antiquas Piceni ciuitates.

Abrahamus Ortelius *in ſuo Theſaur. Geograph.* de Ciuitate noua hæc ait. *Nouana Piceni vrbis, Plinio, Nobana*, aliquot Codicibus, *Citta noua* nunc.

Paulus Merola Belga *in ſua Coſmograph. p. 1. lib. 4. fol. 176.*

ſol. 176. ibidem teſtatur ciuitatem nouam Nouanam fuiſſe à Plinio nuncupatam, eamque refert inter antiquas eius Prouinciæ ciuitates, ibi Aſculum, Nouana, Cluana, Potentia, & Humana.

Ptolomæus *in Indice lib.* 3. *c.*1.*Tabul.*6.*Europa ſol.* 66. vbi deſcribit ciuitates Piceni, ait. *Nouana ciuitas.*

Carolus Stephanus *in ſuo Dictionario Hiſtorico, Geographico, & Poetico ſol.*1397.*Nouana ciuitas Piceni vrbs.*

Pamphilus *in Indice eius libri, Nouana,* vulgò *Città noua,* dictę, *ſitus, & feliciſſimi territorij deſcriptio.*

Franciſcus Alumnus, loqnens de Portu Ciuitatis nouæ, vocat eum *il Porto della noua Città.* Et tandem dici poteſt ei cum Ouidio,

Optima in proprij nominis auctor eris.

Quippè quòd ipſamet Ciuitas appellatur. Idémque ſupponit Coytus 5. *part. ſuæ hiſtoriæ ſol.* 351. vbi refert, quòd cùm anno 1445. vniuerſa ferè Marchiæ Prouincia à Thaliano Ductore exercitus Regis Neapolis eſſet obſeſſa, & plures ciuitates, & oppida ſeſe ſpótè illi dediſſent, ciuitas noua, quæ acriter fuit oppugnata, tantum abeſt vt expugnata fuerit, vt exercitus, nullo illato ei damno, coactus fuerit ab obſidione diſcedere. Id quod teſtatur etiam auctor fragmentorum ciuitatis Firmanæ *ſol.* 118. vbi ait, Religionem totam Picentinam, præter Ciuitatem nouam defeciſſe, quæ obſidione à prædicto Thaliano premebatur.

Magnus Etruriæ Dux, ac Magiſter Sacræ Religionis Sancti Stephani, cuius ſtatuto expreſsè cauetur, vt admittendi ad eam Religionem inter alias qualitates originem trahant à loco, qui ante eius ortum ciuitas fuerit, habuit pro conſtanti Ciuitatem nouam eſſe ciuitatem, dum Equitem nunc viuentem, inde oriundum admiſit.

Et Sacra Religio Hieroſolymitana Commendatorem Annibalem Carum, & alios hinc oriundos abſque vlla difficultate recepit.

Ac præterea comprobatur ex ſententia huius Sacræ Congregationis omnibus meritò præferenda, ea enim dum quæreretur, an Eccleſia Collegiata Sancti Pauli Ciuitatis nouæ eſſet inſignis, ad hoc, vt dignitas, & ſaltem dimidia pars Canonicatuum ibi exiſtentium conferri debeant habentibus qualitates *cap.* 12.*ſeſſ.*24.*Sacri Concil. Trident.* necnon ad hoc vt Ordinarius poſſit in vim *cap.* 1. *eiuſdem ſeſſ. & Concilij* augere illius redditus, qui ſuſtinendo decenti Canonicorum gradui pro locis & perſonarum qualitate non ſufficiunt, hac peculiari loci conſideratione inter reliquas Eccleſiæ qualitates, iam cenſuit, eſſe ad omnes iuris effectus inſignem, atque ideò honoribus, ac priuilegiis Collegiatarum inſignium frui, & gaudere poſſe, ac debere.

Tandem probatur ex antiquis Sedis Epiſcopalis documentis videlicet ex Bulla relata à Caſtellino *de inquiſitione miracul. in Sanctorum Martyrum canonizatione*, in qua Petrus Epiſcopus Ciuitatis nouæ anno 1327. concedit vnà cum aliis Epiſcopis Indulgentias quadragenas viſitantibus Eccleſiam Monialium S. Euangeliſtæ Florentiæ. Et ex auctoritate Philippi Cluerij, qui *in deſcriptione Italiæ antiquæ lib.*2.*ſol.*74. poſtquam meminit de aliquibus Piceni oppidis, ait, ſupra hoc oppidum, aliud eſt Epiſcopali ſede inſigne, quod nomine ipſo videtur eſſe Plinij Nouana, creditur tamen ea ſede priuatam, ex quo anno 1387. & 1396. Sedi Apoſtolicæ parere neglexerit ex diſpoſitione *cap. fin.* §. *quapropter, de pœnis in* 6. vbi ciuitas propter delictum ciuium interdicitur, & priuatur dignitate Pontificali.

Nec dicatur non conſtare de identitate loci, cùm in ſtagnis Venetiæ extet alia Ciuitas noua; quia ea ciuitas anno 639. Epitergienſi ciuitate a Rotaro Longobardorum Duce diruta, anno 821. ab Angelo Particiaco reædificata proprio nomine vocata eſt Heraclea. & paulò pòſt fuit euerſa teſte Tarcagnotta *lib.* 9. *ſol.* 360.

Neque ad conturbandam eiuſmodi identitatem dicatur extare àliam ciuitatem nouam pariter dictam in Iſtria ſub Patriarchatu Pragenſi: nam hęc non vocatur verè Ciuitas noua, ſed Æmonia, vnde illius Epiſcopus Æmonienſis nuncupatus, vt videre eſt ex relationibus ſtatus eius diœceſis S. Congregationi Concilij anno 1607. & 1618. oblatis, in quarum prima, dicit Epiſcopus, cùm nondùm acceſſerim ad ciuitatem Æmonienſem, quę vulgariter dicitur *Città noua*, & in vtraque ſe ſubſcribit Epiſcopus Æmonienſis.

Non obſtat hodie noſtram ciuitatem non habere ſedem Epiſcopalem; nam non eſt verum, quòd non detur ciuitas ſine Epiſcopo, cùm ſedes Epiſcopalis non requiratur ad eſſe ciuitatis, nec de iure gentium, nec de iure ciuili, nec de iure Canonico.

Non requiritur de iure gentium, quia (teſte Ariſtotele 3. *Polit. cap.*1.*verſus finem,*) ciuitas eſt multitudo hominum ſibi ſufficiens habentium poteſtatem in publicum decernendi & conſtituendi. Et, vt alij volunt, Ciuitas eſt ciuium multitudo vnum in locum congregata, vt eodem iure viuat. Vnde Cicero *de ſomno Scipionis*, Nihil eſt illi Principi Deo, quod in terris fiat acceptius, quàm Concilia cœtúſque hominum iure ſociati, quæ Ciuitates appellantur. Et de hoc iure ipſimet homines poſſunt ſibi ciuitatem propria auctoritate conſtituere, Gloſſ. *in l.*1.& *ibi* etiam Bartol. *numero* 1. & 2. *ff. quod. cuiuſque. vniu. nom.* Eóque attento ciuitates fuerunt ſine Epiſcopis, qui inſtituti fuerunt à lege Euangeliſt. vt in *Can. Vrbes* 80. *diſtinct. Can. Clericos diſtinct.* 21. *Can. olim. diſtinct.* 96. & Epiſcopi habent ſe per accidens ad ciuitates.

Non requiritur de iure ciuili, quia de hoc iure ad conſtituendam ciuitatem ſufficit ſola auctoritas Imperatoris, qui poteſt quidem dare priuilegia, ſed non poteſt ſedem Epiſcopalem conſtituere, vt firmat Barthol. *in d. Extrauag. qui ſint rebelles*, *in verb. Lombardia n.* 6. vbi Apoſtill. *in verb. ciuitas*, & Paul. de Caſtr. *in l. ex hoc iure, de iuſtit. & iur.* & Canoniſtæ *in cap.* 1. *de priuil.* & in ſpecie Abb. *n.* 2. Dec. *n.* 18. & Caſtr. *n.* 7.

Neque etiam requiritur de iure Canonico, quia aliqui volunt, D. Petrum conſtituiſſe Prælaturas, & Dignitates Eccleſiaſticas iuxta qualitatem ciuitatum, ita vt vbi apud Ethnicos erant primi Flamines, ac Rectores Prouinciarum poſuerit Patriarchas, & Primates, vbi Archiflamines, Archiepiſcopos, & in reliquis ciuitatibus, Epiſcopos, vt referunt Clemens Papa *in Can. ex illis* 80. *diſtinct.* & Anacletus *in Can.* 1. 99. *diſtinct.* Alij, non approbantes, D. Petrum ordinaſſe gradus Prælatorum Eccleſiaſticorum ad imitationem Gentilium, volunt in eundem D. Petrum in ijs ciuitatibus, quibus dicti Flamines, & Archiflamines celebrabant ad tollendam Idolorum memoriam poſuiſſe veros Sacerdotes, ideſt, Epiſcopos, Archiepiſcopos, & Primates, vt refert Diuus Ambroſius *in Can. Beati.* 2. *quæſt.* 7. & Leo Papa *in ſerm.* 1. *de natali Petri.* Alij verò, & fortè melius volunt D. Petrum conſtituiſſe Prælatorum Eccleſiaſticorum gradus ad inſtar Hierarchiæ cæleſtis, itaut ſicut in Eccleſia Triumphanti ſunt Angeli, Throni, ac Principatus, ita in Militanti eſſent Epiſcopi, Archiepiſcopi, & Primates, vt *Can. Clericos* 21. *diſtinct.* Omnes autem conueniunt Epiſcopos poſitos fuiſſe in locis,

locis, qui iam ante aduentum Domini erant ciuitates. Nec tamen in omnibus ciuitatibus poſiti ſunt, aut ponuntur Epiſcopi, imò *in Can. Epiſcopi* 80. *diſt.* cautum eſt, vt non ponantur in modicis ciuitatibus, ne vileſcat nomen Epiſcopi, & *in cap. 1. de priuil.* itidem cauetur, vt non præſideant niſi in frequentioribus ciuitatibus, ne hic honor ſui numeroſitate vileſcat. Ex quibus patet ciuitates fuiſſe ante Epiſcopatus, & adhuc eſſe multas ciuitates, in quibus non ſunt Epiſcopi. Et quòd Sedes Epiſcopalis non requiratur ad eſſe, & ſubſtantiam ciuitatis, probatur ex gloſſ. *in Extrauag.* 1. *Io. XXII. in verbo ciuitates*, & gloſſ. *in cap. ſi ciuitas, de ſentent. excommun. in* 6. vbi hoc expreſſe dicitur, & *ex cap. ita nos* 15. *quæſt.* 2. Vnde, vt *ſupra* diximus, colligitur, ciuitatem ob delictum ciuium Epiſcopo priuatam, adhuc ciuitatem remanere.

Minus obſtat opinio vulgi, quòd non detur ciuitas ſine Epiſcopo, quia in ea opinione nullo iure, aut ratione fundatur, & vulgus eſt vilior pars populi, cuiúſque opinio plerumque eſt mendax. *l. ſi priuatus, ff. qui, & quibus, &* l. *Barbarius. ff. de offic. Prætor.* ac iudex magis debet adhærere legibus, quàm clamori populi, *l. Decuriorum* 12. *C. de pœnis*, atque vt ſcribit Cæleſtinus Papa ad Epiſcopos Apuliæ, & refertur *in Canon docendus diſt.* 62. Docendus eſt populus, non ſequendus, nam, vt inquit Petrarcha, Nulla propior ad errorem via eſt, quàm per vulgi veſtigia: quicquid vulgus cogitat, vanum eſt, loquitur quicquid falſum eſt, quicquid improbat, bonum eſt, quicquid approbat, malum eſt, quicquid prædicat, infame eſt, quicquid agit, ſtultum eſt: nihil eſt à virtute, vel à veritate remotius, quàm vulgaris opinio.

Non obſtat tandem diſtinctio aliquorum inter Terras, ſeu oppida, ac ciuitates, & quòd à d. Prouinciæ Legato ciuitas noua dicta iam fuerit Terra, inter alias eius Prouinciæ florens, & eximia laude digniſſima. Itemque atque à Metola vocatur nobiliſſimum oppidum, & S. Rituum Congregatio declarerit, eſſe oppidum ad omnes iuris effectus inſigne; quia nomen Terræ, quæ dicitur à terrendo, ſicut & Territorium, eo quòd Magiſtratus intra eius fines terrendi habeat poteſtatem, *gloſſ. penult. in cap. final. de conſt. & l. pupillus. §. territorium ff. de verb. ſignif.* eſt aptum comprehendere etiam ciuitatem *cap. cum in partibus, de verb. ſignif.* Hier. de Mont. *in tract. de fin. regun. cap. 5. num.* 9. & *in libris feudorum tit. de pace ten. in princip.* Et nomen oppidi dicitur ab oppoſitione murorum, quibus eſt cinctum, ſeu quia dat opem mœnibus contra hoſtes, vt tradunt Doctores *in d. l. pupillus §. oppidum*, indifferenter ponitur pro Vrbe, vnde Plaut. *in Perſa*, cùm Eleuſipolim ſæpiùs Vrbem vocaſſet, poſtea ſubdit, Eleuſipolim Perſæ cepere antiquum oppidum, Seru. Sulp. *in epiſt. conſol. ad Cicer. de morte Tulliæ*, cùm numeraſſet multas inſignes vrbes partim vi hoſtili, partim terræmotu euerſas, ait quæ oppida quodam tempore floren- tiſſima fuerunt, Cic. *pro Poſt. m.* celeberrimum oppidum Neapolis, & alibi plures ciuitates, hoc eodem vocabulo appellat. Plin. *d. lib. 1. cap.* 13. Firmum vocat etiam Caſtellum, & multæ, & præcipuè Quintil. *lib.* 8. vbi Romæ Vrbis nomen tribuerunt, reliqua omnia oppida appellantes: & Iuſt. *in proœmio Digeſtorum §. illud vero, de lud. probib.* aiunt nomen oppidi comprehendere etiam ciuitatem, vbi, *neque in hac ſplendidiſſima ciuitate, neque in Berithienſium pulcherimo oppido*, quod in §. *ſequenti* vocatur ciuitas.

Ex quibus plane conſtat, ciuitatem nouam eſſe verè ciuitatem, ideóque haud dubiè poſſe ibi cauſas ad forum Eccleſiaſticum pertinentes à Sede Apoſtolica, vel eius Legatis in partibus delegatis audiri, non modò tanquam in loco inſigni, ſed etiam tanquam in ciuitate.

Distinctio LXXXI.

Cap. Apoſtolus. I. *Auguſt.*

CRimen licèt lato ſumpto vocabulo pro quolibet peccato etiam veniali vſurpatur, iuxta illud vulgare, *nemo ſine crimine viuit*, tamen ſtrictè dicitur peccatum graue, accuſatione, & damnatione dignisſimum, vt tradunt Galganet. *de different. indiniduorum lit. C. verbo crimin. num.* 109. & Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 7. quæſt.* 1 & ita ſumi ab Apoſtolo dicente Epiſcopum, Presbyterum, & Diaconum eligendum debere ſine crimine eſſe, ſcribit Auguſtin. *tract.* 41. *ad c.* 8. *Ioannis* relatus in hoc text. Crimen enim propriè dicitur omnis operatio mala, quæ poteſt accuſari, & puniri criminaliter in hoc ſeculo. Marant. *diſput. 5. num.* 18. 1

In gloſſ. *Et damnatione*. ibi, *Solet quæri propter quæ crimina quis deponi debet*, &c. Crimina digna depoſitione quæ ſint dixi ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 3. alleg.* 110. *à num.* 10. & ibi citatis addo Azor. *inſtit. moral part. 2. lib. 6. cap. 7. quæſt.* 12. vbi meum, ut huius gloſſ. 2

Cap. Maximianus. VI.

Innocent.

GLoſſ. *verbo Renouatur, in præſenti*, ait communiter dici quòd pro ſimplici fornicatione Presbyter deponi non debet, cùm pauci ſine hoc crimine inueniantur, de quo tamen vide Selu. *de benefic. p.* 3. *quæſt.* 3. *num.* 6. Bernard. *in practic. cap.* 81. *in princip. ſecundum nouiſſ. impreſſ.* latè Duen. *reg.* 101. vbi multipliciter limitat, Clar. *lib. 5. § fornicatio. verſ. ſed quæro*, Lambertin. *de iurepatron. 1. part. 2. lib. art. 10. q. 9. princ. num.* 14. Paul. Grilaod. *in tractat. de pœnis omnif. coitus quæſt. 9. num.* 3. Nauar. *in cap. conſideres num.* 122. *de pœnit. diſt. 5.* Franc. Viui. *lib. 3. commun. opinion. verbo clericus per ſimplicem* Perez *l.* 23. *verſ. verum autem, tit.* 91. *lib.* 8. *Ordinam.* Gouar. *de ſponſ. part. 1. cap. 6. § 8. n.* 3. Azeued *l.* 7. *num.* 21 *tit.* 20. *lib.* 1. *noua recopil.* Cenall. *commun. contra commun. quæſt.* 1. Menoch. *de arbitr. caſu* 418 *num.* 1. & *in addit. ad eam* 89. *n.* 4. Decian. *in tract. crimin. p. 2. lib. 6. cap. 21. num.* 7. Carol. de Graſſis *de effectibus clerical. in prælud. num.* 54. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral part. 2. lib. 6. cap. 7. quæſt.* 13. 1

Cap. Si quis clericus. X.

Ex tertia Synodo Aurel.

COncil. Aurelianenſe III. *cap.* 7. relatum *in hoc text.* ſtatuit vt clericus conuictus de adulterio, aut illud confeſſus depoſitus ab officio in monaſterium toto tempore vitæ ſuæ detrudatur, ita tenetur Bernard. *in practic. cap.* 86. *n.* 2. *ſecundum nouiſſ. impreſſ.* Lop. *per text. ibi in l.* 42. *verbo adulterio tit.* 6. *p.* 1. Duen. *reg.* 101. *limit.* 1. Bermond. *in tract. de publ. concubin. rub. de adulter. num.* 26. Couar. *de ſponſal. p. 2. cap.* 7. *§.* 7. *num.* 19. Decian. *in tract. crimi. lib.* 6. *c.* 23. *n.* 14. Villalob. *commun. lit. C. num.* 82 Emman. Soarez *in theſauro* 1

theſauro recept. ſent. verbo clericus adulterij, Clar. §. *adulterium verſ. ſed quaro*, Menoch. *de arbitr. caſu* 419. *n.*60. Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 141. *num.* 29. & *q.* 149. *num.* 34. Quod maxime procedit quando clericus de eo crimine accuſatur. nam ſi non accuſetur, Epiſcopus remittere aliquid poteſt de iuris rigore, vt per Molin. *de iuſtit. tract.* 3. *diſput.* 98. *num.* 1.

Cap. Si qui ſunt. XV.

Gregor. VII.

1 COllige ex text. quòd ſi clericus ita ſit publicè concubinarius vt nulla tergiuerſatione poſſit ſuum crimen celare, maneat ipſo iure ſuſpenſus, vt per Syluest. *in ſum. verbo clericus* 2. *num.* 4. *verſ. quaritur* 2. Ferdinand. Paëz *in reper. c. Maſſa n.* 196. *cum ſeqq.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *cap.* 31. *n.* 8. Petez *l.* 23. *verſ. quari tamen poteſt, tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 104. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſput.* 31. *ſect.* 4. *num.* 13.

SVMMARIVM.

1 *Proles habita ex parentibus coniugatis voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis an ſit legitima, oſtenditur, & num.* 2.

3 *Peccatum lenius eſt copulari cum propria vxore poſt mutuum caſtitatis votum, quam ſi alter ad ſolutam fœminam ſolumve virum accedat.*

Cap. Miniſtri. XIX. *Lucius.*

1 MIniſtros, &c.] Intelligi etiam de clericis minorum Ordinum tenent aliqui, ſed Soar. contrariam opinionem meritò refert dicit *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 31. *ſect.* 4. *num.* 8. vbi refert hunc text. cuius etiam meminit Bozer. *de Repub. Eccleſ. part.* 2. *cap.* 1. *verſ. eſt igitur pag. mihi* 18.

Inuadere cubile, &c. Notatur ad hoc quòd Subdiaconos continentiam non ſeruan. etiam cum propria vxore, ab omni altaris officio remouetur, vt per Soar. *d. num.* 8. *ad fin.* vbi ſubdit poſſe tamen ex ſuperioris facultate in Ordinibus minorum Ordinum permitti, his piè [illegible] quæ extra Altare fiunt.

2 Gloſſ. [illegible], *propria vxoris*, *in præſenti text.* tradit prolem habitam ex parentibus coniugatis voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis non eſſe legitimam, quia votum caſtitatis, quod ambo fecerunt, impedit quominus coniuges inter matrimonio vtantur, cum tale matrimonium amplius non ſit quoad actus coniugalis vſum, ac proinde reputetur idem, ac ſi a [illegible] les concepta eſſet; quare ita tenent Angel. *in ſum. verbo matrimonium* 3. *imped.* 5. *num.* 5. Anchar. *in* [illegible] *p. vnic. num.* . *de voto lib.* 6. Abb. *in cap. char* [illegible] *mus num.* . *de conuerſ. coniug.* Supplem. Gabriel. *in* 4. *diſt.* 2. *q. vnica, art.* 1. *poſt.* 7. *concluſ. verſ. quid ſi vterque* [illegible] *ell. de ſponſalib. concluſ.* 10. *n* 14. Hieron. de Zenechinis *in tract. de foro conſcientia, & contentioſo, num.* 141. & habetur *tom.* 3. *tractatuum Doctor. p.* 3. Gregor. Lopez *l.* 7. *verbo ſus voluntad, tit.* 4. *part.* 4. vbi ſubdit hoc id eſſe verum quando votum eſt perpetuum, ſecus ſi ad tempus, Stunic. *de voto q.* 3. *num.* 63. Ve[illegible] *in ſum tom.* [illegible] *cap.* 129. *caſu* 60. Fr. Emman etiam *in ſum. tom.* 1. *cap.* 90. *num.* [illegible] qui duo vltimo loco citati ſubdunt prolem tamen eſſe ſpuriam etiam quoad ſucceſſionem in parentum hæreditate, D. Barboſ. *in rub. ſſ. ſoluto matrim. p.* 2. *num.* 7. vbi tamen loquitur quando votum eſt ſolemne.

Cæterùm contraria ſententia verior eſt, ac proinde ſecurè reſoluendum prolem habitam ex parentibus voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis nullo modo eſſe illegitimam, quia fortior eſſe debet cauſa tendens ad fauorem prolis innocentis, ob ſolam parentis culpam puniti, quàm tendens ad odium, & pœnam ipſius, reg. *odia, de regul. iuris in* 6. tum quia plus operari debet cauſa naturalis, radix eſſentialis legitimationis, qualis eſt verum matrimonium, quàm culpa parentum accidentaliter ſuperueniens, *l. qui habent, in princ. ff. de tutel.* tum denique quia non eſt ſolita peti facultas vt huiuſmodi filij legitimi fiant, nec vt in bonis parentum ſuccedant, cùm parentes filios tales abſque vllo conſcientiæ ſcrupulo bonorum hæredes relinquant, veluti ex legitimo coniugio natos, quamuis vſu matrimonij ſacrilego: & ideò hanc ſententiam meritò ſuſtinent Card. *in cap. dudum in oppoſit. poſt quæſt.* 3. *in fine*, *de conuerſ. coniug.* Alex. de Neuo *in cap. nuall* 2. *num.* 9. *de iureiur.* Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 9. *num.* 3. & ſequi videtur Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 6. *quæſt.* 8. *verſ. cæterum*, dum ait quòd ſi non fuiſſent pro contraria parte Doctores non contemnendæ auctoritatis, hæc ſequenda videretur ex rationibus per eum adductis.

In ead. gloſſ. ibi. *Et plus peccat cum iſta quàm cum ſoluta.* Notatur ad hoc quòd grauius delictum eſt poſt mutuum caſtitatis votum ſimplex coniuges copulari, quàm ſi alter ad ſolutam fœminam, ſolutúmve virum accedat, vt per Archid. *in cap.* 2. *num.* 1. *verſ. quem patitur, de filijs Presbyt. lib.* 6. Ioan. Andr. *in cap. litteras num.* 9. & Henric. *in fine, eodem tit. in Decretalib.* Verum Sanch. *d. lib.* 9. *diſput.* 37. *num.* 13. exiſtimat leuius eſſe hoc caſu copulari cum propria vxore, quia eſt acceſſus inter veros coniuges abſque fornicationis, ſeu adulterij labe, licet ſacrilegio ſe commaculent; acceſſus verò huiuſmodi vxorati ad ſolutam ſolutúmve ex parte coniugis peccantis ſam eſt ſacrilegium, & inſuper adulterium, quod præponderat ſacrilegio: & ideò concludunt idem Sanch. in Confeſſione ſ[illegible] regendum eſſe ſufficere acceſſum ad propriam coniugem contra mutuum votum, quo exprimatur circumſtantia aggrauans ſacrilegij duplici ex parte admiſſi, & minuens excuſans a fornicatione, & adulterio. 3

Cap. Volumus. XXIV.

Gregor.

GRegorius ſcribit Symmacho defenſori *lib.* 1. *Reg. indict.* 9. *epiſt.* 4. relatus in hoc text. vt Sacerdotes prohibeantur debeant ne cum mulieribus conuerſentur, excepta dumtaxat matre, ſorore, vel vxore, quæ caſte regenda eſt: vnde colligi videtur virum Sacris initiatum ex legitima vxoris licentia ratione ſua entis in ſeculo cum voto caſtitatis, poſſe ſimul habitare cum vxore; cuius tamen contrarium decidi videtur *cap. Epiſcopus, ſup.* [illegible] *diſt.* ibi, *ſequeſtrato manſionis cubiculo*; pro conciliatione tamen ſic diſtinguendum eſſe puto, vel coniuges ſuſpecti ſunt de incontinentia, & tunc nullatenus permittendi ſunt habitare; vel ſuſpecti minimè ſunt, & tunc poſſunt in eadem domo, ſed non in eodem lecto, nec in eadem camera ſimul habitare, & hoc eſt quod voluit *dict. cap. Epiſcopus*, in citatis verbis. Ita gloſſ. *in præſenti. verbo vel vxore*, & *in dict. cap. Epiſcopus, verbo ſequeſtrato*, Abb. *in cap. coniugatus num.* 5. *de conuerſ. coniug.* Franc Mar. *deciſ.* 734. *num. part.* 1. Butrh. 1 a S Fauſto *in theſauro Religioſorum lib* 5. *quæſt.* 118. Sanch. *de matrimon. lib* 7. *diſput.* 37. *num.* 8. vbi ſubdit ſe exiſtimare, moraliter loquendo 1

loquendo, huiuſmodi, quamuis de incontinentia ſuſpecti non ſint, nec in eadem domo habitare permittendos eſſe, licèt ex ſe id licitum ſit, quia, moraliter loquendo, talis habitatio non vacabit magno incontinentiæ periculo, aut ſaltem non leuem anſam iniquæ ſuſpicionis, & ſcandali præbebit.

Cap. Quidam Clerici. XXX.

Ex Concil. Tolet. IV.

1 COoncil. Toletanum IV. *cap.* 2. relatum *in hoc text.* præcipit vt mulieres extraneæ, vel ancillæ clericorum conſortio demorantes, & auferantur, & venundentur, clericis etiam pro tempore ad pœnitentiam peragendam relegatis, de quo vide Anton. Gom. *l.* 80. *Taur. num.* 21. *&* 22. Clar. *§ fin. quæſt.* 37. *verſ. quæro etiam*, Auendan. *de exequend. mand. part.* 2. *cap.* 26. *num.* 7. *verſ. tertia concluſio*, Gutier. *practic. lib.* 1. *q.* 6. *num.* 5. *&* 12. Decian. *in tractat. crimin. lib.* 6. *cap.* 21. Thom. Valaſc. *allegat.* 34. *tom.* 1. Cabed. *Luſit. deciſ.* 116. *part.* 1.

2 *Clerici* Sacris Ordinibus initiati, vt per Auil. *ad c.* 47. Prætor *verbo clerico n.* 3. Azeued. *l.* 1. *n.* 31. *tit.* 19. *lib.* 8. *nonæ recop.* Thom. Valaſc. *d. alleg.* 34. *num.* 6.

Relegatis.] Immo *relegatis* dicendum eſſe refert
3 Loayſa Archiepiſcopus Toletan. *in collect. Conc. Hiſpaniæ cap.* 43. *pag.* 348.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur agentes de materia gloſ. verbo aliquid, in præſenti.*
2 *Teſtes præferendi ſunt qui pro reo deponunt.*
3 *Teſtibus duobus affirmantibus magis creditur quàm longè pluribus negantibus.*
4 *Teſtibus affirmantibus non magis creditur quàm negantibus in criminalibus ad defenſionem reorum.*
5 *Delinquere nemo præſumitur.*
6 *Fauorabilior eſt cauſa rei, quàm actoris.*

Cap. Clerici. XXXII.

Ex Concil. Africano.

1 CElebris eſt gloſſ. *hic verbo aliquid*, de cuius materia agunt Tiraquel. *l.* 9. *connub. part.* 9. *num.* 71. *& de nobilit. cap.* 20. *num.* 34. Menoch. *de arbitr. caſu* 90. *num.* 12. *& caſu* 98. *num.* 5. Hippol. *l.* 1. *C. de ſicar. num.* 69. Perez. *l.* 1. *tit.* 3. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 61. Rebuff. *de reprobat. teſtium n.* 125. Maſcard. *de probat. concl.* 234. *num.* 5.

Ex qua vulgò colligitur teſtes præferendos eſſe, qui
2 pro reo deponunt, ſicuti oſtendit gloſella marginalis, & docent Abb. *in cap. cum P. Mancenella num* 13. *de accuſat.* Crot. *de teſtib. part.* 5. *n.* 369. Anton. Gabr. *commun. tit. de teſtib.* 4. *num.* 44. Farin. *in praxi crimin. part.* 2. *quæſt.* 65. *num.* 152. Buccaron. *de differen. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ.* 134. *num.* 4.

Item licèt iuris regula ſit & firma concluſio, ma-
3 gis credendum eſſe duobus teſtibus affirmantibus quàm longè pluribus negantibus, vt reſoluunt Doctores citati per me *in collect. ad cap.* 1. *num.* 20. *de præſcript. lib.* 6. illa tamen non habet locum in crimina-
4 libus, & ad defenſionem reorum, quia tunc non magis creditur affirmantibus, quàm negantibus, immo plus negantibus, ita ex hac gloſſ. tradunt Bart. *in l. data opera num.* 44. *C. de iis, qui accuſare non poſſ.* Boſſ. *in pract. crimin. tit. de defenſ. reorum num.* 32. Maſcard. *de*

probat. concl. 109. *num.* 8. Fulu. Pacian. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.* 48. *num.* 172. Farin. *in praxi crimin. tit. de oppoſit. contra teſtes quæſt.* 5. *num.* 154. *& conſ.* 78. *num.* 16. *lib.* 1. Ratio eſt, quia nemo præſumitur delinquere, *l. merito ff. pro ſocio*, Alexand. *conſ.* 50. *vol.* Boſſ. *in tit. de de-* 5
fenſ. reorum num. 9. & ſic cùm teſtes iſti negatiuè deponentes ad fauorem rei fulciantur dicta iuris præſumptione, iure meritò affirmantes erunt præferendi, tum quia fauorabilior eſt cauſa rei quàm actoris. *l. fauorabiliores ff. de regul. iuris*, Boſſ. *in tit. de fau. defenſ.* Maſcard. 6
de probat. concl. 490.

Distinctio LXXXII.

Cap. Propoſuiſti. II.

Innocent.

COLLIGE ex text. omni Eccleſiaſtico honore priuandos eſſe clericos, qui in- 1
continentiæ dediti Eccleſiaſticis præceptis voluptatem præponendam iudicant mulieribus ſe commiſcendo, vt per Bouer. *de Republ. Eccleſiaſt. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 10. *pag.* 397. *in princip.* Petr. Creſper. *in ſum. verbo cœlibatus col.* 5. *pag.* 164.

Qui autem ſunt in carne, Deo placere non poſſunt.] 2
Intellige cum Card. Bellarm. *tom.* 2. *lib.* 1. *de matrim. c* 6. *&* 7. Vaſquez. *in opuſcul. tractat de matrimon. diſput.* 2. *cap.* 8. *num* 86. Ægid. de Conink *de matrim. diſput.* 24. *dub.* 1. *num.* 18.

Gloſſ. *verbo præcepit, in hoc text.* oſtendere intendit
qualiter ſit præceptum diebus feſtis, ſiue feriatis pro- 3
ceſſionum, aut ieiunij ab actu coniugali abſtinere, de quo commodiùs dicam *ad cap. fratres* 33. *quæſt.* 4. interim tamen ſcias ſolum eſſe conſilium quibuſuis diebus à coniugali actu abſtinere, ac proinde omni culpa vacare coniugem, qui tunc exigit debitum, vt poſt multos ſequitur Sanch. *de matrimon. lib.* 9. *diſput.* 15. *num.* 5.

In gloſſ. *Non probatur.* ibi, *Sed qualiter probat ſe aliquis ignoraſſe*, &c. Notatur ad hoc quòd ignorantia 4
probatur iuramento eam allegantis, vt per Menoch. *de arbitr. caſu.* 186. *num.* 2. *cum ſeqq. & conſ.* 120. *num.* 3. *&* 4. Maſcard. *de probat. concluſ.* 638. *num.* 1. *&* 2. *& concluſ.* 881. *num.* 1. *&* 2. Ioan. Baptiſta Coſta *in tract. de factis ſcient. & ignor. ſuſpect.* 84. *num.* 2. Sayr. *in clauis Regia lib.* 3. *cap.* 5. *num.* 4. Seraph. *de priuil. iuram. priuil.* 4. *n.* 1. *cum ſeqq.* Mancin. *de iureiur. effectu* 103. *num.* 1. Beuard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 2. *concl.* 48. *in coronide*, D. Barboſ. qui limitat *in l. poſtcaquam num.* 262. *&* 265. *cum ſeqq. ff. de iudic.* Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 90. *num.* 106. *& fragment. crimin. part.* 2. *lit. I. num.* 236. *cum multis ſeqq.*

Cap. Presbyter. V.

Ex Conc. Hybernen.

CLericum de rigore pro ſimplici fornicatione eſſe 1
deponendum per hunc text. tenent Clar. *§. fornicatio, verſ. ſed quæro*, Meneh. *de ſucceſſ. creat. §.* 22. *num.* 49. Duen. *reg.* 101. *lim.* 4. Farin. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 137. *num.* 40. & quando hoc procedat oſtendit Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 6. *cap.* 7. *quæſt.* 13. & vide Doctores, quos citaui *ad cap. Maximianus*, 81. *diſtinct.* & præcipuè Gutier. *canon. lib.* 2. *cap.* 7. *à num.* 55.

In gloſſ. *Sagimine.* Notatur ad hoc quòd illis diebus, quibus licèt comedere oua,& caſeum,licet etiam veſci ſaginine,vt per Syluest.*verbo ieiunium q.5.num.* 26.Corſet.*ſing.verbo caro.*Azor.*inſtitut.moral. part.* 1. *lib.7.cap.*10.*quaſt.*8.

In gloſſ.*Denarium.*Vide Soar.*de Relig. tom.2.tract. de voto lib.4.cap.9.num.*12.

DISTINCTIO LXXXIII.

1 SINGVLARIS gloſſ. *verbo inferas*, *in ſumma huius diſtinctionis*, multa vtilia tractat de Medicis, & præcipuè quòd tenentur gratis curare ægrotos pauperes quod ex ea colligunt Tiraquel. *de nobilit. cap.* 29. *num.* 44. Andr. Iſern. *ſuper* 3. *conſtitut. Neapol.§.in terra qualibet pag.*117.*verſ.Ioannes Andr.* Nauarr.*in man.cap.*25.*num.*64. *& in princip.de pœnit. diſt.*5.*part.*3.*num.*14.Rebuff.*ad leges Galliæ tractat. de ſenteut.prouiſ.num.*96. *pag.*145. cùm eodem modo teneatur Aduocatus ſuſcipere patrocinium pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis, ſecundùm Emman. Soar.*in theſauro recept.ſentent.litt A.num.*93. Lancel. Polit.*de offic.aduocati c.*3. Bernard. Græuæ.*ad practic. Camera Imper.lib.*1.*concl.*43.*conſid.*1 *num.*4. *&* 5. Sigiſm.Scacc.*de appellat.quaſt.*12.*ſub num.*166. *verſ.verum & quaſt.*1:*num.*25.itaut peccet ſi ſalarium petat ab illis,ex Tiraquel.*de nobilit. cap.*29.*num.*39. Couar. *practic.cap.*6.*num.*4 Menoch.*illuſtr.cap.*41.*n.*3. Rebuff. *de priuileg.ſchol.priuileg.*90.Viui. *Neapol. deciſ.*159.*n.* 2.*cum ſeqq.*Camill.Bortel.*in ſumma omnium deciſ.tit.* 65.*n.*38.Cald.Perira.*in comment.ad l.vnic.C.ex delict. defunct.part.*4.*num.*28.

2 In hac gloſſ.ibi, *Sed dico quòd eum inuitum poſſum curare.* Notatur ad hoc quòd medicus poteſt ægrotum inuitum, & repugnantem curare, vt per Roman. *ſing.*123.Anton.Corſet.*in ſingular.verbo expenſa, verſ. tu habes*, & ſic poteſt petere ſalarium, quamuis curauerit infirmum inuitum, vt per Sigiſm. Scacc.*de appellat.quaſt.*17.*limit.*45. *num.* 3. & medicus eſt in culpa ſi infirmo etiam inuito non dederit medicamenta, vt per Sayr. *de cenſur.lib.*7.*cap.*4.*num* 5. *ante fin.verſ. nec excuſabitur ex eo*,Farinac.*fragment.crimin.part.*2. *verbo irregularitas num.* 437. *in fine.* nam multa bona præſtantur inuitis quando eorum conſulitur vtilitati, non voluptati,Tiraq.*de nobilit.cap.*6.*num.*38.Cott. *in memor. verbo beneficium.*

3 In ead. gloſſ.ibi, *etiamſi moriatur ager, poteſt petere impenſas*, &c. Notatur ad hoc quòd medicus repetere poteſt expenſas, etiamſi ægrotus deceſſerit, vt per Barbat.*in rub. de ſolut. ante fin.* Tiraq.*de retract. conuent §* 7.*gloſſ.*1.*num.*10.*& de nobilit.cap.*6.*num.*32. Nauar.*in man.cap.*25.*num.*64.*in fine*, vbi ſubdit gloſſam eſſe intelligendam de eo, qui vellet quidem curari, ſed ob auaritiam non quærit medicum exiſtens in magna opis neceſſitate,& tunc ſi medicus medeatur illi,poſt mortem, aut curationem poterit exigere ſtipendium.

4 In ead.gloſſ.ibi, *præſumo furioſum* Notatur ad hoc quòd ſi quis ægrotet, & nolit medico obtemperare, manifeſtum ſignum furoris oſtendit, vt per Ferret. *conſil.*207.*poſt.num.*12.*verſ.*7.Marant. *in l. is poteſt. n.* 128.*ff.de acquir hered.*Card.Mantic. *de coniect. vltim. volunt.lib.*·*tit.*5.*num.*12.*verſ.ſextum*,Maſcard.*de probat. concl.*826.*num.*23.

DISTINCTIO LXXXV.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum de non acceptando Epiſcopatum an validum cenſeatur,oſtenditur,& num.*5.*cum ſeqq.*

2 *Iuramenta non ſunt obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiua.*

3 *Iuramentum de non ingrediendo Religionem non valet.*

4 *Epiſcopalis ſtatus eſt perfectior ſtatu Religionis.*

5 *Declaratur text. in præſenti,& num.ſeqq.*

CAP. Archidiaconus, vnic.

Gregorius.

EX hoc text. paſſim colligunt Doctores 1
iuramentum de non acceptando Epiſcopatum valere,quem diuerſimodè intelligunt P.Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu cap.*21.Sayr.*in claui Regia lib.*5.*c.*7.*n.*3.Soar.*tom.*1.*de Relig.tract.de iuram lib.*2. *c.*13.*n.*13.*cum ſeqq.*Barthol à S.Fauſto *in theſauro Religioſorum lib.*1. *quaſt.*67.

Verùm obſtat maximè, quia iuramenta non ſunt 2
obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiua,ſicuti docent Couar.*in cap.quamuis pactum p.*2. *§.*6.*num.*7.Sayr *in claui Regia lib.*5 *cap.*7.*num.*3.Soar. *de Relig.tom.*1.*tract.de iuram lib.*2.*cap.*17.*num.*9.*cum ſeqq.* conſtat autem huiuſmodi iuramentum eſſe melioris boni impeditiuum, quia acceptatio Epiſcopatu inter opera meliora cenſeri debet, ex reg. *cap.in ſcripturis,& cap.qui Epiſcopatum* 8.*quaſt.*1.Igitur,&c.
Confirmatur deinde difficultas, quia iuramentum de 3
non ingrediendo religionem non obligat iuxta ſuprà
citatos, ſed ſtatus Epiſcopalis eſt perfectior ſtatu Re- 4
ligionis, ille namque ſtatus eſt perfectior, qui magis charitatem attingit, qualis eſt Epiſcoporum, conſiſtit namque in officio paſtorali,iuxta illud Ioann.10.*Bonus paſtor*, &c. ob idque præ omnibus aliis ſtatibus charitatem attingere dicendum eſt, iuxta illud Ioan. *Maiorem charitatem*,&c. refertur ad hoc propoſitum *in cap.niſi cùm pridem §. quippè, de renunciat.* & hinc fit quòd facilius indulgetur,vt Monachus ad Epiſcopatum aſcendat, quàm Præſul ad Monachatum deſcendat,vt probat text.optimus *in d.cap. niſi cùm pridē, in verſ.nec putes*,text.item optimus *in cap.licèt.verſ.illa de Regularib.*D.Thom.2.2.*q.*84.*art.*1.Ergo à fortiori iuramentum de non acceptando Epiſcopatum obligatorium non eſt cenſendum, arg. *auth.multo magis C.de ſacroſ.Eccleſ.*

Quare hic text. difficilis reputatur, variòſque pa- 5
titur intellectus, nam Abb. *in cap.ſi verò num.* 4. *de iureiur.*Angel.*verbo iuramentum* 5.*§.*3.D. Antonin.*p.*2. *tit.*10.*cap.*6.*§.tertius caſus*,Selu.*de iureiur part.*3. *q.* 2. *num.*21. & alij citati à Soar. *d.lib.*1.*cap.*13.*num.*14.aſſerunt iuramentum illud in ſpecie huius textus attendi, non quia validum, aut obligatorium, ſed quia illud emittens mortaliter peccat in actu iurandi, licèt enim ſimpliciter iurans ſe non facturum aliquod opus conſilij, & perfectionis venialiter tantùm peccet,ſecundùm Couar.*d.§.*6.*n.*7. Nauarr. *dict. cap.*12.*num.*16. & plures alios, quos refert & ſequitur Sayr. *d.lib.*5. *cap.*4. *num.*36. nihilominus tamen mortaliter peccat qui iurat nunquam ſe illud opus facturum, & ita includit caſum neceſſitatis, in quo etiam non ex conſilio, ſed ex præcepto tenetur,vt per

Couar.

Conat. Nauar. & Sayr. *locis proximè citatis*, vnde quia Archidiaconus, de quo *in præſenti*, iurauit ſe nunquam Epiſcopatum acceptaturum, vt text. habet, vtique mortaliter deliquit, vt aduertit Caiet. 2. 2. *quæſt.* 89. *art.* 7. *ad* 2. & ideò ad Epiſcopatum non promouetur.

6 Verùm hic intellectus nullo modo eſt admittendus, quia peccatum mort. non impedit promouendum, nec ſufficit ad repellendum electum, *cap. ſicut* 27. *iuncta gloſſ.* 1. *de iureiur. gloſſ. verbo emendato in cap. definitio* 21. *quæſt.* 4. Sic alias ſolum illud peccatum impedit promouendum, quod vel irregularitatem inducit, vel ſaltem talem præſefert infamiam, vt morum honeſtatem tollat, ſicuti docent Felin. *in c. delicta num.* 4. *de except.* Cou. *in cap. alma mater p.* 1. §. 8. *num.* 4. Deinde verius eſt Archidiaconum iurantem, de quo *in præſenti*, nullum commiſiſſe peccatum in ipſo actu iurandi, vt *infrà* oſtendetur, ergò non propter peccatum eſt Epiſcopatu repulſus.

7 Secundo loco Sot. *lib.* 8. *de iuſtit. quæſt.* 2. *art.* 7. *in* 2. *arg.* aſſerit Archidiaconum illum fuiſſe coactum à Pontifice accipere Epiſcopatum, eo quòd iudicatus fuit Eccleſiæ neceſſarius, & ideò oportuiſſe infringere iuramentum. Sed hic intellectus nullum habet fundamentum, immo litteræ omnino repugnat, & Epiſtolæ originali Gregorij à qua textus deſumitur, cuius verba ad hoc propoſitum refert Soar. *d. capit.* 13. *num.* 15.

8 Reiectis igitur his atque aliis intellectibus, vt verus pateat, præmittendum eſt iuramentum duobus modis fieri poſſe, priori modo quando v. g. iuramentum generaliter fit de non acceptando Epiſcopatum, animo etiam reſiſtendi Superiori præcipienti vt accipiat, item animo non acceptandi quandocumque vrgens neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiæ id expoſcat, & tale iuramentum peccatum mortale includit tam in actu iurandi, quàm in ſui obſeruantia, & ideò nullatenus eſt obligatorium: vt expreſſe tenent Syluest. *verbo Epiſcopatus quæſt.* 3. *in fine.* Azor. *inſtit. moral. part.* 2 *lib.* 11. *cap.* 1. *quæſt.* 1. *verſ. quæres*, Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract. de iurament. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 13. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 8. *num.* 37. *& tom.* 1. *lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 30. poſteriori verò modo poteſt fieri hoc iuramentum cum debita moderatione, videlicet non acceptandi Epiſcopatum, niſi neceſſitas, vel vtilitas Eccleſiæ, aut præceptum Superioris interueniat, iuxta reg. *cap. venientes, de iureiur.* & in hoc caſu dubium eſt an obliget iuramentum extra caſum neceſſitatis, in quo reſoluendum eſt quòd ſic, quia tale iuramentum ſimpliciter eſt de meliori bono, nec in actu iurandi, nec in ſui obſeruantia aliquod datur peccatum, ex reſolutis per Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 72. *num.* 9. Fr. Emman. *in tom.* 2. *cap.* 4. *num.* 15. Ribadeneira. *dict. cap.* 21. Valent. 2. 2. *diſput.* 10. *quæſt.* 3. *puncto* 2. *quæſt.* 2. *concl.* 1. *in fine.* Sanch. *d. cap.* 8. *num.* 37. *& d. cap.* 18. *num.* 33. quamuis gloſſ. *hic, verbo ſacroſanctis*, exiſtimet committi ſaltem in hoc iuramento peccatum veniale, ſed immeritò, ideòque reprobatur à Soar. *d. lib.* 2. *de iuram. cap.* 13. *num.* 13. licèt namque Epiſcopatus ſit ſtatus perfectionis, *d. cap. qui Epiſcopatum, d. cap. niſi cùm pridem, in verſ. quippè, & d. cap licet, verſ. illa*, tamen acceptatio ob honorem, & diuitias ei inhærentes, & ob alia pericula adeò à perfectione recedit vt optimum conſilium ſit illud non acceptare, immo erit opus minus perfectum illud accipere, niſi quando vrgeat vtilitas Eccleſiæ, vel præceptum Superioris, iuxta doctrinam Gregorij *lib.* 13. *moralis cap.* 13.

9 Hoc ſuppoſito dicendum eſt Archidiaconum, de quo *in præſenti*, non iuraſſe iuxta priorem modum, ſed tantùm iuxta poſteriorem, in quo nullum commiſit peccatum, vnde cùm iuramentum non ſit melioris boni impeditiuum, iuxta ſupradicta, ſuam habet vim obligandi, atque adeò impedit promouendum iuxta hunc text. quem ſic interpretantur Caiet. *d. artic.* 7. *ad* 2. *Roman. ſingul.* 501. Sayr. *d. lib.* 5. *cap.* 7. *numer.* 3. Sayr. *d. capit.* 13. *numer.* 13. *cum ſeqq.* nam quamuis ſtatus Officij Epiſcoporum propter curam animarum, cui intendit, ſit magis perfectus, ſtatus tamen vitæ Religioſorum eſt magis ſecurus, & tutus, quia Maria optimam partem elegit, refertur ad hoc propoſitum *in dict. cap. niſi cùm pridem, verſ. nec putes.*

Distinctio LXXXVI.

Cap. Donare. VII. *Auguſt.*

AVGVSTINVS *tractat.* 100. *ad cap.* 16. *Ioannis*, relatus *in hoc text.* docet immane eſſe peccatum res ſuas donare hiſtrionibus, vide Sarm ept. *de reditibus Eccleſ. part.* 4. *capit.* 5 *ſub numer.* 6. Rebuff. *in praxi benef. part.* 2. *tit. de diſpenſat. ratione ætatis, verbo necnon debitis, numer.* 8. qui intelligunt de his, qui ſuperflua ſua conſumunt, vel etiam ſuſtentant hiſtriones; quod tamen an, & quando procedat, & qui dicantur hiſtriones: & qualiter ipſi peccent, qui eorum ſpectaculis, & comœdiis aſſiſtunt, vide Petr. Ribadeneira *lib.* 1. *de la tribulacion cap.* 11. Iuan. Pined. *part.* 1. *de la agricoltura Chriſtiana dial.* 15. *ex* §. 21. *vſque ad* §. 29. Alphonſ. de Mendoza *in quodlib. Theolog. in quæſt.* 9. *ſcholaſt. per totam*, Sebaſt Medices *in ſumm. peccatorum part.* 2. *tit.* 7. *q.* 29. Petr. Gregor. *ſyntag. iuris lib.* 39. *cap.* 5. 1

SVMMARIVM.

1 *Eſau non venaretur niſi peccator fuiſſet, dum venator permanſit.*
2 *Euſtachius licèt venator fuerit, ſanctus tamen peracta pœnitentiâ euaſit.*
3 *Clerici venari non poſſunt.*
4 *Clericus in Sacris conſtitutus venationi incumbens ſequuto homicidio an & quando irregularis fiat, oſtenditur.*
5 *Venari quare clericis prohibeatur, & non piſcari, remiſſiuè.*

Cap. Eſau. XI. *Heiron.*

HIeronymus *in Pſalm.* 90. *ad verſ. Sperabo in Domino*, relatus *in hoc text.* dicit quòd Eſau non venaretur niſi peccator fuiſſet, quòd *gloſſ.* 1. *hic* intelligit dum venator permanſit, ne obiciatur illud de B. Euſtachio, qui licèt venator fuerit, Sanctus tamen fuit. peracta ſcilicet pœnitentia, vt declarant Franciſc. Marc. *deciſ.* 529. *numer.* 7. *cum ſeqq. part.* 1. Petr. Gregor. *ſyntagmat. iuris lib.* 39. *cap.* 10. *numer.* 13. vide *ad cap.* 1. *diſt.* 34. 1 2

Vnde ex hoc text. vulgò colligitur clericos venari non poſſe, de quo vide Menoch. *de arbitrar. caſu* 413. *à princip.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de diſcipl. clericali* §. 19. Carol. de Graſſis. *de effectib. clericalib. effectu* 33. & alios plures citatos per me ad *capit.* 1. *de clerico venat. in Decretalib.* vbi multipliciter declaraui. 3

4 Verùm autem clericus in Sacris conſtitutus venationi incumbens ſequuto homicidio irregularis fiat non abs re erit inueſtigare,cuius quæſtionis deciſio ſub hac diſtinctione communiter præſtari ſolet,aut venatio de ſe eſt periculoſa ad mortem , vt pote quæ fit armis adhibitis,& cum clamore,veluti in venatione aprorum & tunc ſequuto homicidio irregularis fit etiam quòd omnem adhibear diligentiam , ne homicidium ſequatur;aut venatio non eſt ad mortem periculoſa,licèt clerico prohibita ob honeſtatem , & decentiam , veluti ſi fiat de cuniculis,aut aliis animalibus manſuetis,& auibus ſine ſtrepitu,ſine armis,& clamore,&tunc ſequuto homicidio non manet irregularis ſi omnem adhibuit diligentiam ne illud ſequatur;colligitur hæc diſtinctio ex S.Anton.*part.3.tit.29.cap. 2.num.*4.Syluest.*in ſumm. verbo homidicium 2.num.*5 Alphonſ.à Caſtro *de poteſt. legis pœnalis lib. 2.cap. 24. verſ. nec refert*, Caiet. 2.2. *quæſt.64.art.*8.Nauar.*in man cap.27 n.135.verſ. vigeſimo ſecundò*,Sot. *de inſtit. lib.* 5. *quæſt.* 1.*art.*9.Couar.*in Clem.ſi furioſus part.* 2.§.4.*num.*10.*verſ.quarto*. Sayr. *de cenſur. lib.* 7.*cap.* 6.*num.* 17.*&* 18.Auil.*in ſimili tract. part.* 7. *tit. de.homic. caſuali diſp.*6 *ſect.*1.*verſ.primo ſequitur.*

5 In gloſſ.*Piſcatores.* ibi, *Sed quare prohibetur venari, & non piſcari*, &c. De hoc vide Natt.*conſ.*604.*num.* 3. Franc. Marc. *deciſ.* 529 *n.* 10. Menoch. *de arbitr. caſu* 413.*num.*20.latè Sebaſt.Medic.*de venat.& piſcat.part.* 1. *quæſt.* 8. *cum ſeqq.*vbi vndecim notandas differentiæ rationes aſſignat.Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.part.* 2. *lib.*2.*cap.*3.*verſ.ſexto*,Azeued.*l.*1.*num.*3.*verſ.niſi & piſcatio,tit.* 8. *lib.* 7 *noua recopil* Bellet.*diſquiſit.clerical. part.*1.*tit.de diſcipl.cleric.*§.19.*num.*8.

Cap. An putatis. XIII.

Ambroſius.

1 AMbroſius *in homil.* 33. *de Quadrageſima*, relatus *in hoc text.*ait laicis etiam tempore ieiunij,Quadrageſimæ venationem prohibitam eſſe, eo enim tempore in Eccleſia homines conueniri debent,arg. text.*in cap.non oportet* 33.*quæſt.* 4. & facit illud , *Aduenerunt dies pœnitentiæ ad redimenda peccata, ad ſaluandas animas,immutemus habitum in cinere & cilicio,ieiunemus, & ploremus ante Dominum, emendemus in melius quod ignoranter peccauimus.* Laicis etiam interdicta eſt venatio tempore feſto ne impediantur,& retrahantur ſtudio venandi ab Officiis diuinis;ſi verò eo tempore venationem exerceant , licèt malè agant , non tamen tenentur ad reſtitutionem eorum , quæ per venationem habuerint,ita Couar.*in reg. peccatum part.* 2. §.8.*num.* 3 Sebaſt.Medic.*de venat.p.* .*quæſt.*3.*à num.* 12.*& quæſt.* 11. *num.* 1. *cum ſeqq.* Petr. Nauar.*de reſtitution.tom.*2. *lib.*3 *cap.*1.*num.* 28. Si tamen laici eo tempore venationi operam dederint,non tenentur capta reſtituere, vt per Couar.*d.*§.8.*num.* 3.Sebaſt. Medic.*d.part.*3.*quæſt.* 3. *num.* 12.*& quæſt.*7.*num.*13.ſic nec tenentur clerici ſi contra prohibitionem venationi operam dederint, capta à ſe in ſoro conſcientiæ reſtituere.Couar.*d.num.* 3.Sebaſt.Medic.*d.quæſt.*7.*num.*12.Petr.Nauar. *d.cap.* 1. *ex num.*290.Menoch.*de arbitr.caſu* 413.*num.*19.Immo ex conſuetudine, quæ videtur in hac parte præualuiſſe, poſſunt laici etiam his temporibus abſque peccato venationem exercere, quamuis in die feſto id faciant,vt aduertit Soar. *tom.* 1. *de Relig.lib.*2.*de diebus feſtis cap.* 28.*num.* 5.

Cap. Non ſatis. XIV.

AMbroſius *lib.* 1. *de offic.cap.*30.relatus *in hoc text.* pulchrè ait quòd grandis eſt culpa ſi ſciente te fidelis egeat,ſi ſcias eum ſine ſumptu eſſe,fame laborare,ærumnam perpeti,&c.de quo vide Greg.Lop.*l.*1.*tit.* 8.*part.*2.Cordub. de Lara.*in l.ſi quis à liberis.* §. *etſi impubes num.* 7.*ff.de liber. agnoſc.* Surd. *de aliment.tit.*1. *quæſt.* 25.*num.*24.*& quæſt.*63.& hinc colligit Nauar. *in man. cap.* 14.*num.*13.peccare filios,qui non ſubueniunt parentibus neceſſitate magna oppreſſis,aut graui morbo detentis , maximè circa victum & veſtitum, cùm id commodè facere poſſint. 1

In gloſſ. *Domeſticos.* De materia huius gloſſ. vide Gregor. *l.*15. *verbo quarto tit.* 18. *part.* 2. Cordub. de Lara *in d.*§. *etſi impubes num.* 8.Surd.*de aliment.tit.* 1. *quæſt.* 93. *num.* 2. vbi quòd eleemoſyna prius danda eſt conſanguineis pauperibus , quàm extraneis , de quo etiam Fuſc.*de viſit.lib.*1.*cap.*30.*num.*24. 2

Cap. Paſce. XXI.

DE eleemoſyna, eiúſque obligatione , virtute , & effectibus, vide D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 31.*&* *q.*66. *art.* 7. Viguer. *inſtitut. Theolog. tit.* 12. §.2.*verſ.quinto*, Cordub.*lib.*1.*quæſt.*26.Tolet.*in inſtruct.Sacerdot. lib.*8. *c.*27.*cum ſeqq.*Roſignol.*de actib.virtutum lib.*1.*c.* 15.§. *neceſſaria*,Couar.*lib.*3.*var.cap.*14.*num.*5.Paul. Fuſc. *de viſitat.lib.*1.*cap.*5.& citatos a Cened.*ad Decretum collect.* 27. quibus adde quæ plenè , & piè tradit inſignis Nau. per integrum tractatum quem de eleemoſyna inſcripſit,ad *cap.quieſcamus* 22.*diſt.* 1

SVMMARIVM.

1 *Senectuti parcendum eſt.*
2 *Confinium , ſeu terminorum motores quibus pœnis mulctentur , remiſſiuè.*
3 *Teſtis vnius dicto in quibus caſibus ſtandum ſit , remiſſiue.*
4 *Tacens non ſemper conſentire videtur.*

Cap. Tanta. XXIV.

Gregorius.

GRegorius *lib.* 7. *indict.* 2.*epiſt.*1.ſcribens Ianuario Epiſcopo ſuper quodam exceſſu per eum perpetrato, ſic ait, *quia adhuc canis tuis parcimus, hortamur,* & vnde colligi ſolet quòd ſenectuti parcendum eſt, de quo vide Tiraquel.*de pœnis temperant.c.*8.Clar.*in* §.*fin. q.* 60. *num.* 6.Simanch.*in enchirid.tit.*47.*num.*12.*& de Cathol.inſtitut.cap.*17.*num.*15.Plac.*de delict.c.*32. *n.* 15 *cum ſeqq.* Baëc. *de inope debitore cap.* 7. *n.* 13.*cum ſeqq.* Menoch.*de arbitrar.caſu* 329.*à n.*20. Farinac. *in praxi crimin.p.*3.*q.*92.*n.*35.*&* 40. 1

In gloſſ. *Etiam terminos.* Quibus pœnis mulctentur terminorum, vel confinium motores , tradunt Boſſ. *in practic.tit.de termino moto*,Abb.*in cap. ex litteris num.* 13.Dec.*num.*77.*de probation.*Clar.§.*final.quæſt.*83.*num.* 10.Hieronym.de Monte *de finibus regund.cap.*34. 2

In gl.*Sed filius*.ibi,*Arg quòd creditur dicto vnius*, &c. In quibus caſibus dicto vnius teſtis ſtandum ſit , dixi ego ipſe *in collect.ad cap.in omni negotio* 4.*num.*13.*cum ſeq. de teſtib.* 3

In gloſſ.*Tacemus*.ibi, *Non ergo ſemper qui tacet conſentit*,&c. Vide quæ dixi *ad cap.qui tacet,de regul. iuris lib.*6. 4

Distinctio LXXXVII.

Cap. Irreligioſum. V. *Gelaſ.*

1 VLTRA *latrocinium*, &c.] Quia ſicut tutor cum bene adminiſtrat habetur loco domini, ita cùm malè locò furis, vt per Panorm. *in cap. cum venerabilis numer. 5. de except.*

2 In gloſſ. *Irreligioſum.* ibi, *clericus bene poteſt legitimam tutelam ſuſcipere.* Ita Gregor. Lopez *l. 14. tit. 16. part. 6.* Daualcan. *de tutorib. cap.* 288. Paul. Montan. *de tutel. cap. 35. reg. 1. num.* 195. Gutier. *in ſimili tract. part. 1. cap. 1. num. 26.* Molin. *de iuſt. tract. 2. diſp. 221. verſ. clerici*, Mart. *de iuriſdict. part. 4. caſu* 10. *num.* 3. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 57. n. 32.* Thom. Valaſc. *alleg. iuris tom. 1. alleg. 47. num. 29.*

3 In gloſſ. *Non omni.* ibi, *clientulos non defendunt.* Notatum ad hoc quod Aduocatus cauſam clientuli ſumma fidelitate debet defendere, vt per Greg. Lopez *in proœm. tit. 6. part. 3.* Soar. de Pace *in praxi p. 1. in initio annot. 5. num. 45. fol. 16.*

SVMMARIVM.

1 *Expoſitorum filiorum materia vbi tractatur, oſtenditur.*

2 *Infans expoſitus à patre, vel ab alio eo ſciente, & ratum habente ſtatim liberatur à patria poteſtate.*

3 *Filium exponens, an impediatur tantum ab acquirendo vſufructu, an etiam acquiſitum amittat, remiſſiuè.*

4 *Expenſa cum infante, aut ſeruo expoſito facta, an & quando repeti poſſint, remiſſiuè.*

5 *Expoſito ſuccedit hoſpitale excluſo fiſco.*

Cap. Si expoſitus. IX.

Ex Concil. Arelat. II.

1 DE filiis expoſitis latè egi *tit. de infantibus expoſitis, & de offic. & poteſtate Epiſcopi p. 3. allegat. 51. à num. 144.*

Ponat epiſtolam.] Vide Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 63. num. 6.* Menoch. *de arbitr. caſu 396. num. 12.* Surd. *de aliment. tit. 4. quaſt. 18. num. 1. & tit. 8. priuileg. 63. num. 5. & priuil. 64. num. 2.* Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 2. cap. 26. q. 1.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 267. ex num. 1.*

2 In gloſſ. *Expoſitus.* ibi, *Hoc teneas breuiter quòd ſi à patre infans exponitur, vel alio eo ſciente, & ratum habente, ſtatim liberatur à patria poteſtate.* Ita Paleoth. *de nothis, & ſpur. cap. 63. num. 6.* Petr. Gregor. *ſyntagm. lib. 11. cap. 11.* Menoch. *de arbitr. caſu 496. num. 11.* Surd. *de aliment. tit. 4. q. 18. num. 52. & tit. 8. priuil. 63. n. 4. & priuil. 64. à num. 1.* Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis §. ſi quis ex his num. 10. ff. de liber. agnoſc.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. lib. 2. c. 26. quaſt. 1.* Stephan. Gratian. *diſc. forenſ. cap. 267. à princip.* vbi *à n. 37.* ſubdit patrem non eximi ab onere dotandi filiam expoſitam, refert Sanctarel. *var. reſolut. q. 45. à num. 1.*

3 Vtrùm autem pater exponens filium impediatur tantùm ab acquirendo vſufructu, an etiam acquiſitum amittat; vide Anton. Gom. *l. 6. Tauri num. 11.* Mench. *de ſucceſſ. progreſſu lib. 1. §. 1. num. 38.* Sfor. *conſ. 51. n. 4. lib. 1.* Gutier. *practic. lib. 3. quaſt. 78. num. 3.* Caſtil *quotid. lib. 1. de vſufructu cap. 3. num. 45.*

In gloſſ. *Intra decem dies.* An & quando expenſæ 4
circa infantem, aut ſeruum expoſitum factæ repeti poſſint? vide Ioan. Garc. *de expenſ. cap. 2. num.* . Vincent de Franch. *deciſ.* 198. Sord. *de alim. tit. 6. q. 19.* vbi *q. 71. in fine*, an poſſit retineri pro alimentis, Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 2. cap. 26. quaſt. 1.* Rebell. *de obligat. inſtitia p. 2. lib. 7. quaſt. 2. num. 7. verſ. quod ſi.* Expoſito au- 5
tem ſuccedit hoſpitale excluſo fiſco, vt per Cordub. de Lara *in d. §. ſi quis ex his num. 10.* Pereg. *de iure fiſci lib. 4. tit. 3. rub. de bonis vacantib. n. 16.* Farin. *fragm. crimin. part. 1. lit. F. num. 134.*

Distinctio. LXXXVIII.

DE materia huius Diſtinct. vide quæ dixi ad *tit. Ne clerici, vel monachi ſecularibus negotys ſe immiſceant, in Decretalib.*

Distinctio LXXXIX.

Cap. Singula. I. *Gregor.*

VNI perſonæ duo officia committenda 1
non eſſe ſcribit Gregorius omnibus Epiſcopis, relatus *in hoc text.* & per plura iura oſtendit Tiraquel. *de conſtituto part. 3. limit. 30. num.* 38. Caſſan. *in catalogo gloria mundi part. 1. conſid. 61.* & eſt ad litteram text. *in l. 1. C. quemadmod. ciuilia munera lib. 10.* & habetur *in l. quiſquis C. de cohortal. & Princip. lib. 12.* vbi Bart. dicit quòd duo etiam officia non licet ſimul habere. Azeued. *l. 19. n. 3. tit. 23. lib. 4. noua recop.* ſecus ſi exercitium vnius alteri non contradicat, aut repugnet, vel alterius vſum non impediat, *l. ſi conſul.* & *ibi* gloſſ. *ff. de adoption. l. fiſtulas §. 1. ff. de contrah. emp. l. accipientis ff. de auctor. aut. quiſquis C. de poſtul. vlt. C. de aſſeſſor.* vel priuilegium Principis accedat etiamſi ius obſtet, vt per Couar. *lib. 3. var. cap. 13. num.* 6. quo caſu ſi vni duo officia committantur, ſeruiens vtriuſque debet habere ſalarium, ſicut reſoluunt Auiles *ad c. 1. Prator. pag.* 30. Azeued. *ad Curiam Piſanam lib. 2. cap. 22. num. 6.* Zerol. *in praxi Epiſc. part. 1. verbo diſtributiones verſ. primum*, Couar. *vbi ſuprà*, Hoied. *de incompatibil. benefic. c. 11. n. 15.* Labori enim duplicato duplex merces, & ſtipendium debetur, ſicut minuitur imminuto labore *l. Seio amico, in princ. ff. de annuis legat.* Monet. *de diſtribut. quotid. part 3. quaſt. 4. num 11.*

Distinctio XC.

Cap Diſcordantes clericos. I.

Ex Conc. Carthag. IV.

IN Concilio Carthaginenſi IV. *cap. 59.* 1
relato *in hoc text.* legitur Epiſcopum diſcordantes clericos vel ratione, vel poteſtate ad concordiam trahere debere, vide Mart. *de iuriſd. part. 2. c. 22. ex num.* 14. vnde ſi negligens fuerit in reuocando diſcordes ad concordiam, peccabit mortaliter, licèt in aliis peccatum veniale ſit, ſecundùm Felin. *in c. 1. n. 5. de trenga. & pace*, Marc. Ant. Genuenſ *in man. Paſtorum cap. 43. num. 1.* Beller. *diſquiſit. cleric.*

part.1.tit. de diſcip.clericali §.15.*num.96.* quos referu ego ipſe *de officio, & poteſt.Epiſcop.part.2.allegat.* 79. *num.*1. Et ideo ob obligationem, quæ ſibi incumbit, poterit per cenſuras compellere etiam laicos, qui diu fuerunt diſcordes,& adhuc inter eos diſcordia durat,vt ad pacem & concordiam deueniant, dummodò priùs eos admoneat, ita Barbat. *conſ.*1. *num.*2.*verſ.& adducto vol.*3. Bellet. *d.tit. de diſciplina clericali* §.15.*num.*96.*& tit.de fauore clericorum reali* §.15.*num.*75. Ad iudices enim ſuperiores ſpectat ſedare tumultus vt non veniatur ad rixas, ſed ad pacem & concordiam, vt docent Paris de Puteo *in tractat.de ſyndicatu* § *ſyndicantur quintò ſub num.*3.*pag.*35.Nicol.Boër.*de ſeditioſis* §.1. *num.*6. Perez *l.*2. *gloſſ.*1. *verbo no aian ocaſion, in fine tit.*4. *lib.*5.*Ordin.*

Cap. Oblationes. II.

1 De oblationibus dixi ad *cap.quia Sacerdotes,* 10. *q.*1. *& in tract.de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific.appell.*193.*& de offic.& poteſtate Epiſcopi part.*3. *alleg.*

2 *Diſſidentium fratrum* , &c.] Notatur ad hoc quòd oblationes diſſidentium recipiendæ non ſunt ab Eccleſia, neque dona eorum, qui pauperes opprimunt, vt per Paul. Fuſc. *de viſit. lib.*1.*cap.* 24.*num.*10. *cum ſeqq.*Abb.*in cap.ex tranſmiſſa num.* 10. *de decim. & in cap.cum voluntate num.*7.*de ſent.excommun.* Bero. *in cap. quia in omnibus n.*18. *de vſur.* Soar. *de Relig. tom* 1 *lib.*1.*de diuino cultu cap.*6.*n.*4.vbi *num.* 10. ait text. in præſenti cum ſimilibus,intelligendum eſſe de oblationibus tantùm quæ fiunt ad Altare, non autem de aliis factis Eccleſiæ, vt de donatione inter viuos, legato, teſtamento, quouis alio modo, & *num.* 12. contra Gloſſ.Archid.& Turrec. *num.*2.*in præſenti,* reſoluit pariter intelligi non ſolùm de oblationibus ſpontaneis tantùm, ſed etiam de neceſſariis,& quæ ex aliquo titulo debentur, nec eas accipiendas eſſe in Eccleſia inter Miſſarum ſolemnia vt tales peccatores confundantur.

3 *Neque in ſacrario , neque in gazophylacio.*] Gazophylacium quid ſit, vide Sebaſt. Barradas *tom.*1. *concordia Euangelica lib.*1.*cap.* 14. ad illum locum *Ioannis cap.*8. *num.*20.Olim namque laici inferebant munera ſua in ſacrarium, ſeu gazophylacium, Suar. *dict. num.*10 qui nunquam per ſe immediatè, ſed per Diaconum munera ſua offerebant Altari,cuius officio pertinebat oblationes inferre & diſponere in Altari,vt habetur *in cap.perlectis diſt.*25.

4 In gloſſ. *Dona.* Enumerat hæc gloſſ. ſeptem perſonarum genera,quibus prohibitum eſt oblationes offerre,de quibus Soar.*d.cap. .num.*1.

5 In ead. gloſſ ibi, *de meretrice,* &c Sentit hæc gloſſ. publicas meretrices non poſſe oblationes offerre, de quo vide Sarmien. *de redditib.Eccleſ. part.*4. *cap.*1.*n.* 9.*prope fin.*Soar.*d.cap.*6.*num.*6.*cum ſeqq.*

Cap. Si quis contriſtatus. V.

Ex octaua Synodo.

1 Gloſſ. *verbo ſatisfaciente , in præſenti text.* probat quòd quamuis ſit facta remiſſio iniuriæ, vel offenſæ ab aliquo in foro conſcientiæ , non propterea cenſetur ſublatum ei ius accuſandi, & exercendi actiones iniuriarum,& expenſarum in foro contentioſo, ita Bart. *in l. non ſolum* §.*iniuriarum ff.de iniur. & in l.ſi tibi decem* §.1 *ff.de pact.* vbi Iſa.*num.*2.D.Thom. 2. 2.*quæſt.*108. *art.*1. Clar.§.*fin. quæſt.*58. *num.*39. *&* §. *iniuria num.*11.Paul.Fuſch.*litt.I.ſing.*18. Lancel.Conrad. *in templo omnium iudicum lib.*1.*cap.*1. §.4.*in tit. de præſt. & poteſt. Impor. verſ. partes ad concordiam cogit. num.* 7. Bonacoſ. *commun.crimin. verbo remiſſio iniuriæ pag.*521. Couar.*lib.*2.*var. c.*10. *num.*-.Nauar. *conſ.*3.*num.*2. *de pœnit. & remiſſ.* Molin. *de primogen. lib.*2.*cap.*5. *num.* 12. Martinus Delr. *in repet. l.tranſigere part.*2. *num.*125. *cum ſeqq. C. de tranſact.* Perez *l.*1.*in gloſ. perdonando los enemigos tit.* 12. *lib.*1. *Ord. pag.*176. Ioan. Valer. *de differen. inter vtrumque forum, verbo remiſſio iniuria differ.*1.

Distinctio XCI.

SVMMARIVM.

1 *Obligationis clericorum in recitando Officio diuino materia vbi tractetur, oſtenditur.*

2 *Factum alienum quis promittere non poteſt.*

3 *Promittens ſe facturum , & curaturum excuſatur ſi fecit quicquid potuit, licèt effectum non habuerit.*

4 *Promittens ſe facturum cum effectu liberatur faciens quod in ſe eſt.*

Cap. Eleutherius. I. & ſeq.

Pelagius.

De obligatione clericorum in recitando Officia diuina dixi latè *in collect. ad c.*1. *& ad cap. dolentes , de celeb. Miſſar. in Decretalib.* 1

In gloſſ. *Vigilia.* ibi. *Promittendo eorum factum,*&c. Brix *in ſuo Dictionar.in verbo factum.*prout eum citat *gloſſella marginalis, hîc,* hanc gloſſam dicit ſingularem ad hoc quòd quis non poteſt promittere factum alienum ; Felin.*in cap. ex reſcriptis n.*5. *de iureiur.*Couar. *in cap. quamuis pactum part.*2.§. . *à num.* 2. Seraphin. *de priuileg. iuram.priuileg.*87.quam concluſionem declarat Rot. *in Anconitana pecuniaria* 20. *Ianij* 2613. *coram bonæ mem. Burrato,* inter eius impreſſas *deciſ.* 64. vbi bona annotatio D. Ioannis Franciſci Ferentilli in Romana Curia Aduocati. 2

Promittens ſe facturum, & curaturum excuſatur ſi fecit quidquid potuit, licèt effectum non habuerit. Ruin *conf.*67.*num.*1. *lib.* Caputaq.*deciſ.*232.*part.* 2. Port.Imol.*conſ.*5.*num.* 22. *& ſeq.*Gabr. *commun.tit.de pactis conſ.*2. *num* 1. *&* 7. Surd. *conſ.*3. *num.* 2. modò non ficte, & ſimulatè faciat, ſed bona fide, ſecundùm Card.Mantic.*de tacitis,& ambig. conuent. lib.*1.*tit.*35. *num.* 2. Sanch. *de matrimon. lib.*1. *diſpat.*24.*num.*12. Beltramin.*ad Greg.XV.deciſ.*141.*num.*8.quod ampliatur etiam ſi promitteret ſe facturum cum effectu, quia adhuc liberatur faciens quod in ſe eſt, Couar. *in cap. quamuis pactum part.*1.§.1. *n.* .Sanch. *d. lib.*1.*diſput.* 25.*num.* quicquid dicat Fontanel. *de pactis nupt. clauſ.* 4.*gloſſ.vnica part.vnica num.*20. 3

In ead.gloſſ. ibi, *conſuetudinem nouam,*&c. Notatur ad hoc quòd poteſt Epiſcopus in ſua diœceſi inducere conſuetudinem,vt iuxta nouam formam,Officium diuinum dicatur, vt per Nauar. *de horis Canon.cap.*11. *num.* 17. vbi dicit hanc gloſſ. memorabilem. 4

SVMMARIVM.

1 *Clericus non prohibetur aliquod artificium facere manibus ſuis operando, etiam ſine neceſſitate.*

2 *Intellige modò clericus à Diuinis, & à debito eius officio propter artificium non deſiſtat , & non ſe ſubtrahat.*

3 *Artiſ*

3 *Artificium quod dicatur, oſtenditur.*
4 *Beneficium quantumuis exiguum obtinens eſt obligatus ad recitandum diuinum Officium.*

Cap. Clericus victum. III.

Ex Concil. Carthag. IV.

1 CLericum non prohiberi aliquod artificium facere manibus ſuis operando, ex hoc text. colligunt Paul. Fuſc. *de viſitat lib.* 1. *cap.* 20. *num.* 25. Nauar. *de horis Canon. cap.* 7. *num.* 27. Soar. *tom.* 2. *de Religion. lib.* 4. *de horis Canon. cap.* 21. *n.* 6. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 6. *quaſt.* 2. *puncto* 10. Farin. *fragment. crimin. part.* 1. *lit.* C. *num.* 164. *cum ſeqq.* Bellet. *diſquiſ. cleric. part.* 1. *tit. de exempt. clericorum, & eorumdem bonorum à muneribus publicis* §. 4. *num.* 4. & 5. Redoan. *de ſpolio quaſt.* 2. *n.* 2. *cum ſeqq.* vbi ſubdit clericis artificia non ſolùm non eſſe prohibita, ſed etiam eſſe de præcepto, vt ſic manibus propriis operentur otij vitandi cauſa, Marc. Anton. Genuenſ. *in practic. Archiepiſcop. Neapol. cap.* 77. *in* 1. *edit. aliàs cap.* 62. *in* 2. *edit. num.* 10. & 11. vbi obſeruat quòd licèt ex iuribus hac de re loquentibus colligi videatur hoc procedere in caſu neceſſitatis, vt clericus ex artificio victum quærat, tamen intelligit etiam ſine neceſſitate, quicquid ſenſerit Abb *in cap.* 1. & *in cap. cùm ſecundùm, ne clerici, vel monachi,* cuius opinio inquit idem Marc. Anton. Genuenſ. *vbi proximè*, procedere poſſe quando in clerico conſpiceretur ardens auaritiæ animus, & cum ſcandalo. Et demum poſſe clericum ſibi artificio aliquo victum quærere, per text. *in cap clericus hac ead. diſt.* reſoluit S.rach. *de mercat part.* 1. *num* 53. Apoſtoli enim hoc dedignati non ſunt, vt de ſe ipſo profitetur Paul. Act. 20. *ad ea, quæ mihi opus erant, & his qui mecum ſunt, miniſtrauerunt manus iſta*, refertur *in cap.* 1. 21. *quaſt.* 1. Viui. *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 11. *num.* 43. *verſ.* & *Concilium pag.* 565. Nauar. *commento* 2. *de Regular num.* 37. Nec viris ſanctis indecorum, aut ignominioſum eſt alicuius honeſtæ artis exercitio victum ſibi quærere. Nam S. Lucas pingendo, & S. Antonius terram colendo, fiſcelláſque iuncis texendo congruam vitæ ſuſtentationem perquirebant. Quapropter clericis per ſacros Canones permiſſum eſt opera ruſticalia exercere, caniſtra viminibus texere, humum ligonibus exhaurire, hortenſes areolas diuidere, plantas ordinatim diſponere, ſurculos inſerere, apum aluearia cauatis corticibus conſuere, vineas amputare, domos reficere, retia piſcandis piſcibus conſtruere, & his ſimilia, optimè Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 57. *num.* 27.

2 Intellige vt procedat modò clerici à Diuinis, & à debito eorum Officio propter artificium non deſiſtant, & non ſe ſubtrahant, ſicuti tradunt Redoan. *d. q.* 2. *num.* 5. & *num.* 8. *in fin.* & *num.* 36. Marc. Anton. Genuen *d. cap.* 62. *num.* 10.

3 Artificium autem dicitur quando quis emit aliquam rem, ſeu materiam, & manibus operando, & per artificium illam reducit in aliquam formam, puta emendo vimina, & faciendo caniſtra, emendo chartam & conficiendo libros, emendo filum, & faciendo retia, & his ſimilia, ita Redoan. *d quaſt.* 2. *num.* 6.7. & 16. Marc. Anton Genuen. *d. cap.* 61. *num.* 2.4. & 15. *in fine*, Farin. *d. lit* C. *num.* 167.

4 In gloſſ. *Vigiliis.* Notatur ad hoc quòd obtinens beneficium quantumuis exiguum, aut tenuem Eccleſiam etiam ad vitæ ſuſtentationē non ſufficientem, eſt obligatus ad recitandum Officium diuinum, vt per Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 13. *num.* 8. *verſ.* 12. Nauar. *in man. cap.* 25. *n.* 102. & *de orat. cap.* 2. *n.* 27. & *cap.* 21. *num.* 11. Valent. *tom.* 3. *diſput.* 6. *quaſt.* 2. *puncto* 10. *verſ. excludit.* Ludou. Beia *reſponſ caſuum conſcientiæ part.* 1. *caſu* 54. Nald. *verbo diuinum Officium num.* 2. Peſant. 2. 2. *quaſt.* 62. *art.* 2 *diſput.* 2. *propè fin.* Zerol. *in praxi Epiſcop. verbo beneficium* §. 4. & *verbo hora Canonica* §. . Soar. *de Relig. tom.* 2. *tract.* 4. *lib.* 4. *cap.* 21. *num* . & 9. Nicol. Garc. *de benefic. part.* 3. *cap.* 1. *num.* 39. Azor. *inſtitut. moral. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 3. *quaſ.* 3. Valer. Reginald *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 3. *num.* 34. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *cap.* 68. Carol. Macign. *de horis Canon cap.* 11. *num.* 3. Vgolin. *de officio Epiſcopi p.* 1. *cap.* 13. §. 1. *num.* 2. Filliuc. *tract.* 23. *cap.* 5. *num.* 181. Bonacin. *de horis Canonicis diſp* 1. *q.* 2. *puncto* 3. *num.* 17.

Quinimò beneficiarium non teneri ſaltem quotidie recitare diuinum Officium, cuius beneficij fructus non attingunt medietatem ſuſtentationis partem, aſſerant Fr. Emman. *in ſumma tom.* 1. *cap.* 140. *n.* 3. Veg. *in ſumma part.* 1. *cap.* 118. *caſu* 13. Petrus de Ledeſma *in ſumma part.* 2. *tract.* 9. *cap.* 4. *concluſ.* 6. *diffic.* 4. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 34. *dubit.* 31. *num.* 167. Malder. *de virtut. tract.* 10. *c.* 2. *dub.* 3. *verſ. nihilominus*, Vaſquez *de benefic c.* 4. § 1. *dub.* 4. *n.* 17. Molfeſ. *in ſumm. Theolog. moralis tract.* 5. *c.* 3. *n.* 29. & *tract.* 6. *c.* 2. *num.* 3. 5

Distinctio XCII.

Cap. Cantantes. I. *Hieronymus.*

NOn voce, *ſed corde*, &c. Notetur ad hoc quòd in Eccleſia non ſolùm voce, ſed animo & corde eſſe cánendum, vt per Alphonſ. de Leon. *de ſeruit. Sacerd. col.* 8. *in princ.* Nauar. *de horis Canon. cap.* 13. *num.* 1. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 3. *princ. num.* 67. Fr. Emman. *quaſt. Regular. tom.* 1. *quaſt.* 40. *art.* 1. *poſt princ.* 1

Vt in Eccleſia theatrales moduli audiantur.] Reprehendit igitur S. Hieronym. relatus *in hoc text.* eos qui theatrico more in Eccleſiis diuinas laudes decantabant, vt per S. Thom. 2. 2. *quaſt.* 91. *art.* 2. *ad* 2. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *cap.* 26. *ſub num* 1. Steph. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib.* 3. *cap.* 21 *num.* 8.

Distinctio XCIII.

SVMMARIVM.

1 *Papa cum excommunicato nulla etiam cauſa ſubſiſtente, communicans in humanis, vel in Diuinis, vel alio modo cenſuras eccleſiaſticas violans, non incurrit pœnas contra violatores cenſurarum iure præſcriptas.*
2 *Cenſurarum effectus ſunt iuris humani.*
3 *Principes ſupremi in his, quæ iuris humani ſunt, quoad vim coactiuam non obligantur.*
4 *Papa an ſine iuſta cauſa communicans cum excommunicato peccet mortaliter oſtenditur, & num. 5.*
5 *Declaratur text. in cap ſi aliquando, de ſent. excom. & in Clem. vlt. eod. tit.*

Cap. Si inimicus. I. *Petrus Apoſt.*

NOTABILIS eſt gloſſ. *hic*, *verbo expectaro, in verſ. ſed quid*, dum probat Summum Pont. cum excommunicato nulla etiam cauſa ſubſiſtente, communicantem in humanis, vel etiam Diuinis, vel alio modo cenſuras Eccleſiaſticas violantem, non incurrere 1

currere pœnas contra violatores cenſurarum iure præſcriptas, ſimilis gloſſ. *verbo pari, in c. qui merito* 15. *quaeſt.* 3. *& verbo ſalutationis, verſ. ſed pone quod Papa, in cap. ſi aliquando, de ſentent. excommun. & verbo vitare in cap. nulli, eodem tit.* vbi Ioan. Andr. *n.* 2. Anch. *num.* 5. Card. *num.* 1. Butr. *num.* 7. Boïc. *num.* 4. Abb. *num.* 7. & Felin. *num.* 5. Gemin. *in cap. ſtatuimus num.* 11. *de ſentent. excomm.* vbi Franc. *ante n.* 5. *verſ. licèt aliud eſſet in Papa*, Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent. lib.* 4. *cap.* 42. Couar. *in cap. alma mater part.* 1. §. 1. *num.* 3. Vgolin. *de cenſuris tab.* 1.
2 *cap.* 3. §. 8. *num.* 5. Ratio eſt, quia ſubſtantia, & effectus cenſurarum iuris eſt humani, ſecundùm Lap. *alleg.* 48 *num.* 1. Nauar. *de orat. miſcel.* 47. *num.* 4. *& in cap. inter verba prælud.* 3. *num.* 4. Vgolin. *d. tab.* 1. *cap.* 3.
3 Soar. *tom.* 5. *diſput.* 2. *ſect.* 1. Conſtat autem in his, quæ iuris humani ſunt, Papam, alióſque ſupremos Principes quoad vim coactiuam non obligari, nullíſque pœnis iuris humani adſtringi, vt notant omnes per text. *ibi in l. Princeps ff. de legib.* & quia nemo ſibi ipſi imperare poteſt. *l. pen. ff. de arbitr.* vel legem imponere à qua non poſſit recedere. *l. ſi quis* 22. *in princ. ff. de legat.* 3. & Sot. *de inſtit. lib.* 1. *q.* 6. *art.* 7. *concluſ.* 3. Corraſ. *lib.* 2. *miſcel. cap.* 25. *n.* 4. quamuis coorradicat Mench. *illuſt. cap.* 45. *a num.* 7.

Vtrùm autem Papa ſine iuſta cauſa communicans
4 cum excommunicato peccatum committat? diſputant ſcribentes, cuius quæſtionis reſolutio pendet ex alia generali Doctorum latè controuertentium vtrùm Princeps lege ſua ita obligetur, vt contrà faciens peccatum committat, quæ opportunius tractatur in materia de legibus: illud ad noſtrum propoſitum adnotare ſufficiat, veriorem eſſe Teulogorum, & Canoniſtarum communem ſententiam, quæ partem tuetur affirmatiuam, docens Principes ſuis legibus obligari quoad vim directiuam, ideſt, quatenus eſt regula rationis dirigens, & ordinans membra Reipubl. tanquam partes in ſuum totum, ex text. *in cap. regula* 3. *diſt.* & quatenus lex continet id, quod iuſſum eſt, & æquum, & totius Reipubl. bono, & ſtatui magis conueniens, atque ita probat text. *in cap. iuſtum* 9. *diſt. & in l. digna vox. C. de legib. & in l. ex imperfecto* 23. §. *vlt. ff. de legat.* 3. text. opt. *in l.* 3. *C. de teſtament.* adducit multa ex bonis Auctoribus Iuſt. Lipſ. *lib.* 2. *Polit. capit.* 10. ex quibus docuit D. Thom. Sot. & Corraſ. *dictis locis*, Victor. *relect.* 3. *de poteſtate ciuili num.* 21. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 5. *cap.* 11. *quaeſit.* 1. Fachin. *contron. iuris lib.* 1. *cap.* 2. *per tot.* Neque obſtat ratio ex *reg. d. l. pen. & d. l. ſi quis*, quòd nemo ſibi ipſi poteſt legem imponere à qua non poſſit recedere, quæ etiam quoad effectum, de quo agimus, videbatur vrgere, nam facilè reſpondetur in his terminis Principem non tam lege ſua obligari, quàm lege naturali, quæ præcipit vt Princeps illud in ſuis actibus obſeruet, quod æquitas, & rationis honeſtas præſcribit, & quod in ſubditis ſuis iuſtum, & Reipub. conueniens conſtituit, vt benè inquit text. *in d. cap. iuſtum.* Quare ſecundùm hanc receptiſſimam doctrinam peccare Papam, qui ſine iuſta cauſa cum excommunicato communicat, reſoluit ex mente communi Couar. *d.* §. 1. *num.* 3. & Soar. *tom.* 5. *diſp.* 5. *ſect.* 4. *num.* 5.

5 Ex quibus non ſine difficultate procedit text. *in d. cap. ſi aliquando, de ſentent. excomm. & in Clem. vlt. eod. tit.* dum probant quòd ſi Papa ignoranter, vel etiam ſcienter cum excommunicato communicat, non videtur eum abſoluere; difficultas in eo eſt, quia ex dictis Papa cum excommunicato ſine cauſa communicans peccat, quo dato vt excludamus peccati coniecturam, iuxta *reg. eſtote, de regul. iuris.* videbatur dicendum quòd Papa communicans cum excommunicato eum vult abſoluere; ſed *ad cap. ſi aliquando*, facilis eſt ſolutio, loquitur enim in Pontifice ignoranter communicante cum excommunicato, in quo caſu nulla poteſt conſiderari culpa, vt probat *cap. quoniam multos* 11. *quaeſt.* 3. Tota difficultas eſt circa *d. cap. clem. vlt.* quæ loquitur de ſcienter communicante, ſed omiſſis multis, quæ de illius text. intellectu tradunt ſcribentes *ibi*, Caiet. 2. 2. *quaeſt.* 100. *art.* 6. *in reſp. ad* 7. Vgolin. *d. tab.* 1. *cap.* 20. §. 2. & alij de quibus Henriq. *lib.* 13. *cap.* 19. §. 2. *lit.* O. recurrere oportet ad diſtinctionem prædictam, nam ſi Papa ex iuſta cauſa participat cum excommunicato, non peccat, ſubindéque non poſſumus ex illa ratione colligere abſoluere voluiſſe excommunicatum; ſi verò nulla ſubeſt cauſa, & non vult abſoluere, peccat ex prædicta reſolutione, vt in terminis, poſt Guilelm. & alios antiquiores, concludit Imol. *in d. Clem. vlt. num.* 5.

Obedire cœperit monitis præſidentis.] Notatur ad hoc quod ſuperioribus ſemper eſt feſtinanter obediendum, vt per Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *cap.* 15. *num.* 98.

Cap. Iuxta Sanctorum. IV.

Anaclet. & Zachar.

ANacletus, & Zacharias Papa ſtatuerunt vt ſin- 1
gulis annis Apoſtolorum limina viſitent Epiſcopi, qui ordinationibus Apoſtol. ſubiacent, prout refertur *in hoc text.* cuius integra verba refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom.* 9. *anno Chriſti* 743. *num.* 15. Et de exemplo S. Bonifacij limina Beatorum Apoſtolorum frequenter ex Anglia viſitante *eod. tom.* 9. *anno* 725. *num.* 13. nouiſſime Sixtus V. conſtitutionem edidit de viſitandis liminibus Apoſtolorum, incip. *Romanus Pontifex, ſub Dat. Romæ* 20. *Decembris* 1585. quam refert Quarant. *in ſumma Bullarij, verbo Apoſtolorum limina*, in qua tempus, quo hoc viſitationis debitum officium fieri debet, aſſignatur maius, & minus pro diuerſitate longioris, & breuioris diſtantiæ ab Vrbe, & recenſentur diſtinctæ omnes Prouinciæ in quibus Catholica fides viget in qualibet mundi parte, ſcilicet Europa, Africa, & Aſia, & quoto anno Epiſcopus ex qualibet dictarum prouinciarum ad limina Apoſtolorum viſitanda accedere debeat; quare viciniores tertio quoque anno, alij verò pro maiori, vel minori diſtantia quarto, quinto, vel decimo anno iter ſuſcipere, & Deo adiuuante perficere debent, & ſucceſſiuè eiſdem temporibus tranſactis repetere teneantur, ita referunt Anaſtaſ. Germon. *de indultis Cardinalium, in fine*, Nald. *verbo Epiſcopus n.* 15. Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi p.* 1. *c.* 3. *n.* 8. Hieron. Venero, & Leyua *in examine Epiſcoporum lib.* 4. *c.* 18. *num.* 28. & de hac Sixti V. conſtitutione meminerunt Homob. de Bonis *de exam. eccleſiaſt. tract.* 11. *c.* 9. *q.* 21. *prælud.* 2. Sayr. *de cenſur. lib.* 4. *c.* 12. *n.* 33. Mar. Alter. *eod. tract. tom.* 2. *diſp.* 16. *c.* 3. *verſ. nona.* Iul. Lauor. *de Indulg. p.* 2. *cap.* 14. *n.* 24. Filliuc. *tract.* 17. *num.* 159. *verſ. ſexta.*

SVMMARIVM.

1 *Monachi olim clerici non erant.*
2 *Monachi in ſtatu laicali fuerunt vſque ad tempora Euſebij, Zozimi, & Syricij.*
3 *Gelaſius conceſſit quibuſdam Monachis, vt poſſent clericari in defectum clericorum, remanentibus tamen ſaluis antiquis inſtitutis.*
4 *Gregorius Monachis conceſſit, vt poſſent clericari, & de oblatis viuere.*

5 *Abba*

5 *Abbates cùm antiquitùs eſſent laici, tunc temporis præſtabant obedientiam Oſtiario, & alijs in maioribus ſacris Ordinibus conſtitutis.*

6 *Clerici digniores ſunt Monachis, & illos præcedunt.*

Cap. A Subdiacono. V.

Oſtiario *Abbas.* Ergo Abbas inferior eſt omnibus alijs Eccleſiæ miniſtris, quod eſt abſurdum dicere, ſed poteſt reſponderi text. in intelligi de illis Abbatibus, qui non erant conſtituti in dignitate clericali, ſed tantùm laici, vt olim eſſe ſolebant, de quibus Nauar. *conſ.* 1. *de ſtatu monach.* vbi allegat hunc text.

1 Gloſſ. *verbo Abbas, in præſenti text.* notat quòd Monachi olim clerici nòn erant, immo ex ipſis in origine laicos fuiſſe probat l. *generaliter. C. de Epiſcop. & cleric.* quæ eſt canonizata *in cap. generaliter.* 16. *q.* 1. Abb. *in cap.* 2. *col.* 1. *num.* 6. *verſ. ſed quia, de inſtit.* vbi quod poteſt quis eſſe verus Monachus, & laicus, Specul. *in tit. de diſpen.* § *nunc de Epiſcoporum verſ.* 16. & ibi Ioan. Andr. *in addit. in verbo Superioris,* vbi dicit

2 quòd ſtatus primitiuæ Eccleſiæ non cogebat Monachos vt fierent clerici. In hoc ſtatu laicali fuerunt Monachi vſque ad tempora Euſebij, Zozimi, & Syricij, vt ex ſententia hiſtoriæ eccleſiaſticæ refert Gratian. *in cap. hinc eſt circa fin.* 16. *quæſt.* 1. vbi etiam adducit Hieronymum referentem Monachos ſimul conuenire in vnum, vt Sacerdotem ſibi inuenirent, qui eis

3 Miſſarum ſolemnia celebraret. Ex cauſa tamen neceſſitatis fuit ſimul à Gelaſio conceſſum quibuſdam Monachis, vt poſſent clericari in deſectum clericorum, temporibus tamen ſaluis antiquis inſtitutis, vt habetur *in cap. priſcis* 55. *diſt. & in cap. requiſitis in fine* 1. *quæſt.* 7. Gregorius etiam Monachis conceſſit, vt poſſint cle-

4 ricari, & de oblatis viuere, *in cap. moderamine, cap. ex auctoritate* 16. *quæſt.* 1. non tamen paſſim, & indiſtinctè, ſed ita demum ſi fuiſſent probatæ vitæ, & bonorum morum, ac etiam docti. *d. cap. priſcis in fine,* 55. *diſt. cap. ſi quis Monachis, cap. ſic viue, cap. in Parochia, cap. Monachos, cap. doctos* 16. *quæſt.* 1. Vnde cùm antiquitus

5 Monachi, & etiam eorum Abbates eſſent laici, ideò præſtabant obedientiam Oſtiario, & alijs in maioribus ſacris Ordinibus conſtitutis, vt probat text. *in præſenti,* per quod ita conſuluit Scipio Lancelotus apud Aſcan. Tamburin. *in tract. de iure Abbatum tom.* 1. *diſput.* 15. *quæſt.* 1. *num.* 184.

6 In eadem gloſſ. ibi, *vel forte qualibet clericus dignior eſt quolibet Monacho.* Notatur ad hoc quòd clerici digniores ſunt Monachis, & illos præcedunt, vt per Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 12. *cap.* 19. *quæſt.* 11. Carol. de Graſſ. *de effectib.* 16. *cleric. in præl.ud. n.* 392. Fl. ſcul. Clerit *p.* 2. *num.* 109.

Cap. Diaconi ſunt. XXIII.

Hieronymus.

1 Diaconos vnde dicatur, vide Doctores citatos *in collectan. ad cap. cleros num.* 20. *diſt.* 21. & qualiter ordinetur, & de eius officio in Eccleſia, vide poſita *in cap. Diaconus diſt.* 13.

Ipſe prædicat.] Ergo videtur dicendum Diaconis ex

2 eorum officio incumbere populo prædicare, ideſt, Euangelium explicare, *cap. perlectis* 25. *diſt.* ibi, *prædicare Euangelium, cap. in ſancta* 92. *diſt.* ibi, *ad prædicationis officium.* Verùm quamuis illi prædicare poſſint de licentia habentis ad illud iuriſdictionem, tamen non eſſe hoc munus eis proprium, reſpondent S. Thom. *in* 3. *part. quæſt.* 67. *art.* 1. *in princ.* Nau. *conſ.* 7. *per tot. de offic. deleg.* Læli. Zech. *de ſacrament. tractat. de Ordine cap.* 1. *pag.* 668. *in princip.* Moſcon. *de maieſtat. militantis Eccleſ. part.* 1. *lib.* 1. *de Ordine pag.* 384. *lit. A. & B.* Quia retenta opinione non obſtant iura in contrarium ſupracitata, quia reſpondetur intelligenda eſſe non de prædicatione, hoc eſt, de explicatione Euangelij, ſed de eius lectione à Diacono decantanda, ita Durand. *in ration. Diuin. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 10. Nau. *d. conſ.* 7. *num.* 3. Moſcon *citato loco.*

Mendicat infelix, &c.] Notatur ad hoc quòd non liceat clericis oſtiatim mendicare, cùm hoc ſit maximum dedecus Ordinis clericalis, & ideò omnibus modis vitandum, vt per Paul. Fuſc. *de viſit. lib.* 2. *cap.* 22. *numer.* 13 *in fine,* Nauar. *comment.* 2. *de Regularib. ad cap. non dicatis* 12. *quæſt.* 1. *num.* 37. *verſ. tertio,* vbi videt reprehenſione dignos eſſe clericos, qui peregrinantes mendicant, immo potiùs ſe conſenſiſſe multis illos reprehendentibus, attamen ipſe ait poſſe clericos deuotionis gratia aliquem piumlocum viſitantes, & exercentes humilitatem & patientiam, ſine pro paupertatis habitu mendicare, & citat ad hoc Calderin. *conſ.* 1. *de vita, & hon. cler.* 3

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopalis dignitas eiuſdem eſt meriti inter omnes Epiſcopos.*

2 *Fatuus eſt, qui fatua loquitur.*

3 *Inſania eſt ſignum ſi quis ad rem non reſpondet.*

Cap. Legimus. XXIV.

Hieronymus *ad Euagrium Epiſcopum epiſt.* 85 *tom.* 1. relatus in hoc textu *in verſ. ſi auctoritas,* ait quòd vbicumque fuerit Epiſcopus, ſiue Romæ, ſiue Eugubij, &c. eiuſdem meriti, eiuſdem eſt & Sacerdotij, quia potentia diuitiarum, & paupertatis humilitas, vel ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum non facit, cùm omnes ſint Apoſtolorum ſucceſſores: quibus verbis tradunt vterque Cardin. Alexand. *in fine,* & Turrecr. *numer.* 10 *in præſenti,* ac Petr. Gregor. *rei benefic. cap.* 14. *numer.* 4. Sanctum Doctorem totum fuiſſe in improbando abuſu eorum, qui Epiſcopos diuites venerantur, & colunt, pauperes verò deſpiciunt, ad quem abuſum alludere videntur Pontifices *in cap. Epiſcopi, & in cap. præcipimus* 16. *quæſt.* 1. *& in cap.* 1. *de priuilegijs,* dum prohibent vileſcere Epiſcopalem dignitatem in pagis, & villis, ſcilicet quoad populares, & vulgi æſtimationem, non verò in rei veritate, & quoad doctos, apud quos Epiſcoporum dignitas eiuſdem eſt meriti inter omnes Epiſcopos, vt habetur *in hoc text.* 1

Fatuus fatua loquetur.] Notatur ad hoc quòd fatuus eſt, qui fatua loquitur, vt per Alexand. *conſ.* 26. *n.* 10. *verſ. ille eſt fatuus, vol.* 2. Socin. Iun. *conſ.* 42. *num.* 1. *verſ. nam omnes teſtes & num.* 4. *vol.* 1. Maſcard. *de probation. concl.* 503. *num.* 2 ex varia, & inordinata locutione colligitur mentis error, & vagatio, Xuar. *allegat.* 1. *n.* 4. Boër. *deciſ.* 23. *n.* 58. Fuſc. *de viſitat. lib.* 2. *c.* 22 *n.* 12. Signum enim dementiæ, & inſaniæ eſt, ſi quis ad rem non reſpondet, veluti ſi vna de re interrogatus, de alia reſpondeat, ſicut tradunt Raudenſ. *de analogis c.* 30. *n.* 156. Menoch. *conſ.* 82. *n.* 230. *& de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 45. *n.* 39. 2 3

Si auctoritas quæritur, &c.] Ergo dum Hieronymus *in præſenti,* ait maiorem auctoritatem habere orbem quam vrbem, colligunt hæretici nullam auctoritatem habere Romanam Eccleſiam, vt refert Can. *de locis Theolog. lib.* 6. *c.* 1. *verſ. poſtremo,* ſed illos refutat, & intelli- 4

telligit hunc text. idem Can. *d. lib. 6. cap. 8. verſ. ad poſtremum, ante fin.*

SVMMARIVM.

2 *Locumtenentis debitus eſt honor, locus, & prærogatiua quæ debetur principali.*

2 *Delegatus ab Epiſcopo ad aliquem actum debet in illo actu præferri etiam in ſedendo in loco delegantis.*

3 *Dictio, tunc, extremitatem temporis ſignificat.*

Cap. Præcipimus. XXV.

Ex ſexta Synodo.

IN ſexta Synodo *cap. 7.* relata *in hoc textu* legitur
1 quòd Diaconus Sacerdotibus non præferatur, niſi locum Metropolitani ſui obtineat. Vnde colligitur quòd prærogatiua, honor, & locus, qui debetur principali, eſt debitus Locumtenenti, vt per Roman. *ſing. 362.* Caſſan. *in catal. gloriæ mundi p. 4 conſid. 46.* Azeued. *ad Curiam Piſanam lib. 2. cap. 2. n. 10.* Menoch, *conſ. 51. num. 16.* Bouadil. *in ſua politica lib. 1. cap. 12. num. 56.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 111. n. 29 & 30.* Vnde colligunt communiter Doctores Vicarium generalem Epiſcopi eſſe præferendum Archidiacono, & aliis dignitatibus in ſeſſionibus, & his, quæ illi competunt ratione officij ſui, nempe Vicariatus, ex quorum numero ſunt Abb. *conſ. 51. num. 3. part. 1.* [illegible] *in tractat. de auctor. magni conſilij num. 66.* Rebuff *in praxi tit. de Vicar. num. 7.* Pauin *de pot. Capituli Sede vac. part. 2. q. 10. num. 19.* Azeued. *ad Curiam Piſanam lib. 2. cap. 1. n. 5. & 19.* vbi intelligit procedere etiam quando præſens eſt Epiſcopus, faciunt quæ Felin. *in c. cùm olim n. 1. de offi. deleg.* Menoch. *conſ. 51.* Gam. *Luſit. deciſ. 1. num. 48.* quicquid dicat Gonzal. Mendez de Cabedo *diuerſ. iuris arg lib. 1. cap.* .

2 In gloſſ. *Tunc.* ibi, *arg. aliquem tandiu habere priuilegium, quandiu tenet eius locum*, &c. Notatur ad hoc quòd delegatus ab Epiſcopo ad aliquem actum debet in illo actu præferri etiam in ſedendo in loco delegantis, vt per Roman. *ſing. 340.* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 106. num. 8.*

3 In ead. gloſſ. ibi, *hæc dictio, tunc, extremitatem, id eſt, finem iuriſdictionis complectitur.* Vide Doctores, quos citaui *in tract. de dictionib. vſufreq. dict. 409. ſecundum Lugdunen. impreſſ.*

Distinctio XCV.

SVMMARIVM.

1 *Confirmationis Sacramentum conficere poſſunt ſimplices Presbyteri ex delegatione ſeu priuilegio Pont.*

2 *Epiſcoporum & Presbyterorum gradus ex diuina inſtitutione diſtincti ſunt ad certa illa miniſteria, quibus Epiſcopi præſtant.*

3 *Presbyteris ſolum ex Eccleſiaſtica determinatione conſtat.*

4 *Declaratur text. in cap. aqua, de conſecrat. Eccleſiæ, vel Altaris.*

Cap. Peruenit. I. *Greg.*

GREGORIVS ſcribens Ianuario Epiſcopo Calaritano *lib. 3 epiſt. 16. indict. 12.* concedit, vt vbi abſunt Epiſcopi Presbyteri confirment, prout illum refert Gratianus *in præſenti*, ex quo text. apertè colligitur ex delegatione, ſeu priuilegio Pontificis poſſe ſimplices Presbyteros Confirmationis ſacramentum conficere, ita D. Thom. *ad 3. part. quæſt. 71. art. 11. ad 1.* Couar. *lib. 1. var. cap. 10. à num. 7.* Nauar. *in man. cap. 22. num. 8.* Victor. *de Sacram. num. 49.* Angles *in floribus Theolog. tit. de Confirmat. art. 8. concluſ. 3.* Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij tit. de Confirmat. pag. mihi 179.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 2. lib. 1. cap. 5. num. 29. & 30. & tom. 1. conſil tit. de ſacra Vnct. conſ. 1. num.* , *cum ſeqq.* Petr. de Ledeſma *in ſumm. part. 1. vbi de ſacramento Confirmat. cap. 9.* Henriq. *in ſum. lib. 1. cap. 26. §. 5 lit. G. & lib. 9. cap. 27. §. 6. ad fin. iuncta lit. H. & lib. 10. cap. 23. §. 1.* Card. Bellarm. *de Confirmat. cap. 12.* Iodoc. Cocc. *in theſauro Cathol. tom. 2. lib. 5 art. vlt.* Franc. de Pitigian. *diſt. 7. quæſt. 1. art. 5. 10. & 13.* Valent. *tom. 4. diſp. 5. quæſt. 2. puncto 1.* Vaſq. *part. 3. quæſt. 72. art. 3. diſput. 216. cap. 1. num. 2.* Vgolin. *de officio Epiſcopi cap. 29. num. 3.* Vinald. *in candel. aureo tit. de Confirmat. cap. 4. num. 5.* Piaſec. *in praxi Epiſcop. p. 1. c.* . *de Confirmat. n. 1. in fin* Balduin. *in ſuper opera controuerſ.* Bellarm. *p. 2. lib 2. capit. 6. prope fin verſ. Catholici omnes* Soar. *tom. 3 diſput. 36 sect. 4.* Fr. [illegible] mman. *quæſt. Regular. tom. 1. quæſt. 1* [illegible] *art.* [illegible]. Azor. *inſtit. moral part.* [illegible] *lib. 3. cap. 30. quæſt. 4. verſ. in primis, & lib. 5. cap. 1. quæſ. 6.* Miranda *in man. Prælatorum tom. 1. quæſt. 44. art. 4.* Cardin. Caeſ. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 8. anno Chriſti 594. pag. 54.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 22. num. 17. cum ſeqq* Bonacin. *de Sacram. diſput. 3. quæſt. vnica punct. 2. num. 3 dixi,* Monet. *de commutat. vltim. volunt. cap. 4 num. 110.* Filliuc. *tract. 3. num. 15. & 26* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. allegat. 30. num. 40.* & facit Concil. Trident. *ſeſſ.* . *de Confirmat. can. 3.* vbi definitur ordinarium Sacramenti Confirmationis miniſtrum eſſe Epiſcopum, atque ita ſignificat non eſſe inconueniens, quòd non Epiſcopi extraordinarij, ſeu delegati fiant miniſtri huius Sacramenti.

Obſtat maximè, quia ex ipſa Chriſti inſtitutione diſtincti ſunt Presbyteri ab Epiſcopis, nam quamuis Chriſtus Dominus ad Eccleſiaſticæ gubernationis, ſeu Monarchiæ Euangelicæ perfectionem Petrum conſtituerit caput, & Principem Eccleſiæ ſuæ, aliquos tamen diſtinxit inferiorem miniſtrorum gradus, & actus, qui ad eos pertinerent, & ideò primum Apoſtolos conſtituit *Luc. cap. 6.* ſecundò Diſcipulos *Luc. c. 10.* in locum Apoſtolorum Epiſcopi, in locum Diſcipulorum Presbyteri ſucceſſerunt, *cap. in nouo 21. diſt. cap. quorum vices 68. diſt.* vnde hos duos maiorum, & minorum Sacerdotum gradus ex diuina inſtitutione diſtinctos eſſe comprobat, & definit Concil. Trid. *ſeſſ. 23. cap. 3. & can.* . Sot. *in 4. diſt. 24. quæſt. 2. art. & de iuſtit. lib. 10. quæſt. 1. art. 4.* latè Card. Bellarm. *tom. 1. controu. 5. lib. 1. cap. 14. cum ſeqq.* Conſtat autem quòd ea, quæ lege diuina, vel à Chriſto reſeruata ſunt certo Ordini nullo modo poſſunt aliis committi etiam à Romano Pontifice, ex vulgari reg. text. *in cap. ſunt quidam 25. quæſt. 1.* Igitur, &c. facit text. *in cap. quanto, de conſuetud.* dum negat conſuetudinem id poſſe efficere, iuncta vulgari reg. quòd à pari procedunt priuilegia, & conſuetudo, *l. 3. §. ductus aquæ ff. de aqua quotid. cap. ſuper quibuſdam, §. præterea, de verb. ſignific.* quibus fundamentis hanc partem tuentur Durand. *in 4. diſt. 7 quæſt. 4.* Adrian. *de Confirmat. art. 3.* atque alij, quos referunt *ſuprà* citati, adducentes tandem text. *in cap. aqua, de conſecratione Eccleſiæ, vel Alter.* 2

His tamen non obſtantibus recedendum non eſt 3 à communi Doctorum ſententia, quos primo loco citaui, neque obſtant contrariæ ſententiæ fundamenta; quamuis enim ita fortiſſima eſſe dicat Couar. *dicto loco num. 12. ad fin.* vt difficillimum exiſtimet diſſolui poſſe, facilem tamen habent ſolutionem, & ad

ad primum libenter fatemur Epiſcopos, & Presbyteros ex diuina inſtitutione diſtinctos gradus conſtituere; verùm certa illa miniſteria, quibus Epiſcopi præſtant Presbyteris, non ita ex ipſius Chriſti conſtat inſtitutione, ſed potiùs ex Eccleſiæ determinatione, iuxta ea, quæ notantur *in cap. licet, de ſeruis, in cap. omnis, de pœnit. & remiſſ.* nam character ſacerdotalis idem eſt, atque Epiſcopalis, in eóque ſolum differt quòd ſacerdotalis reſtrictus, Epiſcopalis verò extenſus eſt: nil ergo mirum videri debet, ſi ex delegatione Summi Pontificis character ſacerdotalis, qui reſtrictus eſt, poſſit extendi ad illa miniſteria, quæ ſolis Epiſcopis reſeruantur.

4 Ad argumentum verò deſumptum ex *dict. cap. quanto*, iuncta reg. *d. cap. ſuper quibuſdam*, reſpondet eleganter Couar. *dict. cap.* 10. *num.* 14. & confirmatur ex adductis ab Anton. Gabr. *commun. opin. tit. de praeſcript. concluſ.* 1. *à num.* 16. diſſimiles eſſe terminos priuilegijs & conſuetudinis in propoſito, de quo agimus, nam priuilegium Romani Pontificis efficax eſt, & potens ad tollendam inhabilitatem, quæ ex ſimplicibus ſacerdotibus reperitur ad gerenda miniſteria iuxta modò poſitam conſiderationem, quod tamen efficere non poteſt conſuetudo, atque ideò non benè procedit argumentum.

5 Ad vlt. ex *dict. cap. aqua*, reſpondetur text. agere de delegatione Epiſcoporum, ſeu aliorum Prælatorum inferiorum, quos libentiſſimè fatemur huiuſmodi miniſteria committere non poſſe, vt patet ex littera ipſius text.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopum, ac Presbyterum idem eſſe impij contendunt hæretici.*
2 *Arrius cùm Epiſcopatum fruſtrà, & impotenter ambiuiſſet, ab Eccleſia diuertit, eam impugnans dignitatem, quam conſequi non potuit.*
3 *VViclepb hæreticus cùm Epiſcopatum Vigorienſem potenter appeteret, Epiſcopalem dignitatem, quam obtinere non potuit, impugnare auſus eſt.*
4 *Epiſcopi tam in poteſtate iuriſdictionis, quàm in poteſtate Ordinis Sacerdotibus, ſeu Presbyteris ſuperiores ſunt.*
5 *Reſpondetur obiectionibus, & num. ſeq.*
6 *Declaratur text. in præſenti, & in cap. legimus, 93. diſtinct.*

Cap. Olim. V. *Hieron.*

1 Hieronymus *in cap.* 1. *Epiſtola ad Titum*, ad ea verba, *& conſtituas*, relatus *in præſenti*, apertis verbis dicit eoſdem eſſe Presbyteros, atque Epiſcopos, & ex diaboli inſtinctu propter ſchiſmata inductam inter eos fuiſſe differentiam, hoc ipſum repetit idem Hieron *ad Euagrium Epiſcopum epiſtol.* 85. *tom.* 2. relatus *in cap. legimus* 93. *diſt.* ibi, *ex quo manifeſtiſſimum comprobatur eundem eſſe Epiſcopum, atque Presbyterum.* Ex quibus locis impij hæretici Epiſcoporum, & Presbyterorum diſtinctionem, & pul-
2 cherrimam Catholicæ Eccleſiæ hierarchiam conantur euertere, quem errorem iam olim excitauit Arrius, qui cùm Epiſcopatum fruſtà, & impotenter ambiuiſſet, ab Eccleſia diuertit, eam impugnans dignitatem, quam conſequi non potuit, quem deinde errorem ex eadem cauſa permotus ſuſcitauit VViclepb
3 cùm Epiſcopatum Vigorienſem impotenter appeteret, adducentes auctoritates Pauli 1. *ad Philip.* ibi, *cum Epiſcopis, & Diaconibus*, quaſi nomen Epiſcopis pro Presbyteris ponatur, alias enim de Presbyteris quoque Paulus feciſſet mentionem; & deinde quia in plurali numero dicit, *Epiſcopis* qui tamen in eadem ciuitate plures eſſe non poſſunt, iuxta ea, quæ notantur *in cap. quoniam, de officio Ordin.* Adducunt deinde Paul. *ad Titum cap.* 1. ibi, *conſtituas per ciuitates Presbyteros*, & inferiùs, *oportet enim Epiſcopum irreprehenſibilem eſſe*, quaſi illi, quos ſuperiùs Presbyteri nomine ſignificabat iidem ſint, atque illi, quos modò Epiſcopos appellat.

Sed his non obſtantibus de fide tenendum eſt Epi- 4
ſcopos tam in poteſtate iuriſdictionis, quàm in poteſtate Ordinis Sacerdotibus, ſeu Presbyteris ſuperiores eſſe. quamuis enim Chriſtus Dominus ad Eccleſiaſticæ gubernationis, ſeu monarchiæ Euangelicæ perfectionem Petrum conſtituerit caput, & Principem Eccleſiæ ſuæ, aliquos tamen diſtinxit inferiorum miniſtrorum gradus, qui Petro ſubeſſent, & cum eodem præeſſent ouibus, & Paſtorali officio fungerentur, primùm enim Apoſtolos conſtituit *Luc. cap.* 6. & ſecundò Diſcipulos *Lucæ cap.* 10. in locum Apoſtolorum Epiſcopi, & in locum Diſcipulorum Presbyteri ſucceſſerunt, *in cap. in nouo* 21. *diſt. cap. quorum vices* 68. *diſt.* vnde hos duos maiorum, & minorum Sacerdotum gradus ex diuina inſtitutione diſtinctos eſſe comprobat, & definit Concil. Trident. *ſeſſ.* 23. *cap.* 3. *& can.* 7. Sot. *in* 4. *diſt.* 24. *quæſt.* 2. *art.* 2. *& de inſtit. lib.* 10. *q.* 1. *art.* 4. latè Cardin. Bellarm *tom.* 1. *controuerſ.* 5. *libr.* 1. *cap.* 14. *& ſequentibus.* Probatur deinde, quia comprobatiſſimum eſt tam Ordinis, quàm iuriſdictionis poteſtatem competere Epiſcopis in ſuis diœceſibus, Sacerdotibus verò eſſe communem Ordinis poteſtatem cùm Epiſcopis, exceptis ordinandi, confirmandi, nonnullisque alijs miniſteriis; ergo fit conſequens manifeſtiſſimum quoad poteſtatem iuriſdictionis Epiſcopos ſuperiores eſſe Presbyteris, cùm conſtet hos nullam, illos plenam in ſuis diœceſibus habere iuriſdictionem: quoad poteſtatem verò Ordinis idem oſtenditur, ſiquidem ſacramentum Confirmationis conficere, Ordines conferre, multáque alia Ordinis miniſteria ſolis Epiſcopis fuere reſeruata, & Presbyteris omninò denegantur, vt de ſacramento Ordinis probat. *capit.* 1. *de Ordin. ab Epiſcopo*, Concil Triden. *ſeſſ.* 23. *can* 7. Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 10. *numer.* 7. Viuald. *in candel. aureo tit. de ſacramento Ordinis à numer.* 170. & de ſacramento Confirmationis probat *capit. quanto, de conſuetud* & Concil. Trident. *ſeſſ.* 7. *de Confirm. can.* 3. Viuald. *de Confirmat. num.* 23. & ideò ita hanc Catholicam veritatem definit Concil. Triden. *ſeſſ.* 23. *capit.* 4. *& can.* 6. *&* 7. confirmant latè Cardin. Bellarm. *d. capit.* 14. & alij, quos plenè refert Henriq. *in ſumm. lib.* 10. *c.* 7. *§.* 2. *lit. L.* qui fatentur inter Epiſcopos, & Presbyteros diſcrimen adeſſe, & eleganter confirmat Petr. Sot. *de inſtit. Sacerdotum, vbi de ſacramento Ordinis lect.* 1. *verſ. ex ipſa Scriptura.*

Qua retenta vera, & Catholica ſententia non ob- 5
ſtant, quæ pro contraria ſuprà adduximus, ad prioris enim obiectionis ſolutionem aduertere oportet vniuerſum Clerum, omneſque Ordines ad duo primaria genera reuocari, ad Sacerdotes ſcilicet, & miniſtros; quorum priores, ſcilicet Sacerdotes ſubdiuiduntur in maiores, & minores, poſteriores verò, ſcilicet miniſtri, in ſex alias ſpecies, Diaconos, Subdiaconos, Acolytos, Lectores, Exorciſtas, & Oſtiarios, quibus nonnulli addunt Pſalmiſtas, vt habetur *in capit. Clericos* 21. *diſt.* quamuis nomen Epiſcopi principalibus tantùm Sacerdotibus tribui ſoleat, & nomen Diaconi principaliori tantum miniſtro, vtcumque tamen ſuo modo alijs conueniunt, nam etiam Presbyteri ſuper

intendunt populo, volens igitur Paulus vniuerſum populum ſalutare, ſeu magis Clerum, ne cogeretur ſingulos Ordines numerare generatim id fecit nomine Epiſcopi, comprehendens omnes Sacerdotes, nomine Diaconi omnes miniſtros. Ad ſecundam obiectiunem ex Paulo *ad Titum* reſpondetur Apoſtolum illis verbis vſum fuiſſe tanquam generalibus, non verò tanquam diſtinctis, ex ratione ſupradicta.

6 Ad textum verò *in præſenti, & d. capit. legimus*, variæ traduntur ſolutiones, Medina *de ſacrorum hominum continentia lib.* 1. *capit.* 1. auſus eſt affirmare Hieronymum cum Arrio ſenſiſſe, ſed meritò reprehenditur à Cardin. Bellarmino *dicto loco*, alij aliter, quibus omiſſis Pigh. & Cardin. Bellarm. ac alij aduertunt Hieronymum, alióque Patres non negare hanc inter Epiſcopos, & Presbyteros diſtinctionem ex Apoſtolorum, & Eccleſiæ traditione inſtitutam, ſed ſolùm contendere a Chriſto Domino inſtitutam non eſſe, qua in re illis temporibus non perſpicuè deceptum fatentur Hieronymum, priúſque vniuerſalis Eccleſiæ decreto eſſe adhærendum, quàm Hieronymi, atque aliorum Patrum opinionibus.

Cap. Ecce ego. VI.

NOtabilis eſt gloſſ. *verbo benedicere*, *in præſenti*,
1 idem reſoluit poſſe Sacerdotem præſente Epiſcopo in Miſſa benedictionem populo dare, eam ab Epiſcopo petendo, vt per Fulu. Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 26. *numer.* 81. metipſum *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *allegat.* 27. *numer.* 66. Ferdin. Paëz. *in repet. capit. Miſſas de conſecr. diſt.* 1. *numer.* 123. vbi reſpondet text. *in capit. miniſtrare* 26. *quæſt.* 6. & Doctores *in cap.* 3. *de priuileg. lib.* 6. qui contrarium ſentire videntur, loqui in benedictione ſolemni, quæ ſolis Epiſcopis reſeruata eſt, non autem in priuata, quæ Presbyteris conceditur, & *numer.* 216. colligit in hac gloſſ. miniſtrantem coram Epiſcopo poſſe benedicere abſque eò quòd Epiſcopus ſimplicis Sacerdotis Miſſam auditor, eíque permittit celebrare, tacitè, videtur permittere, vel delegare benedictionem illam priuatam, quæ fit in fine Miſſæ per illa verba, *Benedicat vos omnipotens Deus.*

Distinctio XCVI.

SVMMARIVM.

1 *Refertur text. hiſtoria.*
2 *Papa poteſt tollere priuilegium fori vni Clerico, vel Clericis certi Ordinis.*
3 *Laicis nulla datur facultas diſponendi de Eccleſiis, & de rebus Eccleſiaſticis ſiue in temporalibus, ſiue in ſpiritualibus.*
4 *Laicus poteſt excommunicare ex delegatione Papæ.*
5 *Mediolanen. Archiepiſcopus prærogatiuam ſedis habet ante Rauuenatem.*

Cap. Benè quidem. I. *Symmach.*

1 IN primo Concilio Romano tempore Odoactis celebrato anno 478. ex lege eiuſdem Odoactis, & Baſilij Patricij vices eius gerentis ſtatutum fuit, vt deinceps finita vita Simplicij eo tempore Pontificis Romani, nullus eligeretur Pontifex inconſulto Odoacre, & eius ſucceſſoribus, vt referunt Carol. Sigon. *lib.* 15. *de Imperio Occidentali*, *anno* 478. Naucler. *generat.* 17. Cardin. Baron. *annalium Eccleſiæ tom.* 6. *anno Chriſti* 483. *pag.* 371. Deinde mortuo Simplicio Papa ſchiſma graue in Eccleſia ortum fuit, aliis Laurentium, aliis Symmachum poſtulantibus, ſed conuocato ſecundo Romano Concilio, & iterum tertio, quod anno 501. ſub Theodorico celebratum fuit, & refertur in hoc text. Symmachus legitimus Papa fuit declaratus, léxque Odoactis primo Concilio lata, in hoc tertio derogata extitit, in quo quidam decepti ſunt, exiſtimantes dicto III. vnde deſumitur hic text. eam legem fuiſſe promulgatam. cùm potiùs in ea derogata fuerit, vt ſummo cum iudicio aduertunt Sigon. & Card. Baron. *vbi ſuprà.*

Notari ſolet hic text. ad hoc quòd Papa poteſt tollere priuilegium fori vni clerico, vel clericis certi Ordinis, vt per Tiraq. *de retract. lig.* §. 4. *gloſſ.* . *num.* 16 Farinac. *in praxi crimin. quæſt.* 8. *num.* 4. Sigiſmund. Scacc. *de iudic. part.* 1. *cap.* 11. *num.* 43. *verſic. hoc tamen*, Carolum de Graſſis *de effect. lib. clerical. effectu* 1. *num.* 24. 2

Quibus nulla de Eccleſiaſticis, &c.] Notatur ad hoc quòd laicis nulla datur facultas diſponendi de Eccleſiis, & de rebus Eccleſiaſticis, ſiue in temporibus, ſiue in ſpiritualibus, vt per Iacobat. *de Concil. lib.* 7. *art.* 7. *poſt princ.* Cou. *in cap. alma mater part.* 1. §. 11. *n.* 3. Nauar. *in c. cùm contingat, de reſcript.* 2. *cauſa nullit. n.* 11. Soar. *contra Anglicanæ ſectæ errores lib.* 3. *cap.* 18. *n.* 1. *cum ſeqq.* Belles. *diſquiſ. cleric. p.* 1. *tit. de fauore clericorum reali* §. 2. *num.* 2. *cum ſequentibus.*

In gloſſ. *Laico* ibi, *ſed ex delegatione Papæ bene*, &c. Notatur ad hoc quòd laicus poteſt excommunicare ex delegatione Papæ, vt per Ioan. Andr. *in cap.* 2 vbi etiam Gemin. *de præbend. in* 6. Abb. *in c. Eccleſia S. Mariæ n.* 3. *de conſtit. & in c. ſacroſancta num.* 3. *de elect.* Clar. §. *fin. q.* 41. *n.* 8. Perez *ad librum octauum Ordin. pag.* 98. Belles *dicta part.* 1. *tit. de fauore clericorum perſonali* §. 1. *num.* 34. *in princ.* 4

In gloſſ. *Præter.* ibi, *& eſt argum. Papam quamlibet cauſam Eccleſiaſticam*, &c. Notatur ad hoc quòd poteſt Papa delegare laicis iuriſdictionem ſpiritualem, vt per Segur. Daualos *in direct. iudicum Eccleſ. par.* 2. *cap.* 11. *num.* 2. Nauar. *conſ.* 1. *de ſent. excommun. in nouis, & in man. cap* 27. *num.* 6. *& in princip. de Pœnitent. diſt.* 7. *num.* 8. Couar. *in cap. alma mater part.* 1. §. 11. *num.* 3. Henriq. *in ſum. lib.* 13. *cap.* 24. *in princip. lit. B.* Decian. *in tract. crimin. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 70. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 2. *ſect.* 3. *num.* 10. *in fine*, Sigiſm. Scacc. *de iudic. p.* 1. *c.* 11. *n.* 41. Marc. Antonin. Genuenſ. *in practica lib. Eccleſ. quæſt.* 730.

In ead. gloſſ. ibi, *cauſam autem ciuilem*, &c. Notatur ad hoc quòd Epiſcopi & alij Prælati inferiores laicis tantùm delegare poſſunt cauſas pecuniarias, & merè ciuiles, vt per Roland. *conſ.* 4. *n.* 14. *lib.* 1. Abb. Dec. *num.* 5. & Rip. *num.* 34. *in cap.* 2. *iudic.*

In gloſſ. *Mediolanenſis*, ibi, *arg. Mediolanen prærogatiuam ſedis habere ante Rauennatem. cùm ante eum reſpondet.* Notatur ad hoc quòd prærogatiua maioris dignitatis arguit loqui priùs in Synodo, vt docent Tiraquel. *de iure primog. in præfat. num.* 112. *&* 113. *& quæſt.* 19. *num.* 1. Nauar. *in c. inter verba prælud. num.* 1. Gam. *Luſit. deciſ.* 1. *num.* 1. Caſſan. *in catal. gloriæ mundi part.* 4. *conſid.* 24. Gonzal. Mendez de Canedo *diuerſ. iuris argum. lib.* 1. *cap.* 1. *num.* 3. *verſ. quinto*, Colluſitanus & amicus noſter Gaſpar Statius *de antiquit. Luſitan. cap.* 65. *num.* 1. 5

Cap.

Cap. Cùm ad verum. VI.

Nicolaus.

Probat hic text. Chriſtum Dominum diſtinxiſſe poteſtatem, & officia Pontificis, & Imperatoris, ne aut Imperator iura Pontificis, aut Pontifex iura Imperatorum præſumeret vſurpare, & in hoc citatur à Iocobar. *de Concil.lib.7.art. poſt princ.* Nau. *conſ.1. num.2.& 3.de foro comp.* Soar. de Pace *in pract.tom.1. pag.1.col.2. à num.1.* Ceuall. *commun. contra commun. q.339.num.24.* Ludou. Cortea *in relect cap. inter alia, de immun. Eccleſ. part.2. num.34.ante fin.* cuius tamen contrarium videtur decidere text. *in cap.1.21. diſt. & in Extrauag. vnic. poſt princ.verſ.ſanè, ne ſede vacante. Ioan. XXII.* dum *ibi* habetur, quòd Chriſtus Dominus Summo Pontifici in perſona Beati Petri æternæ vitæ clauigero commiſit iura terreni ſimul, & cœleſtis Imperij. Sed facillimo negotio componuntur, nam text *in præſenti* loquitur de poteſtate ſeculari formaliter ſumpta in ſuum finem naturalem, & hanc præſupponit non eſſe in Summo Pontifice, at verò alia iura *ſupra* in contrarium adducta loquuntur de poteſtate materialiter tantùm ſeculari in ordine ad finem ſupernaturalem, quæ in Summo Pontifici iure optimo conceduntur, ita ex Card. Bellarm. refero ego ipſe *de officio,& poteſt. Epiſcopi part.1.tit. cap 2.n. 30.* vbi numeris precedentibus multa adduxi ad materiam huius text. ſpectantia, quæ hic repetere non opportet, vide Azor. *inſtitut. moral.part.2 lib.4.cap.16.quæſt 2. in fine,* qui illa iura etiam non inepte ad concordiam reduxit

In gloſſ. *vſurpauit.* ibi, *Imperator non habet gladium à Papa,* &c. De hoc dixi late *ad cap.quoniam a num.3. diſtinct.10.*

In gloſſ. *Temporalium.* ibi. *arg. quòd in cauſis ſpiritualibus, vt in matrimonio, ſit vtendum legibus Imperialibus,*&c. Vide quæ latè dixi *ad cap.1.diſt.10.*

Cap. Duo ſunt. X. *Gelaſ.*

Beatus Ambroſius Theodoſium Imperatorem excommunicans ab Eccleſia excluſit quouſque pœnitentiam egerit, de quâ *in cap. cùm apud Theſſalonicam 11. quæſt. 3.* ſicut ſcribit Gelaſius Papa Anaſtaſio Imper. relatus *in hoc text.* ſic etiam Valentinianus Imperator Epiſcopum poſtulabat cui ipſe, aliique Principes ſyncerè capita ſua ſubmitterent, *cap. Valentinianus 62. diſt.* inde etiam Principes tam maioris ordinis, quàm etiam inferioris Epiſcopis non obedientes à conſortio fidelium, & a liminibus ſanctæ Dei Eccleſiæ alienos fieri probat text. *in cap. ſi autem 11. quæſt. 13.* & denique Reges, eorúmque filios excommunicari poſſe ab Epiſcopis, niſi ſpeciale habeant exemptionis priuilegium probat text. *in cap. ne aliqui,* ibi, *illis per quæ Regibus,* &c. *de priuileg.lib.6.* ex quibus, atque aliis certum fit Reges, & alios Principes, atque etiam Imperatores iure communi exemptionis priuilegium à poteſtate Ordinariorum non habere, & niſi ſpeciali priuilegio muniti fuerint, ab Epiſcopis excommunicari poſſe conſtituit gloſſ. *hic verbo excommunicauit,* recepta communiter ex Duen. *reg.378.ampliat.1.* Sot. *de iuſt.lib.4. quæſt.4.§.in hac verſ.nihilo ſecus.* & poſt Mandoſ. elegan et comprobat Vgulin. *de cenſur. tab.1.cap.17.§.1.& cap.2.§ 12.num.5.* Quamuis Reges, & Imperatores quaſi ab Ordinariorum poteſtate exemptos a ſolo Papa excommunicari poſſe teneant Henriq. *in ſum. lib.13.c.25.§.* Emman. Sà *in aphoriſm. verbo excommunicatio n.15.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ.par.1.lib.4.cap.6.num.11.verſ.ſeptimo.*

2 Hic text. ſolet ſæpiſſimè allegari ad hoc quòd duplex eſt poteſtas, alia nempe Eccleſiaſtica, quæ ſpiritualis dicitur, alia laicalis, quæ ſcilicet temporalis, ſeu politica appellatur, inter quas magnum intereſt diſcrimen, vt dicitur *in cap ſolitæ, de maior.* vbi notaul, vide Sot. *de inſtit. lib.4. quæſt.4.§ in hac, verſ ſunt nihilominus,* Tiot. *de vero & perfecto clerico lib.1.cap.18. num.1.* Nauar. *in cap. nouit. de iudic.notab.3.num.24. & 88.* Fuſc. *de viſitat.lib.2.cap.21. a num.1.* Decian. *in tract. crimin. lib.4. cap.10. verſ quinquageſimo,* Card. Bellarm *controuerſ.3 lib.5. de poteſt. Pontificis temporali cap.6.col.1.& 2.* Ceuall. *commun. contra commun. quæſt 7 num.9.*

3 *Pro culpa qua aliis Sacerdotibus,* &c.] Dubitari poteſt qua e S Ambroſ. nulla citatione nec monitione præcedente excommunicat Theodoſium Imperatorem ob factum omnino præteritum, ſcilicet occiſionem innocentium, vt refertur *in cap.cum apud Theſſalonicam 11.quæſt.* cum obſtet poſita ad *cap.ſacro.de ſentent. excommun.* Multipliciter reſpondet Soar. *de cenſur. diſp.4.ſect.5.num.23.* videlicet, vel quia peccata commiſſa, de quibus *hic,* talia fuiſſent, vt per aliquam publicam ſatisfactionem, damnum, vel ſcandalum ex illis generatum auferri oporteret: vel quia fortaſſe Ambroſius ſæpius Imperatorem ipſum monuit, vt facti pœniteret, & debitam exhiberet ſatisfactionem, ex text. *in d.cap.cùm apud Theſſolonicam,* ibi, *& cùm contumax extitiſſet,* tunc illum excommunicauit, & ideo illæ cenſuræ, vel excommunicationes non fuerunt latæ propter ſolum peccatum commiſſum in pœnam eius, ſed ad extorquendam condignam pœnitentiam, vel ſatiſfactionem, vel denique poteſt reſponderi cum multis Ambroſium non excommunicaſſe Theodoſium, ſed ſolum ingreſſum Eccleſiæ interdixiſſe.

SVMMARIVM.

1 *Clerici ante omnem humanam legem fuerunt exempti a iuriſdictione ſeculari.*

2 *Clericos iudicandi facultas ſi fuit apud Principes ſeculares poſt aduentum Chriſti, hoc extitit de facto, & ex vſurpatione, quia Eccleſia non poterat reſiſtere.*

3 *Exemptio clericorum an ſit iuris diuini, oſtenditur, & num.4.& 5.*

Cap Si Imperator. X. *Ioan.*

1 Gloſſ. *verbo,& diſcuti in præſenti textu,* ſcibit clericos ante omnem humanam legem fuiſſe, & eſſe exemptos a iuriſdictione ſeculari, vt præter Ordinarios *hic* ſequuntur Abb. Felin. & Dec. *num.1. in cap. Eccleſia Sancta Maria, de conſtitut.* idem Abb. *in cap. at ſi clerici num. 23.de iudic.* Roman. *ſing.414.* Felin. *in cap.1.col.1.de maior.& obed.* & alij, quos refert Couar. *pract.cap.31.num.1. in princ.* vnde ſi poteſt aduentum Chriſti facultas iudicandi clericos fuit apud Principes ſeculares, hoc extitit de facto, & ex vſurpatione, Caſtal. *de Imperat. quæſt. 50. num 13.* Iodoc. Cocci. *in theſauro Catholico par. 1. lib. 7. de hierarchia Eccleſiaſt. art. 22.* nam Eccleſia non poterat reſiſtere, Bald. *in cap. ſi clericus n.3.de pace tenen in vſibus feudor.* Gulielm. Benedict. *in c. Raynutius, verbo vxorem nomine Adelaſiam ſect. 2. n. 165. de teſtam.*

Quærunt omnium ea videtur principalis ratio quòd hæc clericorum exemptio ſit omninò iuris diuini, cui per humanam legem derogari non poſſit, ita Clar. *lib. 5.§.fin. quæſt. 36. ſub numer. 1.* Nauar. *in capit. nouit, de iudic. notab.6.num.6. & 32.* Roland. *conſil.4. num.7.*

num.7. cum ſeqq.&præcipuè *num.*30.Roman.*ſing.*410. Natt.*conſ.*495. *num.*18.*& ſeqq.* Vant. *de nullit.tit.de nullit. ex defectu citat. num.*101. Perez *l.*2.*verſ. quæro virium Papa, tit.*1.*lib.*3.*Ordin.& l.*1.*tit.*3.*lib.* 1. *Ordin. pag.*55. Surd. *conſ.* 301. *num.*16. & 51. Burg. *in tract. de laudemio part.*3. *inſpect.*1. *num.* 4. *& in tractatu de modo procedendi ex abrupto cent.*1.*quæſt.*65.*n.*55.Garc. Maſtril. *Siciliæ deciſ.* 159. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.*3.*cap.*15. *num.*11.*cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſignat.benefic.lib.*7.*quæſt.*9.*num.* Ambroſin. *de immunit.Eccleſiaſt.cap.*16. *num.*4.Decian. *in tract. crimin. lib.* 4.*cap.*9.*num.*1. Fr.Emman. *quæſt. Regular. tom.*2.*quæſt.*50. *art.*1.Marr. *de iuriſdict.part.*1. *cap.*6. *à num.*1. *& par.*4.*caſu* 64. *num.* 1. Gutier. *in repet.l nemo poteſt num.*109.*ff.de leg.* 11.*& practic.lib.*1.*quæſt.* 1. *num.* 8.Azor. *inſtit.moral.part.*1. *lib.*5.*cap.*12. *quæſt.*1. Carul.de Graſſis *de effectibus clerical.in prælud.num* 1. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *quæſt.*92. Glorit. *reſp.*413.*num.*4.

4 Contrarium tamen, immò clericorum exemptionem eſſe iuris poſitiui, tenuerunt Couar. *pract. c.* 31. *num.*2.Mexia *in tract.taſſæ panis concl.*6. *n.*55. Menoch. *illuſtr. cap.*21.*num.*8.*& de ſucceſſionib.*§.12.*n.*58.Ioan. Garc. *de nobilit. gloſ.*9. *à princ.* Morl. *in emporio iuris pag.*1 *q.*12.*n.*Ceual.*communium contra commun.q.*550. Valaſc. *conſil.*100.*num.*8.

5 Verùm has contrarias opiniones poteris facillimo modo conciliare, vt ſcilicet prima procedat in iis, quæ verè ac propriè ſpiritualia, & Eccleſiaſtica ſunt, ſecunda verò in aliis temporalitatem quodammodo tangentibus, ita Humad. *in l.*34.*gloſſ.* 2.*num.*13.*tit.*6. *part.*1. Cardin.Bellarm. *tom.* 1. *lib.*1. *de clericis c.* 28. Didac. Sahag. *in cap. fin. de ſequeſt. poſſeſſ. n.*32. *verſ. primam ſententiam,* Saor. de Pace *in pract.tom.*2. *prælud.*2.*à num.*1. Farinac.*in praxi crimin. quæſt.*8.*num.* 2. *verſ limita. primò,* Bañes 2.2. *quæſt.*67. *art.*1. Anaſtaſ. Germon. *d.cap.*15. *à num* 39. Ceuall. *commun.contra communes q.*739.*num.*2.*& quæſt.*899.*num* .61.Molin. *de iuſtit.tract.*2. *diſput.* 31.*concl.*1. & 3. Leſſi.*in ſimili tract.lib.*2.*c.*33.*dub.*4. Cened. *ad Decretum collect.*37. *num.* 1. & latè *practic. & canonic. quæſt lib.*1. *quæſt* 4. *per tot.*Fr. Anton.de Souſa *in relect.de cenſuris Bullæ in Cœna Domini cap.*19. *diſp.*91. latè Aſcan. Tambur. *de iure Abbatum tom.*1.*diſp.*15.*quæſt.*15.*num.*6.*cum multis ſequentibus,* vbi plures ad hoc comprobandum firmat concluſiones.

SVMMARIVM.

1 *Conſtantinus Imper. inſignem, ac munificentiſſimam donationem fecit S. Syluestro Papæ I.*

2 *Conſtantini donationis tenorem refert de verbo ad verbum Alberic.de Roſate.*

3 *Conſtantini donationem ab hæreticorum, & quorundam cauillationibus defendunt quamplures. Et reſpondetur fundamentis contrariæ opinionis num.* 5. *cum ſeqq.*

4 *Donationem factam à Conſtantino Eccleſiæ Romanæ ſi quis dicat non eſſe veram, non procul erit ab hæreſi.*

8 *Eccleſiæ amplitudo, dignitas, & maieſtas hac tempeſtate fulget.*

CAP. Conſtantinus. XIII.

1 CONſtantinus Imperator zelò Catholicæ fidei motus, deſiderans Apoſtolicam Romanam Sedem, temporali quoque adiutorio, ac maieſtate ſplendeſcere, inſignem illam, ac munificentiſſimam Beato Papæ Syluestro I. Domini noſtri Ieſu Chriſti Vicario, Eccleſiæque viſibili capiti, & ſuis ſucceſſoribus donationem fecit; cum qua annuentibus omnibus Satrapis, conſentienteque toto Senatu, inter alia Imperialia iura, Romanam Vrbem illi conceſſit, liberéque dimiſit, vt probat text. *in præſenti*, cuius, donationis licèt apud Scriptores illius ſeculi mentionem non reperiri contendant aliqui, veritas tamen eſt illam non eſſe deſtitutam auctoritate antiquiſſimorum, grauiſſimorúmque Patrum, Damaſi ſcilicet Pontificis, SS.Iſidori, Bernardi, Hieronymi, & Pontificum *in præſenti text. & in Clem.* 1. *verſ. porrò, de iureiuran.* vbi commemorat Carolum I. Henricum II. Othonem IV. & Federicum II. donationem à Conſtantino factam confirmaſſe, & innouaſſe, quam confeſſus eſt Imper. *in l. Diui, in princ. C. de natural. liber.* ibi, *Romanum innuinit imperium,* legendo, *minuit*, cum Bald. *in proœm. Digeſtorum*, & Marr. *de iuriſdict. p.*1. *cap.*30. *num.*27. & licet fateamur à Scriptoribus illius ſeculi de hac donatione mentionem non reperiri, verum eſt tamen dicere hoc ex eo proceſſiſſe, quia cùm facta foret in vltimis annis Imperij Conſtantini, curabant ſequentes Imperatores eius memoriam abolere prout facere intendit Henricus Imperatur negando Pontifici Max. fidelitatis, & obedientiæ iuramentum, quem Pontifex ipſe conuincit *in d. Clem.*1. *de iureiurando.*

Huius verò donationis tenorem de verbo ad ver- 2
bum refert Alberic.de Roſate *in l.*1.§. *in initio num.*6. *ff. de officio Præfecti Vrbis,* & in Lateranenſi Eccleſia conſeruari refert videndus Paul. Gryſald. *in deciſionibus Catholicæ fidei, verbo Imperator num.*2.& eam ab 3
hæreticis, & quorumdam cauillationibus multis rationibus, & auctoritatibus defendunt, & comprobant Card. Turrec. *de poteſtate Eccleſiæ lib.*2 *cap.* 42. Corſet *in tract. de poteſtate Regia quæſt. fin. num.*3. Colluſitanus noſter Aluar.Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib.*2. *cap.*43. *& lib.*1. *cap.* 29. Hieron. de Monte *de finibus regund.cap.*11.*num.* 11.*cum ſeqq.* Couar. *lib.*4. *variar. cap.*16. *num.*8. Turrian. *lib.*1. *cap.*42. Caſtald.*de Imper. quæſt.* 51. Mantu. *obſerv.* 100. Iacobat. *de Concil. lib.*10. *art.*8.*de donat. Conſtantini,* Soar. *de legib.lib.*4. *cap.*6.*num.*6. Driedon. *de libert.Chriſtiana lib.*1.*cap.* 9. *pag.*10. Caſtald. *de Imper. quæſt.*51. Melch. Cano *de locis theologicis lib.*11.*cap.*5 .*verſ.quod deinde,* Arnald. Albertin. *in repet. rub. de hæret.q.*2.*num.*27. Alphonſ. de Mendoza *in quodlib. q.*4.*ſcholaſt.*§.4.*verſ.*5. Burſat. *conſ.*124. *lib.*1. Nauar. *in cap. nouit, de iudic. notab.*3. *num.* 77. Bellacomb. *tom.*2. *commun.opin. lib.*8.*tit.* 32. *num.*83.*pag.*424. Azeued. *ad l.*6.*in princip.tit.*2.*lib.*1. *nouæ recopil.* Menoch. *conſil.*149. *num.* 39. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p.*1. *cap.* 1. *à num.* 21. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.*345. Bobadil. *in ſua politica lib.*2. *cap.*17.*num.*11.*lit.*C. Marr. *de iuriſdict. p.*1. *cap.* 30. Molin. *de iuſtitia tract.*2.*diſput.*25. Card.Bellarm.*in controuerſ.fidei tom.*1. *lib.*2. *de tranſlat. Imper.c.*5.Card. Baron. *annalium Eccleſiæ tom.* 4. *anno Chriſti* 324. *Conſtantini* 19.

Quamuis contra hanc veritatem inſurgant hære- 4
tici, ex iis, qui Chriſtianam profitentur pietatem Laurentius Valla per integrum tractatum, Igneus *in l. donatione num.*22. *C. de donat. inter virum,* Bald. *in tract. de coronatione Imperatoris pag.*79. & Cagnol. *in proœmio Digeſtorum à num.* 79. quos non procul eſſe ab hæreſi, ſicut & omnes alios, qui affirmant donationem factam à Conſtantino Imp. Eccleſiæ Romanæ non eſſe validam, atteſtantur Abb. *conſ.*84. *n.*2. *volum.*1. Roland. *conſ.*88.*num.*29.*vol.*1. Menoch.*conſil.*149.*num.*39.

Non obſtat argumentum, quo Laurentius Valla 5
&

& ſequaces mouentur, quòd ſcilicet non potuerit Imperator in damnum Imperij tam amplas facere donationes, quia in ſua coronatione iorat honorem, & Imperij iura illæſa, & illibata ſeruare, ac proinde quòd hæc donatio de terris, & ciuitatibus Imperij illicita fuerit, & inualida, arg. text. *in cap. intellecto, de iureiur.* iunctis iis, quæ *ibi* adnotaui *a num.* 2. nam facile reſpondetur in donatione ab Imperatore facta Romano Pont. & Sedi Apoſt. minime poſſe conſiderari graue Imperij præiudicium, tum quia in Sanctiſſimis Eccleſiis optima menſura eſt donatarum rerum immẽſitas, quia ſi plura dent Imperatores Deo, eiúſque Eccleſiæ, multò maiora ab ea accipiunt, vt eleganter ait text. *in auth. de non alienandis rebus Eccleſiæ* §. *ſi minus collat.* 1. tum quia Conſtantinus donando non tam Eccleſiæ dedit, quam reddidit, tum quia quod Eccleſiis donatur, Deo redditur, à quo omne bonum, & donum optimum prouenire Apoſtolus docuit. & ideò cum Dauid *Paralip.* 1. *cap. vlt.* dicere potuit Conſtantinus, *Tua ſunt omnia Domine, & quæ de manu tua accepimus, dedimus tibi*, tum quia terras, quas donauit, præcedentium Principum tyrannide fuerent occupatæ, quia ratione veritur ex maximum dicens Abb. *d. conſ.* 82. *par.* 1. & ante eum Hoſt. *in ſum. tit. de immun. Eccleſ. num.* 12 *ad fin.* Pigh. *de Eccleſiaſtica hierarchia, lib.* 5 *cap.* 16. *verſ. de Conſtantino*, & eleganter Quintin. *in repet. c. noui, de indic. pag. mihi* 84. tum denique quia meritò alij obſeruant Principes omnes, qui in Eccleſiam magnifici, & liberales extiterunt, de hoſtibus ſuis triumphaſſe, & Imperium, ſeu Regnum ad longiſſimam poſteritatem produxiſſe, vt longo diſcurſu proſequitur Thom. Boſſ. *de ſignis Eccleſ. tom.* 3. *lib.* 22. *cap.* 89. Cardin. Bellarm. *tom.* 1. *controu.* 4. *generali de Eccleſia militanti lib.* 4. *cap.* 18. & quia ingentibus beneficiis à Deo acceptis, ſcilicet in curatione lepræ, & victoria contra Maxentium diuinitus promotus eſt ad donationem illam faciendam, quia oportebat Romanam Eccleſiam Imperatorum tyrannide malè vexatam temporalium bonorum præſidio muniri, vt ait text. *in cap. fundamenta, de elect. lib.* 6.

6 Deinde reſpondetur omnem Imper. poteſtatem à populo in eos fuiſſe tranſlatam, *l.* 1. *ff. de conſtit. Princip.* ac ſubinde idem populus conſentiente Principe poteſtatem hanc, & dominium in alium transferre potuit ex reg. text. *in cap.* 1. *de regul. iuris*, conſtat autem donationem non à ſolo Conſtantino factam fuiſſe, ſed cum Satrapis, Optimatibus, Senatu, ac populo, vt probat text. *in præſenti, & in d. cap. fundamẽta*, Ignur, &c. Tandem reſpondetur quòd licet datemus Conſtantini ſucceſſores eo tempore, quo Imperium apud Græcos reſidebat, conqueri potuiſſe de profuſa Imper. largitione, quod falſum eſſe apparet ex *dict.* §. *ſi minus*, minimè tamen iam nunc conqueri poſſunt Imperatores Germani, ad quos ex Græcis Imperium tranſlatum eſt, non enim à Conſtantino, vel aliis Græcis Imperatores Imperium ſuſceperunt, ſed ab ipſo Romano Pont. *c. venerabilem, de elect.* explicant Nauar. *add. cap. nouit. notab.* 3. *num.* 3. *& n.* 124. & per integrum tractatum Cardin. Bellarm. *t.* 1 *tract. de tranſlat. Imperij*, quare de viribus huius donationis agere non magis pertinet ad hodiernos Imperatores, quam ſi Regnum Macedonum, ac Perſarum repeterent, vt bene arguit Pigh. *loco citato.*

Impugnantes igitur Eccleſiæ Romanæ maieſtatem, ac dignitatem, dum aliis obſequuntur, offuſcare non poterunt, obſequi enim Regibus non eſt malum, vbi terga non vertuntur Altari, ſed adorare Reges, Deúmque contemnere impium eſt, & omninò execrabile. *Eccleſiæ namque proprium eſt*, ſicut ait Hilarius *de Trinit. lib.* 4. *vt tunc vincat cùm læditur, tunc intelligat cum arguitur, tunc obtineat cùm deſeritur, dum perſequitur floret, dum opprimitur creſcit, dum contemnitur proficit, tunc ſtat cùm ſuperari videtur.* Quare & Auguſtinus *ſuper Matth.* ait, *Adhuc habet Eccleſia, quod creſcat, donec illud impleatur dominabitur a mari vſque ad mare* & Caſſador. *ſuper Pſalm.* 30. *Eccleſia magis incipiet eſſe vberrima cum ad finem ſeculi erit perducta.* 7

Increſcunt magis, & in dies magis increſcent, & fulgebunt Romanæ Eccleſiæ Amplitudo, Dignitas, & Maieſtas, & potiſſimum noſtra tempeſtate ſub VRBANO VIII. Pont. Opt. Max. qui pietate immenſa, æternúmque duratura, Regali munificentia ſacrum Sanctorum Petri, & Pauli monumentum æreis aureíſque columnis ſumptuosè illuſtrauit, tumulum Adriani ex ſeptem Orbis miraculis vnum, arcem reddidit inexpugnabilem vndique tutam, & munitam, & miſſis quampluribus ad barbaras, exteraſque nationes ad fidem propagandam operariis, ſubactis, & profligatis Germaniæ, Galliarúmque hæreticis, ac in Mundum ferè vniuerſum veritatis lumine inuecto, iam Chriſtianus Orbis ob tanti Principis innata merita, doctrinarúmque affluentiam felicitate gaudebit, & conſequetur ſempiternam, quam Colleſtanus, & amicus noſter D. Andreas Baianus admiratione præſentiens dum ipſo Dedicationis Sancti Michaëlis Archangeli feſto die Lateranenſem Eccleſiam Orbis, & Vrbis Eccleſiarum Principem de anno M. DC. XXIII. idem S. D. N. ſolenniter viſeret, poſſeſſionis ergò, ſequenti celebrauit Elegi. 8

BONIS AVIBVS, ANGELIS AVSPICIBVS, ANGELORVM HAC LVCE CANDISSIMA
ANGELORVM IN TERRIS MAXIME ET OPTIME MORTALIVM

FELIX VRBANE EXEAS

SECVRVS EXEAS,

VT APVD VATICANVM TERGEMINO CAPVT ONERI ET HONORI SVBIICIAS

AVSPICATO VENIS.

ECCE ENIM AD DEXTERAM TRES GRANDIVM ALARVM VOLVCRES

TIBI DE CÆLO CONVOLANT,

MICHAEL VT DVCAT, RAPHAEL VT COMITETVR, GABRIEL VT SEQVATVR,
DVCTOR VT INITIVM, COMES VT PROGRESSVM, SEQVENS VT EXITVM

TIBI FACIAT FELICISSIMVM.

INTENDE, PROSPERE PROCEDE, ET REGNA,

DIV VRBI REGNATVRVS ET ORBI

VRBANE FELIX

SECVRVS EXEAS.

VRBANE QVO NON ALTER VRBANIOR,

OCTAVE VRBANORVM, ET VRBANORVM SECVNDE NEMINI

EXPECTATISSIME VENIAS

ÆTERNITATIS IANITOR SECVLI PROPINQVI IANITOR ET VLTRA

VRBANE QVI QVOD SEPTEM ES VRBANORVM FVTVRVS EXEMPLAR

SVMMA ET EPILOGVS

OCTAVVS VRBANVS DICERIS QVASI EX TOT VRBANIS

VNVS COALESCAS VRBANVS

DIGNVS VENI QVI QVOT CVNCTI VIXERE DIES, MENSES ET ANNOS
TOT SOLVS VIVAS ET SECVLA ET SECVLORVM

MYRIADAS.

INTENDE, PROSPERE PROCEDE, ET REGNA,

DIV VRBI VICTVRVS ET ORBI

BONIS AVIBVS, ANGELIS AVSPICIBVS,

VRBANE OPT. MAX.

FELIS EXEAS

SECVRVS EXEAS.

Andreas Baianus Theologus.

DISTIN

Distinctio XCVII.

Cap. Eccleſiæ. I. *Boniſac. Epiſc.*

1 Christianissimi.] Qui titulus *Chriſtianiſſimi* fuit Imperatoribus vt genuinus, & imperio naturalis eſt, vt Honorium Auguſtum vocat Bonifacius *in cap. Eccleſiæ meæ 97. diſtinct.* & Leo Papa Conſtantinum IV. *in epiſt. ad Epiſcopos Hiſpaniæ*, de recipienda ſexta Synodo Conſtantinopolitana, & in diuerſis legibus Codicis, vt *in l. inter claras. C. de ſum. Trinit.* & Codicis Theodoſiani Chriſtianiſſimi Imperatores cognominantur, & ſingulis annis in Paraſceue ab Eccleſia oratio dicitur, *Oremus & pro Chriſtianiſſimo Imperatore noſtro*, vt aduertit Caſtald. *de Imperat. quæſt. 2. circa fin.* refert Valdeſ. *de dignitate Regum Regnorúmque Hiſpaniæ, cap. 13. num. 17.* vnde redarguit Ioannem Ferrault Gallum *de iuribus Regum Franciæ, iure 2.* aſſerentem nullum alium præter Regem Franciæ Chriſtianiſſimum ab Eccleſia appellari. Vtrum autem præſtantior, & antiquior ſit titulus *Chriſtianiſſimi*, quàm *Catholici*, vide per eundem Valdeſ. *d. cap. 3. num. 19. cum multis ſeqq.* & *n. 10.* aliqua tradit de titulo glorioſiſſimi.

SVMMARIVM.

1 *Cardinalis aſſertioni atteſtantis de ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ, aut de mente Summi Pontificis creditur.*

2 *Delegato creditur abſque exhibitione mandati delegatorij, quando eſt perſona excelſæ dignitatis, & non agitur de præiudicio tertij, ſed ſolùm de negotio, & facto ipſius delegantis.*

3 *Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum plena fides adhibetur, licèt litteras ſui mandati non oſtendat.*

Cap. Nobiliſſimus. III. *Nicol.*

1 Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd credendum eſt viro nobiliſſimo legatione fungenti, quamuis litteras non oſtendat, exemplo Cardinalis atteſtantis de ſpeciali mandato Sedis Apoſt. aut de mente Summi Pont. cui creditur abſque litteris ſui mãdati, vt per Rot. *deciſ. 33. de probat. in antiq.* Specul. *in tit. de teſtib. §. reſtat num. 10. & in tit. de legat. §. ſupereſt num. 16.* Ægid. *deciſ. 183. incip. Aſſertioni*, Lap. *alleg. 32. num. 3. verſ. an credatur*, Alex. *conſ. 206. num. 19. lib. 1.* Iaſ. *in l. admonendi, ff. de iureiur. num. 96.* aliàs 173. *verſ. tertiò moneor*, vbi limitat dictum Cardinalis quando de ſeipſo aſſerat, Hippol. *ad l. 1. §. 1. num. 7. verſ. & facit, de quæſt. & ſing. 273. verſ. limito etiam*, Nau. *conſ. 6. num. 8. de teſtam.* Anton. Gabr. *commun. tit. de probat. concl. 3. n. 20.* Maſcard. *de probat. concl. 160. à num. 1. & concl. 492. n. 10. & concl. 1004. num. 58.* Farin. *in praxi crim. part. 3. q. 97. num. 56. & p. 4. conſ. 60. n. 118.* Rot. *deciſ. 339. n. 1.* apud Farin. *p. 2. recent.*

2 Intellige procedere quando nulli infertur præiudicium, tunc enim Legato Principis fides adhibetur, non ſic ſi alicui aliquod inferatur præiudicium, Capell. Tholoſ. *deciſ. 463.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 51. n. 13. & 14.* Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p. 4. collect. 1459.* Farin. *in praxi crimin. quæſt. 63. num. 55.*

In gloſſ. *Signatis.* Notatur ad hoc quòd creditur delegato abſque exhibitione mandati delegatorij, quando eſt perſona excelſæ dignitatis, & non agitur de præiudicio tertij, ſed ſolùm de negotio, & facto ipſius delegantis, vt per Menoch. *de præſumpt. l. 2. præſ. 15. n. 9. & conſ. 100. num. 7. cum ſeqq.* & ideo dicit Maſcard. *conc. 84. num. 2.* quòd litteris Ambaſciatoriæ non eſt opus quando perſona eſt nobiliſſima, perexcellens, & nota Principi.

In gloſſ. *Nihilominus.* Notatur ad hoc quòd Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum plena fides adhibetur licèt litteras ſui mandati non oſtendat, vt per Maſcard. *de probat. conclu. 140.* Seraphin. *deciſ. 133. n. 1.* Far. *in praxi crim. part. 2. quæſt. 63. num. 55.* 3

Distinctio XCIX.

SVMMARIVM.

1 *Primas latè ſumpto vocabulo idem, quod Patriarcha.*

2 *Patriarcharum nomine ſtrictè, & propriè non continentur Patriarchæ.*

3 *Primatum, & Archiepiſcoporum maiores Prælationes ad ius diuinum referendas eſſe tenuerunt nonnulli.*

4 *Poteſtas omnis regiminis, ſeu iuriſdictionis in Epiſcopis immediatè prouenit ab ipſa Eccleſia.*

5 *Patriarchalis dignitas eſt iuris poſitiui.*

6 *Patriarchis, & Primatibus duo diſtincta reperiuntur, Epiſcopalis ſcilicet Ordo omnibus communis ex ipſius Chriſti inſtitutione, & regimen Prælationis, ex Apoſtolorum ordinatione.*

Cap. Prouinciæ. I. *Anaclet.*

Patriarchæ, *vel Primates, qui vnam formam tenent*, &c. Notatur ad hoc quòd latè ſumpto vocabulo idem eſt Primas, quod Patriarcha dicitur, vt per Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib. 2. quæſt. 1. num. 46.* Dionyſ. Pariſ. *de vera quatuor Patriarchalium Sedium erect. cap. 17. num. 9.* Strictè tamen ac propriè Patriarcharum nomine non continentur Primates, qui minores Patriarchæ dicuntur, ſed ſolùm quatuor illi principaliores, Conſtantinopolitanus ſcilicet, Alexandrinus, Antiochenus, & Hieroſolymitanus, vt notant Doctores, quos plena manu citant *in tractat. de appell. verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo Patriarcha.* 1

Leges diuinæ, & Eccleſiaſticæ poni, &c. Collige ex text. maiores Prælationes Primatuum, & Archiepiſcoporum ad ius diuinum referendas eſſe, vt per Pigh. *de Eccleſiaſt. hierarch. lib. 3. c. 1.* & de diuerſitate miniſtrorum in Eccleſia Dei, Roſæ. *in præf. tractat. de præem. Archiep.* Duen. *reg. 72. limit. 2.* 2

Contrarium tamen quòd licèt Epiſcoporum gradus, quoad ſubſtantiam, ſeu in genere à Presbyteris diſtinctus fuerit, diſtinctio tamen quoad prædictos Prælationum, & dignitatum gradus ad Eccleſiæ inſtitutionem, & ius humanum ſit differentialiter referenda, probant noſtri communiter ex *cap. in illis, hac ead. diſt.* vbi Primatuum inſtitutio refertur ad Apoſtolos, & eorum ſucceſſores. Sed fortiùs efficaci ratione confirmant, quia certum eſt omnem poteſtatem regiminis, ſeu iuriſdictionis immediatè prouenire ab ipſa Eccleſia, & ſaltem quoad modum, & inter ſingulos inferiores diſtributionem à Romano Pontifice deprehendere, & conſequenter ab humano iure, *c. ita dominus 19. diſt. c. quoties 24. quæſt. 1.* explicat Suarez *tom. 4. de pœnit. diſp. 25. ſect. 1. à n. 4. & omnino num. 10.* 3

Igitur quamuis fateri oporteat iſtos Prælatos, quoad Epiſcopalem Ordinem, qui apud omnes vnius eſt, 4

iuris diuini eſſe, quoad poteſtatem tamẽ iuriſdictionis, ſeu regiminis, per quam diſtinguuntur, iuris eſſe humani, ex Selu. Turrec. & aliis receptam oſtendit, ac benè explicat Burlat. *conſ.* 125. *n.* 4. *vol.* 1. cum quo à *n.* 16. reſpõderi poterit ad auctoritates, quibus probari videtur harumdignitatum inſtitutionem ad legem diuinam eſſe referendam, vt ſcilicet loquantur de lege diuina latiſſimè ſumpta iuxta quatuor modos, quos *ibi* explicat, prout dicitur de lege Canonica, vt *in c. in ſcripturis* 9.
5 *diſt. & in cap. nimis, de iureiur.* Et quòd Patriarchalis dignitas iuris poſitiui ſit, tradunt Guillel. Redoan. *de ſimonia mentali, p.* 1. *c.* 16. *n.* 15. Dion. Paul. *de vera quatuor Patriarch. Sedium erect. cap.* 4. *n.* 4.

6 Verùm hic intellectus quamuis communiter receptus ſit, conuincitur tamen ſi diligenter inſpiciamus additionẽ inutilis repetitionis euacuari non poſſe, patet ex verbis huius text. ibi, *leges diuina, & Eccleſiaſtica poni, & eſſe inſſerunt*; ſi igitur particula, *diuina*, ad Pontificias leges refertur, fruſtrà adiungitur hæc, *Eccleſiaſtice*. Quare conſiderandum eſt in Patriachis, ſeu Primatibus duo diſtincta reperiri, Epiſcopalem ſcilicet Ordinem omnibus communem ex ipſius Chriſti inſtitutione, & regimen Prælationis ex Apoſtolorum ordinatione; nõ impropriè igitur Patriarchas leges diuinæ poni aſſerunt, ſi Ordinis poteſtatem reſpiciamus, atque ſollicitudinem Epiſcopalem, quæ omnibus Epiſcopis communis eſt, atque etiam Eccleſiaſticæ, quatenus ad Prælationem ſpectat. Neque nouum eſt, quòd idem nomen Primatis ex eadẽ oratione iuxta diuerſos reſpectus diuerſimodè accipiatur, ſcilicet reſpectu legis diuinæ, quoad Epiſcopatus Ordinẽ, reſpectu Eccleſiaſticę quoad Prælationẽ, ſicut *in c. in aliquib. § ille quippè, de decim.* decimæ reſpectu congruæ ſuſtentationis ad legis diuinæ debitum referuntur, reſpectu quotæ ad conſuetudinem, vt poſt Cou. *lib.* 1. *var. c.* 17. *n.* 2. teſtatur tenere Theologos omnes. Gutier. *l.* 1. *can. c.* 21. *n.* 9. & in multis aliis, quæ omittimus, facilè poſſit demõſtrari.

SVMMARIVM.

1 *Papa ſummus Sacerdos appellatur.*
2 *Epiſcopi dicuntur ſummi Sacerdotes.*
3 *Conſtantinopolitani Epiſcopi Imperatorum freti potentia, contendebant ſe non eſſe inferiores Romano Pontifice.*
4 *Deciſio huius text. non fuit ſemper etiam circa Epiſcopos vſu recepta.*

Cap. Primæ Sedis. III. *Ex Conc. Afric.*

P*Rimæ Sedis Epiſcopus non appelletur Princeps Sacerdotũ, vel ſummus Sacerdos, aut aliquid huiuſmo-*
1 *di, ſed tantum primæ ſedis Epiſcopus.*] Hæc ſunt formalia Concilij Africani verba, ad quæ intelligenda admodũm defatigatus eſt Alphonſ. de Mendoz. *in quæſt. quodlib. quæſt.* 4. *b.* 3. *verſ. veruntamen, pag. mihi* 271. nam cùm non ſolùm Romani Pontifices ſummi Sacerdotes appellentur, vt tradit Ludo. Gom. *in repet. cap.* 1. *num.* 16. *cum ſeq. de conſtit. lib.* 6. & Steph. de Gaëta *in repet. c. ad limina* 30. *q.* 1. *in proœm. num.* 8. ſed etiam ita
2 dicantur Epiſcopi *in c. vlt.* 3. *q.* 1. *& in cap. videntes* 11. *q.* 1. *& in c.* 1. *§ per frontis, de ſacr. Vnct.* cum aliis citatis per Azor. *inſtit. moral p.* 2. *lib.* 3. *c.* 27. *q.* 1. *verſ. quæres*, & per me *de offic. & poteſt. Epiſc. p.* 1. *tit.* 1. *c.* 2. *n.* 3. quibus addo Simanch. *in tractat. de dign. Epiſc. cap.* 8. *&* 9. Raymund. Ruff. *pro Pontifice Max. ſub n.* 26. *pag.* 291. Dion. Paul. Lop. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.* 17. *num.* 61. ideò mirum videtur qua ratione Concil. de quo *in præſenti*, prohibuerit Papam appellari Principem Sacerdotum.

Verus igitur intellectus eſt, quòd cùm quidam ex quatuor principalioribus Patriarchis cœperit ſibi vſur- 3
pare nomen Principis Sacerdotum, & cum Romano Pont. parilem habere poteſtatem, vt colligitur ex notatis *in cap. mos antiquus* 65. *diſt.* immo huiuſmodi Conſtantinop. Epiſcopi Imperatorum freti potentia contendebant inferiores non eſſe Romano Pont. vt ex Paul. Diac. Platina, & aliis diligenter comprobat Ruff. *d. loco pag.* 50. *cum ſeqq.* & ſentit Bellarm. *lib.* 2. *de Rom. Pont. cap.* 18. *in fin.* 2. *art.* igitur de eo intelligi debet prædictus Concilij locus, quia ille Primates tantùm, & Patriarchas ligare potuit, non verò Romanum Pont. vt aduertunt Iacobat. *de Concil. lib.* 10. *art.* 7. *num.* 258. Ruff. *vbi ſup. ſub. n.* 14. *pag.* 74. *verſ. diffinitum*, Germon. *de inſultis Cardin. §. Epiſcopus n.* 25. *cum ſeqq.* Nec obſtat quòd Epiſcopi dicuntur ſummi Sacerdo-
tes, vt adnotarunt Doctores *ſupra* citati, quia reſpon- 4
detur deciſionem huius Concilij non fuiſſe ſemper etiam circa Epiſcopos vſu receptam, ſicut obſeruat Dion. Paul. *d. cap.* 17. *num.* 16. *in princ.*

SVMMARIVM.

1 *Primatum Papæ in Patriarchas negauit impius auctor Molinæus.*
2 *Papa non eſt Patriarcha ſed Princeps Patriarcharum.*
3 *Generali in ſermone non comprehenditur perſona loquentis.*
4 *Papa verè eſt vniuerſalis, & talis poteſt appellari.*

Cap. Nullus Patriarcharum. IV.

Pelagius. II.

PElagius II. *epiſt.* 1. *ad omnes Epiſcopos*, prohibuit, 1
vt nullus Patriarcharum ſe vniuerſalem appellaret, vt refertur in hoc texto, ex quo loco impius ille Molinæus Primatum Papæ in Patriarchas negare non erubuit, ponderando verba illa, *quia ſi vnus Patriarcha vniuerſalis dicitur, Patriarcha nomen cæteris derogatur*; ſed tantum abeſt, quòd hæc Pelagij verba fundare poſſint huius impij auctoris opinionem, quòd immo illam apertè confundant, ac deſtruant. Nec mirum quòd homo in fide cæcus, lumen claræ veritatis in dicta Pontificia diſpoſitione non videat; nã, vt dicebat Princeps Apoſtolorum Petrus *in epiſt.* 2. *c.* 1. *Cui non præſto ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans.*

Hic enim text. cùm de Patriarchis loquatur, non 2
eſt ad Papam extendendos, qui propriè non eſt Patriarcha, ſed Princeps Patriarcharum, vnde quod de tis negauit Pelagius, viſus eſt de Papa conceſſiſſe, arg. *cap. nonne, de præſumpt. & l. cum prætor, ff. de iudic.* & maximè, quia etſi Romanus Pont. propriè ſit Patriarcha, adhuc ſub illo generali ſermone nullo modo ſe comprehendere voluit Pelagius, iuxta reg. text. *in l. inquiſitio veritatis, C. de fideiuſſ.* qua probatur quòd in generali ſermone non comprehenditur perſona loquen-
tis, quam reg. exornat Ant. Gab. *commun. lib.* 6. *tit. de verb.* 3
ſignific. concl. 9. Quo fit vt licèt Patriarchæ non poſſint
ſe vniuerſales appellare, per text. *in præſenti*, id tamen 4
licitè, ac iure poterit Summus Pont. qui verè vniuerſalis eſt, & Princeps Patriarcharum, vt expreſsè contra Molinæum probat Ruffus *pro Pontifice Maximo n.* 8. *verſ. Primatum, pag.* 19. & obſeruant Bannes 2. 2. *q.* 1. *art.* 10. *ad tertium, verſ. ad confirmationem*, Franc. Vargas *in tract. de auctor. Pontificis prop.* 5. *incip. quoniam verò*, Ant. Auguſt. *in epitome veteris iuris Pontificij, p.* 1. *de perſonis lib.* 1. *tit.* 3. *per tot.* Bellarm. *tom.* 1. *controu.* 3. *de Romano Pont. lib.* 2. *cap.* 31. *verſ.* 15.

SVMMA

SVMMARIVM.

1 *Gregor. Papa humilitatis ergò noluit ſe vniuerſalem appellare & quare, num.6.*

2 *Carolus Molinæus impius auctor fuit homo parum modeſtus erga Sancta Apoſtolica Sedis maieſtatem.*

3 *Principes laici aliquando uoluerunt ſe dominos appellare.*

4 *Principes laici vniuerſali titulo nonnunquam vtebantur, & ideo titulus ille hominum malitia ſuperbus, & profanus effectus eſt.*

5 *Gregorius Papa inſignis humilitatis profeſſor extitit.*

Cap. Ecce. V. *Greg.*

1 SAnctiſſimus ille Papa Gregorius noluit ſe vniuer-
ſalem appellare, & titulum illum ab Alexandrino
Patriarcha ſibi ſcriptum, repulit, vt conſtat ex eius
epiſt. lib.7.epiſt.30. indict. 1. Eulogio Patriarchæ Ale-
xandrino ſcripta, ex qua deſumitur hic text. Hinc
2 impius ille Carolus Molinæus, homo quidem parum
modeſtus erga S.Apoſt. Sedis maieſtatem, vt aduertit
Conar. *lib.4. var. cap. 16.num.8. & practic.cap.31.n.2.*
quem impium, pertinacem, atque de hæreſi ſuſpectum
aſſerit Nauar. *in comment. de vſuris ad cap. ſi fœnerauc-
ris 14. quæſt.3. num.*8. 10. & 11. & expreſſe hæreticum
appellat, ac dicit Franc.Viu. *in lib. 2. ſuorum commun.
opin.*318.*num.*3. & illum denique inter hæreticos pri-
mæ claſſis collocatum videmus in indice librorum
prohibitorum, is, inquam, non erubuit Primatum Pa-
pæ in Patriarchas negare. Pro quo nihil facit huiuſ-
modi Gregorij auctoritas, nam vt titulum illum (alias
de iure ſibi debitum) tunc non admitteret ipſe Gre-
3 gor. hæc illum laudabiliter mouere potuerunt. Primò,
quia licèt aliquando laici Principes noluerint ſe do-
minos appellare, vt ex Sueton. aduertit Gomez *in
repet.capit.1.num.14.in fin.de conſtit.in 6.* tamen tunc
temporis titulus ille vniuerſalitatis ſuperbus erat, &
hominum malitia factus profanus, eòque laici Prin-
cipes vtebantur, vt in terminis expendit Ruffus con-
tra Molinæum *pro Pont. Max, ſub num.8. pag.27. in
verſ. vbi tamen*, & Fiſcherus Roffenſis Epiſc. *in confu-
tatione aſſertionis Lutheranæ artic. 25. verſ. impuden-
tiam tuam.* Vnde nihil mirum quòd qui moribus, &
non verbis proſperari deſiderabat, ſi ſuperbum tunc
titulum illum repuliſſet.

Fuit enim Gregor. inſignis humilitatis profeſſor;
4 ad occurſum namque cuiuſdam Ioann. Abbatis pri-
mus ſe humi proſtrauit, in ſe autem erigendo vltimus
fuit, vt meritò commendauit Pratum ſpirituale So-
phronij *in cap.* 151. Præterea primus fuit, qui nota-
bilem illam humilitatis clauſulam in Eccleſia intro-
duxit, qua Romanus Pont. ſeruus ſeruorum appella-
tur; vt aduertit gloſſ *verbo ſeruus, in proœm. Decretal.*
& *ibi* adnotani *num.*19.

Secundò moueri potuit, vt nollet tunc Gregorius
5 vniuerſalis appellari, ne aliquis deciperetur, exiſtimans
quòd immediatè vnicuique ſic præeſſet ciuitati, &
diœceſi, includeretque in ſe omnes Epiſcopos, quaſi
nihil ad alios de Eccleſia Domini pertineret, nam iſto
modo Papa non eſt vniuerſalis, vt aduertunt Aluar.
Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib.1. cap.54. poſt.med.verſ.
ſecundò Eccleſia, num.*84. Rodulphus Cupers *de ſacroſ.
Eccleſia ad cap. oportebat 79. diſt. in §. dicitur autem
Eccleſiam num.*12. Paul.Cryſald. *in deciſionib. Catholicæ
fidei verbo Papa num. 3. in reſp. ad nonam obiectionem*,
Bellarm. *tom.1. controu. 3. lib.2. c.31. verſ. reſpondeo
duobus modis*, & ex Innoc. III. ſic etiam obſeruatorunt
huius Decreti emendatores *hic.*

Distinctio C.

Cap. Quoniam. I. cum ſeqq.

Pelagius.

DE materia Pallij egi *in rub. & per tot. tit.* 1
de vſu pallij in Decretalib. Et collige ex
text. pallium eſſe proprium inſigne Pa-
pæ, Metropolitanorum, Patriarchatum,
& Primatuum, Durand *in ration. diuin. lib.3.cap.16.
num.1.* Menoch. *de præſump. lib.3. præſ.103.numer.* 8.
Iſidor. Moſcon. *de maieſt. milit. Eccleſ. p.1. lib.1. pag.
234. ad fin.* Azot. *inſtitut. moral. part.2. lib.3. cap. 34.
in princ.*

Reperiuntur tamen aliqui Epiſcopi ex ſpeciali pri- 2
uilegio Papæ pallio vtentes, vt in Italia Oſtienſis, Lu-
cenſis, & Papienſis. In Gallia Dolcoſis, in Germania
Bambergenſis, in Vngaria Quinqueeccleſienſis, no-
tant Durand. *d.lib. 3.cap.17. num. 13. in fine*, Moſcon.
d.lib.1.cap.8. pag.236.lit. C. Stephan.Durand. *de riti-
bus Eccleſ. lib.1.cap.9.num.*43. Aubert. Miræ. *in notitia
Epiſcopatuum lib.1.cap.*25.

Licet olim Archiepiſcopi à magnis illis quatuor 3
Patriarchis pallium petere conſueuiſſent, iuxta text.
in cap. antiqua, de priuileg. nunc verò à ſolo Summo
Pont. peti debet, & ei competit illud conferre. Azor.
d. part.2. lib.3.cap.24.lit.B. verſ. quæritur, qua autem
forma dandum ſit, traditur *in Cæremon. lib.1. cap.8.
verſ. Ego N.*

Per Pallium conceditur Archiepiſcopo iuriſdictio 4
Archiepiſcopalis, *cap. ſcriptorum, inf. hanc diſtinct.*
Abb. *in cap. quanto, & in cap. paſtoralis, de offic. Ordin.*
Azor. *d.lib.3.cap.34.quæſt.9.* Debet illo vti in Eccleſiis
tantùm ſuæ Prouinciæ, & non omnibus diebus, qui-
bus in Pontificali celebret, ſeù ſolùm in illis, quæ nu-
merantur in Cæremoniali, vt ſunt natiuitas Domini,
feſtiuitas S.Ioannis. & S. Stephani Protomartyris, &
in aliis, quæ *ibi* videri poterunt, Durand. *d.lib.3.c.17.
num.* 13. Moſcon. *part.1. lib.1. cap.8. pag.236. lit.B.*
Quarant. *in ſumm. Bullarij, verbo, Archiepiſcopi auctori-
tas, verſ.*32. Azor. *d.lib.3.cap.34.verſ. quæres quinam*,
vbi *in q.*8. dicit quòd vſus pallij eſt perſonale priuile-
gium, ac proinde non poteſt Archiepiſcopus Pallium
ſuum alteri accommodare, vt illo vtatur, niſi accom-
modet vt videatur, vt obſeruat Lancel. *inſtit. Canon.
lib.1. tit. de pallij receptione, verſ. commodari*, vbi, *in
verſ. ſepeliendus*, ſubdit per t. *in cap. pallium inf. hac diſt.*
Archiepiſcopum cum ſuo pallio debere ſepeliri, & ſi
ad aliam Eccleſiam tranſlatus fuerit, nouum pallium
petendum eſſe, & addit *d.lib.3.c.34.q.8.* quòd debet
ſepeliri cum pallio ſecundæ Eccleſiæ, ad quam fuit
tranſlatus. Vnde nunquam vnus Metropolitanus
cum alterius pallio poterit ſepeliri, Quarant. *dict.
verſ. 32. auctoritas.*

AD SECVNDAM PARTEM DECRETI.

CAVSA PRIMA.

QVÆSTIO. I.

SVMMARIVM.

1 *Simonia vitium vocatur ſimoniaca hæreſis.*
2 *Simonia largo modo, & non propriè hæreſis dicitur.*
3 *Simoniæ crimen dicitur piaculare flagitium, quia comparatur ei, quod morte expiatur.*

CAP. Quiſquis. V. *Greg.*

1 GREGORIVS Syagrio Epiſcopo Auguſtodunenſi *lib.7. epiſt.* 110. relatus *in hoc text.* & in aliis præcedẽtibus, vitiũ ſimoniæ vocat ſimoniacam hæreſim, item & *in præſenti* vocat Neophytorũ hæreſim, non quia ab aliquo homine ſic appellato originem traxerit, (nullum enim talem hiſtoriæ referunt) ſed quia Simon adhuc Neophytus, idest, recens baptizatus, illam inuenit, vt ex gloſſ. & aliis notat Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 4. *de ſimonia num.* 5. *in fine.* Quòd autem huiuſmodi vitium dicatur ſimoniaca hæreſis, probatur ex quamplurimis iuris Pontificij Decretis, in quo hic modus loquendi vſitatiſſimus eſt, vt patet ex *cap. Presbyter, & ex cap. cùm liqueat, & ex cap. ſtatuimus, hac ead. cauſ. & quæſt.* & grauiſſimè *ex cap. eos, hic*, vbi dicitur quòd grauitas ſimoniæ tanta eſt, vt illa tolerabilior ſit hæreſi Macedonij, & eorum, qui errarunt contra ipſum Spiritum ſanctum, vt aduertit Lorin. *Actor.* 6. *verſ.* 18. §. *ſimonia.*

2 Ratio verò quare ſic vocetur, eſt, quia licèt vitium hoc per ſe, & formaliter non ſit contrarium fidei cùm per ſe non requirat errorem in intellectu contrarium fidei) qui rem ſpiritualem, & ſacram vendit, eam tanquam venalem ſe exiſtimare ſignificat, ac ſubinde iudicat eſſe rem pretio æſtimabilem, quod ſpeculatione iudicatum hæreſis eſſet, & ita hoc ſenſu largo modo, & non propriè ſimonia dicitur hæreſis. de hac & aliis rationibus, vide Cataſ. *de ſimon num.* 41. Vbert. *verbo ſimonia*, Iacobat. *in tract. de Concil. lib.* 4. *cap.* 4. *n.* 73. *verſ. ex præmiſſis.* Maſcard. *de probation. concl.* 1305. *num. vlt.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 6. *n.* 30. *& præſ.* 8. *n.* 1. Henriq. *in ſumma lib.* 14. *cap.* 6. §. 7. *lit K.* Flamin. *de confident. quæſt.* 8. *n* 22. Matt. *de iuriſdict. part.* 2. *cap.* 37. *numer.* 15. Emman. de Valle *de enſalm. & encantat. ſect.* 3. *cap.* 3. *num.* 22. Soar. *d. num.* 5. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub* 11. *cap.* 27. *num.* 1. nouiſſime Ripa *in tract. de ſimonia part.* 1. *art.* 1. *num.* 2.

3 *Piaculare flagitium.*] Ita dicitur crimen ſimoniæ, quia comparatur ei, quod morte expiatur, vt ex gloſſ. *in præſenti* exponit Soar. *d. lib.* 4. *cap.* 3. *num.* 2. & ſic dicitur capitale, Redoan. *de ſimonia part.* 1. *cap.* 5. *num.* 2. *& part.* 4. *cap.* 5. *num.* 16. quem refert Ripa *d. art.* 17. *num.* 7.

CAP. Hi qui Baptiſmum. LI. *Leo.*

LEo ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum *epiſt.* 77. *alias* 71. *cap.* 7. relatus *in hoc text.* ait quòd hi qui ab hæreticis baptizantur per impoſitionem manus Epiſcopi ſunt confirmandi, vt ſic gratiam Spiritus ſancti in Eccleſia recipiant, Baptiſma tamen reiterari non debet, vnde colligitur hæreticum validè conferre poſſe Baptiſmum, modò intentionem habeat baptizandi, de quo Doctores, plena manu refert Bonacina *de Sacrament. diſp.* 2. *quæſt.* 2. *punct.* 5. *num.* 6. 1

CAP. Inter Catholicam. LXXVII.

IN hoc text. cum multis ſequentibus legitur de malis Presbyteris Catholicis adhuc in ſuo officio toleratis, quorum probitas, regulariter loquendo, non eſt neceſſaria ad validam Sacramentorum adminiſtrationem, vt per Henriq. *in ſum. lib.* 1. *cap.* 19. Chamer. *de Sacramen. cap.* 2. *dub.* 4. Barthol. ab Angelo *eod. tract. dialog.* 1. *num.* 38. Soar. *tom.* 3. *diſp.* 13. *ſect.* 4. Vaſq. *in* 3. *part. D. Thomæ tom.* 2. *diſput.* 137. *num.* 28. Sayr. *de Sacram in genere lib.* 5. *cap.* 4. *& lib.* 2. *c.* 6. *art.* 2. *q. vnica*, Ægid. de Conink *de Sacram. & cenſur. q.* 64. *art.* 5. & 9. § 2. *num.* 34. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 26. *num.* 34. Bonacin. *de Sacram. diſput.* 1. *q.* 3. *puncto* 1. §. 1 *num.* 1. 1

Vide Sacerdotem malum, & improbum conficere ſacramentum Euchariſtiæ modò omnia eſſentialia ſeruet, de fide definitum eſt à Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de Sacram. in genere can.* 12. *Si quis dixerit miniſtrum in peccato mortali exiſtentem, modò omnia eſſentialia, quæ ad Sacramentum conficiendum, aut conferendum pertinent, ſeruauerit, non conficere, aut conferre Sacramentum, anathema ſit*, referunt Iodoc. Cocc. *in theſauro Catholico tom.* 2. *libr.* 5. *art.* 2. Petr. de Ledeſma *in ſumma part.* 1. *tract. de Euchariſtia cap.* 9. *concl.* 8. Molfeſ. *in ſumma Theologia moralis tract.* 1. *cap.* 7. *num.* 15. 17. 19. & 22. 2

CAP. Quod quidam. XCVII.

Auguſtinus.

EX hoc text. *in* §. *ex his verbis verſ. opponitur*, videtur colligi degradatum Epiſcopum propter hæreſim non poſſe conferre ordines, contra communem reſolutionem quæ dictat verum eſſe Ordinem validum, & non iterandum, ſi conferatur ab Epiſcopo quacumque cenſura innodato, & præciſo ab Eccleſia, ſed benè Mar. Alter. *de cenſuris tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 5. *diſp.* 8. *verſ. ad verba pag.* 97. ait quòd in ſacramento Ordinis duo includuntur, ſcilicet poteſtas ipſa ſacra, & executio huius poteſtatis, qui factus eſt Epiſco- 1

pus

pus legitimè in Eccleſia Catholica,& poſtea fit hæreticus,& per ſententiam degradatur, & deponitur,confert quidem Ordinem quantum ad poteſtatem,non autem executionem Ordinis, & hac ratione dicitur priuatus facultate largiendi Ordines,ſcilicet quantum ad executionem, non quantum ad poteſtatem.

SVMMARIVM.

1 *Adulta in extrema neceſſitate conſtituto an liceat pecuniam dare ſacrilego Sacerdoti, qui aliter eum non vult baptizare, oſtenditur,& num.*

2 *Baptiſmi Sacramentum ſi nullus miniſtrare velit paruulo in vltima vitæ termino conſtituto, an tunc licitum ſit pecunia vexationem redimere, oſtenditur,& num. 5.*

3 *Simonia de ſe mala eſt, nec poteſt aliqua circumſtantia cohoneſtari.*

4 *Vexationem redimere licet quando is à quo redimitur, de facto nocet, prodeſſe verò de iure non poteſt.*

5 *Simonia non committitur quando intentio dantis in aliquam honeſtam cauſam immediatè dirigitur, quæ ab ipſis ſpiritualibus diſtingui poteſt.*

Cap. Baptizandis. XCIX.

Gelaſius.

NOtabilis eſt gloſſ. *hic verbo moliantur*, dum te-
1 nent non licere adulto in extrema neceſſitate conſtituto pecuniam dare ſacrilego Sacerdoti, qui aliter eum non vult baptizare, ſed potiùs ſine Baptiſmo decedendum,quia cùm per fidem,& Baptiſmum flaminis poſſit ſaluus fieri iuxta *cap. dubium*, *de Baptiſmo*, nunquam poteſt in extrema neceſſitate conſtitui, ſequuntur Theologi *in 4.diſt.5.quæſt.1.* & *diſt.25.* affirmantes quando aliquis adfuerit laicus, vel fœmina, à quibus poſſit baptizari,eo enim caſu, ac ſi nullus eſſet clericus, nemo dubitat laico, aut fœminæ id licere, iuxta *cap.ſuper quibus 30.quæſt.3. cap. conſtat, cap. mulier, cum ſeqq.de conſecr. diſt.4.* docent Theologi *in 4. diſt. 1.quæſt. 2.* quod multò magis de aliis Sacramentis affirmant, in quibus percipiendis nulla poteſt dari præciſa,& abſoluta neceſſitas,ita vt ſi neceſſitatem extremam, & abſolutam æternæ ſalutis remoueamus, conueniunt omnes non licere pecuniam dare, & ita vexationem redimere.

2 Cæterùm in neceſſitate abſoluta, qualis in paruulo dari poteſt.ſi nullus adſit alius à quo baptizetur,& in vltimo vitæ termino conſtitutus ſit, vt pote quando ſola adeſt mater, aut ſolus pater, ſeu alia ſola perſona, quæ aut truncatis ſit manibus,aut muta,ita vt nequeat Sacramentum baptiſmi miniſtrare,hoc caſu adhuc licitum non eſſe exiſtimant multi pecunia vexationem redimere,ſed potiùs dimittendum eſſe paruulum, vt ſine Baptiſmo pereat,ita gloſſ.*in præſenti d.verbo moliantur*,quam communiter receptam dicit *hic* Præpoſ.*n.1.* ſequitur Card. *in cap. cùm Eccleſia,de ſimon.* D.Thom. *in 4.diſt. 5. q.2.in fine*, Paludan. *ibid. quæſt. 3. num. 17.* Riccard. *d. diſt.25. quæſt 1. art. 3. ad* 8. D. Antonin.
3 *part.2. tit. 1.cap.5.* §. 16. Syluest. *in ſumma verb. ſimonia quæſt.*8.Horum autem illud præcipuum fundamentum eſt quòd ſimonia de ſe mala eſt,nec poteſt aliqua circumſtantia cohoneſtari,vt probat Caietan.*quodlib.1. quæſt. 9.*mala autem facienda non ſunt vt inde veniant bona, Paul.*ad Roman.cap.3. cap. ſuper eo, de vſur. cap. magnopere, qui clerici,vel monachi, cap.faciat 32. qu.2.*
4 Tiraq.*de pœnis temper.cauſa 52. num..8.* Igitur non licebit propter neceſſitatem extremam pecuniam dare. Secundò tunc demum licet redimere vexationem, quando is à quo redimitur de facto nocet,prodeſſe verò de iure non poteſt, hoc eſt, cùm impedimentum ſolum obiicit iniuſtum, ius verò ſpirituale dare non poteſt, vt contingit in homine priuato,qui aut matrimoniu contrahendo,aut beneficio obtinendo,aut poſſeſſioni ipſius,iniuſtæ ſe opponit,quo caſu, is qui vexationem ſuam redimit, nullum ius ſpirituale ab impediente conſequitur, & ideò iuſtè facit: ſi autem ab eo fiat vexatio, qui dum ab ea ceſſat ſpirituale ius confert,non eſt licitum pecunia redimere,vt contingit cùm is ad quem pertinet confirmatio, aut conſtitutio beneficij, id facere iniuſtè recuſat, quod Palud. *citata loca* docet, & eſt de mente Doctorum *in cap. ad aures*, & *in cap. Matthæus*, & *in cap. dilectus il 2. de ſimon.*licet aliis loquantur verbis: hoc enim poſteriori caſu redemptio vexationis ideò illicita eſt, quia nihil aliud importat quam aſſequutionem ſpiritualium, tunc namque ceſſat cùm ſpirituale ius conceditur.Igitur in caſu propoſito non licebit paruuli vexationem ita redimere,quia non aliter redimitur quàm per conceſſionem ſpiritualis Sacramenti,& in effectu videtur pro eo dari pecunia.

Contrariam tamen ſententiam probarunt multi 5
Doctores antiqui, quos referunt Archid. & Domin. *in præſenti*, qui etiam in hanc partem magis inclinant data neceſſitate extrema; eandem probat Abb. *in d. cap. cùm Eccleſia num.* 5. quem ſequitur Anan. *num.3.*Nau. *in man.cap.* 23 *num.* 10. *in fine*, aſſerens hanc ſententiam receptiorem eſſe, Caiet. 2. 2. *quæſt.* 100.*art.*3. Angel. *in ſumma verbo ſimonia* 2.*num.*12. Sot. *de iuſtit.lib.*9.*quæſt.*6.*art.*1. Soar.*tom.*1. *de Relig. tract.* 2.*lib.*4. *cap.* 12. *à num.* 13. Leſſ. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 35. *dub.*7. *à num.*38. Filliuc. *tom.*3.*tractat.*45.*cap.*3.*quæſ.*5. & 6. Bonacin. *var. tractat. quæſt.* 4. *de ſimonia* §. 1. *num.* 4. *verſ. ex dictis*, me citato *in hac loco* nouiſſimè Ripa *de ſimonia part.*1. *art.*2. *num.* 21. *cum ſeqq.* Et citra dubium receptior eſt, & confirmatur ex eo, quia 6
quando intentio dantis in aliquam honeſtam cauſam immediatè dirigitur, quæ ab ipſis ſpiritualibus diſtingui poteſt, non committitur ſimonia, cùm ſpiritualia emere non intendat, hæc autem intentio dantis immediatè tendit ad remouendum impedimentum miniſtri, aut ex auaritia, aut ex neceſſitate proueniens, dat enim vt auaritiæ, aut neceſſitati ſatisfaciat, & in hoc conſiſtit immediatè redemptio vexationis.Igitur ſimonia ceſſat. Præterea cùm is, qui temporale dat ſpiritualia recipit tantùm, nec ex eorum aſſequutione aliqua temporalis vtilitas ad eum peruenire poteſt, tunc omnis praua ſuſpicio ex parte dantis ceſſare debet, niſi manifeſtè appareat contrarium, nemo enim ita fatuus eſſe creditur, vt temporalia concedat mala intentione, quæ tunc nec ad ſpiritualem ſalutem, nec ad temporale bonum proſunt, prout contingit quando dat miniſtro baptizanti, vngenti; aut confirmanti;ſecus verò dicendum quando ex aſſequutione ſpiritualium temporale aliquod commodum redundare poteſt, prout fit in ſacramento Ordinis, in abſolutione à cenſuris,in beneficio, aut monaſterij loco comparando. Qua ratione ſacris Canones non ſolent condemnare eos,qui miniſtris Baptiſmi,aut Confirmationis temporalia dant,quaſi in ipſis præſumptio mali deficiat,condemnant tamen paſſim exigentes, vt colligitur ex text. *in præſenti*, *cum ſeqq.* Cùm ergo in propoſito nulla poſſit temporalis vtilitas conſiderari ex parte dantis, & extrema ſit neceſſitas, quam redimit,eſt proculdubio excuſandus.

Cap. Sunt nonnulli. CXIV.

Gregorius.

Celebris eſt gloſſ. *verbo ab obſequio*, *in præſenti*,
1 dum probat quòd dare, & accipere beneficium ſpirituale propter obſequia, & beneficia temporalia iam facta in eorum recompenſationem, & quaſi ſolutionem debiti, & oblationis ex iuſtitia ad condignam mercedem tribuendam, ſimonia eſt, ad quod plures citaui Doctores *in collectan. ad cap. cum eſſem num. vlt. de ſimon.*

Cap. Pueri. CXX.

1 In gloſſ. *Pueri* ibi, *Pueri dicuntur intra 14. annum*, &c. Ita citati nouiſſimè per Mauſon. *de cauſis executinis lib. 1. limit. 11. num. 3.*

2 In gloſſ. *Ad ſacros.* ibi, *Tamen ſi puer ordinetur in ſacris Ordinibus, benè recipit characterem*, &c. Ita plures citati per me *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. alleg. 16. num. 5.*

3 In eadem gloſſ. ibi, *Sed nunquid tenetur continere*, &c. Notatur ad hoc quòd pueri ad Ordines ſacros promoti nulla ratione adſtringuntur ad continentiam, vt per Sot. *lib. 7. de iuſtit. quæſt. 2. art. 5. ad vlt. & in 4. diſt. 25. quæſt. 1. art. 2. circa ſolut. ad 2. poſt. 3. concl. verſ. quod ſi roges*, Mogollon. *in tract. de his, quæ vi c. 8. §. 2. num 23.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 11. num. 221.* Viuald. *in candelabro aureo part. 1. vbi de ſacramento Ordinis n. 2.* Henriq. *in ſumma lib. 10. c. 14. §. 3. & lib. 11. c. 5. num. 3. in commento lit. Q.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 2. cap. 96. n. 4. concl. 4.* Azor. *inſt. moral. p. 1. lib. 13. c. 24. q. 9.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 30. num. 3* Ego ipſe *d. part. 2. alleg. 15. num. 4.*

Cap. Nullus Epiſcopus. *ij.* CXXIV.

1 Probat hic text. excommunicatum non poſſe pecunia, vel quouis munere temporali abſolutionem ab excommunicatione redimere, vt latè per Mart. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 4. diſp. 6. cap. 3. per tot.*

Quæstio II.

SVMMARIVM.

1 *Pactum illicitum eſt de dando Iudæo, ſeu infideli pecuniam, vt ad Christi fidem conuertatur.*
2 *Iudæo cupienti venire ad Baptiſmum, ſed timenti paupertatem inter Chriſtianos, licitum eſt pecuniam promittere.*
3 *Pactio, & conuentio omnis in ſpiritualibus ceſſare debet, & declaratur num. 4. & 5. cum ſeqq.*
6 *Conuentiones illæ in ſpiritualibus prohibentur, in quibus temporale datur, retinetur, aut promittitur.*
7 *Tranſactio pro bono pacis inter colligantes in ſpiritualibus, in quibus datur temporale, veram non continet ſimoniam contra ius diuinum.*
8 *Beneficiorum permutatio abſque Superioris auctoritate prohibetur.*
9 *Pactiones tacitæ in ſpiritualibus an poſſint efficere ſimoniam legibus humanis prohibitam, oſtenditur.*

Cap. Quàm pio II. *Bonifac.*

1 Bonifacivs Papa ſcribens omnibus Calaritanæ Eccleſiæ cœnobitis, relatus *in hoc text.* atteſtatur nunquam legiſſe Domini diſcipulos, vel eorum miniſterio conuerſos quempiam ad Dei cultum aliquo muneris interuentu prouocaſſe. ex quibus verbis communiter colligitur illicitum eſſe pactum de dando Iudæo, ſeu infideli pecuniam, vt ad Chriſti fidem conuertatur, ita *in præſenti* tenent Archid. *verſ. in gloſſ. fin.* Turrect. *in 1. quæſt. ad 1. argum.* & Præpoſ. *ſub num. 1.* Abb. *in cap. cum in Eccleſia ſub num. 6. de ſimon.* Petrus Leuander *de priuileg. Doctor. part. 4. quæſt. 86.* Sanch. *de matrim. lib. 1. diſput. 39. num. 4. verſ. ſexto*, nouiſſimè Ioann. de Valboa *in annuis Academicis prælectionib. Salmanticenſib. ad cap. fin. num. 20. de pactis*, Ricciul. *de iure perſonar. lib. 2. cap. 36. num. 2. & 4.* poſt Stephan. de Licio *in tract. de Iudæis §. promiſſionibus*, & Simanch. *de Catholic. cap. 35. num. 10.* ac alios, ſubdit licitum eſſe Chriſtiano pro- 2
mittere pecuniam Iudæo cupienti venire ad Baptiſmum, ſed timenti paupertatem inter Chriſtianos.

Dum tamen omnis abſit pactio, &c.] Dum text. *hic* 3
probat in ſpiritualibus omnem pactionem, & conuentionem ceſſare debere, cui ſimili *in cap. vlt. de pactis, & in cap. tua, de ſimon.* torquentur Doctores, & latè diſputant quonampacto vulgatis hæc regula accipienda ſit, & dubitandi occaſionem præſtant quamplurimæ pactiones, quæ circa ſpiritualia licitæ reperiuntur, licet enim ſpiritualia pro ſpiritualibus dare, facere, aut promittere, ſi nulla ibi temporalium ratio haberi poteſt, ſæpéque Sacerdotes, & Eccleſiæ miniſtri ſic inter ſe conueniunt, vt pro Antonio Petrus Sacra faciat, aut curam animarum exerceat, ea lege, vt ſimili tempore Antonius pro Petro idem faciat, quod poſt alios obſeruat Sylueſt. *in ſum. verbo ſimonia quæſt. 17.* Couar. *var. lib. 1. cap. 5. num. 3. verſ. contrarium*, ſimiliter *in cap. ad quæſtiones, de rer. perm.* conceditur parochialium Eccleſiarum per ſe facta commutatio, ſic *in cap. ſignificatum, de præbend. & in cap. ad audientiam, iuncta gloſſ. de reſcript.* conditiones in ſpiritualibus ſuſtinentur. Tandem licitum eſſe videmus Sacerdotibus, aliiſque omnibus Eccleſiæ miniſtris & iudicibus de ſuo ſtipendio paciſci, vnde non eſt regula illa adeò generalis, & perpetua.

Quare gloſſ. *hic, verbo pactio*, ait inhoneſtas pa- 4
ctiones ſolùm prohiberi in ſpiritualibus, honeſtas verò permitti, & inhoneſtas illas eſſe vult, quæ fiunt de re temporali pro ſpirituali danda, honeſtas verò, quæ de re ſpirituali ad aliam ſpiritualem celebrantur, eandem ſententiam probat gloſſ. *verbo ceſſare in d. cap. vlt. de pactis.* & *ibidem* Anch. *num. 2.* Abb. *in princip.* teſtatur communem Cardin. *num. 3.* probant Doctores omnes *in cap. 2. de tranſact.* vbi Abb. *num. 5.* Præpoſit. *in præſenti num. 2.* Sylueſt. *vbi ſuprà*, Couar. *dict. lib. 1. cap. 5. num. 4.* Pro qua recepta ſententia expendi poteſt *d. cap. ſuper eo, de tranſact.* dum ait non eſſe licitum tranſigere vt aliquo dato, vel retento ſpiritualia poſſideantur, gratis tamen & nullo dato, aut retento temporali licere. Illud etiam communem ſententiam confirmat, quia omnia ferè iura, quæ hanc reg. conſtituunt, de his caſibus agunt, in quibus pactiones de rebus ſpiritualibus ita fiebant vt aliquid daretur, vel retineretur temporale; ſic enim proponitur *in hoc text.* ſic *in cap. præterea 1. & 2. de tranſact. & in cap. niſi eſſent, de præbend. & in cap. vnic. vt Eccleſiaſt. benefic. & in cap. tua, de ſimon.* Vnde dum habent quòd omnis pactio, aut conuentio in ſpiritualibus improbatur, iuxta propoſitas ſpecies, videntur intelligenda de pactionibus, in quibus temporale datur, vel reſeruatur.

Verùm communem ſententiam improbant Goffred. 5
Card. Imol. & Butr. *in d. cap. vlt.* eo potiſſimum argumento quòd iura indiſtinctè aiunt omnem pactionem, & conuentionem in ſpiritualibus, & annexis ceſſare,

ceſſare, ideo quæ cùm vniuerſalia, ſeu generalia verba habeant, non debent ad eas tantùm pactiones reſtringi, in quibus temporale aliquid interuenit, ſed in omnibus, quæ etiam ſiant de ſolis ſpiritualibus ad ſpiritualia, locum habere debent, iuxta reg. *l. in fraudem ff. de milit. teſtam.* eandem ſententiam, nemine citato, quaſi extra dubium, probat Nauar. *in man. c. 23. n. 100. verſ. ſecundo*, & ante eum Ricard. *in 4. diſt. 25. art. 3.* Pro qua in primis faciunt verba text. *in d. cap. vlt. de pact. & in cap. 2. de tranſact.* ibi, *omnis pactio*; accedit quòd ſi ad eas pactiones quæ fiunt de ſpiritualibus pro temporalibus dandis Eccleſiæ prohibitio reſtringatur, nulla videtur poſſe dari ſimonia legibus tantùm humanis prohibita, quoniam iam ibi contra leges diuinas perpetratur, cùm pro ſpiritualibus temporalia dentur. Tertiò pro eadem ſententia expenditur *d. capite quæſitum, & cap. cum olim, de rerum permut.* quibus probatur beneficiorum commutationes abſque Superioris auctoritate illicitas eſſe, cùm tamen ibi temporale nihil detur, aut retineatur pro ſpiritualibus. Tandem illud etiam non parum vrget quòd Eccleſia hoc ſimoniæ deteſtabile vitium ita voluit exterminare vt non ſolùm veras ſpiritualium venditiones, aut eum temporalibus permutationes lege iam diuina interdictas voluerit prohibere, ſed etiam quicquid huius criminis ſpeciem habere videbatur iuxta Apoſtoli præceptum iubentis ab omni ſpecie mali abſtinere, quod in propoſito refert Pontifex *in capite audiuimus, de ſimon.* Omnis autem pactio, & conuentio etiamſi de ſpiritualibus ad ſpiritualia tantùm fiat, ſpeciem ſimoniæ videtur habere, quoniam vnum ſpirituale quaſi pretium alterius videtur dari, aut promitti, vt Nauar. conſiderat. Sed tamen hæc Ricardi, Goffredi, & ſequacium opinio vix defendi poteſt, confunditur enim ex eo, quia vbi nullum interuenit temporale, quod poſſit conſiderari, ſed ab vtraque parte ſpirituale tantùm, nec vera datur ſimonia, nec aliqua eius ſpecies, quam Eccleſia debeat improbare, nec vlla reperitur lex, quæ tales prohibeat conuentiones, nam *d. capite vlt. de pactis* ita accipiendum eſt, vt agat de pactionibus, quibus pro ſpiritualibus obtinendis tempor le promittitur, vt colligitur ex illis verbis, *pro ſpiritualibus obtinendis*, ſicque prædictam reg. declarat Pontifex *in d. c. ſuper eo*, ibi, *dato aliquo vel retento.* Confunditur denique hæc ſententia ex *d. c. ad quæſtiones*, cui Goffred. & ſequaces minime ſatisfaciunt.

6 Quapropter in hac difficultate communis Doctorum ſententia defendi poteſt, ſi tamen rectiùs explicetur, ex quorum mente dicendum eſt illas conuentiones in ſpiritualibus prohiberi, in quibus temporale datur, retinetur, aut promittitur, quòd ſi ab vtraque parte nihil temporale conſideretur, ſed ſpiritualia ſint omnia, & pactio nullo iure improbata cenſebitur, Eccleſia enim vt in re periculoſa cautè ageret, & ſancta ſanctè tractarentur, omnes gratuitas pactiones circa ſpiritualia prohibuit, in quibus temporale aliquid interueniret, quod pretij imaginem habere videretur, quamuis recta fuiſſet partium intentio, quæ opera prohibita contra præceptum recta non faciunt, ſicque omnem ſiniſtram ſuſpicionem, & mali ſpecimen habet, vt ait text. *in dict. capite audiuimus*, Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. capite 14.* ibi, *ſimoniaca labis, aut ſordida auaritiæ ſuſpicionem habent*; fietque res hæc apertior ſi conſiderentur tripliciter temporalia dari dum ſpiritualia dantur, aut tanquam ſuſtentationis, ſeu laboris accidentalis ſtipendium, aliáve ſimili honeſta cauſa, aut gratis, & liberaliter, aut tanquam pretium ſpiritualium. Primo caſu ſi euidens eſt honeſta illa dandi, aut recipiendi cauſa, datio, & pactio licita iudicabitur: ſin autem in ea conuentione talis cauſa non appareat, ſed illud demum quæritur, vtrùm liberalis ſit datio, aut illiberalis, & quaſi pretium, tunc ſi nulla pactio, conuentio, exactio, aut taxatio interueniat, illud gratis datum poſſumus credere obſeruatis circumſtantiis, de quibus *in capite ſicut Epiſcopum, hac eadem cauſa, & quæſt.* Sin autem pactio, aut conuentio interueniat, non gratis datum intelligemus, habent enim manifeſtam pretij imaginem, vt probat text. *in d. capite ſicut Epiſcopum.* Quibus ſic delibatis reſoluendum eſt Eccleſiam eas conuentiones iure optimo prohibuiſſe, quæ ſecundùm ſuam formam veram exprimunt ſimoniam, aut ſi temporalia pro ſpiritualibus re vera data non ſint, habent tamen cuiuſdam æſtimationis figuram, ſicque communis ſententia explicata defendi poteſt, & dum Doctores aiunt eas pactiones improbari, in quibus temporale datur, aut retinetur pro ſpiritualibus, ita ſunt exaudiendi, vt verbum *pro neceſſario* pretium non ſignificet, iam enim contra ius diuinum ſimonia eſſet, ſed illud demum, vt iuxta pactionis figuram temporale illud ratione ſpiritualium datum, aut retentum prima facie videatur, probatúrque noſtra, & communis ſententia ex ſupradictis, & ex *capite vlt. de rerum permut.* dum ait permutationes de ſpiritualibus ad temporalia proheberi.

Non obſtant argumenta in contrarium adducta, ad primum enim reſpondetur, verba vniuerſalia, *omnis pactio*, ad illas pactiones velle reſtringi, in quibus temporalia dantur, vt *ſupra* diximus, nec nouum eſt verba vniuerſalia ad habiles terminos reſtringi, iuxta text. *in l. 1. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* ſecundùm receptum intellectum, de quo Iaſ. *ibi à n. 12. l. 2. § prætor ait, iuncta gloſſ. verbo qualiſcumque ff. qui ſatiſd. cog.* Ad ſecundum dicendum multas adhuc ſupereſſe pactiones, quæ ſimoniam tantùm continent lege humana prohibitam, vt ex dictis patet. Ad tertium ex *d. capite quæſitum, de rerum permut.* reſpondemus in eo non probari permutationes præbendarum ſimoniæ labem committere, ſed tantùm illas, quæ fiunt præmiſſa pactione, in qua aliquid temporale datur, aut reſeruatur: ſic enim explicanda eſt pactio de qua *ibi*; aliàs enim nihil permutationi adderet, quæ & pactio eſt, & ita probatur *in d. c. vlt. eiuſdem tit. & in c. vnic. eodem tit. lib. 6.* ibi *liberè, & ſine fraude.*

7 Ex quibus iam primò infertur multas eſſe pactiones in ſpiritualibus, in quibus temporale datur, quæ tamen veram non continent ſimoniam contra ius diuinum, prout eſt tranſactio pro bono pacis inter colligitantes, de quo *in capite conſtitutus, & in capite præterea, de tranſaction.* & omnes aliæ in quibus temporale illud re vera non datur tanquam pretium ſpiritualium, ſemper tamen contra ius humanum ſpeciem ſimoniæ habent, & ideo ſimoniacæ, quia prohibitæ dicuntur, vt poſt Innocent. & alios antiquos obſeruat Abbas *numer. 3. in dicto capite conſtitutus, & in capite ſuper eo numer. 2. eodem tit.* Anchar. *in capite cum pridem, de pactis.*

8 Secundo infertur pactiones etiam dari poſſe in ſpiritualibus, quæ neque contra ius diuinum, neque contra ius humanum aliquam continent ſimoniam, ſunt tamen illicitæ, qualis eſt beneficiorum permutatio abſque Superioris auctoritate, & omnes aliæ, quæ fiunt de ſpiritualibus ad ſpiritualia abſque vlla interueniente re temporali, ſunt tamen iniuſtæ, & contra leges, ſeu animo non recto, & ideò illicitas pactiones in ſpiritualibus à ſimonia diſtinguit Concil. Trident. *vbi ſupra*, & in litteris beneficialibus in quibus clauſula apponi ſolet ne ſimonia interueniat,

ant alia illicita pactio, obſeruat Couar. *d. capite numer. 4.*

Tertiò infertur reſolutio ad illam quæſt. Vtrùm tacitæ pactiones poſſint efficere ſimoniam legibus humanis prohibitam, itant ſub ea prohibitione comprehendantur, de qua *in d. cap. vlt. de pactis*? Card. *ibidem not. 3.* & Anch. *in princ.* poſt alios antiquos, volunt eam prohibitionem ad tacitas quoque pactiones pertinere, Quorum ſententia probatur ex eo quòd etiam tacitæ conuentiones fiunt, & propriæ pactiones ſunt, *l. item quia ff. de pactis*, & tacitiatque expreſſi idem eſt iudicium, *l. cùm quid, ff ſi certum pet.* Facit etiam quòd tacitæ pactiones, quinimo & ſola voluntas veram efficit ſimoniam, iuxta text. *capit. tua, & in capit. vlt. de ſimon.* Caiet *in ſum. verbo ſimonia interior.* Sot. *de iuſtit. lib. 9. q. 8 art. 1.* Nauar. *in man. capite 23. n. 103.* Igitur etiam poterit efficere ſpeciem ſimoniæ lege tantum Eccleſiæ prohibitam. Sed hæc ſententia indiget cenſura, aut enim prædicti Doctores agunt de ſimonia vere iure diuino prohibita, cum ſcilicet ſpiritualia pretio æſtimantur, aut de ſimonia quam prohibet lex tantùm Eccleſiæ. Priori modo Doctores rectè docent, quoniam lex diuina per actus internos violantur, & eos comprehendit, vt præcitata iura probant, & hoc nobis videntur docuiſſe Card. & Anch. *vbi ſupra.* Poſteriori verò modo ſi Doctores accipiantur, oportet diſtinguere inter tacitas pactiones, poſſunt enim dici impropriè tacitæ, quæ verbis non fiunt, ſed ſignis æquipollentibus, qualis eſt illa, quæ fit à muto, de qua *in d. l. item quia, ad fin. principij, & in capite cùm apud, de ſponſalibus*, & illa de qua *in l. ſtipulor. 35. §. vlt. ff. de verb. oblig.* & huiuſmodi tacita pactio poteſt efficere ſimoniam lege tantùm humana prohibitam, & in ea comprehenditur, quoniam vera conuentio eſt, cuius ſubſtantia in partium conſenſu verſatur ſine verbis, ſiue ſignis declaretur, *l. 1. in fine ff. de pactis, dict. §. vlt.* Cæterùm talis pactio non bene dicitur tacita, ſed potiùs expreſſa appellari debet, parui enim refert verbis, aut ſignis conſenſum explicari, vt benè docet gloſſ. recepta *in d. l. item quia, verbo matus*, & pluribus congeſtis Tiraquell. *poſt leges connub. gloſſ. 7. n.* 160. Sin autem tacita pactio propriè accipiatur pro ea, quæ a lege fit mediante facto hominis, vel ab ipſa lege, ſeu natura actus ſubintelligitur, tunc non poteſt comprehendi in aliqua prohibitione iuris humani quæ pactiones, aut conuentiones interdicat, nec efficere ſimoniam lege tantùm humana prohibitam, quoniam pactio propriè non eſt, ſed magis legalis obligatio, cuius vis potius ex auctoritate legis, quàm ex partium conſenſu prouenit, prout contingit in omnibus quaſi contractibus, de quibus *in d. l. item quia, & ex l. conſenſum ff. de action. & oblig. & ex toto tit. Inſtit. de obligat. quæ ex quaſi contractu*, in quibus quoniam ſubſtantia pactionis deficit, humana prohibitio de pactionibus agens locum habere non poteſt, vt colligitur ex text. *in l. conuentiones 98. ff. de condit. & demonſt. & ex l. actus legitimi ff. de regulis iuris*, ex eóq; patet quoniam odioſa prohibitiu extendi non debet, contra *reg. odia, de reg. iuris lib. 6.*

SVMMARIVM.

1 *Simonia præſumptio ceſſat quando temporalia dantur miniſtro poſt ſuſcepta Sacramenta, aut ex interuallo.*

2 *Simonia non præſumitur ſi non appareat an velut pretium, an verò cauſa honeſta datum ſit temporale miniſtro ſpirituali ſi cauſa aliqua honeſta in eo actu reperitur.*

3 *Sacramenta miniſtranti ſiue antè, ſiue poſt, ſiue incontinenti, ſiue ex interuallo vbi temporalia dantur, ſtante tamen re dubia quia ex vtraque parte extant æquales boni, aut mali conſectara, non eſt iudicanda ſimoniaca, ſed honeſta datio.*

4 *Spiritualium perceptionis tempore licitum eſt temporalia dare pacto, & conuentione ceſſante, quia liberalis donatio præſumitur.*

5 *Notario prohibetur quicquam temporale percipere antequam abſolutum ſit Ordinis miniſterium, poſtea verò gratis datam permittitur.*

6 *Notarius non committit veram ſimoniam ſi antequam ſit abſolutum Ordinis miniſterium quicquam recipiat temporale, ſed quoad illum ſola eſt humana prohibitio, quæ diuerſis pœnis illam afficit.*

7 *Spiritualia alia ſunt quæ aliquod examen de perſonis ac rebus admixtum habent, vel ſaltem illud requirunt, & alia quæ nullum examen, aut iudicium admixtum tenent, & ponderantur inter vtraque differentiæ rationes.*

8 *Notario prohibetur etiam gratis datum ante Ordinis miniſterium abſolutum accipere non quia ab eo ſpirituale aliquid vendatur, niſi temporalem operam. ſed quia iudicium adhibetur, quod magis liberalibus donis euertitur.*

9 *Declaratur capite emendari, hac eadem cauſa, & quæſt.*

10 *Temporalia quotieſcumque dantur ſpiritualium miniſtris in aliquo actu vbi honeſta dandi, & recipiendi cauſa viget, ex data & recepta iudicandum eſt.*

11 *Simonia non committitur dum pro obligatione actionis ſpiritualis accipitur aliquid titulo ſuſtentationis.*

12 *Spiritualia ſi miniſtrentur à Prælato, cui iure incumbunt, & aliquid temporale recipiat nulla habita certitudine an pio, ſeu prauo animo id receperit, in dubio iudicabitur ſimonia, ſi pactio, conditio, taxatio, aut exactio interueniant.*

13 *Simonia eſt difficilis probationis ac proinde coniecturis, & minus legitimis probationibus iudicatur.*

14 *Animus prauus in faciente iudicatur vbi aliquid iure prohibitum committitur, vel mali ſpeciem habet.*

15 *Datio, aut receptio temporalium pro ſpiritualibus vbi cernitur, & an data ſit gratis, aut pro ſpiritualibus neſcitur, tunc hoc ex datæ rei quantitate, perſonarum qualitate, & temporum circumſtantia colligendum eſt.*

16 *Temporalia gratis data ſi lex recipi prohibeat, vel eo caſu, quo nulla iuris committitur ſimonia, niſi aut ex verbis, aut ex titulo contrarium colligatur, non ſimonia, ſed inobedientiæ crimen incurritur.*

Cap. Sicut Epiſcopum. IV.

Gregorius.

Simoniæ præſumptionem ceſſare quando temporalia dantur miniſtro poſt ſuſcepta Sacramenta, 1
aut ex interuallo, colligitur ex hoc text. quia videtur tunc magis ſpontanea, & liberalis datio, quæ nulla neceſſitate cogente fit, quàm vbi temporalia dantur tempore, quo ſpiritualia percipiuntur, quia aliqua videtur aſſumi poſſe ſuſpicio non tam liberalis dationis: ſi verò in eo actu aliqua honeſta cauſa reperiri poteſt ad quam datio, & receptio temporalium referatur, in dubio ad illam referri debent, prout eſt cauſa ſuſtentationis, merces laboris accidentalis, aut obligationis, liberalis donatio, oblatio pia, iuſta lex, & rationabilis conſuetudo, aut vexationis

rionis iuſta redemptio, ex his enim cauſis datio, & receptio a ſimonia in dubio excuſari debet, ſicut probatur ex vulgari regula *l. merito ff. pro ſocio, & reg. cſ. Toto, de regul. iuris*, quia in dubio actus hominum in meliorem partem interpretari, quam regulam exornant Alciat. *de præſumpt. reg.3. præſ.1.* Bernard. *reg.65* & Ioan.Garc. *reg.* 3.

2 Vnde licet vt res dubia ſit, nec appareat an velut pretium, an ex cauſa honeſta datum ſit temporale miniſtro ſpirituali, ſi cauſa aliqua honeſta in eo actu reperitur, ex illa præſumendum ſit, temporali fuiſſe data, aut recepta, non verò per ſimoniam, imo etiamſi iuſta cauſa dandi, aut recipiendi in eo actu non reperiatur, quia ſcilicet lex prohiber omnem receptionem temporalium etiam à ſponte offerente, prout *in cap.1. §. pen. de cenſib. in 6.* adhuc ſi aut grauior leuior culpa in eo actu dari poteſt, ſemper leuior erit iudicanda, etiam quoad pœnas, vt mitior imponatur; quemadmodum enim indubio bonum eſt iudicandum, eodem præcepto tenemur in dubio minorem malum credere, vt obſeruant Bald. *in l. vlt. n. 97. ff. de adilit. edict.* Alciat. *d.reg. præſ.6.* per text. *in l.præſeſſ. de pœnis.* cum autem res in dubio non ſolùm quando à parte rei quid certum ſit non apparet, & vtrinque æquales extant coniecturæ, ſed etiam quando lex humana in eo dubio nihil definit, nam ſi definiat iudicaus in eo actu ſimoniam, id in foro exteriori iudicandum eſt, quamuis a parte rei res videatur dubia eſſe, quotieſcumque enim lex definitiuè præſumit malum iam quoad forum exterius, res deſinit eſſe dubia quia credendum eſt dari pro lege ſufficientes mali coniecturas, atque ideo aut vera ſimonia iudicari poterit, ſaltem prohibita iure humano, prout fit in Concil. Trid. *ſeſſ.24. de reform. cap.15.*

3 Immo ſi miniſtranti Sacramenta ſiue ante, ſiue poſt, aut ex interuallo, aut incontinenti temporalia dentur, ſtante tamen re dubia, quia ex vtraque parte extant æquales bis coniecturæ, aut mali coniecturæ, adhuc non eſt iudicanda ſimoniaca, ſi honeſta datio, vt apertè probat text. *in cap. de eulogys 18. diſtinct.& in cap. placuit 1. quæſt.1. & in cap. dilectum, in fine eadem quæſt. cap. dudum, cap. tua nos. de ſimon.* quibus probatur licitum eſſe gratis datum accipere etiam immediate detur ante perceptionem Sacramenti, id ipſum colligitur ex *cap. etſi quæſtiones, de ſimon.* per quæ intra hanc ſententiam probat gloſſ. *verbo purè in d. cap. tua nos*, aſſerens tempore perceptionis ſpiritualium licitum eſſe temporalia dare pacto, & conuentione ceſſante, qui non minùs liberalis donatio præſumitur, quòd eo tempore facta, & gloſſam ſequuntur *ibidem* Abb. *n.4.* Anan. *n.5.* & eſt doctrina Innocent *in c. cùm M. de conſtit.* vbi Abb. *num.26.* & Felin. *n.19.* Dec. *n.35.* tenetur communem Rip. *ibid. n. 179.* Præpoſ. *in cap. emendari, ad num.1. q.* 1. quamuis gloſſ. Arec. & alij antiqui DD. *ibid.* contendant quòd ſi temporalia dentur miniſtro tempore, quo Sacramenta percipiuntur, ſimonia præſumitur, eandem ſententiam probat Hoſt. & Anch. *n.* 1. *in d. c. tua, per text. in præſenti, & in d. c. emendari*, & ea ratione quia multa ex circunſtantiis temporis prohibentur, quæ per ſe ſunt licita, iuxta *cap. relatum 81. diſt. d. cap. & ſi quæſtiones*, eum aliis à prædictis Doctoribus adductis, quia illis omnibus facilè reſpondebimus.

4 Et in primis ad text. *in præſenti*, quatenus prohibet notarium quicquam temporale percipere antequam abſolutum ſit Ordinis miniſterium, poſtea verò gratis datum permittit, reſpondetur agi de notario, qui ſtipendium non habebat, ideò oblatum antea prohibet datum gratis, vt omnis exactionis ſuſpicio ceſſet, quæ planè ceſſat quando poſtea gratis datum recipitur, cùm nulla extet dandi neceſſitas, quo pacto etiam procedit text. *in cap. 1. de ſimon.* deſumptus ex hoc *in præſenti*, & ita gloſſ. *in dicto cap 1.* Innocent. & Abb. *num.3.* Anan. *num.* 22. & alij omnes, Cardin. & Præpoſ. *in dicto cap. ſicut*, atque ideò dicendum quòd non prohibetur ibi notariu temporale percipere, quia ſimoniam in eo committeret cùm ſpirituale nihil venderet, ſed temporalem operam; at verò improbatur praua conſuetudo, qua Epiſcopus Ordines conferens, & alij in eo miniſterio ſpirituali cooperantes, & notarij ſimul temporalia percipiebant pro ſpiritualibus, & exigebant, vnde vt omninò extirpatetur talis conſuetudo, ea prohibitio facta eſt, & comprehendit etiam gratis data ante perceptionem, vt nullum eius maneret veſtigium, aut occaſio itterum ad eandem conſuetudinem reuocandi, & omnis ſiniſtra ſuſpicio, quæ non penitùs ceſſaret in eo caſu ſi eis permitteretur gratis antè data recipere. Verùm communis hic intellectus ad text. *in præſenti*, quamuis in ſe verus ſit, non omninò difficultatem tollit, adhuc enim dubitari poteſt vtrùm illa prohibitio generalis ſit, & ad alios trahi debeat, in quibus temporalia dantur miniſtris ſpiritualium, ex quo pacto probauit ſententiam gl. ſſ. *ibidem*, an verò in eo tantum caſu obtineat, de quo agit, Doctores non explicant.

Quapropter ad exactam huius text. intelligentiam præmittendum eſt primò prohibitionem de qua *hic* pleraſque perſonas comprehendere, in quibus omnibus non eadem ratio eſt, & prohibendi cauſa, etenim Epiſcopi, & alij miniſtri cooperantes accipiendo temporalia pro ſpiritualibus ſimoniam committunt, notarius autem committere creduntur, quia non gratis data, ſed exacta munera accipiebant, vt ex text. conſtat, non ſic ſe res habet in notario, eius munus temporale eſt, vnde quoad illum non ſimonia vera, aut præſumpta iudicatur, ſed ſola eſt humana prohibitio, quæ diuerſis pœnis illum afficit, ideò autem eum aliis inuoluitur, quia conſuetudo, quæ omnes innuitebat omnibus, æquum erat vt reprobaretur, iuxta *ſuprà* citata. 6

Secundò præmittendum eſt quædam eſſe ſpiritualia, quæ aliquod examen & iudicium de perſonis ac rebus admixtum habent, vel ſaltem illud requirunt, prout eſt ſacramentum Ordinis quod prærequirit ordinandorum examen, & iudicium, vt ſint moribus, & ſcientia, & ætate idonei, iuxta *cap. pen. & vlt. de ætate, & qual.* Concil. Trident. *ſeſſ.23. de reformat. cap. 5. cum ſeqq.* Sacramentum etiam Pœnitentiæ; in quo adhibetur iudicium interius circa peccata, & ſatisfactionem, & inſuper viſitatio, prouiſio beneficiorum, & omnes alij actus iuriſdictionis ſpiritualis, in quibus cauſæ cognitio deſideratur. Alia verò ſunt ſpiritualia, quæ nullum examen, aut iudicium adiunctum habent, prout ſacramentum Baptiſmi, Confirmationis, & reliqua. Inter hæc autem diſcrimen putamus obſeruandum, quod in ſpiritualibus prioris ordinis miniſtrandis non licebit temporale aliquid etiam gratis datum recipere ante ipſorum perceptionem, non quia tunc ſimonia committatur, quæ nulla eſſe poteſt quando temporalia gratis dantur, aut recipiuntur, ſed quia aduertitur integritas omnis iudicij, quæ maximè in illis ſpiritualibus deſideratur, vt rectè fiant, quod manifeſtè colligitur ex text *in cap. exigit de cenſib. lib.6.* & Concil. Trid. *d. c. 18.* poſtea verò gratis data recipi poſſunt, quia omnis prohibendi cauſa, & ſiniſtra ſuſpicio ceſſat; in ſpiritualibus verò poſterioris ordinis, in quibus nullum iudicium 7

dicium exercetur antea, & poſt gratis data iuſtè recipiuntur, vt colligitur ex auctoritatibus ſuperius citatis pro communi ſententia.

Quibus ſuppoſitis dicendum eſt in hoc noſtro text. prohiberi etiam gratis data, quia non ſolùm ibi confertur ſpirituale, ſed etiam iudicium adhibetur, quod magis liberalibus donis euertitur, vt optimè colligitur ex Concil. Trident. *ſeſſ. 21. de reformat. cap. 1.* vbi huius text. prohibitio innouatur, & declaratur, nec decretum illud ad prohibitionem reddit cauſa ſimoniæ euitandæ, ſed vt omnis auaritiæ ſuſpicio remoueatur. Vnde dicendum eſt ad propoſitam controuerſiam componendam quòd hic text. trahi non poteſt ad alia ſpiritualia in quibus eadem non viget ratio: ſententiam autem Innoc. & communem, quam defendimus, ſine dubio locum habere in ſpiritualibus, in quibus iudicium non exercetur, tunc enim ſola illa temporis circunſtantia non efficiet præſumptionem ſimoniæ, vel alterius culpæ ſi procedunt omnia iura pro communi allegata; contraria verò ſententia gloſſ. huius text. locum habet in ſacramento Ordinis miniſtrando, & aliis ſpiritualibus, quibus iudicium adiunctum eſt, tunc enim illicita erit receptio illorum, quæ gratis dantur, non tamen committetur ſimonia, niſi lex id exprimat etiam quoad pœnas, prout expreſſit in decreto Concil. Trid. *ſeſſ. 21. de reform. c. 1.* ſed alia erit culpa, non ſimoniæ pœnis, ſed diuerſis afficienda.

Ad text. verò *in d. cap. emendari* reſpondetur, illum
9 non agere de ſpontanea muneris oblatione, ſed de neceſſaria, & exacta præſtatione, inolecrat ſibi conſuetudo praua, qua baptizandi cogebantur nummum in concham mittere; id verò, quod ex lege, aut conſuetudine fit, vel aliqua neceſſaria cauſa præcedenti, etiamſi ea non expreſſa fiat, non ſpontè, ſed ex cauſa neceſſaria factum creditur, vt docet Bald. per text. *ibi in l. nouiſſimè ff. quod falſ. tutor.* Abb. & Doctores *in d. c. dilecto*, latè Dec. *vbi ſup. num. 34.* Rip. *d. loco*, Aretin. *conſ. 24. n. 9.* Iaſ. & Alex. *n. 16 in l. 2. C. de tranſact.* Xuar. *alleg.* 23. Nos verò agimus quando nulla neceſſaria cauſa cogente aliquid temporale datur, ſi autem quæras quare ibi conſuetudo non ſufficit vt illa oblatio iuſta redderetur, reſpondemus quia ab actione iniuſta initium habuit, cœperant enim ibi nummos illi extorqueri, quia lauabantur priùs baptizandorum pedes, & eo poſtea abuſu ſublato adhuc nummi exigebantur, & fortaſſe etiam conſuetudo præſcripta non erat, quod ſi bonum habuiſſet initium in eo text. non improbaretur.

10 Ex quibus omnibus faciliùs tota hæc controuerſia ſequentibus concluſionibus explicabitur.

Prima concluſio. Quotieſcumque temporalia dantur ſpiritualium miniſtris in aliquo actu vbi honeſta dandi, & recipiendi cauſa viget, ex data & recepta iudicandum eſt, cauſæ verò honeſtæ dandi, & recipiendi ſunt eleemoſynæ, pia oblatio, ſtipendium ſuſtentationis, merces laboris accidentalis, & oblationis ſuſceptæ, lex iuſta conſuetudo rationabilis, & præſcripta. Probatur concluſio ex dictis manifeſtè, nam ſi tenemur in dubio mali præſumptionem euitare, & bonum credere, multò magis in his caſibus cogimur iudicare homines honeſtos, & fideles ex illa honeſta cauſa dediſſe, quæ in eo actu reperitur, nec non putare fas eſt eum, qui ſanctè dare potuit, & recipere, nefariè tanquam pretium dediſſe, & recepiſſe, niſi contrarium euidenter appareat, probatur prædicta concluſio quoad ſingulas cauſas, & de eleemoſyna, & oblatione, ex text. *in placuit il 2. & in cap. dictum 1. quæſt. 1. & in cap. dilectus 30. de ſimon.* De
11 ſtipendio & ſuſtentatione eſt text. *in cap. pen. hac ead. cauſ. & quæſt. cap. cùm ſecundum, de præbend.* cum latè traditis per Azor. *inſtit. moral. part. 3. lib. 11. cap. 3. quæſ. 1.* Valent. *tom. 3. diſput. 6 q. 16. puncto 3.* & alios citatos à Bonacin. *var. tractation. tract. 1. de ſimonia quæſt. 6. puncto 2.* De conſuetudine eſt text. *in cap. ad Apoſtolicam 42. de ſimon. vbi gloſſ. vlt.* & Abb. *num. 4.* D. Thom. *2. 2. quæſt. 100. art. 2. & 5.* Azor. *d. p. 3. lib. 12. cap. 19. q. 1.* Bonacin. *d. q. 6. puncto 6.* Probat in effectu concluſionem Theologi omnes *in 4. diſt. 25.* D. Thom. *vbi ſuprà*, Sot. *lib. 9. de iuſt. q. 6. art. 1. cum ſeqq.* Viguer. *de inſtit. cap. 5. §. 6. verſ. 9. col.* Nauar. *in man. cap. 23 à num. 100.*

Secunda concluſio Si ſpiritualia miniſtrentur eo 12
caſu, quo nulla ex prædictis honeſtis cauſis conſiderari poteſt, prout in Epiſcopo Ordinante, Confirmante, Conſecrante, aliove Prælato, cui illud ſpirituale munus iure incumbit, ſed illud demum in dubio veniat, vtrùm liberali, aut pio animo, an prauo temporalia data, aut recepta ſint, ſimonia meritò iudicabitur, ſi pactio, conditio, taxatio, aut exactio interueniant. Probatur concluſio, ſi vrgent, aut ſaltem ſimiles mali coniecturæ apparent, non immeritò delictum præſumitur ſiue ad aliquam pœnam, vt frequentiùs Doctores volunt, ſiue ad omnem, vt alij rectiùs putant, vt probat text. *in cap. afferte, & in cap. litteris 12. & in cap. tertio loco, de præſump. cap. dixit Dominus, & ibi gloſſ. verbo ſuſpicio 32. quæſt. 1. cap. cum contumacia 7. de hæret. lib. 6.* tradunt Hippol. *in in rub. C. de probat. num. 230.* Bert. *deciſ. 164.* Tiraquell. *de pœnis temper. cauſa 27.* Menoch. *de arbitrar. cauſa 416. num. 14.* Sarnien. *ſelectar. lib. 1. cap. 1.* & multò magis id obtinet cùm delictum natura ſua difficilis eſt probationis, & occultè ſolet fieri, *l. dolum C. de dolo*, facit *cap. veniens 38. de teſtib.* & quæ ſcribunt Dec. *conſil. 342. num. 3.* Boſſi. *in pract. tit. de partu*
ſuppoſ. à num. 44. Eſt autem ſimonia inter alia difficil- 13
limæ probationis, atque ideò coniecturis, & minus legitimis probationibus iudicatur, *cap. per tuas il 1. de ſimon. cap. ſine il 1 eodem tit. vbi gloſ. vlt. in fine*, ab omnibus recepta, obſeruant Aym. *conſ. 121. num. 8.* Menoch. *de arbitr. caſu 116. num. 12.* communis ex Claro *§. ſimonia, in fine & §. fin. quæſt. 20. num. 7.* Ioan. Gare. *reg. 347. in fine*, at verò pactio, conditio, taxatio, & exactio manifeſtiſſimæ ſunt ſimoniæ coniecturæ, indicant enim pro ſpiritualibus temporalia dari, & recipi; quia venditionis imaginem, & non gratuiti contractus præſeferunt, quando eo caſu interueniunt, quo nulla temporalis cauſa reperitur, de qua liceat paciſci, vel ob quam taxatio, aut exactio præmitti debeat; ergo ex his ſimonia rectè iudicabitur.
Inſuper vbi aliquid iure prohibitum committitur, vel 14
quod mali ſpeciem habeat, paruus animus in faciente iudicatur *l. 1. C. de ſicar.* Bart. receptus *in l ſi quis ex argumentariis §. an vero ff. de edendo*, Alexand. *conſ 73. num. 2. lib. 6.* atqui prædicta omnia in ſpiritualibus, iure prohibentur vbi temporale interuenit, & liberalitatis præſumptio remouetur, vt probant iura *infrà citanda*, nec temporalis cauſa extat ad quam referri poſſunt, iuxta *c. vlt. de pactis*. Igitur, &c. Probant concluſ. text. *in cap. dictam, & in c. quam pio 1. quæſt. cap tuanos, de ſimon.* ibi, *ſine pacto, & conditione, Extrau. 1. de ſimon. inter commun.* ibi *petere, aut exigere*. declarant D. Thom. & omnes Doctores *locis in prima concluſione citatis*, Bonacin. *var. tract. tom. 1. tract. 1 de ſimon. quæſt. 1. §. 2. num. 1.*

Tertia concluſio. Vbi nec honeſta aliqua ex præ- 15
dictis cauſis conſiderari poteſt, aut aliqua ex prædictis mali coniecturis non apparet, ſed ſola datio, & receptio temporalium cernitur, & an gratis, an verò pro ſpiritualibus data, aut recepta ſint, quæritur, tunc datæ rei quantitas, perſonarum qualitas, &

temporis

temporis circumſtantia inſpicienda ſunt, vt ex iis aut liberalis, & pia donatio, aut praua commutatio iudicetur. Quantitas igitur rei datæ in primis conſideranda eſt, quia ſi magna ſit, itaut liberalis finem videatur excedere, non erit donatio præſumenda, arg. text. *in l. cùm de indebito ff. de probat. cap. ſuper hoc 5. de renunciat.* cum his, quæ congerit Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus à n. 206. C. de reuocand. donat.* Qualitas etiam perſonæ eſt conſideranda, vt ex ea quantitas data, aut liberalis donatio, aut è contrario iudicetur, etenim perſonæ dignitas, nobilitas, & diuitiæ in cauſa ſunt, vt maiora munera gratis data præſumantur, arg. text. *in cap. 1. de donat.* docent Bald. *id aduerſus, in fine C. mandati,* latè Baëza *de decem. tutor. cap. 9. n. 7.* Tiraquel. *de nobilit. cap. 29. n. 37.* Azeued. *l. 21. n. 5. tit. 16. lib. 2. noua recopil.* qui omnes rectè docent ex nobilitate, & dignitate perſonæ donationem præſumi. Tandem temporis circumſtantia conſideratur, an videlicet temporalis detur ante traditionem rei ſpiritualis, vel in ipſa traditione rei ſpiritualis, vel pòſt, huiuſmodi enim circumſtantia prodeſt ad conijciendum an res temporalis liberaliter tradatur, licèt non ſit ex ſe ſufficiens ad iudicium firmiter ferendum, neque æquè iuuet ad præſumendum, nam ſi res temporalis datur, dum res ſpiritualis confertur, inducit aliquam ſuſpicionem commutationis, ſeu recompenſationis, pro re ſpirituali, ob idq; *in d. cap. emendari 1. q. 1.* ſtatuitur, vt qui baptizantur nummos in concham non mittant, vt fieri ſolebat, ne Sacerdos quod gratis accipit pretio diſtrahere videatur, quod ex tempore poterit eſſe licitum, veluti ſi ſpiritualium miniſtri indigeant temporalibus, quæ non poſſunt pretio comparare, ſcilicet ob loca ſterilia vbi neceſſaria quocumque pretio obtineri non valent, tunc enim quicquid illis donatum fuerit pia donatio meritò iudicabitur, vt volunt Doctores *in d. cap. etſi quæſtiones,* quibus adde conſanguinitatem, & antiquam amicitiam optimam eſſe donationis coniecturam, iuxta tradita per Doctores *in d. cap. requiſiſti, de teſtament.* Alciat. *de præſumpt. reg. 1. præſ. 32.* Probant concluſionem Soar. *tom. 1. Relig. lib. 4. cap. 36. n. 8. cum ſeqq.* Fillinc. *tract. 45. cap. 9. q. 3. num. 4. & 5.* Bonacin. *d. quæſt. 1. §. 2. verſ. tertium.*

16 Quarta concluſio. Temporalia gratis data ſi lex recipi prohibeat, vel eo caſu, quo nulla ioris committitur ſimonia, niſi aut ex verbis, aut ex titulo contrarium colligatur, non ſimoniæ, ſed inobedientiæ crimen incurritur, quod vel arbitrariis, vel taxatis ab ipſa lege pœnis mulctabitur. Probatur concluſio ex dictis, & ex eo quia ſimonia, aut vera eſt legibus diuinis contraria, aut prohibita legibus Eccleſiaſticis tantùm, iuxta omnium Doctorum ſententiam, vt per Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 25. n. 155.* Soar. *tom. 1. de Relig. lib. 4. cap. 1. n. 1.* Leſſ. *de Iuſtit. lib. 2. cap. 35. dub. 4.* atqui aut caſu vera non eſt ſimonia, quia tanquam pretium ſpiritualium nihil datur, nec eſt etiam prohibita lege Canonica, quia non poteſt hæc dari niſi in caſibus expreſſis. Igitur niſi lex exprimat, ſola prohibitio humana his caſibus ſimoniam non faciet. Vnde *in hoc text. & in cap. 1. de ſimonia,* vbi quicumque ex illis miniſtris gratum oblatum acceperit temporale ante ſpiritualia de ſimonia condemnabitur, quando ex verbis legis, & ex titulo id colligitur, & ex Concil. Trid. *ſeſſ. 21. cap. 1.* Contra verò *in cap. ſtatutum §. inſuper, de reſcript. lib. 6. & in cap. 1. §. pen. & in cap. exigit, de cenſib. eod. lib.* quamuis etiam illi ſpirituale miniſterium exerceant niſi temporalia ſpiritualibus licèt prohibita recipiant, quia lex id non exprimit, ſimoniam non committunt, & aliis mitioribus pœnis afficiuntur, quod etiam dicendum eſt circa decretum Concil. Trid. *ſeſſ. 24. de reform. cap. 18.* quo fit vt verba legum, atque etiam earum tituli diligenter ſint his caſibus inſpicienda, licèt Doctores ad hoc non aduertant.

Cap. Clericos. VI. *Hieron.*

PRobat hic text. quòd ille, qui ſumptibus propriis ſuſtentari poteſt, ab Eccleſia ſtipendia accipere non debet, concordant text. *in cap. paſtor, & in cap. ſi quis, hac ead. cauſa, & quæſt. & in cap. illa autem, & in cap. ſi priuatim 12. q. 1. & in cap. vlt. 16. q. 1.* & videntur ſentire Sylueſt. *in ſumm. verbo ſimonia q. 9.* & Angel. *eod. verbo 2. num. 6.* Caiet. *quæſt. 100. art. 1. dub. 2.* dum abſolutè dicunt non licere clerico recipere ab Eccleſia ſtipendia ſi aliunde habeant neceſſariam ſuſtentationem, quia eſt turpe lucrum, & auaritia, licèt non ſimonia. 1

Sed contrarium latè defendit Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimonia cap. 46. n. 7.* quia hoc ex natura rei malum non eſt, nec etiam inuenitur prohibitum, tum quia nemo ſuis ſtipendiis militare tenetur, etiamſi diues ſit, vnde ſeruat æquitatem miniſtrando, & recipiendo ſuſtentationem, nam quòd poſſit aliunde habere eſt per accidens. Ad textus verò *ſuprà* in oppoſitum adductos reſpondet idem Soar. *eod. cap. 55. n. 8.* non eſſe Eccleſiaſticas leges, ſed dicta quædam Hieronymi, Auguſtini, & Pruſperi, quæ legem poſitiuam non faciunt, ſed declarant ea, quæ magis decent ſtatum clericalem. Et licèt interdum vtantur verbis ſignificantibus grauem culpam, non ideò ita loquuntur, quia id per ſe malum eſt, ſed quia in tali ſtatu facilè committi poteſt eùm magis ad congregandas diuitias quàm ad ſubueniendum pauperibus Eccleſiaſticis redditibus vtantur. Vnde illæ ſententiæ magis habẽt locum in ipſis Eccleſiaſticis beneficiis, & eorum redditibus, quàm priuatis ſtipendiis, & videntur fuiſſe ſcripta iuxta morem antiquum, quando Eccleſiaſtici redditus in communi poſſidebantur, & inter miniſtros Eccleſiæ non tam iuxta eorum laborem, quàm pro ſingulorum indigentia diſtribuebantur. 2

Qvæstio III.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia vendens ab officio eſt ſuſpendendus.*

2 *Simonia in crimine aliquando ciuiliter, aliquando criminaliter.*

3 *Inquiſitio ad emendationem principaliter fit, accuſatio verò ad punitionem, & ideo mitius agitur per inquiſitionem, quàm per accuſationem.*

4 *Declaratur text. in cap. Presbyter, hac eadem cauſa, & quæſt.*

Cap. Si quis Epiſcopus. III.

Gregorius.

AB *Eccleſia officio ſuſpendatur.*] Probat hic text. illum, qui beneficia vendit, ab officio ſuſpendendum, vt per Innoc. communiter receptum *in cap. tanta, n. 1. de ſimon.* vbi Abb. *n. 5.* & Anan. *n. 9.* Nauar. qui dicit communem *in man. cap. 23. n. 121. verſ. tertiò, cum ſeqq.* 1

In contrarium tamen eſt text. *in cap. Presbyter, & in cap. reperiuntur, cum ſeqq. 1. q. 1.* in quibus ſimoniaci deponi iubentur. Pro reſolutione tamen aduertendum

tendum eſt in crimine ſimoniæ aliquando ciuiliter, aliquando criminaliter agi poſſe. ciuiliter cùm ad ſuum priuatum commodum quis principaliter agit, prout cùm beneficium à poſſeſſore petit, quem ſimoniacum probare contendit, vt ab eius adminiſtratione amoueatur; criminaliter verò cùm ad publicam vindictam, & pœnam criminis ordinariam quis accuſatur. Priori modo depoſitionis pœna locum non habet, poſteriori verò maximè, vt colligitur ex *c. per tuas* el 1. *de ſimon.* Rurſus criminaliter de ſimonia duobus modis agitur, aut per accuſationem, quæ eſt delatio criminis ad publicam vindictam cum legitima ſubſcriptione, vt ait Felin. *in rub. de accuſat. num.* 3. & tanquam receptum tradit Clar. §. *fin. q.* 12. *in princ.* Vel per inquiſitionem cùm iudex officio ſuo contra aliquem de crimine inquirit, infamia legitimè præcedente, iuxta *cap. qualiter* 42. *de accuſat.* cum per accuſationem proceditur ordinaria pœna depoſitionis, vt *in d. cap. per tuas*; cùm autem per inquiſitionem, non illa, ſed alia mitior, vt ſcilicet, a loco, aut beneficio ſimoniacè obtento remoueatur, & pro arbitrio pœnitentiam agat, vt probat. *cap. dilectus* 30. & *ibi* notat gloſſ. *verbo amatos in cap. de hoc, de ſimon.* vtrobique Innoc. Abb. & Anan. idem Abb. *in cap. inquiſitioni n.* 1. *& 7. de accuſat.* Redoan. *de ſimon. c.* 20. *à num.* 25. Neque diſtinguendum eſt vtrùm Regulares ſint, vel ſeculares qui ſimoniam commiſerint, vt nonnulli putant, nec rurſus vtrùm in ordine, aut beneficio, vel aliis ſpiritualibus ſupernaturalibus ſimonia committatur, vt conſtat ex *d. cap. inquiſitioni, in princip.* ſemper enim cùm per inquiſitionem proceditur pœna aliqua remitti debet, ex reg. *d. cap. qualiter,*
3 *verſ. ſed cùm ſuper, & d. cap. inquiſitioni*, quæ habet mitius per inquiſitionem agi, quàm per accuſationem, eo quòd inquiſitio ad emendationem principaliter fit, accuſatio verò ad punitionem, quam regulam de iure Canonico abſque dubio procedere volunt Abb. *in cap. at clerici num.* 34 *de iudic.* Auil. *ad cap.* 1. *Prætor. cap.* 2. *verbo parcialidad à n.* 5. Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 53. quo fit vt idem ſit in ſimonia obſeruandum, neque contrarium probatur *in d. cad. inquiſitioni, in princ.* vt aduertit *gloſſ.* 2. *ibidem ad med.* non tamen hoc ita erit perpetuum, quin in circumſtantiis perſonarum, atque aliis, quæ crimina augere, aut minuere ſolent, & per accuſationem conuictus non deponatur, & per inquiſitionem deponi poſſit, pœnæ enim omnes, quæ per ſimoniam infliguntur, quamuis in iure ſint expreſſæ, vel augeri, vel minui ex cauſa poſſunt, vt per text. *in d. cap. inquiſitioni, cap. quoniam frequenter, vt lite non conteſt. l. quod ergo §. pœna grauior ff. de his, qui not. infam. l. etſi ſeuerior C. ex quib. cauſ. infam.* communis ex Dec. *in cap. de cauſis n.* 18. *cum ſeqq. de offic. deleg.* Tiraq. *de pœnis temper. in præfat à n* 16. Boer. *deciſ.* 127. Menoch. *de arbitr. caſu* 421. *in fine*, Clar. §. *vlt. q.* 185. *à n.* 10.

Ex quibus patet intellectus ad *d. cap. Presbyter,*
4 cum ſimilibus, quatenus probant ſimoniacos eſſe deponendos, vt ſcilicet intelligantur quando de ſimonia fuerint criminaliter accuſati, quod apertè colligitur ex ſupradictis, & probatur ex verbis prædictorum iurium, que omnia futuri temporis ſunt, & indicant ſententiam ferendam, ſic etiam procedit *cap. de cætero* & *quaſi.* 1 *cap. de hoc, de ſimonia.* Intellige autem depoſitum ſimpliciter propter ſimoniam, ab officio, & beneficio depoſitum cenſeri, vt ex aliis benè reſoluunt Innoc. *num.* 11. Bonif. *num.* 31, *in Clem. vlt. de pœnis.* Nauar. *d. cap.* 27. *n.* 160. Intellige rurſus ſiue quis de crimine ſimoniæ fuerit probationibus conuictus, ſiue confeſſus, vtroque enim caſu deponi poteſt, vt probat text. *in d. cap. de hoc, & in cap.* 2. *de confeſſ.* facit etiam text. *in cap. nos in quemquam* 2. *q.* 1. *& in l. ſi confeſſus C. de cuſtod. reorum.*

Cap. Totum. VI. *Auguſt.*

Totum quicquid homines habent in terra, inquit tex- 1
tus, *pecunia vocatur, ſeruus, vas, ager, arbor, pecus, quicquid horum eſt pecunia dicitur.*] Idem probant *l. pecuniæ appellatione* 4. *& l. ſeq. l. pecuniæ verbum* 178. *l. pecuniæ nomine* 222. *ff. de verbor. ſignif.* gloſſ. *verbo pecunia in l.* 2. *C. de conſtit. pecun. & verbo conuerti in l. fin. C. eod. tit.* gloſſ. *verbo pecuniam, in Clem. volentes, de hæret.* Gig. *in tract. de crimine læſæ maieſt. lib.* 2. *quæſt.* 34. *n.* 14. Mozz. *de contract. lib. tract. de empt. tit. quæ veniant appellat. rei §. denemo n.* 15. Tiraquel. *de retractis lig. §.* 1. *gloſſ.* 14. *n.* 42. Card. Tuſch. *practic. concluſ. tom.* 6. *lit. P. concl.* 200. Seraphin. *deciſ.* 965. *n.* 4. *& deciſ.* 998. *n.* 1. Aluarez de Velaſco *in tractat. de priuilegiis pauperum part.* 1. *q.* 4. *n.* 10. Ego ipſe *de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appell.* 196. Idque vel ex eo, quia antiquitus pecudis effigies in moneta cudebatur, teſte Plinio *lib.* 18 *naturalis hiſtoriæ cap.* 3. *& lib.* 33. *cap.* 3. Chriſtoph. de Paz *in legibus ſtyli l.* 78. *n.* 9. Cotta *in memorab. iuris, verbo pecunia,* vel quia de pecorum coriis nummi excudebantur, poſteaque à Saturno æreus nummus inuentus eſt, vt notat Luc. de Penna *in l. chartulas n.* 4. *C. de conuenien. fiſci debit. lib.* 10. Vel quia antiquitus omnis ſubſtantia in pecoribus conſiſtebat, text. *in præſenti, l.* 1. *§. vlt. & l.* 2. *ff. de calumniat. l.* 2. *§. & neminem C. de conſtit. pecun.* Luc. de Penna *in l. dominus num.* 2. *C. de agricol. & cenſ. lib.* 10. Cotta *citato loco*, Aluarez de Velaſco *d. num.* 10.

SVMMARIVM.

1 *Conſecratæ res vendi poſſunt ratione materiæ, ſiue ſint artificiales, vt vaſa, ſiue naturales, vt oleum.*
2 *Declaratur text. in præſenti.*
3 *Simoniam committit, qui vendit laborem ſine quo ſacrum, & ſpirituale non fit.*

Cap. Si quis obiecerit. VII.

Paſchalis.

Paſchalis Papa *in principio huius text.* videtur in- 1
nuere res conſecratas vendi non poſſe etiam ratione materiæ eo pretio, quo vendi poſſent ante conſecrationem. Vnde noſtri Canoniſtæ putant res conſecratas vendi non poſſe quandiu conſecrationem retinent, amiſſa verò conſecratione frangendas eſſe, & illam materiam vendi poſſe, ita gloſſ. *in cap. ea quæ, & in cap. non ſatis, & in cap. non tantum, de ſimon.* cum aliis citatis à Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 4. *de ſimon. cap.* 14. *n.* 5. & à Bonacio. *var. tract. tit. de ſimon. q.* 4. *§.* 2. *n.* 4. *verſ. Canoniſtæ.*

Sed in contrarium ſtat communis Theologorum ſententia indifferenter aſſerentium has res ſacras vendi poſſe ratione materiæ, ſiue ſint res artificiales, vt vaſa, ſiue naturales, vt oleum, vel ſimplex, vel mixtum balſamo, quod Chriſma dicitur, & ita tenent S. Anton. *part.* 2. *tit.* 2. *cap.* 5. *§.* 23. Sylueſt. *in ſum. part.* 3. *cap.* 16. *in princip. & cap.* 17. *n.* 5. *cum ſeqq.* Nauar. *in cap.* 23. *n.* 108. Soar. *d. cap.* 14. *n.* 6. Filliuc. *part.* 3. *tract.* 45. *de ſimonia cap.* 3. *q.* 10. *n.* 21. Bonacin. *d. n.* 4. *verſ. ſed mihi dicendum videtur*, vbi ampliat etiamſi materia modica ſit, & parua, aut minus principalis.

Ad

2 Ad text. verò *in præſenti*, dum etiam probare videtur committi ſimoniam humanam iuris vendendo Ec-Eccleſiam, etiamſi vendatur ratione rei, & non conſecrationis. reiectis explicandi modis, de quibus Bonau. *in 4.diſt.25.dub.5.* te.pondetur ſecundum Valent. *tom. 3.diſp.6.q.16 puncto 2.col.7. verſ.prioris*, hunc text. intelligendum eſſe de Eccleſia ratione benedictionis; ſeu, vt alij volunt, hic eſſe ſermonem formalem de Eccleſia, vt Eccleſia, ſicut eſt ſermo de Epiſcopo vt Epiſcopo,& de Abbate vt Abbate, quo modo vendi non poteſt, quia vtrumque includit, ſpirituale ſcilicet, & materiale. Vel potiùs reſponderi poteſt quòd mendoſè legitur hic text. apud Gratianum, cuius verba, *Nam cùm corporalis Eccleſia, aut Epiſcopus, aut Abbas, aut tale aliquid ſine rebus corporalibus in nullo proficiat*. Legenda potiùs ſunt, *Cùm corporalis Eccleſia Epiſcopus, vel Abbas ſine rebus*. &c. vt ex originali aduerterunt Gregoriani decreti cenſores, & ita conſtat hìc non agi de materiali Eccleſia an poſſit vendi necne, ſed de dignitate Epiſcopi, vel Abbatis, & ita intelligunt Soar. *d.c.24.num.13.& 23.*ac Bonacin.*d.9.2.num.4 verſ.obycies primo*.

3 *Quiſquis horum alterum*,&c.] Ergo, qui vendit laborem, ſine quo opus ſacrum,& ſpirituale non fit, non cenſetur derelinquere opus ſpirituale inuenditum, ac proinde ſimoniam committit, vt per Caiet *in ſum. verbo ſimonia reg.5.* Victor. *in relect.de ſimonia part 1.num. 20.* Sot *de iuſtit.lib.9.quaſt 6.art.1.* Nauar. *in man. cap. 23.num.101 & 102.* Valent. *tom.3.diſp.6.q.16.puncto 2. verſ.nihilominus*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.23.num.113.* Bonacin.*var.tract. tit de ſimonia q 6. diſp.3.numer.1.* vbi *n.2.* ſubdit non committi ſimoniam ſi non accipitur pro labore intrinſeco, ſed pro extrinſeco, ſeu per accidens adiuncto operi ſacro, vel ſpirituali, veluti pro defatigatione,& moleſtia, quæ percipitur ex magna contentione animi, virium, vocis, & ſimilium cauſarum.

SVMMARIVM.

1 *Simoniam an incurrat qui res Eccleſiæ propter proprium lucrum vendit oſtenditur, & numeris ſeqq.*

2 *Declaratur text. in præſenti, & præſtantur plures intellectus numeris ſeqq.*

6 *Simoniacæ prauitatis radix, & fundamentum ab auaritia, & cupiditate procedit.*

7 *Simoniaca appellatur hic omnis venditio cuiuſuis rei Eccleſiaſticæ temporalis ſi propter commodum proprium venditionis facta ſit.*

CAP. Saluator. VIII.

Vrbanus. II.

1 DIfficilis eſt hic textus dum B.Vrbanus II. multis rationibus, & auctoritatibus probare contendit ſimoniacum eſſe res Eccleſiæ propter proprium lucrum vendere, & quod difficilius eſt auctoritate D.Petri,qui Simonem damnauit eo quòd exiſtimauerit donum Dei pecunia poſſideri, ita interpretatur, vt donum Dei non ſolum ſint Spiritus ſancti dona ſupernaturalia, ſed etiam omnia dona, quæ a fidelibus dantur Deo, inde inferens donum Dei eſſe quamcunque rem Eccleſiæ oblatam. Difficultas in eo verſatur, quòd res Eccleſiæ temporales, mobiles, & immobiles eiuſdem naturæ ſunt cum cæteris bonis temporalibus, quæ ſpiritualibus annexa dici poſſunt tanquam fini, omnia enim temporalia propter ſpiritualia ſunt, & in illa, veluti in finem vltimum, diriguntur, ſed tamen non ideò minus pretio dari poſſunt, vt patet, & docent D. Thom. 2.2. *q.100.art.3.* Sot. *de inſtit.lib.9. q.6.art.1.* Illud etiam difficultatem facit, quòd ſi ſimoniacum eſſet vendere res Eccleſiæ tẽporales in propriam vtilitatem, vt Vrbanus ait, committeretur etiam ſimonia ſi venderetur ad commodum Eccleſiæ,& in vſus pios, ſiquidem conuerſio pretij in bonis, vel malos vſus nihil facit ad rationem ſimoniæ, cuius deformitas verſatur in venditione ſpiritualium. Igitur ſi res Eccleſiæ inter dona Dei, & Spiritus ſancti connumerari debent, vt Pontifex ait, planè nec ad vtilitatem Eccleſiæ licitè venduntur, idque apertè colligitur à ſimili *in capit. ſuper eo, de vſur.* nec ſimoniam euitaret, qui venderet, beneficium in redemptionem captiuorum, aut propter neceſſitatem Eccleſiæ, at verò idem Vrbanus *in præſenti*, ait non eſſe ſimoniacum vendere res Eccleſiæ in vtilitatem ipſius, ſed tantùm in proprium commodum. Igitur difficile eſt intelligere quo pacto Pontifex hic ſimoniam conſtituat, vt videre eſt ex pluribus intelligendi modis adductis per Suar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimonia capit. 29. numer. 15. cum ſeqq.*

In hac difficultate aliqui antiqui Doctores, quos refert Archid. *hic numer. 9.* exiſtimant Beatum Vrbanum de rebus Eccleſiæ conſecratis *in hoc text.* agere, quas in caſu illicito vendere ſimoniacum eſt, iuxta *cap. ſi fortè 17. q. 4.* & pro hoc intellectu expendunt vltima verba text. ibi, *circa venditores rerum ſacrarum.* Facit etiam *cap. res, eadem cauſ.& q.* quo loco alter Vrbanus, ſi gloſſæ credimus, auctoritatem Beati Vrbani videtur intelligere de rebus conſecratis. Verùm hæc interpretatio verbis huius text. non conuenit, ait enim ſimpliciter, res Eccleſiæ, quo verbo res mobiles, & immobiles ſacræ, & profanæ continentur, *lege rei appellatione ff. de verb. ſignific.* idque apertè colligitur ex illis verbis, *Dei dona, quæ à Deo fidelibus,& à fidelibus Deo dantur*, quibus omnes res Eccleſiæ comprehendit Pontifex. Deinde confunditur, quia etiam res ſacræ vendi poſſunt abſque labe ſimoniæ, dummodo ratione conſecrationis non pluris æſtimentur, vt ſuo loco dicemus. Nec obſtant vltima verba huius text. quoniam à Gratiano adiecta ſunt, qui in eo ſenſu hunc text. accipit, eius etiam eſt *d. capit.res*, vt agnoſcit Card. S. Sixti *ibidem*, quamuis per gloſſ. alteri Vrbano falsò tribuatur.

Quare ſecundo loco gloſſ.& Archid.& communiter ſcribentes *in præſenti* putant hunc text. intelligendum eſſe de rebus Eccleſiæ, quæ adminiſtrationem ſpiritualem, ſeu officium habent annexum, qualia ſunt beneficia, & iuriſdictiones Eccleſiaſticæ, hæc enim abſque ſimonia vendi non poſſunt, iuxta *c.ſi quis Epiſcopus,& cap. quaſitum 1. quaſt. 3.* eundem intellectum ſenſit gloſſ. *in capit.ſi quis obiecerit, eadem quaſt.* ſequitur Soar.*de Relig tomo 1.tract. 3. lib.4.de ſimonia capit. 29. numer.18.*Bonacin.*de ſimon.quaſt.3.numer.9. verſ.obycies.* Sed verbis text. non conuenit propter illa verba, *res Eccleſiæ*, & quia agit etiam de rebus oblatis a fidelibus,& de adminiſtrationibus temporalibus. Tandem quia text. ait ſimoniacum eſſe vendere res Eccleſiæ propter proprium lucrum, & aliter quam ad id, ad quod inſtitutæ ſunt, diſpenſare, ſed beneficia & adminiſtrationes ſpirituales etiam in commodum Eccleſiæ abſque ſimonia vendi non poſſunt, vel dari pro munere obſequij, vel linguę, vt dictum eſt. Igitur textus hanc interpretationem non patitur. 3

Vnde alij arbitrantur ſimoniam in hoc text. eſſe, quia prohibitam, vt *hic* Archid.&Præpoſ.volunt, exiſtimantes omnes illicitam venditionem rerum Eccleſiæ eſſe ſimoniacam, quia prohibitam, nec mirum eſſe aiunt ſi lex Canonica tales venditiones ſimoniacas 4

conſtituat, quas etiam ſaerilegas facit, *cap. omnes,* 17. *quaſt.* 4. *cap. quid ergo* 23. *quaſt.* 4. & eundem intellectum videtur probare Rebuff. *in tract. de rebus Eccleſ. non alien. num.* 114.

5 Vltimo loco alij exiſtimant text. *in præſenti*, tunc demum locum obtinere cùm vltra iuſtum rei pretium Prælatus aliquid ſibi exigit pro ipſa venditione facienda, non pro re vendita, ídque colligunt ex illis verbis, *propter propria lucra*, quo pacto ſimonia committitur, quia pro actu poteſtatis eccleſiaſticæ, ideſt, auctoritate, quam à lege habet ad vendendum, Prælatus pretium exigit. Sed non rectè ſentiunt illi, qui ſic textum intelligunt, primò, quia Pontifex ſimoniacum appellat vendere rem Eccleſiæ ad proprium lucrum, venditio autem in re ipſa vendita, & pretio conſiſtit, atque ideò minus aptè interpretatur verba text. qui putat ibi condemnari venditionem ipſius venditionis, quaſi ipſa venditio pretio æſtimetur, non res vendita. Deinde quando vltra iuſtum pretium Prælatus aliquid recipit, iniuſta venditio eſt, non ſimoniaca, in qua nihil ſpirituale æſtimatur pretio. Tandem ſequeretur, quòd ſi vltra iuſtum pretium aliquid exigeretur pro venditione facienda in vtilitatem Eccleſiæ conuertendum, ſimonia committeretur, cùm eadem ſit ratio vtroque caſu, quod tamen text. negat in illis verbis, *non ad hoc, ad quod inſtituta ſunt.*

6 Itaque his, & aliis interpretationibus exploſis verum Pontificis ſenſum colliges ſi animaduertas, radicé, ſeu fundamentum ſimoniacæ prauitatis ab auaritia, & cupiditate procedere, nam ſi vendentis, aut ementis animum coniicias, nihil aliud videtur agere velle, quàm vt pecuniam conſequatur, eáque fuit Simonis intentio, vnde ſimonia dicta eſt, quod etiam docet Pont. *in capit. ex multis, hac eadem cauſ. & quaſt. ad med.* ibi, *ex nimia concupiſcentia*, & paulò inferiùs ibi, *ambitione*, *capit. cum omnis auaritia*, *eadem quaſt. capit.* 3. *de magiſtr.* ibi, *à cupiditatis radice*, *capit. ad Apoſtolicum*, *de ſimon.* ibi, *eorum cupiditati*, *capit. ſicut, eodem tit.* ibi, *cupiditate huiuſmodi*, Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *de reformat. capit.* 14. ibi, *qua ſimoniaca labis, aut ſordidæ auaritia*, notat D. Thom. 2. 2. *quaſt.* 100. *art.* 1. *ad* 4. reperiuntúrque in hoc crimine duo mala, alterum auaritia, & cupiditas, alterum ſpiritualium æſtimatio, vtrumque ſimoniacum à Simone rectè dicitur, quia iis vtrumque habuit, non tamen ſimoniæ crimen, prout ſuam habet diſtinctam ſpeciem ab aliis, dici poteſt, niſi ſpiritualia ſupernaturalia pretia æſtimentur.

7 Hoc ſuppoſitò dicendum eſt Vrbanum *in præſenti*, ſimoniacam appellare omnem venditionem cuiuſuis rei Eccleſiaſticæ temporalis, ſi propter commodum proprium venditionis facta ſit, non quia ſpiritualia pretio æſtimantur, ſed quia execrabilis auaritia eſt, & pecuniæ cupiditas circa res Eccleſiæ commiſſa, nec hic veram eſſentiam ſimoniæ conſiderat, ſed deteſtabilem eius radicem, quæ Simonem in illud crimen impulit, quod non obſcurè ſignificant illa verba, ſed ambitione quæſtus, & auaritia; & paulò inferiùs, ſola pecuniæ cauſa, auaritia ſcilicet. Tandem ſuadetur ex illis verbis toties repetitis, *ad propria lucra*, indicant enim non committi culpam aliquam *in hoc text.* cùm res Eccleſiæ ad ipſius commodum, vt debent, iuxta *cap. ſine exceptione* 12. *quaſt.* 2. ſed tum demum cùm in proprium Prælati lucrum id fit, quia tunc auaritia eſt, ſicque eiſdem fermè pœnis auari rerum Eccleſiaſticarum venditores afficiuntur, quibus ſimoniaci, *capite monemus cum ſeqq.* 12. *quaſt.* 2. *capit. nulli*, *capit. ſi quis, de rebus Eccleſ. non alien.* & ſic exaudiendus eſt Rebuff. *vbi ſupra*, Nec huic interpretationi refragantur auctoritates, de quibus *ſuprà* à Summo Pontifice adductæ, quoniam in deteſtationem illius criminis verba illarum in latiſſima vſurpat ſignificatione, vt videre licet. 2

SVMMARIVM.

1 *Iudex vendens iuſtitiam, ſiue benè, ſiue malè aliàs faceret, non committit ſimoniam in naturalibus, vel politicis.*

2 *Simonia non committitur docendo Theologiam practicam, vel ſpeculatiuam, ſeu ſcholaſticam pro pretio.*

3 *Conſilium præbens in materia Theologica ſpeculatiua, vel practica pretio accepto, non peccat peccato ſimoniæ.*

Cap. Vendentes. X. *Gregor.*

IN gloſſ. *Iuſtitiam.* ibi, *videtur quòd in his duobus modis non ſit ſimonia, quod verum eſt.* Notatur ad hoc quòd iudex vendens iuſtitiam, ſiue benè ſiue malè aliàs faceret, non committit ſimoniam in naturalibus, vel politicis, vt per Soar. *tom.* 1. *de Relig. tract.* 3. *lib.* 4. *de ſimon. cap.* 8. *numer.* 25. *& capit.* 20. *per tot. & capit.* 51. *numer.* 10. Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 111. *n.* 6. *cum ſeqq.* 1

In gloſſ. *Debitam.* ibi, *ſed dic accipi poſſe licitè, &c.* Notatur ad hoc quòd ſimonia non committitur docendo Theologiam practicam, vel ſpeculatiuam, ſeu ſcholaſticam, pro pretio, quia actiones Magiſtri docentis Theologiam naturales ſunt, & labor ac opus ipſius eſt pretio æſtimabile, vt per Victor. *relect.* 1. *de ſimon. numer.* 6. Sot. *lib. de iuſtit. quaſt.* 5. *art.* 1. *&* 2. *ad* 2. Soar. *d. lib.* 4. *de ſimon. capit.* 18. *a numer.* 7. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *capit.* 35. *dub.* 13. *numer.* 80. Filliuc. *part.* 3. *tractat.* 45. *cap.* 4. *quaſ.* 7. Nam venditio ſcientiæ, & doctrinæ, ſeu donorum ſpiritualium intellectus ſimoniam non inducit, quia non venditur aliquid, quod vendibile non ſit; quamuis enim huiuſmodi dona in ſe vendibilia non ſint cùm inhæreant animæ, nec in alium transferri poſſint, nihilominus actus, & exercitium ipſorum donorum vendi poteſt, & in venditione ipſorum non committitur ſimonia, tum quia materia ſimoniæ eſt res aliqua ſacra pertinens ad Religionem, cui opponitur ſimonia, actus autem prædictorum donorum non eſt res ſacra, ſed potiùs eſt res naturalis non pertinẽs ad Religionem, quare ita tenent D. Thom. 2. 2. *quaſt.* 100. *art.* 3. *ad* 3. Nauar. *in man. capit.* 23. *n.* 100. Valent. *tom* 3. *diſput.* 6. *quaſt.* 16. *puncto* 2. *col.* 3. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 23. *numer.* 112. Soar. *d. lib.* 4. *capit.* 8. *numer.* 8. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *capit.* 35. *dub.* 13. *numer.* 74. Azor. *inſtitut. moralis part.* 3. *de ſimon. lib.* 12. *capit.* 18. *quaſ.* 5. Filliuc. *tract.* 45. *capit.* 2. *quaſ.* 2. vnde referunt eum, qui conſilium in materia Theolo- 3 gica ſpeculatiua, vel practica pretio accepto præbet, non peccare peccato ſimoniæ, quod D. Thomas Nauar. Soar. *numero* 20. *citatis locis*, & Filliuc. *d. tract.* 45. *capite* 4. *q.* 8. *numero* 31. ampliant etiamſi detur ad pacandum alterius conſcientiam, quia intentio, ſeu finis pacandæ conſcientiæ extrinſecus eſt conſilio, nec mutat naturam actionis ſecundùm ſe ſpectatæ, tum quia huiuſmodi conſilium non eſt ſpirituale, ſed potiùs doctrinale, nec à Theologo datur vt peculiari inſtrumento Dei, ſed tanquam à Magiſtro, & Doctore humano, non ad immutandum, & permouendum affectum, ſed ad remouendam ignorantiam, & ad inſtruendum intellectum,

lectum in re morali, quicquid dicant aliqui, quos refert, & ſequitur Leſſi. *d. cap. 35. dub. 15. 10.*

Cap. Altare. XIV.

Paſchal. II.

1 GLoſ. 1. *in hoc text.* dum inſinuat res oblatas ad Altare non poſſe vendi, reprobari communiter inueniunt Nauar. *de ſpoliis ad cap. non liceat 12. q. 2. §. 18. num. 7. & 8.* Suar. *de Relig. tom. 1 tract. 3 lib. 4. de ſimonia cap. 29. num. 17.*

Qvæstio IV.

Cap. Quia Præſulatus. V. *Leo IV.*

1 PRobat hic textus quòd conſanguineorum maleficia in nullo Clericis obſunt, niſi conſcij fuerint, de quo vide Couar *in Clem. ſi furioſus art. 2. §. 2. n. 8. de homicid.* Ant. Gom *variar. reſolut tom. 3.*

2 In gloſſ. *Canonicè.* Vide de materia huius gloſſ. Molin. *de primogen. lib. 2. cap. . num. 12.* Menoch. *conſ. 53. num. 13.* Surd. *de aliment. tit. 9. quæſt. 26. num. 114.* & quæ dixi ad gloſſ. *verbo non ſatisfaciente, in c ſi quis contractus 90. diſt.*

Cap. Iudæi. VII.

Ex Concil. Tolet.

1 MVlta ad comprobandum qualiter perfidia parentum filiis obeſſe non debet, dixi ad *cap ſine culpa 23. de regul. iuris in 6.*

2 In gloſſ. *Fideles.* Notatur ad hoc quòd Iudæi gaudent diſpoſitione text. *in auth. bona damnatorum. C. de bon. proſcript.* præterquam in crimine læſæ maieſtatis, vt tenet Marquard. *de Iudæis, part. 2. cap. 1. num. 6. in fin. verſ. item, & ſicut patris.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 14. num. 5 in fin. verſ. item ſicut bona damnatorum,* quos refert, & ſequitur Farinac. *fragm. crimin. part. 2. lit. I. num. 535.*

Cap. Non imputantur. X.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus ad Auxilium Epiſcopum *epiſtol. 75.* quæ ferè integra habetur *in cap ſi habes 24. q. 3.* ſcribit non imputari filiis peccata parentum, quæ poſt eorum natiuitatem à parentibus committuntur, cuius auctoritas iuncto *cap. iam itaque ſupra hac eadem quæſt.* facit pro ſententia illorum, qui tenent pœnas impoſitas à ſacris Canonibus filiis hæreticorum non comprehendere natos ante, ſed poſt patris delictum, quos refert Ricciul. *de iure perſonarum lib. 5. cap. 30. num. 27.* ſed retenta contraria opinione, quam ſequutus fui *in collect. ad cap. ſtatutum num. 3. de hæret. in 6.* reſpondet Couar. *var. lib. 1. cap. 8. num. 6. in princ.* Auguſtinum *in hoc text.* tractare de pœna ſpirituali, nempè de ſententia excommunicationis, quia, inquit ipſe, ob crimen hæreſis à patre commiſſum filij nati ante crimen plecti non debent, nec huic reſponſioni obſtabit ſi quis ita replicet, igitur D. Auguſtinus concedit filios poſt crimen à parentibus commiſſum natos pœna ſpirituali puniri poſſe, quod falſum eſt, quia reſpondebitur ſenſum iſtum alienum eſſe ab Auguſtino, à quo omiſſus eſt caſus, & omiſſa quæſtio de filiis poſtea natis, & in his, quæ omittuntur ab Auctoribus non licet ſenſum abſurdum coniectare. Deinde ita D Auguſtinus ſcripſit quaſi præſumeret filios poſt crimen natos ex ſanguine infecto participes futuros criminis, & ideò poſſe ob eam culpam pœna etiam ſpirituali puniri tanquam verè delicti participes. Et præterea arguens Auguſtinus Auxilium Epiſcopum, quòd perperam ob crimen parentis innocentes filios pœna ſpirituali puniſſet, oſtendit in maiorem perſuaſionis vim id malè fieri, etiamſi ratione ſanguinis infecti ea punitio præceſſerit, cùm filij eſſent ante crimen commiſſum nati: ita Couar. *citato loco*, vbi ſubdit illud eſſe obſeruandum ætate Auguſtini nondum fuiſſe à Canonibus ſtatutas pœnas aduersùs hæreticorum filios, ſi quidem filius hæretici etiam poſt crimen natus ab Eccleſia recipiebatur ad ſacros Ordines, & beneficia, vt habetur *in cap. placuit, hac eadem cauſ. & quæſt.* Vnde patet non benè Gratianum *hic in verſ. officio*, ab Auguſtino, qui de ſpirituali pœna loquitur, deſumpſiſſe illationem pertinentem ad temporale, officia ſcilicet, & beneficia eccleſiaſtica, illis enim priuari pœna eſt temporalis, non ſpiritualis, quandoquidem ſi ſpiritualis eſſet, non poſſet quis ea pœna ob alterius culpam puniri, iuxta ea, quæ dixi ad *regul. 22. & 23. de regul. iuris lib. 6.*

Ad text. verò *in d. cap. iam itaque*, quod deſumitur 2
ex Auguſtino ad Bonifac. *epiſt. 2* , reſpondetur intelligendum eſſe reſpectu pœnæ ſpiritualis cum adducat illud Domini per Ezech. *Anima quæ peccauerit ipſa morietur*, vt benè ex eiuſdem Auguſtini dictis declaratur *in dicto cap. ſi habes 24. quæſt. 3.* tum etiam quia creſcente hæreticorum corruptela ad illorum audaciam reprimendam, qui vix vllis pœnis reſipiſcunt, augendæ erant pœnæ, vt innuit Summus Pontifex *in cap. vergentis, in princ. de hæret.* atque alibi ad hæreticorum filios pœnæ extenduntur. Ita Rota *in Conchen. penſionis 6. Martij* 1598. coram Peregrino, quam refert Nicol Garc. *de benefic. part. 11. cap. 10. poſt n. 79. in verſ. cui firma.*

Sed magis piè videbatur tenendum delictum pa- 3
tris commiſſum poſt filios natos in ſucceſſionibus ipſis nocere non debere, vt videntur tenere Iſern. *in cap. 1. num. 10. quæ ſit prima cauſ. benef. amiſſ.* Imol. *in cap. ex parte num. 19. de feud.* Gom. *tom. 3. var. cap. 2. num. 16.* Mant. *in tract. de ſucceſſ. part. 1. quæſt. 8. art. 10. num. 9.* Seraphin. *deciſ. 830. num. 9.* Sanch. *in præcepta Decalogi lib. 2. cap. 27. n. 10. cum ſeqq.* quos refert, & ſequitur Rota *in Romana fideicommiſſi de Cinthijs 17. May* 1627. coram Card. Vitilli.

Cap. Eccleſia. XI.

DVm text. iſte ait Eccleſiam per pactionem con- 1
ſecratam potius execratam, quam conſecratam dici debere, ſupponere videtur talem conſecrationem irritam eſſe, quod eſt contra communem omnium Doctorum ſententiam reſoluentium ordinationem, & conſecrationem Eccleſiæ, aut Calicis ſimoniacè factam ratam, & validam eſſe quoad ſubſtantiam ſuam, quia hæc omnia nullibi inueniuntur irritata propter ſimoniam in eis commiſſam: quare ad text. *in præſenti*, dupliciter reſpondet gloſſ. *hic*, primò conſecrationem illam non fuiſſe factam iuxta formam Eccleſiæ, & ideò reprobari. Sed hoc dicitur ſine fundamento in textu, immò contra illum, quia titulo execrationis non ponitur niſi in pacto, & alioquin dicitur conſecrata Eccleſia. Secundò reſpondet illud eſſe dictum in odium, & deteſtationem criminis, ſed non explicat quomodo verè dicatur.

Debet

Debet ergo intelligi quantum eſt ex parte ſic conſecrantis; conſecratio enim ex poteſtate, & auctoritate, Eccleſiæ, cuius officium exercetur, valida eſt, quia verò conſecrans quantum eſt ex ſe polluit Eccleſiam, & vt profanum locum illam contrectat, idcò ex parte execrare illam dicitur. Ita Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimon. cap. 58. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoſlibet hominum conſtituram violenter inuadens ante euentum iudicialis arbitrij, quam pœnam incurrat, remiſſiuè.*

2 *Abbas,*
3 *Prælatus Eccleſiæ,*
4 *Minor,*
5 *Prodigus,*
6 *Furioſus,*
7 *Fœmina,*
8 *Miles,*
9 *Debitor, qui eripuit pignus à creditore,*
10 *Vſufructuarius,*
11 *Beneficiarius violenter capiens poſſeſſionem beneficij,*

[pœnam *l.* ſi quis in tantam, C. vnde vi, *an incurrat.*]

12 *Pœna l.* ſi qois, in tantam, C. vnde vi, *hodie receſſerunt ab aula, & eorum loco ſucceſſit pœna arbitraria.*

CAP. Si quis in tantam. XIII.

Valentinianus.

1 IMperator Valentinian. Auguſtus *in l. ſi quis in tantam, c. vnde vi,* canonizata per Gratianum *hic*, agit de pœna violenter inuadentis poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoſlibet homines conſtiturarum aute euentum iudicialis arbitrij, de cuius materja latè tractant Socin. *reg. 52.* Duen. *reg. 67.* Alphan. *collect. 177.* Neguzant. *de pignoribus part. 4. num. 9.* Anton. Gum *l. 35. Tauri num. 187. & tom. 3. var. cap. 4. col. 2.* Sarmien. *ſelect. lib. 2. cap. 13.* Menoch. *remed. 9. recuper. per tot. & conſ. 20. num. 35. cum ſeqq.* Pontan. *de ſpolio lib. 2. cap. 9. num. 53.* Brunus à Sole *in locis communibus verbo inuadens 1. & 3.* Azeued. *ad l. 1. num. 60. cum ſeqq. tit. 13. lib. 4 nouæ recopil.* vbi an procedat in iuribus incorporalibus, Gutier. *pract. lib. 1. q. 78.* D. Barboſ. *in prælud. l. ſi mora, num. 18. & 20. ff. ſolut. matrim.* Molin. *de iuſtit. tom. 3. diſput. 682. à num. 16.* Rebello *de obligat. iuſtit. p. 1. lib. 1. q. 8. ſect. 3. num. 14.* Farinac. *de furtis quæſt. 185. per totam.*

2 Multa ſolent Doctores circa deciſionem huius text. controuertere, quæ cùm opportunius ſedeant *in d. l. ſi quis*, ideò ad illum locum reſeruandas duximos, interim tamen remiſſiuè de aliquibus meminiſſe oportet, & in primis an Abbas inuadens violenter poſſeſſionem rerum apud quoſlibet homines conſtiturarum ante euentum iudicialis arbitrij faciat incurrere monaſterium in pœnas huius text. vide Rip. *in l. fin. n. 174. de reuoc. donat.* Tiraquel. *de priuil. piæ cauſæ, priuileg. 144.* Nauar. *comment. de regularib. n. 62.* Azeued. *d. l. 1. n. 35.*
3 Quid in Prælato Eccleſiæ, vide Palat. *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 66. n. 22.* Tiraquel. *d. priuileg. 144.* Menoch. *conſil. 39. n. 2. & 55.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 48. num. 72. cum ſeqq.* Molin. *diſp. 181. num. 29.*

4 Quid in minore? vide Socin. *reg. 360.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo vel aduerſarij dolo num. 62. C. de integr. reſtitut. minor.* Molin. *d. di[...]ut. 682. n. 18.*

Quid in prodigo; vide Anton. Gom. *tom. 5. variar. c. 1. n. 75.* Mich. Graſſ. *tom. 1. commun. opin. lib. 5. tit. 31. num. 20.* & Viu. *tom. 2. lib. 9. tit. 1. n. 96 pag. 439.* Menoch. *de ſucceſſion. lib. 3. §. 3. num. 42.* Molin. *d. diſput. 682. n. 10.* Farin. *de furtis q. 175 num. 4.* 5

Quid in furioſo? vide Azeued. *l. 1. n. 27. num multis ſeqq. tit. 13. lib. 4. nouæ recop.* 6

Quid in fœmina? vide Tiraquel. *de retractu lig. §. 1. gloſſ. 9. n. 211.* Sfort. Odd. *de in integ. reſtitut. q. 10. num. 20.* Farinac. *de furtis q. 175. num. 8.* 7

Quid in milite? vide Anton. Gom. *l. 80. Tauri n. 28.* Sfort. Odd. *dict. quæſt. 10. num. 47.* Molin. *d. diſput. 682. num. 18.* 8

Quid in debitore, qui vi eripit pignus à creditore? vide Molin. *d. diſput. 682. num. 23.* Farinac. *de furtis quæſt. 175 num. 41.* 9

Quid in vſufructuario violenter ſpoliato an ſuccurratur remedio huius textus? vide Menoch. *remed. 9. recuper. num. 295.* Molin. *d. diſp. 82. n. 27.* Farinac. *d. q. 175. num. 14. cum ſeqq.* Caſtill. *controuerſ. lib. 1. de vſufruct. cap. 7. num. 32.* 10

Quid in beneficiario, qui violenter poſſeſſionem beneficij accepit? vide Cou. *var. lib. 3. cap. 17. n. 7.* Nicol. Garc. *de benefic. part. 11. cap. 10. num. 208 cum ſeqq.* 11

Illud aduertere oportet quòd pœnæ *dict. l. ſi quis in tantam*. hodie receſſerunt ab aula, & eorum loco ſucceſſit pœna arbitraria, vt teſtantur Guiliem. *in cap. Raynutius, verbo ſi abſque liberis il 2. n. 148. de teſtam.* Azeued. *l. 1. num. 99. & l. 1. num. 4. tit. 17 lib. nouæ recopil.* Parlarnot. *lib. 1. rerum quotid. cap. 10. n. 17.* Thom. Valaſc. *alleg. tom. 1 alleg. 58. n. 24.* Farin. *d. q. 175. n. 144.* Buccaron. *de diff. inter indicia ciuilia, & criminalia differ. 55. in fine.* 12

QVÆSTIO VII.

CAP. Conuenientibus. IV.

Ex ſeptima Synodo.

IN ſuperſcriptione huius tex. ibi, *Item in eadem Synodo VII. act. 1.* vide dilect. *Inquiſ. part. 3. q. 56. pag. 516.* 1

Ex hoc textu colligit Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 8. cap. 11. quæſ. 22.* hæretico ad meliorem vitam conuerſo, & in foro conſcientiæ ab excommunicatione, inquam ob hæreſim inciderat, abſoluto diſpenſatione concedi vt poſſit ſacris ordinibus initiari, & creari Sacerdos, cùm certum ſit omnem hæreticum iure ipſo irregularem contrahere, & ad Catholicam fidem per pœnitentiam reuerſum, & ab excommunicatione, & peccatis abſolutum adhuc diſpenſatione indigere, vt ad Ordines admitti legitimè poſſit, ſecundùm Nauar. *in man. cap. 27. num. 205.* quem ſequitur Azor. *citato loco.* & ita Eccleſia experta aliquorum fictas pœnitentias, & conſiderata hac de re Canonum diuerſitate, ſeruat irregularem etiam poſt pœnitentiam manere, ſicut notant Maiol. *de irregul. lib. 5. cap. 46. ſub num. 1.* Decian. *in tract. crimin. lib. 5. cap. 54. num. 17. & ſeq.* Penia *ad Eymeric. part. 3. q. 113. commento 162. verſ. ac primum.* Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 25. num. 2.* quos refert, & ſequitur Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 5. cap. 18. n. 1. cum ſeqq.* obſeruant hoc ita ſtatutum non propter deperationem indulgentiæ, ſed rigore diſciplinæ, vt maiori medicina humilitatis adhibita redeuntis [...]lus tutiùs muniretur, vnde ſi pœnitentia peracta redeuntes laudabiliter 2

liter ſe geſſerint, conſueuit cum eis miſericorditer diſpenſari, quæ miſericordia vt proficeret non integre vnica largitione conſueuit effundi, ſed gradatim, ac maxima adhibita circumſpectione, quandoque enim diſpenſatur, vt poſſint tantùm in Ordinibus ſuſceptis miniſtrare, non autem vt ad ſuperiores aſcendant, *cap. ſi quis hæretica 1. quæſt. 1. cap. ſa'uberrimum, hac eadem quæſt.* Intendum vt in Epiſcopatu perſiſtere poſſit, non autem Primas effici, vt *in cap. nos conſuetud. num.* vbi gloſſ. *in verb. prohibemus*, 12. *diſt.* nonnunquam etiam talium reuerentium tantus virtutum ſplendor emicuit, vt ad omnes dignitates fuerint diſpenſati, & promoti, *cap. ipſa pietas*, 23. *q.* 4.

3 *Sancta Synodus dicit*, &c.] Notatur ad hoc quòd poteſtas Ordinis Epiſcopalis manet penes Epiſcopum in hæreſim lapſum, ac proinde Epiſcopi redeuntes ad hæreſi, necnon ordinati ab eis, dum hæretici fuerant, ſeruata tamen Eccleſiæ forma iterum non ordinantur, *cap. ordinationes* 9. *quæſt.* 1. vt per Azor. *dict. part.* 1. *l.* 8. *cap.* 13. *quæſ.* 5. vbi ad text. *in cap. Daibertum, hac eadem quæſt.* dum videtur in eo legi Daibertum, qui fuerat à Nezelone heretico ordinatus, iterum ordinari debere, quia Nezelon nihil habuit quod fuerat ab hæreticis ordinatus, & proinde nihil dare potuit, reſpondet ideò iterum ordinatum fuit, quia ordinatus fuerat non ſeruata Eccleſiæ forma.

Cap. Quoties cordis. IX.

Gregorius.

1 GLoſſ. notabilis *verbo, Et per te, in præſenti text.* allegari ſolet ad hoc, quòd quicquid promittitur piæ cauſæ, promittitur Deo, qui vbique eſt præſens, & acceptans. vt per Abb. *in proœm Decretal. p. 2. incip. Gregorius diuiditur, n.* 26. Felin. *ibid. n.* 25. *verſ. ex iſto remedio*, Rebuff *de priuileg. piæ cauſæ priuileg.* 114. *&* 115. quos refert Gonzal *ad regul.* 8. *Cancel gloſſ.* 5. §. 7. *n.* 201. quibus adde Surd. *de alimen tit.* 8. *priuileg.* 73. *num.* 5. Quid autem dicatur promiſſum vel relictum piæ cauſæ dixi *in tract. de iure Eccleſiaſtico lib.* 3. *c.* 23. *de legatis ad pias cauſas num.* 2. *cum ſeqq.*

Cap. Quoties à populis. XIV.

Innocent.

1 GLoſſ. *verbo propter multitudinem*, ex hoc text. colligit parcendum eſſe multitudini, de quo Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 47. *à princip.* Rebuff. *in repet. l. Diuus ff. ad Sylian. num.* 38. Andr. Gail. *de pace publica lib.* 2. *cap* 9. *num.* 37. *& ſeq.* Clar. §. *fin. quæſt.* 61. *verſ. allegatur etiam*, late Farinac. *in praxi crimin q.* 96. *per tot.*

Cap. Didici. XV. *Cyrill.*

1 D*Iſpenſationis enim gratia*, &c.] Ergo diſpenſatio exiſtente iuſta cauſa non ſemper eſt debita, ſed quandoque eſt gratia, ita ex aliis tradit Sanch. *de matrimon. lib* 3. *diſput.* 10. *num.* 1. vbi *numeris ſequentibus* diſcutit quando diſpenſatio ſit debita, & quando gratia. Vnde poſſe dari cauſam ſufficientem ad diſpenſandum ſi velit ſuperior, non tamen ſufficientem ad illum conſtringendum ad diſpenſationem præſtandam, tenent Sanch. *d. diſput.* 10. *num.* 6. Salas *de legib. tract.* 14. *diſp.* 20. *ſect.* 7. *in fine*, Soar. *in ſimili tractat. lib.* 6. *cap.* 18. *num.* 22. quos refert, ſed non ſequitur Ioan. Sancti. *in ſelectis & practic. diſput. diſp.* 43. *num.* 8. *verſ. prateica.*

Cap. Exigunt. XVIII.

GLoſſ. *hic verbo cauſa*, tradit, quòd vbi diſpenſatio eſt debita, ſi Imperator non diſpenſet, peccabit mortaliter, de quo vide latè diſputantem Sanch. *de matrimon. lib.* 3. *diſput.* 10. *à princip.* 1

In eadem gloſſ. ibi, *ſicut ad eleemoſynam tenemur pauperi, pauper tamen cum nullo iure petit*, &c. Paupertatis fauore conceſſum eſt iudicis officio compelli poſſe diuites, vt pauperis ſubueniant, vt per Rebuff *de priuil. ſcholaſt. priuil.* 90. *numer.* 10. Surd *de aliment. tit.* 1. *q.* 9. Augendan. *de exequendis mand. part.* 2. *cap.* 10. *num.* 10. Mexi. *in tract. taſſa panis concl.* 1. *numer.* 5. Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuit. part.* 2. *quæſt.* 4. *num.* 16. Menoch. *de arbitr. caſu* 182. *num.* 43. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 2. *n.* 21. latè Aluarez de Valaſco *de priuileg pauper. part.* 1. *quæſt.* 34. *num.* 4. haberéque pauperem actionem ad petendum partem, quam auarus detinet ex Specul. refert Gonzal. *d. gloſ.* . *num* 22. Et in extrema neceſſitate actionem pauperi dari ex Sarmient. *de reddit. Eccleſ. part.* 3. *cap.* 4. *n* 3. firmat Aluarez de Valaſco *d. quæſt.* 34. *num.* 6. Vide quæ dixi *ad cap. ſicut, num.* 2. 47. *diſtinct.* 2

Cap. Daibertum. XXIV.

Vrban. II.

VIdetur probare hic text. Nezelonem qui ab hæreticis in Epiſcopum ordinatus fuerat, non recepiſſe Ordinem Epiſcopalem, iteò cùm dictus Nezelon poſtea Daibertum ordinauerit in Diaconum, Daibertum nihil ab eo accepiſſe, & reddit rationem, *quia qui nihil habuit, nihil dare potuit ei, cui manus impoſuit*; ſed Mart. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 1. *diſput.* 8. *c.* 5. *verſ. tertio, pag.* 97. reſpondit textum procedere, quia conſtabat Nezelonem ordinatum fuiſſe in Epiſcopum ab hæreticis, non ſeruata forma ab Eccleſia, & ſic ordinem Epiſcopalem non recepiſſe, & hanc ob cauſam Daibertum poſtea ab ipſo vel præter formam, vel iuxta formam Eccleſiæ Diaconum ordinatum nihil potuiſſe ab eo recipere, quia nemo dat quod non habet, & propterea Vrbanus diſpenſauit cum eo ob vtilitatem Eccleſiæ, & denuo ordinauit illum auctoritate Damaſi Papæ, & Innocentij. 1

CAVSA II.

QVÆSTIO. I.

Cap. Primatum V. *Felix.*

PRobat hic textus Epiſcopum nec à Patriarchis abſque ſpeciali Papæ mandato deponi, aut priuari poſſe, ad quod illum citaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 3. *alleg.* 112. *num.* 3. & per totam illam allegationem latè de hac materia egi. 1

Cap. In primis VII. *Greg.*

GLoſſ. 1. *in hoc tex.* ait quòd quamuis ſpolij reſtitutio ante omnem iuris contentionem facienda ſit, iuxta vulgatas regulas, ſæpe tamen differri poteſt ratione ſcandali vitandi, ſimilis gloſſ. *verbo, non eſt reſtituendus, in cap. petitionem* 22. *de accuſ.* Burſat. *conſil.* 282. *num.* 24. *vol.* 3. Iacob. de Grati. *in aureis deciſ. lib.* 2. *c.* 105. Citra enim peccatum mortale pro vitando ſcandalo 1

ſcandalo ſæpè à iuris regolis recedere licitum eſt, Thom.2.2.*quæſt.*13.*art.*7. *& in* 4.*diſt.*33.*quæſt.*2. Cou. *in reg. peccatum* 2.*part. in initio num.* 5. Gail. *de pace publica lib.* 2.*cap.*9. *num.* 10. Et plura ratione ſcandali vitandi fieri permittunt, vel prohibentur contra iuris regulas, Felin. *in c.* 1. *n.* 2. *de appellat.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 4. Gail. *d. num.* 20.

2 Eadē gloſſ. *in hoc text.* tenet pauperes ac miſerabiles in iudiciis diuitibus præferri, potioréſque & in cauſæ expeditione, & in iudicio io ea ferendo exiſtere, vt per Felin. *in cap.* 1. *num.* 6. *de accuſat.* Socin. *reg.* 229. *fallent.* 24. Ludou. Roman. *in repet. l. ſi verò. §. de viro, fallent.* 25. *ff. ſoluto matrimon.* quem refert, & ſequitur Petr. Rebuff. *tom.* 1. *ad conſtit. Gallia tit. de ſentent. promiſſion. art.* 3. *gloſſ. vlt. num.* 21. *& de priuileg. ſcholaſt. priuil.* 90. *n.* 11. Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuitis part.* 2. *q.* 4. *num.* 14.

Cap. Quæ Lotharius. XVI.

Nicolaus.

1 HIc text. ſolet allegari ad hoc, quòd in notoriis nullus ordo, & ſolénitas ſolet obſeruari, vt per Grammat. *deciſ.* 36. *num.* 45. Dec. *conſ.* 541. *num.* 6. Marſil. *conſil.* 5. *num.* 2. *& ſing.* 511. Menoch. *remed.* 15. *recuper. n.* 260. quia notorium non indiget probatione. Maſcard. *de probat. concl.* 1109. *num.* 10. Cardin. Tuſch. *lit. N. concl.* 208. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 2. *c.* 925. *n.* 13. Ioan. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignorantia, inſpect.* 13. *num.* 5.

Cap. Deus omnipotens. XX.

Euariſtus.

1 EVariſtus Papa *in epiſt.* 2. relatus *in hoc text.* admonet ſententiam non præcipitanter ferendam eſſe, conſtat ěnim eo ipſo iure nullam eſſe ſi lata fuerit. præcipitanter, & in tam breui tempore, & cum tanta feſtinatione, quòd acta veroſimiliter non potuerint videri, ſecundùm ea, quæ reſoluunt Greg. *l.* 16. *verbo acabar tit.* 8. *part.* 5. Hippol. *conſ.* 48 *num.* 34. Bonacoſ. *commun. crimen. verbo ſententia fol.* 150. *verſo,* Marant. *de ordine iudic. part.* 4. *pag.* 197. *num.* 16. *cum ſeqq* Balb. *tom.* 2. *communium opin. lib.* 7. *tit.* 8. *num.* 25. *pag.* 243. Pute. *deciſ.* 344. *in antiq. alias deciſ.* 334. *in correctis lib.* 1. Maſcard. *de probationibus concluſ.* 240. *num.* 2. *& concluſ* 241. *num.* 2. *& concluſ.* 1296. *num.* 36. Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſ.* 67. *num* 31. Hercul. Mareſcot. *var. reſol. lib.* 2. *cap.* 115. Card. Tuſch. *lit. S. concl.* 147. Aluarez de Velaſc. *de priuileg. pauperum part.* 1. *quæſt.* 6. *num.* 20. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 46. *num.* 46. Alexand. Trentacinq. *var. reſolut. lib.* 2. *tit. de iudic. reſol.* 2. Amat. Roderic. *in pract. videndi, ſeu examinandi proceſſum cap. vlt. part.* 1. *num.* 16. Bobadil. *in ſua politica lib.* 1. *cap.* 5. *num.* 17. Rot. *deciſ.* 109. *num.* 3. apud Farin. *in* 1. *collect. nouiſſimarum, alias p.* 4. *diuerſ.* Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 153. *n.* 2. vbi *num.* 7. limitat quando iudex in tempore breui poterat eſſe inſtructus de negotio.

2 In gloſſ. *Iudicu.* ibi, *ſed pone, quòd reus neget aliquid eſſe notorium, nunquid ſufficiunt duo teſtes,* &c. Notatur ad hoc quòd notatium probatur per doos teſtes, vt per Clar. § *fin. q.* 9. *verſ. quæro nunc,* Maſcard. *de probat. concluſ.* 1115. Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *de teſtib. q.* 21. *n.* 109. qui quidem tenentur dicti ſoi rationem reddere, ſicut docent Rebuff. *de reprobat teſtium num.* 467. Maſcard *d. concl.* 1105. *num.* 2. Gutier. *de tutel. p.* 1. *cap.* 70. *num.* 6. Farin. *d. part.* 2. *q.* 70. *num.* 52.

Quæſtio II.

Cap. Antiquitus. I. *Ioan.*

GLos. *verbo ante litem conteſtatam, in præſenti text.* reſoluit exceptionem ſpoliatoris eſſe dilatoriam, ac proinde ante litis conteſtationem eſſe proponendam, per quam ita tradunt Menoch. *remed.* 3. *retin. n.* 666. *& remed.* 15. *recup. n.* 491. Viu. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 7. *tit.* 1. *n.* 324. *&* 339. Bernard. Muſcarel. *in praxi aurea ciuili Neapol. part.* 3. *gloſſ. Actorem num.* 38. 1

Quæſtio III.

Cap. Siquis. I. *Caius.*

IN gloſſ. *verbo ſuſtinere.* ibi, *non tamen ipſo iure ſed per ſententiam.* Vide Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo reuertantur num.* 144. *C. de reuocand. donat.* Sayr. *in claui Regia. lib.* 3. *c.* 8. *n.* 22. 1

Cap. Si quis iratus. V.

Fabianus.

EX hoc textu volgò colligitur contractus iracundiæ calore celebratos nullos, & inualidos eſſe, vt per Duen. *regul* 292. *ampliat.* 9. Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 1. *num.* 24 *verſ. ideòque,* Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 91. *num.* 19. 1

Per ſcripturam, &c.] Notatur ad hoc quòd cùm quis in ſcriptis aliquid fatetur, deliberatè id dixiſſe præſumitur, vt per Menoch. *de præſumpt. lib.* 2. *præſumpt.* 61. 2

Cap. Si quis Presbyter. IV.

Quæſtio V.

Ex Concil. Tribur.

QVIA Sacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. Vide Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 11. *quæſ.* 6. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.* 4. *cap.* 3. *q.* 5. *pag. mihi* 311. Sayr. *in claui Regia lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 1. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 3. *num.* 7. *cum ſeqq.* 1

Cap. Mennam. VII. *Greg.*

TExt. iſte deſumptus eſt ex Gregorio *lib.* 11. *epiſt.* 8. *ad Reginam Francorum,* & videtur inde colligi excommunicandi, & abſoluendi poteſtatem eſſe poſſe penes laicum, quod ex delegatione Pontificis procedere reſpondet gloſſ. *verbo duobus in cap. præter* 32. *diſt. & verbo laico in cap. bene quidem* 96. *diſt.* vtrobique Archid. & Turrec. Roland. *conſ.* 23. *num.* 1. *vol.* 2. Decian. *tract. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 42. Couar. *practic. cap.* 31. *num.* 4. Garc. *de nobilit. gloſſ.* 9. *a num.* 23. Laici enim incapaces ſunt ne propria auctoritate de cauſis iuriſdictionis ſpiritoalis cognoſcant, non verò ex delegatione Papæ, vt benè ait Ioan. de Valboa *in annuis Academ. prælect. Salmanticenſ. ad cap.* 2. *de iudic. num.* 147. 1

Probationes illas per experimentum ferri can- 2

dentis

dentis, & aquæ feruentis, quæ purgationes vulgares appellantur, ſacris Canonibus prohiberi colligitur ex hoc text. & ex *c. conſuluiſti*, *& ex cap. monomachiam, hac eadem quæſt. & ex cap. ex tuarum, de purgat. canon. & ex cap. vlt. de purgat. vulgari*, obſeruant Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib. 4. c. 4. q. 4. ſect. 3. & 4. pag. mihi 322. cum ſeqq.* vbi infert ad intellectũ aliorum textuum huius quæſtionis, Soar. *tom. 1. de Relig. tract. 3. lib. 1. de irreligioſ. cap. 3. num.* 8. cum aliis per me citatis *ad rub. de purg. vulgari in Decretal.*

S V M M A R I V M.

1 *Diſpenſandi poteſtas in generali commiſſione non cenſetur delegata.*
2 *Reſtitutio in integrum non delegatur per generale mandatum.*
3 *Subrogato debetur honoris præminentia prout principali.*

Cap. Quæ de cauſa. IX.

1 GLoſſ. notabilis *hîc verbo quicquid*, firmat poteſtatem diſpenſandi in generali commiſſione non cenſeri delegatam, niſi ſpecialiter committatur, quod in Vicario generali Epiſcopi agnoſcunt, Bettachin. *de Epiſc. lib. 4. part. 7. num.* 17. Rebuff. *in praxi benef. in forma Vicariatus num.* 44. Ant. Cuch. *inſtit. maior. tit. 8. num.* 111. Soar. de Pace *in pract. tom. 2. prælud. 1. in fin.* Gui. *can lib. 1. cap. 19. num.* 15. Ant. Gom. *ſuper Bullam Cruciata cap. 4. circa quartam quæſt. num.* 19. Azor. *inſtitut. moral part. 2. l. 3. cap. 45. quæſ.* 8. Sbroz *de Vic. Epiſc. lib. 2. quæſt.* 35. Nicol. Garc. *de benef. p. 5. cap. 8. num.* 47. Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſput. 40. num.* 12. Moner. *de commutat. vltim. volunt. cap. 5. num.* 478. Ego ipſe *de offic. & poteſtate Epiſcopi part. 3. allegat. 54. num.* 112.

2 In eadem gloſſ. ibi, *& reſtitutio in integrum non delegatur per generale mandatum*, &c. Ita Sbroz *de vicario Epiſcopi lib. 2. quæſt. 35. num.* 4. Sanch. *d. num. 12. in fin.* Ego ipſe *d. alleg. 54. num.* 108. ſpeciale enim mandatum requiritur ad petendam reſtitutionem in integrum, vt per citatos *in collectan. ad gloſſ. verbo mandatum cap. eorum, de in integrum reſtit. & in tract. de clauſulis vſufreq. clauſ. 35. num.* 31. ſecundùm Logdunen. impreſſ. vbi intelligo procedere quoties principaliter petitur reſtitutio, ſecus vbi incidente.

3 In eadem gloſſ. ibi, *& ideo honor ei exhibendus eſt ſicut Papa.* Notatur ad hoc quòd honoris præeminentia debetur ſubrogato, prout principali, vt per Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 106. num.* 15.

Qvæstio IV.

Cap. Præſul. II.

1 SYLVESTER Papa in generali Synodo reſidens relatus *in hoc textu*, præſcripſit numerum teſtium ad conuincendos Cardinales Presbyteros, & Diaconos neceſſarium, de quo vide Barbat. *de præſtant. Cardin. part. 1. quæſt.* 11. Nell. à S. Gemin. *de teſtibus, part. 1. à num.* 81. Nep. de Monte Albano *eod. tract. num.* 98. Crot. *in ſimili tractat. num. 225. cum ſeq.* Sot. *de iuſtit. lib. 5. quæſt. 7. art. 2. in 3. argum.* Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib. 1. cap. 10. num. 3. cum ſeqq.* Clar. *lib. 5. §. fin. q. 66. num.* 5. Menoch. *de præſumpt. lib. 1. quæſt. 80 à num.* 23. Maſcard. *de probat. concl. 461. num. 9. & 10.* & *concl. 1356. num.* 53. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. quæſt. 12. art. 1.* latè Farin. *in praxi crimin. part. 2. q. 63. num. 237. cum ſeqq.* vbi *num.* 242. ampliat etiam in delictis commiſſis ante Cardinalatum, & *num.* 244. per text *in cap. nullus §. ſed hoc, hac ead. quæſt.* dicit diſpoſitionem huius text. hodie ceſſare, quia emanauit ſecundùm illa tempora ad compeſcendam malitiam hæreticorum, qui aliquando Cardinales, & Clericos accuſabant ad effectum vt ab eorum officio remouerentur, & alij eorum loco ſubſtituerentur, quod etiam ante eum obſeruarunt Dec. *in cap. atſi Clerici in 6.* & Bero. *ibi n. 5. de iudic.* addit. *ad Roman. ſing.* 207. Clar. *d. quæſt. 66. n.* 5. Ant. Scap. *d. c. 10. n. 15. cum ſeqq.*

In gloſſ. *Præſul.* ibi, *ſed nunquid contra Papam*, &c. 2
Dicit hæc gloſſ. quòd ſufficiunt duo teſtes, ſi agatur de probatione criminis contra Summum Pontif. referunt Abb. *in cap. atſi clerici, in princ. num. 3. de iudic.* vbi Dec. *num. 1.* & Beroi. *à num.* 7. Clar. *d. q. 66. num.* 6. Marc. Socin. *conſil. 109. num. 16. vol.* 2. Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ l. 1. cap.* 10. Gig. *conſ. 19. num.* 9. Roias *de hæreſi part. 2. aſſert. 4. num. 87. & ſing. 146. num. 8. & ſing. 165. num.* 9. Anton. Gom. *var. tom. 3. de delict. cap. 12. num.* 9. Viu. *lib. 2. commun. opin. opin. 292. num.* 3. Maſcard. *de probat. concl. 461. num.* 9. vbi *num.* 10. meritò dicit hanc gloſſam propter eius impiam doctrinam à ſanctiſſimo Inquiſitionis Vrbis Tribunali improbatam, deteſtatam, & execratam fuiſſe, & mirandum eſt, vt verbis vtar annotationis ad hunc text. de auctore huius gloſſæ, qui putauit Pontificem Max. minori teſtium numero poſſe condemnari, quàm Diaconum Cardinalem, atque Oſtiarium, cùm tamen ipſe Pontifex à generali ſaltem Præſulis nomine minimè eſſet excludendus.

Cap. Nullam. III. *Leo IV.*

GLoſſ. *verbo nullam, in præſenti text.* tradit quòd 1
Papa quando committit aliis cauſam ſuorum Clericorum ne ipſe ſuſpectus habeatur, iudices non ſuſpectos de honeſtate dare debet, vt per Roman. *ſing. 62. in fine*, Aufrer. *in tract. de recurſu num. 55. verſ. 93. cauſa.* Menoch. *conſ. 94. num.* 12. licèt verum ſit illum nunquam recuſari poſſe, ſicut reſoluunt Zerol. *in praxi Epiſcop. part. 1. verbo Papa*, Moll. *in emporio iuris part. 1. tit. 2. in prælud. num.* 188. Iacob. Lautent. *de iudic. ſuſpectio cap 1. à num.* 2. Carraſc. *in explicat. ad aliquas leges nouæ recopil. cap. 9. num.* 19. Sicut nec poteſt Imperator, Lancelot. *de attent. p. 2. cap. 6. num.* 41. Caualcan. *p. 2. deciſ. 18. n.* 111. Pacian. *de probat. lib. 2. cap. 45. n* 94. aut alius quilibet Princeps ſuperiorem non recognoſcens. Moll. *vbi ſuprà num. 188. & 189.* Carraſc. *d. cap. 9. num.* 20. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 4. num.* 24.

Qvæstio VI.

Cap. Qui ſe ſcit. XII. *Vigilius.*

VERBA huius text. eſſe Sancti Leonis refert Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 9. anno Chriſti 859. pag.* 608. Ex quo colligit Gonzal. *ad reg. 8. Cancell §. 1. proœm. n.* 5. Papam conceſſiſſe Epiſcopis poteſtatem, & vices ſuas, vt quilibet in ſua diœceſi beneficia ibidem cõſiſtentia conferre poſſet. Epiſcopus enim in ſua diœceſi ex cauſa ea omnia poteſt, quæ Pontifex in toto orbe, niſi per ſacros canones, vel per ipſum Papam prohibeatur, vt me citato, tradit Homobuo. *in reſponſ. quæſt. moral. part. 4. reſp. 107 in fine.* 1

Cap. Quoties Epiſcopi. XVI.

Felix II.

1 GLoſſ. *verbo appellent, in præſenti text.* probat dicta per iudices recuſatos eſſe nulla ipſo iure abſque alia appellatione, vt per Lap. *alleg.* 1. *à num.* 1. Marant. *de ordine iudic. part.* 6. *n.* 24. Ruin. *conſil.* 6. *num.* 5. Cephal. *conſ.* 141. *num.* 19. *lib.* 2. Antun. Gabr. *commun. tit. de iudic. concl.* 5. Viui. *opin.* 866. *num.* 12. Thom. Triniſan. *deciſ.* 51. *num.* 1. *part.* 1. Pacian. *de probation. lib.* 2. *cap.* 45. *num.* 5. Seraphin. *de priuileg. iuramenti priuil.* 7. *num.* 20. Sigiſm. Scacc. *de iudic. lib.* 1. *cap.* 101. *n.* 16. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 100. *num.* 4. *cum ſeqq.* latè Farin. *fragm. crimin. part.* 1. *lit. I. num.* 933. *cum multis ſeqq.* vbi multipliciter declarat, Perez *l.* 1. *tit.* 5. *lib.* 3. *Ordin. pag.* 566. Vant. *de nullit. tit. ex defectu iuriſdictionis Ordin. num.* 140. Kirchou. *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 3. *tit.* 1. *num.* 168. Azeued. *l.* 1. *num.* 8. *tit.* 16. *lib.* 4. *noua recopil.* Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 42. *num.* 31. Eſcobar. *de ratiociniis c.* 8. *num.* 20. Cariaſc. *in explicat. ad aliquas leges noua recopil. cap.* 9. *num.* 337. Amat. Roder. *in practica videndi, ſeu examinandi proceſſum cap.* 10. *num.* 54. *cum ſeqq.* Mendez à Caſtro *in praxi Luſit. lib.* 2. *cap.* 7. Modern. *in tractat. de cognit. per viam violentiæ part.* 2. *q.* 14. *n.* 3. 11. *&* 12. Ordin. Reg. Luſitan. *lib.* 3. *tit.* 21. *§.* 4. vbi patens meus *num.* 9. cum Gratian. *d. c.* 100. *ex n.* 6. intelligit ſi recuſans opponat de nullitate, cùm quilibet actus tendens in fauorem alicuius, intelligatur eo opponente ad text. *in l. reſcripta.* vbi gloſſ. *verbo præbeatur.* & *ibi* Iaſ. *num.* 3. *C. de precib. Imp. offeren.*

Cap. Quoties poſt auditam. XXVI.

Ex legib. Theodoſian.

1 IN gloſſ. *Sequeſtrantur.* ibi, *vel die quòd ſi appellatur ad executore,* &c. Notatur ad hoc quòd ſequeſtratio conceditur appellatione pendente, ſi depopulentur fructus, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 114. *numer.* 2. Nam diſſipatio fructuum, quos quis ſeruare tenetur, eſt ſufficiens cauſa imponendi ſequeſtrum, vt per Caroc. *de ſequeſtro p.* 2. *q.* 2. *num.* 40. Card. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 21. *num.* 32. An & quando ſequeſtrum idonea cautione euitetur, vel tollatur? vide Put. *deciſ.* 311. *in antiq. aliàs deciſ.* 303. *in correctis lib.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. §.* 7. *proœm. num.* 95. *cum ſeqq.* Bernad Grauæ. *ad pract. Camera Imper. lib.* 1. *concl.* 148. *conſid.* 1.

Cap. A iudicibus. XXXIII.

Ex concil. Mileuitano.

1 NOtari ſolet hic text. ad hoc, quòd apppellatione iudicum veniunt arbitri, vt per Roman. *ſingul.* 192. *Quæro, in fine,* Abb. *conſ.* 13. *Quia quicumque col.* 2. *n.* 5. *verſ. hinc eſt,* Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 66. *n.* 14. declarando, prout latè dixi *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignific. appell.* 122. *à num.* 3.

Cap. Statutum. XXXVIII.

Ex Concil. Carthag.

1 ALlegatur vulgò hic text. ad hoc quòd nemo in eadem cauſa poteſt eſſe iudex, & teſtis, ſiue coram eo pendeat, ſiue iam finita ſit, ſiue in eadem, ſiue in alia inſtantia, veluti appellationis, vt per gloſſ. *verbo magiſtratus in l. ob carmen ff. de teſtib.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *q.* 73. Rebuff. *de reprobat. teſtium num.* 267. *cum ſeqq.* Maſcard. *de probat. concluſ.* 950. *ex num.* 1. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *quæſt.* 9. *num.* 15. Curi. Philipp. *part.* 1. *§.* 17. *num.* 11. Farinac. *in praxi crimin. q.* 60. *ex num.* 89. *cum multis ſeqq.* Carol. de Graſſ. *de except. ad ſtat. excluden. except.* 24. *num.* 67. Surd. *conſ.* 57. *ex num.* 1. Et quamuis Socin. *num.* 9. *per text. ibi in c. cùm olim* 11. *de priuileg.* limitet hanc regulam in Papa, reſoluens poſſe illum in eadem cauſa eſſe iudicem, & teſtem, & atteſtari de eo, quod in eadem cauſa vidit, tamen verius eſt in illo textu minimè probari hanc limitationem, nam Summus Pontifex illic non depoſuit vt teſtis, ſed ex iis, quæ extraiudicialiter vidit, firmauit animi ſui motum ad confirmandam, & coadiuuandam probationem, quæ ex aliorum teſtimoniis, & Cardinalium dictis apud iudices delegatos legitime facta fuerat: hoc autem etiam in aliis inferioribus regulariter licitum eſſe ad meliorem cauſæ inſtructionem, comprobat ex aliis Maſcard. *de probat. concl.* 124. *num.* 18. *cum ſeqq.* & poſt eum Farin. *d. q.* 60. *num.* 127. *&* 140.

Cap. Si quando. XL. *Habrian.*

GLoſſ. *verbo ſtatus in præſenti text.* tenet in cauſa ſtatus non conſtitui procuratorem, niſi ille, qui conſtituit, ſit in poſſeſſione libertatis, ſequuntur Barthol de Valmarin. *conſ. crimin. diuerſ.* 69. *num.* 4. *lib.* 1. *& inter eadem conſ.* Benedict. de Baiz. *conſil.* 91. *num.* 14 *eodem lib.* 1. Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *quæſt.* 99. *num.* 106. 1

Quæstio VII.

Cap. Laico. III. *Marcelin.*

MARCELLINVS Papa *ad Epiſcopos Orientales epiſtol.* 2. *in hoc text.* ſcribit non licere laico quemlibet Clericum accuſare, quam concluſionem latè exornat Bernard. *in practic. cap.* 4. vbi Salzed. decem limitationes ponit, idem Bernard. *cap.* 131. *ſecundum nouiſſ. impreſſ.* Bonacoſ. *commun. crimin. verbo laicus non poteſt accuſare Clericum,* Io. Crot. *in tract. de teſtib. part.* 3. *ex num.* 54. Campeg. *eodem tract. reg.* 98. Nep. de Monte Albano *in ſimili tractat. num.* 153. Clar. *lib.* 5. *§. fin. q.* 14. *num.* 21. *& quæſt.* 24. *num.* 10. Hippol. *ſing.* 98. *Laicus.* Paul. Fuſc. *lit. C. ſing.* 31. *& lit. L. ſing.* 2. Duen. *reg.* 315. Ioan. Roias *ſing.* 118. *&* 120. Marant. *de ordine iudic. part.* 4 *à num.* 45. *in fin.* Couar. *practic. cap.* 18. *num.* 2. Sebaſt. Medic. *de definit. part.* 1. *quæſt.* 8. *num.* 3. Perez *l.* 1. *verſ. laicus præterea contra Clericum tit.* 1. *lib.* 1. *Ordin. pag.* 60. Azeued. *l.* 6. *num.* 3. *tit.* 9. *lib.* 3. *noua recopil.* Ioan. Segura Daualos *in direct. iudicum Eccleſiaſt. part.* 2. *cap.* 2. *num.* 25. Carol. de Graſſis *de effectibus clericalibus effect.* 12. *n.* 22. & vide quæ habentur *in collectan. ad cap. de cætero, de teſtib.* 1

Et oppidò eis quidem infeſti exiſtunt.] Vide Mantuam *dialog.* 113. 2

Cap. Metropolitanum. XLV

GLoſſ. *verb. Metropolitanum in præſenti text.* ait quòd tunc dicitur quis facere in contentum iudicis, aut legis, quando voluntas in hoc dirigitur, vt quis nolit obedire, eo quia ſpernat poteſtatem iudicis, aut legis, vt per Couar. *in cap. alma mater part.* 1. *§.* 7. *num.* 6. Rot. *deciſ.* 838. *n.* 2. apud Farin. *collect.* 1. *nouiſſimar. aliàs part.* 4. *diuerſ.* 1

CAVSA

CAVSA III.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de materia huius text. agentes.*
2 *Remedium reintegranda magis generale eſt, & vtilius inter omnia remedia poſſeſſoria.*
3 *Remedium reintegranda conceditur illis, quibus poterat competere interdictum Vnde vi.*
4 *Remedium reintegranda competit laico pro rebus profanis.*
5 *Reintegrationi vt locus ſit debet exiſtere extremum neceſſarium agenti interdicto recuperanda, quod eſt poſſeſſio, & poſſeſſionis priuatio.*
6 *Spoliatus is dicitur, qui ſemel poſſedit.*
7 *Remedio reintegranda non ſuccurritur illi, qui ſua culpa poſſeſſionem amiſit.*
8 *Spoliatus vbi quis reperitur, debet ante omnia reintegrari*
9 *Spoliatus auctoritate iudicis de facto, & non ritè procedentis, non agit remedio reintegranda.*
10 *Reintegratio ceſſat vbi quis auctoritate iudicis ritè procedentis à poſſeſſione ſua ceciderit*
11 *Reintegratio non dicitur facta niſi totaliter quis ſit reſtitutus.*
12 *Remedium reintegranda datur etiam pro quaſi poſſeſſione rerum incorporalium.*
13 *Vſufructuarius,*
14 *Commodatarius,*
15 *Hæres,*
} remedium reintegrandæ intentare poteſt.
16 *Remedium reintegranda quando tempore præſcribatur, oſtenditur.*

CAP. Reintegranda. III.

Ioannes Epiſc.

1 CELEBRIS eſt hic textus, in quo Ioannes vrbis Romæ Epiſcopus ſcribit Zachariæ Archiepiſcopo *epiſtol.* 1. qualiter debeat fieri reſtitutio ſpoliatis, & eiectis, de cuius materia latè agunt Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 2. *verbo Canon.* Anton. Gabr. *commun. lib.* 5. *tit. de reſtitut. ſpoliat. concluſ.* 5. Rot. Bonon. *deciſ.* 10. & 12. Menoch. *remed.* 15. *recuper. per tot.* & *conſ.* 5. *n.* 153. *cum multis ſeqq.* Maſcard. *de probat. concl.* 1321. Gutier. *canonic. lib.* 1. *c.* 34. Conrard. *de moment. poſſeſſ. limit.* 4. Ioan. Baptiſta Coſta *de remed. ſubſid. remed.* 49. *per tot.* & *de facti ſcientia & ignor. cent.* 2. *diſt.* 60. Card. Tuſch. *tom.* 1. *lit.* C. *concluſ.* 45. D. Barboſ. *in l. ſi alienam numer.* 44. *cum ſequentibus ff. ſoluto matrimonio*, Octau. Glotit. *reſp.* 10. *ex numero* 127.

2 Remedium huius text. eſt magis generale, & vtilius inter omnia remedia poſſeſſoria, & concurrit cum omnibus aliis, itaut vbicumque habeat locum aliud remedium, videlicet interdictum Vnde vi, aut quid ſimile, procedat etiam iſtud, ita Alex. *conſ.* 94. *Viſis, ad finem verſ. nec etiam obſtat numer.* 22. *lib.* 5. Marant. *de ordine iudic. part.* 4. *diſt.* 7. *remed.* 19. *numer.* 58. Ste-
2 phan. Gratian. *diſcept. forenſ. capite* 311. *numer.* 1. Et in ſpecie quòd remedium iſtud concedatur illis, quibus poterat competere interdictum Vnde vi, tradunt Menoch. *conſil.* 2. *num.* 154. Valaſc. *de iure emphyteut. q.* 8.
4 Intentari poteſt non ſolùm in foro Eccleſiaſtico,

ſed etiam in ſeculari, ac proinde laico competit pro rebus profanis, vt per Alex. *conſ.* 6. *n.* 4. *conſ.* 51. *lib.* 3. & *conſ.* 199. *Viſo, col.* 2. *lib.* 2. & *conſ* 91. *In cauſa & lite, col.* 2. *verſ. non obſtat*, & *conſ.* 94. *Viſis & ſæpius, col. pen. verſ. non obſtat. lib.* 5. Corn *conſ.* 62. *col.* 3. *lib.* 1. Caſtren. *conſ.* 105. *n.* 2. *verſ. ſecundò principaliter lib.* 1. Card. Tuſch. *tom.* 1. *lit.* C. *concl.* 45. *n* 44. Gregor. Lop. *l.* 30. *verbo falare tit.* 1. *p.* 3. Anton. Gabr. *dict. concluſ.* 5. *n.* 1. Couar. *lib.* 1. *var. capite* 4. *n.* 1. Menoch. *remed.* 15. *recuper. num.* 13. Dom. Barboſ. *in d. l. ſi alienam n.* 48. *ff. ſoluto matrimon.*

Et competit remedium huius text. etiamſi ſpolium fiat cum dolo, vel violentia, Alex. *conſ.* 6. *Circa præmiſſum n.* 3. *verſ. tertiò reſpondeo lib.* 3. maximè quando illud intentatur contra poſſidentem ſine titulo. Alex. *conſ.* 51. *in princ. verſ. & præſertim lib.* 1. Cardin. Tuſch. *dict. concl.* 45. *n.* 2. & 3.

Reintegrationi vt locus ſit debet exiſtere extremum neceſſarium agenti interdicto recuperandæ, quod eſt 5 poſſeſſio, & poſſeſſionis priuatio, gloſſ. *in l.* 1. §. *interdictum autem, ff. de vi, & vi arm.* gloſſ. *verbo reſtitutionem in capite olim, de reſtit. ſpoliat.* Canoniſtæ *In capite conſultationibus, de officio deleg.* Socin. *in l. rem qua nobis n.* 16. *in* 7. *quæſt. princ. ff. de acq. poſſ.* Alex. *conſ.* 6. *n.* 5. *vol.* 3. & *conſ.* 89. *n.* 8. *vol.* 5. Gozad. *conſ.* 9. *n.* 5. Pariſ. *conſ.* 98 *à n.* 23. *vol.* 5. Neuizan. *conſ.* 68. *n.* 11. Menoch. *d. conſ.* 2. *numer.* 162. Didac. de Marin. *in addit. ad deciſ. Grammat.* 43. *col.* 2. & *alleg.* 10. *num.* 12. Cardin. Tuſch. *d. concl.* 45. *n.* 28. Spoliatus enim is dicitur, qui ſemel 6 poſſedit, *l.* 1. §. *deijcitur ff. de vi & vi arm.* Menoch. *de recuper poſſeſ. in præiud. num.* 1. Surd. *conſ.* 160. *n.* 39. & *conſ.* 221. *n.* 17. quia priuatio ſupponit habitum, ex citatis per me *in tract. tit. Axiomatum iuris vſufreq. verbo Priuatio.* Declarando tamen dummodò quis ſua culpa poſſeſſionem non amiſerit, quia huic remedio huius 7 text. ſuccurritur, vt reſoluunt Cald. Pereira *de reſol. emphyt. capite* 17. *n.* 35. Rot. *deciſ.* 462. *num.* 2. *p.* 1. *recent.*

Et vbi qui ita ſpoliatus reperitur, debet ante omnia 8 reintegrari, *l.* 1. §. 1. *ff. de vi, & vi armata, l. ſi quis ad ſe fundum, C. ad legem Iuliam de vi public. capite nullus* 2. *q.* 2. *capite litteris, capite conquerente, de reſtitut. ſpoliat.* Boër. *deciſ.* 238. *n.* 2. Iaſ. *conſil.* 172. *col.* 2. *vol.* 1. Curt. iun. *conſ.* 41. *in fine*, Menoch. *conſ.* 307. *n.* 63. & *conſ* 630. *num.* 10. Surd. *conſ.* 28. *n.* 29. *cum ſequentibus*, & *conſ.* 166. *num.* 1. Didac. de Mar. *in ſuis communibus opinionibus lit. S. in verbo ſpoliatus.*

Quod vendicat ſibi locum etiam in ſpoliato iudicis 9 auctoritate ſecundùm Abb. *in capite dilectus filius, in vltim. notab.* & *ibi* Felin. *n.* 1. *de reſcript.* Grat. *conſil.* 76. *col.* 1. *vol.* 2. Brun. *conſil.* 22. *numer.* 2. Roland. *conſ.* 6. *num.* 12. *vol.* 2. de facto ſcilicet, & non ritè procedentis, vt declarat Anton. Gabr. *d. tit. de reſtitut. ſpoliat. concl.* 1. *n.* 124. Menoch. *remed.* 8. *recuper. numer.* 8. Lancel. *de attent. p.* 1. *capite* 2. *n.* 3. Surd. *conſ.* 168. *n.* 3. & 26. & *conſ.* 189. *numer.* 30. nam ſi quis authoritate iudicis ritè procedentis a poſſeſſione ſua ceciderit, reintegratio ceſſat, ad not. per Ruin. *conſ.* 49. *n* 11. *vol* 4. Anton. Gabr. 10 *d. concl.* 1. *n.* 123. Boër. *deciſ.* 238. Crauet. *conſ.* 5. *num.* 8. *conſ.* 124. & *conſ.* 302. *n.* 3. Menoch. *remed.* 8. *recuper. numer.* 3. & *conſ.* 696. *n.* 30. Didac. de Mar. *d. verbo ſpoliatus.*

Intellige vt reſtitutio probata ſpoliatione & anteriori poſſeſſione ſit plenè facienda, quia non dicitur 11 facta reintegratio niſi totaliter quis ſit reſtitutus, Bald. *in cap. fin. n.* 6. *de ordine cognit.* Dec. *conſ.* 199. *ſub num.* 1. Pariſ. *conſ.* 100. *n.* 7. *vol.* 3. Anton. Gabr. *d. tit. de reſtit. ſpoliat. concl.* 1. *n.* 2. Roland. *conſ.* 53. *n.* 15. *vol.* 1. Cancer. *var. reſolution. lib.* 1. *capite* 7. *numero* 4.

Amplia primò vt remedium huius cap. datur etiam 12

pro quaſi poſſeſſione rerum incorporalium, vt per Franc.Mar. *deciſ.* 389. *part.* 1. vbi de actu iuriſdictionis, Menoch. *remed.* 1. *recup. numer.* 88. *an fin.* vbi de iure vectigalis, & pedagij, Bertrand.*conſ.2.n.10.lib.* 2. vbi de homagio domino præſtando; Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.cap.311.n.* 17. *cum ſequent.* Card. Tuſch. *d.concl.45.n.4.*

13 Secundò amplia in vſufructuatio, vt illi etiam competat remedium huius can. vt per Marant.*de ordine iudic. part.* 4. *diſt.7.n.58.in fine,verſ.item illud,* Bonogn. *de vſufruct.n n.* 6. *in fine,* Anton. Gabr. *de tit. de reſtit. ſpoliat.concl.5.n.9.*Stephan.Gratian. *d. cap.* 311 *à num.* 4.Card.Tuſch. *d.concl.45. num...*

14 Tertiò amplia in commodatario, vt per Tiraquel. *le mort.part.3.declar.3.n.6.* Anton.Gabr. *d.concl.5. num.* 4.vbi *num.* 5.ampliat ad conductorem eiectum,& *num.* 17. ad ceſſionatium, Cardin. Tuſch. *d. concl.* 45. *numer.*10.

Quartò amplia in hærede, quia huiuſmodi remedium ad illum tranſit, ſecundùm Socin.ſen. *in l. rem.quæ nobis ff. de acquirend.poſſeſſ.* Grat. *conſil.* 70. *col.* 2. *vol.*1. Mar.Antonin.*var.reſolut.lib.2.reſol.*53.*numer.*2. vbi *n.* 3. Poſt Corn. *conſil.* 329. *num.* 7.*vol.*1. intelligit dummodo hæres probet defunctum poſſediſſe. & quòd defunctus in vita fuerit ſpoliatus, Card. Tuſch. *vbi ſup. num.* 30.

15 Quintò amplia in conductore ad longum tempus, quia dicitur habere vtile dominium, latè Dec. *conſil.* 292.*col.*1.Card.Tuſch. *d.concl.n.9.*

Limita primò, quia non datur ei, qui habet iuniorem poſſeſſionem contra illum qui habuit antiquiorem, eo quòd iuniorem habens dicitur malæ fidei. Alex.*conſ.6.Circa promiſſum,lib.3.* vbi *num.*9. reſtringit quando iunior poſſeſſor habet titulum legitimum, & *numer.*11.reſtringit etiam quando iunior ſpoliaſſet antiquiorem poſſeſſorem, deinde ex interuallo antiquior ſpoliaſſet iuniorem, quia vltimum ſpolium purgandum eſt, refert Card. Tuſch. *d.concl.* 45.*ex num.* 79. *cum ſeqq.*

Limita ſecundò, quia non datur ei, cui denegatur audientia per ſtatutum, Ioan. Andr. *in capite ad abolendam col.6.de hæret.*Florian.de S.Petro *conſ.* 24.*n.*10. *& conſ.*25.Card.Tuſch.*d.concl.45.n.90.*vbi *n.* 91. limitat etiam in eo, qui rem litigioſam emit, & poſtea cecidit à poſſeſſione.

Queſtio eſt dubia quanto tempore præſcribatur re-
16 medio huius Canonis, vt videre licet apud Caſſad. *deciſ.* 5. *pag.* 2. *verſ. videretur tamen, de reſtitut. ſpoliat.* Villalob.*tom.2.commun.opinion.lib.7.tit.* 1. *n.* 307. *pag.* 218.Pute *deciſ.*115.*in antiq. alias deciſ.* 110.*in correctis lib.* 1. vbi bona apoſtilla, Anton. Gabr. *d. tit. de reſtit. ſpoliat. concl.* 5. *n.*53. Inter quos illa eſt magis communis ſententia, ſpatio 30. annorum præſcribi hoc remedium, nam licet *in hoc text.* adſint verba illa, *quacumque temporis conditione*, tamen iſta perpetuitas debet intelligi incluſa ſpatio 30. annorum, quia importanr verba illa qualitatem temporis, non præſcriptionem, ita Menoch *remed* 15.*recuper.n.*421. Roland. *conſ.*72. *n.* 19. *lib.* 2. Grauat.*ad Veſtrium lib.* 7.*cap.*3.*n.*41. *verſ. fautores enim,* Bernard. Græuæ *ad pract.Cameræ Imper. lib.2. concl.75. in coronide n.4.* Ioan. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignorant.cont.2.diſt.60.num.25. & poſt n.* 50. vbi refert pro hac parte 45. Doctores. Seraphin. *deciſ.*1360.*per tot.*Rot.*deciſ.*763.apud Farin.*in 1.collect. nouiſſim.alias p.4.diuerſ.*Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. cap.2.n.7.cum ſeqq.& cap.*173.*num.*1.nouiſſimè D.Barboſ. *ad rub.C.de præſcript.30.n.*389.

Qvæstio II.

Cap. Tamdiu. VII. *Felix. II.*

MENOCH. *remed.15.recuper. n.* 646. ex hoc text. colligit quòd ſpoliatus, & deinde reſti- 1
turus antequam ſpoliator ſupra cauſa dominij audiatur, tamdiu remanere debet in poſſeſſione, quamdiu ſtetit ſpoliatus.

Cap. Si Epiſcopus. VIII.

Felix. I.

Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd ſpoliatus de- 1
bet reſtitui vſque ad minimum quadrantem tam quoad poſſeſſionem rei, quàm quoad fructus, damna, & intereſſe, vt per Bald. *in c. conquerente n.1.de reſtitut.ſpoliat.*Iaſ. *conſil.*162.*col.*2.*in fin vol.*1. *& in l.ſancimus,verſ. quartò extende C. de indic.* Curt. iun.*conſil.* 41.*in fine,* Roland. *conſ.*53.*vol.*1.Bero *in cap. grauis n.* 2.*de reſtit.ſpoliat.*Crauet. *conſ.*140.*num.* 3. Surd. *conſil.* 166.*num.*1.*lib.*2.Pereg. *conſil.*132.*n.*1.*&* 2.*vol.*5. Giurb. *deciſ.*39.*tom.*1.Maſtril. *deciſ* 198.*n.*1.*&* 2.*& deciſ.*270. *num.*7. *&* 10.*& deciſ.*172 *num.*1.*&* 2.Viu.*tom.*2.*communium opin. lib.* 8. *tit.* 3 *numer.* 2. *in med.*Dominum meum *in comment. ad Ordinat. Regiam Luſitan. lib.* 2. *tit.*1.§.1.*num.*10.

Qvæstio IV.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatio maior à fidelium ſeparat communione. minor verò à ſola perceptione, ſeu participatione Sacramentorum.*
2 *Vgolinus reprobatur dum aſſerit varias eſſe minoris excommunicationis ſpecies.*
3 *Excommunicationis minoris vna tantùm fuit ſpecies olim ſecundùm antiquiorem Eccleſiæ vſum, vnúſque illius effectus.*
4 *Declaratur text. in præſenti.*
5 *Declaratur capite Epiſcopi 11. q. 3.*

Cap. Engeltrudam. XII.

NICOLAVS Papa *in Epiſt.* 27. ad Germaniæ Epiſcopos, & habetur *tom.* 3. *epiſtol. Decret. Rom. Odit*, narrat quòd Engeltrudam Boſonis Comitis vxorem, quæ proprio viro relicto hac atque illac vagabunda errabat, anathematis vinculo anno Domini 860. in Romana Synodo duxit innodandam. At Mat. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *diſp.* 3. *lib.* 1. *cap.* 3. *verſ. Nicolaus pag.* 28. tribuit hunc text. Ioanni Papæ VIII. non Nicolao, ſubditque fieri potuiſſe vt hæc fœmina viueret tempore Ioannis VIII. à quo etiam cenſura excommunicationis eſſet percuſſa, vel potiùs Ioannes non excommunicauit illam, ſed denunciauit fuiſſe excommunicatam à Nicolao.

Difficilis eſt hic text. dum de minori excommuni- 1
catione loquens inquit eam à fraterna ſocietate ſeparare, quod illi non conuenit, cùm inter maiorem; & minorem excommunicationem ea interſit differentia, quòd maior à fidelium ſeparat communione, minor verò à ſola perceptione, ſeu participatione Sacramentorum, vt probat *capite* 2. ibi, *tantùm à Sacramentorum*

memorum participatione, de except. cap. ſi celebrat. de cleric. excomm. ibi *quæ in ſola perſiſtit perceptione*, & adnotarunt Couar. *in cap. alma mater, part. 1. in princ. n. 4. & §. 8. n. 1.* Nauar. *in man. cap. 27. n. 1. & 24.* Soar. *tom. 5. diſp. 24. ſect. 1. cum ſeqq.* Augent difficultatem plura iura, quæ priuant Eccleſiaſtica communione, & tamen ad maiorem excommunicationem reduci non poſſunt, nec ad minorem, cùm communio, qua priuant, alia ſit longe diuerſa à Sacramentorum participatione, vt colligitur ex *cap. 1. in fine 34. diſt.* ibi, *veſtro collegio excommunicatus abſcedat, cap. Epiſcopi 8.* ibi, *communio vſque ad tempus Synodi 11. quæſt. 3.* cum ſimilibus, de quibus gloſſ. *verbo ſuſpenſi in Clem. cupientes, de pœnis.*

2 Quorum iurium difficultate oppreſſus Vgolin. *de cenſur. tab. 1. c. 2.* multis contendit varias eſſe minoris excommunicationis ſpecies, vnam, quæ priuat Sacramentorum participatione, aliàs verò, quæ priuant fraterna ſocietate, vel aliqua alia Eccleſiaſtica communionis parte, & ita interpretatur text. *in præſenti*, contra quem tamen ſtat irrefragabiliter text. *in d. c. 2. cum ſimilib.* in quibus per illam taxatiuam, *tantùm*, explicant minorem excommunicationem ſola priuate Sacramentorum participatione. Aliter atque aliter intelligit Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib. 1. cap. 9.*

3 Quapropter aduertendum eſt quòd licèt negandum non ſit dari poſſe tanquam poſſibiles varias minoris excommunicationis ſpecies, potuit enim Eccleſia ſub alio modo, & forma minorem excommunicationem inſtituere, illique hunc, vel illum effectum, vel plures hoc, vel illo caſu tribuere; ſecundùm tamen præſentem Eccleſiæ vſum certum eſt vnam tantum inſtituiſſe, illique vnum ſolum effectum tribuiſſe, ſcilicet quod à Sacramentorum ſeparet perceptione, vt conſtat *ex dict. cap. 2. & dict. cap. ſi celebrat, cum ſimilibus*; quinimo ſecundùm antiquiorem Eccleſiæ vſum vnam tantùm fuiſſe minorem excommunicationem, vnúmque illius effectum probabilius eſt cum communi ſententia, vt conſtat ex præcipitatis.

4 Non obſtat text. *in præſenti*, quia reſpondent Archidiac. Turrec. Alexandrin. & alij communiter *hic*, quòd cùm in Sacramentorum participatione fideles inter ſe fraternitatem contrahant, vt Deum Patrem vocare poſſint, ſicut inquit text. *in cap. ad menſam 11. q. 3.* qui per minorem excommunicationem ab hac Sacramentorum participatione ſeparatur, rectè etiam à fraterna ſocietate dicitur ſeparatus. Vnde etiam intelliguntur plura iura antiqua, vbi minor excommunicatio ſimpliciter excommunicatio dicitur, *cap. de Presbyterorum 17. quæſt. 4. cap. Sacerdotem de conſec. diſt. 1.* cùm iam hodie de ſola maiori intelligi decidat text. *in c. pen. de ſent. excommun.* Cuius rei ratio eſt, quia in primitiua Eccleſia ardentior erat zelus charitatis, quæ poſtea paulatim cœpit frigeſcere, ac ſubinde primis illis temporibus grauiſſimum reputabatur priuari ſanctiſſimę Euchariſtiæ, & aliorum Sacramentorum perceptione, ideóque hac ſacra Communione priuatus non immeritò ſimpliciter excommunicatus illis temporibus dicebatur, vt ex aliis notat Henriq. *in ſum. lib. 13. cap. 2. §. 2.*

5 Ad alia reſpondetur pœnas de quibus ibi propriè cenſuras Eccleſiaſticas non eſſe, neque ad excommunicationem ſtrictè, qua cenſura eſt, poſſe reduci, & quod attinet *ad d. cap. Epiſcopi*, quo præcipuè nititur Vgolin. patet, quia priuatio communionis reliquorum Epiſcoporum *ibidem* ad tempus certum præſcribitur, ſcilicet vſque ad tempus Synodi, ſicut *in cap. in loco 5. quæſt. 4.* fertur excommunicatio etiam ad tres dies, & *in cap. præſentis 5. q. 2.* ad ſeptem, quod longè abeſt à propriæ cenſuræ ratione, quæ ea eſſe noſcitur vt minimè ad tempus præfinitum durare debeat, ſed tantùm donec durauerit contumacia, *cap. ex litteris, de conſtit.* Rurſus conſtat de intrinſeca cenſuræ ratione eſſe quòd priuet bono aliquo ſpirituali, qua tale eſt, planè tam *in dict. cap. Epiſcopi*, dum illi priuantur aliorum Epiſcoporum communione, quam *in d. c. 1. 34. diſt.* dum venatorem à collegio ſuo excommunicat, non priuantur iſti bono aliquo ſpirituali qua tali, ſed vel collegij, aut Coëpiſcoporum communione circa negotia communia, qua ciuilis communio eſt, benè ſentit *gloſſ. vlt. in eod. cap. 1.* quòd verò *ibi* text. vtatur verbo *excommunicatus*, non inconuenit, ponitur enim ibi in generali ſignificatione, quatenus ſignificat; & idem importat ac excluſus, ſeu exterminatus, arg. text. *in cap. ſi Epiſcopus, cap. abſit, cap. canonica 11. q. 3.*

Qvæstio V.

Cap. Accuſatores. II. *Anaclet.*

Allegari ſolet hic text. ad hoc quòd accuſator non poteſt eſſe teſtis contra accuſatum, vt per Maſcard. *de probat. concl. 26. & concl. 1357. n. 41.* latè Farin. *in praxi crimin. q. 60. n. 64. cum ſeqq.* vbi *n. 70.* limitat in cauſa hæreſis, & *n. 71.* in cauſa matrimonij. 1

Cap. Suſpectos. IV.

Pontinianus.

Inter ſeptem genera perſonarum, quas Pontifex in præſenti ſtatuit eſſe remouendas ab accuſatione, & teſtimonio ferendo, connumerantur facilè litigantes; quos à teſtimonio repelli docent Maſcard. *de probat. concluſ. 1358. num. 31.* Rebuff. *de reprobation. teſtium n. 330.* Farinac. *in praxi crimin. part. 2. quæſt. 56. n. 461.* 1

Svmmarivm.

1 *Homicida*
2 *Malefici*,
3 *Adulteri*, } *teſtes eſſe non poſſunt.*
4 *Criminoſi*,
5 *Domeſtici*,

Cap. Conſtituimus. IX.

Euſebius.

Homicidæ.] Hos à teſtimonio repellendos eſſe reſoluunt Rebuff. *de reprobat. teſtium n. 228.* Maſcard. *de probat. concl. 464. n. 1. & concl. 1356. n. 43. & 48.* Farin. *in praxi crimin. part. 2. q. 56. n. 127.* 1

Malefici.] Vide Rebuff. *de reprobation. teſtium num. 332.* 2

Adulteri.] Vide Rebuff. *de reprobat. teſtium n. 32.* vbi ſubdit hoc intelligendum quando eſſent condemnati, alioquin maior pars hominum à teſtimonio repelleretur, Farin. *dict. part. 2. quæſt. 56. num. 189. cum ſeqq.* 3

Criminoſi.] Vide Rebuff. *de reprobat. teſtium num. 175.* Farin. *d. q. 56. n. 126.* 4

Domeſtici.] Vide Nep. de Monte Albano *de teſtibus in princ. n. 1. 4. & 5.* Menoch. *conſ. 199. n. 19.* 5

Mench. *vſuſ. cap.* 33. *n.* 15. Maſcard. *concl.* 533. *& concluſ.* 1317. *n.* 10. *& concl.* 1357. *n.* 46. Rebuff. *de reprobat. teſtium à num.* 184. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 374. *num.* 6. *cum ſeqq.* Cald. Pereira *de empt. cap.* 34. *n.* 32. latè Farin. *d. part.* 2. *q.* 54. *n.* 1. *cum ſeqq.*

QVÆSTIO IX.

CAP. Abſens. XIII.

Zepherinus.

1 EX hoc text. colligit gloſſ. *verbo non mortuos, in cap. damnationis* 24. *quæſt.* 2. abſentem non poſſe excommunicari, ſed illam gloſſ. intelligit Mat. Alter. *de cenſuris tom.* 1. *lib.* 4. *diſp.* 6. *cap.* 1. *verſ. & ad hunc modum, pag.* 435. de abſente qui non fuerit monitus, iuxta diſpoſitionem iuris.

SVMMARIVM.

1 *Furioſus ſemel in dubio præſumitur talis in futurum.*
2 *Furor quo pacto probetur, remiſſiuè.*
3 *Furor probatur per teſtes ſingulares, & domeſticos, & qui etiam non interrogati reddant rationem dicti ſui.*
4 *Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur quam deponentibus de inſania.*

CAP. Indicas. XIV. *Nicol.*

1 EX gloſſ. *verbo oſtenderis, in præſenti text.* vulgò colligitur ſemel furioſum in dubio præſumendum talem in futurum, vt per Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 1. *num.* 6. vbi ſubdit procedere ſi probatum fuerit aliquem furioſum eſſe quodam continuo tempore, nempe vno menſe, vel vno anno, Duen. *reg.* 350. *verſ. limita quinto,* Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 9. *n.* 30. Menoch. *conſ.* 374. *n.* 45. *& de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 45. *n.* 18. *&* 19. Gutier. *conſ.* 14. *n.* 12. *&* 13. Molin. *de inſtit. tract.* 2. *diſp.* 136. *n.* 3. *verſ. in dubio autem,* Valaſc. *conſil.* 145. *num.* 13. *&* 14. Sanch. *de matrimon. lib.* 1. *diſp.* 8. *num.* 17. *verſ. & ratio eſt,* Ioſeph. Seſſe *Aragon. deciſ.* 56. *n.* 16. *&* 17. Farin. *fragment. crimin. p.* 2. *lit. F. n.* 327. *cum ſeqq.* Anton. Gomez *tom.* 3. *var.*
2 *cap.* 1. *n.* 71.

In ead. gloſſ. ibi, *Alias tenetur ille potiùs probare,* &c. Furor quo pacto probetur, vide Anton. Gom. l. 3. *Tauri num.* 6. Valaſc. *d. conſ.* 145. *à n.* 11. Paul. Montan. *de tutelis cap.* 28. *n.* 29. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. conſ.* 24. *n.* 7. *&* 36. Farin. *d. lit. F. à num.* 233. Et poteſt probari per teſtes ſingulares, Maſcard. *concluſ.* 827. *n.* 7. *& concl.* 1045. *n.* 33. Farinac. *in praxi crimin. part.* 2. *q.* 64. *n.* 259. Cald. Pereira *conſ.* 24. *n.* 7. & per domeſticos, Farinac. *d. part.* 2. *q.* 55. *n.* 116. dummodo omnes, & quicumque etiam non interrogati reddant rationem dicti ſui, ad not. per Menoch. *conſ.* 311. *num.* 27. *&* 28. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo furor* 2. Valaſc. *d. conſ.* 145. *n.* 20. *&* 22. Farin. *d. lit. F. à n.* 293. Burg. de Pace *conſ.* 11. *n.* 20. vbi ait
3 deponentes etiam de ſana mente teneri reddere rationem dicti ſui. Et in concurſu magis creditur teſtibus deponentibus de ſana mente quàm inſania, vt per Menoch. *conſ.* 311. *n.* 14. *&* 15. Valaſc. *d. conſil.* 145. *n.* 14. Farinac. *dicta lit. F. n.* 306.

SVMMARIVM.

1 *Teſtimonium per ſcripturam dici non poteſt, ſed neceſſariò dicendum eſt per propriam vocem teſtificantis.*
2 *Declaratur text. in l. Theopompus* 14. *ff. de dote præleg.*

CAP. Teſtes. XV. *Calixtus.*

VVlgò colligitur ex hoc text. teſtimonium per ſcripturam dici non poſſe, ſed neceſſariò dicendum eſſe per propriam vocem teſtificantis, vt per Abb. 1
num. 3. per text. *ibi in cap.* 2. *qui matrimon. accuſ. poſ.* Hippol. *in l. de minore §. plurium ff. de quæſtion.* Felin. & alios *in cap. de teſtibus, de teſtib. & atteſtat.* Alberic. *de teſtib. part.* 3. *n.* 31 Crot. *in ſimili tract. n.* 197. *&* 373. Viui. *tom.* 2. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 20. *n.* 24. *&* 25. *pag.* 514. Aufret. *de reprobat. teſtium n.* 44. Couar. *var. lib.* 2. *cap.* 13. *n.* 6. *in princ.* Maſcard. *de probat. in proœm. q.* 5. *à n.* 11. *& concl.* 149. *n.* 26. *& concl.* 460. *n.* 3. Fulu. Pacian. *in ſimili tract. lib.* 1. *cap.* 43. *n.* 80. Bernard. Grauæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 100. *conſid.* 3. *n.* 7. Farin. *in praxi crimin. part.* 2. *q.* 80. *à num.* 27.

Non obſtat text. *in l. Theopompus* 14. *ff. de dote præ-* 2
leg. ibi, *iuratus ſcripſit,* quia vltra alia, quæ ad illum text. tradunt Doctores *ibi*, & Couar. *d. num.* 6. nobis reſpondendum videtur quòd in ſpecie illius text. pro verbo, *iuratis,* de quo *ibi*, reponendum eſt verbum, *rogatus,* prout volunt Padil. *in l. ſi quis maior num.* 20. *C. de tranſaction.* Menoch. *de arbitrar. q.* 58. *n.* 3. & ita videtur dicendum in ſpecie illius text. rogatum fuiſſe Polianum à marito puellæ, ſiquidem iure Digeſtorum, in quo text. ille continetur, non erat adhuc cognita neceſſitas iuramentorum in teſtimoniis, prout colligitur ex text. *in l. iuſiurandi C. de teſtib.* ibi, *iam dudum arctari præcipimus*, quæ verba non ſolùm dicunt iuramentum à teſtibus eſſe requirendum, ſed etiam id nouè per Imperatorem fuiſſe introductum, ac ſubinde dicendum eſt in ſpecie *dict. l. Theopompus,* non fuiſſe propriè teſtimonium, quo probaretur voluntas teſtatoris, ſed magis declarationem ſimplicis dicti, hoc eſt, aſſertionis, iuxta text. *in l. ſciendum §. dictum ff. de ædil. edicto*, declarantis quantitatem, quæ ſoluenda erat filiæ teſtatoris, qui quidem voluit vt illi diſpoſitioni ſtaretur, cum qua ſecretè ſe conformaſſe declarauit. Pro quo intellectu expenduntur illa verba ibi, *prouidebit tradi Polianus,* quibus verbis Iureconſultus denotat teſtatorem voluiſſe non eſſe ſtandum dicto Poliani circa illud, quod ipſe teſtator ei dixit, ſed ſtandum eſſe voluntati eiuſdem circa illud, quod ſic deponenti videtur, quo caſu teſtis nequaquam reputatur, vt fatetur Bart. *num.* 7. *in d. l. Theopompus.* Nec refragatur dicere quod ſuppoſita tali declaratione maneret diſpoſitio teſtatoris collata in alienam voluntatem, ſeu arbitrium, contra text. *in l. illa inſtitutio, & in l. ſi quis Semproniam,* 68. *ff. de hæred. inſtitut. & in l.* 1. vbi omnes *ff. de legat.* 2. ſiquidem vltra illa, quæ tradit Bart. *num.* 4. & alij *in d. l. Theopompus,* ſatisfit ſi dicas, verum quidem eſſe ſubſtantiam legati, ſeu alterius vltimæ diſpoſitionis in voluntatem alterius collatam efficere diſpoſitionem captatoriam, vel ſaltem talem, quæ legibus improbatur, iuxta ſupra citata iura, quæ procedunt. Secus verò ſi arbitrium ſolummodò ponatur, & operetur circa quantitatem diſpoſitionis non expreſſam, nec declaratam per teſtatorem, iuxta text. ſic intelligendum *in d. l.* 1. *verſ. ſed cùm ita legatum ſit ff. de legat.* 2. vbi eleganter aduertit Imol. *num.* 1. prout contigit in ſpecie *d. l. Theopompus.*

pompus, vt colligitur ex verbis illius ibi, *prouideri*, & ibi, *in æqualibus portionibus, in quibus*, &c.

Cap. Pura: XVII.

Ambroſius.

1 ALlegari vulgò ſolet hic text. ad hoc quòd teſtimonium falſum in vna parte in reliquis videtur eſſe vitiatum, & totum corruit, vt per Alex. *conſ.* 99. *num.* 21. *vol.* 5. *& conſ.* 150. *num.* 21. *vol.* 6. Hippol. Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 1. *verbo teſtis in vno falſus pag.* 335. Clar. *lib.* 5. *§. fin. quæſt.* 53. *num.* 8. *cum ſeqq.* Roland. *conſ.* 7. *num.* 23. *vol.* 1. Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 44. *num.* 42. Rebuff. *de reprobat. teſtium n.* 204. *cum ſeqq.* Anton. Gabr. *commun. lib.* 7. *tit. de criminalib. concl.* 4. Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib.* 4. *cap.* 91. *à princip.* Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 107. *n.* 45. Menoch. *conſ.* 1. *num.* 300. *& de arbitr. caſu* 308 *& de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 22. Maſcard. *de probationib. concl.* 743. *& concl.* 1039. *num.* 9. Bobadil. *in ſua politica lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 57. Brunor. à Sole *in locis communib. verbo teſtis* 40. Cardoſ. *in praxi iudicum eod. verbo num.* 64. Farin. *in praxi crimin. part.* 2. *q.* 67. *à n.* 131. *& part.* 4. *conſ.* 39. *num.* 12. Mendez Caſtro *in praxi Luſit. lib.* 1. *cap.* 3. *num.* 4. Ioan. Vincent. de Anna *alleg.* 52. *n.* 37. Surd. *conſ.* 61. *num.* 35. Octau. Glauter *reſp.* 12. *num.* 97. qui mendax in vno, in omnibus talis præſumitur, Barhol. Perett. *ad Extrauag. ambitioſa, de rebus Eccleſiæ alienan. c.* 3. *num.* 51. Maſcard. *de probat. concl.* 1039. *num.* 7. Anton. Monach. *Lucen. deciſ.* 38. *num.* 11. Stephan. Gratian. *Marchia deciſ.* 227. *n.* 8. Et ſemel mendax, in futurum præſumitur mendax. Alciat. *de præſumpt. reg.* 1. *præſ.* 7. Maſcard. *d. concl.* 1039. *num.* 12. Stephan. Gratian. *d. deciſ.* 22. *num.* 9.

CAVSA IV.

QVÆSTIO II. & III.

SVMMARIVM.

1 *Peritioribus teſtibus maior fides adhibetur.*
2 *Nobili teſti plus creditur quàm ignobili.*
3 *Clericis teſtibus magis creditur quam laicis.*
4 *Maſculis teſtibus plus creditur quam fœminis.*
5 *Teſti vario, & ſibi ipſi contrario non eſt fides adhibenda.*
6 *Pauper non eſt teſtis.*
7 *Inimicus à teſtimonio repellatur.*
8 *Amicus non poteſt eſſe teſtis in cauſa amici quando amicitia talis eſt, quod inter eos eſt vnum velle, & vnum nolle.*
9 *Socer, & ſocrus non poſſunt cogi ferre teſtimonium aduerſus ſuum generum, & è contra.*
10 *Vitricus non poteſt cogi dicere teſtimonium contra priuignum, & è contra.*
11 *Seruorum atteſtationi tunc credendum eſt vbi veritas aliter haberi non poteſt.*
12 *Senes ad teſtificandum inuiti cogi non poſſunt.*
13 *Abſentes cauſa Reip. ad perhibendum teſtimonium cogi non poſſunt.*
14 *Aduocatus in cauſa in qua patrocinatur propter præſumptam affectionem teſtimonium ferre non poteſt.*
15 *Aduocatus vbicumque conuenerit de ſalario, ſed patrocinari non cœperit, poteſt in ea cauſa teſtimonium ferre.*
16 *Parentes non poſſunt eſſe teſtes in cauſis filiorum.*
17 *Auus non poteſt eſſe teſtis in cauſis nepotum.*
18 *Pater non poteſt eſſe teſtis pro extraneo in cauſa in qua filius eſt procurator.*
19 *Adoptiuus filius ſi ſit in poteſtate patris non poteſt pro eo teſtimonium ferre.*
20 *Filij legitimi, naturales, ſpurij, & inceſtuoſi non poſſunt teſtificari pro patre.*
21 *Filius ſpiritualis poteſt eſſe teſtis in cauſa patris ſpiritualis.*
22 *Parentes admittuntur in probanda ætate filiorum.*
23 *Hæreſis in crimine,*
24 *Maieſtatis læſæ in crimine,*
25 *Matrimoniali in cauſa,*
26 *Religionis in cauſa,*
27 *Status in cauſa,*
28 *Partus de conſenſu,*
29 *Inſtrumento,*
30 *Cauſa vbi agitur inter duos filios,*
31 *Teſtamento filij militis.*
(23–31:) *parentes pro & contra filios teſtes eſſe poſſunt.*
32 *Teſti vnico quando credatur, remiſſiuè.*
33 *Domeſtici quando ſint idonei teſtes, remiſſiuè.*

Cap. Si teſtes III.

NON *enim ad multitudinem*, &c. Vnde fit vt teſtibus peritioribus maior fides 1
adhibeatur, ſecundùm Menoch. *conſil.* 380. *n.* 6. Maſcard. *de probat. concl.* 1119. *num.* 14. Farin. *in praxi crimin. part.* 2. *quæſt.* 65. *num.* 118. & 186. & teſti nobili plus credatur 2
quàm ignobili, ex Rebuff. *de reprob. teſtium nu.* 123. Tiraquel. *de nobilit. cap.* 20. *à num.* 33. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 59. *num.* 9. Farin. *d. quæſt.* 65. *num.* 115. Melch. Phæbus *Luſit. deciſ.* 67. *num.* 8. *tom.* 1. Et teſti- 3
bus clericis magis credatur quàm laicis, ex Rebuff. *d. tract. num.* 123. & Farin. *d. q.* 65. *num.* 177. Et demum 4
teſtibus maſculis plus credatur quàm fœminis, Rebuff. *d. tract. num.* 123. Menoch. *v/uſreq. cap.* 30. *n.* 8. & 21. Farin. *d. quæſt.* 65. *num* 179.

Qui aduerſus fidem teſtationis ſuæ vacillant, &c.] No- 5
tatur ad hoc quòd teſti vario, & ſibi ipſi contrario non eſt fides adhibenda, vt per Clar. *§. falſum verſ. teſtis*, Menoch. *de præſumpt. lib.* 5. *præſ.* 23. *num.* 2. & 3. Farin. *d. part.* 2. *quæſt.* 65. *à num.* 56. & *part.* 4. *conſil.* 39. *num.* 9. *cum ſeqq.*

An locuples, vel egenus ſit.] Ergo pauper non eſt ido- 6
neus teſtis, de quo tamen vide Hippol. *conſil.* 28. *num.* 20. & 21. & *conſ.* 31. *num.* 31. & *conſ.* 65. *num.* 30. Corr. *in memorab. verbo pauperpetia, pag. mihi* 662. Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 1. *verbo teſtis pag.* 172. Rebuff. *de probat teſtium num.* 387. *cum ſeqq.* Soar. *recept. ſenten. lit. T. num.* 24. Menoch. *de arbitr. caſu* 65. *numer.* 12. & *conſ.* 149. *num.* 45. & *ſeqq.* & *conſ.* 199. *numer.* 21. Maſcard. *de probation. concl.* 1155. & *concl.* 1357. *n.* 37. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 277. *num.* 4. Farin. *d. part.* 2. *quæſt.* 57. *num.* 1. *cum ſeqq.* & *conſ.* 22. *num.* 27. Aldouin. *conſil.* 22. *num.* 29. Rot. apud Farin. *deciſ.* 444. *num.* 1. *part.* 1. *recent.* Qui autem pauper dicatur multis in locis tradit nouiſſimè Aluarez de Velaſco *de priuilegijs pauperum.*

Vel an ei inimicus ſit.] Inimicum à teſtimonio repel- 7
lendum reſoluunt citati per me *in collect. ad cap. inimicimus num.* 4. *de accuſat.*

Vel amicus.] Non poteſt enim amicus eſſe teſtis 8
in cauſa amici, quando amicitia talis eſt, quòd inter eos eſt vnum velle, & vnum nolle, vide Vezin *tom.* 1. *commun. opin. lib.* 4. *tit.* 10. *num.* 254. *pag.* 537 Maſcard. *de probat. concl.* 86. & *concl.* 1157. *n.* 38. Rebuff. *de priuileg. ſchol. priuileg.* 170. & *de reprob. teſtium à num.* 39.

Seraphin. *de priuileg. iuram. priuil.* 33. *num.* 48. Surd. *de aliment. tit.* 6. *quæſt.* 21. *num.* 6. & 7. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 100. *à num.* 1. Fr. Ludou. Miranda *de ordine iudic. quæſt.* 23. *art.* 6. *concl.* 5. Amat. Roder. *de forma videndi, ſeu examinandi proceſſum cap.* 7. *de forma probation. num.* 53.

9 *Aduerſus ſocerum.*] Notatur ad hoc quòd ſocer, & ſocrus non poſſunt cogi ferre teſtimonium aduersùs ſuum generum, & nurum, & è contra, vt per Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 11. *num.* 24. *verſ. quod eſt verum,* Farin. *in praxi crimin. p.* 2. *q.* 78. *num.* 87. Cabed. *Luſitan. deciſ. part.* 2. *arreſto* 9.

10 *Vitricum,* &c.] Notatur ad hoc quòd vitricus non poteſt cogi dicere teſtimonium contra priuignum, & è contra, vt per Farin. *d. quæſt.* 78. *num.* 82. & 83. idem dicit de fratre, ſobrino, ſobrina, natiſve ex ſobrino, vel ſobrina, & *numer.* 89. quòd liberti cogi non poſſunt ad ferendum teſtimonium contra patronum, & è contra.

11 *Serui reſponſo tunc credendum eſt,* &c. Notatur ad hoc quòd ſeruorum atteſtationi tunc credendum eſt vbi veritas aliter haberi non poteſt, vt per Maſcard. *de probat. concluſ.* 1358. *num.* 18. Farinac. *dicta part.* 2. *quæſt.* 55. *num.* 172.

12 *Inuiti teſtimonium dicere non coguntur ſenes.* [Notatur ad hoc quòd ſenes ad teſtificandum inuiti cogi non poſſunt, vt per Farinac. *d. part.* 2. *quæſt.* 78. *numer.* 59. vbi declarat quòd non poſſunt cogi venire, ſed quòd ad eorum domos mittere debet iudex qui illos examinet.

13 *Qui cum magiſtratu Reip. cauſa adſunt.*] Notatur ad hoc quòd abſente cauſa Reip. ad perhibendum teſtimonium cogi non poſſunt, vt per Campeg. *de teſtibus reg.* 160. Farin. *d. quæſt.* 78. *num.* 68. vbi *num.* 69. diſputat an poſſint cogi venire, vel ad eos mittendum ſit qui ex propria cauſa abſunt.

14 *Patroni quoque in cauſa,* &c.] Notatur ad hoc quòd Aduocatus in cauſa in qua patrocinatur propter præſumptam affectionem, teſtimonium ferre non poteſt, vt per Nell. *de teſtib. num.* 31. Campeg. *eodem tractat. reg.* 58. *à princ.* Soar. *recept. ſentent. lit. A, num.* 96. & *lit. T. num.* 193. Anton. Fab. *in ſuo Codice ſub tit. de teſtib. diffinit.* 19. Vincent. de Franch. *deciſ.* 222. Rebuff. *de reprobat. teſtium num.* 33. *cum ſeqq.* Hect. Æmil. *in tract. de teſtib. part.* 1. *verbo Aduocatus,* Perez *l.* 2. *tit.* 19. *lib.* 1. *Ordinam. pag.* 403. Maſcard. *de probat. concluſ.* 66. *num.* 1. & 2. & *concl.* 1357. *num.* 3. Gotier. *conſ.* 24. *n.* 8. & 9. Surd. *deciſ.* 119. & 190. Mench. *quæſt. vſufreq. cap.* 33. *num.* 4. Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib.* 5. *cap.* 112. *num.* 13. Bobadil. *in ſua politica lib.* 5. *cap.* 2. *num.* 55. Æneæ Robert. *rerum iudicat. lib.* 2. *cap.* 19 *part.* 1. Hieron. Treutler. *diſputat. ſelect. part.* 1 *diſputat.* 8. *theſi.* Maſtril. *Siciliæ deciſ.* 151. *num.* 39. Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 65. *de Aduocatis num.*... *cum ſeqq.* latè Farinac. *d. p.* 2. *q.* 60 *num.* 255. *cum multis* 74. *cum ſeqq.* vbi *num.* 156. ampliat procedere etiam finita aduocatione, & patrocinio, & *num.* 161. quòd nec etiam in cauſa appellationis.

15 Limita non procedere vbicumque Aduocatus conuenerit de ſalario, non tamen patrocinari cœperit, vt tenent Vincent. de Franch. *Neapol. deciſ.* 222. *n.* 10. Surd. *deciſ.* 219. *n.* 6. Camill. Borrel. *d. tit.* 65. *n.* 77. Limita deinde ſi is, qui fuit vnius cauſæ Aduocatus, à parte contra quam patrocinatus eſt, in teſtem producatur, Vincent. de Franch. *d. deciſ.* 222. Æn. Robert. *d. l.* 2. *cap.* 19. Maſtrill. *Siciliæ deciſ.* 151. *num.* 40.

16 *Teſtis idoneus pater filio, aut filius patri non eſt.*] Notatur ad hoc quòd parentes non poſſunt eſſe teſtes in cauſis filiorum, nec è contra, vt per Nell. *in tract. de teſtib. num.* 7. Nep. de Monte Albano *num.* 12. Maſcard. *de probat. concl.* 1148. & *concl.* 1357. *n.* 43. Curi. Philip. *part* 1. §. 17. *num.* 15. *in fine,* Cardoſ. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo teſtis num.* 9. Amat. Roderic. *de modo, & forma videndi, ſeu examinandi proceſſum cap.* 7. *num.* 47. Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 11. *in prælud. num.* 40. Ludouic. Miranda *de ordine iudic. quæſt.* 22. *art.* 4. *concl.* 2. Farinac. *conſ.* 29. *num.* 4. *tom.* 1. & *in praxi crimin. part.* 2. *de oppoſit. contra perſonas teſtium q.* 54. *n.* 145. *cum ſeqq.* latè Ioan de Valboa *in annuis academicis prælectionibus Salmanticenſ. ad cap.* 5. *de probationib. num.* 8. *cum ſeqq.*

Amplia primò procedere in auo reſpectu nepotum, vt per Crot. *de teſtib. part.* 4. *num.* 110. *verſ. & parentes intelligo,* Campeg. *eodem tract. reg.* 3. *verſ. quod habet locum,* Maſcard. *concluſ.* 1148. *num.* 3. Farin. *dicta quæſt.* 54. *num.* 148 17

Amplia ſecundò, vt pater non poſſit eſſe teſtis pro extraneo in cauſa in qua filius eſt procurator, vt per Anton. Gabr. *commun. tit. de teſtib. concl.* 17. *n.* 3. Maſcard. *concl.* 1148. *n.* 11. Farin. *d. quæſt.* 54. *n.* 149. bene Ioan. de Valboa *ad d. cap.* 5. *de probat. n.* 11. vbi dicit ſibi placere elegantem Aretini diſtinctionem *in* §. *pater n.* 2. *de teſtam.* dum diſtinguit quòd aut agitur de probando facto ſibi, & illud eſt tale vt ex illo filius teneatur ad intereſſe ſuo principali, v. g. ſi fuerit negligens, & contumax, vt *in l. eum qui res agit, C. de procurator.* quo caſu pater non erit legitimus teſtis; & è conuerſo: aut agitur de alia re & negotio ex quo filius commodum non reportet, aut damnum, vt *in l. planè* §. *fin. ff. de legat.* 1. tunc pater teſtis poterit eſſe in cauſa filij arg. text. *in l. pater, l. in teſtamento in princ. ff. de teſtam.* eo enim caſu non teſtificat filio, ſed domino. 18

Amplia tertiò in filio adoptiuo ſi ſit in poteſtate patris, vt per Hect. Æmil. *in tract. de teſtib. p.* 1. *verbo adoptans num.* 1. *pag.* 48. Maſcard. *concl.* 1148. *num.* 18. Farin. *dicta quæſt.* 54. *num.* 160. 19

Amplia quartò in filio emancipato, Campeg. *de teſtib. reg.* 2. *verſ. ſecundò quando,* Anton. Gabr. *dicta concluſ.* 17. *num.* 7. Maſcard. *concluſ.* 1148. *num.* 5. Farinac. *d. q.* 54. *num.* 154 Ioan de Valboa *ad d. cap.* 5. *n.* 12.

Amplia quintò in filiis legitimis, naturalibus, ſpuriis, & inceſtuoſis, vt per Maſcard. *concl.* 1148. *num.* 8. Molin. *de inſtit. tract.* 2. *d.* 170. *verſ. in reliquis,* Farinac. *dicta q.* 54. *num.* 157. *cum ſeqq.* Ioan. de Valboa *d. c.* 5. *num.* 13. *de probat.* 20

Limita primò in filio ſpirituali, qui poteſt eſſe teſtis in cauſa patris ſpiritualis, quia nullibi in iure reperitur quòd repellatur à teſtimonio, & clarum eſt edictum de teſtibus eſſe prohibitorium certarum perſonarum, ita ut quilibet admittatur in teſtem qui non prohibetur. *l.* 1. *in princip. ff. de teſtib.* qua ratione ita cenſuit Rot. *deciſ.* 147. *num.* 8. apud Farin. *part.* 1. *recentior.* Vide Crot. *de teſtib. num.* 101. Soar. *recept. ſentent. lit. T, num.* 114. Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit, num.* 38. Menoch. *de arbitr. caſu* 100. *num.* 1. & 2. Maſcard. *concl.* 31. *num.* 3. & 4. *concluſ.* 332. *num.* 1. *cum ſeqq.* & *concl.* 1357. *num.* 50. Cardoſ. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo teſtis num.* 24. Farin. *dicta part.* 2. *quæſt.* 54. *num.* 198. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 100. *num.* 19. *cum ſeqq.* & citatos per Cened. *ad Decretum collect.* 38. *num.* 1. Ioan. de Valboa *ad dict. cap* 5. *num.* 19. 21

Limita ſecundò in probanda ætate filiorum, cùm tunc admittantur parentes, vt reſoluunt Sfort. Odd. *de in integ. reſtit. part.* 1. *quæſt.* 37. *art.* 5. *n.* 57. Maſcard. *concluſ.* 68. *à num.* 7. & *concluſ.* 1148. *num.* 14. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo minoribus n.* 13. Gutier. *allegat.* 11. *num.* 10. Menoch. *de præſumpt. l.* 2. *præſumpt.* 51. *num.* 11. *cum ſequentib.* Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 11. *in prælud. n.* 80. *verſ. vltimo,* Farinac. *dicta q.* 54. *num.* 177. 22

num. 177. Cardoſ. *dict. verbo teſtis num.* 10. Ioann. de Valboa *ad d. cap.* 5. *num.* 16. Sic etiam per eorum librum filiorum ætatem ſufficienter probari tradiderunt Caluacan. *de tutore, & curat. num.* 296. Menoch. *conſ.* 33. *n.* 34 Morl. *dicta part.* 1. *tit.* 5. *in prælud. num.* 24 Farinac. *fragment. criminal. part.* 1. *littera A. num.* 168. *cum ſeqq.*

23 Limita tertiò in crimine hæreſis. vt per Simanch. *de Cathol. inſtit. cap.* 64. *num.* 47. Maſcard. *concluſ.* 837. *num.* 18. *cum ſeqq.* Farinac. *d. q.* 54. *num.* 17. Ludou. Miranda *de ordine iudic. q.* 22. *art.* 4. *concl.* 2. Ioan. de Valboa *ad d. cap. num.* 15.

24 Limita quartò in crimine læſæ maieſtatis, vt per Maſcard. *concluſ.* 361. *num.* 9. *& concluſ.* 837. *num.* 20. *&* 21. Farinac. *dicta q.* 54. *num.* 173. Ioan. de Valboa *ad d. cap.* 5. *num.* 15.

25 Limita quintò in cauſa matrimoniali, Crot. *de teſtib. num.* 105. Albert. *eodem tract. part.* 1. *in princip. à num.* 3. Maſcard. *concl.* 109 *in princ. & concl.* 1148. *n.* 23. Farin. *dicta q.* 54. *num.* 191. Cardoſ. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo pater num.* 40. *& verbo teſtis n.* 9. Amat. Roderic. *in practic. videndi, ſeu examinandi proceſſum cap.* 7. *num.* 47.

26 Limita ſextò in cauſa Religionis, veluti quando filius ingreſſus eſt Religionem, & dubitatur an habuerit animum profitendi, Menoch. *de arbitr. caſu* 101. *num.* 11. Maſcard. *concluſ.* 1148. *num.* 15. Farinac. *dicta quaſt.* 54. *num.* 185.

27 Limita ſeptimò in cauſa ſtatus, Anton. Gabr. *communium tit. de teſtib. concl.* 17. *n.* 13. Maſcard. *concl.* 1148. *num.* 30. Farinac. *d. q.* 54. *num.* 186.

28 Limita octauò de conſenſu patris tacito, vel expreſſo, Maſcard. *concluſ.* 342. *num.* 25. *& concluſ.* 1148. *num.* 17. Menoch. *conſ.* 342. *num.* 25. Cald. Pereira *de extinct. emphyt. cap.* 17. *num.* 10. *verſ. infero quintò*, Farinac. *d. quaſt.* 54. *num.* 186.

29 Limita nonò in teſtibus inſtrumentariis, eſt enim filius idoneus teſtis in inſtrumento celebrato inter patrem, & alium extraneum, Hippol. *l.* 1. §. *ad quaſtionem numer.* 27. *ff. de quaſt.* Duen. *regul.* 384. *verſ. limita ſecundò*, Menoch. *de arbitrar. caſu* 105. *num.* 6. Maſcard. *concluſ.* 408. *numer.* 17. *& concluſ.* 533. *num.* 29. *& concluſ.* 1036. *num.* 21. *& concluſ.* 1148. *num.* 25. *& concluſ.* 1160. *numer.* 3. Rebuff. *de reprobat. teſtium num.* 381. Farinac. *d. q.* 54. *num.* 187. Ioan. de Valboa *ad d. cap.* 5. *num.* 17.

30 Limita decimò quando lis eſt inter duos filios, quia tunc pater eſt idoneus teſtis propter parem affectionem, vt per Anton. Gom. *variar. tom.* 3. *cap.* 12. *num.* 14. *col.* 4. Menoch. *de arbitrar. caſu* 106. *num.* 19. *& caſu* 152. *num.* 8. *& conſ.* 45. *num.* 27. Maſcard. *concluſ.* 408. *num.* 21. *& concluſ.* 533. *num.* 36. *& concl.* 1148. *n.* 29. Farin. *dicta q.* 54. *num.* 205. ſicut & filius ſi teſtimoniom dicat inter patrem, & matrem, ſecundùm Viui. *tomo* 1. *commun. opinion. lib.* 4. *tit.* 10. *num.* 273. *verſ. vnde filius pag. mihi* 543.

31 Limita vndecimò in teſtamento filij militis teſtantis de caſtrenſi peculio, in quo patrem poſſe in teſtem adhiberi tradunt Maſcard. *concl.* 1148. *num.* 20. Farin. *dicta q.* 54. *num.* 195.

32 *Vnius verò teſtimonium, &c.*) An & quando vnico teſti credatur dixi plenè *in collect. ad cap. in omni negotio* 3. *à num.* 1. *vſque ad num.* 30. *de teſtib.*

33 *Sola domeſtici teſtimony fides improbatur.*) An & quando domeſtici, & de familia producentis ſint idonei teſtes, dixi *in collect. ad cap. in litteris* 24. *à num.* 1. *de teſtib.*

CAVSA V.

QVÆSTIO I.

CAP. Quidam maligni. II.

Gregorius.

EX hoc text. in illis verbis ibi, *qui ſi non exierit*, &c. videtur colligi occultum peccatorem cogi poſſe ad ſe manifeſtandum, quia auctor libelli famoſi, de quo *hic*, erat occultus; quod videtur ſatis dubium, cùm contrarium decidat text. *in cap. quis aliquando.* §. *non tibi dico, de pœnit. diſt.* 1. S. Thom. 2. 2. *quaſt.* 69 *art.* 2. Nituntur difficultatem ſoluere gloſſ. *in præſenti*, Caiet. *in d. art.* 2. Sot. *de iuſtit. lib.* 5. *quaſt.* 6. *art.* 2. *col.* 8. *& in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 2. *col.* 5. Ex quorum dictis quatuor colliguntur ſolutiones, quarum duæ, de quibus per gloſſ. meritò reiiciuntur à Caiet. *vbi ſuprà*. Tertia eſt ipſius Caiet. quæ multo minus admittenda videtur vt per Sot. *in locis citatis.* Quarta eſt eiuſdem Soti, quòd ſcilicet ideo occultus peccator, de quo *hic*, cogi potuit ad ſe manifeſtandum, quia cùm iure naturali teneretur famam proximi quam illo libello abſtulerat, quocumque modo id commodius, abſque periculo tamen vitæ, reſarcire, ex *reg. peccatum, de regul. iur. lib.* 6. optimè S. Thom. 2. 2. *quaſt.* 62. *art.* 2. *ad* 2. inductis reſolutis per Caiet. *ibidem*, nec aliter huic debito commodè ſatisfacere poſſet, quàm ſe prodendo, vt per eundem S Thom. *vbi ſuprà*, rectè illum poſſe illum cogi hoc caſu, in quo ſcilicet conſtat nullum ex eius manifeſtatione mortis periculum inſurgere ad ſe prodendum, iuxta hunc text. ita eleganter Sot. *vbi ſuprà*. cuius ſolutio admodum congruit litteræ; vnde venit limitanda reg. *d.* §. *non tibi dico*, vt non procedat duobus concurrentibus, nempe quando peccator occultus non aliter quàm ſe prodendo damnum famæ alteri illatum reſarcire poteſt, inſuper quando abſque vitæ periculo id facere nequeat, Adrin. *quodl.* 11. S. Antonin. *part.* 2. *tit.* 2. *cap.* 2. §. 3. Sot. *vbi ſuprà*. 1

QVÆSTIO III.

SVMMARIVM.

1 *Criminalibus in cauſis nec accuſator niſi per ſe aliquem accuſare poteſt, nec accuſatus per alium perſonam ſe defendere permittitur.*

2 *Vniuerſitas accuſat, & accuſatur per procuratorem.*

3 *Dominus defendens ſeruum ſuum accuſatum criminaliter admittitur.*

4 *Procurator vbi fuerit à iudice in criminalibus admiſſus, ſi pars non oppoſuit, proceſſus non cenſetur nullus.*

CAP. In criminalibus. II.

Hadrianus.

ADRIANVS Papa *in capitulis, cap.* 38. relatus *in hoc text.* ait quòd in criminalibus cauſis nec accuſator niſi per ſe defendere permittitur, de quo vide Corſet. *ſing.* 235. *incip. Procurator* 12. Ioan. de Arnon. *ſing.* 82. Paul. Fuſc. *littera P, ſing.* 105. Ioan. Raias *ſin.* 179. Guid. Papæ *deciſ.* 238. 1

Clar.

Clar. §. *fin. quæſt.* 32. Gregorium Lopez per text. *ibi in l.6.tit.1.part.7.* Boſſi. *in praxi criminal. tit. an in criminalibus iudicijs quis pro abſente interuenire poſſit*, Mand. ſ *in praxi tit. de monit. quæſt.* 35. *num.* 2. Hippolyt. Bonacoſ. *commun. crimin. part.* 1. *verbo procurator regulariter.* Anton. Gomez *tom.* 3. *var. cap* 1. *ex n.* 21. Anton. Gabriel *comm opinion. lib.* 7. *tit. de criminalib. concl.* 1. Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib.* 5. *cap.* 61. Marant. *de ordine iudic. part* 4. *ex num.* 51. *pag.* 77. Peregrin. Iannin. *inter conſilia criminalia Farinacij lib.* 1. *conſ.* 85. *num.* 64. *cum ſequentibus*, nouiſſimè Hieron. Buccaron. *in tractat. de different. inter iudicia ciuilia, & criminalia different.* 142. *per totum*, Brunor. à Sole *in locis communib. verbo procurator* 1. & 4. Camill. Borrel. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum rub.* 4. *in lit. B.* Perez *lib.* 1. *verſ. ſed quæro dato vt verum tit.* 11. *lib.* 1. *Ordin.* Menoch. *de arbitr. lib.* 1. *quæſt.* 80. Parlador. *lib.* 1. *rerum quotid. cap.* 20 *num.* 3. Mench. *vſufreq. cap* 39. *numer.* 24. Hortenſ. Caualcan. *de brachio Regio part.* 1. *n.* 49. *verſ. ſeptimo*, Ceuall. *commun. contra communes quæſt.* 237. *num.* 1. & 2. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 4. *collect.* 1035. Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *quæſt.* 99. *per totam*, Card. Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex delictis defunct. part.* 2. *à num.* 50.

Limitatur aliquibus modis, & primò ſi vniuerſitas accuſet, vt *in l. tam collatores, §. vt autem C. de re milit.* 12. Bald. *in l.* 3 *num.* 35. *C. de accuſat.* vel ſi accuſatur, idem Bald. *in l. ſeruum quoque, §. publican.* 22. *ff. de procurator.* Capyc. *deciſ.* 5. *in princip.* Farinac. *dicta quæſt.* 99. *num.* 148. *cum ſeqq.* Secundò ſi dominus defendat ſeruum, quia eſt amittendus, vt per Cald. Pereira *in comment. ad d. l. vnic. C. ex dilectis defunctor. part.* 2. *num.* 64. Farinac. *conſil.* 35. *num.* 6. *tom.* 1. & *dilect quæſt.* 99. *numer.* 1[illegible]. vbi *num.* 169. idem dicit in marito pro vxore.

Illud aduertere oportet quòd vbi procurator fuerit à iudice in criminalibus admiſſus ſi pars non oppoſuit, proceſſus non cenſetur nullus, vt per Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 1. *num.* 16. Perez *l.* 1. *tit.* 4 *lib.* 3. *Ordin. pag.* 532. Clar. *dicta quæſt.* 32. *num.* 24. Mench. *vſufreq. cap.* 21. Cald. Pereira *d. p.* 2. *num. vlt.* Farin. *d. q.* 99. *num.* 241. *cum ſeqq.*

QVÆSTIO V.

SVMMARIVM.

1 *Secretum ſibi commiſſum an & quando quis reuelare teneatur, oſtenditur.*

ii *Teſtis tenetur teſtificari indiſtinctè etiam de ijs, quæ ſibi ſub fide ſecreti dicta ſunt ab ipſo etiam litigante, quando huiuſmodi teſtis legitimè interrogatur à iudice.*

CAP. Qui ambulat. V.

TOTA ferè Theologorum ſchola ex auctoritate *Prouerb. cap.* 11. quam refert text. *in præſenti*, reſoluit neminem ſecretum ſibi commiſſum reuelare teneri, nec poſſe, ſiue denuntiando, ſiue teſtificando, etiam iudice interrogante, & præcipiente, præuia ſcilicet infamia, vel ſemiplena probatione contra delinquentem, immo tunc quaſi illegitimè interrogatum poſſe amphibologicè reſpondere ſecundùm propriam, non ſecundùm iudicis interrogantis intentionem, reſpondendo ſcilicet verbis etiam iuratus ſe id neſcire, & intelligendo in mente, ideſt, ita vt poſſit illud licitè detegere ne aliter offendatur fides conſeruandi ſecreti, & ita iuſtitia, & rurſus ius naturale eiuſdem ſecreti obſeruantiam præcipiens, iuxta *l.* 1. *ff. de conſtit. pecun.* cum ſimilibus, & vt tale præponderans dicto iudicis præcepto, vt pote ſolùm humano, iuxta reg. text. *in §. vlt. Inſtit. de legit. agnat. ſuccel.* & *in cap. ſunt quidam* 25. *q.* 1. *cum ſimilibus.* quare ita tenent Scot. & Theologi *in* 4. *ſentent. diſt.* 21. D. Thom. 2. 2. *q.* 70. *art.* 1. *ad* 2. *propè fin.* Syluest. *verbo teſtis ſub quæſt.* 8. *col.* 2. *ante med.* Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 30. *ſub num.* 46. Nauar. *in cap. inter verba concluſ.* 6. *ſub num.* 21. & 23. 10. *quæſt.* 3. & *in cap. Sacerdos ſub num.* 24. *de pœnit diſt.* 6. & *in man. cap.* 18. *num.* 60. & 61. *cap.* 25. *numer.* 33. Cordub. *in ſuo quæſt. libro* 1. *quæſt.* 43. *pag.* 347. *verſ.* 3. Gutier. *lib.* 1. *canon. cap.* 11. *num.* 48. & 75. & poſt Socin *conſ.* 102. *lib.* 4. reſoluit Clar. §. *fin. quæſt.* 27. *numer.* 3. *in fine*, quorum plures, præcipuè D. Thom. Nauar. Cordub. Gutier. *dictis locis*, & Leſſi. *d. cap.* 30. *numer.* 47. id limitant vbi aliquod crimen proximo damnoſum, & ex malitia criminoſi nolentis deſiſtere impendens dictum fuerit alicui ſub fide ſecreti, veluti ſi proximus iniuſtè ſit occidendus, vel furtum ſit committendum, aut ſimilia; & quidem meritò, quia talis criminoſus vtpote iniuſtè agens non habet ius vt ſibi ſeruetur fides ſecreti ab eo commiſſi in damnum proximi iniuſtè patientis, e contra verò proximus iniuſtè patiens damnum imminens habet ius ſe defendendi per ſe, vel per alium, ſcilicet per reuelationem, ex adductis per Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 3. *ſub numer.* 21. vnde huic potius quàm illi conſulere tenemur in hac parte, & hoc eſt, quod intendit D. Thom. *in d. reſp. ad* 2. Syluest. *d. col.* 2. dum dicunt quòd aliter ſi hoc ſecretum in his terminis non detegeretur frangeretur per occultantem fides proximo innocenti debita, cui etiam rationi accedit Nau. *ſub d. num.* 34. & 25.

Verùm quod attinet ad perſonam teſtis, hæc communis Theologorum ſententia à noſtris communiter 2
reprobatur, aſſerentibus teneri quemlibet teſtificari indiſtinctè etiam de iis, quæ ſibi ſub fide ſecreti dicta ſunt ab ipſo litigante, quando huiuſmodi teſtis legitimè quoque interrogatur à iudice, ſicuti docent Innoc. *in cap. qualiter il* 1. *numer.* 1. *col.* 2. *poſt princ. de accuſat.* Panorm. *in cap. intimauit numer.* 3. *de teſtib.* & *in c. dilectus numer.* 5. *de exceſſ. Prælat.* Felin. *in d. cap. intimauit numer.* 4. *cum ſeqq.* & alij, quos refert & ſequitur Capell. Tholoſ. *q.* 241. *num.* 2. *cum ſeqq.* Sot. *de iuſtit. lib.* 5. *q.* 7. *art.* 1. *ad* 1. & *de ratione tegendi membr.* 2. *q.* 4. *concluſ.* 2. *verſ. nec vetat*, & *q.* 7. *concl.* 4. *ad* 1. Maſcard. *de probat. lib.* 1. *q.* 5. *numer.* 48. *cum ſeqq.* Fr. Emman. *in ſumma tom.* 2. *cap.* 7. *num.* 10. moti ex eo fundamento quia fides ſecreti in his terminis non obligat cùm ſit contra ius, *l. iuriſgentium, §. ait Prætor ff. de pact. l. pacta, quæ contra, C. eod. l. non dubium C. de legib. cum ſimilib.* quòd autem ſit contra ius, probat ex eo quòd præiudicium parat iudici quin poſſit cum effectu compellere teſtes, vt teſtificentur in cauſis in quibus ipſe ius habet ad inquirendum, & interrogandum legitimè de crimine, & delinquente, quando ſcilicet præcedit infamia legitima in iudicio inquiſitionis, iuxta reg. text. *in cap. qualiter, quando* 24. *ad fin. de accuſat.* vel ſemiplena probatio in iudicio accuſationis, iuxta reſoluta per Doctores proximè citatos; rurſus & præiudicium parat parti læſæ, cuius cauſa pendet ex teſtimonio occultantis, ac demum ipſi Reipub. & iuſtæ criminum probationi, & punitioni, contra reg. text. *in l. ita vulneratus, ff. ad leg. Aquil.* & *in l. vt fama* 35. *de ſentent. excomm.*

* * *

CAVSA VI.

QVÆSTIO I.

CAP. Omnes verò infames. II.

Hadrianus.

1 EX hoc text. probarur, illos, qui ſunt infames de iute Ciuili, tegulariter eſſe quoque infames de iute Canonico, niſi expreſsè ius Canonicum infamiam illam tollat, vt per Bernard. *in pract. cap.*9 t.*num.*2.*in nouiſſ. impreſſ.* Henriquez *in ſum. lib.* 14.*cap.* 5. §. 4. *in commento lit.T.* Azot.*inſtitut. moral. p.*2.*lib.*6. *cap.*7.*q.*3. Nicol. Garc. *de benefic. p.*7. *c.*8. *n.*11. Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib. effectu* 2. *n.*252. Auil. *de cenſur.p.*7.*cap.* 11. *dub.*5.*concl.* 1. Filliuc. *tract.*19. *à n.* 204. Sigiſm. à Bononia *de electione dub.*86.*n.*1.

CAP. Imitare. X. *Ambroſ.*

1 GLoſſ. ſingulàris *verbo tertio, in præſenti text.* ait toties nouam imponendam eſſe pœnitentiam à Confeſſario, quoties quis fornicatus eſt cum eadem muliere, & ita ex ea colligunt Nauar. *in c.*1. *in princip. in gloſſ. perſeuerauerit, de pœnitent. diſtinct.*1. Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum. verbo Pœnitentia differ.*3.

2 Verùm licèt in foro pœnitentiali vera ſit hæc opinio gloſſæ, in foro tamen exteriori ſecus eſt, cùm eo attento ſi quis in eo lecto multiplicet, vna vice, ſeu nocte plures fornicationes, habetur pro vno delicto illud commiſſum, & pro vna fornicatione, ſecundùm Bald. *in l. quicumque n.* 3. *C. de ſeruis fugit.* Card. *in Clem.* 1. *verſ. ſi quis in* 1. *oppoſit. de priuil.* & Petr. de Anchar. *ibid.* Vnde adulterium ſæpè ſæpiùs cum eadem muliere committens non niſi ſemel pœnas illi per ſtatutum inductas luit; vt per Clar. §. *adulterium, verſ. ſed pœna*, Couar. *lib.*2. *var.cap.*10.*num.*8.*ad fin.* cum quo intellige.

CAP. Infames. XVII. *Stephan.*

1 QVæ perſonæ infames habeantur refert Steph. Romanæ Eccleſiæ Epiſcopus ſcribens Hilario *epiſt.*1.*cap.*1. relatus *in hoc text.* de quo etiam Syluestr. *in ſum. verbo infamia n.*11. Crot. *de teſtib. num.* 33. nouiſſimè Aluarez de Valaſco *de priuileg. pauperum part.* 2. *q.* Bellet. *diſquiſitionum clericalium part.* 1. *tit. de diſciplina clericali* §. 10. *n.* 1. 10. 12. 27. 20. 21. & 23. Azor. *inſtitut. moral. part.*2. *lib.*6. *cap.*7.*q.*3. & plures alij, quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.*2. *alleg.*43. & *de iure Eccleſiaſt. lib.* 1. *cap.* 33.*n.*108.

2 *Et omnes anathematizatos*, &c.] Notatur ad hoc quòd excommunicatus redditur per excommunicationem infamis. Syluestr. *in ſumm. verbo excommunicatio* 3. §. 1. *verſ. octauò non poteſt eligere, & verſ. decimoſeptimò infamis efficitur*, Petr. Rebuff. *in repet. c. poſtulaſtis n.*44. & *ſeq. de cleric. excomm.* Nau. *in man. c.*27.*n.* 21. *verſ. ſeptimò facit, & in c. ſi quando, de reſcript. remed.*1.*n.*44. vbi ait excommunicatum non eſſe perſonam honeſtam, Ludou. Rom. *ſing.*675. *incip. An excommunicatus*, vbi dicit hunc text. ſingularem, & limitat *ſing.*682. *in princ.* vt ſolùm procedat in excommunicato ob cauſam aſſerentem infamiam juris, aut ob contumaciam in cauſa infamiam inurente; refert Mart. Alter. *de cenſur. tom.*1. *lib.*2. *diſp.*8. *cap.*2. *per tot.*

CAP. Quicumque ſciens. XVIII.

Fabianus.

NOtabilis eſt gloſſ. *verbo recipiat, in præſenti text.* dum probat periurium, quod non cedit in præiudicium alicuius, etiamſi deliberatè fiat, in foro exteriori non puniri, ſed tantùm in foro animæ, quia ſolum Deum habet victorem, quam communiter receptam teſtantur Iaſ. *in l. ſi duo patroni* §. *ſi quis iurauerit in* 2. *poſt n.*1. *ff. de iureiur.* Clar. *in* §. *periurium num.* 10. Paul. Granut. *theorem.*3.*n.*15. quos refert & ſequitur Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo iuramentum, different.* 7. quibus addo Camill. Borrell. *in ſumma omnium deciſionum tit.*62. *n.*30. I

SVMMARIVM.

1 *Illuſtres viros occidentes quam pœnam incurrant? remiſſiuè.*

2 *Filij committentis crimen læſæ maieſtatis quas pœnas incurrant.*

3 *Filij naturales, & ſpurij an incurrant pœnas ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis.*

4 *Nepotes an incurrant pœnas iure ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis.*

5 *Pœna ſtatuta contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis an extendatur ad conceptos, & natos ante crimen patris.*

6 *Pœna ſtatuta pro crimine læſæ maieſtatis an comprehendat clericos.*

CAP. Si quis. XXII.

Arcadius, & Honorius.

DE *nece etiam virorum illuſtrium.*) De pœnis occidentium illuſtres viros vide Anton. Gom. *tom.* 3. *var. cap.* 2. *n.*6. Ioan. de Garc. *de nobilit. gloſſ.*35.*n.*39. vbi de ſenatoribus, Chriſtoph. de Pace *in ſchol. ad leges ſtyli l.*54. *ſchol.*2.*n.*6. I

Filij verò eius, &c.) Vide ad intellectum huius text. Cou. *lib.*2 *var. cap.*18. *ex n.*2. Gramm. *deciſ.*6. Menoch. *conſ.*101. *n.*2. Martin. Coler. *de aliment. lib.*1. *cap.*1. *n.* 11. & 12. Farin. *in praxi crimin. p.*4. *q.* 112. *inſp.*1. *n.*5. *cum ſeqq. & tom.*1. *conſ.*65. *n.* 105. vbi quid in foro conſcientiæ, latè Sanch. *in præcepta Decalogi lib.*2. *cap.* 28. *n.*2. & *cap.*29. *n.* 10. Mart. *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 133. *n.*20. *cum ſeqq.* vbi de filia fœmina. 2

An procedat pœna huius text. in filio naturali, vel ſpurio? vide Bonacoſ. *commun. criminal. p.* 1. *verbo filius, pag.*72. Menoch. *de præſumpt. lib.*5. *præſ.*33. *n.*9. *cum ſeqq.* Craſſ. *recept. ſentent.* §. *ſucceſſio ab inteſtato q.*5. *n.*2. Cabeb. *Luſitan deciſ.*82. *n.*12. *tom.* 1. 3

Aut comprehendat etiam nepotes; vide Gig. *de crimine læſæ maieſt. lib.*3. *q.*8. Cou. *lib.*2. *var. cap.*8. *n.*1. Decian. *in tract. crimin. lib.*7. *cap.*41. *n.*7. Pereg. *de iure fiſci lib.*3. *tit* 9. *num.*5. Molin. *de iuſtit. tract.*2. *diſp.* 658. *verſ. dubium circa ſuperius.* 4

An extendatur ad conceptos, & natos ante crimen patris? vide gloſſ. *verbo filij in præſenti*, Couar. *lib.*2. *var. cap.*8. *n.*5. Menoch. *de præſump. lib.*5. *præſ.* 33. *n.*16. Simanch. *de Catholicis inſtit. tit.*29. *num.* 23. Molin. *de primog. lib.*4. *cap. fin. n.*55. Par. Molin. *de iuſtit. tract.* 1. *diſp.*658. *verſ. dubium deinde eſt, cum ſeq.* 5

Denique

6 Denique an clerici afficiantur pœna iure ſtatuta contra committentes crimen læſæ maieſtatis? vide Rebuff. *in declarat. arboris except. n. 7.* Menoch. *conſil. 99. n. 21.* Azeued. *l. 4. n. 12. tit. 1. lib. 4. noua recopil.* Henriquez *in ſum. lib. 13. cap. 55. n. 3. in commento lib.* P. Cabed. *Luſit. deciſ. 82. n. 3. p. 1.* Matt. *de iuriſdict. part. 4. cent. 2. caſu* 133.

7 In gloſſ. *Priuatos.* ibi. *Not. milites non dici priuatos.* Vide Tiraquel. *de Nobilit. cap. 8. n. 3.*

Qvæstio III.

Cap. Scriptum eſt. I. *Gregor.*

1 Falcem in alienam meſſem quis non debet mittere, vt ait Gregorius relatus *in hoc text.* quem ad hoc refert Mantu. *dial* 116. Card. Tuſch. *practic. concl. lit. F. concl.* 35. Aloarez de Velaſco *de priuileg. pauperum part. 1. q. 52. n. 8.*

Cap. Scitote. II.

Pelagius II.

1 Prouinciam appellari quæ habet decem, aut vndecim ciuitates, per hunc text. tenet Forcatul. *dialog. 61. num. 3. & 4.*

Qvæstio IV.

Svmmarivm.

1 *Sacerdotes, vel alij inferiores quando ſunt deponendi requiritur vnanimis iudicantium ſententia.*

2 *Declaratur text. in præſenti.*

Cap. Siquis. I.

1 Dum iſte text. in deponendis Epiſcopis requirit vnanimem iudicantium ſententiam in illis verbis, ibi, *vt firmam ſit iudiciam*, &c. iam videtur probare non requiri eandem iudicantium concordiam quando Sacerdotes, vel alij inferiores deponendi ſunt, ita in effectu ſentit gloſſ. *verbo præſentes, in cap. cùm olim, de ſentent. & re iudic.* apertè gloſſ. *verbo Sacerdotium*, vbi Bald. *num. 1. in cap. 3. illo tit.* dicit communem Syluest. *in ſumma verbo degradatio n. 1. & 3.* Contrariam verò ſententiam tenuit Abb. *n. 16.* Felin. *n. 5.* Bellam. *n. 4. in princip. de reſcript.* Abb. *n. 8. in cap. in cauſis, de elect.* ſentit Marant. *de ordine iudic. part. 4. diſtinct. 11. à n. 17.* Menoch. *de arbitrar. caſu 222. num.* 10. quorum ſententia attento iure nobis verior videtur, pro qua facit primò text. egreſſus *in dicto cap. 3. de ſentent. & re iud.* vbi ille agens de depoſitione Sacerdotis, patet ibi, *à ſacerdotali gradu*, requirit apertè concordem iudicantium ſententiam, patet ibi, *concors Sacerdotum ſententia*, quod quidem verbum, *concors*, importat iudicium nemine diſcrepante, vt optimè probat text. *in d. cap. in cauſis*, ibi, *quem illi concorditer, vel tres ex his*, &c. *de elect.* vbi text. ponit illa verba tanquam diuerſa, prout *ibidem* eleganter expendit Abb. *d. num. 8.* idipſum manifeſtè colligitur ex text. *in cap. paſtoralis 14. in princip. de reſcript.* ibi, *in vnam ſententiam concordare*, iunctis verbis ſequentibus, ibi, *quamuis plures ſint ex vna parte quàm ex altera.* Secundò facit, quia text. *in d. cap. 1.* in originali agebat de depoſitione Epiſcopi, in cuius depoſitione propter verbum, *concors*, quo D. Gregorius vtebantur, fatentur omnes Doctores quòd requirebatur omnium iudicantium conſenſus, nemine diſcrepante, prout etiam nunc attento iure requiri fatentur, ac proinde cùm in hoc volumine verbum, *concors*, remaneret, & ſublata ſint verba antiqua, *Epiſcopali gradu*, & adiecta, *ſacerdotali gradu*, neceſſariò dicendum videtur Gregorium IX. voluiſſe vt in Sacerdotis depoſitione nemine diſcrepante ſententia proferatur.

Qua ſententia retenta ad text. *in præſenti* reſpondendum eſt illius deciſionem de Epiſcopo loquentem 2
ampliandam eſſe caſu, quo agatur de depoſitione Sacerdotis, per iura *ſuprà* citata, quæ cùm in depoſitionibus clericorum inferiorum, nempè Diaconorum, & Subdiaconorum expreſsè quoq; non requirant concordem iudicum opinionem, ſicut requirunt in Epiſcopo, & Sacerdote, quibus maius repetitur præiudicium, grauiórque ea iudicatur, vtrique videtur talem iudicantium conformitatem non deſiderari, vt in ſpecie fatetur Abb. *num. 16.* Felin. *num. 5.* Bellem. *à n. 4. in d. c. 3.* gloſſ. *verbo plures, in c. paſtoralis de reſcript.* Abb. *n. 8. in d. cap. in cauſis*, Menoch. *d. caſu 222. num.* 10.

Cavsa VII.

Qvæstio I.

Cap. Scripſit. I. *Ex regeſto Gregorij.*

Hic text. vulgò allegatur ad hoc quòd 1
coadiutor habet plenam, & liberam adminiſtrationem, per illa verba ibi, *qui poſſit eius curam omnem agere, & locum illius in regimine*, &c. in idem eſt text. *in cap. quamuis, hac ead. cauſa, & q. c. grandi, de ſuppl. neglig. Prælat. lib. 6. cap. dilect. de offic. ordin. c. accedentib. de priuil.* Anchar. *in c. vnic. n. 5. verſ. octauò nota, de clerico ægrot. lib. 6.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. §. 9. gloſſ. 5. n. 3.* vbi *n. 4.* ſubdit procedere non ſolùm in temporalibus, ſed etiam in ſpiritualibus.

Cap. Nouatianus. VI.

Nicolaus.

Ex hoc text in illis verbis ibi, *qui nec vnitatem*, 1
&c. colligitur Paſtorem Eccleſiæ hæreticum diuinitus ipſo facto dignitate ſpoliari; ſed S. Thom. 2. 2. *quæſt. 39. art. 3.* declarat ab hæreticis, atque ſchiſmaticis poteſtatem ſacramentalem non deperdi quoad ſubſtantiam, ſed tantùm quoad eius legitimum vſum, at verò iuriſdictionem non per conſecrationem, ſed ſolùm per commiſſionem attributam ipſo facto ab huiuſmodi amitti, refert, & ſequitur nouiſſimè R. P. Dominicus Puero Congregationis Montis Oliueti Abbas generalis *tom. 2. inſtitutionum de Regularium ariſtocratia cap. 6. n. 6.*

Cap. Quàm periculoſum. VIII.

De renunciatione maioratus vide quæ tradunt 1
Gam. *Luſitan. deciſ. 339. n. 8.* Molin. *de primogen. lib. 1. cap. 6.*

In gloſſ. *Quàm periculoſum.* ibi, *Arg. quòd qui iuri ſuo* 2
renunciat, illud repetere non poteſt. Ita Flamin. *de reſign. lib. 1. quæſt. 13. num. 1.* Et rationes ſuas remittentibus non eſt dandus ad eas regreſſus, vt per Couar. *var. lib.*

lib.1.cap.4.numer.1 Tiraquel. *de retract. lig.§. 1.gloſſ.9. numer.* 1·9 Surd. *deciſ.* 31.*num.*13.Flamin *dicta quæſt.* 13. *num.* 8 Mari.Anto in.*var. reſolution.lib.* 1.*reſolut.* 104 *num.* 14.

3 In gloſſ. *Primatus.* De materia huius gloſſæ ſingularis vide Amon. Gom. *l.* 40. *Tauri,num.* 1. Caſſan. *in catalog.gloriæ mundi part.* 5. *conſide.* 40. Tiraquell. *de iure primog. in princip. numer* 12. *& quæſt.* 66. *numer.* 41. Cordub. de La a *in l.ſi quis à liberis in princ.num.* 20. *&* 21 *ff.de liberis agnoſc.* Molin. *de primog. lib.* 1. *c.* 2. *numer.* 3. Surd. *de aliment. tit.* 4. *quæſt.* 18. *numer.* 25.

Cap. Sicut vir. VI.

Euariſtus.

EX hoc text. in finalibus verbis, ibi, *eo petitionem ſcripto dante*, colligunt Doctores reſignationem beneficij debere fieri in ſcriptis, vt per Torrecrem, *hic num.* 1. & Anchar. *numer.*4 Bellarm. *de permut.benefic. part.*8.*quæſt* 1.*num.*1 & approbari ab omnibus ex ſtylo vulgaris & notorio in Roma a Curia atteſtatur Flamin. Pariſ. *de reſign.benefic.lib.*3 *quæſt.* 2. *num.* 1. vbi *numeris ſeqq.* id diuerſimode declarat.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopis coadiutores dare cum futura ſucceſſione, an, & quando, & quibus liceat, remiſſiue*

2 *Valerius B. Auguſtinum an & quomodo coadiutorem, & ſucceſſorem ſibi elegerit, oſtenditur & numeris ſeqq.*

6 *Epiſcopi duo auctoritate, & poteſtate pares Romani Pontificis conceſſu in vna ciuitate iuſta de cauſa inſtitui poſſunt.*

7 *Papæ duo in Eccleſia eſſe non poſſunt.*

Cap. Non autem. XII.

Ex epiſt. Paulini.

1 CIrca materiam dandi Epiſcopis coadiutores cum futura ſucceſſione, & an, & quando, & ex quibus cauſis liceat, dixi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.*3.*alleg.*118.*per tot.ſecundùm Lugdunen.impreſſ.*

2 Illud verò conſideratione dignum exiſtimo quòd B. Paulin. refert *in hoc text.* de Valerio, qui B. Auguſtinum coadiutorem, & ſucceſſorem ſibi elegit, quod pleniùs aſſerit idem Auguſtinus *epiſt.* 110. vbi etiam narrat de Seuero Mileuitano Epiſcopo, quòd ſimiliter ſucceſſorem ſibi deſignauit, exultátque gaudio ipſe Auguſtinus, quòd opera ſua populus cum pace illum acceperit, & ſe ipſo commemorat modum, quo ſibi poſt mortem nominauit ſucceſſorem Heradium, ſeu Heraclium, vt notat Luſitanus noſter Fr. Ludou. ab Angelis ex eadem Auguſtiniana familia alumnus *in vita eiuſdem B. Auguſtini lib.*4.*cap.*16.

3 Verùm hoc ipſum de ſucceſſore ſibi deſignando videtur illegitimè factum, cùm prohibitum extitiſſet in Concilio Nicæno, vt refert idem Auguſtin. *epiſt.* 40. & in Conc. Antiocheno *c. Epiſcopo* 8.*q.*1. & ab Hilario Papa *in c. plerique*, & ab Innocentio II. *c. Apoſtolica* 8.*q.*1. & ab aliis, vt refert Flamin. Pariſ. *de reſignat. benef. lib.* 7 *cap.*10.*num.*4.

Omiſſa tamen aliquorum reſponſione arbitrantium prædictas, & ſimiles ſucceſſorum deſignationes ex conceſſione Romani Pontificis factas fuiſſe, vt innuit Fr. Ludouicus ab Angel. *dicto loco*, quia diuinatio eſt, nam, vt bene aduertit Poſſidon. *in vita Auguſtini cap.* 8 & clarè fatetur ipſe Auguſt. *d. epiſtol.* 110. poſt mortem dixit ille ne deinceps fieret quod de ſe factum dolet, eo quòd viuo Valerio in Epiſcopatu factus fuerat Coadiutor, ſeu Coepiſcopus neſciens eſſe prohibitum in Nicæna Synodo.

Meliùs igitur reſpondetur conſtare ex *d. epiſt.* 110. D. Auguſtini, neque ipſum, neque Valerium, neque Seuerum ſibi ſuos ſucceſſores elegiſſe, ſed potius Clero, & populo propoſuiſſe perſonas, quas tanto munere dignas iudicabant, populúmque, & clerum per acclamationem conſenſiſſe, & eo modo elegiſſe iuxta formam, & modum illis temporibus ab ipſo Summo Pontifice permiſſum, Quod quidem non prohiberi in dictis Conciliis patet ex ipſorum verbis, quæ referuntur *in cap. Epiſcopo* 1. *&* 2. 8. *quæſt.*1. ibi enim poſtquam conſtituunt non licere Epiſcopo in vita ſucceſſorem conſtituere, addunt limitationem, niſi cum conſilio, & iudicio Epiſcoporum, & clericorum, qui poſt obitum poteſtatem haberent eligendi, conſonat *dict. cap. plerique, eadem cauſa, & quæſt.* ibi, *ſed populi gratificatio pro populi habeatur, aſſenſu*, quibus ſignificatur improbari morem, vt ſolus Epiſcopus ſucceſſorem ſibi eligeret, non verò ſi populi accederet conſenſus; hæc videtur etiam ratio quare B. Auguſtinus *in dict. epiſt.* 110. ſæpè, ac ſæpiùs repetit deſignationem Heradij, quem ſibi ſucceſſorem nominauit, poſt obitum populum multis repetitis vicibus acclamaſſe, & quare exultat populum Mileuitanum cum pace accepiſſe ſucceſſorem, quem ſibi Seuerus deſignauit.

6 In gloſſ. *Vt non ſuccederet.* ibi, *ſic ergo vterque in ſolidum eſt Epiſcopus*, &c. Notatur ad hoc quòd Romani Pontificis conceſſu in vna ciuitate duo Epiſcopi auctoritate, & poteſtate pares iuſta de cauſa inſtitui poſſunt, vt per Panorm. *in cap. quoniam. numer.*4. *de officio Ordin.* Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 3. *cap.* 29. *quæſ.* 13. 7

In eadem gloſſ. ibi, *Item nunquid eo modo poſſunt eſſe duo Apoſtolici*, &c. Notatur ad hoc quòd duo Summi Pontifices in Eccleſia eſſe non poſſunt, vt per Gerſon. *in lib. de vita ſpirituali animæ lect.*2. *&* 3. Sot. *in* 4.*diſt.* 24.*quæſt* 2. *art.* 1. Couar. *in cap. nouit. corol.* 55. *de iudic.* Pinel. *in l.*1.*part.*3.*num.*16. *ad fin C de bonis mat.* Azor. *d. part.* 2. *lib.* 4. *cap.* 12. *à princip.* Alban. *de poteſtate Papæ, & Conc. part.*1.*à num.*16. Aluar. Pelag *de planctu Eccleſiæ lib.*1.*cap.*11. Lancel. Conrad. *in templo omnium iudic. lib.* 2. *cap.* 1. § 2. *quæſt.*3. *verſ. an duobus electis in Pontificem*, Tiraquel. *de primogen. quæſt.*17. *opin* 4. *num.* 21. Simanch. *de Catholic. inſtitut. cap.*45. *à num.*10. latè Cordub. *l.* · *quæſt.*1. *propoſ.*8. Mich. Aninion. *de vnitate ouilis, & Paſtoris cap.*11. *à num.*4. *& cap.*12 *à num.*9.

Cap. Quamuis. XIV.

GLoſſ. *verbo triſte, in præſenti text.* notabiliter reſoluit furioſum non poſſe reſignare beneficia, obtinet, vt per Ludou. Gom. *de infirmis reſignant. quæſt.* 10. *in princ* Roffinac. *de benefic. cap.*25. *num.* 1. Rebuff. *in praxi benef. tit. reg. de infirm. benef. reſign. num.* 16. latè Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. libr.* 3. *quæſt.* 8. *per tot.* vbi *num.*9. ſubdit quòd ſi habens dilucida interualla renunciaret, reſignatio tenet ſi fuit facta in interuallo Furoris, & *à num.* 10. reſoluit quòd ſi aliquis fuit in furore, furor præſumitur durare, & contrarium dicenti incumbit onus probandi. 1

Cap. Nihil. XVI.

Ex Concil. Tolet. VII.

1 Hic text. *in fine*, videtur decidere illum, qui Miſſam reliquit inceptam, excommunicationis ſententiã incurrere, vt per Palud. *in 4. diſt. 11. quæſt. 1 art.* 1. Sed verius eſt in nullum incidere excommunicationem, quia text. *in præſenti*, iuncto *capite illud*, immediatè præcedente ſolùm denunciat, & ſtatuit huiuſmodi Presbyterum excommunicatione feriendum, vel ab officio amouendum ad tempus, ſicuti docent Angel. *in ſumm. verbo Euchariſtia* 2. § 2. Sylueſt. *eodem verbo 2. quæſt.* 7. Azor. *inſtitut. moral part. 1. lib. 10. capit. 21. quæſt.* 2. Menoch. *de arbitrar. caſu* 406. *num.* 3. Fr. Emmao. *quæſt. Regul. tom* 3. *quæſt* 4. *art.* 4.

Cap. Si quis in Clero XXIX.

Ex Concil. Agathenſi.

Ex Concil. Agathenſi *capit.* 64. refert Gratianus *in præſenti*, quòd ſi Presbyter, vel Diaconus per tres hebdomadas defuerit ab Eccleſia, triennio ab officio ſuſpendatur, vnde colligit Sanch. *de matrim. lib. 3. diſp.* 31. *num.* 11. *verſ. hoc autem*, breue tempus dici ſpatium trium hebdomadarum. Verùm attenta diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. cap.* 1. *verſ eadem omninò*, Parochus non poteſt abeſſe niſi per duos, aut tres menſes, & id ex licentia Epiſcopi, & electo Vicario idoneo ab ipſo Ordinario approbando, aliàs ipſum Parochum peccare mortaliter, & fructus pro rata temporis amittere reſoluunt Flamin. Pariſ. *de reſignation. beneſ. lib. 1. q. 10. numer.* 32. Frat e. Leo. *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 2. capite 2. numer.* 15. Leſſ. *de iuſtit. lib. 2. cap. 34. dub. 29. num.* 159. Azor. *inſtitut moral. part. 2. lib. 7. cap. 4. q. 9.* Vgolin. *de officio Epiſcopi cap. 15. § 4. num. 2. & § 5. num. 2. in fine.* Ego ipſe *in ſimili tract. part. 3. alleg. 53. num.* 92. me citato Sanctarel. *var. reſol. q. 4. num.* 10. vbi *num.* 17. extendit ad quoſcumque habentes beneficia curata.

2 In gloſſ. *Solemnibus*. ibi, *ſed quid ſi plures*, &c. Notatur ad hoc quòd diſpenſatio ad plura beneficia non extenditur ad licentiam non reſidendi in vtroque, ſed in ſolo altero, ita plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrim. lib. 8. diſp. 1. num.* 29.

Cap. Sicut alterius vxor. XXXIX.

Calixtus.

1 Gloſſ. *verbo iudicari, in præſenti textu*, reſoluit quòd maritus poteſt temperatè vxorem caſtigare, non tamen acriter verberare, de quo vide Tiraq. *l. 1. connub. gloſſ. part. 1. à num. 21. & l 9. gloſſ. 1. p. 8. n.* 13. Boër. *deciſ.* 305. *numer.* 2. Menoch. *conſ.* 31. *cum ſeqq.* D. Barboſ. *part. 2. rub. ff. ſoluto matrimon. num. 33. cum ſeqq.* Suid. *de aliment tit. 7. q. 16. num. 4. cum ſeqq.* Sanch. *de matrim. lib. 10. diſput. 18. num.* 16. Farinac. *in praxi crimin. part. 5. q. 149. num.* 195. Cardoſ. *in praxi iudicum & aduocat. verbo maritus numer.* 26. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 31. numer. 317. verſ. aduerte verò*, Cald. Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex delict. defunct. part. 2. num.* 56.

Cap. In apibus. XLI. *Hieron.*

1 Vide Pinel *in l. 1. part. 3. num. 16. C. de bonis matrim* Couar. *in reg peccatum, part. 2. § 9. num. 5. verſ. ad idem, & practic. cap. 1. num.* 2. Nauar. *in cap. nouit, de indic. not. 3. corol.* 63. vbi dicit in originali non eſſe: *in apibus vnus eſt Rex*, ſed *in apibus principes ſunt.*

De apibus multa tradunt Thom. de Cantiprato *in
ſpeciali tract. de apibus*, Mathiol. *in libr.* 2. Dioſcor. 2
cap. 77. & ex Plinio, Æliano plura congerit doctiſſimus P. Ludouicus Granatenſ. *in Symbolo Fidei part.* 1. *capite 20. per tot.* Si naturarum ſpecies, ac apium differentias, earúmque prærogatiuas, tam iuxta naturalis, quàm moralis Philoſophiæ documenta deſideras, eruditionéſque circa illas quæris, abundantius, & doctius, quàm alibi inuenies in Apiario Illoſtriſſ. & Excellentiſſ. D. Federici Cæſij Lynceorum Principis, ac Principis S Angeli, S. Poli, &c. in litterarum ſtudiis huius noſtræ ætatis verè Principis, impreſſion. Romæ anno 1625.

Vulgò allegatur hic text. ad hoc quòd ſicut in api-
bus vnus eſt Princeps, ſic Regnum vni tantùm Reg. 3
eſt deferendum, de quo vide Abb. *in cap. licet num. 9. de voto*, Tiraquel. *de primogen. quæſt. 4. ex num. 21. & quæſt. 17. opin. 4. ex num.* 20. Lancel. Conrad. *in templo omnium iudicum lib. 1. cap. 1. § 1. verſ. an vnus tantum ſit, aſiéve debeat Imperator*, Rojas *de ſucceſſionib. c. 5. ex numer.* 23. Bellug. *in ſpeculo Principum rub. 14. § veniamus numer. 25. verſ. nec obſtat.* Anton. Gom. *l. 40. Tauri numer.* 6. Pined *in l. 1. C. de bonis matern. part. 3. ex num.* 16. Couar. *practic. cap. 1. num 5. & in reg peccatum part. 2. § 9. numer. 1. verſ. ad idem facit*, Nauar. *in capite nouit, de iudic. notab. 3. numer. 151 cum ſeqq. & num.* 174. Decian. *conſil. 19. num. 25. vol.* 3. Petr. Martin. *in c. afferte, de præſumpt. in verbo diuidite infantem, num.* 25. Scot. *reſp. 1. num 231. lib 1. tom.* Petr. Gregor. *ſyntagmat. iuris lib. 18. capite 2. num. 6. & lib. 47. cap. 15. ex num. 24. & in ſyntagm. artis mirabilis tractat. de iure polit. lib. 2, capite* 4. Meneh *in præfat ad controuerſ. illuſt. num. 102. cum ſeqq. & lib. 1. cap. 1. num. 10. & 24.* Marthæ. Lop. Brauo *de Rege, & regendi ratione lib. 11. fol.* 8. Melch. de Valent. *illuſt. tract. iuris tractat. 2. cap. 5. à numer.* 5. Bened. Ægid. *in l. ex hoc iure, de iuſt. & iure tom. 1. cap. 3. num. 7. & 8.*

Cap. Hoc nequaquam. XLV.

Ex Conſtantinopol. Synodo.

Probat hic text. Epiſcopum de Pontificali Ordine
ad Monachorum, ideſt, pœnitentium vitam deſ- 1
cendentem, vlteriùs non poſſe ad Pontificatum reuerti. vt per D. Thom. 2. 2. *quæſt. 185. art. 4. verſ. ad 2. in fin.* Maiol. *de irregul. lib. 3. cap. 6. num.* 4. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib. 1. q. 13. num.* 52. vbi loquitur de Epiſcopo renunciante, vt Monachus fiat, cùm vlteriùs ad Epiſcopatum illum redire non poſſit, *& lib. 5. q. 3. num.* 242. vbi agit de illo; qui fuit Epiſcopatu depoſitus, & in Monaſterio detruſus ad pœnitentiam peragendam, quòd non poſſit iterum ad Epiſcopatum reuocari, & *num.* 143. ſubdit ex quadam Pauli IV. conſtitutione quòd ſi Epiſcopatus ante Epiſcopatum erat Monachus & poſtea relicto, aut depoſito Epiſcopatu redeat ad Monaſterium, in ea Religione non poteſt habere dignitates, neque officia.

Epiſcopus an & quando, & de cuius licentia poſſit 2
Religionem ingredi? vide Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 1. cap. 20 numer.* 4. Fr. Barthol. de Vechis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis diſp. 2. dub.* 3.

Cap. Suggeſtum. XLVI. *Liberius.*

Gloſſ. *verbo decipiat, in præſenti textu*, tenet reſi- 1
gnationem dolo factam eſſe nullam, vt per Se-

baſt, Medic. *de caſibus fortuit.q.10.num.19.* Rebuff. *in pra. benefic. tit. de reſignat.dol. num.1. & conſ.8.n.2.* Petr.Greg. *ſyntagm. iuris lib.17.cap.18.num.1.* Flamin. Pariſ. *de reſiga.benef. 13. q.3.num.1.* Azor. *inſtitut.moral.part.2.lib.7.cap.26. quaſ.4.*

Cap. Sciſcitaris. XLVII. *Nicol.*

1 VVlgò colligitur ex *hoc text. & ex cap.ſuggeſtum,* immediate præcedenti, Epiſcopum non poſſe deſerere Eccleſiam ſuam propter perſonale periculum ſibi imminens, quando ſalus ſubditorum exigit præſentiam Paſtoris, vt per Gig. *in tractatu de reſident. Epiſcopo, cap.17.ſub num.2,* Campeg. *eodem tract.n.20.* Flamin Pariſ. *de reſignat.benefic.lib.5.quaſt.3.num.130.* Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.9.cap.5.n.14.* Licèt enim attenta depoſitione Concilij Trident. *ſeſſ.23. de reform. cap.1.* Epiſcopus propter vrgentem neceſſitatem excuſetur à reſidentia, videlicet quando ſi ipſe reſideret, graue vitæ periculum incurreret, vel propter aliquam perſecutionem, vel propter æëtatis intemperiem, aut ob inimicitias, ſeu ob principis, & populi furorem declinandum, vt exemplificat Barthol. Carrenz *in tractatu de reſident. Epiſcop.c.12.verſ ſecundo,* Salzed. ad Bernard. *in pract.c.54.lit C ſecundum nouiſſ. impreſſ.* Valent. *tom.3. diſp.10 q.3.puncto 3.verſ.vrgens neceſſitas,* Aloyſ Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici reſol.645.* Ego ipſe *de offic.& poteſt.Epiſcopi part.3.allegat.53.num.7.8.& 9.* & me citatu Sanctarel. *var. reſol.quaſt.3.num. 2.* hoc tamen non procedit quoties immineret detrimentum ouium in ſpiritualibus, quia tunc ex nulla cauſa debet abeſſe, immò bonus Paſtor tenetur animam ſuam pro ouibus ſuis ponere, iuxta illud *Ioan.10.* vt obſeruant plures quos referunt, & ſequuntur Vaſq. *in opuſc. de benef.cap.4. §.2.art.1.dub.2.n.135.* Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis tract.6.11.n.31.*

Cap. Ibi adunati. XLIX. & fin.

Gregorius.

1 EX hoc text. iuncta gloſſ. colligitur laborem ſine mercede eſſe non debere, neminémque mercede fraudandum eſſe, vt per Surd. *de aliment. tit.1. q.59. num 2* Mexi. *in tract.taſſæ panis concluſ.2.num.87.* Valaſq. *cenſ.127. num.2.* Bobadil. *in ſua Politica lib.1.c.12. num.8.* Gonzal. *ad reg.8.Cancel.gloſſ.4.num.17.* Et laboti debere commenturati præmium, ex latè traditis per Stephan.Gratian. *Marchia deciſ. 101. per.tot.*

CAVSA VIII.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Papa an liceat ſibi eligere ſucceſſorem : oſtenditur, & num.2.& 3.*

4 *Declaratur text. in præſenti, & num.5.*

Cap. Si Petrus. I. *Ioannes II.*

1 IOANNES III. ſcribens Epiſcopis Germaniæ, & Galliæ *epiſt. vnica cap. 2.* relatus *in hoc texto,* ait quòd Petrus Linum, & Cletum adiutores ſibi adſciuit, ſed Clementem ſucceſſorem, vndę elici vide-

tur licere Summis Pontificibus ſibi eligere ſucceſſores, & tradiderunt Victor. *relect. 1. de poteſtate Eccleſ. quaſt. 1. numer. 23.* Soar. *de fide tractat. . ſect. 4. num.16.* & ſaltem vrgenti, & aperta neceſſitate Eccleſiæ tenent Martin. Ledeſma 2 *4. quaſt.28 art.4. concl. 2 cum duobus ſeqq. pag. 313.* Brit. *in ſuo Indice, verbo Papa,* Vaſq. *tom.3. in 3.part. diſput. 244. c.3. à n.2.* ex multis, & primò, quia hoc iure Canonico prohibetur, ſuper quo poſſunt Romani Pontifices diſpenſare. Secundò, quia Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper electione ſui ſucceſſoris, ex Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.2. quaſt 1.num.1.* Azor. *inſtitut. moral.part.2. lib.4. cap.5.queſt.2.* Tertiò, quia poteſt alteri facultatem concedere, vt in ipſius locum poſſit ſucceſſorem eligere, vt de facto dediſſe Hadrianum I. Carolo Magno, & Leonem VIII. Othoni I. refert text. *in cap. Hadrianus il 2. & in cap. Synodo 63. diſt.*

Verùm his non obſtantibus tenendum eſt Papam in vita non poſſe ſibi eligere ſucceſſorem, vt meritò ſuſtinent Turrecr. *de auctoritate Papæ & Concilij, tractat.1.cap.13. & tractatu 2.cap.21.* Tiraquel. *de conſtit. part.3.limit.1.num.4.* Azor. *d.part.2.lib.4.cap.1. queſ. 3.* Paul. Comitol. *reſponſ.moral.lib.1.q.98.* Caiet. *de auctor. Papæ cap.22. ad fin.verſ. ad obiecta,* Card.Baron. *annal. Eccleſ.tom.11. anno Chriſti. 1073.verſ.ſed inter hæc.* & multis rationibus comprobat Iul. Lauor. *var. lucubr. tom 1. tit.4. cap.3. à num.33. vſque ad num. 40.* Primo, quia Papa, & Epiſcopus ſe habent ad Eccleſiam, ſicut vir ad eius vxorem, *cap ſicut vir, hac eadem cauſa, & quaſt.* ſed vir, licèt ſit caput vxoris, *ad Corinth.6.* non poteſt vxori ſuæ alium virum relinquere, quia eo mortuo ab illius lege eſt ſoluta, *2. ad Corinth. 8.* Igitur, &c. Secundò, quia ſi id liceret, aliud non eſſet quàm vniuerſalem Eccleſiæ ſtatum immutare, gloſſ. *in cap. Apoſtolicæ §.hu omnibus, hac eadem cauſa, & quaſt.* eſſet enim contra antiquiſſimam, & inueteratam conſuetudinem, ſecundùm quam à Chriſti aduentu ad hæc vſque tempora ſemper Pontifex creatus eſt per electionem, ſiue Clerici, & populi, ſiue Cardinalium, vt latè oſtendit Lauor. *dict. tit. . ferè per tot.* Et ideo ſapientiſſimus Paulus III. perſuaſus à Cardinale S. Marci, qui fuit Franciſcus Piſanus Venetus Epiſcopus Patauinus, vt ſibi ſucceſſorem eligeret, hoc omninò reſpuit, ſicut refert Sylueſt. Aldobrandin. *in addit. ad Dec. in cap.licet, de elect.* Tertiò, quia electio refertur ad tempus, in quo Papa futurus non eſt, arg. text. *in l.ſi qui ff.de iuriſd. omnium iudic.* vnde quemadmodum tunc non poſſet, ita nec nunc poteſt, paria enim ſunt aliquid gerere tempore inhabili, vel tempore habili, & effectum eius conferre in tempus inhabile, *l.quod ſponte C.de donat.ante nupt.* & conſiderat Rendina *in prompt.recept.ſentent.tom.1. tit.84.num.6.*

Qua ſententia retenta non obſtant quæ pro prima ſuprà adducebamus; nam ad primum reſpondetur 3
Summum Pontificem, non iure tantùm Canonico prohiberi ſibi eligere ſucceſſorem, ſed etiam iure diuino, vt per Turrecrem. *in ſum lib. 2.cap.51.* Azor. *d. p.2.lib.4.cap.5.quaſt.3.* Lauor. *d. tit.4.c.3.n.40.& 45.* Ad ſecundum reſpondetur aliud eſſe diſponere per legem de modo eligendi ſucceſſorem, aliud ſucceſſorem eligere, & conſtituere Eccleſiam hæreditario iure poſſidendam, vt obſeruat Cambar. *in Extrauag. Iulij II.n 69.* Ad tertium reſpondetur iuxta ea quę dixi *in collect ad d.cap. Hadrianus.*

Reſtat nunc vt reſpondeamus ad text. *in præſenti* 4
dum inſinuare videtur Petrum elegiſſe ſibi in ſucceſſorē Clementem, & in primis ſunt qui exiſtiment valde dubium hoc factum, quia videtur illud deſumptum

ex epiſt. 1. *eiuſdem S. Clementis ad Iacobum Hieroſolymitanum*, vt refertur *in cap. vnde, hac eadem cauſ. & quaſt* quæ falsò inſcribitur eiuſdem Clementis nomine, vt *ibi* dicam; tum quia hac de re dubitaſſe videtur Sanctus Epiphanius *contra hæreſes lib.* 1. *tom.* 1. *hareſi* 27. dum dicit, *non ita clarè ſcimus*, &c. tum denique, quia Caiet. *in ſuis opuſculis tom.* 1. *tract.* 2. *de poteſtate Papa, & Concilij*, in 2. *part. apologia capit.* 12. *verſus fin.* ita ait. *Videtur autem mihi quod tanquam incertum factum auctoritatem firmam non faciat; dico autem incertum, quia Eccleſia Linum & Cletum reputans Summos Pontifices computatis annis, quibus quilibet eorum rexit Eccleſiam Romanam ante Clementem, teſtari videtur quòd verba illa Ioannis Papa III. tanquam narratiua crediti facti accipienda ſint, & non vt authorizantia factum, quod narratur, propter quod auctoritate illa vtimur, vt valeat quantum valere poteſt.* accedit adhoc *verſus* in gloſſ. in cap. ſi Petrus 8. quæſt. 1. §. de Clemente, *dicens*,

Diſputat hic Mundus quartus fuerit ve ſecundus.

Conceſſa verò hac hiſtoria multipliciter reſponderi
5 poteſt, & primò quòd ex hoc textu conſtat Petrum non ſolùm elegiſſe Clementem, ſed in præſentia totius Eccleſiæ, atque ita de conſenſu Plebis, & Cleri. Secundò, quia B. Petrus ita erat Spiritu ſancto plenus, vt in electione Clementis minimè falli potuerit, non ita autem certum erat omnes alios Petri ſucceſſores tales futuros; vnde de Petro ad alios non rectè infertur. Tertiò, quia Clemens ipſe cernens exemplum hoc pernicioſum fore, vt oſtenderet Pontificem non debere ſibi ſucceſſorem eligere, Papatui renunciauit, Petróque immediatè ſucceſſit Linus, & deinde Cletus, & poſt ipſos Clemens vt adnotauit gloſſ. *verbo aut ligandi, in præſenti*, & tradunt Turrect. *de poteſt Eccleſ. lib.* 2. *cap.* 51. *verſ. nec oberit*, latè Iacobat. *de Concil. lib.* 10. *art.* 7. *in ſolut.* 11. *argumen. pag.* 734. Ioan. Driedon. *de libertate Chriſtiana lib.* 1. *c.* 3. *ad fin.* Manfred. *cap.* 27. *fol.* 47. Azor. *dict. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 43. *verſ. de Lino, & lib.* 4. *cap.* 6. *quaſ.* 5. Andr. Gamb. *in expoſit. Extrauag. Iulij II. num.* 95. Iul. Lauor. *dict. tit.* 4. *cap.* 3. *à n.* 2. & ſic in Chronologiis annotarunt, præcipue in Breuiario Chronologico F. Franciſci Longi à Coriolano *in vita Lini, pag.* 20. & habetur etiam in Martyrologio, in Breuiario Romano, & in Canone Miſſæ, vbi poſt Linum, & Cletum fit commemoratio Clementis licèt poſt alios contradicat Mendoz. *quaſt.* 4. § 11. *verſ. quarto.*

Cap. Vnde. II.

1 HIc text. videtur deſumptus ex *epiſtol.* 1. S. Clementis ad Iacobum Hieroſolymitanum, quæ habetur *tom.* 1. *Concil. pag.* 179. ex qua conſtat quòd cum S. Petrus non procul à morte eſſet, dum martyrij ſui tempus Domino reuelante appropinquare cognouiſſet, conuocatis iis, qui ſibi aderant Chriſti fideles Beatum Clementem veterem Presbyterum Epiſcopum Romæ deſignatum, ſucceſſorem ſibi ſubſtituit, quod tamen videtur eſſe contra ea, quæ reſoluimus *cap. proximè præcedenti.* Sed reſponderi poteſt illam epiſtolam, ex qua deſumptus eſt hic text. videri falsò inſcriptam eiuſdem Clementis nomine, vt innuit Cardin. Baron. *annal. Eccl. tom.* 1. *ſub anno Chriſti* 69. *fol.* 680. longè enim antè obierat Iacobus cognomento Alphæi frater Domini, dictus iuſtus, & minor, qui conſtitutus erat à Petro Epiſcopus Hieroſolymitanus, & ex Templi vertice fuit præcipitatus anno Domini 63. Petri verò 19. Neronis 7. ex tabula Chronographica Iacobi Gualterij, primo ſeculo *fol.* 8. & ex Breuiario Chronologico Fr. Franciſci Longi à Coriolano *fol.* 15. & ex Card. Baron. *d. tom.* 1. *anno Chriſti* 69. *fol.* 628. & 689. & non debet confundi iſte Iacobus cum altero Iacobo filio Zebedæi, qui cæſus obiit anno Domini 44. ſub Herode Agrippa, & propterea Cardin. Bellarm. *de ſcriptoribus Eccleſiaſticis in S. Clemente*, dicit dictam epiſtolam non carere ſcrupulo, & multis rationibus hoc ipſum oſtendit Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom.* 1. *tit.* 4. *cap.* 3. *n.* 51.

Cap. Qui Epiſcopum. XI.

Auguſtinus.

EPiſcopale munus non tam honorem, quàm onus eſſe multis ſanctorum Patrum auctoritatibus oſtendi ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p.* 1. *tit.* 2. *gloſſ.* 2. *per tot.* 1

Superintendentes poſſumus dicere.) Epiſcopos Græcè, Latinè ſuperintendentes dici ex hoc text. colligunt Hieron. Gig. *de reſident. Epiſcoporum cap.* 1. *à n.* 1. Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij lib.* 1. *cap.* 4. Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.* 3. *cap.* 8. Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 5. *q.* 3. *n.* 235. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 28. *q.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſ.* 42. *n.* 18. quos refero ego ipſe *d. p.* 1. *tit.* 1. *cap.* 1. *n.* 2. & multo plures *in tract. de iure Eccleſ. lib.* 1. *cap...* 2

Cap. Licet ergo. XV.

Hieronymus.

GLoſſ. *verbo percepiſſet, verſ. ſufficit enim, in præſenti text.* tenet quòd procurator non dicitur fines mandati excedere quoties facit contigua, & vicina mandato, vt per Bero. *conſil.* 74. *n.* 2. *lib.* 1. Ferret. *conſil.* 208. *n.* 22. Rimin. iun. *conſil.* 26. *n.* 17. *lib.* 1. Menoch. *conſil.* 37. *n.* 95. *lib.* 1. quos refert, & ſequitur Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.* 9. *quaſt.* 17. *num.* 33. 1

In gloſſ. *Qui præſtantior.* An & quando electio ad Prælaturas de digno valeat omiſſo digniore, vide Doctores, quos plena manu citaui *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 3. *alleg.* 60. *n.* 97. quibus addo Ioan. Valer. *de differentijs inter vtrumq; forum, verbo electio differ.* 1. vbi meminit huius gloſſæ, & multo plures retuli nouiſſimè de iure Eccleſiaſt. *lib.* 1. *cap...* 2

Cap. Audacter. XVIII.

GLoſſ. *verbo, & non per me, in præſenti text.* docet per importunitatem obtenta dici fieri inuito dante, vt per Ioan. Lup. *in repet. rub. de donation. inter virum, & vxor.* §. 81. *n.* 5. Reboff. *ad leges Galliæ tom.* 2. *tit. vt beneficia ante vacat. art.* 2. *gloſſ.* 15. *verſ. ratio eſt*, Marien. *l.* 10. *gloſſ.* 1. *n.* 1. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua recop.* quos refert, & ſequitur Sanc. *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 7. *num.* 4. Paria enim ſunt obtinere per importunitatem, & obtinere per metum. Petr. Pech. *de teſtament. coniugum lib.* 1. *cap.* 3. *n.* 4. *cum ſeqq.* Valenç. *conſil.* 29. *n.* 31. Baſil. Ponti. *de matrim. lib.* 4. *cap.* 5. *n.* 17. Et nimia importunitas infert ad actus nullitatem ſicut metus. Angel. de Vbaldis *conſil.* 46. *num.* 4. *part.* 1. inter matrimonialia Ziletti, Martin. de Garratis inter eadem conſilia *conſ.* 15. *num.* 56. Crauet. *conſ.* 461. *num.* 11. *vol.* 3. 1

Qvæstio II.

Cap. Illud. I.

1 GLos. *verbo patrocinia, in præſenti textu*, tota eſt in oſtendendo an & quando preces habitæ apud aliquem Prælatum, vt beneficium cõferat alicui, inducant ſimoniam? in qua quæſtione Doctores magis communiter diſtinguunt de precibus permanentibus in propria natura, vel tranſeuntibus in rationem pretij; & priori modo aiunt eas non ſufficere ad ſimoniam, poſteriori autem modo ſufficere, quam diſtinctionem veram eſſe dicit Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 4. de ſimon. cap 40. num. 2.* vbi *num. 3.* citato hoc text. reſoluit quòd poſtulare ab aliquo Prælato, vt conferat alicui beneficium ſine promiſſione alia, vel pacto, nunquam eſt ſufficiens ad ſimoniam, nec illæ preces habent rationem pretij, nec Prælatus propter illas principaliter conferens beneficium, ſimoniam committeret, licet alias peccare poſſit.

Qvæstio V.

Cap. Artaldus. II.

1 NVllam *conuentionem ante*, &c.) Notari ſolet hic text. ad hoc quòd ſimonia non committitur ſine conuentione, & tractatu præcedente, & quòd quicquid factum reperitur, eam non inducit ſi non probetur factum in vim & executionem præcedentis tractatus, vt per Flamin. Pariſ. *de confident. quæſt. 16. n. 4. & 5.* Rot. *deciſ. 358. num. 11. part. 2. recent. & in Balneoregien. ſimoniæ 17. Maij* 1624. coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, vbi etiam fuit dictum, tractatum de renuntiando certo modo non eſſe prohibitum, ſed pactionem firmam eſſe prohibitam.

CAVSA IX.

Qvæstio I.

Cap. Nos conſecrationem. I.

1 EX hoc text. *in princip.* videtur colligi ordinationem factam ab excommunicato, nullo modo poſſe dici ordinationem, ſed occurrit Mar. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 1. diſp. 8. cap. 5. verſ. ſecundò. pag. 97.* reſpondendo cum gloſſ. quòd ſiue Epiſcopus receperit vltimam manus impoſitionem in Eccleſia, ſiue extra Eccleſiam, dummodo forma Eccleſiæ ſeruetur in ordinando, ſemper Ordinem conferr, ſed non ſemper executionem; differentia tantùm eſt inter vtrumque modum quòd ordinati ab Epiſcopo, qui recipit vltimam manus impoſitionem in Eccleſia ſiue ignoranter, ſiue ſcienter, ſi aliàs digni fuerint, poſſunt tolerari, vt dicitur *in cap. ab excommunicatis, & cap. ordinationes ſup. hac eadem cauſa, & quæſt.* Si autem ſint ordinati, ab Epiſcopo qui extra Eccleſiam recipit manus impoſitionem, ſi ſcienter, nunquam tolerantur. vt refertur *in cap. euenientibus 1. q. 1.*

Cap. Ab excommunicatis. IV.

Vrbanus II.

GLoſſ. *verbo quondam in præſenti textu*, docet valere Ordinem collatum ab occultè excommunicato, vel ſuſpenſo, non tamen conferri recipienti Ordinis exequutionem, vt per Couar. *in capite alma mater part. 1. §. 6. n. 6.* Rebuff. *in repet. capite poſtulaſtis. de clerico excom. miniſt. notab. 2. num. 18. iuncto n. 27.* D. Anton. Syluest. Palud. Henriq. & alij, quos refert, ſed non ſequitur Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 22. numer. 35. verſ. alij.* 1

Contrarium tamen, immò geſta per occultum excommunicatum in quibuſcunque ſpiritualibus valida eſſe, & ita Epiſcopum ſic excommunicatum, vel ſuſpenſum conferre Ordinis exequutionem verius eſt; quia cùm adſit communis error facti cum titulo, æquitas poſtulat vt omninò valeat quicquid gerit, quia dignitas potius quàm perſona agit, neque text. *in præſenti, & in cap. 2. de ordinat. ab Epiſcopo qui renunciauit Epiſcop.* contrariæ ſententiæ oppoſitum probant, intelligendi enim ſunt de publicè excommunicatis, & quando ignorantia non eſt probabilis, & illud axioma, *nemo dat, quod non habet*, intelligitur de cauſa principali, non autem de inſtrumento, quale eſt Sacerdos Sacramentum conferens, & ita, licèt iniquus ſit, gratiam, quia caret, largitur, quare ita tenent Gutier. *canon. lib. 1. capite 1. numer.* 80. Maſcard. *de probation. concluſ.* 648. *numer.* 4. & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. diſp. 22. numer. 45. verſ. verius.*

Qvætio II.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo nulli licet Pontificalia in alterius Diœceſi exerceret.*
2 *Ordinatio proprij Epiſcopi ſi extra territorium fiat valida erit, licèt puniri poſſit.*
3 *Epiſcopus, qui inuitatus accedit ad aliam Diœceſim pro ordinandis Clericis, debet habere expenſas.*

Cap. Nullus Primas. III.

Calixtus.

CAlixtvs *epiſt. 2.* relatus *in hoc text.* prohibet vt nullus Primas, Archiepiſcopus, vel Epiſcopus iudicet, aut ordinet, vel diſponat aliquid in Parochia alterius, niſi fuerit inuitatus; ſi verò præſumpſerit, damnabitur cum cooperantibus, & conſentientibus ei. hac de re Concil. Trident. *ſeſſ. 6. de reform. cap. 5.* ita diſponit, *Nullo Epiſcopo liceat cuiuſuis priuilegii prætextu Pontificalia in alterius Diœceſi exercere, niſi de Ordinarij loci expreſſa licentia, & in perſonas eidem Ordinario ſubiectas tantùm. Si ſecus factum fuerit, Epiſcopus ab exercitio Pontificalium, & ſic ordinati ab executione Ordinum ſint ipſo iure ſuſpenſi.* De cuius decreti materia, & intellectu agunt Nauar. *conſil. 69. de ſentent. excomm. in antiq. alias conſil. 12. de cleric. excomm. miniſt. in nonis*, Henriq. *in ſum lib. 11. capite 3. §. 2. in fin. iuncto comm. lit. S.* Salzed. ad Bernard. *capite 26. lit. A.* Gutier. *canon. lib. 1. capite 26. numer. 26.* Flam. Pariſ. *de reſign. benefic. lib. 1. quæſt. 17. numer. 17.* Petr. de Ledeſma *in ſum. part. 1. vbi de ſacramento Ordinis cap. 8. concl. 4. dub. 4.* Molfeſ. *in ſum. Theologia moralis tract. 2. capite 1. numer. 12.* Bonacin. *de cenſur.* 1

*diſput.3.quæſt 6. puncto 3.num.*27. Piaſec.*in praxi Epiſcop. part.* 1. *cap.*1. *n.*4. *pag.* 35. Armendar. *in addit. ad recopil.legum Nauarræ lib.*1. *tit.*18.*l.*-.*de Epiſcopis n.*68. Campan. *in diuerſ. iuris Canon.rub.*9 *cap.*5. *n.*6.

2 Si verò contra prohibitionem Concilij Tridentini *dict. cap.* 5. ordinatio proprij Epiſcopi extra territorium fiat, valida erit, licèt puniri poſſit, vt reſoluunt Henriq. *lib.* 11.*cap.*3.§.2.*in fin.lit.S.* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi cap.*4 §.14.*n.*2. Fornar. *in tractatu de Ordine cap.* 8.§. 8. Molfeſ.*d.cap.*2.*num.*·1.

3 *Niſi vocatus ab eo* , &c.] Nota quòd Epiſcopus, qui inuitatus accedit ad aliam diœceſim pro ordinandis clericis, debet habere expenſas, vt per Archid.*numer.*2. Turrecr. *num. vlt. in præſenti*, Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.part.*2.*lib.*1.*cap.*10.*num.*3.

4 Ex hoc text. colligitur quòd qui non poteſt aliquem ordinare, non poterit etiam illum iudicare, ſed hoc intelligit D.Barboſ.*ad l.*1.*art* 3.*n.* 203.*ff.de iudic.* ſcilicet ſine licentia Epiſcopi, qui ei Ordines contulit, & per argumentum à contrario ſenſu qui ei Ordines contulit, poteſt eum iudicare, quaſi per ordinum collationem ita ei efficiatur ſubditus vt tantùm per illum poſſit iudicari, vel per alium cum eius licentia.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus an excuſetur ſi ordinet extraneum bona fide ſub ratihabitione proprij Epiſcopi, & num.* 2.

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Epiſcopus proprius poteſt diſpenſare cum promoto ab alieno abſque eius licentia.*

CAP. Lugdunenſis. X. & vlt.

Vrbanus.

1 EX hoc text. vulgò colligitur excuſari Epiſcopum, ſi ordinet extraneum bona fide ſub ratihabitione proprij Epiſcopi, vt patet ex facto S. Epiphani, qui, vt refertur *in hoc textu* , Ordines contulit quibuſdam clericis diœceſis Ioannis Chryſoſtomi, quod nulla ratione ſaluari poteſt, niſi quia id fecit pro comperto habens illud Ioanni viro pientiſſimo, & ſibi amiciſſimo placitum, & gratum fore, vt coniectatur Nauar.*ad cap. placuit,de pœnit.diſt.*6.*num.*102.*verſ.* 7. & ideo ita ſentit Maiol.*de irregul.lib.*,.*cap.*2.*num.*7. & videtur tenere Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 9. *capite* 4. *à num.* 2.

Verùm Epiſcopi hoc maximè effugere debent, cùm
2 iure non benè probetur, & anſam eis præſtare poſſet vt hoc quæſito colore alienos ad Ordines promouerent, vnde innumera damna orirentur, quapropter hanc partem ſuſtinent Salzed. *ad Bernard. in practic. cap.* 26. *lit.* C *verſ.ſecundus* Quarant. *in ſum. Bullarij verbo Ordo verſ. amplia hanc Extrauag.* Rebuff. *in praxi rub. de forma dimiſſ.n.* 11. Pariſ. *conſil.* 136. *col.* 1.*vol.*4. Azor.*inſtitut.moralium part.*1.*lib.* 3.*cap.* 48.*q.* 4.§.*dubia quæſtiones* , Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis tractat.*2.*c.* 2.*n.*14. Bonacin.*de cenſur.diſp.*8.*quæſt.vnic. punct.*4.*n.*18.*verſ.ſecundò.*

Quæ recenta ſententia vti magis ſecura, licèt prima
3 non ſit improbabilis, vt alibi dixi, multipliciter reſponderi poterit ad text. *in præſenti.* Primò quòd illius deciſio iuribus recentioribus ſit antiquata, vt ſentire videtur Archid. *hic ad fin. verſ. ſed contra* , allegat plura iura contrarium diſponentia , quoniam pleráque emanarunt poſt huius text. ſanctionem. Secundò, vt refert Mandoſ.*ad reg.*24.*Cancel quæſt.*4.*num.* 12. interpretari poſſ, vt tantùm procedat in collatione primæ Tonſuræ, ſeu minorum Ordinum, non verò in Sacris. Tertiò poteſt aſſeuerari, quòd ideò admiſſa fuit ratificatio, quia ille ordinatus notus erat , prout *hic* ponderat Archid. *numer.* 3. Erat quidem ſaltem ſecundùm antiqua iura maxima differentia inter ordinatum cognitum, vel incognitum. Quartò ex eo quidem procedere text. *hic* videtur quòd ordinatio facta fuit idoneo, & habili, non in contemptum proprij Epiſcopi , ſed quia crediderit ei placere, non verò liceret aliàs. Quintò cum Rebuffo *vbi ſuprà numer.*14. dici poteſt in hoc text. non probari, quòd per ratihabitionem Epiſcopi confirmetur ordinatio, ſed Epiſcopum relaxare iniuriam ſibi ab ordinato illatam , ibi , *miſerationis intuitu in ſuo quoque honore recipis.*

In gloſſ. *Mod. ratio ſua.* ibi , *permittitur Epiſcopo* 4
diſpenſatio, &c. Notatur ad hoc quòd proprius Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto ab alieno abſque eius licentia, vt per Hieron. Gabr. *conſ.* 181. *numer.* 9. *vol.*2 Campan.*d.rub.*9. *cap.*4.*à princ.* & eſt hodie indubitabilis reſolutio ex noua diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ.* 23. *de reform. capite* 8. vbi deciditur ſic promotum ſuſpenſum eſſe à ſuſceptorum Ordinum executione quandiu proprio Ordinario videbitur expedire; nec Pij II. *conſtit.*incip. *Cùm ex ſacrorum*, obſtat dum inſinuare videtur prædictum non poſſe à proprio Epiſcopo habilitari, quia illi derogatum extitit per ius poſterius Concil. Trident.*d cap.* 8. vt aduertit Gutier. *canon.lib.*1.*capite* 26. *numer.* 25. Nec denique obſtat Sixti V. *conſtit. contra clericos promotos* , dum illos declarat ipſo iure ſuſpenſos, & iure huiuſmodi ſuſpenſionis abſolutionem ſibi tantùm reſeruat , quia reſpondetur illam moderatam fuiſſe per Clementem VIII. *in ſua conſtitut. incip. Ad Romanum Pont. decet* , ac proinde Conciliaris conſtitutio ad hæc vſque tempora vigere debet.

QVÆSTIO III.

CAP. Cùm ſimus. III.

Ex ſeptima Synodo.

DEclaratur *in collect. ad caput* 1. *de ſuppl. negl. Pral.lib.*6.*num.*10.

CAP. Nemo. XIII. *Innocent.*

DE materia huius text. vide quæ latè dixi *ad c. Si Papa* 40. *diſt.*

In gloſſ.1. ibi, *& cùm ſubmittit ſe confeſſori ſuo*, &c. 1
Nota Summ. Pont. teneri ad confeſſionem , quæ Sacerdotibus ſecretè fit in omnibus illis caſibus , quibus ea iure diuino eſt inſtituta , & præcepta, tametſi minimè teneatur ſaltem quoad vim coactiuam præcisè ſemel in anno confiteri iuxta præceptum humanæ conſtitutionis, de qua *in cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* Colliges hæc ex Nau. *in princ. de pœnit. diſt.*5.*n.*32.*& in cap.placuit.n.*15.*& in cap. Sacerdos n.* 50.*de pœnit.diſt.*6. Couar.*in cap.alma mater p.* 1.§. 1.*n.* 5. iunctis aliis, quos citaui *ad d. c.omnis vtriuſque ſexus num.*2

SVMMARIVM.

1 *Papa eſt Ordinarius Ordinariorum.*

2 *Papa eſt Epiſcopus vniuerſalis Eccleſiæ, & habet pro propria diœceſi totum Orbem.*

3 Papa

3 *Papa concurrit cum omnibus Ordinariis.*
4 *Appellari non poteſt à Papa.*
5 *Papa Chriſti Domini noſtri Vicarius eſt, & vnum, idémque tribunal, & conſiſtorium cum Chriſto facit.*
6 *Hæreſim ſentire videtur, qui à ſententia Papæ ad Chriſtum appellat.*
7 *Concilium generale legitimè congregatum recuſari non poteſt.*

Cap. Cuncta per mundum. XVIII.

Gelaſius.

1 CElebris eſt hic text. & multum allegabilis in iis, quæ ſpectant ad Pontificiam poteſtatem, & vulgò notari ſolet ad hoc quòd Papa eſt Ordinarius Ordinariorum, Mohed. *deciſ.* 1. *num.* 4 *de conceſſ. præb.* Caputaq. *deciſ.* 282. *n.* 3. *part.* 1. Ludou. Gom. *in proœm. regul. Cancel. q.* 2. *verſ. conſidera etiam ſub n.* 7. Gonzal. *ad reg* 8. *Cancel.* §. 2 *proœm. num.* 24. Camil. Borel. *in ſum. omnium deciſ. tit.* 4. *num.* 10. Flamin. *de reſignat. benefic. l.* 8 *quæſt.* 7. *num.* 4. *cum ſeqq.* & quia eſt Epiſco-
2 pus vniuerſalis Eccleſiæ, idem Flamin. *d. tract. lib.* 11. *quæſt.* 13. *num.* 132. Card. Baron. *tom.* 8. *annal. Eccleſiæ, anno Chriſti* 595. *pag.* 64. & 68. & habet pro propria diœceſi totum Orbem, ex gloſſ. *verbo priuata in cap. felicis* §. *finali de pœnis lib.* 6. Gonzal. *d.* §. 2. *proœm. n.*
3 46. ideò concurrit cum omnibus Ordinariis, idem Gonzal. §. 1. *proœm. à num.* 32. Marr. *de iuriſdict. p.* 3. *c.* 21. *à num.* 15.

4 Notatur etiam ad hoc quòd à Papa nullus appellat, itaut error eſſet in fide aſſerere à Summo Pontifice appellari poſſe ad Deum, vel ad alium hominem, vt per Auguſt. de Ancona *de poteſt. Papæ q.* 6. *art.* 3. Palac. Rub. *de iure obtent. Regni Nauarræ part.* 2. §. 4. *in princ.* Iacobat. *de Concil. lib.* 10. *art.* 1. Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 9. *cap.* 2. *num.* 13. Dominic. Puteo *tom.* 2. *inſtitut. de Regular. ari-*
5 *ſtocratia cap.* 5. *num.* 6. Nam cùm Summus Pont. Chriſti Domini noſtri Vicarius ſit, *cap. inter corporalia, cap. quanto. cap. licet, de tranſ. Epiſcopi* & vnum idémque tribunal, & conſiſtorium cum Chriſto faciat, Selu. *de beneſ. part.* 3. *quæſt.* 8 *num.* 25. Maluet. *de canonizat. Sanctor. dub.* 2. *num* 10. Menoch. *conſ* 51. *num.* 13. *lib.* 1. Iacob. de Laurent. *de iudice ſuſpecto c.* 2. *n.* 3. ideò hære-
6 ſim ſentire videntur, qui à ſententia Papæ ad Chriſtum appellant, quaſi Papam Chriſti non eſſe Vicarium, nec cum eo idem tribunal habere credant, vt obſeruant ſupracitati Doctores.

7 Notatur denique ad hoc quòd Concilium generale legitimè congregatum recuſari non poteſt, ſicut docent Præpoſit. Mediolanen. *in cap. cùm ſpeciali n.* 25. *in fine, de appellat. & in cap. poſtremò. eodem tit. num.* 8. *verſ. & ideo nec Concilium generale*, vbi etiam Franch. *num.* 16. Andr. Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 33. *num.* 3. Fulu. Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 45. *num.* 96. Sigiſm. Scacc. *de appellat. quæſt.* 16. *limit.* 1. *n.* 17. *verſ. Concilium generale* Iacob. de Laurent. *de iudice ſuſpecto cap.* 3 *num.* 6.

CAVSA X.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Oblationes, quæ ſacris Imaginibus deferuntur, deberentur Epiſcopo ſecundum aliquos, ſed melius ſpectare ad Parochos tenent alij, vt num.* 2.
3 *Oblationes factæ in Eccleſia Cathedrali ſpectant non ad Epiſcopum, ſed ad Archipresbyterum, qui curam animarum ibi exercebat.*
4 *Oblationes in certum vſum, ſeu finem ex piorum offerentium voluntate deſtinatas non poteſt Parochus in proprium vſum conuertere, ſed debet fideliter diſpenſare.*

Cap. Quia Sacerdotes. XIII. cum ſeq.

ANTIQVITVS inter Doctores fuit magna controuerſia, an oblationes, quæ ſacris Imaginibus deferuntur, deberentur Epiſcopo, vel Parocho, quorum plures partes Epiſcoporum tuentur, vt Angel. *in diſput. incip. In refulgenti in* 2. *dub.* Maluet. *de oblationibus in* 4. *dub. num.* 14. Petr. de Vbaldis *de Canon. part. cap.* 4. *quæſ.* 16. & refert Decian. *conſ.* 16. *ſub numer.* 7. *lib.* 2. 1

Attamen verior, & hodie receptiſſima ſententia eſt quòd ſiue in Eccleſia parochiali poſitæ ſint huiuſmodi ſacræ Imagines, ſiue extra, intra tamen limites Parochiæ, habet fundatam intentionem Parochus ſuper omnibus obuentionibus contingentibus intra limites ſuæ Parochiæ, & ad eum ſpectant, ita per text. *in præſenti cum duobus ſequentibus*, Abb. *in cap. dictus numer.* 4. *verſ. quoad primam, de offic. Ordin.* ibi ſubdit Epiſcopo ſolùm deberi oblationes quando ſacræ Imagines reperiuntur extra omnem Parochiam, Felin. *ibidem in princ. & num.* 3. idem Abb. *in cap. quoniam num.* 1. *de decim.* vbi ſignanter quòd ſpectant ad Parochum, & non ad Epiſcopum. Capell. Tholoſ. *deciſ.* 483. Ferrer. *conſ.* 143. *num.* 2. 3. & 4. Bellet. *diſquiſit. clerical part.* 1. *tit. de bonis clericorum* §. 3. *an.* 4. Azor. *inſtitutionum moralium part.* 1. *lib.* 7. *cap.* 38. *quæſ.* 13. Decian. qui fusè pro Parocho contra Epiſcopum in his oblationibus, quæ Iconi ſanctiſſimi Crucifixi offerebantur, conſuluit *dict. conſil.* 16. *per tot. lib.* 2. Gutier. *quæſt. lib* 2. *cap.* 21. *num.* 162. Mareſcot. *variarum reſol. lib.* 2. *cap.* 42. *num.* 6. 7. & 8. Aloyſ. Ricc. *in deciſion. Curiæ Archiepiſcop. Neapol. part.* 4. *deciſ.* 170. *num.* 7. & hanc eandem opinionem videtur amplexus D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 86. *art.* 2. *præſertim. in reſp. ad* 2. *argum.* & expreſsè ſequuta eſt Rot. *in Aquilana nullitatis erectionis* 20. *Decembris* 1610. coram R. P. D. meo Pirouano, quæ eſt *deciſ.* 256. *part.* 1. *recent.* & *in Beneuentana ſpolij* 2. *Decembr.* 1587. coram Orano. vbi dictum fuit oblationes factas in Eccleſia Cathedrali ſpectare non ad 2
Epiſcopum, ſed ad Archipresbyterum, qui curam animarum ibi exercebat, & idem reſpondit Sacra Congregatio illuſtriſſimorum Interpretum Concilij Trident. *in vna Cauen.* Ius enim vniuerſale habet Parochus intra limites ſuæ Parochiæ, mediúſque eſt inter Deum, & populum; vnde quemadmodum dogmata & Sacramenta, quæ proueniunt a Deo, exhibet populo, ita vice verſa exhibet Deo ea, quæ ſunt populi, nempè preces, & oblationes, & qui Altari ſeruiunt, de Altari participant, vt egregiè ratiocinatur D. Thom. *d. art.* 2. quem refert Rot. omnia ſuperadicta adducens *in Lunen. Sarzanen. oblationum* 8. *Februarij* 1617. coram R. P. D. Merlino. 3

Intellige ſupradicta, niſi oblationes in certum vſum, ſeu finem, puta pro Miſſis, & fabrica, ex piorum offerentium voluntate fuerint deſtinatæ, quia tunc ad Parochum nullo modo ſpectabunt, vt illas in proprium vſum conuertat, ſed voluntas eorum, qui eleemoſynam, ſeu oblationes dederunt, præciſè ſeruari debet, ſicut benè obſeruauit addit. ad Capell. Tholoſ. *d. deciſ.* 483. Mareſcot. *d. cap.* 42. *num.* 1. *lib.* 1. Aloyſ. Ricc. *d. deciſ.* 170. *num.* 1. Rot. *in Bracharen. obla-* 4

tionum 17. *Decembr.* 1612. coram Reuerendiſſ. Patriarcha Pamphilio. Verùm adminiſtratio harum oblationum etiam tali caſu ad Parochum videtur ſpectare ex eodem iure Parochialitatis, & qua ratione oblationes ſpectant ad Parochum, niſi fuerint in determinatum vſum datæ, eadem immo & maiori ratione ad eundem Parochum ſpectat ſaltem adminiſtratio oblationum, quoties ad certam cauſam ſunt erogandæ, cùm & regulariter de iſtis oblationes Parochus debeat eſſe fidelis adminiſtrator, ac diſpenſator, partim conuertendo in proprium vſum, partim in erogando in iis quæ concernunt cultum diuinum, & partim ad pauperum inopiam ſubleuandam, vt per D. Thom. *loco præcit.* & de harum oblationum diſtributione idem ſancitum fuit *in cap. Vulterana, & in cap. quatuor* 12. *q.* 2. Et quòd huiuſmodi oblationum ſolus Parochus habeat adminiſtrationem dixi Abb. *in cap. poſtulaſtis num.* 1. *verſ. adminiſtrationem autem, de his, quæ fiunt à Prælat. ſine conſ. Capit.* Ferret. *d. conſ.* 143. *n.* 4. *verſ. & quod.*

Cap. Hanc conſuetudinem. XV. & vlt.

Damaſus.

1 IN hoc text. Damaſus Papa conſtituit ius ad oblationes eſſe Eccleſiaſticum, & ad clericos pertinens, ac ſubinde ſub laicorum dominio non detineri, vt per S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 86. *art.* 2. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *cap.* 7. *num.* 3. vbi *in fine* ſubdit, quòd licèt ius oblationum ſit proprium clericorum, res tamen ipſæ oblatæ, præſertim mobiles, ſi conſecratæ non ſint, poſſunt in laicorum vſum conuerti per donationem, vel alium iuſtum contractum, quia nec res illæ in ſe ſacræ ſunt, nec aliquo iure eſt prohibitum, ſecus verò eſt poſt conſecrationem talis rei.

2 Poteſt tamen oblationum adminiſtratio committi laico, quoties illas non conuertit in proprios vſus, ſecundùm Dec. *conſ.* 148. *n.* 3. Rot. *in Toletatana eleemoſynarum* 24. *May* 1619. coram R.P.D. meo Pirouano, Aloyſ. Ricc. *in d. part.* 4. *deciſ.* 170. *n.* 11. & 12.

3 *Sub anathematis vinculo ſit colligatus.*] Notatur ad hoc quòd excommunicationem incurrunt laici, qui oblationes intra Eccleſiam factas de Eccleſiis auferunt, & ſibi vſurpant, vt per Bonacin. *de cenſuris extra Bullam diſp.* 2. *q.* 2. *puncto* 1. *à princ.* vbi etiam reſoluit hanc excommunicationem eſſe ipſo iure latam, & ſtatim incurri.

Qvæstio II.

Cap. Caſellas. I. *Ex Concil. Agathenſi.*

1 ECclesiæ res an, & quando Epiſcopis alienare liceat, dixi ad *tit. de reb. Eccleſiæ non alien. in Decretal. & ad Extrauag. ambitioſæ, eod. tit. inter communes, & de officio, & poteſtat. Epiſc. p.* 3. *alleg* 95. & *ibi* citatis addo nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canon. ad tit. de rebus Eccleſiæ non alien.*

Cap. Ea enim. II. *Leo & Anthemius.*

1 INſeruntur ſub hoc textu authenticæ plures, ex *tit. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* de quarum materia ſuis locis opportuniùs agemus; interim tamen remiſſiuè aliquid dicemus.

2 *Hoc ius porrectum.* [De materia huius authen. vide *tom.* 1. *commun. opinion. lib.* 1. *tit.* 1. *num.* 59. Caſſan. *in conſuetud. Burgund. rub.* 9. §. 9. *n.* 33. *fol.* 311. Rebuff. *in compend. alienat. n.* 20. *cum ſeqq.* Gutier. *alleg.* 1. *n.* 7. Nauar. *in tract. de alienat. rerum Eccleſiæ num.* 5. nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canon. ad tit. de rebus Eccleſ. non alien. num.* 19.

Item prædium.] Vide Capyc. *deciſ.* 113. Mozl. *in emporio iuris p.* 2. *tit.* 1. *q.* 16. *n.* 23. Valaſc. *de iure emphyteus. lib.* 1. *q.* 17. 3

Sed & permutare.] Vide Cald. Pereira *de reſol. emphyt. cap.* 5. *n.* 36. Cardin. Mantic. *de tacitis, & ambiguis conuentionibus tom.* 2. *lib.* 25. *tit.* 4. *n.* 9. *& ſeqq.* vbi de intellectu. 4

Perpetua.] Vide Grammat. *deciſ.* 223. *in princ.* Tiraquel. *de retractu lig. tit.* 1. §. 24. *gloſſ.* 1. *n.* 9. Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 16. *n.* 3. Valaſc. *de iure emphyt. q.* 5. *n.* 51 Gam. *Luſit. deciſ.* 49. *nu.* 1. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. lib.* 1. *q.* 10. *n.* 3. 5

Qui rem.] Vide quæ dixi *in collectan. ad cap. potuit, de locato, & ad extrauag. ambitioſæ à num.* 27. *de rebus Eccleſiæ non alien.* Et de emphyteuta deteriorante rem in emphyteuſim ſibi conceſſam, quòd cadat in commiſſum tradunt plures, quos plena manu refert Cened. *ad Decretal. collect.* 144. *n.* 23. quibus addo Surd. *deciſ.* 101. *n.* 7. Fachin. *lib.* 3. *controuerſ. cap.* 16. D. Barboſ. *in l. diuortio §. ſi fundum n.* 15. *cum ſeqq. ff. ſoluto matrim.* Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 457. Valaſc. *conſil.* 50. Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. tom.* 1. *lib.* 22. *tit.* 29. Cardoſ. *in praxi iudic. verbo emphyteuſis n.* 9. Cald. Pereira *quæſt. forenſ. q.* 11. *n.* 10. Valer. Reginald. *in praxi fori pænit. lib.* 25. *num.* 548. Quæ autem deterioratio ſufficiat, vide Caualcan. *de vſufruct. mul. relicto n.* 117. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 12. *num.* 21. *& deciſ.* 49. *n.* 10. Ioan. Garc. *de expenſis cap.* 11. *n.* 34. *in fine,* Surd. *deciſ.* 102. *num.* 9. D. Barboſ. *in d. §. ſi fundum n.* 10. *verſ. & tenebit menti,* Valaſc. *d. conſ.* 50. *n.* 6. Mantic. *d. lib.* 22. *tit.* 29. *n.* 19. Menoch. *de arbitr. caſu* 78. *n.* 8. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 152. *n.* 1. Caſtil. *controu. iuris lib.* 2. *cap.* 21. *n.* 18. 6

Cap. Precariæ. IV.

Ex Concil. Mediomatricis.

VIde quæ dixi ad *titulum de precariys, in Decretalibus.*

Qvæstio III.

Cap. Placuit. I.

CAthedraticvm, quod ob honorem Cathedræ Epiſcopalis ſic vocatur, Flamin. *de confident. q.* 15. *num.* 5. Bellet. *diſquiſ. cleric. part.* 2. *tit. de cleric. debit.* §. 15. *n.* 7. *verſ. appellatur,* Epiſcopi exigere poſſunt, vt probat text. *in præſenti,* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.* 2. *c.* 14. *n.* 5. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *verbo ius Cathedraticum*; taxam autem huiuſmodi Cathedratici ponit hic text. ideſt, duos ſolidos, qui tamen ſoluendi ſunt ſecundùm taxam, quæ antiquitus ſolui conſueuit, vt obſeruant Aloyſ. Ricc. *in praxi aur. reſol.* 182. *num.* 1. & Surd. *conſ.* 454. *n.* 12. Sed quia ſolidorum valor conformis non eſt, immo varius, ſecundùm diuerſam prouinciarum taxationem, vt per Couar. *lib.* 1. *var. cap.* 11. *num.* 3. *& de vet. numiſm. collat. c.* 6. *n.* 5. Gregor. *l.* 9. *verbo de oro, tit.* 4. *part.* 5. Gutier. *de iuram. confirm. part.* 1. *cap.* 7. *num.* 4. Surd. *conſil.* 454. *n.* 11. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 278. *verſ. dubium tamen eſt,* Chriſtoph. de Pace *in ſchol. ad leges Styli l.* 84. *à num.* 1. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 52. *n.* 14. 1

ideò

ideò attendenda eſt diuerſarum Cathedralium conſuetudo bona, & rationabilis in eius taxatione, ſecundùm Zerol. *d. verbo ius Cathedraticum* §. 2. Aloyſ. Ricc. *d. reſolut.* 182. *n.* 1. *in fine*, Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *cap.* 2. *n.* 20.

Cap. Vnio. III.

Ex Concil. Toletano XVI.

1 De Canonica portione Epiſcopis debita, latè egi *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 3. *alleg* 86. *n.* 1. *cum ſequentib.* vbi memini huius text. & *ibi* citatis addo Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canon. ad tit. de teſtam. ex num.* 10.

2 *Sed hoc neceſſariò*, &c.] Notatur ad hoc quòd propter tenuitatem Parochialium plures poſſint ab vno retineri, vt per Ioan. Lignano *de pluralit. benefic. n.* 1. Et ex diſpenſatione Epiſcopi cauſa ſaltem vtilitatis, vel neceſſitatis Eccleſiæ poſſe ſimul plures Eccleſias Curatas retineri, ſi adeò tenues ſint, vt ſingulæ proprium non poſſint Sacerdotem alere, tenent Sot. *de inſtit. lib.* 3. *quæſt.* 6. *art.* 3. *verſ. primus caſus*, Hoied. *de incompatib. benefic. part.* 2. *cap.* 5. *a princip.* Verùm Rota *in Leodien. Canonicatus* 5. *Iulij* 1619. coram Reuerendiſſ. D. meo Coccino Decano, impreſſa apud Farin. *deciſ.* 310. *part.* 2. *recent.* cenſuit non obſtante exiguitate diſtantiæ, & tenuitate fructuum Parochialis cuiuſdam, & canonicatus, quos quidam ex diſpenſatione Epiſcopi poſſidebat, illos cadere ſub incompatabilitate, & ſi, vtrumque retinere pergeret, eſſe vtroque ipſo iure abſque alia admonitione priuatum, refert Ioan. à Cochier *in comment. ad reg.* 52. *Cancell. à n.* 4. *pag.* 147. *cum ſeqq.*

Cap. Inter cætera. VIII.

Ex Concil. Tolet. VII.

1 Hic text. *in verſ. cùm verò*, admonet ne Epiſcopus cùm diœceſim viſitat, vlli præ multitudine oneroſus exiſtat, quòd à fortiori procedat in aliis inferioribus viſitandi ius habentibus, de quibus agit Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reformat. cap.* 3. *verſ. Archidiaconi autem*, quibus poterit ipſe Epiſcopus præſtituere terminum ad viſitationem expediendam, & præſcribere comitatum, & equitatum ne oneri ſint Eccleſiis, quas viſitauerint, ſicut obſeruat Piaſec. *in praxi Epiſcopi part.* 2. *cap.* 3. *num.* 62. *pag.* 213. quem refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p.* 3. *alleg.* 73. *num.* 39.

2 *Aut ampliùs quàm vna die*, &c.] Nota quòd ſi Epiſcopus vna die duas Parochias viſitaret, vnam tantùm procurationem habebit, vt per Zerol. *in praxi Epiſc. part.* 1. *verbo Viſitatio* §. 6. *dub.* 6. quia illam pro temporis tantùm neceſſitate conſequitur, ſecundùm Concil. Trident. *ſeſſ.* 24. *de reform. c.* 3. *verſ. pro temporis*, cui quidem neceſſitati pro illo die vnica procuratione in prima viſitatione acquiſita iam ſatisfactum eſt. Vnde Epiſcopo viſitanti clerum ciuitatis, vbi ſita eſt Cathedra, procurationem nullam deberi reſoluunt Marc. Anton. Genuenſ. *in man. Prælat. cap.* 35. *num.* 9. & Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 65. ego ipſe *dict. part.* 3. *allegat.* 73. *num.* 46. quamuis aliud velint Surd. *de aliment. tit.* 4. *quæſt.* 22. *num* 9. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 42. *quæſ.* 4. Bellet *diſquiſit. clerical. part.* 1. *tit. de clerico debitore* §. 11. *num.* 2. *&* 3.

CAVSA XI.

Qvæstio I.

SVMMARIVM.

1 *Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram iudice ſeculari abſque licentia ſui Epiſcopi.*

2 *Peſtis tempore non requiritur licentia Prælati, vt clericus coram iudice ſeculari teſtimonium ferre poſſit.*

3 *Formula licentiæ dandæ per Epiſcopum clerico, vt deponat coram iudice ſeculari, refertur.*

4 *Depoſitio clerici teſtificantis abſque licentia ſui Prælati corã iudice ſeculari valet, licèt malè faciat.*

Cap. Teſtimonium. IX. *Syluester.*

Hic text. vulgò allegari ſolet ad hoc quòd Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram iudice ſeculari abſque licentia ſui Epiſcopi, vt per Pariſ. *conſil.* 83 *n.* 35. *vol.* 1. Natt. *conſ.* 39. *n.* 1. *vol.* 4. Crau. *conſ.* 2 *num* 1. *vol.* 1. Maſcard. *de probat. concl.* 306. *n.* 6. Marr. *de iuriſdict. part.* 4. *caſu* 128. *n.* 1. Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de clerico teſte* §. 2. *a princ.* Carol. de Graſſis *de effectibus clericalibus effect.* 10. *per tot.* Et ideò ibi admittuntur clerici ad teſtificandum contra laicum coram iudice ſeculari, id eſt intelligendum cum licentia Epiſcopi; & Superioris, vt aduertunt Campeg. *de teſtibus regul.* 91. *fallent.* 1. Maſcard. *de probationibus concluſ.* 1358. *n.* 6. Farinac. *in praxi criminal. part.* 2. *q.* 61. *num.* 83. Bellet. *d.* §. 2. *n.* 3. *verſ. Quare.* niſi tempore peſtis, quia tunc non requiritur licentia Prælati propter imminens periculum, ſecundùm Rip. *in tractatu de peſte, rub. de priuileg. ind. cauſ. peſt.* 44. Farin. *d. q.* 61. *n.* 81. 1 2

Licentiam autem dandam per Epiſcopum clerico, vt deponat, coram iudice ſeculari, debet eſſe ſub hac, ſiue alia ſimili forma. *Conceditur licentia N. clerico deponendi in Curia ſeculari in tali cauſa, dummodò non deponat ſuper articulis concernentibus criminalitatem, infamiam, negatiuam, aut repulſam*, & ponit hanc formulam Bellet. *d.* §. 2. *ſub n.* 5. de qua licentia conſtare, ſtare, & apparere debet in actis, Curt. *in tract. de teſtib. concl.* 49. *in fine, verſ. oportet ergo*, Ioan. de Amic. *conſ* 77. *n.* 18. Syluan. *conſ.* 16. *num.* 7. *verſ. plus dico, & num.* 8 Bellet. *vbi proxime*, ſubdens quòd vbi conceditur huiuſmodi licentia, non poteſt Epiſcopus facultatem impartiri clerico iurandi coram iudice ſeculari, niſi quòd iuret in manibus Vicarij, aut alterius perſonæ Eccleſiaſticæ. 3

Si tamen de facto clericus abſque licentia ſui Prælati teſtimonium perhibebat coram iudice ſeculari in cauſa ciuili, valet huiuſmodi depoſitio, licèt malè fecerit, Abb. *in cap.* 1. *n.* 17. *de iure calumn. & in cap. cum nuncius num.* 3. vbi etiam Felin. *num.* 3. *de teſtib.* Aretin. *conſ.* 160. *verſ. venio ad octauum*, Roland. *conſil.* 24. *n.* 77. *volum.* 1. quos refert, & ſequitur Bellet. *d.* §. 2. *num.* 3. *in princ.* 4

Cap. Si quis Sacerdotum. XVIII.

Pius.

Pius Papa *epiſtol.* 2. relatus *in hoc text.* ſcribit clericum ſuo inobedientem Epiſcopo, vel inſidias ei parantem, vel contumeliam, aut calumniam, ſeu 1

conuicia

conuicia inferentem depoſitum Curiæ tradit; vnde *gloſſ. vlt. in cap. cum non ab homine, de iudic. & verbo relinquatur in cap. ad abolendum, de hæret. & verbo tradatur in cap. nouimus, de verb ſignifi.* colligit clericum huiuſmodi talia perpetrantem eſſe degradandum, & Curiæ ſeculari tradendum, quam glоſſarum opinionem referunt, & ſequuntur Bero. *in cap. at ſi clerici, num.* 178. *de iudic.* vbi Dec. *num.* 243. Albertin. *de hæret. cap.* 1. *quæſ.* 12. *num.* 9. Bernard. Diaz *in pract. Canon cap.* 109. *in antiq. aliàs cap.* 120. *in nouiſſ. impreſſ.* Rojas *ſing.* 32. *verſ. quando clericus tentulit,* Felician. *de cenſur. tit. de depoſit. & degradat. cap.* 13. *verſ. tertiò ſi quis Sacerdotum, pag.* 312. Clar. *lib.* 5. §. *fin. quæſt* 36. *num.* 38. Paul. Fuſch. *in ſingularib. iuris Pontificij, & Cæſar. lit. E. ſing.* 27. Farin. *in praxi crimin. q.* 8. *n.* 78. Bellet. *diſquiſ. cleric. part.* 1. *tit. de fauore cleric. perſonali* §. 10. *n.* 6. *verſ. tertius,* quorum plures, & precipuè Dec. *n.* 241. Bernard. *d. c.* 120. *verſ. tertius caſus,* & Albertin. *d. num.* 9. notant in hoc textu dictionem, *mox,* ſignificare longum interuallum, ita ut poſtquam incorrigibilis, fuerit tradatur Curiæ ſeculari.

2 Verùm obſtat maximè quòd quis realiter degradandus non eſt, & Curiæ ſeculari tradendus, niſi in caſibus à iure expreſſis, ex quorum numero non eſt crimen conſpirationis in perſonam Epiſcopi, vt colligitur ex traditis per me *de officio, & poteſt Epiſcopi part.* 3. *alleg.* 110. *per tot.* tum quia durum videtur, vt quod non fit propter homicidium *in d. cap. cum non ab homine,* fieri debeat propter ſimplex conuitium, tum quia abeſt illa dictio, *depoſitum,* ab originali, & Iuone. tum denique, quia tempore huius text. adhuc traditio Curiæ, & poteſtati ſeculari, vel non erat ſtatuta, vel Eccleſiæ tunc parum potenti illa non parebat, vt conſtat ex Platina *de vitis Pontificum fol.* 21

3 Quare omiſſo dicto intellectu, & alio, quem tradit Ioan. de Villamar. *in l. diuus n.* 34 *ff. ad. l. Cornel. de ſicar.* intelligendus eſt hic text. & *in cap. clericus verò* 3. *q.* 4. de traditione, quæ fiebat Curiæ clericorum, vt ibi quis deſeruiret: ſolebant enim antiquitus clerici in communi viuere, *cap. præter hoc* 32. *diſt. cap. in omnibus, de conſecr. diſt.* 5. *cap. quoniam, de vita, & honeſt. cleric.* & eorum congregatio appellabatur curia, vt colligitur ex Alex. ab Alexand. *lib.* 1. *dierum genialium cap.* 16 Zaz. *in l.* 2. *in gloſſ. verbo Curia, de origine iuris,* Duaren *lib.* 1. *de ſacris Eccleſiæ miniſt. cap.* 3. & qui peccabant, & delicta de quibus *hic,* committebant, à clericali officio remoti huiuſmodi Curiæ ſeruiebant, & in hunc ſenſum tales dicuntur Curiæ tradi. Vide quæ dixi *in collect. ad cap. ſi quis laicus* 21. *q.* 5. *n.* 5.

Cap. Si tributum. XXVII.

Ambroſius.

1 Ex hoc text. videtur colligi clericos, & Eccleſias ad ſoluenda imperialia tributa teneri ex debito iuſtitiæ, vt in illis verbis, *Si tributum petit Imperator, non negamus, agri Eccleſiæ ſoluunt tributum;* ſed veritas eſt in contrarium, ad auctoritatem verò Ambroſij *in præſenti,* poſt Card. Baron. & Caſtr. *lib.* 1. *de lege pœnali cap.* 5. *pag.* 78. *poſt med.* Valaſc. *de iure emphyt. q.* 17. *n.* 7. reſpondet Ioan. de Valboa *in annuis Academicis prælectionibus Salmaticenſ. ad cap.* 2. *n* 113. *de iudic.* dicens verba illa dicta fuiſſe ab Ambroſio permittendo potius quàm approbando ſactum, aſſerendo, non verò ius confitendo. Eo enim tempore cùm puer eſſet, Valentinianus, mater eius Iuſtina gubernabat, quæ cùm eſſet Arriana, tributum aliquod ab Eccleſiis exegit, & prudenter cenſuit Ambroſius illi reſiſtendum non eſſe ad vitanda mala, & pericula imminentia vt longiori ſermone ipſe Ambroſius *hic* declarat, concludens his verbis, *Imperatori non dono, ſed non nego.* Potuit enim Ambroſius facilius tolerare tributorum exactionem, quàm vſurpationem bonorum Eccleſiæ, & eodem modo intelligendus eſt text. *in cap. conuenior.* 25. *quæſt.* 8.

Cap. Aliud quidem eſt. XXXIV.

Leo.

An & quando Penitentes, qui à iudice Eccleſiaſtico per ſententiam propter aliquod crimen Eccleſiaſticum damnati ſunt ad agendum pœnitentiam, poſſint à iudicibus ſecularibus (cùm ſint alioquin laici) ob alia crimina puniri, & ad punitionem capi, atque in carcerem ſecularem mitti? Vide Abb. *in cap. nullus* 9. *verſ. quæro quid, de foro comp.* Bero. *in cap. de his n.* 13. *de accuſat.* Simanch. *de Catholic. inſtitut. cap.* 47. *num.* 19. *cum ſeqq.* Rojas *ſingul.* 98. *num.* 3. latè. Couar. *practic. cap.* 34. *num* 3. *cum ſeqq.* Azeued. *l.* 10. *num.* 56. *cum ſeqq. tit.* 1. *lib.* 4. *nouæ recopilat.* 1

Verùm autem Inquiſitores fidei fauore ſint iudices competentes omnium cauſarum ciuilium, & criminalium illorum, qui Eccleſiæ ſunt reconciliati, & habitum geſtant publicè pœnitentiæ, qui vulgariter, *Sambenitados,* vocantur? Vide Simanch. *d. cap.* 47. *num.* 18. & Rojas *d. ſing.* 98. Clar. *lib.* 5. §. *fin. quæſt.* 35, *num.* 10. Couar. *d. cap.* 34. *num.* 5. Pena *in directl. Inquiſit part.* 3. *ſchol.* 144. 2

SVMMARIVM.

1 *Teſtimonium vnicum Epiſcopi efficit plenam probationem.*

2 *Conſuetudo efficere poteſt vt vnius Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicuius cauſæ.*

3 *Declaratur text. in c. licet, in fine, de teſtib. & num.* 4.

Cap. Omnes. XXXVI.

Theodoſius.

Ex hoc textu vulgò colligitur vnicum, Epiſcopi teſtimonium efficere plenam probationem, ac proinde legem poſſe facere vt vnico teſti plenè credatur, idem probat text. *in cap. paruulos, & in cap. cauſa itaque de conſecrat. diſt.* 4. *& in cap. ſtatutum* §. *cum verò, de reſcript. lib.* 6. *& in Clem. de probat. & Clem.* 1. §. *ſanè, de foro compet.* & ita in ſpecie colligit Archid. & alij *in præſenti, gloſſ. vlt. in cap. licet, de teſtib. & verbo niſi iuratus, in cap. nuper, eodem tit.* tradunt Abb. *num.* 7. & alij *in cap.* 2. *de probation.* Iaſ. *in l. admonendi, n.* 178. *de iureiur.* Roman. *ſingul.* 356. Dec. *in cap.* 1. *num.* 11. *de appellat.* Crot. *in tract. de teſtib. num.* 108. *cum ſeqq.* Duen. *reg.* 48. Pro quibus primò efficaciter facit text. *in cap. cum dilectus* 9. *verſ. ſuper, de fide inſt. num.* vbi ſtatuitur conſuetudinem efficere poſſe vt vnius Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicuius cauſæ, ac proinde cùm lex poſſit illud, quod conſuetudo, neceſſariò dicendum eſt legem ſimiliter poſſe facere, vt vnius teſtimonio plena fides adhibeatur, & per illud cauſa aliqua terminetur. Deinde facit, quia auctoritas illa, *in ore duorum, vel trium ſtet omne verbum,* ſicut repugnat credere plenariè vni teſti, ita negandum non eſt repugnare etiam non credere duobus, vel tribus, vtrumque enim comprehenditur in forma illorum verborum, & tamen conſtat legem efficere poſſe, vt plures

plures teſtes quàm duo, vel tres requirantur in aliqua cauſa, itaut in illa duobus, vel tribus fides non adhibeatur, prout in ſpecie reſoluit Couar. *in practic. c. 33. num. 3.* & videre eſt in multis exemplis, quæ iure reperiuntur, veluti in teſtamentis, iuxta text. *in §. ſed cùm paulatim, Inſt. de teſtam. & in l. fin. C. de codicil.* & in cauſa de quà *in cap. pen. & vlt. 2. q. 4.* & paſſim alibi. Vnde dicendum eſt quòd ſicut in illis caſibus potuit lex numerum teſtium ampliare, ita etiam aliquando in aliqua cauſa reſtringere poteſt, & diminuere, itaut vnius teſtimonio cauſa terminetur.

3 Ad text. verò *in cap. licèt, in fine, de teſtib.* ibi *nulla tamen eſt cauſa, quæ vnius teſtimonio quamuis legitimo terminetur*, multipliciter reſpondent Doctores: quidam modum ſoluere non valentes dicunt text. *in præſenti* correctum eſſe: alij tenent text. agere de ſententia Epiſcopi, non verò de illius proprio teſtimonio, ſicut ſimiliter volunt intelligere aliqua iura Decreti procedere quando non agitur de præiudicio alicuius, prout eſt text. *in d. cap. paruulos, & in d. cap. cùm itaque*, & alia iura, de quibus gloſſ. *verbo niſi iuratus in d. cap. nuper*, reſoluit in ſpecie Iaſ. *in repet. l. admonendi num. 197. ff. de iureiur.* & propè infiniti Doctores, quos refert Valaſc. *tom. 1. conſ. 73. in princip.* Nonnulli putant hunc textum explicandum eſſe ex verbis originalis relati *in d. cap. licèt*, vbi conſtat refutari *ibidem* legem impiam, qua erat receptum, vt crederetur teſtimonio vnius infidelis contra fidelem ad effectum condemnationis, & quibuſdam verbis interiectis ait nullam eſſe cauſam, quæ vnius teſtimonio terminetur ita vt aliquis condemnetur, id enim à lege Pontificia non reperitur conceſſum, non tamen negat poſſe credi ob iuſtas cauſas a lege humana conſideratas, ſic explicari poteſt text. *in cap. licet ex quadam, de teſtib.* ibi, *cùm non ſufficeret illi ſi viueret*, & ibi, *cùm ſecundum ordinem ſolitum iudiciorum non ſufficiat vnius teſtis aſſertio.* &c. iunctis reſolutis per Doctores, quos refert Valaſc. *vbi ſuprà num. 2.*

4 Verùm licèt prædictæ reſponſiones defendi poſſint, melius tamen nobis videtur reſpondendum text. illum *in d. cap. licet*, eſſe intelligendum de cauſa, quæ à iure expreſſa non eſt, in qua quidem iudex ſuum arbitrium interponere non poteſt, & in illa vnico credere teſtimonio, quaſi dicat textus, quòd licet aliquæ, ſint cauſæ ſpeciatim iure non expreſſæ, in quibus iudex ex arbitrio ſuo, & circumſtantiis poſſit duobus vel tribus non credere, & plures exigere, vt colligitur ex text. *in l. §. 1. ibi, in magis ſcire potes, &c. ff. de teſt.* prouidentur concedere verba illa, in ore duorum, vel trium, in alternatiua poſita, nulla tamen eſt cauſa non excepta à iure, & expreſſa in qua iudex ex arbitrio vnius teſtimonium, quantumuis legitimum recipiat ad effectum, vt per illud ſolum cauſam decidere poſſit, de quo *ibidem* erat quæſtio, patet ex principio text. ibi *admittatis*, ſic ſane non negat text. ille ex auctoritate legis ſtatuentis iuſtè poſſe iudicem id efficere, & ſic data legis expreſſione vnico teſtimonio cauſam terminare.

SVMMARIVM.

1. *Clericus, vel laicus, qui clericum conuenit & trahit coram iudice ſeculari excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet non ipſo iure, ſed per ſententiam, vt num. 3.*
2. *Amplia etiamſi actor, qui traxit clericum coram ſeculari, ſit victus.*

Cap. Inolita. XLII.

Ex Concil. Mileuitano.

PRobat hic text. quòd clericus, vel laicus, qui clericum conuenit, & trahit coram iudice ſeculari, excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet, vt per gloſſ. *verbo cauſam perdant*, per text. *ibi in cap. ſi diligenti, de foro comp.* vbi Anch. *num.* 10. Butr. *num.* 20. Socin. *ex num.* 24. & Abb. *num.* 6. *ex num.* 18. Roman. *conſ.* 379. *n.* 39. Roland. *conſ.* 16. *n.* 14. *vol.* 4. *& conſ.* 23. *à num.* 14. *vol.* 2. Aufrer. *de poteſt. ſecularis ſuper Eccleſ. perſonas reg.* 2. *num.* 24. Villalob. *commun. opin. verbo clericus num.* 97. Borrel. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum. rub.* 11. *§. viſo lit. A.* Decian. *in tractat. crimin. lib.* 4. *cap.* 9. *num.* 1. Franc. Viui *deciſ.* 45. *num.* 3. Menoch. *de arbitrar. caſu* 346. *num.* 5 Farin. *in praxi crimin. quæſt.* 8. *num.* 1. Carol. de Graſſis *de effectib. clericalib. effectu* 1. *num.* 413. Bernard. Grauæ *ad practicam Cameræ Imper. lib.* 1. *concl.* 36. *in princ.* 1

Amplia procedere etiamſi actor, qui traxit clericum coram ſeculari, ſi victus, & ſuccubuerit, adhuc enim tanti condemnatus eſt, quantum valebat ipſa cauſa, vt tradit Socin. *in d. cap ſi diligenti num.* 25. *verſ. & prædicta, de foro comp.* vbi dicit eſſe notandum, nec reperiiſſe ſcriptum à Doctoribus, ſed certè idem ante eum tenuerat Archid. *in cap. placuit num.* 1. & Turrec. *ibidem num.* 4. *hac ead. cauſa, & quæſt.* Et iſta cauſa ſic deperdita, vel eius valor applicari debet ipſo reo conuento, ſeu cedit eius lucro, vt tradunt Archid. & Turrecr. *in præſenti*, vterque *num.* 5. Roland. *d. conſil.* 23. *num.* 14. *vol.* 1. 2

In gloſſ. *Inolita*, in fine. ibi, *Et quod dicit quòd cauſam perdit, dicunt quidam ipſo iure, verius credo quod per ſententiam.* Ita Villalob. *dict. verbo clericus num.* 97. Roman. *conſ.* 369. *n.* 39. Roland. *d. conſ.* 23. *n.* 14 *vol.* 2. Rebell. *de obligation. iuſtitiæ part.* 1. *lib.* 1. *ſect.* 6. *q.* 6. *num.* 43. & faciunt quæ Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo reuertatur num.* 155. *C. de reuocand. donation.* Sayr. *in claui Regia lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 21. 3

Cap. Si quis cum clerico. XLV.

DIxi de illius intellectu ad *c. & ſi ſententia, de ſent. & re iudic. lib. 6. num. 3.*

Qvæstio III.

Cap. Sententia. I.

ALLEGARI ſolet hic text. ad hoc quòd ſententia excommunicationis iniuſta afficit excommunicatum donec abſoluatur, & timenda eſt, cùm quoad pœnas à Canonibus inflictas aduerſùs non ſeruantes excommunicationis cenſuram, habeat eandem vim ac ſi fuiſſet iuſta, vt per Couar. *in c. alma mater, p.* 1. *§.* 7. *n.* 4. *in* 1. 2. *&* 3. *concl.* Caiet. 2. 2. *q.* 70. *art. vlt.* Farinac. *fragm crimin. p.* 1. *lit. E. num.* 30. *cum ſeqq.* Flamin. Pariſ. *de reſign. benefic. lib.* 11. *q.* 1. *à n.* 135. vbi ſubdit quòd ſententia excommunicationis iniuſta, non ligat quoad Deum, vide *infrà ad cap. quibus Epiſcopi, hac eadem quæſt.* 1

Sententia Paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta timenda eſt.] Declarant Soar. *de cenſur. diſput.* 4. *ſect.* 7. *propè fin.* Mar. Alter. *de cenſur. tom.* 1. *lib.* 3. *diſput.* 2. *cap.* 1. *verſ. ſecundò*, Bonacin. *de cenſur. part.* 1. *q.* 1. *puncto* 10. *n.* 3. ibi *Hinc patet quomodo intelligenda ſit illa Gregorij ſententia homil.* 29. *in Euangel. vbi habetur quòd ſententia Paſtoris ſiue iuſta, ſiue iniuſta ſit, timenda eſt., intelligenda enim eſt de illa ſententia,* 2

ſententia, qua fertur à Paſtore non ſeruato iuris ordine tantum accidentali, aut de illa ſententia, qua prouenit ex prauo affectu, & Mari. Alter. *d. cap.* 1. *paulò poſt verſ. quando verò.* ita ait, *Poteſt etiam propoſitio Gregory habere locum interdum in ſententia iniuſta qua re ipſa ſit nulla quando non conſtat certò de nullitate, quia in re dubia parendum eſt Prælato, & hoc pertinet ad commune bonum, & conuenit optimo regimini Eccleſiæ, & eſt magis expediens ad ſalutem animæ cùm agatur de pœna ſpirituali, qua in re tutior pars eſt eligenda*, & latiùs de hac materia, & intellectu huius text. egimus latè in infurmatione propriæ cauſæ contra Balthaſarem Diaz Dafonſeca *dub.* 7. Matritij impreſſa de men-
3 ſe Octobris 1635. nobis ibi tunc commorantibus.

In gloſſ. *Sed ponatur.* Communiter recipitur ſecundùm Couar. *in d. cap. alma mater, part.* 1. §. 7. *num.* 4. *concluſ.* 4.

Cap. Præcipuè. III. *Nicol.*

1 **A** *D perenne traberis exitium.*] Notatur ad hoc quòd grauius peccant, & puniuntur conſtituti in dignitate, per vt Tiraqoel. *de nobilit. cap.* 20. *n.* 117. *& de pœnis temper. cauſa* 31. *num.* 18. Sayr. *in claui Regia*
2 *lib.* 2. *cap.* 7. *num.* 11.

Quot ad ſubditos ſuos perditionis exempla tranſmittunt.] Notatur ad hoc quòd peccata eo grauiora reputantur, attrociúsque puniuntur, quò ſunt maioris, ac perniciosioris exempli, vt per Tiraq. *de pœnis sēper. cauſa* 44. *num.* 53. *& cauſa* 51. *num.* 96. *cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia lib.* 11. *capit.* 1. *num.* 7. Et nobilium, ac in dignitate conſtitutorum peccata trahi ſolent ab inferioribus in exempla, Tiraqoel. *eodem tract. de pœnis temper. cauſa* 31. *num.* 38. *cum ſeqq. & de nobilit. cap.* 20. *num.* 136.

Cap. Si Epiſcopus. IV.

Ex Concil. Sardicen.

1 **V** Vlgò notari ſolet hic text. ad hoc quòd ſententia excommunicationis per iracundiam lata valet, vt per Dec. *in l. quicquid num.* 5. *verſ. nota tamen ff. de regulis iuris.* Dueñ. *reg.* 292 *in* 4. *limit.* Farinac. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 91. *num.* 34.

Cap. Si quis Presbyter. V.

Ex Concil. Carthag.

1 **N** Otatur hic text. ad hoc quòd clericus excommunicatus pro crimine notorio ſi celebrare præſumpſerit in excommunicatione, priuatur beneficiis, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 416. *n.* 44. *cum ſeqq.* vbi declarat procedere in excommunicatione maiori, Farin. *fragm. crimin. part.* 1. *lit. C. num.* 269.

Cap. Epiſcopi. VIII.

Ex Concil. Agathen.

1 **G** Loſſ. *verbo minimis in princip.* tenet quòd ſiue crimen ſit magnum, ſiue paruum, nunquam eſt excommunicandus aliquis niſi ſit contumax; ſed videtur obſtare text. *in c. qua fronte, de appellat.* vbi pro contumacia, vel alia qualibet cauſa, & ita non ſolùm pro contumacia, ſed pro aliis etiam cauſis excommunicatio inferri poteſt: at ſatis ſit dicendo quòd text. ille ſentit quod frequenter vltra contumaciam, quæ ſemper eſt immediata cauſa excommunicationis, ſolet ſubeſſe aliud delictum vt cauſa remota & [illegible] diata ipſius excommunicationis, vt intelligunt [illegible] expoſ. *num.* 7. & Peruſ. *num.* 5. ibi, & probari videtur *in cap. ex parte il* 1. *de verbor. ſignif. in verſ. ad intelligendam.* iuncta gloſſ. *verbo pro contumacia.*

Declaratur hic text. *in cap. Engeltrudam* 3. *quæſt.* 4. *num.* 5.

Gloſſ. *verbo peccatum, in præſenti text.* notabiliter 2
ait quod citiùs moritur quis propter peccatum, ad quod eam citant, Tiraq. *de nobilit. cap.* 31. *n.* 557. Quarant. *in ſum. Bullary verbo Archiepiſcopi auctoritas n.* 14. *verſ. quinta concluſio.*

Cap. Abſit. XIV. *Anterus.*

M Vltum allegabilis eſt gloſſ. *verbo ſiniſtrum, in* 1
præſenti text dum ait quod ſi clericus amplectatur mulierem, interpretabitur quod cauſa benedicendi eam hoc faciat, ſed reprehenditur communiter à Doctoribus, vt per Felin. *in cap. audiuis num.* 3. *verſ. & per prædicta, de preſcript.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ.* 2. *num.* 17. *& ſeq.* Maſcard. *de probat. concl.* 59. *num.* 16. *& concl.* 64. *num.* 6. Farinac. *in praxi crimin. p.* 3. 85. *num.* 29. *& part.* 5. *q.* 136. *num* 200.

Cap. Sicut Apoſtoli. XVI.

Fabianus Epiſc.

C Ollige ex text. cum multis aliis ſeqq. optimo in- 1
re antiquiſſimis Canonibus ab ipſo Apoſtolorum tempore conſtitutum eſſe vt communicántes cum ligatis maiori excommunicatione in minorem incidant, & [illegible] comprobant Couar. *in cap. alma mater, part.* [illegible] §. [illegible] *num.* [illegible] Naoar. *in man. cap.* 27. *num.* 26. Vgolin. *de cenſur. tab.* 1. *cap.* 23. §. 11. Soar. *tomo* 5. *diſp.* 24. *ſect.* [illegible] *num.* 2. Henriq. *in ſumm. lib.* 13. *cap.* 3. §. 4. *iuncta lit. D & ſeqq.*

Non obſtat text. *in cap. excommunicatos,* ibi, *ſimili* 2
excommunicatione, & in cap. cum excommunicato. ibi, *ſtatim cum eo communem excommunicationis contrahet pœnam, hac eadem cauſ. & quæſt.* quibus probari videtur communicantes cum excommunicatis eandem maiorem excommunicationem incurrere, quia omiſſa temporum diſtinctione olim apud noſtros receptiſſima, reſpondetur dupliciter poſſe intelligi, vel cum communi agere intra illa de excommunicatione non eadem in ſpecie, ſed ſimili ſecundùm genus, atque ita de minori, itaut verba generalia per ſequentes conſtitutiones Pontificum declarentur, vt intelligunt Turrecr. *ibi,* & Abb. *in cap. ſacris numer.* 3. *de his quæ vi,* Couar. *d.* §. 3. *num.* 4. Sot. *in* 4. *diſt.* 22. *q.* 1. *art.* 4. *concl.* 4. Henriq. *d. lib.* 13 *cap.* 7. §. 7. *iuncta lit. P.* Soar. *d. tom.* 5. *diſput.* 18 *ſect.* 3. *n.* 14. vel de maiori per ſententiam ferenda, vt videtur interpretari Pontifex *in cap. quod dubijs, de ſentent. excommun.* Quibus autem caſibus communicatio cum excommunicatis licita ſit, oſtendit Antun. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 4. *c.* 46. *cum ſeqq.* Et qui ſint caſus in quibus maior excommunicatio propter hanc participationem incurritur, referunt & explicant Sot. *d. concl.* 4. Cou. *d.* §. 3. *n.* 3. *cum ſeqq.* Henriq. *d. lib.* 13. *cap.* 8. Vgolin. *d. cap.* 23. §. 13.

Cap. Cùm excommunicato. XVIII.

Iſidorus.

D E prohibita communicatione cum excommu- 1
nicatis, latè Anton. Ricciul. *de iure perſonarum*

extra

extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. cap. 43. cum ſeqq. & dixi *in collect. ad cap. cum deſideres*, & ſæpè alibi *de ſentent. excommunic.*

2 *Statim enim eo communem excommunicationis contrahet pœnam.* Hunc text. ponderat Mart. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 1. diſp. 2. cap. 2. verſ. ſi obyicias, pag. 15.* ad hoc quòd aliquando in iure excommunicatio minor ſignificatur nomine excommunicationis ſimpliciter ſine aliqua adiunctione, contra text. *in cap. vlt. de ſentent. excomm.* probantem appellatione excommunicationis intelligi de maiori, & reſpondet hoc limitandum quando ex antecedentibus, & ſubſequentibus verbis apertè colligi poteſt ſermonem inſtitutum eſſe de excommunicatione minori, *vt in hoc text.*

3 *Niſi qua ad eandem excommunicationem,* &c.] Notatur ad hoc quòd vbi agitur de procuranda ſalute excommunicati, iuſta, & rationabilis eſt cauſa vt communicare poſſimus cum illo, vt per Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 1. num. 16.* Anton. Ricciul. *d. lib. 4. cap. 55. n. 1.*

Cap. Curæ. XX. *Ex decreto Honorij.*

1 HOnorius Papa ex ſententia Burchardi *lib. 11. c. 44.* relatus *in hoc text.* præcipit omnibus Epiſcopis vt excommunicatorum nomina publicè denuntientur, refert Mart. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 3. diſp. 5. cap. 3. in princip.* addens quòd hæc denunciatio nihil aliud eſt niſi ſolemnitas quædam, & cæremonia ab ipſo iure imperata adhibenda poſt ſententiam excommunicationis in promulganda excommunicatione.

2 Probat hic text. quòd boni Epiſcopi partes erunt curare, vt excommunicatus ab alio Epiſcopo vitetur à proprijs ſubditis, non ſecus ac ſi eſſet ab eodemmet excommunicatus, vt per Viui. *deciſ. 93. n.* 10. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. cap. 43. n.* 12. vbi ſubdit in facti contingentia ita cenſuiſſe Sacram Congregationem Epiſcoporum *in vna Tropien ſub die 23. Nouembris* 1582. & *num.* 13. ampliat vt obligatio vitandi excommunicatos afficiat etiam exemptos à iuriſdictione excommunicantis. Excommunicatus enim quoad vnam Eccleſiam eſt vti talis vitandus ab omnibus Eccleſijs in toto terrarum Orbe, vt per Rebuff. *in cap. poſtulaſtis num. 55. de cler. excommun. miniſt.* Caldacan. *deciſ. 77. num. 55 part. 2.*

Cap. Audi. XXI. *Hieron.*

1 TExtum *in præſenti* ſingularem dicit Couar. *in cap. alma mater, p. 1. in initio num. 6. propè fin.* dum explicat Apoſtoli auctoritatem *ad Corinth. 1 cap. 5.* in illis verbis ibi, *tradidi huiuſmodi hominem Satanæ in interitum carnis vt ſpiritus ſaluus fiat.* Nam certum eſt, inquit Couar. Corinthium illum, qui patris vxorem acceperat, tunc poſſeſſum eſſe à Diabolo, ac ſimul cum peccauit in Satanæ poteſtatem veniſſe, tamen Paulus denuò cùm illum excommunicauit, ſub ditionem Satanæ tradidit. Vnde planè intelligitur Corinthium illum primùm per Baptiſmum communionis Eccleſiaſticæ participem, ac perinde per culpam mortalis criminis charitate amiſſa dilapſum in aliquã Diaboli ſeruitutem, non ita in Dæmonia poteſtatem veniſſe propter vnionem, qua licèt membrum aridum Eccleſiæ per fidem coniunctus erat, ſicuti poſtea cùm Paulo excommunicatus in Satanæ ſeruitutem, & tormenta liberiùs traditus fuit, nec illa traditio Pauli tantùm ſignificat Corinthium illum per culpam traditum fuiſſe Satanæ Etenim licèt per peccatum in Dæmonia ſeruitutem is venerit, bona quidem ex parte, nihilominus in ampliorem Satanæ poteſtatem poſtea per excommunicationem a Paulo traditur. Alioquin cur obſecto Corinthiis ſcripſit ſe decreuiſſe ſuo Spiritu vna cum poteſtate Domini noſtri Ieſu Chriſti quatenus fornicator ille traderetur Satanæ in interitum carnis? Nec dixit Paulus Corinthium traditum eſſe, ſed tradendum fore, vt Spiritus eius ſaluus fieret. Et profectò ſi per hanc traditionem non accepiſſet Satanas in eum maiorem poteſtatem, minimè ipſe Corinthius à Dæmone, fatigatus in interitum carnis conaretur, vt ſpiritus eius ſaluus eſſet in die Domini noſtri Ieſu Chriſti. Hactenus Couar. *citato loco.*

Cap. Quibus Epiſcopi. XXVII.

Vrbanus.

PRobat hic text. ſententiam Paſtoris timendam eſſe licèt iniuſtè liget, vt per citatos *ad cap. 1. ſup. hac eadem quæſt.* Nam excommunicatio iniuſtè lata vim obtinet quoad pœnas a iure ſtatutas aduerſùs eam non ſeruantes, vt benè probat Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 7. ſub num. 6. verſ. quarta concluſio,* itaut iniuſtè excommunicatus ſi ante abſolutionem ſe in Diuinis immiſcuerit, efficiatur irregularis, ex D. Thom. & alijs *in 4. diſt. 18. quæſt. 1. art. 2. ad 4.* Couar. *d. §. 7. ſub n. 9. verſ. bis equidem ſit,* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 4. n. 34. poſt med. & num.* 35. Ratio eſt, quia excommunicatio, quantum attinet ad Eccleſiam militantem, non ſumit vires à iuſtitia cauſæ, ſed à Clauium poteſtate, Gemin. per text. *ibi in cap. Romana §. in vniuerſitatem, ante n. 3. de ſentent. excommun. lib. 6.* vbi Franch. *n.* 4. Milet. *in repet. verbo excommunicati.* Et ideò prætendens ſe iniuſtè excommunicatum, non auditur niſi primùm petat abſolutionem, *cap. per tuas §. verum,* vbi Abb. *ſub num. 3. verſ. ſecunda regula, de ſentent. excommun.* Viui *deciſ. 93. n.* 8. cùm etiam iniuſtè excommunicati dicantur extra Eccleſiam militantem conſtitui, gloſſ. *verbo non alligat, in cap. quomodo, hac ead. quæſt.* Anch. *conſ. 60. ad fin.* Roman. *conſ. 369. n.* 12. Stephan. Coſta *in cap. 1. n. 12. de ſentent. excommun.* 1

Verùm licèt ſupradicta procedant quoad Eccleſiam militantem, tamen quoad Deum ſententiam excommunicationis non aliter afficit quàm ſi ritè, & rectè ſeratur, Couar. *d. §. 7. verſ. prima concluſio,* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 4. ſub num. 34.* 2

Cap. Qui meritò. XXIX.

Ex Concil. Carthag. II.

GLoſſ. *hic verbo pari, in fine,* tenet Summum Pont. non incidere in excommunicationem ſi communicet cum excommunicato, de quo latè dixi *ad cap. inimicus 1. 93. diſt.* 1

Cap. Nemo contemnat. XXXI.

Ioan. Chryſoſtomus.

POteſtas ferendi cenſuras eſt in Eccleſia iure Euangelico, trahit enim immèdiatam originem a Chriſto Domino *Matth.* 18. Siquidem Chriſtus primò Eccleſiæ tradidit modum corrigendi fratrem peccantem; ſecundò ſtatuit, ſi te non audierit ſit tibi ſicut ethnicus, & publicanus; quæcumque enim ligaueris ſuper terram, erunt ligata in cœlis, quo loci notat Auguſtinus per illa verba traditam fuiſſe Eccleſiæ pote- 1

ſtatem ligandi non ſolùm in foro interiori, ſed etiam per cenſuras, ſequuntur Theologi *in 4. diſt. 2.* vbi Sot. *quæſt. 1. art. 1.* Caſtr. *aduerſus hæreſes lib. 6. verbo excommunicati*, Ludou. Megon. *in clypeo militantis Eccleſiæ cap. 7. verſ. excommunicationem*, Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 1. rub. n. 13. verſ. quare in hac veritate*, Mart. Alter. *de cenſur. part. 1. diſp. 31. lib. 1. cap. 1. pag. 26. verſ. & ad dubitationem.*

SVMMARIVM.

1 *Clericus excommunicatus pro aliquo delicto & contumax habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis priuari.*

2 *Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimen, quod infert priuationem ipſo iure, in alijs verò quæ inferunt priuationem per ſententiam, veniret priuandus.*

3 *Excommunicatus eſt cauſa ciuili perſiſtens in excommunicatione per annum, neque priuatur beneficijs ipſo iure, nec poteſt priuari per ſententiam.*

4 *Clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax poſt annum poteſt audiri ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam.*

5 *Excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax ſi poſt annum probauerit ſuam innocentiam ſuper crimine, an poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit priuatus, remiſſiuè.*

Cap. Rurſus. XXXVI.

Ex Concil. Carthag. V.

1 PRobat hic text. quòd clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis priuari, vt per Duen. *reg. 153. verſ. amplia quartò*, Farin. *fragmenter. crimin. part. 1. lit. C. n. 264.* Menoch. *de arbitr. caſu. 416. à n. 59.* nouiſſimè Ioan. de Valboa *in annuis prælectionibus Salmanticenſibus tom. 2. ad cap. 2. de iudic. num. 79.* vbi de intellectu huius text. ſi verò in excommunicatione per annum contumax perſtiterit, iuris præſumptione habetur pro confeſſo, & conuicto de delicto pro quo eſt excommunicatus, Abb. *in cap. 1. n. 29. in fine, verſ. ad prædicta, de iudic.* vbi Ripa *n. 78.* Alex. de Neuo *n. 60. in princip. verſ. iſta opinio*, Anton. Burg. *num. 68.* Boſch. Codecha *num. 165.* Duen. *reg. 153. ampl. 4.* Couar. *in cap. alma mater, part. 1. §. 7. ſub n. 10.* Menoch. *d. caſu 416. n. 5. 11. & 16.* Farin. *d. lit. C. n. 270.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. cap. 7. n. 4.* & erit priuatus ipſo facto, Abb. *in d. cap. 1. n. 25. & ſeq.* Aufret. *ad Capell. Tholoſ. deciſ. 366.* Seraph. *deciſ. 1285. ſub n.* Anton. Ricciul. *d. cap. 7. n. 3.* itaut non audiatur ſi veniat poſt annum ad recuperandum beneficium, Rebuff. *in cap. poſtulaſtis n. 246. & ſeq. de cleric. excomm. miniſt.* Anton. Ricciul. *d. cap. 7. num. 6.*

2 Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimē quod infert priuationem ipſo iure, in aliis verò, quæ inferunt priuationem per ſententiam, an prædicta reſolutio procedat, magna altercatio eſt inter Doctores, affirmat Barbat. *in d. cap. 1. ſub n. 134. verſ. ſed vnum pondere*, quem refert, & ſequitur *ibi* Boſch. Codecha *num. 170.* Negat. Dec. *in eodem c. 1. ſub n. 83. in 2. fall.* Sed quòd tunc veniat priuandus per ſententiam meritò reſoluunt Miſſ. *in repertor. verbo excommunicatus §. 11.* Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis ſub num. 260. verſ. tertia concluſio*, Anton. Ricciul. *d. cap. 7. num. 9.* vbi *num. 10. cum ſeqq.* ſubdit quòd ea perſeuerantia in excommunicatione per annum lata propter crimen, quod nec infert priuationem ipſo iure, neque debet priuari per ſententiam, ſed eſt imponenda pœna arbitraria, niſi perſeuerentia eſſet triennalis, quia tunc cōfeſſio inſurgens ex delicto iuncta obſeruantia tanti temporis, operatur vt poſſit priuari etiam in caſu in quo delictum non inferebat priuationem de ſui natura.

Declara diſpoſitionem huius text. & *in cap. ſeq.* non procedere in excommunicato ex cauſa ciuili, nempè ob non ſolutionem penſionis, vel alia ſimili cauſa, quia tunc perſiſtens in excommunicatione per annum neque priuatur ipſo iure, nec poteſt priuari per ſententiam, vt per Abb. *in d. cap. 1. de iudic. n. 27. verſ. tene tamen menti*, vbi Rip. *num. 77. verſ. retenta igitur*, Barbat. *ſub d. n. 134. verſ. his*, Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis ante n. 243.* Seraphin. *d. dec. 1285. in fine*, vbi reprobat Menoch. contrarium tenentem, Ricc. *d. cap. 7. n. 14.* vbi *n. 15. cum ſeqq.* diſputat quid dicendum ſi quis perſtiterit in huiuſmodi excommunicatione ex cauſa ciuili vltra annum. 3

Nulla eorum vox poſtea penitus audiatur.] Ergo per duplicem vniuerſalitatem videtur huic omnem defenſionem denegatam, ſicut reſoluunt Butr. Felin. & alij, quos refert Boſch. Codecha *in d. cap. 1. de iudic. n. 168.* Verùm communis Doctorum opinio ſuſtinet quòd licèt hic poſt annum audiri non poſſit ſuper recuperatione beneficij, tamen poteſt audiri ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam, nam perſeorātia operatur quoad hoc, vt ſit fundata intentio accuſatoris, non autem tollit quin reus poſſit oſtendere, & iuſtificare eius innocentiam, prout ſcribunt Ægid. *deciſ. 668. n. 8. verſ. ſeptimò quia*, Rip. *in d. cap. 1. n. 77. verſ. tertiò reſtringe*, vbi nititur reſpondere ad hunc text. Menoch. *de arbitrar. caſu 416. num. 38.* vbi *num. 41.* plures tradit ſuper intellectu huius text. Maſcard. *var. reſol. lib. 2. cap. 34. num. 60.* Ricciul. *d. cap. 7. num. 7. & ſeqq.* vbi exiſtimat textum *in præſenti*, eſſe accipiendum ſecundùm ſubiectam materiam, nempe vt poſt annum nulla excommunicati vox penitus audiatur, ſecundùm tamen naturam fictæ confeſſionis, de cuius natura eſt vt admittat probationem in contrarium, ex Neuiz. *conſ. 68. numer. 2. cum ſeqq.* An autem ſi quis poſt annum probauerit ſuam innocentiam ſuper crimine poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit priuatus, vide Rebuff. *in d. cap. poſtulaſtis num. 260. de cleric. excomm.* Rip. *in d. cap. 1. num. 78. ante fin. verſ. vltimo.* 4 5

Cap. Cui eſt illata. XLVI.

Gelaſius.

VIde de materia huius text. quæ dixi ad *cap. quibus Epiſcopi, ſup. hac ead. quæſt.* & addo Spin. *in ſpeculo teſtam. part. 1. rub. n. 32.* Sayr. *in claui Regia lib. 3. cap. 7. n. 7.* 1

Cap. Non ſunt audiendi. LVI.

Auguſtinus.

AVguſtinus *lib. de bono viduitatis cap. 22.* relatus *in hoc textu*, multis oſtendit neminem debere famam negligere, nec eſſe damnandum illum, qui ei ſtuduerit, de quo vide Menoch. *conſ. 94. num. 1. cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia lib. 9. cap. 5. n. 10. & lib. 11. cap. 3. n. 29. & cap. 7. n. 24.* Sot. *de ſecreto tegendo memb. 1.* 1

*memb.1.quaſt.3.fol.*10. quia omni temporali commodo honor præferendus eſt. *l.Iulianus ff. ſi quis omiſ.cauſa teſtam.* Auendan. *in tract. de iniuria n.* 20. multa ad hoc propoſitum adducit Ioan.Sanct.*in ſelectis,& pract. diſput. diſp.* 46. *numer.* 8. *cum ſeqq.* referens ad hoc illud Poëtæ.

Omnia ſi perdas, famam ſeruare memento,
Qua ſemel amiſſa, poſtea nullus eris.

Cap. Priuilegium. LXIII.

Gregorius.

1 PRiuilegium omninò meretur amittere qui permiſſa ſibi abutitur poteſtate, ita habetur *in hoc text.* cui conſonant *caput vbi* 74. *diſt. cap.tuarum,cap. vt priuilegia,in princ.de priuileg. cap.licet,verſ.talis,de Regularibus, caput contingit* 2. *de ſentent. excom.* Damaſ. *in tract.de brocard.memb.*3.*n.*28. Aufrer.*in Clem.* 1. *n.* 12. *de offic.Ordin.*Nepos de Monte Albano *art.* 2. *num.* 13. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 56. *n.* 2. Card. Tuſch. *tom.*6.*lit. P.concl.*754. Soar. *de legib.lib* 8. *cap.* 36. *per tot.* nouiſſimè Trullench. *in expoſit Bulla Cruciata lib.* 1 §. 1. *dub.*9.*n.*6. qui hanc concluſionem ad varios caſus adducunt. Ego ipſe *in tract. Axiomatum iuris vſufreq. verbo Priuilegium.*

Quamuis multi ex noſtris, atque etiam Syluest. *in ſum.verbo priuilegium quaeſt.*10. paſſim confundant hos terminus, quòd priuilegium amittatur per non vſum, vel per contrarium vſum, vel etiam per abuſum, longè tamen differunt de prioribus, ſcilicet non vſu, vel contrario vſu, dixi *in collect.*ad *caput ſi de terra, de priuileg.* Per abuſum autem proprie amitti dicitur priuilegium quando priuilegiatus metas priuilegij ſui excedit vt *in d c.vt priuilegia*, quia ſcilicet Religioſi, de quibus *ibi* confratres tempore interdicti tradebant Eccleſiaſticæ ſepulturæ praua interpretatione priuilegiorum, quæ minimè competebant eo caſu, neque confratres comprehendebant, atque etiam *in dicto c. tuarum*, vbi laici miſſi ab eiſdem Religioſis pro eleemoſynis colligendis Presbyteros ab Epiſcopis ſuſpenſis abſoluebant, & falsò Cruce ſignati prædicationis officium exercebant iuxta priuilegiorum formam, & prohibitionem iuris communis. Poteſt etiam non impropriè dici abuſus priuilegij occaſionalis, quando ſcilicet ex conceſſione, ſeu priuilegio occaſionem ſumunt delinquendi, aut inferendi alteri iniuriam, vt in terminis *d. capite contingit, & l. qui ſine* 40. ibi, *qui videntur abuti, ff. de negot. geſtis*, ad quod etiam pertinet deciſio text. *in capite vlt. de vita & honeſtat. cleric. & in capite vlt. de immun. Eccleſ.* Vel etiam ex parte finis ipſius priuilegij, quia ſcilicet, quod priuilegiatus gerit, repugnat fini priuilegij, vt in ſcholaſticis otioſis, qui non ſtudent & ſcholas non frequentant, quòd non gaudeant priuilegiis ſcholaſticorum notat Tiraq. *ceſſante cauſa,part.*1.*numer.* 212. Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. numer.* 101. Gail. *de areſt. Imperij capite* 10.*numer.* 10. Alia multa latè proſequitur Soarez *d. capite* 36. *à numer.* 3. vbi benè explicat per huiuſmodi abuſum non amitti priuilegium ipſo iure, vt apertè ſignificant Pontifices in iuribus citatis.

Cap. Non debet. LXIV.

1 PRobat hic text. quòd ille, in quem canonica non fertur ſententia, pœnam non debet ferre canonicam, vide Menoch. *remed.*1.*recup.numer.* 311. Vnde excommunicationis ſententiam ſi nulla fuerit, excommunicatum non afficere, nec ab eo timendum eſſe, aſſerunt Couar.*in capite alma mater,part.*1.§.7.*num.* 5. Clar. §. *fin. q.* 77. *in fine, numer.*34.*verſ. ſolet dubitari* Menoch.*de arbitr.caſu* 542.*num.*15. vbi plures Theologorum auctoritates adducit Farin. *fragm. crimin. part.* 1.*lit.E.numer.*29. *cum ſeqq.* & ideò nulliter excommunicatus non efficitur irregularis, immiſcendo ſe in Diuinis, & celebrando Couar.*d.*§.7.*num.* 7. *verſ his equidem*, Menoch.*d caſu* 542.*num* 33. Farinac. *d.lit. E. num.* 32. Mar.Alter *de cenſur.tom.*1.*lib.*1. *diſp.* 1. *capite* 4. *dubit.*3. vbi cum Nauar. intelligit quando nullitatis cauſa publicata fuerit.

Cap. Qui rectè. LXVI.

GLoſſ.*verbo expectat.in præſenti text.*eleganter tractat an datum iudici vt iuſtam ſententiam pronunciet, poſſit repeti, & an is, qui dedit, perdat litem, de quo vide Couar.*in reg.peccatum p.*2.§.3. *a princ.* Gregor. *l.* 27. *verbo, non le iudgaſſe tuerto, tit.* 22. *p* 3. Farinac.*in praxi crimin.p.*3.*q.*111.*numer.* 157. & latè dixi ad text. *in capite non ſanè* 14. *quaeſt.* 5. 1

Cap. Cum apud Theſſalonicam. LXIX.

Ambroſius.

CElebris eſt huius text. caſus, nam cùm quidam miles impetu furentis populi apud Theſſalonicam fuiſſet interfectus, Theodoſius Imperator atrocitate ſceleris commotus, hoc audito ad ludos Circenſes iuſſit populum conuocari, & præcipit militibus vt populum indifferenter obtruncarent; ſuper quo facto cùm ab Epiſcopis Italiæ redargueretur, in conſpectu Eccleſiæ, indumentis Regalibus depoſitis publicam pœnitentiam egit, & ſtatuit vt ſententiæ Principum ſuper capitali cauſa ab executoribus vſque ad dies triginta differantur, vt locus eſſet miſericordiæ, ſi videret expedire, vel æquitati conſonare, & hac de cauſa ipſe Theodoſ. hoc ipſum lege ſanciuit *in l. ſi vendicari* 20. *C. de pœnis*, narrant hiſtoriam Ruffin.*lib.* 11. *Eccleſiaſtica hiſtoria capite* 18. Theodoret.*lib.*5.*capite* 17. *cum ſeq.* Sozomen.*lib.*7 *c.*24. Nicephor.*lib.* 12. *capite* 20. Euſeb. *in hiſtoria Eccleſiaſt.lib.*11.*capite* 18. Cardin.Baron *tom.*4. *annal.Eccleſ ann. Chriſti* 390.*pag.mihi* 454. Ambroſ. de Morales 1.*p.hiſtoria Hiſpania lib.* 10.*capite* 45.*pag.*409. & ad multa inferunt Duen.*reg.*292.*ampl.* 7. Caſſan. *in catalogo gloria mundi p.* 5. *conſider.* 24. *verſ.*96. Couar. *var.lib.*2.*capite* 8.*num.*1 *verſ.ſecundò infertur, & pract. capite* 35.*num.*6.*verſ.quòd non.*Anton.Gam.*de Sacram. præſtandis vltimo ſupplicio damnatis q.*1. *num.* 12. Balb. *tomo* 2.*commun opinion.lib.*7.*tit* 15. *num.* 22. Menoch. *de arbitr.caſu* 334.*num.*6. *& conſil.* 98. *num.* 64. Áuiles *ad cap.*1.*Pratorum, verbo mendamientos num.*19.*fol.*51. *verſò*, Ioan. de Orozco *en las emblemas morales, lib.* 2. *emblem.*51. Pined *in vita S.Ioannis Baptiſta lib.*3. *artic.* 1.*cap.*2.*pag.*56. Iuſt.Lipſ. *annot. ad Cornel. Tacitum lib.* 3.*pag.*193. Bobadil.*in ſua Politica lib.*2. *capite* 10. *num.* 76. Cened.*practic.& canon.quaeſt.lib.*1.*quaeſt.*9.*númer.*17. Sayr.*in claui Regia lib.*7. *capite* 12. *num.*13. Farinac.*in praxi criminal. part.* 3. *de pœnis temper. quaeſt.* 97. *numer.*34. 1

SVMMARIVM.

1 *Iudex non poteſt recipere pretium pro ſententia ferenda.*
2 *Doctores referuntur de peccato, & turpitudine iudicis iudicium vendentis.*
3 *Iudices delegati an poſſint à litigantibus recipere munera ſiue ſportulas, remiſſiue.*

4 *Aduocatis quod præmium debeatur pro labore, quem patiuntur, remiſsiuè.*

5 *Aduocatis debetur ſalarium quamuis conſulans ſine labore, & librorum reuolutione.*

6 *Aduocatus pro ſalario habet tacitam hypothecam in bonis ſuorum clientum, & præfertur aliis creditoribus.*

7 *Aduocatus non debet immodicum ſalarium extorquere.*

8 *Aduocati pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis tenentur gratis patrocinium præſtare, & ad id inuiti cogi poſſunt.*

9 *Ciuitas qualibet debet habere Aduocatum pauperum, & miſerabilium perſonarum ex publico ſalariatum.*

10 *Aduocati peccant mortaliter ſi ſalarium petant à pauperibus.*

11 *Aduocatus in propria cauſa ſibimet patrocinium præſtare non debet.*

12 *Aduocatus in propria cauſa aduocans, ſi in ea fuerit victor, an expenſas recuperet à parte ſuccumbente, oſtenditur.*

13 *Aduocatum, ſeu procuratorem gratuitum habens repetit expenſas taxandas per iudicem in medietate, vel in tertia parte arbitrio iudicis.*

Cap. Non licet iudici. LXXI.

Ambroſius.

1 Auguſtin. *ad Macedonium epiſt.* 54. relatus *in hoc text.* ait non licere iudici vendere iuſtum iudicium, vnde communiter colligitur iudicem non poſſe recipere pretium pro ſententia ferenda, de quo, & pœnis contra tales à iure ſtatuis, latè tractatur *in tit. ff. & C. ad legem Iuliam repetund & in c. qui rectè* 11. *q.* 3. *& in cap. non ſanè, verſ. ſed non ideò* 14. *queſt.* 5. *& in cap. militare, ad fin.* 23. *queſt.* 1 *& in cap. cùm ab omni, de vita & honeſtat. cleric.* tradunt Rebuff. *tom.* 3. *ad leges Galliæ tract. de ſalar. taxat pro viſ. art.* 1. *in gloſſ. vnic. à num.* 1. Mandoſ. *in gloſſ. facultatum* §. *ſanè, in verſ. ſubuertat, pag.* 66. *& in proœm. verbo prætny, pag* 60. *cum ſeqq.* Camill. Borrel. *in Regia Aragon.* §. 3. *gloſſ.* 4. *à num.* 96. Matienſ. *in dialogo relatoris part.* 3. *c.* 23. Ioan. Benni. *de priuileg. Iuriſconſ. part.* 3 *priuileg.* 70. *num.* 3 *cum ſeqq.* Azeued. *l.* 5. *tit.* 9. *lib.* 3 *noua recopil.* Menoch *de arbitrar. caſu* 342. Decian. *in tractat. crimin. lib* 8 *cap.* 23. *& cap.* 55. *à num.* 6. Cened. *ad Decretum collect.* 28. *num.* 1. *cum ſeqq. & ad Decretal. collect.* 134. Farinac. *in praxi crimin. quæſt.* 111. *à princ.*

2 Item de ſupradictis, peccato quoque, & turpitudine iudicis iudicium vendentis agunt Sot. *de iuſtit. lib.* 4. *quæſt.* 7. *art.* 2. Conat. *in reg. peccatum. part.* 1. §. 3. *num.* 2. *col.* 3. Nauar. *in manual. cap.* 17. *num.* 33. *cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 83. *à princip.* Leſſi. *in ſimili tract. lib.* 2. *cap.* 14. *numer.* 64. *cum præcedent. & à numer.* 62. Fr. Emman. *in ſumma tom.* 2. *cap.* 40. *numer.* 6. *&* 7. Rebello *de obligat. iuſt. part.* 2. *lib.* 18. *quæſt* 20. *& quæſt.* 22. *per totam*, vbi *numer.* 6. agit etiam de famulis eiuſdem iudicis aliquid recipientibus pro aditu ordinario ad eundem, de quo etiam Molin. *dicto tract.* 2. *diſput.* 88. *num.* 6.

3 Et an iudices delegati poſſint à litigantibus recipere munera, ſiue ſportulas? vide Syluestr *in ſumma, verbo Iudex il* 1. *queſt.* 8. *num.* 13. *cum ſeqq.* Corſet. *ſingul.* 297. *incip. Sportulæ*, Roman. *ſing* 183. *incip. Tuſcis.* Franc. Viui. *lib.* 2. *opin.* 259. Ioan. Fab. *in* §. *triplici, numer.* 3. *Inſtit. de actionib.* Cordub. *quæſt.* 110. *verſ ſi contrà*, Auiles *ad cap.* 9. *Prætorum in gloſſ. commiſſion. numer.* 4. Ioan. Segura Daualos *in director. iud. Eccleſiaſt. part.* 1. *cap.* 24. *num.* 42. *cum ſeqq.* Penia *in* 2. *part. direct. Inquiſ. ſchol.* 148. *verſ. de ea quid ſentiam.* Laboris ratione iudicibus ſportulæ debentur, iuxta text. *in* §. *tripli. Inſtit. de actionib. & in auth. iudices ſine quoque ſuffragio.* §. *volumus, collat.* 1. *auth. de iudicib.* §. *ne autem circa hoc labor, collat.* 6. *auth. offeratur. C. de litis conteſt.* Roland. à Valle *conſ.* 87. *à numer.* 1. *lib.* 2. Ioannes Bapt. Coſta *de ratione rata quæſt.* 86. *per tot.* Franc. Bimi. *conſ.* 103. *lib.* 2. Garc. Maſtril. *de magiſtr. lib.* 1. *capite* 22. *numer.* 1. non tamen à pauperibus, *auth. de mandatis Principum*, §. *ſit tibi quoque, collat.* 3. vbi gloſſ. *verbo gratis, auth. de iudicib.* §. *hoc autem dicimus, collat.* 6. *cap. ſtatutum.* §. *inſuper. in fine*, & *ibi* gloſſ. *verbo pauperes, de reſcript. lib.* 6. Tiraquel. *de nobilit. cap.* 29. *numer.* 40. Grauat. *in annot. ad Veſtr. in praxi lib.* 4. *cap.* 4. *verbo paupertas numer.* 31. Roland. à Valle *d. conſ* 87. *num.* 23. *&* 24. Matant. *de ordine cognit. part.* 4. *diſt.* 9. *num.* 77. Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. priuil.* 90. *num* 1. *&* 4. Myrſing. *cent* 4. *obſeru.* 47. *num.* 4. Petr. Roiz *Lituan. deciſ.* 4. *numer.* 293. Pacian. *de probat. lib.* 1. *cap.* 54. *num.* 61. *verſ ſed nec etiam*, Maſtril. *d. capite* 22. *num.* 19. *cum duobus ſeqq.* etiamſi ſponte aliquod pro ſalario, vel ſportulis offerant, *d. c. ſtatutum.* §. *inſuper.* vbi gloſſ. *verbo recipere, cap. exigit* 2. ibi, *vel etiam a volente, de cenſib. eod. lib.* Tiraquel. *d. cap.* 10 *n.* 12. Petr. Roiz *d. loco.*

Et ſi liceat Aduocato vendere iuſtum patrocinium.] De præmio debito Aduocatis pro labore, quem patiuntur 4
vide late Bernard Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 1. *concluſ.* 22. Ioan Benni. *de priuileg. Iureconſ. p.* 3. *priuileg.* 73 Stephan. Gratian. *diſceptat forenſ. cap.* 257. Camill. Borrel. *in ſumm. deciſ. tit.* 65. *de Aduocatis numer.* 103. *cum ſeqq.* & Dominum meum *in comment. ad Ordin. Regiam Luſitan. lib.* 1. *tit.* 48. *t.* 27. *& tit.* 91. *in initio.* Cornel Benincaſ. *de paupert. ſpec.* 1. *in indic. numer.* Camill. Borrell. *in ſumm. deciſ. tit.* 65. *de aduocator. offic. num.* 52. *cum ſeqq.* Flores de Mena *var. libr.* 1. *quæſt.* 8. §. 1. *num* 46. quod locum vendicat, quamuis id faciant ſine labore, & librorum reuolutione, quia non ſolùm huiuſmodi præmium, ſiue ſalarium præſtatur pro labore, ſed etiam pro probitate ſcientiæ, & intellectus, vide Rebuff. *de priuileg. ſcholaſt. priuil.* 46. *num.* 1. Tiraquel. *de nobilitat. cap.* 29. *à num.* 31. Azeued. *l.* 21. *numer.* 6. *tit.* 16. *lib.* 2. *nouæ recopil.* Iacob. Benni. *dicta part.* 3. *priuileg.* 75. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 37. *à numer.* 15. Carraſc. *in expoſit. ad aliquas leges noua recop. cap.* 10. *num.* 26. etiam in foro conſcientiæ, ob præteritorum laborum memoriam, Vincent. Carot. *in tract. de locato quæſt.* 8. *tit. de fructib. & litium expenſis, verſ. ampliatur ſextò*, Pet. Land. *de priuileg. Doct. quæſt.* 57. *num.* 55. pro 6
quo ſalario habent tacitam hypothecam in bonis ſuorum clientum, & præferuntur aliis creditoribus, ex Rebuff. *vbi proximè priuileg.* 118. Stephan. Gratian. *diſceptat. forenſ. cap.* 257 *num.* 17. *cum ſeqq.* Flor. de Mena *variar. lib.* 1. *quæſt.* 8. §. 1 *num.* 70. Amat. Roderic. *de priuileg. creditorum, part.* 1. *art.* 3. *num.* 18.

Non debet tamen Aduocatus immodicum ſalarium 7
extorquere, quia de conceſſu tenetetur ad reſtitutionem in foro conſcientiæ, niſi gratis ſibi offeratur, ſicuti reſoluunt Nauar. *in manual. capite* 25. *numero* 30. Olan. *in antinon. lit. A. numer.* 78. Auil. *ad caput* 1. *Prætorum. fol.* 57. Perez *l.* 2. *tit.* 19. *lib.* 2. *Ordin. Pag.* 203. *& ſeqq.* Azeued. *l.* 12. *num.* 3. *cum ſeqq. tit.* 16. *lib* 2. *noua recopil.* Soarez de Pace *in practic. tom.* 1. *annotat.* 5. *numer.* 50. Barth. Humada *l.* 3. *tit.* 10. *part.* 2. *gloſſ.* 8. *numer.* 6. *poſt med.* Gutier. *practic. lib.* 1. *quæſt* 31. *à princip* Sayr. *in claui Regia lib.* 12. *cap.* 23. *numer.* 28. *cum ſeq.* Flores de Mena *variar. lib.* 2. *quæſt.* 7. §. 1. *numer.* 49. Caldas Pereira *in comment. ad l. vnicam C. ex delict. defunctorum p.* 5. *numero* 27 *cum ſeqq.*

8 Pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis tenentur Aduocati gratis patroci iium præſtare, & ad id inuiti cogi poſſunt, vt per Menoch. *de arbitrar. caſu* 369. *num.* 2. *cum ſeqq.* Perez *l.*1. *verſ. ſextò dubitetur, tit.* 19. *lib.* 2. *Ordin. pag.* 400. Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 46. *verſ. ſed & pauperi*, Baëça *de inope debitore, cap.* 1. *num.* 14. *cum ſeqq.* Anton. Grauat. *ad Octauian. lib.* 2. *cap.* 7. *a num.* 2. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 111. *a num.* 8. Cornel. Benincaſ. *de priuileg. pauperi. in* 1. *ſpecie in iudic. à num.* 9. Iacob. Beoni. *de priuileg. Iureconſ. part.* 3. *priuileg.* 71. *num.* 8. Soarez *in theſauro commun. opinion. litter. A. num.* 93. Iacob. Polit. *de officio Aduocat. cap.* 3. Bernard. Greuæ *ad pract. Cameræ Imperial. lib.* 1. *concluſ.* 43. *conſider.* 1. *num.* 4. & 5. Carraſc. *dicto cap.* 10. *c.* 34. vbi limitat aduersùs conſanguineum, vel amicum. Fulu. Paciau. *d. cap.* 54. *n.* 61. Thom. Act. *in tract. de infirmis part.* 2. *Aduocati num.* 6. & 7. Vincent. Carot. *d. quæſt.* 8. *num.* 12. Camill. Borrel. *d. tit.* 65. *de Aduocator. officio num.* 37. Flores de Mena *d. quæſt.* 8. §. 1. *num.* 52. Cabed. Luſit. *deciſ.* 214. *n.* 7. *part.* Sebaſt. Guazin. *in præfat. tract. ad defenſam n.* 5. Maſtrill. *d. lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 11. & *ſeq* Malder. *de virtutib. theolog. & iuſtitia & Relig. tract.* 6. *cap.* 3. *dub.* 8. Itaut ſi noluerint pro egenis patrocinari, mortaliter peccabunt, Franc. Viui. *deciſ.* 159. *num.* 2. & 3. Vincent. Carot. *d. quæſt.* 8. *num.* 43. Camill. Borrel. *d. tit.* 65. *num.* 39. Hieron. Tiendler. *diſput. ſelect. part.* 1. *diſput.* 8. *theſi* 1. Sebaſt. Guazin. *de defenſ. reorum defenſ.* 24. *cap.* 2. *num.* 8.

9 Sed meliùs eſt vt quælibet ciuitas Aduocatum habeat pauperum, & miſerabilium perſonarum ex publico ſalariatum, vt aduertit Thom. Cerdan. *in lib. viſita de la carcel. cap.* 6. *num* 21. & ideo optime faciunt Neapolitani qui Regio ſumptu Aduocatum pauperum creant, vt per Thom. Actium *in tract. de infirmis part.* 2. *verbo Aduocati num.* 8. Camill. Borell. *in ſumma omnium deciſion tit.* 65. *num.* 40. hoc idem in Camera Imperiali obſeruatur ſecundùm Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 43. *num.* 15. & 19. & apud Germanos idem conſtitutum eſſe ſcribit Mothæ. *ad Guid. Papæ dec.* 561. & denique apud Gallos conſuetudine introductum dicit Boër. *deciſ.* 324 *n.* 6. & in Hiſpania ex *l.* 26. *tit.* 4. & *l.* 28. *tit.* 5. *lib.* 2. *nouæ recop.*

10 Aduertant tamen Aduocati ſe peccare mortaliter ſi ſalarium petant à pauperibus, ſicuti reſoluunt Tiraquel. *de nobilit. cap.* 19. *num.* 39. Couar. *pract. cap.* 6 *n.* 4. Rebuff. *ad l.* 27. *ff. de verborum ſignific. pag.* 157. & *de priuileg. ſcholaſt. priuileg.* 90. Franciſc. Viui. *Neapolis. deciſ.* 159. *num.* 2. *cum ſeqq.* Menoch. *illuſt. cap.* 41. *num.* 3. Cornelius Benincaſ. *vbi ſupra n.* 20. Roland. à Valle *d. conſ.* 87. *num.* 28. *lib.* 2. Flores de Mena *d.* §. 1. *num* 52. Frat. Emman. *in ſumma tom.* 1. *cap.* 4. *n.* 6. Sayr. *in claui Regia lib.* 12. *cap.* 23. Camill. Borrel *dicto tit.* 65. *num.* 38. Cald Pereira *in comment. ad l. vnic. C. ex dilect. defunct. part.* 4. *num.* 28.

11 Aduocatus in propria ac ſua cauſa aduocans (licèt
in ea patrocinium ſibimet præſtare non debeat, ex.
Valaſc. *conſ.* 25. *num. vlt.* Bernard. Graoæ *dicto lib.* 1.
concluſ. 151. *conſider.* 1. *num.* 14. Alexand. Trentaſinq.
variar. reſolut. lib. 2. *tit. de poſtulando reſol.* 3. Matien. *l.* 7.
gloſſ. 3. *num.* 31. *tit.* 11. *lib* 4. *nouæ recop.*) ſi in ea fuerit
12 victor, expenſas à parte ſuccumbente non recuperat,
niſi probauerit non potuiſſe alias cauſas defendere, &
ſic petat tanquam damni, & intereſſe, ſicuti docent
Rebuff. *tomo* 3. *ad leges Galliæ tit. de expenſ. art.* 5. *gloſſ.*
vnic num. 17. & 28. Viui. *tomo* 1. *commun. opin. lib.* 2. *tit.*
6. *num.* 21. *verſ. ſed aduerte, pag.* 311. Iacob. Benni.
dicto priuileg. 73. *num.* 4. Surd. *de aliment. tit.* 9. *quæſt.*
39. *num.* 21. Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ.* 111. *num.* 13. vbi
13 ſubdit quòd quando habet Aduocatum ſiue procura-

rorem gratuitum, repetit expenſas taxandas per iudicem in medietate, vel in tertia parte, parum plus, vel minus, arbitrio iudicis, Camill. Borrel. *dicto tit.* 65. *à n.* 111. D. Barboſ. *in l. cum qui temere, in princip. num.* 261. *ff. de iudic.*

Cap. Pauper. LXXII. *Iſidor.*

Iſidorus *lib.* 3. *de ſummo bono, cap.* 58. relatus *in hoc* 1
text. diſertis, & elegantibus verbis ita loquitur. *Pauper dum non habet quod offerat, non ſolùm audiri contemnitur, ſed etiam contra veritatem opprimitur. Citò violatur, auro iuſtitia, nullámque reus pertimeſcit culpam, quam redimere nummis exiſtimat.* Referunt Cou. *lib.* 2. *variar. cap.* 9. *n.* 2. & 9. Bobadil. *in ſua Politica tomo* 1. *lib.* 2. *cap.* 11. *num.* 13.

Cap. Quatuor modis. LXXVIII.

Gregorius.

QVot modis humanum iudicium peruertatur op- 1
timè declarat S. Gregorius *in hoc textu*, dum ſic ait. *Quatuor modis peruertitur humanum iudicium; timore, dum metu poteſtatis alicuius veritatem loqui pertimeſcimus; cupiditate, dum præmio animum alicuius corrumpimus; odio, dum contra quemlibet aduerſarium molimur; amore, dum amico, vel propinquo complacere contendimus.* Refert Tiraq. *de pœnis temper. cap.* 41. *n.* 81. *cum ſeqq.* vbi plura de amore.

Cap. Quiſquis. LXXX.

Auguſtinus.

ALlegari ſolet hic text. ad hoc quòd falſum com- 1
mittit qui interrogatus veritatem occultat ac ſi mendacium dixerit, vt per Bald. *in l. data opera num.* 29. *C. qui accuſare non poſſ.* Cou. *lib.* 1. *var. cap.* 2. *num.* 3. *verſ. cæterùm*, Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 36. *n.* 4. & *cauſa* 44. *num.* 15. & 16.

SVMMARIVM.

1 *Chriſtiano non licet verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, quamuis corde fideliter credat.*

2 *Negare ſe eſſe Chriſtianum, nulli licet Chriſtiano, quamuis faciat metu, vel vi tormentorum.*

3 *Amplia, etiamſi negatio fiat ſimulatè.*

4 *Amplia non ſolùm quando negatio fit verbis expreſſis, ſed etiam quando fit factis deſignantibus aliquid Fidei contrarium.*

Cap. Non ſolùm abnegat. LXXXV.

PRobat hic text. nullatenus licere homini Chri-
ſtiano verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, vt per 1
Abulē. *in Matth. cap.* 10. *quæſt.* 130. Bann. 2. 2. *quæſt.* 3. *art.* 2. *dub.* 1. *concluſ.* 2. vbi Arag. *concluſ.* 2. *dub.* 1. Petr. de Ledeſm. *in ſum. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 4. *concl* 4. Sanch. *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 4. *num.* 7. id ipſum extendentes, quamuis taliter negans corde fideliter credat, quia inficiari non poteſt, quin ex tali negatione duo mala ſequantur, primum quod profert mendacium in doctrina Religionis, quod ſub nulla conditione licet, *cap. primum eſt capitale* 22. *q.* 2. ſecundum, quia auſert Chriſto externam Fidei profeſſionem.

Amplia primò, vt procedat quamuis negatio fiat

vi, vel metu tormentorum, aut mortis, hoc enim ex parte ſua poteſt minuere deformitatem peccati, non autem ex toto tollere, vt obſeruant Doctores *ſuprà citati*, & tradit Azot. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 17. *in princip.* ſubdentes hoc fuiſſe peccatum Petri, qui mortis timore negauit ſe eſſe Diſcipulum.

3 Amplia ſecundò, vt procedat etiamſi negatio fiat ſim latè, itaut animus abſit ab actu, veluti ad effectum vt cognita falſitate illius Religionis, cuius negans ſe eſſe profitetur, poſſit deinde eam facilius confutare, vt per Valent. 2. 2. *quæſt.* 1. *diſp.* 2. *puncto* 2. *dub.* 4. Emeric. *in directſ. laquiſit p* 1. *quæſt.* 9. *n.* 3. vbi Penia *commento* 14. Sanch. *d. cap.* 4. *num.* 14.

4 Amplia tertiò, vt procedat non ſolùm quando negatio fit verbis, ſed etiam quando fit factis deſignantibus aliquid Fidei contrarium, per text. *in cap. Imperatores, hac eadem quæſt.* vbi tres illi pueri ſtatuam Nabuchodonoſor adorare noluerunt, & *in cap. Iulianus, etiam hac quæſt.* vbi Chriſtiani milites Imperatores Idola neque adorare, neque thus offerre illis noluerunt, tradunt Bann. 2. 2. *quæſt.* 3. *art.* 2. *dub.* 2. *concluſ.* 4. Rutil; Benzon *in tractat. de fuga Epiſcopi lib.* 1. *diſp.* 1. *concluſ.* 4. *in ſolut. ad* 4. Petr. de Ledeſma *in ſum. tom.* 2. *tract.* 1. *cap.* 4. *paulo ante n.* 10. Sanch. *d. cap.* 4. *n.* 21.

Cap. Nolite timere. LXXXVI.

Ioan. Chryſoſtomus.

1 Allegatur hic text. ad hoc quòd ad liberandum proximum ab iniquo damno ex lege charitatis verum teſtimonium omninò quis dicere tenetur, vt per Sot. *de iuſtit. lib.* 5. *q.* 7. *art.* 1. *& in relect. de ſecreto memb.* 2. *q.* 7. Nauar. *in cap. inter verba* 11. *q.* 3. *corol.* 63. Couat. *in reg. peccatum, part.* 2. *§.* 3. *num.* 2.

Cap. Si dominus. XCIII.

Hieronymus.

1 Probat hic text. quòd ſi dominus, vel Princeps ipſe aliquid iniuſtum præcipiat, minimè ei obediendum eſt, & obediens non excuſatur, vt per Marant. *diſp.* 1. *num.* 20. & 37. Anton. Gomez *tomo* 3. *var. cap.* . *n.* 42. *poſt princ. verſ. adeòque in his*, Petr. Placa *in epit. delictor. lib.* 1. *cap.* 15. *n.* 21. Farinac. *in praxi crimin. q.* . *num* 3. nouiſſimè Aluarez de Velaſco *in tract. de priuileg. pauperum, part.* 2. *q.* 6. *n.* 81. Præcipuè in prohibitis à iure Diuino, & à factis Scriptoris, in quibus quòd nemo debeat obedire ſuo Superiori, ſiue ſit Princeps, ſiue Prælatus, ſiue dominus, per hunc text. tenent Nauar. *in rub. de indic.* §. 13. *princ. num.* 59. *verſ. quibus duobus*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 3. *cap.* 25. *tit. de obedient. Relig. n.* 7. Farin. *d. quæſt.* 97. *n.* 5.

Cap. Iulianus. XCIV. *Ambroſius.*

1 Optimè Couat. *lib.* 4. *var. cap.* 11. multa tradit circa huius text. intellectum, vbi obſeruat apud D. Ambroſium in his operibus, quæ eius titulo modò extant, & publicè typis traduntur, nondum potuiſſe locum iſtum deprehendere, ſed benè apud D. Auguſtinum *in Pſalm.* 12 . relatum *in cap. Imperatores, verſ. Iulianus, hac ead. quæſt.*

Iulianus Imperator apoſtata dictus fuit cùm victimarum Gentilium ſanguine ſacrum Baptiſmi lauacrum ſibi abſterſerit, atque ſe ipſum à myſteriis Eccleſiæ exauthoratum excluſerit, vt referunt Sozomeo. *lib.* 5. *cap.* 2. Niceph. *lib.* 10. *cap.* 1. 2. & 3. Caſſiodor. *in tripart. cap.* 1. & 3. Couar. *d. cap.* 11. *verſ. verùm apud Gratianum.*

Habuit tamen ſub ſe Chriſtianos milites, &c.] Narrant Sozomen. *d. lib.* 5. *cap.* 18. Caſſiodor. *lib.* 6. *tripart. cap.* 39. & Niceph. *lib.* 10. *cap.* 23. Iulianum Cæſarem apoſtatā milites Chriſtianos habuiſſe, qui pro Imperij Romani maieſtate ſub eo militarunt, quos tamen ipſe dolo ad Deorum Gentilium ſacrificia donatiuo ea de cauſa dato adducere tentauit, vt accepto donatiuo ſimul & thus acciperent, idque adolerent ad ipſius Iuliani imagines ex veteri inſtituto, quibus Iouis, Martis, & Mercurij erant inſuper depictæ, quo tamen dolo cognito pœnitentes donatiuum Imperatori reſtituunt, & Chriſtianiſſimum liberrimè cum martyrij affectione profitentur, quos Imperator ita quidem commotus à cæde abſtinens exauthoratos ex aula Imperiali exegit, vt refert Cou. *dict. cap.* 11. *verſ. ſecundo obſeruandum.*

Cap. Qui reſiſtit. XCVII.

Auguſtinus.

Quamuis Principi, & Superiori poteſtati obediendum ſit ex latè adductis per Grammat. *voto* 32. *n.* 1. Marant. *diſp.* 1. *n.* 11. Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 60. *verſ. ſolet dubitari, ante fin.* tamen ei aliquid iniuſtum præcipienti minimè obediendum eſt, vt per Iacob. Nouell *reg.* 47. *in* 2. *fallent.* Marant. *dicta diſp.* 1. *num.* 20. & 3 . Roland. *conſil* 12. *n.* 80. *cum ſeqq.* Anton. Gomez *tom.* 3 *variar. cap.* 3. *n.* 42. Farinac. *in praxi crimin. quæſt.* 97. *n.* 4. vbi *numeris ſequentibus* multipliciter declarat, nouiſſimè Aluarez de Velaſco *de priuileg. pauperum p* 2 *q* 6 *n.* 81. 1

Cap. Quoniam multos. CIII.

Gregor. VII.

Gregorius VII. *lib.* 5. *Regeſti in Concilio Romæ habito*, relatus *in hoc text.* ex duabus cauſis, neceſſitatis ſcilicet, & ignorantiæ, motus ad concedendum aliquibus vt ſine culpa cum excommunicatis communicare valeant, ſicut obſeruat Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 4. *cap.* 47. 1

Videlicet vxores.] An & quando vxor poſſit communicare viro excommunicato, dixi latè *in collect. ad cap. inter alia num.* 3. *cum ſeqq. de ſent. excomm.* 2

Liberos.] De liberis an & quando poſſint licitè communicare parentibus excommunicatis, dixi *in collect. ad cap. ſi verò, de ſent. excomm.* 3

Seruos.] An & quomodo ſerui poſſint excommunicare dominis excommunicatis reſpectu poteſtatis dominicæ, dixi *in collect. ad d. cap. inter alia num.* 7. 4

In gloſſ. *Vxores.* Vide Couar. *in cap. alma mater p.* 1. §. 1. *n.* 6. & §. 2. *n.* 11. Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.* 6. *quæſt.* 34. 5

Cap. Debent. CVI.

Modus, & forma excommunicationis publicandæ ponitur *in hoc text.* de quo vide Couar. *in cap. alma mater, part.* 1. §. 8. *num.* 6. Duen. *reg.* 272. *verſ. vltra caſum*, & de illius Intellectu latè agit Anton. de Fuertes *Canon. lect. lib.* 1. *cap* 10. 1

CAVSA

C A V S A XII.

Q V Æ S T I O I.

C A P. Omnis ætas. I.

Ex Concil. Tolet. IV.

1 OMNIS ætas ab adoleſcentia in malum prona eſt, vt habetur *in hoc text.* cuius ad hoc meminerunt Tiraquell. *de iure primogen. in præfat. num.* 198. Pined. *in vita S. Ioan. Baptiſtæ lib.* 3. *art.* 1. *cap.* 4. *pag. mihi* 73.

C A P. Dilectiſſimis. II. *Clemens.*

1 CLemens *epiſt.* 5. relatus *in hoc text.* communem omnibus clericis eſſe vitam ſeruandam, oſtendit, de quo vide quæ doctè tradunt Frat. Gabr. del Toro *en el trattado de la miſericordia Apoſtolica c.* 14. Ribadeneira *in pract. de Religione Societatis Ieſu in princ. notab.* 10. Sayr. *in claui Regia lib.* 9 *cap.* 8. *n.* 1. *&* 13.

2 *Ananias autem*, &c.] Notatur ad hoc quòd citiùs quis moritur propter peccatum, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap.* 31. *num.* 557.

C A P. Cui portio. VI.

Ambroſius.

1 AD hunc text. commentarium edidit doctiſſimus Nauar. *ſub tit. de Regularib. commento* 1. Et notari ſolet ad hoc quòd clerici dicuntur res ſacroſanctæ & ſpirituales, vt per Surd. *conſ.* 193. *n.* 4. *& conſ.* 301. *n.* 52. Catol. de Graſſis *de effectib. clericalib. in prælud. n.* 8. & ad hoc propoſitum Doctores, Patres, Canones, atque Concilia paſſim vſurpant illud vulgatiſſimum ex Pſal. 104 *Nolite tangere Chriſtos meos*, quod latè & eleganter explicat nouiſſimè Dom. Dominic. de Puerorib. *tom.* 1. *inſtitutionum de Regul. ariſtocratia*, *cap.* 13. *n.* 28. *cum multis ſeqq.*

S V M M A R I V M.

1 *Doctores referuntur diſputantes vtrùm clerici dominium habeant in redditibus, & diſtributionibus ratione beneficij acquiſitis.*

2 *Clericos dominos non eſſe, ſed ſolummodò diſpenſatores redditunm beneficialium tenuerunt nonnulli, & num.* 3.

4 *Clericos redditus ſuorum beneficiorum ita proprios facere, vt de illis eodem modo diſponere valeant, quo de patrimonialibus, ſuſtinere verior ſententia, & num.* 5.

6 *Dominium ille habere dicitur, qui habet ius diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente.*

7 *Clericos aliquando vſurarios ſolummodò, aliquando tam in vita, quàm in morte vſufructuarios faciunt aliqui Doctores.*

8 *Tempore primitiua Eccleſia neque Eccleſia, neque Chriſtiani tam clerici, quàm laici, neque in communi, neque in particulari, bona propria poſſidebant.*

9 *Laici Chriſtiani poſt primitiuam Eccleſiam cœperunt bona propria retinere, clerici vero & Eccleſia adhuc communem vitam agebant.*

10 *Clericis approbatiuè fuit permiſſum tertio tempore, vt parentum patrimonia, vel bona aliunde quæſita habere poſſent.*

11 *Parochiæ quarto tempore ſunt diuiſa, ſingulæque ſingulis Presbyteris Eccleſiæ aſſignatæ, bonáque Eccleſiarum quoad redditus in quatuor partes diſtributa.*

13 *Declaratur cap.* 1. *§. ordinandus, verſ. quomodo etiam* 42. *diſtinct.*

14 *Declaratur cap. ſicut.* 97. *diſtinct.*

15 *Dominium maximum eſt ſolius Dei, quippè qui ſolus habet plenum, & abſolutum rerum omnium dominium.*

16 *Dominium medium, ſeu ſubalternum eſt ius diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente.*

17 *Dominium infimum eſt illud, quod Principes in ſuis ſubditis, & in bonis illorum habent.*

18 *Bonorum Eccleſiaſticorum primæua natura quomodo mutari potuerit per diuiſionem de illis factam in quatuor partes oſtenditur.*

19 *Declaratur auctoritas Chriſti Lucæ* 12. *& numeris ſeqq.*

C A P. Quia tua. VIII. *Gregor.*

EX hoc text. & aliis ſequentibus colligunt Docto- 1
res reſolutionem ad illam controuerſiam quæſtionem vtrùm clerici dominium habeant in redditibus, & diſtributionibus ratione beneficij acquiſitis, quam diſputant in plures abientes ſententias citati à Cened. *ad Decretal. collect.* 12. *num.* 5. *& p.* 3. *collect.* 15. *in fine*, refert octo, & plures Doctorum opiniones Sarmien. *de redditib. part.* 2. *ex cap.* 1. *vſque ad cap.* 8. Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib.* 2. *cap.* 28. Clar. *in §. fin. quæſt.* 27. *n.* 8. Mench. *de ſucceſſion. §.* 22. *à n.* 39. Molin. *de primog. lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 37. Hieronym. Llamas *in methodo p.* 3. *c.* 13. *§.* 8. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 142. Azor. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 7. *cap.* 8. *à princ.* & alij in dicurſu citati.

Prima ſentẽtia arbitratur clericos dominos non eſſe, 2
ſed ſolummodo diſpenſatores, vt ſibi aſſumere valeant, & illis, qui ſibi inſeruiunt, neceſſaria ad ſuſtentationem, itaut redditus illi, non proprij, ſed communes, hoc eſt, ſibi & pauperibus erogandi, vel ſi superſint in vtilitatem Eccleſiæ conuertendi ſint, quòd ſi aliter fecerint, furtum committunt, & ſacrilegium, & ad reſtitutionem tenentur. huius ſententiæ auctor eſt Archid. *in princ.* 44. *diſtinct. & in cap. ſi Epiſcopus, hac ead. cauſa, & quæſt. & in cap. ſtatutum §. aſſeſſorem n.* 13. *de reſcript. in* 6. Innoc. *in cap. indecorum, de ætate, & qual.* acriter nimis Nauar. *de redditib. q.* 1. *n.* 17. *& in apologia quæſt.* 1. *mon.* 24. 27. *&* 38. plures ex Theologis, qui eam ſequuntur, refert Azor. *d. cap.* 8. *verſ. prima igitur ſententia, & verſ. quod attinet*, ſubdit hanc opinionem cum iure Canonico, & Sanctorum Patrum teſtimoniis plurimum conuenire, Paul Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 70. *& ſeq.*

Pro quibus expenditur primò *cap.* 1. *§. ordinandus,* 3
verſ. quomodo etiam 42. *diſt.* ibi, *aliena rapere conuincitur, qui vltra neceſſaria ſibi retinere probatur*, *d. cap.* 1. 12. *quæſt.* 1. *cap. vlt. in princ.* ibi, *quicquid habent clerici pauperum eſt* 16. *quæſt.* 1. bonus text. *in cap. ſicut hi*, ibi, *eſurientium panis eſt*, 47. *diſt.* ergo exceptis neceſſariis ad ſuam ſuſtentationem, cæterorum, quæ ſuperſunt, dominium non habent, quinimò ſi retineant, furtum, vel ſacrilegium committere dicentur, *cap. quod autem* 23. *q.* 7. ibi, *non ſunt illa noſtra, ſed pauperum*, & iol, *quorum procurationem quodammodo gerimus, iuncta reg. c.* 2. *de donat.* Secundò à priori facit quòd bona Eccle-

ſiaſtica fuerunt Eccleſiis donata pia fidelium deuotione ad miniſtrorum, & pauperum congruam ſuſtentationem, debebatur enim omni iure reſpectu miniſtro laboranti iuſta merces, & præmium laboris. Vnde iura paſſim vocant bona Eccleſiaſtica ſtipêdia ſanctis laboribus debita, *cap. vlt. 1. quæſt. 2* conſtant hæc ex pleriſque ſacræ Scripturæ locis *Matth. & Luc. 10.* D. Paul. *1. ad Timoth. 5. cap. charitatem, cap. quicunque 12. q. 2. cap. cùm ſecundùm 16. de præbend.* ergo ſaltem eorum, quæ ſuperant congruam ſuſtentationem, dominium habere non poſſunt. Confirmatur hæc ratio ex eo, quia alienatio nullius eſt momenti, quæ fit ſine cauſa contra voluntatem domini prohibentis, vel diſtinantis rem ad alios vſus, ita Doctores communiter *in l. filius fam. §. Diui. ff. de legat. 1. & in l. 2. C. de vſucap. pro empt. & in Clem. quia contingit, de relig. domibus.* Igitur cùm Fideles à principio bona ſua Eccleſiis donauerint ad miniſtrorum, & pauperum ſuſtentationem, atque ita ſaltem tacitè prohibuerint in alios vſus transferre, fit conſequens extra hos terminos dominium non poſſe penes clericos remanere. Vltimò in idem expenduntur innumeræ propemodum Sanctorum Patrum auctoritates congeſtæ à D. Thoma 2. 2. *quæſt. 185. art. 7. in princ.* Nauar. Soto, Sarmien. & aliis citatis a Cened. *dictis locis*, quibus oſtenditur bona hæc clericorum dici non poſſe, ſed communia inter miniſtros pauperes, & Eccleſias. Igitur contra tot Sanctorum Patrum auctoritates oppoſitum affirmari non poteſt, eo maximè, quia dominium vnius rei non poteſt penes duos eſſe inſolidum, *l. ſi vt certò. §. ſi duobus ff. commodati.* cum his, quæ tradunt Pinel. *ad l. 1. p. 3. ex num. 10. C. de bonis mat.* Gam. *Luſit. deciſ. 244.* dominium autem horum bonorum eſt penes Chriſtum, *d. c. cum ſecundum, cap. tua nobis 26. verſ. cum enim, de decim. c. cùm ex eo 34. de electio. lib. 6.* Ergo ſimul penes clericos eſſe non poteſt.

4 Secunda ſententia primæ directè contraria eſt D. Thomæ *d. q. 185. art. 7. in corpore, verſ. de his autem*, qui licèt ex inſtituto principaliter articulum de Epiſcopis examinauerit, ſatis id ipſum inſinuat de cæteris miniſtris, vt quemadmodum Epiſcopi de portione ſuo vſui deputata poſſunt in vita tanquam de ſuis patrimonialibus diſponere abſque vllo peccato contra iuſtitiam, & ideò ad reſtitutionem minimè tenentur, quamuis malè impendant, ita ſimiliter clerici diſponere valent de portione ſuo vſui deſtinata, ita quòd Sanctus Doctor rectè expenſus manifeſtè agit ſuppoſita diuiſione bonorum Eccleſiaſticorum inter miniſtros, pauperes, Eccleſiam, fabricam, vt *infrà* oſtenditur, quo tempore inſpecto ſatis ſignificat Epiſcopos, & clericos redditus ſuorum beneficiorum ita proprius facere, vt de illis eodem modo diſponere valeant, quo de patrimonialibus, quòd ſi eiſdem redditibus abutantur, nullam iuſtitiæ legem offendere, neque ad reſtitutionem malè expenſorum teneri, ſed ſolummodò peccare contra legem charitatis, clariùs ſuppoſita eadem bonorum diuiſione id ipſum expreſſit idem D. Thom. *quodlib. 6. quæſt. 8. art. 12. ad 3.* in hæc verba. *Aliter ergo dicendum de illis Eccleſiaſticis bonis, quæ principaliter ſunt attribuenda neceſſitatibus pauperum, & conſequenter neceſſitatibus miniſtrorum, qualia ſunt bona hoſpitalium, & aliorum huiuſmodi, & aliter de illis bonis, quæ ſunt principaliter attributa vſibus miniſtrorum, ſicut ſunt præbendæ, & alia huiuſmodi nam in prioribus bonis peccatum committitur non ſolum ex abuſu, ſed etiam ex ipſa rerum conditione, dum aliquis in ſuos vſus aſſumit, quod eſt alterius, & ideò tenetur ad reſtitutionem tanquam defraudator rei alienæ in ſua diſtributione, de alijs verò bonis non committitur peccatum, niſi per abuſum, ſicut & de patrimonialibus dictum eſt, vnde non teneatur quis ad reſtitutionem, ſed ſolùm ad pœnitentiam peragendam.* Planè qui hæc verba D. Thomæ perlegerit, quamuis maximè ſcrutari velit, non inficiabitur in ea fuiſſe opinione, vt exiſtimaret redditus beneficiorum, & fructus bonorum patrimonialium æquiparari, eiſdémque regulis conſiſtere quoad dominium; & legem iuſtitiæ materia reſtitutionis, quamuis enim Nau. *dicto loco*, atque alij arbitrentur D. Thomam in alia fuiſſe opinione, gratis videtur dictum contra ipſius verba, & mentem. Ad alia verò loca eiuſdem Sancti Thomæ, quæ Nauar. & aduerſarij expendunt, vt ſuadeant contrariam opinionem tenuiſſe, doctè reſpondet Sarmien. *dicto loco cap. 2.* vbi pro hac Diui Thomæ opinione plures refert Auctores; fuit hæc optimo gloſſ. *verbo proprietatem in cap. duo ſunt, hac eadem cauſa, & quæſt.* Caiet. 2. 2. *quæſt. 62. art. 5.* Abulen. *ſuper Matth. cap. 6. quæſt. 74.* Adrian. *in 4. diſt. 4. quæſt. 9. art. 3 concl. 2.* Martin. Ledeſma 2. 4. *quæſt. 18. art. 5. col. pen.* Sot. *lib. 10. de iuſtit. quæſt. 4. art. 3.* Couar. *in cap. cùm in officijs, num. 6. de teſtam.* Sarmien. *de redditib. part. 4. cap. 6. num. 2.* Molin. *d. diſput. 142.* Marſil. de Columna *de redditibus part. 2. cap. 1.* Bannes 2. 2. *quæſt. 32. art. 6. dub. vlt.* & *ibi* Aragon. Valent. *tom. 3. diſput. 10. q. 3. puncto 7.* Guttier. *pract. lib. 2. quæſt. 114.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ 14. ſub num. 4.* Nicol. Garc. *de benefic p. 1. cap. 1. num. 5.* D Barboſ. *in l. diuortio, p. 2. n. 59 ff ſoluto matrimon.*

Pro quibus primò expenditur *auth. Presbyteros*, ibi, 5
quolibet modo ad dominium eorum, & ibi, *quaſi aſtrenſium, C. de Epiſcop. & cleric. cap. vnic.* ibi, *dominium, de cleric. non reſid. lib. 6. cap. peruenit*, ibi, *de redditibus eorum, cap. conſtitutus, cap. quod quibuſdam, de fideiuſſoribus.* Secundò fortiùs viget quòd diuiſio bonorum, quæ à principio erant communia, emptioni ſimilis eſt ad effectum, vt vel dominium transferat ſi fiat inter dominos, vel inter alios vſucapiendi conditionem; ergo cùm Eccleſiaſticorum bonorum, quæ à principio erant communia, diuiſio facta fuerit poſtea, *cap. de redditibus cap. quatuor, cum multis ibidem 12. quæſt. 2.* fit conſequens ſuppoſita illa diuiſione per quam certa portio miniſtris conſtituta eſt, verum in eoſdem dominium translatum eſſe, antecedens conſtat ex *l 1.* vbi gloſſ. *l. 2.* ibi, *dominium in actione*, cum multis *ibidem, C. communia vtriuſque iudicij*, plures, vt
per Sarmien. *vbi proximè num. 4.* Vltimò facit, quia il- 6
le dicitur habere dominium, qui habet ius diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente, vt ex Bart. *in l. 3. §. differentia. num. 4. ff. de acquir. poſſeſſ.* obſeruant Bald. *in cap. 1. col. 1. de poſtulat. Prælat.* Rebuff. *in concord. in proœm. gloſſ. verbo dominus*, Felin. *in cap. quæ in Eccleſiarum num. 40. de conſtit.* Anton. Gom. *l. 45. Tauri num. 5.* Sot. *de iuſtit. lib. 4. q. 1. art. 1.* Alciat. *lib. 12. parerg. c. 13.* Medina *in C. de iuſtit. q. 1.* Conan. *lib. 3. comment. c. 3. num. 1.* Cortaſ. *lib. 6. miſcellan. c. 20.* Pinel *in l. 1. de bonis mat p. 2. num. 2.* planè hæc omnia quoad omnes particulares conueniunt clericis reſpectu ſuorum redditum, habent enim ius diſponendi nomine proprio ad ſuam vtilitatem in vſus lege non prohibitos, dantur namque huiuſmodi redditus miniſtris expendendos in proprios vſus, neque reperitur lex aliqua, quæ poſt diuiſionem certum ſolummodò vſum conceſſerit, vel prohibuerit eiſdem vti nomine proprio, vt patet; igitur nihil eſt quod impediat verum dominium reſpectu ſuarum portionum, vt Diuus Thomas, & citati docent.

Tertia ſententia eſt illorum, qui mediam ferè in- 7
ter vtramque partem ſequuntur viam, & clericos aliquando vſuarios ſolummodò, aliquando tam in vita, quàm in morte vſufructuarios faciunt, ita *gloſſ. 1. in cap. quia nos 3. de teſtam.* gloſſ. *verbo obitus, in cap. vlt. de pecul.*

*pecul.cleric.*gloſſ.*verbo reſeruari,in cap.præſenti,de offic. Ordin.lib.6.*Molin.*de primogen.lib.2.cap.10.numer.* 37. *&* 4..Menoch.*conſil* 66.*num.*32. *& de arbitr. caſu* 433. *numer.*35.Fr.Emman.*quæſt.Regular.tom.*3.*quæſt.*74. *art.* 4.*verſ.quarta ratio,*Valaſc.*de priuation.cap.*36 *num.* 4. Caid. Pereira,*de reſolut.emphyt.cap.*15.*numer.*43. *& de emptione,cap.*16.*num.*1.D.Barboſ *in d.l.diuortio,in princip.part.*2.*num.*53.*cum ſequentibus.*

8 Ex his tribus ſententiis ſecunda D. Thomæ hac in re longè verior eſt,quæ vt meliùs intelligatur, quinque potiſſimum tempora conſideranda ſunt , ex quorum cognitione deprehenditur intellectus ad plura iura huius cauſæ, & quæſt. & aliarum quæ ſequuntur. Primum igitur tempus fuit, in quo neque Eccleſia , neque Chriſtiani tam clerici,quam laici, neque in communi, neque in particulari bona propria poſſidebant , ſed Euangelicam perfectionem imitantes omnia ſibi oblata vendebant , pretiúmque ad Apoſtolorum pedes ponebant , vt ſuis,& cæterorum indigentium neceſſitatibus ſubuenirent , diuidebatur ſingulis , prout cuique opus erat , patet Act. cap. 4. *prope fin.*ibi,*nec quiſquam eorum,qua poſſidebat,aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia,*& ibi,*diuidebatur autem ſingulis, prout cuique opus erat,*& Ioan. 12. *poſt princip.* ibi, *loculos habens ea,quæ mittebantur,portabat,cap.ſcimus,cap. habebat* , cum multis , *ibidem. hac eadem cauſa & quæſt.*

9 Secundum tempus fuit, quòd cùm numerus Fidelium ſummoperè exceſceret, & ideò commodè neque in communi vitam agere , neque ad victum, aut veſtitum neceſſaria eiſdem ſuppeditari poſſent , laici Chriſtiani cœperunt bona propria ex commiſſione retinere,clerici verò , & Eccleſiæ adhuc communem vitam agebant,nihil proprium habentes in particulari; prædia tamen illo tempore à Fidelibus donata, vel aliàs quæſita materialibus Eccleſiis tradebantur , quibus Epiſcopi præſidebant , vt ex illorum redditibus , decimis , & oblationibus , aliiſque eleemoſynis clerici communem vitam ducentes , ſuſtentarentur , *cap. videntes,capite expedit, capite duo ſunt*, cum aliis, *hac eadem cauſa,& quæſt.capite vlt.capite decima* 16.*quæſt.* 1. & de hoc tempore in illis terminis intelligendus eſt D. Thom 2. 2. *quæſt.* 43. *art.* 8.*in corpore*, dum inquit, bona Eccleſiaſtica committi Prælatis ad erogandum aliis, ſicut bona Reipubl. communia Rectoribus , loquitur enim attento hoc tempore ante bonorum diuiſionem,de qua ſtatim: vel, quod magis placet,loquitur de proprietate bonorum Eccleſiaſticorum , quorum conſeruatio Prælatis incumbit , vt ſatis deprehenditur ex facto Diui Thomæ Archiepiſcopi Cantuarienſis, de quo diſputat in eodem articulo , & ideò neque ſecum pugnat in opinione ſua , quam ſequimur.

Tertium tempus fuit , in quo clerici ægrè ferebant
10 carere rebus propriis , & ideò fuit eiſdem approbatiuè permiſſum, vt parentum patrimonia , vel bona aliunde quæſita habere poſſent , ita tamen vt proprium habentes nihil caperent de bonis deputatis ad pauperum, & laicorum ſuſtentationem , meminere huius temporis, *capite clericos capite paſtor Eccleſiæ ,capite ſi quis propter , cum multis ibidem* 21. *q.* 2. *capite certè ego , capite Epiſcopi , c. Epiſcopus hac eadem cauſa , & quæſt.*

11 Quartum tempus fuit, in quo Parochiæ ſunt diuiſæ, ſingulæque ſingulis Presbyteris Eccleſiæ aſſignatæ, bonáque Eccleſiarum, quoad redditus in quatuor partes diſtributa, vna Epiſcopo, ſeu Diœceſano, altera Parocho. tertia fabricæ.quarta hoſpitibus peregrinis,& pauperibus ; *capite conceſſo.capite quatuor, capite de redditibus,capite cognouimus,capite mos eſt , capite ſancimus, cum multis ibidem* 12. *q.*2.*capite vnico in princ.*13. *q.*1.

Executio autem , ſeu applicatio huius diuiſionis per Epiſcopatum fieri ſolebat *in cap. conceſſo.* Si verò perquiras apud quem remanſerit quarta hæc pars pauperibus deputata; dic apud Epiſcopos , & ſimiles Prælatos, quibus vt plurimum maximus redditnum numerus eſt relictus , non enim fuit tunc temporis ablata Epiſcopis bonorum adminiſtratio.

Vltimum tempus eſt hodiernum , quo Epiſcopi ex- 12
ceptis bonis , quæ ſuæ menſæ in ſolidum ſunt applicata, & inſuper Capitulis Sedium Cathedralium, in pleriſque Eccleſiis habent tertiam partem fructuum. reliquas partes habent Rectores Eccleſiarum cum onere fabricæ circa ornamenta neceſſaria,veſtes ſacras, vaſa, & alia id genus,& denique circa eam partem Eccleſiæ quæ dicitur Sancta Sanctorum , vulgò *Capella maior*, Ex quorum temporum diſtinctione intelligere poſſimus plura iura , quæ ſecundùm ea loquuntur in hac materia,& ſic ad illa patebit reſponſio ex dictis.

Fundamenta autem contraria , quæ pro prima ſen- 13
tentia adduxi , facilè diſſoluuntur & imprimis ad primum ex *d.capite* 1. §. *ordinandus , verſ. quomodo , d. c. Epiſcopus* , cum aliis *ibi* citatis , facile reſpondetur iura illa , & ſimilia procedere ante diuiſionem in quatuor partes, de qua *ſupra* dixi, quo tempore bona omnia Eccleſiaſtica communia erant , neque miniſtri poterant aliquid accipere vltra propriam ſuſtentationem, tunc enim ſi aliter prædicti bonis vtebantur , & furtum , & ſacrilegium committebant : at verò textiura , & rationes , quæ pro ſecunda D. Thomæ ſententia adduxi , procedunt poſt factam diuiſionem propter efficacia fundamenta inibi expreſſa. Vel aliter intelli-
gi poſſunt verba Hieronymi *d. capite ſicut* 47. *diſtinct.* 14
ibi, *eſurientium panis*,&c. vt ſint prolata lato modò, & impropriè ad maiorem exaggerationem,vt per Cardin. *in capite cùm in officiis* 7. *numer.* 11. *de teſtament.* D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 7. Sot. *lib.* 5. *de iuſtit.* *q.* 3. *art.* 4. Vel aliter vt per Caiet. 2. 2. *quæſt.* 118. *art.* 4. *ad* 2. Couar. *in reg. peccatum , part.* 2. §. 1. *numer.* 3. *& lib.* 3. *var. capite* 14. *numer.* 5. Ad ſecundum libenter agnuſcimus bona illa pia Fidelium deuotione donata fuiſſe Eccleſiis ad congruam miniſtrorum , & pauperum ſuſtentationem , vt iura *ibidem* citata euincunt, vnde illo tempore bona erat conſequentia eroganda fore pauperibus omnia , quæ ſuperſunt , iuxta illud Lucæ 11. *quod ſupereſt* , &c. Cæterùm cùm poſt diuiſionem deputata fuerit clericis certa portio , quæ eiſdem pro congrua ſuſtentatione conceditur , pauperibus quoque alia pars fuerit diſtributa , iam in lege iuſtitiæ clerici non tenentur ad pauperum ſuſtentationem : ſicut enim fabrica, & pauperes ſuarum portionum dominium acquirunt , ita & clerici , vt *ſuprà* pro dicta ſecunda ſententia conſideraui , vnde alienatio, quam clerici faciunt de ſuis redditibus, non dicitur facta contra, ſed ſecundùm domini voluntatem, vt patet cùm ipſimet domini ſint. Ad text. verò *in d. cap. cùm ſecundum,& in d. cap.tua nobis*,cum ſimilibus, in quibus probatur dominium bonorum Eccleſiaſticorum
eſſe penes Chriſtum , reſpondetur Intelligenda eſſe 15
illa iura de dominio pleno , & abſoluto , quòd vt clariùs pateat , ſciendum eſt dominium in tres potiſſimum ſpecies diſtribui, aliud ſupremum , quod maximum , & abſolutum vocatur , aliud medium, ſeu ſubalternum , aliud infimum , ſeu minus proprium. Primum ſolius Dei eſt , quippè qui ſolus habet plenum, & abſolutum rerum omnium dominium iuxta illud Pſalm. 23. *Domini eſt terra , & plenitudo eius*, habetur *in dicto capite tua nobis* , cum aliis citatis à Ioanne Valer. *de differentiis inter vtrumque forum , verbo munera , differentia* 1 *numero* 3. & ſic in hoc procedunt prædicta iura. Secundum eſt illud,

16 illud, quod habemus in rebus propriis & deſcribitur quòd ſit ius deponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente, Bart. & Doctores communiter citati *in vltimo fundamento ſecunda opinionis*, & alij citati à Ioan. Valer. *vbi ſuprà n.* 11. *&* 12. de quo intelligenda ſunt iura in eius confirmationem citata.

17 Tertium dicitur illud, quòd Principes in ſuis ſubditis, & in bonis illorum habent, quod infirmum, & improprium dicitur, quippè qui non in ſuam, ſed communem ſubditorum vtilitatem exerceatur, de quo gloſſ. *verbo omnia*, per text. *ibi* ſic neceſſariò intelligendum *in l.* 3. *verſ. quæ enim. C. de quadriennij præſcript.* iuncta reg. *l. item ſi verberatum* 15. §. 1. *verſ. item ſi forte ff. de rei vendic. l.* 1. *C. quibus ex cauſ. ſerui pro præmio*, iunctis iis, quæ tradunt Tiraquel *de nobilit. cap.* 6. *num.* 6. Matant. *de ordine iudic. part.* 3. *num.* 25. Anton. Gabr. *commun. tit. de iure quæſito, concl.* 1. *num.* 9. Sot. *de iuſtit. lib.* 4. *quæſt.* 4. *art.* 4. Couar. *in reg. peccatum part.* 2. §. 9. *n.* 8. Nauar. *de ſpol. cleric.* §. 17. *n.* 4. *ad med.* Pincl. *in rub. de reſcind. vendit. part.* 1. *cap.* 2. *num.* 29. de quo in præſenti materia nulla nobis diſputatio eſt, quippè cùm ad poteſtatem publicam ſpectet, non verò ad priuatam ſingulorum vtilitatem.

18 Non obſtat contra reſponſiones ad contraria adductas, ſi quis vlteriùs vrgeat diuiſionem non mutaſſe, neque mutare potuiſſe talium bonorum naturam, arg. *Clem. quia contingit, de relig. domib.* vnde etiam hodie eandem retinere conditionem, vt quæcumque ſuperexcreuerint, pauperibus erogentur, ne contingat abſurdum, quòd bona contra dominorum voluntatem in alios vſus expendantur, quia reſpondetur multipliciter, & primò diuiſionem illam factam fuiſſe à Summis Pontificibus, penes quos eſt poteſtas commutandi defunctorum voluntatem in alios vſus, *d. Clem. quia contingit*, cum citatis per me, *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *allegat.* 83. Vnde nullum eſt abſurdum data cauſa per illam diuiſionem Pontifices mutaſſe talium bonorum naturam. Secundò reſpondetur, quòd cùm communia, vt plurimum negligi ſoleant, & ex communione frequenter rixæ, & contentiones inſurgant, *cap. dilectiſſimis*, ibi, *per iniquitatem*, &c. ſecundùm veriorem ſenſum, *hac eadem cauſa*, *& quæſt.* ideò diuiſio facta fuit, vt vnuſquiſque eorum, inter quos fieret, dicere poſſet, meum, tuum, &c. arg. *d. capite dilectiſſimis*, vnde non inconuenit quòd bona illa à principio communia, poſtea diuiſa per diuiſionem mutaſſe naturam, atque ita in poteſtatem tranſiſſent, vt contra primæuam bonorum naturam poſſet vnuſquiſque dicere hoc meum, tuum, &c. Tertiò reſpondetur bona illa fuiſſe à principio Eccleſiis donata cum onere, vt in Eccleſiarum, miniſtrorum, & pauperum cederent alimoniam, poſtea verò Epiſcopis, miniſtris inferioribus, Eccleſiis, & pauperibus ſingulas partes aſſignatas, vnde cùm iuxta bonorum ſubſidium ſit prædicto oneri ſatisfactum, non eſt cur vnus alterius portionem ambiat, ſed ſua contentus tanquam verus dominus de ſua diſponat in vſus proprios lege non vetitos, & ideò ſicut iniuſtum foret, vt poſt aſſignatas ſingulas ſingulis laborantibus mercedes, teneretur alter alteri ex lege iuſtitiæ de ſuo contribuere, ita in propoſito affirmandum eſt. Denique reſponderi poteſt diuiſionem non immutaſſe bonorum naturam, ſed qualitatem ſolummodò, vt ita quod commune erat fieret ſingulorum, quod ex cauſa factum per habentem poteſtatem neque diuinæ, neque humanæ legi repugnat; ſi autem contra hanc reſponſionem, dum qualitatis mutationem admittit, replicetur de ſacro Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 2. *de reformat. capite* 5. facilè reſpondetur agere de prouiſione particulari beneficiorum à partibus impetrata contra qualitates eorumdem poſitas in erectione, vel fundatione, patet ibi, *in beneficiorum collatione, & in fine*, ibi, *aliter facta prouiſio ſubreptitia cenſeatur*; non verò in mutatione qualitatum facta per legem Summi Pontificis in bonum commune, de qua in antiquiſſima illa, & iuſtiſſima bonorum diuiſione multò ante Concil. Trident. à pluribus Conciliis approbata, ab omnibus Summis Pontifices totiúſque Eccleſiæ vſu, & conſuetudine recepta.

Nec etiam obſtat auctoritas illa Lucæ 11. *quod ſu-* 19
pereſt, &c. dum probat iure Diuino primæuo, & poſtea ex Apoſtolorum inſtituto iniunctum eſſe rebus, vt quod ſupereſt debet in eleemoſynam conuerti; ergo ſtante hac lege diuina non potuit humana dominium transferre eorum, quæ ſuperſunt, ac proinde non humana ſolùm, ſed diuina quoque lex teſtari, & diſponere prohibet tanquam de rebus alienis. Cui difficultati reſpondere conatur Sarmien. *de redditibus, pag.* 4. *c.* 4. *num.* 6. legem illam diuinam generalem eſſe, & indeterminatam, determinationem verò factam hoc, vel illo modo, tali, vel tali tempore, ſub hac, vel illa quantitate, quod ſupereſt expendatur, legem eſſe non diuinam, ſed humanam, & ideò ſuppoſita determinatione legis humanæ tam in portionum diuiſione, quàm in beneficiorum erectione ſi quis illud, quod ſuperfuerit, in pauperes non expendat, nulla lex diuina offenditur, nec aliquod iuſtitiæ præceptum violatur, itaque idem Sarmien. ex doctrina D. Thomæ 2. 2. *quæſt.* 85. *art.* 1. *ad* 1. *& q.* 87. *art.* 1. contendit innumeris propemodum exemplis probari poſſe legem humanam determinare legem diuinam generalem, cuius determinationibus ſi ſatisfiat, liberantur ſubditi à lege diuina generali. Vnde cùm lex illa, *quod ſupereſt*, iam determinata ſit per legem humanam, ſua vnicuique portione aſſignata, ſi ſatisfiat huic determinationi, liberantur clerici à lege diuina generali, ac ſubinde ex præcepto iuſtitiæ non tenentur pauperibus, quod ſupereſt, erogare, quia potuit Eccleſia fructus beneficiorum à tali onere exemptos aſſignare clericis loco ſtipendij.

Verùm hæc Sarmienti conſideratio ad auctorita- 20
tem Lucæ *d. cap.* 11. nec in ſe vera eſt, nec difficultatem tollit. Primò, quia non video cur magis lex illa, de ſuperfluo dando pauperibus ſit generalis, quàm lex de honorandis parentibus, de non iurando in vanum, non furando, & ſimilibus, ſi ad ſtrictam verborum ſignificationem reſpiciamus, ſed lex nulla humana poteſt contra vllam ex illis in particulari aliquid determinare; ergo nec contra illam quod ſupereſt, Deinde facit. quia etſi diligenter enumeremus omnes legum humanarum determinationes, quorum plura exempla adducit Sarmien. *dicto loco*, nullam inueniemus, quæ contra legem diuinam generalem aliquid ſtatuat, quinimo totæ ſunt in obſeruantia illarum, & vt ad praxim, ſeu executionem reducantur, vt rectè intuenti conſtabit; hæc tamen lex humana, (quæ beneficia erexit, ſinguláſque ſingulis miniſtris portiones diuiſit, vt Sarmien. vult, & nos defendimus) non agit de obſeruantia illius legis diuinæ de ſuperfluo dando pauperibus, neque illam ad praxim, ſeu executionem perduxit, quinimò de applicanda ſingulis portione libera ab omni onere; igitur non poteſt dici determinatio illius legis diuinæ, erit quidem determinatio alterius, cuius ſuprà meminimus, in pleriſque ſacræ paginæ locis, *dignus eſt operarius mercede ſua*, quia lex hæc diuina generaliter docet cuicumque laboranti deberi præmium laboris, non tamen determinat quantitatem, tempus, nec locum, vnde quòd quarta pars debeatur, quòd in ſuo beneficio quis tantam, ac talem portionem habeat, determinatio

minatio dicetur, non quidem reſpectu legis diuinæ, de eo, quod ſupereſt dando pauperibus, ſed alterius longè diuerſæ, nempè de congrua laboranti mercede diffinienda.

21 Quare reiecta Sarmienti reſponſione Sot. *lib. 10. de iuſtit. q. 4. art. . col. 8.* diſtinguendum putat inter bona tempore primitiuæ Eccleſiæ à Fidelibus donata, & inter decimas, & cætera omnia, quæ poſt beneficiorum creationem data ſunt, vt prioribus onus inhæreat legis diuinæ iniunctum ad eroganda pauperibus, quæ ſuperexcreuerint, idque ex debito iuſtitiæ ſpeciali, qua tenentur omnes, in quos à domino cum aliquo onere res transfertur, *arg. l. vlt. §. vlt. ff. de contrah. emp.* cum aliis, poſterioribus verò affirmat nulla lege diuina tale onus fuiſſe iniunctum, & ideò ceſſare debitum iuſtitiæ. Verùm nec hæc reſponſio placet, quia Sot. non probat bona illa à principio cum onere fuiſſe donata, quinimo etſi illud concederemus, non tollitur difficultas ex auctoritate *Luc. 11.* ſecundum quam quod ſupereſt in pauperes erogandum eſt

22 Idcirco his, atque aliis exploſis locus ille facillimè vnico verbo abſque tot laboribus intelligetur cum D. Thom. 2. 2. *q. 32. art. 5. & 6.* vt ſolummmodo in vnico caſu ſit in præcepto, data ſcilicet extrema neceſſitate ex parte recipientis, quæ tamen nec in dante, nec in ſuis cõtingat, in cæteris verò aliis ſpeciebus de conſilio procedat, & ideò non obligat tranſgreſſorem, arg. *cap. nullus 62. de reg. iuris in 6.* cum *ibidem* reſolutis. Inſuper conſidero locum illum generalem eſſe in quacumque perſona tam ſeculari, quàm Eccleſiaſtica, vnde ex illo contra eam, quam ſequimur opinionem, nihil efficaciter colligi poteſt, & in hunc ſenſum reducit D. Thom. *d. art. 5. ad 2.* aucto itatem Baſilij, quæ ſimillima eſt cum Ambroſ. *de quo in c. ſicut hi 47. diſt. gloſſ. fin. in præſenti text.* videtur ſentire pauperem non teneri ad decimarum ſolutionem ſi vltra ſibi, familiæq; neceſſaria non percipiat, idémque videntur tenere Franc. Marc. *Delphin. deciſ. 198. n. 6.* Vincent. Carot. *deciſ. ſine caſu 52. n. 6.* Aloyſ. Ricc. *in ſua praxi var. reſolutionum, reſol. 115. per tot.* Et ſaltem ſi extrema premantur paupertate, admittunt Bellenein. *de charitatiuo ſubſidio quæſt. 77. n. 2.* Sarmien. *de redditib. Eccleſ. part. 3. cap. 4. n. 12.* Marc. Anton. Genuenſ. *in practicab. Eccleſ. q. 100.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tit. 19. de decimis num. 83.*

Cap. Nolo. X. *Auguſt.*

1 NOtatur hic text. ad hoc quòd nemo tenetur propriam detegere turpitudinem, vt per Soar. de Paz *in pract. tom. 1. tit. de Confeſſ. num. 10. fol. 152.* Ioan. Sanct. *in ſelectis, diſp. 46. num. 12. in fine.* Vnde non poſſe lege aliqua humana ſanciri hominem teneri ſua publicè detegere delicta, docent expreſsè Soar. *de pœnitent. diſp. 22. ſect. 2. num. 6.* Salas *de legib. diſp. 9. ſect. 3. dub. 4.* Eſt enim contra ius naturæ quòd quis obligetur ſe reum prodere. Sot. *lib. 4. de iuſtit. q. 6. art. 3. §. ſecundò præter damna*, Tolet. *lib. 4. cap. 21. n. 9.* Bannes 2. 2. *q. 11. art. 4. dub. 2. §. reſpondetur ad hoc argumentum*, Vaſq. 1. 2. *tom. 2. diſput. 168 n. 48.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q. 18. art. 3.* Salas *de legib. diſp. 15. ſect. 2. num. 39.* inhumanum hinc eſſet obligare aliquem quòd ſit executor ſuæ ſententiæ in rebus arduis, & maximè violentis, Soar. *de legib. lib. 5. cap. 10. num. 11.* Vaſq. 1. 2. *tom. 2. diſp. 173. num. 24.* vel ad ſui verberationem inhumanam & crudelem, cùm præceptum naturale ſeruandi vitam obliget ad remouenda media ducentia ad mortem, vel illius periculum, Sanchez *in præcepta Decal. lib. 4. cap. 6. num. 4.* Nec denique teneri aliquem ſe reum prodere etiam ad liberandum innocentem, cui delictum à reo commiſſum imputatur, docet Anton Raguc. *in Lucerna Paroch. vbi de reſtitut. quæſ. 162.* nam reus tunc nequaquam concurrit poſitiuè ad necem innocentis, ſed tantùm permiſſiuè; fas eſt autem cuicumque mortem alterius permittere, vt propriam vitet. Nau. *in man. cap. 15. n. 17.* Emman. Sa *verbo Reus num. 3.* Sed ad vitanda grauia tormenta excuſabitur quiſpiam etiam à veniali labe falſum ſibi imponendo, licèt ob illius confeſſionem eſſet morte plectendus, Sà *verbo infamare n. 1.* Petr. Nauar. *de reſtit. lib. 2. cap. 4. n. 21.* Anton. Raguc. *d. loco quæſ. 167. de iuſtit. lib 2. cap. 11. dub. 7. n. 4.* Tolet. *lib. 5. cap. 66. n. 7.* Dixi, *grauia tormenta*, quia ſi leuia eſſent, mortiferum foret imponere ſibi crimen falſum ob quod eſſe morte afficiendus. Sot. *de iuſtit. lib. 5. quæſt. 10. art. 2.* Leſſ. *d. dub. 7. n. 35.*

Cap. Exemplum. XII.

EX hoc cap. colligitur vulgarum illud axioma, ſuperiorum actio noſtra eſt inſtructio, vt; er Ferren *in conſtit. Cathalon. gloſſ. 6. n. 21.* vbi adducit illud Claudiani *in paneg. in 4. conſul. Honor.* 1

——Totus componitur orbis
Regis ad exemplum.

Cap. Futuram. XV.

Melchiades.

GRatianus ex teſtimonio Melchiadis Papę *in præſenti* tradit Conſtantinum Magnum baptizatum Romæ fuiſſe, & donationem Eccleſiæ Romanæ feciſſe, ſed falsò id tribuit Melchiadi, vt *hîc* admonet gloſſ. quia Melchiades Papa ab Imperatore Maximino martyrio eſt occiſus, & Maximinus Conſtantinum pręceſſit in Imperio, vt tradit Platina, & eleganter oſtendit Couar. *lib. 4. var. cap. 16. n. 8. verſ. cæterùm, & pract. cap. 31. n. 1. in fine, & num. 2.* f

Cap. Habebat. XVII. *Auguſt.*

AVguſtinus *tract. 62. in Ioann.* relatus *in hoc text.* tradit timendum eſſe ne propter inopiam iuſtitia deſeratur, ad quod illum citat Tiraq. *de nobilit. c. 3. n. 24.* & ideò teſtibus ditioribus plus creditur, quàm pauperibus, ſecundùm Farin. *in praxi crimin. q. 65. n. 117.* quia pauper non idoneus teſtis, vel omni exceptione maior, vt tradunt citati *ad cap. ſi teſtes n. 6. ſuprà 4. quæſt. 2.* 1

Cap. Sint manifeſtæ. XXI.

Ex Canonibus Apoſtolorum.

GLoſſ. *verbo probantur, in præſenti textu*, tota eſt in reſoluenda quæſtione, an clericorum bona præſumantur eſſe intuitu Eccleſiæ quæſita, in qua vt certa ad incertis ſeparemus, diſtinguere oportet ſequentes caſus. Aut enim conſtat Prælatum habuiſſe bona illa iam tempore ſuæ promotionis, aut conſtat quòd non habebat, aut ſumus in dubio. Primo caſu non intuitu Eccleſiæ, ſed perſonę quæſita cenſentur cùm præſumatur pro poſſeſſore, & Eccleſia contrarium intendenti incumbat onus probandi; & deinde quia in his terminis pro Eccleſia nulla, & pro ipſo Prælato non parum probabilis datur coniectura, cùm conſtet bona illa iam multò ante Epiſcopatum fuiſſe penes eundem, text. opt. *in cap. 1. de teſtam.* ibi, *quod* 1

cùm

cùm ante Epiſcopatus ordinem, cap. de Syracuſana, verſ. quæ de re, ibi, vniuerſa ſui Epiſcopatus quæſita tempore Eccleſiæ ſuæ domino ſociaret 18. diſt. quaſi longè aliud in quæſitis ante Epiſcopatum.

2 In ſecundo verò quando tempore promotionis conſtat nihil habuiſſe, pro Eccleſia præſumendum eſt, quòd intuitu illius fuerint quæſita, text. opt. in d. cap. 1. dum probat nulla Epiſcoporum bona poſſe ab aliis detineri, niſi illa ſolummodò, quæ Epiſcopus ante Epiſcopatum propria habuiſſe, conſtiterit; ergo cùm exceptio firmet regulam in contrarium, fateri omninò oportet omnia quæſita poſt Epiſcopatum præſumi intuitu Eccleſiæ quæſita, interim dum aliud legitimè non probatur. Iuuant maximè vltima verba eiuſdem text. ibi, vel in Epiſcopatus Ordine prædictum Epiſcopum acquiſiuiſſe, &c. d. cap. de Syracuſana, in ſenſu directo, cap. 3. de pecul. cleric. ibi, poſt dies conſecrationis, cap. res, in Epiſcopatu 12. quæſt. 2. gloſſ. verbo probentur, per text. ibi in authent. de eccleſiaſt. titulis §. interdicimus, collat. 9. gloſſ. verbo Prælatus, per text. ibi in authen. licentiam, C. de Epiſc. & cleric. gloſſ. verbo morientium in c. 2. de ſucceſſ. ab inteſt. Abb in d. c. 1. notab. 6. vbi Couar. num. 6. communis, vt per Clar. §. teſtamentum, quæſt. 27. verſ. ſed quid, Mench. illuſt. cap. 105. Menoch. de arbitrar. caſu 195. à princip. Maſcard. de probat. concluſ. 202. Craſſ. §. teſtamentum, quæſt. 34. n. 2. verſ. ſed dubium, Gam. in caſu notabili, Luſitania deciſ. 313. num. 1.

3 Tandem in tertio caſu, quando ſumus in dubio, quia neque conſtat bona inuenta penes Prælatum fuiſſe quæſita ante, vel poſt Epiſcopatum, tunc etiam pro Eccleſia præſumendum eſt, quòd illius intuitu fuerint comparata, text. opt. in d. cap. 1. ibi, vel in Epiſcopatus Ordine prædictum Epiſcopum acquiſiuiſſe, ſi conſideremus æquiparationem, quam text. facit de bonis, quæ erant Eccleſiæ ante Epiſcopi conſecrationem, & de illis, quæ in Epiſcopatus Ordine prædictus Epiſcopus acquiſiuit ad effectum, vt vtraque in Eccleſiæ domino conſeruentur, priora quia realiter ad ipſam pertinent, poſteriora verò quia ſaltem præſumptiuè, d. cap. 3. de pecul. cleric. d. cap. res in Epiſcopatu, Menoch. d. caſu 195. num. 3. & de præſumpt. l. 3. præſ. 51. num. 13. & præſ. 53 per tot. Cened. ad Decretal. collect. 145. num. 2.

QVÆSTIO II.

CAP. Qui Chriſti. I. Stephanus.

1 ALLEGATVR hic text. ad hoc communiter, quòd bona eccleſiaſtica ſunt in patrimonio Chriſti, vt per Panorm. in rep. cap. cùm eſſes num. 29. de teſtament. & in cap. cùm ſuper num. 18. de cauſa poſſeſſ. Card. in c. videntes, ſup. 12. q. 1. Adrian. in 4. de reſtitut. fol. 32. Felin. in cap. conſtitutus n. 29. de reſcript. Beto. in rub. de rebus Eccleſ. non alienan. n. 18. & in cap. ex litteris n. 24. de probat. Barbachin. in tract. de Epiſcopo lib. 4. part. 4. Barbat. in tract. de præſtant. Cardinal. num. 4. Nauar. de redditib. q. 1. n. 19. & in apologia quæſt. 1. mon. 24. n. 8. & 11. nouiſſimè Ioan. Valer. de different. inter vtrumque forum, verbo tannera, differ. 1. n. 5. cum ſeqq. Declara tamen ſecundùm ea, quæ dixi ad cap. quia tanta, n. 13. cum ſequentibus 12. q. 1.

CAP. Nulli liceat. III. Boniſac.

1 NOtari ſolet hic text. ad hoc quòd res Eccleſiæ inuadentes, & propria auctoritate occupantes, ſacrilegium committunt, vt per Tiraquel. de priuileg. piæ cauſæ, priuil. 126. Petr. Greg. ſyntagm. iuris lib. 33. cap. 18. num. 2. Card. Tuſch. tom. 7. lit. S. concl. 6. à n. 4. Decian. in tract. crimin. lib. 6. cap. 30. in princ. & n. 18. & 20. Contra quoſcumque indebitè vſurpantes bona Eccleſiarum pœna excommunicationis ipſo facto impoſita eſt à Concil. Trid. ſeſſ. 22. de reformat. cap. 11. vt notat Villag. de rebus Eccleſ. reſtituen. lib. 2. cap. 2. n. 5. cum ſeqq. Soar. tom. 3. de cenſur. diſput. 1 . ſect. 6. n. 22. Sayr. de cenſur. lib. 1. cap. 31 n. 26. Ego ipſe de officio, & poteſtate Epiſc. part. 3. alleg. 50. n. 130. ſecundùm Lugdun. impreſſ. Vide infra ad cap. Apoſtolicos, hac ead. quæſt.

CAP. In legibus. X. Euſebius.

IN gloſſ. In legibus, ibi. & Salica, De lege Salica vide Pined. in Monarchia Eccleſiaſtica part. 3. lib. 18. cap. 11. §. 4. 1

SVMMARIVM.

1 Furis pœna quæ: remiſſiuè.
2 Latro famoſus quis dicatur.
3 Furtum commiſſum in re minima, quando puniatur, remiſſiue.
4 Pœna legalis etiam ipſo iure, vel ipſo facto impoſita, non debetur in foro conſcientiæ ante latam ſententiam criminis declaratoriam.

CAP. Fraternitas. XI.

DE pœna furis latè agunt Duen. reg. 399. Clar. §. furtum n. 12. Ant. Gom. tom. 3. var. cap. 5. n. 6. Perez l. 1. in gloſſ. conuencido de furto tit. 13. lib. 8. Ordin. Hieron. Portel. in ſchol. ad Molinum, verbo furtum n. 27. cum ſeqq. Menoch. de arbitr. caſu 295. Molin. de inſtit. tom. 3. tract. 2. diſp. 695. num. 7. verſ. diſpoſitionem, Pradil. in ſum. legum pœnal. part. 1. cap. 28. Parens meus in comment. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib. 5. tit. 60. in princip. n. 4. & alij citati per Cened. ad Decretum collect. 2. num. 1. Et quis dicatur famoſus latro, vide 2 Cauar. lib. 2. var. cap. 9. n. 7. Clar. dict. §. furtum n. 8. Gom. d. num. 6. Farinac. in praxi crimin. q. 23. n. 4. & quomodo furtum commiſſum in re minima puniatur? vide Menoch. de arbitr. caſu 72. num. 13. Petr. 3 Gregor. ſyntagm. iuris lib. 37. cap. 1. num. 6. verſ. animas autem, Farinac. de furtis q. 174. n. 70. cum multis ſequentibus.

Verùm illud Euſebij, &c.] Non placet hæc Conciliatio Caſtro de lege pœnali lib. 2. cap. 9. pag. mihi 417. vbi melius conciliat.

In gloſſ. cum argumento, vlt. in fine. ibi, reſpondeo 4 quòd non. Solet hæc gloſſ. communiter allegari ad hoc quòd pœna legalis etiam ipſo iure, vel ipſo facto impoſita non debetur in foro conſcientiæ ante latam ſententiam criminis declaratoriam, vt per Panorm. in proœm. Decretal. Rex pacificus num. 6. & in cap. dilecti n. 1 . de arbitr. & in cap. ſuam, de pœnis num. 3. & in cap. Raynaldus, num. 25. de teſtam. Fortun. Garc. in tractatu de vltimo fin. illat. 17. num. 108. Simanch. de cathol. inſtitut. cap. 9. n. 31. Sot. de inſtit. lib 1. q. 6. art. 6. Tiraquel. in l. ſi vnquam, verbo reuertatur, n 291. cum ſeqq. C. de reuocan. donat. Caſtr. lib. 2. de lege pœnali cap. 9. pag. 412. Decian. tract. crimin. tom. 1. lib. 2. cap. 12. à n. 11. Azor. inſtitut. moral part. 1. lib. 5. cap. 7. à princip. Cordub. in ſuo quæſt. lib. 1. quæſt. 36. Couar. de ſponſalib. part. 2. cap. 6. §. 8. ſub num. 10. Nauar. in man. cap. 23. num. 66. & 7. Anton. Gom.

l. 1.

l.1. Tauri num. 4. & variarum tom. . cap. 2 numer. 5 & cap. 14. num. . lib. 7. Anton. Gabr. *commun. tit. de criminal. con. l. 12* Penia *in director. Inquiſit. p. 1 ſchol 151. verſ. ſed ... ex benignitate,* Mench. *illuſtr. lib. 1. cap. 7. à num 17.* Garcia *canoni. lib. 1 cap. 1. num. 27. & pract. lib. 2. quæſt. 18. num. 2.* Cenc. *dicto collectan. 2. num. 3.* Menoch *retaed. recuper. num. 68. cum ſequentibus, & de arbitr. caſu 220.* Sanchez *de matrim. lib. 7. diſput. 91. num 2. cum ſequentibus, & in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. cap. 1. num. 4. cum ſeqq.* Larrrec. *in praxi crimin. quæſt. 10. num. 70.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo ſua facilitate num. 19. C. de integr reſtit. minor* Quarant. *in ſumma Bullary, verbo alienatio num. 49.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancellariæ gloſſ. 15 num. 150.*

Cap. Apoſtolicos. XIII.

Ex VIII. Synodo vniuerſali.

1 DE pœna clerici alienantis rem Eccleſiæ abſque cauſa permiſſa, vel abſque ſolemnitate requiſita, agitur *in hoc text.* In decretis autem Concilij Triden. clericis fabricator, aut conſentiens vſurpationi iuriſdictionis bonorum etiam feudalium, ac quarumcumque obuentionum alicuius Eccleſiæ, ſeu cuiuſuis ſecularis, vel Regularis beneficij, aliorúmque piorum locorum vi, vel timore incurſo, ſeu quacumque arte, aut quocumque colore factæ, anathemati tandiu ſubiacet, quamdiu integra fuerit facta per vſurpatores reſtitutio, & deinde a Romano Pontificis abſolutionem meruerit, necnon quibuſcumque beneficiis priuatus eſt, & ad quæcumque alia inhabilis efficitur, ac poſt integram ſatisfactionem & abſolutionem à ſuorum Ordinum executione arbitrio ordinarij ſuſpenditur, *cap. fin. ſeſſ. 22.* refert nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſumm. iuris Canon. ad rub de rebus Eccleſ. non alienan. num. 31.*

Cap. Sacrorum. XV. *Gregor.*

1 VIde ad materiam text. quæ dixi *infra in cap. aurum, hac eadem quæſt.*

De materia gloſſ. *verbo repetitionis in præſenti text.*
2 vide Gregor. *l. 20. verbo que no pueden, tit. 3. part. 6.* Perez *ad titul 2. lib. 3. Ordin. pag. mihi 463.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis numer. 15. C. de integr. reſtitut. minor.*

3 In eadem gloſſ. ibi, *ſed nunquid de capto in maleficijs,* &c. Ergo res Eccleſiæ poſſunt alienari pro redimendis à publicis carceribus his, qui ob ſua ſcelera in eum ſtatum deuenerunt, de quo vide Tiraquel. *de iure mariti gloſſ. 8. ex num. 178.* Palati *in repet. rubr. §. 78. nu. 30.* Couar. *lib. . var. cap. 16. num. 9.*

Aliqui argum. huius text. meritò reſoluunt quòd
4 Epiſcopus habens patrimonium poteſt illud conſeruare, & redditus Eccleſiaſticos in vſus proprios conuertere, illud expendẽtes quòd ſicut inter neceſſitates Eccleſiæ connumeratur redemptio captiuorum, & ſuſtentatio pauperum graui fame laborantium, vt probat hic textus *cum ſequentibus,* ita quoque connumeratur ſuſtentatio ipſius Prælati miniſtrorum, & officialium Eccleſiæ, *capite præſenti 9. §. porro de offic. Ordin. in 6.* ſed Prælatus poteſt reſeruato proprio patrimonio, propter pauperum, & captiuorum neceſſitates bona Eccleſiæ expendere, ſecundum text. *præſenti d. § porrò.* ergo redditus quoque Epiſcopales pro ſua ſuſtentatione: quare ita in effectu reſoluunt Innocentios, Abbas, & Doctores communiter vt per Decian. *numer. 6. in cap. Epiſcopus, de præbend.* Felin. *in capite poſtulaſti, numer. 6. de reſcript.* plures, quos ſequitur Couar. *in cap. 1. de*

teſtament. numer. 2. Nauar. *de redditibus quæſt. 1. num. 78.* Sarmien. *eodem tractat. part. 1. cap. 1. numer. 18.* Mench. *illuſtr. cap. 105. numer. 9.* Menoch. *de arbitr. caſu 145. numer. 5.* Molin. *de iuſtitut. tract. 2. diſp. 145.* quamuis contradicant Syluest. *in ſumma, verbo ſimonia, quæſt. 6.* Adrian. *in 4. tit. de reſtitut. quæſt. 32.* Palud. *ibidem diſt. 34. quæſt. 3.* Mai. *diſt. 24. quæſt. 21. in fine,* quibus non multum opitulatur auctoritas Hieronymi *in capite clericos 1. quæſt. 2.* ibi, *quibus parentum, & propinquorum nulla ſuffragantur bona.* Exploſa enim prima ſolutione, de qua per *gloſſ. 2. ibi.* & Couar. *vbi proximè,* affirmantes procedere de conſilio, confunditur námque manifeſtè per text. *ibi,* dum habet ſacrilegium committere illos, qui eum ſuo patrimonio ſuſtentari valeat, ſtipendia Eccleſiaſtica in ſuos vſus impendunt, quod tamen nullatenus commiſiſſe, ſi Hieronymus loqueretur de conſilio, iuxta tex. *capite vlt. verſ. quod præcipitur,* ibi, *efferentis arbitrium 14. quæſt. 1. gloſſ. in reg. nullus 62. de regular. iuris in 6.*

Planiùs ergo reſpondetur cum eadem gloſſ. & Couar. 5
dicto numer. 2. verſ. prima, textum illum procedere attento tempore antiquo, quo bona Eccleſiæ erant ſolummodò deſtinata ad alendos pauperes Chriſtianos, & clericos egenos, vt ſatis inſinuat *cap. certe 12. quæſt. 1.* aduertit poſt alios Sarmient. *dict. part. 1. capite 5. num. 17.*

Secundò non obſtat *cap. ille autem 14. q. 1. ad finem,* 6
faciliùs enim reſpondetur procedere inſpecto eodem tempore antiquo, quo Eccleſia Catholica, veluti nouum germen floreſcere incipiebat, & Apoſtolicis conſiliis ita addicta, vt multitudinis Chriſtianorum eſſet cor vnum, & anima vna, omnia namque erant communia, nemo ſibi aliquid proprium vendicabat, *dict. cap. illud, ad finem,* plures, quos refert, & ſequitur Couar. *d. num. 2. prope fin.*

SVMMARIVM.

1 *Papa propter hæreſis crimen poteſt excommunicari ſecundum aliquos, & declaratur num. 6.*
2 *Cenſura ferri poſſunt in eos, qui Eccleſiæ, & ſerenis poteſtati fuerint ſubiecti.*
3 *Papa nulli humanæ poteſtati eſt ſubiectus.*
4 *Papa nec excommunicari, nec aliis cenſuris ligari poteſt.*
5 *Declaratur text. in præſenti.*
7 *Declaratur cap. final. verſ. Romanorum 24. q. 2.*
8 *Epiſcopi, & alij Prælati Papæ, ideſt, Patres Græca voce appellabantur.*
9 *Conſtantinopolis noua Roma, & interdum Roma ſimpliciter fuit appellata.*
10 *Conſtantinopolitana Eccleſia, Romana aliquando appellabatur.*
11 *Toletana ciuitas vrbs Romana nuncupata fuit.*
12 *Valentia olim Roma fuit appellata.*

Cap. Non liceat Papæ. XX.

Symmachus.

DVm Symmachus Papa, Papæ imponit anathematis pœnam *in præſenti,* videtur hic text. probare Papam excommunicari, vel aliis cenſuris irretiri poſſe, quod in hæreſi notauit *gloſſ. vlt. in cap. Achatius il. 1. 24. quæſt. 1.* & plures citaui ad Henriq. *in ſum. libr. 13. capite 25. §. 5. iuncta litt. N.* facit text. *in capite fin. verſic. Romanorum etiam 24. quæſt. 2.* vbi legitur Romanorum Eccleſiam anathematizaſſe Dioſco- 1

rum, qui fuit Papa eiuſdem Eccleſiæ, cùm nec in fide peccaſſet.

2 His tamen non obſtantibus ſecutè tenendum eſt
Papam à nemine excommunicari, vel aliis cenſuris
poſſe irretiri. Probatur, quia in eos tantùm cenſu-
ræ ferri poſſunt, qui Eccleſiæ, & ferentis poteſtati
fuerint ſubiecti, Vgolin. *de cenſur. tab. 1. cap. 2. §. 11.
& cap. 17. §. 6. à num.* 4. Valent. *tom.* 4 *diſp.* 7. *quaſt.* 17.
3 *puncto* 4. Conſtat Papam nulli humanæ poteſtati eſſe
ſubiectum, *capite nemo, capit. aliorum, cum ſeqq.* 9.
quaſt. 3. cum aliis, quæ latè comprobant Turrec. *de
poteſt Eccleſ. lib.* 2 *cap.* 93. refert multos Alphonſ. de
Mendoz. *quaſt.* 4. *ſcholaſt.* §. 9. *verſ.* 2. Igitur Papam
4 nec excommunicari, nec aliis cenſuris ligari cenſen-
dum eſt, ex quibus ita reſoluunt Nauar. *in cap. nouit,
de iudic. notab.* 3. *num.* 78. & 142. *& in man. cap.* 27.
num. 13. Vgolin. *d. tab.* 1. *cap.* 17. §. 6. *à numer.* 8. Soar.
tom. 6 *diſput.* 5. *ſect.* 1. *à num.* 17. amplians procedere
hanc ſententiam etiam reſpectu legis, ita ſcilicet, vt
quamuis Papa hæreticus fiat, vel aliud crimen com-
mittat, cui annexa ſit à lege excommunicatio, eam
non incurrat, quòd illa ratione confirmatur, quia licèt
Papa legibus Eccleſiaſticis quoad vim directiuam ſub-
iectus ſit, minimè tamen eis ſubiicitur quoad coa-
ctiuam, iuxta ea, quæ notaui ad *cap. ſi inimicus* 93. *di-
ſtinct.* & conſtat cenſuras ad coactiuam poteſtatem
pertinere.

5 Qua retenta ſententia, non obſtant ea, quæ in contrarium adduximus, in primis ad textum *in præſenti*, dupliciter reſpondetur, & primò Papæ nomine poſſe *hic* intelligi Epiſcopos, & alios Prælatos inferiores, iuxta *infrà* dicenda, quod confirmatur, quia text. prohibet Papæ ne faciat alienationes rerum Eccleſiaſticar pro quacumque neceſſitate, quod Summo Pontifici minimè conuenit, qui ex iuſta cauſa liberè, & licitè poteſt diſponere de omnibus rebus Eccleſiæ, *cap.* 2. *de prabend. lib.* 6. *Clem. quia contingit, in princ. de relig domibus.*

Secundò, ſi de Romano Pontifice intelligamus alienante ſine neceſſitate, vt communis interpretatur, reſpondetur *verſic. qua lege*, vbi pœna ponitur, refertur ad miniſtros inferiores, vt patet ibi, *qua lege omnes cuſtodes adſtringantur, vt donator, &c. honorem perdat, & qui ſubſcripſerit, anathema ſit*; non verò comprehendere Papam, de quo in principio loquutus eſt.

6 Ad ſecundum verò de Papa committente crimen hæreſis, quòd in excommunicationem incidat, reſpondetur, quod dato, & non conceſſo quòd Papa hæreticus eſſe poſſit (ſaluis ſemper illis, quæ ſuper hunc articulum diximus *ad cap. ſi Papa* 40. *diſtinct.*) ex lege tamen diuina, vbi primùm in hæreſim incidit, Papa eſſe deſinit, vt tenent Cardin. Bellarmin. *libr.* 2. *de Romano Pontifice capite* 30. & plenè citati à Cened. *ad Decretum collect.* 44. *numer.* 2. ac proinde hæc reſolutio nihil nobiſcum pugnat, agimus enim de Papa, quatenus talis manet, non verò poſtquam talis eſſe deſiit.

7 Ad vltimum de text. *in dicto capite fin. verſic. Romanorum* reſpondetur Dioſcorum, de quo *ibi*, non fuiſſe Papam vniuerſalis Eccleſiæ Romanæ, ſed Patriarcham Alexandrinum, ſeu Conſtantinopolitanum, vt notat *ibi* gloſſ. & Turrecrem. ac etiam Narbon. *de appellat. à Vicario ad Epiſcopum pag.* 2. *fundament.* 1. *numer.* 24. & colligitur ex adductis per Cardinalem Bellarmin. *tom.* 1. *de Concil. libr.* 2. *capite* 17. *collect.* 907.

8 Dicitur autem *ibi* Papa, quia frequens vſus eſt apud Sanctos Patres Epiſcopos, & alios Prælatos, Papas, ideſt, Patres, Græca voce appellare, vt conſtat ex multis epiſtolis Hieronymi Auguſtino Papæ ſcribentis, & inter apologetica Athanaſij paſſim leguntur inſcriptiones Papæ Athanaſio; quod idem fertur de Anſegiſſo Archiepiſcopo Senonenſi totius Galliæ, & Germaniæ à Ioanne Summo Pontifice Patriarcha inſtituto, qui in Synodo habita in loco, qui Pontigonis dicitur, ſecundus Papa nuncupatus eſt, vt refert Petrus Gregor. *libr.* 2. *partit. iuris Canon. tit.* 9. *de perſoni Eccleſiastic. in ſchol. ad cap.* 3. *lit. D.* Sic Populus Romanus Cyprianum Papam appellat *in capite abſit.* 50. *diſt.* comprobat latè Petrus Gregorius *ſyntagmat. lib.* 15. *cap.* 2. *numer.* 13. Renat. Chopin. *de ſacra politia libr.* 3. *tit.* 1. *numer.* 14. Romanos verò poni pro Con-
ſtantinopolitanis mirandum non eſt, quia Romam, Va-
lentiam, & Conſtantiam idem ſignificare, eandémque
eſſe Vrbem conſtat ex probatiſſimis Auctoribus, quos
latè refert Mendoza *dicta q.* 4. *ſcolaſtica* §. 6. *per tot.*
noſſéque omnes, vel minimum verſatos Conſtantino-
polim nouam Romam, & interdum Romam ſimpli- 9
citer fuiſſe appellatam, ait Florim. Raymond. *in fabu-
la Ioanna Papæ capite* 25. *numer.* 3. *& ex cap. Conſtan-
tinopolitana* 22. *diſt. & authent. vt ordinaria præfectura,
verſ. renouantes, collat.* 5. *& authent. de Eccleſiaſt. tit.
§. ſancimus, collat.* 6. colligit Narbona *in tractatu de
appellatione à Vicario ad Concil. Archiepiſcop Tole-
tani part.* 2 *numer.* 39. citans Petr. Gregor. *dicto lib.* 15.
c. 5. *numer.* 7. Iacob. Spieg. *in lexicon iuris, verbo noua
Roma*, Hieron. Cagnol. *in proœm. Digeſtor.* §. *hac au-
tem tria num.* 335. *cum ſequentibus*, Ludou. Gom. *in
repet. c.* 1. *num.* 44. *de conſtit.* Quamobrem Conſtanti-
nopolitam Eccleſiam, Romanam appellari, arg. *dicti* 10
cap. fin. verſ. Romanorum etiam, docent Sozomen. *lib.*
2. *hiſtoria Eccleſiaſtica cap.* 2. Socrates *in hiſtoria tri-
partit. lib.* 2. *cap.* 6. Hieronym. Verruc. & Barnabas, Briſ-
ſon. *de verborum ſignificatione, verbo Roma autem du-
plex*, Azeued. *in addit. ad Curiam Piſanam lib.* 1. *c.* 11.
lit. D. Cardin. Baron. *in annalibus Eccleſiaſtic. ſub anno
Chriſti* 330. Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarcha-
lium Sedium erectione cap.* 17. *num.* 75.

Sic etiam Toletana ciuitas vrbs Romana nuncupa- 11
ta fuit, ſicuti obſeruant Molin. *de primogenijs Hiſpa-
norum lib.* 1. *cap.* 2. *numer.* 11. Spin *in ſpeculo teſtament.
gloſſ.* 19. *princ. numer.* 73. latè Narbona *dicta parte ſe-
cunda num.* 41.

Simili modo Valentiam olim Romam appellati tra- 12
dunt Ioann. Baptiſta Agneſius *in apologia pro equiti-
bus, & ciuibus Valentinis optimis in germanam malo-
rum ciuium factionem part.* 1. *in ſcholio, incip. extremo,*
Ioannes Vaſæ. *in chronic. Hiſpania tom.* 1. *cap.* 10. *verſ.
Teſtha vita defuncto*, & Abraham. Ortel. *in theſauro
Geographico, in verbo Valentia*, quos refert, & ſequitur
Dion. Paul. *vbi ſuprà cap.* 15. *num.* 30.

Cap. Epiſcopus, qui filios. XXXIV.

Ex Concil. Agathenſi.

Hic textus dum habet quòd ſi Epiſcopus filios, aut 1
nepotes non habeat, non poteſt liberè quemcum-
que hæredem facere, ſed omninò tenetur Eccleſiam
inſtituere, videtur obſtare communi Doctorum ſen-
tentiæ aſſerentium Epiſcopum validè teſtari poſſe de
bonis propriis, quæ ante, vel poſt Epiſcopatum, non
tamen ratione Epiſcopatus acquiſiuit, ita per text. *in
cap.* 1. *de teſtament. & in cap. Epiſcopi, & in capite ſint
manifeſtè* 12. *quaſt.* 1. *& in cap. fixum* 12. *quaſt.* 5. cum
ſimilibus, reſoluunt Abb. *notab.* 3. & Couar. *numer.* 3.
in d. cap. 1. Nauar. *de ſpolijs clericorum* §. 1. *numer.* 3. *&
in apologia quaſt.* 1. *numer.* 22. *& mon.* 50. *numer.* 5. Sar-
mien *de redditibus part.* 1. *cap.* 3. *num.* 4. Mench *vſu-
frequent. cap.* 4. *n.* 6. *& illuſtr cap.* 11. *num.* 1. Clar. §. *teſta-
mentum,*

mentum, quaſt. 27 *num.* 2. & communem eſſe omarium reſolutionem affirmant Molin. *de primogen. lib.* 2. *c.* 10. *num.* 27 Cardin. Mantic. *de coniecturis vltim. voluntat. lib.* 6. *tit.* 7 *num.* 19. Plures, vt per Craſſ. *in teſtamentum q.* 34. Molin. *de iuſtit. tract.* 1 *diſp.* 147. *concluſ.* 1. plures quos plena manu refert Cened. *ad Decretal. collectan.* 145. *num.* 1.

2 Qua communi ſententia retenta ad textum *in præſenti*, reſpondet gloſſ. *hic* communiter recepta, vt per Couar. *in dicto cap.* 1. *teſtament. num.* 4. poſt Barbatiam, & alios, Clar. *dicto* §. *teſtament. q.* 27. *numer.* 2. Craſſ. *dicta quaſt.* 34. *num.* 1. textum hunc non de præcepto, ſed de conſilio procedere, quia quamuis Epiſcopus filios non habens liberè, ac validè poſſit etiam extraneos hæredes facere, non tamen rectum erit illius conſilium, & ideò neceſſitatem non inducit. Verùm hic intellectus manifeſtò refellitur, quia textus hic habetur *tom.* 1. *Conc. in Agathenſi Concilio c.* 33. vt per Couar. *loco citato, vbi proxime* planè impoſſibile eſt date legem ſine præcepto, *l.* 1. ibi, *commune præceptum. ff. de legibus.* ergo impoſſibile eſt legem non neceſſitatem, ſed conſilium Epiſcopo morienti conſulere, vt exhæredatis parentibus fortaſse pauperrimis, & omnium rerum inopia oppreſſis, Eccleſiam alias diuitem in bonis patrimonialibus hæredem faceret.

Quare ſi literam reponas iuxta originale, in ni-
3 bilo nobiſcum pugnabit, ſolummodò enim intendit Agathenſe Concilium, de quo *in præſenti*, diſcrimen conſtituere inter eum caſum, quo Epiſcopus filios, aut nepotes non habuit, & inter illum, in quo habuit; vt in primo caſu ſi non Eccleſiam, ſed alium hæredem faciat, & res Eccleſiæ illicitè alienauit, irrita ſit alienatio, iuxta reg. *cap. ſine exceptione, hac eadem cauſa, & quaſt.* cum vulgaribus. In ſecundo verò de bonis, quæ relinquit, ab hæredibus eius indemnitatibus Eccleſiæ conſulatur, non autem irrita ſit alienatio; quòd verò de conſilio, vel de præcepto teneantur Eccleſiam inſtituere, ne verbum quidem fecit prædictum Concilium Agathenſe, & in hoc ſenſu text. *in præſenti*, elegans erit limitatio ad reg. *dicti cap. ſine exceptione*, quæ facilè ſanè conſtabunt, ſi verba originalia fideliter referas.

SVMMARIVM.

1 *Abbates non omnes oportet conſecrari, ſed eos tantùm, qui ſuæ Eccleſiæ more conſecrari ſolent.*
2 *Abbates dicuntur etiam ante benedictionem.*
3 *Abbates non conſecrantur, ſed propriè benedici dicuntur.*

Cap. Alienationes. XXXVII.

Vrbanus.

1 A*Vt Abbatis, qui ſecundùm Eccleſiæ ſuæ vſum conſecrandus eſt.*] Ergo non omnes Abbates conſecrari oportet, ſed eos tantùm, qui ſuæ Eccleſiæ more conſecrari ſolent, vt per Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 20. *quaſ.* 2. Et quamuis Archidiaco-
2 nus *in præſenti ſuper gloſſ.* 1. teneat promotum ad Abbatiam ante benedictionem non debere vocari Abbatem, ſed electum; contrarium tamen verius eſt, quia Abbates non conſtituuntur in ſuo munere per benedictionem, ſed per electionem, & confirmationem, ſicuti meliùs reſoluunt Bertachin. *verbo Abbas* 5. Brunor. à Sole *in locis communibus eodem verbo num.* 2. Ego ipſe *in collect. ad cap.* 1. *de ſuppl. negl. Prælat. n.* 6. me citato Tamburin. *de iure Abbatum tom.* 1. *diſput.* 11. *q.* 5. & Hieron. Roderic. *in compendio quaſt. Regul. reſolut.* 1. *num.* 18.

In gloſſ. *Conſecrandus.* ibi, *id eſt, benedicendus.* Nota- 3
tur ad hoc quòd Abbates non conſecrari, ſed benedici propriè dicuntur, vt per Azor. *d. p.* 1. *lib.* 12. *c.* 20. *q.* 2. Tamburin. *d. diſp.* 11. *q.* 1.

In gloſſ. *Præbendam.* Dicit hæc gloſſa quòd ſi Ca-
no nicus locauerit nomine Eccleſiæ, tenetur ſucceſ- 4
ſor Canonicus locationem ſeruare, ſaltem ſi Epiſcopi auctoritas in tali locatione interueniat, eam ſequitur Archid. *hic num.* 12. Rodoan. *de rebus Eccleſiæ non alienandis pag.* 337. *num.* 19. *cum ſeqq.* ſed eius opinio non videtur vera, quia cùm Canonicus habeat ius præbendæ, licèt reſtrictum ad eius vitam, & ita nomine proprio, non verò adminiſtratorio locauerit, perſonalis tantùm, quæ cum ipſius vita extinguitur, non verò realis obligatio eſt ce ſe da, vt ex D. Barboſ. reſoluit Didac. de Bruto *in rub. de locato, & conducto p.* 2. §. 5. *num.* 7. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Alienare res, aut bona Eccleſiæ nullus poterat olim inconſulto Epiſcopo.*
2 *Alienatio rei Eccleſiæ non dicitur vtilis, vbi Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit.*
3 *Alienatio bonorum ad aliquod Collegium ſpectantium, vt valida ſit, vnus ſaltem tractatus requiritur.*
4 *Conſenſus expreſſus maioris partis Capituli, etiam ſingulariter præſtitus poſt tractatum, requiritur in alienatione bonorum Eccleſiæ.*
5 *Vtilitas pro validitate alienationis rerum Eccleſiæ debet eſſe clara, & indubitata.*
6 *Alienatio rerum Eccleſiæ facta ſine debita iuris ſolemnitate eſt ipſo iure nulla.*

Cap. Sine exceptione. LII.

Ex epiſtola Leonis.

OLim nullus poterat res, aut bona Eccleſiæ in- 1
conſulto Epiſcopo alienare, *cap. Abbates, cap. placuit. hac eadem cauſa, & quaſt.* Epiſcopus verò eas tantum res Eccleſiæ ſuæ alienare, aut ſubditis alienandi facultatem concedere poterat, quæ Eccleſiæ plus incommodi, quàm vtilitatis afferrent, & ea de cauſa, vt meliora proſpiceret, vt decidit text. *in præſenti*, aut ſi de propriis tantum Eccleſiæ contuliſſe, quantum alienare voluerat, *cap. ſi quis qualibet, hac eadem cauſa, & quaſt.* Sed quoniam non recto iudicio plerumque bona Eccleſiarum in graue earum damnum etiam ab Epiſcopis alienabantur, & propterea alienationes huiuſmodi grauia detrimenta patiebantur & plerique ambitioſa cupiditate detenta immobilia, & pretioſa mobilia Deo dicata, ex quibus Eccleſiæ, monaſteria, & pia loca reguntur, atque illuſtrantur, & eorum miniſtri aluntur, profanis vſibus applicare, atque cum maximo illorum, ac diuini cultus detrimento exquiſitis mediis vſurpare, aut alienare non verebantur, propterea Paulus II. *in extrauag. ambitioſa. de rebus Eccleſ. non alienan. inter communes*, expreſsè prohibuit omnium rerum, & bonorum eccleſiaſticorum alienationem, aut omne pactum, per quod ipſorum dominium transfertur, conceſſionem, hypothecam, locationem, & conductionem vltra trienniúm, nec non infeudationem, vel contractum emphyteuticum, niſi in caſibus à iure expreſſis, de cuius materia

laiè egi *in collect. ad ipſammet Extrauag. & de officio, & poteſt. Epiſcopi part. 2. alleg. 95.*

2 *Niſi forte aliquorum horum facias, vt meliora proſpicias.* Ergo alienatio rei Eccleſiæ non dicitur vtilis, vbi Eccleſia recipit tantum quantum dimiſit, vt ex Bellam. & Gemin. *in præſenti* cenſuit Rota *in Lucana bonorum* 11. *Februar.* 1613. coram Reuerendiſſimo Patriarcha Pamphilio, impreſſa per Farinac. *deciſ.* 430. *n. part. 2. recent.*

3 *Et cùm tertius Cleri tractatu, & conſenſu.*] Notatur ad hoc quòd ad validam alienationem bonorum ad aliquod Collegium ſpectantium requiritur vnus ſaltem tractatus, ideſt, diſcuſſio, quæ fit allatis rationibus pro, & contra, vtrùm expediat huiuſmodi bona alienare, vt per Couar. *lib. 1. var. cap.* 17. *num.* 1. Vaſq. *de redditib. dub.* 12. & alios citatos a Bonacin *var. tractat. tit. de alienat. bonorum Eccleſiaſt. diſp. 2. q. vnica, puncto 4. num.* 1. Suar. *de Relig. tom. 4. tractat.* 8. *lib. 2. cap. 27. num.* 8.

4 Poſt tractatum requiritur conſenſus expreſſus maioris partis Capituli, quamuis ſingulariter præſtetur, dummodo præceſſerit dictus tractatus, vt per Vaſq. *d. dub.* 12. *numer.* 42. Bonacin. *d. puncto 4. num.* 2.

5 *Quod non ſit dubium profuturum.*] Ergo vtilitas pro validitate alienationis debet eſſe clara, & indubitata, vt per Bellarm *in princ. verſ. quod non ſit dubium,* & Præpoſ. *num.* 3. *in præſenti,* Bald. *conſil.* 156. *circa med. verſ. præterea lib.* 1. Barbat. *conſ.* 40. *num.* 1. *part.* 1. Rot. *deciſ.* 40. *num.* 1. *part.* 1. *diuerſ. & d. deciſ.* 430. *num.* 4. *p.* 2. *recent.* Aloyſ. Ricc. *in praxi fori rerum Eccleſ. in princ. verbo Cauſa.* vbi multipliciter declarat quando dicatur clara, & euidens vtilitas in hac materia.

6 *Irrita enim Epiſcoporum,* &c.] Notatur ad hoc quòd alienatio rerum Eccleſiæ facta ſine debita iuris ſolemnitate eſt ipſo facto nulla, vt per Redoan. *de rebus Eccleſ. non alienan. quæſt. 22. tit. an. contractus vtalè facta alienationis ſit nullus ipſo iure, num.* 4. *cum ſeqq.* nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canon. ab tit de rebus Eccleſ. non alienan. num.* 2. Gonzal. *ad reg. 8. Cancellar. gloſſ.* 50. *num.* 94. vbi *num.* 95. multis citatis Doctoribus, & Rotæ deciſionibus hoc intelligit ipſa Eccleſia volente.

Cap. Terrulas. LIII.

Ex Concil. Agathenſi.

1 TExt. iſte eſt multum allegabilis ad probandum quòd poteſt Epiſcopus alienare abſque ſolemnitatibus rem immobilem paruam, tribus copulatiuè concurrentibus, videlicet, vt ſit exigua, & modica, quòd non ſit Eccleſiæ vtilis, & quòd fuerit neceſſitas. Ita Hippol. *conſ.* 103. *numer.* 23. & 24. Rebuff. *in compend. alienationum num.* 122. Redoan. *de rebus Eccleſ. non alien. quæſt.* 13. *num.* 19. & *quæſt.* 51. *cap.* 8. & 20. *num.* 6. Maſcard. *de probation. concl.* 77. *num.* 12. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem verbo contractum, n.* 15. *C. de in integr. reſtit. minor.* Gutier. *conſ.* 15. *num.* 7. *cum ſeqq.* Stephan. Quarant. *in ſumma Bullary, verbo alienatio rerum Eccleſ. num.* 42. vbi notabiliter ſubdit per ſacram Congregationem deciſum fuiſſe neque conſtitutionem Pauli II. neque Concilij Tridentini decretum derogaſſe diſpoſitioni huius text. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſ. deciſ.* 39. *in* 1. *edit. aliàs reſolut.* 36. *in* 2. *edit. & in praxi aurea reſol.* 383. Zerol. *in praxi Epiſcop. parte 1. verbo alienatio pag. mihi* 13. Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. part. 1. cap.* 15. *num.* 6. Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiepiſcop. Neapol. c.* 60. *num.* 3. Seraphin. *deciſ.* 401. Bernard. Græuæ. *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. concluſ. 4. conſid.* 1. Piaſec. *in praxi Epiſcop. part. 2. cap. 5. num.* 31. *verſ. vltra prædictos,* Vgolin. *de offic. Epiſc. cap.* 14. §. 7. *num.* 4. Filliuc. *p.* 3. *tract.* 44. *cap. 3. quæſt. 5. & cap. 4. q.* 3. Bonacin. *var. tract. tit. de alienat. rerum eccleſiaſtic. diſp. 2. quæſt. vnica, puncto 4. numer.* 3. nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canonic. ad rub. de rebus Eccleſiæ non alienan. n.* 27. *verſic. ſeptimo.*

Ex tunc text. procedere non ſolùm in alienatione, 2
ſed etiam in locatione ex Thoming. *deciſ.* 23. & Crot. *conſ.* 96. *numer.* 14. *vol.* 1. teſtatur Aloyſ. Ricc *in praxi rerum fori eccleſ. deciſ.* 113. *num.* 5. *in edit. aliàs reſol.* 98. *num.* 5. *in* 2. *edit.*

In gloſſ. *Exiguas.* Quæ autem dicantur terrolæ 3
& quæ res exigui valoris, differit hæc gloſſ. & ait quòd fortè hic text. exiguas vocat non valentes vltra viginti ſolidos, refert, & ſequitur Archid. *in cap. ſi quis, hac eadem cauſa, & quæſt.* Alciat. *conſ.* 23. *num.* 6. *& ſeq.* Sed probabilius eſt iudicis arbitrio hoc eſſe remittendum, qui conſuetudinem terræ, & temporum, locorúmque qualitatem attendere debet, & inſpicere conditionem Eccleſiæ, ſi ſit pauper, vel multum abundans, ita Quarant. *d. num* 41. Aloyſ. Ricci. *dict. reſolut.* 36. *in fin.* Piaſec. *d. cap.* 5. *num.* 32. *verſ. vltra prædictos.*

Cap. Quicunque. LXVI.

Ex Tolet. Concil. IV.

ALlegari ſolet hic text. ad hoc quod prælatus res 1
Eccleſiæ alienare poteſt pro remuneratione meritorum in Eccleſiam collatorum, vt per Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo donatione largitus num.* 27. *C. de reuocand. donat.* Magon. Florent. *deciſ.* 64. *num.* 41. latè Boriel. *in ſumma omnium deciſ.* 16. *à num.* 12. vbi *num.* 13. declarat id procedere quando donarentur mobilia, & *num.* 14. dummodo Prælatus remunerationis metas non excederet.

Cap. Eccleſiarum ſeruos. LXIX.

Ex Concil. Tolet. III.

NOtatur ad hoc quòd Eccleſiarum ſerui gaudent 1
priuilegio fori, vt per Moll. *in emporio iuris p.* 1. *tit.* 2. *num.* 140. Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu* 1. *num.* 131.

SVMMARIVM.

1 *Eccleſiæ aurum, & argentum quibus ex cauſis capi, & alienari, ſeu pignorari poſſit, remiſſiuè.*
2 *Eccleſiæ res alienari poſſunt pro pauperum alimentis.*
3 *Alimentorum cauſa dicitur cauſa pia.*
4 *Alienari poſſunt res Eccleſiæ ad redimendos captiuos.*
5 *Captiuorum redemptio eſt cauſa pia, & maximè fauorabilis.*
6 *Alimentorum cauſa, & redemptionis à pari procedũt.*

Cap. Aurum Eccleſiæ. LXX.

Ambroſius.

ECcleſiæ aurum, & argentum quibus ex cauſis 1
capi, & alienari, ſeu pignorari poſſit? vide Cou. *lib. 2. variar. cap.* 16. *a num.* 8. Perez *l.* 1. *col.* 12. *tit.* 2. *lib.* 1. *Ordin.* Mozz. *de contractib. tit. de empt. c. de rebus, quæ emi, vel vendi poſſunt, num.* 28. Menoch. *de arbitrar. caſu* 128. *num.* 24. Surd. *conſ.* 367. *n.* 43. Morl. *in emporio iuris*

iuris Ciuilis part.1. quæſt. 16. num. 26. Rebello *de obligation. inſtit. lib.16. quæſt. vnica. de oblig.contract. pignorat. num.4.* Mart. *de iuriſdict.p.4.cent.1. caſu 10. num.3.* Morl. *in emporio iuris part.1.tit.2.de legib.quæſt. fin.n.16.* Nicol.Intrigl. *conſ.1.num.186.part.1.* Nouar. *in praxi elect.& variar fori quæſt.44.num.3. cum ſeqq. ſect.2.* Marc. Anton.Genuenſ. *in practic.eccleſiaſt.quæſt. 199.num.2.* Aluar. de Velaſco *in priuileg.pauperum, p. 1.quæſt.22.num. 41.*

2 *Propter alimoniam pauperum.*] Notatur ad hoc quòd Eccleſiæ res alienari poſſunt pro pauperum alimentis, vt per Maſcard. *de probat. concl. 277. num.7. cum*
3 *ſeqq.* Cauſa enim alimentorum dicitur cauſa pia, vt per Cardin. Mantic. *de coniect. vltim volunt. lib.6 tit.3.n. 22.& de tacitis, & ambig. conuent. lib. 13. tit 11. n. 1.* Et. pauperum cauſam piam eſſe, gauderéque per conſequens omnibus priuilegiis, immunitatibus, & ſpecialibus piis cauſis conceſſis, firmant Tiraq. *de priuil. piæ cauſæ, in præfat.num.9.& 23.* Emman. Coſta, *in cap. ſi pater, verbo pauperes, n. 9. de teſtam. lib. 6.* Sebaſt. Medic. *de caſibus fortuitis part.2.quæſt.4.num.49.* Cornel. Bonincaſ. *de paupert. quæſt. 5.princ. ex num. 40.* Franc.Viui. *deciſ.222.num.2 l.2.* Sigiſm.Scacc. *de iudic. lib.2.c.3.num. 44.* Rebello *de obligat. inſtit. p. 2.l.18. quæſt.7.num.1.* Ioan. Maria Nouar. *in praxi electionis, & variationis fori q.16.num.2.ſect. 1.*

4 *Nec redempti, &c.*] Notatur ad hoc qoùd ad redimendos capitiuos Eccleſiæ res alienari poſſunt, vt per Maſcad. *dicta concl.277. num. 5.* Cald. Pereira *in l.ſi curatorum, verbo læſis, num.12.C.de in integr. reſtit.*
5 quia redemptio captiuorum verè eſt cauſa pia, & maximè fauorabilis, ſecundùm Tiraquel. *in præfat. pia cauſa, fol. mihi 20.* Menoch. *de præſumpt. l.4 præſumpt. 215.num.13.* Stephan.Gratian. *diſceptat. forenſ.c. 108. num.1.* Cardin.Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib.13. tit. 41. num. 6.* quam quidem captiuorum redemptionem, ſummam pietatem, Reipubl.Chriſtianæ maxime vtilem, & præclarum munus iuſtitiæ dicit Tiraq. *ad leges connub. gloſſ.6. n. 277.* A pari enim procedunt alimentorum cauſa, & redemptionis, vt per Surd. *conſil.367.num.41.*
6 In gloſſ. *In his tribus.* ibi, *Id eſt, in alimonia pauperum in redemptione captiuorum, in ædificatione templi.* Vide Greg.Lop. *l.4.verbo de piedad, tit.11.part.6.*

Cap. Gloria Epiſcopi. LXXI.

Hieronymus.

1 DOctiſſimus Præſul.Couar. *lib.2.cap.16.num.8.ad med.* ait manifeſtum vitium eſſe dum in hoc text. legitur abſurdo prorſus ſenſu, *columnas Eccleſiæ ſubtrahunt.* cùm deberet legi *ſubſtruunt.*

Qvæstio IV.

Cap. Quinque. II. [5]

Ex Concil. Brach. III.

1 GLos.ſingularis *verbo, aut neglectum in præſenti text.* notabiliter reſoluit quòd ſi Prælatus aliquid negligit acquirere Eccleſiæ ſuæ cùm poſſet, tenetur ad inſtar tutoris qui in negligentia ſua pupillo non acquirit, ad reſtitutionem obligatur, ita tradunt Boër. *dec.44.n.14.* Mench. *vſufreq. c.9.num.20.* Spin. *in ſpeculo teſtam.gloſſ.8. princ.n.53.* Sanch. *de matrim.lib.6.diſp.4.num.15.* Paul. Comitol. *reſponſ.moral.lib.1.quæſt.85.*

Qvæstio V.

Cap. Nulli Dubium. I. *Gregor.*

PRobat hic text. poſſe Epiſcopum validè teſtari de bonis, quæ ante Epiſcopatum acquiſiuit, quod idem ad bona poſt Epiſcopatum, non tamen ratione Epiſcopatus acquiſita extendi, *in cap fixum, inf. hac eadem cauſa. & quæſt.* tradunt. Cou. *in cap.1. de teſtam. n.3.* Nauar. *de ſpol.clericor.§.1.num.3. & in apologia q. 1.mon.22.& mon.50.n.5.* Sarmien. *de redditibus, part.3. cap.3.num.4.* Mench. *vſufreq. cap.4.n.5.& illuſtr. cap. 11 num.1.* Clar. *§. teſtamentum quæſt.17. num. 1.* Molin. *de primogen. lib.2. cap. 10. num. 27.* Card.Mantic. *de coniect. vltim.volunt. lib.6.tit.7.num.19.* Craſſ. *§.teſtamentum q.33.* Molin. *de inſtit. tract.2.diſp.147.concluſ. 3.* nouiſſimè Ioan.Honor. *in ſum. iuris Canon. ad rub.de peculio clericorum.* 1

In gloſſ. *Vt ſi hoc.* ibi, *Ideo Epiſcopo incumbit probationis onus, quia ille erat in poſſeſſione.* Vide Tiraq. *de iure primogen. quæſt.17.opin.11 num.8.* Menoch. *de præſumpt. lib.3 præſ.53.n.9.* Rebuff. *de pacificis poſſeſſ.num. 297.verſ.nonò,* Maſcard. *de probation.concl.1171.num. 31.& concl.1194. num.12.* 2

Cap. Quicumque. VII.

Ex Concil.Triburienſi.

PEr gluſſ. *verbo de ſanctimonialibus, in præſenti text.* tenent nonnulli iure improbatam eſſe viuendi rationem quarumdam mulierum in Germania, & Flandria, quæ ſimul congregabantur, & inſtar Canonicorum Regularium viuebant, ac diuinas laudes, & preces recitare, & cantare ſolebant, ſed earum inſtitutum defendit à iure damnatum non eſſe Azor. *inſtitut. moral.part.1.lib.13.cap.9.in fine verſ.ſciendum.* 1

Cavsa XIII.

Qvæstio I.

Cap. Eccleſias, vnic. *Dionyſius.*

DIonysivs Papa Seuero Epiſcopo Corduben. ſcribens *epiſt. 2.* relatus *in hoc text.* ait ſe Eccleſias Vrbis ſingulis Presbyteris dediſſe, Parochias, & cœmeteria eis diuiſiſſe, & vnicuique ius proprium habere ſtatuiſſe, vnde gloſſ. *hic verbo diuiſimus* colligit iſtum Dionyſium diuiſiſſe, vel diſtinxiſſe, terminos Eccleſiarum, de quo meminit text. *in cap. paſtoralis, in princ. de his, quæ fiunt à Prælat.* & latè explicant Polydor. Virgil. *de inuentorib. lib. 4. cap. 9.* Nauar. *in cap. placuit num.3. cum ſeqq. de pœnit.diſt.6.* Selu. *de benefic. part.1. quæſt.4. num.19.* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.2.cap.1. num.1.* Hoieda *de incompatib.benefic.p.1.in præfat. n.5.* Hippol. Marſil. de Colomna *de Eccleſiaſt. reddit. origine part. 1. cap. 4. ex num. 1.* Stephan. de Gaëta *in repet.cap. ad limina 30. quæſt.1.§. . num.253.* Soar. *de Relig.tom 1.tract.de decimis lib.1.cap.12.a n.4.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Parochi, cap.1.num.18.* nouiſſimè Lotter. *de re benefic. lib.1. quæſt.8.num.18,* vbi *num. 19.* ex Rota *in vna Conchen. decimarum del. Infantado 7. Februarij 1618. coram Andrea,* ſubdit 1

hoc extra Vrbem ſeriùs, neque vtique exequutum fuiſſe.

2 *Paſtinatores vinearum.*]Vide D.Barboſ.*in l.diuortio. §.fin. part. 1.num.33.ff.ſoluto matrimon.*

Qvæstio II.

SVMMARIVM.

1 *Vxor tenetur ſequi virum aliò migrantem, vt transferat domicilium.*

2 *Vxor tenetur ſequi virum non habentem certam ſedem, ſed hic inde vagari ſolitum ſi id ſciebat, ſecus verò ſi ignorabat.*

3 *Mulier, quæ plures viros habuit, ſepelienda eſt in ſepulchro vltimi.*

Cap. Vnaquæque. III.

Auguſtinus.

1 EX hoc text. vulgò colligitur vxorem teneri ſequi virum aliò migrantem, vt transferat domicilium, ita Iacob. de Graff. *in aureis deciſ.p.1.lib.2.cap.59. n. 2.* Philiatch. *de offic. Sacerd. tom.1. part.2. lib.4.c.10.*Sanch. *de matrim.lib.1. diſp. 41.num.1,concluſ.1.*Farinac.*in praxi crimin. p.6 quaſt. 143.num.257.*

2 In gloſſ. *Sequatur.* ibi, *Credo quòd ſi ſciret*,&c. Notatur ad hoc quòd vxor tenetur ſequi virum non habentem certam ſedem, ſed hinc inde vagari ſolitum ſi id ſciebat, ſecus verò ſi ignorabat, vt per Corſet. *in ſingul.lit.V.verbo vagabundus.*Tiraq.*l.1.connub.gloſ.1. pars.1. num.39.*Guillelm.Bened.*in cap.Raynutius,verbo cuidam Petro,num.89.de teſtam.*Couat. *de ſponſalib. part. 2.cap.7. in initio num.5.* Peguet.*deciſ.3. num. 11.* Perez *l.19.tit.11. lib.4. Ordin.pag.928.* Garc. *reg.499. num.18.* Anton.Cuch. *lib.5.inſtit. maior. tit.11. n.149. & ſeqq.*Menoch. *de arbitrar. caſu 169. num.4. 5. & 7.* Azeued.*l.29. in fine, tit.3. lib.6. noua recopil.* Sanch. *dicta diſp.41.num.6*

3 In gloſſ. *In morte.* ibi,*Quod tenetur vltimum ſequi*, &c. Notatur ad hoc quòd mulier, quæ plures viros habuit, ſepelienda eſt in ſepulchro vltimi, vt per Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tom.1. tit.2. cap.11. num.137.* quem refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Parochi, cap.29num.29.*

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum non fit irreuocabile quamuis teſtator iuramento promittat non reuocaturum.*

2 *Donatio cauſa mortis reuocabilis eſt vſque ad extremum vitæ ſpiritum, & tamen ſi iuramento confirmetur fit irreuocabilis, & ratio praſtatur.*

3 *Iurans non reuocare teſtamentum, aut alium actum ſua natura reuocabilem, periurium incurrit reuocando.*

Cap. Vltima voluntas. IV.

Gregorius.

1 GLoſſ.notabilis *verbo vltima voluntas, verſ.ſed pone, in praſenti textu*, reſoluis teſtamentum non fieri irreuocabile, quamuis teſtator iuramento promittat non reuocaturum. Probatur hæc ſententia, quia licet iuramentum habeat illud peculiare quòd actus ſaltem de iure naturali validos confirmet, vt *in auth. ſacramenta puberum, C.ſi aduerſus vend.& in cap. cùm contingat,de iureiur. & in cap.quamuis pactum,de pactis lib.6. cum ſimilibus*, nunquam tamen illorum naturam immutat, ſed priſtinam conſeruat ad effectum vt ſi abſque iuramento reuocabiles erant tales, maneant; ſin autem irreuocabiles, eandem & meliorem retineant naturam, vnde quamuis teſtamento apponatur, ipſius naturam non mutabit, ſed prout antè manebit reuocabile?confirmatur ex eo,quia iuramentum adiectum non irritat materiam, neque formam teſtamenti, neque ſolemnitates neceſſarias ad illius validitatem, neque reddit inhabilem perſonam teſtantis;ergo concurrentibus his omnibus nihil impedit validitatem ſecundi teſtamenti, & prioris reuocationem, eo maximè cùm teſtamenti factio iuris publici ſit, & ideò priuatorum actibus tolli non poſſit. *l.5.ff. de teſtam.l.nemo poteſt ff.de legat.1.* Et ideò hanc opinionem probatunt *gloſſ. vlt.* vbi addit. *in dict.auth.ſacramenta puberum,*Loazes *in conſ.pro oppido de Mula, n.160.pag.383* Anton.Gabr. *commun.opin. tit. de iureiur.concluſ.1.n.8.* Gutier. *de iuram confirmat p.2. c. 1.n.2. verſ. ſecunda opinio.* Craſſ. *§ teſtamentum q.87. num.1.*Ioan,Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo teſtamentum,differ.6.*

Non oſtat quòd donatio cauſa mortis reuocabilis eſt vſque ad extremum vitę ſpiritum,*l.ſi mortis cauſa 19. cum l.ſeq.ff. de donat,cauſa mort.* Clar. *§. donatio quaſt.25.* Craſſ. *§. donatio cauſa mortis quaſt. 21.num3.* & tamen ſi iuramento confirmetur fit irreuocabilis, arg *l.vbi ita donatur.ff.de donat. cauſa mort.* defendit Anton.Gab. *d.tit.de iureiur.concluſ.9.num.11.*quia reſpondetur cum Guillelm. Benedict.*in cap. Raynutius, verbo teſtamentum il 2. n.26.de teſtam.* Molin. *de primogen. lib.4.cap.2.num.57.verſ. contrariam,*Craſſ.*dict. quaſt.21.num.4.* donationem illam ſuppoſito iuramento de non reuocandn cenſeri factam in terminis *d. l. vbi ita donatur*, & ideò tranſire in donationem inter viuos, vt ampliùs reuocari non poſſit. Vnde ex vi talis iuramenti non fit irreuocabilis donatio cauſa mortis, ſed potiùs fit interpretatio ſecundùm iuris cenſuram quòd donans illo modo voluerit inter viuos donare, ſicut *in d.l. vbi ita donatur.* 2

Vtrùm autem iurans non reuocare teſtamentum, aut alium actum ſua natura reuocabilem periurium incurrat reuocando? & incurri tenent communis profeſſorum vtruiſque iuris ſententia, cuius auctor fuit Ioan. Andr. *in reg. quod ſemel, de reg. iuris liber. 6.* ſequuntur Couat.*part.2. rub. de teſtamen. num.15. verſ. ſecunda opinio*, Boër. *deciſ. 204. num.17.*Clar.*§. teſtamentum quaſt. 94. num.4.*Gutier. *dicto cap. 1. n.5.* Craſſ.*§. teſtamentum quaſt.87.* Leon.Leſſ.*de iuſti.l.12. cap.19. num.95.* vbi reddit rationem,Ioan. Valer.*dict. differ.6. verſ. in foro verò conſcientia* Mouentur præcipuè illo fundamento receptiſſimo, nempe quòd teſtator in eo quod eſt non reuocare teſtamentum, nullius omninò labem incurrit, quippè cùm poſſit licitè vel inteſtatus decedere, vel in priori voluntate perſiſtere, neque enim lex aliqua,vel iuſtum Superioris præceptum inuenietur, quo teſtator cogatur à priori teſtamento recedere; vnde cùm in iuramenti obſeruantia nullum propſus detur peccatum, neque directum tertij præiudicium, vinculum iniicit, & tranſgreſſorem obligat ad periurium, *d.cap.quamuis pactum,cum, ſimilibus.* 3

Cap. Illud. V. *Gelaſius.*

GElaſius Papa relatus *in hoc text.* ſcribit Honorio Epiſcopo ſeruum teſtamentum facere non 1 poſſe,

poſſe, tradunt Anton. Gomez *l. 3. Tauri num. 12.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 137. numer. 2. verſ. ſeruus*, parens meus *in comment. ad Ordin. Reg. Luſitan. lib. 4. tit. 81. §. 4. num. 3.*

Cap. Queſta eſt nobis. XII.

Gregorius.

1 GRegorius *lib. 7. Regeſti indict. 2. epiſt. 55.* relatus *in hoc text.* ſcribit Ianuario Epiſcopo Sardiniæ pro ſepultura nihil muneris exigendum eſſe, de quo plures citant Doctores *in collect. ad c. abolenda n. 2. de ſepultur.* quibus addo Bonacin. *var. tract. tit. de ſimonia quæſt. 4. §. 6.* Iul. Lauor. *var. lucub. tom. 1. tit. 2. cap. 10. per tot.* Villalob. *in ſum. part. 1. tract. 37. diffic. 12. num. 3. & 9.* Hieron. Roderic. *in compendio quæſt. Regular. reſol. 118. num. 2.* & alios quos nouiſſimè retuli *de officio, & poteſtate Parochi. cap. 26. num. 16.* Ioan. Houor. *in ſumm. iuris Canon. ad rub. de ſepultur. num. 1. in fin.*

Cap. In Eccleſiaſtico. XIV.

Ex Concil. Triburien.

1 GLoſſ. *verbo ſi terram*, *in præſenti textu*, ait quòd quamuis attento iure Ciuili *in l. 2. C. de relig. & ſumpt. funer.* quilibet locus efficeretur religioſus ſi in eo conſentiente domino fidelis ſepeliebatur, tamen de iure Canonico locus ille nec erit ſacer, nec nomine Eccleſiæ comprehendentur, niſi Epiſcopi auctoritas interueniat, vt per Padil. *in l. iubemus nu. 16. C. de tranſact.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſput. 15. num. 43.* Iul. Lauor. *var. lucub. tom. 1. tit. 2. cap. 7. numer. 15.* Vnde ſepulchrum, ſeu monumentum factum non interueniente Epiſcopi auctoritate vendi, & alienari poteſt, quamuis in illo ſit aliquis ſepultus, vt per Gregor. Lop. *l. 1. verbo vendere tit. 13. part. 1.* Pariſ. *conſ. 34. num. 14. & 15. lib. 4.* Molin. *de primog. libr. 1. cap. 24. à num. 38.* quos refert, & ſequitur Gonzal. *ad regul. 8. Cancel. gloſſ. 5. num. 37.*

SVMMARIVM.

1 *Cadauera ne intra vrbes ſepelirentur lege 12. Tabularum cautum fuit.*
2 *Cœmeteria pro fidelium mortuorum corporibus ſepeliendis ab ipſis naſcentis Eccleſiæ primordijs inſtituta fuerunt.*
3 *Sepeliri intra Eccleſiam antiquitùs ſtrictè prohibitum erat.*
4 *Conſtantinum Imp. magno honore effectum dicit Chryſoſtomus, eò quòd eius corpus pro foribus Piſcatoris ſepulturæ mandatum fuerat.*
5 *Sepultura intra Eccleſiam honor Epiſcopis deferri cœpit, & alijs perſonis inſignibus.*
6 *Sepultura intra Eccleſiam omnibus, ſiue clericis, ſiue laicis vltimo conceſſum extitit.*
7 *Declaratur text. in cap. quod in te, verſ. licet, de pœnit. & remiſſ.*

Cap. Præcipiendum. XV. cum ſeqq.

Ex Concil. Varen.

1 SEpulturæ vſus qualiter olim fuerat conceſſus, vt pleniùs percipere poſſimus, nonnulla ex iuris antiquitatibus breuiter repetere oportet, & in primis lege 12. Tabularum cautum fuiſſe ne cadauera intra vrbes ſepelirentur. verba erant, *hominem mortuum in vrbe ne ſepelito, néve vrito*, huius prohibitionis meminit Iureconſ. *in l. 3. §. Diuus ff. de ſepulch. violato, & in l. mortuorū C. de relig. & ſumpt. funer.* in quo propoſito multa ex bonis Auctoribus proſequitur Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib. 33. cap. 21. num. 4.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 2. princ. à num. 30.*

Deinde tamen ſtatim ab ipſis naſcentis Eccleſiæ 2
primordiis piè maiores noſtri inſtituerunt cœmeteria pro fidelium mortuorum corporibus ſepeliendis, vt late explicat Stephan. Durant. *de ritibus Eccleſiæ lib. 1. cap. 23. à princ.* erat enim tunc ſtrictè prohibi- 3
tum ne intra Eccleſiam aliqui ſepelirentur, vt oſtendit text. *in præſenti*, vbi Card. Turrec. quatuor eius prohibitionis affert rationes, tradunt Laurent. Bel. *in repet. cap. nullus mortuus, in princ. hac ead. cauſa, & quæſt.* F. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q. 58. art. 1.* indé- 4
que magno honore affectum Conſtantinum Imper. aſſerit Chryſoſtomus *homil. 66. ad populum Antiochenum*, quòd pro foribus Piſcatoris corpus maximi Imperatoris ſepulturæ mandatum fuerit, factúque ſit Conſtantinus Piſcatoris ianitor, & de vtroque Theodoſio, & Arcadio ſimile in Apoſtolorum portico ex Nicephoro, atque aliis adducit Stephan. Durant. *d. cap. 23. num. 6.*

Sed deinde honor iſte ſepulturæ intra Eccleſiam. 5
Epiſcopi deferri cœpit, aliiſque perſonis inſignibus, vt probat text. *in cap. nullus, hac eod. cauſa, & quæſt.* iuxta communem intellectum, de quo poſt gloſſ. Turrec. *ibi in fine*, quem alij ſequuntur, vt conſtat ex Conrad. Bruno *de cærem. lib. 2. cap. 2. verſ. illud tamen*, Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 1. cap. 13. num. 12.* Ambroſ. de Morales *part. 3. chronica Hiſpaniæ lib. 17. c. 7.* F. Hieron. Roman. *lib. 4. de repub. Chriſtiana, cap. 4. & 15.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. de reuerent. debita loco ſacro cap. 9. num. 7.* & alij de quibus Cened. *ad Decretum collect. 46. num. 1.* & ego ipſe *de officio, & poteſtate Parochi. cap. 26. num. 17.* interpretantibus textum, ibi, *fideles laici*, non de omnibus fidelibus ex fide Baptiſmi, ſed de iis, qui ea fidei virtute, & conſtantia ſancti habiti ſunt, miraculiſque coruſcant, vel alias inſignes perſonæ extiterunt.

Denique conſuetudine effectum eſt vt quod ſolis 6
Epiſcopis, & perſonis inſignibus concedebatur, quibuſcumque ſiue clericis, ſiue laicis licitum, & liberum iam ſit, vt Stephan. Durant. *dict. cap. 23. num. 7. & 8.* Spin. & alij, de quibus Cened. *vbi ſupra*, atteſtantur, & quotidiano vſu ſatis compertum eſt: nec ſine maxima ratione, vel ex illa quæ colligitur ex D. Gregorio, & refertur *in cap. cum grauia, hac ead. cauſa, & q. ibi, proximi quoties ad loca ſacra conueniunt, ſuorúmque ſepulturam aſpiciunt, recordantur, & pro eis Domino preces fundunt.* Vel ex ea, quam reddit text. *in c. non æſtimemus, in fine, hac eadem cauſa, & quæſt.* quòd eorum Martyrum, & Sanctorum, quibus Eccleſia dicata eſt, patrocinio, & interceſſione releuantur ibi, quia minus in Eccleſiis ab immundis Spiritibus vexantur, & ideo in cœmeteriis dicitur eſſe requies Sanctorum *cap. aurum 12. q. 2.* Colliges hæc omnia vltra citatos ex Lap. *alleg. 83.* Guiliel. Durant. *in ration. diuinor. Offic. lib. 1. cap. 5. num. 11. cum ſeqq.* Sot. *in 4. diſt. 45. art. 3. verſ. ſecunda concluſio*, Sclu. *de benefic. part. 1. q. 5. num. 87. cum ſeqq.* Sebaſt. Medic. *in tract. de ſepultur. part. 1. q. 1.* Alin. *in l. 2. §. in locum, ex n. 19. ff. de relig. & ſumpt. fun.* Mich. Timoth. *de viſitan. Eccleſ. lib. 2. tract. 1. cap. 57. in princ.* Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib. 1. cap. 45. num. 14. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 6.* Stephanus Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 210.* Iul. Lauor. *var. lucubr. tom. 1. c. 5. à n. 104. & cap. 8. à princ.*

7 Iuxta hanc conſuetudinem, qua clericis, & laicis quibuſcumque conceditur, vt intra Eccleſiam poſſint ſepeliri, intelligitur text. *in cap. quod in te, verſ. licet, de pœnis.* dum clericis tempore interdicti concedit vt in cœmeterio ſepeliantur, quod etiam intra Eccleſiam iam hodie id liberum, & licitum cenſeri deber, vt ex Nauar. Sylueſt. & aliis communiter receptum teſtatur Viuald. *in candelabro aureo tit. de interdicto §. 3. num. 16. in fine,* Henriquez. *in ſumma lib. 13. cap. 44. §. 4. in princ.* Sayr. *de cenſur. lib. . . . n. 6.* Auila *in ſimili tract. part. 6. diſp. 4. ſect. 3.* & confirmatur ex *Clem. 1. de ſepultur.* iuncto, communi intellectu, de quo Cardin. & Imol. vterque. *num.* 12. ibi, *quatenus probat iam hodie cœmeterij nomine ſignificari quemcumque locum in quo defunctorum corpora poſſunt, & ſolent ſepeliri.*

SVMMARIVM.

1 *Defunctorum animæ in Purgatorio detentæ viuorum ſuffragijs adiuuantur.*

2 *Anniuerſariorum, ſeptendialium, & ſimilium officiorum vſus laudabilis eſt.*

3 *Orationes de Sanctis fieri poſſunt vt magis honorificentur in terris, pro eis tamen orare non licet, cùm noſtris non indigeant ſuffragijs, & orationibus*

CAP. Pro obeuntibus. XXI.

Gregor. II.

1 Defunctorum animas in Purgatorio detentas viuorum ſuffragiis adiuuari probat Greg. Papa II. ſcribens Bonifacio Epiſcopo *epiſtol. vlt.* relatus *in hoc text.* conſonant text. *in capite anima, hac cauſa, & quaſt. cap. viſum, de conſecrat. diſt. 1.* Concil. Trident. *ſeſſ. 22. can. 3.* ibi, *pro viuis, & defunctis, & ſeſſ. 25. in decreto de Purgatorio,* & contra Vvaldenſ. Lutherum, atque alios huius tempeſtatis hæreticos comprobant Guillem. Durand. *in ration. Diuinor. lib. 7. capite 35. numero 19.* Petr. Sot. *de Purgator. lect. 3.* Dominic. Sot. *in 4. diſt. 45. q. 2. art. 1.* Caſtr. *aduerſus hæreſes, verbo ſuffragia defunctorum,* Petr. Caniſ. *in doctrina Chriſtiana tit. de ſatisfact. 9. pag. 281. cum ſeqq.* Henriq. *ſumma lib. 9. cap. 16. à princ.* Sebaſt. Medic. *in ſumma omnium hæreſum, part. 1. verbo Purgatorium, & verbo ſuffragia defunctorum,* Valent. *tomo 4. diſput. 11. q. 1. puncto 3. aſſert. 6.* Durantes *de ritib. Eccleſiæ lib. 1. cap 43. num 4* Horcala *in tract. de exequiis pro defunctis celebran fol. 63.* Viuald. *in candelabro aureo, tit. de Purgator. num. 10. cum ſeqq.* Soar. *tomo 3. diſp. 78 ſect. 3. & tomo 4. diſp. 48. ſect. à num 4.* Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 9. cap. 31. quæſt. 1. & lib. 10. cap. 22 quaſ. 8. cum ſeqq.* non comprobat expreſsè auctoritas lib. 2. Machab. cap. 12. *Sancta, & ſalutaris eſt cogitatio orare pro defunctis,* cum multis aliis, quæ adducit Turrian. *lib. 4. pro epiſt. Pontif. cap. 12. cum ſeqq.* vbi reſpondet auctoritati *Apocalypſ. c. 14.* apud quem vide, conſtantiſſimóque conſenſu tradidere omnes antiqui Patres, Dionyſ. Areopag. Chryſoſtom. Tertullian. Athanaſ. & reliqui omnes quos refert Durant, *dicto cap. 43. à princip.* & Card. Bellarmin. *lib. 2. de Purgator. cap. 16.* confirmántque plures animarum apparitiones, quas refert Stephan. Durant. *vbi proximè n. 4.*

2 Vnde laudabilem eſſe vſum anniuerſariorum, ſeptendialium, & ſimilium Officiorum quæ pro defunctis Eccleſia facere conſueuit tertio, ſeptimo, trigeſimo vel quadrageſimo die probat Ambroſ. relatus *in cap. quia alij, hac eadem cauſa, & quaſt. capite nullus 44. diſt. cap. vlt. de teſtam.* vbi proſequitur Couar. & optimè Durant. *d. cap. 43. à num. 5.* & à principio orti Euangelij animas defunctorum ſuffragiis viuorum adiutas fuiſſe oſtendit Polydor. Virgil. *de inuentorib. rerum lib. 6. cap. 10.* quem vide *cap. 9.* circa primum inuentorem commemorationis defunctorum, quam ſingulis annis Eccleſia vniuerſaliter facit poſtridie kalēd. Nouembris. De conſuetudine verò, quam hodie obſeruari videmus vt fideles tegentes ſepulchra panes aliáſque terræ fructus offerant Sacerdotibus, mentionem facit text. *in cap. cum inter 29. de verb. ſignific.* ſicut etiam conuiuiorum, quæ adhuc hodie aliquibus locis fiunt in Eccleſiis pro animabus defunctorum, meminit text. *in cap. non oportet 42. diſt.* explicat Couar. *d. cap. vlt. num. 2. de teſtam.* & latè Durantes *de ritibus Eccleſ. lib. 1. cap. 1. num. 3.* iuncto *c. 26. num. 8.* quibus adde multa, quæ de diebus exequiarum tradit Anton. de Honcala *opuſc. 4. tract. 4. & 5.*

Non otioſè autem adieci animas detentas in Purgatorio iuuari ſuffragiis viuorum, ſed potiùs vt ſignificarem non ita iuuari animas Sanctorum, vel defunctorum damnatorum. De Sanctis patet, licèt enim orationes pro eis, ſeu potiùs de eis fieri poſſint, vt magis honorificentur in terris, & ad vtilitatem noſtram, iniuriā tamē facit Martyri, ſeu Sanctis, qui pro eis orat, vt illos iuuet, quaſi noſtris indigeant ſuffragiis, & orationibus, vt optimè probat text. *in cap. cùm Martha. §. vlt. de celebrat. Miſſar.* & reſoluunt D. Thom. *in 4. diſt. 45. q. 1.* receptus communiter ſecundùm Nauar. *de orat. cap. 19. num. 64.* Card. Bellarm. *dicto lib 2. cap. 18.* Azor. *dict. part. 1. lib. 10. c. 22. quaſ. 5.* Soar. *tom. 3. diſp. 78. ſect. 3. ad fin.* Iul. Lauor. *de Iubilæo, & Indulgent. part. 2. cap. 30. num. 29.* De damnatis probat hic text. ibi, *non tamen pro impijs,* & S. Thom. *2. 2. q. 83. art. 7. & in 4. diſt. 45. quaſt. 2. art. 1.* Turrec. *in c. tempus, hac ead. quaſt.* Cou. *in cap. alma mater p. 1 § 6. n. 4. verſ. octaua concluſio,* & latè probaui ad Gloſſ. *in cap. tempus. hac ead. cauſa, & quaſ.* vbi vide. 3

SVMMARIVM.

1 *Mortui ſacrificijs, & eleemoſynis ante diem iudicij iuuandi ſunt.*

2 *Damnatorum pœna non mitigantur viuentium ſuffragijs.*

3 *Mortem ſibi voluntariè per ferrum, venenum, ſuſpendium, vel præcipitium inferentes ſepulturæ Eccleſiaſticæ tradendi non ſunt, nullâque oratio pro eis facienda eſt.*

4 *Declaratur text. in præſenti.*

5 *Oratio Eccleſiæ in qua petimus ne defunctos abſorbeat Tartarus, & liberentur à pœnis inferni, quomodo intelligenda.*

CAP. Tempus. XXIII.

Auguſtinus.

Ante diem iudicij ſacrificiis, & eleemoſynis mortuos iuuari docet Augoſtin. *in enchirid. cap. 109. & 110.* relatus *in hoc text.* de cuius materia iam egimus ad text. *in cap. pro obeuntibus,* immediatè præcedenti, vbi vide. 1

In gloſſ. *Pro valde.* ibi, *Proſunt ad hoc vt minùs puniantur,* &c. Communiter reprobatur hæc gloſſ. dum exiſtimat ſuffragiis viuentium pœnas damnatorum mitigari, tum quia eis æterna pœna debetur. Eccleſiaſtic. cap. 11. *In quocumque loco ceciderit lignum,* &c. & Prouer. 11. *mortuo impio nulla erit vltrà ſpes,* &c. tum quia ſi admittamus pœnas damnatorū mitigari, ſequeretur 2

zetur multitudine ſuffragiorum eas tandem aliquando tolli poſſe contra prædicta, tum denique quia ratio vt mortui iuuentur ſuffragiis, tota conſiſtit in vinculo charitatis, quo nobis vniuntur exiſtentes in Purgato-
3 rio, quæ planè ratio deficit in damnatis; vnde pro illis, qui in peccato mort. mortui ſunt, veluti ſi mortem ſibi voluntariè per ferrum, venenum, ſupendium, vel præcipitium intulerunt, nullam eſſe faciendam orationem, nec ſepulturæ Eccleſiaſticæ tradendos, probat text. *in cap. placuit* 23. *quæſt*. 5. *& in cap. pro obeuntibus, ſupra proximè*, ibi, *non tamen pro impijs, capite* 2. *de furtis*, comprobant D. Thom. *ad* 3. *p. quæſt*. 71. *art*. 5. Sot. *in* 4. *diſt*. 45. *quæſt*. 2. *art*. 2. Nauar. *de oration. cap*. 19. *n*. 64. Durant. *de ritib. Eccleſ. lib*. 2. *c*. 43. *à n*. 10. Card. Bellarm. *de Purgat. lib*. 2. *cap*. 18. Azor. *inſtitut. moral. part*. 1. *libr*. 9. *cap*. 31. *quæſt*. 1. *lib*. 1. *cap*. 22. *quæſt*. 6. Henriq. *in ſum. lib*. *cap*. 16. §. 2. Iulius Lauor. *de Iubil & Indulg. p*. 2. *c*. 30. *num*. 4. & citati per me *de offic. & poteſt. Parochi, cap*. 26. *num*. 49.

4 Non obſtat text. *in præſenti, prope fin*. ibi, *vt tolerabilior fiat ipſa damnatio*, reſpondetur enim hic agere Auguſtinum de exiſtentibus in Purgatorio, ponitque damnationem pro punitione, vt patet ex verbis præcedentibus ibi, *quibus autem proſunt*, &c. quæ referuntur ad non valdè malos, quales conſtat eſſe detentos in Purgatorio, vt benè multos referens interpretatur Cardin. Bellarm. *d. c*. 18. *ad* 1. quomodo intelligitur text. *in cap. cùm Marthæ* §. *vlt. de celebr. Miſſar*. ibi, *propitiationem pro mediocriter malis*, quòd ſcilicet referatur ad exiſtentes in Purgatorio. Diſtinguuntur verò *in hoc text*. mediocriter mali à mediocriter bonis, quia licèt hi, atque illi in Purgatorio detineantur, nihilominus mediocriter boni ſunt, qui nullum habent mortalis, vel venialis reatum, ſed ſolius pœnæ temporalis: at verò mediocriter mali ſunt, qui non ſolùm habent reatum pœnæ, ſed etiam veniales culpas expurgandas, vt benè explicat Cardin. Bellarm. *vbi proximè verſic. ad vlt*. Azor. & Durant. *dictis locis*, quòd melius eſt quàm dicere cum eodem Bellarmin. Innocentium III. immemorem quòd diſtinctio, quam *ibi* tradit, trimembris ſit apud Auguſtinum, eam feciſſe quadrimembrem.

5 Nec etiam obſtat oratio Eccleſiæ in qua petimus ne defunctos abſorbeat tartarus, & liberentur à pœnis inferni, omiſſa enim reſolutione Ledeſmæ, qui ineptè eam fieri ait, meliùs Sot. & Henriq. *citatis locis*, & Azor. *d. cap*. 22. *quæſt*. 8. reſpondent Eccleſiæ orationem fieri pro conſtitutis in vltimo vitæ ſpiritu, & pro illis, qui coram diuino iudicio ſiſtunt reddituri rationem, vel etiam pro exiſtentibus in Purgatorio, qui locus infernus eſt, & tartarus non impropriè dici poteſt; quod etiam aſſerunt Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc*. 1. *lib*. 3. *c*. 11. *num*. 6. *& ſeq*. Homobon. *de exam. Eccleſ. tractat*. 4. *cap*. 13. *quæſt*. 114. & nouiſſimè me citato, *in hoc loco in reſponſ. quæſtionum moral. reſp*. 50. *in fine part*. 1. vel etiam reſpondetur cum Cardin. Bellarm. *d. lib*. 2. *cap*. 1. Eccleſiam in ea oratione repræſentare diem obitus, acſi nunc anima exiret à corpore, intendens eo modo, quo poteſt, & oportet applicare fructum orationis neceſſitatibus animarum, vt *ibi* laproſequitur.

6 Nec denique obſtat hiſtoria Traiani, quia reſpondetur, prout dixi *in collect. ad dict. cap. cùm Marthæ, num*. 16. *de celebrat. Miſſar*.

7 An Papa poſſit facere vt Indulgentiæ, & ſuffragia Eccleſiæ meritoria proſint illis, qui ſunt in inferno? Vide Sot. *in* 4 *ſent. diſt*. 45. *q*. 2. *art*. 2. Auguſt. Triumph *q*. 34. *art*. 4. quos refert Iulius Lauorius *de Iubil. & Indulgent. part*. 1. *cap*. 30. *num*. 28.

Cap. Vbicumque ſepeliamur. XXVI.

Ioan. Chryſoſtomus.

IOannes Chryſoſtomus *homil*. 26. *in cap*. 11. *epiſtolæ ad Hebræos*, relatus *in hoc text*. ait quòd lugere, & deplorare, & lamentari eos, qui de hac vita decedunt, ex puſillanimitate contingit, de quo vide tradita per Abb *in rub. de ſepult. num*. 4. Conrad. Brun. *de cærem. Eccleſ lib*. 4. *c*. 3. Maudoſ. *in praxi tit. de ingratitudine, cap*. 127. *verſ. non nego*, Couar. *var. lib*. 2. *cap*. 10. *num*. 10 Perez *l* 7. *gloſſ*. 1. *tit* 1. *lib*. 1. *Ordin. pag*. 19. Azeued. *l. fin. tit*. 1. *lib*. 1. *noua recopil*. Matien. *l*. 2. *gloſſ*. 1. *tit*. 5. *lib*. 5. *etiam noua recopil*. Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tom*. 1. *tit*. 2. *cap*. 1. *num*. 147. *cum ſeqq*. benè Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ lib*. 3. *art*. 2. *cap*. 6. *pag. mihi* 217. 1

SVMMARIVM.

1 *Animæ Purgatorij quomodo memores eſſe poſſint beneficiorum eis collatorum per ſuffragia, oſtenditur.*

2 *Boni, & damnati apparere nobis poſſunt corporibus aſſumptis in habitu, quo prius vtebantur.*

3 *Animæ beatæ quandoque e Paradiſo Deo permittente egrediuntur.*

4 *Animæ ex Purgatorio ſæpiùs, & frequentiùs apparere ſolent viuis.*

5 *Animæ damnatæ ex inferno quare permittantur aliquando egredi, & nobis apparere.*

Cap. Fatendum. XXIX.

EX Auguſtino *in lib. de agenda cura pro mortuis cap*. 15. relatu *in hoc text*. Iulius Lauor. *de Iubileo & Indulg. part*. 2. *cap*. 30. *num*. 145. colligit quadruplici via animas Purgatorij memores eſſe poſſe beneficiorum eis collatorum per ſuffragia, & ſcire quæ fiunt in hac vita. Primò per diuinam reuelationem, ſecundò per reuelationem Angeli cuſtodis, tertiò ex ſe ipſis cognoſcendo, quartò per reuelationem mortuorum, & decedentium ex hac vita, & euntium ad Purgatorium. Speculum verò pereg. quæſt. *in capite* 6. *prima decad. fol*. 168. triplicem affert cognitionem, certam ſcilicet, & naturalem, coniecturalem, & reuelationis; primo modo neſciunt quid hic agatur, ex Iob 12. & Diuo Gregorio 12. *moral*. ſecundo modo multa cognoſcunt *Luc* 16. vbi de diuite epulone, tertio modo etiam cognoſcunt, vel per reuelationem æqualis, aut ſuperioris Spiritus, & bonorum, & malorum Angelorum, vel per infuſionem ſpecierum ab aliquo ſuperiori Spiritu Dei, vel Angelorum, aut per reuelationem nouiter ad eos tranſeuntium, vt dictum eſt. Vide Henriq *in ſumma lib*. 7. *cap*. 8. *num*. 4. affirmat quod tales animæ detentæ in Purgatorio per Angelum cuſtodem ſciunt orationes viuorum. 1

Multi quoque ad viuos aliquos ex mortuis venire credunt.] Addit gloſſ. & male, quia ſunt phantaſmata, ſed illa decipitur ſecundùm D. Thomam *in addit. ad* 3. *part. quæſt*. 69. *art* 3. *pag*. 113. nam licèt tam beati, quam damnati apparere poſſent corporibus aſſumptis, in habitu, quò priùs vtebantur, ſicut B. Auguſtinus apparuit Fratri Alberto in habitu Pontificali, & patet de aliis de quibus Barthol. Sibyl. *quæſt*. 1. *cap*. 4. *fol*. 146. & Angeli boni in perſonis animarum corporibus competentibus aſſumptis, vt legitur de Angelo bono, qui in perſona Dei apparuit Moyſi; & animæ ipſæ in perpetuum, & non ampliùs reuerſuræ è receptaculis ſuis exire non poſſunt, tamen ſecundùm 2

ordinem

ordinem diuinæ prouidentiæ ad tempus ex omnibus receptaculis præterquam ex limbo puerorum exire, & in hac vita comparere poſſunt.

3 Ex Paradiſo qoandoque egrediuntur toties quoties eis placet, quia cum ſint Angeli beati, Deus illis permittit comparere quoties voluerint, quod tamen de raro euenit, ſed quando comparent, Deo diſpenſante apparent, vel ad conſolationem, oſtendentes ſe diuino conſpectu frui, etiam quòd occiſæ, vel alia violenta morte ab hac vita egreſſæ fuerint, aſſignantes rationem quòd tempore mortis erant in gratia, vel contritionem habuerunt, & ſic hortabantur viuos, & ſuos ad parcendum inimicis, qui occiderunt, vel ad oſtendendum pro eadem occiſione carceratos reos criminis non eſſe, ſed innocétes pati, vt euenit Vlyſſipone nempe cùm pater Sancti Antonij ad furcam duceretur ob occiſionem cuiuſdam adoleſcentis ei falsò impoſitam, filius è Padua vbi tunc erat, vnico inſtanti iuſtitiariis patrem ducentibus apparuit in via, & illis omnibus præſentibus inuenta adoleſcentis ſepultura, eum in nomine Domini ſurgere iuſſit, qui in omnium conſpectu ad vitam redactus, & ab Antonio interrogatus, an homo ille eum occidiſſet, reſpondit clara, & intelligibili voce, minimè, & iterum requieuit in Domino, vt habetur apud Fr. Marcum ab Vlyſſipone *in chronicis Religionis S. Franciſci.* Item iidem Beati comparent in hac vita, vt nos alliciant ad eandem beatitudinem, vel vt ſuis reliquiis, ſi ſancti ſunt, iuſti honores deferantur, vt legitur de Ioanne Baptiſta, & aliis, vel ad auxiliandum obſeſſis, vt patet de B. Felice Martyre, qui viſibiliter apparuit ciuibus Nolanis, dum a Barbaris oppugnarentur, vt per D. Auguſtin. *in lib. de agenda cura pro mortuis capite 16. & lib. 1. de Ciuitate Dei, capite 10.* D. Gregor. *dialog. lib. 3. c. 23. & 24.* Iul. Lauor. *de iubil. & Indulgent. part. 2. capite 29. à num. 90.*

4 Ex Purgatorio ſæpiùs, & frequentiùs animæ apparere ſolent viuis, vel ad perſuadendum eis vt patienter ferant tribulationes, & anguſtias in hac vita, vel vt ſe abſtineant à peccatis, & pœnitentiam agant viuentes de per ſe, abſque eo quòd ſperent hæredibus poſt mortem, vel ad petenda ſuffragia, ſacrificia, Miſſas, & Orationes, vt legitur *in Breuiario chronolog.* Fratris Franciſci Cotiolani *in vita Ioannis VIII. pag. 270. & in ſpecul. pereg. quæſt. quæſt. 2. cap. 4.* Iulius Lauor. *de iubil. & Indulg. cap. 29. a num. 101.*

5 Ex inferno etiam permittuntur animæ aliquando egredi, & viuentibus apparere vel ad eruditionem, vel ad timorem, vel ad terrorem viuentium, vel ad maius ipſarum, tormentum, vel ad reuelandum earum miſerum ſtatum, quem in inferno ſuſtinent, vt viui abſtineant à malo, & faciant bonum, vt legitur de diuite epulone, qui comparuit fratribus peccatoribus ad eos terrendos, *Lucæ cap. 16* legitur etiam de vmbra ſordida latro. is in vita beati Martini, necnon de Benedicta Pſeudopapa, qui viſus eſt à quodam viatore ſtans ad moleudinum cum auribus, & cauda aſini ad inſtructionem luxurioſorum, de quo vide Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 11. anno Domini* 1054. & Iul. Lauor. *d. cap. 12. num. 95.*

Cap. Quæſitum. XXX.

1 De materia huius text. dixi latè *in collect. ad Clem. 1. de pœnit. & remiſſ.* & *ibi* citatis addo Iul. Lauor. *var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 12. num. 51. cum*
2 *ſeq.*

In gloſſ. *In patibulis.* ibi, *Queri conſueuit, &c.* Per hanc gloſſ. quærit Clar. *lib. 5. § fin. quæſt. 98. num. 2.* an condemnatus ad mortem ſi aufugiat à manibus ſatellitum, & amplectatur Sacerdotem portantem ſacratiſſimam Eucbariſtiam per vicos, & plateas ad infirmos, nunquid ſit liberandus ac ſi confugiſſet ad Eccleſiam, de quo vide Doctores plena manu per me citatos *in collect. ad cap. Eccleſia 9. n. 11. de immunit. Eccleſ.*

CAVSA XIV.

Qvæstio I.

Cap. Epiſcopus. I. *Ex Conc. Carth. IV.*

A iurgio, & litigio Epiſcopum nedum, 1
ſed omnes etiam Eccleſiaſticos temperandos eſſe multis ſacræ Paginæ auctoritatibus oſtendit Gisbert. Scheuichau. *de Eccleſiaſt. vita, moribus, officijs lib. 2. cap. 46. cum ſeqq.* & ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 1. tit. 3. gloſſ. 14.*

Qvæstio II.

SVMMARIVM.

1 *Singuli de Communitate non poſſunt eſſe teſtes in cauſa criminali eiuſdem Communitatis.*

2 *Teſtes, & probationes dilucidæ requiruntur in criminalibus.*

3 *Declaratur text. in cap. tertio loco, de prob.*

4 *Teſtimonium dicere poſſunt ſinguli de Communitate in cauſa criminali quando illa non eſt ipſius Communitatis, ſed potius alicuius de eadem.*

5 *Declaratur cap. litteras 14. de præſumpt.*

6 *Canonicus vnus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum contra eiuſdem Eccleſiæ Canonicos.*

7 *Prælatus. & Abbas poteſt induci in teſtem pro Eccleſia ſua.*

Cap. Super prudentia. I.

Paſchalis. II.

Ex hoc text. vulgò colligitur ſingulos de Com- 1
munitate non poſſe eſſe teſtes in cauſa criminali eiuſdem Communitatis, vt per Abb. *num. 3.* Felin. *num. 4.* Dec. & Mynſing *num. 9. in cap. inſuper. de teſtib.* Bald. *conſ. 31. vol. 1.* Specul. *tit. de teſtib. p. 1. §. 1. num. 22.* Aufrer. *de reprobat. teſtium à num. 35. & 91.* Rebuff. *in ſimili tractat. num. 582.* Menoch. *de arbitr. caſu 106. à num. 17. & caſu 474. à num. 15. cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. p. 2. quæſt. 60. num. 508.* Buocaron. *de different. inter iudicia ciuilia, & crimin. differ.* 107. Ratio 2
eſt, quia in criminalibus requiruntur teſtes, & probationes dilucidæ, iuxta reg. text. *in l. fin. C. de probation. & in cap. 2. quæſ. 8.* quales teſtes non ſunt ſinguli de Communitate in cauſa eiuſdem, iuxta ea, quæ reſoluunt Doctores per me citati *in collect. ad cap. inſuper 6. de teſtib. in Decretalib.* ac proinde cùm in cauſa ardua teſtis diminutus non admittatur, meritò in cauſa criminali, quæ ardua eſt, ſinguli de Communitate non admittentur, ſecundùm Felin. *in d. cap. inſuper, num. 4.* Cou. *de ſponſalib. part. 2. cap. 8. §. 12. num.* 8. Non 3
obſtat text. *in cap. tertio loco, de probat.* vbi ſinguli de Communitate fuerunt admiſſi in teſtimonium circa falſitatem inſtrumenti, de qua *ibi* agebatur, quia ſatisfit ſi aduertas *ibidem* non tractari principaliter de cauſa criminali, ſed ſolùm de ciuili, nempe verùm

alienatio

alienatio rei fuiſſet facta per Capitulum, vel non, quod quidem concludebatur ex teſtium depoſitione, qui in conſequentiam depoſitionis ſuæ arguebant falſitatem inſtrumenti.

4 Intellige tamen ſupradictam ſententiam non procedere quando cauſa criminalis, quæ intentatur, non eſt ipſius Communitatis, ſed potiùs alicuius, qui in eadem Communitate commoratur, tunc enim in tali cauſa ſinguli de Communitate poſſunt dicere teſtimonium; patet ſi expendas tales teſtificantes ſolummodo prohiberi dicere teſtimonium in cauſa criminali ipſius Communitatis iuxta ſupradicta, qualis non eſt cauſa alterius particularis illius, arg. text. *in cap. nullu ratio*, *de præbend.* ac proinde ceſſante prohibitione, inhabilitas quoque ad teſtificandum ceſſare debet; quod quidem temperandum eſt, niſi Communitas talis ſit adeò parua, vt inducat cohabitationem, vel familiaritatem, tunc enim vnus pro alio in cauſa criminali ipſius teſtimonium dicere nequit contra alium extraneum, prout in ſpecie aduertit Abb. & Felin. *vterque num.* 4. Dec. & Mynſing. *vterque num.* 9. *in diſt. cap. inſuper*, *de teſtib.* Pro quibus apertè facit text. *in cap. conſanguinei*, text. melior *in cap. accuſatores, il* 23. *q.* 5. vbi ad dicendum teſtimonium in cauſa criminali nec familiares, nec de domo prodeuntes admittuntur, quales cenſetur ſinguli, qui in parua Communitate familiariter cohabitationem faciunt, ex doctrina Abb. Felin. & Decij *dictis locis*. Rurſus facit, qui habitantes cum inimicis litigantis ad accuſationem non admittuntur, vt probat text. *in cap. repelluntur*, *de accuſation.* vnde cum prohibiti accuſare, prohibeantur quoque & à fortiori teſtificari, eo quòd difficilius accuſatio quàm atteſtatio reiicitur, fatetur in ſpecie gloſſ. *verbo nec eſſe*, *in cap. ipſi Apoſtoli* x. *q.* 7. meritò dicendum videtur collegam in eadem Communitate habitantem, & in familiaritate exiſtentem in cauſa criminali pro alio collega aduersùs extraneum teſtimonium dicere non poſſe.

5 Ex quibus vera eſt ſupradicta ſententia, licèt contrarium teneat Bald. *num.* 1. *in l. parentes*, *C. de teſtib.* Rip. *in l. damnum numer.* 12. *ff. de damno infecto*, Hippol. *ſing.* 108 plures quos refert, & ſequitur Duen. *reg.* 383. expendentes text. *in c. literas* 14. *de præſumption.* cui ſatisfit ſi aduertas verba illa text. ibi, *poſtea ſe dixiſſe negauit*, &c. magis facti narrationem quàm teſtimonium pro altero fratre de quo *ibi*, continere, eo quòd *ibidem* text. ille tantummodo intendit decidere confitentem fratrem propter ſuſpicionem condemnandum non eſſe: quòd ſi pro vno contra alium collegam dixerit teſtimonium, illud quidem admittetur eo quòd par affectio tollit ſuſpicionem, prout in ſpecie reſoluunt omnes ſupracitati, per text. *in l. non ſolum* vbi Bart. *ff. de ritu nupt.* quod quidem videtur probare text. *in cap. conſanguinei*, ibi, *de domo prodeuntes*, iunctis verbis præcedentibus, ibi, *aduerſus extraneos* 3. *quæſt.* 5. facit doctrina Baldi *in l. qui teſtamento*, *ff. de teſtament.* iuxta quam reſolutionem; explicatur text. *in cap. cùm hi* xi. *verſic. iudicis*, ibi, *& Canonicorum iuramentu recipientes*, *de re iudic.* Sicut ſimiliter colliges quòd Collegialis licet poſſit contra alium collegam pro alio teſtificari, non tamen pro illo contra extraneum poteſt dicere teſtimonium in cauſa criminali, quod diuerſum eſt in ſcholaſticos Academiæ, qui quidem non ſolùm contra alium, verùm etiam contra extraneum in prædicta cauſa in teſtem admittetur.

6 In gloſſ. *Stephani.* ibi, *Vnus canonicus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum contra eiuſdem Eccleſiæ canonicos.* Ita Rebuff. *de reprobatione teſtium num.* 36. Hector Æmil. *verbo teſtis Abbas*, *numer.* 13. Maſcard. *de probation. concluſ.* 261. *num.* 6. *&* 9. Farinac. *dict. quæſt.* 60. *num.* 460.

In ead. gloſſ. ibi, *Similiter Prælatus iſte poteſt induci in teſtem pro Eccleſia ſua.* Ita Maſcard. *de probation. concluſ.* 3. *num.* 1. *& concluſ.* 1358. *num.* 34. Farinac. *dicta quæſt.* 60. *num.* 544. 7

QVÆSTIO III.

CAP. Si fœneraueris. I.

GRATIANVS ex Auguſt. Hieron. & Ambroſ. *in hoc cap. & ſeqq.* probat quicquid ſorti accedit vſuram eſſe, exornant D. Thom. 2. 2. *q.* 78. *art.* x. *ad* 7. Nauar. *in manual. cap.* 17. *à num.* 160. *& in commentar. vſuris*, quem fecit ſuper hunc text. Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 5. *tract. de vſuris. cap.* 1. & faciunt plura congeſta per me conſ. pro Illuſtri, & admodum R. D. Georgio Mazzanto Archipresbytero Cleſij Tridentinæ diœceſis contra D. Baronem à Firmiano. 1

De ſpecie pignoris, quod dicitur Antichreſis, an & quando ſit licita, vel illicita, ſeu vſurarius contractus potiùs cenſenda; vide Sot. *de iuſtit. lib.* 6. *quæſt.* 1. *art.* 1. *in fine, verſ. ex his*, Duaren. *in tit. de vſuris, & fructibus cap.* 1. *fol.* 997. Conrad. *de contractib. quæſt.* 33. *concluſ.* 6. *&* 7. *fol.* 149. Gail. *lib.* 1. *obſeruat.* 3. *fol.* 138. Mynſing. *centur.* 6. *obſeruat.* 71. Caballin. *quæſt.* 35. *num* 259. Anton. Fab. *de errorib. pragmat. decad.* 9. *errore* 5. 6. *&* 7. *in C. lib.* 2. *tit.* 23. *definit.* 3. Anæ. Robert. *rerum iudicat. lib.* 2. *c.* 8. *fol.* 429. Bernard. Grauæ: *ad pract. Cameræ Imper. l.* 2. *concl.* 3. Gaſp. Roderic. *de annuis redditib. lib.* 2. *q.* 11. *num.* 1. *cum ſeqq.* Binsfeld. *in cap.* 1. *de vſur. q.* 2. 2

QVÆSTIO IV.

CAP. Si quis oblitus. IV.

Ex Concil. Martini.

VSVRÆ centeſimæ, de quibus *in hoc text.* fit mentio, apud Romanos fuerunt illæ per quas ſingulis quibuſque menſibus vnus nummus, & ita ſingulis annis duodecim pro centum ſoluebantur, quicquid aliter reſoluant gloſſ. *verbo dubium in l. ſi non ſortem* 26. *in princ. ff. de condict. indeb. & verbo tertium in l. eos* §. 1 *C. de vſuris.* Dicebantur autem centeſimæ, vel quia centum menſibus ſortem principalẽ exæquabant, vel, quod verius eſt, quia ſingulis menſibus ſoluebatur cẽteſima pars ſortis, quæ more Romano ad numerũ centenariũ redigebatur: vnde quia vſuræ centeſimæ erant grauiſſimæ, & omnium maximæ, *l. qui ſine* 40. *ff. de negot. geſtis*, iuncta *l. tutor qui* 8. §. *vlt. verſ. ſolent. & l. non exiſtimo* 55. *ff. de admin. tutor.* effectum eſt, vt huiuſmodi vſuræ centeſimæ conſiderarentur veluti as vſurarum, à quo reliquæ omnes vſuræ leuiores, veluti partes illius per reſpectum ad centeſimam conſiderarentur, & denominarentur, vtputà beſſes, quæ duas partes centeſimæ, hoc eſt, octo pro centum, ſemiſſis, quæ dimidiam centeſimæ, hoc eſt, ſex pro centum ſingulis annis important, & ſic de reliquis, de quibus paſſim in iure fit mentio, vt contra antiquos pulchrè explicant Socin. *in l.* 3. §. *item ſi Reip. ff. ad leg. Falcid.* Budæ. & plures relati à Con. *lib.* 3. *var. cap.* 9. *numer.* 6. Nauar. *in cap.* 1 *hac ead. quæſt. q.* 3. *à num.* 14. Guibert. *lib.* 1. *quæſt.* ... *cap.* 1. *num.* 6. 1

CAP

Cap. Si quis vſuram. X. *Ambroſ.*

Hic text. in illis verbis, *vita non viuit*, intelligitur, id eſt, non viuit vita ſpirituali animæ, quæ per peccatum mortale interimitur, & ita probat eum qui vſuram facit, mortaliter delinquere, S. Thom. *opuſc.* 73. *cap.* 4. *verſ. ex prædictis*, Sot. *de iuſtit. lib.* 6. *q.* 1. *art.* 1. *concl.* 1. Nauar. *in man. cap.* 17. *num.* 207. *verſ. quicquid.* Perez *ad rub. tit.* 2. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 24. *col.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Vſuras ab illis exigere poſſumus, aduerſus quos licitè, & iuſtè bellum gerere valemus.*

2 *Text. in præſenti non eſſe auctoritati D. Ambroſij tribuendum minùs bene aliqui exiſtimarunt.*

3 *Alij dixerunt textum eſſe intelligendum de iure permiſſiue, non verò approbante, alij aliter, atque aliter, vt num* 4 *&* 5.

6 *Bellum iuſtum dici poteſt quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex iuſta cauſa.*

7 *Bellum an poſſit eſſe licitum ex vtraque parte, oſtenditur.*

8 *Declaratur text. in præſenti.*

9 *Declaratur locus Deuteron. c.* 23. *& num.* 10. *&* 11.

Cap. Ab illo exigere vſuras. XII.

1 Ex littera huius text. paſſim colligitur quòd poſſumus illis mutuare ſub vſuris, & ab illis vſuras exigere aduerſùs quos licitè & iuſtè bellum gerere poſſumus prout ſunt hæretici, & infideles, in quem ſenſum difficilis reputatur hic text. cùm attento omni iure naturali, diuino, & humano vſuræ prohibitæ cenſeantur, vt latè tradunt Doctores per me citati *in collect. ad cap.* 2. *num.* 2. *de vſuris, in Decretal.* & per Rot. *in Romana vſurarum* 13. *Iunij* 1629. coram R. P. D. Merlino.

2 Quare non defuerunt qui difficultati ſuccumbentes reſpondeant non eſſe prædictam ſententiam auctoritati D. Ambroſij tribuendam, immo falsò illi impoſitam, vt tenent Conrad. Alex. de Ales, Gabr. & plures alij, quos refert Couar. *lib.* 3. *var. cap.* 1. *num.* 7. Mex. *in tract. taſſæ panis concl.* 2. *num.* 9. *col.* 4. *in fine*, & alij citati à Cened. *ad Decretum collect.* 1. *num.* 1. Sed ſanè hic intellectus communiter reprobatur, ſicut aſſerit Paul. Lancel. *lib.* 1. *reg. iuris Canon. fol.* 24. fatetur eſſe D. Ambroſij ſententiam impius auctor Carol. Molin. *de contract. num.* 9. prout eum refert, & ſequitur Couar. *citato loco*; & conſtat hoc etiam, quia, vt ipſimet Paul. Lancel. & Couar. citatis locis teſtantur, text. *in præſenti* habetur inter opera D. Ambroſij *in lib. de Tobia c.* 15. & ideò præſumitur quòd idem Ambroſius ſit illius verus auctor.

3 Alij verò dicunt hanc D. Ambroſij ſententiam intelligendam fore quatenus antiquo tempore permiſſa fuerat, non verò approbata, itaut verba illa, ibi, *ius eſt belli vbi ius eſt vſuræ*, intelligantur de iure permiſſiuo, non verò approbante, ſicut in lege veteri permittebatur Iudæis vſura cum alienis fratribus, immo etiam in primitiua Eccleſia vſque ad tempora Ambroſij inter fideles, vt deduxit Aleiat. *lib.* 10. *parerg. cap.* 2 . ſicut etiam in prædictum ſenſum intelligitur auctoritas *Deuteron. c.* 23. & hic intellectus communis eſt Theologorum, deducitúrque ex traditis per D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 68. *art.* 1. vbi Caiet. teſtatur communem Theologorum Archid. & Turrecr. hic, quos refert Paul. Lancel. *dicto loco*, tenent etiam propè infiniti, quos refert Cou. *d. c.* 1. *n.* 7. Verùm hic intellectus non ſatisfacit, D. enim Ambroſius æquiparat ius belli cum iure vſuræ, vnde cùm ius belli non tantùm ſit permiſſum, ſed approbatum cum aliquibus, nempè infidelibus, etiam ius vſuræ in eundem ſenſum debet intelligi, nempè de iure non ſolùm permiſſo, ſed etiam approbato. Prætereo verba illa, *ab his vſuras exige*, important præceptum, & approbationem præſentis temporis, nempe D. Ambroſij, in quo per ſacra Concilia, & Sanctorum Patrum decreta vſuræ prohibitæ iam extabant, non verò præteriti temporis, vbi tantùm fuerant permiſſæ.

Vnde obtinuit communis intelligendam fore hanc 4
D. Ambroſij ſententiam prout verba ſonant, itavt licèt cum fidelibus fratribus vſuræ ſint prohibitæ, non tamen prohibitum ſit, immo approbatum, vt ab infidelibus exigantur, cum quibus ius eſt belli; ſicut enim licitum eſt ipſos occidere, ſic etiam & bona ipſorum occupare, præſertim quando dantes fœnori non tam mouentur ex auiditate, quàm zelo charitatis, nempè vt hoſtes vſuris macerentur, & debilitentur, vt ita minùs nocere valeant, & faciliùs reſipiſcant. Sed hic intellectus quantumuis communis, nullatenus admittendus, ſiquidem quamuis in bello iuſto liceat infideles occidere, & eorum bona occupare, non tamen hoc licet extra bellum, nempè in contrahendo ipſos lædere, cùm hoc ſit contra ius naturale, quod omnibus eſt commune, præſertim cùm tales conuentiones fiant iure pacis, & non iure belli, id quod communi omnium conſenſu teſtatur Couar. *d. loco*; ſuadetúrque efficaci ratione, nam infidelitas minimè priuat infideles dominio rerum ſuarum, quod habent iure humano, vel habuerunt ante legem Euangelicam in prouinciis, & Regnis; quæ obtinent, vt poſt D. Thom. 2. 2. *quæſt.* 10. *art.* 1. Conrad. *de contract. lib. q.* 7. *part.* 2. reſoluit Couar. *in reg. peccatum. par.* 2. §. 10. *n.* 2.

Denique ſunt qui reſpondeant hunc text. intelligi
in eum ſenſum, nempè quod cùm nulli nocere quis 5
debeat, ex conſequenti à nullo ſunt vſuræ exigendæ, & ita quòd mens D. Ambroſij fuerit oſtendere in nullo caſu vſuras licitè exigi poſſe. ſicque interpretanda fore illius verba, nempe *ab illis poſſumus vſuras exigere, quibus nocere volumus*; ſed nulli debemus deſiderare nocere; ergo nulli debemus ſub vſuris fœnerari. Sed ſanè hæc reſponſio deſtruit litteram huius text. cuius mens eſt vt vbi iuſtum bellum geri poteſt, poſſit ex conſequenti fieri licita vſurarum exactio, planè non eſt dubium poſſe idem iuſtum bellum multoties fieri.

His ergò intelligendi modis vt *ſuprà* reprobatis, 6
pro exacta reſponſione, & intelligentia huius text. illud eſt aduertendum, nempè bellum iuſtum dici quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex iuſta cauſa; vt colligitur ex iis, quæ poſt D. Auguſt. *lib.* 22. *contra Fauſtum c.* 74. D. Thom. 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. & paſſim Summiſtas *verbo bellum*, copiosè tradunt Couar. *in reg. peccatum part.* 2. §. 9. *num.* 1. *cum ſeq.* Caſtr. *lib.* 2. *de iuſta heret. punic. c.* 14. Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 100. *num.* 2. *& diſp.* 102. Luyſ. Turrian. *tom. vnic. n.* 2. 2. *diſput.* 90. *dub.* 1. §. *item videre*. Requiritur etiam ad hoc vt bellum iuſtum dicatur, recta bellantium intentio, qua ſcilicet intenditur vt bonum promoueatur, vel vt malum vitetur, bella enim non crudelitate, aut cupiditate, ſed pacis ſtudio geruntur, vt mali coërceantur, & boni ſubleuentur, Couar. *d.* §. 9. *n.* 3. *&* 4. Valent. *tom.* 3. *diſp.* 3. *q.* 16. *puncto* 2. Sayr. *in claui Regia. lib.* 7. *cap.* 13. *ex n.* 5. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. tract.* 21. *n.* 94. *&* 95. Vtrùm autem infidelitas licitum reddat bellum; vide Soar. *de Fide diſp.* 18. *ſect.* 1. *num.* 4. *cum ſeqq.* Deinde aduertendum quòd licèt controuerſum ſit an bellum poſſit eſſe licitum ex

vtraque

vtraque parte, cuius quæſtionis affirmatiuam partem videtur ſenſiſſe Alciat. *lib. 2. paradox. cap. vlt.* poſt Fulgoſ. *in l. ex hoc iure ff. de iuſt. & iure*; pars tamen contraria verior eſt, nempè quòd bellum iuſtum tantummodò ex altera parte conſiderari poteſt, licet aliquando circa ipſam belli iuſtitiam dari poſſit probabilis ignorantia; ratio eſt, quia iuſtitia belli eo ipſo quòd fauet alteri ex Principibus bellum gerentibus, neceſſariò alteri aduerſatur ſi vno & eodem reſpectu, & in eundem finem inter ſe contendant ſuper Regno, vel prouincia; repugnat enim quòd ius, & iuſtitia circa idem Regnum ſit penes ambos, arg. *l. ſi vt certò, §. ſi duabus, ff. commodati, l. 3. §. ex contrario, ff. de acquir. poſſeſſ.* ſecus ſi bellum geratur, & contentio ſit ſuper diuerſis rebus, & circa fines diuerſos, tunc enim poterit reſpectu diuerſorum penes ambos iuſtum bellum conſiderari, in quem ſenſum legitimè procedit ſententia Fulgoſij, & Alciat. *dictis locis.* Denique illud eſt obſeruandum quòd licèt capta in bello iuſto efficiantur capientium ex parte gerentis idem iuſtum bellum, nec detur reſtituendi obligatio; hoc tamen non procedit ex parte gerentis bellum iniuſtum, vt omnibus eſt in confeſſo, vnde cùm regulariter iuſtitia belli detur ex parte infidelium tantùm, non verò ex parte infidelium, conſequens fit vt ferè ſemper bona infidelium in bello capta efficiantur capientium, non verò è controuerſo bona fidelium infidelium efficiantur capientium.

8 Ex quibus iam facilè deducitur intellectus ad ſententiam D. Ambroſij *in præſenti*, hoc enim intendit, vt cùm his licita ſit vſura, & eiuſdem vſuræ exactio cum quibus ius eſt belli, id eſt, quòd cùm ex parte illius, pro quo ſtat belli iuſtitia, ſic vt ad recuperanda bona in bello deperdita, & iniuſtè ab infidelibus capta ea conſequenti datur ius vſuræ, & ſic per hoc medium poſſit eadem bona ſic recuperare; eſt enim veriſſima tam noſtrorum, quàm Theologorum ſententia poſſe illum, cui res iniuſtè aufertur, eandem propria auctoritate recuperare ceſſante ſcandalo, vt in ſpecie ſic intellegentes concludunt Paul. Lancel. & Couar. *citatis locis*, poſt alios, quos referunt, nec in propoſito dicenda eſt vſura propria iure naturali prohibita, immo potiùs impropria compenſatoria, & licita, cum fidelis recipiens lucrum ab infideli vltra ſortem non recipiat ratione mutui principaliter, ſed potiùs ratione intereſſe, & in vim compenſationis, ita intelligunt præter alios additio ad Paul. Lancel. *dicto loco*, Couar. *lib. 3. var. c. 1. n. 7.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 13. rub. d num. 8.* Perez *l. 3. verſ. ſed videtur, tit. 2 lib. 8. Ordin. pag. 49.* Mex. *d. concluſ. 2. num. 96. verſ. nec prædictis*, & plures alij ex citatis à Cened. *ad Decretum collect. 3. num. 2.* Ioan. Valer *de different. inter vtrumque forum, verbo vſura, differ. 11. verſ. præterea non obſtat.*

9 Deinde infertur reſolutio difficultatis ortæ ex *Deuteron. c. 23.* habet enim locus ille varias interpretationes. Non defuerunt qui ſuſpicari ſunt verba *d. cap 23. ſed alieno*, non eſſe germana, nec a Moyſe polita, ſed ab Interpretibus Collegij Ginandrini pro gloſſatione adiecta fuiſſe, vt refert Hier. de Luc. *de camb. §. reſtat videre, num. 16. & ſeq. & num. 19.* addit quòd in Bibliis antiquis, & correctis etiam Hebraeis illa verba, *ſed alieno*, non habentur in textu, ſed ſunt in gloſſ. obſeruátque idem Hieron. de Luc. *in eod. cap. 23. Deuteron.* Idumæum appellari fratrem, prohiberique Hebræis odium erga Ægyptium, qui tamen hoſtes erant, & infenſi gentis Iſraelitæ, vnde non videtur congruere quòd *in eod. cap. 23.* conſtituatur diſcrimen inter fratres, & alienigenas.

Verùm eſto non Interpretum adiectione illa verba, *ſed alieno*, irrepſiſſe, at prolata fuiſſe à Moyſe proui verè dicendum videtur, cùm etiam in purgatiſſimis Bibliis habeantur, non inde tamen abſque crimine fœnerari poſſunt Hebræi, quia illa aduerſatiua, *ſed alieno*, non fuit diſpenſatio, ſeu relaxatio, lex enim naturalis eſt indiſpenſabilis, & nihil iuri naturæ aduerſum licuit vnquam Iudæis, nec tanquam licita in eo loco permiſſa fuit vſura Hebræis, ſed ſolùm tanquam impunita ad maiora mala euitanda, quemadmodum & libellum repodij permiſit Moyſes ad interfectionem vxorum euitandam, & ſic hæc vſurarum permiſſio comparatiua fuit ea quadam diſſimulatione, ne ſcilicet quod turpius erat fratres ſuos Deum colentes vſuris exhaurirent Hebræi, ad quod fœnus proni admodum, & procliues erant, ita Guillielm. Pariſien. Epiſcop. *de legibus circa princ.* Alex. de Ales *3. part. quæſt. 59. memb. 4. art. 1.* D. Thom. *2. 2. quæſt. 78. art. 1.* & *ibi* Caiet. Turrecr. Sot. & alij relati per Couar. *dict. lib. 3. var. capit. 1. numer. 7.* Bermond. *de publicis concub. §. de finali ſpecie, numer. 6. & 7.* Bensfel. *in capite quia in omnibus, de vſur. quæſt. 2.* Alex. de Neuo *conſ. 101. num. 1. & 2. & conſ. 102 numer. 3.* Ludou. Peguer. *deciſ. 30. num. 10.* Lup. *de vſuris, §. 2. num. 69. & 70.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 20. de mutuo, & vſur. dub. 4. numer. 30.* Molin. *in ſimili tract. 2. diſput. 304. num 15. cum ſeqq.* Ioannes Valer. *dict. verbo vſura, differ. 11. verſ. nec obſtat*, Fr. Siati. *de fœnore Hebraeor. lib. 2. cap. 3. 4. & 5.* & *dict. cap. 3* teſtatur Romæ à Philippo Archinto Vicario Papæ & poſtea Archiepiſcopo Mediolanen. præuio reſponſo peritiſſimorum Rabbinorum declaratum fuiſſe per ſententiam nullo modo citra peccatum etiam attenta Lege Moyſis licere Hebræis neque in ſuos, neque in alienos exercere vſuras, & hæc eſt vera explicatio, & communis reſolutio Doctorum; quamuis nonnulli non ſolùm permiſſionem ibi contineri velint, ſed approbationem vſuræ cum alienigenis, non quòd Deus cum Iſraëlitis verè in ea diſpenſauerit, vel quòd vera, & formalis vſura eo caſu committatur, ſed quia tanquam Dominus bonorum omnium conceſſit Iudæis vt bona à Gentilibus poſſeſſa eo modo poſſent obtinere, ita vt ſit ſenſus, quòd vſura illa, quæ ſi fiat fratri, vſura formalis eſt, & conſequenter illicita, vt de facto Ægyptiorum diximus ad *caput dixit Dominus 14. quæſt. 5.* atque ita ex Conrado, & alijs Theologis reſoluit Couar. *libro 3. var. capit. 1. numer. . in fine*, & Spin. *ſpeculo teſtament. part. 13. rubr. numero 9.* huius conceſſionis eam afferentes rationem, quia bona, & prædia gentium incolentium terram Promiſſionis ad ipſos Iudæos pertinebant, atque ita eoſdem ab illis recipientes vſuras, non accipere aliquid vltra ſortem principalem ſibi indebitum, in quo formalis vſuræ ratio noſcitur conſiſtere, quia retenta communi opinione contra hanc ſolutionem replicat Sot. *dict. loco* terram promiſſionis fuiſſe ſolùm vtram- 10
que Iordanis ripam, quæ LX. milliaribus in longitudine, & LXIX. in latitudine patebat, at verò in auctoritate illa concedebatur à quibuſcumque gentibus vſuras exigere; & quamuis alij generali- 11
ter de quibuſcumque extraneis intelligentes veram rationem exiſtiment eam eſſe, quæ colligitur ex text. *in præſenti*, vbi D. Ambroſius licitum cenſet exigere vſuras ab omnibus illis cum quibus iuſtè bellum geritur; cur igitur vſuram ab eis accipere non licebit, quos armis ſpoliare, vita, boniſque omnibus licitum eſt? quamobrem tunc non formaliter exercere vſuram, ſed magis recuperare debitum multis comprobat Molin. *de iuſtit. tom. 2. diſput. 304.* Sed quia communis Doctorum ſententia intelligit prædictam D. Ambroſij auctoritatem non de omnibus hoſtibus,

ſed ſolùm de illis, qui iniuſtè aliquam rem noſtram occupant, vt *ſupra* oſtendimus, ideò totum hoc diuinæ conceſſioni eſt tribuendum, itant Iudæi eaſdem res tanquam proprias accipientes vſuram formalem non committerent, rationem autem non aliunde quàm ex ipſius Dei volontate petere oportet, qui vt plurimis aliis beneficiis populum illum voluit exornare, ita & ditare aliarum gentium bonis eo modo facili interueniente, ſcilicet quali quali earundem gentium vſuras ſoluentium conſenſu, vt ante nos Præceptores noſtri colendiſſimi aduerterunt.

Q V Æ S T I O V.

S V M M A R I V M.

1 *Reſtitutio quàm citò facienda eſt, & ad tempus mortis minimè differenda, ne rapter habens vnde reddat ſi mortuus ſit condemnetur.*

2 *Reſtitutio in quibus caſibus licitè poſſit ad hæredes remitti.*

3 *Paupertas ſola in foro pœnitentiali ſufficiens cauſa eſt, vt quis à reſtitutionis obligatione liber ſit donec ad pinguiorem fortunam deuenerit.*

Cap. Nemo qui rapit. IV. *Hieron.*

1 EST igitur reſtitutio quàm citò facienda, & ad tem-
pus mortis minimè differenda, ne raptor habens
vnde reddat ſi mortuus ſit, condemnetur, vt dicit
text. *in præſenti*, & aduertunt D.Thom.2.2.*q*.62.*art*.8.
Sot.*lib*.4.*de iuſtit.quæſt*.7.*art*.4 *verſ. ex his ergo faci-
lè colligas*, Con. *in reg. peccatum, part*.1.*initio num*.1.
Mexi. *in tract. taſſa panis concluſ*.6. *ex num*.45. Gutier.
canon.lib.1.*cap*.40. *ex num*.14. Tolet.*lib*.5.*cap*.14.*n*.4.
Palat.Rub.*in rep.rub.de donat.inter virum, & vxorem*,
§.65.*ex num*.35. Medin.*part*.1.*inſtr.de Confeſſ. cap*.14.
§.33. *verſ. la ſexta cabeça es, pag*.120. Ioan. Valer.*de
different.inter vtrumque forum, verbo reſtitutio, diff*.32.
Ceuall.*commun.contra commun.quæſt*.729.*n*.2. Molin.
de iuſtit.tract.2.*diſp*.716.*num*.3.& 4.& *diſput*.753.*n*.2.
verſ. idcirco autem, nouiſſimè Aluarez de Valaſco *de
priuilegys pauperum, part*.1.*q*.27.*n*.2.*cum ſeqq*.
In quibus autem caſibus quis deobligatur à reſti-
2 tutione de præſenti, & poteſt ad hæredes reſtitutio-
nem faciendam remittere, vide Syluest. *verbo reſtitutio*
5.*quæſt*.5. Vbi duobus caſibus excuſat teſtatorem, pri-
mò quando certus eſt retentionem non eſſe contra
voluntatem domini, ſecundò quando irrationabiliter
vellet ſtatim tradi, putà cum paruo damno ſuo, & ma-
gno creditoris, Leſſi. *de iuſtit.lib*.1. *cap*.16.*per tot*. Re-
bell. *de obligat. iuſtit. part*.1.*lib*.1.*quæſt*.17. *cum ſeqq*.
vbi inter plures caſus, in quibus ad hæredes reſtitu-
tiones remitti poſſunt, duos principaliores ponit, putà
quando teſtator vendere cogeretur inſtrumenta artis,
vel caderet notabiliter à ſtatu ſuo.
Si habet vnde reddat.] Igitur in foro pœnitentiali
3 ſola paupertas eſt ſufficiens cauſa, vt quis à reſtitu-
tionis obligatione liber ſit, donec ad pinguiorem
fortunam deuenerit, vt per Nau. *in man.cap*.17.*n*.59.
& 61. Gutier.*d.c*.40 *num*.3. Molin.*d. tract*.2.*diſp*.754.
n.2. Rebello *d. quæſt*.17.*ſect*.4. Aluar.de Valaſ. *d.q*.27.
num.5. Ioan.Valer. *d. verbo reſtitutio different*.36.*num*.
2. adeò vt qui non poteſt reſtituere, niſi vendendo in-
ſtrumenta artis, quibus victum ſibi, & familiæ ac-
quirit, non teneatur cum tanto damno debitum re-
ſtituere, Nau. *d.num*.59. Rebell.*d.p*.1.*lib*.2.*q*.17.*n*.26.
niſi is, cui facienda eſt reſtitutio, eandem premeretur
neceſſitate, ſecundùm Tabien. *verbo reſtitutio*, §.4.
Syluest. *verbo reſtitutio* 5.*q*.4. *verſ. quartò quæro*, Paul.
Comitol. *reſponſ. moral.lib*.4.*q*.31.*num*.3. Ioan. Valer.
d.differ.36. *n*.4. Leſſi.*d. lib*.2 *dub*.10.*num*.15.19.& 31.
Molin. *d. diſput*.754.*num*.2.*verſ. quando verò*, quia in
pari neceſſitate potior eſt conditio crediroris, vt notat
Leſſi. *d.num*.19. id tamen in extrema neceſſitate limi-
tans, quia in pari extrema neceſſitate potior eſt condi-
tio poſſidentis, refert & ſequitur Aluarez de Valaſco
d q.27.*num*.20.& 21.
Si eos, quorum fuit, inuenire non poterit, &c.] Nota- 4
tur ad hoc quòd quando dominus rei ignoratur, pau-
peribus, vel piæ cauſæ iniuſtè ablata, aut quæſita reſti-
tuenda, erogandáque ſunt, in idem eſt. *l. Regia* 2. *in fi-
ne, tit*.15.*part*.6. ibi, *e ſi non ſupieren ciertamente cujas
fueren eſtas coſas que fueron aſſi ganadas, entonce ſe de-
ben dar por Dios, por que el anima de aquel que aſſi las
ganó non ſea penada por ellas*, teſtatur de communi
Leſſ. *de inſtit.lib*.2.*cap*.14.*dub*.6.*num*.33 Sed an tunc
ſibi, filiiſque ſuis pauperibus retinere, erogaréve hu-
iuſmodi poſſit bona, non ſemel vidi in dubium reuoca-
ri, in quo nonnulli in negatiuam partem inclinabant,
per text. *in c. conſuluit* 15.& *cap. per noſtras* 26.*de iu-
repatron. cap.fin.de inſtitut*. quibus iuribus cauetur non
poſſe patronum ſeipſum eligere, præſentaréve ad iu-
riſpatronatus beneficium: tum etiam ex eo, quia pro-
curator ad reſignandum in fauorem perſonæ per ip-
ſummet procuratorem eligendæ conſtitutus, ſeipſum
eligere non poterit, vt tenent Franc. Burſat. *conſil*.
395.*n*.24.*lib*.4. Pariſ.*de reſignat.benef.lib*.9.*quæſt*.17. *n*.
102.*cum ſeqq*. apud quem plura ſimilia *ſequentibus nu-
meris* videre licet: tum denique ex eo, quia procurator
conſtitutus ad vendendum cui velit, ſibimet vendere
non poterit, Rot. Genuenſ. *deciſ*.4. *num*. 3. Scacc. *de
camb*.§.1.*quæſt*.7.*part*.1. *num*.15.
Contrarium tamen, immo bona ſibi, filiiſve pauperi- 5
bus retinere, erogaréve huiuſmodi poſſe bona, reſol-
uunt S.Antonin. *part*.2.*tit*.1.*c*.8.*col*.3. Guillelm. Bene-
dict.*in cap. Raynutius, verbo & vxorem nomine Adela-
ſiam num*.933.*de teſtam*. Nau. *in man.cap*.3.*n*.131.&
in cap.quieſcamus 42.*diſt.num*. 68. Card. Tuſch.*pract.
concl.lit.V. concl*.352. *n*.22. Giurba.*in conſuet. Meſſan.
cap*.2.*gloſſ*.12.*numer*.26.*part*.1. Leſſi.*d.dub*.6.*num*.41.
Ratio eſt, quia non debet eſſe deterioris conditionis
inuentor, & diſtributor quàm alij pauperes, ſi præſer-
tim in re illa acquirenda, inuenienda, vel debito con-
trahendo culpa ipſius non interceſſit, vt idemmet Leſſ.
declarat *dicto num*.41. vbi *num*.42. docet nec ad pin-
guiorem poſtmodum deueniente fortunam aliis id
pauperibus teneri reſtituere, & *num*.44. ſecundùm Petr.
Nauar.*de reſtit.lib*.4.*cap* 2.*num*57.& Henriq.*de Indul-
gent. cap*.34.*num*.8. ſubdit domino poſtmodum com-
parente re ſemel debito modo pauperi diſtributa, licèt
ſibiipſi pauperi applicauerit, etiamſi in ſua ſpecie ex-
tet, non eſſe neceſſariò domino reſtituendam, quamuis
poſtea contrarium ipſe velit.
Qua retenta ſententia non obſtant quæ pro contra- 6
ria *ſupra* adduximus, nam ad *d.cap.conſuluit*, & *ad d.
cap.per noſtras*, & *ad d.c.fin*. reſpondetur procedere ex
ſpeciali prohibitione, quæ reperitur in illo, qui ſe in-
gerit in eccleſiaſticis prælationibus, propter ambitio-
nem ob quam ab illis repellendum eſſe ait gloſſ. *verbo
ingerere in d.cap.per noſtras*. Alia verò ſimilia proce-
dunt, quia reſignatorius, venditor & emptor quis ſi-
mul eſſe nequit.

Cap. Rapinam. V. *Ambroſius.*

PEr hunc text. amplectenda videtur ſententia eo- 1
rum, qui aſſerunt ementem rem à latrone etiam
bona fide, poſtquam ſciuerit illam eſſe furtiuam
non

non poſſe tuta conſcientia contractum emptionis reſcindere, & latroni rem illam reddere, vt ab eo pretium pro illa datum recuperet, ſed omninò teneri ad reſtitutionem vero domino, etiam cum iactura pretij, ita Caiet. 2. 2. *quæſt.* 62. *art.* 6. Martin. de Ledeſma 2. 4 *quæſt.* 18. *art.* 6. *pag.* 269 Sot. *de iuſtit. lib.* 4. *quæſt.* 7. *art.* 2. Syluſt. *in* 2. 2. *S. Thomæ quæſt.* 62. *art.* 6. *quæritur* 1. *concl.* 6. Bartol. Medina *lib.* 1. *inſtr cap.* 14. *num.* 31. latè Couar. *in reg. poſſeſſ. part.* 3. *initio.* Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 14. *dub.* 3. Molin. *in ſimili tractatu tom.* 3. *tract.* 2. *diſput* 722. *per tot.* Rebell. *de obligat iuſtit. part.* 1. *lib.* 2. *quæſt.* 19. *num.* 3. Quamuis teneant tuta conſcientia poſſe emptorem reſcindere contractum cum latrone, & rem illi reddere, vt pretium recuperet Syluest. *in ſumma verbo reſtitutio* 2. *quæſt.* 7. *dict.* 1. *verſ.* 3. Mich. Salon. 1. 2. *quæſt.* 62. *artic.* 6. Gregor. de Valen. 2. 2. *q.* 6. *diſput.* 5. *puncto* 4. Ludou. Lop. *part.* 1. *inſtr. conſcien. c.* 95. Io. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo repetitio, differen.* 5. Turrian. *in* 2. 2. *tom.* 2. *diſt.* 13. *dub.* 2. *num.* 3. Pitigian. *in* 4. *ſentent. diſt.* 15. *quæſt.* 2. *art.* 1. Megala *in* 2. 2. *lib.* 2. *cap.* 6. *quæſ.* 6. *num.* 182. Malder. *in* 2. 2. *tract.* 4. *c.* 3. *dub.* 2. Barthol. a S. Fauſto *in ſpeculo confeſſ. diſp.* 4. *q.* 23. *n* 2. Bonacin. *de contractib. diſp.* 1. *q.* 4. *puncto* 2 *n.* 1. Diana. *moral. reſol. tract. de contract. reſol.* 69.

Vtrùm autem ſcienter emens à fure rem furtiuam, quæ vſu conſumitur, & recipit functionem in genere ſuo, teneatur ad reſtitutionem æſtimationis, etiamſi fur habeat aliàs vnde reſtituat? vide Ioan. Valer. *dict. tract. de different. inter vtrumque forum, verbo reſtitutio, different.* 26.

Cap. Si quid inueniſti. VI. *Auguſt.*

1 AN & quando ille, qui rem inuenit, peccet non reſtituendo, furtúmque committat, vel ſibi poſſit retinere? vide S. Thom. 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 5. *ad* 1. Sot. *de iuſtit. lib.* 5. *quæſt.* 3 *art.* 3. *ad* 2. Guid. *ſing.* 327. Bonacoſ. *commun. crimin. verbo furtum verſ. quòd ſi quis inuenit. fol.* 86. Couar. *in reg. poſſeſſor, part.* 3. *§.* 1. *&* 2. Nauar. *in man. cap.* 17. *à n.* 170. *cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom* 3. *var. cap.* 5. *num.* 2. Medin. *part.* 1. *inſtr. de confeſſ. cap.* 14. *§.* 33. *verſ quinta regula*, Vaſq. *in opuſ. moral tractatu de reſtit. cap.* 5. *§.* 4. *dub.* 1.

2 Vtrùm autem inuentor qui præuia diligenti inquiſitione non potuit ſcire qui ſit rei inuentæ dominus, teneatur illam pauperibus dare pro anima domini? vide Felin. *in cap. cum dilecti num.* 7. & Abb. *num.* 12. Marian. Socin. *num.* 14. *verſ. vtrùm autem, de accuſat.* Cou. *d. part.* 3. *§.* 1. *n.* 2. Medin. *d. §.* 33. *verſ. quando uno alla coſas*, Sebaſt. Medic. *in ſum. peccat. part.* 1. *tit.* 6. *quæſt.* 127. Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib.* 5. *cap.* 155. *ex n.* 8. Vaſq. *d. tract. de reſtit. cap.* 5. *§.* 4. *dub.* 1. & dicam *infrà ad cap. qui rapit.* 17. *quæſt.* 4.

Cap. Denique. X. *Ambroſ.*

1 AMbroſ. *lib.* 3. *de offic. cap.* 9. relatus *in hoc textu*, ait non licere cum alterius detrimento alteri ſubuenire, referunt Sayr. *in clauı Regia lib.* 7. *cap.* 12. *n.* 19. Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.* 4. *quæſt.* 13. *num.* 7. Sanchez *de matrim. l.* 9. *diſput.* 20. *num.* 7. Locupletari enim quis non debet cum alterius iactura, Doctor. quos citaui *de Axiomat. iuris vſufructu. Axiom.* 139. & Gabriel Aluarez de Velaſco in libello, quem *Axiomata & loca communia iuris* inſcripſit, *lit. D. num.* 59. is enim parum modeſtè, vt decebat literatum hominem, ſibi arrogans fratris mei Doctoris Simonis Vaz Barboſa librum hac de re editum prætextu additionis trium, vel quatuor Doctorum, quos in hac materia facilè fuit inuenire, auſus eſt librum conficere, & ſibi nomen auctoris in allegando vſurpare. & quod peius eſt, in eius inſcriptione, & in prologo ad Lectorem ſibi tantum arrogat, vt credat vnius, vel trium Doctorum additione è tenebris ad lucem libellum illum diminutè, defectuoſéque editum, vt ipſe malè irreuerenter ait, traduxiſſe; nec is bonus Auctor orationem ſuam finire viſus eſt, ſed mihi ob plura opera in lucem edita non ignoto auſus eſt detrahere, aſſerens, impudenter tamen, Axiomata illa à fratre meo olim deprompta, facie poſtmodum fucata, mutatáque vel paululum minutè defectuoſéque per me edita fuiſſe, non recordatur ſe fucata facie hoc quod mihi imponit, feciſſe, nam licentiatus Fuente el Carnero ex commiſſione Regij conſilij eius librum perlegens aſſerit à Doctore Barboſa fratre meo priùs Romæ impreſſum fuiſſe, vt ex approbatione *pag.* 6. edita conſtat. Quòd autem ipſe Gabriel Aluarez ait me libellum olim a Simone Barboſa editum tranſcripſiſſe, & in lucem edidiſſe inter alios varios tractatus Lugduni impreſſos de anno 1631. loquitur malè, & à veritate prorſus aberrat, nec debebat ſic honori meo detrahere, nulla per me ſibi data occaſione, nec per illum habita caſus notitia. Ego cum fratre meo Romam appuli, vbi cùm ipſe in mea Bibliotheca aliqua principia & loca communia iuris inueniſſet, ea in vnum collegit, & ſic mea licentia typis mandauit, vt in prologo ſui libelli teſtatur; cùm poſtmodum varias iuris tractationes in lucem edidiſſem, principia, & iuris Axiomata, ex quibus illa deſumpſit frater meus, vt ipſe non negauit, publicare operæpretium duxi, non eadem ſunt, vt dictus Gabriel mordicus ait; licèt enim frater meus illa contextura, & diuiſionibus imprimere potuiſſet, tamen vt manuale volumen conficeret, alium ordinem in diſponendo aſſumpſit, & breuitati ſtudendo librum paruum conſultò confecit. Admiratus valdè ſum quòd dictus Gabriel tantum curaſſet quòd ego tranſcripſiſſem, vt ipſe ait, libellum fratris mei, & non agnoſcit ſuam hac de re ambitionem, qui vt nomen Auctoris ſibi vſurpaſſet, noluit additiones ſuas ad partes ponere, ſed illas cum materia fratris mei miſcendo Axiomatum Auctorem ſe appellat, cùm nec quidem vigeſima illorum pars, ſi rectè inſpiciatur, ſua ſit.

Cap. Dixit Dominus. XII.

AVguſtinus *in l. quæſt. Exodi q.* 39. relatus *in præſenti textu*, ait quòd quando filij Iſrael præcepto Dei tulerunt Ægyptorum vaſa, & ſpolia, furtum non commiſerunt, ſed Deo iubente miniſterium præbuerunt. Ad cuius Intellectum præmiſſis illis, quæ diximus *ad c. occidit* 23. *q.* 8. aduertendum eſt filios Iſraël Ægyptiorum vaſa, & ſpolia ſuſtuliſſe, quia ex Dei ſententia illis debita erant, quoniam de laboribus, quos Iſraëlitæ impenderant Ægyptiis, nullam receperunt mercedem; vnde iuſto iudicio illam eis Deus perſoluit, vt habetur *Exod. cap.* 1. in quo non eſt vſus abſoluta poteſtate (qua tamen poterat vti, ſi vellet,) ſed legitima iudicis auctoritate, vt obſeruant Sot. *de iuſtit. lib.* 2. *q.* 3. *art.* 8. *verſ. tertium autem argumentum*, Sayr. *in clauı Regia lib.* 7. *c.* 8. *n.* 11. *&* *c.* 9. *n.* 9. *cum ſeq. & cap.* 14. *à n.* 1. & poſt Clement. Alexandrin. notat Cano *de locis theologic. lib.* 2. *cap.* 4. 1

SVMMARIVM.

1 *Iudici dans aliquid temporale, vt pro ſe iuſtam ſententiam ferat, poteſt repetere.*

2 *Iudici pecuniam dans, vt pro ſe iuſtam ferat ſententiam, non committit turpitudinem, & peccatum,* quando

quando imminet periculum certum, aut omninò verisimilius futurum, quòd euidens litigantis iustitia ab eodem iudice iniquè, alioquin iudicaturo peruertatur.

3 *Declaratur l. 2. ff. de condict. ob turpem causam, & numeris sequentibus.*

4 *Iudici quando aliquid datur, non quidem determinatè in fauorem dantis, sed simpliciter, & indeterminate, vt eum expediat, prout iustitia postulauerit, tunc de iure Digestorum danti concedebatur actio ad repetendum, secus de iure Authenticorum.*

5 *Idem dicendum si iudici aliquid datum fuerit determinatè, vt pro ipso dante sententiam iustam ferat, nulla praecedente certitudine de sententia iniusta ab eodem alioquin pronuncianda.*

6 *Iudici determinatè aliquid dare ex parte ipsius litigantis licitum est, vt pro se ferat sententiam iustam, etiamsi interuenerit futura iniquitatis certitudo, & laesio iuris euidentis.*

7 *Pecunia, vel aliud munus vbi datur iudici simpliciter non expressa causa dationis, in dubio, dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, praesumitur datum iudici in malum.*

Cap. Non sanè. XV. *August.*

1 NOtabilis est gloss. *hîc, verbo, ille*, dum tenet, quòd dans iudici aliquid temporale, vt pro se iustam sententiam ferat, repetere potest, secundùm Abb. *in c. cùm ab omni n. 8. de vita, & honestate cleric.* Syluest. *in sum. verbo Iudex 1. q. 12. pronunciato 6.* Couar. *in reg. peccatum part. 2. §. 3. num. 1. col. 1.* Iacob. de Graff. *in aureis decis. p. 1. lib. 2. c. 123. num. 2.* Molin. *de instit. tract. 2. disp. 89. num. 2. cum seqq. & disp. 90. sub num. 11.* Salon. *in simili tract. de iustit. & iure tom. 2. art. 1. de vendit. q. 77. num 8.* Menoch. *de arbitr. casu 343. n. 5. 8. & 9.* Lessi. *de iustit. lib. 2. cap. 14. num. 64.* Rebello *de obligat. iustit. part. 2. lib. 18. quaest. 11. num. 4.*

2 Ratio est, quia dans iudici in his terminis, non committit turpitudinem, & peccatum, quādo imminet periculum certum, aut omninò verisimilius futurum, quòd euidens litigātis iustitia ab eodem iudice iniquè alioquin iudicaturo peruertatur, vel iniustè differatur, & ita ex tali negligentia, & iniusta iudicis dilatione longè maiores eodem munere sumptos facit, aut alia via maius detrimentum patietur, vt aduertunt Cou. Menoch. Graff. Molin. & Lessi. *citatis locis*, Sayr. *in claui Regia lib. 10. tract. 5. cap. 3. n. 6.* & plures alij, quos refert, & sequitur Farin. *in praxi crimin. quaest. 111. n. 109. & 116.* ergo sic datum repetere poterit etiam in foro exteriori, supposita turpitudine, & peccato ex parte iudicis, iuxta reg. text. *in l. 1. in fin. & in l. 2. ff. de condict. ob turpem caus.*

3 Non obstat *d. l. 2. vers. sed si dedi*, ab hac gloss. in oppositum abducta, dum probat quòd si litigans dederit iudici, vt pro se in bona causa pronunciet, censetur iudicem corrupisse, & ita crimen contraxit, quo interueniente non poterit datum repetere ab eo in foro exteriori, vt ex eodem textu colligitur, quasi aduersatiua oratio, qua ille vtitur, ibi, *sed hîc quoque crimen contrahit*, &c. excludat repetitionem, & condictionem dati, & resoluat, ac emendet aliorum sententiam dictae repetitionis, & conditionis admissiuam, & relatam in verbis praecedentibus eiusdem text. ad hanc solam eorum relationem in eo positis, ibi, *est quidem relatum condictioni locum esse*, in quo loquendi genere Vlpianus iudicauit satis esse posuisse causam denegandae repetitionis, nempè dictum crimen corruptionis, idque adeò graue, cui infligatur poena perditionis litis, iuxta vltima verba eiusdem text. vt ita ex eadem causa effectum colligamus, nempè repetitionis denegationem, vt in summa intellexit gloss. *ibidem, verbo dedi in 1. intellectu, gloss. in verbo expectat, in cap. qui rectè 11. q. 3.* Bart. *in auth. nouo iure num. 3. C. de poena iudic. qui malè iud.* Turrecr. *hîc num. 8. col. 2. post princ.* Abb. *in d. c. cùm ab omni n. 8.* Cou. *in reg. peccatum p. 2. §. 3. num. 1. col. 2.* Menoch. *de arbitr. casu 343. n. 6. cum seqq.* Iacob. de Graff. *d. c. 123. n. 3.* Clar. *§. fin. q. 73. num. 2. ante fin.* Card. Tusch. *tom. 1. lit. C. concl. 152. n. 2.* Nauar. *de datis, & promiss. n. 48.* Molin. *d. tract. 2. disput. 89. sub n. 2. & disp. 90. n. 1.* optimè Donel. *comment. iuris ciuilis lib. 14. cap. 25. col. 1. & 3. sub. vers. videndum*; quidquid oppositum, immò *in dict. vers. sed si dedi, per tot.* concessam esse repetitionem ei, qui iudici dedit, vt pro se in bona causa iudicaret, credat minus benè gloss. *ibidem verbo dedi in 2. intellectu*, Bart. sibi contrarius in eadem *l. 2. num. 1.* Paul. *in l. 1. n. 5. ff de condict. ob turpem causam*, & *ibi* Ias. *à num. 3.* Archid. *in praesenti* & Bellam. *sub. num. 5. col. 1.* Duren. *ad eundem tit. de condictione ob turpem caus. cap. 3. post princip.* & alij, quos refert, & sequitur Farinac. *in praxi crimin. part. 3. q. 111. num. 109.*

Non, inquam obstat ille text. *in l. 2.* vt *suprà*, iuxta verum eius sensum expensus, quia pro maiori illius explicatione quatuor casus principales considerandi sunt. Primus casus est, quando iudici datur non quidem determinatè in fauorem dantis, sed simpliciter, & indeterminatè, vt cum expediat, prout iustitia postulauerit, nec prolationem sententiae differat iniustè; in quo distinguendum est inter ius antiquum Digestorum, de quo *d. vers. sed si dedi*, & inter ius nouum Authenticorum, de quo *in auth. vt litigantes iurent in exordio litis*, &c. *circa princ. collat. 9.* nam de iure antiquo Digestorum spectata rei natura danti concedebatur actio ad repetendum, quia turpitudo huius dationis versabatur solùm ex parte accipientis, non verò ex parte dantis, quippe quòd eo tempore non censebatur in ea datione iudicem corrupisse, & ita nec deliquisse videbatur, vnde succedebat reg. text. *in l. 1. in fin. & in l. 4. vers. quoties, ff. de condict. ob turpem, causam*; at verò ex dicto iure nouo Authenticorum numquam repetitio danti concedetur, sed munus datum iudici publicum stipendum habenti adiudicabitur fisco in foro exteriori, quippè quòd supposita noua huiusmodi iuris prohibitione condemnante, & excludente omnem in vniuersum dationem ex quacumque causa iure non permissa iudici factum, iam non est licita, sed turpis haec datio ex parte etiam dantis, quantumuis ipse à parte rei non intenderit iudicem corrumpere, atque ita in particulari cessauerit negatiuè finis huius nouae prohibitionis, neque enim ob id cessare debet eadem prohibitio, iuxta text. sic intelligendum *in l. prospexit, vers. quod quidem, ff. qui, & à quibus*; sic enim concluditur ex generalibus, & absolutis verbis text. *in d. auth. vt litigantes, in princ.* intendentis sic exterminare omnem occasionem, & palliamentum corrumpendi iudices, quare ita distinguunt Bart. *in auth. nouo iure num. 3. C. de poena iudic. qui malè iud.* Salic. *in l. vlt. num. 1. in fin. vers. hodie verò, C. eodem tit.* Bald. *in d. l. 1. col. 1. vers. hodie secus*, vbi Alberic. *num. 3. vers. hodie*, post gloss. *ibi verbo dedi, ad fin.* Molin. *d. tractat. 2. disput. 90. n. 2.* quamuis contrarium, immò quod etiam hodie non sit correctum dictum ius antiquum per huiusmodi ius Authenticorum, ac proinde quòd etiam hoc attento censenda non sit, turpis ex parte dantis datio, de qua in hoc primo casu, & consequenter quòd repetitio danti concedenda sit, tenuerunt minùs benè Abb. *in d. c. cùm ab omni, num. 8.* Couar. *d. §. 3. num. 1. col. 2. ante fin.* Syluest. *verbo Iudex 1. q. 11. pronunt. 6.*

pronunc. 6. Fulgoſ. *in l.* 1. *n.* 3. *cum ſeqq. ff. de condict. ob turpem cauſ.* Menoch. *de arbitr. caſu* 34. *num.* 9. & alij, quos refert, & ſequitur ſaltem de iure Canonico Farinac. *dict. quæſt.* 111. *num.* 112.

5 Secundus caſus eſt quando iudici datum fuerit determinatè, vt pro ipſo dante ſententiam iuſtam ferat nulla præcedente certitudine de ſententia iniuſta ab eodem alioquin pronuntianda, vel de euidentia iuris ipſius dantis, & tunc locum habent omnia, quæ hactenus in primo caſu conſtituimus quoad forum exterius, & quidem à fortiori, quippe quòd ea in hoc ſecundo caſu non ſolùm habent locum ex ſupradicto iure nouo Authenticorum, ſed etiam ex ipſo iure antiquo Digeſtorum *in d. l.* 2. *verſ. ſed ſi dedi*, cuius caſus expreſſus proprius eſt hic ſecundus: rurſus in hoc eodem obtinent quoad forum interius, quippe quòd in hoc ſecundo caſu pariter ac in primo vigent rationes, & doctrinæ in primo contentæ, & in vtroque pariter applicandæ ſunt.

6 Tertius caſus eſt, quando in hac determinata datione interueniens futuræ iniquitatis certitudo, & læſio iuris euidentis, & tunc ex parte ipſius litigantis licita eſt, & ſemper fuit tam ex rei natura, quàm attento omni iure poſitiuo, & tam in foro exteriori, quàm in interiori in ordine ad redimendam propriam vexationem, & conſequenter repetitionem danti competere, & ſemper competiiſſe ſecundùm Doctores, quos *ſuprà in principio* citauimus, & ita eſt propriè intelligendus hic text. *in verſ. ille tamen*; non obſtat quòd alia remedia præter dictam pecuniæ, vel alterius temporalis muneris dationem ſuperſunt ad redimendam hanc iudicis vexationem, nempe recuſatio, vel appellatio, ac proinde quòd dicta datio neceſſaria non eſt, & conſequenter improbari debet, reſpondetur enim hæc iuris remedia non eſſe adeò certa in ſui executione, immò vt plurimum eſſe in hoc reſpectu dubia cùm pendeant ex arbitraria probationum admiſſione, & ex aliis, quæ ſolent cuiuſlibet litis euentum dubium reddere, iuxta text. *in l. quod debetur* 51. ibi, *& euentus executionis poſſit eſſe incertus, ff. de pecul.* quod cùm ita ſe habeat, rationi conſonat, vt aliud remedium quæratur, quod non ita dubium ſit, ſed adeò certum, ac ipſummet damnum ex iniquitate iudicis indubitanter imminens, vt in effectu benè conſiderans reſpondet Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 40. *num.* 7. Nec etiam obſtat quòd ſi hoc pecuniarum redemptionis genus admittatur, videtur aperiri via, & palliamentum facile ad ſubornandos, & corrumpendos iudices, quippè quòd ex affectu ad propriam cauſam vnicuique prima fronte apparebit ſe eius certum habere in lite, quod tamen in rei veritate non ſit tale; rurſus ex eodem effectu facilè timebit fraudandum ſe iri iure ſuo, etiamſi à parte rei nulla ſibi fraus, & vexatio paretur à iudice, reſpondetur enim hoc palliamentum non habere locum quoad forum conſcientiæ in his terminis, in quibus ſupponimus dantem certum eſſe abſque vlla palliatione de iure ſuo euidente ex conſilio peritorum, & de vexatione omninò extitura, niſi eam ſic redemerit à iudice apud quem plurimum fortè valet aduerſarius, vel potentia, vel diuitiis, vel amore, vt bene pro foro interiori reſpondet Fr. Emman. *ſub d. num.* 7. immò nec pro foro exteriori hoc fundamentum procedet ex ſuis radicitis.

7 Quartus, & vltimus caſus eſt quando pecunia, vel aliud munus datur iudici ſimpliciter, non expreſſa cauſa huius dationis, & tunc in dubio, dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, præſumitur datum iudici in malum, id eſt, non eſſe datum pro redimenda vexatione in terminis; in quibus ea licitè redimi poteſt, ſed potiùs pro iudice corrumpendo, & ſollicitando ad ſententiam ferendam pro ipſo dante, ſic in effectu reſoluit gloſſ. *verbo abſtinere, in cap. cùm ab omni, de vita, & honeſtate cleric.* poſt alios Farin. *in praxi crim. p.* 3. *q.* 111. *num.* 117. iuncto *num.* 105. & 108. inde concludentes ſic dantem non poſſe repetere, & quidem meritò, nam cùm hæc datio, & acceptatio abſolutè improbetur à iure, iuxta diſtinctiones *ſuprà* poſitas in caſibus præcedentibus, conſequitur quòd ſimpliciter dans, cenſetur in dubio dediſſe contra dictam prohibitionem, & ita contra ſic dantem in dubio præſumendam eſſe culpam dignam dictis pœnis, & dicta priuatione repetitionis, ſic enim generale eſt, vt faciens actum à lege prohibitum etiam poſitiua, ſi actus contra hanc geſtus aliquem conſiderabiliter lædat, vel lædere poſſit, præſumatur in dubio culpabilis, immò & doloſus, vt poſt multos reſoluunt Card. Tuſch. *tom.* 2. *lit. D concluſ.* 573. *num.* 48. *cum ſequentibus*, Maſcard. *de probationibus concluſ.* 531. *n.* 47. *cum ſeqq. & à n.* 66. per text. *in l. quemadmodum, C. de agricol. & cenſ. lib.* 11.

QVÆSTIO VI.

Cap. Si res aliena. I.

DE materia huius text. dixi latè ad *reg. peccatum, de regulis iuris lib.* 6. & ibi citatis addo nouiſſimè Aluarez de Valaſco *de priuilegiis pauper. quæſt.* 27. 1

SVMMARIVM.

1 *Fur non ſolùm in maioribus, ſed etiam in minoribus iudicatur, cum non id quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attendatur.*
2 *Minima qui furatur, animo tamen furandi, & nocendi grauiter, & notabiliter, peccat mortaliter.*
3 *Furtum an & quando in re minima committatur, ſitque peccatum, & pro ea furti actio cōpetat, remiſſiuè.*
4 *Furtum minimum ſæpius iteratum an & quando inducat peccatum mortale? remiſſiuè.*
5 *Simonia non committitur in modico ſicut in magno.*
6 *Peccatum maius an committat ille, qui peccat cum muliere formoſa, quàm qui cum deformi muliere fornicatur? remiſſiuè.*

Cap. Fur autem, vlt. *Hieron.*

HIeronymus *in epiſt. ad Titum cap.* 2. (quam nonnullis omiſſis, & mutatis refert Gratianus *in præſenti*) docet quòd fur non ſolùm in maioribus, ſed etiam in minoribus iudicatur, cùm non id, quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attendatur; vnde 1
D. Thomas 2. 2. *quæſt.* 66. *art.* 6. *ad* 3. ait, quòd qui 2
aufert, ſeu furatur minima; animo tamen furandi, & nocendi grauiter, & notabiliter, peccat mortaliter, ratione enim affectus, vel voluntatis furandi plura, vel maiora ſi poſſet, peccatum mortale committi reſoluunt, ita ſententiam D. Thomæ explicantes, Sylueſt. *in ſumma verbo furtum quæſt.* 2. Valq. *in opuſculis moralib. tit. de reſtit. cap.* 5. §. 1. *dub.* 6. De quo tamen, an 3
ſcilicet & quando in re minima committatur furtum, ſitque peccatum, & pro ea furti actio competat? vide §. *gallinarum*, & ibi Doctores, *Inſtit. de rerum diuiſ.* Gerard. *ſing.* 19. Sot. *lib.* 1. *de iuſtit. quæſt.* 3. *art.* 3. *verſic. ad tertium argum.* Clar. §. *furtum num.* 23. Sebaſt. Medic. *in ſum. peccat. part.* 1. *tit.* [illegible] *quæſt.* 126. *verſ.*

poteſt tamen eſſe veniale. Ludouic. Lopez *in inſtructorio conſcientia, part. 1. cap. 92.* Tiraq. *in tract. de indic. in rebus exig num. 114.* Couar. *lib. 1. var. cap. 3. num. 12. & in cap. alma mater, part. 1. §. 9. num. 2. in fine,* Nau *in man. cap. 17. num. 3.* Mexi. *in tract. taſſa panis concl. 3. num. 9. cum ſeq.* Perez *l. 1. in gloſſ. gallinas, tit. 23. l. 2. Ordinam.* Petr. à Nauar. *de reſtitut. tom. 2. lib. 3. cap. 1. num. 26. cum ſequentibus,* Salaz. *de vſu, & conſuetud. cap. 5. num. 14.* Marienſ. *l. 16. gloſſ. 2. num. 2. tit. 11. lib. 5. noua recopil.* Sayr. *in claui Regia lib. 9. cap. 15. num. 3. cum ſequentib.* Molin. *de inſtit. tom. 3. tract. 2. diſp. 685. per tot.* Leſſi. *in ſimili tract. lib. 2. cap. 12. dub. 6. num. 29.* Rebell. *de obligat. iuſtitia, p. 1. l. 3. q. 15. ſect. 1. verſ. ſecunda concluſio.*

4 An autem furtum minimum ſæpius iteratum inducat peccatum mortale? vide Martin. de Ledeſma *2. 4. p. 18. art. 8. fol. 173. fol. 2.* Couar. *lib. 1. var. c. 3. n. 12.* Nauar. *d. cap. 17. num. 140.* Sayr. *in claui Regia lib. 2. cap. 13. num. 19. cum ſeq. & lib. 9. c. 15. num. 16. cum ſeq.* Molin. *d. tom. 3. tract. 2. diſp. 678. cum ſeq.*

5 In gloſſ. *Quod furto.* ibi, *non committitur ſimonia in modico, ſicut in magno,* &c. De quo vide Tiraquel. *de indic. in rebus exig. verſ. 10. fol. 32.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 23. num. 166.* Soarez *de Religione tom. 1. lib. 4. de ſimon. cap. 5. num. 5. cum ſeq.*

6 In gloſſ. *Fornicatione.* An magis peccet qui cum formoſa, quàm qui cum deformi muliere fornicatur, diſputat gloſſ. *in præſenti*, pro cuius quæſtionis ſolutione vide Abb. *in cap. cum quidam num. 1.* & *ibi* Felin. *num. 7. in fine. de iureiuran.* Iaſ. *in §. ex maleficiys n. 13. Inſtit. de actionib.* Mich. Gribald. *in tract. de homicid. in princip. pag. 5. num. 4. in fine,* Tiraq. *l. 2. connub. num. 12.* Guillelm. Benedict. *in c. Raynutius, verbo cuidam Petro trad. num. 28. de teſtam.* Quæ autem conſideranda ſunt, vt mulier poſſit dici pulchra, tradunt Neuizan. *in ſylua nupt. lib. 2. num. 93.* Caſſan. *in catalogo gloria mundi conſiderat. 22. part. 2.*

CAVSA XV.

QVÆSTIO I.

CAP. Meritò. I. *Auguſt.*

1 AVGVSTINVS *libr. 4. quaſt. 24. ad cap. 15. Numerorum,* relatus *in hoc text.* ait ſine voluntate peccatum actuale committi non poſſe, vide Cardin. Bellarm. *in controuerſ. Chriſtiana fidei tom. 3. controu. 2. generali cap. 3. col. 3. verſ. vnum,* Cardin. Tolet. *in ſumma lib. 9. cap. 84. poſt princ.* Anton. Riceiul. *de iure perſonarum extra gremium Eccl. exiſtent. l. 4. c. 69. numer. 14.* Mari. Giurb. *in conſuetud. Meſſanen. c. 6. gloſſ. 7. n. 7.* Scacc. *de commerc. §. 1. quaſt. 7. p. 2. ampl. 19. n. 67. verſ. non obſtat.*

2 Ex hoc text. vulgò colligitur delicta ſine voluntate non committi, nec puniri commiſſa; quia à voluntate delicta pendent, vt per Celſ. Burgal. *de dolo lib. 4. cap. 8. num. 13. fol. mihi 528* Mari. Giurb. *conſ. criminal. 92. num. 13. cum ſeqq.* Anton. Riceiul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib. 9. c. 2. n. 12. & ſeqq.* Ioan. Baptiſta Nauar. *quaſt. forenſ. lib. 1. q. 59. num. 12.*

SVMMARIVM.

1 *Beſtia interficitur ſicut & ipſa fœmina, qua ſe ei commiſcuit.*
2 *Beſtialitatis propter crimen quando animal alicuius interficitur, quis illius pretium ſoluere debeat, oſtenditur.*
3 *Doctores referũtur de beſtialitatis crimine agentes.*
4 *Conatus ſolus in delicto beſtialitatis, an puniatur? remiſſiuè.*

CAP. Mulier, quæ acceſſerit. IV.

COllige ex text. quòd licèt pecus ratione careat, & à culpis immunis ſit, nihilominus interficitur ſicut & ipſa fœmina, quæ ſe ei commiſcuit in deteſtationem tanti criminis, & ne tali flagitio contaminata indignam refricet facti memoriam, de quo vide Iaſ. *in l. furioſum num. 10. C. qui teſtam. facere poſ.* Alex. *in l. ex facto num. 35 ff. de vulgari,* Carter. *in praxi tit. de homicid. § circa igitur num. 29. pag. 349.* Guid. Papæ *deciſ. 238.* Alphonſ. de Caſtro *lib. 4. aduerſus hæreſes verbo coitus verſ. coitus cum iumento,* Aluar. Pelag. *de planctu Eccleſia lib. 1. cap. 2.* Guillelm. Benedict. *in c. Raynutius, de teſtam. verbo mortuo itaque il. 1. n. 138.* Mantua *ſing. 15. num. 3.* Hoied. *de incompatib. benefic. part. 1. cap. 23. num. 105.* Idem Mantua *dial. 123.* Clar. *§. fornicatio num. 27. & § fin q. 99. n. 8. verſ. niſi in vno caſu,* Cou. *lib. 2. var. cap. 8. num. 1.* Ant Gom. *l. 1. Tauri num. 11. poſt. med. & l. 8. Tauri n. 35.* Roland. *conſ. 7. à princip. vol. 1.* Rojas *ſi gul. 102. incip. vbi animal brutum,* Tiraq. *de pœnis temper cauſa 49. num. 39.* Menoch. *illuſtr. cap. 96. num. 11.* Auil. *ad cap. 1. Prætor.* [illegible] *derechamente num. 19.* Ioan. Marien *in dial. relatoris part. 3. cap. 64. num. 6. verſ. facit etiam,* Ioſeph. Ludou. *Peruſ. deciſ. 7. num. 9.* 1

Quando propter crimen beſtialitatis animal [illegible]cuius interficitur, pretium animalis ſ[illegible]luendum eſt domino de bonis delinquentis, ſi ſoluendo eſt delinquens, ſecus ſi non eſt ſoluendo, quia tunc ſolui debet e[x] pecunia fiſcali, ſicuti tradit Ignat. del Villar. *in* [illegible] *reſponſ. lib. 1. reſp. 4. num. 11. cum ſeqq.* cum ref[illegible]rens meus *in comment. ad Ordin. Regiam Luſitan.* [illegible] *tit. 13 §. 1.* 2

De beſtialitatis crimine vide vltra citatos M[illegible] *de arbitrar. caſu 286. num. 7.* Farinac. *in praxi* [illegible] *quæſt. 148. num. 46.* Sayr. *in claui Regia lib. 8. cap. 5. num. 18.* Azor. *inſtitut. moral. part. 3. lib.* [illegible] *c. 22.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 22. num. 51.*

Vtrùm autem in hoc delicto ſolus conatus cum bruto puniatur? vide Iacob. *de* [illegible] *ſ. 316.* Cou. *in Clem. ſi furioſus p. 2 in initio ad fin. verſ. hac quidem obiter,* Marant. *de ordine iudic. part. 4. num. 70. pag. 83.* Roland. *d. conſ. 7. n. 4. volum. 1.* Menoch. *dict. caſu 28. num. 7. & caſu 36. num. 61.* Et quid in aliis atrociſſimis delictis, vide Anton. Gom. *de delictis c.* [illegible] *num. 11.* Mutam. *deciſ. 50. num. 25.* Mat. *voto 230. num. 14.* Theſaur. *deciſ. 243. num. 2. & 3.* Theſaur. iun. *lib. 2 quaſt. forenſ. q. 24.* Giurb. *conſ. 46. num. 17. & conſ.* [illegible] *num. 16.* Sebaſt. Guazin. *de defenſ. reor. defenſ. 33. c. 24. num. 2.* 4

CAP. Sanè diſcimus. VII. *Ambroſ.*

DE ebrietate, & an, & quando excuſet à delicto, irregularitate, aut peccato, vide Caſtr. *de poteſtate legis pœnalis lib. 2. cap 14. verſ. de ebrio autem,* Bonacoſ. *commun. crimin. verbo ebrietas excuſat,* Petr. Plaça *de delict. c. 30. per tot.* Pedraza *in 6. præcepto Decalogi in fin. verſ. de la embriaguez,* Cov. *in Clem. ſi furioſus p. 3. in initio num. 3. cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom. 3. var. c. 1. num. 73.* Sebaſt. Medic. *in ſum peccatorum p. 1. tit. 1 ex quaſt. 13. cum ſeqq. & tit. 7. quaſt. 26.* Petr. à Nau. *de reſtit. tom. 1 lib. 2. cap. 1. num. 75.* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 6. per tot.* Menoch. *illuſtr. cap. 96. num. 31.* 1

Perez

Perez in rub. tit.8. lib.8. Ordinam. pag 204. Maſcard. *de probat. concl.* 579 Anton. Scap. *de iure non ſcripto lib.*1. *cap.*63. Menoch. *de arbitr. caſu* 326. Pined *in monarchia Eccleſiaſt. lib.*2. *cap.*3.§.4. *& in vita S. Ioannis Baptiſtæ lib.*3 *art.*2.*c.*1. *pag.*141. Azor. *inſtit. moral part.*1. *lib.*7. *cap.*3 Sayr. *in claui Regia lib.*2. *cap.* 9. *num.*41. *& de cenſur. lib. cap.*17. *n.*34. Leſſi *de iuſtit. lib.*4. *cap.*3. *dub.*3. *n.*2. *cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſponſ. moral lib.*5. *queſt.*5. *n.*8. Farin. *in praxi crimin. part.* 1. *q.*20. *n.*51. *& part.*3. *quaſt.*93. *per tot. & fragm. crimin. p.*2. *lit. I. numer.* 422. *& ſeqq.* Soarez *tom.*5. *de cenſur. diſput.* 46. *ſect.*1. *num.*32. *verſ. nam communis*, Auila *in ſimili tractatu p.*7. *rub. de homicidio directè volunt, ſect.*1. *dub.*15.

Cap. Inebriauerunt. IX. *Auguſt.*

1 DE materia huius cap. latè, & eleganter agit Merol. *tom.*1. *diſput. in vniverſam Theolog. moralem, diſput.*1. *cap.*2. *n.*130. & vide Caſtr. *lib.*2. *de lege pœnali lib.*1. *cap.*14. *pag.*580.

Cap. Si quis inſaniens. XII.

1 PRobat hic text. clericum in furore occidentem non peccare, ſed officium exercere non poſſe. At videtur corrigi per *Clem. ſi furioſus, de homicid.* quæ habet irregularitatem non incurri ex homicidio patrato à furioſo, vide Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 2. *à n.*5. *&* 8. L... Beja *reſponſ. r. caſuum conſcientiæ part.*1. *caſu* 40 *pag. mihi* 66. M... *de irregul. lib.* .. *cap.* 48. *num* 11. ... *de cenſur. part.* .. *rub. de homicid. caſuali diſp.* .. *ſ* .. *l.*1. *dub.*12. Farinac. *in praxi crimin. quaſt.*94. *num.*26. *& fragm. crimin. part.*2. *lit. I. n.*417. vbi *n.*418. ſubdit procedere etiam quòd occiſor ſua culpa in furorem inciderit, advertens *ibi in fine* vix dari poſſe caſum, in quo quis ve... cul...a ſua furioſum euadere, & *num.*421. intelligit procedere in eo, qui occidit durante furore, vnde ſecus ſi habens dilucida interualla occidat tempore ſanæ mentis.

Cap. Si quis non iratus. XII.

Hieronymus.

1 DE magiſtro moderatè diſcipulum corrigente, & verberante, quòd non incurrat irregularitatem ... quòd inde mors ſequatur, reſoluunt Nau... *in* ... *cap.*27. *num.*135. *verſ.* 22. Couar. *in Clem. ſi furioſus p.*2. §.4. *ſub num.* .. Soar. *de cenſur. diſput.*46. *ſect.*2. *rub. de irregul. ex homicid. caſuali num.*4. Auil. *de cenſur. p.*7. *rub. de homid. caſuali diſputat.*4. *ſect.*1. *dub.*3. Farin. *fragment. crimin. part.*2. *lit. l. num.*5 - 8. Si ergo magiſter nimis modum excedendo percuſſerit in capite aut alio periculoſo loco, ex quo percuſſus obiit, aut deformatus eſt, irregularitatem incurret, per text. *in cap. Presbyterum* 7. *de homicid.* vbi *num.* 2. plures citat Doctores.

Qvæstio III.

Cap. De crimine. I.

1 PRobat hic text. mulieri in publico iudicio non permitti quemquam accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum iniuriam proſequatur, & niſi in criminibus, in quibus eſt ei ſpecialiter côceſſum accuſare ſine inſcriptione, de quo vide Anton. Gom. *var. tom.*3. *cap.*1. *num.*31. *cum ſeqq.* Clar. § *fin. q.*14. *n.*8. Decian. *in tract. crim. lib.*3. *cap.* .. *à num.*1. Soar. de Pace *in pract. tom.*1 *p.*5. *cap.*3. *n.*14. Cabill. *controuerſ. iuris lib.*1 *de vſufruct. c.*40. *n.*10. *cum ſeqq.* vbi *num.*18 ſubdit vxorem eſſe præferendam filiis in accuſatione mortis patris.

Cap. Sanè quiſquis. IV.

DEſumitur ex *l. ſi quemquam* 29. *C. de Epiſcop. & cler.* de cuius materia vide Tiraquel. *de retract. lig.* §.1 *gloſſ.* 34. *num.*41. Cardin. Baron. *tom.*6. *annal. Eccleſ. anno Chriſti* 469. *pag.* 18. Soar. *de Relig. tom.*1. *lib.*4. *de ſimonia cap.*3. *n.*2. Matt. *de iuriſdict. part.* 2. *cap.*57. *n.*8. Thom. Valaſc. *alleg. iuris tom.*1. *alleg.* 12. *num.*145. vbi ait, ſimoniæ crimen de iure ciuili prohibitum eſſe per *d. l. ſi quemquam.* 1

Cum enim generaliter legibus, &c.] Vide de intellectu Decian. *in tract. crimin. lib.*3. *cap.*7. *num.*2. 2

Qvæstio IV.

Cap. Alius. III. *Gregor.*

DE materia huius text. vide Victor. *de poteſtate Eccleſiæ part.*1. *n.*19. Clar. § *fin. q.*35. *n.*8. Azor. *inſtit. moral. part.*2 *lib.*4. *cap* 19. *prope fin. in verſ. Samuel. enim ſeqq.* & quæ latè diximus *collect. ad c. grandi, de ſuppl. neglig. Pral.* vbi *num.*5. peculiariter egi de materia huius text. & *ibi* citatis adde nouiſſimè Ioan. de Valdoa *in annuis Academicis prælectionib. Salmanticenſib. ad c.*13. *de iudic. num.* 46. *cum multis ſeqq.* 1

Cap. Nos Sanctorum. IV.

Gregor. VII.

GRegorius VII. Romanæ Synodo præſidens, teſtatus *in hoc text.* ait quòd ſubditi abſoluuntur à fidelitate, & debito obſequendi domini excommunicatis, & modis omnibus prohibet ne eis fidelitatem obſeruent quouſque excommunicati ad ſatisfactionem veniant, referunt Couar. *in reg. peccatum. p.* .. *in fine n.* 8. *verſ. illud*, Sayr. *in claui Regia lib.*5. *cap.*8. *n.* .. Anton. Ricc. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.*4. *cap.*52. *num.* 1. Vgolin *de cenſur. tab.*2. *cap.* 23. §.9. Soar. *tom.*5. *diſp.*15. *ſect.*6. *n.*1. 1

Qvæstio VIII.

Svmmarivm.

1 *Filius natus ex coitu clerici, & fœmina libera, ſub ſpecie tamen matrimonij ſcienter contracti, ſeruus efficitur Eccleſiæ.*
2 *Text. in preſenti non eſt contraria conſuetudine abrogatus.*
4 *Filius non ſuccedit matri, vbi ex parte matris coitus non fuerit reprobatus, & punibilis.*
4 *Coitus damnatus dicitur ille, qui aliqua pœna tēporali per legem, aut conſtitutionem iuri imponitur.*
5 *Mulier commiſcens ſe cum clerico ſeculari ſacris Ordinibus inſignito non committit ex parte ſua inceſtum, ſed ſimplicem tantùm fornicationem.*
6 *Filius clerici in Sacris conſtituti ſuccedit matri, ſed num.*7 *referuntur plures contrarium tenentes, at num.*8. *concordantur.*
9 *Natus ex coniugato, & ſoluto an matri ſuccedat, oſtenditur.*

Cap. Cùm multæ. III.

Ex Concil. Tolet. IX.

1 COncilio Toletano IX. *cap.* 10. ſtatutum eſt filium natum ex coitu clerici, & fœminæ liberæ, ſub ſpecie tamen matrimonij ſcienter contracti, ſeruum effici Eccleſiæ, vt refertur *in hoc text.* & ex eo colligunt Gregor. per text. *ibi, in l.3.tit.21.p.4.* Guillel. Bened. *in c. Raynutius, de teſtam. verbo Raynutius, n.* 21. Couar. *de ſponſal. part.2. cap.8.§.5. num.*17. vbi aduertit Romanum *ſing* 526. incip. *Dic quod filij*, nimis largè ex hoc text. deſumere filios clericorum eſſe ſeruos Eccleſiarum, cùm tamen conſtet illum de natis ex clericorum coniugio loqui, Ioan. Fab. *in § ſeruitus num.*5. *verſ. item alius modus, Inſtit. de iure perſon.* vbi ſubdit, quòd hodie multi eſſent ſerui Eccleſiæ, ſi iſte text. ſeruaretur, Nauar. *in c ita quarumdam, de Iudeis notab.*11. *in gloſſ. pen. num.*27. vbi intelligit text. de filio conſtituto in Sacris, qui cum eius rei conſcia contraxit matrimonium, reſoluens è contrario non eſſe ſeruum, ſed liberum filium Sacerdotis, qui contraxit matrimonium cum aliqua eius ignara, Rojas *de ſucceſſ. cap.*27. *à num.*17. Perez *l.2.tit.3.lib.5.Ordin.pag.*130. *in fin.* & *pag.* 151. Paul. Comit. *reſponſ. moral. lib.1. quæſt.* 56. Azor. *inſtitut moral. part.2.lib.2.cap.6.quæſt.* 5.

2 In gloſſ. *Connubio.* ibi, *quicquid tamen hîc dicatur*, &c. Ergo ſtatutum Concilij Toletani, de quo *in hoc text.* abrogatum eſt, ac per deſuetudinem euanuit, ſed contrarium rectiùs tenent Abb. *in cap.1. col. fin. de treuga, & pace, & in cap. cùm ſit, de foro compet. n.*15. Con. *d. num.*17. Duen. *reg.*345. *verſ.*12. Clar. *§. fin. q.*30. *in princ.* Coſin. *in pragm. ſanct. tit. de concub. verbo cohabitare §. qui etiam*, Nauar. *vbi ſup. num.*16.

3 In gloſſ. *Hæreditatem.* ibi, *nam matri etiam ſuccedit ſpurius filius*, &c. Intellige vbi ex parte matris coitus non fuerit reprobatus, & punibilis, quia tunc filius non ſuccedit matri, vt reſoluit Negreir. *in introduct. vlt. volunt. lib.2.c.*11.*n.*5. Coitus autem damnatus dicitur il-
4 le, cui aliqua pœna temporalis per legem, aut conſtitutionem iuris imponitur, ſecundùm Bermon. *de publicis concubin. prope fin. in verbo, qui etiam filios n.*73. Boſſi. *de coitu damnato n.*38. Clar. *§ fornicatio num.*5. Cald. Pereira *de nomin. emphyt. quæſt.* 21. *num.* 16. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.*33. *num.*20. Molin. *de iuſt. tract* 2 *diſp.*167. *verſ. licet in concluſione.*

5 Vnde quia mulier commiſcens ſe cum clerico ſeculari ſacris Ordinibus inſignito, non committit ex parte ſua inceſtum, ſed ſimplicem tantùm, fornicationem, ex reſolutis per Menoch. *in addit. ad caſ.*289.*n.*6. *verſ. tertia opinio*, Surd. *de aliment. tit.*5.*quæſt.*7.*n.*44.
6 Stephan Gratian. *d. cap.*35. *num.*14. ideò filium clerici in Sacris conſtituti ſuccedere matri tradunt Perez *ad tit.*2.*lib.*5. *Ordin. pag.*69. & *ad tit.*8. *verſ. vtrùm autem lib.*8. *Ordin. pag.* 279. Auendan. *ad l.9. Tauri gloſſ.*5. *num.*3. *cum ſeq.*

7 Contrarium verò, immò matri non ſuccedere, tenuerunt Anton. Gom. *l.9. Tauri n.*15. *in fine*, & Tello Fernandez *n.*34. Menoch. *de ſucceſſ. creat.* §. 10. *n.*497. Matien. *l.6. gloſſ.*4.*n.*6.7. & 8. *tit.*8. *lib.*6. *noua recopil.* Gam. *Luſit. dec.*136. Pereg *de iure fiſci lib.*3. *tit.*8.*n.*37. *in med.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.*16. *princ. num.* 18. 19. 89. & 90. Molin. *de iuſtit. tract.2. diſp.*197. *num.*8. *verſ. licet*, Gutier. *pract. lib.2.q.*102. Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib.2. concl.*115. *conſid.*1. *num.*2. Leſſi. *de iuſtit. lib.2 cap.*19. *dub.* 6. *num.*65.

8 Ego tamen has contrarias opiniones ad concordiam reducendas eſſe probabilius duco cum D. meo Petro Barboſa *in priuatis ſcholijs ad l. ex facto §. ſi quis rogatus il.*1. *verſ. ad Ordin. lib.* 4. *ff. ad Trebel.* vt ſcilicet prima opinio habeat locum in clerico, qui ſuſcepit filium ex muliere ſoluta, quam pro concubina non habebat, cùm in his terminis verum ſit mulierem non puniri; ſecunda verò vt procedat in clerico, qui ſuſcepit filium ex concubina, cùm in noſtris præcipuè Hiſpaniarum partibus concubina clerici acriter puniatur.

Ex qua diſtinctione iam infertur reſolutio ad illam 9
quæſtionem vtrùm natus ex coniugato, & ſoluta matri ſuccedat, in qua licèt non pauci negatiuam teneant partem, ex quorum numero ſunt Azor. *dict. p.2. lib.* 2. *cap.6. quæſt.*9. Surd. *deciſ.*249. *numer.*16. & *conſ.* 456. *num.*14. Molin. *d. diſput.*167. *num.*8. & alij pro affirmatiua pugnent vt per Spin. *d. gloſſ.1. in princ. numer.*90. Caſtr. Angel. Dec. Nicol. Aym. & Fulgoſ. citati à Stephano Gratiano *d. cap.*35. *num.* 26. tamen diſtinctione ſupradicta opus eſt, vt ſcilicet negantium ſententia locum habeat, cùm ex ea naſcitur, quam in domo pro concubina habebat, cùm factum huiuſmodi ſecundùm bonos mores magis deteſtabile ſit, & per legem punibile; at verò alia negantium opinio procedat cùm ſpurius naſcitur ex ſoluta per coniugatum accidentaliter cognita; ita D. Barboſa *vbi ſupra* Pereg. *d. tit.*8. *num.* 36. *verſ. concordando*, Stephan. Gratian. *d. cap.*35. *à numer.* 27.

CAVSA XVI.

QVÆSTIO I.

Cap. Placuit. I.

EX hoc text. & aliis ſequentibus vulgò colligitur Monachos omnes olim Epiſcoporum iuriſdictioni ſubiectos fuiſſe, 1
vt per Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 1. *quæſt.*63. *art.* 1. Aſcan. Tambur. *in tract. de iure Abbat. tom.1. diſp.*15. *quæſt* 1. *in princ.* & alios, quos refero, ergo ipſe *de officio, & poteſt. Epiſc p.* [illegible] *alleg.* 1[illegible] *in princ.* vbi reſcio quo tempore Regulares exemptiones obtinuerunt. Et ideò plura antiqua iura indiſtinctè poteſtatem corrigendi Monachos etiam extra regulam delinquentes Epiſcopo tribuunt. *cap. de perſona* 11. *quæſt.1. cap. Abbas, cap. Monaſteria il* 1. *cap. cognouimus* 18. *quæſt.*2. & ex Ægid. & Marian. obſeruat Rot. *deciſ.*17.*n.*1. apud Farin. *part.* 1. *recent.*

In gloſſ. *Sepeliat.* ibi, *ſed quid ſi Parochianus alicuius*
deliquit in alterius Epiſcopatu? Vide Azeued. *l.*1.*n.*39. 2
*tit.*16. *lib.* 8. *noua recopil.* Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo Vicarius, pag. mihi* 338. D. Barboſ. *in l. hæredes abſens §. proinde, in art. de foro delicti n.* 65. *de iudic*

Cap. De Monachis. III. cum ſeqq.

Innocentius.

PRo varietate temporum diuerſæ leges, & canones ſunt de Monachis conſtituti, vt videre eſt per 1
totam hanc *quæſt.* 1. qui prima facie videntur inter ſe pugnare, ſed tamen ſecundùm temporum diuerſitatem facilè componuntur. Primò namque Monachi omnes etiam Abbates laici erant, & ideò clericis inferiores habebantur, ac proinde cum ſolitudini, quieti, ſilentio, pœnitentiæ, & contemplationi eſſent penitus dicati, extra monaſteria commorari prohibebantur, ac ab Eccleſiaſticis Ordinibus arcebantur, & fuerunt in hoc laicali ſtatu, vſque ad tempora Euſebij, Zozimi, & Syricij, & vt ex ſententia hiſtoriæ

Eccle

Eccleſiaſt. teſtatur Gratian. *in cap. hinc eſt, circa fin. hac ead. cauſa, & quaſt.* Poſtea procedente tempore cœperunt eorum aliqui in ſuis Monaſteriis Presbyteri creati, vt ibi rem diuinam facerent, & deinde Epiſcoporum conceſſu, vel conſuetudine introductum eſt, vt etiam Sacramenta cæteris Monachis miniſtrarent in ſuis tantùm monaſteriis, ac proinde prohibebatur extra monaſteria clericorum munera obire, & exequi, ſecundùm quæ intelligendi ſunt plures text. *hac ead. cauſa, & quaſt.* & præcipuè *cap. placuit, il* 1. vbi præcipitur ne Monachi pœnitentiam alicui tribuant, niſi ſibi inuicem, & ne mortuum ſepeliant, niſi Monachum in monaſterio ſecum commorantem, *& cap. interdicimus*, vbi prohibentur Abbates, & Monachi publicas pœnitentias dare, infirmos viſitare, & vnctiones facere, & Miſſas publicas cantare, *& cap. peruenit*, vbi reprehenduntur Monachi, & Abbates qui in parœciis Epiſcoporum, ac Presbyterorum munera præſtabant. *cap. qui verè*, vbi ſtatutum eſt ne Monachi, qui per ciuitates ſingulas, ſeu poſſeſſiones in monaſteriis morantur, communicare audeant Eccleſiaſticas, aut ſeculares aliquas attrectare actiones, niſi fortè iubeantur propter vrgentes neceſſitates ab ipſius ciuitatis Epiſcopo, *& in cap. Agapitus*, vbi increpat Gregorius quemdam Epiſcopum, qui in certo monaſterio prohibebat Miſſarum ſacrificia fieri. Denique ij Monachi, qui erant ad Sacerdotium prouecti, cœperunt quoque Epiſcopi auctoritate, & Abbatis conſenſu extra monaſterium officia Presbyterorum obire, & ideò *in cap. ſunt nonnulli*, Bonifacius reprehendit quoſdam aſſerentes Monachos, qui mundo mortui ſunt, & Deo viuunt, ſacerdotalis officij dignitate indignos, neque pœnitentiam dare, neque Chriſtianitatem largiri, neque abſoluere poſſe per ſacerdotalis officij diuinitus ſibi iniunctam poteſtatem, ſed omninò, inquit, labuntur. Colliges hæc ex Azor. *inſtitut. moral. pag. 1. lib. 2. cap. 19. quaſ.* 11. & ex iis, quæ dixi ad *cap. Subdiacono 93. diſtinct.*

SVMMARIVM.

1 *Abbates, & Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo, vel Confirmatione.*
2 *Religioſi licèt peccent ſi in Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſceptores ſint, veri tamen ſuſceptores erunt.*
3 *Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſeculare.*
4 *Monachi etymologia quæ remiſſiuè.*
5 *Donatio cauſa mortis an confirmetur morte ciuili, & profeſſione in Religione.*

Cap. Placuit. ij. VIII. *Eugen.*

NEque filium de Baptiſmo accipere.*] Notatur ad hoc quòd Abbates, & Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo, vel Confirmatione, vt docent plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 60. numer.* 21. quibus addo Poſſeuin. *de offic. Curati. c. 6. numer. 27. verſic. ſecundò*, Galet. *in margarita caſuum conſcientia, verbo Religioſus. pag. 225. in fine*, Rebell *de obligat. iuſtit. part. 2. lib. 3. quæ. 6. num.* 10. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. l. 31. num. 157. verſ. quartò*, Fr. Ludou. Miranda *in man. Prelat. tom. 1. quaſt. 43. art. 1. in concl. propè med.* Bonacin. *de matrim. q. 3. puncto 5. §. 2. num.* 23. Baſil Pont. *de impediment. matrimon. c. 24. §. 1. verſ. excluſi.* metipſum *de officio, & poteſt.*
2 *Epiſcopi p. 2. alleg. 30. n.* 36. quorum plures id benè intelligunt, dummodò qui confirmantur non ſint etiam Religioſi, & addunt quòd licèt Religioſi peccent, ſi in Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſceptores ſint, veri tamen ſuſceptores erunt, ac proinde contrahent ſpiritualem cognationem, cùm in hoc textu, & ſimilibus nullum ſit verbum irritans factum.

3 *Neque ad Eccleſiam ſacularem.*] Notatur ad hoc quòd Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſeculare, vt per Flamin. Pariſ. *de reſignat. beneſic. lib. 4. quaſt. 5. num.* 1. & citatos ad me *in collect. ad cap. quod Dei num. 3 de ſtatu Monach.*

4 *Agnoſcat nomen ſuum*, &c.] De hac etymologia nominis Monachi, vide Aſcan. Tamburin. *de iure Abbatum, tom. 1. diſput. 27. quaſt. 3.*

In gloſſ. *Mortuus*. Collige ex gloſſ. Monachum non haberi pro mortuo niſi in caſibus à iure expreſſis, vt per Alexand. *conſ. 139. num. 4. lib. 2.* Oldrad. *conſ. 284 num* 4. Fuſar. *de ſubſtitut. quaſt. 430. num.* 15. Rot. *deciſ. 543. num. 1. part. 2 recent.* quos refert & ſequitur nouiſſimè Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitijs diſp. 15. dub. 9. à princip.* vbi *num.* 3. hinc notat Monachum dici mortuum ciuiliter quoad poſſeſſionem propriæ voluntatis, & bonorum temporalium; ſecùs verò quoad perdenda naturalia, licet ea contemnere debeat.

5 In ead. gloſſ. ibi, *& ſic vt donatio cauſa mortis, confirmatur morte naturali, ita ſimiliter confirmatur morte ciuili.* Vide Gregor. *l. 4. verbo en ſu vida, tit. 11. p.* 4. Tiraquel. *in l. ſi vnquam, verbo libertis num.* 112. *C. de reuoc. donat.* Cardin Mantic. *de coniect. vltim. volum. l. 1. tit. 13. & de tacitis, & ambig. conuention. l. 11. tit. 7. numer.* 9. Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 288. verſ. donatio cauſa mortis*, Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 172. num.* 16. Sanch. *de matrimon. lib. 6. diſp. 17. num.* 3. Benedict. Pinel *ſelect. interpret. lib. 2. cap.* 2. Et an confirmetur profeſſione; vide Cou. *in 3. part. rub. de teſtam. num.* 4. Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum num. 35. C. de in integr reſtit. min.* Matienſ. *l. 7. gloſſ. 3. num. 7. tit. 10. lib. 5. noua recop.* Sanch. *d. diſp. 17. num.* 7. Card. Mant. *d. lib. 21. tit. 7. num.* 13.

Cap. Qui verè. XII.

Ex Concil. Calced.

1 GLoſſ. *verbo verè, in præſenti text.* ait Eremitas priuilegium Clericorum habere, quod verum credo ſi in communi ſint certo viuendi modo ab Eccleſia approbato; nam ſi illum non habeant, nec vllam profiteantur Religionem, nulloque clericali Ordine inſigniti ſint, exempti à poteſtate ſeculari non erunt, ac proinde priuilegio fori minimè gaudebunt, ad not. per Duen *reg. 100. limit. fin.* Boër. *in tract. de ſtatu, & vita Eremitarum num. 13. & 14.* Cou. practic. *c. 34. n. 4. verſ. ſecundò intellige*, Curi. Philip. *p. 3. §. 1. n.* 15. Armẽd. *in addit. ad recopil. legum Nauarra lib. 4. tit. 29. l. 1. §. 1.* F. Emman *quaſt. Regul. tom. 2. quaſt. 62. art.* 2. Camill. de Curte *in diuerſor. ſeu comprehenſ. iuris feudal. p. 2. c. 2. n.* 93. Moll. *in emporio iuris part. 1. tit. 2. in prælud. n.* 141. Molin. *de iuſtit. tractat. 2. diſp. 141. verſ. Eremita. & tract. 3. diſp. 50. num. 4. in fine*, Ceoall. *commun. contra commun. tom. 4. quaſt. 196. num. 585. cum ſeqq.* Zerol. *in praxi Epiſc. part. 1. verbo Eremita*, Flores de Mena *rar. quaſt. quaſt. 2. à num.* 194 Carol. de Graſſis *de effectib. clerical. effectu 1. num. 102. cum ſeqq.* F. Paulin. Berti Lucenſ. *in praxi crimin. Regul. tit. 2. cap. 3. num.* 4. Sanchez *in præcepta Decalog. tom. 1. lib. 4. cap. 16. num.* 10. Beller. *diſquiſit. cleric. p. 1. tit. de diſciplina clericali §. 2. num.* 25. & ideò in Collectis non eſſe immunes ſuſtinent Auandan. *de exequend. mand. l. 2. c. 14. num.* 24. Gutier. *de gabell. quaſt. 95. n.* 7. Fr. Emman. *quaſt. Regul. tom. 3. q. 74. art.* 11. Flores de Mena *d. q. 21. à num.* 195. nec proinde priuilegio *can. ſi quis ſuadente 17. quaſt.* 4.

gaudere

gaudere reſoluunt Iacob. de Graff. *in aureis deciſ pag.* 1. *lib.* 2. *cap.* 18. *num.* 27. Soar. *tom.* 5. *de cenſur. diſp.* 23. *ſect.* 1. *num.* 11. Moli . *d. diſput.* 50. *num.* 4. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib.* 1. *num.* 214.

SVMMARIVM.

1 *Monachus an poſſit eſſe Aduocatus, arbiter, & iudex, remiſſiuè.*

2 *Monachus poteſt ab Epiſcopo, cum conſenſu tamen Abbatis Vicarius creari, dummodo non ſit illegitimus, vt num.* 3.

Cap. De præſentium. XX. *Pelag.*

1 GLoſſ. *verbo defenſor, in præſenti text.* agit an Monachus poſſit eſſe Aduocatus, arbiter, & iudex, de quo commodiùs dicam *infra ad cap. Monachi il* 2. *hac eadem cauſa, & quæſtione.*

Vulgò notari ſolet ad hoc, quòd Monachus poteſt ab Epiſcopo, cum conſenſu tamen Abbatis, Vicarius creari, vt per Nauar. *commento* 2. *de Regularib. num.* 68. *& commento* 4. *num.* 15. *verſ.* 9. *& conſ.* 65. *num.* 1. *in antiq. alias conſil.* 74. *num.* 3. *in nouis ſub tit. de Regularib.* Anton. Cuch. *lib.* 2. *inſtit. maior. tit.* 8. *num.* 58. Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 3. *quæſt.* 76. *art. vlt.* Flamin. Pariſ. *de reſignation. benefic. lib* 9. *quæſt.* 4. *num.* 5. Sbroz. *de Vicario Epiſcopi lib.* 1. *quæſt.* 38. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 43. *quæſ.* 10. vbi ſubdit debere Monachum ſocium habere ex eodem cœnobio aſcitum, Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 13. *num* 88. Campan. *in diuerſor. iuris Canonici rub.* 11. *cap.* 13. *num.* 118. vbi cum Maiolo *de irregul. lib.* 1. *cap.* 10. *ſub num.* 3 *verſ. ideòque*, ſubiicit huiuſmodi Monachum, ſi illegitimus
3 ſit, quamuis profeſſione legitimatus fiat, Vicarij officium propter præeminentiam, & iuriſdictionem, quam habet, exercere non poſſe, refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 3. *alleg.* 54. *num.* 12. *& ſeq.* qui omnes hoc ipſum extendunt ad quemlibet Religioſum, excepto Mendicante, licèt in eo limitationem non admittat Sanch. *d. num.* 88.

SVMMARIVM

1 *Procuratoris munus an, & quando Religioſus obire poſſit, remiſſiuè.*

2 *Monachus de licentia ſui Abbatis eo caſu Aduocatus, vel Procurator eſſe poterit, cùm id munus ſuſcipit pro miſerabilibus perſonis tuendis.*

3 *Arbiter non poteſt eſſe Monachus, ſiue quiuis alius Religioſus, niſi concurrant licentia Superioris, & vtilitas Monaſterij.*

4 *Arbitrator poteſt eſſe Religioſus ſine licentia Superioris.*

5 *Religioſus factus Epiſcopus poteſt eſſe arbiter.*

6 *Religionis Superior nullius indiget licentia, vt arbiter ſit.*

7 *Arbitri ſine licentia Abbatis poſſunt eſſe Monachi ſimplices habentes aliquam adminiſtrationem, ſeu Prioratum.*

8 *Tutor an, & quando poſſit eſſe Monachus, oſtenditur.*

9 *Vtilitatis Monaſterij nomine quid veniat ad hoc, vt Monachus procuratoris officium agere poſſit, oſtenditur.*

10 *Licentia Abbatis ſaltem tacita obtenta requiritur, vt Monachus poſſit procurare, ſeu aduocare.*

11 *Abbas ſicut poteſt dare ſubditis licentiam obeundi munus procuratoris, ita & ille poteſt ipſum obire.*

Cap. Monachi. XXXIII.

Ex Concil. Agathen.

DE materia huius text. & an, & quando Religioſus munus procuratoris obire poſſit, dixi latè *in* 1
collectaneis ad Clem. Religioſus, de procurator. Illud verò addendum duxi quòd eo caſu poterit Monachus de li- 2
centia ſui Abbatis Aduocatus, vel Procurator eſſe cùm id munus ſuſcipit pro miſerabilibus perſonis tuendis, vt per gloſſ. *verbo defenſor in cap. de præſentium ſuprà hac eadem quæſt.* Sayr. *in claui Regia lib.* 12. *cap.* 22. *num.* 5. Pacian. *conſ.* 162. *num.* 194. *lib.* 1. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 13. *num.* 2:.

Forenſis negotij ſuſceptor, &c.] Ergo Monachus ſiue 3
alius quiuis Religioſus non poteſt eſſe arbiter, niſi concurrant licentia Superioris, & vtilitas Monaſterij; nam cùm hic prohibeatur ne Monachus ſit ſuſceptor, & executor abſque licentia Abbatis, & vtilitate Monaſterij, nomine autem ſuſceptorum, & executorum intelligantur omnia officia iudicialia, ſecundùm Anchar. *in cap.* 2. *numer.* 1. *de poſtulando.* vbi Hoſt. *in fine*; Abb. *numer.* 3. & Butr. *numer.* 8. ac Ioan. Andr. *num.* 2. & officium arbitri iudiciale ſit, ad notat per me *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. verbo iudex*, iam ſequitur non licere Religioſis arbitri officio fungi, niſi ea duplici conditione concurrente. Quare ita tenent Æmil. Verall. *deciſ* 174. *numer.* 3. *part.* 1. Camill. Porrell. *de compromiſſ.* §. 2. *gloſſ.* 4. *à numer.* 65. *& in ſumm. omnium deciſ. tit.* 63. *numer.* 196. Fulu. Pacian. *conſ.* 162. *num* 188. Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 123. *à princip.* plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 13. *à numer.* 55. vbi *num.* 60. addit null. m licentiam Superioris requiri, vt Religioſus arbitrator ſit. 4

Religioſus tamen factus Epiſcopus poteſt eſſe arbi- 5
ter, eo quòd a Religionis regulis eximatur, nec ea omnia ſibi interdicantur, quæ Religioſis intra clauſtrum degentibus interdicta ſunt. Ita Bertrand. *conſ.* 3. *numer. vlt vol.* 1. *in* 1. *part.* Lanfranc. de Oriano *de arbitr. part.* 2. *in princip. num.* 4. Anton. Blanc. *de compromiſſ. in* 4. *quæſt. princ. quæſt.* 2. *num.* 6. Sanch. *dict. cap.* 13. *num.* 57. Camill. Bortell. *dict. tit.* 63. *num.* 203. Flamin. *de reſignat. lib.* 9. *quæſt.* 4. *num.* 15.

Eodem modo Superior Religionis nullius indiget 6
licentia, vt arbiter ſit, quia cùm ipſe ſuis ſubditis eam licentiam dare poſſit, poteſt quoque ea vti, ita per gloſſ. *verbo defenſor in cap. de præſentium, ſuprà hac eadem cauſa, & quæſt.* reſoluunt Fulu. Pacian. *conſ.* 162. *ex num.* 175. *vſque ad numer.* 180. *tom.* 1. Sanchez *dict. cap.* 13. *num.* 58.

Immò & Monachi ſimplices habentes aliquam ad-
miniſtrationem, aut aliquem Prioratum, poterunt ar- 7
bitri, & arbitratores abſque Abbatis licentia eſſe, quia tunc ſunt quaſi emancipati à ſuo Abbate, ita ex Fulu. Pacian. tenet Sanch. *d. cap.* 13. *num* 57. *in fine.*

An Monachus poſſit eſſe tutor de licentia Prælati, 8
ſolet ab aliquibus dubitari? de teſtamentariis, & datiuis nullum dubium eſſe poteſt, cùm id eis expreſsè interdicatur *in cap. vlt.* 86. *diſt. & in authent. de ſanctiſſ. Epiſcopis*, §. *Deo autem amabiles, collat.* 9. De tutela verò legitima tota eſt difficultas, quidam enim exiſtimant Monachos nullo modo poſſe cogi ad eam ſuſcipiendam, ac ſi velint eam ſuſcipere, id eis integrum eſſe, ex quorum numero ſunt gloſſ. *in verbo tutelas numer.* 2. *ſolut. in d. cap. vlt.* Angel. *verbo tutela numer.* 1. Sylueſt. *eodem verbo quæſt.* 3. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *l.* 12. *cap.* 11. *quæſ.* 3. Sed alij meliùs ſentiunt nec legitimam tutelam iniutum eſſe Monachis ſuſcipere, vt expreſsè habetur *in dict.* §. *Deo amabiles*, & tenent Gregor.

Lop.*per text.ibi in l.14.verbo nou puede, tit. 16. part. 6.* Molin. *de iuſtit. tract. 2 diſp.221.col.3. verſ. Religioſus tutor,* Coſta *de remed ſubſid remed* 72. *num.* 7. quos refert,& ſequitur Sanch *d lib.6.cap.14.num.24.*

9 *Niſi quod Monaſterij expoſcit vtilitas.*] Vtilitatis Monaſterij nomine in præſenti materia quidam intelligunt eam vtilitatem debere eſſe directam, vtpote ſi tractetur de rebus Monaſterij conſeruandis, aut in iudicio petendis, aut defendendis, & ideò dicunt non cenſeri vtilitatem Monaſterij, vt propter eam licitum fiat Religioſis patrocinari, aut procurare ſi velint, & circa alienas cauſas id munus in iudicio obire, ſi inde lucrum obueniat Monaſterio quantumuis pauperi, ac ære alieno grauato, ex quorum numero ſunt Butr. Cardin. Anchar. Imol. & Bellam.*in d.c. 2.de poſtulando,* Syluest. *verbo Aduocatus quæſt.* 7. Chriſtophor. de Pace *ad leges ſt. lib. 6.ſchol. vnico num.* 8. Alij verò rectiùs ſentiunt ſufficere vtilitatem eam indirectam Monaſterij indigentis ad magnam paupertatem ſubleuandam, & æs alienum ſoluendum, vt Religioſus id munus obeat, ita Nauar *commento 2.de Regular. num.* 6. Guillelm. Redoan. *de ſpol. Eccleſiaſt. quæſt. 2. num.* 27. Gonzal.*ad regul.* 8. *Cancell. gloſſ. 2. num.* 33. Saytus *in claui Regia lib.* 12. *cap. 22. num.* 5.

10 *Abbate ſibi nihilominus imperante,*] Ergo requiritur licentia obtenta, quia non dicitur Abbas imperare ex eo ſolùm, quòd ab illo licentia petatur, niſi illam concedat, vt per Sanchez *dict. lib.6.cap.13.num.5. & 6.* reſoluit quòd ante licentiam poteſt inſtitui Religioſus procurator, at ipſe acceptare non poteſt, donec licentiam obtineat, & *num.* 7. ſubdit ſufficere tacitam licentiam, & *num.* 8. addit quòd poteſt hanc licentiam concedere Superior immediatus Religionis.

11 Abbas tamen ipſe ſicut poteſt dare ſubditis licentiam huius muneris obeundi, ita & ipſe poteſt illud obire, vt tradunt gloſſ. *verbo defenſor in d. cap. præſentium,* Nau.*commento 1.de Regulatid.num.* 64. Azor. *inſtit.moral.part.1.lib.12.c.11.quæſ.9.* & alij plures, quos refert,& ſequitur Sanch. *d. cap. 23. num.* 18.

Cap. Legi. XXXVI. *Auguſt.*

1 GLoſſ.*verbo inſtructio,in præſenti text.* quamuis inſinuare videatur in Monacho bonitatem, & non ſcientiam eſſe neceſſariam, nihilominus hodie & Monachi, & clerici debent eſſe ſcientia ornati, ſed minor requiritur in Monachis, hos enim benè legentes, & cantantes, etſi in lingua Latina aliquatenus deficiant, tuta, & ſecura conſcientia poteſt Epiſcopus ordinare, regulariter enim loquendo non ordinatur ad curam animarum habendam, ſed ſolummodò ad aſſiſtendum choro, diuiniſque officiis, & ad miniſtrandum Altari, faciendámque rem ſacram, remanétque in illis ſpes de comparanda tali ſcientia, & cognitione neceſſaria ad ſuum munus. & officium peragendum propter continuam inſtructionem, quæ hiſce de rebus habetur in cunctis Religionibus; quare ita tenet Maiol. *de irregul. lib.1.cap.31.num.5.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 3. cap. 2. num.* 24. Henriquez *In ſumma lib.10.de ſacram. Ordinis c. 16 in fine,* Carol. de Graſſis *de effect. clericalib in prælud.num.*64. Portel.*in dub. Regular. verbo Ordines ſacri num.*6. Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat.tom.2.q.8.art.7.concluſ.* 1.

Cap. Si quis laicus. *ij.* XLII.

Ex Moguntin. Concil.

1 IN Concilio Moguntinenſi relato *in hoc text.* ſtatutum inuenitur, quòd delegans alicui res ſuas, decimariorum prouentum priori Eccleſiæ auferre non poterit, refert Soar.*de Relig.tom.1.tract.2.lib.1. cap.17. num.21.& cap.11.num.4.*

Vnde ex hoc text. vulgò colligitur quòd penſio eſt onus reale, & cohærens beneficio, vt per Gig. *de penſion. quæſt.39.num.5.& 6.& quæſt.40.num.1.* Decian.*conſ. 37. num. 14. vol. 2.* Rot.*deciſ.170.num.3.* apud Farinac. *part.2.recent.& deciſ.352.numer.1.eadem part.2.* met ipſum *de officio,& poteſtate Epiſcopi part. 3.allegat.* 120. *num.1.ſecundum Lugdunen.impreſſ.* 2

Cap. Eccleſiæ, & ſeq. XLIII.

Ex Cabilon. Concil.

EX Concilio Cabilonenſi, & VVormacienſi, collegit Gratian. antiquiores Eccleſias propter nouas non eſſe decimis priuandas, refert Soar. *de Relig. tom. 1. tract. 2. lib. 1. cap.17.numer.*28. Verùm quando Eccleſia Baptiſmalis conſentit aſſignationi limitum, & fundationi nouæ Parochiæ, tunc cenſetur remiſiſſe ius decimandi, & alia iura parochialia quoad illam portionem limitum, qui nouæ Eccleſiæ aſſignati ſunt, Rebuff.*de decimis quæſt.6.numer.*10. & ex Tind. & Cardin. reſoluit Monet. *in ſimili tract.cap.7.numer.*30. ita vt Eccleſia Parochialis denuò erecta fundatam habeat intentionem ſuper decimis contra Eccleſiam antiquiorem cui priùs decimæ debebantur, vt ſæpè cenſuit Rot.& ſignanter *in Mediolanen. decimarum. S. Iuliani* 16. *Ianuarij* 1613. coram Reuerendiſſ. D. Patriarcha Pamphilio, vbi ſubdit hoc procedere quando diſmembratio eſt facta ſimpliciter, non autem quando eſt facta cum clauſula, *ſine præiudicio alicuius.* Verùm de illa concluſione, an ſcilicet decimæ abſque alia aſſignatione, & diſmembratione facta per Epiſcopum tranſirent ipſo iure in Eccleſiam Parochialem nouiter erectam. dubitauit eadem Rota *in Mediolanen. decimarum de Carlatio* 18. *Martij* 1616. coram bonæ mem. Andrea, propter Concil. Trident. *ſeſſ. 21. de reformat. cap.* 4. ibi, *aſſignetur competens portio arbitrio Epiſcopi,* &c. & ideò cauſam remiſit ad Illuſtriſſimos Sacræ Congreg. Concilij Trident. interpretes, qui partibus auditis de anno 1617. cenſuerunt decimas ad Eccleſiam Matricem pertinentes non tranſire ipſo iure in Parochialem Eccleſiam nouiter erectam, ſed remanere apud Eccleſiam Matricem, niſi eas Epiſcopus nouo Parocho ad præſcriptum Conſilij aſſignauerit. 1

Cap. De decimis. XLV.

PRobat hic text. decimas Baptiſmali Eccleſiæ deberi, vt per Rebuff. *de decim. quæſt.6.a n.9.* Monet. *in ſimili tract. cap.7. n.17. cum ſeqq.* vbi *à num.* 4. declarat quæ dicatur Eccleſia Baptiſmalis. 1

Cap. Quæſti ſunt. XLVI.

Ex Moguntin Concil.

IN Concilio Moguntinenſi ſtatutum fuiſſe ne Epiſcopi, & Abbates de propiis prædiis decimas perſoluant, refert Gratian.*in præſenti* de quo vide Rebuff. *de decim. quæſt. .num.16. & 17. & quæſt.14 n.39.* Monet. *in ſimili tract. cap.5. n.6.cum ſeqq.* Soar.*de Relig. tom.1.tract 2. lib. 1.cap.17.num. 15. cum ſeqq. & num. 30. & cap. 21. à princ.* 1

In gloſſ. *Coloni.* ibi, *Partiarij, qui partem fructuum percipiunt. tales enim pro ea portione, quam ipſi percipiunt, tenentur dare decimas, & domini eorum pro ea, quam* 2

quam ipſi percipiunt. Ita Rebuff. *d. quaſt.* 5. *num.* 16. Azor. *inſtitut.moral.part.*1.*lib.*7.*cap.*35. *quaſt..* Monet. *d.tract.cap.*5.*num.*2.

Cap. Decimas. XLVII.

Paſchal. II.

1 PAſchalis II. relatus *in hoc text.* ſtatuit vt de propriis laboribus Monachi, & Canonici decimas ſoluere cogantur; quales autem Canonici hodie, & alij Religioſi ſint per Summorum Pontif. priuilegia à decimarum ſolutione exempti, latè oſtendit Aſcan. Tamburin. *de iure Abbatum tom.*1.*diſp.*15.*q.* 8 *n.*8.*cum multis ſeq.* & poſt illum ego ipſe *de officio, & poteſt. Parochi cap.* 28.§. 3. *ex num.* 21. Cætera circa materiam huius text. vide apud Rebuff. *de decim.q.*7.*à num.*1. Soar. *de Relig. tom.*1.*tract.*2.*lib.*1.*cap.*18. *num.* 3.

Cap. Et temporis. XLVIII.

Gregorius.

1 GLoſſ notabilis *verbo vnire, in præſenti text.* declarat tres vniendi modos, de quibus latè Mil. *in repert. verbo vnio Eccleſiarum fit tribus modis*, Gonzal. *ad reg* 8.*Cancel.gloſſ.*5.§.7 *n.*26.*cum ſeq.* Azor. *inſtitut. moral part.*2.*lib.*6.*c.* 18. *quaſ.* 2. Nicol. Garc. *de benefic. part.*11.*c.*2.*num.*7. Sanch. *in præceptu Decalogi tom.* 2. *lib.*7.*cap.*29 *n.*146. Filliuc. *tract.* 41. *de benef. cap.* 3. *à n.* 121. & alij per me citati *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.*3.*alleg.*66.*n.* 2. & nouiſſimè *in tract. de iure Eccleſiaſtico lib.*3.*cap.*16. *de vnionibus benef. paulò poſt princ. in verſ. tribus potiſſimum.* Aluare de Valaſco *de priuileg. pauperum part.*1.*q.*12.

2 In ead. gloſſ. ibi, *Tertio modo poteſt,* &c. Refertur hic tertius modus vniendi duas diœceſes, vel Eccleſias quoad caput, & gubernatorem, vt vtraque remaneat cum ſuis propriis bonis, & iuribus diſtinctis, & ſeparatis, & non communicatis, vt priùs, ac habeat vnum dumtaxat Epiſcopum, & Rectorem, & quælibet retinet ſua priuilegia, iura, & ſtatum, vt per Mandoſ. *in reg.* 12. *de vnionibus quaſt.*1, *num.*4 *& conſ.* 27. *num.*3. Gonzal. *dict. gloſſ.*5. §. 7 *numer.*30. vbi exemplificat in Epiſcopatu Viterbi, & Tuſcanen. quia licèt ſint duæ diœceſes, vnus tamen ſolus Epiſcopus eſt, & cùm ille reſcribit ſuper concernentibus iuriſdictionem, & adminiſtrationem Epiſcopatus Viterbien. ſe nominat Epiſcopatum Viterbien. & Tuſcanen. ſi verò ſuper concernentibus Epiſcopatum Tuſcanen. ſe inſcribit Epiſcopum Tuſcanen. & Viterbien. ſemper anteponendo nomen illius diœceſis, in qua conſiſtit res de qua agitur, de quo etiam S. Congreg. Concil. *in cauſa ciuit. Caſtellana, & Hortana,* 8. *Iunij* 1624. quam transcripſi *d. cap.* 16. *ante* §. 1. Quæſtio autem fuit an pro his Epiſcopatibus Viterbien. & Tuſcanen. ſic æquè principaliter vnitis, vnus tantùm, vbi Epiſcopus ſedem habet, ſit conſtituendus Vicarius generalis, de qua ex profeſſo agit Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. tom.* 4. *cap.* 655. *per tot.* & aliqua dixi ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *alleg.*54. *num.*131. De his omnibus vide quæ dixi *in collectan. Bullarij, verbo..*

3 Vnde infero ad vnionem Regnorum, vt ſi aliquæ prouinciæ de nouo quæſitæ, & alicui Regno acceſſoriè vnitæ ſint, vnum & idem Regnum cenſentur, iiſdemque legibus, iuribus, & priuilegiis gubernantur, & gaudere debent, Gregorio Lopez *l.* 4. *tit.* 12. *& l.* 27. *tit.* 7. *part.* 1. *& l.* 7. *tit.* 20. *part.*3. Auiles *ad c. Prætor. in proœmio, verbo Iſtas, ex numer.* 1. *ad* 14. *& cap.* 6. *verbo y ſu tierra, numer.*5. Lauat. *conſ.*79. *numer.* 13. Vincent. de Franchis *deciſ* 506. *num.* 11. Mieres *de maioratu part.*2. *quaſt.*5. *à num.* 11. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.*5. §. 7. *num.* 119. *cum ſeqq.* Ioan. Baptiſta Valençuela *conſ.* 82. *num.*70. *& conſ* 79. *num.*39. Lazarte *de decim. vendit. in præfat. num.*10. vbi agit de prouinciis noui orbis. Verùm quando plura Regna æquè principaliter vniuntur, vnumquodque retinet, & conſeruat iura, & priuilegia ſua, vt de noſtro Regno Portugaliæ agentes aduertunt Aguirre *in apologia p.* 4. *num.* 55. Diac. de Britto *in cauſa maioratus Regiæ Coronæ q.*1. *num.* 13. *&* 20. Gabri. Pereira *Luſitan. deciſ.* 2. *num.* 2. *cum ſeqq.* Et de Regno Aragoniæ, Ioſeph. Seſſe *deciſ.* 113. *num.* 20. *part.*2. Et Regno Valentiæ, Leo *deciſ* 2. *num.* 34. *part.*1. Et de Neapolitano, & Siculo Franc. Milaneu. *deciſ.* 2. Camill Borrel. *in ſum. omnium deciſ. tom.*1. *tit.* 43. *num.* 158. Guizzarel. *Neapol. deciſ.* 43. *num.* 23. *&* 29. Et de Ducatu Mediolani Lancell. Gallia *ad conſuetud. Alexand. in præfat. num.* 94.

Cap. Poſtquam. XLIX.

VVlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd duos Epiſcopatus in vnum ſola Sedes Apoſt. valet redigere, vt tenent citati per me *de officio & poteſt. Epiſcopi, part.* 3. *alleg.*50. *num.*5. *ſecundum Lugdunen. impr.* Et quomodo in vtroque Epiſcopus ſe gerere debeat, & in quo ſit celebranda Synodus, ac conficere Chriſma, & cauſas vtriuſque cognoſcere, & decidere, ac reſidere poſſit, & valeat, magiſtraliter docet S. Congreg. Concil. *in cauſa ciuitatis Caſtellanæ, & Hortanæ,* 8. *Iunij* 1624. quam tranſcripſi *in tract. de iure Eccleſiaſtico, lib.*3. *cap.*16. *de vnionibus benefic. ante* §. 1. 1

Cap. Præcipimus. LIII. *Gregor. iun.*

ALlegatur hic text. ad hoc quòd ſolus Papa Eccleſiam erigit, & conſtituit in Cathedralem, vt per Rebuff. *in praxi benefic. tit. de erect. in Eccleſiam Cathedralem num.*1. *&* 5. Azor. *inſtitut. moral. part.*2. *l.*5. *c.*29. *quaſ.*15. *in princip. & l.*.. *c.*..0. *quaſ.*2. *&* 4. Gambar. *de officio, & poteſt. Legati de Latere, tit. de varjis Ordinariorum nominibus num.* 60. Nicol. Garc. *de benefic. part.*12. *cap.*5. *num.*1. Monet. *de commut. vltim. volum. c.*11. *num.*251. vbi *num.*252. idem dicit de erectione Eccleſiæ Cathedralis in Metropolitanam, latè Lotter. *de re benefic l.*1. *q* 11. *à princ.* vbi *num.*23. ex hoc text. colligit cauſam erectionis ex quantitate, & loco æſtimandam eſſe, nimirum ex quantitate animarum, quæ talis ſit vt vnus Paſtor ei non ſufficiat. 1

Cap. Plures Baptiſmales. LIV.

Ex Concil. Tolet.

IN Toletano Concilio relato *in hoc text.* legitur in vna terminatione plures Baptiſmales Eccleſias eſſe non poſſe, de quo Rebuff. *de decimis q.*6. *num.* 8. Monet. *in ſimili tract. c.*7. *ſub num.*4. vbi etiam declarat quæ dicatur Eccleſia Baptiſmalis, quod ego tradidi *de iure Eccleſiaſtico lib.* 2. *cap.*1. *in verſ. Eccleſia alia.* 1

Cap. Statuimus. LV. *Anaſtaſ.*

ANaſtaſius Papa relatus *in hoc text.* ait Communione priuandum, qui decimas, vel oblationes extra Epiſcopi conſcientiam tenere voluerit, de quo vide Rebuff. *de decim. quaſt.*6. *num.*39. *& ſeq. & quaſt.* 7. *num.* 4. Soar. *de Relig. tom.*1 *tract.* 2. *lib.*1. *c.*5. Azor. *inſtit. moral. part.*1. *lib.*7. *cap.* 37. 1

In gloſſ. *Oblationes.* Hæc gloſſ. quærit vtrùm detur 2
præceptum

præceptum de ſoluendis oblationibus, in quo dubio ſecurè tenendum oblationes non deberi ex præcepto cùm id in ſacris Canonibus nuſquam appateat, vt docent Azor. *inſtitut. moral part.* 1. *lib.*7.*cap.*7. *quæſ.* 11. Leſſi.*de iuſtit.lib.*2.*cap.*39.*dub.*6.*num.*34. Soar.*d.cap.*5. *num.*2. limitatur tamen hæc opinio in quatuor caſibus enumeratis à S. Thom. 2.2. *quæſt.*80. *art.* 1. Primus eſt cùm debentur per modum cenſus, penſionis, aut conuentionis, antea factæ cum Eccleſia; ſecundus cùm debentur ex teſtamento, legato, donatione, voto, &c. tertius quando miniſtri Eccleſiæ non habent congruam ſuſtentationem: quartus cùm alicubi oblationes conſuetudine ſunt introductæ, ſequuntur Azor. & Soar. *citatis locis*, ſubdens ipſe Suar. *numer.* 7. circa tertium caſum eſſe aduertendum obligationem de qua *ibi*, verificari quando neceſſitas miniſtrorum oritetur ex eo, quòd Parochiani non ſoluerent decimas ſufficientes ad ſuſtentationem, nam ſi ſoluerent, non daretur talis obligatio, additque *numer.* 8. non currere hanc obligationem Parochianis, quando adeò pauperes & tenues ſunt, vt non poſſunt conferre ad congruam Parochi ſuſtentationem. Circa verò vltimum caſum aduertendum hanc conſuetudinem, licèt à principio voluntariam, & minimè obligatoriam, ſenſim poſſe habere vim legis, & obligare, quia accepta eſt, & præſcripta vt obligatoria, ita Gutier. *canon.lib.* 1.*cap.* 21. *numer* 140. Azor. *dict.lib.* 7. *cap.* 30. *quæſ.* 12. Leſſi *dict.lib.* 2.*cap.* 39. *dub.* 6. *numer.* 34. Soar. *diſt. cap.* 5. *numer* 12. vbi *numer.* 21. & Leſſ. *numer.*39.*citato loco*, addunt ad huiuſmodi præſcriptionem ſufficere decennij tempus.

Cap. In Canonibus. LVII.

Symmachus Epiſ.

1 EX hoc text. *in verſ. iniquum enim*, &c. Colligit Cottar. *in reg. peccatum part.* 1. *in initio num.* 6. teneri Prælatos bona, & patrimonium Eccleſiæ repetere ab iniquis poſſeſſoribus, & ea illæſa ſeruare, alioquin mortaliter peccare.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ prædiales ſolui debent ſtatim ac fructus collecti ſunt.*
2 *Conſuetudo valet quod decimæ prædiales non ſoluantur ſtatim, ſed certo tempore.*
3 *Decimæ perſonales regulariter debentur ſolùm in fine anni.*
4 *Decimas in horrea Eccleſiæ an deferre debeant ruſtici, oſtenditur.*

Cap. Reuertimini. LXV. *Hieron.*

1 DE primitiis quòd ſunt de neceſſitate ſoluendæ, tradunt Hieron. Carat. *in opuſculo de iuribus Paroch. tit.*4. *cap.* 3. nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris canon. ad tit. de decimis num.* 40. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Parochi, cap.*27. *à num.* 4.

In gloſſ. *Annus expleeus.* ibi, *Non tamen finis anni ſpectandus eſt, vt tunc decimæ præſtentur*, &c. Notatur ad hoc quòd decimæ prædiales ſolui debent ſtatim ac fructus collecti ſunt, vt per Zanchin. *de priuileg. Eccleſ. priuil.* 120.*num.*11, Rebuff. *de decimis quæſt.*12.*num.* 2. Monet, *in ſimili tract. cap.*6.*num.*8. Azor. *inſtitut. moral. part.*1 *lib.*7.*cap.*35.*quæſ.*16. latè metipſum *de officio, & poteſtate Parochi, cap.* 28. §.2. *numer.*21. & Nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris canon. ad rub. de decimis num.* 10 Valebit tamen conſuetudo quòd decimæ prædiales non ſoluantur ſtatim, ſed certo tempore, Rebuff. *d. q.* 12.*num.*3.*& quæſt.*13 *num.*52. Monet *d. cap* 6.*num.*15. 2

In ead. gloſſ. ibi, *In perſonalibus tamen*, &c. Notatur ad hoc quòd decimæ perſonales regulariter debentur ſolùm in fine anni, vt per Rebuff. *d. quæſt.* 12. *num.* 4. vbi ait quòd ſi intra annum ſoluantur, non poſſunt à Parocho recuſari, Franc. Viui. *Neapol. deciſ.* 4. *num.* 35. Azor. *d. quæſt.*16. Monet. *d. cap.* 6. *num.*11. *cum ſeqq.* vbi *numer.* 15. *in fine*, ait conſuetudinem eſſe apud Venetos de ſoluendis decimis perſonalibus in articulo mortis. 3

In gloſſ. *in horrea.* ibi, *Arg. quod ipſi ruſtici debent deferre in horrea decimas ad ipſas Eccleſias.* Ita Couar. *lib.*1.*var.cap.*17.*num* 8.*verſ. octauò*, Perez *l.* 3.*tit.*5.*l.* 1. *Ordinam. pag.*133. Vincent. de Franch. *deciſ.*124.*num.*1. Franc. Viui. *deciſ.* 4.*num.* 33. Cened. *ad Decretum collect.*66.*num.*4 vbi ait ſeruandam eſſe in hoc conſuetudinem diœceſis in qua decimæ colliguntur, quo caſu hanc ſententiam procedere poſſe dixi *d. tract. de officio, & poteſtate Parochi, c.* 28.§.2.*numer.*14. latè Monet. *de decim. cap* 6. *à num.* 1. vbi *numer.* 2. ſubdit quòd non poſſunt laici decimas ſoluentes fruges aſportare donec clerici, quibus ſoluendæ ſunt decimæ, certiores fiant de collatione, & *num.* 5. dicit quòd ſi horrea ſunt ad hoc deputata, debent decimæ in illa horrea, vel vbi de hoc adſit conſuetudo, debent in horrea clericorum portari, alias ſecus. 4

In gloſſ. *Suas* ibi, *Si ergo ſua ſunt, rei vendicatio intentabitur pro eis.* Vide Rebuff. *de decimis q.*9.*num.*6.*&* 7.

SVMMARIVM.

1 *Decimæ Sacerdotibus ſunt tradendæ.*
2 *Decimæ prædiales ſoluendæ ſunt de illicitè acquiſitis.*
3 *Iudæi non tenentur ad decimas perſonales.*
4 *Decima non ſoluitur ex legato, vel hæreditate ſiue ab inteſtato ſiue in extraneum, ſiue in legitimum hæredem perueniat.*

Cap. Decimæ tributa. LXVI.

Auguſtinus.

AVguſtinus *ſerm.* 219. *de tempore*, relatus *in hoc text.* ait quòd decimæ Sacerdotibus ſunt tradendæ, de quo Rebuff. *de decim. quæſt.* 15.*num.*19. Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 44.*num.*11. Soar. *de Relig. tomo* 1. *tract.* 2. *lib.*1.*cap.* 1. *num.*2. latè ego ipſe *de officio, & poteſtate Parochi, cap.*28. §.2. 1

In gloſſ. *Negotio.* ibi, *Sed numquid de furto*, &c. Notatur ad hoc quòd de illicitè acquiſitis decimæ prædiales ſoluendæ ſunt, vt per Rebuff. *de decimis q.* 5. *numer.* 11. Monet. *in ſimili tract. cap.*4. *a numer.* 39. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1.*lib.*7. *cap.*35.*quæſ.*13. Soar. *dicto cap.* 31. *numer.* 5. vide quæ latè dixi *dict. cap.* 28. §. 1. *à numer.* 29. 2

In ead. gloſſ. ibi, *Item nunquid Iudæi perſonales decimas debent*, &c. Vult hæc gloſſ. Iudæos teneri ad decimas perſonales, ſequuntur Anchar. *in cap. de terris ſub num.* 1. *de decim.* vbi Abb. *ſub num.* 6. Rebuff. *de decim. quæſt.* 5. *ſub num.* 11. Verùm contrarium tuentur gloſſ. & Butr. *ſub num.*2. *verſ. ſed oppono in d. cap. de terris*, Sot. *de iuſtit. lib.*6. *quæſt.*4.*art.* 4. Soar. *d. lib.* 1.*c.* 16. *num.*4. *verſ. in quo*, late Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. l.*1.*c.* 9. *per tot.* Fagund. *in præcepta Decalogi, præc.*5 *lib.* 2. *c.*1. *ex num.* 4. ego ipſe *d. cap.*28.§.3.*num.* 3. 3

In ead. gloſſ. ibi, *Item ex omnibus, quæ ex lucratiua* 4

cauſa habentur dabuntur decima, vt de donatione ex legato, vel ſi extraneus inſtituitur in teſtamento, &c. Sequuntur hanc gloſſ. Syluest. *in ſumma verbo decima q.* 6. & Azor. *d. cap.* 36. *quæſ.* 8. Sed quòd decima non ſoluatur ex legato, vel hæreditate, ſiue ab inteſtato, & ſiue in extraneum, ſiue in legitimum hæredem perueniat, meritò tenent Rebuff. *dicto tract. quæſt.* 8. *num.* 31. & Monet. *eod. tract. quæſt.* 4. *num.* 37. vide quæ latè dixi *d. cap.* 28. §. 1. *ex num.* 18.

Cap. Apoſtolicis. LXVII. *Hieron.*

Hieronymus *in commento ad cap.* 3. *epiſtolæ ad Titum in fine*, relatus *in hoc text.* ait ſe ipſum condemnare qui euangelizantibus neceſſaria ſubtrahit, refert Cordub. de Lara *in l. ſi quis a liberis* §. *impubes num.* 29. *ff. de liber. agnoſc.*

Cap. Quoniam quicquid. LXVIII. & vltim.

1 Gloſſ. *verbo non licere, in præſenti text.* ait quòd ius decimandi tanquam ſpirituale non poteſt laicis competere, vt per Couat. *lib.* 1. *variar. c.* 17. *num.* 5. & 6. Rebuff. *de decim. q.* 10. *num.* 17. & 34. & *q.* 13. *à num.* 37. Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *l.* 7. *c.* 34. *quæſ.* 7. Boër. *deciſ.* 224. *num.* 1. Soar. *de Relig. tom.* 1. *tract.* 2. *lib.* 1. *c.* 25. Monet *de diſtribut. quotid. c.* 5. *num.* 57. Epiſcopis an & quando poſſit ius percipiendi decimas laicis concedere dixi latè *de officio, & poteſt. Parochi, cap.* 28. §. 3. *num.* 55. *cum ſeqq.*

Quæstio III.

Summarium.

1 *Præſcriptio triennalis contra Eccleſias olim admittebatur, hodie verò quadragenaria requiritur.*
2 *Declarantur multa iura hac de re loquentia.*
3 *Præſcriptio quadragenaria in rebus Eccleſiæ inuenta fuit à Iuſtiniano, quæ tamen cum tunc eſſet Canonibus contraria, non fuit recepta.*
4 *Declaratur cap. Sanctorum 3. de præſcript. & num.* 5.

Cap. Per ſingulas. I. cum ſeqq.

1 Olim contra Eccleſias triennalis præſcriptio admittebatur, vt *in hoc text. & in cap.* 1. *& in cap. ſicut, cum ſeq. & in cap. ſi Sacerdotes, hac eadem cauſa, & quæſt. & in cap.* 1. 12. *q.* 2. Sed iam hodie huiuſmodi Canones abrogantur iure nouiori, quo attento ſola quadragenaria præſcriptio admittitur, vt *in cap.* 5. *& in cap. illud, & in c. de quarta*, & paſſim alibi, *de præſcript.* obſeruant gloſſ. & communis *in præſenti*, Couar. *in reg. poſſeſſor. part.* 2. §. 2. *num.* 1. vbi *num.* 2. reponit veram litteram, & intelligentiam *d. c. ſicut, cum ſeq.* quæ in vulgatis Codicibus corruptè legebatur.

2 Verùm obſtat maximè quòd licèt hæc explicatio conueniat text. *in præſenti, & in cap.* 2. *& in cap. placuit il* 1. *hac eadem quæſt. & in d. cap.* 1. 13. *quæſt.* 2. quæ olim antiquiſſimis temporibus emanarunt à Concil. Chalcedonenſi celebrato propè annum Domini 460. & à Gelaſio I. qui vixit propè annum 500. vt conſtat ex hiſtoriis, & colligitur ex *cap. poſt quingentos, hac eadem quæſt.* nihilominus tamen non conuenit textui *in dict. cap. ſicut, & c. ſeq.* editis in Concil. Toletano IV. nec etiam *dict. cap. ſi Sacerdotes* in Toletano IX. conſtat enim ex Chronicis, & hiſtoriis Toletanum IV. fuiſſe celebratum ſub Honorio I. circa annum Domini 630. & Toletanum IX. ſub Martino I. circa annum 650. quo tempore iam erat cognita, & ſola contra Eccleſiam recepta præſcriptio quadraginta annorum, quam *in auth. hac conſtitutio, & in auth. de Eccleſiaſt. tit.* §. *pro temporalibus*, nouè induxerat Iuſtinianus, qui imperauit propè annum 530. & tandem receperat D. Greg. I. qui præfuit Eccleſiæ circa annum 590. *in cap. volumus* 16. *quæſt.* 4. quod deſumitur ex eod. D. Gregorio *lib.* 1. *epiſt.* 9. *& in cap. quia iudicante, de præſcript.* quod falsò tribuitur Alex. III. cùm verè ſit eiuſdem Gregorij I. vt refertur *tom.* 2. *Concil. pag.* 913. *cap.* 6. conſtat ex D. Gregor. *lib.* 6. *epiſt.* 36. vbi verba illius *cap.* originaliter referuntur.

Retenta tamen communi explicatione difficultas ſupradicta reſolui poteſt fatendo huiuſmodi præſcriptionem quadragenariam in rebus Eccleſiarum multò ante prædicta Concilia Toletana inuentam à Iuſtiniano *in dictis Authenticis*, ſed quia huiuſmodi conſtitutiones ſolam quadragenariam admittentes non reperiebantur receptæ iure Canonico, immò repugnabant Concilij Chalcedonenſis antiquiſſimi, & nouiſſimi, & inſuper pleriſque Gelaſij I. decretis, quibus tricennalis præſcriptio contra Eccleſiam indiſtinctè admittebatur, meritò Patres in vtroque Toletano Concil. congregatos illis decretis adhærentes tricennalem præſcriptionem contra Eccleſiam præceperunt, quadragenariam verò à Iuſtiniano inuentam, ſed Canonibus contrariam reiecerunt. Nec ad rem facit quod iam tempore illorum Conciliorum D. Gregorius quadragenariam admiſerat, vt patet ex præcitatis Capitulis, ſiquidem cum epiſtolæ ex quibus illa deſumuntur, ad certa quædam loca, & illorum Epiſcopos directæ fuerint, & in volumen iuris redactæ non eſſent, vel probabiliter ignorabantur, vel dubium erat an per illas Gregorius abſolutè, & generaliter voluerit recedere à Sanctiſſimis decretis Concilij Chalcedonenſis, Gelaſij, quem intellectum ſatis inſinuat *cap. illud, de præſcript.* ibi, *volumus te ſcire, & tenere*, &c. quaſi antea id ſatis ſcitum, & cognitum non eſſet, nec indiſtinctè teneretur, & nulla inter Canones antiquos eſſet certa, & expreſſa lex Canonica, quę abrogatis Chalcedonenſis, & Gelaſij decretis ſolam quadragenariam præſcriptionem admitteret. His conſequens eſt quòd licèt Iuſtinianus olim in aliquibus caſibus contra Eccleſiam centum annorum præſcriptionem conceſſerit *in lib. vltim. Cod. de ſacroſanct. Eccleſ.* quam poſtea generaliter, & indiſtinctè in omnibus ſeruari voluit *in Authentic. vt Eccleſia Romana*, & tandem vtramque conſtitutionem reuocauit *in Authentic.* hæc conſtitutio innouat, nihilominus tamen quamuis ille non reuocaſſet, neutra in rebus Eccleſiæ erat obſeruanda, quia vtraque aduerſabatur ſacris Canonibus tam antiquis Concilij Chalcedonenſis, & Gelaſij, qui tricennalem, quàm aliis, qui poſtea iure nouiori quadragenariam præſcriptionem contra Eccleſias indiſtinctè præceperunt. 3

Non obſtat textus *in cap. Sanctorum* 3. *de præſcript.* ibi, *per triginta annos*, quia reſponderi poteſt cum *gloſſ. in cap.* 1. 16 *quæſ.* 4. illum textum non agere de rebus Eccleſiarum; ſed de rebus Epiſcoporum, vel clericorum patrimonialibus præſcribendis, quam gloſſæ ſententiam ſequuntur Doctores communiter, vt per Abbas & Felin. *ibi*, Roman. *ſingul.* 457. Couar. *lib.* 1. *variar. cap.* 4. *numer.* 3. Perez *ad l.* 8. *gloſſ.* 1. *tit.* 2. *lib.* 1. *Ordin.* Tiraquel. *de præſcript.* §. 1. *gloſſ.* 10. *in fine.* Sed non placet is intellectus, tum quia repugnat verba illius text. ibi, *ad ſingulas prouincias noſtrorum fratrum*, &c. conſtat enim huiuſmodi res patrimoniales 4

non pertinere ad prouincias, ſed ad perſonas, tum quia aduerſantur verba illa, *Sanctorum Patrum*, &c. & alia, quæ habentur *tom. 2. Concil. inter decreta Alexandri III. ſub hoc tit. pag. 912. cap. 7.* vbi refertur ille text. & in principio dicitur præſcriptionem tricennalem, de qua *hic*, non tantùm ſacris Canonibus, verùm etiam legibus humanis irrefragabiliter comprobari, & tamen nullibi reperitur Canonis, aut legis auctoritas, quæ triginta annorum præſcriptionem exigat in rebus patrimonialibus Epiſcoporum, vel clericorum præſcribendis.

5 Quare reiectis hoc intellectu, & aliis, quos præſtant *gloſſ. 2. & 3. in d. cap. Sanctorum, & gloſſ. 3. in d. c. illud & gloſſ. verbo triginta, in d. cap. 1. 13. quæſt. 2.* communiter intelligitur *dictum cap. Sanctorum*, vt procedat, attento tempore antiquorum Canonum, de quibus in principio huius text. ac ſubinde iam hodie non teneat, ſed iure nouiori abrogetur, ita *gloſſ. 2. in d. cap. illud*, Couar. *d. part. 2. §. 2. num. 2.* Et confirmatur, quia probabilius videtur text. *in d. cap. Sanctorum*, non eſſe Gregorij, ſed Gelaſij, quia verba quæ habentur *in d. cap. 7.* (vbi ille text. refertur abſque nomine Pontificis) apertè dicunt eam conſtitutionem in Concilio editam fuiſſe, & per illam confirmari leges humanas; quæ contra Eccleſiam tricennalem præſcriptionem ſtatuerunt, id quod nullatenus poteſt accommodari Gregorio, tum quia in Conciliis ſub illo celebratis, quæ habentur *lib. 4. epiſtol. cap. 88.* iterum *lib. 12. in fine*, non refertur hęc conſtitutio, immò nec verbum vllum ea de re habetur, qui conſtat tempore Gregorij leges humanas, quales erant leges Iuſtiniani Imperatoris, non tricennalem, ſed quadragenariam præſcriptionem agnouiſſe, & tamen tempore Gelaſij non tantùm ſacri Canones ex Concilio Calcedonenſi, ſed etiam leges humanæ, quæ hodie non habentur in Codice Iuſtiniani, tricennalem præſcriptionem admittebant contra Eccleſiam *cap. Præſulum, verſ. illud, hac eadem quæſt. d. cap. 1. 13. quæſt. 2.* Nec dicas quòd illa Decretalis iuxta hunc intellectum iam correcta ſuperfluit, nec debeat à Gregorio IX. redigi in volumen Decretalium vbi reperitur, immò reſecari iuxta *proœmium earumdem Decretalium*, ibi, *reſecatis ſuperfluis*, quia licet fateamur text. illum reſpectu triginta annorum hodie eſſe correctum; nihilominus tamen vim habet, & non ſuperfluit quatenus in fine probat neceſſariam eſſe poſſeſſionem quietam, & ſinceram, hoc eſt, bona fide, & continuam abſque interruptione; & rurſus dum probat præſcriptionem longiſſimi temporis, qualis eſt triginta, ſeu quadraginta annorum, interrumpi per proclamationem ſynodalem ſicut per citationem, iuxta *l. ſicut. C. de præſcript. 30.* aduertunt Imol. Parorm. *num. 4.* & Doctores communiter *in d. cap. Sanctorum, gloſſ. 4.* & omnes *in d. cap. illud*, & ad hunc effectum retulit Gregorius IX. illam Decretalem *in dicto cap. Sanctorum.*

6 Non obſtat *cap. ſi de terra, de priuileg.* quia reſpondetur prout latè dixi *in collectan. ad eundem textum.*

Cap. Si Sacerdotes. X.

Ex Tolet. Concil. IX.

1 VVlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd præſcriptio dormit dum viuit Prælatus ille, qui rem Eccleſiæ temerè alienauit, vel aliquid aliud contra ſacros Canones, & in Eccleſiæ præiudicium fecit, quia ſcilicet dum is viuit perinde eſt (quoad hoc) ac ſi Eccleſia non haberet Prælatum, cùm habeat ad hoc inutilem, quem lex veroſimiliter non credit venturum contra id, quod temerè fecit, & ita hunc text. notant gloſſ. *verbo cauſa in cap. 1. de in integ. reſtitut. in 6.* Roman. *ſing. 267.* Rebuff. *in compend. alienat. num. 37.* Balb. *de præſcript. . . part. 5. numer. 8.* C. H. Pereira *in lib. ſi curatorem, verbo intra legitimum numer. 5. C. de in integ. reſtitut. minor.* Ioan. de Valboa *in annnis prælectionibus Salmanticenſ. ad cap. 1. de præſcript. numer. 32.*

Cap. Porrò. XIV. *Ioan. VIII.*

GLoſſ. *verbo in cauſa, in præſenti text* reſoluit poſſe Iudæum præſcribere rem Chriſtiani, vt per Iaſ. *in rub. ff. de iuſtit. & iure num. 10.* Rip. *in l. ſi inſulam num. 10. verſ. facit ſecundum Felin. de verb. oblig.* Balb. *de præſcript. 1. part. 5. princip. in fine*, Tiraquel. *de iure primog. quæſt. 66. num. 6.* Natt. *conſ. 610. num. 7.* Marquard. *de Iudæis part. 2. cap. 2. num 3.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 2. c. 14. num. 13. & cap. 20. num. 13.* Declaratur autem hæc reſolutio, vt non procedat in re Eccleſiæ, nam eam Iudæus, vel alter infidelis præſcribere non poteſt, vt tradit hęc gloſſ. Roman. *conſ. 489. num. 3.* Ricciul. *d. cap. 20. num. 14.* 1

Cap. Placuit. ij. XV.

Ex Concil. Africano.

DE materia, & intellectu huius text. dixi *in collect. ad cap. 1. num. 2. de præſcript.* & latiùs in addit. *verſ. ad tertium*, & ibi addactis addo nouiſſimè D. Barboſ. ad *l. competit 6. C. de præſcript. 30.* & Ioan. de Valboa *in annuis prælect. Salmantic. ad c. 1. de præſcript.* 1

QVÆSTIO IV.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio centenaria requiritur in rebus pertinentibus ad Romanam Eccleſiam.*

2 *Declaratur text. in præſenti, & num. 3. 4. & 5.*

Cap. Volumus. II. *Gregor.*

GRegor. *lib. 1. epiſt. 9.* relatus *in hoc text.* videtur decidere in rebus pertinentibus ad Romanam Eccleſiam admitti præſcriptionem quadragenariam, in illis verbis, ibi, *quadraginta annis poſſediſſe repereris, nullam deinceps (etiamſi cui Sancta Romana Eccleſia competere potuit) patiaris ſuſtinere calumniam*, in quo difficilis reputatur, cùm in his in quibus contra Eccleſias inferiores procedit quadraginta annorum præſcriptio, requiratur centenaria contra Romanam Eccleſiam, vt probat text. *in cap. vlt. 16. quæſt. 3. & in cap. ad audientiam, & in c. ſi diligenti. de præſcript.* tradunt Balb. *in tract. illius tit. 1. p. 5. in princ. à num. 16.* Couar. *in reg. poſſeſſor. part. 2. §. 2. num. 6.* Vinel. *in auth. niſi num. 57. C. de bonis matern.* 1

Quare ad hunc text. varij ſolent præſtari intellectus; & in primis non ſatisfacit primus intellectus gloſſ. *verbo Eccleſia, in præſenti*, quia non conſtat in propoſito tractari de præſcriptione emphyteuſis conceſſæ per Romanam Eccleſiam, præſertim quia verba originalis apertè probant controuerſiam de qua hic extitiſſe inter Abbatem, & inter homines fundi Saloniaci, qui erat Eccleſiæ Romanæ, ac ſubinde ſi homines illi erant laici, vt littera ſonat, quantumcumque eſſent emphyteutæ Eccleſiæ Romanæ, potuit ius emphyteuticum ad eoſdem ſpectans præſcribi tem- 2

pore ordinario, nec fuit neceſſaria quadragenaria præſcriptio, quæ contra Eccleſias, non verò contra priuatos requiritur.

3 Sic ſimiliter non ſatisfacit communis intellectus. ſcilicet quòd hic text. procedat in præſcriptione rerum Eccleſiæ inferioris exemptæ, & ſubiectæ immediatè Romanæ Eccleſiæ, in qua ſpecie ſufficit quadragenaria præſcriptio iuxta reg. *capit. illud, de præſcription.* nec centenaria opus eſt, quamuis per conſequentiam videatur aliquid pertinere ad Romanam Eccleſiam, id quod intendunt *d. gloſſ. hic verbo Eccleſia*, & alij antiquiores, vt per Archid. *hic*, gloſſ. *verbo principaliter in cap. ad audientiam, de præſcript.* vbi Abb. *à numer.* 12. Felin. 17. *gloſſ. verbo generaliter in c. 2. de Capell. Monach.* Dec. *numer. 6. in cap. cùm dilecta, de confirm. vtili*, poſt alios Couar. *in d. reg. poſſeſſor. part. 2. cap. 2. num. 6. ante princip.* ſiquidem & is intellectus licèt in ſe verus ſit, non conuenit huic text. in quo (vt apertè conſtat ex dicto originali) non agitur de præſcriptione contra Eccleſiam, ſed contra homines fundi ad Romanam Eccleſiam pertinentis, qui homines in hoc text. dicuntur actores Eccleſiæ, & in originali actores Sanctæ Eccleſiæ, id eſt, agentes cauſam, & partes Eccleſiæ Romanæ, cuius erat fundus, quem obtinebant. Accedit quia ex rebus Eccleſiæ exemptæ nihil pertinet ad Romanam, cui per illarum præſcriptionem nullum infertur, nec inferri poteſt præiudicium, ſecundùm communem *in d. cap. ad audientiam*, vbi Panor. *numer.* 13. per text. *in cap. cùm tempore, de arbitr.* ac ſubinde verba illa, *etiamſi cui Sancta Romana Eccleſia*, intelliguntur ratione fungi ad illam pertinentis, non verò ratione exemptionis, de qua *in text. verbo nullam.*

4 Omiſſis igitur aliis intellectibus, de quibus per d. gloſſ. *verbo Eccleſia, in præſenti*, probabiliter dici poteſt cum Vgone, & aliis antiquioribus, textum hunc continere aliquid gratiæ, quam Gregorius voluit facere Abbati, & Conuentui, remittens aliquid de iure ſuo in fauorem illorum, itaut licèt contra homines prędictos quatenus fundus ad eos pertinebat, ſufficeret ordinaria præſcriptio decem, vel viginti annorum, & quatenus ad Romanam Eccleſiam ſpectabat centenaria iure requireretur, nihilominus tamen Pontifex *hic* quadragenariam admiſit contra vtroſque volens recedere à iure communi, tam in hoc articulo, quàm in alio, de quo per *gloſſ. vlt. hic* idque ſignificant verba illa, *volumus. &c. quæſtionem ipſam tali ratione diſcutere*, quæ oſtendunt voluiſſe Pontificem ius ſpeciale, non verò generale inducere, quamuis Gratianus aliud exiſtimauerit, dum hoc cap. in ſuum volumen redegit, circa iuris auctoritatem, quam is text. habuiſſet, ſi in volumen Decretalium, Sexti, & Clementinarum à Pontificibus referretur, in ſimili *cap. 2. ibi, etſi ad Romanam. de præſcript. lib. 6.*

5 In gloſſ. *Inconcuſſam.* De materia huius gloſſ. vide Rebuff. *de pacificis poſſeſſ. num.* 269. Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ.* 66. Maſcard. *de probat. concl.* 1195. *num.* 26.

Qvæstio VI.

Cap. Conſuetudo. I.

1 GLoſſ. *verbo Eccleſia, in præſenti text.* ait quòd vbi Princeps litigat cum ſubdito, cauſam de honeſtate delegare debet, vt per Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ. cap. 4. num.* 25.

Cap. Si Epiſcopum. III.

ALlegatur hic text. ad hoc quòd decima non poteſt retineri Sacerdotibus ex eo quòd ſint malæ vitæ, vt per Syluest. *in ſum. verbo decima num.* 14. Rebuff. *de decim. quæſt. 7. num.* 15. Monet. *in ſimili tract. cap. 7. num.* 3. Delictum enim perſonæ in damnum Eccleſiæ conuerti non poteſt, Xuar. *alleg. 26. num.* 4. Duen. *reg. 13. limit.* 12. 1

SVMMARIVM.

1 *Prælatus Eccleſiæ præiudicare poteſt in quærendis, non in quæſitis.*
2 *Prælatus an poſſit repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, remiſſiuè.*
3 *Caducitatem emphyteuta Eccleſiæ an poſſit Prælatus, vel beneficiarius ſolus remittere.*
4 *Statutum laicorum an valeat in quærendis in præiudicium Eccleſiæ.*

Cap. Illud. VIII. & vlt. *Gelaſius.*

GLoſſ. *verbo meliorem in præſenti text.* ait Prælatum Eccleſiæ præiudicare poſſe in quærendis, & non in quæſitis, vt per Dec. *conſ.* 588. *Viſo puncto, numer.* 15. *& conſ.* 624. *Copioſè, numer.* 9. Angel. *verbo emphyteuſis num.* 21. Palac. *in repet. rub. de donation inter virum, & vxor. §. 47. num.* 5. Ripa *reſp. 62. In cauſa num. 8. & in l. legatum num. 9. ff. de legat.* 1. Pute. *deciſ. 519. in antiq. aliàs deciſ. 507. in correctis lib.* 2. Molin. *de inſtit. tract. 1. diſput.* 465. Quarant. *in ſum. Bullarij, verbo alienatio rerum Eccleſiæ num. 23. verſ. octauò amplia*, vbi ſecus ſentit de acquirendis, quæ tranſeunt in Eccleſiam ipſo iure Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo reſtitutio differ. 25. num.* 1. nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris canon. ad tit. de rebus Eccleſiæ non alienan. num. 27. in fine.* 1

Vnde per hanc gloſſ. dicit Abb. *in cap. tua, num. 9.* 2
de his, quæ fiunt à Prælat. ſolum Prælatum poſſe repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, ad quod plures citaui Doctores *in collect. ad Extrauag. ambitioſæ, de re-*
bus Eccleſiæ non alienan. inter communes ſub num. 5. verſ. 3
verum verò.

An Prælatus, ſeu beneficiarius poſſit remittere per
ſe ſolùm caducitatem emphyteutæ Eccleſiæ, Vide quæ 4
dixi *in collect. ad cap. potuit, de locato num.* 121.

Verùm autem in quærendis valeat ſtatutum laicorum in præiudicium Eccleſiæ? Vide Dec. *in auth. caſſa C. de ſacroſanct. Eccleſ. num.* 17. Curt. ſen. *conſ. 17. num.* 8. Couar. *in reg. poſſeſſor. part. 2. §. 4. num. 9. verſ. tertium.* Mench. *vſufreq. cap.* 9. Menoch. *conſ. 305. num.* 6. Cald. Pereira *de empt. cap. 8. num. 33. & 37. & con. 47. num.* 2. latè Cened. *practic. & canon quæſt. lib. 1. quæſt. 35. num. 5. 6. 19. & 20.*

Qvæstio VII.

Cap. Decimas. j. I. *Greg. VII.*

GRegorius VII. in Concilio Lateranenſi *cap. 7. lib. 6. Regeſti*, relatus *in hoc text.* ait decimas à laicis poſſideri non poſſe, vt per Couar. *lib. 1. var. c. 17. num. 5. & 6.* Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part. 1. conſid.* 41. Azor. *inſtitut. moral. part. 1 lib. 7. conſ. 34. quæſ. 7. & cap. 36. quæſ.* 2. Rebuff. *de decim. quæſt. 10. numer. 17. & quæſt. 13. numer. 38. 39. & 73.* Monet. *in ſimili tractat. cap. 5. num.* 57. 1

*num.*57. Soar. *de Relig.tomo* 1. *tract.*2. *lib.*1.*c.*25.*n.*:. cum aliis per me adductis *in tract.de officio & poteſtate Parochi, cap.*28. §.2.*num.*50. nouiſſimè Ioan. de Valboa *in annuis Academ.prælect.Salmanticenſ.ad c.*7. *de præſcript.a princ.*

Cap. Quicumque recognouerit. IV.

Ambroſius.

1 S. Ambroſius *in ſerm. Quadrageſima*, relatus *in hoc text.* ex quibus rebus decimæ perſoluendæ ſin., oſtendit, quod ego latè tradidi *de officio & poteſtate Parochi, cap.* 28.§.1.*per tot.*

2 In gloſſ. *Quod mihi*. ibi, *ſic nec in quantitate decimarum*, &c. Vide S. Thom. 2.2.*quæſt.*87. *art.*1. diſtinguentem inter liberationem à decima ſoluenda quoad quotam, & inter liberationem totalem, itaut prima præſc ibi poſſit, non autem ſecunda hanc diſtinctionem communiter eſſe approbatam aſſerunt Paru.*conſ.* 25.*num.*21. *lib.*4.Mench.*illuſtr.quæſt cap.*89. *num.* 10. quos refert D. Barboſ. *ad l. competit.*6. *num.*78. *C. de præſcript.*30. vbi *num.ſeq.* dicit eſſe verum quòd decima quatenus eſt neceſſaria ad ſuſtentationem Eccleſiæ, & miniſtrorum, præſcriptione non tollitur, quia iure naturali & diuino ei debetur.

Cap. Omnes decimæ. V.

Ex Concil. Rothomagenſi.

1 PRobat hic text. non ſoluentem decimas cùm teneatur, excommunicari poſſe, ac debere, vt per Monet. *de decimis cap.*8.*quæſ.* 6.*num.*64. Molin. *de inſtit. tractat.*2. *diſput.*756.*num.*4 Rot. *in Dertuſen.decimarum* 11. *May* 1609. coram Cardin. Marquemunt. impreſſa per Marcheſ. *de commiſſion. part.*1. *pag.* 675. *& in Moralen decimarum* 31. *Ianuary* 614. coram Card Sacrato, metipſum *de officio, & poteſtate Parochi, cap.*28.§.4. *num.*15. Concil. Trident. *ſeſſ.*25. *de reform. cap.*12. ibi, *excommunicetur.*

2 Intellige monitione præmiſſa, vt inſinuat text. *in præſenti*, & reſoluunt Perez *ad tit.*5 *lib.*1.*Ordin. pag.* 130. Rebuff. *de decim.quæſt.*12.*num.* 8. *&* 11. Monet. *d. cap.*8. *num.*69. Azor. *inſtitut.moral.part.*1.*l.*7. *c.* 24. *quæſ.*17. Soar. *de Relig.tomo* 1.*tract.* 2. *lib.* 1. *cap.*37. Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curia Archiep. Neapolit. part.*4. *deciſ.*195.*num.*6. ego ipſe *vbi ſup.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi non poſſunt decimas à ſuis ſubditis redimere, etiamſi ab eis earum ſolutione iniuſtè vexentur, nec aliter eas ſoluere velint, & declaratur num.*6. *&* 7. *cum ſeqq.*

2 *Ius ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum poteſt quis redimere quolibet munere temporali.*

4 *Vtilitas vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum, aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbet regulariter iuſtam petendi cauſam ad effectum, vt hoc modo poſſit petens redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc vexationem requiſitis.*

5 *Lex humana quam poteſtatem habeat ad impediendas vtilitates ſubditorum neceſſarias, & ad vtendum eorum etiam inuitorum bonis ex iuſta ratione boni publici, remiſſiuè.*

Barboſ. Collect. Tom. V.

Cap. Decimas. iij. VII.

Ex Concil. Mogunt.

1 COllige ex text. Epiſcopos non poſſe decimas à ſuis ſubditis redimere, etiamſi ab eis in earum ſolutione iniuſtè vexentur, ne aliter eas ſoluere velint, ita ſecundùm vnum intellectum Archid. *hic poſt princ. & in addit. ad gloſſ. vlt. in cap. altare* 1.*quæſt.*3. gloſſ. *verbo accepit, poſt med. in cap. dilectus il* 1. *de ſimon.* Soar. *de Relig.tom.*1.*tract.*3.*lib.*4.*c.*50.*ſub n.*33.

2 Verùm obſtat maximè, quia vel in hac iniuſta vexatione ſubditi negabant Epiſcopo ius ſpirituale percipiendi decimas ſub prætextu quòd propter eiuſdem iuris defectum ex aliquo peculiari vitio contingentem, non tenerentur ad earum ſolutionem eidem Epiſcopo faciendam, vel rurſus ius illud ſpirituale non diffitebantur, ſed eorum contradictio verſatur ſolùm circa fructus earum decimarum temporales; atqui videtur quòd in vno, & altero poterat Epiſcopus ſic iniuſte a ſubditis vexatus eas redimere, quolibet munere temporali. Igitur Concil. Moguntinum, de quo *hic*, non videtur benè o poſitum conſti uere. Maior conſtat ex ſufficienti partium enumeratione. Minor verò quoad primam partem probatur ex eo, quia generale videtur vt quilibet ius ſuum etiam ſpirituale, veluti circa beneficium Eccleſiaſticum poſſit iniuſtè vexatus redimere licitè quolibet munere temporali, iuxta text. *in d.c. dilectus*, vbi gloſſ. *verbo accepit*, & Doctores *in c. Matthæus, de ſimonia* vbi plures citaui *in collect.* quoad ſecundam verò partem probatur, quia extra omnem ferè controuerſiam eſt poſſe quemlibet ius ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum redimere quolibet munere temporali, iuxta text. *in l.ſerui, C. ad leg. Iuliam de adulter. & l.*1. *& in l. & generaliter, ff. de calumniat. & in l. in ſumma verſ. ſin autem, ff. de condict.indeb.l.*2 *ff. de condict.ob turpem cauſam* iunctis traditis per Rebuff. *in praxi benefic.tit. de ſimon.in reſign.n.*17. conſtituentem non eſſe contra bonos mores redimere vexationem, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.*1. *lib.*2.*cap.*96.*n.*51. cum aliis adductis per me *ad cap. mouet* 22.*quæſt.*1. Conſequentia benè colligit.

3 Quare nonnulli ſupradicta difficultate oppreſſi fatentur potuiſſe licitè Epiſcopos *in hoc text.* iniuſtam decimarum negationem, & ſolutionis vexationem redimere quolibet munere temporali, nec id *in hoc text.* prohiberi, ſed illud ſolùm ne ſubditi laici, faciant hanc earum decimarum extorſionem, eámque per Epiſcopos prohibendam eſſe ne fiat ſcilicet ab eiſdem laicis, atque ita eſſe intelligenda vltima verba huius text. ex aliorum intellectu, maximè Hugon. refert Turrecr. *in præſenti ſub num.*1. Archid. *In princip.* Bellam. *ſub num.*6. Soar. *d cap.*50. *num.*23. Verùm hic intellectus licèt videatur ſatis accommodatus ad hunc text. vt indicat Soar. *loco proxime citato*, tamen non eſt frequentior, vt conſtat ex relatione Archid. Bellam. & Turrecr. *vbi proximè.*

4 Pro vera igitur huius text. intelligentia aduertendum eſt quod licèt vtilitas, vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum, aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbeant regulariter iuſtam petendi cauſam ad effectum vt hoc modo poſſit petens redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc redemptionem requiſitis, per ea, quæ reſoluunt Sanch. *de matrimon l.*7. *diſp.*95.*n.*.. *cum ſeq. & in præcepta Decalogi tom.*1. *lib.*2.*c.*41.*num.*5.*cum ſeq.* Soar *de Relig.tom.*2. *tract.*5. *lib.*3. *c.*13. *a n.*3. Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.*6.*cap.*2.*ſect.*1. *q.*2.*col.pen.* tamen ſecus erit quando

5 eadem neceſſitas, vel vtilitas per aliquam legem fuerit ad eundem effectum improbata, tunc etenim illa non ſufficiet, nec erit cenſenda cauſa iuſto ad petitionem de qua loquimur licitè faciendam, vt concluditur ex iis, quæ de poteſtate legis etiam humanæ ad impediendas vtilitates ſubditorum temporales, & ad vtendum eorum etiam inuitorum bonis ex iuſta ratione boni publici ſcribunt Doctores *in l. item ſi verberatum, §. 1. ff. de rei vend.* per text. *ibi, & in l. Lucius ff. de euiction*, poſt alios Cou. *lib. 3. var. cap. 6. n. 6.* Pinel. *ad rub. C. de reſcind. vendit. part. 1. c. 2. num. 14.* Anton. Gom. *l. 1. Tauri à num. 11.* Mench. *illuſtr. lib. 2. c. 5.* Menoch. *de arbitr. lib. 1. quæſt. 65. n. 3.* tum etiam ex text. in ſpecie *in cap. 1. de vſuris in 6.* dum *in verſ. & quia*, prohibet ne vſurariis alienigenis locentur domus, quibus fœnebrem pecuniam valeant exercere, & ita quòd earum domini etiam ex cauſa vtilitatis, quam alioquin poterant ex illarum conductione percipere, non petant hanc conductionem ab huiuſmodi vſurariis, quamuis alias poſſent ab illis eam poſtulare ex cauſa dictæ vtilitatis, vtpote de ſe iuſta ad petendum opus de ſe licitum, nempe dictam conductionem, iuxta ea, quæ reſoluunt Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 335 num. 5.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 11. c. 18. in princip.* Iacob. de Graff. *d. lib. 2. cap. 108. num. 3. & 4.* niſi hæc locandi, & conducendi vtilitas reſpectu alienigenorum eſſet ſpecialiter improbata per legem Canonicam *in d. cap. 1.*

Secundò aduertendum eſt quòd inter caſus, in quibus dicta neceſſitas, vel moralis vtilitas improbatur à lege, itaut non præbeant iuſtam cauſam petendi ſine peccato opus de ſe etiam licitum, vel indifferens à peccato illud inique gerere, potiſſimum locum habet caſus, in quo ſubditi Epiſcoporum iniuſtè negarent debitam decimarum ſolutionem, hæc etenim vtilitas recipiendarum decimarum improbata eſt ſpecialiter à lege Canonica *in Concil. Moguntino*, de quo *in hoc text.* ad effectum ne Epiſcopi valeant eiuſdem vtilitatis prætextu decimas ſic iniuſtè negatas redimere pro aliquo munere temporali, vnde peccabunt ſi eas nihilominus redemerint, vt quia in eo infringunt iuſtum legis præceptum, & prohibitionem, vt arg. *c. qui reſiſtit. 11. q. 3. & cap. omnis anima, de cenſib.* in ſpecie agentes de prohibitione huius text. tradunt Archid. *hic*, & Turrect. *num. 2.* Soar. *d. cap. 50. num. 33.* Ratio autem huius prohibitionis ſolet multipliciter aſſignari, alia eſt vt mediante hac prohibitione poſſet habere locum repetitio muneris dati ab Epiſcopo pro redemptione decimarum, vt arbitrantur Archid. Bellam. & Turrect. *vbi proximè*; altera verò, quæ magis placet, & poſt gloſſ. *verbo accepit col. 2. poſt princ. in cap. dilectus il 1. de ſimon.* aſſignatur à Soar. *d. c. 50. ſub num. 33.* videlicet ne ex hoc pernicioſo exemplo laici ſumant occaſionem faciendi Eccleſiæ, & eius Prælatis ſimiles iniurias ſpe lucri prouenturi ex dicto munere temporali ſibi dati pro redemptione decimarum, néve ruſtici inde credant ſe ius earum habere dum ſibi aliquid datur, vt eas diu retentas perſoluant; tandem ne mali ſentiant aliquam dictæ ſuæ contumaciæ fructum contra rationem deſumptam, ex reg. text. *in l. itaque fullo ff. de furtis, & in cap. intelleximus, de iudic.*

7 Ex quibus iam patet intellectus ad noſtrum text. vt ſcilicet dum iuxta communem explicationem probat Epiſcopos non poſſe pro munere temporali redimere decimas à ſubditis eas ſibi iniuſtè negantibus, intelligendus ſit quòd procedat non quidem ex capite ſimoniæ; nam hæc redemptio ſimoniaca non eſt, ſuppoſito quòd ex parte ſubditorum dabatur promptitudo, & proteruia ad huiuſmodi negationem iniuſtam, & ex parte Epiſcoporum dabatur cauſa neceſſitatis, aut ſaltem moralis vtilitatis, iuſta quidem ſecundùm ſe, niſi ſpecialiter à lege Canonica improbaretur ad hunc effectum redemptionis. Rurſus & ſuppoſito quòd opus per Epiſcopos peritum, nempe ſolutio ipſa decimarum, erat de ſe licitum, neque ad illud, tanquam ad aliquid ſpirituale, referebatur datio illa temporalis, ſed ad ſummum referebatur ad fructus decimarum temporales, immò nec ad illos, ſed ſolùm ad iniuſtam illorum negationem, & ad impedimenta ſubditorum, vt ipſa per huiuſmodi dationem remouerentur, vnde facilè poſſet alioquin eſſe locus dictæ dationi, & redemptioni decimarum. Eſt ergo intelligendus text. *in præſenti*, vt procedat ex prohibitione ſpeciali fundata in rationibus ſuaſoriis, de quibus *ſuprà*, propter quas Concil. Moguntinum ſatiùs iudicauit hanc iniuſtam decimarum negationem cohibere per remedia iuris ordinaria, & per recurſum ad Superiorem, quàm eam relinquere priuatæ redemptioni Epiſcoporum, cum tanto ipſorum, & Eccleſiarum, ac ipſiuſmet boni publici detrimento, quale in dictis rationibus deſignatur, vt in effectu aduertunt gloſſ. Archid. Bellam. Turrecr. & *proximè citatis locis.*

Amplia primò text. *in præſenti*, vt *ſuprà*, intellectum, vt procedat non ſolum in Epiſcopis, ſed etiam in cæteris Prælatis, & clericis inferioribus, quibus decimæ debeantur, nam dictæ rationes magis habent locum in his vtpote minus potentibus, & conſequenter magis expoſitis ad hanc ſubditorum iniuſtam decimarum extorſionem, & negationem, cui lex Canonica de qua *in hoc text.* obſtruere intendit hac via in fauorem publicum Eccleſiæ, vnde nil mirum ſi eadem lex quantumuis quoad verba loquatur de ſolis Epiſcopis, tamen quoad mentem extendatur ad Prælatos, & clericos inferiores; & ideò hanc ampliationem tenent Archid. & Turrecr. *in præſenti*, Bellam. *ad hanc cauſam 16. q. 7. ſub n. 6* quicquid dicat Soar. *dict. cap. 50. num. 33. in fine.* 8

Amplia ſecundò dictam prohibitionem huius text. vt nec etiam de conſenſu, & auctoritate Epiſcopi poſſint Parochi, & cæteri Prælati inferiores ius ad decimarum exactionem habentes redimere illas à ſubditis laicis pro aliquo munere temporali, nam cùm ipſemet Epiſcopus *in eodem text.* prohibeatur per ſe facere huiuſmodi redemptionem, conſequitur quòd nec etiam poterit in aliis authorizare, quia ſuppoſita ea prohibitione non habet ad hunc effectum auctoritatem legitimam quam aliis præſtet, vnde ſuccedit reg. text. *in cap. Daybertum 1. q. 7. & in l. nemo plus iuris ff. de reg. iuris*, cum concordantiis. 9

Cap. Omnes Baſilicæ. X.

Ex Aurelianenſi Concil.

Multum allegabilis eſt hic text. ad hoc quòd omnes Baſilicæ præſumuntur illius Epiſcopi, 1 in cuius diœceſi ſitæ ſunt, & ad hoc quod eo ipſo quòd quis eſt Epiſcopus, eſt etiam ordinarius collator, vt per Roman. *conſ. 180. num. 4 verſ. habet enim Epiſcopus*, Feder. de Senis *conſ. 145. n. 6. ante fin. verſ. vnde ſi aliquis*, Rot. Bonon. *deciſ. 23. num. 2.* Maſcard. *de probation. concluſ. 167. & 173.* Plamin. Parit. *de reſignat. benef. lib. 7. q. 14. n. 2.* Zerol *in praxi Epiſcop. part. 2. verbo beneficia, §. 2. pag. 38.* Rot. *deciſ. 447. n. 1. & deciſ. 15. n. 2.* apud Farin. *part. 1. recem. & deciſ. 50. num. 6.* apud eundem *part. 2. recent.* nouiſſimè Io. de Valbea *in ann. Acad. prælect. Salmant. ad c. 3. de iudic. num. 18.* Quicquid enim eſt intra fines Epiſcopatus,

cenſetur

cenſetur etiam diœceſi, Rot. *deciſ.683.num1.d.p.1.recent.* & ideò Epiſcopus de iure communi habet fundatam intentionem ſuper iuriſdictione in omnibus Eccleſiis totius ſuæ diœceſis, Rot. *deciſ.171.num. 2. & deciſ.491.num.1.d part.2.recent.*

Cap. Nullus omninò. XI.

Calixtus.

1 VVlgò allegatur ad hoc quòd omnes Epiſcopi de iure communi habent fundatam intentionem in iure conferendi omnia beneficia Eccleſiaſtica in ſuis diœceſibus exiſtentia, conſonant *c.regenda* 10. *quaſt.* 1. *cap.nemo de conſec. diſt.* 1. *c.conquerente, de offic. Ordin. cap.ex frequentibus, de inſtit. cap.* 2. *de relig. domib. cap. cum perſona, de priuil. in* 6. & pro regula ponit cum duabus ampliationibus, & quinq; limitationibus Felin. *in cap.cum venerabilis num.* 31. *cum multis ſeqq. de except.* Selu. *de benef. part.* 1. *quaſt.* 26. *num.* 28. *cum ſeq.* Mendoſ. *in reg. Cancel.* 14. *quaſt.* 2. *num.* 2. Franc. Marc. *deciſ.* 392. *num.* 3. *& queſt.* 870. *num.* 2. *lib.* 2. Rot. *deciſ.* 78. *num.*1. *& per tot. part.* 1. *diuerſ.* Ordinariorum enim collatio eſt fauorabilis, vt ex hoc text. colligit Pariſ. *de reſignat. beneſ. lib.* 12. *quaſt.* 10. *num.* 17.

Cap. Si quis deinceps. XII.

Gregor. VII.

1 NOtatur ad hoc quòd beneficium conferri non poteſt niſi ab Eccleſiaſtica perſona, Epiſcopo, Prælato non verò à laico, vt per Anchar. *in reg. beneficium ſub num.* 3. *de reg. iuris lib.* 6. Lambertin. *de iurepatron. lib.* 1. *quaſt.* 9. *art.* 3. *num.* 10. *poſt princip.* Rebuff. *in tract. nominat. quaſt.* 21 *num.* 58. *& de pacific. poſſeſſ. num.* 287. *in princip.* Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel gloſſ.* 5. *num.* 10. Aloy. Ricc. *in collect. deciſ. part.* 4. *collect.* 1042. *verſ. quartum,* Flamin. Pariſ. *de confident. quaſt.* 7. *num.* 5. Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 1. *lit. A. concluſ.* 52. *num.* 5. Nicol. Garc. *de beneſ part.* 1. *cap.* 2. *num.* 32. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. libr.* 1. *quaſt.* 78. quem vide *ad cap. ſi quis Epiſcopus, & ad cap ſi quis cleric. inf. ead.*

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus in aliena diœceſi non poteſt Eccleſiam conſecrare abſque proprij Epiſcopi permiſſione.*
2 *Epiſcopus prouidere debet, vt conſecranda Eccleſia facta ſit competentis dotis aſſignatio ſi hoc prius in eius conſtructione factum non ſit.*
3 *Iuſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimum modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione.*

Cap. Piæ mentis. XXVI.

Gelaſius.

1 VVlgò allegari ſolet text. *in præſenti, & in cap. ſeq.* ad hoc quòd in aliena diœceſi non poteſt Epiſcopus Eccleſiam conſecrare abſque proprij Epiſcopi permiſſione, vt per Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 10. *c.* 26. *quaſ.* 10. *& part.* 2. *lib.* 9 *cap.* 4. *quaſ.* 1. Bonacin. de *Sacrament. diſput.* 4. *quaſt. vlt. puncto* 5. *num.* 8. Piaſec. *in praxi Epiſcop. part.* 1. *c.* 5. *n.* 2. *verſ. ædificata,* Fr. Ludou. Miranda *in manual. Prælat. tom.* 2. *quaſt.* 39. *art.* 1. *concl.* 3. Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi cap.* 28. *à num.* quos refero ego ipſe *in ſimili tractat. part.* 2. *allegat.* 27. *num.* 1.

vbi etiam aduerto per hunc text. Epiſcopum proui- 2
dere debere, vt conſecrandæ Eccleſiæ facta ſit dotis competens aſſignatio, ſi hoc priùs in eius conſtructione factum non ſit.

In gloſſ. 1. Vulgò notatur hæc gloſſ. ad hoc quòd 3
iuſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimum modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione, vt per Lambertin. *de iurepatron. part.* 1. *lib.* 1 *q.* 2. *art.* 2. *n.* 1 Paul. de Citadin. *eodem tract. part.* 3. Roch. etiam *eodem tract. verbo Eccleſiam fundauit, & verbo conſtruxit.* præcipuè *quaſt.* 4. *num.* 3. *& verbo dotauit,* Fuſch. *de viſitat. lib.* 2. *acq.* 10. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 4. *princ.* Perez *l.* 1. *gloſſ.* 1. *tit.* 6. *lib.* 1. *Ordin.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. beneſic. lib.* 4. *quaſt.* 4. *num.* 40. *cum ſeq.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo Iuſpatronatus.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.* 2. *c.* 6. *n.* 25. Nicol. Garc. *de beneſic. part.* 5. *c.* 9. *à n.* 36. Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi cap.* 51. *in princip num.* 6, Cardoſ. *in praxi iudicum, & aduocat. verbo Iuſpatronatus n.* 2. *cum ſeqq* Camill. Borrel. *in ſumma omnium deciſ. tit.* 32. *à num* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 8. *n.* 33. *cum ſeqq* Iul. Viuian. *in praxi iuriſpatron. part.* 1. *l.* 2. *cap.* 1. *cum ſeq. in vlt. impreſſ.* Filliuc. *part.* 3. *tract* 4. *de beneſic. c.* 2. *n.* 55. Maſſol. *in praxi habendi concurſum pratu l.* 7. *dub.* 6 *ſecundum Romanam impreſſ.* meipſum *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 3. *allegat.* 70. *à princip.* & nouiſſimè *de iure Eccleſ. lib.* 3. *c.* 11. *de iure patron. verſ non ſolum.* Rot. *deciſ.* 511. *num.* 1. apud Farinac. *part.* 2. *recent.*

SVMMARIVM.

1 *Patronum ſi ad inopiam perueniat qualiter Eccleſia alere debeat, remiſſiuè.*
2 *Eccleſia patronum alere debet quando ille in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia ſuper eſt.*
3 *Eccleſia non tenetur alere patronum, qui aliàs habet vnde poſſit viuere.*

Cap. Quicumque fidelium. XXX.

Ex Tolet. Concil. IV.

QValiter autem Eccleſia alere debeat patronum ſi 1
ad inopiam perueniat, dixi *in collect. ad cap. nobis* 25. *num.* 7. *cum ſeqq. de iurepatron.* & optimè declarant Seraphin. *deciſ.* 668. *num.* 1. Rot. in *Neapolitana alimentorum* 31. *May* 1613. coram bonæ memor. Patriarcha Manzanedo, impreſſa per Farin. *deciſ* 454. *part.* 2. *recent. & deciſ.* 594. *num.* 5. *part.* 4. *diuerſ.* Griſcozon. *conſ.* 141. *à num.* 22. Campan. *in diuerſ. iuris can. rub.* 12. *cap.* 27. *ſub num.* 22.

In gloſſ. *Ad inopiam.* ibi, *Iſtud autem intelligas quã-* 2
do patronus in ſummã egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia ſupereſt. Ita Lambertin. *de iure patron. lib.* 3. *art.* 1. 3 *quaſt. princip. num.* 2. Paul. de Cittad. *eodem tractat.* 6. *part. art.* 4. *num.* 3. *& cum ſeq.* Roch. *in ſimili tract. verbo, & vtile, num.* 1. & . Roland. *conſ.* 2. *n.* 13. *lib.* 3. Caſſad. *deciſ. n.* 3. 2. *de iurepatron.* Surd *de alim. tit.* 7. *q.* 42. *à num.* 1. quos refert, & ſequitur Rot. *d. deciſ.* 454. *num.* Ego verò *in tract. de iure Eccleſiaſtico, lib.* 3. *cap.* 12. *de iurepatron. in verſ. patronum ad inopiam,* exiſtimo non eſſe neceſſarium quòd patronus in ſumma egeſtate poſitus ſit, ſed ſufficere quòd iam iam ad paupertatem deuenerit, itaut verum ſit dicere quòd iam ſecundùm qualitatem ſuæ perſonæ ſuſtentari
nequit. Vnde Eccleſiam non teneri alere patronum, 3
qui aliàs habet vnde poſſit viuere, ita vt Paul. de Cittadin. *vbi ſuprà num.* 3. Lambertin. *d. lib.* 3. *art.* 3.

tertiæ quaſt.princip.num.2.cum ſeqq. Surd.*d. tract tit.1. quaſt.54.à num.15.*Cordub. de Lara *in l.ſi quis à liberis, §.ſolent num.20.ff.de lib. agnoſc.*

SVMMARIVM.

1 *Heredes eius, qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ, ex collatis ſcilicet per patronum, aut eius maiores, ſecus reſpectu collatorum ab alijs, vt num. 2.*

3 *Patronus ſemper poteſt ſe opponere ne res Eccleſiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur.*

4 *Patronus Eccleſiaſticus poteſt videre, & ſe informare quomodo expendantur prouentus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico, non poteſt tamen minutatim rationes exigere.*

5 *Patronus non poteſt cuſtodem, vel œconomum apponere niſi habeat ex particulari priuilegio Papæ.*

Cap. Filiis, vel nepotibus. XXXI.

Ex Tolet. Concil. IX.

1 IN Concilio Toletano IX.*cap.*1.quod refertur *in hoc text.* habetur quòd hæredes eius, qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ, ex collatis ſcilicet per patronum, aut eius maiores, vt per D. Melch. Lotter. *de re benefic. lib.1.quæſt. 11 à num. 63.* vbi *num.70.* ſubdit quòd cùm
2 hic text. ſit reſtrictus ad collata per patronos, vel ſuos, reſpectu collatorum ab alijs, ceſſat omne intereſſe, & citat Imol. *in cap. mancipia ſub num. 4. verſ. & ſic eſſet dicendum, de rerum permut.* Soar. *de immun. Eccleſ. lib. 4. cap. 14. numer. 21. verſ. quod autem.* Deinde idem
3 D.Lotter. *vbi ſupra numer. 66. cum ſeqq.* ſic ait. Tamen negari non poteſt quòd poſſit ſemper patronus ſe opponere ne res Eccleſiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur, in hoc enim præcipua debet eſſe eius ſollicitudo. Innoc. *in rub. numer. 1. de iurepatron.* & benè declarat Anch. *conſ.122. ſub numer.5. verſ. item ius patroni*, & cenſuit Rota *in vna Calaguritana erectionis Capellæ 15. Nouembris 1624. coram bonæ mem Archiepiſcopo Seleucien.* adeò vt ſequuta diſtractione valeat ſemper patronus vrgere illius retractionem ſi minus iuſta ſit. Roch. *de iure patron. in verbo honorificum ſub*
4 *num. 10. ad med. verſ. verum eſt quod vbi alienatio* Similiter licet patronus Eccleſiaſticus poſſit videre, & ſe informare quomodo expendantur prouentus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico, non poteſt tamen minutatim rationes exigere Roch. *de iurepatron. verbo honorificum ex num. 100.* Rebuff. *in tract. de con-*
5 *grua num. 41.* neque cuſtodem, vel œconomum apponere niſi id habeat ex particulari priuilegio Papæ. Abb. *in cap. cùm nos num.4. de offic. Ordin.* Azeued. *conſ. 10. num. 22. & 25.* cùm ad ipſum non ſpectet cura de temporalibus Eccleſiæ, Roch. *d. verbo honorificum ſub num.10. verſ. facit etiam quia.* Patronus autem capiens aliquid de bonis Eccleſiæ ſui iuriſpatronatus, ſiue per ſe, ſiue per interpoſitas perſonas, iurepatronatu priuatum eſſe ipſo iure, & incurrere excommunicationem cum reſeruatione, dixi *in collectan. ad cap. præterea num. 3. de iurepatronat.*

6 *Regie hæc auribus intimare non differas.*] Aliqua circa intellectum horum verborum dixi *in collect. ad cap. Eccleſia S. Mariæ num.6. cum ſeqq.* & præcipuè *num.15. de conſtitut.* Multa tamen circa intellectum huius text. cumulant Doctores aliter atque aliter interpretantes. In primis Marr. *de iuriſd. part. 4. cent. 2. caſu 43. numer. 4.* exiſtimat text. iſtum intelligendum eſſe in caſibus, in quibus iuriſpatronatus collatio, atque inſtitutio ex priuilegio Summi Pontif. ſpectat ad Regem, idem ait Duard. *in Bull. Cœnæ lib. 4 can.14.q. 8. num. 8.* qui adducit alias duas interpretationes, nempe vigore huius text. tunc eſſe recurrendum ad Regem pro reparatione Eccleſiæ iuriſpatronatus, cùm per Eccleſiaſticum iudicem ipſius Rector cogi non poteſt, vt *in cap. petimus 11. quæſt. & in cap. non licuit diſtinct. 17.* vel cùm iudex Eccleſiaſticus deeſt, ne propter diſtantiam ab Vrbe Roma Eccleſia ruat, pendente prouiſione facienda per Rom. Pontif. Alij verò, ex quorum numero ſunt Peſant. *in tract. de immun. Eccleſ. diſput. 2. num.1.* Mari. Alter. *de cenſur. tom.1. diſput. 26. lib. 5. cap.2. pag. 686. col.2.* Chriſtoph. de Ariguiano *in tract. de legib. tom. 1. lib. 2. contro. 17. num.93.* dicunt text. *in præſenti*, eſſe intelligendum quòd in defectum Eccleſiaſticorum Princeps ſecularis poſſit cauſas Eccleſiaſticas ad ſe aduocare, ſed vt moneat ſuperiorem Eccleſiaſticum de neglecta, vel iniquè adminiſtrata iuſtitia, vel vt faciat inſtantiam alteri ſuperiori pro illius correctione.. Demum cætera Theologorum recentiorum ſcholo ſuſtinet ius, de quo *in hoc text.* fuiſſe ſublatum, & abrogatum ab Innoc. III. *in cap. qualiter, & quando, de iudic.* ita Peſant. *de immunit. Eccleſ. diſp. 16.* Azor. *part.1. lib. 5. c 14. quæſ.2. ad fin* Filliuc. *tom.1. tract. 16. c. 10. num. 263.* Bonacin. *de legib. diſp. 10. quæſt.2. puncto 1.§.1. num.12.* Salas *eodem tract. quæſt.96. tract.14 diſput.14. cap.19. num.109.* Duard. *in Bull. Cœnæ lib. 2. can. 14. q. 8. num. 8.* Ioan. de Valboa *in annuis Academ. prælectionib. Salmanticenſib. ad cap. 2. de iudic. num. 130.*

Cap. Decernimus. XXXII.

Ex Concil. Toletano.

GLoſſ. *verbo idoneum, in hoc text.* ait ordinem cha- 1
ritatis in diſtributione facienda inter pauperes omnino ſeruandum eſſe, vt ſcilicet primò inter teſtatoris conſanguineos, in Parochianos deinde, tertiò in pauperes de teſtatoris loco, vltimò inter forenſes pauperiores, vel magis meritos fiat diſtributio, vide Gregor. Lop. *l.20. verbo de aquel luga, tit. 3. part. 6.* Couar. *in cap. cum tibi num. 14. de teſtament.* Tiraq. *de priuil. piæ cauſæ, priuil. 50.* Nauar. *in man. cap. 25. num. 123.* Læl. Zechi. *de priuil. Eccleſ. priuil. 75. num. 20 & ſeq.* Mich. Graſſ. *recept. ſentent. §. legatum quæſt.64. num.4. & 5.* Tiber. Decian. *conſ. 1. num.51. lib.3.* Menoch. *de præſumpt. lib. 4. præſ.125.* Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt lib.8. tit.5. num.16.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 93 per tot.* Anton. Perra *de fideicom. quæſt.11. num 521.* Cornel. Benincaſ. *de paupert. ſpec.5. in indicio num.24.* Caualcan. *deciſ.26. num.12. part.3.* Non tenetur autem nominatus ad diſtribuendum inter pauperes, eligere pauperiores, ſed eſt locus gratificationi, & abſque peccato pauperes eligere ſufficit, vt per Bened. Capra *conſ.54. num. 15. & in tract. de execut. memb.6. numer. 160.* Card. Mantic. *d. lib. 8. tit.5. num.6.* Camill. Borrel. *in ſum. deciſ. tit. 18. de oblation. & eleemoſyn. num 28. part.1:* Alex. Raudenſ. *Piſana deciſion.37. num. 290.* Leſſius *de iuſtit. lib.2. cap. 14. dub. 6. num. 41.*

***

CAVSA

CAVSA XVII.

QVÆSTIO I.

CAP. Qui bona. IV. *Gregor.*

1 AN votum ſolo animi propoſito perfici queat, & alia de materia huius text. vide per Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 13. *quaſ.* 5. Soat. *de religione tomo* 2. *tract. de voto lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 3. *&* 5.

2 In gloſſ. *Deliberant.* ibi, *firmiter proponendo, & tunc ſecundum Hugon. peccant mortaliter, ſecundùm alios venialiter.* Vide Sayr. *in claui Regia lib.* 6. *cap.* 1. *n.* 6.

QVÆSTIO II.

CAP. Gonſaldus. I. *Alexand.*

1 GLoss. *verbo vnius anni, in præſenti text.* ait tempus ad nouitiorum probationem eſſe arbitrarium, cum aliquando fuerit eis tempus vnius anni præfixum, vt *in hoc text. & in cap. ad Apoſtolicam, de Regularib. & in c.* 1. 2. *&* 3. *eodem titul. in* 6. nonnunquam duorum annorum, vt *in cap. monaſterijs,* 19. *quaſt.* 2. interdum verò trium annorum, vt *in cap. ſi quis incognitus, hac eadem cauſa, & quaſt.* ita obſeruant Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 12 *cap.* 2. *quaſt.* 6. Sayr. *in claui Regia li.* 6. *cap.* 4. *n.* 11. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſput.* 11. *dub.* 1. Verùm attenta noua diſpoſitione Concilij Trident. *ſeſſ.* 25. *de Regularib. c.* 15. ille, qui minore tempore quam per annum poſt ſusceptum habitum in probatione ſteterit, ad profeſſionem admitti non poteſt, & ſi ante hoc tempus admittatur, determinat profeſſionem eſſe nullam, nullámque inducere obligationem, de cuius decreti materia latè tractaui *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 3. *allegat.* 101. *num.* 16. *cum ſequentibus.*

CAP. Nos nouimus. II. *Auguſt.*

1 GLoſſ. *verbo nauigaſti, in præſenti text.* dicit, quòd ſicut nauigans ſubiicit ſe varijs periculis, nec proprio motu regitur, ſed ventis, ſic habens vxorem, vt per Tiraquel. *in l. boues §. hoc ſermone num.* 158. *ff. de verborum ſignificat.*

2 In gloſſ. *Sciens.* ibi, *ergo ſciuiſſet, quòd votum ſimplex fecerat, peccaſſet ipſa mortaliter,* &c. Notatur ad hoc quòd ſcienter contrahens cum habente votum caſtitatis peccat mortaliter, vt per Nauar. *in man. cap.* 22. *num.* 73. Matienſ *in rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 151. *lib.* 5. *noua recopil.* Sanchez *de matrimon. l.* 7. *diſp.* 11. *n.* 11.

SVMMARIVM.

1 *Nemo probus niſi diutiùs illius mores probati fuerint.*
2 *Seruus ſi Religionem ingrediatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra trienium, ei tradendus eſt cum omnibus, quæ ad Monaſterium attulit, fide tamen accepta de impunitate, & quid ſi intra id triennium dominus non repetierit.*
3 *Triennium numeratur à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſerui in Religione.*
4 *Seruum dominus repetere non poteſt abſque ſua licentia in Religione admiſſum, elapſo triennio, quamuis nondum ſit profeſſus.*
5 *Seruus ſi profeſſionem emittat intra triennium, caſu quo à domino reuocari poteſt, inualidè profitetur.*

CAP. Si quis incognitus. III.

IN ſupraſcrip. text. ibi, *ex decreto Bonifacij,* dicendum eſt *Burchardi,* vt obſeruat Ribadeneira *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu cap.* 8. vbi latè de materia huius text. Et notari ſolet ad hoc, quòd nemo probus, niſi diutiùs illius mores probati fuerint, vt per Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 51. *num.* 158. 1

Probat hic text. quòd ſi ſeruus Religionem ingrediatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra triennium, ei tradendus eſt cum omnibus, quæ ad Monaſterium attulit, fide tamen accepta de impunitate, & ſi intra triennium dominus non repetierit, non poterit eum vltrà repetere, niſi tam longè ſeruus diſtet, vt intra id triennium dominus repetere nequeat, ita Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitijs, diſput.* 2. *dub.* 2. *num.* 3. quod quidem triennium numerandum eſſe à die probationis incœptæ exiſtimant Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 1. *quaſt.* 3. & Leſſi. *de inſtit. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 3. *num.* 31. Sed veriùs eſt numerandum eſſe à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſerui in Religionem ſecundùm Campan. *in diuerſ. iuris canon. rub.* 11. *cap* 8. *num.* 12. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *q.* 17. *art.* 2. *concl.* 4. *in fine,* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 30. *tract.* 2. *num.* 63. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 5. *cap.* 4. *num.* 46. 2 3

Vnde inferunt dominum repetere non poſſe ſeruum abſque ſua licentia in Religionem admiſſum elapſo præfato triennio, quamuis nondum ſit profeſſus, vt expreſsè tenet Sanchez *d. cap.* 4. *num* 44. 4

Quæſtio eſt dubia vtrùm ſi ſeruus profeſſionem emittat intra triennium illud caſu, quo à domino reuocari poteſt, validè profiteatur, quidam cenſent eam profeſſionem eſſe validam, ex quorum numero ſunt Archid. *n.* 1. Bellam. *etiam num.* 1. & Turrecr. *num.* 3. *in præſenti,* Leſſi. *de inſtit. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 3. *num.* 31. Fr. Ludou. Miranda *in man Prælator. tom.* 1. *q.* 17. *art.* 2. *concluſ.* 3. Soar. *tom.* 3. *de Relig. lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 3. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 2. *numer.* 6. At multò veriùs alij tenent eam profeſſionis coniugis abſque alterius coniugis licentia, ſicut benè reſoluunt Azor *dict. part.* 1. *lib.* 12. *c.* 1. *q.* 3. Sanch. *dict. c.* 4. *num.* 49. vbi alios refert. 5

In gloſſ. *Intra triennium.* ibi, *poſſet tamen dici quòd Eccleſia debet compenſare damnum domino.* Sequitur Azor. *d. quaſt.* 3. Sed contrarium verius eſt, vt clarè probat hic text. *in verſ. ſi autem intra triennium,* & tenent Sanch. *dict. cap.* 4. *num.* 45. & Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 2. *num.* 4. 6

QVÆSTIO IV.

SVMMARIVM.

1 *Contractus iracundia calore celebrati, ſunt nulli, & inualidi, niſi ſint ad pias cauſas, declarando vt ibi.*
2 *Votum per importunitatem, & impulſum aliorum emiſſum non tenet, ſecus ſi proprio quodam animi impulſu.*
3 *Parta ſunt aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis.*

4 *Votum calore iracundiæ emiſſum non valet.*
5 *Iuramentum calore iracundia emiſſum non valet.*
6 *Electio facta ad aliorum impulſum, non valet.*

Cap. Sunt qui opes. III. *Ambroſ.*

1 QVamuis contractus iracundiæ calore celebrati, ſint nulli, & inualidi, vt per text. *in l. licitatio, in princ. ff. de publ.* reſoluunt *gloſſ. 1. cap. ſi quis iratus 2. quæſt. 3.* Roman. *ſing. 514. Volo, n. 1. verſ. circa primum,* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 1. num 24. verſ. ideóque contractus,* Duen. *reg. 292. in 6. ampl.* tamen ſecus eſt in contractu ad pias cauſas, vt per textum *in præſenti* tradunt Roman. *d ſing. 114. num. 1. verſ. fallit niſi fiat, & ſing. 508.* Tiraq. *d. cauſa 1. num. 24. in fine, & num 21. in fin. & de priuileg. pia cauſa, priuil. 108.* Duen. *dict. reg. 292. in 2. limit.* niſi ira fuerit talis, quæ donantem à mente alienauerit, quia tunc nec etiam valet contractus in fauorem piæ cauſæ, iuxta ea, quæ notant Duen. *d. reg 292 limit. 1.* Dec. *in l quicquid num. 4. in fin. ff. de regul. iuris,* vbi Cagnol. *num. 17.* Sed obſtat reg. *l. quicquid calore 38. ff. de regul. iuris,* cui prædicti Doctores non ſatisfaciunt, expendit difficultatem Abb. ſed non ſoluit, *in cap. dudum num. 8 de conuerſ. coniug.* & tamen receptior videtur ſententia quòd hic text. generaliter procedat in quibuſcumque actibus geſtis calore iracundiæ, dummodo calor iracundiæ non inducat mentis alienationem; contrà verò text. *in d. l. quicquid*, procedat in geſtis calore inducente ſupradictam mentis alienationem, ita Ioan. Andr. *in d. cap. dudum*, intendunt gloſſ. 1. Archid. & Doctores *hic*, Dec. *in d. l. quicquid num. 5.* Sot. *lib. 7. de iuſtit. quæſt. 7. art. 2. col. 5* Sed profectò hæc concordia inter hunc text. & *dict. l. quicquid*, omnino eſt explodenda, tum quia text. hic de eodem iracundiæ calore agere videtur, de quo *in d. l. quicquid*, vt patet ibi, *nec indicium habuit*, tum quoque quia communis illa reſolutio ad *d. l. quicquid* defendi nequit. Rectiùs itaque reſoluemus dicendo quòd donatio de qua *hic*, à principio non valuit, vtpote calore iracundiæ facta, ſed nihilominus ex perſeuerantia donatoris vires percipit, ex quo enim donator illo calore ſedato ſtatim non pœnituit, nec donationem reuocauit, planè oſtendit ſe donaturum, etiamſi calor ille iracundiæ non ſubeſſet, ac ſubinde obligatum, iuxta text. *in d. l. quicquid*, ibi, *niſi perſeuerantia*, idque ſatis intendit hic text. ibi *poſtea*, quem ſic interpretari videtur gloſſ. *in d. c. dudum, verbo calore, in fine*, quicquid Abb. *ibidem* non aduertat. Vnde conſequitur quòd licèt votum calore iracundiæ factum non valeat, vt Doctores reſoluunt citati *num. 4.* data tamen ipſius vouentis perſeuerantia, vt quia ſtatim poſt ſedatum animum non pœnituit, tenetur voto ex dictis.

2 In gloſſ. *Non indicio perpetuo.* Notatur ad hoc quòd votum per importunitatem, & impulſum aliorum emiſſum non tenet, ſecus ſi proprio quodam impulſu animi, vide Peralt. *in l. ſi quis, in princ. n. 93. ff. de legat. 1.* Farinac. *in praxi crimin. part. 3. quæſt. 91. n. 22.* Sanch. *de matrimon. lib. 4. diſp. 7. n. 4. verſ. vltimo, in med.* Soar. *tom. 2. de Relig. tract. de voto lib. 1. cap. 9. num. 6.*

3 Paria enim ſunt aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis, vt per Boër. *deciſ. 101. num. 10.* Aym. *conſ. 192. num. 12. vol. 1.* Padil. *in l. interpoſitas num. 32. C. de tranſact.* Menoch. *de arbitrar. lib. 2. caſu 395. n. 41. & de præſumpt. lib. 4 præſ. 11. in fin.* Matienſ. *l. 17. gloſſ. 6. num. vnico, tit. 10. lib. 5. noua recopil.* Gutier. *canon quæſt. lib. 1. cap. 17. num. 20.*

4 Notatur etiam hæc gloſſ. ad hoc quòd votum iracundiæ calore emiſſum non valet, vt per Roman. *ſing. 514. Volo, n. 2.* Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa 1. num. 27.* Duen. *reg. 291. in 2. ampliat.* Sicut nec valet iu- 5
ramentum ex Tiraquel. *de cauſa 1. num. 26.* Ioan. Selu. *in tractat. de iureiur. in 3. part. num. 26.* Duen. *reg. 292. ampl. 2.* Simoncel. *de decret. lib. 3. tit. 8. n. 178.*

In eadem gloſſ. ibi, *nam electio facta ad aliorum* 6
impulſum non valet. Ita Ioan. Lup. *in rep. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 81. num. 3.* Rebuff. *tom. 2. ad leges Galliæ tit. de reſcript. art. 1. gloſſ. 3. verſ. item non valet electio.*

Cap. Omnes Eccleſiæ. V.

Lucius Epiſcop.

PRobat hic text. inuaſores rerum ſiue mobilium,
ſiue immobilium, quæ in domino ſunt Eccleſiæ, 1
ſacrilegium committere, conſonat text. *in cap. ſacrilegium, & in cap. attendendum, hac eadem cauſa, & quæſtione,* tradunt Boſſ. *in praxi crimin. tit. de ſacrileg. n. 7.* Fuſch. *de viſit. lib. 2. cap. 21. num. 28.* Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 36. à princ.* Soar. de Pace *in pract. tit. 2. præl. 2. num. 19.* Cardin. Tuſch. *tom. 4. lit. 1. concluſ. 445. num. 19. & concluſ. 446. num. 10.*

SVMMARIVM.

1 *Confines Eccleſiæ ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus, ſi Eccleſia non fuerit Cathedralis ſi verò fuerit maior; & Cathedralis, intra quadraginta paſſus.*
2 *Bona confugientis ad Eccleſiam inde extrahi non poſſunt.*
3 *Latro publicus non gaudet immunitate Eccleſiæ.*
4 *Excommunicationis pœnam incurrit extrahens ad Eccleſiam confugientes, & ab illa abſolui non poteſt, niſi exactum reſtituat.*
5 *Paſſus habet quinque pedes, pes autem quindecim digitos.*

Cap. Sicut antiquitus. VI. *Nicol.*

NIcolaus Papa relatus *in hoc text.* omnibus Epiſco- 1
pis ſcribens ait, quòd, confines Eccleſiæ, ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus ſi Eccleſia non fuerit Cathedralis; ſi verò fuerit maior, & Cathedralis, inter quadraginta paſſus, vt per Sylueſt. *in ſumm. verbo immunitas 3. num. 1. verſ & ſimiliter ſpatium,* Angel. *de maleſic. verbo in ſcalis S. Petronij num. 3.* Nauar. *in man. cap. 25. num. 18 verſ. ſpatium item,* Villagut. *de extenſ. legum cap. fin. num. 30.* Anaſtaſ. Gemon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. num. 38. cum ſeqq.* Alexan. Ambroſin. *de immunit. & libert. eccleſiaſt. cap. 10. num. 4.* Card. Tuſch. *verbo Eccleſia concluſ. 9. num. 1. & concluſ. 10. num. 4. & 5. & verbo immunitas, concluſ. 59. num. 2. 23. & 27.* Farin. *in praxi crim. q. 28. num. 12. & de immunit. eccleſ. num. 184.* vbi *num. 294.* ſubdit hanc immunitatem triginta, ſeu quadraginta paſſuum circa Eccleſiam, de conſuetudine non ſeruari.

Aut perſonam hominis, vel bona eius inde ſubtraxe- 2
rit.] Ergo non ſolùm perſona confugientis ad Eccleſiam, ab ea extrahi non poteſt, ſed nec etiam eius bona inde ſubtrahi poſſunt, vt per Angel. *in ſumm. verbo immunitas num. 10.* S. Antonin. *in ſumm. p. 3. tit. 12. cap. 3. in princip. verſ. item ea. quæ,* Farinac. *de immunit. eccleſ. num 55.*

Niſi publicus latro fuerit.] Vide quæ dixi *in collect.* 3
ad cap. inter alia num 38. de immunit. eccleſ. & *ibi* citatis addo Ludou. Corream *in repet. cap inter alia, de immun.*

*immun.ecclеſ.part.2.à num.26.*Fagundez *in quinque Eccleſia præcepta præc. 2.lib.4.cap.4. num.45.*

4 *Quouſque emendet, & quod rapuerit reddat, excommunicetur.*] Nota ut ad hoc quòd textus habentes confugientes ad Eccleſiam, incurrunt excommunicationis pœnam a qua abſolui non poſſunt, niſi exactum reſtituant, vt per Decian. *in tract. crim. lib. 6. cap.28. il 2.num.1.* Ludou. Peguer. *in pract. crimin. cap.26 ſub num. 5.verſ. proterea text.* Suar. *de Relig. tom.1.lib. 3. c.3.num 7. verſ. ſed quærit aliquis.* Alexand.Ambroſin. *de immunit.eccleſ.cap.1. num.4.*Gambacurt.*de immunit.lib.8. cap.1 num.11.* Eraſm.a Cochier *de iuriſdict. ordin. in exemptos, part 4.quæſt 65. ad fin.* Farin.*in ſimili tract.n.311.* vbi *num.312.* dicit de iure communi hanc excommunicationem non incurri ipſo iure, & *num.313.* ſecus ait vigore conſtitutionis Gregorij XIV. de quo etiam Gambacurt. *d.lib.4.cap.4.num.1. & 6.* Ludou. Correa *in repet.d.cap.inter alia,part.4.n. 8. in fine,* & S.Congr. Concil. de anno 1617. cenſuit abſolutionem a cenſuris ob violatam immunitatem eccleſiaſticam, iuxta dictum conſtit. Gregorij XIV. eſſe Sedi Apoſt reſeruatam.

5 In gloſſ. *Paſſus.* ibi, *eſt menſura quinque pedum,*&c. Notatur ad hoc quòd paſſus prædicti triginta, aut quadraginta ſunt quinque pedum pro quolibet, & pes eſt ſpatium quindecim digitorum, vt per S. Antonio. *in ſumma part.3.tit.12.cap. 9.1.verſ.item nota,* Decian. *in tract.crimin. lib. .cap.25.num.9.verſ.paſſus autem ſunt quinque pedum.* Anaſtaſ.Germon.*de ſacrorum immunit lib.3.cap.16.numer.41.cum ſeqq.* Cardin. Tuſch. *verbo Eccleſia, concluſ. num .* Vilagut.*de extenſ legum cap fin. num. 31.* Franc.Leu *in theſauro fori Eccleſiaſtici part. . cap.13. rub. de immunit. eccleſ n.4. & 6.* Alexand.Ambroſin. *de immunit. & libert. eccleſ. cap.10. num.4.verſ.paſſus vero,* Mar. Ital. *de immunit. eccleſ cap.4.§. .num.24.*

6 In gloſſ. *Niſi publicus,* ibi, *& nocturnus depopulator agrorum,* &c. Dixi *in collect ad d.cap.inter alia n. 43. de immun.eccl.*& *ibi* citatis ddo Ludou.Correa *in repet. cap. inter alia, de immun. eccleſ part 3.n.16.* Fagundez *in præcepta Decalogi præc. 2 lib.4.c 4.num.45. verſ. 2.* Bonacin *de cenſur. extra Bullam. diſput.2.q.3. puncto 16. § 6.num.5.*

7 In ead. gloſſ. ibi, *Inter leges enim,* &c. Notatur ad hoc quòd quæuis quæſtio in materia immunitatis eccleſiaſticæ ſuperueniens potius Summorum Pont. decretis, quàm Imperatorum legibus decidi debet, vt per Syluest.*in ſum.verbo immunitas 1. num.9.*Ludou.Correa *in repet.d.cap.inter alia,part.4.num.1.*

Cap. Miror. VIII. *Auguſt.*

1 VVlgò allegatur hic text. ad hoc quod extractus per vim ab Eccleſia eidem Eccleſiæ reſtituendus eſt, per Archid. *num.2.* Bellam. *poſt n.1.*& Turrec. *col.1.verſ. in ſecundo, in præſenti text.* Syluest. *in ſum. verbo immunitas,col.3.num.11.*Decian.*tract.crimin.l.2. cap.28. il.2.num.7.* Lajard.*ad Clar.§.fin.quæſt.30.n.26.* Azor.*inſtit.moral. part.2.l.9.c.9.quæſ.15.*Soar.*de Relig. tom.1.tract.1.lib.3. cap.13. num.6.& 12.in fin.*Ludou. Correa *in repet.cap.inter alia,de immunit.eccleſ.part.4. ex num. 11.* Marc. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiep. Neapol. c.22. n.7. verſ anno ſequenti in antiq.impreſſ.* alias *cap.17. num... in vlt. impreſſ.* vbi quòd iſto caſu ſufficit extractum reſtitui Epiſcopo, vel eius Vicario, Mar.Ital. *de immun. eccleſ.lib.1.c.6.§.2.num.23.& ſeq.* vbi *à num.41.* reprobato Gam. *deciſ. 52.* ſubdit, adeò verum eſſe, vt per vim extractus ab Eccleſia illi reſtituendus ſit, vt nec etiam interim poſſit pro aliis delictis a iudice ſeculari detineri, late Farinac. *de immun. Eccleſ.n.48.cum multis ſeqq.* vbi *num.53.* ampliat non ſolùm ſi extractus fuerit per vim expulſiuam, ſed etiam ſi per vim compulſiuam, ſubditque inde inferri, quòd ſi ad Eccleſiam confugiens ex ea non per vim expulſus fuerit, ſed inde aufugerit timens capi à Curia ſeculari, & extra Eccleſiam capiatur, Eccleſiæ reſtituendus eſt, non ſolùm ſi timor in fugiente ab Eccleſia fuerit iuſtus, & cadens in virum conſtantem, ſed etiam ſi fuerit timor in conſtantem virum non cadens.

Sed ſi de poteſtate, &c.]Vide Pined. *in Monarchia Eccleſiaſtica,part.1.cap.20.§.1.pag.170.* 2

Cap. Reum ad Eccleſiam. IX.

Ex libro Capitularium.

NEque inde donare ad pœnam, &c.] Notatur ad hoc quòd confugiens ad Eccleſiam ſeculari iudici, etiam in quibuſcumque caſibus exceptis, non conſignabatur, niſi ab eo recepto iuramento, & etiam cautione, ſi iudici Eccleſiaſtico viſum fuerit, de non puniendô ipſum corporaliter, ſimilis text. *in cap.conſtituimus, hac eadem cauſa, & quæſt.* tradunt Decian. *in tract. crimin. lib. . cap.29. ſub num.6. & conſ.80.num.9. lib. 3.*Alexand.Ambroſin.*de immun. & libert. eccleſiaſt.c. 1.num.5. verſ.ſed conſtituto, & num.6.* Farinac.*de immunit. eccleſ.num.341.* ſubdens hodie ſtante conſtitut. Gregorij XIV. de conſuetudine contrarium ſeruari, quia quando ſic ad Eccleſiam confugiens, & ab ea extractus in caſibus exceptis iudici ſeculari traditur, poteſt tunc idem iudex eum ſibi traditum etiam corporaliter punire, nec tenetur ſeruare promiſſionem de non puniēdo corporaliter ſi promiſſionem, ſeu cautionem præſtiterit, & amplius iudex Eccleſiaſticus abſque alia receptione promiſſionis, & cautionis de non puniendo corporaliter, & abſque irregularitatis periculo, a qua abſoluitur in d.conſtitut. Gregor. XIV. conſignare debet extractum. 1

Tamen legitimè componat, qui iniquè fecit.]Notatur ad hoc quòd confugiens ad Eccleſiam, licèt inde extrahi non poſſit, poterit tamen pecuniaria pœna puniri, ponderando verbum, *componat*, quod ad pecuniariam pœnam referri videtur, vt *hic* adnotauit gloſſ. *in verbo reum, & in verbo ad mortem, in fine,* Archid. *num. 2. & 3.* Bellam. *num.1.in fine,* plures, quos refert, & ſequitur Farinac.*de immunit.eccleſ.n.330.* 2

Cap. Ad Epiſcopos. XI. *Gelaſ.*

GElaſius Epiphanio Epiſcopo reſcribens ait Eccleſiarum violatores per Epiſcopos iudicari, & colligunt Pr. Emman. *quæſt. Regul.tom.2. quæſt.51.art. 3. poſt. med.* Gambac. *de immunit. eccleſ.lib.6.cap.2.n.1. cum ſeqq.* Gabr.Pereira *de manu Regia,part.2.cap.50. num.12.cum ſeqq.* Lodou. Correa *in repet. cap. inter alia, de immun.eccleſ. part.4.n.2.* hinc inferens quòd quando fugiens ab Eccleſia extrahitur ſub dubio, an gaudeat immunitate, in carcere Eccleſiaſtico eſt pro interim ſeruandus, & ſemper cum Epiſcopi, vel eius Vicarij licentia ab Eccleſia erit tollendus. Et in hac cauſa immunitatis ita ſolus Epiſcopus, vel ab eo deputatus iudex eſt competens, vt nulli alij Eccleſiarum, & Monaſteriorum Prælati aliquam cognitionem ſuper ea ſibi vſurpare valeant, ſicut benè reſoluunt Gambac. *d. lib.6. cap.9. à num. 1.* & Ludou. Correa *d. part.4. num. 3.* idque ex aperta diſpoſitione Gregorij XIV. *in §.8.propè fin.* 1

Cap.

Cap. Attendendum. XIII. *Vrban.*

1 ALlegatur hic text.ad hoc, quòd poteſt iudex Eccleſiaſticus, qui alioquin iure de crimine cognitionem habet, laicum reum capere, & in carcerem mittere, vt per Roman. *ſing.*66. & citatos à Couar. *pract.cap.*10. *num.*2.

Cap. Nullus clericorum. XIX.

Ex Concil. Ilerden.

1 COllige ex text. quòd ſeruum ad Eccleſiam confugientem non poteſt dominus propria auctoritate ab ea inuitum extrahere, vt per Azor. *inſtitut. moral.part.*1.*lib.*9.*cap.*9.*quaſ.*9.*verſ.quid dicendum de ſeruo*, Franc.Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part.*1.*c.*13.*n.*11. Soar. *de Relig.tom.*1.*tract.*3. *lib.*3.*c.*10.*num.*2. Farin. *de immunit.eccleſ.num.*67.*cum ſeqq.* vbi ſubdunt procedere in ſeruo confugiente ad Eccleſiam timente ſe puniri, & caſtigari à domino, ſeu cauſa vitandi ſæuitiam domini, aut ſe monachandi, limitántque in ſeruo confugiente ad Eccleſiam armato, vel vbi receptum fuerit à domino iuramentum, aut ſecuritas, ſi iudici videbitur, de illo non offendendo.

Cap. Si quis contumax. XX.

Ex Concil. Triburien.

1 NOtatur ad hoc quòd confugiens ad Eccleſiæ atrium, ſeu porticum, immunitate gaudet, ac ſi ad Eccleſiam confugerit, vt per Mantu. *conſ.*211.*n.*25. Menoch. *de arbitr.caſu* 95.*n.*11. Farinac. *de immunitate eccleſiaſt. n.*268. Ludou.Cortea *in repet. cap. inter alia, de immun. eccleſ. part.*2. *à n.*4. vbi *num.* 6. dicit hunc text. procedere in porticu Eccleſiæ priuato.

Io gloſſ. *Componat.* ibi, *ſed dic quòd pœna ſunt arbitraria.* Notatur ad hoc quòd extrahentes ab Eccleſia confugins ad eam, poſſunt arbitraria pœna puniri, vt per Ludou. Peguer. *in ſua practic. criminal.cap.*26. *num.* 5. *in fin.* Gutier. *pract. lib.*3. *quaſt.*4. *poſt num.*11. Alexan. Ambroſin *de immunit. & libertate eccleſiaſt. cap.*15.*n.*7. Farin. *d.tract.de immunit. eccleſ. num.*320. Item pecuniaria, ſcilicet nongentorum ſolidorum, Luduu.Cortea *d. part.*2. *poſt num.*7.*verſ.*2.

SVMMARIVM.

1 *Sacrilegium eſt rei ſacra violatio.*
2 *Sacrilegium ratione rerum inuaſarum non committitur, niſi vbi iniuria rebus ſacris infertur, vel quia aufertur ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, & num.* 3.
4 *Declaratur l. Dini* 5. *C. ad l. Iuliam peculatus, & num.* 5.
7 *Eccleſia immunitas non ſe extendit intra triginta, vel quadraginta paſſus in Eccleſiis, qua ſunt intra ambitum caſtellorum.*
8 *Clericorum domus an & quando gaudere debeant Eccleſia immunitate, oſtenditur.*

Cap. Quiſquis inuentus. XXI.

Ioannes.

1 SAcrilegium, quod definitur vt ſit rei ſacræ violatio, ſecundùm Azor. *inſtit. moral.part.*1.*lib.*9.*c.*27. *quaſ.* 2. Leſſi. *de iuſtit.lib.*2.*cap.*45. *de ſacrileg. à num.*6. Soar. *de Relig. tom.*1.*tract. de ſacrileg.lib.*3.*c.*1. Salzed. *ad Bernard. in pract cap.*87. Ratione rerum inuaſarum 2
non committitur, niſi vbi iniuria rebus ſacris infertur, vel quia aufertur ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, vt probat text. hic *in verſ. ſimiliter*, & tradunt Clar. *in* § *ſacrilegium num.*1. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.*1. *lib.*1.*cap.*48.*n.*4. Decian. *in tract. crimin. lib.*6.*cap.*30.*à num.*16. Soar. *dict. lib.*3.*cap.*1.*& cap.*5. *num.*3.

Vel non ſacrum de ſacro.] Notatur ad hoc quòd ſa- 3
crilegium committitur, ſi quis de loco ſacro aliquid non ſacrum abſtulerit, vt vltra *ſuprà* citatos, reſoluunt Nau. *in man. cap.* 6. *num.* 4. Leſſi. *d c.*45. *& n.*45. & Cardin. Tuſch. *tom.*7.*lit. S. concluſ.*6.*in princ.*

Obſtat tamen maximè text. *in l. Dini* 5.*C. ad legem* 4
Iuliam pecul. dum dicit, ſi res priuatorum in ædem ſacram depoſitæ ſint ſurreptæ, furti actionem eſſe, non ſacrilegij. Sed communis ſolutio tenent faciendam eſſe differentiam inter ius Canonicum, & Ciuile, vt ſcilicet illo attento ſufficiat disiunctiuè alterum ex tribus, vel ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrum de ſacro, & procedit text. *in præſenti*; hoc verò ſcilicet iure Ciuili inſpecta requiratur copulatiuè, quòd ſacrum de ſacro auferatur, & procedat *d. l. Dini*; ita Bald. *in l. nondum num.*5.*C. de furtis*, Zoanet. *de different. vtriuſque iuris differ.* 70. & poſt Griland. communem teſtantur, & ſequuntur Boër. *deciſ.*254.*num.*2. Menoch. *de arbitr. caſu* 389.*num.*14. Decian. *d. lib.*6.*cap.*15.*num* 6.*& cap.*30.*num.*16. Soar. *d. cap.*5 *num.*4. Contra quam tamen vtriuſque iuris differentiam viget text. *in l. aut facta* §. *locus, ff. de pœnis*, vbi ait, locus facit vt idem vel factum ſit, vel ſacrilegium; ergo ratione loci fit ſacrilegium, quamuis quod aufertur ſacrum non ſit; nam ſi cum gloſſ. *in eadem l. Dini* dicamus textum *in d.* § *locus*, intelligi de re ſacra, obſtat quia nunquam aſſignatur adæquata ratio, quare ſacrilegium ſit, ſi res ſacra de ſacro auferatur, & tamen illud non ſit ſi ſacrum auferatur de loco profano, cùm ibi formaliter reperiatur irreuerentia, & iniurioſa violatio rei ſacræ, in quo ſolummodò conſiſtit tota ratio ſacrilegij, vnde ſufficeret quòd locus, à quo res profana aufertur, ſacer ſit, vt colligitur ex verbis duodecim tabularum, dum ait, ſacrum, ſacróve commendatum creperit, rapſeritque, parricida eſto, & clariùs ex Cicerone, vbi eam legem refert 1. *de legibus*, dum ait, *ſacrilego pœna eſt, neque ei ſoli, qui è ſacro abſtulerit, ſed etiam, qui ſacro commendatum*; quibus fundamentis etiam iure Ciuili ſacrilegium eſſe non ſacrum auferre de ſacro conſtanter tuetur Petrus Gregor. *ſyntagm. iuris lib.*33. *cap.*14. *n.*8. quod etiam tenuiſſe antiquos gloſſatores conſtat ex gloſſ. *in eadem l. Dini*, & aliis ibi reſpondentibus ad eum textum, quòd debeant ſubaudiri dictiones, *etiam & tantùm*, vt ſit ſenſus non ſacrilegij ſed furti, hoc eſt, non ſolùm ſacrilegij, ſed etiam furti, quemadmodum in multis iuribus, quæ *ibi* refert gloſſ. ſubaudiuntur. Alium intellectum affert idem Petr. Gregor. ſcilicet ſolum textum illum agere de actione danda priuato pro repetitione rerum ſurreptarum, quas in templo depoſuerat, quæ furti eſt, non verò negare pro vindicta publica ad pœnam imponendam dari actionem ſacrilegij, iuxta *dictum* §. *locus*, ex quibus hæc ſententia contra communem probabilis eſt, nec difficile erit eam in rigore diſputationis defendere.

Verum ſi communis magis placuerit, duo circa 5
eam obſeruanda ſunt, primum à pleriſque limitari per Leſſi. *d. cap.*45. *num.* 14. vt procedat ſolummodo quando res ablata loco ſacro eſt commendata, vel depoſita ſecuritatis loco, tunc enim ſacrilegium eſſe ea ratione fatentur, quia irreuerentia committitur

erga

erga locum, cui res commendata erat, non ita quando res ibi erat per accidens, & caſualiter. Sed ex dictis verius eſt indiſtinctè ſacrilegium eſſe rem quamlibet etiam ſacram de ſacro auferre vtroque iure, ſecundum noſtràm ſententiam, de iure verò Canonico ſecundum omnes; quare meritò à Leſſio recedit Soar. *d.c.5. à n.3.* vbi *n.9.* frequens adducit exemplum de latronibus ſuffurantibus, ſeu abſcindentibus crumenas in eccleſia, quos dubium non eſt grauiſſimum committere ſacrilegium. Secundò aduerte quòd etſi differentia inter vtrumque ius vera eſſet, ſemper tamen deciſioni iuris Canonici vtroque foro ſtandum erat, cum materia ſit peccati, ex notatis *in c.vlt.de præſcrip.* & in propriis terminis poſt Roman. notat Zoanet. & Boët. *dictis locis*, Decian. *dict.c.30 n.16.* aduertens ſic Carolum V. Imperatorem noua conſtitutione declaraſſe.

6 *Si quis domum*, &c.] Vide Azor. *inſtit. moral. par.1. lib.9.c.27.quæſ.13.* Sanch. *in præcepta Decalogi, tom.1. lib.2 cap.41.num.24.*

7 *Quæ ſunt intra ambitum murorum, caſtellorum*, &c. Notatur ad hoc quod Eccleſiæ immunitas non ſe extendit ad triginta, vel quadraginta paſſus in Eccleſiis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum, & hoc propter anguſtiam loci, vt per Alex. *conſ. 145. n.12. verſ. & licet dictus circuitus, & n.13. verſ. ſi autem eſſent intra caſtella lib.7.* Vulpel *conſ.230. n.10.* Dec. *in tr.crimin.lib.6.c.25. n.9.* Anaſt. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.3. c.16. n 40.* vbi declarat, Villag. *de extenſ. leg. c. fin. n.32.* Card. Tuſch. *practicarum concluſ. verbo Eccleſia concl.9.n.5. & 6.* Alex. Ambroſ. *de immunit. Eccleſ c.10. n 4.* Farinac. *in praxi crimin.q.28. ſub n.12. & de immunit. Eccleſ. num.290.*

In gl. *Vel domos. ibi. ſcilicet clericorum.* Notatur ad hoc quod domus clericorum exiſtentium intra triginta, aut quadraginta paſſus Eccleſiæ, cui ſeruiunt gaudere debent immunitate Eccleſiaſtica, vt per Alex. *conſ.145 n 11.lib.7.* Decian. *tr. crim. lib.6.c.25.n.12.* vbi *n.16.* ſubdit quod non ſolum domus clericorum, ſed etiam laicorum, conſtructæ tamen intra quadraginta paſſus, gaudere debeant immunitate eccleſiaſtica, præſertim ſi illi laici inſeruirent ipſi Eccleſiæ, vt puta pulſando campanas, mundam Eccleſiam tenendo, & ſimilia, & *n.15.* pariter firmat quòd domus Canonicorum, vel Clericorum exiſtentes intra ſepta, atrium, vel porticum Eccleſiæ, vel etiam intra dictos paſſus gaudent hac immunitate, ſecus ſi ſint extra ſepta, atrium, porticum, vel dictos paſſus quadraginta, Nauar. *in man.c.25. n.18. verſ. domus etiam*, Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſ. p.2 c.13.n.6. in fine*, Alex. Ambroſin. *de immun. & libert. Eccleſiaſt. c.10.n.8* Mar Italia *de immun. Eccl. lib.1.c.4 §.6 in diſcurſu*, vbi declarat domus intra hos paſſus triginta, aut quadraginta prope Eccleſiam exiſtentes gaudere immunitate ſi in illis habitent Religioſi, ſecus ſi alij.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de materia huius textus agentes*
2 *Prælati Eccleſiaſtici ſi clericos ſibi non ſubditos, vel ſubditos per perſonas, quibus id non competit, percutiant, hanc excommunicationis cenſuram incurrunt.*
3 *Viri, & fœminæ clericos percutientes in hanc excommunicationem incidunt.*
4 *Pueri, & alij, qui non ſunt capaces malitiæ, ſeu doli, & non habent iudicium ad peccandum, non incurrunt excommunicationem huius text.*
5 *Iudæus clericum percutiens non incidit in excommunicationem huius text.*
6 *Iniuria grauis requiritur, adeoque mortale peccatum etiam in ratione ſacrilegij ad incurrendam huius text. cenſuram.*
7 *Clerici ſub nomine quoad hanc materiam intelliguntur quicumque ſaltem prima Tonſura initiati.*
8 *Clericus Tonſuratus, ſeu in minoribus Ordinibus conſtitutus ad hoc, vt huius text. priuilegio gaudeat, an debeat obtinere requiſita ad priuilegium fori neceſſaria, oſtenditur, & num.9.*
10 *Clericum irregularem, ſuſpenſum, interdictum, ſeu excommunicatum percutiens ſubiacet excommunicationi huius text.*
11 *Degradatum verbaliter clericum percutiens afficitur excommunicatione huius text. ſecus ſi percuteret degradatum realiter.*
12 *Hæreticum clericum percutiens non eſt excommunicatus.*
13 *Bigami verè qui cum duabus, vel cum vna vidua, aut ab altero corrupta matrimonium contraxerunt, & conſummarunt, omni priuilegio clericali nudati ſunt, non ita illi, qui in Sacris conſtituti inualide contrahere, aut contractum conſummare præſumpſerunt.*
14 *Clericus coniugatus cum vnica, & virgine incedens in habitu clericali, & Tonſura, priuilegio huius text. gaudet.*
15 *Vxor clerici an gaudeat priuilegio huius textus, remiſſiuè.*
16 *Clericus enormitatibus ſe commiſcens non tantum perdit priuilegium fori, ſed etiam Canonis.*
17 *Clericus dicitur ſe immiſcere enormitatibus, quando facit ſeditionem, prælia, aggreſſiones, & huiuſmodi in populo.*
18 *Clerici etiam in minoribus conſtituti, qui dimiſſo habitu, & Tonſura negotiis ſecularibus ſe immiſcent ſi tertio ab Epiſcopo ſuo moniti emendare contempſerint, amittunt priuilegium huius text.*
19 *Artem ignominioſam mimi, hiſtrionis, ſeu ioculatoris, aut buffonis per an. exercens ipſo iure perdit omnia priuilegia clericalia, quin etiam ante annũ, ſi poſt trinam Epiſcopi admonitionẽ non reſipiſcat.*
20 *Lanionis aut cauponis officium publicè exercentes, an & quando clericalia priuilegia amittant, oſtenditur.*
21 *Monachi appellatione in præſenti materia comprehenduntur omnes vtriuſque ſexus Religioſi.*
22 *Mulieres percutiens iurantes canonicè monaſteria, in quibus religio non eſt approbata, neque ipſæ mulieres profitentur, nullam excom. incurrunt.*
23 *Conuerſi, ſeu conuerſæ Religioſorum,*
24 *Nouitij,*
25 *Tertiarij collegialiter viuentes,*
26 *Eremitæ in cõgregatione viuẽtes,*
27 *Equites ſancti Ioannis Hieroſolymitani,* *priuilegio huius Canonis gaudent.*
28 *Manus violenta dicitur deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentũ conſuetum, per quod alteri ſolet inferri vis iniurioſa, & ita his verbis ſignificatur in præſenti quæuis iniurioſa, ſeu contumelioſa actio contra Eccleſiaſticam perſonam immediatè conſiſtens in facto, & in opere.*
29 *Attentans percutere clericum non incurrit excommunicationem, quando re ipſa illum non percutit.*
30 *Clericum detinens in cuſtodia publica, vel in loco priuato, vt in domo propria, ſeu aliena, ex qua non poſſit exire, excommunicationem non incurrit.*
31 *Iudex ſecularis detinendo, vel curando clericũ de-*

tineri in cuſtodia, vel in domo, aut ponēdo cuſtodes ad domum, qui clericum exeuntem capiant, ita ut clericus non poſſit liberè exire, excommunicationem incurrit.

32 *Aquam, aut aliquid ſuper clericum effundens, ſeu in illum ſpuens, excommunicationem incurrit.*

33 *Eripiens aliquid per vim, & iniuriam de manibus clerici, aut ſcindens eius veſtem, excommunicationem incurrit.*

34 *Marſupium clerico præſcindens an, & quando incurrat excommunicationem, oſtenditur.*

35 *Clericum per cibum, vel potum veneno infectum occidens excommunicationem huius text. incurrit.*

36 *Clericum volentem, & conſentientem percutiens incurrit excommunicationem huius text.*

37 *Clericus ſeipſum iniuriosè percutiens excommun. huius text. incurrit, declarando vt n. 38. & 39.*

40 *Mandans, vel conſulens verberari clericum incidit in excommunicationem huius text. ſecus ſi reuocarit mandatum, cuius reuocatio fuit deducta ad notitiam mandatarij re integra, vt n. 41.*

42 *Mandatum reuocatur non ſolum expreſsè, ſed etiam tacitè.*

43 *Mandans percuti clericum ſi moriatur ante manuum iniectionem non erit excommunicatus, quamuis deinceps poſt eius mortem mandatarius clericum percuſſerit.*

44 *Ratam habens percuſſionem clerici etiam ſine ſuo mandato, nomine tamen ſuo factam, in excommunicationem huius text. incidit.*

45 *Percuſſionem clerici qui potuit prohibere, & non prohibuit, afficitur huius text. excommunicatione, modo ex officio impedire deberet, vt n. 46.*

47 *Mortuum clericum percutiens eſt excommunicatus*

48 *Auxilium, & conſilium dans percutienti clericum incidit in excommunicationem huius text.*

49 *Limita vbi quis præſtaret auxilium poſtquam delinquens manum iniecit in clericum, niſi præceſſerit tractatus ante.*

50 *Clericum percutiens ignorans probabiliter ipſum eſſe clericum, excommunicationem non incurrit.*

51 *Clericum Ioannem ſi quis exiſtimet ſe percutere cum ſit clericus Iacobus, cenſuram excommunicationis non effugit.*

52 *Clericum certè ſi quis volens percutere, ab eo aberret, & caſu, ſiue præter intentionem percutiat alterum clericum proximè aſtantem, talis excommunicationem non incurrit.*

53 *Excommunicationem omninò effugiet, qui percuſſerit Titium clericū volens percutere Seium laicū.*

54 *Conſanguineum clerici vulnerans non eſt excommunicatus, declarando vt ibi.*

55 *Percuſſio clerici ex ioco, & non ex odio, vel inimicitia, ſiue indignatione, non facit quem incidere in excommunicationem.*

56 *Actus imperfectio non pertingentis ad culpam mortalem non facit incurrere excommunicationem huius text.*

57 *Clericum percutiens in neceſſariam defenſionem ſui, vel alieni corporis excommunicationem non incurrit.*

58 *Mulier ſi clericum pudicitiam ſuam ipſo facto tentantem percutiat, excommunicationem huius textus non incurrit, niſi ſolis verbis eam clericus aggrediatur.*

59 *Clericum cum vxore, matre, ſorore, vel propria filia turpiter inuentum percutiens non incidit in excommunicationem huius text.*

60 *Turpiter inuentus cum vxore, matre, &c. quis dicatur, oſtenditur.*

61 *Matris, ſororis, vel filiæ nomine in præſenti materia venit propria mater, ſoror, & filia quamuis illegitima, non tamē adoptiua, nec aua, neptis, &c.*

62 *Vxoris nomine in præſenti materia comprehenditur etiam ſponſa de præſenti, non tamen ſponſa de futuro.*

63 *Maritus ſi adulterum clericum percutiat non mox, vt in crimine deprehenſus eſt, ſed interiecto temporis interuallo, vel data opera, excommunicationem incurrit.*

64 *Prælatus regularis diſciplinæ cauſa Monachum percutiens excommunicationem non incurrit.*

65 *Epiſcopus clericos delinquentes per alium clericum non laicum corrigere debet, niſi aliter habeat conſuetudo.*

66 *Præceptor, ſiue magiſter percutiens diſcipulos clericos intuitu diſciplinæ, vel correctionis, non incurrit excommunicationem, modo non percutiat principaliter ex odio, vel ira.*

67 *Pater an filium in Sacris conſtitutum ſine nota excommunicationis caſtigare poſſit, oſtenditur, & num. 68.*

69 *Iudex laicus, ſeu etiam priuata perſona; quando videt clericum præparatum ad iniuriam alterius, & non adeſt ſuus Prælatus, ſi ipſum clericum aliàs compeſcere non poteſt, tunc ſine metu excommunicationis eum ligare valet, & capere, vt conſignet Epiſcopo ſuo ſuperiori.*

70 *Iudex laicus, vel eius familia quando reperit clericum in fragranti delicto, poteſt illum capere ad effectum tranſmittendi ad ſuum iudicem, ſi de fuga ſit ſuſpectus.*

71 *Monachus ſi repertus fuerit in fragranti delicto, poterit à iudice ſæculari capi, vt ad ſuum ſuperiorem remittatur.*

72 *Permiſſio clerici, vel Monachi à iudice ſeculari ad Eccleſiaſticum, ſeu ſuperiorem fieri debet ſine ignominia.*

73 *Fuga clerici debitoris ex cauſa ciuili, vbi timetur, poteſt creditor, vel iudex talem debitorem capere abſque metu excommunicationis, dummodo eum quantò citius remittat ad ſuum ſuperiorem.*

74 *Violentia vbi facta fuerit clerico propter recuperationem rei ablatæ, ſeu defenſionem rerum, nulla incurritur excommunicatio.*

75 *Officialis laicus ſi turbam arcendo iniicit manum in clericum, non incidit in excommunicationem, niſi id faceret animo maligno.*

76 *Abſolui non poteſt, niſi à Summo Pontifice, in clericum impias manus inferens.*

77 *Percuſſio clerici vbi eſt leuis, poteſt Epiſcopus abſoluere.*

78 *Percuſſio modica, ſiue leuis, quæ dicatur in hac materia, oſtenditur.*

79 *Percuſſus in platea, vel in Eccleſia etiam leuiter dicitur atrox iniuriatus, & ſic percutiens non poteſt abſolui niſi à Papa.*

80 *Clerici in communi ſocietate viuentes, ſi ſe mutuo percutiant, ab Epiſcopo ſuo abſoluī poſſunt, niſi facti atrocitas aliud exigat.*

81 *Regularis regularem eiuſdem clauſtri percutiens non enormiter, à Prælato ſuo abſolui poteſt, ſi verò Abbatis diſcretio ad delinquentis correctionem non ſufficiat, adhibendus eſt Epiſcopus.*

82 *Regularis ſi percutiat Regularem ſub alio Prælato conſtitutum abſolui poteſt a proprio Prælato (ſi percuſſio enormis non fuit) præſente tamen Prælato percuſſi, vt iniuriam condonet.*

83 *Superior quando percuſſerit ſuum ſubditum poteſt ipſe ſecundum priuilegia abſolui ab alio ſacerdote*

ſub di

ſubdito ſuo electo ab ipſo in Confeſſorem, & ſi ſubditus, & Prælatus ſe ad inuicem percuſſerunt, & in ipſo Conuentu non ſit alius, qui eos valeat abſoluere, poſſunt adinuicem ſe abſoluere.

84 *Nouitius, qui ante Religionis ingreſſum excommunicationem huius Can. incurrit, ab Abbate abſolui non poteſt.*

85 *Religioſus aliquis ſi manus violentas in clericum iniecerit ab Epiſcopo abſolui poteſt, eo in caſu, quo ſæcularis clericus poſſet, ſi alium clericum percuſſiſſet.*

86 *Monialis ſi monialem, vel conuerſam, aut clericum percuſſerit, per Epiſcopum, in cuius diœceſi monaſteria fuerint, abſolui poteſt.*

87 *Filij impuberes ab Epiſcopo abſolui poſſunt non ſolum ab excommunicatione leuis, ſed etiam mediocris, & enormis percuſſionis.*

88 *Ianitor, ſeu officialis, ſi turbam arcendo clericum percuſſerit animo maligno, poteſt ab Epiſcopo abſolui, niſi grauiter vulnerauerit.*

89 *Impedimentum legitimum habens, propter quod excommunicatus non poteſt Summum Pontificem adire ſine graui periculo vitæ, ab Epiſcopo poteſt abſolui, & quis dicatur quoad hoc impedimentum legitimum habere, oſtenditur num. 90.*

91 *Inops ſi clericum percuſſerit ab Epiſcopo abſolui poteſt.*

92 *Æger, ſeu valetudinarius ab Epiſcopo ſuo abſolui poteſt ab excommunicatione incurſa ob violentam manuum iniectionem in clericum.*

93 *Senex poteſt ab excommunicatione ob violentam manuum iniectionem in clericos ab Epiſcopo abſolui.*

94 *Seruus, & filiusfamilias, ſeu quiuis alius exiſtens in poteſtate alterius, poteſt ab Epiſcopo abſolui ab excommunicatione, ob violentam manuum iniectionem in clericum.*

95 *Mulieres cuiuſcunque ſint ætatis, & conditionis poſſunt per Epiſcopum abſolui ab excommunicatione, de qua in hoc text.*

96 *Sacerdos quilibet ſimplex poteſt conſtitutos in mortis articulo, quamuis ſint excommunicati, denunciati etiam ob hæreſim, abſoluere.*

97 *Articulus mortis quis dicatur, oſtenditur.*

98 *Sacrilegium eſt de poteſtate Papæ, ſeu alterius Principis dubitare.*

Cap. Si quis ſuadente. XXIX.

Innocentius II.

1 *SI quis ſuadente diabolo in clericum, vel Monachum manus violentas iniecerit, anathematis vinculo ſubiaceat; & nullus Epiſcoporum præſumat illum abſoluere, niſi mortis vrgente periculo, donec Apoſtolico conſpectui præſentetur, & eius mandatum ſuſcipiat.*] Hæc fuit formalia verba huius text. quem latè explicant Duen. *reg.* 99. Ioan. de Lignano *in tr. de cenſuris Eccleſiaſticis* § 6. Nicol. Plot. *in tr. de excom. in princ. n.* 23. *cum ſeq.* Mantu. *dial.* 125. Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 75. *cum ſeqq.* Molin. *de iuſtit. tr.* 3. *diſp.* 50. & 51. Sayr. *de cenſ. lib.* 3. *c.* 26 & 27. Soarez *in ſimili tr. tom.* 5. *diſp.* 22. *ſect.* 1. Auila *in eod. tr. part.* 2. *c.* 5. *diſp.* 3. *dub.* 12. Bonac. *eod. tr. diſp.* 2. *q.* 4 *punct.* 1. Rayn. *in catalogo cenſurarum & irregul. tit. de excom. extra Bullam, c* 9. *pag.* 128. *cum ſeqq.* Bellet. *diſquiſit. cleric. part.* 1. *tit. de fauore clericorum Canonis*, Carol. de Graſſis *de effectibus cleric. effectu* 9. *per tot.* Paul. Laymann *in Theologia morali lib.* 1. *tr.* 5. *part.* 2. *c* 5. Ioan. Bapt. Coſta *de factis ſcient. & ig-*

nor. cent. 2. *diſt.* 13. Card. Tuſch. *tom.* 6. *lit. P. concl.* 274. *per tot.* Portel. *in dubiis Regular. verbo manus violenta*, nouiſſimè Ioan. Honor. *in ſum. iuris Canon. ad tit. de immunitate Eccl. ex n.* 14. & alij plures citati per Cened. *ad Decretum collect.* 24.

Si quis. Hæc particula vniuerſalis comprehendit omnes vtriuſque ſexus, ac dignitatis perſonas, quæ excommunicationis capaces ſunt, adeo vt etiam ipſi Prælati Eccleſiaſtici ſi clericos ſibi non ſubditos, vel ſubditos per perſonas, quibus id non competit, percutiant, hanc excommunicationis cenſuram incurrant, ita ſentiunt Molin. *d. tr.* 3. *diſp.* 51 Laymann. *d. c.* 5. *n.* 3. *verſ. vocula*, & demùm quòd comprehendat hic tam viros, quàm fœminas, reſoluunt gl. *in præſenti* communiter approbata, Nauar. *d. c.* 27. *n.* 76. Sebaſt. Medic. *in ſumma peccatorum part.* 2. *tit.* 9. *q.* 78. *n.* 39. Auiles *ad c.* 1. Prætor. *in gl. de ningima perſona n.* 8. Ioan. Garc. *reg.* 209 *n.* 4. Gabr. *commun. lib.* 6. *tit. de verborum ſignific. concl.* 6. *num.* 5. Tiraquel. *de retract. lig.* § 1. *gloſſ.* 9. *n.* 177 Bellet. *d. tit. de fauore cleric. Canon.* § 1. *n.* 23. & 24. Carol. de Graſſ. *d. effect.* 9. *n.* 2. cum aliis citatis à Cened. *d. collect.* 24 *n.* 2. 2

Excipiuntur tamen pueri, & alij, qui non ſunt capaces malitiæ, ſeu nec habent iudicium ad peccandum, ſicuti aduertunt Nauar. *d. n.* 76. & Rayner. *d. c.* 9. *notab.* 1. Bonac. *de cenſur. diſp.* 1. *quæſt.* 1. *punct.* 3. *à princ.* Henriquez *in ſum. lib.* 13. *cap.* 11. § 3. Farin. *fragm. crim. part.* 1. *lit. E. n.* 12. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 13. & citati per me *in collect. ad cap.* 1. *n. vlt. de ſent. excom.* 3

Excipiuntur etiam qui non ſunt baptizati, & ideo in Iudæis non habere locum huius text. diſpoſitionem probat expreſsè *cap poſtulaſti* 14 *de Iudæis*, & reſoluunt Socin. *in c. peruenit n.* 28. *cum ſeqq. verſ. ſeptimò principaliter, de ſent. excom.* Brunus *in tract. ſtantibus maſculis art.* 6. *num* 58. Marquard. *de Iudæis part.* 2. *tit.* 5. *ſub n.* 5. *lib.* 1. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *num.* 190. Vgolin. *in tract. de cenſuris Pontifici reſeru. part.* 1. *cap* 9. *ſub n.* 2. *verſ. hinc Iudæus.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium, lib.* 2 *cap* 4. *num.* 4. 5

Suadente Diabolo.) Hæc verba ſignificant ad incurrendam huius Canonis cenſuram requiri grauem iniuriam, adeóque mortale peccatum etiam in ratione ſacrilegij, cum hoc ſit proprium obiectum eccleſiaſticæ huius pœnæ, ita Caiet. *verbo excommunicatio c.* 10. *notando* 6. *dict.* 4 Nauar. *d c.* 17. *n.* 76. *verſ. ſecunda*, ſubdens non ſufficere, vt iniectio ſit mortalis, niſi fiat ſuadente diabolo, licèt id rarò contingat, Laymann. *dict. cap.* 5. *num.* 5. adiiciens vtrumque requiri ad excommunicationem huius Canonis contrahendam, vt animi effectus, ſeu internum lædendi peccatum mortale ſit, & vt externa iniuſta violentia grauis ſit, vel in corpore, vel ſaltem in honoris læſione. 6

In clericum. Sub nomine clerici in præſenti materia intelliguntur quicunque ſaltem prima tonſura initiati, ſicuti docent Duen. *re.* 99. *ampliat.* 2. Nauar. *dict. cap* 27. *num.* 79. Angl. *in floribus theologic in q. de excom. pag.* 54. *verſ. omnes, & verſ. clerici*, Pariſ. *conſ.* 40. *n.* 21. *vol.* 4. Bellug. *in ſpeculo Princip. rub.* 11. § *videndum n.* 5. *verſ & certè*, & *ibi.* Camillus Borrel. *in addit. lit.* C. Rayner. *dict. cap.* 9. *notab.* 2. Bonacin. *dicta quæſt.* 4 *punct.* 1. *n* 1. Portel. *dict. verbo manus violentæ, num.* 3. Paulus Laymann. *dict.* 5. *num.* 4. Carolus de Graſſis *d. effectu* 9. *à num.* 68. Card. Tuſch. *dict. lit. P. concluſ.* 274. *num.* 3. 7

Vtrum autem huiuſmodi clericus tonſuratus, ſeu in minoribus Ordinibus conſtitutus ad hoc, vt huius Canonis priuilegio gaudeat, eccleſiaſticū bene- 8

ficium habere, aut clericalem habitum, & tonſuram deferre ſolitus alicui eccleſiæ ex mandato Epiſcopi deſeruire, aut in aliqua ſchola, vel vniuerſitate cum licentia Epiſcopi, quaſi in via ad maiores Ordines verſari debeat, prout ad priuilegium fori acquirendum requiri definiuit Conc. Trident. *ſeſſ.23.reform. cap. 6.* quæſtio eſt controuerſa; in qua Felician. *de cenſibus lib.2.cap.vlt.num.*14. Bañes 2.2.*quæſt.*12.*art.* 2.*circa finem,* Suarez *dict.tom.*5. *de cenſuris diſp.* 22. *ſect.*1. *n.*11. Ægidius de Conink *de cenſuris diſp.*14. *dub.*15.*num.*163. exiſtimant ſupradicta requiſita ad priuilegium fori neceſſaria, requiri quoque in volente huius Canonis priuilegio gaudere, quia licet Concil.Trident.ſolum loqui videatur de priuilegio fori, inde tamen neceſſariò colligitur idem ſenſiſſe de priuilegio Canonis, quia illud primum maiori difficultate amittitur, quàm hoc ſecundum, ex Abb. *in cap.*1.*num.*6.*de apoſtat.* Suarez *lib.*4. *defenſionis fidei Catholicæ cap.*27.*num.*24. Socin *conſil.*12.*num.*20. *vol.*1. Roland. *conſil.*4.*num.*30.*vol.*1. Bellet.*dict.tit.de fauore clericorum Canon.*§.2.*n.*44. qui rationem huius reſolutionis eam eſſe dicunt, quia priuilegium Canonis ex humano iure prouenit, priuilegium verò fori ex diuino.

9 Contrarium nihilominus, immo quòd clericus tonſuratus, vel in minoribus Ordinibus conſtitutus gaudere debeat priuilegio huius Canonis, quantumuis non ſeruet requiſita neceſſaria ad priuilegium fori, verius eſt, quia quoad hoc Conc. Tridentinum nihil innouauit, nec iuri communi derogauit, & ideo ſic declaraſſe ſacram Congregationem Concilij Tridentini referunt Bellet.*diſquiſit. clerical.part.* 1.*tit.de fauore clericorum perſonali,*§.8.*n.*19. Gonzal. *ad regulam* 8.*Cancellariæ,gloſſ.*5 §.5.*num.*7. *cum ſeqq.* Nauar.*conſil.*24.*de priuileg in nouis,* Molin. *d.tract.*3. *diſp.*54 *n.*9. Clar § *fin.quæſt.*36.*n.*19. vbi tamen teſtatur diuerſas eſſe in hac re conſuetudines, Auil. *de cenſur part.*2.*c.*1.*diſp.*2.*dub.*9.*concl.*3. Molfeſ.*in ſumma Theologiæ moralis tract.*2.*cap.*3.*n.*18. Aloyſ.Ricc. *in praxi rerum fori Eccleſiaſtici dec.* 607. *in* 1. *edit.* alias *reſolut.*531.*n.*7 *in* 2.*edit.* Nicol.Garc.*de benefic. part.*2.*n.*10. Ego ipſe *de officio, & poteſt.Epiſcopi,p.*2. *alleg.*12.*n* 32.

Ex quibus infertur eum ſubiacere huic excommunicationi, qui percutit clericum irregularem, ſuſpenſum, interdictum, ſeu excommunicatum, adhuc enim dicitur percutere clericum, quia iſte talis per irregularitatem, ſuſpenſionem, interdictum, ſiue excommunicationem non amiſit nomen clerici, aut priuilegium Canonis, *cap.dictum, & ibi gloſſ.fin.*81. *diſtinct.* Abb.*in cap. Eccleſiæ num.*8.*de immunitate Eccleſ.* Clar.§ *fin.quæſt.*77.*verſ.ſed nunquid,* Molin.*dict. tract.*3.*diſp.*56.*num.*12. Farinac.*in praxi crimin.part.* 1.*quæſt.*28.*num* 40. Bellet. *d.tit.de fauore clericorum Canon.*§.1.*num.*41. Bonac.*d.punct.*1.*num.*4. Coriolan. *de caſibus reſeruatis,part.*2. *caſu* 10.*de iudic. Regular.* §.10.*num.*26. vbi reddit rationem, quia excommunicatus retinet Ordinem, ratione cuius inducta eſt immunitas, Carol.de Graſſ. *d.effectu* 9.*n.*320. Toſch. *d.concl.*274.*num.*15.

11 Deinde infertur eum affici excommunicatione, qui percutit clericum degradatum verbaliter tantum, hic enim gaudet priuilegio Canonis, quamuis ſecus ſit in percutiente degradatum realiter, *cap. degradatio,de pœnis lib.*6. Hippol. *ſingul.*107. *num.*1. *& ſing.*179. *num.*4. Clar.§ *fin.quæſt.*77. *num.*10. Plac. *de delictis cap.*6. *num.*6. Henriquez *in ſumma lib.*13. *cap.*55.§.3. Nauar.*in man.cap.*27. *n.*81. Valent.*tom.*4. *d.* 7. *quæſt.*19. *puncto* 4. Menoch. *de arbitr.caſu* 415. *num.*5.*&* 9. Galet.*in margarita caſuum conſcient. verbo degradatio*, Carol. de Graſſ.*de effectibus clericalibus effectu* 1.*n* 817. Bonacin.*d punct.*1.*num.*3. Ego ipſe *de officio,& poteſtate Epiſcopi, part.*3. *alleg.*110. *num.*3. Portel.*vbi ſup.num* 3.

At de percutiente clericum hæreticum videtur quòd non ſit excommunicatus, cùm hæreticus perdat priuilegium huius text.ſecundùm Carrer. *in tr. de hæret.num.*148. Decian.*tractat.crimin.lib.*5. *c.*41. *num.*12.*ante finem,verſ.duodecimo,& cap.*42.*num.*2.*in prin.* quos refert, & ſequitur Farinac *de hæreſi, q.*189. *num.*33. 12

Aliqui tamen clerici priuilegio huius Canonis priuati ſunt, & primò bigami, qui omni priuilegio clericali nudati eſſe dicuntur *in cap.*1.*de bigam.lib.*6. vbi latè dixi, quod tamen *ibi* gloſſ. *verbo bigamus*, de iis ſolùm intelligendum eſſe ait, qui prima tonſura, vel minoribus tantum initiati cum duabus, vel cum vna vidua, aut ab altero corrupta matrimonium contraxerunt, & conſummarunt, non item de iis clericis, qui in ſacris Ordinibus conſtituti inualidè contrahere, aut contractum conſummare præſumpſerunt, quia tales verè bigami eſſe non poſſunt, ſicut habetur *in c.nuper, & in c.a nobis, de bigam.* Sayr. *dict. c.*27.*n.*31. Bonac. *d.puncto* 1.*n.*5. Laymann.*d.c* 5.*n.*4. Ægid.de Conincк *d diſp.*14 *dub.*15.*n.*157. 13

Et à fortiori clericum coniugatum cum vnica, & virgine incedentem in habitu clericali, & tonſura, priuilegio Canonis gaudere cùm bigamus non ſit, reſoluunt Sayr.*d lib.*3.*c.*26.*n.*4 Bellet.*d. tit.de fauore clericorum Canon.*§.1.*n.*36. Bonacin.*d punct.*1.*num.*2. nam clericus coniugatus vt gaudeat priuilegio Canonis, deferre debet habitum, & tonſuram clericalem copulatiuè ſecundùm Cou.*pract. c* 31.*n.*7. *verſ. aut incedit,* Guid.Pap.*dec.*138. Car. §.*fin.q.*36.*num.*7. Bellet.*d.part.*1.*tit. de fauore clericorum perſonal.*,§ 8. *num.*8 Et an hoc caſu vxor illius gaudeat priuilegio huius Canon.vide Tiraq.*de legib.connub gl* . 1.*num.* 61. Perez *l.*1.*verſ.eſt & aliud clericis tit.*3. *lib.* .*Ord. pag.*58. Auil.*in procem.*Prætor.*num.*28. 14 15

Secundò, qui ſe enormitatibus immiſcet, non tantum perdit priuilegium fori, ſed etiam priuilegium Canonis, Alex.de Neuo *conſ.*59.*n.*14.*cum ſeqq.* Molin.*tract.*3.*diſp.*54.*n.*6. Bonac.*d.q* 4. *punct* 4.*n.*8. Bellet.*d.tit.de fauore cleric.perſon.*§.7.*n.*2. Laymann. *d.cap.*5.*num.*4.*verſ.*4.*in fine.* 16

Dicitur autem clericus ſe immiſcere enormitatibus, quando facit ſeditionem, prælia, aggreſſiones, & huiuſmodi in populo, *c. perpendimus,& ibi* Abb. *n.*3.*&* 6.*de ſenten.excomm* Bellet. *tit.de fauore cleric. Canon.*§.2.*num.*42. 17

Tertiò, clerici etiam in minoribus conſtituti, qui dimiſſo habitu, & tonſura negotiis ſecularibus ſe immiſcent, ſi tertiò ab Epiſcopo ſuo moniti emendare ſe contempſerint, amittunt priuilegium Canonis, iuxta *c.in aduentu, cap. contingit* 2. *de ſentent. excom.* vbi dixi, Laymann.*loco proximè citato,* Auil.*d. part.*2.*c.*5.*d.*3.*dub.*13.*caſu* 4. Carol.de Graſſ.*de effect. cleric.effect.*9.8.*n.*126. Bonac. *d.*2.*q.*4.*punct.*4.*n.*6. vbi ſubdit talem clericum non amittere priuilegium Canonis per ſolam dimiſſionem habitus clericalis, niſi ter fuerit ab Epiſcopo ſuo monitus. 18

Quartò clericus, qui per annum exercet artem ignominioſam mimi, hiſtrionis, ſeu ioculatoris, aut buffonis, ipſo iure perdit omnia priuilegia clericalia, quin etiam ante annum ſi poſt trinam Epiſcopi admonitionem non reſipiſcat, *c. vnic.de vita,& honeſtate clericorum l.*6. Bellet.*d.part.*1. *tit.de diſciplina clericali,*§.23.*num.*1. Laymann.*d.cap.*5.*num.*4.*verſ.*6. Carol.de Graſſ.*d.effectu* 9.*n.*208. 19

Quintò, clerici exercentes publicè officium lanionis, 20

nis, aut cauponis ſi coniugati ſint, vel habitum clericalem dimiſerint: aut ter moniti ab Epiſcopo ſuo non deſtiterint, vel poſtquam deſtiterunt, idem officium reaſſumant, priuantur omni clericali priuilegio: ſi autem coniugati non ſint, & habitum clericalem retineant, amittunt priuilegia quoad res tantum, ita ut inſtar laicorum tributa, & vectigalia ſoluere cogantur, non item quoad perſonas, circa quas gaudent priuilegio fori, & Canonis, ita habetur *in Clement. 1. de vita, & honeſtate clericorum*, Laymann. *d. c. 5. n. 4. verſ. 5.* Molin. *d. tract. 3. d. 54. n. 7.* Bonacin. *d. quæſt. 4. punct. 4. n. 9.*

21 *Vel Monachum.*] Nomine Monachi *in præſenti*, comprehenduntur omnes vtriuſque ſexus Religioſi approbatam à Sede Apoſtolica Religionem profitentes, ſicuti docent Bonacin. *d. punct. 1. num. 6. cum ſequentibus*, Carol. de Graſſ. *d. effect. 9. à n. 68. & 73.* Laymann. *d. cap. 4. n. 4. verſ. nomine Monachi*, Bellet. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de fauore clericorum Canonis, §. 1. n. 35. cum ſequentibus*, & plures per me plena manu citati *in tractatu de appellatiua verborum* 22 *vtriuſque iuris ſignificat. verbo Religioſus.* Vnde percutientes mulieres intrantes canonicè monaſteria, in quibus Religio non eſt approbata, neque ipſæ mulieres profitentur, nullam excommunicationem incurrunt, Rot. *deciſ. .. in antiq.* alias 167. Aufret. *de poteſtate ſecul. regul. 3. num. 5.* Bellet. *vbi ſuprà §. 2. num. 35.*

23 Vnde primò infertur conuerſos, ſiue conuerſas Religioſorum quia veri Religioſi ſunt, gaudere priuilegio huius Canonis, reſoluunt Nauar. *in man. c. 77. num. 79* Soar. *dict. tom. 5. diſput. 22. ſect. 1. à num. 19.* Paulin Berti Lucenſ. *in praxi crimin. Regul. tit. 1. c. 3. num. 1* Bonacin. *d. puncto 1. num. 6.* Fr. Ludouic. Miranda *in manual. Prælat. tom. 1. quæſt. 29. art. 3.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. allegat. 12. n. 38.* addo Carol. de Graſſ. *d. effect. 9. n. 70.* Laymann. *loco proximè citato.*

24 Secundò infertur nouitios cùm ſint in vìa ad Religionis ſuſceptionem, gaudere priuilegio huius Canon. *cap. Religioſo, de ſentent. excommun. in 6.* vbi dixi, Palat *in repet. rub. de donat. inter virum, & vxor. §. 38. verſ. quamuis autem*, Plac. *de delictis cap. 42. num. 24.* Mandoſ. *in tractat. de priuileg. ad inſtar gloſſ. 7. n. 36.* Bellug. *in ſpeculo Princip. rub. 11. §. videndum, verſ. & ſimili modo*, Decian. *lib. 6. cap. 17. num. 9.* Laymann. *vbi proximè*, Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 11. dub. 10. ſub n. 1.* Carolus de Graſſ. *d. effectu 9. n. 72.* Portel. *vbi ſuprà num. 5.*

25 Tertiò infertur Tertiarios collegialiter viuentes ſub habitu, & voto aliquo expreſſo, gaudere priuilegio Canonis, & aliis omnibus, quibus Fratres Ordinis, cuius tertiæ Regulæ habitum geſtant, potiuntur, & gaudent; ſecus autem ſi in propriis domibus habitent, vt per Fr. Emman. *to. 2. quæſt. Regular. quæſt. 65. art. 5.* Laymann. *d. cap. 5. num. 4. verſ. dubitatur autem primò de Tertiariis*, & plures alios per me citatos *d. allegat. 12. num. 41.* Bonacin. *d. puncto 1. num. 8.* Portel. *vbi ſuprà num. 8.*

26 Quartò infertur Eremitas, qui in Communitate, ſeu Congregatione ſub aliquo Prælato edito voto paupertatis, vel alia ſuſcepta obligatione ex tacita, vel expreſſa Summi Pontificis voluntate viuunt, priuilegio huius Canonis gaudere; vide Nauar. *d. c. 27. num. 70.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 63. art. 4.* Iacob de Graff *in aureis deciſionib. ... part. 1. lib. 2. c. 18. n. 27.* Valer. Reginald. *in praxi ... pœnit. tom. 1. lib. 1 num. 214.* Molin. *dicto tractatu 3. diſput. 51. num. 4.* Soarez *d. diſput. 22. ſect. 1. n. 21.* Ægidius de Coninx *dicta diſput. 14. dub. 15. num. 164.* Bonacin. *dict. puncto 1. n. 10.* Laymann. *dict. num. 4. ver. ſecundò dubitatur.*

Quintò infertur equites, qui veri ſunt Religioſi, prout equites Sancti Ioannis, qui in communi viuunt, & votum ſolemne caſtitatis, paupertatis, & obedientiæ emittunt, gaudere priuilegio Canonis, vt ſuſtinent Molin. *dict. diſput. 50. num. 5.* Sanchez *in præcepta Decalogi tomo 1. lib. 4. cap. 16. num. 11.* & plures alij per me citati *dicto tractatu de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificatione, verbo Religioſus*, Bellet. *diſquiſit. clerical. parte 1. tit. de fauore clericorum Canonis, §. 1. num. 37.* Carolus de Graſſ. *d. effectu 9. num. 131.* immo & alios equites S. Iacobi, Alcantaræ, & Calatrauæ priuilegio Canonis gaudere reſoluunt Nauar. *conſ. 11. de Regularib.* Mart. Antonin. *var. reſolut. lib. 1. reſol. 112. caſu 83.* Bonacin. *de cenſur. diſput. 4. quæſt. 4. puncto 1. num. 7.* Filliuc. *tom. 1. tractat. 15. cap. 1. quæſt. 4. num. 14.* Carol. de Graſſis *dicto effectu 9. num. 131.* Barthol. Gipi. *de caſibus reſeruat. cap. 3. num. 15.* 27

Sextò infertur Religioſum conuerſum, & omnino Ordine ſacro carentem expulſum, & eiectum ab Ordine gaudere adhuc priuilegio huius Canonis, maximè ſi portet habitum & tonſuram clericalem, quia adhuc eſt verè Religioſus in ſubſtantia, vt per Fr. Emman. *in addit. ad ſum. tom. 3. cap. 99. concluſ. 5.* Laurent. de Portel *in dubiis Regularib. verbo manus violentæ n. 3. verſ. quod ſi Religioſus.* 28

Manus violentas iniecerit.] Significatur his verbis quæuis iniurioſa, ſeu contumelioſa actio contra eccleſiaſticam perſonam immediatè conſiſtens in facto, & in opere, ſiue actio manibus, ſiue pedibus; dicitur autem manus violenta deſumpta denominatione à manu, quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod alteri ſolet inferri vis iniurioſa, vide Nauar. *d. cap. 27. num. 77.* Pedraza *in ſumma tit. excommunicationes Papales, verſ. contra los que ponen, fol. 135.* Ludou. Beja *reſp. caſuum conſcientiæ, part. 1. caſu 46.* Soar. *dicta diſput. 22. ſect. 1.* Auil. *part. 2. cap. 5. diſput. 3. dub. 12.* Sayr. *de cenſur. lib. 3. cap. 26. n. 11* Bonacin. *in ſimili tract. diſput. 2. quæſt. 4. puncto 1. n. 11* Bellet. *d. tit. de fauore clericorum Canonis, § 1. num. 3. verſ. quod non ſolum*, Paul. Laymann. *in Theolog. moral. lib. 1. tractat. 5. de excommunic. part. 2. c. 5. ſub. num. 5. verſ. manus.* 29

Vnde aliqui ex ſupradictis, & præcipuè Bonacin. *citato loco*, inferunt actionem, per quam incurritur hæc excommunicatio, debere ipſam perſonam eccleſiaſticam aliquo modo contingere, ac proinde excommunicationem non incurri ab eo, qui attentat percutere clericum quando re ipſa illum non percutit, & ab eo, qui tantummodo verbis contumelioſis afficit clericum abſque percuſſione, de quo vltimo vide Couar. *var. lib. 1. cap. 11. à n. 5.* Sebaſt. Medic. *in ſum. peccator. part. 2. tit. 9. q. 78. n. 39* Petr. Plaz *de delictis cap. 1. à n. 18.* 30

Hinc primò fit conſequens detinentem clericum in cuſtodia publica, vel in loco priuato, vt in domo propria, ſiue aliena ex qua non poſſit exire, excommunicationem huius Can. incurrere, *c. nuper, & ibi gloſſ. 1.* Abb. *n. 1. & 2.* & Felin. *n. 1. de ſentent. excommunic.* Bellet *d. tit. de fauore clericorum Canon. § 1. n. 4.* Paul. Laymann *loco proximè citato*, Sicuti etiam incurrit iudex ſecularis detinendo, vel curando clericum detineri in cuſtodia, vel in domo, aut ponendo cuſtodes ad domum, qui clericum exeuntem capiant, ita ut clericus non poſſit liberè exire, ita Sayr. *d. l. 3. c. 26. n. 13.* Bonacin. *d. punct. 1. n. 16.* qui tamẽ ſubdunt illum non eſſe excommunicatũ, qui per metũ abſque vlla vi, vel tactu cogit clericũ exire è fundo, 31

non enim dicitur manus violentas in clericum inijcere, cum ſolis verbis illum terreat, & ſimiliter qui obſidet caſtrum, aut domum non vt faciat iniuriã clerico illi exiſtenti, ſed vt iuſtè obtineat illam. Vtrùm autem verbis tantum detinens clericum contra eius voluntatem incurrat excommunicationem, de qua in canone? Duos caſus in hac qui eſt diſtinguere oportet, primum, quando clericus verbis tantum detinetur, v. g. quando aliquis dicendo verba contumelioſa, ipſis verbis ei metum infert, vt dum detineat; ſecundum, quando ipſa verba comitatur aliqua actio violenta eius perſonæ; v. g. quando quis vltra verba contumelioſa detinet clericum obſidendo eum in domo, vel in caſtro, non permittendo exitum, vel quando eum detinet vt veſtibus ſpoliet ſine aliquo corporis nocumento. In primo caſu non incurritur excommunicatio, Toler. *in ſum. l. 1. c. 31. n. 5.* Soar. *de cenſur. diſput. 22. ſect. 1. n. 23 30. & 31.* Ægid. de Coninck *de ſacram. diſp. 14. dub. 15. num. 165. verſ. tunc non ſufficit.* In ſecundo caſu incurretur excommunicatio, Soar. *d. num. 30. ad fin. & num. 31. ad med.* Nauar. *in man. cap. 27. num. 77.* quatenus inquit incurrere excommunicationem, qui vi includũt clericos aliquo loco, vnde egredi ſine pudore non poſſint, & ita requiritur vis, quæ verbis ſolis non fit. Ægid. de Conink *d. n. 165. verſ. idem dicendum.*

32 Secundò fit conſequens ſpuentem in clericum, ſeu aquam, aut aliud ſuper eum effundentem incidere in excommunicationem huius Can. gloſſ. *hic verbo manus, gloſſ. 1. in c. ſi quis pulſatus, de pœnit. diſt. 1.* Innoc. & Card. quos refert, & ſequitur Beller. *d. tit. de fauore clericorũ Canon. §. 1. n. 4. verſ. & in ſpuente.*

33 Tertiò fit conſequens eripientem aliquid per vim, & iniuriam de manibus clerici, vel corpore eius, putà librum, pileum, aut veſtem, & ſimilia, aut illam ſcindentem, ſiue frangentem, aut detinentem clericum per veſtem, & non permittatur abire, ſeu capientem frænum qui, in quo clericus inſidet, incurrere excommunicationem huius Can. ita Nau. *d. c. 27. n. 77.* Honded. *conſ. 103. n. 1. cum ſeqq. & n. 24. vol. 1.* Hippol. *ſing. 188.* Beroard. Diaz *reg. 95.* Ioan. Garc. *reg. 175. n. 3.* Menoch. *de arbitr. caſu 389. n. 17.* Bonacin. *d. puncto 1. num. 12.* Bellet. *d §. num. 5.* Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. n. 88. & 95.* Paul. Laymã *cita-*
34 *to loco.* Secus verò eſt ſi nulla vi adhibita clam, & per fraudem marſupium clerico præſcindatur, aut veſtes in lecto iacentes, ſine directa eum loco concludendi intentione auferantur, quia tunc excommunicatio hæc minimè incurritur, ſicuti docent docent Soar. *d. d. ſp. 22. ſect. 1. n. 32.* Molin. *d. tract. 3. d. 51.* Ægid. de Coninck *d. diſput. 14. dub. 15. n. 166.* Contrà Antonin. *part. 3. tit. 24. c. 1. §. 1.*

35 Quartò fit conſequens illum in excommunicationem huius Canon. incidere, qui occidit clericum per cibum, vel potum veneno infectum; nam huiuſmodi actio ita eſt violenta, vt diſſoluat compoſitum, & eſt magis violenta, & iniurioſa, quàm ſit iniectio alapæ, aut pulueris, vel ſaliuæ, ita Soar. *tom. 5. de cenſur. diſput. 5. ſect. 1. n. 15. verſ. addo quæſtionem,* Sayr. *eod. tractat. 3. lib. 3. cap. 26. n. 11. 12. & 17.* expreſſè Portel. *in dubiis Regular. verbo manus violenta num. 1.* ex Ludou. Beja, & Molin reſoluit Bonacin. *d. punct. 1. num. 13.* contra Fr. Emman. *in ſum. p. 1. c. 81 concl. 13.* Auil *part. 2. cap. 5. diſput. 3. dub. 12.* Secus verò dicendum videtur de Moniali grauida, quæ ſibi propinat potionem mortiferam fœtui; nam iſta actio cenſetur violenta fœtui, non ipſi Moniali; nec videtur iniurioſa ſtatui eccleſiaſtico, ſecùndum Molin. *d. d. 51. n 4* Sayr *d. lib. 3. cap. 23.* Auil. *d. dub. 12.* eodem modo procurans abortum Monialis, eique potum propinans ea conſentiente non incurrit excommunicationem, ſecundum Sayr. *lib. 5. cap. 19. num. 4.* Portel. *d. verbo manus violenta n. 2.*

Quintò fit conſequens excommunicationem huius Canon. incurrere illum, qui clericum volentem, & conſentientem percutit, quia clericus ad hoc conſentire nequit, cum iniuria fiat toti Ordini clericali, vt Doctores communiter deducunt ex *cap. contingit 36. de ſenten. excommun.* & explicant Mantua *dialog. 35.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſion. part. 1. lib. 2. cap 49. num. 6.* Gutier. *de iuram. confirm. part. 1. cap. 16. à num. 52.* Soar. *d. diſput. 22. ſect. 1. à n. 57.* Sayr. *d. lib. 3. cap. 26. n. 18.* Beller. *d. tit. de priuileg. clericor. canon. §. 1. n. 10.* Auil. *d. dub. 12.* Bonacin. *d. diſput. 2. quæſt. 4. puncto 2. num. 1.* Paul Laymann. *d. c. 5. num. 5. in fine, verſ. his adde,* Carol. de Graſſ. *d. effectu 9. n. 77. cũ ſeqq.* 36

Hinc etiam prouenit clericum, qui ſe ipſum iniurioſè percutit, ſcilicet irato animo, vel vitæ tædio, aut ex alia irrationabili cauſa, excommunicationem huius Can. incurrere, vt poſt Panor. ſcribunt Nauar. *d. cap. 27. num. 88. in fine,* Iaſ. *in l. 1. num. 8. C. de ſeruis fugit.* Clar. *§. fin. quæſt. 77. num. 3.* Mantu. *ſing. 1. n. 4.* Grammat. *deciſ. 44. num. 2. cum ſeqq.* Menoch. *d. caſu 284. num. 37.* Gutier. *d. cap. 16. num. 54.* Soar. *d. ſect. 1. num. 56.* Sayr *d. cap. 16. num. 20.* Auil. *d. dub. 12. circa med.* Bellet. *d. §. n. 11.* Laymann. *vbi proximè.* Carol. de Graſſ. *dict. effectu 9. n. 72. & ſeqq.* 37

Contra hanc tamen reſolutionem non leuiter obſtat, quòd hic Canon expreſſè requirit ad hoc, vt excommunicatio ipſo iure incurratur, quòd iniectio manuum ſit violenta, vt patet ex verbis huius text. & meliùs ex *cap. 1. de ſentent. excomm.* ibi, *non poteſt. in ipſis iniectio manuum violenta notari,* quæ particula non conuenit percutienti clericum volentem, & conſentientem, iuxta *reg. ſcienti, de regulis iuris lib. 6.* cum ſimilibus, & fatetur ipſe Pontifex in eodem *c. contingit,* ibi, *huiuſmodi manuum iniectio, etiamſi non violenta, &c.* & magis in deciſione, quæ habetur *in verſ. ideò,* quatenus ſolum prohibet, vt de cætero illud fiat, vt clerici ſe percutiendos laicis ſubiiciant, minimè autem percutientibus volentem clericum excommunicatio præſcribitur, ſed clericos ſic ſe percuſſioni ſubiicientes poſt tempora illius cap. excommunicandos eſſe conſtituit, atque ita ex his fundamentis non defuerunt plures, qui contra communem ſententiam ſcripſerint, negantes percutientes clericum volentem excommunicationem huius Canonis incurrere, quod aliqui ex meis præceptoribus Conimbricenſis Academiæ probabilem cenſent ante *d. c. contingit,* non ita poſt illud, quia putant ibi expreſſè probari iſtos eam excommunicationem incurrere, de qua in noſtro Can. quaſi inepta eſſet eius allegatio, niſi pontifex intelligeret ad hanc excuſuiã pertinere percuſſionem clerici iniurioſam, licèt violenta non ſit; tùm quia magis fauet ordini clericali, in cuius fauorem dicit tex. *in eod. c. contingit,* canonẽ illum fuiſſe promulgatum, tum denique quia conſtantiſſimo ſcribentium conſenſu recepta eſt huiuſmodi traditio. Veruntamen minimè hæc diſtinctio defendi poteſt, ſi enim rationes, quas pro ea conſiderant, veræ ſunt: concludunt nihil de nouo Pontificem *ibi* ſtatuere, ſed potius ſecundùm ius antiquum reſpondiſſe, nam ſi propterea excommunicationem incurrit percutiens clericum volentem, quia priuilegium huius Canon. toti Ordini conceſſum eſt, nõ verò in ſingulorum priuatum fauorem, rectè ſequitur ſecundum ius antiquum, & ordinarias regulas nihil prodeſſe conſenſum priuatorum, vt percutiens excommunicationem euadat, iuxta reg. *l. ius publicũ ff. de pact.* & reg. *c. ſi diligenti, de foro comp.* cum ſimi-

libus

libus: deinde ſi Pontifex interpretatur hunc Can.
ſtatuere excommunicationem non ſolùm ob per-
cuſſionem violentam, ſed etiam ob iniurioſam, fru-
ſtra inter nouum ius, & antiquum ſit diſtinctio; ſic
denique auctoritas Doctorum, & receptiſſima ſen-
tentia perſuadere debet, nemo enim ea tempora di-
ſtinxerat, vt illi volunt.

39 Quare licet rarò & difficulter à receptis Docto-
rum ſententiis recedere conſueuerim, nunquam ta-
men huic, de qua agimus potui acquieſcere, ſed ſem-
per conſtanter exiſtimaui, & exiſtimo neque ante,
neque poſt *d. cap. contingit*, probari iure noſtro quòd
percutiens clericum volentem excommunicationẽ
hanc ipſo iure incurrat, ex prædictis rationibus. Nec
obſtat quòd priuilegiis conceſſis ratione honeſtatis,
& reuerentiæ perſonarum ipſi renuntiare non poſ-
ſunt, vt ſentiunt Conar. *in cap. quamuis pactum part. 2.
initio num.* 8. Ioan. Garc. *reg.* 333. *num.* 8. Anton. Gom.
l. 50. *Tauri num.* 49. Baçca *de inope debitore cap.* 15.
num. 14. Reſpondetur enim omiſſis variis ſolutioni-
bus, de quibus D. Barboſ. *in l. alia, § eleganter num* 11.
ff. ſoluto matrimon. concedendum eſſe antecedens, ne-
gamus tamen priuilegium aliquod dari clericis quã-
do volentes percutiuntur, cùm potiùs contra ſolos
iniicientes manus violentas conceſſum fuerit. Ad il-
lud quod Pontifex aliàs ineptè conſideraret verba
huius Can. applicando ad caſum percuſſionis clerici
volentis, quaſi Canon hic non ſolùm puniat percuſ-
ſionem violentam, ſed etiam iniurioſam, fruſtràque
conſiderare Canonem editum in fauorem totius
Ordinis ſi caſus ipſe non pertinet ad cenſuram hoc
Canone ſtatutam, reſpondetur hæc omnia ſatis con-
ueniri, & adaptari probationi, de qua *in verſ. ideo*, nã
ſi percuſſio violenta non eſſet, neque etiam iniurio-
ſa, nulla prohibitione opus erat, ſed potiùs actus li-
citus cenſeri debebat, queadmodum Doctores re-
ſoluunt de illis, qui cauſa diſciplinæ percutiuntur, vt
in d. c. 1. de ſentent. excommun. aut cauſa deuotionis ſe
percutiunt, eo quòd pertinet alia ratio, vt hic Canon
latus ſit in fauorem totius Ordinis, nam ſi ſolus reſ-
piceret fauorem priuatorum eadem percuſſio non
redundaret in opprobrium totius Ordinis, quia ſup-
ponimus ipſum non tangere; ergo benè Pontifex ad
effectum, vt illicita, & prohibita cenſeatur talis per-
cuſſio, conſiderat iniuriam toti Ordini illatam, quã
ſinguli ſuo conſenſu remittere non poſſunt, minimè
inde ſequitur excommunicationem huius Can. ipſo
iure incurrere.

40 Sextò fit conſequens mandantem, vel conſulen-
tem verberari clericum ſi ſequatur percuſſio, incide-
re in excommunicationem, vt probat text. *in c. mu-
lieres 6. § vlt. de ſentent. excommun.* & reſoluunt Soar.
d. diſput. 22. *ſect.* 1. *n.* 55. Auil. *part. 2. cap* 5. *diſput.* 3.
dub. 6. Sayr. *d. lib.* 3. *cap.* 15 *n.* 10. Bonacin. *d. quæſt.* 4.
puncto 3 *n.* 1. Ægid. de Conink *de ſacram. & cenſur.
tom. 2. diſput.* 15 *n.* 27. *cum ſeq.* Farin. *in praxi crimin.
part.* 5. *quæſt.* 129. *n.* 57. Molin. *dict. tract.* 3 *diſput.* 51.
n. 2. Bellet. *d. tit. de fauore clericorum Canonis* § 1. *n.* 6.
Paulus Laymann *d. cap.* 5. *n.* 6. Carol. de Graſſ. *diſt.
effectu* 9 *à n.* 16.

41 Quod verum eſt, quamuis mandans pœnitentia
ductus reuocauerit mandatum, quæ tamen reuoca-
tio non fuit manifeſtata mandatario, quia etiam
tunc ſequuto mandati effectu huiuſmodi mandans
prædictam excommunicationem incurreret, licèt
curauerit reuocationem mandati innoteſcere man-
datario, cui re ipſa non innotuit, ſicuti docent gloſſ.
verbo autoritate, verſ. ſed pone, in d. c. mulieres, Molin.
d. diſp. 52. *num.* 3. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 13. *dub.* 3.
num. 17. Ægid. de Conink *d. dub.* 15. *num.* 183. Auil.
part. 2. cap. 5. diſp. 3. dub. 7. concl. 1. Bonacin. *d. punct.* 3.
n. 2. Carol. de Graſſ *de effectibus cler calib effectu* 9.
num. 30 Laymann *dict. cap.* 5. *num.* 7. *verſ. ſed quæſtio.*
Secus verò ſi reuocatio mandati fuerit deducta ad
notitiam mandatarij re integra, vt ſentiunt gloſſ.
*verbo iurare, verſ. ſed quid ſi Dominus, in c. ſi Domino
63. d. & verbo mandato, in c. cum quis, de ſent. excom.
lib.* 6. Anton. Gom. *var. tom.* 3. *cap.* 3. *num.* 40. Menoch.
d. caſu 352. *n.* 7. Decian. *in tract. criminal. lib.* 9. *c.* 36.
num. 32. Iacob Ayrer. *in tract. de homicid. part.* 2. *c.* 48.
Bellet. *d. §.* 1. *n.* 6. *verſ. quod autem*, latè Farin. *d part.* 5.
quæſt. 135. *n.* 174. *cum ſeqq.* & *num.* 175. ſubdit man- 42
datum reuocari non ſolùm expreſsè, ſed etiam taci-
tè, veluti quando mandans contraxit parentelam,
vel fecit pacem cum ſuo inimico, & *n.* 178. ſubiicit
quòd mandato reuocato, & reuocatione intimata
mandatario, mandans ampliùs non tenetur, etiam
quòd talis reuocatio non fuerit intimata occidendo.
Vnde fit quòd ſi mandans moriatur ante manuum 43
iniectionem, tunc non erit excommunicatus, quam-
uis deinceps poſt eius mortem mandatarius cleri-
cum percuſſerit, prout obſeruant Sayr. *l.* 1. *de cenſur.
c.* 8. *n.* 12. Azor. *inſtit. moral. part.* 2. *lib.* 5. *cap.* 26 *quæſ.* 2.
verſ ſed dubia quæſtio eſt, Carol de Graſſis *d. effectu* 9.
num. 40. Bellet. *d. §* 1. *num.* 6. *verſ. qui tamen*, vbi in-
telligit ſi conſtiterit eum ante mortem pœnituiſſe,
morte enim mandantis tacitè cenſetur reuocatum
mandatum, *l. inter cauſas, §.* 1. *ff. mandati, cap. relatum.
cap. licet, de officio deleg.* Farin. *d quæſt.* 135. *num.* 180. 44

Septimò fit conſequens eandem excommunica-
tionis ſententiam incurrere, qui ratam habet per-
cuſſionem clerici etiam ſine ſuo mandato, nomine
tamen ſuo factam, vt probat *c. cùm quis, & ibi gloſſ.
verbo ſuo nomine, de ſentent. excom. lib.* 6. Decian. *l.* 6.
cap. 18. *num.* 5. Bellet. *d. tit. de fauore cleric. Canon. §.* 1.
n. 7. vbi ſubdit quòd cùm per exteriora ſigna appa-
rere non poſſit quòd ratam habuerit huiuſmodi
percuſſionem, ſed illam habet ratam tantùm in cor-
de, tunc talis ligatus eſt ſolùm quoad Deum, non
tamen quoad Eccleſiã militantem, Soar. *d. diſp.* 22.
ſect. 1. *n.* 55. Sayr. *d. lib.* 4. *cap.* 26. *n.* 52. Molin. *d. tract.* 3.
diſp. 52. *num.* 4. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *num.* 55.
cum ſeqq. quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato
comparatur, *cap. ratihabitionem, de regul. iuris lib.* 6.
cum concordantiis *ibi* adductis.

Octauò fit conſequens in eandem excommunica- 45
tionem incidere, qui potuit prohibere percuſſionem
clerici, & non prohibuit, *cap. quanta, & ibi gloſſ. verbo
interpretare, de ſentent. excommun.* Soar *dicta diſp* 22.
ſect. 1. *n.* 56. Ludou Beja *reſponſ. caſuum conſcient. p.* 1.
caſu 60. Sayr. *in clauis Regia lib.* 10 *tract.* 1. *c.* 14. *num.* 2.
& de cenſur. lib. 3. *cap.* 26. *num.* 24. Conar. *in Clem. ſi
furioſus, part.* 2. *§ à num.* 7. Bellet. *dicto §* 1. *n.* 8. Iuan.
Baptiſta Coſta *de retrotract. c.* 2. *n.* 8. Carol. de Graſſ.
d. effect. 9 *n.* 61. *cum ſeq.*

Quod licèt communis ſententia intelligeret mo- 46
dò ex officio impedire deberet, ſecundùm Nauar.
d. cap. 27 *n.* 78. Auil. *d part.* 2. *cap.* 5. *diſput.* 3. *dub* 8.
Ægid. de Conink *d. diſp.* 14. *dub.* 15 *n.* 174. Laymann
d c. 5. *num.* 6 & alij, quos refert, & ſequitur Bonacin.
d. quæſt. 4. *puncto* 3 *num.* 5. tamen hoc idem verum eſſe
credo non ſolùm in eo, qui habet poteſtatem, & iu-
riſdictionem in verberante, vt ſunt iudices, poteſta-
tes, & Præfecti, ſed etiam in eo, qui licèt non habeat
ex officio talem poteſtatem, doloſè non prohibet,
Hoſtienſ. *in dict cap quanta num.* 5. Abb. *num.* 7. &
Felin. *num.* 3. Bellet. *dict §.* 1. *num.* 8. *verſ. quod in-
telligitur*, vbi ſubdit cum Abb. *citato loco*. quòd ſi talis
non doloſè, ſed ex negligentia, vel quia non vult
ſe immiſcere rumoribus aliorum, non prohibeat cle-

rici percuſſionem, tunc non incidet in excommunicationem.

47 Nonò ſit conſequens percutientem clericum mortuum eſſe excommunicatũ, vt per Felin. *in cap. à nobis il 2. num. 4. verſ. nunquid percutiens, de ſentent. excommun.* Boër. *deciſ.* 316 *n.* 12. Duen. *reg.* 99. *ampl.* 6. Dec. *in cap. hac num.* 24. *de priuileg.* mortuo enim iniuria fieri poteſt Sebaſt. Medic. *in tractat. mors omnia ſoluit, part.* 3. *n.* 61. Bejard. *ad Clar. §. fin. quæſt.* 77. *n.* 16. Decian. *lib.* 6. *c.* 17. *n.* 19. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *num.* 140. *cum ſequentib.*

48 Decimò fit conſequens in hanc excommunicationem incidere illum, qui auxilium, & conſilium dat percutienti clericum, *d. cap. quante,* & *ibi* Hoſt. *n.* 1, Abb. *num.* 3. & Felin. *num.* 1. Bellet. *d. §.* 1 *num.* 19. Item & illũ, qui clericum inſequutus eum impellit vt cadat, & lædatur per gloſſ. *verbo inſecutione in cap. felicis, de pœnis lib.* 6. vide latè Mantu. *ſing.* 515. Bellet *vbi proximè num.* 21. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 86.

49 Limitatur tamen hæc decima illatio vbi quis præſtaret auxilium poſtquam delinquens manum iniecit in clericum, quia is nun erit excommunicatus ex tali auxilio poſtea præſtito, ſicut nec poteſt puniri aliqua pœna temporali de auxilio præſtito poſt delictum, niſi præceſſerit tractatus antè, quia talis non dicitur proprie dediſſe opem delicto, vt per Boër. *deciſ.* 167. *num.* 4. *in fine,* Menoch. *de arbitr. caſu* 349. *num.* 24 & alios, quos refert, & ſequitur Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *num.* 48. vbi *n.* 50. limitat etiam vt non procedat in dantibus fauorem, vel auxilium de iure, veluti Aduocando, vel procurando, & *num.* 52. limitat quoque in eo, qui delicto aſſiſtit, vel dat auxilium, vel fauorem, qui tamen neſcit verberandum eſſe clericum.

50 Porrò ab huius Canonis cenſura aliquæ excuſationes in iure reperiuntur. Prima eſt propter ignorantiam, quia percutiens clericum ignorans probabiliter eum eſſe clericum, excommunicationem non incurrit, vt probat *cap. ſi vero* 4. *de ſenten. excomm.* & ſentiunt Couar. *in cap. alma mater, part.* 1. § 11. *n.* 15. Soar. *d. diſput.* 22 *ſect.* 1. *num.* 54. Maſcard. *de probat. concluſ.* 848. *n.* 4. *cum ſeqq.* Paul. Comitol. *reſp. moral. lib.* 5. *quæſt.* 3. Ægid. de Conink *d. diſp.* 14 *num.* 197. Sayr. *de cenſur. lib.* 3. *cap.* 27. Mar. Alter. *in ſimili tract. tom.* 1. vbi *de excommun. lib.* 2. *cap.* 3. *verſ. qua in re,* Bonacin. *eod. tract. diſput.* 1. *quæſt.* 2. *puncto* 1. *n.* 16. *cum ſeqq.* Carolus de Graſſis *de effectibus clerical. effectu* 9. *n.* 189. Bellet. *d. tit. de fauore clericor. Canon.* §. 2. *n.* 14. Paul. Laymann *d. tract.* 5 *part.* 2. *cap.* 5. *num.* 8. Sanch. *de matrimon. lib.* 10. *diſput.* 32. *num.* 41. vbi ſubdit huiuſmodi percuſſorem clerici non excuſari ex lata culpa, & craſſa ignorantia, de quo etiam latè Merol. *tom.* 1. *diſputat. diſput.* 1. *cap.* 2. *num.* 243.

51 Cæterùm ſi quis exiſtimet eſſe Ioannem clericum quem percutit, cum ſit clericus Iacobus, cenſuram excommunicationis non effugiet. Ratio eſt, quia tam intentio, quam opus externum eſt iniurioſum ſtatui clericali, propter cuius reuerentiam impoſita fuit excommunicatio; tum quia nulla ignorantia excuſat in hoc caſo, cùm habeat intentionem percutiendi clericum, & re ipſa percutiat hunc clericum, quãuis credat eſſe alium clericum, ita Couar. *d* §. 10. *n.* 15. Veg. *tom.* 1. *ſum. cap.* 85. *caſu* 107. Sanch. *d. diſp.* 32. *n.* 27. Bonacin. *d. diſput.* 1. *quæſt.* 2 *puncto* 1. *num.* 10. Farinac. *in praxi crimin. p.* 5. *quæſt.* 125. *n.* 164. Laymann. *vbi proximè.*

52 Contrà verò dicendum ſi quis volens percutere hunc clericum ab eo aberret, & caſu, ſiue præter intentionem percutiat alterum clericum proximè adſtantem, talis enim excommunicationem non incurrit, ſicuti rectè docent Soar. *d. diſput.* 22. *ſect.* 1. *n.* 54. Ægid. de Conink *d. dub.* 15. *n.* 197. Ratio diſcriminis eſt, quia in priori caſu voluntariè percutit hominem, quem ſcit clericum, in quo tota ratio conſiſtit ob quam huius Canonis excommunicatio lata eſt: in poſteriore autem caſu voluntariè non percutit hominem, quem ſcit eſſe clericum, ſi quidem, vt ponimus à clerici intenta percuſſione aberrauit, alium autem hominem, qui fortè diſtabat, & clericus erat, præter intentionem, ac inuoluntariè percuſſit.

Vnde fit excommunicationem omninò effugere, 53
qui percuſſerit Titium clericum volens percutere Seium laicum, ſecundùm Couar. *d. num.* 15. *verſ.* 12. Iacob. de Graff. *in deciſion. aureis, part.* 1. *l.* 4. *c.* 9. *n.* 43. Sanch. *d. diſp.* 32. *num.* 28. Farin. *d. quæſt.* 125. *num.* 164.

Et per hoc conſtat non eſſe veram doctrinam Romani *in rub. de receptis arbitr. col.* 24. *verſ. quid autẽ ſi compromiſſum,* dicentis vulnerantem conſanguineum 54
clerici eſſe excommunicatum, ſicut ſi immediate vulneraſſet clericum, nam licèt metus illatus conſanguineis clerici cenſeatur illatus clerico. *c. ſciant. cuncti, de elect. l.* 6. gloſſ. *verbo quomodolibet, in Clẽ.* 2. *de ſentent. excõmun.* tamen huiuſmodi iniurias inferentes ipſo facto excommunicationis ſententia innodati non ſunt, niſi quando in contemptum, & iniuriam libertatis Eccleſiaſticæ, & Prælatorum, ſeu iudicum eccleſiaſticorum, conſanguinei eorundem, vel aliorum clericorum carcerantur, percutiuntur, eorum bonis, gradibus, & dignitatibus ſpoliantur, ſiue aliàs iniuſtè contra illos fit perſecutio, & grauamen, vt probant, *d. cap ſciant, & ibi* gloſſ. *verbo conſanguineos, in d. Clem.* 2. & vide Felin. *in cap. Eccleſia S. Mariæ n.* 99. *ad med. de conſtitut.* Hippol. *ſing.* 204. *n.* 1. Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 51. *n.* 74. *apoſtel. ad Dec. in l. in omnibus num.* 18. *lit. B. ff. de regul. iuris.*

II. Percuſſio cum ioco, & non ex odio, vel inimicitia, ſiue indignatione, *cap.* 1. & *ibi* Abb. *n* 4. *de ſentent. excomm.* gloſſ. *verbo de familia, in cap. cum voluntate §. fin.* vbi Hoſt. *n.* 12. *eod. tit.* Bellet. *d. tit. de fauore clericorum Canonis* §. 2. *n.* 1. Coriolan. *de caſibus reſeru. part.* 2. *caſu* 10. *de iudic. Regul.* §. 10. *n.* 23. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 306. *cum ſeqq.*

III. Imperfectio actus non pertingentis ad culpam mortalem, putà ob ſubitam paſſionem iræ, animo non plenè aduertente ad id, quod agitur, vel ob circunſtantias perſonarum, &c. minuentes culpam, vt explicat Laymann *d. c.* 5. *n.* 8. *verſ. altera.* 56

IV. Qui in defenſionem ſui, vel alieni corporis clericum aggreſſorem detinet, vel percutit, excommunicationem non incurrit, dum modò modus defenſionis notabiliter non excedatur, & ea in continenti aggreſſionem ſubſequatur, ita probat text. *in cap. ſi vero il* 1. vbi Abb. *n.* 14. *de ſentent. excommun.* & ſentiunt Couar. *in Clem. ſi furioſus, part.* 3. § *vnic. n.* 5. *in princip* Anton Gom. *tom.* 3. *var. c.* 3. *num.* 20. *ad med.* Clar. *in §. homicid. n.* 23. *verſ. præterea,* Vgolin. *de cenſur. par.* 2 *c.* 11. § *propoſuimus n.* 1. *&* 2. Iacob. Ayer. *de homicid. neceſſario, par.* 1. *n.* 63. Farinac. *in praxi crimin. part.* 5. *quæſt.* 125 *n.* 32. Carol. de Graſſ. *de effectib. clerical. effectu* 9. *n.* 196. *cum ſeqq.* Bellet. *d. tit. de fauore clericorum Canonis,* §. 2. *n.* 2. Laymann. *proximè n* 8. *verſ. tertia.* 57

V. Mulier ſi clericum pudicitiam ſuam ipſo facto tentantẽ percutiat, excomunicationem huius Canonis non incurrit, ſecus tamen ſi eam clericus ſolis verbis aggrediatur, tunc enim ſufficit etiam verbis repellere, niſi valdè moleſtus ſit, vt mulier realiter ab eo liberari non poſſit, quàm fuſte, aut verbere, ſicuti docent Soar. *d. diſp.* 22. *ſect.* 1. *num.* 33. Ægid. de Conink *d. dub.* 15. *n.* 194. Auil. *part.* 2. *c.* 5. *diſp.* 9. *dub.* 1. 3. 58

*dub.*13 *caſu* 18 Beſlet. *d. tit. de fauore cleric. Canonis*, §.1.*n*.13. Eodem modo puer, qui in clericum ſe de ſodomiæ vitio tentantem violentas manos inicit, ab excommunicatione huius Canonis excuſatur, vt per Bajard. *ad Clar. verbo ſodomia*, Homobon. *de caſibus reſerv. p.*2.*caſu* 4.*& in reſp. quæ. moral. p.*2.*reſp.*152.

59 V I. Qui in clericum cum vxore, matre, ſorore, vel propria filia turpiter inuentum manus violentas incontinenti iniecerit, licèt peccet, huius tamen Canonis excommunicationem non incurrit, vt probat text. *in d. c. ſi verò* il 1. vbi gloſſ *verbo turpiter*, reddit rationem, quia iuſtum talem dolorem compeſcere difficillimum eſt, & vnanimi voto ſentiunt Cou. *de ſponſalib. part.* 2.*c.*7. §. 7. *num.* 12. Nauar. *in man. c.*27.*n.*84. Clar. §. *homicidium num.* 48. *& lib.* 5. §. *fin. quæſt.*77.*n* 9. Perez *l.*4 *gloſſ. ſu hija, tit.* 13. *lib.*8. *Ord. pag.*268. Anton. Gom. *l.*8. *Taur. num.*55. Henriquez *in ſum. lib.*12.*cap.*14 § 1. *lit F.* Ceuall. *commun contra commun. q.* 833. *num.* 30. Farin. *in praxi crimin. part.*5. *quæſt* 111.*n.*6. *& num.*73. Molin. *d. tract.* 3.*d.*7.*num.*3. *& diſput.* 55. *n.* 6. Sayr. *de cenſur. lib.* 3.*cap.*27.*n.*23. Soar. *d. ſect.* 1. *n* 33. intrigl. *de caſibus conſcient. cent.* 1. *caſu* 9.*n.*18. Carol. de Graſſ. *de effectib. clerical. effectu* 9. *num.* 186. Bonacin. *de cenſur. diſput.*2.*quæſt.*4. *puncto* 4. *n.* 5. Ægid. de Conink *d. diſput.* 15. *n.*194. Beller. *dict. tit de fauore Clericorum Canon* § 2.*n.* 9. Laymann. *vbi proximè, verſ. quarta*, nouiſſimè Homobon. *in reſp. quæſtion. moralium, part.*4.*reſp.*29.

60 Turpiter autem inuentus dicitur, qui actum quemcunque impudicum cum huiuſmodi perſona exercet, veluti oſculando, amplexando, vel ſi reperiatur ſolus cum ſola in loco ſuſpecto, & apto ad turpes actus exercendos, ſicuti docent Couar. *de ſponſal. p.*2. § 6 *n.* 3. Soar. *d ſect.*1.*num.*37. Bonac. *d. num.*5.*verſ. rogabis ſecundo*, vbi ſubdit ſufficere vt maritus percutiat clericum loquentem cum ſua vxore, abſque alio turpi actu, quando illum prius ter admonuerat, & ipſe noluit deſiſtere, Beller. *d.* §.2.*n.* 9. *verſ. item ſi clericus*, vbi limitat ſi deoſcularetur eaſdem mulieres in publico ſecundum conſuetudinem patriæ, prout fit in Gallii, in Sabaudia, & in Polonia.

61 Matris verò, ſororis, vel filiæ nomine in præſenti venit propria mater, ſoror, & filia, quamuis illegitima, non tamen adoptiua, nec auia, neptis, &c. quia verba *d. cap ſi verò* propriè ſunt accipienda, præſertim cum ſimus in materia pœnali, & odioſa reſtringente priuilegia clericorum, vt reſoluunt Molin. *dicto tract.* 3 *diſput.* 55 *ad fin* Ægid. de Coninck *d. diſp.* 14 *num.*196 Bonacin. *d. num.*5. *verſ rogabis primò.*

62 Vxoris nomine in præſenti materia venit etiam ſponſa de præſenti, ſecundùm Couar. *part.*1.*de ſponſalibus, cap.*1.*num.*8. Clar. § *homicidium n.* 49. Perez *l.*1.*gloſſ.*1.*verſ. hinc etiam, tit.*1.*lib.*5.*Ordin. pag.* 5. Farin. *in praxi crimin. part.*3.*quæſt.*121.*n.* 73. Sanch. *de matrim. lib.*1.*diſp.*1.*n.*6. Ægid. de Conin. *d. diſp.* 14. *num.*196.*verſ. per vxorem*, Bonacin. *d. n.*5.*verſ. reſpondeo nomine vxoris*. Non tamen venit ſponſa de futuro, prout obſeruant Gutier. *de matrimon. cap.*1.*n.*13. *cũ duobus ſeqq.* Aloyſ. Ricc. *in praxi aurea reſolut.*228.

63 Porrò excuſatio hæc ab excommunicationis cenſura locum non habet ſi maritus adulterum non mox, vt in crimine deprehenſus eſt, ſed interiecto temporis interuallo, quo dolor iuſtus ſedari potuerit, occidat, item ſi data opera in loco occulto ſe abſconderat, vt deprehenſum occidere poſſet, ſicut tradit Laymann. *d. verſ. quarta, propè fin.* Bellet. *d.* §.2.*n* 9. *verſ. non effugit*, dum ait maritum non effugere excommunicationem, qui procuraſet, quòd clericus vocaretur, vt eum verberare poſſet, cùm huiuſmodi perſuaſio ſit doloſa, & fraudulenta.

V I I. Prælatus, Præceptor, Pater ſi bono zelo ductus diſciplinæ, & correctionis cauſa clericum percutiat, à cenſura huius Canon. immunis eſt. De Abbate Prælato loquitur text. *in cap. vniuerſitatis* 24 *de ſentent. excomm.* vbi decernitur vt Abbas per ſe ipſum non per alium regularis diſciplinæ cauſa Monachum percutiat, vel ſi neceſſitas poſtulet per aliquem clericum, vel Monachum (ſub quo comprehenduntur omnes verè Religioſi, etiam quos vocant *Conuerſos*, vt contra aliquos benè notat Soar. *d. diſp.*22.*ſect.*1. *num.*42. (non per laicum) niſi fortè neceſſitas excuſet, vt aduertit Soar. *d. ſect.*1.*num.*43.) id fieri iubeat, alioquin tam qui tales verberari præcipit, quàm illi, qui verberant, quamuis ob delictum excommunicationis ſententiam incurrunt, & ita obſeruant Laymann. *vbi ſuprà, verſ. porrò*, & alii citati per me ad *d. cap. vniuerſitatis num.*2. Alia ratio eſt de Epiſcopo à cuius dignitate alienum eſt aliquem propriis manibus verberare, *cap. non licet* 86 *diſt.* & ideo clericos delinquentes per alium clericum corrigere debet, niſi per conſuetudinem fuerit introductum, (vt in Galliis, & aliis locis) vt clerici, ſi ita commeriti ſint, per laicos torqueantur, aut verberentur, prout teſtatur Clar. *lib.*5. § *fin. quæſt.*64.*n* 25. Sayr. *d. lib.* 3. *c.* 27. *num.*26. Nauar. *commento* 3. *de Regularib. circa fin. & conſ.*28. *de ſentent. excommun. in nouis*, Ægid. de Conink *d. diſp.*14. *n.* 191. *in fine*, Auil *d. par.*2.*c.*5.*diſp.* 3.*dub.*12. Laym. *loco proximè citato*, vbi poſt Auil. *de cenſur. part.*4.*diſp. vnic. dub.* 1. ſubdit ex ſimili ratione excuſari præfectum nauis, aut illum, qui ab eo poteſtatem habet, ſi clericum verbaliter degradatum, & ad triremes damnatum perinde ac alios nauigantes percutiat. 64

De Præceptore, ſiue Magiſtro loquitur text. *in dict. cap.*1.*de ſentent. excomm.* dum probat illum percutientem diſcipulos clericos intuitu diſciplinæ, vel correctionis non incurrere excommunicationem, modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira, ſicuti reſoluunt Soar. *dict. diſp.*22.*ſect.*1.*n.*49. Molin. *d. tract.* 3.*diſput.*56.*num.*10 Auila *de cenſur. part.*2.*c.* 5.*diſput.*3.*dub.* 13. Ægid. de Conin. *d. diſput.* 14. *n.* 192 Bonacin. *d. quæſt.*4.*puncto* 4.*n.*4 Beller. *d. tit. de fauore clericorum Canon.* §.2 *n.*4 Laymann. *vbi ſuprà, verſ. quinta*, ſubdens magiſtrum ius habere caſtigandi clericos, etiam in maioribus Ordinibus conſtitutos, modò caſtigatio moderata ſit habita ratione culpæ, & perſonæ tum percutientis, tum eius, quæ percutitur, alioquin ſi percuſſio valdè indecens ſit, aut exceſſus notabilis, cenſura excommunicationis non euitabitur. 65

De patre ſolet dubitari an filium in Sacris conſtitutum ſine nota excommunicationis caſtigare poſſit; vna ſententia tenet affirmatiuam partem ex ea ratione, quia pater non minorem, ſed potius maiorẽ in filium poteſtatem habet, quàm Magiſter in diſcipulum, atqui *in d. c.*1. *& in c. ex tenore, de ſentent. excommun.* abſolute, & ſine reſtrictione ſignificatur Magiſtrum ab excommunicatione immunem eſſe, ſi diſcipulum correctionis cauſa percutiat; ergo idem de patre ſentiendum eſt erga filium, quare ita ſentiũt S. Antonin. *part.*3.*tit.*24.*c.*1.§.2.*c.*1*ſn* 12 Sylueſt. *verbo excommun.*6.*caſu* 8. Nauar. *d. c.* 27. *n.* 82. Soar. *d ſect.*1.*n.*49. Auil. *part.*2.*cap.*5. *diſp.*3. *dub.* 13. & eſt probabilis. 66

Altera verò ſententia negatiua probabilior eſt, quia ſacer Ordo liberat à poteſtate patris ſaltem quoad percuſſionem, vt dicit Abb. *in d. cap. cum voluntate num.*8. & Hoſt. *num.* 11. & quoad ſpiritualia liberat à patria poteſtate, idem Hoſt. *in cap. in decoram num.*5 *de ætate, & qualit.* & ideo ſic reſoluunt 67

gloſſ.

gloſſ.*verbo inferiorum,in d.cap.cùm voluntate*,Belles. *d.tit.de fauore cleric.Canon.*§.2.*num.*6.Molin. *de iuſt. tract.*2.*diſp.*218.*in* 6.*effecta* , *&* *tract.*3.*diſp.*59. Paul. Laymann *vbi ſuprà verſ. de patre*,& reſpondet contrariis,me citato Homoboo.*in reſp.quæſt.moral.part.* 4.*reſp.* 31.

69 V I I I. Iudex laicus , ſeu etiam priuata perſona quando videt clericum præparatum ad iniuriam alterius,& non adeſt eius Prælatus,ſi ipſum clericum aliàs compeſcere non poteſt,tunc ſine metu excommunicationis eum ligare valet , & capere vt conſignet Epiſcopo ſuo Superiori , ita Innoc.*in d.c.ſi verò il* 2. & *ibi* Abb. *num.* 6. & Alciat.*num.*58.*de ſent. excomm.*Abb.*in cap.cùm non ab homine,de iudic.n.*11. *&* 12. vbi Felin.*num.*1.& Dec.*num.*36.Boſſi.*in tit.de captura num.*39.]Menoch. *de arbitr. caſu* 180. *n.* 20. quos refert,& ſequitur Bellet.*dict.tit.de fauore cleric. Canon.*§.2.*n.*24.

70 I X. Iudex laicus,vel eius familia quando reperit clericum in flagranti delicto, poteſt illum capere ad effectum tranſmittendi,vel ducendi eum ad ſuum iudicem ſi de fuga ſit ſuſpectus,ita,gloſſ.*in poſitione caſus in c.ſi iudex,de ſentent.excommunic.lib.*6.*gloſſ.*1.*in d.cap.cum non ab homine*,vbi Abb.*n.*11. *&* 12. Hoſt. *n.*4.Dec.*num.* 41. *cum ſeqq.* idem Abb. *in cap. vt famæ num.*6.*de ſentent.excommun.*Angel.*conſ.*118.*col.*1. *in fin.* Clar. *in* §. *fin. quæſt.* 28.*verſ.ſi verò loquimur.* Oliban.*de iure fiſci cap.* 14. *n.* 140. vbi ſubdit retentionem perſonæ clericorum in Aragonia eſſe limitatam ad 24 horas,Nauar.*in man.c.*27.*n.*85.Menoch. *de arbitr.caſu.*180.*n.*13.Auendan.*de exequend.mand. part.*1.*cap.*22.*num.*2. *verſ.itera* , Azeued. *l.* 9.*num.*4. *tit.*3.*lib.*1.*& l.*5.*num.*9 *&* 11.*tit.*3.*lib.* 4.*noua recopil.* Matt.*de iuriſd. part.*4. *caſu* 42.Farin.*in praxi crim.p.* 1. *quæſt.*21.*n.*141. *cum multis ſeqq.* Camil. Borrel.*de præſtantia Regis Catholici,c.*71.*num.*185. *& ſeq. & in ſum.omnium deciſ.tit.*43.*de foro comp.n.*126.

71. Idem in Monacho dicendum eſt , nam ſi ille repertus fuerit in flagranti delicto,poterit etiam à iudice ſeculari capi,vt ad ſuum ſuperiorem remittatur, ſecundùm Nauat.*in cap.non dicatis* 12. *quæſt.*2.*n.*96. *cum ſeqq* & plures citatos à Cened.*ad Decretal.collect.*86.*n.*4.

72 Hæc remiſſio fieri debet ſine ignominia clerici, vel Monachi , quia ſi remitteretur cum ignominia, eſſet iudex puniendus , & committeret vim publicam,*l.lex Iulia*,vbi Bart.& Alex. *ff. ad leg. Iul. de vi publica*,Carauit.*ſuper rit.M.curia rit.*235.Belles.*tit. de fauore cleric.Canon.*§.2. *n.* 29. vbi *n.* 28. quærit an huiuſmodi remiſſio fieri debeat expenſis eiuſdem clerici,an iudicis laici capientis,an verò inſtigatoris.

73 X. Fuga clerici debitoris ex cauſa ciuili vbi timetur , poteſt creditor, vel iudex talem debitorem capere abſque metu excommunicationis,dummodò eum quanto citiùs remittat ad ſuum Superiorem,ita Innoc.*in cap.vt fama*,vbi Abb.*num.*6. *de ſentent.excommun.*idem Abb. *in d.cap.cùm non ab homine n.*11. *in fine,& num.*17. & Felin.*ibi num.*4.ac Dec.*num.*48. Boſſ.*in tit.de captura num.*27. Bellet.*d.*§.2.*n.* 30. vbi cum Bald.*in dict.cap.cùm non ab homine num.*7.ſubdit hunc clericum non poſſe detineri vltra viginti horas quin conſignetur iudici eccleſiaſtico,& excommunicationem eo caſu non euitari ſi clericus offerat cautionem idoneam , & debitor illam acceptare nolit,ſed eum ducere malit ad iudicem.

74 X I. Violentia vbi facta fuerit clerico propter recuperationem rei ablatæ , ſeu defenſionem rerum, excommunicatio nulla incurritur,ex Innoc.*in c.nuper.*vbi Felin.*num.* 9. *de ſentent. excommun.* vbi dicit quód ſi clericus emphyteuta non vult ſoluere canonem , poteſt Dominus armata manu eum expellere abſque metu excommunicationis , dummodò non tangat perſonam,refert Belles.*d.*§.2.*n.*31.

75 X I I. Officialis laicus ſi turbam arcendo iniicit manum in clericum , non incidit in excommunicationem , *d. cap. ſi verò il* 1.*de ſent. excommun.* Sayr. *d.lib.*3.*c.*28.*n.*27.Ægid.de Conink *d. tom.*2.*diſp.*14. *n.*193.Bonac.*d.diſp.*2.*quæſt.* 4. *num.* 2, *verſ. ſecundus*; Beller.*dict.tit.de fauore cleric.Canon.*§.2.*n.* 34.*&* § 31. *n.* 28. adiicientes quòd ſi talis officialis, puta oſtiarius,id faceret animo maligno, ex propoſito ſcilicet intendens clericum verberare ſine ſufficienti neceſſitate , incurret excommunicationem, ſed ſoli Epiſcopo reſeruatam , à quo abſolui poterit niſi clericum grauiter vulneraſſet.

76 *Vt nullus Epiſcoporum ipſum abſoluere præſumat.*] Ergo in clericos in[illegible]as inferens manus, non poteſt abſolui niſi à Summo Pontif.ſicuti reſoluunt citati à Carolo de Graſſ.*d. effectu* 9.*à n.* 148. Plures tamen enumerantur in iure caſus , in quibus Epiſcopi ab excommunicatione contracta pro violenta manuum iniectione in clericum abſoluere poſſunt,quos omnes in vnum redegi *de officio , & poteſt. Epiſcop.part.* 2.*alleg.* 41.*per totam*,& nunc breuiter eos recenſere operæ pretium duxi.

77 Primus igitur caſus,quo Epiſcopis abſoluere permittitur,eſt quando percuſſio fuerit leuis,vt probat *c.peruenit , de ſentent.excommun.* & reſoluunt Iacob. de Graſſ. *in aureis deciſ.part.*1.*lib.*2. *cap.* 40.*num.*51. *cum ſeqq.*Bonacin.*de cenſur.diſput.* 4. *quæſt.*4 *punct.*5. Beller *diſquiſit.cleric.tit de fauore cleric. Canon.*§.3.*à n.*33. Carol.de Graſſ. *de effect.cleric. effectu* 9. *à n.* 173.Paul.Laymann.*in Theologia morali lib.*1.*tract.*[illegible] 78 *pars.*2.*c.*5.*n.*10.vbi leuem percuſſionem illam reputat,quæ nullam maculam , aut lacerationem carnis, nec membri mutilationem , dentium euulſionem, multorum capillorum extractionem , nec ſanguinis immodicam effuſionem attulit , neque ex circumſtantiis aggrauata eſt, & Pottel *d. verb. manus violenta,in addit.n.*6.*verſ.percuſſio.*Denique quæ dicatur modica,ſiue leuis percuſſio, quæ autem grauis,ſiue enormis , viri prudentis , etiam Confeſſarij iudicio diſcerni debet , non ex ſola percuſſione læſionéve, ſed etiam ex circumſtantiis perſonarum percutientis,ac percuſſi,loci,temporis,ſequuti ſcandali,&c.vt per Nauarr.*in man.cap.*27.*n* 91. Conar.*in cap.alma*, *p.*1.§ 9.*n.*2. Molin. *d.tract.*3.*diſp.*57. Sayr.*d.l.*3.*c.*28. *n.*34.Bellet.*d.*§.3.*n.* 34.

79 Vnde percuſſus in platea , vel in Eccleſia etiam leuiter , dicitur atrox iniuriatus , propter quod ſic percutiens non valet per Epiſcopum abſolui , quia hæc percuſſio non poteſt dici leuis , ex quo eſt notoria,ita gloſſ.*verb.mutilationem,in cap.cum illorum, de ſent.excom.* vbi Abb.*n.*9. Iacob.de Graff.*d.c* 49. *n.*56.Bellet.*d* §.3.*à num.*36.Bonac.*d.quæſt.*4 *punct.*1. *num.*2.*verſ.mediocris.*

80 Secundus caſus eſt. Si clerici in communi ſocietate viuentes ſe mutuò percutiant, ab Epiſcopo ſuo abſolui poſſunt,niſi facti atrocitas aliud exigat,*cap. quoniam,de vita & honeſt.cler.*Layman *d.cap.*5.*n.*10. *verſ.*11. Bonac.*d.punct.*5.*n.*3.*in princ.* Nouar *d.c.*27. *num.*91.*in princ.*Bellet.*d cap.*3.*num.*5.

81 Tertius. Regularis Regularem eiuſdem clauſtri percutiens non enormiter , à Prælato ſuo abſolui poteſt , ſin verò Abbatis diſcretio ad delinquentis correctionem non ſufficiat, adhibendus eſt Epiſcopus,*cap.Monachi,cap.illorùm,cap.canonica,de ſenten. excommun.* Nouar. Bonac. & Bellet. *proximè citatis locis*,Laym.*d.n.*10.*verſ.*11. Carol.de Graſſ.*d.effect.*9. *n.*171.Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.*1.*quæſt.*20.*art.*12.

vbi ſubdit quòd verba *d. c. Monachi*, ibi, *in clauſtro*, non ponuntur quaſi innuant quòd ſi extra clauſtra ſe percuſſerint, ab Epiſcopo, & non à ſuo Prælato debeant abſolui, ſed quia hoc crebriùs in clauſtro contingit, & *art.* 19. notat quod ſi Prælatus Regularis non ſit ſacerdos, & nullus alius ſit ſacerdos Regularis in conuentu, vel ſi ſit excommunicatus, aut aliter impeditus, poteſt eius ſubditus abſolui ab Epiſcopo à minori clerici læſione.

82 Si autem regularis percutiat regularem ſub alio Prælato conſtitutum, abſolui etiam poteſt à proprio Prælato (ſi percuſſio enormis non fuit) præſente tamen Prælato percuſſi, vt iniuriam condonet, ac pœnam in ſatisfactionem definiat, ſicut colligitur ex *d. c. cum illorum, § ſi verò clauſtralis*, vbi Hoſt. *n.* 14. & Abb. *num.* 13. Laym. *loco proximè citato*.

83 Quando verò Superior percuſſerit ſuum ſubditum, poteſt ipſe ſecundùm priuilegia abſolui ab alio ſacerdote ſubdito ſuo electo ab ipſo in confeſſorem, & ſi ſubditus, & Prælatus ſe inuicem percuſſerint, & in conuentu non ſit aliquis, qui eos valeat abſoluere, poſſunt adinuicem ſe abſoluere, vt reſolſoluunt Fr. Emman. *d. quæſt.* 20. *a.* 12. Cotiol. *de caſib. reſeruatis par.* 2. *caſu* 10. *de iudic. Regul.* § 10. *num.* 17. *verſ. nam licèt*, vbi aduertit quòd licèt de iure communi excommunicatus maiori excommunicatione non poſſit alium pariter excommunicatum abſoluere, ex notatis *in c. audiuimus* 24. *q.* 1. in caſu tamen neceſſitatis vbi non eſt alius Religioſus, qui poſſit eos abſoluere, poteſt excommunicatus alium excommunicatum abſoluere.

84 Nouitius, qui ante Religionis ingreſſum excommunicationem huius Canon. incurrit, ab Abbate abſolui non poteſt, ex Tiraquel. *de retract. lig.* § 1. *gl.* 8. *n.* 31. quicquid dicant Bonac. *dict. diſp.* 2. *quæſt.* 4. *punct.* 5. *num.* 1. *propè fin.* Laymann. *dict. cap.* 5. *in fine, verſ. cæterùm.*

85 Si religioſus aliquis manus violentas in clericum iniecerit, ab Epiſcopo abſolui poteſt eo in caſu, quo ſecularis clericus poſſet, ſi alium clericum percuſſiſſet, videlicet ſi percuſſio leuis fuit, iuxta *c. Religioſi, de ſent. excom. lib.* 6. Fr. Emman. *d. to.* 1. *q.* 20. *art.* 11. Molin. *tract.* 3. *diſp.* 60. *in fin.* Laym. *vbi proximè*, & tetigi *d. part.* 2. *alleg.* 41. *n.* 18.

86 Quartus. Monialis ſi monialē, vel conuerſam, aut clericum percuſſerit per Epiſcopum, in cuius diœceſi Monaſteria fuerint, abſolui poteſt, *c. de monialibus*, vbi *gl. fin.* & Doct. *de ſentent. excommun.* Syluest. *in ſumma verbo abſolutio* 4 *n.* 3. *Bellet. d.* § 3. *n.* 4. qui hoc procedere aſſerunt tam in exemptis, quàm non exemptis.

87 Quintus. Filij impuberes ab Epiſc. abſolui poſſunt non ſolùm ab excommunicatione leuis, ſed etiam mediocris, & enormis percuſſionis factæ tempore impubertatis, *c. vlt. de ſentent. excom.* Bellet. *d.* § 3. *n.* 10. Carol. de Graſſis *d. effectu* 9. *n.* 172. Bonac. *d. n.* 3. *verſ. quintus caſus.*

88 Sextus. Ianitor, ſeu officialis ſi turbam arcendo clericum percuſſerit animo maligno, & ex propoſito, ſcilicet intendens clericum verberare ſine ſufficienti neceſſitate, poteſt ab Epiſcopo abſolui, niſi fortè grauiter vulnerauerit. *c. ſi verò il* 1. § *officialis, de ſentent. excommun.* Sayr. *d. lib.* 3. *cap.* 28. *n.* 27 Ægid. Conink *d. diſp.* 14. *num.* 193. Bonacin. *d. diſp.* 2. *q.* 4. *punct.* 5. *n.* 3. *verſ. ſecundus*, Bellet. *d. tit. de fauore cleric. Canon* § 3. *num.* 22.

89 Septimus. Impedimentum legitimum habens, propter quod excommunicatus non poteſt Summum Pontificem adire ſine graui periculo vitæ, ab Epiſcopo abſolui poterit, *c. de cætero, de ſenten. excom.* Henriquez *in ſumma lib* 6. *de pœnit. cap.* 11. *n.* 5. Soar. *tom.* 4. *diſp.* 30. *ſect.* 3. *n.* 4. Molin. *d. tract.* 3. *diſp.* 63. *n.* 2. Sayr. *lib.* 3. *c.* 28. *n.* 39 Hieron. de Monte *q.* 15. *n.* 29. & 30. Zamban. *de caſibus in articulo mortis. cap.* 4. *dub* 4. *n.* 14. Bellet. *d. tit. de fauore cleric. Canon.* § 3. *num.* 12. Bonac. *d. punct* 5. *num.* 3. *verſ. tertius*, Carol. de Graſſis *d. effectu* 9. *à n.* 181. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 13. *n.* 9.

Impedimentum iuſtum habet is, qui ire non poteſt, licèt mittere valeat pro abſolutione, ſecundum Henriquez *d. lib.* 6. *c.* 9. § 7. & *l.* 13. *de excom. c.* 29. § 3. Vgolin. *de cenſ. Pontific. reſeruat. p.* 3. *c.* 2. *verbo niſi in mortis articulo*, § 4. *n.* 1. *verſ. item habet locum*, & *de cenſur. tab.* 1. *c.* 4. *n.* 13 *in fine*. Sanchez *d. c.* 13. *num.* 41. Exemplificando in habente curam animarum ſi timet eas ob ſuam abſentiam damnum notabile accepturas, niſi tamen idoneum Vicarium conſtituere poſſit: & in habente vxorem, & filios, quos in extrema neceſſitate relictos eſſe agnoſcat, illos enim ab Epiſcopo abſolui poſſe reſoluit Sayr. *d. cap.* 28. *n.* 38. Idem dicendum eſſe de eo, qui propter capitales inimicitias non poſſit Romam adire, etiam ſi eas ex culpa contraxerit, *d. cap. de cætero*, ibi, *capitales inimicitias*, vbi ego ipſe *in collect. num.* 2. Sayr. *d. cap* 28. *n.* 16. Zambran. *de caſibus in articulo mortis, c.* 4. *dub.* 4. *n.* 14. Carol. de Graſſis *d. effectu* 9. *n.* 158. Bellet. *d.* § 3. *n.* 12. & 18. Bonac. *d. n.* 3. *verſ. tertius*, Sanch. *d. lib.* 2. *cap.* 13. *num.* 9 Quæ autem dicantur capitales inimicitiæ vide quæ dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 41. *num.* 10. *cum ſeqq.* 90

Octauus. Inops, id eſt, tanta paupertate grauatus, quod Romam pro abſolutione accedere non valet, ſi clericum percuſſerit, ab Epiſcopo abſolui poteſt, *c. quod de his, c. quamuis, de ſentent. excom.* Hieron. de Monte *d. q.* 15. *à num.* 6. Carol. de Graſſis *de effectu* 9. *num.* 164. Aluarez de Velaſco *de priuileg. pauperum, part.* 2. *q.* 65. § 1. *n.* 177. *pag.* 42. Bellet *d.* § 3. *num.* 24. vbi cum Hoſt *in d. cap. quod de his n.* 1. & Abb. *in cap. ea noſcitur, n.* 5. *de ſentent. excomm.* reſoluit hoc habere locum in eo paupere non mendicante; ſed viuente ex ſuo artificio, de quo etiam Azeued. *l.* 2. *n.* 46. *tit.* 18. *lib.* 4. *noua recopil.* 91

Nonus. Æger, ſiue valetudinarius, aut quacunque corporis impotentia impeditus, & fortiori membrorum deſtitutus, ab Epiſcopo ſuo abſolui poteſt ab excommunicatione incurſa ob violentem manuum iniectionem in clericos, etiamſi infirmitas temporalis ſit, puta in febre tertiana, quartana, vel podagra, ita Abb. & Ionoc per text. *ibi in d. c quod de his*, Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *n.* 162. Sayr. *d. c.* 28. *n.* 24 Bellet. *d.* § 3. *n.* 25. Infirmi autem, & valetudinarij dicuntur ex conſilio medicorum, Roland. *conſ.* 22 *n.* 20. *ad fin. lib.* 3. Menoch. *de arbitrar. caſu* 60 Farin. *in praxi crimin part.* 2. *quæſt.* 76. *num.* 90. 92

Decimus. Senex poteſt ab hac excommunicatione per Epiſcopum abſolui, quamuis fortis ſit ad ambulandum, *c. ea noſcitur* 12. *de ſentent. excom.* vbi ego ipſe *n.* 3. Carol. de Graſſ. *d. effectu* 9. *à n.* 160 Sayr. *d. c.* 28. *n.* 25. Bellet. *d.* § 3. *n.* 26. Qui autem ſenes dicantur, arbitrio iudicis relinquitur, ex Menoch. *de arbitr. caſu* 59. & *de præſumpt l.* 6 *præſ.* 46. *n.* 25. Flamin. *de reſig. benef. lib.* 5. *q.* 6. *à n.* 4. Farin. *in praxi crimin. part.* 3. *q.* 92. *n.* 22. vbi refert ſenem dici de anno 50 perfecto vſque ad annum 70. 93

Vndecimus. Seruus, & filius familias, ſeu quiuis alius exiſtens in poteſtate alterius, poteſt ab Epiſcopo ab excommunicatione de qua *hîc*, modò dominus graue damnum inde patiatur, abſque ſua culpa ex ſerui abſentia, *cap. mulieres* 6. *de ſentent. excommunic.* Carol. de Graſſis *dict. effectu* 9. *num.* 167. 94

Bonac.

Bonacin.*d.quaſt.4.puncto 5.n.3.verſ.ſeptimus*, Bellet. *d.*§.3.*n.*29.

95 Duodecimus. Mulieres cuiuſcunque ſint ætatis, & conditionis, poſſunt ab Epiſcopo abſolui ab excommunicatione, de qua *hic*, cùm illis periculoſum ſit peregrè proficiſci, & ſe virorum cœtibos immiſcere, *d.c.mulieres,d.c.ea noſcitur*, Nauar.*d.c.*27.*n.*88. Tiraquel.*l.*13.*connub.gloſſ.*1.*p.*10.*n.*33. Sayr. *d.lib.*3. *cap.* 28. *n.*18 *verſ.tertius caſus*, Hieronym.de Monte *q.*15.*num.*6. Carol de Graſſ.*de effectu* 9.*n.*159. Bellet. *d.*§ 3 *n.*17. Bonacin.*d.n.*3.*verſ.ſextus.*

96 *Niſi mortis vrgente periculo.*] Eo enim caſu nullus eſt caſus reſeruatus, inimo quilibet ſimplex Sacerdos poterit conſtitutos in articulo mortis, etiamſi ſint excommunicati, & denunciati etiam ob hæreſim, vel aliud quodcunque delictum, & habentes peccata etiam enormia & reſeruata abſoluere, per Concil.Trident.*ſeſſ.*14.*de ſacrā.pœnit.cap.*7. *verſ. vt nulla ſit reſeruatio in articulo mortis*, per quod ita reſoluunt Sot.*in* 4. *diſt.*18.*q.*4 *art.*4. Gerad.*ſing.* 12. Couar.*in c. alma mater*,*p.*1.§.11.*n.*8.*verſ. quod ſi mortuus*, Cordub.*in tract.caſuum conſcientiæ q.* 18. *verſ. el ſegundo punto es*, Nauar.*in princ.de pœnit.diſt.*6.*n.*7 Gut.*canon. lib.*1.*c.*1.*n.*58 *&* 59 Auil.*de cenſur. part.* 2.*c.*6.*dub.*3. *diſput.*3.*concluſ.*4 Sayr. *in ſimili tract. lib.* 2.*c.*18 Bonacin. *eodem tract. diſp.* 1. *q.* 3.*puncto* 3.*n.*3.*& diſp.*2. *puncto* 2 §.4.*n.*3 *verſ.ſecunda*, Valent. *tom.* 4. *diſp.* 7. *q.*10.*puncto* 2. Viuald.*in candel. aureo tit. de abſol. n.* 59. Soar.*tom.*4.*de pœnit.diſp.*16.*ſect.* 4.*& tom.* 5. *diſp.* 11.*ſect.*1.*n.*14. Anton.Fernandez *in exam.Theolog.moral.part.*2.*cap.*9.§.18.*& part.* 3. *c.*6.§.9.*à n.*19. Paul. Comitol. *reſponſ. mor. lib.*1.*q.*21.*n.*1.*& q.*22 *num.*2. *& lib* 5.*q.*14.*n.*3. Valer. Reginal. *in praxi fori pœnit. lib.*1.*n n.*38. Coriol *de caſibus reſeru. part.* 1. *ſect.* 2. *art.*26 Homob.de Bonis *de humanæ vitæ ſtatib part.*1. *c.*16.*verſ. porrò* Ledeſma *in ſum.part.*1.*de ſacra. vbi. de pœnit.cap.*14. Ægid.de Conink *de ſacra.& cenſur. tom.*1.*diſput.*8.*n.*90.*cum ſeqq.* Sanch.*in præcep.Decal. tom.*1.*lib.*2.*c.*13. Campan.*in diuerſ.iuris Canon.rub.*1. *num.*110. Aloyſ.Ric.*in deciſ.Curiæ. Archiep. Neapol. deciſ.*20 *p* 4 Sanch.*in præcepta Decal. tom.* 1.*l.*2.*c.*13. Ioan. Valer. *de diff. inter vtrumque forum, verbo excommunicatio differ.* 23. *& verbo pœnitentia differ.* 9. Faguodez *in quinque Eccleſiæ præcepta part.* 2. *lib.* 7. *cap.*1.*à num.*716.

97 Articulus mortis in præſenti materia dicitur non ſolum periculum mortis proueniens ex infirmitate, ſed quodlibet probabile periculum mortis quod contigit quando adeſt probabile periculum de morte, quæ vt plurimum ſoleat in illo euentu contingere, colliges hæc ex reſolutis per Viuald.*in candel. aureo tit.de abſolut.n.*60. Zerol.*in praxi de pœnis.cap.* 15.*q.* 7. Vaſq. *de pœnit. q.* 93.*art.*1.*dub.*5.*num.*2. Fr. Emman.*in explic. Bullæ Cruc.*§ 9.*dub.*3. Molſeſ.*in ſum. Theol.moral.tract.*7.*cap.*15.*n.*77. Coriol. *de caſib. reſeru.p* 1.*ſect.*2 *art.*16.*à n.*2. Franc.Molin.*de ritu nupt. lib.*1.*compar.*18.*n.*18. Ioan. Valer.*dict.verbo Pœnitentia differ.*23.

98 *Aut qui de principali iudicio*, &c.] Sacrilegium enim eſt de poteſtate Papæ, ſeu alterius Principis dubitare, gloſſ. *verbo iudicare in c.pater* 9.*quæſ.*3. Iaſ. *in l.Barbarius,ff.de officio Prætor. n.*35.*& in l.* 1.*ff. de conſtit.Princip.num.* 3. Dec.*conſ.*602.*n.* 1.*& conſ.*603. *n.*1.*& conſ.*588.*n.*2.*cum ſeqq.* Crau. *conſ.* 296.*num.* 3. *verſ.venio nunc*,*vol.*2. Ioan.de Roias *in epitome ſucceſſ. cap.*23.*n.*67.*cum ſeq.* Afflict.*deciſ.*265.*n.*61. *cum ſeqq.* Lambert.*de iurepatr.in* 4.*art.*8.*q. princ.*1.*p.lib.*1.*n.*2. Ferdinac.de Mendoç.*diſp.iur.Ciuil. lib.* 1.*c.*5.*num.* 2. Hieron de Monte *var.iuris q.*6.*n.*48.*cū ſeqq.* Lancel. Conrad.*in templo omnium iudicum l.*1.*c.*1.§.1.*quæſ.*2. 9.*fol.* 3. *&* §.°4.*tit.de præſt.& potent.Imper. vero Imperator habet dominium vniuerſ.num.*4 *fol.*64. Burg.de Pace *in proœm.legum Tauri,num.*347. Sebaſt.Medic. *de legib.& ſtatut.p.*1.*q.*8. *in princ.* Matien *l.*6 *gloſſ.*2. *n.*4.*tit.*10. *lib.*5. *noua recop.* Menoch.*conſ.*103. *vol.*1. Dionyſ.Paul.Lopys.*in tract. de vera quatuor Patriachal.Sedium erect.cap.*10.*num.*83.

SVMMARIVM.

1 *Iudæi, aut hi, qui ex Iudæis ſunt, officia publica nullatenus appetere poſſunt.*

2 *Iudæus an poſſit eſſe arbiter, Aduocatus, vel Procurator inter Chriſtianos, remiſſiue.*

3 *Infidelis de nouo factus Chriſtianus contra fidelem teſtimonium dicere non poteſt, ſed contrarium verius, vt num.*4.

5 *Neophyti ad publica officia promoueri non poſſunt.*

Cap. Conſtituit. XXXI.

Ex Toletano Conſil.

IVdæi, aut hi, qui ex Iudæis ſunt, officia publica nullatenus appetere poſſunt, nec ea exercere permitti debent, quod ſi quis fieri permiſerit, veluti ſacrilegus anathematizetur, & Iudæus publicis cædibus deputetur, vt per Bobadil.*in ſua politica lib.*1.*c.* 4.*n.*29. Sanch *in præcepta Decalogi tom.*1. *lib.*2.*c.*28. *n.*15. de intellectu latè agit Anton.de Fuertes *Canon. lect. lib.*1. *c.* 4. vbi dicit textum *in præſenti* agere & tractare de Iudæis, qui in obſeruatione legis Iudaicæ perſeuerant, itaut illa verba text. *vt Iudæi*, intelligantur de Iudæis, & filiis Iudæorum, & de his, qui Iudæi origine ſunt: illa verò, *aut ij, qui ex Iudæis ſunt*, de Iudæis, qui ritu, & obſeruatione ſunt Iudæi, nempe de iis, qui cum Gentiles eſſent, ad Iudaiſmum tranſierunt. 1

De materia huius text. latè agit D.Anton. Ricciul. *ſuo tract.de iure perſonarum extra gremium Eccl. exiſtent.lib.*2.*c.*22. *per tot. & c.*23. tractat an Iudæus poſſit eſſe arbiter inter Chriſtianos, & *c.*24. an poſſit exercere officium Aduocati, & *c.*25. an poſſit adipiſci gradus Doctoratus, & *c.*26. an poſſit eſſe procurator, & *c.*27. an poſſit eſſe Notarius. 2

Aut hi qui, &c.] Per hunc text. tenent DD. infidelem etiam de nouo factum Chriſtianum contra fidelem teſtimonium dicere non poſſe, vt in ſpecie tenent Roman.*ſing.*669. Hippol.*ſing.* 107. idem in effectu ſequitur Felin.*in c.eam te, verbo infidelitas n.*12. Dec.*n.*6. Rip.*n.*30. *de reſcript.* Iaſ. *in rub. à princ.ff.de iuſtit.& iure.* Pro quibus etiam facit quia Baptiſmus ſicut criminis præcedentis accuſationem non tollit, ſecundùm *gl.vlt.* communiter receptam *in c.gaudemus, de diuort.* ita ſimiliter non tollit maculam, quæ ab extrinſeco, non verò à peccato proueniens contracta eſt, arg.text.*in c. acutius* 28.*q.*3.*& in cap.ſi quis viduam*, 34. *diſt.* ac ſubinde cùm prohibitio teſtificandi reſpectu infidelis fundetur in macula perſonæ cohærenti, & aliunde proueniente, vtique videtur per Baptiſmum non extingui talem effectum, ſed ſtante illo nouiter conuerſum ad teſtimonium, non admitti. 3

Verùm contraria ſententia nobis verior videtur, & tenenda quoad habilitatem perſonæ, licet de teſtimonio illius aliquid in fide diminui poſſit, in qua ſpecie videtur poſſe procedere ſententiam de qua *ſuprà*. Ratio huius opinionis fundamentalis illa eſſe videtur, quia licèt labij defectus, & maculæ ab 4

extrin

extrinſeco pronenientes in baptizato retineantur, vt ſupradicti DD. probare intendunt, nihilominus negandum non eſt per illum ceſſate infidelitatem hominis facti Chriſtiani, qua ceſſante apertè ceſſat fundamentum, in quo legis probibitio fundatur, ac proinde cum eiuſdem legis ratio tantum infidelem reſpiciat, imo de illo apertè loquatur, nihil mirum ſi ceſſare videatur in baptizato, & nouiter conuerſo, qui per Baptiſmum non iam infidelis, ſed fidelis exiſtit. Accedit, quia infidelis per ſuum Baptiſmum, non ille, qui antea erat, ſed alius nouus homo reputatur, iuxta illud Domini, *Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto*, habetur *in cap. debitum, de Baptiſmo*, facit illud *Ezech. c. 36.* ibi, *effundam ſuper vos aquam mundam, & mundabimini*, &c. quæ verba de Baptiſmo intelliguntur, prout interpretatur Sot. *in 4. diſt. 6. q. 1. art. 1.* Qua retenta opinione non obſtant fundamenta in contrarium, & in primis ad hunc text. reſpondetur nihil probare in fauorem contrariæ ſententiæ, ſiquidem tantummodo dicit ad officia publica tales non eſſe admittendos, quod longè diuerſum eſt, & in alia longè diuerſa ratione fundatur, prout conſiderat Iaſ. & Felin. *d. locis.* Ad poſterius fundamentum ſatisfit ſi dicas quòd licet fateamur plures maculas in baptizato remanere, putà infamiam, & alias, quæ non ex peccato, ſed aliunde proueniunt, nihilominus negandum non eſt ceſſare infidelitatem, & conſequenter maculam illam, quæ ex eadem infidelitate reſultat, & ſic cum legis prohibitio reſpiciat tantum infideles, & in eadem infidelitate fundetur, non habebit locum in illo, qui talis non eſt per Sacramentum Baptiſmi.

5 In gl. *Qui ex Iudæis.* ibi, *vel loquitur de Iudæis de nouo ad fidem conuerſis.* Notatur ad hoc quòd neophyti ad publica officia promoueri non poſſunt, vt per Roman. *ſing. 679.* incip. *Nunc veniamus*, Felin. *in c. eam te, de reſcript. ſub n. 12. verſ. limita ſecundò* vbi Dec. *n. 33.* Ripa *n. 30. & 31.* Lambert. *de iure patronat. lib. 1. part. 1. q. 7. art. 3. n. 31.* Tiraquel. *in tr. ceſſante cauſa limit. 12. num. 11. & de pœnis temper. cauſa 91. num. 19.* Mandoſ. *de ſignatura gratiæ, tit. diſpenſatio cum neophytis*, Couar. *in Clement. ſi furioſus par. 1. §. 2. n. 8. verſ. quarta concluſio*, Caſtald. *de Imper. q. 75. n. 5.* Rouit. *in Rub. de Iudæis n. 4.* Perez *l. 9. tit. 1. lib. 1. Ordinam pag. 34.* & diſtinguit Ant. Ricciul. *in tr. de neophytis c. 5. à princ.* Et quid ad eccleſiaſtica beneficia, vide quæ dixi *de offic. & poteſt. Epiſc. part. 1. tit. 2. gl. 17. à n. 22.*

CAP. Vxor. XXXIII. *Gelaſius.*

1 COllige ex text. obligatum ad reddendas rationes gaudere immunitate Eccleſiæ, vt per Nau. *in man. c. 24. n. 19. in fine*, Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 29. n. 28.* vbi loquitur de obligatis ad ratiocinia publica, concluditque eos gaudere debere immunitate eccleſiaſtica.

SVMMARIVM.

1 *Bona confugientis ad Eccleſiam non poſſunt exinde extrahi, nec ei aliud quodcunque nocumentum inferendum eſt ad hoc vt ab Eccleſia egrediatur.*

2 *Confugiens ad Eccleſiam poteſt extra illam tutus exire ad exonerandum corpus, modò ſtatim redeat.*

3 *Iudex Eccleſiaſticus an teneatur conſignare iudici ſeculari confugientem ad ſuam Eccleſiam etiam ob caſus non exceptos recepta ab eo iurata promiſſione, vel cautione de non puniendo delinquentem corporaliter, oſtenditur.*

4 *Confugientibus ad Eccleſiam de expenſis quis prouidere debeat, remiſſiuè.*

CAP. Diffiniuit. XXXV.

Ex Concil. Tolet. XII.

AVt quodcunque nobilitatis, &c.] Notatur ad hoc quòd ad Eccleſiam confugienti nec bona auferri poſſunt, nec aliud quodcunque nocumentum ſibi inferri ad hoc vt ab Eccleſia egrediatur, vt per Archid. *poſt num. 1. in verbo damni, & in verbo ſpolij*, & Turrecr. *in ſummario*, vbi generaliter dicit quod perſonis, aut rebus fugientium ad Eccleſiam nulla debet iniuria inferri, Soar *de Relig. tom. 1. lib. 3. cap. 12. num. 3.* 1

Qualiter ad requiſita naturæ vſum, &c.] Ex hoc text. vulgo colligitur quod extra Eccleſiam, & Eccleſiæ immunitatem poteſt quis exire ad exonerandum corpus modò ſtatim redeat, vt per Mantu. *conſ. 60. poſt n. 17* Decian. *in tr. criminal. lib. 6. cap. 27. n. 6. in fine*, Mari Ital. *de immun. Eccl. lib. 1. c. 4. §. 7. n. 12. verſ. ratio autem, & c. 7. §. 2. n. 26.* vbi tamen declarat ſi infra fines Eccleſiæ non fuerit alius locus opportunus ad id perficiendum. 2

Ipſos autem, qui ad Eccleſiam, &c.] Notatur ad hoc quod iudex eccleſiaſticus tenetur conſignare iudici ſeculari confugientem ad ſuam Eccleſiam etiam ob caſus non exceptos recepta prius ab eo iurata promiſſione, vel cautione de non puniendo delinquentem corporaliter, nam relato decreto Conc. Toletani de quo *in præſenti*, quo prohibetur confugientes ad Eccleſiam, vel reſidentes in ea inde extrahi (& ſic loqui videtur in caſibus non exceptis) ſubditur poſtea quod ſi Eccleſiæ Sacerdos ſæculari iudici petenti, & inſtanti confugientem præſtito iuramento de impunitate non conſignauerit, & ab Eccleſia non abſtraxerit, ſi delinquens, qui ad Eccleſiam confugit, fortè aufugerit, tenetur idem Sacerdos ad damna, & ſic *in hoc text.* videtur probari Eccleſiæ Rectorem teneri reddere ad eam confugientem iudici illum petenti præſtito iuramento prædicto, vt per gl. *verbo diffiniuit in verſ. ſi verò dato Sacramento*, Archid. *n. 4 in verbo Sacerdos*, Turrecrem. *n. 4. eodem verbo, in præſenti*, Alexand. *conſ. 145. n. 3. verſ. etiamſi ſit delictum graue lib. 7.* Villag. *de extenſ. leg. c. fin. ex n. 8. vſque ad n. 14.* vbi pluribus nititur probare quando iudex ſæcularis promittit reum non punire corporaliter, & ſi opus fuerit cautionem præſtiterit, tunc iudex eccleſiaſticus tenetur confugientem ad eccleſiam illi conſignare, non diſtinguendo inter caſus exceptos, & non exceptos, Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. c. 13 poſt n. 3.* vbi dicit quod ſi iudex eccleſiaſticus habet à iudice ſeculari ſecuritatem prædictam poteſt dare licentiam extrahendi, & Azor. *inſt. moral. p. 2. lib. 9. c. 9. q. 10.* quæ omnia hodie non procedunt ſtante conſtitutione Gregorij XIV. 3

In gl. *defendatur.* ibi, *Sed quis prouidebit illis interim in expenſis? reſpondeo Eccleſia.* Vide Corduba de Lara *in l. ſi quis à liberis §. ſolent. n. 46. ff. de liber. agnoſc.* Surd. *de alim. tit. 2. q. 73.* 4

SVMMARIVM.

1 *Palatium Epiſcopi gaudet eccleſiaſtica immunitate etiam Epiſcopo mortuo, vel abſente, niſi fuiſſet alteri locatum.*

2 *Confugiens ad Eccleſiam puniri poteſt ad damna, & intereſſe paſſa per eum in quem deliquit.*
3 *Palatium Epiſcopi gaudet eccleſiaſtica immunitate, qua gaudet Eccleſia, etiam quòd non ſit intra confines, ſed ab Eccleſia diſtet.*

Cap. Id conſtituimus. XXXVI.

Ex Concil. Aurel. I.

1 VEl *domo Epiſcopi*, &c.] Notatur ad hoc quòd confugiens ad domum, ſeu palatium Epiſcopi, inde inuitus extrahi non poteſt, non aliter ac ſi ad Eccleſiam confugiſſet, vt per Anaſt. Germ. *de ſacrorum immunit. lib. 3. c. 16. n. 45. cum ſeqq.* Villag. *de extenſ. legum, cap fin. num. 37.* Mar. Anton. Genuenſ. *in pract. Archiepiſc. Neapol. c. 22. num. 10. in 1. edit.* aliàs *cap. 17. num. 10. in vltim. correcta impreſſ.* Ambroſin. *de immunit. & libertate Eccleſ. cap. 10. num. 7. in princip.* Mari. Ital. *de immunit. Eccleſiæ lib. 1. cap. 4. § 9. n. 1.* vbi *n. 4.* ampliat etiam Epiſcopo mortuo, vel abſente, & *n. 13.* ampliat quoque in palatio Epiſcopi, quando per ſuam diœceſim moratur in viſitatione, & *n. 5.* limitat quando Sedes Epiſcopalis aliò tranſlata fuerit, & *num. 8.* etiam limitat quando Epiſcopo mortuo, vel abſente, palatium Epiſcopi fuiſſet alteri locatum.

2 In gloſſ. 1. in figuratione caſus, ibi, *componi, id eſt, damnum reſarciri, vel debitum reddi.* Notatur ad hoc quòd confugiens ad Eccleſiam puniri poteſt ad damna, & intereſſe paſſa per eum, in quem deliquit, ciuili tantùm pœna pœcuniaria ad ſatisfactionem partis, vt per Archid. *n. 1. ad med. in verbo compono,* Bellam. *n. 4. ad finem,* & Turrecrem. *n. 1. ante finem in præſenti.* Mari. Ital. *dict. lib. 1. cap. 6. §. 3. in diſcurſu,* vbi voluit quòd confugiens ad Eccleſiam, nec etiam pœna exilij puniri poſſit, ſed tantùm ad damna, & intereſſe.

3 In gloſſ *Vel domo.* vbi, *idem tamen priuilegium habet, ſi eſt extra iſtos paſſus.* Notatur ad hoc quòd Epiſcopi palatium gaudet eadem immunitate, qua gaudet Eccleſia, etiã quòd non ſit intra confines triginta, & quadraginta paſſus, ſed ab Eccleſia diſtet, vt per Archid. *num. 3.* & Bellam. *n. 5. in fine verſ. in prima gloſſ. & num. 6. in præſenti,* Nauar. *in man. cap. 25. n. 18.* Bajard. *ad Clar. § fin. q. 30. num. 10.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib. 3. cap. 16. num. 45. cum ſeqq.* Card. Tuſch. *practic. concluſ. verbo Eccleſia concluſ. 9. n. 11. & concl. 10. n. 8. & verbo immunitas concl. 59. n. 24.* Azor. *inſtit. moral. part. 1. lib. 9. c. 8. quæſ. 5.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. part. 1. c. 13. n. 14.* Soar. *de Relig. tom. 1. lib. 3. cap. 10. ſub num. 9.* Mar. Ital. *d. l. 1. cap. 4. §. 9. num. 1. cum ſeqq.* vbi reſpondet ad fundamenta Deciani *d. lib. 6. cap. 25. num. 14.* contrarium tenentis. Gambacurt. *de immun. Eccleſ. lib. 4. cap. 3. n. 5. & 7.* Ludou. Correa *in repet. cap. inter alia p. 2. num. 19. de immunit. Eccleſ.*

Cap. Si quis Seruum. XXXIII.

Ex Concil. Martini.

1 EX hoc text. tam in 1. quàm in 2. colligit Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. cap. 16. q. 8.* non licere ſeruis aliquid Deo polliceri, quod debitum domino obſequium vel ex toto, vel ex parte perturbet. Vide quæ dixi ad *cap. ſi quis incognitus 17. q. 2.*

Cap. In venditionibus. XL.

Ex Concil. Agathenſi.

EX Concilio Agathenſi *cap. 56.* relato *in hoc text.* colligitur quod ſine licentia Epiſcopi quicquid Abbas vendiderit in irritum deducitur. Vide Menoch. *conſ. 73. n. 2.* Rot. *dec. 59. n. 1.* apud Farin. *in 1. collect. nouiſſ.* alias *part. 4. diuerſ.* 1

Cap. Quicunque vult. XLIII. & vlt.

Auguſtin.

AVguſtinus *in ſerm. 2. de vita clericorum,* relatus *in hoc text.* ait non eſſe exhæredandum filium, vt Eccleſia inſtituatur, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. 4 præſ. 189. n. 121.* vbi addit fortiorem eſſe præſumptionem pietatis paternæ erga filios, quàm erga cauſam piam, Tiraquel. *de pia cauſa in præfat. verſic. quin etiam;* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 8. dub. 2. n. 1.* Vnde huic ſolet deduci, quòd fauor filiorum præponderat piæ cauſæ, vt per Surd. *de alim. tit. 9. q. 9. n. 15.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 32. n. 31.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 20. princ. n. 42. ad fin.* 1

In gl *Non reddere.* ibi, *nam ſi aliquis liberto ſuo,* &c. Notatur ad hoc quod *l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat.* habet locum in donatione, quam facit patronus liberto, vt per Tiraquel. *in eadem l. ſi vnquam, verbo libertis n. 40. & num. 82.* per hanc gloſſ. tenet illam legem pariter locum habere in donatione facta Eccleſiæ, de quo etiam Cardin. Mantic. *de coniect. vlt. voluntatum, lib. 10. tit. 7. num. 7.* 2

CAVSA XVIII.

Qvæstio I.

SVMMARIVM.

1 *Regulares obſeruantias an & quando teneatur obſeruare Religioſus factus Epiſcopus, oſtenditur.*
2 *Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem euectus, omninò abſoluitur etiam quoad culpam ab iis Religionis obſeruantiis, quæ officio Epiſcopali obſtant, ab aliis verò obſeruantiis, quæ per ſe nec promouent perfectionem, nec impediunt, poteſt talis Epiſcopus ſecum diſpenſare pro ratione loci, temporis, & perſonarum.*
3 *Religioſus factus Epiſcopus ſub peccato minimè obligatur, ſed tantum ex quadam honeſtate, ad obſeruantias Regulares, quæ Pontificium munia non impediunt, nec dignitatem dedecent.*
4 *Compaternitatem contrahere licitum eſt Religioſo facto Epiſcopo.*
5 *Religioſus creatus Epiſcopus nullatenus peccat, ſed poteſt licitè carnibus veſci feria ſexta, in qua Natale Domini incidit.*
6 *Religioſus ex Fratribus Minimis ad dignitatem Epiſcopalem euectus poteſt carnibus veſci.*
7 *Religioſus creatus Epiſcopus non tenetur diuinum officium iuxta ſuæ Religionis ritum perſoluere.*
8 *Priuilegiis Religionis non gaudet Religioſus factus Epiſcopus.*
9 *Voto caſtitatis tenetur Religioſus Epiſcopus, ſicut antea tenebatur.*
10 *Obedientiæ votum per aſſumptionem Religioſi ad*

Epiſ

Epiſcopalem dignitatem non relaxatur, ſed limitatur, quodammodo, cum aſſumpta illa dignitate à ſui Prælati ſubiectione eximatur, ſolique Romano Pontifici ſubdatur.

11 *Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem promotus manet obſtrictus obtemperare Pontifici non ſolum generali obedientia, ſed etiam peculiari eius voto.*

12 *Religioſus ad Epiſcopalem dignitatem euectus non abſoluitur à paupertatis voto, nec efficitur dominus redditnum Eccleſiaſticorum, ſed ſolum adminiſtrator, & n. 13.*

14 *Religioſus Epiſcopus creatus quicquid acquirit, etiam ex donatione, propria induſtria, aut labore, ſua Eccleſiæ, non autem monaſterio acquirit.*

15 *Religioſus ex familia Fratrum Minorum factus Epiſcopus ius ſuccedendi parentibus, & agnatis adminiſtrandique bona vadecunque acquiſita recuperat, & ipſi mortuo ſua ſuccedit Eccleſia.*

16 *Religioſus Epiſcopus titularis acquirit Põtifici.*

17 *Religioſus factus Epiſcopus incipit acquirere ſuæ Eccleſiæ à tempore confirmationis, poſſeſſioneque ſuæ Eccleſiæ accepta, licet nondum ſit conſecratus.*

18 *Religioſus factus Epiſcopus eximitur ab obedientia Prælatorum Regularium à die confirmationis.*

CAP. Statutum. Vnic.

1 QVEM *Canonica electio à iugo regula monaſtica profeſſionis abſoluit.*) intellige quoad obſeruantias Regulares ex regulæ præcepto debitas, & pœnas tranſgredientibus impoſitas, hoc enim minime conuenit magiſtris perfectionis, quales ſunt Epiſcopi, ſed diſcipulis ſolis Prælato ſubiectis. Sicut
2 enim diſcipulum cum iam præceptor effectus eſt, decet quoque ſtudere, ac meditari inſtar diſcipulorum, & non ita, vt ſi id non præſtet, ſit more ipſorum vapulaturus; ſic Epiſcopũ Religioſum, qui ratione ſtatus ex diſcipulo in magiſtratum tranſiit, decet quoque obſeruationes Regulares ſeruare, non tamen ita vt inſtar aliorum Religioſorum puniendus ſit pœnis, quæ in illarum tranſgreſſo〈re〉s indicuntur: quare ita reſoluunt Caiet. 2.2. *q.*185. *art.*8. *dub.*2. Couar. *in c.*1. *de teſt. n.*18. Valent. 2.2. *diſp.*10. *q.*3. *puncto* 8. *col.*2. Fr. Emman. *in ſum. tom.*2. *cap.* 10. *n.*4. Azor. *inſtit. moral. p.*1. *lib.*12. *c.*7 *q.*4. Sanchez *in præcepta Decalogi l.*6. *c.*6. *n.*17. Barthol à S. Fauſto *in theſaur. Relig. lib.*6. *q.*192. Et procedere in quocunque Religioſo Epiſcopo etiam titulari, vel munus Pontificium deponente multis comprobat Sanchez *d. c.*7. *n.*17. & 28.

2 Quod adeo verum eſt, vt Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem euectus omnino abſoluatur, etiam quoad culpam ab iis Religionis obſeruantiis, quæ officio Epiſcopali obſtant, aut eius dignitati non congruunt, qualia ſunt ſolitudo, clauſura, ſilentium, & alia huiuſmodi; ab aliis verò obſeruantiis, quæ per ſe nec promouent perfectionem, nec impediunt, ſed in caſu ſolum iuxta varias circumſtantias, poteſt talis Epiſcopus ſecum diſpenſare pro ratione loci, temporis, & perſonarum, cum quibus agit, ſicut potuiſſet Prælatus diſpenſare cum illo, ſi adhuc ſubditus maneret, vt per D. Th. 2.2. *q* 185. *art.*8. Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 2. *q.*58. *art.*3. Fulu. Pecian. *conſ.* 132. *n.*31. *vol.*1. Sanch. *d. c.*6. *n.*18. Bart. à S Fauſto *d. lib.*6. *q.*193.

3 Quoad cæteras denique obſeruantias, quæ Pontificium munus non impediunt, nec dignitatem dedecent, ſed per ſe, vel in caſu magis iuuant ad perfectionem vitæ, dicendum eſt ipſum ſub peccato minimè obligari, ſed tantum ex quadam honeſtate, ac decentiæ debito. Ratio eſt, quia vt obſeruantia Regularis obliget aliquem ſub peccato, neceſſe eſt talem ſubiectum eſſe regulæ, & Prælatis, lex enim obligat tantùm ſubditum: at Religioſus factus Epiſcopus liberatur à iugo regulæ, vt probat text. *in præſenti*; ergo tranſgrediens in nullam incidit culpam: quare ita tenent Nauar. *conſ.* 15. *n.* 11. *de Regularibus in antiq. alias conſ.*6. *n.*11. *de donat. in nou.* Valent. *d. q.* 3. *p.*9 Azor. *d. c.*7. *q.*4. Leſſ. *de Iuſtit. lib.*2. *c.*40. *dub.* 24. *n.*113. Sanch. *d. c.*6. *n.*19. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.*6. *q.*194.

Ex quibus primò infertur Religioſo facto Epiſcopo licitum eſſe tenere in Baptiſmo, & ſic cum compaternitatem contrahere, licet monachis id eſſet interdictum *in c. non licet lib* 1. & *in c. monachi, de conſecrat. diſt.*4. ita reſoluunt gl. *verbo abſoluit, in præſenti text.* vbi Turrecrem. *n.*6. Greg Lop. *l.*65. *verbo maioral. tit.*5. *part.* Fr. Emman. *q. Regul. tom.*1. *q.*58. *art.*3 Sanch. *d. c.*6. *n.*24. qui omnes afferunt exemplũ Gregorij, qui ex religione promotus in Cardinalem, factus eſt Mauritij Imperatoris compater. 4

Secundò infertur nullatenus peccare, ſed poſſe licitè carnibus veſci feria ſexta, in qua Natale Domini incidit, Religioſum creatum Epiſcopum, cui iuxta ſuæ Regulæ conſtitutiones is eius interdictus erat, per ea, quæ dixi *in collect. ad c. vlt. n.*4. *de obſeru. ieiun.* 5

Tertiò infertur Religioſum ex Fratribus Minimis ad dignitatem Epiſcopalem euectum poſſe carnibus veſci, vt dixi *in collect. ad d. c. vlt. n.*4. 6

Quartò infertur non teneri Religioſum creatum Epiſcopum diuinum Officium iuxta ſuæ Religionis ritum perſoluere, quia ea obligatio ex regulæ præcepto inſurgit, è quo liber eſt Epiſcopus, tum etiam quia debet ſuæ Eccleſiæ ritum ſequi, & ideo ita tenent Azor. *d. c.*7. *q* 4. Sanch. *d. c.*6. *n.*25. Barthol à S. Fauſto *d. lib.*6. *q.*194. *n.*3. *in fin.* 7

Quintò infertur Epiſcopum Religioſum priuilegiis ſuæ Religionis non gaudere cùm liber ſit ab omnibus regulæ obſeruantiis, iugóque monaſticæ diſciplinæ, vt per Mandoſ. *de priuileg. ad inſtar. gl.*3. 11. Fr. Emman. *tom.*2. *q. Regul. q.*58. *art.*4. Sanch. *d. lib.* 6. *c.*6. *n.*33. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.*6. *q.*197. 8

Verum autem Religioſus factus Epiſcopus à tribus Religionis votis ſit liber, non erit abs re inueſtigare, & in primis tenendum eſt illum non abſolui à voto caſtitatis, ſed eo teneri, ſicut antea tenebatur. Quoad votum vero obedientiæ minimè ab illo abſolui dicendum eſt, ſed quodammodo limitari, cum aſſumpto eo ſtatu à ſui Prælati ſubiectione eximatur, ſolique Romano Pontifici ſubdatur, vt optimè reſoluunt Fr. Emman. *in ſum. tom.*2. *c.*10. *n.*4. Henriq. *lib.* 10. *de Sacr. Ordinis c.*42. §. 5. & *c.* 33. *in fin.* Vaſq. 1.2. *q.*96. *art.*4 *diſp* 165. *c.*8. *n.*93. *in fine*, Azor. *d. c.*7. *q.*1 Leſſ. *de Iuſtit. lib.*2. *c.*40 *dub.*14. *n.*113 Fului. Pacian. *conſ.*132. *n.*56. *vol.*1 Sanch. *d lib.*6. *c.*6. *num.*2. Barthol. à S. Fauſto *d. lib.*6 *q.*189. Vnde infertur Religioſum ad dignitatem Epiſcopalem promotum manere adſtrictum obtemperare Pontifici non ſolum generali obedientia, qua omnes Chriſti fideles tenentur ei obedire, & alia peculiari debita ratione iuramenti obediendi ipſi, quod omnes Epiſcopi præſtant, ſed etiam peculiari voto obedientiæ, quod omnes Religioſi in ſolemni profeſſione emittunt; vt poſt Henriq. *d. c.*33. *in fine*, & Soarez *de Relig. tom.* 2. *tr. de voto, lib.*6. *c.*7. *n.* 10. tradunt Sanchez *d. cap.*6. *num.*3. Bartholom. à S. Fauſto *d lib* 6. *q.* 189. *num.*6. & *num.*7. ſubdit hinc poſſe Pontificem virtute illius voti præcipere Religioſo ad Epiſcopatum promo- 9 10 11

to ea omnia, quæ ſunt ſecundùm Religionis illius regulam, ſicut ea potuiſſent præcipere ſuperiores Religionis antequam ad dignitatem Epiſcopalem aſcenderet, poſſeque illum ad Religionem reducere.

12 Quoad votum paupertatis totum eſt controuerſiæ diſſidium, quidam enim tenent Religioſum ad Paſtoralem dignitatem euectum eximi à paupertatis voto, efficique verum dominum redituum eccleſiaſticorum inſtar Epiſcoporum ſecularium, ex quorum numero ſunt Sot. *lib. 7. de Iuſtit. q. 4. art. 2. ad vlt. & l. vlt. q. vlt. col. 4.* Mich. à Metina *de ſacrorum hom. continent. lib. 5. cap. 26. col. 2.* Vaſq. *t. 2. q. 96. art. 4. diſp. 165. c. 8. n. 91. ad fin. & num. 104.* nouiſſimè R. P. Dominicus puero *tom. 2. inſtitutionum de Regulari ariſtocratia, cap. 9. num. 51.*

13 Cæterùm alij melius tenent eum non abſolui à paupertatis voto, nec effici dominum redituum eccleſiaſticorum, ſed ſolum adminiſtratorem, quia huius voti obligatio eſt de intrinſeca natura Religionis vt probat text. *in c. cum ad monaſterium, de ſtatu monach.* à qua non abſoluitur Religioſus per Epiſcopatum, nec deſinit eſſe Religioſus: tum quia vota, quæ talis in Religione emiſit, non laxantur, neque limitantur, niſi quatenus eorum obſeruantia officio Epiſcopali obſtat tanquam maiori bono, cui minimè obſtat abdicatio omnis dominij, dummodo talis Epiſcopus habeat plenam adminiſtrationem omnium bonorum eccleſiaſticorum, qualem iura illi permittunt, tum ad ſuam ſuſtentationem, tum ad cauſas pias: quare ſic reſoluunt Fr. Emman *q. Regul. tom. 2. q. 58. art. 3.* Iacob. de Graff. *in aureis dec. p. 2. lib. 3. cap. 19. n. 87.* Tapia *in authent. ingreſſi, verbo ſua c. 6. num. 85. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Sued. *de aliment. tit. 8. priuil. 79. n. 96.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 12. cap. 7. quæſ. 2. verſ. profectò hæc quamuis,* Leſſ. *de Iuſtit. lib. 2. c. 40. dub. 14. n. 113.* Sanchez *d. lib. 6. c. 6. n. 8.* Barthol. à S. Fauſto *d. lib. 6. q. 190.*

14 *Sed quicquid acquiſierat,* &c. Notatur ad hoc quòd quicquid acquirit Religioſus Epiſcopus creatus, acquirit ſuæ Eccleſiæ, cui præeſt, non autem monaſterio, vt per D. Thom. *2. 2. q. 178. art. 8 ad 3.* & Sot. *lib. 10. de Iuſt. queſt. vlt. art. vlt.* quod eſt veriſſimum, etſi iure hæreditario ea bona poſt Epiſcopatum acquiſita ſint, quòd ſatis apertis verbis indicat text. *in præſenti* & reſoluunt Fr. Emman. *q. Regul. tom. 2. q. 58. art. 7.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. d. 140. in fin.* Sanch. *d. tom. 2. lib. 7. cap. 32. num. 63.* atque idem dicendum eſt de acquiſitis donatione, propria induſtria, aut labore, Cou. *ad c. 1. n. 19. de teſtam.* Azor. *d. lib. 12. c. 10. q. 6* Leſſ. *d. lib. 2. cap. 41. dub. 11.*

15 Quod quidem procedit, licèt Religioſus ille ad Epiſcopatum promotus ſit ex familia fratrum Minorum, quia is factus Epiſcopus ius ſuccedendi parentibus & agnatis, adminiſtrandique bona vndecunque acquiſita, dum viderit, recuperat, quare ipſi mortuo ſuccedit ſua Eccleſia, ſicut de aliis Epiſcopis Religioſis diximus, ita Tapia *in authent. ingreſſi, verbo ſua c. 6. n. 87. C. de ſacroſanctis Eccleſ.* Azor. *d. lib. 12. c. 10 q. 6. & c. 15. q. 3.* Molin. *d. diſp. 140. verſic. quando Religioſus minor,* Sanch. *d. tom. 2. l. 7. cap. 32. num. 64.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib. 8. q. 52.*

16 De Religioſo Epiſcopo titulari facto, cuinam acquirat, ſolet ab aliqualibus in dubium reuocari; quidam exiſtimant eum acquirere monaſterio, vt ſunt Sot. *lib. 10. de Iuſtit. queſt. vlt. ad 3.* Emman. Sà *in ſumma verbo Religio n. 52.* Fr. Emman. *queſt. Regul. tom. 3. queſt. 69. art. 4. in fin.* Alij verò meliùs ſentiunt eum acquirere Pontifici, quia ſolutus eſt omninò à Religionis obedientia, ſubeſtque immediatè Pontifici, ex quorum numero ſunt Azor. *inſtit. moral. p. 1. l. 12. cap. 7. queſt. 7.* Sanch. *in precept. Decal. tom. 2. lib. 7. cap. 32. num. 68.* Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Relig. l. 8. queſt. 53.*

Duo remanent dubia, primum à quo tempore Religioſus factus Epiſcopus deſinat acquirere monaſterio, incipiatque Eccleſiæ acquirere; ſecundum à quo tempore eximatur ab obedientia Prælatorum Regularium, & à debito legali obſeruantiarum Religionis; ad primum reſpondeo quod licet nonnulli exiſtimarent à tempore conſecrationis incipere acquirere Eccleſiæ, & vſque tunc acquirere monaſterio, tamen alij multò meliùs ſuſtinent eum incipere acquirere ſuæ Eccleſiæ à tempore confirmationis poſſeſſionéque ſuæ Eccleſiæ accepta, licet nondum ſit conſecratus, ita gl. *in ſumma huius cauſæ, verbo prima queſt.* Bero. *in ſuis queſtionibus 83. num. 1.* Tabia *in authent. ingreſſi Cod. de ſacroſ. Eccleſ. verbo ſua, cap. 6. num. 83.* Sanch. *dict. lib. 7. cap. 32. num. 66.* Barthol. à S. Fauſto *dicto lib. 8. queſt. 54.* 17

Ad ſecundum reſpondeo eximi à die confirmationis, nam licet text. *in præſenti* dicat eum per electionem canonicam liberari à iugo regulæ, debet intelligi confirmatam à Papa, vt optimè ait Leonard. Leſſ. *lib. 2. de iuſtit. cap. 40. dubitat. 14. num. 113.* quem refert, & ſequitur Sanchez *d. lib. 6 c. 6. n. 32.* 18

Qvæstio II.

Cap. Abbatem. j. III. & ſeq.

Vvlgò allegantur hi text. ad hoc quòd electio Abbatis actiuè, & paſſiuè pertinet ad monachos, ſeu congregationem illius monaſterij de cuius Prælati electione agitur, vt per Nauar. *commento 3. de Regularibus, num. 1. & conſ. 3. num. 3. de elect. in nouis,* Rota *dec. 65. num. 4. & 5. part. 1. recent.* & inter deciſiones impreſſas Reuerendiſſimi Domini Coccini *deciſ. 296. num. 5.* Soarez *de Relig. tom. 4. tract 8. lib. 2. cap. 6 num. 19.* Tamburinus *de iure Abbatum, tom. 1. diſput. 5. queſit. 1. à princip.* vbi *num. 3.* obſeruat quod licet de iure communi verum ſit Abbatum tam generalium, quàm localium electionem ſpectare ad Religionem, ſiue Conuentum, de cuius Prælati electione agitur, nihilominus hodie Abbates locales apud monaſticas, & etiam Canonicorum Regularium Congregationes ferè omnes non amplius à Religioſis illius Conuentus, cui præficiendus eſt Prælatus, ſed per ſuffragia Generalium, vel Prouincialium, & ſuorum Diffinitorum eliguntur, vt patet ex vſu, & videre eſt ex ſpecialibus ipſarum Congregationum conſtitutionibus. 1

SVMMARIVM.

1 *Monaſteria Regularia non fuerunt exempta à poteſtate Ordinariorum per Gregorium I. ſed multò poſt per eius ſucceſſores.*

2 *Religioſi ſuperior ſi non iuſta cauſa ductus, deneget illi licentiam, vt ſuæ electioni conſentiat, eſt cogendus per ſuum ſuperiorem ad prædictam licentiam dandam.*

3 *Abbatis licentia exigitur, vt Religioſus conſentire poſſit promotioni de ſe ad ſummum Pontificatum factæ, ſed contrarium verius, vt n. 4.*

Cap. Quàm ſi neceſſarium. V.

1 EX hoc text. aliqui colligunt Regolaria monaſteria à Gregorio 1. fuiſſe exempta à poteſtate Epiſcoporum, cùm eius ſuperſcriptio concipiatur à Gratiano, *Item Gregorius omnibus Epiſcopis de libertate Monachorum.* Sed fallontur, qoia multò poſt pee eius ſueceſſores hæc exemptio illis foit attributa, & auctoritas Gregorij mendosè in hoc textu refertur, oeiginaliter enim repetitor apod Regeſtum D. Gregorij *lib. 7. epiſt. 1. & epiſt.* 19. ſub longè diuerſa ſubſcriptione, nempè, *Gregorius Epiſcopo Reuennati, priuilegium dat monaſterio Sanctorũ Ioannis, & Stephani.* Vnde ſatis conſtat Gratianum in ſuperſcriptiona huius text. in tribus erraſſe. Primò dum inquit epiſtolam Gregorij ad omnes Epiſcopos fuiſſe directam, cùm tamen ex originali conſtet ad ſolum Epiſcopum Raueonatem miſſam. Secundò dum ſubdit de libertate Monachorum generaliter, cùm tamen Gregorius *ibidem* libertatem ſeu priuilegium dederit vni tantùm monaſterio Sanctorum Ioannis, & Stephani, vt conſtat ex verbis, quæ habentor in originali, & ex tenore ipſius epiſtolæ, ibi, *& ideò quia monaſterium*, &c. & ibi, *prædicti monaſterij*, &c. Tertiò, dum in plurali retulit in hoc textu verbum *monaſteriorum*, quod tamen in originali reperitur tantùm in numero ſingulari. Ex quibux, & aliis ſatis conſtat text. *in præſenti* citari non poſſe in eum ſenſum, quòd Gregorius Magnus generaliter exemerit omnes Monachos à iuriſdictione Epiſcoporum, cùm tamen vnicum ſolummodo monaſterium per priuilegium in nonnullis liberauerit, ita tenui *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 3. allegat.* 105. *n.* 11. vbi ſigillatim de omnibus ferè Religionum exemptionibus memini, *ſecundum Lugdunenſem impreſſionem.*

2 In gloſſ. *Ad ordinandum* ibi, *ſi tamen monachus ſit neceſſarius, per ſuperiorem cogitur*, &c. Notatur ad hoc quod ſi ſuperior Religioſi non iuſta cauſa ductus deneger licentiam illi; vt ſuæ electioni conſentiat, eſt cogendus per ſuum ſuperiorem ad prædictam licẽtiam dandam, vt per Hoſtienſ. *n* 8 Ioan. Andr. *n.* 14. Abb. *num.* 12. Henric. *n.* 5. *ad finem, in c. quod Dei timorem, de ſtatu monach.* Anchar *in c. ſi Religioſus n.* 4. *de elect.* & Domin. *in princ. n.* 9. Gambat. *de auctorit. Legati à latere lib.* 8. *c. vlt. n.* 23. Lambertin. *de iure patronat. lib.* 2. *part.* 1. *quæſt.* 7. *art.* 19 *n.* 13. Roch. *in ſimili tractatu verbo honorificum q.* 4. *n.* 13. Anton. Cuch. *lib.* 13. *inſtit maior. tit.* 1. *n.* 154. Greg. Lop. *l.* 25. *verbo Igleſias tit.* 7. *part.* 1. Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom.* 1. *q.* 34. *art.* 5. *in princ.* Leſſi *de iuſt. lib.* 2. *c.* 41. *dub.* 12. *n.* 9. Et quamuis hæc gloſſ. Anch. & Gamb. videantur dicere ſolam neceſſitatem Eccleſiæ ſufficere ad hanc coactionem, tamen dicendũ eſt ſufficere neceſſitatẽ vel vtilitatem, vt benè docẽt Abb. Greg. Lop. Roch. Fr. Emman. & Leſſi. *citatis locis.*

3 In ead. gl. ibi, *ſed quid ſi monachus ſit factus Papa*, &c. Tenet hæc gloſſ. exigi licentiam Abbatis, vt Religioſus conſentire poſſit promotiooi de ſe ad Summum Pontificem factæ, vt per Abb. *in d. c. quod Dei timorem*, 2. Domin. *in c.* 2 *n.* 2. *diſt.* 58. Bonif. *in Clem fin. n.* 30. *&* 31. *de elect.* Bertachin. *in ſuo repert. verbo licentia, in fine*, Lambertin. *de iurepatr. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 7. *art.* 19. *n.* 22. Roch. *in ſimili tractatu verbo honorificũ q.* 4. *n.* 13. Villadieg. *de origine, & dignitate Cardinal. q.* 5. *n.* 33. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 3. *c.* 20. *n.* 1. Ant. Fabee *in ſuo Cod. tom.* 1. *lib.* 1. *tit.* 3. *de Epiſcopis, & cleric. de fin.* 33. Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 1. *q.* 34. *art.* 5. *in princ.* Hieron. Roder. *in compendio quæſt. Regul. reſol.* 15. *n.* 54.

Verùm probabilius duco nulla illum indigere licentia, vt huic electioni conſentiat: ratio eſt, quia, vt habetur *in c. licet, de elect.* contra Pontificem à duabus Cardinalium partibus electum nulla exceptio præter hereſim opponi valet: ergo nec defectus licentiæ ſoperiorum. Nec obſtat Religiuſum non habere conſenſum, quia id eſt ex iuris fictione, conſenſum enim naturalem habet, qui ad hoc ſufficiens eſt, eò quòd reliqua iuris impedimenta ſublata ſunt: tum quia electio in Pontificem eſt ipſius confirmatio, & ſic abſoluit eum à iogo monaſticæ profeſſionis: quare ita tenent Card. *in dicto cap. licet, n.* 12. *q.* 28. *& in Clem. fin. q.* 2. *n.* 6. *eod. tit. de elect.* vbi Ancharan. *n.* 2. *notab.* 2. Barbat. *de præſt. Cardin q.* 1. *num. vlt.* Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 34. *num.* 112. Sanch. *in præcepta Decalogi lib.* 7. *c.* 29. *n.* 58. 4

Cap. Luminoſo VI.

NEc audeat ibi cathedram collocare Epiſcopus.] Collige ex textu iuncta declaratione gloſſ. *verbo collocare*, dum addit, *vt ibi exerceat iudicia*, Epiſcopum in loco exempto pro tribunali ſedere, aut iura reddere minimè poſſe, vt per Vant *de nullit. tit. ex defectu iuriſd. Ordin. num.* 118. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gloſſ.* 43. *num.* 180. *cum ſeqq.* Stephan. Gratian. *Marchiæ deciſ.* 113. *num.* 3. *in addit.* Campan. *in diuerſor. iuris Canon. rub.* 11. *cap.* 23. *num.* 151. *verſ. limitatur.* Ratio eſt, quia iudex erigere nequit tribunal extra ſuam diœceſim, in qua haberetur vt priuatus, *cap. notandum* 2. *q.* 3. *cap. Epiſcopum* 9. *q.* 3. Borgaſ. *in tract. de irregul. p.* 6 *q.* 2. *fol.* 452. Vant. *d. n.* 108. ſed locus exemptus, & locux extra diœceſim iudicantur à pari, ſecundùm Henriq. *in ſumma lib.* 7. *c.* 15 § 4. *iuncto commento litt. F.* Azeued. *l.* 1. *num.* 104. *tit.* 16. *lib.* 8. *nouæ recop.* Gonzal. *d. gl.* 43. *n.* 182. Igitur, &c. 1

Cap. Nullam poteſtatem. IX.

Pelagius.

AN & quando de iure communi monaſteriorũ Prælati deberent eſſe perpetui diſputat Soar. *de Relig tom* 4. *tract.* 8. *lib.* 2 *cap.* 7. *a num.* 2. vbi ſæpiùs hunc text. ponderat. 1

Ex hoc text. colligitur ad ſolum Abbatem ſpectare adminiſtrationem bonorum Conuentus, præterquam in arduis Abb. per tex. *ibi in c. p. edocere n.* 7. *de reſcript.* idem Abb. *conſ* 44. *num.* 2. *lib.* 2. Federic. de Senis *conſ.* 123. *num.* 2 Rot *deciſ.* 554. *num.* 7. *p.* 1. *diuerſ. & in Gerunden. adminiſtrationis* 13. *Maij.* 1630. coram R. P. D. Veroſpio.

Ad quẽ poteſtas tota pertinere conuenit.]Ergo probare videtur Abbates in monachos habuiſſe olim plenam poteſtatem, ſed contrarium ſuaderut ex eo, quia conſtat attento iure communi omnes monachos propriis Epiſcopis fuiſſe ſubiectos, in quorum diœceſibus monaſteria ſita erant, ad not per Syluest. *in ſum. verbo Religio* 3. §. 4. Nauar. *in c non dicatis* 12. *q.* 2. *num.* 63. *verſ. addo ſecundo* Cabed. *diuerſ. iuris argument. lib.* 3. *cap.* 18. *in princ.* Verùm Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.* 2 *q.* 63. *art.* 1. *ad fin.* benè reſpondet text. hunc in præcitatis verbix ſolùm probare monachos eſſe in poteſtate Abbatis cumulatiuè in iis, quę concernunt ſuam profeſſionem, & regulæ obſeruãuantiam, vt ſatis deprehenditur ex verbis antecedẽtibus, ibi, *ad diuini cultus reuerentiam, vel ad vtilitatẽ euſdem monaſterij*, & aduertit optimè Nauar. *in d. c. non dicatis num.* 63. *in princ.*

Cap. De Monachis. XII.

Ex Agathenſi Concil.

1 IN Concilio Agathenſi *c.27.* relato *in hoc text.* legitur, vt nullus ſine permiſſione Epiſcopi monaſterium præſumat incipere, aut fundare, vt per Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 9. cap. 3. quæſ. 2.* & latè dixi *de officio, & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 26. per totam, & de iure Eccleſ. lib. 2. c. 2. a princ.*

SVMMARIVM.

1 *Apoſtatas, & fugitiuos à Religione poteſt Abbas cum omnibus per ipſos acquiſitis vendicare, licèt diu ſteterint in libertate.*

2 *Apoſtata Regularis ſeccundùm Motum proprium Gregorij XIII. non acquirit Religioni, ſed Cameræ Apoſtolicæ, quæ extra monaſterium, & ſtatum Regularem comparat.*

3 *Religioſus, qui mutando ſtatum tranſiuit illegitimè ad aliam Religionem, poteſt reuocari ab Abbate ſuo cum omnibus bonis per ipſum acquiſitis.*

4 *Religioſus illegitimè ad aliam Religionem tranſiens poſteriori bona fide poſſidenti acquirit eodem modo, quo ſeruus acquirit domino putatiuo.*

5 *Eiecti à Religione cui acquirant, remiſſiuè.*

Cap. Abbates. XVI.

Ex Concil. Aurel. I.

1 PRobat hic text. quòd apoſtatas, & fugitiuos à Religione poteſt Abbas cum omnibus per ipſos acquiſitis vindicare, vt per Hoſtienſ. *in cap. fin. n. 3. de Regular.* vbi Ioan. Andr. *num. 2.* Butr. *num. 6.* Card. *num. 2. q. 1.* Anchatan. *num. 10.* Anan. *n. 8.* & Henric, *num. 1.* Syluest. *in ſumma verbo Apoſtata q. 9. num. 12.* Tapia *in authent. ingreſſi, C. de ſacroſanctis Eccleſiis, verbo ſua c. 7. n. 2.* Cabed. *Luſit. deciſ. p. 1. deciſ. 196. n. 2.* Nauar. *in cap. non dicatis num. 64 & in c. ſtatuimus, num. 24.* Meuch. *de ſucceſſion. §. 18. num. 9.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſput. 140. col. 12. verſ. Religioſus etiam,* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. cap. 33. à princip.* vbi *n. 5.* id intelligit, etiam ſi huiuſmodi Religioſi diu ſteterint in poſſeſſione libertatis, *num. 6.* ampliat procedere etiamſi Religioſi illi apoſtatæ interdicente monaſterio acquirant, & *n. 9.* poſt Nauar. *concil. 17. n. vnic. de ſtatu monachorum nouis,* ſubdit, attento Motu proprio Gregorij XIII. incip. *Officij*
2 *noſtri,* regularem apoſtatam non acquirere Religioni, ſed Cameræ Apoſtolicæ, quæ extra monaſterium, & ſtatum regularem comparat, de quo etiam Barthol. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum lib. 9. q. 166.* vbi quòd ille Motus proprius loquitur de bonis quomodocunque acquiſitis, ſiue ex teſtamento, ſiue ab inteſtato, ſiue induſtria Religioſorum parta ſint, ſiue quouis alio modo acquiſita.

3 Amplia omnia ſupradicta non ſolùm procedere vbicunque Regularis apoſtata, aut fugitiuus relicto habitu, vel cum illo extra Religionem vagatur, ſed etiam ſi mutando ſtatum traſiuit illegitimè ad aliã Religionem, quia etiam hoc caſu reuocari poterit ab Abbate ſuo cum omnibus bonis per ipſum acquiſitis, ſic docent Nauar. *commento 4. de Regularibus num. 24 verſ. vndecimo,* Azor. *inſtitutionum moralium part. 1. lib. 12. cap. 15. q. 3.* Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſput. 144. col. 15. verſ. quando Religioſus poſt emiſſã profeſſionem,* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 1. q. 79. art. 2. & tom. 3. quæſt. 52. art. 27.* Tapia *in authent. ingreſſi. C. de ſacroſanctis Eccleſ. verbo ſua, cap. 6. n. 20.* vbi limitat, niſi Religioſus contẽplatione poſterioris monaſterij aliquid acquiſiuiſſet, & *n. 22. & 23.* meritò re- 4
ſoluit Religioſum hunc acquirere monaſterio poſteriori bona fide poſſidenti eodem modo, quo ſeruus acquirit domino putatiuo bona fide poſſidenti: ſed ita diſtinguendum eſt, ſi Religioſus hic acquirat ex ſolis monaſterij putatiui rebus, vel ex illis ſimul cum operis ſuis, acquirit monaſterio putatiuo, quia in actu acquiſitionis magis æquiparatur Religioſus ſeruo, quam filio; ſi verò acquirat aliundè, videlicet ex donatione, ſucceſſione, &c. vero monaſterio acquirit, ita Azor. *d. lib. 12. cap. 10. q. 1.* Sanch. *d. ca. 33. n. 14. cum ſequentib.*

In gloſſ. *Quæ acquiſierit.* ibi, *ſed ponamus quòd ali-* 5
quis ſæpius deliquit, &c. Cui autem acquirant eiecti à Religione, vide Azor. *d. l. 12. cap. 16. quæſ. 9.* Molin. *de iuſtit. tractat. 2. diſp. 140. col. penult. verſ. quoad votum,* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 41. dub. 15. num. 112.* latè Sanchez *d. lib. 7. cap. 33. num. 22. cum ſequentibus,* Bartholom. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum lib. 6. q. 245. cum ſeq.*

Cap. Monaſteria. XVII.

Ex Arelatenſi Concil.

EX Concilio Arelatenſi refert Gratianus *in hoc* 1
textu, quòd monaſteria, vel monachorum diſciplina ad eum pertinent Epiſcopum, in cuius ſunt territorio conſtituta, colligunt Petr. Rebuff. *de congrua portione n. 121.* Quintil. Mandoſ. *de ſignatura gratiæ tit. exẽptiones ab Epiſcopis, verſ. omnes Eccleſiæ,* Paul. Fuſc. *de viſitat. lib. 2. c. 8. n. 9.* quos refert Cened. *ad Decretal. collectan. 87. num. 4.* Quo autem tempore cœperunt Religioſi per Summos Pontifices eximi ab Epiſcoporum poteſtate, dixi latè *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 3. alleg. 105. ſub n. 11. ſecundum Lugdunen. impreſſ.* vbi de exemptionibus omnium ferè Religionum memini.

Cap. Peruenit. j. XX.

PRobat hic textus monachis interdictum eſſe 2
compaternitatem contrahere, vt per Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 6. num. 24.* ſecus ſi facti eſſent Epiſcopi. vt dixi *ad cap. vnic. 18. quæſt. 1. num. 4.*

CAVSA XIX.

QVÆSTIO I.

Cap. Clerici. Vnic.

QVIA *meliorem vitam ſequi cupiunt.*] Ergo 1
ſtatus monachorum perfectior eſt ſtatu clericorum, de quo tamen vide Azorium *inſtitutionum moralium, part. 1. lib. 11. cap. 24. quæſt. 4.*

Liberos eis ab Epiſcopis in monaſteriis, &c.] Nota 2
olim attento iure communi omnes monachos propriis Epiſcopis fuiſſe ſubiectos, in quorum diœceſibus monaſteria ſita erãt, ita vt Epiſcopi veluti generales monachorum quoſdam ad profeſſionẽ admittere,

tere, alios repellere potuiſſent, vt per Syluest. *verbo Religio* 3.§.4. Nauar. *in c.non dicatis* 12.*quæſt.*1.*num.* 63.*verſ.addo ſecundo.*Cabed.*diuerſ.iuris, argum.lib.*3.*c.*18.*in princ.*Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.*2. *q.*63.*art.* 5. & 3. Hodie verò cùm Epiſcopus ſuperior Religioſorum non ſit (omnes enim illi priuilegium exemptionis habent) nullum poterit propria auctoritate ad profeſſionem monaſticam admittere, ſicut docent Nauar.*conſil.*6.*à n.*2. *de Regularibus in antiq.* *aliàs conſ.*40. *à num.*5. *ſub eodem tit.in nouis*, Anton. Cuch.*lib.*3.*inſtit.maior.tit.*1. *n.*62. Fr.Emman.*q.Regular.tom.*3.*quæſt.*17.*art.*11. Azor. *inſtitut.moral.p.*1. *lib.*12.*c.*5.*q.*4.Sanch. *in præcepta Decalogi tom.*2.*lib.* 5.*cap.*4 *num.*74.

Qværtio II.

Cap. Duæ ſunt. II.

Vrbanus II

1 DE vi, & effectu inſpirationis, aut reuelationis cœleſtis, vide S.Auguſt.*lib.*12. *de ciuitate Dei,* *c.*10. *de conſenſu Euangeliſt. cap.*28. *cum ſeqq.* Ioan. Marq.*in gubernat.Chriſtiano c.*25.*pag.*129. *cum ſeqq.* Sim.Maiol, *in diebus Canicul. tom.*2. *colloq.*2. *pag.*89. *cum ſeqq.* Rutil.Benzon. *de anno Iubil. lib.*6. *c.*19.& 25.Bened.Perera *lib.*2.*de magia, lib.*5.*comment.ſuper Daniel.q.*4.Franc.Picum Mirandul. *lib.*2. *prenot.c.*3. Martin.Delr.*diſquiſit.magic.lib.*4.*cap.*1. & 2. Torreblanc.*de magia diuinat.lib.*1.*cap.*1.*num.*30.*cum ſeqq.* Fr.Thom.à Ieſu *de procur.omnium gentium ſalute lib.* 3.*c.*3.*pag.*131.latè Raphael de la Torre *in* 2.2.*tom.*2. *q.*95.*art.*3.*diſp.*2.*per tot.pag.*177. *cum ſeqq.* Soar. *de Fide diſp.*1.*ſect.*1.*n.*3.*& diſp.*3.*ſect* 2. & 3. P.Roſſignol.*de diſciplin.Chriſt.Relig.lib.*3.*c.*13.*cum ſeqq.*

Qværtio III.

Cap. Nullus Abbas, & ſeq.

Ex Concil. Educenſi.

1 REGVLARES Canonicos non poſſe tranſire ad Ordinem Monachorum per hos text. tradunt Nauar. *commento* 4.*de regularibus,* *n.*2.Azor.*inſtit.moralium part.*1. *lib* 12. *c.*14. *quæſ.*2. Ribadeneira *de Religione Societatis Ieſu c.*2.Sanchez. *in præcepta Decalogi tom.*2.*lib.*6.*cap.*7.*ſub n.*20.Ratio eſt, quia licèt ſtatus Monachorum ſit arctior, *c.quod Dei timorem, de ſtatu Monachorum*, ſtatus tamen Canonicorum eſt altior, quatenus finis inſtitutionis eorum, qui eſt actio myſteriorum Eccleſiæ publicorum, eſt ſublimior, cùm illis clericatus eſſentialiter competat, S.Thom. 2.2.*q.*189.*art.*8. *in reſp.ad* 2. *argumentum*, S.Antonin.*part.*3.*ſumma tit.*16.*c.*4.*ver. de tranſitu*, Vgo de S.Victore *lib.*2. *de Sacram.part.* 3.*c.*3. Monachis verò per accidens, quia ex eorum origine ſunt laici, *c.generaliter* 16. *q.*1. cum aliis citatis *in alleg.*Scipionis Lanceloti, olim Sacræ Aulæ Conſiſtorialis Aduocati, poſtea S.Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, pro Canonicis Regularibus Ordinis S.Auguſtini Congregationis Lateranenſis, contra Monachos S. Benedicti Congregationis Caſſinenſis, impreſſa per Tambur. *de iure Abbatum tom.* 2.*diſp.*25.*quæſt.*1.*num.*69. *cum ſeqq.* faciunt plura adducta in relatione Illuſtriſſimi, & Reuerendiſſimi D.Ioan.Baptiſtæ Ceadæ, S.R.E.Cardinalis, impreſſa per eundem Tamburin.*d.q.*1.*à n.*291.& præcipuè *in verſ.Monachi vero.*

Cap. Quæ ſemel. IV.

GLoſſ.*verbo maneant, in præſenti text.* tenet quòd ſi monaſterium deſtruatur, locus remanet ſacer; ſed an & quando in materia immunitatis hoc verum ſit, vide Decian. *in tract. crimin.lib.*6. *cap.*54. *n.*57. vbi declarat, an illo caſu, quo Eccleſia diruta reficitur, opus ſit noua conſecratione, *& c.* 55. *n.*52. vbi declarando dicit, quòd ſi Eccleſia eſt diruta, & deſtructa ſine auctoritate ſuperioris, vel etiam ſi ſubſit ſpes refectionis, & tunc ad eam confugiens erit tutus, ſecus ſi auctoritate ſuperioris fuiſſet deſtructa, vel nulla adeſſet refectionis ſpes, Card. Tuſch.*pract concl.verbo Eccleſia, concl.*9.*num.*10. vbi quòd Eccleſia deſtructa gaudet immunitate, ſi adeſt ſpes eam reædificandi, Villag. *de extenſione legum c. fin.n.*38.vbi quòd Eccleſia deſtructa ſine auctoritate Epiſcopi, vel cum ſpe reædificationis, vel quando fuit vnita alteri Eccleſiæ gaudet immunitate, ſecus ſi deſtructa fuerit cum auctoritate Epiſcopi, vel ſi nulla abſit ſpes reædificationis, vel alteri non fuerit vnita, Alexand.Ambroſin.*de immunitate Eccleſiæ, c.* 10. *n.* 3. vbi pariter dicit, quòd Eccleſia deſtructa gaudet immunitate, niſi fuerit deſtructa auctoritate Epiſcopi, & ſine ſpe reædificandi, Mari. Itali.*de immunitate Eccleſ.lib.*1. *cap.*4 § 3.*n.*13. vbi facit eandem diſtinctionem. 1

SVMMARIVM.

1 *Nouitij non ſolùm quibuſcumque ſacris Ordinibus; ſed nec etiam prima Tonſura initiari valent: at contrarium verius, vt n.*2.

3 *Declaratur text.in præſenti.*

4 *Nouitius à quo Epiſcopo initiari valeat, oſtenditur & n.*5.

Cap. Monaſteriis. VI.

GRegorius Fortunato Epiſcopo Neapolitano *lib.*8. *quæſt.*53. ſcribit, vt monaſteriis omnibus diſtrictius interdicat ne eos, quos ad conuerſionem ſuſceperint priuſquam biennium in conuerſione compleant, tonſurare audeant, prout refertur *in hoc textu*, ex quo multi colligunt nouitios nec ad primam Tonſuram promoueri poſſe, vt per Syluest. *in ſumma verbo Religio* 5. *q.*10. Roſel. *verbo nouitius, n.* 31.Lambertin.*de iurepatronat. lib.*2. *part.*1. *q.*7.*art.* 14.*num.*14. Azor.*inſtitut.moralium part.*1. *lib.*12.*c.*5. *quæſ.*13. 1

2 Cæterùm verius exiſtimo poſſe nouitium non ſolum prima Tonſura, ſed etiam quibuſcunque ſacris Ordinibus initiari, prout melius reſoluunt Henriq.*in ſumma lib.*7.*de Indulgent.cap.*32. *§.vlt.in commento lit.L, & lib* 10.*de Sacram. Ordinis c.*23. §.3.*& lib.*14.*de irregul.c.*9 §.2 *ſuncto comment.lit.F*, Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.*1.*quæſt.*13. *art.*4. *in fine.* Soarez *tom.*5.*de cenſur.diſp.*50.*ſect.*5 .*num.*13. *& tom.* 3.*de Relig.lib.*5.*c.*16.*n.* 17. Sanch.*in præcepta Decalogi tom.*2. *lib.*6 *cap.*10.*num.*19.Barthol.de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 12. *dub.*8.*n.*1. qui benè reſpondent text. *in præſenti*

nullatenus loqui de Ordinibus accipiendis, ſed de receptione ad habitum profeſſorum, & Tonſuram monachalem, vt ante eos explicauerat Turrecrem. *hic num.* 1.

Difficultas tamen eſt à quo Epiſcopo nouitius debeat ordinari. Vna ſententia tenet id ſpectare ad Epiſcopum, in cuius diœceſi domicilium habebat quando ingreſſus eſt Religionem, ea ratione, quia per nouitiatum non cenſetur acquiſitum domicilium in eo loco probationis, ac mutatum prius, cùm nouitius non habeat animum perpetuæ habitationis in loco Religionis, ſed experiendæ regulæ, eaque experta ſtatuendi an ibi permanſurus ſit, an potius ad priſtinum domicilium reuerſurus; & ideo hanc partem ſuſtinent Henriquez *d. lib.* 10. *de Sacr. c.* 23. *§.* 3. *in commento lit. F*, Soarez *de Religione tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 12. *n.* 9. *& tom.* 3. *lib.* 5. *c.* 16. *n.* 17. & eſt probabilis.

4 Altera verò ſententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, tenet poſſe nouitium Ordinibus initiari ab Epiſcopo, in cuius diœceſi eſt in probatione, quia nouitius ex parte ſua animum perpetuò habitandi habet, quo quidem animo affecti omnes ingrediuntur, quamuis in nouitiatu ſint ad experiendam Religionis auſteritatem, & ſi forte non potuerint, liberum ſit egredi, ideo non poteſt dici dubius circa perſeuerantiam; tum quia dedicatio nouitij eſt pura, & non conditionalis, quamuis mutabilis, & reſoluenda in euentum conditionis, ſi Religio non placuerit, ergo per hanc nouitij dedicationem acquiritur domicilium, & ideo ita meritò reſoluunt Franch. *in c. cum nullus, in fine, de tempor. ordin. lib.* 6. vbi Ancharanus *n.* 4. Anton. Cuch. *inſtit. maior. tit.* 1. *n.* 94. Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rub.* 9. *c.* 3. Aloyſius Rice. *in dec. Curiæ Archiepiſcopalis Neapol. part.* 4. *dec.* 118. *n.* 6. Sanchez *d. c.* 10. *n.* 21. Bartholom. de Vecchis *d. dub.* 8. *n.* 2. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi, part.* 2. *alleg.* 4. *n.* 63.

SVMMARIVM.

1 Cap. 1. de teſtament. *falſò tribuitur Gregorio IX. cùm deſumptum ſit ex Gregorio I.*

2 *Nouitius liberè licet teſtamenta conficere etiam non petita Superioris Religionis licentia.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

CAP. Quia ingredientibus. VII.

1 IN hoc textu refert Gratian. initium *c.* 2. *de teſtam.* cuius pars eſt *hic*, de quo *in præſenti*, deſumptum ex D. Gregorio I. *lib.* 7. *indict.* 2. *epiſt.* 7. licèt *dictum c.* 2. *in vulgaribus Codicibus* falsò tribuatur Gregorio IX. vnde non potui non admirari, quòd cum plures ex antiquis, & nouioribus textum illum ſatis diligenter perlegerint, nullus tamen ſupraſcriptionis falſitatem adnotarit.

De materia vide quæ latè dixi *in collectan. ad dictum cap.* 2. Illud vero addendum duxi quod licèt ex hoc textu dum habet ingredientibus monaſterium nullam eſſe teſtandi facultatem, colligi videatur nouitio vti Religionem ingreſſo integrum nō eſſe de ſuis bonis teſtari, vt tenent Archidic. *in c. nunc autem. n. vnic. ad finem hac eadem cauſa, & quæſtione*, & Xuar. *allegat.* 20. *n.* 29. tamen abſque dubio tenendum licere nouitiis liberè teſtamenta conficere etiam nulla petita ſuperioris Religionis licentia, ex eo quod ille ſimpliciter eſt adhuc ſui iuris cum libera exeundi poteſtate, nullibique reperitur ipſi interdictum conficere teſtamentum, & ideo merito hanc partem ſuſtinent gloſſ. *verbo in iudicio, in c.* 2. *de Regular. lib.* 6. Tiraq. *de retractu lig. §.* 1. *gloſſ.* 8. *num.* 29. Couar. *in d. c.* 2. *n.* 5. Nauar. *commento* 2. *de Regularibus n.* 49. Craſſ. *§. teſtamentum q.* 34. *n.* 3. *in fine*, Menoch *de præſumpt. lib.* 6. *præſumpt.* 84. *num.* 12. Molin. *de primogen. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 53. alt. Molin. Theulogus *de Iuſtit. tract.* 2. *diſput.* 139. *column.* 5. *verſ. his ita conſtitutis*, Gutier. *Canon. lib.* 2. *cap.* 1. *num.* 25. Carol. de Tabia *in auth. ingreſſi C. de ſacroſanctis Eccleſiis, verbo ſua c.* 2. *num.* 14. *in fine, & verbo ideoque nec de his, c.* 1. *num.* 15. Azor. *inſtitutionum moralium part.* 1. *lib.* 12. *cap.* 2. *in fin. & cap.* 6. *quæſ.* 5. Theſaur. *lib.* 2. *quæſt. forenſ. q.* 56. *num.* 2. Giouagnon. *reſp.* 85. *n.* 7. *lib.* 1. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 3. *num.* 3. Fr. Bartholomæus de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp.* 8. *dub.* 10. *n.* 1.

Non obſtat text. *in præſenti*, vt *ſuprà* ponderatus, 3
quia intelligendus eſt ſecundùm *ſupra* relatos; de ingreſſu irreuocabili, ſaltem ex parte ingredientis, & ita de profeſſione, vel expreſſa, vel tacita, non autem de ingreſſu tempore Nouitiatus, cum tempus illud indulgeatur à iure, tum vt Nouitius aſperitatem, & ſtatuta Religionis experiatur, tum vt religio ipſa periculum ſubeat de nouitio, an expediat retinere, vel repellere, non verò indulgetur, vt ingrediens ſtatim ante annum elapſum efficaciter obligetur.

SVMMARIVM.

1 *Doctores referuntur de materia huius text. agentes.*

2 *Nouitius non tenetur in teſtamento aliquid relinquere monaſterio.*

3 *Auth. ſi qua mulier C. de ſacroſanctis Eccleſiis, vim in foro Eccleſiaſtico ſortitur, ex eo quod tacitè ſit à Pontificibus approbata.*

4 *Filius illegitimus, & legitimatus an, & quando locum habeat auth. ſi qua mulier, C. de ſacroſanctis Eccleſiis, oſtenditur.*

5 *Aſcendentes præferuntur monaſterio in ſua legitima deſcendente in eo profitente.*

6 *Monachus ſi acquiſiuit bona monaſterio ex hereditate patris; aut alterius iure ſanguinis ſibi obueniente, & poſtea moriatur viua aua, illa non poteſt priuari legitima, & monaſterium tantum ſuccedet in tertia.*

7 *Pater vbi inter filios diuidit ſtatim à tempore, quo profitetur, eis debetur legitima, non ſpectata ipſius parentis morte naturali.*

8 *Profeſſus quando decedit non facta diuiſione inter filios, ſuccedit monaſterium capax ſuccedendi in omnia illius bona, præterquam in filiorum legitimam.*

9 *Religio quando eſt ſuccedēdi incapax debetur ſtatim à die profeſſionis legitima parentis filiis, & è contra*

10 *Teſtamentum factum ante ingreſſum Religionis, in quo non eſt inſtitutum monaſterium, rumpitur ſequuta profeſſione in religione capace ſucceſſionis, ſed licet alij diſtinguant, vt n.* 11. *contrarium eſt verius, vt n.* 12.

13 *Vſusfructus paternus in aduentitia filij bona extinguitur profeſſione patris, & ex tunc pertinet ad filium, ſed melius tenent alij, quod pertineat ad monaſterium toto paterna vita tempore, vt n.* 14.

CAP.

Cap. Si qua mulier. IX.

Ex authenticis.

1 DE materia huius text. qui deſumptus eſt *ex auth.ſi qua mulier C.de ſacroſanctis Eccleſiis*,vide Coſtam *in c.ſi pater,part.2.verbo teſtatorẽ,n.7.cum ſeqq.de teſtam.lib* 6. Auendan.*ad l.44.Tauri gloſſa 7. num.2.& 3.* Molin.*de Iuſtitia tract.2.diſp.* 141. *verſ. in auth.*Nauar. *commento 2 de Regularibus,n.45.cum ſeqq.*Molin.*de primogen.lib.2. cap. 9.n. 55. cum ſeqq.* Azor.*inſtit.moral.p.1.lib.12.c.1.quæſt. vlt.* nouiſſimè Hieron.Roder.*in compendio quæſt. Regul.reſol.*89.

Et intrauerit monaſterium.]Intellige ſequuta pro-
2 feſſione,vt obſeruat Ribadeneita *in lib.pro Societate Ieſu cap.* 15. licèt de ingreſſu purè loqui hunc text. minus benè aſſerat Matt.*de iuriſdict.p.4.caſu 95.n.9.* & ideò nouitius non tenetur in teſtamento aliquid relinquere monaſterio,Bero , *in c.in præſentian.* 219. *de probat.* Nauar. *commento 2. de Regularibus n.* 49. Tapia *in auth. ingreſſi , C. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo ſua c.2.n.14.in fine , & verbo ideòque nec de his cap.1. num.* 15. Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. c.3.n.8.*

3 *Sed ſi perſona liberos habens*,&c.]Diſponitur in ſequenti deciſione qualiter profeſſis habentibus deſcendentes teſtari,ſeu diuidere liceat inter eos.Circa quam diuiſionem dubitari ſolet à Doctoribus an authentica illa potuerit hoc diſponere, & omiſſa ſententia Gutier. *canon. lib. 2. cap.1.num.*89. aſſerentis neminem ſanæ mentis poſſe dubitare,quin lex ciuilis potuerit in hoc diſponere,quòd ſucceſſiones ſint de iure Ciuili , cùm illa auth. vt pote de Religione ſpecialiter diſponens,non habeat vim,nec per Summum Pontificem ſit approbata,ex Nauar.*conſ. 2. n.* 53. *de Regularibus*; omiſſa item aliorum opinione exiſtimantium eam vim habere non quatenus eſt diſpoſitio iuris Ciuilis,ſed quia eſt approbata de iure Canonico *in hoc textu*, ex quo numero ſunt Molin.*de primogen.lib. 2. cap.9.n.54. verſ. in tertio caſu*, Redoan. *de ſpoliat. Eccleſiaſt.q 8. in princ.n.*72.Azor. *inſtit.moral.p.1.lib.12.cap.6. q. 4.* quia leges Ciuiles in hoc Decreti volumine inſertæ à Gratiano ſolam iuris Ciuilis vim retinent, vt obſeruát citati *in proœm. huius Decreti n.* 10. Dicendum igitur eſt illam authent.& ab ea textum *in præſenti* deſumptum vim ex eo ſortiri quòd tacitè ſit à Pontificibus approbata,vt benè notant Molin.*de iuſtit. tractat.2 diſp.*141. *column.2.verſ.hinc in Regno*,Fr.Emman. *quæſt.Regul. tom 3.quæſt.69.art.2.*Leſſi.*de Iuſtit.lib.2.cap.41.dub. 10.n.* 82. Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 7. c.9.n.7.*

4 *Liberos.*]Idem dicendum ſi vnicum filium habeat, ſecundùm Nauar.*commento 2. de Regularib. num.*47. Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom. 2. q. 80. art. 2.* Sanchez *d. cap. 9. num.* 12. *&* 15. vbi etiam tenent quòd in locis,in quibus iuxta eorum leges,& conſuetudines filij illegitimi ſuccedunt parentibus ex teſtamẽto,& ab inteſtato,deficiente prole legitima integrum erit parenti habenti ſolos tales filios illegitimos hanc diuiſionem inter illos facere,ſecus quando non ſunt illi hæredes neceſſarij. Imm eandem diuiſionem permitti parenti profeſſo habenti ſolos filios legitimatos tradunt Nauar. & Fr. Emman. *citatis locis*, Topia *in auth. ingreſſi C. de ſacroſanct. Eccleſ. verbo. ideòque nec de his cap.1.n.*11.Sanch.*d.cap.9.n.*17.vbi *num.* 13. idem dicendum eſſe ait ſi nullum filium habeat,ſed alios deſcendentes,vt nepotes,aut pronepotes ,cùm liberorum appellatione omnes deſcendentes veniant,

Ex rationis paritate extenditur quoque ad aſcen- 5
dentes , aut illis debeatur ſua legitima, in illáque præferantur monaſterio , ſicut reſoluunt Nauarr. *dicto commento 2. num.*46. Gregorius Lopez *lib.17. verbo deſcendit ſen.tit.1.part.6.*Aſcan.*Clem.de patria poteſtate , cap.vlt.num.*76. Molin. *de primogen.lib.2. cap.9. num.64. & 65.* Mench. *de ſucceſſ. creat. lib.2. §.20.num.*284. Auendan.*lib.6.Tauri,gloſſ.8.num.vnico, & lib.40. gloſſ.4. num.23.* Azeued.*lib.1.num.47. tit.8.lib.5.noua recopilationis* , Tapia *in dict. authent. ingreſſi , verb.ideòque nec de his,cap.1.* Gutier.*canon. lib.2.cap.1. num.95. & 96.* Valaſc.*conſil.24 à num.5. tom.1.* Benedict. Ægid.*in l.Titia ſi non nupſerit* 100. *part.1.num.50.in fin.ff.de condit. & demonſtr.* Caſtill. *de vſufruct.lib.1.cap.65.num.2.* Fr.Emman.*quæſt.Regul.tom.2 q.80.art.2.& q.128.art.2.* Molin.*de Iuſtit. tract.2.diſput.140.col.5. verſ hoc tamen* [illegible]*rum* , Leſſ. *in ſimili tract lib.2.cap.41.dub.10. num.*83. Sanchez *d.lib.7.cap 9.num.*19.

Vnde ſi Monachus acquiſiuit bona monaſterio ex 6
patris,aut alterius iure ſanguinis ſibi obueniente,& poſtea moriatur viua auia,illa non poteſt priuari legitima,& monaſterium tantùm ſuccedet in tertia,vt benè reſoluunt Fr.Emman.*d q.128.art. 2.* Valaſc.*d. conſult.24.ad finem*;Ceuall.*commun. contra communes q.806.num.36.cum ſeqq.* Sanch. *d. cap. 9. num.21.& num.* 22. id benè intelligit non procedere in bonis acquiſitis poſt profeſſionem tanquam à Monacho, veluti ſi profeſſus ſuis operibus aliquid compararet, aut hæres legatariúsve inſtitutus eſſet in aliquo teſtamento ab extraneo etiam ante profeſſionem,ſi poſt illam delata ſit hæreditas, quia de his bonis nequit profeſſus ille diſponere,nec quicquam in illa habẽt aſcendentes,vel deſcendentes,cùm ea non acquirantur vt à parente , aut à filio , ſed tanquam à monacho.

Et quod eis non dedit monaſterio cõpetet.]Ergo vbi 7.
parens inter filios diuidit,ſtatim à tempore quo profitetur,eis debetur legitima,non ſpectata ipſius parentis morte naturali,ita Anton.Cuch.*in tractatu de legitima, in rub. legitima an augeatur aucto patris patrimonio n.17.verſ.verùtamen*, Angul.*de melior at.l.1. gloſſ. 3.num.23. & 26.* Bened.Ægid.*in repet.l. 1. p.4. §. 2. num. 8. C. de ſacroſanct. Eccleſ.* Sanch. *d. lib. 7. cap.20.n.7.*

Sed ſi poſt ingreſſum moriatur , &c. Notarunt ad 8
hoc quòd quando profeſſus decedit non facta diuiſione inter filios,ſuccedit monaſterium capax ſuccedendi in omnia illius bona præterquam in filiorum legitimam , vt per Franch. *in rub. de teſtament. in 6. num 65.*Nauar.*comment.2.de Regular.num.*50 Sanch. *d.lib.7. cap. 9. num.* 39. vbi ſubdit , quòd in Regno Caſtellæ ſuccedet in ſolam quintam bonorum partem , *cap. 10. num.* 1. reſoluit quando Religio eſt 9
ſuccedendi incapax, deberi ſtatim à die profeſſionis legitimam parenti filiis,& è contra.

In gloſſ.*Non extantibus.* ibi,*ſed quid ſi primò factu* 10
teſtamentum,&c.Notarunt ad hoc quòd teſtamentum factum ante ingreſſum Religionis , in quo non eſt Inſtitutum monaſterium, rumpitur ſequuta profeſſione in Religione capace ſucceſſionis, quaſi agnatione poſthumi,niſi aliquid monaſterio in eo teſtamento relictum ſit iure inſtitutionis , quamuis ſit vnus denarius , vt per Cyn. Odofred. Abb. antiq. Hoſtienſ.& alios quos refert,ſed non ſequitur Sanchez *d.lib.7.c.3.n.24.*

Alij verò hoc ipſum admittunt,dum quis teſtatus 11.
eſt,non cogitabat de Religionis ingreſſu;ſecus verò reſoluunt ſi cogitabat , ex ea ratione, quia in priori caſu cenſetur mutare priorem voluntatem , & ſic

teſtamen

teſtmaentũ illud eo ipſo quòd ſe, ſuaque bona mo-naſterio dedicat, in poſteriori autem euento nulla noua voluntas ex profeſſione conſurgit, cùm tempore teſtamenti facti adfuerit cogitatio profeſſionis, & illa non obſtante teſtamentum præterito monaſterio in fauorem extranei conditum ſit; quam hanc partem ſuſtinent Guillelm. Bened. *in c. Raynutius, de teſtam. verbo mortuo itaque teſtatore il. 1. n. 297.* Couar. *in c. 2. n. 5. de teſtam. & in cap. quamuis pactum p. 3. §. 2. n. 5.* Meneh. *de ſucceſſ. creat. lib. 2. cap. 20. n. 29.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gl. 6. rub. num. 3.* Humad. *l. 7. gloſſ. 3. num. 3. tit. 7. p. 1.* Fr. Emman. *quæſt. Regularium tom. 3. q. 16. art. 2. & q. 69. art. 11.* Craſſ. *de ſucceſſion. ab inteſtato. §. teſtamentum q. 34. num. 3.* Gutier. *canon. lib. 2. cap. 1. à num. 9.* Ceuall. *commun. contra communes, quæſt. 121. à num. 2.* Valaſc. *de partit. cap. 16. num. 17.*

22 Ego tamen cenſeo teſtamentum illud firmum omninò manere, ſiue tempore teſtamenti cogitatum ſit de ingreſſu, ſiue non, ex eo quia omnia iura concedunt liberam teſtandi facultatem ante Religionis ingreſſum, *auth. nunc autem, C. de Epiſc. & cleric. § illud, in auth. de monach.* tum quia licèt ingrediens cẽſeretur voluntatem contrariam priori teſtamento demonſtrare, illa non ſufficeret etiam expreſſa ad prioris teſtamenti reuocationem, ſed opus eſt alia diſpoſitione contraria; & ideò ita meritò tenent Nauar. *dict. comment. 2. num. 51.* Sarmien. *ſelect. lib. 5. ſuper § is, cui in tempus, n. vlt.* Clar. *§ teſtamentum, q. 28 n. 4. & 5.* Mathear. *de legat. lib. 2. c. 1. n. 15.* Molin. *de primog. lib. 2. c. 9. n. 44.* Angul. *de melior. lib. 1. e. gl. 3. n. 10.* Boer Epo *cap. 2. num. 14. de teſtam.* Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſanctis Eccleſ. verb. ideóq; nec de his, c. 1. num. 65.* Facbin. *controuerſ. lib. 6. cap. 14. verſic. poſtrema igitur,* Chald. Pereira *de nomine emphyt. q. 6. n. 10. & 16.* Azor *inſtit. mor. p. 1. lib. 12. c. 2. q. vlt. & cap. 6. quæſt. 5.* Molin. *de iuſtit. tractat. 2. d. 139. dub. vlt.*

23 In eadem gloſſ. ibi, *Sed quid ſi ingrediens monaſterium habens vſumfructum bonorum, numquid monaſterium poteſt vti fructibus illo viuente,* &c. Quæſtio hæc eſt multum difficilis ſi loquamur de vſufructu paterno in aduentitia filij bona, in qua vna ſententia tenet eum vſum fructum extingui profeſſione patris, & ex tunc pertinere ad filium, quam ſuſtinent Bernard. *reg. 794. num. vnic.* Mieres *de maior. p. 2. q. 3. n. 14. in 1. edit.* Morqueeh. *de diuiſ. bonorum, lib. 4. c. 4. n. 32.* Fachin. *d. lib. 6. cap. 12. verſ. ego puto,* Mendez à Caſtro Ceuall. *commun. contr. commun. q. 64. à num. 8.* Caſtill. *controuerſ. lib. 1. de vſufruct. cap. 64. à n. 8.* Benedictus Ægid. *in repet. l. 1. C. de ſacroſ. Eccleſ. p. 2. § 2. num. 11. cum ſeqq.* & eſt probabilis.

24 Alij verò multò meliùs tenent vſum fructum nequaquam extingui, nec diminui, ſed totum pertinere ad monaſterium toto paternæ vitæ tempore, ex quorum numero ſunt Nauar. *d. commento 2. n. 18.* Mench. *de ſucceſſ. progreſſu lib. 1. § 1. num. 46.* Pinel. *in l. 1. p. 1. à num. 49. C. de bonis matern.* Spin. *de teſtament. gl. 4. rub. n. 16. & gloſſ. 12. princip. num. 11.* Matienſ. *in lib. 9. gloſſ. 2. num. 2. lib. 6. nouæ recopil.* Card. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo læſis, à num. 140. C. de in integr. reſtit. minor.* Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſanctis Eccleſ. verb. ſua, cap. 17. n. 7.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 140. column. 4. verſ. an verò vſusfructus,* Leſſius *in ſimili tract. lib. 2. cap. 41. dub. 10. num. 83.* Azor *inſtitutionum moralium, part. 1. lib. 12. c. 8. q. 2. & par. 2. lib. 2. cap. 22. q. 4.* Sayr. *in claui regia, lib. 9. cap. 7. num. 9.* Rebell *de oblig. iuſtitiæ, p. 1. lib. 1. q. 7. ſect. 2. num. 21. & p. 2. lib. 1. q. 8. ſect. 6. n. 64.* apud quos videbis huius partis fundamenta.

25 In gloſſ. *Diuidere,* ibi, *ſed qualiter teſtatur,* &c. Ergo hæc diuiſio inter liberos, & teſtamentum, vt per hanc gloſſ. tenent plures, quos refert, ſed non ſequitur Sanchez *d. lib. 7. cap. 9. num. 9.* vbi *num. 10.* ait verius teſtamentum non eſſe, ſed diuiſionem quandam, quam profeſſus ille efficit, non vt dominus, ſed vt adminiſtrator à iure conſtitutus ad hunc effectũ, & *n. 11.* ſubdit effectum magnum eſſe noſſe an diuiſio illa ſit teſtamentum nuncupanda, an ſolùm diſtributio quædam, quia ex teſtamento oritur actio, ex diuiſione autem non, *l. diuiſionis placitum, ff. de pactis.*

SVMMARIVM.

1 *Statutum quod ingrediens Religionem non ſuccedat an valeat? remiſſiue.*

2 *Filius monachus à patre exheredari non poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſa ante profeſſionem.*

3 *Retrahens malo animo à Religione ſine fraude, aut vi ingreſſurum eam, vel iam ingreſſum, ſed nondum profeſſum, lethaliter peccat, ſed non tenetur ad vllam reſtitutionem faciendam.*

4 *Religioni quod damnum reſarcire teneatur ille, qui vi, metu, aut fraude, ſeu mendacio adduxit quẽpiã à propoſito ingrediendi Religionẽ, vel emittendi in ea profeſſionem? remiſſiue.*

5 *Excommunicationẽ incurrunt retrahentes mulieres ab ingreſſu Religionis.*

Cap. Non liceat. X. & vlt.

Ex Nouell. CXXIII.

A*B hereditate repellere monachos factos.*] An valeat ſtatutũ, quòd ingrediens Religionem non ſuccedat; vide Rebuff. *ad leges Galliæ proœm. gloſſ 5. num. 21.* Peregr. *var. lib 6. num. 77.* Bernard. Grauæ *ad pract. Cameræ Imper. lib. 2. obſeru. 32. conſid. 2.* Sanch. *in præcepta Decalog. tom. 2. lib. 7. cap. 12. num. 18. & 19.* Hieron. Roder. *in compendio quæſt. Regular. reſol. 72. num. 3.* 1

Quamuis dum laici fuerant, in cauſã ingratitudinis inciderint.] Notatur ad hoc quòd non poteſt filius monachus à patre exhæredari ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem, vt per Hippol. de Marſil. *ſing. 413. n. 6. & in rubr. de fideiuſſoribus n. 116.* Roman. *ſing. 485.* Guillem. Benedict. *in c. Raynutius, de teſtament. verbo in eodem teſtamento il 2. n. 37. & ibi* Couar. *num. 20.* Ioan. Garc. *reg. 199. n. 25.* Spin. *in ſpeculo teſtament. gloſſ. 20. princ. à num. 64.* Emman. à Coſta *in l. Gallus §. & quid ſi tantum p. 3. num. 195. cũ ſeqq.* Tiraq. *de priuileg. piæ cauſæ, priuileg. 20.* Sord. *de aliment. tit. 7. q. 1. n. 30. cum ſeq.* Fr. Emman. *quæſt. Regular. tom. 2. q. 77. art. 2.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 2. lib. 5. cap. 5. num. 32.* Hieron. Roder. *in compendio quæſt. Regul. reſolut. 72. num. 2.* Et quamuis Vaſq. *de ſucceſſ. creat. lib. 3. §. 10. num. 646.* allegatis multis Doctoribus dicat per monachum abſtergi dumtaxat ingratitudinem reſpicientem filium, qui ingreditur monaſterium, non verò eam, quæ principaliter lædit patrem, nihilominùs dicendum eſt per Religionis profeſſionem deleri ingratitudinem præteritam, cuius cauſa filios profitentes exheredari poterat, vt meritò docent Panormit. *conſil. 27. num. 2. volum. 2.* Siueſt. *verbo Religio 6. c. 2. ad fin.* Tabien. *eodem verbo num. 43.* Laurent. de Palat. *in tract. de ſtat. excluſiuo fœminarum num. 108.* Surd. *d. q. 1. num. 39.* 2

Mart.

Matt.de iuriſdict.p.4.caſu 26. *n.* 18. *&* 19. Molin. *de Inſtit.tract.* 1. *diſput.* 176. *dub.vlt.* Duard. *in Bullam Cœna lib.*2.*canon.*15.*q.* 17. *n.*7. Merlin.*de legitima, lib.*4.*tit.*1.*q.*7.*num.*3.

3 *Abſtrahere de monaſterijs.*] Nota quòd qui mala fide, vel animo malo retrahit à Religione ſine fraude aut vi ingreſſurum eam, vel iam ingreſſum, ſed nondum profeſſum, lethaliter peccat, ſed non tenetur ad vllam reſtitutionem faciendam diſſuaſo, aut Religioni, eo quòd contra iuſtitiam non deliquit, ſed quia contra charitatem peccat, tenetur conſulere damno illato eidem diſſuaſo, reducendo eum pro viribus ad primum propoſitum. Colliges hæc ex Soto *de Iuſtit.lib.*4.*q.*6.*artic.*3.*in ſolut.*2.*argũ.*Nauar. *in man.c.*12.*n.*44.Patr.Nauar.*de reſt.lib.*2. *cap.* 2.*poſt princ.*Stunica *de voto q.*4.*n.*24.Vaſq.*in opuſc de reſtitut.c.*8.*dub.*2.*num.*34.*&* 35.Molin.*de Iuſtit.tractat.*4. *diſput.*51 *num.*2. Azor. *inſtit. moral. p.*3.*lib.* 5. *cap.* 2. *verſ.in hac re, & verſ. ad hæc omnia.*Sayr.*in claui Regia l.*11.*c.*1.*n.*28.*&* 29. Fr.Ludouic.Miranda *in man. Ꝑral.tom.*1.*q.*16.*art.*3.*concl.* 2.

4 Quòd autem damnum teneatur Religioni reſarcire ille, qui vi, metu, aut fraude, ſeu mendacio abduxit quempiam à propoſito ingrediendi Religionem, vel emittendi in ea profeſſionem? vide Vaſq. *num.*38. Mulin.*num.*10.*concluſ.* 6. Azor. *verſ.quartò qua hactenus, citatis locis*, Leſſ.*de iuſtit.lib.*2.*cap.*8. *dub.*3.*n.*15. Bonacin.*de reſtit.diſp.*2.*q.*1.*puncto* 1.*n.*3. Soar. *tom*3.*de Relig.lib.*5.*cap.*9.*n.*10.Sayr.*d.c.*1.*n.*33.

5 Per Concil.Trident.*ſeſſ.*25.*de Regularib. cap.*18. excommunicantur retrahentes mulieres ab ingreſſu Religionis, de quo vide Soar.*de cenſuris tom.*5.*diſput.* 23.*ſect.*7.*à num.*8. *& tom.* 3. *de Relig. lib.* 5. *cap.* 9. Soar.*in præcepta Decalogi tom.*1.*lib.* 4. *c.* 4. *per tot.* F. Emman.*quæſt Regul.tom.*3 *q.*14 *art.*3.*& q.*17.*art.*19. Filliuc.*tract.*14.*c.* 6. *q.* 5. *num.* 89. dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 3.*alleg.*104 *per tot.* vbi *num.*6. aſſero parentes prohibentes filios ne Religionem ingrediantur, non incidere in illam excommunicationem.

CAVSA XX.

QVÆSTIO I.

1 GLos.*in ſumma, verbo, quod intra annos*, citat Diuum Gregorium referentem *in dialog.* de quodam puero nouem annorum, qui nutricem ſuam grauidauit qui id narrat *lib.*4.*c.*19.teſtatur etiam D. Hieron.*in epiſt. ad Vitalem Presbyterum* ſe audiſſe puerum quemdam in decimo anno grauidam feciſſe eius nutricem, vbi ſubdit Salomonem in decimo anno genuiſſe Robam, Achaz etiam in anno ætatis vndecimo Ezechiam procreaſſe, de quo, & aliis exemplis puerorum, qui nono anno, decimo, & vndecimo generauere, vide Tiraq.*l.*6.*connub.n.*37. Corraſ.*lib.*6.*miſcel.cap.*23.*num.*4 Couar.*de ſponſalib. part.*2. *cap.*5.*num.*4. Sot.*in* 4. *diſt.* 35.*q.vnica art.* 5. *verſ.quod ſi rurſus*, Ioan.Franc. Fata *in tractatu de effect. infantis cap.*19.*num.*9.Boer.*deciſ.*318. *num.*4. Anton. Gom. *tom.* 3. *variar. cap.*1. *num.* 59. *cum ſeqq.* Petr. Mozz.*de contract.tit. de nupt.*§.*qui poſſunt contrahere ſponſalia num.* 4. *poſt medium*, Alphonſ. Mendoz. *in quodlib. quæſit.* 4. *poſit.* 4. §. 3. *pag.* 363. Menoch. *de arbitr. caſu* 57.*num.*33. Gregor. Lop.*l.*9.*verbo que no podria, tit.*1.*part.*7 Perez *ad tit.*25. *lib.*8. *Ordinam pag* 310.Farinac.*in praxi crimin. p.* 3. *quæſt.* 92.*n.* 80. Coſta *in c.ſi pater, de teſtam.lib* 6.*part.*1. *verbo impuberes num.*10.Ioſeph. Ludou. *Lucenſ.deciſ.* 17.*n.* 70. Sanch. *de matrimon. lib.* 7. *diſput.* 104. *num.* 29. vbi ſubdit Nauar.*conſ.*39. *num.* 13. *de ſponſalib. in antiq. aliàs conſil.*4.*n.*13.*de deſponſ. impub.in nouis*, atteſtari ſe audiuiſſe à viris magna fide dignis quandam puellam decem annorum ante paucos annos peperiſſe in Regno Neapolitano.

CAP. Addidiſtis.

VVlgò colligitur ex verbis huius text. ibi, *in infantia annis ſub regulari tradiderint diſciplina*, &c. puerũ in prima infantiæ ætate conſtitutum poſſe à parentibus Religioni offerri, & ipſam Religionem poſſe illum admittere, ſeu recipere, vt per D. Antonin.2.*part.tit.*11.*c.*2.§ 8.*notab.*4.Palud *in* 4.*diſt.* 38.*q.*4.*art.*3 *n.*36.Sanch. *in præcepta Decalogi tom.*1. *lib.*4.*cap.*18.*num.*8. Soarez *tom.*3.*de Relig. lib.* 1.*c.*1. *n.*10. Fr.Bartholom de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis d.* 2. *dub.* 6. *num.* 2. vbi ſubdit, ſic Religioni oblatum, quatenus Religioſus fiat, non poſſe à memoratis, parentibus reuocari, vide *infrà ad caput* 1. *hac cauſa quæſt.*2. 1

SVMMARIVM.

1 *Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ officium habere non poſſunt quæcunque virgines non ſunt, ſed contrarium verius, vt n.*3.

2 *Conſecratio, ſeu benedictio dupliciter Abbatiſſis olim dabatur, & quomodo.*

4 *Veli nigri quintuplicis mentio in iure inuenitur, & quibus locis declaratur.*

5 *Abbatiſſa in qua ætate deberet olim eſſe conſtituta ſecundùm temporum varietates oſtenditur.*

6 *Abbatiſſa nulla, vel Prioriſſa hodie eligitur minor annis quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, ſuper qua ætate Epiſcopus diſpenſare non poteſtate.*

CAP. Iuuenculas. XII.

EX hoc text. vulgò colligitur ab Abbatiſſæ, ſeu Prioriſſæ officio excludi quaſcunque, quæ virgines non ſunt, vt per Mandoſ.*de ſignatura gratia, tit. diſpenſatio pro corrupta, ſtatim in princ.& in addit.ad Lap.allegat.*60. *lit.N.*Burgaſ *de irregul. part.* 3.*concl.* 4. *de caſibus in quibus ſolus Papa diſpenſat n.* 40. *in fine*, Maior.*de irregul.lib.*1.*c.*29.*n.* 13. Selua *de benef. part.* 3.*q.*7.*num.*7. Viuard *in candel. aureo p.* 3. *cap.* 5. *num.*13. *in* 2.*edit.*Fr.Emman.*qq.Regular.tom.*2 *q.*54. *art.*3.*& tom.*1.*q.*64.*art.*4. 1

Verùm nullo iure hæc ſententia probatur, immo eo attento tenendum Monialem viduam, ſeu non virginem poſſe eligi in Abbatiſſam cum Fr. Emmã. *tom.*3.*ſumm.cap.*3.*num.*9. Portel.*in dub.Regul. verbo Abbatiſſa n.* 10. Soar.*de Relig.tom.*4 *lib.*2.*c.* 6. *n.* 16. Hieron. Roder.*in compendio quæſt.Regul.reſol.*2. *n.*26. & vt vera appareat, & genuinus huius text. ſenſus præſtari poſſit, ſciendum eſt quod conſecratio, ſeu benedictio dupliciter Abbatiſſis olim dabatur, primo modo cum velo profeſſionis omnibus monialibus communi, & hæc communes Abbatiſſarum benedictiones non exigebant virginitatem, vt bene docent Palud.*in* 4.*d.*21.*q.*3.*art.*3.*n.*60.& D.Antonin. *p.*3.*tit.*17.*cap.*22.§. 1. *ad fin*, prout nec hodie Abbatiſſæ. 2

tiſſæ communes, quæ trlennales ſunt, ſolent aliqua benedictione conſecrari. Nauar. *conſ.4.num.3. de Regular. in antiq. aliàs conſ.2. num. 3. de ſtatu monach. in nouis* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom.1. quæſt.22. art.3. in fine.* Secundo modo dabatur Abbatiſſis benedictio ſpecialis virginum propria, ſeu conſecratio, qua nulla Monialis, quæ non fuerit virgo, ſeu quæ vllo modo fuerit corrupta etiam occulta, conſecrari poterat, vt benè probat Fr. Ludou. Miranda *de ſacris Monialibus q.7. art.8. concluſ.1.*

3 Quibus præhabitis iam patet intellectus ad hunc textum interdicentem non virginem velari, vt non loquatur de quocumque Prælationis velo, ſeu de velo profeſſionis omnibus Monialibus communi, ſed de ſolito dari ſolis virginibus conſecratione quadam, & benedictione propria characteris Epiſcopalis, atque ita explicant Archid. *hic n.2.* Bellam. *num. unic.* Turrecrem, *in fine*, quos refert, & ſequitur Sanchez *in præcepta Decalogi tom.2. lib.5. n.22.*

4 Similiter ad huius text. & aliorum iurium intelligentiam ex Palud. *in 4.d.38.* & Sylueſt. *in ſum. verbo conſecratio n.1.* notat Miranda *d. art.8. in princ.* quintuplicis veli nigri mentionem haberi in iure. Primum dicitur velum profeſſionis, quod fœminis dabatur olim in duodecimo ſuæ ætatis anno completo, quando faciebant profeſſionem, iuxta *cap. puella 20.q.3.* & hoc velum in Religionibus portant hodie omnes Moniales profeſſæ, ſiue virgines, ſiue viduæ, licèt iuxta Concil. Trident. *ſeſſ. 25. de Regular. c.16.* iam non profiteantur, niſi in 16. ætatis anno completo. Secundum velum eſt, quod dabatur olim 25. ætatis anno, iuxta *cap. placuit. hac ead. cauſ. & q.* quod eſt Concilij Carthaginen. III. *cap.4.* vbi ſequentia verba habentur. *Placuit vt ante 25. annum ætatis neque Diaconi ordinentur, nec virgines conſecrentur.* Tertium velum eſt ordinationis, quod dabatur anno 40. iuxta *c. Diaconiſſam 27. q. 1.* quod eſt Concilij Carthaginenſis III. vbi ſtatutum fuit, quòd ſanctimoniales ante 40. annum non velentur, dabatur illis quædam benedictio; ex qua accipiebant beneficium inchoandi horas in choro, & legendi homilias, quod aliis facere non licebat. Quartum velum erat Prælationis, quod dabatur Abbatiſſis ſexageſimo ætatis ſuæ anno, vt habetur *in hoc text.* Quintum, & vltimum velum dicebatur continentiæ, & obſeruationis, quod erat viduarum, iuxta *c. vidua 27.q.1.* ſed poterat etiam dari virginibus, licèt virginale non poſſet dari viduis, etiam ex diſpenſatione Epiſcopi, iuxta *c. deuotis, hac ead. cauſa, & quæſt.* vbi ſequentia verba habentur, *Viduas autem velare Pontificum nullus attentet*, quę quidem verba iuxta communem expoſitionem intelligenda ſunt de velamine virginum quod eſt dicere, quòd quamuis virgines velari poſſint velo continentiæ, & obſeruationis (quod erat viduarum) non tamen è contra viduæ velari poterant velamine virginum.

5 Ex quibus vltra varias veli ſpecies colligitur magna in annorum computatione varietas, pro quorũ cognitione aduertere oportet cũ gloſſ. *verbo triceſimum, in cap. indemnitatibus, de elect. lib. 6.* quòd olim Abbatiſſa eſſe debebat non minus quàm ſexagenaria, vt conſtat ex hoc text. vbi gloſſ. *verbo ſexagenariam*, eſſe dicit conforme doctrinæ Apoſtoli Pauli *ad Timoth.* & ea de re agens inquit, vt vidua non eligatur minor ſexaginta annorum, quod & refertur *in cap. quomodo 31. quæſt. 1.* At hoc poſtea moderatum fuit in Concilio Carthaginen. III. & in Concilio Agathen *cap. 19.* & ſtatutum, vt Abbatiſſæ eſſent ſaltem quadragenariæ, vt *in dict. c. ſanctimoniales, hac ead. cauſa, & quæſ.* Addit demum prędicta gloſſ. *verbo triceſim, in dict. cap. indemnitatibus*, quòd ſupradicta iura ablata ſunt per *cap. cum in cunctis §. inferiora, de elect.* vbi ad omnia inferiora miniſteria animarum curam habentia non expoſcebatur, niſi tempus annorum 25.

Hodie *in Concil. Trident. ſeſſ 25. de Regular. cap.7.* 6
expreſſe habetur quòd nulla Abbatiſſa, vel Priorisſa & quocumque alio nomine præfecta, vel præpoſita appelletur, eligatur minor annis 40. & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit ſuper qua ætate Epiſcopum diſpenſare non poſſe tenent Armendar. *in addition. ad recopil. legum Nauarra lib.1. tit. 18. l.7. de Epiſcopis num. 102.* Azor. *inſtitu. moral. part.2. l.6. c.5. q. 9.* Sigiſm. à Bononia *de elect. dub. 62 n.6.* Nicol. Garc *de benef. part. 5. cap.4. n. 71.* Aloyſ. Ricc. *in deciſionibus Curiæ Archiepiſc. Neapol. part.4. deciſ. 309. n. 9.* Subiungit idem Concil. Trident quòd ſi id incommodum ſuperiori, qui electioni præeſt, videatur, ex iis, quæ in eodem monaſterio annum triceſimum exceſſerint, & quinque ſaltem annis poſt profeſſionem rectè vixerint, Epiſcopo, vel alio ſuperiore conſentiente eligatur.

Cap. Deuotis XI. *Gelaſius.*

Gelaſius Papa *in Epiſt. ad Epiſcopos per Lucaniã,* 1
cap. 15. relatus *in hoc text.* admonet ne viduas velare Pontificum vllus attentet, quod nec auctoritas diuina delegat, nec Canonum forma præſtituit, eadem fermè refert Triburienſe Concil *cap. 25.* & habetur *in cap. viduas 8. infra 27.q.1.* Et licèt huius decreti occaſione motus Loayſa *in notis ad Canonem in Concil. Tolet. IV.* exiſtimauerit diuerſitatem in Eccleſia fuiſſe pro temporum, aut etiam regnorum diuerſitate, viduáſque velari ſolitas apud aliquos, apud alios verò non, tamen dubitari non poteſt illas religioſa veſte indutas, earúmque capita velari conſueta fuiſſe, vt conſtat ex dicto Concilio Tolet. IV. *cap.56.* & *ex cap. vlt. hac eadem cauſa, & quæſt. & ex cap. viduas, cap. omnes fœmina, cap. vidua 27.q.1.* & expreſsè ex antiquiſſimo ordine Romano, tam in ordine Diaconæ faciendæ, quæ plerumque ex viduis aſſumebantur, quàm in conſecratione viduæ caſtitatem profeſſæ.

Quid autem velit Gelaſius *in præſenti*, dum ad- 2
monet ne viduas velare vllus Pontificum attentet, noſtri eſt muneris inueſtigare, pro cuius decreti vero intellectu ſciendum eſt, quòd velamen quandoque ipſæ ſibi propria ſponte imponebant etiam in priuatis domibus, vt apparet ex Concil. Pariſienſ. ſub Gregor. IV. *lib.1. cap.44.* & Triburien. *cap.25.* & Toletano X. *cap.5.* quandoque autem ſibi imponebant in Eccleſia, non tamen imponebatur ab Epiſcopo, ſicut ſacris Virginibus, ſed ipſæ viduæ illud publicè accipientes ab Altari ſibi imponebant, vt conſtat in primis ex ordine Romanorum in ordinatione faciendi Diaconiſſam hæc habentur: *Tunc ponat Epiſcopus coram omnibus in collo eius, dicens: Stola iucunditatis induat te Dominus, ipſa autem imponebat velamen capiti ſuo palam omnibus de Altari acceptum cum Antiphona, &c.* & poſtea in conſect. viduæ habetur etiã: *Tunc imponat ipſa velamen capiti ſuo.* Cùm tamen in conſecr. virginis hæc habetur: *Benedictione expleta, & ad interrogationem Epiſcopi de obſeruatione ſacri velaminis illa coram profeſſa Epiſcopus mittat velamen ſuper caput ipſius virginis, ita dicens: Accipe velum ſacrum puella, &c.*

Quibus præhabitis iam patet in velandis viduis, 3
& virginibus differentiam magnam conſtitui, illæ enim velamen ſibi ipſi imponebant, ab Epiſcopis

non

non conſectatum, imo id expreſsè Epiſcopis interdictum erat, vt hic text. inſinuat, hæ verò non ita, ſed ab Epiſcopis accipiebant, non alia, vt credo, ratione niſi vt maior virginibus ſacris honor deferretur, quo excellentior virginalis præ viduali ſtatu oſtenderetur; quod & optime probat Pariſienſe Conc. *can.* 40. ſub Gregorio IV. *lib.* 1. cuius hæc ſunt formalia verba. *Comperimus quod quidam Presbyterorum incautè, & extraordinariò velum viduarum inconſultis Epiſcopis ſuis conſecrarent, & ob id eidem Religioni macula ingerebatur, quia eiſdem velatis per diuerſa vagandi occaſio prabebatur. Vt autem nullus Epiſcopus viduas velare attentet, canonica auctoritas inhibet. Quod vero Presbyteri inconſultis Epiſcopis ſuis velum viduarum conſecrare non præſumant, prorſus interdicimus. Quòd ſi quiſpiam Presbyterorum huius conſtitutionis contumaciter transgreſſor extiterit, canonica correptionis pœnas luet.*

Qvæstio II.

Cap. Si in qualibet. I.

1 NOta pro intelligentia huius text. & aliorum ſimilium puerum in infantiæ, & pueritiæ ætate conſtitutum poſſe offerri à parentibus Religioni, ſecundum Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 4. *c.* 18. *n.* 8 Soar. *de Relig. tom.* 3. *lib.* 5. *c.* 1. *n.* 10. & tunc ante annos pubertatis ſua voluntate egredi non poteſt, quia in illa ætate non tam ſua, quàm patris voluntate cogendus eſt, nec à parentibus amplius reuocari valet, quia iam ceſſerunt iuri ſuo, & quantum in ſe erat, donationem filij fecerunt Religioni, vt tradunt Syluest. *in ſum. verbo Religio* 2. *q.* 10. & 11. Soar. *d. c.* 15. *n.* 13. vbi ſubdit Religionem infrà præfatum pubertatis tempus poſſe memoratum puerum expellere, ſi ita ſibi expedire cenſuerit, quia pro nullo tempore ſe obligauit ad illum retinendum. Præfata verò pubertatis ætate expleta liberum eſt ei, vel perſeuerare in Religione donec profeſſionem expreſſam, aut tacitam emittat, vel ad ſeculum redire, vt expreſsè habetur *in c. ſignificatum, & in c. cum ſimus, de Regularib.* vbi dixi, prout etiam liberum eſt ei tunc Religionem adire inuitis etiam parentibus, aut curatoribus, qui iam poteſtatem reuocandi illum non habebunt, ſicuti ex hoc text. colligunt D. Antonin. 2. *p. tit.* 12. *c.* 2. §. 6. *col.* 1. Panor. *in c.* 2. *n.* 2. *d. Regul.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad religionis ſtatum nouitiis, diſp.* 2. *dub.* 6. *num.* 14.

SVMMARIVM.

1. *Puella, quæ ex ſe ſponte abſque oblatione parentum fuit ingreſſa religionem vſque ad annos* 12. *paternæ voluntatis ſubiacebit arbitrio.*
2. *Cap.* 2. *de regularib. ſuppletur per text. in præſenti.*
3. *Monaſterium ſi adeo remotum ſit vt intra anni, & diei tempus parentes filium abſque eorum oblatione religionem ingreſſum reuocare nequeant, concedendum erit eis longius temporis ſpatium, prout loci diſtantia poſtulauerit.*
4. *Annus de quo in hoc text. computandus eſt à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habitæ per parentes.*

Cap. Puella. II. *Ex Conc. Triburienſi.*

ALlegatur hic text. ad hoc quòd vſque ad annos xii. paternæ voluntatis ſubiacebit arbitrio 1
puella illa, quæ ex ſe ſponte abſq; oblatione parentum fuit ingreſſa Religionem, ſi verò per annum & diem diſſimulantes conſenſerint, eo tempore tranſacto illam reuocare non poterunt, de quo vide Fr. Emman. *q. regul. tom.* 3. *q.* 25. *art.* 4. Sayr. *in clauis regia, lib.* 6. *c.* 1. *n.* 12. & *c.* 5. *n.* 3. & *c.* 10. *n.* 23. Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad religionis ſtatum nouit. diſp.* 2. *dub.* 6. *n.* 5. *cum ſeqq.*

At ſi annum, & diem]Quamuis *in c.* 2. *de Regula-* 2
rib. dicatur, *ſi infra annum non reclamauerint*, ſupplenda eſt in eo text. dies, vt definitur in hoc, de quo *in præſenti*, ſic notant Sanch. *in præc. Decalogi to.* 1. *li.* 4. *c.* 18. *n.* 10. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 6. *n.* 11.

In gl. *At ſi annum.* ibi, *niſi ita longè ſit monaſterium,* 3
&c. Notatur ad hoc quòd ſi remotum ſit monaſterium, vt intra illud anni, & diei tempus, parentes filium abſque eorum oblatione Religionem ingreſſum reuocare nequeant, concedendum erit eis longius temporis ſpatium, prout loci diſtantia poſtulauerit, vt per Hoſt. *in ſum. tit. de Regularibus, num.* 9. Fr. Barthol. de Vecchis *d. dub.* 6. *ſub n.* 12.

In ead gl. ibi, *Sed a quo tempore currit annus iſte,* 4
&c. Notatur ad hoc quod hic annus computandus eſt à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habitæ per parentes, aut tutores, vt per D. Anton. 2. *p. tit.* 11. *c.* 2. §. 6. *col.* 2. Roſel. *verbo nouitius, n.* 1. Syluest. *verbo religio* 2. *q.* 11. Fr. Barr. de Vecchis *d. dub.* 6. *ſub n.* 12. vbi etiam poſt Soar. *de relig. tom.* 3. *lib.* 5. *c.* 1. *n.* 8. ſubdit hunc annum neceſſariò includi debere intra annos pubertatis, itaut ſi impubes prope pubertatem inſciis parentibus, aut tutoribus ſtatum ſuſcipiat Religioſum, conceditur illis ad eum reuocandum id ſolum tempus, quod ſupereſt vſque ad pubertatem, quo expleto eum amplius reuocare nequeunt.

Qvæstio III.

Cap. Præſens IV. *Nicol.*

M*Onaſtico habitu violenter eſt indutus.*]De pro- 1
feſſione ob vim, metumve nulla, & an, quando, & quomodo de illo conſtare, & qualis eſſe debeat, vide per me citatus *de officio, & poteſt. Epiſcopi p.* 3. *alleg.* 104. *n.* 10. *cum ſeqq.* quibus addo Bonac. *de clauſura, & pœnis eam violantibus impoſitis, q.* 2 *punct.* 10. Sanctarel. *var. reſolut. q.* 48. *per tot.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad religionis ſtatum nouit. diſp.* 13. *dub.* 12.

In gl. *Patrem.* ibi, *Item habes hic quod timor patris* 2
impedit matrimonium ſpirituale, &c. Tenet hæc gloſ. metum reuerentialem ſolùm ſufficere ad profeſſionem Religionis annullandam, in hoc differentiam conſtituens inter matrimonium carnale, & ſpirituale, vt illud ſolus metus reuerentialis abſque minis minime irritet, hoc autem bene irritet, ſequuntur Hippol. *ſing.* 347. *incip. Matrimonium,* Mench. *illuſtr. lib.* 1. *c.* 35 *n.* 17. *iuncto n.* 19. Campeg. *de doto, p.* 3. *q.* 88. *n.* 2. & 3. Nauar. *in manual. c.* 12. *n.* 51. *verſ. octauum, & commento* 2. *de regul. n.* 31. & *n.* 67. *verſ. addo dec. mo. tertio, & conſ.* 84. *n.* 2. *de regul. in antiq. aliàs conſ.* 36. *n.* 2. *de ſponſalib. in nouis, & conſ.* 3. *n.* 2. *de conuerſ. coniug. aliàs conſ.* 12. *n.* 6. *de his, quæ vi,* Iacob. de Graſſis in

aureis deciſionibus, p. 5. lib. 2. cap. 55 num. 17. & 18. Burſat. *conſ. 72. num. 21. vol. 1.*

3 Verùm probabilior tenet ſententia nil diſtare in hoc inter matrimonium, & profeſſionem, & ſic metum ſolum reuerentialem non annullare profeſſionem, ſicut nec annullat matrimonium, ita tenent Conat. *de ſponſalibus, p. 2. c. 3. §. 6. n. 7. & 8.* Mantienſ. *in dialogo relat. p. 3. c. 20. n. 4.* Padil. *in l. interpoſitas, n. 17. C. de tranſact.* Salzed. *ad Bernard. reg. 353. ampl. 1.* Henriq. *in ſum. lib. 11. de matr. c. 9. §. 5.* Beltramin. *in annot. ad dec. 385. Gregorij XV.* Sanch. *de matr. lib. 4. diſp. 6. n. 18.* Soar. *in claui Regia, lib. 6. c. 4. n. 18.* Soar. *de Relig. tom. 3. lib. 6. c. 4. n. 16.* Fr. Barth. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admiſ. ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 13. dub. 12. n. 11.* vbi *n. 12.* poſt Henri. Sayr. Soar. *n. 17. citatis locis,* & Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 17. c. 5. q. 9.* Sanch. *in præcepta Decal. tom. 1. lib. 4. c. 3. n. 26.* ſubdit quòd quando præceſſerunt minæ, vel verbera, & filius metu reuerentiali emiſit profeſſionem, tunc talis profeſſio cenſetur inualida, eo quòd adeſt metus, ſeu timor cadens in conſtantem virum. Et ad iudicandum hoc attendenda eſt ætas, vt ſi ſenex, vel puer ſit, cui metus incutitur, ſimiliter eius fortitudo, & fragilitas, vt in metu reuerentiali firmarunt Marc. Ant. Cucb. *l. 5. inſtit. maior. tit. 12. n. 133.* Menocb. *conſ. 1252. n. 24.* & in alio quocunque coactiuo Burſat. *conſ. 60. num. 4.* Socin. *conſ. 97. lib. 3.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſ. 50. n. 31.* Sanch. *de matr. l. 4. diſp. 3. n. 4. & diſp. 17. n. 2.* Gutier. *eod. tract. c. 77. n. 3.* Farin. *in fragm. crimin. p. 2. verbo metus, n. 74.* Soar. *de Relig. tom. 3. lib. 6. c. 4. n. 11.* Gregor. XV. *dec. 326. n. 24. & 26.*

SVMMARIVM.

1 *Monachi priuantur ſucceſſione hereditatis illius profeſſi, quem dolo ad profeſſionem incitarunt.*
2 *Dolus debet dare cauſam ingreſſui, itaut eo ceſſante ille ingreſſus non ſequeretur.*
3 *Religioſi comparandi bona intuitu aliquem doloſè ad profeſſionem incitantes priuantur ſucceſſione hereditatis illius profeſſi, ſecus ſi intuitu familiaritatis.*
4 *Abbatis ſolius dolus ſufficit, vt incurratur pœna amiſſionis ſucceſſionis, de qua in hoc text.*
5 *Profeſſio ex errore, vel dolo emiſſa non eſt irrita, quamuis deceptio, & error ſit cauſa finalis.*
6 *Profeſſio per errorem, vel dolum circa ſubſtantialia emiſſa eſt inualida.*

Cap. Conſtituit. V. & vlt.

Ex Moguntino Concil.

1 Concilium Moguntin. relatum *in præſenti text.* qui eiſdem fere verbis habetur etiam *in c. pen. 16. q. 7.* decidit propter profeſſionem dolo Monachorum factam in pœnam doli priuandos eſſe ſucceſſione hereditatis illius profeſſi; cuius deciſionis ea eſt ratio, quia bonorum oblatio ex profeſſione conſurgens ſapit naturam contractus bonæ fidei, teſte Bart. *in l. 1. C. de plus petit.* & in his dolus dans cauſam contractui vitiat illum ipſo iure, vt notant ſcribentes *in l. eleganter ff. de dolo*, quam rationem tradunt Archid. *hic num. 1. & 2.* & Bellam. *ſtatim in princ.* Bero. *in c. in præſentia, n. 105. de probat.* Tapia *in auth. ingreſſi, verbo ſua, c. 11. n. 16. C. de Sacroſ. Eccleſ.* latè, & eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 7. c. 34. per tot.* vbi *n. 11.* ſubdit hunc text. quamuis ſit ex Concilio Prouinciali deſumptus, obligare eo quòd ſit tacitè ab Eccleſia admiſſus.

Tres conditiones exiguntur, vt deciſioni huius text. ſit locus. Prima eſt vt is dolus cauſam ingreſſui dederit, ita vt eo ceſſante ille ingreſſus non ſequeretur, ita Archid. *hic n. 1. in fine.* & Bellam. *ſtatim in princ.* Berol. *in d. c. in præſenti n. 103.* Sanch. *d. c. 34. n. 3.* 2

Secunda vt decipiens comparandi bona intuitu ductus fuerit, ſecus ſi intuitu familiaritatis quam cum ingreſſuro habebat, aut aliarum dotium, quibus prædirus erat, duceretur, vt colligitur ex hoc text. ibi, *ſed in auaritiam; & turpe lucrum inhiantes*, ita Nauar. *commento 2. de Regularibus, n. 31.* Tapia *in d. authent. ingreſſi, verbo ſua, c. 11. in fine,* Azor. *inſtitut. moralium, p. 1. lib. 12. cap. 20. q. 1. in fine,* Sanch. *d. c. 34. num. 4.*

Tertia conditio, vt ſi is dolus non à ſolo Abbate proceſſerit, ſed ab ipſo cum maioris partis Conuentus conſenſu, quia cùm non ſit ſolius Abbatis ad profeſſionem admittere, ſed cum maiori parte Conuentus, dolus ſui Abbatis non debet Conuentui in hac acquiſitione obeſſe; ita Berol. *conſ. 28. n. 11. vol. 1.* Læl. Zechi. *de Republ. eccleſiaſt. tit. de Regular. cap. 3. n. 14. limit. 1.* Tapia *d. verbo ſua, c. 11. n. 20.* Verùm hæc conditio non eſt admittenda, ſed tenendum ſufficere dolum ſolius Abbatis, quia text. *in præſenti* de ſolo Abbatis dolo loquitur, tum quia hîc non agitur de bonis monaſterio quæſitis, vt quando expellitur profeſſus à ſolo Abbate, ſed agitur de bonis acquirendis, in quibus ſolus Prælatus poteſt Eccleſiæ præiudicare, & ideò meritò hanc partem ſuſtinent *in d. c. in præſentia.* Dec. *n. 33. in noua edit.* Berol *n. 110.* & Ferret. *n. 22. & 23.* Nauar. *d. n. 31.* Azor. *d. part. 1. lib. 12. c. 10. quæſ. 1. in fine,* Sanch. *d. c. 34. n. 6.*

In gl. *Cogantur.* Nota profeſſionem ex errore, vel dolo emiſſam non eſſe irritam, quamuis deceptio & error ſit cauſa finalis, id eſt, quod Religioſus non emitteret profeſſionem ſi de errore, aut dolo habuiſſet notitiam, de quo vide plures citatos à Sanch. *de matr. lib. 10. diſp. 9. n. 20.* quibus addo Leſſ. *de Iuſt. lib. 2. c. 40. dub. 2. n. 12. verſ. ex his patet.* Soar. *de Relig. tom. 3. lib. 6. c. 5. n. 3.* Bonacin. *de legibus, d. 4. q. 2 puncto 3. §. 2. n. 4. verſ. dixi per errorem, & n. 5. verſ. dixi votum ſimplex,* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 13. dub. 13. n. 4* qui etiam *n. ſeqq.* reſoluunt profeſſionem per errorem, vel dolum circa ſubſtantialia emiſſam eſſe inualidam. At quando tantus eſſet dolus, vt conſenſum auferret, tunc matrimonium irritaret, Abb. *in c. cum dilectus, n. 13. de iis quæ vi,* Curt. *in repet. l. interpoſitas, n. 7. verſ. fallit primò, C. de tranſact.* Silueſt. *verbo matrimonium 8. q. 1.* Petr. Franc. de Rauenna *conſ. 64. n. 14. inter matrim.* Ziletti, Perez *l. 1. tit. 1. lib. 5. Ordin.* Gutier. *de matr. c. 89. n. 5.* Card. Mantic. *de tacitis, & ambig. conuent. lib. 1. tit. 9. n. 35.*

Quæstio IV.

Cap. Virginis. I.

Vulgò colligi ſolet ex hoc text. moniales de vno monaſterio ad aliud transferri, vt per Sylu. *in ſum. verbo Religio. 4. q. 16.* Soc. *conſ. 27. l. 2.* Greg. Lop. *l. 9. verbo religioſas, tit. 7. p. 1.* Franc. Marc. *dec. 963. n. 4. p. 1.* Tapia *in auth. ingreſſi, C. de ſacroſ. Eccl. verbo ingreſſi c. 9. n. 37.* late Decian. *conſ. 20. num. 13. lib. 1.* latè etiam Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent. l. 8. cap. 5. per tot.* Quod locum habere etiam hodie ſtante noua diſpoſitione Conc. Trident. *ſeſſ. 25. de Regular. cap. 5.* & conſtitut. Pij 5. 1

quibus

quibus prohibetur monialibus egreſſus à ſeptis monaſterij, tradunt Nauar. *in c. ſtatuimus 19. q. 3. notab. 4. n. 48. & conſ. n. 3. verſ. ſecundò quod non pridem, & n. 6. de ſtatu monach.* Fr. Emman. *q. Regul. tom. 3. q. 52. art. 6.* Sanch. *in præcepta Decal. tom. 2. lib. 6. cap. 7. ſub n. 6.* quicquid ſcripſerit Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 13. cap. 8. q. 8.*

2 Verùm licet ſtrictò iure hæc tranſlatio monialis fieri poſſit ex auctoritate Epiſcopi, & Superiores monaſterij, vt notant Nauar. *conſ. 5. de ſtatu monach. & Sanch. ſub d. n. 6.* Sacra tamen congregatio ſuper negotiis Epiſcoporum, & Regularium præpoſita, non ſemel cenſuit ad eam in caſu huiuſmodi tranſlationis eſſe recurrendum, & quando ad illam faciendam licentiam concedit, id non niſi ſequentibus adiectis conditionibus ſtatuit. Prima vt antequam à primo monaſterio monialis egrediatur aliud ſit paratum, in quo beneuolas habeat receptrices, quoque in eo capitulariter per ſecreta ſuffragia recipiatur. Secunda vt dotem à cæteris monialibus præſtari ſolitam perſoluat. Tertia vt ſpes illi auferatur ad priſtinum monaſterium redeundi. Quarta vt tranſlatio fiat comitantibus matronis conſanguineis grauibus ab vno ad aliud monaſterium, rectà via, abſque diuerticulo, ac nullibi pernoctetur niſi cauſa hoſpitij idque nonniſi apud honeſtas perſonas, vt pluries obſeruatum extitit ab eadem Congreg. & ſignanter *in vna Nannaten. 16. Ianuar. 1615. & in Redonen. 1. Ianuar. 1617.*

S V M M A R I V M.

1 *Monacho non licet votum vouere ſine conſenſu Abbatis ſui, ſi autem vouerit, frangendum erit.*

2 *Nouitiorum vota non poſſunt directè ab Abbatibus irritari, niſi opera Religionis, vel ordinem illarum impediant, quia tunc poterunt ſuſpendi per ſuperiorem quoad executionem pro illo probationis tempore.*

3 *Vota quæ vnà cum Religionis operibus à nouitio obſeruari nequeunt, ipſo iure ſuſpenſa, & quaſi ſopita pro eo probationis tempore erunt.*

CAP. Monacho. II.

1 MOnacho non licet votum vouere ſine conſenſu Abbatis ſui; ſi autem vouerit, frangendum erit*] Hæc ſunt formalia huius text. verba, pro cuius intellectu vide Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 16. q. 4.* Sayr. *in claui Regia, lib. 6. c. 5. n. 18.* Leſſ. *de Iuſtit. lib. 2. c. 40. dub. 13. n. 73.* Soar. *de Relig. tom. 2. tract. de voto, lib. 3. cap. 5. num 4.*

2 At nouitiorum vota non poſſe directè ab Abbatibus irritari, tenent Nauar. *in manuali, c. 12. n. 65.* Fr. Barthol. de Vecchis *in praxi ſeruanda in admittend. ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 10. dub 6. n. 1.* niſi opera Religionis, vel ordinem illarum impediant, aut nimium Religionis onus aggrauent, quia tunc ſi ſint perſonalia, tam ante quàm poſt ſuſceptum probationis habitum emiſſa, poterunt per Superiorem ſuſpendi quod executionem pro illo probationis tempore; ita Soar. *tom. 2. de Relig. lib 6. de voto, c. 7. n. 12. & c. 11. n. 8* Leſſ. *d. c. 40. dub. 13. n 80. & dub. 16. n. 107.* Sanch. *in prac. Dec. tom. 1. l. 4 c. 33. n. 32.* Fr. Bart.

3 de Vecchis *d. diſp. 10 dub. 4. n. 2.* Imo ſi vna cum Religionis operibus obſeruari nequeant, ipſo iure ſuſpenſa, & quaſi ſopita pro eo probationis tempore erunt, vt bene docent Fr. Emm. *in ſum. tom. 1. c. 91. n. vlt. & q. Regul. tom. 1. q. 25. art. vlt.* Soar. *tom. 3. de Relig. lib. 6. c. 14. n. 21.* Fr. Bart. de Vecch. *d. dub. 5. n. 5.*

C A V S A X X I.

Q V Æ S T I O I.

S V M M A R I V M.

1 *Eccleſias duas in perpetuum commendatas, vel vnam iure tituli collatam, alteram commendatam in perpetuum non poteſt quis habere de iure nouiſſimo Concilij Tridentini.*

2 *Beneficium ad tempus commendatum poteſt quis habere cum alio iure tituli ſibi collato.*

3 *Parochialem habens, & monaſterium in commendam ad vitam, cui cura imminet animarum, alterum dimittere non tenetur.*

CAP. Qui plures. III. *Leo IV.*

POſſe quemuis duas habere Eccleſias, vnam iure tituli collatam, alteram commendatam in perpetuum, ſcribit Leo IV. relatus *in hoc text.* ſed dubitatur ab aliquibus, an hodie hoc verum ſit ſtante noua diſpoſitione Concilij Trid. *ſeſſ. 7. de reform. c. 4.* ſic ſtatuentis *Quicunque de cætero plura curata, aut aliàs incompatibilia beneficia eccleſiaſtica, ſiue per viam vnionis ad vitam, ſeu commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine, & titulo contra formam ſacrorum Canonum, & præſertim conſtitutionis Innocentij III. quæ incipit, De multa, recepta, inſimul retinere præſumpſerit, beneficiis ipſis, iuxta ipſius conſtitutionis diſpoſitionem, ipſo iure etiam præſentis Canonis vigore priuatus exiſtat.* Et *ſeſſ. 24 de reform. c. 17.* ſtatuitur vt qui plures Parochiales Eccleſias, aut vnam Cathedralem, & Parochialem obtinent, cogantur omninò quibuſcunque diſpenſationibus, ac vnionibus ad vitam non obſtantibus, vna tantum Parochiali, vel ſola Cathedrali retenta, alias Parochiales infra ſpatium ſex menſium dimittere. Sunt qui ſentiant hiſce Concilij decretis eſſe prohibitum ne quis plura ſimul beneficia incompatibilia habeat commendata, non tamen vetitum eſſe ne quis habeat vnum nomine, & iure tituli, alterum commendatum etiam in perpetuum, ita Alphonſ Hoieda *de incompatib. benefic. part. 2. c. 4. n. 18.* vbi declarat dummodo illa conceſſio beneficij curati in commendam perpetuam ſimile habenti fiat à Papa, ſubditque ſic eſſe intelligendum Nauar. *in man. c. 25. n. 126.* Verùm communis DD. ſententia eſt in contrarium, qui aſſerunt nec duo beneficia commendata in perpetuum, nec vnum iure tituli, alterum commendatum in perpetuum poſſe ſimul haberi quando alioquin ſunt ipſo iure incompatibilia, ita Azor. *inſtit. moral. p. 2 lib. 6. c. 10. q. 11. verſ verum dubia, & c. 13. quæſ. 3.* Gonzal. *ad regul. 8. Cancel gl. 5. §. 8. n. 20.* Gom. *in reg. de infirm. ſignant. q. 13. in fine,* Proſper de Auguſt. *in addit. ad Quarant. in ſum. Bullarij, verbo beneficiorum reſignationes, nona cauſa, verſ. ſecundò limita.*

Limita vt non procedat in beneficio ad tempus commendatum ſecundum Sayr. *in floribus dec. ſub tit. de preb. dec. 32.* quem refert Aloyſ. Ricc. *in collect. dec. collect. 474. in med.* 2

Limita deinde in habente Parochialem, & Monaſterium in commendam ad vitam, cui cura imminet animarum, illum enim alteram dimittere non 3

teneri reſoluunt Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gl. 5. §. 8. n. 65. Zerol. in praxi Epiſc. p. 2. verbo Parochia 5. Nicol. Garc. de benefic. p. 4. c. 4. n. 35. Armeodar. in addit. ad vocep. legum Nauarra lib. 7. tit. 7. de benefic. incompatib. num. 78.

QVÆSTIO II.

CAP. Cyprianus. IV.

Ex Epiſtola Cypriani.

1 PRobat hic text. clericos tutores teſtamentarios, aut datiuos etiam volentes eſſe non poſſe, vt per Montan. de tutel. c. 35. reg. 1. n. 195. Anaſt. Germon. de ſacror. immunit. lib. 2. cap. 15. n. 13. Carol. de Graſſis de effectibus clericalibus, effectu 16. per totum, & præcipuè num. 3. id amplians n. 4 etiamſi clerico cum iſta conditione vt filiorum teſtatoris tutelam ſuſcipiat, legatum relictum ſit, quia ea non obſtante & legatum conſequi, & à tutela ſe poterit excuſare, eandem ſententiam tenuerunt Vincent. Carot. dec. 17. num. 18. & 19. Borgnin. Caualcan. dec. 19. num. 15. p. 3. Marta voto 129. num. 1. Paul. Montan. d. reg. 1. n. 193. cum ſeq. Molin. de Iuſtit. tract. 2. diſp. 121. num. 10. Gutier. de tutel. p. 1. cap. 1. num. 28. verſ. neque eſſe, & in Religioſis probant Sanchez in præcepta Decalogi, tom. 2. lib. 6. cap. 24. n. 22. Azor. inſtitut. moral. part. 1. lib. 12. cap. 11. quæſ. 3. legitimam verò tutelam, vel curam poteſt clericus, ſi velit, non tamen cogitur acceptare, l. preſbyteros, l. generaliter, C. de Epiſc. & cler. auth. de ſanctiſſimis Epiſcopis, §. Deo autem amabiles, collat. 9. c. generaliter 16. q. 1. Bertrand. conſ. 116. num. 1. lib. 2. Viuian. deciſ. 151. num. 7. Iacob de Graff. in aureis, dec. p. 2. lib. 3. c.... n. 13. Borgnin. Caualcan. de tutore, n. 288. & d. deciſ. 19. num. 15. Anton. Piagg. de tutore, & curat. q. 3. num. 3. Ioan. Gutier. d. cap. n. 26. Molin. d. num. 10. Paul. Montan. d. reg. 1. num. 195. Paul. Gualter. in praxi tutel. part. 1. rub. 2. c. vt perſonam ſuam ſuſpiciat, num. 13. Cardin. Tuſch. practic. concluſ. litt. T. concluſ. 415. num. 1. Carol. de Graſſis d. effectu 16. num. 19. & hoc eſt ſingulare in clericis, & ideo non extenditur ad Monachos & Epiſcopos propter generalitatem d. auth. de ſanctiſſ. Epiſcopis, §. Deo autem, vt notant Greg. l. 14. per text. ibi gloſſ. 1. tit. 16. part. 6. Gutier. d. cap. 1. num. 30. Carol. de Graſſis d. effectu 16 num. 6.

Pauperum autem miſerabiliumque perſonarum fauore datiuam, aut teſtamentariam tutelam, vel curam poſſe clericos in ſacris conſtitutos gerere probat, c. fin. 86. diſt. & c. 1. 88. diſt. & ad id per iudicem eccleſiaſticum compelli poſſe, ſi alius idoneus non reperiatur, concludunt Rebuff. ad conſtit. Galliæ, tit. de ſentent. prouiſ. art. 3 gl. vlt. num. 24. Paul. Fuſc. in ſuis ſingul. litt. C, n. 113. Anton. Piagg de tutore, & curat. q. 3. n. 4. & 5. cum ſeqq Iacob. de Graff. d. p. 2. lib. 3. c. 2. num. 12. Scrader. in tract. de feudis, p. 10. ſect. 10. n. 23. verſ. præterea, Gutier. d. c. 1. n. 31. Paul. Gualter. d. p. 1. rub. 2. num. 13. col. 2. verſ. quod verò diximus, Carol. de Graſſis dicto effectu 16. num. 17. Paul. Montan. d. c. 35. n. 197. vbi ait ita eſſe intelligendum text. in præſenti.

Ac ſi quis hoc feciſſet, &c.] Collige ex his verbis quòd pro illis, qui filiis ſuis clericos tutores datiuos, vel teſtamentarios relinquunt, vota preceſve offerri non debent, vt per Anton. Piagg. d. q. 3. n. 1. & 2. Gutier. d. cap. 1. num. 28. Carol. de Graſſis d. effectu 16. num. 1.

QVÆSTIO IV.

IN tota hac quæſt. Gratianus SS. Patrum auctoritatibus adductis oſtendit quibus veſtibus clerici vti debeant, de qua materia egimus in collect. ad cap. clerici 15. n. 12. cum ſeqq. de vita, & honeſt. cleric. & de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 9. per tot. 1

In gl ſummæ, *Quod vero.* ibi, *Poſſunt ergo clerici ſecundum conſuetudinem*, &c. Notatur ad hoc quòd valet conſuetudo quòd clerici poſſint vti veſtibus pretioſis, vt per Couar. pract. c. 31. n. 7. verſ. 4. Burg. de Pace conſ. 22. n. 4. Paciau. de probat. lib. 2. c. 34. n. 38.

CAVSA XXII

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum eſt aliàs per ſe licitum.*
2 *Intellige vbi concurrunt tres illi comites, nempe veritas, iudicium, & iuſtitia.*
3 *Declaratur cap. etſi Chriſtus, de iureiur. ibi,* quod amplius eſt à malo eſt.
4 *Declaratur auctoritas Chriſti Matth. 5.* Nolite iurare omnino, &c.

CAP. Non eſt. II. *Auguſt.*

VVlgò colligitur ex hoc text. iuramentum eſſe actum per ſe licitum, conſonant cap. ſi non, §. vt noueritis, cum aliis, hac ead. cauſa, & quæſt. tradunt D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 2. & 4. Bonauent. in 3. diſt. 39. art. 2. q. 1. Angel. verbo iuram. 11. Syluest. eod. verbo 2. q. 1. Sot. de Iuſtit. lib. 8. q. 1. art. 2. Nauar. in man. c. 22. n. 2. latè Couar. in c. quamuis pactum, p. 1. §. 6. n. 1. num. ſeqq. Azor. inſtit. moral. p. 1. lib. 11. c. 2. q. 2. cum ſeqq. & plures alij, quos refert, & ſequitur Sayr. in claui Regia, lib. 5. c. 3. à princ. 1

Intellige vbi concurrunt tres illæ circunſtantiæ, ſiue comites, nempe veritas, iudicium, & iuſtitia, quia nullo caſu abſque illis licitum eſt iurare, vt apertè colligitur ex illo Hierem. 5. *Et iurabant, viuit Dominus in veritate, in iudicio, & iuſtitia*, & refertur in c. & iurabunt, hac ead. cauſa, & q & in cap. animaduertendum 22. q. 2. & in c. etſi Chriſtus, in verſ. Iacobus, de iureiur. reſoluunt D. Th. d. q. 89. art. 3. Nauar. d. c. 12. n. 3. Sot. d. q. 1. art. 3. Angel. verbo iuramentum 3. §. 8. Cou. d. § 6. n. 4. Sayr. d. lib. 5 c. 3. à princ. Cuius rei ratio eſt, quia per iuramentum Deus adducitur in teſtem qui ſumma veritas eſt, quia per iuramentum Deus adducitur in teſtem qui ſumma veritas eſt, & ſumma iuſtitia; neceſſariò igitur fuit ad eius reuerentiam vt id, quod iuratur, primò ſit verum, deinde iuſtum, & tandem neceſſarium, vt non paſſim nec leuiter, ſed maturo iudicio, & præuia deliberatione iuretur, nec enim ad iurandum debet quempiam ſpontanea voluntas inducere, ſed neceſſitas trahere importuna, d. c. etſi Chriſtus, verſ. Iacobus, iunctis reſolutis ad d. c. animaduertendum. 2

Non obſtat auctoritas Chriſti, Matth. 5. relata in dicto cap. etſi Chriſtus, ibi, *quòd amplius eſt à malo eſt*, quia ibidem reſpondet Innocent. III. iuramentum non eſſe malum, nec Chriſtum Dominum id dixiſſe, ſed procedere à malo, non quidem culpa ipſius iurantis, quippe qui ſi debitæ concurrant circumſtantiæ licitè, & aliquando laudabiliter iurat, ſed à 3

malo

mulo pœnæ exigentis iuramentum, vel propter illius incredulitatem, vel propter ingenium & conditionem mortalium quibus poſt primi parentis peccatum non eſt facilè adhibenda fides in rebus occultis, iuxta illud Pſalm. 15. *Omnis homo mendax*, & ideo ille non peccat, qui ex iuſta cauſa iuramentum ad maiorem confirmationem ab altero exigit, ita poſt alios tradunt Cou. *d. §. 6. n. 1. cum ſeqq.* Soar. *de Relig. tom. 2. lib. 1. de iuram. c. 2. n. 15.*

4 Nec etiam obſtat quòd Chriſtus Dominus apud Matth. *eod. c. 5.* prohibuiſſe iuramentum videtur dum ibi dicit, *Nolite iurare omninò*, &c. quia ſimiliter reſpondetur Chriſtum Dominum non prohibuiſſe indirectè, nec omni caſu iurare, ſed tantùm prohibuiſſe frequentiam iuramenti, & ne quis pro quibuſcunque rebus indiſtinctè, & abſque neceſſitate iuraret, vt per Soar. *d. c. 1. à princ.* & præcipue *n. 15.* & ita Chriſtus Dominus non prohibuit iuramentum in forma debita præſtitum, quod ex ſe licitum, & honeſtum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum factum per creaturas referendo eas in creatorem, & ita cum relatione in Deum, verum eſt iuramentum.*

2 *Iuramentum definitur vt ſit actualis, ſiue virtualis inuocatio Dei in teſtem ad confirmandam dictorum veritatem.*

3 *Lapis quamuis per ſe minimi ſit valoris, iuramentum per illum factum verum eſt iuramentum, dum tamen deducatur cum relatione ad Deum.*

4 *Iurari poteſt per creaturas dupliciter.*

5 *Declaratur auctoritas Chriſti Domini Matthæi 6.* Nolite iurare omninò, neque per cœlum, neque per terram, &c. *& n. 6.*

7 *Declaratur text. in præſenti.*

8 *Declaratur text. in cap. ſi quis per capillum, hac eadem cauſa, & quæſt.*

Cap. Clericum per creaturas. IX.

Ex Conc. Carthagin. IV.

1 DOctores communiter reſoluunt iuramentum factum per creaturas referendo eas in creatorem, & ita cum relatione in Deum, verum eſſe iuramentum; & probant, quia iuramentum inter alias definitiones adductas per Couar. *in cap. quamuis pa-*
2 *ctum, p. 1. in initio, n. 3.* Gutier. *de iurament. confirmat. p. 1. in præfat. n. 1.* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 1. n. 4.* non incongruè definitur, vt ſit actualis, ſiue virtualis inuocatio Dei in teſtem ad confirmandam dictorum veritatem, at qui per creaturas iurans cum relatione in Deum virtualiter inuocat ipſum Deum in teſtem, iuxta illud, *propter quod vnumquodque tale, & illud magis*, de quo *in auth. multo magis, C. de ſacr. Eccleſ. Clem. vnic. in princ.* vbi gl. *verbo profectò, de reliq. & venerat. Sanct.* Igitur, &c. & ideò ita reſoluunt D. Thom. 2. 2. q. 89 *art. 6.* Abb. per text. *ibi in c. etſi Chriſtus, de iureiur. notab. 3.* Angel. *in ſum. verbo iuramentum 1. § 2.* Sylueſt. *verbo iuramentum 10. q. 4* Sot. *lib. 8. de Iuſt. q. 1. art. 6.* Couar. *in c. quamuis pactum p. 1. § 1. n. 5.* Nauar. *in manual. c. 12. n. 5.* Sanch. *in præcepta Decalogi, lib. 3. c. 2. a n. 10.* Azor. *inſtit. moral. par. 1. lib. 11. c. 3. q. 5.* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 1. n. 14. & c. 3. n. 14. cum duobus ſeqq.* Sic ſane ſi quis iuret per menſam, dicens per hoc altare Dei, ſeu etiam iuret per hunc panem, per iſtum ignem, per iſtam lucem, per hanc aquam Dei, verè iurat, illud enim nomen Dei in obliquo poſitum facit, vt Deus illarum rerum conditor ſaltem virtualiter in teſtem adducatur, iuxta ſupracitatos. Sic etiam quamuis lapis per ſe mi- 3
nimi ſit valoris, dum tamen iuramentum deducitur cum relatione ad Deum, eo ipſo ſanctus putandus, & iuramentum per illum factum manet verum iuramentum, quatenus enim iurans ſub eo lapide Deum eius creatorem veneratur, ex illius intentione lapis diuino cultui dedicatur, ac ſubinde ſicut diuino cultui dedicatur, ac ſubinde ſicut diuino cultui applicata ſancta dicuntur, *c. nulli liceat 12. n. 2.* D. Thom. 2. 2. *q. 81. art. 8.* ita idem de lapide in iuramentum deducto dicendum eſt, vt probat difficilis text. *in c. ecce 2. 1. q. 5.*

Verùm quia ſupradictis omnibus obſtat text. *in præſenti*, dum hic clericus iurans per creaturas acerrimè punitur, *& c. ſi quis per capillum. inf. hac ead. cauſa, & q.* vbi grauiſſimè punitur iurans per capillos, aut per caput Dei, & maxime auctoritas Chriſti Domini Matth. 5. relata *in cap. etſi Chriſtus, verſ. licet enim, de iureiur.* quo loco Dominus ait, *Nolite iurare omninò, neque per cælum, neque per terram*, &c. ideo aliqui conſtituunt dupliciter poſſe iurari per creaturas, vel conſtituendo in illis iuramenti finem, & exhibendo eis reuerentiam, nulla in Deum facta relatione: vel rurſus poſſe iurari per creaturas referendo eas in creatorem; priori quidem modo aiunt nullum conſtitui iuramentum, etiamſi verum ſit quod iuratur, cùm enim nec virtualis ſaltem detur Dei inuocatio, non poteſt dari iuramentum, quinimò taliter iurans in ſpeciem idololatriæ, & blaſphemiæ incurrit exhibendo reuerentiam creaturæ, quæ ſoli Deo debetur, poſteriori vero modo verum manet iuramentum ſupradictam reſolutionem, & ſecundùm priorem ſenſum dicunt Chriſtum Dominum prohibuiſſe iuramentum fieri per creaturas, nempe quando fit nulla in Deum facta relatione, ſic illum locum interpretantur Hier. & alij, teſte Cou. *d. n. 5. verſ. non oberit*, ſequitur Sayr. *d. lib. c. 3. n. 14.* Sed hic intellectus quamuis in ſe veriſſimus ſit, nequaquam tamen poteſt accommodari prædictæ auctoritati, repugnat enim *d. c. etſi Chriſtus, ver. & quamuis:* etenim poſtquam dictum fuit non eſſe iurandum per creaturas, inquit, ſi tamen iuretur per illas tale iuramentum eſſe obſeruandum; ſic plane apte ſignificans iuramentum illud fuiſſe factum cum relatione in Deum, alioquin non haberet vim iuramenti, iuxta modò dicta, nec per conſequens ad ſuam obſeruantiam obligaret. Nec huic argumento ſatisfaciet qui reſponderit Summum Pont. non dicere iurantem per creaturas teneri ſeruare iuramentum non ex vi ipſius, ſed ex vi promiſſionis, quia manifeſtam facit violentiam verbis textus, ait enim iurantem per creaturam teneri ſeruare quod iurauit, & reddit rationem, quia teſte veritate, qui iurant in cælo, iurant per Deum, qui in cælo eſt, ac ſubinde quemadmodum iurans per Deum tenetur ſeruare, quod iurauit ex vi iuramenti, ita iurans per creaturas in Deum, vnde apte probatur Chriſtum Dominum, & *d. c. etſi Chriſtus*, prohibuiſſe iuramentum per creaturas facta relatione ad Deum.

Reiecto igitur prædicto intellectu, omiſſis variis 5
explicandi modis ſatis probabilibus, quos præſtant D. Th. 2. 2. *q. 89. art. 2. ad 1.* Caſtr. *aduerſus hæreſes, verbo iuramentum*, Sot. *lib. 2. de Iuſt. q. 4. art. 3. & lib. 8. q. 1. art. 2.* Ianſen. *in concordia Euangelior. cap. 40. verſ. iterum audiſtis, cum ſeqq.* Cou. *d. n. 5. & §. 6. n. 1.* Azor. *d. part. 1. lib. 11. cap. 3. q. 5.* Dicendum mihi videtur Chriſtum Dominum prohibuiſſe iuramentum per

creatutas, etiam cum relatione ad Deum, iuxta ſuprà reſoluta, non tamen indiſtinctè, nec ſimpliciter, nec omni caſu, nec, vt aiunt, in omnibus, & per omnia, nec illa particula, *omnino*, id importat, ſed tantum prohibuiſſe frequentiam ioramenti, & ne pro quibuſcunque rebus indiſtinctè, & abſque neceſſitate iuretur, non tamen exinde ſequitur quòd regulariter non ſit licitum iurare per creaturas cum relatione ad Deum data neceſſitate, & interuenientibus his, quæ ſunt neceſſaria ad iuſtitiam iuramẽti, quem intellectum colliges ex gl. *verbo omninò in d. cap. etſi Chriſtus*, & eſt de mente D. Th. Ianſ. & aliorum, licet reprehendatur ab Hoſt. & Abb. *ibi n. 6.* Quòd ſi aduerſos hunc intellectum replices, & quidem fortiter, ne Chriſtum Dominum, nec *d. c. etſi Chriſtus* intellexiſſe de iuramento per creaturas cum relatione ad Deum, quia eo caſu verum eſt dicere non auferri reuerentiam debitam Deo ad eam creaturis exhibendam, qui enim ſic iurat per creaturas, iurat per ipsũ Deum, iuxta *ſuprà* reſoluta, & tamen text. dicit non eſſe iurandum qer creaturas, & ſubiungit rationem, ne ſcilicet per huiuſmodi iuramentum transferretur ad creaturam honorificentia creatoris. Sic planè ſignificans iuramentum per creaturas non fuiſſe factum cum relatione ed Deum; poterit reſponderi Chriſtum Dominum, & *d. c. etſi Chriſtus* prohibuiſſe frequentiam iuramenti per creaturas etiam relatas in Deum, qoia poteſt dari periculum, vt iuretur per ipſas creaturas in ſe, nulla facta ad creatorem relatione, & ita ſenſus eſt ne transferretur, &c. i. ne ſcilic. contiogat transferri. Sic aliàs quamuis iuramentum ſit bonum, prohibetur tamen, quia ex frequenti iuratione periorium ſæpè contingit, vt inquit *d. c. etſi Chriſtus, ante fin. verſ. ſic & iuramentum.* Item & alia ratione prohibitum fuit iuramentum per creaturas à Chriſto Domino, quia exiſtimabãt Phariſæi mendaciter iurare per creaturas non eſſe lege prohibitum, & inde inferebant ſi quis per creaturas iuraſſet etiam relatas in Deum non peccare, & ſi quid iureiurando per creaturas promiſerat, minimè præſtare teneri, vt optimè notat Azor. *d. quæſ. 5.*

6 Si verò ſecundò, & fortius ita replices. Si Chriſtus Dominus, & *d. c. etſi Chriſtus*, prohibuerunt iuramẽtum factũ per creaturas cum relatione ad Deum, ſequitur quod Chriſtus etiam in prædicta auctoritate prohibuit iurare per ipſum Deum, quia qui iurat per creaturas relatas in creatorem, iurat per ipſum creatorem, iuxta *d. c. etſi Chriſtus*, ibi, *qui iurat in cælo*, &c. & tamen ipſe text. interpretatus eſt Chriſtum Dominum in Euangelio non prohibuiſſe iurare per creatorem, ſed per creaturas, ergo nequaquam auctoritas Chiſti, & *d. c. etſi Chriſtus* poſſunt intelligi de ioramento per creaturas cum relatione ad Deum. Sed poterit reſponderi fatendo communem eſſe ſententiam Theologorum, vt patet ex D. Th. Sot. Cou. Azot. & cæteris *ſupra* citatis, Chriſtum Dominum non ſolum in eo loco prohibuiſſe freqnentiam iuramenti per creaturas, ſed etiam per ipſum Deum, quia prohibens iuramenta per creaturas in Deum relatas, prohibet à fortiori iuramenta per ipſum Deum, vt copioſè explicans prædictam auctoritatem probat Sot. *d. lib. 8. q. 1. art. 2.* Cou. *d. n. 5. verſ. non dixi*, & cæteri *ſupra* citati. Verum nobis iuris Pontificij profeſſoribus videtur explicationi Summi Pont. adhærendum, qui expreſſe ait *in verſ. licet enim*, quòd licet iuramentum prohiboiſſe Dominus videatur, nuſquam tamen per creatorem, ſed per creaturam iurare prohibuit, & hæc fuit ſententia Diui Hieron. *in cap. conſidera, hac ead. cauſa, & q.* quam Pontifex ſequutus fuit. Vt tamen & Theologos, & Pontificem ad concordiam reducere poſſimus, videtur dicendum Chriſtum Dominum quoad effectum ne contigeret incurri in aliquam ſpeciem idololatriæ prohibuiſſe frequentiam iuramenti per creatnras etiam facta in Deum relatione, quia propter frequentiam iurandi per illas poterat dari periculum idolplatriæ, & ex hoc capite inquit Pontifex Chriſtum Dominum prohibuiſſe ſolum iuramentum per creaturas, non verò per creatorem, quia iurando per illum etiam frequenter non datur periculum nec occaſio idololatriæ, non tamen negat Pontifex Chriſtum Dominum prohibuiſſe etiam frequentiam iuramenti per creatorem, non propter prædictam rationem, quæ in hoc caſu ceſſat, ſed propter alias, quia ſcilicet frequenter, & ſine neceſſitate iurare per Deum eſt illicitum, & poteſt ad periurium peruenire, & in hunc ſenſum poteſt intelligi ſententia Theologorum aſſerentium quod quando Chriſtus prohibet iotamentum per creaturas, à fortiori prohibet per ipſum Deum, vt patet ex Sot. & aliis *dictis locis.*

Ad text. *in præſenti* reſpondent communiter DD. illum eſſe negligendum de clerico iurante per creaturas nulla in Deum facta per eum relatione, quo caſu cùm blaſphemus ſit, puniendus ſine dubio eſt, & ita interpretantor D. Thom. 2. 2. *q. 89. art. 6. ad 2.* D. Anton. *part. 2. tit. 30. cap. 4.* Sot. *lib. 8. de Iuſtit. q. 1. art. 6. ad 2.* Abb. *num. 6. & communis in dict. cap. etſi Chriſtus.* Verùm hic intellectus licet in ſe ſit veriſſimus, iuxta *ſupra* dicta, nihilominus diuinatorios eſt, nulla enim proponitur coniectura vnde colligatur clericum iotaſſe blaſphemè, & in dubio taliter iurans cenſendus eſt iuraſſe catholicè, ſcilicet cum relatione in Deum, ſicut in ſpecie *cap. ecce 25. quæſt. 5.* iuuat *l. merito ff. pro ſocio* Nec ſatisfacit alius intellectus, quem præſtat gloſſ. *verbo per creaturas in d. cap. etſi Chriſtus*, cui ſimilis *in cap. ſi aliqua, hac ead. cauſa & quæſt.* dum ait regulariter non eſſe per creaturas iurandum, iuxta hunc text. at verè prædictam reſolutionem eſſe intelligendam in caſibus à iure expreſſis, quia hæ gloſſæ nullam reddunt differentiæ rationem inter caſus iure expreſſos, & non expreſſus, vt bene aduertit Abb *d. n. 6.* Quare pro reſolutione obſernandum eſt duo admodum inter ſe diuerſa *in præſenti* quæri poſſe. Primum vtrùm iuramentum per creatnras relatas in Deum ſit validum, alterum vtrùm ſit licitum. Quoad primum indiſtinctè dicendum eſt iuxta ſupradictam principalem reſolotionem iuramentum factum per quamcumque creaturam etiam vilem, & abiectam, eſſe validum, ſi fiat cum relatione in Deum. Quoad ſecundum vero dicendum eſt iuramentum factum per creaturas ſacras, ſiue non ſacras, nobiles tamen, & excellentes, licitum eſſe, dummodo detur iurandi neceſſitas, frequenter tamen, & ſine cauſa per creaturas iurare eſt illicitum, iuxta *d. c. etſi Chriſtus*, & in hoc caſu poteſt intelligi text. *in præſenti.*

Poteſt etiam, & fortaſſe meliùs, intelligi in iurante per creatutas prophanas, & ſimul viles, & abiectas, veluti per ocreas, per veſtes, per lapides, & ſimilia, quo caſu illicitum eſt iuramẽtum, & dignum reprehẽſione; nam per creaturas licitum eſt iurare, quatenus teferuntur in Deum, hoc eſt, quatenus in eis excellentia diuina manifeſtatur, & docet iuxta *ſupra* reſuluta; at vero creatura quo vilior eſt, eo minus in ea diuina excellẽtia manifeſtatur, ac proinde non ſolùm iuramento, ſed etiam diuinæ Maieſtati, quæ inuocatur, videtur fieri non parua irreuerentia, quæ peccatum ſaltem veniale graue importat, & mortale ſi detur conſuetudo, & conſenſus, quo caſu

eſt

eſt intelligendus text. *in præſenti.* Colliguntur hæc in effectu ea Hoſt. *in ſum. de iureiuran. §. quodamodo cēſeatur n.6.* Abb. *d.num.6.* Richard. *in 3. diſt. 39. art. 1. q.2.* vbi etiam Bonauen. *art.2. q.2.* & Gabr. *q.1. art.2. concl.3.* Alex. de Ales *part.3. q.51. memb. 3. art.3. §.1.*

2 Ad *cap. ſi quis per capillū, hac eadem cauſa, & quæſtione,* reſpondetur agere de iurante per capillos, vel caput Dei, quo caſu quamuis ſit iuramentum, ſi ita velit Deum in teſtem inuocare, eſt tamen ſimul maxima blaſphemia, etenim ſi quis iurat per capillos, ſeu membra Dei quatenus eſt Deus, grauiter mentitur, & blaſphemat, quia Deus membris, & capillis caret: ſi quis autem iuret per membra Chriſti inhoneſta, & pudenda, etſi iuramentum ſit, eſt etiam grauiſſima blaſphemia, licèt enim Chriſtus verè membra illa habeat, vt quilibet alius verus, & integer homo, & ideò nominans minimè mentiatur, nihilominus tamen dum illa in Chriſti ignominiam, & dedecus nominat volens ea ipſo actu iurandi innuere aliquid eſſe in Chriſto ignominioſum, & vituperabile, verè blaſphemus eſt, & grauiſſimè peccat, & acerrimus pœnis affici debet, iuxta *d. cap. ſi quis per capillū,* quod in his duobus caſibus rectè procedit, & text. *in authent. vt non luxurietur contra naturam,* & idem dicendum eſt in iurante per membra inhoneſta Sanctorum ob eandem rationem. Si verò quis iuret per membra Chriſti, vel Sanctorū honeſta, vt per caput, manus, oculos, &c. regulariter loquendo, non erit mortale, ſed veniale, id enim etiam præſefert quandam irreuerentiam, quod quidem intelligendum eſt, dummodò non detur contemptus, nec conſuetudo iurandi, aliàs enim & blaſphemus erit cenſendus, & quoties ſic iurauerit, peccabit mortaliter. Tandem ſi quis iuret per prædicta honeſta Chriſti, vel Sanctorum membra interueniente debita reuerentia, & aliis comitibus iuramenti, nullum videtur peccatum incurri, & ita ſi præſente ſanctiſſimæ Euchariſtiæ Sacramento, aut aliquibus Reliquiis Sanctorum iuraret quis per corpus Chriſti, vel per illa ſancta oſſa, non videtur peccare, quia nec Chriſtum, nec Sanctos videtur iniuria afficere: quam reſolutionem colliges ex Gabr. *in 3. diſt. 39. quæſt. 1. art. 2. concl. 3.* S. Antonin. *part. 2. tit. 10. c. 4.* latè Couar. *d. §. 1. n. 6.* Azor. *inſtitut. moral. part. 2. l. 7. c. 18. quæſt. 1.* Sayr. *in clau. Regia lib. 5. c. 3. num. 15.* Farinac. *in praxi crimin. part. 1. q. 20. n. 18. & 62.*

SVMMARIVM.

1 *Iurans per falſos Deos ſi non ſeruat fidē, in duobus peccat, & quia iurauit per falſos Deos, & quia non ſeruauit fidem.*

2 *Obligationem aliquam inducere non poteſt illud, quod non eſt.*

3 *Declaratur textus in præſenti, & num. 4. & 5.*

6 *Conſcientia erronea vim obligandi habet ſub ea ratione, ſub qua concipitur.*

7 *Declaratur locus ille Pauli ad Romanos* 14. Omne quod non eſt ex fide, peccatum eſt.

8 *Iuramentum factum per falſos Deos obligat ad illius obſeruantiam ſi ea obligatio procedat ex erronea iurantium cōſcientia, ſecus aliàs.*

9 *Peccatum grauius eſt iurare verum per Deum falſum, quàm falſum per Deum verum.*

10 *Declaratur text. in præſenti, ibi,* minus malum eſt per Deos falſos veraciter iurare, quàm per Deum verum fallaciter.

11 *Peccatum non incurrit ille, qui ad ſuum bonum v.g. ad cōfirmandam ſimplicem conuentionē cū infideli celebratam, ab eo iuramentum petit, quem ſcit per falſos Deos iuraturum.*

12 *Peccato volūtario alterius vti licitū eſt vnicuique etiam priuatæ perſonæ ad bonum ſuum, & ita petere illud, quod alter cum peccato eſt præſtiturus, tribus concurrentibus.*

13 *Differētia conſtituitur inter illum, qui petit ab infideli, vt iuret per falſos Deos, & inter illum, qui ab eodem exigit, vt iuret ſimpliciter, & abſolutè, & num. 14.*

15 *Chriſtianis captiuis coactis licitum eſt contra Chriſtianos remigare.*

16 *Peccatum committit ille, qui petit à malefico, vt vtatur maleficio ſuo ad tollendum aliud, vel à ſe, vel ab alio, quamuis maleficus eſſet paratiſſimus ad artem illam exercendam, cum directo conſentiat in peccato malefici.*

17 *Maleficus ſi poſſet abſque nouo maleficio diſſoluere prius maleficium, licitè peti poteſt in particulari, vt modo licito, & ſine vſu pacti cum dæmone illud deſtruat.*

Cap. Mouet. XVI.

Auguſtinus ad Publicolam *epiſt.* 154. relatus *in hoc text.* ait, quòd iurans per falſos Deos, ſi non ſeruat fidem, in duobus peccat, & quia iurauit per falſos Deos, & quia fidem non ſeruauit, ſed ſi ſeruauit fidem, laudabile eſt. ita colligunt Doctores communiter, vt conſtat ex infra citandis. 1

2 Verùm obſtat maximè, quia iuramentum per falſos Deos factum, nec verum, nec proprium eſt iuramentum cùm ſubſtantia iuramenti conſiſtat in actuali, ſeu virtuali Dei in teſtem inuocatione, quæ quidem in iuramento per falſos Deos inuocatio non datur in hoc caſu, quia non verus, ſed falſus Deus in teſtem inuocatur: igitur verè, & propriè non poteſt dici iuramentum, ac proinde illud quod non eſt, nō poteſt aliquam obligationē inducere, arg. *l. eius qui, ad fin. verſ. quoniam ff. ſi certū petatur,* cum aliis citatis ab Ant. Gom. *tom. 1. var. cap. 1. num. 6. & 9.* Corroboratur hæc difficultas, quia obligatio iuramenti prouenit ex virtute Religionis, qua Deum veneramur, recognoſcendo illum eſſe ſummam veritatem, & ſummam iuſtitiam, & inſuper noſtrorum cordium ſcrutatorem, quod quidem ſolùm conuenit vero Deo, *cap. erubeſcant,* ibi, *ſecretorum Deus cognitor* 32. *diſt.* inſuper profitemur illum habere perfectam omniū rerum cognitionem, iuramentum autem per falſos Deos nihil habet à vera Religione, vt patet, Igitur, &c.

3 Quare Turrecrem. *hîc art. 1.* & S. Antonin. *part. 2. tit. 10. cap. 14. in princip.* aiunt prædictum iuramentum obligare ratione fœderis, & pacti, ac fidei humanæ, iuxta *cap. qualiter, de pactis, l. 1. ff. illo tit. l. 1. ff. de conſtit. pecun.* & ita ſic iurantē non manere obligatum ad promiſſum adimplendum ratione iuramenti, ſed tantùm ratione fidei, & promiſſionis humanæ, quo pacto intelligendum putant textum *in præſenti.* Verū huiuſmodi intellectus nullo modo eſt admittendus, repugnat hic text. ſi enim in eo iurans per falſos Deos aliquid facere, non peccaret ratione iuramenti non adimplendo promiſſum, ſed tantùm ratione violatæ fidei humanæ, fruſtra ibi poſtularetur iuramentum ab infideli, immò peccaret, qui illud poſtularet, quia ſine fructu offerret alteri occaſionem peccandi, quòd autem tale iuramentum ab infideli petens non peccet, probat hic text. igitur cùm peccat non ſeruando promiſſum, non ſolùm peccat peccato promiſſionis humanæ violatæ, ſed etiā pec-

cato periurij, & ita hoc fundamento opinionem Turrecrem. & S. Antonin. optimè conuincit Soarez *de Relig.tom.2.tract.de iuramento lib.2.c.5.n.5.ad fin.*

4 Ideò noſtri Canoniſtæ, prout ſunt Innoc. Abb. *nu.* 13. & alij *in cap.et ſi Chriſtus,de iureiuran.* in ea ſunt ſententia, vt exiſtiment iuramentum per falſos Deos obligare, quia illud eſt verum, & propriũ in ſua ſubſtantia iuramentum, ſufficit namque vt ſit tale, quod verè procedat ex intentione iurandi, quamuis ex errore illa intentio applicetur ad falſum Deum. Verùm tamen hæc ſententia omninò eſt explodenda, confũditur enim apertè ex iis, quæ ſuprà notauimus; nam vbi verus Deus in teſtem non inuocatur, nec veritas infallibilis interponitur, non poteſt verũ, & proprium conſiſtere iuramentum.

5 Reiectis igitur his, atque aliis reſolutionibus dicendum nobis eſt cum Sot. *de Iuſtit.lib.* 8. *q.*2.*art.*3. Cou. *in cap.quamuis pactum part.*1.§.1.*n.*10. *verſ. ego ſane*, Sayr. *in claui Regia lib.*5 *cap.*3.*num.* 21.*& cap.*6. *num.*1. Soar. *d.c.* 5. *n.*6. nouiſſimè Ioan. de Valboa *in annuis Academicis prælectionibus Salmanticenſ. ad c.* 26. *de iureiur.num.*6. quòd ſcilicet quamuis iuramẽtum per falſos Deos re ipſa, & vi ſua nullã producat obligationem, obligat tamen ipſum iurantem ex conſcientia erronea, quatenus ſcilicet exiſtimauit ſe per verum Deum iuraſſe, & ita reſpectu talis conſcientiæ tenetur adimplere promiſſum, quod ſi non
6 fecerit, peccabit peccato periurij, iuxta text. *in præſenti.* ſic aliàs intelligendum, cuius rei illa eſt ratio, quia conſcientia erronea vim obligandi habet ſub ea ratione ſub qua concipitur, de quo Henric. *quodlib.* 1.*art.*8. Alex. de Ales *p.*2.*q.* 120. *membr.*3.*art.*1. S. Thom. 1.2 *quæſt.*19.*art.*4.*&* 5.*& quodlib.* 3. *art.* 26. *&* 27. Sylueſt & Summiſtæ *verbo conſcientia*, S. Antonin *part.*1.*tit.*3.*cap.*10 §.4. Sayr. *in claui Regia lib.* 1.*c.*4.*à num.*3. adeò vt dicat Caiet. *in ſum. verbo conſcientia.* quòd in tantum obligat conſcientia erronea vt ſi conſcientia alicuius dictaret eſſe peccatũ mutcale conſpuere in Eccleſia, & tamen contra perſeuerantem talem conſcientiam conſpueret, peccaret mortaliter, quia quãtum in ſe fuit formaliter in peccatum conſentit, Nauar. *in man. prælud.* 9.*num.*9. *& cap.*25. *num.*280. atque ſecundum hunc ſenſum ex-
7 plicandus eſt locus Pauli ad Roman. 14. *Omne quod non eſt ex fide peccatum eſt*, de quo *in cap. vlt. vbi gloſſ.* 1. *de præſcript.* quaſi dicat, omne id, quod non eſt ex conſcientia, ſiue ſecundùm conſcientiam, & ita contra illam, eſſe peccatum, non tamen vbi conſcientia recta eſt, & vera, ſed etiamſi falſa ſit, & erronea, vel denique dubia, vt declarat Pont. *in cap. litteras* 13. *verſ. porro*, ibi, *quoniam omne, &c. de reſtit. ſpol. c. per tuas* 36. *de ſimon. c. inquiſitioni*, 44. *verſ. in ſecundo, de ſentent. excomm. c. omnes*, §. *illud* 28.*q.*1. reſoluunt D. Thom. & cæteri modò citati. In hoc autem iuramẽto interuenit conſcientia erronea, qua illud putarunt verum, & validum iuramentum pertinens ad honorem Dei putati veri, & ad Religionem putatam veram, ergo rectè ſequitur talem conſcientiam dictare huiuſmodi iuramentum obligare, & per conſequens obligat ex erronea conſcientia, & periurium ſi non verè, & propriè, ſaltem quoad illorum opinionem contrahitur, ſecundùm *ſuprà* citatos. Sic ſanè dum S. Thom. 2.2. *quæſt.*98. *art.*1. *ad* 1. vocat illud iuramentum peruerſum, non exiſtimat eſſe verum iuramentum, ſed tantùm putatiuum, item dum Theologi ſupponunt *in* 3. *diſt.* 39. vbi Bonau. *art.*1.*q.* 3. Innoc. Abb. & alij *in d. cap. et ſi Chriſtus, de iureiur.* Selu. *de iureiur. part.*1.*q. vlt.* Alex. *in l.* 3.§ *iurari, ff. de iureiur.*
8 Syluest. *verbo iuramentum.* 4.*q.*4. iuramentum factum per falſos Deos obligare ad illius obſeruantiam, bene dicunt ſi intelligant eam obligationem procedere ex erronnea iurantium conſcientia, ſecus aliàs ſecundum ſupradicta.

Minus malum eſt per Deos falſos veraciter iurare, quàm per Deũ verum fallaciter.] Immò communis Doctorum opinio vnanimiter aſſerit grauius peccatum eſſe iurare verum per Deum falſum, quàm falſũ per verum Deum, cùm enim iuramentum præſtitum per falſos Deos pertineat ad idololatriam, & blaſphemiam, vt *ſupra* diximus & iuramentum falſum per Deum verum importet periurium, ſequitur illud hoc grauius eſſe, quia idololatria opponitur confeſſioni fidei, quæ eſt fundamentum totius Chriſtianitatis, & vti talis reſtagatur primo Decalogi præcepto; cùm tamen periurium ſit contra ſecundum; peccatum autem, quod opponitur primo præcepto, grauius eſt illo, quod aduerſatur ſecundo. ſicuti tradunt Sayr. *in claui Regia lib.*4 *cap.*4.*num.*9. & Soarez *d. tract. de iuramento. lib.* 3. *c.* 3.*n.*10. Quibus & alijs fundamentis hanc ſententiam tenet Sotus *de cauendo iuramentorum abuſu, p.*3.*c.*6. *& lib.*8. *de Iuſtit.q.*2.*art.*3. Cou. *in c. quamuis pactum p.*1 §.10. *in fine, verſ. his omnibus*, & alij, quos refert, & ſequitur Sayrus *in claui Regia lib.* 5. *cap.* 3. *num.* 17. & Soar. *d. cap.* 3. *num.*6. 9

Ad præcitata verò verba huius text. omiſſis variis ſolutionibus, quas tradit Soar. *de Relig tom.*1. *tract.*3. *lib.*1. *cap.*6. *num.*13. *& ſeq.* reſpondetur S. Auguſtinum *ibi* ſolùm conſideraſſe peccatum periurij, quod quidem datur in iuramento falſo per verum Deum, non autem datur in iuramento vero per falſum Deũ iuxta D. Thom. 2 2. *quæſt.*98. *art.*1. *ad* 2. Sot. & Couar. *vbi ſuprà*, & hoc reſpectu minus malum eſt iurare verum per Deum falſum, quàm falſum per Deum verum; quatenus verò tale iuramentum per falſos Deos includit crimen idololatriæ grauius peccatum eſt iurare verum per falſos Deos, quàm falſum per Deum verum, iuxta ſupradicta, quod non eſt dicendum Auguſtinum negaſſe, ita ex ſententia ſupradictorum reſpondet, & illum defendit Sayrus *d. cap.*3. *num.*18. & Soarez *d. num.*6. 10

Ac per hoc qui vtitur fide illius, &c. Notatur ad hoc quòd non peccat ille, qui ad ſuum bonum, v.g. ad confirmandam ſimplicem conuentionem cũ infideli celebratam, vel ob aliam ſimilem cauſam ab illo iuramentum petit, quem ſit, per falſos Deos iuraturum, vt per D. Thom. 2.2. *q.*78. *art.*4. *& q.*98. *art.* Alex. de Ales *p.* 3. *quæſt.*31 *memb.*2. *art.*6.§ 2. Syluest. *d. quæſt.*8. Sot. *lib.*8. *de Iuſtit. quæſt.*2. *art* 3. Cou. *d.*§.1. *n.*6. *&* 10. Nau. *in cap.*1.§ *ſacerdos à num.*6. *de pœnit. diſt.*6. poſt alios, quos refert. & ſequitur Sayrus *in claui Regia lib.* 3. *cap.* 3. *num.*16. latè Soarez *d. lib.*3. *cap.*13. Ex eo, quia licitum eſt vnicuique etiam priuatæ perſonæ vti peccato voluntario alterius ad bonum ſuũ, & ita petere illud, quod alter cum peccato eſt præſtaturus, dummodò tamen tria concurrant requiſita. Primum quòd petat licitum. Secundum quòd petat ab eo, qui ſine peccato illud præſtare poteſt. Tertium quod ipſa præſtatio etſi cum peccato fiat, ad aliquod bonum petentis ordinetur. Colligitur hæc doctrina in effectu à D. Thom. *q.* 98. *art.* 4. *ad* 4. Sot. *d. q.* 2. *art.*4. & cæteris *ſuprà* citatis Plane iſta tria requiſita concurrunt in iuramento, de quo agimus; in primis circa primum conſtat illum, qui ab alio petit vt iuret, & pactum, ſeu conuẽtionem celebratã iuramento confirmet, petere rẽ licitam, & honeſtam, vt conſtat; neque enim qui petit iuramentum, petit vt iuret per falſos Deos, tunc namque rem intrinſecè malam exigeret, ſed tantùm petit, vt iuret. Secundum item interuenit in hoc 11

iura

iuramento, quia infidelis poterat, immò tenebatur, per verum Deum iurare, & ſic ſi per falſos Deos iurat, culpa eſt ipſius iurantis, non autem iuramentum exigentis, quia is, qui exigit, id petit, quod alter ſi vellet, facere poterat licitè, & ſine peccato. Tertium tandem etiam in præſenti datur, quia maxime intereſt iuramentum exigenti fide ſibi datam aliquo religionis vinculo vero, ſeu putatiuo confirmari Cùm igitur prædicta requiſita in hoc iuramento interueniant, rectè ſequitur illud licitè exigi poſſe ab infideli per falſos Deos iuraturos, iuxta text. *in præſenti*, quem ſic interpretantur Doctores *ſuprà* citati, Idem etiam confirmari poteſt exemplo Iacob, prout legitur *Gen.* 31. qui petiit à Laban ſocero ſuo homine idololatra vt fœdus, quod cum illo pepigerat iuramento firmaret, alia exempla ex ſacra pagina ſumpta vide per Soar. *d. cap.* 13 *num.* 3.

13 Non obſtat quòd petens ab alio, vt faciat id quod ſine peccato facere non poteſt, conſentit iniquitati alterius, inducendo illum ad peccatum, ex reg. *quod agentes, & conſentientes*, &c. habetur *in cap.* 1. *de offic. deleg.* inſuper incurrit peccatum ſcandali, quia præbet alteri occaſionem ruinæ ſpiritualis, planè iuramentum per falſos Deos eſt intrinſecè malum, & ſic iurans idololatriæ peccatum incurrit; quia reſpondetur diſtinguendo inter illum, qui petit ab infideli, vt iuret per falſos Deos, & inter illum, qui ab eodem exigit, vt iuret ſimpliciter, & abſolutè; priori caſu graue peccatum incurrit ſic petendo, cùm tunc alterum inducat ad peccandum, ac per conſequens illius peccato cooperatur, nec dicas hunc infidelem eſſe paratiſſimum ad iurandum per falſos Deos, quinimò nullo modo debet iurare, quamuis ab eo id enixis precibus poſtuletur; igitur videtur eſſe peccatum petere ab eo, vt iuret per falſus Deos, eſſe intrinſecè malum, ac proinde nullo caſu licitum eſſe illud petere ſub eâ forma etiam à paratiſſimo ſic iurare, cùm ex parte petentis nulla omninò debet dari peccandi occaſio, Sic aliàs, qui ab vſurario etiam paratiſſimo, & qui aliter nollet mutare, peteret ſub vſuris, dicens, Mutua mihi ſub vſuris, vel aliter eundem induceret ad vſuras, peccaret tanquam conſentiens, & participans peccato illius, vt ad hoc propoſitum reſoluit D. Thom & *ibi* Caiet *d. quæſ* 77. *art.* 4. Conrad. *de contract. lib. q.* 47. *verſ. tertia concluſio*, Cou. *d.* § 1. *n.* 10. Sot *de Iuſtit. lib.* 6 *q.* 1 *art* 5. Nau. *in man. cap.* 14. *num.* 39. adeò vt nec ad redimendam vitam captiui liceat petere mutuum ſub hac forma, vel aliter inducere vſurarium etiam paratiſſimum, idque propter prædictam peccandi occaſionem, quam ei præbet mutuatarius, iuxta textum ſecundum verum intellectum *in cap ſuper eo, de vſuris*.

14 In poſteriori verò caſu licitè petitur iuramentum ab infideli, quia petens nulla ratione intendit, vt per falſos Deos iuret, ſed tantùm vult, vt pactum iuramento confirmet, quod quidem licitum eſt, habent enim ius contrahentes ad petendum, vt pacta iuramento firmentur, & ita ſic petendo peccato infidelis per falſos Deos iurantis non conſentiunt, iuxta noſtrum *cap mouet*, quòd ſi dixeris petentem iuramentum aliqualem occaſionem peccandi præbere infideli, dum ab eo exigit iuramentum, ſi enim illud non exegiſſet, non iuraret per falſos Deos, & ſic non peccaret, reſpondebitur ex actu petitionis iuramenti pro ſe non ſequi ruinam ſpiritualem infidelis, qui potuit non iurare per falſos Deos, & ita ſcandalum magis accipitur ex malitia eiuſdem, quàm detur, ab eo, qui petit, cum rei licitæ operam indulgeat, vnde qualiſqualis occaſio non data, ſed accepta meritò eſt cõtemnenda, *reg. qui ſcandalizauerit, in antiq.* & in ſpecie comprobant D. Thom. & cæteri ſupra citati. Sic aliàs licitè ad redimendam propriam vexationem datur pecunia eam illicite extorquenti *c. dilectus* 28 *de ſimon.* Sic etiam ob eandem cauſam licitum debet cenſeri Chriſtianis captiuis coactis cõtra Chriſtianos remigare, ex *reg. l. ſi damni* 130. *ibi, eius verò nulla culpa ff. de regul. iuris, c. quod culpatur in fine*, 23. *q.* 1. quicquid dicat Nauar. *in c. ita quorundam n.* 11. *not.* 11. *de Iud.* Sic tandè licitè vſuræ ſoluuntur exigenti eas cum peccato, *c. debitores, de vſureur.* 15

Nec obſtat quòd peccat ille, qui petit à malefico, vt vtatur malefico ſuo ad tollendum aliud, vel à ſe, vel ab alio, quamuis maleficus eſſet paratiſſimus ad artem illam exercendam, cùm directò conſentiat in peccato malefici, ſicuti docent D. Thom. *in* 4. *diſp.* 34. *quæſt.* 1. *art.* 3. Caſtr. *lib.* 1. *de iuſta hæret. puni. cap.* 15. Couar. *in d. cap. quamuis pactum p.* 1 § 1. *num.* 10. Sayr. *in claui Regia lib.* 4. *c.* 6. *a num.* 26. Soar *de Relig tom.* 1. *tract.* 3. *lib.* 2. *cap.* 18. quia reſpõdetur negando ſimilitudinem inter petentem à malefico, vt vtatur malefico ſuo, etiam ad bonum petentis, & inter petentem iuramentum ab infideli, etenim priori caſu petitur id, quod ſine peccato mortali nullo pacto poteſt præſtari, nempe vt maleficus vtatur maleficio ſuo, vnde neceſſariò dicendum eſt petentem peccare, dum inducit alterum ad peccandum, nec petens excuſabitur, quòd maleficus erat paratiſſimus ad maleficium operandum ad cuiuſcumque petitionẽ, quia etſi paratus eſſet, nullatenus tamen hoc particulare maleficium fuiſſet operatus, niſi ab eo peteretur, vnde euidenter apparet talem petitionem cauſam fuiſſe proximam, vt maleficus illud maleficium in ſpecie committeret. Iuuat, quia qui petit à meretrice parata ad cuiuſcumque inſtantiam peccat, quamuis enim illa parata eſſet, non tamen hunc actum meretricium in particulari commiſiſſet, niſi ab illo inducta fuiſſet, qui actus cùm ſit de ſe malus, ſicut actus maleficij, nec aliquo caſu licitè fieri poſſit, ſequitur nunquam licitum eſſe ad illum inducere, quod ſecus eſt in iuramento poſtulato ab infideli, quod ille ſi voluerit poteſt, immò tenetur, recognoſcendo verum Deum, iuramentum per illum præſtare, & ſic petitur illud, quod ſine peccato præſtari poteſt, vt optime expẽdunt Couar. Sayr. & Soar. *locis proximè citatis*: Vnde ſi conſtet maleficum optimè poſſe abſque nouo maleficio diſſoluere prius maleficium, licitè ab eo peti poteſt in particulari, vt modo licito, & ſine vſu pacti cum dæmone, illud deſtruat, quia talis petitio non eſt inductio ad opera magiæ exercenda: quo fit, vt ſi quis ſciret maleficium factum conſiſtere in laqueo tali loco alligato, licitum eſſet rogare maleficum, vt illam ligaturam ſoluat, ſicut etiam licitum eſt eundem rogare etiam ei data pecunia, vt illas ligaturas, quas fortè habet ſepultas, ſuſpenſas, & occultè conſeruatas, inde dimoueat, quia hîc nulla interuenit opera diabolica, ſed humana tantùm actio, quam quilibet alius efficere poſſet, ſi ſciret vbi eſſent illæ ligaturæ, ita Nau. *in man. cap.* 11. *num.* 19. Sot. Syueſt. & alij. quos referunt, & ſequuntur Sayr. *d. lib.* 5. *c.* 6. *num.* 27. & Soar. *d. cap.* 18. *num* 9. 16

17 (right margin beside "poteſt, vt optime expẽdunt…")

QVÆSTIO II.

SVMMARIVM.

1 *Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod iurat, in foro conſcientiæ nullam obligationem contrahit,*

2 *Verba non aliter ſuam habent efficaciam, niſi in quantum ſunt ſignamentis.*

3 *Verba apta ad matrimonium ſi quis proferat, ſi tamen in rei veritate nullum habuit animum contrahendi, nullum in rei veritate datur matrimonium.*

4 *Declaratur text. in cap. maiores §. item queritur, de Baptiſmo.*

5 *Iurans ficte, & cum dolo, licet non teneatur ex vi iuramenti in foro conſcientia, tenetur tamen ratione ſcandali vitandi, quod poſſet oriri, ſi iuramentum non ſeruet.*

6 *Iurans ficte animo non iurãdi peccatum mortale committit, cum pernicioſo vtatur mendacio.*

7 *Iurans per metum grauem ſe aliquid daturum, ſi nullam habuit iurandi intentionem peccat mortaliter.*

8 *Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod iurat, in foro exteriori cogẽdus eſt adimplere quod ſic iurauit.*

9 *Iuramento vniuſcuiuſque ſtatur in dependentibus ab animo, quãdo iuris præſumptio adeſt cõtra eum, de* [illegible] *animo agitur.*

10 *Iura*[illegible]*aliquid facturum, vel daturũ cum animo & intentione iurandi, abſque animo tamen promittendi, & ſe obligandi, non ſolum in foro exteriori, verum etiam in interiori manebit obligatus, ſed peccatum mortale committit, vt n. 11.*

Cap. In dolo. I.

1 IN hoc text. ſedet materia ficte iurantis, cum dolo ſcilicet fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod iurat, illum enim in foro conſcientiæ nullam obligationem contrahere probant D. Th. & *ibi* latè Caiet. 2. 2. *q* 89. *art.* 7. *ad* 4. Sotus *lib.* 8. *de Iuſtit. q.* 1. *a.* 7. *in reſp. ad* 4. Gregor. de Valent. *tom.* 3. *diſput.* 6. *q.* 7. *puncto* 4. §. *quarto modo.* Couar. *in cap. quamuis pactum part.* 1. §. 5. *n.* 2. Fr. Ludou. *in inſtruct. conſcientiæ part.* 1. *c.* 42. *prope finem*, Sayr. *in claui Regia lib.* 5. *cap.* 9. *num.* 9. Paol Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 2. *q.* 3. *num.* 5. *in prima propoſit.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo iuramentum differ.* 10. *verſ. in foro verò conſcientia.* Ratio eſt, quia iuramentum definitur vt ſic Dei in teſtem inuocatio, at prædicta inuocatio non poteſt fieri ſine conſenſu, ex reg. *l.* 3. *ff. de rebus dub. c. intelligẽtia, de verb. ſignific.*
2 & inſuper verba non aliter ſuam habent efficaciã, niſi inquantum ſunt ſigna mentis, *l. Labeo* §. *idẽ Tubero. ff. de ſupellect. leg.* 1. §. *Diuus ff ad leg. Cornel. de ſicar.* Rot. *deciſ.* 130. *num.* 3. *p.* 1. *recent* cum aliis per me adductis ad *reg. vlt. de regul. iuris lib.* 6. Igitur ſi ſine conſenſu verba proferantur tanquam ficta, & nugatoria, non ſufficiunt ad conſtituendum in rei veritate iuramentum.

3 Sic aliàs quamuis aliquis proferat verba apta ad matrimonium, ſi tamen in rei veritate nullum habuit animum contrahendi, nullum in rei veritate datur matrimonium, vt probat text. *in cap. tua* 27. *de ſponſalib.* & idem dicendum eſt ſupradicta ratione in omnibus aliis obligationibus, vt ſcilicet in rei veritate illæ non obſtringant, ſi voluntas obligandi defecit, reg. *l.* 1. & 3. *de action. & oblig.*

4 Non obſtat text. *in cap. maiores* §. *item queritur, verſ. propter quod*, ibi, *ſicut is, qui ficte ad Baptiſmum accedit*, &c *de Baptiſmo*, vbi apertè ait Pontifex quòd ſuſcipiens ficte Baptiſmi ſacramentũ iure baptizatus eſt cogendus ad obſeruantiã fidei Chriſtianæ, cùm tamen is, qui ſic ficte ad Baptiſmum acceſſit, nullam voluntatem habuerit ſuſcipiendi illum, quia reſpõdetur veriſſimum quidem eſſe quòd ad Baptiſmi validitatem eſt omninò neceſſaria voluntas vera, vel interpretatiua, ex *d.* §. *itẽ quaritur v. ille verò*, nec dictum §. *itẽ quaritur*, in præcitatis verbis, ibi, *ſicut & is*, &c. oppoſitum docet, etenim ibi baptizatus acceſſit ad ſacramentũ Baptiſmi fingens ſe credere in tali Sacramento, cùm tamen in rei veritate non crederet; non autem finxit ſe velle baptizari, quia à parte rei volebat ille aqua aſpergi, credens inibi nullũ dari Sacramentum, ita fictio ibi non ad voluntatem baptizandi, ſed ſolùm ad fidem Sacramenti, quam ille ore profitebatur, corde tamen negabat, eſſe referenda.

Intellige tamen primò, quòd quamuis ſic iurans non teneatur ex vi iuramenti in foro conſcientiæ adimplere, quod iurauit, tenetur tamen ratione ſcandali vitandi, quod poſſet oriri ſi iuramentum nõ ſeruet, arg. *cap.* 2. *de reſcript.* quo fit, vt ſi quis in publico, & ſolemniter iurauerit, quamuis ficte ſe aliquid facturum ſi perſuadere non poſſit ſe non verè iuraſſe, tenetur ratione ſcandali ſub peccato mortali iuramentum ſeruare; item ex alio capite, nempè ratione doloſæ deceptionis, tenebitur iuramentum ſeruare, v. g. ſi quis mulieri iuret ſe eam in coniugem accepturum, abſque animo tamen iurandi, & ſequitur copula, tenebitur tali promiſſioni ſtare non ex vi iuramẽti, ſed ex lege iuſtitiæ, vt reſoluunt Sot. Fr. Ludou. & Sayr. *citatis locis*; prædictis verò ceſſantibus iurans abſque animo iurandi poteſt ſine peccato non adimplere, quod finxit ſe iurare. 5

Intelligè ſecundò ſic ficte iurantem ſine animo non iurandi, peccatum mortale committere, cùm pernicioſo vtatur mendacio in graue diſpendium actionum humanarum, ad quarum confirmationem ſunt inuenta iuramenta, & ideò ſi is, à quo iuramentum exigitur ad alicuius actus confirmationem non habet animum iurandi, publicæ vtilitati, & humanis commerciis illudit, deinde, diuinã Maieſtatẽ offendit, quippe qui actu exteriori diuinum inuocat teſtimonium, actu verò interiori à prædicta inuocatione diſſentit, quod nihil aliud eſt, quàm quædam diuini numinis illuſio, quæ omnia colliguntur ex Caiet. *d. art.* 7. Couar. *d. num.* 2. Fr. Emman. *in ſumm. part.* 1. *cap.* 192. *concl.* 4. Sayr. *d. cap.* 6. *num.* 11. & idem peccatum dicendum eſt illum contrahere, qui per metum grauem iurat ſe aliquid daturum, nullam tamen habuit iurandi intentionẽ, neque enim ob quẽcunque metum poteſt quis illudere Deo, inuocãdo eius teſtimonium verbis exterioribus, non tamen mente, & ita etiam manifeſte mentitur, quod nullo caſu licitum eſt, *c. ſuper eo, de vſur.* quam ſententiam tenuerunt. Caiet. Couar. & Fr. Emman. *dictis locis*, licet diſtinguãt plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *d. num.* 11. 6 7

Intellige tertiò principalem reſolutionem procedere in foro conſcientiæ, vt innuimus, non ſic in foro exteriori præſumitur in dubio animum habuiſſe iurandi, ne ſcilicet aliàs in eo peccatum præſumatur, contra reg. *l. merito ff pro ſocio*, cum ſimilibus, & ideò ratione iuramenti cogendus eſt adimplere quod iurauit, quod in omnibus actibus humanis, qui à cõtrahentium conſenſu pendent, dicendum eſt, & is, qui actum interuenientibus neceſſariis requiſitis celebrauerit, non erit poſtea audiendus ſi dicat, & cum iuramento aſſerat, ſe tali actui nullatenus conſẽtiſſe in ſua mente, nec habuiſſe animum talem actum faciendi, aliàs enim nullus cõtractus humanus in foro exteriori tutus eſſet, quod probatur in muliere profitente, poſtea iurante ſe ficte velum aſſumpſiſſe *in c. vidua, de Regularibus, & in c. qui interrogaſti* 27. *diſt.* 8

diſt. quod idem probatur *in cap. humanæ aures*, 22. *quaſt.* 5. & patet ex illo Regum 16. *homo videt ea, quæ apparent, Deus autem intuetur cor*, faciunt quæ; Cou. *de ſponſalib. part. 1. cap.* 4. §. 2. *num.* 2. & 9. quare ita ſubſtinent Bonauen. *in 3. diſt. 39. art. 3. quæſt.* 1. & dicit id neminẽ inficiari Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib. 2. quæſt. 3. num. 5. in prima propoſ.* quem refert Ioan. Valet. *d. verbo iuramentum, differt.* 10. *n.* 5.

9 Non obſtat quòd in dependentibus ab animo ſtatur iuramento vniuſcuiuſque, gloſſ. *verbo non probatur, ad finem*, ibi *ſed qualiter*, &c. *in cap. propoſuiſti* 82. *diſtinct.* cum aliis per Abb. *in cap.* 2. *n.* 9. *de conſtitut.* Couar. *pract. cap.* 32. *num.* 7. Anton. Gom. *tom.* 2. *var. cap.* 3. *à num.* 56. Hippol. *in rub. de probat. à num.* 152. Valaſc. *de iure Emphyt. q.* 7. *num.* 26. quia reſpondetur hanc doctrinam procedere, quando iuris præſumptio adeſt contra eum, de cuius animo agitur, vt ſtatim explicat gloſſ. *ibi*, & communis *in d. c. propoſuit*, ſequitur Iaſ. *in §. ſed iſte quidem, corol.* 27. *Inſtitut. de action.* Alciat. *de præſump. regul.* 3. *præſ.* 16. *num.* 2. Menoch. *de arbitr. caſu* 186. *num.* 2. Conſtat autem quòd quando aliquis facit aliquem actum exteriorem, præſumimus quòd etiam illum fecit in mente ſua, ne ſcilicet in eo illuſionem, & ita peccatum præſumamus, iuxta *ſuprà* reſoluta. Nec item obſtat *c.* 1. *de ijs, quæ vi*, vbi mulier non cogitur redire ad monaſterium eo quòd ſimulatè, & fictè profeſſionem fecit, quia ille text. procedit in muliere per metum profitente, quem apertè probauit, vt patet ex ſerie eiuſdem text. illa mulier proteſtata eſt ſe non habere animum, neque intentionem profitendi, quinimò ſi id faceret, ſe motu coactam facere, quæ quidem proteſtatio in omnibus actionibus adeò vtilis eſt, vt onus probandi contrarium in aduerſarium proiiciat, ex doctrina gl. *verbo non timore*, ibi *ſed quis hoc allegat*. &c. vbi Abbas *n.* 50 *in dict. c.* 1.

10 Ex quibus colligitur longè aliter dicendum in eo, qui iurat ſe aliquid facturum, vel daturum cum animo, & intentione iurandi, abſque animo tamen profitendi, & ſe obligandi, ia enim non ſolùm in foro exteriori, verùm etiam in interiori manebit obligatus ratione iuramenti ad promiſſa adimplenda, vt meritò reſoluunt Caietan. 2. 2. *q.* 89. *art.* 7. *in reſpon. ad* 4. Sot. *lib.* 8. *de Iuſtit. quæſt.* 1. *art.* 7. *in reſpon. ad* 4. Couar. *in c. quamuis pactũ part.* 1. § 5. *n.* 2. Fr. Emman. *in ſumma part.* 1 *cap.* 192. *concluſ.* 4 Petr. de Aragon, Gregor. de Valent, & alij, quos refert, & ſequitur Sayr. *dict. lib.* 5. *cap.* 6. *num.* 8 *verſic. alij verò*. Ratio eſt, quia iſte iurauit ſe aliquid facturum, vel daturum, & habuit intentionem iurandi, vt ſupponimus; ergo ex hoc iuramento manet obligatus ad faciendum, vel dandum. Quòd ſi replicetur non habuiſſe animum promittendi, nec intentionem ſe obligandi, ac proinde ſine ſuo conſenſu non potuit obligari in foro conſcientiæ, ex *cap. humanæ aures*, ibi, *digna verò iudicia*, & *c.* 22. *quæſ.* 5. in quo conſiſtit fundamentum Bonau. Richard. Gabr. Scot. & aliorum contrarium aſſerentium, reſpondebitur quòd eo ipſo quòd voluit iurare, voluit quoque neceſſariò promittere, & ſe obligare ratione iuramenti, quia ex iuramento, ſi materia ſit licita, ſtatim oritur quædam obligatio illud ſeruandi, quæ eſt effectus naturalis, & intrinſecus illius, ſicut ignis calefacere, & ita non poteſt, quamuis vellet, animum iurandi ſeparare ab obligatione adimplendi promiſſum, quinimò ſub animo iurandi neceſſario includitur obligatio ex ipſo iuramento procedẽs ad eius obſeruantiam, ſufficit enim cauſam eſſe volitam, quamquam effectus virtualiter volitus ſit. Non obſtat quod iuramentum non extenditur ad incogitata ex gloſſ. recepta *in cap. penult. de iureiurando*, quia reſpondetur hoc non procedere in incogitatis, quæ veniunt in conſequentiam iuramenti, quia hæc potius cogitata, quàm incogitata dicuntur, argum. *l. Imperatores. ff. de iure fiſci*, quæ omnia ex ſupradicta ratione ſecundùm præcitatos procedunt etiam in iurante per dolum, aut metum.

Intellige autem prædicto modo iurantem cum animo iurandi, non tamen ſe obligandi, nec promittendi, peccatum mortale committere, cuius rei ratio eſt, quia ſic iurans efficit falſam veritatem exteriorem, quam iuramento confirmat, & quantum in ipſo eſt Deum fallacem facit, qui enim iurat ſe aliquid facturum, virtualiter promittit. & ſe obligat ad faciendum, quinimo illam promiſſionem iuramento confirmat, vnde cùm iuret ſe facturum, & nõ habeat animum promittendi, nec ſe obligandi, iam iurat falſum, ex ſupradictis, & notat Sayr. *d. c.* 6. *n.* 7. in quibus terminis intelligi debet text. *in præſenti*. 11

Cap. Animaduertendum. II.

Hieronymus,

HIeronymus *ſuper Hieremi. lib.* 2. *ad cap.* 4. relatus 1
in hoc textu, ſic ait. *Animaduertendum eſt, quod iuſiurandũ hos habeat comites, veritatem, iudicium, atque iuſtitiam. Si iſta defuerint nequaquam erit iuramentum, ſed periuriũ.* Cuius reſolutionis vera vt pateat intelligentia, aduertere oportet, quòd licèt deficiente aliquo ex prædictis tribus comitibus periurium contrahi dicatur iuxta hunc textum, vel enim falſo, vel temerariè, vel turpiter quis iurat, ac per conſequens irreuerenter diuinum inuocat teſtimonium, ſecundùm Couar. *in cap. quamuis pactũ part.* 1. §. 6. *num.* 4. Nauar. *in man. cap.* 12. *num.* 3. Sayr. *in claui Regia lib.* 5. *cap.* 4. *à princip.* propriè tamen, & verò tunc verum periurium contrahitur, quando deficit veritas, ex Diuo Thom. 2 2. *quæſt.* 98. *art.* 1. Couar. *dict.* § 6. *num.* 5. & 9. Sayr. *dict. cap.* 4. *num.* 7. ob defectum tamen iudicis, ſeu iuſtitiæ iuramenta, & incauta, ſeu turpia, & iniqua cenſentur, *cap. ſicut* 13. *cap. inter nos.* 24 vbi gloſſ. *de iureiurand.* & lato modo, & impropriè, & ſecundùm quid dicuntur periuria, prout in ſpecie *cap. ſicut* 27. §. 1. *illo tit. cap.* 1. *verſic. neque enim, de ijs, quæ fiunt à maiori parte capit.* cum aliis quo fit, vt quamuis huiuſmodi iuramentum, in quo deficit veritas indiſtinctè, & in quacunque materia, ſiue magna, ſiue parua peccatum ſit mortale, & directè aduerſetur ſecundo præcepto Decalogi, de non aſſumendo nomen Dei in vanum, dummodo ad iurandum interueniat actio deliberata, ex Diuo Thoma *d. quæſt.* 3. *ad* 2. Nauarr. *d. cap.* 12. *num.* 6 & 7. Sot. *lib.* 8. *de iuſtit. quæſt.* 2. *art.* 3. *concluſ.* 2. Fr. Emman, *in ſumma p.* 2. *cap* 94. *concluſ.* 3. Couarr. *in cap. quamuis pactum, part.* 1. §. 1. *num.* 4. & §. 6. *num.* 5. poſt multos Sayr. *dict. cap.* 4. *ex num.* 14 *vſque ad num.* 31. & *c.* 9. *num.* 1. & 2. qui omnes iuxta communem Theologorum ſententiam affirmant periurium iocoſum eſſe peccatum mortale, quinimo ille, qui ex lapſu linguæ falſum iurat, dummodo tamen aduertat ſe iurare, & falſum eſſe, quod iurat, non excuſatur à mortali, ex Diuo Thoma *dict. art* 3. *ad* 1. Nihilominus tamen iuramentum, in quo interuenit veritas, quamuis deficiat aliquis ex duobus comitibus, non ſemper eſt mortale, ſi enim deficiat iuſtitia, erit mortale ſi id, quod iuramento aſſeritur, vel promittitur crimen ſit mortale, non ſi obſeruantia huiuſmodi iuramenti, vel factum, quod iuratur, eſt peccatum mortale: idem peccatum committitur, quando iuramentum præſtatur, prout in ſpecie *c. cum quidam*, §. *ille*

ſtu.

verò, de iureiurando. Si verò id, quod iuramento aſſeritur, vel promittitur, ſolum eſt peccatum veniale, iuramentum etiam ſolùm erit veniale; ſi autem deficiat neceſſitas, quamuis nullum detur mendacium & ſimul iuſtum ſit, quod iuratur, erit nihilominus regulariter peccatum veniale, quia ſi id faceret in contemptum Dei, ad quem aliquando inducit frequens vſus iurandi, aut eſſet aſſuetus iurare, & ita exponeret ſe periculo peierandi, erit peccatum mortale. Colliges hæc ex Conar. *dict.* §.6. *n.*4. *cum ſeqq.* Sayr. *d.c.*4. *à n.*32. Azor. *inſtitutionum moralium part.* 1. *l.*11. *c.*5. *quæſ.*1. *verſ. deinde, & verſ. præterea.*

Cap. Homines. III. & ſeq. *Auguſtin.*

1 Auguſtinus *de verbis Apoſtoli, ſermone* 28. *aliàs* 30. relatus *in hoc textu, & in enchirid. c.*21. relatus *in ſequenti textu*, de eo agit, qui iurat falſum, quod putat verum; in qua materia ſciendum eſt, quòd vbi quis præuia adhibita deliberatione, & exigente neceſſitate aliquid iuramento firmauit credens probabiliter verum eſſe, quod tamen à parte rei erit falſum, nullum peccatum contrahitur, quia veritas, vel falſitas iuramenti non tam ex re iurata, quàm ex conſcientia, & mente iurantis attenditur; ſi tamen per contrarium nullam adhibuit diligentiam ad hoc, vt ſciret eſſetne falſum, an verum id, quod iuramento firmauit, quamuis putaret eſſe verum, ſi tamen erat falſum, peccauit mortaliter: ſi tandem aliquam adhibuit diligentiam, non tamen ſufficientem, neque eam, quam debuit adhibere, tunc venialem culpam committet. Ita reſoluunt Abbas *n.*4. *& ibi gloſſa penult. in c. sua* 12. *de iureiurando*, Angelus *verbo periurium*, §.1. Nauar. *in man. c.*12. *num.*7. *verſ.*6. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *in claui Regia, lib.*5. *c.*4. *n.*28. Soar *de Relig. tom.*2. *lib.*3. *de iuramento, cap.*3. *n.*3. *cum ſeq.* vbi *n.*2. poſt D.Th. Sotum, Syluest. & alios, ſubdit, quòd iurans verum putans eſſe falſum, ſemper peccat mortaliter, ratione periurij, talis enim formaliter iurat falſum, & mentitur, quia formaliter loquitur contra mentem, & inde ſumit actus malitiam.

Cap. Beatus Paulus. V. *Gelaſius.*

1 An verum ſit quod beatus Paulus Apoſtolus venerit ad Hiſpanos, diſſerunt Philip. Bergom. *in ſupplemen. chronic. in vita Claudij lib.*8. *fol.* 126. Vaſæ. *in chronico Hiſpaniæ, tomo* 1. *anno Chriſti* 67. *fol.* 17, Taraph. *de Regibus Hiſpaniæ, anno* 43. Ambroſ. de Morales *lib.*9. *chronic. Hiſpaniæ, cap.*11. Vſuard. *in martyrol. die* 12. *Decembris*, Petrus Galeſin. *in annot. ad martyrologium* 12. *Kalend. February, fol.*43. Anton. Beuter. *prima part. hiſtor. c.*13. Martinus Martini *lib.* 1. *hypotypoſ. cap.*13. *col.*65. *cum ſequentibus*, Illeſc. *in hiſtoria Pontific. p.*1. *fol.*22. *col.*3. Hieronymus Roman. *de Republica Chriſtiana, lib.*1. *cap.*3. *fol.*79. Ludouicus Ponz *in lib. excellentiarum Tarraconæ c.*37. Fr. Ioan. à Ponte *de conuent. vtriuſque Monarch. lib.*2. *cap.*13. *pag.*162. Maluenda *de Antichriſto, lib.*3. *c.*6. *pag.*116. *& ſeq. verſ. Paulum quoque*, Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib.*1. *cap.*14. *num.*37. Ioannes Pineda *in monarchia Eccleſ. part.*3. *l.*1. *c.*33. §.2. *pag.*76. Ferdinand. del Caſtill. *in chronica S. Dominici part.*1. *lib.*1. *cap.*1. *verſ pues tambien eſtuuo en ella*, Mariana *lib.*4. *hiſtor. Hiſpaniæ, cap.*3. Cardin. Baron. *tom.*1. *annalium Eccl. anno Chriſti* 61. *c.*3. *pag.*705. *& in addit. ad martyrologium Roman. die Martij* 22. *pag.*134. Nauar. *in cap. nouit, de iudic. notab.*2. *num.*3. Soar. *de Relig. lib.*2. *c.*9. *num.*13. *cum ſequentib.* optimè Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorúmque Hiſpaniæ cap.*6. *n.* 26. vbi in hæc verba:

Poſt Beati Iacobi in Hiſpania prædicationem illa tuba cœleſtis gentium Doctor, vas electionis Paulus Apoſtolus concionator inſignis extitit in hoc Regno: animum enim Hiſpanias adeundi patefecit, *cap.*15. *ad Romanos*, ſcribens ad eos, *Cupiditatem autem veniendi ad vos ex multis iam præcedentibus annis cùm in Hiſpaniā proficiſci cœpero, ſpero quòd præteriens videā vos, & à vobis deducar, illuc, ſi vobis primū ex parte fruitus fuero.* Et iterum; *Hoc igitur cùm conſummauero, & aſſignauero eis fructū hunc per vos, proficiſcar in Hiſpaniam.* Et quanquam aliqui opinantur non præfeciſſe iter, nec applicaſſe ad Hiſpaniam, quia via cœpta, dum Romæ, vt pollicitus erat, viam agens, maneret à Nerone captus, carceri mancipatus fuit, & iter peragere non potuit, vt Gelaſius Papa, & Innocentius I. in quibuſdam decretis, *cap. Beatus.*22. *quæſt.*2. *cap. ſi quis neſciat, diſtinct.*11. videntur ſignificare. Nam *cap. Beatus Paulus* 22. *q.* 2. *in decreto Gratiani*, dum inquit; *Quoniam cum ad Hiſpanos ſe promiſiſſet iterū, diſpoſitione diuina maioribus occupatus ex cauſis implere non potuit.* Non enim Gelaſius negat aliquando ad Hiſpaniam perueniſſe Paulū, ſed tunc cum promiſit, ſtatim non valuit adimplere propter ærumnas, quas à Iudæis Hieroſolymis, & Romæ à Nerone paſſus eſt, & rectè aduertit Cardin. Baron. 1. *tomo annalium anno* 61. Innocentius autem I. *c. quiſquis neſciat diſt.*11. dum enim ait, *Præſertim cum ſit manifeſtum in omnem Italiam, & Galliam, Hiſpaniā, & Africam, atque Siciliam, Inſuláſque interiacentes, nullū inſtituiſſe Eccleſias, niſi eos, quos venerabilis Apoſtolus Petrus, aut ſucceſſores eius cōſtituerunt.* Hæc Innocentius, quæ vera quidem, & certa ſunt, non tamen inde ſequitur, quòd ſolus Petrus in Occidente prædicauit, quia ab eo miſſi prædicarunt, & inſtituerunt Eccleſias, vt ipſe *ibidem* apertè ſcribit, ſed Paulus, & Iacobus, qui Hiſpanias adierunt, à Petro, vt capite Eccleſiæ, Pontifice vniuerſali miſſi fuerunt, & eius auctoritate Eccleſias inſtituerunt, & ita Innocentius non repugnat ſententiæ, quod Paulus ad Hiſpanos perueneri, ſed ſolùm probat omnes vnam fidem profeſſos, qui Hiſpanias adierunt, & licèt Gelaſius aſſertor eſſet eius rei, cum id non decidat vt Pontifex, ſed per tranſennam, & in exemplum adducat, decipi potuit vt doctor, & pro vno Gelaſio plures ſunt ei, eruditione litterarum, & lectione hiſtoriæ non impares, &c. Hactenus Valdeſ. Diuum etiam Petrum Apoſtolorum Principem Hiſpaniam noſtram ſuo aduentu, & prædicatione illoſtraſſe expreſsè teſtatur S. Innocen. Papa I. *in epiſt. ad Decentiū Epiſcopū*, quem refert Ioan. Solorzan. *d. cap.*23. *n.*37. *verſ. quinimò.* De aduentu quoque S. Iacobi atteſtantur plures Doctores, quos plena manu citaui *de officio, & poteſtate Epiſ. p.*1. *tit.*3. *c.*8. quibus addo Thom. Bozz. *lib.*4. *de ſignis Eccleſ. c.*1. *pag.*123. Ioan. Beller. *in explicat. diuin. offic. c.*140. Ioſeph. Stephan. Valenti. *in l. de poteſtate coactiua Romani Pont. c.*8. Maluenda *de Antichriſto lib.*3. *c.*7. *pag.*115. *& ſeq.* Fr. Ioan. de Ponte *de conuent. vtriuſque Monach. lib.*2. *c.*14. *&* 15. Caliſt. Ramirez *de lege Regia in initio num.*42. *& ſeqq. pag.*10. *&* 11. Ioan. Briz. Martinez *in hiſtoria S. Ioan. de la Penā. pag.* 569. Salaz. de Mendoça Canonicus Toletan. *de origine dign. Hiſpan. lib.*1. *c.*5. *f.*15. Solorzan. *d.c.*14. *à n.*34.

Diximus *in tract. de appellatiua verborum vtriuſque iuris ſignificat. appellat.*21. Apoſtoli appellatione Paulum comprehendi, vt ex Læl. Zech. colligit Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. cap.*17. *num.*12. 3

num.12.& rationem aſſignat D.Dominicus de Puente lib.com.2.inſtit.de Regular. ariſtocratia, c.3.n.33. dum ait Paulum antonomaſticè vocari Apoſtolum, quia omnium maximè Eccleſiæ proficuus vbertimam de ſuæ prædicationis ſemine ſegetem videns, Apoſtolico excellentet eſt munere functus;& Apoſtoli antonomaſia decuit eius ſcripta citari, qui inter Apoſtolos ſapientes plura conſcripſerit.

4 In gl. *Diuina* ibi, *vel ſacramento intelliguntur huiuſmodi generales conditiones, ſi Deus voluerit*, &c. Notatur ad hoc quòd conditio illa, *ſi Deus voluerit*, non ſuſpendit, nec reddit matrimonium conditionale, cùm ſit generalis,& tacitè inſit, vt per Brunel. *de ſponſalibus, concl.*33.n.1. Antonium Cuch.*inſtitut. maior.lib.*5.*tit.*12.*n.*48. Petrum Sot.*lect.*3.*de matrim.* §. *quarto denique infertur*, Henriquez *in ſumma, lib.* 11.*de matr.c.*12 §.2.& alios plures, quos refert Sanchez *de matr.lib.*5.*diſp.*1.*n.*9.

SVMMARIVM.

1 *Mentiri non licet pro tuenda vita propria, vel alterius.*

2 *Veritatem in iudicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob euitandam mortem, an & quando liceat reo etiam cum iuramento à iudice interrogato, remiſſinè.*

3 *Is, in cuius domum aliquis refugit, interrogatus ab illius hoſte, vbi ſit ille, quem proſequitur, iuſtè poteſt reſpondere non eſt hic, ſubintelligendo per illud verbum, eſt, comedit.*

4 *Verba interpretantur potius in non delictum, quàm in delictum, etiam quòd in aliquo modo impropriarentur.*

Cap. Ne quis arbitretur. XIV.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus *in quinto Pſalm. ad verſ. Perdes omnes qui loquuntur mendacium*, relatus *in hoc tex.* ait pro tuenda vita propria, vel alterius mentiendum non eſſe, prout illum citat Sanch. *de matr. lib.*4. *diſp.*2. *n.*2. & nouiſſimè Homobon. de Bonis *in reſp.*

2 *quæſtionum moral. p.*2.*reſp.*184. *prope fin.* An autem & quando veritatem in iudicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob euitandam mortem liceat reo etiam cum iuramento à iudice interrogato? Vide Sot. *lib.*5.*de Iuſtit.q.*6 *art.*1. Cou.*lib.*1.*var.cap.*2.*n.*2. Nauar. *in man.c.*18.*n.*57.*& c.*25.*n.*35. Ægid. Boſſ. *in praxi crimin.tit.de portur.n.*3.*cum ſeqq.* Anton. Gom. *tom.*3.*var.c.*12.*n.*5. Petr. Martin. *in cap. afferte, de præſumpt. in verbo afferte, part.*2.*ex n.*18. Anton. Cordub. *in q.*63. Barthol. Homad. *l.*22.*gloſſ.*3. *à princip.tit.*21. *parte.*2. Petr. Sanchez *part.*1.*hiſtor.moral.tit.de la vita de Platon*, §.9. *verſ. ylo que tambien*, latè Salzed. *ad Bernard. in pract.c.*126 *aliàs* 129. *lit. A. in nouiſſ. impreſſ.* Petr. à Nauar. *de reſtit.to* 1.*lib.*2.*c* 4 *n.*136. *cum ſeqq.* Ioan. Segura Danalos *in direct. iudicum Eccleſ. part.*2.*cap.*14 *ex n.*29 Ludouic. Beia *reſp caſuum conſcient. part.*1 *caſu* 32. Gutier. *canon.lib.*2. *c.*11.*n.*39.*&* 40. Salon. *de Iuſtit. q.*62.*art.*2.*contr.*15. Sayr. *in claui Regia, lib.*12.*c.*2.*ex n.*5.*cum ſeqq.& c.*16.*n.*4.

3 In gloſſ. *Non occidatur*. ibi, *vel per æquiuocationem cautè deludas interrogantem dicendo, non eſt hic*, &c. Hanc gloſſam ſolemnem, & receptam dicit Nauar. *in comment. ad c. humanæ aures* 22.*q.*5. *in q* 2.*num.*10. dum ait eum, in cuius domum aliquis refugit interrogatum ab illius hoſte, vbi ſit ille, quem proſequitur, iuſte poſſe reſpondere, non eſt hic, ſubintelligendo per illud verbum, *eſt*, comedit, contra communem verbi intelligentiam; quamuis enim verbum, *eſt*, ſignificet, *comedit*, cùm deſcendat à verbo, *edo*, ſecundùm tamen communem intelligentiam talis reſponſio eſt præſentis temporis deſcendens à verbo *ſum,es,fui*. Vide Soar. *de Relig.tom.*2.*lib.*3.*de iuram.c.*9.*n.*8. Sayt. *in claui Regia, lib.*11.*c.*17.*n.*21.

Notatur etiam ad hoc quòd verba interpretantur potius in non delictum, quam in delictum etiam quòd in aliquo modo impropriarentur, vt per Hippol. de Marſil. *conſ.*2. *num.*9. *verſic. addaci poteſt*, Anton. Gabr. *commun.lib.*7.*concl.*1.*n.*10.*&* 15. Bartazol. *conſil.*76.*n.*21.*lib.*1. Maſcar. *de probat. concl.*1003. *n.*7. Farinac. *in praxi crimin. part.*3.*q.*85.*n.*17. 4

SVMMARIVM.

1 *Interrogatus iuridicè, ac proinde ſeruato iuris ordine cum iuramento tam aſſertorio, quàm promiſſor io tenetur vti verbis planis, & iurare debet ad mentem ionem illius, cui iurat.*

2 *Declaratur text. in c. humanæ aures* 22.*q.*5.

3 *Amphibologia vti licitum eſt in iuramento, etiamſi quis iuſte, & legitimè interrogetur, quando datur rationabilis caſus non reddendi in mentem interrogatus.*

4 *Peſtis tempore interrogatus aliquis à cuſtodibus an veniat ex certo quodà oppido, quod falſo eſſet infectum, & interrogatus certò ſcit non eſſe infectum, poteſt iuramento reſpondere ſe non venire ex tali oppido intelligendo peſte infecto.*

5 *Iudex quando non iuridicè, nec ſeruato iuris ordine interrogat, & ita irrationabiliter exigit iuramentum, & quando aliquis cogitur iurare extra iudicium à perſona priuata per metum, dolum, vel nimiam importunitatem, tunc non peccat ille, qui verbis ambiguis vtitur.*

6 *Latro ſi ita compellat viatorem, iura te mihi numeraturum centum aureos, licebit viatori reſpondere hoc verborum artificio, iuro, intelligendo tibi iuro me poſtea enumeraturum pecuniam, non tibi ſed mihi.*

7 *Vxor, quæ adulterium commiſit interrogata à marito, impulſaque iurare an illud commiſerit, poterit reſpondere, quod non, intelligendo ſe non feciſſe adulterium tali menſe, vel tali die.*

8 *Amphibologia abſque mendacio vſi fuerunt multi ſancti viri.*

9 *Amphibologia vti licitum eſt per nominis æquiuocationem.*

10 *Amphibologia, quæ conſiſtit in factis, quæ propriè dicuntur ſimulata, ob cauſam rationabilem vti licet.*

11 *Dux poteſt facto fugam ſimulare, itaut hoſtes ipſum inſequentes in aliquas inſidias ſibi paratas occidat.*

12 *Simulatio, qua vſus eſt Dauid* 1. *Reg. cap.*21. *licita fuit.*

Cap. Vtilem ſimulationem. XXI.

Hieronymus.

AN & quando licitum ſit vti amphibologia in iuramentis ſiue aſſertionis, ſiue promiſſionis abſque præiudicio veritatis ad iuramentum requiſitæ, quæſtio eſt dubia, per Doctores diffusè ad modum pertractata, quæ vt ad compendium reduci 1

poſſit ſequentes caſus conſtituere oportet. Primus
quòd in iuramento tam aſſertorio, quam promiſſo-
rio ſi quis iuridice, & ſeruato iuris ordine interro-
getur, tenetur vti verbis planis, & iurare debet ad
intentionem illius, cui iuratur, ſiue is ſit iudex com-
petens Eccleſiaſticus, ſiue ſecularis, ſiue ſit perſona
priuata, cui ratione contractus teneatur iurare, alio-
quin peccat mortaliter, etiamſi quod iurat verum
ſit ſecundùm ſuam intentionem, vt reſoluunt Abul.
q.161. S.Thom.a.2.& *ibidem* Caiet.*q.89. art.7.ad 4.*
Sylueſt.*in ſumma verbo Iuramentum* 2.q.2. Nauar.*in
man.cap.12.num.8. verſ.9.* Sot. *lib.8. de Iuſt. quaeſt.1.
art.7.ante finem,* Fr.Ludouic.*in inſtr.conſcientiae,part.*
1.c.41.plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *in claui
Regia,lib.5. cap.6. num.* 12. cuius ſententiae ea eſt ra-
tio, quia cùm exigens iuramentum ius habeat ad il-
lud exigendum, & illud iuridicè petat, aliter ſi con-
tra ius, & iuſtitiam dolo in iuramento vtatur, cùm
enim iuramentum ſit inuentum ad confirmationem
veritatis, & cùm iurans non habeat legitimam cau-
ſam verbis vtendi ambiguis, & dubiis, meritò ſe-
quitur illum mortaliter peccare detorquendo iura-
mentum in alium ſenſum, quem cœpit is, qui iuri-
dicè interroganti iurat, quam reſolutionem probat
text. *in cap. quacumque arte 22. quaeſt.5.* vbi verba il-
lius, qui iurare intendit, ſunt intelligenda non ſe-
cundùm mentem iurantis, ſed illius, cui iuratur, &
ita in illum ſenſum, quem communiter verba ſigni-
ficare ſolent, quinimò ſi iuramentum ſit promiſſo-
rium, tenetur etiam in foro conſcientiae illud ad-
implere ſecundum mentem illius, cui iurauit, vt do-
cent *ſuprà*, citati, & Couar. *in cap. quamuis pactum,
part.1.§.5.num.*2. quod ex eadem ratione dicendum
eſt non ſolùm in eo, qui vocatus ad iudicium ve-
nit, ſed etiam in eo, qui proprio motu ſe offert ad
a iurandum in iudicio. Nec ſupradictis obſtabit *cap.
humanae aures*, ibi, *digna verò iudicia, & cap.*22 *quaeſt.*
5.vbi habetur quoad Deum, & ita in foro conſcien-
tiae eſſe attendendam mentem iurantis, ſeu verbum
aliquod proferentis, ac ſubinde in foro ſaltem con-
ſcientiae ſecundùm ſuam intentionem iuramentum
tenetur adimplere, non verò ſecundum intentio-
nem illius, qui iurat, quia reſpondetur *d.cap. huma-
nae aures*, procedere quando abſque dolo, & artifi-
cio aliquis iurat, tunc enim iuramentum ſecundùm
ſuam intentionem erit accipiendum, ſecus verò
quando fraudulenter, & doloſè iurat, prout in no-
ſtro caſu, tunc enim obtinet *d. cap. quacumque arte,*
propter regulam text. *in cap. intelleximus, de iudic.
cum ſimilibus*, ita Sanch.*in praecepta Decal.tom.1.lib.
3.cap.10.num.*11.

3 Secundus caſus ſit quamuis iuſte, & legitimè ali-
quis interrogatur, licitum tamen erit amphibologia
vti, quando datur rationabilis caſus non reddendi
in mentem interrogantis, v.g. ſi ſcholaſtici vniuerſi-
tatum oppoſitionis tempore alloquantur oppoſi-
tores Cathedrarum de rebus, quae ad ſubornandum
minimè faciunt, & poſtea ſub iuramento interro-
gentur, vtrùm cum illis fuerint loquuti; licitè poſ-
ſunt ſub eodem iuramento negatiuè reſpondere, in-
telligendo de rebus, quae contra mentem ſtatuti
fuiſſe videantur, hanc enim amphibologiam ratio-
nabilis illa cauſa excuſat, ne ſcilicet à ſuo iuſto ſuf-
4 fragio excludantur, ita Nauar.*in man.* c.12. *n.*19. Si-
militer quando tempore peſtis interrogatur aliquis
à cuſtodibus, an veniat ex certo quodam oppido,
quod falsò eſſet infectum, & interrogatus certò ſcit
non eſſe infectum, poteſt iuramento reſpondere ſe
non venire ex tali oppido, intelligendo peſte infe-
cto, nec per tale oppidum tranſiſſe, nempe peſte in-
fectum, ita Nauar. *vbi proxime*, qui tamen nobis non
placet in altero exemplo ab eo adducto, quòd quan-
do interrogatus credit probabiliter nec ſe, nec ſua
eſſe peſte contaminata, quamuis ex contaminato
oppido veniat, poſſit tamen eum iuramento licitè
affirmare ſe ex tali oppido non venire, cùm verùm
aſſerat ſecundùm interrogantis intentionem praeci-
puam, quamuis remotam, inquam, quia cuſtodes ius
habent, vt à periculo vrbem tueantur; periculum
verò ſubeſt ſi eam ingrediantur, qui ex oppido in-
fecto veniunt, quamuis probabiliter credant nec ſe,
nec ſua eſſe infecta, cùm vt plurimum contingat, &
res aliter ſe habeat quam vt ingreſſuri credunt. Et
rurſus facilè poſſet contingere, vt aër infectus, quem
ſecum, vel in ſuis rebus fortè deferunt, ipſis non no-
ceat, maximè verò habitatoribus loci, quem volunt
ingredi. Item poteſt quis amphibologia vti quando
rogatur iuſtè, v. g. poteſt quis iurare ſe non habere
rem, quam alius petit ſibi dari, mutuari, commodari,
aut vendi, cùm ipſe ad eam dandam, mutuandam,
commodandam, vel vendendam non teneatur, tunc
enim ſi intelligat eam non habere, ſcilicet ad dan-
dum, vel mutuandum, &c. non peccat, vtendo prae-
dicta amphibologia ex cauſa, quia v. g. timet ne in
odium alterius, vel querimoniam, aut aliud quod-
cumque malum incurrat, ita Nauar.*d.c.12.n.*18.

Tertius caſus eſt, quando iudex non iuridicè, nec 5
ſeruato iuris ordine non interrogat, & ita irratio-
nabiliter exigit iuramentum, & quando aliquis co-
gitur iurare iuxta iudicium à perſona priuata per
metum, dolum, vel nimiam importunitatem, quo
caſu dicendum non peccare illum, qui verbis ambi-
guis vtitur, & iterum ſecundùm ſuam intentionem
verum iuret, quamuis non ſecundùm intentionem
extorquentis iuramentum, non tenetur illud adim-
plere in mentem alterius, dummodo tamen talis de-
ceptio fiat per verborum artificium abſque menda-
cio, & erronea conſcientia. Quòd non peccet, pro-
batur, quia verum iurauit, quamuis non illud ve-
rum, quod alter volebat, quòd ſibi imputare debet,
quòd deceptus ſit, cùm ſine iuſta cauſa alterum ad
iurandum coëgit. Quod non teneatur adimplere iu-
ramentum ſecundum mentem alterius probatur,
quòd non fuit iuramento confirmatum id, quod al-
ter intellexit, ſed quod intellexit iurans, & rationa-
biliter potuit iuramentum ad ſuum proprium ſen-
ſum accommodare, quo ſit, vt ſi latro compellat
violatorem his verbis, *Iura te mihi numeraturum cen-* 6
tum aureos, licebit viatori reſpondere hoc verborum
artificio, *iuro*, intelligendo ſcilicet, tibi viro, me po-
ſtea enumeraturum pecuniam non tibi, ſed mihi.
Item poteſt cogentem decipere per conditionem
tacitè ſubintellectam, v.g. ſi quis dicat, Iuro me tibi
daturum centum, tacitè ſubintelligendo ſi poſtea
mihi placuerit, vel ſi tibi eos debeo, ita reſoluunt
Adrian.*de correct.fraterna poſt § aſcendo ad 3.argum.*
Nauar.*in man.*c.12.*n.*8.14. *&* 18 *& in c.humana au-
res,q.1.n.9.*Sayr.*in claui Regia,lib.5.c.6.n.*11. quini-
mò quòd magis eſt ſi latro ſub iuramento interro-
gauerit, an vtatur amphibologia in pronunciatione
facienda, licet etiam tunc illa vti in iurando, v.g. iu-
rare ſe neque vti, neque vſurum amphibologia, in-
telligendo intra ſe ad dicendum tibi, cùm enim to-
tum hoc verum ſit, non committit mendacium, nec
committit periurium. Item vxor, quae adulterium
commiſit, interrogata à marito, compulſaque iura-
re, an illud commiſerit, poterit reſpondere quòd
non, ſecundum ſuam mentem, non autem interro-
gantis, verbi gratia, ſi intelligat ſe non feciſſe adul-
terium tali die, vel menſe, ita Nauar. *dicto cap.*12.
*num.*18.

*num.18.*ſecundùm quem ſimiliter *n.9 verſ. 9. in fine,* & Fr.Ludou.*part.1.inſtr.Confeſſ.c.42.*ſi mulier habẽs impedimentum occultum, ratione cuius non poſſit cum marito cohabitare, & propterea excommunicationis ſententiam patiatur, prout in ſpecie *cap.inquiſiti, de ſentent. excommun. in princ.* ſi poſtea vt abſoluatur à Confeſſore, cogatur iurare ſe cũ marito iuncturam, tunc poteſt, & debet iurare ſe id facturum concipiendo intra ſe conditionem illam, ſi id ſine peccato fieri poſſit, nec erit periurij rea, ſi poſtea ad maritum nequaquam redierit, propterea licebit vti hac verborum amphibologia, dicendo, neſcio,
8 non memini, non vidi, non audiui, non feci, ſubintelligendo ad dicendum. Quæ omnia confirmantur ex Sacris litteris, vbi legimus viros ſanctos amphibologia vſos fuiſſe abſque mendacio, vt patet ex illa, qua vſus eſt Abraham *Geneſ.12. & 20.* cum vxorem ſuam alloquens, dicit ei, Dic quòd ſoror mea ſis, ſignificauit enim quandam veritatem, illa enim erat conſanguinea ſua, & in ſacra Scriptura conſanguineus, & conſanguinea vocantur fratres, & ſorores, & tacuit aliam, nempè quòd erat vxor, ita in effectu explicat D Thomas 2.2.*q.7.art.1.* Item Iacob Gen.27. vſus eſt illa, *Ego ſum filius tuus primogenitus Eſau,* ſicut optime eam declarat D. Ambroſ. *lib. 2. de Iacob. & vita beata c.2. & 3.* Sic ſimiliter fertur Beatum Franciſcum, qui rogatus an tranſiiſſet illac quidam homicida, qui verè tranſierat, manus per manicas emittens, reſpondit non tranſiiſſe illac, vt teſtatur Nauar. *d.cap.12.num.8.* Quinimò Chriſtus Dominus etiam amphibologia vſus eſt, dum à Iudæis interrogatus, an eſſet Samaritanus, non negauit ſe eſſe talem, cùm enim duo ei fuiſſent propoſita, vnum negando, alterum tacendo conceſſit, ex *c.nonne, de præſumpt.* iuuat reg *l. cùm prætor. ff. de iudic.* cùm Chriſtus Dominus non fuerit Samaritanus, vt conſtat ex *Ioan. cap. 4.* ibi, *quinimò tu Iudæus cum ſis bibere à me poſcis, quæ ſum mulier Samaritana;* quia verò Samaritanus etiam ſignificabat cuſtodem, in eum ſenſum Chriſtus Dominus confeſſus eſt ſe eſſe Samaritanum, ideſt, cu-
9 ſtodem, vt notat Abb *in d. cap. nonne, notab.2.* Syluest. *verbo mendacium quæſt.6.* Licitum eſt etiam vti amphibologia per nominis æquiuocationẽ, v.g. ſi quis interrogatus an Petrus quempiam occiderit, licebit ei reſpondere Petrum id non feciſſe, intelligendo alium Petrum, ita gloſſ. *in cap. ne quis, hac ead. cauſa, & quæſt.* quibus non refragatur. *dict. cap quacumque arte 22.quæſt.5.* dum docet eſſe iurandum ſecundùm intentionem illius, cui iuratur, quia procedit quãdo is, cui iuratur, iuſtè & legitime interrogat prout in primo caſu, non verò quando iniuſtè, prout in hoc tertio.

10 Quartus tandem, & vltimus modus ſit circa amphibologiam, quæ cõſiſtit in factis, quæ proprie dicuntur ſimulata, illa enim ob cauſam rationabilem vti licet, vt tradit Sylueſt. *verbo ſimulatio, in princip.* Vnde quamuis non poſſim dicere hoſtibus vt ad illum locum accedant promittendo ſecuritatem, & poſtea ſi acceſſerint eos occidere, ex D.Th.2.2.*q.4.* quia fides data etiam hoſti ſeruãda eſt, *c.noli 23.q.1.* quinimò neque ad proximi vitam ſaluãdam licitum eſt mentiri, *cap ſuper eo, de vſur.* iuuat reg. *cap.non eſt*
11 *putanda 1.quæſt.1.* nihilominus tamẽ poteſt dux facto fugam ſimulare itaut hoſtes ipſum inſequentes in aliquas inſidias eis paratas occidat, *c.dominus,* ibi; *cum aut bellum iuſtum ſuſcepit, &c. 23. q.2.* Probatur ita ex illo *Ioſue* 8. vbi Dominus præcepit Iſraëlitis, vt ponerent inſidias, & ſimularent ſe fugere, & iuxta hanc doctrinam eſt intelligendus text. *in l. 1.§. non fuit,* ibi, *maximè ſi aduerſus hoſtem, ff. de dolo,* quia relicta intelligentia Bart. *ibidem, & in l.conuentionum ff. de pactis,* aſſerentis fidem à priuato non eſſe ſeruandam hoſti, contra *d.cap.noli,* quod generaliter tã in iudice, quàm in priuato intelligendum eſt, vt tradit Dec. *in l.eſt natura, n.8. ff de reg.iuris.* Planiùs intelligitur cum Dec *d.n.* 8. iuxta ſuprà poſitã diſtinctionem, vt ſcillcet text. agat de ſolertia, ſeu machinatione, quæ conſtat in facto, non autem in verbo, quia ibi de fide data nullum verbum eſt.

Ex quibus omnibus iam colligitur licitam fuiſſe 12
ſimulationem, qua vſus eſt Dauid 1.*Regum cap.21.* cùm ſe inſanum finxit, idque abſque vllo peccato, vt ſignificat D.Thom. & D.Hieronym. *in c.2. ad Galat.* & refertur *in hoc text.* defendit Abulenſ.*q.26.in.c.5. Matthæi.* Sic etiam cautè, & prouidè Epiſcopus, de quo *in cap.1.de iis, qui vi,* velum mulieri impoſuit fingendo, & ſimulando, quòd ipſa Religionem profiteri volebat, vt ita illã ab imminentis mortis periculo liberaret, quinimò & ipſe Chriſtus Dominus *Lucæ vlt* finxit ſe longiùs ire. Alia ſimilia iura in quibus eſt licita huiuſmodi ſimulatio, citat gl. *verbo ſimulauit in d.cap.1.* cui ſimilis *verbo fingunt, in c.vt clerici. de Regularib.* Couar. *lib.1.var.c.2.num.16.* vbi etiam laudat in hanc rem notiſſimũ illud Salomonis factum, quod ſcribitur 3.*Regum cap.3.* & refertur *in cap. afferte, de præſumpt.*

Cap. Quæritur. X X I I. & vlt.

Auguſtinus.

Q Vomodo Abraham excuſetur à mendacio, qui 1
Saram ſororem ſuã eſſe dixit *Geneſ.c.20.* & Iacob *Geneſ.cap.27.* dum Patri dixit, *Ego ſum primogenitus tuus Eſau,* grandis eſt inter Doctores altercatio; text enim *in cap.gaudemus de diuort.* Patres illos excuſat per diuinam reuelationem; Nauar. verò *in c.humanæ aures 22.q.5.in.3.quæſ.n.7.* intelligit eoſdem excuſari, quia ex iuſta cauſa illud ſubintelligebant Alii aliter, qui omnes licet bonum ſenſum habere videantur, oportet tamen quia ille ſit explicare.

Quare reſoluendum eſt ſuppoſita diuina reuela- 2
tione, neque Abraham, neque Iacob fuiſſe formaliter mentitos, & conſequenter diuinam reuelationẽ non conſiderari ad effectum, vt formaliter mentientes non peccarent, vt volebant nonnulli, quos confutat Cano *de locis theologicis lib.2.cap.4.poſt princip.* ſed potiùs ad hoc ne mentiti ſint. In primis enim Abraham dum Saram ſororem ſuam dixit, licèt Regi occultauerit veritatẽ quod vxor ſua eſſet, quia eã pro eo tempore proferre non tenebatur, vt vitam ſuam, & vxoris pudicitiam ſeruaret, mentitus tamen non eſt dum ſororem dicit, erat enim Sara filia Aarã fratris eiuſdem Abrahami, vt conſtat ex *Geneſ.c.11.* & planum eſt in ſacra Pagina filios fratris, fratres, & ſorores nuncupari *Geneſ. cap. 11. & 13.* & paſſim in Euangelio vt colligitur ex multis locis, quibus de fratribus Domini mentio fit *Matth.c.12.13. & 18* vt ex Hieron. notat Cardio. Bellarm. *tom 2. de matrimon.cap.28.* & faciunt quæ latè ſcribit Cano *de locis theolog. l.11. c.5. ad 2.* & conſequenter non impropriè *Gen. cap.20.* dicit idem Abrahamus, verè ſoror mea eſt filia patris mei, & non mulieris meæ, ideſt, attinentis ex parte patris, vt eleganter interpretatur Auguſtinus relatus à Gratiano *in præſenti,* quem referunt, & ſequũtur D.Thom.2.2.*q.110.a.3. ad.3.* Sot. *de Iuſtit.lib.2.q.3.art.8.ad fin. & in 4.diſt.40 art.4.col.4.* Couar. *de ſponſalib.part.2.c.6.§.10.num.5.* Henriq. *in ſum.lib.12.c.8.§.4 iuncta lit.P. & ſeq.* Sayr. *in clauis Regia lib.11.cap.2.num.9.* Sic etiam ex diuina

reuelatione dicendum eſt Iacob patri ſuo Iſaac dixiſſe ſe eſſe eius primogenitum Eſau non quòd diuina reuelatio operetur, vt mentiens non peccauerit, ſed ne id pronuntiãs mentitus ſit, quamuis enim ſecundùm carnem Eſau eſſet primogenitus, ipſe tamẽ Iacob primogenitus erat ſecundùm ius, & dignitatem ſibi diuinitus traditam ad deſignandum myſterium illud quòd minor populus, id eſt, gẽtilis ſubſtituendus erat in locum primogeniti, & antiquioris populi Iſraëlitici, atque vel ex priuata reuelatione ſibi facta, vel ex inſtitutione Rebeccæ matris, quã diuinitus edoctam fuiſſe conſtat *Gen. c. 25.* potuit Iacob ſine mendacio dicere, ergo ſũ primogenitus, nõ ſcilicet in perſona, & natiuitate, ſed in iure primogenituræ diuinitus ſibi datæ, & ab Eſau vẽditæ, atque ita poſt Ang. *in præſenti, verſ. item opponitur*, explicant D. Thomas & reliqui omnes *proximè citatis locis*.

QVÆSTIO IV.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum promiſſorium de actu, qui ſine peccato mortali fieri non poteſt, nullã inducit obligationẽ.*

2 *Iuramentum Dauidis de occidendo Nabal cum tota familia in rei veritate nõ obligauit, Dauid iuxta cap. ſi aliquid, hac ead. quaſt. dicitur tamen in præſenti obligatorium habito reſpectu ad mentem ipſius Dauid iurantis, qui forte putabat ſe tali iuramento eſſe adſtrictum.*

3 *Razias maluit nobiliter mori, quàm ſubditus fieri peccatoribus, 2. Machab. c. 14. intelligitur iuxta opinionem ipſius Raziæ, qui in ea re deceptus fuit.*

CAP. Iurauit. IV. *Ambroſius.*

1 COlligi videtur ex hoc text. iuramentum Dauidis de occidendo Nabal cum tota familia fuiſſe obligatorium, cuius contrarium expreſſis verbis aſſerit *c. ſi aliquid, hac eadẽ cauſa, & quæſt. in fin.* ibi, *neque aliquid culpa ſe tali periculo contraxiſſe doluit* iuramentũ enim promiſſoriũ de actu, qui ſine peccato mortali fieri nõ poteſt, nullam inducit obligationẽ, ſicuti docet Pont, *in c. ſi verò*, ibi, *niſi tale ſit*, &c. *de iureiur.* Nauar. *in man. c. 12. n. 15. verſ.* 16. Fr. Lud. Lop. *in inſtruct. conſcient. p. 1. cap.* 14 §. 4. *reg.* 1. & plures, quos refert, & ſequitur Sayr. *in claue Regia, lib. 5. cap. 6. num. 2. & c. 7. n. 2.* Soar. *de Relig. tom. 1. tract. de iuramento lib. 2. c. 14. per totum.*

2 Quare omiſſa Archidiaconi ſolutione *in præſenti* ſentientis iuramẽtum illud aliquo modo fuiſſe obligatorium, facillimè reſpondetur quòd licèt tale iuramentum in rei veritate nõ obligauerit Dauid, vt expreſsè probat *dict. cap. ſi aliquid*, nihilominus tamen obligatorium dicitur *in hoc text.* habito reſpectu ad mentem ipſius Dauid iurantis, qui forte putabat ſe tali iuramento eſſe adſtrictum, ſic ſanè dum *hic text.* ait quod Dauid de duobus peccatis minimũ elegit, intelligitur quod alterum ex illis, nempè non ſeruare iuramentum, non erat peccatum in rei veritate, ſed opinione tantùm Dauid, vt notat gloſſ. *hic verbo peccatis*. Sic etiam intelligitur *c. duo mala*, vbi optima gloſſ. *verbo peierare, 13. diſtinct.* Sic etiam intelli-
3 gendum eſt verbum *peierandum*, de quo *in d. c. ſi aliquid.* Sic aliàs dum dicitur in Scriptura 2. *Machab. cap.* 14. quod Razias maluit nobiliter mori, quàm ſubditus fieri peccatoribus, intelligendum eſt iuxta opinionem ipſius Raziæ, qui in ea re deceptus fuit, non autem in rei veritate, quia ſecundùm D. Tom. 2. 2. *q. 64. art. 5. ad* 5. Sot. *lib. 5. de Iuſtit. q. 1. art. 5. ad* 4. Silueſt. *in ſum. verbo homicidium* 1. *quaſt.* 1. *in fine*, & alios citatos à Sayr *dict. cap. 9. n.* 10. Razias peccauit ſe occidendo, ac per conſequens non cum fortitudine, ac nobilitate vera, ſed cum fragilitate, & languore animi mortuus eſt.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſiones malæ, & turpes validæ ſunt ex ſe, & in illis fides præſtatur. Intellige in malis promiſſis iniquo modo extortis cum turpitudine illius cui fiunt, vt num. 3.*

2 *Periuriũ non poteſt dari in trangreſſione iuramenti promiſſorij, quando res ſub iuramento promiſſa deuiat à virtute.*

3 *Obligatio nulla oritur ex malis promiſſis, quæ ex ſe, & in ſui ſubſtantia talia ſunt, ſecus in malis promiſſis, quæ ex ſe talia non ſunt, ſed ſuppoſita turpitudine acceptantis.*

4 *Materia quando reputetur mala, vt iuramentum deobliget, oſtenditur.*

CAP. In malis V. *Iſidorus.*

IN malis promiſſis reſcinde fidem.] Ergo promiſſiones malæ, & turpes validæ ſunt ex ſe, & in illis fides præſtatur, & accipitur, ac obligationem producit; id enim important verba illa, *reſcinde fidem*, arg. *l. decem* 116. *ff. de verb. oblig. & c. ad diſſoluendum, de deſponſ. imp.* & optimè colligitur ex hoc text. ſi benè expendatur, cum enim retuliſſet ille duas turpium promiſſionum claſſes, alteram illarum, quæ inter homines fiunt, alterã vero earũ, quæ Deo præſtantur, prout ſunt turpia vota, in prima inquit hic text. *illam reſcinde*; in ſecunda vtitur alia phraſi, ſcilicet, *muta decretum, quod incaute voniſti ne facias*; igitur vt thematis mutatio aliquid operetur, dicendum videtur quod licet promiſſiones de re turpi factæ Deo nullam producant obligationem, in his tamen, quæ fiunt hominibus, ſecus dicendum eſt. 1

Verum obſtat quod non poteſt dari periuriũ in tranſgreſſione iuramenti promiſſorii, quando res ſub iuramento promiſſa deuiat à virtute, cum enim huiuſmodi trangreſſiones non alio ex capite ſint periuria, quàm ob violatam fidem ſub iuramento præſtitã, ac ſubinde cum non ſit dabilis fidei violatio in iis, quæ deuiant à virtute, fides enim eſt virtus, ſecundum D. Thom. 2. 2. *q. 80. art. 1. ad* 3. rectè fit quod quicquid deuiat à virtute, nequit eſſe actus fidei, immo ceſſet caſu eiuſdem fidei violatio, & conſequenter periurium. 2

Quare omiſſis his quæ tradunt Abb. *in cap. ult. de* 3
pactis, Rip. *in l. ſi plagij, ff. de verb oblig.* Iaſ. *in l. generaliter, ff. eo. tit.* D. Thom. 2. 2. *q. 88. art. 2. ad.* 2. reſpondetur regulam huius text. & ſimilium procedere in malis promiſſis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt, non autẽ promittẽtes, videlicet per dolum, metum, vel ſimilem modum peccaminoſum; licèt enim huiuſmodi promiſſiones valeãt mero iure, iuxta text. *in princ. Inſtit. de except.* ibi, *palam eſt te iure Ciuili obligatum eſſe*; non tamen expedit Reip. fidem datam obſeruari, vnde meritò promiſſoribus iure ſuccurritur per exceptionẽ, vel alia opportuna remedia, iuxta *d. princ.* ibi, *ſed iniquum eſt ea commendari.* & ita in forma reſpondemus quod quãuis verum ſit nullam obligationem oriri ex malis promiſſis, quæ ex ſe, & in ſui ſubſtantia talia ſunt, veluti promiſſio de homine occidendo, vel de mentiendo,

tiendo, aut ſimilis, & in his nulla dabilis ſit fidei violatio, iuxta ſupradicta præmiſſa; ſecus tamen dicendum eſt in malis promiſſis, quæ ex ſe talia non ſunt, ſed ſuppoſita turpitudine acceptantis, in quibus tamen licet mero iure fides data valeat, expedit tamen illam non ſeruari, iuxta *reg. in malis, de regulis iuris in 6.* & textum *in præſenti.*

4 Illud aduertere oportere non ſolùm materiam reputari malam, vt iuramentum deobliget, quando eſt de actibus, qui ſecundùm ſe ſunt peccata, ſed etiam quando eſt de actibus, ad quos obligari eſt culpa, id eſt, quando talis eſt materia, vt omnis obligatio, ſiue promiſſionis, ſiue iuramenti illi repugnet, etiam ſi talis actus aliàs ſponte factus non ſit materia, at ſi fiat ex vi promiſſionis, etiam iuratæ, eſt malus, id enim ſufficit vt iuramentum non obliget, ita Soar. *de Relig. tomo 2. lib. 2. de iuram. c. 22. n. 8. & c. 24 n. penult. & vlt.* Sanchez *in præcepta Decalogi, tomo 1. l. 3. cap. 9. num. 35.*

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum non adimplere tolerabilius eſt, quàm quod turpe eſt facere.*

2 *Periurium non datur in tranſgreſſione iuramenti promiſſorij, quando res ſub iuramento promiſſa deuiat à virtute.*

3 *Fides eſt virtus.*

4 *Iurans habitare in aliqua domo ſi in ea detur periculum fornicationis, ſeu alterius peccati, non tenetur quis tali iuramento ſtare.*

6 *Ebrij promiſſio non tenet.*

7 *Metus reuerentialis per ſe ſolum ſufficit ad reſciſſionem contractus.*

Cap. Vnuſquiſque. VIII. *Ambroſ.*

1 Tolerabilius eſſe iuramentum non implere, quàm, quod turpe eſt facere, ait, & exemplis confirmat D. Ambr. *de offic. lib. 3. c. 12.* quem refert
2 Gratian. *in præſenti*, non poteſt enim dari periurium in tranſgreſſione iuramenti promiſſorij, quando res ſub iuramento promiſſa deuiat à virtute, patet hoc ſi expendas has tranſgreſſiones non alio ex capite eſſe periuria, quàm ob violatam fidem ſub iuramento præſtitam, ab ſubinde cùm non ſit dabilis fidei violatio in his, quæ deuiant à virtute, fides enim eſt virtus, D. Th. 2. 2 *q. 80. art. 1. ad* 3. latè Caiet etiam 2.
3 2. *q* 113. rectè ſit quòd quicquid deuiat à virtute, nequit eſſe actus fidei, imò ceſſet eo caſu eiuſdem fidei violatio, & conſequenter periurium. Non obſtat *reg. in malis, de regul. iuris in 6. & in cap. in malis 22. q. 4.* quibus iuribus probatur promiſſiones malas, & turpes validas eſſe ex ſe, in illis fidem præſtari; quia procedunt in malis promiſſis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt, non autem promittentis, prout late explicauimus *ad d. cap. in malis.*

4 Vnde ſi in domo, in qua quis habitare iurauit, detur periculum fornicationis, ſeu alterius peccati, non tenetur quis tali iuramento ſtare, ex Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 7. n. 8 verſ. his.* Iuuat *c. præcipimus 22. q. 1.* & illud Euangelij, *ſi oculus tuus ſcandalizat te*, &c. regula enim eſt generalis, vt qui promittit aliquid abſolutè, ſi contingat poſtea aliquid, quod faciat obſeruantiam malam, non eſt promiſſum adimplendum, quia licet ſic promiſerit, intelligitur tamen ſi obſeruantia non vergat in diſpendium animæ, vnde ſi iuret quis ſe daturum alicui quicquid peteret, vt fecit Herodes, licet iuramentum hoc poſſet eſſe à principio licitum, intellecta debita conditione, ſc. ſi peteret licitum, ſi tamen petat aliquid illicitum, non eſt adimplendum iuramentum, quod Herodes adimplere non tenebatur, cum ab eo petitum fuit caput Ioan. Baptiſtæ, imo adimplendo promiſſum grauiter peccauit, iuxta text. *in præſenti.*

Et poſt pauca de lepte, &c.] Vide quæ latè dixi *ad c. ſi non licet 23 q. 5.* 5

In gl. *Quod ebrius.* ibi, *Ergo promiſſio ebrij non tenet.* 6
Vide Tiraq *de pœnis temper. c. 6. n. 8. & de iure maritis, gl. 8. n. 83.* Maſcard. *de probat. concl. 579. n. 2.*

In gloſſ. *Saltantium*, ibi, *& ea, quæ ob reuerentiam* 7
alicui promittuntur non ligant. ergo ſolus metus reuerentialis ſufficit ad reſciſſionem contractus, ſecundum Campeg. *de dote part. 3. q. 88. in fine*, Perals. *in l. Titia cum teſtam. § qui in vita, n. 1. ff. de legat. 2.* Cou. *de ſponſalib. p. 2. c. 3. § 6. n. 5.* Mench. *contr. lib. 1. c. 35. n. 21.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſt. maior. tit. 12. n. 131.* Matien. *in dial. relat. p. 3. c. 20. n. 5.* Azeued. *l. 9. n. 28. tit. 1. lib. 5. nouæ recopil.* Sed contrarium verius eſt, vt poſt multos comprobant Sanch. *de matr. lib. 4. diſp. 6. num. 36.* Gaſp. Anton. Theſaur. *q. forenſ. l. 1. q. 51. à n. 1.* Fr. Bap. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouit. diſp. 13. dub. 12. ſub n. 18.*

Cap. Non obſeruandum. XIII.

Iſidorus

Non implere Sacramentum.] Iuramentum dicitur Sacramentum tam iure Ciuili, vt *in l. mulieres 13. § verſ. ignominioſam, ff. de re milit. auth. Sacramenta puberum, C. ſi aduerſus vendit. l. vlt. C. de veteran. l. 12.* quam iure Canonico, text. *in præſenti, cap. qui Sacramento, hac ead. cauſa, & q. c paruuli 22. q. 5. c. querelam*, ibi, *interpoſito Sacramento, detineatur.* Notant D. Th. *p. 3. q. 60. art. 1.* Cou. *in c. quamuis pactum part. 1. in princ. n. 2.* Sayr. *in claui Regia, lib. 5. c. 1, n. 2.* Merito 1
autem ſic appellatur, quia iuramentum aliquid religioſum eſt, & actus latriæ, ſiue Religionis, D. Th. 2. 2. *q 89. art. 4.* iurans namque Deum in teſtem inuocando recognoſcit illum habere perfectam rerum cognitionem, & infallibilem veritatem, atque ei debitum honorem perſoluit, in quem ſenſum *Deuter. 6.* dicitur, *Dominum Deum tuum timebis, & illi ſoli ſeruies, & per nomen illius iurabis*, & *Pſalm. 62. Laudabuntur omnes, qui iurant in eo.* Huc ſpectat illud Hieron. *lib. 1. offic. Iuſiurandum*, inquit, *eſt affirmatio religioſa*, reſoluunt D. Th. *d. art. 4.* Sot. *de Iuſtit. lib. 8. q. 1. art. 4.* Nauar. *in man. c. 12. n. 2.* Couar. *d. n. 2.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium metu contractum ſi firmetur iuramento redditur validum; ſed contrarium communiter tenent Doctores citati num. 4. quæ contraria opiniones componuntur num. 5.*

2 *Iuramentum quantumuis graui metu extortum, ſi abſque peccato ſeruari poteſt, obligat.*

3 *Iuramentum vbi adiicitur actus alias inualidus iure diuino, ſed ſaltem humano, ex ipſo iuramento datur obligatio.*

6 *Iuramento promiſſorio duplex reperitur obligandi ratio.*

7 *Iuramentum aſſertorium nullam in ſe continet obligationem, ſed dicta, aut facta confirmat prout ſunt.*

8 *Declaratur multipliciter text. in præſenti, & n. 9. 10. 11. 12. & 13.*

14 *Iuramentum fœderis Ioſue cum Gabaonitis factum contra præceptum diuinum Deuteron. 6. quare fuerit obligatorium, remiſſiue.*

Cap. Inter cætera. XXII.

1 Auguſtinus ſcribit Seuero Mileuitano Epiſcopo conſulenti de quodam Hubaldo, qui à conſanguineis cuiuſdam pellicis coactus fuerat iurare ſe illam ducturum in coniugem, vt Hubaldus habeat illam in coniugem, quam iurauit, cùm matrimonium hoc ſit in Deo fixum, & ſtabile, prout refertur *in hoc text.* ex quo colligi videtur matrimoniũ metu contractum, ſi firmetur iuramento, reddi validum, ſicut viſus eſt tenere Richard. *in 4. diſt. 29. art. 2. q. 3.* & quòd ſaltem ex vi iuramenti cogendus ſit matrimoniũ contrahere, vel contractum ratum habere, qui per metum coactus fuit, tenent Abb. poſt Card. *in cap. Abbas, num. 8. de ijs, quæ vi,* Fortun. Gate. *vltimo fine, illat.* 21. aſſerentes quòd licèt matrimonium non valeat, iuramentum tamen obligat. Mouentur
2 vltra deciſionem text. *in præſenti*, ex eo quòd iuramentum quantumuis graui metu extortum, ſi abſque peccato ſeruari poteſt, obligat, *cap. ſi vero, cap. verùm, de iureiur.* vbi id fatentur omnes, D. Thom. 2. 2. *q. 89. art. 7.* Sot. *de Iuſtit. l. 8. q. 1. art. 6. verſ. tertium argumentum,* Couar. *in c. quamuis pactum p. 1. §. 5. n. 3.* Hoc autem iuramentum ſeruari poteſt abſ-
3 que peccato; ergo obligabit. Accedit quod vbi iuramentum adiicitur actibus aliàs inualidis iure diuino, & humano, ſaltem ex ipſo iuramento datur obligatio, *cap. debitores, cap. cum contingat, de iureiur. cap. quamuis pactum, de pactis lib. 6.* Ergo licèt matrimonium non valeat, iuramentum tamen ſeruandum erit. Vltimò expendit Fortun. doctrinam Diui Thom. *in 3. diſtinct. 39. art. 3.* dum ait in hac ſpecie matrimonium non valere, quia perficitur libero conſenſu, iuramentum verò obligare, quia ex diuino præcepto ſuam habet obligandi vim immediatè.

4 Contrarium verò, immò huiuſmodi matrimoniũ non effici validum iuramẽto, probat expreſſè text. *in c. 2. de eo, qui duxit in matrimon.* vbi habetur eum, qui poſt matrimonium metu contractum, & iuratum aliam duxit, permanſurum cum ſecunda, priuſque matrimonium fuiſſe inualidum, tradũt *ibi* gloſſ. *verbo tanta,* Butr. *n. 3.* Abb. *n. 5.* Alex. de Neuo *n. 5. & 6.* Sot. *in 4 diſt. 29. art. 3. verſ. vtrũ verò,* Cou. *de ſponſal. p. 2. c. 3. § à princip.* Padil. *in l. interpoſitas num. 6. C. de tranſact.* Fulu. Pacian. *de probation. lib. 2. cap. 3. n. 56.* & plures alij, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matrimon. lib. 4. diſp. 20. n. 12.* Probatur, quia iuramentum diuinis, aut humanis legibus directè contrariũ non obligat. *l. non dubium, C. de legibus* Accedit quòd iuramentum eandem habet interpretationem, quã recipit actus, cui apponitur, *c. quemadmodum, de iureiur. l. vlt. C. de non numer. pecun.* neque enim iuramẽtum pertinet ad obligationem natura ſua faciendã, ſed ad factorum, dictorumque veritatem confirmãdam, vnde ſi principale non valet, ex iuramento vires recipere non poteſt, quod expreſſe docet gloſſ. *in auth. ſi qua mulier, C. ad Velleian.* quã poſt alios exponit Hippolyt. *in l. pen. n. 77. ff. de quæſtion.* Roland. *conſil. 57. num. 55. lib. 3.* Confirmatur, quia eodem metu, quo matrimonium factum fuit, iuramentum factum cenſetur, vt per Innocent. communiter receptum *in cap. ſuper hoc, de renunciat.* & lex naturalis, & humana, quæ tale matrimonium non patiuntur, ex eiſdem cauſis videntur prohibuiſſe omnia, quæ eodem metu ad illum actum confirmandum adiiciuntur, ex *reg. cum quid lib. 6.* aliàs enim non fuiſſet huic malo ſufficienter cautum.

Has tamẽ cõtrarias opiniones fœdere diſtinctionis ad concordiam reducendas eſſe arbitror in hunc 5
modum. Vel contractum eſt per metum matrimonium de præſenti, & iuramento confirmatum, vt ſi quis dicat, Accipio te in meã, & ſic iuro per hæc ſacroſancta Euangelia, & iſto caſu neque matrimonium, neque iuramentum obligationem continent, & ſic procedit ſecunda opinio, de qua *ſupra.* Ratio eſt, quia obligationem matrimonij metus impedit, iuramentum verò, quoniam aſſertorium eſt, nullam in futurum obligationẽ producit, ſed affirmauit tãtum matrimonium contrahi, quod ſi eo modo, quo contractum eſt, fieri non potuit propter metũ, iuramentum nihil præſtat. Vel contracta ſunt ſponſalia de futuro adhibito iuramẽto, & tũc promiſſio quidem propter metum non valebit, iuramentum verò per ſe obligabit propter reuerentiam Deo debitam quia poteſt ſine diſpendio ſalutis æternæ adimpleri, cum neque ex parte iurantis, neque ex parte materię aliquod detur impedimentũ, & ideò tenebitur metu depoſito conſentire, aut petere abſolutionẽ à iuramento, quam facile obtinebit, iuxta text. *in c. 2. & in c. ſi vero, de iureiur.* aliàs mortaliter peccabit, & ita procedit prima ſententia Richardi, Abb. & Fortun. quæ plane deſumitur ex prædicta Theologorũ doctrina: nec enim probabilis ratio reddi poterit, quare propter reuerentiam iuramenti teneatur omnia bona temporalia perdere, vt Theologi aiunt: matrimonium verò non teneatur contrahere cum ſine peccato poſſit: quinimo licet D. Thom. Durand. & Sot. *locis infrà citandis,* dicant non dari in foro exteriori remedium ex iuramento per metum extorto, vt per Syluest. *verbo metus q. 4.* verius tamen eſt mero iure dari in foro Ciuili donec propoſita exceptione elidatur intentio petentis, vel per actionem quod metus cauſa actio mero iure competens reſcindatur, iure verò Canonico cõpelletur, qui iurauit quouſque abſolutionem obtineat, & ſi ſoluerit repetere poterit in aliis debitis temporalibus, matrimonium verò ſi propter promiſſionem iuratam cõtraxerit ſine metu, vt iuramentum ſeruet, firmum erit, ſicut colligitur ex text. *in præſenti*, iuxta verum ſenſum de quo *infrà.*

Neque huic concordiæ obſtabunt argumenta, 6
quæ pro prima opinione adduximus, ea enim omnia concludunt, vbi iuramentum promiſſorium ſpõſalibus adiectum eſt; nam in iuramento promiſſorio duplex reperitur obligandi ratio, altera, quæ prouenit ex promiſſione, cui iuramentum accedit, altera vero, quæ prouenit ex ipſo iuramento per ſe, & reuerentia debita Deo. Prior obligandi ratio deficit cum per iniuriã graui metu aliquis promittit, & iurare compellitur, tum quia ex defectu conſenſus per quem promiſſionis obligatio fit, ipſa impeditur, tum etiam, quia iniquum eſt, vt ei, qui talẽ metũ intulit, ex ſuo delicto acquiratur obligatio, contra *c. 1. de eo qui duxit.* Poſterior verò ratio obligãdi manet in ipſo iuramẽto, cuius ſubſtãtia poſita eſt in inuocatione diuini nominis, & propter reuerentiam Deo debitã diuinæ, humanæque leges ſeruari iubent, vbi neque ex parte iurãtis, neque ex parte materiæ aliquod datur impedimentum, oportet enim, vt aiũt Theologi potius omnium bonorum temporaliũ iacturam pati, quàm contra reuerentiam Deo debitam aliquid agere, & hæc obligãdi ratio nõ tollitur propter metum, vnde cum iuramentum non eſt de illis actibus, quorum vinculum libero conſenſu efficitur, ſed ex diuino

diuino præcepto, ideo non inſpicitur humana votas principaliter, ſed diuinum mandatum in hac obligatione, vt expreſsè docent D. Th. 2.2.*q.*89.*a.*7. *in corpore*, Scot. *in* 3.*diſt.*39.*q.vnic.*& *ibi* Durand.*q.*2. *num.*5.

7 Contraria verò pro ſecunda opinione *ſupra* adducta procedunt vbi iuramentum aſſertorium adiectum fuit matrimonio de præſenti, vel vbi ſola promiſſionis ratio expenditur, quia huiuſmodi iuramentum aſſertorium nullam in ſe continet obligationem, ſed dicta, aut facta confirmat prout ſunt; cùm enim obligatio ſit vinculum, quo aliquis in futurum adſtringitur, *l. obligationum ſubſtantia, ff. de actionib. principium Inſtit. de obligat.* fieri non poteſt vt is, qui iureiurando aliquid affirmat eſſe, vel fuiſſe, eo ipſo obligatus maneat, atque ideo licet aliqua obligatio antecedat huiuſmodi iuramentum, quia ſcilicet tenetur verum iurare, nulla tamen ſubſequitur. In promiſſorio autem iuramento aliter ſe res habet, quia antecedit & ſubſequitur obligatio; antecedit quia tenetur iurare animo faciendi quod iurat: ſubſequitur quia tenetur poſtea ex vi iuramenti adimplere ſi ſine diſpendio ſalutis æternæ fieri poteſt, ita D. Thom. Scot. & Durand. *locis proximè citatis* Sot. *lib.*8. *de Iuſtit. quæſt.* 1. *art.*7. quod non ſatis videtur percepiſſe Couar. *in d.cap. quamuis pactum, in princ.num.*3.

8 Ad text. verò *in præſenti gl.hic, verb. matrimonium* varias aſſignat ſolutiones. Prima eſt metum fuiſſe leuem, eo quòd non erat veriſimile mortem comminantes eam illaturos, eodem modo ſoluit gl. *verbo coactus in d.cap.*2. *de iis, quæ vi* & *ibi* Butr. *n.*7. *in fine*, ac Abb. *num.*8. etiam *in fine.* Sed nullo modo placere poteſt hæc ſolutio, quia text. *hic* dicit, *timore necis*, & aſſignat rationem, *quia non eſt peccatum contrahere cum illa*, quæ ratio etiam procedit in metu graui.

Secunda ſolutio eſt, vt intelligatur hic text. quando poſt matrimonium illud commixti ſunt carnaliter. iuxta *cap. veniens el* 2. *de ſponſalib.* & *d.cap.*2. *de eo, qui duxit*; ſic explicat d. gloſſ. *verbo matrimonium, in præſenti.* Sed minus placet, quia abſque aliquo fundamento diuinat interfuiſſe copulam; item quia tunc impertinens eſſet ratio, quam text. aſſignat ibi, *quia vero quam prius concubinam habuerat non eſt peccatum in coniugem accipere.* Nam eſſe peccatum necne nihil confert ad matrimonij valorem.

10 Tertia ſolutio eſt, vt loquantur conſulendo, non præcipiendo, ita gloſſ. *eod. verbo matrimonium, in præſenti*, & *verbo coactus in d.cap.*2. Sed ſimiliter diſplicet, quia ea verba, *matrimonium ſit in Deo fixum, & ſtabile*, non videntur eum ſenſum habere, & ſepe non eſt ſanum conſilium concubinam ducere.

11 Quarta ſolutio eſt vtriuſque gloſſæ, & Antonij, *num.*7. ac Abb *num.*8. *in d.cap.*2. aſſerentium metum non fuiſſe probatum. Sed vaticinantur, nullaque probabili coniectura ducuntur, nec ratio in textu tradita congruit.

12 Quinta ſolutio eſt, vt dum D. Auguſt. *hic* ait, *matrimonium ſit fixum, & ſtabile*, non loquatur aſſertiuè, ſed ex hypotheſi, quaſi dicat, eſto daremus id iuramentum confirmare matrimonium, & obligare, non ſequitur iuramentum negandi parentibus alimenta obligare, quia illud eſt de re licita, hoc autem de illicita. Sed hæc ſolutio quamuis admitti poſſit, non tamen ex omni parte ſatisfacit.

13 Sexta & vera interpretatio eſt, quam tradit Fortun. *d. illat.*21. Couar. *d. cap.*3.*§.*5.*n.*8. *in hoc text.* poſt iuramentum ceſſante cauſa metus matrimonium contractum fuiſſe, & duo fuiſſe ab Auguſt. interrogata *hic.* Prius vtrùm valeret matrimonium contractum cum ea, quam concubinam habuerat? & reſpondet nihil obſtare quominus matrimonium firmum ſit, neque enim propter metum volebat homo ille à matrimonio recedere, ſed dubitabat vtrùm licitè contraheret, quod planè colligitur ex illis verbis, *matrimonium ſit in Deo firmum*, & ex eo, quia non proponitur *ibi* matrimonium fuiſſe contractum, & iuratum per metum, ſed ſola proponitur promiſſio de contrahendo, ratione cuius ſine metu poſtea matrimonium contractum fuit. Poſterius fuit interrogatum vtrùm aliud iuramentum metu factum de expellenda matre obligaret, & reſpondet Auguſtin. non eſſe ſeruandum, atque ideò text. iſte prædictis nihil obſtat, refert & ſequitur nouiſſimè Ioan. de Valboa *in annuis Academicis prælectio. Salmantic. ad cap.*3. *de iureiur. n.*52.

Sed cum his omnibus, &c.] Dubium eſt quare iuramentum fœderis Ioſue cum Gabaonitis factum contra præceptum Ciuinum *Deut.* 6. vt refertur *in præſenti*, fuerit obligatorium, vt conſtat *Ioſue* 9. contra reg. *c. ſi aliquid, hac ead. cauſa, & q. ſi verò*, ibi, *niſi talo ſit*, &c. & *c. ſicut* 13. *cum ſimilibus, de iureiur.* Dupliciter reſpondet gl. *verbo decepti, in præſenti*, aliter Sor. *lib.*9. *de Iuſt. q.*1. *art.*7. *in reſponſ. ad* a quas omnes, & alias ſolutiones aſſignat Soar *de Relig. tom.*2. *lib.*2. *de iuram. c.*18 *n.*3. *cum ſeqq.* Ego verò dicendum puto Ioſue meritò potuiſſe dubitare an illud iuramentum foret obſeruandum, quoniam licet contra illud adeſſet præceptum diuinum *Deut.*7. de delendis ſcilicet habitatoribus illius terræ, in fauorem tamen iuramenti maximè vrgebat quod præceptum illud erat diuinum affirmatiuum, & vti tale non obligabat ſemper, & ad ſemper prout negatiuum, ſed tantum pro loco & tempore, ex D. Th. 2. 2.*q.*33 *art.*2. & ſic ſtante hoc dubio Ioſue tutiorem partem ſequutus detulit iuris iurandi religioni, quia quando dubitatur an aliquod iuramentum ſit licitum, an illicitum, & ita in dubio non eſt propria auctoritate contra illud temerè veniendum, vt docet text. opt. ſic intelligendus adducens hoc Gabaonitarum exemplum *in c. per venerabilem* 34. *prope fin. verſ. idem etiam*, vbi gl. *verbo venire, de elect.* facit etiam text *in c. innocens, in princ. inf. hac ead. cauſa, & quæſt.* aduertit Soar. *d. cap.* 18. *num.* 2. 14

Cap. Innocens. XXIII. & vlt.

GRatianus in fine huius text. ibi, *nulla tamen auctoritate ſeruari prohibetur*, videtur tenere iuramentum, quo quis iurauit Religionem non ingreſſurum, vel ſacros Ordines non ſuſcepturum, eſſe obligatorium, prout exiſtimauit Maior. *in* 4 *diſt.*38. *q.*1. *col.*4. Quod eſt contra communem Doctorum reſolutionem reſoluentium illa iuramenta non eſſe obligatoria, quæ melioris boni fuerint directè impeditiua, & ita ſi promittat aliquis ſe non facturum aliquod melius bonum, licèt ſine peccato omittat, laudabilius tamen eſt facere, quàm omittere, & non obligabitur iuramento, vt reſoluunt D. Th. 2. 2.*q.*89. *art.* 7. *ad* 2. *quodlib.*5. *art.*27. & *quodlib.*12. *art.*32. Abb. *in c. ſi verò, n.*3. *de iureiur.* Cou. *in c. quamuis pactum, p.*1.*§.*6.*n* 7. Gom. *in §. item ſi quis poſtulante, n. vlt. Inſtit. de actionib.* Sayr. *in claui Regia, lib.*5.*c.*7.*n.*3. Soar. *de Relig. tom.*2.*l.*2.*de iuram. c.*17 *n.*7. *cum ſeqq.* 1

Sed reiecta reſponſione, quòd ſcilicet text. iſte cùm ſit Gratiani, negari poſſit, vt reſpondet Palud. *in* 4.*diſt.*38.*q.*1 *n.*28 & ſentire videtur Azor. *inſtitut. moral. p.*1.*lib.*11.*cap.*5.*quæſ.*3.*verſ. quæres.* Dicendum

mihi videtur Gratianum aliud longè diuerſum intendere, nempe illud iuramentum licitè poſſe ſeruari, vt aduertit Archid. *hic n.* 2. & Palud. *vbi proximè.* & eſt veriſſimum, quaſi dicat Gratianus quòd ille, qui iurauit non ingredi Religionem, non ſuſcipere ſacros Ordines, non audire Miſſam die non feſtiuo, non dare eleemoſynam extra caſum neceſſitatis, ſeu denique non facere aliud quodcunque opus, quod vocant conſilij, poteſt licitè prædictam materiam in iuramento contentam ſeruare, abſque vllo tamen reſpectu ad iuramentum, cùm non ſit turpis, nec illicita de ſe, imo licita, & hæc obſeruantia iuramenti vocatur materialis, de qua loquitur Gratianus *in præſenti*, qui non negat, nec negare poterit quod ſi iurans non ingrederetur Religionem, aut fieret clericus, ſeu non faceret aliud quodcunque melius bonum, ex eo quia iurauit ſupradicta non facere, & ita animo adimplendi iuramentum, & illud formaliter obſeruandi non peccaret ſaltem venialiter, quia hoc ipſo facit irreuerentiam Deo, quem concludit fuiſſe teſtem talis iuramenti, vt reſoluit Sot. *lib.* 8. *de Iuſt. q.* 1. *art.* 7. *verſ. ex his*, iuxta quem etiam ſenſum explicandus eſt D. Th. *d. art.* 7. *ad* 2. cuius verba refert Couar. *d. num.* 7. dum ait poſſe taliter iurantem ſeruare iuramenta ſine peccato, vt ſcilicet intelligatur de obſeruantia iuramenti materiali, non verò formali, iuxta ſupradicta.

In gloſſ. *Confirmauit* ibi, *Arg. eſt hic quòd qui iurat rem illicitam propria auctoritate, non poteſt venire contra iuramentum illud*, &c. Verum hoc non obſtante dicendum eſt iuramentum rei illicitæ nulla indigere relaxatione, ſed poſſe iurantem propria auctoritate ei contrauenire, vt per Nauar. *in manuali, c.* 12. *n.* 16. *&* 17. Gutier. *de iuramento confirmat. part.* 1. *cap.* 72. *à num.* 5. D. Barboſ. *in l. alia, §. eleganter num.* 28 *&* 29. *ff. ſoluto matrim.* Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *cap.* 8. *n.* 13. Sanch. *in præcepta Decal. tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 9. *n.* 13.

Hac igitur mentis, &c.] De intellectu vide Ioan. à Valboa *in annuis Academ. prælect. Salmantic. d.* 3. *de iureiur. à num* 96.

Qvæstio V.

Cap. Qui compulſus. I.

Pius.

PIvs Papa relatus *in hoc text.* ait quod qui peierare compellit, & qui compellitur, periurus vterque probatur, refert Soar. *de Relig. tomo* 2. *lib.* 3. *de iuram. c.* 14. *n.* 14.

2 *Et legitimas ferias pœniteat.*] Bene gloſſ. *verbo legitimas, in præſenti*, tres vbique legitimas ferias interpretatur, ſecundam, quartam, & ſextam, vt refert Couar. *var. lib.* 4. *c.* 20. *n.* 8. *ad fin.*

In gloſſ. *Tres quadrageſimæ.* ibi, *vnam ante feſtum Natalis, aliam ante Paſcha, tertiam ante feſtum ſancti Ioannis.* Vide Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 7. *c.* 16. *q.* 5.

Cap. Si quis coactus. III.

Ex Pœnitentiali Theodori.

ALlegari ſolet hic textus ad hoc quòd ratione coactionis mitigatur pœna, vt per Tiraquel. *de pœnis temp. cauſa* 36. *n.* 4. Sanch. *de matrim. lib.* 9. *d.* 35 *n.* 4. Nam ad pœnam voluntas coacta voluntas non eſt, *cap. ſacris* & *ibi* Scriben. *de his quæ vi, l. velle non creditur, ff. de regulis iuris*, & *ibi* gloſſ. *in fine*, vbi Dec. & Cagnol. vterque *num.* 1. *l. ſcientiam §. qui cùm aliter ff. de liber. cauſ.* Menoch. *de arbitr. lib.* 2. *caſu* 354. *n.* 8. *cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. q.* 97. *n.* 16. quamuis voluntas coacta voluntas ſit, vt oſtendimus *in tract. Axiomatum iuris vſufreq. Axiom.* 230. *num.* 8.

Cap. Ille qui. & ſeq.

Auguſtinus.

EX hoc tex. & ſequenti, incipit, *Qui exigit*, vulgò colligitur non licere priuatæ perſonæ petere iuramentum ab eo, quem certò, vel probabiliter ſcit peieraturum, vt per D. Th. 2. 2. *q.* 98. *art.* 4. Cardin. *in Clem. vnic. de iureiur.* D. Antonin. *p.* 2. *tit.* 10. *c.* 7. *§.* 3. Sot. *de Iuſtit. lib.* 8. *q.* 2. *art.* 4. Syluest. *verbo iuramentum* 2. *q.* 9. Nauar. *in man. c.* 12. *n.* 20. Cou. *in c. quamuis pactum p.* 1. *§.* 6. *n.* 2. Sayr. *in claui Regia, lib.* 5. *c.* 3. *n.* 19. latè Soar. *de Relig. lib.* 3. *de iuram. c.* 14. *per tot.* 1

2 Intellige text. *in præſenti, & in d. c. qui exigit*, procedere in eo, qui determinatè petit ab alio, vt iuret id, quod falſum eſſe ſcit, quia hoc nullo modo licet, cùm determinatè illum ad periurium inducat, v. g. ſi cùm aliquis ſciret alium talem pecuniam accepiſſe, & determinatè petat ab illo, vt iuret ſe illam non accepiſſe, tunc grauiſſimè peccabit, cùm ſit directa periurij cauſa. Verùm quando petitur iuramentum indeterminatè, v. g. Iura an hoc feceris, vel an hoc ſcias, vel iura te impleturum huiuſmodi contractum, tunc interueniente iuſta cauſa petendi, ſcilicet neceſſitate, vel vtilitate petentis, licita erit talis petitio, quamuis alter ſe non offerat ad iurandum, imo compellatur iurare, prout latè proſequitur Soar. *d. c.* 14. *ex n.* 12. *vſque ad n.* 18. Exemplum ſit in aliquo contractu inter partes celebrato, nam licèt ſciam alterum contrahentem non impleturum quod iurat, imo nec iuraturum eum animo implendi, poſſum ab illo petere iuramentum, vt contractus in exteriori foro firmior maneat, & vt habeam actionem ex iuramento contra illum, iuxta *cap. cùm contingat, de iureiur. cum ſimilibus.*

Dixi *in principio, priuata perſona*, quia in iudice aut alio publico miniſtro dubium non eſt, cùm ex neceſſitate, aut præcepto legis, ſeu ratione officij iuxta iuris ordinem iuramentum deferre poſſit ei, quem putat peieraturum, quia vtitur iure ſuo, & malo alterius ad bonum ſatisfaciendi ſuo muneri, & parti petenti, & Reipubl. vt bene aduertunt D. Th. *d. q.* 98. *art.* 4. Sot. *lib.* 8. *de Iuſtit. q.* 2. *art.* 4. Couar. & Nauar. *citatis locis*, Sayr. *d. lib.* 3. *c.* 14. *n* 13. non enim tanti eſſe debet periculum timor ille periurij, vt propter illud deferendum non ſit iuramentum à iudice, vel publica perſona quando fuerit neceſſarium, vt reſoluunt Nauar. *d. n.* 20. Cou. *d. n.* 2. *in fine*, Soar. *d. c.* 14. *n.* 10. Intellige quando non adſunt alia remedia æque accommodata ad finem prætenſum aſſequendum, quia ſi adeſſent, tunc magis otioſum, quàm neceſſarium eſſet iuramentum, vt aduertit Soar. *d. c.* 14. *n.* 17. *&* 18.

Cap. Quacunque arte. IX.

Iſidorus.

DE eo, qui calliditate verborum iurat, & aliter facturus eſt, quàm promittit, vide quæ dixi *ad cap.* 1. *& ad cap. vtilem ſimulationem*, 22. *quæſt.* 2. vbi latè de materia huius text. de qua etiam ſpecialiter agunt Nauar. *in cap. humanæ aures*, *hac ead. cauſa, & quæſt.* 1

quaſt. 9.2.*num.*2. Ditect. Inquiſit. *p.* 3. *commento* 20. *pag.*426. latè Azor.*inſtit.moral. part.* 1.*lib.*11.*c.*4.*q.*5. Sanch.*de matrimon.lib.*1.*diſput.*9.*num.* 10. vbi intelligit text.*in præſenti*, dum quis iurat animo ſe obligādi, non tamen implendi, vel quando iurat aſſertoriè rogatus iuridicè contra mentem petentis iuramentum, & in præcepta Decalogi *tom.*1.*lib.*3.*cap.* 10.*n.*5. *& num.*12. Sayr.*in claui Regia lib.* 5.*cap.*6. *n.* 12. *& cap.*9.*n.*2. Paul. Comitol.*reſponſ.moral.lib.* 2. *q.*3.*n.* 2. Soar.*de Relig.tom.*2.*lib.*2.*de iuram.cap.*8.*n.*7.*& lib.*5. *c.*9.*n.*3.

Cap. Ecce dico. X.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus *ſerm.* 30. *de verbis Apoſtoli*, relatus *in hoc text.* ait periurium eſſe, qui ſuper lapidē falſum iurat. Ratio vero illa eſſe poteſt, quia licet lapis per ſe minimi ſit valoris, tum tamen in iuramentum deducitur enim relatione ad Deū, eò ipſo ſanctus putandus, & iuramentum per illum factum manet verum iuramentum, nam quatenus iurans ſub eo lapide Deum eius creatorem veneratur, ex illius intentione lapis diuino cultui applicata ſancta dieuntur, *cap.nulli liceat* 12.*q.*2. D. Thom. 2.2.*q.* 81. *art.*8. ita idem de lapide in iuramentum deducto dicēdum eſt, ſecundum hunc text. aliàs difficilem, vbi iuxta ſenſum ſancti Auguſtini nihil aliud eſt dicere quod iurans per lapidem putabat eundem lapidem ſanctum, quàm quod iurabat cum relatione ad Deum, & ita iurantes falſum prædicto iuramento, & modo ſunt periuri, vt patet ex hoc text. ibi, *proſſus periurus eſt*, &c. Vide varios intellectus, quos præſtat Sot.*de iuſtit.lib.*8.*q.*2.*art.*3.*col.*4. Couar.*in cap.quamuis pactum p.*1.§.1.*n.*18. vbi *in verſ. alterum*, reponit veram litteram huius text.

Cap. Humanæ aures. XI.

Gregorius.

1 GRegorius *lib.*26.*moral.cap.*7. relatus *in hoc text.* ait humanas aures talia verba noſtra iudicare, qualia foris ſonant, Deum autem qualia ex intimia proferuntur, circa quem text.commentarium edidit D.Nauarrus *tom.*2.*ſuorum operum*, & aliqua tradunt Azor.*inſtit moral. part.*1.*lib.*11.*cap.*4.*q.*5. Sayr.*in claui Regia l.*5.*cap.*6.*n.*8. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.*2.*q.*3.*n.*4.

2 Vnde bene D.Thom.*in* 3. *diſt.* 39. *quaſt.* 1. *art.*3. *quæſtiunc.* 3. dicit iuramentum ex ipſa iuramenti, vt iuramentum eſt, ratione, non obligare niſi iuxta iurantis intentionem, & faciunt quæ Fortun.*de vltimo fine illat.*21.*num.*477.*& ſeq.* Seraphin. *de priuileg.iuram.priuileg.*110.*num.*16. Gutier. *de iuramento confirmat.part.*1.*cap.*57. *num.* 20. bene Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 10. *num.*11. vbi ait quod quādo iurans fuit in bona fide, doloque caruit, vtēs prudenti amphibologia, nullam irrogans iniuriā ei, cui iuratur, iuramentum tunc non obligabit in ſēſu, quem præcipit ille, cui iuratur, ſed quem iurans intendit, quia tunc non obligatur ex iuſtitia, cum ſic iurando caruerit dolo, nullāque iniuriā irrogauerit, etiā ex iuramenti religione, additque in foro externo, eo quod intentio latitat, ſtandum eſſe communi, ac proprio verborum intellectui, quem ſignificatione ſua oſtendunt. Vide dicta *in collect ad c.vtilem ſimulationem*,*q.*2.*n.*2.

3 *Quia non debet intentio verbis deſeruire, ſed verba intentioni.* lita Tiraquel.*in l.ſi vnquam,verb.libertis à num.*47.*ff.de reuocand. donat. & de retract. lig.* §. 32. *gloſſ.*1.*num.*34. *&* 35. Cardin.Manric.*de coniect. vlt. volunt.lib.* 2. *dubit.*2.*ſolut.*1.*à. num.*280.*iuncto n.*215. Brunor à Sole *in locis communibus, verbo verba,n.*20.

Cap. Paruuli. XIV.

PEriuros excludi à iuramento in iudicio præſtādo, probat hic text. cuius deciſionem quidam intelligunt de omnibus periuris notoriis notorietate facti, quamuis in iudicio non conuictis, ſi iuramentum id notoriū fuerit quantū ad verba, deliberationem, & factum; quia nimirū eiuſdem eſt euidentia facti illum dixiſſe verba iuriſiurandi, & bene deliberaſſe, & cognouiſſe ſe iuraſſe falſum, ita docet Valent. 2.2. *diſput.* 6. *quaſt.*7. *puncto* 3.*colum.*4.*verſ. diſputat verò*, Azor *inſtit.moral.part.*1.*lib.*11.*cap.*11. *quaſ.*6. 1

Cæterum verius eſt oportere ad hanc pœnam incurrendam periurum eſſe in iudicio conuictum, & condemnatum, vt bene reſoluunt Syluest.*verbo periurium q.*5. Sot.*de Inſtit. lib.*2.*q.*1.*art.*10.*col.*2. Aragon.2.2.*q.*86.*art.*10.*paulo poſt princip.* 2

Non obſtat text.*in præſenti*, dum in eo interdicitor periuriū etiam in ſua cauſa ad iurandum admitti, quia intelligitur de iuramento purgationis, ita vt à ſuſpicione contra ſe orta nequeat ſe proprio iuramento purgare, at iuramenta, quæ ſunt potius oneris quam honoris, bene præſtabit. 3

Cap. Pueri. XV.

Ex Concil. Eliberitano.

PVerum nullum ante quatuordecim annos cogendum eſſe iurare ſtatuit Eliberitanum Conciliū, quod citat Gratian.*in præſenti*, & referūt Sayr. *in claui Regia lib.*5.*c.*3.*n.*8.*&* 9. Soar. *de Relig.tom.*2. *lib.*1.*de Iuram.cap.*14.*n.*3. Sanch.*in præcept.Decalog. tom.*1.*lib.*3.*c.*3.*n.*5.*&* 6. 1

Cap. Honeſtum. XVI.

Cornelius.

COrnelius Papa relatus *in hoc text.* decreuit vt à ieiunis iuramenta præſtentur, conſonat *cap.*1. vbi *gloſſ. vlt.de teſtib.* quos textus procedere de honeſtate, & conſilio exiſtimant Bald. & Anan. *n.*4. Imol. *à n.*2.*in d.cap.*1. & eſt communis ſententia ex Mynſing.*in eodem cap.*19. Azorius *inſtitut.moralium part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 11. *quaſ.* 9. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.*1.*lib.*3.*cap.*3. *num.*4. Sed hæc communis explicatio licet defendi valeat, nequaquam tamen placere poteſt; conuincitur enim in primis ex verbo *dicant*, de quo *in d.cap.*1. quod quidem verbū prolatum à lege non conſilium, ſed præceptum importare cenſetur. Conuincitur rurſus, quia text. ille *in eod. cap.*1. non magis reprobat teſtes pretio conductos, vt infideles, quàm non ieiunos, imo in ſua deciſione omnes æqualiter determinare videtor, vnde neceſſario dicendū eſt text. omnes pariformiter determinare, iuxta *regul.text.in l.nam hoc iure, ff.de vulgari.* 1

Quare nobis videtur dicendum prædictā ieiunij ſolemnitatem in teſtimoniis ex præcepto deſiderari, ita vt aliter attento iure idoneus teſtis non cenſetor quemadmodum aliæ ſolemnitates, putà vt iuramēta in Eccleſia prope Altare teſtibus præſtarentur, 2

prout

prout tradunt D.Thom.2.2. *quaſt.* 89. *artic.*10.Sot. *lib.*8.*de Iuſtit.q.*1.*art.*10. *colum.*2. Conat.*in cap.quãuis pactum p.*1.§.5. Syluest.*in ſumm.verbo iuramentum* 2.*quaſt.*4. Aogel.*eod.verbo* 3.*quaſt.*13. quæ quidem ſolemnitates per conſuetudinem antiquatæ ſunt, vt in ſpecie fatetur Felin. *in.d.cap.*1.*n.*3.

Cap. Decreuit. XVII.

Ex Concil.apud S.Medardum habito.

1 DIſpoſitio huius text. quatenus prohibet iurare ſolemniter à Septuageſima vſque ad octauam Paſchæ, & ab Aduentu vſque ad octausm Epiphaniæ,& aliis temporibus,de quibus *hic*,antiqnata eſt, quatenus verò agit de diebus Dominicis, ſeu aliis ſolemnibus,adhuc hodie eſt in viridi obſeruantia,ita Sayr. *in clau Regia lib*.5.*cap.*3.*num.*26. Valent 2. 2. *diſput*.6.*quaſt*.7.*puncto* 3.*colum.*5. *verſic.*iam *ex parte modi*, Sachezin *pracepta Decalogi, tom.*1.*lib.*3. *cap.*3. *num.*4.

SVMMARIVM.

1 *Clericus pro crimine laſa maieſtatis degradandus eſt ſed contrarium verius,vt num.*2.

3 *Crimen laſe maieſtatis proprie cõmittere non dicitur niſi ille, qui Principis offenſi ſubdictus eſt.*

4 *Declaratur text. in praſenti, & in cap. admoneant* 26.*quaſt.*7.

5 *Declarantur text. in cap. ſi quis Sacerdotum*, 11. *q.*1.*& in c.ſtatuimus* 11.*q.* 1.*& in c.clericus* 3. *queſt.*4.

Cap. Si quis laicus. XIX.

Auguſtinus.

EX hoc text. colligi videtur clericum pro crimine læſæ maieſtais degradandum eſſe,ita in ſpecie Abb.*in cap.at ſit clerici,in princ.in fine lib.verbis, num.* 29. *de iudic.* Couar. *var. lib.*2.*cap.*20.*num.*7.refert alios, & ſequitur Clar.*in* §.*crimen laſa maieſtatis num.*7. *&* § *fin.q.*36.*num.*27 Boſſ.*in pract.crimin.tit. de foro compet.num.*137. Cabed. *Luſit.decıſ* 83.*num.*4. *p.*2.qui Doctores licet loquantur in depoſitione,tamẽ in degradatione expreſsè firmãt,Roman.*conſ.*36. *à num.*1.*& ſing.*701.Albertin.*in cap.*1. *de hæretic. lib.* 6 *q.*11.*&* 13.Mench.*de ſucceſſ.creat.*§.2.*num* 53.contendentes propter grauitatem criminis, etiam ſi in iure expreſſum non ſit, clericum tradendum eſſe Curiæ ſeculari, quamuis non proponatur incorrigibilis.

2 Contrariam tamen ſententiam tenent Barbat. *conſ.*22. *dub.*1.*lib* 3. Curt.*conſ.*154.*num.* 1. Roland. *conſ.*4.*lib.*1. Gig. *de laſa maieſt.* *q.*63.dicit cõmunem Clar.*vbi ſuprà*,& plures alij, quos refero,& ſequor ego ipſe *de officio;& poteſt.Epiſcopi p.* 3. *alleg.*110.*ſub num.*12.*verſ.verum autem,ſecundum Lugdun. impreſſ.* Quæ ſententia & communis eſt, & tanquam verior attento iure ſequenda,quicquid inter volũtatem, & obligationem tradendi Coræ ſæculari faciat differẽtiam Clar.*d.num.*27.*in fine.*& cogitandum relinquat Cabed.*d.dec.* 83.Pro qua ſententia facit primò quia certum eſt clericom Curiæ ſeculari tradendum non eſſe niſi in caſibus iure expreſſis,ita vt maioritas,vel minoritas rationis ad hoc faciendũ non conſideretur;conſtat autem inter caſus à iure expreſſos,qui tãtummodo tres ſunt, non reperiri expreſſum crimen læſæ maieſtatis,quamuis diuinæ mentionem faciat, ad effectum, vt clericus hæreticus ſeculari Curiæ tradatur,vt *in cap.excommunicamus* 1.§.1.ibi,*à ſuis Ordinibus degradatus, de hæret.* nihilominus tamen lex aliqua nõ datur,quæ de crimine læſæ maieſtatis humanæ expreſſam faciat mentionem ad talẽ traditionem faciendam.Secundò facit quia clericus datis terminis habilibus habet priuilegium exemptionis, ne ſecularis poteſtas de ſuo crimine,cognoſcere, & illud punire poſſit,iuxta reg.text. *in c.*2.*de foro compet.*cum multis aliis id poſſim aſſerentibus,& nõ eſt dicendum qnod clericus ipſo iure tali priuilegio debeat priuari niſi in caſibus in quibus lex id apertè definiuit,iuxta doctrinam *gl.fin.in c. vlt.de iurepatr.* receptam ex Tiraq. *in l ſi vnquam, verbo reuertatur, num.*248. *C.de reuocand. donat.* Sic aliàs licèt in minoribus criminibus pœna confiſcationis ipſo iure imponeretur per leges,nihilominus tamen in crimine hæreticæ prauitatis fuit neceſſarium,vt eadẽ ipſo iure imponeretur,per text.*in cap.cum ſecundum,de hæretic.lib* 6. vbi Pontifex ex maioritate rationis argumentatur ad legem de nouo conſtituendam, qua non facta contrarium erat dicendum non obſtante prædicta maioritate rationis circa cõfiſcationem faciendam ipſo iure,arg.text. *in cap. vergentis* 10. ibi, *ſtatuimus, de hæret.* Denique facit quia crimen læſæ 3 maieſtatis propriè committere non dicitur niſi ille, qui Principis offenſi ſubditus eſt,vt videtur probare text.*in Clem. paſtoralis* §. *rurſus*,vbi gloſſ.*de re iudic.* Cabed.*d decıſ.* 83.*num.*1. qualis non cenſetur clericus reſpectu propriæ perſonæ,quæ vt talis exempta eſt,iuxta tradita per Doctores *in c.Eccleſia S Mariæ de conſtit.& in cap.fin.de rebus Eccleſ.*ac proinde videtur dicendum tanquam propriè committentem crimen læſæ maieſtatis clericum non eſſe puniendum,prout in ſpecie fatetur Clar.*in d* §.*laſa maieſtatis crimen num.* 7.& in puncto iuris eſſe probabiliorem opinionem dicit Cabed. *vbi ſuprà num.*2. licèt negandum non ſit pro illo crimine tãquam pro graui verbaliter eſſe deponendum clericum, iuxta reg. text.*in cap.tua,de pœnis*, & grauiſſimis pœnis impoſitis in remotiſſimum exilium detrudendum.

Qua quidem opinione retenta reſpondetur verbum,*degradetur*, de quo *in hoc text.*non eſſe intelligendum de actuali degradatione, prout importat 4 excutionem ſententiæ latæ depoſitionis verbalis,de qua agit text.*in cap.*2.*de pœnis lib.*6. ſed ſolummodo de verbali depoſitione per quam mediante ſententia clericus non ſolùm à beneficio,ſed etiam ab Ordinãbus remouetur in totum, id enim ſuadet materia ſubiecta,eo quòd cùm diſpoſitio huius text.pœnalis ſit,& verbum, *degradatio*, multoties de depoſitione verbali intelligatur, vtique verbum illud ita interpretari debemus, vt de minori pœna, quam ſub ſe etiam comprehendit,veluti diſpoſitio odioſa intelligitur, iuxta reg.*in pœnis* 49. *de regul. iur. lib.* 6. Sic aliàs eodem modo explicatur text.*in cap.admoneant*, ibi,*clericus degradetur*,26.*q.*7. prout in ſpecie conſiderat Bernard.*in pract.cap.*107. *aliàs* 110. *num.* 2. *in princip. ſecundum nouiſſim. impreſſ.* Vel rurſus etiam reſpondetur textũ procedere in Epiſcopo,vel clerico,qui iuramentum fidelitatis,vel homagium præſtitit Principi temporali,patet ibi,*quod Regi, & domino ſuo iurat*,tunc enim cum ratione homagij cenſeatur committere crimen læſæ maieſtatis, non erit mirum ſi in hoc caſu degradatio actualis admittatur Curiæ ſeculari,vt tanquam ſubditus puniatur, iuuat ſententia illorum, qui aſſerunt propter crimen læſæ maieſtatis poſſe iudicem nõ ſpectato iudicio Eccleſiæ punire clericum,eò quòd propter tale crimen di-

antu

citur amittere priuilegium clericale, prout eſt Guid. *dec.* 401. & alij relati à Clar. *d. q.* 36. *n.* 27.

5 Nec obſtat text. *in cap. ſi quis Sacerdotum*, 11. *q.* 1. ibi, *Curiæ tradetur*, dum ait clericum eſſe deponendum, & actualiter degradandum, Curiæque tradendum propter conſpirationem factam aduersùs ſuum Epiſcopum; ergo à fortiori, &c. quia reſpondent alioqui textum illum eſſe intelligendum de clerico, qui in crimine, de quo *ibi*, incorrigibilis eſt, iuxta terminos text. *in cap. cum non ab homine, de iudic.* non verò quando abſque prædicta incorrigibilitate aliquod ex illis criminibus ſimpliciter commiſerit prout *gl. fin. ibid.* intelligit, *& in d. cum non ab homine* vbi communis. Alij verò multò meliùs reſpondent textum illum non agere de traditione, quæ fiebat Curiæ, ſeu Congregationi eccleſiaſticæ, vel clericorum, cui delinquens ſeruire tenebatur, & cogebatur, patet ex eo, quia text. agit de illa Curia, de qua agit text. *in cap. ſtatuimus* 11. *q.* 1. ibi, *Curiæ tradatur, cui vita ſua omnibus diebus ſeruiat*, cuius auctor eſt Fabianus Papa, qui floruit circa annum 250. *& in cap. clericus* 3. *quæſt.* 4. ibi, *Curiæ traditur ſeruiturus*, cuius auctor eſt Stephanus Papa, qui floruit circa annum 254. quæ quidem verba nequaquam conueniunt traditioni Curiæ ſecularis, cui clericus nunquam traditur ſeruiturus, ſed potius periturus, vel ſaltem, vt pœnam corporis afflictiuam patiatur, ſecundùm quod tempus loquutus fuit Pontifex Pius I. auctor illius text. *in d. c. ſi quis Sacerdotum*, ſolebant enim antiquis temporibus clerici ſub poteſtate Epiſcopi exiſtere in congregatione quaſi in diſciplina Regulari, vt probat text. *in c. præter* 32. *diſt.* quæ Congregatio Clericorum Curia appellabatur, prout importat etiam locum in quo clerici ad facienda, & curanda negotia eccleſiaſtica conueniunt.

CAVSA XXIII.

QVÆSTIO I.

CAP. Noli exiſtimare. III. & ſeq.

Auguſtin.

1 DE bello, & an, & quando iuſtè inferri poſſit & quomodo in eo capta fiant capientium, & de reſtitutione damnorum inde ſequutorum, vide Cou. *in reg. peccatum, p.* 2. §. 9. 10. *&* 11. Sebaſt. Medic. *in ſumma peccatorum, p.* 1. *tit.* 4. *q.* 74. *cum ſeqq.* Ludouic. Lopez *p.* 1. *inſtruct. conſcient. c.* 61. Olam *in antinom. iuris lit. B. ex n.* 26. *& lit. C. ex n.* 1. Victor. *in relect. de iure belli*, Mench. *de ſucceſſ. creat.* §. 17. *n.* 13. *& illuſtr. cap.* 9. *n.* 14 Læl. Zechi. *de caſibus reſeruat. caſu* 13. *verſ. ſexto fallit, cum ſeqq.* Anton. Cordub. *in q. Theolog. lib.* 1. *q.* 39. Azeued. *l.* 8. *n.* 9. *cum ſeqq. tit.* 9 *lib.* 3. *noua recopil.* Matienſ. *l.* 3. *gl.* 7. *n.* 3. *cum ſeqq. tit.* 10. *lib.* 5. *noua recopil.* Petr. à Nauar. *tom.* 1. *de reſtit. lib.* 2. *cap.* 3. *ex n.* 258. Bannes 2. 2. *q.* 40. *art.* 1. *cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral. p.* 3. *lib.* 2. *de homicid. c.* 7. Petr. Fabr. *lib.* 2. *ſemeſt. c.* 3. *&* 4. Cardin. Tuſch. *tom.* 1. *lit. B. concl* 39. *cum duabus ſeqq.* Camill. Borrel. *de præſtantia Regis Catholici c.* 47. *n.* 135. Caliſt. Ramirez. *de lege Regia*, § 26. *n.* 64. *&* §. 30. *n.* 55. Melch. de Valencia *illuſt. tract. iuris tract.* 2 *c.* 5. *num.* 14 *& ſeqq.* Benedict. Ægid *ad l. ex hoc iure, ff. de iuſt. & iure, tom.* 2. *c. per tot.* Seraphin. de Freitas *de iuſto Imper. Aſiatico, cap* 9. *num.* 11. Balthaſ. Ayla *de iure, & officio belli lib.* 1. *cap.* 2. Molin. *de iuſtit. diſp.* 99. Ioan. Baptiſt. Valençuela *in monit. contra Venetos, p.* 7. *n.* 60. 61. 65. 120. *& ſeqq.* Et in diſquiſitione ſtatus & belli, Maiol. *in diebus canicul. tom.* 3. *colloq.* 2. *de bellor. euentib. ex pag.* 359. Cenall *commun. contra commun. tom.* 4. *q. vlt. ex num.* 117. Ioan. Marq. *in gubern. Chriſtiano, lib.* 2. *c.* 35. *pap.* 369. *cum ſeqq.*

Vtrùm Rex poſſit ex opinione minus probabili gerere bellum contra alium Regem? vide Victor *in relect. de Indis Inſulanis dub.* 3. *num.* 27. Valent. 2. 1. *diſp.* 3. *q.* 16. *puncto* 2. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 125. Bannez 2. 2. *q* 40. *art.* 1. *dub.* 5. Vega *p.* 1. *cap.* 121. *caſu* 3 Ledeſma *in ſumm. tom.* 2. *tract.* 3. *de charit. cap.* 13. *concl.* 14. *cum ſeqq.* Maldon. *de virt. q* 40. *art.* 1. *dub.* 3. *&* 4 Lorca 2. 2 *ſect.* 3. *diſp.* 53. Salas 1. 2. *q.* 21. *tract.* 8. *diſp. vnica, ſect.* 15. *num.* 221. *cum ſeq.* Monteſin. 1. 2. *tom.* 1. *diſput.* 29. *q.* 5. *num.* 217. Anton. Perez *in Laurea Salmantina certam.* 10. *cap.* 3. *num.* 98. Vale. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 21. *num.* 92. *cum ſeqq.* Molin. *in Iuſtit. tom.* 1. *diſp.* 103. Vaſq. 1. 2. *tom.* 1. *diſp.* 64 *cap.* 3. Torres 2. 2. *tom.* 1. *diſp.* 90. *dub.* 2. 2

CAP. Quid culpatur. IV.

CErtum eſt, vel vtrùm ſit certum non eſt, &c.] Notatur ad hoc quòd quilibet tenetur obedire Principi, & exequi vbi ſit dubium an præceptum ſit iuſtum, vel iniuſtum, ex quo in dubio præceptum præſumitur iuſtum, & iuſta cauſa factum, vt per Abb. *conſ.* 84. *num.* 7. *p.* Cephal *conſ.* 110. *num.* 31. *& ſeq. lib.* 1. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 10. *num.* 24. Menoch. *de præſumpt. lib.* 6. *præſ* 96. Farin. *in praxi crimin. p* 3. *quæſt.* 97. *num.* 44. Sayr. *in claui Regia, lib.* 1. *cap.* 12. *num. vlt. & cap.* 13. *num.* 37. *&* 40. nouiſſimè Aluarez de Velaſco *de priuileg pauperum, part.* 2. *q.* 65. *ex num.* 81. latè & eleganter Ioan. Sancti. *in ſelectis, & practicis diſputationibus, diſp.* 43. *per tot.* vbi adducit plura ad praxim maximè neceſſaria, quia referuntur caſus in quibus homo dubius de aliquo præcepto poſſit ſua vti libertate. 1

CAP. Militare. V. *Auguſt.*

EX hoc text. colligitur Regem, vel Principem de propriis expendere tam pro bellis gerendis, quàm pro ſubditorum paupertate ſubleuanda habere neceſſe, vt per Bartholom. Cæpol. *de Imperatore militum deligendo verſ. denique, n.* 1. *cum ſeq.* Iacob. de Ayello. *in tract. de iure adhoa, releuij, atque ſubſidij, n.* 4. inter tractatus Doctorum, *tom.* 12. *fol.* 170. latè Camil. Borell. *de Magiſtrat. edit. lib.* 1. *c.* 13. *n* 3. *cum ſeqq.* Et non ſolum pro militum, vel Capitaneorum ſtipendiis, & ſalariis, ſed etiam magiſtratuum, & iudicum Luc. de Peña *in l annonas, C. de erogat. milit. annon. l.* 12. Roland. à Valle *conſ.* 1. *n.* 55. *&* 56. *lib.* 2. 3

QVÆSTIO II.

CAP. Dominus noſter. II. & vlt.

Auguſtin.

SAnctus Auguſt. *quæſt.* 44. *in Num.* relatus *in hoc text.* belli per Moyſen aduerſus Amorrhæos illati iuſtificationem in eo conſtituit quod filios Iſraël ad terram ſibi à Deo promiſſam per regiones ſuas tranſire non paterentur, vnde colligitur infidelibus iuſtum bellum indici 1

dic

dici poſſe ſi Prædicatoribus impedimento ſint ne per ſuas prouincias tranſitum faciant ad alias, in quibus fidei myſteria annunciare, & proponere velint, quoniam aliter Euangelij aditus præcluderetur, quod Chriſtus Dominus per vniuerſum terrarum Orbem prædicari, & propagari præcepit, ita Victor. *in relect. de Indis, relect. 2. concl. 2.* Sot. *de Iuſtit. lib. 5. q. 3. art. 5. in fine,* Cou. *in reg. peccatum, p. 2. § 9 n. 4. ver. quinimò etiam,* Balth. de Ayala *de iure, & officio belli, l. 1. c. 2. n. 11. in fine,* Carol. Sigon. *lib. vlt. de rebus Italic.* vbi ſcribit hac ratione Genuenſes Venetis bellum feciſſe, Valent. 2. 2. *diſp. 3 quaſt. 16. puncto* 2 Molin. *de Iuſtit. tract. 2. diſp. 10. 4.* Camill. Bortel. *de præſtantia Regis Cathol cap. 46. ex num. 10. & cap. 47. ex num. 69.* Nebriſſenſ. *lib 1. de bello Nauarra, cap. 1.* Marquez. *in gubernat. Chriſtiano, lib. 1. cap. 27. pag. 166. cum ſeqq.* Hieron. Surita *in ſuis annalibus, lib. 10. cap. 9. & 10.* Gregor. Lopez Madeira *de monarch. Hiſpaniæ, cap. 9. pag. 66.* Seraphin de Freitas *de iuſto Imperio Aſiatico, cap. 1. & 2.* Iuan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib. 2. cap. 20. num. 57. cum ſeq.*

QVÆSTIO III.

SVMMARIVM.

1 *Proximum ab offenſa, & iniuria defendere quilibet tenetur.*

2 *Defendere vitam, ſeu alia bona proximi, etiam vſque ad occiſionem iniuſti aggreſſoris, tenetur quis regulariter in conſcientiæ foro cum moderamine inculpatæ tutela, quando aliter illa defenſio expediri non potuerit, vt num. 6.*

3 *Proximum defendere ab iniuria, ſiue in perſona, ſiue in bonis, aut honore nullus regulariter tenetur cum damno proportionabiliter notabili.*

4 *Reuelare proximo damnum eminens quilibet tenetur vt ab eo auertatur, quando illum defendere non potuerit, & quando in hoc caſu fraterna admonitio præmitti debeat, oſtenditur, num. 5.*

CAP. Non in inferenda. VII.

Ambroſius.

1 EX hoc text. quem iuxta veram Ambroſij Auctoris literam expurgatis aliquibus verbis vitioſis, referunt emendati Codices Gratiani, & Nauar. *in manual. cap. 24. num. 15.* communiter colligitur quemlibet poſſe, & teneri ab offenſa & iniuria proximum defendere; dum enim probat vitium eius, qui non repellit iniuriam à proximo æquiparari vitio ipſiuſmet iniuriantis, conſequenter oſtendit, quòd prout iſte non facere, ita & ille repellere tenetur, ne idem vitium quaſi particeps incurrat, in idem eſt text. *in cap. fortitudo, & in cap. qui poteſt. & in cap. vlt. hac eadem cauſa, & quæſt. & in cap. negligere 2. quæſt. 7. & in cap. error diſt. 83. & in cap. facientis, diſtinct. 86. in cap. dilecto, verſ. & quidem, de ſent. excomm. lib. 6. & in cap ſicut 6. §. illi etiam, de homicid* accedunt & text. *in l. ſcientiam 46. in princip. ff. ad leg. Aquil. & in l. ſi quis 7. in fine, ff. de furtis, & in § alia, Inſtit. de publicis iudic.* obſeruant Archid. Bellam. Turrecrem. *in præſenti,* Couar. *in Clem. ſi furioſus, p. 3. §. vnic. n. 5. & in reg. peccatum. p. 2. §. 3. ſub num. 4. 5. & 6.* Clar. *in practic. §. homicidium, num. 27. & 28.* Gom. *var. tom. 3. cap 3. num. 21.* Gregor Lop. *l. 3. gl. 1. tit. 8. p. 2* Syluest. *verbo homicidium in 1. num. 5. in fine,* Cardin. Tuich. *tom. 2. litt. D. concl. 231. num. 1.* Soarez *de cenſur. diſp 22. ſect. 1. n. 39.* Farin. *in praxi crimin. p. 4 q 125. num. 301. cum ſeqq* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 137* Molin. *de Iuſtit. tomo 4. tract. 3. diſtinct. 18. à n. 1.* Leſſ. *in ſimili tractatu, lib. 2. c. 9. à n. 87.* Rebell. *de oblig. iuſtit. p. 1. lib. 3. q. 12. n. 2.*

Vnde infertur non ſolùm poſſe quemlibet regulariter in conſcientiæ foro ex iure poſitiuo, & naturali cum moderamine inculpatæ tutelæ defendere vitam, ſeu alia bona proximi etiam vſque ad occiſionem iniuſti aggreſſoris, quando aliter illa defenſio expediri non potuerit, iuxta illud Eccleſiaſt. 17. *vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo,* & illud Prouerb. 24. *erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos, qui trahuntur ad interitum liberare non ceſſes,* cum omnibus iuribus ſupracitatis, & ſic obſeruat Claud. *in repet. l. vt vim, n. 125. ff. de iuſtit. & iure,* vbi Curt. *n 49.* Bologner. *n. 75.* & Hippol. Riminald. *n. 75. 379. cum ſeqq.* Anton. Gom. *d. cap 3. num. 21.* Clar. *d. §. homicidium, num. 27. & 28.* Molin. *d. diſp. 18. n. 1.* Farin. *d. q. 125. n. 267. cum ſeqq.* ſed etiam teneri in eodem conſcientiæ foro ſub peccato ex ſuo genere mortali defendere vitam, aut bona alia proximi hanc defenſionem volentis, & ea indigentis ſi commodè, & abſque notabili damno, quod, alioquin ex alia particulari obligatione ſuſtinere non teneatur, id facere poſſit, ſicuti præter Ordinarios *in præſenti*, bene docent Syluest. *in ſum. verbo homicidium in 1. num. 10.* Sot. *de ratione tegendi memb. 2. q. 6. col. 13. ante med.* Cou. *in reg. peccatum, p. 2. § 3. ſub n. 4. & 5.* Claud. *in repet. d. l. vt vim ſub n. 117* vbi etiam Curt. *in repet. n. 59.* Bologn. *n. 79.* & Riminald. *ſub n. 391.* Vgolin. *de cenſur. p. 2. cap. 11. § propoſuimus, num. 5. in fine,* Farin. *d q. 125. num. 306.* Molin. *de Iuſtit. tom. 4. tract. 3. diſp. 18. num. 2.* Flores de Mena *var. q. 18. & num. 9. & 30.* hinc eorum plures deducentes neminem regulariter teneri cum damno proportionabiliter notabili proximum defendere, ab iniuria, ſiue in perſona, ſiue in honore, fama, aut bonis externis, ac proinde nec pro defenſione vitæ proximi etiam parentis quemlibet teneri ſuam exponere cum probabili periculo, quippe quod poſſumus vitam noſtram diligere præ vita alterius primari ex ordine charitatis, niſi fuerit ex illis, qui ex officio, & conſequenter ex lege iuſtitiæ conſtituti ſunt, & abſolutè aſſumpti ad omnem etiam rigoroſam, & periculoſam aliorum defenſionem, ſicuti inter illos bene intelligunt Cou. *d. § 3. ſub num. 4.* Nauar. *in man. cap. 24. ſub num. 17.* Claud. *in d. l. vt vim, num. 130.* vbi etiam Curt. *num 60.* & Bolong. *num. 85.* Farin. *d. q. 125. n. 327.* Mulin. *d. c. 18. n. 18* Leſſ. *de Iuſtitia, lib. 2. c. 9. n 90.*

Si autem quilibet non potuerit, vt *ſuprà*, defendere proximum, & ab eo auertere damnum eminens, adhuc tenebitur in foro conſcientiæ illud ei reuelare, vt per eum auertatur, prout concluditur ex reg. huius text. & ſimilium, de quibus *ſuprà*, & ita terminis reſoluunt Abb. *in c. 1. ſub n. 9. colum. 2. ante med. de reſtit. ſpoliat. & in c. nouit. n. 44. de iudic.* Bero. *in cap. 1. num. 75. de offic. delegat.* Mench. *illuſt. lib. 1. cap. 16. num. 5.* Menoch. *de arbitr. caſu 355. à num. 1.* Flores de Mena *d. q. 18. num. 44. cum ſeqq.* Couar. *in reg. peccatum p. 2. § 3. ſub num. 5.* Nauar. *in man. cap 25. num. 33. & cap. 27. ſub num. 213. & 17. ſub num. 134* Gutier. *Canon. lib. 1. cap. 11. à num. 48. 73. & 75.* Ex Theologis Caiet. 2. 2. *quæſt. 33. art. 7.* Sot. *de ſecreto tegendo memb. 2. q. 4. concl. 2. & de iuſtit. l. 5. q. 3. art. 1. ad 3.* Syluest. *verbo reſtitutio 3. num. 6. colum. 2. in med.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 2. cap. 7. ſub num. 6. colum. 2. ante med.* Molin. *d. diſput. 18. à num. 3.* Rebello *d. p. 1. lib. 1. q. 14 ſect. 8. num. 55. cum ſeqq.* Leſſ. *d. lib. 2. c. 11. à n. 57.* quæ quidem reuelandi obligatio ita eſt in-

telli

intelligenda, vt prius præmittatur fraterna admonitio, & inductio facienda iniuſto aggreſſori, quod à damno deſiſtat ſi ſpes eſt eam profuturam, vt ita eius fama conſeruetur, quoad fieri poſſit nec prodatur ſi ipſe pœnituerit, & damnum reſarciuerit, vel illud non inchoauerit, prout bene aduertunt Nau. *ſub d. n.* 134. Mench *d. c.* 16. *n* 4 Gutier. *d. c.* 11. *n.* 51. *&* 73. Sot. & Fr. Emman. *locis proximè citatis*, Leſſ. *d. c.* 11. *n.* 60. oppoſitum cum aliis reſoluentes, vbi crimen occultum verſerit in damnum Reip. prout eſt hæreſis, & proditio, & crimen læſæ maieſtatis, & ſimilia, quippe quod in iis adeſt periculum in mora, & vt plurimum non poteſt per hominem priuatam, & per eius admonitiones eorum contagio ſufficienter impediri.

6 Quæ omnia adeo vera ſunt non ſolùm in foro conſcientiæ, ſecundùm quod hucuſque loquuti fuimus, ſed in foro etiam externo, ita vt eo attento quilibet de iure naturali, & diuino poſitiuo, & de iure humano gentium, poſſit impunè proximum etiam extraneum defendere in perſona, & in bonis, & ſi opus fuerit interficere iniuſtum eius aggreſſorem, ſeruato in omnibus moderamine inculpatæ tutelæ, & eſt communis, & ferè ab omnibus recepta ſententia, vt teſtantur, Iaſ. *in d. l. vt vim, num.* 19. Dec. *ibidem ſub num.* 32. Claud. *in eius lect. num.* 83. Curt. *à num.* 49 Mantu. *num* 9. Bolognet. *num.* 75. & alij congeſti à Farinac. *d. q.* 125. *à num.* 267. immo etiam de iure Canonico & Ciuili aliquando ex præcepto Iuſtitiæ commutatiuæ, aliquando verò ex ſola charitatis lege id quoque licere apud omnes in confeſſo eſt, quod attinet ad ius Canonicum probatur ex hoc text. *d. c. dilecto, verſ. & quidem, de ſentent. excom. lib.* 6. & eſt communis ſecundum Mench. *d. cap.* 16. *num.* 5. Boer *deciſ.* 83. *num.* 7. Clar § *vlt. q.* 87. *ſub n.* 3. Couar. *in reg. peccatum, p.* 2. §. 3. *ſub num.* 4. Flores de Mena *d. q.* 18 *num.* 26. Menoch. *dict. caſu* 355 *num.* 6. Farinac. *d. q.* 125. *n.* 304. Quod verò attinent ad ius Ciuile probatur ex text. *in l. culpa caret* 50. *& in l. nullum crimen* 109. *ff de reg. iuris*, per argumentum à contrario ſenſu, & tenet Dec. *cap.* 1 *num* 8 *in fine, de offic. deleg* Fortun. Ioan. Ign. & alij, quos refert, & ſequitur Couar. *ſub d. num.* 4. *& in Clement. ſi furioſus, p.* 2. § 2. *ſub n.* 7. Menoch. *d. caſu* 355 *numero* 7. Flores de Mena *dict. q.* 18 *num.* 43. refert etiam, licèt non ſequatur, Farinac. *d. quæſt.* 125. *num* 301. *in fine.* eandem concluſionem ampliantes quoad obligationem detegendi, & denunciandi crimina impendentia in damnum proximi, præmiſſo tamen proportionabiliter ordine in hac reuelatione aſſignato: quicquid oppoſitum, immo quod de iure Ciuili non teneamur proximum extraneum defendere, ſed ſolùm nobis coniunctum, aut aliter ſubiectum, vel cui natura ſubiecti ſimus, vel quando nobis ſubiectus fuerit offendens, & proinde attento iure Ciuili, etiamſi poſſem iuuare offenſum extraneum clamando, & non feci, non tenear, nec ſi tacui, dum ſcirem quod Titius vult occidere Seium, crediderim minus bene *gloſſ.* 1. *in d. l. culpa caret*, Claud. *in d. l. vt vim, num.* 86. *& in repet. euſdem text. num.* 127. Curt. *ibidem num.* 54 *&* 55. Angel *de malefic. in verbo & dictus Titius ſe defendendo, num.* 5. Clar. *ſub num.* 3. Mench. *d. cap* 16. Boer. *dicta deciſ.* 183. *num.* 6. Vgolin. *de cenſur. part.* 2. *cap* 11. §. *propoſuimus, num.* 5. *in fine*, & alij quos refert. & ſequitur Farinac. *dict. quæſt.* 125. *num.* 300. *&* 329.

QVÆSTIO IV.

CAP. Cùm in lege. XVI.

GLos. *verbo, & odie, in præſenti text.* Inſinuare videtur repudium non tanquam licitum fuiſſe Hebræis conceſſum, ſed tantum permiſſum, quod & ſatis ſuadetur ex illo *Matth.* 19. *& Marc.* 10. vbi ait Chriſtus Dominus repudium fuiſſe illis permiſſum propter duritiem cordis eorum, reſoluunt Abb. & alij *in cap. gaudemus de diuort.* communis, vt per Couar *de ſponſalibus, part.* 2 *cap* 7. §. 4. *n.* 4. Sot *in* 3. *diſt.* 53. *q.* 2. *art.* 2. Conan. *comment. iuris Ciuilis, lib.* 8. *cap.* 12. *num.* 5. Tiraq. *l.* 9. *connub. n.* 5. D. Barboſ. *ad rub. ff. ſolut. matrim. p.* 2 *n.* 2. plures quos refert, ſed non ſequitur Sanchez *de matr. libro diſp.* 1. *num.* 5. 1

Verum longe probabilius eſt repudium olim fuiſſe licitum, & conceſſum diſpenſante Deo in lege naturali, cui repudium aduerſabatur, non enim eſt par credere Deum per tantum tempus illud repudium tanquam illicitum permiſiſſe, & vt populus ille tunc temporis electus tam diuturna ignorantia laboraret, imo par credere eſt eum permiſſurum, vt aliquis Propheta illum populum reprehenderet, ſicut alia illius ſcelera carpere Prophetæ ſolebant, & ideo hanc ſententiam tenent Scot. *in* 4. *diſt.* 33. vbi reſpondet ad argumenta partis oppoſitæ, & ſatis D. Th. *ibid. q.* 2. Medin. *de cælibatu, lib.* 4. *contr.* 1. *cap.* 10. Specul. *coniug. p.* 2. *art.* 10. plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. diſp.* 1. *n.* 17. Nec *auctoritas Chriſti Domini*, de qua *ſuprà* contrarium euincit, fatemur enim verum eſſe libellum repudij fuiſſe Hebræis conceſſum à Deo ob duritiem cordis eorum, vt Chriſtus Dominus prædictis locis teſtatur, verumtamen ea permiſſio, ſeu conceſſio non fuit minoris mali, ſed potius minoris boni, Dominus enim conniuens populi illius fragilitati, ac cordis obſtinationi diſpenſauit, vt liceret illis repudium. Nec item obſtat *d. c. gaudemus, verſ. qui autem, de diuort.* vbi habetur Chriſtum Dominum reprobaſſe repudium antiquum; ergo nunquam licitum, quia reſpondetur textum eſſe intelligendum, vt Chriſtus Dominus reprobauerit repudium Inſpecto ſtatu legis Euangelicæ, in quo iam prædictum repudium omnino ceſſauit. 2

CAP. Guiliſarius. XXX.

Siluerius.

QVamuis Iudex in propria cauſa nemo eſſe poſſit iuxta rubrum & nigrum *Cod. nequis in ſua cauſa iudicet.* tamen hoc licitatur ex hoc text. in iniuria publicè illata, cùm iuriſdictio læditur, vt per Decian. *in tract. crimin. lib.* 2. *cap.* 22. *num.* 14. Farinac. *in praxi, part.* 1. *quæſt.* 17. *num.* 44 *&* 45. Vide *ſuprà tom.* 4. *in cap. Romana, de ſentent. excommun. in* 6. *num.* 19. 1

CAP. Duo iſta. XXXV.

Auguſtin.

VVlgo allegatur hic text. ad hoc quod homines, quia peccatores, nunquam ſunt deſerendi, intelligendo, vt per Becan. *de Fide, cap.* 15. *quæſ.* 9. Sanctarel. *de hæreſi, cap.* 42. *ſub num.* 17. *verſ. obiicies.* 1

Cap. Qui peccat. XL.

1 AVguſtinus contra literas Petiliani *lib. 1. c. 79.* relatus *in hoc text.* ait, quod qui peccat, non peccat legis auctoritate, vnde colligit Adrian. *in quodlib. 9. col. 2. in princ.* quod nemo à iure compellitur ad peccandum, & ideo falſum carpitur docuiſſe Dec. *in l. inuitus ad fin ff. de reg. iuris*, quem ſequitur Anton Scap. *de iure non ſcripto, lib. 1. c. 54. n. 4.* dum dicit meretricem compellendam eſſe ad fornicandum ratione officij; nam licet meretrix publicè meretricium fuerit profeſſa, cogi non poterit corpus proprium ad coitum inuita alicui exhibere, tametſi aliis id commune fecerit. Deinde meretrix non tenetur quemquam ad coitum admittere, quod probatiſſimum eſt, cùm non teneatur mortale crimen cum quolibet committere, ac proinde conſequens eſt non poſſe eam inuitam compelli ad coitum carnaleue commercium cum quolibet habendum, vt tradunt Neuizan. *in ſyluan nup. lib. 4 §. eſt nubendum, n. 26. verſ. propterea credo*, Petr. Palaç. *de delict. c. 34. n. 9. 10.* Rojas *de ſucceſſionib. cap. 10 ex n. 29.* Cou. *var. lib. 3. c. 14 num. 2.* Perez *l. 8. verſ faciunt d. tit 23. lib. 2. Ordin. pag. 434* Caballin. *milleloq 993. add. ad Mathesian ſingul. 101. n. 9.* Menoch. *de arbitr. caſu 291. n. 5.*

Cap. Debet homo. LIII.

1 GLoſſ *verbo hominem, in præſenti text.* tenet licitum eſſe offerre munera ea lege, & pacto, vt is, cui offeruntur, efficiat aliqua opera ſpiritualia, & exemplificat, vt recipiat Baptiſmum, & alij vt ingrediatur Religionem, Sacramenta frequenter, aut à peccatis recedat, dummodo non dentur in pretium illius operis ſpiritualis, ſed ad inducendum ad illa, ita Syluest. *in ſum. verbo gabella 5. q. 2* Molin. *de iuſtit. tr. 2. diſp. 39. concl. 4.* Sanchez qui plures refert, & ſequitur, *de matr. lib. 1. diſp. 39. n. 4.* vbi *in verſ. ſexto*, citat hanc gl Leſſ. *de Iuſtitia, l. 2. c. 35. dub 12.* Suarez *tom. 2. de Relig. l. 4 de ſimon. cap. 16. n 11. cum ſeqq.* vbi tamen declarat promiſſionem alicuius rei temporalis factam hoc pacto, & conditione, vt alter maneat obligatus determinatè ad ingrediendum Religionem, eſſe illicitam, & vitio ſimoniæ non carere, quod & ſtrictius exponit *to 3. de Relig. lib. 5. c. 9. n. 15.* & poſt illos Bart. de Vecchis *in praxi obſeruanda in admittendis ad Religionis ſtatum nouitiis, diſp. 1. dub. 2*

Qvæstio V.

Cap. Circumcelliones. I.

Auguſtinus.

1 DIfficilis reputatur hic text. dum in caſu illius Comes Marcellinus tribunus ſecularis cognoſcit de criminibus clericorum contra text. & *ibi* notata *in c. at ſi clerici, in prin. de iudic.* In primis gl. *verbo confeſſos, in præſenti*, & Alciat. *in cap. 1. n. 100. de officio Ordin.* intelligunt textum agere de clericis hæreticis, puta Donatiſtis, vt patet tam ex ſupra ſcriptione, quam ex principio text. ibi, *partis Donati*, quo caſu cùm priuilegium clericale amiſerint, *c. ad abolendam 9. §. præſenti, c excommunicamus 13. §. damnati, c. pen. in fine princ. de hæret. gloſſ. vlt. in c. cum non ab homine 10. de iudic. gl. verbo tradatur, in c. nouimus 27. de verborum ſign.* non mirū ſi confeſſi crimen coram Iudice laico, ab eodem iudicentur, & puniantur.

Sed hic intellectus non placet, quia tempore huius tex. clerici hæretici non amittebant priuilegium clericale, quippe cum multo poſtea Lucius III. *in d. §. præſenti* illam pœnam priuationis cōtra hæreticos nouè ſtatuerit, vt ſatis deprehenditur ex *d. §. ibi, præſenti ordinatione ſancimus*, &c. Minus placet illorum intellectus, qui putant text. *in præſenti* agere de criminibus mixti fori, in quibus etiam ſecularis iudex competens eſt, Doctores communiter *in d. c. 1.* vbi Alciat. *n. 119.* Bart. & communis *in authen. de ſanctiſſ. Epiſcopis §. ſi verò crimen, collat. 9.* Confutatur enim facillimè, quia text. agit de homicidio, & aliis criminibus commiſſis ab ipſis ab ipſis clericis, quo caſu ſaltem ratione perſonæ clericorum crimen non mixti fori, ſed Eccleſiaſticum eſt, quamuis nō mere, prout ſunt omnes cauſæ Eccleſiarum, & clericorum tam ciuiles, quàm criminales, quæ licet ſua natura temporales eſſent, & ideo ad ſeculares iudices ſpectaſſent, poſtea tamen vel priuilegio Imperatorum, *Aut. vt clerici apud proprios Epiſcopos, auth. ſtatuimus C. de Epiſcopis, & Clericis*, vel Pontificum reſeruatione, aut legitima conſuetudine ad forum Eccleſiaſticum pertinent, *c. 2. de iudic. c. 2. de except. lib. 6.* 2

3 Quare alij multo melius intelligunt hunc text. de hæreticis iam pœnitentibus, & reconciliatis, tēpore tamen antiquiſſimo, quo adhuc clerici nullū fori priuilegium habebant, ſed indiſtinctè apud ſeculares iudices conueniri, & condemnari poterant, in idque grauiter laborant circa perquirendas Pontificum, & Imp. computationes, vt ita oſtendant D. Auguſtinum, qui auctor fuit huius text. multò ante floruiſſe quàm Imperatores, qui priuilegium fori clericis conceſſerunt, *d. authen. ſtatuimus*, vndè cùm adhuc tempore illius text. nullum fori priuilegium clericis competeret, non mirum ſi apud Marcellinum tribunum ſecularem clerici de criminibus confeſſi iudicari potuerint, & condemnari. 3

Ego tamen ſi aliquem difficilem text. reperio & à DD. diuerſimode intellectum, ſemper & omnino quantum fieri poteſt, ad originale recurrere curo, ibi enim vt plurimum multo faciliori negotio veritas aſſequitur, ſane text. *in præſenti*, habetur originaliter apud D. Auguſtinum ad Marcellinum tribunum *de corripiendis hæreticis Donatiſtis epiſt. 158. tom. 2.* incedit Auguſtinus pro eiſdem, non quod ſint pœnitentes, & reconciliati, nec quod mereantur clementiam, ſed quod ita conuenit Eccleſiæ manſuetudini, vt manifeſtè deprehenditur ex ſuprascriptione epiſtolæ, & ex eadem epiſtola ibi, *ſceleſtis hominibus*, & ibi, *vrentibus flammis*, cum aliis, quæ ſatis demonſtrant illos, nec pœnitentes, nec reconciliatos eſſe, itaque Auguſtinus totus eſt in deprecando Marcellino, vt non obſtante pernicioſa impiorum hæretica prauitate in eoſdem clementiam exerceat, ſicut iam antea pro Donatiſtis fuerat deprecatus apud Dulcium tribunum *epiſt. 61. de coercendis hæreticis tom. 2.* Inſuper *in epiſt. 158.* reperies Marcellinum non ex vi ſuæ poteſtatis de criminibus illorum clericorum cognouiſſe, ſed ex vi commiſſionis, per quam cauſæ eccleſiaſticæ ſibi ſpecialiter fuerunt iniunctæ, poteſtaſque data inquirendi malefactores, patet expreſſe ex verbis eiuſdem epiſtolæ *ad fin.* ibi. *Scio quidem cauſas Eccleſiaſticas excellentiæ tuæ potiſſimum iniunctas*, & ibi, *poſtremo pro Eccleſiæ vtilitate miſſus eſt*, & ibi, *diligentiam quam in ipſa inquiſitione ſeruaſti.* Quibus præhabitis quoad intentum reſpondetur hic ſecularem magiſtratum non cognouiſſe ex vi ſuæ poteſtatis de criminibus clerico- 4

rum

rum, ſed ex vi delegationis, vt patet ex prædictis verbis. Si verò vlterius perquiras à quonam facta fuerit delegatio, termini habiles ſupponendi erant, iuxta doctrinam gl. *verbo ab omnibus in c.1.de conſtit.* D.Barboſ.*in l.ſi cum dotem 23. in princ.n.10. ff.ſolut. matrimon.*

Cap. De occidendis. VIII.

1 AVguſtinus ad Publicolam *epiſt.154.* relatus *in hoc textu* ait non eſſe peccatum ex officio hominem occidere, refert Sayr.*in claui Regia, lib.7.cap.10.num 13.*

2 In gloſſ. *Pro ſe.* ibi, *non poteſt eſſe Aduocatus in propria cauſa,* &c. Notatur ad hoc quòd nemo poteſt eſſe Aduocatus in ſua cauſa, vt per Valaſc. *conſult.25. n.5.* Bernard.Græuæ *ad pract.Camera Imper.l.1.concl. 151.conſid.1. n.14.* vbi atteſtantur in Regno Portugaliæ eſſe receptum. Contrarium tamen de iure verum videtur, cum eo prohibitum non inueniatur, vt obſeruat hæc gl.*in fin.* & ideo admittitur Aduocatus in propria cauſa, ſed illi ſalarium non computatur, ſicuti tradunt Boër.*dec.210.n.13.* Tiraquel *de retractu lig. §.29. gl 4.n.5.& 6.* Menoch. *de arbitrar.caſu 154.n.5.& 6.* Azeued.*l.1.n.20 tit.22.lib 4.& l.21.n.7. tit.16.lib.2.noua recopil* Bernard Græuæ.*d.concl.151. conſid.1.n.4.* niſi petat ab aduerſario condemnato in expenſis tanquam lucrum ceſſans ſecundum Abb.*in cap.finem litibus,n.30. col.antepen.de dolo,& contum.* Surd.*de aliment.tit.9. q.39. n.11.* Stephan. Gratian. *diſcept.forenſ.c.33.n.46.& c.56.n.41.& 42.* D.Barboſ. *in l.enim, qui temerè, n.260.cum ſeqq.ff.de iudic.*

SVMMARIVM.

1 *Occidere ſeipſum nulli licet etiam credendo ſe rem iuſtam facere, vt æternam conſequatur gloriam.*
2 *Abraham, qui voluit filium nequaquam ſceleratè, ſed obedienter occidere, non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine, ſed etiam laudandus eſt nomine pietatis.*
3 *Sampſon excuſatur ab homicidio ob diuinam reuelationem.*
4 *Eleazarus dum ſe occidit, vt liberaret populum ſuum, excuſatur.*
5 *Rozias ab homicidio non excuſatur, quia ſeipſum occidit mollitudine animi, ne ad manus hoſtium perueniret.*
6 *Iephte, qui filiam occidit, an excuſetur, oſtenditur.*
7 *Charitas bene ordinata incipit à ſeipſo.*

Cap. Si non licet. IX.

1 VVlgò allegatur hic text. ad hoc quod nulli ſe ipſum occidere licet, etiam credendo ſe rem iuſtam facere, vt æternam conſequatur gloriam, vt per Plaç.*de delict.lib 1.c.23.n.5.* Franc.Mar.*dec.770. num.3.part.2.* Baiard.*ad Clar.§.fin.quæſt.68. num.114.* Decian.*in tract.crimin.lib.9.cap.1.num.48* Farinac.*in praxi crimin part.5.q.28.num.33.* Sayr.*in claui Regia lib.11.cap.3.à num.29.*

2 Quaſdam exceptiones ipſa diuina fecit auctoritas, vt liceat hominem occidi, vt ait D.Auguſt. *lib.1. de ciuitate Dei, cap.17.& 18.* relatus in hoc textu, inter quas primo loco enumerat illam Abrahæ, qui non ſolum non eſt culpatus crudelitatis crimine, verùm etiam laudatus eſt nomine pietatis, qui voluit filium nequaquam ſceleratè, ſed obedienter occidere, D. Ribera *in epiſt. ad Hebræos, c.11. num.89.* Ioan.Solorzan.*de Indiarum iure, lib.2.cap.12.n.80.* de quo vide quæ diximus ad *c.occidit 23.q.8.* vbi etiam diſputauimus, an in præceptis Decalogi dari poſſit humana, vel etiam diuina diſpenſatio.

Nec Sampſon aliter excuſatur, &c.] Sampſonem excuſari diuina relatione, qua ſuppoſita homicidium indebitum non erat, interpretatur Auguſt.*d. loco,* & Pontifex *in c.gaudemus, verſ.nec ulli, de diuort.* colligunt autem diuinam reuelationem ex auctoritate Iudicum *cap.16.* vbi legimus Sampſonem orationem ad Deum præmiſiſſe, vt ſibi priſtinam fortitudinem in coma latentem reſtitueret, & ſic oſtenditur totum illud diuinitùs factum fuiſſe, explicant D.Thom.*2.quæſt.64.art.5.ad 4.* Victor.*in relect.10.de homicid.in fine,* Sot. *de Iuſtit.lib 2.quæſt.3. art.8. & lib.5.quæſt.1.art.5.in fine,* Fr.Ludon.Lopez *in inſtruct. conſcientiæ, part.1. cap. 65. in fine,* Petr. à Nauarra *de reſtitut.lib.2.c.3.num.32.* Sayr.*in claui Regia l.7.cap.9. num.9.* Plaç.*de delictis, cap.23.num.2.* Leſſ.*de Iuſtitia lib.2.cap.9. n.33.* Gomez de Ameſcua *in tract.de poteſtate in ſeipſum, lib.1.cap.8.num.28.* Torreblanc. *de magia dmm.l 4.c.31.* Ioan.de Solorzan.*d.lib.2.c.3.n.13.* qui omnes ſecundo reſpondent ſine aliqua ſpeciali Dei reuelatione factum Sampſonis poſſe excuſari, quia non ſe interfecit ea intentione, ſed vt hoſtes opprimeret in bonum Reip. ſi enim ſe ſaluo illos poſſet perdere, id potius optaſſet, nemo verò dubitat poſſe licitè ſtrenuum militem, vel ducem certum de morte, maximum aliquod facinus aggredi, ex quo in patriam magnum bonum, in hoſtes verò detrimentum videat redundare. Atque ita ſecundum hanc poſteriorem ſolutionem iidem Auctores 4
Eleazarum *Machab.1.c.6.* ſolent excuſare, eundem fortitudinis encomio celebrantes, quia pro patriæ ſalute, elephantis, quem gladio occidit, ruina oppreſſus, felicem mortem ſibi parauit, vt proſequitur D.Ambr.*lib.1. de offic. c.40.* & videtur ſacram Paginam eodem loco notaſſe, dum ſcribit Eleazarum ſe occidiſſe, vt liberaret populum ſuum. Non ita tamen Rozias excuſatur 2. *Machab c.1.* quia ſeipſum occidit, non vt patriam liberaret, ſicut Sampſon, & 5
Eleazarus, ſed mollitudine animi ne ad hoſtium manus perueniret, vt ait D.Th.*d.art.5.ad 5.* ſequuntur alij communiter, vt per Sot. Nauar. F. Ludon. Lopez, Sayr, *n.10.* & alios *d.locis,* licet excuſare nitatur Nicol.de Lyra, cuius ſententiam probabilem dicit Victor.*præcitato loco.* De Phinee vide ad *cap.occidit 23.quæſt.8.*

Quod Iephte filiam, &c.] De facto Iephtes, qui cù 6
ſe immolaturum Deo id vouiſſet, quod ei redeunti de prælio victor primitus occurriſſet, filiam, quæ ei occurrit, an occiderit, magna eſt dubitatio. Quidam enim factum excuſant ex diuina reuelatione, vt dubitàs ſentit Auguſt.*hic,* pro qua interpretatione faciunt verba *Iudicum 11.verſ.29.* ibi, *factus eſt ergo ſuper Iephte Spiritus Domini,* ſed diuerſa ratione locũ interpretatur, & Iephte excuſare nititur Nicolaus de Lyra, inquiẽs, Iephte nequaquam filiam ſuam occidiſſe, ſed votum, quod fecerat de immolando Deo quicquid ſibi victori occurriſſet, impleuiſſe, filiam primò occurrentem immolando Deo non corporaliter occidendo, ſed includendo, vt perpetuò virginitatem ſeruaret innupta, expendens tum plura alia, tum verba eiuſdem fœminæ eo loco, & plangam virginitatem meam, quam ſolutionem ſibi probandam eſſe ex Rabinis, niſi obſtaret communis Patrum auctoritas, ſcribit Azor. *inſtitutionum moral. part.2. lib.11. cap.29.quæſ.2.* & Mendoça *in*

quolibet.quæſt.4.expoſitiua,§.9. cum quibus recedendum non eſt à communi Patrum ſententia, qui docent Iephtem in vouendo fuiſſe temerarium, & in ſoluendo inhumanum, ita diuus Ambroſius *in cap. vnuſquiſque* 32.*q*.4.& ex D. Hieron. tradit D.Thom. 2.2.*q*.88.*art*.2.*ad* 2.& plures alij, quos refert Azor. *citato loco.*

7 In gl.*Semetipſo*. ibi, *vnde quilibet primò ſibi faciat eleemoſynam, deinde proximo.* Quia bene ordinata charitas incipit à ſeipſo, vt per Flamin. Pariſ.*de reſignat.lib*.9.*quæſt*.17.*n*.117.& plures, quos plena manu citaui *in tract. Axiomatum iuris vſufreq. verbo Charitas, Axiom*.42. quibus addo Bottel.*de Cathol. Regis præſt.cap*.18.*num*.19 *& cap*.60.*num*.24.

S V M M A R I V M.

1 *Aggreſſorem iniuſtum licitum eſt cum moderamine inculpata tutela occidere, ſi aliter non poſſit mors vitari.*

2 *Aggreſſus iniuſtè non tenetur ſe defendendo cum moderamine inculpata tutela aggreſſorem occidere, ſed poterit periculo ſe exponere ſubmittendo colla percutienti.*

3 *Membrorum ſuorum nemo eſt dominus.*

4 *Vitam ſuam, aut propria membra nullus tam in foro interno, quam externo poteſt impunè diſſipare, & iactare ſine legitima cauſa.*

5 *Clericus ſibiipſi membrum iniuſtè amputans incurrit excommunicationem.*

6 *Vita, & membrorum adminiſtrationem à Deo quilibet habet in bonum honeſtum, vt ipſe feliciter vita, & membris vtatur, fruaturque ad varias functiones in finem conſeruanda ſpiritualis, & temporalis vita neceſſarias.*

7 *Occiſio ſuiipſius nunquam poteſt eſſe medium neceſſarium ad ſaluandum aliquid in homine ipſo præſtantius vita.*

8 *Bannito non licet impunè ſeipſum occidere.*

9 *Vitam, & membra propria poteſt quis exponere pro tuenda vita, aut membris, aut aliis externis bonis proximi.*

10 *Vitam propriam exponere pro defenſione proximi non licet perſona, cuius vita multum Reip.intereſt in ſpiritualibus, vel in temporalibus. Vel vbi ſequeretur maximum detrimentum familia defendentis, vt num.*11.

Cap. Non eſt noſtrum. XI.

Hieronymus.

1 Diuus Hieronymus *in Ionam Prophetam ad c.* 1. *non longè ad fin.* relatus à Gratiano *in præſenti*, noſtrum non eſſe ait mortem arripere, ſed illatam ab aliis libenter excipere, ex quibus verbis colligunt communiter DD. quòd licet alioquin regulariter licitum ſit cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere aggreſſorem, ſi aliter non poſſit mors vitari, ex reg. *l.vt vim, ff. de iuſtit. & iure*, cum ſimilibus, per me citatis *ad Clem ſi furioſus, de homicid.* tamen regulariter ad id non tenetur aggreſſus, imo poterit
2 licitè vitæ periculo ſe exponere ſubmittendo colla percutienti, & in eo exercebit opus maioris perfectionis, & charitatis non ſolùm quando inſecerit ne iniuſtus aggreſſor ſimul cum vita corporali amittat ſpiritualem, ſed etiam vt ſolam corporalem conſeruet, ſicuti bene reſoluunt D.Thom *in lib.de regimine Principum, cap*.6. Caiet.2.2.*quæſt*.64.*art*.7.*col*.2.Sylu. *in ſum.verbo Bellum* 2. *num*.5. Petr.Nauar.*de reſtit. tom*.1.*lib*.2.*cap*.3. *num*.62. Mexi.*in tract. taſſa panis, concluſ*.6.*num*.135.Molin.*de Iuſtit.tom*.4. *tract*.3.*diſp*.14.Leſſ.*in ſimili tract.lib*.2.*cap*.9.*num*.55.*iunctis præcedentibus à num*.41.

Nam licet ipſe aggreſſus, vel eius defenſor non 3
habeat dominium vitæ, & membrorum ſuorum, vtpote ſoli Deo reſeruatum, iuxta illud ſacræ Papinæ Sapient. 16. *Tu es Domine, qui vita, & mortis habes poteſtatem*, & Deuteron. cap.32. *Ego occidam, & ego*
viuere faciam, ac proinde quilibet noſtrum nequeat 4
tam in foro externo, quàm in interno vitam ſuam, aut propria membra impunè diſſipare, & iactare ſine cauſa legitima, iuxta regul. text. *in l.liber homo*, ibi, *quoniam dominus membrorum ſuorum nemo videtur, ff.ad legem Aquiliam, iuncto toto tit. ff.& C.de bonis eorum, qui ante ſententiam ſibi morte conſciuerunt*, cum traditis per diuum Thomam 2.2.*quæſt*.64.*art*.5. Clar.*in pract.lib*.5. §. *fin. quæſt*.68.*num*. 37. Palat.*in repet.rub.de donat.inter virum*,§.70. *num*.3.*cum ſeqq.* Couar.*lib*.1.*var.cap*.2.*à n*.8. *& lib*.3. *cap*.1. *num*.11. *col.vlt.*Simancb.*de Catholic.inſtit.cap*.18.*ex num*.21. Anton.Gom.*tom*.3.*var.cap*.3.*num*.13. Tiraquell. *de nobilit.cap*.31.*num*.559.*cum ſequentibus.*Roland.*conſ*.20.*volum*.3. Petr.Royaz. Maureum *Lituan.deciſ*.1.*à num*.14.Mandoſ. *in praxi tit.de ingratitud. cap*.128. *verſ.omnium autem ſibi ingratiſſimus eſt*, Perez *l*.19.*in gloſſ.que ſe mature,tit*.19. *l*.8.*Ordin.* Molin.*d.tract*.3. *diſput*.1.Leſſ. *d.lib*.2.*cap*.9.*à num*.98.*& ſub num*.101. Menoch. *de arbitr. caſu* 284. vbi *n*.20. reſpondet ad text.*in l. ſi quis filio*, §. *eius, verſ. quod ſi, ff.de iniuſto rupto*, Abb.*in c.contingit, n*.6. *de ſent.excomm.*Nauar. *in man.cap*.15.*n*.11 Fr.Emman.*in ſumma, tom*.1. *c*.80.
n. 3. inde conſequenter reſoluentes, quod clericus 5
ſibiipſi membrum iniuſtè amputans incurrit excommunicationem.

Tamen idem aggreſſus habet à Deo adminiſtra- 6
tionem, & cuſtodiam vitæ ſuæ, & membrorum, ſunt enim hæc donum quoddam à Deo conceſſum homini in bonum honeſtum ipſius, & aliorum, vt ipſe vita, & membris vtatur, fruaturque ad varias functiones in finem conſeruandæ ſpiritualis, & temporalis vitæ neceſſarias, vnde vti poterit vita ſua, & membris, & de illis diſponere ad omnia, quæ in eundem finem recta ratio poſtulauerit, atq. text. *in l.ff. vſufructuarius quemadmodum caueat*, docent Molin. *d.diſp*.1.*n*.4.6.*&* 7.Leſſ. *d. c*.9. *n*.101. & hac vitæ, & membrorum adminiſtratione reſoluentes poſſe hominem periculis exponere temporalem vitam, ac membra, quando id recta ratio poſtulauerit, veluti nauigando, vel iuſto bello Rempubl. defendendo, vel iuuando Principem proprium, aut alienum, vel tuendo vitam propriam, ac proinde ad eam, vel cætera membra conſeruanda, poſſe ſibi abſcindere membrum, vt partem in ordine ad totum, ſiue ea abſcindendi neceſſitas veniat ab intrinſeco veluti à morbo, ſiue ab extrinſeco, veluti ex iuſſu tyranni alioquin mortem illico illaturi, vt per varia exempla proſequitur Molin.*dict.num*.6. & contra Sot. *de Iuſtit. lib*.5. *quæſt*.2. *art*.2. firmat Leſſ.*dict.num*.101.
ſubdens oppoſitum fore reſpectu occiſionis ſuiip- 7.
ſius, quia ſcilicet hæc nunquam poteſt eſſe medium neceſſarium ad ſaluandum aliquid in homine ipſo præſtantius vita, & ideo nullo caſu licitum eſſe priuata auctoritate ſe interficere, quæ obſeruatio cum dicta ſui ratione inſeruit etiam ad probandam illam ſententiam, quam poſt alios tenuit Menoch. *dict.*
caſu 284. *num*.31. *cum ſeqq.* notabiliter reſoluens 8
quòd nec etiam bannito licet impunè ſeipſum occidere, nec ad hanc ſuiipſius occiſionem eam conſide

ſiderari poſſe, vt legitimũ miniſtrum legis, & iudicis eundem ad mortem condemnantis, & cuilibet eum occidentis impunitatem concedentis, quicquid oppoſitum crediderit minus bene Dec. *in cap. quæ in Eccleſiarum num. 14. verſ. quartus caſus, de conſtit.* cuius fundamentis ſatisfacit idem Menoch. *vbi proxime* ſecundũ quam reſolutionem notabiliter explicandus eſt text. *in præſenti, & in d. l. liber homo*, vt videlicet eorũ prohibitio, & inſuper conceſſio & facultas ad exponendam periculo vitam, & membra, ſit accipienda pro modo defectus, ſeu pro modo concurſus iuſtæ cauſæ in eorum adminiſtratione, iuxtà *ſuprà* reſoluta.

9 Quæ omnia cũ ita procedant ex vi prædictæ adminiſtrationis homini à Deo conceſſæ circa vitam, & membra propria corporalia, conſequitur quòd ex eadem vi poterit quilibet eandem vitam, & membra exponere pro tuenda vita, aut membris, aut aliis externis bonis proximi, cum id recta ratio poſtulet, ex eò quod vnicuique mandauit Deus de proximo ſuo *Eccleſiaſt.* 17. & ideò ita reſoluunt Molin. *dict. n* 6. Leſſi *d. cap. 6. n. 90.* quicquid contrarium, immò quod non poſſit licite priuatus homo pro defenſione vitæ proximi exponere vitam propriam corporalem, tenuerit inaduertenter Fr. Emman. *d. c.* 137. *num.* 4 deceptus ex eo quòd credidit id concludi ex defectu dominii, quòd homo non habet in vita, & membria ſuis, & non aduertens quòd licet dominum huiuſmodi non habeat iuxta ſupradicta, tamen habet eorum adminiſtrationem ſufficientem vt illi pericu-

10 lo poſſit illa exponere. Quod tamen limitatur niſi defendens proximum ſit perſona, cuius vita multũ Reipublicæ intereſſet in ſpiritualibus, vel in temporalibus, tunc etenim non poteſt vitam propriam exponere pro defenſione proximi, non valde vtilioris Reipublicæ, ſic enim poſtulat recta ratio adminiſtrandi vitam propriam in ordine ad conſeruandum totum corpus myſticum eiuſdem Reipublicæ, cuius pars, & membrum eſt huiuſmodi defenſor, ob quam rationem hoc idem in ipſomet aggreſſo reſoluit Mulina *d. tract. 3. diſp. 14. concl.* 1. iuncta *concl.* 2. conſtituens non poſſe in his terminis vitã propriam exponere, immò in ordine ad eam defendendam, & Rempublicam conſeruandam teneri ſi poteſt iuſtum aggreſſorem non valde vtilem ipſi Reipublicæ interficere, ſic limitans textum *in præſenti*, ibi, *ſed ab alys oblatam*, &c. quod adeò verum eſt, vt nec etiam famam, & honorem propriũ poſſit licitè pro ſaluanda corporali vita proximi exponi ab eo, cuius fama, & honor plus expedirent bono communi, quam illa vita proximi hominis fortaſſe infimæ notæ, vt benè reſoluit idem Molin. *dict. tract. 4. diſput.* 18. *n.* 8.

11 Limitatur etiam ne procedat vbi ex propria defendentis morte ſequeretur maximum detrimentũ familiæ, veluti vxori, & filiis, quos alere teneretur, ſic enim concluditur proportionabiliter ex eadem adminiſtrationis norma, ſuadente vt prædictũ detrimentũ euitetur, vt potiùs conſeruetur vita patrisfamilias in ordine ad bonũ familiæ ſuæ, vt alioquin in ipſomet aggreſſore ſcilicet poſſit in his terminis omittere defenſionem ſuam, & propriam vitam exponere præferendo vitam iniuſti aggreſſoris, vt tenet Molin. *dicta diſput. 14. concluſ.* 1.

SVMMARIVM.

1 *Sepultura Eccleſiaſtica ſepeliendi non ſunt ij, qui aliquo modo mortẽ ſibi inferunt, nec pro eis commemoratio in Altari fieri debet.*

2 *Mortuus in puteo repertus, vel laqueo ſuſpẽſus, non debet priuari Eccleſiaſtica ſepultura, niſi conſtiterit, quod ſeipſum interfecerit, vel præcipitauerit.*

Cap. Placuit. XII.

Ex Concil. Bracharenſi I.

Concilium Barcharenſe I. *cap.* 34. quod refert Gratianus *in præſenti*, ſtatuit non debere fieri commemorationẽ in Altari pro iis, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt, nec Eccleſiaſtica ſepultura ſepeliendos eſſe, vt per Clar. *§. fin. q. 68. n.* 37. Couar. *lib. 2. var. c. 1. num.* 11. Nauar. *conſ. 6. aliàs 7. de ſepult.* Sayr. *in floribus deciſ. ſub eod. tit. deciſ.* 6. Rom. *ſi. g* 264. vbi dicit hunc text. ſingularem, Menoch. *de arbitrar. caſu* 284. *n.* 35. *cum ſequentib* Fr. Emman. *quæ Regular. tom. 3. q. 61. art. 1. verſic.* 11. Azor. *inſtitut. moral. part.* 3. *lib* 9. *cap.* 31. *quæſ.* 5. Sayr. *in claui Regia lib. 7. cap. 9. num.* 1. Farinac. *in praxi crimin. part. 5. q.* 128 *num.* 16. latè Iul. Lauor *var. lucubrat. tom. 1. tit. 2. cap. 11. n.* 28. *cum ſequentibus.* Vide circa hunc text. Anton. Gom. *tom. 3. var. cap. vlt. n.* 8. Ioan. Sanci. *in ſelectis & pract. diſput.* 36. *n.* 2. 1

Illud tamẽ aduertere oportet, quòd licèt ſeipſum occidens non ſit in Eccleſia ſepeliendus, vt probat hic text. tamen ſi reperiatur aliquis mortuus in puteo, vel laqueo ſuſpenſus nõ debet priuari Eccleſiaſtica ſepultura, quia vbi non conſtat, quòd ſeipſum interfecerit, vel præcipitauerit, non eſt præſumendum, cùm potuerit per inſidias, aut in puteum proiici vel ſuſpendi, aut ex furore, ſeu mentis alienatione id facere, nemo enim in dubio delinquere præſumitur, *l. merito ff pro ſocio*, cum concordantiis per me citatis *in tractat. Axiomat. iuris vſi frequent. verbo delictum Axiomate* 68 *n.* 14. quare ita tenent Marian. Socin. *conſ. 51. vol.* 2. Marc. Anton. Genuenſ. *in practic. Archiepiſc. Neapol. cap. 61. num.* 20. Iul. Lauor. *d. c.* 12. *n.* 31. *& ſequent.* 2

Cap. Miles. XIII.

Ex hoc text. cõlligi videtur occidentem, vulnerantem, ſeu quomodolibet delinquentem de mandato Principis, aut alterius ſuperioris minantis mortem, niſi mandatum exequantur, excuſandum eſſe, ſi huiuſmodi mandato obediat, vt ſuæ vitæ periculum imminens effugiat, ita Carrer. *in pract. in 3. tractatu de homicid. & aſſaſſ. §. ſequitur ex quibus cauſis excuſetur mandatarius n* 4. *&* 19. Tiraquel. *de pœnis temper. cauſa* 36. *num.* 2. Iacob. Port. Imolen. *conſil.* 94. *num.* 6. Vtui. *opin.* 226. *condemnatus n.* 13. Menoch. *de arbitrar. caſu* 354. *num. 1. c. ſequentibus*, Farinac. *in praxi crimin. part. 3. q. 67. n.* 11. 1

Intellige, vt ſcilicet talis occidens, ſeu delinquens metu Principis, & Superioris minantis mortem excuſetur à pœna ordinaria, non autem ab extraordinaria, vt per Couar. *de ſponſal. part. 2. c. 3. §. 4. num* 7. Tiraquell. *dicta cauſa 36. n. 3. & ſequent.* Clar. *§. finali, quæſt. 60. verſic. ſolet dubitari*, Iacob. Graff. *in aureis deciſionibus lib. 2 cap. 64. num. 11. verſ ſed an excuſetur à pœna homicidij, p.* 1. Flamin. Carthar. *de exequut. ſentent. c. final. num.* 358. Farinac. *dict. quæſt.* 97. *num.* 23. 2

Cap. Cùm homo. XIX.

Gloſſ. *verbo ſupplicium, in præſenti textu*, probat cõſuetudine, & moribus induci poſſe quòd in- 1

nocens ſe ipſum obliget, & aſtringat pro alterius crimine ad corporis pœnam, vt per Roman. *conſ.* 15. *& ſingul.* 128. Hippol. *in rub. de fideiuſſor. q.* 29. Dec. Felin. & Roch. quos refert. *lib.* 2. *var. c.* 8. *num.* 8. vbi tamen reprobat Anton. Gom. 3. *var. cap.* 9. *num.* 8. Menoc. *de præſumpt. lib.* 1. *præſ.* 7. *num.* 12. *& de arbitrar. caſu* 303. *num.* 16. *&* .35. *& caſu* 304. *num.* 2.

Cap. Regum officium. XXIII.

Hieronymus.

1 CIrca Regis officium, & qualis debeat eſſe Rex, plura tradunt Lancel. Conrad. *in templo omnium iudic. lib.* 1. *cap.* 2. *§. incip. de officio Regum* Coſm. *in pragmat. ſanction. in procem. verbo. Rex, in §, inſcrutabiles, in gloſſ. verbo tuetur*, Royas *de ſucceſſionibus cap.* 34. *ex num.* 8. Corſet. *de poteſtate & excellentia Regum q.* 32. Mezia *in tract. taxæ panis concl.* 5. *n.* 138. Perez *l.* 1. *gl.* 1. *&* 2. *tit.* 1. *lib.* 2. *Ordinam.* Azeued. *l.* 1. *à princ. tit.* 1 *nouæ recep.*

Notatur ad hoc quòd poteſtas cognoſcendi per viam violentiæ eſt de Regularibus & de reſeruatis Principi ſuperiori in ſignum ſupremæ poteſtatis, vt per Camill. Borell. *de Regis Catol. præſtant. cap.* 5. *n.* 9. Salgado *de protect. Regia. p.* 1. *c.* 1. *præl.* 3. *n.* 97.

2 *Et liberare de manu calumniatorũ vi oppreſſos*] Circa abuſum illũ recurrendi ad iudices laicos ad hoc vt vim comprimant iudicum Eccleſiaſticorũ, eoſque compellant ab ea inferenda ceſſare, latè dixi *in collect. ad cap. Eccleſia S. Mariæ, de conſtitut. num.* 7. *cum ſeq.* vbi *num.* 16. nuncupatim egi de intellectu huius text. *& cap. Principes. hac eadem cauſa. & q.* Ex quibus nõ ſunt audienda, quæ auctoritate huius text. immeritò circa iuſtitiam horũ recurſuum tradunt Couar. *pract. cap.* 35. *num.* 3. Nauar. *in cap. cum contingat, de reſcrip. in* 1. *remed.* Gregor. Lopez *l.* 13. *gl. ni fuerça tit.* 12. *p.* 2. Olaeh. *deciſ.* 30. Auendan. *de exequend. mand. p.* 1. *cap.* 1. *num* 32. Menoch. *remed.* 3. *retin. num.* 356. *cum ſeqq.* Perez *l.* 6. *verſ. ratio eſt quia. tit.* 13. *l.* 3. *Ordinam. pag* 718. *& l.* 5. *in gl. puendẽ conocer. tit.* 1. *lib.* 2. *Ordin. pag.* 196. Viuald *in candelabro aureo, in explicatione Bullæ Cœnæ caſu* 14. *ex n.* 102. *& .c.* 16. *num.* 15. Humad. *in l.* 13. *gloſſ.* 4, *in verbo ni fuerça ex num.* 1. *tit.* 13. *part.* 2. Ioannes Segura Daualos *in directi iudicium Eccleſiaſt. part.* 2. *cap.* 13. *num.* 51. Salzed *ad Bernard. in practica cap.* 102. *aliàs* 105. *litt. A. in nouiſſim. impreſſ.* latè Azeued. *l,* 2. *per tot. tit.* 6. *lib.* 1. *nouæ recopil.* Gutier. *de iuram. confirm. p.* 1. *cap.* 2. *n.* 26. *& pract. lib.* 1. *q.* 20. Soarez de Pace *in pract. tom.* 2. *c.* 6. *§.* 1. *à num* 34. Cur. Philip. *part.* 1. *§.* 5. *num.* 34. Cened. *practic. & canon. quæſt. lib.* 1. *quæſt.* 45. Mich. Agla *de exhibendis auxiliis in* 27. *fundam. verſ. erga oppreſſos*, Morl. *in emporio iuris part.* 1. *tit.* 2. *q.* 14. *num.* 5. Ioſeph. de Seſſe *de inhibit. cap.* 8. *§.* 3. *num.* 25. Valaſc. *conſ.* 79. Cabed. *Luſit. deciſ.* 76. *part.* 1. *& deciſ.* 71. *part.* 2. Bernard. Græuæ *ad practic. Camera. Imperat. lib.* 1. *concluſ.* 17

Cap. Non ſolùm. XXVII.

1 NOtatur hic text. ad hoc quòd dæmonibus quãdoque à Deo data eſt poteſtas vexandi corpora humana propter vindictã furoris, & iram Dei, vt per Flamin. Pariſ *de reſignat. benefic. lib.* 5. *quæſtio* 6. *num.* 96.

Cap. Ad fidem. XXXIII.

Auguſtinus.

VIde quæ dixi ad *cap. de Iudæis*, 45. *diſtinctione.* 1

Cap. Rex. XL. *Cyprianus.*

GLoſſ. *verbo peierantes, in præſenti textu.* tradit 1
quòd cum *hic* habetur periurum puniri pœna capitis, intelligendum de teſte, qui fert falſum teſtimonium in cauſa criminali, ſecus ſi in ciuili, de quo vide Couar. *var. lib.* 2. *cap.* 9. *num.* 1. *in fine, & in cap. quamuis pactum, p.* 1. *§.* 7. *n.* 6. Duen. 17. *ad finem.* Qui verò ob paupertatem promiſſa cum iuramento non adimpleuit, à pœnis periorij immunis exiſtit, vt per Afflict. *deciſ.* 163. *num.* 3. *in fine*, Hieron. Grat. *reſp.* 121. *n.* 4. *lib.* 1. Sebaſt. Medic, *de caſibus fortuitis p.* 2. *q.* 4. *n.* 36. Couar. *in cap. quamis pactum, p.* 2. *§.* 5. *n.* 4. Perez. *l.* 1. *verſ. ex. quo infertur, tit.* 6. *lib.* 8. *Ordin.* Franc. Viui. *deciſ.* 58. *num.* 3. *& deciſ.* 268. *num.* 1. *&* 2. Fului. Pacian. *de probat. lib.* 1. *cap.* 54. *num.* 68. Tiber. Decian. *tractat. crimin. lib.* 6. *cap.* 11. *num.* 17. *& ſeq.* Seraphio. *de priuileg. iuram. priuil.* 74. *n.* 142. Farin. *in praxi crimin. q.* 160. *n.* 130. Oſvvad. *in Donel. enucl. lib.* 22. *c.* 9. *lit. L. pag.* 271. *colum.* 2. *ad fin. verſ. quem nec periurus.*

Cap. Omnium. XLVI.

Nicoalus.

PRobat hic text. quod cæleſte Regnum meretur 1
qui moritur in certamine, quod contra Infideles geritur, de quo late Iacob. Gretſer. *de Cruce ſancta tom.* 3. *in apologia pro cruciatis, cap.* 4. *pag. mihi* 200.

Cap. Remittuntur. XLIX.

Ambroſius.

PLuribus exẽplis probatur *in præſenti*, ad peſſimos 1
interdum, & crudeliſſimos tyrannos imperia transferri, non quod Deus illos eligat, ſed quod in ſui numinis vltionẽ illorum electionẽ, & dominationem permittat, ſcelera ſceleribus puniens, & atrocia delicta atrocibus pœnis etiã per manus ſuorum inimicorum rependens, vt per Simon. Maiol. *in diebus Canicul tom.* 2. *colloq.* 2. *pag.* 106 *& tom.* 3. *colloq.* 2. *pag.* 371. Fert. Ioan. à Torquemad. *in Monarchia Indor. lib.* 6. *cap.* 8. Mart. *de iuriſdict. p.* 1. *c.* 24. *ex n.* 37. Petr. Malferit. *conſ.* 769. *num.* 66. *&* 67. P. Pineda *in comment. ſuper Iob cap.* 34. Maluenda *in tract. de Antichriſto, lib.* 6. *cap.* 1. *pag.* 314. late explicans illud Iob d. c. 34. *Facit Deus regnare hypocritam propter proteruitatem populi.*

QVÆSTIO VI.

CAP. Iam verò. IV.

Gregorius.

DE hunc text. Archid. *ſub num.* 1. Præpoſ. 1
ſub num. 2. *verſic. non obſtat, in præſenti.* Marquard. *de Iudæis, part.* 3. *cap.* 1. *verſic. quadam eſt coactio*, Gregorius de Valentia *tom.* 3. *diſput.* 1. *q.* 10. *art.* 6. *pag.* 410. Acoſta *de procur. Indorum,*

Sal.

Sal.*lib.*3.*cap.*13.Azor.*tom.*1.*lib.*8.*c.* 24. *verſ. quares*, Soar.*de Fide diſput.*18.*ſect.*3. *num.*8. *&* 9. Ioan. Solorzan.*de Indiarum iure,lib.*2.*cap.*18.*num.*48. tenere videntur licitum eſſe Iudæos pẽſionibus,ſiue vectigalibus extraordinariis grauare, vt illis tædio affecti ad Baptiſmum perducantur. Sed contrarium verius eſt, vt in ſpecie probat Diuus Gregorius *lib* 4. *Regiſtr epiſt.* 50. *ad Cyprianum Diaconũ Rectorem patrimonij Sicilia*, Aloyſ.de Leo *in l.*1. *num.*65. *&* 66. *C.de Iudæis*, latè Anton.Ricciul.*de iure perſonarũ extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*2. *cap.* 31. *n.* 21. *cum ſeqq.* vbi *ſub nu.* 23.*in verſ.ſed vt idemmet*, reſpondet poſt gloſſ.*in præſenti*, quòd Ruſticus ille, de quo D.Gregorius loquitur *in præſẽti*, erat Chriſtianus baptizatus, & in hæreſim lapſus, vel aliàs contumax, & in delicto perſiſtens, & propterea ex hoc text.nõ bene deſumi argumentum ad infidelem non baptizatum, cùm illum Eccleſia cogere poſſit, & debeat, *cap.*1.2. *&* 3. 23. *q.*6. hunc verò cogere nullatenus debeat, *cap.de Iudæis* 45.*diſt.*cum aliis *ibi* citatis.

Qvæstio VII.

Cap. Si de rebus. II.

Auguſtinus.

1 EX hoc text.iuncto *cap quemadmodum*, *hac eadem quæſt.* colligi videtur Deum ipſum propter peccata, iniquitates, & iniuſtitias præcipuè vbi diuturna, & iterata ſunt, imperia euertere, mutare, & ab aliis in alios, etiam impios, transferre ſolitum eſſe, iuxta illud *Eccleſ. cap.* 10. *num.* 8 *& Matth.*21. & re ipſa oſtendit hiſtoria Nabochodonoſor & Balthaſaris Regis, *Dani.cap.*4.*&* 5.Sauli, 1.*Regum cap.*15.Amorrhæorum, *Deuteronom.cap.*21. & parabolæ vineæ, *Marci cap.* 12. & alia innumera exempla, quæ ab omni antiquitate petita recolunt Palat Rub.*de iuſta obtent.Regni Nauarra*, *p.* 5. §. 4. *&* 9.Simanch.*lib.*3.*de Republ. cap* 9.*num.*11.Thom. Bozzi.*de ſignis Eccleſ.in prætermiſſ.ad lib.*24.*c.*3.*pag.* 627. *& de ruinis gent. lib.* 2. *cap.* 15. *pag.* 199. Petr. Gregor *ſyntagm.iuris lib.*18. *cap.*1. *& de Rep.lib* 4.*c*, 2.*& lib.* 21.*cap.* 1. Petr. Fabian.*lib.*3.*ſemeſt. cap.* 8. *pag.*101.*& cap.*20 *pag.* 308. Rutil. Benzoni.*de anno Iubilæi.lib.*6.*c.*17.Sim.Maiol.*in diebus Canicul.tom.*3. *colloq.*2. *de bellorum euentib.pag.*341.Caliſt.Ramirez *in tract.de lege Regia.*§.8. *num.* 22. P. Ioan. Pined. *in Iob.cap.*34.*verſ.*24. *& de rebus Salomonis lib.*7. *cap.*2. *num.*1.*pag.* 482. Ribadeneira *in Principe Chriſtiano. lib.*2.*c.*4.*p.*513.

Qvæstio VIII.

Cap. Nimium. I. & ſeq.

Ioannes VIII.

1 CLericos arma deferre non poſſe, per text. *in præſenti*, *& in cap.cùm a Iudæis*, *& in cap. non pila*, *& in c.clerici*, *& in cap. quicũque*, *hac eadem cauſa*, *& quæſtione*, tradit Bellet.*diſquiſit. clerical.part.*1.*tit.de diſciplina clericali*, §.17.*n.* 7. & Azor.*inſtitutionum moralium,part.*2.*lib.* 7. *cap.* 15.*in principio.*

2 Quid ſi de facto arma prohibita deferãt, an poſſint illis ſpoliari per iudices ſeculares, vide Greg Lop.*l.* 46.*tit.*6.*p.*1.Couar. *lib.*2.*var.c.fin.n.vlt.& pract.c.*33. palat.*in repet.cap.per veſtras*, *notab.* 2. §. 1. *num.* 13. Anton. Gom.*l.*45. *Tauri num* 48. Clar. §.*fin. q.* 36. *num.*26.Plac.*de delict.lib.*1.*cap* 8. Sarmien.*lib.* 7.*ſelectar.cap.*13.Menoch.*de arbitrar.caſu* 394.*num.* 30. *cum ſeqq.*Salzed.*ad Bernard.cap.*55.*verſ.ſi tamen clericus*, Perez *l.*1.*verſ.tum etiam,tit.*1. *lib.*4 *& l.*2.*verſ. quæramus,tit.*14.*lib.*2. *Ordinam.* Mexia *in tract. taxa panis,concl.*5.*num.*58. *&* 60. Soar. de Pace *in practic. tom.*1.*p.*8. *cap. vnico num.*7. *&* 10. Ioan. Garc.*de nobilit. gloſſ.* 9. *num.* 53. Camil. Borell.*de Bellugam in ſpeculo Princip.rub.*11 §.*dubitatur*, *verbo armorum*, *& præſtantia Regis Catholici,cap.*71. *n.* 45. *cum ſeqq. & de magiſtratuum edictis,lib.*3.*cap.*17.*ex num.*41.*& in ſum.deciſ.tit.*43.*de foro compet.n.* 135.Sayr. *ſub tit. de ſentent.excommun deciſ.*45.Azeued. *l.* 5. *tit.* 4. *& l.*9. *tit.*3.*lib.*1.*noua recopil.& l.*4.*&* 6.*tit.*6.*lib.*6. *& l.*10. *num.*12.*tit.*2.*lib.*8.Decian.*in tract. crimin. tom.* 1.*l.*4. *cap.*9.*num.*140.*& tom.*2.*lib.*8.*cap.*3. *num.* 23. Cened. *ad Decretal.collect.*7.Gutier.*practic.lib* 1.*q.*12. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 8.*num.*96. *& p.* 3. *q.* 108. *ex num.*21.*cum ſeqq.*Cardoſ.*in praxi iudicum*, *verbo clericus,num.*33.*cum ſeqq.*Bobadil. *in ſua politica*, *lib* 1. *cap.*13.*num* 87.*& lib.*1.*cap.*18. *num.*66. Cur. Philip. *p.*3.§.3.*n.*9 Mart.*de iuriſd.p.* 4.*cent.* 1. *caſu* 7. Steph. Gratian.*diſcept.foren.ſ c.*139.*n.*25.

Armorum appellatione quid veniat dixi latè *in tract.de appellatiua verborũ vtriuſque iuris ſignificat verbo Arma,appell.*25. 3

Cap. Omni timore. IX.

Leo.

VVlgò colligitur ex *hoc text.& duobus ſeqq.* poſſe 1
clericos in bello iuſto, ſiue offenſiuo, ſiue defenſiuo pro defenſione Eccleſiæ, vel Reipublicæ, vel Fidei abſque periculo irregularitatis hortari, conſulere, & incitare milites ad pugnandum, quamuis ſequãtur ex vtraque parte homicidia, & mutilationes vt per Bellet.*diſquiſit.clerical p.*1.*tit.de diſciplina clericali*, §.5.*n.*141.*cum ſeqq.*vbi declarat Cabed. *Luſit. deciſ.* 44. *num.* 1.*part.*2.vbi *num.*9.per *cap. igitur*, *in fine*, *ſupra hac eadem quæſtione*, tenet poſſe quẽ cogi ire ad bellum, quando inimici inuadunt Regnum.

Cap. Diſpar. XI.

Alexander II.

DVm text.iſte docet iuſtè pugnari aduersùs Sarracenos, qui Chriſtianos proſequuntur, & ex 1
vrbibus, & propriis ſedibus pellunt, videtur à contrario ſenſu colligi non poſſe iuſtè bellum moueri Sarracenis ſi quietè & pacificè viuant, & nihil occupent, vt per Oldrad, *conſ.*264. *incipit.Illa videtur probabilior.* Sed contrarium verius videtur, videlicet aduersùs Sarracenos quamtumuis in pace degentes ſẽper, & quolibet modo ſine aliqua noua cauſa iure optimo bellum indici, quoniam ſunt perpetui, & infeſti Chriſtiani nominis hoſtes, & detinent prouincias, quæ olim fuerunt Chriſtianorum, ita Gam. *Luſit.deciſ.*335.Boer.*deciſ.*178. *n.* 10. Gail. *lib.* 1. *de pace public. c.*2.*n.*40 Card Bellarm. *lib* 3.*de laicis. c.* 16.Molin.*de Iuſtit. tract.*2. *diſp.* 99. & Ceuall. *communium.cont.comm.tom.*4 *q.fin.ex n.* 210. Mart. *de iuriſd. p.*1.*cap.*24.*ex num.*22 Lorca. *in* 2. 2.*ſect.* 3. *diſp.* 52. *num.*8.Iacob.Bleda *in hiſtor.Maur.lib* 8.Seraphin.de Freitas *de iuſt. Imper.Aſiat. cap.*9. *n.* 10. *&* 11. Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure lib.* 2. *cap.* 19. *num.* 36. *cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Decalogi præcepta an ſint diſpenſabilia oſtenditur.*
2 *Decalogi in præceptis, vel conſideratur ratio iuſtitiæ, quā in ſe continent, & ratio deformitatis, quæ in actibus contrariis reperitur, & tunc ſunt omninò indiſpenſabilia; vel conſideratur præceptum ipſum quoad determinationem ad ſingulos actus, in particulari ſub certis circunſtantiis, & tunc non inconuenit, quod licitum fiat id, quod per præceptum in communi vetitum erat.*
3 *Declaratur text. in præſenti.*
4 *Abrahamus ſi filium ſuum Iſaac mandato Domini occidiſſet, indebitum, & iniuſtum non eſſet homicidium.*

Cap. Occidit. XIV.

Ioan. Chryſoſtomus.

1 *OCcidit Phinees hominem, & reputatum eſt illi ad iuſtitiam, Abraham vero non ſolum homicida, ſed etiam parricida (quod certè grauius eſt) effectus magis Deo magiſque complacuit*, vt ex Ioan. Chryſoſtom. *ſuper Matth. hom. 17. ad c. 5.* refert Gratian. *in præſenti*, ex quo loco, & aliis ſimilibus contendunt nonnulli in Decalogi præceptis aliquam dari poſſe humanam vel etiam diuinam diſpenſationem, vt conſtanter tuetur Occhan. 2 *ſentent. diſt.* 19. reſoluens non ſolum præcepta Decalogi eſſe diſpenſabilia, verùm etiam poſſe Deum contraria præcipere. Scot. verò *in* 3. *diſt.* 17. licèt in præceptis primæ tabulæ Occhano contradicat, quia inquit ſtrictiſſime eſſe de lege naturæ, & ideò in eis nullam poſſe dari diſpenſationē eam tamen admittit in præceptis ſecundæ tabulæ, quia inquit non eſſe principia neceſſaria, neque cōcluſiones, quæ habeant præciſam neceſſitatem ad conſequendum finem; quæ autem ſint præcepta primæ, vel ſecundæ tabulæ, explicant citati à Sayro *in claui Regia lib 4. cap. 2. num. 6 & 7.* Aliter etiam diſtinguit Durand. *in* 1. *diſt.* 47. *q.* 4. vt ſingolas opiniones referens explicat Sot. *de Iuſtit. lib.* 2. *q.* 3. *art.* 8. vbi tandem concludit veram, & receptam eſſe ſententiam negatiuam, quam tradit D. Th. 1. 2. *q.* 100. *art* 8. quem alij communiter *ibi* ſequuntur, vt comprobat Hérte. de Erpis *de præceptis diuinæ legis ſerm. 3. præambulo q.* 3. Couar. *in reg. peccatum, part.* 1. *in init. n.* 4. *verſ* 6.

2 Pro vera igitur præſentis materiæ intelligētia obſeruandum eſt in iis præceptis Decalogi, atque in aliis legis naturæ, quæ ad iſta reducuntur, vel conſiderari rationem Iuſtitiæ, quā in ſe continent, & rationem deformitatis, quæ in actibus contrariis reperitur, vt eſt iniuria, quæ indebitè proximo infertur pro homicidium, furtum, & ſimilia, vel conſiderari præceptum ipſum quoad determinationem ad ſingulos actus in particulari cum hac, vel illa circūſtātia ſecundùm primam cōſiderationem, id eſt, rationē iuſtitiæ, quam iſta præcepta in ſe continent, ſunt omninò indiſpenſabilia, dum enim in eis permanet ratio iuſtitiæ, vel in actibus contrariis deformitatis, repugnat bonitati Dei Optimi Maximi, vt id præcipiat, quod ordini, & rationi iuſtitiæ repugnat. At verò ſecundùm poſteriorem, id eſt, applicationem ad caſus particulares ſub certis circumſtantiis, non inconuenit quòd licitum fiat id, quod per præceptum in communi vetitum erat. Exemplis vtrumque mēbrum fiet manifeſtiſſimum, homicidiū enim quinto præcepto prohibetur quatenus indebitè vita proximo aufertur; ſi ergo ponamus circūſtantiā, ſub qua debitè eidem vita auferatur, quia reus eſt criminis capitalis, licèt materialiter ſit hominis occiſio, non tamē eſt homicidium illud indebitum, quod quinto præcepto damnatur, nam *Exod. cap.* 22. vbi Decalogus traditur, ſtatim ſubiungitur, *maleficos ne patieris viuere*, explicat text. *in cap. legi* 23. *quæſt.* 8. In ſeptimo præcepto idem apparet, furtum enim illicitum eſt, quia res aliena inuito domino iniurioſè contrectatur; ſi ergo aliqua ponatur circunſtantia, quæ concludat rem alienam non eſſe, vel contrectari non iniurioſè, non manet furtum, & quod in communi erat illicitum, ex tali circunſtantia licitum fit. Sic etiā in ſexto adulterij deformitas conſiſtit in acceſſu ad non ſuam; ſi ergo ponamus eam, quæ vxor non erat, vxorem fieri, neque adulterium erit, neque ſextum offenditur præceptum, nec conſequenter datur vlla diſpenſatio, quæ conſiſtat in relaxatione vinculi legis obligantis, ex doctrina gloſſ. *in cap. requiritis. verſ. niſi* 1. *q.* 7.

Vnde iam patet intellectus ad text. *in præſenti*, 3
quòd licet Scot. *in diſt.* 15. *quæſt.* 3. *verſ. de ſecundo*, voluerit quinto Decalogi præcepto prohiberi quācumque hominis occiſionem etiam delinquentis, & publica auctoritate, aut in propriam defenſionem, contra eam tamen eſt veriſſima, ac receptiſſima omnium ſententia, quæ expreſsè probatur Exodi *c.* 22. *Maleficos ne patieris viuere*, & hiſtoria Petri *Actor.* 5. ex quibus, & aliis comprobant D. Thom. 2. 2. *q.* 64. *art.* 2. Pelag. *de planctu Eccleſiæ, lib.* 1. *cap.* 72. Sotus *de Iuſtit. lib.* 5. *q.* 1. *art.* 2. Caſtro *de iuſta hæretic. punit. l.* 2. *cap.* 12. latè Sayr. *in claui Regia lib.* 7. *cap.* 8. *à num.* 2. *cum ſeqq.* conſtat autem *Numer. cap.* 25. Phineem auctoritate publica Moyſis, qui iudex loco Dei ad vlciſcendū cōſtitutus erat, zelo diuini nominis fornicantem occidiſſe, atque ita locum illū interpretatur Concil. Colonien. *in explicat. quinti precepti.* §. *aliqui* plures quos refert Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure, lib.* 2. *c.* 3. *n.* 15.

Quo verò ad Abraham aduertendum eſt, Deum 4
non ſolum ſupremum eſſe iudicem, ſed etiā vniuerſalem Dominum rerum omnium, quas creauit, iuxta illud Pſalmi 27. *Domini eſt terra, & plenitudo eius*, atque vitæ, & mortis ſingulorum, omnes enim animæ ſuæ ſunt, *Ezech. cap* 18. & Deuteron. 32. *Ego occidam, ego viuere faciam*, & Sapien. 16. *Tu es Domine, qui vitæ, & mortis habes poteſtatem, deducis ad portas mortis, & reducis.* qua ratione, & diuina ſuppoſita voluntate Abrahamus ſi filium ſuum Iſaac mandato Domini occidiſſet, indebitum, & iniuſtum non eſſet homicidium, ſicque magis ipſius Dei laudatur miſericordia, qui innocentis necem noluit executioni demandari, quàm eſſe iniuſtitiæ arguendus ſi eam fieri permiſiſſet, atque ita interpretantur, D. Thom. Sot. Couar. & alij *ſuprà* citati.

De Iephte, & de Sampſone vide quæ dixi *ad cap. ſi* 5
non licet 23. *q.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Arma clericorum ſunt lachrymæ, & orationes.*
2 *Metus iuſtus, & cadens in conſtantem virum dicitur, quando Princeps, ſeu Dominus ſubditis iubet vt aliquid faciant. Intellige, vbi Princeps ſolet male tractare ſibi non obtemperantes, vt n.* 3.

Cap. Conuenior. XXI. *Ambroſ.*

AMbroſius ad Marcellinam ſororem *epiſtol.* 33. 1
relatus *in hoc textu*, ita ait, *Lachrymæ meæ mea arma*

arma ſunt, vnde colligunt Doctores arma clericorum eſſe lacrymas,& orationes, vt per Franc.Marc. *dec.455.n.53.part.1.* Nauar *conſ.* 8. *ſub tit.de iis,qua vi,n.10* Cephal.*conſ.151.n.6.lib.2.*Rendin *de Principis maieſtate,verbo non armis in 2. part.n.* 173. Menoch.*de arbitr.caſu 364.n.32.*Bellet.*diſquiſit.clerical. p.1.tit.de diſcipl.clericali,§.18.n.9.* Vide ad intellectum huius text.*ſuprà ad c.ſi tributum,11.quæſt.1.*

2 In gloſſ.*Morere.ibi,argument.ex eo quod Princeps præcipit aliquem eligi, quod non valet electio,quia eſt iuſta cauſa timoris.* Notatur ad hoc quod metus iuſtus,& cadens in conſtantem virum dicitur quando Princeps, ſeu dominus ſubditis iubet,vt aliquid faciant,iuſſus enim, & præceptum Principis eſt iuſta cauſa timoris, vt pèr Bald. *conſ.142. Dominantibus magnificis n.2.verſ.ſolutio,lib.1.*Angel.*conſ.215.Reperitur in quadam colum.penult.in princ.verſ. item præmitto,*Fulgoſ.*conſ.191 Titius iuſſus,*Albert.Brun.*inter conſilia feudalia,conſ.14 n.386.*Barbat.*conſ.60.num.4. volum.1.*Roland.*conſ.100.num.129.& ſeq. lib.4.* vbi quòd metus Principis eſt quodammodo vis præciſa,quæ omnem tollit conſenſum, Maſcard.*de probat.concl.1051.n.4. & n 4.& n 55.* vbi facit concluſionem quæ ſimplex præceptum Regis iuſtum metum inducit,Menoch.*de præſumpt.l.3. præſ.126.n.12.* vbi plures allegat dicentes ex contractu Principiis cum ſuis ſubditis argui metum.

3 Intellige,& declara hoc procedere quando Princeps ſolet male tractare ſibi non obtemperantes, vt per Capyc.*dec.159.n.33.*Decian.*conſ.18.n.127.lib.1.* Maſcard.*d.concl.1051.n.6 & 7.*Menoch.*de præſumpt. lib.3.præſ.4.n.19.& præſ.126.n.3.*Sanch.*de matr.lib.4. diſp.7.n.1.verſ.ex his intelligenda venit gl.*

Cap. Tributum XXII.

Vrbanus.

1 HVius text.deciſio,& aliorum ſub hac quæſtione contentorum adduci poteſt pro reſolutione illius controuerſæ quæſtionis, vtrùm bona, quæ antea laicorum erant, & ad clericos,& Eccleſias peruenerunt, gaudeant priuilegio exemptionis à tributis,& gabellis;quamuis enim huiuſmodi bona in poteſtate laicorum exiſtentia tributis, & oneribus eſſent ſubiecta mutatione perſonæ ſtatus quoque rerum mutatus videtur,& conſequenter ab illis immunia,& libera manent,iuxta reg. text.*in l.Paulus aliàs procuratorem,ff de acqu.hered.* ibi, *caſtrenſia eſſe mutatione perſona deſierunt*, cum ſimilibus,quæ adducit Tiraq.*in tract.ceſſante cauſa,part.1.n.217.* & poſt Anch.Card.Tuſch.*tom.5.litt.M. concl.436.*hoc ipſum ſuadetur etiam ex multis, quæ pro hac parte DD.ſolent adducere, præcipuè ex *l.ſancimus,Cod.d. ſacroſ.Eccl.& c.ſancitum,hac ead.cauſa & q.*vnde ſumitur *c.1.de cenſib.*& text.*in c.1.de immun.Eccleſ.l.6.* Ex quibus hanc eſſe communem ſcribentium ſententiam poſt Feſtaſ. *de collectis à num.* 437. teſtatur Card.Tuſch.*tom.3.lit.E.concl.13.à n.41.*plenè Card. Alban.*in tract.de immunit.Eccl.* & Soar.*de defenſione Fidei contra Anglicanæ ſectæ errores,lib.4. c.20.à n.6. & 12.& à princ.cum multis ſeqq.*

2 Verùm quia in contrarium multa allegantur, ex quibus tributa realia ab Eccleſiis, & eccleſiaſticis perſonis ſunt ſoluenda, vt ex variis locis colligunt ſcribentes,præcipuè ex *l.placet,ibi,præter canonicam illationem,& ex l.ſacroſancta,verſ.nec,C.de ſacroſanct. Eccleſ.l.de his,C.de Epiſc. & C ctic. cap. ſi tributum, c ſancitum,hac ead.cauſa,& q.* neceſſaria videtur reſolutio eorum qui diſtinguunt inter onera quæ debentur ratione contractus, atque ita ex voluntate, & conuentione dominorum ipſis rebus inhærentia & in his procedat poſterior ſententia, & inter illa, quæ ex vi legis,& Regiæ iuriſdictionis generaliter bonis imponuntur,veluti gabellæ, & in his procedat prior ſententia, & ita quòd ab illis liberæ cenſeantur Eccleſiæ, & eccleſiaſticæ perſonæ, ad quas talia bona deuenerunt, quam diſtinctionem ex Perez,Marienſ.& aliis tradit,& legibus Caſtellæ confirmat Gutier.*pract.lib.1.q.3.n.17.*explicat multiplici ratione confirmans,& contrariis rationibus ſatiſfaciens Sot.*vbi proximè*,& cum ea conciliantur plura,quæ ad vtramque partem tradunt ſcribentes, & vltra ordinarios *dictis locis* Nauar. *in man. cap. 17.à n.200. & c.27. à n.115.* & alij de quibus Valalc. *de iure emphyt.q.7.à n.6.* Azeued.*l.11.n.8.tit.3.lib.1.nouè recopil.*Molin.*de iuſtit.tr.2. diſp.458. & 662.*Cabed. *Luſit.dec.64. part.2.* Card.Tuſch.*d.litt. E.concl.12. cum ſeqq.*

Quia de exterioribus,&c.]Ergo Eccleſiæ,& clerici videntur teneri ad ſoluenda imperialia tributa ex debito iuſtitiæ,ſed veritas eſt in contrarium ex vulgatis iuribus;ad hunc text. verò reſpondet Ioan. de Valbo *in annuis Academ. prælect. Salmanticenſ. ad c. 2.n.115.de iudic.*illud tribuendum Vrbano I. quem credit loquutum fuiſſe iuxta morem illius temporis quando Imperatores erant Gentiles, & idololatræ, & Eccleſia nondum ſibi libertatem ab huiuſmodi tributis vendicauerat. 3

SVMMARIVM.

1 *Pœna, quæ ſit infligenda pluribus vulnerantibus vnum,ſi ex vno, vel pluribus vulneribus mortuus ſit,remiſſiuè.*

2 *Irregulares ſunt omnes,qui in rixa interuenerunt & vulnerarunt illum, qui poſtea mortuus eſt,etiamſi non appareat,ex quo vulnere occiſus obierit.*

3 *Irregularis quis non efficitur ex ſola intereſſentia homicidij,niſi probetur participatio.*

Cap. Siquatuor. XXXIV.& vlt.

QVæ pœna ſit infligenda contra plures vulnerantes vnum,tam in rixa, quàm ſedato animo, ſi vel ex vno,vel ex pluribus vulneribus ſequuta ſit mors, vide gloſſ. *verbo plures percuſſerit, in l.item Mela,§.ſed ſi plures,ff. ad legem Aquil* Hippolyt.de Marſil.*ſing.217. incip. Ter, vel quater*, Alexand.*conſ. 15.à num.1.& conſ.30. num.7. vol.1.* Ægid. Boſſ. *in praxi tit.de homicid.ex num.26.*Zaz *l.2. ſing.intellect. cap.6.*Gondiſalu.de Villadiego *de irreg.c.6. ex n 45.* Petr.Plac.*de delictis, cap.12. à princ.* Clar.§ *homicidium ex num.37.* Couar. *in Clem.ſi furioſus, p.2. §.2. num. 3.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 63. ex num.1.* Carrer.*in praxi,tit.de homicid. § quinque quæro,ex n. 6.*Olan.*in antinom.litt.P.n.82.*Ioſeph Ludou.*Lucenſi dec.16.num.5.& ex num.8.*Anton.Gom.*tom.3.var. cap.3.num.36.*Roland.*conſ.63.à princ.vol.2.*Menoch. *de arbitr.caſu 362.* 1

Ex hoc text.vulgò colligitur omnes eſſe irregulares qui in rixa interuenerunt, & vulnerarunt illum, qui poſtea mortuus eſt, etiamſi non appareat ex quo vulnere occiſus obierit,ita Couar.*in Clem ſi furioſus,p.2.§ 2.n.5.ver.quoad irregularitatem,*Didac. Perez *in addit.ad Villadieg. in tr.de irregular.c.6.n. 45.verſ.idem ex prædictis,*Maiol.*de irregul.lib.5.c.48. §.4.n.9.*Viuard.*in candelabro aureo,p.2.tit.de irregul.* 2

operi

opem, vel auxilium dantis, num. 291. Mich. Salon. 2. 2. *q.* 64. *art.* 8. *controuerſ.* 3. *verſ. ex quibus*, Farin. *in praxi crimin. q.* 96. *num.* 25. *cum ſeqq. & fragmentor. crim. p.* 2. *litt.* 1. *num.* 449. *cum ſeqq.* Sayr. *de cenſ lib.* 7. *c.* 4. *n.* 13. *verſ. alij vero rectius docent*, Auila *in ſimili tract. p.* 1. *d.* 6. *sect.* 3. *dubit.* 3. *verſ. hinc ſequitur*, Rota *in Curzolen. Canonicatus* 25. *Maij* 1601. coram bonæ mem. Corduba, impreſſa per Farinac. *dec.* 44. *num.* 3. *part.* 2. *recent.* & per Nicol. Gatc. *de beneſic. part.* 7. 11. *ſub num.* 8.

3 *Sed tantùm adſuerunt*, &c.] Notatur ad hoc quòd irregularis quis non efficitur ex ſola intereſſentia homicidij, niſi probetur participatio, vt per Innoc. *in cap ſententiam, num.* 1. *in fine, verſ. interſit, ne cleric. vel Monachi*, Abb. *in cap. Petrus, num.* 1. *verſ. ſecus videtur, de homicid.* Felin. *in cap. ſicut num.* 6. *verſic. & omnia iſta, eod. tit.* Federic. de Senis *conſil.* 168. *in princip.* latè Pariſ. *conſ.* 152. *num.* 30. & 31. *lib.* 4. quos refert, & ſequitur Rot. *dec.* 260. *num.* 1. apud Farin. *p.* 1. *recent.*

4 In gloſſ. *Volentes.* Vide Menoch. *de arbitrar. caſu* 470.

C A V S A X X I V.

Q V Æ S T I O I.

1 GLoſ. *in ſum. verbo quod autem, in fine*, notabiliter reſoluit non eſſe reputandum ſchiſmaticum, neque extra Eccleſiam cenſeri, qui probabili errore ductus credidit aliquem antipapam eſſe verum Paſtorem, & Pontificem, vt per Abb. *in rub. de ſchiſmat. & in cap. quia diligentia, num.* 2. *de elect.* Alphonſ. de Caſtro *de iuſta heretic. punit. lib.* 1. *cap.* 9. *circa princip.* Simanch. *de Cathol. inſtitut. tit.* 58. *de ſchiſmat. num.* 58. Rojas *de heret. part.* 1. *num.* 507. Franciſc. Mar. *quæſt.* 949. *in fine*, Ant. Ricciul. *de iur. perſon. extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib.* 9. *cap.* 2. *num.* 32.

S V M M A R I V M.

1 *Excommunicatus alium excommunicare non poteſt.*
2 *Sententia lata à iudice excommunicato nullius eſt momenti.*
3 *Excommunicatus occultè poteſt validè excommunicare.*

C A P. Audiuimus IV.

Alexander II.

1 VVlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd excommunicatus alium excommunicare non poteſt, vt per Victor. *de Clauibus, n.* 15. Perez *ad tit.* 4. *lib.* 8. *Ordinam. pag* 94. Maſcard. *de probat. concl.* 648. *num.* 39. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 6. *quæſt.* 58. *n.* 11. & ideo ſententiam latam à iudice excommunicato nullius eſſe momenti, per hunc text. reſoluunt Gemin. *in c.* 1. *col. pen. verſ. in ea gl. de officio Vicar. lib.* 6. & *ibi* Franch. *n.* 7. Socin. *in c. ſacris n.* 264. *de ſentent. excom.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſt. lib.* 4. *c.* 18. *n.* 4.

2 *Sit autem ex corde ſuo*, &c.] Collige ex text. hæreticum occultum minimè eſſe euitandum, aut de Eccleſia eiiciendum, vt per Reuerend. Patrem Dominicum Puteonem *tomo* 2. *inſtitutionum de Regularium ariſtocratia, cap.* 6 *num.* 12.

3 In gl. *Non poteſt.* ibi, *vel ibi de occulto*, &c. Notatur ad hoc quòd occultè excommunicatus poteſt validè excommunicare, vt per Cou. *in c. alma mater, p.* 1. §. 11. *n.* 4. Anton. Gabr. *tom.* 3. *commun. opinion. lib.* 1. *tit. de probat. concl.* 8. *n.* 36. Maſcard. *d. concl.* 648. *ſiue* 649. *n.* 42. plures quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib.* 3. *diſp.* 22. *n.* 34. *verſ. cæterum*, & ita ſententiam excommunicati occulti valere, quia talis non erat de neceſſitate vitandus, reſoluunt Socin. *in d. c. ſacris n.* 267. *de ſentent. excom.* Anton. Ricciul. *d. c.* 18. *n.* 14.

In gl. *Abſoluendo*, ibi, *id eſt, abſolutos eſſe oſtendendo*, &c. Vide Soar. *de Relig. to.* 2. *lib.* 2. *de iuram. c.* 15. *n.* 7. 4

S V M M A R I V M.

1 *Clauium poteſtas eſt in Eccleſia.*
2 *Clauium poteſtas an ſit in tota Eccleſia, eiuſque corpore, an vere potius penes Prælatos, ſingulareſque Epiſcoporum perſonas, oſtenditur n. ſeqq.*
4 *Papa eſt ſupra Concilium.*
5 *Papa à nemine in terris poteſt iudicari cùm nullam habeat in terris ſupra ſe poteſtatem.*
6 *Declaratur text. in præſenti.*
7 *Declaratur auctoritas Chriſti Matthæi* 18. Dic Eccleſiæ, &c.
8 *Papa mortuo, an Clauium poteſtas ſit in Eccleſia, vel penes alium remaneat, oſtenditur, & num.* 9. 10. 11. & 12.
13 *Clauium poteſtas eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi, non verò oſtendendi, ſeu declarandi ligatum, vel ſolutum.*
14 *Peccatum ſeparat Chriſtianum à Deo, & charitate, ac communione illa, quam Doctores omninò internam vocant.*
15 *Excommunicatio ſeparat ab externa communione, & à communione ſuffragiorum, & ſacrificiorum Eccleſiæ.*
16 *Declaratur text. in cap. verbum, de Pœnit. diſt.* 1.

C A P. Quodcunque. VI.

Auguſtin.

AVguſtinus *ſuper Ioan. tract.* 60. *ad cap.* 12. relatus à Gratiano *in præſenti*, optimè probat Clauium poteſtatem eſſe in Eccleſia, quod bene etiam deducitur ex eo quòd certiſſimum eſt pleniſſimam Ordinis, & iuriſdictionis poteſtatem ſummo Pont. competere in vniuerſum Orbem, plenam verò Epiſcopis in ſuis diœceſibus, Sacerdotibus verò omnem Ordinis exceptis pleriſque quam quidem perfectiſſimam, & excellentem gubernandi rationem, atque ita monarchicum regimen Chriſtus Dominus legiſlator prudentiſſimus in Eccleſia ſua reliquit, & eſſe voluit, ſed tam Pontifex Romanus, quàm Epiſcopi, atque Sacerdotes miniſtri ſunt Eccleſiæ, & propter ipſam conſtituti; iuxta elegantem eiuſdem Auguſtini auctoritatē *de Paſtoribus, c.* 1. dum inquit, *Quod Chriſtiani ſumus propter nos eſt, quòd præpoſiti ſumus propter vos eſt*, refert & explicat Card. Bellar. *tom.* 1. *contr.* 3. *lib.* 2. *c.* 12. *var. nos ergo.* Igitur ſi prælati ſunt propter Eccleſiam, poteſtatemque eccleſiaſticā habere conſtet, ſequitur neceſſariò hanc Clauium poteſtatem in Eccleſia eſſe, comprobat D. Thom. *ad* 3. *p. q.* 17. *art.* 1. & alij, dum tenent Clauium poteſtatem à Chriſto Domino fuiſſe Petro, atque aliis Prælatis conceſſam non temporaliter, ſed perpetuò, 1

tuò,& vſque ad cōſummationem ſeculi duraturam,
iuxta illud Chriſti Domini,Matth.28.ad fin.*Ecce ego
vobiſ...*,&c.probat *Extrauag.vnam ſanctam,de
maiorit. & obed.* Et ratione confirmatur , cùm enim
Eccleſia non minus hodie Paſtore egeat,quam tem-
pore Apoſtolorum , immo plus , cùm plures ſint
Chriſtiani , & longè deteriores , ne dicamus Deum
Opt.Max Eccleſiæ ſuæ in neceſſariis defuiſſe, fateri
oportet poteſtatem,quam Petro commiſit, non per-
ſonaliter datam, ſed tanquam Eccleſiæ capiti in ea-
dem perpetuò permanſuram , cum multis aliis,quæ
latè reſoluit Turrecrem.*de poteſtat. Eccleſ.lib.2.c.35.
& ſeq.*

2 Magna, & ardua eſt difficultas,an huiuſmodi po-
teſtas ſit in tota Eccleſia , eiúſque corpore , an verò
potiùs penes Prælatos, ſingulaśque Epiſcoporum
perſonas?eſſe in tota Eccleſia videtur primò ex mo-
dò dictis comprobari , & fortiùs ex hoc text.ibi,*Pe-
trus quando Claues accepit Eccleſiam ſanctam ſignifi-
cauit* , iuncta magis propria acceptione nominis
Eccleſiæ, dum accipitur pro congregatione omniū
fidelium,vt colligitur ex iis Pygh.*de eccleſiaſtic.hie-
rarchia, lib. 1.c.1.a princip.* Cano *in locis Theologicis
lib.4.c.2.*Cardin.Bellarmin.*tom. 1.controuer.4.l.3.c.2.*
Ba..s *in 2.2.q.1. art. 1. dub. 1.* Secundò facit , quia
quemadmodū Chriſtus Dominus,*Matthæi* 16.om-
nes Diſcipulos interrogauit , *Vos autem quem me eſſe
dicitis* , ita nomine omnium Petrus reſpondit , *Tu
es Chriſtus* , atque etiam nomine omnium audiuit
ipſe Petrus , *Tibi dabo Claues* , & per conſequens
nomine omnium,ſeu Eccleſiæ poteſtatem accepiſſe
dicendum videtur. Tertiò confirmatur,quia nō mi-
nus eſt propter Eccleſiam,ipſa poteſtas Eccleſiaſtica,
quàm etiā propter rem temporalem ciuilis poteſtas,
& conſtat totam poteſtatem ciuilem eſſe penes Rē-
publicam,ita vt ab ea Reges,& Imperatores ſuā ac-
cipiant poteſtatē, vt conſtat ex *l.1.ff.de conſtit.Prin-
cip.*& ex diſcurſu Iurecōſ.*in l. 2. §. deinde cùm eſſet
& §.nouiſſime , cum ſeq. ff. de origine iuris* , explicat
Duaren. *lib. 2.diſput.cap.19.* & latè Couar. *pract.c.1.
num.2.& 3.*Tandem adducitur auctoritas Matth 18.
dic Eccleſiæ,habetur *in cap.nouit. de iudic.* ex quibus
& aliis hāc partem tenuerunt Doctores Pariſienſes,
& omnes fere Galli, vt teſtatur Nauar.*in cap.placuit
num. 17. de pœnit. diſtinct. 6.* & pro viribus tuentur
Lutherus, Caluinus, & alij noſtri temporis hæreti-
ci , vt refert Cardin.Bellarmin.*d.tom.1.controuerſ.3.
lib.1.c.12 a princ.*

3 Verùm in cōtrarium ſe habet veritas Catholica,
& latè contra ſupradictos hæreticos defendūt Tur-
recr.*de poteſt.Eccleſiæ lib.2.c.70.cum ſeqq.*& Cardin.
Bellarmin. *loco proximè citato* , quorum præcipuum
fundamentum eſt,quia non Eccleſiæ,ſed certis ſup-
poſitis atque expreſſis perſonis Chriſtus Dominus
hāc permiſit,& conceſſit poteſtatē Petro *Matth.16.
& Ioan.vlt.& Luc.22.* Confirmatur deinde , quia ſi
dicamus poteſtatem Clauium eſſe in Eccleſia prout
importat omnium fidelium Congregationem,atque
ita in eiuſdem corpore, iam ſequeretur Pontificem
ab Eccleſia poteſtatem ſuam accipere,quod eſt con-
tra veriſſimam ſententiā, quam *ſuprà* explicauimus
ſequeretur prætereà eſſe in terris aliquā poteſtatem
4 ſupra Romanum Pontif.ac proinde Papam non eſſe
ſupra Concilium;cuius tamen contrarium definiuit
Concil. Lateranenſ *vlt.ſub Leone X.ſeſſ.*11.ibi,*ſolum
Romanum Pontif.tanquam ſuper omnia Concilia pote-
ſtatem habentem*, & multis comprobant Pygh.*lib.6.
c.3 cum ſeq.* Cou *lib.4 var.c.16.n 6.verſ.item Decre-
talis* , latè R. P.Dominicus Puero *tom. 2. inſtitutio-
num de Regul.ariſtocratia ,c. 6. per tot.* & eſſe com-
monem noſtrorum , atque Theologorum , aſſerit
Cardin. Bellarmin. *tom.2.controuerſ 4.generalis lib.2.
cap.14.*vbi in ſequentibus ſatisfacit contrariorū ar-
gumentis,& hinc prouenit vt Summus Pontif.à ne- 5
mine in terris poſſit iudicari,cùm nullam habeat in
terris ſupra ſe poteſtatem,vt probant text. *in cap.fuit
ſemper , & in cap. nemo , in cap. aliorum , cum multis
ibid. 9.q.3.* explicat ex Sanctis Patribus , & latè ſe-
quitur Cardin.Bellarm.*d.controuerſ.3. lib. 2 cap. 26.*
adeò vt neque ſi velit poſſit Summus Pontif.ſe ſub-
iicere ſententiæ , & iudicio coactiuo Conciliorum,
vt comprobat idē Cardin. Bellarmin. *d.controuerſ.4.
lib.2. c.18.* hinc denique fit licitum non eſſe à Papa
ad Concilium appellare, vt probauit Gelaſ. Papa *in
cap.cuncta per mundum 9 q.3.* cum multis aliis, quæ
latè adducit Abb.*q.1.a num.18.* Cardin. Bellarmin.
vbi proximè c.17.verſ. probatur quartò Et tandem ſi
dicamus poteſtatem Clauium eſſe in Eccleſia , iam
daremus in ſingulis de populo,atque in fœminis re-
periri Clauium poteſtatem,æque atque in Sacerdo-
tibus,contra ea,quæ reſoluunt Doctores per text.*ibi
in cap.in noua, de pœnit.& remiſſ.*ne igitur hoc,atque
alia ſequantur inconueniētia,oportet fateri poteſta-
tem Eccleſiaſticam penes ipſum Pontificem princi-
paliter,& immediatè reſidere.

Qua retenta ſententia non obſtant in contrarium 6
adducta,nam ad primum ex noſtra reſolutione fate-
mur poteſtatem Clauium eſſe in Eccleſia, Ita tamē,
vt non in tota,ipſiúſque corpore , ſed principaliter
reſideat in perſonis, quibus eam Chriſtus cōmuni-
cauit , atque ita quia poteſtas illa in capite , & aliis
membris Eccleſiæ reperitur, meritò in Eccleſia eſſe
dicitur. Ad text. verò *in præſenti* , ibi, *Eccleſiam ſan-
ctam ſignificauit* , reſpondetur Auguſtinum velle re-
prehēdere eorum ſententiam,qui putabant perſona-
lem fuiſſe conceſſionem,& promiſſionem Clauium
factam Petro, itavt eo mortuo iam in Eccleſia non
remanſerit,& concludit Petrum ita Claues accepiſ-
ſe , vt Eccleſiam ſanctam in ipſius perſona Chriſtus
Dominus ſignificauerit , quia eas acceperit non vt
particularis perſona, ſed tantum caput Eccleſiæ , &
eiuſdem fundamentū, & patet ex præcitatis aucto-
ritatibus,quem intellectum latè ſequitur,& exornat
Turrect.*d.lib.2.cap.73.& 75. verſ. ad* 1. vnde facilis
prouenit ſolutio ad illud,quo probauimus nomine
omnium Petrū Claues accepiſſe, ſicut nomine om-
nium reſpondit , *Tu es Chriſtus filius Dei* , fatemur
enim nomine omnium Petrum reſpondiſſe, ſed ta-
men non vt præconem , vel nudum miniſtrum, ſed
potiùs tanquam Principem , & caput Apoſtolorum
reliquis Petri Confeſſionē ſilentio approbantibus.
quemadmodum ſolus Petrus reſpondit,& cæteri ſi-
lentio aſſenſerunt, ita ſoli Petro tanquam capiti,&
Principi Apoſtolorum Chriſtus Claues promiſit,&
tradidit , cæteris tamen communicandas , explicat
eleganter Pygh. *de eccleſiaſt. hierarch.l.3.c. 10. verſ.
hæc quatenus.* Ad tertium de Repub ciuili reſpon-
detur longam eſſe differentiam inter ſpiritualem,&
ciuilem poteſtatem,nam hæc poteſtas naturalis eſt,
& iure naturali dictāte oportet fateri in ciuili ſocie-
tate oportere gubernatorem aliquem eſſe, qui alio-
rum actus dirigat ad bonum totius communitatis.
At verò poteſtas ſpiritualis ſingulari Dei beneficio
ſupernaturaliter data eſt non Eccleſiæ , ſed Prælato
aliiſque Prælatis,vt abunde patet ex dictis,& expli-
cat latè Couar. *in reg.peccatum. p.2.§.9 n 6.& pract.
cap. 1. concl. 1. & 2.* Ad vltimum ex verbis Domini 7
ibi , *dic Eccleſiæ* , ſunt qui dicant nomine Eccleſiæ
hic intelligi prælātos cum ſenioribus,vt ex Tertull.
confirmat Iauſen. *in concord. Euangel. cap. 72.col.* 51

ſed

ſed facilior, & receptior interpretatio eſt nomine Eccleſiæ intelligi eo loco Epiſcopos, Prælatos ſeu Præſides Eccleſiarũ, vt comprobat latè Turrecrem. *d. lib. 2. cap. 4 à princip.* & omnino *in verſ. tertium verò*, deindéque confirmatur ex verbis *d. cap. nouit.* ibi *dic Eccleſiæ*, iuncto ibi, *nos qui ſumus*, &c.

8 Verum autem mortuo Papa Clauium poteſtas in Eccleſia, vel penes aliũ remaneat, ardua quæſtio eſt, ex dictis enim neceſſariò dicendũ videbatur in Eccleſia manere dum reſoluimus poteſtatem hanc Petro, & ſucceſſoribus datam fuiſſe, vt in Eccleſia vſque ad conſumationem ſæculi permaneret, neque credibile Chriſtum vnquam Eccleſiam ſuam ſine Paſtore deſeruiſſe, vt probat text. *in c. 1. de homicid. lib 6.* quo præcipuè argumento penes Romanã Eccleſiam Claues, earúmque poteſtatem remanere, ita vt Cardinales earum habeãt exercitiũ, probat Hoſt. *in cap. 1. cum ex eo, col. 5. verſ. ſed penè, de pœnit.* cuius ſententiam ſequitur gloſſ. *verbo vacante in cap. 1. de ſchiſmat. lib. 6* illud prætereà adducentes fundamentum, quia mortuo Prælato, ſeu Epiſcopo Capitulum ſuccedit in omni iuſdictione, iuxta reg. text. *in cap. cùm olim, de maiorit. cum ſimilib.* Cardinalium autem Conciliis aſſiſtunt Romani Pontif. ideò vnũ corpus cum ipſo, ſeu magis pars corporis eiuſdem dicũtur, *cap. felicis, de pœnis lib. 6.* videbatur rectè præcitatos concludere mortuo Papa penes Collegium Cardinalium poteſtatem remanere.

9 Verùm hanc Hoſt ſententiam reprobatam fuiſſe per text. *in Clem. ne Romani. in princ. de elect* narrat gl. *ibi, verbo, non conſonam.* recepta ex Imol. *ibi num. 32.* & ſatis euincunt verba ipſius text. Nec quicquam obſtat argumẽt. ex reg. *d. c. cum olim*, negamus enim Cardinales cum Pontifice vnum corpus conſtituere cum vniuerſali Eccleſia, vnde penes Eccleſiam vniuerſalem hanc poteſtatem remanere docet latè Capiſtran. *de auctorit. Papæ, & Concilij 4. p. 2. princ. q 4. princ. pag. 132. & ſeq.*

10 Sed adhuc obſtat, nã Clauiũ poteſtas ſoli Petro eiúſque ſucceſſoribus Romanis Pontificibus, atque Apoſtolis, eorúmque ſucceſſoribus Epiſcopis permiſſam, & traditã fuiſſe conſtat; ergo mortuo Pontif. minimè in Eccleſia permanet niſi quatenus Epiſcopis, & aliis Prælatis inferioribus communicata reperitur, quo fundamento tenet, & docet Card. Bellarm. *d. contron. 3. lib. 1. c. 12. obiect. 5.*

11 Vrget adhoc ſi aduertas Paparum dignitatẽ eſſe, quæ numquam moritur, ſicut nec Sedes Apoſt. *cap. ſi gratioſè, de reſcript. in 6.* vnde videbatur mortuo Papa dignitatẽ ipſam, & poteſtatem in Sede Apoſt. conſeruari, quod conſtanter poſt Archid. Ioan. Monach. atque alios, quos refert, tenet Turrecrem. *d. l. 1. cap. 39. verſ. tertiò.* At contra iſtam reſolutionem vrget, quia ſi papalis iuriſdictio maneret in Sede Apoſt poſſet illa gerere ea, quæ ad papæ poteſtatem pertinent, quod tamen eſt contra *d. Clem. ne Romani*, & quæ proſequitur Auguſt. Triumph. *q. 3 art. 9. in præcedentibus, & ſeq. q 4.*

12 Quare vt articulus ſanè difficilis plenè reſoluatur, aduertere oportet quòd vel quærimus an mortuo Papa in Eccleſia maneat aliqua poteſtas; vel rurſus quærimus de poteſtate Papali, ſeu plenitudine illa quã ſoli Petro. & ſucceſſoribus communicatam oſtendimus Quoad primũ reſoluendũ eſt aliquando poteſtatem eccleſiaſticam formalẽ, ſcilicet in Epiſcopis, & aliis Prælatis remanere, vt bene ex Card. Bellarmin *ſupra* tetigimus; ſi autem quærimus de ſecundo, hoc eſt, iuriſdictione papali, & poteſtatis plenitudine, de duobus poteſt eſſe quæſtio, alterum eſt de auctoritate ipſa, & poteſtate formali, alterum de poteſtatis exercitio. Quoad primum dicendum eſt mortuo Pontifice poteſtatem illam Papalem, eiúſque plenitudinem non expirare, vt pote quia à Chriſto Domino conſtituta eſt in æternum, vſque ad conſumationem ſeculi duratura, ita tamen vt neceſſarium non ſit fateri manere formaliter in ipſius Eccleſiæ corpore, neque in Cardinalium Collegio. iuxta *d. Clem. ne Romani.* & modò reſoluta, ſed penes ipſum Chriſtum, qui primum eſt, ac principale caput Eccleſiæ, cuius vices gerit ipſe Romanus Pontif. ita vt ab ipſo Chriſto ſucceſſor Papæ mortui Claues, & poteſtatẽ dicatur accipere non noua conceſſione, ſed antiqua inſtitutione, vt explicat Card. Bellarm. *proximè citato loco.* Quod verò ad ſecundũ attinet ſecurè dicendũ eſt mortuo Pontifice exercitiũ illius plenitudinis poteſtatis in Eccleſia non remanere niſi ad nouã Pontificis electionẽ faciendã, vel quatenus alias ſacris Canonibus conceſſũ reperitur, vt probat d Clem. *ne Romani*, & Turrecr. *d. c. 79 à princip* & omninò *verſ. alio modo*, Triumph. *d. a. 9.* notãtes hoc modo neque in Chriſto manere huiuſmodi exercitium, cùm Chriſtus poſt reſurrectionẽ de communi lege eo vſus non ſit, niſi mediante Papa cui aſcendens ad Patrẽ oues ſuas commiſit ſecundũ prædictas auctoritates, iuxta quæ intelliguntur ſcripta per Canar. *de locis Theologic. l. 4. cap. vlt. in reſol. arg. 12.* Quòd ſi obiicias manere inconueniens quòd vacante Sede maneat Eccleſia ſine illius poteſtatis exercitio, occurrit Turrecr. *vbi proximè*, interim notabile detrimentũ Eccleſiã non pati cùm ſufficienter ei prouideatur per ſacros Canones. Collegium Cardinalium, & inferiores Prælatos, iuxta formam à iure præſcriptam

Tales nec à vinculis peccatorum abſoluunt, &c]Ex his verbis colligitur Paſtorem Eccleſiæ hæreticum poteſtatem abſoluendi amittere, quod declarat S. Thom. 2. 2. *q. 39. art. 3.* dicens, ab hæreticis atque ſchiſmaticis poteſtatem ſacramentalẽ non deperdi quoad ſubſtãtiam, ſed tantùm quoad eius legitimum vſum, at verò iuriſdictionem non per conſecrationem, ſed ſolùm per commiſſionem attributa in ipſo facto ab huiuſmodi amitti, nouiſſimè refertur à R. P. Dominico Puerone *tom. 2. inſtitutionũ de Regularium ariſtocratia, c. 6. n 6.*

In gloſſ. *Facit Eccleſia.* ibi, *Sed tantùm oſtendit ligatum, vel ſolutum.* Collige ex gloſſ. poteſtatem Clauium ſolum oſtendere, vel declarare ligatum, vel ſolutum, & in hoc commendator ab Abb Felin. & aliis, de quibus Nauar. *in cap. ita quorundam, de Iudæ. gloſſ. vlt. n. 7. & ſeq & in man. cap. 27. num. 2. verſ. dimiditur.* Verùm hæc ſententia falſa eſt, & conuincitur, quia poteſtas Clauium eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi, ex Magiſt. *in 4. diſt.* 18. quem ſequuntur Scholaſtici omnes, D. Thom. *ad 3. p q. 17. art.* 2. & colligitur ex *Extrauag. quia quorundam, col. 4. de v. ſignific. Ioan. XXII.* ſed qui declarat ligatum, vel ſolutum, neque ligat, neque ſoluit. iuxta reg. text. *in l. hæredes palàm, §. ſi quid ff. de teſt.* & facit in terminis text. opt. *in c. paſtoralis 52. §. verùm, de appell.* ibi, *excommunicatus per denunciationem ampliùs non ligatur.* Igitur, &c. Confirmatur prætereà, quia conſtat eccleſiaſticos miniſtros in poteſtate Clauiũ verè iudices conſtitui, vnde cenſuras ferri non poſſe niſi ab habentibus eccleſiaſticam iuriſdictionẽ, paſſim colligitur ex *cap. querenti, de verbor. ſignific.* comprobat Nauar *in cap. cùm contingat 2. cauſa nullit. n. 25. de reſcrip* Inde etiã Sacerdotes in foro pœnitentiali nõ nudum miniſterium exercere, ſed actum iudicialem. & tanquam iudices abſoluere, docet Cõc. Trident. *ſeſſ. 14. de ſacrament. Pœnit. can. 6. & can. 9.* 13

comprobat

comprobat Sot.*in 4.diſt.18.queſt.2.art.1.conc.2.*cùm ergo is, qui ſolam habet declarandi poteſtatem, iudex non ſit, ſed potius nudus miniſter, vt notant ſcribentes *in c.vlt.§.1. de officio deleg.* probat text.*in c.nouit*, ibi, *non edidit, ſed potiùs publicauit, de appell.* faciuntque Cou.*lib.5.variar.c.20.num.5. verſ.primo:* Nauar. *d. c.27. n.45.* meritò ſequitur fatendum eſſe Clauium poteſtatē vere, & propriè eſſe poteſtatē ligandi, & ſoluendi, ex quibus, atque aliis huius gl. meminit, eamque reprehendit Nau.*in c.fratres n.43. de pœnit.diſt.5.& d.n.45.*Cou.*in c.alma in princ. n.9. verſ.quinto*, Iacob.de Graff.*in aureis dec.part.1. lib.4. cap.1.num.21.*

14 Non obſtat fundamentum quo mouetur gloſſ.*in præſenti*, & qui eam ſequuntur, quòd ſcilicet excommunicatio ferri non poſſit abſque mortali culpa, *c. nemo, c.nullus 11. q. 3.* Vnde cùm in aliquem profertur, iam is per peccatum à Deo, & ab Eccleſia ſeparatus eſt, & per conſequens excommunicatio nihil aliud agit, quam declarare, ſed facilè reſpondetur peccatum ſeparare Chriſtianum à Deo, & charitate, ac communione illa, quàm DD. omninò internam

15 vocant: at verò per excommunicationem ſeparari ab externa communione, & à communione ſuffragiorum, & ſacrificiorum Eccleſiæ, itaut licet per fidem membrum ſit Eccleſiæ, ab ea tamen in reliquia omnibus ſeparatus eſt, vt optima ſimilitudine declarat text.*in c quemadmodum 27.q.7.* notant & proſequuntur latè Sot.*in 4 diſt.22.q.1.art.1.*Cou.*d.n.6.* Iacob.de Graff.*à n.20.vbi proximè*, & plures alij, de quibus Viuald. *in candel. aureo part.2.tit.de excom.à num.5.*

Ad text.verò *in d.c.verbum, de pœnit.diſt.1.* quem hæc gl.adducit, facilis eſt ſolutio, præmiſſa diſtinctione triplicis Clauis, auctoritatis ſcilicet, per quā ſolus Deus auctoritate propria peccata remittit, iuxta auctoritates in argumento adductas, excellentiæ per quam Chriſtus Dominus quatenus homo peccata remittebat; & tandem miniſterialia per quā Sacerdotes tanquam Chriſti, & ſacramenti Pœnitentiæ miniſtri remittunt peccata, vt poſt antiquiores explicat Syiueſt.*in ſum.verbo Claues in 1.*optimè Iacob.de Graff.*p.1.lib 1. c.13.n.3.* & paſſim alij Vnde patet ſenſus prædicti *c.verbum*, dum enim inquit quod Sacerdos nullius poteſtatis iura exercet, quaſi velit non remittere Sacerdotem peccata in ſacramento Pœnitentiæ, facile procedit ſi intelligas non remittere auctoritate propria, & per Clauem auctoritatis, quod ſolius Dei eſt, vt text.habet *in princ.* non tamen negat in eo Sacramento Sacerdotem iudicem eſſe, imo planè fatetur ibi, *Sacerdos eſt iudex.* neque etiam negat per Clauem miniſterialem eum effectum peccata remittendi operari, iuxta prædicta, quod apertè docuit Conc.Trid *ſeſſ.14.c.16.* dum inquit quòd licet abſolutio alieni beneficij diſpenſatio ſit, non tamen eſt nudum miniſterium.

Cap. Rogamus. XV.

Marcellus.

1 EX hoc text.*in verſ.ipſe eſt*, colligitur Summum Pontificem eſſe caput totius Eccleſiæ, vt late comprobant Caſſan.*in catalogo gloria mundi, part 4. conſid.7.*D.Antonin.*part.3.tit.22.c.4 §.1.*Palat.Rub. *de iuſta obtentione Regni Nauarre, part.2.§.4* Lancel. Conrad.*in templo omnium iudicum.lib.2.c.1.verſ. Relig.Chriſti obſerua.n.3.*Aluar.Pelag.*de planctu Eccleſia lib.1.c.24.*Sebaſt.Medic.*in ſum.omnium hæreſum, p.1. verbo Papa*, Selu.*de benefic.p.2.q.2. n.14.* Simanch.*de*

Catholicis inſtit.c.45.à n 2. & à num.24. Alphonſ.de Mendoza *in quodlib.q.4. ſcholaſt. ex verſ.ſi verò, pag. mihi 273.ſiue 303.*Corduba *in q.Theolog.l.4.q.1.prop. 8.*Gaſp.Caſalius *l.3.de Cœna, & Calice Domini, c.18.* Peñia *ad direct.Inquiſit.part.1.ſchol.17.*Bañes *2.2.q. 1.art.10.col.129.verſ.pro deciſione*, Mich.Aninion.*de vnitate ouilis, & Paſtoris, c.21.& 22.* nouiſſimè Dominic.de Pueronib. *tom.2. inſtit.de Regularium ariſtocratia, cap.3.per tot.*

Iubente Domino Romam tranſlata, &c.] Ergo Sedes Apoſtolica ex neceſſitate diuini præcepti debet Romæ reſidere, ac proinde è Roma aliò transferri non poteſt, de quo tamen vide Abb.*in c.per venerabilem n.18.qui filij ſint legit.*Coſm.*in pract.ſanct.tit.de collation.in gl.verbo Curiam, §.cui res*, Conrad.*in templo omnium iudic.lib.1.cap.1.§.q.2.ex n.2.*Turrec.*l.2. ſum.c.40.ad fin.verſ.ad tertiam*, Sot. *in 4. diſt.24.q.2. art.5.in fine*, Palat.Rub.*de iuſta obtent. Regni Nauarra part.2.§.4.col.3.*Iacobat.*in tr.de Conc.l.8. art.6 n. 25.*Rodulph.Cupers.*de ſacroſ.Eccleſia ad c.oportebat 79.diſt.in §.Papa Roma magis*, Aluar.Pelag *de planctu Eccleſia l.1.c.32.*Selu.*de benef.p.3.q.8.num.12.*Simanch.*de Cathol.inſtit.c.24.n.15.* Cordub.*in q.Theolog lib.4.q.1.propoſ.8.ex pag.237.verſ ſed vtrum Sedes iſta*, Rebuff.*in concord.tit.de mandatis Apoſtol.§.1. in princ.in gloſſ. Romanus Pont.* Melchior Cano *de locis Theolog.l.6 c.8.verſ.deinde illud*, latè Alphonſ. Mendoza *in quolib.q.4.ſcholaſt.per totam*, Petr.Magdalen. *in n.teſtium, part.1.c.3.ex n.83.*Mich.Aninon.*de vnitate Ouilis, & Paſtoris, c.18. a princ.*Azor *inſtit.moral.part.2.lib.4.c.11.quæſ.2.* Card.Baron.*in addit.ad Martyrolog.die 18.Ianuarij, pag.mihi 30.*Card.Bellar. *tomo 1 de Romano Pont.lib.4.cap.4. verſ.ſecundo hoc idem*, Dionyſ. Paul. *de vera quatuor Patriarchal.Sedium erect.cap.12.à num.56.* 4

Cap. Omnis, qui recedit. XXIV.

Beda.

EX hoc text. colligitur hæreticum extra Eccleſiam eſſe, vt per Azor.*inſtit. moral.p.2. lib.4.c.7 q.., verſ.in hac q.*latè Ant.Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.l.5.c.12.per tot.* 1

In gloſſ.*Balneas.*ibi, *& ita non debemus lauari cum hominibus aliena ſecta.* Notatur ad hoc quod non eſt licitum Chriſtiano ſimul cum Iudæo in balneum ingredi, vt per Sanch.*in præcepta Decalogi, tom.1.l.2. c.31.n.11.& 25.*Ant.Ricciul.*d.tr.l.2.c.41.n.13.* 2

Cap. Quæ dignior. XXVI.

Ambroſius.

VItanda hæreticorum communio, fugienda Synagoga, &c.] De prohibita communione cum Iudæis, & infidelibus late agit Ant. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. l.2. c.38.* 1

Cap. Qui contra. XXXII.

Liberius.

EX hoc text. vulgo colligitur nobiles minori pœna afficiendos eſſe quam ignobiles, de quo vide Tiraq *de nobilit.c.8 n.3.& 11. & 108.& de pœnis temper.cauſa 31.à princ.* Farinac. *in praxi crimin. part.3.q.98.n.122.* 1

In gl.*Priuati.*ibi, *dicuntur priuati illi, qui non ſunt præditi aliqua dignitate.* Vide Tiraq.*de nobil.c.8.n.3.* 2

3 In gloſſ. *Ignobiles.* De materia huius gloſſ. vide Tiraquel. *de nobilit. c. 20. num. 125. & cap. 27. num. 1. & de pœnis temper. cauſa 31. n. 27.*

CAP. Schiſma. XXXIV.

Pelagius.

1 SChiſma vox græca eſt, quæ latinè ſciſſuram ſignificat, vt habetur *in hoc text.* & notant Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 36. num. 1.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 9. cap. 1. num. 1.* Schiſmaticos omnino extra Eccleſiam eſſe, & ab eius vnitate diſiunctos, per *cap. pudenda, hac ead. cauſa, & q.* tradunt Iacobat. *de Conc. lib. 7. art. 2. ad tertium dub.* Port. Imol. *conſ. 364. n. 17.* Decian. *in tr. crimin. lib. 5. c. 67. n. 20.* Card. Bellarm. *lib. 3. de Eccleſia militante, c. 5.* Farin. *de hæreſi, q. 174. §. 2. n. 45.* Et peculiariter Dei hoſtes reputantur, *c. alienus, hac ead. cauſa, & q.* nec non cenſentur in ſtatu perditionis, *c. quicunque, ibid.* ac deteriores iudicantur paganis, *c. non afferamus, ib.* veluti qui tunicam Domini inconſutilem, quam neque ſatellites diuidere auſi ſunt, ipſi ſcindere, & lacerare præſumunt, *c. aduocauit, hac ead. cauſa, & quæſt.*

2 In gl. *Magis eſt.* ibi, *aliter enim magis viderentur hæretici, qui ex induſtria peccant, quàm qui ex ruſticitate, &c.* Notatur ad hoc quod ruſtici, & idiotæ errantes per ſimplicitatem in rebus Fidei non excuſantur à peccato hæreſis, vt per Albertin. *in reper. rub. de hæret. in 6. q. 13. n. 14. & 24.* Sed quod excuſantur, tenent Decian. *in tract. crimin. lib. 5. c. 37. num. 11.* Sanctarel. *de hæreſi, c. 1. n. 29.*

CAP. Cœpit Hermenigildus. XLII. & vlt. *Gregorius.*

1 EX B. Gregorio *lib. 3. dialog. c. 31.* refert Gratianus *in præſenti*, B. Hermenigildi Martyris iuuenis adhuc intrepidam conſtantiam, qua nolebat Arrianorum hæreſi conſentire, propter quod fuit à patre ſuo in carcerem relegatus. Superueniente autem Paſchali die Reſurrectionis miſit pater Epiſcopum Arrianum ad Hermenigildum, vt de manu eius Communionem acciperet, & ſic patri reconciliaretur, quod cum facere nollet, pater ſtatim fecit eum ab appatitoribus ſuis occidi, vt habetur in officio Breuiarij, quod dicitur in feſto huius Sancti die 13. Aprilis, & eſt inter Officia propria Sanctorum Hiſpanorum, narrat hiſtoriam Ambroſ. *de Morales in chronicis Hiſpan. p. 2. lib. 11. c. 65.* & tangunt Azor. *inſtit. moral p. 1. lib. 8. c. 10. p. 2. & part. 2. l. 3. c. 48. q. 12.* Lodou. Bela *reſp. caſuum conſcient. p. 4. caſu 6.*

2 Vide quæ argumento huius text. tradunt Couar. *in c. alma mater, p. 1. §. 3. n. 9. verſ. 3.* Victor. *de Sacram. n. 84. & de Clauib. n. 17.* Tiraq. *de iure primog. q. 33. in princ.* Gutier. *canon. lib. 1. cap. 1. n. 72.*

3 In gloſſ. *Rex*, ibi, *Argum. quòd filius Regis rex vocari debeat, licet regnum non habeat.* Vide Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi p. 5. conſid. 40.* Perez *l. 1. tit. 2. lib. 2. Ordinam. pag. 198.*

QVÆSTIO II.

SVMMARIVM.

1 *Hæretici poſt mortem non propriè excommunicantur, ſed potius declarantur excommunicatos deceſſiſſe.*

2 *Librorum hæreticorum retentio an, & quando quem de hæreſi ſuſpectum reddant, remiſſiue.*

3 *Iudæis, & infidelibus aliquid teſtamento relinquere non licet Chriſtianis.*

4 *Diptycha qua dicantur, remiſſiuè.*

CAP. Sanè profertur. VI. & vlt.

QVI *dicunt oportere poſt mortem hæreticos anathematizari.*] Intellige hæreticos poſt mortem non propriè excommunicari, ſed potiùs declarari excommunicatos deceſſiſſe, quia ſcilicet viuentes crimen commiſerunt, cui à iure impoſita eſt ſtatim excommunicatio, vt conſtat ex text. *in c. excom. de hæretic.* iunctis iis, quæ circa intellectum huius text. dixi *in addit. ad collect. c. à nobis 28. n. 4. in fine, de ſent. excom.* 1

Vel ordinatores eorundem librorum fuiſſe traditores, &c.] An, & quando retentio librorum hæreticorum, quem de hæreſi ſuſpectum reddat? vide Zanchin. *de hæret. c. 7. n. 7.* vbi Campeg. *in addit. lit. A.* Simanch. *de Cathol. inſtit. c. 38. ex n. 23. & in enchirid. tit. 39. ex n. 2.* Ioan. Roias *ſing. 124.* Paul Fuſc. *de viſitat. lib. 1. c. 31. n. 7.* Sebaſt. Medic. *in ſum. omnium hæreſ. p. 1. q. 10. verſ. decimus quando,* Rebuff. *in praxi benefic. in explicat. Bullæ Cœnæ, in verbo legentes, & in verbo retinentes, & reſp. 198.* Felician. *de cenſ. tit. de poſit. ac degradat. c. 13. verſ. item quicunque libros.* Sarm. *lib. 1. ſelect. c. 1. n. 10. verſ. ſic etiam,* Camill. Borrel. *in addit. ad Bellug. in ſpeculo Principum in rubr. 11. §. viſo lit. I. verſ. quid autem de eo,* Roland. *conſ. 45. num. 40. vol. 1.* Burſat. *conſ. 7. n. 50. cum ſeq. vol. 1.* Hieron. de Monte *var. q. 11. n. 5. & q. 13. n. 2. 5. & 18.* Ioan. Garc. *reg. 55. n. 31.* late Maſcard. *de probat. concl. 862.* Menoch. *de arbit. caſu 374. n. 12.* 2

Qui ſuas facultates hæreticis reliquerunt.] Notatur ad hoc quod non licet Chriſtiano teſtamento aliquid relinquere Iudæis, & infidelibus, vt per Sanch. *in præcepta Decalogi tomo 1. lib. 2. c. 31. n. 22.* late Ant. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 5. c. 44. per tot.* & licet Bertrand. *conſ. 88. n. 8. & 9. vol. 1. p. 1. & conſ. 145. n. 2. vol. 3. p. 1.* Maſq. *de Iudæis, p. 2. c. 5. n. 24.* & alij id intelligant vbi legatur vniuerſitati Iudæorum, quaſi ſecus ſit de ſingulis, tamen bene aduertit Sanch. *cit. loco*, id vniuerſitati nunquam licere, at ſingulis aliquando, nimirum ſi extremam, vel multum arctam neceſſitatem patiantur, & non aliàs, etiamſi fratres teſtatoris ſint. 3

In gloſſ. *Diptychis.* ibi, *Diptycha ſunt tabulæ, &c.* Vide Maſcard. *de probat. concl. 399. num. 4. & 5.* 4

QVÆSTIO III.

CAP. Si quis non recto. IV.

Hieronymus.

VVlgo notatur hîc text. ad hoc quod apud Deum ſententia excommunicationis non aliter afficit, quam ſi rite, & rectè ferantur, vt per Roman. *conſ. 369. num. 11.* Couarruuias *in cap. alma mater, part. 1. §. 7. numero 5. verſic. prima concluſio*, vbi obſeruat Gratianum falsò tribuere hunc textum Hieronymo, cùm ſit Origenis *homil. 14. ad c. 24. Leuit.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 4. ſub n. 34.* Ant. Ricciul. *de iure perſon. extra gremium Eccleſiæ exiſt. lib. 4. c. 8. n. 14. verſ. principalis concluſio limitatur primo.* 1

CAP.

Cap. Certum. IX.

Ex V. Synodo.

1 QVamuis *anathema* aliquando in bonam partem accipiatur, ſcilicet pro donariis, quæ ſuſpenduntur Deo in templis, vt etiam hodie fieri videmus, frequentius tamen ſonat in malam partem, quaſi idem ſit ac ſeparatio à Deo, vt ea quinta Synodo refert Gratian.*in præſenti*,& comprobant Petr. Gregor.*ſintagm.iuris lib.*31.*c.*8 *à n.*2.Cou. *in c.alma mater,p.*1.§.8.*n* 6.Vgolin.*de cenſuris,tab.*1.*c.*33.§.1. *à n.*3.Soar.*tom.*5.*diſp.*8.*ſect.*2. *à n* 4. latè Mari.Alter. *de cenſ.tom.*1.*lib.*1.*diſp.*2.*c.*1.*verſ.ſed quid*, ſic explicantes auctoritatem Pauli 1.*ad Corinth.*12.*in fine.Si quis non amat Dominum noſtrum Ieſum Chriſtum, ſit anathema maranatha*, vnde eundem loquendi vſum mutuatus eſt Pontifex Syluerius ſcribens ad Amatorem Epiſcopum relatus *in c.Guliſarius* 23.*q.*4.explicat eleganter Card.Baron.*tom.*1.*annalium Eccleſiæ anno Chriſti* 57.*cap.*135. & ſit anathema,i. ſit ab omnium commercio ſeparatus,& ſegregatus,maranatha,i.quia iam Dominus venit,ſecundum Hieronymum,& Athanaſium,vel vſque ad ſecundum aduentum Domini ſecundum Auguſtin. quem noſtri communiter ſequuntur ex Felin. *in c. pRodulphus n.*58.*de reſcript*.Vgolin.*d.*§.1.*n.*4. atque alij,quos refert Henriq.*in ſum.lib.*13.*c.*20. §.3. In quem ſenſum dicitur etiam anathema quaſi deteſtatio, ſeu maledictio,dicebaturque de illis ſacris hominibus, quorum caput alicui Deorum apud Gentiles deuouebatur, & cum execrationibus vniuerſus populus precabatur, vt omnia ciuitatis mala in eum incumberent,vt ea Macrob.*lib.*3. *Saturn.* proſequitur Budæ.*in annot.reliquis ad Pandectas ſuper l* 2 *ff.de pœnis*; ſicque multi intelligunt auctoritatem Pauli *ad Roman.* 9. *optabam anathema eſſe à Deo pro fratribus meis.* nam ſecundùm Hieronymum optabat Paulus Chriſtum ſuum imitari,& fieri maledictio(licet fieri non poſſet) ſanguinemque ſuum effundere pro fratribus ſuis. Inter excommunicationem autem & anathema quæ ſit differentia tradit Ioan.de Valboa *ad cap.*10.*de iudic.num.*47.

Cap. Reſecandæ. XVI.

1 REſecandas eſſe putridas carnes, & ſcabioſam ouem à caulis repellendam, ait Hiyronym.*in epiſt ad Galat.c.*5. relatus in hoc text. quem ad hoc referunt Cou.*in c.alma mater,part.*1.*in initio,n.*9.Ribadeneira *in lib.pro defenſione Societatis Ieſu,c.*15.

Ex hoc text vulgò colligitur, ſi numerus,& potentia hæreticorum id expoſtulet,poſſe aduerſus illos bellum indici,vt funditus extirpentur,& ne eorum peſſimo exemplo, prauiſque ſuaſionibus Chriſtiana Reſp.maius in dies nocumentum accipiat,ita Palat Rub.*de iuſta obtent.Regni Nauarræ,part.*4.§.4. Villadieg. *in tr.de heret.q.*6.Albert.Brun.*in ſimili tr.l.*3.*c.*3.Cou.*lib.*2.*variar. c.*10.*n.fin.* Petr.Gregor.*ſyntagm.iuris lib* 33.*c.*6.*n.*4. Victor. *in relect.de Indis,p.*2.*n.*8.*& ſeq.*Decian *tr.crim.lib.*5.*c.*11.*n.*16. Simanc. *de Cathol.inſtit. tit.*45. *&* 46. Sim. Maiol. *in diebus Canicul.tom.*1.*colloq.*20. *pag.*449. *& ſeqq.& colloc.*7. *pag.* 191. Valdeſ. *de dignitate Regum, Regnorumque Hiſpaniæ,c.*19.*n.*6. Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*8.*c.*13.*q.*8.*cap.*13. *q.*8. Bañes *in* 2.2.*q.*10.*col.*525.Arag.*ibidem pag.*294.*&* 297.plures quos refert Ioan.Solorzan.*de Indiarum iure,lib.*2.*c.*19.*n.*50.*cum ſeqq.*

Cap. An non diſtricta. XIX.

Nicolaus.

NIcolaus Papa Lothario Regi duas vxores de facto habenti ſcribit quod vltione diſtricta ſit feriendus, cum adulterium Lamech poſt LXXVII. generationes fuerit punitum, & Cain fratricidium ſeptima generatione in diluuio ſit deletum, refert Gratian.*in præſenti*,& explicat Pined.*l.* 1. *monarchia eccleſiaſt.cap.*14..§.3.*pag.*42. 1

Cap. Inter hæreſim,& ſchiſma.XXVI.

Hieronymus.

SChiſma propriè dicitur inobedientia Papæ,quæ habet annexam rebellionem in eum, non ex parte rei præceptæ,ſed ex parte officij ipſius Pontificis, nempe quando quis recuſat ſubeſſe Pontifici vti capiti Eccleſiæ,& ſic ratione officij, quo fungitur.ita D.Th.2.2.*q.*39.*art.*2.*ad* 1. Valent.2.1. *diſp.*3.*q.*15.*puncto* 1. Vgolin.*de cenſur. Papæ reſeru. p.*2.*c.*1.*verſ.necnon ſchiſmaticos*, § 1 *n.*4. Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*8.*c.*20.*q.*4.Sanch.*in præcep.Decal.tom.*1. *lib.*2.*c.*36.*ſub num.*3. 1

Cap. Hæreſis. XXVII.

HIeronymus *in epiſt.ad Galat. c.*5. relatus *in hoc text.*tradit vnde dicatur hæreſis, cuius dictum refert Ant.Ricciul.*de iure perſonarum extra gremium Eccl.exiſt.lib.*5.*c.*1.*n.*5.& Farin.*de hæreſi,q.*178.*n.*51. 1

Cap. Hæreticus. XXVIII. *Auguſtinus.*

QVis proprie dicatur hæreticus oſtendit Aug. *in lib.de vtilitate credendi,c.*1.relatus *in hoc text.* & latè tradunt Sanch.*in præcept. Decal.tom.*1. *lib.*1, *c.*7.Ant.Ricciul *de iure perſon. extra gremium Eccleſiæ exiſtenſium,lib.*5.*cap.*1.*cum multis ſeqq.* 1

Cap. Dixit Apoſtolus. XXIX.

AVguſt. relatus *in hoc text.* ſcribens Glorio & Eleuſio,& aliis,*epiſt.*162.ait hæreticos non eſſe,qui non ſua audacia, ſed aliena ſeducuntur in errorem,corrigi tamen parati,vt per Simanch. *de Cathol.inſtit.tit.*26.*n.*5.Ant.Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccl.exiſt.lib.*5.*cap.*7.*n.*4.vbi,*n.*12.per hunc text. tenet de hæreſis ſubſtantia eſſe pertinaciam, nec ſufficere ſolum errorem, vide quæ dixi *in collect.ad c.*2.*n.*3.*cum ſeq de ſum.Trinit.in Decretal.*& & ibi citatis addo nouiſſimè R.P.Dominic.Puteonem *tom.*2.*inſtitutionum de Regularium ariſtocratia, cap.*6.*num.*11. 1

At ſimplices ruſtici non ſunt ita de facili præſumendi hæretici ex quo animo pertinaci ſuum errorem defenderint, ſed Eccleſiæ ſe ſubmitterent, vt per Albert.*de agnoſc.aſſert.c.*22.*n.*5. *&* 7. Simanch.*in enchirid.c.*47.Decian.*in tr.crimin.lib.*5.*c.*37.*n.*62.Farin.*in praxi crimin.p.*3.*q.*98.*n.*42. 2

Cap. Qui aliorum. XXXII. *Vrbanus.*

VRbanus Papa relatus *in hoc text.* ait quod errante damnabilior eſt, qui eius defendit erro- 1

rem, refert Sayr. *in claui Regia, lib. 10. tr. 2. c. 11. n. 3.*

CAVSA XXV.

QVÆSTIO I.

CAP. Diuinis. II.

1 SVPERSCRIPTIO huius text. vitioſa eſt dum
cios auctorem facit Leonem Papam, cùm
eſſet Gregorius Papa IV. vt obſeruat Card.
Baronius *annalium Eccleſiæ tomo 9 anno Chriſti* 839.
pag. mihi 607.

SVMMARIVM.

1 *Papæ diſpenſatio non admittitur in legibus diuinis, contra citatos num.* 4.
2 *Diſpenſatio ab inferiore facta circa legem ſuperioris iuſtam cauſam neceſſariò requirit, vt valeat.*
3 *Cauſa iuſta nulla poteſt dari in lege diuina à Deo condita ob quam diſpenſatio fiat.*
5 *Papa leges diuinas declarare poteſt, vt propter cauſas occurrentes in aliquibus caſibus non obligent.*
6 *Declaratur § ſed & naturalia, Inſt. de iure naturali.*
7 *Papa declarando diſpenſans in iis, quæ ſunt iuris diuini, ſine iuſta iuſta, inualide diſpenſat.*
8 *Legis naturalis præcepta prima, & communia licet deficere non poſſint, quia perpetuam habent iuſtitiam, concluſiones tamen ab ipſis deducta aliquando deficiunt.*
9 *Papa an poſſit diſpenſare contra Apoſtolũ, remiſſiuè.*

CAP. Sunt quidam. VI. *Vrbanus.*

1 IN legibus diuinis non admitti Pontificis diſpen-
ſationem probat Vrbanus Papa relatus *in hoc*
text. cui ſimilis *in c. contra ſtatuta, hac ead. cauſ. & q.*
c. litteras, de reſtit. ſpoliat. c. cum ad monaſterium, in fi-
2 *ne, de ſtatu monach.* Ratio eſt, quia cùm diſpenſatio
ab inferiore facta circa legem ſuperioris iuſtam
cauſam neceſſariò requirat, vt valeat ſecundum ea,
quæ dixi *de officio, & poteſt. Epiſcopi, part. 2. alleg.* 34.
n. 1. & in lege diuina à Deo condita nulla poſſit dari
cauſa iuſta ob quam diſpenſatio fiat, quoniam Deus
Opt. Max. omnes vidit caſus, & cauſas, qui ſub illa
lege diuina cadere debebant, & diuina voluntas, à
qua huiuſmodi lex proficiſcitur, ſit omninò immu-
3 tabilis: ideo planè ſequitur, quod ſi aliquando caſo
voluit legis præceptum manere iuſtiſſimum eſt vt
maneat, & iuſtum eſſe non poteſt, vt anferatur ab
inferiore, ac per conſequens propriè diſpenſatio,
quæ vinculum legis tollit, circa præcepta diuinæ le-
gis à Summo Pont. fieri non poteſt. Quare ita reſol-
uunt D. Thom. *quodlib 4 art. 3. in corpore, & ad 1. &*
in 4. diſt. 15. q. 3. art. 2. & 1. 2. q. 97. art. 4. ad 3. Sot. *in 4.*
diſt. 18. q. 1. art. 5. & diſt. 21. q. 2. art. 2. & lib. 1. de Iuſt.
q. vlt. art. vlt. Viguier *de inſtitut. cap. 5. § 5. verſ. 14. &*
cap. 15. in princip. verſ. 2. & 3. Couar. *de ſponſalib. p. 2.*
cap. 6 § 9. num. 4. Syluest. *in ſumma, verbo Papa, q. 15.*
& 16. Nauar. *conſil. 39. n. 16. de ſponſal. in antiq. aliàs*
conſ. 4. n. 16. de deſponſat. impub. in nouis, Valent. *t. 2.*
diſp. 7. q. 4. puncto 6. verſ. & quod ad priorem, & q. 8.
puncto 4. verſ. diſpenſatio autem, & 2. 2. diſp. 10. quæſt. 3.
puncto 6. colum. 4. verſ. certum eſt, Soar. *tomo 3. vbi de*
Eucharistia, q. 74. art. 2. d. 43 ſect. 4. verſ. tertia ſenten-
tia, & verſ. quinto poteſt, Magdalen. *de numero teſtium,*
part. 3. num. 225. cum tribus ſeq. D Barboſ. *in rub. ff.*
ſoluto matrim. part. 2. num: 104. Alphonſ. Hoied. *in*
tract. de clericis, & eorum exemp. part. 2. amp. 32. & a
num. 42. & de benef. incompatib. part. 1. cap. 19. à n. 13.
Menoch. *de arbitr. caſu* 421. Perez *l. 1. verſ. facit iit.*
q. l. 8. Ordin. plures apud Sanctarel, *var. reſolut. q. 1.*
num 5.

Quamuis iuris interpretes affirment poſſe Pon- 4
tificem in legibus diuinis ex cauſa diſpenſare, ex
quorum numero ſunt gl. *verbo exemptus in c à nobis*
de decim. vbi Abb. *num. 4.* Doctores *in cap. propoſuit,*
de conceſſ. præbendæ, Beroi, *in cap. quæſt. in Eccleſiarum*
num. 37. & 89. de conſtitut. & *ibi* Felin. *n.* 19. & Dec.
num. 13. Pinel. *in rub. de reſcind. vendit. part. 1. cap. 2.*
num. 6, Mil. *in repert. lit. D. n. 23. & verbo diſpenſatio,*
verſ. diſpenſare poteſt Papa, Mench. *illuſtr. cap. 25.*
num. 18. *cum multis ſeqq.* & alij plures, quos refert, &
ſequitur Sanchez *de matr. lib. 8. diſp. 6. num* 5. eorum
enim ſententia nullo bono nititur fundamento, nec
aſſerẽda eſt, cùm naturalis ratio dictet ſubditũ non
poſſe legẽ Superioris etiam in caſu particulari tol-
lere, *cap. cum inferior, de maiorit. & obed.* & eadem
ſit vel minor propoſitio Pontificis ad leges diui-
nas, quàm præbent inferiores præpoſiti ad leges
humanas, vt patet; inferiores autem Prælati in le-
gibus humanis Superiorum non diſpenſant, ob eam
ſolam rationem quod inferiores ſunt, *Clem. ne Ro-*
mani, de elect. ergo nec Pontifices in diuinis; accedit
quia diſpenſatio relaxat vinculum legis obligantis
in eo caſu ex cauſa, nulla autem dari poteſt, vt lex
diuina, quæ ſemper iuſta eſt, & æqua, eo caſu, quo
obligat, relaxetur; ergo in ea diſpenſatio Pontificis
admittenda non eſt.

Poteſt tamen Summus Pont. leges diuinas decla- 5
rare, vt propter cauſas occurrentes in aliquibus ca-
ſibus non obligent, cùm ſcilicet ex earum obſerua-
tione maius præceptum offenditur, aut bonum im-
peditur; licet enim diſpenſandi poteſtas circa ius
diuinum non ſit Summo Pontif. concedenda, pote-
ſtas tamen interpretandi neganda non eſt, aliàs
enim non dediſſet Dominus ſufficientem poteſta-
tem ad gubernationem ſuæ Eccleſiæ, quod eſt abſur-
dum, & ita interpretationem, non diſpenſationem
concedunt Theologi *dictis locis,* & latè probant D.
Thom. 2. 2. *q. 55. art. 5.* ibi. *non tollitur lex naturalis*
humana lege, ſed declaratur, Almain *de poteſtate Ec-*
cleſ. c. 13. Hoied *de incomp. benefic. part. 2. cap. 12. n. 5.*
Turrec. *in ſum. de Eccleſ. lib. 2. cap. 7. & lib. 3. cap. 53.*
poſt alios Syluest. *d. quæſt. 16. in fine,* Viguer. *d. verſ.*
3. in princip. Nec refert quod iura naturalia immuta- 6
bilia ſunt, § *ſed & naturalia, inſtit. de iure natur.* in-
telligitur enim de primis principiis per ſe notis, &
de primis præceptis, quæ habent intrinſecam mali-
tiam, aut incommutabile bonum, ex occurrentibus
neceſſitatibus, & cauſis aliquando deficiunt, opor-
tet enim, vt leges hominibus datæ iuxta humanam
conditionem, & neceſſitatem aliquam mutationem
patiantur, nec enim Deus ſummè bonus, & iuſtus
ſuis legibus obligare vult, cùm aut maius bonum
impediunt, aut ex earum obſeruatione aliquid ſe-
quitur iniquum, & quia ad Deum recurſus non eſt,
vt legis interpretatio petatur, oportet vt apud eius
Vicarium hæc poteſtas relinqueretur. Quo fit vt
quando Pontifex aliquid concedit, quod prima fa-
cie diuinis præceptis videtur aduerſari, prout eſt in
votis Religionis ad matrimonium contrahendum,
in conſanguinitate primi gradus collateralium, in
reſidentia Prælatorum, in beneficiorum pluralita-
te, & aliis huiuſmodi, in aliquo caſu licet ſub
diſpenſationis nomine id concedat, vera & pro-
pria declaratio ſit, quam licet non faciat expreſſis
verbis

verbis, facto tamen conceſſionis declarat generale præceptum legis diuinæ in eo caſu non habere locum,& in hunc ſenſum accipiendi ſunt Doctores noſtri aſſerentes Summum Pontif. & Principes in iure diuino diſpenſare, non de propria diſpenſatione, prout eſt relaxatio legis obligantis, ſed de impropria, prout eſt declaratio.

7 Vnde conſequitur quòd ſi ſine iuſta cauſa talis declaratio fiat, ſeu impropria diſpenſatio in iis, quæ ſunt iuris diuini, non valebit, illi enim quibus diſpenſandi facultas conceditur, ad diſſipandum poteſtatem non habent, quia omnis diſſipatio extra adminiſtrationem conceſſa eſt, *l.vlt.ff.de curat.furioſi*, & generalis commiſſio ad perdendum nihil prodeſt, *l.filiusfamil.ff.de donat.* cùm ergo Romani Pont. diſpenſatores ſint, vt ex dictis patet, ſequitur quod ſi ſine iuſta cauſa in iis, quæ ſunt iuris diuini diſpenſationem declarando concedant, non valebit, nec reddet tutum diſpenſatum in conſcientia, ſi intelligat cauſam eſſe iniuſtam, quod Syluest Sot.& nouiores *ſuprà* obſeruant, & ex eo euidentiùs patet, quia cùm in diuinis præceptis Summus Pont. non poſſit propriè diſpenſare auferendo vinculum, ſed declarare ex cauſa occurrente legem diuinam deficere, ſi iuſta cauſa non eſt apertè ſequitur præceptum manere,& iuxta hoc intelligendi ſunt S. Antonin. *par.1.tit.17.c.vlt.§.vlt.* Syluest. *verbo beneficium,q.4.* Abb. *in c non eſt, de voto*, Doctores *in d.cap.quæ in Eccleſiarum*, vbi Dec. *num.25.* dum aiunt diſpenſationem à Pontifice factam in lege diuina ſine cauſa non valere, & plures quos refert Cou. *vbi ſuprà n.4.* Hoied. *d.cap.19. num. 57.* & procedunt prædicta omnia non ſolùm circa impedimenta matrimonij, quæ legis naturalis

8 ſunt, ſed in omnibus aliis iuris diuini præceptis. Licet enim prima,& communia præcepta legis naturalis deficere non poſſint, quia perpetuam habent iuſtitiam, concluſiones tamen ab ipſis deductæ aliquando deficiunt, vel quia malum prohibitum aliquo caſu poteſt reddi bonum, vel quia bonum receptum aliquando amittit rationem boni, vt explicant D.Thom. 1.2. *q.100.art.8.* Duran. *in 1.diſt.47.q.4.* Sot. *de Iuſtit.lib.2.q 3 art.8.*

9 In gloſſ. *Apoſtoli*, ibi, *Hic videtur quòd Papa non poſſit diſpenſare contra Apoſtolorum*, &c. De hoc vide Turrect. *lib.3.ſum. cap.54. & ſeq.* Auguſt. Triumph. *de poteſtate Eccleſiæ,q 60.* Azor. *inſtit.moral.part.1.lib.5.cap.15.quæſ.4.* Sayr. *in claui Regia, lib 3. cap.20. n.6.*& faciunt quæ Sanchez *de matr.lib.7.diſp 86.n.5.& 6.* Mart *de iuriſdict.part.1.c.24. n.40.* Ian. Salorzan. *de Indiarum iure,lib.2.cap.11.n.25.*

Cap. Contra ſtatuta. VII.

Zozimus.

1 ZOzimus Papa relatus *in hoc text.* aſſerit Romanum Pont. nil poſſe contra Patrum ſtatuta ſancire, quod Couar. *de ſponſal.part.2. cap.6. §.9. num.5.* intelligendum eſſe air quatenus illa ſtatuta ius naturale, vel diuinum referunt, ſic etiam intelligit Azor. *inſtit.moral.part.2.lib.5.c.14.quæſ 4.verſ.ſi obiicias* vbi ita reſpondet *ad cap. violatores, cap prima ſalus, c.quæ ad perpetuam, cap.nulli fas, cap. à ſanctis, hac ead cauſa,& quæſt* quatenus Papa dicit ſe debere inſtituta Patrum vſque ad animam,& ſanguinem tueri, vt id locum habeat in his, quæ ſunt fidei, & iuris diuini, Sayr. *in claui Regia,lib.3.cap.10.num.6.*

Qvæstio II.

GLossa *in ſumma huius q.verbo quod autem, in verſ.in dubio autem*, ait in dubio ſemper præſumi priuilegium potius perſonale, 1
quàm reale, refert D.Barb. *in l. quia tale n. 4.ff ſoluto matr.* Quod autem dicatur priuilegium perſonale & quod reale, dixi *ad reg.priuilegium, de reg.iuris, in 6.*

In ead gl. ibi, *Idem in dubio potius præſume non reuocatum prius priuilegium, quàm reuocatum.* Ita Alciat. *reſp.19.n.4.* Pariſ. *conſ.61.n.fin. lib.2.* Federic. de Senis 2
conſ.133.prope fin.verſ.item in dub.& alij quos refert & ſequitur Gonzal. *ad reg.8.Cancell.gl.9 §.2.n.29.*

Cap. Inſtitutionis. VII. *Gregor.*

SIne qua ſcripto decreuimus, ſine qua in noſtra præſentia videntur eſſe diſpoſita.] Ergo non eſt neceſſaria ſcriptura ad ſubſtantiam, & valorem gratiæ, ſed ſtatim, ac conceſſa eſt per verbum, *fiat*, valida eſt in ſe,& perfecta quoad ſubſtantiam, vt per Caſſad. *deciſ.4.n.2.de cauſa poſſeſſ.* Lud. Gom. *in reg.Cancel.de non iudicando, iuxta formam ſupplicationis,q.1.num.8.* Caſtil. *l.41.Tauri n.4.*& *ibi* Anton. Gom. *n.2.* Rebuff. *in praxi benefic.tit.de diſpenſat. ad plura benefic.in penult.& tit. gratia rationi congruit n.2. & tit.de ſignatura gratiæ p.2.num.15. & in concord.rub.de mandatis Apoſt.§.1.verbo litteras*, Nauar. *conſ.1.n.1. de priuileg. in nouis & in c.accepta oppoſit.8.n.30. de reſtit ſpoliat.* Molin. *de primog.l.2.c.8 n.55.* Iacob. de Graff. *in aureis dec.p.1.l.1.c.13.n.51.* Auendan. *l.43. Tauri gl.1.n.1.* Maſcard. *de probat.concl.845.n.20.* Gutier. *conſ.9 n.6.* Azeued. *l.2.n.11. & 12.tit.7.lib.5. noua recop* Matien. *ead.l.2.gl.3.n.1.* Molin. *de Iuſtit.tom.3. diſp.599. n.1.* Brunor à Sole *in locis communibus lit. G. verbo perficitur,& lit. L. verbo literas Apoſtol.* Sayr. *de Pœnitentia c.22.n.3.in fine.* Sanch. *de matr.l.8.d.29. n.2.* 1

Cap. Ata nos. XXV. *Gelaſ.*

GElaſius Papa relatus *in hoc textu* ſcribit ciuitatem, quæ proprium Epiſcopum occidit, priuari dignitate Epiſcopali, vt per Clar. *§ fin. quæſt.77.à num.36* Couar. *lib.2.var.cap.8.n.10.verſ his omnibus*, Menoch. *de arb.tr.caſu 356.num.55*, Farinac. *in praxi crimin.part.5.q.112.inſpect.3.n.131.* 1

Intellige quando is Epiſcopus erat iam conſecratus, vt per Cou. *vbi ſuprà*, Mandoſ. *ad regul.16. Cancellariæ,q.16.n.13.* Gonzal. *ad regul.8. Cancellariæ gl.9 §.5.n.27.* Ant. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium,l.3.c.7.num.9.* quos refero ego ipſe *de officio,& poteſtate Epiſcopi, part.3.allegat 57.n.237.ſecundum Lugdun.impreſſ.* 2

CAVSA XXVI.

Qvæstio I.

Cap. Sortilegi, vnic.

Iſidorus.

ISidorvs *lib 8.etymolog.cap 8.* relatus *in hoc text.* definit qui ſint ſortilegi, de quo,& latè de materia ſortilegiorum, vide Paul Grland. *in ſpeciali tract.de ſortileg.* Tiraq. *de iure primog. quæſt.17.* 1

*queſt.17.opin.1.n.84.*Sayr. *in claui Regia,l.4. c.7.n.7.* Cardoſ. *in praxi iudicum, verbo ſortilegium*, Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib.3.p.1. q.1.cum ſeq.& lib.4.c. 4.q.1.* Azor *inſtit moral.p.1.lib.9.c.21.* Soar. *tom.1.de Relig.lib.2.de ſuperſtit.c.18.ex n.56.*Leſſ. *de Iuſtit.lib. 2 c 43.dub.9.*Sanch. *in prac. Decalogi tom.1. l.2.c.38. ex n.56.*Hortenſ. Caualcan. *de brachio Regio,p.1 n.84* Farin. *in praxi crim.p.1.q.20.à n.72.& de hære,q.181*

QVÆSTIO III.

Cap. Sors. I.

Auguſtinus.

1 VVlgò allegantur hic text.ad hoc, quòd ſortes diuiſoriæ ſunt licitæ in caſibus, in quibus ius humanum eas non interdicit, vt per Felin. *in c.licet cauſam,ad fin.de probat.& in c.capitulum,n.21.verſ.& pro doctrina,de reſcript.* Soar. *tom.1. de Relig.l.2.de ſuperſtit.c.12. à n.3.*Sanch. *in precepta Decalogi,tom.1.l.2.c.38.n.57.*

Cap. Non ſtatim. II.

Hieronymus.

1 HIeronymus *ſuper Ioannem, cap.1.* relatus *in hoc text.* ſcribit quòd exemplo Ionæ, & Matthiæ non oportet ſortibus credi, vt per Sayr. *in claui Regia,lib 4.c.7.n.7.*Et vide quæ latè dixi *in collectan.ad c.2.de ſortileg.in Decretal.*

Cap. Illud. VI.

1 SCribentes anxiè torquentur an Samuel ſuſcitatus per Pythoniſſam, vt cum Saule loqueretur, ſicut 1.*Reg.c.28.*narrat hiſtoria,fuerit ipſius Samuelis anima,an potius phantaſma quoddam,& illluſio imaginaria diaboli machinationibus facta, de quo vide D.Auguſt. *lib 2.de doctrina Chriſt.c.23. & lib.2. de mirabilibus S.Scriptura,c.11.& lib.2.ad Simplicianũ, q.3.*Iſid. *lib.8 etymolog.cap.9.*Diunyſ.Carthuſ. *ſuper 1. Regum,c.28.art.47.*D.Th. *p.1.q.98 art.8 ad 2.& 2.2. q.174.art.5 ad 4 & in addit.ad 3.p.q.69.art.3.*Victor *in relect.de arte magica,n.18.* Benzon. *lib.2.c.45.* Alphonſ.de Caſtro *de iuſta hæreticorum punit.lib.1.cap. 14.ex colum. 1131.* Alphonſ. Mendoza *in quodlib. Theolog.q.5.ſcholaſt.§.8.*Mich.Bettendorp. *de apparit. Spirituum,c.11.ex concl.202.* Petr. Caniſ. *de Maria Virgine,lib.5.c.28.*Gaſp.Caſal. *lib.4. Axiomatum,diſp. 1.c.3.*Sanch. *in quadragulo virtutum, tit.de Iuſtit.art. 3.*Io.de Lucena *in vita S.Franciſci Xauery,lib.8.c.26* Beni. *in direct.Inquiſit. p x. commento 68 lit.H.* Mart. Delr. *diſquiſit. magicar.lib.2. q.2. pag.mihi 54.& q.6. pag.62.& q.26.pag.115.cum ſeqq.*Soar. *tom.1.de Relig. lib.2.de ſuperſtit.c.16. n.15. cum ſeqq.*Petr.Leloyher *lib 4.ſpectror.cap.1.* Raph. de la Tocce *in 2.2. D.Th. tom.2.q.95.art.3.diſp.3.de Necromantia,in princ.* Comitol. *reſponſ.moral.lib.6.q.5.*Iul.Lauor *de Iubileo,& Indulgent.p.2.c.29.n.98.& 99.*Torreblanc. *de Magia lib.2.c.27.ex n.31.*vbi ait ſibi videri probabilius fuiſſe veram animam Samuelis, quæ Sauli apparuit, exercente quidem Pythoniſſa artem ſuam, ſed non eius artis vi,& potentia, ſed iuſſu Dei,atque Imperio,vt impio Regi finem vitæ renunciaret.

2 Et quod ſæpe dæmones appareāt fingentes ſe eſſe animas defunctorum, vt videntes in errorem inducant,tradunt Sot. *lib.8.de Iuſtit.q.2.art.2. col.4. verſ. ſed rogas*,Pedraza *in ſumma in 1.precepto §.10.* Mart. Delr. *diſquiſit.magic.q.26.ſect.7.* Sanchez *in precepta Decalogi tom.1.lib.2.c.38.n.23.*repugnāt enim naturæ animarum huiuſmodi apparitiones, quia, vt ait S.Th. *p.1.q.117.art.4. Non poteſt anima ſeparata naturali virtute mouere aliquod corpus, cum enim ſit naturalis forma humani corporis,non habet vim mouendi ſecundum locum,niſi corpus quod informat,& viuificat, quare anima defunctorum neque aſſumere corpora, nec eam illis ad viuos venire poſſunt.*Dæmon autem miraculum vllum facere non poteſt.S.Th. *d. p.1. q.110. art.4.ad 2.*Mich. Medina *l.1.de recta in Deum fide,c. 7.*Maiol. *tom.2. dierum canicul. colleq.3.* & ideo eius poteſtati repugnat hoc efficere,quia Beatorum animæ in manu Dei ſunt,& ſoli Deo obediunt,damnatorum autem,vt quæ perpetuis(diuino iudicio)ſunt addictæ ſuppliciis ſine eius permiſſione nequit diabolus ſinere egredi:quæ autem ſunt in Purgatorio, vt quæ peſſimo carceri à Deo ſunt emancipatæ,abſque eius licentia exire non poſſunt,vt docent S.Auguſt. *in l.de cura pro mort.c.16.* Petr.Thyræ. *lib.1. de apparit.ſpirit.cap.11.* Petr.Binsfeld. *in confeſſ.malefic. dub.2. concl.2.* Vnde apparitiones & reſurrectiones mortuorum, quæ nobis dæmones & magi obtrudunt, non animas, ſed ſpectra & phantaſmata eſſe tradunt Tertul. *lib.de anima,c.fin.* S.Thom. *d.part.1. quæſt.117.art.4.*Sot. *in 4.diſt.34.q.1.art.3.*ac proinde quæ dæmonis miniſterio reuiuiſcuntur pacto finito in fœtida oſſa redeunt, vt exemplis comprobat Guillelm. Pariſien. *in ſumm. de vniuer. p.fin.* Cæſar. *lib.12.miracul.cap.3.* Spina *de ſtrigibus,c.7.* aliquando enim ille vt quæ vera cadauera ſunt,fingit viuete ipſéque illa ſubingreditur, & ſicut nauta ſolet mouere nauim,ſic ipſe illa mouet, non aliter quàm motor intus exiſtens, & viuentium ſimilia cogit actione,geſtúque imitari, vt tradit Spreng. *in mall. p.1.q.3.& p.2.q.1.cap.4.*

Cap. Illos planetarios. VIII.

AVguſtinus *confeſſionum lib.4.c.3.* relatus *in hoc text.*ait Chriſtianam, & veram pietatem planetarios expellere,& damnare,de quibus vide Mart. 1
Delr. *diſquiſit.magicarum,lib.4.c.3.q.1.pag. mihi 195.* Soarez *tom.1.de Relig.lib.2. de ſuperſtit.cap.11. n.14.* Io.Orozco de Cou. *in tract.de vera,& falſa prophetia lib.2.c.29.fol.334.col.1.*latè Torreblanc. *de magia,lib. 1.c.5.per tot.*vbi multa de cometis, & *n.33.* ait quod ſtella noua in Chriſti natiuitate apparuit,& *n.34* & 35. quod ſtella Magorum vera fuit & non meteologica,licet curſum aliarum non habuerit.

QVÆSTIO III. & IV.

Cap. Igitur genus diuinationis. I.

DE multiplici genere diuinationis,vide Vmbert. *in indic.Inquiſit.verbo diuinationes* Petr. 1
Gregor. *ſyntag.iuris, lib.34. cap.3. & cap.15.* Petr.Binsfeld. *de confeſſ.malefic.pral.15. cauſa 3.verſ. diuinatio*,Læl. Zechi. *in ſumma tit.de fide, cap.15.de ſuperſtit. diuinatiua, & cap. 21. de diuinat.* Iacob de Graff. *in deciſ.aureis,lib.2. cap.3. à num.6.*Gregor.de Valent. *2.2.q.95.diſp.6. q.12.* Azor. *inſtit.moral.p.1. lib.9.cap.24.*Martin.Delr. *diſquiſit.magic.lib.4.cap.2. quæſ.1.*

quæſ. 1. 4. 5. 6. & 7. Soarez *tom.* 1. *de Relig. lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 7. 8. *&* 10. Leſſi. *de Iuſtit. lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 3. Sanchez *in præcepta Decalogi lib.* 2. *cap.* 38. *à num.* 12.

Geomantia.]Olim in terra ſtili punctatione fiebat, hodie in abaco, vel tabula ſexdecim figurarũ technica depingit, ſexdecim additis punctorũ coordinibus ſingulis ſignis reſpõdentibus, quibus futura rimãtur, vt docent Magnus Oliuerius, & Gaſpar. Peucerus *in libris de ipſa editis*, Torreblanc. *de magia l.* 1. *cap.* 20. *num.* 16. *&* 17. qui ex aliis fatetur illi diſquiſitioni nullam prorſus rationem, nullam veri ſpeciem ſubeſſe.

Hydromantia.] Captabatur ex aquæ inſpectione in qua dæmon futuros caſus, & euentus repræſentabat, & hæc fiebat vel in aqua æſtiua coniectis lapillis, & eorum obſeruatis gyris, vel in vaſculo aquæ pleno, & annulo filo ſuſpẽſo ex conſtitutis ad latera ictibus, vel in olei guttula aquæ infuſa à dæmone, caſus & euenta repræſentabantur, vt docent Martin.
4 Delr. ad Senec. *in trag.* Raph de la Torre *tom.* 2. *de vitiis oppoſ. Relig. q.* 95. *art.* 3. *diſp.* 3. Torreblanc. *d. c.* 20. *ex num.* 5. vbi *ex n.* 11. declarat illud *Geneſ. cap.* 44. vbi Ioſeph ait, *an ignoratis quòd non ſit ſimilis mei in augurandi ſcientia.*

Pyromantia.]Dicitur à voce Græca πυρ, quæ ignẽ ſignificat, eo quod per ignem captaretur, & illud maximè quòd de Cælo deſcendiſſe cognouerant, quale fulgura, fulmina, & ſimiles ignes elementares, ita Orozco de Couar *lib.* 2. *de falſa prophetia cap.* 7. Torreblanc. *lib.* 1. *cap.* 19. *per tot.*

Arioli.] Dicuntur illi qui circa aras idolorum diuinabant, quorum proprium fuit munus, de quibus vide Orozco de Couar. *de vera & falſa prophet. l.* 2. *cap.* 31. Torreblanc. *d. lib.* 1. *c.* 17. *per tot.*

Haruſpices.]Sic dicti ab obſeruandis horis in ſacrificio, de quibus Torreblanc. *d. lib.* 1. *cap.* 18.

Nam auſpicia ſunt, &c.] ita Torreblanc. *d. lib.* 1. *c.* 21. *n.* 5. *cum ſeq.*

2 *Hi ſunt qui vulgò mathematici vocantur*, &c.] Vide Ioan. Orozco de Couarr. *in tract. de vera, & falſa prophetia lib.* 2. *cap.* 29 *fol.* 134. *col.* 1. Martin. Delr. *d. l.* 4. *c.* 3. *q.* 1. *p. mihi* 295.

3 *Salitores vocati ſunt*, &c.] Vide Ioan. Orozco de Couarr. *d. tract. lib.* 2. *c.* 8. *ad fin.*

Cap. Sciendum. II.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus *in lib. de diuinat. dæmonum c.* 3. relatus *in hoc text.* ſcribit quot modis dæmones futura prænoſcant, in qua re latè Delri. *diſquiſit. magic. lib.* 4. *cap.* 2. *q.* 2. Pereira *lib.* 3. *de Magia cap.* 5. *n.* 35. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 12. *puncto* 3. *col.* 1. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 7. bene tractantes docent quod dæmon, ſi futura contingẽtia ſint, quandiu non habent cauſam certam, & determinatam, nequit ea certò prædicere, vt gubernationes, ac Regnorum mutationes, & ea, quæ à libero arbitrio pendent. At poteſt multa probabiliſſimè coniectans prædicere. Cùm enim ingenio Angelico & tam exacta omnium naturaliũ cognitione, ac tam longa experientia præditus ſit, ſagaciſſimus eſt ad præſentienda ex his futura. Præterea cùm omnium hominum temperamenta, affectuſque optimè norit, & quod ex ipſis oriri ſoleat, poteſt ex his pendentia à libero arbitrio probabiliſſimè coniectare, atque ita contingit, vt ſæpè vera annunciet. Poteſt etiam ex clandeſtinis conciliis, verbis, ſcriptis, deliberationes hominis futura ſolertiſſimè conijcere. Poteſt etiam certò futura noſſe qui diuinatores edocet ex reuelatione Dei per Angelum ſibi facta: ſæpè enim Deus ad malum pœnæ inferendum vti ſolet dæmonis miniſterio, atque ita id damnum, & durationis tempus ei reuelat, & ideo tunc dæmon initum, & finem eius mali certò prædicere valet.

Quare dæmon cognoſcere nequit euẽtus liberos ſiue exemptos à cauſalitate rerum temporalium, aut futuros non neceſſarios, ſed contingentes, vt docent S. Aug. *lib* 3. *Trin. & in lib. de natura dæmon.* S. Thom. 2. 2. *q.* 95. *art.* 6. *&* 7. Caſtro *de iuſta hæret. punit. lib.* 1. *cap* 14. Griland. *de ſortileg q.* 10. *n.* 2. *& q.* 11. *ex n.* 1. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 20. *ex n.* 79 quos refert & ſequitur Torreblanc. *de magia lib* 1. *c.* 30 *ex n.* 14. vbi multa materia huius text. In aliis autem, quæ ex cauſis neceſſariis dependent, quæ ab aliis naturalibus nequeunt impediri, vt Solis eclipſes, aſtrorum coniunctiones, & ſimilia, non tantum coniectatione, ſed certò dæmon prædicere poteſt velut rerum naturaliũ peritiſſimus, Griland *de ſortileg. q.* 6. *ex n* 3. Medina *lib.* 2. *de recta in Deum fide c.* 1. Petr. Binsfeld. *in rub. C de maleſic. & mathem. notab.* 10. Penia *in directi. Inquiſ. p.* 2. *commento* 67.

Accipiunt etiam poteſtatẽ & morbos immittere, &c.] Morbos à dæmone inferri multis ſacræ Scripturæ locis probat Torreblanc. *de magia lib.* 2. *cap.* 40. *ex n.* 9. Nam cùm ſanitas conſtet ex cõuentione, diſpoſitione, & adæquatione humorum, poterit Diabolus ea perturbare (per ſe, vel per cauſas naturales latenter immiſſas; per ſe enim aut intus operando in faciẽdo aërem circunſtantem, quem homo reſpirando attrahit, & ſic morbum, aut mortem inducere, vt in tempore peſtis docet Frãc. Valleriola *lib.* 2. *locorum commun. c.* 2. *& lib.* 3. *c.* 18.

QVÆSTIO V.

SVMMARIVM.

1 *Arioli quid ſit, remiſſiue.*
2 *Phylacteria quæ dicantur, oſtenditur.*
3 *Phylacteriis vtentes excommunicantur.*
4 *Excõmunicatio comminata in quoſcunque diuinatores, vel incantatores, ac aduerſus clericos ſortibus diuinatoriis vtẽtes, eſt latæ ſententiæ, ſed contrarium verius, vt n.* 5.

CAP. Si quis ariolos. I.

ARioli quid ſit explicat Ioan. Orozco de Couar. *in tractatu de vera & falſa prophetia lib.* 2. *c.* 31. 1

Aut phylacteriis.]Optimè Couar. *lib* 4. *var. c.* 17. *num.* 12. ſic ait. Phariſæi olim apud Iudæos Decalogum in membranulis ſcribere conſueuerunt, & in fronte ligare, vt Religionis intimæ ſpeciem præberent, dicebanturque hæ membranulæ *Phylacteria*, quaſi cuſtodientia, in memoria ſanè, quod præcepta illa cuſtodire tenebantur, & veluti in cuſtodiam, & monimentum ſui haberent, ſicut in Matth. *cap.* 23. explicarunt Hieronymus, Chryſoſtomus, & alij, Iuſtinus item martyr *in dialogo cum Triphone aduerſus Iudæos pag.* 34. Idque faciebant Phariſæi praue intelligẽtes mandata legis à Domino data per Moyſẽ *Deuteron. cap.* 9. Hæc igitur dicebantur Phylacteria, id eſt, conſeruatoria, ad quorum ſimilitudinem, & exemplum arioli, & excãtatores ad ſeducendos ſim- 2

plices animos quoſdã membranulas potius ſcriptas à dæmone quam ab Angelis exhibebãt Chriſtianis quaſi hæc Phylacteria forẽt illis admodum vtilia in tutelam corporis, & animæ. Quæ quidem præter Gelaſium omnino prohibet Gregorius III. *in Cõcilio Romano præſidens cap.* 12. Apud Gratianum *in cap. ſi quis arioles*,&c. Hactenus Couar.

3 Phylacteriis igitur vtentes *in præſenti text.* anathemate feriuntur, & *in cap.non oportet infra, hac eadem cauſa*,& *q.*clerici eis vtentes eiici ab Eccleſia iubentur, vt per D. Antonin. 2.*p. tit.* 12. *cap.*1.§.13. Simanch *de inſtitut. Cathol. tit.*63. *num.* 19. Martin. Delr.*diſquiſit. magic. lib.* 3.*p.*2.*q.*4.*ſect.*3. Sanchez *in præcepta Decalogi lib.*2.*c.*40.*p.*29.

4 *Anathema ſit.*]Ergo excommunicatio comminata in quoſcunque diuinatores,vel incantatores,ac aduersùs clericos ſortibus diuinatoriis vtentes, eſt latæ ſententiæ,vt per Soar.*tom.*1.*de Relig.l.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 19. *num.* Martin. Delri. *diſquiſit.magic.lib.* 4.*c.*2. *q.*7.*ſect.*4.vbi probat ex *cap.ſi quis Epiſcopus*, *& cap. aliquanti, infra hac eadem cauſa*, *& q.*& faciunt Doctores per me citati *in tract. de dictionib. vſufreq.dict.*374.*n.*1.aſſereutes verbũ, *ſit*, importare canonem latæ ſententiæ.

5 Ceterum verius eſt nullam eſſe excommunicationem in hos latam,ſed tantum ferendã, quia text. *in d.c. ſi quis Epiſcopus*, nihil de excommunicatione tract. & *in d.cap.aliquanti*, cum vtatur verbo futuri temporis, *habeatur*, continet ſententiam ferendam. Verba autem illa,*anathema ſit*,contenta *in hoc textu*, quamuis importare videantur latam excommunicationem, hoc tamen intelligitur niſi proferantur in materia,in qua conſtat ex aliis textibus non imponi excommunicationem latam,ſed ferendam,vt multis comprobat Sanchez *de matrimon. lib.* 1.*diſp.*12.*n.*2. quod in hoc caſu cõtingit,ſunt enim multa alia iura declarantia hanc ſententiam eſſe ferendam,vt *in cap.* 2.3.*& cap.non oportet*, *hac eadem cauſa*, *& q.* Quare ita tenent Azor.*inſtit.moral.p.*1 *lib.* 9.*cap.*26. *q.*3. Leſſi.*de Iuſtit.lib.*2.*cap.*43.*dub.*5 *num.*29.Sanchez *d. lib.*2.*c.*38.*n* 91.

Cap. Qui diuinationes. II.

Ex Conc. Ancyrano.

1 IN ſubſcriptione textus ibi, *Item ex Cõcil. Ancyrano*,vide latè Martin.Delri.*diſquiſit.magicarum l.*5. *ſect.*12.*p.mihi* 411.

Cap. Non liceat Chriſtianis. III.

Ex Concil. Martini.

1 DE materia huius text. Martin. Delri. *diſquiſit. magicar.lib.*4 *cap.*3.*q.*1.*pag.*295.Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*9.*c.*26. Sayr.*in claui Regia lib.*4.*c.*6.*n.*6.*& c.*7 *n.*1.

Neque in collectionibus herbarum, &c.]Notatur ad hoc quod vana & ſuperſtitioſa obſeruatio eſt credere herbas in aliquo die habere virtutem efficaciorem, vel addere circunſtantias inutiles,cùm ad hoc cauſa naturalis non ſubeat,nec diuina, vt per Torreblanc. *de magia lib.*1.*cap* 27 *ex num.*8 vbi *num.*10.ait quod naturalis ſe non extendit vltra naturales effectus vt apud agricolas in plantatione & inſertione arborum,apud fabros in inciſione lignorum.apud paſtores in contuſione vellerum, & in prægnatione ouiũ eo quod ex Cæli influentia, Lunæ conformatione, & terræ diſpoſitione meliores in vno quam in alio euentus experiantur vt tradit Petr.Ciruelo *lib.* 4.de *aſtrolog.Chriſtiana,cap.*1.*&* 3.

Cap. Vontra idolorum. X.

Gregorius.

FErmenti comprehendere Zelo te volumus.] Notatur ad hoc quod poteſt iudex Eccleſiaſt.qui alioqui iure de crimine cognitionem habet,laicum reum capere,& in carcerem mittere,vt per Roman. *ſing.* 66. & alios citatos à Couar.*practic. cap.*10.*num.*2. *paulo poſt princ.* 1

SVMMARIVM.

1 *Anquirenſe Concilium quando fuit celebratum, remiſſiuè.*
3 *Strigum nocturni conuentus an ſint imaginary, oſtenditur, & n.*4.
4 *Declaratur text.in præſenti.*
6 *Strigum conuentus nocturni ſubito pronunciato nomine Ieſu euaneſcunt.*
7 *Doctores referuntur de lamiis agentes.*

Cap. Epiſcopi. XII.

Ex Concil. Anquirenſi.

IN ſuperſcriptione text.ibi, *Item ex Concilio Anquirenſi cap.*1.vide latè Martin.Delri.*diſquiſit.magicar.lib.*5.*ſect.*12. *pag.* 415. *cum ſeqq.* Sayr. *in claui Regia lib.*4.*cap.*6.*num.*13.*in fine*,Soar.*de Relig.tom.*1. *lib.*2.*de ſuperſt.cap.*9.*n.*26. late Torreblanc. *in tract. de magia lib.*2.*cap.*36.*ex num.*5.vbi circa inueſtigandum huius text.auctorem multum elaborat,& tandem concludit dum certiora haberi non poſſunt, Concilio Ancyrano tribuendum,cum in eo veniant Burchard. *lib.* 10. *cap.*1.& Iuo *p.*11.*cap.*30. nec non Gratianus Canonum compilator in eius epigraphe, ſed ea lege in Concilio tantum tribuamus, quæ ſolũ in eius actis contenta ſunt,videlicet ex illo, *Epiſcopi,eorũque Prælati* vſque ad illud,*à tali peſte mundari debet Eccleſia*,quæ habentur in Concilio Ancyrano *can.vlt.*& referuntur ad litteram *in c.qui. diuinationes* 26.*q.*10.cætera autem minoris ſunt auctoritatis non ſolum Auguſtino,aut Damaſo indigna,verum & Concilio Ancyrano, aut quouis alio Canonico auctore. 1

Ex parochiis ſuis penitus eradicent.] Vide Soarez *c.lib.*2. *de ſuperſtition.cap.*19.*n.*13. 2

Illud etiam non eſt omittendum, &c.] Ex hoc textu colligunt aliqui nocturnos ſtrigum conuentus eſſe imaginarios,nec alia in loca ipſas vere tranſuehi,ſed ſola cogitatione,& diabolica illuſione illis conoẽribus intereſſe,illucque transferri ac proinde Nauar.*in man. cap.* 11. *num.* 38. *verſ.* 32.Fr.Emman. *in ſumm. tom.* 1. *cap.* 7. *num.* 9. aiunt peccare mortaliter id credentes. 3

Verũ quamuis ſæpe accidat ſtriges ſola imaginatione deferri,non tamen negandum eſt nonnunquã vere transferri à dæmone de loco in locum,vt tradũt Patres orthodoxi S.Gregor. *lib.*1.*Dialog.cap.*4.*lib.*2. *in Iob.cap.*9 S Epiphan.*lib.* 1. *contra hæreſes cap.* 30. S.Auguſt.*lib.*2.*ad Simplic.q.*3.*& de ciuit. Dei*, *lib.* 2. *cap.*23.*& lib.*7.*cap.fin,& lib.*8.*cap.*29.*& lib.* 10. *c.* 9. *& lib.*18.*cap.*17 *& lib.*21.*cap.*7. Item Theologi tam veteres,quàm recentiores,S.Thom. 2. 2. *q.*92.*&* 93. *& lib.*3. *contra Gentes cap.* 104.*&* 105. Ioan. Maior 4

in 2.

in 2. ſent. diſt. 14. *q.* 3. Toſtat. *in Matth.* 4. *q.* 47. Caiet. 2. 2. *q.* 96. Alponſ. de Caſtro *de iuſta heret. punit. lib.* 1. *cap.* 16. Victor. *in relect. de magia q.* 7. Albertin. *de agnoſc. aſſert. q.* 24. Franc. Tolet. *in inſtruct. Sacerd. lib.* 4. *cap.* 14. Caiet. 2. 2. *q.* 95. *art.* 3. Valent. 2. 2. *diſp.* 6. *q.* 12. *puncto* 2. Azor. *inſtit moral. p.* 1. *lib.* 9. *cap.* 25. *q.* 3. Martin. Delri. *diſquiſit. magicar. lib.* 2. *q.* 16. Soar. *tom.* 1. *de Relig. lib.* 1. *de ſuperſtit. cap.* 16. *num.* 23. *cum ſeqq.* Leſſ. *de Iuſtitia lib.* 2. *cap.* 44. *dub.* 3. *n.* 15. *&* 16. Emman. de Valle. *de incant. & enſalm. ſect.* 3. *c.* 5. *n.* 5. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 40. *n.* 6. vbi ſubdit explicare Delrium huiuſmodi lamias de loco ad locum vehi à dæmone in forma hirci, vel alterius animalis, vel in arundine vera, aut vero ſcoparum baculo equitantes, quæ à dæmone aguntur, & ſubleuantur, atque adeò tunc conuenientibus nefariis verè corporaliter intereſſe. Denique iuriſperiti Damhaud. *in praxi cap.* 61. *ex num.* 134. Medic. *in ſumm. heres, p.* 1. *q.* 9. Simanch. *de Cathol. inſtit. tit.* 37. *ex num.* 6. Nicol. Remig. *lib.* 1. *de monol. cap.* 14. 24. *&* 29 quas quidem tranſlationes lamiæ ipſi tam in aculeis, quàm ſpontanea confeſſione iureiurando veras eſſe fatentur, & ſe ad conuentus corporaliter deferri affirmant nota ſibi pinguedine inunctæ, vel etiã ſine vnctione inſidentes aliquando ſcopa, arundine, baculo, etiam vero, à dæmone tamen ſubleuato, vt enarrant Nicol. Remig. *d. lib.* 1. *cap.* 74. Griland. *de ſortileg. q.* 4. *ex num.* 26. Petr. Binsfeld. *in confeſſ. malefic. memb.* 1. *concl.* 12. quod experientia comprobatur earum, quæ intercepto itinere vel ſoluta impia ſocietate diuino quodam iudicio, in paramis, & campeſtribus locis nudæ repertæ ſunt clara luce ſupina, ita vt pedibus ad patriam redire cogantur, prout obſeruant Griland *de ſortileg. q.* 7. *num.* 27. *&* 28. Spreg. *in mall. p.* 2. *q.* 3. Ioan. Cæſar. *lib.* 10. *miracul. cap.* 1. Nicol. Remig. *lib.* 1. *cap.* 14. Spin. *de ſtrigib. cap.* 17. *cum ſeqq.* Binsfeld. *vbi ſup. prel.* 6.

5 Ad textum verò in præſenti reſpondent Martin. Delri. Soar. Azor. Leſſi & Sanch. *citatis locis*, intelligi de credentibus cum illis modis in hoc text. narratis, nempe vt huiuſmodi lamiæ conuiuentur cum Dea Diana, & cum Dea Herodiade, &c.

6 Non obſtat quod conuentus illi ſubito pronunciato nomine Ieſu euaneſcunt, quod fieri non poſſet ſi vera eſſent corpora, quia reſpondet bene Martin. Delri. lamias nõ ſubitò tunc euaneſcere, ſed præſtrictis intuentiũ oculis à dæmone celerrimè aſportari, & ſic dici euaneſcere, id eſt, deſinere videri.

7 Plura de lamiis, ſeu ſtrigibus ſi quis ſcire cupiat, conſulat Lucern. Inquiſit. *verbo ſecta ſtrigiarum*, Sot. *de Iuſtit lib.* 8 *q.* 3. *art.* 2. Alponſ de Caſtro *de iuſta hereticorum punit. lib.* 1. *cap.* 16. Ioan. Bodin. *de magorum dæmonomania lib.* 2. *cap.* 5. *cum ſeqq* Bernard. Comenſ. *in ſpeciali tractatu de ſtrigibus*, Simanch. *in enchirid. tit.* 11. Penia *in directi. Inquiſit. p.* 2. *ſcholio* 50. *verſ. ſed à maligno ſpiritu*, Ioan. Pined. *part.* 1. *de la agricoltura Chriſtiana dialog.* 4. §. 31. Pedraza *in ſumma in* 1. *præceptum Decalogi verſ.* 11. *ſi cree.*

8 *Quis enim non in ſomnius*, &c.] De diuinatione per ſomnia dicam ad *cap. non obſeruetis*, 26. *q.* 7.

9 *Quiſquis credit*, &c.] Notatur ad hoc quod transformationes de vna in aliam ſpeciem abſque Dei permiſſu à dæmone fieri non poſſunt, nam hæ non minus quàm corum creatio, & productio ad abſolutam Dei poteſtatem pertinét, ac proinde dæmoni, & magis omnibus denegantur, S. Thom. *lib.* 3. *contra gentes cap.* 103. Anan. *lib.* 4. *de natura dæmon.* Remig. *lib.* 1. *dæmon c.* 15. Binsfeld. *in confeſſ. malefic. concl.* 3. Petr. Tyræ. *lib.* 2. *de appariti ſpiritu. ex c.* 15. *vſque ad* 24. Nõ obſtat quod legimus Nabuchodonoſor in bouẽ conuerſum, *Dan. cap.* 4. & vxorem Loth conuerſam in ſtatuã ſalis, *Geneſ* 19. quia hæc Diuina potentia & virtute facta ſunt, & quamuis de Nabuchodonoſore plerique negent Regem bouini corporis effigiem induiſſe, ſed duntaxat mente abalienatum vt ſe bouem crederet, Pereita *lib.* 5. *in Daniel* Medin. *lib.* 2. *de recta in Deum fide c.* 7. tamen verius eſt Regem in beſtiam transformatum fuiſſe, ſenſuſque & formã accepiſſe bouis, vt pecudum more quadrupes incederet, & fœno veſceretur, & homines fugeret, & ſub dio degeret, vt docet S. Gregor. *lib.* 5. *moral. cap.* 8. Molin. *in S. Thom. p.* 1. *q.* 111. De vxore Loth. nullus dubitauit ipſam tranſmutatam, & conuerſam fuiſſe, quia vt habetur Geneſ. *d. c.* 19. *Reſpiciénſque vxor eius poſt ſe verſa eſt in ſtatuã ſalis*, quæ vſque in præſens perdurat in Segor, & aqua non reſoluitur, nec igne crepitat, nec ruit ventis, nec mutilatione fraudatur, nam ſi quis aduena aliquid ei de corpore diminuerit, ſtatim redintegratur, & patitur menſtrua quaſi eſſet viua, vt optimè recolit Maiol. *tom.* 2. *dier. canicul. colloq.* 18 quem refert Torreblanc. *de Magia lib.* 2 *cap.* 16. *num.* 8. *&* 9. vbi *num.* 11. *cum ſeqq.* agit de pluribus quorum transformationes celebrauit antiquitas, licet vere transformati non eſſent.

Cap. Quicunque. XIII.

Ex Concil. Tolet. XIII.

P*Leriqne etiam Sacerdotes*, &c.] Vide Farin. *in praxi crim. p.* 1. *q.* 20. *num.* 106 *& ſeq.*

Exilij perpetuo ergaſtulo relegentur.] Vide Emmando Valle *de enſalm. & incant. ſect.* 3. *c.* 5. *num.* 35.

SVMMARIVM.

1 *Pharaonis magi an veros ſerpentes, ſeu potius apparentes ope dæmonis apparere fecerint, oſtenditur.*
2 *Necromantici, qui dicantur, remiſſiuè.*
3 *Hydromantici, qui dicantur, remiſſiuè.*
4 *Auguria obſeruantes ex cantu, & volatilibus auiũ, qua pœna puniantur, remiſſiuè.*
5 *Pythoniſſam quomodo Samuelem Prophetam ſuſcitaſſe narret Scriptura, remiſſiuè.*

Cap. Nec mirum. XIV.

V*Ertentes virgas in dracones.*] Magi Pharaonis 1
Exodi 7. ope dæmonis veros ſerpentes apparere fecerunt, quod ex D. Auguſtino, & aliis coniugere poſſe ait Martin. Delri. *deſquiſit. magic. lib.* 2. *q.* 6. vel auferente dæmone clam magorum virgas, & aliunde aſportantes ſerpentes ita celeriter, & occultè, vt videntes crederent virgas in ſerpentes conuerſas, vel potuit dæmon breuiſſime efficere, vt virgæ illæ putrefierent, & ex illis putrefactis ſerpentes illi producerentur, vt pote qui ex putrefactione generantur; nam quod ſolus calor multis diebus efficere potuit, id dæmon exiguo tempore poteſt, applicando actiua, quæ ad hoc efficaciora nouit. Alij credunt ſerpentes illos non eſſe veros, ſed apparentes, obiiciente dæmone occultè phantaſticas corporũ ſimilitudines, quæ vera corpora apparent, vel aliquando nec vera corpora, nec corporum ſimilitudines obiiciente dæmone ſenſibus externis, ſed illis illudendo, ita vt homo ſe videre exteriùs credat quod nec videt, nec extat, quod dæmon operatur commouens humores, qualiter id humorum commotio in

phreneticis

phreneticis,& ſomniantibus operatur.Vel poteſt id fieri,ſi dæmon virtute alicuius rei naturalis occulæ ſpectantium oculos ita inficiat, aut perturbet vt videatur illis eſſe quod non eſt, vel non eſſe quod eſt, ſicut æger ob palati corruptionẽ dulces cibos iudicat amaros,ita eleganter Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib.2. cap. 40. num. 4.* Torreblanc. *de magia, lib. 2.cap. 10. ex num.* 18. Aliquando etiam à profanis & flagirioſis hominibus vera miracula fiũt,ſed non niſi Diuina virtute,& ad confirmationem veræ fidei, vel Dei laudem,& voluntatem oſtendendam. Vide Bapt.Fulgoſ.*lib.1.memorab.cap. 6.de miraculis*, Petr. Gregor. *lib. 13. de Republ.cap.24. & 25.* Æuæ Reobert.*lib.1.rerum iudic.c.5.fol.*18.Camil. Borrell. *de præſtantia Regis Cathol. cap.55.* Simon. Maiol. *in diebus Canicul. tom.2.colloq.2 pag.*112.Rutil.Benzon *de anno Iubil.lib.6.cap.* 24. Maluend. *de Antichriſto, lib.6.cap.2.q.5. cum ſeqq. & lib.7. cap. 15. cum ſeqq.* Torreblanc.*de magia diuin.lib.2.cap.21.& 26.* Soar. *de Fide d.4.ſect.3.n.8.& ſect 4.*

2 *Necromantici ſunt*, &c.] De Necromanticis vide repert. Inquiſit.*verbo necromantia*,Læl.Zech.*in ſum. tit.de fide cap.*19 *de necromanticis*, Benedict. Pereira *de magia lib.1.cap.12.de necromantia*,Azor.*inſtit.moral.p.1.lib.9.cap.*10. Martin.Delri.*diſquiſit. magicar. lib.2.q.26.ſect. 1.cum ſeqq.* Raph.de la Torre *tom.2. in 2.2.D.Thomæ q.96.art.3.d.3 de necromantia.*

3 *Hidromantici.*] De his agit Azor. *inſtitut. moral. p.1.lib.9.cap. 14. verſ.ſolum igitur*, & meminit Ordin.Regia Luſitan.*lib.5.tit.3* §. 2. vbi notat parens meus *n.6.*

Auguria autem auium,&c.] De auguribus, & diuinatione ex cantu , & volatibus auium,vide Diuũ Th.2.2.*q.95.art. 7.* Læl.Zech. *in ſumma tit.de Fide cap.15.num.*8.Petr.Gregor. *ſyntagm.iuris lib. 34.c.3. num.7.*Decian.*tract.crimin.lib.5.cap.17.verſ.item obſeruantes auguria*,Valent.2.2. *diſp. 6. q. 12. puncto* 3. Martin.Delr.*diſquiſit.magic.lib.4. cap. 2. q. 7. ſect. 1. & 2* Leſſi.*de Iuſtit.lib.2.cap.43.dub* 7.Sanch.*d.lib.2. c.38.n.38. cum ſeq.* Torreblanc *de magia lib.1. c. 21.*

4 *Elementa concutiunt.*] Intellige non de elementis in totum,ſed de parte aliqua,quam à dæmone concuti non negamus,vt imbres,grandines,fulgura, tonitrua,atque alia meteorologica excitentur,nimbos pluuias,tempeſtatéſque ſonantes,vt probatur ex Iob *cap. 1. & 2.*Nam,vt ait text.*in cap. ſciendum*, 26. *q.3. dæmon in aeris affectione ſibi nota nobis ignota futuras præuidet tẽpeſtates*,& ideo obtenta Dei licentia poſſe dæmonem ea omnia præſtare probant Theologi *2.ſent.diſt.7.& 8.*Caſtro *lib.1.de hæret.c.*16. Spreng. *in mall.p.2.q.2.cap.7.* Pereira *lib. 1. de magia cap. 6.* Griland.*de ſortileg q* 6.Nicol. Remig. *lib. 1. dæmon. cap.25.& 29.*Petr.Greg.*ſyntagm.iuris lib. 34 cap.11. & 13.*Petr.Binsfeld.*in l.eorũ, C.de maleſ.& mathem.* Torreblanc.*de magia lib.2.c.12.*

5 *Præterea quidã quærendũ putant quomodo Scriptura narret Pythoniſſa Samuelẽ prophetã ſuſcitaſſe*, &c.] De hoc vide DD.per me citatos *ſup.ad c.illud 26.q.2.*

Qvæstio. VI.

Cap. Qui recedunt. VII.

Ex Concil. Arauſico.

AMentiavs. *etiam* , &c.] Nota quod amentibus,qui antè dignè viuebãt,vel dederunt ſigna contritionis,poſſe ſacramentum Euchariſtiæ adminiſtrari , nam cenſetur adeſſe ſufficiens intentio ad ſuſcipiendum Euchariſtiæ ſacramentum , vt per D. Thomam *part.3.q. 81.art.9.* Sot.*in 4.diſt.12. quæſt. 1.art.9.* Chameror. *de Euchariſtia c.9. dub.7.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.29.num.79.* & alios citatos à Bonacin.*de Sacram. diſp. 4. q. 6. puncto 1. num.5.* vbi ſecus dicunt de iis qui numquam rationis vſum habuerunt , quia non cenſentur in neceſſitate Euchariſtiæ , nec eam cenſentur petiiſſe implicitè, vel explicitè, cũ vſu rationis ſemper caruerint. Veg.*en eſpejo de Curas tom.1. cap.10.num.* 147.Zambran.*de caſibus in articulo mortis occurrentibus , cap.3.dub.4.* Filliuc.*in quæſt. moral. tom.1. tract.4. c.7. num.* 128. Ioan. Sancii *in ſelectis diſputationibus. diſp.38.num.1.*

Cap. Is qui pœnitentiam. VIII.

AN & quãdo exiſtens in mortis articulo loquelam amiſſus ſi contritiõis oſtendat ſigna,poſſit ſacramẽtaliter abſolui, aut ſacratiſſimũ Euchariſtiæ ſacramentum,vel extremæ Vnctionis recipere; 1
Vide Syloeſtr.*in ſum verbo confeſſor 1.3.num.16.verſ. & ſi iſta* , Sot.*in 4.diſt.12.q.1. art.9.* Anton.Bernard. 6
in ſumma cap.29.n.2. Alcoçer.*in ſum.cap.* 11. Nauar. *in man.cap.26.num.*28. Viuald. *in candelabro aureo tit. de abſolut. num.70. cum ſeqq.* Zerol.*in praxi Epiſcop. p.1.verbo abſolutio* , §.3. Cordub. *lib.1.de Indulgent. q.29.* Soar. *de pœnit. diſp.23.ſect.1.§.de eo qui Confeſſionem petit* , Tolet.*in ſum. lib.3. cap.8. num. 2. in fine*, Cardin Bellarm. *lib.2.de pœnit.cap.7., in fine* , Valent. *tom.4. diſp. 7.q.21.§.1.& 2.* Henriq.*in ſum.lib.5.c.2. §.7.& lib.4.cap.9.in fine*,Fr. Emman.*in explicat Bullæ §.9. dub.6.* Rutil. Benzon.*in ſpeculo lib.1. diſp.5.q.5. §.vlt.*Pirigian.*p.2.diſput.17.q.vnica , art.8.concluſ.4.* Peſaut. *in add.ad 3. p.de integ. Confeſſ. q.10. diſp.11.* Sà *verbo abſolutio num.* 10.Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 8. cap.3. num.* 28. Ægid. *de ſacrament. tom.2.diſp.7.dub.10.num.*99. Bonacin.*in ſimili tract. diſp. 5 q.5. num,7.* Sanch. *de matrim. lib. 2. diſp. 36. n.8.*Baſil. Pont. *eod.tract.lib.4.cap.25.n.8.* Monteſin. *1. 2. diſp. 29. q. 5. num.* 176. Zambrao. *de caſibus in articulo mortis occurrentibus c. 4. dub.2.* Anton. Rague. *in Lucerna Parochorũ tit.de abſolutione. q.97.fol.* 307.Lodou.de ſan Iuan.*in ſumm.p.1.tract.de pœnit.q. 5. art.19. pag.*443. Coriolan.*de caſibus reſeruat.p.1. ſect.3.num.7.pag.*294. Filliuc.*in quæſt. moral.lib.tract.7. cap.5.num.*110. Anton.Fernandez *in la inſtruccion de Confeſſores docum.4.n.31. & 32. fol.*16. Chapeauil.*de caſibus reſeru. cap. 10. diffic.3.q.1.* Poſſeuin. *de officio Curati c.7.n.* 86.Fagundez *in quincumque Eccleſ.præcepta præc.1.lib.3.cap.1.num.* 16. metipſum *de officio, & poteſt.Parochi cap.19.n.46.& 47.*

Qvæstio VII.

Cap. Tempora. II.

Leo.

GLos. ſingularis , *verbo tuo iudicio,in præſenti text.* tenet poſſe Epiſcopum imminuere, ſeu mutare pœnitentiam impoſitam à Papa , de qua , & an , & quando verum ſit 1
vide Roman.*ſing.460. & ſing.492 num.7.* Hippolyt. *ſing. 182.n. 3.* Nauar. *in man. cap.26 , num.* 22. Dec. *in cap. at ſi clerici, §.de adulteris n.30.*vbi Felin.*n.21, in fin.de iudic.*Cardin.*in Clem.2. §.ad hæc,num.22.de pœnit.& remiſ.* Tiraq. *de pœn. temper.in præfat.n.26. cum ſeqq.*Henriq.*in ſumm. lib. 2 .de pœnitent. cap.22. §.2.*

§ 1. *iuncto commento litt. H.* Menoch. *illuſtr. lib. 1. c. 25. num. 5.* Salzed. *ad Bernard. reg. 371. verſ. ſextò amplia.* Menoch. *de arbitr. caſu 391. num. 7. & conſ. 90. n. 34.* Fr. Emman. *in explicat. Bullæ Cruciatæ in addit. ad § 9. num. 102.* Soar. *tom. 4. de pœnit. diſput. 38. ſect. 10. n. 14.* Zerol. *in praxi Epiſcop. verbo pœnitentia pag. 297.* Beia *reſponſ. caſuum Conſcientiæ p. 1. caſu 15. num. 25.* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo diſpẽſatio different.* 5. Nota etiam quòd poteſt Confeſſarius mutare pœnitẽtiam ab alio etiam Superiore iniunctam eiſdem criminibus, etiam reſeruatis auditis in confeſſione, non poteſt enim Superior ita ſemper reſeruare, quòd etiam poſtquam à ſe abſoluta ſint ſemel, non poſſint ab alio abſolui; ſic docent Hippol. *ſingul. 182. num. 3.* Soar. *de pœnitent. d. 38. ſect. 10. num. 15.* Peſant. *in addit. ad 3. p. q. 28. diſp. 2. concl. 1.* Valent. *tom. 4. diſput. 7. quæſt. 14. puncto 4. ante fin.* Vaſquez *in tom. de pœnit. quæſt. 94. art. 2. dub. 3. n. 9.* Zerol. *in praxi de pœnit. cap. 15. q. 10. § dico ſecundò* Bonacin. *de Sacram. diſput. 5. q. 5. ſect. 3. puncto 3. n. 6.* Chapeauil. *de caſibus reſeruat. cap. 12. in fine pag. 106.* Anton. Fernandez *en la inſtrucion de Confeſſores, docum. 7. n. 4.* latè Ioan Sancius *in pract. & ſelectis d. d. 14. n. 13.* Dixi, *auditis in confeſſione*, quia opus eſt ad mutationẽ pœnitentiæ confiteri pœnitentem eadẽ peccata ſaltem grauiora ob quę creditur probabiliter fuiſſe iniunctam; qui enim commutat pœnitentiam antiquam auferendo, nouam imponit, at implicat partem ſacramentalem confici abſque toto ſacramẽto. Ita Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. l. 1. c. 31. a n. 11. & tom. 1. conſil. lib. 1. conſ. 2. num. 8. & 14.* Peſant *in addit. ad S. Thom. q. 18. diſp. 2. concl. 2.* Vaſq. *tom. de pœnit. q. 94. art. 2. dub. 2. num. 7.* Soar. *d. diſp. 38. ſect. 10. num 4.* Ægid. *de ſacram. diſp. 10. de ſatisfact. dub. 12.* Valer. Regin. *in praxi de prudentia Confeſſarij, cap. 20. in fine pag. 421.* Beia *p. 3. caſu 1. pag. 12.* Bonacin. *vbi ſup. num. 7.* Poſſeuin. *de officio Curati cap. 7. n. 106.* Filliuc. *in quæſt. moral. tom. 2. tract. 8. cap. 2. num. 50.* Alij non improbabiliter tenent eam extra confeſſionem poſſe commutari, ſi peccatorum ob quæ fuit iniuncta, cognitionem habeat Confeſſarius, ex quorum numero ſunt Nau. *in man. c. 26. n. 22. & conſ. 16. de pœnit.* Chapeau. *de caſib. reſeru. c. 12. in fine*, Coriol. *in ſimili tract. p. 1. ſect. 2. art. 21. n. 2.* Villal. *in ſumm. tract. 9.* & plures ab eis citati.

Cap. Sacerdos. VI.

Ex Concil. Carthag. IV.

1 D*Ie autem Dominico nec ieiunent*, &c.] Olim ieiunium die Dominica interdictũ erat ob Manichæorum hæreſim dicentium illud neceſſariũ eſſe in cõtemptũ Reſurrectionis Domini noſtri Chriſti, propter quod id ieiunium condemnant text. *in præſenti, & in cap. ſi quis tanquam, & in c. ſiquis Presbyter, diſtinct. 30. & in c. ne quis ieiunet, de conſecrat. d. 3.* D. Thom. *2. 2. q. 147. art. 25. ad 3.* ac proinde illud inter ſuperſtitioſum ſuperfluum enumerant, Nau. *in man. c. 11. n. 41.* Sayr. *in claui Regia lib. 4. c. 4. n. 2.*

2 Cæterùm cùm iam hodie cauſa illa à Manichæis data omninò ceſſet, licitum eſt die Dominica ieiunare, ſiue ieiunio exultationis, ſiue afflictionis, ſi id non fiat cum ſcandalo, aut ex errore aliquo, aut contumacia, quaſi improbando Eccleſiæ conſuetudinẽ, ſed propter aliquem bonum finem, vt peculiarem deuotionem, profectum ſpiritualem, domationem carnis, &c. probat D. Hieron. *epiſt. 28. ad Lucinium*, relatus *in c. vtinam. 76. diſtinctio.* dum hoc ieiunium approbat, & dicit Apoſtolos illud ſeruaſſe, & tradũt Martin. *in C. de ieiunio, q. quando neceſſe eſt ieiunare* Martin Ledeſm. *2. p. 4. q. 17. art. 4.* Valent. *2. 2. diſp. 9. q. 2. puncto 4. dub. 2.* Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 7. cap. 26. q. vlt.* Suar. *tom. 1. de Relig. lib. 2. de ſuperſtit. cap. 4. num. 6.* Leſſ. *de Iuſtit. lib. 4. cap. 2. dub. 9. num. 68.* latè Sanch. *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 37. num. 11. cum ſeqq.* vbi a 16. poſt Soar. *tom. 2. de Relig. tract. de voto lib. 3. cap. 6. num. 21. in fine*, ſubdit, quòd votũ ieiunandi ordinariè diebus Dominicis eſt irritũ, non verò quando fuerit de ieiunando aliquibus diebus Dominicis ob bonum aliquẽ finem, ſecluſo ſcandalo, ac vano ſingularitatis ſtudio, & *num. 17.* quærit quid in ea quæſt. ſentiendum ſit, an vouens ieiunare die, in qua incidit feſtum aliquod, vt Annunciationis, ſi id incidat in Dominica, teneatur die Dominica ieiunare, vel poſſit id ieiunium ad ſabbatum præcedens transferri.

Cap. Si quis Kalendas. XIV.

Zacharias.

H*Vius text.* & eius deciſionis meminit Cardin. Baron. *annal. Eccleſiæ tom. 9. anno Chriſti 743. pag. mihi 716.* & Torreblanc. *de magia lib. 1. c. 17. ex num. 15.* 1

Anathema ſit.] Vide quæ dixi *ad c. 1. propè fin. 26. 1.* 2

Cap. Si quis Kalendas. XV.

Auguſtinus.

V*Vlgò allegatur hic text. ad hoc quòd infirmitatibus hominum incantationes nihil remedij præſtant, de quo vide Martin. Delri. *diſquiſit. magic. lib. 6. cap. 2. ſect. 1. pag. mihi 486.* Emman. do Valle *de incantat. & enſalm. opuſc. 1. ſect. 2. cap. 5. num. 24.* De ſaluatoribus an tanquam ſuperſtitioſi ſint cõdemnandi, ſeu in aliquibus approbandi, vide Circol. *de ſuperſtitit. p. 3. cap. 7.* Veracrux *lib. 2. de anima ſpecul. 2.* Martin. Delr. *diſquiſit. magic. lib. 1. cap. 3. q. 4. lit. F. verſ. dico tertiò*, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 8. cap. 25. q. 1.* Sanchez *in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 40. num. 45. cum ſeqq.* Victor. *in relect. de magia num. 28.* Petr. Beinsfeld. *in confeſſ. malefic. prælud. fin.* Mercado *tom. 1. l. 2. claſſ. 3. q. 168. art. 4.* Thom. Fieno *de viribus imag. q. 24.* latè Torreblanc. *in tract. de magia lib. 2. cap. 49. per tot. & præcipuè ex num. 53.* ait quòd huiuſmodi ſaluatores vt plurimũ ſunt ſuſpecti, nam licèt aliqui, qui in his rebus cauſam phyſicam exquirunt, ipſis vocibus, contactibus, afflatibus, oſculis, & ſimilibus vim tribuant, ex quorum numero ſunt Grilaod. *de ſortileg. q. 8.* Pet. Leloyher *lib. 1. ſpector. cap. fin. & lib. 4. cap. 4. & alij imaginationi*, Medin. *lib. 2. de recta in Deum fide c. 7.* Marſil. Ficin. *lib. 13. Theolog. Plato.* tamen hos omnes modos vt merum delirium damnarunt, Valent *2. 2. diſp. 6. q. 13. puncto 2.* Vairus *lib. 2. de faſcin. c. 9.* Anan. *l. 4. de natura dæmon.* quia viſio ſola, vel etiam cum imaginatione nuda ad vulnera ſannanda ſatis inefficax eſt, Vayr. *d. lib. 2. cap. 9.* Borel *lib. de phylir. c. 1.* Bapt. Codron *lib. 2. de morbis venef. c. 2.* Contactus autẽ per ſe ad id non minus eſt inidoneus, Vayr, *vbi ſupra lib. 3. cap. 6.* Verba verò nulla poſſunt eſſe, ſiue voce prolata, ſiue litteris cõcepta, quę hanc vim naturalem vulnera, vel morbos ſanandi, vel noxas pellendi valeant elargiri. S. Thom. *2. 2. q. 96. art. 2.* Circul. *d. p. 3. cap. 3.* Grilaud. *de ſortileg. p. 3.* Velles *de ſacra philoſoph. cap. 3.* 1

Clericus degradetur.] Vide Soarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. de ſuperſtitit. cap. 5. num. 8.* 2

SVMMARIVM.

1 *Dies obſeruare an, & quando ſuperſtitioſum ſit, & peccatum mortale, oſtenditur.*

2 *Aſtrologia materiam qui Doctores tractent, referuntur.*

3 *Somnia obſeruare, ſeu illis credere, an & quando ſuperſtitioſum ſit, remiſſiuè.*

4 *Herbarum in collectionibus nulla vana obſeruantia adhibenda ſunt, ſed Oratio Dominica, & ſymbolum recitari debent*

CAP. Non obſeruetis. XVII.

Auguſtinus

1 AD ſuperſtitionem pertinere obſeruationē dierum, quaſi dies quidam ſint fauſti, quidā verò infauſti, probat hic text. *& in c. ſeq.* docet D. Thom. 2.2.q.96.art.3.*in corpore*, & id eſſe mortale aſſerunt Nauar. *in man. cap.* 11. *num.* 38. Alcoç *in ſum. cap.* 14. *ad finem*, Citenl. *de ſuperſtitt. part.* 3. *c.* 6. Otozeo *de falſa prophetia, lib.* 2. *cap.* 16. Sanchez *in precepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 15. vbi intelligit quando hoc efficaciter, & certò creditur, nec excuſat ignorantia, & *n.* 16. ex Martin. Delr. *diſquiſit. Magicar. lib.* 3. *p.* 2. *q.* 4. *ſect.* 6. *in fine*, plura adducit ſuperſtitio-
2 nis diariæ exempla, veluti ſi aliqui tangant certis diebus olera ſcopis ne à eruphibus, erucis, aut aliis infeſtis lædātur, vel nolint die veneris vngues præſcindere, vel die Sabbati nere in honorē Beatiſſimę Virginis, cùm tamen alia feruilia tunc exerceant, vel ſeruauerint oua, quæ in die Paraſceue gallinæ pariunt, eo quòd in ignem inlecta vim illius extinguendi habere credunt, & *num.* 17. ſubdit vacare ſuperſtitioni, obſeruare menſes, dies, & annos, quibus cōuenientior ſit cœli diſpoſitio ad negotia aggrediendo laté Torreblanc. *tract. de magia lib.* 1. *c.* 27. *per tot.* vbi ex *n.* 27. refert quòd apud Rabinos varij fuerunt dies ominoſi, ſcilicet dies lunæ aliquotū menſium, & ex his alier erat quia crediderunt in eo natū fuiſſe Cain, apud Athenienſes nefaſtus fuit dies Matris, apud Medos dies Mercurij, apud Phrygios dies Iouis, apud Troianos dies Veneris, apud Perſas Saturni, ita vt ſi omnium nationū diescomputentur quos pro omninoſis habuerūt omnes omnino anni dies obſcœni, & ominoſi fuiſſent, vt tradit Alex ab Alex. *lib.* 4. *dierum genial. cap.* 20.

3 *Aut Lunæ, Soliſque curſum*, &c.] De Aſtrologia latè tractant Blaſ. Aluarez Mirabal *de la conſeruació de la ſalud cap.* 82. Benedic Pereira *de magia lib.* 3. *c.* 1. *cum ſeqq.* Ioan de Torres *en la Philoſophia morali de Principes lib.* 6. *c.* 6. Sayt. *in claui Regia lib.* 4. *c.* 5. *n.* 2. Salas 1.2. *q.* 12. *a.* 5. *diſp.* 2. *ſect.* 8. *n.* 79 Barth. Valent *in el repertorio del mondo lib.* 2. *c. de aſtrologia*, Raph. de la Torre *in* 2.2. *D. Thomæ tom.* 2. *q.* 95. *art.* 5. *pag.* 231. Farin. *in praxi crimin. p.* 1. *q.* 20. *num.* 11. *& de hæreſi q.* 181. *num.* 55. Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 2. *de ſuperſtit. cap.* 11. *á num.* 7. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 9. *cap.* 13. Martin. Delri. *diſquiſit. magic. lib.* 4. *cap.* 3. *q.* 1. Leſſi. *de iuſtitia lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 6. *á num.* 32. Sanch. *in præcepta Decal. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 38. *num.* 28. *cum multis ſeq.*

3 *Siue qui attendunt ſomnialia*, &c.) Somnia obſeruare, ſeu illis credere an & quando ſuperſtitioſum ſit, & plura alia de ſomniorum materia tradunt Petr. Binsfel. *in comment. ad l.* 3. *C. de maleſic. & mathemat. q.* 2. Circul. *de ſuperſtit. part.* 2. *cap.* 6. Benedictus Pereira *de magia lib.* 2. *q.* 1. *cum ſeqq. & lib.* 3. *in Daniel. q.* 3. *cum ſeqq.* Gregor. de Valent. 2.2. *q.* 95. *art* 6. *q.* 12. *diſp.* 6. *puncto* 3. *verſic. tertio quoad ſomnia*, Matt. Delr. *diſquiſit. magicarum l.* 4. *cap.* 3. *q.* 6. *de coniectatione ex ſomnus*, Soarez *de Relig. tom.* 1. *lib.* 2. *de ſuperſtit. c.* 13. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 9. *cap.* 17 Raph. de la Torre *d. q.* 92. *art.* 6. Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 43. *dub.* 8. Sanch. *d. lib.* 2. *c.* 38. *á n.* 49.

Aut in collectionibus herbarum, &c.] Notatur ad hoc quòd in collectionibus herbarum nullæ vanæ obſeruantiæ adhibendæ ſunt, ſed Oratio Dominica & Symbolum recitari debent, vt per D. Thomam 2.2. *q.* 96. *art.* 4. *in fine, in corpore*, Azor. *inſtit. Moral. p.* 1. *lib.* 9. *cap.* 26. *q.* 7. Sanch. *d. lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 3. Torreblanc. *de magia lib.* 1. *c.* 27. *ex n.* 8. 4

CAP. Dæmonium. XVIII. & vlt.

Hieronymus.

1 DÆmonium ſuſtinenti licere petras, vel herbas habere ſine incantatione, ait text. *in præſenti*, quem Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 42. *num.* 10. *in fine* procedere dicit, quia petræ, vel herbæ illæ applicantur non quaſi vim habeant contra dæmonem, ſed ad minuendum, vel auferendum prauum corporis humorem, quo dæmon vexat; eodem modo explicat illud 1. *Regum cap.* 16. vbi narratur Saulem à dæmone obſeſſum eo liberatum Dauide pulſante citharam, dicens tunc non ita Saulem à dęmone vexatum, non quia ſonus citharæ haberet vim fugandi dæmonem, ſed ex eo quòd eo pulſu Saul refocillabatur, ſicque dæmonis moleſtias minus ſentiebat, vt ſentire quoque videtur Azor, *inſtit moral. p.* 1. *lib* 9. *cap.* 26. *q.* 2. *verſ. illud verò*, & ideo concludit Angel. *in ſumm. verbo ſuperſtitio num.* 6. quòd ſi herba aliqua, vel res aliqua corporalis aliquid poſſit in ſpiritū, id eſſet ex ſuperſtitione, quia cùm dæmon ſpiritualis ſit, pati nequit à re aliqua corporali, ac proinde eam nullam vim habere ad dæmones expellendos, ipſoſve affligendos concludunt Thyræ. *de dæmoniacis cap.* 48. *per tot.* Azor. *d. q.* 2. *à princip.* Martin Delri. *diſquiſit. magic. l.* 2. *q.* 30. *ſect.* 3. *& lib* 6. *cap.* 2. *q.* 3. *ſect.* 2. Sanch. *d. num.* 10. *in princip.* Fatentur tamē omnes ſupradicti Doctores applicatis aliquibus naturalibus medicamentis energumeno vexationem dæmonis ſedati, atque ita eiſi directè, & proximè res corporales nihil in dæmones operentur at operantur indirectè, & mediatè iuuando, vt eius vexationes placentur, quod maximè conducit ad intellectum huic noſtro textui *ſupra* præſtitum.

CAVSA XXVII.

QVÆSTIO I.

Cap. Sicut bonum. I.

Ex Concil. Carthag. IV.

CONCILIVM, Carthaginenſe IV. *cap. vlt.* cuius eſt inſcriptio, *De viduis, quæ cōtinentiā profeſſæ præuaricatæ ſunt* multa ſtatuit contra viduas, quę religioſo habitu abiecto nuptias egerint ad cuius intellectū percipiendū, ſcire oportet olim etiam viduas, & non tantùm virgines ad vota conti nētiæ admiſſas, & inter ſacratas fœminas enumera 1

eas fuiſſe, quæ nunc ad gradum, ſiue ſtatum vidualem coaptari dicebantur, vt conſtat ex auctoritate Clementis Romani *lib.3.conſt.c.1.& lib.8.c.25.* non minoris ætatis, quàm annorum ſexaginta, vt quodammodo propter ætatem ipſam pro rato, & ſtabili habeamus carere ipſas ſuſceptione nubendi iterum, vt obſeruat idem Clemens Roman. *d.cap.1.* ſubiungens *c.2.* vt de cætero adoleſcentiores viduæ in gradum vidualem cooptentur ne excuſando non poſſe continere feruorem adoleſcentiæ, aliquando iterum nubentes in negotio ſint. Nihilominus tamen cogebantur, ſi in minoribus annis conſtitutæ ſe deuouiſſent, veſteque laicali abiecta profeſſæ eſſent continentiam, vt conſtat ex text. *in præſenti*; non ſtatim à morte viri ad vidualem gradum adſciſcebantur, vt apud Clement. Romanum *lib.8.c.25.* inquit Apoſtolus Thadæus, *Vidua non ordinetur, ſed ſi iam diu virum amiſit*, & Conc. Pariſ. ſub Greg. IV. *anno 829. lib.1.c.44.* idem ſtatutum erat, *Et abhinc ab omnibus obſeruandum ſtatuimus, vt huiuſmodi viduæ amiſſis viris repentè non velentur*, &c. Nec eligebantur ab Eccleſia, niſi vitæ, ac morum examine longo præmiſſo, cùm enim illæ viduæ Eccleſiæ opibus alerentur, æquum non erat in illis alendis fidelium oblationes, eleemoſynaſque inſumi, quæ turpi vita ignominiam pareret Eccleſiæ. *Vidua*, inquit Paul. *1. ad Timotheum 5. eligatur, quæ non ſit minor ſexaginta annorum, quæ fuerit vnius viri vxor, in operibus bonis teſtimonium habens*, &c. & Clemens Romanus *l. 3. Conſtitutionum Apoſt. c.3.* Veræ autem viduæ ſunt, quæ vni nupſerunt, quibus plures honeſtarum actionum teſtimonium præbent, & veræ viduæ temperantes pudicæ, religioſæ, fideles, quæ liberos honeſtè educarunt quæ hoſpites exceperunt laudabiliter, quibus opitulari oportet tanquam Deo dicatis. Quo pacto autem Religioſæ fierent, dixi ad *c. deuotis 20.q.1.*

2 In gloſſ. *In minoribus annis*. ibi, *ſed quare*, &c. Notatur ad hoc quòd minor non reſtituitur circa Religionis profeſſionem, vt per Cou. *var. reſolut. lib.1. c.5.n.1. in fine*, Maurit. *in tr. de reſtit. in integrum cap. 246. n. vnico*, Sfort. Odd. *in ſimili tr. part.2. q.6. art.4. n.23.* Cald. Pereira *in l. ſi curatorem, verbo hunc contractum, n.28. C. de in integr. reſtit. minor.* Flamin. Pariſ. *de reſignat. benefic. lib.3. q.7.n.17.* Sanchez *de matr. lib.7. diſp.37. in med.*

Cap. Neque viduas. III.

Gelaſius.

1 TExtus iſte reperitur *in epiſt. 5. Symmachi Papæ, n.5.* vt aduertunt Decreti Gregoriani cenſores, cuius cap. ea ſumma eſt, vt tam virgines, quàm viduæ, quæ longo tempore, aut in ſancto propoſito continentiæ perſeuerauerint, aut in monaſterio annis plurimis vitam peregerint, ſeruare compellantur continentiam, nec ad nuptias tranſire permittantur, vt ex eo colligit Baſil. Pont. *de impedimentis matrimonij, cap.5.* quod totum in explicatione huius textus conſumit, & aliqua tradit Sayr. *in claui Regia lib.6. cap.1. num.7.*

SVMMARIVM.

1 *Text. hic & qui proximè ſequitur minimè ad rem, de qua Gratianus agit, pertinent.*

2 *Amplexus, & oſcula libidinoſa ſunt mortalia, vbi in eis amor caſtus deſideratur.*

3 *Obſtetrices non requiruntur nobiles.*

4 *Adulterij violenta ſuſpicio non inducitur ex ſolis oſculis, & amplexibus quando alia adminicula non concurrunt.*

Cap. Nec aliqua. IV.

Cyprianus.

TExt iſte, & qui proximè ſequitur ex Cypriani epiſtola ad Pomponium *de Virginibus* deſumpti minimè ad rem, de qua Gratianus agit, pertinent, ſed inutiliter adducuntur; nam cum Gratianus agat de matrimonio cum iis, quæ voto caſtitatis in Religione tenentur, iſta pars epiſtolæ Cypriani de illis agit Deo dicatis, quæ extra matrimonium ſoluto concubitu miſcebantur, vt legenti Cyprianum manifeſtiſſimum erit; nam in proximè præcedentibus conſilium dederat Cyprianus, vt ſi ſe continere non poſſent, nuberent, nec ſcandalum fratribus generarent, vt bene obſeruat Baſil. Pont. *de impedim. matrimonij, c.6. § 1. in princ.* quod totum iuncto §.2. conſumit in horum iurium explicatione. 1

Ipſe complexus, ipſa confabulatio, & oſculatio, &c. Ergo amplexus, & oſcula libidinoſa ſunt mortalia, vbi in eis amor caſtus deſideratur, vt per Doctores, quos plena manu refert Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp.46.num.7.* 2

In gloſſ. *Obſtetricum*, ibi, *ſi enim duæ, vel tres nobiles*, &c. Ergo obſtetrices debent eſſe nobiles, vt ſuſtinuiſſe quemdam cauſidicum refert Alex. de Nouo *in c.1. n.9. de frigid. & malefic.* ſed ipſe meritò recedit ab hac ſententia *num.10.* ſubdens hanc gloſſam non probare opinionem illius cauſidici, ſed ſolum obiter dicere duabus, aut tribus matronis nobilibus aſſerentibus fœminam eſſe cognitam, ſtandum eſſe earum teſtimonio, & non dicere illis non eſſe credendum, ſi nobiles minimè ſint, refert, & ſequitur Sanchez *de matr. lib.7. diſp.113. num.3.* 3

In gl. *Concubitus*. ibi, *hic enim eſt caſus, quo per exteriora interior voluntas*, &c. Licet aliqui ex *hac gl.* colligant oſcula, & amplexus efficere ſuſpicionem violentam, ita vt ex eis plenè probetur adulterium, ex quorum numero ſunt Burſat *conſ.218.n.3. volum. 2.* Maſcard. *de probat. concl.57.n.5. & concl.64. n.1.* & fauet Cou. *de ſponſalib. p.2.c.7 §.6 n.3.* dum dicit mulierem reddi valde ſuſpectam ex oſculo, ita vt prudentis arbitrio ſuſpicio hæc pro indubitata, & violenta haberi poſſit. Tamen verius eſt nõ induci violentam ſuſpicionem adulterij ex ſolis oſculis, & amplexibus, quando alia adminicula non concurrunt, quia ex hoc textu tantum probatur illa oſcula eſſe indicia deprauatæ volũtatis adulterandi, vt per Menoch. *de præſumpt. lib. . . præſumpt.41.n.28. cum ſeqq.* D. Barboſ. *in l.2.p.1.n.73. ff. ſoluto matr.* & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matr. lib.10. diſp.12.n.47.* 4

Cap. De viduis. VII.

Ex Concil. Tolet. IV.

GLoſſ. *verbo propriis, in præſenti textu*, firmare videtur, quòd in iis Religionum Ordinibus, in quibus multa cœnobia ſubiiciuntur Præfecto Prouinciali, & omnia totius Ordinis cœnobia præfecto Generali, tunc Religioſi non acquirunt ei peculiari monaſterio, in quo profeſſi ſunt, ſed toti Ordini, & Generali incumbet huic, vel illi Monaſterio applicare, quia Religioſus non ita profitetur regulam Religionis, vt ita fiat filius, & monachus illius cœnobij, in quo profeſſionem emiſit. ita 1

Azor. *inſtit.moral. part.1. lib.12. c.10. quaſ.* 4. Sanchez *in præcepta Decalogi,tom.2.lib.7.c.35.n.53.*

Cap. Viduas autem velare. VIII.

Ex Concil. Martini.

1 DE intellectu huius text.dixi latè *in cap. deuotis 20.quaſt.1.pag.*370.

Cap. Hi ergo. XIII.

Ex Concil. Tribur.

1 COllige ex text. quòd qui ſcienter contrahant cum Monialibus,ſeparari debent ab eis,& ampliùs non debent contrahere,refert Sanchez *de matrim.lib.7.diſp.6.num.*18.

Cap. Virginibus. XIV.

1 GLoſſ.*verbo inceſta, in præſenti text.* agit de grauitate criminis acceſſus ad ſacras Virgines ſecum plures alias aliorum criminum deformitatea inuoluentis,inceſtus ſcilicet, adulterij, & ſtupri, de quo Felician.*in Decalog.prec.6.cap.7.* Tolet.*in ſum. lib.5.c.15.n.5.*Declan.*tract.crimin.lib.6 cap.*20. Sayr. *de cenſur.lib.8. c.5. n.21. cum ſeqq.* Azor.*inſtit.moral. part.3.lib.3.c.26.*Perez *ad tit.15.lib.8.Ordin.pag.*136. Menoch.*de arbitr.caſu* 389. *n.*25. Fr, Emman.*quaſt. Regul.tom.2.quaſt.19.art.1.*

Cap. Si quis ſacro. XVII.

Ex Concil. Aurelian.

1 V*Nde & verbo Domini* , &c.] Ergo votum ſolemne profeſſionis ex vi ſua,ac iure naturali diuino vim habet matrimonium poſtea initum irritandi ſecluſo quocunque iure Eccleſiaſtico,vt per Cou.*de ſponſalib.part.2.c.7.§.4.n.7.* Petr Sot.*lect.5.de matrimon.cap.5.§.2.in fin.& §.3. in princ.* Matienſ.*ad rub.tit.1.gloſſ.1.num.70.lib.5.noua recopil.*D.Barboſ.*in rub ff.ſoluto matr.part.2.n.*98.Sanchez *de matr.lib.7. diſp.*36.*n.*4.

SVMMARIVM.

1 *Diaconiſſa ante annos* 50.*non ordinatur.*
2 *Fœminæ ipſo iure diuino incapaces ſunt eorum , quæ ſunt Ordinis.*
3 *Declaratur text.in præſenti.*
4 *Diaconiſſæ ita appellabantur propter officium , quòd gerebant,legendi,non autem quòd fuerint ſpeciali ritu conſecratæ.*
5 *Diaconiſſæ dicebantur conſtitutæ in miniſterium mulierum ſolum propter reuerentiam ſi opus fuerit, balnei gratia,aut viſitationis.*
6 *Diaconiſſæ in hoc text. dicuntur vxores viduæ Diaconorum.*
7 *Diaconiſſæ in aliquibus Canonibus antiquis quare ordinari dicantur,oſtenditur,& n.*8.

Cap. Diaconiſſam. XXIII.

Ex Concil.Chalcedon.

1 COncilium Chalcedonenſe *cap.* 15. relatum *in hoc text.* præcipitur Diaconiſſa ante annos quadraginta ordinetur,pro quo diligens fiat probatio,quod ſi ordinationem ſuſceperit,& quantocumque tempore obſeruauerit miniſterium,& poſtea ſe nuptiis tradiderit,iniuriam faciens gratiæ Dei, anathema ſit,cum eo, qui in nuptiis ipſius conuenerit, idem tradit Imp.*in authent.quomodo oport.Epiſc.in §. quanta,& in auth.de ſanctiſſ.Epiſc.§. Diaconiſſam,& in l.generali,C.de ſacroſanctis Eccleſiis*,referunt Campan.*in diuerſ.iuris Canon. rubr.*11. *c.*2. *num.*3. *verſic. primam*, latè Baſil. Pont. *de impediment. matrimonij, cap.*10. nouiſſimè Iul. Lauor. *variar. lucubrat. tit.4. cap.24 num.*31.*&* 35.

Vnde ex hoc text.iuncto *cap. Presbyter, & c. mulieres 32.diſtinct.* Presbyteram mulierem memorantibus, non defuerunt peruerſi homines , qui deprehenderent fœminis licuiſſe ordinari,cùm Diaconiſſæ,& Presbyteræ mulieris textus hic , & Canones illi meminerint. Verùm hoc quàm falſum ſit latè docent Catholici omnes,notantes fœminas ipſo iure diuino incapaces eſſe eorum,quæ ſunt ordinis,vt argum.text.*in cap.in nouis,de pœnit.& remiſſ.*comprobant D.Thomas *in addit.ad 3. part. quaſt.39. art.*1. Victor.*relect.2. de poteſtate Eccleſiæ , quaſt.2. num.*3. Sotus *in 4.diſtinct.25. quaſt.1. art.2. concl.* 1.Angl.*in floribus Theolog.quaſt.de Clauibus,art.1. diffic.* Maiol. *de irregul. lib.1.cap.* 28. Henriquez *in summ.1 lib.1. cap.21.§.2.lit.N.& lib.6. cap.2. §.3.& lib.10.cap.16. §.1.lit.A.*Campan.*d.rubr.12.c.2.à princ.* Iul. Lauor. *d.cap.24.num.*34. 2

Quare ad textum *in præſenti*,reſpondetur Diaconiſſam *hic* non ita appellari tanquam illo Ordine initiatam , ſed aliis ex cauſis, & rationibus. Primò propter officium, quod Diaconiſſæ gerebant legendi, v. g. Homilias,vel Euangelia in choro, ad quod deſtinabantur certis quibuſdam benedictionibus, non autem quod fuerint ſpeciali ritu conſecratæ,vt obſeruant Henriquez *d.cap.21.§.2.lit.P.* Campan.*d. c.2.n.4.in princ.* 3 4

Secundò dicebantur Diaconiſſæ conſtitutæ in Monaſterium mulierum ſolùm propter reuerentiam,ſi opus fuerit balnei gratia,aut viſitationis,aut inſpectionis corporum,ſicuti animaduerterunt Epiphanius *lib.3.contra hæreſes , tom.*2. Petrus Gregor. *ſyntagm iuris,lib.16.cap.7 num.*15. Iul.Lauor.*d.tit.4. cap.24.à num.*30. 5

Tertiò ſecundùm VValdenſ. *de Sacrament. tit.7. cap.58 num.*7.Diaconiſſæ in hoc text.dicuntur vxores viduæ Diaconorum , quemadmodum conſtat Presbyteras dici vxores Præsbyterorum , vt apertè probat textus *in c.vlt.32.diſt.*Et ſe huius rei veritatem ab hominibus nonnullis, & Græcis experiiſſe, qui omnes reſponderunt Sacerdotis vxorem apud eos ita appellari,refert Campan.*d.§.2.num.5.* ita vt ſenſus ſit huiuſmodi viduas Diaconorum profeſſionis velum ſuſcipere non poſſe ante annum quadrageſimum,vt pro regula ponit text.*in c. ſanctimoniales* 20.*quaſt.*1. 6

Non obſtat quòd Diaconiſſæ in Canonibus antiquis ordinari dicuntur,vt præter auctoritatem huius text.ibi,*ordinari ſtatuimus*, optimè probat Clem. Roman.*lib.8.conſtitut.cap.*36. his verbis , *de Diaconiſſis ego Bartholomæus conſtituo , ô Epiſcope , impones ei manus Presbyteris, Diaconis,& Diaconiſſis,& dices Deus æterne Pater Domini noſtri Ieſu Chriſti,qui viri & mulieris auctor es,qui Mariam,Deboram,Annam, & Holdam Spiritu ſancto impleuiſti , qui non duxiſti indignum,vt Filius tuus vnigenitus ex muliere naſceretur,qui in tabernaculo teſtimonij, & in templo cuſtodes fœminas ianuis tuis præeſſe feciſti ; ipſe etiam nunc reſpice hanc ancillam electam ad miniſterium , & da* 7

ei

et Spiritum ſanctum, & mundam aſſici ab omni inquinatione carnis, vt opus ſibi impoſitum digne perficiat ad gloriam, & laudem Chriſti tui. Extat etiam earum ordinatio in antiquo libro, qui ſcribitur, *Ordo Romanus.*

8 Reſpondetur enim quòd hæc earum ordinatio, quaſi benedictio quædam tantum erat, ſicut velatæ & quæ Religionis habitum aſſumunt hodie benedicuntur, fuſis etiam precibus; nullaque illis Ordinis poteſtas conferebatur, vt optimè aduertunt Baſil. Pont. *d. cap. 10. verſ. ſed cùm in Diaconiſſa*, Iul. Lauor. *d. cap. 24. num. 33.* Quam quidem ordinationem inſoleſcentibus forſan Diaconiſſis, ac maiora conantibus, prout innata eſt fœmineo ſexui ambitio, repulerunt Patres, declarantes nullam eam benedictionem eſſe, nec quicquam Ordinis conferre, vt colligitur ex Conc. Arauſicano I. *cap. 26. Diaconiſſæ omnimodè non ordinandæ, ſi quæ iam ſunt, benedictioni, quæ populo impenditur, capita ſubmittant.* Epaunen. *cap. 22. Viduarum conſecrationem, quas Diaconas vocant, ab omni religione noſtra penitus abrogamus.* Aurelian. II ſub Syluerio Papa *cap. 18. Placuit, vt nulli poſtmodum fœminæ Diaconalis benedictio pro conditionis humanæ fragilitate credatur*, referunt Baſil. Cont. *cit. loco*, & Iul. Lauor. *d. cap. 14. num. 36.* vbi *num. ſeq.* oſtendit adhuc poſt Arauſicanum I. mentionem fieri de Diaconiſſarum ordinatione.

Cap. Quotquot virginitatem. XXIV.

Ex Synodo Acyrana.

1 VVlgò notatur hic text. ad hoc quòd ſimilitudinariam bigamiam incurrit ille, qui poſt votum ſolemne caſtitatis emiſſum in profeſſione Religionis, vel in ſacrorum Ordinum ſuſceptione, matrimonium celebrat cum aliqua, eamque carnaliter cognoſcit. Ratio eſt, quia adſtrictus voto ſolemni cenſetur ſpirituali quodam matrimonio coniunctus cum Chriſto, & Eccleſia, & deinde volens carnaliter cum alia coniũgi per matrimonium, cenſetur celebrare duo matrimonia, quamuis autem ſecundum, carnale ſcilicet, inualidum ſit per impedimentum procedens à voto ſolemni, vel ſacro Ordine, quia tamen adeſt effectus intentionis cum opere ſubſecuto, iudicatur bigamus ſimilitudinariè propter ſimilitudinem ad verè bigamum. Ita Nauar. *in man. cap. 27. num. 195. verſ. ſimilitudinaria, & conſil. 1. num. 7. verſ. ex quibus, de bigam. in vtraque edit.* Cou. *in Clem. ſi furioſus part. 1. § 2. num. 2. verſ. tertiò*, Flamin. *de reſignat. benefic. lib. 5. quæſt. 3. num. 190.* Vgolin. *de officio Epiſcopi, cap. 56 § 3. num. 4.* Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 85. num. 8.* Bonacin. *de cenſur. diſp. 7. quæſt. 2. puncto 5. num. 2. verſ. bigamia*, Nicol. Garc. *de benefic. part. 7. cap. 6. num. 15.* Campan. *in diuerſ. iuris Canon. rubr. 11. cap. 6. num. 12.* Beller. *diſquiſit. clerical. part. 1. tit. de diſciplina clericali, § 6. num. 40.*

S V M M A R I V M.

1 *Monialis, quæ ſe cognoſci paſſa eſt, detruditur in aliud diſtrictius monaſterium virginum in pœnitentia.*

2 *Laicus, qui rapuerit Monialem, excommunicatur.*

3 *Clericus Monialem carnaliter cognoſcens beneficiis priuatur, & in Monaſterium detruditur.*

Cap. Si qua Monacharum. XXVIII.

Gregorius.

IN *aliud diſtrictius monaſterium Virginum*, &c.] Notatur ad hoc quod Monialis, quæ ſe carnaliter cognoſci paſſa eſt, detruditur in aliud diſtrictius monaſterium Virginum in pœnitentia, vt per Dec. *tract. crimin. lib. 6. cap. 20. num 6 in princ.* Farin. *in praxi crimin. part. 5. quæſt. 146. num. 12.* 1

Communione priuetur ſi laicus eſt.] Notatur ad hoc quòd laicus qui rapuerit Monialem, excommunicatur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 389. n. 24* Decian. *dict. lib. 6. cap. 20. num. 6. in princip.* Farinac. *dict. quæſt. 146. num 24.* 2

Si vero dicamus, &c.] Notatur ad hoc quòd clericus Monialem carnaliter cognoſcens beneficiis priuatur, & in monaſterium detruditur, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 360 n. 57. & caſu 389. n. 24.* Dec. *d. lib. 6. c. 20. n. 6. poſt princ.* Farinac. *d. q. 146. n. 26.* 3

S V M M A R I V M.

1 *Rapientes, ſollicitantes, vel corrumpentes ſacras virgines, quas pœnas incurrant, remiſſiuè, & num. 3.*

2 *Monialis raptor ex ſolo conatu pœnam ordinariam ſubibit quacunque ex cauſa, raptus, ſeu copula non ſit ſubſequuta.*

4 *Religioſus ad aliam religionem tranſlatus ad pœnitentiam peragendam, cui religioni acquirat vſumfructum bonorum prioris religionis acquiſitorum, oſtenditur, & num. 5.*

Cap. Si quis rapuerit. XXX.

Ex Nouellis Iuſtiniani.

DE pœnis, quas committunt ſacras virgines ſollicitantes, rapientes, vel corrumpentes, & de huius criminis grauitate ſecum aliorum criminum deformitates inuoluentes, vide Decian. *in tractatu crimin. lib. 6. cap. 20.* Felician. *in Decalog. præcept. 6. c. 7.* Azor. *inſtitut. moral. part. 3. lib. 3 cap. 26* Menoch. *de arbitr. caſu 436. n. 18. & 19.* Farinac. *in praxi crimin. part. 5. quæſt. 145. n. 21. cum ſeqq. & quæſt. 146. num. 12. 24. & 26.* Pradil. *in ſum. legum pœnalium, part. 1. cap. 6.* Matt. *de iuriſdictione, part. 2. cap. 26.* 1

Illud verò aduertere oportet, quòd raptor Monialis ex ſolo conatu pœnam ordinariam ſubibit quacunque ex cauſa raptus, ſeu copula non ſit ſubſequuta, vt per Cou *in Clem. ſi furioſus, part. 2. in initio, n. 8.* Menoch. *caſu 291. in addit. n. 35.* Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 12. n. 18. in fine*, Farinac. *d. quæſt. 145. num. 10.* 2

Ipſi autem capitali periculo ſubiiciantur.] Ita Clar. *§ fornicatio num. 17.* Menoch. *de arbitr. caſu 384. & caſu 389. num. 42 & caſu 502. num. 41.* Farinac. *in praxi criminal. quæſt. 146 à num. 3.* Matta *dict. part. 2. cap. 26 num. 7.* 3

In gl. *Cantiori.* Collige ex gl. quod vbi religioſus transfertur ad aliam religionem, non vt ibi profiteatur, ſed quod delictorum ſuorum pœnitẽtiam agat, tunc vſusfructus bonorum priori monaſterio acquiſitorum reddendus poſteriori, dum in illo religioſus permanſerit, ne monaſterio poſteriori, cui deſeruit, ſed in illo incluſus eſt, oneroſus ſit; proprietas in priori monaſterio remanebit, cum qua conſolidabitur vſusfructus mortuo, aut reſtituto illo religioſo, vt per Couar. *in cap. 1 num. 20. de teſt.* Tapia 4

in authent. ingreſſi, Cod. *de ſacroſanct. Eccleſ. verbo ſua, c.6. num.* 37. Molin. *de iuſtit. tr.* 2. *diſp.* 140. *col.* 2. *verſ. quando Religioſus*, Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 3. *quaeſt.* 5. *art.* 5. & *in ſum. tom.* 2. *cap.* 31. *in fine*, Azot. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 12. *cap.* 15. *q.* 3. Sancb. *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 32. *num.* 46.

5 Intellige de non integro eorum bonorum vſu fructu, ſed de ea quantitate, quæ ad victum, & veſtitum, reliquaque illius religioſi alimenta neceſſaria ſunt, vt per Archid. *hic n.* 2. Nauar. *comm.* 4. *de Regularibus, n.* 24. *verſ.* 11. Menoch. *de arbitr. caſu* 436. *n.* 18. Fr. Emman. *q. Regul. tom.* 2. *q.* 79. *art.* 2. & *tom.* 3. *q.* 52. *art.* 27. *in fine*. Quantitas autem hæc arbitrio prudentis relinquitur quanta debeat eſſe ſecundùm Menoch. *d. caſu* 436. *num. vlt.* Fr. Emman. *d. art.* 27. *in fine*, Sanchez *d. c.* 32. *n.* 47. *in fine*, vbi *num* 48. ſupradictam reſolutionem pariter intelligit quando Religioſus is poſteriori monaſterio eſſet inutilis, ſecus ſi illi deſeruiret, itaut obſequia præſtita alimentis æquiualerent.

SVMMARIVM.

1 *Monacho non licet in monaſterio orarium habere, neque Zonas.*
2 *Orarium nonnulli ex eo dictum putant, quòd oratoribus, id eſt, prædicatoribus tantum concedatur.*
3 *Presbyteris tamē concedebatur orariouti, nonnunquam Leuitis, Subdiaconis autem minimè.*
4 *Zonæ nomen quid ſignificet in hoc text. oſtenditur.*

Cap. Monacho. XXXII.

Ex Aurel. Concil. I.

1 IN Concilio Aurelianen. I. *cap.* 22. vnde ſumptus eſt hic text. ſtatuitur ne Monacho liceat in monaſterio orarium habere, neque zonas. Pro cuius explicatione inquirendum à nobis eſt quid in eo ſignificet orarium, & quid zonæ.

2 Circa orarium nonnulli ex eo dictum putant quod oratoribus, i. Prædicatoribus tantùm concedatur, ita Alcuin. *in lib. de diuinis Offic. cap. quid ſignificent veſtimenta*, ſequitur Raban. Maur. *lib.* 1. *de inſtit.*
3 *clericor. cap.* 19 Amalar. Fortunat. *lib.* 2. *cap.* 20. Azor. *inſtitut. moral. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 18. *quaeſ.* 10. Conc. Toler. IV. *c.* 40. vbi dicit Leuitam oportere orarium geſtare ſiniſtro humero, eo quod orat, i. prædicat. Presbyteris tantum eo vti concēdebatur in Conc. Moguntino ſub Carolo Magno *c.* 28. ibi, *Vt presbyteri ſine intermiſſione vtantur orariis propter differentiam Sacerdotij dignitatis*, & optimè conſtat ex Conc. Bracharen. III. *c.* 4. vbi orario vtrunque humerum Sacerdotis ambiendum, & eius vſum, quoties accedit, Miſſarum ſolemnia, aut pro ſe Deo ſacrificium oblaturus, aut Sacramentum corporis, & ſanguinis Domini noſtri Ieſu Chriſti ſumpturus. Anton. Auguſt. *in epitome, lib.* 6. *tit.* 37 *de veſtib. Sacerd. c.* 5. Steph. Gratian. *diſcept. forenſ. c.* 298. *n.* 54. *cum ſeqq.* Concedebatur etiam orarium Leuitis, Subdiaconis autem minimè, vt colligitur ex Laodiceno Conc. *c.* 22. & 23. *c. non oportet cum ſeqq.* 22. *diſt.* & ex Conc. Bracharen. I. *c.* 9. vbi prohibet orarium à Diacono portari abſconditum infra tunicam, eo quod nihil differre à Subdiacono videatur, non ergo Subdiaconi geſtabant orarium, item hoc ipſum colligitur ex dicto Conc. Tolet. IV. *c.* 40. vbi Leuita vno tantum non duobus vti iubetur orarijs, eoque auro, aut coloribus ornato.

4 Zonæ vero nomen nonnulli exiſtimant hoc loco non accipi pro cingulo, quo vſos Monachos dubitari non poteſt, ſed pro Marſupio ad nummos, itaque prohiberur ne Monachus crumenas nummis plenas haberet in monaſterio; in monaſterio, inquam, nam in itinere prohibitum non erat nummos deferre. Zonas enim apud veteres crumenas dici cauſa aſſeruandi nummos fabricatas ex Suetonij, Apulei, Lampridij, Spartiani, Iuuenalis, & aliorum teſtimoniis probat Sabellic. *ad lib.* 2. *Horatij epiſt.* 2. cui adde Gell. *lib.* 15. *cap.* 12. & auctoritatem Matth. 10. *Neque pecuniam in zonis veſtris.* Sed hæc expoſitio non videtur congruere alteri verbo *orarium*; quid enim zonis crumeniſque commune cum oratio? niſi dicamus ex aliquorum, ſi bene memini, correctione pro *orarium* legendum eſſe *aurum*, itaut huius text. ſenſus ſit in eo prohiberi Monacho aurum, & zonas nummis plenas poſſidere, cui paupertas in voto eſt, atque hæc probabilis ſatis interpretatio eſt, quam præſtat Azor. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 10. *c.* 28. *q.* 11. Sed probabilior eſt inter ſacras veſtes cingulum receuſeri, ſiue zonam, de qua, & eius ſignificatione myſtica plura congerit Stephan. Durant. *de ritibus Eccl. lib.* 2. *c.* 9. ac proinde vel text. *in præſenti* velle diuerſas eſſe veſtes Monachi à veſtibus Clerici ſecularis, & ne vtantur oratio, cinguloque veſtibus ſcilicet conceſſis, Monachis enim erant propria indumenta, quo à ſecularibus diſtinguerentur, vt palam eſt: vel prohibere Monachos vti ſacris veſtibus, oratio ſcilicet, & zona, vt non quæcunque zona illis interdicatur, ſed quæ inter ſacras veſtes computatur; idque optimè, tum quia Monachis eo tempore non erat conceſſum prædicandi munus, tum etiam, quia inter monachos primis illis ſeculis clerici non erant, ſed aliunde ab Epiſcopis deſtinabatur Presbyter, qui apud illos ſacra faceret. id quod etiam tempore Gregorij I. qui Conc. Aurelian. I. ſubſequutus eſt, in vſu fuiſſe conſtat ex eius epiſtolis non ſemel *lib.* 3. *epiſt.* 18. *lib.* 5. *epiſt.* 41. & 46. *lib.* 6. *epiſt.* 74. *lib.* 7. *indict.* 3. *epiſt.* 15. 36. & 54 & alibi ſæpè, quod adeo verū eſt, vt qui ex Monachis aſſumerentur ad Clerum, è monaſterio ab Epiſcopo educerentur, ne vlteriùs inter Monachos habitarent, vt ſcribit Greg. I *lib.* 7. *epiſt.* 18. *Quiſquis autem ex monaſterio ad eccleſiaſticum Ordinem peruenerit, vlterius illic nec poteſtatem habeat, nec licentiā aliquam habitandi.*

Cap. Viduitatis. XXXV.

Ex Concil. Auroſico.

COllige ex text. profeſſionem viduitatis coram Epiſcop. factam poſt habitum ſuſceptum nulli violare permitti, vt per Fr. Emm. *q. Regul. tom.* 2. *q.* 63. *a.* 1. Ribaden. *in lib. pro defenſione Societatis Ieſu c.* 15. 1

Cap. Vt lex. XL.

Innocent. II.

PRobat hic text. per Ordinem ſacrum dirimi matrimonium poſtea initum, vt per Sancb. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 28. *n.* 2. & alios citatos *in collect. ad Extrauag. antiquæ de voto Ioan.* XXII. 2

Cap. Nuptiarum bonum. XLI.

AVguſtinus *in lib. de bono viduitatis ex cap.* 9. relatos *in hoc text.* aſſerit poſt vota Religioſorum valere coniugia, quod à veritate aberrare toto cœlo videtur, cùm certiſſima fide tenendum ſit matrimo- 3

nium

nium ſubſequens ſolemnem Religionis profeſſionem eſſe irritum, vt ex pluribus Conciliis, & auctoritatibus firmat Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput. 16. à princip.* & eſt veritas definita in Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. can. 9.* & vnanimi conſẽſu tradunt Henriq. *in ſum. lib. 12. cap. 5. § 2 lit. I. & §. 9. in princ.* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 13. cap. 12. q. 10. verſ. quamquam*, Cardin. Bellarm. *lib. 2 de Monachis c. 22. cum ſeqq.* Gutier. *de matrimon. cap. 94. à n. 5.* Farinac. *in praxi crimin. part. 6. quæſt. 138. n. 95.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. l 31 num. 120.* Bonacin. *de matrimon. quæſt. 3. puncto 4. n. 2.* Iodoc. Cocc. *tomo 2. theſauri Cathol. l. 8. art. 6.* Ægid. de Conink *de Sacram. tom. 2. diſput. 31. num. 66* Fernandez *in examine Theologiæ moralis part. 3 cap. 16. §. 1. ſect. 3. verſ. dico ſecundò & ſect. 8* Molfeſ. *in ſumma Theolog. moralis tract. 4. c. 9. n. 35. & 37.*

2 Quare dubia redditur hæc Auguſtini auctoritas, & ad eã variæ explicationes, & ſolutiones adhiberi ſolent. In primis non defuerunt, qui librum illum de bono viduitatis Auguſtini non eſſe liberiùs affirmarent, ſed Iuliani cuiuſdam Pelagij hæretici ſectatoris, ex quorum numero fuit Oſius Cardin. *in ſua docta Catholicæ fidèi profeſſione, cap. 56. de matrimonij impedimentis*; ſed contrarium oſtendunt veterum omnium teſtimonia, quæ librum iſtum, vt Auguſtinianum fœtũ agnoſcunt, quæ quamuis deeſſent, ſatis eſſet Poſſidonius, qui in indiculo operum Auguſtini hunc librum ponit.

3 Secundo loco dicunt alij Auguſtini verba intelligenda eſſe de voto ſimplici, nuptias autem poſt huiuſmodi votum validas eſſe, nõ verò agere Auguſtinum de voto ſolemni, ſed hoc difficultatem nõ tollit, fatemur enim Auguſtinũ loqui etiam de nuptiis poſt votũ ſimplex; nam votum caſtitatis priſcis illis temporibus fuiſſe votum ſimplex, nõ verò ſolemne.

4 Tertio loco nouam aliam iniit viam Ferdinand. de Mendoça *lib. 2. de conf. Concil. Illiberit. cap. 10.* Auguſtinum ſcilicet non agere de matrimoniis carum fœminarum, quæ contrahunt poſt votum ſimplex, aut ſolemne, ſed de ſecundis nuptiis, quas nonnulli parum conſideratè damnarunt; ſed hæc ſolutio adeò apertè pugnat cum his quæ Auguſtinus *citatis locis* dicit vt ferè refutatione non egeat.

5 Denique Card Bellarm. *lib 2. de Monachis, cap 24.* affirmat dici poſſe Auguſtinum in hac eſſe ſententia de validitate matrimonij poſt emiſſa Religioſorum vota, tamen ignoraſſe legem Eccleſiaſticam irritantem eiuſmodi coniugia. Sed potiùs certè dicere debuiſſet Auguſtini ætate eiuſmodi legem nõ extitiſſe quàm Auguſtino duarum maximarum Religionum in Latina Eccleſia erectorem iſtam legem latuiſſe.

Cap. Si quis votum. XLIII. & vlt.

Theodorus.

1 GLoſſ. 1. *ſtatim in princip. hic* tenet votum ſimplex caſtitatis dirimere matrimonium quando vterque contrahens eo voto ligatus eſt. Sed contrarium, immò validum eſſe matrimonium ab his contractum, eſt verius, quia vterque non obſtãte eo voto poteſt dominium ſui corporis validè transferre, & ſemel eo tranſlato, licèt neuter poſſit petere, at reddere tenebitur, & ideò ita tenent Nauar. *in man. c. 22. num. 73.* Verac. *in specul. coniug. part. 1. art. 15. dub. 3.* Matien. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 152. l. 5. noua recopil.* Sanchez *de matrimon. l. 7. diſput 11. num 10.*

In eadem gloſſ. ibi, *ſed quid ſi vouit quòd nũquam redderet debitũ, ſi vxorẽ contingeret eum ducere? ſi poſt ducat, non tenetur tale votum ſeruare*, &c. Reprobatur communiter hæc gloſſ. in hac parte, vt per quamplures, quos plena manu refert, & ſequitur Sanchez *de matrim. l. 9. diſput. 33. num. 5.* vbi *num. 3.* eam citat.

Qvæstio II.

Cap. Sufficiat. II. *Nicol.*

VLod allegatur hic text. ad hoc quòd 1
mutuos contrahentium conſenſus eſt neceſſarius ad matrimonium, vt per Sanch. *de matrim. l. 2. d. 25.* Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ, §. 38. p. 160.* Surd. *conſ. 368. n. 18.* Menoch. *de præſumpt. l. 4. præſ. 189. n. 55.* Beia *reſponſ. caſuum conſcient. p. 2. caſu 9.* Gutier. *de matrim. c. 46. nu. 1.* Baſil. *eod. tr. l. 2. c. 5. cum ſeqq* qui præcipuè duo vltimo loco citati probant conſenſum huiuſmodi debere eſſe liberũ, & ad probandum defectũ conſenſus pro nullitate matrimonij teſtes admittũtur qui aliàs nõ admitterentur Alex. *conſ. 156. num. 15. l. 5.* Honded. *conſ. 29. num. 24. lib. 1.* Monald. *conſ. 5 num. 96.* Rot. *deciſ. 147. num. 4. & 10. part. 1. recent.* & apud Farin. *l. 2. crimin. deciſ. 260. num. 21.*

In gloſſ. 1. ibi, *verba enim tantum neceſſaria ſunt ad* 2
probationem, &c. Notatur ad hoc quod ſufficit conſenſum matrimonialem ſignis exprimi, & non deſiderantur neceſſario verba, vt per Couar. *de ſponſalib. part. 2. c. 4. in initio n. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 1024. num. 2.* Matien. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 22. lib. 5 noua recop.* Spin. *in ſpeculo teſtam gloſſ. 15. n. 3. & 13.* Sanch. *de matrim. lib. 2. diſput. 31. num. 5.*

SVMMARIVM.

1 *Text. iſte in Auguſtini operibus minimè reperitur.*
2 *Virginitas non fuit in opprobrio olim apud Iudæos.*
3 *Beatiſſima Virgo emiſit virginitatis votum, eàque Domino cõſecrauit antequã deſponſaretur Ioſeph.*
4 *Votum virginitatis Deiparæ fuit abſolutum, & nequaquam conditionatum.*
5 *Matrimoniũ verũ fuit inter Beatiſſimã Virginẽ & Ioſeph, & reſpondetur contrariis numeris ſeqq.*

Cap. Beata Maria. III.

QVamuis textum iſtum ex Auguſtino deſũpſiſ- 1
ſe Gratianum illius inſcriptio oſtendat, tamen confictus ab illo eſt, & in Auguſtini operibus minimè reperitur, ſed ne hac occaſione videar illius difficultatem effugere, aliqua circa verum eius ſenſum dicere operæ pretium duxi, & inprimis ſcire oportet olim in lege veteri apud Iudæos virginitatem nõ fuiſſe in opprobrio, vt ſentiunt Supplem. Gabr. *in 4. diſt. 30. quæſt 2. art. 2.* & recentiores ferè omnes cum Abulen. *in cap. 30. Numer. q. 12. & 22.* Gabr. Vaſquez *tomo 2. in 3. part. diſput. 124. c. 2.* Card. Baron. *in apparatu annalium*, qui teſtimonio Ioſephi docet apud Hebræos virginitatem no prohibitam, ſed in pretio habitam: cuius oppoſitũ rectè ſcio ſenſiſſe D Thomam, qui exiſtimauit pro tempore legis Moſaicæ potiores eſſe nuptias cælibatu, *part. 3. q. 28. a. 4. ad 1.* & apertiùs *in 4 diſt. 30. quæſt. 2.* quem ſequuntur *ibi* Caiet. & Sot.

Cùmque virginitas illo tempore licita eſſet, & in 2
honore, & gloria, merito, & laudabiliter Beata Virgo emiſit virginitatis votũ, eàmque Domino cõſecrauit

ctauit antequam deſponſaretur Ioſepho, vt docet Auguſtin. *lib. de ſancta virgin cap.* 4. & Nyſſen. *orat. in ſanctam Chriſti natiuitatem*, ex illo, *quoniam virum nõ cognoſco*, infert Beatam Virginem non filiorum cauſa cum Ioſepho nupſiſſe, immo neque eo fine nubere licuiſſe, & Rupert. *lib.* 3. *in Cantica, circa fin.* Quia *votum*, inquit, *egregium Deo, prima vouiſti votum virginitatis, attamen ſponſi nomen admiſiſti, deſponſari vero non renuiſti.* idem expreſsè aſſerit Hugo Victorinus *lib. de virginit. B. Mariæ cap.* 1. eóque ſuppoſito diſputat quo pacto potuerit poſtea inire coniugium cũ Ioſepho, de quo nos *infra*.

4 Ex quibus ſic breuiter prælibatis facilè colligitur votum virginitatis Deiparæ fuiſſe abſolutum, & nequaquam conditionatum, id quod hac cõſideratione explicatur, & confirmatur ſimul. Illud dicitur eſſe votum abſolutum, cuius obligatio ſtatim locum habet, nullo pacto ſuſpenditur, ſed executioni ſtatim mandatum eſt. Votum verò conditionatum illud eſt, cuius executio differtur, & quaſi ſuſpenſa relinquitur pro aliquo tempore. In eo autem differunt votum emiſſum de re, & ſecundùm ſe, & eo tempore licita, à voto de re eo tempore, & loco prohibita, quòd illud prius ſtatim obligare incipit, poſterius verò minimè, ſed ab eo tẽpore quo deſinit præceptũ prohibere, v. g. ſi quis vouit rem ſibi non licitam, vt cõiugatus aliquis conſummato matrimonio cuſtodiá caſtitatis inconſulta vxore, eius obligatio ſuſpẽditur, donec impedimentum ceſſet, neque aliter vouere poteſt, niſi pro eo tempore, optans ſcilicet, vt impedimentum auferatur, quòd id, quod vouit, licitè fieri poſſit: huiuſmodi ſunt vota Religioſorũ, quæ ſunt contra regulam, v. g. peregrinationes, ac ſimilia. At ſi quis voueat rem ſibi licitam, vt ingredi religionem nullis exiſtentibus impedimentis, ſtatim obligatur voto. Accommodemus doctrinam iſtam inſtituto noſtro. Si virginitas tempore legis Moſaicę prohibita erat, & præceptũ extabat de generatione liberorum, vt nonnullos ſenſiſſe diximus; plane votũ de ſeruanda virginitate debuit eſſe conditionale, *ſi Deus*, ſcilicet, *facultatem concederet*, ſuſpenſaque maneret eius executio, donec Deus ſuã prohibitionem auferret, ſicut de votis Religioſorum contra Regulam dicebamus. At ſi virginitas eo tempore licita erat, & in honore, & gloria, votum de ſeruãda virginitate fuit abſolutum, & eius obligatio ſtatim cœpit. Neque enim exiſtimandum eſt ideò conditionale eſſe, quia ibi intelligitur conditio, *ſi Deus aliud non decreuerit*: hæc enim conditio, quæ in omni voto, etiamſi non exprimatur, intelligitur, cum res aliqua abſolutè bona eſt, & alterius cõparatione perfectior, non ſuſpendit effectum, neque reddit conditionale votum. Neque enim eãdem vim habet iſta conditio in voto de re ſecundùm ſe, & eo tẽpore licita, & in voto de re tunc voventi prohibita: nam in priori voto non ſuſpendit obligationẽ eius, quia res eſt licita, & melior; ergo ſtatim obligat: at in poſteriori ſuſpenditur executio vſque ad illud tẽpus quo Deus prohibitionẽ auferat, vt exẽplo deſiderij explicari facilè poteſt. Ergo cùm virginitas fuerit eo tempore licita, & in honore, ac laude, & Deipara antequam deſponſaretur virginitatem vouerit, planum eſt votum abſolutum fuiſſe, non conditionale; ea enim conditione, *niſi Deus aliud iuſſerit*, etiamſi expreſsè apponeretur voto (cùm tamen nil magis efficiat, quàm tacitè ſubintellecta) nõ redderet illud votum conditionale, ita eleganter Gabr. Vaſquez *in* 3. *part. diſputat.* 124. *cap.* 1. *numer.* 4. *& cap.* 4. *n.* 69.

5 Quo autem pacto inter Beatam Virginem, atque Ioſephum matrimonium celebrari potuerit, reſtat nunc vt oſtendamus, & in primis præmiſſis illis omnibus per nos eleganter ponderatis ad *cap inſtitutũ, hac eadẽ cauſ. & quæſt.* ſecure tenẽdũ inter Beatiſſimam Virginem, & Ioſephum verũ fuiſſe matrimonium, nam ſi ad primam, & eſſentialem perfectionem ſolum requiritur mutua obligatio ad indiuiduam vitam, quæ expreſſo conſenſu contrahentiũ perficitur, in quo ineſt implicita, & virtualis obligatio ad vſus matrimonij, nunquam verò aut actua, aut expreſſus, ſeu etiam tacitus actualis conſẽſus ad copulam deſideratur, vt *in d. cap. inſtitutum*, probauimus, & in hoc ſanctiſſimo coniugio reperitur mutua obligatio, & implicitus ille conſenſus, ſequitur quòd licet Beata Virgo ob firmiſſimum virginitatis propoſitum nihil de matrimonij conſũmatione cogitauerit, verum fuit illud coniugium. Probatur *Matth. cap.* 1. ibi *Ioſephus autem vir eius*, & ibi, *accipe Mariam coniugem tuam*, & ibi, *coniugem ſuam*; ſtant pro hac ſententia Patres, Baſil. *homil. de humana Chriſti generatione*, Hieronym. in illud Matth. *cùm eſſet deſponſata*, Chryſoſt. *homil.* 4 *in Math.* explicans illud, *antequam conuenirẽt*, Ambroſ. *l. de inſtit. virgin. cap.* 6. *lib.* 2. *in Lucam in princip.* Bernard. *ſerm.* 2. *de laudibus B. Mariæ*, D. Thom. 3. *p q.* 29. *art.* 2. D. Antonin. *p.* 4. *tit.* 4. *c.* 6. §. 3. & latè comprobant Palud. & Sot. *in* 4. *diſt.* 30. *q.* 2. *art.* 2. Maior. *ibid. art.* 2. *q.* 2. Viguer. *inſtit. cap.* 20. §. 9. Couar. *de ſponſal. p.* 2. *cap.* 1. *à num.* 4. Soar. *p.* 3. *q.* 29. *art.* 3. *diſp.* 2. *ſect.* 1. Sanchez *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 28. *num.* 1.

Non obſtat quòd nonnulli Patres indicant non fuiſſe matrimonium inter Virginem, & Ioſephum 6
quidam enim ex illis non audent concedere Beatam Mariam fuiſſe Ioſephi coniugem vere, & proprie, ex quorum numero ſunt Hilarius *Math.* 1. Chryſoſt. *hom.* 4. *in Matth.* explicans illud, *Ioſeph fili Dauid*, Hieron. *in cap.* 1. *Math.* in illud, *virum Mariæ*. Deinde quia Gregorius Nyſſenus non audet dicere matrimonium illud ſponſalium rationem egreſſũ, *orat. in die natalis Chriſti colũ.* 6. qui etiam cùm Bernard. *homil.* 2. *de laudibus Mariæ ſuper Miſſus eſt*, negant Ioſephum virum propriè dici: alij quoque negant Beatam Mariam eſſe veram vxorem, ſed tantùm ſponſã. hi ſunt Tertullian. *lib. de velandis Virginibus cap.* 6. Epiphan. *hæreſ.* 78. Gregor. *homil.* 26. *in Euangelia*, & habetur *cap. ſi quippe, hac eadem cauſa. & quæſt.* Petr. Chryſolog. *ſerm.* 175. ſolo nomine eſſe maritum dicit non conſcientia.

Reſpondetur enim prædicta omnia Patrum teſti- 7
monia facili negotio, explicari ſi attendamus nomẽ coniugis, vel vxoris, vel etiam viri, apud illos non tantùm ſignificare eos, qui legitimo matrimonio iuncti ſunt, ſed etiam corruptos, & qui conſumarunt matrimonium, & in eo ſenſu negaſſe Virgini, & incorruptæ nomen coniugis, vel vxoris, & ſponſam appellaſſe, non quod verum matrimonium non fuerit, ac ratum; ſed quia conſũmatum non fuerit, ita Tertull. & cæteri Patres poſt eum citati.

Nec etiam obſtat auctoritas Hieronym. *in cap. ge-* 8
nuit, & Gregorij *in c. ſi quippe, in princ. hac eadẽ cauſa & quæſt.* qui videntur affirmare inter Beatam Virginem, & Ioſephum nuptias non fuiſſe, quia reſpondetur nuptias aliquãdo accipi pro ipſo cõtractu matrimonij *l. nuptias* 1. *de regul. iuris*; aliquando vero ſolemnitate, & pompa, qua mulier ad domum viri traducitur ad conſummationem matrimonij, vt colligitur ex *l. mulierẽ* 5. *ff. de ritu nupt. iuncta l. Seia* 57. *ff. de don. inter vir. & vxor. l. ſi donationem* 22. *l. ſancimus* 24. *C. de nupt.* & hoc poſteriori modo accipitur hoc verbum in prædicta auctoritate.

Cap.

Cap. Si quis deſponſauerit. XI.

1 AGit hic text. de impedimento publicæ honeſtatis orto ex matrimonio rato, de quo latè Sanch. *de matr.lib.7. diſp.70.per tot.* & dixi *de officio, & poteſt.Epiſc.p.3.alleg.51.n.174 cum ſeqq.*

Cap. Non eſt dubium. XVI.

1 DEclaratur *in collect.ad cap.inſtitutum, hac eadem quæſt.num.12.*

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium conſummatum ſignificat indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per carnem aſſumptam.*

2 *Societas quædam in bonis acquirendis contracta cenſetur inter maritum, & vxorem.*

3 *Societas quæ contracta cenſetur inter virum, & vxorem, non eſt vera, itaut habeat priuilegia omnia ſocietatis omnium bonorum.*

Cap. Cùm ſocietas. XVII.

Leo.

1 PRobat hic text. matrimonium conſummatum ſignificare indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per carnem aſſumptam, vt per Couarruuiam *de ſponſal.part.2.cap.7.§. 4.num.14.* Sanchez *de matr.lib.2. diſp.13. n.1.* Ratio eſt, quia ſicut propter corporum commixtionem deſignat illam admirabilem, & indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per naturam, qua ſcilicet Verbum caro factum eſt, *cap.debitum, de bigam.* Sot. *in 4.diſtinct.26. quæſt.2. art.1.* ita plane vinculum ſacramenti in eodem matrimonio omnino manet indiſſolubile. Magnum eſt enim diſcrimen inter triplex matrimonium, quia matrimonium infidelium, quod non ratum dicitur, ſolo naturali vinculo conſtat; matrimonium autem ante copulam præter vinculum naturale, habet quoque vinculum Sacramenti, licet diſſolubile. Matrimonium denique fidelium poſt copulam præter naturale vinculum, habet vinculum ſacramenti omnino indiſſolubile. Vnde prouenit quòd licet matrimonium ſolo conſenſu perfectum ſit, *cap.ſufficiat ſup.hac ead.quæſt.* quoad ſignificationem tamen ſacramenti non omnino perfectum eſt, patitur enim defectum reſpectu ſignificationis, vt optime aduertit Caiet. *in opuſculo 27. quæſt.25. verſ. quoad 1.* iuxta quem ſenſum accipiendi ſunt textus *in præſenti, & in cap.non dubium, hac eadem quæſt.* dum negare videntur matrimonium eſſe perfectum abſque carnis copula, quicquid Sot. *in 4.diſt.26.q.2.art. 4.col.penult.* aliter interpretetur.

a In gloſſ. 1. ibi, *ſic matrimonium ſe habet ad inſtar ſocietatis.* Notatur ad hoc quod inter maritum, & vxorem ſocietas quædam in bonis acquirendis contracta cenſetur, vt per Couarruuiam *de ſponſalibus, part.2.cap.7.§ 1.num.5.* Non tamen eſt vera, & propria, itaut habeat priuilegia omnia ſocietatis omnium bonorum, vt per Pyrrhum *in conſuetud. Aurelian de ſocietate inter virum, & vxorem, cap.1.* Caſſan. *in conſuetud. Burgund.rub.4 §.2. num.16.* Ioan.Garc. *de expen.cap. 13. num.14. & in tract. de coniugali acqueſtu, num.30.cum ſeqq.* Mart. *in votis nouiſſ.deciſ.voto 93.num.14.* D.Barboſ. *in l.1.ff.ſolut. matrim.p.1.n.34. & 38.* Valaſq. *de partitionibus, cap.5. num.3.cum ſeqq.*

Cap. Lex diuinæ. XVIII.

Benedictus.

NEque oſculum paris propinquitatem, quod nullam facit ſanguinis commixtionem.*] Notatur ad hoc quòd copula per quam vna caro efficiuntur coniuges, debet eſſe carnalis per ſeminis emiſſionem intra clauſtrum fœminæ, vt per Sanch. *de matr.lib.2.d. 21.n.5.verſ.probatur primò.* Vnde ex ſola vaſis fæminei penetratione non emiſſo intrà virili ſemine, minimè oriri affinitatem, tenent idem Sanch. *lib.7.diſp. 64 n.8 & 20.* & plures per me citati *de officio, & poteſt.Epiſcopi, p.3.alleg.51.n.167.cum ſeqq.*

Cap. Sunt, qui dicunt. XIX.

Gregorius.

SI verò vtriſque conueniat continentem vitam ducere, hoc quis audeat accuſare?*] Notatur ad hoc, quòd licitum eſt votum ſimplex caſtitatis à coniugibus mutuo conſenſu emiſſum, vt per Sot. *in 4.diſt. 27.q.1. art.4. verſ at verò circa mortem*, Petr. de Ledeſm. *de matr.q.64.art.4.dub.1.concl.5.* Sanch. *de matrim.lib.9 d.37.n.17.& eod lib.9.diſp.4.n.5.* per hunc text. tradit poſſe coniuges mutuo conſenſu ſeparari quoad thorum duplici concurrente moderatione, altera eſt dummodo legitima adſit cauſa, vt amor continentiæ ſeruandæ, ſecus quando odio, aut indignatione ducti coniuges communi conſenſu ſeparantur, altera ne patiatur vterque aut alteruter incontinentiæ periculum.

SVMMARIVM.

1 *Profeſſio coniugis de licentia ſpontanea alterius emiſſa valida eſt, etiam quando coniux manens in ſeculo nullum votum emiſit.*

2 *Adulterium quando committitur ab vno coniuge, poteſt alius religionem ingredi, & profiteri inuito altero.*

3 *Spoliatus ſua vxore ante omnia eſt reſtituendus quando agit iudicio poſſeſſorio, ſecus ſi agat petitorio, quia tunc non ſtatim reſtituetur, ſed audietur exceptio viri profeſſi allegantis adulterium vxoris.*

4 *Vxor adultera petenti non eſt reſtituendus vbi de eius licentia, licet minus legitima, innocens tranſiret ad Religionem, Ordineſve.*

5 *Adulterium ſufficit eſſe notorium ne reuocetur innocens à Religione, vel ab ordine ſacro ſuſcepto ad vſum coniugalem.*

6 *Profeſſus vir reuocatus ab vxore manente in ſeculo, tenetur illi debitum reddere, non verò huic reuocato petenti reddere tenetur.*

7 *Profeſſus inualidè, quia reuocatus fuit ab vxore, ea mortua poteſt validè aliud matrimonium inire, licet culpam lethalem incurrat tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis.*

Cap. Agathoſa. XVI.

NE fortè cum eius voluntate conuerſus ſit, &c.*] 1
Notatur ad hoc quod valida eſt coniugis profeſſio de licentia ſpontanea alterius emiſſa quando coniux manens in ſeculo nullum votum emiſit,

 ponde

ponderando Greg. *in præſ.* loquutum fuiſſe diſiũctinè nimirum ſi vxor conſenſum præſtitit, ant pariter conuerſa eſt, nam in quocunque illorum euentuum valida eſt profeſſio, ita Henriq. *in ſumm. lib.* 11. *c.* 15. § 9 Azor. *inſtit moral. p.* 1. *lib.* 11. *cap.* 1. *quæſt.* 6. *verſ. ſi queras*, Bartholom. à S. Fauſto *in theſauro Religioſorum, lib.* 5. *quæſ.* 67. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 33.
2 *num.* 4.

Nec quoddam fornicationis crimen, &c.] Notatur ad hoc, quòd vbi alter coniugum committit adulterium, innocens poteſt religionem ingredi, & profiteri altero inuito, vt per Sanch. *de matr. lib.* 9. *diſp.* 15. *n.* 2. *cum ſeqq.* Barthol. à S. Fauſto *in Theſauro Relig. lib.* 5. *q.* 49. *verſ. ſecundus*, Nauar. *conſ.* 8. *de Regular. in in antiq alias conſ.* 7 *de conuerſ. coniug. in nouis* Sayr. *in floribus dec ſub tit. de Regul. dec.* 11. Stephan. Gratian.
3 *diſcept. forenſ cap.* 102. *num.* 24.

In gloſſ. *Non quondam.* ibi, *hic petitorio agebatur, & ideo ex cap. de fornicatione alias primo reſtitueretur.* Notatur ad hoc, quòd ſpoliatus ſua vxore ante omnia eſt reſtituendus quando agit iudicio poſſeſſorio, allegans ſcilicet ſpolium, & petens ſe reſtitui; ſi enim agat petitorio, non ſtatim reſtituetur, ſed audietur exceptio viri profeſſi allegantis adulte-
4 rium vxoris, vt per Sanch. *de matr. lib.* 10. *diſp.* 12. *n.* 18. Intellige niſi de licentia vxoris, quamuis minus legitima, innocens tranſiret ad religionem, Ordineſve, tunc enim non eſſet reſtituendus vxor adulteræ petenti, licet adulterium ſit occultum, ſed exceptio illius debet audiri, & eo probato abſoluendus eſt, quia tunc non eſt ſpoliatio, cùm vxor conſenſum præſtiterit, ita Nau. *conſ.* 5. *in fine, de conuerſ. coniug. in antiq. aliàs conſ.* 14. *in fine, eod. tit. in nouis*, Sanch. *d. lib.*
5 9. *diſp.* 11. *n.* 6.

In gloſſ. *Fornicationis.* ibi, *publica* Notatur ad hoc quòd ſufficit adulterium eſſe notorium ne teneatur innocens à Religione vel ab Ordine ſacro ſuſcepto ad vſum coniugalem, vt per Nau. *conſ* 116. *n. vnico*, Barthol. de Ledeſma *de matr. dub.* 64 *poſt* 3. *concluſ* §. *ſciendum eſt ſecundò*, Nauar. *d. conſ.* 14. *in fin.* quos refert Sanch. *d. lib.* 9. *diſp.* 11. *n.* 8. vbi declarat, & *diſp.* 12. *num.* 12. refert multos per hanc gloſſ. tenentes ſufficere coniugi innocenti ad diuortium, quoad habitationem propria auctoritate celebrandum ſi adulterium ſit notorium, quod tamen ipſe
6 certis concluſionibus declarat.

In gloſſ. *Debeas.* ibi, *Sed nunquid iſte redditus vxori poterit ab ea exigere debitum*, &c. Notatur ad hoc, quòd vir profeſſus reuocatus ab vxore manente in ſeculo tenetur illi debitum reddere, vt per Scot. Palud. & Palac. quos refert, & ſequitur Bartholom. à S. Fauſto *d. lib.* 5. *q.* 67. *in fine, &* *q.* 69. reſoluit huic reuocato petenti debitum, alterum reddere non teneri, & *q.* 70. tenet hunc reuocatum non poſſe debi-
7 tum petere.

In eadem gloſſ. ibi, *ſed nunquid en mortua*, &c. Notatur ad hoc quòd vir inualidè profeſſus, & reuocatus ab vxore ea mortua poteſt validè aliud matrimonium inire, licet culpam lethalem incurrat tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis, vt per Nauar. *in man. cap.* 12. *num.* 60. *& conſ.* 4. *num.* 4. *aliàs conſ.* 5. *num.* 4 *de conuerſ. coniug* D. Barboſ. *in rub ff. ſoluto matrim. part.* 2. *num.* 101. Henriq. *lib.* 12. *de matrim. cap.* 5. §. 10. Azor. *inſtitut. moral. part.* 1. *lib.* 12 *cap.* 1. *quæſt.* 3. *verſ. ſi quæras*, Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 34. *n.* 5.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi ſine licentia viro, & vxori cauſa Religionis diuertere non licet.*

2 *Epiſcopi licentia requiſita vbi vir, & vxor cauſa Religionis diuertunt, non eſt neceſſaria ad profeſſionis valorem.*

3 *Verba*, nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat, *non inducunt præceptum.*

4 *Coniux ſi eſt profeſſus de licentia alterius non intrantis Religionem, nec vouentis continentiam, poterit reuocari, quamuis ex Epiſcopi licentia id effectum ſit; ſi verò alterum fecit, non poterit reuocari, quamuis Epiſcopi licentia defuerit.*

CAP. Si vir, & vxor. XXIII.

Eugenius II.

EVgenius Papa II. *in Synodo Romana, c.* 36. relatus 1
in hoc text. ait ſine Epiſcopi licentia viro, & vxori cauſa Religionis diuertere non licere, refert Mariol. *de irregul. lib.* 1. *c.* 4. *n.* 5. dum tenet ad coniugum conuerſiones validandas decretum Epiſcopi requiri, & *n.* 7. ſubdit deficiente huiuſmodi Epiſcopi decreto nudum coniugis conſenſum non ſufficere.

Cæterùm optimè Sanchez *de matr. lib.* 7. *diſp.* 32. 2
n. 3. explicat poſſe eam licentiam eſſe ad tria requiſita. Primum eſt ad valorem profeſſionis: ſecundum, vt rectè fiat, quia ſub præcepto ſit ea petenda: tertium ne coniux quamuis legitimè profeſſus poſſit reuocari ad coniugem manentem in ſeculo, ſicut reuocari poteſt quando coniux manens in ſeculo non vouit continentiam, at conceſſit licentiam. Quantum ad primum cenſeo eam Epiſcopi licentiam non eſſe neceſſariam ad profeſſionis valorem, quia in hoc text. vbi ea licentia petitur, non irritatur profeſſio aliter facta, idque apertè colligitur ex *c.* 1. *de conu. coniug. in fine*, à contrario ſenſu, vbi dicitur virum, qui ignorante Epiſcopo de licentia vxoris profeſſus eſt, reuocandum non eſſe, ſi vxor vouerit caſtitatem; ſentit ergo text. ex defectu licentiæ Epiſcopi nil officii profeſſioni. Ita tenent *in præſenti* Archid. *n.* 1. Bellarm. *n. vnico*, & Turrecrem. *n. vnico*, Ioan Andr. *in d. cap.* 1. *num.* 1. Butr. *num.* 5. Abb. *n.* 3. & Cardin. *q.* 2. Sot. *in* 4. *diſt.* 27. *q.* 1. *art.* 4. *col.* 15. *paulò ante verſ. id autem.*

Quoad ſecundum videntur verba illa huius text. 3
nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat, inducere præceptum; at dicendum eſt non eſſe præceptum, ſed de honeſtate deſiderari licentiam Epiſcopi, vt docent *hic* Archid. *num.* 1. *ſuper verb. fiat, & ibi* Bellar. *num. vnico*, Ioan. Andr. *in dict. cap.* 1. *num.* 1. & *ibi* Cardin. *quæſtione* 2. qui duo vltimo loco citati aſſerunt conſuetudine receptum eſſe, vt ea licentia non petatur.

Quoad tertium exiſtimo nihil ad rem facere defectum licentiæ Epiſcopi, aut interueniſſe quoad reuocationem: & ita ſi coniux eſt profeſſus ex licentia alterius non intrantis Religionem, nec vouentis continentiam, poterit reuocari, quamuis ex Epiſcopi licentia id effectum ſit; ſi verò alterum fecit, non poterit reuocari, quamuis Epiſcopi licentia defuerit, quod clarè ſentit Hoſt. *in d. cap. ſtatim in princip. ſuper verbo ignorante*, explicat, id eſt, maximè Epiſcopo ignorante, quaſi dicat idem eſſe ſi ſciente, atque ita ſcientiam eius, vel ignorantiam nihil conferre, & melius Butr. *ibi num.* 5. vbi ait ſi nondum facta eſſet profeſſio, poſſe Epiſcopum reuocare donec cognoſcat an legitimus fuerit ingreſſus; ſentit ergo facta profeſſione non eſſe reuocationi locum, quod Epiſcopi auctoritas in ingreſſu deſiderata ſit.

Cap. Si tu abſtines. XXIV.

Ioan. Chryſoſtomus.

1 COlligi videtur ex hoc text. quod quando vir adulterij cauſam dedit negandu debitum coniugale, tunc ob vxoris adulterium non permittitur ei diuortium, vt per D. Th. 1. *ad Corinth. q. ſect.* 4. *paulo poſt princip.* Angel. *verbo debitum, n.* 7. *in fine*, Barthol. à Ledeſma *dub.* 65. *de matr. ad finem*, § *alij addunt*, & dicit eſſe probabilem Ludouic. Lopez *de inſtruct. conſcient. p.* 2. *tr. de matr. cap.* 54. *vbi de diuortio quoad habitationem colum.* 4. *verſ. præterea aliud.*

2 Cæterùm contrarium, immo tunc permitti viro diuortium, verius exiſtimo, quia hæc cauſa adulterandi eſt remota, & potius occaſio, cum eo non tendat, vt fœmina fornicetur, & ideo D. Chryſoſt. relatus *in hoc text.* nomine licentiæ occaſionem intellexit, vt explicat gl. *in præſenti verbo licentiam*, tum quia vrgentior eſt occaſio, quando vxor è domo expellitur alimentiſque priuatur, tunc enim debito, cohabitatione, & alimentis defraudatur, & tamen ea non obſtante dimitti poteſt vxor fornicans, vt bene tradunt Gaet. *in repet. cap. ad limina*, 30. *q.* 1. §. 4. *n.* 217. Caſtro *lib.* 2. *de lege pœnali, cap.* 4. *paulò ante*, §. *vt igitur* Sot. *in* 4. *diſt.* 36. *q. vnic. art.* 1. *verſ. ſecundus caſus.* Quare hanc partem melius ſuſtinent D. Anton. *p.* 4. *tit.* 1. *cap.* 21. §. 6. *caſu* 7. Syluest. *in ſumma verbo diuortium q.* 9. *in fine.* Veract. *in ſpeculo coniug. p.* 3. *art.* 1. *concl.* 3. *caſu* 2 Iacob. de Graff. *in aureis dec. p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 12. *n.* 75. Vega *tom.* 1. *ſumma c.* 13. *caſu* 18. *in fine.*

SVMMARIVM.

1 *Continentiæ vota non licet vxori ſuſcipere, niſi eandem vitam vir eius elegerit.*
2 *Monaſterium non ſuccedit in Regnum, Comitatum, vel Ducatum.*
3 *Comes origine ſi poſtea fiat clericus, ſiue Epiſcopus non per hoc deſinit eſſe comes.*
4 *Nobilitas, & alia prærogatiua, ſiue iura ſanguinis non tranſeunt in monaſterium.*

Cap. Scripſit nobis. XXVI.

Nicolaus.

1 VVlgo allegatur hic text. ad hoc quod continentiæ vota non licet vxori ſuſcipere, niſi eandem vitam vir eius elegerit, de cuius materia agunt. Gomez *l.* 40. *Tauri n.* 66. Molin. *de primogen. lib.* 1. *c.* 13. *n.* 80 D. Barboſ. *in l. cum prætor.* §. *vlt. n.* 222. *ff. de iud.* Sanchez *de matr. lib.* 2. *diſp.* 13. *n.* 7. *verſ. poſterior obiectio eſt.*

2 In gloſſ. *Dignitate.* ibi, *& eſt argumentum quod ius Regni non tranſit ad monaſterium*, &c. Notatur ad hoc quod monaſterium non ſuccedit in Regno, Ducatu, vel Comitatu, vt per Bald. *in cap. cum in magiſtrum, n.* 3. *de elect. & in l. fin.* §. *hoc etiam, num.* 4. *C. de Epiſc. & cleric. & in l. data opera, n.* 44. *C. qui accuſare non poſ.* Paul. *in auth. ingreſſi, n.* 10. *C. de ſacroſanct. Eccleſ.* & *ibi.* Alberic. *n.* 3. Felin Barbat. Roman. quos refert, & ſequitur Tiraq. *de nobilit. c.* 26. *n.* 3. Molin. *d. c.* 13. *n.* 81. Gregor. Lopez *l.* 2. *verbo fiendo, tit.* 13. *par.* 2. Cifuentes *l.* 40. *Tauri q.* 6. & *in* Anton. Gom. *n.* 66. Gam. *Luſit. dec.* 6. *n.* 3. Sanch. *in præcepta Decal, tom.* 2. *lib.* 7. *c.* 15. *n.* 12. *in princ.*

Illud tamen aduertere oportet quod licet hoc procedat in monacho, tamen ſecus eſt in eo, qui ad clericatum promouetur, Comes enim origine, ſi poſtea fiat clericus, ſiue Epiſcopus, non per hoc deſinit eſſe Comes, & ideo non admittit Comitatum, etiamſi habeat ipſum in feudum ab Imp. ſicut tradunt Bald. *in c. inter dilectos, n.* 5. *de fide inſtrum.* Cephal. *conſ.* 1. *vol.* 1. Beller. *diſquiſit. cleric. p.* 1. *tit. de bonis clericorum* §. 19. *n.* 16. 3

In ead. gloſſ. ibi, *ſed ad ſucceſſores ſanguinis*, &c. Notatur ad hoc quod nobilitas, & aliæ prærogatiuæ ſiue iura ſanguinis non tranſeunt in monaſterium, vt per Felin. *in c. in præſentia, n.* 44. *de probat.* Afflict. *deciſion.* 320. *num.* 7. Bellet. *dicto tit. de bonis cleric.* §. 22. *num.* 2. 4

Cap. Decreta. XXVIII.

Gregorius.

COllige ex text. vinculum matrimonij rati omnino dirimi ſolemni Religionis profeſſione alterius ſponſi, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 18. *n.* 3. & alios per me citatos *in Remiſſ. ad Conc. Trid. ſeſſ.* 24. *de reform. matr. can.* 6. 1

Matrimonium reputatur ratum, & non conſummatum ad effectum vt vnus ex contrahentibus alio contradicente poſſit ingredi religionem ſi poſt illum contractum coram Parocho, & teſtibus copula non interceſſit, quamuis prius non ſemel etiam cum promiſſione de contrahendo fuerint fornicati, ita S. Cong Conc. *ſub die* 18. *Nouembris* 1618.

Matrimonium ratum non conſummatum, licet per ingreſſum Religionis diſſoluatur, tamen fallit quoad Ieſuitas, qui ſi ingrediantur Congregationem poſt dictum matrimonium, quia poſt longum tempus emittunt profeſſionem non diſſoluitur, ne vnus diu expectare cogatur, ita eadem S. Congreg. Concil. 26. *Aprilis* 1621.

Cap. Quod autem. XXIX.

GLoſſ. *verbo probare, in præſenti text.* tenet potius credendum eſſe vxori neganti copulam, quàm viro affirmanti, ſi vxor per aſpectum probet, vt per Syluest. *in ſum. verbo diuortium q.* 18. *num.* 21. Ant. Cuch. *lib.* 3. *inſtit. maior. tit.* 11. *n.* 264. Franch. Marc. *Delph. dec.* 677. *n.* 1. Fulu Pacian. *de probat. lib.* 2. *cap.* 2, *num.* 15. & 16. Sanchez *de matr. lib.* 7. *diſp.* 109, *num.* 6. 1

Cap. Qui dormierit. XXX.

Ex Concil. Aurel.

GLoſſ. *verbo, qui dormierit, in præſenti text.* tradit inceſtuoſum coniugem cum conſanguinea alterius coniugis non poſſe ab ea debitum petere, at teneri reddere, ſubdens quod hic text. dum decidit nefas eſſe hunc inceſtuoſum reddere debitum, intelligendum eſſe, id eſt, petere, refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib.* 9. *diſp.* 27. *num.* 1. 1

Cap. Quidam deſponſauit: XXXI.

Ex Concil. Triburien.

GLoſſ. *verbo ſed mœchus, in præſenti text.* reſoluit adulterium cum ſponſa de futuro non committi, vt per Con. *de ſponſalib p.* 1. *c.* 3. *n.* 38. Ant. Gom. 1

l. 80.

l.80.Tauri n.47.verſ.dubium tamen eſt,Clar. §. *adulterium,verſ.ſed hac omnia.*Anton.Gnch.*lib.5.inſtitut. maior.tit.10.num.4.*Perez *l.1. §.item deducitur tit.1. lib.5.Ordinam.* Azeued. *l.3.num.5.tit.20. lib.8. noua recop.*Henriq.*lib.11.de matrim. cap.13 §.4.*Sanchez *de matrim.lib.1.diſput.2.num.2.*quicquid dicat Farin.
2 *in praxi crimin.p.5.q.141.num.* 52. Cum ſponſa verò de præſenti,quæ à proprio viro nondum cognita ab alio poſt huiuſmodi ſponſalia fornicata eſt, cõmittitur adulterium,ſicut reſoluũt Palat.*in repet.rub. de donat.inter virum,& vxor* §.20.Cald.*d.§.adulteriũ num.9.* D.Barboſ.*in l.2.part.1.num.* 133.*ff.ſolut.matr.* Perez *l.2.gl.2.tit.20.lib.5.Ordin.*

Cap. Raptor. XXXIII.

1 Collige ex text.iuncta expoſitione gl.*verbo noluerit, in præſenti*, iuſtam cauſam diſſoluendi ſponſalia eſſe ſi ſponſa vi præciſa cognita ſit,vt per Couar.*de ſponſalib.p.2.cap.5.in init.num* 62.Nauar.*in manuali cap.21.n.27.verſ.nono*,Bartholom.à Ledeſma *de matrim.d.13.caſu.7.*Viuald.*in candel.aureo part.1. de ſponſalib.cap.5.num.33.*Henriq.*in ſumma lib.11.de matrim.cap.14.§ 6.*Fr.Emman.*in ſum.tom.1.cap.245. n.7.*Sanch.*de matrim.lib.1.diſp.55.n.6.*

Cap. Statutum. XXXIV.

Ex Concil.Tolet.

1 Probat hic text.raptorem alienæ ſponſæ nec cum rapta, nec cum quacunque alia poſſe matrimonium inire, vt per Paludan.*in 4.diſt.34.q.1.art.2. num.13.*Palat.*in 4.diſt.34.diſput.2.colum.12.verſ.autem raptus*,Caiet.2.2.*q.154. art.7. ad fin.* Veracruc. *in ſpeculo coniug.p.1.art.15.concl.2.*Matien.*ad rub.tit. 1.gloſſ.n.142.lib.5.noua recop.*Sot.*in 4. diſt. 37. quaſt. vnica art.1.col.4.verſ.de raptore*,vbi reddit rationem quod, qui alienum matrimonium perturbare auſus eſt iure proprio contrahendi merito priuetur, vt in quo deliquit, puniatur,refert,& ſequitur Sanch.*de matrim.lib.7. d.12.n.43.*

2 *Et ipſa eidem crimini conſentiens*,&c.]Ergo à contrario ſenſu nec ipſa ſponſa rapta ſi poſtmodum aſſenſum raptui præbeat,poterit alio matrimonio copulari,vt per Palat.*citato loco*,Verac.*d.art.15.concl.1.* Sanch.*d.d.12.n.44.*

3 Non explicant tamen clarè Doctores an hic text. intelligatur de raptore ſolius ſponſæ de præſenti,an etiam de futuro, nam gl.*hic verbo rapueris*,& Hugo ac Archid. *ſtatim in princip.* Bellam. *num. vnico*, & Turrecrem. *numer. etiam vnic.* hunc text. de raptu vtriuſque ſponſæ videntur intelligere. At Paludan. *in 4.diſt.34.q.1.art.1. num.13.*explicans hoc impedimentum, ita ait, *raptus alienæ ſponſa, id eſt, vxoris aliena*,& ita videtur innuere ſolum intelligi de raptu alienæ ſponſæ de præſenti, quod ſibi placere ait Sanch.*d. diſp.12.num 45.* vbi ſubdit ex Palat.Veracruc. *citatis locis*, habere locum huiuſmodi impedimentum ſiue ſponſa illa ſit virgo, ſiue corrupta.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium non eſſe verum, & perfectum ante conſummationem tenuit Gratianus,ſed contrariũ verius, vt n.4.*
2 *Matrimonij præcipuus finis eſt bonum prolis.*
3 *Sacramentũ eſt ſacra res ſignum gratiam conferens*
5 *Perfectio cuiuſcunque actus eſt duplex, altera eſſentialis, altera accidentalis.*
6 *Copula reſpectu matrimonij dupliciter poteſt, cõſiderari, vel quoad obligationem,& poteſtatẽ,vel quoad actum.*
7 *Proles licet ſit præcipuus finis matrimonij, quæ niſi per copulã obtineri non poteſt, non ſequitur eſſe de eſſentia, quia finis rei intentione quidem primus eſt,executione vltimus.*
8 *Matrimonium eſt inſtitutum in officium naturæ, & ita ſecundum ſe conſideratur, cui Sacramentum aduenit.*
9 *Matrimonium ſignificat duplicem vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam.*
10 *Conditio appoſita contra bonum prolis non ideo eſt contra ſubſtantiam,quia impedit actum, & executionem, ſed quia opponitur obligationi, & potentiæ.*
11 *Impotentes ideo non ſunt habiles ad matrimonium quia ſuppoſita perpetua impotentia iam in eo matrimonio non reperitur obligatio, & poteſtas ad vſum ipſius.*
12 *Declaratur text.in cap.non dubium,& in cap.cum ſocietas 27.q.2.*

Cap. Institutum. XXXIX.

Gratianus *in hoc text.verſ.poteſt,& in cap.ſi quippe, verſ.illud, hæc eadem cauſa, & quaſt.*multis 1
auctoritatibus concludit non eſſe verum, & perfectum matrimonium ante conſummationẽ, ſed tunc matrimonium verè inter virum,& fœminã celebrari, & contrahi cum inuicem ex affectu commiſcentur,vt conſtat ex *cap.quod autem hanc eandẽ clauſ.& q.* nonnihil ab his diſceſſit ex recentioribus Mich. de Medina *lib.5.de continentia ſacrorum hominũ c 61.* vbi non eſſe perfectum, ac verum matrimonium ſine copula docet,atque ideo inter Ioſephum,& Virginem non fuiſſe verum matrimonium in eo tamen differre ſe dicit à Gratiano, quod Gratianus aſſerat matrimonium non contrahi niſi cùm conſũmatur: at Medina etiam ante conſummationẽ contrahi dicit,non tamen eſſe verum, nec perfectum ſine conſenſu in copulam, Id ipſum ſenſerunt nonnulli hæretici,quos confutat VValdenſ. *t.2. qui eſt de Sacrament. cap.*130. pro quibus multa argumenta confici 2
ſolent.Primum eſt ad finem matrimonij, nam cùm præcipuus eius finis ſit bonum prolis,vt probant D. Thom. *p.3.q.99.art.3.* Durand. *in 4 diſt.31.q.2.a.6.* & *ibidem* Sot.*art.2.* finis autem hic ante conſummationem obtineri non poſſit,ſit conſequens vt ad eſſentiam matrimonij obtineri videatur. II. Matrimonium verũ Sacramentũ eſt,ſed non videtur perfectum Sacramentum ante copulã:ergo neque perfectum matrimonium,maiorem probant D.Paul.*ad Epheſ.cap.ad abolendam.de hæretic.* Concil. Trident. *ſeſſ.24.de reform.matr.can.5.* minor verò ex eo patet quoniam eſſentiale eſt omnibus Sacramentis,vt ſignificent, atque ideò difiniuntur ab Auguſt.*lib.1.de Ciuitate Dei cap.3.* vt ſit ſacræ rei ſignum gratiã cõferens,referunt *in cap. ſacrificium, de conſecrat.diſt.4.* probant Magiſt. & omnes Theologi *in 4.diſt.1.q.1.* matrimonij vero integra, & perfecta ſignificatio eſt, vt ſignificet omnem vnionem, quæ eſt inter Chriſtum, & Eccleſiam per carnis aſſumptionem, quæ tantum reperitur in matrimonio conſummato, vt probat *cap debitum, de bigam.*Vgo *de Sacram.lib.2. p.2.* Sot *in 4. diſt.26.q.2. art.4.* conſequentia bona eſt. III. Si copula ad eſſentiam matrimonij non pertineret,conditio per quam impeditur neque eſſet

contra

contra ſubſtãtiam, neque vitiaret matrimonium, ſed vtrumque facit, ergo ad eſſentiam pertinet. Maior patet. Minor probatur *in cap. vlt. de condit. appoſ.* conſequentia bona eſt. Confirmatur magis hoc argumentum ex eo quòd non aliter valere poteſt matrimonium quàm ſi cõſenſus ſaltem virtualis ad copulam præſtetur, vt probant omnes Theologi *in 4. diſt. 31. q. 2.* ergo ſequitur matrimonium perfectum non eſſe niſi conſummatum. IV. Niſi hæc pars vera eſſet impotentes valerent contrahere, vt patet, ſed iſtorũ matrimonium non valet, vt conſtat ex *tit. de frigidis, & maleſ.* Igitur, &c. V. & vltimò adduci ſolẽt in hãc ſententiam veluti expreſſæ auctoritates Auguſtini *in cap. non dubium. 27. q. 2.* dum ait non eſſe dubium illam mulierem non pertinere ad matrimonium, cum qua commixtio ſexus non docetur fuiſſe, ſimilis auctoritas Leonis, quæ habetur *in c. ſocietas*, & Ambroſij *in cap. in matrimonijs, ead. cauſ. & q.* quæ auctoritates mirandum in modũ torſerunt Theologos, & noſtros, vt videre licet ex Sot. *d. art. 4.* & Cou *de ſpõſal. p. 2. c. 7. §. 4. n. 13.*

4 His tamen non obſtantibus veritas, & Catholica ſententia eſt in contrarium, quam in primis probant D. Chryſoſt. relatus *in cap. matrimonium*, Ambroſ. *in cap. cum initiatur*, Iſidor. *in cap. coniuges 27. quæſt. 2.* Auguſt. *lib. 10. de bono coniug.* D. Thom. *3. p. q. 48. art. 1.* Durand. Sot. & omnes *d. diſt. 31. q. 2.* Sot. *d. art. 4.* Viguer. *de inſtit. cap. 16. §. 7. verſ. ergo, imped. 2.* Doctores noſtri *in rub. de ſponſal.* Bart. & Socin. *in l. cum fuerit, ff. de condit. & demonſtr.* Dec. & Cagnol. *in l. nuptias ff de regul. iuris*, Alexand. *conſ. 149. in princip. lib. 5.* Salicet. *in princip. num. 15. Inſtit. de patria poteſt.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 1 §. vnic. in princ.* Catechiſm. Rom. *tit. de matrimon. verſ. ex his, in fine*, cum aliis citatis à Sanch. *de matrimon. lib. 2. diſp. 28.* Quæ ſententia vltra Sanctorum auctoritates probatur à Iureconſ. Vlpiano *in d. l. cum fuerit 15. & in d. l. denique 6. ff. de ritu nupt.* Paul *in l. ideoque 7. ff. eod.* dum ait dotem, & donationem de dote, quæ perfectum matrimonium præſupponũt, iuxta *l. 2 ff. de iure dotium*, virgini poſſe competere, idem probat *d. l. nuptias*, & ex Summis Pontif. Nicol. *in cap. ſufficiat 27. q. 2. cap. cum apud, cap. tua, de ſponſal. c. pen. & vltim. de ſponſa duorum.* Sunt etiã pro hac parte manifeſtiſſimæ rationes, & argumenta, quorum primum deſumitur ex definitione, & ſubſtantia matrimonij ſubſiſtentis in mutua obligatione ad indiuiduum, quæ planè reperitur ante copulam, deinde conſtat veriſſimum fuiſſe matrimonium inter Beatiſſimam Virginem, & Ioſephum, vt probat, *c. Beata 27. q. 2.*

5 Pro reſolutione verò argumentorum, & perfecta rei cognitione duo præmittere oportet. Primum quòd perfectio cuiuſcunque actus eſt duplex, altera eſſentialis, altera accidentalis: eſſentialis eſt illa, per quam actus ſecundùm ſuam eſſentiam ſubſiſtit, vt in homine rationabilitas, in venditione cõſenſus de re, & pretio: accidentalis verò eſt illa, quæ conſiſtit in operationibus, & executione actus iam facti, & accidit rei iam exiſtenti, prout eſt in naturalibus hominem actualiter ratiocinari, & ſentire, & in contractibus traditio quæ non pertinet ad primam perfectionem, ſed ad conſummationem, §. *cum autem, Inſtit. de empt.* quod ipſũ in matrimonio reperitur, etenim eſſentialis perfectio conſiſtit in mutua obligatione, accidentalis verò in conſummatione, & aliis operationibus, quod bene docet D. Th. *3. p. q. 42. art. 4.* Sot. *vbi ſuprà.* Secundò præmittendum eſt copulã reſpectu matrimonij dupliciter poſſe conſiderari, vel quoad obligationem & poteſtatem, vel quoad actum: priori modo obligatio, & poteſtas ad copulam eſſentialiter pertinet ad matrimonium, & conſenſus, vel mutua illa obligatio, quæ efficit ut ad indiuiduam vitæ conſuetudinem virtualiter, & implicite continet obligationem, & poteſtatem ad copulam, D. Thom. *3 p. q. 48 art. 1.* Durand. & Sot. *dictis locis* poſteriori verò modo ſcilicet actus copulæ, nõ pertinet ad primam, & eſſentialem perfectionẽ matrimonij, ſed ad ſecundam accidentalem.

Quibus ſuppoſitis optimè contrariæ, ſeu diuerſæ Sanctorum Patrum, & Doctorum auctoritates conciliantur, qui videntur diſſentire, & defenditur Gratian. *in præſenti*, & in aliis text. concordantibus, & argumenta omnia ſuprà adducta facilè reſoluuntur. 7 Nam ad primum dicendum eſt quòd licèt proles ſit præcipuus finis matrimonij, quæ niſi per copulam obtineri non poſſit, non ſequitur eſſe de eſſentia, quia finis rei intẽtione quidem primus eſt, executione vltimus, vt patet ex D. Thom. *d. q. 44. art. 3. ad 1.* & ideò ſemper eſt extra rem. idem D. Thom. *1. 2 q. 100. art. 9.* Durand. *2. ſentent. diſt. 29. q. 4.* Sot. *de Iuſtit. lib. 2. q 4 art. 4.* Couar. *var. lib. 4 c. 19. n. 11. & 12. & cap. 20. n. 12.*

8 Ad ſecundum reſpondetur primo ex ſententia D. Thom. *vbi ſuprà*, matrimonium eſſe inſtitutum in officium naturæ, & ita ſecundum ſe conſiderari. Sacramentum vero eidem adueniſſe, & ideo ſignificationes prædictæ ad eſſentiam matrimonij per ſe nõ pertinere. Deinde reſpondetur eſſentiale eſſe quidem ſacramẽto vt ſignificet, ſed aliquæ ſignificationes in ipſo continentur, aliquæ vero ſignificationes non continentur. Priores pertinent ad eſſentiam, prout eſt in Baptiſmo interna ablutio, quæ per externã ſignificatur, in matrimonio indiuidua cõiunctio, quæ per externam pactionem oſtenditur, vt habetur *in cap. in omni, hac ead. cauſa, & quæſt.* ſignificationes vero nõ contentæ ſunt aliæ fere omnes, vnde cum illa ſignificatio vnionis inter Chriſtum, & Eccleſiam per carnis aſſumptionem non contineatur in matrimonio per ſe, plane non eſt de eſſentia. Vltimo 9
reſpondetur matrimoniũ ſignificare duplicem vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam alterã per charitatem, & dilectionem, iuxta illud Pauli *ad Ephes. 5. diligite vxores veſtras ſicut Chriſtus dilexit Eccleſiã*; explicat eleganter Magiſt. *in 4. diſt. 26. cap. 1.* & *ibi* omnes Theologi, vt refert Sot. *q. 2. art. 4.* Couar. *de ſponſalib. p 1. c. 10. num 9. & c. 7. §. 4. num. 3.* & hæc ſignificatio reperitur in matrimonio quæ ſola ſufficit ad perfectionem primam, alia verò accidentalis eſt, ſine qua verum eſt Sacramentum.

Ad tertium reſpondetur negando ſequelam, quia conditio, quæ ponitur contra bonum prolis, nõ ideo eſt contra ſubſtãtiam, quia impedit actum, & executionem, ſed quia opponitur obligationi, & potentiæ, is enim, qui talem adiicit conditionem, non vult ſe obligare ad copulam, & bonum prolis, & cùm ea obligatio virtualiter contineatur in ſubſtãtia matrimonij, ſequitur quod contraria pactio, & cõditio rectè dicitur contra ſubſtantiam, vt bene docet D. Thom. *2. q. 48. art. 1 ad 3.* Durand. & Sot, *vbi ſuprà*, & alij *d. 26. q. 2.* 10

Ad quartum patet reſponſio ex proximè dictis *in reſp. ad 3.* quoniam ideo impotentes non ſunt habiles ad matrimonium, quia ſuppoſita perpetua impotentia iam in eo matrimonio nõ reperitur obligatio, & poteſtas ad vſus ipſius nã cùm impoſſibilis obligatio nulla ſit, & impotentia eam faciat impoſſibilem, planè eſt nulla, atque ideo ſubſtantiam offendit, non ſolùm actum, ſicut reſpondet Durand *in 4 diſt 34 q. 2.* & *ibid.* Richard. Palud. & Sot. *art. 2.* Specul. *coniug. par. 1 art. 30.* & eſt ab omnibus receptum. 11

Ad

52 Ad quintum,& vltimum ex auctoritate Auguſti, & Leonis, reſpondet ex aliis Couar. *d. num.* 13. corrigendo litteram,aliter verò poſt D.Thom.intelligit Sot. *d.art.*4. dum ait quòd verbum,*commixtio, ibidem*, non intelligitur de coniunctione carnali,ſed de fœdere matrimonij; vel illa verba ad matrimonium nō pertinere, quæ in prædictis auctoritatibus leguntur, intelligenda eſſe de matrimonio omninò perfecto ſecundū perfectionē etiam accidentalem. Alij reſpondent text.*in d.cap.non dubium*, apud Auguſtinum non extare, vt aduertunt Decreti Gregoriani cenſores, extare tamen apud Leonem *d.c.cum ſocietas*,quod correctum habetur *epiſt.*90.*&* 92.*Leonis I.ad Ruſticum*, addúntque eundem Pontif. Leonem I.illis verbis ſolùm contendere vnitatē Chriſti cum Eccleſia qerfectè repreſentari in coniugio cōſummato, non verò ante conſummationem. Vnde bigamus qui propter defectum Sacramenti reiicitur ab Ordinibus ſuſcipiendis,ille dicitur qui duo conſummauit matrimonia; qui verò ſecundis nuptiis copulatus eſt, & altera ex vxoribus obiit ante cōſūmationem,bigamus non eſt,*cap.Valentino clerico* 34. *diſt.cap. debitum, de bigam.non ordin.*quo modo intelligi poſſunt*cap.cum initiatur, cap.in omni, & cap. quapropter, & cap.ſi quis* 37.*q.*2.dum dicunt matrimonium conſummatione perfici, in ordine ſcilicet ad myſterium, vt dicit Innoc.*in d.cap.debitum*.Quidam autem modernus non abs re nouam affert ad prædictum Leonis locum interpretationem, nam cùm ibi ageret de coniunctione cum concubina, & ancilla, cum qua permanente in ſtatu ſeruitutis verum coniugium eſſe non poterat, vt oſtendimus *ad cap non omnis*.32.*q.*1.inquit etiam inter patronum,& concubinam ex eo non poſſe eſſe repræſentationem coniunctionis Chriſti cum Eccleſia, quia nō eſt inter illos matrimonium, non intercedit antē matrimonium, quia non præceſſit nuptiale myſterium, ideſt, nuptiæ celebratæ non ſunt. Nuptiæ enim, vt *ibi*,inquit Leo,ſunt inter ingenuos,& æquales.Quæ quidem interpretationes licèt defendi poſſint, proprietatem aliquatenus offendunt, atque ideò facilè dici poteſt prædictas auctoritates agere de muliere impotente,quæ matrimonio apta non eſt ex ſupradicta ratione.

SVMMARIVM.

1 *Religionis ingreſſu,*
2 *Receſſu ad remotam regionem,*
3 *Lepra,ſeu alia corporis deformitate,*
4 *Fornicatione,*
5 *Abſolutione mutua,*
6 *Matrimonio cum alia contracto,*

} *ſponſalia diſſoluuntur.*

Cap. Si quippe. XLVI.

Gregorius.

2 GLoſſ.ſingularis *verbo quæritur vtrùm,in præſenti textu*,enumerat plures cauſas,quibus ſponſalia diſſoluuntur, & primo loco per ingreſſum in Religionem, tam ex parte ingredientis, quàm ex parte manentis in ſeculo,vt per Henriq.*in ſumm.lib.*11.*de matrim.cap.*14.§.3.*in commento*, Sanch.*de matr.lib.*1. *diſp.*41.*n.*5. Gutier *eod. tract.cap.*25 *n.*1. Bonacin.*in ſimili tract.q.*1. *puncto* 5.*num.*1.

In ead. gloſſ.ibi, *Secundus caſus ſi alter recedit ad remotam regionem*, &c.Vide Sanch.*de matrim.lib.*1. *diſp.*54.*per tot.*Gutier.*eod.tract.cap.* 3. Valer.Regin. *in praxi fori pœnit.lib.*31.*num.*261. Rebell *de obligat. iuſtitiæ p.*2. *lib.* 4 *q.*8. *ſect* 3. *num.*15.Bonacin. *d.q.*1. *puncto* 6. *in fine.*

In ead.gloſſ.ibi,*Tertius caſus ſi alter incurrit leprā, vel aliquam deformitatem corporis*,&c.Vide Sanchez *de matrim.lib.*1.*diſp.*57.*per tot* Gutier *eod tract.c.*32. *num.*3.Molin *de iuſtit.tract.*2.*diſput.*272.*num.*4.*&* 5. Bonacin. *d q.*1. *puncto* 8. *num.*9. Idem ſi animi, vel exiſtimationis notabilis deformitas ſponſorū alteri ſuperueniat, vt docet Anton. Cueh. *lib.*5.*inſtitut. moral.tit.* 10.*n.*63. Sanch.*d. diſp.*57. *num.* 2.*circa fin.* Aluarez de Valaſco *de priuileg. pauperū*, *p.*1.*q.*14.*n.* 6.vbi per totam illam quæſtionem differit an ſpōſalia de futuro propter ſuperuenientem alterius ex ſponſis paupertatem diſſoluantur. 3

In ead gloſſ. ibi, *Quartus ſi fornicetur.* &c. Vide Sanch. *d.lib.*1.*diſp.*55.*per tot.* Menoch.*de arbitr.caſu* 455.*num.*5.Rebello *d.q.*8 *ſect.*2.*num.*8.Gutier.*de matrim. cap.*31. *num.*1. Valer. Reginald. *d lib.* 31.*num.* 262.Coninch.*de matrim.diſp.*23.*dub.*7.Bonac.*d.q.*1. *puncto* 8 *à num.*1. 4

In eadem gloſſ.ibi,*quintus ſecundùm quoſdam eſt ſi mutuò ſe abſoluerint.* Ita Nald. *verbo ſponſalia num.*4. Coninch *de matrim. diſp.*13. *dub.* 1. *n.* 2. Sanch.*d.l.* 1.*diſp.*52.*n* 8. Gutier. *de matrimon.c.*24. Leſſi *de Iuſtit. lib.*1. *cap.*42. *dub.*12.*n.*57. Bonacin. *d.q.puncto* 10.*n.*1. 5

In eadem gloſſ.ibi, *ſextus ſi contraxit cum alio per verba de præſenti.* Vide Sanch.*d.lib.*1. *diſp.*48 Leſſi. *d.lib.*2.*cap.*40.*num.*74 Menoch.*de arbitr.caſu* 455 *n.* 9.Gutier. *de matrimon.cap.*17.*num.*1.Coninch *d.diſput.* 23. *dub.* 4. *num.* 28. Bonacin. *d. q.* 1. *puncto* 7.*à num.*1. 6

CAVSA XXVIII.

QVÆSTIO I.

Cap. Si quis gentilis. II.

Ex decreto Eutychiani.

SANCHEZ *de matrim. lib.*7. *diſp.*73. *num.* 4.referens verba huius text.videlicet, *Si quis gentilis vxorem dimiſerit ante Baptiſmum,in poteſtate eius erit eā habere,vel non habere*,illum ita eſſe intelligendum ait, Si dimiſſa eſt per repudium,& nolit ad fidem conuerti, poteſt conuerſus cum illa habitare, ſi poſſit abſque periculo,vel non habitare. 1

Cap. Vxor legitima. IV.

Auguſtinus.

PEr hunc text tenet Bartholom. à Ledeſma *de matrimon. p.*56.*ſtatim in princ.fundament.*3. integrum eſſe coniugi ad fidē conuerſo prius matrimonium diſſoluere,ac ad aliud tranſire,vbi alter adhuc infidelis habitare non vult ſine pertractione ad peccatum mortale, ſubdens non exigi ad hoc motionē violentam, quaſi homo dicitur cogi ad peccatū, ſed ſatis eſſe ſuggeſtionem, aut ſuaſionem. Verùm probabilius videtur pertractionem ad peccatum mortale non dici quando infidelis ſuggerit fideli,vel leuiter ſuadet aliquod peccatum mortale,quia *c.quantò; & cap.gaudemus, de diuort*;expreſsè dicunt, quando 1

infidelis

infidelis pertrahit fidelem ad peccatum mortale attractio motionem quandam violentam importat, & præpoſitio illa, *per*, petit conſummationem; quare deſideratur talis perſuaſio, vt vim aliquam inferat, ita Verac. *in ſpeculo coniug. p. 2. art. 31. concl. 1. 2. & 3.* Petr. de Ledeſma *de matr. q. 59 art. 5. dub. vnico, concl. 2.* Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 74. n. 7.* vbi ait textum *in præſenti* non probare illud, quod ex eo colligere intendit Barthol. à Ledeſma *citato loco*, quis intelligitur quando iis verbis aliquid pertractionis ad peccatum ineſt, iuxta *d. cap. quanto, & d. c. gaudemus*, & idem Sanch. bene ſubdit pertractionem hanc eſſe quoties fidelis attenta propria fragilitate periculo lapſus exponitur, ſiue monitione leui, ſiue quodammodo violenta, & importuna, aut ſuggeſtione infidelis; vnde dicit periculum hoc non æqua lance in omnibus librandum eſſe, fœmina enim faciliùs habetur, & inter ipſas fœminas, ſeu viros quidam aliis proniores ad ruinam in peccatum ſunt, facilè autem periculum hoc coniectabimus cùm infidelis recens conuerſus facillimus ad ruinam, vtpote qui neque in fide, neque in bonis moribus radices egerit, ſed peſſimos imbiberit, illiſque aſſuefactus ſit.

SVMMARIVM.

1 *Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrandi.*
2 *Diuortium licitum eſt ob adulterium ſpirituale.*
3 *Coniux Catholicus tenetur diuertere ab hæretico nolente reſipiſcere etiam propria auctoritate.*
4 *Crimen ob nullum aliud a fornicatione carnali, vel ſpirituali licet coniugibus diuertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum.*

CAP. Idololatria. V.

1 IDololatriæ crimen quàm execrabile ſit, & Deo Opt. Max. ſemper infeſtum, & alia de idolorum vanitate vide Tertull. *in peculiari libro de idololatria*, S. Cyprian. *in orat. contra idola*, S. Anaſtaſ. *in tract. de vanitate idolorum*, Petr. Naot. *in polyanthea, verbo idololatria*, S. Th. 2. 2. *q. 94. art. 1. cum ſeqq.* S. Antonin. *p. 1. cap. 3. tit. 2. §. 7.* Abulenſ. *cap. 1. in Exodum q. 7.* Pereira *ib. d. diſp. 7.* vbi tradunt Hebræos propter idololatriam, quam inter Ægyptios didicerant, & exercuerant, tot diuinis ſuppliciis afflictos; Maſquard. *de Iudæis, p. 3. c. 1. n. 23. & ſeqq.* Petr. Creſpet. *in ſum. Fidei, verbo idololatria*, Cordub. *lib. 1. q. 57. dub. 5. pag. 500.* Anton Poſſeuin. *in bibliotheca, tom. 1. lib. 10. c. 5. pag. 431.* Anton. de Herrera *in hiſtor. generali Indiarum, decad. 3. lib. 2. c. 15. pag. 85.* vbi docent quid ſit idololatria, vnde prouenerit, & quos effectus operetur, Simanch. *de Cathol. inſtit. tit. 32.* vbi de materia, & pœnis idololatriæ, Azor *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 11. cum ſeqq.* vbi quid ſit idololatria, Marr *de iuriſd. p. 1. cap. 24. ex n. 29.* vbi quòd licitum ſit idololatras debellare, Thom. Sanch. *in præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 37.* Matt. Delr. *in adag. ſacris tom. 1. adag. 855. pag. 461.* vbi concludit idolum inde dictum quòd cultoribus nihil niſi dolorem, & turbelam afferat & Deum ad iram prouocet, Ludou. à Paramo *de origine S. Inquiſit. lib. 1. tit. 3. c. 2. per tot.* vbi curioſè recenſet eos omnes, qui idololatriæ crimen in mundo commiſerunt, Fr. Raph. de la Torre *in 2. 2. S. Th. tom. 2. q. 94. art. 3. ex pag. 98. vſque ad* 124. vbi quod idololatria continet odium Dei, & blaſphemiam, & eſt grauior infidelitate, Fr. Thom. Maloenda *de Antichriſto lib. 1. cap. 3. pag. 6. & 7.* vbi quod Belial fuit princeps idolorum, *& lib. 7. cap. 3. pag. 349* vbi quod Antichriſtus idola auferet, & alia de grauitate huius criminis, Sim. Maiol. *in diebus Canicularibus, tom. 2 colloq. 2. per tot. præcipuè pag. 21. & 23.* vbi de varietate, & abominatione idolorum, Card. Bellarm. *lib. 1. de verb. Dei, c. 13. pag. 17. & lib. 4. de Rom. Pont. c. 19. pag. 340.* vbi de idololatriæ punitione, Franc. Torreblanc. *de magia, lib. 1. cap. 17. & 18.* Torquemada *in Monarchia Indorum, lib. 6. cap. 5. & cap. 33.* vbi de idololatria diuerſarum nationum.

Et vir vxorem dimittere, & vxor virum.] Notatur ad hoc quod coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrandi, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera vxore diuertere, ita è contra vxor innocens à viro adultero, vt per Cou. *de ſponſalibus, p. 2. cap. 7. § 5. n. 8* Roland. *conſ. 50. num. 5. & 6. vol. 1.* Roias *ſing. 214. in fine*, Barthol. à Ledeſma *dub. 68. de matr. concl. 1.* Petr. de Ledeſma *de matr. q. 62. art. 4.* Philiarch. *de officio Sacerdotis, tom. 1. part. 2. lib. 2. c. 17. §. ſed dubium eſt*, Iacob. de Graff. *in aureis dec. p. 2. lib. 2. cap. 12. num. 55.* Henriq. *in ſum. lib. 11 de matr. c. 16. §. 3.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 240. n. 2.* Burſat. *conſ. 218. num. 8. vol. 2.* Perez *l. 2. ad finem tit. 15. lib. 8. Ordin.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1. §. 4. num. 205.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p. 2. n. 3.* Sanch. *de matr. lib. 10. diſp. 3. n. 6* 2

Veluti ſi aliquem cogat vxor ſacrificare idolis.] Notatur ad hoc quod licitum eſt diuortium ob adulterium ſpirituale, quale eſt hæreſis, vel apoſtaſia à fide, in qua alter coniux labitur, dum in ea lapſus crimina non reſipiſcit, vt per Sanchez *de matr. lib. 10. diſp. 15 n. 3.* vbi *n. 4.* declarat quoad omnia, id eſt, mutua obſequia, habitationem, & debitum, eſſe licitum diuortium, & *n. 5. & 6.* ſubdit teneri coniugem Catholicum diuertere ab hæretico nolente reſipiſcere etiam propria auctoritate, nec concedi reſtitutionem hæretico ſpolium alleganti obiecta ſibi hæreſis exceptione. 3

4

Ex quo intelligitur quòd propter illicitas concupiſcentias, &c.] Ergo diuortium conceditur inter coniuges ob alia crimina adulterio paria, de quo vide Sanch. *dict. lib. 10. diſp. 17. n. 1.* at *n. 3.* concluſionem firmat ob nullum crimen aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali licere coniugibus diuertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccatum, & *n. 15.* reſpondet textum *in præſenti*, procedere quando coniux illis criminibus implicitus nititur alterum ad ea peccata pertrahere, nam iſto caſu licitum eſſe coniugi diuertere, tenet gloſſ. *hic verbo ſacrificare*, & reſoluunt Nauar. *in man. cap. 22. n. 22. verſ. 22.* Philiarch. *de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. l. 2. c. 17. in initio*, Petr. Sot. *lib. 12. de matr. ad fin.* Hieron. Llamas *methodo curationis, part. 3. cap. 12. §. 1. in fine*, Henriquez *in ſum. lib. 11. de matr. c. 17. § 7.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p. 2. num. 30.* Sanchez *d. lib. 10. diſp. 17. n. 5.* 5

CAP. Non ſolùm. V.

VVlgo colligitur ex hoc text. virum teneri ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, quia ſcandali maximam anſam præberet, cùm omnes merito, ac iure optimo ſuſpicari poterunt ipſum virum criminis vxoris conſcium, ipſi conniuere, patrocinarique, ipſumque lenonem eſſe. Quare ita docent D. Th. *in 4 diſt. 35. q. vnica, a. 2.* Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. §. 2. num. 4.* Nauar. *in man. cap. 16. num. 28.* Clar. *§. adulterium, verſic. caueat etiam*, Perez *l. 2. verſ. quæritur vlterius quanto tempore, tit. 15. l. 8. Ordinam.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 62.* 1

*quæſt.*62 *art.*2.*concl.*2. Mantienſ. *in rub.tit.*1.*gloſſ.*1.*n.*101.*lib.*5.§.*nou.recop.* D. Barboſ. *in l.*2. *p.*1. *in princ.n.*502.*ff ſolut. matr.* Sanch. *de matr.lib* 10. *diſp.*13.*n.*4. vbi *num. ſeqq.* concluſionibus quinque hoc exponit.

Cap. Si infidelis. VII.

Auguſtinus.

1 GLoſſ. *verbo libertatem, in præſenti textu*, tenet quod ſtatim ac infidelis renuit legitimè habitare cum fideli coniuge, diſſoluitur matrimonium, minimè expectato tranſitu fidelis ad aliud matrimonium, vt per Ang. *in ſum. verbo matrimonium* 3. *impedim.*10.*n.*3. Ant. Cuch. *lib.*5 *inſtit. maior. tit.*12.*n.*100. Fr. Emman. *in ſum. tom.*1.*cap.*230.*in fine.*

2 Cæterùm contra opinionem huius gl. receptum eſt non diſſolui prius matrimonium donec fidelis ad alias nuptias tranſeat, vt multis comprobat Couar. *de ſponſalibus, part.*2.*cap.*7.§ 4.*n.*5. Nauar. *in man. cap.*22.*num.*49.*& conſ.*1.*num.*6.*&* 9.*& conſ* 2.*num.*5. *de conuerſ. infidel. in antiq. alias conſ.*1. *num.*5.*& conſ.*3.*num.*6.*&* 9. *in nouis ſub eodem tit.* Lancel. *in inſtitut. iuris Canon. lib.*2. *tit. de diuort.* §. *quod ſi conuerſum, verbo compelletur*, Barthol à Ledeſma *dub.*56.*de matr. concluſ.*3. Viuald. *in candel. aureo part.*1.*vbi de matr. num.*221. Petr. de Ledeſma *de matr. q.*59. *art.*5.*dubio vnico, concl.*5. Valent. *tom.*4 *diſp.*10. *puncto* 7.*col.*2.*& in ſuis contr. lib. vnic. de indiſſolubilitate matrimonij, cap.*2. Henriq *in ſum. lib.*11.*cap.*8. §.4. latè Sanchez *de matr. lib.*7.*diſp.*75.*num.*4. vbi *num. ſeqq.* multipliciter declarat.

Cap. Iam nunc. VIII. cum ſeqq.

Ambroſius.

1 NOtari vulgò ſolet hic text. ad hoc quòd coniux conuerſus ad fidem, non tenetur amplius cum infideli cohabitare, ſed poteſt petere thori ſeparationem, vt per Angel. *in ſum. verbo matrimonium* 3. *imped.* 10. *num.*3. Syluest. *eodem verbo* 8 *quæſt.* 10.*diſt.*5. Couar. *de ſponſalib. part.*2.*cap.*6. §.11.*num.*1.*& cap.*7.§.4.*num.*5 Matien. *ad rub. tit.*1.*gloſſ.*1.*num.*160.*lib.*5.*noua recop.* Caet. *in repet. cap. ad limina* 30.*quæſt.*1.§.4.*quæſt.*171.*num.*425. latè Sanchez *de matrimon. lib.*7.*diſput.*73. *n.*7. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent, lib.*2. *c.*2.*n.*30. adiicientes tempore primitiuæ Eccleſiæ fuiſſe conſilium traditum à D. Paul. 1. *ad Corinth.* 7. ne in hoc euentu diuerteret fidelis.

SVMMARIVM.

1 *Iudæorum vxores ab ipſis ſeparari debent, niſi ab Epiſcopo admoniti fidem ſuſcipere Iudæi voluerint.*

2 *Apoſtolorum tempore, & ſexcentis poſtea annis permittebatur habitatio coniugis ad fidem conuerſi cum infideli propter ſpem eius conuerſionis, quando habitare volebat abſque Dei contumelia.*

3 *Toletana Synodo, de qua in hoc textu, decretum fuit ne vxores fideles habitare permitterentur cum Iudæis, fidem admittere renuentibus, & de aliis infidelibus nihil ibi ſtatutum eſt, eo quod non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent.*

4 *Eccleſiæ conſuetudine iam receptum eſt, ac præceptum inductum ne coniux ad fidem conuerſus permittatur cum infideli cuiuſcunque ſectæ habitare.*

5 *Coniugi alterutri fidem profitenti hodie nec licet permanere in conſortio coniugis infidelis, ſed tenetur ab eo nolente ad fidem conuerti, diuertere.*

6 *Infidelis monitio, ſeu interrogatio, an velit conuerti, neceſſaria eſt, vt poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, & aliud inire.*

7 *Pater, vel mater Iudæa ad fidem conuerſa poteſt petere communem ſobolem altero parente Iudæo inuito, ad Baptiſmum reduci.*

8 *Filij vt debeant baptizari, ſufficit, vt vnus tantum ex parentibus ſit fidelis.*

9 *Matre Iudæa inuita baptizari poteſt paruulus, ſi defuncto eius patre, fuerit auus, qui petat eum baptizari.*

Cap. Iudæi. X.

Ex Concil. Tolet. IV.

COllige ex text. vxores Iudæorum ab ipſis ſeparari debere, niſi ab Epiſcopo admoniti fidem ſuſcipere Iudæi voluerint, vt per Sanch. *de matr. lib.*7.*diſp.*73.*n.*11. vbi ait gl. *in præſenti, verbo Iudæi*, ad hunc text. diuerſas tradere expoſitiones. Prima eſt hunc text. loqui quando mulier ſola conuertitur, vnde diuerſum eſt, quando vir ſolus conuerteretur, quia cum mulieres faciliores ſint, ac magis ſubditæ viris, multo magis præſentaneum peruerſionis periculum ipſis iminet ex viris infidelitate, quam è contra. Secunda expoſitio eſt, vt intelligatur, quando Iudæus habitare nequit abſque creatoris contumelia, vel ſi vniuerſaliter intelligatur eſſe correctum per *c. quando, de diuort.* quòd multo poſt tempore in lucem editum eſt. Tertia eſt, vt intelligatur quando tempore contractus matrimonij vterque coniux fidelis erat, & mox vir à fide apoſtata effectus tranſiit ad Iudæorum ſectam. Quarta expoſitio poſſet eſſe hic ſermonem non eſſe de vniuerſis infidelibus, ſed de ſolis Iudæis, qui obſtinatiores ſunt in ſua perfidia, & ideo hic text. non videtur extendendus ad reliquos infideles, in quibus non militat eadem ſeparationis ratio. Quare dicta gl. manifeſtè eſt eius ſententiæ, vt hodie liberum ſit infidelem relinquere, aut cum illo habitare, quando infidelis abſque Dei contumelia, & attractione ad peccatum, eligit habitationem, quod etiam expreſsè tenet ſequens ſecundam expoſitionem Monald. *in ſum. vbi de matr. tit. de diſpari cultu, verſ. item ſicut notauit.* vbi ſubdit non eſſe diſcrimen inter infideles quoſcumque, & Iudæos ſi velint cum conuerſo ad fidem coniuge habitare abſque creatoris contumelia: idem ſequitur Abulen. 1. *Reg* 8. *q.*81. ſequens ſecundam expoſitionem, idem tenet Verac. *in ſpeculo coniug. p.*2. *art.*32. *concl.*3. & in fine totius articuli amplectitur vltimam expoſitionem traditam. 1

Cæterùm verius eſt tria ſæcula eſſe diſtinguenda. 2
Primum eſt ab Apoſtolorum tempore, & ſexcentis poſtea annis, quo ſpatio frequens erat conuerſio, & Iudæorum, & quorumuis aliorum infidelium, atque ideo eo tẽpore permittebatur iuxta conſilium Diui Pauli 1. *ad Corinth.* 7. habitatio coniugis ad fidem conuerſi cum infideli propter ſpem eius conuerſionis quando habitare volebat abſque Dei contumelia, nec pertrahens fidelem ad peccatum, & eo ſeculo floruit D. Auguſtinus relatus *in c. ſi enim, ſup. hac ead. cauſa, & q.* & ita tenuit hanc partem.

Secundum ſæculum ſubſequutum eſt, quo tardiſſime Hebræi ad fidem reducebantur, eranique pertinaciores in ſua perfidia, quo tempore edita eſt Synodi Toletanæ conſtitutio *in præſenti textu* relata, qua decretum eſt, ne vxores fideles habitare permitteren- 3

teren

mitterentur cum Iudæis fidem admittere tenuentibus; at de cæteris infidelibus nihil ibi ſtatutum eſt
4 quod non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent, vt meritò eorum conuerſio deſperanda eſſet. Tertium tandem ſeculũ ſucceſſit, quo Eccleſiæ conſuetudine receptum eſt, ac præceptum inductum ne coniux ad fidem conuerſus permittatur cum infideli cuiuſcũque ſectæ habitare; eo quòd ſucceſſu temporis experientia docuerit non modicum peruerſionis periculũ imminere coniugi alteri fideli ex infidelis conſortio. Ne hic Eccleſiaſticus mos aduerſatur in aliquo cõſilio D. Pauli, quia ne dum conſilia, ſed etiã præcepta poſſunt tractu, vel ſucceſſu temporis neceſſitate id ſuadente variari, vt *in cap. non debet, de conſang. & affin. & in c. quia ſancta §. verum 63. diſtinct.* Couar. *in c. alma mater, part. 2. in initio n. 2.*

5 Quare hodie non licet alterutri coniugi fidem profitente permanere in conſortio coniugis infidelis, ſed tenetur ab eo nolente ad fidẽ conuerti, diuertere, quantumuis poſſit abſque Creatoris contumelia habitare. Et ratio diuerſitatis huius eſt, quòd initio naſcẽtis Eccleſiæ tã efficax gratia, & effectus ad fidem in tyronibus fidei erat, vt formidãda minimè eſſet eorũ peruerſio, quin potiùs probabiliſſimè ſperanda infidelis coniugis conuerſio ex fidelis cõſortio; quæ refrigeſcente poſtea charitate, ac feruore mutata ſunt: adde in principio magnam fore tranquilli ſtatus Reipublicæ perturbationem, ſi, quando tanta erat infidelium copia, non liceret coniugi ad fidem reducto habitatio cum infideli, valdéque à ſuſcipiẽda fide deterrerentur infideles præcepto impoſito dimittendi coniuges infideles, & ideò ita meritò tenent D. Thom. *in 4. diſt. 39 q. vnica art. 3. ad 2.* Syluest. *verbo matrimonium 8. quæſt. 10. dict. 5. in fine,* Bartholom. à Ledeſma *de matr. dub. 55. poſt. 3. concl.* Henriquez *in ſumm. lib. 11. cap. 15. §. 12.* Fr. Emman. *gitam in ſum. tom. 1. c. 230. num. vltim.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtẽt. lib. 2. cap. 2. n. 30.* latè; & eleganter Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 73. n. 1 &* 12. ex quo loco omnia ferè ſupradicta deſumpſi cum alibi meliùs reperiri, nec ab vllo componi poſſint.

6 *Quòd ſi admoniti fuerint, & noluerint, ſeparentur.*] Collige ex text. in his verbis neceſſariam eſſe monitionem infidelis, aut interrogationem an velit conuerti, vt poſſit fidelis matrimoniũ diſſoluere, & aliud inire, vt per Archid. *num. 2.* Bellam. *paulo poſt princip.* Turrecr. *art. 3. num. 3. in præſenti.* Syluest. *verbo Matrimon. 3. imped. 10. dict. 8.* Armil. *eodem verbo n. 38.* Nauar. *conſil. 2. num. 4. alias conſil. 1. num. 4. de conuerſ. infidel.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtitut. maior. tit. 12. n. 103.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. q. 176. n. 430.* Barthol. de Ledeſma *dub. 59. de matrimon. ſtatim in princip. fundam. 2.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 59. artic. 4. in fine, in ſolut. ad 4.* Henriquez *lib. 11. de matrimon. c. 8. §. 5. in commento lit. S:* Fr. Emman. *in ſũma tom. 1. c. 230. in fine,* Sanchez *dict. lib. 7. diſp. 74. n. 12.* vbi *num. 13* hoc benè temperat, niſi aliunde moraliter conſtet obſtinatio infidelis, quia tũc monitio non deſideratur.

7 *Filij autem, qui ex talibus*, &c.] Notatur ad hoc quòd vbi pater, vel mater Iudæa ad fidem conuerſa eſt, poteſt petere communem ſobolem altero parẽte Iudæo inuito ad Baptiſmum perduci, vt per Azor. *inſtitutionum moralium part. 1. lib 8. cap. 25. quæſ. 3.* vbi ampliat hoc procedere etiam quòd vterque parens tam infidelis, quàm fidelis, prohibeat filiũ baptizari, adhuc enim contra eorum voluntatem Eccleſia habet ius cogendi, vt baptizetur, refert, & ſequitur Farinac. *fragment. crimin. part. 2. verbo Iudæi n. 631.*

Et quòd ad effectum, vt poſſint filij baptizari, ſufficiat vt vnus tantum ex parentibus ſit fidelis, tradunt Sot. *diſt. 5. quæſt. vnica, art. 10. concluſ. 2. in 4. argum.* Vrſill. *ad Afflict. decis. 251. num. 6.* Bertazol. *conſ. 250. num. 8. lib. 1.* Paſcal. *de patria poteſtate part. 1. cap. 7. n. 8.* Quod procedit, ſiue parens ſit immediatus, ſiue mediatus, vt reprobata opinione Nauar. *conſil. 4. de conuerſ. infid.* fuiſſe in Curia reſolutum teſtantur addentes ad eundẽ *citato loco,* vbi inuita matre Iudæa fuit Baptizatus paruulus, propterea quòd defuncto eius patre, aderat auus paternus, qui petebat illum baptizari, refert Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib. 2. cap. 31. n. 23. cum ſequentib.* 8 9

SVMMARIVM.

1 *Iudæi filios adhuc in Iudaiſmo permanentes habent poteſtate, ſicut habent Chriſtiani.*

2 *Filij infantes Iudæorum ipſis inuitis non poſſunt cogi ad Baptiſmum antequam ad annos diſcretionis perueniant.*

3 *Infans qua ætate dicatur habere vſum rationis, remiſſiue.*

4 *Filij ad fidem conuerſi per Baptiſmum eximuntur à patria poteſtate, & efficiuntur ſui iuris quoad actus ſibi præiudiciales.*

CAP. Iudæorum. XI.

GLoſſ. 1. *in præſenti text.* firmat Iudæos habere filios adhuc in Iudaiſmo permanẽtes in poteſtate, ſicut habent Chriſtiani, vt per Natt. *conſ. 620. n. 8. in fine,* Tiraquel. *de iure primog. quæſt. 66. n. 2.* Marquard. *de Iudæis cap 4. num. 10.* Pariſ. *conſ. 2. num. 9. lib. 4.* Roland. *conſ. 35. num. 27. cum ſequentibus, lib. 2.* Vrſill. *ad Afflict. decis. 151. in princip.* Burſat. *conſ. 120. num. 6. lib. 2.* Viui. *opin. 391. num. 1.* Maſcard. *de probat. concl. 944. nu. 24.* Card. Tuſc. *verbo Iudæus concl. 371. num. 25. cum ſeqq.* Surd. *de aliment. tit. 1. quæſt. 18. n. 6.* Philip. Paſchal. *de patria poteſtate part. 1. c. 7. n. 4.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum lib. 2. c. 29. n. 1.* & ideò ipſis Iudæis inuitis eorum filij infantes antequã ad annos diſcretionis deueniant, non poſſunt cogi ad Baptiſmum, ſicuti reſoluũt Calder. *conſil. 3. de Iudæis* Pariſ. *conſ. 2. num. 38. & 41. lib. 4.* Viui. *opin. 393. n. 1. cum ſeqq.* Acſtaur. *de Imperat. q. 110. caſu 315.* Natt. *conſil. 434. Quædam puella, lib. 2.* Iacob. Port. Imola *conſ. 4. nu. 34.* Burſat. *conſ. 152. n. 11. & 70.* Marquard. *de Iud. part. 3. cap. 2. n. 6.* Aſcan. *Clement. in tractatu de patria poteſt. effect. 7. nu. 6.* Philip. Paſchal. *in ſimili tract. part. 1. cap. 2. ſub num. 3.* Nauar. *conſ. 4. de conuerſ. infid.* Cornel. Beninca ſ. *in tract. de pauper. in 5. ſpec. in iud. num. 8.* Cuch. *inſtitut. maior. lib. 5. tit. de Baptiſmo num. 130.* Mench. *illuſtr. lib. 1. cap. 8. num. 12.* Perez *l. 12. verbo tornar alla Fe Catholic. tit. 3. lib 8. Ordinam.* latè Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent. lib. 2. c. 32. per tot. & c. 33.* diſputat qua ætate infãs dicatur habere vſum rationis ad hoc, vt poſſit inuitis parẽtibus baptizari Soar. *tom. 1. de Sacram. diſput. 25. ſect. 3. verſ. ſecundo infertur, & ſect. 4.* Vaſq. *tom 2. de ſacram. Baptiſmi diſp. 155. c. 2.* Petr. de Cabrera *de Sacram. q. 68. art. 10. diſp. vnica concl. 4. §. 7.* Barthol. ab Angel. *in exã. cõfeſſ. dial. 2. §. 27.* Hẽriq. *in ſum. lib. 1. cap. 25.* Murthin. *in ſua Theolog. moral. de ſacram. Baptiſmi quæſ. 14.* Azori. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 8. c. 25. quæſt. 2.* Molfeſ. *in ſum. Theolog. moral. tom. 1. tr. 4. c. 1. n. 50.* Petr. de Ledeſma *in ſum. p. 1. de Sacram. vbi de ſacrã. Bapt. c. 8. à concl. 10.* Poſſenin. *de officio Curati* 1 2 3

cap.6.n.14. Bonac.*de Sacram.diſp.2.q.2.puncto* 6.Zābran.*in ſuis deciſ.caſ.conſcient.in artic. mortis c.1.dub.* 11. Limitant tamen aliqui,niſi paruulus ſit in extremo mortis periculo,tūc enim baptizari poterit,pręſertim ſecretò & occultè,cū iā videatur parens moraliter amiſiſſe ius in filiō, quia quod parum diſtat, nihil diſtare videtur. Soar.*d.ſect.3.verſ.ex his autem*, Vaſq.*d.diſp.*115.*cap.*3.*num.*22.*& cap.* 4. *num.*49. Limitant etiam Soar.*d.ſect.4.verſ.dico ſecundò*,& Vaſq. d.*diſput.*155.*cap.*4.*n.*46.ſi infideles ſint ſerui Principis Chriſtiani, vel alterius particularis,tunc eius filij licitè poſſunt baptizari inuitis parentibus, nam domini tenentur ſua mancipia baptizare, & Chriſtianè educare.Soar.*d.d.*25.*ſect.*6.Ægid.de Coninch. *quæſt.*68.*num.*87.Henriq.*in ſum. lib.*2. *de Baptiſmo c.* 25.Acoſta *de procur.Indor.ſalute lib.* 6.*c.*3. *pag.* 574. Card.Tolet.*in ſum.lib.*2.*c.*21.*n.*2.Viui.*lib.*1.*opin.*151. Emman.Soar.*in theſauro commun.opin.verbo Iudæorū liberi*,Seuall.*commun.contra commun. quæſt.*753.*n.* 1. *&* 7.*tom.*2.*& quæſt.fin.num.*188.*tom.*4.Cardoſ.*in praxi iudicium,& aduocat.verbo Sacramentă n.*22.Marq. *in gubernat.Chriſt.lib.*1.*cap.*2.*pag.*8.Nald.*in ſum.verbo Baptiſmus quæſt.*6. Stephan.Gratian.*diſcept.forenſ. c.*658.Soar.*in* 3.*part.tom.* 3. *diſp.* 25.*ſect.*3.*cum tribus ſeqq.* Gabr. Vaſq. *tom.* 2. *in* 3.*part. diſput.*155.*cap.*5. Azori.*inſtit moral.part.*1.*lib.*8.*c.*25.*quæſ.* 11. Ludou. Tortes *de fide diſput.*53.*art.*12.*dub.*1.*col.* 648. Lorca *in* 2.2.*ſect.*1.*diſp.*37. Fr.Thom. à Ieſu *de procur. omn. gent.ſalute lib.*5.*part.*1.*dub.*6.*pag.*210.latè & eleganter Solorzan.*de Indiarum iure lib.*2.*cap.*17.*num.* 23. *cum ſeq.*

4 Filij verò ad fidem conuerſi per Baptiſmum eximuntur à patria poteſtate, & efficiuntur ſui iuris quoad actus ſibi præiudiciales,vt expreſsè tenet hęc gloſſ & reſoluunt Abb. *in cap. fin. num.* 3. *de hæretic.* Felin.*in cap.Iudæi il* 2. *ſub num.* 6.*verſ.ſed per conuerſionem,de Iud.*Vrſil *de Affict. deciſ.* 151.*num.* 9. Aſcan.*Clem de patria poteſtate effect.*77.*à num.*55.Surd *dict.tit.*1.*quæſt.*18.*num.*4.Ricciul. *dict. lib.*2. *cap.* 19 *num.*5.

Cap. Sępè malorum. XII.

1 DE prohibita communione cum Iudæis agit Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.* 2.*cap.* 38. Illud aduertere oportet quòd quamuis liceat Chriſtianis ſeruum Iudæū habere,vt conſtat ex *c.etſi Iudæi, de Iudæis*, non tamen debere cum eo morari,itaut eum habeat familiarem,ſicut per hunc text. docent Angel. *verbo Iudæus num.*3.Armil.*n.*7.Tabien. *quæſt.* 3. *n.* 4.Syluest. *quæſt.*3.*dub.*1.vbi reddit rationem,quòd Iudæi obſtinatiores ſint,& difficiliùs ad fidem redeāt,ac ſint ad ſubuertendum peritiores,refert Sanchez *in præcepta Decalogi tom.*1.*lib.*2.*c.*31.*n.*6.

2 Ex hoc text. vulgò colligitur quòd conuerſatio praua bonos mores corrumpit,vt per Camil.Bortel. *de Regis Catholicis præſt.cap.*69.*nu.*23.& eſt elegans auctoritas Senecæ *de ira lib.*3.qui ita ait: *Sumuntur à conuerſationibus mores, & mores, & vt quadam in contactu corpore vitia tranſiliunt,ita animus mala ſua proximis tradit:*Et malorū conſortia ſæpè bonos corrumpunt,Tiraquel.*l.*5.*connub.gloſſ.*1.*part.*5. *num.* 29. Camill.Bortell.*in addit. ad Bellug. in ſpeculo Princip. rub.*11.§.*viſo, lit. C. verſ.item hæretici*, hinc Seneca *de tranquillitate vitæ, tit.de exercit.anim.*ait: *Serpunt enim vitia, & in proximum quemquam tranſiliunt, & contactu nocent.*

SVMMARIVM

1 *Azymis Iudæorum veſci interdictum eſt Chriſtianis niſi in caſu extremæ neceſſitatis.*
2 *Azymos panes non licet Chriſtiano accipere à Iudæo, ſi hæc acceptio fiat, vt detur aliqua ſignificatio Paſchalis ſolemnitatis,quæ ab eis celebratur.*
3 *Chriſtianis non licet aliquid miniſtrare Iudæis ea intentione,vt illud in cultum Iudaicæ religionis expendatur.*
4 *Chriſtiano nullatenus licet dare, vel vendere Iudæo agnum hac intentione, vt immoletur,vel ramos, aut aulæos, vt deſeruiant ad Synagogæ ornatum.*
5 *Habitare ſimul cum Iudæis interdictum eſt Chriſtianis.*
6 *Medicos Iudæos accerſere ad medendum morbis Chriſtianorum eſt interdictum,niſi in caſu neceſſitatis.*
7 *Medicinam à Iudæo accipere quando ſit interdictū Chriſtiano,oſtenditur.*
8 *Balnea intrare ſimul cum Iudæo,an & quando liceat Chriſtiano,oſtenditur.*

Cap. Nullus. XIII.

Ex ſexta Synodo.

AZyma Iudæorum manducet, &c.] Notatur ad 1
hoc quod azymis Iudæorum veſci interdictum
eſt Chriſtianis, vt per Sylueſt. *verbo Iudæus quæſt.* 1.
*dict.*3.Sanchez *in præcepta Decalogi tom.*1.*lib.*2.*c.* 31.
*num.*7.*in princip.*vbi explicant etiamſi ſeorſum à Iudæis comedantur à fidelibus,& limitant in caſu ex-
tremæ neceſſitatis. Quod adeo verum eſt, vt nec 2
etiam liceat Chriſtiano accipere à Iudæo panes azymos,ſi hæc acceptio fiat,vt detur aliqua ſignificatio Paſchalis ſolemnitatis, quæ ab eis celebratur, quia
hoc eſſet cū eis iudaizare,ſecundùm Anton.Ricciul. 3
*d.lib.*2.*cap.*39.*num.*10.Vnde etiam prouenit, vt nec liceat Chriſtianis aliquid miniſtrare Iudæis ea intētione;vt illud in cultum Iudaicæ religionis expēdatur,hoc enim eſt directè in eorū cultu communicare,vt per D.Thom.2.2.*c.*169.*art.*2.*ad* 4.Valent. 2.2. *diſput.*2.*q.*10.*puncto* 5. Molin. *de Iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 340.*col.penult.verſ.quando aliquid*,Sanchez *in præcepta Decalogi tom.*1.*lib.*1.*c.*7.*n.*1. Azor.*inſtit.moral. p.* 3.*lib.*8.*cap.*22.*q.*4.Anton. Ricciul.*de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2.*c.*29.*à princip.*
hinc inferentes,pręcipuè tres vltimo loco citati,nul- 4
latenus licere Chriſtiano dare,vel vēdere Iudæo agnum hac intentione vt immoletur,vel ramos,aut aulæos,vt deſeruiāt ad Synagogæ ornatum,aut cedros à ſpinis nō tactos,quos ipſi vocāt immaculatos,hac intentione,vt eis vti poſſint in eorum ſacrificiis.

Aut cum eis habitet.]Notatur ad hoc quod inter-
dictum eſt Chriſtianis ſimul cum Iudæis habitare,vt 5
per Alphonſ. Aluar. Guerrero *in ſpeculo iuris Pontif.tit.de Iudæis,& eorum ritibus*,Sanchez *dict.lib.*2.*c.* 31.*n.*5.Anton.Ricciul.*dict.lib.*2.*cap.* 41. *num.* 2. *cum ſequentib.*

Aut aliquem eorum in infirmitatibus ſuis vocet.]No- 6
tatur ad hoc quod interdictum eſt accerſere medicos Iudæos ad medendum morbis Chriſtianorum, vt per Aloyſ. de Leo *in l.* 1. *ſub numer.* 15. *C. de Iudæis*,Marquard.*de Iudæis part.*3.*cap.*2. *num.* 10.Anton. Ricciul.*dict.lib.*2.*cap.*41.*à num.*8. *cum ſeqq.* Sanchez *dict.lib.*2.*cap.*31.*num.*8.vbi poſt Roſell. *verbo Iudæus* 1 *n.*1.Angel.*verbo Iudæus num.*8.Armill. *eodem verbo num.*9 Sylueſt.*quæſt.*1.*dict.*4.id limitat in caſu neceſſitatis

tatis, qualis eſſet, vbi non adeſſet alius medicus, vel non fuiſſet ſufficienter peritus pro præſenti morbo, eandem quoque neceſſitatem iudicat, ſi morbi grauitas multis medicis indigeret, & nõ eſſet copia Catholicorum, quia tunc perinde eſt ac Catholicos nõ eſſe ſufficientes pro eo morbo, Anton. Ricciul. *dict. c.* 41. *n.* 19.

Aut medicinam ab eis percipiat.] Notatur ad hoc quod prohibetur Chriſtianis accipere medicinam à Iudæo, quod aliquibus placet intelligendum, quando emuntur à Iudæo præparatæ, quia recipiendo præparatas cõtrahitur quædam familiaritas cum eo, ita ſentire videtur gloſſ. *in præſenti, verbo percipiat*, & expreſsè tenent Angel. *verbo Iudæus* 7. Armill. *eod. verbo num* 9. Tabien. *quæſt.* 5. *num.* 6. Sanchez *d. c.* 35. *num* 9. Ricciul. *d. lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 12. Vnde clarè ſentiunt nõ interdici quamcumque aliam acceptionem medicinæ quando Iudæus eam non applicat, ſeu præparat, quicquid dicat Azor. *inſtitut moralium part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 22. *quæſ.* 5. dum tenet licere nobis emere etiam medicinas præparatas, dummodo non ſint ſpontè oblatæ, nam illum optime carpit Sanch. *d. num.* 9.

Aut cum eis in balneo lauet, &c.] Intellige quando Chriſtianus ſimul accederet cum Iudæo, vel propter Iudæum, tunc enim acceſſus eſſet ex cauſa familiaritatis, quæ proprie interdicitur in hoc textu, ſecus ſi neceſſitas cogat, veluti ſi quis cauſa ſanitatis ingrediatur balneum, in quo Iudæi quoque ſimul ingrediũtur, immo etſi cauſa ſolùm recreationis foret, dummodo Catholicus non accedat cum Iudæo, nec propter Iudæum, nec ei in balneo ſe familiarem exhibeat, quia text. *in præſenti* tantùm interdicit Catholicum ſimul cum Iudæo in balneo lauari, quo vitetur inter eos familiaritas, at non dicuntur ſimul lauari, itaut familiaritas aliqua contrahatur, quando prædicto modo ſe in eodem balneo lauant, ita Philiarch. *de officio Sacerdot. tom.* 1 *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 21. *ad finem*, Sanchez *dict. lib.* 2. *cap.* 31. *num.* 11. Anton. Ricciul. *dict. lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 23. vbi *num.* 24. ſubdit arguendos eſſe, qui neceſſitate ceſſante ſimul cum Iudæis ad natandum accedunt, quãdo hoc fit ex antecedenti conſilio.

SVMMARIVM.

1 *Conuiuia Iudæorum petere, vel ad conuiuia Iudæos inuitare, prohibitum eſt Chriſtianis.*

2 *Iudæus, & Catholicus in eodem diuerſorio reperti, poſſunt in eadem menſa manducare.*

3 *Manducare cum Iudæis poſſunt miſſi ad conuerſionem eorum, ſeu infidelium procurandam.*

4 *Cap. ad menſam* 11. *quæſt.* 3. *intelligitur de illis, qui conuerſionis gratia cum infidelibus manducant.*

5 *Loqui cum Iudæis, & infidelibus non eſt prohibitum, comedere autem cum eis maximè, quia maior familiaritas eſt in cibo ſumendo, quam in colloquendo, & faciliùs quis decipitur inter epulas.*

6 *Peccatum eſt facere contra errantem conſcientiam.*

Cap. Omnes deinceps. XIV.

Ex Concili Agathenſi.

Collige ex textu prohibitum eſſe Chriſtiano inuitare ad conuiuium Iudæos, vel ad eorum conuiuia accedere, vt per Foller. *in conſtit. Neapol. tit. de Iudæis num.* 12. Alphunſ. Aluar. Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij tit. de conuerſatione fidelium cum infidelibus pag. mihi* 259 Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2 *cap.* 41. *num.* 25. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 41. *n.* 12. vbi intelligit non ſolùm quãdo Iudæi cibos diſcernunt aliquos reſpuentes, vt arbitrantur Roſel. *in ſum. verbo Iudæus* 1. *num.* 1. Angel. *eodem verbo num.* 1. Tabiena *etiam in ſum. eod. verbo quæſt.* 2. *num.* 2. Armil. *num.* 4. Azor. *inſtitutionum moralium part.* 1. *lib.* 8. *cap.* 22. *quæſ* 3. Sed etiam quãdo ſine vllo ciborum delectu manducant, vt bene tradit Syluest. *verbo Iudæus quæſt.* 1. *dict.* 2. ex ea ratione, quia nõ ſola diſcretio ciborum eſt huius prohibitionis cauſa, ſed vitatio familiaritatis cum Iudæis, ex qua peruerſionis periculum creatur, ſecundùm Antunium Ricciulum *dict. c.* 41. *n.* 27.

Declara tamen huius textus deciſionem, ne ſcilicet procedat, ſi caſu Iudæus, & Catholicus in eodẽ diuerſorio reperti manducarent in eadẽ menſa, quia text. *in præſenti* tantùm iubet, vt Iudæorum conuiuia fideles vitent, nec Iudæos ad conuiuia excipiãt, at Iudæus nullus in hoc euentu conuiuiũ Catholico facit, nec Catholicus Iudæo, & ideo ſic reſoluunt Philiarch. *de offic. Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 3. *cap.* 12. *in fin.* Sanch. *dict. lib.* 2 *cap.* 31. *num.* 13. Anton. Ricciul. *dict. cap.* 41. *n.* 29. vbi dicit opinionem Turrecrem. *in cap. nullus, hac eadem cauſa, & quæſtione*, contrarium tenentis, procedere poſſe quando Iudæi ſimul, & Chriſtiani recreationis cauſa intrarent cauponam, vt ſimul comederẽt, in quo caſu Chriſtianos à peccato non excuſat. 2

Declara etiam, & excipe ab hac prohibitione miſſi ad conuerſionem Iudæorum, ſeu infidelium procurandam, qui cum illis manducare poſſunt, vt familiaritate cum eis contracta faciliùs valeant eos ad veram fidem attrahere, ita eis cõceditur *in c. quã ſit, de Iudæis*, vbi Hoſt. *in princip.* Butr. *num.* 6. Abb. *num.* 2. & Socin. *num.* 1. Sanchez *dict. lib.* 2. *cap.* 31. *n.* 26. Anton. Ricciul. *dict. lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 30. & ideo Chriſtus Dominus cum publicanis, & peccatoribus manducare, & bibere dignatus eſt, quia ad illorum conuerſionem venerat, *c. infideles* 23. *quæſt.* 4. Vnde iã conſtat quod licet text *in cap. ad menſam* 11. *quæſt.* 3. videatur concedere ſimpliciter licentiam manducãdi cum infidelibus, debet tamen intelligi de illis, qui conuerſionis gratia cũ infidelibus manducant, prout intelligunt Turrecrem. *ſub n.* 5. & Præpoſ. *num.* 6. *eodem cap. ad menſam*, Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij tit. de Iudæis, & eorum ritibus, pag. mihi* 259. quod eſt intelligẽdum, dummodo cibi allati edantur vt res à Deo creatæ, ſecus ſi edãtur tãquã res idolo conſecratæ, quia tunc fame mori magis debemus, quàm illis veſci, ad notata *in c. ſicut ſanus* 32. *q.* 4 3 4

Io gloſſ. *Iudæorum.* ibi, *ſed quare loquimur cum eis, cùm nec comedimus cum eis*, &c. Aſſignat hæc gloſſa rationem quare non eſt prohibitum loqui cum Iudæis, & infidelibus, & eſt prohibitum comedere cum eis, quia ſcilicet maior familiaritas eſt in cibo ſumendo, quam in colloquendo, & faciliùs quis decipitur inter epulas, ſequuntur Hoſtien. *in dict. cap. quàm ſit, numer.* 3. *de Iud.* & *ibi* Ioannes Andreas *num.* 5. ac Abbas *num.* 3. Turrecrem. *in cap. nullus num.* 4. *hac eadem cauſa, & quæſtione*, Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij tit. de conuerſatione fidelium cum infidelibus, pag. mihi* 259. Quàm periculoſum ſit cũ Iudæis conuerſari grauiſſima, & impiiſſima crimina & ſacrilegia, quæ quotidie in opprobrium Chriſtianorũ committunt oſtendũt, quorum deteſtãda exempla refertũ Decian. *in tract. crim.* 5

lib.5.cap.10.num.30.& 31. & cap.12.ex num.4. Sim. Malol.*in tract.de perfidia Iudæorum*, Camill. Bortel. *de præſtantia Regis Cathol.cap.69.ex n.32.*latè Iacob. Greiſer.*in lib.de Cruce tom.2.lib.1.cap.98. & in horto S.Crucis p.1. pag. 92. & ſeqq.* vbi inter alia referuur ptopter ſacrilegia iu Crucem à Iudæis illata, & infanies in ludibrium Paſſionis Chriſti Domini in illa mactatos, grauiſſimas pœnas de eis ſumpſiſſe Philippum Auguſtum Regem Galliæ, & Benedictum Papam. Vnde Ferdināds & Eliſabetha Reges Catholici è Caſtellæ Regnis, & Emmanuel Portugaliæ Rex è ſuo Regno Iudæos exulare iuſſerūt eo quòd Baptiſmi optionē ſibi oblatā recipere recuſarūt, vt referunt Simanch.*de Cathol.inſtit.tit.35.num.8.* Illeſcas *in hiſtoria Pontificali p.2.lib.6.cap.* 28. §.2. Sim. Maiol. *in colloq. de perfidia Iudæorum pag.* 188. Fr. Ioan.à Ponte *in conuent. vtriuſque Monarchiæ lib.* 1. *cap.* 8. *pag.* 47. & 50. & *lib.3.cap.* 3. *pag.* 21. & 22. Greg.Lopez Madeira *in Monarch.Hiſp.cap.6.fol.*41. Fr.Iacob.Bleda *in hiſtoria Maurorum lib.* 5. *cap.* 27. Bernard.de Aldrete *de antiq.Hiſpan.lib.3.cap.18.pag.* 464. Camill. Bortell.*d.cap.69.num.* 44. Ferdin. Nauarrete *in diſcurſ.Politicis diſc.*2. Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure lib.* 2.*cap.*19.*num.* 89. Et hac tempeſtate Philippus III. videns de Maurorum motibus, perfidia, & proditione aliqua incommoda, vel pericula Chriſtianis imminere, iuſſit è tota Hiſpania exire Maurorum reliquias, licèt omnes iam Baptiſmali inundatione luſtratas, quarum numerus ad quingēta vel ſexcenta millia perueniſſe narratur, vt conſtat ex peculiaribus commentariis, quos de hiſtoria iuſtitia, & laudibus huius expulſionis ſcripſerūt peculiariter, Fr.Iacob.Bleda, Marcus Guadalaſaia, Petr. Aſnarius, & Fr.Damianus Afonſeia, Paſchal.*in tract. de viribus patriæ poteſt.p.1.cap.* 7. *num.* 25. Bernard. Aldrete *de antiq.Hiſpan.lib.4.cap.18.pag.* 570. Did. de Guzman *in lib de vita & exitu Margaritæ Reginæ Cathol.p.2.cap.*20. Fr.Thom.è Ieſu *de procur.omnium gent.ſal lib.*10.*in præfat. pag.* 643. Marquez *in gubernat Chriſt.lib.1.cap.3.pag.*16. Salazar de Mendoza *de origine dignit.Hiſpan.lib.4.cap.vlt* §. 6. *pag.* 183. Fr. Ioan. de Salazar *in Politica Hiſpania prop.2* §.2.*pag.* 32. Petr.Fernandez Nauarrete *in ſuis politicis diſcurſ. c.7.* Caliſt.Ramirez *de lege Regia*.§.32.*n.*12.& 13.

6 In gloſſ.*Conſcientiam*.ibi, *ſed dico quòd nec contra conſcientiam erroneam eſt faciendum*, &c. Notatur ad hoc quòd eſt peccatum facere contra errantem conſcientiam, vt per Azor.*inſtit.moral. p.1.lib.1.c.8.q.3.* Sayr.*in claus Regia lib.1.c.4.n.2.*

SVMMARIVM.

1 *Gratianus nonnūquam vel memoria lapſu, vel ſcriptorum vitio, ſeu quòd codices, ex quibus opus hoc concinnauit, innumeris mēdis ſcaterēt, nimis ſuccinctè, ac deprauatè aliorum dicta refert.*

2 *Matrimonium fidelis cum Iudæo, ſeu alio infideli eſt vetitum.*

3 *Matrimonium inter baptizatum, & catechumenam eſt irritum.*

4 *Catechumenus non eſt fidelis.*

5 *Indulgentiarum capax non eſt catechumenus.*

6 *Excommunicationis vinculo nō ligantur catechumeni*

7 *Catechumeni Eccleſiaſticis conſtitutionibus minimè ligantur.*

8 *Catechumeni non tenentur præcepto c.* omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.

9 *Catechumenum ſi contingat ad priorem ſectam reuerti, non poterit apoſtaſiæ pœna damnari.*

Cap. Caue. XV.

Ambroſius.

GRatianus in referendis Sanctorum Patrum auctoritatibus hoc aureo Decretorū libro inſertis, aliàs diligentiſſimus, nonnonquam vel memoriæ lapſu, vel ſcriptorum vitio, ſeu quòd codices, ex quibus opus hoc concinnauit, innumeris mendis ſcaterent, nimis ſuccinctè, ac deprauatè aliorum dicta retulit, ſic *in hoc text.* Ambroſij verba reperiuntur ab eodem tranſcripta, vt plane percipiamus pleniſſimū Ambroſij ſenſum apud Gratianum deficere, niſi ad originale recurramos, ex quo textum *in præſenti* ſuæ integritati reſtituit Couar.*de ſponſal.p.2. cap.6.§.11. n.2.*in hæc verba. *Caue Chriſtiane Gentili, aut Iudæo filiam tuam tradere, Caue, inquam, Gentilem, aut Iudæam, atque alienigenam, hoc eſt, hæreticam, & omnem alienam à fide tua vxorem accerſas tibi. Prima coniugij fides, caſtitatis gratia eſt, ſi idola colat, quorū prædicantur adulteria ſi Chriſtum neget, qui præceptor, & remunerator pudicitiæ, quomodo poteſt diligere pudicitiam. Si Chriſtiana ſit, non eſt ſatis, niſi ambo initiati ſitis Sacramento Baptiſmatis. Simul ad orationem nocte vobis ſurgendum eſt, & coniunctis precibus obſecrandus Deus.* Hactenus Ambroſ.relatus *in præsēti*, ſed ſuæ integritate reſtitutus, vt refert Couar.*citato loco.* 1

Collige ex text. & duobus ſequentibus matrimonium fidelis cum Iudæo, ſeu alio infideli eſſe vetitū vt per Couar.*d* §.11.*in princ.* Marquard.*de Iud.p.3. cap.3 ſub.num.13.verſ.quid autem ſi fidelis*, Mozz. *de contractibus tract.de matrimon.tit. qui poſſunt contrahere matrimoniū.ſub n.35.verſ.aliud & tertium caput eſt*, Sanch.*de matrimon.lib.7.diſp.71.à princ.* Azor.*inſtit moral.p.1.lib.8.cap.11.q.5. & p. 2.lib.5.cap.2.q.2.* Ludou. Beſa *reſponſ. caſuum conſcientiæ p. 4. caſu* 30. Paul. Comitol. *reſp.moral.lib.1.q.117.* Farin.*in praxi crim.p.5.q.139.num.36.* Anton.Ricciul.*de iure perſon. extra gremium Eccleſiæ exiſt.lib.2.c.2.n.8. verſ. tertia concluſ.* 2

Si Chriſtiana ſit, &c.] Notatur ad hoc quòd matrimonium inter baptizatum & catechumenā eſt irritum, ſecundum gloſſ. *verſ. verbo ſi Chriſtiana, in præſenti*, quæ explicat, ideſt, *catechizata*, & ita docent Sylueſt.*verbo matrimonium 3.imped.10.in initi.* Nauar. *in man.c.22.n.46.* Anton Cuch.*inſtit.maior. lib.5.tit.12.n.92.* Gaet.*in repet.c.ad limina 30.q.1.§.4.q.169.n.413.* Henriq. *in ſumm. lib.11. cap.13.3.* Paul.Comitol.*reſponſ.moral.lib.1.q.117 in fin.* Sanch.*d.lib.7.diſp.71.ſub.n.7.* Anton.Ricciul.*d.lib.2.c.2.n 9.& lib.3.c.4. num 7.* 3

In gloſſ.*Si Chriſtiana*.ibi *& ita eſt argum.quòd catechumenus non eſt fidelis.* Ita Diuus Chryſoſtom. *in Ioannem homil.* 24. vbi ait catechumenum alienum eſſe à fideli, & nihil habere com eo, D. Gregorius Nazianzen.*in orat.in S.Laurentium*, vbi ſcribit catechumenum eſſe in veſtibulo pietatis, nec adhuc vocari fidelē, & faciont adducta per Menoch. *de arbitr. caſu 290.n.17.cum ſeqq.* Steph. de Gaeta *in repet.c.ad limina 30.q.1. 5.n.209.* Mart.Alter. *de cenſur. tom. 1. lib.5.c.2.pag.462.ſublit.D.verſic.illud quoque*, Sanch. *in præcepta Decalogi tom.1.lib.4.cap.37.num.36.& 37.* Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.3.c.4.n.7.cum ſeq.* 4

Vnde infertur primò catechumenū indulgentiarum capacem non eſſe, vt per Diuum Antonin.*p.3. tit.11. cap.* 5. §. 6. Auguſtin. de Ancona *de poteſtate Eccleſ.quæſt.33 art.2.* Soar.*tom.4. de pœnit.diſput.* 53. *ſect.4.num.8.* Sanchez *d.lib.4.cap.37. num.* 36. & 37. Anton.Ricciul.*d.lib.3.cap.1.per tot.* vbi tribus concluſioni 5

cloſionibus materiam declarat. Quamuis contrariũ velint Nauar. *in coment. de Iubil. not.* 31. *num.*48. & *notab.*31.*n.*10. Henriq. *in ſum.l.*7.*de Indulg.c.*20.§.8.

6 Secundo infertur catechumenos non ligari vinculo excommunicationis, vt per Nauar. *in man.c.*27. *num.*13. Vgolin. *de cenſur.tab.*17.§.5.*n.*3.& *de cenſur. Pontifici reſeruatis p.*1. *cap.* 9. *num.*3. Mari. Alter. *de cenſur.tom.*1.*lib.*3.*c.*4.*pag.*398. *litt. A.* Ant. Ricciul. *d.lib.*3.*cap.*4.*n.*16.

7 Tertio infertur catechomenos Eccleſiaſticis conſtitutionibus minime ligari, vt per Menoch. *de arb. caſu* 290. *num.* 17. & 18. Azor. *inſtit. moral. p.lib.*7. *cap.*28. *q* 3. Sanch. *in præcepta Decalogi tom.*1. *lib.*1. *cap.*12 *num.*14. *in fine*, Mari. Alter. *de cenſuris tom.*1. *lib.*5.*cap.*2.*lit. D.verſ.ſequitur ſexto,pag.*462. Anton. Ricciul. *d.lib.*3.*cap.*4.*num.*23. vbi 25. poſt Sot. *in* 4. *diſt.*18.*q.*1 *art.*3.*concl.*1. Stephan. de Gaeta *in repet.*

8 *dicti c.ad limina* §.5.*n.*209 ſubdit præterea catechumenos non teneri præcepto *cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* & *n.*33. ex hoc pariter infert vota cathecũenorũ nõ poſſe diſpẽſari per Prælatos.

9 Quarto infertur, quod ſi contingat cathecumenum ad priorem ſexum reuerti, non poterit apoſtaſiæ pœnâ damnari, vt per Simanch. *de Catholic.inſtit.tit.*31.*de hæret.num.*6. Farin. *de hæreſ.q.*117.*n.*31. Anton Ricciul. *d.lib.*3.*cap.*4.*n.*28. Contra Alphonſ. de Caſtro *de iuſta hæreticorum punitione lib.* 1 *cap* 8. Vgolin. *de cenſuris Pontifici reſeruatis p.*2. §.1.*ante n.*4. Mari. Alter. *de cenſur.tom.*1.*lib.*5.*cap.*2.*pag.*263. *litt.D.verſ.illud.quoque.*

Cap. Non oportet. XVI.

Ex Concil. Agathenſi.

1 GLoſſ. *verbo hæreticis, in præſenti textu*, ait, quod licet infidelis matrimonium contrahi cũ Chriſtiana prohibeatur, contractum tamen tenet. Azor. *inſtit. moral. part* 2. *lib.*5. *cap.*2. *quæſ.*2. quia non eſt irritum, nec iure naturali diuino, vt tenet. Turrecrem. *in cap.ſi quis ſub num.*2.*hac eadem cauſa & quæſtione.* Couar. *de ſponſalib.p.*2 *cap.*6.§.11,*n.*1. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremiũ Eccleſiæ exiſtent.lib.*2.*c.*2. *num.* 8. nec iure diuino: ſic reſoluunt Couar *dict.*§.11.*num.*1. Moz. *de contractibus tract. de matrimon.tit.qui poſſint matrimon.contrahere num.*27. Vgolin. *de Sacrament.tit.de matrimon. cap.*19.*num.*6. Matien. *ad rub.tit.*1. *gloſſ*1.*n.*159.*lib.*5. *noua.recopil.* Sanchez *de matrimon. lib.*7. *diſput.*71. *num.* 7.*verſ.* & *ideo huius ſententiæ*, Anton, Ricciul. *dict.cap.*2.*n.*28. nec denique lege aliqua Eccleſiaſtica, quia nulla reperitur expreſſa, quæ contractum irritet, ſecundum Cardin. Bellarmin. *in controuerſ.de matrimon.l.*1.*c.*23. *ante tertiam propoſitionem.verſic.tam.vero.quod non ſit cultus*, Verací. *in ſpeculo coniug. part.*1. *art.*32. *dub.*1 *concluſ.*4. Henriquez *in ſumma lib.*12. *cap.*23. §.3.*in fine*, Sanchez *dicta diſp.*71.*ſub num.*8. Anton. Ricciul. *dict.cap.*2.*num.*21. vbi tamen *num.*21. ita ait, *Matrimonium inter fidelem, & Iudæum, vel infidelem non baptizatum. licet non ſit irritum certa, & expreſſa lege Eccleſiaſtica, eſt tamen irritũ moribus, & conſuetudine Chriſtiani populi, quæ vim legis habet*, vt cõmuni conſenſu firmant omnes Doctores modo relati.

Cap. Si quis Iudaicæ. XVII. & vlt.

Ex Concil. Vrbanen.

1 VVlgo notatur hic text. ad hoc quod Iudæus contrahens matrimonium cum Chriſtiana ſeparari ſtatim debet, vt per Marquard. *de Iuda part.*2. *cap.*3. *à num.*1. Decian. *in tractatu crimin.lib.*5.*c.*12. *num.* 23. *in princip.* Farinac. *in praxi criminal.part.*5. *q.*139.*n.*36. Anton Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent.lib.*2.*cap.*2. *à princip.*

Qvæstio.

Svmmarivm.

1 *Matrimonium infidelium quantumuis conſummatũ poteſt diſſolui, ſi alter coniux ad fidem conuertatur, alter autem in infidelitate pertinax aut omnino cohabitationẽ reſpuat, aut habitare nolit abſque Creatoris contumelia, vel abſque eo quod coniugem fidelem ad peccatum lethale pertrahat.*

2 *Declaratur text. in præſenti, & concordatur cũ c.ſi infidelis, immediatè ſequenti.*

Cap. Si quis habuerit. I. & ſeq.

Ex Concil. Meldenſi.

TExt. iſte dum probat non poſſe quem poſt Baptiſmum alteram ducere viuente ea, quæ ante Baptiſmũ ſibi fuerit copulata, aduerſari videtur *c.ſi infidelis*, immediate ſequenti, dum tenet, quod ſi cõuerſus ad fidem vxorem habuit infidelem, quæ odio Chriſtianæ fidei noluerit morari cũ ipſo, licite poteſt ſe alij copulare. Qua in re certiſſia eſt concluſio matrimonium infidelium quamtumuls conſummatum poſſe diſſolui, ſi alter coniux ad fidem conuertatur, alter autem in fidelitate pertinax, aut omnino cohabitationẽ reſpuat, aut habitare nolit abſque Creatoris contumelia, vel abſque eo quod coniugem fidelem ad peccatum lethale pertrahat, & tunc integrũ eſt conuerſo ad alias nuptias migrare. Probatur ex teſtimonio D. Pauli *ad Cor.*7. *Quod ſi infidelis diſcedit, diſcedat, non enim ſeruituti ſubiectus eſt frater, aut ſoror in huiuſmodi.* Quem locum ita intelligit D. Ambroſ. *ibidem*, & Innoc. III. *in.quanto, de diuort.* his verbis, *Si alter infidelium coniugum ad fidem Catholicã conuertatur, altero, vel nullo modo, vel non ſine blaſphemia diuini nominis, vel vt eum pertrahat ad peccatũ mortale ei cohabitare volenti, qui relinquitur ad ſecunda, ſi voluerit, vota tranſibit. Et in hoc caſu intelligimus quod ait Apoſtolus, Si infidelis diſcedat, frater enim, vel ſoror non eſt ſeruituti ſubiectus in huiuſmodi, & canonẽ in quo dicitur cõtumelia Creatoris ſoluit ius matrimonij circa eum, qui relinquitur.* Idémq; definit idemmet Pontifex *in cap. gaudemus, verſ. qui autem, de diuort.* & conſtat is intellectus quippe ſi infideli diſcedẽte aut nolẽte legitimè habitare fidelis ita alligatus eſſet eo matrimonio, vt nõ poſſet ad aliud tranſire, ſeruituti ſubiectus eſſet propter infidelis malitiam contra Pauli teſtimoniũ. Vnde poſſe diſſului matrimonũ in his euẽntibus non eſt ex iure aliquo Pontificio, matrimonium enim conſummatum non poteſt iure Pontificio diſſolui, quamuis in infidelitate initum ſit, ſaltem legè generali, ſed diſſoluitur ex priuilegio Chriſti id in fidei fauorem concedentis, quod priuilegium explicauit in verbis allegatis ita intellectis ab Eccleſia: & ita haberi hoc ex Chriſti priuilegio docent Galleg. *de cognat.ſpirit. cap.*3.*num.*71. Verací. *in ſpeculo coniug.part.*2.*art.*28. *concl.*2.& *col.ante penult.* Petr. de Ledeſ. *de matrimon. quæſt.*59.*art.*5. *concl.*4. Bartholon à Ledeſma *dub.*56. *de matrim.poſt.*1.*concluſ.* Sanchez *de matrimon.lib.*7. *diſput.* 74.*n.*4. vbi plures rationes refert huius priuilegij

uilegij, ac diſpenſationis Chriſti in matrimonij indiſſolubilitate.

2 Iuxta quã reſolutionem patet intellectus ad textum *in præſenti*, vt ſcilicet procedat, quando conuerſus ad fidem vxorem habuit infidelem volentem ſecum habitare; at vero text. *in cap. ſi infideles*, intelligitur iuxta interpretationem Pontificiam *in d. cap. quanto, & in d. cap. gaudemus, de diuort.* nempe quando infidelis aut omnino recidit, aut habitare vult cum Creatoris contumelia, aut pertrahendo ad peccatum, ita Sot. *in 4. diſt. 39. q. vnica art. 4. col. 5. verſ. propter canonem*, Sanchez *d. diſp. 74. num. 7.*

SVMMARIVM.

1 *Text. iſte falſo tribuitur D. Gregorio, nõ enim apud ipſum reperitur.*

2 *Fidelis dicitur relinqui ab infideli nolente habitare ſine Dei contumelia, vel ſine pertractione ad peccatum.*

3 *Infidelis quãdo conuerti renuit, vult tamẽ habitare ſine contumelia Creatoris, & ſine pertractione ad peccatum, nõ licet alteri ad Fidem conuerſo, matrimoniũ illud diſſoluere, nec aliud inire, ſed contrarium verius, vt n. 4.*

5 *Matrimonium illis caſibus, quibus licet fideli diſſoluere, & ad aliud tranſire, non diſſoluitur ſtatim, niſi poſtquam fidelis ad alias nuptias tranſierit.*

6 *Infidelis ſi ante matrimonium à fideli contractum tranſeat ad alias nuptias, illæ erunt irritæ.*

7 *Sententia iudicis nõ deſideratur, vt infideli renuente conuerti, poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, & ad aliud tranſire.*

8 *Infideli licet diſſoluto ſemel fidelis matrimonio ad aliud tranſire.*

Cap. Si infideles. II. & vlt.

Gregorius.

1 Falsò hic text. tribuitur D. Gregorio, non enim apud ipſum reperitur, vt atteſtatur Sanchez *de matrim. lib. 7. diſput. 74. n. 4. paulo poſt princ.* de cuius materia, & intellectu egi *ſupra ad cap. 1. hac eadem cauſa, & quæſtione.*

2 *Contumelia quippè creatoris ſoluit ius matrimonij, circa eum, qui relinquitur.*] Dicitur etiã fidelis relinqui ab infideli nolẽte habitare ſine Dei contumelia, vel ſine pertractione ad peccatum, quippe quod tũc vere dicitur infidelis diſcedere, quia etſi non recedat corpore, cogit tamen fidelem recedere, nam fidelis tunc tenetur recedere ab infidelis cõſortio, atque ita præbens cauſam neceſſariæ fugæ, ipſum fugat, ac conſequenter infidelis dicitur recedere à fideli, quẽ fugat, ita Sanch. *d. diſp. 74. num. 4.*

3 *Non tamen illa viuente alteram ducere poterit, &c.*] Notatur ad hoc quod quando infidelis conuerti renuit, vult tamen habitare ſine contumelia Creatoris & ſine pertractione ad peccatum, non licet alteri ad Fidem conuerſo matrimonium illud diſſoluere, nec aliud inire, vt per Silueſt. *verbo matrimonium 8. q. 10. dicto ſexto*, Nauar. *in man. c. 22. num. 49. Philiarch. de officio Sacerdot. tom. 1. part. 2. lib. 2. cap. 5. in fine.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. q. 59 art. 4 dubio 2. concluſ. vnica*, Gacia *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1. §. 4. q. 175. num. 429.* Matienſ. *ad rub tit. 1 gloſſ. 1. num. 160. lib. 5. nouæ recop.*

4 Ceterũ verior ſententia illa eſt, quæ dictat quod quamuis tempore primitiuæ Eccleſiæ, quo licebat fideli habitare cum infideli volenti habitationem abſque Creatoris cõtumelia, & ſine pertractione ad peccatum, nõ poſſet diſſolui matrimonium volente infideli ita habitare, etſi conuerti ad Fidem renueret at poſtquã iã non licet talis habitatio niſi infidelis conuerti eligat ad Fidem, poteſt dirimi vinculum prioris matrimonij, & ad aliud tranſiri, quoties infidelis conuerti reſpuit, quamuis pacifice habitare velit ſine Dei contumelia, nec pertrahens fidelẽ ad peccatum. Ratio eſt, quia iuxta Pauli teſtimonium *1. ad Corinth. 3.* tunc fidelis non eſt ſubiectus ſeruituti prioris matrimonij, ſed liber eſt ad aliud ineundum, quoties infidelis diſcedit, ac relinquit fidelem, tunc autem dicitur fidelis relictus, ac deſertus ab infideli recedente, quoties vel infidelis omnino recedit, vel eam cohabitationem eligit, quæ fideli illicita eſt. Cum ergo hodie illicitum ſit fideli habitare cum coniuge infideli in infidelitate pertinaci, etſi velit ſine Dei contumelia, & pertractione ad peccatũ habitare, infidelis nolens cõuerti dicetur re vera recedere, & fidelem relinquere, & conſequenter integrum erit fideli id matrimonium diſſoluere, & ad aliud tranſire, vt latè ratiocinatur Sanch. *d. diſp. 74. num. 9.*

In gl. *lit.* ibi. *immo etiam prius credo ſolutum, &c.* 5
Tenet hæc gloſſ. quod illis in caſibus, quibus licet fideli matrimonium diſſoluere, & ad aliud tranſire, ſtatim diſſoluitur matrimoniũ non expectato tranſitu fidelis ad aliud matrimonium, vt per Abbat. *in cap. gaudeamus, de diuort. num. 15.* vb. Præpoſ. *§. qui autem num. 4.* Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 12. n. 100.* Fr. Eman. *in ſumma tom. 1. cap. 130. in fine.* Sed communis ſententia melius ſuſtinet non diſſolui prius matrimonium, donec fidelis ad alias nuptias trãſeat, ita vt generatio vnius ſit corruptio alterius; quare ſi fidelis nunquam mutet ſtatum, perſeuerabit prius matrimonij vinculum, & quotieſcunque infidelis conuerſus fuerit ad Fidem, tenebitur fidelis illũ tãquam verum coniugem admittere. Ratio eſt, quia *in cap. quanto, de diuort.* declarauit Innocentius III. textum *in præſenti*, decidentem contumeliam Creatoris ſoluere ius matrimonij circa eũ, qui relinquitur, vt intelligatur tũc fas eſſe fideli ad alias nuptias trãſire; ſentit ergo Pontifex tunc nõ eſſe ipſo facto diſſolutum prius matrimoniũ, ſed ius eſſe fideli ad illud diſſoluendum, alio matrimonio inito, & ideo hanc partem tenet Sylueſt. *in ſumma verbo matrimonium. 8. q. 10. dicto 6.* Sot. *in 4. diſt. 39. q. vnica art. 4. colum. 6. verſ. nihilominus.* Nauar. *in man. cap. 22. n. 49. & conſ. 2. num. 6. & 9. & conſ. 2. num. 5. de conuerſ. infidel. in antiq. alias concil. 1. num. 5. & conſ. 3. num. 6. & 9. eod. tit. in nouis*, Valent. *p. 4. diſp. 10. q. 1. punct. 7. colum. 2. & in ſuis controuerſ. lib. vnic. de indiſſolubilit. matrimonij cap. 2.* Henriq. *in ſumma lib. 11. de matrim. cap. 8. §. 4.* Viuald. *in candel. aureo p. 2.* vbi *de matrim. num. 221.* Barthol. à Ledeſma *dub. 56. de matrimon. concl. 3.* & plures alij quos refert, & ſequitur Sanch. *d. lib. 7. diſp. 75. num. 4.*

Vnde infertur ſi ante matrimonium à fideli con- 6
tractum tranſeat infidelis ad alias nuptias, eas fore irritas, & ita ſi poſtmodũ ad Fidem conuertatur, eſſe eum ab illis ſeparandum, & reddendũ coniugi prius conuerſo: quia priuilegium hoc diſſoluendi matrimonium prius per alias nuptias ſequentes, non conceſſum eſt à Chriſto infideli, ſed fideli in fauorem Fidei, vt expreſſè probat text. *in præſenti*, & quamuis matrimonium claudicare nequeat quoad vinculum, ſed eo diſſoluto ex parte vnius coniugis diſſoluatur quoque ex parte alterius, tamen claudicare

poteſt

poteſt quoad effectum, & obligationem, vt altero coniuge ſolo adultero claudicat matrimoniũ, quoad obligationem cohabitandi, cũ ſoli innocenti diuertere liceat; & ideo ita tenent Sot. *in 4. diſt. 39. q. vnica art. 4. colum. 7. paulò ante verſ. ad verbũ*, Nauar. *conſ. 1. num. 10. in ſolut. ad 2. in antiq. aliàs conſ. 3. eodem num. 10. ſub tit. de conuerſ. infidel.* Veracruc. *in ſpeculo coniug. p. 2. art. 34.* Petr. de Ledeſm. *de matrim. q. 59. art. 5. in corol. illato ex 5. concl.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 75. num. 6.*

7 In gl. *Solus*, ibi, *Eccleſia tamẽ debet ſentẽtiare*, &c. Hæc gloſſ. non approbat primam opinionem ab ea relatam, ac proinde innuit nullam iudicis ſententiã deſiderari, vt infideli renuente conuerti, (ſeu iuxta aliam opinionem) habitare ſine Dei contumelia, vel pertractione ad peccandum, poſſit fidelis matrimoniũ diſſoluere, ad aliudque tranſire, quia *in hoc text* habetur contumeliã creatoris ſoluere ius matrimonij circa eum, qui relinquitur, & hunc liberum eſſe ad alias nuptias migrare, non ergo deſideratur ſententia aliqua iudicis; & ideo ita tenent Sot. *in 4. diſt. 39. q. vnica art. 4. colum. 6. verſ. nihilominus*, Nauar. *conſ. 2. num. 5. in antiq. aliàs conſ. 1. num. 5. in nouis ſub tit. de conuerſ. infidel.* Veracruc. *in ſpeculo coniug. p. 2. art. 33. concl. 3.* Sanchez *d. lib. 7 diſp. 74. n. 11.*

In gloſſ. *Et in matrimonium*. ibi, *ſi illud contrahat poſtquam conuerſus cũ alia contraxit*. Notatur ad hoc quod liceat infideli diſſoluto ſemel fideli matrimonio ad aliud tranſire, vt per Verac. *d. p. 2. art. 34. concl. 2.* Viguer. *lib. inſtit. cap. 16. § 7. verſ. 9. impedim. 10.* Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 8 § 5. in fine*, Sanch. *d. lib. 7. diſp. 77. num. 6.*

Qvæstio III.

Cap. Oportet. I. & ſeq.

1 IN his duobus Capitulis referuntur ſententiæ Hieronymi, & Auguſtini adinuicem ſe contrariantium in illa quæſt. vtrũ bigamus ſit reputandus, qui ante baptiſmum habuerit vnam, & poſt baptiſmum alteram; de qua dixi late ad *cap. vnius vxoris 1. ſup. 26. diſt. pag.* 103.

CAVSA XXIX.

Qvæstio I.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium contractũ per errorem perſonæ, vel conditionis minimè valet.*
2 *Error excludit conſenſum.*
3 *Conſenſu deficiente actus non tenet.*
4 *Error perſonæ dirimit iure naturæ matrimonium.*
5 *Error circa qualitatem, quæ refunditur in perſonæ errorem, matrimonium dirimit.*

1 EX principio huius quæſtionis vulgo colligitur matrimonium contractum per errorem perſonæ, vel conditionis minimè valere, vt per Couar. *de ſponſal. part. 2. cap. 3. § 7. in princ.* Petr. de Ledeſma *de matrimonio quæſt. 50. art. 2. dub. 2.* Sanchez *eod. tract. lib. 7. diſp. 18.* Gutier. *eodem tractat. cap. 89.* Bonacin. *in ſimili tract. q. 3. punct. 2.* Valer. Reg. *in praxi fori pœn. lib. 31. n. 92.*

His ita reſpondetur, &c.] Notatur ad hoc quod error excludit conſenſum, de quo Pariſ. *conſ. 150. n. 22. vol. 4.* Bettazol. *in tractatu clauſul. inſtrum. clauſ. 11. gl. 3. n. 2.* Mari. Antonin. *variar. reſolut. lib. 1. reſol. 2. n. 6.* Surd. *conſ. 66. num. 122.* Seraphin. *deciſ. 1190. num. 2.* Anton. Monach. *deciſ. 59. n. 10.* Cardin. Tuſch. *tom. 2. lit. C. concl. 754.* 2

Notatur etiam ad hoc quod conſenſu deficiente actus non tenet, vt per Bald. *in l. fin. num. 3. C. ad Maced.* Gom. *in reg. de impetrant. benefic. per obitũ famil.* Cardin. *q. 11. ſub num. 2. verſ. nam ex quo conſenſus.* Gonzal. *ad Regul. octauam Cancellaria, gl. 47. n. 3.* 3

In gloſſ. *Quod autem*. ibi. *nam ſimiliter*, &c. Tenet hæc gloſſ. quòd error perſonæ dirimit ſolo iure Eccleſiaſtico matrimonium, ac proinde ſubdit integrũ eſſe Pontifici ſtatuere, vt is error non dirimat. Verũ omnino dicendum eſt iure naturæ dirimere, quippe quod error libertatem, & conſenſum aufert, *l. ſi per errorem, ff de iurid. omnium iudic.* & errãtis nullus eſt conſenſus, nec voluntas, *l. cum teſtamentum, l. non idcircò, C. de iuris, & facti ignor.* & ideò hãc partem ſuſtinet Syluest. *in ſumma, verbo matrimonium 6. q. 1, verſ. error perſonæ*, Brunel. *de ſponſalib. concl. 32. num. 2.* Veracruc. *in ſpeculo coniug p. 1. art. 29. paulo poſt princ. concl. 2.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. § 4 n. 312. 321. 328. & 382.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. q. 51. art. 2. dub 2. concl. vnica*, Viuald. *in candel. aureo p. 1. vbi de matrim. numer. 127.* Barthol à Ledeſma *de matrim. dub. 36. concl. 1.* Henriquez *in ſumma lib. 11. c. 10. § 3. & lib. 12. cap. 4. § 1.* Sanchez *d. lib. 7. diſp. 18. n. 12.* vbi *num. 51* poſt Gaet. Veracruc. & alios *ſuprà* citatos contra hanc gloſſ. tenet non poſſe Eccleſiam ſtatuere ne error perſonæ dirimat matrimonium, quia nequit efficere, vt abſque conſenſu matrimonium conſiſtat, quem error perſonæ tollit. 4

In ead. gloſſ. ibi, *niſi prius habita notitia*, &c. Colige ex gl. quod ſi qualitas illa in qua erratur deſignat indiuiduam perſonam, tunc error circa qualitatem refunditur in perſonæ errorem, ac matrimoniũ dirimit, etiam ſi nulla præuia habeatur notitia perſonæ illius indiuiduæ circa quam erratur, quia ſatis eſt ea notitia perſonæ cum qua initur matrimoniũ, quæ concipitur eo tempore, quo de matrimonio contrahendo conuenitur, vt circa illam poſſit errari, & parum videtur ad id referri an antea, an potius tũc habita ſit notitia, ſiquidem in vtroque euentu habetur iam ante matrimonium. Intellectus enim apprehendit eo modo, quo ſenſus repræſentat obiectum, ac proinde ſi tempore, quo præſtatur conſenſus, repræſentat ſenſus, vt talis Regis filiũ, ita apprehendit intellectus, ac voluntatem ducit, vt in perſonam illam indiuiduã filij talis Regis conſentiat, quare ita tenet Toler. *lib. 7. ſumma cap. 3. num. 2. d. 3.* Viuald. *in candelabro aureo p. 1. vbi de matrim. n. 117.* Sanch. *d. lib. 7. diſp. 18. num. 18.* Contra Nauar. *in man. cap. 22. num. 32.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. quæſt. 1 § 4. num. 326.* Greg. Lopez *l. 10. verbo filio tit. 2. part. 4.* exiſtimantes illam præuiam notitiam deſiderari. Vnde colligitur errorem eſſe perſonæ ſi fœminæ ſcienti quempiam multos filios habere, quorum nullus eſt ſibi notus, aliquis eorum mentiatur dicens ſe eſſe illius primogenitũ, verè enim fœmina errore ducta illi nubit, exiſtimans eſſe perſonã illius primogeniti quam apprehendit, & in maritum eligit, vt per hanc gloſſ. tenet Greg. Lopez *l. 10. verbo e veneſſe tit. 2. p. 4* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gl. 1. n. 154. lib. 5. noua recop.* Sanch *d. l. 7. diſp. 18. n. 29.* Nec refert ſi primogenitus ille, cui conuentum erat fœminam nupturam, ſi poſt conuentionem vita functus, ac ſecundogenitus qui tunc primogenitus eſt ſupponãtur fœminæ ignoranti, 5

ranti,erit enim error perſonæ,qoia conſenſus fertur in priorem,cum quo pactũ initium fuerat,qui qualitate illa primogenituræ tempore pacti iudicabatur; nec minus eſt error perſonæ,qnamuis perſona circa qoam erratur , iam obierit, & ideo ſic docent gloſſ. *verbo putatur* , *in præſenti* , Sot. *in 4 diſt.30.q.1.art.1. paulo ante ſolut.ad argũ.verſ.reſpondetur* Bartholmo. à Ledeſ *de matrim.dub.*30.*poſt.*3. concl. Fr. Emman. *in ſummn tom.1.cap.*123. *concluſ.2.num.* 3. Sanc.*d.lib.* 7.*diſp.*18. *num.*30.

Qvæstio II.

1 Gloſſ. *verbo ſecunda. propè fin.in ſumm. huius quæſt.*referens opinionē Hugonis dicentis valere matrimonium liberæ cum adſcriptitio , ait leges contradicere ; atque ita videntur ſentire legibus contrarium decidentibus ſtandum eſſe , Ius enim Ciuile non permittebat matrimoniũ liberæ cum adſcriptitio alieno. *auth.de nup.§.aſcriptitio collat.*4 vbi additur id non eſſe matrimoniũ. Cæterùm verius eſt quod qoando ſeruitus non eſt vera, ſed adſcriptitia , vel originaria, eius error non dirimit matrimoniũ,vt melius ſuſtinent Ordinarij ferè omnes *in cap.2. de coniug.ſeru.* vbi Ioan.Andr.*num.*3. Ancharan. *num.* 2. Butr. *num.*4. Abb. *num.*5. Card. *num.2.quæſt.*3. Præpoſ. *num.6.q.*5. Alexand.de Neuo *num.*7. Henric.*num.*3. Brunel. *de ſponſalib.concluſ.*32. *num.3.caſu.*3. Anton. Cuch.*lib.5. inſtit.maior.tit.*12. *n.*55. Gaet. *in repet. cap.ad liminn* 30.*q.*1.§ .4 *n.*332. Sanch.*de matrimon.lib.7.diſp.*19.*n.*9.

Cap. Omnibus. I.

Iulius.

1 Gloſſ *verbo legem* , *in præſenti text.*ait irregularem effici , qui cum ſerua contrahit , vt per Syluest.*in ſum.verbo irregularitas,q.*16.Nauar.*in mã. cap.27. num.*196. Maiol.*de irregul.lib.3,cap.1.num.*5. Fr.Emman.*in ſum.tom.1.cap.*158.*n.*3. Sanch.*de matr. lib.7.diſp.*19 *num.*14.

Cap. Si quis liber. II.

Zacharias.

Vlgò allegari ſolet hic text.ad hoc quòd ſeruitos nõ præſtat naturale impedimentom matrimonio ineundo , ac proinde validum eſt matrimoninm ſeruorum inter ſe,& matrimonium liberi cum ancilla,vel liberæ cum ſeruo non ignorata ſeruitutis conditione, ita Sanch. *de matrim.lib.7.diſp.*19.*n.*13. vbi *in fine* poſt gl. *in præſenti* Sot. *in 4. diſt.35.quæſt. vnica art.1.col.3. verſ.contra hanc.* Syluest.*verb matr.* 8.*quæſt.2.dicto.*1.& alios,ſubdit iure Canonico,quod in hac re præualet,corrigi *l.cum ancillis,C. de inceſt. nup.* decidentem non poſſe conſtare matrimonium inter liberum,& ſeruum.

Svmmarivm.

1 *Seruus conſequitur libertatem,& matrimonium conſiſtit cùm illud init cum perſona libera ignara ſeruitutis domino tradente in matrimonium , vel ſciente , & tacente ſeruitutem.*

2 *Ingenuus ſi ducat ſeruam ignarus ſeruitutis , poterit cognita ſeruitute reſilire, at ſi ſerua velit,inuito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio.*

3 *Princeps ſecularis fidelibus ſuis ſubditis non poteſt aliquot matrimonij impedimenta ſtatuere.*

Cap. Si quis ingenuus. IV.

Ex Concil. apud.Vermeriam.

Gloſſ. *in præſenti text. verbo faciat , in verſ. ſed ſi dominus eius*, tenet ſeruum cõſequi libertatem, & matrimonium conſiſtere cùm illud init cum perſona libera ignara ſeruitutis domino tradente in matrimonium,vel ſciente , & tacente ſeruitutem,vt per Sot.*in 4.diſt.35.q.vnica art.2. colum.3.verſ.ex his colligitur*,Anton. Cuch.*lib.5.inſtit.maior.tit.12.num.*48. Veracruc. *in ſpeculo coniug. part.1.art.*30. *verſ.ſed eſt dubium circa hoc*, Bartholom. à Ledeſma *de matrimõ. dub.*31.*concl.*6. Petr. Ledeſma *de matrimon. quæſt.*52. *art.1.dub.vlt.* Henriquez *in ſum.lib.11.de matrimonio cap.*10 §.4. *verſ.* 4. & 5. Fr. Emman. *etiam in ſumm. tom.1. cap.*223.*n.*4. *concl.*4. Sanch.*de matrimon.lib.*7. *diſp.* 20. *num.*14. 1

In ead.gloſſ.ibi,*ſed pone quod libera contraxit*, &c. 4
Notatur ad hoc quod ſi ingenuus ducat ſeruã ignarus ſeruitutis,poterit cognita ſeruitute reſilire , at ſi ſerua velit inuito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio, vt reſoluunt D D.*in c.fina de coniug.ſeruor.* & præcipuè Butr. *in fine*, Ancharan. *num.* 4.*verſ.quæris.gloſſ.* & Abb. Alexand. de Neuo in *fine.*,D.,Anton.2.*p.tit.1.cap.3.in princ.* Syluest.*in ſum. verbo , matrimonium* , 8.*q.2.dicto* 8. Nauar.*in manuali cap.22.num.*43. Anton. Cuch.*inſtit. maior.lib.5.tit.*12. *num.*51. Henriq. *in ſum.lib.* 11. *cap.* 10. §.5. Sanch.*de matrim.lib.4. diſp.15.num.4. verſ.quintò probatur.* vbi ſubdit quod licet hi Doctores non ſatis explicent in hoc caſu matrimonij inter ingenuum , & ſeruam,an decipiens teneatur ante compulſionem ſtare matrimonio, ſolum enim dicunt cogendum eſſe ab Eccleſia, credit tamen teneri decipientem ante omnem iudicis ſententiam , ac compulſionem ſtare illi contractui ſi deceptus velit , quia iura non compellunt ad id in pœnã doli, ſed naturali quadam æquitate,& quia bono communi ita expedit.

In gloſſ. *Habeat.*ibi,*ſed illud ſecundum leges non tenet,ſed ſecundum Canones tenet , quia matrimonia iure poli reguntur.* Collige ex gloſſ. non poſſe Principem ſecularem fidelibus ſuis ſubditis aliquot matrimonij impedimenta ſtatuere , vt reſolunt Ordinarij per text.*ibi in cap.1.de ſponſalib.*& præcipuè Butr.*num.*12. Abb. *num.* 9. Alexand.de Neuo *num.* 21. & 22. Præpoſit. *num.* 7. & Felin. *num.* 10. & 11. Turrecrem *in cap.1.30. quæſt.3. art. 6.in ſolut. ad 1. num.* 17. Couar. *de ſponſalib.p.2.cap.6.§.*10. *num.*16. Sot.*in 4.diſt.42.q.* 2. *art.* 2.*ad.* 2. Brunel. *de ſponſalib. concl.* 19. *num.* 1. Peguer. *in quæſt. crimin. cap.*42. *num.*2 Contra gloſſ. *verbo,& legibus,in c.ſi quis ancillam* , immediatè præcedenti Victor. *in relect.de matrim.1.p.* 2. *partis n.* 12. Petr.Sot.*lect.* 4. *ad fin.de matrimon.* Petr.de Ledeſma *de matrimon. q.* 50. *art.dub.* 1. Bartholom. à Ledeſma *dub.29 de matrimon.concl.1.in fine* , Henriqoez *in ſum. lib.12.de matrimon.cap.*1. §. 4. & alios,quos refert , & ſequitur Sanch.*de matr.lib.7.d.3.n.*2. 3

Svmmarivm.

1 *Dubitans probabiliter de ſeruitute vxoris , tenetur ei reddere debitum,etiam iudice non præcipiente,nullúmque præiudicium ex hoc ſibi infert,vt n.*2.

3 Con

3 *Coniux de nullitate matrimonij litem mouens, ea pendente tenetur alia alimenta vxori præbere, quæ ante litem tenebatur.*

Cap. Cuius rei. VI.

Gregorius.

1 GLoſſ. *verbo nouiſſime, verſ. nam pendeate accuſatione, in præſenti textu*, tenet quod probabiliter dubitans de ſeruitute vxoris tenetur ei reddere debitum ſimilis gloſſ. *verbo audiuit, in cap. 3. de coniug. ſeru.* vbi Hoſtienſ. *ſuper eod. verbo*, Ioan. Andr. *in fine*, Butr. *num. 6.* Ancharan. *etiam n. 6.* Henric. *n. 10. cum ſeq.* & Alexand. de Neuo *num. 11.* D. Anton. 3. *p. tit. 1. c. 3. §. 2.* Syluest. *in ſumma verbo matrimonium, 8. q. 3. dicto 2. 4. & 5.* Petr. de Ledeſma *de matrim quaſt. 45. art. 1. dub. 2. ad vltim. prima ſententia*, Cordub. *lib. 3. quæſtionarij q 8. fol. 183. coldia. 1. verſ. ex ſupradictis*, Contra D. Thom. *in diſt. 36. in fine in expoſit. littera*, Sot. *de ſecreto memb. 3. q. 2. poſt primam concl. verſ. reſpondetur quòd Prælatus*, Abb. *in d. cap. 2. n. 6.* Præpoſ. *num. 10. verſ. veato ad ſecundam partem gloſſæ*, Angel. *verbo, matrimonium 3. imped. 4. num. 8 & 9.* Gregor. Lopez *l. 4. verbo de partir. tit. 5. part. 4.* Couar. *de ſponſalib p. 2. cap. 7. §. 2. in fine*, Nauar. *in cap. ſi quis autem, de pœnit. diſt. 7. num. 84.* Henriqoez *in ſumma lib. 11. de matrimon. cap. 10. § 5. & cap. 1. §. 14 & lib. 12. c. 6. §. 7.* Bartholom. à Ledeſma *de matrim. dub. 20. concl. 1. in fine*, exiſtimantes non teneri hunc reddere quamuis Eccleſia percipiat.

2 Dubium tamen eſt inter Doctores, qui ſequuntur huius gloſſ. ſententiam, an teneatur hic reddere debitum, quamuis Eccleſiæ præceptum non conſtringat illum nam hæc gl. & alia *d. verbo audiuit*, Hoſt. Ioan. Andr. Butr Henric. & Alexand. de Neuo *in ait. locis*, dicunt ſibi præiudicare ſi ſponte, nec eo præcepto compulſus reddat, & conſequenter ſentiunt non teneri reddere, vt euitet illud damnum. Alij verò docent non tantum poſſe, ſed etiam teneri coniugem in hoc dubio reddere debitum, etiam iudice non præcipiente, nec ſibi præiudicium inferre, quam ſententiam probabiliorem dicit Sanch. *in matr. lib. 2. diſp. 43 num. 8.*

3 In ead. gloſſ ibi, *& pendente cauſa non negabit ei alimenta*, &c. Notatur ad hoc quod coniux de nullitate matrimonij litem mouens, ea pendente tenetur illa alimenta vxori præſtare, quæ ante litem tenebatur, vt per Butr. *in d c. 2. in fine*, Ioan. Andr. *etiam in fine*, Abb. *n. 6.* Alexand. de Neuo *num. 12.* & alios, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matr. lib. 2. d. 41. num. 51.*

Cap. Perlatum. VII.

Ex Concil. Tribur.

1 GLoſſ. *verbo Diuortij, verſ. item quæritur, in præſenti text.* tenet non eſſe integrum viro ſe venundare inuita vxore, vt per Angl. *in floribus Theolog. p. 1. vbi de matr. q. 10. de errore conditionis, art. 3. concl. 1.* Cæterùm verius eſt integrum eſſe viro ſe venundare renitente vxore, quia vir ſubditur vxori in iis ſolis, quæ ad debiti redditionem pertinent, atque in cæteris eſt ſui iuris; at venditio hæc non vergit in præiudicium debiti coniugalis, eſto vir in eius fraudem ſe venundaret, tenetur enim vxori ad omnia quæ lex matrimonij petit, à quibus retrahi nequit domini præceptu; igitur, &c. & ita docent *in præſenti*, Archid. & Bellam. vterque *num. vnico*, Turrecr. *art. 1. num. 1. & 2. in ſolut. ad 1.* D. Antonin. 3. *part. tit. 1. cap. 3. §. 1.* Sylueſt. *in ſumma verbo, matrimonium. 8. quaſt. 2. in fine*, Sot. *in 4. diſtinct 35. quæſt. vnica, art. 3. concl. vnica*, Petr. de Ledeſma *de matrimonio, quæſt. 52. art. 3. concl. vnica*, Viuald. *in candelabro aureo, part. 1. vbi de matr. num. 121.* Henriqoez *in ſumma, lib. 11. de matrim. cap. 10. §. 5.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrimonio, lib. 7. diſp. 23. num. 2.* vbi *n. 3.* Poſt Petr. de Ledeſma *d. art. 3. in ſolut. ad vltim.* ſubdit etiam venditionem abſque iuſta cauſa factam non vacare culpa lethali, eo quod in dedecus graue vxoris, & familiæ, ac iniuriam redundet nulla iuſta cauſa præponderanti, & *num. 5.* reprobato Henriquez *citato loco*, tenet quod non præbebit iuſtam diuortij cauſam ſi vir in vxoris fraudem ſe venundet.

In gloſſ. *Secundum ſecularem.* ibi, *ſecundum quam non illa vxor, vel filij redigantur in ſeruitutem*, &c. Notatur ad hoc quod vxor venditioni mariti conſentiens non redigitur ob id in ſeruitutem, vt per Turrecrem. *hîc art. 3. n. 4.* Sot. *in 4. diſtinct. 35. quæſt. vnica, art. 3. ad 2.* & alios plures quos refert, & ſequitur Sanchez *d. lib. 7. diſp. 23. num. 7.* b

Cap. Dictum eſt. VIII. & vlt.

Ex Concil. Cabilon. II.

ET *per voluntatem dominorum.*] Ergo à contrario ſenſu videtur integrum non eſſe ſeruis contra domini voluntatem matrimonium contrahere. At certa res eſt poſſe ſeruos inuitis dominis matrimonio copulari, vt reſoluunt Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 21. num. 3* Gutier. *eodem tract. cap. 92.* Bonacin. *in ſimili tract. quæſt. 3. puncto 3. num. 7.* Et ad hunc text. reſpondendum eſt cum gloſſ. *hic verbo voluntatem*, ſupplendum eſſe, *maximè*, atque ita ſenſus eſt nunquam ea matrimonia diſſoluenda eſſe, præſertim autem quando domini conſenſere, refert Sanchez, *d. diſp. 21. num. 19. in princ.* k

In gloſſ *Habeat*, ibi *ſed quid ſi domini ſint in diuerſis prouinciis, credo alteram compellendum, vt vendat reliquo*, &c. Notatur ad hoc quod ſi vterque coniux ſeruus ſit diuerſi domini, & diuerſa loca inhabitantis itaut mutuo conuenire nequeat obſequiis dominorum ſatisfaciendo, tunc vt euitetur fornicationis periculum, cogendus eſt alter dominus per Eccleſiam vendere alteri volenti emere, vt per Turrecrem. *in præſenti, num. 3.* Roſell. *verbo ſeruus 3. num. 2.* Sanchez *de lib. 7. diſp. 22. num. 16.* k

CAVSA XXX.

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Coniux, qui abſque neceſſitate proprium filium baptizauit, aut tenuit tanquam patrinus in Baptiſmate vel Confirmatione, ſeparari debet, & priuatur iure exigendi debitum.*

2 *Exorciſmo cognatio ſpiritualis non contrahitur.*

3 *Fidelis baptizans, vel tenens in Baptiſmo filium infidelis, ex patre ſua contrahit cognationem cum parentibus infidelibus illius pueri, qui baptizatur, quamuis illi non contrahant, ſed contrarium verius vt num. 4.*

Cap. Peruenit ad nos. I.

Deuſdedit.

COLLIGI videtur ea hoc text. quod coniux qui
1 abſque neceſſitate pruprium filium baptiza-
uit, aut tenuit tanquam patrinus in Baptiſmo, vel
Confirmatione, ſeparati debet, ac proinde priuatur
ratione illius cognationis, uimitum compaternita-
tis ortæ inter illum, & alterum coniugem, iure exi-
gendi debitum, ita etiam ea ratione text. *in c. ſi vir.*
de cognat. ſpirit. tenent gloſſ. *verbo non fraudentur, in*
cap. noſſe, inf. hac eadem cauſa, & quæſt. vbi ait quod il-
le qui leuat filium ſuum de ſacro fonte, perdit ius
exigendi, ſi verò petat, licet petendo peccet, debet
tamen vxor ei reddere omnes, *in dict. cap. ſi vir*, &
præcipuè Hoſtienſ. *num.* 3. *ſuper verbo patrocinari*,
Ioan. Andr. *num.* 5 Butr. *num.* 6. Abb. *num.* 5. Alexand.
de Neuo *num.* 8. & Henric. *num.* 3. Sylueſt. *in ſumm.*
verbo matrimonium 8. *quæſt.* 7. *d.* 1. & 2. Nauar. *in man.*
cap. 16. *num* 34. Gaet. *in repet. cap. ad limina* 30. *quæſt.*
6 §. 4. *num.* 349. Mantienſ. *ad rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 143.
lib. 5. *nouæ recop.* Philiatch. *de offic. Sacerd. tomo* 1. *p.* 2.
lib. 2. *cap.* 11. *ad fin.* Petr. de Ledeſma *de matrim.* 56.
art. 1. *dub* 4 *concl.* 2 Iacob. de Graff. *in aureis dec. p.* 2.
lib. 1. *cap.* 5. *num.* 31. Viuald. *in candelabro aureo, p.* 1.
vbi de matrim. num 149. Henriquez *in ſumm. lib.* 11.
de matrim. cap. 15. §. 11. & *lib.* 3. *de Confirmat. cap.* 3. *in*
fine, Fr Emman. *in ſumm. tom.* 1. *cap.* 143. *n.* 10. Sanch.
de matrim. lib. 9. *diſp* 26. *num.* 7. vbi fatetur in rigore
hanc ſententiam nullo text. probari, cum text. *in præ-*
ſenti, & omnes de hac re agentes, præcipuè *c. noſſe, &*
c. ad limina, cum aliis, *hac ead. cauſa, & quæſt.* corri-
gantur per *d. cap. ſi vir*, & concludit quod ad hanc
ſententiam amplectendam mouetur, quia vniuerſi
Doctores Iuriſperiti, atque omnes ferè Theologi
antiqui, & neoterici illam ſequuntur.

A primo pabulo, &c.] Ergo per exorciſmum co-
gnatio ſpiritualis non contrahitur, vt colligit Pa-
2 lud. *in* 4. *diſt* 42. *q.* 1. *art.* 1. *num.* 7. Cæterum dicendum
eſt per ſolum catechiſmum contrahi, *c.* 2. *de cognat.*
ſpirit. cap. 2. *eod. tit. in* 6. D. Thom. *in* 4 *diſt.* 42 *quæſt.* 1.
art. 2. *in corpore*, & *ibi* Durand. *quæſt.* 1. *art.* 2. *num.* 7.
Veract. *in ſpeculo coniug. art.* 22. *dub.* 3. Bartholom. à
Ledeſma *de matr. dub.* 46. §. *penul. in fine*, Henriq. *in*
ſumma, lib. 2. *de Baptiſmo, cap* 15. §. 4. *in commento lit.*
M. Matienſ. *ad rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 249. *lib* 5. *nouæ*
recopil. Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 10. *num.* 5. vbi
cum Durand. *citato loco*, ait non obſtare textum *in*
præſenti. quia verba eius proximè relata vſque ad fi-
nem copulatiuè, & non deſiunctiuè accipienda ſunt,
Itaut per omnia illa contrahatur cognatio, ſed qua-
ſi initium ſumat in ipſo exorciſmo.

In gloſſ *Ex lauacro.* ibi, *H. tamen, & R. dicunt quod*
3 *inter me, & Iudæam, cuius filium de ſacro fonte ſuſci-*
pio, contrahatur compaternitas, & notatur ad hoc
quod fidelis baptizans, vel tenens in Baptiſmo fi-
lium infidelis, ea parte ſua contrahit cognationem
cum parentibus infidelibus illius pueri, qui bapti-
zatur, quamnis non contrahant, ac proinde non po-
teſt conſiſtere matrimonium inter parentes illos
poſtea baptizatos cum fideli, qui eorum filium
baptizauerat, aut ſuſceperat: ita Archid *hic n.* 3. & *in*
cap. 1. *n.* 1. *de cognat. ſpirit. lib.* 6. Sylueſt. *in ſumma verbo*
matrimonium 8. *quæſt.* 7. *dub.* 2. Veract. *in ſpeculo con-*
iug. p. 1. *art.* 56. *concl.* 6. Gaet. *in repet. cap. ad limina, hac*
ead. q. §. 4 *q.* 151. *n.* 398. Viuald. *in candelabro aureo, p.*
1. *vbi de matr. num.* 163. Henriquez *lib.* 12. *de matr.*
cap. 11. §. 3. *in fine*, Matienſ. *ad rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 169.
lib. 5. *noua recop.*

Cæterum verius eſt contra hanc gloſſ. tenere infi- 4
delem incapacem eſſe cognationis ſpiritualis non
ſolùm actiuæ, ſed etiam paſſiuæ, itaut ſiue infidelis
baptizet, aut leuet filium fidelis, ipſe non contrahat
cum baptizante, ſiue leuante cognationem ſpiritua-
lem. Ratio eſt, quia cùm cognatio ſpiritualis conſi-
ſtat in quadam relatione perſonarum, neceſſario re-
quirit quod adſit perſona, cui poſſit relatio fieri, *l.* 1.
ff. de tutel. l. 1. *ff. de his, qui ſunt ſui, vel alieni iuris*,
quo fit vt ſi conſiſtere poteſt ex parte alterius, quia
deſtructo vno ex correlatiuis, deſtruitur & aliud, ex
adductis per me *tract. Axiom. iuris vſufreq. axiom.* 61.
num. 1. & ideo hanc partem ſuſtinent Sot. *in* 4. *diſt.*
42. *q.* 1. *art.* 3. *col. pen. verſ. pen. verſ. poſtremo ex his*
Galleg. *de cognat. ſpirit. c.* 8 *n.* 11. Petr. de Ledeſma *de*
matr. q. 56. *art.* 3. *in fine*, Barthol. à Ledeſma *de matr.*
dub. 46. *poſt.* 2. *concluſ. notab.* 1. Fr. Emman. *in ſumma,*
tom. 1. *cap.* 226. *num. vlt.* Sanchez *de matrimonio, lib.* 7.
diſput. 60. *num.* 14. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum*
extra gremium Eccleſiæ exiſtentium lib. 2. *cap.* 4. *n.* 8.

In gloſſ. *In archiuis.* ibi, *ad archa dictum eſt archi-* 5
uium, vbi ſcilicet reponuntur libri, & per tales fit fides.
Ita Maſcard. *de probat. concl.* 399. *n.* 2.

SVMMARIVM.

1 *Filium ſuum leuans de ſacro fonte perdit ius exi-*
gendi, ſi vero petat, licet petendo peccet, debet ta-
men vxor ei reddere.

2 *Ius exigendi debitum ipſo facto perditur, ſtatim*
quod pater leuat filium de ſacro fonte, licet per
ſententiam Eccleſiæ non ſit ablatum.

3 *Debiti petitio interdicitur vtrique coniugi cognatio-*
nis, affinitatiſve impedimento innodato.

4 *Coniux quando commune voto caſtitatem vouerit,*
altero eorum fornicante, an iudex eccleſiaſticus
ex officio poſſit compellere eos ad cohabitandum
quo incontinentiæ conſulat, oſtenditur.

Cap. Noe. III.

GLoſſ. notabilis *hic verbo non fraudentur, verſ. ſed* 1
nunquid, tenet quod ille, qui leuat filium ſuum
de ſacro fonte, perdit ius exigendi: ſi vero petat, li-
cet petendo peccet, debet tamen vxor ei reddere, vt
per DD. quos plena manu citaui *ſupra* ad *cap.* 1. *hac*
ead. cauſa, & quæſt.

In ead. gloſſ. ibi, *Tu dicas quod ſtatim in ipſo facto* 2
perditum eſt ius exigendi, licet per ſententiam Eccleſiæ
non ſit ablatum, &c. ita Sanchez *de matrimonio, lib.* 9.
diſp. 30. *num.* 2.

In ead gloſſ. ibi, *item ſi vterque leuauit filium ſuum* 3
de ſacro fonte, neuter habet ius petendi, &c. Collige ex
gloſſ. vtrique cognationis, affinitatiſve impedimen-
to innodato interdici debiti petitionem, cùm enim
delictorum compenſatio hac in re locum minimè
habeat, delictum alterius coniugis alterum non re-
leuabit, vt per Abb. *in cap. ſi vir, num.* 5. *de cognat.*
ſpirit. vbi Alexand. de Neuo *n.* 7. Hoſtienſ. & Ioan.
Andr. *in fine*, Nauar. *in man. c.* 17. *n.* 34. Petr. Sot. *lect.*
11. *de matrim.* §. *ſecundum de hac cognatione*, Barth.
à Ledeſma *dub.* 44. *de matrim verſ. de vſu verò*, Gaet.
in repet. c. ad limina, inf. hac ead. cauſa, & q. § 4. *n.* 379.
Iacob de Graffiis *aureis dec. p.* 1. *lib.* 2 *cap.* 83. *in fine*,
Petr. de Ledeſma *de matrimon. quæſt* 56. *art.* 1. *dub.* 5.
Matienſ. *in rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 143. *lib.* 5. *noua recop.*
Sanch *de matrim lib.* 9. *diſp.* 28. *num* 2. vbi ait quod
licèt quatuor DD. vltimo loco citati, loquantur
quando

qnando per fraudé, & malliiosè, vt ſe defraodét, id coniuges efficiunt, ipſe tamé indiſtinctè ienet vtiúque coniugem in hoc caſu arceri à debiti petitione ſiue fraudulenter, & maliiosè, ſiue abſque dicta malitia cognationem, aut affinitatem culpa ſua contraxerit, ſubditque idem dicendum eſſe ſi alter ſolua id cognationis, aut affinitatis impedimentum incurrerit, aut interueniente copula alterius, qui conſenſú præſtitit.

4 In ead. gloſſ. ibi, *Reſp. quòd non poteſt petere, ſed Ecleſia coget reliquum reddere debitum.* &c. Notatur ad hoc quòd quando vterque coniux communi volútate caſtitatem vouit altero eorum fornicante, licèt alter à voto nó eximatur, nec fas ſit petere coniugis reſtitutionem, poteſt tamen iudex eccleſiaſticus ex officio compellere eos, ad cohabitandú, quo incótinentiæ conſulat, vt per Hoſtienſ. *in c. sua il 2. n. 2. ſuper verbo commorari, de iureiur.* vbi Ioan. Andr. *in fine*, Anchar. *num.* 4. Bellam. *n.* 4. Sed hanc ſententiá merito reptobant Abb. *in c. cariſſimus n. 7. de conuerſ. coniug.* Alex. de Neuo *in c. ex litteris n. 7.* & *ibi* Præpoſ. *n. 5 de diuort.* Greg Lop *l. 8. ad fin. tit. 2. p. 4.* quia *d. c. ex litteris*, quod hæc gloſſ. pro ſe allegat, loquitur vbi abſque voto matrimoniú ob alterius adulteriú ſeparatum fuit, tunc enim ſi innocens in adulteriú labatur compenſatione hincinde fa[illegible]a ad priſtinum ſtatum matrimonium reſtituitur; ſecus vbi obligatio eſt Deo per votum acquiſita. Et diſparitatis ratio eſt, quia in priori caſu ſeparatio fuit in fauoré innocétis, quo nocéte effecto ceſſat fauor, atque delicta cópenſantur; in poſteriori autem fuit in cultum Dei, cui caſtitas dicata eſt, ac proinde nulla eſt cópéſatio. Et ideo Sanchez *de matrimon. lib. 9. diſp. 37. num. 12.* ſequens Alex. de Neuo *in d. cap. tua n 9. & 10.* ſentit minimè poſſe hos cogi ad cohabitandum, ſed aliis mediis, aut procurata voti diſpenſatione illi incontinentiæ periculo ſubueniendum eſſe.

Cap. De eo. V.

Ex Concil. Mogutin.

1 Concil. Moguntinenſe *cap.* 10. in clauſtro Sancti Albani habitú, relatum *in hoc text.* ſtatuit quòd ſi alter coniux, vel ambo filium ſuum ex induſtria de ſacro fonte ſoſceperint, ad priuãdum ſcilicet alterum coniogem debito coniugali, vel eodem animo inſidiandi matrimonio, qui ſuperuixerit, ſi præuaricator ſiue inſidiator eſſet, de cætero contrahere non poterit, ita colligunt Veracruc. *in ſpecnlo coniug p. 1. c. 26. concl. 1.* Maiol. *lib. 3. no irregul. c. 25. n. 16. verſ. crimina impedientia*, Vgolin. *de matrim. cap. 20. n. 4.* Viuald. *in candel. aureo p. 1. vbi de matrim. n.* 104. Matienſ. *ad rub tit. 1. gl. 1. n. 143. lib. 5. nouæ recop.* quos refert, & ſequitor Sanchez *de matrim. lib. 7. diſp. 6. num.* 8. vbi ſubdit quod ſic leuás ſi diſſoluto matrimonio aliud inierit, erit validum, Bonac. *in ſimili tract. q. 3. puncto 14. n. 17.* idem reſoluentes ſi fiat patrinus filij alter coniux tenens eum in Cófirmatione eodem animo inſidiandi matrimonio.

SVMMARIVM.

1 *Baptizandi opus laicis fidelibus iuxta canonicá auctoritaté, ſi neceſſe fuerit, facere liberè conceditur.*
2 *Baptiſmus eſt Sacramentum maximæ neceſſitatis.*
3 *Baptiſmú à laico, fœmina, vel etiá infideli collatú extra neceſſitatem, validum eſt, quamuis conferés mortale peccatum committat.*
4 *Pœnitentiæ miniſter etiam in neceſſitate eſſe nó poteſt quilibet homo, ſed ſolum Sacerdos.*
5 *Reſpondetur cuidam obiectioni.*
6 *Cognationé ſpiritualé cum baptizato, eiúſque parétibus, contrahunt laici in neceſſitate baptizantes*
7 *Coniugi in neceſſitate baptizanti filium communé, natiuú ſuum, & alterius coniugis, minimè interdicitur petitio debiti.*
8 *Coniux nó dicitur in neceſſitate baptizare filiú in abſentia Sacerdotum, ſi quilibet alius adeſſet, qui poſſet, & vellet baptizare.*
9 *Parens ſi in caſu neceſſitatis quando nullus adeſt, qui patrinus ſit, id munus obeat erga communé filiú, aut ſolius alterius coniugis, an priuetur petitione debiti, oſtenditur.*

Cap. Ad limina. VII. *Ioan. VIII.*

IOannes Papa VIII. Anſelmo Lemouicinæ Eccleſiæ Epiſcopo, ſcribens ait baptizandi opus laicis fidelibus iuxta canonicá auctoritatem ſi neceſſe fuerit, facere libere concedi, vt refert Gratian. *in preſenti*, conſonant *cap. ſuper quibuſdam 30. q. 3. & c. in neceſſitates, & in cap. à quodam Iudæo, de conſec. diſt* 4. cum multis aliis, quæ adducunt citati à Viuald. *in candel aureo p. 1. tit de baptiſmo n. 39.* & à Bonac. *de Sacr. diſp. 2. q. 2. puncto 5. n. 4.* eam rationé communiter afferentes, quia Baptiſmus eſt Sacramentú maximæ neceſſitatis, ideóque conuenientiſſimum fuiſſe, vt in materia communi, aqua ſcilicet, quæ vbique facile repetitur, & in ſimpliciſſima actione, atque verbis inſtitueretur, & præterea vt miniſter communis eſſet, eiúſque miniſteriú cuilibet concederetur, ad ſimile autem de ſacramento Pœnitentiæ, quod etiam neceſſitatis eſt, reſpondent non eſſe tantæ neceſſitatis cùm conſtet per contritioné ſuppleri poſſe defectum abſolutionis ſacramentalis, at verò in Baptiſmo ſaltem paruulotum non ita, iuxta illud Chriſti Domini, *niſi quis renatus*, &c. refertur *in cap. debitum, de Baptiſmo.*

Non obſtat quod ſupradicta recepta ſolutio concludere videtur ſolú ſuppoſito articulo neceſſitatis, non ita eo ceſſante, cùm tamen apud omnes conſtet etiam extra neceſſitatem Baptiſmú à laico, fœmina vel etiam infideli collatum validum eſſe, quamuis conferens mortale peccatú committat, quod deducunt ex *d. cap. à quodam, & ex cap. Romanus, de conſec. diſt.* 4. faciunt elegantiſſima verba Auguſtini *lib. 2. contra Armen. cap.* 13. dum inquit, ſed etſi nulla neceſſitas vſurpetur, & à quolibet detur, quod datum fuerit, nó poteſt dici non datum, quamuis rectè dici poſſit illicite datú, comprobat Conc. Trid. *ſeſſ. 7. de Baptiſmo canon.* 4. D. Tho. *3. p. q. 67. art. 3 ad 1.* Nau. *in man. c. 22. n. 7.* Soar. *de Sacram. diſp. 23. ſect. 1.* Quia reſpondetur ex communi ſenſu, & traditione Eccleſiæ ſemper intellectum fuiſſe Criſtum Dominum ita ſacramentum Baptiſmi inſtituiſſe, vt validè à quolibet ſemper præſtaretur, quod Apoſtolica facta declararunt, Ananias enim, qui laicus fuiſſe creditur, Saulú baptizauit *Act. cap. 9. & 10.* Petrus iuſſit familiam Cornelij à fratribus, qui ſecum venerunt, baptizari, & Athanaſius puer adhuc nonnullos baptizauit, vt late proſequitur Soar. *vbi proximè*, cóprobans id in hoc Sacramento præ cæteris congruentiſſimú fuiſſe; quamuis enim Pœnitentiæ ſacramentú ſit neceſſariú, nó tamen tanta in eo reperitur neceſſitas nó ſolùm quoad vltimam ſalutem, ſed etiá quoad alios effectus diuinæ gratiæ, cùm Baptiſmum ianua ſit, & fundamentú omnium Sacramentorú, iuxta text. *in c. vlt. de Presbyt. non baptiz.* Vnde etiam ea ſtante nó

4 poteſt pœnitentiæ miniſter eſſe quilibet homo, ſed ſolùm Sacerdos, neque etiã in qualibet neceſſitate, ſed ſolùm in extrema, & deinde quia Baptiſmus nõ poteſt iterari, pœnitẽtia ſic; vnde in pœnitẽtia nullum eſt periculum ſi non valeat ex eo quòd nõ erat tanta neceſſitas quanta requiritur, Baptiſmus verò nõ eſt iterabilis, & ita oportebat, vt omnia certa ſint, quæ ad illud conficiendũ pertinebant, vt iis poſitis ſtatim valeat, ſiue ſubſit neceſſitas, ſiue non, quod latiùs explicat Soar. *ſect.* 1.

5 Ex quibus omnibus non poſſum non mirari Caluini inſaniam, qui cùm doceret omnes Chriſtianos etiã laicos pariter omnium Sacramentorũ idoneos eſſe miniſtros, de Baptiſmo tamẽ agens negat illud etiã in neceſſitatis articulo miniſtrari poſſe niſi ab illis, qui miniſtri ſunt Eccleſiæ ad hoc inſtituti, cõtra quẽ latè ſcribit Soar *d. ſect.* 1. Neque obſtat præcipuum, quo Caluinus mouetur, fundamentũ ex auctoritate Chriſti Domini, *Euntes*, &c. quo loco Apoſtolos ſolos videtur Chriſtus inſtituiſſe huius Sacramẽti miniſtros, ſed reſpõdetur benè Apoſtolica facta declaraſſe mandatũ illud, vt ſuprà oſtẽdimus, manet igitur ſtante neceſſitate laicum, vel etiã hæreticum, aut fœminã validè, & licitè baptizare, ſeruato tamen ordine, itaut præſente clerico nõ laicus neque præſente fideli infidelis, neque præſente viro fœmina baptizet: ſi autẽ prætermiſſo hoc ordine, vel ex neceſſitate laicus, aut infidelis, aut fœmina ſeruata Eccleſiæ forma baptizent, Baptiſmus valet, illi tamẽ peccãt mortaliter ſic miniſtrantes, vt reſoluũt Nauar. Sot. & Soar. *dict. locu*, & plures alij, quos refert & ſequitur Bonac. *de Sacr. diſp.* 2. *q.* 2 *punct.* 5. *n.* 9.

6 Huiuſmodi autẽ laici in neceſſitate baptizantes contrahunt cognationem ſpiritualẽ ſubſequẽs matrimonium dirimentem cum baptizato, eiuſque parentibus, vt benè reſoluũt Greg. Lop. *l.* 1. *verbo clerigo. tit.* 7. *p.* 4. Cou. *de ſponſal. p.* 2. *c.* 6. § 4. *n.* 4. Galleg. *de cognat. ſpirit. c.* 11 *n* 5. Gaet. *in repet. huius cap* § 4. *q.* 144 *num* 383. Philiarch. *de offic. Sacerd. tom.* 1 *q.* 2. *c.* 31. Barthol à Ledeſ. *de matrim. dub.* 44. *ad fin.* Henriq *in ſum. lib.* 11. *de mat. c.* 11 § 1. Marien *ad rub tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 170. *lib.* 5 *noua recop.* Nau. *in man. c.* 16. *n.* 34. *in fine*, & *cap.* 22. *n.* 40. *in fine*, & *conſ.* 52. *n.* 2. *de ſponſalib in antiq. alias conſ.* 5. *n.* 2. *de cognat ſpirit in nouis*, Petr. de Ledeſma *de matr. q.* 56. *art.* 1. *dub.* 2 Llamas *in methodo Cur* 3 *p. c.* 8. § 19. *in fine*, Viuald. *in candel. aureo p.* 1. *vbi de baptiſmo n.* 42. & *vbi de matr.* *n.* 155. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 226. *num.* 11. *concl.* 5. & 6. Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 62. *n* 10. vbi *n.* 11. cum quinque Doctoribus vltimo loco citatis ſubdit ideò patrem, qui in neceſſitate filium ſuæ concubinæ baptizauit, non poſſe eam ducere.

7 Quamuis autem inter ipſos cõiuges oriatur etiã cognatio ſpiritualis, quæ ſi matrimoniũ præcederet ipſũ dirimeret, vbi eorũ alter in neceſſitate baptizauerit filium communem, nimirũ ſuum, & alterius coniugis minimè tamen interdicitur petitio debiti, vt expreſſe dicitur *in hoc text.* in quo ea ratio præſtatur, quia non eſt æquum coniugẽ, qui culpæ immunis fuit, ſuæque ſatisfecit obligationi, baptizans prolem ne in æternum periret, id damnũ ſentire, vt ſibi interdicatur debiti petitio, quæ pœna eſt delicti & quamuis hic text. loquatur de eo, qui propriũ filium, & vxoris ſuæ ſimul baptizauit: at ratio in eo ſubiũcta militat etiam in caſu, quo coniux baptizat filium ſolius alterius cõiugis in neceſſitate, atque ideò dicendũ eſt tunc arceri à debiti petitione; quare ita tenẽt Sot. *in* 4. *diſt.* 42. *q.* 1. *art.* 1. *concl.* 3. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 56. *art.* 1. *dub.* 3. Nauar. *in man. cap.* 22. *n.* 40. *ad fin.* Henriquez *in ſum. lib.* 2. *de Baptiſmo c.* 18 § 3. Sanchez *de matrim. lib* 9. *diſput.* 26. *n.* 3. vbi ſubdit cum Henriquez *citato loco*, eadẽ ratione idem dicendum eſſe ſi coniux iam ad fidẽ conuerſus vxorem, quam infidelitatis tempore duxerat, baptizet occurrenti eadem neceſſitate.

8 *Abſentia Sacerdotum nimia neceſſitate cogente baptizauit.*] Ergo videtur non incurri priuatio petendi debitum, quamuis alius adeſſet, qui poſſet, & vellet baptizare, ſi is non eſſet Sacerdos. Cæterùm dicendum eſt tunc non occurrere dictam neceſſitatẽ, atque ita incurri prædictam pœnã, ex ea ratione, quia text. hic ponderat patrem rectè feciſſe, & ne infans abſque Baptiſmo decederet, at dũ adeſt alius volẽs baptizare, pater non eſt culpæ immunis, nec puer eã patitur neceſſitatem decedẽdi abſque Baptiſmo ſi à parente ſuo non baptizetur; quare rectè ea neceſſitas tunc intelligitur eſſe quando nullus adeſt, qui id munus obeat, atque ita periculum eſſet, vt proles abſque Baptiſmo obiret. ita explicant Hoſt. *in cap. ſi vir nu.* 3. *ſuper verb. ſi ex malitia, de cognat. ſpirit.* vbi Ioan. Andr. *num.* 4. Præpoſ. *etiam n* 4. & Henriq *n.* 3. Brunell. *de ſponſalib. concl.* 20. *n.* 13. plures quos refert; & ſequitur Sanchez *d. num.* 2. vbi ſubdit quòd quãdo infans cenſetur eſſe in præſentiſſimo mortis periculo, parẽs verò miſeratione commotus ne abſque Baptiſmo decedat, pene indeliberato accurrit, quamuis adeſſent alij, qui id munus præſtare poſſent non priuatur iure debitum petendi, quia tantũ abeſt, vt delinquat, quin potius mereatur.

Verum autem idem dicendũ ſit ſi in caſu neceſſitatis quando nullus adeſt, qui patrinus ſit, parẽs id munus obeat erga communem filiũ, aut ſolius alterius coniugis; Pars negatiua probari videtur ex eo, quia ratio huius text. ne infans abſque Baptiſmo decedens pereat in æternum, non habet locum in hoc euentu cùm patrinus nõ ſit de Baptiſmi neceſſitate, & ideo hanc partẽ ſuſtinet Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matr. c.* 15. § 11. & *lib.* 1. *de Baptiſmo c.* 18. *in fine.* Verum pars affirmatiua verior eſt, quia licet ad valorẽ Baptiſmi non ſit neceſſarius patrinus, eſt tamen in præcepto, & vbi nullus adeſt, qui id præſtet, rectè facit parens id præſtando, & quamuis in Baptiſmo priuato id neceſſariũ non ſit, tamen vt ſeruetur Sacramenti ſignificatio, præſtantius eſt patrinũ adhiberi; quare text. hic loquens de baptizante, intelligendus eſt de concurrente ad Baptiſmũ, vt ille rectè adminiſtretur, prout communi Doctorũ ſententia reſoluit, & hanc affirmatiuam partẽ ſuſtinet Sãchez *d. diſp.* 26. *n.* 3. vbi *n.* 4. ſubdit ſe illud veriſſimũ putare, nempe patrem, qui non vt ſuſceptor, & intẽdens exercere cæremoniã Eccleſiæ, ſed materialiter teneret, vt poſſet eſſe infãs, qui baptizatur, in matris vlnis, vel in lecto, aut humi, nullatenus arceri à debiti petitione, quia non eſt verus ſuſceptor, nec contrahit cognationem ſpiritualem, nec culpæ eſt reus. 9

Cap. Omnes. VIII. *Symmach.*

Symmachus Papa, relatus *in hoc text.* ait quòd ille, qui recipit pœnitentiã à Sacerdote, ita eſt filius eius ſpiritualis, ſicut ille, quem emergit, vel ſicut ille, quem ſuſcepit de ſacro fonte. Vnde colligunt D. Thom. *in* 4. *diſt.* 42. *quaſt. art.* 2. *ad* 8. Turrec. *in ſum. huius cauſa*, & *quaſt. art.* 2. *n.* 4. Palud. *in* 4. *diſt.* 42. *q.* 1. *art.* 1. *concl.* 2. *num.* 7. Vigner. *inſtit. c.* 16. § 7. *verſ.* 9. *impedim.* 8. *in fine*, Galleg. *de cognat. ſpirit. c.* 10. *n.* 13. eſſe graue ſcelus accedere ad filiam Confeſſionis, ſicut ad filiam Baptiſmi, & addit Galleg. eſſe inceſtum cum ſacrilegio, quæ circunſtantia cùm notabiliter 1

litet aggrauet, eſt proinde neceſſariò fatēda, vt benè reſoluunt Barth. à Ledeſma *de ſacramento Pœnitentiæ vbi de Confeſſione dub. 10. col. pen.* Viuald. *in candel. aureo part. 1. vbi de Confeſſ. n. 50.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matrim. c. 11. §. 1.* Fr. Emman. *etiam in ſum. tom. 1. c. 109. n. 1.*

Cap. Si quis IX. & ſeq. *Cæleſtin.*

1 EX *hoc text. & cap. ſequenti*, quod incipit, *non debet, vlt.* vulgo colligitur Presbyterum carnaliter cognoſcentem filiam ſpiritualem, cuius ſacram confeſſionem audiuit, crimen admittere depoſitione dignum, vt per Simanch. *de Cathol. inſtit. tit 40 num. 15.* Nau. *conſ. 1. n. 6. aliàs conſ. 2. n. de hæret.* Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 2. quæſt. 26. art. 1.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 6. c. 7. quæſ. 13.* Farinac. *in praxi crimin. p. 5. q. 136. n. 27.* Bernard. & Salzed. *in pract. cap. 85. per tot. in nouiſſ. impreſſ.* Seraphin. de Freitas *in addit. ad Illuſtr. D. Roderic. à Cunha in tractat. de ſollicitantibus mulieres in confeſſion. q. 24. n. 39* Ioan. Sancti. *in practicis diſputation. diſp. 12. n. 2. verſ. alij verò, in med.* vbi addit quod iā ex conſuetudine talis nō infligitur pœna. Et licèt contra Confeſſores ſollicitātes pœnitētes ad turpia & inhoneſtos actus in confeſſione, tāquam de hæreſi ſuſpectos Inquiri, & multis pœnis puniri præcepiſſent Pius IV. *conſtit. ſua incip. Cum nuper*, & Paulus V. *alia conſtit. incip. Dilecte fili, ſub dat. 16. Septemb. 1608.* & Gregorius XV. *alia conſtit. incip. Vniuerſi Dominici gregis, ſub dat. 30. Auguſti 1622.* quarum memini *in meo tractat. de officio, & poteſt. Parochi c. 19. n. 48.* tamen in eaſdem non incidet ſollicitans ad venerea extra confeſſionem filiam ſuā ſpiritualē ratione pœnitentiæ, ſi ſollicitans alia occaſione quàm occaſione ſeu prætextu, vel ſimulatione confeſſionis, vt ſi mulier iāfacta confeſſione domi ſuæ viſitauit vt eam prouocet ad peccatum, aut ſi eam litteris, vel internunciis ad libidinem prouocauit, ita Iacob de Graff. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 2 c. 48. num. 16. & de caſibus reſeruatis lib. 2. cap. 12. num. 29.* Sanctarel. *de hæreſi cap. 44. n. 15.* Illuſtriſſ. D. Rodoric. à Cunha *de ſollicitantib. mulieres in cōfeſſione, q. 5. num. 15.* quos refero *d. cap. 19. num. 5.* vbi *num. 53.* reſolui Confeſſorē, qui carnaliter cognouit pœnitentem, non teneri in confeſſione hanc circumſtantiam exprimere.

2 Virùm Confeſſarius habens copulam cum filia confeſſionis, teneatur confiteri illam circunſtantiā? Vide Nauar. *conſ. 2. nu. 6 de hæret.* Simanch. *de inſtit. Cathol. tit. 40. nu. 15.* Beimond. *de publicis concub. rub. de inceſtu, num. 23.* Galleg. *de cognat. ſpirit. c. 10. n. 13.* Decian. *in tract. crimin. lib. 6. cap. 23. num. 1.* Fr. Emmā. *quæſt. Regul. tom 2. quæſt. 27. art. 1. & in ſum. tom. 1. c. 209. n. 1. in 2. edit.* Sot. *in 4. diſt. 42. quæſt. 1. art 2. col. 3. verſ. quòd ſi Canonem.* Henriquez *in ſum. lib. 4. c. 14. §. 4. & lib. 5. c. 7. §. 6. & lib. 12. c. 11. §. 1.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 2. lib. 1. cap. num. 32. & tom. 1. lib. conſ. 1. num. 13.* Bened. Ægid. *de priuileg. honeſt art. 11. n. 18.* Param. *de origine Inquiſ. in diſp. de ſollicitat. mulieris in confeſſione n. 3* quæ habetur *in fine libri*, Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. n. 148.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſput 55. per tot* Nugn. *in addit. ad 3. part. tom. 2. q. 9 art. 2. dub. 3. in fine*, Illuſtriſſ. D. Roder. à Cunha *d. tractat. de ſollicitantib. mulieres in confeſſione q. 5. n. 52. & 53.* latè Ioan. Sancti *in practicis diſputat. diſp. 21. per tot.* Homobon. de bonis *de examine eccleſ. p. 1. tract. 5. c. 12 q. 75.* Rague. *in Lucerna Parochorum*, vbi de ſacrament. Pœnitent *q. 43.* Fagund. *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc. 2. lib. 4. c. 3. n. 33.* meti ipſum *de officio, & poteſt. Parochi, c. 19. n. 53.*

Qvæstio II.

GLoss. *verbo ſponſalia, in ſum. huius quæſt.* tenet matrimonium eſſe irritum, quando pūbes non eſt potens ad copulam coniugalem habendam, vt per Verac. *in ſpeculo coniug. part. 1. art. 39. concl. 2.* Verùm id matrimonium valere contra hanc gl. meritò ſuſtinent omnes ferè *in cap. puberes a. 5. de deſponſat. impub.* vbi Innoc. *in fine*, Hoſtienſ. *num. 5.* Ioan. Andr. *num. 8. in fine*, Butr. *n. 3.* Anchar. *n. 5.* Alex. de Neuo *nu. 8.* Cardin. *n. vnico*, & Præpoſ. *ad fin.* Syluest. *in ſum. verbo matrimonium 5. q. 7.* Couar. *de ſponſal. p. 2. c. 5. in initio n. 2.* Nau. *conſ. 39. n. 14. de ſponſalib. in antiq. & conſ 4. nomer. 14 de deſponſat. impub. in nou.* Maſcard. *de probat. concluſ. 889. num. 10.* Henriquez *in ſum. lib. 11. cap. 13 §. 10. in commente lit. E, & lib. 12. cap. 7. §. 1.* Sanchez *de matrim. lib. 7. d. 104. n. 15.* 1

Cap. Vbi non eſt. Vnic.

GLoſſ. *verbo nihil, in præſēti text.* tenet quòd promittens matrimonium pro abſente, & inſcio etiam præſtito iuramento non eſt periurij reus, ſed tenetur bona fide, & abſque fraude, & fictione adhibere omnem diligentiam, quā rei qualitas expoſcit quòd ſi alter adhuc nolit, liber manet, ita Sot. *in 4. diſt. 29. q. 1. art. 4. ad 3.* Cou. *in c. quamuis pactum p. 2. §. 5. num. 1.* Marant. *diſp. 7. n. 19.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q 43. art. 2 dub. vlt. concl. 1.* Gutier. *de iuram. confirmat. p. 1. c. 44. n. 1.* Sanchez *de matrim. lib. 1. diſp. 24. nu. 11.* An & quando promiſſio facti alieni valida ſit, fuit eleganter reſolutum *in Rota in vna Anconitana pecuniaria 10. Iunij 1613. coram bonæ memoræ Buratto* vbi bona adnotatio D. mei Ioānis Franciſci Ferentili in Romana Curia Aduocati. 1

Qvæstio III.

Svmmarivm.

1 *Patri ſpirituali non minor reuerentia, & dilectio debetur quàm carnali.*
2 *Patrem ſpiritualem interimens non minus puniendus eſt, quam qui carnalem interficit.*
3 *Pater ſpiritualis tenetur alere filium ſpiritualem.*
4 *Pater ſpiritualis non poteſt a filio ſpirituali in ius vocari abſque venia.*
5 *Teſtis an poſſit eſſe filius ſpiritualis in cauſa patris ſpiritualis, remiſſiuè.*
6 *Filius ſpiritualis an faciat deficere conditionē fideicōmiſſi, ſi grauatus ſine liberis decederet oſtēditur.*
7 *Filius ſpiritualis an poſſit necem defuncti patris ſpiritualis vendicare, remiſſiuè.*

Cap. Ita diligere. I. *Nicol.*

NIcolavs. Papa reſpondens ad conſulta Bulgarorum *c. 2.* relatus *in hoc text. ſtatim in princ.* dicit quòd ita diligere debet hominē, qui ſuſcipit de ſacro fōtē, ſicut patrem, vnde vulgo colligi ſolet patri ſpirituali non minorem reuerentiam, & dilectionem deberi quam carnali, vt per Alexand. *conſ. 143. n. 6. vol. 2.* Tiraq. *in l. ſi vnquam, verbo ſuſceperit liberos n. 27. C. de reuocand. donat. & de pœnis temper. cauſ. 21. n. 2.* Salzed. *ad Bernard. in pract. c. 85 lit. B. in nouiſſ. impreſſ.* 1

Ea quibus primo infertur illū, qui interemit pa-

trem ſpiritualem non minus puniendum eſſe, quàm qui carnalem, gloſſ. *verbo parentem, in cap. aut factà, de pœnit. diſt. 1.* Alex. *in addit. ad Bart. in l. Diuus*, vbi

2 Hippolyt. de Marſil. *in fine, ff. de parricid.* Carter. *in praxi tit de homicid. §. nono quæro, n.* 10. Plaça *de delictis cap.* 22. *num.* 18. *& cap.* 40. *n.* 11. *verſ. tertio ſuffragatur*, Roias *de ſucceſſionib cap.* 28. *n.* 9. Tiraquell. *de pœnis temper. cauſa* 21. *num.* 2. Salzed. *loco citato*, Baiard. *ad Clar. §. parricidium n.* 1. Decian. *in tract. crimin lib.* 9. *cap.* 9. *n.* 6. Farinac. *in praxi crimin q.* 120. *num.* 16. vbi ſubdit hoc non reperiri iure fulcitũ, ac propterea exiſtimat occidentem patrem ſpiritualem grauius puniendum quam ſimplicem homicidam, propter qualitatem ſpiritualis coniunctionis, non autem vt parricidam.

3 Secundò infertur patrem ſpiritualem teneri alere filium ſpiritualem, Tiraquell. *dicta cauſa* 11. *n* 9. *& dicto verbo ſuſceperit liberos, n.* 31. Roias *de ſucceſſionibus cap.* 21. *n.* 32. *& c.* 28. *n.* 6. Cordub. de Lara *in l. ſi quis à liberis in princip. num.* 19 *ff. de liber. agnoſc.*

4 Tertio infertur patrem ſpiritualem non poſſe à filio ſpirituali in ius vocari ſine venia, Tiraquell. *dicto verbo ſuſceperit liberos n.* 28. *&* 36. Duen. *reg.* 351. *ampl.* 2. Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi, part.* 11. *conſider.* 16. *verſ. & non ſolum*, Aſcan. *Clem. de patria poteſt. effectu* 3. *ſub num.* 7. Franc. Viui. *deciſ.* 30. *n.* 18.

5 An autẽ filius ſpiritualis poſſit eſſe teſtis in cauſa patris ſpiritualis, dixi *ſup. ad cap. ſi teſtes* 4 *quæſt.* 2. *num.* 21.

6 An etiam filius ſpiritualis faciat deficere conditionem fidei commiſſi ſi grauatus ſine liberis decederet; negatiuè reſpõdent Card. Mantic. *de coniectur. vltim. voluntat. lib.* 11. *tit.* 8. *num.* 14. Alexand. Trentacinq. *de ſubſtitutionib. part* 4. *cap.* 7. *num.* 19. Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 11. *num.* 4 Menoch. *de præſumpt. lib.* 4. *præſumpt.* 82. *in fine*, Intrigl. *de ſubſtit. centur.* 3. *quæſt.* 61. *num.* 2. Bernard. Græu. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 136. *n.* 36. Fuſar. *de fideicommiſſ. ſubſtit. quæſt.* 412.

7 An denique filior ſpiritualis poſſit necem defuncti patris ſpiritualis vendicare, vide Plaç. *de delict. cap.* 40. *num.* 11. Clar. §. *fin. quæſt.* 14. *num.* 25.

Et eos, qui adoptione filij ſunt] Plura de cognatione legali, quæ ex adoptione prouenit, & qualiter contrahatur, & vtrùm impediat matrimonium, tractant Doctores, quos plena manu citaui ad *rub. & tit. de cognat. legali, in Decretal.*

Cap. Pitacium. II.

1 Gloſſ. notabilis *verbo ſororis, in præſenti text.* tenet in nullo impedimento iure diuino naturali matrimonium dirimente poſſe pontificem diſpẽſare, vt per D. Antonin. 3. *part. tit.* 1. *c.* 11. § 1. *ſtatim in princip. & cap.* 14. §. 2. *concluſ.* 3. Syluest. *verbo Papa quæſt.* 17. Pelag. *de planctu Eccleſiæ lib.* 1. *art.* 45. *lit. A. & art.* 46. *lit. B.* Sot. *in* 4. *diſt.* 40. *quæſt. vnic. art.* 3. *col.* 3. *verſ. in cap. ergo*, Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 6. §. 10. *num.* 10. Nauar. *in man. cap.* 22. *num* 84. Molin. *de primogen. lib.* 3. *cap.* 2. *n.* 12. *verſ. ſi impedimentum præcedebat* Gaet. *in repet. c. ad limina* 30. *quæſt.* 1. §. 4. *q.* 134. *num* 361. Menoch. *conſ.* 17. *num.* 1. *&* 9. Sanchez *de matrimon. lib.* 8. *diſput.* 6. *num.* 10.

2 In gloſſ. *Multo magis*, ibi, *pater ſpiritualis eſt magis diligendus, quàm carnalis.* Vide quæ dixi ad *c. ita diligere, in princip. hac eadem cauſa, & quæſt.* & in ſpecie hanc gloſſ. dicunt in hoc ſingularem Barbat. *in lib.* 2. *col.* 7 *ff. de verborum ſignific. & in repet. l. cum acutiſſimi, col.* 117. *C. in fideicom.* Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 85. *littera B, in nouiſſ. impreſſ.*

Quæstio IV.

Cap. Quod autem. VI. & vlt.

Vrbanus. II.

1 Interdictum, eſſe vxorẽ ſimul cum viro filium alicuius in Baptiſmate ſuſcipere, per hunc text. tenet Gal. *de cognat. ſpirit. c.* 9. *n.* 8. & ſaltem eos peccare venialiter cũ materia ſit leuis, affirmat Soar. 3. *part. q.* 67. *art.* 8. *col.* 3. *verſic. ſecundo explicat.* Verùm nullã eſſe culpã melius aſſerit Sanchez *de matrimon. lib* 7 *diſp.* 57. *num.* 5. vbi ex pluribus Doctoribus antiquis probat attento iure antiquo poſſe vtrumque coniugem ſimul eo munere fungi, licèt non ita decens ſit. Poſt Concilium verò Trid. id abſque dubio licere, ac proinde virum, & vxorem minime peccare ſuſcipientes alienum puerum in Baptiſmo, reſoluunt Nauar. *in man. cap.* 22. *n.* 39. Sanchez *dict. n.* 5 Armendat. *in addit ad recopil. legum Nauarræ l.* 4. *tit.* 15. *l.* 1. *de matrim. n.* 8 Bonacin *de matrimon. quæſt.* 3. *puncto.* 5 § 2. *n.* 5. Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part.* 2. *allegat.* 30. *num.* 57. Et poſſe patrinum matrimoniũ contrahere cum ea, cum qua ſimul alienum filium ſuſcepit, declarauit. ſ.m. Pius. V. *in ſua bulla incip. Cum illius vicem, ſub dat* 4. *Kalend. Decemb.* 1566. vt atteſtantur Sanchez *d. lib.* 7. *diſput.* 54. *n.* 12. Bonacin. *d.* §. 2. *n.* 6.

Quæstio. V.

Cap. Aliter. I. *Euariſtus.*

1 De intellectu vide Anton. de Fuertes *Canon lect. lib.* 2. *cap.* 5.

2 *Et à parentibus, & propinquioribus ſponſetur, &c.*] Euariſtus Papa ſcribens Epiſcopis Africæ *epiſt.* 1. relatus *in hoc text.* teſtatur pro nupta non haberi puellam quam pater nõ deſpõſat, & ſimile ſtatuit Leo Pontifex *in c. qualis, hac eadem cauſ. & quæſt.* & D. Ambroſ. cuius dictum refertur *in cap. honorantur* 32. *quæſt.* 2. ait non eſſe virginalis pudoris maritum eligere, ſed iudicium parentum expectare, multáque S. Sripturæ exempla ad hoc confirmandum affert Cardin Bellarm. *lib.* 1. *de matrim. c.* 19. *prop.* 3. quem citat Sanchez *de matrim. lib.* 4. *diſp.* 23. *n.* 9. *verſ.* 3. Vnde cum in hoc teneantur filij obedire parentibus, eo quòd res ſit grauis, erit peccatum lethale ſi filius inuitis parentibus inierit matrimonium ſecundum Sot. *in* 4. *diſt.* 28. *q.* 1. *in fine*, Nauar. *in man c.* 14. *n.* 15. Verac. *in ſpeculo coniug p.* 3. *art.* 20. *concluſ.* 3. Salon. 2. 2. *poſt q.* 61. *& q.* 5. *de dominio art.* 5. *concl.* 1. *pag.* 525. Henriq. *in ſum. lib.* 11. *de matrim. c.* 7. §. 6. Philiarch. *de officio Sacerd. tom.* 1. *part.* 2. *l.* 4. *c.* 21. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 47. *art.* 6. *dub.* 2. Iacob. de Graff. *in aureis. deciſion. part.* 1. *lib.* 2. *cap.* 56. *n.* 19. Fr. Emman *in ſumma tom.* 1. *cap.* 14. *n.* 2. & hanc ſententiam eſſe probabiliſſimam aſſerit Sanch. *de matrimon. l.* 4 *diſput.* 23. *num.* 9. quamuis *num.* 10. probabilius credat teneri filios ſub culpa lethali conſiliũ parentum circa matrimonium petere, non tamen illud ſequi.

3 *A Sacerdote benedicatur.* &c.] Ergo eſt præceptum recipiendi benedictiones nuptiales, de quo vide Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 81. *num.* 6.

4 In Gloſſ. *Contubernia.* ibi, *quandoque tamen præſumit canon pro matrimonio*, &c. Vide Menoch. *conſ.* 199. *n.* 48. *& de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 1. *num.* 68.

Cap.

Cap. Noſtrates. III.

Nicolaus.

1 EX hoc text. *in verſic. peccatum*, vulgò colligitur culpam lethalem non eſſe matrimonium conſummare ſiue petendo, ſiue reddendo ante benedictiones Eccleſiæ ſi deſit contemptus, ita docent Nauar. *in man. c. 22. n. 83.* Cou. *de ſponſalib. p. 2. c. 7. §. 2. n. 2.* Viuald *in candelabro aureo, part. 1.* vbi de matr. *c. 39. verſ. deinde diſceptari ſolet*, Fuſc. *de viſitat. lib. 2. c. 3. n. 21.* Perez *l. 1. verſ. quæri poteſt tit. 1. lib. 5. Ordin.* Marienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 98. lib. 5. nouæ recopil.* Petr. de Ledeſma *de matr. q. 45. art. 5. puncto 3. dub. 1. & in ſum. p. 1. de Sacramen.* vbi de ſacramento matrimonij *cap. 6. concl. 7. prope fin.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ. 15. princ. n. 18.* Cened. *ad Decretal. collect. 49. n. 3. & pract. ac canonic. qq. lib. 1. q. 30 propè fin.* Henriquez *in ſum. lib. 11. c. 5. §. 7. in fine, & c. 7. §. 3. & c. 16. §. 3.* Rebell. *de obligat. inſtit. p. 2. lib. 2. q. 7. n. 2.* Ægid. de Coninck *de Sacram. tom. 2. diſp. 27. n. 71. cum ſeqq.* Sanch. *de matr. lib. 3. diſp. 12. n. 4.* Gutier. *eo. tr. c. 48. n. 3. & c. 109. n. 13.* Bonac. *in ſimili tr. q. 4. puncto 6. n. 1. in fine, & n. 4. verſ. rogabis quartò*, Baſil Pont. *de impedim. matr. c. 26. §. 2. verſ. ex quibus.* Ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſcopi p. 2. alleg. 32. num. 181.*

In gloſſ. *Inuitatis.* Notatur ad hoc quòd teſtes in matrimonio non exiguntur rogati, vt per Gregor. Lop. *l. 1. verbo ſin teſtigos, tit. 3. p. 4.* Nauar. *conſ. 20. n. 3. de ſponſalib. in antiq. aliàs conſ. 11. num. 1. de clandeſt. deſponſat. in nouis*, Segura Dauales *in direct. iudic. p. 2. cap. 15. num. 53.* Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 3. § 9.* Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 41. num. 7.* Gutier. *eod. tr. c. 55. in fine*, Bonacin. *in ſimili tract. quaſt. 2. puncto 8. num. 44.* Poſſeuin. *de officio Curati, cap. 10. n. 22. verſic. quares*, meipſum *de offic. & poteſt. Epiſcopi, p. 2. alleg. 32. num. 139.*

Cap. Nullam. VI.

Ex Concil. Arelatenſi.

2 VVlgò allegari ſolet hic text. ad hoc quòd matrimonium ſine dote regulariter non ſolet contrahi, vt per Suid. *dec. 62. n. 14.* cùm pauci, nullive ſint qui ſine dote vxores ducere velint, *l. ſi donaturus §. 1. de condict. cauſa data, l. 4. §. ſed etſi mulier. ff. de doli mali except. l. 1. ff ſoluto matr.* nouiſſimè Aluarez de Valaſco *de priuilegiis pauperum, p. 1. q. 17. n. 49.*

In gloſſ. *Dos.* ibi, *ex hoc dicunt quidam quod ſemper aliquid dandum eſt in dotem, & ſi nimia paupertas cogat, ſaltem dabit vnum denarium, quòd non concedo, & hoc eſt conſilium.* Vide Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi p. 8. conſid. 40.* Tiraq. *de nobil. c. 20. n. 163.*

Cap. Fœminæ. VII.

Iſidorus.

1 GLoſſ. *verbo annulus, verſ. vel niſi ſit de conſuetudine loci, in præſenti text.* tenet quod ſi conſuetudo loci ſit, vt annuli traditio ſignificet ſponſalia, vel matrimonium, præſumitur iuxta loci conſuetudinem, vt per Butr. *in c. fin. n. 8. de deſponſat. impub.* vbi Abb. *num. 7.* Alexand. de Neuo *num. 12.* & Cardin. *quæſt. 1.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 4. in initio, num. 3.* Veracruc. *in ſpeculo coniug. p. 1. art. 16. dub. 3.* Barthol. à Ledeſma *dub 9. de matr.* Menoch. *de præſumpt. lib. 3. præſumpt. 2. n. 6.* Sanch. *de matr. lib. 1. diſp. 22. n. 2.*

Cap. Nec illud. VIII.

Ambroſius.

GLoſſ. *verbo vxor, verſ. ſed quid dices, in præſenti text.* innuit olim iure antiquo attento matrimonium per epiſtolam celebratum validum fuiſſe, vt per Cou. *de ſponſalib. p. 2. c. 4. in medio, n. 11. in fine.* Perez *l. 1. verſ. quid autem ſi in matr. tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 2.* Sanchez *de matr. lib. 2. diſp. 12. num. 2.* vbi ſubdit quòd ſi antequam perueniat epiſtola ad alium contrahentem, reuocatus ſit conſenſus ſiue tacitè, ſiue expreſſè, dicendum eſt idem, quod ipſe tradiderat *diſp. præcedenti à n. 6. vſque ad n. 14.* dum egerat quando matrimoniũ contrahitur per procuratorem. 1

2 Vtrum autem poſt Concilium Trident. *ſeſſ. 24. de reform. matr. c. 1.* validum ſit matrimonium per epiſtolam celebratum, ſolet ab aliquibus in dubium reuocari, & valere probabilius exiſtimo, quia plures Doctores, qui poſt Tridentinum ſcripſere indiſtinctè aſſerunt matrimonium contractum per epiſtolam validum eſſe, quod tamen minime aſſererent ſi Tridentinum illud annullaſſet, hi ſunt Nauar. *conſ. 2. num. 9. in antiq. aliàs conſ. 6. num. 9. in nouis, ſub tit. de cognat. ſpirit.* Marienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 32. lib. 5. nouæ recopil.* Vega *lib. 4. ſumma caſu 264.* Molin. *de Iuſtit. tr. 2. diſp. 254. in princip.* tum quia in propriis terminis explicantes caſus in quibus celebrato per epiſtolam matrimonio poteſt vtriuſque conſenſus coram eodem Parocho, & teſtibus præſtari, hoc ipſum clarè tradunt Henriquez *in ſum. lib. 11. de matr. c. 2. §. 6.* Sanchez *d. lib. 1. diſp. 12. n. 3.* Quamuis contrarium, imo poſt Conc. Trident. validum non eſſe matrimonium per epiſtolam celebratum, teneant Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 45. n. 3. dub. vlt. ad primum*, Bartholom. à Ledeſma *dub. 18. de matrim.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 216. n. 1. & c. 220. n. 3.*

CAVSA XXXI.

QVÆSTIO I.

Ca. Nullus I. cum ſeqq.

Leo.

HOc & in cap. & ſequentibus agitur, an & quando adulterio polluta poſſit à ſuo corruptore duci, & an crimen machinationis mortis alterius coniugis dirimat matrimonium, in quibus reſoluendis immorandum non eſt, cùm de illis latè dixerim *ad titulum de eo, qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium, in Decretalibus.* 1

Cap. De his, qui. VIII.

Ex Concil. Neocæſar.

IN Conc. Neocæſarienſi *cap. 3. & 7.* quod refertur *in hoc text.* legitur imponendam eſſe pœnitentiam his, qui ſæpius nubunt, & Presbyterum conuiuio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debere, ex quo deduci videtur ſecundas nuptias illicitas eſſe, contra Catholicam veritatem, & plura Sanctorum Patrum teſtimonia, de quibus *cap. ſeq.* 1

2 Gloſſ. igitur *in præſenti, verbo dicunt*, exiſtimas textum iſtum intelligendum de illis, qui ſimul non ſucceſſiuè plures accipiunt vxores, ſed hæc interpretatio ipſo textu refellitur, indicaretur enim illo probari duo matrimonia ſimul cùm talis leuis imponatur pœnitentia, nec ſeparari iubeantur, nec oſtenditur cur præciperetur Presbyteris, ne eorum nuptiis intereſſent, & non fidelibus omnibus, cùm ſecundæ nuptiæ primis conſtantibus nullæ ſint, & damnatæ.

3 Quare Card. Bellarm. *lib. 2, de Conc. c. 8. argum. 4. & 8. & lib. 1. de matr. c. 9.* reſpondet hoc text. non prohiberi ſecundum matrimonium, ſed ſolemnitatem ſecundi, cui ſolemnitati propriè competit nuptiarum nomen. Celebritas enim nuptiarum tantùm ſemel in Eccleſia Dei fieri conſueuit, teſte Iſidor. *lib. 1. de offic. c. 9.* & probatur *in c. capellanum, de ſecundis nupt.* ac proinde ait text. *in præſenti* prohibere ne Presbyter celebritati ſecundi matrimonij interſit, quin potiùs pœnitentiam iniungat his, qui contra morem Eccleſiæ ſecundo matrimonio ſolemnitatem adhibuerint, ſic explicans Laodiceni Concilij canonem *argum.* 8.

4 Verùm licet hæc explicatio bene conueniat ſenſui, & verbis huius text commodior tamen videtur interpretatio Card. Baron. *annalium Eccleſiæ, tomo 3. anno 314. n. 91.* dum inquit, quòd ſicut Laodicenum Conc. *cit. loco* propter emiſſum incontinentiæ ſignum certi temporis pœnitentiam iniungit, ita hic text. à bigamis pœnitentiam requirit, non quòd ſecundùm matrimonium contrahendo peccent, ſed quòd ſuam incontinentiam manifeſtent, & bigamiam, quæ in humanæ imbecillitatis remedium inſtituta eſt, licentius vſurpent. Non itaque ſecundæ nuptiæ reprobantur, ſed ob incontinentiam quam præ ſe ferunt, aliqua pœnitentia præſcripti temporis puniuntur, ſequitur Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 81. n. 4. in princ.* Id quod etiam multò poſt Laodicenum, & Neocæſarienſe Conc. ſtatuis in ſua Eccleſia Baſil. *ad Amphilochium c. 4.* In quo bigamis annus pœnitentiæ, trigamis autem tres, & quatuor anni præſcripti, & apud nonnullas Eccleſias conſuetudine dicit receptum, vt trigamis quinquennij ſegregatio deſignetur, ita tamen vt inter audientes, hoc eſt, catechumenos, numerentur, & poſtea in congregatione fidelium eſſe permittantur.

Cap. Hac ratione. IX. & ſeq.

Ioan. Chryſoſtomus.

5 Chryſoſtomus relatus *in hoc textu*, & Hieron. *in c. quomodo, immediatè ſequenti*, videntur aſſerere ſecundas nuptias illicitas eſſe, dum ille eas ſecundùm veritatis rationem verè ſcortationem eſſe affirmat, & hic dum ait à Paulo permiſſas eſſe ob incontinentiæ periculum.

2 Cæterùm à Catholicis mentibus alienum debet eſſe hanc ſententiam aſſeruiſſe ſanctiſſimos, & doctiſſimos illos Patres, quibus perſuaſum ſemper ſecundas nuptias defuncta prima vxore licere aduerſus antiquum Montani errorem, vt videre eſt apud D. Chryſoſt. *homil. 20. in epiſt. ad Epheſ.* & D. Hieron. *in apologia contra Iouinianum*, & refertur *in cap. aperiant hac eadem cauſa, & quæſt. & epiſt. 11. ad Ageruchiam c. 3.* Extat etiam aperta Apoſtoli doctrina 1. *ad Cor. 7. quòd ſi dormierit vir eius, liberata eſt à lege viri, cui vult nubat, tantum in domino.* Conſtat quoque eadem veritas ex Conc. Illiberitano *cap. 72. & Nicano, cap.* 8. Carthagin. IV. *cap. 1.* Tolet. III. *cap. 10.* & ex aliis adductis per Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 81. à num. 2.*

Quibus non obſtat Chryſoſtomus, & Hieronymus relati *in hoc text. & in dicto cap. quomodo*, nam omiſſa reſponſione Illuſtriſſ. Cardin. Bellarm. *lib. 1. de matr. cap. 9.* aſſerentis ea teſtimonia tanquam heretici, aut ab hæreticis corrupta, non Chryſoſtomi eſſe, tentari poteſt ſanctiſſimos, & doctiſſimos illos Patres adeo continentiam commendatam voluiſſe, vt ſecundas nuptias, quibus ineſt aliquod incontinentiæ ſignum exaggerando minus probaſſe videantur, itaque illa per ampliationem, & exaggerationem quandam continentiæ dicta accipienda ſunt, pro pacto Sanchez *d. diſp. 81. n. 4.* reſpondens ad plura iura per eum citata *n. 1.* quibus probari videbatur ſecundas nuptias minime eſſe binas, ob idque ſecundum matrimonium contrahentibus imponendam eſſe pœnitentiam, ait in omnibus iuribus, auctoritatibus, & teſtimoniis non damnari ſecundas nuptias quòd illicitæ ſint, nec per ſe reprobari, ſed per accidens ob nimiam concupiſcentiam, & intemperantiam, ex quibus illatum repetitio proficiſcitur, atque ob illam intemperantiam imponi pœnitentiam. 2

In gloſſ. *Hac ratione.* ibi, *ſicut Moyſes permiſit dare libellum repudij, vt vitaretur homicidium.* Vide quæ dixi *ad cap. cum in lege 23. quæſt. 4.*

CAVSA XXXII.

Qvæstio I.

Svmmarivm.

1 *Vir tenetur ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, ac proinde abſtinere à copula coniugali, ſiue petendo, ſiue reddendo.*

2 *Coniux innocens copulam habens cum coniuge adultero etiam occulto, ſed ſibi conſcio, ſiue petendo, ſiue reddendo debitum, cenſetur condonare adulterij iniuriam, niſi reddiderit compulſus Eccleſiæ precepto.*

3 *Coniugi innocenti licet quoad habitationem propria auctoritate ab adultero diuertere, vbi adeo notorium ſit adulterium, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſit.*

Cap. Sicut crudelis. I.

Ioan. Chryſoſt.

EX hoc text. vulgo colligitur virum teneri ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, ac proinde abſtinere à copula coniugali, ſiue petendo, ſiue reddendo, in idem citantur *cap. dixit Dominus, cap. ſi quis vxorem il 1. & 2. hac eadem cauſa, & quæſt.* tradunt Cou. *de ſponſalibus, part. 2. cap. 7. §. 2. num. 4.* Nau. *in man. c. 16. num. 28.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 2. lib. 2. cap. 84. num. 6.* Perez *l. 2. verſ. quæritur vlterius quanto tempore, tit. 15. lib. 8. Ordin. pag.* 308. Petr. de Ledeſma *de matr. q. 62. art. 2. concl. 2.* D. Barboſ. *in l. 2. ff. ſoluto matr. part. 1. in princ. n.* 102. Marienſ. *ad rub. tit. 1. gl. 1. n. 101. lib. 5. noua recopil.* Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib. 1. quæſt. 145. num. 4.* late Sanchez *de matr. lib. 10. diſp. 13. num. 4.* vbi *numeris ſeqq.* ſuper hac re aliquas conſtituit concluſiones. 1

2 In gloſſ. *Patronus* r. ibi, *ego conſulo quod non reddas, niſi ad mandatum Eccleſiæ, ne videatur approbare mores eius.* Notatur ad hoc quod coniux innocens copulam habens cum coniuge adultero etiam occulto, ſed ſibi conſcio, ſiue petendo, ſiue reddendo debitum, cenſetur condonare adulterij iniuriam, niſi reddideri compulſus Eccleſiæ præcepto, quia tunc non videtur remittere, ac proinde minime amittit ius diuortij, & accoſandi criminaliter, aut ciuiliter. Ratio eſt, quia hæc condonatio proficiſci debet ex liberali innocentis voluntate, at in neceſſitate nemo liberalis exiſtit, *l. rem legatam, ff de adimen. leg.* & ideo ita tenent D. Thom. *in 4. diſt. 25. q. vnic. art. 3. in corpore*, Sylueſt *verbo diuortium, quæſt. 8. num. 11. ad fin.* Petr. à Ledeſma *de matrim. quæſt. 62. art. 3. notab. 2.* Barthol. à Ledeſma *dub. 65. de matr. poſt. 3. concl. caſu 6. & dub. 67. concl. 3.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. num. 216.* Henriquez *in ſumm. lib. 15. de matr. cap. 17. § 5. caſu 6.* Sanchez *de matr. lib. 10. diſp. 14. num. 13.* vbi *num. 15.* ſubdit condonationem ſimiliter non eſſe quando vxor reddit debitum viro, qui adulterij reus eſt, graui eius metu perculſa, & *num. 21.* ſubiungit eam conditionem iuniti præſumptioni, ac proinde ſi ſit animus non condonandi adulterium per copulam, aut aliquos condonationis actus, reuera non erit in foro conſcientiæ condonatio, quamuis in foro externo, quod contrarius geſtis animus latitat, iudicabitur vera condonatio.

3 In eadem gloſſ. ibi, *niſi publice*, &c. Notatur ad hoc quod coniugi innocenti, licet quoad habitationem propria auctoritate ab adultero diuertere, vbi adeo notorium ſit adulterium, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſit, nulluſque inficiationi ſit locus, vt per Sot. *in 4. diſt. 36. q. vnica, art. 3. concl. 2.* Couar. *de ſponſalibus, p. 2. cap. 7. §. 5. num. 12.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap. 84. num. 9.* Petr. de Ledeſma *de matrimon. quæſt. 62. art. 3. in fin.* Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub. 67. concl. 2.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. de matrimon. cap. 17. §. 2. iuncto commento litt. 1.* Ludouic. Lopez *in inſtruct. conſcient. p. 2. de matrimon. c. 54. vbi de diuort. quoad habitationem, colum. 2.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 216.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. cap. 240. n. 4.* D. Barboſ. *in rub. ff ſoluto matr. p. 2. n. 26.* quorum Sot. Gaet. Barthol. à Ledeſm. Henriq. Iacob. de Graff. & Ludou. Lopez exemplum apponunt quando coniux publice moratur cum adulterante. & hæc gl. & Couar. quando coniux eſt conuictus per ſententiam de adulterio, vel ſi iudicio coniux faſſus ſit ſponte adulterium.

Cap. Dixit Dominus. II.

Hieronymus.

1 *Vbicunque eſt igitur fornicatio, vel fornicationis ſuſpicio*, &c.] Intellige violenta, hæc enim deſideratur, vt coniux innocens poſſit in foro conſcientiæ ab adultero diuertere, eique debitum denegare, itaut non ſufficiat quæcunque ſuſpicio probabilis, ita D. Thom. *in 4. diſt. 35. q. vnica, art. 3. ad 4.* Sot. *in 4. diſt. 36. q. vnica, art. 3. poſt 3. concl. verſ. circa ſingulis*, Barthol. à Ledeſma *dub. 67. de matr. in notab. poſt 2. concl.* Gaeta *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 205.* Cantera *in q. crimin. cap. 4. num. 52.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matr. cap. 17. num. 2.* Maſcard. *de probat. concl. 17. num. 6.* Sanchez *de matrimon. lib. 10. diſp. 12. num. 41.* vbi *num. 43. ex cap. litteris, de præſumpt.* declarat quando dicatur ſuſpicio violenta ſufficiens ad diuortij ſententiam, & *num. ſeqq.* oſtendit ex quibus iudicatur.

2 *Libere vxor dimittitur.*] Notatur ad hoc quod coniux adulterij ſui coniugis conſcius poteſt in foro conſcientiæ ſecluſo ſcandalo ab eius habitatione diuertere, quamuis adulterium ſit occultum, nec ad id aliqua iudicis ſententia deſideratur, quod probatur ex illa particula, *liberè*, quæ denotat nullam requiri licentiam, & ſententiam, ex late adductis per me *in pract. de dictionib. vſufreq. dict. 190. à princ. ſecundum Lugdun. impreſſ.* & ideo ita reſoluunt Nauar. *in man. cap. 22. num. 23. in fine, & conſ. 5. in fine, alias conſ. 14. in fine, de conuerſ. coniug.* Henriq. *d. lib. 11. c. 17. §. 2.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p. 2. n. 26.* Sanch. *de lib. 13. diſp. 12. num. 32.*

SVMMARIVM.

1 *Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrando.*

2 *Vxor innocens an teneatur diuertere à viro in adulterio perſiſtenti, ſicut tenetur ipſe vir vxorem adulteram pertinacem dimittere, oſtenditur, & num. 3. & 4.*

Cap. Siquis vxorem. III.

Similiter ſi virum vxor ſuum inuenerit adulterum, non ad imparia iudicatur.] Notatur ad hoc quod coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrando, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera vxore diuertere, ita è contra, vxor innocens à viro adultero, vt per gloſſ. *hic verbo ad imparia.* Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 7. § 5. num 8.* Philiarch. *de officio Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 2. cap. 17. § ſed dubium eſt*, Perez *l. 2. ad fin. tit. 15. lib. 8. Ordinam.* Gaet. *in repet. cap. ad limina. 30. q. 1. §. 4. n. 205.* Roland. *conſ. 50. n. 5. & 6. volum. 1.* Barthol. à Ledeſma *dub. 68. de matrim. concl. 5.* Petr. de Ledeſma *de matr. quæſt. 62. art. 4.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. 2. num. 3.* Sanchez *de matr. lib. 10. diſp. 3. num. 6.* 1

2 Vnde per hunc text. quidam arbitrantur vxorem innocentem teneri diuertere à viro in adulterio perſiſtenti, ſicut tenetur ipſe vir vxorem adulteram pertinacem dimittere, quos refert Sanchez *dict. lib. 10. diſp. 13. n. 27.* Alij verò exiſtimant regulariter, & vtplurimum, non teneri ad hoc vxorem, quoniam cum ſit viro ſubdita, non eſt moraliter ſpes correctionis viri, ſed timor peioris exitus, ſi ab vxore dimittatur, teneri tamen vbi eſſet ſpes emendæ ex ea dimiſſione conſequuturæ, quia præceptum correctionis fraternæ ipſam obligat, quo media ſibi poſſibilia adhibeat, vt vir ab adulterio reſipiſcat, ſic Nauar. Barth. à Ledeſm. Petr. de Ledeſma, Philiarch. & alij quos refert Sanch. *d. diſp. 13. num. 28.*

3 Sed reiectis huiuſmodi ſententiis verior illa eſt opinio, quæ habet nunquam vxorem adſtringi hoc præcepto dimittendi viri adulteri pertinacis, aut abſtinendi ab actu coniugali. Ratio eſt, quia quoad hoc inter virum, & vxorem diuerſa datur, nam obligatio viri ad dimittendam adulteram pertinacem naſcitur ex ſolo præcepto vitandi ſcandali, ne vir cenſeatur conniuens, & patrocinans vxoris adulterio, ex adductis per Sanch. *d. lib. 10. diſp. 13. à n. 8.* quod in vxore non dimittente virum, nec ei debitum negante ceſſat prorſus, tum quia ſi vir obligatur præcepto dimittendi ad hoc, vt incertitudinem prolis caueat, ſicut aliqui non improbabiliter volũt, ea ratio deficit in vxore reſpectu viri adulterantis, vxor enim ſemper certos edit partus; dum adultera non eſt. Quare hanc partem merito ſuſtinent D. Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 20. §. 9.* Sot. *in 4. diſt. 36.*

queſt. vnica, art. 2. poſt 1. concl. verſ. altero vero membro, Iacob. de Graff. *in aureis dec. part. 1. lib. 2. cap. 84. num. 7.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. quaeſt. 1. §. 4. num. 218.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matr. c. 17. §. 3. in commento lit. Q.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. n. 101. lib. 5. nouæ recop.* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1, cap. 140. n. 6.* & alij, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matr. lib. 10. diſp. 13. num. 29.*

4 Quæ quidem ſententia retenta non obſtat text. *in præſenti*, quia intelligendus eſt quoad facultatem diuortij celebrandi ratione adulterij, non autem quoad obligationem; vt bene conſiderat Sanchez *d. num. 29.*

SVMMARIVM.

1 *Vxorem vir poteſt recipere poſt pœnitentiam adulterij.*
2 *Cautionis appellatione venit ſola cautio abſque pignore, & fideiuſſore.*
3 *Caluati quaſi dehoneſtati, & tonſurati dicuntur.*
4 *Iuramentum ſi vir timeat, ac ſubinde eo præſtito ſatis conſulatur vxoris incolumitati, non eſt opus alia cautione.*

Cap. De Benedicto. V.

Pelagius.

1 PElagius Papa relatus *in hoc text.* Malleo Subdiacono ſcribens ei præcipit, vt Benedictum vxorem alienam illicitè detinentem, ac ipſam ponere non differat caluatos ab inuicem ſeparando, quam ſi eius maritus recipere voluerit, ſub cautela recipiat; ſin minus, in monaſterium detrudatur, de cuius materia vide Clar. §. *fornicatio, n. 30.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. part. 2. num. 2. cum ſeqq.* Farinac. *in praxi crimin. part. 5. q. 143. n. 53.*

2 *Sub cautela recipiat.*] Etiam abſque pignore, & fideiuſſoribus, cùm enim hic text. agens de cautione præſtanda ex ſolo iudicis officio, cautionis meminerit, nulla particula addita, ſat erit ſola cautio abſque pignore, & fideiuſſore, iuxta ea, quæ *in tr. de appellatina verborum vtriuſque iuris ſignif. verbo cautio*, & in noſtris terminis ita ſentiunt gloſſ. *in præſenti, verbo ſub cautela*, Felin. *in rub. de trenga, & pace, n. 10. declar. 2.* Sylueſt. *in ſum. verbo matr. 10. q. vlt.* Plaç. *de delict. lib. 1. c. 7. n. 2. verſ. 3.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 243.* ex quibus gloſ. Sylueſt. & Gaet. *cit. locis*, aiunt nudam promiſſionem in his terminis ſufficere. Verùm hac in re nihil certum firmari poteſt, immo totum hoc negotium arbitrio iudicis eſt relinquendum, qui eo ſpectare debet, vt coniux incolumem vitam tranſigat, ſiue ad partis inſtantiam, ſiue ex officio procedat, eam tenetur cautionem exigere, qua intentum hoc comparandum exiſtimauerit, ac proinde ſi ſat ſit iuratoria, ea contentus eſſe debet, ſin minus, vlteriorem poſtulabit, vt optime reſoluit Sanchez *de matr. lib. 10. diſp. 18. n. 44.*

3 In gl. *Et caluatos.* ibi, *Pannis abſciſſis, i. dehoneſtatos, & tonſuratos*, &c. Vide Tiraq. *l. 13. connub. n. 11.* Farin. *in praxi crimin. part. 5 q. 140. n. 19.*

4 In gl. *Sub cautela.* ibi, *vel etiam iuramentum ſi fortè illud magis timet vir.* Notatur ad hoc quod ſi vir iuramentum timeat, ac ſubinde eo præſtito ſatis conſulatur vxoris incolumitati, non eſt opus alia cautione, vt per Syluest. *in ſum. verbo matrimonium. 10. q. vlt.* Burſat. *conſ. 207. n. 27. col. 2.* Sanchez *d. lib. 10. diſp. 10. num. 41.*

Cap. Quod autem. VII.

Auguſtinus.

QVis non intelligat debere maritum ignoſcere, &c.] 1
Intellige de honeſtatis debito, vir enim innocens minimè tenetur vxorem adulteram etiam emendatam, & peracta pœnitentia ad ſuam priſtinam amicitiam reuocare, vt per Petr. de Ledeſma *de matr. q. 62. art. 6. concl. 1.* Petr. Sot. *lect. 2. de matr. col. penult.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matr. c. 17. §. 2. & 3.* Surd. *de aliment. tit. 7. q. 21. num. 7. & 8.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p. 2. n. 10. & 25.* & plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matr. lib. 10. diſp. 13. n. 1.* Non obſtat quod charitatis lege remittenda eſt venia petenti, & reſipiſcenti, quia reſpondet Sanchez *vbi proximè*, id verum eſſe quoad odium animi, & aliqua externa beneuolentiæ ſigna, ſecus quoad pœnas delicto debitas in iudicio exigendas.

In gloſſ. *Pœnitentes.* ibi, *ſed poſt Baptiſmum*, &c.] 2
Notatur ad hoc quod crimina quoad exterioris, & iudicialis fori accuſationem minimè tolluntur per Baptiſmum, vt per Dec. *in c. quæ in Eccleſiarum n. 83. & 84. de conſtit. & conſ. 130.* Couar. *lib. 2. var. cap. 10. num. 4.* Clar. §. *fin. q. 51. num. 19.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 25. num. 2. & 3.* Gam. *de Sacramentis præſtand. vltimo ſupplicio damnatis, q. 3. num. 3.* Farinac. *in praxi crimin. p. 3. quaeſt. 98. num. 145.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 4. c. 68. num. 17.*

SVMMARIVM.

1 *Confeſſionem ſuam incontinenti poteſt quis mutare,*
2 *Iurans ſoluere an teneatur ex vi iuramenti ſoluere die prorogato, oſtenditur, & num. ſeqq.*
3 *Prorogatio cenſetur facta cum omnibus clauſulis, & qualitatibus, quæ inerant contractui, vel termino prorogato.*
4 *Excommunicatio, quæ per lapſum termini fuerat incurrenda, ſi terminus prorogetur, incurretur in fine illius ſpatij, quod per prorogationem adiectum eſt.*
5 *Fideiuſſores dati ad aliquam delegationem, non extenduntur, neque cenſentur dati ad illius prorogationem.*

Cap. Apud miſericordem. X.

Gregorius.

GLoſſ. *verbi reuertatur, verſ. item & hic eſt argumentum, in præſenti textu*, tenet quod confeſſionem ſuam incontinenti poteſt quis mutare, vt per Couarruuiam *lib. 2. var. cap. 13. num. 8.* Tiraquel. *de retract. tit. 2. §. 1. gloſſ. 5. num. 14.* Menoch. *de arbitrar. caſu 108. num. 5.* Maſcard. *de prob. concluſ. 350. num. 10.* 1

In ead. gloſſ. ibi, *ſi iuraui me ad diem certum ſoluturum pecuniam*, &c. Dubium eſt, an qui iurauit ſoluere, teneatur ex vi iuramenti ad ſoluendum die prorogato? in quo Cardin. *in Clem. 1. §. nos itaque, q. 5. de iure iurand.* Bald. *conſ. 436. lib. 1.* Dec. *in cap. de cauſis, num. 7. de offic. deleg.* reſoluunt periurium non committere, quia alia fieret extenſio iuramenti ad tempus prorogatum ab eo, qui iurauit non comprehenſum, & ita ad euentum incogitatum, contra *reg. l. cum Aquiliana, & l. qui cum tutoribus, 9. in princip. & §. 1. ff. de tranſact. cum ſimilibus.* 2

Contra

Contrariam ſententiam tenent Felin. *in c. 1. col. 2. de rescript. in c. 2. n. 34. de ſponſal.* communis, vt per Dec. *vbi ſuprà num. 7. verſ. ſed aduertendum*, Beroi. *num. 32.* & alij *in d. cap. de cauſis.* Couar. *in c. quamuis pactum, de pactis lib. 6. p. 1. in initio num. 6. verſ. quinto,* Gutier. *de iuramen. confirm. p. 1. cap. 59. num. 20.* quæ quidē opinio multò probabilior eſt ex eo, quia, qui iurauit creditori ſoluere intra menſem, duo iurauit, nempè & ſolutionem, & eam non differendam vltra menſem, vnde quamuis tempus fuerit prorogatum, nihilominus ad iuratā ſolutionem ex vi iuramenti
3 manet obligatus, quod quidem confirmatur ex *l. Celſus 48. §. 1. verſ. ſed ipſa, ff. de dolo.* Facit deinde, quia prorogatio cēſetur facta cum omnibus clauſulis, & qualitatibus, quæ inerant contractui, vel termino prorogato, ex *l. lege, C. locati,* docet poſt alios Cou. *d. n. 6. in princ.*

4 Sic ſane idem dicendum eſt in excommunicatione, vel cenſura aliqua, quæ per lapſum termini fuerat incurrenda, etenim ſi terminus prorogetur, eadem curretur in fine illius ſpatij, quod per prorogationem adiectum eſt, vt reſoluunt Beroi. *n. 31. cum ſeq. in d. c. de cauſis,* Gutier. *d. c. 49. n. 11.* & alij citati à Couar. *d. n. 6.*

5 Non obſtat illud quod pro confirmatione primæ ſententiæ *ſuprà* adduximus, quia reſpondetur illud tempus prorogatum ſaltē virtualiter à iurante fuiſſe comprehenſum, & cogitatum, quia ſi ille iurauit ſoluere intra menſem, à fortiori iurauit ſoluere poſt menſem caſu, quo propter difficultatem ex ſua parte ad ſoluendum intra menſem vltra illum fieret prorogatio à creditore. Nec obſtat text. *in l. Labeo §. fin. ff. de arbitr. & in l. item quæritur 14 §. qui impleto ff. locati,* vbi habetur fide iuſſores datos ad aliquam delegationem non extendi, nec cenſeri datos ad illius prorogationem, ac proinde quod prorogatio facta per creditorem debitori liberat fideiuſſorē, qui obligatus erat, vt reſoluunt ſpecul. *tit. de fideiuſſoribus §. 1. verſ. item* Bald. & alij de quibus per Blanch. *de compromiſſ. quæſt 7 num. 17. in fine,* Tiraquel. *in l. boues §. hoc ſermone in regul. a num. 128 ff. de verborum ſignificatione,* Couar. *d. num 6.* Gutier. *d. cap. 49. num. 15.* Anton. Gom. *tom. 2. variar. cap. 3. num. 17. columna vlt. & cap. 13. num. vlt. verſ. ſexto;* ergo ſimiliter eadem prorogatio liberabit debitorem à iuramēto. Reſpondetur enim negando conſequentiam, cuius rei ratio eſt, quia prorogatio debet ſolum nocere, vel prodeſſe illis, qui in ea conſenſerunt, & ſic non debet nocere fideiuſſoribus, qui nullum præſtiterunt conſenſum prorogationi, vt illa iura probant, nos verò agimus de ipſo debitore, qui iurauerat, & qui eidem prorogationi à creditore ſibi factæ conſenſit, ita reſoluunt Cou *d. n. 6* & cæteri modò citati, quibus adde Anton. Gabr. *comm. tit. de dilation. concl. 2. n. 24.* Franc. Marc. *deciſion. 538. num. 4.* Capell. & addit. *deciſ. 181.*

Cap. Nuptiæ. XII.

Ambroſius.

1 VNde & in arca Noe, &c.] De forma, capacitate, deſcriptione, & figura arcæ Noe agit latiſſimè Ioan. Buteon. *in ſua geometria in princip. pag. 5.* & Fr. Ioan. Pineda *in Monarchia Eccleſiaſtica lib. 1. capite 16. § 2.* vbi *capite 16.* tractat ad longum de diluuio.

Cap. Non eſt culpandus. XIV. & vlt.

Hieronymus.

Circa excuſandum Oſeam fornicariam habentem vxorem, *Oſeæ cap. 1.* laborant Theologi; quidam enim aiunt quòd Deus nō diſpenſauit cum Propheta, vt poſſet licitè fornicari, ſed eam ei dediſſe vxorem, quod videtur deduci ex verbis eiuſdē *cap. 1* ibi, *accipe vxorem,* &c. ita vt quæ antea fornicaria, & meretrix erat, vxor eſſe inciperet, ita interpretari videtur D. Hieron *ſuper Oſeam lib. 1. cap. 1.* relatus à Gratiano *in præſenti,* dum inquit Prophetā nō perdidiſſe pudicitiam fornicariæ copulatum, ſed fornicariam aſſumpſiſſe pudicitiam, quam antea nō habebat, ita etiam colligitur ex D. Thom. *2. 2. q. 154. art. 2. ad 2.* & latiùs Victor. *relect. 7. de matr. p. 1. n. 4.* Sayr. *in claui Regia lib. 8. c. 2. n. 5.* 1

Sed obſtant verba ſequentia eiuſdem *cap. 1.* dum poſtquam Deus Oſeæ dixit, *Vade, accipe tibi vxorem fornicariam,* addit, *& fac filios fornicationum,* vnde videtur colligi non ſolùm antea fuiſſe fornicariam, ſed etiam coitum cum ea fornicarium fuiſſe, & illicitū, ſubindéque filios inde ſuſceptos fornicationis filios, & illegitimos eſſe, ex iis, quæ notantur *in l. filiam defunctus ff. de his, qui ſunt ſui, vel alien. iuris.* Confirmatur, quia, vt fornicaria illa fieret legitima vxor Oſeæ, neceſſarius erat vtriuſque conſenſus, ex teg. *l. nuptias ff. de regulis iuris, c. ſufficiat,* ibi, *qui ſolus ſi defuerit & c. 27. q. 2.* 2

Quare alij varias adducunt interpretationes, non defuerunt enim qui exiſtimauerint fornicationem manente ipſius deformitate per Deum diſpenſabilem. At verò Nicol. de Lyra inquit dici illam mulierem fornicariam, quia gentilis erat. 3

Verum retenta priori illa cōmuni interpretatione, ad primum reſpondetur filios fornicationis appellari, non quia ex fornicatione nati ſint, ſed propter turpitudinem ſtatus, in quo erat ante matrimonium vt interpretatur Sot. *in 4. d. 27. q. 1. a. 2. col. 1. ad 2. & de iuſtit. lib. 5. q. 1. a. 8. ad fin.* omiſſa controuerſia illa, & grauiſſima diſputatione, an poſſit Deus matrimonium inter duos ſine ipſorum conſenſu efficere, de qua *ſuprà* citati. & plenè Sanch *de matr. lib. 2. diſp. 26.* ad noſtrum propoſitum dicendum eſt inter Oſeam, & fornicariam matrimonium non perfeciſſe ſine eorum conſenſu, ſed potius cùm omnia diſponat ſuauiter interno affectu eos induxiſſe, vt conſenſu verbo, aut ſigno aliquo exprimerent, quemadmodum etiam de matrimonio inter primos parentes probabilis eſt ſententia, vt de vtroque poſt D. Th. explicant Victor. & Sot. *dictis locis,* Henriq. *in ſum. lib. 11. cap. 1. §. 3.* Sanch. *d. diſp. 26. n. 4. & 5.* 4

QVÆSTIO II.

SVMMARIVM.

1 *Diabolus per temporum incrementa quotidie diſcit.*
2 *Cardinales Rauennaten. ſunt abuſiuè Cardinales ad inſtar Regis ſcachorum, qui non propriè dicitur Rex, ſed abuſiuè.*
3 *Cardinalium appellatione non veniunt niſi S. R. E. Cardinales.*

Cap. Pudor. I: *Ambroſ.*

GLoſſ. *verbo falleret, in fine hic,* ait quòd diabolus per temporū incrementa quotidie diſcit, cuius 1

mem nit

fœmina verò octuageſimo, & in dubio credendum marem eſſe, & fœtum eſſe animatum. Denique hac in re ſecurior mihi videtur illorũ opinio, quos *ſuprà* retuli *in princ. d. 5. num. 2.* vbi vide.

Cap. Moyſes. IX.

1 COllige ex text. teneri vt homicidam, qui abortui fœtus iā animati cauſã dederit, vt per Conat. *in Clem. ſi furioſus, p. 2. §. 3. n.* 1. Cacheran. *Pedem. deciſ. 59. num. 2.* Farinac. *in praxi crimin. part. 5. q. 122. num. 149.* Paul. Zach. *in quæſtionib. medicolegalib. lib. 1. tit. 2. q. 9. num.* 2. vbi *num. 9.* ſubdit quod interimens abortu animatum fœtum, hominē occidiſſe dici debet. Et ideo irregularitatem incurrere illum, qui abortui fœtus iam animati cauſam dederit, non ita ſi nondum animatus fuerat, reſoluunt S. Thom. 2. 2. *q. 64. art. 8. ad 2.* Couar. *d. num.* 1. Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 174. num. 4. verſ. y el que dubdare*, Sanchez *in præceptu Decalogi tom. 1. lib. 1. cap.* 10. *n.* 43. Portel. *in addit. ad dubia Regul. verbo abortus num.* 1. Hieron. Roderic. *in compendio. quæſt. Regul. reſol. 4. num. 9* Sayr. *de cenſur. lib. 7. cap. 1. num. 12. & cap. 2. num.* 5. Auil. *in ſimili tract. p. 7. diſp. 6. ſect. 4. dub.* 1. Soar. *eod. tractat. diſp. 44. ſect. 2. num.* 13. vbi aduertit conſtitutionem Sixti V. volentem iſto caſu irregularitatem intrare etiam quod fœtus non animatus, eſſe correctam, & ad viam iuris redactam per Gregorium XIIII.

2 Quando autem fœtus dicatur animatus, & in dubio non conſtito an fœtus fuerit animatus, vel inanimatus, quid præſumendum dixi *in ſumm. diſt. 5. num. 2 & 3. & ad cap. quod vero, ſup. hac eadem cauſa, & quæſt.*

SVMMARIVM.

1 *Concordatur text. in præſenti cum c. ſi quis 33. diſt. & cap. ab omnibus, 34. diſt. & num. ſeqq.*

2 *Leo in hoc text. aliter accepit nomen concubinæ quã Patres Concilij Toletani I. ſecundum Cardin. Bellarminum.*

3 *Concubinam, & ancillam in ſtatu ſeruitutis manentem, cum qua rem habet patronus, pro eodem vſurpaſſe Leonem in hoc decreto conuenientius eſt dicere*

4 *Connubia inter impares minus legitima exiſtimãtur.*

Cap. Non omnis. XII. *Leo.*

1 LEo Papa ad Ruſticum Narbonenſem Epiſcopũ *epiſt. 90.* aliàs *92. cap.* 4. relatus *in hoc text.* totus eſt in probando legitimo matrimonio copulari illã, quæ concubinam habenti traditur, ac proinde planè ſentiens coniunctionem cum concubina matrimonium non eſſe, quod ex diametro videtur eſſe contra illa, quæ notaui ad *cap. ſi quis 33. diſt. & ad cap. omnibus, 34. diſt.* & expreſſam deciſionem Concilij Toletani I. *in c. is qui, ead. diſt.* dum eum, qui concubinam habuerit pro vxore, nõ repellit à Cõmunione.

2 Cardin. igitur Bellarmin. *lib. 2. de Concil. cap. 8. argument.* 11. reſpondet Leonem aliter accepiſſe nomen concubinæ, quàm Patres Concilij Toletani I. Leo enim concubinam vocat eam, quæ aſſumitur ad conſortium thori ſine mutuo conſenſu perpetuo viuendi, Concilium autem vocat concubinam eam, quæ dicitur cum eo conſenſu, ſed priuatim expreſſo, non per publica inſtrumenta, concubinæ enim nomen variæ ſignificationis eſt, pro loco, & tempore commodè interpretandum,

Verùm licèt hæc interpretatio ſufficiens videatur, conuenientiùs tamen eſt dicere in iſto decreto Leonem pro eodem vſurpaſſe concubinam, & ancillam in ſtatu ſeruitutis manentem, cũ qua rem habet patronus, id enim in primis conſtat ex illis verbis huius decreti, *aliud eſt vxor, aliud concubina, ſicut aliud ancilla, & aliud libera*, & ad id probandum adducit quod dictum eſt in Geneſi ad Abraham, *Eijce ancillam, & filium eius, non enim hæres erit filius ancillæ cũ filio liberæ*; idem etiam illa verba oſtendunt, *niſi fortè illa mulier ingenua facta, & dotata legitimè, & publicis nuptiis honeſtata videatur*, & hoc ipſum colligitur ex *cap. ancillam, hac ead. cauſa, & quæſt. Ancillã à thoro eijcere, & vxorem certæ ingenuitatis acquirere, non eſt duplicatio coniugij, ſed profectus potius honeſtatis.* Cum autem inter alia media, quibus ancilla ſtatum ingenuitatis acquirit, illud principale ſit, quãdo patronus eam ducit in vxorem, ita vt ſi ille carnaliter ancillã cognoſcens nolit eam ingenuã fieri, ſed in ſeruitute manere, clarum exinde præbeat ſignum ſe nõ velle cum illa matrimonium contrahere; ſi enim vellet copula maritali cum illa coniungi, eã certe ad ingenuitatis ſtatum eueheret abſque dubio. ideo, inquit Leo, nuptiarum fœdera inter ingenuos ſunt legitima, & inter æquales, dicit itaque concubinam, id eſt, ancillam, quando ingenua facta copulatur patrono, vxorem non eſſe, ſed ſeruam, atque ideo eum, qui tradit nuptuĩ filiam concubinam habenti, id eſt, habenti ancillam, cum qua permanente in ſeruitute miſcetur, non tradere illam coniugato, quia coniũgi maritali affectu, & illã in ſeruitutis ſtatu permanere fieri nequit ex ipſa natura matrimonij. Quod mihi optimè probat D. Ambroſ. *ſerm. 65. Mulier igitur tua ſi talibus moribus prædita eſt, vt mereretur conſortiũ, mereatur & nomen vxoris: præſta concubinæ tuæ libertatem, & nomen vxoris, ne tu adulter ſis potius quam maritus.*

Nuptiarũ autẽ fœdera inter ingenuos legitima ſunt, & inter coæquales.] Connubia inter impares minus legitima exiſtimari ex hoc text. colligũt Tiraquell. *l. 5. connub. gloſ. 1. p. 5. n. 16. cum ſeqq. & l. 6. gloſ. 2. p. 6.* vbi etiam indicat locũ vnde ſumatur hic text. Menoch. *conſ. 385, num. 6. & de præſumpt. lib. 2. præſumpt. 10. num. 40.* Sanchez *de matrimon. lib. 2. diſp. 16. n. 2.* Vnde Cleobolus vnus ex ſeptem Sapientibus aiebat, *Par pari iugato coniux, quod impar eſt diſſidet.* Et Ouid. *in epiſtol. Deianiræ ad Herculem,* 4

Si qua voles aptè nubere, nube pari.

Non enim erit hæres filius ancillæ, &c.] Declara cum Couar. *de ſponſal. p. 2. cap. 8. §. 4. num.* 15. Duen. *reg. 366. verſ. amplia ſecundo.* 5

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium verum eſt Sacramentũ nouæ legis, & gratiam confert.*

2 *Simonia eſt pro Sacramento matrimonij pecuniã accipere.*

3 *Dos datur pro matrimonio, quatenus contractus eſt, quo ſe coniuges obligant ad obſequia, & onera temporalia.*

4 *Sponſalia, vel matrimonium pro filiis præſentibus, & tacentibus à patre contracta valida ſunt.*

Cap. Honorantur. XIII. *Ambroſ.*

GLoſſ. *verbo honorantur, in præſenti text.* ait licitum eſſe pro ſacramento matrimonij pecuniã recipere. huius erroris fundamentum illud adducẽs. 1

quod

quod ſacramentum matrimonij nō confert gratiam. Similis gloſſ. *verbo ſpiritualia 1. q. 1. & in cap. vendentes 1. q. 3. & verbo benedictionibus, in cap. cum Eccleſia, de ſimon. & verbo Sacramentis, in c. alma mater, de ſent, excommun. lib. 6.* & videntur tenere Hoſtienſ. *in ſumm. de ſacrament. non iter.* Præpoſ. *in cap. de illis il 1. de condit. appoſ.* Durand. *in 4. diſt. 26. q. 3.* Verum falſa eſt hæc ſententia, & hæreticum fundamentum. Probatur, quia ſimonia eſt pro Sacramentis pecuniam recipere, prout tenere communiter Doctores reſoluit Bonacin. *var. tract. tit. de ſimonia q. 4 §. 1. n. 1.* Sed matrimonium verum eſt Sacramentū nouæ legis, & gratiam confert, ſicut de Fide definitum eſt in Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat. matrim. can. 1.* & tradunt Couar. *de ſponſalib. p. 2. cap. 1. §. vnico num. 2.* Nauar. *in man. cap. 22. num. 20.* Perez *l. 1. gloſſ. que es el paruiſe pag. 20. tit. 1. lib. 5. Ordin.* Iodoc. Cocc. *in theſauro Catholico tom. 2. lib. 9. art. 2.* Sanchez *de matrim. l. 2. diſp. 10.* Gutier. *eodem tract. c. 42.* Bonacin. *in ſimili tract. q. 2. puncto 1. num. 2.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. different. 18. num. 5.* Rebell. *de obligat. iuſtit. p. 1. lib. 2. q. 3.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. cap. 1. à num. 2.* Ægid. de Coninck *de Sacrament. tom. 2. diſp. 24 dub. 2. à num. 5.* Fernandez *in examine Theologiæ moralis p. 3. cap. 18. num. 1. & 7.*

2 Ergo neceſſario dicendum eſt ſimoniam eſſe pro ſacramento matrimonij pecuniam accipere, vt bene contra hanc gloſſ. reſoluunt Syluestr. *in ſumma verbo ſimonia q. 8.* Sot. *lib. 9. de iuſtit. q. 6. art. 1. in fine,* Soar. *de Relig. tom. c. lib. 4. de ſimon. cap. 10. num. 10. & ſeqq.* Rip. *in tractat. de ſimonia p. 1. art. 2. num. 10.* Filliuc. *tract. 45. cap. 3. quæſito 3.* Azor. *inſtit. moral. p. 3. lib. 12.*

3 *vbi de ſimonia, cap. 3.* Bonacin. *citato loco.* Non obſtat quod pro matrimonio dos datur, quia reſpondent Doctores citati quod matrimonium licet ſit verum Sacramentum inter Catholicos, eſt tamen verus contractus, quo ſe coniuges obligant non ſolum ad indiuiduam vitam, ſed etiā ad alia obſequia & onera temporalia, quæ nihil commune habent cum Sacramento, pro quibus pecunia recte datur, *l. pro oneribus, C. de iure dot. cap. ſalubriter, de vſuris.*

4 In gloſſ. *Non de ſponſalibus.* Notatur ad hoc quod parens ſi contrahat ſponſalia, vel matrimonium pro filiis præſentibus, & tacentibus, illa valida ſunt etiam ſi nullum aliud ſignū concurrat, quia præſentia, & taciturnitas filiorum iure optimo conſenſus reputatur, vt per Nauar. *in man. cap. 22. num. 20. verſ. immo interdum, & num. 21.* Sanch. *de matrimon. lib. 1. d. 23. n. 3.*

SVMMARIVM.

1 *Vota omnia tam realia, quam perſonalia filiorū impuberum, pater ad libitum reuocare poteſt.*

2 *Votum Religionis ante pubertatem emiſſum poteſt à patre, ſeu tutore irritari.*

3 *Vota, & iuramenta ſtatim irritari debent, vbi primū venerint in notitiam illorum, qui ea irritare poſſunt, aliàs cenſebuntur confirmata.*

Cap. Mulier. XIV.

1 Collige ex text. poſſe patrem vota omnia tam realia, quam perſonalia filiorum impuberū ad libitum reuocare, vt per D Thom. 2. 2. q. 88. *art. 9.* Syluest. *in ſum. verbo votum 5. q. 6. & verbo votum 4. q. 1.* Nauar. *in manual. cap. 12. num. 64.* Sot. *de iuſtitia lib. 7. q. 3. art. 1.* Ludou. Lopez *inſtr. conſcient. part. 1. cap. 46. cum ſeq.* Sayr. *in claui Regia lib. 6. cap. 10. n. 23. & 28.* Soar. *de Relig. tract. de voto lib. 6. cap. 6. per tot.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. cap. 40. dub. 14. n. 82.* inter quos 2 omnes receptum eſt etiam votum Religionis ante pubertatem emiſſū poſſe à patre, ſeu tutore irritari, immo ipſos impuberes huius voti, & aliorum poſſe petere irritationem, idem in iuramentis prædictorū reſoluunt Soarez *lib. 2. de iurament. cap. 38. num. 9.* Leſſi. *d. lib. 2. cap. 42. num. 61. verſ. impuberum*, licet contradicat Sanch. *de matrimon. lib. 6. diſp. 38. nu. 17.* Omnia autem ſupradicta procedunt in filiofamilias exiſtente in poteſtate patris, non vero in iis, qui ſūt emancipati, & iam ſui iuris effecti, ita vt ſuorū bonorum iam habeāt adminiſtrationem, ſicut aduertit Soarez *d. lib. 6. c. 5. n. 1.*

Illud maximè aduertere oportet quod prædicta 3 vota, & iuramenta ſtatim debent irritari vbi primū venerint in notitiam illorum, qui ea irritare poſſūt, aliàs cenſebuntur confirmata; ita vt poſt illorū confirmationem non poſſint amplius ſine cauſa licitè irritari, ſi tamen irritentur, erit valida irritatio, & ſubditus tenetur obedire, & iuramentum non exequi, quia confirmatio non ſoluit ius ſubiectionis, ita optimè Sayr. *diſt. lib. 5. cap. 8. numero 6. verſ. illud autem,* faciuntque Soarez *d. lib. 6. cap. 4 num. 19 & ſeq.*

In gloſſ. 1. ibi, *cùm poteſt*, &c. Singularis eſt hæc gloſſ. ſecundùm Nauar. *in man. cap. 12. num. 25.* quod tanta deliberatio ſufficit vt quis per votū ſe obliget Deo, quāta requiritur vt ſe obliget diabolo per peccatum, idque tanquam certiſſimum obſeruant Antonin. *p. 2. tit. 11. cap. 2.* Caiet. 2. 2. *q.* 88. *art. 1.* Syluest. *verbo votum 2. num. 13.* Sot. *lib. 13. de iuſtit. queſt. 1. art. 2. colum. 4.* Sed profecto hæc gloſſ. non agit de deliberatione, ſed de iudicio rationis, quo ipſa deliberatio perficitur, quod lōgè aliud eſt, nec illa Doctorum ſententia in ſe eſt vera, ad cuius euidentiam ſciendum eſt nullum actum hominis eſſe voluntariū, niſi ex voluntate deliberata procedat, S. Thom. 1. 2. *q. 1. art. 1. & q.* 18. *art. 9.* Voluntas autem deliberata quæ ſit vt ſciatur, eſt notandum quod quando quis vult facere aliquod opus, ratio, ſeu intellectus (idem enim vtrumque ſignificat) præmittit inquiſitionem de mediis congruis ad illud opus, eadémque media intra ſe confert, hæc mediorum inquiſitio, & collatio eſt actus rationis, qui appellatur conſiliū, S. Thom. 1. 2. *q. 14. art. 1.* & tunc incipit deliberatio, mox ratio ipſa iudicat hoc, vel illud medium eſſe proferendum, & hic actus dicitur iudicium in quo deliberatio ipſa perficitur, Sot. *lib. 7. de iuſtit. q. 1. art. 2. colum. 4.* poſt iudicium autem rationis, & ſic poſt perfectam deliberationem voluntas, quæ altera potētia eſt animi, eligit medium illud quod ratio ſibi proponit præferendum, S. Thom. *vbi ſuprà*, vnde actus hic dicitur electio, in quo quidem actu propoſitum conſtat, Sot. *vbi ſupra colum. penult.* Sciendum eſt rurſus actus noſtros dupliciter procedere ex voluntate deliberata, vel enim procedunt directè, & per ſe, quales ſunt omnes actus, qui ab agente præcogitantur, & hi actus dicuntur voluntarij per ſe, vel procedunt indirectè, & per accidens, quales ſunt actus, qui cùm poſſent, & debuiſſent ab agente præcogitari, ex paſſione tamen, ſeu ignorantia craſſa non fuerunt præcogitati; & hi actus ſunt voluntarij per accidens: ſic ſanè tota differentia inter actus voluntarios per ſe, & per accidens in eo conſiſtit, quod priores conſtant ex voluntate deliberata actualiter, poſteriores autē ex voluntate deliberata virtualiter. Colligitur hæc diſtinctio actuum volūtariorum ex S. Thom. 1. 2. *q. 6. art 3.* & iterum *q. 77. art. 7.* idem colligitur ex Gratiano dum diſtinguit inter peccata

ex

ex voluntate, & peccata ex infirmitate *in ſum.* 15. *q.* 1. intendit Iurec. *in l.* 1. ibi, *delictorum, quæ tam ſpontè, quam ignorantia contrahuntur, ff. de legibus.* His præmiſſis eſt reſoluendum contra prædictos DD. multò maiorem deliberationem requiri, vt quis per votum ſe obliget Deo, quàm vt per peccatum ſe obliget diabolo, conſtat ſiquidem quòd licet peccatum non ſit niſi voluntarium, ex Aug. relato à Gratiano *vbi ſuprà*, ſufficit tamen quòd ſit voluntarium per antecedens, *c. ſæpe* 50. *diſt. l. ſi putator* 31. *ff. ad l. Aquil.* & ſic ſufficit deliberatio virtualis; contra verò votum non dicitur niſi per ſe ſit voluntarium, *c. ſicut tenor*, ibi, *ſpontanea voluntate, de Regular.*

QVÆSTIO IV.

CAP. Nemo blandiatur. IV.

Ambroſius.

1 GLoſſ. *verbo tolerabilior, in præſ. text.* probat crimina facta palàm, eſſe occultis grauiora, de quo Tiraq. *de pœnis temper. cauſa* 44. *n.* 53. *& cauſa* 57. *à princip.*

SVMMARIVM.

1 *Coniux quando ita voluptate captus ad ſuam accedit, vt paratus ſit ad accedendum, quamuis ſua non eſſet, eſt culpa lethalis.*

2 *Coniugalis actus ſolius voluptatis gratia exercitus nec fines matrimonij tranſgrediens, eſt culpa venialis.*

3 *Declaratur text. in præſenti.*

4 *Amator vehemens dicitur, qui tantum vxorem diligit, vt apud ſe diſponat, quod ſi ipſa eſſet fortè vxor alterius, non minus carnaliter ſe cum ea commiſceret.*

5 *Aborſus periculum eſt ſi ad mulierem, quæ recens concepit, vir accedat.*

6 *Equa ſola inter animalia tempore prægnationis appetit concubitum.*

7 *Coniugali actu vti tempore prægnationis quando ſit peccatum, remiſſiuè.*

CAP. Origo. V.

Hieron.

1 A*Dulter eſt in ſuam vxorem amator ardentior.* Ex his verbis colligunt aliqui actum coniugalem ob libidinem explendam exercitum culpam eſſe mortalem, ſed hanc materiam duabus explicat conclusionibus Sanc. *de matr. lib.* 9. *diſp.* 11. *n.* 3 *&* 4. quarum prima eſt quòd quando voluptas limites matrimonij excedit, quia ſc. coniux ita voluptate captus ad ſuam accedit, vt paratus ſit ad accedendum, quam-
2 uis ſua non eſſet, eſt culpa lethalis; ſecunda verò concluſio habet quòd quando actus coniugalis ſolius voluptatis gratia exercitus nec fines matrimo-
3 nij tranſgrediens, eſt culpa venialis, & *n.* 8. intelligit text. *in præſenti* vocari adulterum illum, qui in ſuam vxorem eſt amator ardentior non reatu criminis, ſed ſimilitudine adulterinæ libidinis, ardet enim is coniux in vxorem more adulteri in concubinam. Vel fortè meliùs dici poteſt intelligendum eſſe hunc text. vbi voluptas matrimonij terminos exce-dit, ſecundum Durand. *in* 4. *diſt.* 31. *quæſt.* 4. *num.* 5. & *ibi* Richard. *art.* 5. *quæſt.* 3.

In gl. *Amator.* ibi, *Vehementer amator dicitur, qui tantum vxorem diligit, vt apud ſe diſponat quod ſi ipſa eſſet fortè vxor alterius, non minus carnaliter ſe cum ea commiſceret.* Ita Sayr. *in claui Regia, lib.* 8. *c.* 3. *ad fin.* 4

In gl. *Non perdant.* ibi, *Perit enim partus ex frequenti concuſſione.* Vide Tiraq. *l.* 15. *connub. n.* 141. vbi ex Hippocratis, ac aliorum medicorum ſententia probat periculum eſſe aborſus, ſi ad mulierem, quæ recens concepit, vir accedat, & quàm deteſtandum id ſit multis teſtimoniis, vſque *ad n.* 146. confirmat, atque *l.* 9. *connub. n.* 85. probat multis adductis inter animalia ſolùm equam tempore prægnationis appetere concubitum, refert Sanch. *de matr. lib.* 9. *diſp.* 22. *n.* 2. vbi diſputat, an & quando vti actu coniugali tempore prægnationis ſit peccatum. 5

CAP. Obiiciuntur. VII.

Auguſt.

DE polygamia, ſeu pluralitate vxorum ſanctorũ PP. legis veteris agunt DD. latè diſputantes an illi culpæ immunes fuiſſent; pro cuius quæſtionis ſolutione, omiſſa eorum opinione, qui negant eſſe contra legem naturalem huiuſmodi pluralitatem, quia loquuntur expreſsè cõtra text. *in c. gaudemus, de diuort.* ad quem nullam etiam reddunt reſponſionẽ, niſi quòd Pontifex in ratione errauerit, vt ſcribat Abul. *lib.* 1. *Regum, c.* 8. *q.* 27. & alij quos improbant *infrà* referendi, dicendum eſt ſuppoſita diuina reuelatione, ſeu diſpenſatione polygamiam licitam fieri, & conſequenter diſpenſationem non cadere neque verſari circa ſextum Decalogi præceptum, ſed circa aliud, quo vxorum pluralitas vetita eſt, quod quidẽ licèt naturale ſit, non tamen deducitur ex primis principiis per conſequentias adeò proximas, vt diſpenſatione diuina licitum fieri non poſſit, ex auctoritate D. Auguſt. *de bono coniug. c.* 16. probat Colon. Conc. *de ſacro matr. § cæterum, fol.* 177. ſimilitudinem adducens, quòd quemadmodum non repugnat naturali rationi quòd plures vno domino ſeruiant, quamuis repugnet vnum ſeruum duobus ſeruire dominis, ita non repugnat plures vxores vno viro ſociari, ſuppoſita prædicta diuina reuelatione, licet repugnaret vnam vxorem pluribus viris copulari, vltra generalem etiam rationem multiplicandi populum, fuit prædictæ diſpenſationis ſuo tempore, ſcilicet in lege Veteri myſtica ſignificatio, agebatur enim vt ſignificaretur in Chriſto ſynagogam ſimul & gentium multitudinem eſſe coniũgendam, ideoque plures vxores Patriarchis concedebantur, non tamen quòd vna vxor plures haberet viros, quare cùm iam hodie in lege gratiæ ceſſet huius ſignificationis ratio, minimè iam pluralitas vxorum licita eſt; explicant latè Colonien. Conc. *d. loco.* Sot. *in* 4. *diſt.* 33. *q.* 1. *art.* 2. Cou. *de ſponſal. lib. p.* 2. *c.* 7. *§.* 3. *à n.* 1. Henriq. *in ſum. lib.* 12. *c.* 6. *§.* 2 Gutier. *canon. lib.* 2 *c.* 7. *à n.* 31. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 8. Menoch. *de arbitr. caſu* 420. *n.* 2. *cum ſeqq.* Gutier. *de matr. cap.* 106 Baſil. Pont. *de impedim. matr. c.* 13. *& in ſuo nouiſſ. tr. de matrimonij ſacramento lib.* 7. *cap* 49. 1

Vnde iam patet intellectus ad text. *in præſenti*, vbi D. Ambroſius, ſeu veriùs D. Auguſtin. *lib.* 22. *contra Fauſtum, c.* 47. *&* 48. hanc vxorum pluralitatem ex conſuetudine licitam fuiſſe tradit; obſtat enim, quia cùm huiuſmodi pluralitas legi naturali repugnet, *d. c. gaudemus*, atque etiam diuinæ inſtitutioni in vno Adamo, ac Eua, *Geneſ.* 1. nunquam conſuetudine licita reddi potuit, ex reg. *cap. vlt. in princ. de conſuetud.* Quare ex dictis interpretandus eſt Auguſtinus 2

quòd loquatur ſuppoſita diuina diſpenſatione, ſeu reuelatione, de qua *in d. c. gaudemus*, fuit enim Abrahamo, Iacobo, & aliis antiquis Patribus expreſſa Dei reuelatione vxorum pluralitas conceſſa, illorúmque exemplo eadem diſpenſatio per reliquos poſteros deriuata eſt, tum ex dictis rationibus, tum etiam, vt populus ille, qui tunc verum Deum colebat, & exiguus erat, multiplicaretur iuxta diuinam promiſſionem, & per conſequens ſemper mos ille fundamentum habet in diuina reuelatione, ſeu diſpenſatione, vt bene explicat D. Thom. D. Antonin. Driedon. & alij, quos refert, & ſequitur Couar. *d* §. 3. *n.* 1. *&* Sanchez *d lib.* 7. *diſput.* 80. *n.* 16.

3 Ex dictis etiam interpretanda veniunt omnia ſacræ paginæ loca, quibus ſanctos Patres concubinas habuiſſe legimus, prout *Geneſ. c.* 25. *Iudicum cap.* 19. 2. *Regum cap.* 3. *&* 16. cum concordantibus, quòd ſcilicet concubinæ illæ dicebantur vxores minus principales, quæ ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuij per ſeptem dies, de quo Lyra intelligit illud Geneſ. cap. 29. *Imple hebdomadam dierum huius copulæ*, iuncta auctoritate Iudicum cap. 14. *Vxorum Sampſon ſeptem diebus conuiuij flebant*, vt poſt Magiſtr. & Lip. *Geneſ. c.* 22. explicant Gutier. *d. c.* 7. *num.* 32. & Henriquez *d. cap.* 6. §. 2. *lit. S.* Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 14. *in princip. n.* 9.

Cap. Sicut ſatius. VIII.

1 AVguſtinus *de bono coniugali cap.* 16. relatus *in hoc text.* ait quòd melius eſt fame mori, quàm idolothytis veſci, cuius dictum communiter Doctores intelligunt quando formaliter eduntur, ideſt, vt ibi idolo conſecrantur in eius cultum, ita Sylueſt. *in ſum. verbo Iudeus, quæſt.* 1. *dicto* 2. Roſell. *eodem verbo n.* 2. Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *c.* 31. *num.* 7. Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib.* 2. *cap.* 41. *num.* 25. quod ex eo patet, quia ceſſante ſcandalo, & iniuria Saluatoris, eſto adhuc præceptum illud Apoſtolorum perſeueraret, licitum eſſet in extrema neceſſitate carnibus illis veſci, quia cùm præceptum de conſeruanda vita ſit de iure naturali, & prohibitio illa ſolùm eſſet de iure poſitiuo, quando duo præcepta ſimul concurrunt, quorum vnum eſt de iure naturali, & alterum de iure poſitiuo, iuri naturali, quod præualet, eſt ſtandum, vt per Molin. *de iuſtit. tractat.* 5. *diſp.* 62. *in fine*, Ægid. de Conink *in tract. de Fide diſp.* 15. *num.* 54. *&* 64.

Cap. Liberorum. XIV. *Hieron.*

1 HVnc text. quatenus probat voluptates, quæ de meretricum capiuntur amplexibus, in vxore damnatas eſſe, intelligit gloſſ. *verbo damnata, hic*, de veniali culpa, quam ſequuntur Tiraquell. *l.* 1. *conub. gloſſ.* 1. *part.* 1. *num.* 66. Sanchez *de matrim. lib* 9 *diſp.* 11. *num.* 4.

SVMMARIVM.

1 *Partus ſequitur conditionem matris.*
2 *Fœmina in conceptione eſt pars debilior.*
3 *Libera vt ſit ſoboles, ſufficit vt per minimum temporis ſpatium à conceptione, vſque ad partum mater libera fuerit.*
4 *Fœmineus ſexus debilior eſt quoad honores.*

Cap. Liberi. XV. & vlt.

EX hoc text. in illis verbis, ibi, *ſemper qui naſcitur deteriorem partem ſumit*, iuncta explicatione gloſſ. *hic verbo deteriorem*, vulgò colligitur partũ ſequi conditioné matris, vt per Sanch. *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 24. *num.* 8. vbi ait citata verba huius text. dum innuunt vt filij ex matrimonio habiti ſequantur deteriorem partẽ, eſſe ſic intelligenda, ideſt, debiliorem, qualis eſt fœmina, quam expoſitionem apertè colligi ex hoc text. ſubiungit, quia priùs in eo dicitur filios ex libero, & ancilla habitos eſſe conditionis ſeruilis, & ſtatim adiungitur, *ſemper enim qui naſcitur, deteriorem partem ſumit*. Vide Sayr. *in claui Regia lib.* 9. *cap.* 6 *num.* 26. 1 2

In gloſſ. *Deteriorẽ partem ſumit*. ibi, *& ſufficit ſi per momentum fuit in libero ventre*. Notatur ad hoc quòd ſufficit, vt per minimum temporis momentum à conceptione, vſque ad partum mater libera fuerit, vt ſoboles libera ſit, ita tenent Doctores *in cap. fin. de ſeruis non ordinan.* vbi Hoſt. *num.* 1. Ioan. Andr. *n.* 7. Butr. *num.* 2. Abb. *num. vnico*, Cardin *num. vnico, oppoſit.* 1. Sot. *in* 4. *diſtinct.* 35 *quæſt. vnica, art.* 4. *colum.* 2. *immediatè ante verſ. addit verè*, Molin. *de iuſtit. tract.* 2. *diſp.* 33. *ad fin.* vbi bene ſubdit id in fauorẽ libertatis conſtitutũ eſſe natura rei poſtulante potiùs ſolius partus tẽpus ſpectandũ, refert. Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 24 *num.* 10. vbi *num.* 11. intelligit quando ex vi natalium, & ſtatus matris eſt futura ſoboles libera, aut ſeruituti ſubdita, tunc enim ſatis eſt libertas matris minimo temporis momento, quo fœtus fuit in vtero, vt liber ſit; ſecus autem quando non iure ſequelæ ſtatus materni futurũ eſt, vt fœtus ſit ſeruus. 3

In ead. gloſſ. ibi, *vel dic verius deteriorem, ideſt, debiliorẽ, quia fœmineus ſexus debilior eſt quoad honores* Vide Tiraq. *de nobilit. cap.* 18. *num.* 21. *& l.* 1. *connub. gl.* 1. *p.* 1. *num.* 57.

QVÆSTIO.

Cap. propoſito. IV. *Auguſt.*

AVGVSTINVS *de Ciuitate Dei lib* 8. *c.* 8. relatus *in hoc text.* oſtẽdit quòd ſicut virgo, quæ propoſuit ſe deceptori ſuo ſupponere, mente eſt corrupta, ſed integra corpore; ſic, quæ inuita patitur violentiam hoſtis, eſt integra mente, etſi corpore corrumpatur, quod probat exẽplo Lucretiæ, cuius dictum referunt Sayr. *in claui Regia lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 4. *& lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 6. Sanch. *de matrim. lib.* 10. *diſp.* 5. *n.* 13. *cum ſeq.* 1

In gloſſ. *Vnus admiſit* ibi, *immo & ipſa, niſi abſolutè fuerit coacta*. Ergo adulterium commiſſum ab vxore metu cadente in conſtantem virum oppreſſa nõ debet ei imputari ad diuortij, & dotis amittendæ pœnam, vt colligi videtur ex *hoc text.* vbi Auguſtinus Lucretiam excuſat ab adulterio, dicens ſolum accedentem ad ipſam fuiſſe adulterum, eo quòd coacta ſit, ita Abb. *conſ.* 4. *num.* 3. *volum.* 1. Iacob de Graff. *in aureis deciſ. p.* 2. *lib.* 1. *cap.* 12. *num.* 72. *caſu* 2. & dicit fortè verum Gregor. Lopez *l.* 7. *verbo per fuerza tit.* 9. *part.* 1. & hanc ſententiã probabilẽ aſſerit Sanch. *d. lib.* 10. *diſp.* 15. *num.* 15. Cæterùm probabilius eſt metum non excuſare quin liceat viro diuortium facere, quia re vera non excuſat à culpa mortali adulterij, & fidei fractæ, quæ cauſa diuortij ſunt; & ad illam culpam mortalem Canones attendunt; vnde cautè hæc gloſſ. & illam ſequentes Archid. & Bellã. dixerunt 2

dixerunt excuſare metum à pœna legali adulterij, quæ dolum deſiderat, at ſecuodum Canunes eſſe adulterium, quaſi ſenſerint non excuſare à pœnis Canonicis, quæ culpam conſiderant, quales ſuot diuortium, & dotis amiſſio, & ideo hanc partem ſuſtinent Cou. *de ſponſalib. p. 1. c. 5. in initio, n. 3.* Gaet. *in rep. c. ad limina 35. q. 1. §. 4. n. 217.* Barthol. à Ledeſma *dub. 65. de matr. poſt 3. concl. caſu 5.* Hent. *in ſum. l. 11. de matr. c. 17. §. 5.* Azeued. *l. 1. n. 22. tit. 20. lib. 8. noua recop.* & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *d. diſp. 5. n. 16.*

Cap. Si Paulus. XI.

Hieronymus.

1 Colligitur vnlgo ex hoc text. quod mores, quos io alio reprobat, in ſe approbare noo debet, ſimilis text. *in l. arcaam, C. de inoffic. teſt. c. ſignificaſti, de adulter.* Ioan. Matt. Nouar. *q. forenſ. lib. 1. q. 104. n. 15.* vt enim Tullius *in Saluſt.* ait, carere debet omni vitio, qui in alium paratus eſt dicere.

2 *Cum omnia poſſit Deus, ſuſcitare Virginem non poteſt poſt ruinam.*] Vide Farin. *in praxi crimin. p. 1. q. 20. n. 12.* Pined. *in vita S. Ioan. Baptiſta, lib. 3. c. 3. §. 2. pag. mihi 270.* Leſſ. *de iuſtit. lib. 4. c. 3. dub. 16. n. 116.*

3 Vnde vulgò colligitur nec D. O. M. facere poſſe vt factum infectum ſit, prout tenent Alex. de Ales *lib. 1. ſent. diſt. 42. & p. 1 ſuæ ſum. q. 21. membr. 5. art. 4.* Alphonſ. Modit. *in § lex eſt, Inſt. de iure naturali diſp. 100. n. 2. cum tribus ſeqq.* Et Plin. *lib. 2. naturalis hiſtoriæ, c. 7. in fine.* ſic ait. *Imperfectæ verò in homine naturæ præcipua ſolatia, nec Deum quidem poſſe omnia, namq; nec ſibi poteſt mortem conſciſcere ſi velit.* Et paulo poſt, *Nec facere vt qui vixit, non vixerit, qui honores geſſit, non geſſerit, nullumque habere in præterita ius, præterquam obliuionis.* Et Plinius quoque iunior *in panegyrico ad Traian.* ſic dicit. *At in præteritum ſubuenire, nec Dei quidem poſſunt.*

Cap. Nec ſolo. XII.

Auguſtin.

1 *Nec ſolo tactu, ſed affectu quoque, & aſpectu appetitur, & appetit fœmina.*] Circa tactum ſciendum eſt illum de ſe & intrinſecè non eſſe malum, ſed indifferentem, quia formaliter nomine tactuum expreſſa eſt quædam actio ſenſus, quæ de ſe mala non eſt, & poteſt fieri licitè cauſa eſt honeſta, & illicitè ſi inhoneſta ſit, ſecundum D. Th. 2. 2. *q. 154. art. 4.* quem omnes ſequntur. Vnde eſſe peccata mortalia tactus ob delectationem veneream habitos inter ſolutos, ſicut & ipſam copulam, reſoluit Sanch. *de matr. lib. 9. diſp. 46. num. 4. cum ſeqq.*

2 Sic etiam aſpectus obiecti turpis mortales eſſe, ſicut & tactus ob delectationem reſoluunt Tabien. *in ſum. verbo cogitatio, q. 8. n. 9.* Armil. *verbo impudicitia, n. 1.* Iacob. de Graff. *in aureis dec. p. 1. lib. 2. c. 75. n. 20. & c. 78. n. 16.* Nauar. *in c. ſi cui, de pœnit. diſt. 1. n. 9.* & alij quos refert Sanch. *d. diſp 46. n. 21.* vbi dicit ſatis probabilem, ſed *n. ſeq.* ait diſcrimen eſſe inter viſum, & tactum.

Cap. Si vxorem. XVIII.

1 *Excepta fornicatione.*] Ex his verbis colligit Sanc. *de matr. lib. 10 diſp. 17. n. 3.* quod ob nullum crimen aliud à fornicatione carnali, vel ſpiritoali, licet coniugibus diuertere ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandnm.

2 Item idem Sanch. *d. lib. 10. diſp. 18. n. 18* colligit ex hoc text. ob nullum infortunium eſſe coniugem dimittendum, niſi exiſtente graui periculo, quia intelligitur hic text. quando id periculum non imminet.

3 In gl. 1. Vtrum coniux ſanus teneatur cum leproſo habitare, vide late Sanch. *de matr. lib. 9. diſp. 24. num. 26. cum ſeqq.*

4 In ead. gl. ibi, *quod autem dicitur extra eod. c. 1. quod non cogitur ſequi, poteſt intelligi in eo caſu, quando reliquus hoc non petit, nam ſi peteret, bene teneretur ſequi.* Ita Alexand. de Neuo *n. 11.* & Præpoſ. *n. 4. in eod. c. 1. de coniug. lepros.* Sanch. *diſp. 24. n. 32. in fine.*

Cap. Præcepit. XIX.

Hieronymus.

1 Ex hoc text. volgo colligitur coniuges eſſe pares in diuortio cauſa adulterij celebraodi, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera vxore diuertere, ita è contra vxor innocens à viro adultero, vt per Roland. *conſ. 50. n. 5. & 6. vol. 1* Burſat. *conſ. 218. n. 8. vol. 2.* Gaet. *in repet. c. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 205.* Petr. de Ledeſma *de matr. q. 12. art. 4.* D. Barboſ. *in rub. ff. ſoluto matr. p. 2. n. 3.* quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib. 10. diſp. 3. n. 6.*

Cap. Apud nos. XX.

Quod non licet fœminis, æque non licere viris, ex hoc text. colligit Tiraq. *l. 15. connub. n. 168.* Sayr. *in claui Regia, lib. 8. cap. 3. num. 1.*

Cap. Chriſtianæ XXXIII. & vlt.

Innocent.

Probatur in hoc cap. quod vxor poteſt æque accuſare virum ſuum, ſicut è conuerſo poterit vir vxorem, de quo vide Farin. *in praxi crimin. p. 6. q. 141. n. 105.* Sayr. *in claui Regia lib. 8. c. 3. n. 1.* Lud. Beia. *reſp. caſuum conſcient. p. 2. caſu 27.*

Quæstio VI.

Cap. Nihil iniquius. I.

Auguſtinus.

1 Ex hoc text. colligi videtur viro adultero licitum eſſe vxorem adulteram in foro etiam conſcientiæ criminaliter accuſare, cùm Auguſt. relatus *in præſenti text.* dicat nihil iniquius eſſe quàm virum eodem vitio laborantem accuſare adulteram de eodem crimine. Sed contrarium verius eſt, & expreſſe docent Petr. de Ledeſma *de matr. q. 62. art. 1. d. 3.* Barthol. à Ledeſma *dub. 68. ad fin. de matr.* Henriq. *in ſum. lib. 11. c. 17. §. 3. ad fin.* Conſtat enim viro accuſante vxorem adulteram criminaliter minimè admitti exceptionem ſimilis adulterij. quia in hac accuſatione ſunt diſpares, ſecundum Sot *in 4. diſt. 37. q. vnica, a. 3. ad fin. corporis,* Cou. *de ſponſal. p. 2. c. 7. §. 6. n. 5.* Petr. de Ledeſma *de matr. q 62 a. 1. dub. 3.* Perez *l. 1. verbo tres bienes tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 21.* & quoad accuſationem criminalem non compenſari adulteria coniugum reſoluunt plures, quos plena manu refert Cened. *ad Decret. collect. 166. n. 4 verſ. ex*

quibus reſolu. intelligenda igitur venit auctoritas Auguſtini *in præſenti*, & iuta ſimilia quoad pœnas ciuiles, videlicet ſeparationis thori, amiſſionis dotis & bonorum adulteræ, & donationis propter nuptias, in bis enim mutua adulteria compenſari reſoluunt Couar.*de ſponſal.p.2.c.7.§.6.n.5.*Roias *ſing.*a14 *in fine*, Queſad.*in ſuis q.iuris c.*18.*n.vnic.caſu* 5.Garc. *reg.*596.*n.*9. Azeued. *n.*24.*& l.*4. *n.*30. *tit.*20. *lib.*8. *nouæ recop.* Philiarch. *de officio Sacerd. tom.*1. *part.*2. *lib.*4.*c.*19.§.*quartò peccat*, Surd.*de aliment.tit.*7.*q.*16. *n.*74.Cened.*d.collect.*166.*n.*4.D.Barb. *in l.*2.*in princ. p.*1.*n.*97.*&* 99. *& l.viro atque vxore* 40.*n.*2. *ff ſoluto matrim.*

Cap. Non mœchaberis. V. & vlt.

1 EX boe text. vulgo colligitur maritum caput eſſe vxoris vt per Nouar.*q.forenſ.lib.*1.*q.*133.*n.*2. Vnde mariti radiis illuſtrari vxorem probat *l.fœmina* 8. *l.nuptiæ* 12.*ff.de ſenatorib.l.mulieres* 6. *C. de incol.lib.*10.*l.muliere.*13.*C.de dignitat.lib.*12.Pichard.*in diſp. de nobilit.commun.inter vir.& vxor.n.*15.*cum ſeq.*

Qvæstio VII.

Cap. Interueniente. I.

Hieron.

2 NOtari ſolet bic text. ad hoc quod propter adulterium fit inter coniuges ſeparatio thori, vt per Sanch.*de matr. lib.*10.*diſp.*3. *n.*2. *verſ.prima*, Farinac.*in praxi crimin. p.*5. *q.*143. *n.*9. *cum ſeqq.* Et mulieri, quæ de adulterio accuſatur, litis ſumptus debentur, & alimenta, ad eaque maritus tenetur, vt per Cornel.Benineaſ.*de priuileg. pauper.ſpec.*2. *in iudicio n.*5.Ioſeph Lud.*dec.*46. *n.*4. Palar *in repet.c.per veſtras*, §.39.*n.*1.*&* 5.Clar.§.*adulterium*, *n.*17.Thom. Triuiſan.*dec.*16.*n.*6.*lib.*2.D.Barb.*in l.*1.*p.*1. *n.*58.*ad fin.ff.ſoluto matr.* Valaſc.*conſ.*1. *n.*4. Coſta *ad remed. ſubſidiar.remed.*100.*n.*12.Gutier.*canon.lib* 1.*q.*24.*n.*7 Alex.Trentacinq.*var.reſol.lib.*1.*tit.de aliment. reſol.*1.*n.*37.Ceuall. *comm. contra comm. q.*734. *n.*22. *cum ſeq.*Sebaſt. Guazin. *de defenſ. reorum lib.*1. *defenſ.*6. *circa priuilegia carceratorum c.*1.*n.*1. Fontanel.*de pactis nuptialib.tom.*2 *clauſ.*6.*p.*4.*gl.*2.*n.*66.*&* 67.

Svmmarivm.

1 *Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrandi.*

2 *Actio nulla acquiritur coniugi adultero, vt repetat innocentem, qui poſt diuortij ſententiam adulteratus eſt, integrum tamen erit iudici, vt eos conciliet ex officio illos cogens quò fornicationis periculo conſulatur.*

3 *Vir fornicans poſt diuortij ſententiam, quæ tranſiit in rem iudicatam, minimè tenetur admittere vxorem ob adulterium à ſe derelictam.*

Cap. Apoſtolus. III.

1 AVguſtinus *ſuper epiſt.*1.*D.Pauli ad Corinth.c.*7. relatus *in hoc text.* probat coniuges eſſe pare in diuortio cauſa adulterij celebrandi, ac proinde ſicut vir innocens poteſt ab adultera vxore diuertere ſe, ita è contra vxor innocens à viro adultero, vt pe-

E

Roland.*conſ.*50.*n.*5.*&* 6.*vol.*1.Gaet.*in repetit.c.ad limina* 30.*q.*1.§.4. *n.*205. D.Barb. *in rub.ff.ſoluto matr. p.*2.*n.*3.& alios plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matr.lib.*10.*diſp.*3.*n.*6.

In gl.*Viro*. Collige ex gl. nullam actionem acquiri coniugi adultero, vt repetat innocentem, qui poſt diuortij ſententiam adulteratus eſt, atque ita ea delicta minimè compenſari, integrum tamen eſſe iudici, vt eos conciliet ex officio ſuo illos cogens, quò fornicationis periculo conſulatur, vt per Archid.*n. vnic.ſuper gl.mulieri*, Bellam.*n.*2.& Turrec. *art.*1.*n.*1. *in præſenti*, Philiarc.*de officio Sacerd.tom.*1.*p.*2.*lib.*2 *c.*17.*ad fin.*Petr. de Ledeſma *de matr. q.*62.*art.*6. *dub. vnico, concl.*2.Barthol.à Ledeſma *dub.*70. *de matr ad fin.*Henriq.*in ſum.lib.*11.*de matr.c.*17. §.3.Sanch *de matr.lib.*10.*diſp.*9.*n.*30.vbi intelligit quando ſententia illa diuortij tranſit in rem iudicatam, eo quod decendium appellationi conceſſum ſit tranſactum, vel ſi fuerint tres ſententiæ latæ. 2

Ex hac gloſſ etiam colligunt præcitati Doctores virum fornicantem poſt diuortij ſententiam, quæ tranſiit in rem iudicatam, minimè teneri admittere vxorem ob adulterium à ſe derelictam, prout eos refert Sanchez *d.diſp.*9.*n.*32. 3

Cap. Omnes. VII. *Hieron.*

GLoſſ. *verbo ſodomita*, *in præſenti text.* diſputat adeo obſcurè quæſtionem illam, vtrùm peccatum ſodomiæ ſufficientem cauſam diuortio inter coniuges præbeat, vt neſciatur cum qua opinione remaneat, quicquid ſit, illa verior eſt ſodomiam ſufficere ad diuortium, vt per Sot.*in* 4.*diſt.*36. *q.vnica, art.*1.*verſ.virum verò*, Petr.Sot. *lect.*12. *de matr.col. penult.verſ.tertium eſt*, Iacob.de Graff. *in aureis dec.p.*1.*lib.*2.*c.*84.*n.*15.Petr.de Ledeſma *de matr. q.*62.*art.*1.*dub.*4.Barthol.à Ledeſma *dub.*64.*de matr. concl.*2. Franc.Marc.*dec.*529 *n.*7.*p.*1. Couar. *de ſponſalib.p.*2. *c.*7.§.1.*n.*6.Clar.§.*Sodomia, verſ.penult.*Gaet.*in repet. c.ad limina* 30.*q.*1.§.4.*n.*206.Menoch.*de arbitr. caſu* 286.*n.*15.D.Barb.*in rubr.ff.ſoluto matr.p.*2.*n.*30.Farinac.*in praxi crim.q.*143.*n.*83. latè Sanch. *de matr.l.*10.*diſp.*4.*n.*3.*cum ſeqq.*vbi *n.*9.poſt multos, quos refert, & ſequitur tenet per hanc gl. non ſatis eſſe ad diuortium pollutionem extraordinariam habitam cum tertia alia perſona. 1

Cap. Offerebat. XII.

AMbroſius *de Patriarchis lib.*1. *de Abraham c.*6.relatus *in hoc text.* factum Loth à culpa vendicat, qui, vt refertur *Geneſ.*19. ſodomitis libidine furentibus abutendi hoſpitibus, quos domi exceperat, proprias filias ſtuprandas obtulit, illum etiam à culpa excuſant Caiet.2.2.*q.*78.*art.*4.*notab.*3.*ad fin.*idem Caiet.Honcal. & Oleaſter Colluſitanus noſter *in d. locum Geneſ.*19.Conar.*de ſponſalib. p.*1.*c.*4. *in initio n. vlt.ad fin.*Valent.2.2.*diſp.*5.*q.*21. *puncto* 4.*col.*2. *verſ. & hoc ipſum*, Molin.*de iuſtit.tr.*2.*diſp.*335.*in fine*, Aragon.2.2.*q.*62. *art.*7. *col.*15. *in ſolut.ad* 2.Carbon.*de reſtit.q.*69.*poſt* 3.*concl.* at in modo excuſandi diſcrepant; nam Ambr.Aragon.& Carbon.excuſant, quod minus delictum ſit ſecundùm naturam coire, quàm contra naturam delinquere. Alij verò, quod Loth non ſuaſerit filiarum ſtuprum, sed materiam minoris mali obtulerit; ſic Caiet. Oleaſt. Coll. Valent nuper allegati. Alij deniq; cum excuſandi modum explicant, vt Loth minimè obtulerit filias ea mente, vt ſodomitæ illis abuterentur, ſed quo ea ſubmiſſione illius deflexi ab hoſpitum ſodomitico abuſu temperarent

taſentur, vt ſi quiſpiam in ſe vehementer indignanti pugionem offerat, dicens, Me eneca, non eo animo, vt is mortem inferat, ſed vt ea ſubmiſſione piacatus iram ſedet, ſic Caiet. & Oucal. *in eundem locum Gen. cap. 19.* Molina *proximè cit. loco.* Vide quæ *ſuprà* dixi *ad c. due mala 13. diſt. n. 12. & 13.*

2 *Hoſpitalem gratiam, &c.*] De hoſpitalitatis iure, & vtilitate agunt Cæli. Rhodigin. *lib. 19. lect. antiq. c. 16. & lib. 18. c. 5.* Alex. ab Alex. *lib. 4. dierum Genial. c. 10.* Io. Buſſæ. *in virid. Chriſt. virt. verbo hoſpitalitas,* Matul. *de memorab. l. 1. c. 7.* Ant. Sabelic. *l. 7. c. 6.* Theatrum vitæ hum. *vol. 14. lib. 1. ex pag. 2897.* Th. Bozi. *de ſignis Eccl. Dei, lib. 23. c. 14. circa fin.* Dec. *reſp. 66. n. 37. vel. 3.* Rutil. Benzoni. *d. an. Iubil. lib. 6. c. 6. ex pag. 622.* Marquez *in guber. Chriſtiane, lib. 1. c. 27. pag. 161.*

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo loci excuſat delinquentem à pœna.*
2 *Intellige in iis, quæ ſunt prohibita de iure poſitiuo, ſecus in prohibitis de iure naturali, vel diuino.*
3 *Conſuetudo excuſat à pœna temporali, non verò à pœna peccati, vel æternali.*

Cap. Flagitia. XIII.

Auguſtinus.

1 GLoſſ. *verb. quæ ſi omnes, in præſenti text.* tenet conſuetudinem loci excuſare delinquentem à pœna, ſimilis gl. *verbo migraſſe, in fine, in c. cum venerabilis, de conſuet. & verbo antiqua, in c. ſanè, de temporib. ordinat.* tradunt Franc. Cremenſ. *ſing. 150. incip. mos puerorum,* Petr. *ſing. 83. n. 4.* Marc. Ant. *ſing. 13. n. 2. & 3.* Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 42. n. 1. cum ſeqq.* Ant. Gabr. *com. opin. lib. 7. tit. de criminalib. concl. 7. n. 19. & 25. in fine,* Octau. Cacheran. *conſ. 66. n. 37. & 38 in fin.* Lud Peguera *dec. crimin. 34. n. 1.* Bertazol. *conſ. 132. n. 1. cum ſeqq.* Menoch. *de arbitr. caſu 400. poſt n. 9*

2 Intellige in iis, quæ ſũt prohibita de iure poſitiuo, ſecus autẽ in prohibitis à iure naturali, vel diuino, vt ex hac gl. colligunt Tiraq. *de pœnis temper. cauſa 42. n. 15.* Ludou. Peguera *d. dec. crim. 34. num. 3. & 5.*

3 Declara conſuetudinem excuſare à pœna temporali, non verò à pœna peccati, & æternali, vt per Grammat. *dec. 50. n. 3. & ſeq.* Tiraq. *d. cauſa 42. n. 2. cum ſeqq.* Roland. *conſ. 75. n. 47. lib. 1.* Farinac. *in praxi crimin. quaſt. 95. num. 42.*

SVMMARIVM.

1 *Adulterij crimen eſt damnabile, & grauiſſimum.*
2 *Adulterium grauius eſt inter omnia crimina, quæ contra proximum committuntur.*
3 *Adulterij crimen eſt adeò exoſum, vt bruta etiam animalia illud deteſtentur.*
4 *Homicidium grauius eſt adulterio.*
5 *Declaratur l. codicillis, aliàs l. Lucius* 88. *§. matre, ff. de legat. 2.*
6 *Declaratur l. tranſigere, C. de tranſact.*

Cap. Quid in omnibus. XVI.

Ex epiſt. 1. Clementis.

1 EX hoc text. colligitur adulterium crimen eſſe damnabile, & grauiſſimum, vt per Farinac. *in praxi crimin. p. 5. q. 141. n. 3. cum ſeqq.* vbi hunc text. citat, & inter omnia crimina, quæ cõtra proximum 2
committuntur illud grauius aſſerunt D. Thom. 2. 2.
q. 73. art. 3. Cou. *de ſponſalib. p. 2. c. 7. § 7. n. 16.* Tiraq.
de nobilit. c. 23. n. 10. Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 16. princ.*
n. 8. Menoch. *de arbitr. caſu 290. à princ.* quod adeo
exoſum eſt, vt bruta etiam animalia illud deteſten-
tur, vt commemorant Tiraq. *13. connub. à princip.* 3
Menoch. omnino videndus *de arbitr. caſu 429. à*
princip. Leſſ. *de iuſtit. lib. 4 cap 4. dubitat. 10. num. 71.*
In gl. 1. Probat hæc gl. homicidium grauius eſſe 4
adulterio, quia illud eſt contra primum mandatum
ſecundæ tabulæ, hoc vero contra tertium, quam ab
omnibus receptam, quoad hoc prædicant Nauar. *in*
cap. inter verba 11. q. 3. concl. 4. ſub num. 23. Bart. *in l.*
tranſigere, num. 2. Cod. de tranſact. vbi Padil. *num. 76.*
D. Thom. *1. 2. q. 100. art. 6. in corpore ad finem,* Sot. *de*
Iuſtit. lib. 5. q. 1. a. 3. Corraſ. alios referens *lib. 2. miſc.*
cap. 1. Quibus primo non obſtat generalitas huius 5
text. quia latè reſpondent ſupracitati Doctores. Se-
cundo non obſtat text. *in l. codicillis, alias l. Lucius*
88. *§. matre, ff. de legat. 2.* ibi, *& aliis mihi deteriora fe-*
cit, iunctis præcedentibus verbis, in quibus agitur
de homicidio, & iuncto etiam intellectu aliorum de
adulterio intelligentium verbum illud, *deteriora,*
quos refert Dec. *in c. at ſi clerici, de iudic. § de adul-*
teriis, n. 5. poſt alios Tiraq. *d. l. 12. connub. n. 27.* Padil.
vbi proximè n. 72. quia reſpondetur, quod in eo text.
nec conſtat dictum verbum, *deteriora,* agere de adul-
terio cùm poſſit intelligi de aliis criminibus homi-
cidio grauioribus, vt bene aduertit Nauar. *d. n. 23.*
nec ſi id conſtaret ex littera eiuſdem text adhuc
concluderet adulterium de ſe, & ſecundum æſtima-
tionem communem moralem eſſe grauius homici-
dio, cùm dictum verbum, *deteriora,* & alia *ibidem*
contenta in eadem oratione non ſint Iureconſulti,
aut Legiſlatoris, ſed cuiuſdam priuati, nempe teſta-
toris ex priuata tantum opinione, & domeſtico do-
lore pluris ſibi æſtimantis, & ægrius ferentis adul-
terium vxoris, quàm occiſionem filij, de qua *ibi,*
cùm tamen hæc illo grauior ſit de ſe, vtpote priuans 6
bono externo maiori, & magis neceſſario ad con-
ſeruationem ſpeciei, & omnino irreparabili ſecun-
dum legem ordinariam, vt in terminis reſoluunt
Corraſ. & Padil. *d. locis.* Tandem non obſtat text. *in*
d. l. tranſigere; nam licet ibi tranſactio, quæ ſuper
homicidio, & aliis grauiſſimis criminibus pœnam
ſanguinis inferentibus admittitur, reprobetur in
adulterio, tamen id non contingit ex eo, quod adul-
terium ſit grauius homicidio, vt minus bene exiſti-
marunt alij poſt gl. *in rub. ff. ad legem Iuliam de adul-*
ter. quos merito ex dictis improbat Bart. *in d. l. tran-*
ſigere n. 2. ſed potius contingit ex aliis rationibus,
quæ facilè videri poſſunt apud eundẽ, & apud Paul.
ibi n. 4. & alios communiter, vt per Fulgoſ. *n. 5.* &
Padil. *n. 77. ibidem,* & Clar. *in pract. lib. 5. § final. q. 58.*
ſub n. 11. Cabed. *Luſitan. dec. 213 n. 7. part. 1.* Sanch *de*
matr. lib. 10. diſput. 6. à n. 10. de qua etiam re agit re-
miſſiuè D Barboſ. *in l. 2. in princ. part. 1. n. 115. ff. ſoluto*
matr. Cuiac. *lib. 6. obſeruat. c. 6. ad fin.* & alij plures, vt
per Cened. *ad Decretum collect. 12. ſub n. 6.*

Cap. Vxor à viro. XVII.

Ambroſius.

AMbroſ. *in comment. ad 1. Corinth. 7.* ex quo loco 1
deſumitur hic text. illi, qui ob adulteriũ dimiſe-
rit vxorem, nuptias permittit, quo teſtimonio, con-
tra veritatem Catholicam tot Conciliorũ decretis,
& Pontificum conſtitutionibus approbatam, de qui-

bus Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 80. à princ.* vtuntur hæretici, nec hæretici ſolùm, ſed Catholici, videlicet Catherinus, Ioan. Arboreus *lib. 1. Theoſoph. c. 35.* Couar. *de ſponſalibus, part. 2. cap. 7. §. 7. n. 12.* & recentiores in Gregorianum decretum adnotationes eandem ſententiam Ambroſio tribuerunt.

2 Quare nonnulli huius text. difficultate oppreſſi commentaria illa in Paulum non eſſe Ambroſij ſcripta, ſed Ambroſio potiùs adſcripta aſſeruerunt; at Caſſiodor. *de diuinis lect. cap.* 8. Ambroſium in Paulum commentarios edidiſſe teſtatur; alij maculatos ab hæreticis, & illi inſertam, aut intruſam potiùs eſſe ſententiam exiſtimant.

3 Verùm placet Ambroſium dum docet vxorem non poſſe adulterum maritum dimittere, & alij nubere, poſſe tamen maritum rationem habuiſſe legis Iuliæ, & Imperatorum, ac forenſis iudicij ſuo tempore receptiſſimi, non verò Chriſti, atque cœleſtis; cùm enim de diuina egit, ſemper docuit æquam viri & mulieris eſſe rationem, vt conſtat ex *lib. de Abraham cap. 4. & 7. & in Lucam cap.* 16. Et ideo cùm *in hoc text.* dicit Ambr. *Non enim permittitur mulieri, vt nubat ſi virum ſuum cauſa fornicationis dimiſerit, quia inferior non omninò hac lege vtitur, quia potior,* de permiſſione ciuili, & lege loquitur, quæ potiorem habet cauſam viri, quàm vxoris, vt & Auguſtinus teſtatur *lib. de adult. coniug. c. 8.* & Chryſoſt. *in ſermone de bello repudij.* Cùm autem ad finem de viro ſubdit, *Quia viro licet ducere vxorem ſi dimiſerit vxo-*
1 *rem peccantem, quia non ita lege conſtringitur vir ſicut mulier,* veriſſimum eſt de Ciuili lege, quam optimè nouerat Ambr. Iuriſprudentiæ ſtudiis ab ineunte ætate deditus, eo loci loquutum fuiſſe, quam interpretationem tetigit Franciſc. Turrian. *lib. 5. pro epiſtolis Pontificum, c. 11.* ſibique olim placuiſſe dicit, & eam multis exornauit Ferdinandus de Mendoça *lib. 2. de confirmat. Concil. Illiber. cap. 20. per totum.*

Cap. Quod propoſuiſti. XVIII.

Gregorius III.

GRegorius III. cùm quæreretur à Bonifacio Epiſcopo, quid faciendum viro eſſet, cuius vxor infirmitate correpta non poterat reddere debitum, reſpondit *epiſt. 14.* vt aliam ducat, prioris tamen curam non abiiciat, ſicut habetur *in hoc text.* vbi Gratianus iſtud caput Gregorij non ſolùm ſacris Canonibus, ſed etiam Apoſtolicis, & Euangelicis doctrinis aduerſari dicit, quas refert Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 80. à princ.*

Sed ne cum Gratiano Gregorium de imperitia
a ſacrorum Canonum parum modeſtè arguamus, vno è duobus modis diuinans potius illum interpretari poſſe cenſeo; ſi enim nacti eſſemus epiſtolas, aut conſultationes Bonifacij, quibus ille reſpondet, facilius legitimam eius text. interpretationem aſſignare poſſemus. Dico ergo vel intelligendum cum Archidiacono, Turrec. & Card. Bellarm. *lib. 4. de Romano Pontif. cap. 14.* & aliis, de fœmina infirmitate arctationis correpta, i. quæ ita arcta erat, vt à viro cognoſci non poſſet; meritoque dicit Pontifex bonum viro, ſi ſic permanſerit, ſolebant enim, quas vt vxores habere non poterant, retinere vt ſorores, i. ſine copula maritali, & actibus, vt oſtendi ad *c. 1. 33. quæſt. 1* & in effectu Sot. *in 4. diſt. 33. quæſt. 1. art. 2. in fine corporis,* Menoch. *de arb. caſu 420. n. 95.* Bellarm. *lib. 1. de matr. cap. 11. in fine,* quos refert Sanchez *dict. diſp. 80. num. 16. verſ. ad 5.* tenent priorem non fuiſſe legitimam vxorem ob impedimentum perpetuum, idque ſolum declaraſſe Pontificem. Quòd ſi obiicias non videri iudicare prius matrimonium nullum cùm dicat non debere virum à priore vxore debitum ſubſidium auferre, reſpondebitur cum gloſſ. *hic verbo nubat,* Intelligi de dote reſtituenda, aut ſi de alio ſubſidio accipiatur, eſſe conſilium. In hunc ferè explicandi modum coincidit alius, quem præſtat Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 5. c. 5. quæſ. 3. verſ. at Ianò obiicitur,* dum ait Gratianum fuiſſe deceptum, quòd putauerit huiuſmodi Gregorij decretum locum habere in vxore, quæ poſt matrimonium contractum infirmitate correpta viro ſuo debitum reddere non potuit, cùm tamen, vt rectè gloſſ. annotat *in cap. de libellis 20. diſt.* Gregorius loquutus fuerat de ea, quæ ante matrimonium per infirmitatem inepta erat, & inhabilis ad copulam coniugalem, quæ in Schola Theologorum, & iuris Canonici interpretum dici ſolet arcta, hoc enim modo loquutus eſt etiam Gregorius I. *in epiſt. ad Auguſtinum Anglorum Epiſcopum* & refertur *in cap. requiſiſti 33. quæſt. 1.* Dico etiam explicari poſſe de fœmina nondum cognita, & de matrimonio rato non conſummato, qua in grauem aliquem morbum incidente, cúmque perpetuum, coniux volebat ad ſecunda vota tranſire, idque indultum à Gregorio. Aliquando enim Pontifices in matrimonio nondum conſummato diſpenſarunt, forſanque cùm olim ferè omnes diſpenſationes, quæ nunc Pontifici reſeruatæ ſunt, penes Epiſcopos eſſent, nonnullique in diſſoluendis matrimoniis non conſummatis ex infirmitate accedente poteſtate abuterentur, vel nonnulli ſeculares ea diſſoluere propria auctoritate licere ſibi exiſtimarent, id vetuit Conc. Aurelianen. II. *c. 11. Matrimonia contracta, infirmitate accedente nulla voluntatis contrarietate ſoluantur.* Ex quo ſuſpicari poſſumus iudicaſſe nonnullos ſicut ſponſalia ob morbum ſuperuenientem diſſoluuntur, diſſolui etiam matrimonium, cuius oppoſitum declarat Concilium, non tamen inde colligi poteſt duo ſimul conſtitiſſe matrimonia, ſed vno diſſoluto, aut quod diſſolutum iudicabant, alterum contractum.

Cap. Si quis viduam. XX.

PRobat hic text. inceſtum cum conſanguineis propriæ vxoris matrimonio ineundo impedimentum præſtare, vt per Sanch. *de matr. lib. 7. diſp. 15. à prin.* & quamuis omnes textus *toto tit. de eo qui cognouit conſanguineam vxoris,* vbi id impedimentum ſtatutum eſt, de ſolo viro cognoſcente vxoris conſanguineam loquantur, tamen abſque dubio idem prorſus impedimentum incurretur, ſi è contra vxor inceſtum committat cum conſanguineis viri, cùm eadem prorſus ſit ratio, prout reſoluunt Sarmien. *lib. 7. ſelect. c. 10. ſtatim in prin.* Verac. *in ſpeculo coniug. p. 1. art. 23. concl. 2.* Gaet. *ad c. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 295.* Gutier. *canon. l. 1. c. 23. n. 5. & 21.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gl. 1. n. 1. & 7. nouæ recop.* Sanch. *d. diſp. 15. n. 2.* 1

Et poſtea cum filiaſtra ſua, &c.] Notatur ad hoc quod inceſtus cum propriis conſanguineis matrimonio contrahendo impedimentum præſtat, vt per Doctores citatos *in gloſſ. fin. c. de inceſtis 35. quæſt. 3.* vbi probabilius reputo huiuſmodi inceſtum minimè impedire matrimonium. Ad text. *in præſenti* reſpondent Caſtro *lib. 1. de lege pœnali, cap. 7. ante fin.* & Sanchez *d. diſp. 15. num. 57. in princip.* non de omni coniugio loqui, ſed de ſolo coniugio inceſtuoſo inter ipſos conſanguineos contracto, & iubetur id matrimonium ita ſeparari, vt ampliùs ad talem copulam inceſtuoſam non veniant. 2

Cap. Qui dormierit. XXI.

1 GLoſſ. *verbo ne ıtıam, verſ. nec diſtinguo, an fuerit occultus, in præſenti text.* inſinuat ex inceſtu etiam occulto admiſſo à viro cum conſanguineis ſuæ vxoris matrimonio ineundo matrimonium conſurgere, vt per Caſtr. *lib. 2. de lege pœnali, c. 5. verſ. rurſus quinto argumenta*, Gutier. *canon. lib. 1. c. 23. n. 8.* Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 15. n. 13.* vbi reprobat Fr. Lud. Lop. & Emman. Sà contrarium tenentes. Affinitas enim æquè contrahitur ex copula occulta, ac ſi publica eſſet, & ex inceſtu quantumuis occulto oritur priuatio debiti petendi, vt per Sot. *in 4. diſt. 37. q. vnica, art. 2. verſ. ſecunda concl.* Sanchez *d. tract. de matr. lib. 9. diſp. 37. n. 3.*

Cap. Si quis cum nouerca. XXIV.

Ex Concil. Tribur.

1 ALlegatur hic text. ad hoc, quòd inceſtas nuptias contrahentes non poſſunt cum aliis contrahere matrimonium, vt per Menoch. *de arbitr. caſu 502. num. 89. & 106.* Petr. Gregor. *ſyntag. iuris, lib. 9. cap. 11. n. 4.* Farin. *in praxi crimin. part. 5. quæſt. 149. num. 145.*

Cap. Hi qui. XXV.

Nicolaus.

1 PRobat hic text. matrimonium non dirimi propter infirmitatem, ſeu quamcumque aliam impotentiam ſuperuenientem, de quo vide citatos per Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 102. n. 3.*

Cap. Neque furioſus. XXVI.

Fabianus.

2 VVlgò allegatur hic text. ad hoc quod furioſi matrimonium contrahere non poſſunt, vt per Gregor. Lopez *lib 6. verbo el que fueſe tit. 2. part. 4.* Couar. *de ſponſalibus, part. 1. cap. 2. num. 8.* Iacob de Graff. *in aureis dec. part. 2. lib. 2. cap. 12. num. 27.* Henriquez *in ſum. lib. 11. de matr. c. 4. §. 3.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 1. compar. 3. num. 79. &* 80. Sanchez *de matr. lib. 1. diſp 8. num. 15.* vbi ſubdit textum *in præſenti* intelligendum eſſe de matrimonio contracto ante furorem, vt ſenſus ſit furioſum nullo modo poſſe contrahere matrimonium furoris tempore, ſed ſi contraxerit (videlicet ante furorem) ſeparandum non eſſe matrimonium propter furorem ſuperuenientem, & *num.* 16. intelligit quando furioſus perpetuo furore laboraret, ſi enim dilucida interualla gaudeat, poteſt eo tempore ſponſalia & matrimonium contrahere, quia tunc rationis vſus particeps eſt.

2 *Sed ſi contractum fuerit, non ſeparentur.*] Notatur ad hoc quod impedimentum furoris ſuperueniens vinculum matrimonij non diſſoluit, vt explicant Theologi *in 4. diſt. 34.* vbi D. Thom. & Sot. *art. 4.* Couar. *de ſponſalibus, part. 2. cap. 2. num. 5.* Socin. *conſ. 47. num. 4.* Oroſc. *in l. patre furioſo, num. 12. ff. de his, qui ſunt ſui*, Boer. *dec. 23. num. 68.* Anton. Gomez *l. 3. Tauri num. 6.* qui etiam exactè tractant quomodo furor, vel amentia probentur.

CAVSA XXXIII.

QVÆSTIO I.

GRatianvs *in ſum. verſ. verùm*, in ea eſt opinione, vt exiſtimet impotentiam perpetuam ſuperuenientem matrimonio nondum conſummato, illud dirimere, cuius tamen contrarium communi Doctorum calculo recipitur, & tenent Verac *in ſpeculo coniug. part. 1. art. 38. concl. 2.* Valent. *part. 4. diſput. 10. quæſt. 5. puncto 3. vbi de impotentia, verſ. dixi autem*, Caet. *in repet. caput. ad limina 30. q. 1. § 4. q. 118. num. 329. & q. 234. n. 537.* Viuald. *in candelabro aureo, part. 1. vbi de matrimon. num. 236.* Bartholom à Ledeſma *de matrimon. dub. 48. concl. 4.* Henriquez *in ſum. lib 11. de matr. cap. 16. § 7. & lib. 12 cap. 8. §. 3.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 195. lib. 5. noua recop.* 1

SVMMARIVM.

1 *Impotentia perpetua ad copulam ſiue ex natura, ſiue ex accidenti proueniat, ſiue ſit reſpectu omnium ſiue vnius tantum, iure naturali impedit matrimonium, ita ut contractum non valeat.*

2 *Declaratur cap. requiſiſti, hac eadem cauſ. 1, & quæſt,*

3 *Declaratur l. ſi ſerua 46 §. vlt. ff. de iure dot.*

Cap. Quod autem. I. cum ſeqq.

Gregorius.

COllige ex text. perpetuam impotentiam ad copulam ſiue ex natura, ſiue ex accidenti proueniat, ſiue ſit reſpectu omnium, ſiue vnius tantùm, iure naturali impedire matrimonium, ita ut contractum non valeat. Ratio eſt, quia matrimonium inſtitutum eſt in officium naturæ, in remedium concupiſcentiæ, media autem à natura, & ipſius auctore Deo in aliquem finem ordinata omnia aptiſſimè, & maximè conſentanea eſſe debent, ſed non aliter remedium matrimonij eſt medium opportunum ad illum finem, niſi in contrahentibus detur potentia, vt patet. Igitur ab ipſo fine neceſſarium eſt agnoſcere non poſſe ab eo matrimonium contrahi, qui impotentiam habet perpetuam. Rurſus conſenſus matrimonialis includit eſſentialiter obligationem ad copulam, quia eſt contractus quidam, quo ſe mutuo coniuges obligant ad debitum reddendum, vt docet D. Th. *in 4. diſt. 28. q. 1. art. 4. & in addit. ad 3. part. q. 98. art. 1.* Scot. S. Bonauent. & Ricard. *in 4. diſt. 31. q. 1. &* 2. Sed his, qui potentiam non habet, non poteſt ſe ad id obligare, quod præſtare non poteſt, quia impoſſibilium obligatio non eſt, *reg. impoſſibilium, de regulis iuris, lib. 6.* Igitur fieri non poteſt, vt valeat matrimonium ab illo contractum, qui perpetuam impotentiam habet. Quibus rationibus ita reſoluunt D. Th. *in 4. diſt. 34. q. vnica, art. 2. ad 1. & ibi* Bonauent. *art. 2. q. 1.* Sylueſt. *verba matrimonium 6. q. 5. d. 3.* Henriquez *in ſum. lib. 12. cap. 7. §. 5.* Spin. *in ſpecula teſtam. gloſſ. 55. in princ. num. 99.* plures quos refert, & ſequitur Sanchez *de matr. lib. 7. diſp. 98. n. 2.*

Non obſtat *cap. requiſiſti infrà hac ead. cauſa, & q.* cui ſimilia *in c. conſultationi, de frigidis, & malefic.* quatenus habent quod illi, qui nubunt impotentibus, debent habere vt ſorores, quas non poſſunt 2

tanquam vxores, ac proinde matrimonium inter illos videtur ſubſiſtere, quia reſpondent gl. *verbo pro vxore, in d.c. requiſiſti, & gl. vlt.* ab omnibus recepta *in d.c. conſultationi*, vbi Abb. *n.*4. & Præpoſ. *n.*2. procedere illa iura ex conſilio, non ex præcepto. Verùm non videtur hæc interpretatio ex mente Pontificum, neque conuenit verbis illorum iurium, primò, quia text. *in d.c. conſultationi*, inquit quòd Eccleſia Romana conſueuit in ſimilibus iudicare, quæ verba important præceptum, non conſilium. Secundò, quia non erat opportunum conſilium illud abſque vlla cauſa iuſta manifeſtum, inde continentiæ periculum ſuadebat. Tandem, quia illa iura non diſtinguunt inter ſcientes, & ignorantes, vt DD. faciunt. Quapropter longè veriùs eſt reſpondere antiquos Pontifices propter rei difficultatem, quia probationes huius impedimenti incertæ ſunt, & incertum Eccleſiæ iudicium de illis, propter quod ſæpe contingebat, vt ſeparati coniuges propter hoc impedimentum poſtea habiles reperirentur, vt conſtat ex *c. fraternitatis, de frigid.* item ſæpe coniuges hac occaſione arrepta in legitimum matrimonium conſpirabant, ſicque vera & rata coniugia ſæpe dirimebantur, in hoc dubio antiqui Canones iudicabant ſatiùs eſſe, vt coniuges ſic manerent, & eas haberent, vt ſorores, quamuis diſſoluto matrimonij vinculo efficeret, vt aliquando legitimum coniugium dirimatur, quia videbatur minus periculum matrimonium ſub ea forma retinere, quàm per errorem ſoluere. Poſtea verò nouiores Pontifices animaduertentes graue periculum eſſe matrimonium retinere dato impedimento, conſtiterunt vt ſi perpetua impotentia probari poſſet, aut per veras & concludentes probationes, aut per coniecturas, matrimonium iudicio Eccleſiæ dirimeretur, vt probat *d. cap. fraternitatis, cap. vlt. de frigidis, & malef.* idque cùm alter, vel vterque reclamaret, quòd ſi ambo conſentiant, adhuc poſſint in eodem conſortio permanere tanquam fratres, vt probat *cap. laudabilem, eod. tit.* ibi, *quod ſi ambo conſentiant, dummodo non appareat eos non ſeruare fraternam continentiam.* quia tunc ſeparari debent etiam inuiti ſi de impedimento conſtiterit, iuxta *cap. 2. infr. hac cauſa, & quæſt.*

3 Nec etiam obſtat *l. ſi ſerua* 46. *§. vlt. ff. de iure dot.* vbi matrimonium à ſpadone contractum valet, cùm tamen generare non poſſit, *l. ſed eſt quæſitum, ff. de liber. & poſthum.* quia reſpondetur ſpadonis nomen generale eſſe, & fractum ſignificare, atq; ideo comprehendere omnes, qui vel à natura, vel per accidens fracti ſunt, prout ſunt caſtrati, eunuchi, & ſimiles, ſiue poſſint coire, non tamen generare, ſiue neutrum, vt probat text. *in l. ſpadonum genera* 128. vbi Aleiat. *ff. de verbo. ſign.* iuxta quæ dicendum eſt ſpadones, qui poſſunt habere copulam, matrimonium rectè contrahere, quamuis non valeant generare, quia ad validitatem non requiritur potentia ad generandum, ſed tantùm ad copulam, & ita procedit text. *in d. §. vlt.* ſi autem ſpadones ſunt caſtrati, aut omnino ad copulam inhabiles, non valet matrimonium iuxta noſtram reſolutionem, quæ diſtinctio colligitur ex text. *in d. l. ſed eſt quæſitum*, & optimè explicatur per Sot. *in 4 q. vnic. art. 2. in fine.* Quæ quidem ratio adhibenda eſt circa ſenes, vt ſi ſint adeò decrepiti, vt nec valeant coire, non valeat ab ipſis contractum matrimonium; ſi autem poſſint habere copulam, quamuis nequeant generare, matrimonium valeat; qua ratione conſtituti in articulo mortis validè contrahunt, quia naturalem habent potentiam, quamuis actus eo tempore ſit impeditus, nec certum eſſe poteſt iudicium medicorum circa conualeſcentiam.

SVMMARIVM.

1 *Separatione facta ratione frigiditatis prioris matrimonij, ſi frigidus ad ſecunda vota tranſeat, conſummétque, inſurgit præſumptio iuris, & de iure, contra quam non admittitur probatio dimiſſionis prioris vxoris ex odio.*

2 *Viro impotenti licitum eſt proclamare aduerſus matrimonium, vt illud diſſoluatur propriam frigiditatem allegando.*

3 *Impotentia mulieris, quando non eſt euidens, ſemper opus eſt iuramento ſeptimæ manus propinquorum.*

4 *Teſtes plures requiſiti in hoc text. vbi inueniri non poterunt, ſufficient pauciores arbitrio iudicis.*

5 *Iuramentum ſeptimæ manus propinquorum non exigitur quoties fama aſſertionem cõiugum adiuuat.*

6 *Impotentiæ ſpeciem, aut cauſam non tenentur coniuges allegare, ſed ſufficit generaliter allegare impotentiam.*

Cap. Requiſiſti. II.

DE intellectu huius text. iam dixi *ad cap. 1. ſup. hac. ead. cauſa, & quæſt.* 1

In gl. *Patet.* Hæc gloſſ. dum ait ſeparatione facta ratione frigiditatis prioris matrimonij ſi frigidus ad ſecundum matrimonium tranſeat, eſſe præſumptionem iuris, & de iure, contra quam non admittitur probatio dimiſſionis prioris vxoris ex odio intelligenda eſt, quando legitimè conſtat conſummatio huius poſterioris matrimonij; ſolus enim contractus præſumptionem aliquam fraudis generat, at non concludentem, donec probetur conſummatio, ita Sanchez *de matr. lib. 7. diſp.* 99. *n.* 13.

In gl. *Idcircò.* ibi, *quod ſi vir petat diuortium, vt pater fiat, non audiretur*, &c. Notatur ad hoc quòd viro impotenti licitum eſt proclamare aduerſus matrimonium, quia ſua intereſt ipſum diſſolui ne compellatur ad onera matrimonij irriti ſuſtinenda, vt per Abb. *n.* 1. *notab.* 1. Alexand. de Neuo *n.* 1. & Præpoſ. *n.* 4 *in c.* 1. *de frigid. & malef.* D. Antonin. 3. *p. tit.* 1. *c.* 12. *§.* 1. Palud. *in* 4. *diſt.* 34. *q.* 2. *art.* 1. *concl.* 3. *n.* 9. *in fine*, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib* 7. *diſp.* 114. *n.* 2. vbi *n.* 3. hoc declarat, ſi vir propriam frigiditatem alleget, vt id matrimonium diſſoluatur, ac eximatur ab eius oneribus ſuſtinendis, & *n.* 4. declarat quoque licere viro proclamare ſuam impotentiam allegando, quando illius ignarus fuit tempore matrimonij. 2

In gl. *Septima manu.* ibi, *Hoc intellige*, &c. Notatur ad hoc, quod quando mulier per aſpectum reperitur virgo, non eſt opus iuramento ſeptimæ manus propinquorum, ſed verum iudicium eſt per matronarum, & ipſorum cõiugum iuramentum, vt per Fulu. Pacian. *de probat. lib.* 2. *c.* 2. *n.* 29. Cæterùm verius eſt ſemper hoc iuramentũ deſiderari, quando impotentia non eſt euidens, vt hic contingit, nam ſæpe oculi, ac manus obſtetricum fallũtur, eo vel maximè, quod fœminæ multis fraudibus vtantur, quibus virgines appareant, ita gl. *in c. fin. in fine, de frigid. & malef.* vbi Hoſt. Ioan. Andr. & Anch. Sanch. *d. l.* 7. *diſp.* 108. *n.* 8. 3

In ead. gloſſ. ibi, *& notat quod ſufficeret in caſibus huius cap. duo ſi ſeptem haberi non poſſunt.* Notatur ad hoc quòd vbi teſtes in hoc text. requiſiti haberi non poſſunt, ſufficerent pauciores arbitrio iudicis, vt duo, ita tenent *in præſenti* Archid. *n.* 6. Bellam. *num.* 3. & Turrecr. *num.* 8. Gregor. Lop. *l.* 5. *verbo ſiete, tit* 8. *part.* 1. 4

part.1. Maſcard. *de probat. concl.* 816. *num.* 12. *& concl.* 886. *num.* 7. Sanchez *diſp.* 108. *num.* 12.

5 In ead. gloſſ. ibi, *item eius ſolius crederetur ſi de hoc fama eſſet.* Notatur ad hoc, quòd iuramentum ſeptimæ manus propinquorum non exigitur quoties fama aſſertiuum coniugum adiuuat, vt per Archid. *hic n.*6. & Bellam. *n.*3. Sed ab his meritò recedunt *in dict. cap.*1. *de frigid. & malef.* Innocent. *num.*4. Ioan. Andr. *num.*15. Hoſtienſ. *num.*4. Præpoſ. *num.*8. *verſ. ſed quæro*, quos refert & ſequitur Sanchez *dict. diſp.* 108. *num.*10.

6 In gloſſ. *Acceperit.* Notatur ad hoc quòd non tenentur coniuges allegare impotentiæ ſpeciem, vel cauſam, ſed ſufficit generaliter allegare impotentiam, quia ad matrimonij diſſolutionem, quam petunt, quodcunque impotentiæ perpetuæ genus ſufficit, prout *in cap. fin. de frigid. & malef.* tenent Hoſt. *num.*1. *verbo impotentiam* Ioan. Andr. *n.*2. Butr. *num.*9. Abb. *num.*4. *&* 7. Anchar. *num.*1. *notab.*3. Card. *ſtatim in princ.* Alexand. de Neuo *num.*6. & Præpoſ. *num.*1. *&* 2. Brunel. *de ſponſalib. concl.* 28. *num.*24. At Sanch. *d. diſp.* 108. *num.*20. ait hos Doctores ſanè intelligendos, vt coniux petens audiatur non oportere ſpeciem impotentiæ, ac cauſam allegare, vt dum iudex eam allegationem examinauerit, tenetur nihil noſſe ſpeciem impotentiæ, ac cauſam ipſius, & ipſi tenentur iuxta interrogata declarare.

SVMMARIVM.

1 *Vxor quando per aſpectum probat ſe non cognitam à viro, tunc magis creditur eidem vxori neganti copulam quàm viro affirmanti.*
2 *Impotentia vbi non eſt certa, ſemper deſideratur triennium experientiæ conceſſum.*
3 *Frigiditas vnius ex contrahentibus matrimonium eſt cauſa ſufficiens ad illud dirimendum alio frigido volente.*

CAP. Si quis acceperit. III.

Ex Conc. apud Compendium habito.

1 GLoſſ. *verbo tempore. in verſ. ſed ſi fuit virgo, in præſenti text.* ait quòd quando vxor per aſpectum probat ſe non cognitam à viro, vt quia reperitur virgo à matronis illam inſpicientibus, tunc potius credetur vxori neganti copulam, quàm viro affirmanti, vt per Franc. Marc. *Delphin. dec.*677. *n.*1. Anton. Cuch. *lib.*3. *inſtit. maior. tit.*12. *n.*264. Fulu. Pacian. *de probat. lib.*2. *c.*2. *n.*15. *&* 16. & alios plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib.*7. *diſput.* 109. *n.*6. vbi *n.*7. recedit ab hac gl. dum requirit ad hoc, vt fœminæ potius credendum ſit quàm viro, quòd matronæ fœminam atteſtantes eſſe virginem per aſpectum, ſint peritiſſimæ.

2 In ead. gloſſ. ibi, *ſed ſi vterque fatetur, quòd non interceſſit commixtio, tunc expectabitur per triennium.* Notatur ad hoc, quòd vbi impotentia non eſt certa, deſideratur ſemper triennium experientiæ conceſſum, *in cap. laudabilem, de frigid. & malef.* ad experiendum an impotentia ſit vera, ac perpetua, vt per Franc. Marc. *Delphin. dec.*677. *num.*2. Gaet. *in repet. cap. ad limina* § 4 *q.*221. *num.*522. Vgolin. *de matrim. cap.*19. *num.*1. & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *d. lib.*7. *diſp.*108 *num.*5.

3 In ead. gl. ibi, *ſed quid ſi mulier ſciebat*, &c. Notatur ad hoc quòd frigiditas vnius ex contrahentibus matrimonium, eſt cauſa ſufficiens ad illud dirimendum, alio non frigido volente, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 519. *num.*14. Gonzal. *ad regul.*8. *Cancel. gl.*56. *num.*74.

SVMMARIVM.

1 *Separatus ratione maleficij ſi ad alias nuptias tranſierit, non eſt reſtituendus priori coniugio, ſed in poſteriori relinquendus, at contrarium ſuadetur ex dictis num.*2. *referuntur aliquorum ſententiæ num.*3. *& componuntur num.*4.
5 *Sententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam, ex nouis probationibus an reſcindi poſſit quando agitur de vinculo contracti matrimonij, & de impedimento contrahendi oſtenditur, & n.*6.
7 *Impedimentum licèt cenſeatur perpetuum illud, quod tolli poteſt per diuinum miraculum, non ita ſi per Eccleſiæ exorciſmos.*
8 *Impotentia ex maleficio conſurgens ſi illud ſit perpetuum, dirimit ſubſequens matrimonium.*
9 *Maleficium qui procurauit, non poteſt petere ratione illius diſſolutionem.*
10 *Matrimonium inſtaurandum eſt ſi vir eandem vxorem, cum qua maleficiatus erat, & à quaratione maleficij disiunctus fuerat, fornicari cognoſcat.*

CAP. Si per ſortiarias. IV. & vlt.

MAnifeſtè ſentit hic text. ſeparatum ratione maleficij ſi ad alias nuptias tranſierit non eſſe reſtituendum priori coniugio, ſed in poſteriori relinquendum, quamuis potentia concumbendi ceſſante maleficio ſit ei reſtituta. Iuuat quòd poſt rem iudicatam ex nouis probationibus non reuocatur ſententia, *c. cum inter, de re iudic. l.* 3. *&* 4. *Cod. eod.* Anton. Gom. *var. tom.*3. *de delict. c.*13. *n.*36. & viget pro hac parte ſubornationis, & falſitatis timor, de quo *in cap. fraternitatis, de teſtib. & in Clem.* 2. *eod. tit.* facit etiam text. difficilis *in c. ſicut ille, de teſtib.* vbi poſt contractum ſecundum matrimonium non recipiuntur teſtes ad probandum prius valuiſſe, ſi ſententia in rem iudicatam tranſierat. 1

Verùm contrarium expreſſe decidit text. *in cap. fraternitatis* §. *quamuis, de frigid. & malefic.* quatenus habet, quòd ſi is, qui propter impotentiam ſeparatus fuit, alteri nubat, cogendus eſt ad primum matrimonium redire, idem probat *c. laudabilem, in fine, eod. tit. c. requiſiſti, in fine, hac ead. cauſa, & quæſt.* Probatur, quia diximus ad *cap.*1 *ſuprà hac cauſ. & quæſt.* impedimentum hoc tunc vitiare cùm perpetuum eſt, quando autem is, qui impotens iudicatus fuit, ad ſecundas nuptias habilis reperitur, iam conſtat impedimentum perpetuum non fuiſſe, ac per conſequens matrimonium valuiſſe; ergo non obſtante ſententia diuortij cogendus erit ad primum matrimonium redire, vt habet text. *in d. cap. fraternitatis*, quod *ibidem* Doctores omnes obſeruant, & docent D. Th. *in* 4. *diſt.*34 *q. vnic. art.*2. Palud. & Sot. *eod. art.*2. Ricard. *art.*3. *q.*2. Bonauent. *ibid. in princ. p.*6. *& q.*1. *ad fin.* D. Anton. *p.*3. *tit.*1. *c.*12. §. 1. Angel. *in ſum. verbo matr.*3. *imped.*16. Sanch. *de matr. lib.*7. *diſp.*99. *n.*20. *cum ſeqq.* 2

In hac controuerſia Innoc. *in c.*1. *n.*2. *& in d. cap. laudabilem, n. vnic. ad fin. verſ. ſeparentur*, & Carr. *lib.*5. *de ſponſal. c.*18. affirmant indiſtinctè eſſe reſoluendum, retinendum eſſe prius matrimonium, ſi is qui propter impotentiam fuit ſeparatus, reperitur habilis ad ſecundum, ac proinde ſine diſtinctione ſeruandum 3

uandum eſſe, quod ait text. *in d. cap. fraternitatis*, reſpondentque textum *in præſenti* non habere auctoritatem. Sed audiendi non ſunt, tum quia Hoſtienſ. Goffred. & omnes antiqui DD. quos refert Archid. *ibid.* contrarium volunt, & gl. *verbo ſimili*, Antonin. & Abb. *n.* 20. *in d. c. fraternitatis*, teſtatur communem Præpoſ. *ibid. n.* 12. tum etiam quia contra Innocent. & ſequens eſt text. *in d. c. fraternitatis, verſ. & verſ. quamuis*, in illis verbis, *cuius ſimili commiſcetur*, quibus text. innuit, quòd ſi non erat ſecundus ſimilis primo, non eſſet reſtituendus: tum etiam, quia textus *in præſenti* vim habet quoad hoc, nec eſt correctus iure aliquo, ac proinde eius deciſio ſeruanda eſt ſano modo intellecta, quamuis etiam hic text. non ſit ex aliquo Pontifice aut Concilio generali deſumptus, ſed ex Archiepiſcopo, ac proinde ex hac parte vi Canonici decreti deſtituatur, at communi Eccleſiæ vſu, & approbatione receptus eſt quoad hoc, & ideo vim deciſionis Canonicæ habet.

4 Quare communis concordia eſt, quòd ſi impedimentum erat generale reſpectu omnium, prout eſt frigiditas, ſeu arctatio, is qui reperitur habilis ad ſecundum matrimonium, reſtituitur primo, quia eo ipſo apparet impedimentum quoad ſecundum perpetuum non fuiſſe, & hoc modo procedit text. *in d. c. fraternitatis, in princ.* vt colligitur ex illis verbis, *cognoſcibilis erat*. Si autem impedimentum non fuerit generale reſpectu omnium, ſed vnius, prout regulariter eſt maleficium, tunc etiamſi is, qui iudicatus eſt impotens ad primum matrimonium, reperiatur habilis ad ſecundum, non reſtituitur primo,
5 quia ex eo non conſtat minimè fuiſſe impedimentum perpetuum reſpectu primi, & in hoc caſu procedit text. *in præſenti*; quam concordiam in effectu probant gl. *verbo reparare in c.* 1. *& verbo ſeparentur in c. laudabilem, & verbo cognoſcendi in c. vlt. de frigidis, & malef.* Butr. *n.* 17. Abb. *in fine*, Alexand. de Neuo *n.* 10. Præpoſ. *n. vlt. in d. cap.* 1. Syluest. *verbo matrimonium* 8. *q.* 16. *dicto* 8. D. Thom. *in* 4. *diſt.* 35. *q. vnica, art.* 3. *in corpore*, Sot. *ead. q. vnic. art.* 3. *concl.* 3. *ad fin.* Franc Marc. *dec.* 677. *n.* 14. Petr. Sot. *lect.* 5. *de matrim. pag.* 2. *verſ. dubitatur*. Petr. de Ledeſma *de matr. q.* 58. *art.* 2. *paulò ante* 1. *dub.* Vgolin. *de matr. c.* 19. *n.* 1. Barthol. de Ledeſma *etiam de matr. dub.* 49. *concl.* 3. Philiarc. *de officio Sacerd. to.* 1. *p.* 2. *lib* 2. *c.* 10. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *c.* 235. *concl.* 5. *n.* 3. Henriq. *in ſum. lib.* 12. *c.* 8. §. 3. Sanch *d. lib.* 7. *diſp.* 99. *n.* 22. vbi *n. ſeqq.* tripliciter temperat. Vnde fit, vt ſi quis vel propter maleficium, vel propter diſparitatem, aut aliquid ſimile reperiatur perpetuò impotens reſpectu vnius, ita ut ſi cum illa maneret, nunquam matrimonium conſummaret, non valebit matrimonium quamuis poſtea illa per ſecundum matrimonium fiat habilis ad primum, quo pacto intelligenda ſunt verba huius text. *in fine*, quæ gloſſ. & Doctores *ibi* non perceperunt, vel etiam poſſunt rectè explicari ſi illud verbum, *es*, non referatur ad priores coniuges, ſed ad ipſoſmet, qui propter maleficium fuerunt ſeparati; quod veriſimilius videtur, & omnem difficultatem tollit.

5 Non obſtant, quæ pro prima ſententia *ſuprà* adducebamus, reſpondent enim Doctores, quòd licèt in aliis cauſis non reſcindatur ſententia quæ tranſiuit in rem iudicatam ex nouis probationibus diuerſum eſt in matrimonio, iuxta *cap. lator, & cap. conſanguinei, de re iudic.* quando ſcilicet agitur de vinculo matrimonij, & de impedimento contrahendi, rationem diſcriminis illam eſſe putant, quòd in aliis negotiis nullum datur vitium, aut periculum per partes irremiſſibile, in matrimonio verò datur, quoniam partes ... mutuo conſenſu efficere non poſſunt, vt vel legitimu... m matrimonium dirimatur, vel extante impedimento v... alidè contrahatur, ita DD. *d. locis*, quorum doctrinam ... declarant Beroi. *in cap. ex litteris n.* 27. *de in integ. reſtitu.* ... Cou. *vbi ſuprà n.* 14. Dec. *in c. iurauit, ad finem, de prob.* ... Hippol. *in l.* 1. §. *ſi quis vltrò n.* 56. *de q.* Gregor. Lop. ... *l.* 30. *tit.* 4 *part.* 7. Quæ ſententia defendi non poteſt, quia nullo iure probatur, quæ enim ab ipſis adducuntur, ſpeciales habent rationes, ob quas res iudicata re... ſcinditur, deinde quia inepta eſt illa ratio diſcriminis ... ſumpta ex partium conſenſu, cùm enim res iudicata in publicam vtilitatem introducta ſit, vt probat tex. ... *in l.* 2. *Cod. de re iudic.* parum ad rem facit partium conſenſus tacitus, aut expreſſus, etenim ipſis reclamantibus, niſi ſtatuto tempore appellent, res iudicata ſuam habebit auctoritatem. Confunditur etiam ex eo, quòd non ſolum illa ſententia tranſit in rem iudicatam à qua appellatum non eſt, ſed etiam illa à qua appellari non poteſt, vel quia propter auctoritatem iudicis, vel quia tertia eſt ſententia iam conformis, quo caſu nulla poteſt excogitari partium voluntas, aut remiſſio; ſequeretur etiam tutum eſſe in conſcientia illum, qui iniuſtam ſententiam ſcienter obtinuit, propter partium remiſſionem, vt vt falsò docet Dec. *in d. c. iurauit*, & contra receptam doctrinam Innoc. *in c. plerique, ad finem, de immun. Eccleſ.* Felin. *in c. quoniam contra, num.* 30. *de probat.* Adrian. *quodlibet.* 6. *art.* 1. Sot. *l.* 5. *de iuſtit. q.* 7. *art. vlt.* Cou. *vbi ſuprà, num.* 19.

Quare omiſſis DD. opinionibus reſoluendum eſt, 6
quòd ſi agatur de matrimonio coniungendo, & de ſolo conſenſu præſtito dubitetur, ſiue pro, ſiue contra matrimonium feratur ſententia, quoad omnes effectus tranſit in rem iudicatam, & idem erit ſi per ſententiam impediatur matrimonium contrahendum quacunque ratione, vt probat *d. cap. iurauit*, & omnes DD. fatentur. Ratio eſt, quia in hoc caſu nullum datur periculum ſpirituale. Sin autem per ſententiam vinculum matrimonij contracti dirimatur, diſtinguendum eſt, vtrùm res ſit integra, quia neuter ad ſecundas nuptias conuolauit: aut non ſit integra, quia ſecundum matrimonium contraxit, priori caſu poteſt reuocari res iudicata ex nouis probationibus teſtium, aut inſtrumentorum, maioribus tamen, aut efficacioribus, quàm fuerint illæ per quas ſententia lata fuit & adhibita circa hoc cauſæ cognitione, & diligenti examine, vt docet Bald. *in d. c. iurauit, n.* 8. Felin. *in d. c. lator. n.* 6. in his terminis procedit ille text. & vulgaris DD. opinio, quæ habet ſententiam latam ſuper cauſa matrimoniali non tranſire in rem iudicatam. Poſteriori verò caſu non reuocabitur ſententia ex nouis probationibus teſtium, aut inſtrumentorum, vt colligitur ex *c. ſicut* 9. *de teſt.* in quo vtrumque membrum huius diſtinctionis probatur. Ratio diſcriminis eſt, quia priori caſu datur tantum periculum ſubornationis, quod maxima ex parte poteſt ex qualitate probationum euitari, poſteriori verò caſu vltra hoc periculum datur aliud maius, nempe diſſoluendi ſecundum matrimonium legitimè contractum, & ideo non oportebat cum tanto periculo rem iudicatam, & ſecundum matrimonium ſimul reſcindere, quæ eſt vera ratio ad *d. c. ſicut*. quamuis gl. & *ibidem* DD. circa eius intellectum nimium laborent. Neque his obſtat *cap. conſanguinei, de re iudic.* vbi mulier ſecundum matrimonium contraxerat, & nouæ probationes admittuntur reſpondetur enim textum illum procedere ſecundùm ordinarias iuris regulas quia mulier, quæ accuſauerat, & ſententiam diuortij

obti

obtinuerat, confeſſa fuit in iudicio ſententiam eſſe iniuſtam, & ex falſis probationibus latam, quo caſu in omni materia res iudicata reuocatur, iuxta doctrinam Ionoc *in d. cap. qua plerique col. 1.* quam omnes ſequuntur *ibid.* Cott. *in memorab. verbo ſententia, quæ tranſiuit*, Rebuff. *ad leges Galliæ tom. 3. tit. de ſentent. execut. art. 87. au. 6.* quinimò ſola taciturnitas partis ſufficit, ex Bellon. *conſ. 3* & Gam. *Luſit. deciſ. 354. n. 2.* Vbi tamen de errore ſententiæ per rei euidentiam conſtat, quia ceſſat omne periculum etiam poſt ſecundum matrimonium, reuocabitur, & ita procedit text. *in d. c. fraternitatis.* quod etiam in aliis negotiis obſeruabitur, præſertim ſi ex probationibus incertis prior ſententia lata fuit, vt Doctores *ibidem* obſeruant, & latè Iaſ. *in l. admonendi, vtraque lectura num. 46. ff. de iureiur.* Padil. *in l. error num. 4. C. de iuris, & facti ignor.*

7 *Et per exorciſmos.*] Notatur ad hoc, quòd licèt cenſeatur perpetuum impedimentū illud, quod tolli poteſt per diuinum miraculum, non ita ſi per Eccleſiæ exorciſmos, vt per Sanch *d. lib. 7. diſput. 94. n. 10.* quia non cenſetur miraculum per exorciſmos tolli, idem Sanch. *d. lib. 7. d. 93. n. 8.*

8 *Separari valebunt.*] Notatur ad hoc, quòd impotentia ex maleficio conſurgens, ſi illud ſit perpetuū, nndirimit ſubſequens matrimonium, vt per Verac. *in ſpeculo coniug. p. 1. art. 60. concl. 1.* Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 58. art. 2. paulò poſt princip.* Bartho l. à Ledeſma *dub. 49. de matr. concl. 3.* Nauar. *in manuali cap. 22. num. 59.* Gaet. *in repet. cap. ad limina 30. q. 1. § 4. q. 235. num. 537. & ſeq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib. 34. cap. 9 num. 4. & lib 9. cap. 12. num. 6* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap 85. n. 25.* Philiarch. *de officio Sacerdot. tom. 1. p. 2 lib. 2. cap. 10.* Henriq. *in ſumm. lib. 12. de matrim cap. 8. §. 2.* Anton. Cuch. *inſt. maior. lib. 5. tit. 12. num. 266.* Vgolin. *de Sacrament. cap. 19. de matr. a. 1.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gl. 1. n. 202. & ſeq. lib. 5. nouæ recop.*

9 In gloſſ. *Separari.* ibi, *niſi ipſa vxor dicatur procuraſſe maleficium*, &c. Notatur ad hoc quòd ille, qui procurauit maleficium, non poteſt petere ratione illius diſſolutionem matrimonij, vt per Gaet. *in repetit. d. cap. ad limina §. 4 q. 234. num. 538.* & alios citatos à Sanch. *d. lib. 7. diſp. 94. num 13.* vbi hoc non approbat.

10 In gloſſ. *Concumbendi.* ibi, *cum aliis, non cum prioribus*, &c. Notatur ad hoc, quòd ſi vir eandem vxorem cum qua maleficiatus erat, & à qua ratione maleficij diſiunctus fuerat, fornicari cognoſcat, tunc inſtaurandum eſt matrimonium cum illa, eo quòd experientia ipſa docuerit Eccleſiam diſſoluentem matrimonium deceptam eſſe, dum impotentiam illam ex maleficio ortam iudicauit perpetuam, vt per Syluest. *in ſum. verbo matr. 8. q. 16. dicto 8.* Greg. Lop. *l. fin. verbo tornar. tit. 8. part. 4.* Petr. de Ledeſma *de matr quæſ. 58. art. 2. paulò ante dub. 1.* Barth. à Ledeſm. *de matrim. dub. 49. concl. 3.* Sanch. *d. lib. 7. d. 99. n. 25.*

QVÆSTIO I.

SVMMARIVM.

1 *Vxoricidium impedit, non tamen dirimit matrimonium, non ſic viricidium*

2 *Adulteram vxorem interficientes minimè cenſendi ſunt homicidij rei.*

3 *Vxorem interfectoribus ſi iuuenes ſint, non conceditur, vt aliud matrimonium inire poſſint, ſed vt facilius cum eis diſpenſetur.*

CAP. Interfectores. V.

Nicolaus.

PROBAT. hic text. vxoricidium impedire, non tamen dirimere matrimonium vt per Sanch. *de matrimon. lib. 7. diſput. 16. num 1.* Gutier. *eodem tractat. cap. 88. num. 4.* Bonacin. *in ſimili tractat. quæſt. 3. puncto 14.* Sayr. *in claui Regia lib. 7. cap. 10 num. 10* & licèt hoc impedimentum ab aliquibus extendatur etiam ad viricidium, vt per Sot. *in 4. diſt. 37 q. vnica art. 1 verſ. ſimplex*, Nau. *in manuali cap. 22. num 74* Henriq. *in ſumma lib. 11. cap. 2 §. 1. ad fin.* Philiarc. *de offic. Sacerdot. tom. 1 p 2. cap. 4.* Viuald. *in candelabro aureo p. 1. vbi de matrim. num. 102.* Gutier. *d. num. 4.* tamen contrarium verius eſt, quia hic text & ſimiles non loquuntur de homicidio viri patrato ab vxore, ſed tantummodo de homicidio vxoris patrato à viro, & ideò poſt Toler. Verac. & alios hanc partem meritò ſuſtinent Sanch. *d. diſp. 16 n. 6.* & Bonac. *d. n. 14.* 1

Cum non addit, adulterarum.] Ergo rei homicidij illi minimè cenſendi ſunt, qui adulteram vxorem interficiunt, de quo tamen vide, quæ dixi *infra ad cap. inter hæc, ead. cauſa, & q.* 2

Exceptis adoleſcentibus.] Nota in hac exceptione non concedi interfectoribus vxorum, ſi ſint iuuenes, vt aliud matrimonium inire poſſint, ſed vt facilius cum eis diſpenſetur, ob incontinentiæ periculum; ſicut bene intelligit Sanchez *dict. lib. 7. d. 17. num. 12.* 3

CAP. Inter hæc. VI.

NIcolaus I. relatus *in hoc text.* ſcribens Albino Archiepiſcopo, dicit non licere ſecundùm eccleſiaſticas leges vxorem adulteram interficere, vnde Doctores communiter colligunt maritum propria auctoritate adulteros in delicto repertos occidentē, 1 lethalem homicidij culpam admittere. Ratio huius reſolutionis eſt, quia D. Auguſt. *lib. 2. de adulter. coniug. cap. 15.* vocat rem nefariam ſic adulteram occidere, tum quia leges ſolùm permittūt impunè occidere, parcentes vehementiſſimo dolori, quo cōcitatus vir iniuriam ſibi irrogatā adulterorum interfectione vindicat, at leges permittentes aliquid impunè fieri, minimè à culpa excuſant, vt latè tradit, & exemplis confirmat Tiraq *l. 9. connub. n. 1. cum ſeqq.* tum denique, quia iniuſtū eſt parte non audita concedere generalem facultatem occidendi reum; leges ergo, quæ id concedere videntur, potiùs permittunt impune id fieri quàm facultatem ſic faciendi concedant, ac ſubinde maritus illarū auctoritate adulteros in delicto cōprehenſos interficiens, homicidij culpa minime vacabit. Quare ita tenent ex noſtris iurisperitis Garc. Fortun. *de vltimo fine, illat. 11. n. 129.* Duen. *reg. 68. limit. 2.* Hippol. *in l. patre, vel marito num. 9. ff. de quæſtionibus* Syluest. *in ſumma verbo homicidium 1. quæſt. 2. dicto 6. & verbo lex quæſt. 10. dicto 4. & verbo matrimonium 7. in fine*, Plaç. *de delict. lib. 1. cap. 36. num. 13.* Otoſc. *in l. vt vim num. 5. & 6 ff. de iuſtit. & iure*, Couar. *de ſponſalib. part. 2. cap. 7. §. 7. num. 9.* Nauar. *in man. Hiſpan. capit. 15. num. 3. in fine*, Tiraquel. *l. 9 connub numero 4. & l. 13. num. 15.* Martin. Delr. *in l. tranſigere part. 2. num. 97. cum ſeqq. C. de tranſact.* Ioann. Martin. de Olano *in antinom. lit. M. num. 22. & in epilogo legum correct. num. 135.* Ciſuentes *l. 82. Tauri dub. 4.* Tello *l. 9. Tauri n. 13.* Villalob *commun. opin. lit. M. num. 33.*

num.23 Decian. in tractat. crimin. lib. 9. cap. 14. in fine, Spin. in ſpeculo teſtam. gl. 19. princ. num. 4. Gaet. in repet. cap. ad limina 30. q. 1. §. 4. num. 421. Vioald. in candelabro aureo, tit. de irregul. ex homicid. n. 217. cum ſeq. Menoch. de arbitr. caſu 420. num. 22. & caſu 482. n. 3. & 4. Gutier. pract. lib. 2. q. 2. num. 22. Perez tit. 3. lib. 5. Ordin. pag. 149. & l. 2 tit. 15. lib. 8. pag. 292. cum ſeq. Matienſ. l. 6 gloſſ. 1. num. 11. tit. 8. lib. 5. nouæ recopil. Farin. in praxi crimin. p. 5. q. 121. num. 55. & num. 90. & 93. D. Barboſ. in l. ſi ab hoſtibus, §. fin. num. 43. & 44. ff. ſoluto matrim. Mart. de iuriſd. p. 3. cap. 8. n. 24.

Ex Theologis D. Thom. in 4 diſt. 37. q. 2. art. 1. in corpore, vbi Bonau. art. 2. q. 1. D. Antonin. 2. p. tit. 7. cap 8 §. 2. notab. 2. Neoiſ. in ſylua nupt. lib. 1. ex n. 83. Medin. in C. de reſtit q. 3. in 4. cauſa, verſ. ex dictis vna oritur dubitatio, Victuc. in ſumm. de matrim. num. 292. Gabr. in 4 diſt. 37. q. vnica art. 3. dub. 2. vbi Sot. quæſt. vnica art. 3. concl. 1. & de iuſtit. lib. 5. q. 1. art. 3. ad 1. Martin. de Ledeſma 2. 4 q. 62. art. 2. in fine, Veracruc. in ſpeculo coniug p. 3. art 4. concl. 1. in fine, Angl. in floribus theolog. p. 1. de matrim. q. 11. de impedimento Ordinis art. 2. diffic. 2. Pedraza in ſumm. præcepto 5. §. 2. Salon. 2. 2. q. 64 art. 3. contron. 2. Gregor. de Valent. tom. 3. diſp. 5. q. 8. puncto 3. Bartholom. à Ledeſma de matrim. dub. 57 concl. 1. Petr. de Ledeſma de matrim. q. 60. art. 1. dub. 1. Ludouic. Lopez in inſtruct. conſcient. p. 1. cap 291. verſ. pro faciendo, Petr. Nauar. de reſtitut. tom. 1. lib. 2. cap. 3. ex num. 220. alias dub. 8. num. 206. ſecundum nouam impreſſ. Philiarc. de off. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 4 cap. 8 verſ. dicimus tertiò, Fr. Emman. in ſum. tom 1. cap. 206. num. 9. Azor. inſtitut. moral. p. 1 lib 5. cap. 20. q. 1. verſ. dubitatur igitur, & p. 3. lib. 2. cap. 2. de nece malefactorum q. 8. & 9. Sayr. in claui Regia lib 7. cap. 6. cum ſeq. & Molin de iuſtit. tom. 4. tract. 3. diſp. 7. à num. 2. & diſput. 99 per tot. Bonacin de reſtit. diſp. 2. q. vlt. puncto 2. num. 5. remiſſiuè Rebell. de oblig. iuſtit. p. 1. lib. 3. q. 10. num. 13. quorum plures bene reſoluunt maritum adulteros interficientem ſententia iudicis ſibi traditos, vt eos ſi velit necet, nullius culpæ reum eſſe, ſi non liuore vindictæ, ſed iuſtitiæ zelo id efficiat.

Quamuis contrarium opinionem, immò licitè in foro conſcientiæ virum vti poſſe conceſſione legis permittentis adulteros in crimine repertos propria auctoritate necare, dummodò non liuore vindictæ, ſed iuſtitiæ zelo perimat, teneant Caſtill. l. 82. Tauri num. 6. in fine, & ibi Anton. Gom. num. 52. in fin. & l. 76. in fine, Meneh. de ſucceſſ. creat. §. 7. num. 22. & vſuf eq cap 8 & illuſtr. cap 94. num. 4. cum ſeqq. Clar. § homicidium eſt ſed hæc quidem, Azeued. l. 1. in fine tit. 20 lib. 8. nouæ recop. & l. 1. n. 21. tit. 10. lib. 4. etiam nouæ recop.

Cætera autem ad hanc materiam ſpectantia inuenies in collectan. ad l. Gracchus, C. ad legem Iuliam, de adulter.

SVMMARIVM.

1 Criminis ratione aliquando quis priuatur nomine.
2 Alimenta ſibi excipiens, excipit quoque vxori.
3 Maritus occidens propria auctoritate vxorem adulteram, an lucretur eius dotem, remiſſiuè.
4 Adulterij pœnitentia facta adhuc poteſt vxor accuſari.
5 Accuſandi ius de adulterio, quoad pœnam criminalem, & ciuilem præſcribitur quinquennio.
6 Accuſandi ius quoad diuortium petendum nunquam præſcribitur, ſed integrum eſt, quantocunque tempore tranſacto, illud petere.

Cap Admonere. VIII.

Stephan. V.

1 GLoſſ. verbo dicit, in præſenti text. ex eo colligit, quem priuari nomine ratione criminis, vt per Tiraq. de retract. lig §. 1. gl. 8. n. 28. & in l. bones §. hoc ſermone limit. 1. n. 9 ff. de verb. ſign. Cott. in memorab. verbo vidua p. mihi 912.

2 In gloſſ. Patrem. Nota excipientem ſibi alimenta excipere quoque vxori, vt per Surd. de aliment. tit. 1. q. 38. n. 17. & tit. 4. q. 24. & tit. 8. priuil. 76. n. 3. & 11. Sanch. de matr. lib. 7. d. 47. n. 2.

3 In gloſſ. Prædo. Virùm maritus occidens propria auctoritate vxorem adulteram lucretur eius dotem; Vide Couar. de ſponſalib. p. 2. cap. 7. §. 7. num 7. Clar. §. homicidium num. 22. verſ. & hæc concluſio, Roland. de lucro dotis quæſt. 61. Anton. Gomez l. 8. Tauri n. 65. Cord. de Lara in l. ſi quis à liberis §. idem iudex n. 42. ff. de liberis agnoſc. Matienſ. l. 6 gloſſ. 1. n. 10. tit. 8. lib. 5. nouæ recop.

4 In gloſſ. Pœnitentia, ibi, Argum. quòd poſt peractam pœnitentiā, & crimē purgatum poteſt quis accuſari, &c. Notatur ad hoc quòd pœnitentia adulterij facta poteſt vxor accuſari, vt per Archid. in cap. nihil. 32. q. 6. num. 2. Bellam. num. 1. & Turrecrem. num. 2. Petr. Sot. lect. 12. de matrim. column. penult. Petr. de Ledeſma de matrim. q. 62. art. 6. concl. 1. Surd. de alim. tit. 7. q. 21. num. 7. & 8 Henriquez in ſumma lib. 11. cap. 17. § 2. & 3. D. Barboſ. in rub. ff. ſoluto matr p. 2. n. 20. & 25. Non obſtat quòd charitatis lege remittenda eſt venia petenti, ac reſipiſcenti, quia reſpondetur id verum eſſe, quoad odium animi, & aliqua externa beneuolentiæ ſigna, ſecus quoad pœnas delicto debitas in iudicio exigendas.

5 In ead. gloſſ. ibi, ſed nomine præiudicat ſibi maritus tacendo, &c. Notatur ad hoc quod quamuis accuſandi ius de adulterio quoad pœnam criminalem, & ciuilem præſcribatur quinquennio, l. adulter 5. C. ad legem Iuliam, de adulter. quoad diuortium tamen petendum nunquam præſcribitur, ſed integrum eſt quantocunque tempore tranſacto illud petere, vt per Aym. de antiquit. tempor. p. 4 ſect. materia iſta ſingularitatis teſtium, n. 88. Farin. in praxi crimin. p. 1. q. 10. n. 20. Sanch. de matr. lib. 10. d. 3. n. 9.

6 In ead. gl. ibi, Hugo dicit quod vſque, &c. Notatur ad hoc quòd in foro Canooico etiam poſt 20. annos poteſt formari inquiſitio, & admittitur accuſatio, hanc gloſſ. ad hoc extollunt Felin. in cap. cum nobis num. 13. de præſcript. & in cap. teſtimonium num. fin. de teſtibus, & in cap. lator num. 16. de re iudic. Dec. in c. cum venerabilis num. 33. de except. Balb. de præſcript. p. 4. princ. quæſt. num. 4. Gom. in §. pœnales n. 11. Inſtit. de action. quos refert D. Barboſ. l. ſicut 3. num. 229 C. de præſcript. 30. vbi num. 232. intelligit in foro pœnitentiali, quia peccata quoad Deum non præſcribuntur.

Cap. Si quòd veriùs. IX.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus de adulterinis coniug. lib. 2. cap. 15. relatus in hoc text. ei, qui decreuerat vxorem necare, quo aliam duceret, conſulit vt potius adulterij reus ſit, aliud viuente vxore matrimoniū ineundo, quàm vxoricidij, ex quo themate vulgò colligitur licitum eſſe conſulere minus malum gratia vitandi maioris, quando is, cui conſulitur, conſtitutum apud ſe habebat, maius illud malum perpetrare; &

alia

alia via à malo propoſito reuocari nequit, vt latè dixi ad *cap. duo mala 13 diſt. num. 11. cum ſeqq.* & *ibi* citatis addo Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap. 127. num. 11.* Petr. Nauar. *de reſtit. lib. 3. cap. 4. vbi de ceſſione, & conſilio notab. 4. n. 23. in noua edit.* Salon. *2. 2. quæſt. 62. à 7. controu. 7. & q. 78. a. 4. contr. 1. col. 4.* Arag. *2. 2. quæſt. 62. a. 7. col. 15. in ſclat. ad 2. & q. 78. art. 4. col. 8. verſ. hoc tamen non obſtante,* Carbon. *de reſtitut. quæſt. 69. concl. 2.* Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. numero 152. lib. 5. noua recop.*

2 Et quamuis gloſſ. *in præſenti, verbo adulter*, explicet hunc text. vt loquatur non conſulendo, ſed permittendo, itavt ſenſus ſit potiùs eſſe permittendum minùs malum, & eodem modo explicet Turrecrem. *hîc num. vnic.* explicat enim *faciat*, ideſt, tolerabilius erit. At verè text. non permiſſionem, ſed conſilium continet, quòd clarè ſonant ea verba, *tum facias adulterium.* Alij autem volunt hunc text. minimè fauere ſupradictæ ſententiæ, ſed potiùs contrariæ, eo quòd *hîc* D. Auguſtinus ſubdat non eſſe licitum pro illicito faciendum, concludens ſi vtrumque nefarium ſit, alterum pro altero perpetrandum minimè eſſe, ſed vtrumque vitandum, ita Gabr. *in 4. diſt. 15. quæſt. 11. art. 3. dub. 14.* Emman. Sa *verbo peccatum num. 8.* Pereira *in cap. 19. Geneſ. diſp. 1. num. 9.* Sed melius Abb. *in cap. ſuper eo, in fine, de vſur.* & *ibi* Anan. *num. 3.* Gutier. *lib. 2. canon. cap. 23. num. 4; & ſeq.* Molin. *de iuſtit. tract. 2. diſp. 335. verſ. hac tamen concluſione*, explicant hunc text. vt verè D. Auguſtinus conſulat id minus malum, quia quamuis ille dicat neutrum crimen eſſe perpetrandum, neque alterum pro altero eligendum, ac proinde eligentem minùs dignum eſſe culpæ obnoxium, at expreſsè quando delinquens ab vtroque abſtinere renuit, conſulit illi, vt minus malum exequatur.

Cap. De his. XII. *Syricius.*

1 PRobat hic text. pœnitentiam ſolemnem impedire ne contrahatur matrimonium, vt per Durand. *in 4. diſt. 37. quæſt. 1. art. 2. num. 6.* vbi Sot. *quæſt. vnica art. 1. col. 3. verſ. de ſolemniter pœnitentibus,* Emman. Sà *verbo matrimonium, vbi de impediment. non diriment. num. 10.* Bonacin. *de matrim. quæſt. 3. puncto 14. num. 19.* Sanchez *in ſimili tract. lib. 7. diſp. 6. num. 10.* qui omnes id intelligunt quandiu pœnitentia illa durat, quia cùm id tempus luctui, & pœnitentiæ deſtinatum ſit, dedecent tunc nuptiæ. Hodie verò cum pœnitentia ſolemnis non ſit in vſu, ceſſat hoc impedimentum, vt ex Armil. *verbo matrimonium num. 59. impedim. 10.* & Barthol. de Ledeſma *dub. 59. de matrim. verſ. his additur,* obſeruat Sanch. *citato loco.*

Cap. Latorem. XV. *Nicol.*

1 GLoſſ. *verbo conuerſionem, in præſenti text.* ait poſſe Epiſcopum cauſa cognita relaxare de pœnitentia, quam Papa impoſuit, ita Roman. *ſing. 460.* Hippol. *ſing. 182.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo pœnitentia §. 2.* Azor. *inſtit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 52. q. 1. in princ.* vbi tenent contra hanc gl. Nau. *in man. c. 26. num. 22.* Henriq. *in ſum. lib. 2 de pœni. c. 22. §. 1. in commento litt. H.* declarando prout latè dixi *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 3. allegat. 50. n. 278. cum ſeqq. ſecundum Lugdun. impreſſ.*

Cap. Si quis cum duabus. XVI.

1 EX hoc text. & *cap. ſi quis cum matre*, immediatè ſeq. vulgò colligitur inceſtum cum affine nullo

ſubſiſtente matrimonio præſtare impedimentum perpetuum matrimonio contrahendo, vt per Nauar. *in man. cap. 22. n. 74.* Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 58. art. 4. dub. 2. §. tertio arguitur*, Sanch. *in ſimili tractat. lib. 7. diſp. 15. num. 7.* Farinac. *in praxi crimin. part. 5. q. 149. num. 36.*

In gloſſ. *Pœnitentiam.* Hæc gloſſ. dum tacito nomine refert, nec improbat quorundam opinionem aſſerentium inceſtum admiſſum à viro cum conſanguineis ſuæ vxoris impedire, & dirimere matrimonium, reprobatur à Sanch. *d. diſp. 15. n. 1.* vbi tenet impedire tantum, & non dirimere. 2

Qvæstio III.

De Pœnitentia.

Distinct. I.

Cap. Solicitatores. XV.

PRobat hic text. quòd ſi quis ſolicitat, vel interpellat vxorem alterius, vt ſecum coeat, vel vt ei nubat, etſi non ſequatur effectus, tamen punitur, vide Menoch. *de arbitr. caſu 360. n. 49. cum ſeqq.* Farin. *in praxi crimin. p. 5. q. 141. n. 103.* 1

Cap. Conuertimini. XXXIV.

PEr ſacramentum Pœnitentiæ, & Clauium poteſtatem propriè culpam non remitti, ſed ſolum remiſſam declarari multis probat Gratian. *in præſenti, & in cap. omnis, verſ. non ergò, hac eadem diſt.* & tenuit Magiſt. *in 4. diſt. 16. & 18.* quos ſequuntur Alex. de Ales, Gabr. Maior. atque alij, quos referunt *infrà* citandi. 1

Verum hæc ſententia falſa omninò eſt, & conuincitur ex verbis Chriſti Domini Ioan. 20. *quorum remiſeritis peccata*, quæ verba in ſua propria ſignificatione ſonant abſolutam, & veram remiſſionem peccati quoad culpam, non verò quoad ſolam pœnam, vel declarationem, iuxta vulgarem reg. text. *in l. heredes palam, §. ſi quid poſt ff. de teſtam.* ibi, *nihil enim nunc dat*, &c. Deinde ex metaphora Clauium per quam deſignatur aperiri Regnum Cœlorum, quod culpa peccati claudebat, & quia non ſolet clauis dari ad ſignificandum oſtium eſſe clauſum, vel apertum, ſed ad claudendum, vel aperiendum. Tandem confirmatur, quia hoc ſacramentum à Chriſto Domino noſcitur inſtitutum, vt lapſi poſt Baptiſmum Deo reconciliarentur, iuxta illud Pauli 2. *ad Corinth. 5. poſuit in nobis miniſterium reconciliationis*, Conc. Trid. *ſeſſ. 14. cap. 1.* quæ ſane reconciliatio non fit niſi remiſſa culpa, & inimicitia Dei. Quibus atque alijs rationibus in ſacramento Pœnitentiæ Sacerdotes proprie peccata remittere, non verò ſolum declarare definit Conc. Trid. *ſeſſ. 14. can. 9.* & Magiſtri, ac Gratiani *in præſenti*, ſententiam reprehendunt Theologi communiter poſt D. Thom. *in 4. diſt. 19. q. 1. art. 3.* vbi Sot. *q. 3. art. 1. concl. 4. & diſtinct. 20. q. 2. art. 1.* Victor. *in ſumm. num. 181.* Nauar. *in præſenti text. num. 5. & in man. cap. 1. num. 42. verſ. tertio*, Cardin. Bellarm. *de pœnitent. lib. 3. cap. 1. §. tria ſunt*, Henriquez *lib. 4. cap. 12. §. 1. iuncta litt. M. & cap. 13. §. 4.* Soar. *tom. 3. diſp. 13. ſect. 2. à num. 5.* Viuald. *in candelabro aureo, vbi de pœnit. à num. 31.* 2

Qua ſententia retenta non obſtant fundamenta, 3

quibus mouentur Gratianos *in præſenti*,& cæteri, qui illum ſequuntur. I. Quòd ſolus Deus peccata poteſt remittere,& per conſequens non Sacerdos. II. Quòd ſacramentum Pœnitentiæ ſupponit contritionem, atque ideò iam per eam peccatum eſſe remiſſum,idque à Sacerdote declarari;ſed prima ratio facilem habet ſolutionem ſi aduertas Sacerdotes peccata remittere non tanquam cauſam principalem, ſed inſtrumentaliter,& tanquam miniſtros ipſius Dei, iuxta ea quæ reſoluit Henriq. *in ſumma lib. 4. cap. 12. §. 1. litt. D. & litt. F.* Secunda verò ratio facilè ſoluitur cùm ad validitatem huius Sacramenti, & vt peccatorum remiſſionem operetur, ſufficiat attritio licèt hominem diſponat ad Dei gratiam in hoc Sacramento impetrandam, per ſe tamen ſine Sacramento non ſufficit, Concil Trident. *ſeſſ. 14 cap.* 4. atque ita falſum eſt dicere quòd ſemper Sacramentum,& poteſtas Sacerdotis ſupponat peccatum, & culpam eſſe remiſſam per contritionem, immo ſingularis apparet, & inſignis huius Sacramenti prærogatiua, & plenitudo Gratiæ data per Chriſtum Dominum in Lege Euangelica, Concil. Trident. *ſeſſ. 6. cap.* 2. nam in lege naturæ atque etiam ſcripta, vt lapſus poſſit reparari, oportebat habere contritionem charitate perfectam cum omnibus illis qualitatibus, ſeu conditionibus ad huius Sacramenti validitatem in lege Gratiæ neceſſariis: at verò in lege Euangelica quamuis perfectè contritus non ſit, accedente ſacramento fit contritus,& peccatorum remiſſionem conſequitur. Quòd ſi arguatur, ergo ſaltem quando adeſt perfecta contritio, Sacramentum poſtea accedens non remittit, ſed declarat remiſſam culpam, reſpondetur hoc per accidens contingere, quia pœnitens non habet peccata, vt etiam contingit quando confitetur ea, quibus iam erat abſolutus, quod non impedit quatenus Sacramentum, & Clauium poteſtas de ſe potens ſit, & ſufficiens ad peccata remittenda ſi fortè adeſſent, notat bene ex aliis Henriq. *d. lib. 4. cap. 12. §. 2. litt. R. & præced.*

4 Ad exemplum, quo præcipue mouetur Gratian. *in præſenti* ſumptum ex hiſtoria Lazari *Ioan.* 11. vbi Chriſtus Dominus priùs Lazarum ſuſcitat, deinde Apoſtolis ſoluendum tradidit, reſpondet Nauar. *hîc d. num.* 5. ad ſummum concludere aliquos conſequi remiſſionem peccatorum antequam ſacramentaliter abſoluantur, quia ſcilicet perfectam habuerunt contritionem, quod nobiſcum non pugnat ex modò dictis. Sed meliùs explicat Cardan. Bellarmin. *d. lib.* 3. *verſ. quinta figura, vſque ad fin.* quòd per mortuum ſignificatur peccatum,& ſtatum peccatoris, per ſuſcitationem ipſius conuerſio, per egreſſionem è monumento Confeſſio, per vincula peccata, per ſolutionem eorum remiſſio, atque ideò verba illa, *ſoluite illum*, propriè ſignificant veram abſolutionem à peccatis, eorumque vinculis, quod totum magis confirmat noſtram veriſſimam reſolutionem; quamuis enim Deus ipſe principalis cauſa ſit conuerſionis, quæ per ſuſcitationem ſignificatur, miniſtris tamen ſuis committit, vt ſoluant vincula, & peccata remittant, in quem ſenſum locum iſtum explicat Auguſtinus relatus à Sot. *d. diſt.* 18. *quæſt.* 3. *art.* 1. & vide multos, quos circa eundem locum refert Henriq. *d. c.* 12. §. 1. *litt. C.*

5 Ad illud verò quod Gratian. adducit *in præſenti*, de Sacerdotibus Legis veteris, qui lepram non curabant, ſed curatam declarabant, omiſſis ineptiis hæreticorũ, quas optimè,& late refellit Card Bellar. *d. c. 3. verſ. 2. figura*, reſpondetur cum eodem poſt Chryſoſt. Sacerdotium Euangelicum longe eſſe perfectius poſtquam ſcilicet venit plenitudo Gratiæ promiſſa; & data per Chriſtum filium Dei, Conc. Trid. *ſeſſ. 6. c. 2.*

Cap. Serpens. XLVII.

Ambroſius.

Noli *eſſe nimium iuſtus*, &c.] Summum enim ius, 1
ſumma iniuria eſt, vt per Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloſſ. 43. n. 67.* Donel. *comment. iuris Ciuilis lib. 26. cap. 2. colum. 1. ante fin.* Dionyſ. Gothofred. *lit. C. per text. ibi in l. placuit, C. de iudic.* faciunt plura, quæ late adduxi *de officio,& poteſtate Epiſcopi, part. 1. tit. 2. gloſſ. 12. num. 13.* Et ſanguinem elicit qui nimis emungit, *Prouerb. c. 30. cap. denique 6. diſt. 6.* Sigiſm. Scacc. *de commerc. & camb. §. 1. q. 1. n. 18.* Hunc locum bene explicat Ioan. Sancti. *in ſelectis, & pract. diſputat. diſp. 40. num. 9. ibi.* Et ſane alienum minime eſt à iudicibus pie erga reos procedere intra iuſtitiæ ex præcepto præſtandæ limites: in quo decepti ſunt plures iudicum arbitrantes ſe miniſtrorum iuſtitiæ nomen demereri, niſi ſummum ius ſeruent, rigorem nudum, & miſericordia alienum oſtentent, obliti omnino illius Eccleſiaſtis 7. *Noli eſſe iuſtus multum.* In cuius explicationem rectè aduertit Lyran. ſuper illum locum iuſtitiam corrumpi tam per exceſſum, quàm per defectum, ſicut & liberalitas per prodigalitatem excedendo, & per auaritiam deficiendo. In liberalitate tamen defectus, qui eſt per auaritiam peior longe eſt, quàm exceſſus per prodigalitatem, vt ait Philoſoph. 4. *Et hic.* Et ratio euidens eſt. Nam qui auarus eſt, ſibi & proximo nocet per auaritiam, cùm nullum beneficentiæ actum erga proximum exequatur, nec erga ſe: è contra per prodigalitatem beneficium prodigus proximis impendit, licet virtutis nec ſic actus, nec illius mereatur nomen beneficium per prodigalitatem impenſum. Sic in virtute iuſtitiæ exceſſus peior eſt, quia vergit ad puſillanimitatem, per quam minus læditur reus puniendus, quàm per crudelitatem caſtigaretur. Hæc igitur intuens Eccleſiaſtis auctor, Salomon videlicet, vt inducat ad actum iuſtitiæ circa mala punienda, retrahit ab exceſſu, qui peior eſt, dicens, *Noli eſſe iuſtus multum*, acriter videlicet puniendo. Et quia hoc communiter procedit eo quòd aliquis de ſua iuſtitia nimis ſentit, vt bene aduertit Lyranus, ideo ſubditur ſtatim, *nec plus ſapias* ſcilicet de tua iuſtitia, *quàm neceſſe eſt; nec obſtupeſcas, nè impiè agas multum*, crudelem videlicet ſententiam dando, & non iuſtam. Ob id ſummum ius ſummam iniuriam conſueuit appellari, vt explicat gloſſ. interlinealis *ibi*, & communiter Doctores. Nec ideo dicitur eſſe ſummum ius, quia intra iuſtæ rei limites ſummum & extremum illius attingatur; nam hoc 2
eſſe ſummarum iniuriam non poſſet appellari, ſed dicitur ſummum ius, quia exceſſus in virtute iuſtitiæ inueniatur, cúmque ille zelo virtutis iuſtitiæ ſeruandæ occultetur, ius appellatur, quod tamen re vera tale non eſt, ſed potiùs iniuria & contra ius.

SVMMARIVM.

1 *Poteſtas remittendi peccata ſolis Sacerdotibus cõpetit.*
2 *Declaratur cap. 1. in princ. de pœnit. diſt. 6.*
3 *Declaratur cap. ſanctum, de conſecrat. diſt. 4.*
4 *Declaratur cap. 2 de furtis.*

Cap. Verbum LI. *Ambroſ.*

Poteſtatem remittendi peccata ſolis Sacerdotibus 1
competere, probat expreſſe text. *in præſenti*, ibi, *ius enim hoc ſolis permiſſum eſt Sacerdotibus*, & de Fide definiuit

definiuit Concil. Trid. *ſeſſ.* 14. *de pœnitent.can.* 10.& ideò meritò Leo X. in ea Bulla celeberrima, qua errores Lutheri damnauit, inter alios eum recenſet, quo docebat, vbi non eſt Sacerdos, abſoluere poſſe quemquam Chriſtianum etiam mulier, aut puer eſſet, atque ita iam liquet veriſſimam eſſe ſententiam laicum etiam in mortis articulo, & deficiente Sacerdote à peccatis ſacramentaliter abſoluere non poſſe docet gloſſ. *verbo præterquam, in fine, in cap. præterea, de offic. Ordin.* quam memorabilem dicit, & comprobat Nauar. *in c.1. in princ. à num.* 79. *de pœnitent. diſt.* 6.& ſumma fide tenendum ſcribit Victor. *in ſum. de Sacram. num.* 145. Sot. *in* 4. *diſt.* 18. *q.* 4. *art.* 1. *concl.* 2. *&* 3. citati à Cened. *ad Decret. collect.* 42. *n.* 3.

2 Non obſtat text. *in d. cap.* 1. *in princ. de pœnit. diſt.* 6. ibi, *ſi deeſt Sacerdos, confiteatur proximo*, reſpondet enim *ibi*, Nauar. *num.* 76. verba illa referenda eſſe ad potentiam, quaſi eo caſu quando Sacerdos deficit, poſſit laico confiteri propter aliquas vtilitates, maiorem ſcilicet verecundiam, & ruborem, maiuſémque dolorem peccatorum ad contritionem perficiendam, non verò quòd poſſit laicus ſacramentaliter abſoluere, proſequitur Henriquez *in ſumm. lib.* 1. *c.* 2. §. 7. *in lit. O.*

3 Nec etiam obſtat text. *in c. ſanctum, de conſec. diſt.* 4. vbi Auguſtinus laudat factum cuiuſdam naufragi, qui in eo periculo confeſſus eſt laico, quem recenter baptizauerat, reſpondetur enim factum laudari non eo quòd laicus poſſit ſacramentaliter abſoluere, ſed propter alios effectus proxime notatos.

4 Nec denique obſtat tex. *in cap.* 2. *de furtis*, dum admittit confeſſionem Diacono fieri poſſe, quia reſpondet Sot. *d. art.* 1. *ad fin. verſ. ad ſecundum*, text. illum agere de eo, qui erat in pœnitentia ſolemni, cuius reconciliatio deficiente Sacerdote ad Diaconum pertinebat.

Cap. Importuna. LVIII. *Auguſt.*

1 QVibuſdam veniam denegari, aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officij colligit Gratian *in præſenti*, ex auctoritate Ioan. *epiſt.* 1. *cap.* 5. ibi, *eſt peccatum ad mortem, non ut oret quis pro eo?* qua auctoritate ductus Armacan. exiſtimauit propter aliqua ingentia crimina non poſſe hominem veniam impetrare, cuius tamen reſolutionem confutauimus *ad cap. talis, de pœnit. diſt.* 3. vbi in hunc locum reſerauimus verum illius auctoritatis ſenſum, & intelligentiam quam in primis S. Auguſtin. *in cap. ſi Sacerdos, hac eadem diſt.* intelligit de peccato finalis impœnitentiæ, quem poſt alios magis ſequitur Soarez *tom.* 4. *diſp.* 8. *ſect.* 1. *num.* 22. Sed diſplicet Soto, Cardin. Bellarmin. *locis infrà citandis*, atque alijs, qui aduertunt non conuenire eum ſenſum litteræ illius auctoritatis, in qua apparet agere Apoſtolum de peccato, quod in vita cognoſci poteſt.

2 Quare hoc intellectu, atque aliis omiſſis, quos referunt præcitati, facilior, & litteræ conuenientior ſenſus eſt quòd Ioannes non inquit peccatum ad mortem eſſe irremiſſibile, & ideò pro eo orandū non eſſe, ſed ſolùm non eſſe facilè orandum, neque quemlibet obligari orare pro eo peccato, in quo aliquis eſt adeò obſtinatus, vt nulla ſpes ſit quòd reſipiſcat, & ita verbum illud, *non dico, vt pro eo oret quis*, idem eſt ac non iubeo, non præcipio, quia quando ad mortem eſt, id eſt, tale, vt vix & difficiliter quis ab eo reſipiſcat, non eſt oratio fundenda Deo, nec ipſe eam ſolet exaudire, iuxta illud Ierem. 7. *Noli orare pro populo hoc, quia non exaudiam te*, conſonant verba præcedentia *eodem cap.* 5. *ſcit fratrem ſuum peccare non ad mortem, petat, & dabitur ei vita*, vt ſit ſenſus quòd quando peccatum eſt de illis, quæ facile remittuntur, facile & quemlibet audit Deus orantem pro eo, non ita ſi de illis fuerit, quæ difficilè remittuntur, quia tunc non quilibet ſed vir ſanctus orare debet, atque ita hanc interpretationem ex D. Hieronymo tradit, & ſequitur Card. Bellarm. *de pœnitent. lib.* 2. *c.* 16. *in fine*, & ante eum Sot. *in* 4. *diſt.* 15. *quæſt.* 1. *artic.* 1. *verſ. hac ergo.*

Cap. Si Sacerdos. LIX.

BLaſphemiam in Spiritum ſanctum neque in hoc ſæculo, neque in futuro remittendam Dominus 1
in Euangelio aſſerit *Matth.* 12. *&* *Lucæ* 12. refertur à Gratiano *in præſenti*, qua auctoritate ductus Armacanus exiſtimauit propter aliqua ingentia crimina non poſſe hominem veniam impetrare, etiamſi ex parte ſua fecerit quicquid potuerit; contra quem tamen lapte ſcripſimus ad *cap. talis, de pœnitent. diſt.* 3. vbi illius auctoritatis verum, & genuinum ſenſum in hunc locum reſerauimus, circa quam non ſatis inter Doctores conſtat quodnam dicatur peccatum in Spiritum ſanctum, variis enim modis explicant D. Thom. 2.2. *q.* 14. *art.* 1. Petr. Sot. *de pœnit. lect.* 5. Dominic. Sot. *in* 4. *diſtinct.* 15. *art.* 1. Card. Bellarm. *de pœnitent. lib.* 2. *cap.* 15. Henriq. *in ſumma lib.* 4. *c.* 13. §. 6. latè Sanctarel. *de blaſphemia cap.* 9. *dub.* 3. *à num.* 3. Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.* 4. *quæſt* 9. *cap.* 10. *num.* 23. In primis gloſſ. Turrecrem. & ſcribentes omnes *in præſenti*, explicant peccatum in Spiritum ſanctum dici finalē, impœnitentiam, quando ſcilicet quis in peccato vſque ad mortem impœnitens perſeuerat, ſed bene aduertit Sot. non conuenire hanc ſolutionem litteræ, agitur enim *ibi*, de ſpeciali quodam peccato quoad ſpeciales deformitates, neque in hoc, neque in futuro ſæculo remiſſibile eſt; impœnitentia verò finalis magis eſt circumſtantia quædam, & ideò hunc intellectum pluribus refellit Card. Bellarm. *d. lib.* 2. *c.* 16. *verſ. altera ſententia.*

Quare alij explicant peccatum in Spiritum ſanctū 2
dici omne illud, quod quis committit ex malitia, ex ipſa ſcilicet electione mali, quando per contemptum abiicit illud, quod mali electionem poterat impedire, ſcilicet ſpem, elegando deſperationem, vel timorem elegando præſumptionem, dicitúrque ſpecialiter in Spiritum ſanctum, quia Spiritui ſancto attribuitur bonitas, quemadmodum Patri tribuitur omnipotentia, & Filio ſapientia; qui ergo ex malitia peccat, dicitur peccare in Spiritum ſanctum quemadmodum peccat in Patrem, qui peccat ex infirmitate, & in Filium qui peccat ex ignorantia, & in hunc ſenſū dicitur peccatum in Spiritum ſanctum irremiſſibile, non quòd omninò remitti non poſſit, ſed quia difficilè tollitur, eo quod difficile eſt hunc ſic diſpoſitum concipere dolorem, & pœnitentiam, ita explicat D. Thom. *d. q.* 14. *a.* 2. cum quo conſentiunt reliqui omnes, Turrec. *hic n.* 5. Sot. & Card. Bellarm. *dictis locis*, Soar. *tom.* 4. *diſp.* 8. *ſect.* 1. *à n.* 14. Vaſq. 1. *q. d.* 97. *c.* 1. quem refert Sanctarel. *in tract. de blaſpemia c.* 9. *dub.* 3. *num.* 3.

Aduertere tamen oportet cum Bellarmin. quem Soar. ſequitur, atque etiam Henriquez *vbi ſuprà*, ſenſum magis receptum à ſacris Patribus, & qui magis conuenit litteræ, & intentioni Chriſti Domini illum eſſe quod peccatum contra Spiritum ſanctum ſit veritatem cognitam, & manifeſtam ex malitia improbare, & tanquam dæmoniacum, & deteſtabile calumniari, agebat enim Chriſtus Dominus de peccato Phariſæorum, qui dicebāt Chriſtum ipſum in Beelſebut eiicere dæmonia, & ita ſcientes ipſum Chriſtum

miracula operari virtute diuina, principi dæmoniorum id tribuebant, & hoc peccatum etiam dicitur irremiſſibile in prædictum ſenſum, quia difficile poterat remitti propter duritiem cordis eorum, non verò quod omninò fuerit irremiſſibile: quare non immeritò dicit Chryſoſt. vt refert Soar. *num.* 28. *vbi proximè*, fortaſſe multos ex Phariſæis, quos Chriſtus reprehendebat, veniam poſtea fuiſſe conſequutos illos peccati, quia per eiuſdem Chriſti, vel Apoſtolorum prædicationem conuerſi ſunt.

Cap. Secunda poſt naufragium. LXXII.

1 Elegans metaphora illa eſt, ſecundùm quam pœnitentia dicitur ſecunda tabula poſt naufragium, vt ex D. Hieronym. refert Gratian. *in præſenti*, & Concil. Trid. *ſeſſ. cap.* 14. cùm enim ad remittendum originale peccatum Baptiſmus fuerit inſtitutus, pro his, qui poſt illum ſuſceptum in peccata labuntur, inſtitutum eſt pœnitentiæ ſacramentum, vt per illum poſſent reparari, ideóque non ineptè ſecunda tabula dicitur poſt naufragium, ita vt prima tabula dicatur Baptiſmus, qui hominem liberat à primo naufragio vniuerſæ humanæ naturæ in communi parente Adamo. Secunda verò dicatur pœnitentia, quia nos liberat à naufragio peccatorum, quæ poſt acceptam iuſtificationis gratiam in Baptiſmo committuntur, vt docere videtur Concil. Trid. *d. cap.* 14. Nec multum diſcrepat alius explicandi modus, quòd ſcilicet prima tabula ſit innocentia baptiſmalis, in qua homo nauigat, velut naui integra; ſecunda verò ſit pœnitentia, quæ relinquitur facto naufragio per mortale peccatum commiſſum poſt Baptiſmum, vt explicat D. Thom. *in addit. ad* 3. *p. q.* 84. *art.* 6. Soar. *tom.* 4. *diſp.* 1. *ſect.* 1. *num.* 4 & alij, de quibus Henriq. *in ſummu lib.* . *cap.* 4. §. 1. *litt. L. & ſeq.* atque ita hanc Baptiſmi, & Pœnitentiæ differentiam de fide retinendam eſſe decidit Concil. Trident. *d. c.* 14. *& ſeſſ.* 14. *c.* 2. *& can.* 2. explicat latè Cardin. Bellarmin. *de pœnitent. lib.* 1. *c.* 12. *& ſeq.* Soar. *tom.* 4. *diſp.* 17. *ſect.* 1. vbi multas explicant Baptiſmi, & Pœnitentiæ differentias.

SVMMARIVM.

1 *Peccatum proprium propria cuiuſque voce declarari oportet.*

2 *Vox propria non requiritur ad eſſentiam ſacramenti Pœnitentiæ data iuſta cauſa.*

3 *Confeſſionem facere poteſt per nutum mutus, & ægrotans, cui morbus abſtulit loquelam.*

4 *Confeſſio ſacramentalis fieri non poteſt abſenti Sacerdoti.*

Cap. Quem pœnitet. LXXXVIII.

Multis rationibus Auguſtinus *hic* apud Gratia-
1 num probat propria voce, proprium cuiuſque
peccatum declarari oportere cùm ſit modus hic maximè conueniens ad mentis ſenſus, ſeu conceptus explicandos, & Pœnitentiæ ſacramento omninò adæquatus ad peccata, eorúmque circunſtantias pleniùs explicandas. ita D. Thom. *in addit. ad* 3. *quæſt.* 9. *art.* 3. *& quodlib.* 1. *art.* 20. Sot. *in* 4. *diſtinct.* 18. *quæſt.* 2. *art.* 6. *verſ. vtrum ergo*, Couar. *lib.* 3. *variar. cap.* 23. *num.* 6. *verſ. hic obiter*, refert multos quos ſequitur Henriquez *lib.* 5. *cap.* 2. §. 6. *in textu litt. H.* Soar. *tom.* 4.
2 *diſp.* 21. *ſect.* 3. *num.* 4. non tamen intelligas propriam
vocem requiri ad ſacramenti eſſentiam, data enim iuſta cauſa licitè nutibus, vel ſcriptura præſenti Sa-
cerdoti confeſſionem fieri poſſe inter omnes proxi- 3
mè citatos receptum eſt, veluti in muto, & ægrotante, cui morbus abſtulit loquelam, vel quando linguæ ignarus confitetur per interpretem, vt conſtat ex multis, quos adducit Henriquez *d. cap.* 2. §. 6. quibus adde Sa *in aphoriſm. verbo Confeſſio num.* 15. & Couar. *citato loco*, nec dicas modum illum in muto eſſe neceſſarium, quem excogitauit Caiet. *in ſumm. verbo Confeſſio* §. 11. vt ſcilicet ſi mutus aliquando audiuit, & legere ſciat, habeat ſcripta omnia peccata, quæ homines ſolent committere in vna charta, in altera verò numerum, & deinde digito peccata in quæ incidit, poſtea numerum oſtendat, licet enim ingenioſam ſolertiam laudent, neceſſariam tamen non putant Victor. *in ſum* §. 173. & Sot. *vbi ſuprà*.

Vnde abſenti Sacerdoti ſacramentalem Confeſ- 4
ſionem fieri non poſſe veluti per nuncium, aut epiſtolam clare probat Auguſtin. *in præſenti*, & eſt communis Theologorum ſententia ſecundùm Victor. *num.* 171. Sot. *verſ. ſecundum membrum*, Viuald. *in* 23. Sa *num.* 14. Soar *ſect.* 4 *dicto loco*, quam regulam abſolute, & ſimpliciter extra caſum neceſſitatis, vel ſine iuſta cauſa facile omnes prædicti admittunt, ſtante verò cauſa iuſta confeſſionem abſenti Sacerdoti per ſcriptum, vel nuncium fieri poſſe, & ab eodem abſente præſtari poſſe abſolutionem tenuerunt Palud. *in* 4. *diſt.* 17. *q.* 2. *num.* 7. Petr. Sot. *de confeſſ. lect.* 12. *verſ.* 3. Nauar. *in præ entis num.* 4. *& in manual. cap.* 26. *num.* 14. conſtanter Viuald. *in candel. aureo, vbi de confeſſione n.* 23. & alij, quos refert, & ſequitur Henriq. *d. cap.* 2. §. 7. *lit.* X. Sed ex prædictis facile conuincitur, & expreſſe a Sede Apoſtol. damnata eſt, vt conſtat ex ſequenti decreto.

Die 20. *menſis Iunij anno à Natiuitate D. N. Ieſu* 5
Chriſti 1602. *in generali Congreg. S. R. & vniuerſalis Inquiſitionis habita in Palatio Apoſt. in monte Quirinali coram S. D. N. D. Clemente diuina prouidentia Papa VIII. propoſita quæſtione, an liceat per litteras, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere? Sanctiſſimus D. N. auditis votis Patrum Theologorum, & re cum Illuſtriſſimis, & Reuerendiſſimis DD. Cardinalibus contra hæreticam prauitatem generalibus Inquiſitoribus mature, ac diligenter conſiderata hanc propoſitionem, ſcilicet licere per litteras, ſeu internuncium Confeſſario abſenti peccata ſacramentaliter confiteri, & ab eodem abſente abſolutionem obtinere, ad minus vti falſam, temerariam, ſcandaloſam damnauit, ac prohibuit; præcepitque ne deinceps iſta propoſitio publicis priuatiſque lectionibus, concionibus, & congreſſibus doceatur, néve tanquam aliquo caſu probabilis defendatur, imprimatur, aut ad praxim quouis modo deducatur; quod ſi quis illam docuerit, defenderit, imprimi fecerit, aut de ea etiam diſputatiuè tractauerit (niſi forſan impugnando) vel ad praxim directè, ſeu indirectè deduxerit, præter excommunicationem latæ ſententiæ, quam ipſo facto incurrat, & à qua non poſſit (præterquam in articulo mortis) ab alio quacunque etiam dignitate fulgente, etiam S. R. E. maiori Pœnitentiario, niſi à pro tempore exiſtente Romano Pontif. abſolui, aliis etiam pœnis arbitrio infligendis ſubiaceat.* Refert Ioann. Valer. *de differen. inter vtrunique forum, verbo Pœnitentia, different.* 9. *in fine.*

Tanta, &c.] Videtur hîc ſignificari in articulo mortis ſi non adſit copia Sacerdotis, faciendam eſſe confeſſionem ſacramentalem laico, idem prorſus dicitur *in cap.* 2. *in fine hac ead. diſt.* Sed hoc eſt falſum, vt aduertit Mar. Alter. *de cenſ. tom.* 1. *lib.* 4. *diſp.* 5. *c.* 1. *per totum*, vbi *in verſ. ad hanc difficultatem*, ait hunc text.

non

non eſſe intelligendum de confeſſione ſacramentali, ſed de confeſſione vt eſt actus virtutis, qua ſe ipſum quis accuſat, vt hoc medio excitet ſe ad dolorem peccatorum, & humilitatis actum exerceat, & Papa in hoc text. vult iudicare potentiam confitendi, non præceptũ & obligationem, vt inquit Nau. *in c.1. in princ. n.76. hac eadem diſt.* additque idem Mat. Alter. *d.c.1. verſ. ſecundò reſpondendum*, quòd licet olim hic mos confitendi laico tempore neceſſitatis frequentior eſſet, hæc tamen conſuetudo hoc tempore videtur penitus extincta, qui communiter plus detrimentum, quàm vtilitatis afferre poteſt.

Distinctio II.

Cap. Principium. XLV.

Gregorius.

Omnis *creatura ſub vitio eſt, non quòd omnis peccauerit, ſed quia nulla eſt, qua peccare non poſſit.*] Vide Menoch. *conſ.75. n.37. cũ ſeqq. & conſ.108. n.14. & conſ.158. n.22. & 23.* Mẽch. *illuſtr. c.27. n.2. & c.51. n.65.*

Distinctio III.

Cap. Pœnitentia I. *Ambroſ.*

1 Poenitentia, quatenus virtus eſt & mala præterita plangere, & plangenda iterum nõ committere, ita ex Ambroſ. in quodam ſermone Quadrageſimę, definit Gratian. *in præcẽn*, & latè *hic* explicat Nauar. & ante eum D. Thom. *in add. t. ad 3. p. q. 85. art. 1. & ſeq.* Petr. Sot. *de pœnit. lect. 1.* Henriq. *in ſum. lib. 4. c. 1. §. 6.* latè Soar. *tom. 4 diſp. 1. per totum.*

2 Pœnitentiæ verò ſacramentum varie definiunt Doctores, aliter Scot. quem refert, & late improbat Sot. *in 4. diſt. 14 q. art. 1.* aliter Henriq. *d. c. 1. §. 1.* aliter alij. melius Nau. *in man. c. 22. n. 11.* quem ſequitur Viuald. *in candelabro aureo, vbi de pœnit. n. 20.* quòd ſit Sacramẽtum abſolutionis, quo Sacerdos ſibi ſubditum, & confitentem legitime ſua peccata cum iuſto dolore, & propoſito ſatisfaciendi abſoluit ab eis. Breuiùs tamen Sot. *d. q. 1. art. 1.* quòd ſit Sacramentum remittendi peccata, quę poſt Baptiſmum committuntur, colligitur ex Concil. Trid. *ſeſſ. 6. c. 14. & ſeſſ. 14. c. 1. ibi ſacramentum pœnitentiæ, quę lapſis poſt Baptiſmum*, &c. Sacramentum ponitur loco generis, hoc enim vnum eſt ex ſeptem, de quibus Concil. Trid. *ſeſſ. 7. de ſacrament. in genere can. 1.* Dixi *remittendi peccata*, quia hæc eſt eſſentialis differentia, per quam hoc Sacramentum diſtinguitur ab aliis, quæ in remiſſionem peccatorum inſtituta non ſunt, vt eſt Confirmatio, per quam ad perfectum ſtatum, & robur ſpirituale perducimur, Euchariſtia, qua tanquam cibo ſpirituali nutrimur, & ſuſtentamur, Extrema Vnctio, qua reliquiæ peccatorum auferuntur, Ordo, quo conſulitur Reip. ſpirituali de miniſtris, matrimonium ad propagationem generis humani, & concupiſcentiæ remedium, vt ſingula Sacramenta proſequentes explicant D. Thom. *3. p. q. 61. a. 1.* Petrus Sot. *de Sacram. in genere, lect. 7.* Dom. Sot. *in 4. diſt. 1. q. 6. a. 1.* Bellarm. *tom. 2. de Sacram. in genere lib. 1. c. 17.* & alij de quibus Henriq. *in ſum. lib. 1 c. 7. § 4. cum ſeqq.* Dixi, *quę poſt Baptiſmum committuntur*, vt ſignifica-

tem ad Pœnitentiæ ſacramentum non pertinere, peccatum originale, hoc enim per ſolum Baptiſmum remittitur, ex proxime dictis, iuncto Concil. Trident. *ſeſſ. 5. in Decreto de peccato orig. can. 3.* quare originale peccatum materiam non eſſe ſacramenti Pœnitentiæ, reſoluunt Theologi communiter, vt per D. Thom. *3. p. q. 84. art. 1. ad 3.* Sot. *in 4. diſt. 14. q. 1. art. 2. verſ. tertio arguitur*, explicat Soarez *tom. 4. diſp. 2. ſect. 1. à numer. 11.* atque etiam vt excluderem peccata commiſſa ante Baptiſmum, hæc enim per hunc remittuntur nec ad Pœnitentiæ ſacramentum pertinent, cùm enim in nullo Sacerdos ſit iudex, Concil. Trid. *ſeſſ. 14. c. 6. & can. 9.* & non baptizati ſint extra Eccleſiam, de illis iudicare non poteſt, iuxta illud Pauli 1. ad Corinth. *5. de his qui foris ſunt ad nos*, refertur *in cap. gaudemus, de diuort.* & quia Baptiſmus ianua eſt, & fundamentum omnium Sacramentorum, ſine quo aliud ſuſcipi non poteſt, *cap. vlt. de presbyter non baptiz.* & denique quia Deus totum hominem ſaluum facit, & opus imperfectionis non nouit, & per conſequens remittens per Baptiſmum culpam originalem neceſſarium eſt dicere, quòd remittit etiam actualia, vt inquit text. *in cap. maiores, §. ſed adhuc de Baptiſmo*, atque ita per Baptiſmum cum dolore interiori de præteritis ſine Sacramento Pœnitentiæ, vel Confeſſione Sacramentali remitti non ſolùm originalem culpam, ſed etiam peccata actualia, reſoluit D. Thom. *3 p. q. 68. art. 6.* communis Theologorum ex Sot. *in 4. diſt. 5. q 1. art. 6.* refert multos Viuald. *in candelabro aureo, vbi de Baptiſmo num. 63.* Henriq. *in ſum. lib. 2. c. 16. § 3. iuncta lit. O, & ſeqq.* Soarez *tom. 3. diſp. 28. ſect. 2.*

Cap. Reperiuntur. II.

Ambroſ. *lib. 2. de vnica pœnit. cap. 10.* relatus à Gratiano *in præſenti* reprehendit quoſdam, qui pœnitentiam ſæpiùs agendam putant, eo quòd ſi veram pœnitentiam ageret, nunquam iterandam putarent, & tandem concludit, quia ſicut vnum eſt Baptiſma, ita & vnica pœnitentia ex quo loco quidam colligunt peccata ſemel tantum per veram pœnitentiam, & Clauium poteſtatem remitti poſſe, id ipſum deſumentes ex auctoritate Pauli *ad Hebr. 6. Impoſſibile eſt eos, qui ſemel illuminati*, &c. & prolapſi ſunt iterum reuocari ad pœnitentiam; item ex pluribus auctoritatibus, quibus probatur non pœnitentem, ſed irriſorem eſſe pœnitentiæ, qui iterum committit, quod pœnitet, ſicut canis, qui ad vomitum redit, & ſus lota in volutabro, & ſicut ille qui laterem lauat crudum, vt inquit text. *in c. pœnitentiam, & in c. ille, & in c. irriſor, hac ead. diſt.* 1

Verùm contrarium, immo peccata non ſemel tantùm, ſed ſæpiùs per veram pœnitentiam, & Clauium poteſtatem remitti poſſe, tenendum eſſe veritas docet, tum quia Deus ipſe pollicetur nolle ſe mortem peccatoris, ſed vt conuertatur, & viuat, *Ezech. 18. & 33.* atque etiam ex Matth. 18. *non ſolùm ſepties, ſed etiam ſeptuagies ſepties*, quam in hunc ſenſum adducit Hieronym. relatus *in cap. ſepties, hac eadem diſtinct.* tum quia facit indiſtincta illa loquutio Chriſti Domini, *quorum remiſeritis peccata*, tum quia non fecit Chriſtus ipſe deteriorem, & imbecilliorem viam conſequendi remiſſionem peccatorum in lege Gratiæ per Sacramentum Pœnitentiæ, quam antea erat, & tamen conſtat antea ſemper, & in quacunque hora peccator ingemuerit à Deo exaudiri *Ezechiel. dicto cap. 33.* tum denique quia Sacramentum hoc inſtitutum fuit, vt læſus, qui iuſtificationis gratiam amiſit, iterum poſſet reparari 2

Concil. Trident. *ſeſſ. 6. cap.* 14. ſed conſtat hominem ſæpiùs labi; ergo ſæpiùs per pœnitentiam poterit reparari quibus atque aliis rationibus poſſe lapſos poſt Baptiſmum, & ſæpiùs reparari per veram pœnitentiam, comprobat Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *cap.* 1. iuncto text. *in cap. 1. de ſumma Trinit.* reſoluit D. Thom. 3. *p. q.* 48. *art.* 10. explicat late Sot. *in 4. diſt.* 18. *q.* 1. *art.* 10. multi de quibus Henriq. *in ſumma lib.* 4. *cap.* 24. §. 4. *cum ſeqq.* Soar. *diſp.* 8. *ſect.* 5. *a num.* 11. *& diſput.* 18. *ſect.* 4. *à num.* 4.

3 Qua retenta ſententia non obſtant quæ pro contraria *ſuprà* adduximus, & in primis ad text. *in præſenti* facile colligitur ſolutio ex originali eiuſdē Ambroſij, ex quo conſtat agere *ibi*, de pœnitentia publica, & ſolemni, nam poſt illa verba, *ſicut vnum Baptiſma, ita & vnica pœnitentia*, addit Ambroſ. quæ tamen publice agitur; hanc verò iterari non poſſe pluribus rationibus Doctores confirmant, vt per Sot. *in 4. diſt.* 19. *q.* 2. *art.* 5. *ad* 3. Prima eſt ex ipſius ſolemnis pœnitentiæ ſignificatione, eſt enim figura quædam eiectionis Adami de paradiſo, probat *cap. in cap.* 50. *diſt.* ſemel verò eiectus eſt Adamus. Alia ratio eſt ne ſolemnis pœnitentia ſi ſæpiùs permittatur vileſcat, & timeri deſinat. Neque contemnenda eſt ratio eorum, qui deſiderant hanc publicam pœnitentiam fieri adhibitis certis benedictionibus, quæ iterari non poſſunt, *cap. 1. & 3. de ſecund. nupt.* cum ſimilibus. Aduerte etiam cum D. Thom. *d. art.* 10. *ad* 5. quòd longè diuerſa ratio eſt in Baptiſmo, quàm in Pœnitentiæ ſacramento quoad præſentem effectum, nam vltra rationem characteris, qui imprimitur in Baptiſmo, non verò in pœnitentia, habet Baptiſmus rationem generationis ſpiritualis, iuxta illud, *niſi quis renatus fuerit*, &c. ſemel autem tantùm ſtatutum eſt hominibus & naſci, & mori, at verò pœnitentia ſtatuta eſt ſub ratione medicinæ.

4 Ad auctoritatem verò Pauli *ad Hebr.* 6. variis modis reſpondent ſupracitati, quidam enim interpretantur quòd ſolus Paulus inquit impoſſibile eſſe pœnitentem ex ſe ſine diuino auxilio reuocari ad pœnitentiam, vt intellexit Vgo de S. Victore, quem refert, & laudat Petr. Sot. *de pœnit. lect.* 5. *verſ. ex his*. Sed verior, & magis litteralis ſenſus eſt, quòd ſolùm Paulus voluerit negare peccata commiſſa poſt Baptiſmum non poſſe per alium Baptiſmum remitti, quatenus verò de pœnitentia meminit, intelligitur de illa pœnitentia, quæ Baptiſmum debet præcedere; quæ ſane interpretatio ſatis colligitur ex illo verbo, *illuminati*, & verbo *reuocari*, & ex verbis illis, *iterum crucifigentes filium Dei*, quæ omnia magis conueniunt Baptiſmo, vt explicat D. Thom. *proximè citato loco*, & ex Chryſoſt. Ambroſ. & aliis Patribus Cardin. Bellarm. *d. lib.* 2. *c.* 16. *verſ. ad* 2.

5 Ad illud verò quod Doctores adducunt ex auctoritate text. *in cap. charitatis, cum ſeqq. de pœnit. diſt.* 2. reſpondetur ſolùm probare quòd charitas de ſe perpetua eſt, & ſemper poteſt hominem præſeruare à peccato, & per contrarium quòd non eſt charitas, quæ de ſe poteſt excidere, veluti quia homo vidit non eſſe duraturam, non tamen hoc tollit quod charitas, quæ ſemel fuit perfecta ex mutatione ſubiecti, & libero arbitrio, poſſit amitti, & homo iterum peccare, vt definit Concil. Trident. *ſeſſ. 6. can.* 23. & ideo ita interpretatur D. Thom. 2. 2. *q.* 24. *art.* 11. *ad* 2.

Cap. Talis. XXVIII. *Ioan. Chryſoſt.*

1 IOannes Chryſoſtom. *de reparat. lapſi epiſtol.* 5. *ad Theodoretum lapſum*, totus eſt in oſtendendo talem erga homines eſſe Dei pietatem, vt nunquam ſpernat pœnitentiam ſi ei ſincerè, & ſimpliciter offeratur, etiamſi ad ſummum quis perueniat malorum, prout refert Gratianus *hic*, ex quo loco communiter colligitur nullum eſſe peccatum adeò graue, quòd per perfectam pœnitentiam, & Clauium poteſtatem Sacerdotibus datam in hoc Sacramento remitti non poſſit, conſonant text. *in cap. inter hæc*, & exempla de quibus Hieronym. *in cap. importunè, de pœnitent. diſtinct.* 1. & probatur ex indiſtincta illa loquutione Chriſti Domini, *quorum remiſeritis peccata*, &c. & manifeſtiùs ex auctoritate Ezechiel. *cap.* 18. *&* 33. *omnium iniquitatum eius non recordabor*, & Pſalm. 50. *Cor contritum, & humiliatum Deus non deſpicies*, & eſt elegans teſtimonium Deuter. 4. *ſi ad cardines cœli fueris diſſipatus, inde retrahet te Dominus Deus tuus*; & deinde ratione oſtenditur, quia qui contrarium dixerit, vel negat virtutem gratiæ, quæ omnibus ſemper ſufficienter parata eſt, vel negat libertatem arbitrij, vel denique negat miſericordiam Dei, aut merita Paſſionis Chriſti, quod aſſerere impietas eſt manifeſta; quare meritò reprehenditur Cain *Geneſ.* 4. quòd dixerit, *maior eſt iniquitas mea, quam vt veniam merear*, refertur *in cap. voluiſſem §. denique, de pœnit. diſt.* 1. Ex quibus hanc regulam, ſeu concluſionem tenet, & contrarium erroneum eſſe aſſerit D. Thom. *p. 3. quæſt.* 86. *art.* 1 Petr. Sot. *de pœnitent. lect.* 5. Sot. *in 4. diſt.* 15. *q.* 1. *art.* 1. Cardin. Bellarm. *de pœnitent. lib.* 2. *cap.* 15. *cum ſeqq.* multi de quibus Henriq. *in ſumm. lib. 4. cap.* 13. §. 4. *lit.* O, Soar. *tom.* 4. *diſp.* 8. *ſect.* 1. *a num.* 14. qui omnes reprehendunt Armacanum aſſerentem propter aliqua ingentia crimina non poſſe hominem veniam impetrare, etiamſi ex parte ſua fecerit quicquid potuerit.

Non obſtant igitur nonnulla argumenta, quibus deceptus videtur Armacan. nam ad primum ex auctoritate Chriſti *Matth.* 12. *& Luca* 12. dum inquit blaſphemiam in Spiritum ſanctum non remitti in hoc ſæculo, neque in futuro, reſpondetur prout dixi ad *cap. ſi Sacerdos, de pœnit. diſt.* 1. Ad ſecundum ex auctoritate Ioannis *epiſt.* 1. *cap.* 5. ibi, *eſt peccatum ad mortem, non dico vt oret quis pro eo*, reſpondetur prout dixi *ad cap. importuna, in fine, de pœnit. diſt.* 1. Ad tertium ex auctoritate *Ioan.* 12. ibi, *propterea non poterant credere, quia iterum dixit Iſaias, Excæcauit oculos eorum, & indurauit cor eorum*, &c. facilè reſpondetur ſi duo breuiter obſeruentur, primum eſt quod Deus non eſt cauſa poſitiua obdurationis, ſed negatiua, permittendo ſcilicet, & non miſerendo, vt ex verbis Auguſtini *epiſt.* 105. *ad Sixtum* patet, dum habet, *non obdurat Deus impartiendo malitiam, ſed non impartiendo miſericordiam*, cum multis aliis, de quibus per Sot. *de pœnit. lect.* 5. *verſ. ſolet*, & latè Cardin. Bellarm. *tom. 3. controuerſ. 2. generali lib. 2. cap.* 14. Secundo obſeruari debet, quod licet Deus ſæpiſſime auxilium efficax, ſeu efficacem gratiam iuſtis rationibus non concedat peccatoribus, nihilominus ſufficientem gratiam, & ordinarium auxilium nulli denegat, Matth. 10. *Venite ad me omnes*, Apocalyp. 3. *Ego ſto ad oſtium, & pulſo*, Sapient. 11. *Miſereris omnium, quia omnia potes*, cum aliis, quæ copiosè adducit Cardin. Bellarm. *d. tom. 3. controu. 3. generali lib. 2. cap.* 5. *cum ſeqq.* Soar. *tom.* 3. *diſp.* 8. *ſect.* 2. *à num.* 6. quibus adde quæ magiſtraliter reſoluit Sot. *d. art.* 1. *verſ. contra hanc autem*; quibus ſuppoſitis facile reſoluitur argumentum, non enim Deus poſitiue indurat, neque etiam negat auxilium ſufficiens, & per conſequens non concludit auctoritas illa eſſe peccatum aliquod, quod per pœnitentiam remitti non poſſit, quod erat intentum. 2

Distinct.

DISTINCTIO V.

1 GLoss. verbo in pœnitentia, in princ. huius diſtinct. exiſtimat præceptum legis diuinæ de confitendo peccata obligare ſtatim poſt cōmiſſum paccatum, ſequuntur Archid. in c. ille Rex, n. 1. de pœnitent. diſtinct. 3. Petr. Sot. de pœnit. lect. 13. Guillel. Pariſienſ. Angel. Bonauent. Syluest. & alij, quos refert Soar. tom. 4. diſp. 15. ſect. 5. n. 1. & diſp. 35. ſect. 3. à n. 2 qui pluia pro hac parte adducunt fundamenta, primò ex auctoritate Eccleſiaſt. 5. Ne tardes cōuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Secundò, quia licet præceptum hoc in ſui figura affirmare videatur, in ſubſtantia tamen negat, dum præcipit ne quis in odio Dei permaneat, ac ſubinde ſemper, & ſtatim obligat, iuxta præcepti negatiui naturam, vt in ſimili Eccleſiæ præcepto reſtitutionis reſoluit D. Thom. 2. 2. q. 62. art. 8. ad 1. ac ſubinde ſub noua culpa obligat quoties quis aduertens, & potens noo reddit alienum, quod retinet, cap. ſæpè, de reſtit. ſpoliat. c. ſi res aliena, in princ. 14. q. 6. Tertiò ſumitur ex ſimilitudine morbi corporalis, ſi enim vnuſquiſq; tenetur ſuccurrere corporali morbo adhibitis opportunis medicinis, vt docet Pont. in princ. 83. diſt. maiori ratione data opportunitate tenetur, & debet occurrere morbo ſpirituali cùm longe ſit peior, & periculoſior, iuxta illud Pſalm. 33. Mors peccatorum peſſima.

2 Contrariam verò ſententiam tenent Doctores communiter, vt pertD. Thom. in 4. diſtinct. 17. quæſt. 3. art. 1. quæſt. 4. vbi etiam Scot. Gabr, Palud. Durand. Riccard. & Sot. diſtinct. 18. q. 1. art. 4. latè Medin. in C. de pœnit. quæſt. 6. & multi de quibus Henriquez in ſum. lib. 4. c. 3. §. 1. iuncta lit. R Viuald. in candelab aureo, vbi de contrit. n. 10. & de Confeſſ. à num. 11 latè Soar. diſp. 15. ſect. 5. & 6. & diſp. 35. ſect. 3. Nauar. hic 3 p gloſſ. n. 5. cum ſeqq. & in man. c. 1. n. 27. Couar. in c. alma mater, part. 1. §. 1. num. 6. qui multiplici confirmant fundamento, & primò, quia de præcepti affirmatiui natura eſt, quòd licèt ſemper obliget, non tamen obligat ſtatim, & ad ſemper, ſed pro loco, & tempore determinato, vel ex materia rei, vel Eccleſiæ conſtitutione, vt docet D. Thom. 2. 2. quæſt. 33. art. 2. in corpore, & alibi paſſim, ſed conſtat præceptum hoc ſecundùm ſui formam, & naturam totum affirmatiuum eſſe, Pœnitentiam agite, confitemini alterutrum, &c. Secundò, quia Eccleſia determinauit tempus eſſe ſemel in anno, cap. omnis de Pœnit. quæ ſanè determinatio inutilis eſſet, & diminuta ſi ſtatim poſt commiſſam culpam lex diuina obligaret ſacramentaliter confiteri. Tertiò, quia duriſſima eſſet lex, quæ ſub noua culpa mortali obligaret Chriſtianos omnes ſtatim poſt culpam commiſſam adire Sacerdotes, contra illud Chriſti Domini Matth. 11. Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue; oſtenditur enim difficultas, nam ſi ſemper, & ſtatim præceptum obligat; ſemper & continuò peccat, qui aduertens contra illud facit, non agens pœnitentiam, quod quidem eſt contra vſum omnium pœnitentium, qui in confeſſione nunquam curant id exprimere, neque de eo à doctiſſimis Confeſſariis interrogantur: deinde quia ſi præceptum illud de non permanendo in odio Dei ſemper obligat, fit conſequens peccare eos, qui aduertentes peccata ſibi non eſſe remiſſa, non habent ſtatim perfectam contritionem, ſed ſolam attritionem, ſiquidem hæc non eſt ſufficiens ad peccata remittenda, quod tamen eſt contra Concil. Trid. ſeſſ. 14. cap. 4.

3 Quare hac retenta ſententia non obſtant, quæ pro contraria ſuprà adduximus, ad primum enim ex auctoritate Eccleſ. Ne tardes, &c. reſpondetur conſilium, non præceptum ibi contineri, vt oſtendunt verba ſequentia ibi, ſubitò enim venit ira Dei, & vt ſunt pleraque alia, quæ in illo libro continentur, notat poſt Alex. de Ales, Nauar. d. n. 7. & d. p. 3. n. 15. & ante eum Medin. vbi ſupra verſ. ad 2.

Ad ſecundum verò reſpondetur, quod licèt præceptum illud de non exiſtendo in odio Dei, concludat reſpectu odij actualis, ſi vel actu concipiatur, vel de nouo complaceat, minimè tamen ſub ratione nouæ culpæ obligat ad ſtatum habituale illud, quod remanet, tranſeunte actu peccati, vt optimè oſtendit Medin. d. quæſt. 6. verſ. 4. Nec quicquam facit ſimilitudo de præcepto reſtitutionis, omiſſis enim multis de quibus controuertunt circa reſtitutionem, & vim illius præcepti de reſtituendo, vt poſt antiquiores explicant Sot. de iuſtit. lib. 4. q. 7. art. 4. Nauarr. in man. c. 17. numer. 54. Fr. Ludou. Lopez in inſtruct. conſcient. p. 1. c. 113. Cou. in reg. peccatum 1. p. in princ. omiſſis etiam multis, quę circa differentiam pręcepti de reſtituendo, & præcepti de pœnitentia agenda multis relatis proſequuntur Henriquez lib. 4. c. 6. latè Soar. d. diſp. 15. ſect. 5. à num. 6. breuiter reſpondetur in præcepto reſtitutionis reperiri ſpecialem quandam rationem deformitatis præ cæteris affirmatiuis præceptis, quæ dantur de aliis actibus virtutum, per quodcumque enim momentum quo quis alienum retinet inuito domino, iuſtitiam offendit commutatiuam, & domino nouum nocumentum infert, & nouã iniuriam, dum cogitur carere re ſibi vtili, vel neceſſaria, vt ex aliis bene conſiderant Cou. & proximè citati. Quare præceptum iuſtitiæ commutatiuæ noo ſolũ obligat ad non accipiendũ alienum, ſed etiam ad non retinendum, quia in vtroque eadem deformitas reperitur, quod non contingit in præcepto de pœnitentia, tranſeunte enim actu peccati ſi nouã non ponas complacentiam, ſed ſolùm habituale illud odiũ conſideres, non datur ibi noua aliqua deformitas, neque nocumentum aliquod ex dilatione infertur Deo; vnde de vno ad alterum præceptum non recte procedit argumentum. 4

Ad tertium ex ſimilitudine morbi corporalis omiſſa ſolutione, quam poſt Medin. ponit Nauar. d. p. 3. à n. 14. reſpondetur neminem teneri ſtatim ſibi conſulere ſub culpa mortali adhibendo medicinam corporali morbo, ſed tunc demum ſi extrema, vel grauis vrgeat neceſſitas, vel periculum grauioris mali, quod etiam in præcepto pœnitentiæ concedimus quando imminet periculum mortis, vel ſimilis neceſſitas, atque ita poſt D. Tho. difficultatem reſoluunt Medin. verſ. ad 4. Soar. n. 17. dictis locis. 5

DISTINCTIO VI.

CAP. I.

DECLARATVR in collect. ad c. verbum, de pœnit. diſt. 1. n. 2.

SVMMARIVM.

1 Secretum aliunde non cognitum, niſi in Confeſſione ſacramentali in ordine ad eam, ita indubitanter conſeruandum eſt, vt nullò caſu etiam iubente Summo Pontifice reuelandum ſit inuito pœnitente.

2 Sigillum Confeſſionis propriè non contrahitur, quando

alicui etiam Sacerdoti committitur aliquid etiam in ſecreto, vt aiunt, Confeſſionis, ſine ſacramentali peccatorum Confeſſione in ordine ad ſacramentalem eorum abſolutionem.

1 3 *Secretum ſacramentale oritur etiamſi pœnitens non mereatur abſolutionem, nec etiam à Sacerdote conſequatur.*

4 *Confeſſor non poteſt reuelare peccatum per pœnitentem ſibi confeſſum aliàs in damnum Reipubl committendum, tenetur tamen ſuppreſſo nomine pœnitentis alia vtilia remedia quærere, vt huiuſmodi notabili damno obuiet.*

5 *Confeſſor nunquam poteſt reuelare perſonam delinquentis confeſſi, & legitimè non conſentientis etiamſi nullum aliud remedium, niſi ſola eiuſdem perſonæ expreſſio, ſufficiat, ad eam, v. g hæreſim fugandam, aut quodlibet aliud notabile damnum auertendum.*

6 *Confeſſores peccata pœnitentium reuelare præſumentes quas pœnas incurrant, remiſſiue.*

Cap. Sacerdos. 11. *Gregor.*

1 NEque, quod abſit, pro aliquo ſcandalo, &c.] Secretum igitur aliunde non cognitum, niſi in Confeſſione ſacramentali in ordine ad eam, ita indubitanter conſeruandum eſt, vt nullo caſu, etiam iubente Summo Pontifice, reuelandum ſit inuito pœnitente, etiam pro ſalute, & ſcandalo Regni totius, nedum pro auertendo damno priuati impendente ex crimine patrando ab ipſo etiam pœnitente, qui illud Confeſſori ſacramentaliter reuelauerit, etiam ſine propoſito emendæ, vt probatur tum ex generalitate huius textus, tum etiam ex ea ratione, quia nullum malum occurrere poteſt adeò graue, quod non ſit leuius malo, quod Eccleſiæ Chriſtianæ inſurgeret ex detectione Confeſſionis ſacramentalis, ſi ea permitteretur in aliquo caſu, abſque iuſta, vtili, & honorifica licentia ipſius pœnitentis, dum perinde eadem Confeſſio Chriſtianis redderetur moleſta, exoſa, & abominabilis, & iugum quoddam importabile contineret, contra illud Domini Matth. 11. *Iugum meum ſuaue eſt, & onus meum leue*; vnde meritò ex hac, & aliis rationibus ſic reſoluunt communiter Theologi *in 4. ſentent. diſt. 21.* vbi Gabr. *q. 1. concluſ. 3.* D. Thom. *2. 2. q. 70. art. 1. ad 2.* Sot. *de iuſtit. lib. 5. q. 7. art. 1. ad 1. & de ratione tegendi membr. 2. q. 7. concl. 4 col. 2. poſt princip.* Cordub. *in ſuo quæſt. lib. 2. q. 43. pag. 347. verſ. tertio*, l 1. Emman. *in ſum. tom. 2. c. 7. n.* 8. Molin. *de iuſtit. tract. 4. diſp. 5. n. 6. ad fin. & n. 9.* Leſſ. *in ſimili tract. lib. 2. c. 30. n. 45.* Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 16. q. 1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent. lib. 3. n. 15.* Martin. Delri. *diſquiſ. magicar. l. 6. ſect. 3. verſ. quoad ſecundam*, Onuph. *de ſacro ſigillo ſect. 2. q. 1. dub. 2. verſ. ſequitur quartò, & ſect. 4. quæſt. 6. verſ. ſequitur ſecundo*, Bonacin. *de Sacrament. diſp. 5. q. 6. ſect. 5. puncto 4. n. 19.* ex noſtris idem reſoluunt Couar. *de ſponſal. part. 2. c. 8. §. 12. n. 10.* Nauar. *in præſenti cap. n. 117. cum ſeqq.* Cened. *ad Decretum collect. 60. n. 5.* Gutier *canon. lib. 1 c. 1. n. 49. 50. & 74.* Maſcard. *de probationib. lib. 1. quæſt. 5. num. 51.* Salzed. *ad Bernard. in tract. cap. 109. lit. , verſ. ſed autem clericus*, Zerol. *de pœnit. cap. 20. quæſ. 9* Flores de Mena *var. lib. 2. quæſt. 18. num. 46.* Mat. *de iuriſdict. part. 4. caſu 194. num. 1. cum ſeqq.* vbi *part. 2. cap. 14.* diſputat an idem dicendum ſit de confeſſione facta laico in extrema neceſſitate, quorum plures, & cæteris latiùs Nauar. *vbi num. 116. cum ſeqq.* reſpondent ad plura iura, quibus in aliquibus caſibus particularibus videbatur permitti ſecretum Confeſſionis detegere, nempè ad text. *in cap. officiis, de pœnit. & remiſſ. & in cap. ſignificaſti, de adulter. & in cap. Matthæus, & in c. nemo, de ſimon. & in cap. exhibita, de homicid. & in cap. lectæ, de renunciat.*

Non obſtat quòd contrarium tenuerit Panor. *in d. cap. omnis vtriuſque ſexus, num. 24.* & alij communiter ibi, reſoluentes Sacerdotem in his terminis debere crimen committendum ſibi taliter confeſſum reuelare ei, cui prodeſſe poſſit, & non obeſſe, & ex ea ratione, quia huiuſmodi Confeſſio, quod attinet ad dictum peccatum impendens confeſſum, abſque propoſito emendæ, nulla eſt, & non meretur abſolutionem ſacramentalem, vt pote in his terminis deficiente pœnitentia neceſſaria ad validitatem Confeſſionis ſacramentalis, iuxta text. *in cap. quod quidam, de pœnit. & remiſſ.* ac proinde quòd nec ſecretum eiuſdem Confeſſionis videtur obligare prædicto modo, prout ſanè non obligaret ſic ſtricte, ſi extra illam committeretur fidei alterius; quod quidem fundamentum ex eo fit fortius cùm euitari non poſſit ſi quis replicet, & conſideret, quòd in hac criminis committendi Confeſſione præmittatur ſignum Crucis, & Confiteor genibus flexis, cùm adhuc huic replicationi videatur occurri ex iis, quæ alioquin traduntur a Doctoribus inter quos conſtat hæc præambula non inducere ſigillum Confeſſionis ſacramentalis, ſed ſolum ſigillum ſecreti ſecularis quando alicui etiam Sacerdoti committitur aliquid etiam in ſecreto, vt aiunt, Confeſſionis, ſine ſacramentali peccatorum Confeſſione in ordine ad ſacramentalem eorum abſolutionem, v. poſt Sot. & Caiet. firmat Nauar. *in man. cap. 8. n. 18. & in hoc text. ſub. num. 59.* Sot. *de ratione tegendi memb. 2. q. 7. ſub concl 4. colum. 2. ante med.* Viuald. *in candelab. aureo tit. de ſigillo Confeſſionis n. 15. poſt med. & n. 37.* Cened. *d. col. lect. 60. n. 4.* Sanchez *de matrim. lib. 3. diſp. 13. n. 6.* Sayr. *in clauis Regia lib. 12. c. 16. n. 15.* Bernard. Græuæ *ad pract. Cameræ Imper. lib. 1. concl. 100. conſil. 2. n. 13.* Bonacin. *d. quæſt. 6. ſect. 7. puncto 2. n. 2.* 2

Reſpondetur enim fatendo quidem confeſſionem criminis committendi per ipſummet pœnitentem in damnum Reipub. aut proximi, non mereri abſolutionem ſacramentalem, nec illam ei poſſe impendi ſine ſacrilegio, & nullitate, negando tamen illam confeſſionem non eſſe ſacramentalem quoad effectum ſigilli, & ſecreti ſacramentalis, nam ipſa ſupponitur facta Sacerdoti non quatenus amico, & perſonæ priuatæ, ſed potius quatenus miniſtro publico eiuſdem Confeſſionis in ordine ad ſacramentalem peccatorū abſolutionem, vel concedendam ſi pœnitens legitime diſpoſitus eſſet, vel modo negandam ex defectu prædictæ diſpoſitionis, ſicque per huiuſmodi Sacerdotem vt iudicem, & miniſtrum publicum, & per hunc pœnitentem vt partem & reum exerceri etiam in his terminis verum iudicium, & forum ſacramentale, & pœnitentiale, in quo Sacerdos ſicut audit vt iudex, miniſter, & Vicarius Dei, & cognoſcit peccatum alioquin legitime confeſſum, id eſt, cum dicta animi obſtinatione manifeſtatum, vt condemnet, & liget negando eius abſolutionem cum eidem Sacerdoti par ius eſſe Dominus voluerit & ligandi, & ſoluendi, iuxta illud *Ioan.* 20. & text. *in cap. verbum, de pœnit. diſt.* 1. & in terminis bene obſeruat Nauar. *hic à n. 121. & ſub n. 125.* 3

Illud tamen quoad hæc peccata committenda, & confeſſa obſeruandum eſt, teneri, ſcilicet Confeſſorem, ſuppreſſo tamen nomine pœnitentis, alia vtilia remedia quærere, vt obuiet notabili damno Reipub. aut proximi, videlicet monendo Epiſcopum, Præſidem, vel alió, cui hoc munus incubuerit, vt inuigilet 4

ſuper gregem ſuum, eo quòd lupus rapax tentat eum inuadere, ſic enim vtrique obligationi Confeſſor ſatisfaciet, nempe illi, qua tenetur Rempubl. aut proximum ab iniuſto damno defendere, & rurſus illi, qua omninò adſtringitur ſigillum Confeſſionis ſacramentalis conſeruare etiam quoad huiuſmodi peccata, ſicuti in his terminis obſeruat Nauar. *hic n.124.* & alij, quos refert, & ſequitur Cened. *collect. 60. ſub n.5.* & ſatis deducitur ex text. *in c.2.* cum *ibi* notatis, *de offic. Ordin.*

5 Dixi, *ſuppreſſo tamen nomine pœnitentis*, vt intelligatur nunquam à Confeſſore poſſe reuelari perſonam delinquentis confeſſi, & legitimè non conſentientis, etiamſi nullum aliud remedium, niſi ſola eiuſdem perſonæ expreſſio ſufficiat ad eam v.g. hæreſim fugandam, vel ad illud proximi homicidium, aut quodlibet aliud notabile damnum auertendum, aut ad alia delicta reprimenda, vt benè reſoluunt Theologi, de quibus *ſuprà*, ſequuntur citati à Cened. & Nauar. *vbi proximè*, & efficaciter colligitur ex *dict. cap. 2* per quem idem confirmat ex noſtris Couar. *d. n.10.* poſt alios Menoch. *de arbitr. caſu 414. n. 10. cum ſeqq.*

9 *Nam ſi hoc fecerit deponatur, &c.*] De pœnis, quibus afficiantur Confeſſores peccata pœnitentium reuelare præſumentes, agunt Doctores, quos plena manu citaui *ad dict. cap. omnis vtriuſque ſexus, n. 15.* quibus addo Molin. *de iuſtit. tract. 4. diſput. 5. num. 6. cum ſeqq.* & Leſſi. *in ſimili tract. lib. 2. cap. 30. num. 45.* ſimulque obſeruantes Sacerdotem ſic iniuſte peccata ſibi confeſſa reuelantem committere ſacrilegium, qua parte in hac manifeſtatione offendit virtutem religionis reſultantem ex lege diuina poſitiua hoc ſecretum Confeſſionis ſacramentalis indicente, atque etiam committere peccatum iniuſtitiæ qua parte violat fidem in eadem confeſſione tacitè per eum datam, & ab ipſo pœnitente acceptatam de non reuelando peccato confeſſo, ac proinde eundem Sacerdotem teneri ad reſtitutionem omnium damnorum tam famæ, quàm cæterorum bonorum, quæ ex eadem reuelatione ſequerentur, & ipſi pœnitenti obuenirent.

Cap. Placuit. III. & vlt.

Vrbanus. II.

1 EX hoc text. *in verſ. niſi pro ignorantia*, videtur colligi licere confiteri alieno Sacerdoti propter proprij imperitiam, vt tenet gloſſ. *in præſenti, verbo pro ignorantia, & in cap. omnis vtriuſque ſexus, verbo proprij, de pœnit. & remiſſ.* Sed S. Thom. *in 4. diſt. 17. q. 3. art. 3. ſub q. 4. art. 3. & diſt. 21. in gloſſ. vlt.* videtur quòd adhuc in iſto caſu concernente tantùm diſcretionem proprij Sacerdotis, non debet adiri alius abſque licentia proprij Sacerdotis, aut ſuperioris, conſonant Palud. Albert. Magn. Innoc. Maſil. & alij quam plures ex Martino de Frias *de arte & modo audiendi Confeſſ. p. 1. c. 3. fol. 38. verſo*; de intellectu vide Soar. *de pœnit. diſput. 27. ſect. 2. n. 12. cum ſeqq. & ſect. 4. n. 16. cum ſeqq.*

Distinctio VII.

Cap. Si quis poſitus. II.

1 ISTE text. & ſimilis *in c. ſi quis autem, & in cap. idcirco, hac ead. diſt.* declarantur *in collect. ad c. ſeq. num. 1. & 3.*

SVMMARIVM.

1 *Pœnitentia agi poteſt de peccatis præteritis in vltimo vitæ momento.*
2 *Declaratur text. in cap. ſi quis poſitus, & in c. ſi quis autem, hac eadem diſt.*
3 *Declaratur text. in cap. idcirco, hac eadem diſt.*
4 *Purgatorium inſtitutum eſt pro decedentibus ſine mortali, ſed tantum cum venialibus, & cum reatu pœnæ temporalis.*
5 *Purgatorij locus certus eſt lege Dei ordinaria.*
6 *Purgatorij quæcumque pœna grauior eſt, & acerbior quacumque alia etiam grauiſſima huius vitæ.*
7 *Purgatorij pœnæ quantum durare poſſint, oſtenditur, & num. 8.*

Cap. Nullus expectet. VI. & vlt.

Auguſtinus.

AVguſtinus *in lib. de pœnit. cap. 17.* relatus *in hoc text.* auctoritate *Ezech. 33.* probat in vltimo vitæ momento de peccatis præteritis pœnitentiam agi poſſe, & peccata per ſacramentum Pœnitentiæ, & Clauium poteſtatem remitti, quod & ducet eleganter Leo Papa relatus *in cap. nemo, hac ead. diſtinct.* inquiens quòd nemo deſperandus eſt dum in hoc corpore conſtitutus eſt, ex quibus atque aliis latè confirmant. Petr. Sot. *de pœnit. lect. 3. verſ. his proximum,* Sot. *in 4. diſt. 19. quæſt. 2. art. 6.* multi de quibus Henriquez *in ſum. lib. 4. cap. 6. §. 6. iuncta lit. X.* Menoch. *de præſumpt. lib. 6. præſumpt. 94.* 1

Ad auctoritates verò, quæ in contrarium adducuntur à Gratiano *in cap. ſi quis poſitus, & in cap. ſi quis autem, hac eadem diſt.* reſpondetur Auguſtinum *ibi* non docere deſperandum eſſe de ſalute eorum, qui in vltimo fine vitæ agunt pœnitentiam, ſed ſolùm non audere promittere ſecuritatem, & merito poſſe dubitari, patet ibi, *pœnitentiam dare poſſum, ſecuritatem non poſſum,* cum aliis, quæ ſequuntur, & quidem propter quæ in eo ſtatu graue afferunt periculum, perturbatur enim ratio, & magis timor pœnæ vrget, quàm dilectio, deinde amor mundi, filiorum, & ſimilia, quæ rectè notat Gratian. *hic,* & latiùs ex Scoto, Petr. Sot. *citato loco.* Facit quia iuſtè in morte Deus ſuam denegat gratiam illis, qui in vita eam contempſerunt, iuxta illud Prouerb. 1. *quia vocaui, & renuiſti, &c. ego quoque in interitu veſtro ridebo, & ſubſannabo,* & ibi, *tunc inuocabunt me, & non exaudiam.* Iuuat, quia ſi exemplum vnius latronis nos in ſpem erigit, alter meritò deterret, qui iuxta latus Chriſti crucifixus veniam conſequutus non eſt, quare non eſſe deſperandum, meritò tamen timendum in hoc articulo monent Sancti Patres. 2

Ad auctoritatem verò Cypriani *in cap. idcirco, hac ead. diſt.* dum inquit negandam eſſe pœnitentiam illis, qui in vltimo infirmitatis periculo eam cœpit deprecari omiſſis aliis de quibus Nauar. *ibi,* reſpondetur cum eodem agere Cyprianum de illis, quos conſtat in mortis articulo non veram, ſed fictam agere pœnitentiam, vt patet ex littera, ibi, *pœnitentiam non agentes, &c.* 3

Nam prius purgandus eſt igne purgationis, &c.] Pro decedentibus ſine mortali, ſed tantum cũ venialibus, vel cum reatu pœnæ temporalis purgatorium inſtitutum eſt, vt animæ purgatæ dignæ fiant diuino conſpectu, ſicuti docent Henriquez *in ſum. lib. vlt. cap. 25. §. 3.* Valent. *tom. 4. diſp. 11. quæſt. 1. puncto 1. §. 1.* Soar. *tom. 4. diſp. 45. ſect. 2. cum ſeqq.* 4

Quamuis

5 Quamuis autem Card. Bellarm. *lib. 2. de Purgat. cap. 7.* probabile exiſtimet certum & limitatum non eſſe locū Purgatorij, ſed aliquando aliquas animas detineri extra illum locum ignis, & mitius cruciari, motus ex hiſtoria Bedæ *lib. 5. hiſtoria Anglicanæ c. 13.* dum refert cuidam animæ, quæ poſtea ad corpus rediit, oſtenſum fuiſſe præter infernum, & Purgatorium, & Regnum Cœlorum, pratum quoddam florentiſſimum, luciđiſſimum, odoratum, & amœnum, in quo degebāt animæ, quæ nihil patiebantur, ſed ſolùm detinebantur donec aptæ fierent viſione Dei: verius eſt & receptius lege Dei ordinaria definitum eſſe certum locum, vt comprobant Petr. Sot. *de Purgator. lect. 2.* & alij *ſupra citati.* Ad viſiones autem illas reſpondent Doctores communiter intelligi de lege extraordinaria Petr. Sot. *vbi proximè,* Nau. *hic num. 16.* Henriq. *d. §. 3.* ſed meliùs Soar. *d. diſp. 45. ſect. 1. n. 3.* & omninò *n. 7.* ex multis oſtēdit ſuſpectas ſibi videri viſiones illas, vt comprobat *n. 11.* tandem concludit, quòd ſi veræ ſunt, intelligi debent non ad litteram, ſed ſecundùm aliquā metaphoram, hoc eſt, ſignificando per locum illum amœnum conſolationes ſpirituales, quas animæ percipiunt ex certitudine ſuæ ſalutis, & ex ſpe, quam habent exeundi ab illo loco pœnarum.

6 Vnde conſequenter dicendum eſt quamcumque pœnam Purgatorij grauiorem eſſe, & acerbiorē quacumque alia etiam grauiſſima huius vitæ, vt ait Auguſt. *in præsēti,* ibi, *excedit omnem pœnam.* Et deinde ratione oſtenditur, quia pœna damni priuat ſummo bono, quod eſt Deus, & quod animæ illæ ſummo deſiderio deſiderant, cognoſcuntque corpore ſeparatæ clarius, & perfectius bonum, quo priuantur. Deinde pœna ſenſus, tam ratione potentiæ, quæ rationalis eſt ac ſubinde capacior doloris quàm animalis, quàm etiam ratione obiecti ignis ille Purgatorij longe acerrimus eſt quàm naturalis, cùm à diuina iuſtitia ſolum ad torquendū inſtitutus ſit, & ideò meritò ſic tradit D. Tho. *in 4. diſt. 10. q. 1. ar. 2.* ſequuntur Doctores communiter, vt per Sot. *diſt. 19. q. 3. art. 2. concl. 2.* Card. Bellarm. *d. lib. 3. c. 14.* Valent. *d. punct. 2. aſſert. 4.* latè Soar. *d. diſp. 46. ſect. 3.* Henriq. *d. c. 25. §. 3. lit. L.* Lauor. *de indulg. p. 2. c. 29. n. 56. & 57.*

7 Iam verò de pœnarum Purgatorij duratione inter ſcribentes controuertitur, Sot. *in 4. diſt. 20. q. 1. art. 2. in fine,* credit nunquam in Purgatorio animam aliquam poſt decem annos, vel ad ſummum poſt viginti permanſuram, ſequuntur Viuald. *in candelab. aureo, vbi de Purgator. num. 19.* Fr. Emman. *in explicat. Bullæ Cruciatæ §. 7. n. 7.* Mouentur ea ratione, quia cùm exiſtentes in Purgatorio ſint in charitate, & amicitia Dei, credibile non eſt quòd velit Deus eos acerbiſſima pœna diutiùs cruciari.

8 Sed verius eſt in particulari certam regulam tradi non poſſe, neque æqualem quoad omnes animas, cum enim non omnes cum æquali reatu, & æqualibus peccatis venialibus ab hac vita decedant, iuſtitiæ æqualitas poſtulat, vt pœna in omnibus æqualis non ſit, ſed potius quòd pro qualitate, & numero peccatorum pœnæ durent, & minuantur, iuxta reg. text. *in c. non afferamus, in fine 24. quæſt. 1.* & illud Apocalypſ. 18. *quantum ſe glorificauerit, & in delitiis fuerit, tantum date illi de tormentis.* In communi verò certum eſt vltra diem vniuerſalis iudicij pœnas Purgatorij minimè duraturas, vt docet Auguſt. *lib. 21. de ciuitate Dei c. 16. Purgatorij,* inquit, *pœnas nullus futuras opinetur, niſi ante illud vltimum tremendumque iudicium,* & probatur ex auctoritate *Matth. c. 25.* vbi duos tātum ordines legimus, eorum ſcilicet, quibus Dominus dixit, *Percipite Regnum,* & aliorum quibus dixit, *Ite maledicti in ignem æternum.* Verius eſt etiam vſque ad diem iudicij poſſe durare pœnas Purgatorij, immò de facto duraturas in aliquibus, conſtat ex multis reuelationibus Sanctorum, quas refert Cardin. Bellarmin. *d. lib. 2. cap. 9.* Soar. *d. ſect. 3. num. 4.* Valent. *d. punct. 2. aſſert. 5. verſ. ſecundo autem,* Henriquez *in ſum. lib. 7. c. 6. §. 4. in fine.* Ad rationem verò factam pro Sot. eleganter reſpondet Bellarm. *dicto cap. 9. propè finem* ſcilicet in vita eſſe tempus miſericordiæ, poſt mortem verò iuſtitiæ, vt optimè probatur ex *Pſalmo 100.* ibi, *miſericordiam, & iudicium cantabo tibi,* vt explicat Auguſtinus inueniamus modò tempus miſericordiæ, futurum autem tempus iudicij, ideóque quamuis viuens potuerit ex miſericordia Dei ſatisfacere per opera leniſſima, ieiunium, orationes, & ſimilia, non ita poſt mortem, quando diuina iuſtitia pœnas exigit diuinæ maieſtatis offenſæ quòd vero peccata breui durauerint, pœnæ autem ſint maximæ, non refert, quia non attenditur duratio peccati, ſed offenſio ſummi boni.

QVÆSTIO IV.

GLos. *verbo quòd autem, in ſum. huius quæſtion.* 1
differit an liceat tempore orationis vacare coniugali operi in exigendo, de quo commodius dicam *ad c. quotieſcumque, infrà hac eadem cauſa, & quæſt.*

In eadem gloſſ. ibi, *nam, vt præmiſi, ſemper exactius* 2
tenetur reddere debitum, &c. Notatur ad hoc, quòd quocumque die quantumuis ſolemni debitum exigatur tenetur coniux reddere, vt per D. Antonin. *3. part. tit. 1. cap. 20. §. 7.* Caiet. *in ſumma verbo Matrimonium cap. vlt. de peccatis in vſu matrimonij, §. primus eſt, in fine,* Turrec. *in c. ſciatis 33. quæſt. 4. art. 4. num. 6.* Viguer. *inſtitut. cap. 16. §. 7. verſ. 10.* Ludouic. Lopez *in inſtruct. conſcient. c. 83. in initio, & c. 79. verſ. peccat etiam,* Gaet. *in repet. c. ad limina 30. quæſt. 1. §. 4. num. 174.* Petr. Sot. *lect. 16. de matrim. verſ. ſequuntur circumſtantia,* Tiraq. *l. 15. connub. num. 111.* Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 12. num. 7.*

CAP. Sciatis. I.

EX hoc text. vulgo colligitur venialiter delinquere illum, qui debitum exigit die, qua Euchariſtiam ſumpturus eſt, vt per Sot. *in 4. diſt. 32. quæſt. vnica art. 3. poſt 2. concl. verſ. vnum tamen,* Verac. *in ſpeculo coniug. part. 3. art. 17. concl. 2.* Petr. Sot. *lect. 16. de matrim. verſ. ſequuntur circumſtantia,* Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub. 71. verſ. de temporibus autem ſacris,* Petrus de Ledeſma *de matrim. quæſt. 67. art. 7. notab. 2.* Viuald. *in candelab. aureo part. 1. vbi de matrimonio, numer. 263.* Matienſo *in rub. tit. 1. gloſſ. 2. num. 12. lib. 5. nouæ recop.* Sanchez *de matrimon. lib. 9. diſp. 13. num. 2.* qui id bene intelligunt de exigente debitum coniugale ex nimia carnis concupiſcentia, & voluptatis capiendæ gratia. At vero ſi debitum fuerit petitum recto fine vt cauſa prolis, vel vitandi periculum incontinentiæ, nulla eſt culpa ad Euchariſtiam ea die accedere, S. Thomas *part. 3. quæſt. 80. art. 7. ad 2.* Sylueſt. *in ſum. verbo Euchariſtia 3. quæſt. 11. §. 13.* Sot. *in 4. diſt. 12. q. 1. art. 7. verſ. ſecundum enim argumentum,* Nauar. *in man. c. 21. n. 51.* Soar. *tom. 3. in 3. p. q. 80. art. 8. diſt. 68. ſect. 2. ad fin. verſ. nihilominus,* Sanchez *d. diſp. 13. n. 5.* adducens rationem, quia licèt in copula coniugali intercedat voluptas, & corporalis immunditia, cum hæc accidant ad bonum prolis, præponderant, & licitè fiunt. Sed hæc ſententia quamuis in ſe vera ſit, non

probatur

probatur in hoc text. vbi indiſtincte ſit prohibitio abſque aliqua venialis, aut mortalis peccati ſpecificatione, & ideo bene D.Thom. *in 4.diſt. 32. q. vnica, art. 1. ad* . ait ſermonem hic eſſe de Eccleſiæ miniſtris coniugatis, quales ſunt Græci, quibus interdictum eſt celebrare die, qua ad vxores accedunt, late & eleganter Ioan. Sanct. *in ſelect. & pract. 2. diſp. 23. per totum.*

Cap. Quotieſcunque. III.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus *ſerm 2. de tempore, id eſt, de ſecunda Dominica Aduentus*, relatus *in hoc text.* ait à coniugali coitu in Sanctorum ſolemnitatibus eſſe abſtinendum, vnde aliqui colligunt culpam eſſe lethalem his diebus debitum exigere, prout ſunt gloſſ. *verbo quod autem, in ſumma huius q. eſt.* Butr. *in rubr. de ſponſalib. num.* 15. vbi Alexand. de Neuo, *num.* 24. Abulen. *in c. p. 5. Matth. quæſt.* 238. *vnica quæſt.* 240. Stephan. de Gaeta *in rep. c. ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *num.* 181. Sed hoc nec in ſe verum eſt, nec in hoc text. probatur, quia Auguſtinus hic loquitur de conſilio, nec in omnibus æquiparatur acceſſus coniugalis, concubinariúſque, vt explicat Sanch. *de matrim. lib. 9. diſp. 12. n. 8. in princ.* Quare alij tenent culpam eſſe venialem debiti exactionem diebus feriatis ſupplicationum publicarum ſolemnium, vt rogationum, ieiuniorumque ab Eccleſia præceptorum, ita per text. *in c. propoſuiſti 82. diſtinct. c. fratres, c. ſi cauſa. & c. ſi Chriſtiano, hac eadem cauſa, & quæſt*, docent Veracr. *in ſpeculo coniug. p. 3. art. 17. concl. 1. & 2.* Petr. Sot. *lect. 16. de matrim. verſ. ſequuntur circunſtantia.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 2. lib. 1. c. 12. num.* 18. Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 112. lib. 5. nouæ recop.* Sed nec hæc ſententia ſiure probatur, nam ad *d. c. propoſuiſti* reſpondetur cum gloſſ. *ibi*, verbum *præcepit* capi pro perſuaſit, & *ad d. c. fratres* reſpondetur cum *gloſſ. vnic.* ibi eſſe conſilium, & *ad c. ſi cauſa* idem reſpondetur cum gloſſ. *ibi, verbo conceſſum*, & *ad cap. Chriſtiano* reſpondetur cum gloſſ. *ibi, verbo non licet*, capi non licere, pro non expedire.

2 Verior igitur ſententia (licet ſupradictæ ſint valde probabiles) ait ſolum eſſe conſilium quibuſuis diebus à copula coniugali abſtinere, ac proinde omni culpa vacare tunc exigere vt ex citatis gloſſis aperte colligitur, & ſuſtinet expreſſe Pedraza *in ſum. præc.* 6. §. 18. Petr. de Ledeſma *de matrim. q. 94. art. 7. notab.* 1. Barthol. à Ledeſma *de matrim. q. 94. art. 7. notab.* 1. Fr. Emman. *in ſumma, tom. 2. c. 213. num.* 18. Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 12. n. 5.* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 1. c. 2. quæſt.* 8.

Cap. Si cauſa. IV. *Ambroſ.*

1 QVamuis ex hoc text. aliqui colligant lethale eſſe vti actu coniugali tempore prægnationis etiam ceſſante aborſus periculo, omnes fere Doctores conueniunt minime eſſe lethalem culpam etiam exigere tūc debitum, tum quia nulla inuenitur prohibitio acceſſus in eo tempore, quia text. hic & alia ſimilia iura intelligenda ſunt loqui de conſilio, vel vbi eſſet veriſſime aborſus periculum; tum etiam, quia matrimonium nō ſolùm eſt inſtitutum in officium naturæ, ſed etiam in concupiſcentiæ remedium, quod minime præſtaret, immo rese maximum ſi tanto tempore coniugibus abſtinendum eſſet, & ideo ita docent D.Thom. *in 4. diſt. 31. in fine, in expoſitione litteræ.* Alex. de Neuo *in rub. de ſponſalib. num. 28. caſu* 3. Petr. de Ledeſma *de matrim. quæſt. 64. art. 1. dub. 4.* Sanchez *de matrimon. lib. 9. diſput. 22. num. 5.* Quod adeo verum eſt, vt nec culpa aliqua venialis in ea debiti exactione inueniatur, ſicuti tradunt Verac. *in ſpeculo coniug. p. 3. art. 17. concl.* 3. Henriq. *in ſum. lib. 11. de matrim. c. 15. §.* 7. Matienſ. *ad rub. tit. 1. gloſſ. num. 110. lib. 5. nouæ recopil.* Sanchez *d. diſp. 22. n. 6.*

Cap. Vir cum propria. VII.

Gregorius.

EX hoc text. *in verſ. ſi quis ergo*, vulgo colligitur quod ſi debitum petitum ſit recto fine, vt cauſa prolis, nulla eſt culpa ad Euchariſtiam ea die accedere, ſed ſolum eſt conſilium abſtinere, ſuoque iudicio coniux eſt relinquendus, vt pro ratione impedimenti, aut ſpiritualis effectus, quem in ſe ſenſerit, aut communicet, aut abſtineat, vt per Martin. Ledeſma 1. *p. 4. quæſt. 21. art. 7. dub. 4. in fine*, D.Thom. 3. *p. q.* 80. *art. 7. ad* 8. D. Antonin. 3. *part. tit. 13. c. 16. §.* 10. Sylu. *in ſum. verbo Euchariſtia 3. q. 12. §.* 13. Angl. *in floribus Theolog. p. 1. de matrim. q. 6. de obligat. ſoluendi debitum art. 1. poſt 3. diffic. dub.* 2. Anton. Cuch. *l. 5. inſtit. maiorū. tit. 5. n.* 115. Barthol. à Ledeſma *dub. 24. de Euchariſtia, concluſ. 2. ad fin.* Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 13. n. 5.* late & eleganter Ioan. Sanct. *in ſelect. & pract. diſp. 23. per tot.* 1

In gloſſ. *Quòd defleant.* ibi, *ſed ſi cauſa incontinentiæ veniale*, &c. Vide quæ dixi *ad c. quicquid numer. 432. quæſt.* 2. 2

In gloſſ. *Hinc etiam.* ibi, *& ſolemnes traductiones*, &c. Secundum primam huius gloſſæ opinionem meritò reſoluunt aliqui ſolam ſolemnem traductionem ſponſæ in ſponſi domum prohiberi, quia nimia mentis euagatio deducens illius temporis ſanctitatem minimè reperitur in traductione abſque ſolemnitate, & feſtiuis vanæ lætitiæ ſignis, ita Nauarr. *in man. c. 21. num.* 71. Philiarc. *de officio Sacerd. tom. 1. part. 2. lib. 2. c.* 4. Gaet. *in repet. c. ad limina 30. quæſt. 1. §. 4. n. 549. in fine*, Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part. 1. lib. 1. c. 85. num.* 28. Card. Bellarm. *lib. 1. de matrim. c. 31. ad fin.* Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſp. 7. num.* 16. vbi *num.* 17. ſubdit nomine traductionis ſolemnis prohibitæ eo tempore intelligi conuiuio, & aliis vanæ lætitiæ ſignis comitatam traductionem, & *num.* 18. differit quale peccatum ſit hiſce diebus vxorem traducere, cōuiuia ſolemnia facere, aliqua ſæcularis lætitiæ ſigna exhibere. 3

Cap. Non licet. IX.

Ex Concil. Martini Brachàren.

GLoſſ. *verbo natalia, in præſenti text.* notabiliter ait à Chriſtianis fieri Martyrum, & Sanctorum memorias eo die, quo mortem obiere, quia illo die naſcuntur Sancti viri ad gloriam, & vitam æternam, vt per Corſet. *in ſingularib. verbo feſtum*, Panorm. *in c. 3. de feriis*, Couar. *lib. 4. var. c. 19. n. 9.* faciunt quæ Tiraq. *de nobilit. c. 31. n.* 5. 1

Cap. Non oportet. ij. X.

Ex Concil. Illerd.

IN Concil. Illerdenſi relato *in hoc text.* pluribus anni temporibus interdicebatur aliquam duci in vxorem, nempe ab Aduentu ad Epiphaniam, à Septuageſima ad octauam Paſchæ, à diebus Rogationum ad 1

octauam

octauam Pentecoſtes, & tribus hebdomadibus ante feſtiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ, de quibus meminit Sanchez *de matrimon. lib. 7. diſput. 7. num. 1.* ſubdens ex Syluestr. *verbo matrim. 7. q. 12.* olim non modicam difficultatem fuiſſe an vltimi dies octauarum Epipbaniæ, & Pentecoſtes comprehenderentur,

2 Quam quidem prohibitionem temperans Concil. Trident. *ſeſſ. 24. de reformat matrim. cap. 10.* ſolùm interdixit ab Aduentu ad Epiphaniam, & à feria quarta Cinerum, vſque ad octauam Paſchatis, referunt Sanchez *d. diſp. 7. num. 1.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 31. num. 188.* Poſſeuin. *de officio Curati. cap. 10. num. 25. verſ. quæritur*, Molfeſ. *in ſumm. Theologia moralis tract. 4. cap. 11. n. 10. cum ſeqq.* Fernandez *in examine Theologia moralis p. 3. c. 17. §. 1. n. 9. & 10.* Ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p. 2. alleg. 32. num. 193. cum ſeqq.* Quibus temporalibus ſi quis contrahere auderet, peccabit mortaliter, ob id tamen non dirimitur matrimonium, ita Matienſ. *in rub. tit. 1. gloſſ. 1. num. 147. lib. 5. nouæ rec p.* Cened. *ad Decretal. collect. 22. num. 2.* Sanch. *d. diſp. 7. à num. 3.* Bonaciu. *de matrim. quæſt. 3. puncto 14. n. 4.* Armendar. *in addit. ad recop. legum Nauarra lib. 4. tit. 15. l. 1. de matrim. num. 10.* Aloyſ. Riccius *in deciſ. Curia Archiepiſc. Neapol. deciſ. 8. n. 3. p. 4.* Ego ipſe *d. alleg. 32. n. 196.*

3 *Quod ſi factum fuerit, ſeparentur.*] Sponſi igitur id præceptum tranſgredientes ſunt in delicti pœnam ſeparandi, & gloſſ. *hic verbo ſeparentur*, ait ad tempus idémque docent Syluestr. *verbo matrimonium 7. q. 2. dict. 6.* Gregor. Lopez per text. ibi, *l. 18. verbo en la manera tit. 1. p. 4.* Gaet. *in repet. c. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 159. in fine*, Sanch. *d. diſp. 7. n. 5.* vbi temperat, niſi eſſet periculum incontinentiæ in alterutro coniuge, quia tunc à ſeparatione prædicta abſtinendum eſſet, aliaque pœna iniungenda.

Cap. Apoſtolus. XII.

Auguſtinus.

1 GLoſſ. *verbo fraudare, in præſenti text.* tenet in Eccleſia coniugale debitum reddendum non eſſe, vt per Victor. *in ſumm. de matrimon. num. 267. in fine*, Nauar. *in manual. c. 16. n. 15.* Turrecrem. *in c. ſciatis, ſup. hac eadem cauſa, & q. 4. 5. n. 8.* Steph. de Gaeta *in repet. c. ad limina 30. q. 1. §. 4. n. 179.* Sanchez *de matrim. lib. 9. diſp. 15. n. 8.*

Qvæstio V.

Cap. Notificaſti. II.

Alexander. II.

1 GLos. *verbo, licentiam, in hoc text.* probare videtur in matrimonio contrahendo requiri omnimodam libertatem, ita vt conſenſus ſit cum qualitate libertatis, aliàs matrimonium ipſo iure non tenet tanquam metu contractum, cum per eum tollatur illa qualitas libertatis in matrimonio contrahendo requiſita, etſi metus habeat conſenſum, non tamen ſpontaneum, vt per Panormit. *in cap. Abbas num. 8. quod metus cauſa*, Boet. *conſ. 20. num. 38. in fine cum ſeqq.* Gregor. XV. *deciſ. 326. n. 31.* & ideo vt matrimonium dicatur non metu contractum non ſufficit ſimplex conſenſus, ſed requiritur plena ſecuritas, & libertas, vt tenent Nauar. *conſ. 3. ſub num. 3. de ſponſal.* Hippol. Rimin. *conſ. 77. num. 14.* inter matrimonialia Zilleti, Fortun. Garc. *in tract. de vltimo fine num. 188. 189. & 429.* Paul. Pariſ. *conſ. 61. num. 31. lib. 4.* Facbinæ. *lib. 3. controuerſ. cap. 28. verſ. ad ſecundum reſpondeo*, Rot. *deciſ. 643. num. 9. part. 11 recent.*

In eadem gloſſ. *verbo cum feſtinatione, vltim. ad fin. in præſenti text.* ait videri ex hoc text. elici fas eſſe coniugi abſque licentia profeſſo reſilire propria auctoritate, ſimilis gloſſ. *verbo corrigenda in cap. vna ſola, hac eadem cauſa, & quæſt.* ita Archid. & Bellam. *in fine hic*, Abbas *in c. accedens num. 3. de conuerſ. coniug.* Sanch. *de matrim. lib. 7. diſp. 34. num. 15.* vbi multis fundamentis hanc gloſſarum ſententiam ſuſtinet, contra Sylueſt. *in ſumm. verbo diuortium q. 14. ſtatim in princip.* Nauar. *conſ. 3. num. 3. & 4. conuerſ. coniug. in antiq. alias conſ. 6. num. 3. & 4. eod. tit. in nouis*, Henriq. *in ſumm. lib. 11. de matrim. cap. 5. §. 10* Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. cap. 239. num. 3.* & alios exiſtimantes minimè licere coniugi ſine licentia profeſſo propria auctoritate Religionem deſerere altero non repetente. 2

In eadem gloſſ. ibi, *ſi nec exigere poteſt.* Notatur ad hoc quòd coniux reuocatus non poteſt petere debitum, tenetur tamen reddere. vt per Hoſt. *in c. accedens de conuerſ. coniug. n. vnico, ſuper verbo exhibeat*, Sanch. *d. lib. 7. diſp. 35. n. 2.* 3

In eadem gloſſ. ibi, *ad monaſterium tamen non cogitur redire*, &c. Notatur ad hoc quòd coniux non tenetur ad Religionem redire poſt mortem coniugis reuocantis, vt per Sanch. *d. lib. 7. diſp. 35. n. 4.* vbi ſubdit ſe credere nec in foro conſcientiæ teneri. 4

Cap. Mulier. III.

Ex Concil. apud Compendium.

PRobat hic text. poſſe virum, ſi ei placuerit, recipere iterum ad coniugium vxorem ſuam, quæ ſine eius licentia velum in caput miſerit, de quo vide Tiraqu. *de retract. lignag. §. 26. gl. 2. n. 10. & in l. 1. connub. gl. 1. p. 1. n. 21.* 1

In gloſſ. *Coniugium.* ibi, *ſed pone quòd mulier*, &c. Notatur ad hoc quòd coniuge, ſine cuius licentia profeſſio facta eſt conſenſum præſtante illi profeſſioni, amplius ſic profeſſo non licebit exitus, ſequuntur Turrecrem *hic num. 1.* Henriq. *in cap. vxoratus num. 8. de conuerſ. coniug.* Nauar. *conſ. 3. num. 3. & 4. de conuerſ. coniug. in antiq. aliàs conſ. 6. num. 3. & 4. in nouis ſub eod. tit.* Henriq. *in ſumm. lib. 11. de matrimon. cap. 6 in commento fin.* Fr. Emman. *in ſumm. tom. 1. cap. 239 num. 3.* 2

SVMMARIVM.

1 *Coniux qui de licentia alterius vouit caſtitatem, tenetur ſub culpa mort. alteri reddere debitum, vt num. 2.*

3 *Coniux vterque quando communi voluntate vouit caſtitatem, neuter ſub culpa mortali poteſt petere, aut reddere.*

4 *Vir non poteſt irritare votum caſtitatis vxoris.*

5 *Votum ſimplex caſtitatis licitum eſt inter coniuges mutuo conſenſu emiſſum.*

6 *Vxor de viri ſui aſſenſu votum continentia emittens tam de veſte, quàm de rebus detalibus debet ſe regere arbitrio viri.*

7 *Vxor ſine viro an poſſit de re eleemoſynaria diſponere, remiſſiuè.*

Cap.

Cap. Quòd Deo. IV.

Auguſtinus.

1 Q*Vod te non exhortaree, niſi,* &c.] Dum Auguſtinus *in præſenti text.* relatus virum, qui vxore côniuente caſtitatem vouerat, eam omninò ſeruare monet, videtur probare mortaliter delinquere coniugem, qui de licentia alterius vouit caſtitatem, ſi alteri reddat debitum, vt per Syluest. *verbo votum* 3.q.1. Nauar. *in man.c.*12.*n.*59.*&* c.16.*num.*31. Fr. Emman. *in ſumm a tom.*2.*c.*90.*num.*3. Veg. etiam *in ſumm. tom.* 2.*c.* 129. *caſu* 77.

2 Cæterùm probabilius eſſe hunc non peccare, immò teneri ſob culpa mortali reddere ſuſtinent Verac. *in Speculo coniug.p.*1.*art.*13.*in fine, & in append.a.*15. *ad finem fol.*114. Henriq. *in ſum.lib.*11.*de matr.c.*13. §.8. Barthol. à Ledeſma *dub.*20.*de matrimon.lib.*9. *diſp.* 36.*n.*11. vbi *num.*11.*in princ.* reſpondet Auguſtinum *in præſenti* expreſse loqui, quando vterque coniux communi placito vouit.

3 *Perſeueranter vſque in finem reddere ambo debuiſti.*] Notatur ad hoc quòd quando vterque coniux cômuni voluntate caſtitatem vouit, neuter ſub culpa mortali poteſt petere, aut reddere, vt per Syluest. *verbo votum* 5.q.2.*in fine*, Turrecrem. *hic n.*2. Sot. *in* 4. *diſt.* 27. *q.*1.*verſ.id autem*, Nauar. *in manual.c.*11.*n.*3 .*&* c. 16.*n.*31. Brunel. *de ſponſalib.concl.* 30.*nu.*14. Aragon. 2. 2. *q.* 88.*art.*8.*dub.vltim.* Philiarc. *de officio Sacerdot.tom.*1 *p.*2.*lib.*3.*c.*4.*verſ.excipiunt in concluſione*, Petrus de Ledeſma *de matrimonio quæſt.* 53. *art.*1. *dubiolo* 2. quod mouet poſt. 2.dub.principale, Vgolio. *de matrimon. c.*10.*num.*3.*in fine*, Henriquez *in ſum.lib.*11. *de matrim. c.*15 §.8. Anton, Gom. *ſuper Bullam Cruciatæ clauſ.*10. *n.*66. Stonic. *de voto q.*3.*n.*64. Azor. *in inſt.moral.p.*1.*lib.*11.*c.*21 *quæſt.*5. Sanchez *de matrim. lib.* 9. *diſput.* 37. *num.*10.

4 Nec tunc poteſt vir irritare votum illud caſtitatis vxoris, vt multis comprobat idem Sanchez *d.lib.*9. *diſp.*40.*n.* 20. ſubdens hinc fieri virum emiſſo hoc mutuo voto accedentem ad vxorem inuitam non ſolùm peccare aduersùs religionem voti, ſed etiam contra iuſtitiam frangendo pactum cum ea initum.

5 *Tantò ſanctiùs,*&c.]Notatur ad hoc, quòd licitum eſt votum ſimplex caſtitatis inter côiuges mutuo conſenſu emiſſum, vt per Victor. *in ſum.de matrim. n.*280. Sot. *d q.*1.*art.*4.*verſ.at verò*, Petr. de Ledeſma *de matrimon.quæſt.*64.*art.*4.*dub.*1.*concluſ.*5. Sanchez *d.diſp.* 37. *num.*17.

6 *Nil ergo de tua veſte,* &c.] Notatur ad hoc, quod vxor de viri ſui aſſenſu votum continentiæ emittens, tam de veſte, quàm de rebus dotalibus debet ſe regere arbitrio viri, de quo vide Tiraq. *de iure mariti gloſſ.* 8. *num.*1. Paul. Comitol. *reſponſ. moral.lib.*4. *quæſt.* 24. *num.*3.

7 In gloſ. *Hunc.* An vxor ſine viro poſſit de re eleemoſynaria diſponere? Vide Tiraq. *de iure mariti gloſ.*5. *n.*118. Cordub. *in l.ſi quis à liberis*, §.*ſi quis ex his num.* 249.*ff.de liber.agnoſc.* D. Barboſ. *in l.* 1.*ff. ſoluto matrim. p.*1.*n.* 29.

SVMMARIVM.

1 *Vota omnia vxoris côſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda poteſt vir irritare ſi abſque eius licentia facta ſint.*

2 *Vota ſi vir irritet de licentia ſua ab vxore emiſſa, valida erit irritatio.*

3 *Vota debito coniugali præiudicantia non poteſt vir abſque vxoris conſenſu emittere, ſicut nec vxor abſque viri licentia.*

Cap. Manifeſtum. XI.

I*N* ſubſcript. ibi, *item Auguſtin. in quæſtion. Numerorum quæſt.*59. Vide Tiraquell. *l.*1.*connub.gloſſ.* 1.*p.*1. *num.*7. 1

Vulgò colligitur ex hoc text. poſſe virum irritare omnia vota vxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda, ſi abſque eius licentia facta ſint, in idê citantur, *c.noluit, c.vltim. hac eadem cauſa, & quæſt.* & reſoluunt Abul. *ad c.*30.*Numerorum q.*84. Sot. *lib.*7. *de inſt.q.*3.*art.*1.*verſ.at verò ſicuti*, Stunic. *c. de voto q.*3. *n.*74 Arag. 1.2.*q.*88.*art.*8.*pag.*1020. Petr. de Ledeſm. *de matrim.q.*64.*art.*4.*dub.*2.*concl.*1. Sanch. *de matr.lib.*9. *diſp.*39.*n.*4. Azor. *inſtit.moral.p.*1.*lib.*11.*c.*16.*q.*10 Sayr. *in claui Regia lib.*6.*c.*3.*n.*8.*&* 15. 2

Si autem côſenſu alterius,&c. Notatur ad hoc, quòd ſi vir irritet vota de licentia ſua ab vxore emiſſa valida eſt irritatio, & quãuis peccet vir abſque cauſa iuſta irritans, at vxor immunis eſt culpæ non ſeruando votum, quod ſemel iam irritatum non ampliùs obligat, vt per Caiet. 2. 2.*q.* 88.*art.*8.*dub.*2. Sot. *lib.*7. *de inſtit.q.*3.*art.*2.*verſ.maiores autem, & in* 4.*diſt.*27.*q.*1.*ar.*4.*verſ.id autem*, Stunic. *de voto q.*3.*n.*62. Barthol. à Ledeſma *dub.*20.*de matrim.concl.*1. Valent. 2.2.*diſp.* 6.*q.*6.*de voto puncto* 6.*q.*3. Sanch. *d.lib.*9.*diſp.*40.*n.*4. *&* 7. reſoluit peccare lethaliter virum irritantem votum vxoris de ſua licentia emiſſum, niſi iuſta cauſa intercedat. 3

In gloſ. *Niſi auctor.* Ex hac gloſſ colligitur nô poſſe virum abſque vxoris conſenſu vota emittere debito coniugali præiudicantia, ſicut nec vxorem abſque viri licentia, vt per Greg. Lop. per text. *ibi in l.*3. *verbo el marido, tit.*8.*p.*1. Syluest. *verbo votum* 3.*q.* 1. Fr. Emman. *in ſum.tom.*2.*c.*90.*n.*3. Sanch. *d.lib.*9.*diſp.*41.*n.*2. vbi etiam reſoluit, quòd quamuis vxori non ſit permiſſum omnia viri vota irritare, eo quòd non eſt caput viri, ſed ipſius imperio ſubeſt, at poteſt omnia & ſola viri vota abſque ſua licentia facta irritare, quæ ipſi præiudicant quoad moderatam debiti redditionem, aut mutuam cohabitationem, & *n.*3. ſubdit vota ea viri irritata ab vxore non reuiuiſcere, ſed remanere perfectè irritata, & extincta. 4

Vnde colligitur virum abſque vxoris conſenſu minimè vouere poſſe abſtinentias, vigilias, preces, quæ debito coniugali moderatè reddendo obſtêt, ſicut nec vxor inconſulto viro eadem promittere poteſt, quia neuter coniux poteſtatem ſui corporis habet quoad debitum coniugale perſoluendum, ita per hanc gloſſ. tradunt Archid. *hic n.vnic.* & Turrecr. *n.*1. Nau. *in man. c.*12.*n.*61. Stun. *de voto q.*3.*n.*32. Philiarc. *de officio Sacerd.tom.*1.*part.*2.*lib.*3.*c.*18 §.11. Fr. Emman. *d.c.* 90. *num.*9. Sanchez *d.lib.*9.*diſput.*3.*num.*7. vbi ſubdit contra aliquos virum, & vxorem non eſſe in hoc omnino pares, nam licet parificentur in hoc quòd neuter altero inuito poteſt in præiudicium debiti coniugalis aliquid vouere, & quòd quantum ad debitum coniugale ſunt æquales. Quia tamen vir eſt caput mulieris, iuxta Apoſt. 1.*ad Corinth.*11.*& c.cùm caput, hac eadem cauſa, & quæſt.* poteſt vir inconſulta, & renitente vxore, ea vota abſtinentiæ emittere, quæ debito coniugali perſoluendo minimè nocent, vxor autem tanquam ſubdita nullum abſtinentiæ votum poteſt diſſentiente viro facere. 5

Cap. Eſt ordo XII.

1 Auguſtinus *lib. quæſtionum Geneſis quæſt.* 153. relatus *in hoc text.* ait quòd eſt ordo naturalis in hominibus, vt ſeruiant fœminæ viris, filij parentibus, quia nulla iuſtitia eſt, vt maior ſeruiat minori de quo vide Caſſan. *in catalogo gloriæ mundi part.* 11. *conſider.* 4. *verſ. ſecunda ratio,* D. Barboſ. *in l. maritum n.* 54. *ff. ſoluto matrimon.*

Cap. Hæc imago Dei. XIII.

1 Auguſtinus *in quæſtionibus veteris, & noui Teſtamenti, ex vtroque mixtim. cap.* 106. relatus *in hoc text.* probat triplici ratione vxorem debere eſſe viro ſubiectam, quarum prima eſt, quia vir ad imaginem Dei formatus eſt, & non mulier; circa cuius explicationē Doctores cruciantur, vt videre eſt apud Albert. Trot. *de vero, & perfecto clerico lib.* 2. *c.* 1. *n.* 4. *cum ſeqq.* Selu. *de benefic. p.* 1. *q.* 5. *n.* 33. *in princ.* Sebaſt. Vant. *de nullit. tit. de nullit. ex defectu iuriſd.* 4. *leg. n.* 71. Nauar. *in man. prælud.* 3. *n.* 17. vbi poſt D. Thom. 1. *part. q.* 93. *art.* 4. ait Auguſtinus *hic* non agi de imagine Dei principali, quæ conſiſtit in eſſentia hominis, ſed de alia minùs principali, quæ conſiſtit in productione, & proceſſione; nam quoad hanc vir dicitur ſimilis Deo, ex eo quòd ſicut ille à nullo alio, ita vir ex nullo alio homine proceſſit, mulier autem proceſſit à Deo ſumente illam ex homine; & *in c. illa anima, de pœnit. diſt.* 2. *num.* 5. aſſerit illud Apoſtoli 1. *ad Corinth.* 10. *mulier non eſt imago Dei,* non intelligi de imagine creationis, quæ eſt ſecundùm naturam intellectualem, ſed de illa, qua vir eſt ſimilis Deo, quatenus ſicut ex Deo procedunt omnia, & omnia ſunt propter ipſum, ita ex viro proceſſit mulier, & propter ipſum facta eſt, Petr. Moz. *de contract. tit. de nupt. in princ. ex num.* 2. *fol.* 166. ait quòd in quantum habetur *in hoc text.* quòd mulieres velatæ incedere debent, cùm imaginem Dei non habeant, quòd non per hoc infertur mulierem non eſſe factam ad imaginem, & ſimilitudinem Dei reſpectu rationis, & intellectus, cùm dicatur Geneſ. cap. 2. *Faciamus adiutorium ſimile ſui,* & Eccleſ. cap. 17. *Creauit ex ipſo adiutorium ſimile ſibi, conſilium, & linguam, & oculos, & aures, & cor dedit illis.* Ideò intelliguntur ſupradicta, vt mulier imaginem Dei non habeat, ſed vir, quia vir habet dominiū, & imperium in mulierem, & in cætera animantia, & in hoc eſt ſimilitudo, ſed mulier eſt ſubdita viro, & ſic non eſt ad ſimilitudinem Dei, & hac de cauſa mulieres velatæ, & cum ſubmiſſione incedere debent.

Cap. Nolite itaque. XVI.

1 Vulgò colligitur ex hoc text. *in verſ. ita et ſi adhuc innupta.* &c. poſſe virū irritare vota vxoris ante matrimonium emiſſa, vt per Syluest. *in ſum. verbo votum* 4. *quæſt.* 2. *dicto* 1. Nauar. *in manual. cap.* 12. *n.* 65. *in fine,* Stunic. *de voto quæſt.* ... 75. Philiarc. *de officio Sacerdot. tom.* 1. *part.* 1. *lib.* 3. *c.* 4 *verſ. ſed maior difficultas,* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. part.* 2. *lib.* 2. *cap.* 12. *num.* 45. Valent. 2. 2. *diſput.* 6. *quæſt.* 6. *de voto puncto* 6. *quæſt. vltim. de votis ſubditorum,* Azori. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 11. *cap.* 17. *quæſ.* 2. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 2. *cap.* 60. *num.* 10. Sayr. *in claui Regia lib.* 6. *cap.* 5. *num.* 8. *& cap.* 10. *num.* 19. Ludouic. Beja *reſponſor. caſuum conſcientiæ part.* 4. *caſu* 13. Sanchez *de matrimon. lib.* 9. *diſp.* 34. *num.* 23. vbi *n.* 26. excipit vota realia emiſſa ab vxore ante matrimonium, & *n.* 17. & 28. excipit quoque votum caſtitatis, & Religionis ab vxore ante matrimonium emiſſum.

In gloſſ. *conceſſerat.* ibi, *argument. quòd Abbas poſſit reuocare votum Monachi, quod etiam emiſit ante monachatum* Ita Sayr. *d. cap.* 10. *num.* 11.

Cap. Nec illud. XX. & vlt.

Ambroſius.

Vide de materia huius text. quę dixi ad *c. manifeſtum, & ad cap. quod Deo, ſup. hac eadem cauſa, & quæſt.* 1

In gloſſ. *Coſta.* ibi, *non de pede, ne omninò videretur famula, ne de capite, ne videretur domina, ſed de coſta, vt collateralis videretur.* Vide Tiraquell. *lib.* 8. *connub. gloſſ.* 1. *p.* 8. *n.* 12.

CAVSA XXXIV.

Quæstio I. & II.

Cap. Cùm per bellicam. I. *Leo.*

Colligе ex text. quòd ſi compertum fuerit mulierem habere duos viros, tunc primo viro reſtituenda eſt, & ſi ad eum redire denegauerit, excommunicationis vinculo innodari debet, donec redeat, vt per Roland. *conſ.* 93. *n.* 12. *lib.* 3. Menoch. *de arbitr. caſu* 410. *n.* 129. Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 80. *n.* 14 Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 140. *n.* 32. 1

Nec tamen culpabilis, &c.] Ex his verbis colligunt aliqui ſatis eſſe probabilitatem moralem de alterius coniugis morte haberi, vt ſuperſtes poſſit aliud matrimonium inire, ita Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub.* 56. *ad fin.* Ludou. Lop. *in inſtruct. conſcient. part.* 2. *vbi de matrim. cap.* 55. *pag.* 1171. Philiarc *de officio Sacerdot. tom.* 1. *part.* 2. *lib.* 2. *c.* 9. reſpondentes ad text. *in cap. in præſentia, de ſponſalib.* qui petit certum nuncium, vt intelligatur quando Eccleſia facultatem concedit aliud ineundi matrimonium, quia ob eius auctoritatem maior ad hoc deſideratur certitudo. 2

Cæterùm probabilius eſt requiri eandem certitudinem, per certum nuncium ſcilicet, ſiue per teſtes non ſolùm vbi Eccleſia contrahendi facultatem conceſſerit, ſed etiam vt poſſit aliquis propria auctoritate; ita per text. *in d. cap. in præſentia,* ſuſtinent Sot. *in* 4. *diſt.* 37. *q. vnica, art.* 3. *verſ. de hac verò certitudine,* Couar. *de ſponſalib. p.* 2. *c.* 7. *§.* 3. *n.* 3. Roland. *conſ.* 93. *n.* 8. *vol.* 3. Anton. Cuch. *inſtitut. maior. lib.* 5. *tit.* 12. *n.* 233. Ioſeph. Ludou. Peruſ. *deciſ.* 18. *n.* 7. *p.* 1. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 235. *n.* 2. *&* 4. Menoch. *de arbitr. caſu* 410. *n.* 126. Sanch. *de matrim. lib.* 2. *diſp.* 46. *n.* 6. Gutier. *pract. lib.* 2. *q.* 8. *num.* 4. *& ſeq.* 3

Non obſtat text. *in præſenti,* cui ſimilis *in cap. quoniam. §. porrò, verſ. ſi autem, vt lite non conteſtata,* quia reſpondet Gutier. *d. quæſt.* 8. *num.* 4. *verſ. non obſtat,* huiuſmodi textus correctos eſſe per *d. cap. in præſentia.* Sed hoc reprobat Sanchez *d. diſput.* 46. *num.* 9. quia cùm ſit contra ius naturale ſecundum inire matrimonium, abſque mortis prioris viri debita certitudine, & ita certitudo hæc non pendeat à iure humano, Eccleſia ſtatuens qualis certitudo deſideretur, non procedit diſponendo, ſed tantum declarando ius naturale, quale dicendum non eſt olim declaraſſe minorem certitudinem exigi. Quare omiſſa hac ſolutione, Hoſt. *in d. c. quoniam frequenter ſuper verb. veriſimile,* quem refert, & ſequitur Sanch. *d. num.* 9. *verſ. quare,* dicendum eſt eos textus intelligendos eſſe iuxta 4

d. cap.

dic. *in præſentia*, vt ex veriſimilis præſumptio, & exiſtimatio mortis ſit per certum nuncium, vel alias probationes æquiualentes.

Cap. Si quis neceſſitate. IV.

Ex Concil. apud Vermerias.

1 VIde quæ dixi *ad cap. vnaquæque* 13. *quæſt.* 2. *n.* 1. & 2.

Cap. Si virgo. V.

Auguſtinus.

1 SAnchez *de matrimon. lib.* 10. *diſp.* 5. *n.* 12. per hunc text. reſoluit quòd ſi coniux credens probabiliter alium coniugem mortuum, fornicetur, non poteſt à coniuge ratione illius fornicationis dimitti, quia excuſante iſta matrimonij ignorantia, fornicatio illa vacat culpa adulterij, nec tale eſt formaliter, ſubditque ſe concedere non eſſe causã, vt legitimus vir ab ea vxore diuertat ſi exiſtimans eum eſſe mortuum, aliiſque nuptiis celebratis fornicetur, quia quamuis non excuſetur à culpa adulterij in ordine ad poſteriorem virũ putatiuum, cùm exiſtimet poſterius matrimonium eſſe legitimum; at reſpectu prioris viri, cuius matrimonio ſe ſolutam eius morte probabiliter exiſtimat, non eſt ea rea adulterij.

2 *Si virgo nupſerit neſciens*, &c. In hoc text. ſumi ſciẽtiam pro certitudine aſſerit Syluest. *in ſum. verbo præſcript.* 1. *q.* 3. *dict.* 3. & ideo ex eo colligit Sanch. *de matr. lib.* 2. *diſp.* 44. *n.* 3. coniugem probabiliter opinantem nullum eſſe matrimonium, teneri reddere non obſtãte ea opinione nullitatis, donec ita certus ſit, vt parum dubij remaneat.

Cap. In lectum. VI.

Ex Concil. Tribur.

1 COllige ex text. ignorantiam excuſare ab inceſtu, vt per Couar. *in c. alma mater, p.* 1. §. 10. *n.* 17. *verſ. hinc infertur. in fine*, vbi dicit hunc text. optimũ Farin. *in praxi crim. p.* 5. *q.* 149. *n.* 161. Beiard. *ad Clar.* §. *inceſtus n.* 4. Menoch. *de arbitr. caſu* 502. *à n.* 82. qui id intelligũt de ignorantia, ſeu errore facti iuſto, & probabili.

Cap. Si quis cum duabus. VIII. & ſeq.

1 VVlgò colligitur ex hoc text, quẽ non puniri pœna inceſtus ſi operã fornicationi exhibens cognouerit conſanguineam, aut affinem ex ignorantia, vt per Cou. *in c. alma mater, p.* 1. §. 10. *n.* 17. *verſ. illud ſanè*, Sayr. *in claui Regia, lib.* 1. *c.* 9. *n.* 16.

CAVSA XXXV.

QVÆSTIO II. & III.

Cap. De propinquis. III. *Fabius.*

1 VVlgò colligitur ex hoc text. contrahentes inceſtas nuptias non poſſe cum aliis contrahere matrimonium, vt per Menoch. *de arbitr. caſu* 502. *nu.* 86. & *num.* 106. Petr. Greg. *ſyntagm. iuris lib.* 9. *c.* 11. *n.* 4. *verſ. ſed iure*, Farinac. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 149. *num.* 142.

Cap. De inceſtis. VIII.

Ex Conc. Agathen.

EX hoc text. *in verſ. inceſtuoſos verò*, colligunt cõmuniter Doctores inceſtum cum propriis conſãguineis impedimentum præſtare matrimonio cõtrahendo, vt per Sot. *in* 4. *diſt.* 37. *quæſt. vnic. art.* 1. *paulò poſt* 1. *concl.* Greg. Lopez per text. *ibi in l.* 14. *verbo cenſu pariente, in fine, tit.* 2. *p.* 4. Nauar. *in man. c.* 21. *n.* 74. *verſ. contrarium verò*, & *conſ.* 17. *n.* 2. *de ſponſalib. in antiq. alias conſ.* 1. *n.* 2. *de eo, qui cognouit conſang. in nouis*, Anton. Cuch. *lib.* 5. *inſtitut. maior. tit.* 11. *n.* 17. Philiarc. *de officio Sacerd. tom.* 1. *p.* 1. *lib.* 2. *c.* 4. Steph. Gaët. *in repet. c. ad limina* 30. *q.* 1. §. 4. *n.* 295. Petr. de Ledeſma *de matrim. q.* 58. *art.* 4. *dub.* 2. Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 229. *concl.* 3. *n.* 3. 1

2 Cæterum contrarium, immo huiuſmodi inceſtum non impedire matrimonium, ſuſtinent Couarr. *de ſponſalib. part.* 2. *c.* 6. *in init. num.* 4. Verac. *in ſpeculo coniug. part.* 1. *art.* 13. *ſtatim in princ. concluſ.* 1. Barthol. à Ledeſma *de matrim. dub.* 50. Viuald. *in candelab. aureo part.* 1. *de Sacram. vbi de matrim. n.* 95. Matienſ. *in rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *n.* 138. *lib.* 5. *noua recop.* Henriquez *in ſum. lib.* 11. *de matrimon. c.* 2. §. 4. *in princip.* & alij plures, quos refert, & ſequitur Sanch. *de matr. lib.* 7. *diſp.* 15. *n.* 16.

3 Qua ſententia retenta non obſtat tex. *in præſenti*, quia reſpondet Caietan. 2. 2. *quæſt.* 154. *art.* 9. *col.* 2. *verſ. ad ſecundam obiectionem*, quòd ſola coniugia inceſtuoſa *hic* reprobantur, nimirum cum conſanguineis, vel affinibus; dicitúrque non poſſe hos veniam impetrare, niſi ab his coniugiis ſeparentur, atque ita in fine ſubiicit hic text. *ſanè quibus coniunctio illicita interdicitur, habebunt ineundi melioris coniugij libertatem*, refert Sanchez *dict. diſp.* 15. *n.* 17. vbi reſpondet ad alia iura, quæ in contrarium facere videbantur.

Cap. De his. IX. *Ex concil. Illerd.*

NOtatur hic text. ad hoc quod laicus inceſtum cõmitens eſt excõmunicatus, vt per Duen. *reg.* 150. *in* 1. *ampliat.* Clar. §. *inceſtus n.* 7. *verſ. præterea.* Menoch. *de arbitr. caſu* 501. *n.* 100. & 104. Farin. *in praxi crimin. p.* 5. *q.* 149. *n.* 39. 1

Cap. Extraordinaria. XI.

Vrban. II.

GLoſſ. *verbo impedire vlt. in præſenti text.* tenet ex ſola vaſis fœminei penetratione, non emiſſo intus virili ſemine, minime oriri affinitatem, ad eam enim contrahendam requiritur ea copula, quæ ſit ſufficiens ad generationem, vel qua efficiatur ſanguinis commixtio, ſeu qua vir, & fœmina vna caro efficiantur, vt per Archid. *in præſenti n.* 3. & Bellarm. *num.* 2. Philiarc. *de offic. Sacerdot. tom.* 1. *p.* 2. *lib.* 2. *c.* 11. *verſ. affinitas eſt.* Stephan. de Gaët *in repet. c. ad limina* 30 *quæſt.* 1. §. 4. *quæſt.* 212. *num.* 501. Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſp.* 64. *num.* 8. & 11. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 146. Gutier. *de matrim. c.* 87. *n.* 15. metipſum *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p.* 3. *allegat.* 51. *n.* 167. 2

In gloſſ. *Sæpiùs.* ibi, *ſoetus autem eſſet fortè ſi in non naturali membro nunc impedires propter enormitatem criminis.* Ex hoc text. à contrario ſenſu colligitur; hæc gloſſ. & alij, quòd quamuis non ratione affinitatis 3

contractæ eum conſanguineis eius, cum quo copula ſodomitica eſt habita, impediatur matrimonium, nulla enim exinde orta eſt, impediatur taamen propter criminis enormitatem, ita Archid. & Bellam. *hic*, vterque *n.* 1. Lambertin. *de iurepatron. lib.* 2. *p.* 1. *q.* 9. *art.* 16. *n.* 9. Cæterùm contrarium, immo potiùs nullum oriri impedimentum; tenet Sanch. *d. diſp.* 64. *n.* 14. aduertés, tet. *in præſenti*, pro hac parte facere cùm expreſſe decidat in eoſolo euentu pollutionem impedimento eſſe matrimonio contrabendo eum conſanguineis alterius, quando in vaſe naturali recipitur ſemen; ſecus ergo eſt quando in vaſe naturali recipitur ſemen; ſecus ergo eſt quando in vaſe præpoſtero, & contra naturam.

CAVSA XXXVI.

Qvæstio I.

Grattianvs tota hac cauſa agit, qui dicantur raptum committere, & qoa pœna puniendi ſint raptores, & qualiter rapta poſſit copulari raptori, ad cuius materiæ plenam diſcuſſionem vide Concil. Trident. *ſeſſ.* 14. *de reformat. matrim. c.* 6. Nauar. *conſ.* 32. *de ſponſalib. & conſ.* 3. *num.* 7. *de conſang. & affin. in antiq. aliàs conſ.* 2. *&* 4. *de raptorib. in nouis*, Perez *l.* 1. *verbo fuere deſpoſada, tit.* 15. *lib.* 8. *Ordin.* Matien. *in rub. tit.* 1. *gloſſ.* 1. *num.* 142. *verſ. hodie verò, lib.* 5. *noua recopil.* Peguer. *deciſ.* 42. *à princip.* Menoch. *de præſumpt. lib.* 3. *præſ.* 1. *num.* 101. Anton. Theſaur. *deciſ.* 217. *num* 6. Baiard. *ad Clar.* 8. *raptus à num.* 35. Henriquez *in ſum. lib.* 12. *c.* 14. §. 4. *&* 5. Cancer. *var. reſolut. lib.* 1. *c.* 11. *num.* 11. *cum ſeqq.* Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *c.* 212. Zerol. *in praxi Epiſcop. part.* 2. *verbo Raptus*, Petr. de Ledeſma *in ſummma p.* 1. *de Sacram. vbi de ſacram. matrimonij c.* 26. Ioſeph. Seſſe *Aragonia deciſ.* 96. Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 13. Gutier. *eod. tract. c.* 86. Bonacin. *in ſimili tract. quæſt.* 4. *puncto* 18. Card. Tuſch. *pract. concluſ. tom.* 6. *lit. R. concluſ.* 5. *&* 6. Fernandez *in examine Theologiæ moral. part.* 3. *c.* 16. §. 3. *n.* 1. Aloyſ. Ricc. *in collect. deciſ. p.* 4. *collect.* 911. *& in deciſ. Curia Archiep. Neapol. deciſ.* 342. *p.* 4. Molfeſ. *in ſum. Theologiæ moralis tract.* 4. *c.* 11. *n.* 18. *cum ſeqq.* Leſſi *de iuſtit. lib.* 4. *c.* 3. *dub.* 9. *n.* 68. *cum ſeqq.* Baſil. Pont. *de impedim. matrim. c.* 39 Franc. Molin. *de ritu napt. lib.* 1. *comp.* 10. *n.* 1. *cum multis ſeqq.* Rebell. *de obligat. iuſtitia p.* 2. *lib.* 3. *q.* 11. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 22. *n.* 28. *cum ſeqq & lib.* 31. *a n.* 164. Ægid. de Coninck *de Sacram. & cenſur. tom.* 2. *diſp.* 31. *à n.* 46. Armendar. *in addit. ad recopil. legam Nauarra lib.* 4. *tit.* 15. *l.* 1. *de matrim. fol* 198. *verſo*, Vgolin. *de offic. Epiſcopi. c.* 8. §. 3. *n.* 2. Farinac. *in praxi criminali. part.* 5. *quæſt.* 141. *num.* 121. *cum ſeq.*

SVMMARIVM.

1 *Raptores cum rapta ad Eccleſiam confugientes illius immunitate gaudent.*

2 *Raptor virginis ſi per violentiam id fecit, conuictus in iudicio fit ſeruus raptæ in pretiũ pudicitiæ eius, ſi alias non habet vnde ſatisfaciat, & ſe redimat.*

3 *Filiæ ante 25 ætatis annum nubentes ſine conſenſu parentum, vel turpem vitam eligentes, an & quando poſſint à parentibus exhæredari, remiſſiuè.*

Cap. De raptoribus. III.

Ex Concil. Aurel.

Vulgò colligitur ex hoc text. raptores cum rapta ad Eccleſiam confugientes illius immunitate gaudere, vt per Gutier. *practic. lib.* 3. *quæſt.* 5. *per tot.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.* 3. *c.* 16. *num.* 57. Soar. *de Relig. tom.* 1. *lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 17. Azor. *inſtitut. moral. part.* 2. *lib.* 9. *cap.* 9 *verſ. quid vero, de raptoribus*, Mari. Ital. *de immun. Eccleſ. lib.* 1. *cap.* 3. §. 2. *n.* 8. Farinac. *de immun. Eccleſ. num.* 88. vbi *num.* 91. ſubdit in hoc non eſſe attendendam diſpoſitionem iuris Ciuilis *in auth. de mandatis Principum* §. *atque autem*, dum habet raptores, & adulteros non gaudere immunitate Eccleſiæ. 1

Aut ad ſeruiendum ſubiectus ſit, &c.] Notatur ad hocquòd raptor virginis ſi per violentiam id fecit, conuictus in iudicio, fit ſeruus raptæ in pretium pudicitiæ eius, ſi alias non habeat vnde ſatisfaciat, & ſe redimat, vt per Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum, verbo Pœna differ.* 6. *a princip.* vbi *num.* 6. poſt D. Antonin. *in ſum.* 3. *part. tit.* 3. *cap.* 4. §. 4. obſeruat huiuſmodi pœnam ſeruitutis non habere locum in foro conſcientiæ. 2

In gloſſ. *Excuſata*. ibi, *pater tamen bene poteſt eam exhæredare*, &c. Hanc gloſſ. falſam dicit Couar. *de ſponſalib. part.* 2. *cap.* 3. §. 8. *num.* 5. dum tenet poſſe à patre exhæredari filiam, quæ turpi, & indigno ante 25. annum nupſit ſine patris, conſenſu. Sed an & quando filiæ ante 25. ætatis annum nubentes ſine conſenſu parentum, vel turpem vitam eligentes, poſſint exhæredari; vide Greg. Lopez *l.* 10. *verbo pueda la deſherdar, tit.* 1. *part.* 4. *& l.* 5. *verbo a furto, tit.* 3. *part.* 4. *& l.* 5. *verbo que non queria, tit.* 7. *part.* 6. Clar. §. *teſtamentum quæſt.* 41. *num.* 4. *& lib.* 5. § *fin. quæſt.* 81. *ſtat.* 3. *num.* 5. Corraſ. *lib.* 5. *miſcel. cap.* 17. Mieres *de maior. part.* 1. *quæſt.* 50. *num.* 7. Sarmien. *lib.* 1. *ſelect. cap.* 12. *n.* 8. Menoch. *de ſucceſſ. lib.* 1. §. 10. *à n.* 613. Cardin. Mantic. *de coniect. vltim. volunt. lib.* 11. *tit.* 18. *num.* 27. Perez *l.* 1. *verbo y ſi qualquier deſtos, verſ. nec filia contrahens tit.* 15. *lib.* 8. *Ordin.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris lib.* 9. *cap.* 3. *num.* 24. Cancer. *variar. reſolut. lib.* 1. *cap.* 24. *num.* 1. Craſſ. §. *teſtamentum quæſt.* 42. *num.* 5. Anton. de Petra *de poteſtate Principis cap.* 13. *num.* 38. Spin. *in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 14. *princip. num.* 80. Burg. de Pace *conſ.* 20. *num.* 7. Menoch. *de arbitr. caſu* 453. *a num.* 11. *& de præſumpt. lib.* 4. *præſ.* 189. *num.* 58. 76. *&* 82. *cum ſeqq. & conſ.* 69. *num.* 1. Matien. *l.* 2. *gloſſ.* 4. *num.* 49. *tit.* 1. *lib.* 5. *noua recop.* Surd. *de aliment. tit.* 1. *quæſt.* 5. *num.* 17. *& quæſt.* 6. Franc. Viui. *deciſ.* 523. *num.* 3. Gutier. *canon. lib.* 1. *cap.* 20. *& practic. lib.* 2. *quæſt.* 1. Baptiſta Coſta *de facti ſcientia, & ignor. reg.* 11. Valdeſ. *in addit. ad Xuar. tit. de los caſamentos, pag.* 50. Ceuall. *commun. contra commun. quæſt.* 5. Pichard. *in princip. Inſtit. de nupt. n.* 6. *&* 11. *& in princip. Inſtit. de inoff. teſtam. num.* 6. Garc. Maſtril. *Siciliæ deciſ.* 163. Mart. *de iuriſdict. p.* 4. *cent.* 1. *caſu* 70. Bernard. Græuæ. *ad practic. Cameræ Imper. lib.* 2. *concluſ.* 95. D. Barboſ. *in l.* 1. *part.* 4. *num.* 27. 32. *&* 35. *ff. ſoluto matrimon.* Benedict. Ægid. *in repet. l. Titia part.* 3. *à num.* 30. *ff. de condit. & demonſtr. & in tractat. de iure, & priuileg. honeſt. artic.* 7. fere per tot. Molin. *de iuſtit. tractat.* 2. *diſput.* 176. *verſ. dubium circa*, Sanchez *de matrimon. lib.* 3. *diſput.* 47. *num.* 2. optime Rebello *de obligat. iuſtitiæ part.* 2. *lib.* 2. *quæſt.* 14. *ſect. fin. per tot.* 3

Qvæ.

Qvæstio V.

Cap. Si quis virginem. V.

Gregorius. II.

1 EX hoc text.& ex *cap.de puellis, cap.ſi autem, cap placuit, hac eadem cauſa, & quæſt.* apparet iure Canonico antiquo conſtare matrimonium inter raptorem, & raptam, cùm in eis nullum verbum appareat per quod tale matrimonium denotetur fuiſſe irritum, quamuis communiter Doctores dicant fuiſſe irritum, & quicquid ſit habemus ius Canonicum nouius *in cap.fin.de raptoribus*, quod inter raptoré & raptã matrimonium concedit, vt bene obſeruat Sanchez *de matr.lib.7.diſp.*12. *n.*41. Sed attenta nouiſſima diſpoſitione Concilij Trident.*ſeſſ.*24. *de refor mat. matrimon. c.*6. inualidum erit matrimonium celebratum inter raptorem, & raptam, dum rapta manſerit in poteſtate raptoris, quod ad ſponſalia extendunt Fr. Emman. *in ſumma tomo* 1. *cap.* 232. *num.*3. Sanchez *dicto lib.7.diſp.*13.*num.*17. Gutier. *de matrim.c.*86.*n.*24. Bonacin. *in ſimili tract. q.*4. *puncto* 18.*n.*10.*verſ.tertia.*

An raptor contrahens matrimonium cum rapta
2 ſit omninò liber a odus, quæſtio eſt dubia, affirmatiuam partem ſuſtineot Marſil. *conſ.*63. Cæpol.*conſ.*57. Boſſi. *in pract.crim. tit. de raptoribus mulier. num.*17. Anton. Gomez *l.*8. *Tauri num.*7. *cum ſeq.* Baiard. *ad Cla.§.raptus num.*36. Decian. *in tract.crim. lib.*8.*c.*13. *num.*48.*ad fin.* Cancer. *vari lib.*3. *cap.*11.*n.*19. *&* 20. & quoad pœnam infamiæ admittunt, ex ea ratione, quia aliàs rapta cogeretur nubere, infami, Henriquez *in ſum.lib.*12.*cap.*14.§.4.*verſ.ſi ducat non ita ſit*, Fr. Emman. *dict.cap.*232. *num.*4. *verſ.*lo *ſexto*, Petr. de Ledeſma *in ſumma part.*1.*de ſacrament. matrim.c.*26. *dub.fin.*

Contrarium verò, immo raptorem contrahentem 3
matrimonium cum rapta puniendum eſſe pœna delicti ordinaria, tenet Andr. antiquus *Neapolitanarum conſtitutionum gloſſator, in conſtit. capitalem*, qui refert ſuo conſilio Hiſpaniarum olim Regem raptoré, qui raptam duxerat, ad mortem condemnaſſe, ſequitur Matth.de Afflict. *in conſtit. ſi quis raptore quæſt.*6. ambos refert Carrer. *in pract.crim.§. circa tertiũ n.*14. latè Franc. Molin. *de ritu nupt. lib.*1.*compar.*10.*n.*40. *cum multis ſequent.* & quoad pœnam infamiæ agnoſcunt Sanchez *dicta diſp.*13.*num.*1.*verſ.ab hac autem infamia pœna*, Leſſi. *de iuſtit.lib.*4.*cap.*3. *dub.* 9. *n.*69. Farinac. *in praxi criminali part.*5.*quæſt.*145. *num.*14. *&* 102.

Mihi tamen æqua videtur illorum opinio, qui te- 4
nent raptorem pœnas mortis vitare, & ſic fore mitius puniendum quoties raptam vxorem ducit in facie Eccleſiæ, vt multis comprobant Peguer. *deciſ.* 41. & Theſaur. *Pedem.deciſ.*217.*num.*6.

Illud demum aduertere oportet raptorem ſiue ma- 5
trimonium contrahat, ſiue non, teneri ad decenter dotandam raptam arbitrio iudicis, Concil. Trident. *ſeſſ.*24.*de reformat. matrimon.cap.* 6. *in fine*, Henriquez *d.cap.*14 §.5. Farinac. *in praxi crim. quæſt.* 145. *num.* 57. Bonacin. *de matrimon. quæſt.* 4. *puncto* 18. *num.*10.*verſ.ſecunda*, Sanchez *dict. diſput.* 13. *num.* 3. *&* 4. vbi *num.*1.*verſ. raptorem*, reſoluit quòd in ſententia iudicis conſtituentis hanc dotem, attendenda maximè eſt raptoris, & raptæ qualitas perſonarum, & quòd requiratur ſententia iudicis, vt eam teneatur dotare, tradunt Ægid. de Conink *de Sacrament.tom.* 2. *diſput.* 31. *num.* 48. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnitent.lib.* 22. *num.* 31. *verſic. de dotatione.*

AD

TERTIAM PARTEM DECRETI.

DE CONSECRATIONE

DISTINCTIO I.
CAP. Omnes Baſilicæ. III.

Hygin.

1 COLLIGE ex text. Eccleſiarum conſecrationem fieri non debere ſine Miſſa, vt per Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælator. tom. 2. q. 39. art. 1. concl. 3. in fine,* Azor. *inſtit. moral. p. 2. lib. 9. c. 4. q. 2.* metipſum *de officio, & poteſt. Epiſcopi, p. 2. alleg. 27. n. 10.* obſeruantes quòd ſi aliter fiat, licèt non careat culpa, factum tenet.

CAP. Certum eſt. VII. *Gelaſ.*

1 P*Roceſſionem publicam*]Nota publicas proceſſiones eſſe, quæ fiunt in Litaniis maioribus, vt in feſto S. Marci, & in minoribus, vt in triduo antecedente Aſcenſionem Domini, cuius orationes appellantur ab Eccleſia rogationes, vel quæ fiunt pro bono publico ratione occurrentis neceſſitatis, vt imminente peſte, alióque flagello. vel in aduentu noui Epiſcopi, vel in feſto Sanctiſſimi Corporis Chriſti, & quæ Epiſcopo videbuntur. Collige ex Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo proceſſione §. 1.* vbi §. 4. meminit
2 huius text. Proſp. de Auguſt. *in addit. ad Quarant. in ſumma Bullarij verbo præcedentia,* Vgolin. *de poteſtate Epiſcopi p. 1. cap. 10. §. 2. num. 6.* Campan. *in diuerſ. iuris Canonici rub. 12. cap. 13. num.* 118. Aloyſ. Ricc. 308. *num. 7. in 2. edit. & in deciſionibus Curiæ Archiep. Neapol. deciſ. 39. n. 3. p. 4.* metipſum *de iure eccleſiaſtico lib. 1. cap. 43. de ſtatu & vita Regular. verſ. decimoquarto.*

2 Huiuſmodi autem publicas proceſſiones indicere nemo valet niſi Ordinarius ſit, vt reſoluunt Campan. *d. num* 118. Bellet. *diſquiſit. clerical. p. 1. de fauore clericorum reali §. 2. num. 5.* Franc. Leo *in theſauro fori Eccleſiaſt. p. 4. cap. 2. num. 142.* Aloyſ. Ricc. *reſolut.* 308. *num. 7.* ſubdens quòd Epiſcopo competit decernere Eccleſias, quæ adiri debeant, nam proceſſiones publicas dirigendas eſſe quò voluerit Epiſcopus cum conſilio Capitoli, referunt à Sacra Congregatione, deciſum Franc. Leo *d. p. 4. cap. 2. num. 145.* Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarræ lib. 1. tit. 24. c. 28. §. 31. de proceſſionibus n. 1. & 21.* Aloyſ. Ricc. *in deciſ. Curiæ Archiepiſc. Neapol. deciſ. 379. num. 4. p. 4.* & ſic declarauit S. Congr. Rit. *in Elboren. 14. Ianuar.* 16.7. de conſilio tantùm Capituli, non autem conſenſu, *in eadem 28. Martij* 1128. non obſtante immemoriali conſuetudine, eadem S. Congreg. Rit. *in Camerin. 29. Auguſti* 1619. ita vt Epiſcopus ſolus ſine conſenſu Capituli edicere, & dirigere eas non poſſit, idem Armend. *d. loco n. 4.* vbi *num. 3.* ſubdit abſente Epiſcopo idem poſſe Vicarium generalem, S. Congreg. Rit. *in Vigilien. 28. Septemb.* 1630.

CAP. Eccleſia. VIII.

Nicolaus.

NIcolaus Papa electo, & clero Nonenſis Eccleſiæ
ſcribens, relatus *in hoc text.* Eccleſiam deſcribit 1
quòd ſit Catholicorum collectio, referunt Azor. *inſt. moral. p. 2. lib. 5. cap. 10. q. 2.* Quid de Amicis *in rep. cap. potuit, de locato in princ. text. num. 5. cum ſeqq.* D. Roder. à Cunha *in comment. ad cap. vidua vlt. n. 3. diſt. 8.* Cardin. Tuſch. *tom. 3. litt. E. concl. 2.* Ludou. Correa *in rep. cap. inter alia, de immun. eccleſ. p. 1. à n. 7.* Rot. *in Cæſarauguſtana Cathedralitatis 1. Mart.* 1630. coram Reuend. D. meo Coccino Decano *verſ. vnde, vt euiteeur.* Ego ipſe *de iure Eccleſiaſt. lib. 2. c. 1. verſ. nunc verò.* Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtent. lib. 1. c. 3. per tot.* vbi reiecta Turrect. definitione *lib. 1. de Eccleſia cap. 1. circa med.* qui Eccleſiam ſic diffiniri poſſe cenſuit, vt ſit fidelium vniuerſitas, quæ vnius veri cultus, vel Fidei profeſſione conueniat; amplectitur aliam Card. Bellarm. *lib. 3. de Eccleſia cap. 1.* illam definientis, vt ſit cœtus hominum eiuſdem Chriſtianæ Fidei profeſſione, & eorumdem Sacramentorum communione colligatus ſub regimine legitimorum Paſtorum, ac præcipuè vnius Chriſti in terris Vicarij Romani Pontificis.

CAP. Nemo. IX.

Ex Concil. Aurel.

Q*Va ad luminaria, & ad cuſtodiam,* &c.] Ædifi-
ficans Eccleſiam quam dotem aſſignare teneatur, 1
oſtendunt Abb. *conſ. 89. num. 6. & 7. part. 1.* Bellet. *diſquiſit. clerical p. 1. tit. de clerico ædificare §. 15. num. 4.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 3. q. 7.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi p. 3. allegat. 64. n. 3. & in tractat. de iure eccleſiaſt. lib. 2. cap. 2. verſ. debet cum ſeqq.*

SVMMARIVM.

1 *Miſſas celebrare extra Eccleſiam, & loca ab Epiſcopo conſecrata prohibetur.*
2 *Epiſcopus poterat attento iure communi licentiam concedere, vt intra ſuam diœceſim extra locum ſacrum in Altari portatili quis celebraret. Sed an hodie id ei liceat poſt Concil. Trident. oſtenditur num. 3. & ſeq.*

Cap. Miſſarum. XII.

Ex Concil. Tribur.

1 Sed *in locis ab Epiſcopo conſecratis.*] Prohibitum eſt igitur extra Eccleſiam,& loca ab Epiſcopo conſecrata Miſſas celebrare, vt per Petr. de Ledeſma *in ſum. p.1. de ſacram. Eucharistia c.2.* Henriq. *etiam in ſum. lib. 9. c.27. §.1.* Soar. *tom. 3. diſp. 81. ſect. 3. & 5.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib. 10. c.26. q.1* Chamerot. *de ſacram. tract. 4. de Eucharistia tit. de ſacrificio Miſſa dub. 15.* Præſec. *in praxi Epiſc. p.2. c.3. n.21. in fine,* Bonacin. *de Sacram. diſp. 4. q. vlt. punct. 9. n.9. & 10.* Ludou. Mirand. *in man. Prælat. tom. 1. q.41. art. 9. concl. 2.* Aloyſ. Ricc. *in deciſion. Curiæ Archiepiſc. Neapol. deciſ. 78. p.4* Nald. *verbo Miſſa n.31.* Homobon. de Bonis *de examine Eccleſ. tract. 4. q. 137.* Ioan. Valer. *de differens. inter vtrumque forum different. 2. in princip. verſ. Miſſa,* Raguc. *de Miſſa in Eccleſia quæſt. 57. in princ.* Fernandez *in examine Theologiæ moralis p.3. c.5. §.10.* Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta præc. 1. lib. 3. c.13. num. 1.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi part. 2. alleg. 23. num. 1. cum ſeqq.* Mar. Alter. *de cenſur. tom. 1. lib. 1. diſp. 10. c.6. verſ. quamuis.*

2 *Vel vbi ipſe permiſerit.*] Ex his verbis iunctis aliis, quæ referuntur *inc. hic ergo, infra ea eadem diſt.* vulgò colligitur potuiſſe Epiſcopum cōcedere, vt in ſua diœceſi extra locum ſacrum in Altari portatili quis celebraret,& hanc fuiſſe ante Concil. Trid receptam omnium traditionem fatentur Gutier. *canon. lib. 1. c. 30. n. 25* Nauat. *in man. c.25. n.81.* Henriq *in ſum. lib. 9. c. 25. §.8.* Fagund. *in quinque Eccleſiæ præcepta præcept. 1. lib. 3. c.13. n.6.*

3 Magna eſt apud Doctores controuerſia an huiuſmodi facultas celebrandi extra Eccleſiam, quæ ab Epiſcopo iuxta ſupra dicta concedi poterat intra ſuā diœceſim, ſit reuocata per Concil. Trid. *ſeſſ. 22 de obſeruand. in celebrat. Miſſ.* Reuocatam eſſe abſolute tradunt Nau. *d. n.81.* Fulc. *de viſit. lib. 1. c.22. n.8.* Gutier. *d. c. 30. n. 25.* Ciened. *pract. & canon. quæſt. lib. 1. q.44 à n. 9.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib. 10. c.16. q.3.* Valer. Regnald. *in praxi fori pœnit. lib. 29. n.176.* Mirand. *in man. Prælat. tom. 1. q.40. art. 9. concl. 3. in fine,* Fagund. *d. præcept. 1. lib. 3. c. 13. à n.8.* referentes verba Concilij *citato loco,* quæ abſolutè præcipiunt Epiſcopis ne permittant extra Eccleſiam,& Oratoria ad diuinom tantùm cultum dedicāta,& ab eiſdem deputata Ordinariis,& viſitanda, hoc ſanctum Sacrificium fieri.

4 Verùm per decretum Concilij Tridentini *citato loco* prædictæ poteſtati concedendi has licentias Epiſcopis iure communi competenti derogatum non eſſe tuentur Henriquez *dict. lib. 9. c.27. §.1.* Nauar. *conſ. 5. n. 2. de priuileg. in nouis,* Sà *verbo Miſſa n.20. in fine,* Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcient. p.4. caſu 33. verſ. tertiò dico,* cum quibus cōſentire videtur Soar. *tom. 3. diſp. 81. ſect. 3. verſ. addit verò,* quem ſequitur Fr. Emman. *quæſt. Regul. tom. 1. q.43. art. 6.* & nō diſſentit Aloyſ. Ric. *in praxi reſol. 460. n.2.* Raguc. *de Miſſa in Eccleſia q.57.* Bonac. *de Sacram. diſp. 4. q. vlt. punct. 9. num. 10.* Præſec. *in praxi Epiſc. p.1. c.5. n.8. pag. 77. & part. 2. c.3. num. 21. in fine,* Ioan. Valer. *de different. inter vtrumque forum verbo Miſſa differ. 2. verſ. vno tamen in caſu.* Mouentur præcitati Doctores, quia Concil. loquitur de communi modo celebrandi, non verò abſtulit Epiſcopis poteſtatem rationabiliter diſpenſandi ſtante iuſta cauſa, maximè cùm moraliter fuerint neceſſariæ: & quia Concil. intendit ſolùm tollere abuſus in celebratione Miſſarum, non autem caſus licitos. Ex quibus ego has contrarias opiniones diſtinctione conciliari poſſe probabiliùs cenſeo, vt ſcilicet prior, quæ hanc poteſtatem Epiſcopis de iure conceſſam, attento nouiori Concil. Trident. decreto eis negat, procedat neceſſitate, vel iuſta cauſa deficiente; poſterior verò, quæ eādem poteſtatem facit Ordinariis, locum habeat neceſſitate, vel iuſta cauſa exiſtente, ſicut obſeruaui *d. alleg. 28. n.9.*

SVMMARIVM.

1 *Eccleſia ſemel conſecrata non eſt ampliùs conſecranda.*
2 *Intelligo in rebus conſecratis verè, & propriè.*
3 *Sacramenta nouæ legis, quæ characterem non imprimunt, quare reiterari poſſint, non autem conſecratio olei ad ipſum Sacramentum Extremæ Vnctionis conficiendum, oſtenditur.*
4 *Eccleſiæ parietes ſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, ex eo execrata cenſetur ipſa Eccleſia.*
5 *Eccleſia non polluitur per ſeminis effuſionem in ſomnis intra eam habitam.*
6 *Coniugalis coitus intra Eccleſiam habitus illam non polluit.*

Cap. Eccleſiis. XX.

Ex Conc. Niceno.

Vulgò notatur hic text. ad hoc quòd Eccleſia ſemel conſecrata non eſt amplius conſecranda, vt per Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib. 1. cap. 6. numer. 33.* Nauar. *in man. c.25. num. 83.* Palud. *in 4. diſt. 13. quæſt. 2. art. 4.* vbi Sot. *art. 3* Henriquez *in ſum. lib. 9. c. 37. cum ſeq.* Soar *tom. 3. quæſt. 83. art. 5. diſp. 81. ſect. 5. lit. D.* quos refero ego ipſe *de officio, & poteſtate Epiſcopi p.2. alleg. 27. n.12. & de iure eccleſiaſt. lib. 2. c.2. verſ. conſecrata.* 1

Intellige procedere in rebus conſecratis vere, & 2
proprie, prout ſunt illa, quæ in eum finem conſecrantur, vt reddantur apta diuinorum miniſteriorum vſibus, ſicut videre eſt in Eccleſia, Altari, veſtibus, & vaſis ſacris, quæ ſimiliter ad vſum Diuinorum,& præcipue ad Miſſæ ſacrificium legitime, & cum debita reuerentia celebrantur ab Eccleſia inſtituta, in quem finem conſecrantur, & ſaltem benedicuntur. Vnde fit vt ex Sacramentis Eccleſiæ ſolum ſacramentum Ordinis in hunc ſenſum contineat veram, & propriam conſecrationem, de qua agimus, quatenus per illud is, qui ordinatur, præficitur diuinis miniſteriis peragendis, & ideo merito clericus dicitur in ſortem Domini vocatur, *cap. cleros, 21. diſtinct.* dicitur etiam res ſacra, ac proprie ſacrilegium committere, qui manus violentas in eum intulerit, notant DD. quos plena manu citaui *in collect. ad c. ſi quis ſuadente 17. q.4.* Alia vero Sacramenta licet ſimiliter gratiam conferant ex opere operato, & ideo multo magis ſanctificent, quàm conſecratio, de qua agimus, non tamen per illa fideles proprie conſecrantur ad vſum Diuinorum. Quæ quidem reſolutio ſine dubio procedit quoad ipſa Sacramenta, non vero quoad præparationem materiæ, reſpectu cuius propria datur conſecratio, de qua agimus, ſicut videre eſt in aqua, dum prius vngitur, benedicitur, cæteriſque cæremoniis, nempe exorciſmis, deprecationibus, quibus Eccleſia vtitur, ſanctificatur, vt ſic magis apta reddatur ad vſum ſacramenti Baptiſmi; quod etiam videri poteſt in conſecratione olei, ſeu Chriſmatis ad Confirmationis, Ordinis,& Extremæ Vnctionis ſacramenta celebranda, in quibus omnibus vera datur conſecratio.

3 Vnde iam infertur vera ratio, quare ſcilicet Sacramenta nouæ legis (exceptis tribus, quæ characterem imprimunt) reiterari poſſint, nempe ſacramenta Pœnitentiæ, Euchariſtiæ, & extremæ Vnctionis, cùm tamen reiterari non poſſit conſecratio olei ad ipſum ſacramentum extremæ Vnctionis conficiendum, contra regul. quod propter vnumquodque tale, & illud magis, de qua *in auth. multò magis C. de ſacroſ. Eccleſ. Clement. ſi dominus, de reliq. & vener. Sanctor.* Vera igitur ratio ea eſt quòd in Sacramento ipſo non propria datur conſecratio, hoc eſt, ſpecialis dedicatio ad vſum Diuinorum ex parte ſubiecti, nempè infirmi, cui idem Sacramentum confertur, cùm tamen propriè detur in præparatiue materiæ, olei ſcilicet, tunc conſecratę ad vſum eiuſdem Sacramenti, cuius ideò conſecratio reiterari nequit.

4 *Niſi aut ab igne exuſta.*] Notatur ad hoc quòd ſi Eccleſiæ parietes igne decruſtentur intus, & extet ùs Eccleſia ex eo execrata cenſetur, vt per gloſſ. *hic, verbo exuſta,* Piaſec. *in praxi Epiſc. p. 1. c. 5. n. 24. verſ. ſecundò,* Fr. Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 2. q. 39. art. 4. concl. 1.* quos refero ego ipſe *de offic. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 27. n. 18.*

5 In gloſ. *S. mine.* ibi. *nam ſi per ſomnum.* &c. Notatur ad hoc quod Eccleſia non polluitur per ſeminis effuſionem in ſomnis habitam intra eam, vt per Nau. *in man. c. 27. num. 252* Gambarupt. *de caſibus reſeru. c. 15. caſu 7. num. 11.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. c. 5. q. 3.* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 3. lib. 2. c. 47. num. 24.* Mari. Alteri. *de cenſur. tom. 2. diſp. 3. de interdicto c. 1. verſ. tertio,* Fr. Ludou. Miranda *d. q. 39. art. 5. concl. 1. verſ. ſecundus caſus eſt.* Vgolin. *de poteſt. Epiſcopi c. 59. §. 3. verſ. excipitur tamen,* quos refero ego ipſe *d. alleg. 27. num. 43.*

6 In ead. gloſ. ibi, *vel coitum cum vxore*, &c. Notatur ad hoc quò coitus coniugalis intra Eccleſiam habitus illam non polluit, de quo vide Doctores per me citatos *in collect. ad c. vnic. de conſecr. Eccleſ. lib. 6. & d. alleg. 27. n. 47.*

Cap. De fabrica. XXIV.

Vigilius.

1 Iſte text. cum ſuis gloſſis decidere videtur duo dubia de Eccleſia quondam conſecrata an deberet denuo conſecrari, ſi eius fabrica diruta fuerit, in qua materia illud certum eſt quod quando totum ędificium ſiue caſu fortuito, ſiue conſultò in totum deſtruitur, & corruitur quoad tectum, & parietes, aut in maiori parte, ita vt oporteat eos nouiter ſimul reficere, minimè retinent antiquam conſecrationem, quæ ideo de nouo eſt illis adhibenda, ita gloſſ. *in præſenti, verbo innouata,* quatenus diſtinguit inter eum caſum quando inſimul, & in totum deſtructa eſt Eccleſia, & quando per partes reficitur à primis fundamentis, ita Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 27. §. 5. in fine,* Vgolin. *de poteſt. Epiſc. c. 28. n. 4. verſ. ſecundò,* Piaſec. *in praxi Epiſcop. p. 1. c. 5. num. 4.* Fr. Ludou Miranda *in man. Prælat. tom. 2. q. 39. art. 4. concl. 2.* Mari. Alter *de cenſur. tom. 2. diſp. 3. c. 1. verſ. ſexta cauſa.*

2 Verùm quando Eccleſia non ſimul, & in totum, ſed paulatim, ſeu per partes deſtruitur, & ſic à primis fundamentis ſucceſſiuè reficitur, tunc pars habita per modum acceſſionis etiam conſecrata habebitur, vnde etiamſi curſu temporis vniuerſa materia, quæ antea erat, modo non extet, ſed noua in totum ſuperuenerit, adhuc non erit Eccleſia iterum conſecranda, ſed ad ſummum aquæ tantùm benedictæ aſperſione exorcizanda, vt per Syluest. *in ſumm. verbo conſecratio 1. q. 5. verſ. tertius eſt,* Azor. *inſtitut moral. part. 1. lib. 9. cap. 4. quaeſ. 6.* Mari. Alter, *dicto c. 1. verſ. quando autem.*

Cap. Eccleſiam. j. XXVII. & ſeq.

Ex Concil. Aurel.

Probat hic text. Eccleſiam, in qua infidelis ſepultus fuit, pollutam cenſeri, ac proinde reconciliandam eſſe, vt per Fagund. *in quinque Eccleſiæ præcepta, præc. 1. lib. 3. c. 14. num. 57.* Ludou. Miranda *in manual. Prælat. tom. 2. quæſt. 39. art. 5. concl. 1. verſ. quartus caſus,* vbi addit in hoc caſu non ſolum eſſe reconciliandam Eccleſiam, verum etiam & illius parietes abradendos, Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. cap. 26. quæſt. 13. verſ. quarto modo, & part. 1. lib. 9. c. 5. quæſ. 1. verſ. quinto, & ſeq.* Sayr. *de cenſur. lib. 5. c. 6. num. 15. cum ſeq.* vbi aſſerit locum habere etiamſi infantes infidelium ſint, qui ſepeliantur, Vgolin. *de poteſt. Epiſc. c. 29. §. 5.* vbi excipit quando catechumenus in Eccleſia ſepelitur, cum vi charitatis coniunctus nobis ſit, & ſeparari à nobis non debeat in ſepultura, de quo etiam Mar. Alter. *de cenſur. tom. 2. diſp. 3. de interdicto, c. 1 verſ. ſed poſtulabitur,* refero ego ipſe *de officio & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 28. n. 53.* 1

Cap. Concedimus. XXX.

Ex concil. Tribur.

Gloſſ. *verbo in capellis, in præſenti text.* capellam 1 dici putat à capratum pellibus, ait enim olim fuiſſe capellas tuguria pellibus capratum contecta, de quo vide Azor. *inſtit. moral p. 2. lib. 3. c. 8. q. 2.* Cardin. Baron. *in addit. ad Martyrologium Romanum die 12. Iunij,* metipſum *in tract. de iure Eccleſiaſt. lib. 2. c. 8. de oratorijs & capellis. verſ. capella.*

Cap. Altaria ſi non fuerint lapidea. XXXI.

Ex Concil. Epaunenſi.

Collige ex text. Altare lapideum debere eſſe, non 1 autem ligneum, vt per Paul. Fuſc. *de viſit. lib. 1. c. 21. num. 9.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 27. quæſt. 2.* Vgolin. *de officio, & poteſt. Epiſcopi c. 30. num. 1.* metipſum *in ſimili tractat. p. 2. alleg. 27. num. 24. & in tract. de iure eccleſiaſtico lib. 2. c. 7. de Altaribus poſt princip.* vbi refero ſacram Congregationem Rit. *in Caietana 10 Nouembris 1612* cenſuiſſe Altare ligneum cum ara lapidea permitti debere, non obſtante conſtitutione ſynodali.

Cap. Corpora Sanctorum. XXXVII.

Ex Concil. Moguntin. I.

Concilium Moguntinenſe I. *cap. 51.* relatum *in* 1 *hoc text.* ſtatuit, vt nullus corpora Sanctorum de loco ad locum transferre præſumat ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporum, ſanctæque Synodi licentia, ſuper quo Nauar. *conſ. 5. de ſepulatur. in antiq. aliàs conſ. 9. eod. tit. in nouis,* conſultauit quod corpora, & reliquiæ Sanctorum, quæ perpetuæ ſepulturæ traduntur, nec de vna Eccleſia ad aliam, nec de vno loco Eccleſiæ ad alium eiuſdem Eccleſiæ locum ſine legitima auctoritate mutari, aut transferri poſſunt; ideòque nec reliquiæ, & partes Sanctorum, quæ ſunt legitimè Altaribus ad illorum conſecrationem incluſæ

cluſæ ſine licentia de illis ad alia mutari queunt, eo quòd Altati illi perpetuò ſunt incluſæ; quæ verò ſepulturæ perpetuò non ſunt traditæ, ſed extra ſepulturam in Sacrario, vel aliis locis manent, aliunde ad proceſſiones, vel Miſſas, vel alias deuotiones ſine licentia transferri poſſunt, Azot. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *cap.* 8. *q.* 9. vbi ſubdit ſacrilegij crimen non committere illе, qui facultate Epiſcopi, vel eius, cui Eccleſia commiſſa eſt, reliquias, aut illarum particulas extulerit, quia id, quòd ſtatuitur *in hoc text.* locum habet in eo, qui furtim reliquias affert, & aliò deportat, non autem in eo, qui facultate, ſine auctoritate, vel conſenſu eius eccleſiaſtici Præfecti, cui Reliquiarum locus ſacer, vna cum ipſis Reliquiis commiſſus eſt, id facit, Anton. de Siguenca *in hiſtoria ciuitatis Abulenſis lib.* 3. *cap.* 11. Fr. Emman. *qq. Regular. tom* 3. *q.* 35. *art.* 2. *q.* 62. *art.* 1. & 11. latè Sanch. *in præcepta Decalogi tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 40. *num.* 27. & *n.* 28. & *c.* 43. *num.* 25. vbi agit de materia gloſſ. *verbo Principis*, *in præſenti.*

Cap. Ligna Eccleſiæ X X X V I I I.

Higynus.

1 VVlgo colligitur *ex hoc text.* in vſus laicorum non conuerti licere ligna Eccleſiæ, vt per Azot. *inſtit. moral. p.* 2. *lib.* 9. *c.* 3. *q.* 11. Zerol. *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo viſitatio pag. mihi* 346. Soar. *tom.* 1. *de Relig. tract. de ſacrilegio lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 5. lapis Altaris profanatus poteſt licitè vendi, & emptor poteſt illum licitè retinere, dummodo in loco decenti, & honeſto, ita S. Congeg. Rituum *in Reatina* 9. *Maij* 1606.

Cap. Veſtimenta, cum ſeqq. X L I I.

Stephanus Epiſcopus.

1 COllige ex text. ſacrilegium committi ſi irreuerenter tractentur res ſpeciali vnctione, ſeu benedictione conſecratæ vtendo ſcilicet illis in menſis, & ad profanos vſus, vel in ludis, & larius, vel nuptiarum ornatu, vt exemplo vltionis in Balthaſarem Regem ſacra nos docet Pagina *Dan. cap.* 5. explicat latè Conrad. Brun. *de ceremon. cap.* 2. *per tot.* elegantem adducens Concilij Bracharen. I I I. auctoritatem, & poſt Mantuam, notat Decian. *in tractat. crimin. lib.* 6. *cap.* 30. *num.* 39. Azot. *inſtit. moral. p.* 1. *lib.* 9. *c.* 27. *q.* 8 & *ſeq.* Leſſi. *de iuſtit. lib.* 2. *cap.* 45. *de ſacrileg. num.* 16. & multis adductis Henriquez *in ſumm. lib.* 9. *cap.* 28. §. 3. & nemine citato Soar. *tom.* 1. *Relig. tract. de ſacrileg. lib* 3. *cap.* 5. *num.* 5. Quod notabiliter ampliatur, vt procedat etiamſi res huiuſmodi ſacræ eſſe deſierint, veluti ſi Eccleſia diruta ſit, adhuc enim cæmenta ſcilicet, & ligna ad humanos vſus transferri non poſſunt, ſed vel ad religioſa opera eiuſdem, vel alterius Eccleſiæ, vel potiùs comburi debent, vt decidit text. *in cap. ligna ſup. hac ead. diſt.* quod etiam de palliis, & veſtimentis ſacris nimia veſtuſtate conſumptis vel corroſis iubet text. *in cap. Altaris, cum ſeqq. hoc eadem diſtinct.* vbi notarunt Archid. Turrecr, & alij communiter, Syluestr. *verbo benedictio num.* 7. latè Pechi. *in reg. ſemel. Deo dicatum lib.* 6. *à n.* 3. Brun. *d. c.* 2. Decian. *d. c.* 30. *à n.* 41.

Cap. Noctè ſancta. XLVIII.

Teleſphor, V I I.

1 TEleſphori Papæ decreto, de quo *in præſenti*, ter Miſſæ ſacrificium fit in die Natiuitatis Domini, ſicuti referunt Barthol. ab Angel. *in examine Confeſſori dial.* 5. *de Miſſa* §. 648. *cum ſeq.* Azor. *inſtitut. moral. p.* 1. *lib.* 10. *cap.* 24 *q.* 8. *verſ. excipiunt*, Franc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt. p.* 3. *cap.* 4. *num.* 63. Aloyſ. Ricc. *in praxi rerum fori eccleſ. dec.* 351. *in* 1. *edit. alias reſol.* 301. *verſ. & inter igitur as, in* 2. *edit.* Fr. Ludouic. Miranda *in manuali Prælatorum tom.* 1. *quæſt* 40. *art.* 8. *concl.* 2. dummodo non ſumatur ablutio, niſi in vltima Miſſa, nam ſi Sacerdos, qui in celebratione primæ Miſſæ ſumpſit ablutionem, aut lambendo digitos aliquid aquæ, aut vini tranſmiſit ad ſtomachum, non poteſt illa die aliam Miſſam celebrare, cùm dicatur ieiunium naturæ perfregiſſe, vt per Bonacin. *de ſacrament. diſp.* 4. *q.* 6. *puncto* 2. *num.* 6. *ante verſ. dixi* Vgolin. *de officio Epiſcopi cap.* 16. *in princip. num.* 5. Barthol. ab Angelo *d. dial.* 5. §. 217. vbi §. *ſeq.* reſoluit Sacerdotem in feſto Natiuitatis Domini non teneri de præcepto celebrare tres Miſſas.

2 Harum trium Miſſarum ſignificationem eleganter exponit Durand. *in rationali diuinorum Offic. lib.* 6. *c.* 13. *n.* 17 *cum ſeqq.* ſubdens id ſic fuiſſe ſtatutum, ad oſtendendum quod Chriſti natiuitas ſaluauit patres trium temporum, ſcilicet patres ante legem, ſub lege, & poſt legem prima Miſſa canitur de media nocte ad oſtendendum quod illi, qui fuerunt ante legem, non fuerunt illuminati aliqua lege, & ambulabant in tenebris. Secunda cantatur in diluculo in exordio diei, quando Chriſtus in cunabulis adoratus eſt à Paſtoribus ad oſtendendum, quod ſancti Patres, & Prophetæ, qui fuerunt ſub lege ſcripta, aliquantulā cognitionem ei habuerunt, ſed non tantam, quantā nūc habemus. Tertia Miſſa, quæ die clara hora tertia quando illuxit nobis dies redemptionis noſtræ feſtiuius celebratur, ad tēpus refertur gratiæ, in quo deſcendit lux magna de cælo, quæ illuminat omnem hominem venientē in hunc mundum. Prima ergo Miſſa eſt de genitura. Secūda eſt de promiſſione antiquis facta, vnde cantatur. *Lux fulgebit in domo Domini*, non dicitur *fulſit*, vel *fulget*. Tertia eſt de veritate nobis exhibita Vnde cantatur, *Puer natus eſt nobis, & filius datus eſt nobis.*

3 Vtrùm Sacerdos poſſit has tres Miſſas ante auroram celebrare, quæſtio eſt inter Doctores admodum controuerſa, vna ſententia negat, ex eo quia ita in rubr. Miſſalis ſtatuitur, tum quia in ipſo Canone dicitur, *communicantes, & noctem ſacratiſſimam celebrantes*, pro prima Miſſa, pro aliis vero duabus dicitur, *& diem ſacratiſſimam celebrantes*; quare ita tenent. Angel. *verbo Miſſa* §. 40. Sylueſt. *eod. verbo* 1. *quæſt.* 4. & 7. Barthol. ab Angel. *d. dialog.* 5. *de Miſſa* §. 649. Nauar. *in man. cap.* 25. *num.* 5. Didac. Nugn. *in* 3. *p. tom.* 1. *q.* 83. *art.* 2. *verſ. ſed eſt dubium, pag. mihi* 504. Ludou. Miranda *in manuali Prælatorum tom.* 1. *q.* 40. *art.* 8. *concl.* 2. Vgolin. *de poteſtat. Epiſcopi, cap.* 16. *num.* 5. Fernandez *in examine Theolog. moral. p.* 1. *cap.* 5. §. 7. *num.* 3. Villalob. *in ſumm. p.* 1. *tractat.* 8. *difficult.* 22. *num.* 3. Ioan. de la Cruz *in direct. conſcient. p.* 2. *de ſacrific. Miſſa q.* 2. *dub.* 1. *concl.* 3. Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta tract.* 1. *lib.* 3. *cap.* 16. *num.* 3. Acoſta *in expoſit. Bullæ Cruciatæ q.* 32. Bonacin. *d. q. vlt. puncto* 9. *n.* 9.

4 Contraria verò ſententia mihi probabilior videtur ex eo ſolùm, quia *in hoc text.* abſolutè conceditur vt nocte Natiuitatis Miſſæ celebrentur ſine vlla diſtinctione, & ideo ſic reſoluunt Zanard. *in direct. Theolog. p.* 1. *de Euchar. cap.* 9. *q.* 7. Scort *de ſacrific. Miſſa lib.* 2. *cap.* 15. *n.* 5. Vaſq. *in* 3. *p. tom.* 3. *diſp.* 232. *c.* 3. *n.* 32. Soar. *in* 3. *p. tom.* 3. *diſp.* 80. *ſect.* 4. Molſeſ. *in ſumm. Theolog. moral. tom.* 1. *tract.* 3. *cap.* 10. *num.* 22. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 9. *n.* 134. Laymann. *in Theolog.*

moral. lib. 5. tract. 5. cap. 3. num. 2.Nec obſtat quòd rubricæ Miſſalis aliter ſtatuunt, quia intelligendæ ſunt de Miſſis commentualibus, & ſolemnibus.Nec etiam obſtat quòd in prima Miſſa dicatur, *communicantes, & noctem ſacratiſſimam celebrantes*, non idem in duabus reliquis, *ſed communicantes, & diem ſacratiſſimum celebrantes*, quia in diuini Officij recitatione verba non referuntur ſemper ad tempus in quo dicũtur, ſed ad illud pro quo repræſentando, & commemorando dicuntur. Vnde etiamſi in prima Miſſa dicatur, *& noctem ſacratiſſimam venerantes*, nemo tamen negat quin talis Miſſa priuata dici poſſit in plena diei luce.

5 Quid ſi Sacerdos nolit celebrare omnes tres Miſſas, ſed vnam tantùm, & credit Gauant. *in comment. ad rubr. Miſſalis tom.* 1.*p.*4.*tit.* 3. *num.* 6. tunc dicendam eſſe vel primam, vel tertiam, & potiùs tertiam cuius oratio cum officio concordat. Sed probabilius eſt poſſe dici quælibet ex dictis tribus Miſſis, quam quis magis voluerit, ita Zanard.*d.c.*9.*q.*7. Vgol.*d.cap.* 16.*num.*5.Petr.de Ledeſma *in ſumm.tom.* 1.*vbi de ſacram.Euchar.c.*19.*poſt* 9.*concl.*Villalob. *in ſumm. p.* 1. *tract.* 8.*diffic.*22.*n.*3.

6 Præcepto de audienda Miſſa ſatisfacit, qui in die Natiuitatis Domini, vnam ex iis tribus audit, ſicuti bene reſoluunt Sylueſt.*in ſumm.verbo Miſſa* 1.*num.* 1.*verſ.*Nauar. *conſ.* 1. *de celebr. Miſſar.* vbi ſubdit ſic nec ſacerdotem teneri illas tres Miſſas celebrare, Henriquez *in ſumm.lib.*9.*de Miſſa c.*25.§.3. Barthol. ab Angelo *dialog.*5.§.801.Nald.*in ſumm.verbo Miſſa num.*10.Bonacin.*de Sacram.diſput.*4.*q.vlt. puncto* 11. *num.*10.Paul.Layman.*in Theolog.mor.lib.*5.*tract.*5.*c.*4. *num.*6.

7 Aduerte ex conſuetudine antiqua in Hiſpania vigente licere omnibus in hac nocte refectiunculam ſumere vſque ad ſaturitatem ex fructibus, ſiue conſeruis, & non ex rebus ad cœnam deſeruientibus, ita Medin.*in ſumm.prac.*3. §. 10. Alphonſ. Chiacon. *in tr. de ieiunio* §.*de ieiunio in vigiliis*, Petr.de Ledeſma *in ſumm.p.* 2.*tract.* 27.*verſ.digo lo ſegundo*, Llam. 3.*p. methodi.cap.*5.§.25.Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*7.*cap.*8. *q.*8.Cened.*in practicis q.*41 Filliuc.*in q. moral. tom.*2. *tract.*27.*cap.*2.*num.*34.Ludou.de S.Ioan. 1. *p. ſumm. tract.de ieiunio art.*12.*fol.*694.Baſil.Pont.*de matrimon. lib.*5.*c.*8.*num.*2.

Cap. Sacramenta Altaris. XLIX.

Ex Concil.Africano.

1 COllige ex text.quòd ſuſcepturus ſacroſanctam Euchariſtiam ieiunus debet eſſe ieiunio non ſolùm eccleſiaſtico, ſed etiam naturali, quatenus ſcilicet importat abſtinẽtiam à quilibet re, etiam modica comeſtibili per modum cibi, aut potus, vt per Sylueſt.*in ſumma, verbo Euchariſtia il.* 3.*num.*8.S.Thom. 3.*p.q.*80.*art.*8.Dominic.Sot.*in* 4.*diſt.*12.*q.*1.*art.* 8.Sebaſt.Medic.*in ſum.Decreti de conſecr. diſt.* 2. *art.* 22. Læl.de Zanchis *de priuileg.eccleſiaſt.priuil.*128.*n.*21. *cum ſeqq.& priuil.*158.*ex num.*1.Pedraza *in* 3.*præcept. Decalogi fol.* 28.*verſ.octauo*, Conrad.Brun. *de caremon. eccleſiaſt.lib.*6 *cap.*1.Boer.*deciſ.*4. Stephan. de Gaeta *in repet.cap.ad limina* 30.*q.*1.§.6.*num.* 116.*cum ſeqq.* Menoch.*de arbitr caſu* 406.Azor. *inſtitut. moral. p.*1. *lib.* 10. *cap.* 30.*q.*2.Cened.*ad Decretal. collect.* 149. *à princip.*Farinac.*fragment.criminal.p.*1.*litt.C.num.*262. Bonacin.*de Sacram.diſp.*4.*q.*6.*puncto* 2.*n.*5. *cum ſeqq.* Vaſquez *de Euchar.diſput.* 211.*cap.*3.Soar.etiam *de Euchar.diſp.*68.*ſect.*4.Ægid.de Coninck *de ſacram. q.*80.*art.*8.*n.*46. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*19.*num.*118.Anton.Raguc.*in Lucerna Parochorũ*, vbi *de Euchar.q.*26.Torres *de inſtit.d ſpus.*22.*dub.*1. *n* 6.Vega *en ſpeie de Caras p.* 1.*c.* 10. *n.* 160.Anton. Fernandez *en la inſtruccion de Confeſſores p.*3 *mand.*3. *col.*15.Henriquez *in ſumm.lib.*8. *cap.* 49. §.1.Filliuc. *in q.moral.tom.*1.*tract.*4.*c.*8.*n.*134.Ioan. Sanct.*in ſelectis.& pract.diſputat.diſp.*51.*n.*1.

Excepto vno die anniuerſario, &c.] Aduertendum eſt pro intelligentia huius exceptionis, quam text.*in præſenti* facit, olim fuiſſe quarundam Eccleſiarum morem, in quibus fideles die Cœnæ Dominicæ cœnabant, & poſt cœnam ſacrum Chriſti corpus ſumebant exemplo, & imitatione Chriſti, qui eo die ſuum Corpus, & Sanguinem poſt Cœnam Diſcipulis impertiuit, quem deinde morem Corinthios retinuiſſe fertur, & longo poſt tempore ſeruatum Eccleſiæ Alexandrinæ, Ægypti, & Thebaidis; quam tamen exceptionem abrogauit Trullana Synodus *canon.*15.Cõcil.Bracharen.I.*canon.*16.refert Azor.*d.lib.*10.*c.* 30.*q.*2. *verſ.obijcies id, quod habetur.* 2

Cap. Solent plures. L.

Ex Concil.Cabilon.

SAnctus Thom.2.2.*q.*187.*a.*7.& cæteri Theologi communi omnium conſenſu per hunc text.exiſtimarunt horam prandij vnici ieiunantibus nonam fuiſſe præſcriptam, quem latè explicat Couar.*var.lib.* 4.*c.*20.*n.*14. 1

In quadrageſima, &c.] Sunt qui putent argumento huius text. eſſe præceptum audiendi Miſſæ ſacrum tempore quadragenarij ieiunij, quod proximè ante Paſcha ſuſcipitur. Sed meliùs gloſſ. & Ordinarij *in præſenti*, ac Sylueſt.*verbo Miſſa* 2. *q.* 1.tradiderunt id, quod *in hoc text.*dicitur, eſſe vſu, & conſuetudine abrogatum, præſertim cùm mens Concilij tantum fuerit mores improbare, qui Quadragenarij ieiunij tẽpore ante horam debitam cœnantes ieiunium ſoluebãt, & ideo inquit, *nullatenus ieiunare credendi ſunt ſi ante manducauerint quàm veſperanum celebretur officium*, quod olim hora nona fiebat, id eſt, tertia poſt meridiẽ, hodie vero hora ſexta, id eſt, paulo poſt meridiẽ. Deinde vero Synodus conſilium præbet iis, qui ad horam præſcriptam ieiunia ſeruare non poterant, ita Azor.*inſtit.moral.part.*1.*lib.*7.*c.*4.*quæſ.*2. 2

Cap. Sufficit. LIII. *Alex.II.*

EX hoc text. vulgo colligitur Sacerdotem regulariter vnicam tantum Miſſam die vna poſſe celebrare, vt per S.Thom.3.*part.quæſt.* 83. *art.* 2. *ad* 5. S.Antonin.3.*part.tit.*13.*cap.*6.§.5.Sot. *in* 4. *diſt.* 13. *quæſt.*2.*art.*2.Victor.*de Euchar.*§. 95. latè Barthol. ab Angelo *de examine Confeſſ.dial.*5.*de Miſſa* §. 214. *cũ ſeqq.*Nauar. *in man.cap.* 27.*num.* 87. Sylueſt. *in ſumm. verbo Miſſa il* 2.*num.*7.Spin.*in ſpeculo teſtam.gloſſ.*3. *princ.num.*54.late Menoch.*de arbitr.caſu* 407. Franc. Leo *in theſauro fori eccleſiaſt.part.*3.*c.* 4. *n.* 62. Azor. *inſtit.moral.part.*1.*lib.*10.*cap* 24. *quæſ.* 8. Aloyſ.Ricc. *in praxi rerum fori eccleſiaſt.deciſ.*352.*in* 1.*edit. aliàs reſolut.*301.*in princ.in* 2. *edit.* Farinac. *fragm. crimin. part.*1.*lit.C.num.*509.Bernard.& Salzed.*in pract.c.*35. *in nouiſſima edit.*Bonacin.*de Sacram.diſp.*4. *quæſt.vlt. puncto* 7.*num.* 9. 1

Quibus autem caſibus eodem die Sacerdoti iterum celebrare liceat, tradunt D.Antonin. 3. *p.tit.*13. *cap.*6.§.4.Sylueſt.*in ſum. verbo Miſſa* 1. §. 7.Sot.*in* 4. *diſt.*13.*quæſt.*2.*art.*2.Nauar.*in man. cap.* 25. *num.* 87. Azor.*d.q.*8.*verſ.excipiunt*, Henriquez *in ſum. lib.* 3. *cap.*30. 2

c.10.§.7.Hieron.Llam.*in methodo curat.p.* 3.c. 5. §.17. Soar.*tom.*3.*de Sacram.diſp.*80.*ſect.* 3.Franc.Leo *d.c.* 4. *num.*64.Aloyſ.Ricc.*d.reſolut.*301.*verſ.* & *inter legitimas cauſas*,Bonacin.*dicto puncto* 7.*num.*10. Fr. Ludou. Miranda *in manuali Prælat.tom.*1 *q.* 40.*art.* 8. *concl.*2. Barth.ab Angelo *d.dial.*5.*ex* § 216.

3 *Qui verò pro pecuniis*, &c. Nullo iure indicta reperitur pœna aliqua contra clericum vno die plures Miſſas celebrantem, niſi quòd text. *in præſenti* ait ſe non æſtimare euadere damnationem illum, qui pro pecuniis, aut ſecularium adulationibus plures celebrauerit vna die,quod magis pœnam æternam,quàm temporalem videtur reſpicere, ſecundùm Bernard. *d.cap.*35. *num.*1.quare iudex pro facti qualitate, & populi ſcandalo, pœnam, quam ſibi malit plures Miſſas eodem die celebrantibus infligere poterit,vt poſt Maiol.*de irregul. lib.* 3.*cap.* 15. *num.* 6. & Menoch *in addit.ad lib.*1.*de arbitr.caſu* 407. concludit Aloyſ.Ricc.*d.reſol.*301.*in fine*,Poſſeuin.*de ſacrific.* c.1.n.7.

Cap. Nullus Epiſcopus. LVII.

Zachar.

1 SVbſcriptio huius text.concipiebatur, Macharius, emendata nunc eſt ea aliquibus vetuſtis Codicibus,Zacharias Papa *in Synodo Romana* c.13. & 14.vt aduertit Card. Baron. *annalium Eccleſ. tom.* 9. *anno Chriſti* 743.*pag mihi* 116.

2 *Nullo modo audeas data oratione recedere.* De pœna Clerici Miſſam ſacram inceptam relinquentis, vide S.Thom.*tom.*3.*p.q.*84.*art.*6.*ad* 1.Syluest.*in ſumm.verbo Miſſa* §.2.Tabien.*eod.verbo* 1.§.19.& 31. Barthol. ab Angel.*in examine Confeſſor.dialog.* 5. *de Miſſa* §. 558.Salzed.*in pract. cap.* 46.*à princ. in nouiſſ.impreſſ.* Fr.Emman.*qq. Regular.tom.*3.*q.*4.*art.* 4. Azor. *inſtitut. moral.part.*1.*lib.*10.*c.* 23.*q.*1.*cum ſeq.* Villalob. *part.* 1. *ſum.tract.*8.*diffic.*15.*num.* 8. Hieron. Roderic. *in compendio quæſt.Regul.reſol.*25. *num.* 50. Et de Sacerdote Miſſam inchoatam interrumpente, vide Nauar. *in man.c.*25.*num.*86.Poſſeuin.*de ſacrific.c.*2.*n.*11.& alios citatos à Bonacin.*de Sacrament.diſp.*4 *q.vlt.puncto* 10. *num.*24.

Cap. Hoc quoque. LXI.

Soter.

1 HVgo huius text.deciſione permotus duos ſentit oportere præſentes adeſſe in Miſſæ ſacrificio miniſtros. Sed Hoſtienſ. Gloſſ. & communis opinio Theologorum,& Canonici Iuris interpretum,ac Summiſtarum docet vnum ſufficere præſentem, qui reſpondere queat, & hoc iam vſus comprobauit, nam Sacerdos non rarò aliquando ſacrificat vno tantùm miniſtro adſtante,ita Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*10.*c.*39. *q.*1.

2 Ad text.verò *in præſenti* ex Sotere Papa deſumptum variè reſpondent Doctores,in primis S.Thom. 3. *p.q.* 83.*art.*3. *ad* 12. putat hoc Soteris decretum intelligi de Miſſa publica,& ſolemni,non priuata. Sed Innoc. III.*lib.*2.*de myſter.Miſſæ c.* 25. ſic ait *Aliud eſt neceſſitatis articulus, & aliud religionis contemptus, hoc eſt ex decreto Soteris, nullus enim ex contemptu celebrare debet vno tantùm adſtante,at dum vrget neceſſitas, Sacerdos miniſtro vno præſente celebrare poteſt.* Alexand. verò 4.*p.q.*36.*num.*5.*Quædam*,inquit, *antiquitùs ſtatuta erant ob reuerentiam tanti myſterij, quæ poſtea ob vtilitatem,vel neceſſitatem antiquata ſunt.*

In gloſſ. *Ipſe tertius.* ibi, *immò & incluſus Miſſam ſolus cantare poteſt* Notatur ad hoc quòd incluſus aliquis,vt puta eremita, ſolus Miſſam celebrare poteſt; vt per Palud.*in* 4.*diſt.*13.*quæſt.* 1. *art.*1.vbi Sot.*art.*5. Azor.*d.cap.*29. *q.* 3.pariter reſoluentes quòd ſi grauis neceſſitas premat, Sacerdos ſacrificare ſolus poteſt. 3

Cap. Miſſas. LXIV.

Ex Concil. Agathen.

QVamuis in hoc Concilij Agathenſis decreto relato *in præſenti*, ſolius diei Dominici facta ſit mentio,ac proinde probare videatur præceptum audiendi Sacrum diebus tantùm Dominicis iure nobis eſſe datum, Eccleſia tamen hic appellatione diei Dominici vniuerſos dies omnes feſtos intelligit, idque apertè docet communis Eccleſiæ traditio, & conſtat Chriſtianorum conſenſio,ita Soar.*tom.*3.*diſp.* 88.*ſect.* 4.Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*7.*c.*1.*quæſt.*1.*verſ.tria verò*, Bonacin.*de Sacrament.diſp.*4.*q.vltim.puncto* 11.*num.*6. latè Colluſitanus noſter Ferdinand. Paez, qui ſuper hunc text.elegantem edidit repetitionem. 1

*Totas audire.*Ex hoc verbo, *totas*, non defuerunt, qui docuerint omnia Miſſarum ſacra,quæ in die feſto in aliqua Parochia fiunt, debere ſingulos Parochianos audire, vbi commodè poſſint; ſed horum opinio meritò ab omnibus confutatur. Alij dixerunt omnia Sacra,quæ in templo fiunt, debere audiri ab iis,qui ſunt in illud ingreſſi,ſi id fieri cómodè queat; quod quidem omnium etiam conſenſu refellitur.Quare alij melius vocabulum,*totas*,interpretantes dicunt nihil aliud ſignificare, niſi audiendum eſſe ſacrum Miſſæ verbum,in quo duæ Miſſæ continentur,nimirum Miſſa Catechumenorum,quæ à principio vſque ad Euangelij finem protenditur,tunc enim voce Diaconi omnes Catechumeni foras excluduntur,& Miſſa fidelium inchoatur, in qua Chriſti corpus conficitur, offertur,& ſumitur,quæque ab Euangelij fine, vſque ad exitum Miſſæ producitur ita Azor. *inſt. moral.p.*1. *lib.*7.*c.*3.*q.*1.vbi ſubdit ſibi probabilius videri,& communi conſenſu approbari audiri oportere Miſſas totas,ideſt,integras,itavt ſinguli ſingula Miſſæ ſacra in totum,ſiue in integrum audire debeant. Verùm hoc non intelligitur mathematico more,vt nulla omittatur particula,ſed debet intelligi moraliter vt ciuilitas habet humana,ita Barthol.ab Angelo *in examine Cõfeſſ.dial.*5.*de Miſſa* §.776. 2

Is verò id præſtat, qui partem Miſſæ notabilem non omittit,at contra qui omittit, minimè creditur Miſſæ ſacrum audire,ac proinde mortaliter peccat ex ſuo genere,ita Nauar.*in man.c.*21.*num.* 2. Barthol. ab Angelo *de Miſſa dialog.*5.§.777. Azor. *d. c.* 3.*quæſt.*5. Bonacin.*de Sacram.diſp.*4.*q.vlt.puncto* 11. *n.* 15.Soar. *tom.*3.*de Sacram.diſp.*88.*ſect.*2.Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.*19.*num.*24. Ludou. Beia *reſp. caſuum conſc.ent.p.*1.*caſu* 20.vbi ſubdit non minus peccare,qui omittit partē notabilem Miſſæ,quàm qui totam Miſſam omittit, Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta, prec.*1.*lib.*2.*c.*6.*à princip.* 3

Illa autem pars Miſſæ notabilis haberi debet, quæ includit totum Miſſæ principium, vnà cum Epiſtola, & Euangelio,quam ſi quis prætermiſerit, mortaliter peccare, non autem ſi ab initio Euangelij vſque ad Miſſæ finem audierit, tenent Syluest. *in ſumma verbo Miſſa* 2.*q.*1.Azor.*d.c.*3.*q.*2.Coninck *de Sacram.q.*83. *art.*6.*n.* 185. Quamuis omittentem vſque ad Epiſtolam incluſiuè dici omittere partem notabilem, ac proinde mortaliter peccare exiſtimauerint Nauar. 4

Henriquez

Henriquez, Iacob.de Graſſ.Soar.Nugn.& alij, quos refert,& ſequitur Bonacin.*d.q.vlt.puncto* 11. *num*.16. Bathol.ab Angel.*d.dial*.5.*de Miſſa* §.779.

Cap. Epiſcopus nullum.LXVII.

Ex Concil. carthag.IV.

1 IN hoc text.fit mentio de Miſſa Catechumenorum qui exinde videtur inſinuare pro eis licere Miſſam celebrare, cùm tamen in contrarium ſit conſtans Doctorum omnium reſolutio aſſerentium ¦ non licere nobis pro Catechumentis Miſſam celebrare, prout illa conſtat conſecratione, oblatione, & ſumptione Corporis,& Sanguinis Chriſti, ita Nauar. *in tract.de Iubilæo notab.*31.*col.pen.verſ.*tertiò *dici poteſt*. Steph. Durand.*de ritibus Eccleſiæ Catalog.lib*. 1.*cap*. 13.*ſub n*.14.*verſ.ſanè pro his*,Azor.*inſtitut.moral. p*. 1.*lib*.10. *c*.22.*q*.2.

2 Qua ſententia retenta reſpondetur antiquitus dici Miſſam Catechumenorum illam partem Miſſæ, quæ incipiebat à principio, vſque ad Offertorium, vt explicat Turrecrem.*in præſenti*.Poterant enim Catechumeni intereſſe Miſſæ quouſque inciperent ſacra myſteria,nempe vſque ad lectionem Euangelij, qua peracta mittebantur foras clamante Leuitico, *Si quis Catechumenus eſt,exeat foras*,à qua quidem Catechumenorum miſſione nonnulli Miſſam dictam putant, vt teſtantur Raban.Maur.*lib*.1.*inſtit.cleric.c*. 32. Remig. *lib*.1.*de offic.Miſſæ*,Stephan.Durand.*de ritibus Eccleſiæ Catholicæ lib*.2.*c*.1.*n*.1.& 2.

Cap. Omnis Chriſtianus LXIX.

Gregor. VII.

1 GLoſſ.*verbo vacuut,in præſenti text*.ait quòd ſi parochiani pauperi Parocho oblationes non præſtent,poterit Parochus diuina Officia illis denegare, eam notabilem dicit Dec.*in cap.cùm inter n*.54.& 55. *de except*.id procedere addens,licet Presbyter ſuis manibus victum quærere poſſit, quem ſequuntur relati à Gutier.*canon.lib*.2.*c*.21.*num*. 152 & ab Aluarez de Valaſco *de priuileg.pauper.p*.2.*q*..8. *num*. 2. Etan, & quando oblationes ſint debitæ à Parochianis,de euius materia vide Surd.*de aliment.tit*.1.*q*.60.*num*.2. Steph: Gratian.*diſcept.forenſ.c*.366.*n*.21.metipſum *de officio, & poteſt.Parochi c*.24.

Distinctio II.

Cap. Cum omne. VII.

Iulius.

1 INTER plures errores, quos aliqui ſacrificando committebant, Iulius Papa reprobat morem illorum, qui intinctam Euchariſtiam populo porrigebant pro complemento Communionis, quo quidem decreto Valent. *tom*. 4. *diſputat*. 6.*q*.8.*puncto* 4.§.9.*verſ*.10. *obſeru*. & Card. Bellarm. *tom*.2.*de ſacram. Euchariſtia cap*.26.*verſ*. 19. aiunt ſolùm damnari opinionem eorum, qui exiſtimabant Sacramentum hoc habere omnimodam perfectionem in altera tantùm ſpecie,ſubindéque perfectè,& complete omni modo in altera tantùm confici, & adminiſtrari contra prædictam Chriſti Domini inſtitutionem, & ſecundò addunt textum *in præſenti* editum fuiſſe quo tempore liberum erat omnibus communicare ſub vtraque ſpecie, ac ſubinde eodem tempore illicitum erat volentibus vtramque ſumere, præſtare tantum panem intinctum ſanguine, non verò concludit non potuiſſe Eccleſiam iuſtis adductam rationibus præcipere, vt laicis altera tantùm præſtetur, vt optime definit Concil. Tridentin. *ſeſſ*. 21. *c*.3.conducunt quæ dixi *ad cap.comperimus,inf.hac ead. diſt.*

Cap. Relatum. XI.

Ex Tolet.Concil.XII.

IN Conc.Toletano XII. *cap*. 5. relato *in hoc text*. 1 fuit ſtatutum vt quiſque Sacerdos quoties Miſſam celebrat,toties ſacram Communionem percipiat, ita S.Thom.*in* 4.*ſentent.diſt*.12. *q*. 3.*art*. 1.*q*.2.& *in* 3.*p*. *q*.82.*art*.4.Syluest.*in ſumma verbo Euchariſtia* 3.§.17. Tabien. etiam *in ſumma verbo Communicare* §.11. Barthol.ab Angel. *in examine Confeſſor. dialog*. 5. *de Miſſa* §.586.

Cap. Comperimus. XII.

Gelaſ.

COmmunionis Sacramenti myſterium diuidere, 1 qui accepta tantummodo ſacri Corporis portione à Calice ſacrati cruoris abſtinent, ex Gelaſio Pont.refert Gratianus *in præſenti*, & ex hoc loco, ac aliis *infrà* citandis, naſcitur calumnia hæreticorum aſſerentium errare Eccleſiam quatenus laicis ſacram Communionem ſub altera tantùm ſpecie tribuit, & vſum Calicis negat,quod optimis rationibus ſanciuit Concil.Trident *ſeſſ*.21.*c*.1.*cum ſeqq* & multi diſſerunt,qui ea de re late ſcripſerunt,ex quibus vide Sot. *in* 4.*diſt*.12.*q*.1.*art*.12.Barthol.ab Angelo *in examine Confeſſor.dial*.4.*de ſacram. Euchar*.§. 152. *cum ſeq*.Valent.*tom*.4.*diſput*.6.*quaſt*.8.*puncto* 5. Cardin. Bellarm. *tom*.2.*de ſacram.Euchariſtia c*.20.*cum ſeqq*.Henriquez *in ſum.lib*.8.*c*.44.Stephan. Durant.*de ritibus Eccleſiæ lib*.2.*c*.41.*n*.6.*cum ſeqq*.

Sed prædicta Conſilij Trident ſanctione firma remanente reſponderi poterit ad hunc text. vel eum communi agere Gelaſium de Sacerdotibus conficientibus Sacramentum, vt ſatis inſinuant verba ſummarij,ibi, *Sacerdos non debet accipere*, hi enim cum ſub vtraque ſpecie debent conficere, ita etiam ſub vtraque ſpecie debent communicare, itaque ſic interpretantur gloſſ. & Turrecrem. *hic num*. 2. *in fine*, D. Thom. *p*.3.*q*.80.*art*.12. *ad* 1. Sot. *in* 4. *diſt*. 12.*q*.1. *art*.12. Caſtro *aduerſus hæreſes*, *verbo Euchariſtia*, *hær. vlt*. Vel etiam reſpondetur Gelaſium reprehendere eorum errorem,qui vinum damnabili ſuperſtitione deteſtabantur tanquam fel principum tenebrarum, quem errorem tribuit Seuero Caſtr. *verbo vinum*,& alij Manichæis,adeò vt exiſtimarent ſpeciẽ vini ad huius Sacramenti rationem nullo modo pertinere etiam ante eius vſum,ſed ſub vna tantum ſpecie panis eſſe conficiendum contra apertiſſima verba Chriſti Domini ſub vtraque ſpecie illud inſtituentis, qui intellectus colligitur ex verbis text. ibi, *neſcio qua ſuperſtitione*.&c.& tradit Valent. *d.puncto* 4.§. 9.*verſ.vndecima obſeruatio*, Card.Bell. *cap*. 16. *verſ. vndecimò*,ſed prior magis conuenit verbis,& rationibus huius text.

Varia verò argumenta,quæ hæretici colligunt ex 5 Patribus,& ſacra Pagina ad ſupradictam calumniam adſtruendam,ad ſaturitatem reſoluunt Doctores *ſuprà in principio text*.citati,& præcipue ad auctoritatem

tem Chriſti Domini Ioan.cap. 6. *Niſi manducaueritis carnem filij hominis,& biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis*,reſpondent vim huius præcepti in re , non in modo conſiſtere , ſed magis placuit Concil. Trident. *d. loco* verba illa non coniunctiuè, ſed diſiunctiuè,vt ſit ſenſus , *niſi manducaueritis carnem* , &c.vel *niſi biberitis ſanguinem* , &c. qui ſenſus ſatis confirmatur ex verbis ſequentibus , vbi ſeparatim de ſola manducatione dicitur , *qui manducat hunc panem,viuet in æternum.* Ad aliam verò auctoritatem Matth. 26. *Bibite ex hoc omnes* , reſpondetur non ad omnes fideles, ſed ad certum perſonarum genus , ſcilicet Apoſtolos,& Sacerdotes eſſe referenda, vt optimè confirmatur ex auctoritate Marci cap. 14. *Biberunt ex eo omnes* , quæ verba reſpondent prædictis Matthæi verbis , & tamen certum eſt referenda eſſe ad ſolos Apoſtolos , qui cum Chriſto præſentes erant in vltima Cœna.

Cap. Quotidie. XIII.

Auguſtinus.

1 AVguſtinus *de eccleſiaſticis dogmatibus cap.* 53. relatus *in hoc text.* ait nec reprehenſione , nec laude dignum eſſe illum , qui Euchariſtiæ Communionem quotidie accipit , de quo vide Sot. *in 4. ſentent. diſt.* 12.*quæſt.*1.*art.*10. Barthol. ab Angelo *in examine Confeſſ.dial.*4.§.102. Victor.*de Sacram. num.* 76. Ioſeph. Angl. *in florum Theolog. vbi de ſuſcept. Euchariſtia concluſ.*2.*pag.mihi* 333. Spin.*in ſpeculo teſtam. gloſſ.* 3. *princ. num.*53. Vtrùm licitum ſit quotidie ſacram Euchariſtiam ſuſcipi à laicis? vide Syluest. *in ſumma verbo Euchariſtia* 3 *in fine*,Nauar.*in man.c.* 21. *n.* 59.Valent. *tom.*4.*diſput.* 6. *quæſt.* 8.*punctô* 4. *verſ. ſextò cùm hæc*, Petr.Sot.*lect.*9.*de Euchar.* Vaſq. *de Euchar. diſp.* 214. *cap.*3.*n.*27.Soar.*tom.*3.*in* 3.*p. diſp.*69.*ſect.*4.Henriq.*in ſum.lib.*8.*cap.*53. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.*29.*num.*69.Bonacin.*de Sacram.diſp.*4 *q.* 4.*punctô* 2. *n.*16.Ludou.de San Iuan *p.*1.*ſum.tract.de Euchar. q.* 7. *art.*12.*pag.*178.*cum ſeq.*Filliuc. *in quæſt. moral.tract.*4. *cap.*7.*n.*199.Poſſeuin.*de officio Curati cap.* 8. *n.* 10. Anton.de Litterat.*in ſumma ſummarum p.*2.*c.*21.*num.*9.Villalob.*in ſum. tr.* 7. *diffic.* 41. late Ioan. Sanct. *in ſelectis & practicis diſputat.diſput.*22.*per tot.*Celebrare autem quotidie conſultius eſt exemplo Zachæi , qui gaudens Chriſtum excepit in domum ſuam, quàm exemplo Centurionis,qui dixit, *Domine non ſum dignus* , &c. *Matth.cap.*16.ob reuerentiam abſtinere , niſi ex frequenti ſumptione ſentiret in ſe minorem reuerentiam huius Sacramenti , quia tunc monendus eſt , vt quandoque abſtineat.Vide Nauar.*in man. c.* 25 *n.*88. Soar.*tom.* 3.*de Sacram. diſp.* 80.*ſect.*2. Iacob. de Graff. *in aureis deciſ.p.*1.*lib.*2.*cap.*39.*n.*12.Barthol. ab Angelo *dialog.*4.*de ſacr. Euchariſtia* §.96.*& dialog.* 5. §. 231. Azor.*inſtit.moral.p.*1.*lib.*10.*cap.*24.*quæſ.*3.Conincx.*de Sacram. q.* 83. *art.* 1. *dub.*2.qui excipiunt aliquos dies in quibus miſſa non celebratur.

Cap. Omnis homo. XXI.

Ex Concil. Eliberit.

1 IN Concilio Eliberitano relato *in hoc text.* dicitur quod debet homo ante Communionem à propria vxore abſtinere tribus , aut quatuor,aut octo diebus: at hoc non fuiſſe præceptum , ſed tantùm conſilium, ac proinde non obligare poſt gloſſ. *in præſenti* tenent S.Antonin.*part.*3.*tit.* 13. *c.* 6. §.10.Syluest.*in ſum.verbo Euchariſtia* 3.§.43.Sot.*in* 4.*ſent.diſt.*12.*quæſt.*1.*art.* 7.Barthol.ab Angelo *in examine Confeſſor. dialog.*4.*de ſacram. Euchariſtia* §.231.quamuis Alex.de Neuo poſt Butr.*in rub.de ſponſalib.n.* 28. teneat textum *in præſenti* obligare ſub mortali peccato. Conuenientiſſimum tamen erit poſt copulam coniugalem abſtinere ea die à Communione,niſi adſit aliqua iuſta cauſa , vt bene aduertunt Soar.*tom.*3. *de Sacrament. quæſt.* 80. *art.*8.*ſect.*2.*in fine*,Sanchez *de matrimon. lib.* 9.*diſp.*13. *num.*4.

2 Gloſſ.*verbo abſtinere* , *in præſenti text.* concludit minimè eximi coniugem à debiti reddendi obligatione,eo quod illa die Euchariſtiam recepturus ſit , cùm non ſit præceptum,quod *in hoc text.* continetur , ita Turrecr.*hic num.*3.Alex. de Neuo *in rub. de ſponſal.n.* 28.Dom.Sot.*in* 4.*diſt.*32. *quæſt.vnica art.* 3. Petr. Sot. *lect.*16.*de matrimon.verſ.ſequuntur circunſtantiæ*, Henriquez *in ſum.lib.*8.*de Euchariſtia c.*51.§. 3. Sanchez *de matrim.lib.*9.*diſput.*13.*n.*9.

Cap. Tribus gradibus. XXIII.

Clemens.

1 GLoſſ. *verbo miſcere* , *in præſenti text.* differit an Chriſtus deſcendat in ſtomachum ſumentis ſacroſanctum ſacramentum Euchariſtiæ , de quo vide Palud.*in* 4.*diſt.*9.*q.*1.*num.*25.Syluest.*in ſum.verbo Euchariſtia* 1 3.*n.*3.*cum ſeqq.*Angel.*eodem verbo* 1 3.*n.*9. Stephan.de Gaet.*in repet.cap.ad limina* 30.*quæſ.*1.§.6. *num.*105.Sebaſt.Medic.*in ſum.omnium hæreſum* , *verbo beſtia* , Læl.de Zanchis *de priuileg. eccleſiaſt. priuil.* 229.*num.*3.Rebuff.*in repet. cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit.& remiſſ.verſ.imme dicunt quidam* , *pag. mihi* 569.Viuald.*in candel. aureo tit. de ſacramen. Euchariſtia n.*37.*&* 131.

Cap. Si per negligentiam. XXVII.

Ex decreto Papæ Pij.

1 AGitur *in hoc text.* qualiter debeat puniri Presbyter,vel miniſter ſi per eorum negligentiam aliquid de ſanguine Chriſti ſtillauerit ſuper terram , vel ſuper Altare,de quo vide Barthol.ab Angelis *in examine Confeſſorum dialog.*5.*de Miſſa* §. 723. S. Thom. *in* 3.*part.quæſt.*83.*art.*6.*ad* 7 Bernard. *in pract. Canon. cap.* 42. *in nouiſſ. impreſſ.* vbi aſſerit quod pœna ſtatuta *in præſenti text.*cum ſit Canonis antiqui , & quæ magis videtur pœnitentiæ foro quam iudiciali prouidere , ſi caſus occurrit , vt in iudicium deducatur, tunc iudex attenta facti qualitate , & adſtantis populi notitia,vel ſcandalo,& Sacerdotis culpa , vel negligentia, pœnam moderabitur,vel augebit , prout æquius ſibi viſum fuerit, Capell. Tholoſan. & *ibi* Aufret.*deciſ.*218.*incip.Item fuit quæſitum quæ pœna*, Perez *ad tit.* 8. *lib.* 8. *Ordin. pag.* 210.Menoch.*de arbitr. caſu* 409.

Cap. Si quis per ebrietatem. XXVIII.

Ex Pœnitentiali Bedæ Presbyt.

1 DE pœnitentia euomentis Euchariſtiam ob ebrietatem,ac voracitatem agit text.*in præſenti*,quem latè interpretantur S.Antonin.3. *part. tit.*23. *c.*6. §.3. Barthol.ab Angel.*in examine Confeſſ. dial.* 5. *de Miſſa* §.724.Bernard.*in pract.Canon.cap.*41. *in nouiſſ.impreſſ.* Stephan.Aufret.*in addit.ad Capell.Tholoſan. quæſt.*218. Menoch.*de arbitrar.caſu* 405.Farinac.*fragment.crim.p.* 1 *lit.C .n.*269.

Cap. Institutio. XXXI.

Ex Concil. Gerundenſi.

1 Vide dicta *ad c. de his, ſuprà 12. diſt.*

In gloſ. *Institutio* ibi, *ſolet quæri quare inſtituta fuerunt Sacramenta Eccleſiaſtica cum abſque eiſdem Deus poſſet humano generi vitam æternam gratis donare.* Ex his verbis colligitur Sacramentorum institutionẽ non vtique fuiſſe abſolutè neceſſariam, vt ſiue ipſis quiſquam ſaluari nequiuiſſet, vt per Ioſeph. Angl. *in floribus Theolog. p. 1. q. 2. de inſtit. a.* Card. Bellarm. *lib. 1. de Sacrament. in genere c. 22. verſ. ſi igitur*, quãuis neoterici Theologi putauerint eam neceſſariam fuiſſe neceſſitate conſequentię, quia ſic Deus ordinauerat, quorum ſententiam refellunt Gabr. *in 4. ſentent. diſt. 1. q. 1.* & Sot. *eadem diſtinct. q. 2. art. 1.* prout eos citat Cipan. Epiſcopus Laquedonenſis *in diuerſorio iuris Canonici rub. 1. n. 8.* vbi *n. 9.* plures cauſas inſtitutionis Sacramentorum refert.

Cap. Liquidò apparet. LIV. *Aug.*

1 Auguſtinus *in lib. reſponſionum ad Ianuarium c. 6.* relatus *in hoc text.* admonet vt ſacramẽtum Corporis Chriſti nõ niſi ieiuni debeamus accipere, de quo Victor. *de Sacram. n. 74.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 30. q. 2.* Barthol. ab Angelo *dial. 4. §. 20.* & *dial. 5. de Miſſa §. 198.* Bonacin. *de Sacram. diſp. 4. q. 6. puncto 2. n. 5. cum multis ſeqq.* Zambr. *de caſibus in artic. mortis c. 3. dub. 1. n. 1.* Paul. Layman. *in Theolog. moral. lib. 5. tract. 4. cap. 5. num. 3.* metipſum *de offic. & poteſt. Parochi cap. 20. num. 37.*

Cap. Scenicis. XCVI.

Ex Concil. Carthag. III.

1 Vide Barthol. ab Angelo *in examine Confeſſariorũ dial. 4. de ſacram. Euchariſt. §. 57* vbi ex hoc text. colligit quòd tam publicis, & notoriis peccatoribus, quàm publicis excommunicatis poteſt in articulo mortis Euchariſtia exhiberi.

Cap. In altari. XCVII & vlt.

Ex Concil. Vrbico.

1 Decidit hic text. vt in Altari, in quo Epiſcopus Miſſam cantauit, Preſbyter eodem die aliam celebrate non præſumat, de quo Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 10. c. 27. q. 10.* Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 18. § 1.* Bonacin. *de Sacram. diſp. 4. q. 7. ſ. puncl. 9.* ... Fagundez, *in quinque Eccleſiæ præcepta. p. ec. 1. lib 3. c. 22. n. 5.* vbi intelligit de Miſſa ſolemni, & Pontificali, quem refero ego ipſe *de officio. & poteſt. Epiſc. p. 2. alleg. 24. n. 1. ante verſ. Sacerdos, ſecundum Lugduneſamp reſſ.*

DISTINCTIO III.

Cap. Rogationes. III.

Ex Concil. Aurel.

1 Concilivm Aurelianenſe I. *cap. 29.* relatum *in hoc text.* ſtatuit, vt triduo ante Aſcenſionem Domini, quo Litaniæ fiunt, debeant homines ieiunare, & vti cibis quadrageſimalibus, at Durand. *in ration. Diuinorum lib. 6. cap. 105. n. 7. ad fin.* & Syluestr. *in ſum. verbo ieiunium num. 5. in fine* aduertunt ieiunium his tribus diebus Rogationum indici ex conſilio, & non præcepto Eccleſiæ, Couar. autem *lib. 4. var. c. 20. n. 16. ad fin.* ait ieiunium horum dierum Rogationum moribus ſublatum eſſe. In Luſitania verò huiuſmodi ieiunium non in deſuetudinem abiit, ſed pro quodam religionis ſtudio colitur, & obſeruatur, maximè in peruigilio Aſcenſionis Dominicæ, & in aliis duobus diebus à carnibus abſtinetur, quod de aliquibus prouinciis Hiſpaniæ, Galliæ, & Germaniæ atteſtatur Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 7. c. 15. quæſ. 4.*

2 *Et ancillæ ab opere relaxentur.* Nota quòd olim tres Rogationum dies qui proxime diem Aſcenſionis Dominicæ præcedunt, dies feſti habebantur, ac proinde ſerui, & ancillæ cogebantur ab operibus, & omni labore ceſſare; ſed poſtea iſti dies conſuetudine feſti eſſe deſierunt, & ſic nemo amplius hiſce diebus rem diuinam audiendi tali lege tenetur, ita Azor. *d. p. 1. lib. 7. c. 4. quæ. 1. verſ. quares antiquit.* Ferdinand. Paez *in repet. c. Miſſas, de conſecr. diſtinct. 1. n. 36. cum ſeqq.*

3 De origine, & inſtitutione harum Rogationum, qui plura ſcire cupit conſulat Guillelm. Durand. *in ration. diuinorum Offic. lib. 6. cap. 102.* Lap. *ad c. 120.* Polydor. Virgil. *de inuentor. rerum lib. 6. cap. 2.* Alciat. *lib. 9. Parerg. c. 11.* Conrad Brun. *de cærem. Eccleſiæ lib. 5. c. 1. verſ. ad eandem etiam rationem*, Couar. *var. lib 4. c. 20. n. 16.* Fr. Hieron. Roman. *lib. 5. de Republ. Chriſtiana c. 12 pag. 147.*

Cap. Sabbato. XIII. *Innoc.*

1 Innocentius Papa *epiſt. 1. ad Decentium cap. 4.* relatus *in hoc text.* ait quòd ob reuerentiam ſepulturæ Dominicæ Sabbato ieiunare debemus, de quo vide Couar. *lib. 4. var. c. 20. n. 8.* Fr. Emman. *in q. Regular. tom. 3. q. 45. art. 3.* Sayr. *in clavi Regia* ...

2 *Vt traditio Eccleſia habeat, &c.*] Notatur in hoc, quòd Eccleſiæ traditio habet, Sacerdotes non debere celebrare biduo, quod proximè Paſcha antecedit, videlicet die Paraſceues, & Sabbati ſancto, vt per Iacob. de Graff. *in aurei. dec. ſ. ... p. 1. lib. 2. c. 9. n. 13.* Gutier. *canon. lib. 1. c. 30. n. 35 cum ſeq.* Azor. *inſtitut. moral. part. 1. lib. 10. c. 4. quæſ. 1.* Bonacin. *de Sacr. diſp. 4. quæſt. 7. puncl. 2. n. 17.*

3 De die Paraſceues prohibitio hæc omni, & quocumque caſu procedit, quia illa die Paſſio Domini ab Eccleſia recolitur prout realiter geſta eſt, & ideo non repræſentatur myſticè per conſecrationem huius Sacramenti, vt per Durand. *in rationali Diuinorum lib. 6. c. 79.* Soar. *tom. 3. de Sacram. diſp. 80. verſ. ſecundus dies*, Valq. *tom. 3. diſp. 231. cap. 2. num. 1.* & 18. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib 29. cap. 9. numer. 170.* de Sabbato autem non eſt tam præciſa, quia multi exiſtimant non eſſe peccatum mortale eo die priuatim celebrare, quia iam hæc prohibitio abrogata eſt, & ideo per ſe licere ſine ſcandalo, reſoluunt Sot. *in 4. diſt. 13. q. 2. art. 1. verſ. ſecundo agitur*, Fr. Emman. *in ſum. tom. 1. c. 145. concl. 3.* Petr. Ledeſma *in ſum. p. 1. vbi de ſacram. Euchariſtia, c. 19. dub. 3.* Gutier. *d. cap. 30. n. 36.* Ægid. de Coninck *de Sacram. q. 83. art. 3. dub. 2. n. 230.* Soar. *d. diſp. 80. ſect. 1. in fine.* Verùm id minimè licere per hunc text. tenent Nau *in man. c. 15. n. 88.* Francol. *de Horis can. c. 30. n. 8. & 9.* Valq. *d. tom. 3. diſp. 213. c. 2. n. 13.* Valer. Reginald. *d. lib. 29. c. 9. n. 170.* Quare in hoc ſtandum eſſe conſuetudini locorum receptæ tradunt Azor. *d. c. 24. quæſ. 4.* & Bonacin. *d. puncto 2. n. 18.*

De

De feria [illegible] Hebdomadæ ſanctæ nullus dubitat poſſe in ea ſecutè Sacerdotes celebrare. quamuis prudens conſilium ſit ſecretò, & abſque concurſu populi id facere Sot. *d. art.2. verſ. ſecundò arguitur*, Nauar.*d.n.*88.Gutier.*d.cap.*30.*n.*36.*in princ.* Sa *verbo Miſſa n.*3.Soar.*d.diſp.*80.*ſect.*2. *verſ. ſupereſt*. Regin. *d.lib.*29.*n.*170.Ægid.*d.q.*81.*art.*1.*n.*210. Azor.*d.c.*24. *q.*5. Vaſq.*d. tom.*3.*diſp.*232. *cap.*2.*ex n.*14. vbi ſubdit, eo die ſolum licere celebrare antequam Miſſa ſolemnis ſit finita.

Cap. Ieiunia. XVI.

Ex dictis S. Apollonij.

1 QVarta, & ſexta feria ſeruanda eſſe ieiunia decidit text. *in præſenti*, qui reperitur apud Palladium *in vita Apollonij. Abbatis*, ſed hoc neceſſitatis fuit illo tempore primitiuæ Eccleſiæ, hodie verò eſt conſilij, vide Couar.*lib.*4.*var.c.*20.*n* 8.Fr.Hieron. Roman.*de Reipubl.Chriſtiana lib.*5.*c.*10.Soar. *de Relig. lib.* 2.*c.*4.*num.*6.

Cap. Crucis. XIX. *Euſeb.*

1 DE feſtiuitate inuentionis Dominicæ Crucis agit hic text.de qua late Azor. *inſtit. moral. p.*2. *lib.*1.*c.*16.*à princ.*Soar.*de Relig. tom.*2. *lib.*2.*c.*7. *n.*10.

Cap. Aquam XX. *Alex.V.*

1 QVare ſit inſtitutum, vt aqua ſale conſperſa ſanctificetur, oſtendit Alexander Papa V. à Betro *epiſt. cap.*5. relatus *in hoc text.* quem citat Paul. Fuſc.*de viſit.lib.*1.*c.*7.*num.*3.Plura de vi, & effectibus ſalis eleganter congerit Stephan. Gratian. *diſcept. forenſ.tom.*2.*c.*179.

De aquæ benedictæ quatuor generibus, & eius effectibus, antiquoque vſu in Eccleſia contra dæmones, vide Doctores, quos plene citaui *in collect. ad c. aqua* 9.*de conſecr. Eccleſ.vel Altaris*.

Cap. Noſſe. XXI. *Pius*.IX.

1 PIus Papa I X. à Petro Apoſtolo *in primo ſuarum Decretalium*, relatus *in hoc text.* ſtatuit ob Reſurrectionem Dominicam, quæ ipſo die Dominico contigit, Paſcha à Chriſticolis celebrandum eſſe Dominico die, ita referunt Cou.*lib.*1. *var.c.*17. *n.*1.*col.*5. *verſ.item illud*, Azor.*inſtit.moral.p.*2.*lib.*1.*c.*3.*q.*4.

Cap. Celebritatem. XXII.

Victor. XIII.

1 VIctor Papa XIII. à Petro *in primo Decretali ſuo*, ſtatuit vt feſtum Dominicæ Reſurrectionis celebretur ſolemniter primo die Dominico ſequenti poſt decimam quartam lunam primi Hebræorum menſis, ſicuti referunt Euſeb *lib.*5. *eccleſiaſt. hiſtoria cap.*21.Couar.*lib.*1.*var.cap.*17.*num.*1. *col.*5. *verſ. item illud*, Azor.*inſtit.moral.part.*2. *lib.*1. *c.*3. *quaſ.*4. Soar. *de Relig.lib.*2. *cap.*6. *num.*3. *&* 5. ex quibus Couar. *citato loco*, hoc accipiendum eſſe ait vt à decimaquarta luna ad vigeſimamprimam die Dominico Paſcha noſtrum celebretur, & modò dies is Dominicus non cõtingat, nec decimaquarta, nec decimaquinta luna, quòd ſi contigerit, ad ſequenté diem Dominicam differtur iſthæc ſolemnitas, ex D.Auguſtino, qui hoc ipſum eleganter explicat *in quæſt.ex nouo Teſtamento c.*84.*tom.*4. & Anſelmo *lib.*2. *de imagine mundi cap.*24. nam a decimaquarta luna ad veſperam, vſque ad decimamquintam lunam peractam dies hic ſolemnis agebatur, & ideò ne ipſos Iudæos Chriſtiani imitemur, hoc ab antiquis Patribus pie, & catholice inſtitutum eſt.

Alia diuinarum. Notatur ad hoc quòd ius Canonicum lato quodam dicendi modo diuinum ius aliquando dici ſolet, vt per Couar.*practic.c.*31. *n.*2. *verſ. tertia*.

Distinctio

Cap. Per Baptiſmum. II. *Auguſt.*

COncordat Concil. Trident. *ſeſſ.*5. *de peccato originali*, ibi, *manere autem in baptizatis concupiſcentiam*, &c. vide Henriquez *in ſumma lib.*2. *cap.* 16. §.2. *&* 7. Ægid. de Coninx *de Sacram.tom.*1.*quæſt* 69.*art.*3.*n.*6.Iul.Lauor.*de Indulg. p.*2.*c.* .*n.*22.*&* 23. 1

Nota Baptiſmum de facto non auferre pœnalitates in hac vita, vt experientia docet, habere tamen virtutem eas auferendi, & ipſius virtute auferendas eſſe reſpectu iuſtorum in Reſurrectione, quando mortale hoc induet immortalitatem, vt per Philiarc. *de officio Sacerd. part.*2. *lib.*1. *cap.*9. Valer. Reginald. Soar. Coninx.& alios, quos refert, & ſequitur Bonaciu.*de Sacram.diſput.*2.*quæſt.*2.*puncto* 7. *num.*-. vbi præmittit ad ſupradictorum intelligentiam poſt peccatum Adami remanſiſſe in homine quoſdam defectus contractos per peccatum originale, qui defectus appellantur pœnalitates, quales ſunt concupiſcentia inordinata, mors, ægritudinas, & ſimilia. 2

Cap. Firmiſſimè. III. *Auguſt.*

SAnctus Auguſtinus *in lib.de Fide ad Petrum Diaconum c.*29.relatus *in hoc text.* ait quod omnes homines per concubitum viri & mulieris conceptos cum peccato originali ab Adam deriuato naſcuntur; quam ſententiam exornat late D. Ferdinandus de Hoieda nobilitate & ſcientia apprime præditus *in peculiari relect.ad hunc text.* quã pro ſua beniginitate, dum Matriti eſſem, ad me miſit, in cuius poſteriori parte agit de præſeruatione dicti peccati in immaculata & puriſſima Beatæ Mariæ conceptione, de qua late egimus *in coll. ad Concil. Trident. ſeſſ.*5. *de peccato originali*, ideo ad illum locum lectorem remittimus. 1

Cap. Ex quo inſtituta. VI.

NOta gratiam in Baptiſmo productam non ſolùm remittere peccatum originale, ſed etiam peccata actualia, quæ cõmiſſa ſunt ante Baptiſmum, vide Barthol. ab Angel. *de Baptiſmo dialog.*2. §.156. Petr.de Ledeſma *in ſum.p.*1. *de Sacram. vbi de Baptiſmo, cap.*19.Cardoſ.*in praxi iudicum, verbo Baptiſmus n.* 24.Bonacin.*de Sacram.diſput.* 2.*quæſt.*2. *puncto* 7.*n.*4. 1

An autem, & quando ſuſceptio ſancti Baptiſmi liberet quem à pœna ſpirituali, vel etiam à pœna temporali, vide S.Thom.3.*part.q.*69.*art.*2. Dec. *conſ.*130. *incip. Proponitur quòd Iudæus*, Clar.§. *fin. q.*51. *n.*10. Couar.*lib.*1.*var.c.*10.*ſub n.*4.Auil. *ad cap.*25. *Prætor. in gloſſ. la pragmatica, n.*21. Angl. in *floribus Theolog. q.*4.*de effectu Baptiſmi art.*1.*concl.*2.late Bruno à Sole *in quæſt.legal.lib.quæſt.*18.Petr. de Ledeſma *d. cap.* 19. *verſ. tercera concluſion*. Surd. *de aliment. tit.*7. *quæſt.*1. *num.*45 Sanchez *de matrim.lib.*10.*diſput.* 3.*n.*3. Farin. 2

*in praxi crimin.p.3.q.98.num.*150 Bonacin.*d.puncto 7. num.*5.Iul.Lauor.*de indulgent.p. 2.cap.3.num.*12.Anton. Ricciul.*de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtentium lib.4.c.58.n.17.*

Ad ſignificationem. Vide Sayr. *de Sacram.in genere lib.5.c.2.art.3.pag.*438.

Cap. Illud. VII.

1 AVguſtinus *de libero arbitrio lib.1. cap.*23.relatus *in hoc text.*ait quòd prodeſt Baptiſmus paruulis, qui moriuntur ante tempus diſcretionis,qui ſaluantur in fide offerentis,& Concil. Trulent. *ſeſſ. 7.de Baptiſmo can.*13.anathematizat illos, qui dixerint paruulos, eo quòd actus credendi non habent, ſuſcepto Baptiſmo inter fideles computãdos non eſſe,ac propterea cùm ad annos diſcretionis peruenerint, eſſe rebaptizandos vide Iodoc.Cocc. *tom. 2. ſui theſauri Catholici lib 5.art.*6.Balduin. iun. *ſuper opera controuer.* Bellarm *p.2.lib.1.cap.2.verſ. de prima quaſt.* Ægid. de Coninck *de Sacrament.tom.1.quaſt.*68.*art.9. num.*58. Valer.Reginald.*in praxi fori pœnitent. lib. 17. num.*34. Pagan. gaudent. *de dogmat. & ritibus veteris Eccleſ. cap.*50.

Cap. De Catechumenis. XV. & ſeqq.

Ex Gerund.Concil.

1 EX Concil.Gerunden.*cap.*4.refert Gratianus *in præſenti*, Baptiſmum Catechumenis ſolemniter eſſe conferendum in ſolemnitate Paſchali,& Pentecoſtes, latè Anton.Ricciul.*de iure perſonarum extra gremium Eccleſia exiſtent.lib.3.cap.3.per tot.*vbi declarat diuerſimodè,vt ſcilicet non procedat in pueris, & in caſibus neceſſitatis,vel quando baptizandi apparent perfectè instructi in Fide.

Cap. Conſtat. XIX. *Iſidor.*

1 ISidor.*de offic.lib.2.cap.*24. relatus *in hoc text.* oſtendit miniſtrum Baptiſmi ex officio eſſe Sacerdotem, & tradunt S.Thom.*3.p.quaſt.*67.*art.*5.Henriq *in ſum. lib.1.cap.*18.§.1.Philiarc.*de offic.Sacerd p.2. lib. 1.cap.*8.Valer.Reginald.*in praxi fori pœnit.lib. 27. cap. 6. n.*37.Bonacin.*de Sacrament.diſp.1. q. 2. puncto 5.num.*2. Paul. Laymann *in Theolog. morali lib. 5. tract. 2. cap. 7.num.*2.Ego ipſe *de officio, & poteſt. Parochi c.* 18. *ex num.*1.

Cap. In neceſſitate. XXI. *Auguſt.*

1 AVguſtinus ad Fortunatum relatus *in hoc text.*tradit etiam laicos neceſſitate cogente baptizare poſſe,vide Valent.*tom.4. diſp. 4. puncto 1. verſ. tertij generis*, Barthol.ab Angelo *de examine Confeſſar. dialogo de Baptiſmo* §.139.Iacob.de Graff. *in aureis deciſ. p.2.lib.1.c.1.n.*29.Chamer.*de Baptiſmo c.4.dub.*2.Sayr. *de Sacram.in genere lib.2.c.8.q.2.art.*1.Bonacin. *de Sacram.diſp.2.q.1.puncto 5.n.4.*

Cap. Romanus Pontifex. XXIII.

Iſidorus.

1 COllige ex text. paganum poſſe validè conferre Baptiſmum modò intentionem habeat baptizandi, vt per Victor. *de Sacram. Baptiſmi num.*24. Sayr.*de Sacram. in genere lib.2. cap. 5. art.* 3. Bonacin. *de Sacrament. diſp. 2. q. 2.puncto 5.n.6.*vbi ſubdit peccare adultum recipientem Baptiſmum à pagano propter periculum illum non recipiendi defectu intentionis,aut propter periculum ſcandali.

Cap. A quodam Iudæo. XXIV.

Nicolaus.

NIcolaus ad conſulta Bulgarorum *cap.*104.relatus *in hoc text.* definit, ſi in nomine Chriſti aliquis baptizetur,non debere iterum baptizari, quod eſt dicere Baptiſmum in nomine Chriſti miniſtratum ratum eſſe,ac firmum, contra id, quod habetur *in cap. multi,& in c.ſi re vera,& in c. in ſynodo, hac ead diſt.* quæ iura probant inualidè baptizare, qui baptizat in nomine Chriſti, ſeu in nomine Sanctiſſimæ Trinitatis, & per ea ſic reſoluunt Victor. *de Baptiſmo concl.* 16.Henriquez *in ſum.lib. 3. cap.8.num.*1 *& c.11.num.*1. Soar.*tom.3.diſp.21.ſect.3.concl.1. & ſect. 4. verſ.in hac re*,Chamerot.*de Baptiſmo c.3.dub.7.*& plures alij,quos refert,& ſequitur Bonacin.*de Sacram.diſp.2.q. 2.puncto 4.num.7.* 1

In primis aliqui citati à Valent. *tom. 4. diſp.4.q.1. puncto* 3.explicant hoc modo baptizatos à Pagano ſub nomine Trinitatis,vel Chriſti tantum non eſſe rebaptizandos abſolute,ſed ſub conditione. 2

Alij verò meliùs,vt ſunt Sot.*in 4 diſt. 3.q.vnic.art. 6.ad fin.*Henriq.*in ſumm.lib.2.cap.* 10. §. 2. *&* 3. Soar. *tom 3.in 3.p.diſp.*21.*ſect.1.num.*; Bonacin.*d.puncto 4. ſub num.* 8. *verſ.reſpondeo ex reſponſione*, textum in præſenti dum habet baptizatos a Pagano non eſſe rebaptizandos, ſi baptizati ſint in nomine Trinitatis, eſſe intelligendum, expreſſis ſcilicet nomine Trinitatis,Patris, Filij, & Spiritus ſancti,aut tantùm in nomine Chriſti;videlicet loco Filij expreſſo Chriſti nomine, ſic dicendo, Ego te baptizo in nomine Patris, & Chriſti,& Spiritus ſancti. Qui quidem explicandi modus neceſſariò tenendus,ac Nicolaus *I.in hoc text.* ita eſt exponendus, ſicut intelligitur S. Ambroſius, prout ipſe inſinuare videtur; Sanctus autem Ambroſius nunquam dixit valere Baptiſmum in nomine Trinitatis,non expreſſis perſonis, ſeu nominibus Trinitatis, aut tantùm in nomine Chriſti, ſed ſæpiùs *in lib.de ſanctis Sacramentis* dixit hanc eſſe formam, *Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.* Ergo eodem modo dicendum eſt intellexiſſe Nicolaum,qui eundem Ambroſium pro ſe allegat,& profitetur ſic expoluiſſe.Doctoris enim dictum eſt intelligendum ſecundùm doctrinas,& auctoritates, quas allegat, ad not per Bart.*in l. non ſolum §.ſi liberationis verba,num.7 ff.de liberat.leg.*Alex.*conſ.* 31.*num.9.vol.* 4.Sutd.*conſ.*177.*num.*21.*& dec.*116. *ſub n.*12. Anton. Monach.*Florentina dec.*49.*n.*10.*& Bononien. deciſ.*40. *puncto 7.n.*44. 3

Verùm quamuis hic vltimus explicandi modus ſit probabilis, & defendi poſſit, probabilior tamen eſt ille,quem adducit Azor.*inſtit.moral. p. 1. lib. 5.cap.5. q.3.verſ.quartò obijcitur,*dum ait Nicolaum *in præſenti,*reſpondiſſe ad quæſtionem ſibi propoſitam, an baptizatus à Pagano, vel Iudæo verum Baptiſmi ſacramentum ſuſcepiſſet, verè baptizatum fuiſſe ſi in nomine Chriſti baptizatus fuit Baptiſmo Chriſti, non igitur definiuit valere Baptiſmum nomine Chriſti datum,ſed ratum eſſe Baptiſmum,ſiue à Pagano,ſiue à Iudæo collatum, dummodo is Paganus, vel Iudæus baptizauerit Baptiſmo Chriſti, & non Baptiſmo Ioannis, vel alicuius alterius, & ideò rationem reddidit Nicolaus,quia Baptiſmus, inquit, non eſt illorum, qui baptizant, ſed Chriſti, cuius aucto-

titate

titate inſtitutus eſt Baptiſmus,& cuius virtutem habet,& ideo dicit, ſicut *in actibus Apoſtolorum* legitur, ſignificans Baptiſmum valere virtute Chriſti datum, ſicut valebat cùm Apoſtoli baptizabant in nomine Chriſti, hoc eſt, cùm conferebant Baptiſmum Chriſti auctoritate inſtitutum, & eius vigore vim habentem.

Cap. Sanctum. XXXVI.

Auguſtinus.

1 DEclaratur *in cap. verbum, de pœnitent. diſtinct.* 1. *num.* 3.

Cap. Tunc valere. XLII.

a AVguſtinus *lib.* 1. *de Baptiſmo cap.* 21. relatus *in hoc text.* tractat quando proſit Baptiſmus ei, qui ficte illum accepit, de quo Victor. *de Sacram. vbi de Baptiſmo num.* 19. Couar. *in cap. alma mater, part.* 1. §. 4. *num.* 9. & 13. Paul. Comitol. *reſponſor. moral. lib.* 1. *quaeſt.* 19. *n.* 4.

Cap. Ante Baptiſmum. LV.

Rabanus.

1 PRobat hic text. quod catechiſmus conuenienter debet præcedere Baptiſmum, vt per D. Thom. *in* 4. *diſt.* 6. *quaeſt.* 2. vbi Durand. Bonau. & Sot. *quaeſt.* 2. *art.* 1. Syluеſt. *in ſum. verbo Catechiſmus verſic. quartò quaeritur*, latè Anton. Ricciul. *de iure perſonarum extra gremium Eccleſ. exiſtent. lib.* 3. *cap.* 1. *per tot* vbi *num.* 4. per *cap. baptizandos, & cap. non liceat, hac ead. diſt.* obſeruat vt cathechumenus admittatur ad Baptiſmum, non eſſe opus quòd diſcat in particulari omnia, quæ ſunt fidei, ſed ſatis eſſe ſi ſumma quædam capita intelligat, & principia communia, veluti Symbolum Apoſtolorum, legis Decalogum, Orationem Dominicam, Chriſti aduentum, Paſſionem, iudicium futurum, & cætera huiuſmodi, & *num.* 5. per *cap. ante viginti, hac ead. diſt.* aduertit ſatis eſſe ſi per viginti dies ante Baptiſmum ſpecialiter inſtruantur in fide, & deinde admittantur ad Baptiſmum.

De catechiſmo vide Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 10. *à princ.* Ludou. Beia *reſponſ. caſuum conſcientia p.* 2. *caſu* 16.

Cap. Non plures. CI.

Ex decreto Leonis.

1 QVamuis priſca Canonum ſtatuta, de quibus *in hoc text. & in cap. quod autem,* 30. *q.* 4. voluerint quòd in Baptiſmo vnus tantùm patrinus adhiberetur, tamen ad ſummum, vnum ſcilicet virum, vnámque fœminam adhiberi poſſe cenſuit Concil. Tridentin. *ſeſſ.* 24. *de reformat. matrimon. cap.* 2. explicant Poſſeuin. *de officio Curati cap.* 6. *num.* 31. Ego ipſe *de officio, & poteſt. Epiſcopi part.* 2. *alleg.* 30. *n.* 40 Sanchez *de matrim. lib.* 7. *diſput.* 57. Cuius præcepti transgreſſionem adhibendo plures patrinos eſſe peccatum mortale, tenent Fr. Emman. *in ſum. tom.* 1. *cap.* 226. *num.* 1. Bonacin. *de matrimon. quaeſt.* 3. *puncto* 5. §. 2. *num.* 32. & deciſum refert Armendar. *in addit. ad recopil. legum Nauarra lib.* 4. *tit.* 15. *l.* 1. *de matrim. n.* 84. Ego ipſe *d. alleg.* 30. *num.* 44. quicquid dicat Sanchez *d. lib.* 7. *diſp.* 57. *num.* 6. Si tamen de facto plures duobus ſuſcipiant baptizatum de Baptiſmo, cum omnibus contrahetur cognatio ſpiritualis, ſicuti tradunt Sayr. *in floribus deciſ. ſub tit. de cognat. ſpirit. deciſ.* 4. Vgolin. *de poteſt. Epiſcop. c.* 25. §. 5. Armendar. *d. l.* 1. *de matrim. n.* 82. Ego ipſe *d. alleg.* 30. *n.* 45.

Et cùm Epiſcopus ſuper Conciliari diſpoſitione facultatem diſpenſandi non habeat, ideò meritò diſpenſare non poterit, vt duo viri, vel duæ fœminæ ſimul ſuſcipiant, vt benè reſoluunt Sanchez *dict. lib.* 7. *diſput.* 57. *num.* 7. Zerol. *in praxi Epiſcop. p.* 1. *verbo Baptiſmus* §. 4. Rebell. *de obligat. inſtit. part.* 2. *in append. ad lib.* 4. *n.* 89. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. 154. Bonacin. *d.* §. 2. *n.* 33. Fernand. *in examine Theologia moralis p.* 3. *c.* 2. §. 6. *n.* 2. Armendar. *d. l.* 1. *de matrimon. num.* 75. vbi *num.* 80. deciſum refert quòd vnus procurator, qui ſit viri, & alter qui ſit procurator mulieris baptizatum de ſacro fonte ſuſcipere poſſunt, ſed non duo viri, nec duæ mulieres, vnuſquiſque tamen proprio nomine, vir loco mulieris, vel mulier loco viri; & hoc caſu cognatio contrahitur à mittente, non verò a procuratore, vt cenſuit S. Congr. Cóc. *in Tudertina* 16. *Martij* 1630. cuius memini *in tract. de officio, & poteſt. Parochi c.* 18. *n.* 25. a

Cap. In baptiſmate. CII.

Ex Concil. Moguntino.

PRobat hic text. ſuſceptores in Baptiſmo debere 1
eſſe baptizatos, & in Cófirmatione iam cófirmatos, alias ex tali ſuſceptione nullam contrahi cognationem, ita Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 36. & *conſ.* 3. *n.* 1. *de Baptiſmo in antiq. alias conſ.* 1. *n.* 1. *de cognat. ſpirit. in nouis*, Henriquez *in ſum. lib.* 12. *c.* 3. §. 4. plures, quos refert, & ſequitur Sanchez *de matrimon. lib.* 7. *diſp.* 60. *n.* 7. quibus addo Vgolin. *de officio Epiſcopi c.* 25. §. 1. *num.* 2. Rebell. *de obligat. iuſtit. p.* 2. *lib.* 3. *q.* 6. *n.* 6. & 7. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 157. Fernand. *in examine Theologia moralis p.* 3. *c.* 2. §. 9. *n.* 4. & §. 10. *n.* 4. Ægid. de Coninh. *de Sacram. tom.* 2. *diſput.* 32. *n.* 25. Baſil. Pont. *de impedim. matrimon. c.* 24. §. 1. *verſ. illud*, Bonacin *de matrim. q.* 3. *puncto* 5. §. 2. *n.* 19. metipſum *de officio, & poteſt. Parochi c.* 18. *n.* 27.

Cap. Non licet Abbati. CIII.

Ex Concil. Antiſiod.

COllige ex text. Abbates, vel Monachos commatres habere non poſſe, nec de Baptiſmo, aut a
Confirmatione ſuſcipere filios, vt per Sanch. *de matrimon. lib.* 7 *diſp.* 60. *n.* 21. Poſſeuin. *de officio Curati cap.* 6 *n.* 27. *verſ. ſecundò*, Galet. *in margarita caſuum conſcientia, verbo Religioſus, pag.* 225. *in fine*, Rebell. *de obligat. inſtit. part.* 2. *lib.* 3. *quaeſt.* 6. *n.* 10. Valer. Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 31. *n.* 157. *verſ. quartò*, Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom.* 1. *quaeſt.* 43. *art.* 1. *in concl. iuxta med.* Bonacin. *de matrimon. quaeſt.* 3. *puncto* 5. §. 2. *num.* 23. Baſil. Pont. *de impedim. matrim. cap.* 24. §. 1. *verſ. excluſi.* Paul. Laym. *in Theolog. morali lib.* 5. *tract.* 2. *cap.* 9. *n.* 3. *in princip.* Tamburin. *de iure Abbatum tom.* 1. *diſput.* 4. *q.* 2. metipſum *de offic. & poteſt. Parochi c.* 18. *n.* 31.

Limita in Abbate, ſeu Religioſo facto Epiſcopo, b
vt per Gregor. Lopez *l.* 65. *verbo maioral, tit.* 5. *part.* Fr. Emman. *quaeſt. Regul. tom.* 1. *quaeſt.* 58. *art.* 3. & alios, quos refert, & ſequitur Sanchez *in præcepta Decalogi tom.* 2. *lib.* 6. *cap.* 6. *num.* 24. qui omnes afferunt exemplum Gregorij, qui ex religione promotus in Cardinalem factus eſt Maurij Imperatoris compater, refero *d. c.* 18. *n.* 32.

Cap. Placuit. CXI.

Ex Concil. Carthag. III.

1 GLoſ. *verbo teſtentur, in præſenti text.* reſoluit quod teſtimonium vnius creditur in Baptiſmo, ſequũtur Maſcard. *de probat. concl.* 163. Farin. *in praxi crim. q.* 63. *n.* 24. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 1. *n.* 5. Et in conſecratione Eccleſiæ Maſcard. *de probat. concluſ.* 415. *n.* 4. Azor. *inſtit. moral. part.* 1. *lib.* 10. *c.* 26. *quaſ.* 11. *in med.*

Cap. Qui in maternis. CXV.

Iſidorus.

1 PRobat hic text. exiſtentem in vtero matris non poſſe baptizari, quia ſubiectum Baptiſmi eſt homo natus, & non poteſt per Baptiſmum renaſci, qui nondum eſt corporaliter natus, vt per S. Thom. 3. *p. q.* 68. *art.* 11. *ad* 1. Victor. *de Sacram. vbi de Baptiſmo num.* 28. Valer Regin. *in praxi fori pœnit. lib.* 27. *n.* 28. Paul. Comitol. *reſponſ. moral. lib.* 1. *q.* 13. Bonacin. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 2. *punct.* 6. *n.* 7. vbi *n.* 8. obſeruat quòd ſi mater moriatur, & filius in ipſius vtero exiſtens credatur viuere, aperienda eſt mater, vt infans extrahatur, & baptizetur, & *n.* 9. pariter obſeruat quòd ſi mater grauida per iudicis ſententiam damnetur ad mortem, differenda eſt executio ſententiæ donec mater perpeterit. Ante totalem tamen aggreſſionem baptizari poteſt infans in capite, manu, vel pede iã emiſſo, ita Soar. *tom.* 3. *de Sacram. in* 3. *p. q.* 68. *diſp.* 25. *art.* 11. Illuſtriſſ. D. Roder. à Cunha *in comment. ad c. baptizari* 3. *n.* 1. *diſt.* 5. Ego ipſe *de offic. & poteſt. Parochi. c.* 28. *num.* 37. *in fine.*

Cap. Quibis. CXVII.

Ex Pœnitentia Theodori.

1 PRobat hic text rebaptizatum, aut rebaptizãtes ex iuſta ignorãtia irregularitaté incurrere, ac proinde ordinari non poſſe. vt per Henriq. *in ſum. lib.* 14. *c.* 5. §. 3. Auil. *de cenſur. p.* 7. *diſp.* 7. *dub.* 2. *concl.* 4. cuius tamen deciſionis contrarium meritò tuentur Sot. *in* 4. *diſt.* 6. *q.* 8. Nauar. *in man. c.* 27. *n.* 49. Anton. de Corduba *in ſum. caſuum conſcientiæ q.* 37. Couar. *in Clem. ſi furioſus p.* 1. *in initio n.* 8. Sayr. *de cenſur. lib.* 7. *c.* 8. *n.* 10. Salzed. *ad Bernard in pract. c.* 25. *lit.* C. Bonac. *de cenſur. diſp.* 7. *q.* 3. *punct.* 3. *n.* 3.

2 Ad text. verò *in præſenti* reſpondent communiter Doctores illum non eſſe Pontificis, nec Generalis, nec Prouincialis Concilij, ſed cuiuſdam Theodori Archiepiſcopi Cantuarienſis, ita S. Antonin. *in* 3. *p. tit.* 28. *c.* 6. §. 3. Couar. & Sayr. *citatis locis*, Bonacin. *d. punct.* 3. *n.* 2. *verſ. neque obſtat.* Salzed. *d. lit.* C. *verſ. nec refragatur* vbi poſt Alber. Trot. *de vero, & perfecto clerico lib.* 2. *c.* 14. *n.* 1. aduertit quòd licèt de iure rebaptizatus etiam iuſta ignorantia, abſque vlla diſpenſatione ad ſacros Ordines promoueri poſſit, illam tamen ad maiorem cautelam debebit ab Epiſcopo obtinere.

Cap. Eos quos. CXVIII.

Felix. III.

1 COllige ex text irregularem effici illum, qui metu etiam cadente in conſtantem virum compulſus rebaptizatus fuerit, vt per Syluest. *in ſum. verbo irregularitas q.* 4. Maiol. *de irregul. lib.* 5 *cap.* 14. Sayr. *de cenſur. lib.* 7 *c.* 8. *n.* 19. Henriq. *in ſumm. lib.* 14. *c.* 4. §. 3. Auil. *de cenſur. p.* 7. *diſp.* 7. *dub.* 14. Bonac. *in ſimili tract. diſp.* 7. *q.* 3. *puncto n.* 7. Salzed. *ad Bernard. in pract. c.* 15. *lit. A. verſ. & non ſolum*, vbi ſecus aſſerit ſi per vim coactiuam.

Cap. Si quis de alio. CXXII.

Ex Conc. Lugd.

COllige ex text. non eſſe licitum extra neceſſitatem baptizare adhibito Chriſmate alterius anni, vt per Nauar. *in man. c.* 22. *n.* 74. Zerol *in praxi Epiſc. p.* 1. *verbo Chriſma, pag. mihi* 102 Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *q.* 1. *punct.* 7. *n.* 20. Poſſeuin. *de officio Curati c.* 9. *n.* 1. & faciunt per me reſoluta *in tract. de officio, & poteſt. Epiſcop. p.* 2. *alleg.* 31. *n.* 17. 1

Cap. Non regenerabantur. CXXXV.

Auguſtinus.

AVguſtinus *in enchirid. c.* 49. relatus *in hoc text.* ait quod in Baptiſmo Ioannis non erat peccati remiſſio, concordat Concil. Trid. *ſeſſ.* 7. *de Baptiſmo, can.* 1. vbi anathematizantur, qui dixerint Baptiſmũ Ioannis habuiſſe eandem vim cum Baptiſmo Chriſti, docent Cyril. Alexand. *lib.* 2. *in Ioan. c.* 26. & *lib.* 2. *c.* 57. Tertullian. *lib. de Baptiſmo c.* 10. Iſidor. Hiſpalen. *de offic. eccleſiaſt. lib.* 2. *c.* 24. Anſelm. *ad c.* 3. *Matthæi verſ. Baptiſmus Ioannis*, Hug. Victor. *tract.* 5. *de Baptiſm. c.* 2. & *de Sacram. Fidei lib.* 2. *p.* 6. *c.* 6. Magiſt. *in* 4. *ſent. diſt.* 2. vbi Durand. *q.* 4. & Palud. *q.* 1. *art.* 3. S. Thom. *p.* 3. *q.* 38. *art.* 3. Iodoc. Cocci. *tom.* 2. *theſauri Catholici lib.* 5. *art.* 5. Balduin. iun. *ſuper opera controu. Bellarmini p.* 2. *lib.* 2. *c.* 3. *propè fin.* Fernand. *in examine Theologiæ moral. p.* 3. *c.* 2. §. 1. *n.* 2. Molfeſ. *in ſum. Theolog. moral. tract.* 4. *c.* 1. *num.* 98. *in fin.* Bonac. *de Sacram. diſp.* 2. *de Baptiſmo in princ. verſ. ſed priùs explicandum eſt.* 1

Cap. Regenerante. CXXXVI.

DE materia huius text. agunt Doctores, quos cumulat ad *c. ex quo inſtituta, ſup. hac ead. diſt.* 1

Cap. Nulla præter. XLII.

AVguſtinus *de peccatorum meritis, & remiſſ. lib.* 1 *c.* 15. relatus *in hoc text.* ait quod præter Baptiſma Chriſti paruulis nulla ſalus promittitur, vide Couar. *in c. alma mater, part.* 2. §. 2. *num.* 8. Tiraquell. *in l. ſi vnquam, C. de reuocand. donat. verbo reuertatur. num.* 153. Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ lib.* 3. *art.* 1. *c.* 2. §. 246. *pag.* 65. 1

Vnde Concil. Triden. *ſeſſ.* 7. *de Baptiſmo can.* 5. anathematizat illum, qui dixerit Baptiſmum non eſſe neceſſarium ad ſalutem, explicant Paul. Fuſc. *de viſitat. lib.* 1. *c.* 7. *num.* 1. Sayr. *de Sacrament. in genere lib.* 6. *c.* 4. *quaſt.* 1. *verſ. eſt quidem Baptiſmus.* Ægid. de Coninck *de Sacram. tom.* 1. *quaſt.* 68. *n.* 6. Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib.* 27 *n.* 7. Henriquez *in ſum. lib.* 2. *c.* 7. Filliuc. *tom.* 1. *tractat.* 2. *de Sacrament. Baptiſmi num.* 116. & 128. Bonacin. *de Sacram. diſp.* 2. *quaſt.* 2. *puncto* 2. *num.* 3. 2

Distinctiò II.

Cap. Omnes. I. *Vrban.*

1 GLoss. *verbo omnes*, in illi verbis, ibi, *præter Vnctionem infirmorum, quæ non ita propriè dicitur Sacramentum*, videtur inſinuare Vnctionem propriè non dici Sacramentum, ſed & ipſam verè, & propriè Sacramentum eſſe Fide defioit Concil. Trident. *ſeſſ.14. de Extrema Vnctione cap.*& docent Soarez *tom.4. diſp.39. ſect. 1.& 2.*Fr.Emman.*q. Regul.tom.3.q.79.art.1.*Ægid. de Coninck *de Sacram. tom.2.diſp.19.dub.1.* Azor.*inſtit. moral.p.1.lib.4. cap.11.queſ.1. ſtatim in princip.* Valer. Reginald.*in praxi fori pœnit.lib.28.n.43.* Bonacin. *de ſacram.diſp.7.q.vnica,puncto 1.num.1.& 3.*Fernandez *in examine Theologia moralis p.3.c.10. §.1. num. 13.* Maldonat. *tom.1. controverſ. tit. de Extrema Vnctione q.1.* Molſeſ.*in ſumm. Theologia moralis tract.4. cap.3.*

Cap. Spiritus ſanctus. II.

Melchiades.

1 CVm ſacramentum Confirmationis ſit adeò vtiliſſimum vt ſancti Doctores dicant certo modo non eſſe perfectè Chriſtianum, qui non eſt confirmatus, & quia in eo deſcendit ſeptiformis gratia Spiritus ſancti cum omni plenitudine, ſanctitatis, ſcientiæ, & virtutis, & anima maiorem perfectionem, & gratiam recipit, ex D.Thom.*in 3.p.q.72.a.11.* licèt, regulariter loquendo, neceſſitatis non ſit, eſt tamen complementum Baptiſmi, per illud enim baptizatos plenè fieri Chriſtianos dicit Vrbanus Papa *in cap.1.proximè precedenti*,& alij ſancti Patres, quos refert Henriquez *in ſumm.lib.3.cap.3.§.2. ſancta litt. H.*& iuxta ſanum ſenſum contra hæreticos bene explicat Soar.*tom.3.diſp.34.ſect.2.*non quòd prima gratia per Confirmationis ſacramentum conferatur, & ante Confirmationem Baptiſmus culpam originalem non remittat, qui eſt perverſus Raymundi Lupi error, ſed quia per Confirmationem Baptiſmatis gratia roboratur & confirmatur ad bene operandum, conſtanterque credendum, & Fidem Chriſtianam fortiter confitendum, ita ego ipſe *de officio,& poteſtate Epiſcopi p.1.alleg.30.n.7.&* 8.

Cap. Manus. VI. *Euſeb.*

1 EVſebius Papa *epiſt 3.ad Epiſcopos Tuſciæ,& Campaniæ*, relatus in hoc *text.*ſcribit nõ ab aliis, quàm ab Epiſcopis manus impoſitionis Sacramentum perfici poſſe, & de fide definitum eſt in Concil. Trident. *ſeſſ.7.de ſacram.Confirmat.can.3.*docent Alphonſ. Aluarez Guerrero *in ſpeculo iuris Pontificij tit.de Confir. pag.mihi 179.* Couar. *var. lib.1. cap.10. num. 4.& 6.* Nauar.*in man. cap.22. num.8. verſ. dixi Epiſcopum*, Henriquez *in ſumm.lib.3.de Confirm.cap.6.§.1.* Iodoc. Cocc *tom.2.theſauri Catholici lib.5. art.vlt.* Chamer. *de Sacram. tract.de Confirmat. c.3. de miniſtro Confirmat.*Piaſec. *in praxi Epiſcop. p.1. cap.3. de Confirmat. num.1.* Ægid. de Coninch *de Sacram.tom.1.quaſt. 72. num.97.& 105.* Balduin. iun. *ſuper opera controverſ. Bellarm.p.2.lib.2.cap.6.propè fin,verſ Catholici omnes.* Miranda *in manual.Prælat. tom.1.q. 44. art.1. concluſ. vnic. in fin.* Bonacin.*de Sacram. diſp.3.q.vnica puncto 2.num.3.* Vgolin. *de poteſt. Epiſcopi cap.25.num.2.* Monet. *de commut. vltim. volunt. cap. 4. num. 110.* Fillinc. *qq. moral. tom.1. tractat.3. num. 13.* Fernandez *in examine Theologia moralis part. 3. cap.3. §. 3. num.2.*Molſeſ.*in ſumm.Theolog. moralis tract.4. cap.2. n.26.*Ego ipſe *de officio,& poteſt.Epiſcopi p.2.alleg.30. num.1.*

4 Vtrùm antem ex delegatione Summi Pontif. ſimplices Sacerdores hoc ſacramentum Confirmationis adminiſtrare poſſint, latè dixi *ſuprà ad c. peruenit.95. diſtinct.*

Cap. Vt ieiuni. VI.

Ex concil. Aurel.

1 EMman. Sà *in aphor.verbo Confirmatio num. 1.* per hunc tex. tenet Confirmationem dandam eſſe, & accipiendam à ieiunis. Contrarium tamen verius eſt, cùm ieiunium non ſit de præcepto in hoc caſu, ſed ſolum de conſilio, & ideo hanc partem meritò ſuſtinent Henriquez *in ſumm.lib.2.cap.5.num.6. & cap.6. num.7.*Barthol.ab Angelo *de Sacrament. dial.3. §.35.* Iacob.de Graff.*in aureis deciſ.part.2.lib.1.cap.5.n.12. & 14.*Zerol.*in praxi Epiſc. p.1. verbo Chriſma verſ. 3.* Bonacin.*de Sacrament.diſput.3.q. vnic. puncto 2. n.14. verſ.ſecundo.*Ego ipſe *de officio.& poteſt. Epiſcopi p.2. alleg.30.n.12.*

2 *Perfectæ ætatis.*] Quamuis Confirmationis ſacramentum pueris ne dum rationis vſum habentibus conferri poſſit, meliùs tamen erit illis conferri, poſtquam ad rationis vſum peruenerint, vt recordentur ſe hoc Sacramentum recepiſſe, ne iterum recipiant, ita Henriq.*d.lib.3.c.5.§.2.*Bonac.*d.q.vnica,puncto 4.n. 5.*Marc.Anton.Gẽuenſ.*in man. Paſtorum c.54. n.3.* & alij citati per me *d.alleg.30.n.17.*quibus addo Bartholom.ab Angelo *in examine Confeſſariorum dial.3.§.30. cum ſeqq.*

3 *Vt moneantur confeſſionem facere.*] Licèt non ſit præceptum præmittere confeſſionem ante Confirmationis ſuſceptionem, quia text.iſte monet, non autem præcipit, debet tamen, qui ſuſcipere vult, eſſe in gratia, vel putare ſe eſſe in gratia, de quo Epiſcopus adultos præmonere debet antequam miniſtret, ita citati per Bonacin.*d.q. vnic. puncto 4. num. 26.* quibus addo Nauat. *de pœnit.diſt.5.in princ.p.3.in gloſſ.n.26.* meipſum *d.alleg.30.n.18.*

Cap. Dictum. VIII.

Ex Concil.Tarracon.

1 EX hoc text. colligunt nonnulli illum, qui bis Confirmaaionis ſacramentum ſuſceperit, vel cõtulerit, irregularitatem contrahere, quia cum *in præſenti*, æqualiter iterari prohibeantur Baptiſmatis, & Confirmationis ſacramenta, & Baptiſmum iterantes, hoc eſt, baptizati, & rebaptizantes, irregularitatem incurrant, iuxta Doctores citatos *in cap. qui bis, & cap.ſeq.de conſecr. diſt. 4.* mirum non eſt ſi quoad irregularitatem eadem fiat æquiparatio, & ideò hanc partem ſuſtinent Ioan.Maior.*in 4.diſtinct.7.*Albert. Trot.*de vero & perfecto clerico lib.2.c.14. requiſ.9.in princ.*Maiol.*de irregul.lib.3.c.15.* S.Antonin.*3.p.tit 28.c.6.*

2 Verùm contrariam ſententiam meritò tuentur Palud.*in 4.diſt.7. q.2.colum. 1.* Conat. *in Clement.ſi furioſus p.1.in initio num.8.*Vgolin.*de irregul.cap.35. §.4.*Soar.*de cenſur.diſp.42.ſect. 4. n. 6.* Sayr. *in ſimili tract. lib.7.cap.8.num.28.*Auila *eod.tractat.p.7.diſp.7. dub.5.*Bonacin.*in eodem tract.diſp.7.q.3 puncto 3.n.8.* Valent.*tom.4.diſp.5.q.1.puncto 4.propè fin. & diſp.7.*

quaſt.10.punct. 3. ad fin. Salzed.*ad Bernard. in pract. cap.15. litt. B. verſ. quaſtionis etiam eſt*, quorum fundamentum eſt, quia irregularitas nullo caſu conſtituenda eſt, niſi expreſſa reperiatur in iure, *cap. is qui, de ſentent. excommun. lib.6.* cum *ibi* per me citatis, ſed Pontificio iure expreſſum non eſt quòd irregularitatem incurrat ille, qui bis etiam ſcienter ſacramentum Confirmationis ſuſceperit, aut contulerit. Igitur, &c.

Ad text. *in præſenti*, reſpondetur quòd licèt hic
3 ſacramenta Baptiſmi, & Confirmationis iterari prohibeantur, non tamen inde ſequitur, quòd eadem pœna imponatur Confirmationem iteranti, quæ Baptiſmum repetenti infligitur, eo maximè, quia hæc irregularitatis materia grauiſſima, & pœnalis eſt, ideo non ſolùm iura extendenda non ſunt, ſed ſtrictiſſimè interpretanda, ex vulgatiſſimis iuribus.

Cap. Quadrageſima. XVI.

Ex homil. Gregor.

1 DE obſeruatione ieiunij quadrageſimalis vide Honcal. *in tract. de ieiuniorum obſeruat. ex col. 2. verſ. iam verò*, Alphonſ. Caſtro *lib. 8. aduerſus hæreſes, verbo ieiunium in 2. hæreſi, verſ. nam de quadrageſima*, Couar. *lib. 4. var. cap. 20. num. 6. & 7.* Arnald. Pontac. *in anot. ad Euſeb. column. mihi 612.* Petr. Caniſ. *in doctrina Chriſtiana tit. de ieiunio num. 20. cum ſeqq.* Petr. Gregor. *ſyntagm. iuris p. 1. lib. 2. cap. 18. n. 9.* Cardin. Baron. *annal. Eccleſ. tom. 1. pag. mihi 583.* Azor. *inſtit. moral. par. 1. lib. 7. cap. 23.* Sayr. *in Claui Regia lib. 3. c. 6. num. 12.* & alios citatos Cened. *ad Decretum collect. 53.*

Cap. Non mediocriter. XXIV.

Hieronymus.

1 HIeronymus relatus *in hoc text. verſ. cùm igitur*, dum habet nihil minus accipi dum Pſalmus pro multis recitatur, quàm dum pro ſingulis decantatur, videtur inſinuare orationem pro pluribus oblatam æquè ſingulis prodeſſe, ac ſi pro vno tantummodo funderetur. Cæterùm in contrarium eſt veritas, quia ſi eius pondus, & orantis affectus, ac voluntas ſpectetur, finiti eſt fructus, & pretij; ergo fructus eius, dum in partes diuiditur, fit minor in ſingulis, & hoc locū habet in quolibet orationis effectu ſiue de merito ſiue de ſatisfactione, ſiue de impetratione, ſit ſermo, quoniam generaliter omnis effectus orationis ex parte eius, qui orat, finitus eſt, vt ipſius ponderi, & dignitati, & orantis ſtudio, & affectui reſpondeat. Et ideò hanc partem ſuſtinent ferè omnes Theologi, & Canonici iuris interpretes, vt per Couar. *in cap. alma mater, p. 1. §. 5. num. 9.* Spin. *in ſpeculo teſtam. gl. 3. princ. num. 58.* latè Medin. *in C. de Orat. c. de valore orationis pro multis fuſa.* Comitol. *reſponſor. moral. lib. 1. q. 42. n. 13. cum ſeq.* Sayr. *in claui Regia lib. 7. cap. 9. num. 32.* Azor. *inſtit. moral. p. 1. lib. 9. cap. 33. q. 7.* vbi reſpondet textum *in præſenti* ſolùm loqui de merito, quod oratio cuiuſlibet habet; mens ergo eius eſt non minus mereri nos cùm pro pluribus orationem fundimus, quàm ſi pro vno tantùm eam funderemus. Deinde reſpondet orationis impetrationem, prout ſola Dei liberalitate, & munificentia nititur, non eſſe minorem ſi oratio pro pluribus offeratur, nam æquè facilè eſt bonum quodlibet impetrare pro centum, ac pro vno ſolo, ſi non ex ipſius orationis pondere, ſed ex Dei liberalitate rem metiamur.

Sic eodem modo licèt Miſſæ valor extenſiuè, ſeu 2
indeterminatè, vel vt aiūt, ſyncategorematice acceptus, infinitus ſit, hoc eſt, non tantum prodeſt, quin magis poſſit prodeſſe, ſiue non tantum fructum exhibet, quin poſſit maiorem, ita vt nō pro tot, quin etiam pro pluribus, & in maiori gradu applicari, & prodeſſe poſſit, tamen dum Sacerdos, vt cauſa proxima ſpecialiter vnam miſſam offert pro ſeipſo, aut pro alio reſpondētem oblationi Sacerdotis, etiam nihil offerente, habet non ſolùm effectum finitum, ſed virtutem, efficaciamque & valorem ſimpliciter finitum, qui effectus in plures diuiſus, minus vtilis eſt ſingulis, & ita qui Miſſam pro multis offert, non tantundem ſingulis prodeſt ac ſi pro vno ſolo diceretur, de quo vide Nau. *in man. c. 25. n. 91. & 111. verſ. 35. & conſ. 8. n. 2. & conſ. 9. n. 2. de celebrat. Miſſar. in nouis*, Petr. Nauar. *de reſtitut. lib. 1. c. 2. à num. 262.* Hieron. Llamas *in 3. p. method. c. 13. §. 17.* Anton. Cuch. *lib. 5. inſtit. maior. tit. 6. num. 7.* Dym. *in tract. de Purgat. c. 37. per totum* Henriq. *in ſum. lib. 9. c. 19. §. 5.* Soar. *tom. 3. q. 79. ſect. 12. & tom. 4. diſp. 48. ſect. 6.* Valent. *tom. 4. diſp. 6. q. 11. puncto 1. §. 25.* Petrus Ledeſma *in ſum. p. 1. de Sacrament. vbi de Euchar. c. 17. concl. 23.* Azor. *inſtitut. moral. p. 1. lib. 10. c. 21. quæſt. 1.* Zerol. *in praxi Epiſcop. p. 1. verbo Miſſa §. 4.* Ludou. Miranda *in man. Prælat. tom. 1. q. 41. art. 19. & 20.* latè Fagundez *in quinque Eccleſiæ præcepta præc. 1. lib. 3. c. 8. n. 7. cum ſeqq.* Fraxinel. *de obligat. Sacerdot. ſect. 3. prænot. 4. §. 7.*

Ad text. verò *in præſenti*, optimè reſpondet Couar. 3
in c. alma mater p. 1. §. 5. n. 9. ad fin. quòd dum loquit, *cum Pſalmus, vel Miſſa pro cunctis animabus dicitur, nō minus, quam ſi pro vnoquoque diceretur, accipitur*, illud tantūm ex hoc deducitur Miſſam dictam pro multis eundem valorem habere, ac ſi pro vno dicta fuiſſet, nec inde ſequitur, quòd ille tantus valor vnicuique ex illis multis inſolidum applicetur.

Cap. Diſcipulos. XXVI.

Ex dictis Apollonij.

EX hoc text. volgò colligitur eum, qui pauperta- 1
tis, miſericordiæque ſuæ leuandæ cauſa furtū cōmittit, excuſari, & tam à peccato, quàm ab infamia, aliiſque pœnis immunem eſſe, vt per Hoſtienſ. *in ſumma de furtis §. 1. verbo in caſu tamen non teneor*, addition. ad Abb. *in c. ſi quis propter n. 5. lit. B. de furtis*, Cornel. Benincaſ. *de paupert. ſpec. 9. in indicio n. 20. cum ſeq.* Couar. *in reg. peccatum p. 2. §. 1. n. 3. verſ. hinc verò*, Hieron. Buccaron. *de differen. inter iudicia ciuilia & criminalia different. 100. n. 2.* Nec modò in extrema, ſed in graui neceſſitate conſtitutum poſſe rem alienam abſque mortali peccato accipere, ſi aliter graue illud malum auertere nequeat, ex Angel. *in ſumma verbo furtū §. 37.* Nauar. Ioan de Medina, & aliis, ex quibus probabiliorem dicit Leſſi. *de iuſtit. lib. 2. c. 12. n. 17. verſ. reſpondetur.*

Ex gloſſ. verò *in præſenti* colligitur paupertatis, fa- 2
miſve ratione licere patri filium vendere, idem tenent Cornel. Benincaſ. *ſpec. 5. in contract. n. 15.* Conar. *lib. 3. c. 14. n. 4.* Gerard. *ſing. vlt. n. 16.* Hippol. *ſing. 101.* Mantu. *ſing. 77. & 547.* Molin. *de primog. lib. 4. c. 5. n. 18.* Aſcan. *Clem. de patria poteſt. c. 5. effectu 1.* Philip. Paſchal. *de viribus patriæ poteſt. c. 1. n. 6. cum ſeqq. p. 1.* Vincent. Carot. *de remed. contra præiudic. ſentent. except. 25. num. 10.* Carol de Graſſis *de effectibus cleric. effectu 43. à princ.* vbi limitat in filio clerico.

Cap.

Cap. Nunquam. XXXIII.

Hieronymus.

1 S*Emper Diabolus inueniat te occupatum*,&c.] Plura in deteſtationem otioſitatis, vide per Hector. Pintũ *in dialogis p.1.dialog.de iuſtitia c.1. pag.* 79. Gabr. del Toro *in libro theſauri miſericordia c.37.cum ſeqq.* Caſſan.*in catalog.gloria mundi p.11.in princ.* Fiamin.*de reſignat.lib.5.q.3.n.211.cum ſeqq.* Bobadil. *in ſua politica lib.1.c.13.pag.681.* Steph.Grat.*diſcept.forenſ. in præfat. n.75.cũ ſeqq.* Et de diligentia, vide Rebuff.*in auth. habita.verbo diligenti,C.ne filius pro patre*, *pag.mihi* 574. Perez *l.1.tit.14.lib.8.Ordinam.pag.*272. Et de labore, vide Gonzal,.*ad reg.8.Cancel.gloſſ.4.n.17.*

2 *Texantur & lina capiendis piſcibus*,&c.] Collige ex text.permiſſum eſſe clericis, vt victum, & veſtitũ quę-rant, exercere opera ruſticalia, puta lina texere pro capiendis piſcibus, caniſtra viminibus plectere, ſarrere humum, areolas æquo limite diuidere, in quibus cum olerum iactata fuerint ſemina, vel plantæ per ordinem poſitæ, aquæ ducantur irriguæ, inſerere infructuoſas arbores, apum aluearia fabricare, proprias vineas putare, vel fodere, & his ſimilia, vt per Bellet.*diſquiſit.cleric.p.1.tit.de diſciplin.cleric.§.2.n.13.& 14.*Farin.*fragm. crim.p.1.lit.C.n.164.cum ſeqq.*

Cap. Non oportet. ij. XXXVI.

Ex concil.Laodicen.

1 PRobat hic text.clericos non debere intereſſe ſpectaculis, quæ aut in nuptiis, aut in ſcenis, aut in aliis locis exhibentur, vt per Bellet.*diſquiſit.cleric.p.1. tit.de diſcipl.cleric.§.23.n.5.*Parlad.*lib.2. rerum quotid. c.7.n.2.*Gutier.*canon.lib.1.c.7.à princ.*Sanch.*de matrim. lib.9.diſp.46.n.41.*vbi cum Caiet.*in ſumm. verbo clericorum peccata,ad fin.*ſubdit diſpoſitionem huius text. non obligare ſub mortali ceſſante ſcandalo, & contemptu.

Cap. Fucare pigmentis. XXXVIII.

Auguſtinus.

DE fuco fœminarum, & an, & quando liceat mulieribus vnguentis, & coloribus ſe fucare, & an eis ſine peccato vẽdi poſſint? vide Honcal.*in opuſc.tract. de fuco mulierum,pag.118.cum ſeq.*Abb.*in c.1.ne clerici, vel monachi,n.11.*S.Antonin.*in ſumm.p.2.tit.4.c.6.§.7.* Syluest.*in ſum.verbo ornatus.*Tabien.*eod.verbo,*Caſſan.*in catalogo gloria mundi.p.2.conſid.32.*Tiraq.*l.3.connub.à princip.& præcipuè à n.14.*Guillelm.Bened.*in cap. Raynutius,de teſt.verbo cuidam Petro tradidit n.32.cum ſeqq.*Neuiz.*in ſylua nupt.lib.2.n.86.verſ.quod maximè procedit.*Mich.de Palac.*lib.2.de contractib. c.9. verſ. at quæres.pag.159.*Benedict.Canophil.*in repet.§.1. de conſtit.n.83.cum ſeqq.*Azor.*inſtit.moral.p.3.lib.3.c.30.q.7.* Pharaon.*in prompt.anima tract.1.ſeſſ.11.caſu 2.*Sebaſt. Medic.*in ſumm.peccatorum p.1.tit.2.q.26.*Læli.de Zanchis *de priuil.Eccleſ.priuil.132.ex n.6.in fine.* Ioan. Pined.*p.2.de la agricultura Chriſtiana dialog.21.ex §. 9. & in vita D.Ioannis Baptiſtæ lib.3.art.2.c.2. pag.156.* Ioan.Pined.*Societatis Ieſu. in Iob.tom.2.cap.42.verſ. 14.pag.mihi 965.*Hieron.Roman *de Repub.Gẽtilica lib. 8.c.20.*Henriq.*in ſum.lib.8.c.56.§.4.lit.X.*Ioan.Mallara *p.1.cent.10.refran.51.* Sebaſt. de Cou. Orozco *en el theſoro de la lengua Eſpañola,verbo afeite*, Bobadil. *in ſua politica lib.2.c.17.n.148.*Ludou.Beia.*reſponſ.caſuum conſcientia p.2.caſu 18.*Sayr.*in claui Regia lib.8.c. 6.n. 4.*Leſſ.*de Iuſtit.lib.4.cap.4.dub.14.*Filliuc.*in qq.moral. tom.2.tract.30.c.10.q.9.n.220.*Homobon. *in reſp. quæſtionum moral.p.3.reſp.24.*tractat an liceat monialibus ſe ornare? 1

De ornatu autem mulierum, vide Pined. *in vita S. Ioannis Baptiſtæ lib.3.a.1.c.5. pag.79.cum ſeq.* Ioan.de Orozco *lib.1 parad.4.pag.51.*Card.Baron.*tom.1. annal. Eccleſ.anno Chriſti 57.c.71.pag.mihi 529.* Et de veſtimentis, vide Blas Aluarez Mirabal *nel tratado de la ſalud c.52.& 53.*Mallara *p.1.cent.7.refran.34.* Fray Diego de Yſtella *p.1.de la vanidad del mundo c.40.* 2

ADDITIO

ADDITIONES,

Quæ ad nos iuſto tardiùs delatæ, ſuo quæque loco, ne quid deſideretur, inſerendæ.

Ad Distinct. I.

Cap. Ius gentium. IX. *n.8.in fine,pag.*13.

LEGATORVM *non violandorum religio.*]Notatur ad hoc quòd legati Sancti appellantur, itavt etiam ab hoſtibus miſſi fido & ſecuro hoſpitio recipi debeant, & grato ac beneuolo vultu audiri,& expediri, quod omnium gentium conſuetudo approbat, & veluti religio obſeruatur ex ipſius naturæ humanæ legibus hauſta,quæ vbi violatur, legitimam belli cauſam aduersùs violantes inducit. Vide Duaren.*lib.*1. *diſp....cap.* 37.Conan.*lib.*3. *comment.c.*1. *num* 6.*&* 7.Emman.Soar.*lib.*1.*obſeruat.cap.* 10.*&* 15. Petr.Fab.*lib.*2.*semeſtr.cap.*1. *pag.* 10. Balthaſ.Ayla *de iure & officio belli,lib.*1.*cap.* 9. Petr. Gregor.*ſyntagm. iuris lib.*33.*cap.*14.*num.*4.Decian.*in praxi crim.lib.*2. *cap.*20.*num.*4.*& lib.*7.*cap.*5.*à num.* 11. Petr.Crinit.*de honeſt.diſciplin.lib.*7.*c.*3. Chriſtoph. Beſold. *in differt. iurid.politic.de Legatis cap.*5. Marq. *in gubernat. Chriſtiano lib.*1.*c.*27.*& lib.*2.*c.*37. *pag.* 376. Salas *de leg.b q.*95.*diſp.*7.*ſect.*2.*n.*19.

Ad Distinct. IV.

Cap. Deniquc. VI. *poſt num.* 1.*ibi,caſu* 380.*num.*3.*pag.*25.

HIs diebus.]Quadrageſimalibus ſcilicet,vnde Doctores magis communiter deducunt iure communi eſſe prohibitum ouorum,& lacticiniorum vſum in Quadrageſima ob reuerentiam ſacrati temporis, ita S.Thom.2.2.*q.*147.*art.*8.*ad* 3.*& in* 4.*diſt.* 15.*q.*3. Henriq.*in ſumm.lib.*7.*cap.* 13. §. 8. Azor.*inſtit. moral. p.*1.*lib.*7.*cap.*10.*q* 1.Beia *p.*1.*caſu* 45.*fol.* 207. Leſſi.*de iuſtit.lib.*4.*cap.*2.*dub.*2.*num.*8. Sanch. *in præcepta Decalogi lib.*4.*cap.*11.*num.* 52. Villalob. *in ſum. tract.*23. *diffic.*2.*num.*7.Ioan.de la Crux *præc.* 3. *art.* 4. *concl.*4. optimè Ioan Sanct.*in ſelect.diſp.*51.*num.* 18. vbi *n.*19. contra Vaſq. & Villalob.tenet abſtinentiam ab ouis, & lacticiniis in vigiliis & quatuor anni temporibus in Regno Caſtellæ eſſe in præcepto. Non defuerunt tamen qui exiſtimauerint prohibitionem huiuſmodi locum habere in diebus ieiunij Quadrageſimæ, & ſic non in Dominicis quibus non ieiunatur, ex quorum numero videntur eſſe Llam.3.*p.method. cap.* 5.§. 26 *in fine*,Anton.Gom.*in explicat. Bulla clauſ.* 7.*n.*7. ſed veritas eſt in contrarium, quia licèt Dominica non ſit dies ieiunij, eſt tamen dies abſtinentiæ à carnibus;ratione cuius prohibuit ius comedi illud quod ſementinam originem trahit à carnibus,ita Fr.Emm. *in explicat.Bulla* §. .*num.*8.Vega *p.*1.*cap.* 14.*caſu* 19. Henriquez *in ſumm.lib.*7.*cap.*13. §.10. Sanch.*in præcepta Decalogi lib.* 4.*cap.* 11. *num.* 53.Villalob.*tract* 23. *diffic.* 8. *numer.*1. *& tract.* 27. *clauſ.* 6. *numero* 11. Ioan.Sancti.*d. diſp.* 47. *num.* 25. vbi *num.* 27. reſoluit duplici labe inquinari edentem carnes, & oua in die quadrageſimali, abſque legitima cauſa, & *num.* 28. quòd nec ſexagenarij exempti à ieiunio poſſunt abſque Bulla comedere oua, & lacticinia.

Ad Distinct. VI.

Cap. Teſtamentum. I. *poſt n.*1.*pag.*27.

CIrca pollutionem an ſit intrinſecè mala, aut indifferenter, eſt admodum inter Doctores controuerſum,nullus ex iis,quos vidi, melius hoc ipſum declarat quàm Ioan. Sanctius *in ſelect. & practicis quæſtion.diſp.*21.*num.*35.vbi ita eleganter. Porro pollutionem vt ſic non eſſe intrinſece malam, conſtat primò ex *cap. teſtamentum diſt.* 6. vbi diſtinguens D. Gregorius aliquando pollutionem ex crapula venire, aliquando ex ſuperfluitate,vel infirmitate, concludit, quòd quando ex infirmitate, vel naturæ ſuperfluitate euenerit, timenda non eſt, ac ſi dicat malam non eſſe, quia hanc animus neſciens pertuliſſe magis dolendus eſt quàm feciſſe, quaſi dicat potius intelligitur tunc pati quàm facere, vt *ibi* explicat gloſſ. & ex *cap. penſandum eſt, ead.diſt.*docet D Thom. Theologorum princeps 2.2.*q.*154.*art.*5. vbi ait quòd ſi pollutio nocturna conſideretur ſecundùm ſe, non habet rationem peccati: at pollutio nocturna ſub pollutione vt ſic comprehenditur tanquam ſpecies ſub genere,& idem docet *in* 4.*diſt.* 9. *art.* 4. quod idem docet Caiet.*ibi,& in ſumm.verbo pollutio, & tom.* 1. *opuſcul.tract.*22.Ludouic.Lopez 1.*part. inſtruct. cap.* 74. vbi ait quòd pollutio nocturna ex ſe non eſt actus humanus, ſed eſt ſicut ſudor, aut fluxus ſanguinis: & inferius aſſignans differentiam inter homicidium in ſomniis ſequutum, & pollutionem, ait quod homicidium eſt ſecundùm ſe peccatum, non ſic pollutio,Ledeſma 2.*p.ſum.tract.* 27. *cap.* 16. Sylueſt.*verbo pollutio*,& adducit exemplum in patientibus fluxum ſeminis, in quibus talis fluxus non eſt peccatum, Angel.*verbo pollutio num.* 1. Armil. *num.* 3. Tabien. *verbo communicare q.* 38. Roſel. *verbo pollutio num.* 3. Raymund.*in ſumm.verbo luxuria fol.* 497. qui omnes ex inſigni Religione Dominicana filij ſunt, qui ſuis ſcriptis lucem futuris ſeculis emiſere, Tolet. *lib.* 5. *cap.*13.*num.*8.Nauar.*in ſumm. cap.* 16.*num.* 7.vbi ait pollutionem vt ſic non eſſe in ſe peccatum ſecundùm omnes,Leſſi.*lib.*4. *cap.* 3. *dub.* 14. *num.* 94. 102. 105. *&* 106.Valent.1.2.*diſp.*9.*q.* 5. *puncto* 3.Filliuc.*tom.*2. *tract.*30. .151. Vaſq 1 2. *tom.*1.*diſp.*115. *num.*7.*&* 9.

& opuſ. .. reſtit.cap.5. §.1. num.24. Sanch. *lib. 9.de matrim.diſp.45. num.5.& in iuram.lib.1.cap.2 num.18 19.& 20.* dicens pollutionem vt ſic inſtar aliarum euacuationem naturalium prouenientem non eſſe ex ſe peccatum, ſicut peccatum ex ſe eſt homicidium, & fornicatio, Salas *in 1.tom.1.tract.7.diſput.6.ſect.6. num.59.* dicens quòd pollutio in ſe nullam habet malitiam, niſi quatenus eſt voluntaria, Lucius *in ſumma ſummarum prae.6.nota 4 in fine*, Llam. *in ſumm. 3.p. c.8.fol.630 & 652.* Auila *de cenſur.p.7. diſp.6. ſect.1. dub.14.fol 3 0.* Azor. *tom.3.lib.. cap. 4.* dicens hanc eſſe communè opinionem, Moure *in ſumm. p.4.c.1.§. 4.num. 3.* Coriolan. *de caſibus reſeruat. p.2. caſu 9.* Bonacin. *de matrimon.diſput.4. puncto 10.num.3. & 5.* Ioan. de Cruz *in direct. prae..6. dub. 10.* Et ob id fas eſſe deſiderare ſimplici voluntate pollutionem, quatenus illa proficua eſt ſaluti, vel moleſtas carnis tentationes ſedat, docet bene Sanch. *in ſumm. lib.1. cap.2. num.18.* plures adducens. Et quamuis *num.28.* diximus pollutionem voluntariam eſſe intrinſece malam, intelligendum eſt quando eſt voluntaria in ſe, vel in cauſa illicita per ſe ordinata ad illam, quæ nullam alium habeat effectum, vel ſi apponatur quæcunque cauſa ex intentione pollutionem conſequendi, vt rectè Vaſq. *1.2.tom.1.diſp.115.num.9.* Sanch. *de matrim.lib.1.diſp 45.num.17.* &c. Hactenus Ioan. Sanctius.

Ad Distinct. VI.

Cap. Non eſt, vlt. *n.17 in fine pag.31.*

GRegor. de Valent. *tom.3. diſput.1. q.10 punct.6. verſ.tertio certum eſt, & q.16.* Cardin.Bellarmin. *lib.5. de Romano Pont.cap.2.in fine*, Salmeron. *tom.12. tract.37.* Becan. *in ſumm. Theolog. tom.2. cap. 15. q.4.* Fr.Emman. *quaeſt Regul.tom. 3.q.32. art.4.* Ludou. de Torres *de Fide a.51. dub.1. col.638.* Azor. *inſtit.moral. par.1.lib.8. cap.26. q.1.* Lorca *2.2.ſect. ... diſput.52. num.10.* Fr. Thom. a I... *pr... ...g... .ſal. lib.4. 1.p.cap.1.pag.123 verſ. ... e*, Ceuall. *commun. contra communes tom.4.q. ... num.1 4. cum ſeqq.* Soar. *de Fide diſp.18. ſect.1. num 9. & ſect.3. num.4. cum ſeqq.* Seraphin. de Freitas *de iuſto imperio Aſiatico c.9.n.5. & 6. & cap.12. per tot.* Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure lib 2.cap.17.per tot.* Non enim infideles ob ſolam infidelitatis cauſam bellis infeſtari poſſunt, aut dominio & iuriſdictione ſuarum rerum, & prouinciarum priuari, Innoc. *in cap.quod ſuper, de voto*, Balth. Ayala *de iure, & officio belli, lib.1. cap.2.n.29.* Carol. Tapia *in rub.de conſtit. Princip.cap. .num.54.* Azor. *p.1.lib.8. cap.24.q.6.* Lorca *d.diſp.52.num.10.* Ludou. Turrian. *de Fide diſp.52. dub.1.col.645.* Sayr. *in claui Regia p.2. lib.9.cap.4. ex num.10.* Fr. Ioan. Pineda *in monarch. eccleſ.lib.16. cap.34. §.17.* Ioſeph. Acoſta *lib.2.de procur. Indor.ſal.cap.2.* Ceuall. *d.q.fin. num.188. cum multis ſeqq.* Ioan. Salas *de legib diſput.7.ſect.15. num.72.* Soar. *eod.tract.lib.3.cap.10. & in deſenſ. Fides contra Anglicanae ſectae errores lib.3.cap.4. num. 8. & in tract. de charitate diſput.13.ſect.5. ex num.1.* Garc. Maſtrill. *de magiſtratib.lib.1. cap.9.* Melch. de Valentia *illuſtr. tract.iuris tract.2.cap.5. num.22.& ſeqq.* Verùm licèt infidelium debellationem non omnino probent Doctores *ſupra* citati, ob id tantùm quòd Fidem audire recuſent, bene tamen ipſi atque alij *infrà* citandi admittũt, quòd ſi nobis prædicationem impedirét, aut alios volentes illam audire, & forſan Fidem ſuſcipere, ad nos accedere prohiberent: ne ſinerent Prædicatores loqui verbum Dei ſine vi, ac fraude nolentibus audire, iure poſſumus eorum violentiam etiam armis propulſare, & bello ſi opus eſſet illato acriter coercere Ita Sot. *in 4.diſt.5.q.vnic.art 1.pag.26 . verſ. ſecunda concluſio*, Caſtro *de iuſt. haeret. punit. lib.2. cap.14.verſ prima igitur*, Gregor.Lop. *l.1. tit.23. p.2.* Couar. *in reg.peccatum p.2. §.10. num.13. verſ. quarto licitum, & §.11.num.5. verſ. fateor planè*, Salmeron. *tom.12. tract.3. verſ.deinde, pag.323.* Valent. *tom.3. diſ.1.q.10.puncto 6.col.410.* Banes *2.2. q.10.a.10. col. 528.verſ.tertia & quarta & concluſio*, Victor. *in relect. 1. de Indis ex num.36.& relect.2 a num.1.* Vaſq. *in 1.2. q.76.diſput.120. cap.3.& cap.5. in princ.* Cordub. *in quaeſt.lib.1.q.57. dub.4.verſ.tertia pars, & dub.6. verſ. quartum dictum.* Petr. de Ledeſma *in ſum.tom.2. tr.1. cap.5.* Ioſeph. Acoſta *lib. 2.de procur.Indor. ſal. cap.13.* Molin. *de iuſt. tract.2. diſput.105.* Salon. *in 2.2.tom.1. tract.de dominio q.3.art.1.* Azor. *inſtit. moral. p.1. lib.8. cap.26.q.7.* Lorca *in 2.2. art.8.q.11.ſect.3.* Torres *de Fide art.8. diſp.51. dub.2.* Sanch. *in praecepta Decalogi tom.1.lib.2. cap.1.num.4.* Soar. *de Fide diſp.18. ſect.2. num.8.* Seraphin. de Freitas *de iuſto Imperio Aſiatico c.9.n.6.& 7.* Vnde dicit Soar. *de Fide diſp.18.ſect.1. ex n.1.* quòd Eccleſia habet ius tuendi, & defendendi ſuos Prædicatores.

Ad Distinct. X.

Cap. Quoniam. VIII. *n.3.in fin pag.38.*

FR.Ioan. à Ponte *de conuent.vtr. Monarch.lib.1.c.6. §.1.pag.30* vbi reſoluit Papam poſſe, ſi velit, Imperium à Romanis ad Hiſpanos transferre; refert Ioan.Solorzan. *de Indiarum iure lib.2.c.22.n.21.*

Ibidem num.5.in fine. Paleoth. *de ſacro Conſiſt.in concluſione operis, membr.5.pag.363. ſeqq.* B.Caniſſ. Borrel. *de praeſtantia Regis Cathol. cap. 47. ex num.42.* Franc. Torreblanc. *lib. 3. de Mag a cap. 4. per totum.& c.26. num.31.cum ſeqq.* Garc.Maſtrill. *de magiſtrat.lib.1.c.2. per totum, & praecipuè num. 18.* Valençuela *in conſil. contra Venet. p.4.ex num.178.& p.5.num. 226.& p.7. ex num.12.* latè Solorzan. *d.c.22.à num.17.* Anaſtaſ. Germon. *de ſacrorum immunit. lib.3.cap.13. num. 27. cum ſeqq.* Azor. *inſtit. moral.p.2.lib.10.cap.6. verſ. ad haec omnia, & lib.11. cap.5. q.8.* Morl. *in emporio iuris p.1.tit.2.q.4. num.9.* Param. *de origine S. Inquiſ.lib.3. q.1. opin.4.* Ceuall. *commun. contra commun. tom. 4.q. fin.ex n.102.* Caliſt.Ramirez *de lege Regia §.2.ex n.30.* Soar. *de defenſione Fidei lib.3.cap.5. & cap.21. cum ſeqq.& in tractat.de Fide diſp.20. ſect.3. à num.21. & diſp.22.ſect.6. num.2.& 7.& in tract. de charitate diſp. 13.ſect.2. num.3.& ſect.5. ex num.4.* Salas *de legibus q.95. diſp.7.ſect.1.num.7.in fine, & ſect.4. num.29. cum ſeqq.* Chald.Pereira *de manu Regia tom.1. c.3.* Bened. Ægid. *ad l. ex hoc iure, ff.de iuſtit. & iure tom.1.c.3.n. 16.* Seraphin.de Freitas *de iuſto Imperio Aſiatico c.6.n. 58.cum ſeqq.*

Ad Distinct. XXV.

Cap. Vnum orarium. III. *n.2.in fi.pag.86.*

IOan. Sanctius *in ſelectis & practicis diſput. diſp.17. num. 3. ibi*, Pro explicatione tamen obſeruandum eſt peccatum veniale tripliciter poſſe conſiderari. Vnum quod ex ſuo genere ſit tale, vt mendacium iocoſum, vana gloria, &c. Aliud ex paruitate materiæ, vt furtum rei leuis. Tertium ex imperfectione libertatis, quod quamuis circa materiam grauem

verſetur, & fit contra præceptum ex ſe obligans ad mortale, non violatur tamen ſimpliciter hoc præceptum ob defectum conſenſus, vel deliberationis, &c.

Ibidem num. 4. in fine. Refert illum Ioan. Sanctius *in ſelectis, & practic. diſput. diſp. 53. num. 1.* ſed ei non adhæret dum putat fortè eſſe veniale anteuertere per ſemihoram. Horam autem comedendi ad non frangendum ieiunium vndecimam ſat eſſe puto, tam in hyeme, quàm in æſtate, & tam laicis, quàm Religioſis, ita Vega *in ſumm. p. 1. cap. 14. caſu 13.* Fr. Emman. *in explicat. Bullæ §. 6. in princ* Iacob. de Graff. *in aureis deciſ. p. 1. lib. 2. cap. 37. num. 35.* Villalob. *in ſumm. tract. 22. diffic. 9. num. 1.* Fernandez *in medulla caſuum conſcient. p. 2. cap. 8. §. 2. num. 4.* Ioan. de la Crux *prac. 3. a. 4. pag. 17.* Ioan. Sanctius *d. diſp. 53. num. 1.* vbi aduertit particularem patriæ conſuetudinem magnam vim habere in hoc, ita ut obſeruanda ſemper ſit, & allegat Medin. *Cod. de ieiunio q. 1. in fine, & q. de hora refectionis fol. 139.* Lud. de ſan Iuan. *in ſum. p. 1. tract. de ieiunio, art. 12. fol. 696.* Idem Ioan. Sanctius *citato loco num. 3.* reſoluit quòd ſi horologia diuerſa ſint, ad pulſationem primi poterit refectio fieri, ſicut enim in odioſis ad vltimam poteſt appellari. & inde poſſunt comedentes poſt horam duodecimam noctis ab vno horologio deſignatam craſtino Euchariſtiam ſumere, ſi aliud horologium ſonuiſſe conſtet eſu expleto, & *n. 4.* addit dubitanti an hora vndecima diei ſonuerit, nefas eſſe prandere. Diximus ſuprà cum Azorio licitum eſſe ob iuſtam cauſam ante horam conſuetam comedere, ob iter ſcilicet agendum, aut hoſpitibus inſeruiendum ſed dubitari poteſt, an iſte ob id comedens teneatur ieiunare? Teneri affirmant Viuald. *de ieiunio cap. 15. n. 59.* Fr. Emman. *quæſt. Regul tom. 2. q. 100. art. 2.* Vega *p. 1. ſumm. cap. 14. caſu 33.* Beja *in reſponſ. caſuum conſcient. p. 1. caſu 45.* Valer. Reginald. *in praxi fori pœnit. lib. 4. num. 183.* Fernandez *d. cap. 8. §. 2. num. 5.* Sed contrarium, immo non teneri ieiunare, docent meliùs Caiet. *2. 2. q. 147. art. 7.* Syluest. *verbo ieiunium q. 8. num. 21.* Leſſi. *de iuſtit. lib. 4. cap. 2. dubit. 3. num. 18.* Villalob. *tract. 23. diffic. 6. n. 6.* Ioan. Sanct. *d. diſp. 53. num. 5.*

Ad Distinct. XLVII.

Cap. Sicut. VIII. *n. 2. in fine, pag. 124.*

QVoniam exiſtenti in extrema neceſſitate quilibet tenetur opem ferre, Cordub. de Lara *in l. ſi quis a liberis. §. etſi impubes, num. 37. ff. de liber. agnoſc.* Petr. Roiz. *Lunan. deciſ. 5. n. 296.* Caliſt. Ramirez. *de lege Regia §. 30. n. 23.* quos refert & ſequitur Ioan. Solorzan. *de Indiarum iure lib. 2. c. 13. n. 81.*

Ad Distinct. LXVIII.

Cap. Hadrianus. XXII. *n. 8. in med. ibi.* Soar. *de legib. lib. 3. c. 7. n. 9. pag. 147.*

IOan. Garc. *de expenſ. c. 9. n. 68. & 69. & de nobil. gloſ. in ſcript. n. 25.* Humad. *in add. ad* Greg. Lopez *l. 49. tit. 6. p. 1.* Camill. Borrell. *de præſt. Regis Cathol. c. 47. 48. & 53.* Ant. Petra *de poteſt. Princip. cap. 3. q. 4. n. 15.* Ang. Matheac. *de via, & ratione iuris lib. 1. c. 30. n. 13.* Greg. Lop. Madera *in excell. Monarch. Hiſ. c. 2. per tot.* Mariana *de reb. Hiſp. lib. 9. c. 5.* Valdeſ. *de dig. Regum Regnorúmque Hiſpaniæ cap. 18.* Ioſeph de Ruſticis *in comm. ad l. cum autem, de cond. & demonſt. lib. 5 c. 10. n. 33. & 34.* Zamalloa *lib. 11. inſt. Hiſp. t. 8.* Garc. Maſtrill. *de magiſtr. lib. 1. c. 4. ex n. 15.* Fr. Io. à Ponte *de conuenien. vtriuſque Monarc. lib. 3. cap. 12. §. 4. pag. 79.* Molin. *de pactis nupt. lib. 1. t. 2. n. 8.* Salas *de legib. q. 95. tract. 14. diſp. 7. ſect. 8.* Ludou. Rodolphin. *in tract. de origine dignitatis, & poteſtatis Ducum Italiæ, n. 59. cum ſeqq.*

Ibid. n. 10. in fin. pag. 148. Roland. *conſ. 88. n. 7. vol. 1.* Mantu. *in enchirid. rerum ſing. lib. 9. c. 220.* Mendoç. *de pactis lib. 1. c. 5. n. 25.* Mandel. *conſ. 62. n. 20. vol. 1.* Vaeon. *lib. 2. declar. c. 106.* Petr. Greg. *de Republ. lib. 6. c. 13. à n. 14.* Ant. Roſei. *lib. 1. memor. c. 5. num. 5.* Gail. *lib. 2. obſer. 55. & 56.* Cuiac. *lib. 15. obſeru. c. 10.* Greg. Lop. Mader. *de excell. Hiſp. Monar. lib. 1. f. 10.* Ceuall. *commun. contra commun. tom. 4. q. fin. n. 25. cum ſeqq.* latè Io. de Soluzan. *de Indiarum iure lib. 2. c. 21. per tot.*

F I N I S.

INDEX

INDEX

Rerum & Verborum, quæ in Decreto Gratiani continentur.

Primus numerus paginam, alter eiuſdem paginæ columnam ſignat; tertius eſt marginalis.

A

Abbas non poteſt cogi, vt eat ad Synodum, niſi aliqua rationabilis cauſa ſubſit. 65.2.med.
Intellige vt ibi.
Abbates an, & quando teneantur accedere ad Synodum Diœceſanam. 66.2.poſt med.
Abbates antiquo iure communi poterant minores Ordines conferre ſibi ſubditis non ſolùm monachis, ſed etiam laicis in quos ordinariam Eccleſiaſticam habebant iuriſdictionem. 154.2.1
Abbates hodie ſecundùm Concilij Tridentini diſpoſitionem, cuiquam, qui Regularis ſubditus ſibi non ſit, Tonſuram, vel minores Ordines conferre non poſſunt. ibid.2
Abbates an hodie poſſint Tonſuram, & minores Ordines conferre alijs Regularibus, vel ſecularibus, qui dimiſſorias ſuorum ſuperiorum habuerint, remiſſiuè 153.1.3
Abbatis benedictio ad Epiſcopum ſpectat. ibid.4
Abbates, cùm antiquitus eſſent laici, tunc temporis præſtabant obedientiam Oſtiario, & alijs in maioribus ſacris ordinibus conſtitutis. 179.1.5
Abbates non omnes oportet conſecrari, ſed eos tantùm, qui ſuæ Eccleſiæ more conſecrari ſolent. 243.1.1
Abbates dicuntur etiam ante benedictionem. ibid.2
Abbates nō conſecrantur, ſed propriè benedici dicuntur ibid.2.3
Abbates, & Monachi prohibentur ſuſcipere in Baptiſmo, vel Confirmatione. 261.1.1
Abbas ſicut poteſt dare ſubditis licentiam obeundi munus procuratoris, ita & ille poteſt ipſum obire. 263.1.11
Abbas quidquid vendiderit ſine licentia Epiſcopi, in irritum deducitur. 290.2.1
Abbatis ſolus dolus ſufficit, vt incurratur pœna amiſſionis ſucceſſionis, de qua in hoc text. 302.1.4
Abbates, & Monachi non poſſunt habere commatres, nec de Baptiſmo, aut de Confirmatione ſuſcipere filios. 425.2.1.fin.
Limita in Abbate, ſeu Religioſo facto Epiſcopo. ibid.2
Abbatiſſa, ſeu Prioriſſæ officium habere non poſſunt quæcunque virgines non ſunt. 299.2.1
Sed contrarium eſt verius, vt 300.1.3
Abbatiſſa in qua ætate deberet olim eſſe conſtituta ſecundum temporum varietates, oſtenditur. ibid.5
Abbatiſſa nulla, vel Prioriſſa hodie eligitur minor annis quadraginta, & quæ octo annis poſt expreſſam profeſſionem laudabiliter vixerit, ſuper qua ætate Epiſcopus diſpenſare non poteſt. ibid.2.6
Aborſus periculum eſt ſi ad mulierem, quæ recens concepit, vir accedet. 385.2.5
Abortui fœtus iam animati cauſam dans tenebatur vt homicida. 385.2.5
Abrahamus ſi filium ſuum Iſaac mandato Dominici occidiſſet, indebitum, & iniuſtum non eſſet homicidium. 132.1.4
Abrahamum, & eius nepotem Loth multis opibus cumulauit Deus cùm ipſi in egenos eſſent benigniſſimi 120.1.2
Abram quomodo excuſetur à mendacio, qui Saram ſororem ſuam eſſe dixit. Gen. 20. 315.2.5
Abraham, qui voluit filium nequaquam ſceleratè, ſed obedienter occidere, non ſolùm non eſt culpatus crudelitatis crimine, ſed etiam laudandus eſt nomine pietatis. 337.1.2
Abſens non poteſt excommunicari 210.1.1
Intellige vt ibi, remiſſiuè.
Abſolui non poteſt, niſi à Summo Pontifice, in clericum impias manus iniciens. 286.2.76
Acceſſus coniugalis in Eccleſia extra caſum neceſſitatis eſt lethalis. 153.2.5
Accuſandi ius de adulterio, quoad pœnam criminalem, & ciuilem præſcribitur quinquennio. 396.2.5
Accuſandi ius quoad diuortium petendum nunquam præſcribitur, ſed integrum eſt, quantocunque tempore tranſacto, illud petere. ibid.6
Acolyti Græcè, Latinè ceroferarij 74.2.24
Acolytus cùm ordinatur, ab Epiſcopo quidem doceatur, qualiter in officio ſuo agere debeat, ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium cum cereo. 81.1.fin.
Acolyti munus quod 82.2.pen.init.
Acta per iudices recuſatos ſunt nulla ipſo iure abſque alia appellatione. 206.2.1
Actio nulla acquiritur coniugi adultero, vt repetat innocentem, qui poſt diuortij ſententiam adulteratus eſt, integrum tamen erit iudici, vt conueniendi, ex officio illos cogens quò fornicationis periculo conſulatur. 388.2.2
Actus nomine Andreæ Apoſtoli, apocryphi. 56.1.init.
Actus nomine Philippi Apoſtoli, apocryphi. ibid.
Actus nomine Thomæ Apoſt. apocryphi. ibid.
Actus imperfectio non pertingentis ad culpam mortalem non facit incurrere excommunicationem huius text. 284.2.56
Actus coniugalis ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonij tranſgrediens, eſt culpa venialis. 385.1.2
ab Actu coniugali quando abſtinendum ſit. 407.1.1.2
& an tempore prægnationis, etiam ceſſante aborſus periculo. ibid.1.ante fin.
An die, qua accedatur ad Euchariſtiam. ibid.2.8
Adminiſtratio bonorum conuentus ad ſolum ſpectat Epiſcopum præterquam in Ordinis. 293.2.poſt med.
Aduenæ an obligentur legibus loci in quo morantur. 33.2.init.
Adulteram vxorem interficientes minimè cenſendi ſunt homicidij rei. 395.2.2
Adulterij violenta ſuſpicio non inducitur ex ſolis oſculis, & amplexibus quando alia adminicula non cōcurrunt. 349.2.4
Adulterium quando committitur ab vno coniuge, poteſt alius Religionem ingredi, & profiteri inuito altero. 356.1.2
Adulterium ſufficit eſſe notorium ne reuocetur innocētē Religione, vel ab Ordine ſacro ſuſcepto ad vſum coniugalē ibid.5
Adulterium committitur cum ſponſa de futuro. 357.2.fin.
Secus cum ſponſa de præſenti, quæ à proprio viro nondum cognita ab alio poſt huiuſmodi ſponſalia fornicata eſt. 358.1.init.
Adulterio polluta, an, & quando poſſit à ſuo corruptore duci, & an crimen machinationis mortis alterius coniugis dirimat matrimonium. 377.2.ante fin.
Adulterium commiſſum ab vxore metu cadente in conſtantem virum oppreſſa, non debet ei imputari ad diuortij, & dotis amittendæ pœnam. 386.1.ante fin.
Adulterium propter ſeparationem thori fieri inter coniuges, 382.1.med.
Adulterij crimen eſt damnabile, & grauiſſimum. 189.1.2
Adulterium grauius eſt inter omnia crimina, quæ contra proximum committuntur. ibid.1.2

Index Rerum, & Verborum

Adulterij crimen eſt adeò exoſum, vt bruta etiam animalia illud deteſtentur. ibid. 3
Adulterij pœnitentia facta adhuc poteſt vxor accuſari. 396. 2. 7
Adulto in extrema neceſſitate conſtituto an liceat pecuniam dare ſacrilego Sacerdoti, qui aliter eum non vult baptizare, oſtenditur. 191. 1. 5
Aduocatus cauſam clientuli ſumma fidelitate debet defendere. 175. 1. 3
Aduocatis quod præmium debeatur pro labore, quem patiuntur, remiſſiuè. 231. 2. 4
Aduocatis debetur ſalarium quamuis conſulant ſine labore, & librorum reuolutione. ibid. 5
Aduocatus pro ſalario habet tacitã hypothecam in bonis ſuorum clientum, & præfertur aliis creditoribus. ibid. 6
Aduocatus non debet immodicum ſalarium extorquere. ibid. 7
Aduocati pro pauperibus, & miſerabilibus perſonis tenentur gratis patrocinium præſtare, & ad id inuiti cogi poſſunt. 233. 1. 8
Aduocati peccant mortaliter ſi ſalarium petant à pauperibus. ibid. 10
Aduocatus in propria cauſa ſibimet patrocinium præſtare non debet. ibid. 11. & 329. 1. 2
Contrarium vide. ibid.
Aduocatus in propria cauſa aduocans, ſi in ea fuerit victor, an expenſas recuperet à parte ſuccumbente, oſtenditur. ibid. 1. 2
Aduocatum, ſeu procuratorem gratuitum habens repetit expenſas taxandas per iudicem in medietate, vel in tertia parte arbitrio iudicis. ibid. 13
Æger, ſeu valetudinarius ab Epiſcopo ſuo abſolui poteſt ab excommunicatione incurſa ob violentam manuum iniectionem in clericum. 287. 2. 92
Æqualis mos, importare ſimilitudinem poteſtatis quoad iura ſupra Eccleſias ſibi ſubiectas dixerunt nonnulli. 152. 1. 5
Ætas omnis hominum poſt peccatum primi parentis ad malum cœpit eſſe. 19. 1. 2. & 135. 1. 1
Ætas ſenilis futuræ incontinentiæ ſuſpicionem aufert. 104. 2. fin.
Affinitas minimè oritur ex ſola vaſis fœminei penetratione, non emiſſo intus virili ſemine. 411. 1. 1 fin.
Agapes, de conuiuiis Chriſtianorum quæ pauperibus exhibentur. 120. 2. 2
Aggreſſorem iniuſtum licitum eſt cum moderamine inculpatæ tutelæ occidere, ſi aliter non poſſit mors vitari. 328. 1. 1
Aggreſſus iniuſtè non tenetur ſe defendendo cum moderamine inculpatæ tutelæ aggreſſorem occidere, ſed poterit periculo ſe exponere ſubmittendo colla percutienti. ibid. 2
Alexander II. electus, & conſecratus fuit, nulla accedente Imperatoris auctoritate. 79. 2. 3
Alexandrum de Franciſcis in Hebraiſmo natum, & alitum ad Epiſcopatum Foroliuienſem aſſumpſit Clemens VIII. 215. 2. 3
Alienare res Eccleſiæ an aliquando liceat Epiſcopis. 204. 1. ante fin.
Alienari poſſunt res Eccleſiæ ad redimendos captiuos. 245. 1. 4
Alimentorum loco an ſucceſſeris legitima oſtenditur. 11. 1. 37
Alimentorum cauſa, dicitur cauſa pia 245. 1. 3
Alimentorum cauſa, & redemptionis à pari procedunt. ibid. 6
Alimenta ſibi excipiens; excipit quoque vxori. 396. 2. 2
Altare debet eſſe lapideum, non autem ligneum. 456. 2. 1
Amator vehemens dicitur, qui tantum vxorem diligit, vt apud ſe diſponat, quòd ſi ipſa eſſet fortè vxor alterius, non minus carnaliter ſe cum ea commiſceret. 385. 1. 4
Ambroſius quo tempore floruerit, & quæ claré geſſerit 54. 1. 10
Amentibus, qui antè dignè viuebant, vel dederunt ſigna contritionis, adminiſtrari poteſt ſacramentum Euchariſtiæ. 346. 2. fin.
Amphibologia vti licitum eſt in iuramento, etiam ſi quis inſtè, & legitimè interrogetur, quando datur rationabilis cauſus non reddendi in mentem interroganti 314. 1. 3
Amphibologia abſque mendacio vſi fuerunt multi Sancti viri. 314. 1. 8
Amphibologia vti licitum eſt, per nominis æquiuocationem. ibid. 9
Amphibologia, quæ conſiſtit in factis, quæ propriè dicuntur ſimulata, ob cauſam rationabilem vti licet. ibid. 10
Amphilochius, Iconij Epiſcopus. 60. 2. med.
Amplexus, & oſcula libidinoſa ſunt mortalia, vbi in eis amor caſtus deſideratur. 349. 2. 2
Anaſtaſius II. minimè conſenſit Acbatij erroribus, nec illum à Felice III. & vt hæreticum meritò damnatum vnquam reuocauit. 68. 2. 1
Anathematis ſumptio 332. 1. 1
Ancillam ducens irregularis fit 106. 2. 1
Ancillam ſuam in vxorem ducens iure communi attento minimè facit liberam. ibid. 2
Animæ in Purgatorio igne cruciantur ad tempus. 84. 1. 2
Animæ Purgatorij quomodo memores eſſe poſſint beneficiorum eis collatorum per ſuffragia, oſtenditur. 249. 2. 5
Animæ beatæ quandoque è Paradiſo Deo permittente egrediuntur. 550. 2. 3
Animæ ex Purgatorio ſæpiùs, & frequentiùs apparere ſolent viuis ibid. 4
Animæ damnatæ ex inferno quare permittantur aliquando egredi, & nobis apparere. ibid. 5
Anima non infunditur antequam formata lineamenta corporis habeat. 382. 2. 1
Animus prauus in faciente iudicatur vbi aliquid iure prohibitum committitur, vel mali ſpeciem habet. 196. 2. 14
Annuli traditio, vt ſignificet ſponſalia, vel matrimonium, oportet eſſe loci conſuetudinem. 377. 1. fin.
Annus probationis in Religione quomodo complendus ſi fuerit biſſextilis, oſtenditur. 135. 2. 4
Annus interſtitiorum non eſt mathematicè computandus, ſed Eccleſiaſticè, & iuxta ritum Eccleſiæ. 160. 2. 7
Annus de quo in hoc text. computandus eſt à die ſcientiæ ingreſſus impuberis habitæ per parentes. 401. 2. 4
Antichreſis an & quando ſit licita, vel illicita, ſeu vſurarius contractus potiùs cenſenda. 251. 2. 2
Antiochia fuit prima B. Petri ſedes, ibidémque primùm Chriſtianorum nomen accepit initium. 78. 1. 7
Antiſtes Sacerdos dictus eſt quòd antè ſtat. 74. 1. 18
Antonius Roſellus, & Abbas Panormitanus ob aliquas captas occaſiones in Pontificium honorem aliquando irruere non erubuerunt. 70. 2. 16
Apoſtatas, & fugitiuos à Religione poteſt Abbas cum omnibus per ipſos acquiſitis vendicare, licet diu ſteterint in libertate. 294. 1. 1
Apoſtata Regularis ſecundùm Motum proprium Gregorij XIII non acquirit Religioni, ſed Cameræ Apoſtolicæ, quæ extra monaſterium, & ſtatum Regularem comparat. ibid. 2
Apoſtoli parem cum Petro acceperunt poteſtatem Eccleſiaſticam in totum Orbem, & in omnes ad quos Petrus habebat. 74. 2. 1
Apoſtolis Chriſtus quædam conceſſit tanquam pertinentia ad communes, & maximas Eccleſiæ commoditates, in quibus ſucceſſerunt Apoſtoli, alia verò conceſſa ſunt eiſdem tanquam priuilegia perſonalia, & in his minimè 75. 1. 5
Apoſtolus qui dicatur diuinus. 111. 2. 4
Apoſtolorum tempore, & ſexcentis poſtea annis permittebatur habitatio coniugis ad fidem conuerſi cum infideli propter ſpem eius conuerſionis, quando habitare volebat abſque Dei contumelia. 362. 2. 2
Appellari non poteſt à Papa. 221. 2. 4
Aquam, aut aliquid ſuper clericum effundens, ſeu in illum ſpuens, excommunicationem incurrit. 282. 1. 32
Aqua cur ſale conſperſa ſanctificanda ſit. 423. 1. med.
Aquæ benedictæ quatuor genera, eius effectus, antiquúſque vſus in Eccleſia contra dæmones. 413. 1. 1. med.
Arbitros venire ſub appellatione iudicum. 206. 1. 1
Arbiter non poteſt eſſe Monachus, ſiue quiuis alius Religioſus, niſi concurrat licentia Superioris, & vtilitas Monaſterij. 262. 2. 3
Arbitri ſine licentia Abbatis poſſunt eſſe Monachi ſimplices habentes aliquam adminiſtrationem, ſeu Prioratum. ibid. 7
Arbitrator poteſt eſſe Religioſus ſine licentia Superioris. ibid. 4
Arca Noæ forma, capacitas, deſcriptio & figura, remiſſiuè 381. 1. fin.
Archidiaconi officium quod. 85. 2. 2
Archidiaconi habent iuriſdictionem ordinariam 86. 1. poſt init.
Archiepiſcopus in Concilio Prouinciali præeſt omnibus Epiſcopis. 64. 1. init.
Archiepiſcopus non debet petere aliquid à Prælatis venientibus ad Concilium Prouinciale. 65. 1. 4
Archiepiſcopus, & metropolitanus an idem ſint, oſtenditur. 73. 1. 6
Archiepiſcopus dicitur Princeps Epiſcoporum. 74. 1. 14
Archiepiſcopus Mediolanen. prærogatiuam ſedis habet ante Rauennatem. 182. 1. 5
Archipresbyteri officium quod. 85. 2. 5
Archipresbyter, vel Decanus, aut Archidiaconus non niſi Diaconus ordinetur. 142. 2. fin.
Arioli 343. 1. med.
Arioli quid ſint, remiſſiuè. 243. 2. 1
Arma non poſſunt deferre Clerici. 331. 1. fin.
Armorum appellatione quid veniat, remiſſiuè. 331. 2. 3
Arma clericorum ſunt lachrymæ, & orationes. 331. 2. 1
Arriana hæreſis in Niceno Concilio I. damnatur, & Arrius eiicitur. 51. 1. 22
Arrius cum Epiſcopatum fruſtrà, & impotenter ambiuiſſet, ab Eccleſia diuertit, eam impugnans dignitatem, quam conſequi non potuit. 181. 1. 2
Artem ignominioſam mimi, hiſtrionis, ſeu ioculatoris, aut buffonis per annum exercens ipſo iure perdit omnia priuilegia cerica

clericalia, quin etiam ante annum, ſi poſt trinam Epiſcopi admonitionem non reſipiſcat. 380.2.19
Artificium quod dicatur, oſtenditur. 177.1.3
Articulus mortis quis dicatur, oſtenditur. 288.1.97
Aſcendentes præferuntur monaſterio in ſua legitima deſcendente in eo profitente. 197.2.5
ante *Aſcenſionem* Domini, quo Litaniæ fiunt, triduo ieiunandum eſt. 422.1.fin.
Aſpectus obiecti turpis mortales eſſe, ſicut & tactus ob delectationem 387.1.3. poſt med.
Aſtrologia materiam qui Doctores tractent, referuntur. 348.1.2
Athanaſius quo tempore floruerit, & quæ claré geſſerit. 53.2.3
Atrentans percutere clericum non incurrit excommunicationem, quando re ipſa illum non percutit. 281.2.29
Atteſtationi ſeruorum tunc credendum eſt vbi veritas aliter haberi non poteſt. 212.1.18
Auguria obſeruantes ex cantu, & volatilibus auium, qua pœna puniantur, remiſſiué. 346.1.4
Auguſtino magis credendum in diſputationibus, quàm Hieronymo, & Gregorio 35.1.med.
Auguſtinus quo tempore floruerit, & quæ claré geſſerit. 54.1.15
Auguſtinus, vel Hieronymus ſi dicat aliquid, extetna auctoritate noui, vel veteris Teſtamenti, illi eſt magis credendum quàm Papæ. 72.1.4
Auguſtinus in patria ſua petitus ad conuiuium nunquam ire voluit. 108.1.4
Auguſtini auctoritas, Multorum corpora honorantur in terris, quæ torquentur in gehenna, declaratur. 116.1.38
Auguſtinus quomodo menſa vtebatur frugali, & parca, oſtenditur 119.2.3
Auguſtinus in patria ſua ad cõuiuia nũquam ire voluit. 122.1.3
Auth. ſi qua mulier, C. de ſacroſanctis Eccleſiis, vim in foro Eccleſiaſtico ſortitur, ex eo quòd tacité ſit à Pontificibus approbata. 297.1.3
Auxilium, & conſilium dans percutienti clericum incidit in excommunicationem huius text. 284.1.48
Limita vbi quis præſtaret auxilium poſtquam delinquens manum iniecit in clericum, niſi præceſſerit tractatus ante. ibid 49.

B

B*Annire* non licet impuné ſe ipſum occidere. 358.2.8
Baptiſmi quatuor præcipui aſſignantur effectus. 87.2.init.
Baptiſmi Sacramentum ſatius eſt ab hæretico ſumere, quàm in æternum perire. 98.1.2
Baptiſmus tollit omnem irregularitatem, ſiue ex licito, ſiue ex illicito homicidio, aut mutilatione prouenientem. 127.1.4
qui Baptiſma ab hæreticis accipiunt, confirmantur per manus impoſitionem. 190.2.3
Baptiſmi Sacramentum ſi nullus miniſtrare velit paruulo in vltimo vitæ termino conſtituto, an tunc licitum ſit pecunia vexationem redimere, oſtenditur 391.1.295
Baptiſmus eſt Sacramentum maximæ neceſſitatis. 373.1.2
Baptiſmum à laico, fœmina, vel etiam infideli collatum extra neceſſitatem, validum eſt, quamuis conferens mortale peccatum committat. ibid.3
Baptiſmus eſt prima tabula poſt naufragium. 400.1.5
Baptiſmus de facto non aufert pœnalitates in hac vita. 423.2. poſt init.
Baptiſmi ſuſceptio an, & quando liberet quem à pœna ſpirituali, vel etiam à pœna temporali. ibid.fin.
Baptiſmus prodeſt paruulis, qui moriuntur ante tempus diſcretionis, qui ſaluantur in fide offerentis. 424.1.3
Baptiſmus Catechumenis ſolemniter eſt conferendus in ſolemnitate Paſchali, & Pentecoſtes. ibid.1 med.
Baptiſmus in nomine Chriſti miniſtratus ratus eſt, ac firmus. 424.2.1
Baptiſmus quomodo proſitei, qui ficté illum accepit. 425.1 poſt princip.
in Baptiſmo ad ſummum vnus vir, vnaque fœmina adhiberi poſſunt. ibid.fin.
in Baptiſmo teſtimonium vnius creditur 426.1
in Baptiſmo Ioannis non erat peccati remiſſio. 426.2.1.med.
Baptizandi opus laicis fidelibus iuxta Canonicam auctoritatem, ſi neceſſe fuerit, facere liberé conceditur 373.2.1
Baptizare non licet extra neceſſitatem adhibito chriſmate alterius anni. 426.2.1
Baptizari non poteſt exiſtens in vtero matris. 426.1.poſt init.
Baptizatos à Fagino ſub nomine Trinitatis, vel Chriſti tantùm, non eſſe rebaptizandos abſoluté, ſed ſub conditione. 424.2.2
Intellige vt. ibid.3
Baſilica Martyrum. 120.1 fin.
Baſilicæ omnes ad eum pertinent Epiſcopum, in cuius territorio poſitæ ſunt. 270.2.fin.
Baſilius quo tempore floruerit, & quæ claré geſſerit 53.2.5
Bellum iuſtum dici poteſt quoties auctoritate legitimi Superioris indicitur, & ex iuſta cauſa. 352.2.6
Bellum an poſſit eſſe licitum ex vtraque parte, oſtenditur. 353.1.7
Bellum, an & quando iuſté inferri poſſit, & quomodo in eo capta fiant capientium, & de reſtitutione damnorum inde ſequutorum. 323.1.med.
in Bello iuſto, ſiue offenſiuo, ſiue defenſiuo, poſſunt Clerici, pro defenſione Eccleſiæ, vel Reipubl. vel fidei abſque periculo irregularitatis hortari, conſulere, & incitare milites ad pugnãdum, quamuis ſequantur ex vtraquaque parte homicidia & mutilationes. 331.2 med.
Bellum iuſté moueri non poteſt Sarracenis ſi quieté, & pacificé viuant, & nihil occupent. ibid. poſt med.
Contrarium vide. ibid.
Benedictiones nuptiales recipiendi præceptum. 376.2.3
Beneficium præter ius conceditur, & ideò diſtinguitur à priuilegio, quod contra ius commune datur. 57.2.4
Beneficia Eccleſiaſtica ſunt de iure Canonico, non Diuino inſtituta 76.2.2
Beneficiorum in prouiſionibus ſemper eſt anteponendus ille, qui eſt de gremio Eccleſiæ. 144.1.2
Beneficij collatio facta bigamo eſt inualida, 105.2.3
Beneficia potiùs conferri debeat Clericis naturalibus, incolis, & indigenis, quàm foréſibus, peregrinis, & extraneis. 144.1.6
Beneficium quantumuis exiguum obtinens eſt obligatus ad recitandum diuinum Officium. 177.1.4
Beneficiorum permutatio abſque Superioris auctoritate prohibetur. 193.2.8
Beneficia vendens ab officio eſt ſuſpendendus. 197.2.1
Beneficium non poteſt conferri niſi ab Eccleſiaſtica perſona, Epiſcopo, vel prælato, non veró à laico. 371.1.1
Beneficium, ad tempus commendatum poteſt quis habere cum alio iure tituli ſibi collato. 303.2.2
Beſtia interficitur ſicut & ipſa fœmina, quæ ſe ei commiſcuit. 158.2.3
Beſtialitatis propter crimen quando animal alienius interficitur, quis illius pretium ſoluere debeat, oſtenditur. ibid.4
Doctores referuntur de beſtialitatis crimine agentes ibid.3
Bigamia impedimentum ad Ordines ſuſcipiendos non inducit Eccleſia in alicuius delicti pœnam. 87.1.4
in Bigamia quis diſpenſare poſſit. 106.1.1 med.
Bigamiæ irregularitas incurritur etiam à Iudæo, vel alio infideli 127.1.3
Bigamus probatur, qui ante Baptiſmum habuerit vnam, & poſt Baptiſmum alteram. 87.1.2
Bigamus non poteſt promoueri ad Ordines. 87.2.med.
Bigamus dicitur, qui ducit illam quam credebat virginem, & tempore conſummationis matrimonij de alio corruptam inuenit. 99.2.1
Bigamus cenſetur qui duobus ſolemnibus matrimoniis copulatus fuerit, vel alterum ſolemne, alterum cum concubina, id eſt, minus ſolemniter contraxerit. 101.1.2
Reprobatur Ferdinandus de Mendoça hunc text. de concubina turpi intelligens. 101.2.3
Reiicitur interpretatio Couar. quam ad hunc text. præſtat. ibid.4
Bigamus dicitur ille, qui virginem duxit, & poſt adulterium ab ea vxore commiſſum eandem etiam ignoranter carnaliter cognouit. 105.1.1
Bigamus excluditur à clericatu. 105.2.3
Bigamus prohibetur Eccleſiaſtica conſequi beneficia. ibid 2
Bigamus quis. 106.2 fin.
Bigami veré qui cum duabus, vel cum vna vidua, aut ab altero corrupta matrimonium cõtraxerunt, & conſummarunt, omni priuilegio clericali nudati ſunt, non ita illi, qui in Sacris conſtituti inualidé contrahere, aut contractum conſummare præſumpſerunt. 289.2.13
Bigamos inter reputari qui virginitatem præuaricantur pollicitam. 351.1.med.
Blaſphemia in Spiritum ſanctum neque in hoc ſeculo, neque in futuro remittenda. 399.2.1
Bonorum eccleſiaſticorum primæua natura quomodo mutari potuerit per diuiſionem de illis factam in quatuor partes, oſtenditur. 238.1.18
Declaratur auctoritas Chriſti Luc. 11 & numeria ſeqq.
Bona cõfugientis ad Eccleſiã inde extrahi non poſſunt 274.1.2
Bona confugientis ad Eccleſiam non poſſunt exinde extrahi, nec ei aliud quodcunque nocumentum inferendum eſt ad hoc vt ab Eccleſia egrediatur. 189.2.3
Bona quæ antea laicorum erant, & ad clericos, & Eccleſias peruenerunt, an gaudeant priuilegio exemptionis à tributis, & gabellis. 333.1.1
Bonus, vel malus quis præſumitur propter natiuitatem, vel patriam. 85.2.8
Boni, & damnati apparere nobis poſſunt corporibus aſſumptis in habitu, quo prius vtebantur 349.2.2
Bulgari quare reprehenſibiles, ac improbi vocantur, qui cùm eſſent Presbyteri habebant vxores, oſtenditur. 92.2.3

Bulla conceſſionis Hadriani I. factæ Carolo Magno eligendi Pontificem, aſſeruatur Pariſiis inter præcipuos Regni theſauros. 147.1.3

C

CAdauera ne intra vrbes ſepelirentur lege 12. Tabularum cautum ſuit. 247.1.1

Caducitatem emphyteutæ Eccleſiæ an poſſit Prælatus, vel beneficiarius ſolus remittere. 268.2.3

Cæcus non poteſt fieri Clericus. 126.1.2.

Calix vacuus cum patena Subdiacono in eius ordinatione porrigitur, cuius traditione perficitur ordinatio. 82.2.2

Calix licèt conſecratus non ſit, Subdiacono validè in eius ordinatione porrigitur. ibid. 3

Caluati quaſi dehoneſtati, & tonſurati dicantur. 380.1.3

Canon Græcè, Latinè regula nuncupatur. 16.1.1

Canon propriè dicitur id, quod ſtatuitur in vniuerſali Concilio. ibid. 2

Canon largo modo continet etiam alias Eccleſiaſticas conſtitutiones, quàm Concilij generalis. ibid. 3

Canones ſacri ſuggerēte Spiritu ſancto cōſcripti fuerūt. 17.1.8

Canones Trullani quā auctoritatē habeant, oſtenditur. 50.2.19

Canones Apoſtolorum, an & quot ſint Canonici, vel apocryphi cenſendi, oſtenditur. 57.2.1.3

Canones ſextæ Synodi non Adrianus, ſed Tharaſius Conſtantinopolitanus Patriarcha recipit, & approbat. 58.2.5

Canones Trullani non ſunt Canonici, & authentici, nec ſextæ Synodi. 59.1.4

Canones Pontificij, ac Conciliorum generalium habent vim ad cauſarum deciſionem. 71.2.1

Canon, ex quo deſumptus eſt textus in præſenti, fuit ſuppoſitus, adulterinus, ac falſus, ac proinde nullius auctoritatis exiſtit. 77.2.3

Canon de octuaginta Nicæni Conc ex Arabico habitus refertur. 78.2.4

Canones, qui Trullani dicuntur, nulla Pontificis auctoritate probati fuerunt. 79.1.7

Canones inter ſe pugnantes poſſe quatuor conſiderationibus ad concordiam reduci. 92.2. poſt med.

Canon, *Nos qui præſumus*, d.40. non eſt alicuius Pontificis, vel Concilij generalis, neque alicuius ex primæ claſſis Eccleſiaſticis Scriptoribus. 113.1.1

Canonizatio Sanctorum quamuis aliquo modo pendeat ex probationibus, eſt tamen quaſi profeſſio, & proteſtatio Fidei. 116.1.30

Canonicis Pontificum legibus inductum eſt impedimentum, quo ab Ordinibus, & beneficiis, & aliis ſpiritualibus repelluntur illegitimi. 141.2.3

Canonicus vnus poteſt inducere in teſtimonium ſuum concanonicum contra eiuſdem Eccleſiæ Canonicos. 251.1.6

Capella etymon. 416.1.med.

Capitulum Cathedralis Sedis vacantis debet de neceſſitate ad Concilium Prouinciale vocari, & poteſt comparere per Vicarium generalem cum ſpeciali mandato. 46.1.7

Capti in bello iuſto ex parte capientium, iniuſto verò ex parte aduerſariorum, quando ad ſuos fugere poſſint, oſtenditur. 14.1.init.

Captiuorum redemptio eſt cauſa pia, & maximè fauorabilis. 245.1.5

Cardinales ſunt cauſa vt Pontifex, quem eligunt poteſtatem habeat, ſed ipſa à Chriſto immediate dimanat. 77.1.3

Cardinales olim tempore huius text. non omnes eligebant Summum Pontificem, ſed triplex eis conſtituebatur cœtus. 79.2.6

Cardinalis aſſertioni atteſtantis de ſpeciali mandato Sedis Apoſtolicæ, aut de mente Summi Pontificis creditur. 287.1.1

Cardinali aſſerenti aliquid ſibi commiſſum plena fides adhibetur, licèt literas ſui mandati non oſtendat. 187.2.3

Cardinales Rauennaten. ſunt abuſiuè Cardinales ad inſtar Regis Ieachorum, qui non propriè dicitur Rex, abuſiuè. 382.1.2

Cardinalium appellatione non veniunt, niſi S. R. E. Cardinales. ibid. 3

Carnium appellatione veniunt illæ, quæ ſunt animalium, quæ extra aquam diu naturaliter viuere queunt. 25.1.4

Carnium vſu prohibito prohibetur vſus ouorum, lactis, & aliorum huiuſmodi, quæ à carne originem trahunt. 25.2.1

Carolus Magnus laudanda, & Principe Chriſtiano digna in Eccleſia fecit ſeruitia. 147.1.1

Carolo Magno conceſſit Hadrianus I. poteſtatem eligendi Pontificem, Sedémque Apoſtolicam ordinandi, & inueſtituram Epiſcopis concedendi. ibid 2

Carolus Magnus non acceptauit, ſed potiùs repudiauit conceſſionem ſibi factam ab Hadriano I. de eligendo Pontifice, ſecundum aliquos. 147.2.6

Sed probabilibus eſt quod renunciarent ſequentes Imperatores. ibid. 7

Carolus Molinæus impius auctor, fuit homo parum modeſtus erga Sanctæ Apoſtolicæ Sedis maieſtatem. 189.1.5

Caſtitas olim apud Latinos aſſumptis ad Ordines ſacros, & coniugatis, & non coniugatis iniuncta fuit. 88.2.2

Caſtratus ob ægritudinem de conſilio medicorum ſine vlla diſpenſatione ad Ordines ſacros ab Epiſcopo ſuo promoueri poteſt. 137.1.2

Caſtratus ſua culpa, ob morbum ſcilicet Gallicum, non poteſt fieri clericus. ibid 3

Caſu aliquem interficiens non debet cenſeri irregularis, niſi hoc minus diligenter fecerit. 129.1.1.med.

Catechiſmus conuenienter debet præcedere Baptiſmum. 425.1.1

Catechumenus non eſt fidelis. 366.2.4

Catechumeni Eccleſiaſticis conſtitutionibus minimè ligantur. 367.1.7

Catechumeni non tenentur præcepto *cap. omnis vtriuſque ſexus, de pœnit. & remiſſ.* ibid. 8

Catechumenum ſi contingat ad priorem ſectam reuerti, non poterit apoſtaſiæ pœna damnari. ibid. 9

Catechumenorum Miſſa quid. 420.1.1.2

Cathedraticum, quod ob honorem Cathedræ Epiſcopalis ſic vocatur, Epiſcopi licitè exigunt. 224.2.1

Cathedratici taxa quæ. ibid.

Cauſa Epiſcoporum depoſitionem, & quæſtiones articulos Fidei, & mores Eccleſiæ vniuerſalis reſpicientes ad Prouinciale Concilium deferri non poſſunt. 64.2.5

Cauſæ minores Epiſcoporum criminales in Concilio Prouinciali terminari poſſunt, etiam ibi non exiſtentibus duodecim Epiſcopis. ibid. 7

in Cauſis ſpiritualibus, vt in matrimonio, vtendum legibus Imperialibus, remiſſiuè. 153.1.3

in Cauſa ſtatus non conſtituitur procurator, niſi ille, qui conſtituit, ſit in poſſeſſione libertatis. 206.2.med.

Cauſa iuſta nulla poteſt dari in lege diuina à Deo condita ob quam diſpenſatio fiat. 340.1.3

Cautionis appellatione venit ſola cautio abſque pignore, & fideiuſſore. 380.1.2

Cenſurarum effectus ſunt iuris humani. 178.1.3

Cenſuras ferendi poteſtas eſt in Eccleſia iure Euangelico. 239.2.fin.

Cenſuræ ferri poſſunt in eos, qui Eccleſiæ, & ferentis poteſtati fuerint ſubiecti. 242.1.2

Charitas bene ordinata incipit à ſe ipſo. 328.1.7

Chorepiſcopi ab aliquibus numerantur inter Epiſcopales gradus, eo quòd Subdiaconum, & minores Ordines conferebant. 154.1.1

Intelligitur de illis, qui Epiſcopalem conſecrationem accipiebant. ibid. 3

Chorepiſcopi à χώρα dicitur, quod Græcè pagum, ſeu villam ſignificat, quaſi in pagis, & villis loco Epiſcoporum ad Epiſcopalia munia obeunda conſtituti ſint. 154.1.2

Obiicitur contra concluſionem text. ibid. 4

Chorepiſcopi ex Eccleſiæ inſtitutione nihil aliud fuerunt, quam Presbyteri. ibid. 6

Chorepiſcopi iidem olim fuerunt, qui Parochi hodie dicuntur. 154.2.8

Chriſtiano nuſquam licitum eſt catholicam fidem negare, immo tenetur ad confitendum ſe talem quoties id exigit honor Dei. 229.1.2

Chriſtiano non licet verbis negare ſe eſſe Chriſtianum, quamuis corde fideliter credat. 233.2.1

Quamuis faciat metu, vel vi tormentorum. ibid 3

Amplia, etiamſi negatio fiat ſimulatè. 234.1.3

& non ſolùm quando negatio fit verbis expreſſis, ſed etiam quando fit factis deſignantibus aliquid Fidei contrarium. ibid. 4

Chriſtianis captiuis coactis licitum eſt contra Chriſtianos remigare. 309.2.15

Chriſtiano ſimul cum Iudæo in balneum ingredi non eſt licitum. 337.1. poſt med.

Chriſtianiſſimus titulus Imperatorum vt genuinus, & Imperio naturalis. 187.1.1

Chriſti Domini auctoritas Luc.22. *Ego oraui pro te, &c.* declaratur. 113.1.4

Chriſtus an deſcendat in ſtomachum ſumentis Euchariſtiam. 421.2.1.med.

Circumſtantia plures, & grauiores concurrunt in homicidio, quàm in periurio. 46.1.32

Citare milites ad pugnandum, quamuis ſequantur ex vtraque parte homicidium, & mutilationes. 331.2.med.

Ciuis appellatione comprehendit eiuem priuilegio factum. 37.2.init.

Ciuitates fuerunt ante legem Euangelicam, & Chriſti Dominî aduentum. 164.1.1

Ciuitas vt conſtruatur non eſt opus aliqua Principis licentia, cùm hoc de iure Gētium vnicuique populo cōpetat. ibid 2 a

Ciuitas

Ciuitas an detur ſine Epiſcopo, oſtenditur. 165.1.4.3.6
Ciuitas quælibet debet habere Aduocatum pauperum, & miſerabilium perſonarum ex publico ſalariatum. 133.1.9
Ciuitas Toletana vrbs Romana nuncupata fuit. 292.2.11
Ciuitas, quæ proprium Epiſcopum occidit, priuatur dignitate Epiſcopali. 341.2.1
Intellige vt ibid. 2
Claudus non poteſt ad Ordines promoueri, ſi eum oporteat cum bacolo ad Altare accedere. 156.1.3
Claudus an, & quando poſſit primò promoueri, aut ad cæteros Ordines aſcendere, vel in ſusceptis miniſtrare, remiſſiuè. 137.2.fin.
Ligneo pede incedens non poteſt promoueri ad Ordines 138.1.2
Clauium poteſtas eſt in Eccleſia. 334.2.1
Clauium poteſtas an ſit in tota Eccleſia, eiuſque corpore, an verò potiùs penes Prælatos, ſingularéſque Epiſcoporum perſonas, oſtenditur. 335.1.2.& ſeq.
Clauium poteſtas eſt poteſtas ligandi, & ſoluendi, non verò oſtendendi, ſeu declarandi ligatum, vel ſolutum. 336.2.13
Clauſula, De Fratrum noſtrorum conſilio, decentiæ magis eſt, quàm neceſſitatis. 115.1.22
Clemens IV. tempore promotionis ſuæ duas habebat filias. 89.2.5
Clemens VIII. quid ſtatuerit circa Epiſcoporum examen, oſtenditur. 111.1.3
Clementia, & benignitate potius quàm ſeueritate vtendum eſt in delictis puniendis. 123.1 4
Clericatus ad Ordinem nullus debet aſſumere illiteratos, aut aliqua parte corporis vitiatos. 108.2.1
Clericatu reiiciuntur qui raſuras fecerint. 124.1.1
Clerici ſeptem hebdomadibus ante Paſcha à carne, & delitiis abſtinebant ex decreto Teleſphori, quod deinde contraria conſuetudine abrogatum fuit. 24.2.1
Clerici comam nutrire prohibentur. 83.2 poſt.med.& ſeq.in fin.
Clerici caput in modum ſphæræ radant. ibid.
Clerici comam non nutriant. 84.2.med.
Clerici decent portare capillos ita tonſos vt aures pateant. ibid.
Clericus in Sacris conſtitutus ſi vxorem duxerit, aut concubinam habuerit, Eccleſiaſtico beneficio, & officio careat. 89.1 med.
Clericus veſte vtatur ſecundùm conſuetudinem regionis. 95 1.3
Clerici concubinarij, ſeu fornicarij notorij ſuſpenſi ſunt a Diuinis.
Clericus in Sacris matrimonium contrahens priuatur officio ſi quod habet. 99 2.2
Clerici nó debét habere in domo mulieres ſuſpectas. 100.2.fin.
Clericus aleator. 107.1 1
Clericus ebrietati deſeruiens. ibid. 2
Clericus quando dicatur publicus aleator, & pœnas aleatorum incurrat. ibid. 5
Clericis ignominioſum eſt eſſluere epulis inter quas difficulter poteſt ſeruari pudicitia. 107.2 3
Clericus, quem ebrium fuiſſe conſtiterit, 30.diebus à communione abſtineat. 108.1.fin.
Clericorum officium eſt docere, & paſcere populum, & ab errore eum reuocare. 110.2.5
Clerici debent honeſtam parſimoniam ſeruare, 119.1.1
Clerici honeſtis veſtibus, & non fulgidis, ac pompoſis vti debent. ibid. 2
Clericus ſicut vti non debet veſtibus nimis fulgidis, & pompoſis, ita nec etiam nimis vilibus, aut ſordidis. ibid. 5
Clerici, niſi neceſſitate coacti, non conuiuentur in Eccleſiis. 121.1.1.2
Clericus conuiuia vitare debet. 125.1 1
Clericum ſummopere dedecet, vt eas violenter manus alicui iniiciat, quæ Deo ſolemni ritu conſecratæ ſunt 122.2.2
Clericus etiam non ſuam arborem incidens, ſed alienam cum peccato, ſi ex inciſione aliquis occiſus fuerit ipſo acclamante, vt gentes præcauerent, irregularitatem non incurrit. 129.2.3
Clerico promouendo nocet confeſſio, vt non promoueatur, non autem vt puniatur, 130.1.5
Clericus fieri poteſt, qui non ſponte, ſed caſu fuerit ſectus, vel caſtratus, & ſi iam ſit in ſusceptis Ordinibus, miniſtrare poterit. 136.2.1
Clericus non fieri poteſt ille, cui fuerint abſciſſa virilia adultero à marito vleiſcente iniuriam, quia ipſum inuenit cum ſua vxore coire 137.1.4
Clerici non poſſunt eſſe, qui ſe caſtrauerunt, ſeu permiſerunt ſponte ſe caſtrari, vt caſté viuerent. 137.2.1
Clerici à Religioſis in electionibus Epiſcoporum fuerunt ſeparati, & conſtitutum fuit, vt Religioſi ſuorum Abbatum, & ſuperiorum, Canonici verò ſuorum Epiſcoporum faciant electionem 145 2.7
Declaratur ibid 8
Clericus extraneus ſine commendatiis literis ſui Epiſcopi ſuſcipi non debet. 157.1.1.
Clericus peregrinus ſi literas commendatitias non habuerit poteſt admitti ad celebrandum ſi fidem fecerit de ſua ordinatione. ibid. 3
Clericus peregrinus non faciens fidem de ſua ordinatione poteſt ſecluſo ſcandalo celebrare. ibid.
Clericus conuictus de adulterio, aut illud confeſſus depoſitus ab officio in monaſterium toto tempore vitæ ſuæ detrudatur. 169 2.fin.
Quòd ſi ita ſit publicè cócubinarius, vt nulla tergiuerſatione poſſit ſuũ crimẽ celare, maneat ipſo iure ſuſpenſus 170.1 1
Clerici omni Eccleſiaſtico honore priuandi, qui incontinentiæ dediti Eccleſiaſticis præceptis voluptatem præponendam iudicant mulieribus ſe commiſcendo. 171.2.1
Clericus de rigore pro ſimplici fornicatione deponendus eſt. ibid. fin.
Clerici venari non poſſunt. 173.2.3
Clericus in Sacris conſtitutus venationi incumbens ſequuto homicidio an, & quando irregularis fiat, oſtenditur. 174.1.4.
Clerici diſcordes deiiciantur, vel reuocentur ad concordiam. 175 2 fin.
Clericus non prohibetur aliquod artificium facere manibus ſuis operando, etiam ſine neceſſitate. 177.1.1
Intellige modò clericus à Diuinis, & à debito eius officio propter artificium non deſiſtat, & non ſe ſubtrahat ibid. 2
Clerici digniores ſunt Monachis, & illos præcedunt. 179.1.6
Clericis oſtiatim mendicare non licet. 179 2 3
Clerici ante omnem humanam legem fuerunt exempti à iuriſdictione ſeculari. 183.2.1
Clericos iudicandi facultas ſi fuit apud Principes ſeculares poſt aduentum Chriſti, hoc extitit de facto, & ex vſurpatione, quia Eccleſia non poterat reſiſtere. ibid. 2
Clericus non poteſt ferre teſtimonium coram iudice ſeculari abſque licentia ſui Epiſcopi. 225.2.1
Clericus ſuo inobediens Epiſcopo, depoſitus curiæ tradatur ibid.
Clericus, vel laicus qui clericum conuenit & trahit coram iudice ſeculari excommunicandus eſt, & cauſam perdere debet non ipſo iure, ſed per ſententiam. 227 2.1.3
Amplia etiamſi actor, qui traxit clericum coram ſeculari, ſit victus. ibid. 2
Clericus excommunicatus pro crimine notorio, ſi celebrare præſumpſerit in excommunicatione, priuatur beneficiis, 228.1 poſt med.
Clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax habet annum ad comparendum, & ſe purgandum, intra quem non poteſt deponi, nec beneficiis priuari. 230.1.1
Intellige quando excommunicatio eſt lata propter crimen, quod infert priuationem ipſo iure, in aliis verò, quæ inferunt priuationem per ſententiam, veniter priuandus. ibid. 2
Clericus excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax poſt annum poteſt audiri ſuper crimine, & ſuam probare innocentiam. 130.2.4
Clericis omnibus eſt communis vita ſeruanda. 235.1.poſt init.
Clerici dicuntur res ſacroſanctæ, & ſpirituales. ibid. med.
Clerici an dominium habeant in redditibus, & diſtributionibus ratione beneficij acquiſitis. 235.2.1
Clericos dominos non eſſe, ſed ſolummodò diſpenſatores redditúum beneficialium tenuerunt nonnulli. ibid. 2.3
Clericos redditus ſuorum beneficiorum ita proprios facere, vt de illis eodem modo diſponere valeant, quo de patrimonialibus, ſuſtinet verior ſententia. 236.2.4
Clericos aliquando vſurarios ſolummodò, aliquando tam in vita, quàm in morte vſufructuarios faciunt aliqui Doctores. 236.1.7
Clericis approbatiuè fuit permiſſum tertio tempore, vt parentũ patrimonia, vel bona aliúde quæſita habere poſſent 237 1.10.
Clericorum bona an præſumantur eſſe intuitu Eccleſiæ acquiſita. 239.1.fin.
Clericus occidens in furore non peccat, ſed officium exercere non poteſt. 259.1.1
Clericorum domus an, & quando gaudere debeant Eccleſiæ immunitate, oſtenditur. 277.1 8
Clerici ſub nomine quoad hanc materiam intelliguntur quicumque ſaltem prima tonſura initiati. 279 2.7
Clericus tonſuratus, ſeu in minoribus Ordinibus conſtitutus ad hoc, vt huius text. priuilegio gaudeat, an debeat obtinere requiſita ad priuilegium fori neceſſaria oſtenditur. ibid 8 9
Clericum irregularem, ſuſpenſum, interdictum, ſeu excommunicatum percutiens ſubiacet excommunicationi huius text. 280 1.10.
Clericus coniugatus cum vnica, & virgine incedens in habitu clericali, & Tonſura, priuilegio huius text. gaudet. 280 2 14
Clericus enormitatibus ſe commiſcens non tantùm perdit priuilegium fori, ſed etiam Canonis. ibid. 16
Clericus dicitur ſe immiſcere enormitatibus, quando facit ſeditionem, prælia, aggreſſiones, & huiuſmodi in populo. ibid. 17

Clerici etiam in minoribus conſtituti, qui dimiſſo habitu, & Tonſura negotiis ſecularibus ſe immiſcent, ſi tertiò ab Epiſcopo ſuo moniti emendare contempſerint, amittunt priuilegium huius text. ibid. 28

Clericum detinens in cuſtodia publica, vel in loco priuato, vt in domo propria, ſeu aliena, ex qua non poſſit exire, excommunicationem non incurrit. 281.2.30

Clericum per cibum, vel potum veneno infectum occidens excommunicationem huius text. incurrit. 280.1.35

Clericum volentem, & conſentientem percutiens incurrit excommunicationem huius text. 282.2.36

Clericus ſe ipſum iniurioſè percutiens excommunicationem huius text. incurrit. ibid. 37

Declaratur. ibid. 38 & 39

Clericum percutiens ignorãs probabiliter ipſum eſſe clericum, excommunicationem non incurrit. 284.1.50

Clericum Ioannem ſi quis exiſtimet ſe percutere cùm ſit clericus Iacobus, cenſuram excommunicationis non effugit. ibid. 52

Clericum ſi quis volens percutere, ab eo aberret, & caſu, ſiue præter intentionem percutiat alterum clericum proximè aſtantem, talis excommunicationem non incurrit. ibid. 52

Clericum percutiens in neceſſariam defenſionem ſui, vel alieni corporis, excommunicationem non incurrit. 284.2.57

Clericum cum vxore, matre, ſorore, vel propria filia turpiter inuentum percutiens non incidit in excommunicationem huius text. 285.1.59

Clerici in communi ſocietate viuentes, ſi ſe mutuo percutiant, ab Epiſcopo ſuo abſolui poſſunt, niſi facti atrocitas aliud exigat. 286.2.80

Clerici quibus veſtibus vti debeant. 304.2.1. & ſeq.

Clericus pro crimine læſæ maieſtatis degradandus eſt. 325.1.1

Sed contrarium verius. ibid. 2.

Clericus ſibi ipſi membrum iniuſtè amputans incurrit excommunicationem. 338.2.5

Clerici non poſſunt deferre arma. 338.1.fin.

Clericus Monialem carnaliter cognoſcens beneficiis priuatur, & in Monaſterium detruditur. 351.2.3

Clerici non debent intereſſe ſpectaculis, quæ aut in nuptiis, aut in ſcenis, aut in aliis locis exhibentur. 429.1.med.

Cleros ſors Latinè vel hæreditas dicitur. 73.1.4

Coadiutor habet plenam, & liberam adminiſtrationem. 216.1.med.

Cœmeteria pro fidelium mortuorum corporibus ſepeliendis ab ipſis naſcentis Eccleſiæ primordiis inſtituta fuerunt. 247.2.8

Cognationem ſpiritualem cum baptizato, eiúſque parentibus, contrahunt laici in neceſſitate baptizantes. 374.1.6

Coitus damnatus dicitur ille, cui aliqua pœna temporalis per legem, aut conſtitutionem ſtatis imponitur. 26.1.4

Comes origine ſi poſtea fiat clericus, ſiue Epiſcopus, non per hoc deſinit eſſe Comes. 357.2.3

Commemoratio in Altari, non debet fieri pro iis, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt. 329.2.1

Committere minus malum non licet, vt alter euitet maius malum 47.2.init.

Communio quare deneganda non ſit illi, qui non habet vxorem, ſed loco illius concubinam, oſtenditur. 104.5.2

Communione priuetur, qui decimas, vel oblationes extra Epiſcopi conſcientiam tenere voluerit, 164.2.fin.

Communio cum Iudæis prohibetur. 364.1.med.

Communio Sacramenti ſub vna, vel vtraque ſpecie diſcutitur. 410.2.1.med.

ante Communionem à propria vxore quiſque contineat. 421.1.fin.

Comœdias, tragœdias, aut ſatyras repræſentans, non poteſt ad ſacros Ordines promoueri. 101.1.6

Compaternitatem contrahere licitum eſt Religioſo facto Epiſcopo. 291.1.4

Compaternitatem contrahere interdictum eſt. 394.2.poſt med.

Compenſatio admittitur in criminibus. 47.2.init.

Conatus ſolus in delicto beſtialitatis, an puniatur? remiſſiuè. 258.1.4

Conciliorum diuiſio in quot ſpecies fiat, oſtenditur. 48.1.1.2

Concilia vniuerſalia in duo membra diſtinguuntur. ibid. 3.2

Concilia localia in varias ſpecies ſubdiuiduntur. ibid. 4

Concilia generalia à ſolo Romano Pont. poſſunt congregari, localia verò inferiores Prælati, Prouincialia Metropolitanus, Epiſcopalia, ſeu Synodalia Epiſcopus congregare poſſunt. ibid. 6

Conciliorum generalium auctoritas ad vniuerſum Orbem ſe extendit, Nationalia vero extra Regnum, Prouincialia extra Prouinciam, Epiſcopalia extra diœceſim non extenduntur ibid. 7

Concilia vniuerſalia à principio naſcentis Eccleſiæ pro grauioribus quæſtionibus congregari conſueuerunt. 42.1.9

Concilia localia errare poſſunt. ibid. 13

Concilia generalia à Pontifice confirmata, vel præſentibus Legatis ipſius ſpecialem habentibus inſtructionem in decreto Fidei, vel morum, errare non poſſunt. ibid. 2.13

Concilia generalia in Spiritu Sancto dicuntur congregata. ibid. 14

Concilium Ariminenſe non fuit ab aliquo ſummo Pont. congregatum, ſeu confirmatum, ac proinde inter opera damnata recenſetur. 50.1.16

Concilium Conſtantinopolitanum congregatum ſub Leone III. Iſaur. Imper. & eius filio, quia ſine Papæ auctoritate fuit congregatum, conciliabulum eſt ibid. 17

Concilium Epheſinum II. quare inter reprobata annumeretur, oſtenditur 50.2.18

Concilium Baſilienſe ſub Eugen. IV. infelicem habuit exitum, & illegitimè fuit finitum ibid. 20

Concilium Nicænum I. celebratum fuit ſedente Syluestro, Conſtantino imperante ab anno. CCCXXVII. 51.2.21.

Concilio Nicæno I. 318 Epiſcopi intereſſuerunt. ibid. 23

Concilij Nicæni I. decreta in magna fuerunt æſtimatione. 51.2.25

Concil. Conſtantinopolitanum I. fuit celebratum anno Domini 381. auctoritate Damaſi Papæ, & fauente Theodoſio Imp. ſeniore, & conuenerunt in eo Epiſcopi 150. ibid. 26

Concilium Epheſinum I. auctoritate Cæleſtini Papæ petente, & fauente Theodoſio iuniore Imp. fuit congregatum anno Domini 431 52.1.28

Concilium Conſtantinopolitanum II. ſeu quinta Synodus generalis ibid. 29

Concilium Chalcedonenſe I. auctoritate Leonis Papæ, inſtante Martiano Imp. congregatum fuit anno 450 ibid. 30

Concilium Quiniſextum, in quo Canones Trullani continentur, celebratum fuit anno 692 59.2.2

Concilium Gangreſe non multo poſt Nicænam Synodum Gangris Paphlagoniæ oppido celebratum eſt. 59.2.fin.

Concilium generale legitimè congregatum auctoritate Pontificis ante eiuſdem confirmationem errare poteſt. 61.1.1

Concilia omnia antiquiſſimo Eccleſiæ vſu, ſemper à Summis Pontificibus confirmationem petierunt. ibid. 2

Concilium congregatum auctoritate Papæ, & præſentibus eius Legatis de facto aliquando errauit. ibid. 3

Concilium generale perfectam Eccleſiam vniuerſalem repræſentat, quando vel Pontifex præſens eſt, vel Legati ipſius plenam habent inſtructionem, non ita quando Legati perfectè inſtructi non ſunt. ibid. 4

Concilium auctoritate Papæ vbi eſt congregatum, adeſt ibi Spiritus ſanctus, in quo dicitur legitimè congregatum. 63.16

Concilium Prouinciale celebrari debet temporibus, quibus abſtinentiæ, ſeu contemplationi eſt vacandum. 64.1.poſt init

Concilia Prouincialia olim bis ſingulis annis cogi debebant, nunc quolibet ſaltem triennio. 64.2.1

Concilium Prouinciale cognoſcit de omnibus cauſis Eccleſiaſticis totius Prouinciæ. ibid. 2

Concilium Prouinciale adire poſſunt omnes, qui ſe læſos eſſe exiſtimant, pro iuſtitia conſequenda. ibid. 3

Concilium Prouinciale non poteſt formare proceſſum in cauſis criminalibus grauioribus contra Epiſcopum ad effectum tranſmittendi illum ad Summum Pontificem. ibid. 6

Concilium Prouinciale conuocare ſpectat ad Metropolitanum. ibid. 8

Concilium Ancyranum licèt Prouinciale fuerit, approbatum tamen & receptum eſt. 90.1.1

Concilij Nicæni primi tempore non erat patriarcha Conſtantinopolitanus, nec Conſtantinopolis ciuitas ædificata. 152.33

Concilium Chalcedonenſe, & Vrbanus voluerunt irritas, & inanes eſſe ordinationes eorum, qui ſine certo titulo promouentur 155.1.8

Concil Trident an duorum Canonum de quibus in præſenti, & textus in c. cùm ſecundum, de præbend. an verò alicuius ex illis pœnas innouet, oſtenditur 155.2.3.4.5

Concilium generale legitimè congregatum accuſari non poteſt, 223.1.7

Concilium Anquirenſe quando fuit celebratum, remiſſiuè. 344.2.2

Concilium Sardicenſe celebratum fuit anno 347 .61.2.init.

Concionator tenetur publicè veritatem docere. 121.1.fin.

Concubina clerici ſortitur forum ipſius clerici quoad delicta commiſſa cum clerico 99.2.3

Concubina in hoc text. non dicitur ea cum qua vagus, ac ſolutus ſit concubitus, ſed vxor matrimonio copulata, minori tamen illa ſolemnitate, cum qua matrimonialis coniunctio fiebat 501.1.8

Concubinæ nomine in hoc text. non venit ea cum qua vagus, & omni lege ſolutus eſt concubitus. 502.1.8

Conca

Concubinæ nomine ſæpe ſignificatur vxor matrimonio copulata, modo tamen illa ſolemnitate, aut ſine ſolemnitate, cum qua vera matrimonialis coniunctio erat. 103.2.2
Concubina in hoc text. dicitur, quæ ducebatur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, & ita ceſſantibus iuris ſolemnitatibus, & legalibus inſtrumentis, ſed tamen coniugali affectu. 104.1.3
Concubinæ olim ducebantur ſine ſolemnitate illa, qua principalis vxor ducebatur, ſcilicet conuiuij per ſeptem dies ibid 5.
Concubinæ nomen aliter accipitur à Leone, quàm à Patribus Conſilij Tolerani I. 383.1.2
Concubinam, & ancillam in ſtatu ſeruitutis manentem, cũ quarem habet patronus, pro eodem vſurpaſſe Leonem in hoc decreto conuenientius eſt dicere. 383.23
Concubinarios, ſeu fornicarios Clericus etiam in Satis notorio, hodie vitare non tenemur, niſi per iudicem fuerint publicati & denunciati. 97.2.2,
Condemnatio nulla quamuis ſit ad perpetuos carceres, non ſe extendit ad priuationem beneficij niſi exprimatur. 139.2.3
Condemnatus ad mortem ſi effugiat à manibus Satelitum, & amplectatur Sacerdotem portantem ſacratiſſimam Euchariſtiam per vicos, & plateas ad infirmos, nunquid ſit liberandus ac ſi confugiſſet ad Eccleſiam. 250.1. fin.
Condere qui poteſt, poteſt & ſoluere. 21.1.14
Conditio appoſita contra bonum prolis non ideò eſt contra ſubſtantiam, quia impedit actum, & executionem, ſed quia opponitur obligationi, & potentiæ. 359.2.10
Confeſſarius habens copulam cum filia confeſſionis, an teneatur confiteri illam circunſtantiam. 375.1.2
Confeſſio in iudicio ex abrupto facta poteſt quandoque reuocari, etiam non docto de errore. 92.2. ante fin.
Confeſſionem ſuam incontinenti poteſt quis mutare. 580.2.1
Confeſſionem facere poteſt per nutum mutus, & ægrotans, cui morbus abſtulit loquelam. 401.2.3
Confeſſio ſacramentalis fieri non poteſt abſenti Sacerdoti. ibid 4
Confeſſio an ſtatim poſt commiſſum peccatum facienda ſit 403 2.1.2. & ſeqq.
Confeſſor non poteſt reuelare peccatum per pœnitentem ſibi confeſſum alias in damnũ Reipubl committendum, tenetur tamen ſuppreſſo nomine pœnitentis alia vtilia remedia quærere, vt huiuſmodi notabili damno obuiet. 404 2.4
Confeſſor nunquam poteſt reuelare perſonam delinquentis confeſſi, & legitimè non conſentientis, etiamſi nullum aliud remedium, niſi ſola eiuſdem perſonæ expreſſio ſufficiat, ad eam, v.g. hæreſim fugandam, aut quodlibet aliud notabile damnum auertendum. 405.2.5
Confeſſores peccata pœnitentium reuelare præſumentes quas pœnas incurrant, remiſſiuè. ibid.6
Confines Eccleſiæ, ad quos confugiens gaudet immunitate, ſunt intra triginta paſſus, ſi Eccleſia non fuerit Cathedralis, ſi verò fuerit maior, & Cathedralis, iuxta quadraginta paſſus. 274.2.1
Confirmatio non eſt neceſſaria in electione Summi Pontificis. 80. 1.11
Confirmationis Sacramentum conficere poſſunt ſimplices Presbyteri ex delegatione ſeu priuilegio Pontificis. 180.1.1
Confirmatio eſt complementum Baptiſmi. 427.1. med.
Confirmatio danda eſt, & accipienda à ieiunis. 427.2.1
Confiteri alieno ſacerdoti propter proprij imperitiam, licitum eſt 405.1 poſt med.
Confugiens ad Eccleſiam ſeculari iudici, etiam in quibuſcunque caſibus exceptis, non conſignabatur, niſi ab eo recepto iuramento, & etiam cautione, ſi iudici Eccleſiaſtico viſum fuerit, de nõ puniendo ipſum corporaliter. 275.22
Contrarium de conſuetudine ſeruatur. ibid
Confugientes ad Eccleſiam, licèt inde extrahi non poſſit, poterit tamen pecuniaria pœna puniri. ibid.2
Confugiens ad Eccleſiæ atrium, ſeu porticum, immunitate gaudet, ac ſi ad Eccleſiam confugerit. 276.1. med.
Confugiens ad Eccleſiam poteſt extra illam tutus exire ad exonerandum corpus, modo ſtatim redeat. 289.2.1
Confugientibus ad Eccleſiam de expenſis quis prouidere debeat, remiſſiuè. ibid 4
Confugiens ad Eccleſiam puniri poteſt ad damna, & intereſſe paſſa per eum in quem deliquit, 290.1.2
Coniuges mutuo conſenſu ſeparantur quoad thorum. 3.55.2 med.
Coniux ſi eſt profeſſus de licentia alterius non intrantis Religionem, nec vouentis continentiam, poterit reuocari, quamuis ex Epiſcopi licentia id effectum ſit; ſi verò alterum fecit non poterit reuocari, quamuis Epiſcopi licentia defuerit 356 2.4
Coniux inceſtuoſus cum conſanguinea alterius coniugis, non poteſt ab ea debitum petere, at tenetur reddere. 357.2 fin.
Coniugi ad fidem conuerſo an integrum ſit prius matrimonium diſſoluere, ac tranſire ad aliud vbi alter adhuc infidelis habitare non vult ſine pertractatione ad peccatum mortale. 360. 2 fin.
Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrandi 361.1.1
Coniux Catholicus tenetur diuertere ab hæretico nolente reſipiſcere etiam propria auctoritate. 362.2.3
Coniux conuerſus ad fidem, non tenetur amplius cum infideli cohabitare, ſed poteſt petere thori ſeparationem. 362.2. med.
Coniugi alterutri fidem profitenti hodie non licet permanere in conſortio cõiugis infidelis, ſed tenetur ab eo nolente ad fidem conuerti diuertere. 363.1.5
Coniux de nullitate matrimonij litem mouens, ea pendente tenetur illa alimenta vxori præſtare, quæ ante litem tenebatur, 371.1.3
Coniux ſi vterque ſeruus ſit diuerſi domini, & diuerſa loca inhabitantis, ita vt mutuò conuenire nequeant obſequiis dominorum ſatisfaciendo, tunc cogendus eſt alter dominus per Eccleſiam vendere alteri volenti emere. 371.2.2
Coniux qui abſque neceſſitate proprium filium baptizauit aut tenuit tanquam patrinus in Baptiſmate, vel Confirmatione, ſeparari debet. & priuatur iure exigendi debitum. 372.1.1
Coniux quando communi voto caſtitatem vouerit, altero eorum fornicante, an iudex Eccleſiaſticus ex officio poſſit compellere eos ad cohabitandum quò incontinentiæ conſulat, oſtenditur. 375.1.4
Coniugi in neceſſitate baptizanti filium communem, nimirum ſuum, & alterius coniugis, minimè interdicitur petitio debiti. 374.1.7
Coniux non dicitur in neceſſitate baptizare filium in abſentia Sacerdotum, ſi quilibet alius adeſſet, qui poſſet, & vellet baptizare. ibid.2 8
Coniux innocens copulam habens cum coniuge adultero etiam occulto, ſed ſibi conſcio, ſiue petendo ſiue reddendo debitum, cenſetur condonare adulterij iniuriam, niſi reddiderit compulſus Eccleſiæ præcepto. 379.12
Coniugi innocenti licet quoad habitationem propria auctoritate ab adultero diuertere, vbi adeò notorium ſit adulterium, vt nulla prorſus tergiuerſatione celari poſſit. ibid 3
Coniuges ſunt pares in diuortio cauſa adulterij celebrandi; 379.21
Coniux adulterij ſui coniugis conſcius poteſt in foro conſcientiæ ſecluſo ſcandalo, ab eius habitatione diuertere. ibid.2
Coniux vtens matrimonio, nec expreſſè intendens, nec excludens prolem, ſed illius immemor, intendénſque ſolum copulari cõiugi tanquam coniugi, minimè peccat. 382.1.2
Cõiux peccat venialiter petendo debitum eo fine, vt vitet in ſeipſo incontinentiæ periculum, maximè quando poteſt conuenienter alio modo ab incontinentia abſtinere. ibid 3
Coniux quando ita voluptate capitur ad ſuam accedit, vt paratus ſit ad accedendum, quamuis ſua non eſſet, eſt culpa lethalis. 385 1.2
Coniux ſanus an teneatur habitare cum leproſo, remiſſiuè. 387. 2.3
Coniuges pares eſſe in diuortio cauſa adulterij. ibi poſt med. & ſeqq.
Coniux tenetur debitum reddere, quocunque die, quantumuis ſolemni exigatur. 406.2.2
Debitum ſi exigatur die, quæ Euchariſtiam ſumpturus eſt, delinquit venialiter. ibid.1. ante fin.
Coniux reuocatus non poteſt petere debitum, tenetur tamen reddere. 408.2.3
Coniux nõ tenetur ad Religionem redire poſt mortem coniugis reuocantis. ibid.4
Coniux qui de licentia alterius vouit caſtitatem, tenetur ſub culpa mort. alteri reddere debitum. 409 1.1
Coniux vterque quando communi voluntate vouit caſtitatem, neuter ſub culpa mortali poteſt petere, aut reddere. ibid. 3
Coniugalis actus licitus eſt relatus in bonum prolis, aut in fidei bonum. 382.1.1
Cõiugalis actus ſolius voluptatis gratia exercitus, nec fines matrimonij tranſgrediens, eſt culpa venialis. 382 2 4
Coniugali actu vti tempore prægnationis quando ſit peccatum, remiſſiuè. 385.2 5
Coniugalis coitus intra Eccleſiam habitus illam non polluit. 416.1.6
Connubia inter impares minus legitima exiſtimantur 383.2.4.
Conſanguineorum maleficia in nullo clericis obſunt, niſi conſcij fuerint. 201 1 1
Conſanguineum clerici vulnerans non eſt excommunicatus, declarando vt ibi. 284.2 54
Conſcientia erronea vim obligandi habet ſub ea ratione, ſub qua concipitur. 308.1.6
Conſecratio Epiſcopi quomodo fieri debeat. 80.2 fin.
Ad ſubſtantiam Conſecrationis non pertinere vt Epiſcopi teneant Euangelij codicem ſuper caput Epiſcopi, qui conſecratur. 81.1. inic.
Conſecrationis Presbyteri materia & forma quæ. ibid. poſt init.

Index Rerum & Verborum

Conſecratio Epiſcopi regulariter die Dominica fieri debet. 158. 1. ante fin.
Conſecratio ſeu benedictio dupliciter Abbatiſſis olim dabatur, & quomodo. 299.2.2
Conſecratio Eccleſiarum non debet fieri ſine Miſſa. 414.1.1
Conſenſu deficiente actus non tenet. 369.2.3
Concilium præbens in materia theologica ſpeculatiua, vel practica pretio accepto, non peccat peccato ſimoniæ. 200.2.3
Conſtantinopolis noua Roma & interdum Roma ſimpliciter fuit appellata. 241.2.9
Conſtantinopolitani Epiſcopi Imperatorum freti potentia, contendebant ſe non eſſe inferiores Romano Pontifice. 188.2.3
Conſtantinus primus conceſſit licentiam vt publicæ, & liberè celebrarentur Concilia. 49.1.10
Conſtantinus Imper. inſignem, ac munificentiſſimam donationem fecit S. Syluestro Papæ I. 184.1.1
Conſtantini donationis tenorem refert de verbo ad verbum Alberic. de Roſate. ibid. 2.2
Conſtantini donationem ab hæreticorum, & quorumdam cauillationibus defendunt quamplures. ibid. 3
Et reſpondetur fundamentis contrariæ opinionis. ibid. 5 & ſeqq.
Conſtantinum Imp. magno honore affectum dicit Chryſoſtomus, eò quòd eius corpus pro foribus Piſcatoris ſepulturæ mandatum fuerat. 247.2.4
Conſtitutiones Principum pertinent ad Monarchiam. 142.4
Conſtitutio eſt quam Reſpubl. vel Imp. conſtituebat. 55.1 fin.
Conſtitutio Sixti V. contra male ordinantes, & ordinatos redacta fuit per Clementem VIII. ad terminos ſacrorum Canonum, & Conſtitutionis Pij II. 155.2.6
Conſuetudo eiuſdem eſt pœnæ cuius eſt lex. 3.2. fin.
Conſuetudo eſt ius quoddam moribus inſtitutum, quod pro lege ſuſcipitur cùm deficit lex. 42.1
Conſuetudo & mos differunt. ibid. med.
Conſuetudo ex vi, & efficacia ſua poteſt legem abrogare. 5.2.2
Conſuetudo non valet contra ius naturale. ibid. 3
Conſuetudo loci facit de illicito licitum, excuſátque à pœnis temporalibus delinquentes. 25.2.2
Conſuetudo praua excuſat à pœna exteriori, non autem à peccato, & culpa. ibid. 3
Conſuetudo praua in coniugibus eſt, vt filios ſuos, quos gignunt matres nutrire negligant, eóſque ad nutriendum aliis mulieribus tradant. 26.2.2
Conſuetudine nulla agere licet aduersùs ius naturale. 33.1. fin.
Conſuetudo perniciosa radicitus extirpanda. 33.2. med.
Conſuetudo quælibet veritati poſtponenda eſt. ibid. fin.
Conſuetudo veritati fruſtra opponitur. 34.1. init.
Conſuetudo præſumitur iuſta, ac ſanctè, & magna cum ratione introducta. ibid.
Conſuetudo attenditur in præcedentiis, in ſoluendis gabellis, in decimis, in locationibus, in emphyteuſi, & in teſtamentis. ibid. 3
Conſuetudo debet obtineri in contradictorio iudicio. ibid. 4
Conſuetudo requirit ſcientiam, & conſenſum Principis. ibid. 5
Conſuetudo requirit pro ſubſtantia totius, vel ſaltem maioris partis populi conſenſum. ibid. 6
Conſuetudo vniuerſalis perinde ligat ac lex vniuerſalis; & conſuetudo particularis, ac lex particularis. 38.2. med.
Conſuetudo parem vim habet cum lege. ibid. fin.
Conſuetudo immota permanet, quæ nihil fidei Cathol. contrarium vſurpare dignoſcitur. 39.1.4
Conſuetudine Metropolitano Eccleſiæ deuiantes puniri poſſunt à Metropolitano. 39.2. fin.
Conſuetudo quamuis minimè approbata, poteſt introducere impedimentum impediens matrimonium contrahendum. 100.1.2
Conſuetudo vbi permitteret minores Ordines, & primam Tonſuram vnica die conferri, ſeruanda eſt. 160.1.3
Conſuetudo efficere poteſt vt verbo Regis dicto ſtetur circa deciſionem alicuius cauſæ. 216.2.2
Conſuetudo valet quòd decimæ prædiales non ſoluantur ſtatim, ſed certo tempore. 265.2.2
Conſuetudine & moribus induci poteſt quòd innocens ſeipſum obliget, & adſtringat pro alterius crimine ad corporis pœnam. 329.2 fin.
Conſulere, aut inducere an poſſit quis aliquem ad eligendum minus malum, quod à parte rei malum fuerit ad auertendum maius malum à parte rei tale oſtenderetur. 42.1.10.11
Conſulens paratum occidere clericum adulterum in adulterio cum ſua ſorore deprehenſum, vt mutilet, non incurrit irregularitatem, aut excommunicationem. 74.1.6
Conſulens illicitè homicidium irregularis eſt. 127.1.2
Continentia ſolo iure eccleſiaſtico annexa eſt Ordinibus ſacris. 88.1. fin.
Continentiæ votum. 88.2.1
Continentia in non coniugatis ad ſacros Ordines aſcendere cupientibus cœpit iniungi, & ita ſacro Ordini eſſe annexa ex inſtitutione Siricij Papæ anno 338. ibid. 2
Continentiam promouendi ad ſacros Ordines cogebantur antiquitus expreſſe polliceri. ibid. 3
Continentia annexa eſt Ordinibus ſacris ſolo iure Eccleſiaſtico. 89.1.5
Continentiam an vellent profiteri olim apud Græcos in ordinatione dabatur optio, quam ſi ſemel profiterentur, non ampliùs licebat impunè vel inire coniugia, vel contractis vti. 90.1.2
Continentiæ vota non licet vxori ſuſcipere, niſi eandem vitam vir eius elegerit. 357.1.1
Contractus iracundiæ calore celebrati nulli ſunt, & inualidi. 204.2. med.
Contractus iracundiæ calore celebrati, ſunt nulli, & inualidi, niſi ſiunt ad pias cauſas. 274.1.1
Declara vt ibi.
Contradictio Salomonis apocrypha. 75.2. med.
Contrahens cum habente votum caſtitatis peccat mortaliter. 273.1. ſub fin.
Contrahentes ſcienter cum Monialibus, ſeparari debent ab eis, & ampliùs non debent contrahere. 350 poſt init.
Conuentiones illæ in ſpiritualibus prohibentur, in quibus temporale datur, retinetur, aut promittitur. 193.1.6
Conuerſatio clericorum qualis eſſe debeat, remiſſiuè. 80.2. med.
Conuerſatio praua bonos mores corrumpit. 364.1.2
Conuiuiis honeſtis, quæ fiunt gratia charitatis, & dilectionis, ſeu in anniuerſariis defunctorum poſſunt Clerici intereſſe 12.2. 1.3
Conuiuia non prohibentur in exequiis mortuorum, ſi fiant intuitu pietatis. ibid.
Conuiuium benedictione ſiue precatione inchoari debet, & finiri gratiarum actione. 122.2.1
Conuiuia Iudæorum petere, vel ad conuiuia Iudæos inuitare, prohibitum eſt Chriſtianis. 365.1.5
Copula per quam vna caro efficiuntur coniuges, debet eſſe carnalis. 355.2.1
Copula reſpectu matrimonij dupliciter poteſt conſiderari, vel quoad obligationem, & poteſtatem, vel quoad actum. 359.1.6.
Corde, non voce tantùm Deum laudare debemus. 177.2. med.
Corpore vitiati, & litteras ignorantes ordinari non poſſunt. 105. 2.1
Corpore vitiati, ſeu minuti ad clericatus Ordinem promoueri non poſſunt 109.1.17
Corpora Sanctorum nemo transferre præſumat de loco ad locum, ſine conſilio Principis, vel Epiſcoporum, ſanctæque Synodi licentia. 416.2 fin.
Corrupta per vim non conſecratur inter Virgines. 27.1.7
Criminum aſſiduitas punitur magis. 86.1. ante fin.
Crimen omne capitale Epiſcopi, Presbyteri, aut Diaconi iuris rigore depoſitionem meretur. 127.1.1
in Crimine quo quis deprehenditur, verum & quando ſufficiat vt abſque alia conuictione condemnari & puniri valeat. 158. 2.2
Crimen, pro peccato graui, accuſatione & damnatione digniſſimo. 169.2.1
Crimina digna depoſitione quæ ſunt, remiſſiuè. ibid. 2
Criminalibus in cauſis nec accuſator niſi per ſe aliquem accuſare poteſt, nec accuſatus per aliam perſonam ſe defendere permittitur. 213.2.1
Crimen ſiue ſit magnum, ſiue paruum, nunquam eſt excommunicandus aliquis, niſi ſit contumax. 228.1. fin.
Crimen læſæ maieſtatis propriè committere non dicitur niſi ille, qui Principis offenſi ſubditus eſt. 322.21.
Crimen ob nullum aliud à fornicatione carnali, vel ſpirituali licet coniugibus diuertere, ſi coniux illo implicitus non pertrahat alterum ad peccandum. 361.2.4
Crimina quoad exterioris, & iudicialia fori accuſationem minimè tolluntur per Baptiſmum. 380.2.2
Crimina facta palàm, occultis ſunt grauiora. 385.1 poſt init.
Criminis ratione aliquando quis priuatur nomine. 396.2.1
Culpa propriè non remittitur per ſacramentum Pœnitentiæ, & Clauium poteſtatem, ſed ſolum remiſſa declaratur. 397.2. med.
Contrarium vide. ibid. 2
Curia oblati quandiu in eius officiis eidem ſunt obligati ordinari prohibentur. 106.1. init.
Curiales ordinati prohibentur. 105.2.6
Cyprianus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 53.1.2
Cyrillus Alexandrinus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.1.8

D

DÆmonibus quandoque à Deo data eſt poteſtas vexandi corpora humana propter vindictam futuris. 330.1. fin.
Dæmones ſæpe apparere fingentes ſe eſſe animas defunctorum, vt videntes in errorem inducant. 342.1. fin.
Dæmones quot modis futura prænoſcant. 341.1. fin.

Nequeunt

Nequeunt cognoſcere euentua liberos, ſiue exemptos à cauſalitate rerum temporalium, aut futuros non neceſſarios, ſed contingentes ibid. a init.

Dæmoniaci perpetuò ab Ordinum ſuſceptione excluduntur, & promoti ſuſceptos Ordines adminiſtrare non poſſunt 102.2.1

Dæmonium ſuſtinenti licet petras, vel herbas habere ſine incantatione. 348.2.1

Dalmaticarum inſtitutio & etymon. 81.2. init.

Damnatorum pœnæ non mitigantur viuentium ſuffragiis. 248.2.2

Datio, aut receptio temporalium pro ſpiritualibus vbi cernitur, & an data ſit gratis, aut pro ſpiritualibus neſcitur, tunc hoc ex datæ rei quantitate, perſonarum qualitate, & temporum circumſtantia colligendum eſt. 196.2.15

Datum iudici vt iuſtam ferat ſententiam, an poſſit repeti. 111.2.1

Debitum petere de tempore quo mater ſobolem lactat, nulla culpa eſt. 36.1.1

Debitum petere de tempore, quo re vera durat immunditia illa corporalis poſt partum, nulla eſt culpa. 36 2 4

Debitum tempore purgationis, vel menſtrui reddi non debet, niſi immineret periculum fornicationis, ibid. 6

Debitum reddere in Eccleſia petenti nullo modo tenetur alter coniux. 153.2.4

Debiti petitio interdicitur vtrique coniugi cognationis, affinitatiſve impedimento innodato. 372.3.3

Debitum coniugale non eſt reddendum in Eccleſia. 408.1.med.

Decalogi præcepta an ſint diſpenſabilia oſtenditur. 332 1 1

Decalogi in præceptis, vel conſideratur ratio iuſtitiæ, quam in ſe continent, & ratio deformitatis, quæ in actibus contrariis reperitur, & tunc ſunt omnino indiſpenſabilia, vel conſideratur præceptum ipſum quoad determinationem ad ſingulos actus, in particulari ſub certis circunſtantiis, & tunc non inconueniſt, quod licitum fiat id quod per præceptum in communi vetitum erat. ibid. 2

Decemviri qui remiſſiuè. 32.2.6

Decima debentur Eccleſiæ baptiſmali. 263 3. poſt med.

Decimas non perſoluunt Abbates & Epiſcopi de propriis prædiis. ibid. fin.

Decimas de propriis laboribus ſoluere minimè coguntur Monachi & Canonici. 264 3.1

Decimæ prædiales ſolui debent ſtatim ac fructus collecti ſunt 265.1.1

Decimæ Sacerdotibus ſunt tradendæ. ibid

Decimæ prædiales ſoluendæ ſunt de illicitè acquiſitis. ibid. 2

Decimæ perſonales regulariter debentur ſolum in fine anni. 265.2 3.

Decimas in horrea Eccleſiæ an deferre debeant ruſtici, oſtenditur. ibid. 4

Decima non ſoluitur ex legato, vel hæreditate, ſiue ab inteſtato ſiue in extraneum, ſiue in legitimum hæredem perueniat ibid. 4

Decima non poteſt retineri Sacerdotibus ex eo quòd ſint malæ vitæ. 268 2.1

Decimæ à laicis poſſideri non poſſunt. ibid fin.

Decimæ ex quibus rebus perſoluendæ ſint, oſtenditur. 269.1

Decimandi ius tanquam ſpirituale non poteſt competere laicis. 266.1.med.

Decimationum prouentum priori Eccleſiæ auferre non poterit qui res ſuas alieni delegauerit. 263.1.fin.

Decretales epiſtolæ ſunt omnium veneratione recipiendæ. 54 2 15

Decreti volumen compilauit Gratianus Bononiæ tempore Eugenij III ſub anno 1150. 1.23

Decreti volumen authenticum non eſſe affirmant aliqui. ibid. 4

Decreta Conciliorum generalium an & quando ante Summi Pontificis confirmationem executi mandari poſſint, oſtenditur. ibid. 4

Decreti volumine reperiuntur quatuor ſpecies auctoritatum. 3 2.6

Decreta Pontificum omnimodam habent ſimilitudinem cum conſtitutionibus Principum. 16.2.4

Decretum Sacræ Congregationis Concilij refertur. 141.1.3

Defendere vitam, ſeu alia bona proximi, etiam vſque ad occiſionem iniuſti aggreſſoris, tenetur quis regulariter in Cõſcientiæ foro cum moderamine inculpatæ tutelæ, quando aliter illa defenſio expediri non potuerit. 324.2.2.6

Defenſorum munus. 162.1.8

Degradatus Clericus ſemper retinet characterem. 127.2.3

Degradatus ſi ex aliqua iuſta cauſa reſtituatur ad Ordinem clericalem, non debet de nouo Sacris inſigniri. ibid. 2

Degradatum clericum percutiens an incidat *in can ſi quis ſuadente 17 quæſt 4* remiſſiuè. ibid. 3

Degradatum verbaliter clericum percutiens afficitur excommunicatione huius text. ſecus ſi percuteret degradatum realiter. 280.1.11

Delegatus ab Epiſcopo ad aliquem actum debet in illo actu præferri etiam in ſedendo in loco delegantis. 180.1.2

Delegato creditur abſque exhibitione mandati delegatorij quando eſt perſona excelſæ dignitatis, & non agitur de præiudicio tertij, ſed ſolùm de negotio, & facto ipſius delegantis. 187.1.2

Delicta cognoſcit, ac examinat non ſolùm ſuffraganeorum, ſed etiam ſubditorum Concilium Prouinciale. 65.2.4

Delictum ratione dignitatis perſonæ delinquentis an augeatur, remiſſiuè. 67 2.3

Delictum quoticſcumque eſt graue, poteſt quis beneficio priuari ſi exprimatur a iure. 139.2.4

Delicta ſine voluntate non committuntur, nec puniuntur commiſſa. 158 1 fin.

Delinquere nemo præſumitur 171.2.5

Depoſitio clerici teſtificantis abſque licentia ſui Prælati, coram iudice ſeculari valet, licèt malè faciat. 225.2.3

Diabolus per temporum incrementa quotidie diſcit. 381.2.3

Diaconiſſa ante annum 50. non ordinatur. 350.1.1

Diaconiſſæ ita appellabantur propter officium, quod gerebant, legendi, non autem quòd fuerint ſpeciali ritu conſecratæ. 350.3.4

Diaconiſſæ dicebantur conſtitutæ in miniſterium mulierum ſolùm propter reuerentiam ſi opus fuerit, balnei gratia, aut viſitationis. ibid 5

Diaconiſſæ in hoc text. dicuntur vxores viduæ Diaconorũ ibid. 6

Diaconiſſæ in aliquibus Canonibus antiquis quare ordinari dicantur, oſtenditur. ibid. 7 8

Diaconi Græce, Latine miniſtri dicuntur. 843.2.2

Diaconi non vtuntur Dalmaticis. 81.1. fin.

Diaconus qualiter ordinari debeat. 81 2. med.

Diaconi debent abſtinere ab vxoribus 100.1.1

Diaconus vnde dicatur, & qualiter ordinetur, & de eius officio in Eccleſia. 179.1. ante fin.

Ea Dic Eccleſiæ &c. Matthæi 18. declarantur. 336.1.7

Dies duo pro vno cedunt in menſe biſſextili in fauorabilibus, ſecus in odioſis. 135.2.1

Dies biſſextus computatur vbi fit mentio dierum, & non menſium. ibid. 3

Dies obſeruare an, & quando ſuperſtitioſum ſit, & peccatum mortale oſtenditur. 348.1.1

Dici Dominici appellatione in vniuerſum omnes dies feſtos intelligi. 419.2.1

Differentia conſtituitur inter illum, qui petit ab infideli, vt iuret per falſos Deos, & inter illum, qui ab eodem exigit, vt iuret ſimpliciter, & abſolutè. 309.1.13.14

Digiti partem alicui abſcindens non incurrit irregularitatem. 136.1.2

Dignitas omnis, ac poteſtas, quam habent omnes Patriarchæ ſimul, habet ipſe ſolus dominus Papa. 78.1.3

Dignitas Epiſcopalis à patria poteſtate liberat. 134.2.3

Dignitas Epiſcopalis eiuſdem eſt meriti inter omnes Epiſcopos. 179.2.1

in Dignitate conſtituti grauius peccant, & puniuntur. 228.1 3

Dignus de gremio Eccleſiæ ad illius beneficia poſthabito digniore extraneo eligi poteſt. 144.1.3

Dionyſius Alexandrinus Epiſcopus. 60.2. init.

Dioſcorus Epiſcopus Alexandrinus cum Eutyche, tanquam eius defenſor, damnatur. 52.2. init.

Diptycha quæ dicantur, remiſſiuè. 338.2 4

Diſciplina cum lenitate & miſericordia miſceri debet. 123.2.3

Diſpenſandi poteſtas in generali commiſſione non cenſetur delegata. 205.1.1

Diſpenſare vbi ius non præcipit, ſed Ordinarij conſcientiæ relinquit, an expediat, non poteſt ad diſpenſandum cogi iure actionis, ſed officio iudicis. 148.2.2

Diſpenſatio à ſuſpenſione incurſa ab illo qui per ſaltum, præpoſtero ordine ſe promoueri fecit obtineri poteſt, dummodo cautè ſuppleatur, quod incautè fuit omiſſum. 132.1.2.

Diſpenſatione Apoſt. indiget, qui ſaltuarim Ordinibus inſignitus miniſtrauerit. ibid. 4

Diſpenſatio exiſtente iuſta cauſa non ſemper eſt debita, ſed quandoque eſt gratia. 203 1 fin.

Diſpenſatio quando ſit debita. ibid.

Diſpenſatio vbi eſt debita, ſi Imperator non diſpenſet, peccabit mortaliter. 203.2.1

Diſpenſatio ad plura beneficia non extenditur ad licentiam non reſidendi in vtroque, ſed in ſolo altero. 218.1.2

Diſpenſatio ab inferiore facta circa legem ſuperioris iuſtam cauſam neceſſariò requirit. vt valeat. 340 1.2

Diſpoſitio fauorabilis eſt, per quam reuertimur ad ius commune 107.1.1

Diuinationis genus multiplex, remiſſiuè. 342.1. fin.

Ea Diuinis, & diuinatione in ſacris litteris pro ipſa inſpiratione & prophetia vſurpatur. 111 2.4

Aliquando etiam pro ſcientia à Deo hominibus infuſa. ibid.

Diuites tempore magnæ neceſſitatis non poſſunt iure actionis cogi ad ſuccurrendum pauperibus, & eleemoſinam eiſdem erogandum, niſi per officium iudicis, aut per viam denunciationis

tionis Euangelicæ. 124.2.8
Diuortium licitum eſt ob adulterium ſpirituale. 361.2.2
Diuortium conceditur inter coniuges ob alia crimina adulterio paria. ibid.
Doctor creatus examine rigoroſo præfertur illi, qui ſine examine fuit creatus. 63.2.2
Doctor creatus à Papa, vel Principe præcedit illos in quibuſcunque Collegiis graduatos. ibid 4
Doctor ſimul & miles, ſi actus quos exercet, ſunt militares, debet vti veſtibus militaribus: ſi autem Doctorales, doctoralibus vti debet niſi aliud obtinuerit conſuetudo. 81.1. ante fin.
Doctor in collatione beneficij, vel in receptione Ordinum examinandus non eſt, ea quo notus promoueri poteſt abſque examine. 124.1.1
Dolus debet dare cauſam ingreſſui, ita vt eo ceſſante ille ingreſſus non ſequeretur. 302.1.2
Domeſtici quando ſint idonei teſtes remiſſiuè. 213.1.35
Dominiorum diuiſio an ſit de iure naturali, vel ad ius gentium, aut humanum pertineat oſtenditur. 8.1.17.18
Dominiorum diſtinctio an cognita fuerit de iure naturali, oſtenditur. 12.1.42
Dominium rei depoſitæ reſtituendæ deponenti eſt de iure naturali. ibid. fin.
Dominium acquiſitum iure gentium an tolli poſſit à Principe, remiſſiuè. 13.2.8
Dominus defendens ſeruum ſuum accuſatum criminaliter admittitur. 214.1.3
Dominium ille habere dicitur, qui habet ius diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente. 236.2.6
Dominium maximum eſt ſolius Dei, quippe qui ſolus habet plenum, & abſolutum rerum omnium dominium. 237.2.15
Dominium medium, ſeu ſubalternum eſt ius diſponendi nomine proprio in ſuam vtilitatem lege non prohibente 238.1.16
Dominium infimum eſt illud, quod Principes in ſuis ſubditis, & in bonis illorum habent. ibid 17
Donationem factam a Conſtantino Eccleſiæ Romanæ, ſi quis dicat non eſſe veram, non procul erit ab hæreſi. 184.2.4
Donatio cauſa mortis reuocabilis eſt vſque ad extremum vitæ ſpiritum, & tamen ſi iuramento confirmetur ſit irreuocabilis, & ratio præſtatur. 246.2.2
Donatio cauſa mortis an confirmetur morte ciuili, & profeſſione in Religione 261.2.5
Dos datur pro matrimonio, quatenus contractus eſt, quo ſe coniuges obligant ad obſequia, & onera temporalia. 384.1.3.
Dubitans probabiliter de ſeruitute voti, tenetur ei reddere debitum, etiam iudice non præcipiente, nullumque præiudicium ex hoc ſibi infert. 371.1.1.2
Dux poteſt facto fugam ſimulare, itaut hoſtes ipſum inſequentes in aliquas inſidias ei paratas occidat. 315.1.18

E

EBrietas quot malorum origo ſit. 107.1.fin.
Ebrietas an, & quando excuſet a delicto, irregularitate, aut peccato, remiſſiuè. 258.2.fin.
Ebry promiſſio non tenet. 317.2.6
Eccleſia Rom. tanquam magiſtra in omnibus eſt ſequenda. 59.1. init.
Eccleſia Romana dicitur Apoſtolica. 77.1.4
Eccleſia Romana Patriarchalis à principio fuit quia ad eam iubente Domino ex Antiochia Cathedram ſuam tranſtulit Petrus. 78.1.5
Eccleſia Alexandrina ideò Patriarchalis inſtituta fuit, quia B. Petri nomine à Marco Euangeliſta eius diſcipulo conſecrata eſt. ibid 6
Eccleſia Alexandrina, quare præcedat Antiochenam, oſtenditur. ibid. 8
Eccleſia de occultis non iudicat. 99.2.8
Eccleſia Romana cunctorum fidelium mater eſt, & magiſtra. 114.1.10
ad Eccleſias Cathedrales aſſumendus in ſacro Ordine antea ſaltem ſex menſium ſpatio debet eſſe conſtitutus ex Concilio Tridentino at verò attenta conſtitut. Gregor. XIV. oportet omnibus ſacris Ordinibus initiatum eſſe. 143.1.2
Eccleſiæ fauor verſatur ne emeritis, & antiquis, noui, rudeſve, aut extranei præponantur. 144.1.5
Eccleſia Conſtantinopolitana fuit appellata mater Chriſtianorum Orthodoxæ Religionis. 152.1.6
Eccleſia ſemel conſecrata non eſt iterum conſecranda. 153.2.1
Eccleſia polluitur per coitum coniugalem in ea habitum. 154.2.6
in Eccleſia non ſolùm voce, ſed animo & corde canendum eſt. 170.2.med
Eccleſiæ amplitudo, dignitas, & maieſtas hac tempeſtate fulget. 183.2.8
Eccleſia qua pactione conſecretur. 301.2.2
Eccleſiæ primitiuæ tempore neque Eccleſia neque Chriſtiani tam clerici, quàm laici, neque in communi, neque in particulari, bona propria poſſidebant. 237.1.8
Eccleſiæ bona ſunt in patrimonio Chriſti. 240.1.1
Eccleſia Conſtantinopolitana, Romana aliquando apellabatur. 241.2.10
Eccleſiæ aurum, & argentum quibus ex cauſis capl. & alienari, ſeu pignorari poſſit, remiſſiuè. 244.2.1
Eccleſiæ res alienari poſſunt pro pauperum alimentis 245.1.2
Eccleſiæ antiquiores nec decimis, nec vlla poſſeſſione priuentur. 263.2.1
Eccleſiam ſolus Papa erigit, & conſtituit in cathedralem. 264.2.med.
Eccleſiæ baptiſmales plures eſſe non poſſunt in vna terminatione. ibi. poſt med.
Eccleſia patronum alere debet quando ille in ſummam egeſtatem deductus eſt, & quando Eccleſia ſupereſt. 271.2.2
Eccleſia non tenetur alere patronum, qui aliàs habet vnde poſſit viuere ibid 3
Eccleſiarum violatores iudicantur per Epiſcopos. 275.2.fin.
Eccleſiæ immunitas non ſe extendit intra triginta, vel quadraginta paſſus in Eccleſiis, quæ ſunt intra ambitum caſtellorum. 277.1.7
Eccleſias duas in perpetuum commendatas, vel vnam iure tituli collocatam, alteram commendatam in perpetuum non poteſt quis habere de iure nouiſſimo Concilij Tridentini. 303.1.1
Eccleſiæ & Clerici an teneatur ſoluere imperialia tributa ex debito iuſtitiæ. 333.1.3
Eccleſiæ conſuetudine iam receptum eſt, ac præceptum inductum ne coniux ad fidem conuerſus permittatur cum infideli cuiuſcumque ſectæ habitare. 363.1.4
Eccleſia quid. 414.2.8
Eccleſiam ædificans quam dotem aſſignare debeat, ibid ante fin.
Eccleſia ſemel conſecrata non eſt amplius conſecranda 415.2.1
Intellige in rebus conſecratis vere, & propriè. ibid. 2
Eccleſiæ parietes ſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, ex eo execrata cenſetur ipſa Eccleſia. 416.1.4
Eccleſia non polluitur per ſeminis effuſionem in ſomnis intra eam habitam. ibid. 5
Eccleſia quondam conſecrata, an deberet denuo conſecrari ſi eius fabrica diruta fuerit. ibid. med.
Eccleſia, in qua infidelis ſepultus fuit, cẽterum impolluta. 416.2.3
Eccleſiarum ſerui gaudent priuilegio fori.
Eccleſiaſticorum Prælatorum gradus D. Petrus ordinauit ad imitationem Gentilium, eorùmque Flaminum, & Archiflaminum ſecundùm aliquos. 164.1.2.
Sed magis pium eſt dicere ad cœleſtis hierarchiæ ſimilitudinem inſtitutos fuiſſe. ibid. 6
Eiecti à Religione qui acquirant, remiſſiuè. 294.2.6
Eleazarus dum ſe occidit, vt liberaret populum ſuum, excuſatur. 317.1.4
Electio, & ſuaſio, minoris mali poteſt fieri vbi præiudicium non fuerit illatum tertio in particulari, in indiuiduo. 43.1.7
Electione ſemel facta ab exemplo de Metropolitano, in cuius Synodo Prouinciali intereſſe poſſit, ad illam accedere tenetur, eiúſque electio ligat ſucceſſores. 66.1.6
Electio tota Põtificis poſt diſpoſitionem huius text. redacta foret ad ſolum Cardinalium Collegium. 80.1.7
Electio in quo loco fieri debeat, remiſſiuè. ibid. 12
Electio Epiſcoporum penes omnes Clericos, & Religioſos diœceſis remanſit poſt abrogatam laicis poteſtatem circa eam faciendam. 146.2.6
Electionis Canonicæ per Capitula faciendæ de Epiſcopis vetus conſuetudo viget tantùm in Germania. 146.1.11
Electio Romani Pont. pertinet ad iura Imperatoris. 149.1.1.2
in Electione Epiſcoporum Principis deſideratur aſſenſus. 149.2.2
Electio Rom. Pontificis debet fieri præſentibus Legatis Imperatoris. 150.2.med.
Electio ad Prælaturas de digno valet omiſſo digniore. 220.2.med.
Electio facta ad aliorum impulſum non valet. 274.1.6
Electio Abbatis actiuè & paſſiuè pertinet ad Monachos, ſeu Congregationem illius monaſterij, de cuius Prælati electione agitur. 292.2.med.
Eligendi Pontificem ius Cardinalibus conceſſum erat, habita tamen & populi, & Imperatoris aliqua ratione. 79.2.2.
Eleemoſyna quam vim, & affectum habeat remiſſiuè. 120.1.7
Eleemoſynam an omnibus pauperibus bonis, & malis ſit elargienda indifferenter, oſtenditur. ibid. 8
Eleemoſinæ præceptum an adimpleatur in foro conſcientiæ ſi quis potens mutuetur, vel commodet id, quo quis extremè eget, oſtenditur. 125.1.4.5
Emolumenta ex eleemoſyna quot acquiramus, oſtenditur. 119.2.8
Energumeni etymon. 83.1.4
Epiſcopalis ſtatus eſt perfectior ſtatu Religionis. 172.2.4
Epiſcopalis munus tam honor eſt, quàm onus. 230.2.1

Epiſcopalis

Epiſcopalis dignitas, vide *Dignitas.*

Epiſcopatus duos in vnum redigere Apoſtolica valet auctoritas. 264 2.1

Epiſcopum nec à Patriarcha abſque ſpeciali mandato deponi, aut priuari poteſt. 33 2 ante fin.

Epiſcopus non poteſt condemnari niſi à ſolo Papa. 39.1 med. Nec reſtitui niſi per eundem. ibid.

Epiſcopus ſecundùm ordinationis ſuæ tempus, ſiue ad conſedendum in Concilio, ſiue ad ſubſcribendum in eo, loca attendit. 63 1 1

Epiſcopi in Concilio Prouinciali ſe exercere debent in meditatione Euangeliorum, & Canonicorum præceptorum. 65.1.2

Epiſcopus vt non teneatur venire ad Concilium requiritur grauis neceſſitas, & tunc tenetur mittere nuntium ad recipienda ſtatuta edita in Concilio Prouinciali. ibid. ante fin.

Epiſcopus non veniens ad Synodum poteſt probare impedimentum per vnicum teſtem 65.2 poſt init.

Epiſcopus vocatus ad Concilium Prouinciale ſi moriatur, & eo mortuo fuerit prouiſum de alio ante inchoatum Concilium ex illa citatione non arctaretur ſucceſſor. 66.1 2

Epiſcopus nondum conſecratus ſi ſit electus, & confirmatus, ac poſſeſſionem Epiſcopatus adeptus, poteſt intereſſe Concilio, ac proinde de neceſſitate ad illud eſt vocandus. ibid. 3

Epiſcopi, qui nulli Archiepiſcopo ſubiiciuntur, aliquem vicinum Metropolitanum eligere ſemel debent, in cuius Synodo Prouinciali interſit. ibid. 5

Epiſcopus, qui impedimẽto canonico ceſſante, non venit ad Concilium, debet priuari cõmunione aliorum Epiſcoporum vſque ad futurum Concilium. 66.2 9

Epiſcopus priuatus cõmunione aliorum Epiſcoporum, à quibus cenſeatur prohibitus, oſtenditur. ibid. 10

Epiſcopi immediatè à Summo Pont. accipiunt iuriſdictionem. 68.1.1

Epiſcopi vox Græca, Latinè Speculatores dicuntur. 74.1.16

Epiſcopus cur aliquando nuncupetur Pontifex Max. oſtenditur, ibid. 17

Epiſcopi in Apoſtolorum locum ſucceſſerunt. 75 1.3

Epiſcopus parem poteſtatem habere cum Papa non eſt dicendum, ibid 4

Epiſcopum Conſtantinopolitanæ ciuitatis habere oportet Primatus honorem poſt Romanum Epiſcopum. 77.2.1

Epiſcopis Conſtantinopolitanis priuilegium Patriarchatus conceſſit Innoc. III. in generali Concilio Lateranen. 78.1 10

Epiſcopus quomodo examinandus ſit, & quibus qualitatibus & virtutibus præditus eſſe debeat remiſſiuè. 80.2. poſt init.

Epiſcopus nullus per ſe ſolum conſecrat electum, ſed omnes tres ſimul. ibid fin.

At verius eſt vnum Epiſcopum totam conſecrationem efficere alios verò eſſe adiutores. ibid.

Epiſcopi ne vtantur Dalmaticis. 81.1 fin.

Epiſcopus debet à latere ſuo eligere Sacerdotes, & alios prudentes viros, qui ordinandorum vitam, genus, patriam, ætatem, & inſtitutionem inueſtigent. 85.1.3

Epiſcoporum munus eſt in ſcrutinio faciendo circa perſonam promouendam præ cæteris in titulum ordinandi inquirere. 85.3.7

Epiſcopus diſpenſare nõ poteſt cum Clerico in Sacris conſtituto viduam ducente quoad officium, ſecus in beneficio. 91.2.1

Epiſcopus tempore quo Epiſcopatum conſequitur, tenetur facere inuentarium illarum rerum, quas ipſe ex patrimonio, vel alio titulo comparauit. 91 2. poſt init.

Epiſcopus, vel presbyter vxorem propriã à cura ſua nõ abiiciat. 95.2.1

Epiſcopi debent abſtinere ab vxoribus. 100.1 1

Epiſcopus propter neceſſitatem vel vtilitatem Eccleſiæ poteſt cum ſolénitèr pœnitentibus ad ſuſcipiendos minores Ordines diſpenſare. 102.1 9

Epiſcopus poteſt diſpenſare cum ordinando ſi aliquod principiũ Grammaticæ habuerit aut modicum quid ſciat, & oſtendat ſpem addiſcendi in futurum. 109 1.6

Epiſcopus qua doctrina, & quo ſcientiarum genere præditus eſſe debeat, remiſſiuè. 109 2.3

Epiſcopus debet habere ſcientiam veteris, & noui Teſtamenti, & iuris Canonici. 111.1.1

Epiſcopus attento iure Concilij Trident. debet antea in Vniuerſitate ſtudiorũ Magiſter, ſiue Doctor, aut Licentiatus in Theologia, vel iure Canonico promotus eſſe, aut publico Academiæ teſtimonio idoneus renunciatus. ibid. 2

Epiſcopus duo extrema cauere debet ne exterioribus curis nimis deditus ab intimis corruat, aut ſolis interioribus occupatus quæ fori debet proximis non impendat 112 1 3

Epiſcopus vilem ſupellectilem, & menſam, ac victum pauperem habere debet. 119.1.1

Epiſcopus an excuſetur ſi ordinet extraneum bona fide ſub ratihabitione proprij Epiſcopi. 121 1 2

Epiſcopum nõ oportet ira eſſe iraſcibilem, & perturbati ſenſus, vt percutiat cum debeat eſſe patiens. 122.2.1

Epiſcopus tenetur ex debito officij delicta & errores ſubditorum corrigere. 122.3

Epiſcopus ex ligitima cauſa poteſt diſpenſare cum promotis, ſiue ſcienter, ſiue ignoranter per ſaltum, ſi non miniſtrauerint. 132.1 3

Epiſcopus poteſt diſpenſare cum promoto per ſaltum etiam poſtquam miniſtrauerit, ſi delictum occultum ſit. ibid. 5

Epiſcopus ordinans in Diaconum, ſeu presbyterum ſeruum alienum ſcienter, tenetur pretium eius domino in duplum reſtituere, ſeruo libero manente. 134 1.2

Epiſcopus cum illegitimis an & quando ad Ordines, & beneficia diſpenſare poſſit, remiſſiuè. 138 2 4

Epiſcopus promouens Regularem abſque dimiſſorijs ſui ſuperioris Regularis incurrit pœnam, vt à reliquorum communione ſeiunctus ſuæ tantummodo plebis communione ſit contentus. 141 2 1

Epiſcopus nullus eſt eligendus, niſi in ſacris Ordinibus religioſè viuens fuerit inuentus. 143.1.1

Epiſcopus poteſt diſpenſare cum Neophyto bene inſtructo, & confirmato in fide, vt promoueatur 143.2 3

Epiſcopus nullus inuitis detur ſubditis de aliena Eccleſia. 144 1 1

Epiſcoporum electiones olim Apoſtolis vita ſunctis, totius Cleri, & populi auctoritate fiebant. 145.1.1

Epiſcopum vt Clerus eligeret, populus deinde conſenſiſſet, ſtatutum reperitur. 145.2 2

Epiſcopos eligendi poteſtas in Capitulis & Canonicis durauit vſque ad tempora Bonifacij VIII. & Clem. V. 146.1.9

Epiſcopus, cuius ſubditus ab alieno Epiſcopo fuit ad ordines promotus, ratam habere poteſt talem promotionem. 149.2.5

Epiſcopi cuiuſlibet conſecratio à tribus Epiſcopis facienda eſt. 141.1. med. & 353.1.1

Epiſcopus non eſt ordinandus ſine concilio, & præſentia Metropolitani, & comprouincialium etiam Epiſcoporum. 151.2.1

Epiſcopus Hieroſolymitanus tempore Nicæni Concil. verè Patriarcha non erat, ſed ſubditus Metropolitano 152.2.1

Epiſcopo nulli licet clericum alterius ciuitatis ordinare ſine conſenſu Epiſcopi ipſius. 156.1 1

Epiſcopus proprius poteſt ratam habere ordinationem ſui ſubditi factam ab alieno ſine ſua licentia, & ſic ordinatus habebit executionem. ibid. 2

Concil. Trid. ſeſſ. 23 de reform cap. 8. refertur. ibid. 3

Epiſcopus ordinans alterius ſubditos ſine licentia, litteris dimiſſorijs quam pœnam incurrat remiſſiuè. 156.2.6

Epiſcopo nulli licet alieno Presbytero facultatem concedere celebrandi in ſua diœceſi niſi de promotione conſtet, vel commendatitias literas à proprio Ordinario portet. 157.1.2

Epiſcopus extraneus an poſſit ordinare laicum de alterius Epiſcopatu, oſtenditur. ibid 5

Epiſcopus ſit ipſo iure per annum à celebratione Miſſæ ſuſpenſus ſi invito homine conferet Tonſuram. 157.2 med.

Epiſcopus cui ſpectat in interſtitiis diſpenſare, eſt Diœceſanus ordinandi, non verò Ordinator. 160.2.8

Epiſcopus, aliquem ſcienter intra interſtitiorum annum ad quemlibet ex ſacris Ordinibus tacitè aſſumens in illis cum eo diſpenſare videtur, ſecus ignoranter. 160 1.11

Epiſcopus, Presbyter, & Diaconus ordinandi debent eſſe ſine crimine. 169 2. poſt init.

Epiſcopi qui ordinationibus Apoſtolicis ſubiacent, ſingulis annis limina Apoſtolorum viſitent. 178 2. med.

Epiſcoporum, & Presbyterorum gradus ex diuina inſtitutione diſtincti ſunt ad certa illa miniſteria, quibus Epiſcopi præſtãt. 180.2.2

Epiſcopum, ac Presbyterum idem eſſe impij contendunt hæretici. 181.1.1

Epiſcopi tam in poteſtate iuriſdictionis, quàm in poteſtate Ordinis Sacerdotibus, ſeu Presbyteris ſuperiores ſunt. 181 2.4

Epiſcopi, & alij Prælati inferiores poſſunt tantum laicis delegare cauſas pecuniarias, & merè ciuiles. 182.2.4

Epiſcopi dicuntur ſummi Sacerdotes. 188.1.2

Epiſcopus degradatus propter hæreſim, non poteſt conferre Ordines 190.2. fin.

Epiſcopus in ſua diœceſi beneficia ibidem conſiſtentia conferre poteſt. 205.2. fin.

Epiſcopis coadiutores dare cum futura ſucceſſione, an & quando, & quibus liceat, remiſſiue. 217.1.1

Epiſcopi duo auctoritate, & poteſtate patris Romani Pontificis cõceſſu in vna ciuitate iuſta de cauſa inſtitui poſſunt. 217.2.5

Epiſcopus qui Monachus efficitur, ad Pontificatum redire non valet. 218.1. ante fin.

Epiſcopus non poteſt deſerere Eccleſiam ſuam propter perſonale periculum ſibi imminens. 219.1.1

Epiſcopi Græcè, Latinè ſuperintendentes dicuntur. 250.2.1

Epiſcopo nulli licet Pontificalia in alterius Diœceſi exercere. 221 2.1

Epiſcopus qui inuitatus accedit ad aliam Diœceſim pro ordinãdis Clericis, debet habere expenſas. 225.1 3

Epiſcopus proprius poteſt diſpenſare cum promoto ab alieno

abſque

abſque eius licentia. ibid 4
Epiſcopus nulli ſit oneroſus cùm diœceſim viſitat 225 1 med.
Epiſcopus ſi vna die duas parochias viſitaret, vnam tantùm habebit procurationem. ibid fin.
Epiſcopi, & alij Prælati Papæ, id eſt, Patres, Græca voce appellabantur. 542.1.8
Epiſcopus hæredem non habens, non aliam quàm Eccleſiam ſibi hæredem inſtituat 245.2.5
Epiſcopus poteſt abſque ſolemnitate alienare rem immobilem paruam tribus copulatiuè concurrentibus. 244.1.1
Epiſcopus teſtari validè poteſt de bonis, quæ ante Epiſcopatum acquiſiuit. 245 2.1
Epiſcopi, & omnes etiam Eccleſiaſtici à iurgio & litigio temperandi ſunt. 550.2.1
Epiſcopi non poſſunt decimas à ſuis ſubditis redimere etiamſi ab eis in earum ſolutione iniuſtè vexentur, nec aliter eas ſoluere velint. 569 2.1
Declaratur. 570.1.6 7
Epiſcopus in aliena diœceſi non poteſt Eccleſiam conſecrare abſque proprij Epiſcopi permiſſione. 271.1.1
Epiſcopus prouidere debet, vt conſecrãdæ Eccleſiæ facta ſit competentis dotis aſſignatio ſi hoc prius in eius conſtructione factum non ſit. ibid.2.2
Epiſcopi de iure communi habent fundatam intentionem in iure conferendi omnia beneficia Eccleſiaſtica in ſuis diœceſibus exiſtentia. 271 1.1
Epiſcopus clericos deliquentes per alium clericum non laicum corrigere debet, niſi aliter habeat conſuetudo. 285 2.65
Epiſcopus pro tribunali ſedere, aut iura reddere minimè poteſt in loco exempto. 293.1.poſt init.
Epiſcopus ouilum poterit propria auctoritate ad profeſſionẽ monaſticam admittere 595 1.init.
Epiſcopus quòd poſſit immiauere, ſeu mutare pœnitentiam impoſitam à Papa an. & quando verum ſit, remiſſiuè. 345.2.fin.
Epiſcopi ſine licentia viro, & vxori cauſa Religionis diuertere non licet. 356.2.5
Epiſcopi licentia requiſita vbi vir & vxor cauſa Religionis diuertunt, non eſt neceſſaria ad profeſſionis valorem. ibid. 2
Epiſcopus cognita cauſa relaxat de pœnitentia. 397.1.ante fin.
Epiſcopus poterat attento iure communi licentiam concedere, vt intra ſuam diœceſim extra locum ſacrum in Altare portatili quis celebraret 415.1 1
Sed an hodie id ei liceat poſt Concil. Trident. oſtenditur. ibid. 3.ſeq.
Epiſcoporum ordinationes, vide *Ordinationes*.
Epiſcopi conſecratio, vide *Conſecratio*.
Epiſtola Ieſv ad Abagarum apocrypha. 57.2.med.
Epiſtola Pontificis aliquod dubium interpretantis cenſenda eſt decretalis 67.1.1
Epiſtola Principis ad iuris declarationem promanans conſtituit legem generalem. ibid. 2
Epiſtolas decretales Scripturis diuinis annumerandas eſſe. 68.1. poſt init.
Epiſtolæ Decretales an Canonibus Conciliorum ſint exæquandæ. 71.1.5
Equa ſola inter animalia tempore prægnationis appetit concubitum. 385.2 5
Eremita priuilegium habens clericorum. 261 2.1
Authoris opinio. ibid.
Eremita, aut incluſus ſolus Miſſam celebrare poteſt. 419 2.3
Eripiens aliquid per vim, & iniuriam de manibus clerici, aut ſcindens eius veſtem, excommunicationem incurrit. 282.1.33
Errans ſine copia Doctoris ex ignorantia inuincibili putans vtramque dubitationis partem æquè peccatum eſſe, poteſt minus malum eligere. 41.2.7
Errans in fide, & redire volens ad Eccleſiam Cath. tenetur agnoſcere, & confiteri in ſpecie & indiuiduo hæreſes, de quibus conuictus exiſtit. 76.1.med.
Errante damnabilior eſt qui eius defendit errorem. 339.2.fin.
Errores quot reperiãtur in hoc Decreti volumine, oſtẽditur 1.2 5
Error excludit conſenſum. 369.2.2
Error perſonæ dirimit inter contractum matrimonium. ibid.4
Error circa qualitatem, quæ refunditur in perſonæ errorem, matrimonium dirimit. 369 2 5
Eſau non venaretur niſi peccator fuiſſet, dum venator permanſit. 173.1.1
Euchariſtia adminiſtratur amentibus, qui antè dignè viuebant, vel dederunt ſigna contritionis. 346 1.fin.
Euchariſtiam ſuſcepturus ieiunus eſſe debet ieiunio non ſolùm Eccleſiaſtico, ſed etiam naturali. 418 1.fin.
Euchariſtiam quotidie ſuſcipi an ſit licitum. 421.1.med
Euchariſtia tam publicis & notorijs peccatoribus, quàm publicis excommunicatis adhiberi poteſt in articulo mortis. 422.1. med.
Euangelij ſufficiens promulgatio quo anno facta cenſeatur, oſtenditur 29.2.9
Euangelium dicitur Græco nomine, quaſi bonum, optatum, ſeu fauſtum afferens nuncium. 30.1.18
Euangelij ſacroſanctus Codex in Concil. Niceno 1. ſede Regia in medio conſeſſus Epiſcopalis collocatus fuit. 51.2.24
Euangelium nomine Thaddæi, apocryphum. 56.2 med.
Euangelium nomine Barnabæ, apocryphum. ibid.
Euangelium nomine Bartholomæi, apocryphum. ibid.
Euangelia quæ falſificauit Iulianus, apocrypha. ibid.
Euangelia quæ falſificauit Hircius, apocrypha. ibid.
Euangelizantibus neceſſaria ſubtrahẽs ſeipſum condẽnat, 166.1.8
Euomens Euchariſtiam ob ebrietatem, ac voracitatem pœnitentia quæ remiſſiuè. 421.1.fin.
Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus, qui & Pamphili dictus. 55.2.poſt init.
Euſtachius licèt venator fuerit, ſanctus tamen peracta pœnitentia euaſit. 173.2.2
Eutyches Archimandrita, Abbas Conſtantinopolitanus, damnatur. 52.1 fin.
& cum Eutyche, tanquam eius defenſor. Dioſcurus Epiſcopus Alexandrinus. ibid. 2 init.
Examen fidei qualiter faciendum à promouendo in Epiſcopum. oſtenditur. 109 2.2
Exceptio ſpoliatoris eſt dilatoria, ac proinde ante litis conteſtationem proponenda 204.2.8
Excommunicandi, & abſoluendi poteſtas poteſt eſſe penes laicum, ibid. 1
Excommunicandus eſt, qui duas ſimul vxores habere præſumit. 339 2 5
Excommunicari poteſt, ac debet nõ ſoluens decimas cùm tenetur. 269 1 med.
Excommunicatio minor vnica priuat paſſim Sacramentorum cõmunione. 65 2.init.
Excommunicatio lata ad certum tempus, vel ſub conditione, tranſacto termino, vel impleta conditione an tollatur ſine alia abſolutione. 156.2 2
Excommunicatio maior à fidelium ſeparat communione, minor verò à ſola perceptione, ſeu participatione Sacramentorum. 208.2 1
Excommunicationis minoris vna tantùm fuit ſpecies olim ſecundùm antiquiorem Eccleſiæ vſum, vnàſque illius effectus. 209.1.3
Excommunicatio minor ſignificatur aliquando nomine excommunicationis ſimpliciter. 229.1.2
In Excommunicationem non incidit Pontifex ſi communicat cũ excommunicato. 219.2. ante fin.
Excommunicationis publicandæ modus & forma ponitur. 234. 2.fin.
Excommunicationis pœnam incurrit extrahens ad Eccleſiam cõfugientes, & ab illa abſolui non poteſt, niſi exactum reſtituat. 571.1.4
Excommunicationẽ omnino effugiet, qui percuſſerit Titium clericum volens percutere Seium laicum. 584.2.53
Excommunicationem incurrunt extrahentes mulieres ab ingreſſu Religionis. 299.1.5
Excommunicatio ſeparat ab externa communione, & à communione ſuffragiorum, & ſacrificiorum Eccleſiæ 337 2.15
Excommunicatio comminata in quoſcunque diuinatores, vel incantatores, ac aduerſùs clericos ſortibus diuinatoriis vtentes, eſt latæ ſententiæ. 344.1.4
Sed contrarium verius, vt ibid.
Excommunicationis vinculo non ligantur catechumeni. 367.1.6
Excommunicatio, quæ per lapſum termini fuerat incurrenda, ſi terminus prorogetur, incurretur in fine illius ſpatij, quod per prorogationem adiectum eſt. 381.1.4
Excommunicatus non poteſt pecunia, vel quouis munere temporali abſolutionem ab excommunicatione redimere 195.1.med.
Excommunicatus eſt qui excommunicatis communicat. 228.2. med.
Excommunicatorum nomina publicè annuncientur. 229.1.med.
Excommunicatus ab alio Epiſcopo vitatur à proprijs ſubditis. ibid 2
Excommunicatus ex cauſa ciuili perſiſtens in excommunicatione per annum, neque priuatur beneficijs ipſo iure, nec poteſt priuari per ſententiam. 300.2 1
Excommunicatus pro aliquo delicto, & contumax ſi poſt annum probauerit ſuam innocentiam ſuper crimine, an poſſit habere regreſſum ad beneficium, quo fuit priuatus, remiſſiuè. 330.2.5
Excommunicatus alium excommunicare non poteſt. 334.1.5
Excommunicatus occultè poteſt validè excommunicare. 334.2.9
Exemptio clericorum an ſit iuris diuini, oſtenditur 183 2.3.4.5
Exorciſmorum liber in ordinatione Exorciſtæ traditur pro materia; & pro forma, verba ab Epiſcopo proferenda. 82.1.2
Exorciſmo cognatio ſpiritualis non contrahitur. 378.1.5
Exorciſta Græcè, Latinè adiurantes. 74.2.25
Exorciſta cùm ordinatur accipit de manu Epiſcopi libellum, in quo ſcripti ſunt exorciſmi. 82 2.1
Exorciſtæ officium quod ſit, oſtenditur. ibid. 3
Exorciſtis cauendum eſt ne cum dæmone iocentur. 83.1.4

Expoſitæ cum infante, aut ſeruo expoſito factæ, & an quando terri poſſint remiſſiuè. 175.2.4
Expoſito ſuccedit hoſpitale excluſo fiſco. ibid.3
Extractus ab Eccleſia, eidem Eccleſiæ reſtituendus eſt. 275.1.1
Extrahentes ab Eccleſia confugientes ad eam, poſſunt puniri pœna arbitraria. 276.1.2
Extrauag. Ad euitanda, eſt vſu recepta cùm ſola exceptione de notorio Clerici percuſſore, non verò cum exceptione de notorio excommunicato. 98.1.3

F

FActum alienum quis promittere non poteſt. 176.2.2
Factum vt ſit infectum nec D.O.M. facere poteſt. 387.1.3
Falſitas reperta in vno capitulo inſtrumenti, non tollit in totum fidem in aliis capitulis diuerſis, & ſeparatis. 35.2.2
Falſitas reperta, & commiſſa per Notarium vitiat inſtrumentum totum, quando illa reſpicit ſolemnia, ſeu ſubſtantialia inſtrumenti, non autem ſecus. ibid.3
Falſitas vbi nullo modo reſpicit negotium, de quo agitur, non vitiat inſtrumentum in totum. ibid.4
Falſitas quando conſiſtit circa rem, cuius veritas aliunde demonſtratur, vel in re tenui, & modica, vel in aliquo acceſſorio, non vitiat inſtrumentum in totum. 36.1.5
Falſum committit qui interrogatus veritatem occultat. 233.2. med.
Fama à nemine negligenda eſt. 230.2.fin.
Fatuus eſt, qui fatua loquitur. 179.2.5
Fauorabilior eſt cauſa rei, quam actoris. 171.2.6
Felix I I. verus fuit Pontifex, & ſanctus. 70.1.9
Ferdinandus de Mendoça reprobatur hunc text. interpretans de vago concubitu. 104.1.7.8 9
Feſtum Dominicæ Reſurrectionis, celebratur ſolemniter primo die Dominico ſequenti poſt Decimam quartam lunam primi Hebræorum menſis. 424.1.1.fin.
Fictio ſolùm poteſt operari effectus poteſtati, ex qua procedit adæquatos. 142.2.5
Fideiuſſores dati ad aliquam delegationem, non extenduntur, neque cenſentur dati illius prorogationem. 381.1.5
Fidelis dicitur relinqui ab infideli nolente habitare ſine Dei contumelia, vel ſine pertractione ad peccatum. 368.1.2
Fidelis baptizans, vel tenens in Baptiſmo filium infidelis, ex parte ſua contrahit cognationem cum parentibus infidelibus illius pueri, qui baptizatur, quamuis illi non contrahant. 372.1.3
Sed contrarium verius, vt ibid 4
Fides bona non requiritur ad præſcribendum aduerſus legem ſi Princeps ſciens toleret, ſecus ſi ignoret. 54 2.18
Fidei quæſtiones neque aliæ maiores cauſæ poſſunt deferri ad Concilia localia. 49.1.11
Fidem negans metu tormentorum, licèt peccatum grauiſſimum committat, non tamen dicitur hæreticus, cum non fecerit pertinaciter. 76.1.3
Fidei quæſtiones ad ſolum iudicium Papæ pertinent. 113.2.5
Fides eſt virtus. 317.1.3
Filia ante 25. ætatis annum nubentes ſine conſenſu parentum, vel turpem vitam eligentes, an & quando poſſint e parentibus exhæredari, remiſſiue. 412.2.3
Filius Imperatoris poteſt immediatè eligi in Imperatorem poſt mortem patris. 59.2 med.
Filios habens non poteſt in Epiſcopum promoueri. 89.2.1
Sed contrarium verius. ibid 2
Filius peccabit mortaliter ſi Religionem ingrediatur parentibus in graui neceſſitate conſtitutis. 93 1.2
Filius etiamſi votum Religionis habeat, adhuc tenetur parentes neceſſitate oppreſſos non deſerere, vt illam ingrediatur, donec ceſſet eorum neceſſitas. 93.2 3
Filius ingrediendo Religionem poteſt deſerere parentes neceſſitate oppreſſos, ſi ſpem probabilem non habet ſubueniendi eorum neceſſitatibus, vel ſi pater, aut mater habet alios filios, vel alium modum. ibid 4
Filius, quem ipſimet parentes ad peccandum prouocant, vel in ſeculo morari nequit abſque proximo lethaliter peccandi periculo, poteſt Religionem ingredi, relictis parentibus neceſſitate oppreſſis. ibid.5
Filij tenentur honorare parentes. ibid.6
Filij habentes parentes Iudæos, vel aliter infideles in neceſſitate conſtitutos, non poſſunt eos deſerere cauſa adeundi Religionem. ibid.7
Filij clericorum ſi de facto contrahunt, ſtatim cùm naſcuntur efficiuntur ſerui, & mancipia Eccleſiæ. 99.1.med.
Filiis concubinarum olim loco vxoris habitarum, non debebatur hæreditas non æqualis honor, non ſacerdotium, non primogenitura munera tantùm recipiebant, mutua ſe charitate complectebantur, & ſeſe iuuabant. 164.1.6
Filij legitimi Presbyterorū an poſſint ſuccedere patri in beneficio, quod ipſe poſſedit nulla perſona mediante, remiſſiuè. 138.2.2
Filij eorum, qui committunt crimen læſæ maieſtatis humanæ contra Principes ſeculares non priuantur beneficiis obtentis ante parentum delictum. 139.1.11
Filij committentium crimen læſæ maieſtatis humanæ in Principes temporales redduntur inhabiles ad beneficia in poſterum conſequenda, ſi tempore delicti paterni nondum erant clerici. ibid.1.2
Filij ſolent eſſe imitatores paternæ incontinentiæ. 140.1.2
Filius eſt argumentum ambulans ſuper terram de incontinentia patris. ibid.3
Filius vnde dicatur oſtenditur. ibid.4
Filiorum expoſitorum materia vbi tractetur, oſtenditur. 175.1.6
Filium exponens an impediatur tantùm ab acquirendo vſufructu, an etiam acquiſitum amittat, remiſſiue. ibid.3
Filij committentis crimen læſæ maieſtatis quas pœnas incurrant. 215 2.2
Filij naturales, & ſpurij an incurrant pœnas ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis. ibid.3
Filius natus ex coitu clerici, & fœminæ liberæ, ſub ſpecie tamen matrimonij ſcienter contracti, ſeruus efficitur Eccleſiæ. 260 1.1
Filius non ſuccedit matri, vbi ex parte matris coitus non fuerit reprobatus, & punibilis. ibid 3
Filius clerici in Sacris conſtituti ſuccedit matri. 260.1.6
Sed referuntur plures contrarium tenentes. ibid.7
At concordantur. ibid 8
Filij impuberes ab Epiſcopo abſolui poſſunt non ſolum ab excommunicatione leuis, ſed etiam mediocris, & enormis percuſſionis. 287.1.87
Filius non eſt exhæredandus, vt inſtituatur Eccleſia. 290 2.poſt init.
Filius illegitimus, & legitimatis an, & quando locum habeat auth. ſi qua mulier, C. de ſacroſanctis Eccleſiis, oſtenditur. 297.1 4
Filius monachus à patre exhæredari non poteſt ex cauſa ingratitudinis commiſſæ ante profeſſionem. 298 2.4
Filij infantes Iudæorum ipſis inuitis non poſſunt cogi ad Baptiſmum antequam ad annos diſcretionis perueniant 363,2.2
Filij vt debeant baptizari, ſufficit, vt vnus tantum ex parentibus ſit fidelis. 363 2 8
Filij ad fidem conuerſi per Baptiſmum eximuntur à patria poteſtate, & efficiuntur ſui iuris quoad actus ſibi præiudiciales, 364 1.4
Filium ſuum leuans de ſacro fonte perdit ius exigendi, ſi verò petat, licèt petendo peccet, debet tamen vxor ei reddere. 372 2.1
Filium ſpiritualem, & pœnitentialem violaturo par pœnitentia iudicatur. 374 2 fin & ſeq.
Filius ſpiritualis an faciat deficere conditionem fidei commiſſi, ſi grauatus ſine liberis decederet, oſtenditur. 376 1 6
Filius ſpiritualis an poſſit necem defuncti patris ſpiritualis vendicare, remiſſiuè. ibid.7
Flamines, & Archiflamines qui remiſſiuè 72 2 1
Fœminas Ordines clericales eſſe incapaces. 84.1.med.
Fœminæ ipſo iure diuino incapaces ſunt eorum, quæ ſunt Ordinis. 350.2.2
Fœmina in conceptione eſt pars debilior 386.2 2
Fœminam non tactu ſolo, ſed aſpectu quoque, & aſpectu appeti. 387.1.med.
Fœmineus ſexus debilior eſt quoad honores 386 2.3
Fœtus in maſculo dicitur animatus poſt 40.dies, in fœmina verò poſt dies 80. 26.1 2
Fœtus an animatus, vel inanimatus in dubio præſumatur oſtenditur. ibid.3
Fœtus quando dicatur animatus, & in dubio conſtito an fœtus fuerit animatus, vel inanimatus, quid præſumandum ſit, remiſſiuè. 383.1.2
Formoſi Pont. cum Stephano V I. & Sergio I I I. magna diſſenſio, & inimicitia. 70.2.12
Formula denunciandi in Eccleſia illum, qui ad Ordines promouendus eſt, remiſſiuè 85.1.2
Formula licentiæ danda per Epiſcopum clerico, vt deponat coram iudice ſeculari, refertur. 225.2.3
pro *Fornicatione* ſimplici Presbyter deponi non debet. 169 2 med.
Fornicationis crimen. 387.1.fin.
Frigiditas vnius ex contrahentibus matrimonium eſt cauſa ſufficiens ad illud dirimendum alio non frigido volente. 393.1.3
Fucus fœminarum, & an & quando liceat mulieribus vnguentis, & coloribus ſe fucare, remiſſiuè. 429.2.1
Fuga clerici debitoris ex cauſa ciuili, vbi timetur, poteſt creditor, vel iudex talem debitorem capere abſque metu excommunicationis, dummodò eum quanto citius remittat ad ſuum ſuperiorem. 286.1.73
Furis pœna quæ? remiſſiuè. 140.2 2
Fur non ſolùm in maioribus, ſed etiam in minoribus iudicatur cùm non id, quod furto ablatum eſt, ſed mens furantis attendatur. 257.2.2
Furari licet rem propriam cùm aliter conſequi non poteſt. 13.2.9

Furioſus ſemel in dubio præſumitur talis in futurum. 250.1.2
Furioſus non poteſt reſignare beneficia quæ obtinet 217.2 fin
Furor quo pacto probetur, remiſſiuè. 210.1.2
Furor probatur per teſtes ſingulares, & domeſticos, & qui etiam non interrogati reddant rationem dicti ſui. ibid.2
Furtum commiſſum in re minima, quando puniatur, remiſſiuè 540 2.3
Furtum committit qui inuentum non reddit. 255.5.5
Furtum non commiſerunt filij Iſrael quando præcepta tulerunt Ægiptiorum vaſa, & ſpolia. 255.2.1
Furtum an & quando in re minima committatur, ſitque peccatum, & pro ea ſorti actio competat remiſſiuè. 257 2.3
Furtum minimum ſæpius iteratum quando inducat peccatum mortale; remiſſiuè. 258.5.4
Furtum paupertatis cauſa commiſſum excuſat. 428 2.5.med.

G

GAzophylacium quid ſit. 276.5.3
Gelaſius conceſſit quibuſdam Monachis, vt poſſent clericari in defectum clericorum, remanentibus tamen ſaluis antiquis inſtitutis. 579.1.3
de *Genere* quæ prædicantur, prædicari debent de ſingulis ſpeciebus 20.2.12
Genus ordinandorum inueſtigandum eſt, an ſcilicet ex Catholicis parentibus, vel prodirione damnatis, aut matre ſerua nati ſint. 85.2 4
Generali in ſermone non comprehenditur perſona loquentis. 588.5.3
Gennadius Epiſcopus, ſiue Patriarcha Conſtantinopolitanus, 60. 2.Poſt med.
Geomantia. 343. initit.
Gibboſi ab Ordinibus tanquam corpore vitiati repellendi ſunt. 526.2.5
Gladium deponens penes aliquem ſi fiat furioſus, & illum repetat, recta ratio exigit, ne reddatur in ipſius deponentis euidens periculum. 2.1.16
Gradus duos, Epiſcoporum ſcilicet, & Presbyterorum Chriſtus Dominus ſolum inſtituit. 554.1.5
Græci, & Orientales clerici more Græcorum viuentes, an teneantur Canonicis Latinorum conſtitutionibus, remiſſiuè 72.5.4
Græcis nunquam licuiſſe poſt ſacrum Ordinem nuptias contrahere, exiſtimarunt nonnulli. 90.2.3
Alij aliter dixerunt. ibid.4
Græcis licuit vxoribus vti, quas ante ordinationem duxerant. 92.5.2
Contrariis reſpondetur. ibid.3.4
Græcis Diaconis licuiſſe olim matrimonium inire, ex hoc textu ſumpſit Sotus. 96.2.5
Gratia quando ſit debita. 203 1.fin.
Gratia in Baptiſmo producta non ſolùm remittit peccatum originale, ſed etiam peccata actualia. 453 2.1 fin.
Gratianus voluminis Decreti compilator natus fuit ex adulterio. 12.1
Gratianus vir Religioſiſſimus in monaſterio S. Felicis Bononien. Ordinis S Benedicti, in ſacris, & diuinis litteris eruditiſſimus. ibid.2
Gratiani compilatoris Decreti auctoritas à nullo hactenus Pontif. reperitur approbata, nec eſt authentica. 2.1.8
Gratianus falsò citat Trullanos Canones tanquam Canonicos, & Eccleſiaſticos, & à ſexta Synodo conſtitutos. 59 2.5
Gratianus reprobatur. 75.5 2
Gratianus defenditur. 72.2 2
Gratianus nonnunquam vel memoriæ lapſa, vel ſcriptorum vitio, ſeu quòd codices, ex quibus opus hoc concinnauit, innumeris mendis ſcaterent, nimis ſuccinctè, ac deprauatè aliorum dicta refert 366.2.5
Gregorio magis credendum in moralibus, quàm Hieronymo & Auguſtino 35 5.med.
Gregorius Nazianzenus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 53.2.4
Gregorius Taumaturgus Neocæſareæ Ponti Epiſcopus. 60.2 poſt init.
Gregorius Nyſſeni Epiſcopus. ibid.
Gregorius VII. conſecrationem non admiſit, priuſquam miſſis ad Henricum Legatis illius quoque voluntatem exploratam habuit. 79.2.4
S. Gregorius Magnus peregrinos quotidie ad menſam adhibebat. 120.1.5
Gregorius X. ex Archidiacono, Eugen. III. ex Abbate ſimplici, & Cœleſtinus V. cùm nec in ſacris adhuc eſſet, fuerunt in Pontifices electi. 263.1 2
Gregorius Monachis conceſſit, vt poſſent clericari, & de oblatis viuere. 579.1.4
Gregor. Papa humilitatis ergò noluit ſe vniuerſalem appellare. 189.5.5
& quare. ibid.6
Gregorius Papa inſignis humilitatis profeſſor extitit. 189.5.5
Gubernationis omnis ratio, vel eſt monarchia, vel Ariſtocratia, vel Democratia, vel regimen ex prædictis commixtum. 54.2.2

H

HAbitantes perpetuò ſoli obligantur legibus ciuitatis. 35 2.init.
Habitus Regularis à nouitio deferendus eſt hodie de eſſentia, atque ſubſtantia anni probationis. 135.2.8
Habitum Regularem ſuſcipiens debet attenta diſpoſitione Concilij Trid. per annum in probatione ſtare, itaut profeſſio antea facta ſit nulla. ibid 9
Hæredes eius, qui Eccleſiam conſtruxit, debent ſolertiam habere ne quicquam detrahatur Eccleſiæ, ex collatis ſcilicet per patronum, aut eius maiores. 272.1.8
Secus reſpectu collatorum ab aliis. ibid 2
Hæreſim ſentire videtur, qui à ſententia Papæ ad Chriſtum appellat. 223.1 6
Hæreſis etymon. 339 2 med.
Hæreticum eſt aſſerere Papam non eſſe Prælatum, ac ſuperiorem cæterorum Patriarcharum. 79.1 6
Hæreticorum impudens mendacium, qui Petrum Romani venuiſſe, vel ibi Cathedram conſtituiſſe negant, conuincitur. 524 1.51
Hæretico ad meliorem vitam conuerſo, & in foro conſcientiæ ab excommunicatione, in quam ob hæreſim inciderat abſoluto diſpenſatione conceditur vt poſſit ſacris Ordinibus initiari, & creari Sacerdos. 308.2 2
ab Hæreticis redeuntes ordinandi ſunt. 203.2.med.
Hæreticum clericum percutiens non eſt excommunicatus. 280. 2.12
Hæreticus eſt extra Eccleſiam. 337.2.med.
Hæreticorum communio vitanda. ibid. ante fin.
Hæretici poſt mortem non propriè excommunicantur, ſed potiùs declaratur excommunicatos deceſſiſſe. 338 2.5
Hæreticus propriè quis. 339.2.med. & ſeqq.
Haruſpices. 343.1.med.
in *Heli* vindicta diuina quæ. 110 5.2.5
Herbas in aliquo die habere virtutem efficaciorem vana & ſuperſtitioſa obſeruatio eſt. 344 1.fin.
Herbarum in collectionibus nullæ vanæ obſeruantiæ adhibendæ ſunt, ſed Oratio Dominica, & ſymbolum recitari debent 348.2.4
Hieronymo magis credendum in hiſtoriis & tranſlationibus, quàm Auguſtino & Gregorio. 35 1.med.
Hieronymus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.2.12
Hieronymus Pauli, & Hilarij vitas ſcripſit. 55.2.16
Hieroſolyma fuit varijs pro tempore nominibus appellata. 559. 5.3
Hilarius Pictauienſis quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.19
Hiſpania Regna auxilio diuino, & virtute propria, non autem Imperatoris ſe in libertatem vendicarunt à manibus. & tyrannide Mororum, ac proinde à Romano Imperio exempta ſunt. 147 2.8
Hiſtoria de Conſtantini donatione vbi approbetur, oſtenditur. 95.1.17
Hiſtriones qui dicantur, & qualiter ipſi peccent qui eorum ſpectaculis & comœdiis aſſiſtunt. 573.2.2.med.
Homines feruntur, ſeu inclinantur à natura ipſa in duo genera actionum, quarum alteræ ſunt hominibus communes cum reliquis animantibus, aliæ verò ſunt ſolis hominibus propriæ. 6.11.2
Homo nouus per Baptiſmum quis fit. 87. 2
Homines, quia peccatores, nunquam ſunt deſerendi. 325.2.fin.
Homines omnes per concubitum viri, & mulieris concepti naſcuntur cum peccato originali ab Adam deriuato. 423.2.2 med.
Homicidium eſt peccatum grauius periurio. 45.5.25
Contrarium verius. ibid.2.27
Componitur, ibid.28
Homicidium grauius eſt adulterio. 389.2.4
Honorius I. Sergij hæreſi non conſenſit. 70.1.10
Horoſius Presbyter Hiſpanus vir eloquens, & eruditione inſignis. 53 2.25
Hoſpitalitatis ius & vtilitas. 189.2.2
Humanum genus aut natura, aut moribus regi quomodo dicatur. 1.5.2
Humilitas non habet locum vbi adeſt pompa. 129.1.3
Hydromantia. 343.5.poſt. init.
Hydromantici, qui dicantur, remiſſiuè. 346.5 3
Hyperberatæus menſis October apud Macedones. 64.1.fin.
Hypocriſis vitium. 88.1.med.
Hypodiaconos Græcè, quos nos Subdiaconos dicimus. 74.2.28

I

Iacob quomodo excuſetur à mendacio dum patri dixit, *Ego ſum primogenitus tuus Eſau*, Gen. 27. 515.2.8

Ianitor, ſeu officialis, ſi turbam arcendo clericum percuſſerit animo maligno, poteſt ab Epiſcopo abſolui, niſi grauiter vulnerauerit. 287.1.88

Ieiunandi neceſſitas per contrariam conſuetudinem tolli poteſt. 25.1.4

Ieiunantem die Dominico peccare mortaliter. 94.1.8

Ieiunare in 50. diebus poſt Paſcha Reſurrectionis, & in diebus Dominicis non eſt peccatum. 157.2.med.

Ieiunare licet die Dominica, ſine ieiunio exultationis, ſiue afflictionis, ſi id non fiat cum ſcandalo, aut ex errore aliquo, aut contumacia. 347.1 fin.

Ieiuny horam debitam, qui ſine cauſa præuenit, qualiter peccet oſtenditur. 86 2.5

Ieiunium die Dominico non eſt ſemper prohibitum. 94 1.2

Ieiunia quibus temporibus celebrari debeant. 159.1.med.

Ieiunia non induci obſeruanda à die Dominicæ Reſurrectionis vſque in diem Pentecoſtes. 159.1.fin.

Ieiunium nullum iure communi eſſe ſanctum in priuilegio Pentecoſtes. 159.2.init.

Ieiunia eſſe ſeruanda quarta, & ſexta feria. 423.1.8

Ieiunij quando generalis obſeruatio. 428.1.med.

Iephte, qui filiam occidit, an excuſetur, oſtenditur. 327.2.6

Ignorantia eſt mater omnium errorum. 110.2.8

Ignorantia probatur iuramento etiam allegantis. 171 2.4

Ignorantia excuſat ab inceſtu. 411.1.med.

Illegitimus per ingreſſum Religionis aptus fit ad Ordines. 138.2.med.

Illiterati penitus non poſſunt fieri cleri. 108 2.2

Illiterati penitus ſunt irregulares. 109.1.3

Immunitate Eccleſiæ gaudet obligatus ad reddendas rationes. 289.1.ante fin.

Impedimentum legitimum habens, propter quod excommunicatus non poteſt Summum Pontificem adire ſine graui periculo vitæ, ab Epiſcopo poteſt abſolui, & quia dicatur quoad hoc impedimentum legitimum habere, oſtenditur. 287.1.89 90

Impedimentum licèt cenſeatur perpetuum illud, quod tolli poteſt per diuinum miraculum, non ita ſi per Eccleſiæ exorciſmos. 395.1.9

Imperatorum conſtitutiones ſuper rebus Eccleſiaſticis non valent, niſi confirmatæ ſint ab Eccleſia. 33.1.3

Imperatori, vel cuiquam alij non licèt aliquid contra diuina mãdata, præſumere, nec quidquam, quod Euangelicis, Propheticis, aut Apoſtolicis regulis obuiet, agere. 37.1 med.

Idem eſt in prohibitis à iure naturali, in quibus non eſt obediendum Principi. ibid.

Imperatoris ſi ius poteſt immediatè eligi in Imperatorem poſt mortem patris. 59.2.med.

Imperatores duos fuiſſe ſimul. 76.1.med.

Imperator an in Subdiaconatus Ordine conſtitutus ſit oſtenditur. 146.2.1.2

Imperator laicus eſt. ibid.

Imperator, & alij Principes licèt inungi, & conſecrari dicantur, non tamen propriè, & ſtrictè conſecratio eſt. ibid.

Imperator dominus Mundi dicitur, ſed nec de iure, aut de facto dominium totius Orbis habuit. 148.1.10 11

Imperatores antiqui, exceptis iis Prouinciis, quæ ipſis legitimo aliquo titulo ſubijciebantur, reſpectum aliarum potius erant tyranni, quàm legitimi ſucceſſores. 148.1.14

Imperator nec iura Pontificis, nec Pontifex iura regia vſurpet. 183.1.1

Imperatorem non habere gladium à Papa, remiſſiuè. ibid.2

Imperatori tributum Eccleſiæ denegari non debet. 256 1.fin.

Imperatoria ſedes, vide *Sedes*.

Imperium an à ſolo Deo habeatur, vel à Papa pendeat, oſtenditur. 58 1.34

Imperia interdum ad peſſimos, & crudeliſſimos tyrannos transferri pluribus exemplis probatur. 330 2. poſt. med. & 331. 2.med.

per *Importunitatem* obtenta dicuntur fieri inuito dante. 220.2.8

Impotentes ideo non ſunt habiles ad matrimoniũ, quia ſuppoſita perpetua impotentia iam in eo matrimonio non reperitur obligatio, & poteſtas ad vſus ipſius. 389.2.18

Impotentia vbi non eſt certa, ſemper deſideratur triennium experientiæ conceſſum. 391.1.2

Impotentia perpetua ad copulam ſiue ex natura, ſiue ex accidenti proueniat, ſiue ſit reſpectu omnium, ſiue vnius tantùm, iure naturali impedit matrimonium, ita vt contractum non valet.

Impotentiam mulieris, quando non eſt euidens, ſemper opus eſt iuramento ſeptimæ manus propinquorum. 392.2.3

Impotentiæ ſpeciem, aut cauſam non tenentur coniuges allegare, ſed ſufficit generaliter allegare impotentiam. 393 1.6

Impotentia ex maleficio conſurgens ſi illud ſit perpetuum, dirimit ſubſequens matrimonium. 395.1 8

Incantationes nihil remedij præſtant infirmitatibus hominum. 347 2.med.

Inceſtus cum conſanguineis propriæ vxoris matrimonio ineundo impedimentum præſtat. 390.2.1.& 391.1.1

Inceſtus cum affine nullo ſubſiſtente matrimonio præſtat impedimentum perpetuum matrimonio contrahendo. 397.1.fin.

Inceſtus admiſſus à viro cum conſanguineis ſuæ vxoris impedit, & dirimit matrimonium. 397 2 2

Inceſtus cum proprijs conſanguineis impedimentum præſtat matrimonio contrahendo. 411 2.8

Incontinens præſumitur ille, qui patrem incontinentem habuit. 140 1 5

Indignum eſt dare Deo, quod dedignatur homo. 116 2.2

Indulgentiarum capax non eſt catechumenus. 366 2.5

Infamia omnis per Baptiſmum tollitur. 87 1 3

Infamia poteſt auferri per Epiſcopum diſpenſantem ſuper delicto, ad quod ſua facultas extenditur. 128.2.5

Infames de iure ciuili, regulariter ſunt quoque infames de iure Canonico, niſi expreſsè ius Canonicum illam infamiam tollat. 215.1.1

Infamis redditus excommunicatus per excommunicationem. 215 1.2 fin.

Infans expoſitus à patre, vel ab alio eo ſciente, & ratum habente ſtatim liberatur à patria poteſtate. 175.1.2

Infans qua ætate dicatur habere vſum rationis, remiſſiuè. 363.1.3

Infideles bello compelli non debent ſuſcipere Euangelium cùm non inuiti, ſed volentes Chriſtianam fidem ſuſcipere teneantur. 38 1.17

Infidelis de nouo factus Chriſtianus contra fidelem teſtimonium dicere non poteſt. 288.2.3

Sed contrarium verius, vt ibid.4

Infidelis ſtatim ac renuit legitimè habitare cum fideli coniuge, diſſoluitur matrimonium. 362.1.3

Contrarium vide ibid.4

Infidelis monitio, ſeu interrogatio, an velit conuerti, neceſſaria eſt, vt poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, & aliud inire. 363.1.6

Infidelis quando conuerti renuit, vult tamen habitare ſine contumelia Creatoris, & ſine pertractione ad peccatum, non licet alteri ad Fidem conuerſo, matrimonium illud diſſoluere, nec aliud inire 368.1 3

Sed contrarium verius, vt ibid 4

Infidelis ſi ante matrimonium à fideli contractum tranſeat ad alias nuptias illæ erunt irritæ. 368 2 6

Infideli licet diſſoluto ſemel fidelis matrimonio ad aliud tranſire. 369.1.8

Ingenuus ſi ducat ſeruam ignarus ſeruitutis, poterit cognita ſeruitute reſilire, at ſi ſerua vel ſeruus inuito ingenuo reſilire, cogenda eſt ab Eccleſia ſtare matrimonio. 370.2.2

Inhabilis eſt ad beneficia conſequenda ordinatus ſine litteris dimiſſorijs ſui Ordinarij. 156.2.5

Inimicitia ſignum eſt quando is, qui ſalutare conſueuerat, non amplius ſalutat. 350.2.1

Iniuriam remittere videtur offenſus in foro exteriori, qui familiariter conuerſatur cum iniuriante. ibid.3

Iniuriæ quamuis facta ſit remiſſio ab aliquo in foro conſcientiæ, non propterea cenſetur ſublatum ei ius accuſandi, & exercendi actiones iniuriarum, & capitularum in foro contentioſo, 176 1.fin.

Iniuria grauis requiritur, adeóque mortale peccatum etiam in ratione ſacrilegij, ad incurrendam huius text. cenſuram 279.2.6

Innocentius IV. interrogatus, an vellet, quæ in iure Pontificio ſcripſit, pro lege teneri, reſpondit id ſe minimè velle, quia ea nõ vt Pontifex, ſed vt Doctor priuatus ſcripſerat. 217.1.38

ex *Inobedientia* præſumitur inimicitia. 125.1.med.

Inopi ſi clericum percuſſerit, ab Epiſcopo abſolui poteſt. 287 2 92

Inquiſitio ad emendationem principaliter fit, accuſatio verò ad punitionem, & ideò mitius agitur per inquiſitionem, quàm per accuſationem. 198.1.3

Inquiſitores an fidei ſanctæ ſint iudices competentes omnium cauſarum ciuilium, & criminalium. 225.2.2

Inſania eſt ſignum ſi quis ad rem non reſpondet. 179.2 3

Inſpirationis, aut reuelationis cœleſtis vis, & effectus, remiſſiuè. 295.1.med.

Inſtitutio pro titulo hic accipitur. 85 2.6

Inſtrumentum quantumcunque ſit authenticum, ſi tamen de ipſo aliquid in dubium reuocatur, ſemper exhibendum eſt illud, à quo ducit originem 15 1.med.

Inſtrumentum præſumitur falſum, ex quo originale non reperitur ibid.

Index Rerum, & Verborum

Inſtrumentum in parte falſum, reputatur falſum in totum. 35.2.1
Inſtrumenti partes quando conſtat ex confeſſione partis eſſe veras falſas in vna non vitiat illud in totum. 36.1.5
Inſtrumentum publicum faciens mentionem de alio inſtrumento, non facit fidem niſi exhibeatur. 67.1.7
Intentio in priuilegiis eſt attendenda, & verbis proferenda. 21.2.11
Interrogatus iuridicè ac proinde ſeruato iuris ordine cum iuramento tam aſſertorio, quàm promiſſorio tenetur veis verbis planis, & iurare debet ad intentionem illius, cui iuratur. 353.2.1
Interuallum quod interuenire debeat de vno minori Ordine ad Alium, oſtenditur. 160.1.2
Inteſtina die ſabbati veſci poſſunt illi, qui per Hiſpaniam iter faciunt, quamuis eo loci oriundi ſint, in quibus talia non veſcuntur. 59.8.3
Inuaſores rerum quæ ſunt in dominio Eccleſiæ ſacrilegium committunt 274.2.5
Inuentionis Crucis Dominicæ hiſtoria. 55.1.18
Inuentionis Dominicæ Crucis feſtiuitas. 413.1.med.
Inuentor alicuius rei, qui præmia diligenti inquiſitione non potuit ſcire quis ſit rei inuentæ Dominus, an teneatur illam dare pauperibus pro anima Domini. 255.1.2
Inuitus quod quis patitur, nullum ei debet parare præiudicium. 27.1.7
Inuitus aliquis non eſt ad Epiſcopatum pertrahendus. 157.2.1
Ioan. Chryſoſtomus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 53.2.6
Ioannes XXIII. liberatur ab impoſtura hæreſis, 70.2.11
Irregularem in foro conſcientiæ ſe reputare debet, ille qui dubitat ſe lethaliter vulneraſſe. 120.2.9
Irregularis non eſt quando conſtat de facto in dubio. 120.1.10
Irregulares ſunt, qui ob timorem faciunt actum aliquem externum fidei repugnantem, cùm tamen interiùs fidem retineant. 129.1.1
Irregulares fiunt qui iniuſto bello pugnantes manu propria occidunt. 131.1.4
Irregularis fit qui ſeipſum abſcidit. 135.2.fin.
Irregularis eſt ille, qui ſibi ipſi digiti partem volens abſciderit. 136.1.1
Irregularis non eſt qui per hominum inſidias eunuchizatur. 137.1.fin.& ſeq.
Irregulares ſunt omnes, qui in rixa interuenerunt, & vulnerarunt illum, qui poſtea mortuus eſt, etiamſi non appareat, ex quo vulnere occiſus obierit. 333.2.2
Irregularis qui non efficitur ex ſola intereſſentia homicidij, niſi probetur participatio. 114.1.3
Irregularis efficitur qui cum ſerua contrahit. 170.1.med.
Irregularis efficitur qui metu etiam cadente in conſtantem, virum compulſus rebaptizatus fuerit. 426.1.fin.
Irregularitas omnis per Baptiſmum tollitur. 87.1.3
Irregularitas vt incurratur à viro carnaliter cognoſcente vxorem adulteram, an requiratur vt vxoris adulterium ſit euidenter probatum, oſtenditur. 105.1.2
Irregularitas incurritur ab eo, qui ad ſui defenſionem aliquem occidit non neceſſariam. 127.1.3
Irregularitatem incurrit incidens arborem propè viam publicam, ex cuius inciſione tranſeuntis homicidium ſequutum fuit, niſi acclamauerit, vt tranſeuntes præcaueant. 129.2.1
Irregularitas non incurritur ex homicidio ſequuto ex eo quòd quis rei licitæ operam dabat, ſi iis omnem adhibuit diligentiam ne homicidium ſequatur, aliàs ſecus. ibid.2
Irregularitatem operatur publica pœnitentia, pro crimine tantùm indicta. 130.1.2
Irregularitas an contrahatur ex mutilatione digitorum, quibus, à Sacerdote Euchariſtia contrectatur, oſtenditur. 136.2.3.5
Irregularitas an incurratur ab eo, qui aliquem percutit, & vulnerat ſine mutilatione, & abſciſſione membri ſi percuſſus ita deformis remaneat, vt quia irregularis ad Ordines promoueri nequeat, oſtenditur. ibid.4.5
Irregularitatem non incurrit magiſter moderatè corrigens diſcipulum, & verberans, etiam quòd mors inde ſequatur. 259.1.poſt med.
Irregularitas an incurratur ab eo, qui potionem, vel cibum ad inducendam ſterilitatem in muliere præbet, ſeu etiam viro medicinam ne generare poſſit, ſubminiſtrat. 382.2.med.
Irregularitatem contrahunt, à quibus Confirmationis ſacramentum ſuſceperit. 427.2.1.ante fin.
Is, in cuius domum aliquis refugit, Interrogatus ab illius hoſte, vbi ſit ille, quem proſequitur, iuſtè poteſt reſpondere non eſt hic, ſubintelligendo per illud verbum, *eſt*, comedit. 353.1.3
Iſidorus magnus etymologiarum magiſter dicitur. 73.1.8
Iudæi legitur Romanorum, & iure communi vtuntur, quia dicuntur & ipſi de populo Romano, ſubditique ſunt illius Principis, & ciuitatis in qua morantur. 14.1.2
Iudæi ligantur ſtatutis, & conſuetudinibus illius ciuitatis in qua morantur. ibid.3
Iudæi ſunt de populo ciuitatis, quamuis non ſint de populo Eccleſiæ. ibid.4
Iudæus effectus Chriſtianus minimè puniri poteſt de delictis ante Baptiſmum commiſſis 87.1.5
Iudæi inuiti ad fidem compellendi non ſunt. 123.1.1
Iudæus baptizatus per vim cauſatiuam, vel conditionalem recipit characterem, ſecus ſi vis eſſet præciſa. ibid.2
Iudæus ſi ſponte petat baptizari, & deinde pœniteat, & nolit baptizari, poterit compelli. ibid.3
Iudæi ſi illatam vim in Baptiſmo per longum temporis ſpatium patiantur, non contradicendo, ſed approbando per actus poſitiuos, recipiunt characterem. ibid.4
Iudæo cupienti venire ad Baptiſmum, ſed timenti paupertatem inter Chriſtianos, licitum eſt pecuniam promittere. 192.2.2
Iudæi gaudent diſpoſitione text. in *auth. bona damnatorum* C. *de bon.proſcript.* præterquam in crimine læſæ maieſtatis. 201.1.med.
Iudæi non tenentur ad decimas perſonales. 265.2.3
Iudæus poteſt præſcribere rem Chriſtiani. 267.2.1
Iudæus clericum percutiens non incidit in excommunicationem huius rei. 279.2.5
Iudæi, aut hi qui ex Iudæis ſunt, officia publica nullatenus appetere poſſunt. 288.2.1
Iudæus an poſſit eſſe arbiter, Aduocatus, vel Procurator inter Chriſtianos, remiſſiuè. ibid.2
Iudæos licitum eſſe penſionibus, ſiue vectigalibus extraordinariis grauare, vt illis tædio affecti ad Baptiſmum perducantur. 331.1.init.
Iudæis, & infidelibus aliquid teſtamento relinquere non licet Chriſtianis. 338.2.5
Iudæorum vxores ab ipſis ſeparari debent, niſi ab Epiſcopo admoniti fidem ſuſcipere Iudæi voluerint. 361.21
Iudæi filios adhuc in Iudaiſmo permanentes habent in poteſtate, ſicut habent Chriſtiani. 363.2.1
Iudæus, & Catholicus in eodem diuerſorio reperti. poſſunt in eadem menſa manducare. 365.2.2
Iudæus contrahens matrimonium cum Chriſtiana ſeparari ſtatim debet. 367.1.fin.
Iudex, maximè Eccleſiaſticus ſit peritus. 71.2.3
Iudicis licentia iuſtam excuſationem præſtat. 149.1.1
Iudicis iuſſus, & auctoritas in illicitis excuſat à dolo. ibid.2
Iudicis iuſſus liberat ſoluentem ab omni obligatione. ibid.3
Iudex vendens iuſtitiam, ſiue bene, ſiue male aliàs faceret, non committit ſimoniam in ſpiritualibus, vel politicis. 200.2.5
Iudicum appellatione veniunt arbitri. 206.1.8
Iudex & teſtis nemo eſſe poteſt in eadem cauſa. 206.1.fin.
Iudex non poteſt recipere pretium pro ſententia ferenda. 232.1.1
Doctores referuntur de peccato, & turpitudine iudicis iudicium vendentis. ibid.2
Iudices delegati an poſſint à legantibus recipere munera ſiue ſportulas, remiſſiuè. ibid.3
Iudici dans aliquid temporale, vt pro ſe iuſtam ſententiam ferat, poteſt repetere. 250.1.2
Iudici pecuniam dans, vt pro ſe iuſtam ferat ſententiam, non committit turpitudinem, & peccatum, quando imminet periculum certum, aut omnino veriſimilius futurum, quòd cadens litigantis iuſtitia ab eodem iudice iniquè alioquin iudicaturo peruertatur. ibid.3
Iudici quando aliquid datur, non quidem determinatè in fauorem dantis, ſed ſimpliciter, & determinatè vt eum expediat, prout iuſtitia poſtulauerit, tunc de iure Digeſtorum dandi concedebatur actio ad repetendum, ſecus de iure Authenticorum. ibid.2.4
Idem dicendum ſi iudici aliquid datum fuerit determinatè, vt pro ipſo dante ſententiam iuſtam ferat, nulla præcedente certitudine de ſententia iniuſta ad eodem alioquin pronunciando. 257.1.5
Iudici determinatè aliquid dare ex parte ipſius litigantis licitum eſt, vt pro ſe ferat ſententiam iuſtam, etiamſi interuenerit futuræ iniquitatis certitudo, & læſio iuris euidentis. ibid 6.
Iudex Eccleſiaſticus, qui alioquin iure de crimine cognitionem habet, poteſt laicum reum capere, & in carcerem mittere. 476.1.1
Iudex ſeculares detinendo, vel curando clericum detineri in cuſtodia, vel in domo, aut ponendo cuſtodes ad domum, qui clericum exeuntem capiant, itavt clericus non poſſit liberè exire, excommunicationem incurrit. 281.2.36
Iudex laicus. ſeu etiam priuata perſona, quando videt clericum præparatum ad iniuriam alterius, & non adeſt ſuus Prælatus, & ipſum clericum aliàs compeſcere non poteſt, tunc ſine metu excommunicationis eum ligare valet, & capere, vt conſignet Epiſcopo ſuo ſuperiori. 286.1.69

Iudex

Iudex laicus, vel eius familia quando reperit clericum in flagranti delicto, poteſt illum capere ad effectum tranſmittendi ad ſuum iudicem, ſi de fuga ſit ſuſpectus. ibid. 70

Iudex eccleſiaſticus an teneatur conſignare iudici ſeculari confugientem ad ſuam Eccleſiam etiam ob caſus non exceptos accepta ab eo iurata promiſſione, vel cautione de nõ puniendo delinquentem corporaliter, oſtenditur. 229. 2. 3

Iudex quando non iuridice, nec ſeruato iuris ordine interrogat, & irrationabiliter exigit iuramentum, & quando aliquis cogitur iurare extra iudicium à perſona priuata per metum, dolum, vel nimiam importunitatem, tunc non peccat ille, qui verbis ambiguis vtitur. 314. 2. 5

Iudex in propria cauſa nemo eſſe poteſt. 325. 2. ante fin.

Limita in iniuria illata publicè. ibid.

ad Iudices laicos recurrendi vſus vt vim comprimat iudicium Eccleſiaſticorum, eóſque compellant ab ea inferenda, ceſſat. 330. 1. 2

Iudex Eccleſiaſticus, qui alioquin iure de crimine cognitionem habet, poteſt laicum reum capere, & in carcerem mittere. 344. 2. 1

Iudicium plurimorum firmius. 72. 1. 8

Iudicium humanum quot peruertatur modis. 233. 1. med.

Iuniores docti præferendi ſunt antiquioribus indoctis. 162. 1. 2

Iuramentum de non acceptando Epiſcopatum an validum cenſeatur, oſtenditur. 172. 2. 1 & ſeqq.

Iuramenta non ſunt obligatoria, quæ melioris boni ſuerint directè impeditiua. ibid. 2

Iuramentum de non ingrediendo Religionem non valet. ibid. 3

Iuramentum calore iracundiæ emiſſum non valet. 274. 1. 5

Iuramentum eſt aliàs per ſe licitum. 304. 2. 1

Intellige vbi concurrunt tres illi comites, nempè veritas, iudicium, & iuſtitia. ibid. 2

Iuramentum factum per creaturas referendo eas in creatorem, & ita cum relatione in Deum, verum eſt iuramentum. 305. 2. 1

Iuramentum factum per falſos Deos obligat ad illius obſeruantiam ſi ea obligatio procedat ex erronea iurantium conſcientia, ſecùs aliàs. 308. 1. 8

Iuramento vniuſcuiuſque ſtatur in dependentibus ab animo, quando iuris præſumptio adeſt contra eum, de cuius animo agitur. 311. 1. 4

Iuramentum promiſſorium de actu, qui ſine peccato mortali fieri non poteſt, nullam inducit obligationem. 316. 1. 8

Iuramentum Dauidis de occidendo Nabal cum tota familia in rei veritate non obligauit Dauid, iuxta cap. ſi aliquid, 22. cad. cauſ. & quæſt. dicitur tamen in præſenti obligatorium habito reſpectu ad mentem ipſius Dauid iurantis, qui fortè putabat ſe tali iuramento eſſe adſtrictum. ibid. 2

Iuramentum non adimplere tolerabilius eſt, quàm quod turpe eſt facere. 317. 1. 1

Iuramentum dicitur ſacramentum tam iure ciuili, quàm iure Canonico. 317. 2. 5

Iuramentum quantumuis graui metu extortum ſi abſque peccato ſeruari poteſt, obligat. 318. 1. 2

Iuramentum vbi adiicitur actis aliàs inualidis iure diuino, vel ſaltem humano, ex ipſo iuramento datur obligatio. ibid. 3

Iuramento promiſſorio duplex reperitur obligandi ratio. 318. 2. 6

Iuramentum aſſertorium nullam in ſe continet obligationem, ſed dicta, aut facta confirmat prout ſunt. 319. 1. 7

Iuramentum quo quis iurauit Religionem non ingreſſurũ, vel ſacros Ordines non ſuſcepturum, eſt obligatorium. 319. 2. 8

Iuramentum fœderis Ioſue cum Gabaonitis factum contra præceptum diuinum Deuteron. 6. quare fuerit obligatorium, remiſſiuè. ibid. 4

Iuramentum non licet priuatæ perſonæ petere ab eo, quem certò, vel probabiliter ſcit peieraturum. 320. 2. 3

Iuramenta præſtentur à ieiunis. 321. 2. poſt med.

Iuramentum ſi vir timeat, ac ſubinde eo præſtito ſatis conſulatur vxoris incolumitati, non eſt opus alia cautione. 380. 2. 4

Iuramentum ſeptimæ manus propinquorum non exigitur quoties fama aſſertionem coniugum adiuuat. 395. 1. 5

Iurans non reuocare teſtamentum, aut alium actum ſua natura reuocabilem, periurium incurrit reuocando. 246. 2. 3

Iurans per falſos Deos ſi non ſeruat fidem, in duobus peccat, & quia iurauit per falſos Deos, & quia non ſeruauit fidem. 307. 2. 1

Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod iurat, in foro conſcientiæ nullam obligationem contrahit. 310. 1. 2

Iurans fictè & cum dolo, licet non teneatur ex vi iuramenti in foro conſcientiæ, tenetur tamen ratione ſcandali vitandi, quod poſſet oriri, ſi iuramentum non ſeruet. 310. 2. 5

Iurans fictè ſine animo non iurandi, peccatum mortale committit, cum pernicioſo vtatur mendacio. ibid. 6

Iurans per metum grauem ſe aliquid daturum, ſi nullã habuit iurandi intentionem peccat mortaliter. ibid. 7

Iurans cum dolo fallendi alterum, & ſine intentione adimplendi quod iurat, in foro exteriori cogendus eſt adimplere quod ſic iurauit. ibid. 8

Iurans ſe aliquid facturum, vel daturum cum animo, & intentione iurandi, abſque animo tamen promittendi, & ſe obligandi, non ſolum in foro exteriori, verum etiam in interiori manebit obligatus. 311. 1. 10

ſed peccatum mortale committit. 311. 2. 11

Iurans falſum quod putat verum. 312. 1. 2

Iurans habitare in aliqua domo ſi in ea detur periculum fornicationis, ſeu alterius peccati, non tenetur quis tali iuramento ſtare. 317. 1. 4

Iurans calliditate verborum, & facturus aliter, quàm promittit. 310. 2 fin.

Iurans ſoluere an teneatur ex vi iuramenti ſoluere die prorogato, oſtenditur. 380. 2. 2 & ſeqq.

Iurari poteſt per creaturas dupliciter. 305. 2. 4

Iurare puer nullus ante quatuordecim annos cogendus eſt. 321. 2. med.

Ius naturale quomodo intelligatur eſſe illud, quod in lege, & Euangelio continetur. 3. 1. 4

Ius vnde dicatur, & quas habeat ſignificationes, remiſſiuè. 5. 2. fin.

Ius naturale eſt illud, quod natura omnia animantia docuit. 9. 2. 1

Iuris gentium duplex caput apparet ex duplici iuris naturalis capite. 2. 1. 4

Ius naturale hominibus proprium deſcribitur quòd ſit lex à natura hominum mentibus inſita. 7. 1. 8

Iure naturali communis erat omnium poſſeſſio. 10. 1. 32

Iuris naturalis duplex caput oſtenditur. ibid. 35

de Iure ciuili, eius origine, cauſa & deciſione, remiſſiuè. 12. 1 fin.

Ius gentium alij primæuum, alij ſecundarium diſtruunt. 13. 2. 1

Sed reprobantur. ibid. 2

Ius gentium aliud propriè naturale eſt, quod ſcilicet naturalis ratio abſque aliqua conſtitutione apud omnes gentes conſtituit. 13. 1. 3

Ius gentium aliud humanum dicitur, quod ſcilicet non naturalis ratio conſtituit inter homines, ſed homines ipſi & gentes neceſſitatibus exigentibus ſibi conſtituerunt. ibid. 4

Ius gentium quod naturalis ratio conſtituit, ex primis principijs iuris naturalis proximè, & immediatè deducitur, alterum verò, quod humanum dicitur, non ita proximè, & immediatè deducitur, ſed longiùs à dictis principijs diſtat. ibid. 5

Ius gentium primæuum eſt immutabile, licèt in rebus ipſis, circa quas verſatur, aliquando mutatio contingat, aliud verò ſecundarium quamuis ex parte, in totum tamen mutari non poteſt. ibid. 6

Ius gentium ſecundarium ex iuſta cauſa aliquo caſu per Principem, vel conſuetudinem mutari poteſt. ibid. 8

Ius Ciuile ſcriptum in quinque partes diuidit Papinianus, & in ſex Iuſtinianus. 14. 2. 1

Ius Canonicum componitur ex Decretis Pontificum, vel Conciliorum, vel Legatorum, Abbatum, & aliorum Prælatorum inferiorum, vel etiam ex dictis Sanctorum Patrum, vbi in contrarium nulla adeſt Canonica auctoritas. 16. 1. 3

Iuris Canonici origo nedum à Papa, ſed à Chriſto Domino procedit. 16. 1. 6

Ius Canonicum plerumque ius diuinum appellatur. 17. 1. 7

Ius ſingulare, de quo in l. ius ſingulare, ff. de legibus, an idem ſit quod priuilegium, oſtenditur. ibid. 3

Ius dicitur, quia ſemper iuſtum eſt, & æquum. 51. 2. 21

Iuris naturalis materia vbi tractetur, oſtenditur. 36. 1. 1

Ius conſuetudinarium ab eo tempore exordium habuit, ex quo Cain ciuitatem ædificaſſe legitur. 31. 2 fin.

Iuri ſuo renuntians, illud non poteſt repetere. 216. 2. fin.

Ius ſuum in temporalibus ſibi iniuſtè negatum poteſt quis redimere quolibet munere temporali. 269. 1. 2

Ius exigendi debitum ipſo facto perditur, ſtatim quod pater leuat filium de ſacro fonte, licet per ſententiam Eccleſiæ non ſit ablatum. 372. 2. 2

Ius Canonicum lato quodam dicendi modo quandoque dicitur ius diuinum. 423. 2. 2

Iuriſdictionem Epiſcopalem habentes vltra Epiſcopos vocandi ſunt ad Concilium prouinciale. 66. 1. 4

Iuſiurandum quos comites habere debeat. 315. 1. 2

Iuſpatronatus Eccleſiaſticum tribus potiſſimum modis acquiritur, fundatione ſcilicet, conſtructione, & dotatione. 171. 2. 5

Iuuencus Presbyter Hiſpanus quatuor Euangelia Hexametris verſibus penitus ad verbum transferens ſcripſit. 55. 2. 25

Iuuenis coniugatus ſi voluerit ordinari, requirenda eſt vxoris voluntas. 261. 2. 2

L

Labor ſine mercede eſſe non debet, nemo mercede fraudus eſt. 359.1.med.

Lacedæmonij & Meſſagetæ communes olim habebant vxores. 7.2.13

Laicus, qui rapuerit Monialem, excommunicatur. 35.2.2

Laici an poſſint prædicare 84.1.fin.

Laicus committens aliquod crimen fiat ſeruus. 99.1.med.

Laicus luſor. 107.1.3

Laicus in Rom. Pontificem poteſt eligi. 164.1.5

Laicis nulla datur facultas diſponendi de Eccleſiis, & de rebus Eccleſiaſticis, ſiue in temporalibus, ſiue in ſpiritualibus. 182.2.3

Laicus poteſt excommunicare ex delegatione Papæ ibid 4

Laico non licet accuſare quemlibet Clericum. 206.2.med.

Laici Chriſtiani poſt primitiuam Eccleſiam cœperunt bona propria retinere, clerici verò & Eccleſiæ adhuc communem vitam agebant. 237.1.9

Laicus inceſtum committens eſt excommunicatus. 41.1.2.med.

Laici etiam neceſſitate cogente baptizare poſſunt. 414.1.1.poſt med

de *Lamiis*, ſeu ſtrigibus, remiſſiuè. 345.1.7

Laniones aut cauponis officium publicè exercentes, ſi & quando clericalia priuilegia amittant, oſtenditur. 250.2.20

Lapis quamuis per ſe minimè ſit valoris, iuramentum per illum factum verum eſt iuramentum, dum tamen deducatur cum relatione ad Deum. 305.2.3

Larua dæmonum. 122.1.4

Latro famoſus quis dicatur. 240.2.2

Latro publicus non gaudet immunitate Eccleſiæ. 274.1.1

Latro ſi ita compellat viatorem, iura te mihi numeraturum centum aureos, licebit viatori reſpondere hoc verborum artificio, iuro intelligendo, tibi iuro me poſtea numeraturam pecuniam, non tibi, ſed mihi. 314.2.6

Lectores à legendo dicuntur. 74.2.25

Lectoris ordinatio, & officium. 83.1.med.

Lectores aut vxorem ducant, aut continentiam profiteantur. 98.2.fin

Legati Sancti appellabantur. 430.1.init

Legitima portio, ſiue ſucceſſio in bonis parentum iure naturæ debita eſt filiis, ſecundùm veram ſententiam. 9.1.33.

Legitima filiorum lege, vel conſuetudine mutari poteſt 9.1.31. Declaratur 11.1.40

Legitima originaliter pertinet ad legem naturalem, quoad quotam, & quantitatem pertinet ad legem humanam. 10.1.32 & declaratur ibid.2.36

Legitima in totum tolli non poteſt, licèt poſſit in parte minui. 10.1.34.

Legitimati à ſeculari Principe minimè admittuntur ad Eccleſiaſticam emphyteuſim. 132.1.6

Legitimorum, & illegitimorum differentia an lege ipſa naturali, & principio cognita fuerit, oſtenditur 11.2.45

Leonis epiſtola ad Flauianum Epiſcopum Conſtantinopolitanum celebratur contra Eutychetis perfidiam, & errorem. 54.2.14

Leuitas materiæ excuſat à mortali. 86.1.3

Leuitæ, & ſacerdotes cum vxoribus ſuis miſceri non debent. 95.2.1

Leges ciuiles inſertæ in hoc Decreti volumine iuris Canonici vim non habent. 2.1.10

Lex in quatuor membra diſtinguitur, videlicet in legem æternam, naturalem, diuinam, & humanam. 3.1.2

Lex aut eſt diuina, aut humana. ibid.3

Lex, de lege Moyſis. 3.2.init.

Leges diuinæ natura, humanæ moribus conſtant S. Iſidoro. ibid. med.

Lex diuina quotuplex ſit, & quando cœperit obligare, remiſſiuè ibid.

Legis humanæ variæ ſpecies, remiſſiuè. ibid.

Lex an ſit dabilis, cuius ratio ſit ſola voluntas legiſlatoris. 4.1.init.

Lex vnde dicatur, remiſſiuè. 4.5.6

Lex vbi deficit recurrendum eſt ad conſuetudines, & leges Regni vicinioris, & ſecundùm eas iudicandum. 5.1.4

Lex hominum mentibus naturaliter indita eſt illa conſcientia, quæ ab iniuſta atterit improbos, & in ſolitudine malè vexat etiam tyrannos non iudiciis, ſed continuis mentis cruciatibus. 7.1.9

Legis naturalis attributum eſt primum quòd vna, eadémque omnibus ſit mortalibus 7.2.11

Lex naturalis eſt immutabilis quoad prima principia, quoad concluſiones verò, quæ ex illis proximè deducuntur, poteſt mutari aliquando in particulari propter aliquas ſpeciales cauſas impedientes obſeruantiam præcepti. ibid.15

Lex illa dicitur, quam populus Romanus Senatorio Magiſtratu interrogante ferebat. 14.2.3

Lex Papia Poppæa quæ Iſidoro. 15.2.med.

Lex Satyra. ibid fin.

Legis de ratione eſt, quod in commune feratur, non in ſingulos. 17.2.5

ex omnis præceptum continet. 17.2.6

Legis officium quadruplex eſt Iſidoro. 18.1.init.

Legis virtus eſt quòd ſubditos non ſolùm metu pœnarum, verum etiam præmiorum exhortatione bonos efficiat. 19.1.5

Lex vetus quomodo aliquando ceſſauerit cum à Deo data ſit, qui immutabilis eſt, & eam vt æternam ſtabiliuit, oſtenditur. 19.2.10

Lex humana ciuilis inter legitimos, & illegitimos induxit differentiam. 142.12

Lex humana quam poteſtatem habeat ad impediendas vtilitates ſubditorum neceſſarias, & ad vendum eorum etiam munerum bonis ex iuxta ratione boni publici, remiſſiuè. 270.1.5

Legis naturalis præcepta prima, & communia licet deficere non poſſint, quia perpetuam habent iuſtitiam, concluſiones tamen ab ipſis deductæ aliquando deficiunt. 241.1.8

Legis conditiones, ſiue proprietates quæ ſint remiſſiuè 19.2.5

Lex debet eſſe honeſta. 20.1.2

Lex vt iuſta ſit, ſeruata æqualitate proportionis ſubditis ſecundùm eorum vires, & facultates propoſita eſſe debet. ibid 3

Lex dicitur iniuſta, quando ſubditis onus inæqualiter imponitur, vel quando repugnat legi & præcepto diuino, item quando aduerſatur bono communi, & quando tranſcendit, & excedit poteſtatem legiſlatoris ibid 4

Lex debet eſſe poſſibilis ſecundùm naturam. ibid.5

Lex debet eſſe loco, temporíque conueniens. ibid 6

Lex non debet in priuatum commodum alicuius inſtitui, ſed in communem, ſiue Reipublicæ vtilitatem cedere. ibid 7

Leges aliquando continent bonum commune primò, & principaliter, aliquando ſecundariò. ibid 2.8

Lex à priuilegio in quo differat, oſtenditur. ibid 9

Lex debet eſſe clara. ibid 10

Legibus in communi quæ conueniunt, omnéſque effectus, qui eis tribuuntur, priuilegiis etiam conuenire certum eſt. ibid.11

Lege requiruntur quatuor cauſæ, efficiens ſcilicet, materialis, formalis, & finalis. 21.1.13

Lex extra territorium conſtituentis non obligat. ibid.15

Legis de ratione eſt quòd ſit ordinatio rationis. 21.1.24

de Legibus non eſſe iudicandum, ſed ſecundum ipſas decidendum. 22.2.init.

Legis ad eſſentiam requiritur, vt promulgata, ſiue Communitati denunciata ſit ibid 1

Legis de conditione eſt, vt ſit vſu recepta, ſeu acceptata. 23.1.4

Legis vis, & ſubſtantia an à populi acceptatione dependeat, oſtenditur. ibid.56

Lex tunc vſu recepta, & acceptata dicitur, quando non vnus, vel duo eam recipiunt, ſed maior pars Communitatis eam recipit. ibid.7

Lex recepta necne ſit neene in dubio pro ipſa præſumendum eſt, vt qui illam in fauorem ſuæ cauſæ allegat, onus probandi in aduerſarium reiiciat, qui legem receptam negat ibid 1.8

Lex ſi quandoque ſeruetur, & quandoque non, an cenſeatur vſu recepta, an verò abrogata, oſtenditur. ibid.9

Lex ſeu conſtitutio Principis vſu non recepta, ſubditos non ligat. ibid 10

Lex, quæ non eſt vſu recepta, vt non obliget, an requiratur vt Princeps ſciat legem non eſſe vſu receptam, & tolleret ipſius non vſum oſtenditur. ibid.11.12.13

Lex promulgata, ſed à maiori populi parte prætextu rationabilis cauſæ non recepta, cenſetur ſpatio decem annorum per non vſum abrogata. 24.1.14

Lex Eccleſiaſtica vt aboleatur via præſcriptionis requiritur ſpatium 40 annorum. ibid 15

Lex, ſeu conſtitutio vbi per contrariam conſuetudinem legitimè præſcriptam abrogata cenſetur, non requiritur Principis ſcientia ibid 2.16

Lex noua dicitur ſcripta non quòd in lapideis tabulis, vt vetus, vel atramento ſcripta ſit, ſed in cordibus hominum. 30.1.12.13

Reſpondetur aliquibus obiectionibus. ibid.

Lex Euangelica ab ipſo Deo Chriſto Domino ore proprio promulgata eſt, at verò lex vetus per Angelos ordinata eſt. ibid.2.14

Lex vetus ad tempus duratura data eſt, Euangelica verò vſque ad finem mundi. 31.1.15

Lex vetus pro ſolo populo Iſraëlitico data eſt, lex verò Euangelica non ſoli populo illi, ſed vniuerſo mundo, omnique creaturæ data eſt. ibid.16

Lex vetus ſenſibile, & terrenum bonum ſuis cultoribus promittebat, lex verò Euangelica bona ſpiritualia. 31.2.18

Lex vetus onus graue, & importabile, lex noua ſuaue dicitur continere. ibid.19

Legum

Legum iuſta præcepta quis primus gentes docuit non bene conſtat. 32.1.1

Leges de rebus Diuinis, & Sacris primus explicauit Moyſes. ibid.3

Leges XII. tabularum, remiſſiuè. 32.2. fin.

Lex informans per conſuetudinem abrogari poteſt. 34.1.2

Leges ſeculares veluti inferiores ſacris Canonibus famulantur. 36.1.1

Legi, aut Principi ſeculari nulla competit poteſtas in materia ſpirituali, & inter perſonas Eccleſiaſticas. ibid.2.2

Lex Canonica præualet ſeculari in materia peccati nutritiua. ibid.3

Lex ciuilis inter laicos in ſuo foro debet obſeruari ſi materia temporalis ſit, nec ſubſit ratio peccati. ibid.4

Legis appellatione quādo veniat conſuetudo, remiſſiuè. 38.2. fin.

Lex humana ciuilis non poteſt eligere minus malum, vt maius euitet. 41.1.3

At verius vt 44.1.2.2

Leges ciuiles deficiente Canonum auctoritate ſi reperiantur contrariæ Sanctorum Patrum dictis, verum potius ſtandum ſit legibus, an Sanctorum Patrum ſententiis, oſtenditur. 71.2.3

Leges eædem non omnibus communitatibus, & Rebuſpubl. conueniunt, vel vtiles ſunt. 92.2. fin.

Libera vt ſit ſoboles, ſufficit vt per minimum temporis ſpatium à conceptione, vſque ad partum mater libera fuerit. 386.2.3

in Liberalitate quæ ſeruanda ſint. 374.2. init.

Libertas donata ſeruo à domino debet ipſam præſentationem & ordinationem antecedere. 233.1.1 med.

Liberi an, & quando poſſint licitè communicare parentibus excommunicatis. 234.2.3

in Libris corrigendis præſeruntur ſeniores. 95.1 med.

Libri apocryphi numerantur. 56.1. vſque ad hu. diſt.

Liber de infantia Saluatoris, apocryphus. 56.1. ante fin.

Liber de natiuitate Saluatoris, apocryphus. ibid fin.

Liber de ſancta Maria, apocryphus. ibid 2. init.

Liber qui appellatur Paſtoris, apocryphus. ibid.

Libri omnes quos fecit Lentitius, apocryphi. ibid.

Liber qui appellatur Fundamentum, apocryphus. ibid.

Qui appellatur de Filiabus Adæ, apocryphus. ibid. med.

Qui Nepotis, apocryphus. ibid

Liber Prouerbiorum, qui ab hæreticis conſcriptus eſt, & B. Ambroſij nomine præſignatus, apocryphus. ibid.

Liber qui appellatur tranſitus B. Mariæ, apocryphus. 56.2. ante fin.

Liber Gorgiæ, nomine Gigantis, apocryphus. ibid. fin.

Liber qui appellatur Teſtamentum Iacob, apocryphus. 57.1. init.

Qui Pœnitentia Origenis, apocryphus. ibid.

Qui Pœnitentia S. Cypriani, apocryphus. ibid.

Qui Pœnitentia Iamnis, & Mambre, apocryphus. ibid.

Qui Sortes Apoſtolorum, apocryphus. ibid.

Liber Phyſiologus, apocryphus. ibid.

Librorum hæreticorum retentio an, & quando quem de hæreſi ſuſpectum reddant, remiſſiuè. 338.2.2

Liberius non conſenſit Conſtantino hæretico. 69.2.7

Liberius an tædio exilij aliquando victus fuerit, & hæreſis particeps oſtenditur. ibid 8

Licentiam obtinens ab Inquiſitoribus Luſitaniæ ad legendos libros prohibitos, ea vti non poteſt in Hiſpania. 21.1.17

Licētia Abbatis ſaltem tacita obtenta requiritur, vt Monachus poſſit procurare, ſeu aduocare. 263.1.10

Ligna Eccleſiæ in vſus laicorum conuerti non licet. 47.1.1

Lingua Græca de omni fœmina vate. 110.1. fin.

Lippitudo continua, quæ horrorem inſpicientibus affert, impedit ad Ordines promoueri. 116.2.6

Litteræ quibus modis falſæ dicantur. 67.2. poſt init.

Litterarum ſacrarum oportet Epiſcopum habere peritiam 109.1.1

Litteræ dimiſſoriæ nulli præſtentur; niſi eodem petente. 157.1 fin.

Litteræ formatæ quæ, & cur ita dictæ 157.2 init.

Litterati ratione ſcientiæ, qua ſunt decorati, præſumuntur abſtinere à vitiis. 110.2.3

Litteratura in clericis requiritur de iure diuino. 109.1.4

Illiteratus penitus dicitur, qui prima Grammaticæ rudimenta non didicit. ibid 5

Locus non ſanctificat hominem, ſed homo locum. 118.2 fin.

Locumtenenti debitus eſt honor, locus, & prærogatiua quæ debetur principali. 180.1.1

Loqui cum Iudæis, & infidelibus non eſt prohibitum, comedere autem cum eis maximè, quia maior familiaritas eſt in cibo ſumendo, quàm in colloquendo, & facilius quis decipitur inter epulas. 365.2.5

Loth an peccauerit in filiarum proſtitutione minus malum continente, oſtenditur. 48.2.12.13

M

Macedonij Epiſcopi Conſtantinop. hæreſis condemnata eſt in Concil. Conſtantinop. I. 51.2.27

Magiſtri non petant collectam à diſcipulis vt libentius veniant ad ſcholas. 65.1 med.

Niſi pro docendi laborioſo munere publicum, & ſufficiens ſalarium non percipiant. ibid.

Magiſtros & Doctores Epiſcopi congruis locis conſtituant. 110.1. med.

Magiſter moderatè corrigens diſcipulum, non incurrit irregularitatem, etiam quòd mors inde ſequatur. 259.1 poſt med.

de Maioratu renunciatione, remiſſiuè. 210.2 fin.

Maledici regnum Dei non poſſidebunt. 75.1. poſt med.

Maleficium qui procurauit, non poteſt petere ratione illius diſſolutionem 395.1.5

Maleficus ſi poſſet abſque nouo maleficio diſſoluere prius maleficium, licitè peti poteſt in particulari, vt modo licito, & ſine vſu pacti cum dæmone illud deſtruat. 309.2.17

Malum minus in comparatione maioris, quomodo dicatur habere rationem boni, & deſinere eſſe peccatum, oſtenditur. 1.2.6

Malum minus ſuadere poſſumus ad maius auertendum, quando ſuaſio minoris mali facta fuerit abſque præiudicio tertij, niſi ille moleſtè non ſuſcipiat, vel alioquin obligatus fuerit ad illud ſuſcipiendum. 43.1.16

Mali minoris ſuaſio etiam damno tertij in particulari fieri poteſt, ſi tertius damnum moleſtè non ſuſciperet. 43.1.18

Malum minus ex duobus eſt eligendum, non ſolùm in malis pœnæ, ſed etiam in malis culpæ. 42.1.8

Intellige etiam vt 44.2.21

Mali ab Eccleſia ſunt eliminandi 339.1. med.

Mancipia Chriſtiana à Iudæis comparata ad libertatem perducū. 133.1 med.

Secus ſi huiuſmodi ſerui fuerint deſertores fidei, & apoſtatæ. ibid.2

Mancipia Chriſtiana eorum qui in Tribunali S. Inquiſitionis de crimine hæreſis, aut apoſtaſiæ a fide damnantur, an maneant libera. 134.2.8

Mandans, vel conſulens verberari clericum incidit in excommunicationem huius text. 283.1.40

Secus ſi reuocauit mandatum, cuius reuocatio fuit deducta ad notitiam mandatarij re integra, vt ibid 41

Mandans percuti clericum ſi moriatur ante manuum iniectionem non erit excommunicatus, quamuis deinceps poſt eius mortem mandatarius clericum percuſſerit. 283.2.45

Mandatum reuocatur non ſolùm expreſsè, ſed etiam tacitè ibidem 42

Manducare cum Iudæis poſſunt miſſi ad conuerſionem eorum, ſeu infidelium procurandam. 105.1.3

Manus violenta dicitur deſumpta denominatione à manu quæ eſt inſtrumentum conſuetum, per quod aliquis ſolet inferre res iniurioſa, & ita his verbis ſignificatur in præſenti quæuis iniurioſa, ſeu contumelioſa actio contra Eccleſiaſticam perſonam immediatè conſiſtens in facto, & in opere. 281.2.28

Manus impoſitio non ab aliis, quàm ab Epiſcopis perfici poteſt. 427.1 fin.

Marcellini & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria an veritate fulciatur, remiſſiuè. 69.2.6

Marcellini, & thurificationis, quam fecit idolis, hiſtoria, an ſit vera oſtenditur. 71.2.1

Marcellini hiſtoria licèt veritas eſſet indubitata, non tamen inde concluditur eum fuiſſe hæreticum. 76.1.1

Marcus ex humilitate ſibi pollicem præcidit, ne fieret Sacerdos. 136.1.5

Maris, & fœminæ coniunctio omnibus animantibus etiam brutis eſt iure naturali communis. 9.1.18

Maritus duarum poſt Baptiſmum matronarum in clericum ordinandus non eſt. 101.2.1

Maritus cognoſcens vxorem adulteram etiam Eccleſia præcipiente, vel tempore, quo lis pendet, incurrit irregularitatem. 105.1.3

Maritus poteſt vxorem temperatè caſtigare, non tamen acriter verberare. 218.1.21 fin.

Maritus ſi adulterum clericum percutiat non mox, vt in crimine deprehenſus eſt, ſed interiecto temporis interuallo, vel data opera, excommunicationem incurrit. 285.1.63

Maritus caput eſt vxoris. 328.1.1

Maritus occidens propria auctoritate vxorem adulteram, an lucretur eius dotem, remiſſiuè. 396.1.5

Maritus occidens adulteros in delicto repertos, lethalem homicidij culpam admittit. 396.2 med.

Quin potius reus ſit adulterij, aliud viuente vxore matrimonium ineundo, quàm vxoricidij, ex conſilio Auguſt. ibidē fin.

Marſupium clerico præſcindens an, & quando incurrat excommunicationem, oſtenditur. 262.1.14

S. *Martinus* Turonenſis Epiſcopus adhuc Catechumenus opem ferebat miſeris, egenos alebat, & nudos veſtiebat. 120.1.6
Matres ſi ex iuſta cauſa filios ſuos alijs nutriendos tradant, nullum peccatum contrahunt. 26.2.3
Matris, ſororis, vel filiæ nomine in præſenti materia venit propria mater, ſoror, & filia quamuis illegitima, non tamen adoptiua, nec aua, neptis, &c. 185.1.6
Mater Iudæa inuita baptizari poteſt paruulus, ſi defuncto eius patre, fuerit auus, qui petat eum baptizari 363.2.9
Materia quando reputetur mala, vt iuramentum deobliget, oſtenditur. 317.1.4
Matrona nomen quid ſignificet, oſtenditur. 101.2.2
Matrimonium pertinet ad ius naturale ſecundi capitis. 6.2.5
Matrimonium ex ipſa Dei inſtitutione inter ipſos communes parentes Adamum & Euam incœpit. ibid.6.
Matrimonium non eſt naturale quaſi ex proprijs naturæ procedens, ſed naturale eſt, id eſt, ex inclinatione naturali proueniens. 2.5.42
Matrimonium quatenus Sacramentum non poteſt vendi 80.2 ante fin.
Matrimonia ante Baptiſmum inita non efficere contrahentem bigamum, & irregularem, qui teneant, referuntur. 86.2.8
Sed contrarium verius. ibid.
Matrimonium ex accidenti malum fieri atque culpabile. 88.1. init.
Intellige vt ibi.
Matrimonium inire nunquam licuit ſacro Ordine præditis in Eccleſia ſiue latina, ſiue græca. 96.2.2
Matrimonium contrahens cum ea, quam prius fornicarie violauerat, & corruperat, efficitur bigamus, ac proinde irregularitatem incurrit. 99.2.10
Sed contrarium verius. ibid.
Matrimonium metu contractum ſi firmetur iuramento, redditur validum. 318.1.3
Sed contrarium communiter tenent Doctores citati. ib.4
Quæ contrariæ opiniones componuntur. ibid.5
Matrimonium ſubſequens ſolemnem Religionis profeſſionem eſt irritum. 353.1.init.
ad Matrimonium veturis contrahentium conſenſus eſt neceſſarius. 353.2.1
Sufficit conſenſum matrimonialem ſignis exprimi. ibid.2.
Matrimonium verum fuit inter beatiſſimam Virginem, & Ioſeph. 354.1.5
Matrimonium conſummatum ſignificat indiſſolubilem vnionem Chriſti cum Eccleſia per carnem aſſumptam. 355.1.1
Matrimonij ratì vinculum omnino dirimitur ſolemni Religionis profeſſione alterius ſponſi. 357.2.2
Matrimonium reputatur ratum, & non conſummatum ad effectum vt vnus ex contrahentibus alio contradicente poſſit ingredi Religionem. ibid.med.
Matrimonium ratum non conſummatum, licet per ingreſſum Religionis diſſoluatur, tamen fallit quoad Ieſuitas. ibid.
Matrimonium non eſſe verum, & perfectum ante conſummationem tenuit Gratianus. 358.1.1
Sed contrarium verius vt 359.1.4
Matrimonij præcipuus finis eſt bonum prolis. 359.2.2
Matrimonium eſt inſtitutum in officium naturæ, & ita ſecundum ſe conſideretur, cui Sacramentum aduenit. ibid 8
Matrimonium ſignificat duplicem vnionem inter Chriſtum, & Eccleſiam. ibid 9
Matrimonium fidelis cum Iudæo, ſeu alio infideli eſt verum 366.2.2
Matrimonium inter baptizatum, & catechumenam eſt irritum. ibid.3
Matrimonium infidelis licèt contrahi cum Chriſtiana prohibeatur, contractum tamen tenet. 367.1.med.
Matrimonium infidelium quantumuis conſummatum poteſt diſſolui, ſi alter coniux ad fidem conuertatur, alter autem in infidelitate pertinax aut omnino cohabitationem reſpuat, aut habitare nolit abſque Creatoris contumelia, vel abſque eo quòd coniugem fidelem ad peccatum lethale pertrahat 367.2.6
Matrimonium in illis caſibus, quibus licèt fideli diſſoluere, & ad aliud tranſire, non diſſoluitur ſtatim, niſi poſtquam fidelis ad alias nuptias tranſierit. 358.2.5
Matrimonium contractum per errorem perſonæ, vel conditionis minimè valet. 369.1.1
Matrimonium ſeruorum validum eſt inter ſe, & matrimonium liberi cum ancilla, vel liberæ cum ſeruo non ignorata ſeruitutis conditione. 370.1 med.
Matrimonium an ſit irritum, quando pubes non eſt potens ad copulam coniugalem. 375.2.1
Matrimonium promittens pro abſente, & inſcio, etiam præſtito iuramento non eſt reus periurij ibid.med.
Matrimonium conſummare ſiue petendo, ſiue reddendo ante benedictionem Eccleſiæ ſi deſit contemptus non eſt culpa lethalis. 377.1.8
Matrimonium ſine dote regulariter non ſolet contrahi. ibid. med.
Matrimonium an ſit validum celebratum per epiſtolam. 377 2.2
Matrimonium verum eſt Sacramentum nouæ legis, & gratiam confert. 383.2.8
Matrimonium non dirimi propter infirmitatem, ſeu quamcunque aliam impotentiam ſuperuenientem. 391.1.med.
Matrimonij vinculum non diſſolui impedimento furoris ſuperuenientis. ibid.2
Matrimonium inſtaurandum eſt ſi vir eandem vxorem, cum qua maleficus erat, & à qua ratione maleficij disiunctus fuerat fornicari cognoſcat. 395.1.10
in Matrimonio contrahendo libertas omnimoda requiritur. 408.1 fin.
Matrimonium inter raptorem, & raptam, an ſit validum. 419.1.2
Medici peritia quomodo cognoſci debeat. 92.2.fin.
Medicus incurrit irregularitatem, ſi eius imperitia, aut negligentia ſequatur homicidium, aut mutilatio. 137.1.5
Medicus ab irregularitate erit immunis, ſi in nulla fuerit culpa ſubſequutæ mortis, omnemque ne ægrotus moriatur diligentiam adhibuerit. ibid.6
Medici tenentur gratis curare ægrotos pauperes. 178.1.6
Medicus poteſt petere ſalarium quamuis curauerit infirmum inuitum. ibid.2
Erit in culpa ſi infirmo, etiam inuito non dederit medicamenta. ibid.
Poteſt repetere expenſas etiamſi ægrotus deceſſerit. ibid.3
Mediocritatis laus 119.1.5
Membrum aliquod ſui corporis voluntate propria amittens, incurrit irregularitatem. 102.1.4
Membrorum ſuorum nemo eſt dominus. 328.2.3
Mendacia non admittuntur in Scripturis canonicis. 35.1.4.1.6
Mens in lege verbis præfertur. 21.2.20
Menſtrui tempore prohibentur commiſceri cum vxoribus ob prolis damnum. 26.2.5
Mentiri non licet pro tuenda vita propria, vel alterius. 313 2.1
Meretrices permittuntur ad nefandam libidinem auertendam. 182.4
Meretrix quæ. 106.1.2.2
Meretrices publicæ non poſſunt offerre oblationes 176 1.5
Meſſagetæ, & Lacedæmonij communes olim habebant vxores 72.1.3
Metropolitanus poteſt punire deuiantes à conſuetudine Metropolitanæ Eccleſiæ. 39.2.fin.
Poteſt ſuſpendere, & excommunicare ſuum ſuffraganeum. 40.1.2
Metropolitanus per literas Comprouinciales Epiſcopos ad Concilium inuitare debet, qui ita cen per edictum generaliter vocati ire teneantur. 66.1.1
Metropolitanus dicitur à Matrice ciuitate. 74.1.15
Metus reuerentialis per ſe ſolum non ſufficit ad reſciſſionem contractus. 317.2.7
Metus iniuſtus, & cadens in conſtantem virum dicitur, quando Princeps, ſeu dominus ſubditis iubet, vt aliquid faciant. 333.1.2
Intellige, vbi Princeps ſolet malè tractare ſibi non obtemperantes, vt ibid.3
Tà *Meum*, & *ſuum*, ſpectant ad dominium. 33.1.8
Meum dictum quod ex re mea prouenit. ibid.2
Minima qui furatur, animo tamen furandi, & nocendi grauiter, & notabiliter, peccat mortaliter. 257.2.2
Miniſter Baptiſmi ex officio eſt Sacerdos. 424.1.1 med.
Minor à maiore benedicitur. 57.2 poſt med.
Minor non reſtituitur circa Religionis profeſſionem. 349.1.2
Miſſam nullus audiat Presbyteri, quem ſcit concubinam indubitanter habere. 97.2.1
Miſſam, qui inceptam reliquit, incurrit ſententiam excommunicationis. 218.1.6
Sed contrarium verius. ibid.
Miſſas celebrare extra Eccleſiam, & loca ab Epiſcopo conſecrata prohibetur. 415.1.2
Miſſæ ſacrificium ter fieri in die Natiuitatis Domini. 417.1.fin.
Miſſæ quot miniſtri præſentes eſſe debeant. 419.1.fin.
Miſſa catechumenorum quid. 420.1.1.2
ad Miſſarum ſolemnia ſemper aliquid offerendum eſt. ibid. med.
Monachus non ordinatur clericus niſi voluntate Abbatis Epiſcopo fuerit oblatus. 140.2.1
Monachus abſque dubio ab Epiſcopatum aſſumi poteſt. 141.2.8
Monachi olim Clerici non erant. 179.1.1
Monachi in ſtatu laicali fuerunt vſque ad tempora Euſebij, Zozimi, & Syricij. ibid.2
Monachi omnes olim Epiſcoporum iuriſdictioni ſubiecti erant 360.2.1

Monachus an poſſit eſſe Aduocatus, arbiter, & iudex, remiſſiuè. 262 1.1
Monachus poteſt ab Epiſcopo, cum conſenſu tamen Abbatis Vicarius creari. ibid.2
Dummodò non ſit illegitimus. ibid.3
Monachus inhabilis eſt ad beneficium ſeculare. 261.1.3
Monachi etymologia quæ? remiſſiuè. ibid 4
Monachus de licentia ſui Abbatis eo caſu Aduocatus, vel Procurator eſſe poterit, cùm id munus ſuſcipit pro miſerabilibus perſonis tuendis. 261.2.2
Monachi, & clerici debent eſſe ſcientia ornati, ſed minor requiritur in Monachis. 263.1.1
Monachi appellatione in præſenti materia comprehenduntur omnes vtriuſque ſexus Religioſi. 282.1.21
Monachus ſi repertus fuerit in fragranti delicto, poterit à iudice ſeculari capi, vt ad ſuum ſuperiorem remittatus. 286, 1 71
Monachis compaternitatem contrahere interdictum eſt. 294. 2.med.
Monachus ſi acquiſiuit bona monaſterio ex hæreditate patris, aut alterius iure ſanguinis ſibi obueniente, & poſtea moriatur viua auia, illa non poteſt priuari legitima, & monaſterium tantum ſuccedet in tertia. 297.2.6
Monachi priuantur ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, quem dolo ad profeſſionem incitarunt. 302.1.1
Monacho non licet votum vouere ſine conſenſo Abbatis ſui, ſi autem vouerit, frangendum erit. 303.1.1
Monacho non licet in monaſterio oratium habere, neque zonas. 352 1.1
Monaſterij ingreſſus tollit irregularitatem conſurgentem ex defectu natalium quoad Ordines tantùm. 138.2 3
Monaſterium nullus præſumat incipere, aut fundare ſine permiſſione Epiſcopi. 394 1.init.
Monaſteria, & Monachorum diſciplina ad eum pertinent Epiſcopum, in cuius ſunt territorio conſtituta. 294.2.med.
Monaſterio deſtructo, locus ſacer remaneat. 295.2.2
Caſu quo Eccleſia deſtructa reficitur, an opus ſit noua conſecratione. 295.2.med.
Monaſterium ſi adeo remotum ſit vt intra anni, & diei tempus parentes filium abſq; eorum oblatione Religionem ingreſſum reuocare nequeant, concedendum erit eis longius temporis ſpatium, prout loci diſtantia poſtulauerit. 301.2.3
Monaſterium non ſuccedit in Regnum, Comitatum, vel Ducatum. 357.1.2
Moniales de vno monaſterio ad aliud transferri. 302.2.1
Monialis, quæ ſe cognoſci paſſa eſt, detrudirur in aliud diſtrictius Monaſterium virginum in pœnitentia. 351.2.1
Monialis raptor ex ſolo conatu pœnam ordinariam ſubibit quæcumque ex cauſa raptus, ſeu copula non ſit ſubſequuta. ibid.2
Monialis ſi Monialem, vel conuerſam, aut clericum percuſſerit, per Epiſcopum, in cuius diœceſi Monaſteria fuerint, abſolui poteſt. 287.1.86
Monothelitæ hæretici. 59 2.med.
Monothelitæ etymon. ibid.
Morbo caduco laborantes ſunt irregulares cùm impediantur promoueri ad Ordines, & promoti ſuſpendantur. 102.2.2
Morbo caduco laborans eſt inhabilis ad beneficia obtinenda, & collatio illi facta eſt ipſo iure nulla. ibid 3
Morbos à Dæmone inferri. 345 1 med.
Moriens in certamine contra infideles cœleſte regnum meretur. 330.2.med.
Mortem ſibi voluntariè per ferrum, venenum, ſuſpendium, vel præcipitium inferentes ſepulturæ Eccleſiaſticæ tradendi non ſunt, nullàque oratio pro eis facienda eſt. 294 1.3
pro Mortem ſibi inferente non debet fieri commemoratio in Altari. 329.2.1
In Mortis articulo exiſtés, & loquelam amittens, an & quando, ſi contritionis oſtendat ſigna, poſſit ſacramentaliter abſolui, aut ſacratiſſimum Euchariſtiæ ſacramentum, vel extremæ Vnctionis recipere. 346.2.1
Mortui ſacrificiis, & eleemoſynis ante diem iudicij iuuandi ſunt. 248 2.1
Mortuos lugere ex puſillanimitate contingit. 249.2.1
Mortuum clericum percutiens eſt excommunicatus. 284.1 47
Mortuus in puteo repertus, vel laqueo ſuſpenſus, non debet priuari Eccleſiaſtica ſepultura, niſi conſtiterit, quod ſeipſum interfecerit, vel præcipitauerit. 329.2.2
Mos eſt longa conſuetudo Iſidoro. 4.2.med.
Mos & conſuetudo differunt ibid.
Mores, quos in alio reprobat, in ſe approbare non debet. 386.1.3
Mulieres non debere comam ſibi datam à Deo ad velamen, & memoriam ſubiectionis comportare. 99.1.med.
Mulier ſubintroducta quæ, remiſſiuè. 301.1.2
Mulieres extraneæ vel ancillæ Clericorum in conſortio demorantes, auferantur, & venundentur, clericis etiam pro tempore ad pœnitentiam peragendam relegatis. 371.1.1
Mulier, quæ plures viros habuit, ſepelienda eſt in ſepulchro vltimi 146 1.3
Mulieri in publico iudicio non permittitur quemquam accuſare, niſi ſuam, vel ſuorum proſequatur iniuriam, & niſi in criminibus, in quibus ei ſpecialiter eſt conceſſum accuſare ſine inſcriptione. 259.1 fin.
Mulier commiſcens ſe cum clerico ſeculari ſacris Ordinibus inſignito non committit ex parte ſua inceſtum, ſed ſimplicem tantùm fornicationem. 260 1.5
Mulieres percutiens intrantes canonicè monaſteria in quibus Religio non eſt approbata, neque ipſæ mulieres profitentur, nullam excommunicationem incurrit 281 1 22
Mulier ſi clericum pudicitiam ſuam ipſo facto tentantem percuſſit, excommunicationem huius reatus non incurrit, niſi ſolis verbis eam clericus aggrediatur. 284.2 58
Mulieres cuiuſcumque ſint ætatis, & conditionis poſſunt per Epiſcopum abſolui ab excommunicatione, de qua in hoc textu. 288 1.95
Mulier ſi compertũ fuerit habere duos viros, tunc primo viro reſtituenda eſt, & ſi ad eum redire denegauerit, excómunicationis vinculo innodari debet, donec redeat. 410 2.1 med.
Si credens probabiliter alium coniugem mortuum, fornicetur, non poteſt a coniuge ratione illius fornicationis dimitti. 411.1.1.poſt init.
Mulierum fucus. 429 2.1
Ornatus. ibid.2
Multitudini in delictis parcitur. 25.2 4
Multitudini parcendum 303.1.ante fin.
Munera offerre ea lege & pacto, vt is, cui offeruntur, efficiat aliqua opera ſpiritualia, eſt licitum. 326.1.med.

N

N*Aſi* paruitas, magnitudo, vel tortuoſitas impedier quemuis ad Ordines promoueri, ſi deformitatem pariat. 126 2 4
Natus ex coniugato, & ſoluto an matri ſuccedat, oſtenditur. 260 1.8
Neceſſitate extrema conſtitutus poteſt licitè & abſq; peccato rẽ diuinam accipere, qua ſubleuet ſuam egeſtatem. 315 1.8
Necromantici, qui dicantur, remiſſiuè 346.1.3
Negligentia, & diſſimulatio in Prælato eſt peccatum mort. 81 1. 2.2
Nemo probus niſi diutiùs illius mores probati fuerint. 273.2.1
Neophyti in Epiſcopos ordinari non debent 125.2 1
Neophytos aliquando Summi Pontifices ad Epiſcopatus promouerunt. ibid 2
Neophytus ad Epiſcopatum ne promoueatur, pronunciauit Apoſtolus tanquam Eccleſiæ Doctor, non vt præcipiens nomine Chriſti. ibid 4
Neophytus is dicitur, qui à reprobata Religione conuerſus de recenti Chriſtianæ militiæ nomen dedit 126.1.6
Neophyti nuncupari non debent ij, qui à multo tempore ab infidelitate ad Chriſtianiſmum ſunt conuerſi. ibid.7
Neophytus de recenti conuerſus prohibetur ordinari, ne fortè contingat eum ex ſuperbia extolli. 143 2.1
Neophytus poteſt minoribus, & ſacris etiam Ordinibus initiari, ſi tranſactum ſit biennium à ſua conuerſione. ibid.8
Neophyti ſi humiles inueniantur benè poſſunt ordinari, 143, 2 4
Neophyti ad publica officia promoueri non poſſunt. 289.1.5
Nepotes an incurrant pœnas iure ſtatutas contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis. 215.2 4
Neſtorij hæreſis damnata fuit in concilio Epheſino I. 52.1.29
Neſtorius Epiſcopus Conſtantinopolitanus damnatur in Synodo Epheſino. ibid. 2.med.
Nicolaus I. conſultus à Bulgaris, quid reſponderit refertur. 92.1.1
Nobiles minori pœna afficiendi, quàm ignobiles. 357.2.fin.
Nobilitas, & aliæ prærogatiuæ, ſiue iura ſanguinis non tranſeunt in monaſterium. 357 2 4
Tò *Nolite iurare omninò, &c.* Matth 5 declarantur. 305 1 4
Tò *Nolite iurare omninò neque per cælum, neque per terram, &c.* Math 5. declarantur. ibid. 5
Notario prohibetur quicquam temporale percipere antequam abſolutum ſit Ordinis miniſterium, poſtea verò gratis datum permittitur. 195.1.5
Notarius non committit veram ſimoniam ſi antequam ſit abſolutum Ordinis miniſterium quicquam recipiat temporale, ſed quoad illum ſola eſt humana prohibitio, quæ diuerſis pœnis illum afficit. 196.2.6
Notario prohibetur etiam gratis datum ante Ordinis miniſterium abſolutum accipere, non quia ab eo ſpirituale aliquid vendatur, niſi temporalem operam, ſed quia iudicium adhibetur, quod magis liberalibus donis euertitur. 198 1.8
in *Notorijs* nullus ordo, & ſolemnitas obſeruari ſolet. 204. .1
Notorium probatur per duos teſtes. ibid 2 fin.
Nouitium tempore probationis habitum ſuæ Religionis induere eſt de ſubſtantia nouitiatus. 332.2.4

Noui

Nouitiom inducre habitum nooitiorum ab habitu profeſſorum diſtinctum non eſt de ſubſtantia anni probationis ibid.5

Nouitij olim non ſtatim ad habitum Religionis admittebantur,ſed geſtare ſolebant ſecularem veſtem toto probationis tempore. 134.2.8

Nouitium à ſuo Prælato habere debere facultatem,& litteras dimiſſorias quatenus legitimè ordinetur oſtenditur. 141.1.4

Nouitius non indiget licentia ſuperioris Religionis, vt ad Ordines ſe promoueat. ibid 5

Nouitius ſi ad Ordines accederet abſque ſol Superioris Religionis aſſenſu, ſufficiens iudicium præberet ſe velle Religionem deſerere. 141.1.6

Nouitius, qui ante Religionis ingreſſum excommunicationem huius Can.incurrit,ab Abbate abſolui non poteſt. 187.1.14

Nouitij non ſolùm quibuſcunque ſacris Ordinibus, ſed nec etiam prima Tonſura initiari valent. 295.2.8

At contrarium verius vt ibid.

Nouitiis liberè licet teſtamenta conficere etiam non petita Superioris Religionis licentia. 296.2.2

Nouitius à quo Epiſcopo initiari valeat,oſtenditur 296.1.4.5

Nouitius non tenetur in teſtamento aliquid relinquere monaſterio. 297.1.1

Nouitiorum vota non poſſunt directè ab Abbatibus irritari,niſi opera Religionis, vel ordinem illatum impediant, quia tunc poterunt ſuſpendi per ſuperiorem quoad executionem pro illo probationis tempore. 301.1.2

Nubentes poſt votum non eſſe ad inuicem ſeparandos. 87.1.8

Tò *Nullatenus ſine Epiſcopi conſcientia fiat*, non inducunt præceptum. 316.1.3

Nuptiæ ſecundæ quòd ſint licitæ. 378.1.fin.

Nuptias contrahentes inceſtas non poſſunt cum aliis contrahere matrimonium. 391.poſt init.

Nuptiæ contrahendæ quo tempore ſint interdictæ .407.1.fin.

Nuptias inceſtas contrahens non poteſt cum aliis contrahere matrimonium. 411.1.fin

O

OBedientia votum per aſſumptionem Religioſi ad Epiſcopalem dignitatem non relaxatur, ſed limitatur quodammodo,cum aſſumpta illa dignitate à ſui Prælati ſubiectione eximatur, ſolique Romano Pontifici ſubdatur. 291.2.10

Obedientia Principi debetur, vbi eſt dubium an præceptum ſit iuſtum, vel iniuſtum. 343.1.1

Obediri non debet domino, vel Principi præcipienti aliquid iniuſtum. 234.1. med & ibid.2.med.

Oblationes non poſſunt auferri à publicis meretricibus. 176.1.5

Oblationes fratrum diſſidentium recipiendæ non ſunt ab Eccleſia.

Oblationes quæ ſacris Imaginibus deferuntur, debentur Epiſcopo ſecundùm aliquos. 223.1.8

Sed meliùs ſpectare ad Parochos tenent alij, vt ibid.1

Oblationes factæ in Eccleſia Cathedrali ſpectant non ad Epiſcopum,ſed ad Archipresbyterum, qui curam animarum ibi exercebat. ibid.3

Oblationes in certum vſum, ſeu finem ex piorum offerentium voluntate deſtinatas non poteſt Parochus in proprium vſum conuertere, ſed debet fideliter diſpenſare. ibid.4

Oblationes Eccleſiarum ſub laicorum dominio non detineantur. 184.1.4

Poteſt tamen oblationum adminiſtratio committi laico, quoties illas non conuertit in proprios vſus. ibid.2

& laici qui oblationes intra Eccleſiam factas de Eccleſiis auferunt,& ſibi vſurpant, incurrunt excommunicationem, ibid 3

Obligatio, qua tenentur clerici ſacrorum Ordinum ad continentiam ſeruandam, non conſurgit immediatè ex conſtitutione Eccleſiæ, ſed ex voto caſtitatis. 82.1.6

Obligationis clericorum in recitando Officio diuino materia vbi tractetur, oſtenditur. 63.1

Obligationem aliquam inducere non poteſt illud, quod non eſt. 307.2.2

Obligatio nullanritur ex malis promiſſis, quæ ex ſe, & in ſui ſubſtantia talia ſunt, ſecus in malis promiſſis, quæ ex ſe talia non ſunt,ſed ſuppoſita turpitudine acceptantis 316.1.8

Obligatus naturaliter poteſt denunciari in foro conſcientiæ 155.1.7

Obligatus ad aliquid agendum poſt religionis ingreſſum non tenetur exercere in monaſterio actum promiſſum, licèt non ſit cum religione incompatabilis 131.1.3

Obligati ad ratiocinia non ſunt ordinandi niſi poſt redditas rationes. 132.1.8

Obligatus ad reddendas rationes gaudet immunitate Eccleſiæ. 189 1.ante fin.

Obſtetrices non requiruntur nobiles. 249.2.3

Occidens, vulnerans, ſeu quomodolibet delinquens de mandato Principis,aut alterius ſuperioris minantis mortem,niſi mandatum exequatur,excuſandus eſt. 319.2 med

Intellige vt. ibid.2

Occidere ſe ipſum nulli licet etiam credendo ſe rem iuſtam facere,vt æternam conſequatur gloriam. 327.2.8

Occidere hominem ex officio non eſt peccatum. ibid.

Occiſio ſui ipſius nunquam poteſt eſſe medium neceſſarium ad ſaluandum aliquid in homine ipſo præſtantius vita. 328 2.7

Oculus cui erutus nō ſunt prælāda iura Sacerdotij 118 1 med.

Officia publica non ſunt committenda Iudæis, ſeu infidelibus 154.1.8

Officialis laicus ſi turbam attendo iniicit manum in clericum, non incidit in excommunicationem, niſi id faceret animo maligno 186 1 75

Tò *Omne quod non eſt ex fide*,peccatum eſt,Rom. 14.declarantur. 302.1.7

Opera mala quomodo ſolùm in liberum hominis arbitrium, bona verò,& ſupernaturalia, in Dei gratiam refundantur, remiſſiuè.

Opuſcula Sanctorum Patrum, quæ in Eccleſia Catholica recipiuntur,recenſentur. 53.2.1.& ſeqq.

Opuſcula Tertulliani,apocrypha. 57.1 med.

Opuſcula omnia Fauſti Manichæi,apocrypha. ibid.

Opuſcula alterius Fauſti Manichæi, apocrypha. ibid.

Opuſcula Caſſiani Presbyteri Galliarum,apocrypha. ibid.

Opuſcola Victorini Pictauienſis,apocrypha. ibid fin.

Opuſcola Fauſti Rhegienſis,apocrypha. ibid.2.fine.

Opuſcula Frumentij,apocrypha. ibid.

Orare quàre debemus verſus Orientem. 58 2 med.

Orarium pro ſtola. 84.1.poſt med.

Orarium nonnulli ex eo dictum putant,quòd oratoribus,id eſt, prædicatoribus tantùm concedebatur. 151.1.2

Oratio Eccleſiæ in qua petimus ne defunctos abſorbeat Tartarus, & liberentur à pœnis inferni, quomodo intelligenda. 249.1.5

Ordinandorum nullus ex conſtitutione Martini Papæ tenetur continentiam expreſſis promittere verbis, ſed tacitè. 88.2.4

Ordinandus interrogatus tenetur pandere vitium occultum, quod reddit ipſum incapacem Ordinis. 130.1.5

Ordinans aliquem ſine titulo, & eius ſucceſſores tenentur ſic Ordinato prouidere donec ipſe Eccleſiaſticus ſit aſſequutus beneficium. 155.2.4

Ordinari nullus debet ad Subdiaconatus Ordinem ante vigeſimum ſecundum,ad Diaconatus ante vigeſimum tertium, ad Presbyteratum ante vigeſimumquintum ætatis ſuæ annum. 26.1.1

Ordinationes Epiſcoporum quomodo, & qua hora fieri debeant. 158.2.1

Ordinatio Epiſcoporum vltra tres menſes non eſt differenda. ibid fin

Ordinationis tempora 158 2 fin.

Ordinatio non poteſt appellari quæ fit ab excommunicato. 211.1.fin.

Ordinatio proprij Epiſcopi ſi extra territorium fiat, valida erit licèt puniri poſſit. 323 1.2

Ordinator Epiſcopus dum Curiales, & hoc tex. contentos initiarit,pœnam inferendam à iudice tantùm incurrit. 130.2.8

Ordinatus ſacris Ordinibus etiamſi ignorauit votum Ordini annexum, tenetur omninò continere, nec poteſt validè matrimonium inire. 95.1.2

Ordinatus ſine litteris dimiſſoriis ſui Ordinarij à ſuſceptorum Ordinum executione eſt ſuſpenſus. 156.1.4

Ordinatus conditionali adductus coactione recipit characterem. 158 1 2

Secus ſi abſoluta coactione compulſus fuerit. ibid.3

Ordinatus, vi metûve qui in conſtantem virum caderet, eſto ſuſcipiat Ordinem,continentiæ voto non tenetur. ibid.4

Ordinati ante legitimam ætatem quas pœnas incurrant, remiſſiuè 161.1.8

Ordo Epiſcopalis vnus tantùm eſt 73.1.5

in Ordinibus ſacris conſtituti non ducant vxores,& ſi duxerint, ſeparentur. 88.1.med.

Ordines minores nullum prorſus impedimentum præſtant matrimonio. 97 1.2

Ordinis ſacramentum ab excommunicato collatum licet imprimat characterem, tamen ſic ordinatus non habet Ordinis executionem, donec ſubſequatur diſpenſatio, ſiue ignorans, ſiue ſciens ordinas ſuſceperit. 98.1.3

Ordinibus minoribus initiatos ſi abſque iuſta cauſa tertio cedant ducentes non virginem, ac binas nuptias contrahentes peccare mortaliter,tenuit Caietanus. 100.1.8

Sed contrarium verius. ibid 2.2

Ordinis Epiſcopalis collatio valida erit, etiam ſi ſacerdotium non præceſſerit. 141.1.3

Ordo Chorepiſcoporum damnatus eſt ab Eccleſia 154.1.2

Ordines minores per temporum interſtitia conferendi ſunt, niſi aliu

aliud Epiſcopo expedire magis videbitur. 160.1.2
Ordinibus minoribus initiati non niſi poſt annum à ſuſceptione poſtremi gradus ad ſacros Ordines promoueri debent. 160.1.4
Ordines minores cum Subdiaconatu ſimul conferre poterit Epiſcopus vbi vigeret conſuetudo. ibid.1.5
Ordo collatus ab occultè excommunicato, vel ſuſpenſo valet, non tamen confertur recipienti Ordinis executionem. 222.2.8
Contrarium aſſeritur. ibid.2
Ordo charitatis in diſtributione facienda inter pauperes omnium ſeruandus eſt. 272 2.8
per Ordinem ſacrum dirimitur matrimonium poſtea initum. 352.2.ante fin.
Ordo naturalis in hominibus eſt, vt ſeruiant fœminæ viris, filij parentibus. 410.1.2
Origenis quæ opuſcula in Eccleſia Catholica recipiantur. 55.1.11
Origenes ſe eunuchum fecit vt liberiùs prædicaret fœminis. 136.1.2
Originem à Iudæis trahentes non ſunt ab ordinatione excludendi. 85.2.5
Originarij qui ſint. 133.1.2.fin.
Ornamenta Altaris, & vaſa ſacra, an & quando poſſint tangi à laicis, ſeu fœminis. 84.1.ante fin.
Oſtiarius idem & ianitor. 74.2.26
Oſtiarij ordinatio, & officium. 83.1 fin.& ſeqq.
Otho I. Theutonicorum Rex obtinuit à Leone Papa VIII poteſtatem eligendi Pontif. 147.1.4
Otioſitatis vitium, ac deteſtatio. 429.1.1
Oua & caſeum quando liceat comedere, licet etiam veſci ſanguine. 72.1.2.
Ouorum, & lacticiniorum vſus in Quadrageſima prohibitus 430.1.med.

P

PActio & conuentio omnis in ſpiritualib. ceſſare debet. 192.1.3
Declaratur. ibid.4.& 5 cum ſeqq.
Pactiones tacitæ in ſpiritualibus an poſſint efficere ſimoniam legibus humanis prohibitam, oſtenditur. 194.1.9
Pactum illicitum eſt de dando Iudæo, ſeu infideli pecuniam, vt ad Chriſti fidem conuertatur. 191.1.1
Paganus poteſt validè conferre Baptiſmum, modò intentionem habeat baptizandi. 424.1.fin.
Pagina ſacra eas fœminas, quas ſancti Patres propter proprias vxores carnaliter cognouerant, eóſque in contubernio, veluti vxorum ancillas retinebant, promiſcuè appellabat vxores, vel concubinas, veras tamen vxores nunquam concubinas nominauit. 104.1.4
Palatium Epiſcopi gaudet Eccleſiaſtica immunitate etiam Epiſcopo mortuo, vel abſente, niſi fuiſſet alteri locatum. 190.1.1
Palatium Epiſcopi gaudet Eccleſiaſtica immunitate, quo gaudet Eccleſia, etiam quòd non ſit intra confines, ſed ab Eccleſia diſtet. 190.1.3
Palea quis fuerit, & de auctoritate ſuorum Capitulorum in hoc Decreti volumen inſertorum. 2.1.2
Pallium eſt proprium inſigne Papæ, Metropolitanorum, Patriarcharum, & Primatum. 189.2.1
Pallio vtuntur aliqui Epiſcopi ex ſpeciali priuilegio Papæ. ibid.2
per Pallium conceditur Archiepiſcopo iuriſdictio Archiepiſcopalis. ibid.4
Papa quicquid vel cum Cardinalium conſilio, ſeu per ſe ſtatuit, rata eſt, firmámque habet auctoritatem. 16.1.5
Papæ tolerantia, qui ſolùm permittit, & non approbat actum, non facit eum licitum. 15.2.fin.
Papa ſolus Epiſcopatus diuidit. 37.1.7
Papa etiam inuito Epiſcopo poteſt Epiſcopatum diuidere. ibid.8
Papa quandoque vtramque poteſtatem ſibi aſſumit. 38.1.5
Papam non habere poteſtatem condendi canones ſi quis crediderit, non ſolùm dicitur ſchiſmaticus, ſed etiam hæreticus. 67.2.3
Papa nullus fuit qui in Fide etiam vt priuatus errauit. 69.1.2
Papa poſſit ne Concilio ſe ſubmittere. 71.1.17
Papa ordinauit, & inſtituit in primordio Orientalis Eccleſiæ dignitates, & alia beneficia Eccleſiaſtica. 76.2.1
Papa iuris poſitiui conſtitutiones ad libitum tollere poteſt. ibid.3
Papa in beneficialibus tanquam dominus beneficiorum poteſt quidquid voluerit immutare, extinguere, & priuare. ibid.4
Papa immediatè à Chriſto poteſtatem ſuam accipit. 77.1.8
Papa eſt ſuperior aliorum Patriarcharum. 78.2.8
Papa non habet ſolùm prælationem ratione loci aliorum Patriarcharum, verùm etiam veram maioritatem, ſupremámque poteſtatem. 79.1.5
Papæ de electione vbi latè dictum ſit, oſtenditur. 79.2.6
Papa poteſt facere conſtitutionem ſuper forma, & ratione obſeruanda in electione ſui ſucceſſoris. ibid.5
Papa vbi depoſitus à Concilio, tunc ab eo deponente ſit electio. 80.1.9
Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligendus eſt, ſi reperiatur idoneus. ibid.10
Papa poteſt mero Laico delegare cauſas ſpirituales, ac certis caſibus ei concedere iura ſpiritualia. 98.1.3
Papa non poteſt delegare mero Laico omnes cauſas ſpirituales, nec cauſas Ordinibus annexas. ibid.4
Papa conſideratur vel tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor, vel tanquam priuata perſona. 113.1.2
Papa conſideratus tanquam ſupremus Iudex, & vniuerſalis Eccleſiæ Paſtor in definiendis iis, quæ ſunt Fidei, habet infallibilem auctoritatem. ibid.3
Papæ infallibile eſſe iudicium de Fide eſt, itaut contraria doctrina hæreſis ſit. 114.1.10
Papam errare poſſe in iis, quæ ſine Concilio vniuerſali decernit, eſt temerarium dicere. ibid.13
Papa ſi eius ſolam perſonam conſideremus, homo eſt, & humanis infirmitatibus ſubiectus, ſicut alij homines. 114.2.15
Papa licet vt homo errare poſſit, non poterit tamen ſi ponamus diuinam prouidentiam, & Chriſti promiſſionem. ibid.16
Papa quare peccare poſſit, & in alia vitia incidere, non ita errare in Decretis, quæ tanquam Pontifex edit, oſtenditur. ibid.17
Papa in decidendis cauſis fidei, aliiſque arduis petit conſilium Cardinalium. ibid.18
Papa errare non poteſt in deciſionibus quæſtionum Fidei ſi ſolus ipſe definiat, debet tamen non contemnere media humana, & ordinaria ad illum finem aſſequendum. 115.1.19
Papa etiam in quæſtionibus fidei, ac reliquis arduis, non tenetur Cardinalium conſilium exigere de neceſſitate. ibid.21
Papa in decretis morum, quæ ad ſtatum totius Eccleſiæ ſpectant, errare minimè poteſt. ibid.23
Papa, in iis, quæ vt Summus Paſtor decernit, & neceſſaria ſunt ad ſpecialem ſubditorum omnium ſalutem, infallibili Spiritus ſancti aſſiſtentia ex Chriſti Domini promiſſione iuuatur, & gubernatur. ibid.24
Papa in decretis, quæ non totius Eccleſiæ ſtatum, ſed certas perſonas, vel certam Eccleſiam reſpiciunt, an errare poſſit, oſtenditur. ibid.1.25.27
Papa errare poteſt circa quæſtiones facti, quæ ex probationibus dependent. ibid.28
Papa errare non poteſt in alicuius Sancti canonizatione. ibid.28.29
Papa an errare poſſit in approbandis, vel confirmandis Religionibus oſtenditur. 116.2.31.33
Papæ aliquando tanquam priuati, & particulares Doctores reſponderunt. ibid.34
Papa quatenus perſona priuata an in fide errare, atque ita hæreticus eſſe poſſit, oſtenditur. ibid.35
Papa vt homo eſt naturaliter erroribus, & ignorantiæ, aliiſque humanis infirmitatibus ſubiectus 117.1.36
Papa errare poteſt vt priuata perſona, quando ſcilicet doctrinam aliquam tradit, quam non vult vt vniuerſale decretum apud omnes cenſeri, ſed tanquam particularis Doctor docet, & ſcribit. ibid.37
Papa ſi detur caſus, in quo hæreticus eſſe poſſit, ſtatim per ſe deſinit eſſe Papa, & vt talis poteſt ab Eccleſia declarari, & verus Pontifex eligi. ibid.39
Papam etiam tanquam priuatam perſonam non poſſe errare in fide. 117.2.40
Papa poteſt à nemine iudicari. 118.1.42
Si autem committat crimen notorium, & ſcandalizetur Eccleſia per factum eius, an poſſit accuſari de tali crimine, enunciatur. ibid.43
Poteſt accuſari de hæreſi occulta. ibid.1.44
Non poteſt condere legem, quod ipſe non poſſit accuſari de hæreſi. ibid.45
Papa qui deponit Imperatorem aut Regem, an poſſit id facere ſine auctoritate Concilij, remiſſiuè. ibid.
Papa eo ipſo quod promouet Neophytum ad Epiſcopatum ſcienter, videtur cum eo diſpenſare. 125.2.5
Papa prouidet hodie omnes Epiſcopales Eccleſias, niſi vbi Principes ex eiuſdem Papæ conceſſione, poteſtatem nominandi Epiſcopos in ſuis Regnis & dominiis habent 146.1.10
Papa ſuperſtite eo inconſulto de electione futuri Pontificis nemo loqui audeat. 105.2.8
Papa ex ipſo Collegio, & numero Cardinalium eligi debet, extra Collegium verò electus, cùm in Romana Curia non inueniatur idoneus, valebit electio. 163.1.2
Papa cum excommunicato nulla etiam cauſa ſubſiſtente communicans in humanis, vel in Diuinis, vel alio modo cenſuras Eccleſiaſticas violans, non incurrit pœnas contra violatores cenſurarum iure præſcriptas. 177.2.6
Papa an ſine iuſta cauſa communicans cum excommunicato peccet mortaliter, oſtenditur. 178.1.45
Papa poteſt tollere priuilegium fori vni Clerico, vel Clericis certi Ordinis. 182.2.2
Papa poteſt delegare laicis iuriſdictionem ſpiritualem. ibid.4
Papa ſummus Sacerdos appellatur. 188.1.1
Papa non eſt Patriarcha, ſed Princeps Patriarcharum. ibid.2.6
Papa verè eſt vniuerſalis, & talis poteſt appellari. ibid.4

Papa quando committit aliis cauſam ſuorum Clericorum, ne ipſe ſuſpectus habeatur, iudices non ſuſpectos de honeſtate dare debet. 205.2.med.
Papæ duo in Eccleſia eſſe non poſſunt. 217.2.7
Papæ an liceat ſibi eligere ſucceſſorem, oſtenditur. 219.1.1.2.3
Papa tenetur ad confeſſionem, quæ Sacerdotibus ſecrete fit in omnibus illis caſibus, quibus ea iure diuino eſt inſtituta. 222.2.ante fin.
Papa eſt Ordinarius Ordinariorum. 223.1.1
Papa eſt Epiſcopus vniuerſalis Eccleſiæ, & habet pro propria diœceſi totum Orbem. ibid.2
Papa concurrit cum omnibus Ordinariis. ibid.3
Papa Chriſti Domini noſtri Vicarius eſt, & vnum, idémque tribunal, & conſiſtorium cum Chriſto facit. ibid.5
Papa nulli humanæ poteſtati eſt ſubiectus. 241.1.3
Papa nec excommunicari, nec aliis cenſuris ligari poteſt. ibid.4
Papa propter hæreſis crimen poteſt excommunicari ſecundum aliquos. 241.2.1
Declaratur. 242.1.6
Papa an poſſit facere vt Indulgentiæ, & ſuffragia Eccleſiæ meritoria proſint illis, qui ſunt in inferno, remiſſiuè. 249.1.7
Papa eſt ſupra Concilium. 335.1.4
Papa à nemine in terris poteſt iudicari cùm nullam habeat in terris ſupra ſe poteſtatem. ibid.2.5
Papa mortuo, an Clauium poteſtas ſit in Eccleſia, vel penes alium remaneat, oſtenditur. 336.1.8.9.10.11.12
Papæ diſpenſatio non admittitur in legibus diuinis, contra citatos. 304.1.1
Papa leges diuinas declarare poteſt, vt propter cauſas occurrentes in aliquibus caſibus non obligent. 340.2.5
Papa declarando diſpenſans in iis, quæ ſunt iuris diuini, ſine iuſta cauſa, inualide diſpenſat. 341.1.7
Papa an poſſit diſpenſare contra Apoſtolum, remiſſiuè. ibid.9
Papam nil poſſe contra Patrum ſtatuta, intellige vt. 441.1.fin.
Vide *Pontifex*.
Paphnutij hiſtoria, qui diſſuaſit Concilio ne legem ſtatueret, qua Epiſcopos, Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos iuberet ab vxoribus antea ductis abſtinere, vera eſt. 95.2.1
Parentes neceſſitate oppreſſos qui deſeruerint occaſione diuini cultus, anathematizantur in Concilio Gangrenſi. 93.1.1
Parentum perfidiâ filiis abeſſe non debet. 301.1.med.
Parentum peccata non imputari filiis, quæ poſt eorum natiuitatem committuntur. 201.1.fin
Parentes admittuntur in probanda ætate filiorum. 212.2.2.a
Parens ſi in caſu neceſſitatis quando nullus adeſt, qui patrinus ſit, id munus obeat erga cõmunem filium, aut ſolius alterius coniugis, an priuetur petitione debiti, oſtenditur. 371.2.9
Paria ſunt aliquid violenter, & metu fieri, ac precibus importunis. 274.1.3
Parietes Eccleſiæ ſi igne decruſtentur intus, & exteriùs, erit iterum Eccleſia conſecranda. 553.2.2
Parochia quarto tempore ſunt diuiſæ, ſingulæque ſingulis Presbyteris Eccleſiæ aſſignatæ, bonáque Eccleſiarum quoad redditus in quatuor partes diſtributa. 237.1.11
Parochialium in collatione examen præcisè neceſſarium eſt, nec omitti poteſt ex eo, quod notoriè quis dignus ſit 124.1.2
Parochialium in concurſu dignus de gremio Eccleſiæ poſtponitur digniori extraneo. 144.1.4
Parochiale habens, & monaſterium in cõmendam ad vitam, cui cura imminet animarũ, alterũ dimittere nõ tenetur. 303.2.3
Parochus non poteſt abeſſe ab Eccleſia niſi per duos, aut tres menſes, & id ex licentia Epiſcopi, & electo Vicario idoneo ab ipſo Ordinario approbando. 218.1 med.
Partus ſequitur conditionem matris. 386.2.1
Paruulis nulla ſalus promittitur præter Baptiſma Chriſti. 426.2.1.fin.
Paſcha à Chriſticolis celebrãdũ die Dominico. 423.1.poſt med.
Paſſio Gregorij apocrypha. 57.2.med.
Paſſus habet quinque pedes, pes autẽ quindecim digitos 275.1.5
Paſtor Eccleſiæ hæreticus diuinitus ipſo facto dignitate ſpoliatur. 216.2.ante fin.
Patri infideli, & malo potius ſubueniendum eſt, quàm alicui fideli ſancto. 94.1.8
Pater hæreticus egens præferendus eſt extraneo Catholico in eleemoſyna à filio eroganda. ibid.9
Pater tenetur neceſſaria præbere filiis. 94.2.fin.
Pater qui non curauit filium in aliqua arte erudiri, non alitur à filio. 110.1.1
Pater an filium in Sacris conſtitutum ſine nota excommunicationis caſtigare poſſit, oſtenditur. 255.2.67.68
Pater vbi inter filios diuidit ſtatim à tempore, quo profitetur, eis debetur legitima, non ſpectata ipſius parentis morte naturali. 297.2.7
Pater, vel mater Iudæa ad fidem conuerſa poteſt petere communem ſobolem altero parente Iudæo inuito, ad Baptiſmum reduci. 363.1.7
Patri ſpirituali non minor reuerentia, & dilectio debetur quàm carnali. 375.2.1
Patrem ſpiritualem interimens non minus puniendus eſt, quàm qui carnalem interfecit. ibid.2
Pater ſpiritualis tenetur alere filium ſpiritualem. 376.1.3
Pater ſpiritualis non poteſt à filio ſpirituali in ius vocari abſque venia. ibid.4
SS. Patrum teſtimonia in Decreti volumine inſerta, ex longa Eccleſiæ conſuetudine ſtatuti Canonici robur obtinent, dummodo in contrarium aliqua Pontificia diſpoſitio non appareat. 52.6.7
Patrum ſcripta an & quando pro lege ſuſcipienda ſint. 54.2.fin.
Patrum ſanctorum auctoritas in hoc volumine Decreti allegari poteſt ad deciſionem cauſarum vbi Pontificia diſpoſitio contraria non apparet. 74.1.12
Patres Societatis Ieſu habent priuilegium mittendi ſuos ſubditos ad quoſcumque Epiſcopos cauſa ſuſcipiendi Ordines. 142.2.7
Patriarcha Græca lingua ſummus Patrum interpretatur. 73.2.9
Patriarcharum in iure vbi fit mentio, veniunt tantum quatuor principales. 74.1.12
Patriarchæ ad Summum Pontificem ſic ſe habent ſicut radij ad Solem, fluuij ad fontem, & rami ad radicem. 78.2.a
Patriarcha Hieroſolymitanus aliquando venit appellatione Romani. 151.2.2
Patriarcharum nomine ſtrictè, & propriè non continentur Patriarchæ. 187.2.2
Patriarchis, & Primatibus duo diſtincta reperiuntur, Epiſcopalis ſcilicet Ordo omnibus communis ex ipſius Chriſti inſtitutione, & regimen Prælationis, & Apoſtolorum ordinatione. 588.1.6
Patriarchalis dignitas eſt iuris poſitiui. ibid.5
Patriarcharum diuiſos fuiſſe in primo Conſtantinopolitano Concilio, qui teneant, referuntur. 77.2.2
Patriarchatus Hieroſolymitanus quando inſtitutus fuit, oſtenditur. 251.2.2
Patronum ſi ad inopiam perueniat qualiter Eccleſia alere debeat, remiſſiuè. 271.2.8
Patronus ſemper poteſt ſe opponere ne res Eccleſiæ diſſipentur, aut ſine cauſa diſtrahantur. 202.1.3
Patronus Eccleſiaſticus poteſt videre, & ſe informare quomodo expendantur prouentus Eccleſiæ, & adminiſtrentur, in quo præſtat laico, non poteſt tamen minutatim rationes exigere. ibid.4
Patronus non poteſt cuſtodem, vel œconomum opponere niſi habeat ex particulari priuilegio Papæ. ibid.5
S. *Paulinus* cum mandaſſet vnum, qui ſupererat, panem, vt pauperi daretur, naues annona, & vino onuſtæ ad eum aliunde delatæ ſunt. 120.1.4
Paulus ciuem Rom ſe appellat, quia pater eius ſocietatem contraxerat cum Romanis, & in ſignum ei data fuit penula. 37.1.fin
B. Paulus cur venerit ad Hiſpaniam. 312.1 poſt med.
Pauperibus dare cibos delitioſos peccatum veniale eſt 86.1.4
Pauperibus, & indigentibus in conſcientia ſuccurrere tenentur de ſuperfluis habentes plura, quæ ſuper ſunt ſtatui, quem profitentur. 124.2.6
Pauperi exiſtenti in extrema neceſſitate non tenemur officio iudicis, vel per viam Euangelicæ denunciationis ſubuenire dando, ſed ſufficit, vel commodando, vel mutuando. ibid.9
Pauper actionem habet ad petendum panem quem auarus detinet. 203.2.2
Pauperes ac miſerabiles in iudiciis diuitibus præferri. 1.204.1.a
Paupertatis fauore conceſſum eſt iudicis officio compelli poſſe diuites, vt pauperibus ſubueniant. 203.2.a
Paupertas ſola in foro pœnitentiali ſufficiens cauſa eſt, vt quis à reſtitutionis obligatione liber ſit donec ad pinguiorem fortunam deuenerit. 254.1.3
Peccantem non peccare legis auctoritatem. 326.1.2
Peccatum nullum quantumuis minimum poteſt liberè aliquando eligi ſecundùm rectam rationem. 41.1.4
Peccata contra præcepta primæ tabulæ, ex genere ſuo, & ſecundũ ſpecificam malitiam grauiora ſunt, quàm ea, quæ aduerſus præcepta ſecundæ tabulæ admittuntur. 45.2.29
Peccatum contra aliquod præceptum ſecundæ tabulæ ratione circunſtantiarum in indiuiduo aliquando eſt grauius eo, quod offendit præceptum aliquod primæ tabulæ. 46.1.30
Peccatum eſt nullum adeò veniale, quód non fiat criminale, dum placet, declaratur. 86.1.2
Peccata quæ poſt hanc vitam purgantur. 86.2.a
Peccatum mortale incurrit, qui diſſimulat ſe eſſe Catholicum, licèt corde confiteatur eſſe talem, quamuis metu etiam iuſto id faciat. 129.1.2
Peccatum leuius eſt copulari cum propria vxore poſt mutuum caſtitatis votum, quàm ſi alter ad ſolutam fœminam ſolutamue virum accedat. 170.2.9
Peccata quo ſunt maioris, ac perniciosioris exempli, eo grauiora reputantur, atrociuſque puniuntur. 228.1.2

ob

Peccatum citius quis ... 218.2.2.& 235.1.3
Peccatum maius an committat ille, qui peccat cum muliere formoſa, quàm qui cum deformi muliere fornicatur? remiſſiuè. 258.1.6
Peccatum actuale ſine voluntate committi non poteſt. ibid. fin.
Peccatum grauius eſt iurare verum per Deum falſum, quàm falſum per Deum verum. 308.2.9
Peccatum non incurrit ille, qui ad ſuum bonum, v.g. ad confirmandam ſimplicem conuentionem cum infideli celebratam, ab eo iuramentum petit, quem ſcit per falſos Deos iuraturum. ibid. 11
Peccato voluntario alterius vti licitũ eſt vnicuique etiam priuatæ perſonæ ad bonum ſuum, & ita petere illud, quod alter cum peccato eſt præſtiturus, tribus concurrentibus. ibid. 12
Peccatum committit ille, qui petit à malefico, vt vtatur maleficio ſuo ad tollendum aliud, vel à ſe, vel ab alio, quamuis maleficus eſſet parati ſſimus ad artem illam exercendam, cum directò conſentiat in peccato malefici. 309.2.16
Peccatum ſeparat Chriſtianum à Deo, & charitate, ac communione illa, quam Doctores omninò internam vocant. 337.1.14
Peccatum eſt facere contra errantem conſcientiam. 366.1.6
Peccatum in Spiritum ſanctum quod. 399.2.3
Peccatum proprium propria cuiuſque voce declarari oportet 400.1.1
Peccata non ſemel tantùm, ſed ſæpiùs per veram pœnitentiam & Clauium poteſtatem remitti poſſunt. 401.2.2
Peccati venialis triplex conſideratio. 431.2.fin.
Pecunias amare an, & quando ſit peccatum mortale, remiſſiuè 80.2.med.
Pecuniæ nomine intelligitur quicquid poſſidetur. 298.2.1
Pecunia, vel aliud munus vbi datur iudici ſimpliciter non expreſſa cauſa dationis, in dubio, dum aliud aliunde legitimè non apparuerit, præſumitur datum iudici in malum. 357.1.7
Penſio eſt onus reale, & cohærens beneficio 263.2 e
Percuſſionem clerici qui potuit prohibere, & non prohibuit, afficitur huiuſmodi excommunicatione. 283.2.45
Modò ex officio impedire deberet. ibid. 46
Percuſſio clerici ex ioco, & non ex odio, vel inimicitia, ſiue indignatione, non facit quem incidere in excommunicationem. 284.2.55
Percuſſio clerici vbi eſt leuis, poteſt Epiſcopus abſoluere. 286.2.77
Percuſſio medica, ſiue leuis, quæ dicatur in hac materia, oſtenditur. ibid. 78
Percuſſus in platea, vel in Eccleſia etiam leuiter dicitur atrox iniuriatus, & ſic percutiens non poteſt abſolui niſi à Papa, ibid. 79
Peregrini ceſſante ſcandalo tenentur ſeruare leges, vel conſuetudines loci, in quo per modum tranſitus reperiuntur, quando illæ in ſuo domicilio non obligant. 39.2.1
Peregrini non tenentur legibus ſui territorij dum per alia loca peregrinantur. ibid. 2
Perfectio cuiuſcunque actus eſt duplex, altera eſſentialis, altera accidentalis. 359.1.5
Periurium, quod non cedit in præiudicium alicuius, etiamſi deliberatè fiat, in foro exteriori non punitur, ſed tantum in foro animæ. 215.2.1
Periurium non poteſt dari in tranſgreſſione iuramenti promiſſorij, quando res ſub iuramento promiſſa deuiat à virtute. 316.2.2.& 317.1.2
Periurus vterque probatur, qui peierare compellit, & qui compellitur. 320.1.1.ante fin.
Periurus eſt qui ſuper lapidem falſum iurat. 321.1.2
Periuri excluduntur è iuramento præſtando in iudicio 331.2.1
Periurum puniri pœna capitis, quomodo intelligendum. 330.2.1.poſt init.
Permiſſa non approbantur. 18.2.5
Permiſſio inter præcipuas legis virtutes connumerantur. 18.1.5
Perplexitas alia eſt abſoluta, alia ſecundum quid. 46.2.1
Perplexitas abſoluta dari nequit. ibid. 2
Perplexitas ſecundum quid prouenit ex erronea conſcientia ipſius operantis. ibid. 3.4
Perplexitas ſecundùm quid dari poteſt. 47.1.5
Perplexus accidentaliter, & ſecundum quid inter duo, quorum alterum neceſſariò eſt facturus, & vtrumque arbitratur eſſe peccatum, iuſtè poteſt, & tenetur eligere quod ſibi videbitur minus, vt maius euitet. 40.2.1
& ratio redditur. 41.1.5
Perplexus inter duo mala poteſt eligere quod ſibi videbitur minus, ſi habuerit conſcientiam inuincibilem vtriuſque mali exiſtimati. 44.1.2.1
Perplexus inter duo mala ſi minus iuſtè eligit, excuſatur à peccato in foro conſcientiæ, non verò à pœna per legem humanam impoſita ipſi operi, quod ille eligit in ratione minoris mali. 44.2.24

Perſæ etiam filiarum ſuarum matrimonijs vtebantur. 72.2.14
Perſona ineligibilis poteſt conſuetudine fieri eligibilis. 59.1.2
Perſonæ, non genus hominum perpendendum eſt. 138.3 fin.
Perſonæ informes quid 215.1.5
Pes hieroglyphicè ſoliditatem innuit. 114.1.9
Peſtis tempore non requiritur licẽtia Prælati, vt clericus coram iudice ſeculari teſtimonium ferre poſſit. 325.2.2
Peſtis tempore interrogatus aliquis a cuſtodibus, an veniat ex certo quodam oppido, quod falsò eſſet infectum, & interrogatus certò ſcit non eſſe infectum, poteſt iuramento reſpondere ſe non venire ex tali oppido, intelligendo peſte infecto. 314.1.4
Petrus Alexandrinus Epiſcopus in Ægypto. 60.1 init.
Petrus illo tempore, quo Chriſtum negauit, nondum erat Pontifex. 69.1.3
Petrus negando Chriſtum Fidei confeſſionem amiſit, non autem ipſam Fidem. ibid. 4
Petrus quare à Paulo reprehendatur quòd Gentes cogebat iudaizare, remiſſiuè. ibid. 5
Petrus ſuper reliquos Apoſtolos Primatum, & principatum habuit, aliorùmque poteſtas Petri auctoritati ſubordinata fuit. 74.2.2
D. Petrus vxorem habuit, & ex ea filiam Petronillam. 89.2.1
Petri pes in lotione poſitus ſupra manus Domini Primatus ſoliditatem, ac perpetuitatem ſignificant 113.2.8
Pharaonis magi an veros ſerpentes, ſeu potiùs apparentes ope dæmonica apparere fecerint, oſtenditur. 345.2.1
Phylacteria quæ dicantur, oſtenditur. 343.2 2
Phylacterijs vtentes excommunicantur. 344 1.3
Piæ cauſæ quicquid promittitur, Deo promittitur. 203.1.med.
Piæ cauſæ promiſſum, vel relictum quid, remiſſiuè ibid.
Planetarios Chriſtiana & vera expellit pietas, & damnat. 348.2.1
Platina tentans aliquando à Paulo II. ad futurum Concilium appellare, in compedes, tetrúmque carcerem coniectus fuit. 70.2.14
Plebiſcita dicuntur quæ ſola plebs ſciuit. 15.1.med.
Quando vim legis habere cæperint. ibid. 15
Plebiſcita pertinent ad Democratiam, quæ ſcilicet plebe plebeio Magiſtratu interrogante conſtituebat 15.1.8
Pœna falſificantis Papæ literas remiſſiuè. 67.c.poſt init.
Pœna ex cauſa etiam abſque culpa diuino, & humano iudicio infligitur. 79.1.9
Pœnæ patris committentis crimen læſæ maieſtatis humanæ non imponuntur filio clerico. 139.2.3
Pœnam *l. ſi quis in tantam, C. unde vi*, an incurrat.
Abbas. 301.1.2
An Prælatus Eccleſiæ, ibid. 3
An minor. ibid. 4
An prodigus. ibid. 2.5
An furioſus. ibid. 6
An fœmina. ibid. 7
An miles. ibid. 8
An debitor, qui eripuit pignus à creditore. ibid. 9
An vſufructuarius. ibid. 10
An beneficiarius violenter capiens poſſeſſionem beneficij. ibid. 11
Pœnæ *l. ſi quis in tantam, C. unde vi*, hodie receſſerunt ab aula, & eorum loco ſucceſſit pœna arbitraria. ibid. 12
Pœna ſtatuta contra filios committentis crimen læſæ maieſtatis an extendatur ad conceptos, & natos ante crimen patris. 215.2.1
Pœna ſtatuta pro crimine læſæ maieſtatis an comprehendat clericos. 216.2.6
Pœnam non debet ferre canonicam, in quem canonica non fertur ſententia. 232.1.fin.
Pœna legalis etiam ipſo iure, vel ipſo facto impoſita, non debetur in foro conſcientiæ ante latam ſententiam criminis declaratoriam. 240.2.4
Pœna Clerici alienantis rem Eccleſiæ abſque cauſa permiſſa, vel abſque ſolemnitate requiſita. 241.1.1
Pœna mitigatur ratione coactionis. 320.1.fin.
Pœna, quæ ſit infligenda pluribus vulnerantibus vnum, ſi ex vno, vel pluribus vulneribus mortuus ſit, remiſſiuè. 333.2.1
Pœna inceſtus non punitur ſi operam fornicationi exhibens cognouerit conſanguineam, aut affinem ex ignorantia. 418.1.1 poſt med.
Pœna contra clericum vno die plures Miſſas celebrantem quæ. 419.1.3
Pœna Clerici Miſſam ſacram inceptam relinquentis quæ. ibid. 2
Pœnitentes publicè prohibentur ordinari. 198.3.7
Pœnitentes an & quando ordinari poſſint, remiſſiuè. 305.2.4
Pœnitentes ſolemniter ordinari non poſſunt 329.2.1

Pœnitentes, qui à iudice Eccleſiaſtico per ſententiam propter aliquod crimen Eccleſiaſticum ſunt damnati ad agendum pœnitentiam, an & quando poſſint à iudicibus ſæcularibus, cum ſint laici, ob alia crimina puniri, & ad punitionem capi. 126. a. 1

Pœnitentia publica peracta, dummodo non ſit ſolemnis, poteſt quis ordinari. 102.1.8

Pœnitentia ſolemni etiam peracta prohibetur quis ordinari, ſecus poſt publicam pœnitentiam. 130 1.3

in Pœnitentia ſolemni quæ ſeruanda ſint. 130.1 1.med.

Pœnitentia ſolemnis ſolis propharia conceditur. 130 1.1 fin.

Pœnitentia noua toties eſt imponenda, quoties quis fornicatus eſt cum eadem muliere. 215 1.poſt init.

Hæc in foro pœnitentiali, ſecus in foro exteriori. ibid.a

Pœnitentiæ miniſter etiam in neceſſitate eſſe non poteſt quilibet homo, ſed ſolum Sacerdos. 374 1.4

Pœnitentia imponenda his qui nubunt ſæpius 377.a fin.

Pœnitentia ſolemnis impedit ne contrahatur matrimonium. 397.1.med.

Pœnitentia, ſecunda tabula poſt naufragium dicta. 400.1.1

Pœnitentiæ Sacramenti definitio. 401.1.5.a

Pœnitentia agi poteſt de peccatis præteritis in vltimo vitæ momento. 405.a 1

Pollutionis, vel illuſionis nocturnæ materia, & an & quando poſt illam valeat Sacerdos Miſſam celebrare, remiſſiuè 27 1.1

Pollutio quoties ſequitur præter intentionem ex cauſa aliqua neceſſaria, vel conuenienti corporis, tunc nulla eſt culpa non deſiſtere à cauſa illa, quamuis in ea prouideatur pollutio inde ſequenda. ibid.a

Pollutio præuiſa in gula veniali non obſtat ſumptioni Euchariſtiæ, & an obſtaret ſi gula eſſet mortalis. ibid.a 3.4

Pollutio an ſit intrinſecè mala, aut indifferenter, controuertitur. 430.a med.

Polygamia ſanctorum Patrum diſcutitur. 385.a.1.& ſeq.

Pontifices primos animi paſſiones ſequentes aliquando in hoc, aliquando in illud peccatum incidere poſſunt. 70.a 13

Pontifex nuncupatur Epiſcopus Apoſtolicus. 77.1.4

Pontifices, Cardinales, Epiſcopi, aliique clariſſimi viri ſpurij referuntur 158 a.ante fin.

Pontifex nec iura Regum, nec Imperator iura Pontificis vſurpet. 183.1.1

Pontifex in nullo impedimento iure diuino materiali matrimonium dirimente diſpenſare poteſt. 376.1.ante fin

Pontifex eſt caput totius Eccleſiæ. 337.1.fin.

Vide *Papa*.

Populus docendus, non ſequendus. 144.a 1

Portio canonica Epiſcopis debita. 225.1.8

Poſſeſſionem rerum apud fiſcum, vel apud quoſlibet hominum conſtitutarum violenter inuadent ante euentum iudicialis arbitrij, quam pœnam incurrat, remiſſiuè. 202 1.1

Poteſtas legis humanæ ad permittends minora mala, vt impediantur maiora, quæ & vnde originem habuit, oſtenditur. 18 1.a

Poteſtas leges condendi immediatè à Chriſto Domino in lege Euangelica data fuit Petro, & reliquis Apoſtolis. 19 1 3

Poteſtas duplex reperitur diſtincta, ſpiritualis ſcilicet à Chriſto Domino in lege Gratiæ ſupernaturaliter data, & temporalis à Deo vtrâque ipſa naturaliter data in finem naturalem. 37.1.1 a

Vbi reſpondetur contrariis.

Poteſtas omnis, quæ ad politicam Eccleſiæ gubernationem ſpectat in Summo Pont. veluti in fonte repoſita eſt, & ab eo immediatè ad alios deriuatur 68.1.a

Poteſtas laicis conceſſa eligendi Epiſcopos, vel eorum electioni conſenſum præſtandi abrogata omnino fuit. 145.a.5

Poteſtas duplex eſt, alia Eccleſiaſtica, quæ ſpiritualibus, laicalis alia. 183 a 1

Poteſtas omnis regiminis, ſeu iuriſdictionis in Epiſcopis immediatè prouenit ab ipſa Eccleſia 187.a.4

Poteſtas cognoſcendi per viam violentiæ eſt de Regalibus & de reſeruatis Principi ſuperiori in ſignum ſupremæ poteſtatis. 330.1.1

Poteſtas remittendi peccata ſolis Sacerdotibus competit. 398.a.1

Præcepta naturalia in duplici notantur differentia, vel dicuntur prima principia, quæ ſunt propoſitiones quædam de ſe notæ, & quibus aſſentimur, abſque aliquo rationis diſcurſu, vel ſunt concluſiones, quæ ex illis primis principiis deducuntur. 7.1.10

Præcepta à principio naſcentis Eccleſiæ ab ipſis Apoſtolis tradita ſunt. 19.1.4

Præcepta omnia Legis veteris vel ſunt moralia, vel iudicialia, vel cæremonialia. 28.1.1

Præcepta moralia Legis veteris adhuc durant, & immutabilia ſunt, quia ſcilicet naturalia erant, & vt talia hodie obligant. ibid.a.a

Præcepta iudicialia, & cæremonialia per aduentum Chriſti Domini, & Legis Euangelicæ promulgationem omnino ceſſarunt. ibid.3

Præcepta iudicialia mortua ſunt, quia non habent vim obligandi, non tamen mortifera, quia per legem humanam ſuſcitari non inconuenit. ibid 4

Præcepta cæremonialia, qua talia, & mortua ſunt, quia non obligant & mortifera, quoniam per legem humanam ſuſcitari non poſſunt. ibid 5

Præcepta cæremonialia, quæ non figurabant aduentum Chriſti, ſed ad deuotionem pertinebant, licitè lege Euangelica retinentur. ibid.6

Præcepta cæremonialia quo tempore cœperunt eſſe mortifera, oſtenditur. 29.1.8

Præcepta moralia veteris legis non expirarunt à paſſo Chriſto. 31.a.fin.

Præceptis Apoſtolicis à nemine reſiſti ſuperbè debet. 39.1 init.

Præceptor, ſiue magiſter percutiens diſcipulos clericos intuitu diſciplinæ, vel correptionis, non incurrit excommunicationem, modò non percutiat principaliter ex odio, vel ira. 285. 1 66

Præcipitans ſe de muro, ſi præſumit euadere mortem, non peccat mortaliter, licèt moriatur, niſi murus eſſet altus. 47.1.fin.

Prædicare, pro legere 86.a.4

Prælati tempore Concilij Prouincialis non debent intendere conuiuiis, nec ludis. 65 1 3

Prælati inferiores non poſſunt diſpenſare in legibus ſuperiorum, & in pœnis earum. 75.a.med.

Prælati Eccleſiarum Principes. 168 .6

Prælatus diſpenſare tenetur ſub peccato, quoties ſubeſt iuſta cauſa 158 a.1

Prælatus poteſt alienare res Eccleſiæ pro remuneratione meritorum in Eccleſiam collatorum. 244 a.med.

Prælatus ſi aliquid negligit acquirere Eccleſiæ cùm poſſit, obligatur ad reſtitutionem. 245 1 fin.

Prælatus, & Abbas poteſt induci in teſtem pro Eccleſia ſua. 251.a 7

Prælati tenentur bona, & patrimonium Eccleſiæ repetere ab iniquis poſſeſſoribus, & ea illa ſeruare. 261 1 5

Prælatus Eccleſiæ præiudicare poteſt in quærendis, non in quæſitis 268.1 1

Prælatus an poſſit repudiare legatum relictum ſuæ Eccleſiæ, remiſſiuè. ibid.a

Prælati Eccleſiaſtici ſi clericos ſibi non ſubditos, vel ſubditos per perſonas, quibus id non competit, percutiant, hanc excommunicationis cenſuram incurrunt. 279.a.a

Prælatus regularis diſciplinæ cauſa Monachum percutiens excommunicationem non incurrit. 285 a.64

Prælati monaſteriorum, an & quando de iure communi deberent eſſe perpetui. 293.a.med.

Prærogatiuam habentes maiorem, debent eſſe digniores ratione temporis, promotionis ad officium, aut dignitatis adeptionem. 63.1.ante fin.

Prærogatiua maioris dignitatis arguit loqui priùs in Synodo. 182.1.5

Præſcribi poteſt res Chriſtiani à Iudæo. 267.a 8

Præſcriptio introducta eſt de rigore iuris contra æquitatem naturalem. 4.1.init.

Præſcriptio introducta naturali æquitate ſuggerente propter bonum publicum. 4 1.init.

Præſcriptio vt currat aduerſùs legem ſuperioris non requiritur eius ſcientia, & tacitus conſenſus. 24.a 17

Præſcriptio triennalis contra Eccleſias olim admittebatur, hodie verò quadragenaria requiritur. 266.1 1

Declarantur multa circa hac de re loquentia. ibid.a

Præſcriptio quadragenaria in rebus Eccleſiæ inuenta fuit à Iuſtiniano, quæ tamen cùm tunc eſſet Canonibus contraria non fuit recepta. 266.a.3

Præſcriptio dormit dum viuit Prælatus ille, qui rem Eccleſiæ temere alienauit. 267.1.1

Præſcriptio centenaria requiritur in rebus pertingentibus ad Romanam Eccleſiam. 267.a.a

Præſumptio iuris, & de iure radicatur, non deſideratur iure exprimi ne admittatur probatio, in contrarium, ſed ſatis eſt ita ſua præſumptione inniti. 134.1.a.med.

Preces habitæ apud aliquem Prælatum, vt beneficium conferat aliqui, an & quando inducant ſimoniam. 221.1.1

Presbyteri, & Diaconi Legati Epiſcoporum, legitimè impeditorum veniunt ad Concilium Prouinciale, & in eo definiendi auctoritatem habent. 66.1.8.

Presbyter Græcè, Latinè ſenior dicitur. 74 1.19

Presbyter ducens vxorem ad ordine deponatur. 91.1.init.

Presbyter cauſa religionis non contemnat propriam vxorem. 91.a.med.

Presbyter quomodo ordinandus ſit 362.1.med & ſeq.

Presbyteri debent abſtinere ab vxoribus. 100.1.5

Presbyteri intereſſe non debent conuiuiis, choreis, & ſaltationibus. 306.1.8

Presbyterorũ filij ad ſacra Officia non ſunt admittendi. 138.a.1

Presbyter non ordinetur, qui in ægritudine conſtitutus baptizatur. 140.a 1

Presbyteri, & Leuitæ, qua hora ordinandi ſint. 138.2.med.
Presbyteri ſolum ea Eccleſiaſtica determinatione conſtant. 180.2.3
Presbyter, vel Diaconus, ſi per tres ſeptimanas defuerit ab Eccleſia, triennio ab officio ſuſpendatur. 218.1.med.
Presbyteris tantum concedebatur orario vti, nonnunquam Leuitis, Subdiaconis autem minimè. 352.1.3
Presbyter conuiuio ſecundarum nuptiarum intereſſe non debet. 377.2.fin.
Presbyter, vel miniſter qualiter puniri debeat, ſi per eorum negligentiam aliquid de ſanguine Chriſti ſtillauerit ſuper terram. 411.2.med.
Presbyter in altari miſſam non celebret, in quo eadem die Epiſcopus celebrauit. 422.1.poſt med.
Presbytera quid ſit. 101.1.1
Presbytera ob ætatem quandoque vidua ſenior dicitur. ibid.
Presbyteratus ad Ordinem aſſumendi in Diaconatu ad minus annum integrum (niſi ob Eccleſiæ vtilitatem, & neceſſitatem aliud Epiſcopo videretur) adminiſtrare debent. 160.2.9
Primas lato ſumpto vocabulo idem eſt, quod Patriarcha. 187.2.1
Primatus fuit à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus. 75.2.6
Primatus Romanæ Eccleſiæ eſt ſuper omnes alias. 76.2.7
Primatus, & Papatus annexus eſt Romanæ Eccleſiæ. 113.2.6
Primatus à Domino ante Paſſionem ſuam Petro promiſſus, poſt Reſurrectionem datus fuit. ibid.7
Primatum, & Archiepiſcoporum maiores Prælationes ad ius diuinum referendas eſſe tenuerunt nonnulli. 187.2.3
Primatum Papæ in Patriarchas negauit impius auctor Molinæus 188.2.1
de Primatu remiſſiuè. 217.1.3
Primicerij officium quod. 86.1.4
Principi quod placuit legis habet vigorem, quod intelligitur non de quacunque Principis voluntate, ſed tantùm de deliberata, & ſecundùm rectam rationem regulata. 14.2.5
Principem, ſeu aliquam ſuperiorem poteſtatem in vnaquaque Republ. eſſe oportet, cui reliqui parere debeant. 32.2.5
Principum poteſtas in ferendis legibus quare ad legem diuinam referatur, oſtenditur. ibid 6
Principem legibus ſuis obtemperare iuſtum eſt. 34.2.1
Princeps ſaltem directiue propria lege tenetur. ibid 2
Princeps ſuis legibus quoad vim coactiuam, & pœnas in foro exteriori ſolutus eſt ibid.3
Principi quis dicere auderet, cur ita facis. ibid.4
Princeps facta pace cum hoſtibus non poteſt bona illis remittere, quæ ſubditi ſui tempore belli acquiſierunt abſque illorum ſubditorum conſenſu. 34.2.4
Principes ſeculares directè, vel indirectè ad ſpiritualia ſubditos ſuos legitimare non poſſunt. 142.1.1
Princeps non poteſt efficere, quòd is, qui extra matrimonium, vel ex matrimonio non legitimo ortus eſt, ex matrimonio legitimo ortus ſit, ſed ſolum efficit, vt habeatur ac ſi à principio ex legitimo matrimonio naſceretur. 141.2.4
Principum ſecularium auctoritate electio, & nominatio Epiſcoporum olim fiebat. 145.2.3
Principibus ſecularibus conceſſum extitit, vt electio à Clericis facta valida non ſit, niſi eorum accederet conſenſus. ibid.4
Principes ſupremi in his, quæ iuris humani ſunt, quoad vim coactiuam non obligantur. 178.1.3
Principes laici aliquando noluerunt ſe dominos appellare. 189.1.3
Principes laici vniuerſalis titulo nonnunquam vtebantur, & ideo titulus ille hominum malitia ſuperbus, & profanus effectus eſt. ibid.4
Princeps vbi litigat cum ſubdito, cauſam de honeſtate delegare debet. 268.1.fin.
Princeps ſecularis fidelibus ſuis ſubditis non poteſt aliquot matrimonij impedimenta ſtatuere. 370.2.3
Priuati qui. 216.1.7.& 337.2.fin.
Priuati non dicuntur milites. ibid.
Priuilegij ad eſſentiam, & ſubſtantiam non pertinet, nec eſt neceſſarium, vt ſit ſcriptum. 4.2.1
Priuilegiis neceſſaria eſt ſcriptura quoad probationem. ibid.
Priuilegia ſunt leges priuatorum, quaſi priuatæ leges, eo quòd in priuato ferantur. 17.1.1
Priuilegium definitur, quòd ſit lex priuata, ſeu ius ſingulare contra ius commune indultum. ibid.2.
Priuilegio partes quando renunciare non poſſint. 17.2.7
Priuilegium extra Epiſcopi concedentis diœceſim, vel Principis extra ſuam Prouinciam prodeſſe non poteſt. 21.1.16
Priuilegium conceſſum ratione certi loci, vel certæ rei, extincta re extinguitur, nec prodeſt reſpectu alterius. 21.2.18
Priuilegij ad rationem perfectam conſtituendam ſcriptura neceſſaria non eſt. ibid.19
Priuilegiorum pro interpretatione non ad alium, quàm ad concedentem erit recurrendum. 21.2.22
Priuilegium quomodo dicatur ordinari ad bonum commune, oſtenditur. ibid.23
Priuilegium confirmandi fratres in fide per Chriſtum Petro ſoli, non autem vniuerſæ Eccleſiæ, nec omnibus Apoſtolis ſimul conceſſum fuit. 114.2.14
Priuilegio meretur carere, qui permiſſa ſibi poteſtate abutitur. 231.2.1
Priuilegio Canonis ſi quis ſuadente. 17.q.4 gaudent,
Conuerſi, ſeu conuerſæ Religioſorum. 281.1.23
Nouitij. ibid.24
Tertiarij collegialiter viuentes. ibid 25
Eremitæ in congregatione viuentes. ibid 26
Equites S. Ioannis Hieroſolymitani. 281.2.27
Priuilegiis Religionis non gaudet Religioſus factus Epiſcopus. 291.2.8
Priuilegium potius perſonale, quàm reale ſemper in dubio præſumitur. 341.2.1
Priuilegium perſonale, & reale quod, remiſſiuè. ibid.
Probationis tempus in Religionibus initio naſcentis Eccleſiæ non erat definitum, ſed apud quaſdam longius, apud alias breuius. 134.2.2
Proceſſiones publicæ quæ 414.1.med.
& quis illas indicere valeat. ibid.2
Procurator vbi fuerit à iudice in criminalibus admiſſus, ſi pars non oppoſuit, proceſſus non cenſetur nullus. 214.1.4
Procurator non dicitur fines mandati excedere quoties facit conſigna, & vicina mandato. 220.2.med.
Procuratoris munus an, & quando Religioſus obire poſſit, remiſſiuè. 262.2.1
Profeſſio ob vim, metúmve nulla, an, quando & quomodo de illo conſtare, & qualis eſſe debeat remiſſiuè. 301.2.1
ad Profeſſionem Religionis annullandam metus reuerentialis ſolum ſufficit. 301.2.2
Contrarium vide. 302.1.3
Profeſſio ex errore, vel dolo emiſſa non eſt irrita, quamuis deceptio, & error ſit cauſa finalis. ibid 5
Profeſſio per errorem, vel dolum circa ſubſtantialia emiſſa eſt inualida. ibid.6
Profeſſio coniugis de licentia ſpontanea alterius emiſſa valida eſt, etiam quando coniux manens in ſeculo nullum votum emiſit 355.2.1
Profeſſus quando decedit non facta diuiſione inter filios, ſuccedit monaſterium capax ſuccedendi in omnia illius bona, præterquam in filiorum legitimum. 297.2.8
Profeſſus vir reuocatus ab vxore manente in ſeculo, tenetur illi debitum reddere, non verò huic reuocato petenti reddere tenetur. 356.1.6
Profeſſus inualidè, quia reuocatus fuit ab vxore, ea mortua tua poteſt validè aliud matrimonium inire, licèt culpam lethalem incurrat tanquam violator voti ſimplicis caſtitatis. ibid 7
Profeſſo amplius non licebit exire, ſi coniux, ſine cuius licentia profeſſio facta eſt, conſenſu præſtiterit illi profeſſioni. 402.2.2
Proles habita ex parentibus coniugatis voto ſimplici caſtitatis mutuo conſenſu adſtrictis an ſit legitima, oſtenditur. 170.1.2
Proles licèt ſit præcipuus finis matrimonij, quæ niſi per copulam obtineri non poteſt, non ſequitur eſſe de eſſentia, quia finis rei intentione quidem primus eſt, executione vltimus. 359.2.7
Promiſſiones malæ, & turpes validæ ſunt ex ſe, & in illis fides præſtatur. 316.2.1
Intellige in malis promiſſis in quo modo extortis cum turpitudine illius cui fiunt, vt ibid.3
Promittens perſonam ſuam alicui cauſa docendi, legendi, ſcribendi, vel quid ſimile faciendi, poterit promiſſione non impleta ingredi religionem, etiamſi medio iuramento ſe obligaſſet 131.1.1
Promittens iureiurando perſonam ſuam alicui cauſa ſcribendi, aut quid ſimile faciendi vna cum obligatione iuſtitiæ, ratione iniuriæ, vel damni dati, ſeu debiti facti, non poteſt ingredi religionem non adimpleta promiſſione ibid.2
Promittens ſe facturum, & curaturum, excuſatur ſi fecit quicquid potuit, licèt effectum non habuerit. 176.2.3
Promittens ſe facturum cum effectu liberatur faciens quod in ſe eſt ibid.4
Promulgatio in priuilegiis acceſſoria non eſt, niſi dentur per viam legis. 22.1.2.5
Propheta, de Prophetis veteris Teſtamenti. 3.2.init.
Prorogatio cenſetur facta cum omnibus clauſulis, & qualitatibus, quæ inerant contractui, vel termino prorogato. 381.1.3
Proſperus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 24.2.13
Prouincia dicitur, quæ habet decem, aut vndecim ciuitates. 216.1.med.

Proximum occidere volenti iuſtè poſſumus ſuadere, quòd prius ſpoliet eius domum, vel abigat pecora, vt interim illum alioquin non liberandum ſubducere valeamus. 43 t.15
Proximum ab offenſa, & iniuria defendere quilibet tenetur. 324.t.1
Proximum defendere ab iniuria, ſiue in perſona, ſiue in bonis, aut honore nullus regulariter tenetur cum damno proportionabiliter notabili. 324.2.3
Pſalmiſta à Pſalmis canendis vocatur. 74 2.22
Pſalmiſta, eiuſque officium quod. 83.2 med.
Puella, quæ ex ſe ſponte abſque obligatione parentum fuit ingreſſa religionem vſque ad annos 12. paternæ voluntatis ſubiacebit arbitrio. 301.t 1
Puella à patre deſponſanda eſt. 376.2 med.
Pueri dicuntur intra 14. annum. 192.1.t.poſt init.
Puer ſi ordinetur in ſacris Ordinibus, bene recipit characterem. ibid.2
Pueri ad Ordines ſacros promoti nulla ratione adſtringuntur ad continentiam. ibid 3
Pueri, & alij, qui non ſint capaces malitiæ, ſeu doli, & non habent iudicium ad peccandum, non incurrunt excommunicationem huius text. 279 2.4
Puer in prima infantiæ ætate conſtitutus poteſt à parentibus Religioni offerri, & ipſa Religio poteſt illum admittere. 299.t.2
Purgatorium inſtitutum eſt pro decedentibus ſine mortali, ſed tantùm cum venialibus, & cum reatu pœnæ temporalis. 405.2 4
Purgatorij locus certus eſt lege Dei ordinaria. 406 t. 5
Purgatorij quæcunque pœna grauior eſt, & acerbior quacunque alia etiam grauiſſima huius vitæ ibid 6
Purgatorij pœnæ quantum durare poſſint, oſtenditur. ibid.7.8
Pyromancia. 343.t med.
Pythoniſſam quomodo Samuelem Prophetam ſuſcitaſſe narret Scriptura remiſſiuè. 346.t 5

Q

Quadragenariam ieiunium non iure diuino, ſed Apoſtolica traditione & iure Canonico celebratur. 25.1.2
Quadrageſima, & omnibus diebus, quibus ex inſtitutione Eccleſiæ ieiunare tenemur, ab eſu carnium eſt omnino abſtinendum. ibid 3
Quæſtiones maiores ad vniuerſale Concilium deferri debent. 49.t.8
Quæſtio ſuperueniens in materia immunitatis Eccleſiaſticæ, potius ſummorum Pont. decretis, quàm Imperatorum legibus decidi debet. 275 1 7
Quandoquidem, & Epiſcopo Romano parilis mos eſt, ſuppoſita fuiſſe ab hæreticis tenent aliqui. 152.1.4
Quaternaria in Canone opportunè apparent. 16.t 4
Quod ſupereſt, &c. Luc 3 t. declarantur. 338 2.19. & ſeqq.

R

Rapientes, ſolicitantes, vel corrumpentes ſacras virgines quas pœnas incurrant, remiſſiuè. 351.2.1.3
Raptor alienæ ſponſæ nec cum rapta, nec cum quacunque alia poteſt matrimonium inire. 358.1.med.
Raptores cum rapta ad Eccleſiam confugientes illius immunitate gaudent. 412 2.t
Raptor Virginis ſi per violentiam id fecit conuictus in iudicio ſit ſeruus raptæ in pretium pudicitiæ eius, ſi aliàs non habet vnde ſatisfaciat, & ſe redimat. ibid.2
Raptor contrahens matrimonium cum rapta an ſit omnino liberandus. 413.t 2
Raptor contrahens matrimonium cum rapta puniendus eſt pœna delicti ordinaria. 413.2 3
Authoris opinio. ibid.4
Raptor ſiue matrimonium contrahat, ſiue non, tenetur ad decenter dotandam raptam arbitrio iudicis. ibid.5
Ratam habens percuſſionem clerici etiam ſine ſuo mandato, nomine tamen ſuo factam, in excommunicationem huius text. incidit. 283.2.44
Ratio æquiualet canoni. 35.1.init.
Ratio debet corrigere quod furore promulgatum eſt. 231.2. med.
Ratiociniis publicis, ſeu priuatis obnoxij à Religionis ingreſſu excluduntur. 132.2.2
Razias maluit nobiliter mori, quàm ſubditus fieri peccatoribus, 2 Machab. cap. 14. intelligitur iuxta opinionem ipſius Raziæ, qui in ea re deceptus fuit. 316.1 3
Razias ab homicidio non excuſatur, quia ſeipſum occidit molliſitudine animi, ne ad manus hoſtium perueniret. 329 2.5
Rebaptizati non admittuntur ad ſacros Ordines. 130.1.2.fin.
Rebaptizatus, aut rebaptizans ex iuſta ignorantia incurrit irregularitatem. 426.t.med.
Receptus à maiori ſemper præfertur. 63.2.3
Recuſari poteſt iudex, qui differt partem ſalutare, prout antea ſolebat. 150.2 2
Regimine œconomici ex aptitudine, & dexteritate ſumitur iudicium de aptitudine ad regimen politicum, & Eccleſiaſticum. 112.2 2
Regna Portugaliæ, Caſtellæ, Nauarræ, Arogoniæ & Franciæ ex Sedis Apoſt. priuilegiis habent, vt beneficia in eis ſita nulli niſi oriundis conferantur. 144 2.7
Regnum vni tantùm Regi deferendum. 218.2 3
Regula dicta quòd regat, vel quòd rectam viuendi normam præbeat. 56 2.med.
Regulares ordinandi ſunt ab Ordinario loci in quo ſitum eſt monaſterium, quod inhabitant, accedentibus tamen litteris dimiſſoriis ſuorum Regolarium ſuperiorum. 141.1 2
Regularis nec Canonicatus, nec alicuius beneficij ſimplicis ſæcularis eſt capax. 141.2.4
Regulares in minori ætate, quàm à Concilio Tridentino ſtatuta eſt, virtute quorumcumque priuilegiorum ordinari non poſſunt. 161 2 2
Regularis Regularem eiuſdem clauſtri percutiens non enormiter, à Prælato ſuo abſolui poteſt, ſi verò Abbatis diſcretio ad delinquentis correctionem non ſufficiat, adhibendus eſt Epiſcopus. 286.2 81
Regularis ſi percutiat Regularem ſub alio Prælato conſtitutum abſolui poteſt à proprio Prælato (ſi percuſſio enormis non fuit) præſente tamen Prælato percuſſi, vt iniuriam condonet. 287.1 82
Regulares obſeruantias an, & quando teneatur obſeruare Religioſus factus Epiſcopus, oſtenditur 291.t.8
Regulares Canonici non poſſunt tranſire ad Ordinem monachorum. 295.t.poſt med.
Reintegrationi vt locus ſit debet exſtere extremum neceſſarium agenti interdicto recuperandæ, quod eſt poſſeſſio, & poſſeſſionis priuatio. 207.2.5
Reintegratio ceſſat vbi quis auctoritate iudicis ritè procedentis à poſſeſſione ſua ceciderit. ibid.10
Reintegratio non dicitur facta niſi totaliter quis ſit reſtitutus. ibid 11
Religionem ingredi non prohibetur ille, qui ſecundùm prudentis viri præſumptionem ſine lite, aut magno grauamine, vel diſtractione poteſt rationes reddere. 132.2.3
Religionis Superior nullius indiget licentia, vt arbiter ſit 262 2.6
Religio quando eſt ſuccedendi incapax debetur ſtatim à die profeſſionis legitima parentis filius, & è contra. 297.2 9
Religioni quod damnum reſarcire teneatur ille, qui vi, metu, aut fraude, ſeu mendacio adducit quempiam à propoſito ingrediendi religionem, vel emittendi in ea profeſſionem remiſſiuè. 299 1.4
Religioſi licet peccent ſi in Baptiſmo, aut Confirmatione ſuſceptores ſint, veri tamen ſuſceptores erunt. 261.1.2
Religioſus factus Epiſcopus poteſt eſſe arbiter. 262 2.5
Religioſus aliquis ſi manus violentas in clericum iniecerit ab Epiſcopo abſolui poteſt eo in caſu, quo ſæcularis clericus poſſet, ſi alium clericum percuſſiſſet. 287 1 85
Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem euectus, omnino abſoluitur etiam quoad culpam ab iis Religionis obſeruantiis, quæ officio epiſcopali obſtant, ab aliis verò obſeruantiis, quæ per ſe nec promouent perfectionem, nec impediunt, poteſt talis Epiſcopus ſecum diſpenſare pro ratione loci, temporis, & perſonarum. 291.1.2
Religioſus factus Epiſcopus ſub peccato minimè obligatur, ſed tantum ex quadam honeſtate, ad obſeruantias Regulares, quæ Pontificium munus non impediunt, nec dignitatem dedecent. ibid.3
Religioſus creatus Epiſcopus nullatenus peccat, ſed poteſt licitè carnibus veſci feria ſexta, in qua Natale Domini incidit. 291.2.5
Religioſus ex Fratribus Minimis ad dignitatem Epiſcopalem euectus poteſt carnibus veſci. ibid.6
Religioſus creatus Epiſcopus non tenetur diuinum officium iuxta ſuæ Religionis ritum perſoluere. ib 7
Religioſus ad dignitatem Epiſcopalem promotus manet obſtrictus obtemperare Pontifici non ſolum generali obedientia, ſed etiam peculiari eius voto. ib.5 t
Religioſus ad Epiſcopalem dignitatem euectus non abſoluitur à paupertatis voto, nec efficitur dominus redituum Eccleſiaſticorum, ſed ſolùm adminiſtrator. 292.1.12 13
Religioſus Epiſcopus creatus quicquid acquirit, etiam ex donatione, propria induſtria, aut labore, ſuæ Eccleſiæ, non autem monaſterio acquirit 292.2.14
Religioſus ex familia Fratrum Minorum factus Epiſcopus ius ſuccedendi parentibus, & agnatis adminiſtrandique bona vndequaque acquiſita recuperat, & ipſi mortuo ſua ſuccedit Eccleſia. ibid.15
Religioſus Epiſcopus acquirit Pontifici. ib 16
Religioſus factus Epiſcopus incidit acquirere ſuæ Eccleſiæ à

tempore confirmationis, poſſeſſionéque ſuæ Eccleſiæ acce-pta, licèt nondum ſit conſecratus. ibid. 2. 17
Religioſus factus Epiſcopus eximitur ab obedientia Prælatorum Regularium a die confirmationis. ibid. 18
Religioſus, qui mutando ſtatum tranſiuit illegitimè ad aliam Religionem, poteſt reuocari ab Abbate ſuo cum omnibus bonis per ipſum acquiſitis. 294. 1. 3
Religioſus illegitimè ad aliam Religionem tranſiens poſſeſſori bona fide poſſidenti acquirit eodem modo, quo ſeruus acquirit domino putatiuo. 294. 2. 4
Religioſi quo tempore cœperint per ſummos Pontifices eximi ab Epiſcoporum poteſtate, remiſſiuè ibid. med.
Religioſi comparandi bona intuitu aliquem doloſè ad profeſſionem incitantes priuantur ſucceſſione hæreditatis illius profeſſi, ſecus ſi intuitu familiaritatis. 302. 1. 3
Religioſus ad aliam Religionem tranſlatus ad pœnitentiam peragendam, cui Religioni acquirat vſumfructum bonorum priori Religioni acquiſitorum, oſtenditur. 351. 2. 4
Intellige, vt. 352. 1. 5
Remedium reintegrandæ magis generale eſt, & vtilius inter omnia remedia poſſeſſoria 207. 1. 2
Remedium reintegrandæ conceditur illis, quibus poterat competere interdictum Vnde vi. ibid. 3
Remedium reintegrandæ competit laico pro rebus profanis. ibid. 4
Remedio reintegrandæ non ſuccurritur illi, qui ſua culpa poſſeſſionem amiſit. 207. 2. 7
Remedium reintegrandæ datur etiam pro quaſi poſſeſſione rerum incorporalium. ibid. 12
Remedium reintegrandæ intentare poteſt,
Vſufructuarius. 208. 1. 13
Commodatarius. ibid. 14
Hæres. ibid.
Remedium reintegrandæ quanto tempore præſcribatur, oſtenditur ibid. 16
Remiſſio clerici, vel Monachi à iudice ſeculari ad Eccleſiaſticum, ſeu ſuperiorem fieri debet ſine ignominia. 286. 1. 72
Rempublicam magis expedit optimis legum præceptis, quam optimo Principe gubernari. 32. 2. 4
Repudia cur Iudæis permiſſa. 17. 2. fin.
Repudium non tanquam licitum fuit Hebræis conceſſum, ſed tantùm permiſſum 325. 2. 8
At probabilius, repudium olim fuiſſe licitum, & conceſſum diſponente Deo in lege naturali. 325. 2. 2
Rerum diuiſio quo iure introducta. 33. 1. init.
Res conſecratæ vendi poſſunt ratione materiæ, ſiue ſint artificiales, vt vaſa, ſiue naturales, vt oleum. 198. 2. 8
Res Eccleſiæ licitè impenduntur pro redemptione captiuorum. 241. 1. 3
Res ſpeciali vnctione, ſeu benedictione conſecratæ, ſi irreuerenter tractentur ſacrilegium committitur. 417. 1. med.
Amplia, vt procedat etiamſi res huiuſmodi ſacræ eſſe deſierint. ibid ante fin.
Reſignatio beneficij debet fieri in ſcriptis. a 17. 1 poſt init.
Reſignatio beneficiorum non poteſt fieri à furioſo. ibid 2. fin.
Reſignatio dolo facta eſt nulla. 218. 2 fin.
Reſponſa prudentum quæ fuerint, oſtenditur. 15. 1. 7
Reſponſa & auctoritas prudentum quæ remiſſiuè. 15. 2 init.
Reſponſio interrogationi accommodanda eſt. 87. 1. 2
Reſtituere vbi quis tenetur in foro conſcientiæ ſi non reſtituat, licèt ad id non teneatur in foro iudiciali, poteſt Eccleſia adiri, vt per denunciationem Euangelicam compellat. 125. 1. 6
Reſtitutio ſpolij quamuis ante omnem iuris contentionem facienda ſit, ſæpe tamen differri poteſt ratione ſcandali vitandi. 203. 2. fin.
Reſtitutio in integrum non delegatur per generale mandatum. 205. 1. 2
Reſtitutio quàm citò facienda eſt, & ad tempus mortis minimè differenda, ne raptor habens vnde reddat ſi mortuus ſit condemnetur. 254. 1. 1
Reſtitutio in quibus caſibus licitè poſſit ad hæredes remitti ib. 2
Retrahens malo animo à Religione ſine fraude, aut vi ingreſſurum eam, vel iam ingreſſum, lethaliter peccat, ſed non tenetur ad vllam reſtitutionem faciendam. 298. 1. 3
Reuelare proximo damnum eminens quilibet tenetur, vt ab eo auertatur, quando illum defendere non potuerit, & quando in hoc caſu fraterna admonitio præmitti debeat, oſtenditur. 324. 1. 4. 5
Reuelatio, quæ appellatur Pauli, apocrypha. 56. 2. med.
Quæ Thomæ, apocrypha. ibid.
Quæ Stephani, apocrypha ibid.
Reges & alij Principes, atque etiam Imperatores, iure communi exemptionis priuilegium à poteſtate Ordinariorum non habent, & niſi ſpeciali priuilegio muniti fuerint ab Epiſcopis excommunicari poſſunt. 183. 1. 1
Rex an poſſit ex opinione minus probabili gerere bellum contra alium Regem, remiſſiuè 313. 2. init.
Rex, vel Princeps de propriis expendere, tam pro bellis gerendis quam pro ſubditorum paupertate ſubleuanda habere neceſſe eſt. 323. 2. poſt med.
Regis officium, & qualis eſſe debeat. 330. 1. 1
Regationum origo, & inſtitutio. 422. 2. 3
Romæ nulla fœmina ſedit. 163. 1. 3
Romulus legum initium poſuit, editis ſcilicet Legibus Curiatis, Numa verò multa addidit, quæ legibus Romuli deerant. 32. 1. 2
Ruben an iuſtè ſuaſerit fratres volentes occidere Ioſeph, vt mitterent in ciſternam, & ibi ſinerent mori fame, oſtenditur. 43. 1. 14
Ruffinus Aquileienſis Eccleſiæ Preſbiter claruit ætate Hieronymi Græcæ, & Latinæ linguæ eruditiſſimus. 55. 1. 10
Ruſtici, & idiotæ errantes per ſimplicitatem in rebus Fidei an excuſentur à peccato hæreſis. 338. 2. 2

S

SAbbato cur ieiunandum ſit. 482. 2. 8
Sacerdotes debent vti Oratiis. 81. 1. med.
Sacerdotes, ac Leuitæ cũ vxoribus ſuis miſceri nõ debent 95. 1. 2
Sacerdos debet eſſe contentus moderatis epulis. 108. 1. 4
Sacerdotibus quæ ſint neceſſaria ad diſcendum. 110. 2. 1 fin.
Sacerdotes prohibeantur ne conuerſentur cum mulieribus, excepta duntaxat matre, ſorore, vel vxore, quæ caſtè regenda eſt. 170. 2. 1
Sacerdos poteſt præſente Epiſcopo in Miſſa benedictionem populo dare, eam ab Epiſcopo petendo. 182. 2. 1
Sacerdotes boni, & mali æquè & corpus Chriſti conficiunt, modò omnia ſeruent eſſentialia. 190. 1. 2
Sacerdotes ex leui cauſa iurare non debent. 104. 2 ante fin.
Sacerdotes, vel alij inferiores quando ſunt deponendi requiritur vnanimis iudicantium ſententia. 216. 1. 3
Sacerdotes ſinguli debent habere proprias Eccleſias. 245. 2. 1
Sacerdos quilibet ſimplex poteſt conſtitutos in mortis articulo, quamuis ſint excommunicati, denunciati etiam ob hæreſim, abſoluere. 288. 1. 96
Sacerdos regulariter vnicam tantum Miſſam die vna celebrare poteſt: 418. 2 ante fin.
Quibus autem caſibus eodem die Sacerdoti iterum celebrare liceat, remiſſiuè. ibid. 2
Sacerdos quoties Miſſam celebrat, toties ſacram communionem percipiat. 420. 2. poſt init.
Sacerdotes non debent celebrare biduo, quod proximè Paſcha antecedit. 422. 2. 2 ante fin.
De die Paraſceues quid ibid. 3
Quid de feria quinta Hebdomadæ. 423. 1. 4
ad *Sacerdotium* non niſi per diſtinctos gradus quiſquam aſpiret. 159. 2 fin.
Sacramenta miniſtranti ſiue antè, ſiue poſt, ſiue incontinenti, ſiue ex interuallo vbi temporalia dantur, ſtante tamen re dubia, quia ex vtraque parte extant æquales boni, aut mali coniecturæ, non eſt iudicanda ſimoniaca, ſed honeſta datio. 195 1. 3
Sacramentum eſt ſacræ rei ſignum gratiam conferens. 358. 2. 3
Sacramentum nouæ legis, quæ characterem non imprimunt, quare reiterari poſſint, non autem conſecratio olei ad ipſum Sacramentum extremæ Vnctionis conficiendum, oſtenditur. 416. 1. 3
Sacramentorum inſtitutio non vtique fuit abſolutè neceſſaria, vt ſine ipſis quiſquam ſaluari nequiuiſſet. 412. 1. 1
Sacramentum corporis Chriſti non niſi ieiuni debemus accipere. ibid. 1. med.
Sacrarium ingredi Subdiaconis non licèt. 84. 1. med.
Sacrificium Deo offerentes à quibus vitiis debeant eſſe immunes, remiſſiuè. 126. 1. 1
Sacrilegium committunt qui res Eccleſiæ inuadunt, & propria auctoritate occupant. 240. 1. fin.
Sacrilegium committunt inuaſores rerum ſiue mobilium, ſiue immobilium, quæ in dominio ſunt Eccleſiæ. 174. 2. 1
Sacrilegium eſt rei ſacræ violatio. 276. 1. 1
Sacrilegium ratione rerum inuaſarum, non committitur, niſi vbi iniuria rebus ſacris infertur, vel quia auferatur ſacrum de ſacro, vel ſacrum de non ſacro, vel non ſacrũ de ſacro. ib. 2. 2. 3
Sacrilegium eſt de poteſtate Papæ, ſeu alterius Principis dubitare. 288. 1. 98
in *Sacro* faciendo idem eſt valor boni, quàm mali Sacerdotis. 126. 2. 1
Sampſon excuſatur ab homicidio ob diuinam reuelationem. 327. 2. 3
Sanctimonialem ſe eſſe quæ finxerit, nubere non valet. 85. 1. med.
Sanctorum dicta ad cauſarum deciſionem magni ſunt facienda vbi deficiunt Canones Pontificij, ac Conciliorum generalium. 21. 2. 2
Sanctus omnis eſt Sacerdos, intellige vt. 118. 2. fin.
Sanguinis effuſione polluitur Eccleſia. 153. 3

Sapientia ab ignorantia tantum differt, quantum lux à tenebris. 110.2.4
Satana duobus modis aliquis traditur. 229.1.fin.
Scabie laborantes nimiam inducente deformitatem irregulares ſunt. 126.2.7
Schiſma vox Græca, latinè ſciſſuram ſignificat. 338.1.1
Schiſma propriè quid. 339.2.poſt init.
Schiſmaticum non eſſe, nec extra Eccleſiam cenſeri, qui probabili errore ductus credit aliquem antipapam eſſe verum Paſtorem, & Pontificem. 334.1.med.
Schiſmatici ſunt omnino extra Eccleſiam, & ab eius vnitate diſiuncti. 358.1.1
Peculiariter Dei hoſtes reputantur. ibid.
Cenſetur in ſtatu perditionis. ibid.
Deteriores iudicantur paganis. ibid.
Tunicam Domini inconſutilem, quam neque ſatellites diuidere auſi ſunt, ipſi ſcindere, & lacerare præſumunt. Ibid.
Scientia eſt mater virtutum. 810 2.2
Scientia pro certitudine ſumitur. 411.1.2
Scripta de inuentione capitis S. Ioannis Baptiſtæ, quæ fuerint, & quis eorum auctor extiterit, remiſſiuè. 55.1.19
In Scriptis cum quis fatetur aliquid, deliberatè id dixiſſe præſumitur. 204.2.med.
Scriptura an requiratur ad ſubſtantiam, & rationem legis, oſtenditur. 41.1.2
Scriptura neceſſaria eſt in priuilegiis quoad probationem. 4.a.5
Secretum ſibi commiſſum an & quando quis reuelare teneatur, oſtenditur. 214.1.1
Secretum aliunde non cognitum, niſi in confeſſione ſacramentali, in ordine ad eam, ita indubitanter conſeruandum eſt, vt nullo caſu etiam iubente Summo Pontifice reuelandum ſit inuito pœnitente. 404.1.1
Secretum ſacramentale oritur etiamſi pœnitens non mereatur abſolutionem, nec eam à Sacerdote conſequatur. 414.2.3
Sedes Patriarchales veræ, & præcipuæ quatuor ſunt. 73.2.10
Contrarium reſpondetur. 74.1.12.13
Sedes Imperatoria ad Byzantium tranſlata, illud nomine ſuo, pluribúſque priuilegiis Conſtantinus exornauit, & non ſolùm Conſtantinopolim, ſed etiam nouam Romam appellari voluit. 78.1.9
Sedes Apoſt. ſi vacauerit tempore, quo generale Concilium legitimè fuerit congregatum, non ad ipſum Concilium, ſed ad ſolos Cardinales, eorúmque Collegium pertinet electio Papæ. 80.1.8
Sedes Apoſtolica ex neceſſitate diuini præcepti debet Romæ reſidere, ac proinde e Roma aliò transferri non poteſt. 317.2.2
Sedulius Presbyter Scotus opus in fine iuxta ſeriem Euangelij carmine ſcripſit. 55.2.24
Senatuſconſulta erant illa, quæ Senatus iubebat, & conſtituebat. 13.1.6
Senectus excuſat ab oneribus. 65.1.fin.
Senes ad teſtificandum inuiti cogi non poſſunt. 212.1.12
Senex poteſt ab excommunicatione ob violentam manuum iniectionem in clericos ab Epiſcopo abſolui. 287.2.93
à *Senſu* communi non eſt recedendum ſine lege, vel ratione efficaci. 72.1.2
Sententia non præcipitanter ferenda. 204.1 med.
Sententia excommunicationis per iracundiam lata valet. 223.1.med.
Sententia excommunicationis iniuſta afficit excommunicatum donec abſoluatur, &c. 227.2 fin.
Sententia Paſtoris, ſiue iuſta, ſiue iniuſta tenenda eſt. ibid.
Sententia Paſtoris timenda, etſi iniuſtè liget. 229.2 1.
Sententia lata à iudice excommunicato nullius eſt momenti. 334.1.4
Sententia excommunicationis apud Deum non aliter afficit, quàm ſi ritè, & rectè feratur. 338 2.fin.
Sententia iudicis non deſideratur, vt infideli renuente conuerti poſſit fidelis matrimonium diſſoluere, & ad aliud tranſire. 368 1.7
Sententia, quæ tranſiuit in rem iudicatam, ex nouis probationibus an reſcindi poſſit, quando agitur de vinculo contracti matrimonij, & de impedimento contrahendi, oſtenditur. 394.1.5.6
Separatione facta ratione frigiditatis prioris matrimonij, ſi frigidus ad ſecunda vota tranſeat, conſumétque, inſurgit præſumptio iuris, & de iure, contra quam non admittitur probatio dimiſſionis prioris vxoris ex odio. 392.2.1
Separatus ratione maleficij ſi ad alias nuptias tranſierit, non eſt reſtituendus priori coniugio; ſed in poſteriori relinquendus. 393.1.1
At contrarium ſuadetur ex dictis. ibid.2
Referuntur aliquorum ſententiæ. ibid.3
& componuntur. 394.1.4
Sepeliri intra Eccleſiam antiquitùs ſtrictè prohibitum erat. 247.2.3
Sepulchrum, ſeu monumentum factum non interueniente Epiſcopi auctoritate vendi & alienari poteſt. 247.1.med.
pro *ſepultura* nihil muneris exigendum eſt. ibid.2
Sepulturæ intra Eccleſiam honor Epiſcopis deferri cœpit, & aliis perſonis inſignibus. 247.2.5
Sepultura intra Eccleſiam omnibus, ſiue clericis, ſiue laicis vltimo conceſſum extitit. ibid.6
Sepultura Eccleſiaſtica ſepeliendi non ſunt ij, qui aliquo modo mortem ſibi inferunt, nec pro eis commemoratio in Altari fieri debet
Sequeſtratio conceditur appellatione pendente, ſi depopulentur fructus. 206.1 med.
Seruitus an fuerit contraria de iure gentium inducta, vel iuri naturali contraria, oſtenditur. 8.2.20
Seruitus aliqua an iure naturali inducta, remiſſiuè. 12.1 med.
Seruitus ex ebrietate inducta. 108.1.2
Seruus, vel captiuus fugiens à domino ſuo, cùm furtum ſui ipſius faciat, tenetur in conſcientia. 13.2.10
Serui facti Diaconi contradicentibus dominis, & neſcientibus Epiſcopo ordinante, &c. ipſis dominis in ſeruos reſtituuntur. 133.2.2
Seruus non poteſt admitti in Religionem. 133.2 1.med.
Seruos inter, & originarius nulla eſt differentia. 133 2 1.med.
Serui an & quando poſſint communicare dominis excommunicatis reſpectu poteſtatis dominicæ. 234 2.4
Serui Eccleſiarum gaudent priuilegio fori. 244.2 poſt med.
Seruus teſtamentum facere non poteſt. 246 2 fin.
Seruus ſi Religionem ingrediatur abſque ſui domini licentia, & ab eodem domino repetatur intra triennium, ei tradendus eſt cum omnibus, quæ ad Monaſterium attulit, fide tamen accepta de impunitate, & quid ſi intra id triennium dominus non repetierit. 273 2.2
Seruum fugientem ad Eccleſiam non poteſt dominus propria authoritate ab ea inuitum extrahere. 276.1 poſt init.
Seruus, & filiusfamilias, ſeu quiuis alius exiſtens in poteſtate alterius, poteſt ab Epiſcopo abſolui ab excommunicatione, ob violentam manuum iniectionem in clericum. 287.2.94
Seruis non licet aliquid Deo polliceri, quod debitum domino obſequium vel ex toto, vel ex parte perturbet. 290.1.fin.
Seruus conſequitur libertatem, & matrimonium conſiſtit cum illud init cum perſona libera ignara ſeruitutis domino tradente in matrimonium, vel ſciente, & tacente ſeruitutem 370.2.8
Serui an ſit integrum contrahere matrimonium contra voluntatem domini. 371.2.1
Seruum dominus repetere non poteſt abſque ſua licentia in Religione admiſſum, elapſo triennio, quamuis nondum ſit profeſſus. 373.2 4
Seruus ſi profeſſionem emittat intra triennium, caſu quo à domino reuocari poteſt, inualidè profitetur. ibid.5
Sibyllarum prædictiones. 110.1 fin.
Sigillum Confeſſionis propriè non contrahitur quando aliquis etiam Sacerdoti committitur aliquid etiam in ſecreto, vt audiat, Confeſſionis, ſine ſacra mentali peccatorum Confeſſione in ordine ad ſacramentalem eorum abſolutionem. 404 2.2
Silices ex rapto olim videbant. 72.1.2
Simonia in beneficiis ſolùm eſt de iure poſitiuo prohibita. 76.2.6
Simoniæ crimen poteſt cadere in ſummum Pontificem. 163.2.1
Simoniæ vitium vocatur ſimoniaca hæreſis. 190.1.1
Simonia largo modo, & non propriè hæreſis dicitur. ibid 2
Simoniæ crimen dicitur piaculare flagitium, quia comparatur ei, quod morte expiatur. ibid 3
Simonia de ſe mala eſt, nec poteſt aliqua circumſtantia cohoneſtari. 191.1.3
Simonia non committitur quando intentio dantis in aliquam honeſtam cauſam immediatè dirigitur, quæ ab ipſis ſpiritualibus diſtingui poteſt. 191.2.6
Simonia eſt dare & accipere beneficium ſpirituale propter obſequia & beneficia temporalia. 192.1.1
Simoniæ præſumptio ceſſat quando temporalia dantur miniſtro poſt ſuſcepta Sacramenta, aut ex interuallo. 194.2.1
Simonia non præſumitur ſi non appareat an velut pretium, an verò cauſa honeſta datum ſit temporale miniſtro ſpirituali ſi cauſa aliqua honeſta in eo actu reperitur. 195.1.4
Simonia non committitur dum pro obligatione actionis ſpiritualis accipitur aliquid titulo ſuſtentationis. 196.1.11
Simonia eſt difficilis probationis, ac proinde coniecturis, & minus legitimis probationis iudicatur. 196 2.15
Simoniæ in crimine aliquando ciuiliter, aliquando criminaliter proceditur. 179.2.2
Simoniam an incurrat qui res Eccleſiæ propter proprium lucrum vendit, oſtenditur. 199.1.1

Simoniam

Simoniam committit, qui vendit laborem ſine quo opus factum, & ſpirituale non fit. 199.2.2
Simonia non committitur docendo Theologiam practicam, vel ſpeculatiuam, ſeu ſcholaſticam pro pretio. 202.2.3
Simonia non committitur ſine conuentione. 251.2.med.
Simonia non committitur in modico, ſicut in magno. 258.1.5
Simonia eſt pro Sacramento matrimonij pecuniam accipere. 384.1.2
Simoniaca prauitatis radix, & fundamentum ab auaritia, & cupiditate procedit. 199.2.3
Simoniaca appellatur hic omnis venditio cuiuſuis rei Eccleſiaſticæ temporalis ſi propter commodum proprium venditionis facta ſit. 200.1.7
Simplex penitus, & omnino ſecularium negotiorum imperitus non eſt in Epiſcopum ordinandus. 181.2.1
Simulatio, qua vſus eſt Dauid. 1. Reg. cap. 21. licita fuit. 315.1.12
Sobrietas ſpecialiter indicenda eſt Epiſcopis, & aliis Eccleſiæ miniſtris. 107.2.2
Societas quædam in bonis acquirendis contracta cenſetur inter maritum, & vxorem. 355.1.2
Societas quæ contracta cenſetur inter virum, & vxorem, non eſt vera, ita ut habeat priuilegia omnia ſocietatis omnium bonorum. ibid.3
Sodomia peccatum an cauſam ſufficientem diuortio præbeat inter coniuges. 388.2.med.
Solicitans, vel interpellans vxorem alterius, vt ſecum coeat, vel vt ei nubat, &, ſi non ſequitus effectus, puniendus eſt. 397.2.5
Somnia obſeruare, ſeu illis credere, an & quando ſuperſtitioſum ſit, remiſſiuè 348.1.3
Sortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus eſt omnino reprobatus. 73.1.2
Sortis vſus in Eccleſiaſticis electionibus tunc licitus cenſebitur quando ſors mittatur inter perſonas, quas dignas eſſe conſtat. ibid. 3
Sortes diuiſoriæ ſunt licitæ in caſibus, in quibus ius humanum eas non interdicit. 342.1.5
Sortibus non oportet credi. ibid.med.
Sortilegi qui. 341.2.fin.
Spiritualium perceptionis tempore licitum eſt temporalis dare pacto, & conuentione ceſſante, quia liberalis donatio præſumitur. 195.1.4
Spiritualia alia ſunt quæ aliquod examen de perſonis ac rebus admixtum habent, vel ſaltem illud requirunt, & alia quæ nullum examen, aut iudicium admixtum tenent, & ponderantur inter vtraque differentiæ rationes. 196.1.7
Spiritualia ſi miniſtrentur à Prælato, cui iure incumbunt, & aliquid temporale recipiat nulla habita certitudine an pio, ſeu prauo animo id receperit, in dubio iudicabitur ſimonia, ſi pactio, conditio, taxatio, aut exactio interueniant. 196.1.12
Spoliatus is dicitur, qui ſemel poſſedit. 207.1.6
Spoliatus vbi quis reperitur, debet ante omnia reintegrari. ibidem 8.
Spoliatus auctoritate iudicis de facto, & non ritè procedentis, non agit remedio reintegrandæ. ibid.9
Spoliatus, & deinde reſtitutus antequam ſpoliatus ſuper cauſa domini audiatur, tandiu remanere debet in poſſeſſione, quandiu ſtetit ſpoliatus. 208.2.1
Spoliatus debet reſtitui vſque ad minimum quadrantem tam quoad poſſeſſionem, quàm quoad fructus, damna & intereſſe. ib. med.
Spoliatus ſua vxore ante omnia eſt reſtituendus quando agit iudicio poſſeſſorio, ſecus ſi agat petitorio, quia tunc non ſtatim reſtituetur, ſed audietur exceptio viri profeſſi allegantis adulterium vxoris. 356.1.3
Spolium quamuis ante omnem litis contentionem reſtituendum ſit, ſæpe tamen eius reſtitutio differri poteſt ratione vitandi ſcandali. 203.2 fin.
Sponſalia diſſoluendi iuſta cauſa eſt, ſi ſponſa vi præciſa cognita eſt. 358.1.8
Sponſalia diſſoluuntur.
Religionis ingreſſu. 360.1.1
Receſſu ad remotam regionem. ibid 2.
Lepra, ſeu alia corporis deformitate. ibid.1.3
Fornicatione. ibid.4
Abſolutione mutua. ibid.5
Matrimonio cum alia contracto. ibid.6
Sponſalia, vel matrimonium pro filiis præſentibus, & tacentibus à patre contracta valida ſunt. 384.1.4
Status Monachorum ſtatu clericorum perfectior. 294.2.fin.
Statutis Romanæ Eccleſiæ non obediens ex fragilitate humana licèt grauiter peccet, non tamen eſt hæreticus. 67.2.2
Statutum laicorum an valeat in quærendis in præiudicium Eccleſiæ. 268.2.4
Statutum quòd ingrediens Religionem non ſuccedat an valeat? remiſſiuè. 198.2.3
Stella in Chriſti natiuitate apparuit. 343.2.ante fin.
Stella Magorum vera fuit, & non meteorologica, licèt curſum aſtrorum non habuerit. ibid.
Stipendia non accipiat ab Eccleſia, qui ſumptibus propriis ſuſtineri poteſt. 197.2.3
Contrarium latè defenditur. ibid.4
Strigum nocturni conuentus an ſint imaginarij, oſtenditur. 344.2.3 4
Strigum conuentus nocturni ſubitò pronunciato nomine Ieſu euaneſcunt. 345.1.6
Suadens, & inducens electionem minoris mali non peccat. 42.1.9
Suaſio ſtupri filiarum facta à Loth impius Sodomitis, vt maius malum euitaret, ei vertitur ad culpam. 40.2.8
Suaſio minoris mali fieri poteſt etiam cum damno tertij in particulari, vbi tertius fuerit alioquin obligatus ad illud ſuſcipiendum. 43.2.12
Suaſio minoris mali fieri poteſt quando alter in actu iam paratus fuerit patrare maius malum, non verò quando ad id promptus fuerit ſolùm in potentia. 44.1.30
ad *Subdiaconatum* acceſſuri continentiam profitentur. 90.1.poſt init.
Subdiaconatus primis propagatæ poſt Apoſtolos Eccleſiæ temporibus non fuit inter ſacros Ordines computatus. 143.2.4
Subdiaconatus Ordine inſigniti ſi per annum ſaltem in eo non fuerint verſati, ad altiorem gradum, niſi aliud Epiſcopo videatur, aſcendere non permittuntur. 160.2.6
Subdiaconus cùm ordinatur, patenam de manu Epiſcopi accipit vacuam, & calicem vacuum. 81.2.1
Subdiaconus non accipit impoſitionem manus. 82.1.ſub fin.
Subdiacono vxorem ducere non licet. 97.2.1
Subditi abſoluuntur à fidelitate, à debito obſequendi domino, ſi is excommunicatur. 259.1.med.
Sub excommunicationis ſententia, an imponent latam ſententiam, remiſſiuè. 149.2.4
Subrogato debetur honoris præeminentia prout principali. 205.2.8
Subuenire alteri cum alterius detrimento non licet. 155.1.fin.
Succeſſionis filiorum in bonis parentum origo, & neceſſitas quòd ex iure Ciuili proueniat qui Doctores teneant, referuntur. 9.1.29
Succeſſio inteſtati iuris Ciuilis eſt. ibid.30
Supellex Epiſcopi nihil aureum, aut argenteum, vel ſericum continere debet. 119.2.2
Superior actio noſtra eſt inſtructio. 239.2.5
Superior quando non poteſt defendere ciuitatem, vel non eſt in apparatu id faciendi, poteſt talis ciuitas alteri ſubdere, vt eam defendat. 147.1.9
Superioribus ſemper & feſtinanter obediendum eſt. 178. 2. poſt init.
Superior quando percuſſerit ſuum ſubditum, poteſt ipſe ſecundùm priuilegia abſolui ab alio Sacerdote ſubdito ſuo electo ab ipſo in Confeſſorem, & ſi ſubditus, & Prælatus ſe adinuicem percuſſerunt, & in ipſo Conuentu non ſit alius, qui eos valeat abſoluere, poſſunt adinuicem ſe abſoluere. 137.1.8
Suſceptores in Baptiſmo debent eſſe baptizati, & in Confirmatione iam confirmati. 425.1.med.
Suſpenſionem ab executione ſuſceptorum Ordinum incurrit ille, qui per ſaltum, & præpoſtero ordine ſe promoueri fecit. 53.1.2.1
Suſpenſus per menſem ſi incipiat menſis Februarij biſſextilis, poteſt celebrare vltima Februarij die. 17.2.2
Synagoga fugienda. 117.1.ante fin.
Synodus Ariminenſis Arrianorum Conciliabulum fuit. 55.2.20
Synodus ſexta, quæ ſub Agathone, & tempore Conſtantini IV. celebrata fuit, nullos Canones edidit, ſed poſt quinque annos ab ea diſſoluta conuenerunt aliqui Epiſcopi Græci, qui Canones plures ſub nomine ſextæ Synodi illegitimè ediderunt. 58.1.3
Synodus Ancyrana anno 314 coacta. 59.1. med.
Synodus Neocæſarienſis anno 314.celebrata. ibid.ante fin.
Synodus Antiochena anno 355.coacta. 60.1.init.
Laodicenſis anno 364. ibid.
Sardicenſis anno 300. ibid.
Carthaginenſis anno 348. ibid.fin.
Synodus Sardinenſis. 61.1.med.
Africana VIII.celebrata anno 197. 61.1.med.3
Arelatenſis IX.coacta anno 314. ibid.
Arelatenſis X coacta tempore Syluestri Papæ 1. ibid.
Arelatenſis XII.remiſſiuè. ibid.
Arauſicenſis XIV.remiſſiuè. ibid.fin.
Synodus diœceſana quotannis celebrari debet ex Conc. Trident. 66.2.med.
Niſi neceſſitas poſtularet in anno celebrari ſæpius. ibid.
Synodus an maior Papa. 71.1.16
Synodi Conſtantinopolitanæ primæ tempore tres tantùm erant Patriarchales Eccleſiæ, quas B.Petrus fundauerat. 78.1.4
Synodo Toletana, de qua in hoc textu, decretum fuit ne nores fideles habitare permitterentur cum Iudæis, ſidem ad-

mittere renuentibus, & de aliis infidelibus nihil ibi ſtatutum eſt, eo quòd non ita obſtinati in ſua perfidia eſſent. 263.2.3

T

TAbula prima poſt naufragium, de baptiſmo 400.1.1
Tabula ſecunda poſt naufragium, de pœnitentia. ibid.
Temperantia clerici cur accuratè colenda ſit ex multis caſibus oſtenditur. 507.2.8
Tempus breue ſpatium trium hebdomadarum dicitur. 258.1 med.
Tempus ad nouitiorum probationem eſt arbitrarium. 293.1.1
Temporalia quotieſcunque dantur ſpiritualium miniſtris in aliquo actu vbi honeſta dandi, & recipiendi cauſa viget, ex data & accepta iudicandum eſt. 196.1.10
Temporalia gratis data ſi lex recipi prohibere, vel eo caſu, quo nulla iuris committitur ſimonia, niſi aut ex verbis, aut ex titulo contrarium colligatur, non ſimoniæ, ſed inobedientiæ crimen incurritur. 167.c.16
Terrula quæ dicantur, & quæ res exigui valoris, oſtenditur. 244.2.3
Teſtamentum non ſit irreuocabile quamuis teſtator iuramento promittat non reuocaturum. 247.1.1
Teſtamentum factum ante ingreſſum Religionis, in quo non eſt inſtitutum monaſterium, rumpitur ſequuta profeſſione in Religione capace ſucceſſionis. 297.2.10
Sed licet alij diſtinguant, vt ibid.11
Contrarium tamen eſt verius, vt 298.1.12
Teſtimonium falſum qui dixerit, punitur depoſitione, & detruditur in monaſterium ad pœnitentiam peragendam. 127.1.2
Teſtimonium clericorum præualet teſtimonio laicorum. 262.1.3
Teſtimonium per ſcripturam dici non poteſt, ſed neceſſariò dicendum eſt per propriam vocem teſtificantis 210.2.1
Teſtimonium falſum in vna parte, videtur eſſe vitiatum in reliquis. 211.1.1
à Teſtimonio repellitur inimicus. 211.2.7
Teſtimonium ferre non poſſunt cogi ſocer & ſocrus aduerſus ſuum generum, & è contra 212.1.9
Teſtimonium dicere non poteſt cogi contra priuignum, & è contra. ibid 10
ad Teſtimonium perhibendum cogi non poſſunt abſentes cauſa Reip. 212.1.12
Teſtimonium ferre non poteſt Aduocatus in cauſa in qua patrocinatus propter præſumptam affectionem. ibid.14
Vbicunque verò conuenerit de ſalario, ſed patrocinari non cœperit, poteſt in ea cauſa teſtimonium ferre. ibid.15
Teſtimonium vnicum Epiſcopi efficit plenam probationem. 226.2.1
Teſtimonium verum omnino quis dicere tenetur ad liberandum proximum ab iniquo damno ex lege charitatis. 234.1.2
Teſtimonium dicere poſſunt ſinguli de Communitate in cauſa criminali, quando illa non eſt ipſius Communitatis, ſed potius alicuius de eadem. 251.1.4
Teſtes præferendi ſunt quia pro reo deponunt. 171.2.2
Teſtibus duobus affirmantibus magis creditur quàm longè pluribus negantibus. ibid.3
Teſtibus affirmantibus non magis creditur quàm negantibus in criminalibus ad defenſionem reorum. ibid.4
quot Teſtibus Epiſcopus, vel presbyter, vel reliqui clerici ſint conuincendi. 205.1 fin.
Teſtis eſſe non poteſt accuſator contra accuſatum. 209.2.1
Teſtes eſſe non debent litigantes. ibid med.
Teſtibus deponentibus de ſana mente magis creditur quàm deponentibus de inſania. 210.1.4
Teſtibus peritioribus maior fides adhibetur, 211.2.1
Teſti nobili plus creditur quàm ignobili ibid.2
Teſtibus Clericis magis creditur quàm laicis. ibid 3
Teſtibus maſculis plus creditur quàm fœminis. ibid 4
Teſti vario, & ſibi ipſi contrario non eſt fides adhibenda. ibid.5
Teſtis pauper non eſt idoneus. ibid.6
Teſtis non poteſt eſſe amicus in cauſa amici quando amicitia talis eſt, quod inter eos eſt vnum velle, & vnum nolle. 211.2.8
Teſtes eſſe non poſſunt,
Homicidæ. 209.2.1
Malefici. ibid.2
Adulteri. ibid.3
Criminoſi. ibid.4
Domeſtici. ibid.5
Teſtes eſſe non poſſunt parentes in cauſis filiorum. 212.1.16
Auus in cauſis nepotum. ibid 2.17
Pater pro extraneo in cauſa in qua filius eſt procurator ibid.18
Adoptiuus filius ſi ſit in poteſtate patris. ibid.19
Filij legitimi, naturales, ſpurij, & inceſtuoſi pro patre. ibid.20
Teſtis poteſt eſſe filius ſpiritualis in cauſa patris ſpiritualis. 212.2.21
Teſtes eſſe poſſunt parentes pro & contra filios,
Hæreſis in crimine. 213.1.23
Maieſtatis læſæ in crimine. ibid.24
Matrimoniali in cauſa. ibid.25
Religionis in cauſa, ibid.26
Status in cauſa. ibid.27
Patris de conſenſu. ibid.28
Inſtrumento. ibid.29
Cauſa vbi agitur inter duos filios. ibid.30
Teſtamento filij militis. ibid.31
Teſti vnico quando credatur, remiſſiuè. 213.1.32
Teſtis tenetur teſtificari indiſtinctè etiam de iis, quæ ſibi ſub fide ſecreti dicta ſunt ab ipſo etiam litigante, quando huiuſmodi teſtis legitimè interrogatur à iudice. 214.2.2
Teſtibus ditioribus plus creditur, quàm pauperibus 339.2. poſt med.
Teſtes ſinguli de Communitate eſſe poſſunt non in cauſa criminali eiuſdem Communitatis, 250.2.1
Teſtes, & probationes dilucidæ requiruntur in criminalibus. ibid.2
Teſtis an poſſit eſſe filius ſpiritualis in cauſa patris ſpiritualis, remiſſiue. 376.1.5
Teſtes plures requiſiti in hoc iure, vbi inueniri non poterunt, ſufficient pauciores arbitrio iudicis. 391.2.4
Theodoſij Imp. excommunicatio, nulla præcedente citatione, nec monitione facta cur. 683.2.3
Theophilus quo tempore floruerit, & quæ clarè geſſerit. 54.1.7
Theſauri omnes dignitatum Eccleſiaſticarum reconditi ſunt in Summo Pont. 76.2.5
Tiberium Cæſarem eo quòd fuit in pauperes liberaliſſimus duplici theſauro cumulauit Deus. 120.1.3
Timotheus Alexandrinus Epiſcopus. 60.1. med.
Tou Totou notio 459.2.2
Traditio Apoſtolica quæ. 38.2. med.
Tranſactio pro bono pacis inter collitigantes in ſpiritualibus, in quibus datur temporale, veruntamen non continet ſimoniam contra ius diuinum. 193.2.7
Triennium numeratur à tempore, quo dominus conſcius fuit admiſſionis ſerui in Religione. 273.2.3
Tunc, extremitatem temporis ſignificat. 180.1.5
Turpiter inuentus cum vxore, marit. &c quis dicatur oſtenditur. 285.1.60
Turpitudinem propriam detegere nemo tenetur 239.1.5
Tutelam datiuam, aut teſtamentariam, pauperum miſerabiliumque perſonarum fauore, poſſunt clerici in ſacris conſtituti gerere. 304.1. poſt med.
Tutor an, & quando poſſit eſſe Monachus oſtenditur. 262.2.8
Tutores teſtamentarij, aut datiui etiam volentes eſſe non poſſunt clerici. 304.1.2

V

VAlentia olim Roma fuit appellata. 242.2.12
Valerius B. Auguſtinum an & quomodo coadiutorem, & ſucceſſorem ſibi elegerit, oſtenditur. 217.c.1 & ſeqq.
Vaſa Altaris ſacra portare cuilibet ex Lectoribus non licet. 84.2. poſt. init.
Vaſa ſacra tangere ſubdiacono non licet. 84.2 med.
Tà Vbicunque fuerint duo, &c Math. 18 declarantur. 49.2.25
Veli nigri quintuplicis mentio in iure inuenitur, & quibus locis, declaratur. 300.1.4
Venari quare clericis prohibeatur, & non piſcari, remiſſiue. 174.2.5.
Venationes, & ſyluaticæ fatigationes cum canibus, & falconibus clericis prohibitæ ſunt, 103.2.1
Venatio tempore feſto, ieiunij, & Quadrageſimæ prohibita eſt laicis, ſi tamen ex tempore illam exerceant, licet male agant, non tamen tenentur ad reſtitutionem eorum, quæ per venationem habuerint. 374.1. med.
Venator nuſquam legitur ſanctus. 103.2.2
Venia quibuſdam denegatur, aut ex magnitudine peccati, aut ex gradu officij. 399.1. med.
Verbo generali omnia debent comprehendi. 66.1.3
Verba generalia intelligenda ſunt ſecundum ea quæ præcedunt. ibid.4
Verba generalia reſtringuntur ad habilia, & non includunt caſus inſolitos. ibid.5
Verba generalia reſtringuntur ne abſurdi, aut iniqui quicquam ſequatur. ibid.6
Verba non aliter ſuam habent efficaciam, niſi in quantum ſunt ſigna mentis. 3.0.1.8
Verba apta ad matrimonium ſi quis proferat, ſi tamen in rei veritate

veritate nullum habuit animum contrahendi, nullum in rei veritate datur matrimonium. ibid.3
Verba interpretantur potius in non delictum, quàm in delictũ, etiam quod in aliquo modo impropriantur. 313.2.14
Verba noſtra apud Deum, non ex ore, ſed ex corde procedunt. 351.1. med.
Veritatem in iudicio celare propter ſalutem, aut mentiri ob euitandam mortem, an & quando liceat reo etiam cum iuramento à iudice interrogato, remiſſiuè. 351.1.2
Veſtimenta altaris, & vaſa ſacrata mulieres tangere prohibentur. 84.1. poſt init.
Veſtibus ſericis clerici vti non debent. 119.1.4
Vexationem redimere licet quando is à quo redimitur, de facto nocet, prodeſſe verò de iure non poteſt. 191.1.4
Vgolinus reprobatur dum aſſerit varias eſſe minoris excommunicationis ſpecies. 202.1.2
Via eſt admittenda per quam reditur ad ius cõmune. 107.1.1
Tò Videlicet, declaratoria eſt eiuſdemmet rei. 73.2.7
Viduas violare nullus Pontificum attentet. 300.1.1
Viduitatis profeſſionem coram Epiſcopo poſt habitum ſuſceptum nulli violare permittitur. 352.2. poſt med.
Violentia vbi facta fuerit clerico propter recuperationem rei ablatæ, ſeu defenſionem rerum, nulla incurritur excommunicatio. 286.1.74
Vir ſi abſque licentia vxoris ad ſummum eueheretur Pontificatum, poteſt ab ipſo reuocari. 163.2.2
Viros illuſtres occidentes quam pœnam incurrant? remiſſiuè. 215.2.1
Viri, & fœminæ clericos percutientes in hanc excommunicationem incidunt. 279.2.3
Vir quando adulterij cauſam dedit negando debitum coniugale, tunc ob vxoris adulterium non permittitur ei diuortium. 357.1.1
Contrarium verius. ibid.2
Vir tenetur ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere 361.2 fin.
Viro an ſit integrum ſe venundare inuita vxore. 371.1 fin.
Vir tenetur ſub culpa lethali vxorem in adulterio perſiſtentem deſerere, ac proinde abſtinere à copula coniugali, ſiue petendo, ſiue reddendo. 378.2.1
Vir fornicans poſt diuortij ſententiam, quæ tranſiit in rem iudicatam, minimè tenetur admittere vxorem ob adulterium à ſe derelictam. 388.2.7
Viro impotenti licitum eſt proclamare aduerſus matrimonium, vt illud diſſoluatur propriam frigiditatem allegando 398.2.2
Vir, ſi ei placuerit, poteſt recipere iterum ad coniugium vxorem ſuam, quæ ſine eius licentia velum in caput miſerit. 408.1 med.
Vir non poteſt irritare votum caſtitatis vxoris. 409.14
Vir poteſt irritare vota vxoris ante matrimonium emiſſa. 410.1.1
Virginitas non fuit in opprobrio olim apud Iudæos 353.2.2
Virginibus ſacris ſe ſocians, à ſacra communione priuandus eſt. 350.1. ante med.
Virginem nubendo non peccare, ex Hieronymo 88.1. init.
B. Virgo omiſit virginitatis votum, eamque Domino conſecrauit antequam deſponſaretur Ioſeph. 354.1.3
Vim vi repellere an ad ius naturale, vel gentium pertineat, oſtenditur. 6.2.7
Vita humana ex bonis temporalibus ſummum eſt. 45.1.56
Vitam ſuam, aut propria membra nullus tam in foro interno, quàm externo poteſt impunè diſſipare, & iactare ſine legitima cauſa. 328.2.4
Vitæ & membrorum adminiſtrationem à Deo quilibet habet in bonum honeſtum, vt ipſe ſcilicet vita, & membris vtatur, fruaturque ad varias functiones in finem conſeruandæ ſpiritualis, & temporalis vitæ neceſſarias. ibid.6
Vitam, & membra propria poteſt quis exponere, pro tuenda vita, aut membris, aut aliis externis bonis proximi. 329.1.9
Vitam propriam exponere pro defenſione proximi, non licet perſonæ, cuius vita multum Reipubl. intereſt in ſpiritualibus, vel in temporalibus. ibid.10
Vel vbi ſequeretur maximum detrimentum familiæ defendentis, vt ibid.11
Vnctio verè & propriè eſt ſacramentum. 427.1.1
Vniendi duas diœceſes, vel Eccleſias modi tres. 264.1. med
Vniuerſitas accuſat, & accuſatur per procuratorem 512.1.2
Vnus pro alio pœnis Eccleſiaſticis puniri non poteſt. 139.1.2
Vni perſonæ duo non committuntur officia. 175.2 med.
Vocatus ad Concilium ſi negligat venire, non ſtatim puniendus eſt. 64.1.1
Vocatus ad Concilium à Metropolitano ſi eodem tempore vocetur à Rege, ad quem potius accedere debeat, remiſſiuè. 66.1.11
Tò volo ad actum licitum & permiſſum, non autem ad actum regulatum ex voluptate correpta, referendum eſt. 3.1 med.
Voluntas puniri poteſt ab Eccleſia. 87.2. ſub fin.
Voti, & diei feſti violatio inducit peccatum contra ſecundum & tertium præceptum primæ tabulæ, & tamen peccata ex hoc prouenientia minora ſunt homicidio, & adulterio pertinentibus ad ſecundum, & tertium præceptum ſecundæ tabulæ. 461.1.8
Votum ſimplex minimè dirimere matrimonii initum. 87.2.8
Votum continentiæ. 88.2.8
Votum an ſolo animi propoſito perfici queat. 273.1.8
Votum per importunitatem, & impulſum aliorum immiſſum tenet, ſecus ſi proprio quodam animi impulſu. 274.1.6
Votum calore iracundiæ emiſſum non valet ibid 5
Voto caſtitatis tenetur Religioſus Epiſcopus, ſicut antea tenebatur. 291.2.9
Vota quæ vnà cum Religionis operibus à nouitio obſeruari nequeunt, ipſo iure ſuſpenſa, & quaſi ſopita pro eo probationis tempore erunt. 303.1.3
Vota precéſque offerri non debent pro illis, qui filiis ſuis clericos tutores datiuos, vel teſtamẽtarios relinquũt 304.1 fin.
Vota omnia vxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda poteſt vir irritare ſi abſque eius licentia facta ſint. 309.2.1
Vota ſi vir irritet de licentia ſua ab vxore emiſſa valida erit irritatio. ibid 2
Votum ſolemne profeſſionis vim habet matrimonium poſtea initum irritandi, ſecluſo quocunque iure Eccleſiaſtico. 350.1, med.
Votum Simplex caſtitatis an dirimat matrimonium quando vterque contrahens eo voto ligatus eſt. 353.1 fin.
Votum virginitatis Deiparæ fuit abſolutum, & nequaquam conditionatum 354.1.4
Votum ſimplex caſtitatis à coniugibus mutuo conſenſu emiſſum eſt licitum. 355.2 med.
Vota omnia tam realia, quàm perſonalia filiorum impuberum, pater ad libitum reuocare poteſt. 384.1.1
Votum religionis ante pubertatem emiſſum poteſt à patre, ſeu tutore irritari. ibid.2.2
Vota, & iuramenta ſtatim irritari debent, vbi primùm venerint in notitiam illorum, qui ea irritare poſſunt, aliàs cenſebuntur confirmata. ibid 3
Votum ſimplex caſtitatis licitum eſt inter coniuges mutuo conſenſu emiſſum. 409.1.5
Vota omnia vxoris conſtante matrimonio emiſſa pro tunc implenda poteſt vir irritare ſi abſque eius licentia facta ſint. 409.2.1
Vota ſi vir irritet de licentia ſua ab vxore emiſſa, valida erit irritatio. ibid.2
Vota debito coniugali præiudicantia, non poteſt vir abſque vxoris conſenſu emittere, ſicut nec vxor abſque viri licẽtia. ibid.3.4.1
Vox propria non requiritur ad eſſentiam ſacramenti Pœnitentiæ data iuſta cauſa. 400.1.2
Vrbes ante aduentum Chriſti Domini erant, non ita Epiſcopi. 164.2.3
de *Vſura* conuictus inhabilis eſt ad ſacrorum Ordinum ſuſceptionem. 102.1.5
Vſuræ centeſimæ quid, & cur ita nominentur. 251.1. poſt med.
Vſura eſt quicquid ſorti accedit. 251.1.1
Vſuras ab illis exigere poſſumus, aduerſus quos licitè, & iuſtè bellum gerere valemus. 252.1.1
Vſus & mos differunt. 4.2 med. & 38.2. init.
Vſus primus ratione ſuperatur & lege. 38.2. init.
Vſus non excuſat in iis, quæ de ſui natura mala, & deteſtabilia ſunt. 38.1. init.
Vſusfructus paternus in aduentitia filij bona extinguitur profeſſione patris, & ex tunc pertinet ad filium, ſed melius ſentent alij, quòd pertineat ad monaſterium toto paternæ vitæ tempore. ibid.14
Vtilitas Eccleſiæ, ac neceſſitas ſimul interuenire debent iudicio Epiſcopi probandæ, vt cùm aſſumendo ad Presbyteratus Ordinem ille valeat in inteſtitiis diſpenſare. 168.1.10
Vtilitas Monaſterij nomine quid veniat ad hoc, vt Monachus procuratoris officium agere poſſit, oſtenditur. 263.1.9
Vtilitas, vel neceſſitas petentis opus de ſe licitum, aut ſaltem indifferens à parato illud improbè facere, præbet regulariter iuſtam petendi cauſam ad effectum, vt hoc modo poſſit petente redimere vexationem abſque peccato, concurrentibus cæteris conditionibus ad hanc vexationem requiſitis. 269.1.4
Vxor, cuius licentia, vel diſſimulatione vir ad Ordines ſacros promotus eſt, ita tenetur ad caſtitatem, vt viro defuncto nequeat validum matrimonium inire. 91.1.1
Amplia ad vxorẽ, quæ nec expreſſè conſenſit, nec diſſenſit, ſed conſcia promotionis viri ad Ordines diſſimulauit. ib.2
Vxor, quæ conſcia promotionis viri, ac potens commodè reclamare, nec conſenſum, nec diſſenſum præſtitit, ſed diſſimulando tacuit, poteſt virum repetere. ibid.2

Vxorem qui ducere voluerit,faciat hoc ante ordinem ſubdiaconatus. 98.2.1
Vxor clerici in minoribus conſtituti fruitur priuilegio fori vt maritus,etiamſi habitauerit ſeorſum à viro,qui vouit continentiam ſolemniter 99.1.1
Vxor,mortua & extincta perſona clerici eius viri, non fruitur priuilegio fori. 99.2.2
Vxor, quæ voto caſtitatis emiſſo licentiam conceſſit viro Ordinis ſacri aſſumendi,redditur inhabilis matrimonio ineundi poſt viri obitum. 100.2.4
Vxores,iiſque defunctis concubinam habentes, non admittuntur ad Clerum. 102 2.fin.
Vxorem non habenti quomodo ſiat licitum vnicam habere cubinam. 104.2.1
Vxor an & quando poſſit communicare viro excommunicato. 234 2.2
Vxor quando per aſpectum probat ſe non cognitam à viro, tunc magis creditur eidem vxori neganti copulam quàm viro affirmanti. 393.1.1
Vxor tenetur ſequi virum aliò migrantem,vt transferat domicilium. 246.1.1
Vxor tenetur ſequi virum non habentem certam ſedem, ſed hinc inde vagari ſolitum ſi id ſciebat,ſecus verò ſi ignorabat.ibid.2
Vxor non eſt præferenda filiis in accuſatione mortis patris 259 2 init.
Vxor clerici an gaudeat priuilegio huius textus, remiſſiuè. 280.2.15
Vxoris nomine in præſenti materia comprehenditur etiam ſponſa de præſenti,non tamen ſponſa de futuro. 285.1.62.
Vxor, quæ adulterium commiſit interrogata à marito , impulſaque iurare an illud commiſerit , poterit reſpondere, quod non,intelligendo ſe non feciſſe adulterium tali menſe, vel tali die. 314 2.7
Vxori adulteræ petenti non eſt reſtituendus vir vbi de eius licentia,licet minus legitima , innocens tranſiret ad religionem.Ordineſve. 356.1.4
Vxori neganti copulam potius credendum, quàm viro affirmanti.357.poſt med.
Vxor ſimul cum viro filium alicuius in baptiſmate non ſuſcipiat. 376 2.1
Vxor innocens an teneatur diuertere à viro in adulterio perſiſtenti , ſicut tenetur ipſe vir vxorem adulteram pertinacem dimittere,oſtenditur. 379 2 3
Vxorem vir poteſt recipere poſt pœnitentiam adulterij. 380. 2.1
Vxor non poteſt dimittere maritum adulterum. 390 1.1
Vxor cùm infirmitate correpta non poterit reddere debitum, quid viro agendum eſſet. ibid.med.
Vxorem adulteram occidere viro non licet. 395.2.med.
Vxorum interfectoribus , ſi iuuenes ſint,non conceditur , vt aliud matrimonium inire poſſint,ſed vt facilius cum eis diſpenſetur. ibid 3
Vxor de viri ſui aſſenſu votum continentiæ emittens tam de veſte,quàm de rebus dotalibus debet ſe regere arbitrio viri. 402 1.6
Vxor ſine viro an poſſit de eleemoſynaria diſponere, remiſſiuè. ibid 2
Vxor debet eſſe ſubiecta viro. 410.1.poſt init.
Vxoricidium impedit, non tamen dirimit matrimonium , non ſic vxoricidium. 395 4.6

VV

Vvicleph hæreticus cùm Epiſcopatum Vigorienſem impotenter appeteret , Epiſcopalem dignitatem, quam obtinere non potuit,impugnare auſus eſt. 181.1.3

Z

Zona quid ſignificet in hoc textu oſtenditur. 352.2.4

F I N I S.

INDEX

INDEX
LEGALIS AVCTORVM
Materias ex profeſſo tractantium,

EX BIBLIOTHECA

ILL.^MI ET REV.^MI D. IOANNIS BAPTISTÆ COCCINI, Rotæ Decani, & Sacræ Pœnitentiæ Regentis.

COLLECTORE

FELICE CONTELORIO I.V. ET S. THEOLOGIÆ Doctore, & in Romana Curia Aduocato.

T, Tomum. P, Partem. F, Folium indicat nouorum tractatuum Venetiis 1584. impreſſorum.

A

ABATVM iure. *Aſcani Tamburini.*
Ablatorum reſtitutione in foro conſcientiæ. *Petri à Nauarra.*
Abbreuiatus, ſeu modus legendi Abbreuiaturas. *Incerti.*
Abſoluta Principis poteſtate. *Ludouici Rodolphini.*
Abſolutione à iuramento. *Antonij Cornei. Io. Camilli*
Acceptilationib. *Sebaſtiani Medices, t. 6. p. 2. fol.* 400
Accreſcendi iure. *Franciſci Duareni, t. 8. p. 1. fol. 428. Emmanuelis Gomez Cardoſi. Ioannis Sueuij.*
Accuſationibus, & inquiſitionibus. *Benincontri Bononienſis, t. 11. p. 1. f. 5*
Accuſationibus publicorum iudiciorum. *Placentini, t. 11. pa. f. 2*
Acquirenda, vel repudianda hæreditate. *Io. Dilect. Durantis, t. 8. p. 1. f.* 141
Acquirenda, conſeruanda, & amittenda poſſeſſione. *Sebaſtiani Medices.*
Acies diſputationum politicarum. *Reinhardi Konig.*
Actibus iudicialibus iuratis. *Ioannis Gutierez, t. 2. p. 1. f. 383*
Actuarium practicæ Ciuilis. *Ioan. Baptiſta Caballini.*
Actis Concilij approbandis per Papam. *Iacobi Nauclanti.*
Actionibus. *Antonij Olibani. Arnoldi ab Herſolto. Reinhardi Bachouy.*
Actione, & eius natura. *Baptiſta de S. Blaſio, t. 3. p. 2. f. 43*
Actionibus, & exceptionibus, quæ ad praxim Curiarum, maximè in Francia vigentem faciunt. *Incerti.*
Actionibus ædilitiis. *Gaſparis Caballini, tom. 6. p. 1. fol. 97*
Actionibus perſonalibus. *Placentini, t. 3. p. 2. f. 39*
Actionum ceſſione, & iuris fienda. *Ioannis de Graſſis, t. 3. p. 2. f. 72*
Actionum ceſſione. *Ioannis à Sande.*
Actionum varietate. *Placentini, tom. 3. part. 2. fol. 35*
Adhoæ iure, Releuij, atque ſubſidij. *Iacobi de Aiello, tom. 12. f.* 169
Adiecto. *Benuenuti Straccha, t. 5. p. 1. f. 383*
Adipiſcenda poſſeſſione iuxta l. fin. Cod. de Edicto Diui Adriani tollendo. *Achillis perſonalis, t. 3. p. 2. fol. 246*
Aditione cum inuentario. *Baldi de Peruſio, t. 8. p. 2. fol. 323*
Adoratione pedum. *Ioannis Stephani, t. 13. p. 2. f.* 50
Aduocati officio. *Lancelloti Polit, tom. 3. p. 1. f. 162*
Aduocato, & cauſidico Chriſtiano. *Ioan. Petri Ala.*
Aduocatiis feudalibus. *Ernſtus à Chokier.*
Aduocatia armata, ſiue clientulari patronorum, iure, & poteſtate, clientúmque officio. *Martin. Mageri.*
Aduerſariorum ſubſecinorum. *Petri Peibas.*
Adulteriis. *Flaminei de Rubeis.*
Ædilitiis actionibus. *Gaſparis Caballini, t. 6. part. 1. fol. 97*
Æquitate, lege, & iure diſputationis. *Alberti Bolognetti, tom. 1. f. 289*
Æquitate, & rigore. *Hortenſij Caualcani.*
Æquiuocis, & analogis. *Alexandri Raudenſis.*
Æſtimo, & collectis. *Nicolai Feſtaſij, t. 12. f.* 173
Affinitate, vide *Conſanguinitate.*
Agron, ſeu practica iudicialiũ. *Bartholomei Brunatij.*
Agoniſticon, ſeu de Athletica. *Petri Fabri.*
Agnoſcendis aſſertionibus Catholicis & hæreticis. *Arnaldi Albertini, t. 11. [illegible] 52*
Alcauala, ſeu de decima venditionis, & permutationis. *Ignatij Laſarte.*
Alienæ rei diſtractione. *Adriani Pulnei, t. 6. p. 2. f. 333*
Alienatione prohibita. *Roberti Maranta.*
Non alienandis rebus Eccleſiæ. *Guilelmi Redoani, t. 15. p. 2. f.* 593
Alienatione rerum Eccleſiæ. *Martini Nauarri. Petri Rebuffi.*
De rebus Eccleſiæ non ritè Alienatis recuperandis, & in integrum reſtituendis. *Alphonſi Vilagut.*
Alienatione iudicij mutandi cauſa facta. *Adriani Pulnei, t. 3. p. 1. f. 375*

Alie

Alienandis rebus fideicommiſſo ſubiectis. *Paſqualis Saulij.*
Alimentis. *Ioannis Baptiſtæ Pontani, t.8. part.1. f.445. Ioannis à Lignano, t.12. f.227. Ioannis Petri Surdi, Bartoli de Saxoferrato. Martini Coleri.*
Alluuionum iure vniuerſo. *Baptiſtæ Aymonis.*
Alluuionibus. *Cornelij Benincaſij.*
Alluuionibus, ſeu practica numerorum, menſurarum, & alluuionis. *Antonij Mariæ Vicecomitis.*
Alphabetum. *Petri de Rauenna.*
Ambiguitates iuris. *Iacobi Reuardi.*
Amortizatione deciſiones. *Ægidij Magiſtri, t.13. p.2. f.433*
Amortizatione bonorum. *Petri Peckij, tom.11. p.1. fol.316*
Amortizationibus, ſiue remiſſiones iuris Regis Galliæ in bona Regni. *Ægidij Magiſtri Equitis, t.13. p.2. f.434*
Analogis & æquiuocis. *Alexandri Raudenſis.*
Anchora titulorum vtriuſque iuris. *Iacobi Gerardi.*
An & quando filij poſiti in conditione cenſeantur vocati. *Ioſephi de Ruſticis.*
Annales caſus. *Quinctiliani Mandoſij, t.12 f.108*
Analyſis methodica iuris Pontificij. *Dan. Venatorij.*
Annatarum materia. *Antonij Maſſæ Galleſij.*
Annatarum inſtitutione, & earum definitione. *Thomæ Campegij t.15. p.2. f.537*
Iure exigendi medios fructus, quos Annatas vocant. *Ferdinandi Corduben ſis.*
Annua præſtatione. *Iacobi Veneti, t.6. p.2. f.243*
Annuis, & menſtruis redditibus. *Gaſparis Roderici.*
Anniuerſariis, & Capellanis. *Ildelfonſi Perez de Lara*
Antichreſi. *Henrici Cauſij.*
Antichriſto. *Thomæ à Malauenda.*
Antiquitate temporum. *Aymonis Crauettæ, tom.12. fol.131*
Antiquæ formulæ *Incerti.*
Antinomia iuris *Ioannis Baptiſtæ à Villalobos.*
Antinomia iuris feudalis. *Huberti Giphany.*
Apes vrbanæ *Leonis Alatij.*
Aphoriſmi Iuriſprudentiæ. *Ioannis Brechei.*
Aphoriſmi Inquiſitorum *Antonij de Souſa.*
contra Apoſtatas quomodo procedatur. *Authoris Innominati, tom.11. f.408*
Apophthegmata, ſiue ſingularia. *Marci Mantuæ.*
Apoſtolicæ Cancellariæ iura t.15 p 1 f.368
Apologeticon ſtatuti vrbis. *Balthaſaris Torini.*
Apologia de iuribus principalibus. *Ioannis de Roa.*
Apologia boni publici, vide in verbo *Cautionibus Cornelij Benincaſij.*
Apologia pro lege diuina prohibente Clericis mercaturam. *Franciſci Dominici Granelatij.*
Apoſtaſia à Religione. *Antonij Sanctarelli.*
Apoſtolicis mandatis. *Iacobini Dallery, t.15. p.1. f.220*
Apoſtolicis reſcriptis. *Ioannis de Graſſis, t.3. p.2. f.31*
Apparatus notulatum. *Petri de Vnzola.*
Appellationib. *Benincontri, t.5 f.45. Federici Schenk. t.5. f.55. Ioannis Ferrarij, t.5. f 62. Sigiſmundi Scaccia. Petri Gregorij Brederody. Petri Gregorij Toloſani. Iulij Cæſaris Ruginelli.*
Appellationibus temporū diuerſis. *Alberici Gentilis*
Appellationibus Eccleſiæ Africanæ ad Romanam Sedem. *Marci Antonij Capellæ.*
Prouocatione à Pontifice ad Concilium. *Boëtij Epone.*
Appellatione à Vicario ad Epiſcopum. *Ioannis Narbona.*
Appellatiua verborum. *Ioan. Petri Molignati, Auguſtini Barboſæ.*
Appetitione Epiſcopatus. *Hieronymi Regij.*
Aquiliæ legis ſecundo capite, & ſubſtitutionibus. *Claudij Chifletij.*
Arbitris. *Lanfranci de Oriano, t.3 p.1. f.206*
Arbitris, & arbitratoribus. *Baptiſtæ de S. Blaſio, tom.3. p.1. f.296. Petri Iacobi à Montepeſſulano, tom.3. p.1. fol.308*
Arbitris, & compromiſſis. *Ioannis Baptiſtæ Peruſini, t.3. p.1. f.224*
Arbitrariis Iudicum. *Iacobi Monachij.*
Arbor conſanguinitatis. *Proſdocimi de Comitibus, t.3. p.1. f.224*
Arbor Iuriſdictionum. *Ioannis de Graſſis, t.9. f.140. Gulielmi Lunerani, t.3. p.1. f.18*
Argumentorum loci. *Nicolai Euerardi.*
Argumenta iuris. *Gonçalui Mendez de Cabedo.*
Argumentandi modus. v. *Logica iuridica.*
Ariſtocratia Chriſtianæ Ciuitatis. *Ioannis Quintini, tom.16. f.91*
Armonia titulorum vtriuſque Iuris. *Theodori Straſtmanni.*
Atteſtatione, ſeu iure ſiſtendi, & manuum iniectione. *Petri Peckij, t.3. p.2. f.155*
Arreſtis, ſeu manuum iniectionibus. *Andreæ Gaill.*
Arte Iuris, v. *Iuris arte.*
Arte cudendi monetam. v. *Moneta.*
Arte Notariatus *Incerti.*
Arte Notariatus, ſeu de ſyntaxi & fide inſtrumentorum. *Nicolai Hontemy.*
Arte legal para eſtudiar la iuriſprudencia. *Franciſci Bermudez.*
Arte teſtandi, &c. *Ioannis Dilecti Durantis, t.8. p.1. fol.109*
Aſiatico iuſto Imperio. *Seraphini de Freitas.*
Aſſeſſore, ſeu Conſiliario generali. *Antonij Viuinteri.*
Aſſecurationibus. *Beneuenti Straccha, t.6. p.1. f.357*
Aſſecurationibus, & ſponſionibus mercatorum. *Petri Santerne, t.6. p.1. f.348*
Aſſertionibus Catholicis, & hæreticis agnoſcendis. *Arnaldi Albertini, t.11. p.2. f.52*
Attentatis appellatione pendente. *Franciſci Herculani, tom.5. fol.254. Hieronymi Manfredi, tom.5. fol.226*
Attentatis, & innouatis. *Roberti Lancellotti, tom.5. f.286*
Auctoritate Conciliorum ſacrorum. v. *Cogitij Thomæ Campegij, tom.13. p.1. fol.398. Nicolai Archiepiſcopi Iadrenſis.*
Auctoritate, & præeminentia magni Concilij, & Parlamentorum ipſorum. *Ioannis Montegne, t.16. f.263*
Auctoritate Concilij, & Parlamentorum Galliæ. *Nicolai Boërij.*
Auctoritate Gloſſarum. *Antonij Corſetti, tom.18. fol.186*
Auctoritate Prudentum *Iacobi Reuardi.*
Auctoritate Legati à latere. *Nicolai Boërij, tom.13. p.2. fol.142. Petri Andreæ Gambari, tom.13. part.2. fol.150*
Auctoritate Pontificis. *Franciſci Vargæ, t.13. p.2. fol.113. V. Poteſtate.*
Auctoritate Pontificis contra Lutherum. *Chriſtophori Marcelli.*
Auctoritate Papæ, & Concilij, V. *Concilij Iacobi Nauclanti*
Auctoritate Romanæ Sedis. *Lalij Iordani, tom.5. p.2. fol.1*
Auctoritate iuſta Reip. Chriſtianæ in Reges impios & hæreticos *Gulielmi Roſſæ*
Auctoritate Eccleſiæ. *Iacobi Almani. B. Io. à Capiſtrano. Vincentij Ciagauld.*

Auctoritate, & loco Romani Pontificis in Eccleſia, & Conciliis. *Staniſlai Hoſij.*
Aucupio, venatione, & piſcatione. *Sebaſtiani Medices, tom* 12. *fol.* 396.
Augmento, & diminutione monetarum. *Alberti Bruni, tom.* 12. *fol.* 207.
Collegij Papienſis conſ. *tom.* 12. *fol.* 118. v. *Moneta.*
Augmento monetæ. *Gaſparis Antonij Theſauri.*
Augmento, rebuſque additis. *Alberti Bruni, tom.* 17. *fol.* 347.
Augmento, & decremento auri, & argenti. *Ioannis Bodini.*
Auxilio, ſeu brachio implorando per iudicem Eccleſiaſticum, vel è contra. *Martini de Fano, tom.* 11. *part.* 2. *fol.* 409.
Auxiliis exhibendis, ſeu de inuocatione vtriuſque brachij. *Michaelis Agia.*
Axiomata iuris vſufrequentiora. *Auguſtini Barboſa.*

B

BAnnitis. *Iacobi de Arena, tom.* 11. *part.* 1. *fol.* 355. *Nelli à S. Geminiano, tom.* 11. *part.* 1. *fol.* 357.
Pro Barbis Sacerdotum defenſio. *Pierij Valeriani.*
Baronum iure, officio, & poteſtate. *Ioannis Franciſci Capiblanci.*
Baſſanellus, ſeu Dialogi 200. iuris. *Marci Mantua.*
Bello. *Ioannis à Lignano, tom.* 16. *fol.* 171. *Martini Garrati, tom.* 16. *fol.* 324. *Henrici Boceri.*
Bello, & eius prærogatiuis *Petri Rebuffi.*
Bello, & bellatoribus. *Ioannis Lupi, tom.* 16. *fol.* 320.
Bello exulum. *Ioannis de Grandis.*
Bello, & eius iuſtitia. *Franciſci Arias, tom.* 16. *fol.* 325. v. *Re militari.*
Bellum Legale. *Alphonſi Vinaldi.*
Benedictorum lib. quatuor. *Marci è Lyclama.*
Benedictionibus. *Floriani Canalis.*
Beneficiis. *Ioannis de Selna, tom.* 15. *pars.* 1 *fol.* 2. *Ioannis Corraſij, tom.* 15. *part.* 2. *fol.* 287. *Nicolai Garzia. Ioannis Lacqueſloe, Ioannis Nicolai Gimontai. Lalij Zecchij. Petri Gregorij Tholoſani. Gabrielis Vaſquez Melchioris Lottery.*
Beneficiis, & ad ea pertinentibus. *Franciſci Duareni, tom.* 15. *part.* 1. *fol.* 2.
Beneficiis, eorumque acquiſitione, & amiſſione. *Chriſtophori Ruffianacci, tom.* 15. *part.* 2 *fol.* 245.
Beneficiorum commendis. *Thoma Campegij, tom.* 15. *part.* 1. *fol.* 536.
Beneficiorum congrua portione. *Petri Rebuffi, tom.* 15. *part.* 2. *fol.* 140.
Beneficiorum incompatibilitate. *Alphonſi Hoioda, tom.* 15. *part.* 1. *fol.* 112.
Regaliibus, vel iure Principis in Beneficiis Eccleſiaſticis. *Boetij Eponis.*
Beneficiorum permutatione. *Ægidij Bellemera, tom.* 15. *part.* 1. *fol.* 190. *Federici de Senis cum Lapi anno. tom.* 55. *part.* 1. *fol.* 287. *Petri Andrea Gambari, tom.* 15. *part.* 1. *fol.* 208. *Petri de Vbaldis, tom.* 15. *part.* 1. *fol.* 183. *Ioannis à Cockier.*
Permutationis Beneficialis, & triangularis Saturnino iure. *Boetij Eponis.*
Pluralitatis Beneficiorum deteſtatio. *Nicolai Archiepiſcopi Iadrenſis.*
Beneficiorum pluralitate. *Ioannis à Lignano, tom.* 15. *part.* 1. *fol.* 110. *Dominici Soto. Thoma Campegij, tom.* 15. *part.* 2. *fol.* 532. *S. Thoma de Vio Caietani*
Beneficiorum reſeruationibus. *Gaſparis de Peruſio, tom.* 25. *part.* 1. *fol.* 244. *Thoma Campegij, tom.* 15. *part.* 2. *fol.* 535.
Bibliotheca materiarum. *Ioannis Molani.*
Bigamia. *Ioannis Montaigne, tom.* 9. *fol.* 122.
Birreto rubeo Cardinalibus dando reſponſa. *Antonij Scapij.*
Blaſphemia, ſeu Canonicæ, & practicæ quæſtiones de blaſphemia. *Petri Ant. Lazarij.*
Blaſphemia. *Antonij Sanctarelli.*
Bonæ fidei iudiciis. *Antonij Maſſa Galleſij, tom.* 3. *part.* 1. *fol.* 101.
Boni publici apologia, vide in verbo, *Cantionibus. Cornelij Benincaſij.*
Bonis lucratis conſtante matrimonio. *Didaci à Segura. Didaci Perez. Roderici Suarez. Ioannis Friderici Solis.*
Bonis maternis. *Scipionis gentilis.*
Bonorum amortizatione. *Petri Pechkij, tom.* 1. *part.* 1. *fol.* 216.
Bonorum ceſſione. *Matthæi Bruni, tom.* 3 *part.* 2. *f.* 129.
Bonorum excuſſionibus. *Iacobi de Arena, t.* 3. *p* 2. *f.* 141
Bono ſummo. *Conſtantij, tom.* 3. *part.* 2. *fol.* 2.
Brachio, ſeu auxilio implorando per Iudicem Eccleſiaſticum, vel è contra. *Martini de Fano, tom.* 11. *part.* 2. *fol.* 409.
Brachio ſeculari, & Eccleſiaſtico implorando. *Ludouici Rodolphini.*
Brachio Regio. *Hortenſij Baualcani.*
Brachio ſeculari Eccleſiæ præſtando. *Franciſci Molini.*
Brachilogos totius iuris Ciuilis. *Incerti Authoris.*
Breuiis. *Antonij Cosfetti, tom.* 12. *fol.* 324.
Breuibus. *Ludouici Gomez.*
Brocardis. *D. Damaſi, tom.* 18. *fol.* 506.

C

CAballo, ſeu equo. *Hippolyti Bonacoſſa, tom.* 6. *pars.* 1. *fol.* 108.
Cœlibatu Sacerdotum non abrogando. *Maqnardi de Suſannis.*
Cæremoniis Eccleſiæ, & officio Epiſcopi. *Guibertini de Tornaco.*
Cambiis. *Fabiani Gennenſis, tom.* 6. *part.* 1. *fol.* 410. *Seraphini Razzij. Ioannis de Salas. Thoma de Vio Caietani, tom.* 6. *part.* 1. *fol.* 405 *Sigiſmundi Scaccia. Ioannis Baptiſta Corradi. Marci Antonij Ferardutij. Ioan. Baptiſta Cauatij. Romualdi Coli.*
Dialogo nel quale ſi ragiona de cambij, & altri contratti de merci. *Incerti.*
Continuatione de cambij di. *Fernardo Giuſtiniano.*
Cambiis, marcharumque differentia pro Lugduno. *Hieronymi de Luca, tom.* 6 *part.* 1 *fol* 408.
Cameralis obligationis formula. *Antonij Maſſa Galleſij, tom.* 6 *part.* 2. *fol.* 349.
Cancellariæ Apoſtolicæ taxæ. *tom.* 15. *part.* 2. *fol.* 268.
Canone Pœnitentiali. *Ioannis à Capiſtrano, tom.* 14. *fol.* 398. *Antonij Auguſtini.*
Canonica Epiſcopali, & Parochiali. *Petri de Vbaldis, tom.* 15. *part.* 2. *fol.* 198.
Canonica portione, & de quarta. *Lapi de Caſtellione, tom.* 15. *part.* 2. *fol.* 193.
Canonicis horis, v. *Horis.*
Canonicæ quæſtiones. *Ioannis Gutierrez.*
Canonicæ quæſtiones, ſeu de monitoriis ad effectum reuelandi. *Petri Antonij Lazarij*
Canonicis, & Dignitatibus. *Auguſtini Barboſa.*
Canonizatione Sanctorum. *Troili Maluetij, tom.* 14. *fol.* 97. *Angeli Roccha. Iacobi Caſtellani manuſcripti felicis Contelorij.*
Capella Regia. *Vincentij Turturetti.*
Capellaniis, & Anniuerſariis. *Ildephonſi Perez de Lara.*
Capitulatione Cæſarea, ſeu lege Regia Germanorum. *Benedicti Carpzonij.*

Index Legalis Auctorum,

Capitulis matrimonialibus. *Ioannis Petri Fontanellæ.*

Capituli officio, & poteſtate Sede vacante. *Ioannis Franciſci de Paauinis, tom.* 13. *part.* 2. *fol.* 467.

Captatoria voluntate. *Roderici Suarez.*

Carceratorum relaxatione. *Pauli Grillandi Caſtellionei, tom.* 1. *part.* 1. *fol.* 347.

Carceribus. *Baldi de Peruſio, tom.* 11. *part.* 1. *fol.* 200.

Cardinalatu. *Hieronymi Albani, tom.* 13. *part.* 2. *f.* 105.

Cardinalibus. *Hieronymi Manfredi, tom.* 13. *part.* 2. *fol.* 86. *Martini Garrati, tom.* 14. *part.* 1. *fol.* 59.

Cardinalibus Legatis à latere. *Andreæ Barbatia, tom.* 13. *part.* 2. *fol.* 131.

Cardinalium origine, dignitate, ac poteſtate. *Gondiſalui Villadiego, tom.* 13. *part.* 2. *fol.* 57.

Cardinalis dignitate, & officio. *Flaminij Plati.*

Cardinalium præſtantia. *Andreæ Barbatia, tom.* 13. *part.* 2. *fol.* 63.

Cardinalium ſacroſancto Collegio. *Hieronymi Manfredi, tom.* 13. *part.* 2. *fol.* 96.

Biretto rubeo dando Cardinalibus Regularibus reſponſa collecta per *Antonium Scappum.*

Caritatiuo ſubſidio. *Bartholomæi Bellencini, tom.* 15. *part.* 1. *fol.* 147. *Remigij de Gonni, tom.* 15. *part.* 2. *f.* 169.

Caſibus fortuitis. *Sebaſtiani Medices, tom.* 7. *fol.* 195.

Caſibus reſeruatis. *Bartholomæi Gypſij Franciſci Leoni à Corsolano. Petri Bellochij. Lucæ Heroni. Lælij Zecchy. Horatij Gambarupta.*

Caſus in quibus iudex ſæcularis poteſt manus in perſonas clericorum, ſeu metu excommunicationis imponere. *Bernardi Laureatij, tom.* 11. *part.* 1. *fol.* 320.

Declaratio decreti caſuum reſeruatorum. *Emmanuelis Rodriguez.*

Caſtellanis, & Caſtris. *Martini Garrati, t.* 16. *f.* 278.

Caſtellanis, & eorundem officio. *Petri Rebuffi.*

Catalogus legum antiquarum. *Ioannis Udalrici Zaſij, tom.* 1. *fol.* 258.

Catalogus gloriæ mundi. *Bartholomæi Caſſanei.*

Catholica fide. *Franciſci Epiſcopi Squillacenſis, tom.* 14. *fol.* 2.

Catholicis, & hæreticis aſſertionibus agnoſcendis. *Arnaldi Albertini, tom.* 11. *part.* 2. *fol.* 52.

Catholicis inſtitutionibus. *Iacobi Simancha, tom.* 11. *part.* 2. *fol.* 110.

Cauſis maioribus ad Papam deferendis. *Lælij Iordani.*

Cauſis ad Papam, & Concilium deferendis. *Franciſci Cordubenſis.*

Cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis, & inter perſonas Eccleſiaſticas. *Hieronymi Ceuallos.*

Cauſis, in quibus emphyteuta iure ſuo priuatur. *Aurelij Corbuli.*

Cautione de non offendendo. *Franciſci Herculani.*

Cautione de non offendendo, & treuga, & pace. *Sebaſtiani Guzziai.*

De non conſtituendo conſanguineos cogi pro bannitis de non offendendo cauere. *Cornelij Benincaſij.*

Cautelæ. *Incerti Authoris. Hippolyti Bonacoſſæ. Laurentij Tennini. Bartholomæi Capollæ. Thomæ Ferrarij.*

Cauſis corruptorum iudiciorum, & remediis. *Diodori Tuldeni.*

Cenſibus. *Benedicti Bonij, tom.* 6. *part.* 2. *fol.* 162. *Nicolai Intriglioli. Seraphini Rabby. Feliciani Solis. Ludouici Cenci. Gaſparis Antonij Theſauri. Virgilij Boccacij. Roderici Valaſquez de Auendagno. Ioannis Baptiſtæ Madij. Henrici Caniſij. Ioannis de Salas. Petri de Gregorio, & addentes ad ipſum. Romualdi Coli, & nouiſſimè Dnardi.*

Cenſuum iure, ſeu annuorum redituum. *Friderici Martini.*

Cenſuariis contractibus. *Petri Follerij tom.* 6. *p.* 2. *f.* 110.

Cenſurarum contra Venetos latarum iuſtitia, & validitate. *Ioannis Franciſci Fagnani. Ioannis Baptiſtæ Valenzuela. Ioannis Philippi Mainardi.*

Cenſuris. *Martini Bonacinæ. Ægidii de Coninck. Gaſparis Hurtado.*

Cenſuris enchiridion. *Feliciani Epiſcopi Scalenſis.*

Cenſuris in genere. *Raphaelis Raſtellij.*

Cenſura Eccleſiaſtica. *Ioannis à Lignano, tom.* 14. *fol.* 307. *Bartholomæi Vgolini.*

Cenſuris Romano Pontifici Reſeruatis. *Bartholomæi Vgolini.*

Cenſurarum Pauli V. Validitate, & Iuſtitia. *Bartholomæi Vgolini.*

Centuriæ Cauſarum. *Franciſci de Claperiis.*

Certamine ſingulari. *Andreæ Alciati, tom.* 12. *fol.* 293.

Ceſſante cauſa ceſſat effectus. *Andreæ Tiraquelli.*

Ceſſione actionum. *Iacobi de Arena, tom.* 13. *part.* 2. *fol.* 74. *Ioannis à Sande.*

Ceſſione Bonorum. *Matthæi Bruni, tom.* 3. *part.* 2. *f.* 379

Ceſſione iuris, & actionum fienda. *Ioannis de Graſſis, tom.* 3. *part.* 2. *fol.* 72.

Ceſſionibus. *Authoris innominati.*

Ceſſo debitore. *Sfortiæ Oddi.*

Citationibus. *Lanfranci ab Oriano, tom.* 3. *p.* 2. *fol.* 58.

Citatione reali. *Peregrini Iaaniay.*

Ciuilium magiſtratuum ſchedulare, v. *Magiſtratus ciuiles.*

Ciuili facultate. *Adouardi Gaalandri.*

Ciuitatis Chriſtianæ Ariſtocratia. *Ioannis Quintini, tom.* 16. *fol.* 91.

Clauium portarum ciuitatis cuſtodia. *Nicolai Boerij, tom.* 16. *fol.* 281.

Clauſulis. *Celſi Vgonis, tom.* 18. *fol.* 490. *Vitalis de Cambanis Auguſtini Barboſæ. Martæ.* Sed verè eſt plurium Aduocatorum Romanæ Curiæ, & eſt inſertus Ioan. Baptiſta Coſta.

Clauſularum radix. *Georgij Barſchamp.*

Clauſula codicillari. *Fabij Turretti.*

Clauſulis inſtrumentorum. *Bartholomæi Bertazzoli. Saluſtij Tiberij. Incerti Authoris cum practica notariorum.*

Clauſulis conuentionalibus. *Ioannis Baptiſtæ Coſtæ.*

Clauſula Monialium. *Martini Bonacinæ.*

Clericatus effectibus. *Caroli de Graſſis.*

Clericali diſpoſitione. *Ioan. Mariæ Belleti.*

Clericorum Regularium, & ſecularium ſucceſſione ab inteſtato. *Nicolai de Vbaldo, tom.* 8. *part.* 1. *fol.* 351

Clericorum inſtituto. *Ioan. Belomeque.*

Clericorum & Sacerdotum excellentiis floſculus. *Dionyſij Pauli Lopis.*

Clericorum præſtantia. *Antonij Prati.*

Clericorum vita, & honeſtate. *Sebaſtiani Facinſæ.*

Clypeus paſtoralis. *Antonij de Pratis, t.* 13. *par.* 2. *f.* 362.

Clientulari patronorum iure, & poteſtate, clientumque officio, ſiue aduocatia armata. *Martini Mageri.*

Coadiutore Epiſcoporum. *Thomæ Campegij, tom.* 15. *part.* 2. *fol.* 539.

Codez de Moſaico, & veteri iure enucleando. *Nicolai Mongeorgij.*

Codex legum antiquarum. *Incerti.*

Codex canonum Eccleſiæ Africanæ. Codex canonum Eccleſiæ vniuerſæ. *Chriſtophori Inſtelli.*

Codicillis. *Rolandini Paſſagerij, tom.* 8 *part.* 1 *fol.* 298. *Ioannis Gaill.*

Codicillorum iure. *Nicolai Reuſneri.*

Cœlibatu, & coniugio Sacerdotum. *Franciſci Agricolæ.*

Cœlibatu. *Gregorij de Valentia. Roberti Arboricenſis.*

Cognitione librorum iuris Canonici. *Bartholomai Capolla, tom. 1. fol. 181.*

Cognitione per viam violentiæ in cauſis Eccleſiaſticis, & inter Eccleſiaſticas perſonas. *Hieronymi Cenallos.*

Coitus illiciti pœnis. *Pauli Grillandi, tom. 11. part. 2. fol. 298.*

Collatione bonorum. *Stephani Forcatuli.*

Collationibus. *Ioannis Saporta tom. 8. part. 1. fol. 461. Vitalis Nemanſenſis, tom. 8 part. 1. fol. 456.*

Collatio veterum numiſmatum. *Didaci Conarruuias.*

Collectanea, ſeu reportata. *Bernardini Alphani.*

Collectanea ad Ius Canonicum. *Petri Cenedi. Auguſtini Barboſa.*

Collectanea, ſeu remiſſiones iuris Ciuilis. *Raphaëlis Scilerij. Auguſtini Barboſa.*

Collectis. *Pauli de Vbaldis, tom. 12 fol. 96. duo Conſilia eiuſdem in eadem materia, tom. 12. fol. 99. Chriſtophori VVintzleri.*

Collectis, ſeu muneribus patrimonialibus. *Ægidij Thomaſij, tom. 12. fol. 110.*

Collectis, & æſtimo, v. *Æſtimatio.*

Collectio Cardinalium, v. *Cardinalibus.*

Collectio, & compilatio priuilegiorum Mendicantium. *Emmanuelis Roderici. Incerti.*

Collectio veterum Legum 12. tabularum. *Antonij Contij.*

Collegium politicum. *Chriſtiani Lubentali.*

Collegium iuridicopoliticum. *Ioannis Henſleri.*

Commendatione Eccleſiarum. *Franciſci Torrentis.*

Commendis beneficiorum. *Thoma Campegij, tom. 15. part. 2. fol. 536.*

Commentaria in rubricas Miſſalis, & Breuiarij. *Bartholomai Gauanti.*

Com nunitatum, ſiue ciuitatum Legatis Papæ, Regum, & Principum. *Petri Rebuffi.*

Commiſſionibus vtriuſque Signaturæ. *Ioan. Baptiſta Marcheſani. Quintiliani Mandoſij.*

Commiſſionibus, & commiſſariis. *Rutgeri Rulant.*

Communes concluſiones, &c. *Ioſephi Ludouici.*

Communes opiniones contra communes. *Hieronymi Ceuallos.*

Communes opiniones. *Franciſci Turzani. Iodoci Damhouderij. Laurentij Kirchouij. Michaelis Craſſi. Maccagnani de Azzoguidis. Antonij Maria Corraſij, tom. 2. fol. 222. Franciſci Vinij. Baptiſta Villalobos. Matthai Iuriſconſulti. Iulij Clari. Ioannis Fiſkardi. Ioannis Belloni. Emmanuelis Soarez.*

Communes concluſiones. *Nicolai Calnoli. Pauli Gramutij.*

Comœdiis, & bacchanalibus. *Fructuoſi Biſbè in lingua Hiſpanica.*

Commerciis illicitis, v. *Vſuris.*

Commerciis, & cambiis. *Sigiſmundi Scaccia.*

Commiſſariis. *Iacobi de Arena, tom. 8. part. 1. fol. 194. Rutgeri Rulant.*

Communes criminales opiniones vſu receptæ. *Hippolyti Bonacoſſa.*

Commutationibus vltimarum voluntatum. *Ioannis Petri Monesa.*

Compenſationibus. *Sebaſtiani Medices, tom. 6. part. 1. fol. 258. Tindari, tom. 6 part. 2. fol. 250.*

Competentia fori, vide in verbo, *Iudiciis.*

Comprehenſorium feudale. *Ioannis Rainaudi.*

Compromiſſis, & arbitris, v. *Arbitris. Camilli Borrelli.*

Compromiſſis inter coniunctos, & de exceptionibus. *Marci Antony Blanci, tom. 13. part. 1. fol. 138.*

Compromiſſi oppoſitione, & eius forma. *Iacobi Butrigarij, tom. 3. part. 1. fol. 106.*

Compulſoriis litteris. *Guidonis Papa t. 3. p. 1. fol. 70.*

Computationibus, & ratiociniis adminiſtratorum. *Franciſci Mugnoz de Eſcobar.*

Conceſſione feudi. *Petri de Gregorio Meſſanenſis.*

Concilio. *Dominici Iacobatij, tom. 13 part. 1. fol. 190. Reginaldi Poli. Marcel. Mamna, tom. 13. part. 1. fol. 182. Nicolai Heremitanni.*

Concilij, & Papæ auctoritate, v *Auctoritate. Iacobi Nauclanti. B. Ioan. à Capiſtrano. Nicolai Archiepiſcopi Iadrenſis.*

Concilij, & Papæ poteſtate. *Ioannis Franciſci Poggij. Ioannis Hieronymi Albani.*

Concilij actis approbandis per Papam. *Iacobi Nauclanti.*

Concilio œcumenico, *Clementis Moriliani Cardin. de Aracali.*

Concilij generalis celebrandi modo. *Guilielmi Duranti, tom. 13. part. 1. fol. 154.*

Concilij celebrandi ordine. *S. Iſidori.*

Concilio Prouinciali. *Stephani Quaranta.*

Concilij Baſileæ tranſlatione. *Cataldini de Boncompagnis, tom. 13. part. 1. fol. 15.*

Concilio, & poteſtate Eccleſiaſtica, & prima Orbis Sede. *Cypriani Beneti.*

Conciliorum authoritate. *Thoma Campegij, tom. 13. part. 1 fol. 398.*

Concilio, & parlamenti præeminentia. *Ioannis Montaigne, tom. 16. fol. 272.*

Concilij, & parlamentorum Galliæ authoritate. *Nicolai Boery.*

Concordia, & titulorum recapitulatio. *Gregorij Primaticij.*

Concubinariis publicis. *Bermundi Chaueronij, tom. 11. part. 1. fol. 145.*

Conditione furtiua. *Antonij Mercatoris.*

Conditionalibus, & modis impoſſibilibus. *Pauli Duran nunc Rota Auditoris.*

Conditionibus, & demonſtrationibus. *Leandri Galganetti.*

Conditionibus. *Philiberti Bruſellij.*

Confeſſionibus. *Lanfranci ab Oriano, tom. 4. fol. 47.*

Confeſſionibus. *Vincentij Mancini.*

Confeſſariis ſollicitantibus. *Roderici a Cunha.*

Confeſſariorum iuridica poteſtate. *Claudij Soleri.*

Confœderatione, & pace, & conuentionibus Principum. *Ioannis Lupi, tom. 16. fol. 303. Martini Garati. tom. 16. fol. 302.*

Confœderationibus, & eorum priuilegiis. *Petri Rebuffi.*

Coniecturæ Iuris Ciuilis. *Antonij Fabri.*

Confiſcatione bonorum. *Sebaſtiani Guazzini. Petri Rebuffi.*

Coniecturis vltimarum voluntatum. *Franciſci Mantica.*

Coniunctionibus. *Antonij Fumai, tom. 18. fol. 278.*

Coniugio, & cœlibatu Sacerdotum. *Franciſci Agricola.*

Concordia gloſſarum. *Chriſtophori Nicelli, tom. 18. fol. 187.*

Confidentia beneficiali. *Flaminij Pariſij.*

Congrua portione. *Petri Rebuffi.*

Coniugio cum relicta fratris. *Thoma de Vio Caietani.* inter Coniunctos compromiſſis. *Marci Antonij Blanci, tom. 3 part. 1. fol. 158.*

Connubiorum iure. *Barnaba Briſonij, tom 9. fol. 103.*

Connubiali conſenſu, v. *Conſenſu.*

Conſanguinitate, & affinitate. *Gregorij Rhamuſij, tom. 6. fol. 178. Hieronymi Mangiaria, tom. 9. fol. 158. Ioannis Andrea, tom. 9 fol. 136.*

Declaratio poteſtatis Eccleſiæ ſuper gradus conſanguinitatis & affinitatis Diuina lege prohibitos. *Spina.*
Concluſiones commune. *Ioſephi Ludouici.*
Concluſiones ciuiles de ſucceſſione conuentionali & anomal, ſeu de ſucceſſione in genere prohibita. *Incert.*
Concluſiones reſpondentes ad obſeruationes Andreæ Gaill. *Bernardini Grauai.*
Concluſiones controuerſæ. *Theodori Pratsi.*
Concluſiones de contractibus, iudiciis, vltimis voluntatibus, criminalibus communibus. *Iannnis Donati à Fina.*
Concluſiones. *Ioan. Ludouici Benderi.*
Concluſiones practicæ. *Card. Dominici Tuſchi.*
Concluſiones practicabiles. *Matthiæ Berlichy.*
Concluſiones ſtatutariæ. *Alderani Maſcardi.*
Concluſiones. *Antony Gabrielis.*
Concluſiones in materia delictorum. *Roderici Suarez. Ioannis Cimboltz, tom. 9. fol. 145. Proſdocimi de Comitibus, tom. 9. fol. 140. Stephani Coſta, tom. 9. fol. 132.*
Concordata Galliæ cum commentariis. *Petri Rebuffi.*
Concordata Germaniæ cum notis. *Henrici Caniſi. Georgy Branden.*
Conſcientiæ foro, & contentioſo. *Hieronymi de Zannettinis, tom. 3. part. 1. fol. 405.*
Conſcientiæ ſpeculum. *S. Ioan. à Capiſtrano, tom. 1. fol. 323.*
Conſenſu connubiali. *Didaci de Madrano.*
Conſenſu præſtando in contractibus mulierum. *Ioannis Campegu.*
Conſecratione Epiſcopi. *Staniſlai Socolony.*
Conſetuatoribus Iudicibus. *Ioan. Petri Moneta.*
Conſiliariis Principum. *Martini Garati, tom. 16. fol. 212. Petri Rebuffi.*
Conſiliariis generalibus, ſiue aſſeſſoribus. *Antonij VVimeri,*
Conſiliis habendis ſecundùm Bartolum. *tom. 3. part. 1. fol. 330.*
Conciliis prouincialibus. *Michaëlis Thomaſij.*
Conſiſtorij conſultationibus. *Gaſparis Paleotti.*
Concilio ſapientis in forenſibus cauſis adhibendo. *Pacis Scala, tom. 3. part. 1. fol. 331.*
Conſortibus eiuſdem rei. *Hieronymi Portoles.*
Conſtantinus, ſeu de legibus Conſtantini Imperatoris. *Franciſci Balduini.*
Conſtituto. *Baldi de Vbaldis, tom. 6. part. 1. fol. 38. Andrea Tiraquelli.*
Conſtitutionibus. *Alberti Bruni. Cornely. Benincaſij.*
Conſuetudine. *Petri Ranenuatenenſis, tom. 2. fol. 381. Rocchi Curtij. Alberti Bruni.*
Conſuetudine, & vſu. *Petri Salarzar.*
Conſuetudine & iure. *Antonij Piagij.*
Conſuetudinis, & iuris ſcripti proceſſu. *Petri Terminai.*
Contentioſo foro conſcientiæ. *Hieronymi de Zannettinis, tom. 3 part. 1. fol. 405.*
Conteſtationis litis effectibus. *Petri Rebuffi.*
Continuo tempore, & vtili. *Marci Antonij Bardi, tom. 5. fol. 210.*
Continuatio de cambij, v. *Cambij.*
Contractibus in genere, & de emptione, & venditione. *Fabiani de Monte, tom. 9. p. 1. f. 36. Conradi Summenhart. Nicolai Mazzy. Martini Bonacina. Henrici Boceri. Ioan. Stephanì Lambertbengi. Rodulphi. Schraderi. Pauli Comitoli. Ludouici Lopez. Antonij Gomez. Ioannis Medina. Michaelis de Palatio.*
Contractibus mercatorum. *Ioannis Nider. t. 6. part. 1. fol. 279.*
Contractuum formularium. *Incerti.*
Contractibus cenſuariis. *Petri Follery, tom. 6. part. 1. fol. 119.*
Contractu liuellario. *Cæſaris Manenti.*
Contractibus ſine certa ſolemnitate non valituris. *Dominici Pici ad Statutum Vrbis, cap. 151.*
Contractibus iuratis. *Ioannis Gutierres, t. 6. p. 2. fol. 35.*
Contractibus ſimulatis. *Bartholomæi Cepollæ, tom. 2. f. 2.*
Contractibus illicitis. *Ioannis Baptiſta Lupi.*
In Contractibus minorum, aliorumve his ſimilium, decretis, cæteriſque ſolemnitatibus adhibendis. *Octauy Simoncelli, tom. 6. p. 2. fol. 284.*
Contradictiones Iuris Canonici cum ciuili. *Baptiſta de S. Blaſio, tom. 1. fol. 185.*
Contrarietates Bartoli, ſunt cum tract. *de ſtatutis.*
Controuerſiæ Iuris. *Andrea Fachinai. Antony Merenda.*
Controuerſiæ Iuris electæ. *Petri Pauli Flaminij.*
Controuerſiæ illuſtres. *Ferdinandi Vaſquez Menchi.*
Controuerſiæ Iuris quotidianæ. *Ioannis Caſtillo.*
Controuerſiæ quotidianæ de coniecturis, & interpretationibus vltimarum voluntatum. *Eiuſdem.*
Controuerſia ſucceſſionis inter patruum, & patris præmortui filium. *Franciſci Hottomanni.*
Controuerſiæ Theologicæ. *Alphonſi de Mendoza.*
Contributione. *Chriſtophori VVintzleri.*
Controuerſiæ forenſes. *Raphaelis Fulgoſij.*
Conturbatoribus, ſeu decoctoribus, v. *Decoctor.*
Conuentionibus, & confœderatione, & pace Principum. *Ioannis Lupi, tom. 16. fol. 303. Martini Garrati, tom. 16. fol. 302*
Corona quæſtorum iuridicarum Ciuilium, & Criminalium. *Franciſci Perſonalis.*
Correlatiuis. *Baptiſta de S. Blaſio, tom. 18. fol. 260.*
Creditorum, & decoctorum pacta. *Benevenuti Straccha, tom. 16. part. 1. fol. 321.*
Creditorum priuilegiis. *Petri Vanderani, tom. 18. f. 110. Amator Rodericus.*
Criminibus in genere. *Bartholomæi Taegij, tom. 11. part. 1. fol. 10.*
Crimine læſæ Maieſtatis. *Authoris Innominati inter tractatus criminales, tom. 2. Henrici Boceri. Hieronymi Gigantis, tom. 11. part 1. fol. 13. Martini Garrati, tom. 11. part. 1. fol. 22. Petri Rebuffi.*
Criminales quæſtiones. *Franciſci Caſoni, tom. 11. part. 1. fol. 455.*
Criminalibus controuerſiis forma procedendi extraordinariè. *Antony Columbani, tom. 11. part. 1. fol. 341.*
Curatore bonis dando. *Odofredi Benevenuti, tom. 8. part. 2. fol. 405. tom. 12. fol. 232.*
Curatore, & tutore, v. *Tutor. Borgnini Caualcani.*
Curati officio. *Ioan. Baptiſta Bernardini.*
Curia Eccleſiaſtica para los ſecretarios de Prelados. *Franciſc. Ortiz.*
Curia Piſana, & origine decurionum. *Licentiati de Piſa.*
Curia Philippica. *Iuan. de Heuia Volano,*
Cuſtodia clauium portarum ciuitatum, caſtrorum, aut aliorum locorum fortalitiorum. *Nicolai Boerij, tom. 16. fol. 281.*
Cynoſura Aduocatorum, & Patronorum. *Ioan. Baptiſta Mangony.*

D

DAndis bonis in ſolutum, & bonis ad haſtam vendendis. *Iuly Cæſaris Gluſiani.*
Debitore ceſſo, ſeu ad l. 3. C. *de nouationibus. Sfortia Oddi.*
Debitore inope. *Gaſparis Baety, tom. 3. p. 3. fol. 204.*

Debitore

Debitore ſuſpecto, & fugitiuo. *Ioannis Baptiſtæ Caccialupi, t.3.p.2 fol 148*

Decimis. *Andreæ Hiſpani, tom.16. part.2.f.142. Petri Rebuffi, t.15. part.2. fol.125. Tindari, t.15.p.2 f. 123. Henrici Caniſij. Ioan. Petri Monetæ. Aurelij de Iſtaria Sorba. Ioſephi Iaſti Scaligeri de Decimis in lege Dei, cum opuſculis.*

Decima venditionis, & permutationis. *Ignatij Laſarte.*

Deciſiones de amortizatione. *Ægidy Magiſtri, t.3. p.2.f.433*

Deciſiones caſuum conſcientiæ occurrentium tempore mortis *Melchioris Zambrani.*

Declaratio decreti caſuum reſeruatorum. *Manuelis Rodriguez.*

Declaratio arboris exceptionum. *Petri Rebuffi.*

Decoctoribus, ſeu conturbatoribus. *Benevenuti Stracchæ, t.6.p.1.f.315*
Et quomodo procedendum ſit contra eos, *ibid. f. 323*
Et qui potiores in bonis eorum habeantur. *ibid. fol.322*

Decoctorum, & creditorum pacta. *Benevenuti Stracchæ, t.6.p.1.f. 321.*

Decretis. *Albertini Bruni.*

Decretis, cæteriſque ſolemnitatibus in contractibus minorum, aliorumve his ſimilium. *Octauy Simoncelli, t.6.p.2.f.284*

Decreto primo, & ſecundo, v. *Primo.*

Decretum Iuonis Epiſcopi Carnutenſis.

Delegationibus. *Ioan. Baptiſtæ Schauartzenthaler.*

Dictionibus. *Auguſtini Barboſæ. Antony Angeli Gradi.*
Singularia de dictionibus. *Petri Cenedi.*

Dictionarium verborum feudalium. *Franciſci Hottomanni.*

Decurionum origine. *Licentiati de Piſa.*

Defenſione. *Franciſci Roanetti*

Defenſorium reorum. *Iacobi Novelli, t.12.p.1.f.16*

Defenſorium Montis pietatis. *Bernardini de Buſto.*

Defenſorium iuris. *Ioannis Monachi, t. 3.p. 2.f.122*

Defenſoris, & procuratoris poteſtate in cauſis criminalibus. *Ioannis Antonij Rabei, t.11.p.1.f.301*

Defenſio pro Sacerdotum barbis. *Pierij Valeriani.*

Defenſio pro libertate Eccleſiæ Gallicæ aduerſus Romanam aulam. *Franciſci Duareni.*

Defenſio ſtatuti Toletani. *Didaci Velaſquez.*

Definitionibus. *Sebaſtiani Medices, t.18.f 282*

Definitiua ſententia, & interlocutoria. *Franciſci de Acceptantibus, t.5.f.3*

Delictis, & quaſi delictis, & reſtitutione. *Ludouici Molina.*

Delictis mentalibus, & actualibus. *Iacobi Gagliardi. Antonij Gomez.*

Demonſtrationibus, & conditionibus. *Leandri Galganetti.*

Dialogi, &c. *Ioannis de Arnono.*

Dialogus relatoris, & aduocati. *Ioannis Matienſo.*

Diatribæ, ſeu exercitationes ad ius Ciuile. *Hieronymi Heleni.*

De minore in delictis excuſando. *Vincentij Caroccij.*

Denunciatione Euangelica. *Hieronymi Manfredi.*

Depoſito. *Vincentij Caroccij.*

Dialectica iuris Ciuilis. *Danielis Othonis. Nicolai Vigelij.*

Dialectica iuris Ciuilis ſponſaliorum, & matrimonij quotidianæ materiæ. *Laurentij Neideceri.*

Diminutione & deteriotatione. *Alberti Bruni, t.12. fol.370*

Dies ſeſſionum qui dicantur. *Iacobi Renardi, t.3.p.1. fol.87*

Differentiis legum, & Canonum, ſeu iuris Ciuilis, & Canonici. *Galuani, tom.1.fol. 189.*

Differentiis inter iudicia ciuilia, & criminalia. *Hieronymi Baccaronij. Hieronymi Zannettini, tom. 1.fol. 197. Proſdocimi de comitibus, tom 1. fol. 190.*

Differentiis, quas ius Romanorum inter maſculos, & fœminas introduxit. *Friderici Pruckmanni.*

Differentiis inter arbitrum, & arbitratorem. *Baptiſtæ à ſancto Blaſio, tom.3 part. 1. fol. 296. Petri Iacobi, tom.3.p.1.fol. 190.*

Differentiis Iuris. *Matthiæ Vbneri.*

Differentiis Iuris Romanorum, & Longobardorum. *Iulij Camilli Ferretti.*

Differentiis indiuiduorum vtriuſque Iuris. *Leandri Galganetti.*

Differentiæ inter Ius commune vtrumque, & Ius Regni. *Ioannis de Arnono.*

Differentiæ inter vtrumque forum. *Ioannis Valerij.*

Differentiis vſucapionum. *Iacobi Renardi.*

Dignitatibus. *Petri Rebuffi.*

Dignitate. *Martini Garrati, tom.16.fol.1.*

Dignitate Regum, Regnorumque Hiſpaniæ, & honoratiori loco eis, ſeu eorum legatis à Concilio, & Romana Sede Iure debito. *Iacobi Valdeſij.*

Dignitate Cardinalium. *Gundiſſalui Villadiego, tom.13. p.2.fol.57.*

Dignitate equeſtri. *Petri Calefati tom 18. fol.27.*

Dignitate, & poteſtate legati. *Ioannis Brancelli, tom.13. p.2. fol. 230.*

Dignitate Iuriſprudentiæ Principis, & vſucapionibus. *Hieronymi Ghebardi.*

Dilationibus. *Lanfranci ab Oriano, tom. 3. p.2. fol. 112.*

Dilectione inimicorum vide. *Repacificatione.*

Diœceſis Epiſcopi Romani, & ſuburbiis regionibus. *Hieronymi Alexandri.*

Directorium Conſcientiæ. *Ioannis de la Cruz.*

Directorium Confeſſariorum. *Michaëlis Zanardi.*

Directorium inquiſitionum. *Nicolai Emerici.*

Directorium iudicium. *Ioannis Seguræ Dauales.*

Directorium electionum. *Petri de Baiſio, t.15.p.1.f.380.*

Directorium viſitatorum, & viſitandorum cum praxi. *Lucæ Antonij Reſtæ.*

Diſcurſus feudales, vide in verbo. *Feudales.*

Diſcurſus de iure publico. *Dominici Frumei.*

Diſcurſus hiſtoricopoliticus iuridicus ſuper electione Regis, & Imperatoris Romanorum. *Auguſtini Viſcheri.*

Diſceptationes forenſes. *Stephani Gratiani.*

Diſceptationes ſcholaſticæ Iuris. *Hermanni Vulteij.*

Diſceptiones de Rege Romanorum. *Maximiliani Sandai.*

Diſcuſſionibus. *Benedicti de Plumbino, aliàs de Barzis, tom.3.p.2.fol. 141.*

Diſpenſationibus. *Bonaguida de Areno, tom.14.fol. 173. Ioan. Randei, tom.14.f.167. v. Formula diſpenſationum.*

Diſpoſitionibus dubiis, vide *Dubiis.*

Diſputationes feudales, vide *Feudales.*

Diſputatio de reuocatione feudi, vide *Feudum.*

Diſputationes ad proceſſum iudiciarium. *Iliconis Vmmij.*

Diſputationes. *Baldi Ioannis Drezeleri. Petri Belloni.* Vide etiam *Quæſtiones.*

Diſputationes anniuerſariæ. *Timaei Fabri. Franciſci Duareni. Ioan. Borcholten.*

Diſputationes Iuris Ciuilis. *Ferdinandi à Mendozza. Ant. Conty. Abbatis Panormitani. Georgij Obrechti. Hieronymi Treutleri. Vincentij Cabotij.*

Diſputationes practicæ. *Antonij Pichardi.*

Diſputationes ſelectæ ad Ius Ciuile Iuſtinianæum. *Hieronymi Treutleri.*

Diſputatio de monetis. *Henrici Hermanni.*

Diſputationes,& commentaria in quibus cauſis etiminaliter procedi non poſſit. *Ioannis Baptiſta Canatij.*
Diſputationes miſcellaneæ Iuris, ſeu Romanæ lucubrationes. *Hieronymi Ferdinandez de Ottero.*
Diſpotationum politicarum acies. *Reinhardi Kouing.*
Diſquiſitionibus, & examine Eccleſiaſtico comment. *Homoboni de Bonis.*
Diſquiſitio clericalis. *Io. Maria Belletti.*
Diſſertationes iuridicopoliticæ. *Chriſtophori Beſoldi.*
Diſtractione rei alienæ. *Adriani Puluai.tom.* 6. *part.* 2. *fol.* 333.
Diſtributionibus quotidianis. *Ioannis Petra Moneta.*
Diuerſorium Iuris argumentorum libri tres. *Gonzalli. Mendez de Vaſconcellos & Cabedo.*
Diuerſorium Iuris Canonici. *Ioan. Hieronymi Campanilli s.*
Diuiduis, & indiuiduis obligationibus. *Eguinarij Baronis,t.6.f.367. Polydari Ripa.*
Indiuiduorum differentiis, *Leandri Galganeti* V. *Indiuiduis.*
Diuortio. *Roberti Cenalis, Georgij Mor.*
Docendi ratione. *Franciſci Duareni,t.1.fol.* 183.
Doctorum,& militum præcedentia, v. *Pracedentia.*
Doctorum priuilegiis. *Petri Lenaudery, t.* 18. *fol.* 25.
Doctrina Catholica. *Joannis Bellarini.*
Doctrina Aduocatorum. *Ioannis de Deo.*
Dolo. *Celſi Bargali.*
Domanio Franciæ. *Ioan. Bacqueto, Rhenati Coppini.*
Dominio. *Valentini Guglielmi Forſteri.*
Domus ſupplicationis Curiæ Loſitanæ. *Incerti.*
Donatione Coostantini *Hieronymi Albani, tom.* 15. *fol.*566.*part.*2.
In Donatione Conſtantini Praxis *Henrici Bucelly.*
Donatione Conſtantini, & iuriſdictione Eccleſiaſticorum temporali. *Boetij Eponis.*
Donationibus. *Henrici Boceri.*
Donatione mutua inter virum, & vxorem. *Ioan. Pyrrhi,tom.9. fol.* 474.
Donationibus cauſa mortis. *Rolandini Paſſagarij.tom.* 6.*part.*1.*fol.* 199.
Dotalibus priuilegiis. *Baptiſta à ſancto Blaſio,tom.* 9. *fol.* 450.
Donationibus inter patrem & filium, *Martij Cutelli.*
Dotali fundo. *Pardulphi Prateij,tom.9.fol.* 474.
Dotario. *Ioannis Bernardini Pardi,tom.9 fol.*460.
Dote. *Conſtantij Rogery, tom.9.fol.*335. *Eiuſdem in l. ſi cum dotem,ff ſolut. matrim. Iacobi Butrigary, tom.* 9. *fol.* 148. *Franciſci Hottomani. Ioannis Campegij, tom.9. fol.* 274.*Vincētij Paleotti,tom. 9.fol.404.Odofredi,Ioan. Friderici Solis.*
Dote, ſeu patre dotante filiam ex quibus bonis cenſeatur dotare. *Vincentij Caroccij.*
Dotibus,& earum iuribus & priuilegiis. *Antonij Groberti,tom.* 9. *fol.* 395.*Baldi de Bartolinis,ſeu Nouelli,tom.9.fol.*185.
Dotis fructibus. *Ioannis Copi,tom.* 12. *fol.*248.
Dotis lucro. *Phanucij,tom.* 9.*fol.* 408.*Rollandi à Valle, tom.9.fol.*351.*quaſt.Ioan.Friderici Solis.*
Dubiis rebus,vide *Rebus dubiis.*
Dubitationes,& reſolutiones Iuris. *Alphonſi Modiтij.*
Duello. *Andrea Alciati,tom.*12.*fol.* 295.*Antonij Peregrini, Antonij Maſſa Galleſij, tom.* 12.*fol.* 313. *Iacobi de Caſtello,alias de Villa ſancta, tom.* 12. *fol.* 284. *Ioan.à Lignano, tom.*12. *fol.* 284.*Iulij Ferretti,tom.*12.*fol.*308.*Henrici Boceri.*
Duelli prohibitione. *Luca Floreni.*
Duobus fratribus. *Franciſci de Porcellinis, tom.* 6.*part* 1.*fol.*173.*Petri de Vbaldis,tom.* 6. *fol.* 133.
Duodecim tabularum legibus, v. *Legibus* 12. *tabul.*

E

Eccleſiæ authoritate. *Iacobi Almani.B. Ioan.à Capiſtrano.*
Eccleſiæ poteſtate. *Stephani Aufrerij,tom.* 3.*p.*1.*fol.*126. *Joan.Antony Delphini. Alex. de S. Elpidio.*
Eccleſiæ,& Cardinalium authoritate. *Petri de Alliaco.*
Eccleſiæ poteſtate cauſa immediata. *Petri de Palude.*
Eccleſiæ rebus non alienandis. *Guillelmi Rodoani. tom.*15.*p.*2.*fol.*393.*V. Alienatione.*
Eccleſia vniuerſali,ſeu in c.oportebat.79.diſt. *Rodulphi Cupers.*
Eccleſiarum immunitate, vide in verbo. *Immunitate.*
Eccleſiæ Catholicæ ritibus. *Ioannis Stephani Duranto.*
Eccleſiarum ſtatus mutatione. *Petri de Peruſio,tom.* 14. *fol.*175.
Eccleſiarum vnione, v. *Vnione.*
Eccleſiæ cæremoniis, & officio Epiſcopi. *Guiberti de Tornaco.*
Eccleſiaſtica cenſura. *Ioan.à Lignano, tom.* 14. *f.*307.
Eccleſiaſtica hierarchia. *Sebaſtiani Caſaris.*
Eccleſiaſtica iuriſdictione. *Petri Bertrandi.*
Eccleſiaſtica libertate. *Ioannis Lupi,tom.*13.*p.*1. *fol.* 2.
Eccleſiæ libertatis propugnaculum. *Ioannis Beltrani.*
Eccleſiaſtica penſione. *Pauli de Roma, tom.* 15.*part.*1. *fol.* 309.
Eccleſiaſticis redditibus. *Franciſci Sarmienti, tom.* 15. *p.*1.*fol.*369. *Marſily. Marci Antony columna,tom.* 15.*p.*2.*fol.* 340.
Eccleſiaſticis ſpoliis. *Gnilielmi Rodoani,tom* 14.*fol.* 213.
Eccleſiaſticis officiis. *Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi.*
Eccleſiaſtico interdicto, v. *Interdicto.*
Eccleſiæ miniſteriis,ac beneficiis. *Franciſci Duareni.*
Eccleſiaſticorum Prælatorum miniſterio, & præſidentia. *Franciſci Cordubenſis.*
Eccleſiaſticis exemptionibus. *Ioannis Lomeda.*
Eccleſiis reparandis. *Petri Pechy.*
Edictum perpetuum. *Saluij Iuliani.*
Effectibus clericatus. *Caroli de Graſſis.*
Effectibus amicitiæ. *Einſdem.*
Effectibus litis conteſtatæ. *Petri Rebuffi.*
Electione,ſiue directorium electiunum. *Petri de Baiſio, tom.* 15. *part.*1.*fol.*380.
Electione,confirmatione, & poſtulatione. *Luca Caſtellini. Sigiſmundi à Bononia.*
Eligendi iure miniſtros Eccleſiæ, præſertim ſummum Pontificem. *Taurini,* 1572. *N.*
Electionem nouorum Prælatorum. *Gnlielmi de Mandagoto,tom.*15. *part.*1. *fol.* 407.
Electionis Regis,& Imperatorum Romanorum diſcurſus hiſtoricopoliticus Iuridicus. *Augnſtini Vіſchieri.*
Electione opinionum. *Matthai Mathеſilani, tom.* 18. *fol.* 221.
Electione, & variatione fori. *Ioannis Maria Nouaria.*
Eleemoſyna. *Gabrielis Vaſquez, Ioſephi Angles.*
Eleemoſynæ præcepto. *Thoma de Vio, Card. Caietan.*
Eligere an poſſit Romanus Pontifez Gallorum Regem *Gregorij Picca.*
Elucubtationes. *Bernardini Porri.*
Emendatione. *Antonij Auguſtini. Elberti Leonini.*
Emporium quæſtionum, vtriuſque Iuris. *Petri Augnſtini Morla.*
Emphyteuſi,ſiue Emphyteoticis contractibus. *Alexandri Raudenſis. Alnari Valaſci.*
Emphyteutico iure, v. *Jure emphyteotico. Franciſci de Caldas Pereira. Ouidij de Amicis Guidonis de Suzaria, tom.*6.*p.*1.*fol.* 189.
Emphyteuta ex quibus cauſis iure ſuo priuatur. *Antony Corbuli.*

Emptione

Emptione, & venditione. *Ioannis de Salas, Franciſci de Caldas Pereira.*

Emptione, & venditione, ac de omnibus contractibus in genere. *Fabiani de Monte ſancti Sacccini, t.6.p.1. fol.39.*

Emptione cum ſolutione, ſeu paga anticipata. *Romualdi Coli.*

Enchiridion vſuum feudalium. *Bernardini Racdani. &c.*

Enchiridion appellationis. *Ioannis Millei.*

Enchiridion de Eccleſia, & vnitate fidelium. *Marci Antony Luciani.*

Enchiridion Epiſcoporum. *Bartholomai Gunanti.*

Enchiridion Iudicum Eccleſiaſticorum *Incerti.*

Encyclopædia Brunonici Imperij. *Andrea Knichen.*

Eo quod intereſt. *Andrea Alciati, t.1.f.7. Antony Fumei, t.6.f.14. Gaſparis Caballini, t.5.f.17.*

Epiſcopalis dignitatis excellentia. *Mauritij de Alzedo.*

Epiſcopatus appetitione. *Hieronymi Regij.*

Epiſcopi Romani diœceſis, & ſuburbicariis regionibus. *Hieronymi à Leandri*

Epiſcopi officio, & poteſtate. *Bartholomai Vgolini. Augustini Barboſa.*

Epiſcopis, Parochis, Confeſſariis, &c. *Alphonſi de Madrigal.*

Epiſcoporum inſtitutione. *Iacobi Nauclanti.*

Epiſcopali, & parochiali canonica. *Petri de Vbaldis, t.15 p.2.f.198*

Epiſcoporum ſpeculum *Rutilij Benzonij.*

Epiſcopalibus penſionibus. *Camilli Cautij, t.15.p. 2. f.534*

Epiſcopis. *Ioannis Bertachini, t. 13.p.2. f.301*

Epiſcopi conſecratione. *Staniſlai Socolouy.*

Epiſcoporum coadiutore. *Thoma Campegij, t.1.p.2. f.532*

Epiſcopis præmonendis. *Sebaſtiani Medices.*

Epiſcoporum iuriſdictione, vide in verbo, *Antonij de Pratis, t.13.p.2.f.361*

Epiſcoporum reſidentia, v. *Reſidentia. Hieronymi Gigantis, t.13.p.2.f. 537. Thoma Campegij, t. 15. p.1. fol. 532.*

Epiſcoporum ordine, iuriſdictione, ac reſidentia. *Antonij Pagani.*

Epiſcoporum officio, v. *Officio.*

Epiſcoporum ſtatutis ſynodalibus, v. *Synodo.*

Epiſcoporum maioribus cauſis ad Papam deferendis. *Lelij Iordani.*

Epitome fideicommiſſorum. *Franciſci Marzarij.*

Epitome delictorum. *Petri à Plaza.*

Epitome delictorum in quibus interuenit inuocatio dæmonis. *Franciſci Torreblanca.*

Epitome operum, &c. *Iacobi Cuiacij.*

Epitomata. *Ioannis de Arnono.*

Equeſtri dignitate. *Petri Caleſini, t.18.f.22*

Equo, ſeu Caballo. *Hippolyti Bonacoſſa t.6.p.1.f.108*

Erroribus pragmaticorum, & interpretum iuris, *Antony Fabri.*

Erroribus laudemialibus. *Antonij Fabri.*

Erroribus pragmaticorum. *Euardi Caldeira.*

Eremitarum vita, & ſtatu. *Nicolai Boerij, t. 13.p.2. f.432*

Erotemata iuris Canonici. *Ægidy Caſſarelli.*

Eſſentia infantis proximi infantiæ, & proximi pubertati. *Ioannis Franciſci Fara, t.8 p.2.f.588*

Euictionibus. *Gaſparis Caballini, t.6.p.1.f.82*

Examinatione teſtium. *Nicolai Leſcul. t.4.f.231*

Examine eccleſiaſtico, & diſquiſitionibus commentarij. *Homoboni de Bonis.*

Examine Epiſcoporum. *Hieronymi Veneroy Leyua.*

Excellentia, & veritate Legalis ſcientiæ. *Petri Andrea Gammari, t.1 f.132*

Exceptionibus. *Innocenty IV. t.3.p.3.f.103. Lanfranci ab Oriano, t.3.p.1.f.103. Nepotis de Monte Albano, t.3.p.2.f.105*

Exceptionibus, & actionibus, quæ ad praxim Curiarum maximè in Francia vigentem faciunt. *Petri Rebuffi.*

Declaratio arboris exceptionum. *Petri Rebuffi.*

Exceptiones, quæ oriri poſſunt tam ab inteſtato, quam ex teſtamento. *Pauli Æmilij Galli.*

Exceptiones forenſes. *Nicolai Vigilij.*

Exceptionibus impedientibus litis ingreſſum. *M. Antony Blanci, t.3.p.138. Martini de Fano, t.3.p.1. f.101.*

Exceptionibus iudicij, & reprobationibus teſtium. *Bagarotti.*

Excommunicatione. *S. Antonini Archiepiſcopi Florentini, t.14.f.366. Franciſci de Plaza, t.14.f.387. Iacobi de Beluiſio, t.14.f.387. B. Ioan. à Capiſtrano, t.14.f.388. Bartholomai Vgolini.*

De vitanda excommunicatorum communicatione, & de reconciliatione lapſorum. *Bernardi Presbyteri.*

Excuſandis parentibus à muneribus publicis ob numerum filiorum. *Ferdinandi Paez, t.12.f.197*

Excuſatore. *Antony de Canario.*

Excuſſionibus bonorum. *Iacobi de Arena t.3 p.2.141. Vincentij Carocy.*

Excuſſionibus pignorum. *Bartoli à Saxoferrato, t.3. p.2.f.140*

Executione inſtrumentorum. *Antonij de Canario. Alberti Bruni.*

Executionibus. *Ioannis Baptiſta Aſinij.*

Executione rei iudicatæ. *Federici Schenk, t.5.f. 28*

Executione ſententiæ, & iis, quæ habent executionem paratam. *Amatoris Rodriquez.*

Executione priuilegiata, ſeu guarentigiata. *Ioſephi de Seſſe.*

Executione bonorum in ciuilibus, & criminalibus cauſis. *Vincentij Carrocij.*

Executione in veſtibus. *Antonij Monachi.*

Executore, ſeu mandat. *Antonij de Canario, t.11.p.1. f.308*

Executoribus vltimarum voluntatum. *Ioan. Iacobi à Canibus, t.8. p.1.f.185. Ioannis Iuriſconſulti, tom.8. p.1.f.196, Ioannis Oldendorpij.*

Iure exequendi teſtamenta. *Boetij Eponis.*

Exequendis mandatis Regiis. *Petri Nunez de Auendano.*

Exegeſis iuris Ciuilis, Canonici, & feudalis. *Matthia Stephani.*

Exemptionibus. *Baldi de Periglis, t.12.f.195*

Exemptione, & nobilitate Hiſpanorum. *Ioannis Garſia.*

Exemptione Canonica. *Philippi Nigri.*

Exemptione Eccleſiaſtica. *Ioannis Lomeda.*

Exemptione Clericorum. *Robertini Bellarmini.*

Exercitationes Iuriſperitorum. *Antony Maſſa Galleſij, t.1 f.168*

Exercitationes contra Fabrum. *Reinhardi Bachony.*

Exercitationes iuris. *Andrea Kohl. Conſtanty Landij.*

Exercitationes iuris Ciuilis, ſeu diatribæ. *Hieronymi Heleni.*

Exercitationes Iuſtinianeæ. *Thoma Lindemanni.*

Exhibendis auxiliis, ſeu de inuocatione vtriuſque brachij. *Michaëlis Agia.*

Exorciſmis, ſeu maleficiis, v. *Maleficiis.*

Expectatiuis gratiis. *Ioannis Staphilei, t.15.p.1.f. 264. Ludouici Gomeſij, t.15.p.1.f. 302*

Index Legalis Auctorum,

Expenſis. *Lanfranci ab Oriano,t.3.p.2.f.396*
Expenſis, & melioramentis. *Ioannis Garſia, tom.12. f.257*
Expenſis ſtudiorum. *Ioannis VVolfrangi.*
Expenſis in iudicio factis. *Federici Schenck tom.3.p.2. f.397. Iacobi de Arena,t.3.p.2.f.394*
Explantatio, actionum, & exceptionum forenſium. *VVendecini Schelling.*
Extenſionibus. *Petri Andrea Gammari,t.18.f.247*
Extenſione legum. *Alphonſi Villagut.*
Extraneitate, & Suitate. *Ioan. Raynaudi,t.8.p.2.f.155*

F

FActi ſcientia, & ignurantiæ *Ioan. Baptiſta Coſta.*
Facultate ciuili. *Adoardi Gualandi.*
Fallantiæ ad Regulam ſpoliatus ante omnia reſtituendus. *Antonij Corſetti,t.3.p.2.f.325*
Fama. *Thoma de Piperata,t.11.p.1.f.8*
Famulis, vel ſeruis. *Hippolyti Bonacoſſa,tom.6.part.1. f.121*
Fauoribus liberationis, libertatis, & pupillorum. *M. Mantue,t.8.p.1.f.286.287*
Feſtis Chriſtianurum contra Hæreticos. *Iacobi Gretſeri.*
Feudis. *Franciſci Sonsbekij, tom.10.p.2.f.123. Franciſci Curtij iunioris,t.10. p.2 f.43. Iacobi de Ardinzone, tom.10. p.2.f.225. Iacobini de S.Georgio,t.10.p.1. f.179. Ioan. Baptiſta Caccialupi, t.10.p.1.f.10. Petri de Bellapertica, tom.10. p.2.f.2. Petri Ranennatis, tom.10. p.2.f.10. Vldarici Zaſij,t.10.p.. f.304. Marini Freccia. Matthai VVeſembecij. Gerardi Nigri Franciſci Duareni. Oberti de Orto. Henrici Roſental. Marcelli Boni. Franciſci de Amicis. Nicolai Intriglioli. Ludolphi Schraderi. Petri Nicolai Mozzi. Nicolai Baratetrij. Stephani Forcatuli.*
Feudi recognitione. *Laurentij Siluani,t 10.p.1.f.70*
Feudi cunceſſione. *Petri Gregorij Meſſinenſis.*
Feudi in cauſa quis ſit iudex. *Amadai à Ponte,t. 10. p.2.f.195*
Feudalibus ſeruitiis. & de ſubfeudis. *Andrea Kolh.*
Feudis, hominiis, & vaſalibus. *Ægidil Magiſtri Equitis,t.13.p.2.f.436*
Feudorum generibus, & qualitate. *Ioannis Thoma de Mariais,t.10. p.1.f.312*
Feudorum iure. *Guilielmi Hannettonij,t.10.p.1.f.162. Petri Gondeli. Hermanni Vnltey. Franciſci Hottomanni.*
Feudorum vſibus. *Martini de Silimani cum Baldi addit.t.10.p.1.f.2*
Feudorum præludia. *Gnerini Piſonis, tom.10.part.1. f.97*
Feudorum declaratio. *Petri Rebuffi ; tom. 10. part.1. f.229*
Feudorum epitome. *Ioannis Blanchi,t.10.p.1.f.263*
in Feudorum vſus collectanea. *Ioan. Ferrarij,t.1.p.2. fol.93*
Feudales quæſtiones maioratuum, & meliorationum. *Melchioris Palaez à Metis,t.10.p.1.337*
Feudale comprehenſorium. *Ioan. Raynandi.*
Feudorum quæſtiones. *Ioannis Andrea,t.10.p.2.f.42*
Feudalium ſucceſſione. *Ioſephi Cumia.*
Feudo ex pacto, & prouidentia, & hæreditario. *Caroli à Kirchberg.*
Feudorum ſpeculum. *Claudij Seidelij.*
Feudales diſcurſus. *Iacobi Alemanni.*
Feudales diſputationes. *Ioannis Schoneri.*
Feudi reuocatione male alienati. *Ioannis de Anania.*
Fide, treuga, & pace. *Nicolai Moroni,t 31. . . 8. Octaniani Vulpellij,t.1.p.1.f.406*
Fide hæreticis ſeruanda. *Heriberti Roſnueydi. Roberti Snnerti.*
Fide Catholica. *Franciſci Epiſcopi Sqnillacenſis. t.14. fol.2*
Fide, & productiune inſtrumentorum. *Lanfranci ab Oriano,t.4.f.29*
Fidei bonæ indiciis. *Antonij Maſſa Galleſij.t.3.p.1. f.101*
Fideicommiſſis per alienationis prohibitionem inducendis. *Sfortia Oddi.*
Fideicommiſſorum tranſmiſſione. *Nicolai Noalis.*
Fideicommiſſis, & legatis. *Angeli Mattheacij.*
Fideicommiſſorum iure, & ſuſtitutionibus. *Claudij Ghiſlerij.*
Fideicommiſſis. *Petri Antonij à Petra. Marci Antonij Peregrini.*
Fideicommiſſorum epitome. *Franciſci Marzarij.*
Fideicommiſſo legali, ſeu de conſortibus. *Hieronymi Portoles.*
Fiduciaria tutela. *Alcibiadis Lucarini.*
Fideiuſſoribus. *Petri Manri. Valentini Franchi. Antonij Heringij. Hippolyti de Marſiliis.*
Fideiuſſore in cauſa criminali. *Roderidi Suarez.*
Filiis non ligitimè natis, ſeu nothis, ſpuriiſque. *Benedicti de Barzis,t.8.p.2 f.24. Gabrielis Paleotti,t.8.p.2. f.35*
Filiorum legitima. *Marci Mantua,t.8 p.1.f.440*
An, & quando liberi in conditione poſiti cenſeantur vocati. *Ioſephi de Ruſticis.*
Fine vltimo iuris Ciuilis, & Canonici. *Fortunij Garcia, t.1.f.106*
Finibus humanorum actuum. *Martini Nauarri.*
Finibus regundis. *Hieronymi de Monte.*
Firma defenſio contra inſidias inimicorum. *Vincentij Ferraretti.*
Fiſco. *Martini Garati,t.12.f.2*
Fiſco, & eius priuilegiis. *Franciſci Lucani,t.16.f. 6. Marci Antonij Peregrini.*
Fiſci iure. *Antony Olibani.*
Fiſco, & bonorum confiſcationibus. *Petri Rebuffi.*
Fiſcalis officio, & eius priuilegiis. *Franciſci de Alpharo.*
Floſculi beneficiales. *Incerti.*
Floſculus de Clericorum, & Sacerdotum excellentiis, & aliis, quæ ad eorum vitam, ſtatum, & honorem pertinent. *Dioniſij Pauli Lopis.*
Flores Canonicarum deciſionum. *Auguſtini Barboſa.*
Flores legum. *Thoma de Thomaſetti.*
Fœnore Iudæorum. *Sixti de Medices.*
Flagellum dæmonum. *Hieronymi Menghi.*
Fori variatione, & electione. *Ioan. Baptiſta Nouaria.*
Fori ordine, vide *Ordine.*
Fori competentia, vide *Indiciis.*
Forenſia. *Guillielmi Budai.*
Formandis libellis, vide *Libellis.*
Forma libellandi. *Doctoris Infantis.*
Forma Inuentarij conficiendi, v. *Inuentario. Guidonis Papa.*
Forma procedendi extraordinariè in contrauerſiis criminalibus. *Antony Columbani, tom. 11.part.1. fol.341*
Formulæ ſolemnes priſcæ publicorum, & priuatorum Iudiciorum. *Incerti.*
Forma procedendi contra inquiſitos de hæreſi. *Authoris incerti, cum additione Franciſci Pegna, tom.11. p.1.f.410*
Formula Cameralis obligationis. *Antonij Maſſa Galleſij,t.6.p.f.349*
Formulis teſtamentorum. *Ludouic Lana, tom.8.p.1. fol.180*

Forma.

Forma,& ſolemnitate. *Albertini Bruni.*
Formulis, & ſolemnibus populi Romani verbis. *Barnabæ Briſſonij.*
Formulæ actuum iudicialium. *Birracini.*
Formula commiſſionum. *Quintiliani Mandoſij.*
Formulæ antiquorum. *Marculphi Monachi cum not. Hieronymi.*
Formula ad quam viſitatio intra diœceſim Colonienſem exigitur. *Incerti.*
Forma viuendi Canonicorum, Vicariorum, & aliorum Presbyterorum ſecolarium. *Incerti.*
Forma,& modo vidēdi proceſsū. *Amatoris Rodriquez.*
Formularium diuerſorum contractuum.
Formularium in lingua Hiſpanica, id eſt, *Las notas del Relator. N.*
Formularium contractuum iuxta ſtylum Florentinum. *Incerti.*
Formularium Epiſcopale. *Auguſtini Barboſæ.*
Formularium inſtrumentorum. *Petri Dominici de Muſto.*
Foro conſcientiæ, & contentioſo. *Hieronymi de Zanettinis, t. 3.p. 1.f.405*
Fortuitis caſibus. *Sebaſtiani Medices,t.7.f.*195
Fructibus. *Ioannis Copi,t.17.f.*236. *Petri Gilkerij. Petri Rebuffi.*
Fratribus duobus. *Franciſci de Porcellinis, t.6.p.1.fol.* 137. *Petri de Vbaldis,t.6.p.f* 133
Fuga *Ioannis Tierij,t.*11.*p.*1.*f.*140
Fundo dotali. *Pardulfi Pratrij, t.9.f* 474
Furtis. *Ioannis Boniſacij. Proſperi Farinacij.*
Furtorum pœnis. *Henrici Boceri.*
Furtiuæ rei prohibita vſucapione. *Andriani Pulnai, t.12 f.*216
Furtis,ſeu re furtiua penes tertium reperta. *Vincentij Caroccij.*
Fuſtis dæmonum. *Hieronymi Mengbi.*

G

Gabellis. *Ioannis Gutierrez. Rodobaldi Parini, Franciſci Perſonalis.*
De decima vendicationis, & permutationis. *Ignatij Laſarta.*
Gabellis, publicanis, muneribus, & oneribus. *Iulij Ferretti,t.* 12.*f.*76
Gabellis, tributis,ac vectigalibus. *Ioannis Bertachini, t.*22 *f.*51
Ganerbiis Caſtrorum, ſeu de Arcium pluribus communium condominis. *Iacobi VVernheri.*
Geminatis verbis. *Antonij Corſetti,t.*18.*f.*266
Gerundiis. *Andreæ Cioffi,t.*18.*f.*273
Gloſſarum concordia. *Antonij Nicelli,t.*18.*f.* 187
Gloſſis contrariis. *Dini Mugellani,t.*18.*f.*187
Gloſſarium, ſeu interpetrationes rerum, vocúmque difficiliorum,& obſcuriorum. *Incerti.*
Graduum vtriuſque fori Ordine, v. *Ordine.*
Gradibus cōſanguinitatis,& affinitatis. *Antonij Contij,*
Gratiis expectatiuis. *Ioannis Staphilai, t.*15.*p.*1.*f.*264. *Ludouici Gomeſij, t.* 15. *p.*1.302. *Ioannis Nicolai Gimontei.*
Guarantigiis. *Benedicti de Barzi,t.6.p.*1.*f.*340.
Guarantigiato inſtrumento, *Guidonis de Suzaria. t.6. p.2 f.*538
Guarantigiata executione,& priuilegiata. *Ioſephi de Seſſe.*

H

Habilitatibus. *Antonij Vipare.*
Habitu & tonſura. *Alphonſi Vivaldi.*
Hæreditatibus,quæ ab inteſtato deferuntur. *Valentini Guilielmi Forſteri.*
Hæreditatibus ab inteſtato venientibus. *Maturini Momani,t.8.p* 1.*f.*384
Hæreditatibus, & bonorum poſſeſſionibus. *Antonij Contij.*
Hæredibus inſtituendis. *Ioannis Dilecti Durantis,t.*8. *p.*1.*f.*141
Hæreditatis aditione cum inuentario, v. *Inuentario.*
Hæreſi. *Ambroſij Vignata cum Franciſci Begna addit. tom.*11.*p.*2 *f.*2. *Proſperi Farinacij. Antonij Sanctaſelli.*
contra Hæreſeos inquiſitos procedendi forma. *Innominati cum Pegna addit.t.*11.*p.*1.*f.*410
Hæreticæ prauitatis Inquiſitorum lucerna. *Bernardi Comenſis,t* 11.*p.*2.*f.*333
Hæreticis fide ſeruanda. *Heryberti Roſueydi. Robert Sunerſi.*
Hæreticis, & Catholicis aſſertionibus cognoſcendis *Arnaldi Albertini,t.*11.*p.*2.*f.*32
Hæreticorum iuſta punitione. *Alphonſi à Caſtro.*
Hereticorum malleus. *Georgij Ederi.*
Hæreticus. *Corradi Bruni, t.*11.*p.*2.*f.*271. *cum addit. Pegna. Gundiſſalui de Villadiego tom.*11.*p.*2.*f.* 32. *Ioannis a Royas, tom.*11.*p.*2.*f* 208. *Ioannis Nicolai Arrlatani,t.*11.*p.*2.*f.*29. *Ludouici Carrerij,t.*11 *p.*2. *f.* 42. *Pauli Grillandi, t.* 11. *p.*1.*f.*24. *Zanchini Vgolini, t.*11.*p* 2.*f.*234
An Papa poſſit dirimere matrimonium de hæreticis contractum. *Thomæ Campegij, t* 9.*f.*113
Hiſtoria iuris Ciuilis. *Aymari Riccallij,t.*1.*f.*3. *Valentini Forſteri,t.* 1.*f.* 25
Hiſtoria fori Romani. *Franciſci Polletti. Philippi Brodai.*
His, quæ vi, metúſve cauſa fiunt. *Balthaſſaris Mogolloni.*
Homagiis. *Iacobini de S.Grorgio,t.*10.*p.*1.*f.*172
Homicidiis indiciis. *Marci Antonij Blanci, t.*11.*p.*1. *f.*160
Homicidij omni genere. *Petri Caballi.*
Homicidiorum triplici genere,neceſſarij, voluntarij, & inuoluntarij, ſeu caſualis, *Iacobi Ayreti.*
Hominiis,feudis,& vaſallis *Ægidij Magiſtri Equitis, t.*13.*p.*2.*f.*436
Sacra homicidio amittenda immunitate. *Franciſci Molini.*
Horarum Canonicarum tempore. *Marcelli Francolini.*
Horis Canonicis. *Alberti de Ferrariis,t.*15.*p.*2.*f.*559. *Ioannis de Lignano, t.* 15.*p.*3.*f.*564. *Nicolai Plouij, t.*15.*p* 2.*f.*564. *Martini Nauarri. Martini Bonacina.*
Horarum Canonicarum inſtitutione,obligatione, ac recitatione. *Oliuerij Bonartij.*
Hoſpitalitate. *Lapi de Caſtellia,t.*14.*f.*162
Hypothecis,& pignoribus, v. *Pignoribus.*
Humanæ vitæ ſtatibus. *Homoboni de Bonis.*

I

Ieiunio. *Iacobi Zocchi,t.*14 *f.*159. *Ioſephi Angles.*
Ieiuniis, & varia eorum apud antiquos obſeruantia. *Alphonſi Ciacconi.*
Illegitimis. *Ioannis Baptiſtæ Lupi.*
Illicitis commerciis, v. *Vſuris.*
Illicitis contractibus. *Ioannis Baptiſt.Lup.*
Immunitate Eccleſiarum, & de perſonis confugientibus ad eas. *Hieronymi Albani. tom.* 13.*p.*2.*f.*18. *Ioannis de Viſchis, tom.*3.*p.*1.*f.*11. *Remigij de Gonny, t.*13 *p.*1.

Index Legalis Auctorum,

Immunitate Eccleſiarum. *Mary Italiæ. Alexandri Ambroſini.*
Immunitate Eccleſiaſtica. *Auguſtini Vagiani. Laurentij Orſi Proſperi Farinacy.*
Immunitatis Eccleſiaſticæ iure. *Boetij Eponis.*
Immunitate Eccleſiaſtica homicidio amittenda. *Franciſci Molini.*
Immunitatis, & libertatis Eccleſiaſticæ aſſertio. *Anaſtaſij Germony.*
Imperatore. *Reſtauri Caſtaldi, t.16.f.30*
Imperatore militum deligendo, &c. *Bartholomæi Capollæ, t.16.f.308*
Imperatoris, & Romani Pontificis poteſtate. *Antony de Roſellis.*
Imperio, & iuriſdictione. *Iacobi Menochij. Franciſci Duareni. Marta. Franciſci de Claperiis*, v. *Iuriſdictione.*
Imperio Romano, & eius iuriſdictione. *Franciſci Zoanetti, t.16.f.20*
Imperio, & imperio contrario. *Leonis Cimitij.*
Imputationibus, & detractionibus in legitimam, & Trebellianicam, & aliis quartis. *Antonij Mangilij.*
Incantationibus, & Enſalmis. *Emmanuelis de Valle.*
Incompatibilitate beneficiorum, v. *Beneficiis.*
Indagine iuris. *Raynaldi Corſi, t.1 f.279*
Indemnitatibus mulierem. *Aymonis Cranettæ, t.6.p.1.f.181*
Indiana Monarchia. *Ioannis à Torquemada.*
Indiarum iure. *Ioannis Solorzani.*
Indiarum hiſtoria generali. *Antonij de Herrero.*
Indorum origine *Fr. Gregorij Garcia.*
Indorum hiſtoria morali. *Ioſephi Acoſta.*
Indorum ſalute procuranda. *Ioſephi Acoſta.*
Incidiis homicidij. *Marci Antonij Blanca. t.11.p.1.f.260*
Incidiis, & tortura. *Antonij de Roſellis, t.11.p.1.f.290. Franciſci Bruni, t.11.p.1.f.246. Franciſci Caſoni, t.11.p.1.f.511. Guidonis de Suzario. t.11.p.1.f.241. Franciſci Perſonalis. Proſperi Farinacy.*
Indiuiduis, & diuiduis. *Polydori Ripæ.*
Indiuiduis, & diuiduis obligationibus. *Eguinarij Baronis. t.6.p.2.f.365*
Indiuiduorum differentiis. *Leandri Galganetti.*
Induciis, pace, & promiſſione, de non offendendo. *Octauij Vulpelli.*
Indulgentiis. *Antonij Roſelli, tom.14.f.147. Gregorij de Valentia. Ludouici Bolognini, t.14.f.141. Didaci Nuguez in 22.q.20. Martini Nauarri Antonij Cordubenſis. Gaſparis Sciopy. Iſidori Valſerani. Iacobi Nauelanti. Ioannis Baptiſtæ Pauliani. Roberti Bellarmini. Thomæ de Vio Caietani. Iuly Lauorij.*
Indulgentia plenaria, *Felini Sandæi, t.14.f.157*
Indulgentiis generalis controuerſia. *Valentini Laurentij.*
Indultis Apoſtolicis. *Anaſtaſij Germonij.*
Infantis eſſentia proximi infantiæ, & proximi pubertati. *Ioannis Franciſci Faræ, t.8.p.2.f.388*
Infidelibus, & Iudæis, vide in verbo *Iudæis.*
Infirmitate, & eius priuilegiis. *Thomæ Actij.*
Informatio neceſſaria, ſeu potius notæ in Reinhardum Bochonium, & Helfricum Hunnium. *Hermanni Goehauſan.*
Inhibitionibus. *Quintiliani Mandoſij, t.5.f.86. Ioſephi de Seſſe.*
Inimicorum remiſſione. vide in verbo *Repacificatione.*
Iniuriarum remiſſione. vide in verbo *Repacificatione.*
Iniuſtitia, & iuſtitia. *Guillielmi de Rouille, t.1.f.371*
In ius vocando. *Federici Schenck, t.3.p.2.f.57*
Innouatis, & attentatis. *Raberti Lancellotti, tom.5.f.286*
Inquiſitionibus, & accuſationibus. *Benincontri Bononienſis, t.11.p.1.f.5*
Inquiſitorum hæreticæ prauitatis lucerna. *Bernardi Comenſis, t.11.p.2.f.333*
de l'Inquiſitione practica, ò vero ſacro arſenale è practica della Santa Inquiſitione. *Incerti.*
Inſinuationibus. *Antonij de Canario, t.6.p.1.f.119*
Inſtitutio, & praxis viſitandorum. *Michaelis Timothei.*
Inſtitutione, obligatione, & Religione horarum Canonicarum. *Oliuerij Bonartij.*
Inſtitutione Confeſſariorum. *Marcelli Megala.*
Inſtrucion politica, y prattica iudicial conforme al eſtilo de los Conſejos, Audiencias, y Tribunales de Corte, y otros ordinarios del Reyno. *Alfonſo de Villadiego.*
Inſtrumento guarantegiato. *Guidonis de Suzaria, t.6.p.2.f.338*
Inſtrumentorum executione. *Antonij de Canario, t.5.f.39*
Inſtrumentorum fide, & productione. *Lanfranci ab Oriano, t.4.f.29*
Inſtrumentorum formularium. *Petri Dominici de Muſſis.*
Inſtrumentorum reaſſumptione. *Paradis de Puteo, t.4.f.36*
In integrum reſtitutione. *Ioannis Mauritij. t.5.f.114.* v. *Reſtitutione.*
Inſulis. *Ioannis Gryphiandri.*
Interdicto *S. Antonini, t.14.f.338*
Interdicto eccleſiaſtico. *Ioannis Calderini. t.14.f.325. Ioannis de Lignano, tom.14.f.335. Nicolai Pulnei, t.14.f.333. Bartholomæi Vgolini.*
Interdicto poſſeſſorio ſummariiſſimo. *Chriſtophori de Paz.*
Interdicto vti poſſidetis. *Virginij de Boccariis, t.3.p.2.f.300*
Interdictis, & actionibus. *Ioannis Zuccardi.*
Interdictis. *Frederici Mindani.*
Interdictis ciuitatis, caſtri, vel alterius loci, & de iis, quæ ſeruari in ipſo debent. *Ioannis Andreæ, tom.14.fol.344*
Interdicti in Venetos iuſtitia. *Rutilij Benzonij.*
Intereſſe. *Dyni Mugellani, t.5.f.6*
Schematiſmi ſuper intereſſe breuis declaratio. *Petri Rebuffi.*
eo quod Intereſt, v. *Et quod intereſt.*
Interitu, & peremptione. *Alberti Bruni, t.17.f.379*
Interlocutoria ſententia, & definitiua. *Franciſci de Acceptantibus. t.5.f.3*
Interpretatione iuris. *Conſtantij Rogerij, t.1.f.386. Valentini Guilielmi Forſteri.*
Interpretationibus vltimarum voluntatum. *Simonis de Pratis.*
Interpretatione trium verborum, ſcilicet poſſeſſione, acquitenda, admittenda. *Franciſci Zoannetti.*
Interpretatione legum. *Stephani de Fridericis, tom.1.f.208*
Interpretatione. *Benedicti Pinelli. Odonelli Marcandilli.*
Interrogationibus, ac propoſitionibus. *Franciſci Curtij, t.4.f.10*
Iottulo. *Hieronymi Gigantis.*
Inualiditate profeſſionis ante legitimam ætatem profitentium. *Remigy Scrofa.*
Inuentario. *Angeli de Vbaldis, tom.8.p.1.f.155. Ioannis Corraſij, t.8.p.2.f.265. Phanutij de Phanucciis. tom.8.*

tom.8.p.1.fol.265.Sebaſtiani Monticuli. tom.8.p.2. f.200

Inuentarij confectiones ſeu conficiendi forma. *Franciſci Porcellini, t.8.p.2.f.156.Guidon.Papa t.8.p.2. f.313.Rollandi, à Valle t.8 p.2.f.106*

Aditione cum inuentario. *Baldi de Peruſio, t.8. p.1. fol.123*

Inueſtituris. *Marini Freccia.*

Inueſtitura feudi. *Henrici Boceri.Antonij Capicy.*

Inuocatione vtriuſque brachij. *Burgeri Rolandi.*

Irregularitate. *S.Antonini,t 14.f 403. Nicolai Puluai, t.14.f.400.Bartholomai Vgolin Pauli Borghaſij.*

Irregularitatis enchiridion. *Feliciani Epiſcopi Scaleuſis.*

Irregularitatibus, & aliis canonicis impedimentis. *Simonis Maioli.*

Iubilæo. *Rutily Benzonij. Antonij Sanctarelli. Angeli Piemini. Hieronymi Gratiani. Martini Nauarri. Ioannis Baptiſta Pauliani. Iuly Lauori. Thoma Zerola, Andrea Victorelli*, qui potiùs pertinet ad hiſtoriam.

Iubilæi & indulgentiarum iure. *Boetij Eponis.*

Conſiderationi ſopra il Giubileo. *Ceſare Bottoni.*

Iudæis, & aliis infidelibus. *Maynardi de Suſannis, t.14.f.27*

Iudæorum ſcetore. *Sixti Medices.*

Iudæorum regmine. *S.Thoma,eſt in t.12.opu.*

Contra Iudæos. *Iſidori Epiſcopi Hiſpalenſis, tom. 14. f.23*

Iudicibus ſæcularibus in perſonas Eccleſiaſticas certis caſibus cognoſcentibus. *Petri Rebuffi.*

Iudex ſecularis in quibus caſibus poteſt imponere manus in perſonas Clericorum ſine metu excommunicationis. *Bernardini Laurentij, tom. 11.p.1. f.328*

Iudicibus conſeruatoribus. *Ioannis Petri Moneta.*

Iudicatæ rei executione. *Friderici Schenk,t..f.38*

Iudicatarum rerum. *Annea Roberti.*

Iudicis, ſententia, & re iudicata. *Didaci Milliani.*

Iudiciali miſſione in poſſeſſionem. *Simonis Vincentini, t.3.p.2.f.135*

Iudicialibus actibus iuratis. *Ioannis Petri Gutterij,t.3. t.1.f.383*

Iudicibus, & conſulibus mercatorum. *Beneuenti Stracha, t.6.p.1.f.383*

Iudicis officio in cauſis capitalibus, v. *Officio.*

Iudice ſuſpecto. *Ioan. Iacobi Laurentij.*

Iudicum præceptis, v. *Præceptis.*

Iudicum arbitrariis caſibus. *Iacobi Menochy.*

Iudice Regularium. *Franciſci Ghiſlerij*

Iudicium ſpeculum. *M.M.Rauandi, t.3.p.1.f.84*

Iudicum directorium Eccleſiaſtici fori. *Ioan. Segura Daualos.*

Iudicia, & vota. *Franciſci Suntoli.*

Iudiciis, & iuriſdictionis prætogatione, foro competentia, præuentione, iure reuocandi domum, reuocatione, & eorum tranſmiſſione. *Antonij de Mottheis, t.5.p.1.f.105. Mariani Socini, tom.3 p.1. f.96. Placentini,t.3.p.1.f.92*

Iudiciis. *Ioannis Baptiſta Coſta. Ambroſij Luty.*

Iudiciis bonæ fidei. *Antony Maſſa Galleſij, tom.3.p.1. f.101*

Iudiciorum Ordine, v. *Ordine. Guilielmi Hannatony.*

Iudiciorum publicorum accuſationibus. *Placentini, t.11.p.1.f.2*

Iudicij alienatione mutandi cauſa facta. *Adriani Puluai,t.8.p.1.f.375*

Iudiciorum arbore. *Ioannis de Graſſis,t.3.p.f.22*

Iudiciis criminalibus. *Sigiſmundi Scaccia.*

Iudicio in rebus exiguis ferendo. *Andrea Tiraquelli.*

Iuramento, & eius priuilegiis. *Antony Corſetti,tom.4. f.359. Seraphini de Seraphinis.*

Iuramenti virture, & viribus. *Marci Antonij Baueria, t.4.f.364*

Iuramento, eiuſque vi, & effectu. *Vincentij Mancini.*

Iuramenti abſolutione. *Antonij Cornei. Ioan. Camilli Bilotta.*

Iuramento litis deciſorio. *Vincentij Carocij.*

Iuratis contractibus, ſeu iuramento confirmatorio. *Ioannis Guttierez, t.6.p.2.f 35*

Iureiurando propter calumniam dando. *Franciſci Curty.t.3.p.1.f.130*

Iuramento calumniæ. *Antonij del Re.*

Iureiurando. *Ioannis de Selua,t.4 f.347*

Iureiurando in litem. *Phanucij de Phanuciis,t.3 p.2. f.358*

Iure, lege, & æquitate. *Albertini Bolognetti,t.1.f.289*

Iure Abbatum cæterorumque Prælatorum tam ſecularium, quàm Regularium Epiſcopis inferiorum. *Aſcany Tamburtiny.*

Iure accreſcendi. *Franciſci Duareni,t.8.p.1.f.428.Ioan. Sueuij. Emmanuelis Gomez.Cardoſo.*

Iure adhoæ, releuij, atque ſubſidy. *Iacobi de Arello, t.12.f.169*

Iure codicillorum. *Nicolai Renſneri.*

Iure conſtituti poſſeſſorij. *Andrea Tiraquelli.*

Iure cœnobitarum, & Monaſticorum. *Rennati Copini.*

Iure diuino, & naturali Eccleſiaſticæ libertatis. *Thoma Bozij.*

Iure, & commodo domini, & iure vaſalli. *Henrici Boceri.*

Iure ciuili in artem redigendo. *Ioannis Corraſij,t. 1. fol.36*

Iure conſuetudinis. *Antonij Diagij.*

Iure Collectarum. *Henrici Boceri.*

Iure exigendi medios fructus, quos annatas vocant. *Ferdinandi Cordubenſis.*

Iure eligendi, v. *Eligendi iure.*

Iure Feudorum. *Guilielmi Hannatonij.*

Iure cenſuum, ſiue annuorum redditaum. *Friderici Martini.*

Iure connubiorum. *Barnaba Briſſony,t.9.f.103*

Iure exequendi teſtamenta. *Boetij Eponis.*

Iure emphyteotico. *Guidonis de Suzoria, tom.6.p 1. f 189. Ioannis Ferrarij Franciſci Caldas. Aluari Valaſci. Elberti Leonini Iuly Clari. Ouidij de Amicis,* v. *Emphyteoſi.*

Iure fiſci, & eius priuilegiis. *Marci Antonij Peregrini, Antonij Olibani,* v. *Fiſci.*

Iure hominis. *Andrea Dalneri.*

Iure immunitatis Eccleſiaſticæ. *Boëtij Eponis.*

Iure liberorum. *M. Vetratti Mauri, t.8.p.2 f.2*

Iure, & poteſtate Romanorum Pontificum. *Alphonſi Aluarez Guerrero.*

Iure, & priuilegiis militum. *Claudij Coterai tom. 16. f.420. M. Mantua Patauini t.16.f.425*

Iure, & priuilegiis honeſtatis. *Benedicti Ægidij.*

Iure monetarum. *Henrici Boceri.*

Iure manium. *Iacobi Gutheri.*

Iure non ſcripto. *Antonij Scappi.*

Iure, & re nauali. *Iulij Ferretij,t.12.f. 325*

Iure patronatus. *Cæſaris Lambertini. Ioan.Nicolai Gimontei. Rocchi de Curte. Pauli de Citradinis. Claudij Tutij.*

Iure perſonarum extra gremium Eccleſiæ exiſtentium. *Antonij Riciuli.*

Iure primogenitorum. *Andrea Tiraquelli. Ludouici Molina.*

Iure principatuum. *Pauli Cierra.*

Iure prothimiſeos. *Baldi de Vbaldis, t.15.f.18. Iacobi Nouelli, tom.15.f.10. Matthæi de Afflictis, t.12.f.5. Bruni. Antonij Bardi. Proſperi Rendelle.*

Iurepeſitis. *Caſtelliani Cotta, tom.12.fol.137. Ioan. Bertrandi.*

Iure publieo. *Leandri Galganetti.* & de eo diſcurſus academici. *Domini Arumei.*

Iure Regaliæ. *Arnulphi Razai, tom.15.f.357. Philippi Probi, t.12.f.389. Ægidij Magn.*

Iure ſtatus, ſeu libertate Eccleſiaſtica. *Thomæ Bozij.*

Iure teſtandi promiſcuo, ſeu commoni. *Boetij Eponis.*

Iuribus, & priuilegiis Regni Fraocorum. *Ioan. Feraldi, t.16.f.274*

Iuribus Parochialibus. *Hieron. Caracia.*

Iuribus principalibus apologia. *Ioan. de Roa.*

Iure quæſito per Principem non tollendo. *Petri à Petra.*

Iure reuocandi domum, v. *Iudiciis.*

Iure ſequeſtrationis, *Andreæ Cladij.*

Iure ſiſtendi, & manuum iniectione, ſiue arteſtatione *Petri Peky, t.3.p.5.f.155*

Iure territorij. *Andreæ Knichen.*

Iure vniuerſitatum. *Nicolai Loſai.*

Iure vereri, & Moſaico euucleando Codex. *Nicolai Mengiorgij.*

Iuris arte. *Ioachimi Opperi, t.1.f.81. Matthiæ Stephani.*

Iuris feudalis antimonia. *Huberti Giphanij.*

Iuris antinomia. *Ioan. Baptiſtæ à Villalobos.*

Iuris ambiguitate. *Iacobi Renardi.*

Iuris argumenta. *Gonçalus Mendez de Cabedo.*

Iuris Ciuilis hiſtoria. *Amari Rinalli, t.1.f.3. Valentini Forſterij, t.1.f.25*

Iuris Ciuilis fontes, ac riui. *Henrici Stephani.*

Ius Ciuile. *Ioannis Imberti.*

Ius Camerale. *Incerti. Petri Penaiſij.*

Iuriſconſultus, ſiue de principiis, & rationibus iuris. *Ioannis Andreæ Beroi.*

Iuriſconſulto perfecto, & Epiſcopo. *Andreæ Schotti.*

Iuris eccleſiaſtici vniuerſi libri tres, *Auguſtini Barboſæ.*

Iuris Pontificij analyſis methodica. *Danielis Venatory.*

Iuris prudentiæ aphoriſmi, *Ioan. Brochai.*

Iuridica poteſtate Confeſſariorum. *Claudij Soleri.*

Iuriſta Romanocatholicus. *Cornelij à Rhintelen.*

Iuriſdictione. *Iacobi Menochij. Henrici Boceri. Ioan. Zanardi. Antonij Goneani. Hieronymi Muſcorni, t.3.p.1.f.15. Ioan Giletti, t.3.p.1.f.5*

Iuriſdictione Adiunctorum. *Ludouici à Sarauia.*

Iuriſdictione Epiſcoporum. *Antonij de Pratis, t.13.p.2.f.361*

Iuriſdictione Romana. *Valentini Guilielmi Forſterij.*

Iuriſdictione, & temporali Eccleſiæ Monarchiæ. *Franciſci Bozij.*

Iuriſdictione eccleſiaſtica. *Petri Bertrandi.*

Iuriſdictione Romani Imperij. *Franciſci Zoannetti, t.16.f.20. Tobiæ Peurmeiſteri.*

Iuriſdictione omnium Iudicum. *Iacobi Gagliardi.*

Iuriſdictionis origine. *Petri Bertandi, t.3.p.1.f.59. Durandi de S. Porciano.*

Iuriſdictione, & variis generibus poteſtatum publicarum, Iudicúmve. *Ludouici Molini.*

Iuriſdictione Ordinarij in exemptos. *Eraſmi à Cockier.*

Iuriſdictionum arbor. *Guilielmi Luuerani, t.3.p.1.f.18.*

Iuris Canonici, & Ciuilis contradictione *Baptiſtæ à S. Blaſio, t.1.f.175*

Iuris Canonici, & Ciuilis fine vltimo. *Fortunij Garciæ, t.1.f.506*

Iuris Canonici librorum cognitione. *Bartholomæi Cepollæ, t.1.f.181*

Ius Ciuile artem eſſe, & ſcientiam. *Ludouici Pellei, tomo 1. folio 193*

Iuris, & actionum ceſſione fienda. *Ioan. de Graſſis, t.3.p.2.f.75*

Iuris, & eminẽtia Iuris canonici. *Io. de Arco Solachano.*

Ius feudale. *Nicolai Vigelij.*

Iuris indagationes. *Raynaldi Corſi, t.1.f.579*

Iuribus Principatuum. *Celſi Mancini.*

Iuribus inter dominos, & ſubditos. *Thomæ Maulei.*

Iuribus ad Imperatoris Romanothonici maieſtatem pertinentibus, ſeu de Regalibus. *Conradi Von.*

Iuris meri laodo. *Hieronymi Garzonij, t.1.p.1.f.310*

Iuriſperitorum executione. *Antony Maſſa, t.1.f.168*

Iuris interpretatione. *Conſtantij Rogemij, t.1.f.386*

Iuris defenſorium. *Ioan. Monachus, t.3 p.2.f.125*

Iuriſconſultorum vitis. *Bernard. Rutilij, t.1.f.139. Ioan. Fichardi, t.1.f.156. Marci Mantuæ, t.1.f.160*

Iuſtinianeæ tractationes, *Valentini Guilielmi Foſterij.*

Iuſtitia, & iniuſtitia. *Guilielmi de Reuille, t.1.f.571*

Iuſtitia in forum reducenda. *Bartholomæi Agricola.*

Iuſtitia Pontificij interdicti in Venetos. *Rutilij Bonzonij.*

Iuſtitia, & iure. *Ludouici Molina. Dominici Bagnes. Petri de Aragona. Dominici Soto. Luyſij Turriani.*

Iuris ſupputationes. *Nicolai Belloni.*

Iuris variæ ſententiæ. *Ariſinini Tepati.*

Iuriſprudentiæ Romanæ à Iuſtiniano compoſitæ. *Hermanni Vultei.*

Iuriſprudentiæ Romanæ ſtudio. *Ioannis Caluini.*

Iuriſprudentia. *Petri Gilckerij. Sebaſtiani Derieri.*

Iuriſprudentiæ Romanæ ſuſpenſa hædera. *Nicolai Vigilly.*

Iuriſprudentia media. *Pardulphi Prateij.*

L

LAberinto de Comercio terreſtre, y naus. *Iuan. de Henia.*

Læſæ maieſtatis crimine. *Hieronymi Gigantis.* Vide *Crimine læſæ maieſtatis.*

Lamiis *Franciſci Ponzinibij, t.11.p.2.f.350. Bartholomæi Spina, t.11.p.2.f.375*

Laodemiis. *Ioan. Argentre. Marij Burgij.*

Laudemiales quæſtiones. *Amadaia Ponte, tom.10.p.2.f.180*

Laudemiorum lucerna. *Franciſci Solſonæ, tom.10.p.2.f.199*

Laudo meri iuris, *Hieronymi Garzonij, t.3.p.1.f.310*

Legalis ſcientiæ veritate, & excellentia. *Petri Andreæ Gambari, t.1.f.135*

Legato. *Gundiſſalui Villadiego, t.13.p.1.f.558. Ioan. à Cockier.*

Legati dignitate, & poteſtate. *Ioan. Brunelli, tom.13.p.2.f.530*

Legato, eiuſque iure, dignitate, & officio. *Hermanni Kirchneri.*

Legatis perpetuis, & aliis relictis Fratribus D. Franciſci de Obſeruantia. *Pauli Glomonenſis.*

Legatis, & Papæ reſeruatis. *Æneæ de Falconibus, t.15.p.1.f.148*

Legatis Papæ, & Regum, Principum, & Communitatum, ſiue Ciuitatum. *Petri Rebuffi.*

Legatis à latere Cardinalibus. *Andreæ Barbatij, t.13.p.2.f.131*

Legati à latere officio, & authoritate. *Nicolai Boery, t.13.p.1.f.141. Petri Andreæ Gambari, t.13.p.2.f.150*

Legatis Principum. *Martini Garrati, t.16.f 212*

Legatis. *Ioannis Dilecti Durantis, t.8.p.1.f.127*

Legatorum exequutione. *Alexandri Turamini.*

Legatis, & fideicommiſſis. *Angeli Mattheacci.*

Legatorum tranſmiſſione. *Nicolai Noalis.*

Lege, Iure, & Æquitate. *Alberti Bolognetti, t.1.f.289*
Lege Regia Germanorum, ſeu capitulatione Cæſarea. *Benedicti Carpzonij.*
Legibus. *Ludouici Carbonis. Martini Bonacinæ. Chriſtophori de Anguiano. Sebaſtiani Medices. Antonij Auguſtini. Franciſci Suarez. Ioannis de Salas. Alexandri Turamini. Durandi de S. Porciano. Chriſtophori Anguiani.*
Legibus connubialibus *Andreæ Tiraquelli.*
Lege Salica. *Ioannis Pirri.*
Legis pœnalis poteſtate. *Alphonſi à Caſtro.*
Legis humanæ præſertim Eccleſiaſticæ poteſtate. *Gregorij de Valentia.*
Legis potentia. *Conſtantij Rogerij, t.1.f.303*
Legum antiquatum catalogus. *Vldarici Zaſij.*
Legũ interpretatione. *Stephani de Federicis, t.1.f.208*
Legibus 12. tab. *Franciſci Balduini, t.1.f.225. Iacobi Rouardi, t.1.f.244. Ludouici Charondæ, t.1.f.267. Iacobi Cuiacij, in tit.29 Vlpian. l.1.f.271. Martini Schicuhardi.*
Legum veterum 12. tabularum collectione. *Antonij Contij.*
Leges, hoc eſt, origines, ac germanæ authoritates, v. *Origines.*
Legitima. *Mercurialis Merlini.*
Legitima filiorum *Marci Mantuæ, t.8.p.1.f.440. M. Antonij Cuchi.*
Legitima, prælegatis, & donationib. *Andreæ Anguli.*
Legitimo contradictore. *Cæſaris Argeli.*
Legitimatione *Antonij Roſelli, t.8.p.2.f.75. Martini Garrati, t.9.p.2.f.90*
Legitimatione perſonæ *Antonij de Virgilio.*
non Legitimis filiis. *Benedicti de Barzis, t.8.p.2.f.24 Gabrielis Paleotti, t.8 p.2.f.45*
Legitimis nuptiis. *Ioan. Bruſchet, t.8.f.85.*
Le mort ſaiſir le vif. *Andreæ Tiraquelli.*
Libellis formandis. *Hermanni Barenſis, t.3.p.2.f.89. Odofredi Beneuentani, t.3.p.2.f.79*
Libellandi forma. *Doctoris Infantis.*
Libellis, ſeu poſitionibus. *Beneuenuti Straccha, t.6 p.1.f.333*
Liberi in conditione poſiti quando cenſeantur vocati. *Ioſephi de Ruſticis.*
Libertate Eccleſiaſtica, ſeu de Iure ſtatus. *Th. Bozij.*
pro Libertate Eccleſiaſtica reſponſum. *Collegij Bononienſis.*
Libertate Eccleſiaſtica. *Ioannis Lupi, tom.13.p.1.f.2 Octauiani Vulpellij.*
Libertate, & immunitate Eccleſiaſtica. *Alexandri Ambroſini.*
Libertatis Eccleſiaſticæ propugnaculum. *Ioannis Beltrani.*
Liberationis fauoribus. *Marci Mantuæ, t.8.p.2.f.2*
Liberorum numero excuſantur parentes à muneribus publicis. *Ferdinandi Paez, t.12.f.197*
Liberorum iure. *Marci Vetrarij. Mauri, t.8.p.2.f.2*
Libetis naturalibus, & eorum ſucceſſione. *Ludouici à Sardis, t.8 p.2.f.29*
Librorum Iuris Canonici cognitione. *Bartholomæi Capellæ, t.1.f.181*
Libris rationum. *Antonij de Mattheis.*
Liquidationibus inſtrumẽtorum. *Franciſci Antonij.*
Litigatorum remiſſionibus. *Herculis Seueroli, tom.3. p.1.f.378*
Litis conteſtationis effectibus. *Petri Rebuffi.*
Litteris compulſoriis. *Guidonis Papæ, t.3.p.2.f.70*
Litteræ Apoſtolicæ quando noceant patronis Eccleſiarum *Felini Sandæi.*
Litteris gratiæ. *Ioan. Staphilæi. Ioan. Nicolai Gimontici. Ludouici Gomez.*
Litteris remiſſorialibus. *Herculis Sciarola. Virginij de Boccaciis.*
Litteris Canonicis. *Gerardi Rodolfi.*
Litterarũ ſtudioſis quæ ſunt neceſſaria. *Petri Rebuffi.*
in Litem iurando. *Ioan. Baptiſta Ploti.*
Liuellis. *Cæſaris Manenti.*
Loci argumentorum legales. *Nicolai Eueraldi.*
Loca communia argumentorum Iuris. *Auguſtini Barboſa.*
Loco, & authoritate Romani Pontificis in Eccleſia & Conciliis. *Staniſlai Hoſij.*
Locato, & conducto. *Vincentij Carocij.*
Logica iuridica, hoc eſt, præcepta, & modus argumentandi. *Martini Schickardi.*
Lucerna Inquiſitorũ. *Bernardi Comẽſis, t.11.p.2.f.333*
Lucerna parochorum. *Antonij Ragucij.*
Lucerna ludemiorũ. *Franciſci Solſonæ, t.10.p.1.f.199*
in Lucernam cauſidicorũ notæ, id eſt, annotationes in Iuriſprudentiã Romanam. *Hieronymi Treutleri*
Lucidarium poteſtatis Papalis. *Antonij Poli.*
Lucubrationes Romanæ, ſeu miſcellaneæ diſputationes. *Hieronymi Ferdinandez de Otero.*
Lucro dotis. *Phanucij de Phanuciis, t.9.f.408. Rolandi à Valle, t.9.f.351. Ioan. Frederici Solis. V. Dotis.*
Ludo. *Ioannis Baptiſta Caccialupi, t.7.f.155. Paridis de Puteo, t.7.f.151. Stephani Coſtæ, tom.7.fol.163. Io. de Salas.*
Ludo ſcacchorum. *Thomæ Actij, t.7.f.168*

M

Magiſtratibus Romanis. *Ioan. Pirri, t.1.f.135. & t.16.f.202*
Magiſtratuum Ciuilium ſchedulare. *Guilielmi de Monte, t.16.f.184*
Magiſtratibus. *Garziæ Maſtrilli.*
Magiſtratuum edictis. *Camilli Borrelli.*
Magiſtratibus Municipalibus. *Guidonis Pancirolli.*
Maieſtate Principis. *Ioan. Rodin. t.16 f.145*
Maieſtate politica, & ſummo Imperio, eiuſque functionibus. *Iacobi Bornitij.*
Maieſtate militantis Eccleſiæ. *Iſidori Moſconij.*
Maieſtatis læſæ crimine. *Hieronymi Gigantis*, vide *Crimine læſæ maieſtatis.*
Maioribus cauſis ad Papã deferendis *Lælij Iordani.*
Maioratu, & præcedentia. *Ioan. Rodulphi.*
Maioratibus bonorumvè externorum vinculo. *Ludouici Molinæ.* V. *Primogenitis.*
Quæſtio vtrum in bonis Maioratus pater habeat vſumfructum. *Roderici Soarez.*
Maleficiis. *Franciſci Caſoni, tom.11.p.1.f.281. Angeli Aretini. Bonifacij de Vitalinis. Ioan. Nider. Alberti de Gandino.*
Maleficiis, ſeu modo di cognoſcere, è ſanere li maleficiati. *Floriano Canale.*
Malleus maleficarum. *Iacobi Sprenger.*
Mãdatis Apoſtolicis. *Leonini Dallerij, t.15.p.1.f.220*
Mandata iuriſdictione. *Ioan. Antonij Belloni.*
Manu Regia. *Gabrielis Pereira & Caſtro.*
Excuſatore ſine mandato. *Antonij de Canario, t.11. p.1.f.308*
Mandato de prouidendo. *Ludouici Gomez.*
Mandato rei iudicatæ. *Federici Schenck, t.5.f.38*
Manuum iniectionibus, & areſtis. *Andreæ Gaill.*
Manuum iniectione, & Iure ſiſtendi, ſeu arreſtatione. *Petri Peckij, t.5.p.2.f.155. Andreæ Gail.*
Manutentione, ſiue interdicto vti poſſidetis. *Virgilij Boccacij.*
Manuale Prælatorum. *Ludouici Miranda.*
Manuale viſitatorum. *Feliciani Epiſcopi Comenſis.*
Manuale Paſtorum. *Marci Antonij Genuenſis.*
Margarita Decretalium. *Alberti Galeotti.*

Margatita caſuum Conſcientiæ. *Franciſci Galletti.*

Marcharum differentiis in cambiis pro Lugduoo. *Hieron, de Luca, t.6.p.1.f.408*

Mariti, & vxoris donatione, & teſtamento, v. *Donatione, & teſtamento.*

Maſtia fallitorum. *Danielis Sauterij.*

Matrimonio. *B. Io. à Capiſtrano, t.9.f.77. Thomæ Sanchez. Petri de Ledeſma. Ioan. Gutierrez. Baſilij Pencij, & Gaſparis Hurtado,* vide *Spenſalibus.*

Matrimonij & ſponſaliorum quotidianæ materiæ. *Laurentij Neſdeueri.*

Refutatio trium tractatuom, ſeu quod cauſæ matrimoniales ſpectant ad Iudices eccleſiaſticos. *Henrici Caniſij.*

Matrimonio ab hæreticis contracto, & an dirimi poſſit à Papa. *Thomæ Campegy, t.9.f.115*

Matrimoniis clãdeſtinis irritãdis. *Iacobi Nauclanti.*

Matrimoniis clandeſtinis, ſeu ad edictum Henrici II. de matrimonio clandeſtino. *Antony Centij.*

Matrimonij impedimentis. *Baſilij Poney.*

Matrimonij indiſſolubili vinculo *Greg. de Valentia.*

Conſenſu connubiali. *Didaci de Mendrano.*

Matrimonij Sacramento. *Iacobi Nauclanti. Martini Bonacinæ.*

Meliorationibus, & expenſis. *Ioan. Garzia, t.17.f.257*

Memorialia. *Catelliani Cottæ.*

Menſuris, & cuius authoritate fiant. *Ioan. Regnaudi, t.12.f.125*

Mentali ſimonia. *Gulielmi Rodoani, t.15.p.2.f.291*

Mercatura, ſeu mercatore. *Beneuenti Straccha, t.6.p.1. fol.284*

Apologia pro lege diuina prohibente clericis Mercaturam. *Franciſci Dominici Granulletij.*

Mercatorum in cauſis quomodo ſit procedendum. *Beneuenti Straecha, t.5.p.1.f.279*

Mercatorum contractibus. *Ioan. Nider, t.6.p.1.f.279*

Mercatorum iudicibus, & conſulibus. *Beneuenti Straccha, t.6.p.1.f.332*

Mercatorum ſponſionibus, & aſſecutoribus. *Beneuenti Straccha, t.6.p.1.f.357. Petri Santerna, t.6.p.1.fol.310*

Methodus de feudis. *Antony Contij.*

Methodus Iuris feudalis. *Ioannis Rudingeri.*

Methodos ac ratio ſtudendi. *Matthæi Gribaldi.*

Methodus legendi abbreuiaturas. *Incerti.*

Methodus corrigendi Regulares. *Octauiani ſpatary.*

Metu. *Cabreiros.*

Metu, ſeu de his, quæ vi, metuſve cauſa fiunt. *Balthaſſaris Megallon.*

Melliloquium *Gaſparis Caballini.*

Miſcellanea de oratione. *Martini Nauarri.*

Militia togata, & armata. *Henrici Breuleri.*

Minore in delictis excuſando *Vincentij Carocij.*

Militari re, & bello, v. *Re militari.*

Militaribus priuilegiis. v. *Priuilegiis.*

Milite. *Martini Garrati, t.16.f.456*

Militiis ex caſu. *Lalij Taurelli, t.12.f.325*

Militum iure, & priuilegiis. *Claudij Cotarei, t.16.fol. 428. Marci Mantua, t.16.f.457. Acacij Enenkelij. Petri Rebuffi.*

Militum, & Doctorum præcedentia, v. *Pracedentia.*

Minimis. *Antonij Corſetti, t.18.f.269*

Minorum, pupillorum, prodigorum bene gubernatorum gratiarum actione, & intereſſe. *Iodoci Dambouderij, t.8.p.2 f.385. & 379*

Miſſæ ſacrificio. *Nicolai Plouai, tom.14.f.95 Thomæ de Vio Caietani,* v. *in Indice Theologico.*

Sacerdotum obligationibus ad Miſſas pro aliis ex iuſtitia celebrandas. *Pauli Praxinelli.*

Miſſione iudiciali in poſſeſſionem. *Simonis Vincentini, tom.3. part.2. fol.135*

Modus procedendi in cauſis Regularium. *Victorini Manſij.*

Modo ſtudendi in vtroque Iure. *Ioannis Baptiſta Caccialupi.*

Modis impoſſibilibus, & conditionibus. *Pauli Durandi.*

Modo & forma videndi proceſſum. *Amatoris Rodriquez.*

Modus, ſeu methodus legẽdi abbreuiaturas. *Incerti.*

Modo procedendi ex abrupto. *Mauri Burgij.*

Modo articulandi, & probandi. *Marcelli Calacà.*

Modo viuendi in diebus quadrageſimalibus. *Ludouici Rodulphini.*

Molendinis. *Ioannis Herengij.*

Momento temporis. *Lazari Fænutij.*

Monetis. *Franciſci Curty, t.12. f.205. Ioan. Regnandi, tom.12. f.206.* num inſpici debeat valor tempore contractus ſolutionis, vel monetæ. *Martini Garrati, t.12.f.203. Antonij Sola. Iacobi de Puteo.*

Monetarum augmento, & diminutione. *Alberti Bruni, t.12.f.207. Collegij Papienſis, t.12.f.218*

Monetarum augmento. *Gaſparis Antonij Theſauri.*

Monetarũ mutatione. *Didaci Couarruuias, t.12.f.218*

De arte cudendi Monetam. *Reneri Budely.*

Quæſtiones Monetariæ, ſeu de re nummaria, & monetis. *Incerti.*

Vtilitate, & poteſtate Monetarum. *Ioan. Aquila.*

Priſcorum nummorum æſtimatione. *Biribaldi Pirchuheymeri.*

Priſcæ monetæ ad huius noſtri tẽporis diuerſas aliquot nationum monetas ſupputatio. *Mamerani.*

Diſputatio monetarum. *Henrici Kornmanni.*

De re nummaria, hoc eſt, c.3. lib.6. de Republica. *Ioannis Bodini.*

Paradoxa de monetis. *Domini de Maleſtrotti.*

De augmento, & decremento auri, & argenti. *Bodini. Ioan.*

Valor monetæ quo tempore ſit Inſpiciendus. *Ioan Regnaudi, t.12.f.206*

Reſolutio cauſæ in quali pecunia debitum ſolui debeat *Arrigonis Selferi.*

Monetarum poteſtate, & vtilitate. *Gabrielis Biel.*

Quæſtiones XI. in materia monetarum. *Incerti.*

Nummis in Republica percutiendis, & conſeruandis. *Iacobi Bornitij.*

De variis nummariorum debitorum ſolutionibus. *Antonij Fabri.*

de Monetis conſilia diuerſorum. *Aretin. conſ.11. & 12. Henrici Petrai. Ant. Rubei conſ.148. Ludouici Romani conſ.123. Nicolai Euerardi conſ.78. & 105. Iacobi Menochij conſ.48. & 138 Elberti Leonij conſ.31. Ioan. Cephali conſ.31. Mariani Soccini conſ.145. & 298. Henningij Gæden conſ.77. Aymonis Crauetta cum tr. Gaſparis Bellettae cum tract.*

Monialibus *Ludouici Miranda.*

Monitoriis. *Quintiliani Mandoſij, t.3.p.5.f.59*

Monitoriis, ſeu canonicæ quæſtiones de monitoriis ad effectum reuelationis. *Petri Antonij Lazarij.*

Monitorij contra Venetos publicati defenſio. *Ioan. Baptiſta Valenzuela.*

Monte pietatis. *Thomæ de Vio Caietani, t.6.p.1.f.419*

Quæſtio circa montem pietatis. *Iacobi Nauclanti.*

Moræ diuerſis generibus. *Antonij Centij.*

Mora, & eius effectibus. *Amilij Ferreti, t.6.p.2.f.414 Bartholomæi de Saliceto, t.6.p.2.f.411 Ioan. Saporta, t.6.p.2.f.417. Marci Antonij Bauerij, t.6.p.2. fol. 405. Steph. Forcatuli, t.6.p.2.f.422. Dom. Arumæi.*

Mora,& eius commiſſione. *Antonij Pichardi.*
Moribus Pariſiorum *Rhenati Coppini.*
Mors omnia ſoluit. *Sebaſtiani Medices.*
Moratoria præſcriptione. *Marci Antonij Cucchi, t. 12.f.200*
Mortis pœna in qoibus caſibus à lege eſt impoſita. *Gulielmi Bonti,t.11.p.1.f.328*
Muliere tranſeunte ad ſecunda vota an honeſtè, & caſtè viuat. *Nicolai,t.5.f.121*
Mulierum indemnitatibus. *Aymonis Cranetta,t.6.p.2.f.281*
in Mulierum contractibus conſenſu præſtando. *Ioannis Campegij.*
Multiplici alienatione prohibita. *Roberti Maranta.*
Mundi regimine. *Michaelis Vlexrini,t.16.f.103*
Muneribus *Gulielmi de Cuneo,t.12.f.17. Petri Antiboli,t.12 f.19*
Muneribus,& oneribus,gabellis,& publicanis. *Iulij Ferretti,t.12.f.76*
Muneribus,& prætogatiuis Regum, & Principum, *Petri Rebuffi.*
Muneribus patrimonislibus,v. *Collecti.*
Munerum publicanorom excuſatione parentum ob numerum filiorum. *Ferdinandi Paez,t.12.f.197*
Mutatione monetarum. *Didaci Conarruuias,tom.12. fol.120*
Mutatione ſtatus Eccleſiarum. *Petri de Peruſio,t.14. f.175*
Mutatione ſtatus perſonarum. *Eiuſd.t.14.f.172*
Mutatione teſtamenti. *Ioannis Dilecti Durandi,t.8. p.1.f 140*
Mutatione,& transformatione,t.12.f.389
Mutuo,& rebus creditis. *Ioannis Gæddæ.*

N

Naturalibus liberis,ac eorom ſucceſſione. *Ludouici à Sardis,t.8.p.2.f.29*
Naturalibus fructibus. *Ioannis Cephi, t. 12.f.237*
Natura iurium maieſtatis, & Regalium. *Matthia Bortij.*
Nauali iure,& re. *Iulij Ferretti,t.12.f.525*
Nautis,nauibus,& nauigatione. *Beneuenti Straccha, t.6 p 1.f.306*
Necyomantia. *Stephani Forcatuli.*
Negatiua probanda. *Franciſci Herculani,tom.4.f.12. Martini de fano,t.4.f.12*
Negotij,è contratti de mercanti. *Tomaſo Mercato.*
Negotiationibus *Ludouici Lopez.*
Nobilitate. *Boni de Curtili,t.16.f.3. Andrea Tiraquelli. Ioan.de Hollandero.*
Nobilium ciuili ſtatu. *Ioſſe Nolden.*
Nobilitate ciuili. *Matthiæ Stephani.*
Nobilitatis inter virum,& vxorem communicatione. *Antonij Pichardi.*
Nobilitate, & exemptione Hiſpanorum. *Ioannis Garzia.*
Nobilitate Hiſpaniæ. *Ioan.Orbè ab Otalora,tom.16. f.213*
Nocturno tempore. *Polydori Ripa.*
Nominationibus. *Petri Rebuffi,t.15.p.2.f.301*
Nominibus Cardinalium. *Hieronymus Manfredi.*
Nomotheſia publica decreti Spirenſis. *Iuſti Ritenberg.*
Nothis,ſpuriiſque filiis. *Benedicti de Barzis,t.8.p.2. f.24. Gabrielis Paleotti,t.8.p.1.f.45*
Notorio. *Antonij de Butrio,t.14 f.50*
in Notariorum exceſſus,errores,atque peccata. *Antonij Taſſire.*
Notariatus arte. *Incerti.*
Notariatus arte, ſeu de ſyntaxi, & de fide inſtrumentorum. *Nicolai Hontemij,*
Ad Marculphum Monachum de formulis. *Hieronymi Pignorij.*
Notas del Relator, ſeu formularium inſtrumentorum. *N.*
Notæ ad Amodæum à Ponte in quæſtiones laudemiales. *Caroli Antonij Blancardi.*
Notæ in Cranettam, & de bonorum poſſeſſione. *Camilli Plantij.*
Notæ ad praxim Ciuilem. *Iodochi Damhouderij. Nicolas Tuldeni.*
Notæ ad diſpenſationes Hieronymi Treutleri. *Reinardi Bachouij.*
Nouationibus. *Sebaſtiani Medices, t.6.p. 2. fol.388. Ioannis Baptiſta Schwarzenthaler.*
Nubentium ſecundo remediis, & pœnis. *Ioannis Garroni,t.9.f.115*
Nubere volentibus. *B. Bernardini,t.9.f.113*
Nucleus diſcurſuum de iure publico. *Incerti.*
Nullitatibus proceſſuum,ac ſententiarum. *Sebaſtiani Vantij,t.4.f.371*
Nullitate matrimonij ex defectu conſenſus interioris. *Franciſci Antonij Oliuerij.*
Numero liberorum excuſatione à muneribus publicis. *Fernandi Paez, t.12.f.197*
Numero teſtium in teſtamentis requiſito. *Petri Dominici Magdaleni.*
Nummis in Republica percutiendis, & conſeruandis. *Iacobi Bornitij.*
Nuptiis. *Valentini Gulielmi Forſteri.*
Nuptiarum titu. *Barnaba Briſſony,t.9.f.97. Franciſci Molini.*
Nuptiis legitimis. *Ioannis Boſchai,t.9.f.85*
ad Nuptias ſecundas mulier tranſiens an boneſtè,& caſtè viuat. *t.9.f.121*
Nuptiis ſecundis. *Scipionis Gentilis.*
Nux feudalis *Arnoldi Baert.*

T

Oblationibus. *Mariani Socini,t.14.f.122. Troili Malueti,tom.14 f.136. Henrici Caniſij. Vincentij Caroccij.*
Obligationibus,mutuo,indebito, commodato,pignore,depoſito. *Ioan.Harpprechti.*
Obligationibus clericorum. *Pauli Squillante.*
Obligatione camerali. *Antonij Maſſa Galleſij,t.6. p.2.f.349. & Silueſtri Zacchia additiones.*
Obligationibus diuiduis, & inuiuiduis. *Egninarij Baronis,t.6.p.2.f.365*
OEconomia iuris,ſiue expoſitio methodica. *Huberti Giphanij.*
OEconomia Canonica. *Petri de Bello.*
OEconomia Inſtitutionum. *Georgy Obrechti.*
Obſeruationes practicæ. *Andrea Gail. Ioachimi Mynſingeri Alcibiades Lucarini.*
Obſeruationes legales. *Marci Mantua.*
Obſeruationes. *Emundi Merilli.*
Obſeruationes practicabiles. *Ioannis Copetti.*
Obſeruationes. *Dominici Franciſci Omnezij.*
Obſeruationes ſucceſſiuæ. *Valentini Forſteri.*
Obſeruationes Senatus Cathaloniæ. *Sigiſmundi de Synciol.*
de non Offendendo cautione. *Franciſci Herculani.*
de Offendendi iure quæſtiones. *Ludouici Morotij.*
de non conſtituendo conſanguineos cogi pro bannitis de non Offendendo cauere. *Cornelij Benincaſij.*
Officialibus dominorum. *Martini Garrati, t.16.fol.279. Petri Rebuffi.*
Officio Aduocati. *Lancellotti Politi,tom.3.part.1.fol.362*
Officio Curati. *Ioannis Baptiſta Bernardini.*

Officio Eccleſiaſtico Canooico *Bernardini de Sand-ual*
Officio,& poteſtate Capituli Sede vacante. *Ioannis Franciſci de Pauinis,t.13.p.2.f.407*
Officio iudicis *Claudij Cantiunculæ,tom.3. p.1.fol.72. Matthæi Stephani.Padulphi Praiai.*
Officio iudicis in cauſis capitalibus.*Ioannis Rogerij, t.3.p.1.f.128*
Officio,atque authoritate Legati à latere. *Nicolai Boerij,t.13 p 2.f.142. Petri Andreæ Gammari,t. 13.p.2.f.150*
Officiis diuinis,ſeu ordinis Romani. *Albini Flacci Alcuini.*
Officiis diuinis.*Almalarij.*
Officiis Eccleſiaſticis.*Iſidori Hiſpalenſ.Epiſc.*
Officio hæredum.*Michaelis Graſſi.*
Officio Gubernatoris , & Procuratoris geoeralia Regni Aragonum *Incerti.*
Officio,& poteſtate Epiſcopi,v.*Epiſcopi Officio.Bartholomæi Vgolini. Auguſtini Barboſa.*
Officio,& poteſt.Parochi. *Auguſtini Barboſæ.*
Officio,& poteſtate Confeſſoris.*Euſdem.*
Officio Epiſcopi.*Gaſparis Contareni.Guiberti de Tornaco.*
Officio Fiſcalis,& eius priuilegiis. *Franciſci de Alpharo.*
Officio Caſtellani.*Petri Rebuffi.*
Officio,& poteſtate Vicarij.*Iacobi Sbrozzij.*
Officio Parochi.*Franciſci Ingoli.*
Officio Baronum,v.*Baronibus.*
Officio quatuor Prælatorum.*Vgonis Soleſtad tom.13. p 2 f.289*
Officio Sacerdotum.*S.Thomæ eſt in tom.12.op.*
Oneribus,& muneribus, gabellis , & publieationibus.*Iulij Ferretti,t.12.f.76*
Opera ſacra,iuridica, hiſtorica, miſcellaoea. *Petri Pitheri.*
Opinione communi. *Ant.Mariæ Coraſij,t.18 f.222*
Opiniones communes variorum Authorum.
Opinionū electione. *Matt.Matthefilani,t.18.f.221*
Opinione deligenda in controuerſiis quæſtionibus *Petri Antonij Lazarij.*
Oppoſitione comptomiſſi.*tom.3.p.1.f.448*
Optione Canonica.*Ioannis Petri Moneta.*
Opuſculum de inualiditate profeſſionis. *Remigij Scephra.*
Oratione miſcellanea.*Martini Nauarri.Ioſephi Angles.*
Ordinandis teſtamentis. *Ioan.Dilecti Durantis,t.8. p.1.f.112*
Ordine , & præcedentia graduum vtriuſque fori. *Nicolai Boërij,t.16.f.265*
Ordine iudiciario.*Ludouici Mirandæ.*
Ordine iudiciorum. *Guidonis de Suzaria,t.3.p.1.fol. 34.Iacobi Gentilis,t.3.p.2.fol.41.Odofredi Beneuentani,t.3.p.1.f.32. Tancreti de Cornetto,t.3.p.1.f.44*
Ordo iudiciarios proceſſus.*Henningij Gœden.*
Ordine,& vſu iudiciorum.*Antonij Pompæ.*
Ordo iudiciarios.*Ioannis Andreæ.*
Ordo iudiciariua fori Eccleſiaſtici.*Ægidij Fuſcarij.*
Ordine Canonicorum Regularium. *Ioannis Trulli.*
Ordine celebrandi Concilij.*Iſidori Hiſpalenſis.*
Ordine Clericorum. *Syluij Tinti.Martini Fornarij.*
Ordinis Sacerdotalis , & Epiſcopalis diſcrimine. *Gregorij de Talentia.*
in Ordinationem iudicij Cameriæ Imperialis. *Incerti.*
Ordinatione Clericorum.*Syluia Tinti.*
Origine Cardinalium. *Gundiſſalui Villadiego, t.13. p.2.f.57*
Origine iuriſdictionum.*Durandi.*
Origine iuriſdictionis , ſeu de duabos poteſtatibus ſpirituali, & temporali. *Petri Bertrandi,t.3.f.29. t.12.f.408*
Origine linguæ latinæ.*Bernardi Aldrete.*
Origine dignitatis Hiſpaniæ. *Salazar de Mendoça.*
Origine dignitatis, & poteſt. Ducum Italiæ.*Ludouici Rodolphini.*
Origine Romanæ Sedis,& authoritate.*Laiij Iordani,t.13.p.2.f.2*
Origine iuris,& magiſtratuum.*Georgij Chorlini.*
Origine,poteſtate, & dignitate Ducum Italiæ. *Ludouici Rodolphini.*
Origine , & authoritate rerum iudicatarum. *Petri Ærodij.*
Ouili,& paſtoris vnitate. *Michaelis de Aninion,t. 13.p.2.f.23*

P

PAce,confœderatione , & conuentionibus Principum.*Ioannis Lupi,t.16.f. 303. Martini Garrati,t.16.f.302*
Pace,fide,& treuga.*Nicolai Moroni,t.11.p.1.f.418*
Pace,induciis , promiſſionibus de non offendendo. *Octauiani Vulpelli,t.11.p.1.f.506*
Pace publica.*Andreæ Gail.*
Pace,& treuga, & de cautione de noo offendendo. *Sebaſtiani Guaſini.*
Pacificatione,v.*Repacificatione.*
Pacificis poſſeſſoribus.*Petri Rebuffi,t.15.p.2.f.539*
Pacis priuilegiis. *Antonij Corſetti,t.12.f.224*
Pactis *Andreæ ab Exea,t.6.2.f.2. Valentini Gulielmi Forſteri.Baldi de Vbaldis,tom.6. p.1. f 2. Franciſci Duareni,t.6.p.1.f.13.Georgij Nattæ, tom.6 p.2.f.29. Io.Baptiſtæ Caccialupi,t.6. p.1.f.8.Matthæi Camerarij.Helfrici.Vlrici Hunnij.Pirri Alphani.*
Pactis conuentis inter decoctores, & creditores.*Beneuenti Straccha,t.6.p.1.f.321*
Pactis & promiſſionibus pro obtinenda gratia, vel iuſtitia.*Virginis de Boccaſis.Martini Nauarri.*
Pactis francandi.*Nicolai Mengiorgij.*
Pactis futuræ ſucceſſionis.*Antonij Contij.*
Pactis nuptialibus , ſeu capitulis matrimonialibus. *Ioannis Petri Fontanella.*
Pœnitentiali Canone. *Beati Ioannis de Capiſtrano t.14.f.398*
Papa ao poſſit accuſari de hæreſi.*t.13.p.1.f.30*
Papa an poſſit eligere Gallorū Regē.*Gregorij Piche.*
Papa an poſſit incurrere labem ſimoniæ. *Thomæ Campegij,t.15.p 2.f.531*
Papa an poſſit matrimonium contractum ab hæreticis dirimere.*Thomæ Campegij,t.9 f.113*
Papæ,& Concilij, ſiue Eccleſiæ authoritate. *Beati Ioannis à Capiſtrano.Ioannis Franciſci Pogij.*
Papæ,& legatis. *Æneæ de Falconibus,t.15.p.1 f.248*
PapP poteſtate,v.*Poteſtate.*
Paradiſo.*Thomæ à Maluenda.*
Paradoxæ diſputationes.*Ioannis Baſij.*
Iuris Ciuilis *Petri Granicani.*
Paralleli Ethicorum & iuridieorum.*Vincentij Turturetti.*
Paratitla inſtitutionum feudalium. *Ioannis Tillenij.*
Parentibus excuſandis à muneribus publicis ob numerum filiorum.*Ferdinandi Paez,t.12.f.197*
Parentibos, & fratribus , & filiis in tract.de legitima.*Claudij de Battander.*
Parergon.*Barnabæ Briſſonij.*
Parricidij crimine diſputatio. *Ioannis de Solorzano Pereira.*
Parlamentis,& collatione parlamentorum. *Ioannis Montaigne,t.14 f.282*

Parlamentorum Galliæ,& Concilij authoritate.*Nicolai Boery.*
Parochis,& eorum officio.*Franciſci Ingoli.*
Parochi officio,& poteſtate. *Auguſtini Barboſa.*
Parochiali,& Epiſcopali canonica.*Petri de Vbaldis, t.1, p.2 f.198*
Parochum lucerna.*Antonij Raguccij.*
Partitionibus.*Aluari Valaſci.*
Partitionibus communibus inter virum,& vxorem & hæredes eorum. *Antonij Ayrna de Ayora.*
Partitiones totis feudalis.*Corradi Ritthershuſij.*
Partu.*Alphonſi Carranza.*
Paſtoralis clypeus.*Antonij de Pratis,t.13.p.2.f.362*
Paſtoris, & ouilis vnione. *Michaëlis de Aninon,t.13.p.2.f.23*
Patria poteſtate.*Aſcanij Clementis,t.8.p.2.f.98.Sebaſtiani Monticuli,t.8 p 2.f.127*
Patriarchali præſtauria. *Matthia Vgonij,tom.13.p.2.f.282*
Patrimonialibus muneribus, v.*Collectis.*
Patrocinio pupillorum. *Iodoci Dambouderij,t.8.p.2.f.351*
Patrocinium pupillorum.*Ioannis Michelij.*
Paupertate,& eius priuilegiis. *Cornelij Benincaſij,t.18 f.138*
Paupertate Religioſa.*Hieronymi Tenedi.*
Pedum adoratione.*Ioſephi Stephani,t.13.p.2.f.50*
Penſione Eccleſiaſtica.*Pauli de Roma,t.15.p.1.f.509*
Penſionibus.*Hieronymi Gigantis,tom.15.p.1.fol.331. Ioannis Baptiſta Caccialupi,t.15 p.1.f.320.Thoma Campegij,t.15 p.2.f.533.Lelij Zecchij.*
Penſionibus Epiſcopalibus. *Camilli Cantij, tom.15. p.2 f.534*
Pœnis delictorum.*Ioannis Vela.*
Pœnis furtorum.*Henrici Boceri.*
Pœnis,& remediis ſecundo nubentium.*Ioannis Garoni,t.9.f.115*
Pœna mortis in quibus caſibus eſt à lege impoſita *Gulielmi Boni,t.11.p.1.f.328*
Pœnis omnifariam coitus illiciti. *Pauli Grillandi, t.11 p 2.f.298*
Pœnis temperandis, aut remittendis. *Andrea Tiraquelli.*
Pœnitentia.*Martini Nauarri.*
Pœnitentiæ Sacramento.*Hieronymi Tharaonis.Petri* et *Philippi Fabri.*
Percuſſionibus.*Odofredi.*
Peremptione,& interitu.*Alberti Bruni,t.17.f.379*
Perfecto Cardin.S.R E *Hieronymi Manfredi.*
Prælato.*Eiuſdem.*
Permanentibus, ſeu perſeuerantibus In eodem ſtatu.*Alberti Bruni,t.17.f.395*
Permutatione beneficiorum. *Ioannis à Cookier,v.Beneficiorum perm.*
Permutationis decima.*Ignatij Laſarte.*
Perſonæ legitimatione *Antonij de Virgilio.*
Perſonalibus actionibus.*tom.3.p.2.f.39*
Perſonarum ſtatus mutatione.*tom.14 f.177*
Peſte,& eius priuilegiis. *Hieronymi Prenidelli,t.13. f.171.Ioannis Franciſci Ripa.*
Petitionibus *Llanfranci ab Oriano,t.13.p.2.f 333*
Siue libellis.*Bonauent.Siracchæ,t.6.p.1.f.333*
Petitorij diſputatione.*Philippi Franchi,t.3.p.2.f.326*
Pietatis monte. *Thoma de Vio Caietani,t.6.p.1.f.419*
Pignoribus,& hypothecis.*Anton.Negnſantij,t.6 p.1. f.194.Franciſ.Balduini,t.6.p.1.f.268. Hugonis Donelli,t.6.p.1.f.158 Andrea Gail. Gabrielis Mudei. Gabrielis Vaſq. Ioan Baptiſta Schvvarzenthaler.*
Pignorum excuſſionibus.*Bartoli de Saxoferrato,t.3. p.2.f.140*
Piis teſtamentis.*Ioannis Molani.*
Piſcatione,venatione, & aucupio. *Sebaſtiani Medices,t.17.f.396*
Pithanon,ſeu veriſimilium.*Ludouici Caronda.*
Pithonico contractu.*Thoma Murner.*
Plagiariis, & ſcriptorum alienorum compilatoribus *Franciſci Duareni.*
Pluralitate beneficiorum,v.*Beneficiorum pluralitate.*
Politia,& Immunitate Eccleſiaſtica.*Laurentij Ortiz.*
Politica para Corregydores,y Señores de Vaſſalos. *Caſtillo de Bobadilla.*
Policitationibus,& pactis.*Pyrrhi Alphani.*
Pontifex Romanus.*Abrahami Bezonij.*
Pontificia poteſtate.*Petri Albiniani Tretij,t.13 p.1 f.301.Alexandri Carrerij.Antonij de Roſellis.*
Pontificis auctoritate,v.*Poteſtate Papa, & Papa poteſtate.Franciſci Vargas,t.13.p.1 f.13*
Pontificis Romani loco, & authoritate in Eccleſia, Conciliis.*Staniſlai Hoſij.*
Pontificis Romani poteſtate ſuprema in Eccleſiam. *Andrea Duualij.*
Portarum ciuitatis clauium cuſtodia.*Nicolai Boërij, t.16.f.281*
Portione Canonica,& quarta congrua.*Lupi de Caſtelliano,t.13.p.2 f.193 v.Benefic.*
Rata.*Ioannis Baptiſta Coſta.*
Portitionibus legitimis.*Claudij Chiſlerij.*
Et ſubſtitutionibus.*Eiuſdem.*
Poſitionibus. *Iacobi de Arena,t.4.f.3.Odofredi,t.4.f 2.Vberti de Bobio,t.4.f.7*
Poſitionibus,& interrogationibus. *Franciſci Curtij, t.4.f.10*
Poſſeſſione acquirenda, & conſeruanda,& amittenda.*Sebaſtiani Medices.*
Poſſeſſione adipiſcenda. *Achillos Perſonalis,t.3.p.2. f 246*
Poſſeſſione reuocanda,ac de reſtitutorio interdicto? *Horatij Barbati.*
Mentiente circa poſſeſſionem. *Marci Antonij Cucchi,t.3.p.2.f 539*
Poſſeſſoris remediis.*Conſtantij Rugerij,t.1.f.395*
Poſſeſſione continuanda in hæredes, ſeu le mort ſaiſit le vif.*Petri Rebuffi.*
Poteſtate Capituli Sede vacante. *Franciſci de Paninis,t.13.p.2.f 407*
Poteſtate Cardinalis,v.*Card.*
Poteſtate coactiua.*Ioſephi Stephani.*
Poteſtate Eccleſiæ. *Stephani Aufrerij,t.13.p.1.f.126. Ioannis Antonij Delphini.*
Poteſtatis Eccleſiaſticæ cauſa immediata. *Petri de Palude.*
Poteſtate Eccleſiaſtica propria Vrbis ſede, & Concilio.*Cypriani Beneti.*
Poteſtate Epiſcoporum, Abbatum, & aliorum Prælatorum.*Stephani de Aluin.*
Poteſtate eorum,quæ incontinenti fiunt, vel ex interuallo.*Pauli Belloni.*
Poteſtate, & officio Epiſcopi. *Bartholomai Vgolini. Auguſtini Barboſa.*
Poteſtate,& officio vicarij *Iacobi Sbrozzij.*
Poteſtate, & vtilitate monetarum. *Ioannis Aquila Gabriel Biel.*
Poteſtate in ſeipſum.*Balthaſſaris Gomeſij.*
Poteſtate Imp.& Pontificis. *Antonij de Roſellis.*
Poteſtate iuridica Confeſſariorum.*Claudij Soleri.*
Poteſtate,iure,& officio Baronum. *Ioannis Franciſci Capiblanci.*
Poteſtate Legati.*Ioannis Brunelli,t.13.p.2.f.230*
Poteſtate Legati à latere.*Nicolai Boërij,tom.13 p.2 f.242*

Poteſtate legis humanæ, præſertim Eccleſiaſticæ. *Gregorij de Valentia.*

Poteſtate legis pœnalis. *Alphonſi Caſtro:*

Poteſtate Papæ. *Bartholomæi de Spina, t.13. p.1.f.24. Hieronymi Albani, t.13.p.1.f.66. Petri Albiniani. t.13.p.1.f.130. Antonij Poli.*

Poteſtate Papali, & Regali. *Ioannis Pariſienſis. Hernei Innominati.*

Poteſtate Papæ ſupra Concilium. *Pauli Fabulotti.*

Poteſtate Papæ, & Concilij. *Beati Ioannis à Capiſtrano, t.13.p.1.f.31. Ioannis Franciſci Pogij. Ioannis Hieronymi Albani.*

Poteſtate patria, v. *Patria.*

Poteſtate Pontificis. *Gaſparis Contareni. Thomæ Caietani. Thomæ Illirici.*

Speculum in quo demonſtratur Poteſtas Summi Pontificis. *Chriſtophori Silueſtrani.*

Pontificij iuris Sanctuariũ, in quo de poteſtate Pontificis in tẽporalib. diſputatur. *Odoardi VVeſtoni.*

Poteſtate Proregis. *Ioannis Franciſci à Ponte.*

Poteſtate procuratoris, & defenſoris in cauſis criminalibus. *Ioannis Antonij Rubei, t.11.p.1.f.301*

Poteſtate Principis ſæcularis, ſeu ad l. Princeps, ff. de legibus. *Franciſci Topij.*

Poteſtate Principis abſoluta. *Ludouici Rodolphini.*

Poteſtate Regia. *Antonij Corſetti, t.16.f.130*

Poteſtate ſæculari ſuper Eccleſiis, ſeu Eccleſiaſticis perſonis. *Bernardi Laurentij, tom. 16 f.301. Stephani Aufrerij, t.11.p.1.f.329. & t.15 f.286*

Poteſtate Summi Pontificis in temporalibus. *Roberti Bellarmini.*

Poteſtate ſuprema Romani Pontificis in Eccleſiam. *Andreæ Duuallij.*

Practicabilia Eccleſiaſtica. *Marci Antonij Genuẽſis.*

Practicabilium iudiciorũ tractatus. *Bernardi Rocchæ.*

Practica criminalis inſtrumentaria. *Ioannis Pauli Gualterij.*

Practica forenſis. *Nicolai Vigelij.*

Practica, ſeu praxis iudiciorum. *Ioannis Baptiſtæ Aſinij. Ioannis Baptiſtæ Caballini*, ſeu Actuarium practicæ ciuilis, *Iulij Clari, Crim. cum addit. Ioan. Montealegere Ioannis Millei, Crimin. Ioan. Petri de Ferrariis Ciuil. Ioannis Emerici Crimin. Ioannis Andr. Ciuil. Ioannis de Arnono. Petri Follerij Crim. Petri Racchæ Ciuil. Proſperi Farinacij Crim Mar. Antonij Blanchi. Manſueri. Antonij Olibani. Alexandri Stuatei. Abbatis Panormitani. Lanfranci de Oriano apoſtilla Bened. Vadi. Ludouici à Peguera, Crim. Roberti Marantæ. Birracini. Baldi cum apoſtilla. Celſi Vgonis. Claudij de Battandier. Flaminij Cartarij, Crim. Franciſci Caſoni. Dionyſij Gothofredi, Ciuil. Hippolyti de Marſiliis, Crim. Octauiani Veſtrii Ciuil.*

Practica iuris. *Ioannis Barberii.*

Practica, & Agon iudicialium. *Bartholomæi Brunaſij*

Practica Luſitaniæ. *Emmanuelis Mendez.*

Practica de Notarios. *Diego de Ribera.* In lingua Hiſpanica, *Ioan Papon.* In lingua Gallica.

Practica della ſanta Inquiſitione, ò ſacro Arſenale. *Incerti.*

Practica magnæ Curiæ Vicariæ. *Nuntii Tartagliæ.*

Practica nummorum, menſurarum, & Alluionis. *Antonii Mariæ Vicecomitis.*

Practica practicarum, ſeu ſumma. *Nicolai Carbonis.*

Practica terminorum Rotæ. *Mariani Marengi.*

Practica terminorum Rotæ *Incerti Authoris.*

Practicæ concluſiones. *Illuſtriſſimi Cardinalis Tuſchi*

Practicæ concluſiones de teſtib *Rodulphi Volemari.*

Practicæ obſeruationes. *Hartmanni Hartmanni. Pauli Matthiæ Vuinberi. Bernardini Vuintſeri Chriſtophori Schrouanmanni.*

Practicæ quæſtiones. *Didaci Couarruuias. Ioannis Gutierez. Flores Diaz de Mena. Iulij Cæſaris Ruginelli Nicolai Perenotti. Petri à Syria.*

Practicæ reſolutiones. *Alexandri Trentacinquij.*

Præcedentia Doctorum, & militum. *Chriſtophori Lanfranchini, t.18.f.21. Signoroli de Homedeis, tom. 18.f.23*

Præcedentia, & ordine graduum vtriuſque fori. *Nicolai Boerij, t.16.f.265*

Præcellentia Epiſcopalis dignitatis. *Mauritij de Alzedo.*

Præceptis iudicum. *Iacobi de Arena, t.3.p.2.f.34*

Præceptis teſtatorum variis. *Ioannis Delelli Durantis, t.8.p.1.f.237*

Prædiorum ruſticorum, & vrbanorum ſeruitutibus. *Bartholomæi Capollæ, t.6.p.2.f.209. & 176*

Præfecto prætorio. *Marci Antonij Surgentis.*

Præferentiis creditorum. *Hermanni Mettier.*

Præiudiciis. *Iacobi Reuardi.*

Prælato præfecto. *Hieronymi Manfredi.*

Prælatorum nouorum electione. *Gulielmi Mandagoto, t.15.p.1.f.407*

Prælatorum quatuor officia. *Vgonis Sileſtad. t.13.p.2. f.289*

Prælegato, donatione, & legitima. *Andreæ Anguli.*

Præludia optimi Iuriſconſulti *Petri Greg. Tholoſani.*

Præludia de monetis. v. *Moneta.*

Præeminentia Concilij, & Parlamenti, v. *Concil.*

Præeminentia ſacræ Theologiæ. *F. Bartholomæi de Spina, t.11 p 2.f.369*

Præpoſitionum, aduerbiorum, & coniunctionum ſignificatione. *Octauiani Vulpellij.*

Præpoſitionibus. *Alberti de Pergamo, t.18.f.273*

Prærogatiuis Principum. *Petri Rebuffi.*

Prærogatiuis Regis Franciæ. *Eiuſdem.*

Præſcriptione moratoria. *Marci Antonij Cacchi, t 17.f.200*

Præſcriptione ſtatutaria Vrbis. *Ioannis Baptiſtæ Bonij, t.17.f.176*

Præſcriptionibus diuerſi temporis, & vſucapionibus. *Petri Giluerij.*

Præſcriptionibus. *Andreæ Tiraquelli. Dyni, t.17.f.30. Azonis. Rogerij, tom.17.f.48. & 49. Ioannis Franciſci Baldi, t.17.f.52. Oldendorpij. Hoſtienſis.*

Præſcriptione triginta. *Petri Barboſæ.*

Præſentatione inſtrumentorum. *Martini Freccia.*

Præſtantia Cardinalium, v. *Cardinalium.*

Præſtantia Patriarchali. *Matthiæ Vgonis, tom.13.p.2. f.382*

Præſtantia Regis Catholici, v. *Regis.*

Præſtatione annua. *Iacobi Veneti, t.6 p.2 f.243*

Præſumptionibus. *Hippolyti Bonacoſſæ Iacobi Menochij Andreæ Alciati, t.4 f.304. Guidonis Papæ, t. 4.f.300*

Prætorium, & Curiale Breuiariũ. *Lancellotti Corradi.*

Præuentione, v. *Iudiciis.*

Praxis Archiepiſcopalis Curiæ Neapolitanæ. *Marci Antonij Genuenſis.*

Praxis Auditoris Cameræ. *Saluſtij Tiberij.*

Praxis beneficialis. *Petri Rebuffi.*

Praxis Cancellariæ. *Hieronymi Pauli.*

Praxis Ciuilis ſacri Regij Conſilij magnæ Curiæ, Vicariæ, & Regni Neapolitani. *Bernardini Muſcatelli.*

Praxis Cæremoniarum. *Andreæ Caſtelli.*

Praxis Commiſſionum. *Quintiliani Mandoſij.*

Praxis Conſilij Neapolitani. *Iulij Cæſaris Galluppi.*

Praxis Conuentualis, ſeu de ſtipulationibus, & de clauſulis conuentionalibus. *Ioannis Baptiſtæ Coſtæ.*

Praxis

Materias ex profeſſo tractantium

Praxis Criminalis Canonica. *Ioan. Bernardi Diaz, cum comment. Ignat. Lopez de Salzedo. Petri Follerij. Franciſci de Pitigianis. Alphonſi Villagat.*
Praxis ſecularium, & regularium. *Paulini Berti Lucenſis.*
Praxis de diuiſione bonorum. *Petri Sanz Morquecchi.*
Praxis Eccleſiaſtica, & ſæcularis. *Gonzalui Suarez de Paz.*
Praxis Epiſcopalis. *Pauli Piaſecij.*
Praxis, & commentaria ſuper quatuor litteris arbitrariis. *Fabij Montelenis.*
Praxis, & theorica cauſarum criminalium. *Iacobi Nouelli.*
Praxis fori Capitolini. *Lucæ Peti.*
Praxis fori Mediolanenſis. *Ioannis Antonij Ezanatarij.*
Praxis in donationem caſtri Conſtantini. *Henrici Bucellij.*
Praxis habendi concurſum. *Ioan. Ant. Maſſobrij.*
Praxis Iudicum, & Aduocatorum. *Anton. Cardoſi.*
Praxis iuriſpatronatus. *Iuliani Viuiani.*
Praxis obſeruanda in admittẽdis ad Religionis ſtatum Nouitiis. *Bartholomæi de Vecchis.*
Praxis officialium Regiorum, & Baronalium Regni Neapolitani. *Ioan. Franciſci de Leonardis.*
Praxis partitionum. *Aluari Valaſci.*
Praxis Regularium. *Thomæ Treuiſani. Victorini Manſi*
Praxis criminalis de religioſa diſciplina tuenda. *Horatij Barbati.*
Praxis rerum fori Eccleſiaſtici. *Ioan. Aloyſij Riccij.*
Praxis Sacramenti Pœnitentiæ. *Thomæ Zerola.*
Praxis, ſeu tractatus electionis, & variationis fori. *Ioan. Mariæ Nouarij.*
Praxis, ſeu Theoripraxis. *Leonis Crimini.*
Praxis, ſiue tribunal Religioſorum de modo corrigendi Regulares. *Ioſephi de ſancta Maria, in lingua Hiſpanica.*
Praxis tutelaris. *Ioan. Pauli Gualterij.*
Praxis ſignaturæ gratiæ. *Quintiliani Mandoſij.*
Praxis viſitandi *Pauli Salodij.*
Primatu primogeniti Regum. *Franciſci Zoannetti.*
Primitiis. *Henrici Caniſij.*
Primo, & ſecundo beneficio, ſeu de reſtitutione. *Iulij Caſaris Imbriani.*
Primo, & ſecundo decreto. *Guidonis Papæ, tom. 3. p. 2. f. 139. Iacobi de Beluiſio, Guidonis de Suzario. Odofredi Beneuentani, t. 3. p. 2. f. 136*
Primogeniis Hiſpanorum. *Ludouici Molinæ.*
Primogenitorum iure. *Andreæ Tiraquelli.*
Primogenitura. *Iacobi à Sua, t. 10. p. 1. fol. 324. Ioannis Lecirier, tom. 10. p. 1. f. 18. Martini Garrati, tom. 10. p. 1. f. 16*
Principe, maieſtate, & priuilegiis eius. *Ioannis Calnini.*
Principia Iuris Pontificij. *Boëtij Epoais.*
Principia, & loca communia vtriuſque Iuris. *Ioannis Vaz Barboſa.*
Principibus. *Martini Garrati, t. 16. f. 204*
Principiis, & dignitate Iuriſprudentiæ, & vſucapionibus. *Hieronymi Gibhardi.*
Principiis Iuris. *Benedicti Vendleri. Chriſtophori Ehemij. Georgij Obrechti. Martini Schickardi.*
Principis Maieſtate. *Ioan. Lupi, tom. 16. f. 303. Martini Garrati, t. 16. f. 302*
Principum conſiliariis. *Martini Garrati, t. 16. f. 212*
Principum Legatis. *Eiuſdem, t. 16. f. 212*
Principum muneribus, & prærogatiuis. *Petri Rebuffi.*
Priſcis nummis, v. *Moneta.*
Priuata reconciliatione. *Raynaldi Corſi, t. 12. f. 243*
Priuilegio. *Martini Garrati, t. 18. f. 2*
Priuilegiatis *Feliciani Epiſcopi Scalenſis.*
Priuilegiis. *Garciæ Girondæ.*
Priuilegiis, & reſcriptis. *Petri Rebuffi.*
Priuilegiis ad inſtar. *Horatij Mandoſij, t. 18. f. 124*
Priuilegiis Clericorum. *Pauli Squillante.*
Priuilegiorum collectio, v. *Collectio.*
Priuilegiis confœderatorum. *Petri Rebuffi.*
Priuilegiis creditorum. *Petri Vanderani, t. 18. f. 120*
Priuilegiis Doctorum. *Petri Lenauderij, t. 18. f. 3*
Priuilegiis dotalibus. *Baptiſtæ de S. Blaſio, t. 9. f. 430*
Priuilegiia Eccleſiaſticia pro defenſione cenſurarum contra Venetos latarum. *Ioan. Philippi Maynardi.*
Priuilegiis fiſci, & iure. *Franciſci Lucani, tom. 12. f. 6. Marci Anton. Peregrini. Anton. Olibani.*
Priuilegiis, & iure honeſtatis. *Benedicti Ægidij.*
Priuilegiis Iuriſconſultorum. *Iacobi Benij.*
Priuilegiis iuramenti. *Ant. Corſeti, t. 4. f. 359. Seraphini de Seraphinis.*
Priuilegiis militaribus. *Claud. Cotarei, t. 16. fol. 408. Marci Mantuæ, t. 16. f. 457*
Priuilegiis militum, & militiæ. *Georgij Accacy. Petri Rebuffi.*
Priuilegiis pacis. *Anton. Corſeti, t. 12. f. 224*
Priuilegiis parentum, & liberorum. *Georgij Heacij.*
Priuilegiis paupertatis. *Cornelij Benincaſij, t. 18. f. 242. Velaſquez.*
Priuilegiis peſtis. *Hieronymi Preuidelli, t. 13. f. 175. Ioan. Franciſci Ripa.*
Priuilegiis piæ cauſæ. *Andreæ Tiraquelli.*
Priuilegiis Regni Franciæ. *Ioannis Feraldi, tom. 16. fol. 174*
Priuilegiis ruſticorum. *Renati Coppini, t. 18. f. 90*
Priuilegiis ſcholarium. *Horatij Lucij, t. 18. f. 67. Petri Rebuffi, t. 18. f. 32*
Probanda negatiua, v. *Negatiua.*
Probatione ſpirituum. *Ioan. Gerſonis.*
Probationibus. *Federici Schenck, t. 4. f. 29. Lanfranci ab Oriano, t. 4. fol. 33. Ioſephi Maſcardi. Fuluij Paciani.*
Problemata. *Ioannis de Arnono.*
Proceſſibus Cameræ Imperialis. *Chriſtophori Schwanmanni.*
Proceſſibus executiuis. *Matthiæ Coleri.*
Proceſſionibus, & ſupplicationibus Eccleſiæ Catholicæ *Iacobi Gretſeri.*
Proceſſus, ac ſententiarum nullitatibus. *Sebaſtiani Vantij, t. 4. f. 371*
Proceſſus iudiciarius. *Ioan. Ferrarij Montani. Ioan. Pels Hieronymi Treutleri.*
Proceſſus iudiciarius ad praxim fori ſpiritualis Regni Poloniæ. *Iacobi Ianidlouij.*
Procuratoris, & defenſoris poteſtate in cauſis criminalibus. *Ioannis Antonij Rubei, tom. 11. part. 1. f. 201*
Procuratoris ſubſtantialibus. *Ioannis de Graſſis, t. 3. p. 1. f. 366*
Prodigorum, minorum, & pupillorum bene gubernatorum gratiarum actione, & intereſſe. *Iodoci Damhouderij, t. 8. p. 2. f. 385. & 379*
Productione, & fide inſtrumentorum. *Lanfranci ab Oriano, t. 4. f. 29*
Præmiis in Republica decernendis, deque eorum generibus, & differentiis, & mutationibus. *Iacobi Bornitij.*
Profeſſionis inualiditate ante legitimam ætatem profitentium. *Remigij Scrofæ.*
Prohibitione duelli. *Lucæ Florini.*

Prolixo

Prolium vnione, v. *Vnione.*

Promiſſionibus de non offendendo. v. *Paco.*

Promptuatium Iuris Ciuilis. *Baltaſſaris Klammer.*

Promptuarium Iuris ciuilis, & humani. *Ioannis Moutolborij.*

Promptuarium receptarum ſententiarum. *Scipionis Rendina.*

Prouomiæ, ſeu priuilegia vniuerſitatum, Collegiorum, ſcholaſticorumque, & Bibliopolarum, ac omnium, qui in iſtis miniſtraut. *Petri Rebuffi, t. 18 fol. 37*

Propoſitiones Iuris Pontificij. *Bruneri à Solo.*

Propugnaculum de iure Belli Romani Pontificis. *Io. de Carthagena.*

Propugnaculum Eccleſiaſticæ libertatis. *Io. Beltrani de Guenara.*

Propugnaculum Canonici ordinis, & relationes trium Cardinalium in cauſa præcedentiæ inter Canonicos Lateranen. & Monachos S. Benedicti. *Celſi Veronenſis.*

Prorogatione iuriſdictionis, v. *Iudic.*

Proteſtatione. *Conſtantij Rogerij, t. 17. f. 221. Ioan. de Aguſellis, t. 17. f. 221. Martini de Vè, t. 17. f. 219*

Protomiſeos iure, vide in verbo. *Iure Prothomiſeos.*

Pro tribunalium, & de iudiciis. *Iacobi Reuardi.*

Prouocatione à Pontifice ad Concilium. *Boëtij Eponis.*

Prudentum authoritate. *Eiuſdem.*

Proxeneris, & proxeneticis. *Bonauent. Straccha, t. 6. p. 1. fol. 337*

Publicanis, gabellis, muneribus, & oneribus. *Iulij Ferretti, t. 12. f. 76*

Publicis concubinariis. *Bermundi Chouerrony, t. 11. p. 1. f. 145*

Pupillorum minorum, prodigorum bene gubernatorum gratiarum actione, & intereſſe. *Iodoci Damhouderij, t. 6. p. 2. f. 385. & 379*

Pupillorum fauoribus. *Marci Mantuæ, tom. 8. part. 2 f. 386*

Q

QVæſtiones. *Abbatis Patormitani*, ſeu diſputationes.

Ægidij de Mondelbertis.

Aymonis Crauetta, ſuper ſtaturo Ferrarienſi de indemnitate mulierum.

Alexandri de Imola, ſine diſputationes.

Amodai de Ponte, laudemiales.

Andreæ Racububari.

Angeli de Peruſio.

Antonij Gusberti.

Antonij Queſada.

Auguſtini Beroi.

Baldi de Peruſio.

Bartoli de Saxoferrato.

Bartholomai Brixienſis, dominicales, & venetiales.

Benedicti de Plumbino, ſeu diſputationes.

Brunori à Sole.

Bulgarini, ſeu diſputationes.

Chriſtophori de Caſtellione.

Chriſtophori Laſther.

Didaci Cantera practicæ criminales.

Didaci Salon de Pace.

Emmanuelis Rodriguez, Canonicæ, & Regulares.

Franciſci Cuſoni, criminales, *t. 11. p. 1. f. 455*

Franciſci de Caldas Pereira, Forenſes ciuiles.

Franciſci Curtij, ſuper ſtatuto quod extantibus maſculis fœminæ non ſuccedant.

Franciſci Hottomani, Illuſtres.

Gaſparis Anton. Theſari, Forenſes.

Guilielmi Onciati, Iuris philoſophicæ.

Hartmanni, & Simonis Piſtoris.

Henrici Boceri, de Iure ſuccedendi in feudum.

Hieronymi Fernandez de Otero.

Hieronymi à Monte Brixiano.

Hieronymi Pantzſchmanni, practicæ.

Hieronymi Zannettini, ſeu diſputationes.

Hippolyti Bonacoſſa, criminales.

Iacobi Concennatij, ſingulares.

Iacobi Schultes, Practicæ iuris Ciuilis, & Saxonici.

Ioannis de Anania, de alienatione feudi.

Ioannis Galli.

Ioannis Guttierrez, practicæ, & canonicæ.

Ioannis Maria Nouarij, practicæ, quotidianæ, & forenſes.

Ioannis Stephani Duranti.

Ioannis Vaudi.

Iuliani Britanni.

Incerti de Maretis.

Ludou. Moroſij, de iure offerendi.

Ludouici Peguera, criminales.

Ludouici Rodulphini.

Ludouici Schraderi, ad titulum de rerum diuiſione.

Matthia Stephani, Illuſtres.

Modeſtini Piſtoris, Illuſtres.

Nicolai Piccolominei.

Nicolai Vigelij.

Octauij Corſetti. ſuper ritu magnæ Curiæ Regni Siciliæ.

Pauli de Eleazario.

Pauli Turretini, ſeu diſpoſitiones.

Pauli Zacchia, medico legales.

Petri à Syria, practicæ forenſes.

Petri Auguſtini Merla, quæſtionum emporium.

Petri Cenedi, Canonicæ practicæ.

Petri Heigij, Iuris Ciuilis, & Saxonici.

Petri Ioannis Ancharrani, familiares.

Petri Paulini, criminales, regulares, & ſecu-lares.

Pilei Medicenſis.

Philippi Franchi, in materia peritorij.

Reneri Bodelij, Monetariæ.

Roffredi Beneuentani, ſabatinæ.

Rodulphi Volemari, Illuſtres.

Roberti Maranta, Legales.

Sichai Spannochy, ad titulum de operis noui nunciatione.

Vincentij Herculani.

Quæ Iura, & quas præeminentias habeat Delphinus Franciæ, & alij primogeniti. *Ioannis de Terra rubea.*

Quæſtionibus in Iure controuerſis, vide *Rebus dubius.*

Quæſtio de ſtrigibus, & apologia pro lamiis. *Bartholomai Spinæ.*

Quando litteræ Apoſtolicæ noceant patronis Eccleſiarum. *Felini Sandei.*

Quarta Canonica. *Lapi de Caſtellionio, tom. 15. part. 2. fol. 193*

Quarta funerali. *Archangeli Caraccia.*

Quartarum materia. *Bartholomai de Hucio, tom. 8. p. 1. fol. 437*

Querela inofficioſi teſtamenti. *Antonij Rubei.*

Quæſtionibus. *Antonij de Canario, t. 11. p. 1. fol. 195.*
Iacob. de Arena, t. 11. p. 1. f. 291
Amberti de Antramonſa, t. 11. p. 1. f. 306

Bald.

Baldi de Periglis,tit.1 1.p.1.f.292.
Pauli Grillandi,t.11.p.1.fol.294.
Henrici Boceri.
Ioannis Zangeri.
Quibus modis Ordinarius efficiatur delegatus.*Ludouici Rodulphini.*
Quotidianæ controuerſiæ,hoc eſt de coniecturis,& interpretationibus vltimarum voluntatum.*Ioannis Caſtillo.*

R

Radix clauſarum,vide *Clauſularum.*
Rata portione.*Ioannis Baptiſta Coſta.*
Ratiociniis adminiſtratorum,& computationibus. *Franciſci Mugnos de Eſcobar.*
Ratione docendi,diſcendique Iuris. *Franciſci Duareni,t.1.fol.183.*
Ratione ſtudendi *Matthæi Gribaldi.*
Ratione tegendi, & detegendi ſecretum. *Dominici Soto.*
Reaſſumptione inſtrumentorum. *Paridis de Puteo, t.4.fol 36.*
Re beneficiali,*Melchioris Lotterij.*
Rebus creditis,& mutuo.*Ioannis Geddæi.*
Rebus dubiis , & quæſtionibus in Iure controuerſis.*Nicolai Valla.t.18.f.317.*
Rebus, ſeu diſpoſitionibus dubiis. *Alberti Bruni,t.18.fol.349.*
Rebus Eccleſiæ non alienandis. *Guilielmi Redoani, t.15.p.2.f.393.*
Rebus Eccleſiæ non ritè alienatis recuperandis. *Alphonſi Villagut.*
Recemationes Iuris.*Caroli Vallougi.*
Reconciliatione priuata.*Raynaldi Corſi,t.12.f.243.*
Reconuentione, & retentione. *Ioannis Petri Moligniati.*
Receptæ ſententiæ.*Franciſci de Caldas Pereira,*vide *Communes opiniones.*
Recte iudicialiter patrocinandi ratione.*Ioannis Baptiſta Mangonij.*
Recuſatione.*Franciſci de Oriano,t.3.p.1. fol.359.Stephani Aufretij,t.3.p.1.f.355.*
Redditibus eccleſiaſticis,& dicti tractatus defenſio. *Franciſci Sarmienti,t.15.p.2.f.369.Marci Antonij Marſilij Columnæ,t.15.p.2.f.340. Gabrielis Vaſq.*
Redditibus beneficiorum Eccleſiaſticorum.*Martini Nauarri.*
Redditibus annuis,& menſtruis. *Gaſparis Roderici.*
Reformatione Religioſorum.*Ioannis Nider.*
Re furtiua penes tertium reperta.*Vincentij Caroccij.*
Refutatio trium tractatuum,ſeu quod cauſæ,matrimoniales ſpectant ad Iudices Eccleſiaſticos.*Henrici Caniſij.*
Reformationes ſtatutorum loquentium de dotibus *Incerti.*
Refectione.*Alberti Bruni,t.17.f.385.*
Regalibus,v.*Iuribus ad Imperatorem,*&c.
Regaliæ Iure. *Arnulphi Ruſæi, t. 12.f.387. Philippi Probi,t.12 f.389.*
Regalibus, vel vniuerſo iure Principis in beneficiis eccleſiaſticis.*Boetij Eponis.*
Regalibus. *Henrici Boceri. Nicolai Pſoch. Regneri Sixtini.*
Regalis.*Ægidij Magiſtri equitis,t.13.p.2.f.437.*
Ad quem Rege ameote Regni regimen attineat. *Ioannis de Terra rubea.*
Regia poteſtate.*Anton.Coſetti,t.16.f.130.*
An Romanus Pontifex poſſit eligere Gallorum Regem.*Gregorij Pecca.*
Regimine mundi.*Michaelis Vlcurini.t.16.f.193.*
Regimine Reipubl.*Auguſtini Caputi.*
Regimine ſeculari.*Theodori Reinsingr.*
Regni Francorum priuilegiis. *Ioannis Feraldi, t.16. fol.174.*
Regno Chriſti.*Franciſci Penia.*
Regreſſuum reſeruatione. *Thoma Campegij. tom.15 p.2.f.533.*
Regali,& Papali poteſtate. *Ioan.Pariſienſis. Hermæ Innominati.*
Regis Catholici præſtantia,regalibus Iuribus,prærogatiuis *Camilli Borelli.*
Regum ſucceſſione.*Guilielmi de Monferrat.tom.16. f.178.*
Regum,& Principum muneribus, & prærogatiuis *Petri Rebuff.*
Regis Franciæ muneribus,& prærogatiuis.*Eiuſdem.*
Regum,& Principum conſiliariis.*Eiuſdem.*
Regularibus.*Martini Nauarri.*
Regularia dubia.*Laurentij à Portel.*
De modo corrigendi Regulares, vide *Praxis Regularium.*
Modus procedendi in cauſis Regularium. *Victorini Manſi.*
Regulæ Iuris.*Antonij Coſetti. Antonij Contij. Antonij. Nicellij Andreæ Tiraquelli. Bartholomæi Soccini. Benedicti Capra. Damaſi. Franciſci Turzani. Ioannis Bernardi Diaz.Petri Duegnas.Pauli Carraria. Sebaſtiani Medices.*
Regulæ expectatiuarum.*Alphonſi Gomez.*
Regulæ in materia ſubſtitutionũ.*Leonardi Aleſmij.*
Regũdis finibus.*Hieronymi de Monte,t.3.p.2.f.333.*
Rei alienæ diſtractione. *Adriani Puluei, tom.6. p.2. fol.333.*
Rerum Eccleſiaſticarum alienatione , vide *Alienatione.*
Rei furtiuæ prohibita vſucapione. *Eiuſdem tom.12. fol.216.*
Re integra.*Ioannis Baptiſta Coſta.*
Reintegratione feudorum.*Paridis de Puteo.*
Rei iudicatæ executione. *Federici Schenck, t.5. f.38.*
Re iudicata,& ſententia.*Eiuſdem,t.5.f.2.*
Rerum iudicatarum.*Ænnas Roberti.*
Relaxatione carceratorum. *Pauli Grillandi, tom.11 p.1.f.347.*
Releuij,ſubſidij,atque adhoæ iure.*Iacobi de Aiglle, t.12 f.169.*
Religione.*Franciſci Suarez.*
Religioſis ſectis, eorumque authoribus. *Raymundi Fraguier,t.14 f.103.*
Religioſorum hominum ſtatu, & votis. *Gregorij de Valentia.*
Religioſa pobreza.*Iuan Cenedo.*
Religioſa diſciplina tuenda.*Ioannis Aldrete.*
Religioſus ſubditus.*Laurentij de Peirinis.*
Reliquiarium , ſiue de colloquiis. *Ioannis Baptiſta Signij.*
Remediis,& pœnis ſecundo nubentium.*Ioan.Garonis,t.9.f.115.*
Remediis poſſeſſoriis.*Conſtantij Rogerij,tom.3. p.2 f. 245.Iacobi Menochij.Roberti Maranta.*
Remediis ſubſidiariis.*Ioannis Baptiſta Coſta.*
Remediis contra præiudiciales ſententias.*Vincentij Carocci.*
Re militari.*Paridis de Puteo,t.16.f.386.*
Re militari,& de bello.*Petri Beeli,t.16.f.335.*
Remiſſione iniuriarum,v.*Repacificatione.*
Remiſſione Iuris.*Petri Pechij.*
Remiſſionibus litigatorum. *Herculis Seuaroli,t.3.p.1.f.378. Virgilij Boccacij.*

Remiſſiones Doctorum, in Ordinationes Regias Luſitanorum. *Emmanuelis Barboſa.*

Remiſſiones Doctorum in varia loca Concilij Trid. *Auguſtini Barboſa.*

Remiſſiones Doct. de dictionib. & clauſulis, *eiuſdem*

Remiſſoria tabella. *Jean. à Lignane, t. 12. f. 336.*

Re nauali, & iure. *Iulij Ferretti, t. 12. f. 325.*

Re nummaria. *Dominici de Maleſtreic.*

Renunciationibus Iuris. *Jacobi Butrigarij, tom. 6. p. 1. fol. 404.*

Renunciationibus filiarum. *Bartholomai Muſculi.*

Renunciationibus. *Petri Gallerati. Huberti Gyphanij.*

Renunciationibus variorũ Iurium. *Andrea Dalneri.*

Renũciãdi recepto more, modóque. *Hẽrici Breulai.*

Reorum defenſionibus. *Jacobi Nouelli, t. 11. p. 1. f. 216*

Reorum tranſmiſſione, v. *Iudice.*

Repacificatione, dilectione inimicorum, Iniuriarum remiſſione. *Ludouici Carboni, t. 12. f. 249.*

Repræſaliis. *Jean. Jacobi à Canibus. t. 12. fol. 275. Martini Garrati, t. 12. f. 279.*

Reprobatione ſententiæ Pilati. *Ludouici Montalti, t. 14. f. 8.*

Reprobatione teſtium, v. *Teſtium repr.*

Reprobationibus, & ſaluationibus teſtium. *Petri Rebuffi.*

Repudianda, vel acquirenda hæreditate. *Io. Dilecti Durantis, t. 8. p. 1. f. 141.*

Repulſa. *Iulij Cæſaris Imbriani.*

Republica. *Petri Gregorij Tholoſani. Ioannis Bodini.*

Republica Chriſtiana. *Lelij Zecchij.*

Republica Eccleſiaſtica. *Paduani de Graſſis.*

Repertoriũ. *Butrij, p. 2. manuſcr. Bartholomei Brixiẽſis. Dominici Cardinalis Tuſchi. Alberici à Roſate. Joannis Bertachini. Nicolai Vigelij.*

Repertorium de teſtibus. *Ioannis Maria Monticelli.*

Repertorium Regularum, & concluſionum Iuris. *Sebaſtiani Hermoldi.*

Reportata, ſeu Collectanea. *Bernardini Alphani.*

Repetitio actionum. *Sebaſtiani Sturioni.*

Repræſentatione. *Robles de Salzedo.*

Rerum æſtimatione in dotem datarum. *Helfrici Vlries Onij.*

Rerum quotidianarum. *Ioannis Yuonnes Parladorij. Franciſci Zoannetti. Thoma Herbai.*

Reſcriptis. *Guidonis Papa, tom. 3. part. 2. fol. 28. Martini Nauarri.*

Reſcriptis, & priuilegiis. *Petri Rebuffi.*

Reſcriptis vtriuſque ſignaturæ. *Ioan. Baptiſta Marcheſani.*

Reſcriptorum ſubreptione. *Ioan. Baptiſta Leonelli.*

Reſcriptis Apoſtolicis. *Ioan. de Graſſis, t. 3. p. 2. f. 31.*

Reſeruatione fructuum. *Thoma Campegij, tom. 15. p. 2. fol. 533.*

Reſeruatione Regreſſuum. *Thoma Campegij, t. 15. p. 2 fol. 533.*

Reſeruationibus beneficiorum. *Jacobi Simonetta*, vide *Beneficiis.*

Reſeruatis Papæ, & Legatis. *Ænea de Falconibus, t. 15. p. 1. f. 248.*

Reſignatione beneficiorum. *Flaminij Pariſij.*

Reſidentia, & miniſterio eccleſiaſticorum Prælatorum. *Franciſci Cordubenſis.*

Reſidensia Paſtorum. *Thoma Card. Caietani.*

Reſidentia Epiſcoporum. *Hieronymi Gigantis, t. 13. p. 2 f. 369. Iacobi Nauclanti Leonardi Veneti. Ambroſij Catharini. Antonij Pattani. Bartholomei Carranza. Dominici Soto. Franciſci Torrentis. Thoma Campegij, t. 15. p. 2. f. 537.*

Antipologeticus pro ſuo libro de Reſidentia Paſtorum. *Franciſci Torrentis.*

Reſolutiones criminales. *Hieronymi de Federicis.*

Reſolutiones *Marij Antonini Maceratenſis.*

Reſolutiones caſuum Conſcientiæ. *Alphonſi Rhegij.*

Reſolutiones morales. *Antonini Diana.*

Reſolutiones variæ, v. *Varia.*

Reſtitutione dotis. *Odofredi Beneuentani, t. 9. f. 472.*

Reſtitutione, delictis, & quaſi delictis. *Ludouici Molina:*

Reſtitutione in integrum. *Ioannis Mauritij, t. 5. f. 114 Iacobi Cuiacij. Sfortia Oddi. Anton. Gomez. Franciſci Caldas Pereira. Roberti Lancelloti.*

de Rebus Eccleſiæ non ritè alienatis recuperandis, & in integrum reſtituendis. *Alphonſi Villagut.*

Reſtitutione. *Martini Nauarri. Ludouici Carbonis. Ioan. Medina. Michaelis de Palatio.*

Reſtitutione ablatorum in foro Conſcientiæ. *Petri à Nauarra.*

Reſtitutionibus, & releuamentis. *Petri Rebuffi.*

Reſtitorio interdicto, ac renouanda poſſeſſione. *Horatij Barbati.*

Retrouenditionis pacto in emptione, & venditione *Franciſci Zoannetti, t. 6. p. 1. f. 67.*

Retractu municipali, & conditionali. *Andrea Tiraquelli.*

Retrotractationibus, ſeu fictione tranſlatiua. *Ioannis Baptiſta Ceſta.*

Reuocatione vnionum, *Petri de Peruſio, tom. 25. par. 1 fol. 242.*

Reuelatione Confeſſionis. *Vincentij Caroccij.*

Reuocandi domum iure, v. *Iudiciis.*

Rigore, & æquitate. *Hortenſij Caualcani.*

Ritibus Eccleſiæ Catholicæ. *Ioan. Stephani Duranti.*

Ritus Iudiciales Præſulatuum Gallicorum. *Ioannis Fucherij.*

Ritu nuptiarum. *Barnaba Briſſonij, t. 9. f. 97.*

Ritu nuptiarum, & pactis in Matrimonio conuentis. *Franciſci Molini.*

Romanæ Sedis origine, & authoritate. *Lelij Iordani, t. 13. p. 1. f. 2.*

Romanis Magiſtratibus, v. *Magiſtratibus.*

Romano Imperio, & eius Iuriſdictione. *Franciſci Zoannetti, t. 16. f. 20.*

Romana Iuriſprudentia recuperãda. *Nicolai Vigelij.*

Ruſticorum prædiorum ſeruitutibus. *Bartholomai Cepolla, t. 6. p. 2. f. 209.*

Ruſticorum priuilegiis. *Renati Ceppini, t. 18. f. 90.*

S

SAcerdotum cœlibatu non abrogando. *Marquardi de Suſannis. t. 14. f. 104.*

Sacerdotum officio S. *Thoma in t. 12. operum.*

Sacerdotum, & Clericorum excellentiis floſculum. *Dionyſij Pauli Lopis.*

Sacerdotum coniugio. *Staniſlai Hoſij:*

Sacerdotum cœlibatu, & coniugio. *Franciſci Agricola.*

Sacerdotum obligationibus ad Miſſas pro aliis ex iuſtitia celebrandis. *Pauli Fraxinelli.*

Sacrorum immunitatibus. *Anaſt. Germonij.*

Sacris Ordinibus. *Cæſaris Madij.*

Sacris, & religioſis peregrinationib. *Iacobi Gretſeri.*

Sacro ſigillo. *Hieronymi Onuphrij.*

Sacra Epiſcoporum auctoritate. *Ioannis Fileſaci.*

Sacrarum reliquiarum cultu, & veneratione. *Dominici Anfeſſij.*

Sacrarum electionum iure, & neceſſitate. *G. Genebrardi.*

Sacramentis præſtandis damnatis vltimo ſupplicio *Ant. à Gama.*

Sacra

Sacramento Ordinis. *Martini Fornarij.*
Sacramento Extremæ Vnctionis. *Andreæ Vi[illegible]orelli.*
Sacramentis, & eorum adminiſtratione. *Nicolai Ploua, tom. 14. f. 77*
Sacramentis *Ægidy de Conninck Petri Cabrera. Gregorij Sayri. Ioannis Rockizana. Thoma Cardinalis Caietani. Didaci de Arrojo.*
Sacramentis ſeptem *Gulielmi Pariſienſis. Ioan. Maldonati. Ioannis Baptiſta Bizozeri.*
Sacramento matrimonij. *Iacobi Nauclanti. Martini Bonacina.*
Seculari iuriſdictione. v. *Iudex ſæcularis.*
Seculari poteſtate. v. *Pot. ſecul.*
Saluationibus, & reprobationibus teſtium. *Petri Rebuffi.*
Saluo conducto, & ſecuritate. *Gregorij de Magalottis, t. 11. p. 1 f. 231*
Sanctorum canonizatione. *Treili Maluetij, t. 14. f. 97. Iacobi Caſtellani manuſc. Angeli Rocche.*
Sanctuarium Iuris Pontificij, in quo de poteſtate Papæ in temporalibus diſputatur. *Odoardi Vuſterni. Pauli Marcheſij. Bartholomæi Scapucci. Statelij Pacifici.*
Sapientis conſilio in forenſibus cauſis adhibendo. *Petri Scala, t. 3. p. 1. f. 332*
Satiſdationibus, quæ in iudicio præſtantur. *Friderici Schenck, t. 3. p. 2. f. 135*
Satiſdationibus iudicio ſiſti. *Antonij Priardi.*
Saxonico non prouocandi iure. *Andrea Knichen.*
Scacchorum ludo. *Thoma Actij, t. 7. f. 168*
Schedula Magiſtratuum Ciuilium. *Gulielmi de Monte, t. 16. f. 184.*
Scholarium Pariſienſium Priuilegiis. *Heratij Lutij, t. 18 f. 67. Petri Rebuffi, t. 18. f. 32*
Scientiæ legalis veritate, ac excellentia. *Petri Andrea Gammari, t. 1. f. 132*
Scriptura priuata. *Nicolai Genoæ.*
Sectis Religioſis, eorumque authoribus. *Raymundi Franginer, t. 14. f. 103*
~~Ratione tegendi, atque detegendi Secretum. Dominici à Soto.~~
Securitate. *Gulielmi de Cuneo, t. 12. f. 142*
Securitate, & ſaluo conducto. *Gregorij de Magalottis, tom. 11. p. 1 f. 231*
Secundis nuptiis. *Ioannis Ripa à Garrenibus.*
Sedis Romanæ origine, auctoritate. *Lælij Iordani, tom. 13. p. 2. f. 2*
Seditioſis. *Conradi Bruni, t. 11. p. 1 f. 98. Nicolai Boerij, t. 11. f. 89*
Selectæ & practicæ diſputationes circa Sacramentum Pœnitentiæ & Euchariſtiæ. *Ioannis Saucy.*
ad Senatuſconſultum Macedonianum. *Placentini, t. 1. f. 134*
Semeſtria. *Petri Fabri. Iani Langlai.*
Sententia, & re iudicata. *Friderici Schenck, tom. 5. f. 2. Sigiſmundi Scaccia.*
Sententia diffinitiua, & interlocutoria. *Franciſci de Acceptationibus, t. 5. f. 3*
Sententiæ Pilati reprobatione. *Ludouici Montalti, t. 14. f. 8*
Sententiarum, ac proceſſuum nullitatibus. *Sebaſtiani Vantij, t. 4. f. 371*
Sententiæ receptæ. *Iulij Clari.*
Sententiarum receptarum promptuarium. *Scipionis Bendina.*
Sententiæ iuris. *Ariſmini Tepati. Ioannis Roberti Aurelyani.*
Sententiis, quæ pro eo, quod intereſt proferuntur. *Antonij Contij.*
Sententiarum ſpeciebus, earumque differentiis. *Ioannis Baptiſta Marcheſani.*
Sententiæ executione. *Amatoris Rodriquez.*
Selectæ ex iure Ciuili antiquitates. *Barnaba Briſſonij.*
Diſputationes Selectæ ad ius Ciuile Iuſtinianæum. *Hieronymi Treutleri.*
Selectæ ſententiæ. *Ludouici Dambouderij.*
Sepulturis. *Ioannis Dilecti Durantis, t. 8. p. 1. f. 139. Sebaſtiani Medices.*
Sepulchris, & earum ſeruitutibus, ſiue de iure Manium *Iacobi Gutherij.*
Sequeſtrationibus. *Iacobi de Arena, tom. 5. p. 2. f. 143*
Sequeſtris. *Angeli de Peruſio, t. 3. p. 2. f. 142. Franciſci Curtij, t. 3. p. 2 f. 143. Io. Roman. Vincentij Carocci.*
Seruis, vel famulis. *Hippolyti Bonacoſſa, t. 6. p. 1 f. 128*
Seruis, ſeu hominibus propriis. *Friderici Huſmani,*
Seruis, & eorum miniſteriis. *Laurentij Pignorij.*
Seruitutibus prædiorum ruſticorum, & vrbanorum. *Bartholomæi Cepolla, t. 6. p. 2 f. 209. & 176*
Seruitutum controuerſa materia. *Petri Caſtnij.*
Seruitutibus. *Petri Rebuffi.*
Seruitiis feudalibus. *Andrea Kolk.*
Seſſionum dies, qui dicuntur. *Iacobi Renardi, tom. 3, p. 1. fol. 8*
Silentio in diuinis officiis. *Martini Nauarri.*
Sigillo ſacro. *Hieronymi Onuphrij.*
Silua memorabilium Iuris. *Nicolai Antonij Blaſchi.*
Simonia. *Ioannis Carapha, t. 15 p. 2. f. 116. Thoma de Vio Cardinal. Caietani. Franciſci Ripa. Martini Bonacina.*
Simonia mentali. *Gulielmi Redoani, t. 15. p. 2. f. 28*
Simonia mentali, & conuentionali. *Bartholomæi Vgolini.*
in Simoniæ labem an poſſit incurrere Papa. *Thoma Campegij, t. 15. p. 2. f. 531*
Symphonia Iuris. *Fresmonij.*
Simulatis contractibus. *Bartholomæi Cepolle, t. 7. f. 2.*
Syndicatu. *Amodei Iuſtini, t. 7. f. 332. Antonij Bondinelli. Angeli de Peruſio, t. 7. f. 226. Auguſtini Dulcetti, t. 7. f. 360. Baldi de Peruſio, t. 7. f. 224. Caraldini de Boncompagnis, t. 7. p. 2. f. 349. Paridis de Puteo, t. 7. f. 227. Ioſephi Cumia.*
Syndicatus ſingularia officialium Regni Neapolitani. *Franciſci Carrabba.*
Singulari certamine. *Andrea Alciati, tom. 12. f. 293. v. Duello.*
Singularia. *Antonij Corſetti.*
Aloyſij de Albertis.
Amanelli de Claris aquis.
Abbatis Aſſaldi.
Andrea de Capua.
Andrea de Iſernia.
Antonij Columbetti.
Baldi de Vbaldis.
Blaſij de Marcona.
Bartoli de Saxoferrato.
Bartholomæi de Capua.
Dyni de Mugello.
Franciſci Cremenſis.
Franciſci de Celeſia.
Guidonis Papa.
Georgij Natta.
Gulielmi de Luda.
Henrici Bouery.
Hippolyti de Marſiliis.
Ioannis Vincentij de Anna.
Ioannis de Arnono.
Ioannis Antonij Trigona.
Innocentij.
Ioannis Petrucij.

Ioannis Bauari.
Ioannis Grilli.
Ioannis Maria Nouarijs
Ludouici Romani.
Matthei Matthesilani.
Marci Mantua.
Marcelli Boni.
Nicolai Vander Goach.
Nicolai Ruffi.
Petri Cenedi.
Petri Gerardi.
Petri de Rauenna.
Petri Antonij del Bene.
Pauli Fuſchi.
Pamphilij Molli.
Rayneri de Forolmio.
Vincentij Carocelj.

Singularia ſyndicatus officialium Regni Neapolitani. *Franciſci Carabbe.*
Singulares loci,& res. *Martini de Caratis.*
Singulares obſeruationes. *Polydori Ripa.*
Singularia in materia matrimoniali. *Hier. Gigantis.*
Singularia ex ſacræ Rotæ Romanæ deciſionibus ſelecta. *Theodoſij Rubei.*
Siſtendi iure,& manuum iniectione, ſiue areſtatione. *Petri Pockij,t.3 p.2.f.155*
Synopſis feudalis. *Henrici Roſenthal. Benedicti Carpzouij.*
Synopſis methodica cautelarum. *Ioannis Chirodoti.*
Synopſis theſium,ſeu axiomatum. *Detbardi Horſtij.*
Syntagma communium opinionum. v. *Communes opiniones.*
Syntagma antiquitatũ Eccleſiaſticatũ. *Boetij Eponis*
Syntagma Iuris vniuerſi. *Petri Gregorij Tholoſani.*
Syntaxi,& fide inſtrumentorum, ſiue de arte notariatus. *Nicolai Honthemij.*
Synodia Vgonia. *Matthei Vgonij.*
Syſtema Iuriſprudentiæ feudalis. *Ioannis Steckij.*
Societatibus. *Angeli de Periglia,t.6.p.1.f.130. Hectoris Felicij.*
Societatibus officiorum. *Syluestri Zacchiæ. Virginij Boccarij. Franciſci Caſtracanij.*
Soliloqoia. *Ioannis de Arnono.*
Solutione monetarum. *Bartholomæi Tolemari.*
Solutionibus,& liberationibus. *Barnaba Briſſonij.*
Sortibus. *Troili Maluetij.t.11.p.2.f.398. S. Thomæ de Aquino,in t.17.oper.ſuorum.*
Sortilegiis. *Pauli Grillandi.t.11.p.2.f.485*
Speculum Iuris. *Giulielmi Durandi.*
Speculum confeſſariorum.& pœnitentium. *Bartholomæi à S. Fauſto. Nicodemi de Florentia.*
Speculum conſcientiæ. *B. Ioannis Capiſtrano,tom.1. f.323*
Speculum aureum. *Roberti Marante.*
Speculum iudicum. M. M. *Ranaudi,t.3.p.1.f.84*
Speculum Principum. *Petri Belluga.*
Speculum iuris Pontificij,& Cæſarei. *Alphonſi Aluarez Guerrero.*
Speculum communium opinionum. *Hieronymi Ceuallos.*
Speculum Minorum, ſeu firmamentorum trium Ordinum. *Incerti Authoris.*
Speculum feudorum. *Claudij Seyſelli.*
Speculum teſtamentorum. *Didaci à Spino.*
Specimen linguæ profeſſoriæ. *Remeeri Vlrici.*
Spolio. *Ioannis Baptiſtæ Pontani,t.14.f.270*
Fallentiæ ad regulam, Spoliatus ante omnia reſtituendus. *Antonij Corſeti,t.3.p.2.f.325*
Spolis Eccleſiaſticis. *Guilielmi Redoani,t.14.f.213*
Spoliis clericorum. *Martini Nauarri.*

Sponſalibus,& Matrimonio. *Alexandri Carrerij,t.9 f.61. Antonij Guberti,t.9.f.47. Ioannis Andreæ, t.9. f.2. Ioannis Gutierrez. Ioannis Brunelli,t.9.f.3. Thadei Piſonis. V. de matrimonio.*
Sponſaliorum, & matrimonij quotidianæ materiæ. *Laurentij Nerdeceri.*
Sponſalitia largitate. *Ioannis Friderici Solis.*
Sponſionibus. *Beneuenti Stracha,t.6.p.1.f.303*
Sponſionibus,& aſſecurationibus mercatorum. *Eiuſdem,tom.6.p.1. fol.397. Petri Santerna,tom.6.p.1. fol.348*
Splendore, ò vero dichiaratione del vero cenſo riformato ſecondo la Bolla de Pio V. *Giouane Battiſta Ferrari.*
Statu,& vita eremitarum. *Nicolai Boerij, tom.13.p.2. f.432*
in Statu eodem permanentibus, ſeu perſeuerantibus. *Alberti Bruni,t.12.f.393*
Stato,& voto Religioſorum hominum. *Gregorij de Valentia.*
Spuriis, v. *Filiis non legitimis.*
Status mutatione Eccleſiarum. *Petri de Peruſio.*
Status mutatione perſonarum. *Eiuſdem,t.14.f.178*
Statu nobiliom. *Ioſiæ Nolden.*
Statutaria Vrbis præſcriptione. *Ioannis Baptiſtæ Bonij,t.17.f.176*
Statutis. *Alberici à Roſate,t.2.f.2. Alberti Bruni, t.2. fol.165. Eiuſdem conſilium in eadem materia,t.2.f. 245. Baldi Peruſini,t.2.f.86. Eiuſdem regula, t.2.f. 555. Bartoli Regula Statutorum,t.2.f.158. Gregorij Naiæ,t.2.f.247. Ioannis Campegij,t.2.f.263. Lancelloti Galliæ, de non legando vxori vltra certam ſummam,t.2.f.283. Lauri de Palatiis,tom.2. f.272. Petri Rauennatis,ſiue de conſeruatione,tom.2.f.345. Sebaſtiani Medices.*
Statutis ſynodalibus. *Henrici Bottai,t.13.p.1.f.377*
Statuto continuante poſſeſſionem in hæredem, ſeu tract. le mort ſaiſit le vif. *Andreæ Tyraquelli.*
Statu,& munere Epiſcopali. *Lalij Zecchij.*
Statu Religionis. *Ioannis de Cruce.*
Stemmatum militiæ ac iuriſprudentiæ honoris tractatus, *Scipionis à Trigona.*
Stylo Curiæ Auditoris Cameræ. *Ioan. Iacobi Buccal.*
Stylo Romanæ Curiæ. *Incerti.*
Strigibus. *Bartholomæi à Spina,t.11.p.2.f.356. Bernardi Comenſis,t.11.p.2.f.356. v. Lamiis.*
Strigimagarum, dæmonumque mirandis. *Sylueſtri Prieratis.*
Studioſis litteratũ quæ ſunt neceſſaria. *Petri Rebuffi.*
Studio litterarum rectè inſtituendo. *Gulielmi Budæi*
Subfeudis. *Marini Fracciæ. Andreæ Kohl.*
Subhaſtationibus. *Iodoci Damhouderij,t.6.p.6 f.72*
Subreptione reſcriptorum. *Ioannis Baptiſta Leonelli.*
Subſidij, releuij atque adhoæ iure. *Iacobi de Arello, t.12.f.169*
Subſidio charitatiuo. *Bartholomæi Bellencini,t.15.p. 2.f.147. Remigij de Gonny,t.15.p.2.f.169*
Subſtantia,natura,& accidentalia feudi,& de qualitate,& differentiis feudorum. *Henrici Boceri.*
Subſtantialibus procuratoris. *Ioannes de Graſſis,t.3. p.1.f.366*
Subſtitutionibus, ſeu de vulgari, & fideicommiſſaria ſubſtitutione. *Gratiani de Garzatoribus.*
Subſtitutionibus, ſed ad ſtatutum Catholoniæ. *Franciſci Ferrer.*
Subſtitutionibus. *Antonij Fumei,tom.8.p.1.fol.221. Alexãdri Trentacinquij Sfortiæ Oddi. Nicolai Intriglioli. Angeli Peruſini. Vincẽtij Fuſarij. Leonardi Aleſmij Baldi de Vbaldis, t.8. p.1.f.202. Bartolo de Henrico,t.8.p.1.f.211. Ioannis Delecti Duran-*

tis,tom.8 p.1.fol.120.Lancelloti Politi, tom.8. p.1. fol 224. Pauli Leony, tom.8. p.1.fol.277.Udalrici Zaſij, tom.8. p.1. fol.263. Pauli Ghiſlerij.Valentini Gulielmi Forſteri.Vincentij Fuſarij.
Subſtitutionum regulæ.Leonardi Aleſini.
Suburbicariis regionibus, & diœceſi Epiſcopi Romani Hieronymi Aleandri.
Cenſura ſcriptoris Anonymi de ſuburbicatione regiunibus Eccleſiaſticis Iacobi Sirmondi.
Succeſſione liberorum naturalium. Ludouici à Sardis,tom.8.p.2 f.29
Succeſſione Regum. Gulielmi de Monteſerrat, t.16. fol.1-8
Succeſſione tam ex teſtamento, quàm ab inteſtato. Michaëlis Graſſi.Franciſci de Barry.
Succeſſionis controuerſiæ inter patruum,& patris præmortui filium Franciſci Hottomanni.
Succeſſione conuenienti,& annomala,ſeu de ſucceſſione in genere prohibita Bartholomæi Muſculi.
Succeſſionibus inteſtato.Antonij de Roſellis, t.8.p.1. f.357.Cyni P.ſtorienſis, t.8. p.1. f.319. Didaci Couarruuias,t 8.p.1.f 382.Dini Mugellani, t.8.p.1.f. 318.Dini Piſtorienſis. Gulielmi Ranchini. Conſtantini Caprioli.Martini.Montani Matthæi Matheſilani,t.8.p.1.f.321.Oliuerij Texteris,t.8. p.1.f.371. Rolandini Paſſagerij.t 8.p.1.f.355
Succeſſionibus ab inteſtato Clericorũ Regularium, & ſæcularium Nicolai de Vbaldis,t.8.p.1.f351
Succeſſionibus ex teſtamentis. Philippi de Caſalis,t. 8 p 1 f.102
Succeſſionib. teſtati,ac inteſtati.Franciſci de Barry.
Succeſſione legali Maria.
Succeſſionum epitome ex teſtamento,& ab inteſtato.Ioannis de Roias,t.8.p.1.f 391
Quòd in ſucceſſione fideicommiſſi proximitas non attendatur teſtatoris, ſed defuncti vltimo loco.Gratiani de Garzatoribus.
Succeſſionis creatione,progreſſione, actione,& reſolutione Ferdinandi Vaſquez.
Succeſſione feudali [illegible]
Suitate.Angeli de Periglis,t.8 p.2 f.138
Suitate,& extraneitate. Ioannis Raynaudi , t.8.p.2. fol.153
Suitate, cohæreditate per fictionem tranſmittenda. Ioannis Pirrhi.t 8.p 2.f.154
Summo bono.Conſtantij Rogerij,t.3.p.2.f.2
Summa,ſeu praxis Iudicum.Antony Cardoſi.
Summa de todas las leyes penales.Franci de la Pradilla.
Summa criminalium.Cyrilli Fulgeonij.
Summa Bullarij.Stephani Quaranta.
Summæ ad Ioannem Petrum de ferraris. Ioannis Riccij.
Superſtitionibus. Martini de Arles,t.11. p.2.f.402
Soppiicationis domus Curiæ Luſitanæ.N.
Supputationes Iuris.Nicolai Belloni.
Supputatione ad diuerſas monetas. Memerani,&c.
Suſpenſione.S.Antonini Archiepiſcopi,tom.14.f.342. Bartholomæi Vgolini.
Synodo Epiſcopi,& de Epiſcoporum ſtatutis Synodalibus. Henrici Botthei,tom.13.p.1.f.277.Ioannis Antony Maſſobrij.Bartholomæi Gauanti.
Synodorum differentia. Incerti Authoris. Thomæ de Vio Cardin.Caietani.

T

TAbellionibus.Baldi de Peruſio.
Tabula remiſſoria.Ioannis a Lignano,tom,14. fol.336
Tabularum duodecim legibus.v.Legibus.
Tacitis,& ambiguia conuentionibus.Franciſci Card. Mantica.
Tempore vtili,& continuo. Marci Antony Bardi, t.5.f.210
Tempore nocturno.Polydori Ripa.
Temporum antiquitatibus. Aymonis Crauetta,t.17. f.121
Tenuta.Chriſtophori de Pax,
Termini cauſarum Romanæ Curiæ.Incerti.
Templum omnium Iudicum.Lancelloti Conradi.
Tertiis Hiſpaniæ .Ioannis Caſtillo. ,ˌ
Teſtamentis, & vltimis voluntatibus. Angeli de Gambellionibus,t.8.p.1.f.31. Didaci Conarruuias,t. 8.p.1.f.98.Iulij Clari,t.8.p.1.f.80.Rolandini Paſſagerij,tom.8. p.1. fol.1.Ioannis Dauth. Michaëlis Graſſi. Gabrielis Vaſquez. vide Vltimis voluntatibus.
Teſtandi iure promiſcuo,ſeu communi. Boëtij Eponis.
Teſtamenti,& ſucceſſionibus.Philippi de Caſolis,t.8. p.1.f.107
Iure exequendi teſtamenta.Boetij Eponis.
Teſtamentii,& codicillis.Ioannis Gail.
Teſtamentatiia ſucceſſionibus , & quomodo ex pacto hæreditatia acquirantur. Hieronymi Moyer,
Teſtamentis mariti,& vxoris coniunctiuè,vel ſeparatim factis.Petri Pechij.t.8.p.1.f.146
Teſtamentis ordinandis. Ioannis Dilecti Durantis,t. 8.p.1.f.112
Teſtamenti mutatione Ioannis Dilecti Durantis,t.8. p.1.f.140
Teſtamenti tutore,& executore.Ioannis Dilecti Durantis,t.8.p.1.f.136
Teſtamentum formulis. Ludouici Lana, tom.8. p.1, fol.180
Teſtamentorum ſpeculum. Didaci à Spino.
Teſtandi arte.Ludouici Lana, t.8. p.1.f.109. Ioannis Dilecti Durantis.
Teſtatorum præceptis variis.Eiuſdem,t.8.p.1.f.137. Bartholomæi Romulei.
Teſſera legum.Laurentij Ramirez.
Teſtibus.Alberti de Malletiis,t.4.f.164
Andreæ Barbatia,tom.4.f.130
Angeli de Vbaldis,t.4.f.76
Ægij Boſſij.
Baldi de Peruſio,t.4.f.71.cum add.Aug.de Pon.
Bartoli de Saxoferrato,t.4.f.63
Benedicti de Vadis.
Celſi Vgonis.
Federici Schenck,t.4.f.72
Franciſci Curtij,t.4.f.125
Hortenſij Caualcani.
Iacobi Ægidy,t.4.f.73
Iacobi Butrigarij,t.4.f.60
Iacobi Damhouderij.
Ioannis Campegij.t.4.f.88
Ioannis Crotti, tom.4.fol.199.cum apoſtilla Petri de Moncada.
Lanfranci de Oriano,t.4.f.179. cum add.Benedicti de Vadis.
Ludouici de Vadis,
Mariani Socini,t.4.f.189
Nelli a S.Geminiano,t.4.f.79
Nepotis à Montealbano,t.4.f.57
Nicolai Perenotti.
Petri Rebuffi.
Proſperi Farinacij
Roberti Maranta.
Stephani Aufrerij,t.4.f.110

Sindaei, tom. 4. fol. 347
Thomæ Diplouatarij.
Teſtium repertorium. *Ioannis Mariæ Monticelli.*
Teſtium theorica, & practica. *Hortenſij Cauolcani.*
Teſtium numero in teſtamentis requiſito. *Petri Dominici Magdalens.*
Teſtium examinatione. *Nicolai Leſcut, t. 4 f. 231*
Teſtium reprobatione. *Bagaroti, t. 4. f. 297. Bartoli, t. 4 fol. 73. Iacobi Ægidij, t. 4. fol. 73. Angeli de Peruſio cum addit. tom. 4 f. 75*
Theologia Iuriſconſultorum. *Ioan. Pauli VVindeck.*
Theologici, & Canonici tractatus. *Lely Zecbij.*
Theologiæ præeminentia. v. *Præeminentia.*
Theorica, & praxis interrogandorum reorum. *Flaminy Carthary.*
Theoripraxis. *Leonis Cimitij.*
Theorica, & practica de teſtibus. *Hortenſij Caualcani.*
Theorica, & practica. *Iacobi Nouelli, Antony Fabritij Bienyani.*
Theſaurus iuris. *Arnoldi de Reyger.*
Theſaurus dictionum, & ſententiarum ex Bartholo, *Cornelij Brederodij.*
Theſaurus, ſiue ſpeculum aureum. *Adami Kelleri.*
Theſaurus de augmento monetarum. *Gaſparis Antonij Theſauri.*
Theſaurus fori Eccleſiaſtici. *Ioan. Franciſci Leonij.*
Theſaurus religioſorum. *Bartholomei à S. Fauſto.*
Theſaurus Pontificalis, ſeu manuale perſonarum Eccleſiaſticarum. *Nicolai Archiepiſcopi Iadrenſis.*
Theſaurus practicantium. *Simonis Guntheri.*
Tiberiade. *Bartoli de Saxoferrato cum annot. Claudij Tibaldi.*
Titulorum vtriuſque Iuris anchora. *Iacobi Geraldi.*
Titulorum vtriuſque Iuris harmonia. *Theodori Strattmanni.*
Tormentis, ſiue iudiciis, & tortura. v. *Indic. & quæſtionibus.*
Tortura. *Petri Pellecie.*
Tranſactionibus. *Ioannis Baptiſtæ Caccialupi, tom. 6. p. 1. f. 30*
Transformatione, & mutatione. *Alberti Bruni, tomo 17. f. 389*
Tranſlatione ſacri Concilij Baſileæ. *Cataldini de Boncompagnis, t. 13. p. 1. f. 15*
Tranſmiſſione reorum. v. *Iudic.*
Transmiſſione fideicommiſſi, legati, & aliorum. *Nicolai Noalis.*
Tractatus Criminalia. *Ægidij Boſſij. Bartholomei Tegas. Claudij de Battandier. Ioannis Aloyſij Catani. Tiberij Deciani.*
Tractatus cui incumbat onus probandi. *Fuluij Paciani.*
Tractatus de mora. *Æmilij Ferretti.*
Tractatus feudalis. *Antonij Berrinij, Helfrici, Vlrici, Vmnij.*
Tractatus ad criminales cauſas. *Bartholomei Fargij.*
Tractatus iudiciarij ordinis. *Ioannis Baptiſtæ Schuuartzenthaler.*
Tractatus cautelarum, *Bartholomei Capellæ. Thomæ Ferrarij.*
Tractatus reatuum iuxta forenſium, ac pragmaticorum vſum. *Godofredi à Bano.*
Tractatus præcipuarum rerum Iuris Pontificij. *Hieronymi Fernandez.*
Tractatus ſynopticus de actionibus. *Incerti.*
Tractatus ſynopticus. *Laurentij Beyerlinck.*
Tractatus, ſiue quæſtiones variæ. *Petri Nugnez.*
Tractatus maioratuum, & melioratiouum Hiſpaniæ. *Melchioris Polaez.*
Tractato circa li Cambij mercantili. *Marci Antonij Berardutij.*
Tractato de Traffichi. *Tomaſo Bonvſegni.*
Trattato della proprietà, à peculio de Regolari. *Vincenzo Puccino.*
Treuga, & pace, & fide. *Nicolai Moroni, t. 11. p. 1. fol. 418. Octauiani Vulpellij, t. 11. p. 1. f. 206*
Treuga, pace, & cautione de non offendendo. *Sebaſtiani Guazzini.*
Tribunal Religioſorum. *Ioſephi de S. Maria,*
Tributis, gabellis, & vectigalibus. *Ioannis Bertachini, t. 12. f. 51*
Tributis, & vectigalibus. *Iulij Caſaris Bulengeri.*
Tribunalibus Vrbis, & eorũ prænotionibus. *Martæ.*
Trias iudicial ſecond Notaire. v. *Practica de Notari.*
Tutamen pauperum. *Lucæ Matthæi de Apicella.*
Tutelares vendiciæ, ſeu de tutela legitima. *Ioannis Teſchlini.*
Tutore & Curatore. *Antonij Piagij, tom. 8. p. 2. f. 325. Pauli Montani. Bergnini Caualcani, t. 8. p. 2. f. 334*
Tutorum, & Curatorum liberatione. *Iodoci Damhouderij, t. 8. p. 2. f. 372*
Tutorum, & Curatorum ratione, tempore, modo, atque forma. *Eiuſdem, t. 8. p. 2. f. 385*
Tutorum, & Curatorum rationis iuſtificatione. *Eiuſdem, t. 8. p. 2. f. 376*
Tutorum, & Curatorum rationis iuſtificatione. *Eiuſdem, t. 8. p. 2. f. 376*
Tutore, & executore teſtamenti. *Ioannis Dilecti Durantis, t. 8. p. 1. fol. 136.*
Tutelis, & curis. *Ioannis Gutierrez. Marcelli Conuerſani, &c.*

V

VArietate actionum. *Placenti, t. 3. p. 4. f. 35*
Vaſallis, feudis, & hominiis. *Ægidij Magiſtri, tom. 13 fol. 436*
Variatione fori. *Ioannis Baptiſtæ Nouariæ.*
Variæ reſolutiones vltimarum voluntatum. *Thadæi Piſonis.*
Variæ lectiones vtriuſque Iuris. *Guidonis Panciroli, Ludouici Vitalis. Gulielmi Ranchini.*
Variis ſolutionibus. *Antonij Fabri.*
Variis ambiguitatibus. *Iulij Caſaris Coſtæ.*
Variarum lucubrationum. *Iulij Lauorij.*
Variorum iurium renonciationibus, *Andreæ Doloneri.*
Variæ quæſtiones. *Ioſephi Gonzalez Florez.*
Vectigalibus, tributis, & gabellis. *Ioannis Bertachini, t. 12. f. 51*
Vectigalium iure. *Henrici Gleck.*
Venatione ferarum. *Petri Molignatij.*
Venatione, piſcatione, & aucupio. *Sebaſtiani Medices, t. 12. f. 396*
Venatiune duplici. *Franciſci Zoanetti.*
Venditione, exemptione, ac de omnibus contractibus in genere. *Fabiani de Monte, tom. 5. part. 1, fol. 39.*
Venditione, & emptione ad terminum. *Sancti Thomæ, eſt in t. 17. oper.*
Venditione, & emptione ſub pacto retrouenditionis. *Franciſci Zoannetti, t. 6. p. 1 f. 67.*
Venditione, & emptione. *Ioannis de Salas.*
Venditione ad tempus. *Rymualdi Coli.*
Venditionis decima. *Ignatij Laſarte.*
Veneficiis. *Lamberti Danæi.*
Velitatiu legalis. *Claudij Dauidis*
Verbis geminatis. *Antonij Corſeti, t. 18, f. 266*
Verborum ſignificatione. *Camilli Gallinij. Antonij Contij. Bernabæ Briſſonij. Nicolai Rigalti.*

Verbo

Materias ex profeſſo tractantium.

Verborum appellatione. *Ioannis Petri Molignati.*
Verborum Iuris. *Francisci Hottomanni.*
Verborum obligationibus. *Camilli Gallinij.*
Vera Iuriſprudentia. *Ioachimi Hoppers.*
Veritate, & excellentia legalis ſcientiæ. *Petri Andrea Gammari, t.1.f.132.*
Veterum numiſmatum collatio, & Moneta, vide *Moneta.*
Iouestituratarum pactionibus. *Andrea Knichen.*
Vindiciæ tutelares, ſeu de tutela legitima. *Ioannis Teſchlini.*
Vetito aleatum luſu. *Angeli Roccha.*
Viridarium Iuridicum *Ladenses Gilhauſen.*
Viri, & vxoris, donatione, vide *Donatione & teſtamento.*
Viris illuſtribus, v. *Iuriſconſultorum vita.*
Vi, & poteſtate legum humanarum. *Claudij Carnini*
Viribus patriæ poteſtatis. *Philippi Paſchalis.*
Viatorum Iuris. *Ioannis Barbery.*
Viſitationibus. *Ioan. Franciſci de Panninis, t.14.f.178 Mariani Soccini*, eſt eum eius op. in 1. Decret.
Viſitatione Regularium. *Thome à Ieſu Maria.*
Viſitatorum, & viſitandorum directorium. *Luca Antonij Reſta.*
Viſitandorum praxis. *Petri Pauli Salodij.*
Viſitatione, & regimine Eccleſiarum. *Pauli Fuſebi.*
Vita, & ſtatu Eremitarum. *Nicolas Boëry, t.13.part.2. fol 438.*
Vita, & honeſtate Clericorum. *Sebaſtiani Faciuta.*
Vltimo fine Iuris Ciuilis, & Canonici. *Fortunij Garſia, t.1.f.106.*
Vltimis voluntatibus. *Ioan. Gatterij, tom.8.p.1.f.174. Ant. Gomez. Thoma Maulij, v. Teſtamento.*
Vltimarum voluntatum executoribus. *Ioannis Iacobi à Cambus, t.8.p.1.f.185. Ioannis, t.8.p.1.f.196.*
Vltimarum voluntatum interpretatione. *Simonis de Prates.*
Vltimarum voluntatum commutationibus. *Ioannis Petri Moneta.*
Vnione Eccleſiarum. *Petri de Peruſio. Thoma Campegij, t.15.f.536.*
Vnione, ſeu paritione prolium diuerſi matrimonij ad ſucceſſionem. *Bartholomai Muſculi.*
Vnione prolium. *Iacobi Richy, t.6.p.6.f.15.*
Vnionibus. *Ioan. Baptiſta Caccialapi, t.15.p.1.f.230.*
Vnionum reuocatione. *Petri de Peruſio, tom.15.p.1. f.248.*
Vnitate ouilis, & paſtoris. *Michaëlis de Aninyons. 13 p.2.f.23.*
Vniuocis. *Alexandri Raudenſis.*
Vniuerſo iure emphyteotico. *Franciſci de Caldas Pereira.*
Vocabularium Iuris *Antonij Nebriſſenſis.*
Vocabularium Luſitanicolatinum. *Auguſtini Barboſa.*
Voluntatibus vltimis, v. *Vltima voluntate ex teſtamento.*
Voluntate captatoria. *Roderici Suarez.*
Voce Canonicorum in Capitulo. *Antonij Raguccij. Thome de Vio Caietani.*
Voto paupertatis. *Alexandri Arehirota.*
Voto, & ſtatu Religioſorum hominum. *Gregorij de Valentia.*
Vota *Matthai Vklacheri.*
Vrbanorum prædiorum ſeruitutibus. *Bartholomai Cepolla, t.6 p.1 f.176.*
Vrbis præſcriptione ſtatutaria. *Ioan. Baptiſta Bonij, t.17.f.176.*
Vſibus feudorum. *Martini de Silimanis* cum addit, *Baldi, t.11.p.1.f.2.*
Vſucapione rei furtiuæ prohibita. *Adriani Pulnai, t.18 f.316.*
Vſucapionum differentiis, ſeu Tribonianus. *Iacobi Renardi.*
Vſucapionibus, & diuerſi temporis præſcriptionibus. *Petri Gilckenij.*
Vſucapione. *Bartholomai Cepolla. Ieronymi Gebhardi.*
Vſu, & conſuetudine. *Petri Salazar.*
Vſu maris. *Roderici Suarij.*
Contra vſum duelli. *Antonij Maſſa Galleſij.*
Vſufructu *Ioannis de Caſtillo.*
Vſufructu mulieri relicto. *Bergnini Caualcani.*
Vſuris, ſeu commerciis illicitis. *Ambroſij de Vgnate, t.7.f.50.*
Vſuris *Antonij de Roſellis, t.7.f.66. ſancti Antonini, t.7.f.78. Guidonis Papa, t.7.f.71. Gulielmi Bono. t.7.f.74. Ioan. Baptiſta Lupi, t.7.f.113. Laurentij de Rodulphis, t.7.f.15. Romualdi Colo. Alphonſi Villagut. Chriſtophori Binderi. Lelij Zecchij. Petri Gregorij Tholoſani. Henrici Caniſij. S. Thome, t.17. op. Thoma de Vio Card Caietani. Conradi Pauli.*
Vtili tempore, & continuo. *Marci Antonij Bardi, t.5. fol.10.*
Vtilitate, & poteſtate monetarum. *Ioannis Aquila.*
Vtroque retractu municipali, & conuentionali, *Andrea Tiraquelli. Nicolai Vigolij.*
Vtriuſque Iuris concors diſcordia. *Caroli à Manſfeld.*
Vxoris, & viri donatione, & teſtamento, vide *Donatione.*

FINIS.

102152Z